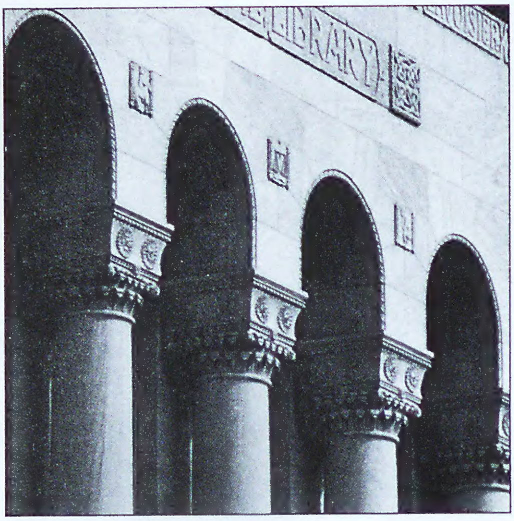

LIBRARY

LIBER SEXTVS
DECRETALIVM
D. BONIFACII PAPAE VIII.
CLEMENTIS PAPAE V.
CONSTITVTIONES,
EXTRAVAGANTES TVM VIGINTI
D. IOANNIS PAPAE XXII.
TVM COMMVNES.

Hæc omnia cum ſuis gloßis ſuæ integritati reſtituta, & ad exemplar ROMANVM diligenter recognita.

VENETIIS, MDXCI.

AD
ILLVSTRISS^MVM ET REVEREN^MVM
LAVRENTIVM PRIVLVM
VENETIARVM PATRIARCHAM
& Primatem Dalmatiæ designatum. &c.

VICENTII GILIANI.

CVM te (LAVRENTI) templis præfecit Olympus,
Tum Venetæ Genius candidus vrbis ait:
Exere purpureo lætus caput, Adria, ponto:
Et tibi cum lauro cingat oliua comas.
Flos etenim rerum accepit sacra sceptra PRIVLVS,
Dignus, cui viridis tempora velet apex;
Dignus, quem rosei serti decor almus obumbret,
Dignus, qui celsa regnet in vrbe Remi.
Dignus qui terras immensas temperet vnus;
Dignus, qui immensas temperet vnus aquas.

BONIFACIVS Papa VIII. natione Hernicus, patria Anagninus, è familia Caietana, anno M CCXCIIII. Pontifex Maximus creatus est. Is Decretales epistolas prædecessorum suorum per Gulielmum archiepiscopum Ebruduneñ. & Berengarium episcopum Biiereñ. ac magistrum Richardum de Senis S.R.E. Vicecancel. diligenter fecit recenseri: & quibusdam decretis nouis à se additis in vnum librum sub debitis titulis redigi, & quinque alijs Gregorij Papæ IX. annecti, Sextumque nuncupari iussit. Ad quem Ioannes And. Bononieñ. continuas glossas, quibus multa ex eius lectura fuerunt inserta, & hoc signo [ ] notata, conscripsit.

TABVLA
TITVLORVM V. LIBRORVM
SEXTI DECRETALIVM
ſecundum ordinem alphabeti.

A D E E

A

ACcuſationibus, in quiſitionibus, & denuntiationibus. lib. v. tit. 1. pagina 413
Appellationibus lib. ij. titul. xv. 267
Arbitris. lib. i. tit. xxij. 205

B

BIgamis. lib. j. tit. xij. 350

C

CApellis monachorum. libro. iij. titul. xviij. 383
Cenſibus, exactionibus, & procurationibus. lib. iij. tit. xx. 386
Clericis coniugatis. lib. iij. tit. ij. 288
Clericis non reſidentibus. lib. iij. tit. iij. 289
Clerico ægrotante vel debilitato. lib. iij. titul. v. 332
Cognatione ſpirituali. lib. iiij. tit. iij; 410
Conceſſione præbendæ; & eccleſiæ non vacantis. lib. iij. tit. vij. 335
Confeſſis. lib. ij. tit. ix. 232
Conſecratione eccleſiæ vel altaris. libro. iij. tit. xxj. 393
Conſuetudine. lib. i. tit. iiij. 39
Conſtitutionibus. lib. i. tit. ij. 7

D

DEcimis, primitijs, & oblationibus. lib. iij. tit. xiij. 366
De deſponſatione impuberum. lib. iiij. titul. ij. 407
Dolo & contumacia. lib. ij. tit. vij. 226

E

EElectione & electi poteſtate. lib. j. tit. vj. 6
Eo qui mittitur in poſſeſſionem cauſa rei ſeruandæ. lib. ij. tit. vij. 229
AEtate & qualitate, & ordine præficiendorum. lib. j. tit. xij. 147
Exceptionibus. lib. ij. tit. xij. 245
Exceſſibus prælatorum & ſubditorum. lib. v. it. v. 450

F

FIlijs presbyterorum, & alijs illegitime natis. lib. i. tit. xj. 148
Foro competenti. l b. ij. tit. ij. 213

H

HAEreticis. lib. v. tit. ij. 414
Homicidio. lib. v. tit. iiij. 441

I

IIs quæ vi metuſve cauſa fiunt. libro. i. titul. xx. 201
Immunitate eccleſiarum, cœmeteriorum & aliorum locorum religioſorum. libro. iij. titul. xxiij. 396
In integrum reſtitutione. lib. i. tit. xxj. 203
Iniurijs & damno dato. lib. v. tit. viij. 467
Inſtitutionibus. lib. iii. tit. vj. 334
Iudicis. lib. ij. tit. i. 209
Iuramento calumniæ. lib. ij. tit. iiij. 220
Iureiurando. lib. ii. tit. xi. 241
Iure patronatus. lib. iii. tit. xix. 384

L

LItis conteſtatione. lib. ij. tit. iii. 217

a 2 Maio-

M

MAioritate & obedientia. libro j. titul. xvij. 186

N

NE clerici vel monachi sæcularibus negotijs se immisceant.lib.iij.tit.xxiiij. 403
Ne sede vacante aliquid innouetur. libro. iij. tit.viij. 351

O

OFficio vicari.lib.j.tit.xiij. 151
Officio & potestate iudicis delegati.lib. j.tit.xiiij. 153
Officio legati.lib. i.tit.xv. 160
Officio ordinarij.lib.j.tit.xvj. 173

P

PActis.lib.j.tit.xviij. 187
Pœnis.lib.v.tit.ix. 468
Pœnitentijs & remissionibus.lib.v.tit.x. 475
Postulatione prelatorum.lib.j.tit.v. 44
Præbendis & dignitatibus.lib.iij.tit. iiij. 291
Præscriptionibus.lib.ij.tit.xiij. 249
Priuilegijs.lib.v.tit.vij. 451
Procuratoribus.lib.j.tit.xix. 190

R

REbus ecclesiæ non alienandis. libro. iij. tit.ix. 352
Regularibus & transeuntibus ad religionem. lib.iij.tit.xiiij. 370
Regulis iuris.lib.v. 530
Religiosis domibus.lib.iij.tit.xvij. 381
Reliquijs & veneratione sanctorum. libr. iij. tit.xxij. 395
Renuntiatioue.lib.j.tit.vij. 134
Rerum permutatione.lib.itj.tit.x. 356
Rescriptis.lib.j.tit.iij. 10
Restitutione spoliatorum.lib.ij.tit.v. 223
Restitutione in integrum.lib.j.tit.xxj. 203

S

SChismaticis.lib.v.tit.iij. 428
Sententia & re iudicata.lib.ii.tit.xiiij. 252
Sententia excommunicationis.lib.v.tit.xj. 252
Sepulturis.lib iij.tit xij. 361
Sponsalibus & matrimonijs.lib iiij.tit j. 406
Statu regularium.lib.iij. tit. xvj. 378
Summa trinitate & fide catholica.libro.i.ti.i. 5
Supplenda negligentia prælatorum. lib.i.titul, vij. 137

T

TEmporibus ordinationum.lib.i.tit.ix. 149
Testamentis & vltimis voluntatibus. lib. iij tit.xi. 357
Testibus & attestatiouibus.lib.ij.tit.x. 236

V

VErborum significatione.lib.v.tit.xij. 513
Vita & honestate clericorum.libro. iij. tit.j. 287
Voto & voti redemptione.lib.iij.tit,xv. 376
Vsuris.lib.v.tit.v. 444
Vt lite pendente uihil innouetur. libro. ij. tit. viij. 230

FINIS TABVLAE TITVLORVM.

T A B V L A
OMNIVM CAPITVLORVM
SEXTI DECRETALIVM
ſecundum ordinem alphabeti.

A

AB arbitris. de offi. & po. iud. del. 163
Abbates. de priui legijs. 455
Abbate. de ſent. & re iudi. 258
Ab eo qui appellat. de appell. 278
Ab eo qui contra. de elect. 107
Abſolutionis. de his quæ vi. 202
Accuſatus. de hæret. 420
A collatione. de appel. 284
Actor qui. de do. & contu 227
Ad Apoſtolicæ. de ſen. & re iu. 255
Ad decimas. de reſt. ſpol. 226
Ad ſuccidendos. de ſchiſm. 439
Alma mater. de ſen. excom. 510
Altercationis. de biga. 150
Animarum. de ſepult. 362
Appellatio. de appel. 282
Auaritiæ. de elect. 59
Auctoritate Martini. de conceſſio. præb. 347
Auctoritate ſedis. de priui. 456

B

BEneficium. de regularibus. 374

C

CLericis. de immu. eccl. 399
Clerici. de vita & honeſta. cleric. 287
Clerici. de cleri. coniuga. 288
Collatio. de offi. leg. 173
Commiſſa. de elect. 113
Concertationi. de appel. 281
Conſtitutionem. de ſent. excom. 495
Conſtitutionem. de verb. ſignifi. 515
Conſtitutionem. de regularibus. 373
Conſtitutio. de elect. 120
Conſuetudinem. de conſuetudi. 39
Conſuetudinem. de cleric. non reſiden. 289
Contingit. de iureiuan. 241
Contra Chriſtianos. de hæret. 429
Cordi nobis. de appel. 267
Cui de non. de præben. & dig. 318
Cum ſingula. de præb. & dig. 322
Cum in eccleſijs. de præb. & dig. 324
Cum de diuerſis. de priui. 454
Cum perſonæ. de priui. 459
Cum in multis. de reſcri. 12
Cum aliquibus. de reſcri. 15
Cum ætern-. de ſen. & re iudic. 252
Cum ab vno. de ſent. & re iud. 264
Cum quis. de ſepulturis. 363
Cum quis. de ſent. excom. 509
Cum medicinalis. de ſent. excom. 478
Cum nullus. de temp. ord. 145
Cum appellationibus. de appell. 276
Cum in tua. de conſuet. 42
Cum non deceat. de elect. 106
Cum ex eo. de elect. 110
Cum expediat. de electio. 205
Cum quidam. de exceptio. 248
Cum ex eo. de exceſſi. prælat. 450
Cum C. laicus. de foro competen. 217
Cum contumacia. de hæret. 419
Cum ſecundum leges. de hæret. 435
Cum in poſitionibus. de iureiu. 244
Cum in generali. de offi. vica. 152
Cum plures. de offi. & pot. iud. 160
Cum de benefic o de præben. 296
Cum in illis. de præb. & dig. 306
Cnm in eccleſia. de preb. & dig. 317
Cum epiſcopus. de off. ord. 182
Cupientes. de elect. 75

D

DEcet domum. de immu. eccl. 398
Decernimus. de ſent. excom. 494
Decreuit. de hæret. 430
Degradatio. de pœnis. 469
Deliberatione. de offi. leg. 172
Deteſtanda. de conc. præb. 340
Dilecto. de ſeu. excom. 487
Diſcretioni. de dec. 366

Diſpen-

Dispendia. de rescrip. 13
Dispendijs. vt lit. pend. 230
Dudum. de præben. & dign. 303
Dudum. de reb. eccle. non alien. 353
Duobus. de rescrip. 36

E

Ecclesiæ. de sup. negl. prælat. 141
Ecclesia. de in inte. rest. 203
Ei cui. de præben. & dign. 320
Eos qui. de sent. excom. 508
Eos qui. de temp. ord. 144
Eos qui. de immu. eccle. 402
Episcopali. de maio. & obedien. 186
Episcopus. ne cle. vel. mo. 405
Episcopum. de præscri. 249
Episcoporum. de priui. 461
Et si capitulum. de institut. 334
Et si pignorationes. de iniur. 467
Et si sententia. de sent. & de iudi 275
Eum cui. de præb. & dign. 297
Eum qui. de eo qui mitti. in pos. 229
Eum qui. de dolo & contum. 228
Eum qui. de præb. & dign. 309
Exceptionis. de lit. cont. 218
Ex eo quòd. de elect. 108
Executor. de conc. præb. 342
Exigit. de censib. 389
Exijt. de verb. signifi. 517
Ex sponsalibus. de spons. 406

F

Felicis. de pœnis. 472
Felicis. de censi. 391
Fideli. de sum. trin. 6
Filij. de hæret.
Frequens. de rest. spolia. 223
Fundamenta. de elect. 88

G

Generali. de elect. 69
Gloriosus. de reliq. & ven. san. 395
Grandi. de sup. negl. præl. 138
Gratia. de rescrip. 19

H

Hac constitutione. de offic. & pote. iud. del. 166
Hi qui. de præb. & dig. 302
Hoc consultissimo. de reb. eccl. non alien. 354

I

In appellationis. de iur. cal. 221
Indemnitatibus. de elect. 122
Indulgentiæ. de pœniten. 478
In electionibus. de elect. 49
In fide. de hæret. 418
Inquisitores. de hæret. 432
Ipso iure. de rescrip. 10
Is cui procuratio. de elect. 120
Is cui ab Apostolica. de of. & pot. iu. del. 164
Is cui est. de sent. excom. 506
Is cui conceditur. de præb. & dig. 311
Is qui mandat. de homicid. 444
Is qui contra. de elect. 94
Is qui. de fil. præsby. 148
Is qui à procuratore. de procu. 193
Is qui habet. de sepult. 364
Is qui in ecclesia. de sent. excom. 505
Is qui monasterium. de reg. 370
Iudex. de offi. & pot. iud. dele. 157
Iuris. de iudi. 209

L

Legatos. de offi. legati. 169
Legitima. de appel. 270
Licet ecclesiarum. de præb. 293
Licet episcopus. de præb. & dig. 319
Licet ab interlocutoria. de appe. 285
Licet in officialem. de off. vic. 152
Licet is. de procur. 198
Licet Romanus. de const. 17
Licet canon. de elect. 71
Licet pater. de sepult. 365
Licet. de sen. excommuni. 501
Licet vobis. de priu. 465
Licet in tua. de rer. permut. 356
Licet mulieres. de iureiur. 243

M

Mandatum. de præb. & dig. 331
Mandato. de præb. & dig. 300
Mediatores. de test. & attest. 236
Mulieres. de iudi. 210

N

Ne aliqui. de hæret. 424
Ne aliqui. de priuil. 458
Nec captandæ. de conc. præb. 341
Nedum. de cogn. spir. 410
Nemo deinceps. de elect. 73
Non est. de consue. 47
Non indiscrete. de procur. 191
Non potest. de præb. & dig. 313
Non putamus. de consue. 41
Non solum. de appel. 279
Non solum. de regular. 372
Nulli licere. de elect. 64
Nullam. de iur. cal. 222
Nullus episcopus. de temp. ord. 164
Nullus religiosus. de elect. 104

O

Officij. de offi. legati. 168
Ordinarij. de off. ord. 177

P

Pactum. de pact. 187
Pastoralis. de cle. ægr. 332
Per cathechismum. de cog. spir. 411

Per

Per exceptionem.de priui. 462
Per hoc.de hæret. 432
Permittimus.de æta.& quali. 147
Perpetuo.de censibus. 393
Perpetuo,de postul.prælat. 44
Perpetuo.de elect. 62
Periculoso.de statu regu. 378
Pia de except. 245
Postquam.de accus. 413
Prælatis.de homic. 443
Præsenti.de offi.leg. 170
Præsenti.de offic.ordi. 185
Præsenti.de præb.& dig. 324
Præsent.de sent.excommu. 497
Præsentium.de attest. 237
Presbyteri.de capel.mon. 383
Præsidentes.de hæret. 419
Priuilegium.de verb.significa 528
Procurator.de procur. 200
Procurator.de elect. 118
Pro humani. de homicid. 442
Prouida.de elect. 128

Q

QVam sit ecclesijs.de elect. 60
Quamquam vsurarij.de vsur. 447
Quamquam in casu.de elect. 92
Quamquam pedagiorum.de cens. 391
Quamuis non plures.de cog.spi. 411
Quamuis alicui.de off.& pot.iud del. 158
Quamuis super cessationibus.de off.ord. 183
Quamuis plenissima.de præb. 295
Quamuis tibi.de præb.& dig. 318
Quamuis ad reorum.de pœnis. 469
Quamuis.de rescr. 20
Quamuis constitutio.de elect. 65
Quamuis procurator.de procu. 192
Quamuis pactum.de pact. 188
Qui ad agendum.de proc. 194
Quid contra certam.de elect. 95
Qui generaliter.de procu. 195
Qui potest votum.de regu. 376
Qui pontificali.de offi.& pot.iu'eel. 154
Qui plerique.de offi.ord. 180
Quia sæpe dubitatur.de præb. 305
Quia nonnulli.de immu.eccle. 397
Quia per ambitiosam.de rescrip. 37
Quia sæpe contingit.de elect. 119
Quia periculosum.de sen.excom. 434
Quia ex eo.de pact. 189
Quia cunctis.de concef.præb. 335
Quicumquetde sen.excom. 498
Quicumque.hæreticos.de hæret. 415
Quod votum,de vo.& vo.redem. 376
Quodam.de præb. 230
Quoniam episcoporum.de hære. 414
Quoniam vt intelleximus.de immu.eccle. 401
Quoniam episcopi.de priui. 466
Quoniam aliqui.de renunt. 134
Quoniam electione.de elect. 133
Quoniam ex constõne.de concef.præb. 349
Quoniam in baptismo.de sent.excom. 506
Quorundam.de elect. 99

R

REligiosus.de testa. 360
Religioso.de sent excom. 507
Religiosi.de sepult. 365
Religionum.de relig.dom. 381
Romana.de suppl.negl.præl. 137
Romana de sent.excom. 485
Romana.de testib.& attesta. 240
Romana de censib. 386
Romana.de foro comp. 213
Romana.de offi.vica. 151
Romana.de offi.ordi. 173
Romana de pœnis. 468
Romana.de pæniten.& rem. 476
Romana.de appel. 271

S

SCiant cuncti.de elect. 69
Sæculares.de foro comp. 216
Sæpe contingit.de temp.ord. 142
Si à iudice.de appel. 283
Si à subdelegato.de offi.& pot.iu.del. 165
Si apostolicæ.de præb. 314
Si à sede.de præb. 321
Si Apostolica.de præb. 326
Si abbatem.de elect. 114
Si ad solum.de regul. 376
Si aduersus.de in integ.rest. 205
Si annum.de iudi. 211
Si ad episcopum.ne sede vac. 351
Si beneficia.de præb. 312
Si clericos.de sent.excom. 502
Si ciuitas.de sent excom. 505
Si capitulo.de concef.præb. 343
Si compromissarius de elect. 116
Si confirmationem.de elect. 119
Si contra vnum.de offi.& pot.iu.del. 156
Si canonici.de offi.ord. 176
Si clericus.de præb.& dign. 300
Si cui.de elect. 98
Si cui.de præb.& dig. 326
Sicut nobis.de verb.signi. 529
Sicut cum.de elect. 96
Si duo procuratores.de procu.iu.del. 196
Si duo ex tribus.de offi.& pot. 155
Si de calumnia.dx iur calum. 220
Si delegatus.de offi.& pot.iu.del. 159
Si ecclesiam.de consec.eccle. 393
Si episcopus.de suppl.negl.præl. 140

Si episcopus.de præb. 327
Si episcopus.de pæniten. 476
Si episcopus.de offi.ordi. 181
Si eo tempore.de rescrip. 21
Si eo tempore.de elect. 129
Si electio.de elect. 102
Si ex tribus.de arbitr. 206
Si eum.de præb. 299
Si forte.de elect. 67
Si gratiose.de rescrip. 16
Si hi contra.vt lite pend. 231
Si iudex.de sen.excom. 499
Si infantes de desponſ.imp. 408
Si is cum quo.de fil.presby. 149
Si is cui.de præb. 329
Si is cui. de accusa. 414
Si is ad quem.de institu. 335
Si is cui.de offi.& po.iudi.dele. 162
Si laicus.de iure patr. 384
Si motu.de præb.& dig. 315
Si oblato.de lit.contest. 219
Si Papa.de priu. 463
Si pater.de testam. 357
Si post præstitum.de eonf. 254
Si propter.de rescr. 22
Si pro te.de rescr. 35
Si postquam.de ele. 109
Si pro clericis.de præb.& dig. 298
Si postquam.de præb.& dig. 303
Si pluribus.de præb.& dig. 316
Si pauper.de præb.& dig. 320
Si quando.de elect. 64
Si quem.de procur. 199
Si qui.de præscrip. 251
Si quis iusto.de elect. 130
Si religiosus.de elect. 103
Si sententia.de lent.exc. 504
Si soli.de conces.præb. 345
Si super.de off.& pot.iud. 161
Si te.de renuncia. 156
Si tibi absenti.de præb.& dig. 308
Si tibi concesso.de præb. 317
Solet.de sent.exc. 481
Statuimus.de sent.excomm. 501
Statuimus.de elect. 46
Statuimus.de confessis. 231
Statuimus.1.de offi.& pote.iudi.deleg. 153
Statuimus.2.de offi.& pot. 164
Statutum.de rescrip. 24
Statutum de elect. 97
Statutum.de senten.excom. 483
Statutum.ne cler.vel mona. 403
Statutum.de præben.& dign. 293
Statutum 1.de hære. 424
Statutum 2.de heret. 431
Statuta.de hære. 436
Statuto perpetuo.de decim. 367
Super eo.de hæret. 418
Super eo.de præb.& dign. 297
Susceptum.de rescr. 17
Suscepti.de præb.& dign. 291

T

Tibi qui. de rescrip. 33

V

Vbi periculum.de elect. 50
Vbicumque.de pœnis. 469
Veniens.de ver.sign. 513
Venerabilibus.de sen.excom. 489
Volens.de priu. 452
Vsurarum.de usur. 445
Vt Apostolicæ.de priu. 458
Vt animarum.de constit. 9
Vt circa.de elect. 55
Vt commissi.de hæret. 428
Vt inquisitionis de hæret. 433
Vt litigantes.de offi ord. 180
Vt officium.de hæret. 425
Vt periculosa ne cle.vel.mo. 404
Vt quæstionibus.de arb. 206
Vt quis.de elect.
Vt super.de appel.

FINIS.

[Prima glo. legitur fine recitatione:tamē tria facit: Nā allegatione,& causa præmissis,inuocat suffragiū diuinū,exprimens ad quid: Secūdo ponit operis vtilitatē,quam optat:Tertio de quadruplici hominum sermone loquēs,operis defectus excusat,& ꝓfectus attribuit Archidiacono,quem cōmendat, & cui submittit hoc opus. Ioan. Andr. in nouella.]

LIBER SEXTVS DECRETALIVM

Do. Bonifacij Papæ Octaui.

BONIFACIVS a EPI-

In Vaticanis&aliis antiqs codicib. titulus huius voluminis habet ita:in cipit lib. sextus Decretaliū Do. Bonifacij Papæ Octaui.& hæc īscriptio ex p̄senti etiā præfatione colligit.

Quia præposterus ē ordo, pri' humana subsidia petere,vt illis deficiētib.diuini fauoris gratia postuletur. de consec.dist.1. omnis Christianus . in fine:idcirco ego Ioannes Andreę Bononiensis in omnibus iuuenis, inter Decretorum Doctores licet minimus,tamen indignus,cupiēs huius operis mei fore principium ad inuocationem,honorem & laudem nominis Iesu Christi: quod qn̄ recolo,flectere debeo genua saltem corde,inf.de immu. eccl.decet.§.conuenientes.Prius ad eum inquantū possum,humiles porrigo preces , vt non ponderatis humanis demeritis,sua sola clementia in me,sui cęlestis irrigui gratiam influat,scientię & eloquentię supplēdo defectum , augendo ingenij modulum,& memoriæ quantitatem : vt possim scripturarum huius libri veritatem pandere,errores fugare,ænigmata reserare,nodos soluere,obscura dilucidare, & dubia declarare.inf.de reliq.& vene.sanct.cap.1.§.horum quippe. in fin §. vt sic seruetur,& augmentetur scientia,virtus & gratia in meipso:vt iuxta verbum Psalmistæ, De virtute ambulemus in uirtutem.de pæn.dist.2.cum sanctam.circa prin.plantetur,ædificetur, roboretur, & conseruetur huius iuris sciētia in mentib.desiderantium auditorum. 24.q j.aduocauit.in fin. vt per eam ipsorum honorificata & ditata sint corpora, supra.de præben. de multa in fin.ipsorumq; corporum membra reddantur iustitię seruitura,vt 47.distin.omnes.§. nam cum quibusdam.vt sic eruditæ sint animæ,& à Deo pictæ,induteq; iustitia beatitudinem mereantur . de pæn.dist.2.illa anima. & ca.seq. Sit autem hoc opus memoriale prouectis, iuuenes instruat,cum parib. conferat,& desides excusso negligentiæ somno,inf.de homi. pro humani. in fi.1.respō.assiduos & vigilantes reddat ad studiū: ut sermo meus scintillam amoris huius scientiæ in eis iunueniens,in illam fluat & nutriat:ut cum creuerit flammam dignissimā faciat.de pęn.dist.2.si sermo . Laudantes igitur hoc opus,melioribus rationib. roborantes, & merito reprehendentes amplector:de trahentib. 1 autem non resisto, sed velut agnus coram tondente,non aperiam os meum.de pæn.dist.2, si enim inquit.ad finem primæ columnæ,paratus ab anniculo doceri. 24.q.3.c.1. Adscribatur igitur insufficientię meæ quicquid in hoc opere reprehendēdum existit:me tamen reddant aliqualiter in his excusatum cognoscendæ veritatis affectus,& non decebilis amor, quē corde gero fixum ad studiū & studētes;quib.attrahor,& absolute compellor manum ad calamum mittere : licet ad id insufficientissimū me cognoscam . Si quid autem ibi fuerit notatu dignū & vtile,prius diuinę potentię adscribo:Secundo Reuerēdissimo Patri,sub cuius vmbra qesco,& Doctor sedeo (licet indignus) Domino Guidoni de Baysio Archidiacono Bononiensi,ex cuius scriptis & dictis (quæ non in glossas recipio,sed in textum:& maxime in lectura per ipsum super libro decretorum nouiter compilata)infrascripta collegi.Et licet omniū peritorū hui' iuris dicta vel scripta suo iudicio putē esse submissa:vt quod approbat, approbatum:& q̄ reprobat,habeatur in singulis reprobatū:filiali tn̄ audacia huius operis scripta eius correctioni subijcio: & ꝓfiteor me tenere,q̄ approbat, & nō tenere,q̄ reprobat.Et si qua ī hoc opere suis dictis vel scriptis essent ꝯtria,hēc cogito illa pro non scriptis: & ꝑ hoc cunctis pateat, me reprehēdi nō posse,vt 24.q 1. hæc ē fides.de summa Trin. damnamus.in fi.

Psal.83.

† Contra detrahentes B. Hieronymus ī prologo Esdrę pulchre scribit ita : Nunquā meūChristo iuuante, silebit eloquū, et pcisa lingua balbutiet: legant qui volunt,q noluṅt.abijciāteuē tilent apices , Iras calūniēt, magis vestra charitate ꝓuocabor ad studiū,q̄ illorū detractione &odio d̄terrebor. Io.And.

[Gloss. seq. tria facit: Primo circa quærēda in principio librorū se dupliciter excusando remittit: Secundo diuidit:Tertio casum ponit.]

Bonifacius Episcopus.]Ea ratione motus, qua in principio secūdi,tertij,& quarti, & qnti libri Decretaliū , q̄rere n̄ solem' de his quinq; vel sex, quæ sunt in cuiuslibet libri principio attendenda; sed in principio voluminis sufficit q̄ fuisse: In prīcipio huius sexti libri,licet non idē sit auctor, quærere prætermittam:vt sic breuitatis cā ad ea sufficiat remisisse,q̄ in principio Gregorianæ compilationis ꝑ Bernardum notata fuerunt.Et licet antiqua sit Rhetoricorū altercatio,an salutatio sit pars epistolæ:id eorū disputationi & solutioni relinquens, hoc procemiū in quatuor diuido partes : In quarū prima salutatio ponitur vsq; ibi:Sacrosanctæ. In secunda exordium vsq; ibi:Sane. In tertia narratio vsq; ibi : Vniuersitati. In quarta conclusio vsq; in finem.Primo igitur Dominus Bonifacius Doctores, & scholares morantes Bononiæ 2 salutat & benedicit. Secundo exordiendo dicit , quòd intendit sollicite circa cōmoda subditorum , & volūtariè laborat:& interdum totis noctibus vigilat,antiqua iura declarando , & noua condendo,vt ipsorum scandala tollat,& lites reprimat:ad quod se teneri fatetur ex officio dispensationis sibi creditæ,eo q̄ præest Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, quæ a Deo prælata fuit cunctis Ecclesijs,& esse cta totius orbis magistra . Tertio narrat se a multis requisitum instanter,vt elucidaret , q̄ ex Extrauagātibus editis post compilationem Gregorij noni ab ipso vel alijs Romanis Pontificibus teneri , & quæ refutari deberent, & qui fuerint auctores ipsarum: Quod efficere desiderans, per tres nominatos in littera,Extrauagantes ipsas fecit diligentius recēseri, quarum multæ resecatæ fuerunt, quia temporales, vel iuri contrariæ,vel superfluæ:reliquas in melius reformatas , cum vtilibus constitutionibus per ipsū nouiter editis, mandauit in vnum librum redigi,& sub debitis titulis collocari,illumque librum vult adiungi quinq; libris Decretalium,& vocari Sextū: cum senarius numerus sit perfectus.Dicit demum, quòd ideo non mandauit,has constitutiones in cōpilatione Gregorij sub suis titulis poni, q̄a oportuisset multos libros destrui,& nouos fieri cum maximis laborib.& expensis. Quarto concludendo,mandat ipsis Doctorib.& scholaribus,q̄ ipsum librū mature compositum,quē eis sub Bulla transmittit,affectuosè recipiant,illo vsuri in iudiciis & scholis:& præcipit,q̄ ulterius non recipiant,nec pro Decretalib.habeant aliquas constitutiones Romani Pontificis editas post compilationem Gregorij noni Papæ, quæ in ipso Sexto libro insertæ vel reseruatæ non sint. Hoc dicit procemium.

2 Ex narratib. initio salutatiōis notatisfit verisimile , dn̄m Papā non solum ad Bononiē se,sed ad alia etiā gymnasia hūc librū misisse.

[Glo.seq tria facit:auctorem commendat:nominis etymologiam ponit : quęrit obijciendo de lege: & tripliciter soluit,legi respondens.

a Bonifacius.] Ex prędecessoribus suis eiusdē nominis,

cellarium [a] iuris vtriusque Doctorem [b], Decretales huiusmodi [c] diligentius fecimus † recenseri; & tandem pluribus ex ipsis (cùm vel temporales, aut sibi ipsis, vel alijs iuribus contrariæ [d], seu omnino superfluæ viderétur) penitus resecatis: reliquas, quibusdam ex eis abbreuiatis [e], & aliquibus in toto [f], vel in parte mutatis [g], multisque correctionibus, [h] detractionibus [i], & additionibus[k] (prout expedire vidimus [l]) factis in ipsis, in vnum librum: cum nonnullis nostris constitutionib. (in quibus ad correctionem morū, [m] subditorūq; † quietem multa statuunt salubria, fructus vberes Deo propitio in domo Domini allatura, & plurima in iudicijs & extra, frequẽtata dubia decidūtur) redigi mādauimus, & sub debitis titulis [n] collocari. 3 Qué librū quinque libris alijs dicti voluminis Decretalium annectendum, Sextū censuimus nūcupari: ut idem volumé [o] senarium [p] † (qui numerus est perfectus [q]) librorum, illo

a ¶ Viceeancellarium.] tunc, nunc diaconum Cardinalem tit. sancti Eustachij.

b ¶ Doctorem.] Hi erant gloriosi non solū doctrina legum, sed ēt experientia rerum: & tales debēt esse iuris compositores. C. de no. co. compo. in prima constitutione.

c ¶ Huiusmodi]. s. editas post volumen Gregorij noni.

d ¶ Cōtrariæ.] quod in iure reperiri nō debet, vt sup. in procem. Greg. ix. & C de vete. iur. enu. l. tanta.

e ¶ Abbreuiatis.] vt est videre in Decret. Greg. ix. inf. de decimis. c. 1 quæ per longiora verba extrauagabatur: & incipiebat, Grauem nobis. cum similibus.

f ¶ In toto.] vt patet, in Decret. Innocentij quarti, quæ incipiebat, Graue nimis, quę per breuia verba ponitur, ne cleri. vel mon. c. 2. & per decret. quæ olim incipiebat. Sicut dilecti, quæ p̄ breuia verba ponitur. inf. de elect. statutum. & in decre. infra de testam. c. 1. quæ olim incipiebat. Ioannes Frangiapani. Extrauagans Innocen. iiij. maxime in tex. & multæ sunt similes. Io. And.

g ¶ Mutatis. 1] infra de rescriptis, statutum.

h ¶ Correctionibus.] vt infra de hære. quicunque. ad fi. vt ibi dicam Ioan. And.

i ¶ Detractionib.] vt inf. de rescr. c. 1. ad fi. & de test. c. 2. ad fi. & dupliciter. inf. de sent. excom. quia periculosum. ut in omnibus his dicam.

k ¶ Additionibus.] vt inf. de regula. non solū. vt ibi dicam. Idem esset videre in decret. inf. de præben. si pro clericis pauperibus. & inf. de conces. præben. ne captandæ. ver. licet. & in decreta executor. versi. pōt tamen. habito respectu ad antiquas, vnde tractæ fuerunt.

l ¶ Vidimus.] supra de consang. & affin. non debet.

m ¶ Correctionem morum.] quia hoc solū bene agitur, vt vita hominū corrigatur. 23. q. 5. prodest. circa fin. & Imperator dicit, Legib. nostris mores intendimus corrigere. C de secun. nup. l. j ad idem. 46. dis. c j. ibi, Ne cum elatis moribus, &c. & sup. de vita & honesta. cler. vt clericorum.

n ¶ Titulis.] Nota, rubricas esse Authenticas 2 : ad hoc de pæn. dist. 1. c. hæc autem verba. in glo. 1. sup. ne sed. vacan. c. 1. vt eccle. ben. cap. 1. ff. quod quisq;. iur l. 1. item not. rubricas de textu: per quod collige, scriptorem, qui promisit textum scribere, illas ponere debere.

o ¶ Volumen.] Decretalium.

p ¶ Senarium.] alibi dicitur septenarius numerus esse perfectus. de pæn. dist. 1. in summa. in gl. 1. ipsius summæ, contra id, quod infra in glo. s. q nota. Quia perfectus est numerus senarius, qui præcisè constat vel resultat ex omnibus partib. suis, aliquotis simul aggregatis. Septenarius numerus non est perfectus: Non obstat glos. præall. summæ: quia intelligitur ibi perfectus, idest, multis similibus approbatis in quantitate numeri septenarij. De quo potes videre multa exempla, de celebra. miss. cap. 1. in glo. fin. Hieron. Clarius Brixien.

[Glos. sequens recitetur per q̄st. quare numerus senarius dicat̄ perfectus. Primo dat duas solutiones, quas non approbat: ponit tertiam, quam approbat.]

q ¶ Perfectus] vt 35. q. 4 c. vnico. Sex enim ætatib. mundi generatio & hominis status finitur, vt ibi. Prima enim ætas in homine, est Infantia, quæ durat vsque ad vij. annum. Secunda, Pueritia, vsque ad xij. vel xiiij. annū Tertia, Adolescentia, vsque ad xxv. Quarta, Iuuētus, vel virilis ætas, vsque ad l. Quinta, Senectus, vsque ad lxx. Sexta abinde. Et dicitur Senium, aliarum ætatum terminus. C. de sacrosanct. eccle. vt inter diuinū. Sic & sex sunt generationes mundi. Quarum prima ab Adam vsque ad Noe. (In 3 hac fuit institutio, & lapsus generis humani.) Secunda vsque ad Abraham. (In 3 hac fuit generis humani destructio per diluuium & renouatio.) Tertia vsque ad Dauid. (In 3 hac fuit circuncisionis, & legis constitutio.) Quarta, vsque ad transmigrationem Babylons. [Floruit 3 lex in hac sub regibus & prophetis) Quinta, vsque ad aduentum Christi. (Fuit 3 in hac populi captiuatio, & redemptio.) Sexta, vsque ad finem seculi. (Sub 3 hac humani generis redemptio.) Est autem ad hoc simile supra de consanguini. non debet. de consecra. distinct. 4. de trina. Sed licet sint bonæ istæ similitudines: non tamen inferunt, ipsum senarium numerum foro perfectum. Vnde dic secundū Arithmeticos, quatuor esse generationes numerorum: Prima, quæ incipit ab vno, & durat vsq; ad decem, & dicitur ista numerorum monadicorum, a monos, quod est, vnum. 16. q. 1. placuit 2. quia ab vno incipit. Secunda dicitur, decadicorū, à decade, quod est x. & durat vsque ad centum. Tertia dicitur, centedicorum, & incipit à centum, & durat vsque ad mille. Quarta dicitur, milledicorùm, à mille incipiens, & durat vsque ad infinitum. Ex his quatuor generib. numerorum est reperire alios perfectos, paucos tamen: alios imperfectos. Et ex imperfectis est reperire alios diminutos: alios abundãtes. Dicitur autem numerus perfectus, qui constat vel resultat præcise ex omnibus partibus suis aliquotis simul aggregatis. Est ergo videndum, quæ sunt partes aliquotę, & quæ non sunt partes aliquotæ. Sunt partes aliquotæ, quæ aliquotiens sumptæ reddunt suum totum præcise, idest, non plus nec minus: vide hoc in senario, qui est primus perfectorum, & solum inter monadicos perfectus. Nam sex vicibus vnum, sex sunt: ter duo, sex sunt: bis tria, sex sunt: abinde nō sunt partes aliquotæ: quia quatuor aliquotiēs sumptum faceret octo vel plus: ergo omnes partes aliquotæ sunt hæ; vnum, duo, tria: sed vnum, duo, tria, faciunt sex: ergo senarius numerus est perfectus secundum diffinitionem superiorem, quæ habet, quòd numerus perfectus resultat pręcise ex omnibus partibus suis aliquotis simul aggregatis. Vide in alio numero perfecto. In genere enim decadicorum alius & solus numerus est perfectus. s. xxviij.

† Nota, q̄ ptās ꝯdēdi legē ē delegabilis. do. Fō.

† Al. ita: virorūq; subditorū q̄etē.

† Cōsule Euclidē & alios mathematicos, ex q̄b. intelliges, cur numerus senarius dicatur p̄fectus. ad de Macrobiū lib. 1. c. 6. in sōnium Scipionis.

1 De his verbis, mutare, corrigere addere, vide modernos in l edit. C. de eden. Ion.

2 De rubricis huius voluminis, & legum intellige: in rubricis decreti ꝗ̄n est verū. De hoc notat Io. 3. q 9. cartæ in rubrica. & ī §. hæc ãt verba. hic allegato. Et ꝗ̄ hoc ī Spec. de dispu. & alleg. ī fi. Io. Andr.

3 Quę sūt parēthesi inclusa, ex Lectura Io. An. huc fuerunt trāslata ad glossæ declarationem.

xxviij.tolle partes,f.dimidiam. & citra.ff. de verbor. signifi.nom en.§.1.& j̄.de decimis.c. 1. quia vltra dimidiam nō eſſet reperire aliquotas, vt ſ̄ dixi. Quatuordecim, eſt pars aliquota:quia bis ſumptum,facit xxviij.Tredecim,xij.xj.x.ix.viij.non ſunt partes aliquotæ de xxviij. qa aliquoties ſūptæ nō inferunt p̄ciſę ſuū totum : ſed plus uel minus. Nam xiij.bis ſumptū, facit xxvj. ter ſumptum, facit xxxix.&ſic plus.vel minus:& ſic d̄ ſingulis Septem, eſt pars aliquota: qa quater ſūpta infert ſuū totum. Sex, & quinq; ſingulis nō ſunt partes aliquotæ. Quatuor vero,ē pars aliquota : quia ſepties ſumptum infert ſuū totum. Tria,non eſt pars aliquota : ſed duo & j. bene ſunt partes aliquotæ : qa xiiij.vicib.duo,facit xxviij. & xxviij. vicib.vnū facit xxviij. Ergo reſtat, ꝙ oēs partes aliquotæ de xxviij. ſūt xiiij vij. iiij.ij.& j. Sed ex his aliquotis ſimul aggregatis reſultat p̄ciſe totū : qa xiiij.vij. iiij. ij. & j. faciunt xxviij.Ergo ſm diffinitionem ſuperiorē,xxviij. numerus eſt ꝑfectus. & ſic ēt de alijs perfectis. Computaui autem de iſto, vt melius intelligeret̄ dictum de ſenario. Ex imperfectis dixi ꝙ alij ſunt diminuti:de quib. ſolet poni exēplum in octonario. Tres enim ſunt partes aliquotæ de octo, f. iiij. ij. & j. ſed iiij.ij.& j.faciunt vij. & ſic ē imperfectus diminutus. Vide in quaternario,cuius duæ ſunt partes aliquotę: ſcilicet ij.& j.quia bis ij.iiij &quater vnum,quatuor. Sed ij.& j.faciunt tria:ergo eſt quaternarius numerus imperfectus diminutus. V de in ix.cuius etiam duæ tm̄ ſunt partes aliquotę:ſ.iij.& j.ſed ij.& j.faciūt quatuor;& ſic eſt imperfectus diminutus. In imperfecto abundanti ſolēt exemplum poni in duodenario, cuius aliquotæ ſunt vj.iiij.iij.ij.& j.ſed iſtæ aliquotæ ſimul aggregatæ reddunt plus,quàm totum:ſ.xvj.ergo eſt imperfectus abundans. Vide in xx.cuius partes aliquotæ ſunt x:quinque.quatuor,ij.& j.quæ ſimul aggregatæ reddūt plus,quàm totum:ſ.xxij.[& ſic eſt numerus imperfectus abundans.Hæc late & clare etiam computando poſui,vt bene intelligatur hoc,quod nō eſt de materia Iuriſtarum.

ADDITIO. Iſidor.lib.3.etymol. breuiſſimè hæc ponit.Vide quod notatur de hære. ad noſtrum.in clem. in gl.6.Ioan.And.

a ¶ Nec ſine cauſa.] Antipophora eſt:reſpōdet enim tacitæ quæſtioni,qua quæri poſſet:quare non mandabat iſtas Decretales poni in antiqua cōpilatione Gregorij ſub ſuis titulis.

b ¶ Prædeceſſorum.] Innoc.iiij.& Greg.x.Scripſerūt enim hi in procemijs ſuis doctorib. & ſcholarib.vt decretales,quas mittebant ſub ſuis titulis, prout exprimebatur in ipſis,inſeri facerent:vnde quidā faciebāt ipſas ſcribi in fine titulorum cōpilationis Gregorij: & iſti ſeruabant mandatum.Quidam faciebant de eis volumina: & iſti non ſeruabant mandatum ipſorum, vt hic patet.Io.And.

c ¶ Promulgabant.]leges inſtituuntur, cum promulgantur.4.di.§.leges.

d ¶ Infinitos.] oēs ſ.editos ante huius libri compilationē.

e ¶ Laboribus.] no. maximos labores eſſe in libris ſcribendis : & eſt ꝯ ſcholares,qui ſemper dum ſunt in ſtudio,faciūt ſcribi libros dū laborare deberent ad ſtudiū.laborib.enim talib. & expēſis parcendū eſt. de dol.& contu. finem. Io.A.

f ¶ Vniuerſitati.] concluſio.

g ¶ Maturitate.]qđ fieri debet, vt 35.q. 9. Apoſtolicæ. ſupra de reſcrip.ad audiētiam 1.

h ¶ Bulla.] alias nō creditur eſſe mādatum principis, vt 97. diſtin.nobiliſſimus. vbi de hoc. & C. de māda.prin.l.una. 1 [Gl. ſeq. dat duas remiſſiones.]

i ¶ De cetero.]cōſtitutio ergo reſpicit futura. Quid de pendentib.dicā j̄.de electio. licèt canō. Q̄n incipiāt ligare conſtitutiones huius ſexti libri,dicam in fine huius libri ſuper data.

k ¶ Scholis.] hoc expone, vt notatur in procemio Gregorij.

l ¶ Reſeruantur.]ſicut decre.exijt qui ſeminat.reſeruata.j̄.de verb.ſign.& conſtitutiones omnes,quæ editæ ſunt ſuper negotio hæreticæ prauitatis, non ꝯtriæ conſtitutionib.huius libri,vt j̄.de hęre.c.ult.in fi.Idē poſſet dici de reuocatorijs,de quibus inf.de prębend. c.penul.& antepenult. & de conceſſ. præben. cap.vlt. Ioan. And.

m ¶ Voluminis.] ſ.copilationis Greg.ix. Et ſic vides hodie per hunc finem,ꝙ decretalis, paſtoralis: ſupra de fide inſtru.non habet locum in decretalib. editis poſt cōpilationem Gregorij ix. & ante hunc librum: ſed poſſet habere locum in Decretalibus Bonifacij editis poſt compilationem huius ſexti libri.& in omnibus per eum vel eius ſucceſſores edendis.

† al.ita:ī eccl'aſticis ī reb' agendis.

† hoc

† Not. text. hic iuncta ſuꝑſcriptione, quòd ſcholares & Doctores ſimul faciunt vniuerſitatē. Do. Phi.Font.

adiuncto numerum comprehendens, perfectam in † rebus agendis formam tribuat, & in moribus diſciplinam. ¶ Nec ſine cauſa [a] morem prædeceſſorum [b] noſtrorū(qui cū conſtitutiones aliquas promulgabant [c] nouiter, eas mandabant, ſub antiquarum ſerie ſituari)omiſimus in hac parte ſeruare: hæc † enim fecimus, ne infinitos [d] libros deſtrui, & alios non ſine maximis diſpendijs, laboribus [e] & expenſis de nouo fieri oporteret. ¶ Vniuerſitati [f] † veſtræ igitur per Apoſtolica ſcripta mādamus, quatenus librum huiuſmodi cum multa maturitate [g] digeſtum,quem ſub bulla [h] noſtra vobis tranſmittimus, prompto ſuſcipientes affectu, eo vtamini de cetero [i] in iudicijs, & in ſcholis [k]: nullas alias, præter † illas, quę inſeruntur,aut ſpecialiter reſeruantur [l] in eo, Decretales, aut Conſtitutiones, à quibuſcunque noſtris prædeceſſoribus Romanis Pontificibus poſt editionem dicti voluminis [m] promulgatas receptu ri vlterius, aut pro Decretalibus habituri.

TITVLVS I.

De ſumma Trinitate, & fide catholica.

¶ Gregorius decimus in generali concilio Lugdunenſi.

¶ *Spiritus ſanctus æternaliter à patre & filio tamquam ab vno principio, & vnica ſpiratione procedit.Io.And.*

† Not.ꝙ dictio, p̄ter,ſeq̄ns negatiuā includit. Dom.hic Ro. conſ. 328. Fon.

1 Immo ēt per teſtes ꝓbari p̄t Doctor. hic. & latius Barba. in ꝓœmio cle. Font.

DE SVMMA TRINITATE, ET fide catholica.

[Glo. ſeq quærit, an rubricæ huius voluminis ſint continuandæ:& determinat,quòd non, aſſignans rationem. Do.]

HVius ſexti libri Rubricæ iudicio meo ꝯtinuādę non ſunt 2 Ratio eſt,quia ſm hoc,ꝙ occurrebāt aliqua addenda,mutanda,detrahenda, vel corrigenda:ſic addita, mutata, detracta, vel correcta fuerunt habito reſpectu ad compilationem antiquam. & ipſius rubricarum ordine hic retēto:ſed nihil in titulo uolebat addere vel mutare, illo omiſſo tranſibat ad ſe-

Decretalis paſtoralis d̄ ñ. inſtru.qñ hēat locū.

2 Cōcor. Archi. q ēt illas ñ cōtinuat. ſed Ioan. Mon.ꝯ q cōiter illas continuat: qđ ñ placet, nec fuit illa intētio auctoris p rōnē, q̄ ſeqtur ī hac gl.Io.An.

ad sequẽtes: vnde, secundũ rei veritatem, decretales huius libri in cõpilatione antiqua debebant sub suis titulis collocari, sed omissum fuit ex cã, vt s. in proœmio. versi. nec sine cã. De istius tamen rubricæ continuatione, & materia, dic vt notat Ber. supra eo. titu.

Fideli.] Errore Græcorum, qui dicebat, Spiritũ sanctum procedere à solo patre, extirpato p canones, de quo, de consecr. dist. 5. cap. penult. & vlt. Adhuc quidam in errores alios inciderunt [1], negantes, Spiritum sanctum æternaliter processisse à pře & filio, alijs dicentibus, q ab vtroq; pcedebat, non tanquã ex vno principio, sed tãquã ex duob. principijs, & duabus inspirationibus. Gregorius decimus in generali ɔcilio Lugdunen. primo ponit confessionẽ suam, quam etiam dicit sanctæ Romanæ ecclesiæ, catholicorum Patrum, Græcorum Doctorum, & Latinorum obseruãtiam & doctrinã: scilicet, q Spiritus sanctus æternaliter à patre & filio, & tãquam ab vno principio, & vnica spiratione procedit. Demum reprobando, damnat omnes, qui præmissa negare, vel contrarium asserere præsumpserint.

† Vide Magistrũ & ibi Doctores Theologos lib. 1. sent. dist. 11. & 12. & beatũ Thomam part. 1. q. 36. arti. 2. & 4.

1 De diuersis erroribus circa Spiritũ sanctũ hr 24. q. 2. c. pen. versi. Cathafrigi: & versi. Boetiani. & ver. Noetiani & versic. seq & versic. Macedoniani. & hos oẽs specificabat hic Frãc. Versel. Io. A.

CAP. VNICVM.

Fideli a † ac deuota professione b fatemur, quòd Spiritus sanctus æternaliter c ex patre & filio d, non tamquam ex duobus principijs, sed tamquam ex vno principio: non duabus spirationibus, sed vnica spiratione procedit, hoc professa est hactenus, prædicauit & docuit e, hoc firmiter f tenet & prædicat, profitetur & docet sacrosancta Romana Ecclesia, mater oĩum fideliũ g & magistra: hoc hẽt orthodoxorum h patrũ i, atque Doctorum k Latinorũ l, pariter & Græcorũ m incommutabilis & vera n sñia. ¶ Sed quia nonnulli propter irrefragabilis præmissæ veritatis ignorantiam o, in errores varios sunt prolapsi: Nos huiusmodi erroribus viam præcludere p cupientes, hoc sacro approbante concilio: Damnamus q, &

ADDITIO. Secundum Io. Monachum sunt tres partes. Prima narrat processionem Spiritus sancti. Secunda firmat illam. Tertia damnat contrariũ sentientes. Ioan. And.

a ¶ Fideli.] supra eo. firmiter. & sup. de hæret. dubius. & est simile. C. de his qui ad eccle. confug l. fideli. & dic, Fideli, quo ad mentẽ: Deuota, quo ad exteriores actus: quasi dicat, humili. ad hoc inf. de immunita. eccles. decet.

b ¶ Professione.] id est, confessione.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

c ¶ Aeternaliter] nam est Pater generans, Filius nascens, Spiritus sanctus procedẽs pariter ab vtroq; absque initio semper pariter ac fine fine. sup. e. firmiter. circa p in. de consecr dist. 3. c. vlt. C de summa Trini. in epist. inter claras. Sed opponitur: Trinitas est unum vniuersorum principium, vt sup. eo. firmiter. ergo nõ est ibi æternitas: quia æternum vere sine principio, sine fine. Solu. Est principium principians, non principiatum: vt referatur principium ad res creatas, nõ ad ipsam diuinitatem.

[Glos. seq. ponit motiua Græcorum, & responsionẽ ad illa: in fine obijcit & soluit.

d ¶ Et filio.] Confunditur hic error Græcorum dicẽtium, Spiritum sanctũ à solo patre procedere. Mouebantur autem auctoritate Euangelica Io. 16. ibi: Spiritus sãctus, qui à patre pcedit. Itẽ in symbolo apud eos edito simpliciter cõtinet. Qui ex patre procedit, nos addimus, Filioq;. ad idem lex C. de sum. Trin. l. 2. vbi dicitur, Spiritum sanctum, quem ex summo rerũ parente speramus, &c. Sed ad hoc & similia respondetur, q expressio patris non excludit filium, immo potius includit: cum ipsorũ opera inseparabilia [2] sint. 28. q. 1. sic enim. §. beatior. in fine. de consecr. distinct. 3. c. vlti. vnde cum pater [2] & filius sint vna essentia, substantia, seu natura, vt in prædicta decretali, firmiter: non põt ab vno solo procedere. Nec sumus excõicati (vt dicebant Græci) addendo in symbolo, filioq;: quia illud potius est declarare, q̃ addere. Et ad de quod not de consecr. dist. 5. c. penult. Sed obijcitur ad hanc constitutionem, q sit superflua ex eo, q hoc idem dictũ fuerat, eo. firmiter. ibi, Spiritus sanctus pariter ab vtroq;, &c. Sed dic, q hic expressius modũ pcessionis aperit, dicẽs, q nõ tãquã ex duobus &c. Preterea hic damnãtur asserẽdo vel negando, cõtrarium sentientes.

2 His tõnib. gloss. ne fidas, sed veras require a Theologis: vbi s.

[Glossa sequens distinguit.]

e ¶ Docuit.] Nota, q ĩ his, quę sunt de fide catholica, & ei' articulis, necessario tenere debemus, & sequi qđ tenet & sequit. Romana ecclesia, aliàs essemus hęretici. sup. eod. titu. ca. 1. & 2. sed in alijs non hẽmus necessario sequi, & tenere quod sequitur: nisi sequatur & doceat. 11. dist. nolite. vbi de hoc in gl. docere 12. dist. nouit 31. dist. aliter. de conse. dist. 4. de trina. In vna enim fide nil officit sanctæ Ecclesiæ consuetudo diuersa, vt ibi.

ADDITIO. Ista gl. placet Dom. Phi. quorum distinctionem vide. Font.

f ¶ Firmiter.] supra eo. firmiter.

g ¶ Fidelium.] de his, quæ sunt foris, nihil ad nos. 11. q. 3. inter verba. versicu. si cogo. 2. q. 1. multi, de diuor. gaudemus. licet ab eis expediat bonum habere testimonium, vt ibi. & 8. quæst. 1. licet ergo. sup. de sacra vnct. cap. vno. §. ad exhibendum. 11. q. 3. non sunt, 12. q. 1 nolo.

h ¶ Orthodoxorum.] id est, catholicorum.

i ¶ Patrum.] 15. dist. cap 1.

k ¶ Doctorum.] quorum est ordo præcipuus in Ecclesia, supra de hæret. cum ex iniuncto. §. cum igitur, & per Doctores, Prædicatores, & Prælatos intelligas. 43. dist. cap. 1.

l ¶ Latinorum.] vt Augustini, Hieronymi, Ambrosij, & Gregorij. 20. dist. de libellis. 15. dist. sancta. infra, de reliq. cap. j.

[Glo. seq. obiectionem dupliciter soluit.]

m ¶ Græcorum.] aliquorũ [3]: vt Ioan. Chrysostomi, Cyrilli, Athanasij, Didymi, & Ephesini ɔcilij Patrum: Græci enim contrarium dicunt: vt sup dixit. Vel dic secundum Gulielmum, q in hoc generali Lugdun. cõcilio, Græci quod hic dicitur, fuerunt publice professi, & symbolum cum adiectione, Filioq; ibi publice cantauerunt de mandato Imperatoris, & Ecclesiæ Græcorum [4]: vtinam corde credant 23. distinctio. Psalmista.

n ¶ Vera.] aliàs posset in melius commutari. 35. q. 9. Apostolicæ. & cap. sequenti.

o ¶ Ignorantiam.] quæ cunctorum errorum est mater, vt 38. dist. ignorantia. Nec in his excusat ignorantia: nam ignorans ignorabitur, vt ea. distin. qui ea. ad idem. 16. q. 1. si cupis. 22. quæstio. 2. in quibus & cap. sequenti.

p ¶ Præcludere.] vt 73. dist. error. supra. de spon. inter opera.

q ¶ Damnamus.] sup. eo. damnamus. & dic, damnamus, & reprobamus: id est, reprobando damnamus.

3 Vide Magistrũ sent. li. 1. dist. 11. §. vnde ẽt.

4 Refert Fran. Vercellen. q ibi fuit psonaliter ipsorũ Patriarcha, & solennes nuncij Imperatoris. Io. And.

[Glo.

[Glo.seq.quærit,arguit negatiuè,& soluit.]
a ¶ Asserere.]supra dixit negare. Quid si quis nec negat nec asserit, sed tacens sic consentit? Videtur nō teneri:quia tacere,est præter illa duo.22.q.2.ne quis.§. de reg.iur.is qui tacet.& ff.eo.l.qui tacet. Solut. Licet nō ex verbis, tñ ex mente iudicatur hęreticus. sup de hære ti.cap.1.24.q.3.hęresis.1 .& c. hæreticus. Et Deus audit in corde, vt 17.q 1. ca si.§ si ergo & cor interrogat. 14. q. 5. si quid.& 15.q 6.c.j.

reprobamus oēs qui negare psumpserint, ęternaliter Spiritum sanctum ex † patre & filio procedere: siue etiam temerario ausu asserere [a], ꝙ Spiritus sanctus ex patre & filio, tāquā ex duobus principijs, & non tamquā ex vno procedat.

† Al. à patre

1 Vide gloss. ibi quam tenet Ana. c.2.de hęret.Font.

DE CONSTItutionibus.

[Bonifacius viij cōditor huius compilationis tractaturus de iure, considerauit, quòd vbi non est fundamentum, desuper ædificari nō potest: vt in cap. veniens de pręsbyt.non bap.in ant.Idcirco pro sui operis fundamento præmisit rubricam, de summa Trinitat. &c. Quo fundamento præmisso, incedit ad iura condenda. Et quia ius est duplex: scilicet, ius scriptum: & ius non scriptum: vt Institu.de iure natu.gent. & ciuil. §. constat Et quia ius scriptum est dignius iure non scripto:ideo præmittit de iure scripto, puta de constitutionibus: & postea de iure non scripto, scilicet, de consuetudine. Vnde pro intellectu huius quæritur primo, quid sit constitutio. Secundo, vnde dicatur.]

[Pro solutione primæ quæstionis est sciendum,quòd cōstitutio in iure accipitur dupliciter. Vno modo stricte, prout differt ab alijs partib. iuris scripti:& tunc nihil aliud est, nisi id quod statuit & ordinat Princeps animo condendi legem: Institut. de iure naturali gent.& ciuil.§. sed & quod principi placuit. Est ergo constitutio stricte sumpta (prout differt à lege, plebiscito,senatusconsulto,& alijs partibus iuris scripti) illud, quod facit Princeps animo condendi legem,& vt subditi vtantur tam in scholis quàm in iudicijs. In scholis, scilicet, Doctores legendo. In iudicijs,Iudices ordinādo,& aduocati allegando. Alio modo accipitur constitutio large, pro omnibus partibus iuris scripti,siue sit lex,siue plebiscitum,siue senatusconsultum,principis placitum: edicta Prætorū, responsa prudētum: etiam siue sit ius commune,siue particulare, vt sunt statuta Episcopi, & vniuersitatis vel collegij,vel alterius corporis approbati.]

[Ad secundam quæstionem respondetur,ꝙ constitutio dicitur à cō,quod est simul,& statuo, statuis,quasi simul statuitio. Vel dicitur cōmunis statuitio,quia lex debet esse cōmunis & generalis omnibus,& non debet edi in fauorem illius,vel istius.cap.erit autem lex.4.dist.& c.cum omnes. de consti.in ant. vbi dicitur, ꝙ statutum factum ab aliquibus canonicis alicuius Ecclesię de consensu Episcopi, non valet,quādo non omnibus canonicis est commune.

Licet] Diuiditur: quia duo facit. Primo similitudinem improbat, rationem reddens:& casum soluit, duas modificationes ponens. Secunda: ibi, Ipsis. Ioann. And.

CASVS. In hoc cap. posset poni pluribus modis: sed ponamus hoc modo: Cauetur in cap.cum in cunctis de electio in ant.ꝙ obtinens ecclesiam parochialem, debet promoueri ad sacerdotium infra annum: quod si non fecerit,dicit ille textus,ꝙ potest priuari sua ecclesia: sed tamen requiritur sententia priuationis,ita ꝙ per lapsum anni non est priuatus ipso iure, nec per lapsum anni dicitur ecclesia vacare. Et in capi.licet canon.& in c.commissa,inf.de elect.dicitur, ꝙ obtinens ecclesiam parochialem debet promoueri ad sacerdotium inf. annum: & si nō fuerit pmotus, ipso facto vacat ecclesia, ita, ꝙ sine snīa priuationis poterit episcopus illā ecclesiā cōferre. Sic istę duæ cōstitutiones sunt contrarię: quia vna dicit, ꝙ priuatur ipso facto, alia dicit, quòd non priuatur ipso facto: sed per sententiam. Et in dictis cap. licet canon. & cap. commissa. non fit expressa mentio de cap.cum in cunctis. quia in illis non dr,ꝙ ecclesia vacet ipso facto. Non obstante cap.cum in cunctis. quæritur,quod istorum ca. debent obseruare iudices in iudicijs? Respondet Romanus Pontifex, ꝙ c.licet cano.quod est posterius,licet in eo non fiat expressa mentio de ca.cum in cunctis. quia Papa condendo posteriorem constitutionē contrariā primæ, videtur primam reuocare ex eo quòd Papa sciebat illam contrariam constitutionem, saltē præsumitur illam scire, cum Princeps habeat omnia iura in scrinio pectoris. Sed quid sanctissime Pater; ponamus, retento eodem themate, quòd Papa fecit aliquam constitutionem nouam, quæ non est contraria aliquibus constitutionibus generalibus, sed particularibus aliquorum locorum particularium: puta,alicuius ecclesię vel corporis, quia forte in tali ecclesia est consuetudo particularis super aliquo iure,quod non fuerat dispositum per ius commune: Papa fecit aliquam constitutionem contrariam illi statuto, & fecit illam constitutionem simpliciter,nō derogando illi statuto particulari:quia non dixit Papa,quòd vult vti tali constitutione,non obstante tali statuto: vtrum Papa videatur reuocare illa statuta particularia? Respondet Romanus Pontifex,quòd non. Et ratio est, quia Papa non videtur reuocare id quod ignorat: sed Papa præsumitur ignorare illa statuta particularia,quæ consistunt in facto: ideo non videtur reuocare: quia quod quis ignorat, non videtur reuocare. Nota primo ex principio huius cap. quòd Princeps censetur habere omnia iura in scrinio pectoris sui:ideo si error consistat in iure, non excusat Principem. Simile dicunt Legistæ in l.omnium. C. de testa. Sed hoc ideo est propter sapientes & consiliarios sibi assistentes, qui dicuntur pars corporis ipsius Principis: ideo machinans in mortem talium, committit crimen læsæ maiestatis: l. quisquis. C. ad leg.Iul.maiesta. Nota secundo principalem effectum, ad quem emanauit præsens cap.quòd lex noua & posterior Principis, tollit præcedentem legem de directo contrariam: licet in noua constitutione non fiat mentio, quòd Princeps intendat reuocare quascunque constitutiones contrarias:quia non est uerisimile, quòd Princeps uoluerit legem istam nouam esse frustratoriam:& esset frustratoria, nisi reuocaret primam contrariam. Sed in statutis particularibus est alia ratio: quia si hæc lex noua non seruatur in loco, ubi seruatur statutum particulare: seruabitur tamen in alijs locis, & sic non erit frustratoria. Et hoc verum, nisi talis constitutio particularis, esset generalis in toto loco: quia tunc uideretur reuocari

TITVLVS II.

De constitutionibus.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Noua constitutio Principis tollit primam contrariam, quamuis id non exprimat: Speciales consuetudines, & statuta rationabilia non tollit, nisi id exprimat. Ioannes Andreæ.*

CAP. I.

LICET Ro-

per constitutionem nouam. Sicut in regno Fráciȩ est cōsuetudo gnalis, ꝙ hæres alicui' defuncti cognoscē do hēditatē, est hęres & etiā possessor, absque alia cor porali apprehensione possessionis. Ponamus, ꝙ Rex fecit vnam cōstitutionem nouam, quod hæres declarādo se esse hæredē, nō eēt possessor absque corporali apprehensione: & in ista constitutione noua nullam fecit mētionē de illa generali consuetudine: nonne erit ista cōsuetudo reuocata per nouā constitutionem? Certe sic: aliàs cōstitutio Principis eēt frustratoria, & sine effectu. Quęrit cum glo. in verb. facti. Quod dicitur hic, ꝙ noua constitutio Principis nō annullat cōstitutiones locorum particularium, nisi in ipsa constitutione aliud dicatur: vel quòd ipsæ constitutiones non reuocant etiam contraria statuta: quærit, vtrum hoc sit verum, etiam si tale statutum particulare disponat idem quod ius cōmune? puta, Episcopus fecit sua statuta, quæ idē disponunt vt ius cōmune: Nam plures sunt Epi, qui cōstitutiones suas Synodales exhūt à corpore iuris, vt rectores ecclesiarum videāt ea quę pertinēt ad officium suum: Ponamus ꝙ Papa fecit cōstitutionē cōtrariam iuri communi, non est dubium, ꝙ illa constitutio noua tollit ius commune. Sed nunquid tollit etiam statuta particularia, quæ disponunt idem quod ius commune? Respondetur quòd sic: & ideo c. istud intelligitur, quando illa statuta particularia erant facta præter ius: quia si sint facta secundum ius commune, tunc reuocato iure communi, reuocantur etiam illa statuta.

manus [a] Pontifex (qui iura [b] omnia in scrinio pectoris sui censetur habere [c]) cōstitutionem † cōdendo posteriorem, priorem [d], quamuis de ipsa mentionem non faciat, reuocare [e] noscatur [f]: quia [g] tamē locorum specialium † & personarum singularium [h] consuetudines & statuta † (cum sint [i] facti [k], & in facto consistant) potest proba-

a ¶ Licet Romanus.] Noua constō. principis tollit primā contrariā, quāuis id nō eximat: spāles cōsuetudines & statuta rōnabilia non tollit nisi id exprimat.

a ¶ Romanus.] vocātur interdū Episcopi, maximi pōtifices. 21. dist. cleros. §. Pōtifex. Solus vero Papa, Summus, vel Romanus Pontifex appellatur, vt hic. 23. dist. in nomine. circa prin. infra tit. proxi. si gratiose, de sent. excom. si summus. in clem.

ADDITIO. De diuersis Papæ nominationibus Arc. hic tractās dicit, ꝙ quādoque dicit Romanus, vel Romanæ ecclesiæ Episcopus. 2. q. 6. si quis episcopus. Aliquando, vrbis Romæ Archiepiscopus, vt 4 dist. statuimus. in tit. melius. 21. distin c. fi. Vel, Episcopus, vt 5. q. 4 c. 2. in tit. C. de sum. Trini. l. inter claras, in tit. Aliquādo, Papa vrbis Romæ 97. dist. victor: in prin. Aliquando, Patriarcha. 22. dist. c vlt. Aliquando simpliciter, Episcopus. 1. q. 3. saluator. & ca. ex multis. in tit Et se dicit, Ministrum indignum. eo. cap. versi. qua propter. Archidiaconus.

b ¶ Iura.] Nota ex hac littera rationē, quare aliud in iuribus, aliud in rescriptis, vt primum ius tollatur per secundum contrarium: sed non primum rescriptum per secundum, nisi de illo fiat mentio. de rescrip ceterum.

[Glo. seq. allegat vnā concor. & duo cōtria & remittit.]

c ¶ Habere.] C. de test. l. omnium. Contra. 23. dist. pręterea & 30. q. 3. quod autem in gl. 1. vbi non recoluit Vrbanus eius quòd prædecessor Leo prohibuerat. Sol. vt in prædicto cap. præterea notatur.

d ¶ Priorem.] posteriori directè contrariam.

[Glossa sequens allegat tres concor. dat simile, de qua dat rationem & regulam: & duos casus excipit.]

e ¶ Reuocare.] de cōsecr. dist. 1. vasa. de cog. spiri. c. 1. ff. de leg. 1. nō est nouum. In legibus ergo contrarijs stamus vltimæ. Idē in testamentis. 13. quæst. 2. vltima voluntas, de celebratio. missa. cum Marthæ. §. ceterū. sicut. ff. de leg. 1. si mihi & tibi. §. fi. Ratio est vtrobiq; quia vtrunque pendet ex voluntate vnius tātum: in his autem, quę pēdet ex voluntate duorum, dic. vt dixi infra de reg. iur. qui prior. Quod de testamento dixi, scilicet, ꝙ vltimo stamus: intelligas etiā si in ipso de primo nō fiat mētio. Fallit in duob. casibus, scilicet, si primum testamētū factū sit inter liberos. C. de testa. Aut. hoc inter liberos. & cum ipse testator legem testandi sibi dixit sic, Si fecero aliud testamentum, nō valeat: quia tunc secundū faciēdo, oportet quòd faciat mentionē primi. ff. de leg. 3. l. si quis in principio testamēti. Ioan. And.

[Glosse. 1. obijcit, & soluit. Iterū obijcit & remittit.]

f ¶ Noscatur.] est cōtra supra de præscript. nōnulli. de æta. & quali. eam te. supra de ca. mo. ex parte. ij. de exces. prala. c. vnico. & 35. q. 2. rescripta. & cap. dicenti. § omnes. quæ est l ex C. si contra ius vel vti pub. l. vlt. & ibi de hoc. Dic prædicta iura nō esse cōtraria: illa. n. de rescriptis datis contra legem loquuntur, quæ nō valēt, nisi in ipsis fiat mētio de lege 1, & maxime cum ibi cadit error facti, vt c. nonnulli. hic de secunda lege loquitur, quæ primam tollit directè cōtrariā, licet de illa non faciat mentionem. Et potuit esse rō: quia maturius & deliberatius fit legis promulgatio, q̄ rescripti cōcessio: ad hoc supra in proœmio huius libri, in fi. In rescripto ēt dicimus, ꝙ si constaret de certa scientia Principis, valeret rescriptum cōtra ius elicitū, vt in contrarijs notatur: sed prima facie præsumitur per importunitatem obtētum: vnde expectari solet secunda iussio: in Auth. vt nulli iud. §. & hoc vero iubemus. colla. 9. in Authen. de iudi. §. omnes autem. coll. 6. & si rescriptum concedit aliquid contra ius, iam in eo mutat nomen rescripti: & dicendū est priuilegiū. 3 dist. priuilegia. de verb. sign. abbate. Item contra: quia antiquiori iuri standum est. 33. q. 2 hoc ipsum, & 50. dist. domino sancto. in fin. Dic vt ibi in glo. penult.

g ¶ Quia tamen] Diuersitatis ratio.

h ¶ Singularium.] Nota, quia per hoc patet, ꝙ generalem consuetudinem bene tollit noua constitutio Principis, & merito: quia illius legis promulgatio aliàs superflua & inutilis esset: sed in singularibus secus: quia licēt lex nō habeat locū Bonon. habebit locum Mutinæ, Paduæ, & locis alijs.

i ¶ Cum sint.] ratio rationis.

[Glossa sequens rec per quæstionem, quam exēplificat, & soluit inducens sex rationes.]

K ¶ Facti.] non enim reuocat q̄ ignorat: ignorat autem quæ sunt facti. Et puto per hanc litterā terminatā quæstionem illam qua quæritur, an noua constitutio reuocet statutum Episcopi contrarium, quo solum cauebatur ius cōmune. Pone in terminis decre. de æta. & qualita. præterea. quæ, quantum ad præsentationes patronorum, est hodie reuocata per decre. infra de instit. c. 2. Nunquid & sublatum erit statutum episcopi, quo illud simpliciter cauebatur, ꝙ dici t[1] de cre. præterea. Eodem modo potest poni exemplum de decre. supra de cōces. præben. accedēs. & de decre. eo. tit. cap. 2 de decre. infra de censi. Romana. & cap. exigit. & de decre. eo. tit. felicis. Dico autem, ꝙ sicut sublatum est ius commune, ita & statutum quod simpliciter continebat ius commune 2, cum illud nō sit facti, nec cōsistat in facto: immo sit iuris, & consistat in iure: & facit quod not. Innocen. Hostien. & moderni, supra de rescrip. ea. 1 vbi no. ꝙ de rescripto, vel priuilegio, quod simpliciter continet ius commune, in secūdo priuilegio, vel rescripto nō est necesse fieri men-

† Quę dr̄, quasi cōe statutū, & verbū statuti respicit ius scriptum. 1. di §. cū itaq; sm̄ Archidiaconum.

† Dictio, spālium, nō habet in vetustioribus codicib.

† Statuta locorū intelligo illa, quę generaliter, ibi obseruātur, & exneos trāsgressores ligāt. c. quæ cōtra mores. 8. di. gl in l. itē Mela. ff. ad le. Aquil. statuta psonarū voco, statuta alicui' corporis, quæ nisi icorporatos ligāt. Pe d Anc. Fo.

1 Sequit Anch. & d cla. illa, Nō obstāte, vide Bar. in ex uagan. ad reprimendam, ad fin Fon.

2 Idē dicit de Anch. respō. Ioan de Ligna. tenent contra glo. Fon.

1 Idem Phil. vide Fely. in c. 1. §. de rescript. Fon.

mentionem 1. Quod si contrarium diceremus, iam Episcopi possent tollere potestatem summo Pōtifici tollendi iura, in diœcesibus suis, statuendo simpliciter, quæ iure cauētur. Item probo id euidētissima ratione: Ista decre. æquiparat ista duo, consuetudines, & statuta singularia: sed iam sequeretur, quod omnium iurium correctio vel mutatio esset inutilis. Dicā.n. quod licet reuocatum sit ius commune: tñ cōsuetudo p̄scripta, qua seruatū fuit ius cōmune, reuocata non sit 2. eadē ratione, qua id supra diximꝰ de statuto. & id esset absurdū. Itē non possumus dicere, quod statuta cōtinētia ius cōe, sint singulariū personarum: quod requirit hæc decre. Item si Papa tollit suam cōstitutionem, quod est plus; multo fortius cōstitutionem inferioris idem dicentē; quod est minus. Ad hoc optime facit extra, de fide instrumē. pastoralis vbi dicitur, quod si decre. extrauagās consonat iuri communi, iudicari debet secundum ipsam: quia ius est. Idem igitur dicam in locali statuto: quod si cōtinet ius commune, sublato iure, tollitur statutum 3, quod ius commune est. Si igitur cōsuetudo & statutum singularia sint, & consistant in facto, & sint rōnabilia, nec expresse reuocentur, eis non derogatur per constitutionem nouiter editam: aliàs secus. hoc dicit decre. Ioan. And.

2 Et sine dubio sic dicēdum est qñ fieret scādalū, si lex nō obseruaretur no. gl. Do. c. sup eo. §. de cog. spi. Do. Philip. Fō.

3 Ni si alia esset ratio statuti, q̄ sit iuris cōmunis. Do: & plenius vide Imo. Bar. in l. 1. ff. ad l. Falcid. Fon.

biliter ignorare a: ipsis b, dum tamē sint rationabilia c, per constitutionem à se nouiter editam (nisi expresse d caueatur in ipsa) non intelligitur in aliquo derogare e.

¶ Ibidem

¶ *Duo sunt dicta. Primum, quòd statuta ordinariorum non ligant probabiliter ignorantes. Secundum, quòd statutum Episcopi, extra suam diœcesim, subditum non ligat, Ioan And.*

4 Idem Phil. & in dubio p̄sumitur rationabilis. Fōta.

5 Gl. sequuntur. Phi. Do. nisi cōsuetudo iuuaretur noua rōne. But. in c. fi. de cōsue. & ibi Roch' de Curt. Fo.

6 Secūdū Ioan. Mo. dic illā legē loqui, qñ lex, q̄ cōsuetudinē sequit, adiuta est iure. quod vtilitati publicę prouidet; vt illa duo iuncta cō suetudinē tollāt: alleg. §. quod iureiu. licet. Io. A.

a ¶ Ignorare.] supra vt eccles. bene. vt nostrum.

b ¶ Ipsis.] scilicet consuetudinibus, & statutis.

c ¶ Rationabilia.] Vtrū consuetudo sit rationabilis necne, relinquendum est iudici 4; cum nec certa regula tradi posset secūdū Hostien. qui hoc not. in summa. de consue. §. quid sit consuetudo. vel. cōsuetudo est vsus. Et bene dicit, Rationabilia: quia hoc solum, quod rationabile est, defendit ecclesia 34. dist. cap vlt. & 81. di. si qui sine. De rationabili autē cōsuetudine pone exēpla, infra de consue. c. 3. & 4. supra de cōsue. cum dilectus. & facit quod dicam infra de elect. ex eo quod. in fine.

d ¶ Expresse.] infra de cōsue ca. 1. & 2. de elect, quia sæpe. &c. cum non deceat. in quibus reuocantur eriā priuilegia & statuta. de cleri. nō resid. c. vno. infra de censi. quamquam. de pęni. & re. c. 2. de biga. c. vno. de cap. mo. cap. vno. cum. sim. quæ omnia non videntur competentia exempla, cum illa non essent rationabilia. Quod verum potest dici hodie, quia ius resistit 5. habet exempla hodie circa consuetudines. de ætat. & qualita. vt hi. qui. in fine. cum suis concordan. in Clemen.

[Glossa sequens signat cōtrarium & soluit, & opinionem Host. reprobatam dicit.]

e ¶ Derogare.] contra ff de sep. vio. l. 3. § Diuus. Sol. Illa lex multis modis intelligitur. vt ibi no. & ff. de leg. l. de quib. Sed inquantū dicere vr, quod cōsuetudo vel statutum pręcedens legē, tollatur à lege: dici potest hoc verum; cū Princeps hoc intēdit: vt no. Ber. se intelligere illā legem. supra de fide instr. pastoralis. in gl. 1. in fi quę solutio approbat per hāc decre. 6 Reprobatur autem hic opi Host. qui cōtra hūc textū no. in summa de consue. §. & de virtute. vers. sed speciale est.

VT animarum:] Duæ sūt partes: Secūda: ibi, Statuto. In prima ponit dictum, cui determinationē subdit: ibi, Dum tamen. In secunda soluit dubium & rationem subdit; ibi, Cum extra.

CASVS. Episcopus fecit statutum, vt nullus clericus suæ diœcesis portaret arma, vel comā nutriret, vel aliquid aliud faceret sub pęna excōicationis, q̄ volebat cōtra facietē incurrere ipso facto: Accidit, quod tpe, quo fuit factū tale statutum, non erā in dięcesi, sed postea sū reuersus in dięcesim & feci 5 statutū; vtrū sū ipso facto excōicatus? Rñdet Romanꝰ Pōtifex, quod nō: quia constitutio Epi (idē de quacunq; alia cōstitutione) nō ligat probabiliter ignorātes: secus ē de ignorātia crassa & supina: qa illa nō excusat. Sed quid Sāctissime Pater: ponamus, quod eps meus fecit statutū, quod nullus clericꝰ arma portaret sub pęna excōicationis: sciebā tale statutum: accidit, quod dum fui extra dięcesim, portaui arma: & sic feci cōtra statutū. Vtrū inciderim in pęnā statuti? Rñdet Romanus Pontifex, quod non: & dicit, quod statuta facta ab eo, qui habet territorium limitatum, non habēt vires extra territorium & dięcesim, sed solū in diœcesi. Textus. Supina. quæ est ignorare, quod omnes sciunt, vel scire tenētur. Textus. Furtū. iura bene dicūt, quod faciēs furtum excōicetur: sed nō dicunt, quod q̄ facit furtū, sit ipso iure excōicatus. Nota ex principio cap. quod statuta episcoporum, vel quorumcunq; habentiū potestatē statuendi. non ligant probabiliter ignorantes, q̄ possunt prætendere iustam causam ignorantię: nisi eorum ignorantia fuerit crassa & supina: vt, ponamꝰ quod in hac ciuitate fuit facta cōstitutio pęnalis: & fuit publice publicata: si dico, quod ignoro talem cōstitutionē, quia ñ fuit mihi notificata: nō habeo iustā cām ignorantiæ: quia non est necesse quod constitutio aurib. singulorum inculcetur, vt in cap. j. de postu. præla. in ant. tñ quis admittitur ad probandum, quod notificatio illius constitutionis non venit ad eius notitiam. Nota, quod statutum alicuius statuētis nō habet vires extra territorium: sed restringitur ad limites territorij facientis statutum: Secus est in infamia & excōicatione; quæ afficiunt personam, sicut supra afficit personam leprosi: ideo si subditus episcopi fuerit excōicatus & exeat dięcesim, semper remanet excōicatus.

CAP. II.

VT f animarum g † periculis obuietur: sentētijs h p statuta i quorumcunque ordinariorū k prolatis, ligari nolumus

† Do hic no. quod laici ligant statuto Epi in fauorē aīæ facto. ca. nouit. de iud c nos inter. de purg. cano. Fon.

f ¶ Vt animarū.] hæc decretalis edita fuit ad declarationem decretalis de sent. excom. à nobis 1. & eius quod ibi no. Et eius duo sunt dicta: primū quod statuta ordinariorum non ligant probabiliter ignorantes. Secundum, quod statutum episcopi extra suam dięcesim, subditum non ligat. Ioan And.

g ¶ Animarū.] ad idē 5 quod iureiu. c. 1. & de sepult. c. 1. [Glo. seq. reci. per q. & soluit. & huic litteræ respondet dupliciter.]

h ¶ Sententijs.] quæ ligant animam, vt locum habeat proxima ratio: sed idem in alijs sententijs, quæ pęnas temporales inferunt per l. ff. de decre. ab or. fa. l. vltim. vbi habes, quòd municipali statuto non ligatur ignorans, sed sciens tantum: ad hoc C. de testa. l. iubemus. in fin. & potest dici, quòd in hoc prouidetur animabus, saltem propter peccatum inobedientię, quod est maximum 7. 8 quęst. 1. sciendum. vel de his dixit: quia de alijs non erat dubium, per dictam legem.

7 Placet D. Philip. qui ex gl. inferunt, quod veniēs cōtra statutū municipale, peccat; vt quod gl. 10. d. c. quod aūt. Fon.

i ¶ Statuta.] De generalibus ergo statutis canonum vel legum non loquitur, quæ ab omnibus sciri & custodiri debent. supra de consti. c. 1.

k ¶ Ordinariorū.] Qui dicātur ordinarij no. Glos. & Ber. supra de offic. ordi. cum ab ecclesiarum.

l ¶ Igno-

ignorantes: a dum tamen eorum ignorantia crassa non fuerit, aut supina b 10 ¶ Statuto c episcopi, quo in omnes, qui furtum commiserint, d excommunicationis sententia, promulgatur: subditi eius furtum e extra ipsius dioecesim f committentes, minime ligari noscuntur 20: Cum extra g territorium h ius dicenti non pareatur impune. i

1 Do. hic ꝙ peccās punieт̄ pęna alteri' legis ñ stã tuti idem Phil. Fon.

a ¶ Ignorãtes.] Contrariũ 1. not Ber. in præce. decre. à nobis. supra de sent. ex cõ. & non mouebaт̄ ex eo, q a incidebat in factum iam damnatum: & quia in culpa fuit, rem prohibitam faciẽdo: & quærere debuerat: & sicut etiam vbi culpa præcedit, non excusat metus. ff. quod metus causa. l. si mulier.

b ¶ Supina.] quæ ẽ, ignorare quod oẽs sciũt. de postu. præl. c. 1. §. verũ quoniam. de cleri. excom. min. Apostolicæ. Ignorantia ergo alia facti, alia iuris. Si iuris, aut cõis, aut singularis: statutum. n. epi ius facit inter subditos, quod tamen non ligat ꝓbabiliter ignorantes. vt hic.

c ¶ Statuto epi.] nota epm posse facere statuta: ad idem supra ꝓx. respon. suprà de maio. & obe. si q̃s venerit. & legatus in prouincia sua. supra de offi. leg. c. vl. & sunt alia statuta perpetua, etiam post obitum vel recessum. vt ibi.

[Glo. seq. signat contrarium, tripliciter soluit: primam approbat, & remittit.] 30

d [Commiserint.] contra, ĩ. de sent. excõ. Romana. §. caueant. ubi dicitur, ꝙ ꝓ futuris delictis excõmunicatio ferri nõ debet. Solu. Aliud est, ferre in aliquem excommunicationis sñiam pro futuro delicto: ut si dicat, Excõmunico te si tale quid feceris, quod ibi ꝓhibetur. Aliud, statutum generale facere, excõmunicationem fulminans, quod hic permittitur, vt supra de sent. excõ. a nobis 1. Vel licet ibi ꝓhibeatur ferri, tñ lata tenet. vt ibi not. Ber. Vel si dicatur, ꝙ istud, commiserint, sit præteritum, nullum est contrarium. 40 Quod prius dixi, 1 tene, & adde quod ibi dicam. 2

2 Istud ẽt tenet Do. de Anch. & cõmendat gl. ibi, ꝑteritũ: in dubio tñ verba ĩtelliguнт̄, ut sint futuri temporis. Font.

e ¶ Furtum.] quod est, contrectatio rei alienæ inuito dño fraudulosa, & animo lucrandi. Institut. de ob. quæ ex quasi deli. in prin. & §. furtum autẽ. & §. placuit. & prohibitum etiã in decalogo. 14. q. 5. pœnale & in secũda prohibitione obtinet quartum locum. quod dic, vt not. 32. q. 7. quid in omnibus.

f ¶ Dioecesim.] in qua tota iurisdictionẽ habet ordinariã: & in quolibet ipsius loco nõ exempto, potest pro tribunali sedere. ĩ. de offi. ord. cum episcopus. 50

g ¶ Cum extra.] ratio. Et nota de omnib. rationem reddendam: quod dic, vt supra de rescri. si quando.

h ¶ Territorium.] suum. supra de offi. leg. nouit. ff. de iurisd. om. iud. l. vlt. Et est territorium, vniuersitas agrorũ infra fines cuiusq; ciuitatis: quod ab eo dictũ quidã aiunt, ꝙ magistratus eius loci infra eos fines terrendi, id est submouẽdi ius habent. ff. de verb. sig. pupillus. §. territorium.

i ¶ Impune.] id est, sine pœna, id est, non parens, ex eo pœnam non patitur. 60

DE RESCRIPTIS.

¶ Ista rubrica continuatur ad præcedentem in modum qui sequitur: Dictum fuit supra tit. prox. de constitutionibus, & sic de iuribus. Nam cõstitutio large sumpta accipitur pro omnib. partibus iuris scripti. verum quia parum esset iura condere, nisi essent iudices, qui illa tuerẽtur, & redderent vnicuiq; ius suũ: idcirco viso de iure, restabat videre & de iudicibus, qui iura reddunt: Sed quia iudices vt plurimum constituũtur per rescripta; idcirco pręmittitur hęc rubrica, de rescriptis. Vnde sciendum, quòd nos habemus rescriptum, priuilegium, & beneficium. Rescriptum in iure accipiт̄ dupliciter: videlicet, strictè, & largè. rescriptum large sumptum, comprehendit rescriptum strictè, siue in specie sumptum, & beneficium Principis. Sed rescriptum strictè & in specie sumptum, dicitur illud, qđ emanat ad obseruãtiam iuris communis: puta, cum quis conqueritur Principi, quòd aliquis facit contra iura, supplicans, ut Princeps det sibi iudicẽ delegatũ, qui faciat obseruare ius cõe. In isto autem titulo rescriptũ accipitur large: quia in eo tractaт̄ de gratijs circa beneficia obtinẽda. Priuilegium vero dr̃ illud, qđ emanat contra ius commune in fauorẽ aliquarum personarũ: & dr̃ priuilegium, quasi priuata lex: vt, quia de iure cõi omnes habentes prædia, tenentur soluere decimas prædiales ecclesiæ parochiali, Papa concedit aliquib. priuilegiũ, vt de laboribus suis nõ soluãt decimas: vel de terris suis, quas colunt siue coli faciũt proprijs sumptib. nõ soluãt decimas: sicut fuit cõcessum plurib. religiosis, vt de terris suis, quas colunt, siue coli faciunt ꝓprijs suis sumptib. nullas soluãt decimas: istud uocaт̄ priuilegiũ. Sed beneficiũ Principis, dr̃ gratia, q̃ princeps facit alicui pręter ius: vt puta Papa fecit mihi gratiã, vt mihi detur beneficium, ꝙ primo vacabit in ecclesia Pictauiensi. Et licet priuilegium, rescriptũ, & beneficium differant (vt dictum est) tamen rescriptum largo modo sumptum, compręhendit omnia ista.

TITVLVS III.

De rescriptis.

¶ Gregorius nonus.

¶ Rescriptum impetratum ab excommunicato, est ipso iure nullum, & quicquid inde secutum est: nisi in causa excommunicationis, uel appellationis.

CAP. I.

IPSO IV- [re ...]

Istud c. ꝓcedit ĩ excõicatiõe occulta si ue manifesta, exceptis casib. hic positis: sed qđ de appellatiõne hic dr̃, hoc fallit ĩ actu partis extraiudicialiter facto. c. sicut. ſ. de ele. nã tunc non excipit: sed agit. Phil. & Do. in fi. lecturę suæ colligit 15. limitatiões ad istud c. quas ui de, Font.

IPso iure.] Ponit dictũ, à quo duos casus excipit: ibi, quam excõicationis. Io. And. ¶ Rescriptũ delegatoriũ ab excommunicato impetratum, est ipso iure nullum: nec valet ꝓcessus ꝑ illud rescriptum factus ẽt si oppositũ nõ fuerit. Fallit in rescripto in cã excõicationis uel appellationis, hoc dicit. Pro intellectu huius cap. præsupponendũ est, quod habetur inf. eo. lib. de exce. c. pia. vbi dr̃, ꝙ si excommunicatus maiori excommunicatione fuerit in iudicio agendo, & non fuerit exceptum de excõicatione, valet processu cum eo factus: tñ licet excõicatio ante litẽ contestatã opposita non fuerit, poterit opponi in quacũq; parte litis, & obtẽta absolutione, accipiet excõicatus processum in statu, in quo erat ante excõicationem.

Summarium Dñi Heliæ.

CASVS. Prætendebam te debitorem meum in aliqua pecuniæ summa: vel te possidere beneficiũ meũ, eo ꝙ habebam ordinarium loci certa ratione suspectum: nolui te cõuenire coram ipso: sed a Papa impetraui rescriptum delegatorium ad aliquem iudicẽ, qui cognosceret de huiusmodi causa: tempore impetrationis eram excõmunicatus maiori excõmunicatione: præsentaui illud rescriptũ delegato, qui virtute illius rescripti processit vsq; ad diffinitiuã sententiam: postea peruenit ad notitiã tuam, quòd tempore impetrationis rescripti erã excommunicatus maiori excõmunicatione: voluisti proponere nullitatẽ processus, sententiæ, & rescripti: Quæritur, nunquid sis audiendus? Videbatur, ꝙ non: quia exceptio proposita in quacunque parte litis, non annullat processum factum antea Non obstante ista ratione dubitãdi dicit Romanus Pontifex, quòd certè istud rescriptũ non valet, nec processus inde secutus. Et ratio est propter defectum iurisdictionis: quia ex quo fuit rescri-

rescriptum ab initio nullũ, per id non fuit tributa iurisdictio delegato; sed secus, si iudex aliàs haberet iurisdictionem, quia esset ordinarius uel delegatus, & impetrans non erat tpe impetrationis excõicatus: q̃a processus esset validus, donec esset opposita exceptio excõicationis. Sed queritur, an sit verũ indistincte, ꝙ rescriptum delegatoriũ impetratum ab excõicato, sit nullum ipso iure? Respondet Romanus Pontifex, ꝙ hoc non est verum indistinctè: sed fallit, si excõicatus impetret rescriptũ in causa excõicationis vel appellationis: puta, eps Pictauiensis me excõicauit: dico excõicationem esse iniustam: & vlterius dico, ꝙ sum absoluendus sine emenda, & absque aliqua cautione, accessi ad sedem Apostolicam, & impetraui rescriptum ad aliquem iudicem delegatum, per quod mandabatur, vt si iudici constaret de iniusta excommunicatione, me absolueret: quia potuissem adire ordinarium: & Papa concurrit cum ordinario: & sic potui adire Papam, & impetrare rescriptum: Aliàs sequeretur quòd excõicatus iniustè, non haberet aliquod remedium ꝯ iniustã excõicationẽ. Item fallit in cã appellationis, vt si aliquis excõicatus appellet, & impetret rescriptum; in cã appellationis rescriptum valet, vt reparetur iniuria sibi facta à iudice à quo. Textus. Articulo. vnde articulus est pars intẽtionis ꝯtinens illud, qđ actor vel reus intendit probare. c. veniẽs. 2. ibi, pars autem. s̃. de testib. Et articuli q̃nq; vocantur intentiones, q̃nque assertiones. Nota primo, ꝙ excõicatus regulariter nõ potest impetrare rescriptum delegatorium ꝯ suos debitores. Nota secundo, ꝙ processus factus virtute rescripti nullius est ipso iure nullus: quia vbi non est fundamentum, desuper ædificari non potest: secus si rescriptum nõ esset nullum, licet esset surreptitium, & elidibile ope exceptionis: quia tunc delegatus virtute illius rescripti haberet iurisdictionem, sed elidibilem per exceptionem. Nota tertio duos casus exceptos à regula posita in principio cap. in quibus valet rescriptum ab excõmunicato impetratum: videlicet, in causa appellationis, & in causa excommunicationis: Nam in causa excommunicationis, excommunicatus potest esse in iudicio tamquam actor, & impetrare iudices delegatos, & petere relaxari excommunicationem suam, quã dicit iniustam. Item in causa appellationis potest excommunicatus, maiori excõmunicatione appellare, & appellationem prosequi & rescripta impetrare. Sed vtrũ per istud capitulum sit correctum c. pia. inf. de exce. Dicit glo. in verbo, processus, (& bene) ꝙ non: quia illud. ca pia. intelligitur in excommunicato agente coram ordinario uel delegato, qui agens tempore impetrationis non erat excommunicatus, sed incidit in excommunicationem postquam delegatus recepit iurisdictionem virtute rescripti delegatorij. Istud autem cap. intelligitur. de excommunicato agente: qui tempore impetrationis rescripti erat excommunicatus.

[Glo. seq. ponit quod reprobat.]

a ¶ Ipso iure.] ergo 1 sine exceptionis ope: & sic falsam puto opinionẽ Tancredi & Innoc. not. s̃. de offi. deleg. prudentiam. §. sexta. & Ber. Cõpost not. s̃. eod. c. super litteris. in gl. hic quæritur. & Guil. Du. not. in Spe. tit. de rescri. præsentatione. §. ratione autem impetrantis. versi. quid de processu. qui oẽs dixerunt, ꝙ processus habitus per litteras impetratas ab excõicato, valet, si non opponatur exceptio: Et hoc dico tertius, cum supradicti oẽs (excepto Tancredo) hanc vi derint decretalem: vnde vel non ponderauerunt hoc verbum, ipso iure, positum in principio h c, vel hanc decretalem putauerũt esse correctam per decret. pia. quod non credo, cum pars illa, quæ correcta est, remota fuerit, vt infra dicam.

[Glo. seq. soluit q. & solutionẽ ꝓbat tribus rõnib.]

re a rescriptũ b, vel processus c per ipsus habitum nõ

b ¶ Rescriptum.] sup. eod. dilectus filius Abbas. Et satis hic puto terminatam quęstionẽ, qua quæri solet, vtrum reus actorem, quem excipiendo contra rescriptum & personam repulit excommunicationis vigore, coram ipso delegato recõuenire possit. Et patet, ꝙ non 2. Si enim nullum est rescriptum, & cõuentio est principale, & recõuẽtio accessorium: sublato principali, & accessorium. infra de regulis iuris. accessorium. cum suis cõcordantijs. Itẽ causa conuentionis & recõuentionis, simul sunt tractandæ. sup. de mutuis petitionibus. cap. 1. de ordi. cognit. cum dilectus. quod hic esse non posset. Item conuentio est expressum: rẽconuentio tacitũ. Sublato igitur expresso, & tacitum est sublatum. C. si reus vel accusat. mor. fu. l. vltim. & facit quod nota. de clerico coniug. quod à te. & hoc tenuit Tancred. Barto. Brixi. in quæstione Veneriali, quæ incipit, Actor conueniebat reum

[Glossa sequens quærit. & soluit distinguendo. Itẽ quærit de ratione, & ponit duplicem, quam improbat: & quadruplicem, quam approbat.]

c ¶ Processus.] nunquid ergo correcta est decret. pia. ꝯ. de exce. vbi dicitur, ꝙ processus habitus cum excõicato tenet, donec opponatur exceptio: & postmodũ ipso absoluto, reassumatur causa in eodem statu? Solu. Non est correcta: immo potius corrigeretur ista ꝑ illam, cũ illa sit posterior. Est enim Innoc. iiij. sed hęc Greg. ix sup. tit. prox. c. 1. Sed neutra per alteram corrigitur, sed in diuersis casibus loquuntur. Nota igitur primo, falsam esse opinionem modernorum, quã Ber. not. in decre. pia. in gl. sed mirũ. & in prædicta decre. dilectus. in gl. sic videtur. vers. secus si antiquis. & in decre. de offi. dele. prudentiam. in gl. sic vr̃. & in gl. secus esset. in quibus dixit, rescriptum ab excommunicato impetratum valere post suam absolutionem. Et vera ẽ ipsius Ber. opi. antiqua, vt per prædictã gl. apparet. de æta. & qual. cum bonæ. & de cle. excom. mino. proposuit. Circa hanc igitur materiam sic distingue: aut excõmunicatus maiori agit coram delegato, aut corã ordinario. In primo casu subdistingue: quia aut erat excõicatus tpe impetrati rescripti, aut postea fuit excõmunicatus. In pmo casu subdistinctionis, habet locum hæc decret. vt s. non valeat rescriptum, nec processus per ipsum habitus, nisi impetratum fuerit super causa excõmunicationis vel appellationis, vt hic, & in concor. superius allegatis. In secundo casu. s. q̃n post impetrationem excõicatus fuit, locũ habet decre. pia. 3 & de offi. deleg. prudentiam §. sexta. si agit coram ordinario, tũc tria tempora distingue: fm vetera iura non tenebat processus cum ipso habitus. s̃. de except. exceptionem. aliàs non uideo quare ibi fieret ꝯdemnatio expẽsarum, 4 si tenuisset habitus processus, vt ibi etiam nota. Postmodum statuit ibi Grego. in decis. huius decret. ꝙ teneret processus habitus cum excommunicato, si reus eum sciẽter admisit, aliàs non. Secundum moderna vero iura tenet processus, & locũ habet decret. pia. & sic nec corrigitur, nec corrigit. Si quæratur quæ sit ratio diuersi iuris, & si dicatur, ꝙ excommunicatus impetrans peccauit se ingerendo communioni hominum: nõ valet hęc responsio, cum eadem ratio sit in ordinario. Si dicatur, ꝙ hæc sit ratio, quia rescriptum impetratum fuit tali veritate tacita, qua expressa litteras non habuisset, non valet etiam hæc responsio: quia tunc rescriptum habet elidi exceptionis ope, non ipso iure: supra eodem, super litteris: & hoc notat Bernar. supra eodem, ad audientiam 2. Vnde satis mirandum videtur, ꝙ si ago coram ordinario, tenet processus. & si ab eo impetro delegatum nec rescriptum valeat processus. Sed potest esse ratio, quia iurisdictio delegata sumit initium ex persona agentis & impetrantis: & ideo, cum vitiosum fuerit principiũ. 1. q. 1. principatũ, nec rescri-

1 Istã gl. probant Doct. ex qua not. Phi. ꝙ iudex procedendo ad vlteriora, nõ validat processũ suũ, vbi rescriptũ est penit⁹ nullũ. vide Dom. Font.

2 Glo. bñ dicit fm Doc. si tã exciperet solũ ꝯ p sonã, fiat reconuẽtio: facit ꝯ. de elec. ab eo. Do. Fonta.

3 Sicut. n. sequens excõicatio nõ vitiat votũ eligẽtis, sed solũ ꝑcedens: de ele. cũ inter R. ita nec vitiat rescriptũ. Io. A.

4 No. glo iũcto tex. quẽ allegat quod reus defe rens p. oponere exceptionem red. deniẽ iudiciũ retro nullũ punitur ĩ expensis. Phil. Do. Fon.

rescriptũ valeat, nec ꝓcessus. Ordinaria aũt iurisdõ ab actore agente nõ incipit, & ideo ibi secus. Itẽ iuri sdictio ordinaria fauorabilis est, extraordinaria odio sa, vt sup. eo. ad hoc. Item qñ proceditur coram ordinario vel delegato impetrato ante excõicationẽ; ẽ in aliquo qđ imputet reo, q de excõicatione debebat excipere, si sciebat, aliàs inuestigare debebat: sed vt plurimũ, delegatũ impetrat actor absente reo, & iõ nõ valet ĩpetratio: nec ꝓcessus habitus ipsius impetrationis vigore, vt hic. His ergo rõnib. & excõicati odio, speciale dicat, ꝙ in hoc casu veritas suppressa ipso iure vitiet rescriptũ, & processum habitum per illud.

valeat, si ab excommunicato, a super alio b quàm excommunicationis c vel appellationis d articulo, fuerit impetratum. e

¶ Innocentius quartus in cõcilio Lugdunen.

¶ *Per clausulam, Quidam alij, possunt soli quatuor conueniri: quorum nomina in primo citatorio exprimantur, ne variationi sit locus. Ioan. And.*

a ¶ Ab excommunicato.] maiori excommunicatione, vt supra de excep. a nobis. & ĩ. eo. c. pia.

[Glo. seq. quærit, ponit opi. cuius tenet contrariũ, & respondet allegatis in contrarium.]

b ¶ Alio.] Quid si excõicatus impetrat litteras inquisitionis? Notauit Gof. de off. deleg. prudẽtiã. in gl. colligit, ꝙ bene valent litteræ: & hoc ideo, q̃a fama ibi habet accusatoris loco, vt supra de accus. qualiter 2. §. ex quib. & licet promouens ineptus appareat, nihilominus valet rescriptũ, & ꝓceditur ꝑ illud. supra de accusat. cũ oporteat. vbi idẽ tenet Innocen. & Hostiẽ. & hoc qñ excommunicatus solum ministerium præbuit, nec nominatus fuit in litteris 1 idẽ Guil. in Specul. de inqui. §. 1. ver. quid si in littera. allegat Innoc. & Host. ad hoc C. de pci. impe. off. l. 1. & l. vniuersis. & ff. de inoff. testam. posthumus. §. 1. & l. si pars. §. vlti. Nõ enim refert ſm eos, à quo & quo tpe fuerit nunciatũ. ff. de petitio. hære. l. item veniunt. § à quo. & ff. de euictio. si rem. §. vlt. per hanc litterã credo contrarium, cum in odium excõicati sit hoc inductũ ꝙ nullæ litteræ valeant, nisi hic contentæ: nec puto tutum a littera recedere: & ad hoc optime facit: quia si excõicatus pro alio litteras impetrat ad agendũ, non valent. 2 supra de probat. post cessionem. & bene refert interdum, ꝑ quem preces offerantur. ĩ. de hære. c. 2. § 3. Ad decre. cum oporteat. rñde ut ibi not. ſm Io. in gl. pen. Præterea non est inimicus ita persona prohibita ab impetrando, sicut excommunicatus: vnde agit ꝓ sua iniuria, quod non facit excommunicatus, de iudi. in telleximus. 4. q. 6. omnibus.

1 Placet Do. nam tex. hic loquit͛ ď rescripto ad instantiã impetrantis cõcesso. Font.

2 Idẽ Do. & Pet. de Anc. Fon.

c ¶ Excommunicationis. supra de senten. excom. cũ pro causa.

d ¶ Appellationis.] supra de exce. cum inter. & c. significauerint. & c. ult.

e ¶ Impetratũ.] & sic inspicitur tempus datæ, uel 3 impetrationis. ad idem supra eo eã te. & ĩ. eod. tibi, qui. de prębẽ. eũ cui. Sequebatur aũt olim hic in fine talis littera, Quod corã eo actum est, coram. Ordinario similiter irritum est censendum, nisi forsitan, qui conuenitur, sciẽter admisisset eundẽ. Remota fuit, quia reuocata per decret. pia. ut dixi supra in glo nũquid ergo. Ioan. And.

3 Gl. sequtur Phil. ĩ Principio lecturæ. Fonta.

Cum in multis.] Duo sunt dicta, quorũ primum causam pręmittit: secundum submittit ibi, Quorum. Ioan. And.

¶ Pro intellectu huius capituli præsupponẽdum, ꝙ aliquãdo in rescripto delegatorio, videlicet in narratione, ponuntur ista verba: Sixtus eps seruus seruorũ Dei, &c. Cõquestus est nobis talis, ꝙ talis Titius, & q̃dã alij super tali re ei iniuriantur. Mandamus quatenus vocatis vocandis, quod iustũ fuerit decernas. Aliqñ ponuntur non solũ in parte narratiua, sed etiã in parte dispositiua, hoc modo: Sixtus Eps, &c. Conquestus est nobis talis, ꝙ talis Titius, & quidã alij sibi iniuriant, &c. Mandamus, quatenus dictum Titium ad præsentiã tuam cõuoces: & alios quos dictus talis tibi duxerit nominandos.

CASVS hoc ꝓsupposito, sic figurat: Ego a sede Aplica impetraui rescriptũ ꝯ te sub ꝓdicta forma, nõ est dubiũ, ꝙ virtute illi⁹ rescripti possũ te ꝯuenire corã delegato: & ẽt alios cõprehensos sub clã, Et quosdam alios. Sed quæritur vtrũ potero cõuenire ꝑsonas tot, quot voluero? Rñdet Romanus Põtifex ꝙ virtute illius clausulæ nõ potero, nisi tantũmodo quatuor conuenire. Sed quid: Ponamus, ꝙ contra aliquẽ comprehensum sub illa clausula impetraui à iudice delegato aliquã citationẽ: vtrũ in ista citatione impetrata contra vnũ ego debeã nominare alios tres? Rñdet Romanus Põtifex, ꝙ sic, q̃a virtute illius clausulæ: Et quidam alij, nõ possum nisi quatuor conuenire, quos teneor exprimere in citatorio. Et licet quidã dixerint, ꝙ nõ debebã alios quatuor in citatorio exprimere: cõis sententia Doctorũ est, ꝙ debeo omnes quatuor nominare, & debeo impetrare citationem contra omnes: & si impetro citationem solum contra vnum, debeo in ipsa citatione alios nominare: aliàs citatio non valeret. Nota primo id, ad quod allegatur principium capituli: ꝙ infinitas in multis articulis iuris reprobatur. Nota secundo principalem effectum huius capituli, videlicet, ꝙ rescriptum delegatorũ non solum comprehendit nominatos in ipso rescripto, sed etiam alias personas nõ expressas, si in rescripto apponatur aliqua clausula, per quam appareat Papam hoc uoluisse. Nota tertio, ꝙ per clausulã, Et quidã alij, possunt solũmodo quatuor conueniri: plures non possunt conueniri. Nota finaliter, ꝙ in citatione impetrata contra aliquem de cõprehensis in clausula, Et quidam alij, omnes sunt nominãdi, quos intendit impetrans cõuenire: aliter citatio nõ valeret, vt dictum est: quod est intelligendũ, nisi impetrans diceret, ꝙ virtute illius clausulæ non intẽdit conuenire nisi illum quem nominat: puta, ꝙ nõ intendit conuenire nisi Caium, & alios tres nõ exprimit: quia illos non intendit conuenire, quia cũ eis transegit: tunc si hoc dicatur ab impetrante in citatorio, valebit citatio: sed si simpliciter nominet vnum, & non fiat mentio de alijs trib. citatio est nulla: quia iste textus requirit illam expressionem, vt satis dictum est.

CAP. II.

Cum f in multis g iuris articulis infinitas re-

f ¶ Cum in multis.] per clausulã, Quidam alij, possunt soli quatuor conueniri, quorum nomina in primo citatorio exprimantur, ne variationi sit locus. Io. And.

[Glo seq. ponit viij. exempla, quib. vitiatur infinitas. In fine ponit casum, & remittit.]

g ¶ Multis. 4] exẽplificata vt supra de reli. dom. c. vl. & ĩ. eo. tit. religionũ. supra de testi. cum cãm. §. volẽtes. & c. significauerunt §. mãdamus. ff. de testi. l. 1. in fi. Itẽ in relictis ꝓ redẽptione captiuorũ restringitur infinitas. C. de sacros. eccl. vt inter diuinum. Item restringitur seueritas, cum multitudo peccauit: de cle. excom. mini. latores. cũ simil. Item nõ oneratur hęres in infinitum fideicõmissum soluere. ff. de lega. 3. fideicõmissa. §. si quis decem. Item non valet promissio, ne vlla exceptio deserti iudicij objiciatur: puta, promitto ꝙ si per casum fortuitum impeditus fuero, vt cõparere nõ possim, nõ objiciam de casu. ff. si quis cautio-

4 Ad istã glo. vide Fel. ca. licet 2. de testibus.

cautioni,l.sed & si quis.§. quæsitũ. Item in stipulatione damni infecti non dẽt quis esse in infinitum obligatus.ff.de dam.infecto.l.qui bona.§.vlt.Itẽ legatum,quod non põt sciri ex testamento:puta, Lego centum ei quem mihi Titius nominauerit,non valet. ff. de iur. fis. l. ita fidei. & merito reprobatur infinitas : quia multitudo est canonibus inimica . sup. de præben.quia in tantũ. & onerosa, nihil habens honesti,in auth. de referen. ad fi. coll. secunda.& de hoc habes plures concordantias. de ætate,& qualitate . capitu. penultimo.

probetur:prouide a †duximus statuendũ, vt per illã generalem b clausulam: Quidam alij c,quæ frequenter d in litteris e nñris inserit, vltra tres, vl quatuor f in iudiciũ ñ trahantur : quorũ g nomina h ĩ primo citatorio exprimat impetrator:ne locus fraudi i forsitã relinquatur, si circa ea k possit l libere variare m†.

†perinde

a ¶ Prouide.] quia ꝑ generalitatem istam derogabatur iurisdictioni ordinariæ , cui per hanc constitutionem prouidetur.

† al.variari

b ¶ Per illam generalem clausulam.] præter expressos enim poterunt quatuor conueniri.

c ¶ Quidam alij. 1] supra eodem pastoralis.& capitu. Rodulphus. Idem intelligo de qualibet consimili clausula:vt si dicatur, Titius, & nonnulli homines ciuitatis Bononien.vel simili modo. Itẽ si dicatur,homines talis loci:nam aut conueniet eos,ut uniuersitatem,& tunc omnes habentur loco vnius: aut, vt singulos , & tunc solos quatuor præter expressos poterit conuenire , ut hic secundum Innocentium .

1 Ista clausula locũ hẽt, ubi ponitur post ꝑsonam expressam , nõ aliàs. Do. Phil. Fonta.

d ¶ Frequenter .] & ideo prouidendum fuit.ff de legibus. nam ad ea.& infra de restitutione spoliatorum . frequens . hodie autem hæc clausula non est in vsu.

[Glo.seq.quærit,& soluit.]

e ¶ In litteris nostris.] Quid de litteris episcoporũ? Dic secundum Hostiensem, quòd non extenditur ad illas.ad hoc 25 dist.qualis.

[Glo.seq.quęrit,& soluit,subdit duo,quæ possunt recitari per quæstiones.]

f ¶ Vel quatuor.] Olim trahebantur quadraginta. argumentum , de testibus, cum causam.& capitulo significauerunt.& de clericis excommun.ministrã. latores . Si quæratur , quæ sit ratio , quare restricta fuit ad quatuor,dic, quòd arbitraria,quia æque potuit restringi ad plus & minus.Posset reddi similitudinaria,quam habes supra de consanguinitate.& affinitate, non debet . Dico tamen secundum Bernardum,quòd super re indiuisibili, puta,iudicio communi diuidundo, familiæ erciscundæ,& similibus, possunt per generalem clausulam vltra quatuor euocari ad iudicium . Item omnes vltra illos quatuor qui ius habẽt ĩ re, possunt agere vel defendere pro suo iure coram illo iudice. Argumentum supra de re iudicata,cum super.& sup. de officio deleg. super eo.arg.inf de elect.c.1.

[Glossa sequens recit.per quęstionẽ,ponit opinionem Innoc.secundum Hostiensem.tertio Barto.quã approbat . Secundo subdit dictum,cuius ponit opinionem contrariam, quam reprobat Tertio quærit & soluit . Quartò quærit argum. pro, & soluit contrarium]

g ¶ Quorum]scilicet illorum, quos intendit conuenire per clausulã , & debet expressio in actis scribi:de probationibus, quoniam contra.§.primo. Et dixerunt quidam,scilicet Innocẽtius,quòd in qualibet citatione illorum debeãt omnia nomina exprimi. Satis potest dici, ꝙ sufficit exprimi in citatione eius,qui primo citatur,& scribantur in actis.ut sup. dixi secundum Hostiensem.Vel secundum Barto.satis est, quòd scribantur in actis, licet in primo citatorio nõ scribantur:quia iam cessat variatio . Quod satis credo : 2 quasi hæc littera dicere velit , quòd ante quàm fiat citatio , nomina exprimenda sint illorum quatuor . Et credo tutius , quòd fiat hæc expressio in prima citatione, quæ fit auctoritate rescripti: etiam si fiat de expressis in eo: licet alij cõtra , dicentes , quòd sufficit , quòd fiat in prima citatione alterius illorum quatuor: sed secundum hoc nõ est plene fraudibus prouisum . Et si quæratur , an de non expressis conuenire possit prius, quàm cõueniat expressum?Est dicẽdum,ꝙ sic:quia donare,liberare,& remittere potest, nisi forte in fraudem expressisset secundum formã decreta.supra eodem,sedes & hoc tenet Barto. 3 in q̃stione Veneriali,quæ incipit: Aliquis ĩmpetrauit. Sed pone: quatuor expressit , postea mutat vnam ex personis:vel neminem expresse: postea alterum cõuenit,nihil excipitur:quęritur an valeat iudicium? Et videtur, ꝙ sic: quia hæc exceptio dilatoria est,ut dici cõsueuit de exceptionibus duarum dietarum, supra eodem,nonnulli.Item quia multa fieri prohibentur,&c.de regular.ad Apostolicam.Contrarium dico secundum Barto. quia si nomina in primo citatorio vel actis fuerunt expressa tempore debito: pe inde est,ac si in rescripto fuissent expressa. Si nõ fuerunt expressa tempore debito : perinde est,ac si non fuisset ibi clausula. Vnde cùm rescripta non extendantur ad alias res,vel personas: de offic. deleg. P.& G. dico quòd etiam si non excipiatur,nõ valet iudicium. 4

2 Post sacctũ tene istam gl. Sed ante Hostien. Phil. Do. Font.

3 Hic ñ ẽ Bartol.de Saxoferr. sed Bartholomę⁹ Brixiẽsis, cui⁹ sępè meminit Io. Andr. & alij veteres iterpretes.

¶ Idem in eodem.

¶ Si actor contra reum super pluribus personalibus litteras impetrat ad diuersos , non valent litteræ nec processus earum: & reo condemnabitur in expensis. Et idem in reo conueniente,uel reconueniente actorem, eodem durante iudicio.

CAP. III.

DISPEN-

h ¶ Nomina.]& cognomina,vel certas circumlocutiones.§. testes.sup.de testib.licet ex quadam.& ff.si cert.pet.l.certum.vt euitetur æquiuocatio. sup eo.significante.& c.quia nonnullis

4 Do notat hic, vbi iudex funditus caret iurisdictiõe: ꝑgrediẽdo ad vlteriora ñ facit se ꝓpetẽtẽ: & ꝓcessus ñ valet. Fõ.

i ¶ Fraudi.] cui occurrendum est. infra de renunt. cap.2 cum si.

K ¶ Ea.] scilicet nomina .

l ¶ Possit.] impetrator.

[Glo seq.not ad brocar.& remittit:secundo notat ad quęstionem.]

m ¶ Variare.] Not. variationem,& inconstantiã reprobari:alibi permittitur:Quod dic vt plenè dixi.j. de regulis iuris,quod semel.Et nota per hanc litteram , ꝙ per litteras generales ad obtinenda beneficia,ex quo aliquid significauit sine protestatione:si succumbat , ad aliud transire non poterit: 5 quia perinde est , ac si in rescripto fuisset expressum illud beneficium quod optauit.infra de concessione præbendę. quia cũctis. quod sane intelligas secundum id , quod habes infra eodem titulo , ne captandæ. Ioannes Andreæ.

5 Teneñti glo. sed fallit tñ,si acceptans ꝓbabiliter ignorauit Fonta.

DIspẽdia.] Diuiditur in duas partes:in prima ponitur causa cõstitutionis:in secunda ibi, Decernimus:ipsa cõstitutio,in qua duo facit. Nam primo prouidet de actore, & contrafacienti triplicem pœnam imponit. Secundo; ibi, Reus quoque,prouidet de reo , in quo vnum casum excipiens prædictam pœnam repetit.Io.And.

CASVS.

CASVS. Ponamus, ꝙ tu debebas mihi decē scuta ex causa mutui veri & legitimi: Itē alia decē scuta debebas mihi ex cā venditionis: nolebā te conuenire corā ordinario ꝑꝑ aliquam causam: vnde accessi ad Papam, & impetraui istas causas delegari plurib. delegatis: quia impetraui vnum delegatū ad cognoscendum in vna causa, & alium in alia: vtrū valeant istae impetrationes? Rn̄det Romanus Pōtifex, ꝙ non: immo debeo carere omnibus impetratis, & nullus delegatus recipit iurisdictionem virtute istarū litterarum: & ideo si fecero te conuenire coram illis iudicib. ipsi debebunt pronunciare, se non esse iudices: & me impetrantē condemnare in expēsis. Sed quid erit sanctissime Pater? Ponamus, ꝙ impetraui vnum iudicem delegatum pro aliquo alio debito: vis me ꝯuenire coram alio iudice delegato pendente meo processu: vtrum possis? Respondet ꝙ nō: sed debes me recōuenire coram meo iudice delegato. Et sciendum est, ꝙ littera in fine intendit istud dicere, ꝙ reconuentio hēt locum, qn̄ ab initio reus offert actori libellum in causa reconuentionis, ut facta responsione in causa conuentionis, fiat rn̄sio libelli in causa recōuentionis. Sed aliqn̄ reus differt reconuenire actorem: Sed tunc reconuenit eū, postq̄ actor multum processit in causa, & tunc processus actoris in aliquo non differtur, sed proceditur in eo absq; aliquo impedimento, non obstante reconuentione ipsius rei. Et tunc recōuentio non hēt priuilegium suum, qn̄ opponitur post litem contestatem, sicut quando opponitur ante litem contestatam: tunc enim gaudet priuilegio: videlicet, quia si vnus processus fuerit expeditus in causa conuentionis, dēt idem processus expediri in causa reconuentionis antequam expediatur alius processus in causa conuentionis, vt supra de mutu. petitio. in antiquis.

dia [a] litium aequitatis cōpēdio volētes, qua possumus [b] industria coarctare, statutū felicis recordationis Gregorij [c] Papae noni prędecessoris nr̄i super hoc editū ampliantes [d]: Decernimus, vt si quis cōtra alium plures ꝑsonales [e] mouere voluerit qōnes, non ad diuersos iudices, sed ad eosdē super omnib. [f] huiusmodi quaestionib. [g] litteras studeat impetrare [h]. Qui vero ꝯtrarium fecerit [i], omni [k] cōmodo careat litterarū: nec processus [l] habitus valeat ꝑ easdē †: reo, si eum per ipsas (citauerit, vel) fatigauerit, in expensis [m] legitimis [n] condemnandus. ¶ Reus quoq; si eodem durāte [o]

a ¶ Dispēdia.] si actor s. reū super plurib. ꝑsonalib. litteras impetrat ad diuersos, non valent litterę nec processus earum: & reo ꝯdemnabitur in expensis. Et idem in reo ꝯueniente, vel reconueniente actorē, eodē durante iudicio. h. d. vocatur autem dispendiū lōgum & inutile: compendiū autem breue & vtile Ad idem de accu. qualiter & quando 2. ad fi. Ioan. And.

b ¶ Qua possumus.] ad idē s. in proœ. huius libri: & hoc suffic t. 43. dist. Ephesijs. 47 dist. c. vlt.

c ¶ Gregorij.] haec est vera littera: & loquitur de decre. sup. eo. tit. c. vlt. Quidam olim habebant, Innocentius Papa tertius, & male. Io. And.

d ¶ Ampliantes.] ampliauit in eo, quod statuit, ꝙ ꝓcessus non valeat: & in eo, ꝙ statuit de reo. Nā haec in decretali. Quia nonnulli. expressa non fuerant.

[Glos. seq. notat a contrario: & quatuor diuersitatis rationes reddit: contra vltimam remittit.]

e ¶ Personales.] quasi secus in realib. 25. dist. qualis, in gl. pen. ff. de iudi. cum praetor. in gl. 3 & potest esse ratio diuersitatis, quia personales alterius naturae sunt, q̄ reales, & facilius expediuntur: quia saepius fit inde instrm̄ vel scriptura. argu ff. de eden. l. si legatum. & cōiter paruae sunt ꝑsonales quaestiones: reales verò magnae. Item in vna petitione pro plurib ꝑsonalib. actionib. agi pōt, cuiuslibet assignata causa. C. de anna. except. si ex multis. supra de libel. obl. c. vlti. secundum Bern. Verior est ratio secundum modernos, quare aliud in personalibus, aliud in realibus: quia duae dietae quae olim dabantur per decret. s. eo. nonnulli. vel vna, q̄ datur hodie per decre. s. eo. statutum. seruata ipsius moderatione computantur à finib. dioecesis vbi sita est res, quando agitur reali s. eo. dilectus 2 Cōtingeret ergo ꝙ quis non posset cōuenire super pluribus realib. coram eodem iudice, cum res essent abinuicem remotae: sed in personalibus computantur à finib. dioecesis, vbi habet domicilium. vnde super omnibus ad vnum iudicem commodius impetrantur. & ideo in istis aliud, q̄ in illis. Sed fortè ista ratio cessat hodie per decre. s. eo statutum. Et dic vt ibi dixi in §. cū vero. in gl. olim dicebamus.

[Gl. seq. obij. & sol.]

f ¶ Super omnib.] sed si reus appellauerit sup vna ꝑsonali, iudex non poterit procedere in alia, prima non finita, cum suspectus sit illi. s. de appel. ad hęc si in vna. Ergo nō est ꝯmodius agere suo vna q̄ sub diuersis. & sic damnosa vr̄ constitutio haec actori. Sed potest dici sm̄ Ber. ꝙ iniquitas iudicis, q̄ perperam processit, non facit ꝙ reus propter hoc coram alio iudice possit trahi, & sibi imputet, qui talē obtinuit iudicem: & expectet actor donec appellationis causa sit finita: q̄ si pronunciata fuerit iusta, actor postmodum studeat alium iudicem impetrare: alias si fuerit iniusta, procedet in aliis, & idem videtur de aliis impedimentis, re non integra.

g ¶ Quaestionibus.] & sic ad eosdem, & non ad diuersos debet litteras impetrare: etiā una lite finita, secundum Bern. licet quidam s. dicentes, ꝙ haec cōstitutio, & illa, quia nonnulli. intelliguntur, quādo eodem tempore actor trahit reum ad diuersos iudices, vel vna pendente coram vno.

[Glo. seq. quaerit, & remittit.]

h ¶ Impetrare.] quid, si coram delegato conueniat super una, coram ordinario super alia. de hoc supra eod. c. ult. in gl. secus

i ¶ Fecerit.] cum effectu vtendo scilicet pluribus litteris: quia si vnicis tantum vteretur, bene valebit processus habitus per easdem, secundum Innocent. Ioannes Andreae.

k ¶ Omni.] aliàs, omnium.

[Glo. seq. quaerit arg pro, & soluit contrarium.]

l ¶ Processus valeat.] in hoc ampliauit statutū, Quia nōnulli. Sed pone, processum fuit coram diuersis iudicib. & nihil exceptum: nunquid valebit sn̄ia, uel processus? Videtur, ꝙ sic, quia hoc est beneficium ꝑsonale, per quod etiam alteri non praeiudicatur, de regula ad Apostolicam. Sed verius est 1 secundum Bern. ꝙ processus non valet per hanc litteram: aliàs nihil videretur addere haec constitutio illi decretali, Quia nonnulli. & hoc idem tenet Innoc. & dicit per curiam obseruari.

m ¶ In expensis.] & in damnis. 2 supra eod cap. ult. Ioan. And.

n ¶ Legitimis.] de hoc dic vt 2. q. 1. in primis. §. gloriosus. de dol & contu. c. finem. & hoc est generale, ut fatigans aduersariū, in expensis puniatur. s. de pęn. calumniam. de rescr. cęterum. cum sim.

ADDITIO. Alleg. Host. eo. tit c. fina. de dolo, & contu. c. 2. & c finem. de maio. & obed c. fi. de appella: ut debitus. Io. And.

o ¶ Durante] qualiter habet fieri reconuentio, not. supr. de mutu peti. c. 1. & 2 Io. And.

† In aliquot vetustis codicib. ita: al's reo, si eū ꝑ ipsas fatigauerit i expēsis, &c. in codice Barbatiae ita: & reo si eū per ipsas fatigauerit, ē in expensis, &c. iā illa duo verba: citauerit vel: non sunt in vetustis exemplaribus, nec ea apparet cognita fuisse ab antiquis interpretibus.

1 Idem Phi. nec ꝯsensu partium conualidat. c. P & G. de offi. delega Font.

2 Gl. procedit ubicunq; aliqs temere trahit ad iudiciū. l. eum quem temere. ff. de iud. At vbi expensae petunt rōne victoriae, dāna non veniunt. glo. in l. j. ff. de alie. iud. mut Pet. de Anchar. Fo.

a ¶ Obno-

iudicio, actorē sibi obnoxium [a] dixerit, reconuentionis beneficio, vel conuentionis [b], (si contra eū litteras [c] impetrare maluerit) de iure suo debet apud eosdē iudices experiri [d]: nisi eos vt suspectos poterit † recusare [e]: Simili pœna [f], si contra hoc fecerit puniendus.

Bonifacius octauus.

¶ Receptus per litteras facultatis, si ad recipientes spectabat receptio, ipsorum & non Papæ auctoritate intelligitur esse receptus: nisi in litteris aliud esset expressum. Si autem receptio non spectabat ad eos: tunc Apostolica auctoritate dicitur receptus. Ioan. And.

CAP. IIII.

Cvm † aliquibus g recipiēdi aliquē in canonicū firmamus, decernentes irritum & inane, quicquid fuerit factum contra statutum.

a ¶ Obnoxium.] ēt actione reali, secundum Bern.

[Gl. seq. ponit q. quā alternatiuè soluit: scđo q̄rit argum. pro & ponit sol. Ber. cui dubitando resistit.]

b ¶ Vel ɔuentionis.] fortè ponit hæc duo verba. q̄a si recōueniat actor, vna & eadē snīa dēt cā terminari: si ɔueniat reus, tūc pōt pri' terminari prima, q̄ scđa. ꝓbat hoc ꝟ. de mut. pe. c. 1 & de ordi. cog. cū dilectus. Vel forte vtroq; casu vna snīa cā terminanda est. & semꝑ eodem durante iudicio corā eodem iudice agēdū est, quo finito coram alio: q̄a tūc nō posset † possit reus agere corā primo delegato, cū finita sit iurisdō q̄tū ad cognitionē ꝟ. de offi deleg. q̄renti. An aūt coram ordinario recōuenire possit eundem, eodē durāte iudicio, dubitatur. Et vr̄ q̄ sic: cum hic dicat littera: Litteras maluerit impetrare: vnde solū de delegato loqui vr̄: sed quia eadem ratio ē vtrobiq; idē ius vr̄ esse secundum Bern. Vel forte non est eadem ratio, quia iurisdictio ordinaria fauorabilis ē, & extraordinaria odiosa. & ideo aliud in ordinario dici posset. Ad hoc facit quod tenet Innocen. supra c. ult. ADDITIO. Idē Archidiaconus. Sed fortiter ɔ̄dicit auth. & ɔsequenter. C. de sent. & interl. Fateor locū esse auth. sed nego, pœnam huius decre. hēre locum: ita q̄ teneret ꝓcessus, si hoc n̄ exciperet actor. Io. A.

[Glo. seq. obiectionem soluit.]

c ¶ Litteras.] forte est talis cā, q̄ nōn cadit in cognitionē delegati sine spāli mandato Papæ. 6. q. 4. si q̄s eps. ꝟ. de ɔfi. vti. vel inut. c. 1. & 2. ꝟ. de rest. in inte. c. pen. aliàs. n. quare oneratet se litteris impetrādi, q̄ ꝑ litteras actoris pōt suum expedire negotium? Io. A.

d ¶ Experiri.] i. agere: quia in recōuentione reus fit actor: concord. ꝟ. de cau. pos. pastoralis. alibi ponitur ꝓ defendere. ꝟ. de iud. c. 1. & 8. dist. quo iure. Io. An.

e ¶ Recusare.] ab initio anteq̄ in eos ɔsenserit f̄m Ber. Vel ex superueniente cā: de off. deleg. insinuāte: & pēdēte suspicionis cognitione, (quā ꝓponit reus ɔ̄ iudicem impetratū ab actore) iudex non procedit in reconuentionis causa per litteras impetratas per reum: quia si contrarium diceretur, facile esset deludere hanc constitutionem, secundum Innoc.

[Glo. seq. exponit, & de quæstione remittit.]

f ¶ Simili pęna.] superius expressa in actore. s. vt litteris careat, processus non valeat, & in expensis condemnetur, per quem autem fiat talis condemnatio, not. supra eod. tit. c. vlt.

Cvm aliquibus.] Duo sunt dicta principalia. Secundum: ibi, Si vero Io. And.

¶ Pro intellectu huius capituli p̄supponendū est illud, q̄ hr̄ in c. hi qui. ꝟ. de p̄bend. eodem libro, & in c. vlt. ꝟ. de ɔcess. p̄bē. vbi dr̄, q̄ si sint aliqui recepti in aliqua ecclesia, i canonicos illius ecclesiæ, sub expectatione p̄bēdę: & vnus sit receptus auctoritate Ap̄lica, alius auctoritate ordinaria: in assecutione p̄bendæ p̄fert̄ receptus auctoritate Apostolica, licet eēt posterior in receptione: & debet hr̄e p̄bendam, quæ primo vacabit ꝑꝑ auctoritatē sedis Apostolicę. Et ēt vlterius p̄supponēndū, q̄ qn̄ in aliqua ecclesia est statutū de certo numero canonicorū: & istud statutū ē confirmatum per Papam cum clausula decreti irritantis: Canonici non pn̄t recipere aliquē super numerū in illa ecclesia: vt q̄a dixit Papa, tales canonici nobis exposuerunt, vt de cętero essent in tali eccl'ia viginti canonici, & viginti p̄bēdarij. Nos statutū ɔfirmamus, decernentes irritum & inane, quicquid fuerit factum contra statutum.

CASVS. Hoc p̄suppositio, sic figurat̄: In ecclesia Pictauien canonici fecerunt statutū de certo numero canonicorū in ipsorū eccl'ia: & fecerūt postea illud statutū ɔfirmari a sede Apostolica cū clausula decreti irritantis: tractu tpis ipsi canonici affectabāt aliquē recipere in canonicū vltra numerum: vnde miserunt ad Apostolicā sedē, & obtinuerūt vt possent vnū super numerū vel duos recipere, non obstante eorum statuto confirmato & decreto irritāte: Postea virtute istarū litterarū facultatis, receperunt aliquem in canonicū: Quæritur, an iste sic receptus cēseatur receptus auctoritate Apostolica, vel ordinaria? R̄ndet Rom Pōtifex cum distinctione: quia aut alias receptio ꝑtinebat ad canonicos, q̄b data est facultas recipiendi aliquē suꝑ numerū: & receptus dr̄ receptus auctoritate ordinaria, nisi aliud diceret̄ in lr̄is facultatis: puta, q̄a diceret̄: Dam' uobis facultatē, vt non obstante vestro statuto, recipiatis aliquem in canonicū auctoritate Ap̄lica: tunc. n. non diceret̄ receptus auctoritate ordinaria, sed Ap̄lica: Si aūt receptio ꝑtinebat ad aliū, uel ad eos, & aliū simul: tūc sunt vsi auctoritate Apostolica, & ꝑ ɔsequēs talis receptus auctoritate litterarū, vr̄ receptus auctoritate Ap̄lica: licet simpliciter mādaret Papa, vt ipsi talem reciperent, nō obstāte statuto: licet non fieret mētio q̄ ipsi reciperent auctoritate Ap̄lica. Ex quo infert̄, q̄ talis est p̄ferendus q̄buscunq; auctoritate ordinaria vel legati receptis postea, vel ēt pri'. Nota primo ex isto c. q̄ in ecclesia numerata nō pn̄t canonici recipere vltra numerū: & hoc qn̄ istud statutum de certo numero est ɔfirmatum auctoritate Apostolica, cū clausula decreti irritantis: aliàs si statutū nō eēt ɔfirmatum ꝑ Papā, possent recipere aliquē suꝑ numerū, f̄m Panor. in c. cum accessissent. de ɔstit. in ant. & ibi tractat̄ de materia. † De materia uid. Panormitanum & Doct. i c. cū accessissent de ɔstitut. Nota vlterius, q̄ cum Papa dat canonicis facultatē recipiēdi vltra numerū, n̄ obstāte statuto vel ɔfirmatione sedis Apostolicæ: & virtute litterarū facultatis, canonici recipiunt aliquē: talis vr̄ receptus auctoritate canonicorū, si alias receptio ꝑtinebat ad ipsos, & nō ad Papā. simile dr̄ in c. licet. de offi. ord. in anti vbi dr̄, q̄ si Papa mādet ordinario loci, vt aliq̄d faciat: vr̄ solum excitare iurisdictionē suam, & non vr̄ mandare vt procedat auctoritate Apostolica. Si autem receptio ad illos non spectabat: tunc recipiūt auctoritate Ap̄lica: & sic iste receptus auctoritate Apostolica, licet sit posterior, est præferendus alteri recepto auctoritate ordinaria, vel legati Papæ, vt dictum est in præsupponendis.

[Glossa prima facit quatuor, dicit vnde sumpta: quærit & soluit, & dicit quid declarat.]

g ¶ Cum aliquib.] Fuit tracta de extrauaganti Alex. q̄ incipiebat, ɔtingit, & h. d. q̄ receptus ꝑ litteras facultatis, si ad recipientes spectabat receptio: ipsorū, & nō Papæ auctoritate intelligit̄ esse receptus, nisi i litteris aliud esset expressum. Si autem receptio nō spectabat ad eos, tūc Apostolica auctoritate dr̄ receptus. Sed ante oīa quæro, ad quid expediat scire, q̄d dicit hęc decretalis: expedit ꝑꝑ id, q̄d hēs ꝟ. de p̄b. hi qui auctoritate. & de ɔcess. p̄b. c. vl. vers. vel eos. Emanauit aūt ad declarationem eorum, quæ notat Innocen. & Hostien. de litteris facultatis. ꝟ. de præben. relatum.

nonicum alicuius eccle siæ, non obstantib. eiusdē ecclesiæ [a] priuilegijs, cōsuetudinib. [b], vel statutis [c], iuramento, confirmatione [d] Apostolica, vel quacumque firmitate [e] alia roboratis, per nostras litteras concedimus [f] facultatem: si Canonicorum receptio [g] aliàs in ipsa ecclesia nō spectat ad eos [h], quibus huiusmodi lrę dirigum tur, sed ex earum virib. recipiunt potestatem [i]: is, qui recipitur, auctoritate Apostolica dignoscitũ esse receptus. ¶Si verò canonicorũ receptio aliàs ꝑtineat ad eosdē [k]: non Apostolica, sed recipientium cēsetur auctoritate receptus [l]: nisi [m], quòd eum auctoritate [n] nostra reciperent, in nostris litteris caueretur expresse [o].

¶ Idem.

¶ Rescriptum Papale, quod cōcedit promoto retenti nē primorum beneficiorum vsque ad beneplacitum Papæ, extinguitur mortuo Papa: secus, si ibi dicatur, Vsque ad beneplacitum Apostolicæ sedis. Nec intelligitur tale rescriptum de beneficijs prius non canonicè detentis.

CAP. V.

SI p † GRATIO-

relatum. & Compostella. supra eod. c. vltra duas chartas. versi. quid si Papa. & vers. sed pone quòd abbati.
a ¶ Eiusdem ecclesiæ.] ad quam recipitur.
b ¶ Consuetudinibus.] quæ seruandæ sunt inf. de præb. cum in ecclesijs.
[Glo. seq. duas quæstiones soluit.
c ¶ Statutis.] nota, capitulũ ecclesiæ posse facere statutum, dum modo sit licitũ, vt inf. de verb. sign. constitutionem. vbi de hoc, & concordat supra de consti. cum omnes.
d ¶ Confirmatione Apostolica.] quid operetur confirmatio, nota. 17. q. 4. frater. & supra de concess. præbē. quia diuersitatem.
e ¶ Firmitate alia.] puta, vinculo pœnæ, cui se statuentes spontanee obligauerunt: vel forte per superiorem ipsis statutis apposito, vel confirmatione legati, vel alterius superioris, vel alia simili.
f ¶ Concedimus facultatē.] nota verbũ: quia si præciperet oĩ casu, diceretur Apostolica auctoritate receptus. Et no. ꝙ per hanc formam cum dirigiẽ eis, ad quos spectat collatio, q̃ hic vocatur receptio, nō dr̃ grauata ecclesia: adeo ꝙ locũ hẽat decre. sup. eo. mãdatũ. inf. eo. c. pen. in fi. q. a aliud est concedere facultatē, & aliud ꝑcipere. 14. q. 1. c. fi. §. quod præcipitur, ad idem supra de arbi. cum olim. ff. man. l. 2 in fi.
ADDITIO. Vide supra de summa Tri. firmiter. super glo. & ideo. Io. And.
g ¶ Receptio] sumitur hic receptio, non pro installatione, sed pro collatione, quæ ius confert. ad idem inf. de præb. cum in ecclesijs.
h ¶ Ad eos.] in quibusdam enim ecclesijs canonicorum receptio, & p̃bendarũ collatio, ad solum spectant epm, vel prælatum tm̃: in quibusdam ad solum capitulum, uel conuentum. In quibusdam cōiter ad vtrumque. hoc probatur sup. de elect. cum in ecclesia. inf. ne sede vacan. c. vno. de reg. c. vlt.
i ¶ Potestatem.] recipiendi illum in canonicum.
[Glo seq. recit. per quęstionem, & solutionem.]
k ¶ Ad eosdē.] tm̃ intelligo. Quid si cōiter ad eos, & alios? Adhuc idē credo quod in primo casu, cùm isti potestatē recipiant ex iurib. litterarum. Nam qđ prius facere soli non poterant, modo pñt. Et de coi nullus recte dicit, hoc est meũ. [1] 12. q. 1. §. vlt. & q. 2 c. eps. §. qui manumittitur. & arg. ff. de ser. vrba, prędi. l. si parietem ibi, quia uolens [2] non solum dominus. est. & facit inf. de præb. cum in illis. in fi.
l ¶ Receptus.] si ergo recipiaẽ alter auctoritate Apostolica, secundus, & non primus primo vacantē præbendam habebit, ut inf. de præb. hi qui. Io. And.
m ¶ Nisi.] istud fuit additum quod non erat in extrauaganti decret. contingit.
n ¶ Auctoritate nostra.] tũc ergo licèt ad eos pertineat receptio. Apostolica dicitũ auctoritate receptus.
o ¶ Expresse.] sic inf. eo. duob. in fi. inf. de præben. si motu proprio. in fi.

[1] Vide ꝙ dicã inf. de uerbo. sig. c. ulti. super ver. tuorum. Io. And.
[2] Supple, parietem cōem demoliri & reficere. Io. And.

SI Gratiose.] Diuiditũ: quia ponit distinctionē bimēbrē, & ſm mēbrũ ꝓsequitur: ibi, Secus. & circa vtrũq; determinat casũ dubiũ: ibi, Prętextu vero. ¶ Præsupponuntur primo ea quæ dñr in ca. cùm in cunctis. de elect. in anti. in c. de multa. de p̃b. in anti. in c. licet cano. inf. de elect. istomet libro, vbi dr̃, ꝙ si aliquis promoueatur ad ep̃atum, statim ꝙ fuit cõfirmatus & consecratus, vel elapsum fuit tẽpus consecrationis, statim vacant priora beneficia. Similiter si quis habeat beneficiũ, & acceptet aliud beneficium incompatibile, statim vacat primum beneficium. CASVS. Vacante aliqua ecclesia cathedrali Titius fuit electus in epm & confirmatus: facta confirmatione, antequam consequeretur munus cõsecrationis, misit ad Apostolicam sedem, vt per munus consecrationis sua priora beneficia nõ vacarẽt, sed illa posset retinere: Papa fecit ei gratiam sub his verbis, Tibi concedimus, ut beneficia, quæ obtines, cum episcopatu, ad quem fuisti promotus, ualeas retinere usque ad beneplacitũ nostrum: postea Papa mortuus est, utrum illa beneficia vacent mortuo Papa? Respondet ꝙ sic: quia mortuo Papa extinguitur gratia. Sed ponamus ꝙ Papa in sua gratia dicit: tibi cõcedimus, vt possis retinere priora beneficia, usque ad beneplacitum sedis Apostolicæ: moritur Papa, utrum uacent illa priora beneficia? Respon. ꝙ mortuo Papa nõ intelligunẽ vacare priora beneficia: nec gratia hmõdi dr̃ extincta per mortem Papę, quia sedes Apostolica nunquã moriẽ: tñ si successor eius velit illã reuocare, pôt. Sed quid erit? Ponamus ꝙ tp̃e istius gratiæ Titius erat intrusus in istis beneficijs, quia illa tenebat sine titulo canonico, nec aliqs alius habebat canonicũ titulũ, quia forte obtinebat illa beneficia ꝑ simoniam, vtrũ ꝑ istam gratiã detur ei nouus titulus, & canonicus tenendi illa beneficia, ita ꝙ per illam gratiã videaẽ licitè tenere illa beneficia? Respondet Romanus Põtifex, ꝙ non. Nota primo ex isto capitulo iuncta sua glossa, ꝙ per beneficium incompatibile vacat beneficium incompatibile, quod prius tenebat: & si intelligamus de episcopatu, intelligitur, ꝙ per promotionem ad beneficium incompatibile post confirmationem, vacat prius beneficium incompatibile. Si verò intelligamus de alio bñficio: intelligiẽ post adeptã possessionem pacificam: Et hoc est uerum, nisi stetisset per eum, quo minus esset adeptus pacificam possessionem: sed tunc est cautela, ꝙ non fieret acceptatio secundi beneficij incompatibilis, donec esset dispensatus per Papam ad alia beneficia. Quia de iure non est limitatum tempus ad acceptandum beneficia: licet collator possit limitare tempus ad acceptãdum. cap. si tibi. inf. de præben. Nota ulterius & finaliter, ꝙ gratia alicui facta usq; ad beneplacitũ Papę expirat mortuo Papa: secus si mandetur vsque ad beneplacitum sedis Apostolicæ.

[Prima glossa tria facit, summat, dicit unde sumpta, & quid declaret.]

p ¶ Si.] rescriptum Papale, quod concedit promoto retentio-

† Quid nomine beneficij intelligatur, uide late per doct. in c. cũ olim. de p̃bẽ. & dignitat.

retentionem primorum beneficiorū vsq; ad beneplacitum Papæ, extinguitur mortuo Papa: secus si ibi dicatur vsq; ad beneplacitū Apostolicæ sedis. nec intelligitur tale rescriptum de beneficijs prius nō canonice detentis hoc dicit. Habuit autē ortū hæc decre. ab extrauagāte Clemētis, quæ incipiebat, Vt petitioni tuæ cōgrue satisfiat. & ibi Clemēs non distinguebat, sed simpliciter dicebat, ꝙ si Papa hanc gratiā cōcesserit vsq; ad suę voluntatis bñplacitū, ꝙ per eius obitū nō expirabat gratia. Arg. legis dicētis, ꝙ vsusfructus relict⁹ mihi quādiu Titius remāserit in furore, non extinguitur mortuo Titio, priusquā ad sanā mentē reuertatur: pro eo ꝙ vsque ad omne tēpus vitę mei vsufructuarij, poterat (si mihi superuixisset) nō fieri sanæ mētis. C. de vsu fruc. l. ambiguitatem. sic videbat dicendū in casu ꝓposito: quia Papa si superuixisset, poterat nō mutasse voluntatem: ergo non expiraret gratia. Vrbanus autē contrarium rñderat, scilicet ꝙ expirabat in sua extrauaganti, quę incipiebat, Significasti nobis. hic Bonifacius distinguendo veritatem exprimit, & declarat. ꝙ not. Host. š. de preca. c. vlt. & ¢ in. de electione c. dudum. 2. in vltima glo. & Abbas ibidem.

†In vetustioribus exēplaribus ita: ꝙ tpe tuę ꝓmotionis obtines, possis vsque, &c.

† In codice Barbatię ita: ꝗa sedes Apostolica non moritur.

se a tibi à Romano b Pontifice concedatur, vt beneficia c, quæ † tempore tuæ promotionis d obtinebas, posses vsq; ad suæ e voluntatis beneplacitum retinere: huiusmodi gratia per eius obitum, per f quem ipsius beneplacitum omnino extinguitur g, eo ipso expirat h. Secus autem si vsque ad Apostolicæ i sedis beneplacitum gratia concedatur prædicta: tunc enim, quia † Sedes ipsa non moritur k, durabit perpetuo: l nisi à successore fuerit reuocata. ¶ Prætextu vero talis cōcessionis, quę debet, (cū sit ambitiosa) restringi m: ea solum beneficia n, quæ canonice o obtines, potes licite retinere.

¶ Idem.

¶ *Vacatio per mortem, & vacatio per renunciationē sunt diuersa: & ideo in litteris ad beneficia impetratis, vno expresso non venit reliquum. Ioan. And.*

CAP. VI.

SVSCE-

[Glo. seq. recitet ꝓ qōnem. in quo fuerit gratia.]

a ¶ Gratiose.] in hoc fuit grā, quia plura bñficia simul tenere poterat: vnde si primū curatum erat, & scḋm curatum: post receptam possessionē secundi, statim vacat primū: 21. q. 1. si quis iam. š. de præben. de multa. vel ex quo per eū stat, quo minus possessionē haberet. ȷ. de pb. licet 2. nisi in casu. ȷ. de præb. si tibi 2. Si promouetur in episcopum: post cōsecrationem, vel post decursum tempus de cōsecrandis episcopis, vacabunt priora beneficia. š. de electio. cū in cunctis. Est ergo gratia, vt donec volūtas eius durauerit, beneficia ipsa non vacent. Ioan. And.

b ¶ A Romano Pontifice.] qui solus sub cōditione, & ad tps, sicut vult, potest beneficia & prælaturas cōferre. 7. q. 1. pastoralis. š. de fil presby. veniēs. & in his quæ vult, est pro ratione voluntas: instit. de iure naturali §. sed & ꝙ principi. Alius aūt hoc non potest. 1. q. 2. quàm pio. 7. q. 1 quamuis. 70. dist. sanctorum. 55. dist. præcepta. Nec enim moribus nostris expedit temporales habere filios. ff de adopt. l. quæsitum est aliàs, si tibi nec actus legitimi, &c. ȷ de reg. iur. actus.

c ¶ Beneficia.] large ponitur. Et nota ꝙ dicit, Beneficia: non dicit fructus beneficiorū. vt ȷ. de præb. si tibi concesso. Hoc dico, vt denotem quod hic beneficia non vacent, ibi tamen vacant, vt ibi dicam.

d ¶ Promotionis.] forte in episcopū. Ioan. And.

e ¶ Suæ.] scilicet, Romani Pontificis. & cōcor. š. eo. literis, vbi per clausulam, Nisi per nos, &c. non intelligitur dignitas, sed persona scribentis.

ADDITIO. Et eodem modo debet distingui in reseruationib. an reseruet collationi suæ, vel sedis Apostolicæ secundum Archid. Hodie sæpe exprimit vtrūque: & tunc est locus secundo responso. Ioan. And.

f ¶ Per quem.] ratio.

g ¶ Extinguitur.] cōcor. ȷ. ne sede vacan. c. vno. in fine: sic et crimina morte extinguunt. 23. dist. quorūdā. & ȷ. de hære. accusatus. §. si vero. in fine. ꝑterquā in casibus nota. in dicto c. quorundam, & 24. q. 2. in sūma.

[Glo. seq. primo allegat vnam cōcor. & duo iura in contrarium, & soluit: secundo obijcit & soluit: tertio iterum obijcit, & dupliciter soluit.]

h ¶ Expirat.] expirāte igitur Papa, expirat hæc gratia, & cōcord. ff. lo. a. l. 4. vbi dr̄, ꝙ locatio vel prę carium per te mihi concessum, quādiu voles, obitu tuo finitur. ad hoc signāt ȝ. riū š. de preca. c. vlt. & ff. de preca. cū precariū. §. 1. vbi dr̄, ꝙ precarium nō finit morte concedentis. Sed ibi simpliciter factū fuerat ꝑcariū, nō adiecta aliqua cōditione vel termino, vt no. in ꝓdicta d̄cre. vlt. de ꝑca. Itē ȝ. non ne volūtas Papæ durare intelligitur, donec mutata ꝓbetur. š. de baptis. & ei⁹ effe. maiores. etiā post mortem. 25. dist. qualis Sed illa in his, quæ salutē animæ respiciunt. Item valde contradicit prædictis l. ambiguitatē. C. de vsufruct. per quæ iura tenebat Abbas opinionem Clementis. š. de elect. dudum. 2. fin. Sed in lege illa est fauor, qui ampliandus est: hic odium, quod est restringendum, vt hic in fin. 1 Vel verius, redire vel non redire ad sanam mentem, nō erat in voluntate morientis sed hic reuocare & non reuocare gratiam, erat in voluntate morientis. Ex quo ergo adicit, donec volam: perinde est ac si dixisset, donec moriar, nisi prius reuocauero.

1 Placet do. e de Anch. late loquēti de materia glo. & dic, ꝙ leges allegatæ loquunt in vltimis volūtatibus, quas moriendo cōfirmamus: hic in bñficialibus in quib. aliud, l. mandatū. C. mādati. Fon.

[Glossæ duæ sequentes dant duo similia.]

i ¶ Apostolicæ sedis.] nota ergo, ꝙ aliud est cū scribit persona, aliud cū scribit dignitas: sicut aliud est cum scribitur personę, aliud cum scribitur dignitati. š. de offi. deleg. quoniam ȷ eod. cap. vlt. & ȷ. de priuileg. ne aliqui.

K ¶ Non moritur.] sic 12. q. 2. liberti 2. non enim potest esse nulla 24. q. 1. pudenda. §. si quia dominus ꝓ ea orauit. de batis. maiores. in prin. 16. dist. in summa. § inter eos. versi. ego pro te.

l ¶ Perpetuo.] i. donec vixerit ille, cui fuit gratia cōcessa: ad idē ff. pro socio. l. 1. vbi de hoc Et nota, ꝙ sicut priuilegiū personale ex parte eius cui cōcedit, extinguitur cū persona. 27. q. 1. petisti. ibi, hoc nulli: sic priuilegiū personale ex parte concedentis extinguit cum ipso concedente, vt hic: & sic de vtroq; pōt intelligi, ȷ. de regul. iur. priuilegium. vt ibi dixi. priuilegium autem reale ex parte concedentis cum concedente non extinguitur, vt hic.

m ¶ Restringi.] quia odia restringi, & fauores ꝯuenit ampliari. ȷ. de reg. iur. odia. cum suis cōcordantijs.

2 Et bñ facit, ff. de leg. 1. l. legata inutiliter. 1. resp. vel ordinatio vel ꝓrogatio dici, non cōfirmat legatum inutile. Ioa. And.

n ¶ Beneficia.] nota per hoc, ꝙ hic. & š. in prin. dicit beneficia in plurali, videtur, ꝙ quis simul plura possit habere beneficia, De hoc dicam. ȷ. c. 2.

[Glo. seq dat vnum simile.]

o ¶ Canonice.] nil em̄ noui iuris in bñficijs illis tribuit hęc dispēsatio: sed vetus ꝯseruat, & ꝓrogat. Et ꝓbatur hoc š. de elect. dudum 2. in fine 2 sicut de inno uatione dr̄. š. de priuileg. ex parte. & c. quia intētionis & de confir. vti. vel inuti. ca. cum dilecta.

SVsceptum.] Sunt duo dicta principalia: secūdum ibi, Si duo. Et prima pars tria facit. Ponit dictū, & rationē reddit: ibi, Cū non. Tertio determinat, vel casum ex-

ſum excipit:ibi,Niſi. Secunda pars decidit caſum du bium,rationem interſerens:ibi , Cum beneficium. Et inci. conſtructum:ibi,Non potes.

C A S V S. Ego à ſede Apoſtolica impetraui lr̃as hui⁹ tenoris:puta , quia Papa mandauit Archidia cono Pictauienſi , vt ſi cãtor illius eccleſię vellet ſuã cantoriã ſeu dignitatẽ reſignare, & eidẽ renũciare: ꝙ archidiaconus ipſam renũciationẽ reciperet auctoritate Apoſtolica : & poſtea dictam cantoriã mihi cõferret : Accidit,ꝙ idẽ cãtor antequã reſignaret dictã ſuã cãtoriã, mortuus eſt,archidiaconus illã cãtoriã mihi contulit auctoritate Apoſtolica:vtrũ valeat talis collatio ? Rñdet qđ nõ : qa mãdabat archidiacono vt illã mihi cõferret cũ vacaret ꝑ reſignationẽ , & non per mortẽ.Sed ponamus,quòd vacante aliquo beneficio per reſignationẽ, vel per aſſecutionem ſecundi beneficij,acceſſi ad Apoſtolicam ſedem, & impetraui litteras, per quas mandabatur mihi conferri tale beneficium ad præſens vacãs per mortem talis,& tamen vacabat per reſignationem,vel aſſecutionem alterius beneficij: poſtea alius acceſſit ad Papã, & illud beneficium impetrauit,& expreſſit verũ modum vacationis : quæritur quis noſtrum debet ꝑferri? Reſpondet , quod iſte ſecundus eſt potior:ideo eſt ꝑferendus , licet ſit poſterior:quia iſtæ litterę gratiæ ad beneficia ſunt odioſæ,ideo reſtringẽdæ, & nõ ampliandæ. Nota primo principalem effectum huius capituli,videlicet, quòd vacatio per mortem,& ꝑ renuntiationem,ſunt diuerſa. Ex quo infertur,ꝙ in cõſtitutione odioſa , appellatione vnius reliquum non venit:quia in odioſis nõ fit extẽſio de vno ad aliud, ſed verba debent ſtricte & proprie capi.Nota vlterius & finaliter, quòd ſi quis impetrauit a Papa beneficium vacans expreſſo falſo modo vacationis , non valet collatio : & hoc , ſiue Papa conferat, ſiue mandet conferri , niſi aliud exprimatur in litteris : puta, quia Papa mandauit, vt mihi conferretur beneficium vacans per mortem talis , vel etiam quocunque alio modo vacet.

† Nota, in materia ſtricta illud cẽſeri omiſſum , qđ nõ expreſſum. l. ſi cũ dotem. ff ſol.ma. l. cõmodiſſime. ff. de libe. & poſthu. c.ſi cui.j. de verb. ſig.nec fit extenſio ad omiſſũ ẽt ex maioritate rõnis. c.ſi cui đ nõ. j.de ꝑbẽ. Philip.Pe. de Anch. Fõtanus.

[Glo.prima ſummat & dicit,quid declaret.]

a ¶ Suſceptum.] vacatio per mortem & vacatio ꝑ renuntiationẽ ſunt diuerſa : & ideo in litteris ad beneficia impetrationis, vno expreſſo non venit reliquũ. h.d.emanauit ad declarationẽ eorum , quæ not.Hoſt. s̃.de offi deleg ex parte 1.

b ¶ Apoſtolica ſede] idem ſi ab alio, qui hoc mãdare poſſet:puta , legato,q ·ad hoc haberet ſpeciale mãdatum:aliàs legatus hoc non poteſt , vt j̃.de offi .leg. c.penul.§.prohibemus.

c ¶ Alteri.] expreſſo vel non expreſſo, nõ curo;licet interdum ſit differentia , vt j̃.de offic.deleg.ſi is cui & infra.de præb.is cui.

d ¶ Ille.] qui beneficium obtinebat.

[Glo.ſeq.ſignat contrarium,& ſoluit.]

e ¶ Humanis.] Argu.contra.j̃.de offic.deleg.ſi delegatus. 1.reſponſo.Sol.de propria ſignificatione vocabuli, Abeſſe dicitur, qui non eſt in rebus humanis . ff.de verb.ſignifi.mulieris.§.fin.non ſic in propria ſignificatione dicitur renunciaſſe (vt infra dicã) qui mortuus eſt: cum renuntiatio ſit voluntaria,illa coacta:ideo ſecus.Et ſtrictiſſime fit ĩterpretatio in reſcriptis ad beneficia 1.infra de præb quamuis 1.in principio. & concordat ad hoc.ff.de libe.& poſthum.l,commodiſſime.

2 Etiã in priuilegijs, quo ad nõ cõprehenſa, & oĩ mõ diuerſa à cõprehẽſis in priuilegio . Phili. Fõ.

ptum [a] ab Apoſtolica [b] ſede mandatum , vt ab aliquo beneficij(quod obtinet) reſignatione recepta, ipſum alteri [c] conferas & aſſignes : adimplere non potes †, ſi ille [d] antequam reſignet , rebus eximatur humanis [e]: cum [f] non per reſignationem vacauerit, ſed per mortem [g] : niſi de intentione mandantis aliud appareret expreſſe [h].

¶ Si duo ſuper eodem beneficio litteras impetrent: primo [i] eorum , per illius obitum , qui tenebat [k] ; ſecundo vero per ceſſionem eiuſdem [l] ipſum proponente vacare. Secũdus, [m] cum beneficium ipſum ceſſione non morte [n] vacauerit , debet primo in ipſius aſſecutione præferri [o].

f ¶ Cum non per reſignationem.] ratio Io.And.

g ¶ Per mortem] & in his forma mandati diligẽter eſt ſeruanda.infra de præben.cui de non.in fi.

h ¶ Expreſſe] quia expreſſit ſe velle beneficium tali cõferri reſignatione , vel quocunque modo 2 vacauerit:& facit s̃. eo.c.2.& j̃.de ꝑben. ſi motu ꝓprio.in fi. [Gloſſa ſequẽs vltimo recitetur ꝑ obiectionem , quã ſoluit & text.fortificat.]

2 De illa clauſula Phili. hic late.

i ¶ Primo.] 3.Ex hoc videbatur debere ꝑferri, vt j̃.eo.tibi q. & j̃. de præb.eũ cui. Sed non eſt ita:quia licet ille poſterior ſit tẽpore, iure tamẽ eſt potior,eo qđ verum dixit,primus autem falſum. Eadẽ ratione dico , quòd poſito,quòd nullus impetrauerit ſecũdo beneficium illud,non debebitur impetrãti, qui falſum ſic expreſſit;nihil enim ad rhombum impetratio ſecũdi: quia ſi ius habuiſſet in beneficio primus, ꝑ ſuperuenientem impetrationem ſine prærogatiua illud ꝑdere non potuiſſet:& eſt ſi.s̃.de eo.qui cogno.cõſang. vxo.ſuæ,cap.diſcretionem.

3 Iſtã gl. ſequitur Do. Fon.

K ¶ Qui tenebat.] accipe infra illud, Aſſerente, vacare.aliàs,proponente.

l ¶ Eiuſdem.] ſcilicet,qui tenebat.

m ¶ Secundus.] qui de ceſſione dixit.

[Glo.ſeq.allegat duas concor.obijcit , & obiectionem coadiuuat per duo ſimilia : demum obiectionẽ ſoluit & remittit.]

n ¶ Non morte.] nota ergo,quòd aliud eſt cedere,aliud eſt decedere:ad idem infra de præb.quamuis tibi.& infra de verbo.ſignifica.capit.vlti. Sed nõne renuncians, quoad eccleſiam habetur pro mortuo? vt 7. q. 1.c.in apibus.§.ecce in quibus.ſicut & vir ab vxore iudicio eccleſiæ ſeparatus,quantum ad ipſam ꝓ mortuo reputatur. 33. quæſt. 2. in ſumma. in princ.ſicut & monachus mortuus reputatur mundo.16.q 1.placuit.2.Sol.dicit lex, quòd per fictionem iuris veritas non confunditur, nec deletur. C. de iur.do.in reb.in princ. licet igitur renuncians quoad ipſam eccleſiã fingatur mortuus:tamen mortuus non eſt:nec idem eſt per omnia in eo,quod in mortuo:Nam talis de nouo poſſet ad eccleſiam reaſſumi .s̃.de renun.ex tranſmiſſa.quod in mortuo eſſe nõ poſſet. Bene ergo dicit Io. qui no.in præd.cap.placuit. 16.q. 1.quòd nunquã mors ciuilis naturali comparatur, niſi in caſibus expreſſis in iure. Ad hoc optimè.ff.de verborum obliga. ex ea parte.§.in inſulam. & ff.de donat.inter vĩr.& vxor.l.ſed ſi mors §.cum autẽ Et licet aliàs in beneficijs larga fiat interpretatio:in litteris tamẽ beneficialibus, quæ ambitioſæ reputantur, fit ſtricta. vt j̃.de ꝑben.quamuis 1.intelligimus ſtricte de morte naturali 4, pro ut verbum ſonat: & adde quod dicam j̃.de præb.quamuis 2.

4 Naturali. Sic, cũ de ætate fit mẽtio, de naturali intelligendum eſt? nõ de ea q̃ imperiali bñficio ſuppletur. C. de his q ve. æta. impe. l.ſi. Arch.

o ¶ præferri.] nota ergo pro illa regula quæ dicit, Qui prior eſt tempore , potior eſt iure : ad quod facit infra eod tibi qui . & de præbend. eum cui. intelligitur cum vtriuſque par eſt cauſa , vt ff de regu. iur quotiens vtriuſque. & dicam infra de regu iur. qui prior.Si autem potior eſt cauſa poſterioris:potior erit in iure , vt hic.& infra de præbend.hi qui. & cap. ſi à ſede.ff.de priui.credi.l priuilegia.C.qui po in pig ha. l vlti.

Gratia.[

GRatia.] Primo ponit dictū, & suā causam. Secundo soluit dubiū emergens: ibi, Vtrumque. Do.

¶ Præsupponendū est pro intellectu.c. quòd cum q̄s à sede Apostolica impetrat beneficium vacans: impetrans debet facere mentionē de beneficio suo quantūcunq; modico, immo etiā si impetret lr̄as vel expectatiuas ad beneficia a sede Ap̄lica, vel à legato Papæ, dēt facere mētionē de bn̄ficijs obtētis q̄tuncunq; modicis: aliàs lr̄æ essēt surreptitiæ. Sec° eēt si q̄s impetraret bn̄ficiū ab ordinario.

CASVS. Ego constitui ꝓcuratorē meū ad acceptādū & accipiēdū possessionē actualē & realē quorūcunq. bn̄ficiorū, & affirmandum in forma cōi: postea arripui iter Romam, mihi absenti fuit collatum aliquod beneficium, procurator meus acceptauit istud bn̄ficiū, & ego ista ignorabam: postea vacauit aliquod beneficium: illud beneficium impetraui a Papa, vel eius legato: in impetratione mea non feci mentionē de alio beneficio: vtrum valeat ista collatio beneficij mihi facta? Respōdet Romanus Pontifex, quòd sic. Sed vtrum potero tenere ista duo beneficia simul? Respondet q̄ non, si sint incompatibilia: sed dabitur mihi electio, vt eligam vnū vel aliud

g ¶ Vtrunque.] scilicet. Impetratum à Papa, & collatum ab episcopo.

Gl. sequens quęrit: & remittit: ponit quatuor opi. tertiam reprobat: ad quartam signat contrarium, & soluit.]

¶ Idem.

¶ *Licet ignorans beneficiū sibi collatum, in impetratione alterius illius mentionem non fecerit, valent litteræ, alterū tamen eliget, si de iure simul teneri non possint. Ioan. And.*

CAP. VII.

GRatia,[a] quam super beneficio à sede Apostolica[b] te impetrasse proponis: vitiosa[c] reputari non debet, quamuis de alio beneficio ab episcopo tuo antea[d] tibi absenti & ignoranti[e] collato, nullam (cum tempore impetrationis nescires[f]) feceris mentionem. Vtrunque[g] tamen, (si talia sint beneficia, quæ simul nequeant de iure[h] teneri) habere non potes:[i] sed eligas[k] quod ex eis malueris retinere.

h ¶ De iure teneri.] sed quæ sūt hęc beneficia, quæ possunt simul d̄ iure teneri? Super hoc vide Spe. ti. de leg. §. restat. versic. illud autem. Posset dici, s̄m Innoc. qui hoc tenet. supra de elect. dudum. de præben. cum iam dudum quòd habere plura beneficia non curata & quæ de cōsuetudine vel statuto residentiā nō requirunt, non est peccatū, nec contra iura: & de talibus hic posset intelligi. Vel posset dici secundū Goffred. qui hoc not. supra de cleri. non resid. capit. 3. quòd de iure potest quis habere plures prębendas, quarum altera per se nō sufficit: allegat eod. tit. conquerente. ad quod facit etiā s̄. de præbend. cum teneamur. Vel dic, quòd loquitur de beneficijs unitis, annexis, uel dependentibus illa enim simul possunt de iure teneri. Sed hęc lectura non procedit: per collationem enim unius haberet utrunque, 3 & sic non fuisset necessaria alterius collatio. Vnde dici posset, opinionem Innocen ueram esse: quam sequitur consuetudo, quam Papa scit, & tolerat: 4 uel saltem opinio Goffred. argum. supra eod. si gratiosè. argum pro & contra. infra de præbend. is cui. Vel dic, quòd littera ista loquitur de ijs beneficijs, quæ prætextu consuetudinis uel statuti super hoc ex causa facti, simul teneri possunt. Ad primum, de concess. præbend. ex parte in fin. Ad secundum de constitu. cum omnes, & est simile de iure, supra ut lit. pen. capit. 1. & supra de elect. Cumana. ad fin. Ad primum contra, de consue. cap. 1. supra de conces. prębend. litteras: Solu. illud speciale in duobus beneficijs in una & eadem ecclesia. Secus in diuersis: unde videntur facere pro. & facit quod not. Host. in prædi. decre. litteras in glo. non obstante, in fin.

[Prima gloss. summat.]

a ¶ Gratia.] licet ignorans beneficiū sibi collatū in impetratione alterius illius mētionē n̄ fecerit, valēt litteræ; alterū tamen eliget, si simul teneri nō possint.

b ¶ A sede Apostolica.] idem si ab alio, & facit ad hoc. ȷ̄. de offi. leg. c. ult.

c ¶ Vitiosa.] est n. gratia uitiosa, q̄n in impetratione beneficij subticetur aliquod beneficiū, quātuncūque modicū, ut ȷ̄. de præb. si motu ꝓprio, nisi forte ꝓprio suo motu Papa beneficiū ꝯferret, ut ibi. Hinc est, quòd expressio beneficij dispensationem non operatur: sed hoc solum, quòd literæ surreptitiæ non dicūtur, vt eod. tit. ȷ̄. de præb. non potest. in fin.

ADDITIO. Ita & hic licet ignorantia probabilis excuset à vitio surreptionis: non tamen dispensat contra concilium. c de multa. de pręb. 1 o. Mo.

d ¶ Antea.] quasi post nulla fuisset dubitatio.

[Glo. seq. recitetur per quæstionem.]

e ¶ Ignoranti.] idē intelligo de sciente antequam acceptet, uel ratā habeat collationem eandem. Cum enim ante hoc beneficium suū dici non possit, non est necesse de ipso fieri mētionem: infra de præbend. si tibi absenti. Et nota ex hac decre. & illa, quòd beneficia ecclesiastica licite conferuntur absenti: 2 Simile in procuratore, qui cōstituitur etiam absens, ut infra de procur. licet. & ff. de procurat. l. .in fine. Sed hic forte procurator præsens, habens mādatum ad talia, ratum habuerat, & acceptauerat, per id, quod dicit in fine, Retinere. vel dic in beneficijs uel litteris ad bn̄ficia impetrandis, nihil debet taceri, quod possit mouere animum concedentis: & de tali beneficio antequam acceptet, debet facere mentionem Ad hoc supra eo. in nostra. & ȷ̄. de præb. quamuis 1. & cap. si motu. maxime cū habeat ius ad rē 2. ȷ̄. de concess. præb. c. ult. & in prædicta decre. si tibi.

f ¶ Nescires.] diuinare enim nō tenebatur: q̄a id humanum non est. s̄. vt eccl. benefi. ut nostrum. §. cum enim. uersi. porro. Ioan. And.

i ¶ Non potes.] de iure communi, dispensatiue tamen posset. Et si quæratur, per quē dispensari possit: vide quod not. 70. distin. sanctorum. in gl. 2. 21. q 2. si quis iam translatus de elect dudum 2. de prębend. de multa. de concess. præben. litteras. & inf. de consuet. cap. 1. Ioan. And

[Glo. seq. primo dat simile, secundo quærit arg. pro & contra. & soluit.]

K ¶ Eligas.] sic & olim electio dabatur ei, qui duo beneficia curata simul habebat, supra de præbend. referente. & c præterea 5. hodie secus. eod. tit. de multa. Sed nunquid electo uno re integra pænitere poterit, & aliud eligere? Argum. quòd sic. 2. quæst. 6. cap. ei qui. §. si q̄s libello. supra de ele. in causis. § q̄a uero. de iure pat. cum autem 6. quod facit etiam contra. & infra de offi. deleg. quamuis. & infra de procu. quamuis. & infra de reg. iu. mutare. cum si. Arg. contra. 32. q. 5. horrendus. de iureiu. quemadmodum. supra eod. lib. de rescrip. c. 2. & infra de reg iur. quod semel. cum suis cōcor. Sol. satis videretur, q̄ re integra possit mutare cōsilium & aliud erigere per prima iura. Ad hoc. ȷ̄. de præb. si tibi absenti. ff. de opt. leg l. mancipiorū. Contrarium. tene per prędi. reg. quod semel. ad hoc ȷ̄. eo. c. pen in fi. & de postu. c. 1.

1 Ista placet Doctorib. reprobata prima. Fon.

2 Et nudo ꝯsensu ꝯstituat sibi ius in re, q̄ n̄ facit uacationē expectās, q̄ tñ id teneatur exprimere, ut i p̄dicta decretali, in nostra. Io. And.

3 Glo. est sing. & notabilis Do. & Philip.

4 Et iō ualet s̄cd̄m Doc. gl. ē §. leges. 4. dist. uide Do. hic latè loquētē, q̄n licet plura bn̄ficia tenere. Fon.

5 s̄. de ęt. & qualit. eam te.

6 Et c. cū laici. ubi de hoc in 1. gl. Ioan. And.

ADDITIO. Ioan. Monachus. ℨ de præb. si tibi, ita distinguit. Aut optio, uel electio data est in contractibus: & tunc variare licet. ff. de uerb. oblig. eum q certarum. in fi. de act. empt. l. si sterilis. §. fin. Aut in beneficijs vel vltimis voluntatib. & hoc dupliciter. Aut tenuit electio. & tūc nō potuit variare. ff. de leg. 1. serui electione. ff. de opt. leg. l. apud Aufidiū. Aut nō tenuit, & hoc dupliciter. Aut illā fecit optans iure proprio, & tunc iterato pōt optare. ff. de op. leg. l. 2. §. fi. & l. seq. ad instar iudicis ordinarij, qui pōt iterato cognoscere, cū sētētia est nulla. C. de accu. si accusatorib. & l. absentē. & ℨ de ꝯcess. præ. nec captādæ. 2. responso. Aut iure alieno, & tunc iterare non pōt. ℨ. de elect. si cōpromissarius. §. 1. & ui de qđ ibi not. in §. idem fit. in v lt. gl. ad instar iudicis delegati. C. quomodo & quando iud. l. si ut proponis. §. 1. De materia vide quod scripsi de testi. presen. tata sup r uer. optione. Io. And.

† Hodie hmōi mā data đ ꝑ uidendo oīo sunt sublata p Cōci. Triden. sess. 24. de refor c. 19.

¶ Idem.

¶ *Si restituatur quis ad gratiam reuocatam, sine alterius præiudicio intelligitur restitutus: unde alteri ante restitutionem impetranti præferri non debet. Ioan. And.*

CAP. VIII.

QVamuis [a] is, cuius gratia, [b] (per quā mandabatur † in certa ecclesia prouideri [c] sibi de beneficio proxime [d] vacaturo) per nos fuerat reuocata, [e] restituatur à nobis denuo ad eandem: non tamen ei, cui post reuocationem, [f] & ante restitutionē prædictas, similis, [g] in eadem ecclesia gratia facta fuit (nisi † de hoc expresse [h] dixerimus) anteferri debebit. Cum talis [i] restitutio, ubi aliud non exprimitur, telligitur restitutus: vnde alteri ante restitutionem impetranti præferri non debet.

† In antiqs codicibus ita: nisi hoc expresse dixerimus.

QVamuis is, cuius.] Ponit dictū in quo infert exceptionem: ibi Nisi. & ponit rationem dicti. ibi, Cum talis.

¶ Præsupponatur primo, ꝙ inter expectā tes auctoritate Apostolica hēt locū illa regula: Qui prior est tēpore, potior ē iure, ut si sint duo uel plures, qui in eadem collatione habent similes gratias expectatiuas: tūc in beneficio, quod primo vacabit, est præferēdus ille, qui prior est in data.

CASVS. Hoc presupposito pōt sic figurari: Papa mihi in ecclesiæ Pictauiensi fecit gratiam hoc anno: q̃a ipse mandauit canonicis ipsius ecclesiæ, vt me reciperent in fratrem & canonicum: & præbendā uacantē, vel proximo vacaturā mihi assignarent, cum clausula decreti irritantis, si canonici facerent in p̄iudiciū meæ gratię: Tractu tpis accidit, ꝙ Papa reuocauit gratiā mihi factā, & anno sequēti fecit tibi in illa ecclesia similem gratiā: quia mandauit dictis canonicis, &c. Accidit, ꝙ ego primus accessi ad Papam, & petij, ut ipse dignaretur me restituere ad meam gratiā, quam ipse reuocauerat: quod fecit: Post uacauit p præbenda in ecclesia Pictauiensi: Quæritur nunc, an prębenda debeatur mihi: uel tibi secūdo, attento ꝙ mea gratia fuit reuocata? Respondet Papa, ꝙ quando restituit aliquem ad gratiam reuocatam, hoc facit sine præiudicio alterius: ideo respondet ad quæstionem, quòd licet sim primus habito respectu ad gratiam, non tamen sum primus habito respectu ad restitutionem: ideo tu secundus in data gratiæ, es mihi præferendus: quia nos attendimus tempus restitutionis, & nō tempus datæ gratiæ: Et hoc verum, nisi Papa aliud diceret in restitutione: videlicet, ꝙ me restituit ad datā & prioritatē temporis, & vult gratiam meam ualere perinde, ac si reuocata non fuisset, etiam quoad prioritatē temporis. Nota primo ex textu iūcta glossa, ꝙ si sub eadem collatione sunt plures expectātes, habentes similes gratias: ille p̄fertur qui est prior in data. Et sic habet locū illa regula, Qui prior est tēpore: Secus si non haberent similes gratias: quia aliqui habent aliquas prerogatiuas: puta, si Papa mādet secūdum in data prēferri quibuscunque: tunc seruādą est voluntas Papę, quia in his spiritualib. Papa habet plenā dispositionem. Nota secundo principalem effectum, ad quē emanauit istud cap. videlicet, quòd cū Papa aliquem restituit ad gratiā reuocatam, nō vr in dubio velle præiudicare iuri alterius: Et istud facit ad decisionē talis quæstionis, videlicet. Aliquis vasallus cōmisit felloniam contra Regem, pp quod eius bona sunt confiscata: pendente illo tpe princeps dat feuda alijs: tractu tpis iste, qui cōmisit felloniā, restituitur p Principē, vtrū restituatur ad bona sua confiscata? Text⁹ iste facit, ꝙ n: q̃a Princeps vr illū restituere sine p̄iudicio alteri⁹: & hoc verū, si princeps simplr restituat: q̃a tunc nō vr remouere ius alteri, quæsitum.

[Glossa prima sūmat.]

a ¶ Quamuis.] si restituatur q̃s ad gratiā reuocatā, siue alterius præiudicio in telligitur restitutus: vnde alteri ante restitutionem impetranti præferri non debet.

b ¶ Gratia.] concessa forte à Nicolao iiij. uel Cælestino v. Ioan. And.

c ¶ Prouideri.] nec adhuc prouisum erat, nec ad possessionē deuenerant, unde habebant ius nō in re, sed ad rem. ℨ. de conces. prєb. cap. ult. Ioan. And.

d ¶ Proxime vacaturo.] quod solus Papa facere pōt. de conces. prєb. cap. 2.

e ¶ Reuocata.] tenorem huius reuocatorię constitutionis nō habemus: sed de ipsa fit mētio. ℨ. de prєb. c. pen. & antep. & de conces. prєb. c. ult. Reuocatoria illarū Nicolai incipiebat, Pridē. ad apicem. Illarum Cælestini, Olim Cęlestinus. & cdudum. Ioan. And.

f ¶ Post reuocationē.] idem & multo magis si ante reuocationem.

g ¶ Similis.] s. de beneficio proxime uacaturo.

h ¶ Expresse dixerimus.] hoc. n. Papa facere potest: ad hoc ℨ. de præb cap. penul.

ADDITIO. facit clem. quoniam. de immu. eccle.

[Gl. seq alleg. in ꝯrium, fortificat textū, & ꝯrijs respondet: secundo arguit ad quæstionem, ponit opin. Goffr. contra quam alleg. 5. iura & remittit: demum subdit tres opiniones.]

i ¶ Cum talis.] ecce ratio. Et aduerte, quia in cōtrarium videbatur ex eo q̃a restitutio est prioris status reparatio: & restitutus in pristinū ius recidit. arg 15. q. 6. nos sanctorū. & cap. iuratos. & ſ. de elect. quia diligentia 2. q. 3. cap. si quem. in fine. & C. de sen. pas. l. 1. Restitutio enim hoc operari debet, ut nec prosit, nec obsit quod euenit. ff ex quib. cau. ma. l. 1. responso. & ff. de mino. quòd si minor. §. restitutio. Sed contrarium est uerum, ut hic: & sic pro parte hac debuit q̃stio terminari per decre. de renun. ex transmissa. & de simo. ex insinuatione. & Concor. C. de remis. pig l. ul. ubi, si de uoluntate creditoris debitor pignus distrahit, si iterum deueniat ad ipsum debitorem res illa distracta, non renascitur hypothecaria, quam habebat a princip. o: actio enim semel extincta, &c. de cōsecra. dist 4 quæris. §. itē per hanc. in gloss. 1. de solu. qui res. §. aream. Ad contraria respondetur, quòd hic non est uere restitutio: immo quędam noua concessio, per prędicta iura 1. Et nota. quòd hęc decre. facit in argu. ad quęstionem dominicalem: an scilicet, episcopus inuito patrono restituere possit presbyterum per se depositū. & determinauit Goffred. de renun ex transmissa, in fine. quòd non: per l. C. de nupt. si ut proponis 2. ubi dicitur, quòd in matrimonio restaurādo per filium post diuortium, requiritur consensus patris

1 Not. ꝙ restō ad gratiā extinctā nō retrotrahiᷓ ad tps primę ꝯcessionis. uñ si creditori post pactū de nō petendo, fiat pactū de petendo, nō recuperat interesse neque usuras medij tpis. P. de Anch. Do mi. Font.

patris. sicut à principio in contrahendo. In contrariũ facit, de renun. post translationẽ de Iudę. Iudęi. de ciuitate. &c. consuluit. de ijs quæ fiunt à prę l. cũ Apostolica 17. q. 1. eos. & not. de hoc 24. q. 4. Nabuchodonosor. in princip dicebat Host. opini Goffre. esse verã, cũ restituitur ab inferiore: sec⁹ si à Principe. ꝓ iura superius ꝓ restituto inducta, Bartho. Brix. in quæstione dominicali 1. quæ icipit, Sacerdos aliquis fuit: dixit, ꝙ si depositus appellauit infra decẽ dies: restitui põt inuito patrono: aliàs non. Tan. dixit, ꝙ si eps præuenit in restitutione patronũ, valet restitutio: aliàs nõ: ꝙ approbat Host in ꝑdi. decr. ex trãsmissa. & de elect. innotuit. & facit ꝙ not. s̃ de ꝯstitũ. cũ accessissent. in vlt. gl.

1 Dominicali. sing. 64. Et solutio eius cõiter approbat̃ ꝑ c. decerminus. 16 q. 12. Io. Andr.

a ¶ Intelligatur.] cõcor. infra eo. c. 2.

intelligatur [a] fieri sine iuris pręiudicio alieni.

¶ Idem.

¶ In litteris ad beneficia impetratis, inspicitur tempus datæ: Vnde per illas beneficium curatum obtinere non poterit, qui licet nunc sit maior, illo tempore minor erat. Ioan. Andr.

CAP. IX.

SI [b] eo [c] tempore, quo tibi de beneficio cum cura [d], vel sine cura mandauimus prouideri, ad obtinendum curatum beneficium idoneam [e] † non habebas ætatem: tibi, licet nunc legitimæ effectus [f] sis ætatis, auctoritate litterarum huiusmodi (cum tempore datæ [g] ipsarum adhuc † non esses [h] idoneus) de beneficio curam [i] animarum habente nequaquam poterit prouideri. Beneficiũ [k] autem sine [l] cura (cũ ad ipsum sufficientẽ tũc [m]

SI eo tẽpore.] Vnius thematis duo dubia soluit: & Vtriusq; causam reddit: secundum ibi, Beneficiũ. ¶ Præsupponẽdum primo, ꝙ quis non potest obtinere beneficium curatum, nisi attigerit 25. annum.

CASVS Quidam Titius minor 25. annis: quia forte in 24. anno à sede Apostolica impetrauit litteras gratiosas ad epm Pictauieñ. sub hac forma: Mandam⁹ vt tali ꝓuideas de bñficio cũ cura, vel sine cura, si ꝗ de ꝑsenti vacat, alioquin de ꝓximo vacaturo: Accidit, ꝙ anteq̃ vacaret aliquod bñficiũ, iste Titius effectus est maior, q̃a peruenit ad 25. annũ, & vacauit eccl̃a parochialis, q̃ Titius petit sibi cõferri virtute suæ gratiæ: Dicit eps, ꝙ istud beneficiũ curatũ nõ cõprehẽdebatur sub sua gratia: quia tẽpore impetrationis ipse erat incapax ad obtinendũ illud beneficium curatũ, Dicit ex aduerso impetrans, ꝙ licet tpe impetrationis esset incapax ad obtinẽdũ illud beneficiũ curatũ, tñ nunc ipse est capax: vtrũ bene dicat? Rñdet Romanus Pontifex, ꝙ non: quia requiritur capacitas tẽpore impetrationis, & non sufficit capacitas tẽpore vacationis: Sed vtrum vitietur beneficium sine cura ꝑ clausulam, Cum cura, puta, quia Papa mãdauit vt eps tali Titio conferret beneficiũ vacãs vel proxime vacaturum cum cura vel sine cura: vtrũ per clausulam, Cũ cura, vitietur clausula, Sine cura, ita ꝙ tota ipsi⁹ gratia sit vitiata? Respondet ꝙ non: ideo si vacet aliquod beneficium non curatum, episcopus tenet̃ illud conferre: & si eps nolit conferre, tunc impetrans habebit recursum ad suum executorẽ, qui ei cõferet illud beneficium non curatum, nõ obstante recusatione epi: quia vtile per inutile non vitiatur, quãdo sũt separabilia: secus si essent inseparabilia. Nota primo ex hoc textu iuncta glo. ꝙ minor 25. annis nõ est idoneus ad obtinendũ beneficium curatum: tamen sufficit, ꝙ compleuerit xxiiij. & attigerit. xxv. annũ, vt dicitur in cap. cum in cunctis. s̃. de electio. licet sec⁹ sit in episcopo: quia requiritur in episcopo, ꝙ compleuerit annum 30. & inceperit annũ 31. Quæ ætas requiratur in quolibet ordinato, tractat Panorm. in cap. super inordinata. de præb. in ant. Nota vlterius illud, ad quod allegatur istud capitulum: ꝙ respectu illius, ꝓ quo scribitur, attenditur tempus datæ litterarum, & non tempus vacationis: & iste est principalis effectus hui⁹ capituli: Et ratio huius potest assignari: quia litteræ fuerunt nullæ respectu illius incapacitatis: ergo tractu temporis non conualescunt. Nota finaliter, ꝙ litteræ ad beneficia possunt pro parte valere, & ꝓ parte non valere, vt in casu huius capituli: Nã si minori vigintiquinq; annis facta fuerit gratia respectu bñficij curati: litteræ nõ valent: & tamen respectu aliorũ beneficiorũ, valent: & sic vtile per inutile non vitiatur.

[Glossa prima summat.]

b ¶ Si eo.] in litteris ad beneficia impetratis inspicit̃ tẽpus datæ: vnde ꝑ illas beneficiũ curatũ obtinere nõ poterit: quia licet nũc sit maior, illo tempore minor erat.

† Quæ sit idonea ætas in quolibet ordinato tradit Panormitanus in c. super inordinata. de præbend.

[Glo. seq. signat contrariũ, & ibi remittit.]

c ¶ Si eo] cõtradicit ad hanc ꝭ. de præben. ei cui ꝓuideri. ibi soluitur.

d ¶ Cum cura.] nisi hoc fuisset expressũ, de curato prouideri nõ posset. supra. de præb. cap. vlt. & infra de præb. cum in illis.

e ¶ Idoneam.] scilicet 25. annorũ. supra. de electio. cum in cunctis.

f ¶ Effectus.] spectam⁹ ergo initiũ. & facit s̃. de elec. dudum 1. & quod ibi not. Nec firmatur tractu temporis, quod de iure ab initio nõ valebat. infra de reg. iur. non firmatur. cum suis concor.

g ¶ Cum tempore datæ] sic nota inspiciendum tempus datæ. sic s̃. eo. eam te. & ꝭ. eod. tibi qui. & de præb. cum cui.

[Glo. seq. recit. per quæstionem: alleg. pro, & soluit contrarium.]

h ¶ Non esses idoneus.] propter defectũ ætatis 2 & idem dici posset de defectu ordinum. arg. s̃. de ætate. & qualit. Præterea. sed hoc est falsum, vt inf. de præb. si pro clericis pauperibus.

2 Illum defectũ ꝓbabit obijciẽs, q̃a fundans se in ætate dẽt illã probare. Do. Ad. de Bar. in l. de ætate ff de min. Fõ.

i ¶ Curam animarũ.] in his, qui ad curata beneficia promouent̃, requiritur maior idoneitas, quã in alijs: & ideo si mandatur prouideri de dignitatibus, personatibus, vel beneficijs, de cura mentione non habita, de curatis, dignitatib⁹, personatibus, vel beneficijs non poterit prouideri. infra de præb. cum in illis.

k ¶ Beneficium.] quia poterat dubitari, ne illa inutilis adiectio, s. Cũ cura, vitiaret in totũ rescriptũ: scilicet, qđ nec ẽt de simplici posset prouideri: ideo annectit quod sequitur. Et sic not. vtile non vitiari per inutile. infra de reg. iur. vtile, cum suis concor.

l ¶ Sine cura.] quia ex se curam non habet: si autẽ haberet annexam parochialem & curatam ecclesiã, dic vt dicam infra de præb. super eo.

m ¶ Tunc.] scilicet tempore impetrationis.

ADDITIO. Adde ergo, qđ si q̃s impetrauerit beneficium cum cura vel sine cura, & tempore impetrationis est legitimæ ætatis: si vacat, ei debetur ut in hoc capit. & hic no in glo. ista an tepe. Contrariũ not. de præb. ꝭ. c. ei cui. eo lib. vbi apparet sufficere qđ tpe vacationis habeat sufficientem ætatem. Sol. ibi not in 3. glos. quia prima glos. loquitur in impetratione curati, secũda in impetratione sacerdotalis. Satis obstat quod nota eod. titu. non potest. in 4. glo. Sed credo, gloss. cap. ei cui, posse sustineri, licet aliqui cõtra. q̃a plus est habere curatũ in actu & habitu, q̃ in habitu tm̃: ad hoc quod not. de cleri. non resid. quia nõnulli. super ver. parochiales. & per Hostien. de offi. Archidia. cum satis. & Io. And. super ver. animarum, & optime pro-

me probat extrauagans. Ioan. execrabilis iuxta finē, versi.quantum autē. Et quod not.in præalle.c.ei cui. super ver.licite,in nouella. & vide cōtrarietatem gl. Grego.Sed adhuc insto per hunc textū in fi.& in glo. quæ loquitur in beneficio simplici. Vnde pōt sic dici, ꝙ est quædam inhabilitas rōne ætatis tēporaliter ad beneficiū: quædā solum rōne ętatis ad qualitatē beneficij curati:quædā sacerdotalis tātū. In prima & scd'a inspiciam' tps impetrationis,in tertia tēpus vacationis: quia plus est aliquē

ætatem a haberes) per eas licite b poteris obtinere.

¶ Idem.

¶ Gratia generalis nō præiudicat speciali: & debet facere mentionem de præcedenti priuilegio, consuetudine, uel statuto.hoc dicit.Zenz.

esse inhabilitatū ad totū,quàm ad partem,vel ad qualitatem paruā: ad hoc quod notatur hic in nouella, de æta. & quali.indecorū.de præb.super inordinata. & ꝙ not.de corpo.vitia.c.1.& 2.& fi. Et forte speciale est in ista qualitate sacerdotali, vt hic sētit Ioā.And. & adde ꝙ notatur.supra de concess.præb.cum nostris. per.Inno.& Ioan.And.in additione,quæ incipit: Et in clementina.Hieronymus Clarius Brixien.

[Glo seq. qrit.allegat opinio.iterserens, & soluit.]

a ¶ AEtatem]sed 1 quæ est idonea ætas in beneficio sine cura: Vr ꝙ maior quattuordecim ad illa dicatur idoneus.supra de p̄ben.sup inordinata.vbi Hostiēsis hoc tenet in canonis pp maturitatem consilij,qđ requiritur in illis: nam ibi pueri non dicuntur idonei ad beneficia obtinenda. Certum aūt est, ꝙ infans dr̄ vsque ad septimum annum:puer aūt,de septimo vsq; ad duodecimum, vel 14.annum. 22. b.5.pueri.& C. de falsa moneta.l.1.& dixi supra.in proemio.circa finem.Sed vt ibi notat Bernardus,dici pōt,ꝙ pueri ibi dicuntur minores septennio.& isti dicūtur indigni: Septennes aūt, & maiores septennio dicūtur idonei: cum enim tales possint ordinari.28.distin.de his.cū glos.1.ergo & in beneficijs intitulari.Argumento,de præb. cum, secundum. Ad hoc optime facit infra.de ele.ex eo.& hæc vera intelligo, nisi essent talia beneficia,quæ sacrū ordinem ex priuilegio,consuetudine vel statuto, vel alio modo requirerent.& facit ꝙ dicam ĩ.de fil.presb.cap.1.1.respōso.& probatur expresse ĩ.de præb.ei cui prouideri. An hodie dispēsent epi in ętate, not.supra. de elect. cum dilectus.& dicam infra,de electio.licet canon.& de ætate & qualitate, cap.vnico.Ioan.And.

b ¶ Licite.] id dicimur posse, quòd licite possum'. 22.q.2.faciat Ioan.And.

SI propter.] Propter multiplicitatē intellectuum glos.Ioan.And.non summat:potest tamen sic summari:Generalis gratia habens clausulam generalem, scilicet:Non obstante, nisi id aliter exprimatur,non præiudicat iuri specialiter ex statuto, consuetudine, vel priuilegio alij quæsito hoc dicit secūdū Io.de Fātuzis.fm quem hoc summarium comprehendit vtrāque lecturam positam in glos. Diuiditur secundum Ioan. And. quia primo ponit thema, & eius dubium soluit ibi, Intentionis. casum exceptum interserens. ibi,Nisi.

CASVS. 2 Papa concessit epo Bonoñ. debitorum onere grauato priuilegium, ꝙ fructus beneficiorum primi anni vacantium in sua dięcesi perciperet: & erat hæc gratia vsque ad quinquennium duratura;apposito in priuilegio,ꝙ non obstarent consuetudines, priuilegia vel statuta,per quæ sua posset impediri cōcessio: Vacauit quoddam beneficium, cuius redditus primi anni de priuilegio, consuetudine,vel statuto spectabāt ad fabricā ecclesiæ, vel aliū vsū,vel aliquā singularem personam:quæritur cui debeantur huius beneficij redditus primi anni?Rñdetur fm vnā lecturam, ꝙ debentur fabricæ, vel illi vsui, vel singulari personæ: nisi in concessione facta episcopo aliud caueretur expresse.Vel dic vt infra.in vlt.glo.

CASVS 3 secundum veriorem intellectū: Papa fecit epo Pictauiēsi gratiam(videlicet pro exoneratione & solutione debitorū ei indulsit) vt fructus primi anni oīum beneficiorum vacantiū in sua diœcesi perciperet vsq; ad quinquenniū: In ipsa diœcesi Pictauiensi erant aliqua beneficia, quæ habebāt hoc onus, ꝙ redditus primi anni erant deputati alicui hospitali vel fabricæ: vacauit tale beneficiū: Quæritur tunc, quis habebit redditus primi anni:an eps,vel fabrica? & vtrū ista gratia faciat præiudiciū fabricæ? Rñdet Romanus Pōtifex, ꝙ p talem gratiam non fit præiudicium fabricæ, quo min' percipiat fructus vnius anni: tñ eps habebit fructus primi anni,& nō fabrica:sed fabrica habebit fructus secūdi anni. & institutus in beneficio habebit fruct' tertij anni:& sic fiet sine præiudicio fabricæ.Et rō est quia aliàs ista gratia esset inutilis ipsi epo:puta,si illud beneficium solum vacaret in quinquennio:tunc si eps perciperet solum fructus secundi anni,gratia esset ei inutilis: quia secundo anno esset expirata. Et istud verum, ꝙ dabūtur fructus epo vel fabricæ,deductis oneribus ipsius beneficij, videlicet,ꝙ institutus accipiat moderate aliquam portionem pro seruiēdo in diuinis:& residuum dabitur epo vel fabricæ.Nota primo ex isto capitulo,ꝙ eps non potest retinere fructus beneficij vacantis,si cōtingat vacare tpe messiū, sed illos fructus tenetur reseruare futuro successori, quem instituet:quia aliàs frustra impetraret priuilegium,vt perciperet fruct' primi anni beneficiorū vacantium in sua dięcesi:quia frustra precib. implorat̃ quod alicui iure cōi cōceditur.l.vnica, de thesauris, lib.10. C. Nota principalem effectum huius capituli, videlicet, ꝙ si epo mole debitorum grauato fuerit facta gratia, ipse percipiet redditus primi anni beneficiorum vacantium in sua dięcesi, si tales fruct' primi anni antea erant assignati fabricæ, vel alicui personæ:per gratiam episcopi non præiudicatur fabricæ vel personæ singulari,etiam si Papa dixerit in gratia episcopi:Non obstantibus priuilegijs vel consuetudinibus:sed debet fieri interpretatio, quia eps habebit redditus primi anni:fabrica aūt vel p̄sona singularis habebit redditus scđi anni,& instituti habebunt redditus annorum sequentium: licet alicui dicant, ꝙ fabrica haberet fructus primi anni, & episcopus secūdi,& institutus annorum sequentium.

CAP. X.

SI propter tua c debita persoluēda fructus d beneficiorum primi anni e,

c ¶ Tua debita.]ad idem infra de præb.si tibi 2.

d ¶ Fructus.] Nota,quod nō hēt retinere beneficia, sed fructus.Vide vt dixi s̃.eod.si gratiose.in hoc casu vacant beneficia.vnde is,ad quem p̄tinet electio,infra tempus statutum necessario habet eligere 4. Et facit quod notat Bernardus de magist. quia nōnullis. & probat̃ hoc satis ĩ.de præb.si tibi cōcesso. Io.And.

[Glo.seq.quærit, & soluit duo dubia:& solutioni secundæ signat contrarium,cui respondet]

e ¶ Primi anni.] quid dices?computabiturne annus iste à die fructuū colligēdorum, an à die vacationis vel mortis? Credo, à die vacationis computari.Vnde non credo hic seruari legem de vasallo:quę dicit, ꝙ si vasallus decedat post Augustum & ante calendas Martij, quòd ad dominum pertinet:alioquin ad vasallum vel eius heredem, vt in lib.feud.tit.hic finit̃ lex.regni.cap.si vasallus. Sed credo ꝙ à die vacationis vsque ad annum quicquid obueniet beneficio,& separatum erit à solo, totum erit huius priuilegiati. Comparo enim hunc priuilegium vsufructuario,qui fru-

1 Istā gl. sequunt̃ Philip. & Do. qui Do.de materia bene cōcludit. Fon.

2 Hic casus vsque ad illa verba vr̃ dic vt ĩ. in vlti.gl. Io. And. est, & in antiquis codicib. reperitur.

3 Hic casus paulo longior ē cuiusdam Heliæ.

4 Eligere. Nō obstat secundū Archi. ꝙ ecclesiastica bñficia dñtr̃ ne diminutione p̄cedi. s̃. vt eccle. bñfi in rubro & nigro:&qđ spirituale ius sine tpali nō cōsistit. 1. q 3.si qs obiecerit. Itē quod inane nomen habebit sine fructib. quia hoc operatur indulgētia: quod patet ēt in oīb' vltra numerū auctoritate Papali receptis, q ex pectāt, s̃. de præbē. relatū.Io. And.

fructus separatos & reconditos, suos facit. ff. de vsufruct. l. arboribus. §. Iulianus. alias incipit, si fur. secūdum moderationem tamen decr. infra de offi. ordina. præsenti. §. porro. & facit quod ibi dicam. Et dico, quòd annus iste habebit ccclxv. dies. vnde si vacauerit ecclesia prima die mēsis, sequēti anno prima die eiusdem mēsis finit⁹ erit annus. & facit quod dicam infra de elect. quàm sit ecclesijs. & si esset bissextus, illi duo dies cedūt sibi pro vno: pro uno enim cōputantur, vt s. de verbo. sig. quæsiuit. ff. de verb. sign. cum bissextus. ff. de diue. & tēp. præ. l. 2 in vlt. gl. Licet sit arg. contra ff. de statu liber. l. cū hæres. §. Stych⁹. Sed illud in pœnis vel odijs, quæ sunt mollienda, de pen. dist. 1. pœnæ. j. de re gul. iur. in pœnis. & facit quod not. in prædi decre. quæsiuit. & 55. dist. c 2.

quę in tua vacabunt [a] diœcesi, tibi (non obstantibus quibuslibet consuetudinibus, priuilegijs, vel statutis, per quæ nostra impediri [b] posset concessio) vsque ad quinquennium [c] de speciali [d] gratia concedimus: [e] intentionis [f] nostræ nequaquā existit, si fructus huiusmodi ecclesiæ tuæ fabricæ, † vel alteri [g] vsui, seu cuicunque singulari personæ, de speciali consuetudine, priuilegio, vel statuto [h] forsitan debeantur, quòd eis per cōcessionem [i] ipsam (nisi hoc expresse [k] caueatur in ea) præiudicium [l] aliquod generetur.

† No. textū hic iūgendo cū uerbo statutis. ꝙ eps statuit, ꝙ fruct⁹ bñficiorum vacantiū debeant fabricæ. Philip. & Do. & Pe. Font.

[Glo. seq ponit quatuor exempla, & subdit genus, demum quærit, arg negatiue: & contrarium soluit.]

a ¶ Vacabunt.] morte, renūciatione, depositione, trāslatione, uel quocunq; alio modo. Quid, si pmutatione? Videtur, ꝙ secus, per decr. j. de rerum permu. cap. vnico. Sed contrarium puto: quia negari non potest, quin propter permutationem vacet? & æquitas in eo solo casu iuris rigori præfertur, in quo scripta reperitur, in alijs non: non enim ex illo speciali casu est regula danda.

b ¶ Impediri.] secus ergo si differri: & licet intēdat per clausulā, Non obstante, impedimenta tollere: dilationes tamen tollere non intendit, licet ex dilatione impediri posset, ut j. dicam.

c ¶ Quinquennium.] factū narrat: idem erit in citeriori & vlteriori tempore.

[Gl. seq. declarat in quo est gratia, & quid ꝯfert.]

d ¶ Speciali gratia.] quia de iure futuris successoribus ꝯseruari debebant, vel in utilitatē ecclesiarū expendi. j. de elect. q. a sæpe. & de offi. ord præsenti. & intelligo hanc gratiā, & illam quæ sequitur secundū moderationē illius decre. præsenti. §. porro. scilicet, ꝙ hoc solū intelligatur de illis fructib. ecclesiarum vacantiū, quæ solutis debitis, si qua sunt: & his, quæ necessaria fuerint, pro seruitorib. & ministris, & alijs incumbentib oneribus usque ad nouos redditus reperta fuerint superesse.

[Gl. seq. quærit, & opinionem ponit, quam fortificat per aliam opinionem cui opponit, & dupliciter respondet.]

Legat⁹ de latere, an possit ꝯcedere fruct⁹ primi anni bñficiorū uacantium.

e ¶ Concedimus.] an legatus de latere similem gratiā dare possit, tractauit Io. de Deo in quæstionibus suis, in prin. & Guil. in Spec. tit. de legato. §. nunc tractemus. in fin. & dicunt, ꝙ dato, ꝙ ex causa hoc posset: beneficium tamen uel dignitas dēt cum aliquo emolumento conferri. Quod uerum est, vt dixi s. in gl. prox. & in gl. nota ꝙ non. Notat etiam Bernar sup. vt eccl. benef. vt nostrum. in ulti. glo. ꝙ episcopus ex iusta causa ad tēpus posset fructus alicuius beneficij retinere: pbat per decret. s. de uerb. sign. cap. penult. quę etiā facit contra, cum id fuerit impetratum a Papa. Sed potest dici sic fuisse de facto: ad hoc s. de fil. præsbyt. litteras uel illud secūdum Goffr. in fructib. omniū beneficiorum uacantiū vsque ad certum tps, ut hic etiam. In vno autē beneficio & eius prouentibus cōuertendis ex cā in vsum prælatis, non erit necessaria licentia Papæ: quia cum eps cum capitulo possit supprimere dignitatē, & propter necessitatem possessiones alienare, multo fortius prouentus percipere.

ADDITIO. Et hoc est verū, dummodo illa perceptio nō cōcernat utilitatem ipsius episcopi. Dom. Font.

f ¶ Intētionis.] nota ad intētionē scribentis recurrēdum. facit. s. eo. c. 2. & j. de conces. præb. c. ult. & sup. de deci. ex multiplici. cum sim.

g ¶ Alteri vsui.] puta, mensæ capituli.

h ¶ Statuto.] nota, ꝙ oia priuilegia, cōsuetudines, uel statuta quacunque firmitate vallata: cōcessa capitulis, cōuentibus, vel collegijs cathedralium, regularium, & conuentualium ecclesiarum, seu singularibus earundem personis, vt bona ecclesiarum ipsarum vacantium a prelatis dimissa, vel tempore vacationis obuenienti a possint surripere, diuidere, vel in suos vsus conuertere, sunt hodie reuocata & quassata per decret. infra de elect. quia sæpe. & c. statutum. in clemen. quę tamē in alijs beneficijs locum non habet, vt infra de offi. ord. præsenti. in fin.

¶ Idem.

¶ Causæ ab Apostolica sede, vel eius legato committi debent dignitatem obtinentibus, uel canonicatum ecclesiæ cathedralis. Nec tractari debēt, nisi in ciuitatibus vel locis insignibus. h. d. vsque ad §. cum vero.

i ¶ Concessionem ipsam] sibi factam.

K ¶ Expresse.] ad idē s. eo. cum aliquibus. & cap. susceptum. & c. quamuis.

[Gl. seq. ponit duas lecturas: Contra secundam dupliciter opponit, & primam approbat.]

l ¶ Præiudiciū aliquod.] nisi istud verbum esset ita generale, ista decret. sic posset intelligi. ꝙ ex ea nil se quereretur absurdū: scilicet, quòd fabrica uel vsus ille, vel aliæ singulares personæ sic priuilegiatæ habeant redditus secundi anni; iste autem priuilegiatus habeat redditus primi anni: & ita be ne cōsequeretur secundum hoc suum effectum illa clausula priuilegij, Non obstantib. quibuslibet consuetudinibus, priuilegijs, &c. Alij dicunt, ꝙ illa fabrica uel alij hic contenti, habebunt redditus primi anni: quia Papa non intendit eis derogare, sed soli successori: Iste autem priuilegiatus habebit redditus secūdi, qui sibi est primus: sed quoad successorē uel beneficiatum, tertius erit primus: & sic nullum præiudicium etiam ex aliqua dilatione, generabitur fabricæ: sed secundum hoc posset impediri concessio, quod est contra tenorem ipsius gratię. Pone enim quòd in anno quinto, quo finiri debet gratia, uacet beneficium: si fabrica primos redditus habeat, episcopus nihil habebit. Itē quid operabitur illa clausula: Non obstantibus, &c. cum successori sine clausula illa pręiudicium fieret. Vnde prima lectura magis mihi placet, 1 & magis est amica litteræ, vt dicamus, quòd ista erat dubitatio Decretalis, an per istam concessionem sic factam, scilicet, Non obstantibus quibuscunque, &c. videretur derogare ipsi fabricæ, vsui, uel singulari personę: ut ex quo ex illius priuilegij uigore redditus primi anni habere non possunt, amplius nil habeant: Et Papa respondet, quòd habebunt redditus secundi anni, quasi ille eis sit prior, ut illa clausula, Non obstantibus non successorem, sed priuilegiatum tantum coadiuuet.

1 Ista opinio ē gl. & cōis q̄. quā Archid. & Pet d̄ Anch. displiceat Fon.

CAP. XI.

Statutum [a] † quod [b] circa iudices à sede Apostolica [c] deputandos nuper edidimus, cum quædam [d] contenta in eo, quæ pro communi [e] vtilitate credebantur [f] inducta, sicut experientia [g] docuit, tendere dignoscantur ad noxam: [h] sanctione [i] præsenti, quam irrefragabiliter obseruari mandamus, suadente vtilitate, in melius [k] duximus reformandum. [l] Sancimus igitur, ut nullis, nisi dignitate [m]

† Vide qđ nouissime sanciuit Cōcil. Trid. sess.25. de for.c. 10.

Statutum.] Principium huius c. legitur vsque ad §.Cum vero eiusdem.

CASVS sic figuratur: Prætendebam Titium debitorē meū in aliqua pecuniæ summa: & quia habebam ordinariū loci certa ratione suspectū, nolui ipsum corā ordinario ꝯuenire: sed a sede Ap̄lica impetraui, cām delegari canonico eccl'ę beatę Marię maioris Pictauij, vel canonico eccl'æ beati Hilarij maioris, vl' simplici sacerdoti, q non habebat dignitatē ecclesiasticā, nec ꝑsonatū nec canonicatū ecclesiæ cathedralis: Præsentaui litteras meas d legato, qui Titiū meū debitorē ad præsentiam suam fecit citari: q in die citationis cōparuit, cui obtuli libellū meū: Qui reus excipiendo proposuit, ꝙ non tenebat litigare corā ipso delegato ꝑꝑ incapacitatē ꝑsonæ: qa causæ à sede Apostolica non pōt committi, nisi ꝑsonis existentib. in dignitate, uel personatu, uel nisi sint canonici ecclesiæ cathedralis: & sic, qa uirtute litterarū delegatur, iste nō recepit potestatem, quærit an bene dicat? R̄ndet Romanus Pontifex, ꝙ sic: Et hoc verū, nisi Papa hoc faceret ex certa scientia: vide licet cōmittēdo alicui quāuis nō sit in dignitate vel personatu: vel quāuis non habeat canonicatū eccl'æ cathedralis: Sāctissime Pater, quęritur vtrū habentes dignitatē, uel ꝑsonatum, uel canonicatū ecclesię cathedralis possint cognoscere in omni loco de causis sibi à sede Ap̄lica cōmissis? Dicit Romanus Pontifex, ꝙ non: immo tales delegati, vel ipsorum subdelegati debent de causis sibi commissis cognoscere in ciuitatib. & alijs locis insignib. in quib. possit haberi copia peritorum. Nota primo, quòd cum statutum positiuum tractu temporis incipit esse damnosum, ꝑꝑ varietatem morum mutari potest: quia non debet reprehensibile iudicari, si secundum uarietatem temporū statuta varientur humana. cap. non debet. ꝟ. de consanguinit. & affinita. Nota vlterius, quæ personæ sunt capaces iurisdictionis, seu delegationis Apostolicæ: quia solum illæ personæ, quæ sunt constitutæ in dignitate, vel personatu, vel quæ obtinent canonicatū in ecclesia cathedrali. Sed quomodo cognoscemus, ꝙ aliquis habeat personatū uel dignitatē? Declarat Panor. in c. de multa. sup. de præben. ubi dicit, ꝙ recurrendum est ad consuetudinē, ut si sit consuetudo ꝙ talis habeat præeminentiam & iurisdictionem, dicitur habere dignitatem: Si autem sit consuetudo, ꝙ talis habeat pręeminentiam in ecclesia, & non iurisdictionem: tunc dr̄ habere personatum, & non dignitatem. Nota insuper, quòd canonicus ecclesiæ collegiatæ, quantuncunq; illa ecclesia sit notabilis, non ē capax Apostolicæ iurisdictionis: & sic est correctum c. pręsenti, quod hodie nō habemus: de quo fit mentio in principio huius capituli: Et quamquam canonici ecclesiæ cathedralis possint esse delegati ad vnā uel plures causas: non tamen possunt esse conseruatores. c. fin ꝟ. de offi. deleg. Nota ꝙ delegati à sede Apostolica, nō possunt pro libito suæ uoluntatis cognoscere de causis sibi delegatis in quocunq; loco: sed debent causas examinare in ciuitatib. populosis, uel alijs locis insignib ubi sit copia peritorum. Et si alibi cognoscerent, processus non ualeret, vt in fine huius capituli, ubi ponitur clausula, quæ irritat facta. contra istam constitutionem.

a ¶ Statutum.] licet hæc decretalis per paragraphos aliter diuiditur: eā tamen in quatuor partes diuido principales: Prima durat a principio usq; ad §.Insu. per. Scd'a ab inde vsq; ad §.Proferēdo. Tertia abinde vsq. ad §. Quicquid. Quarta vsq; ad finē. In prima statuitur quib. ꝑsonis, & in quib. locis causæ a sede Apostolica, vel legatis vel delegatis ipsi' cōmitti dēant, & tractari. In scd'a ꝓuidet' circa actiones, q̄ fiebāt in iudicijs ab ipsis delegatis, assessorib. uel notarijs cāē: & apponit' pęna. In tertia ꝓuidet' circa vocationes testium ad iudiciū, q̄ sępius malitiose fiebāt, & cā fatigādi testes, vl' ab eis aliqd extorquendi. In vltima decernit' cassum & irritū qcquid fuerit factū ꝯ prædicta statuta.

ADDITIO. Ioannes Monachus diuidens decre. in sex partes: de prima faciebat tres, dicens, ꝙ primo statuit circa loca & iudices: Secundo circa actores & reos in §. Cum vero. Tertio in §. In nullo. circa loca & iudices prorogat. Archid. non diuidit Ioan. And.

b ¶ Statutum quod.] loquitur de decretali sua extrauaganti, quæ incipiebat, Statuimus. reformat etiā Decretalē Inno. iiij. eo. tit. præsenti, quam hodie non habemus. & decre. sup. eo. nonnulli.

c ¶ A fede Apostolica.] legatis, vel delegatis ab eis, ut inf patebit. Ioan. And.

d ¶ Quædā.] ibi nō distinguebatur, an actor, & reus essēt eiusdē ciuitatis uel diœcesis, vel diuersarū. Itē additur ꝙ de expresso ꝯsensu partium extra locum, quo deputatus est, possit iudex cognoscere & cōmittere, si referas ad decret. præsenti. In illā poterit fieri cōmissio institutis in collegiatis honorabilib. & in cathedralib. ecclesijs: vnde secundum eā videbant' posse cāæ committi mansionarijs, & quibuscunq; priuilegiatis in talib. ecclesijs: quod erat absurdum. Hic autem prouidetur, quòd solis canonicis cathedraliū ecclesiarum fiat cōmissio.

e ¶ Cōmuni vtilitate.] quæ in legib. constituendis attendenda est. 4 dist. erit autem lex. & ꝟ. in procœmio huius libri.

f ¶ Credebantur.] & erant sine dubio respectu prioris temporis. Ioan. And.

g ¶ Experientia.] ad idē ꝟ. de elect. quàm sit. & ff. de leg. 3. l. legatis. §. ornatricibus.

h ¶ Ad noxā.] & ideo nō debuit iudicari reprehensibile, si secundum tēporum varietatem, varietur ipsum positiuum statutum 61. dist. c. quia sancta. §. uerū. in fin. 35 q. 1. c. 1. ꝟ. de senten. excom. cap. vltim. in princ. ꝟ. de consang. & affi. non debet. cū suis concor. Sic & priuilegium cum tendit ad noxam, reuocationem uel moderationem à Principe recipit. ꝟ. de deci. suggestum. ꝟ. de priuileg. c. 1. & cap. auctoritate. & ca. sequenti.

i ¶ Sanctione.] sanctio proprie dicitur, cui adijcitur pœna, quod dic ut notatur 5. dist. in summa.

K ¶ In melius.] laudabilior est autē qui rem emendat, eo qui prius inuenit. C. de uete. iure enuclean. l. §. sed neque.

l ¶ Reformādum.] eo ꝙ non in totum, 1 sed pro parte corrigitur istud statutum, ut inf. uidebis.

1 Not. ex hac glossa qd sit reformare.

Glo. seq. remittit. obijcit. & dupliciter soluit.]

m ¶ Dignitate.] dignitas sumitur multis modis: qđ dic ut notat Ioan. 4. dist. denique. & Vin. & Bernar. ꝟ. de cleri. nō resi. cap. 3. hoc ad litteram de ecclesiasticis dignitatib. intellige. Et nota mirabile: qa possunt committi causę maiorib. xx. ann. vt supra de offi. deleg. cum vicesimum. a quocunq;, & etiam minorib. a Papa, ut ibi, & ff. de re iud. qui dā ꝯsulebāt. Sed certū est, ꝙ q est in dignitate, uel ꝑsonatu, debet attigisse

saltem

saltem xxv. annū. s. de ele. cū in cūctis. & sic vr, quod minoribus xxv. annis non pnt causæ cōmitti, ijs, dico, qui non attigerint. Solu. Si causæ nō possent cōmitti nisi psonis in dignitate vel psonatu constitutis, tūc procederet obiectio: sed possent ēt cōmitti canonicis ecclesiarum cathedralium: in qb. non requirit tanta ętas, vt probat j. de elect. ex eo. & dixi. s. eo. si eo tpe, & sic obiectio nō procedit. Dico ēt quod dispēsatiue potest aliquis habere dignitatem vel personatum, ēt minor xxv. annis. per dispensationem Papę 1 vel episcopi; primum patet, secundum probatur. infra de ętate & qualit. c. vno.

prædititis a, aut personatum obtinentibus b, seu ecclesiarum cathedralium c canonicis d, causæ e auctoritate litterarum f sedis Apostolicæ g, vel legatorum h eiusdem de cetero i committantur k, nec

1 Si tū talis ē inhabilis ad iudicandū, nō erit delegatus, qa dispensatio nō extenditur ad consequētiam actus dispensati. Do. Fon.

a ¶ Præditis] idest, præ alijs ditatis. Est enim dignitas quædam præeminentia in ecclesia, vt sup. de verb. sign. quamuis.

b ¶ Obtinentibus.] idem de officialibus episcoporū principalibus & foraneis & de Priorib. religiosis conuentualibus & claustralibus: Dic vt in Clem. eod. tit. & si principalis.

c ¶ Cathedralium.] sufficit ergo quod sit cathedralis. Et sic sublatum est, quod olim continebatur de ecclesijs collegiatis honorabilibus: licèt adhuc hodie in alio sit comparatio, vt inf. de electione, quia sæpè alibi ęquiparantur cathedrales & regulares. sup. de electione, ne pro defectu.

[Glo seq. primo duo puncta declarat. Secundo quærit. arg. pro, soluit ɔ̄rium, & arg. respondet. Tertio ponit ius vetus. Quarto notat præsumi, &c. allegat 8. iura. Quinto soluit duas quæstiones.]

d ¶ Canonicis.] habentibus igitur perpetuū officiū in eccl̄a cathedrali sine dignitate, personatu & canonicatu: de quo loquitur j. tit. prox. c. j. non poterit causa committi, cum de his non exprimat. Itē scias quod licèt isti canonici delegari possint: Cōseruatores tñ dari non pnt: cum decre. vlt. j. de offi. deleg. eos non exprimat. Sed, vt s. dixi, Canonicus pōt esse maior septēnio p decret j. de elect. ex eo. & dixi de hoc s. eod si eo tpe. in gl. pen. Si committatur causa tali canonico, nunquid dicemus litteras valere? Vr quòd sic: qa ista decretalis vltima de hac materia hoc solū requirit, quod sit cathedralis ecclesiæ canonicus: ergo huic stabim9. Sed ɔ̄rium credo, & dico quod si tali impuberi committeretur causa, nisi appareret de certa scientia Papæ, ñ teneret commissio. Et idem dico, si committatur ab alio, q̄ à Papa minori xx. per prædictam decret. cum vigesimum. quam non dico, nec credo correctam per hanc Quòd enim non mutatur, cur stare prohibetur. C. de testam. sancimus. & correctio iurium est vitāda. s. de electione. ecclesia. 2. & j. de elect. cum expedit. in prin nec ista decre. dicit, quod hoc sufficiat: sed quod hoc requiritur vnde non ɔ̄dicit: aliàs eadem ratione dicēdum esset, quod dummodo sit canonicus cathedralis ecclesiæ vel in dignitate vel in personatu, non possit repelli prętextu exceptionis, excōicationis, infamię, inimicitiarū, vel alia iusta causa: quod est absurdū. & est simile quod notabo. j. de elect. licèt canon. Et not. qđ dicit, canonicis, olim dicebat. institutis: vnde videbatur quod cuilibet instituto in cathedrali, etiam mansionario, pnt causæ committi: quod hodie per decre. hāc sublatum est. Not. ergo: quod pro dignitate & loco 2 præsumitur pro aliquo: quanto enim quis meliorib pest, tāto maior & sanctior est: i. esse præsumitur. in Auth. de defensо. ciui. ad finem primæ colum. §. nos igitur. coll 3. 61. dist. miramur. 63. dist. Metropolitano. s. de præsump. cum in iuuentute. 24. dist. quando. de magistris. cap 1. & c. quia. & c. super spe. cum sim. Et si tempore datæ quis esset canonicus, tempore præsentationis non: puto quod procedere possit 3; non sic econuerso; spectamus enim initium. ad hoc supra eodem, cap. 1. & c. si eo tempore. s. de elect. dudū. & quod ibi not. ff. de Sena. fœminæ. ff. de iu. l. cæcus. & hoc habes in gl. fi. in cle gratiæ. eod. tit. Ioan. And.

2 Vide l. quòd si nolit ff. đ ædil. edi. Font.

3 Hanc gl. sequūtur doctores cōmuniter.

e ¶ Causæ.] hæ sine iurisdictione non ɔmittuntur. s. de offi. deleg. præterea, non ergo prohibet, quin audiētia alicui9 articuli, vel mera executio rei cuilibet clerico committi possit. ADDITIO. Vnde signanter dicit, Cāę secundum B. ɔ̄ argu. ad hoc s. de offi. deleg. super quęstionum. §. 1. vbi dicit, vel iudex quicūque. & c. sup. de re. iud. c. cum Bertholdus. Archid.

[Glo. seq. quærit, & soluit: secunda pars recitatur per quæstionem: ponit opinionem Innocentij cum moderatione & declaratione.]

f ¶ Litterarum.] pone, Papa in litteris vocat aliquem simplicem clericū, nunquid valebit commissio? s̄m Ber. & oēs dic quod non habet hic locum talis exceptio, ex quo Papa scienter cōmittit, quia facit & facere potest ɔ̄ constitutionem istam. Ad hoc optimè s. de priuileg. cum olim. 2. versi interim. Et nota quod secūdum Inno si cancellarius ex se dat iudices & hoc cōstat, non habet locum hæc exceptio, quare enim imputari debet parti, quæ talem iudicem non petit? quod uerū est etiam secundum Ber. & Host. cum hoc ex certa 4 scientia facit: quod intelligo, si id in litteris exprimitur, vt inf. de præb. si motu proprio.

4 Tūc aūt ex certa sciētia dr̄ Papa rescribere, vt bñ notat Franciscus hic, cū ex tenore rescripti apparet eū habuisse notitiam facti & īpedimenti.

[Glo seq. quærit, & soluit.]

g ¶ Sedis Apostolicæ.] quid de ordinarijs? nunquid cōprehenduntur & tenebunt hac constitutione? Dic secundū Ber. & oēs, quod non: & pōt esse ratio, quia epi & ordinarij habent melius notitiam clericorū diœcesis suæ, q̄ Papa clericorū totius orbis: vnde, etiam si simplici clerico cōmittant ordinarij, tenet cōmissio: pone enim quod simplex clericus excellens sit Decretorum Doctor. Præterea non est ita absurdū, quod aliqs ēt rudis & pannosus clericus gerat vices episcopi, sicut esset, quod gereret vices Papæ: igitur ad ordinarios non extendatur hæc constitutio. Et est simile quod consueuit dici sup. eod nonnulli, & inferius tangam.

[Glo. seq. recitatur per quæstionem, quam soluit & determinat.]

h ¶ Legatorum.] quia verbū generaliter positū, &c. 19. dist. cap. 3. Intelligam hanc litteram generaliter in omnib. legatis quorum tria sunt genera: quod dic ut s. de offi. leg c. pen. & j. eod. tit. c. 1 quod verum puto indifferenter: cum ex legationis vigore cōmittunt, & idem intelligas in delegatis, s. cum committunt, delegationis vigore. inf. eo. c. §. in nullo quoque.

[Glos. seq quæri & remittit.]

i ¶ De cetero.] constitutio enim non extenditur ad præterita. s. de consti. c. vlt. Quid de pendentibus? dicam inf de elect. licet canon. Io. And.

[Glo seq quærit, ponit opinionem & soluit.]

k ¶ Committantur.] pone quod qō fuerit commissa, pars non excipit, nunquid ualet processus? Dicebat Bern., & omnes post eum, quòd tacitè & expressè poterat pars huic iuri renuntiare. Introductum est enim in ipsorum fauorem, ne. s. in opprobrium proprium cogantur episcopi & magni clerici coram rudibus & pannosis clericis litigare, & interdum propter ruditatem ipsorum ius amittere suum. & facit de regularibus, ad Apostolicam. cum suis concordan. Sed hodie per finē istius decretalis, credo ɔ̄rium: ubi innuitur, quòd ipso iure est irritum & inane, quod ɔ̄ aliquod istorum fit: unde necessariam non credo exceptionis opē, & facit quod dixi sup. eo. c. j in prin. Et potest esse ratio, vt s. tetigi: quia hoc uidetur non solum in fauorem partium inductum, sed etiam in fauorem ipsius Apostolicæ sedis, ne uilipendatur in tali ministro. 61. distin. in sacerdotibus. cum sim.

a ¶ Nec

a ¶ Nec audiantur,] Not. ꝙ versiculus iste non prohibet circa commissionem, sed circa agitationē, & idē erat in pdicta decretali, præsenti. Si ergo extra talia loca fiat cōmissio, dūmodo in his locis causa audiat, satisfactū est huic rñso ſm Ber. & oēs. arg §. eo. tit. nō. nulli de exce. olim. & j. §. prox. & eo sal uo qđ ibi dr: & ad hoc. ff. q satisd. cog. si fideiussor. §. 3. vbi dr, ꝙ cui difficile est satisdare in vna ciuitate, in aliam mittitur. ut satisdet.

audiantur a alibi, quàm in ciuitatibus b vel locis c insignibus, vbi possit commode d copia e peritorum f† haberi.

† Noīe peritorū q intelligātur vide p Archidiaco. nū. in ca. vt cōmis si. inf. de hæret.

b ¶ Ciuitatibus] ciuitas 1 murorū ambitu terminatur, regulariter tñ, & si in suburbijs, audiret, idē credo, arg. j. de sent excom. si ciuitas. Et bñ dicit, ciuitatibus: quia in eis pſumunt esse periti: & sic epi in solis ciuitatib. sta tuendi sunt. 80. di. c. 1. s. de priuil. c. 1. Et leges & artes in regijs ciuitatib. sunt docendæ, vt in proœmio ff §. hæc autem. & de magist. c. 1. & nomine studij, non intelligitur villa, vel castrum. d e cle non resi. tuæ.

1 Cōcilia cætusq; hominū iur socia tos, ciuitates: appellat Cicero de som. Scipionis.

ADDITIO. Dicit Isid. in 15. lib. Etymol. ꝙ ciuitas est hominum multitudo societatis vinculo adunata, dicta à ciuibus, i. ab ipsis incolis vrbis, quia plurimorū consistat & contineat vnitatem. Nam vrbs ipsa mœnia sunt: Ciuitatis autem nomine non saxa, sed habitatores notantur, secundum Isidorum. Achi.

[Glo. seq. ponit duas lecturas.]

c ¶ Locis insignibus.] quiddā dñt, ꝙ hæc determinatio, Vbi, &c. quæ statim sequitur, non refertur nisi ad hoc qđ dicit, locis insignibus: sufficit. n. ꝙ sit ciuitas, licet ibi non sint periti: Et est ratio, quia cōiter in ciuitatib. sunt periti: & ea quæ raro accidunt, iurisconsulti non respiciunt, nec eis medentur, sed his tñ, q frequēter occurrūt: in Auth. vt sine prohi. ma. deb. tu. ge. §. quia vero, coll. 7. arg. 4. dist. erit. ff. de legib. nam ad ea, vix enim est, ꝙ in ciuitate vel ibi prope, nō habeantur periti. Vnde satis eorū copia in ciuitate haberi pōt. ff. de rei vend. q. religiosis. 6. q. 1. Pontifices. Alij ꝯdicentes, ꝙ ibi est eadem ratio. Primum placuit Innoc. & Hostien. 2 secundum hoc expone quod sequitur, Vbi, &c. idest, in quibus locis insignibus. & facit pro hac parte inf. eo. §. in nullo.

2 Et placet Dom. & Phil. ex qua glo. notant ꝙ clausula in fine rescripti posita nō refertur ad oīa superiora, vbi rō hoc suadet facit. l. 3. §. 1. ibi Bar. ff. de lib. & posth. Font.

d ¶ Commode.] 22. q. 2. facit.

[Glo. seq. quærit & soluit: quæstionem fortificat, & soluit: circa solutionem duas opi. recitat, & demum solutionem determinat distinguendo.]

e ¶ Copia.] tā pro aduocatis, q assessorib. & ꝯsiliarijs, & alijs q emergūt. ff. de postulan. l. 1. §. ait prætor. ff. ex quib. cau. ma. l. ab hostib. §. fi. de vi. & hone. cle. cum ab omni. 11. q. 3. non licet. Quid si inter iudices & partes est contentio super hoc? quia alter dicit locum insignem, & ibi copiam peritorum haberi, alter negat. quid erit? Dic recurrendum ad cōem opinionē vulgi. ff. de supellect. leg. Labeo. & s. de spon. ex litt. Quid si adhuc super hoc sit contentio? Recurretur ad arbitrium boni viri. ff. de verb. obl. l. continuus actus non delegatorum qui iurisdictioni suæ fauerent: ad hoc. C. de arbi. l. nemini. & s. de pœn. dilectus. ſm Ber. & intellige bonum virū iudicem ecclesiasticū illius loci, secundum Inno. Host. aūt dicit hic recurrendum ad arbitrium iudicis, i. boni viri: & sic. intelligitur l. ꝯtinuus. §. cum ita. eligent ergo secundum eū arbitri. s. eo. pastoralis de off. deleg. suspicionis, nisi euidēter notorium esset, ꝙ ibi peritorū esset copia. ad hoc de app. ꝯsuluit 3. Ego credo, ꝙ cum iudex se constituit aduersarium, tunc locum habeant supradicta: sed si contentio esset solum inter partes, certe credo, quod iudex de hoc cognoscere & pronuntiare posset quia video, ꝙ pronunciat, an sua sit iurisdictio: quod plus est. s. eo. super litteris. & facit quod recitari cōsueuit. de proba. post cessionem. & facit inf. §. prox. in fi.

f ¶ Peritorum.] scilicet, iuris, ut prius fuit in alia decret. præsenti.

¶ Actore & reo eiusdem diœcesis existentibus, causa committi non debet extra illam, nisi in sex casibus, in quibus tamen non trahetur vltra vnā dietam: & nisi in duobus vltimis casibus impetrans per iuramentum fidem fecerit de illis, repelletur à iudice; & in expensis condemnabitur. hoc dicit vsque ad §. Cum autem. Dominicus.

g ¶ Cum vero.] hic incipit corrigere & moderari statutū generalis ꝯcilij. s. eod. nonnulli. & summę æquitatis est, quod sequitnr. Io. And.

¶ Iste §. legitur vsq; ad §. Insuper. & hoc hēt: Cū actor & reus sunt eiusdem ciuitatis vel diœcesis, extra ipsam ciuitatem vel diœcesim nō est causa delegāda, nisi

¶ CVM VERO g

cum iusta causa: quo casu pōt ꝯmitti extra diœcesim, dummodo locus non distet à fine diœcesis vltra vnā dietam. Et si actor & reus nō sunt eiusdem diœcesis, & actor non velit impetrare in diœcesi ipsius rei: potest impetrare in alio loco, dum tñ locus iste non distet à fine diœcesis rei vltra vnā dietam. Item delegatus deputatus ad cognoscendum in certo loco, non potest causam alibi adire nisi de consensu partium.

CASVS. Prætendebam Titium debitorem meum in aliqua pecuniæ summa: eo ꝙ habebā iudicē ordinariū mihi suspectum, coram ipso nolui eum cōuenire, sed impetraui delegatū a sede Apostolica: Quæritur, vtrum possim impetrare in quocūq; loco? Rñdet Romanus Pontifex cū distinctione: quia aut ego actor, & ipse reus sumus eiusdem ciuitatis vel diœcesis: & tunc dēt impetrari delegatus in ipsa diœcesi: nisi impetrarē iudicē delegatū ꝯ epm vel capitulū ecclesiæ cathedralis uel uniuersitatē, qui habent iurisdictionē in tota diœcesi: quia tunc potero impetrare extra diœcesim: sed debeo impetrare in diœcesi vicina, q ñ distet à fine diœcesis rei ultra vnam dietā. Si aūt fuerimus diuersarum diœcesum: tunc debeo impetrare delegatū in diœcesi rei, nisi habeam homines illius diœcesis suspectos: qa fortè reus est magnus dñs in illa diœcesi, & gentes illius diœcesi vellent sibi fauere. Sed quid sanctissime Pater? Ponamus retento eodē themate, quod à uobis impetraui ꝯ Titium iudicem delegatum, cui mandatum fuit, vt causam examinaret in tali diœcesi: an possit delegatus causam examinare extra illum locū? Rñdet Romanus Pontifex, ꝙ sic, de cōsensu nostro Sed ponamus, ꝙ delegatus vult delegare vices suas aliquib. nō est dubium ꝙ potest; sed quibus personis poterit? Respondet ꝙ ꝑsonis, de quibus dictum est, s. & non alijs. Nota, ꝙ qñ actor & reus sunt eiusdem diœcesis, delegatus est impetrādus in diœcesi, & non extra diœcesim, nisi cum causa: videlicet si impetretur delegatus ꝯ epm uel capitulum ecclesiæ cathedralis, qui habent iurisdictionem in tota diœcesi. Nota quòd si actor & reus sint diuersarum diœcesium, actor debet impetrare delegatum in diœcesi rei, nisi homines illius diœcesis habeat suspectos. Nota ulterius, ꝙ qui non pōt trahi vltra vnam dietam à fine suæ diœcesis: Fallit in curijs priuilegiorum regalium, Apostolicorum, vniuersitatum: & hoc qñ in priuilegijs vniuersitatis apponit illa clausula, Quòd conseruatores priuilegiorum possint cognoscere de quibuscunque personis cuiuscunq; prouinciæ, uel diœcesis. Not. ꝙ delegatus à sede Apostolica non potest causam alibi audire per se nec per alium, quàm in loco sibi commisso. Nota quòd delegatus à sede Apostolica non potest subdelegare, nec committere vices suas, nisi personis habentibus qualitates de quibus dictum est supra: tamen delegatus potest alicui non canonico committere examinationem

nationem & receptionem testium: tamē notam causam non posset subdelegare.

[Glo. seq. recitetur per quæstionem.]

a ¶ Eiusdem ciuitatis.] quia domicilium habēt in eadē ciuitate vel diœcesi. Et idem intelligo, cū plura domicilia habēt: quod esse potest, vt ff. ad municipal. assumptio. §. 1. qa adhuc dico, q locū habebit § iste. & nō sequēs: quod satis pbatur ĩ. de foro compe. ex patre B. nec negari potest, licet etiā sit iste alteri⁹ ciuitatis, quin ēt sit istius: quod §. iste requirit.

b ¶ Actor & reus] vnde dicātur isti, habes ĩ. de verb sign. forus. versic in oī.

c ¶ Extra ipsas.] ciuitatem seu diœcesim.

[Glo. seq. ad quæstio. alleg. pro, & cōtra, & soluit dubitando.]

eiusdē [a] ciuitatis, seu diœcesis fuerint actor [b] & reus, extra [c] ipsas causa non committatur [d]: nec conueniatur aliquis eorūdem: nisi [e] ab episcopo [f] contra aliquem de sua diœcesi [g], vel ab aliquo [h] contra eum, aut contra eius capitulum [i], seu contra vniuersitatem ciuitatis, villæ, aut castri fuerit actio dirigenda: vel nisi actor eandem ciuitatem vel diœcesim intrare non audens [k], aut sui aduersarij potentiam [l] merito [m] perhorrescens, eum [n] infra [o] ipsas nequeat conuenire secure [p]: in his quippe casibus extra dictas ciuitatē & diœcesim possit [q] contra prædictos [r] causa committi: nullus tamen eorum vltra vnam dietam [s] à fine suæ diœcesis valeat conueniri. Sed & in duobus [t]

d ¶ Nec committatur.] hoc verum videtur, nisi ad id expressus accesserit partium cōsensus. argu. ĩ. eod. §. in nullo quoque, quod etiam facit cōtra, cum in illo casu hoc sit expressum: in isto non. argum. de deci. ad audientiam. tamen id videtur, cum hoc solum sit in partium fauorem inductum. de regularib. ad. Apostolicam, cum suis concordat. Et licet hoc satis videatur rationabile: non dico tamen hoc asserēdo per id quod dicitur in fine ca. Audiui tamen curiam id seruare, & tales commissiones de curia emanasse: [& [1] eas vidi sub Bulla.]

e ¶ Nisi] à generali dicto ponit casus exceptos.

f ¶ Ab episcopo.] hoc æquissimū est, ex eo maxime, quia si in ciuitate vel diœcesi sua aliquem ex subditis suis episcopis iudicem impetraret, recusari posset vt suspectus, vt supra vt lite non contest. accedens. 1. §. cum igitur.

g ¶ De sua diœcesi.] idem si de aliena, quia etiam tunc nō impetrat in sua, vt infra. §. proxi. Sed de sua ideo dixit, quia §. iste tractat tantum quando reus & actor eiusdem diœcesis sunt: vnde dictio, Nisi, aliàs non proprie ponetur.

ADDITIO. Diœcesis dicitur disiunctio, siue diuisio, vel gubernatio, quia diuisa est ab ecclesia alteri⁹ episcopatus, vt satis patet 7. q. 1. episcopum. : 6. q. 3. qcunque. ca. licet. & ca. inter. Et commissa gubernatio ni vnius. 10. q. 1. vnio. in fin. 21. q. 2. sicut. Archid.

h ¶ Ab aliquo contra eum.] vix enim inueniret actor in ciuitate episcopi iudicem, qui non faueret episcopo. argumen. supra vt lite non contest. accedens 2. ibi. Et omnes existunt sub districtu & cætera.

i ¶ Eius capitulum.] scilicet, suæ ecclesiæ cathedralis. Quod dicit, vt leg. & not sup. de verb signi cum cleri. sup de testi. requisisti. §. secus autem est, & cum de tali ca. loquatur, ad alia non extendam quod hic dicit: & sic seruat curia de facto. Archid.

k ¶ Non audens.] forte Gibellinus, & ibi regunt Guelphi, vel econuerso: vel forte relegatus.

l ¶ Potentiam.] paritas in iudicijs est seruanda, sed potentioribus pares esse non possumus. ff. de alie. iu. mut. cau. facti. quia etiam. in principio.

m ¶ Merito.] nota verbum: quia si diceret se dubitare, vbi non est dubitandum, non excusaretur. sup. eo. cum contingat. de simo. & si quæstiones, cum si.

n ¶ Eum.] aduersarium.

o ¶ Infra ipsas.] ciuitatem & diœcesim, cuius sunt ipse reus & actor.

p ¶ Secure.] quod in iudicijs requiritur, vt ipsorum iudiciorū exercendorū locus sit idoneus & securus, aliàs locū habet appellatio. de appel. ex parte 1. & tūc etiam si litteras, de pductu haberet, suis inimicis [2] capitalib. se exponere nō tenetur. ĩ. vt lite non contest. accedens 2.

q ¶ Possit.] non dixit, debeat. Vnde dico, q si ĩ episcopum vel capitulū vel potentem impetret in sua ciuitate, vel diœcesi, bene tenet cōmissio: & idem ecōuerso, semper saluo recusationis iure. Io. Andr.

r ¶ Cōtra pdictos.] episcopū vel eius aduersarium, cōtra Capitulū vel vniuersitates, vel ponentes, vel aduersarium eius, qui in eam intrare non audet.

[Gl. seq. format quæstionē bimembrē: & ſm membrum soluit. Primum dupliciter exemplificat subdēs aliud simile dubium: & vtrumque simul soluit.]

s ¶ Vnam dietam.] olim dicebamus de duab. p de. cr. ĩ. eo. nōnulli. Sed quid dices, si agatur actione reali, nunquid fiet cōputatio à finib. diœcesis vbi sita est res, ſm quod olim fiebat: Et nunquid erit ibi cōputatio duarū dietarū, ſm qđ olim erat: vel vnius tm̄, vt hic? Quod olim sic esset, pbaĩ ĩ eo. dilectus 2. de for. compe. ex parte B. Vr̄ huic nouo iuri hodie standum vltimo de hac materia, & sicut generaliter loquitur, est generaliter accipiendū. 19. dist. c. 1. vt habeatur solum vnius dietæ cōputatio, & non duarū: & cum determinatione, quæ hic ponitur. Sed à quo loco cōputeĩ, satis est dubitabile: Pone. n. q Bononiensis ĩ Bononienses super re sita Mediolani litteras impetrat, vbi debebit impetrare? nunquid Bononiæ vel Mediolani, vel loco vicino inf. dietā à Mediolano? Itē pone, q Bononiēsis ĩ Regienses sup re sita Mediolani, vbi impetrabit? an Regij, vel loco vicino ĩ dietā? an Mediolani, vel loco vicino. ĩ. dietā? Itē vide aliud dubitabile: Quid, si Bononiēsis impetrat ĩ Regiensem domicilio, & Mutinēsem origine, an habebitur respect⁹ ciuitatis Regiē. vel Mutineñ cum rōne originis dicatur esse de loco: ita, q episcopus loci eum ordinare, & cōmendatitias ad ordines sibi dare possit, sic & episcopus domicilij. ĩ. eo. lib. de tempo ord. cum nullus. 1. respon & in loco originis dr̄ domicilium retinere. ff. de Sena. l penult. Satis videĩ de mente conditoris esse, q habeaĩ respectus loci domicilij, non rei vel originis: & hoc ex eo, quia de loco domicilij dr̄ quis proprie trahi per illud verbum, Trahatur, supra, eod. nonnulli. quod ēt hic repetitur: & per mentem conditoris hoc credo tenēdū. Ad hoc ĩ. de sepul. cū quis, vbi de loco originis non habeĩ rō. & C. de prescrip. lōgi temp. l. vlt. vbi procedit præscriptio, vt inter præsentes, ex quo præscribens, & cui præscribitur, sunt in prouincia, licet res sit extra prouinciam: Notat ēt Compostellanus in decret. nonnulli, in 3. glo. Guil. in spec. de citatione. §. 1. circa princip. quòd diœcesanus alicuius, vbi aliud non additur, intelligi debet diœcesanus domicilij: & sic disputaui & determinaui: & sic seruat Curia Romana, vt audiui.

t ¶ Duobus vltimis.] s. quando actor reum in ciuitate secure conuenire non potest, quia ciuitatem intrare nō audet: vel quia timet aduersarij sui potentiam.

[1] Hęc verba: & eas vidi sub bulla, nō repiuntur in antiquis codicibus.

[2] Etiā si dedisset inimiciciæ cām. l. si merces. cul pæ. ff. locat. gl. in l. athletę. ff. de excus. tu. in c. quia diuersitatis. supra. de cōcess. præben. Philip. & Anchar. Fon.

[2] Vide Io. annē Romā in singularib. fidei, singul 200.

a ¶ Primo,

a ¶ Primo.] nota & est sim. ǂ. de elect. quamuis. & c. prouida. ad idem supra de resti. spol. Pisanis.
b ¶ Iudici.] nota pro eo quod dixi sup. §. prox. in fi. iudicis. n. est inuestigare. sim. C. de fideicom. l. voluntatis defuncti. 30. q. 5. iudicantem.

tā remotus esset locus ille: puta, per unum millare, non poterit ibi fieri conuentio. ff. de verb. sign. l. 3.
IN NVLLO. ¶ Primo ponit duo, à quibus vnum casum excipit: ibi, Nisi secundo alia duo: ibi, Neque alibi. Ioan. And.

c ¶ Saltē.] nota q a si aliter fides fieri potest, primo id fieri debet: ad iuramentum n. recurritur solum in aliarum probationum defectū. ǂ. de proba. c. 2. de procurato. ex īsinuatione. ff. de iureiurā. admonendi. C. de iureiuran. in bonæ fidei.
d ¶ Per propriū iuramentum.] nota q iuramētum [1] est legitima probatio: facit q not. 82. distin. pposuisti. ad hoc de sentē. excom. si vero 2. de excep. pastoralis. ǂ. de elect. vt circa. & c nulli. & adde q dixi. ǂ de reg. iur. præsumitur ignorantia.
e ¶ In causa.] principali: procedet tamē in absoluēdo, cognoscendo, taxādo, & iudicando de expēsis, vt sequitur.
f ¶ Legitimis.] q dic, vt notat 2. q. 1. in primis, de dolo & contumacia, finem.
g ¶ Cum aūt.] ǂ. in prox. §. dixit, quid iuris cū actor & reus eiusdē diœcesis vel ciuitatis sunt: mō dicit hic, quid iuris cū sunt diuersarum. De prælatis autē ordinum vel locorū, q impetrant pro mēbris suis habentibus vel non habentibus speciales administratores vel gubernatores: dic vt in Clemen. eod. tit. abbates.

[1] Vide Hippolytū in rubrica C. de probat.

vltimis casibus, nisi impetrans de prædicto timore, quem in litteris commissionis exprimere teneatur, primo [a] fidem iudici [b] faciat, saltem [c] per proprium iuramentum [d]: iudex ipse nullatenus in causa [e] procedat, sed partes à sua iurisdictione dimittens, impetrantem eūdem in expensis legitimis [f] alteri parti condemnet.

¶ Actor contra reum diuersæ diœcesis debet impetrare delegatum vel in diœcesi rei, uel in alia non propria, nec vltra vnam dietam distante. Dominicus.

¶ Cum autem [g] actor & reus ciuitatum & diœcesum fuerint diuersarum, si actor in ciuitate vel diœcesi rei iudicem habere [h] recuset [i]: ipsum non in sua, sed in alia ciuitate, vel diœcesi libere impetrare ualeat, reumque trahere ad eandem: dummodo locus, ad quem eum traxerit, [k] vltra vnam dietam [l] (sicut in casu alio præmittitur) minime sit remotus. [m]

¶ Delegatus extra locum commissionis nec partes citare, nec causam cognoscere potest sine expresso partium consensu: nec subdelegare locis vel personis aliis, quàm hic expressis. Ioan. And.

¶ In nullo quoque casuū prædictorum [n], iudex extra ciuitatem seu diœcesim, in quibus deputatus [o] fuerit, citet [p] partes, nec de causa sibi commissa cognoscat: nisi ad id expressus [q] accedat earundē † assensus: neque aliis, quā infra illas [r] & personis duntaxat designatis [s] superius, committat quomodo libet vices suas [t].

¶ Delegatus nihil debet à partibus recipere, nisi esculentum & poculentum libere oblatum, quod paucis possit consumi diebus: vel moderatas expensas, si non sunt pauperes, quando pro necessitate, vel vtilitate non malitiose extra domicilium pergeret. Dominicus.

n ¶ Prędictorū.] scilicet, cū actor & reus sunt eiusdem diœcesis: & in eadem sunt iudices impetrati, vel ex cā in alia. vel sunt diuersarū: & in ciuitate rei impetrati sunt iudices, vel in tertia ciuitate.
o ¶ Deputatus fuerit.] Nota ergo, q non solū requiritur q non citet ad locū vltra dietā remotū, sed etiam q non citet extra locum, in quo deputatus est 2. Olim aūt dicebamus de duabus dietis, q si iudex exeundo locū, in quo deputatus est, veniat ad locum non remotum vltra duas dietas, pcedere poterat. de exceptioni. olim. hodie ī supradictis casib. nō sic, vt hic vides.
[Gl. seq. recitetur per quæstionem.
p ¶ Citet partes.] & si citauerit, nō tenetur ire: quia citatio irrita est ipso iure. vt in fi. c. & si ob hoc pcesserit cōtra eos, sibi pronō tenet processus, vt ibi. An aūt citatus teneatur ire, priuilegium vel defensionē allegaturus. dic vt not. 3. q 2. si episcopus. in gl. 2. & de accu. veniens. in vlti. glo.
[Gloss. seq. soluit duas quæstiones.]

2 Item qd locus sit insignis vt ǂ. uer. nec audiant. Quid ergo si tālis locus in quo hæc tria cōcurrāt, haberi ñ pōt: & remedium litigandi corā ordinario nō subest: puta, quia ab ipso ē appellatum? Solu. exprimat hoc papæ, qui sibi prouidebit, hoc expresso in rescripto. Io. An.

† al. eorundem.

h ¶ Habere.] id est impetrare.
[Glo. seq. soluit obiectionem.]
i ¶ Recuset.] nota q actor recusat iudicē, & hoc verum est in iudice adeūdo, delegato, vel ordinario: vnde si reus plures haberet ordinarios, actor alterū eligit, alterum recusat: sed in iam adito secus: quia tūc actor non recusat, sed reus bene: nisi ex noua causa, vel nouiter ad eius notitiam perueniēte. sup. de offi. deleg. causam quæ. & cap insinuante.
k ¶ Traxerit.] & in quo deputatus est iudex ǂ. § pxi.
[Glo. seq. quærit, & remittit.]
l ¶ Vnam dietam.] an dieta ista computanda sit legaliter, s. vt xx. millaria computentur pro vna dieta. ff. si quis cau. l. vicena. quæ est prima: an vulgariter, scilicet secundum regionis consuetudinem? Dic vt not. sup. eo. nonnulli & inf. de elect. cupientes. 1. respon. & quod de vulgaribus intelligi debeat, probatur inf. de preben. præsenti. §. loca.
[Gloss. seq. soluit quæstionem.]
m ¶ Remotus.] vnde & si modicum vltra vnam die-

q ¶ Expressus.] intantum credo inhærēdum huic litteræ, q licet interueniat tacitus cōsensus: puta, quia nō opponitur exceptio: credo quod non valeat processus per fin. c. Idem credo, si interueniat cōsensus rei, & non actoris, vel econuerso: licet eius tantum, qui consentit, videatur esse fauor eadem ratione, cū littera ista dicat, earundem.
r ¶ Illas.] scilicet, ciuitates, seu diœceses, in quibus deputatus est.
s ¶ Designatis superius.] s. cōstitutis in dignitate, vel personatu, vel cathedralium ecclesiarum canonicis. Approbata est igitur per hanc litteram opi. Ber. & modernorum, qui notabant in decre. presenti, quod idē iuris erat in delegatis à sede Apostolica, quod in legatis: in ordinariis autem tene, quod habes ǂ. de offi. ord. vt litigantes. & in cap. cum episcopus.
t ¶ Vices suas.] secus si audientiam committeret, uel aliquem certum articulum, ad hoc ǂ. de offic. deleg. super quæstionem. & dixi sup. eod §. 1.
INSVPER. Ista est secunda pars principalis, ut dixit gl. 1. Potest ista pars subdiuidi: quia primo ponit regulam

regulam pręmissa ratione, quæ duos casus excipit Prima: ibi. Nisi, & secundo casui excepto quatuor modificationes subijcit: ibi, Prouisurus.

¶ Iste. § legitur vsq; ad §. assessorē, & hoc habet: Delegatus à sede Apostolica non debet a partib. aliquid recipere, exceptis esculētis & poculētis liberaliter oblatis: & hoc, nisi proficiscatur extra suū domiciliū: quo casu licite excipit expensas. hoc dicit.

CASVS. sic figurať: Dictū fuit s. i prin. hui⁹ c. ꝙ cāæ a sede Apostolica nō delegant, nisi ꝑsonis existētib. in dignitate vel ꝑsonatu, vel obtinentib canonicatū ecclesiæ cathedralis: & ꝙ illi sunt capaces iurisdōnis Apl̄icæ, & non alij: Sed q̄rit, vtrū dicti ꝯstituti in dignitate, pro laborib. suis & onerib. q̄ sustinent in examine cāæ sibi delegatæ, possint licitè à partib. exigere salarium? Respōdet ꝙ nō, nisi esculentū & poculētū, quod possit in pauco tpe ꝯsumi Sed quid, sanctissime Pater, nūquid pñt recipere expensas factas? Rñdet, ꝙ si faciant expensas non solitas pro examine testium vel alia iusta causa, quia proficiscuntur extra domum, tunc licitè pñt assumere & petere expensas moderatas; & si partes litigantes sint pauperes, ipse delegatus debet ꝓficisci extra domū suis proprijs expensis. Nota, ꝙ si testes sint in loco ꝓpinquo, ita ꝙ pōt testes examinare ad domum suam non debet delegatus aliquid accipere. Nota insuper ex isto §. ꝙ delegatus à sede Apostolica, nō pōt licite aliquod munus vel aliquid aliud à partib. accipere, nisi poculentum & esculentum. Et hoc intelligitur de delegatis habētib. stipendia sufficientia ad victum: quia si essent aliquę dignitates tenues, possunt licite expensas petere à partib. vt ꝑ Panor. in ca. cum ab omni. de vita & honest. cler. in annota. Immo etiā licitè exigit qui non habet stipendia ecclesiastica, vnde possit sustentari, vt tenet hic Dom de San. Gemi. Nota vlterius ꝙ delegatus, qui abundat redditib. si proficiscať extra domum pro causa, licitè recipit expensas. Sed quæritur, quas expensas recipiet ipse delegatus? Dicendum, quòd non recipiet integras expensas, sed solum illas expēsas, quas in domo sua nō erat consuetus expendere. Nota, quòd cum delegatus pro causa extra domum proficiscitur, expēsæ sunt sibi faciendæ cōiter tam ab actore, qui à reo: quia ex quo agit commune negotium, illud cōib expensis debet expediri. Nota quòd cum delegatus exit extra domū pro causa, & litigantes sunt pauperes: nihil debet delegatus exigere pro suis expensis, sed debet proficisci expensis suis: quia redditus ecclesiastici sunt deputati pro iustitia partibus ministranda. Sicut etiam Regibus & Imperatoribus sunt deputata tributa pro iustitia ministranda.

¶ Insuper a vt gratis b, & cum omni puritate c iudicium d coram ipso e procedat, nullum munus f vel quicquid aliud (nisi g forsan esculentum vel poculentum mera liberalitate h oblatum, quod paucis i consumi k possit diebus: vel nisi cum ipsum ꝓpter l causam sibi commissam contigerit extra suum domicilium proficisci, m moderatas n expensas) re-

[Glo. seq. continuat, & quæstionem soluit.]

a ¶ Insuper.] quasi dicat, supra prouidimus de personis & locis, quibus, & in quibus causæ committendę sunt & tractandæ: nunc prouideamus circa exactiones indebitas, quæ in iudicijs & à iudicibus, assessoribus & notarijs fiebant. De tempore processus nil dixit quia satis per antiqua iura prouisum erat s. de ferijs cap. ult. de offi. deleg. consuluit. in Auth. de iudi. §. sedebunt. coll. 6.

b ¶ Gratis.] bene dicit, quia iudiciū iustum uel iniustum non licet vendere. 11. q. 3. non licet. 14. q. 5. nō sane §. ille tamen. de vi. & hone. cleri. cum ab omni.

ADDITIO. Gratis, aduerbium est qualitatis, i. sine merito: ad hoc 1. q. 1. c. gratia. & ca. quicquid. c. emendari. c. dictum. c. baptizandis. sup de simon. c dilectus 1. in fine. sup. de uita, & honesta. cletic. cum ab omni. 11. q. 3. qui recte. & c. non licet. 14. q. 5. cap. ulti. iuxta princ. Archid.

c ¶ Puritate.] conscientiæ. inf. eo. §. assessorem. inf. de re iud. cum æterni.

d ¶ Iudicium.] potest hic poni pro sententia, & etiā pro omni eo, qđ sententiam pręcedit: & facit qđ dixi inf de reg. iur. in iudicijs. 1. q. 1. sicut.

e ¶ Coram ipso.] de legato: idem in conseruatore. j. de offi. deleg. c. vlt.

f ¶ Nullū munus.] nota ꝙ triplex ē munus 1, à manu, à lingua, & ab obsequio: nō ergo dixit simpliciter munus, sed dixit, nullū munus: ad idem 1. q. 1. sunt nōnulli.

ADDITIO. De hac dictione, munus: etiam hř 27. dist. legant. Sed aliqñ, munus sumitur pro ordine, siue officio vel dignitate. vt 55. dist. priscis. hic tamen nō ita sumitur. Sed ideo dicit, nullum., quia rescriptum est Esa. 33. Qui excutit manus suas ab omni munere, iste etiam in excelsis habitabit. 11. q. 3. qui recte. in fin. ad hoc 1. q. 1. sunt nonnulli Archid.

g ¶ Nisi forsan esculenrū.] ergo nota, quia de aliquo quod in muneribus consistit, etiam vnius denarij, valorem recipere non potest, nisi esculentum, & cetera.

h ¶ Mera liberalitate.] ut exactum uel petitum directe vel indirecte nō fuerit: ad idem de simo. dilectus. 2. ad finem.

[Glo. seq. recitetur per quęstionem, & solutionē.]

i ¶ Paucis.] cùm numerus non adijcitur, crederem arbitrio boni uiri relinquendum, habita ēt consideratione ꝑsonarum, ipsius iudicis recipientis, & consuetarū expensarum qualitate, & ipsius dantis. ad hoc de simo & si quæstiones. § 2. & saltem duo dies non vñr exclusi, cū pluralis locutio duos numero ꝯprehēdat, de conse. dist. 1. hoc quoque. ff. de testib. l. ubi numerus. Ad hoc 2 ff. de verb. oblig. l. continuus actus. §. 2.

K ¶ Consumi.] ita ꝙ non producatur ad munerum quantitatem ff. de offi. proconſ. solent. in fi. Talia em̄ xenia, non sunt lucra, vt ibi. & ff. de offi præsi. l. plebiscito. Et tolleranť ista, quia ñ ē verisimile, ꝙ propter ista moueretur animus iudicātis de simo. & si qōnes, ad finem. Sicut & pro modica re non datur actio de dolo: quia non est uerisimile, & c. ff. de dolo. l id est, & lege præcedenti. in fi. & de modico non est curandū. de consecr. dist. 2. reuera. alibi non distinguitur inter multum & modicum. 4. q. 3. plerique & q. ult. ca. ult. sup. de appel. c. de appellationib. de simo. ex tua. Institu. de re. diuis. § gallinarum. Io. And.

[Glo. seq. soluit quæstionem.]

l ¶ Propter causam.] i. suadente utilitate, uel necessitate causæ: vnde non debet fingere occasionem, ut sequitur simile j. de iura. cal. 1. Et per hoc satis vř terminari, quod solet quæri, an si scholari existenti in studio, Papa deleget causam, ille possit petere expensas: licet. n. ille non sit in domicilio suo, sed extra: nō est tamen ibi ꝑ causam, sed propter studium. unde expensas non habebit per hanc litteram: & de hoc in spec. de sala. §. 1. uersi. si alicui.

m ¶ Proficisci.] pone exemplum. sup. §. proxi. de præscrip. quia iudicante.

[Gloss. seq. primo litteram exponit, secundo soluit duas quæstiones, tertio quærit & soluit distinguēdo. in fine quærit dubium, & relinquit.]

n ¶ Moderatas.] Nota 3 ꝙ minores pōt. ff mand. si qs alicui. § impendia. ad idem. ff. de admi. tut. cum plures. §. cum tutor. erunt tamen mediocres & non delicatæ. ff de pig. act. si seruos. in fin. ad idem de dolo & contu. finem. & c. seq. de eo qui mit. in pos cum venissent. de sequest. pos. c. 1 ad fin. Nec credo compensandas,

1 Vidē beatū Thomā 2. 2. q. 100. art. 5.

2 Scilicet ꝙ relinquatur arbitrio boni viri.

Scholaris cui cā a Papa ī loco studij cōmittiť expensas nō hēbit.

3 Glo. sequuntur Doc. & Philip. & Pet. đ Ancha. Fon.

das, vel deducendas in hoc casu expẽsas, quas domi facturus esset, ſm quod dicere consueuimus in victo re, per l. ff. ad exhiben. sed & si. §. 1. de peti. hære. & sed & si. §. quod aũt 2. & ff. de rei ven. l. si res. quia dico, ꝙ in procuratorib. hæ non deducuntur: Sicut & eps visitans uel cõsecrans, procurationem integram recipit, & nil deducit. ꝭ. de simon. cum sit. Et testis integre expensas ꝑcipit. 4. q. 3. venturis. & ꝭ. eo. §. pen. alias sequeretur interdũ, ꝙ nil haberent, cũ interdum tantundem & forte plus expendãt in domo ꝓpria: præterea iã non esset differentia inter delegatũ & ordinarium, qui, qñ proficiscitur, expendit quę domi expensurus erat, vt in Authen. de manda. Prin. §. illud tñ. alij ꝭ. Et nota, ꝙ littera ista nõ distinguit, an delegatus habeat beneficia sufficiẽtia, vel non. Vnde dico, ꝙ siue abundet, siue non, expẽsas habebit cum proficiscitur propter causam: licet Host. dixerit delegatos Papæ peccare, si recipiunt expẽsas: ex quo habent sufficientia beneficia: & hoc not. ꝭ. de vita & honest. cler. cum ab omni. Et in istis expensis hr̃ ratio non solum victus: sed etiam vecturarũ, equorum, & similium. Quid dicemus de delegato ordinarij? Dic ꝙ si est delegatus ad uniuersitatem causarũ: idem, quod in ordinario: s. ꝙ nihil habebit, immo ordinarius ei prouideat. Idem enim est consistorium. ꝭ. de appe. cap. Romana. & ordinarius est, ut dixi ꝭ. de offi. vi. licet. ad hoc ꝭ. de offic. ordin. inter cetera. & in Auth. vt nulli iudi. §. nulli. coll. 9. & in Auth. de manda. princ. §. illud. Si sit delegatus ad specialem causã, & ordinarius ei causam malitiosè committit, idem. Si non malitiosè, videtur idem quod in delegato Papæ secundum Innocentium, qui hoc not. sup de vi. & honest. cler. cum ab omni. Sed an hæ pœnæ habeant locum in eo, ꝙ in delegato Papæ hic exprimuntur: vtilis esset declaratio pro eo, ꝙ pœnæ non videntur excedere proprium casum. de pæn. dist. 1. pęnæ. inf. de reg. iur. in pœnis. cum concor.

a ¶ Recipere.] nota ꝙ non solum exigere ab inuito, sed etiam à volente recipere prohibetur. ad idem inf. de censi. Romana §. pen.

Sportulę an debeãtur delegatis iudicib. b ¶ Qualitercunque.] nota, quia secundum leges delegatus habet sportulas: s. duos aureos in principio, & duos in fine. in Auth. de iud. §. ne autẽ. colla. 6. & hoc, si causa sit maior centum aureorum: alioquin delegatus etiam à principe nihil habebit, vt ibi. Secundum nos nihil videtur delegato dandum nomine sportularũ, cum ista littera sic generaliter loquatur: & supra dixerit, Nullum munus, vel quicquam aliud: & facit supra de uit. & hone. cler. cum ab omni. & quod ibi notatur.

c ¶ Præsumat.] hoc verbum denotat vitiũ. 8. dist. quæ ꝭ mores. 30. dist. c. 2. 17. dist. multis. Aliquando tamen demonstrat bonum actum, vt 5. distin ad eius. 16 q. 1. monachi. & 7. q. 3. §. hoc tunc. aliàs, cum vero. versic. præsumendum. 12. q. 2. si quis qualibet. Quòd si cõtra fecerit, ad restitutionem integram tenetur, vt inf. eo. §. notarium. Archid.

Iudex q ex cã ad testes accedit, à quo dẽat ꝓcurari. d ¶ Excedat.] hoc satis supra dictum fuerat, dum dixerat, moderatas.

[Glo. seq. soluit duas quæstiones.]

e ¶ Quàm ab alia.] hoc non habet locum in casu. ꝭ. de iudi. mulieres. cum enim testem producens illum habet procurare, licèt ille pro vtraq; parte testetur. ꝭ. eod. §. proferendo. à simili in iudice cum ad testẽ ex causa proficiscit̃. Item vbi vna pars abundat, alia nihil hẽt, idem dico, vt ꝭ. eod. versi. sed & vbi. vnde ibi dicit, litigãtes, in plurali: ad hoc de elect. cupiẽtes. §. si vero. uers. nisi forsan. & facit ad idẽ eadem decre. §. denique. vers. vt eo.

f ¶ Commune.] facit. ꝭ. §. prox. in fine.

g ¶ Vtilitas vel necessitas.] Nota ista duo paria: ad idẽ de præbend. exposuisti. & ibi de hoc. Aliqñ nõ sunt paria. de eo qui mit. in pos. cum venissent. ff. de impen. in re. do. fact. l. impensæ. cum duabus leg. seq.

h ¶ Occasionẽ.] est sim. inf. de iud. mulieres.

cipere [a] ab eisdem partib. qualitercũq; [b] pręsumat [c]: Prouisurus attente, ꝙ in ipsis expensis modum nequaquam excedat [d]: nec plus ab una parte, quã ab alia [e], exigat, cum commune [f] gerat negotium vtriusque: quòdque (ubi causę sibi cõmissæ vtilitas [g] vel necessitas non exegerit) occasionem [h] propter habendas expensas proficiscendi extra domiciliũ non assumat: sed & ubi notabiliter [i] fuerint pauperes [k] † litigantes etiam pro expẽsis nil prorsus exigat ab eisdem.

† Not. ꝙ paupertas excusat ab onere expensarũ. Dom.

¶ *Delegatus, nisi indigeat, non assumat assessorem: aliàs de suo illi prouideat. Si eget, nõ suspectum partibus assumet, cum moderato salario à partibus soluendo.*

¶ ASSESSO-

i ¶ Notabiliter.] notabilis igitur debet esse paupertas: ad idem sup de vsu. cum tu.

K ¶ Pauperes.] paupertas non est de genere malorũ. 15. q. 1. illa in fin. Et not ꝙ etiam secundum leges in hoc casu ordinarius non habet sportulas. in Auth. de manda Prin. §. sit tibi. coll. 3. & magister in cathedrali Ecclesia institutus pauperes scholares gratis docet. de magi. c. 1. & propter paupertatem duæ ecclesiæ vniũtur [1]. 10. q. 3. vnio. & pauperibus prouidere debet prætor de aduocatis. ff. de post. l. 1. §. ait prætor.

1 Vide ꝯciliũ Trident sess. 21. de reform. c. 5. & sessio. 24. de reformat. c. 13.

ADDITIO. De priuilegijs & incommodis paupertatis, remittit Archid. ad ea quæ notauit. 31. q. 3. pauper. Ioan. And.

ASSESSOREM. Ponit duo dicta. Secundum: ibi, Si autem. Io. And.

¶ Delegatus à sede Apostolica non debet assumere assessores vel cõsiliarios, nisi causa hoc requirat: hoc primo. Itẽ delegatus à sede Apostolica debet cauere, ne Notarius cãæ indebitas exactiones occasione sui officij, faciat. hoc secundo. Itẽ Notarius uel iudex, q aliquid exigit à partib. tenetur illud restituere, nec partes pñt ei donare. hoc tertio. Item delegatus non debet aliquos ad præsentiam vocare pro testimonio ferendo, nisi causa hoc requirat: & potest cogere partes, vt deponãt expensas quas testes sunt facturi hoc quarto. Item facta ꝭ hanc constitutionem sunt ipso iure nulla & irrita: hoc dicit vsque ad finem. cap.

¶ Præsupponendũ est pro intellectu istius §. qui dicatur Assessores. Vnde assessores & ꝯsiliarij, idem sunt, secũdum Doct. Aegidium de Sostanis in suo libello, De ordine iudiciario: Nam quãdo iudex ordinarius vel delegatus reperit in causa aliqua dubia, ad q̃ dubia decidenda putat se insufficientẽ: dẽt dicere partibus, Ecce reperio plura dubia in causa uestra, & intẽdo super his hr̃e consilium: si habeatis cõsiliarios suspectos, nominetis: ne cõmunicentur eis dubia: Tũc partes nominabunt aduocatos suspectos, si habeant aliquos suspectos. Hoc facto, iudex assumet vnum uel duos de non suspectis: & eis communicabit dubia, & isti appellantur Assessores, siue consiliarij, & isti pro consilio licite possunt recipere salarium à partibus.

CASVS. Dictum fuit ꝭ. in §. præcedenti. ꝙ delegati à sede Apostolica nõ debent aliquid recipere à partibus, nisi esculentũ & poculentum, quod possit consumi intra paucos dies: & hoc nisi proficiscantur extra domum: Sed quęritur, vtrum delegatis indistinctè sit permissum assumere assessores siue consiliarios, posito ꝙ ipsi delegati sint sufficiẽtes ad decidẽdũ dubia?

Dicit,

Dicit, ꝙ nõ nisi necessitas exigat: ideo si delegatus sit negligens, quia dixit, ꝙ non vult studere, ideo quia non recipit aliquid à partibus: hoc non debet facere: quia si sit sufficiens, non debet in grauamen partium assumere assessores & cõsiliarios, qui salariabuntur à partibus: Sed si fecit qđ in se est, & cõperit se non sufficiẽtẽ, debet aduocare assessores siue cõsiliarios qui recipiunt salariũ à partibus. Sanctissime Pater, dixistis qualiter delegati debẽt se habere circa assumẽdos assessores, sed vellem informari qualiter se debeant habere circa notarios causarum: Rñdet, quod delegati (idẽ de ordinarijs) debent attendere, ne notarij recipiant salarium immoderatum: & si vellẽt exigere à partibus magnum salarium, iudex debet facere eos contentari moderato salario. Item statuitur, ne delegatus cõsequatur salarium siue lucrum, habita conuentione inter ipsum & notarios, vel assessores, vt iudex consequatur partem lucri à notario vel assessore: quia in aliquibus curijs ista practicãtur: maxime in curijs ecclesiasticis, ꝙ iudex non cõsueuit ferre aliquã sñiam, nisi prius habito consilio cũ peritis: Quod est ꝯ istud c. & aliqui iudices diuidebãt salarium, inter se & notarios vel assessores. Hoc nõ debet fieri: immo iudex debet abstinere ab omni lucro. Sed ponamus, ꝙ iudex vel notarius fecit contrarium, nunquid teneñ ad restitutionem? Rñdet, ꝙ sic: & partes non possunt eis donare. Sed vellem informari à sanctitate vestra, qualiter delegati se debeant habere circa testes? Rñdet, ꝙ non debent aduocare ad se aliquos testes, nisi necessitas exigat vel conditio & status causæ requirat, & tunc facient delegati consignare expensas a partibus tam in eũdo, quàm redeundo. Et hoc verum, si ipsi testes vocẽtur ex longinquis partibus. Postea in fine dicit Romanus Pontifex, ꝙ declarat irritũ & inane, qđ fit ꝯ istud c. vnde c'a irritans, Quicquid, &c. refertur ad omnia capitula istius cõstõnis, Conscientiæ, quia statur conscientiæ delegati, vtrum sit sufficiens ad decidenda dubia in cã, vel insufficiens. Et si dicat se insufficientem, cum sit sufficiens: ædificat ad gehennã, & peccat mortaliter. Nota primo, ꝙ iudex nõ dẽt habere consilium peritorum expensis partium, nisi necessitas id requirat, vꝫ qñ cognoscit se non esse sufficientem ad causam decidẽdam. Nota vlterius, ꝙ cõsiliarius vel assessor põt recusari vt suspectus, licet nõ habeat iurisdõnem: quia consiliarius posset inducere iudicem ad iudicandum pro parte aduersa. Sed qualiter consiliarij dẽnt impendere consilium? Dicit Doctor AEgi. de So. ꝙ non tenentur fortificare consiliũ aliquibus rõnibus: sed sufficit ꝙ dicant, vr̃ mihi sic de iure faciendum: nec tenentur allegare iura, cum opiniones Doctorum non sint probabiles, nisi quatenus fortificantur rationibus. Veruntamen consiliarij non tenentur allegare rationes, nec eorum consilia cõsueuerunt scribi apud acta. Nota vlterius, quòd notarius dẽt recipere salarium moderatum à partibus, & in pluribus curijs salarium est taxatum: sed si salarium non est taxatum, potest iudex illud limitare. Nota quod partes possunt repetere salarium datum iudici, etiam si fuerit sponte oblatum, nec partes possunt iudici donare. Nota quòd testes non sunt vocandi ad præsentiam iudicis, nisi status causæ requirat: quia quando quis vult producere testes super principali, requirit, quod lis fuerit contestata & iuratum de calumnia, & quod captus sit terminus ad probãdum, & iam porrexerit intentionem suam, idest, articulos probatiuos, super quibus petit testes suos examinari, qui articuli in iure vocantur, quia sic incipiunt;

† Nota ꝙ iura disponunt super ꝙ non fit sæpe, sed qñque. Do.

Intendit talis, &c. Nota ꝙ testis vocatus ad iudicium pro testimonio ferendo, non tenetur venire ad iudicium, immo nec tenetur ponere pedem extra domum suam, nisi prius receperit expensas, quas est facturus tam eundo & stando, q̃ redeundo, vt tenet Cyn. in l. quoniam. C. de testibus. Nota quòd iudex debet obseruare omnia cõtenta ĩ hac cõstitutione; & si secus fecerit, tũc facta cõtra, sunt ipso iure nulla, etiam sine ope exceptionis.

rem a autem, vt quandoque b † faciũt aliqui fraudulenter c, nisi eo indigeat d, quod conscientiæ e relinquatur f eiusdem, sibi nequaquam adiũgat: alioquin g de suo proprio h prouidere teneatur eidẽ. ¶ Si autem indigeat †, ipsum neutri parti suspectum i assumens, ei de cõpetenti k salario proui-

† Not. ꝙ licet iudex delegatus nõ sit sufficiens: ꝓꝑ hoc non põt recusari, sed daẽ ei assessor. Do.

a ¶ Assessorem.] de officio assessoris tangitur ff. de offi. assesso l. 1. & C. de asse. l. 1. & quasi per totum. Est autẽ assessor is, quem ille qui potestatem iudicandi habet, sibi associat, vt sibi in causa assideat vel assistat, seque ad causam recte decidendum instruat, vt in princ. l. 1. C. de asses. Archid.

[Glo. seq allegat duas concordantias, signat contrarium, & remittit.]

b ¶ Vt quandoque.] nota haberi rationem de his, q̃ raro fiunt: ad idem. ff. de sta. homi. l non sunt. & l. vlt. Contra. ff. de legib. nam ad ea. Sol. & no. de despon. impu. litteras, in glo. penult.

c ¶ Fraudulenter.] vel vt partes grauent, vel alterã earũ: vel vt amicis seruiãt, vel vt lucrũ ꝑcipiãt, vel participẽt, vt ĩ. sequitur: vel vt seipsos exonerẽt, quod facere non debent. de offi. deleg. pastoralis. in princip.

d ¶ Indigeat.] quia forte nõ est peritus, vt cõuenit, ad vniuersa puncta causę rimãda: vel quia varijs suis negotijs vel infirmitate corporis impeditur.

e ¶ Conscientiæ.] sim. de renun. nisi cum pridem. in fi. 1. & ĩ. de hæ. c. vlti. ad fi. & vide quod ibi dicam de triplici causa, qua quis relinquitur conscientiæ, & habes concor. sup de voto. cap. fin.

ADDITIO. conscientia est cognitio suijpsius cordis, secundum Papien.

f ¶ Relinquatur.] per hoc verbum credo ꝙ pars non possit referre quæstionem iudici delegato: s. dicendo, ꝙ assessore non eget. Cum enim hoc conscientiæ relinquatur ipsius, ergo solus Deus hic, & nullus alius est iudex 2 vel cognitor. Præterea posito, quod summus sit Doctor, & parum occupatus: ex quo conscientia hoc dictat, potest assessorem assumere, vt hic: caueat tamen sibi, ne conscientia eius improbabilis sit, de simonia, per tuas 2.

ADDITIO. Nota casum, in quo relinquitur conscientiæ. sic inf. de voto & vo. redempt cap. vlt. vbi de hoc. & 4. dist. denique. ad idem inf. eod. lib. de hære. statuta. § ceterum. in fi. Archid.

g ¶ Alioquin.] scilicet, si adiunxerit, cum non egeret.

h ¶ De suo proprio.] proprium est, quasi porro priuatum, separatũ a comm unione, priuatum suum, quod alijs non pertinet vt inf dicam eod. lib. de elect. nulli. vbi videas. Archid.

i ¶ Suspectum.] nota pro suspectis, qui de facto in causis dantur per partes.

ADDITIO. Patet autem per hunc textum satis esse, quòd assessor non sit de suspectis, licet non sit de confidentibus, in quos forsan partes non conueniũt. Ioan. And.

k ¶ Competenti salario] spe etenim præmiorum inuitandus est assessor, C. de asses. l. 1. & salarium habere debet. ff. de offic. asses. l. diem functo. debet enim merces constitui pro labore. 2. q. 2. charitatem. nec de ꝓprio beneficium quis facere cogitur. 10. q. 2. precariæ §. decreuit. in fin. & potest iustum cõsilium vendere 11. quæst. 3. non licet. adde quod ibi no. & 14. quæst. 5. non sanc. vide in Spec § salarium. ver. quid si duobus.

1 Ab hoc loco vsq; in finem, non sunt in antiqs libris.

2 Ista glo. est vera. Phi. & Do. Fallit tñ in casu gl. cle. 1. de iur. pa. & in c. qualiter & qñ 1 de accu. Fõ.

a ¶ Moderando.] secundum qualitatem causę,& partium conditionem,& facundiam assessoris, & loci cõsuetudinē:sicut de aduocato dicimus.ff.de var.& extraor cog.l.1.§.in honorarijs.

[Glo.seq.soluit quæstionem.

b ¶ Communiter] quia cõmune gerit negotiũ. s. § proxi. Et si delegatus moritur,vel partes cõcordēt: nihilominus assessor salarium statutum habebit,vel habitum non restituet. ff. de offic. assesso. l. diem functo. ff.loca. qui operas.& l.ex cõducto.§.item si. ff.de var.& extraor.cog.l. 1.§.Diuus.

Assessor, habeat salarium, li cet partes . concordent.

de moderando a ab eo,faciat àpartibus communiter b prouideri.

¶ *Delegatus taxare debet salarium Notariorum , nec participare debet cum ipsis, vel assessoribus in salario. Dominicus.*

NOTARIVM.Primo mãdat salarium moderari. secũdo ꝓhibet iudicem in lucris participare. Do.

¶ Notariũ c vero vel Notarios d in causa sibi commissa scribentes , qui vt plurimum in exigendo salario metas e rationis excedunt , vt ad ipsius spectat officium f prudenter g refrænet h : nec cum ipsis,aut cum assessore præfato lucrum participet vllo modo.

c ¶ Notarium.]quē debet habere delegatus, vt fideliter cuncta iudicij acta conscribat. s. de proba quoniam.& vocatur seru' publicus. j. de vsu. quamquã. circa mediũ Et priuat ecclesia etiam laicum hoc officio ratione peccati , vt infra de pœn. felicis. §.1. cũ sim.

Notarius laic' põt Priuari officio ꝑ ecclesiã.

¶ *Delegatus recipiēs aliquid contra prohibitionem huius capituli, tenetur restituere, non obstante dantis remissione. Ioan. And.*

10 ¶ Si quid autē contra cõstitutionē præsentem receperit i,ad ipsius restitutionem integram teneatur : nulla eorum,quibus restitutio facienda fuerit , remissione k vllatenus profutura eidem.

20 ¶ *Delegatus non debet vocare testes , nisi statu causæ requirente : & producens illis administrare debet expensas. in veniendo , stando , & redeundo. Dominicus.*

¶ Pro ferendo quoque testimonio l (prætextu cuius aliqui alios fraudulenter interdum à iudicibus vocari procurant , vt eos laborib. m & expēsis n fatigent , aut extorqueant o

30

d ¶ Notarios.] nota plures notarios assumi ad scribendum in vna causa,cum hoc non reperiatur prohibitũ , & hic sit concessum : & facit ad prædictam decre.quoniam.supra de proba.

e ¶ Metas rationis.] & est illud quasi crimen concussionis , ratione officij vltra debitum exigere. 1. q.7. sancimus.C.ad l.Iul.repetun.l.vltima.

[Glo.seq.primo nõtat,& rationem reddit:secundo de duplici scriptura distingũit.]

Salarium notariorũ per quem iudicem debeat taxari.

f ¶ Officium.] nota iudicis etiam delegati esse,moderari salaria assessorum & notariorum:quia cum cã sit ei commissa,&c.de offi deleg.præterea. & est si.de iudi.c.vlt.vnde bene dicebat Guil. in Spec.tit.de sala. §.2.circa fi.ꝙ aut scriptura erat de foro & iudicialis, aut extraiudicialis:Primo casu, puta in exceptionib. replicationibus & similibus scribendis ad officiũ iudicis,coram quo agitur,etiam delegati,pertinet talũ salaria moderari,& à grauiminib. partes releuare.de pæn.distinct.1.& nemo i.de offi deleg. cum te.& cuncta,quæ litigatores impediunt,emendare,1. quæst 1. emendari.de offi.deleg.ca.1.& tales improbos exactores punire.C.de officio ꝑfecti Africæ,in nomine, versus si §.hoc etiã decernimus. Moderabitur ergo quid detur pro citatione,quid pro termino, quid pro cõtestatione :.& sic de singulis.& in hoc inspiciet conditionem personarum , & causæ, & consuetudinis fori:& si videbitur,per alios fideles notarios hoc faciet taxari.Si vero sit scriptura extraiudicialis,puta, instrumẽtum venditionis , de qua agitur, vel depositi, vel absolutionis,vel similia : expedietur id per ordinariũ loci,vel deputatum illi officio : puta , per Consulem tabellionum Bononien. qui si de certo salario non fuit conuentum,inspecta qualitate causæ, conditione personæ , & consuetudine loci, taxabit vel taxari faciet per viros expertos. ff. de var. & extraordi. cog.l.1. & de simo. cap.1.3. quæst. 7. cap. infames. §. apud vrbem.

g ¶ Prudenter.] ad idem de accus qualiter 1.

h ¶ Refrænet.] alludit vocabulo:& est sim. supra in prœemio compila . Gregorij . & supra de homic. dilectus.

SI QVID. Prima punit : Secunda pœnam aggrauat : ibi , [Nulla. Ioan.And.

i ¶ Receperit] scilicet,à partibus,præter esculētum,vel poculētum, vel vltra moderatas expensas cũ proficiscũtur: vel participando lucrum cũ assessore vel notario.

[Glossa sequens allegat. con ordãtias , notando casus contra regulam : secundo quærit : & soluit, huic decretali respõdens.]

K ¶ Remissione.] simile infra de censi. exigit.ad si.& in Clemen,de hære. nolentes. versi. quòd si secus. Et sic est casus, vbi dominus rē suam in alium transferre non potest : quod est ꝯ regulã , qua dicit: Nihil est tam naturale,q̃ voluntatem domini volentis rē suã in aliũ transferre,&c.Instit de re.diui.§. per traditionem.Quid si postq̃ restituit iudex,pars ei donet,nun 40 quid hoc facere potest?Credo ꝙ sic, quia hic hoc non prohibetur,sicut nec alia sua bona donare ꝓhibetur. Et est ratio quare aliud in remissione,aliud in donatione:& quare remissio facilius præsumitur fraudulēter fieri,q̃ donatio:quia facilius remitteret quis multa q̃ donaret pauca:sicut aliàs simile.ff ad Velleia.sed ego.vbi dr,ꝙ senatusconsultum Velleianum mulieri intercedenti succurrere voluit,nõ donanti:ideo quia facilius se obligat mulier, quàm alicui donet Et est cã,quare prohibetur , ne pœna interueniat in matri- 50 monio,& nõ arrha:quia facilius promitteret quis cētum nomine pęnæ , q̃ daret decem nomine arrhæ,vt citari solet de spon.Gemma.Hæc omnia intelligo vera esse,dummodo contractus iste in fraudem nõ fiat: quia tunc non credo iudicē absolutum : ad hoc ff.de dona.inter vi.& vxo.si sponsus.§. circa. ff.ad velleia. quamuis.§.si cum essem. & facit inf. de elect.cõmissa.cum si. & quod not.14.q.3.plerique. de priuil.quãto.ff.de legib l.contra,&quod not.Guillielmus olim in decre.de postu.properandum. Greg.x.quam hodie 60 non habemus.

PRO FERENDO. Prima pars causa præmissa prohibet indifferenter testes vocari:Secunda eis prouidet in expensis:ibi, sed nec.Dominicus.

l ¶ Testimonio.] ad quod (ne veritas occultetur) quilibet compellitur. 14. quæst. 2. quamquam.de testi.cogen.peruenit. & hoc in ciuilibus : in criminalibus autem quid iuris sit.not.eod.tit de testib.cogen. dilectorum.

m ¶ Laboribus.] in eundo & redeundo.

n ¶ Expensis.] nota ergo,quod iudex non solum parcere debet laboribus, & expensis partium. vt sup. de do.& contuma.finem sed etiam testium,vt hic.

o ¶ Extorqueant.] sim.sup.eod.cap vlt.

a ¶ Con-

z ¶ Conditio & status.] Vt si petant̄ sup principali lite cōtestata, & iurato de calumnia, & dato termino ad probandam, & porrecta intētione producētis: tūc testes citentur: vel si petātur super dilatoria, ante litē contestatā dato termino per iudicem ad eam probandum, & intētione porrecta 1. Et nota ꝙ si citauerit cōtra hanc formā, citatio nō valet ipso iure. infra cap. pxi. b ¶ A producente.] nota ꝙ licet testis iuret dicere veritatem pro vtraq; parte, & q̄ capitula iuret, habes. 2. q. 4. nullam, & supra de testi. fraternitatis. in vlt. gl. & ad hoc teneatur. 14. q. 5. nō sane. & celare veritatē sit peccatū. 5. d̄ cri. fal. c. 1. 11. q. 3. quisquis. tñ sol' ille qui pducit, procurat testē in veniēdo, stādo, & recedēdo, vt hic, & 4. q. 3. c. si testes. §. liberi testes, ver. venturis. C. de test. l. qm̄. C. d̄ ap. l. eos. §. si q̄s āt. & ad hoc cōcor. ī. de ele. cum non deceat. supra de voto & vo. redem. magnæ. ADDITIO. Omnino de his expēsis, vide quę scripsi in Spec. de teste. §. qualiter. super ver. testes autē. Ioan. And.

1 Et sic cessabit qō notata in Specu. d̄ teste. §. qualiter. versi. q d ergo. l. de teste qui iurauit p ductis articulis. Io. Andr.

† Al. cōuocent.

† Sed alia dāna nō sūt resarcienda. c. in nostra. de iniur. Bal. in l. fin. in fin. C. de fru. & lit. ex pen. qd̄ no. q̄a si testis caperet, diceret corruptus. Philip. Fō.

eisdem) nullum vllatenus conuocet †, nisi quando conditio [a] & status causæ requirent. Sed nec tunc (nisi a producente [b]) competentes (vocato pro testimonio, veniendo, stando, & redeundo) faciat ministrari † expensas. [c]

¶ *Gesta contra hanc Decretalem sunt ipso iure nulla. h. d. Et non diuiditur.*

¶ Quicquid autem contra præmissa, vel eorum aliquod contigerit attentari: sit ipso iure [d] irritum & inane.

[Glo. seq. ponit malitiam aduocatorum, & duo antiqua remedia.]

c ¶ Expensas.] Consueuerunt aduocati sua dolositate & imperitia, nescientes aliter partes iuuare, dilationes iuris petere ad testes vltramarinos, vel ex puinciā pducendos. 3. q. 3 cap. iuduciæ. §. spatiū. poterat iudex (si de malitia psumebat scilicet vt id fieret cā protelandi negotiū) sacramentum exigere ī. de iura. calum. c. 2. in fi. sed si iurabatur, videbatur danda dilatio. Consueuerant iudices aliter puidere ɓm formam decreta. de fideiusso constitutus. scilicet, ibi committere receptionem testium recepta cautione ab illo, ꝙ vadat vel mittat ad videndū illos iurare: super quo vide quod ibi nota. Hodie puto melius puisum p hāc litterā: Si enim dicet pars, habeo testes vltramarinos: & iudex dicit, parat' sum illos citare & expectare: depone salarium pro expensis testiū in eūdo, veniendo, vel stando: quod si facere nolit, causam non differet.

d ¶ Ipso iure.] Nota igitur ius nouum: q̄a (vt superi' dixi in multis capitulis superiorib.) valebat olim pcessus, si non opponebat̄ exceptio: hodie secus p hāc litterā: q̄a nullū est exceptionis remediū opportunū.

Tibi qui.] Hæc ē notabilis decretalis: Et diuidit̄, quia primo ponit tres casus, quibus prim' impetrans est potior, quos in fine moderatur. Secundus casus est ibi, Idem quoque. Tertius ibi, Quinimo. Moderatio est ibi, In prædictis. secundum Io. Mon. Io. And.

Additio Domini Heliæ.

¶ Istud c. emanauit ad declarationē c. Capitulū sanctæ crucis. eo tit. in anti. vbi quærtur, vtrū in rescriptis ad beneficia inspiciatur tempus datę, vel tēpus psentationis factæ ipsi collatori: vt cū sint in eadē collatione duo expectantes, qui habent gratias similes: certum est, quod qui prior est tempore, potior est iure. Ibi est quæstio, qualiter attendat̄ illa prioritas: vtrum respectu temporis datæ, vel respectu temporis presentationis. In isto cap. deciditur ista dubitatio.

CASVS. Ego à sede Apostolica impetraui litteras expectatiuas in ecclesia Pictauiensi: Nam Papa māda bat canonicis ecclesiæ Pictauiēsis, vt me reciperēt in fratrem & canonicum: & præbendam mihi cōferrēt, si qua vacaret: alioquin proximo vacaturam: dato mihi executore, qui in defectu canonicorū reciperet me in fratrē & canonicū, & p bendā conferret: Facta impetratione nō præsentaui litteras meas canonicis: postea Papa fecit tibi eādē gratiā in dicta ecclesia Pictauiensi cū clausula ista, Nō obstāte ꝙ p illis scripserimus: præsentasti litteras tuas Capitulo, & Capitulū recepit te in fratrē & canonicū: & sic es prior in præsentatione, & ego in impetratione: tādē vacauit quædā præbenda: antequā esset tibi collata, præsentaui litteras meas, & petij, vt mihi conferrent præbendā: tu vero q eras prior in præsentatione, petebas tibi illam conferri: dubitatur, quis nostrum sit prior, & per consequens cui debeat̄ dicta præbenda? Rñdet, quòd ex quo tempore p̄sentationis meatū litterarū non erat collata præbēda: licet sim posterior præsentatione, tñ sum potior in præbenda: & ideo sum tibi præferendus: quia sum prior in data. Quid si pręsentaui litteras meas post vacationē, nūqnid erit idem, videlicet, vt mihi debeatur p̄bēda qui sum prior in data? Rñdet, ꝙ sic, si executor me' iamq; processerat in processu, quia inhibuerat canonicis, ne illam præbendā tibi conferrent: vel aliàs p processum executoris præbenda fuerat mihi affecta: tunc debetur mihi, qui sum prior in data, & nō tibi. Sed quid, si antequā executor meus fecisset pcessū, vel antequā præsentasset litteras meas canonicis, vacauit pręb enda, & fuit iamq; tibi collata: vtrū mihi debeatur, & sit mihi affecta? Rñdet Romanus Pontifex, ꝙ si in gratia mea fuit appositum decretū irritans: videlicet, Decernentes irritum & inane q̄cquid in præiudicium gratiæ nostrę feceritis, & per qd̄ posset effectus nostræ gratiæ impediri. &c. tunc præbēda est mihi adeo affecta, ꝙ collatio alteri facta nō valebit. Nota primo ex isto capitulo, quòd Papa potest dare ius ad beneficia vacatura, ita, quòd promissio afficiat beneficium, & liget manus collatoris. Nota ꝙ in rescriptis impetratis ad beneficia respectu prioritatis & posterioritatis, attenditur tempus datæ, & nō tēpus præsentationis. Nota magis specifice, quòd si Papa duobus in eadem ecclesia similem gratiam fecerit primus est præferendus: licet secūdus eū præuenerit, in præsentatione & receptione: & hoc verū, dummodo præbenda non esset iam secundo collata: q̄a tūc secundo deberetur, & nō primo: nisi in litteris primi impetrantis fuerit appositum decretum irritans: quia tūc afficit canonicos etiā ignorātes. Helias. Regnier.

Casus litteralis do mini Heliæ.

¶ Idem.

10 ¶ *Sola præuenta præsentatio & receptio in canonicum secundi impetrantis in eadem ecclesia, non excludit primum impetrantem à præbenda vacante tempore suæ receptionis, vel post à uacante ante suam receptionem, vel præsentatio-* 20 *nem, & hoc, si per processum executoris, uel interpositionē decreti pro primo impetrante affecta extiterat: nisi dolo vel negligentia excluderetur ab eadem. Dominicus.*

CAP. XII.

30 Tibi [e], qui gra-

p ¶ Tibi.] quia decretalis est aliquātulum obscure dictata: vide casum litteralem: Ego impetraui gratiā in Ecclesia Bonoñ. dato executore mihi p Papā, vt faceret me recipi in canonicū Bononieñ. & prouidere mihi de p̄ben. si qua tūc vacabat, vel de pximo vacatura: Titius à Papa impetrauit secūdo loco eandē vel cō similem

similem gratiam in ipsa ecclesia Bonon. tamē præuenit me in præsentatione litterarū, & receptus fuit in canonicū: Tertio loco, ego litteras meas præsentaui, & auctoritate ipsarum receptus fui in canonicū Bononien. & tempore receptionis meæ vacabat præbēda, vel postea vacauit: quærit, cui debeat vel deferatur, an mihi primo impetranti, secundo p̄sentanti, & secūdo recepto: an illi Titio secūdo impetrāti, primo præsentāti & prius recepto? Respondetur, quod mihi & non illi debetur, ex quo illi ante præsētationē meā non erat collata. Secundo quæritur, ponere tētō eodē themate, quòd ante receptionem meā vacauit p̄bēda: & executor meus notificauit aut īterdixit seu reseruauit, & forte decretum apposuit, cui debebitur? an mihi prius impetranti, secundo p̄sentanti: an illi secūdo impetranti, prius præsentanti, priusque recepto? Respondetur, quòd mihi. Tertio quæritur, retētis eisdem terminis, post præsentationē & receptionē Titij: Ante præsentationem meam vacauerat p̄bēda: sed in litteris meis erat clausula decreti: quærit̄ cui debeatur? Respondetur, quòd mihi. hęc vera, si dolus vel notabilis negligentia mihi prius inpetranti imputari non potest. hoc dicit. Ioan. And.

† Britēsi. Betarēsi.

† Hodie mādata de puidēdo, & gratias expectatiuas omnino sustulit conciliū Triden. sessione 24. de reformat. cap. 19.

† Nota, ꝙ executor habet potestatē inhibēdi & decernēdi nullum ꝙ est fctū ꝯ ipsius p̄ceptū: de quo, de testa. ca. Raynaldus. & de p̄ben. dilecto. Do.

tiam [a] in Bituren. † ecclesia impetrasti à nobis certo [b] executore concesso, qui te in canonicum recipi faceret: & de prębenda tibi (si qua in eadē Ecclesia tunc vacabat; alioquin de vacatura † proxime [c]) prouideret [d]: alius similem gratiam post tuā impetrationem obtinens in eadem licet prius quàm tu, suas litteras præsentauerit, & in canonicum sit receptus [e]: in præbenda tempore tuæ receptionis, vel etiam post vacante (ex quo alteri ante tuam receptionem collata non extitit [f]) anteferri non debet. Idem quoque si ante receptionem [g] tuam in canonicum, vacauisset præbenda [h], per processum tui executoris †, qui ei, ad quem præbendæ collatio pertinebat, notificauerat [i], quòd eam volebat per huiusmodi potestatem conferre: aut interdixerat, ne conferret eandem, seu illam suæ reseruauerat collationi; præsertim [k] cum interpositione decreti affecta; tunc enim tibi & non alteri debet præbenda huiusmodi assignari. ¶ Quinimmo si ante receptionem & præsentationem etiam tuam, præbenda vacauit: idem erit censendum, si in huiusmodi gratia tibi facta, decretum [l] à nobis fuerat irritum & ina e, quòd contra ipsam contingeret attentari. ¶ In † prædictis [m] itaque casibus debes tu prębendam vacantem potius, quàm impetrator vltimus obtinere: dum tamen dolus [n] tibi non possit, vel notabilis † negligentia [o] imputari.

a ¶ Tibi qui gratiam.] Dic quòd est gratia ex parte cōcedentis, vt infra. eodem libro de prębendis, si motu. & capitulo sequenti. & no. s̄. de præben. relatū in glossa, immo uidetur, &c. & sic accipitur hic. Sed ex parte impetrantis est ambitio. infra eodem lib. de p̄bē. quamuis. in prīn. & ideo restringenda, vt eodem tit. si pluribus. §. 1. Archidiaconus.

b ¶ Certo.] Executor enim debet esse certus, vt no. hęc littera. habet enim delegatam iurisdictionē, qđ patet, quia ipsius materia in illo titulo ponitur, infra de officio deleg. si super. sicut de cōseruatore dicim' eodem titu. cap. 1. & vlti. Sed delegatus debet esse certus. supra eod ad hęc. sicut & arbiter & tutor. supra de arbitr. innotuit. ff. de testa. tute. l. tutor incertus ergo & huiusmodi executor: & propter hoc dixit, certo.

[Glossa sequens respondet per duas quęstiones scilicet, quid si non fuisset dictum de proxima? & quid, si proxima debetur alteri? vtranque soluit cum determinatione.]

c ¶ Proxime.] Hoc intelligitur, licet nō exprimeret̄. ff. de verbo. obligationi. l. eum qui calendis nisi aliud diceret̄ in litteris expresse vel tacite: puta, quā duxerit acceptandam. ī. de cōces. præben. c. 1. Et intelligit̄ hęc clausula & pręcedens, de præbenda nulli alij de iure debita: cū talis concessio sine alterius p̄iudicio fieri debeat. s̄. eo. quamuis. hoc lib. & infra de præbē. cum in ecclesia. &c. si postquam. Hæc vera, nisi aliud diceretur: puta, quia haberet prærogatiuam. infra de conces. præ ben. cap. penul.

[Glossa sequens soluit contrarium, & remittit.]

d ¶ Prouideret.] Nō dixit, cōpelleret: & ita alius est casus decretalis ī. de conces. prębē. si soli. De hac tamē materia distingue, & subdistingue, vt ibi plene dixi.

ADDITIO. Prouideret.] Ergo erat p̄uisor. de cōpulsore habet̄ infra eod. lib. de conces. p̄ben. si soli. Archid.

[Glossa seqūes obijcit, obiectionem impugnat, & remittit.]

e ¶ Receptus.] Videbatur ergo secūdū communē lecturam illius decretalis. capitulū sanctę crucis. supra eo titulo. (q̄ habebat, ꝙ illud verbū, prius, ibi positū esset aduerbium) quòd ille prius præsentatus debebat cōsequi præbendā: sed absurdum erat, qđ iste secundus p̄currēdo læderet ius primi: vt hic, & infra de præben. eum cui. vbi de hoc.

f ¶ Nō extitit.] Ergo si prius erat alteri collata, secus. Quod intelligas verū, cū determinatione sequētium: sed hoc nō haberet locum, si canonicatus prius ei collatus fuisset, vt infra de præben. eum cui & cap. si postquam.

g ¶ Ante receptionem.] & post præsentationem: vt bene procedat casus, scilicet, quod infra dicitur de notificatione, &c & vt differat à sequenti.

h ¶ Prębenda.] Tolle quod est infra. Affecta per processum, & cętera.

[Glossa sequens obijcit, & soluit.]

i ¶ Notificauerat.] Sed ad quid necessaria est notificatio, cum sufficiat pręsentatio? vt infra de cōces. p̄ben. si capitulo? Sol. sufficit pręsentatio facta ei, ad quem spectat collatio, vt ibi: sed non executori, vt hic: & ideo dicitur ibi, capitulo ipsi factam.

k ¶ Præsertim.] idest, maxime.

l ¶ Decretum.] Decretum ergo Papę afficit etiam ignorantes. infra de conces. pręben. cap. 1.

m ¶ Prædictis.] scilicet, quando præbenda vacaret tempore receptionis, vel post: sed primus iam erat receptus, licet secundo: vel quando primus nondum erat receptus, sed executor saltem notificauerat, vel quando primus nondum pręsentauerat, sed in litteris eius erat decretum.

n ¶ Dolus] infra de renun. cap. 2.

ADDITIO. Hoc satis potest exemplificari per id, quod habetur infra eod lib. de renu. si à te. Sed ibi fuit dolus alterius, non ipsius impetrantis. Archid.

o ¶ Negligentia.] infra de pręben si clericus.

† al. ita: in p̄dictis quoque casibus.

† Vt si p̄mittat cōferri secūdo. Thi. aut si nō acceptet intra terminum sibi assignatum. Do. Font.

Si pro

SI pro te.] Non potest congrue diuidi, quia constructus pendet usque ad finem textus: loco tamen diuisionis potest sic ostendi quid faciat: Nam primo ponit gratiam conditionalem vnius: Secundo puram alterius: Tertio euentum conditionis & gratiæ: Quarto dubiũ diffinit Secũda: ibi, Alter. Tertia: ibi, Licet. Quarta: ibi, In præben. Ioan. And.

¶ Præsupponit primo affectus ꝯditionis: videlicet, quia cõditio suspendit actũ sub ea celebratũ vsque in euentũ cõditionis: & tunc cõditione adueniente incipit actus valere: nec trahitur retro à tẽpore conditionis: licet secus sit in ratihabitione, quę trahit retro. l. licet. C. de iudi. l. penul. ante finem. C. ad Macedonia. & in regul. iuris, ratihibitionem, &c.

†Vide cõcil. Trid. sess. 24. de ref. ca. 19. Vbi mandata de prouidendo auferunt.

¶ Idem.

¶ Si primo sub conditione prouideri mandatur, & secundus pure impetrans prius, quàm veniat conditio a Papa vel executore suo canonicatum obtineat: in assecutione præbẽdæ primo præfertur. Ioan. And.

CAP. XIII.

SI a † pro te alicui b di- recta fuerint scripta nostra, c ut tibi de canonicatu, & præbenda Ecclesiæ Biturensis, † si ad id d accederet Episcopi e & Capituli Ecclesiæ prælibatæ assensus f auctoritate g Apostolica prouideret: alter postmodum h impetrans, qui ex collatione Apostolicę i

† Biterẽsis.

CASVS. Papa mandauit alicui executori, ut ipse prouideret mihi de canonicatu ecclesię Pictauiensis, & etiã de prębenda, si qua vacaret: alioquin de proximo vacatura, cum ista clausula, Si capituli & episcopi cõsensus ad hoc accessisset: Postea obtinuisti a sede Apostolica gratiam, per quam mandabatur, ut tibi prouideretur de præbenda, si qua uacaret, aliàs de pbenda proximo vacatura: Antequam accederet cõsensus Capituli & Episcopi, fuisti receptus: postea obtinui consensum Capituli & Episcopi, & similiter fui receptus, sed post tuam receptionem postea uacauit præbenda: quæritur, quis nostrum erit potior? Respondet Romanus Pontifex, quòd tu es potior: quia licet impetraui primo gratiam tamen, reuera nõ sum prior in impetratione: quia fuit mihi facta gratia sub conditione, quę non trahit affectum retro: quia impetratio mea erat conditionalis, & iamque fueras receptus ante euẽtum conditionis: ideoque tu es potior, & per cõsequens præbenda tibi debetur, & non mihi. Nota primo, quòd Papa non solum potest facere gratiam puram sine conditione: sed etiam potest facere gratiã conditionalem uidelicet, ut prouideatur alicui de beneficio, si cõditio talis eueniat & effectus gratię suspenditur vsq; in euentum cõditionis: Et si pẽdente conditione alius impetret gratiam, & postea conditio euenerit, secundus præfertur: quia primus non cẽsetur impetrasse gratiam, nisi demum cõditione adueniente: ideo secundo impetranti debet præbenda, & non primo.

[Prima glossa summar.

a ¶ Si.] Primo sub cõditione prouideri mãdatur & secundus pure impetrãs, priusquã ueniat conditio, a Papa vel executore suo canonicatum obtineat: in assecutione præbendæ primo pręfertur. hoc dicit.

[Glossa sequens soluit quęstionem.]

b ¶ Alicui.] executori. Et eadem ratione idem crederemus, si scriptũ fuisset ipsi capitulo, vt possent, si uellẽt, Apostolica auctoritate recipere aliquem in canonicum & fratrẽ, vt supra. eo. cum aliquibus: quia omne ius impetrantis fertur ad diẽ conditionis: secundus igitur primo canonicatum obtinuit, præferri ergo debet. infra cap. proximo.

[Glossa sequens recitetur per quæstionem, & solutionem.]

c ¶ Scripta nostra.] Per huius tenoris uel similis scripta, ecclesiã nõ puto grauatã, ita quod locum habeat decretalis s. eo. litteris. & cap. mandatum. & cap. abbatẽ. & infra c. prox. in fi. Ratio: quia per hoc mandatũ nõ grauantur: sed eorum voluntati relinquuntur: & aliud est permittere, & aliud pręcipere. 3. distinct. omnis autem lex. 14 quæst. 1. cap. fina. §. quod præcipitur. supra de arbitr. cum olim. ff. manda. l. 2. in fine.

[Glossa sequens obijcit, & soluit.]

d ¶ Si ad id.] Cõditio fuit & ad eius ꝯditionis tẽpus mandatũ refertur & decretũ: si qđ ibi erat insertũ, ut in cle. de conces. præben. cum ei quem. 1. respõ. & est sim supra de appel. præterea. de uo. & vo. redẽ. licet. uer. sciturus, & de cõdi. appo. super eo. Insti. de verb. obl. §. ex cõditionali. & ff. qui po. in piga hab. l. potior. 1. respõ. licet sit cõtra. ea. l. 2. respon. & ff. de periculo & commo rei ven. quia si pẽdente. ubi dies cõditionis trahitur ad diẽ obligationis: sed ibi nõ erat in potestate ꝯtrahentis primo sub conditione, cõtractum conditionalem facere: postea pure cõtrahendo, reuocare: sed hic secus, quia in potestate Papæ concedentis, erat cõditionalẽ gratiã facere, & etiam in totum tollere si uoluisset. ĩ. de conces. pręb. c. penul. & ult.

e ¶ Episcopi & Capituli.] ad quos de iure communi pertinet canonicorum receptio: de conces. præben. postulasti de his quæ fi. a præla. nouit. & cap. quãto. de elect. cũ ecclesia, & ibi de hoc: & tunc dẽnt absentes canonici vocari, qui sunt in loco: unde ad electionẽ episcopi forent vocãdi. infra de præben. cum in ecclesijs. nisi esset cõsuetudo in contrariũ, ut ibi. De consuetudine autẽ uel priuilegio interdum pertinet ad alterũ tantum prædicta receptio: ut infra ne sede uacan. cap. vno. de reg. cap. ult. & intelligo cõsentire Capitulũ, si cõsentit maior ipsius pars in hoc casu. arg. ĩ c. p. prox. cum suis concordantiis.

Glossa sequens quærit. arg. pro, contrarium soluit: & arg. respondet.]

f ¶ Assensus.] Pone mortuus est episcopus, uel impeditus ita, quod consentire non potest, & canonici cũ eo: nunquid executor statim poterit conferre? Videt quod sic. arg. infra ne sede uacan. cap. uno. in fi. ad hoc s. eo. si gratiosè. Sed ꝯrium credo. Hic enim sub certa forma tradita est executori potestas quam trãsgredi nõ poterit. infr. de pręben. cui de non. in fi. & sub conditione: qua nõ existente, sed pendente, cessat ipsius potestas. Et aliud est consiliũ teneri 1 requirere, ut ibi: & aliud assensum ut hic. & facit. s. de arbit. cũ olim. & decret. ne sede uacan. loquitur in casu illo. cũ ad illũ pertinet electio, quam facere hẽt cũ consilio episcopi. hic autem non pertinet prouisio nisi a die cõditionis. Item ibi loquitur de beneficio iam uacante: ubi periculum est in mora, ut ibi: hic autem nullum periculum.

1 De hoc articulo plenissime Albertin. tract. de agno. asser. q. 26. adde c. cũ ĩ ueteri. & ibi Antoniũ de Butrio, extra de elect.

ADDITIO. Adde quod dixi supra de const. ex parte. in fi. Ioan. And.

g ¶ Auctoritate Apostolica.] Præfertur ergo omnib. prius receptis auctoritate inferiorum. infra de præb. hi qui.

h ¶ Postmodum.] Vnde posterior uidebatur in iure, sicut fuit in tempore. infra de regu. iur. qui prior. cum suis concor. Quod non est uerum, ut ratio infra patebit.

i ¶ Apostolicę sedis.] bene dicit, quia secus de inferiorib. quia si auctoritate alterius inferioris receptus esset, præferretur iste etiã post receptus auctoritate Papæ. infra de præb. hi qui. & sic prodest scire qđ dicitur supra eo. cum aliquibus.

a ¶ Prouisione.] quia datus erat ad prouidendum: secus, si ad compellendum tantum: quia tunc prouidere non posset. infra de concess. præben. si soli.
b ¶ Accederet.] Ergo si prius fuisset præstitus consensus, esset secus, sumpto arg. a contrario huius litteræ. ff. c. proxi. nã tunc non haberet locũ quod infra sequitur. Sed si casus accideret, ubi non posset hẽre consensum prædictorum: nullã haberet pp hoc potestatẽ prouidendi, vnde hoc sibi mãdatur sub certa forma duntaxat: ad hoc infra. eo. li. de præben. cui de nõ. cũ si. Sed arg. contra. infra eo. eo. li. ne sede vacan. c. 1. Dic quod non tãgit casum istum, nã ibi in ordinario loquitur. Archid.
[Glossa sequẽs quærit, & soluit.
c ¶ Faciẽdã.] Quid, si post consensum habitũ impetrasset? tunc secus, ad hoc s. cap. proxi. in principio.
d ¶ Tu.] primo impetrans.

sedis, uel executoris super hoc deputati prouisione, a prius quàm Episcopi & Capituli prædictorum assensus ad prouisionem tibi accederet b faciendã, c canonicatum obtinuit Bitureñ. licet tu d interueniente postea prædictorũ e assensu, dicti prioris mãdati auctoritate in canonicum ipsius eccclesiæ sis receptus, in præbenda uacãte f tibi merito g anteferetur.

¶ Idem.

¶ Hæc est solemnis Decretalis, & per Ioan. And. subtiliter glossata: & potest sic secundum eum summari: Si inter duos impetrantes non apparet prioritas. hæc Decretalis duo membra distinguit, & in secundo subdistinguit. Et partes patent, secundum Io. And. licet glossa prima latius summet.

CAP. XIIII.

Dvobus h † super prouisione simili i sibi facienda in eadem k Ecclesia, litteras à nobis l obtinentibus, vna die, m certis eis executoribus deputatis, si non appareat, n quis primo o impetrauerit p ex eisdem: is

e ¶ Prædictorum.] Episcopi & capituli.
f ¶ Vacante.] quandocunque.
[Glossa ista fortificat]
g ¶ Merito.] quia licet ille posterior fuerit in impetratione, tñ fuit prior in iure 1. Mandatũ. n. conditionale, ante conditionem existentem consensum non hẽt, sicut nec matrimoniũ conditionale: unde nec ex ipso oritur publicę honestatis iustitia. ff. de spons. c. 1. in fi.

1 Qui habuit ante aliquid ius primo creatũ, & iõ potior. s. eo. quis licet spes cẽt debitũ iri. Io. Andr.

Dvobus] Casus. Vidimus supra, in duobus c præcedentib. quod si sint duo uel plures expectãtes in eadem ecclesia, qui habent similes gratias, ita quòd in una gratia non sunt prerogatiuę magis quàm in alia, quòd habet locũ illa regula, Qui prior est tempore, potior est iure. Sed ponamus, quòd gratiæ sunt eiusdem datæ: nunc vacat præbenda, quæritur cui debeatur: Respondet cum distinctione, quia uel Papa uni istorũ contulit solum ius canoniæ, & mandauit vt de facto installaretur, & præbenda ei cõferret: alteri autẽ non contulit ius canoniæ, sed mandauit canonicis, vt ei conferrent canonicatũ: ita quod iste non receperat canonicatũ à Papa, sed erat recepturus à canonicis: tunc alter, qui recepit canonicatum a Papa, est preferendus isti: Et hoc uerum, nisi constaret, quòd una expectatiua esset prior altera, licet eiusdẽ datæ: puta, si in una expectatiua dicatur, Datum Romæ hora tertia: & in alia dicatur, Datũ Romę hora vesperarũ: tunc si constaret de prioritate impetrationis, certe prior esset præferẽdus. Sed quid, ponamus quòd Papa contulit ambobus ius canoniæ, uel neutri contulit canonicatum: quæritur, quis est pferendus? Respondet, quod ille, qui primo præsentauerit litteras, est alteri preferendus. Sed quid erit si simul præsentauerunt litteras suas? Respondet, quòd est in optione canonicorum eligere quem uoluerint. Ponamus, quòd canonici unum elegerunt, & ei cõtulerunt præbendã, quid de alio? vtrum illius gratia erit uacua, & sine effectu: Respõdet, quod sic, nisi in gratia fuerit apposita clausula, Nõ obstante quod pro alijs scripserimus: & Papa intendit prouidere ambobus: quia in dubijs Papa non uidetur grauare unã ecclesiam pluribus gratijs: immo si scripserit pro uno, aliæ grãæ cẽsent surreptitię, cap. mandatum. eo. tit. in antiq. Quia ius cõe præsumit, quòd si Papa fuisset informatus, quod talem ecclesiam grauasset vna gratia, illam nõ grauasset alia gratia: nisi apposuerit clausulam, Non obstãte quod pro alijs scripserimus.

[Glossa sequens primo summat, secũdo arguit ad qõnem.]
h ¶ Duobus.] Si ex duob. impetrãtibus super simili prouisione, nõ apparet quis primo: si solũ alteri collatus ẽ canonicatus a Papa, ille pfertur alteri etiã prius presentãti, & primo recepto. Si autẽ vtrique uel neutri ẽ collatus, aut alter in psentando præuenit, aut ambo concurrunt: si alter præuenit, ille pfertur: si ambo concurrunt, ille uel illi vel ipsorum maior pars, ad quos collatio & receptio spectat, alterũ tenẽtur eligere, & ille solus admittet uel alteri pferet, nisi Papa utrique uoluerit. 4 uideri. Et facit decreta. ista in arg. ad qõnẽ de his, qui producunt duo testamẽta, & nõ apparet quod sit primũ: & uterque insolidum se dicit hæredẽ, & in possessionẽ mittendum: quę quæstio notatur C. de edicto diui Adriani tollen. l. edicto. in glossa illa, mitti. Io. An.

† Meminisse oportet, eorũ quæ sanciuit Conciliũ Trid. sess. 24. de refor. ca. 19.

i ¶ Duob. super.] Idem, si trib. uel plurib. cum eadẽ ratio sit utrobique.
ADDITIO. Archid. dicit illud simile in textu proxi. seq. non esse ponendum: quia fuit correctum.
k ¶ Simili.] quia vterque impetrauit sibi prouideri de canonicatu & prębenda integra. Si autẽ impetratio esset dissimilis: puta, quia unus impetraret super dignitate, alter super canonicatu: uel vnus ad præbendam integrã, alter ad dimidiam: tunc quod dicitur hic, locum nõ haberet: quia si uacat integra, dabitur ei, qui integram: si dimidia, ei qui dimidiã impetrauit: nec aliud fieri potest, infra de præben. cui de non. uel pone dissimile, vt supra cap. proxi.
l ¶ In eadẽ ecclesia.] quia de diuersis non esset qõ.
m ¶ A nobis.] Si aũt vnus a Papa, alter ab ordinario: tene quod habes inf. de præben. si a sede Apostolica.
[Glossa sequens recitetur per quæstionem:
n ¶ Si nõ appareat 2] Sic infra de pręben. si a sede. & dico apparere posse p ipsas litteras: puta, si diceret in eis, Data die tali ante tertiam: in alijs diceretur, Post vesperas: sed hoc nõ est in vsu. Potest ẽt apparere per testes, per quos probare poterit suam petitionem primo eadẽ die lectam, & admissam per Papam: uel p confessionem 3 partis alterius poterit apparere: & facit supra de resti. spol. cum ad sedem. & infra de confess. cap. 1.
o ¶ Quis primo.] quia si de hoc appareret, ei primo deberetur. supra eo. tibi. infra de præben. eum cui. & c. si postquam
p ¶ Impetrauerit.] Nã tunc illi deberetur. s. eo. tibi. inf. eo. li. de pręb. eum cui. & c. si postquam. Et hoc uidetur corroborare antiquam opin. quæ habet, in litteris beneficialib. inspici tempus datę, non tempus præsentationis. Ad idẽ supra eo. mandatũ. ubi dicit, non scripsimus, ubi hoc approbat Hostien. Ad idẽ supra de offi. dele. ex parte 2. iuxta finem. Archid.

2 Gl. placet Doct.
3 Vult quod aduersarij confessio adiuuet dubiã probationem sup bñficiali titulo, quis solus la, eũ nõ plene probet. similiter ubi quod rite ẽ prio ritate matrimonij carnalis, aduersarij confessio multũ facit. Quod non forsan similis gl. non reperit alibi. Philip. Font.

a ¶ Cui.]

a ¶ Cui] soli: vt infra sequitur.
b ¶ In Præbenda.] tunc vel postea vacante.
c ¶ Spectat.] de cõi vel speciali iure, vt s. dixi. ea. px.
d ¶ Receptus.] Non ergo in hoc casu insp cit psenta tio vel receptio. s. eo. tibi. Et subaudi hic, & alter oĩno careat ĩpetratis, nisi &c. vt ĩ fi. & ita subaudias ẽt ĩ vers. seq.
e ¶ Primo præsentauerit.] Nota ergo casum in quo, f. ceteris paribus statr hodie præsentationi in litteris ad bñficia: cõcordat in litteris de iustitia. supra de appella vt debitus.
ADDITIO. Ioannes Mo. alleg. C. qui pot. in pig. l. 2. & ff. de procura l pluribus. C. de iu. deli. l. scimus. §. & si præfatam.
f ¶ Potior.] Subaudi, & alius carebit penitus ĩpetratis, vt satis colligit ĩ. versi. pxi. vbi de gratia volũtate Papæ cõstat euidenter: vt ibi dr in fi. Archidiaconus.
[Glo. sequẽs arguit ad duas opiniones.]
g ¶ Cõcurrãt.] No. quia primo inspicitur inæqualitas in data, demũ in psentatione: sed si oĩa sunt paria, tũc locus est gratificationi: & facit pro opinione Gof. no. s. de Iudæis. c. 1. & cõco. ad hoc. ff. loca. in naue. in fi. ff. ad Syllan. si quis in graui. § cum omnes. supra de iure pat. cum autem. in fi. Et no pro soc. R. Gof. & Bern. no. in dicta decreta. cum autem scilicet, q tunc demũ locus est gratificationi, qñ quis an sit in iure potior, dubitatur.
ADDITIO. Ioan. Monachus alleg. ff. de. reli. & sumpt. fun. l. fin. Archid. alleg. no. de elect. ecclesia 2. in fine vlt. glo. Ioan. And.
h ¶ Spectat.] expone, vt supra.
i ¶ Collatio præbendarum.] ad quã vocandi sunt absentes: quod dic vt infra de præben cum in ecclesijs.
K ¶ Maior pars.] Videtur enim à toto Capitulo factũ, q fit à maiori parte. 56. dist. Apostolica. in glo. 1. de elect. cũ inter canonicos. in prin. in glo. 1. de his q fiunt à maio. par. cap c. 1. ff. ad municip. quod maior.
l ¶ Voluerint.] Datur ergo eis optio.
[Glossa sequens recitetur per quæstionem.]
m ¶ Eligere] Nec in ipsius electi præiudicium potերũt postea variare: ad hoc, de electionib. publicato 1. de postula. præla. c vno, in fi. & ĩ. de regul. in mutare. cũ suis cõcordantijs. & probar hoc satis p litterã, quæ statim sequit: & facit ad id, qd dixi s. e. gra. Io. Andr.
[Glossa sequens quærit, & soluit.]
n ¶ Teneantur.] Nota, tenẽtur alterum eligere de necessitate, sed nõ certum: vnde non datur eis optio, vt eligant vel non eligant, sed vt alterum eligãt. Sed pone, nolunt eligere, vel pari numero discordant in eligẽdo: quid erit? 1 Credo agendum coram superiore, vt eos ad eligendum compellat infra certum tẽpus, vel ad concordandũ: quod si non fecerint, credo q superior ipse possit eligere: ad hoc 11. quæst. 3. cũ simus. in glos 3. de sup. negligẽ. pla. per totũ. infra tit. proxi. cap. vlt. infra de restitu. spol. frequens. infra de præbẽ. si tibi. & infra de elect. quàm sit. ff. de leg. 1. huiusmodi §. fina. C. de inge. ma. diffamari. cũ si. & supra de iure patrona. nullus. cũ si. Sicut igitur ad superiorẽ per lapsum tpis deuoluitur potestas eligẽdi. de concess. præben. c 2. ita ex eorũ negligẽtia puto q hic deuoluatur potestas præeligendi, de qua hic loquir.
o ¶ Omnino.] vt nec præbenda illa nec sequens, nec canonicatus etiam ei debeatur.
p ¶ Ipsius.] non electi.

1 Dicit Archid. cõpellẽtur offic. executorũ. Io. Mo. dicit, q cõpellẽtur a iudice vterq; alleg. l. hmõi. & decre. nullus. in ferius al leg. Ioã. Andr.

eorum, cui [a] canonicatũ cõtulimus, est in prębenda [b] præferẽdus alteri, qui à nobis canonicatũ nõ extitit assecutus: licet priusquàm alius, eis, ad quos spectat [c] canonicorũ receptio, & collatio præbendarũ, suas presẽtauerit litteras, & ab eis in canonicũ sit receptus [d] ¶ Si vero neutri eorũ, vel vtriq; canonicatũ contulimus: tũc (ex quo in gratia sũt ęquales) is, qui primo [e] pręsentauerit, erit potior [f] in prębẽda. ¶ Quòd si forsã ambo simul in pręsentãdo concurrant [g], hi, ad quos (vt præmittitur) spectat [h] canonicorũ receptio & collatio [i] pbendarũ, vel eorũ maior [k] pars, ex eis alterũ, quẽ voluerint [l], eligere [m] teneãtur [n], quo electo alius oĩno [o] careat impetratis: nisi ex tenore litterarũ ipsius [p] expresse [q] appareat: q vtriq; [r] ipsorũ voluerimus [s] prouidere.

¶ Idem.

¶ *Omnes indulgentiæ concessæ à Bonifacio, uel suis prædecessoribus, clericis de percipiendis perpetuo fructibus suorum beneficiorum, in absentia, sunt reuocatæ. Et profitetur Papa, se illas in posterum non daturum Ioan. Andreæ.*

CAP. XV.

Quia [t] † per ambitio-

[Glossa sequẽs primo exemplificat, secundo allegat tres cõcordãtias, tertio ponit tres opiniones: quarũ scdam dicit hic approbatã. vltimã impugnat, & ĩpugnationi rñdet.]
q ¶ Expresse.] q. in ipsis litteris apposita erat clausula, Nõ obstante si pro alio scripserimus, qui hmõi gratiã. &c. vel, Non obstãte si p nos fuerit ecclesia vestra grauata. vel simili clausula 2. Et no. q dicit, expresse, & est sim. s. c. cũ aliq b. &c. susceptũ. & ĩ. de pbẽ. si motu. Per hũc aũt textũ approbatã dico opin. Ber. no. s. eo. tit. mandatum. & ẽt reprobatur opin. Gof. in summa huius titu. ante mediũ. & Inn. & Compo. s. e. capitulum. qui dixerũt, q licet ecclesia grauata fuerit in receptione primi, nihilominus tenetur sm recipere: nisi in litteris contineretur, Nisi pro alio, &c. Sed Ber. cõtra. dicens, q sm recipere non teneret: quia in litteris intelligitur pdicta clausula, Nisi pro alio, &c. Et hoc verum nisi in ipsis litteris diceret Nõ obstãte si pro alio, &c. Et hãc opinionẽ Ber. approbat stylus Curiæ, & finis istius decre. 3. Hostien. distinguebat, an primus receptus, esset sub expectatione pbẽdæ necne: In primo casu nõ valerẽt litterę pro scdo sine clausula, Non obstante. in scdo sic. & ita not. in decre. mandatũ. e tit. s quã opinionẽ facit ipsa decre. mãdatũ. sed ibi erat clausula, Si palio.
r ¶ vtrique.] electo & non electo.
ADDITIO. Ex quo n. per clausulã, Nõ obstãte, q hẽt scds, apparet, q Papa grauare voluit ecclesiã de duob. cõcluditur, q vtriq; voluerit puideri. Vel, q. a voluit post illũ isti prouideri: ergo vtriq; Ioan. And.
s ¶ Voluerimus.] stat. x. tunc voluntati. s. e. susceptũ.

Quia.] Primo ponit cãm impulsiuã & finalẽ huius constitutionis scda: ibi, Nos volẽtes. Statuit primo de pteritis: scdo de futuris ibi, Et earũ.
¶ Istud c. est modicæ vtilitatis: quia solũ ponit reuocationem gratiarum, quæ fuerant factæ à Bonifacio.
CASVS. Nonnulli à sede Apostolica impetrauerũt dispensationem, vt quãdiu essent in scholis, nõ tenerentur ad residentiam faciendam in suis beneficijs, nec tenerent petere licentiã a suo diœcesano; sed acciperet fructus suorũ bñficiorũ, ẽt pbendarũ, exceptis quotidianis distributionib. Alij clerici impetrauerũt dispẽsationes, quæ erant cã magnæ vagationis, & inducebãt clericos ad vagandũ, & plures erãt vagabũdi & dissoluti: Vnde Papa reuocauit illas dispẽsationes q indicebãt materiã vagãdi & dissolutionis. Et istud cap. seruit in glo. penul. in proœmio Decretalum ad docendũ q quando aliqua dispensatio siue gratia, pbet materiã dissolutionis, vel est occasio mali, superior debet illã reuocare: tamen non ponit ius cõe.
[Glossa prima summat, & dicit vnda supra.]
t ¶ Quia.] Omnes indulgẽtiæ cõcessæ à Bonifacio. vel

2 Puta, nõ obstãte si aliq auctoritate nra in canonicos sint recepti vel vt recipiant resistant, quę ẽt est in vsu. Io. And.
† Vide cõcilium Tridẽ. ses sio. 5. de reforma. c. 1. in fi. adde Horatiũ Luciũ tract. de Priuil. Scolariũ. priuilegio 98.
3 De hoc secundæ litteræ nõ valẽt nisi meminerint primarũ. Pet. de Anchar. Fõ.

vel suis prædecessorib. clericis, de percipiẽdis ꝑpetuo fructibus suorum beneficiorum in absentia sũt reuocatæ: & profitetur Papa se illas in posterum non daturum. Et potuit ortum habuisse à decretali supra de cleric. non resident. cum ad hoc.

a ¶ Importunitatẽ.] propter quam Princeps sæpe nõ concedenda concedit, vt hic vides. C. de peti. bo. subla. l. 1. lib. 10. supra de purga. cano. cũ in iuuentute in princ. infra de relig. do. c. 1. infra de conces. præben. detestanda. & ideo locum habet ipsorũ reuocatio, vt hic & 35. q. 9. sententiã. de re iudi. cũ olim. Et no. quod dixit, ambitiosam: quæ est importunitas ambitiosa, vt hic: vt cũ petitur, quod tẽdit ad noxam. Est & nõ ambitiosa: vt cũ importune petitur quod est precibus impetrandum de pen. dist. 1. importuna. 100. dist. c. pallium. ꝟ. de appella. c. ab eo. cum si.

tiosam importunitatem [a] petentium, tam nos, quam nõnulli prædecessores nostri Romani Pontifices, indulgentias perpetuas [b] multis [c] concessimus de percipiendis fructibus [d] beneficiorum [e] suorum, distributionibus [f] quotidianis dũtaxat exceptis, [g] siue in scholis [h] essent, siue in ecclesiarum suarum altera [i] residerent, aut in Romana [k] curia moram traherent, seu † alio [l] certo loco, vel etiam vbicunque [m]: ex quo insolentiæ oriuntur vagandi [n], & dissolutionis [o] præparatur materia, minuitur cultus diuinus, quem desideramus augeri [p]: & officium plerunque (propter quod beneficium Ecclesiasticum datur [q]) omittitur. ¶ Nos volentes emendare [r] præterita, & quantum possumus, [s] aduersus futura cauere [t]: omnes huiusmodi & similes indulgentias [u] personis, non ec-

† In codice Barba tigita: seu alio ẽt certo loco, vel vbicũq;: ex quo isolertię oriuntur vagandi, &c.

[Glo. sequens exponit perpetuum, & infert è cõtrario: secundo quærit: opinionem ponit, cuius contrarium soluit.]

b ¶ Perpetuas.] i. donec vixerint: sic inf. de cap. mo. c. 1. ff. pro solu. l. 1. & facit, quod dixi supra eo si gratiose. temporales ergo, puta vsque ad quinquẽnium vel simile tempus, reuocatæ nõ sunt facit ff. communi. di. l. in hoc iudicium §. si conueniat. & quod ibi not. Sed quid dices, si concessa fuit indulgentia, q̃ posset esse ꝑpetua? puta donec erit in seruitio talis Principis, vel similis? Dicunt quidam, talem indulgentiam nõ reuocatam; quia quod expresse non mutatur, &c. C. de appellat. præcipimus, sed cõtrarium credo 1, & puto hic casum. Nonne si habeo indulgentiã donec in scholis fuero, dicitur hic perpetua? & sufficit, quod indulgentia possit esse perpetua. ff. de condi. inde. sufficit. & quod no. de so. cap. vlti. in glo. 1. in fi. Ioan. And.

1 Idem Phi. & nota, quod omnis gratia, cuius termin⁹ est incertus, põt dici ꝑpetua c. si gratiose. s. 1. iurisperitos ff de excu. tuto. in prin. Fo.

c ¶ Multis.] reuocari ergo debebat: quia tẽdebat ad noxam. supra de deci. ex multiplici. & c. suggestũ. & facit ad hunc casum. supra de cleri. non residen. cum ad hoc sint. Ioan. And.

d ¶ Fructibus.] qui de iure communi tantum residẽtibus dari debent ꝟ. de cle. non resi. per totum. de cõsuetudine tamen potest induci contrarium, vel de speciali statuto. supra de consti. cum omnes.

e ¶ Beneficiorum suorum.] Prætextu huius indulgẽtiæ. quæ ambitiosa est, fructus solũ istorũ beneficiorum, quæ canonice obtinent, poterũt percipere. supra eod. si gratiose. §. vlti.

f ¶ Distributionibus.] quę interdum manualia beneficia, interdum, victualia nuncupãtur de cleri. non resi. de cetero. infra eo. lib. & tit. c. vno. & supra de præben. licet. Ioan. And.

g ¶ Exceptis.] ista nõ dantur etiã studentib. in theologia supra de pręben. licet. nec his, qui sunt in seruitio episcopi vel domini Papæ: de cler. non resi. de cætero. & c. cum dilectus. vt ibi no. nec debent hæ distributiones dari etiã præsentibus, qui diuinis nõ intersunt officijs, nec valet consuetudo in contrarium, & qui percipiunt, ad restitutionem tenentur. infra de cler. non resi. cap. vno.

[Glo. seq. commendat licentiam ad studium, & tractat à quo detur.]

h ¶ In scholis essent.] vt legendi & proficiendi eis opportunitas concedatur in honorem & augumẽtũ vniuersalis ecclesiæ, quę viris litteratis permaxime noscitur indigere supra de magi. cap. 1. & per totum. & infra de ele. cum ex eo. & non solum Papa, sed etiam inferiores prælati dant clerico licentiam se ob has causas absentandi: & hoc videtur Bern. intelligere, de epis vt not. de cle. non resi. inter quatuor. Innocen. & Hostiẽ. intelligunt hoc etiã de inferioribus prælatis, per decret. eod. titu. relatum. ibi, Prælatorum suorum 2, &c. Dispensationem autẽ, de qua loquitur decret. de elect. cum ex eo. dico quod soli episcopi, & ipsorum superiores facere possunt, cũ de eis solis caueat ibidẽ: & ibi dicam.

2 Tene quod dicam ꝟ. de elect. licet canon. sup gl. pẽ. Io. And.

i ¶ Altera.] cum eas obtinẽt ex dispensatione: vel sunt tales ecclesię, quę simul possunt de iure teneri: quod dic vt dixi. supra eo. gratia. Ioan. And.

K ¶ Romana curia.] quę hodie habet priuilegia studij, vt infra de priuileg. cap. 2 per quam decreta. etiam videtur, quod hi, qui sunt in studio, de iure cõmuni possent percipere fructus suorum beneficiorũ: quod non est verum: sed illud intellige, vt ibi dicam. Ioan. And.

l ¶ Alio certo loco.] puta, quia in indulgentia dicit quod perpetuo (donec in domicilio suo habitauerint) fructus percipere possint.

m ¶ Vbicunque.] quia sic generaliter se habet indulgentia. Ioan. And.

n ¶ Vagandi.] quod facere non debent clerici. 46. dist. clericum. nam & per horam ab ecclesia non debent abesse, vt 92. dist. c. vlti.

o ¶ Dissolutionis.] quæ morib. & habitu est in clericis amputãda. 34. di. qui episcopus. & c. seq. 21. q. 4. c. per totum. de vita & hone. cler. clerici. & infra de præben. cum singula.

p ¶ Augeri.] supra de consti. tu. c. penult.

q ¶ Datur.] vnde priuatus officio, & beneficio priuatus intelligitur: cum sit eius sequela. 81. dist. eos. & c. si q̃s sacerdotum. 32. di. præter hoc. & ibi de hoc, & supra de cle. excom. mi. latores de appel. pastoralis. cum simi. Ioan. And.

ADDITIO. Plenius in cle. cupientes, de pœ. ad fi. magnæ glossę.

r ¶ Emendare pręterita.] 35. q. 9. sentẽtiam, de re iu. cum olim §. nos igitur. 22. q. 4. magnæ. de ap. cum cessante. de sen. exc. sacro. §. fi. & in Auth. de nup. circa prin. coll. 1. ibi Imperator, Non erubescimus, si quid melius horũ, quę prius ipsi diximus, adinueniamus, competentem prioribus imponere correctionem, ne ab alijs corrigi expectemus. Ad idem de accusat. qualiter & quando 1.

s ¶ Quantum possumus.] sim. supra in prooemio huius libri.

t ¶ Cauere.] Nota futura præcauenda. 23. dist. in nomine Domini. §. 1. in gl. futuris. de procu. c. 1. de ser. non or. c. 1. & exempla præsentia, &c. 82. dis. plurimos. ff. loca. si quis domum §. 1. Ioan. And.

u ¶ Indulgentias.] perpetuas scilicet: nam de his supra dixerat.

a ¶ Eccle-

s Not. hic aliqd cōcedi eccl'e qd̄ persōnæ nō cōcedit: tñ redūdat ī p̱sonę vtilitatē. Aliud exēplū, Non concedit īmunitas malefactoribus l. ita vulneratus. ad legem Aql. sed concedit ecclesiæ, qd̄ uenit in utilitatē male factorum. facit l. ciuitatib. de le. 1. Pet. de Anc. Fon.

a ¶ Ecclesijs. 1] iuste innuit indulgentias ecclesijs concessas nō reuocari 25 q. 2. c. 7. & p̱ totū. sed intelligere hoc, vt ea. q. c. postea. §. his ita. & §. ulti. Archid.

b ¶ Vel dignitatib.] si ergo dignitati uel ecclesiæ datū esset tale priuilegiū: per hāc decre. reuocatū non est: & potuit esse ratio: quia non tātus fauor personis debetur, sicut dignitatib. vel ecclesijs. de ele. cū nobis olim. in fi. cū si. & infra de priuileg. ne aliqui.

c ¶ Et earū.] Prouidit hucusque circa præterita, nūc cauet circa futura.

[Glossa sequēs quærit, & soluit.]

d ¶ Temporibus.] Quid, si tales indulgētias de nouo ɔcedat? valent: quia nō potuit sibi legē imponere, à qua sibi ñ liceret recedere. ad hoc. ff. de leg. 3. si qs. in prin. ff. pro soc. si fratres. § idē respondet. & primam constitutionē tollit per secundā, licet de ipsa non faciat mētionem. supra eo. tit. prox. licet.

e ¶ Indicamus.] Simile C. de leg. digna uox. indicare potuit, sed nō legē imponere: qa par in parē nō hēt imperiū, supra de ele. innotuit. cū suis concordantijs.

clesijs [a] uel dignitatibus [b] datas, penitus reuocamus: & earum [c] concessionem nostris uolumus exulare temporibus. [d] Quodque nobis licere nō patimur, nostris successoribus indicamus. [e]

TITVLVS IIII.

De consuetudine.

Bonifacius octauus.

¶ *Prætextu consuetudinis ēt iurata, vel quantocunque tēpore, obseruatæ, non potest quis nisi vnicum personatum, dignitatem, vel aliud perpetuū officiū simul cū canonia & præbenda, in aliqua ecclesia absque dispensatione sedis Apostolicæ obtinere, vel iam obtenta tenere, & contra præsumptum irritum est omnino. Ioan. And.*

DE CONSVETVDINE.

[Visum est supra tit. proximo de iure scripto, videlicet, de rescriptis, & cōstitutionib. nunc videndum est de iure non rescripto, scilicet, de consuetudine.]

Consuetudinem.] Prima pars dāmnat ɔsuetudinem decernens illam, etiam si iurata fuerit, non seruādam, vtriusque dicti reddens causam: Secunda statuit ipsius consuetudinis contrarium, quod ad præterita extendit, & decretum apponit. Secūda. ibi, Statuētes.

¶ Sine dispensatione Apostolica non potest quis obtinere in eadem Ecclesia duas dignitates, personatus, uel officia, uel vnam dignitatem & officiū, uel p̱sonatum & officiū, uel dignitatem & personatum: nec ualet consuetudo quantumcumque tempore obseruata fuerit. hoc dicit. Quæritur pro intellectu huius capituli, q d sit dignitas, quid sit personatus, q d sit officium? Vnde sciendum, quòd iura nostra aliquando vtuntur istis vocabulis promiscue: vt in cap. cū accessissent. de consti. in anti. vbi Primiceriatus, in princ. illius cap. appellatur dignitas, & in medio cap. uocatur personatus; in fine uero cap. appellatur officium. Tamen propriè ista tria, dignitas, personatus, & officiū differunt: Nam dignitatem propriè dicitur quis habere, qui habet administrationem, & cum hoc habet iurisdictionem: sicut abbas, qui habet administrationem rerū sui monasterij c. edoceri. supra de rescri. in anti. & habet iurisdictionen in monachos; ut in cap. quanto. supra de offi. ordi. Item prior conuentualis. Item ille qui præest alicui corpori, qui hēt iurisdictionē in personas illius corporis, vt in l. fi. C. de iur. om. iud. Sed personatū dicitur is habere, qui in ecclesia hēt aliquam præeminentiam, nō tamen habet iurisdictionem: sicut ille qui in Ecclesia, in Capitulo, & alijs honoribus præcedit canonicos. Officium vero dr̄ quis habere, qui sine iurisdictione & sine præeminentia habet administrationem rerum ecclesiasticarum: sicut est sacrista.

Dignitas, p̱sonatus, & officiū, ī quo differunt.

CASVS. Ponamus ꝙ in ecclesia Pictauieñ. a xx. xxx. xl. l. lx. annis fuit obseruatū, ꝙ idem obtinebat decanatū, archidiaconatum, & cantoriam illius ecclesiæ: & sic duas dignitates: Vel fuit obseruatum longo tēpore, quòd idem obtinebat dignitatem & personatum; vel idem obtinebat vnum p̱sonatum & unā dignitatem, forte cū dispēsatione episcopi, sed absq; dispensatione Apostolicæ sedis: & fuit per tantū tp̄s obseruatum, ꝙ de initio non extat memoria: Vtrum valeat talis consuetudo, ꝙ quis possit tenere duas dignitates vel p̱sonatus absque dispensatione Papę, vel ēt se defendere in foro ɔtentioso? Rñdet Romanus Pōtifex, ꝙ quantocūque tp̄e fuerit illa ɔsuetudo obseruata, q̄ dr̄ potius corruptela, q̄ ɔsuetudo: nō p̄t quis tenere duas dignitates uel duos personatus in eadē ecclesia, uel dignitatē & officiū tantum: tamen ualeret cōsuetudo, vt quis teneat dignitatē & canonicatū cū præbenda: Etiam episcopus posset dispensare: vt quis teneret vnā dignitatē & canonicatum cū præbenda. Nota primo principalem effectum: uidelicet, ꝙ nō ualet consuetudo, vt quis teneat in eadē ecclesia duas dignitates, uel p̱sonatus uł dignitatē & personatū, vel personatum & officium Nota ꝙ ad hoc, ut valeat ɔsuetudo, requiritur ꝙ sit rōnabilis: sicut .n. in lege scripta requiritur rōnabilitas. c. erit autem lex 4. dist. ita similiter in lege non scripta requiritur rationabilitas. Consuetudo autem, ꝙ quis obtineat in eadē ecclesia plures dignitates, uel plures personatus, non est rationabilis: quia est inductiua multo. ū malorū: Nā primo fundatur in cupiditate. Itē præstat materiam uagandi. Item diminuit cultū diuinum: qa quanto sunt plures in eadem, tanto augmentatur cultus diuinus. Nota illud ad quod allegatur istud cap. ꝙ iuramentum non debet esse uinculum iniquitatis: i. non debet obligare aliquem ad obseruandū iniquitatem: & si quis iuraret obseruare dānatam cōsuetudinem, iuraret peccare: unde dicit gl. (& bene) ꝙ si qs in sua receptione iuret simpliciter obseruare cōsuetudines illius ecclesiæ, in qua recipitur, iuramentū suum non se extendit ad consuetudines irrationabiles, sed solū ad consuetudines rōnabiles: Et si iuraret nominatim obseruare talem consuetudinē: quæ est irrationabilis, iuramentum suū non est obligatorium, i. dest, non astringit eum ad obseruādū conuenta in suo iuramento, licet ipse iurans peccet temere iurando. Nota, ꝙ quis in eadē ecclesia nō debet obtinere duas dignitates, uel duos personatus vel dignitatem & personatū, nec etiam in diuersis ecclesijs. Et hoc uerū sine apostolica dispēsatione: quia cum dispensatione potest. Sed vtrum uirtute dispēsationis Ap̄licæ, qs possit obtinere duas dignitates, vel duos personatus, posito, ꝙ nō fiat mētio ꝙ sint in eadem ecclesia? Doctores formant istam quęstionem in cap. de multa. supra de preben. & concludunt, ꝙ quis non pōt obtinere duas dignitates in eadem ecclesia, nisi ī dispēsatione expresse & nominatim dicatur: qa ipse est dispensatus ad duas dignitates, etiam si sint in eadem ecclesia.

[Prima glosa summat.]

Casus dñi Heliæ.

Dignitates duas nullus debet tenere in eadē Ecclesia.

CAP. I.

CONSVETVDI-

a ¶ Consuetudinem.] Præterea cõsuetudinis etiam iuratæ, vel quantocunq; tempore obseruatæ, nõ põt quis nisi vnicũ personatum, dignitatem, vel aliud ꝑpetuum officium simul cum canonia & præbenda, in aliqua ecclesia absque dispẽsatione sedis Apostolicæ obtinere, vel iã obtenta tenere: & contra' præsumptũ irritum est omnino. Io. Andreæ.

[Gl. seq. recitetur per obiectionem.

b ¶ Nõ existit.] sim. ṡ. de uerb. signi. sup quibusdã. & si consuetudo ista aliàs legitima fuisset, non esset necesse in ea titulũ ostẽdere. ỹ. de ꝑscript. c. 1. 1 Videt enim cõsuetudo talis ius inducere ff. d aqua plu. arcẽ. l. 1. §. 1. Sed cũ consuetudo talis, corruptela sit: lõgitudo tanti tẽporis nõ prodest: & est simil. ỹ. c. proxi.

c ¶ Præposituras.] certa dignitas ẽ in ecclesia: licet alias omnes qui ꝑsunt, ꝑpositi dicant. ṡ. de uerbo. signi. quamuis.

d ¶ Administrationes.] sic. ṡ. de sta. monach. monachi. §. q vero, sicut cameraria, vel qsquis sit ue stiarius, vl eleemosynarius, vl aliud simile. Archidiaconus.

† Vide ỹ. cil. Trid. sess. 7. de ref. c. 2. & 4. & sess. 24. de ref. c. 17.

1 Et ibi no. in gl. fi. qũo talis ꝯsuetudo ꝓbet, & hic aliquid per Archidiaconũ, q ẽt remittit ad libellũ Roff. rub. de parochia. Io. And.

nem, a † quam in uestra ecclesia seruatam asseritis tanto tempore, quòd in contrarium memoria non existit: b videlicet, quòd ipsius ecclesiæ canonici duos personatus, aut duas dignitates, uel præposituras, c seu administrationes, d aut duo e officia, vel eorum alterum f cum reliquo insimul & præbendam possint in ea g licite h absque dispensatione sedis Apostolicæ i obtinere: corruptelam (cum sacris sit inimica canonibus, k & de ambitionis l radice processerit) merito reputantes, eam auctoritate Apostolica reprobamus: vosque ad ipsius obseruantiã etiam si iuramento m firmata extiterit, cum iuramentum iniquitatis vinculum n non existat, decernimus non teneri: statuentes, ut cum vnum officiũ o vix digne ualeat aliquis adimplere, nulli liceat de cetero, nisi vnicum p personatum, uel dignitatem, aut præposituram, siue ad administrationem, uel officium perpetuum, quocunque nomine q censeantur, † cum præbenda insimul absq; dispensatione dictæ sedis in eadem ecclesia obtinere: uel iã obtenta r † tenere. Quòd si a quoquam secus præsumptum fuerit, irritum sit omnino. s

¶ Idem.

¶ Non ualet cõsuetudo, quòd ab officiali episcopi ad episcopum appelletur. Ioan. And.

e ¶ Officia.] perpetua, ut ỹ. sequitur.

f ¶ Alterũ cum reliquo.] idest, dignitatem cũ personatu, vel præposituram cum ad ministratione, uel officium perpetuum in simul cum præbenda, prout statim sequitur.

g ¶ In ea.] eadem ecclesia.

h ¶ Licite.] 22. q. 2. faciat.

i ¶ Absque dispensatione sedis Apostolicæ.] nota casum, in quo solus Papa dispensat. Duos similes habes. ỹ. de præben. cum singula.

ADDITIO. Hic videtur confundi sñia Ioann. Vincẽ. Gof. Host. & Pet. qui dixerunt, ꝙ in talibus dicti epi poterãt dispensare prout ipsi notant. ṡ. de præben. de multa. in fine. Et idem not. in Specul. de legato. §. vidend um restat ver. sed nũquid eps. de hoc etiam nota. 70. dist. sanctorum. Archid.

K ¶ Canonib.] 70. dist. sanctorũ. de concess. præben. litteras. & hoc idem dicebat constitutio Vrbani, quæ incipiebat. Prouisionis, unde tracta. fuit decre. ista.

l ¶ Ambitionis.] ṡ. de præben. quia in tantum. de electio. dudum 2.

[Gl. seq. recitetur per quæstionem, de quo iuramento. & cet.]

m ¶ Iuramẽto.] speciali 2 uel generali, non curo: q si specialiter iuraret hanc cõsuetudinẽ expresse seruare, fuit iuramentum temerarium non seruandum: & de eo quod iurauit, posset & deberet imponi pœnitentia. de iureiur. sicut. Si generaliter iurauit se seruaturũ consuetudines ipsius ecclesiæ: iuramentũ istud ad possibilia, & licita tantum extenditur, 3 ut ỹ. de iureiur c. 1. Ioan. And.

n ¶ Vinculũ.] i. vinculans, vel obligãs in iniquitate. concor. 22. q. 4. inter cetera. ỹ. de iureiu. quanto. & ỹ. de iureiur. c. 1. Ioan. And.

n ¶ Vinculũ.] i. non obligat ad aliquod iniquũ obseruandũ aliquem, nec astringit. sic 22. q. 4. inter cetera. ỹ. eo. lib. de iureiur contingit. §. quia uero. Archid.

o ¶ Vnũ officium.] Cõcor. 89. dist. singula. ṡ. de hær. cum ex iniũcto §. 1. & ỹ de præb. cũ singula. q ponit simile casum: & est simile ṡ. de cele. missar. te referente. de consec. dist. 1. sufficit.

p ¶ Nisi unicũ.] ergo vr, ꝙ de dispensatione inferioris a Papa, vnicum personatum, vel officiũ cũ canonicatu & præbẽda possit habere: & sic posset ap ꝓbari illa opinio posita p Ber. de cõcess. ꝓben. litteras. in fi. ult. gl. Et idẽ credo, si hoc esset de statuto vl ꝯsuetudine ecclesiæ. ṡ. de rescriptis, eã te. ibi, erat idẽ archidiaconus canonicus. ad idem ỹ. de præben. quia sæpe. ṡ. de cõc. præben. postulasti. ỹ. de app. a collatione & ỹ de præb. cum in ecclesia & c. fin. 2 respon. & in cle. fin. de præben. in quib. habes, ꝙ episcopus, præbendarius & canonicus est in ecclesia.

q ¶ Quocunque nomine.] vnde per hoc etiã camerlangariam uel massariam, vel œconomatũ perpetuũ credo prohibitum. Ioan. And.

ADDITIO. idẽ est de vestiario & eleemosynario, secundum Archid

[Glo seq. quærit. & soluit.]

r ¶ Vel iã obtenta.] quid ergo de obtentis? quæro, vtrũ detur optio, quid retinere, & quid dimittere poterit? Videtur ꝙ sibi detur optio: argum. ṡ. de præben. referente & c. præterea. & melius. ỹ. de præb. cum singula. § 1. vel dicatur, ꝙ scdm adeptum retinere poterit, & non primum, cum uacauerit primum ipso iure per prædictam decr. de cõcess. præb. litteras Ad decreta. cum singula dici posset, quod in alio casu loquit. Ioan. And.

s ¶ Omnino.] vt possimus dicere, ꝙ omnibus careat, quia omnia illicite cõcupiuit. facit. ṡ. de transl. licet. & c. quanto: & melius de præben. cum singula. 1. respon in fi. Ioan And.

ADDITIO. Et apertius in constitutione, execrabilis Ioan. xxij. versi. alioquin. & uersi. sequen. Ioannes Andreæ.

NOn putamus] Primo ponit dictum. Secundo rationem assignat: ibi, ne ab eodem.

¶ Præsupponitur primo, quòd de substantia appellationis est, quòd appelletur de inferiori ad superiorẽ: nec potest appellari de superiori ad inferiorẽ, vel de æquali ad æqualẽ: quia appellatio est de inferiori ad superiorem prouocatio. Item præsupponitur, ꝙ consistorium episcopi, & sui officialis principalis, dicitur idem consistorium.

CASVS.

† al. censeatur.

† No. ꝙ stõ antiq iuris declaratoria, extenditur ad præterita, et si ỹ se hẽat consuetudinẽ, dũmodo declaret illã valere: Do. Phil Font.

2 Vide B. Th. 2. 2. q. 29. ar. 7. & ibi Caiet.

3 Idẽ dicas de statuto gñaliter loquẽte: facit l. si qs sub cõdõne, & ibi Ang. per illũ text. ff. de cõd. & demõ. Fon.

CASVS. Ponamus, quod officialis Pictauien. protulit contra me aliquā sniām, à qua appellaui ad epm: Certū est, quod nō ualet appellatio de iure cōi. Sed ponamus, quod in diœcesi Pictauien. fuit longo tpe seruatum contrarium: videlicet, quod fuit appellatum ab officiali ad epm: & eps sæpius cognouit de causis appellatiōis: vtrum valeat talis consuetudo, ita quod ptextu illius cōsuetudinis sit introductū, vt eps possit cognoscere de causis appellationis sui officialis principalis? rndet, quod non: quia illa consuetudo esset contra substātiā appellationis: quia appellatio est prouocatio ab inferiori ad superiorē: modo ipse officialis & eps faciunt unum consistorium. Et hoc uerū, loquendo de officiali principali: sed nō est intelligēdum de foraneis officialibus, qui sunt subdelegati officialis principalis, siue episcopi: quia ab eis posset appellari ad episcopum: quia a subdelegato appellatur ad primum delegantem.

CAP. II.

Non [a] putamus illam consuetudinem quātocunque [b] tempore de facto [c] seruatam consonam rationi, quòd ab officiali [d] episcopi ad eundem episcopum valeat appellari: ne ab eodem ad seipsum [e] (cum sit idem auditorium [f] utriusq; [g]) appellatio interposita uideatur [h].

¶ Idem.

¶ *Valet consuetudo præscripta, quod episcopus in inquirendo, puniendo, & corrigendo subditorum excessus, sui Capituli consilium requirere non teneatur. Ioannes Andr.*

CAP. III.

Non [i] † est (dum ta-

[Prima glossa summat]

a ¶ Non putamus.] non ualet consuetudo, quòd de officiali episcopi ad episcopum appelletur.

b ¶ Quantocunque tempore.] etiam si in cōtrarium non sit memoria. sup. c. prox.

c ¶ De facto.] bene dicit: quia de iure non, ut infra dicā.

[Glo seq. primo dicit de quo officiali loquitur: scdo dat duas opin. reprobatas, vnam s. Goff. alteram Ber. & Host. Tertio ponit duplicem reprobationis rationē: Quarto respondet ad rationem contrariam.]

d ¶ Officiali. 1] generaliter. s. secus n. si delegatus esset ad causam specialem ab epo: quia tunc ad ipsū epm appellari deberet: de offi. deleg. super qōnem. de appel. dilecti. & ibi de hoc super gl. 2. ff. quis & à quo ap. sit. l. 1. & reprobata est per istud c gl. Gof. q not. in sum. de offi. vica. §. item dubitari. quod de officiali epi, debet ad epm appellari: & adde qd dicam de ap. Romana. 1. rn. & reprobata est gl. Ber. posita in ipso c. dilecti filij prior. de ap ubi dicebat, quod de cōsuetudine poterat induci, quod de officiali ad epm appellaretur: sicut inducitur ex ea, quod omisso medio appellaretur ad superiorem. Idem dicebat Host. inf. de ap Romana. 1. rn. & eadem ratione: sed falsum est, vt hic vides. Et pōt esse ratio, quia appellatio ē de minori iudice ad maiorem prouocatio, vt notant summistę, Goff. & alij in tit. de appe. sed hic non prouocabatur ad maiorē, sed ad parem vel eundē, vt hic vides. patet ergo ex ipsius appellationis descriptione: quod hæc applo dici nō pōt: vñ consuetudine induci non poterit id, pp quod applonis substantia in descriptione mutetur, ex qua rōne sequitur quod nō ualet consuetudo, quod ad minorem appellaretur, sicut uides in simili: quia non ualet pactum factū in precario, p quod ipsius precarij natura mutetur, vt si vsque ad certum tps detut: ēt ante tps reuocabitur. ff. de precar. l. cum precario. Præterea licet interlocutoriam suam iudex reuocet, diffinitiuam tñ non Qd dic vt not. de appel. cum cessante. cum ergo officialis snia sit epi: non mirum, si ipse adiri non pōt. Et non obstat, quod per consuetudinem pōt appellari omisso medio: quia appellari gradatim nō est de substantialib. appellationis, sed de circunstantijs: vnde appellatur ad Papam, & ad legatum omisso medio: & circunstantiæ contractuum per pactum tolli possunt. infra de commo. c. uno. de depo. bona fides. sic & ista circunstantia per consuetudinem, vt prædicta decret. Romana.

1 Istā gl. sequunt Doct.

ADDITIO. De materia gl. vide l. pacto. ff. de contrahenda empt.

e ¶ Ab eodem ad seipsum.]. i. de officiali ad officialem, vel verius, de episcopo ad episcopum.

f ¶ Auditorium.] inf. de appel. Romana. 1. respon.

ADDITIO. Et per hęc iura dixit Archidiaconus, quod a delegato officialis appellari pōt ad epm, vel ipsum officialem, & tu idem dicas etiam de subdito epo eadem ratione. Io. An.

g ¶ Vtriusque.] episcopi & officialis.

ADDITIO. s. quoad appellationē, sed nō quo ad recusationē. inf. eod. lib. de offi. delega. si contra. in fin. & ista littera satis tollit sniam dñi Goffr. qui scripsit, officialē epi esse delegatū, non ordinariū: & hęc ipse scripsit in sum. de off. uic. §. 1. Sed licet hæc snia tpe suo posset saluari, tñ hodie nō est verū, ut hic. Nam cū consistoriū epi & officialis sit unū & idē, ergo talis officialis ordinarius dr: & ab ipso sicut & ab epo ē ad archiepm appellandū. infra eod. lib. de ap. Romana. in prin. Archid.

† Vide Do. ca. si. de consuet.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit: secūda pars reci. per obiectionem. de c. si contra.]

h ¶ Videatur.] supra. de appe. a collatione. ubi de epo ad eundē epm appellatur. Sol. non est idem consistoriū epi inquantum est canonicus, & inquantū eps. & ideo si collationi interfuit ut canonicus, ad eū bene poterit appellari, vt ibi. Eodem modo rnderi potest ad iura p Ber. inducta in supradicta gl. Item not. quod licet idē sit consistoriū episcopi, & eius officialis, ita quod nō appellatur de officiali ad epm: tñ si officialis epi recusatur, suspicionis cā coram epo est probanda. infra de off. deleg. si contra. vnū. i fi. Vñ licet dicamus, quod applo & recusatio paria sint, non est uerum per omnia, ut recitari solet sup. de appella super eo 2. Vnde in recusatione recurritur ad parem: & obtinet etiam in delegatis datis cū clausula, quod si non omnes. ut in ead. decre si contra. in princip.

Applo & recusatio an sint paria.

Non est.] Non diuiditur. Et not. quod quia per hanc cōsuetudinē iudicatur inter eos, inter quos non assueuit, adaptatur hæc decre. huic tit. alias fateor, quod videtur esse præscriptio contra Capitulum. Io. Andr.

¶ Præsupponitur p intellectu istius. c. quod licèt eps solus hēat iurisdōnē in suos subditos, & canonici non hēant iurisdōnē: illam tñ iurisdictionem debet exercere ipse eps cum consilio canonicorum, non dico cū consensu: quia eps non tenetur sequi eorum cōsiliū, nisi uelit. Idē de collatione beneficiorum, ut in c. nouit. & c. quanto. supra. de his quæ fiunt a plat. sine consen. c.

CASVS. Eps Pictauien. per spatium xl. annorum, & p tpa sufficientia ad inducendum cōsuetudinem solus exercuit iurisdictionem puniendo subditos suos, inquirendo, corrigendo, &c. postea capitulum ecclesiæ Pictauien. opposuit, quod episcopus non hēbat nec poterat exercere iurisdictionem solus, nisi requisito cōsilio capituli: episcopus allegat cōsuetudinē pscriptā: nunquid prætextu consuetudinis sit acquisita iurisdictio ipsi episcopo, ut non teneatur requirere consiliū sui capituli? hoc est quærere, nunquid valeat consuetudo legitime præscripta contra c. nouit. & c. quāto. de his quæ fiunt a præla. sine consen. c. alleg. Respondet Romanus Pontifex, quòd sic. Heli. Reg.

[Prima gloss. summat, & dicit quid corrigit.]

i ¶ Non est.] valet consuetudo præscripta quod eps in inquirendo, puniendo, & corrigendo subditorum excessus sui capituli consilium requirere non teneatur. Et corri-

Et corrigitur quod notatur per Hostiensem s.de his, quæ fiunt a præl. sine consensu c.nouit.&c.ea noscitur.in fi.Io.And.

a ¶ Præscripta.] super hoc vide quod not.de consuet. c.vlt.& 8.distin.frustra.

b ¶ Canonice.] s.cũ bona fide & titulo: ꝙ dic vt§. ꝺ p̃sc.c.j.

c ¶ Consuetudo.] q̃ describitur esse ius quoddã morib. institutum, quod pro lege suscipitur, cũ deficit lex.1. dist.consuetudo.

d ¶ Quã allegat.] & probat. Ei enim non creditur, licet episcopus sit.6.q.j.si tantũ. & ca.placuit.

e ¶ Inquirẽdis.] debet prelatus inquirere de excessib. subditorum.s. de off.ord. perniciosam.qđ intelligunt ibi Tancr. Goff.Bern. & Inno. quando fama præcedit.sup. de simon.licet Hely.Archid.

† al.legitime.

† al.regrendis.

men aliàs sit præscripta [a] canonice [b] †) cõsuetudo [c], quam allegat episcopus,[d] reprobanda: quod in inquirendis [e] †, puniendis, & corrigendis [f] subditorum excessibus [g], cõsilium sui Capituli requirere minime teneatur [h].

¶ Idem.

¶ Per rescriptum Apostolicũ, quo de præbenda primo vacatura mandabatur alicui prouideri, laudabilis illius ecclesiæ consuetudo nõ tollitur: hinc est, quòd si ibi est consuetudo, quòd antiquiores canonici vacantes præbendas possint optare gradatim: illo non obstante mandato, poterit antiquior vacantem optare præbendam: & expectatis per xx dies optare volentibus, executor de non optata prouidebit eidem; Si autem præbendam vacantẽ in curia Papa conferret, tunc illam antiquior optare non poterit. Io. And.

f ¶ Corrigẽdis.] ista omnia generali damnatione episcopi non transeũt in officialem.inf.de offi.vic.c.2.nec beneficiorum collatio.eod.tit.c.ult.

g ¶ Excessibus.] ad quos corrigẽdos proceditur multis modis, vt sup.de simo. licet Hely.Ioan.And.

h ¶ Teneatur] ad ꝙ aliàs tenebatur de iure cõi.15. q.7. episcopus nullius.de exces. præla.c.1. aliàs irrita esset sententia sua [1], vt ibi, & in c.episcopus.& cõcordat, de his quæ fiunt a præl. nouit. & c.quanto.de talibus senioribus intelligitur. de accusa.qualiter 2. de simo.licet Hely.15.q.7. si quid 87. dist. si quid. & hic.adde, quod not.15.q.7.episcopus.de offi.ord c.irrefragabili.

1 Not.ꝙ consiliũ requirendũ, & nõ requisitũ reddit actum nullum. Bar. in l.1.§.si plures.ff. de exerc. Pet.ꝺ Ancha. Phil. Fon. Casus D. Heliæ.

CVm in tua ecclesia.] Diuiditur in tres partes. In prima ponitur casus dubij diffinitio: in secũda exceptio: in tertia prouisio. Secunda: ibi, In præbendis. Tertia: ibi, Ne autem Io.And.

CASVS. Papa mandauit canonicis ecclesiæ Fictauiẽsis, vt me reciperent in fratrem & canonicum: & præbendam, si vacaret, mihi assignarent: alioquin præbẽdam primo vacaturam. Tractu tpis vacauit qdam prębenda, canonici receperunt me in fratrem & canonicum.peio vt ipsi mihi conferant illam præbendam vacantem: Dixit antiquior canonicus ꝙ in ecclesia ipsa erat ꝯsuetudo, ꝙ antiquior canonicus poterat præbendam vacantẽ optare, & suam dimittere: & sic antiquior canonicus hoc uolebat facere: Dicebam ego, ꝙ vacans præbenda mihi debebatur, & non alia: vtrum virtute cõsuetudinis fiat præiudicium gratiæ: vel e§, vtrum per istam gratiam fiat præiudiciũ consuetudini? Respondet ꝙ non, & dicit, ꝙ iste antiquior canonicus poterit præbendã vacantẽ optare: & si nolit illã optare, secundus antiquior poterit illam optare: & sic deinceps. Et tunc expectans habebit præbendam, quę dimittetur ab antiquiore, vel illo, qui optauit præbẽdam vacantem: & hoc verũ, nisi præbenda vacaret in curia Romana: quia tunc antiquior canonicus nõ posset optare illam præbendam: immo talis præbenda esset assignanda ipsi expectanti. Nota primo, ꝙ valet cõsuetudo, vt antiquior canonicus possit optare præbẽdam vacantem, & suam dimittere. Nota ulterius, ꝙ si antiquior sit negligens, vel nolit optare præbendã vacantẽ: tunc executor expectãtis tenetur expectare ꝑ viginti dies: & vltra non tenet expectare: & illis viginti dieb. elapsis poterit executor expectantis ipsi expectanti conferre præbendã vacantem. Quæritur vtrũ optio habeat locum in præbendis vacantib. ex causa permutationis? Communis opinio Doctorum est, ꝙ non habeat locum optio: per clementinam vnicam. de rerũ ꝑmutat. in clem. vbi dicitur, ꝙ beneficia vacantia ex causa permutationis, debent assignari permutãtib.& non alijs: & si assignarentur alijs, nõ valeret collatio.

[Prima gloss. summat.]

i ¶ Cum.] Per rescriptum Apostolicum, quo de præbẽda primo uacatura mãdabatur alicui ꝓuideri, laudabilis illius ecclesiæ cõsuetudo nõ tollitur: hinc est, quod si ibi ẽ cõsuetudo, ꝙ antiquiores canonici vacantes ꝑbẽdas possint optare gradatim: illo non obstante mandato, poterit antiquior vacantem optare præbendam, & expectatis per viginti dies optare volentibus, executor de non optata prouidebit eidem. Si autem præbendam vacantem in curia Papa conferret, tunc illam antiquior optare non poterit. Ioan. And.

CAP. IIII.

CVm [i] in tua [k] † ecclesia (in qua consuetudo [l] habetur, ꝙ antiquiores [m] canonici gradatim [n]

† Nota, ꝙ eccle. ua dr̃ eẽ prælati. qđ intellige quo ad administrationem: ga prælatus non est dñs, de dona.c.2.

k ¶ In tua.] in Bononia est talis consuetudo, & in multis alijs ecclesijs.

ADDITIO. Vide Hostiensem in summa de maio. & obed.post prin.Io.And.

[Glo.seq.soluit duas quæstiones.]

l ¶ Consuetudo.] Nota, simpliciter dixit, Consuetudo; non dixit, præscripta. Nota igitur, quòd vbi consuetudo rationabilis [2] est, & non contra ius, sufficit, si sit lõgæua: licet quadraginta ann.præscripta non sit. Vnde dixit Ioannes, tunc sufficeret spacium decem anno.hoc nota. duodecima distinctione, consuetudo. & facit pro his, quæ nota.Innocent.& Hostien. sup eodem titulo, capitulo ultimo.& Compostella.ibidem in prima glossa, ubi dicit, sic iudicatum fuisse per Papam in Mediolanen. ecclesia, in qua erat consuetudo seruata viginti quinque annis, quòd antiquior canonicus posset mutare domum, & pronunciauit Papa illam valere: licet quadraginta annis præscripta nõ esset: Si enim Papa hic putasset præscriptionem requiri: ita hic addidisset, ut supra addidit, capitulo proximo. Ista uero consuetudo innititur rationi & æquitati iuris, ut patet in glossa sequenti. Et quod hic dicit de consuetudine, puto verum etiam in statuto: ad hoc supra eod.lib de constitut. cap.1.& quod ibi dixi.

2 Dixit rõnabilis qm̃ consuetudo irrationabilis nullo tpe ꝑscribitur. Ruinus, cons. 155. lib.4.

m ¶ Antiquiores] non ætate, sed tempore, quo in ecclesia militauerunt Idem si esset consuetudo de antiquioribus ætate, vel maioribus ordine, vel aliam æquitatem continens. Nota, quòd consuetudo ista innititur æquitati canonicæ, quæ vult antiquiores præferre canonicos: ad hoc 61.distinctio.quid proderit.& capit.seq.ad finem. & 73.distinct.episcoporum. cum similibus.

n ¶ Gradatim.] scilicet, ꝙ primo antiquior mutare possit, & si mutare noluerit primus, poterit mutare secũdus: & nolente secundo, tertius: & sic de singulis: & hoc vult dicere. Io.And.

[Glo.

meliores [a], si voluerint, possint cũ vacant[b], per se, vel per alios [c] optare præbendas) prouideri mandamus † alicui de præbenda nulli alij de iure [d] debita: proximo [e] inibi vacatura: huiusmodi non obstante mandato [f], poterunt ipsi antiquiores iuxta consuetudinem eandem optare: cum præbenda vacabit:& illa, quæ optata non fuerit [g] (si nulli [h] sit debita) erit illi, pro quo scripsimus, cõferenda. ¶ In præbendis vero apud sedem Apostolicam [i] vacantibus [k], cũ de ipsis per Romanum Pontificem ordinatur [l], locus prædictæ [m] consuetudini † non existit. ¶ Ne autem prætextu eiusdem consuetudinis, prouisiones [n] auctoritate Apostolica faciendæ, vltra debitum differantur: statuimus, vt executores super ipsis prouisionibus [o] deputati, optare volentes per viginti dies [p] duntaxat [q] † expectent: quibus elapsis, libere in non optatis, ad exequenda sibi mandata [r] procedant, præfata cõsuetudine non obstante.

[Glo. seq. non quærit, arg. negatiue; soluit contrarium, & argumento respondet.]

a ¶ Meliores]non enim minores optare uolunt. de cle. nõ resi. c. 1. nec vult quis iactare pecunias suas. ff. de proba. cum de indebito Et nota quod in pbendis distinctis nõ reprobatur imparitas, vt vna sit melior altera: & facit ad ea quæ no. de maio. & obe. statuimus. Quid si in tali ecclesia minorẽ magis forte ex cã sibi gratam mutare velit, & optare antiquior canonicus, nunquid poterit? Vr quod non. j. de præben. cui de non sacerdotali. Contrariũ credo 1: quia quod fauore, &c. j. de reg. iud. quod ob gratiam. C. de legib. nulla iuris rõ. in fine. & arg. ff. de vsu & habit. l. vlt. Et satisfactum creditori intelligitur, quomodocũque satisfiat. ff. de pigno. actio. l. si rẽ alienam. §. oĩs. Ad decretal. cui de non. dico illud in mãdato speciali, cuius formam transgredi nõ licet, vt ibi patet: alias regulariter contra: quia cui licet plus, & minus, infra de regul. iur. cui licet. cum suis concordantijs.

† Hæc mãdata de prouidendo sublata sunt hodie per cõciliũ Tridẽt. sessi. 24. de reformat. c. 19.

1 Idẽ Pet. de Anchar. per l. Sabinus. ff. de in diẽ adiect. Fõ.

b ¶ Cum vacant,] non vacantes ergo optare vel acceptare non potest: sed hoc, quia consuetudo id non habet. Idem enim de non vacantibus crederem, si cõsuetudo esset eadem ratione.

c ¶ Vel per alios.] hic enim inest regula, quòd id potest quis per alium, quod per se. infra de regul. iur. potest quis, cum suis concor. De hoc tamen dic, vt ibi dixi

d ¶ De iure debita.] per hoc satis patet, quod potest fieri mutatio: consuetudo enim est ius quoddam, vt sup. dixi. sed de consuetudine debetur hæc præbenda antiquiori, qui mutare voluerit, ergo de iure. Nõ igitur est de iure hæc præbenda debita impetranti, sed alia non optata, vt infra Papa respondet: & hoc idem probatur olim per decretalem, de conces. præben. ex parte. in fine. Ioan. And.

e ¶ Proximo.] & si non adijceretur, de proxima intelligendum esset: aliàs qua ratione de secunda & tertia, & sic de singulis. Probatur hoc ff. de verb. oblig. cum qui calendis.

f ¶ Mandato.] quo mandatur ibi prouideri de præbenda, & cetera.

g ¶ Non fuerit.] ex quo enim vacant præbendæ, necesse est vnam remanere non optatam. De illa igitur prouideatur impetranti.

h ¶ Nulli.] puta, priori tempore impetrationis. sup. tit. proxi. tibi. & j. de præben. eum cui. & c. si postquã. Ioan. And.

i ¶ Apud sedem Apostolicam.] apud, præpositio, pro d. scribitur, quia veteres pro apud, sæpe vsi sunt, Ad, duabus literis subtractis: sic j. eo. lib. de præben ca. 2. cap. præsenti, c. si Apostolica: sed hic potest exponi, Apud pro, in, vt eod. tit. statutum. in princip. Archid.

k ¶ Vacantibus.] istæ olim de consuetudine cõferebãtur à Papa. de accu. accedens hodie vero de iure cõmuni sedes Apostolica illa cõfert. j. de præb. licet. Et de quibus beneficijs vel præbendis intelligãtur, dic, vt eod. tit. præsenti. & c. sequenti.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

l ¶ Ordinatur.] sed quare dicit hoc, cum alius de ipsis ordinare non possit? vt dixi s. in glo. proxi. Dico, quod interdum per alios de talibus ordinatur: puta, cũ Papa de ipsis nõ prouidit infra mensem, vt j de præben. statutũ, & tunc non haberet locũ versiculus iste, cũ locũ solũ habeat, cũ Papa prouidit, vt patet per litterã. Sed pone, de speciali ptã te tributa à dño Papa (quia gñalis non sufficit vt in prædicta decretali, licet) collata est per alium talis præbenda: nunquid locũ habebit iste versiculus? Dico quod sic. arg s. eo vers. per se uel alios, vt j. de reg. iur. qui facit. cũ suis cõcor. hoc optime probatur j. de præbẽ. hi. qui. & s. tit. proxim. cum aliquibus.

† Papa cũ scribit, non intẽdit derogare statutis ecclesiæ, c. 1. s. de cõsti. Hoc fallit, quando ius eccle est ad ipsũ deuolutum. Pet de Ancha. per tex. hic. Fon.

m ¶ Prædictæ cõsuetudini] quia scilicet antiquior seruato gradu mutare nõ poterit.

† De dictione, dũtaxat, vide Archidiaconũ in ca. statutũ. §. in nullo. s. de rescrip. & Bar & Alexãd. in l. 1. ff. si quis ius dic. non ob temp.

n ¶ Prouisiones.] præbendarum: quia canonicatus collatus erat per Papam, vel per executorem auctoritate Papæ conferri potest.

o ¶ Prouisionibus.] erant ergo dati ad prouidendũ, vel forte ad compellendum tantum, vt infra dicam.

p ¶ Viginti dies.] similis dilatio tẽporis. j. de elect. ca. 1. & c. cupiẽtes. & credo hoc tẽpus currere à tempore scientiæ. s. de conces. præb. quia diuersitatem. cũ si. ADDITIO. Viginti dies, alibi habes inducias & expectationes quinque dierum. 85. dist. perlatum. alibi duorum. 5. q. 2. præsenti. vbi etiam dicitur de expectatione septem dierum, & vnius diei. Archid.

[Glo. seq. recitetur per quæstionem & solutionem, cui solutioni obijcit & tandem: Finis soluit aliã quæstionem.]

q ¶ Duntaxat.] credo quod litera ista loquatur de oĩb. optare volentibus, sicut in plurali probata est: Vnde non solum primus antiquior, sed & secundus, & tertius, & quartus, & sic de singulis inter omnes, solos xx. dies habebunt. Si n. contrarium dicamus iam sequeretur, quod si viginti essent canonici, & omnes deberent viginti dies habere, iam haberent annum: & vltra: quod esset absurdũ, & contra mẽtem istius decretalis: quæ in plurali dicit, Volẽtes: & dicit, Duntaxat. Et secũdum hoc antiquior optare nolens, impediet alios: quia non optabit infra viginti dies, nec alij poterunt ante ipsum optare: & sic erit casus, quo quis punitur sine culpa, sed non sine causa. j. de reg. iur. sine culpa. Vel est in culpa, quia Capitulũ poterat ipsi antiquiori statuere terminum: puta duorum dierum ad mutandum vel optandum, vt sic locus daretur sequẽtibus, & sic de singulis: & si hoc nõ fecit, sibi imputet: fiet. n. prouisio in non optata: & si de expressa voluntate canonicorum apparet, quod mutare nolũt, non habebit necesse per hos dies expectare. In eorum enim fauorem est hæc dilatio inducta, vnde ei renunciare possunt, & facit quod dixi in glos. non enim.

Cõsuetudine de optando stante, an possit Capitulũ præfigere certos dies ad optandum.

r ¶ Mandata.] vt si mandatum est quod prouideant, debeant prouidere: si mandatum est quod compellant, debeant compellere. inf. de conces. præben. executor. & duobus capitulis sequentibus.

DE

DE POSTVLATIONE PRAELATOR.

¶ Dictū fuit ş. tit. præced de iure scripto, & non scri pto: verum quia parum esset iura esse condita, nisi essent magistratus, qui ipsa iura tuerētur. l. 2. §. post ori ginē ff. de origi. iur. ca. vbi periculum §. præterea. j. de elec. ideo nunc vidēdum est ꝺ ipsis Magistrati bus seu iudicib. Verū quia iudices assumuntur altero de tribus modis: vꝫ, per postulationem, electionem, vel translationem: ideo de istis trib. modis est nunc videndum: & primo de postulatione.

¶ Pro declaratione rubricæ quærit, q d sit postulatio: Vnde glossa posita sup ver bo, vera postulatio, describit, q d sit postulatio: & Panor. super rubr. eo tit. in antiq. ꝙ postulatio, est petitio gratiæ facta a superiore. Electio vero, est alicuius ꝑsonæ ad superioritatē vel societatē fraternā assumptio. Et est sciēdū, ꝙ cū aliquis est electus, & est capax electionis de ipso factæ, superior nō pōt eum refutare: sed tenetur illum confirmare: & si nolit confirmare, pōt compelli per suum superiorem, vel ei præfigi terminus ad faciendum cō firmationē cum cōminatione, siue intimatione, ꝙ nisi j. talem terminum confirmet, superior iure deuoluto hoc faciet. Et idē est dicendum in præsentato, si eps nolit instituere ꝑsentatum, nō fit immediate deuolutio ad archiepm: sed archieps pōt cōpellere epm ad instituēdum ꝑsentatum, vel ei præfigere terminū certū, j. quem ipse eps habet facere institutionē, cum cōminatione: ꝙ si eps, infra talem terminum non faciat institutionē, ipse archieps dicto termino elapso instituet: vt tenet Panormit. in c. Osius eps. eod. tit. in antiq. licet vsus a'iter obseruet. Quia cum eps refutat præsentationem, fit immediate deuolutio ad ipsum archiepm: Secus est in postulato: quia superior non tenetur admittere postulationem, nisi velit: q a postulatio dependet a mera gratia, & postulatio fit de eo, qui nō est eligibilis p p aliquem defectum: puta, quia nō est ꝓcreat' de legitimo matrimonio c. innotuit. ş. de elect. Vel quia nō est perfectæ ætatis. ş. de elect. cum in cunctis. puta si sit assumendus in epm, & nō cōpleuit annum xxx. vt dicto c. cū in cūctis. Vel sit assumēdus in abbatē, & non fecit expressam professionem, vel alium defectum patitur, p p quē nō est eligibilis: tunc si eligentes velint eum habere in platum, est postulandum: quæ postulatio fit a solo Romano Pontifice, qui dispēsabit circa istos defectus: Quia si eps posset dispensare, tunc posset postulari ab epo, vel illo, qui posset dispensare circa illos defectus: & sic postulatio est petitio gratiæ.

Perpetuo.] Primo damnat sex formas cum appositione decreti: Secundo dānat septimam ēt cum decreto, sed ab hac excipit vnum casum cum erat determinatione. Secunda: ibi, Sub ea. Ioan. And.

CASVS. Quidam constitutus in pręsentia Romani Pontificis Bonifacij octaui, quæsiuit ab eodem: Sāctissime Pater, sum in tit. de postul prælat. occasione cuius materię vellem informari, sub qua forma sit faciē da postulatio: vtrum valeat sub hac, vt eligētes dicāt, & quilibet eorum in scrutinio: Ego eligo talē, ipsum postulando; vel postulo talem, ipsum eligendo: vel eligo talem postulādum; vel postulo talem eligendū? Respondet Romanus Pontifex, quod nō valet sub illa forma, sed debent dicere: Ego postulo talem, & nō debent dicere: Ego postulo talē ipsum eligendo: Sed si probabiliter dubitāt, vtrū ille, quē ipsi petunt in prælatum, sit legitimus vel perfectę ętatis, vel aliàs sit capax: vtrū poterunt dicere: Ego eligo talē, & postulo, prout meli' de iure poterit: an valeat talis postulatio? Rñdet Romanus Pontifex, ꝙ sic, si illi de collegio, vel capitulo verisimiliter dubitāt ꝺ incapacitate Sed q d si facta electione & postulatione sub ꝑdicta forma, eligentes præsentāt electo vel postulato illam electionē, vel postulationē, vtrū teneaꝰ ligere ꝑcise postulationē vel electionem? Rñdet Romanus Pontifex, ꝙ licet eligentes possint illo mō variare: tñ postulatus vel electus dēt eligere vnā viā, & vna electa non poterit redire ad aliam: puta, si acceptauit electionem, nō poterit redire ad postulationē: & si acceptauit postulationē, nō poterit redire ad electionem, quia perdit ius quæsitum ex electione, q a si est impostulabilis, non poterit eligi si semel elegerit electionē. Econtra, si elegit viam postulationis, & reperiaꝰ ineligibilis, nō poterit venire ad electionē. Nota primo, quòd nimia curiositas in iure reprobaꝰ vt sunt quidam, qui volunt esse curiosi, vbi non expedit. c. & si quæstiones. in princ. de sim. c. cum cōtingat. §. ceterum. de rescriptis. & per dictum Apostoli: Non plus sapere, quàm oportet sapere. Nota, non potest fieri postulatio sub hac forma: Postulo talem eligendo: vel Eligo talem postulando: quia ista continent repugnantiam. Nam postulatio & electio sunt cōtraria: q a postulatio dependet a gratia superioris, electio vero non. Nā cōfirmatio est de iustitia, & dēt sequi electionem: Et allegās contraria, non est audiendus. Nota, ꝙ postulatio facta cum aliqua de quinque, vel sex formis hic cōtentis, est nulla ipso iure. Nota, quòd postulatio facta sub hac forma: Postulo & eligo prout melius de iure fieri poterit, non valet, nisi probabiliter dubitetur, an postulandus sit capax, vel non, & vtrū debeat eligi vel postulari. Nota, quòd in casu prædicto, vbi probabiliter dubitatur, an eligēdus sit capax, vel non: licet in eligētibus admittatur illa variatio, non tamen admittitur in ipso postulato: sed dēt eligere vnam viam: scilicet electionis, aut viam postulationis. Nota, quòd vbi datur alicui electio duorum contrariorum, electo vno contrariorum, videtur renūciare alteri: ita ꝙ amplius non pōt ad illud redire, sicut hic vna est via gratiæ, alia iustitiæ, quæ sunt contrariæ: & ideo electa una, uidetur alteri renunciare.

[Prima gl. summat, & dicit quid prouidet, & quid declarat.]

a ¶ Perpetuo.] si aliquis postulando, uel postulandum, uel in postulandum: uel postulet eligendo, uel eligendum, uel in eligēdum: talis electio uel postulatio est irrita ipso iure. Si aūt dicat, eligo & postulo, ꝑ ut melius de iure ualere pōt, idem: nisi probabiliter dubitaretur, an esset eligendus uel postulandus; & tunc consensus tempore eligat alteram uiam, electionis

TITVLVS V.

De postulatione Prelatorum.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Si aliquis eligat postulando, vel postulandum, vel in postulandum: vel postulet eligendo, vel eligendum, vel in eligendum: talis electio, vel postulatio est irrita ipso iure. Si autem dicat; Eligo & postulo prout melius de iure valere potest, idem: nisi probabiliter dubitaretur, an esset eligendus, vel postulandus: & tunc consensus tempore eligat alteram viam, electionis scilicet, vel postulationis: qua electa, ad alteram redire non poterit. Ioan. And.*

CAP. VNICVM.

Perpetuo a prohibemus edicto, ne sub aliqua ex his formis,

Roma. 12.

ctionis, s. uel postulationis: quia electa, ad alteram re dire non poterit. hoc dicit Prouidit ista decretalis cō tra aduocatorum imperitias, qui his formis vtebantur: Et edita fuit ad declarationem eorum, quæ not. 63. dist. Valentinianus. & supra eo. c. vlt.

quas perniciosa [a] curiositas adinuenit, Eligo [b] postulando, & † postulo eligendo: aut eligo [c] postulandum, seu postulo eligendum: cum nec vera electio [d], nec vera postulatio [e] resultet ex ipsis; quin sibi potius inuicem aduersentur [f]: aut sub illis verbis †: Eligo in postulandum, uel postulo in eligendum: cum rem imperfectam significare noscantur, ad faciendas electiones, vel postulationes de cetero [g] procedatur: si secus actum fuerit, eo ipso irritum [h] decernentes. ¶ Sub ea etiam forma, Eligo & postulo, prout potest melius [i] de iure ualere (cum incertitudinem [k] contineat) quemquam postulari vel eligi prohibemus: statuentes, quod contra factum fuerit, viribus omnino carere: nisi quando probabiliter [l] dubitatur, vtrum quis sit eligendus, uel potius postulandus? quo casu is, qui sic [m] postulatus fuerit, aut† electus consensus [n] tempore, viam electionis, uel po-

† al. ita: vel postulo.

a ¶ Perniciosa.] sunt quidam, qui uolūt esse curiosi, ubi non expedit, & perniciē inducūt: ad hoc sup. de rescriptis. cū contingat § fin. de sim. & si quæstiones. C. de fide instru. l. ult. ad finem.

a ¶ Perniciosa.] i. morbosa, uel perditiosa, calamitosa, funesta: sic 18. q. 2. perniciosam. C. de pba. l. exemplo. sicut is q̄ dat opē, ut aliquid perdat. Archidiaconus.

† Dictio, verbis, de est in manuscript. codicib.

b ¶ Eligo postulando.] sicut. n. postulādus eligi nō debet, sup. eo. c. ult. sup de elect innotuit, sic nec eligēdus postulari: quia postulatio soli gratiæ innitit. sup. eo. bonæ 2. & c. penulti. electio autem iuri cōi. de electio. publicato. & matrimoniale contrahitur uinculum: 1 de transla. inter. in princ. unde olim indifferenter vtebamur his uocabulis, Eligo & postulo, & eligebamus postulādum, & postulabamus eligendū. 61. dist. c. statuimus. §. his omnibus. 63 distinct. litteras. hodie non sic propter rationem supradictam: & quia qui postulat, non consentit ut in virum: sed qui eligit, consentit. Not. tamen Innocen. supra eodem tit. c. 3. quòd si solenniter postuletur eligendus, nihil agitur ratione prædicta. sed si minus solemniter: puta, quia clericus subditus episcopi petitur ab eo, non est malum: postea tamen solemnem electionem necesse est interuenire.

1 Per cōsensū. filiorū, ad quos spectat elige re, quem eo aīo exprimunt, & p cōsensum electi secutū. Io. An.

c ¶ Eligo postulandum.] ista forma approbata videbatur per decre. de renunt. post translationem. in princ. vel illa de qua sequitur, Eligo in postulandum.

d ¶ Vera electio.] per quam habet matrimonium cō trahi, quoad consensum eligentium, subsecuto postmodum electi consensu.

ADDITIO. Illa est vera electio, quæ fit ab his, siue ex eorum consensib. qui ius habēt eligendi, & quasi matrimoniale vinculum contrahendi cum illo, quē eligunt eo animo, vt sit sponsus suæ ecclesiæ uiduatæ. supra de electione, cum inter canonicos. Archidiaconus.

e ¶ Vera postulatio.] per quam nullum ius acquiritur: quod tamen isti tribuere intendebant, dicendo, Postulo eligendo. Describi enim solet: Postulatio est petitio gratiæ à superiore facta: Electio autem alicuius personæ ad prælationem uel societatem fraternā canonice facta vocatio.

Constitutio antiq. iuris declaratoria, an trahatur ad pterita, si consuetudo & cōis opinio prudentium erat in ↄ trarium

f ¶ Aduersentur.] & sic repellendæ 74. dist. gesta. 23. quæst. 7 quemadmodum. sup. de appell. sollicitudinē. C. de fur. l. 1.

[Glo. seq. recit. per quæstionem, alleg. pro, soluit & contrarium, & contrariæ rationi respondet.]

g ¶ De cetero.] Licet ista constitutio sit iuris veteris declararoria: puto tamen per hoc verbum Papam præcedentes electiones sic factas noluisse cōprehēdere. Et potuit esse ratio: quia omni cōmuni iudicio ante istam decretalem hæc forma bona esse putabat: unde iniiceretur laqueus ei, qui cōi iudicio non peccauit: quod esse non debet. ff. ad Macedon. Senatusc. l. 3. 27. q. 1. de uiduis. & facit sup. de transla. inter corporalia. uersi. fin. ibi, Maiorum secutus errorem, &c. & bene etiam facit supra de diuor. gaudemus in fin. & de consec. ecclesiæ, vel alt. aqua. in fin. vnde secundum hoc ad id quod infra sequitur, Si secus actum fuerit, &c. repete, de cetero.

[Gloss. seq. recit. per quæstionem.]

h ¶ Irritum.] licet igitur sequat̄ admissio vel confirmatio talis electionis, vel postulationis, non propterea ↄualescit: quia a principio nullum erat. s. de elec. dudū. & c. auditis. 36. q. 3. c. placuit. § fi. versi. quę. n. ab initio. j. de reg. iur. non firmatur. cū suis cōcord. & facit quod dicam in f. tit. prox. quàm sit. in fi.

† al. ita: & elect', quam lectionem agnoscit gl. in versi. in fin.

i ¶ Prout potest melius.] hanc formam approbat gl. sup. eod. c. ult. & Innoc. supra eod. cap. 1. Ioan. And.

k ¶ Incertitudinem,] vota autem incerta in electionib. & postulationibus, reprobata sunt. j. tit. prox. c. 2.

[Glo. seq. exemplificat, & declarat.]

l ¶ Probabiliter.] in hoc igitur casu intelligatur illa Ber. opin. ipse etiā sic intellexit, prout ex uerbis suis satis apparet. Et pōt poni exēplum, qn̄ dubitatur, an quis in personatibus uel beneficijs cum cura assumēdus attigerit xxv. annum: vel an assumendus in epm peregerit xxx. annum. sup. de elect. cum in cūctis. vel dubitatur de monacho assumendo ad prælaturā eiusdem uel alterius ordinis, an sit expresse professus. j. tit. prox. nullus. In his enim & similibus casib. potest eligi & postulari, prout melius de iure valere poterit. Sic enim videmus, ꝙ ratione dubij admittitur libellus disiunctiuus ff. quorum legatorum. l. 1. §. qui autem. Et quod hic dicit, intelligo, si dubitetur in facto: si autem dubitaretur ignorantia iuris, hic secus credo, tum quia peritiores consulere debuerunt, & quia iuris ignorantia nec est probabilis, nec excusat. ff. de iur. & fact. igno. l. regula. inf. de reg. iur. ignorantia eo. lib. cum suis concord.

Dubitatio probabilis, an quis sit eligēdus vel postulandus.

m ¶ Sic.] scilicet, secundum hanc vltimam formam, eligo & postulo, & prout melius potest de iure ualere. Et aduerte, quia nullam de his formis credo permissam, nisi ultimam. Hoc casu cum probabiliter est dubium, tum quia in eo casu est sola incertitudo, quæ admittitur cum probabiliter dubitatur, ut supra probaui. in alijs autem casibus insurgit contrarietas, & res imperfecta, ut patet in textu: tum quia aliàs non uideo, quare sic diuisisset istud capitulum faciendo ibi, sub ea. §. & in priori parte ponendo speciale & indeterminatum decretum, in secunda autem cum determinatione: & facit de decimis, ad audientiam, & hoc probo etiam per litteram, quæ sequitur, Postulatus & electus: quia illa sola ultima forma dicit, Postulo & eligo.

n ¶ Consensus tempore.] quem infra mensem post præsentationem sibi factam exhibere tenetur. infra titulo proximo, quàm sit. cum determinatione, quæ ibi ponitur.

a ¶ Ne in

a ¶ Ne in incerto.] concordat ad hoc, & ad id, quod sequitur inf. tit. prox. vt quis duas.
b ¶ Necessario teneatur.] Quid si non elegerit? Dico totum virib. carere, vt s. cum n. ista fuerit pœna superius imposita, nisi determinatio sequens fuerit obseruata, patet quod locum hēt pœna prædicta.
c ¶ Ad aliam.] viā.
d ¶ Interdicta.] sic C. de furt. l. 1. ff. de tribu. qđ in hrdem. §. eligere. Præiudiciales ergo sunt sibi adinuicem istę viæ: aliàs. n. electione vnius nō tolleret altera. Facit qđ not. de libel. obl. c. 2.

† Vide c. vt quis duas inf. tit proxi. & l. cū q duob. ff. de acqu. hæred.

stulationis (ne in incerto a † vagetur) eligere necessario b teneatur, redeundi ad aliam c, postquam vnam elegerit, sibi licentia penitus interdicta d.

TITVLVS VI.

De electione & electi potestate.

¶ Innocentius Quartus in Concilio generali Lugdunen.

¶ *Si aliquid opponatur contra prouisionem, electionem, vel postulationem factam ad personatum, dignitatem, uel canoniam, in personam vel formam: & ob hoc fuerit appellatum ad Papam, appellans & defendēs, & quorum interest, à die obiectionis infra mensem arripiant iter eundi ad Papam. Io. And.*

CAP. I.

Statuimus e,

DE ELECTIONE & electi potestate.

¶ Dictum fuit s. tit. prox. de vno mō instituendi iudices, siue ministros iuris: puta de postulatiōe: nunc videndū est de alio modo, s. de electione. Et qa dubitari posset de potestate electi ante ɔfirmationē, vel ɔsecrationem, ideo annectit in rubr. & electi pōt.

Statuimus 1] Tria facit. Primo ponit statutum: Secundo pœnā ɔtumacis in non veniendo. Tertio penā calumniosi. Secunda: ibi. Sed si. Tertia ibi, Adijciētes. Et ista tertia subdiuiditur: quia duo facit. Primo ponit obijciētem in formam: Secundo illū, qui obijcit in ꝑsonam: ibi, Qui vero. Et hæc secunda ēt tria facit. Primo imponit pœnam. Secundo aggrauat: ibi, Ad quæ. Tertio excipit: ibi, Nisi: Io. Mo. dicit, quod primo ponit statutū, quod secundo prorogat: ibi, Hæc autem. Tertio imponit penā nō ꝓbāti: ibi, Adijciētes an ille §. Hęc āt, đ terminet, ꝓroget, vł restringat: ibi, dicit, circa textū.

1 Istud c. hēt locū in appone iudiciali, & extraiudiciali, & in illa, q̄ īterponitur ab iniusta collatione executoris dati à Papa. Do. Pont.

¶ Præsupponendū est pro intellectu huius c. illud, qđ hr in c. fi. s. eo. videlicet, quod cū electio est facta de aliquo, eligentes constituunt procuratorem ad præsentandū electionem superiori, & requirendū ut illam electionem ɔfirmet: superior nō debet statim electionem ɔfirmare, ne faciat ɔ̄ dictum Apostoli dicentis. Nemini cito manum imponas: sed debet iste superior videre an sint aliqui opponentes: Et si sint, dēt illos citare peremptorie, seu citari facere ad dicendū causas suæ oppositionis: Si vero nulli reperiantur opponentes, debet decernere citationem generalem, & illam apponere in valuis ecclesiæ illius electi, vt si sint opponentes, compareant coram ipso ad certum terminum. Hoc præsupposito.

Presupposito uni Hel.

1. ad Timo. 5. ca. 78. distin. qd est ci to.

CASVS. In hoc c. sic figuratur: Vacante Abbatia monasterij San. Cypriani Pictauis, monachi illius monasterij conuenerunt in unum, tractaturi de electione futuri Abbatis. Electione facta, illā præsentauerūt epo Pictauiensi, & requisierunt vt ipsam electionē confirmaret, & electo cōmitteret administrationem illius monasterij in spiritualibus, & tpalibus: Eps decreuit suam citationē generalem ɔ̄ opponentes: in termino assignato cōparuerunt aliqui opponentes, qui allegauerunt aliquas cās oppositionis: videlicet, quod ipsi fuerāt spreti, & sic opposuerūt aliqd ɔ̄ formā electionis: Nam vocatio est facienda: tñ non est de substantia electionis: hoc est, tenet electio de mero iure c. quod sicut. eo. ti. in antiq. & c. quia pp. eo. ti. tñ si opponentes prosequunt̄ contemptū faciant ipsam electionem cassare: Vel ēt isti opponentes opposuerūt aliquos defectus in personam electi: puta, quod ipse erat imperfectæ ætatis, non aūt, quod esset illegitimus: quia ingressus religionis tollit maculā natalium: Eps noluit admittere istas causas oppositionis: vel forte cum causæ essent irrationabiles, illas admisit: & in effectu fuit appellatū ad Apostolicā sedē: Quæritur, quid debeāt facere opponētes & electus? Rñdet Roman. Pōt. quod ipsi debēt arripere iter Romanū ɔ̄ mensem à tpe appellatiōis, & dēnt facere diligentiam sm cōem cursum, vt se præsentēt cōspectui Apostolico: Sed quid? Ponamus, quod opponentes ɔparuerunt, electus vero non: vtrum teneātur lōgo tpe expectare ad hoc, quod ꝓcedatur in cā appellationis? Rñdet quod debēt expectare electum ꝑ tpš hic contentū: quo tpe elapso si non compareat electus, poterit procedi in causa appellationis. Sed ponamus, quod opponentes non probauerunt defectum, quem objiciebant ɔ̄ formam electionis? Rñdet quod ipsi opponentes debent mulctari in expensis, & vltra sunt suspendendi a ꝑceptione fructuū suorum beneficiorum per triennium, & si ɔ̄ illos tres annos se immisceant illis beneficijs suis, sunt ꝑpetuo priuandi. & hoc verum, quod sunt suspensi a fructib. beneficiorum, quæ obtinent in illa ecclesia, & non beneficiorū, quę obtinent in alia ecclesia. Nullā super hoc: Hic ponitur quędam cōminatio: Nā Papa posset illū restituere, si uellet, nec ꝑ hoc imponit sibi necessitatem. Nota primo ex isto c. quod ab electione facta, postulatione, vel prouisione pōt appellari: vnde prouisio, vt hic accipitur, fit per deuolutionē ad superiorem: ut qñ monachi peccant eligendo indignum, sunt priuati pro illa vice ptāte eligendi: q̄ electio deuoluitur ad superiorem immediatum: & illud quod facit superior, vocatur prouisio. Aliquando superior hoc facit iure suo, sicut plures Abbatiæ hēnt Prioratus conuentuales sub se, quos ɔferunt abbates iure suo, & non eligūt monachi illius Prioratus ɔuētualis, & talis collatio, quā facit abbas de Prioratu cōuentuali, vocatur prouisio, & ab illa pōt appellari. Nota ulterius, quod cū appellatur ab electione, prouisione, vel postulatione ad Apostolicam sedem, appellās & appellatus dēt arripere iter ad curiam Romanā ɔ̄. mensem: & vna pars tenetur expectare aliam partem per xx. dies: quib. elapsis poterit procedi in causa appellationis: & sic in causa electionis poterit procedi ad testiū receptionē, lite non cōtestata. c. qm fre quēter. vt li. non ɔte. in antiq. Nota vlterius quod si aliquis ad impediendum confirmationem electionis aliquid opponat ɔ̄ formam, & non probat illud, condemnabit̄ in expēsis: si uero opposuerit aliquid ɔ̄ ꝑsonā electi, etiam condemnabitur in expensis, sed ultra suspēsus est triennio a beneficijs suis, quæ obtinet in ecclesia, cuius prouisionem vel electionem voluit impedire.

[Prima glossa summat, & diuidit.]

e ¶ Statuimus.] Primo dr, quod si aliquid opponat̄ ɔ̄ ꝓuisionem, electionē, vel postulationē, factam ad ꝑsonatū, dignitatem vel canoniam, in personam uel formam: & ob hoc fuerat appellatū ad Papā, appellans, & defendens, & quorū interest, a die obiectionis inf. mensem arripiant iter eundi ad Papā. Secundo, quod si pars altera expectatur ꝑ xx. dies post aduentum alterius, non venerit, in negotio procedet̄. Tertio, quod non pro-

probans, ꝙ in formam opponit, condemnatur parti alteri in expēsis: nō probās, quod obijcit in personā, est a bñficijs triennio suspensus, & ꝑpetuo priuatus, si se interim ad illa miscuerit. hæ pœnæ locum nō habent, si legitime pateat eum calumniosum nō fuisse. hoc dicit. Tria ergo facit, primo ponit ita tutū. Secundo pœnā cōtumacis in nō veniendo. Tertio pœnam calumniosi.

vt si quis a electionem, postulationem, vel prouisionem b factam c impugnat d, in formam e † obijciens aliquid, vel personam f, & propter hoc g ad nos h appellari i contigerit: tam is, qui opponit k, quàm qui defendit l, & generaliter omnes, quorum interest, & quos causa contingit m, per se n, vel per procuratores ad causam instructos, ad sedem Apostolicam, à die obiectionis iter o † arripiant infra mensem p.

¶ Si pars altera expectata per viginti dies post aduentum alterius non venerit, in negotio procedatur, Ioan. Andr.

¶ Sed si pars alia q † non venerit, per viginti dies r post aduentum s alterius expectata: in electionis t titulo, constitutio.

Not. ꝙ ille dr̄ impugnare actum, q opponit aliquid ꝯ formam actus uel ꝯ ꝑsonā, in cuius cōmodū dirigitur executio actus.

a ¶ Si quis.] vel si qua. 17. q. 4. si quis suadente. & de sent. excom. mulieres. saluo tñ eo, quod dr̄ ꝯ. eo. indemnitatib. §. porro. & §. seq. & ad hoc ꝯ. eod. generali. Ioan. And.

b ¶ Prouisionē.] factam, vel ex superioris officio, vel ex negligentia subditorū. ꝯ. eo tit. ne pro defectu. de concess. præb. c. ij. vel suo iure, quia forte ad eum pertinet prouisio, & prouidendo eligit & cōfirmat, ꝙ dic vt no. de elect. cū inter canonicos. & dixit hic Innoc. ꝙ hæc decre. locum hēt ante cōfirmationem: post vero nō, & hoc verum, nisi eligendo confirmaret: puta per prouisionem factam: vt hic.

[Gl. seq quærit, opi. ponit, & soluit distinguendo.]

c ¶ Factam.] quid de faciēda? Dixit Abbas hic, ꝙ idē, cum vtrobique eadem sit rō. Credo, ꝙ si ꝯ certam personam appellat: vera sit opinio prædicta: aliàs non: & hoc probatur ꝯ. eo. qui contra certam. nam quod ibi dicitur de decret. vt circa infra eo. eadem ratione intelligam & de ista.

[Glo. seq. ponit & exponit dictum Inno.

d ¶ Impugnat. dixit hic Innoc. ꝙ nullo se opponēte, is, ad quem pertinet confirmatio, poterat confirmare nulla citatione facta, & nullis edictis ꝓpositis. Idē in consecratore & ordinatore: quod in cōfirmatore verū erat ſm sua tpa, hodie secus ꝯ. eo. tit. c. vlt. Tamen nullo se opponente ipse habet inquirere de meritis eligentium & persona electi: supplet n. in causis electionum de facto. Quod dic vt not. : 8. dist. prius quam. & ꝯ. de ele. cum nobis olim. & de postul prælat. bonæ 1.

e ¶ Formam.] sup. eo. quia propter. quædam tamen ibi contenta, sunt de substantia: quædam vero non, vt ibi not. in glo. Dic vt inf. Ber. Ioan. And.

Opponēs ꝯ personas eligētium, an dr̄ ꝓprie opponere ꝯ formā, uel personam.

[Glo. seq. re itat. per q ponit antiquam opi Ber. & contrarium ipsius & Inno.

f ¶ Personam.] electi: idem si opponatur in personā eligētium, vtrumque. n. electionem reddit inualidā. ꝯ. eo. cum in cunctis, cum Vinton. cōgregato. & in pluribus alijs c. & ꝯ. de cōsue. cum dilectus. ſm Ber. olim tñ ipse idem dr̄ mutasse, & dixisse cum Inno. contrarium: maxime cum hic dicatur, Personam, in singulari. Nec est bona ratio secundum Innoce. dicere, Vitiū eligentium reddit electionem nullam: ergo eadē pœna tenetur: quia & vitium famæ reddit nullam electionem: & tamen non est eadem pæna quæ in persona, vt patet ꝯ. dico tamen secundum ipsum Innocen. ꝙ licet non sit idem, quantum ad huius constitutionis pœnam, tenetur tamen ire, & appellationem prosequi: & potest hæc obiectio melius dici contra formam, quàm contra personam.

g ¶ Propter hoc.] nota quia exprimi dēnt oīa & singula q opponuntur, & iuramentum interuenire, & nō expressa prose qui non poterit appellans. Quod dic vt ꝯ. eod. vt circa. & hæc vera cum in his casib. ex iudicium appellatur: secus si in iudicio, vt infra eodem titulo, constitutio.

[Glo. seq. reci. per q. ponit opi. & soluit.]

h ¶ Ad nos.] secus si alios, ſm Compostell. Abbas autem neutrum firmauit. Alij contra, scilicet Hostiē. satis credo per decre. ꝯ. eo. cupientes. & per hoc verbum, ꝙ hoc locū habeat solum in appellationibus interpositis ad Papam, cum a † iure exorbitet; & sic ad consequentiam trahi non debet. inf. de reg. iur. quæ a iu. re. cum suis concordant. probat cle. eo. tit causam. in princ.

† De his terminis uide glo. in c. personas ꝯ. de ap.

i ¶ Appellari.] ēt si non appellet: sed immediata subiectio cōfirmationes harū deducat ad Papam. In regularibus, & cathedralib. ecclesijs tene quod habes ꝯ. eo. cupientes.

† aliqua altera.

[Glo. seq. successiue format, & soluit duas quæstiones.]

K ¶ Opponit.] Sed nunquid illi, qui se opponunt, & non appellant, venire tenentur? Rñdeo, illi soli venire tenentur, qui appellant, vel quorum nomine appellatum est, vel qui appellationem ratam habuerūt expresse: alii autem, qui solum se opponunt, venire non tenentur: videntur. n suo iuri renuntiare, & electioni acquiescere. ff. quādo appel. sit. l. 1. §. solēt. ff. de appellatio. scio. vnde illorum absentia non obstante procedetur in negotio: tunc n. est appellandum, cum ordo decretū electionis interponat, vt in prædicto §. solent. victoria tamen eorum, qui appellauerunt, omnibus proderit. C. si vnus ex pluribus. l. 1. supra de appellationibus. tua. cum similib. Quid si ille, qui appellauit, dolose non prosequitur: 1 nunquid qui nō appellauit, potest negotium assumere, etiam inuito eo, qui ex fide non prosequitur? Videtur, quod sic. ff. de appella. l. ab executore §. alio condemnato. Ber. & Inno. & facit ad hoc vltimum infra eodem lib. de appel. concertationi.

1 Iudex? de hoc inquiret, & hoc inuēto, oīa retractabit, c. si ꝯ. de collu. Dom. Fō.

l ¶ Qui defendit.] scilicet, electus, postulatus, vel in cuius persona facta est prouisio. Ioan. And.

m ¶ Contingit.] sicut adhærentes. inf. eo. vt circa.

n ¶ Per se vel per ꝓcuratores.] in cathedralibus, & regularibus ecclesiis hoc restringitur per decret inf. eodem, cupientes, vt per se tantum ire teneantur, nisi ex iusta causa, vt ibi, & de personis instructis, dic vt ibi.

o ¶ Iter arripiant.] statuitur hic, & infra eo. cupientes. terminus ad iter arripiendum, sic sup de appel. ad hoc. & c. personas. & de re iudic. cum causa. & 2. q. 6. c. ei qui § appellatore.

p ¶ Infra mensem.] qui currit ab interpositione appellationis facta coram appellato, vel ipsius speciali procuratore ad causam, vel post notificationē alteri eorum debito modo factam. Quod dic vt in clem. eo. tit. causam. quæ determinat hic & alibi scripta, vt ibi nota. in glo. 1. & in glo. quid ergo.

q ¶ Pars alia.] opponens vel defendens. Ioan. And.

r ¶ Per viginti dies.] similis dilatio tēporis supra de consuetud. c. ult. supra de cri. fal. dura. supra de cler. excom. mini illud.

s ¶ Post aduentum.] æquior temporis cōputatio est illa, quam habes ꝯ. eo. cupientes. §. quod si per. sed nō est mirum, cum ibi pœna priuationis imponatur: hic autem pœna solius processus in absentia.

t ¶ Electionis.] postulationis, vel prouisionis.

a ¶ Cuius.

a ¶ Cuiusquam.] prædictorum.

[Glo.seq.rationem reddit, & declarat duplicem absentiam: Secundo tractat, an veniens facto, iã processu, qui fit post litem cõtestatam, petat libellum dari, vel cõtestationem fieri: & dicit, ꝙ nõ: Tractat demũ, quid si negeť procurator, & ponit tria dicta Innocentij, q̃ in fine declarat.]

b ¶ Absentia.] vbi.n. agiť de spirituali matrimonio contrahendo, absentia cõtumacis partis non obest, vt hic. & s̃. eo. dudũ. i. & idem in carnali etiam contracto. s̃. vt lite non contest. accedens 2. & c. qm̃. §. porrò. Et citata est hic pars interpretatiue. ad idem s̃. de appel. sępe. terminus. n. præfixus loco peremptoriæ citationis habetur, vt ibi. Ber. Et quod dicit, absentia, intelligas, quandocunq; contingente, siue ab initio: quia nõ venit, siue ex postfacto: quia venit, & cõtumaciter recessit. s̃. de iudi. c. 1. 11. q. 3. certum, & infra de eo, qui mit. in pos. eum qui. s̃. vt lite non conte. quoniã. §. porro. & s̃. ꝙ si forsan. Et vt dixit Inn. si ꝓcessum fuerit ad aliquod de illis, ad quod nõ proceditur lite non cõtestata, puta ad receptionem testium, vel hmõi: si postea veniat, & libellum petat, vel litis contestationem fieri: audiendus non est: 1 fecit. n. eius contumacia, ꝙ lis habeatur pro contestata. Item si procuratori postmodũ objiciatur, ꝙ nõ sit procurator: nõ est postea cogẽdus probare mandatum ratione prædicta. ff. de procur. Põponius. §. ratihabitionis. Alij dicũt & vr̃ securius ſm Inno. ꝙ licet de ijs, quæ egit ante aduẽtum partis, nõ sit cogendus probare mandatum: tñ iudex vlterius nõ admittet eum procuratorio nomine agentem, nisi mandatum probet: tũ ſm eum, cum hoc videať esse quadam æquitate non scripta: tum arg. prædictæ l. Põponius. Satis vr̃, ꝙ si in remotis partibus ageretur cã, nec de facili posset probari procuratio, quia forte amissa est, ꝙ tunc non probata procuratione procederet iudex vsq; ad finẽ causæ. Hæc oĩa vera dici possent ad partis petitionem: credo tñ, ne iudex laboret in vanum, ꝙ procuratorem compellere poterit exhibere mandatum vel cauere, si dubitatur. argu. sup. de procu. cap. 1. & de iudi. causam quæ, cum si.

c ¶ Sicut de iure.] de iure autem est vt distinguatur, an appellans sit præsens, 2 an appellatus, secundum formam decre. inf. de appel. cordi. secundum Inno.

d ¶ Hæc autem] scilicet, quæ dicta sunt superius. Nã hæc clausula oĩa superiora respicit, supra de rescri. olim § vlt. Host. Archid.

[Gl. seq. ponit quatuor æquiparationes.]

e ¶ Dignitatibus.] hic ęquiparanť hæc tria, dignitas, personatus, & canonia. Alibi æquiparanť dignitas, ꝑsonatus, & beneficium cum cura animarum. s̃. de fil. presby. nimis. Alibi personatus, & beneficium curam habens. supra eo. tit. dudum 2. Alibi personatus & ordo presbyteralis. supra ne cleri. vel mona. super specula. § quia vero. In dignitatibus tñ cathedraliũ vel regularium ecclesiarum, quarum confirmatio vel ex immediata subiectione, vel ex appellatione ad Papã spectat, tene quod habes inf. eo. cupientes.

[Gloss. seq. soluit contrarium]

f ¶ Plene.] nota, quia non sufficit semiplena ꝓbatio: ratio, quia perit ius alterius: & sic nõ obstat infra de procurat. ex insinuatione, cum simil. & dic plene & legitime, & modos probandi habes supra de restit. spol. cum ad sedem. in fi.

negotio, non obstante cuiusquam [a] absentia [b], sicut de iure [c] fuerit, procedatur. ¶ Hæc autem [d] in dignitatibus [e], personatibus, & canonijs obseruari volumus & mandamus.

Non probans quod in formam opponit, condemnatur parti alteri in expensis. Non probans quod obijcit in personam, est à beneficijs triennio suspensus, & perpetuo priuatus, si se interim ad illa miscuerit. Hæc pœna locum non habent si legitime pateat eum calumniosum non fuisse. Ioan. Andr.

¶ Adijcientes, ut qui plene [f] non probauerit, quod in formam opponit: ad expẽsas, quas propter hoc pars altera † se fecisse docuerit [g], condemnetur. ¶ Qui vero in probatione [h] defecerit [i] eius quod objicit in personam, à beneficijs [k] ecclesiasticis

[Gol. seq. ponit dictum, & soluit contrarium]

g ¶ Docuerit.] taxatione & iuramento præmissis: ꝙ dic, vt nota. s̃. quod metus causa, c. vlt. de huiusmodi expensis dic, vt no. de dolo. & contu. finem. & 2. q. 1. in primis. § gloriosus glo. 1. & ad de qđ habes ĩ. de appell. cũ appellationibus. Et bene dixi, taxatione, & iuramento: quia taxatio iuramẽtum sequi non potest. nec obstat ff. đ in lit. iur. l. videamus. §. iurare, qa loquitur de iuramento in litem, qđ est de affectione: vnde illud bene põt sequi taxatio: quia nulla fit verecundia iurãti: quia poterat ex affectu æstimare centum rem, quæ nõ valebat quinquaginta: pone exẽplum in libro tuo: sed hic loquimur de iuramento, qđ est de veritate: vnde si postquam iurauit se centum expẽdisse, de mãdato iudicis fieret taxatio, iniuria & verecundia esset iuranti.

h ¶ Qui vero in procuratione.] videtur dicendum plena, vt præmittitur supra prox. dicit Host. scilicet saltem semiplena: & in hoc iste §. diuersificatur a littera præced. Archidiaconus.

[Gl seq. primo soluit contrarium, secundo quærit, arg. pro & contra, soluit, & contrarijs respondet.]

i ¶ Defecerit.] hanc pœnam incurret nõ simpliciter appellans, sed qui probandi onus assumpserit: quia licitum est ab appellatione recedere. 2. quæst. 6. cap. ei qui. §. appellatore cessante. & §. si quis libellos. ff. de in ius vocand. l. quamuis & sic credendo euadet hanc 3 pœnam. Sed nunquid hoc casu appellans, qui non venit, saltem in expensis appellato condemnabitur legitime comparenti: videtur quòd sic. C de his, qui accus. non pos. qui crimen nec. n. in præiudicium alterius potuit mutare consilium. infra de regu. iur. mutare cum suis concordã. Econtra videtur, quia nõ interest appellati: iam. n. in absentia eius procedi potest, ac si præsens esset: & est sim. quod nota supra de dolo & contum. c. vlt & ad hoc facit ff. de arbi. l. si cũ. § si arbiter. verũ sed in aliquem. & ff. de pœn. l. sanctio legum. Solu. dic eum teneri ad expensas: nec obstat quod dicitur, quod non interest appellati: quia immo interest: quia multa potuisset per confessionẽ eius si præsens fuisset, habere. Nec obsta l. sanctio. quia condemnatio expensarum non imponitur sicut pœna: sed tanquam interesse appellati, secundum Compostellanum.

[Gloss seq. soluit duas quæstiones.]

i ¶ Defecerit.] intelligo secundum Compostellanũ, hanc pœnam locũ habere siue crimen aliquod obiectum fuerit siue defectus: cum generaliter loquatur. Et si plura quis obiecit, euitat 4 hanc pœnam: si vnum solum probat, quod ad cassationem sufficiat. supra de rescriptis, inter cetera. Item quia pœnã hanc patitur excipiens præter ius commune: de accusat. super his. Item prodita est in illorum odium, qui ordinationem impediunt: sed ex quo vnum probauit, patet quòd non fuit in fraudem.

k ¶ Beneficijs.] quæ in illa ecclesia obtinet, vt inf. eod. si compromissarius, in fi.

a ¶ Ad

---

1 Nota, quod primus act' in summarijs iudicijs q in plenarijs fieri non põt, nisi lite contestata, excludit dilatorias: vñ iuramẽto de calumnia in cã beneficiali præclusũ est dilatorijs.

Nota secundo, ꝙ cõtumax veniens dẽt cãm capere, vt eam inuenit.

Tertio not. ibi, non credo tñ exclusus ab exceptionib. põt nihilominus proponere exceptionem, quę reddit iudicium retro nullum. Do. & Phili. Font.

2 Vide Spec. tit. de ap. §. nunc breuiter. vers. sic. sed nũquid.

† al. aduersa.

3 Scilicet suspensionis a beneficijs, sed pœnam expensarũ non euadet in finelitis, si victus fuerit. vt hic notat Anto. Butrius.

4 Idem Inno. Host. Cõpostel. Archid. & alijs.

a ¶ Ad quæ.] beneficia.
b ¶ Tempus.] trium annorum.
c ¶ Temeritate.] secus autem si auctoritate superioris, vel si restitutus fuisset. C. de sen. pas. & re. l. 1. 2. q. 3. cap. si quem. §. accusatorum.

[Glo. seq. quærit, & remittit.]
d ¶ Priuatus.] nunquid ille ad quē collatio pertinet, statim possit illa conferre? Dic vt dicam ↓. eod. commissa.
e ¶ Spem.] nec em̄ sub spe veniæ debet quis peccare, vt ↑. de cle. excom. mi. illud. de consec. distinct. 4. quando quis.
f ¶ Manifestissimis.] 2. q. 8. sciant. C. de proba. sciant.
g ¶ Calumniæ.] nota in excipiendo, ac cusando, & denūciādo quē calumniari. de ac. super his. 2. q. 3. q. nō ꝓbauerit. & q. 8. qui crimen. & de calum. cum dilectus. Io. And.

triennio nouerit se suspensum: ad quæ [a] si infra illud tempus [b] propria temeritate [c] se ingesserit, eis ipso iure perpetuo, sit priuatus [d], nullam super hoc de misericordia spem [e], aut fiduciam habiturus: nisi manifestissimis [f] constiterit documentis, quòd ipsum à calumniæ [g] vitio causa probabilis & sufficiens [h] excusaret.

¶ Idem.

¶ Vota conditionalia & alternatiua, & incerta, in electionibus reprobantur, & habentur pro non habitis, & recidunt in pure consentientes. Ioan. And.

CAP. II.

In electionibus [i] & postulationibus, ac scrutinijs [k], ex quibus [l] ius oritur [m] eligendi [n], vota conditionalia, [o] alternatiua [p], vel † incerta [q] penitus reprobamus: Statuētes, vt huiusmodi votis pro non adiectis habitis, ex puris

[Gloss. seq. exemplificat, notat, & remittit.]
h ¶ Sufficiens.] defecerunt testes qui testificari ꝓmiserant 1: probaueram illum excōicatum, qui tñ̄ clāculo se prius absolui fecerat: ad hoc 2. q. 3. Paulū. de cleri. excō mi. proposuit. Et not. ꝙ in cā appellationis non indistincte condemnatur victus victori in expēsis. Quod dic vt dixi ↓. de reg. iur. ignorantia.

Nota ꝙ promittens testificari nō est suspectus: facit ca. dilectus. de capel. mona. Fon.

In electionibus.] Duo facit: quia primo tria reprobat: scd'a: ibi, Statuētes, declarat, & punit. Io. And.

CASVS. Vacāte aliqua ecclesia cathedrali vel regulari canonici vel monachi illius ecclesiæ cōuenerūt in vnum tractaturi de electione futuri plati, q̄ canonici vel monachi erāt xij. numero: quidā ex eis dederunt vota sua cōditionalia, alternatiua, & incerta: q̄a dixerunt, Eligo talem, si talis eum elegerit: & sic votū fuit cōditionale. Vel dixerunt, Ego eligo talē, vel talem: & sic votum fuit alternatiuū. Vel dixerūt, Ego eligo illum quē talis eliget: & sic votum fuit incertum: vtrum valeat ista electio? & vtrū ista vota cōputentur ad augendum numerum? Rñdet Romanus Pōtifex, quod ista vota conditionalia, alterna. & incerta nō augēt numerū, & sūt nulla ipso iure, ita ꝙ tota potestas eligendi remansit apud alios, qui pure elegerūt.

[Glossa sequens summat.]
i ¶ In electionibus.] vota conditionalia, alternatiua & incerta in electionibus reprobantur, & habenē pro non habitis, & recidunt in pure consentientes.

[Glo. seq. ponit tres significationes scrutinij.]
k ¶ Scrutinijs.] scrutinium multis modis dicit: scilicet catechismi, de ma. & obed. his q. & de capel. mona. dilectus. & de illis loquuntur canones de consec. dist. 4. ante baptismum, & ca. seq. Itē dicitur illorum, qui ad ordines vel dignitates promouētur, examinatio. ↑. de scruti. cap. vno. Item dicitur inquisitio volūtatum, quæ fit secreto in electionibus faciēdis, supra. eod. quia propter. & sic sumitur hic.

ADDITIO. Hostien. ponit hic xiij. modos, quibus dicitur scrutinium. Ioan. And.

l ¶ Ex quibus.] s. scrutinijs: & intellige publicatis. supra eod. publicato.

ADDITIO. Quia aliter non oritur ius eligendi. Ioan. And.

m ¶ Ius oritur.] saluo eo, quod habes. ↓. eo. perpetuæ.

ADDITIO. Ius oritur, idest, legitime factis: quasi dicat, si crimina aliàs essent malefacta, non reciderent in alios ius eligendi. Inno.

n ¶ Eligendi.] vel postulandi. ↑. eo. tit. scriptum.

o ¶ Conditionalia.] idest, sub conditione ꝓlata hoc modo. Cōsentio in A. & si uoluerit, cōsentio in B. vel cōsentio in A, si noluit iura: vel, si habuit maiorē partē capituli: vel si decan' in eū cōsēserit.

p ¶ Alternatiua.] eligo A, vel B. Cardinales tñ̄ interdū sub his formis cōditionalib. & alternatiuis eligūt, & ꝑ has formas veniūt ad duas partes, vt dicūt moderni: & sit ī eis spāle sicut & reliqua. ↓. eo. licet. & ↓. c. proxi.

[Glo. seq primo ponit exēplū, & huius iuris cām, & ius antiquum: Secūdo notat inducēs quattuor similia. Tertio quærit & soluit: Infert ex solutione, & cōtrarium tenet.]

† al. ita: & incerta.

q ¶ Incerta.] eligo illū, quem Archidiaconus eliget. Omnia talia vota non valent, quia certū consensum non exprimunt: & ideo merito reprobantur, licet olim admitterent, vt colligit, & not. 61. dist. studij. & 85. dist. Archidiaconū. sed ex illis ca. illud non colligitur. & ēt sic posset intelligi. ↑ eo. tit. cum terra. Nota ergo, ꝙ hi sunt legitimi actus qui conditionem nō recipiunt. ff. de reg. iur. actus legitimi. & ↓. de reg. iur. actus. vbi de hoc. Certa enim debet esse persona eligenda, sicut iudex, arbiter, tutor, & procurator. ↑. de rescrip. ad hæc. ↑. de arbi. innotuit. ff. de testa tu. l. tutor. incertus. ff. de ꝓcu. l. 2. De procuratore tñ̄ dic, vt ↓. de procu. c. 1. Sed nunquid quod hic dr̄ de postulatione & electione habeat locū in collatione seu prouisione? Dic ꝙ sic, fm̄ Compost. & propter eandem rōnem, nisi sit talis conditio, quæ insit de sui natura, puta, conferro tibi talē ecclesiam vel præbendam, si vacat, vel si capax est: talia enim non faciunt actum conditionalem: Vt si dicat: Do Titium tutorē si satisdederit: vel Titio lego x. si hæreditatem adeat hæres. ff. de tut l. muto. §. 1. de prębē. significatum. Vnde & Papa & eius executores quotidie conferunt præbendas cum cōditione, Si vacat. Sed in hoc, quod dicit Cōpost. ꝙ valet electio facta, si vacat: ↄ̄rium posset dici, cum tempus eligēdi non currat ignoranti, de concel. præben. quia diuersitatem. nō ergo debet eligere prius, q̄ sciat vacare. Nec obstat quod dicitur de tutore dato, si satisdederit, & legato relicto, si adierit: q̄a illæ sūt de futuro, & insūt aliàs, quare non eadem rōne valeret; consentio in illum, in quem maior & sanior pars, &c. cum hoc etiā videatur inesse ↑. eo. quia propter. Nam & video, ꝙ conditio q̄ inest si exprimatur, facit legatū conditionale. ff. de leg. 1. l. si ita legatum sit. §. 1. & de hoc vide quod dixi ↓ de spon. c. in vno. vlt. glo. Ioan. And.

Beneficij collatio cōditionalis, seu alterna tiua, vel incerta, an valeat.

ADDITIO. Cōditio ergo, quæ de sui natura inest, non facit contractum conditionalem vt not. 8. quęst. 3. in summa. & not. de elect. significasti. in 3 glo. & de seruis non ordi. eo libentius. in glo. 2. & de resti. spol. olim 1 in glo. 2. Cōtrarium not. hic in ista glo. Solu. si apponitur & exprimatur, nihilominus facit cōtractū conditionalē: Sed si non exprimatur, sed reliquit dispositioni iuris sic disponētis, & petitur sic fieri, nō censetur conditionalis, dato ꝙ ius sub cōditione disponat. Ad hoc quod not. de spon. c. vno in glo. fin. ↓. eod. lib. Hiero. Clarius Brixien.

[Glo. seq. reci. per obiectionem.]

a ¶ Residête.] quia si ex xij. canonicis, iiij. sic eligât, potestas eligendi sic remanet apud reliquos viij. ac si ipsi iiij. de capitulo nô essent: ita q valebit electio facta ab illis viij. vel maiori parte ipsorum. Et not. q licet pœna decre. cum in cûctis. non habeat locum nisi electione secuta, vt j. eo. tit. ppetuo. ista tamen etiã ante electionem locû habet. cû dicat, Scrutinijs: Vnde etiam si nô sit ad electionê processum: dummodo in scrutiniû fuerit votum tale depositû, icurrit deponês hãc pœnam ex ipso consensu, cum non dicat voce illorû qui elegerint, sed voce illorum qui consenserint.

† Deponês vota hic expssa, nô priuatur potestate eligêdi, sed vox sua nô côputaf. Dom. Pon.

consensibus celebretur electio: voce illorum, qui non pure consenserint, ea vice † in alios residente a.

a ¶ Residente] aliàs recidente. [Ioan. And.

¶ Gregorius decimus in generali concilio Lugduneñ.

V Bi periculum.] Diuiditur in vi. partes. Secûda: ibi, Hoc sacro. Tertia: ibi, Porro. Quarta: ibi, Præterea. Quinta: ibi, Ceterum. Sexta: ibi, Quia vero. ADDITIO. Et 7 partes possunt subdiui sm Ioan. Mon. quia primo tractat de Cardinalibus intrantib' conclaue: secundo, de non ingredientibus vel exeûtibus: ibi, Sane. Hæc aût prima iterum potest subdiuidi: quia primo tractat de exceptione absentium, & de ipsis ingredientibus conclaue, & de seruitoribus eorû. Secunda: ibi, In eodem, dat modum habitandi in conclaui. Et hæc facit quinque: quia primo prohibet velamina. Secundo in §. Nulli. prohibet accessum, missionê nuntij vel scripturæ: & 9 faciêtes excôicat. Tertio in §. Conclaui. dat modum habêdi cibû & potû in côclaui. Quarto: ibi, Prouisionis, prohibet pendête prouisionis negotio aliquid p Cardinales de Camera recipi: & punit 9 facientes: ibi, Idê, prohibet Cardinales alteri negotio intendere, duos casus excipiens. Boari. in diuisione côcordat, & aliud hic nô glossat. Frãch' diuidit in vij partes: & primam protendit vsq; ad §. Verum si quod absit. secûdam vsque ad §. Sane. tertiã vsque ad §. Porro. In alijs concordat. Clericus Pisanus facit viij. partes: in secunda concordat: tertiã facit: ibi, In côclaui. quartam: ibi, Prouisionis. quintã: ibi, Idem. sextam: ibi, Sane. septimam: ibi, Præterea. octauam: ibi, Ceterum. vsque ad finem. Ioan. And.

¶ Istud ca. legit vnico côtextu vsque ad finê. Et in principio huius ca. primo ponit cã constitutionis: & iuris veteris conseruatio: protestando, q nô intendit reuocare ca. licet de vitanda discordia. eo. tit. in ant. vbi dr, q si Cardinales in electione Romani Pôtificis sint in discordia, & duæ partes Cardinaliû conueniât in aliquê: ille est habendus pro Romano Pôtifice, nô obstante 9dictione tertiæ partis: sed si tertia pars Cardinaliû opponat exceptionê, nô est admittêda. Postea in secunda parte statuit, quo modo & in quo loco debeat celebrari electio Romani Pontificis, siue in Romana ciuitate siue in alia: vnde in ciuitate, in qua morit Romanus Pôtifex, dêt à Cardinalib. electio fieri: & si sint absentes, sunt vocâdi & expectâdi p decê dies, & quê modû debeât seruare. Postea in tertia parte prouidet vbi sit facienda electio, qñ Papa moritur nô in ciuitate vbi est curia Romana, sed moritur ex curiã: quia forte proficiscebatur ad aliquã peregrinationem cum suis familiaribus, & mortuus est. De forma nihil dixit. quia eadê forma semp est seruãda. In quarta parte Romanus Pontifex siue conciliû generale (quia ista côstitutio fuit facta in côcilio generali) côsiderans q Cardinales possent recedere à forma isti' constitutionis diabolo suggerente, & sic possent retardare electionem pp suam discordiam, deputauit executores dños têporales loci, in quo erit celebrãda electio. Qui dñi tpales poterunt ipsos Cardinales includere sine metu excôicationis, & eis alimenta denegare secundû formam contentam in hoc capitulo: q a Cardinales debebunt esse côtenti vno ferculo in die: & si infra quinque dies non possint concordari, dabitur eis panis & aqua. In quinta parte inhibet Cardinalibus, ne pactionibus & iuramentis se astringât ad aliquem eligendum: sed in arbitrio cuiuslibet remaneat sm suam conscientiam. In sexta & finali parte monet & hortat Christi fideles, vt audita morte Romani Pôtificis, ipsi continue orêt p Romana ecclesia: & q plati hortentur subditos suos ad orandum pro Romano Pontifice. Hoc habet istud capitulum vsque ad finê. Et ista diuisio sit loco positionis casus. Textus, Dispendijs, id est, damnis & incômodis. Absentes expectare: Hic est vnum speciale in electione Romani Pontificis: videlicet q præsentes non tenentur expectare absentes, nisi per decem dies: nec tenent illos expectare: licet secus sit in alijs electionibus aliorû prælatorum à Romano Pontifice. Nam in ceteris electionibus vocandi sunt absentes. cap. quia propter. ca. sicut eod. titu. in ant. Ex tunc, id est, elapsis decem diebus. Seruientibus, id est famulis: & quilibet Cardinalium non po est secum ducere ad palatium, in quo facienda est electio, nisi vnum seruitorem: tamen datur sibi Cardinali electio an velit, q sit clericus vel laic'. Et istud verum, nisi Cardinalis esset detêtus tam graui infirmitate, quòd vnus seruitor non sufficeret: tûc enim pmitteretur sibi habere duos famulos. Vnum conclaue. id est, vnam cameram. Velamine. dicit glo. id est cortinis. Secretam cameram pro depositione superflui ponderis naturæ. Côclaui prædicto. & dicit q debet claudi, ita q nullus intret. Sed quomodo ministrabunt eis necessaria? Hic puidet, vt dimittatur aliqua parua fenestra, per quam ministrabuntur victualia necessaria: quæ fenestra debet esse ita arcta, quòd per eam nullus possit intrare & exire. Prouisione. id est, electione. Intra tres dies. & sic durantibus tribus diebus possunt eis ministrari tria fercula: sed post tres dies solum eis ministrabitur vnû ferculû. Quid, si vnus velit vnum ferculum, alius aliud: puta vnus vult carnes bouinas. alius capones, alius pdices? Dicunt Doctores, quòd est ministrandum vnum solum ferculum omnibus: & non sunt eis ministranda diuersa fercula: quia aliàs posset fieri fraus: Nã ipsi sibi ipsis ministrarent diuersa fercula. Intromittant. durante electione non debêt se de alijs rebus intromittere, nisi grande periculû immineret, vt dicit hæc littera. Suffragio. id est voce. Ciuitas. Si ciues videât, quòd eorum dominus non vult exequi istam constitutionê, ipsi hoc debent facere: aliàs enim ipsi ciues punirentur, quia excommunicarentur, & eorum ciuitas poneretur sub interdicto ecclesiastico. Nã ex quo culpa est grauis & magna, etiã debet esse magna pænitêtia. Vbi primum id est, quàm primum. A clero & populo. vnde exequiæ Papæ non debent fieri expensis solius cleri, sed populus debet contribuere. Nota ex isto cap. notabilia principaliora. Primo nota ex principio capituli, q vbi est maius periculû, ibi cautius est agêdum concor. Authen. apud eloquentissimum, de fide instrum. C. vbi dicitur, quòd in causa criminali iudex debet examinare testes, licet in causa ciuili possit vices suas alijs committere: quia in causa criminali maius periculum vertitur, quàm in ciuili. Nota locû, in quo debet celebrari electio Papæ quando moritur in ciuitate: & ponitur forma electionis, quam debêt obseruare Cardinales. Nota, q si Papa dimissa curia iciuitate, se trãstulit ad alium locû, & in itinere mortuus est, tunc electio est celebranda in ciuitate illius loci: Sed si ibat ad peregrinationê, tunc electio est facienda

¶ *Ponitur causa constitutionis, & iuris veteris conseruatio. Ioannes Andreæ.*

CAP. III.

VBI † PERICVLUM

† vide côcilium Lateraneñ. sub Alexan. iij c. 1. & Clemen. ne Romani. tit. de electio. ne.

eligenda ubi dimisit curiam. Unde istud cap. limitatur secundum cle. ne Romani. eo tit. Sed quid, si moritur in mari? non est in territorio seu dominio alicuius: quia quando dominia de iure gentium fuerũt distincta, mare remansit commune & indiuisum, secundum quòd erat de iure naturali. Dicunt Doctores, ꝙ licet mare nõ sit ĩ territorio alicuius domini, tamen partes maris consueuerũt distingui per ciuitates proximas, & censẽtur pars ciuitatis. l. insulæ. ff. de iudi. Et ideo si Papa moriatur in mari, tunc electio fiet in ciuitate distinguẽte illam partẽ maris. Si autẽ illa pars maris non cõsueuit stringi, fiet electio in proximiori ciuitate. Nota illud, ad qđ allegat istud capitulũ, ꝙ in famibus non patent portæ dignitatũ. Nota, quòd parũ esset iura esse condita, nisi essẽt magistratus qui iura tuerentur. Et ad hoc quotidie alleg. illud c. Helias Regnier.

[Glossa prima simul diuidit, & summat.]

lum [a] maius intenditur, ibi proculdubio est plenius [b] consulendum. [c] Quàm grauibus autem sit onusta dispendijs, quot & quantis sit plena periculis Ecclesiæ Romanæ prolixa vacatio, exacti [d] cõsideratio temporis edocet, & considerata pruden ter illius temporis discrimina manifestant. [e] Hinc nos euidens euocat ratio, [f] vt dum reformandis etiam minoribus [g] nostra solerter [h] vacat intentio, ea, quæ periculosiora [i] sunt, nequaquam absque remedio reformationis accommode [k] relinquamus. Ideoque omnia, quæ pro vitãda discordia in electione Romani Pontificis, à nostris sunt prædecessorib. [l] & præcipue à felicis recordationis Alexandro [m] † Papa tertio, salubriter instituta: omnino immota in sua firmitate [n] manere censentes: nihil enim detrahere illis intendimus, sed quod experientia [o] deesse probauit, præsenti constitutione supplere.

Ponitur quomodo debeat fieri Romani Pontificis electio, quando moritur in ciuitate, in qua cum sua curia residebat.

¶ Hoc sacro concilio [p] approbante statuimus, ut si eundem Pontificem in ciuitate, [q] in qua cum

† In concil. Lateran. c. 1. & refert in c. licet de vitanda extra de electio.

a ¶ Vbi periculũ.] in prima parte, quæ durat vsq; ad ver. Hoc sacro. ponitur cã constitutionis, & iuris ueteris conseruatio. In secunda ponit, quomodo habeat fieri Romani Pontificis electio, qñ morit in ciuitate, in qua cum sua curia residebat. In tertia, quę incipit: ibi, Porro, ponitur, quid iuris qñ moritur extra ciuitatẽ, in qua erat curia. In quarta, q̃ incipit: ibi, Præterea. dat executores huic iuri cum pœnis. In quinta, quæ incipit: ibi, Ceterũ, obtestatur Cardinales, ut in electione Romani Pontificis deponãt omnem priuatũ affectum: & cassat omnia pacta, obligationes, & iuramẽta, quæ data vel facta essent de aliquo eligendo. In Sexta, q̃ incipit: ibi, Quia uero, monet omnes fideles, ut statim audita sũm̃i Põtificis morte eius celebrẽt exequias: & quotidie orẽt ꝓ vigili, concordi, & utili ꝓuisione Romanæ ecclæ. Prælati aũt in suis pdicationib. ipsos subditos adhorrẽtur: & eis frequentiã orationũ, & obseruantiam ieiuniorum indicant, hoc dicit in summa.

[1] Hæc glossula ex annotatione marginali huc irrepsit. & qñ liceat arguere a rõne legis, uide Nicolaũ Eueradũ loco a rõne legis, ad ipsam legem.

b ¶ Plenius.] aliàs, penitus.
c ¶ Consulendũ.] 42. dist. quiescamus. 7. q. 2. c. ult. ff. de carbo. edic. l. 1. §. sed & si quis.
d ¶ Exacti.] idest, retroacti uel trãsacti: sic prouidetur ex præteritis circa futura. de hoc vide 45. distin. multis. 34. q. 2. cum per bellicam, supra de præsump. scribam. & facit de procu. c. 1. de ser. non ordi. c. 1.
e ¶ Manifestant.] ad idẽ. ĩ eo. fundamenta. Io. And.
f ¶ Hinc nos euidẽs euocat rõ.] Nota, rõnẽ legis attendendã non minus, quàm ipsam legem. C. quæ sit lon. consue. l. 1 ff. de iure pa. adigere. §. quãuis. Et nota, ꝙ ubicũque habet locum ratio, & lex. ff. de interd. l. 1. cum simil.
g ¶ Minorib.] scilicet, inferiorũ ecclesiarũ uacationib. 50. dist. postquam. de electio. ne pro defectu. & ca. seq. & ĩ. per totum. & 21. q. 5. c. 1.

h ¶ Solerter.] aliàs solerter, aliàs feliciter.
i ¶ Periculosiora.] sicut est Romanæ ecclesiæ uacatio: & est simi. ĩ. de immu. eccl. quoniam.
K ¶ Accommode.] id est multum commode.
l ¶ Prędecessoribus.] 23. dist. c. 1. 79. dist. per totum.
m ¶ Alexãdro.] s. eod. licet de vitãda. Ioan. And.
n ¶ In sua firmitate. bene dicit, vt patet. 25. q. 2. si ea. & c. ꝙ uerò. & c. ecclesiasticæ. cum sim. Archidiaconus.
o ¶ Experiẽtia.] sic supra eo. lib. de resc. statutum. & inf. eo. tit. quàm sit
ADDITIO. Sic in auth. hæc consti. in no. cõsti. &c. col. 8. & infra eo. quàm sit. 1. respon. Archidiaconus.
p ¶ Cõcilio.] generali. s. & edicto Lugdun. Sumit tamẽ ista ɔstitutio potius uigorem ex renouatione Cælestini quinti: & hac approbatione & cõseruatione Bonifacij, quàm ex prima equa constitutione Gregorij, ex eo qa reuocata fuerat per dominum Hadrianum, [2] & per dominum Ioannẽ xxj. Papam: Et pro reuocata habebatur: nec olim inter Gregorianas legebatur. Et certe cum constitutio ista tam vtilis, approbatione tanti concilij fuerit edita, nõ æquum fuit, quòd absque requisitione cõcilij reuocata fuerit. supra de regulis iuris, capitulo primo de plenitudine tamen potestatis id facere potuerat: cum sit Papa super [3] omnia concilia. supra, significasti.

[2] Qui fuit de Flisco, & nepos Innocẽtij quarti: uixitq; minus xl. diebus.

ADDITIO. Iste prius uocatus fuit Petrus Hispanus, & fuerat Tusculanus Cardinalis, de hoc commendatur, quòd se pauperibus & diuitibus communem exhibuit. Ad reuocandam autem constitutionem mouit eum, quia mortuo Gregorio huius decr. auctore, seruata ista cõstitutione, surrogatus fuit Innocentius quintus, qui fuit Burgundus, frater prędicatorum, & doctor sacræ paginæ, & vixit quinque mẽsibus & duobus diebus post eum. In creatione Hadriani etiam seruata fuit hæc constitutio qui parum uixit, ut prædixi: quo mortuo, in electione etiam ipsius Ioannis seruatus fuit effectus constitutionis: qa uero etiam quamplures Cardinales tũc decesserunt: ęstimatum fuit, quòd illarum mortium causa fuerit refectio illius constitutionis: ideo per eum reuocata fuit vel suspensa, quo ad omnẽ ipsius effectum. Ioan. Andreæ.

[3] Vide Turrecrematã in sũma de eccl'a, lib. 3. c. 24. in fi. & c. 44 ubi late ꝓbat hoc dictũ, glo. sæ.

ADDITIO. Alia Ioann. Mona. dicit, quòd fuerat suspensa: & quia suspensio non fuerat in scriptis redacta: Ioann. illam suspendit quo ad omnem ipsius effectum. & ideo Gul. noluit hanc decret. aliter glossare: sed prosequebatur hic xij. specialia in electione Papali, & circa illa seruabat aliquas quæstiones, quas vide in decret. licet, eodem tit. Gar. autem nil glossauit, nisi excusationem prætermissionis glossandi, Ioan And.
q ¶ Ciuitate.] ciuitas murorum ambitu terminatur. ĩ. de sent. excom. si ciuitas. Ioan. And.

[Glo.seq.In prin.reci.per obiectionē,quam soluit: & in incipienti quæstionē remittit. secundo quærit. arg.pro & soluit,tertio quærit,& soluit.]

a ¶ Decem diebus.] nota ꝙ cōstitutio ista nō iubet eos citari,sed tantum expectari: & sic est speciale in

c ¶ Habitabat.] sim. ff. de iudic.§ locus.ff.de arbi.§ cum dies.§.si arbiter.

d ¶ Necessitas.] vt forte quia podagras patitur, ita quòd necesse habet per seruiētes sustineri & portari, vel alia similis causa.

sua curia residebat , diem claudere contingat extremum : Cardinales, qui fuerint in ciuitate ipsa præsentes , absentes expectare decem diebus [a] tantummodo teneantur: quibus elapsis , siue absentes uenerint, siue non, ex tunc omnes [b] conueniant in Palatio , in quo idem Pontifex habitabat : [c] contenti singuli, singulis tantummodo seruientibus clericis, uel laicis , prout duxerint eligendum.Illis tamen , quibus patens necessitas [d] id suggerit indulgeri , duos habere permittimus , eisdem † electionis arbitrio [e] reseruato. ¶ In eodem autem Palatio vnum conclaue [f] nullo intermedio pariete, seu alio velamine, [g] omnes inhabitent in communi : quod (reseruato libero ad secretam cameram aditu [h]) ita claudatur vndique, ut nullus illud † intrare ualeat uel exire. ¶ Nulli ad eosdem Cardinales aditus pateat, uel facultas secrete [i] loquendi cum eis: nec ipsi aliquos ad se uenientes admittant, nisi eos , qui de uoluntate omnium Cardinalium ibi præsentium , pro his tantum , quæ ad electionis instantis negotium pertinent, vocarentur [k]. ¶ Nulli etiam fas sit, ipsis Cardinalibus, uel eorum alicui, nuncium mittere, vel scripturam . Qui vero contra fecerit scripturam mittendo,uel nuncium , aut cum aliquo ipsorum secrete loquendo: ipso facto sententiam excommunicationis incurrat. [l] ¶ In conclaui tamen prædicto aliqua fenestra [m] cōpetēs dimittatur , per quam eisdem Cardinalibus ad victum commode necessaria ministrentur : sed per eam nulli ad ipsos patere possit ingressus.

¶ Verum si (quod absit) infra tres dies, postquam (vt prædicitur) conclaue præfatum ijdem Cardinales intrauerint , non fuerit ipsi Ecclesiæ de Pastore prouisum:per spatium quinque dierum immediate sequentium , singulis diebus tam in prandio , quàm in cœna , vno solo ferculo sint contenti : quibus [n] (prouisione non facta) decursis: ex tunc tantummodo panis , vinum & aqua † ministrentur eisdem , donec eadem prouisio subsequatur.

¶ Prouisionis quoque huiusmodi pendente negotio, dicti Cardinales nihil de camera [o] Papę recipiant, nec de alijs eidem ecclesiæ tempore vacationis obuenientibus vndecunque : sed ea omnia ipsa uacatione durante, sub eius , cuius fidei & diligentiæ camera eadem est commissa , [p] custodia

electione sūmi Pōtificis,cū in alijs absētes de ꝓuincia sint vocādi.s̄. eo. coram. vel saltē secundum ꝙ est cōsuetudo , ut ibi no.& 7.q.1.fact[a]. & si cōsuetudo eēt, nō vocarentur. j̄.de præben. cū in ecclesijs.Si autem quæratur q̄ sit prouincia Romana:dic vt s̄. d offi.vica.sua.Sed pone, Cardinales q̄dā sunt absentes & ita remoti,ꝙ nullo modo possent venire infra decē dies ad locū,ubi debet electio celebrari, nunqd poterunt pręsentes statim ad electionē ꝓcedere: uel ante lapsū horū decē dierū ? & vr̄ ꝙ sic. ff. ad Velleia. l.aliqn.§.si. maxime ꝑꝑ periculū moræ,ut s̄.Sed cū hic simpl'r dicat̄ , ꝙ expectari dēnt ꝑ decem dies,simpliciter intelligendū est, sm 1 Guli.ff.de alea.l.1. §.qđ vero. & s̄. de priui.qa circ. posset enim absētes uti felici diplomate. ff.de verb.obli. continu[9]. §.cū ita, circa finē. vnde ante dicēdum ꝓcedere nō debent. & forte audiētes de infirmitate Papæ, vl' alia cā uenire cæperāt ante mortem:ita ꝙ infra decem dies à morte erūt in loco:& beneficiū iuris nemini est auferendū.28. dist. de his.j̄. de reg. iur. indultū. & facit optime inf. eod.commissa. 1.respon. cū suis cōcor. Sed pone:aliq̄s Cardinalis non debito tempore expectatus vult agere de contēptu:quæritur vtrum possit ? Dic quòd si electio facta fuit ab omnib.reliquis, vel à duabus partib. eo nō cōputato , nulla obstat exceptio,& sic nec actio.s̄.eod.licet.& ff. de superfi.l.1.§.ult.in fin.§.

b Omnes.] præsentes: et si essent pauciores quàm tertia pars per hanc constitutionem.

e ¶ Arbitrio.] ut possit habere, vel vult clericos vl' vult laicos:uel alterū clericum , vel alterum laicum.

f Cōclaue.] ad idē 12.q.1. cap 1. j̄.de sta. reg.c.1.& ff.de dam. infec.l. qui cōclaue. ADDITIO. Et solet dici conclaue, qund pluribus clauibus clauditur:uel ad quod per plures claues itur.Ioannes Andr.

g ¶ Velamine.] ut puta sestorijs uel cortinis.

h ¶ Aditu.] 18.q.2. diffinimus.

i ¶ Secrete. 81. dist. clericus. 28. q. 2. in decima.

K ¶ Vocarent̄.] puta aduocati, uel iuri speriti, uel religiosi viri, vel tabelliones.

l ¶ Incurrat.] nota canonem latæ sentētiæ , alium habes j̄. eo.cap.§ ꝙ si. Alios hmōi iuris noui notaui j̄.de senten.excom. eos. 2 Et cum nō reseruauerit sibi absolutionem: dicamus ꝙ ordinarius absoluere poterit,ut dicam j̄. eod. sciant cuncti.

m ¶ Fenestra competens.] ita ꝙ nullus intrare per eam possit , uel exire, ut s̄ & infra. ADDITIO. Erit cū rota ad modum monialium, secundum Fran. Vercel. vel cū barris ferreis circundata , secundum eū. Ioan.And.

n ¶ Quibus.] scilicet, quinque dieb.

o ¶ Camera.] sic & in clericis collegiatarum cathedraliū, vel regularium ecclesiarum.inf.eo.qa sæpe.& fuit hoc statutum,quia forte ꝓpter hęc habenda essent in prouidendo tardiores.Ioan.And.

p ¶ Cōmissa.] per Papam, cuius morte non expirat officium camerarij, ut in clem. eo. tit.ne Romani §. eo tamen.

† In antiqs codicibus legit̄ eiusdem.

1 Idē Ph. ex quo no.ipseꝙ pēdente dilatiōe nihil nouandū ē, & si certū sit partē nihil agere posse.Fon.

† In antiqs exemplarib.legit̄,illuc.

2 Et sunt 32.52. in ductos ꝑ cle.ibi, collegi.đ sent. ex cō.c.1.in gl.ē sciēdū. Ioan. And.

† Præter Philippū Franchū hic, uide glosā in Clem.i.đ hær.,uerbo, tormentis.

a ¶ Re-

maneant: per eum dispositioni futuri Pontificis reseruanda a. ¶ Qui autem aliquid receperint, teneantur extunc à receptione quorumlibet reddituum ad eos † spectantium abstinere, donec de receptis taliter plenariam satisfactionem impendant. ¶ Ijdem quoque Cardinales accelerãdæ prouisioni sic vacent attentius, quòd se nequaquam de alio negotio intromittant b, nisi forsan necessitas adeo vrgens incideret, quòd eos oporteret de terra ipsius ecclesiæ defendenda, vel eius parte aliqua prouidere: vel nisi aliquod tam grande, & tam euidens periculum immineret, quod omnibus & singulis c Cardinalibus præsentibus cõcorditer videretur illi celeriter d occurendũ. ¶ Sane si aliquis ex prædictis Cardinalibus conclade prædictum (vt supra exprimitur) non intrauerit: aut intrans absque manifesta causa infirmitatis e exierit, ipso minime requisito, nec in eiusdem electionis negotio vlterius admittendo, per alios ad † eligendum summum Pontificẽ libere procedatur. ¶ Si vero infirmitate superueniente, idem conclaue ex eis aliquem exire f contingat: ipsa etiam infirmitate durante, poterit eius suffragio g nõ requisito [ad † electionem] procedi: sed si ad alios, post sanitatem h sibi redditã seu ante, redire voluerit: vel etiá si alij absentes, quos per decem dies dicimus expectandos, superuenerint: re integra, videlicet i ante quàm eidem ecclesiæ sit de Pastore prouisum, in eodem negotio in illo statu, in quo ipsum inuenerint k, admittantur: præmissa tã de clausura, quàm de seruientibus, cibo, ac potu l, & reliquis, cum alijs seruaturi.

¶ *Quid iuris, quando moritur Romanus Pontifex extra ciuitatem, in qua erat curia.*

¶ Porro si quando Romanum Pontificem extra ciuitatem prædictam, in qua erat cum sua curia m residens, cõtigerit ab hac luce migrare: teneantur Cardinales in ciuitate, in cuius territorio n seu districtu idẽ Pontifex obijt, conuenire: nisi sit forsitan interdicta o, vel contra ecclesiã Romanam in aperta rebellione persistat: quo casu, in alia viciniori cõueniant, quæ similiter nec interdicto subiaceat, nec sit (vt prædicitur) apte rebellis. ¶ In hac etiam ci-

a ¶ Reseruanda.] sic j.eod. quia sæpe. & de offi. ordi. præsenti.

b ¶ Intromittant.] simile j. de hæret. accusatus. §. sane. & §. seq. An collegium Cardinalium sede vacante Papali potestate vti possit, dicam j. de schisma. c. 1. ad fin. & est expeditum hodie quòd nõ: nisi quantum hic cõceditur: vel nisi circa substitutionem camerarij vel pænitentiariorum deficiẽtium: quod dic vt in Clemẽ. eo. tit. ne Romani. vbi etiã determinat hãc constitutionem, vel eius partem, tunc per collegiũ alterari nõ posse. Ioan. And.

c ¶ Singulis.] licet alias dicere cõsueuerimus, quod fit à maiori parte dici factũ fuisse cõcorditer. 56. di. Apostolica. in gl. 1. & de elec. cum inter canonicos. & ff. ad muni. quod maior. nisi minor pars iustam causam cõtradictionis ostendat. de his quæ fiunt à ma. par. ca. c. 1. tamen per hanc litterã quę hoc hic exprimit, dico 1 omnes debere esse concordes.

d ¶ Celeriter.] scilicet, suspenso electionis negotio. Et not. quod desideratur celeritas. de hoc dixi j. eod. ca. vlt. Io. And.

e ¶ Infirmitatis.] alia ergo necessitas non excusat.

f ¶ Exire.] si autem oẽs exierint simul vel succesiue: dic, vt in Clemen. eod. tit. ne Romani. §. porro.

g ¶ Suffragio.] idest, consensu. sic sumitur. ff. de legi. de quibus, in fi. ff. quod cuiusque vniuer. item eorum. §. 1. ad hęc. ff. de decu. spurij. § minores j. eod. ex eo. aliquando sumitur pro auxilio, cõcilio, vel seruitio. 12 q. 2. quicunque suffragio. C. de suffragijs. l. 1. Archid.

[Glossa sequens quærit: ponit dictum Hostien. & soluit.]

h ¶ Sanitatem.] quid si Cardinalis propter infirmitatem nolens inclusus stare, renuntiet voci suæ: nunquid valeat renunciatio: & nunquid rediens admittetur? Hostien. cui hoc de facto contigit, plene notauit hanc quæstionem s. de renun. nisi cum pridem. §. propter malitiam. dicens finaliter quod pænitens & rediens admittendus est; de ijs autem quæ medio tempore facta sunt, conqueri non poterit: & hæc quæstio satis hic terminatur per sequentia.

i ¶ Videlicet.] vide mirabilem expositionem huius verbi, re integra. aliter exponitur s. eod. in causis. §. quia vero. vbi de hoc.

K ¶ Inuenerint.] sim. j. vt lit. pendẽ. cap. 2. in fine.

[Gloss. seq. quęrit, arguit negatiue, & soluit contrarium.]

l ¶ Potu.] pone: Cardinalis absens venit post diem octauũ à die inclusuræ, ita quòd Cardinales inclusi tunc non habebant, nisi panem, vinum, & aquam, vt dictum est supra, nũquid iste superueniẽs statim cõpellitur suscipere eorũ vitam? & videtur quòd nõ: quia non fuit in culpa. s. de constitu. ca. 2. dic secus per hãc litteram, & per illã superiorem in eo statu, &c. Ad hoc de statu monachorum, ca. recolentes. & sæpe sine culpa quis punitur ex causa quod dic vt infra. de reg. iur. sine culpa.

m ¶ Curia.] & erat ordinatũ de ipsa curia trãsferẽda. aliàs si in primo loco remansisset audientia litterarum & causarum, licet suspensa, ibi celebraretur electio, vt in constitu. clemen. eod. tit. ne Romani. §. sane. in fin.

[Glo. seq. recitetur per quęstionem.]

n ¶ Territorio.] siue districtu. Quid sit territorium, dixi s. de consti. ca. 2. quo ad hũc casum ponitur pro diœcesi, vt in Clemẽ. eo. tit. ne Romani. §. sane. & per hãc litterã puto, quod si moriatur in mari, Cardinales debeant conuenire in ciuitate, per quam locus ille maris distringitur 2 ad hoc. ff. de verbo sign. l. pupillus. §. territoriũ. ff. de iudi. insulæ Italiæ. & si non distringatur 3 per aliquã ciuitatem, dicerẽ in viciniori id faciendũ ad hoc s. de consuet. cum olim. ff de verb. sign. notionem. §. 1. ad hoc. j. §. 1. ibi: in alia viciniori, &c.

o ¶ Interdicta.] nota quod in loco interdicto non potest electio celebrari: nisi velis dicere hoc speciale in electione Romani Pontificis. & posito etiã quod in tali loco celebretur, nihilominus valet: quia nulla exceptio admittitur, vt s. dixi.

† al. ita, ad ipsos.

1 Idem Dom. & hoc est propter adiectiuũ geminatũ: & idẽ dicas; si in ordinatione aliqua ponatur plena cõcordia. Phi. Fon.

† In antiqs codicibus ita: ad eligendũ substituẽdũ Põtificem libere procedatur.

† Hæ duę voces: ad electionẽ desũt in aliquot antiquis codicibus.

2 al. distinguitur.

3 al. distinguatur.

a ¶ Tueatur.] vt ff. de or. iur l. 2 §. post originẽ. & ǰ. de sta. re. ca. vnico. §. & quoniam.
b ¶ Celebranda.] ſm distinctionem ſuperius factam.
c ¶ Præſumãt.] q̃a tũc eſsẽt excõicati: ſicut & in ſe defendẽdo modũ excedẽs. ꝙ dic vt ś. de reſti. ſpol. olim 1. in fi. Et nota caſum, in quo laic? auctoritate canonis poteſtatẽ habet in clericum, contra id 96. distin. bene quidem de ſen. ten. excom. ſi vero.
ADDITIO. Et dic: canonis id ſtatuẽtis ꝑ bonũ publicũ, & ſuperioris defectum bene facit 79. disti. ſi quis pecunia. alios caſus vide 23. q. 5. principes, in glo. 2. Ioan. And.
d ¶ Corporaliter.] vide quod not. c. prox. Ioan. And.
e ¶ Pateant.] ś. de exceſ. præla. inter dilectos. ǰ. de reg. iuris. infamibus.
f ¶ Priuatos.] ſic ǰ. eo. fundamenta. §. ꝙ ſi ſecus. ś. de pœnis. in quibuſdam. & ǰ. eo. tit. felicis.
g ¶ Sine ꝯdictione.] præſcribi tamen poſſunt. quod dic vt ǰ. de præſcrip. ca. 2.
h ¶ Prædicta.] in qua ſecundum ſuperiorem diſtinctionẽ erat electio faciẽda. Ioan. And.
i ¶ Priuata.] ſic ǰ. de de pœn. felicis. in fi. & 15. q. 2. ita nos.
K ¶ Captiuat.] ideſt, quaſi captiuatũ facit, & tenet. Io. And.
l ¶ Certũ.] puta talẽ eligendũ. Io. And.
m ¶ Electio.] quæ libera debet eſſe, cũ ex cõſenſu ꝓcedat. ad idem de ſpon. cũ locum.
n ¶ Sua ſunt.] de cenſi. cũ Apoſtolus.
o ¶ Poſſibilitas.] q̃a vltra poſſe nemo. 22. q. 2. faciat. ǰ. de reg. iur. nemo. ś. de pactis cap. vltimo.
[Gloſſa ſequens quærit & remittit.]
p ¶ Idoneo.] tenetur ergo Cardinales idoneũ eligere: licet dicamus ꝙ nulla exceptio admittitᷓ cõtra electum à duab. partibus. ſupra eod. l. cet. Quid ergo ſi laicum illiteratum vxoratũ eligant? De hoc vide 79. diſtin. ſi quis pecunia.
q ¶ Diuinæ.] ad hoc ǰ. eod. cõmiſſa. in fi.
r ¶ Graui.] fuit ergo grauis offenſa. 24. q. 1. non afferamus.
s ¶ Caſſamus.] ſim. C. de leg. nõ dubiũ. ff. de pac. l. iuriſgentiũ. § & generaliter. & ſi hoc nõ dixiſſet Papa: tñ nõ tenebãt ꝯ hanc cõſtitutionẽ, & alia iura. quod dic vt leg. & not. 10. diſt. vides. ś. de ſpõ. duorum. tua. Archid.
t ¶ Carere.] cõcor. infra. de offic. ordin. quia plerique.
a ¶ Huma-

uitate, tam quoad expectationem abſentium, quàm quoad habitationem communem, clauſuram, & cetera omnia in domo epiſcopali, vel alia qualibet eiſdem Cardinalibus deputanda, eadem obſeruentur, quæ ſuperius obeunte dicto Pontifice, in ea, in qua cum ſua curia reſidebat, ſunt expreſſa.

¶ *Dat executores huic iuri cum pœnis. Ioan And.*

¶ Præterea (quia parum eſt iura condere, niſi ſit qui eadem tueatur [a]) adijcendo ſancimus: vt domini †, alijque rectores, & officiales ciuitatis illius, in qua Romani Pontificis electio fuerit celebranda [b], auctoritate noſtra, & eiuſdem approbatione concilij poteſtate ſibi tradita, præmiſſa omnia & ſingula plene ac inuiolabiliter, ſine fraude ac dolo aliquo faciant obſeruari: nec Cardinales vltra quã præmittitur, arctare præſumant [c]. ¶ Super his autem taliter obſeruandis, ſtatim audito ſummi Pontificis obitu, coram clero & populo vniuerſo ciuitatis ipſius ad hoc ſpecialiter conuocandis, præſtent corporaliter [d] iuramentum. ¶ Quòd ſi præmiſſa diligenter non obſeruauerint, aut fraudẽ in eis vel circa ea commiſerint, cuiuſcunque ſint præeminentiæ, conditionis, aut ſtatus, omni ceſſante priuilegio, eo ipſo † ſententiam excommunicationis incurrant, & perpetuo ſint infames: nec vnquam eis portæ dignitatis pateãt [e], nec ad aliquod publicum officium admittantur. ¶ Ipſos inſuper feudis & bonis ceteris, quæ ab eadem Romana eccleſia, vel quibuslibet alijs eccleſijs obtinet, ipſo facto decernimus eſſe priuatos [f], ita quòd ad eccleſias ipſas plene ac libere reuertantur, adminiſtratorum earumdem eccleſiarum arbitrio, ſine contradictione [g] aliqua diſponenda. ¶ Ciuitas vero prædicta, [h] nõ ſolum ſit interdicto ſuppoſita, ſed † & Pontificali dignitate priuata [i].

¶ *Obteſtatur Cardinales, vt in electione Romani Pontificis deponant omnem priuatum affectum: & caſſat omnia pacta, obligationes, & iuramenta, quæ data vel facta eſſent de aliquo eligendo.*

¶ Ceterum (quia cum arbitrium, vel inordinatus [k] captiuat affectus: vel † ad certum [l] aliquem obligationis cuiuſque neceſſitas adigit, ceſſat electio [m], dum libertas adimitur eligendi) Cardinales eoſdem obſecrantes per viſcera miſericordiæ Dei noſtri, per aſperſionẽ ſui pretioſi ſanguinis obteſtamur: vt penſantes attentius quid eis imminet, cum agitur de creatione Vicarij † Ieſu Chriſti, ſucceſſoris Petri, Rectoris vniuerſalis Eccleſię, gregis Dominici directoris, omni priuatæ affectionis inordinatione depoſita, & cuiuslibet pactionis, conuentionis, obligationis neceſſitate: nec nõ cõdicti, & intendimenti contẽplatione ceſſantibus: non in ſe reciprocent conſiderationis intuitum, vel in ſuos: nõ quæ ſua ſunt [n], quærãt: non commodis priuatis intendant: ſed nullo arctante ipſorum in eligendo iudicium, niſi Deo, puris & liberis mentibus, nuda electionis conſcientia, vtilitatẽ publicam libere proſequãtur: omni conatu & ſollicitudine, prout poſſibilitas [o] patitur, id acturi tãtummodo: vt eorum miniſterio acceleretur vtilis & pernecеſſaria totius mundi prouiſio: idoneo [p] celeriter eidem eccleſiæ ſponſo † dato. Qui autem ſecus egerint, diuinæ [q] ſubiaceãt vltioni: eorum culpa, niſi graui [r] propter hoc peracta pænitentia, nullatenus abolenda. Et nos nihilominus pactiones, conuentiones, obligationes, condicta, & intendimenta omnia, ſiue iuramenti ſiue cuiuslibet alterius fuerint vinculo firmitatis annexa †, caſſamus [s], irritamus, & viribus decernimus omnino carere [t], ita † quòd

† In antiquis legitur, dñs.

† In vno codice manuſcripto ita: eo ipſo excõicationis vinculo ſint nodati.

† In aliquot manu ſcriptis ita: ſed etiã Põtificali, &c.

† In antiquioribꝰ codicibꝰ ita: vel ad certum aliquid obligationis, &c.

† Vide Turrecrematã in ſumma de eccleſia. lib. 2. cap. 36.

† Vide Turrecrematã in ſumma de eccleſia, lib. 2. c. 27. & 28

† al. innexa.

† al. ita: vt nullus &c.

ꝙ nullus ad illa obseruanda quomodolibet sit astrictus, nec quisquam ex eorum transgressione notam vereatur fidei nō seruatæ: sed nō indignæ laudis titulum potius mereatur: cum lex etiam humana [a] testetur: Deo magis transgressiones huiusmodi, quàm iurisiurandi obseruationes.

¶ *Monet omnes fideles, ut statim audita summi Pontificis morte, eius celebrent exequias, & quotidie orent pro vigili, concordi & vtili prouisione Romanæ Ecclesiæ. Prælati autem in suis prædicationibus ipsos subditos ad hoc hortentur, & eis frequen iam orationum & obseruantiam ieiuniorum indicant. Ioannes And.*

¶ Quia vero fidelib. non est tam de sollicita quantumcūque inuentione fidendum, quàm de instantia orationis [b] humilis & deuotæ sperandum: huic adijcimus sanctioni, ut in omnibus ciuitatibus, ceterisque locis insignibus, vbi primū [c] de memorati Pontificis obitu certitudo claruerit: à clero & populo solemnibus pro eo exequijs celebratis, singulis diebus, donec de ipsius ecclesiæ prouisione indubitanter rumor pertulerit veritatem, humiles preces fundātur ad Dominum, apud † eum deuotis orationibus insistatur: vt ipse, qui concordiam facit in sublimibus suis, sic efficiat eorundem Cardinalium corda in eligendo concordia, quòd prouisio celer, concors, & utilis (prout animarum salus exigit, & totius orbis requirit utilitas) ex ipsorum vnanimitate sequatur. ¶ Et ne tam salubre præsentis sanctionis edictum ignorantiæ negligi prætextu contingat, districte præcipimus: vt Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, & alij ecclesiarum Prælati, ceterique, quibus concessum est proponere verbum Dei, clerum & populum propter hoc specialiter frequentius congregandos, in suis sermonibus ad supplicum precum suffragia pro celeri & felici exitu tanti negotij frequentanda, solerter hortentur: & ipsis eadem auctoritate non solum orationum frequentiam, sed † obseruantiam (prout circunstantiæ [d] pensandæ sua ferint) ieiuniorum [e] indicant.

¶ Idem in eodem.

¶ *Appellationes contra electiones, postulationes, uel prouisiones, omnia quæ obijcere intendunt contra personam uel formam, tenentur exprimere: & iurare, quòd illa credunt vera esse, & ea se posse probare. Super non expressis ipsi, uel adhærentes eis, non audientur: nisi de nouo emergant, uel perueniant, uel superueniat probandi facultas: super quo iurare debebunt. Statutum Innocentij editum contra non probantes quæ obijciuntur in personam uel formam, in suo robore conseruatur.*

CAP. IIII.

VT CIR-

[a] ¶ Humana.] C. de nup. Authen. quod eis. & ff. de obseq. l. nullum. ff. de leg. 1. siquis inquilinos. §. fi. ff. de pact. iuris gētium. §. pactorum. Ioan. And.

ADDITIO. Et in corpore vnde sumpta fuit coll. 5. fœnicas. nō solū si fideiu. & c. post princip & allegat hic Archidiaconus, quod ibi not. in glossa, sed quare.

[b] ¶ Orationis.] 23. q. 8. in qualibet ibi: scientes magis religionibus quàm officijs & labore corporis, vel sudore, nostram rempublicā contineri.

ADDITIO. Quòd multum valent orationes iustorū, alle. Io Mo. 45. dist. disciplina. circa fin. 13. q. 2. animæ. vide quod no. in cle vna. de reliq. & ve. sancto. ad fi. ma. gl. Ioan. And.

[c] ¶ Vbi primum.] idest, cum primum. Ioan. And.

[d] ¶ Circunstātiæ.] puta qa timetur de zizania & magna discordia inter Cardinales.

[e] ¶ Ieiuniorū.] ad hoc cōcor. de uot. & voti redem. magnæ. & vigiliarum exercitium, ut ibi.

VT circa.] sūma, & diuide ꝓut in prima glossa.

CASVS. Vacante ecclesia Pictauiēsi, canonici illius ecclesię, ad quos spectat electio, conuenerūt in vnū, tractaturi de electione futuri pastoris; habito tractatu, cū maior pars uellet Titium postulare uel eligere: vel ꝑꝑ negligentiā canonicorū potestas eligendi fuisset deuoluta ad superiorē: superior ꝓuidere vellet Titio de eccl̃a Pictauiēsi, fuerunt aliqui opponentes & appellātes ad Apl̃icā sedē, ne Titius eligeret̃, postularet̃, uel ꝓuideret̃: quærit̃ quid debeant appellātes obseruare? Respondet Romanus Pōtifex, ꝙ debent nominatim exprimere in sua appellatione uitia, quæ opponunt tā contra formā electionis, quàm personam electi, postulati, vl̃ ꝓuisi: & hoc nō sufficit: sed ulterius debent iurare, ꝙ omnia quæ opponunt, sunt uera, & ea posse ꝓbare. Sed q d, sanctissime Pater, ponamus ꝙ appellantes uolunt iustificare appellationē ex cā nō expressa in appellatione: & volūt aliquid deducere contra formam uel personā: quęrit̃ an possint? Respondet ꝙ nō, regulariter: fallit tamen, ubi illud qđ opponunt, venit de nouo ad notitiā: uel si de nouo ista emergūt. puta quia electus post electionē perpetrauit homicidiū: tunc n. ex istis poterūt appellātes iustificare suam appellationē. Sed vtrū ꝑ istud capitulū sit correctum capitulū primum. s̃. eo. titulo, dicit ꝙ cōstitutio Innocentij quarti facta ꝯ deficientes in probatione obiectorū, remanet in suo robore & efficacia: deficiētes in probatione puniūtur pœna illius constitutionis. Alioqn refertur ad uerba: scilicet ꝙ appellantes tenent̃ iurare, ꝙ credūt opposita per eos ēe uera. Nota primo ex isto capitulo, ꝙ malitijs hominū nō est indulgendū: sed potius ꝑ superiorē obuiandū: Nota vlterius principalē effectū huius capituli, ꝙ se opponētes uel appellātes electioni, postulationi, vl̃ ꝓuisioni factæ uel faciēdæ, dēnt ipsi appellātes in suo instr̃o appellationis inserere causas, ꝑꝑ qua intendunt impugnare electionē, prouisionē, uel pustulationē, vel personas eligentium

† al. ita: & apud eū.

† al. ita: sed & obseruantiam, &c.

tium vel electi:ita q̃ nō poterunt iustificare suam appellationem ex causis nō insertis in instrumēto appellationis. Et sic de nihilo seruiet illa clausula, quā cōmuniter inserunt appellantes in suo instrumento appellationis: videlicet quando dicunt, quod ob illā causam & alias causas loco & tempore opponendas se opponunt: & intendunt iustificare suam appellationem. Nota causas exceptas, vt appellans possit iustificari ex causis nō insertis in appellatione: Primo, quādo illud quod nō erat expressum in appellatione, & nunc opponitur, de nouo emersit. Secundo, cum de nouo superuenit facultas probandi, quæ de nouo non superuenerat. Tertio, si illud erat antiquum: sed peruenit de nouo ad notitiam appellantis. Nota insuper dispositionem huius capituli locum habere in quibuscunque beneficijs ēt simplicibus: Nam si aliquis appellet a ꝓuisione facta de cappellania vel canonicatu, vel alio beneficio simplici: habet locū dispositio huius c. vt appellans teneatur inserere in scriptis, quæcunq; ipse vult opponere cōtra prouisionē. Et si istā formā non seruauerit, non est admittendus ad prosequendū suam appellationē. Nota finaliter, q̃ indefinitiua iuris æquipollet vniuersali, vt hic late per gl. ad quam quotidie recurritur.

† Vide Conc. Lateranē. sub Innocen. iij. c. 23. & referē extra de electio c. ne pro defectu.

ca [a] electiones, [b] postulationes, & prouisiones ecclesiasticas, viā [c] malitijs, prout est possibile, [d] præcludamus, ne diutius periculose [e] vacēt † ecclesiæ, [f] vel personatuum, dignitatū, [g] & aliorum [h] ecclesiasticorum beneficiorum prouisio differatur: Edicto perpetuo [i] prouidemus, vt si quando aliqui [k]

[Prima glossa summat, & diuidit.]

a ¶ Vt circa] appellantes contra electiones, postulationes, uel prouisiones, oīa quæ objcere intendunt contra personā vel formam tenentur exprimere: & iurare, q̃ illa credūt vera esse, & ea se posse probare. Super nō expressis ipsi, vel adhærentes eis nō audientur: nisi de nouo emergāt, vel perueniāt, uel superueniat probādi facultas: super quo iurare debebunt. Statutum Innocentij editum contra non probantes, quę objiciuntur in personā uel formam, in suo robore cōseruatur. Et secundum Gar. & Ioan. Monachum hæc decretalis in sex partes diuiditur: quarum Prima usque ibi: Adiecto: in qua ponit cōstitutionis causam. Secunda vsq; ibi: Alioquin: & ponit ibi constitutionē: Tertia vsque ibi: Nisi aliquid; & ponit ibi pœnā nō obseruantis cōstitutionem. Quarta vsque ibi: sup hmōi: in qua facit exceptionē. Quinta vsque ibi: Illa sane: in qua de iurando ponit super exceptione præstanda. Sexta ibi: Illa sane: vsque in finem, in quo corroborat Domini Innocentij decretalem.

b ¶ Electiones.] nota hic tres modos tangi, quibus prouidetur ecclesijs. sic s. eo. c. 1. eo. lib. quorum primi duo ꝑtinēt ad subditos, alius ad ꝑlatos, qui eo ipso q̃ prouident, confirmant, quod est verū si eodem iure spectat ad illos eligere & cōfirmare. 63. dist. in synodo. ff. de auct. tu. l. 3. secus si diuerso. & sic intelligitur. s. eo. cum inter canonicos. vbi de hoc. & de fide instru. inter dilectos. §. ceterum.

c ¶ Viā malitijs.] inf. c. proxi. de rescrip. sedes. & c. plerunque. s. qui ma. accu. pos. significante. ff. de rei uend. in fundo. §. constituimus.

ADDITIO. Vide de simo. nobis. super 3. glo.

d ¶ Possibile.] non enim omnibus hominum malitijs viā præcludere posset. 6. q. 1. si omnia, malas enim hominū voluntates ad plenum cohibere non possumus. 31. q. 1. hac ratione. in fi. nihil. n. est quod homo semel deditus malitiæ non adinueniat. in Auth. coll. 6. ut hi, qui se ob. ha. perhi. res mi. in prin. & idem. ff. cōmo. ad eos ff. de præscripti. uer naturalis. C. mand. l ab Anastasio.

ADDITIO. Qui circa lites uersantur, legem Anastasij fraudabant suis machinationibus: contra quas ibi prouidetur. Ioan. And.

e ¶ Periculose.] aduerbialiter ponit̄. sic de pæ. dist. 1. periculose. & est periculū in spiritualibus & temporalib. s. eod. ne pro defectu. 50. dist. postquam. & j. eo. quàm sit.

f ¶ Vacēt ecclesiæ.] id est prælatis careant, & ministris: sic & mulier dr̄ vacās, q̄ virū nō habet. ff. ad l. Iul. de pub. qui cœtu. §. qui vacantem. Archidiaconus.

g ¶ Dignitatū.] de quibus est idē iudicium habendum. s. eod. ti. dudū. 2. & s. de præbē de multa.

[Glo. seq. respondet per quæstionem & solutionē, objicit rationi & solutioni, quæ est indefinitā æquipollere vniuersali: & obiectioni respondet.]

h ¶ Aliorū ecclesiasticorū] omnium vniuersaliter. 19. dist. c. 1. ff de offi. præsi. l. 3. igitur siue super simplici beneficio appelletur, siue super alio, locū hēt hęc decret. Dici enim solet, q̃ indefinita [1] canonis uel legis regulā tradere intēdentis, ęquipollet uniuersali: [2] indefinita cōis locutionis non: s̄m iuristas, uel logicos. indefinita æquipollet vniuersali in materia necessaria, vt hō est animal: ergo oīs homo In materia vero contingenti secus, vt homo currit: ergo oīs homo, non sequitur. Sed j. q̃ etiam s̄m iura, indefinita non æquipollet vniuersali: Nam si lego alicui omne marmor, videor legasse & statuas marmoreas, & ceteras spēs ex marmore factas. ff. de leg. 3. hęres meus. §. 1. de au. & arg. leg. l. 1. & tñ si leget̄ marmor indefinite: sub legato ꝯprehendit̄ sola rudis materia: & nō species de marmore factæ. ff de leg. 3 l. quæsitū. § illud fortasse. Itē si lana indefinite legetur, tincta non cōtinetur in legato. ff. de leg 3. l. si cui. in prin & si legatur oīs lana, et cedit tincta legato. ff. de au & arg. leg l. pediculis. §. labeo. ergo indefinita nō ęquipollet uniuersali. Itē aliud qñ transigitur super generali petitione: aliud qñ super indefinita, vt no. s. de transact. c. 1. Sed dic, q̃ qñ non est eadē rō & conditio (ꝑ ꝑ alī quod accidens) omnium particularium in uniuerso cōprehensorum: indefinita non æquipollet uniuersali, vt patet in ꝯrijs: nā tinctura lanæ, & species marmoris non procedunt ex ipsa origine, sed ex accidēti hoīs operatione: & posset maioris æstimationis esse ipsum additum tincturæ uel speciei, q̄ ipsum principale: [3] sed quando omniū particularium est eadem ratio, & conditio, vt prius: quia nō uariantur per aliqđ accidens, licet forte sit ibi imparitas ex origine: puta quia alia lana melior & nobilior ex origine: Idem in marmore: tunc indefinita negatiue uel affirmatiue prolata æquipollet vniuersali. ff. de leg. 2. si plurib. & l si ita. ff. de reb. dub. l. si is qui. §. utrum in fi.

[Gloss. seq. ponit 6. modos cognoscendi legem generalem.]

i ¶ Perpetuo.] id est generali. s. eo. Massana & sunt hęc signa cognoscendę generalis cōstitutionis. cū edicti uocabulo nuncupat̄, ut hic: si mittatur uenerabili cœtui: si pręcipitur per omnes populos diuulgari, scriptura publice procedente: si dicatur idē in similibus obseruandum: si lex uel canō appelletur generalis: si iubetur expresse ad omnes pertinere. hos modos habes. C. de leg. l. 3. Ioannes Andreę.

[Gl. seq. soluit qōnē: & ponit obseruātiam curię.]

k ¶ Aliqui.] quorū interest, vt qa canonici, parochiani, vel patroni. 16. q. 7. filijs. & si collegiū objicit, se ad hoc tenetur. ff. quod me. cau. l. metum autem pręsentem. §. aīaduertendum dixit Gar. q̃ Romana curia quēlibet clericum de diœcesi uel ciuitate admittit cōtra electū episcopum, siue beneficiatus sit, siue inde oriundus: si vult objicere in personam, contra formam autem non, nisi canonicos admittit.

1 De materia huius glossę pręter Doctores hic vide Dinū in Rubric de regu. iu. li. 6. & Cou. li. 1. uaria. resol. ca. 13.

2 Sec' de īdefinita statutorū, q̄ strictè intelligūtur. c. i nostra. de in iu. l. ꝯstōnib. ff. ad muni. sed q̃ indefinita æquipolleat vniuersali hoc ē ex significatione larga. Bar. i l. si seruit'. ff. de seru. vrb. præd. fallit si alias eluderet̄ statutū. Bar. i l. oēs populi. Fon.

3 Sequuntur Ph. & Do. itē indefinita ꝓlata ad ꝑsonas in odiosis ñ ęqpollet vl̄i. l. 1. & 2. ff. đ lib. & posthu. fallit ī fauorabilibus. l. si. qs ita. §. 1. de tu.

a ¶ Pro-

electionibus, postulationibus, vel prouisionibus se opponũt, proponẽdo [a] aliqua contra electionis, postulationis, seu prouisionis formã [b], aut personas eligentium [c], uel electi [d]: siue illius, cui erat prouisio facienda [e], siue facta: & propter hoc contigerit appellari [f] appellantes in instrumento publico [g], seu litteris [h] super appellatione confectis, omnia [i] & singula exprimant, quæ in formam intendunt obijcere, uel personas: Coram [k] personis authenticis, aut persona [l], quæ super hoc testimonium perhibeant veritati, corporali [m] præ-

a ¶ Proponendo aliqua.] si ergo quæ opponuntur, nõ sunt talia: sed directè respiciunt ius ecclesiæ, vel opponentis personæ, constitutio ista non arctat, vt in cle.eo.tit constitutionem.1.responso.

b ¶ Formam] vt quia seruata non fuit forma decret. quia p.p. in electione, ꝯ formã postulationis obijci pt, ꝙ ñ est ꝯcors, uel saltẽ à duab. partib. celebrata: & hoc qñ vnᵘˢ postulatur, & alter eligit. ſ. eo. scriptũ. vel ꝙ postulatus ẽ, qui debuisset eligi ſ. ti. proxi. c. vno. ꝯ prouisionẽ põt opponi: ꝙ adhuc non sit prouidendi potestas ad superiorem deuoluta: vel quia ꝑ litteras subreptitias sit facta prouisio. de rescriptis. super litteris.

c ¶ Eligentium.] vt quia sunt excõicati maiori sñia, vel ab homine suspensis ſ. eo. cum inter. de consuetu. cum dilectus. uel quia priuati à canone, vt quia sciẽter elegerunt indignum. ſ. eo. cum in cunctis: vel sũt infames: quibus sunt actus legitimi interdicti. ff. de reg. iur. actus. sed eligere est actus legitimus. infra, de sent. excom solet. ad fin.

ADDITIO. Et dicit Gulielmus hic reprobari opinio. Inno. & approbari opi. Bern. antiquam. de quib. sup. c. 1. in glos. electi. dic vt ibi. Et vř reprobari quod dixit ibi Innoc. & Compost. ꝙ obiectio in personas eligentium proprie dicatur in formã. hic ponit ista ut diuersa. Sed dicit ibi Archid. ꝙ hoc fit per similitudinem quam habent obiectus contra eligentes & electos, scilicet criminum & defectuum. Io. And

d ¶ Electi.] puta defectus ętatis, sciẽtię, & nataliũ [1]. sup. eo. cum in cunctis obiectorum autem defectuum examinatio fiet, vt traditur. inf. eo. si forte.

e ¶ Facienda.] quod igitur hic de prouisione dicitur, repetitum intelligatur in postulatione & electione faciẽdis: quod iuris .n. in uno, & in reliquo. & hoc verum, si ꝯ certam personam appelletur, vt non eligatᷣ, vel postuletur: si autem contra incertam huiusmodi constitutionis formam non est necesse seruare. infra eod. qui contra certam.

[Glo. seq. respondet per quæstionem: ponit opinio. Gul. & contrarium Gar. quam approbat. secundo ponit dictum Gar. hodie reprobatum.]

f ¶ Appellari.] ad Papam secundũ Guli. & est ratio: quia appellationes interpositæ ad Papam magis consueuerunt protelare negotia ecclesiarũ, de appel. sæpè. & ad ea. quæ frequentius accidunt, & c. ff. de legib. nam ad ea. & ista constitutio videtur supplere illã, ſ. eo. statuimus. quæ expressè de appellatione interposita ad Papam loquitur. Arg ad hoc ĩ. eod. is qui. & ca. seq. Tu dic secundum Gar. ꝙ hęc decre. etiam locum habet in appellationib. ad inferiores interpositis, cũ generaliter loquatur: & sic sit generaliter intelligenda ff. de offi. præsi. l. præses 2. 19. dist. c. 1. ff. quod met. cau. l. metũ aũt. §. animaduertendum ff. de publi. in rẽ ac. de pretio. Præterea Host. intelligit illam decre. sup. eo. statuimus. licet ibi exprimat, ad nos etiam in appellationibus ad inferiores interpositis: quod facit pro hac parte: tamen id non puto verum, ut ibi dixi: hæc autem decre. secundum Gar. locum habebat siue in iudicio, siue extra iudicium appellaretur: qđ non est hodie verum: non enim locum habet, nisi in appellationibus extra iudicium interpositis [2], vt declaratum est inf. eo. constitutio.

g ¶ Publico.] facto. s. per manum tabellionis. Quid sit publicum instrumentum, not. sup. de fi. instrum. c. 2. & dic publico, scilicet super appellatione confecto.

h ¶ Litteris [3].] testimonialibus, s. sigillo authẽtico sigillatis. ĩ. de offic ordi. si canonici. & in decret. cum medicinalis. ĩ. de sent. excom. Vel dic, ꝙ sufficit si per suam vel alterius priuati manum fuerint litteræ conscriptæ: probabitur tñ talis scriptura ꝑ testes: tñ secundum Guli. prior intellectus præualet: & iõ dictũ est de litteris: quia in plerisq; locis vsus tabellionũ non habetur: sed instrumentorum loco habentur officialiũ litteræ.

[Glo. seq. quærit. alleg. pro, soluit cõtrarium finis gl. dat consilium.]

i ¶ Omnia & singula.] quid ergo si dicat electum periurum, vel homicidam, vel excõicatum: nũquid sufficit talis expressio? De hoc fertur tempore Ioannis & Nicolai multum disputatum: & diuersæ declarationes factæ dicuntur super hoc, & uidetur ꝙ hoc satis sufficiat: quia quodlibet periurium, vel homicidium repellit [4]. Sed dic contra per hanc litteram: alias quare fieret hæc uerborum geminatio. & probatur hoc satis inf. de exceptio. pia. & melius inf. eo. procurator. & in cle. constitutionem. eo. tit. 1. responso. ad idem. ff. de dolo l sed si ex dolo. §. fi. inf. de testib. pręsentium. §. testes. 2. q. 8 per scripta. §. libellorum. de pœn. dist 5. consideret. & tutum est quòd iuret per hunc modum, iuro omnia & singula, & cetera.

ADDITIO. Sed non est necessarium secundum Archid. Gar. tamẽ dicit Nicolaum interlocutum, quòd non sufficit iurare quòd credat omnia, &c nisi etiam addat, & singula, &c. quod hic placet. Ioan Mo. Ioan. Andr.

K ¶ Coram.] hic fit uersi. refertur enim ad inferiora, non ad superiora: coram aliquo autem fieri dicitur quod fit eo sciente, & intelligente: licet non consentiente. ff. de uerb. sign coram. sed & hic eius testimonium requiritur, ut inf dicam.

l ¶ Aut persona.] s. authentica; & intellige illam personam authenticam hic appellari, quæ præest iurisdictioni. Et habes hic casum, in quo creditur vni personæ anthenticæ ad hoc 86. dist. tanta. vbi de hoc. ibi uideas. in gl. arg. quòd creditur, &c. & 18. dist. placuit 2. in gl. 2. & 8. q. 3. c. 1. in gl. 2. Archid.

[Glo. seq. primo soluit duas quæstiones: secundo quærit: ponit opin. Gar. contrariam Gul. quam approbat in gloss.]

m ¶ Corporali.] per hoc dicas secundum Gul. & Gar. ꝙ si iuret præsente textu Euangeliorum, & non tangat: ꝙ huic constitutioni satisfactum non est: & sic Papam Nico. in hoc interlocutum dicunt [5]. Si autem Euangelia tangeret pede uel cubito: si manus habet, non sufficit: quia singula membra singula habent officia. 19 distin. singula. supra de hæret. cum ex iniuncto. facit enim contra generalem cõsuetudinem, quæ est optima interpres legum. supra de consue. cum dilectus Quid si sit episcopus, qui appellat: quæro an teneatur tangere sacra? Dixit Gar. quòd sic: quia generaliter loquitur hæc decre. & sic generaliter intelligenda. 19. distinct. c. 1. §. dicendo. ff. de offi. præsid. l. 3 Item priuilegium episcoporũ est corpore iuris clausũ: vnde per istud tolle uidetur, ac si ius esset. ff. de conslti licet eo lib. cum suis concord. 6. Gulielmus cõtradicens, quòd episcopi tangere non tenentur. 11. quæst. 1. cap. testimonium. §. nec honore. C. de episc. & cle. auth. sed iudex. de iuram. calum. c. vlt. & hoc credo

1 Etiã ꝙ sit leprosus dęmoniacus paralyticus. Do. Fon.

Cõstõ, ut circa, an hẽat locũ in appellationib. ad inferiorẽ à Papã interposi-tis.

2 Idẽ Pet. de Anch. Fon.

3 Hic ni de Phil. Font.

4 Hæc cõstitutio ñ prouidet circa repulsionẽ: sed circa ꝓpositionem: & multa valent in probãdo. C. de proba. siue. q̃ nõ valẽt in proponẽdo: ubi ius pꝭens allegari oportet. ff. de rei ven. si rẽ. in princ. Io. Mon. ꝯcor. qđ no. ĩ. c. is qui. ĩ. gl. pe. Io. A.

5 Ad idẽ cle. i. ver. porro. de hæret. & ibi uide glo. 2. per quod decido qđ hic not. Archid. Io. And. 6 Illud in legib. cõibus: hic loquitᷣ cũ vna generalis, alia specialis, vt in ca fu. l. sanctio. & pœn. Ioã. & Mo. & Aschid.

do verius.licet opinio Gar.sit tutior.& facit quod dicam ꝟ.c.prox.Sicut enim per illam decre. non tollun tur illi speciales casus, in quibus quis administrat ante confirmationem de iure ueteri: sic & per istam sublatum non credam illum casum,in quo quis tangere non tenetur 1, s. in episcopo:procederet hoc dictum,si priuilegium eporum esset generale: tunc responderetur ad 9ria inf. signata, quę ponunt casus speciales:sed quia per iura superius allegata:& per authen. de sanc. episc.collat.9. §. sed nulli.potius probatur istud speciale in iuramento testium prius prorogatū ad iuramentum calumniæ per prædictam decre.vlt de iur.calum.ibi:sicut in dicendo testimonio.&c dicam quod in alijs tangere tenentur.ad hoc 2.q 7. quotiens. supra de iureiu. ego N. in fin.de pur.can.quotiens.§.porro.in prin.& in fin.de sent excom venerabili.

1 Idē Anch.Bar. in extrauag. ad reprimendum Fon.

stito [a] iuramento, quod credunt ea, quæ sic exprimūt, esse uera, & se posse probare [b]: Alioquin [c] tam opponentes, quàm tempore appellationis interpositæ, uel postmodū adhærentes [d] eisdem obijciendi aliqua, quæ nō fuerint in huiusmodi litteris vel instrum tis expressa [e], potestatem sibi nouerint interdictam [f]: nisi aliquid postea forsan emerserit [g],

a ¶ Præstito.] in iuramentis,quæ iure præcipiuntur, vt est iuramentum testis,& calumniæ,semper est iurandum super sancta Dei Euangelia 2.11.q.1. cap. testimonium. §. episcopus non flagitetur. ad idem 1 q. 7.quotiens. de consec.dist. 2. ego Berengarius.supra. de iureiu ego.in fi sup.de iura. calum. cū in cā. sup. de purg.can.quotiens.§.1.in princ.& idem in omnibus alijs iuramentis,quæ à iure vel iudice,vel à partibus ex necessitate deferuntur. Archidiaconus.

2 Idē Pe. de Anch. Font.

[Glo.seq quęrit,& soluit: secundo soluit quęstionem:tertio consulit.]

a ¶ Præstito.]pone ꝙ vna die appellauit, sequēti die iurauit:quæritur an sit huic constitutioni satisfactū? Dixerunt Guliel & Gar.quod non:& sic dicebāt fuisse declaratū per Nicolaum.& arg. ad hoc.ff.de dam. infec.qui bona.§.si quis stipulaturus. & sup. de elec. quia propter. in quibus habes, quod stipulaturus de dam.infect. eodem tempore debet iurare & stipulari: aliàs nō est ei cauendum:& publicatio scrutinij,collatio,& electio in simul fieri debēt,non ex interuallo:vnde hæc videtur fuisse illius cōstitutionis mens, ꝙ incontinenti super oppositis in appellatione iuretur. ad idem. ff. de testamen.hæredes palam.§.fin.3. Item secundum eosdem dicas,& bene, quod si appellans dicat sic,offero me paratum iurare omnia & singula & cetera,non est huic constitutioni satisfactū: quia constitutio ista iuramentum exigit, non pollicitationem.ad idem C.de vsur.acceptam.vbi dicitur, quòd aliud est soluere:aliud est paratum soluere. ad idē supra de eo qui mit.in pos cap. 1.Idem secūdum eos,vt plene & in omnibus huic constitutioni satisfiat. Primo ipse tabellio fidem faciat in instrumento de sacramento: faciat etiam fidem de tactura 4. licet enim durum videatur,quòd ob hoc non valeat appellatio, si aliter probari possit tactura: tamen sic fertur per Nicolaum fuisse declaratum.

Appellās vna die & sequenti die iurās:an satisfaciat 9stitutioni,ut circa.

3 Idē Io. Mo.& Arch.qui dicit, ꝙ sic seruat cu ria illud ēt probat lra.ꝟ.q sic exprimūt, ñ dicit expresserūt. Io.An.

ADDITIO. Quod tamen non placet Gul.qui dicit,quòd ex quo in instrumento fit fides de iuramento,omnia præsumentur solemniter acta. insti.de fide iuss.§.fi.& C de contrahen.& commit.sti.l 1.Sed vt dicit Ioan.Mo.& Archid. illud verum de qualitate intrinseca: secus in extrinseca. ff. de pub. in rem act.l. quacunque ad fi & inducit Archid. quod not. Compost. supra eod. cum dilecti. ad fin. Est ergo necesse etiam de qualitate iuramenti(quæ de substantia est) fidem fieri.Ioan And.

4 Idē Pet. de Anch. Fon.

[Glo seq. q̄rit:opinionē ponit: & cōtrariū soluit.]

b ¶ Probare.] si autē dicat se credere posse probare ea,quę sufficiant ad victoriā suæ causæ, non est huic cōstitutioni satisfactū: nec valet appellatio. ꝟ.eod.is qui. Quid si appellans quædā probauit ex oppositis & iuratis,quæ bene sufficiunt ad victoriā suæ causę, & quædam non probauit:quid erit? Dicunt quidam, eum succumbere.ad hoc de proba.licet, vers. itē quoque. & ita dicunt quidam Nicolaum interlocutum. Cōtrarium tn̄ est verum: quia constitutio ista intēdit,vt videatur solam calumniam excludere: nō enim iurat ꝙ sint vera: sed ꝙ credit ea vera:sic etiā intelligit Hostien. sup.eo. statuimus. decr.illa, licet. non obstat:qa ibi se astringit ad vtrunque probandum: vnde mos gerendus fuit ff.de probationibus. l.circa.

Opponēs plura, & probans alterum.

qđ suffi cit ad uictoriā, an dicatur succumbere.

c ¶ Alioquin.] i. si non expresserint omnia quæ intendunt opponere. Alij exponūt, & male.alioquin,i. si non iurauerint.vnde dicunt,ꝙ pęna istius constitutionis est solum, ꝙ si non iurat non audiatur super non expressis. sed hoc est falsum, quia si non seruat constitutionem, in nullo valet appellatio: & est expressum ꝟ. eod. is qui:& ibi etiam dicam. & probat hoc cle eod tit constitutionem in fine.

[Glo. seq. reti. per quæstionem,ad quam ponit opin.Gar.& contrarium Guli.]

d ¶ Adhærentes.]dixit Gar. ꝙ adhærentes debēt seruare hanc constitutionem,vt principalis,aliàs nō audirentur:aliàs enim non præcluderetur via malitijs, quod intendit ista cōstitutio.ad hoc.ꝟ.eo.auaritiæ,& ita dicit Papam Nicolaum interlocutum.Sed Gul.cōtra:quod potius credo,cū hæc cōstitutio(nulla quā tum ad hoc de adhærentibus mētione facta)dicat appellantem iurare debere,& crimina specificare:adhęrentes ergo,quandiu appellās prosequetur negotiū, ad hoc non tenentur:argu.de deci.ad audientiā.nec sit tutum:nec honestum cogi multitudinē ad iurandum:illo vero defuncto,vel prosequi omittēte:si ipsi velint prosequi,bene iurabūt & specificabūt Et scias ꝙ non admittētur ex virtute appellationis adhærentes,nisi infra tēpus quo appellasse debuissent,appellationē expresse ratificauerint, & dixerint se adhęrere velle.2 q.6.non solent.ff.rem rat.habe.l.bonorum.

Cōstō, vt circa, an afficiat adhærentes.

e ¶ Expressa.]singulariter, vt dictum est.

ADDITIO. Satis ergo probat hæc littera,ꝙ si aliqua sufficienter expresserit,aliqua non, valet appellatio quoad sufficienter expressa, dummodo in alijs fuerit seruata constitutio,& patet in cle.constitutionem.§.1.& 2.eo tit.Ioan.And.

[Glo.seq quærit, & soluit.]

f ¶ Interdictam.]alius autē qui non appellauit,nec adhæsit,poterit se opponere: non potest tamen prosequi in causa illa pro interesse cōmuni articulos non specificatos, quod dic vt in cle.eod.tit.cōstitutionē. §.2.& sic debet intelligi infra eodem si forte ibi,aut dabit initium, &c. vel superior ex officio suo inquiret hoc,ne electus forsan criminosus ascendat ad apicem.13.distinctione,qui episcopus. Quid si appellās qui deficit in probatione obiectorum : uel cuius appellatio reijcitur., offert se paratum probare incontinenti electum excommunicatum? Dic secundū Guilelmum & Gar.quod non admittetur tanquàm pars: quod dic vt in cle. eo.tit. constitutionem. §.insuper. nam etiam per modum querelę nō audiretur, vt ibi: sed superior ex officio inquiret de hoc,& hoc si probationes sint in promptu:aliàs non sic enim retardaretur cōfirmatio:taceat:ergo.2.q.7.plerunque.in prin. 7.q.2.si tantum.

g ¶ Emerserit.] vt si de nouo homicidium commisit, vel aliud mortale.

ADDITIO. Exēplū patet.ꝟ.de iureiu.c.fi.Io.And.

a ¶ Anti-

a ¶ Antiquis.] tunc notis, sed non oppositis, si vero fuissent opposita circunstantijs omissis, nō audiretur volens illa exprimere, etiam cum iuramento quod sequitur, vt in cle. eo. constitutionem. 2. respons. & quæ est ratio, ibi not.

b ¶ Superuenerit.] cum enim ab initio probandi nō habuit facultatem, exprimere non debuit. 2. q. 7. plerunque. in princ. non sic in casu. inf. eod nulli. vbi dixi. Ioan. And.

Ignorātia est ꝓbabilis i facto alieno.

c ¶ Verisimiliter.] vt quia non consueuerant multam familiaritatē habere cū isto electo: & q̄ opponūtur, nō erāt publica: & in facto alieno est ꝓbabilis ignorantia. ff. pro suo. l. vlti. Gar.

d ¶ Ignorantia.] vt in vltimo casu, quo de ignorantia dicit̄.

e ¶ Superueniente.] vt in scd̄o casu. In primo ergo casu nō iurat, nisi vt excludat calumniam, vt sequitur.

[Gl. seq. recitet̄ ꝑ obiectionē: de regula ꝑsumit̄: & soluit: secunda pars recitetur per quæstionem & solutionē.]

Iuramē tū ꝓpriū dr̄ qd̄ ꝑstat̄ ꝑ se ipsū, vel per procuratorē habentē ad hoc speciale mādatum.

f ¶ Per proprium.] nota ignorātiā probari per iuramentum. ĩ. eod nulli. & ideo compelluntur iurare, quia debuerūt ab initio quærere: & quia præsumunt̄ malitiose hoc opponere: alias quilibet ꝑsumitur ignorans. ĩ. de reg. iur præsumitur. vbi de hoc dixi per hāc litteram, per proprium. Dixit Guili. ꝙ generalis procurator non præstabit hoc sacramentum: sed specialis (scilicet habens ad hoc mandatum) bene. sic dicit se obtinuisse. ad hoc ff de iureiur. iusiurandum quod. §. procurator. C. de procurato. l. in pecuniarijs. ad hoc inf. eod. procurator.

ADDITIO. Vide Barto. in l. inter omnes. §. recte. ff. de furtis.

g ¶ Statuit.] sup. eo. statuimus. ibi. n. ponitur pœna deficientis in probatione, hic pœna non seruantis hanc formam in appellando.

Avaritiæ.] Diuiditur in quattuor partes s̄m Ioan. Mon. Prima ponit procemium ad dicenda: Secūda narrat fraudem contra ius antiquum: ibi, Nonnulli: Tertia illam fraudem reprobat: ibi, Cum itaque: Quarta pœnam apponit: ibi, Omnes. Ioan. And.

¶ Pro intellectu isti⁹ c. præsupponendū est qd̄ habet̄ in c. qualiter. eo. tit. in ant. vbi dr̄ quantuncunq; quis fuerit electus in cōcordia nemine discrepāte, non debet se ingerere ad administrationem, nisi fuerit per superiorem confirmatus: per quam confirmationem acquirit potestatem administrandi: sed non habet facultatem ordinandi ante consecrationem: & proprie ante consecrationem non vocatur episcopus, sed electus: quòd si ante confirmationem se ingerit administrationi, priuatus est ipso iure electionis; & eligentes possunt alium eligere. Secundo præsupponendum est, quòd vacāte ecclesia cathedrali, iurisdictio & potestas ordinandi est apud capitulum illius ecclesiæ: ita quod capitulum per se potest exercere iurisdictionem. c. olim. de ma. & obe. in an. Et ea quæ sunt ordinis, poterit per alium exercere.

vel super antiquis [a] superuenerit [b] probandi facultas; aut aliqua antiqua in opponentium notitiam de nouo peruenerint, quę appellantes appellationis emissæ tempore verisimiliter [c] ignorare potuerint, & etiam ignorarint. ¶ Super huiusmodi autem ignorantia [d], & superueniente [e] facultate probandi, fidem per proprium [f] præstandum corporaliter faciant iuramentum; hoc adijciendo in iuramento eodem, quòd ad ea probanda credunt se sufficientes probationes habere. ¶ Illa sane, quæ felicis recordationis Innocentius Papa quartus contra non plene probantes ea, quæ in formam vel personam obiecerant, statuit [g], in suo volumus robore permanere.

¶ Idem in eodem.

¶ Electus ante confirmationem administrare non debet per se, vel per alium in totum, vel in partem, sub quocunque colore: qui contra fecerint, ipso iure priuati sint iure ex electione q̄sito Io. An.

CAP. V.

Avaritiæ [h] † cæcitas [i], & damnandæ ambitionis improbitas, aliquorum animos occupantes, eos in illam temeritaté †

CASVS. Vacante ecclesia Pictauiensi, canonici illius ecclesię cōuenerunt in vnū tractaturi de electione futuri prælati: tractatu habito inter eos elegerunt quēdam Titium: quia Titius antequā esset confirmatus, requisiuit à capitulo, vt capitulum ipsum cōstitueret œconomum vel procuratorē ad administrādū bona ep̄atus: quærit̄ an sub isto colore posset se ingerere administrationi ante cōfirmationē? Rn̄det Ro. Pō. ꝙ nō: aliàs si se ingerat, ꝑdit ius sibi quæsitū ex electione. ideo electus ante cōfirmationem nec directe nec indirecte dēt se ingerere administrationi. ꝙ si fecerit, eligentes vel superior poterit prouidere de alio. nā facta electione ecclesia adhuc dr̄ vacare. Vñ sicut matrimonium carnale initiat̄ ꝑ spōsalia ꝑ verba de futuro, ꝑficit̄ sequēte cōsensu ꝑ verba de ꝑsenti, & cōsumat̄ per carnalē copulā: sic matrimoniū spirituale initiatur ꝑ electionē, perficitur per cōfirmationem, & consummatur per consecrationē. Nota primo id ad quod allegatur iste texus: videlicet, ꝙ auaritia excæcat homines, vt non videant ea quæ sunt recta. Nota insuper principalem effectū huius c. ꝙ licet sede vacante capitulum habeat administrationē in spiritualibus & temporalibus, & eam possit alij committere: non tñ potest committi electo vt administret tāquam procurator vel ęconomus: aliàs fieret fraus ad cap. qualiter. alleg. Not. vlterius ꝙ ingerens se administrationi ante confirmationem perdit ius sibi quæsitum ex electione. Vnde electus sine vitio ambitionis potest postulare & prosequi confirmationem suæ electionis ex quo semel fuit vocatus à Deo.

† Vide Lambertinū de iure patron. li. 2. par. 2. q. 5. art. 1.

† Nota optimum text. qui dicantur agere actum temerarie: quia ille qui agit scienter actum sibi à iure prohibitū sub colore fraudulento. vide textū q. fil. sint legiti. per venerabilē. ver. videbatur, & Ioan. And. in cle. 1. de sepul.

¶ Auaritiæ cæcitas.] de auaro habetur 47. dist. c. virū. & bonorum 1. & c. sicut hi. per quæ iura apparet, ꝙ per hoc vitium quis à Deo separatur, & huic largitas obuiat quæ sancta in canone appellatur. 16. q. 2. visis. ver. diuinæ. & c. cupiditas vero sæua nuncupatur ĩ. de Iudæ. ita quorundam. in prin. Archidiaconus.

[Prima glossa summat.]

h ¶ Auaritiæ.] electus ante cōfirmationem administrare non debet per se vel per alium, in totū, vel in partem, sub quocunque colore: qui contra fecerint, ipso iure priuati sunt iure ex electione quæsito.

i ¶ Cæcitas.] nota auarum appellari cæcum & ambitiosum. inf. eo. quorundam. excæcant. n. ista animos, vt agenda nō videant, & à prohibitis non declinent, ibi, & 47. dist. virum, & c. sicut hi. Et quis dicatur auarus, quis largus, quis prodigus, not. sup. de consue. ex parte. Ioan And.

ADDITIO. Io. Monachus auarum dicit esse cęcū, vt tetigit hic gl. in princ. & hoc probat tali ratione: secundum philosophum Possessio diuitiarum est in distribuendo: auarus aūt hoc non faciendo, non videt fructum diuitiarum: & sic est cæcus. Differt autem secundum eum cupidus ab ambitioso, vt dicit versus.

Est census cupidus: sed honore vir ambitiosus. Ioan. And.

a ¶ In-

a ¶ Interdicta.] scilicet ante confirmationem administrare.sup.eod.nosti, & cap.qualiter.& sup. de præbend.cum iam dudum.

[Glo.seq soluit quæstionem,& remittit.

b ¶ Fraudibus] fiebat fraus quasi de cõtractu ad cõtractum, & hoc ꝓhibitum est, quod prosequere, vt not.14.q.3.plerique. sup. de priuileg. quanto. & ff.de leg.contra.

[Gl.seq.ponit quattuor casus exceptos.

c ¶ Ecclesiarũ.] omnium, cũ indefinite loquatur: ꝙ verum intelligas.nisi in Papa.s̃.eo.licet.& idẽ ſm Hug. & Io.in Impetatore 1 qui hoc not.93.dist legimus. Alij s̃.s̃.eo. venerabilẽ,& in casu s̃.eo. indemnitatibus.§.si vero.& §.ceterum.& in vltramontano cõcorditer electo immediate subiecto domino Papæ.sup.eod. nihil,ad finem.

d ¶ Ingerere.]vocari.n.debent à Deo tã quam Aron.sup.eo. qualiter.

e ¶ Indulgendum 2.] sup ca. prox.ff.de rei vendi. in fundo. §.constituimus.

[Gl. seq recitetur per obiectionem, q̃ dupliciter soluit.]

impellunt, vt quæ sibi à iure interdicta [a] nouerint, exquisitis fraudibus [b] vsurpare conentur.

¶ Nonnulli siquidem ad regimẽ ecclesiarum [c] electi: quia eis, iure prohibente, non licet se ante confirmationem electionis celebratæ de ipsis,administrationi ecclesiarum,(ad quas vocãtur)ingerere [d]:ipsã sibi tãquã ꝓcuratorib. seu œconomis cõmitti procurant.

¶ Cum itaque non sit malitijs hominum indulgendum [e]: Nos latius [f] prouidere volentes,hac generali constitutione sancimus:vt nullus de cetero administrationem dignitatis, ad quam electus est priusquã celebrata de ipso electio confirmetur [g], sub œconomatus [h], vel procurationis [i] nomine, aut alio de nouo quæsito colore [k] in spiritualibus [l] vel temporalibus [m],per se vel per alium,pro parte [n] vel in totũ gerere [o],vel recipere [p], aut † illis se immiscere prę sumat. Omnes illos, qui secus fecerint,iure(si quod eis per electionem quæsitum fuerit)decernentes eo ipso [q] priuatos [r].

¶ Idem in eodem.

¶ Eligentes quam cito commode possunt, electionem electo præsentent: Electus infra mensem consentiat: aliàs priuatus est iure quæsito; nisi conditio personæ ipsum excuset: Post consensum confirmationem petat infra tres menses, aliàs electio viribus vacuetur. Ioan. Andr.

CAP. VI.

QVAM †

strat. Et adde quod not.de simo.sicut tuis. in glo.2.& quod ibi dixi Io.And.

k ¶ Colore.] quicunque fuerit ille,puta vicaria, cõmẽda,castaldionatus:vel dicebat se facere id vt canonicum, ſm opin. Lau.qui notat hoc. sup. eo. qualiter.

l ¶ In spiritualibus.] vt excõicare, absoluere,interdicere,pænitẽtias iniũgere, & similia.sup. đ exces. prælа.accedentibus.

m ¶ Temporalibꝰ.] vt recipere census & debita: habere curã colligẽdorum & cõseruandorum fructuum,& similia.

ADDITIO. Liberet tamẽ ecclesiam, soluendo quod dẽt. ff de neg.gest. soluẽdo.sed debitorem si bi soluentem non liberaret ff.de solu. vero ꝓcuratori.Io.An.

n ¶ Pro parte.] Gerere enim videtur qui minimam partem attigerit đ hereditate. ff. de acquir. hære.si seruũ §. si qs seruꝰ.

o ¶ Gerere.] in iudicio,vel ex ff.de verbo.signifi. verba. & l.licet inter gesta.

p ¶ Recipere.] de prouentibus: sic dicit lex in tutore. C. arbit.tut.l.fina.

[Gl. seq. recitetur per quæstionem.]

f ¶ Latius.] i.late,sic s̃.de accu.licet.prope. fi. ibi,potius.& s̃.de iniur.& si pignorationes:ibi, districtius. hoc dico,quia idem prouisum est ex mente priorum iurium. Vel dic proprie, quia hæc cõstitutio latius & clarius exprimit.Itẽ olim irritabatur electio: hodie aliter est,vt inf.sequitur.

[Glo.seq ponit triplicem rationem quare,&c.secũdo quærit & soluit.]

g ¶ Confirmetur.] & tũc administrabit quæ iurisdictionis sunt,non quæ ordinis,vt s̃.eo. transmissam, est rõ quare electi ante confirmationem non administrãt:quia aliàs de cõfirmatione nõ curarent 3, maxime hi qui nõ habent consecrari:& etiam confirmatio nil operaretur,si administrationem per electionẽ haberent.Item si contingeret electionem cassari,non possent sic de facili remoueri. Quid dices de electo confirmato, à cuius confirmatione est appellatum; nunquid si administrabit appellatione pendente, incurrat pœnam?& fuit disputatum & terminatũ olim Bonon.ꝙ administrator talis incurrat pœnã. facit de appe.oblatæ.ad fi.per l. ff.de mu. & ho.l.reus.§.eum s̃. quem 4.& hoc nisi talis esset appellatio, quæ non teneret.& sic intelligitur de appel:constitutis.2.

h ¶ Oeconomatus.]œconomus dr̃ cui res ecclesiastica gubernanda mandatur. C. de sacrosan.ecc.l.iubemus.circa prin.Ioan.And.

i ¶ Procurationis.] sumebant hanc fraudem ex decre.sup.eo.cum nobis olim.in fi.

ADDITIO. Inno.Papa ibi loquitur:nec puto excusari hodie electum per commissionem talem, quã faceret inferior cõfirmator:licet littera hęc contra.& Arch.loquitur obscure,quia dicit electum pœnam incurrere,si sine auctoritate legitimi superioris admini

q ¶ Eo ipso.] s.quod se administrationi immiscuit: non autem eo quod fecit se procuratorem vel œconomum constitui,si se non immiscuit 5. hæc probantur per superiorem litteram:& verba cum effectu:&c. de cler.non resi.relatum cum sim.

[Gl.seq.recit.per obiectionem dupliciter, & soluit. finis recita. per obiectionem.]

r ¶ Priuatos.ipso iure:olim vero per sñiam:Nisi velis dicere quod administrantes vt electi nullo colore quæsito priuandi sint per sententiam per antiqua iura:administrantes quæsito colore priuati sint ipso iure vt hic,quod satis mihi placet,vt euitetur correctio iurium,vt infra eo.cum expediat.Sed primum verius secundum Gar.& pro eo.inf,eod.cupientes §. ceterũ. Et si electus aliàs nullum ius habebat ex electione, vel ei renunciauerat:tenetur ad fructuum restitutionem:& aliàs iudicis arbitrio puniri debet secundum Guilielmum,sup.eod.dudum 2.

ADDITIO Secunda opin.huius glossæ quæ placet Ioan.And.placet et Io.Monacho, qui inducit illud Gregor.simulata æquitas duplex est iniquitas: ꝙ est dicere,dupliciter peccat qui facit malum, & abutitur bono.& facit ad hoc inf.de dolo & contu. cũ qui. & quod ibi no.Hierony.ad Celantiam vj. Multo deformior est superbia,quæ sub humilibus signis latet. vide quod no.in cle.ad nostrum.in fi.de hæreti.

QVam sit.] Præmissa constitutionis cã, statuit tria tpa ab antiquis iuribus nõ prouisa: Primo tpus electionis præsentandæ sine adiectione pœnæ:Secundo:ibi, Electus, tempus consensus præbendi pœnam apponens,& vnum casum excipiens:Tertio:ibi, Ceterum: tempus petendi confirmationem, & pœnam apponit, & determinat: quod satis not. Hosti. in summa

1 VideOldrad. cõs. 107.tit.de ele.& electi potesta. Font.

2 Vide s̃. de simon. ca.nobis. in glos.

3 Ne se submittent periculo cassationis. Io. And.

4 Vide s̃. eo. per inquisitionẽ.in vlt. glossa.

† In manuscriptis ita, aut illi.

† Vide Concil Laterã. sub Innoc.iij. c. 23. refert in c.ne ꝓ defectu. ex de electio: ad de sancita in concil. Trid. sess.7.de refor. ca. 13.

5 Idem Do. Phil. ex quo notant ꝙ constitutio puniens facientem non ligat parãtem se ad faciendũ. Fon.

sit a ecclesijs ipsarum dispendiosa vacatio, quàm periculosa etiam esse soleat animabus: non solum iura b testantur, sed etiam magistra c rerum efficax experientia manifestat. ¶ Cupientes itaque competentibus remedijs vacationum diuturnitatibus obuiare, hoc perpetuo decreto statuimus: vt si quando fuerit electio in aliqua eccle-sia d celebrata, electores electionem ipsam, quam citius e commode f poterunt, electo præsentare, ac petere consensum ipsius procurent†: Electus vero illum adhibere infra mensem g à tempore pręsentationis huiusmodi teneatur †. Quem si electus ipse ultra præstare distulerit h: iure (si quod ei

summa huius tit.§.fi. vers.quid ergo si capitulum.in fin.Ioan.And.

CASVS. Cauetur in cap. ne pro defect.eo. tit. in an. ꝙ illi,ad quos spectat electio ĩ ecclesia cathedrali,vel colligiata,debent eligere infr.tres menses numerandos à tempore vacationis:& sic ibi satis ẽ ꝓuisum circa electionem:sed nõ fuit prouisum circa tp̃s, inf.quod dẽant electo p̃sentare electionem:ad hoc emanat istud c. s. ꝙ eligẽtes debent quãcito cõmode pñt electionẽ præsentare electo: & ipsum requirere vt cõsentiat uel dissentiat electioni: & istud tp̃s hodie est redactũ ad tp̃s octo dierum. c. cupiẽtes. ĩ.eo. Sed vellem informari vtrum, electus facta præsentatione & requisitione teneatur incontinenti ↄsentire vel dissentire: uel vtrum detur sibi tempus ad deliberandum? Rñdet,ꝙ electus facta sibi pręsentatione electionis, non tenetur incontinenti cõsentire, sed habet vnũ mensem ad deliberandũ: & infra illum teneẽ declarare animũ suum ꝙ cõsentit. Si aũt non ↄsentiat inf.mensem,tunc ipso iure perdit ius sibi quæsitum ex electione: nisi forte condõ personæ aliud requirat,quia forte erat religiosus, q̃ fuerat electus in episcopũ, qui non põt ↄsentire sine licẽtia sui Prælati.c.si religiosus.ĩ.eo.& non põt in breui tp̃e hr̃e licentiam sui abbatis:quia abbas forte est absens in remotis partib. Sed quid si electus consentit electioni ĩ.mensem?vtrum pro libito suæ voluntatis possit petere confirmationem suæ electionis:vel vtrũ sint tp̃a statuta? Rñdet ꝙ infra tres mẽses tenetur petere confirmationem suæ electionis: & si infra illos tres menses non petierit,ipso iure perdit ius sibi quęsitum ex electione,& eligentes poterunt alium eligere.Nota primo ꝙ celebrata electione non possunt electores pro libito suæ voluntatis celare electionẽ, sed illã debent publicare solemniter clero & populo: & publicata electione,electores debent illam præsentare electo,ut cõsentiat vel dissentiat. Nota ꝙ electus non tenetur incontinenti declarare animum suum, immo non debet de honestate: ne uideatur affectare dignitatẽ:tñ potest si uelit. Nota, ꝙ electus facta sibi præsentatione electionis,debet consentire ĩ.mẽsem: & si infra mensem nõ consenserit, electores pñt aliũ eligere:quia illa ecclesia est libera,& vacat. No.vlterius ex textu iuncta gl.ꝙ Papa potest alicui inhibere ne cõsentiat electioni de se factę:& talis inhibitio annullat consensum electi,ita ꝙ electus non potest consentire:q̃a nõ minorem habet potestatem Papa in clericos, q̃ Abbas in suos religiosos:& tñ religiosus nõ potest consentire sine consensu sui Abbatis. c. si religiosus.allegato. Nota finaliter, ꝙ facta declaratione per electum,quòd consentit electioni de se factæ,debet petere confirmationem suæ electionis ĩ.tres mẽses:non dico ꝙ obtineat: quia sufficit quòd petat,& faciat quod in se est. Vnde sciendũ quòd in ecclesijs sęcularibus sufficit,quòd fiat electio inf.sex menses. c.1.de conces.præben. in an.quia ille,ad quem pertinet prouisio,habet sex menses,vt d.c.2. qui sex menses currunt à tempore notitię.ca. quia diuersitatem.eo.tit.de conces.præben in antiq.

[Prima glossa suminat.]

a ¶ Quam sit.] eligentes quamcito cõmode possunt, electionem electo præsentent: electus infra mensem consentiat,aliàs priuatus est iure quæsito;nisi condõ personæ ipsum excuset: post ↄsensum confirmationẽ petat ĩ.tres menses:aliàs electio viribus vacuetur.

h ¶ Iura.] 50.dist.postquam.sup.eod.ne pro defectu. & c cum inter vniuersas.

c ¶ Magistra rerũ.] dicit Philosophus. Natura potentẽ, ars facilẽ, vsus prõptũ reddit artificem: & cuilibet artificio p̃bet experiẽtia nutrimẽtũ.ff.de leg.3.l.legatis.§. ornatricib.

ADDITIO. Ioãnes Mon. allegat secundam cõstitutionem Codicis.§.1.& C.de iud.l.certi.In prima lege cõmẽdatur iurisperiti experiẽtia rerũ:in secunda causarũ experti iudices dari pñt.Ioan.And.

d ¶ In aliqua ecclesia.]nota qũo hæc littera loquitur indistincte.ad hoc s̃.de testa.relatum. in prin. cũ concord. ibi positis.& s̃.de coniug.lepro.quoniã.in gl.pen.Archidiaconus.

e ¶ Quàm citius.]est hoc tp̃s ad arbitrium boni viri: cum lege vel canone non termineẽ.ff.de iure deli.l.j. & s̃.de offi. dele. de causis. & magis intellectu,quam elocutione certa exprimi potest.de dona.Apostolicę.

f ¶ Cõmode.] s̃.eo.quia ꝑ ꝑ. 22.q.2.faciat.ff.de verb. sig.l.nepos Proculo.si aũt electores fuerunt negligentes in præsentando, nõ nocet electo: quia nõ dẽt per alterũ alteri iniqua cõdõ afferri.ff.de reg iur.non dẽt. & est expressum ĩ.eo.cupientes.§. ceterũ. & tene hodie quod ibi hẽs: quia si eligentes differunt electionem præsentare inf. octo dies,postquam cõmode poterũt, totaliter quoad se exclusi sunt à prosecutione ꝓcessus:& ab ecclesiasticis beneficijs,q̃ in illa ecclesia obtinent,ꝑ trienniũ ↄtinuũ sunt suspensi; electo per hoc nullum fit præiudiciũ.hoc habes in prędicto §.ceterum.Et scias quòd illud locum habet generaliter in omnib.electionibus;non in illis tantum de quibus alias loquitur decret. cupientes. vt ibi dicam.& hoc probat principium ipsius decretalis.

[Glo.seq.reci.per quæstionem.]

g ¶ Mensem.] subaudi computandum à tẽpore, &c. Et dic ſm Guli. & Gar.ꝙ tot dies habebit iste mensis, quot habuerit ille, in quo præsẽtata fuit electio:& si dies aliqui lapsi erãt: suppleneẽ de mense sequẽti 1. & probatur aperte s̃.de sup.negli.præl.licèt. vbi duo semestria faciunt vnũ annum. Si enim diceremus,ꝙ mensis deberet xxx. dies hr̃e, iam non facerent duo semestria integrum annũ:sed solũ ccclx.dies,si xxxj. essẽt ccclxxij.si xxviij.2ccxxxvj.Est ergo necessariũ concludere,quòd fieri debet computatio ſm ꝙ menses occurrunt, & faciunt ad hoc, quæ notantur ff de diuer.& temp.pręscrip.l.2.& idem intellige in tribus mensibus datis ad eligendum,& tribus ad confirmationem petendum,ut inf.sequitur.

ADDITIO. Mensis debet xxx.dies habere, ut tenet Pet.de sent.excõ.sacro.per c.de illicita. 24 q.3.& quia est quoddam mediũ:& q̃a vulgus sic recipit.Io.And.

h ¶ Distulerit.]per hoc patet,quòd si impeditus fuerit,non currit ei tempus:quia impeditus non differt, de conces.præben.quia diuersitatem.& facit quod in vltimo casu inferius dicitur.

ADDITIO. Distulerit.]negligentiam notat,& causam iustam siue impedimentum excludit, ut patet ĩ. eo.§.ult.& sup.eo.ne pro defectu.ubi de hoc.& patet in eo quod legitur & notatur 61.distinct.bene noui. Archidiaconus.

a ¶ Ex tunc.]

† al. festinent.

† No.ubi validitas actus celebrati pẽdet ex voluntate alteri', ad quod vide l.Iulianus.§.si quis colludẽte.ff.de act.emp. Pet.Font.

1 Idem Bar., in l. cum bissextus.ff. de verbo. sig. gl. in l. 2. ff. de diue. & tẽp. Fon.

2 Iuxta, q̃d vulgus recipit quatuor septimanas ꝓ mense. Io. And.

a ¶ Extunc.]extremum tempus significat. ff.de cōdi. & demon.si is.§.si ita.vnde vsque ad finem mensis poterit expectare.

ADDITIO. Adde quod notatur ỹ.de resti.spol.frequens.in gl.quia dies.in fi.Ioan.And.

b ¶ Eoipso.] nec requiritur alia priuation's snīa:licèt vbi dubium esset, declarari posset snīaliter illum esse priuatū. & adde quod dicā. inf.eo.commissa.

[Glo.seq.exēplificat, & quæstionem soluit.]

c ¶ Conditio.] vt q̃a Papa ꝓhibuit ꝙ nō ꝯsentiret electioni de se factæ: vl' monachus, canonicus regularis, vl' alius frater est, q̃ sine licētia superioris ꝯsentire ñ pñt.ỹ.eod. si religiosus.1.respon. Licētia aūt obtenta, dico ꝙ habebit mēsem integrum. illi enim non currit nisi ex quo cō sentire potuit.ś. eo. ver.electus. de ꝯcess. præb.quia. C.de anna.excep.l.1.§.fi.

d ¶ Celeritate.] si hoc in dubiū reuocetur: boni viri arbitrio terminetur. ff.d uerbo. oblig.l.conti nuus.§.2. de donat. Apostolicæ.

ex sua electione fuerat acquisitum) ex tunc [a] se nouerit eo ipso [b] priuatum: nisi forsan ea sit electæ personæ conditio, [c] vt electioni de se celebratæ absque superioris sui licentia, ex prohibitione, seu quauis prouisione sedis Apostolicæ, consentire non possit: quo casu idem electus, seu electores ipsius, consentiendi licentiam ab eius superiore, cum ea celeritate, [d] quam superioris ipsius præsentia vel absentia permiserit, petere studeant, & habere. Alioquin si lapso tempore, pro eiusdem superioris præsentia vel absentia (vt præmittitur) moderando, huiusmodi licentiam eos nequaquam obtinere [e] contingat: electores ex tunc ad electionem aliam procedendi liberam habeant facultatē [f]. ¶ Ceterum quiuis electus, infra tres menses [g] post consensum electioni de se celebratæ præstitum, confirmationem electionis ipsius petere [h] non omittat. Quòd si, iusto [i] impedimento cessante, infra † huiusmodi trimestre tempus omiserit: electio eadem eo ipso viribus vacuetur [k].

¶ Idem in eodem.

¶ *Si non sequatur electio, non est quis ex consensu in scrutinio scienter habito in indignum, eligendi potestate priuatus. Hoc dicit. Ioan. Andr.*

CAP. VII.

PERPE-

e ¶ Obtinere.] si superior illā dare nolit: dic vt dicā ỹ.eo si.religiosus: & voluit Guli. intantum adhærere huic litteræ: ꝙ dixit, ꝙ nisi obtineatur, puta quia superior non vult dare, ꝙ electores ad electionem procedere pñt: quod satis videtur iniquum. Vnde intelligo obtinere inquantum in eo est secundum Gar. Verius est dictum Gul. 1 vt in gl.seq.

f ¶ Facultatem.] supple & electus iure (si quod sibi competebat) sit eo ipso priuatus, per extrauag Benedicti.eo.tit.si religiosus.

ADDITIO. Et per illam extrauag. terminatum est, quod diffusè tractat hic Io. Mon. in additione, s.an si post tempus obtineatur licentia, fieri possit illius electionis confirmatio. & patet quòd non. Item patet, quòd licet electores non eligant alium: non conualescit ius electi.Io.And.

g ¶ Tres mēses.] de diuersis temporibus, vide quod dicam inf.eo si electio.

[Glo.seq.primo not. secundo soluit quæstionē: tertio quærit: & soluit: & solutionem determinat.]

h ¶ Petere.] sufficit petere, licet nō obtineat, ex quo ꝑ eū non stat. In confirmationib. cathedralium vel regularium ecclesiarū, quæ ex immediata subiectione vel appellatione habent peti a Papa, serua decretalē Nicolai.ỹ.eo.cupientes. Et scias s'm Gul. & Gar. ꝙ sufficit si electores petāt. ś. eo. cū inter canonicos. & c. cū dilectus. & c.dudum.in prin. & electo tunc nil petente vitatur hæc pœna. Item electus per suum procuratorem confirmationē petere poterit. ś. de rescri. cum dilecta. saluo ꝙ semper decre.cupientes. seruetur in suo casu. Sed pone, ꝙ amicus eius nomine cōfirmationē petijt sine mandato: nunquid sufficit? Sic: dummodo ratū habeat: quia & in iudicijs, ut ff.de iudi.l. licet. & in ỹ.lib. 2. C.ad Mace.l ult. Et in maleficijs. ff.de ui & ui arma.l.1.§. quotiens. ratihabitio retrotrahitur & comparatur mandato.ỹ.de sent. excōmu. cum quis. & inf.de regu.iur.ratihabitionem.vbi di cam de hoc. Et intelligas quòd debet ratum habere ante lapsum illorū trium mensiū: aliàs ratihabitio postea facta non prodesset.ff. rem ratam haberi l. penult.

i ¶ Iusto impedimē to.] puta īfirmitate, viarū discrimine. su perioris impedimēto. Frequenti curiæ mutatione, vel alio simili.ff. si quis cau. l.2.ś. de pign.significante.de appel. cum parati.18.dist. eps ad synodum. cum si. Et nota hoc tp̄s quodā modo vtile: quia ñ cessantibus non officit.C. de in offi. testa contra maiores, ś.de rescr. si autem. & c.plerunque.

ADDITIO. Aduerte, ꝙ l 2.§. quod diximus.ff.si quis cau. superius allegata, ponit exēplum in eo, qui sistere non potuit propter tempestatē maritimā, vel terrestrem, vel vim fluminis, ut q̃a pons fractus, uel nauigari non poterat. Ioannes Andr.in nouella.

[Glo.seq.primo ponit duas opiniones: secundā approbat: secūdo soluit dubiū, tertio quærit & soluit.]

K ¶ Vacuetur.] dixit Garsias per sententiam: & ideo aliud in isto casu, q̃ superiori: quia maius vinculū ỹ-ctum est post consensum, q̃ ante, & ideo difficilius rūpitur. Gulielmus ỹ: quod puto uerum 3: Cum hic dicat littera, eo ipso virib. uacuetur: per quod satis patet, ꝙ est canon latæ snīæ, non ferendæ: hoc est ergo ius nouum: nam olim si post præstitum consensum non petebat electus confirmationem, nunquam ꝑ hoc cadebat à iure sibi per electionem iam quæsito: sed per superiorem cogebatur ad confirmationē petēdam, secundum ea, quæ notat Innocētius de electio. cum in cunctis. Et nota secundum Gul. quod hic statutum est in electione, intelligi & in postulatione 4: Quia eadem est ibi ratio. de constitu. translato Quid si postea confirmationem petat electus, & eam obtineat. Dico non posse conualescere quod à principio fuit nullum: & peccat detinendo episcopatum, nec facit fructus suos: nisi confirmatio scienter fuisset facta per illum, qui aliàs suo iure ꝯferre potuisset secū dum Guli. & facit quod notatur sup. de æta. & quali. cum bonæ. Io.And.

PErpetuo.] Primo ponitur declaratio: secundo continuatio: ibi, Licet Ioan. & hoc habet in effectu: Consentiens scienter in indignum, non est priuatus potestate eligendi ipso iure: nisi ex illo consensu, cum consensu aliorum fuerit secuta electio.

¶ Præsupponēdum est primo ꝓ intellectu istius capituli, illud quod habetur in c.quia ꝑꝑ, iuncto ca cum in cunctis. eodem tit. in antiq. & pœnæ illorum, qui scientes

1 Idem Phil. und' not. regulā, ꝙ vbi licentia requirit, debet expresse obtineri, neque sola petitio sufficit, nisi in casib. notatis in c.1. sup. de resc. Font.

2 Et si quasi ỹ. ctib. ff.de neg. gest. l. Pompo. nius.1. & in distractib. ff.de solu. vero procuratori.in vltimis uoluntatib. C.ð don. inter uir. & uxor.l. antepen.

† al. ita: infra trimestre tē pus omiserit petere confirmationē.

3 Idem clericus Pisanus: Io.Mo.& Archidiaconus.

4 Secus prouisiōe: nā illius nō petitio confirmationis, ut patet inf.de præb.c. si tibi absēti.

tuo a † sanctionis b oraculo c declaramus, quòd scienter in electionibus nominantes indignum †, propter suffragium d in scrutinio præstitum (nisi adeo in eo perstiterint e, quòd ex votis eorum communis electio subsequatur) nequaquam eligendi potestate priuentur f †: licet pro eo quod indignum nominando, scienter contra conscientias suas agunt †: & diuinam vindictam g, & Apostolicæ vltionis metum †, quem qualitas facti suaserit, possint non immerito formidare h.

† In oīb. antiquis codicibus ita: perpetuę sāctionis, &c.

† Vide cōciliū Trident. sessio. 7. de refor. c. 3. & sessio. 24. de refor. c. 18.

† Prinantur, legiť, in manu scriptis libris.

† Al. agāt.

† In oīb. antiquis exemplarib. legiť, motum.

scienter eligunt indignum: Vnde sciendum, ꝙ ad electionem de aliquo faciendā, pōt procedi vna de trib. vijs, videlicet via Spiritussancti: via cōpromissi: & via scrutinij: vt dicto c. quia p.p. Forma Spiritussancti est, qn̄ nullo habito tractatu inter eligentes, nec conuentione, statim ꝙ eligentes conuenerunt in loco solito, clamāt vnanimiter: Nos talē eligimus, nullo ꝯdicēte, & nulla disputatiōe facta inter eos: vel vnus eligētium dixit, ego eligo talē: & oēs alij dicūt similiter. Alia est forma cōpromissi: & forma cōpromissi est, cum eligentes vident se in discordia: ita quòd non possūt conuenire: tunc transferunt potestatem eligendi in aliquos. Alia est forma scrutinij, quę est difficilior, de cuius substantia sunt plura: Primo, quòd eligentes dēnt conuenire in loco capitulari: & deliberare qua via procedent assignando diem, qua procedent in electione faciēda: ad q̃ diem, debent absentes citari: qua die adueniente ipsi eligentes conuocati in loco deputato debent eligere tres scrutatores de ipsorū corpore: qui scrutatores debent se trahere ad partem & locum secretum: & esse in loco tam remoto, quòd vota & deliberationes aliorum non possint ab alijs intelligi: qui scrutatores interrogabunt unumquemq; eligentium, quem eligunt, quæ deliberationes omnium dēnt in scriptis redigi: & auditis deliberationibus omniū, isti tres scrutatores debent publicare scrutinium & legere: & fiet collatio zeli ad zelum: numeri ad numerum: meriti ad meritum: & illa examinatio secreta vocatur scrutinium Et in c. cum in cūctis. dr̄ quòd eligentes scienter indignum, sunt priuati potestate eligendi pro illa vice. Hoc præsupposito, casus in hoc c. sic figuratur? Ponamus ꝙ vacante ecclesia Pictauiensi, canonici conuenerunt in vnum tractaturi de electione futuri Prælati: & ordinauerunt inter se, ꝙ ꝓcederent ad electionem per formam scrutinij: vnde ipsi elegerunt tres scrutatores, qui reciperent vota singulorum: tres vel quattuor ex canonicis nominauerunt scienter indignum, s. illegitimum, vel imperfectæ ætatis: antequam procederetur ad electionem, pænitentia ducti reuocauerunt nominationem suā, & voluerunt consentire in alium: vtrum sit locus pænitentiæ? vel vtrum sint priuati voce sua pro illa vice: vel requiratur quòd alij fuerint secuti nominationem suam? R̄ndet quod ipsi non sunt priuati potestate eligendi, sed requiritur perseuerantia vsque ad electionem completam, & quod ex votis & nominationibus illorum sequatur electio. Nota primo, quod quis in scrutinio nominando scienter indignum, peccat: licet ex nominatione sua non acquiratur ius electo, quominus eligētes possint alium eligere, nisi post publicatum scrutinium: quia publicato scrutinio non possunt amplius variare c. publicato eo. tit in antiq. & hoc nisi sciēter elegerint indignum: tunc n. possūt pænitere, vt est hic textus. Nota vlterius, quòd sciēter eligens indignum, est priuatus potestate eligendi pro illa vice: Et si omnes peccauerunt, tunc potestas deuoluitur ad superiorem. Si autem omnes peccauerūt vno excepto, tunc in illo remanet ius collegij: & ipse solus poterit eligere

[Prima glossa summat.]

a ¶ Perpetuo.] si non sequatur electio, non est quis ex consensu in scrutinio scienter habito in indignū, eligendi potestate priuatus. hoc dicit.

b ¶ Perpetuo sanctionis.] i. generali, vel. i. perpetuo duraturo, 25. q. 1. quæ ad perpetuam.

c ¶ Oraculo.] idest, responso. C. de legi. digna vox. Et dr̄ oraculum: quia orando seu præcando impetratur. concordat infra de verb. sig. cap. fin. eo. lib.

ADDITIO. Archidiaconus ī. eo. tit. cap. fundamenta, in fi. dicit, ꝙ oraculū dr̄ propitiatoriū. Exod. 37. Fecit ꝓpitiatoriū. i. oraculū, & in hoc sensu accipiť fere ꝑ totā Bibliam. Pro tēplo tn̄ potest accipi 3. Reg. c. 6. vbi dicit, In ingressu oraculi fecit duo ostiola Dicitur etiā oraculum, diuinum eloquium, cæleste responsum, vel imperiale rescriptū. C. de sacrosan. eccl. iubemus nullam. Itē dr̄ ab oro oras: & dat ibi versū:

Supplicat, implorat, petit, obsecrat, hæc notat oro.

Vnde orator, idest, actor, defensor, patronus, causidicus, aduocatus Ioan. And.

d ¶ Suffragium.] idest, consensum in scriptis reddactum: cum. s. dicit: ego talis talem nomino in prælatum, & sumitur suffragium pro auxilio, seu seruitio, 12. q. 2. quicūque suffragio. C. de suffra. l. vna. supra de celeb. missa. cum Marthæ. in fin.

[Gl. seq. obijcit, & quæstionem soluit.]

e ¶ Perstiterint.] sed nonne publicato scrutinio cōpelluntur ad electionem. §. eo. publicato. & c. in electionibus 1. Sed dic illud verum, cum dignum nominat: si autem in collationibus forte appareat, vel prius apparebat eum indignum: tunc locum habet hęc decretalis. & quod hic dicitur de peccato in personam, idem intellige de peccato in formā: & multo fortius, quia minus est peccatum.

1 Supra hoc tit. & libro.

ADDITIO. Idem Ioan. Monachus.

[Gol. seq. ponit opinionem, & notat.]

f ¶ Priuentur.] Idem intelligo secundum Gar. & Guil. de pœna suspensionis à beneficijs: cum ea non puniantur nominantes, sed eligentes, supra eo. cum in cūctis. §. clerici Et nota quod constitutus in mortali eligere pōt: sicut & excōicatus minori. supra de cleri. excom. mini. si celebrat. & interdum eligitur etiam qui mortaliter peccauit. supra de iureiur. sicut.

g ¶ Vindictam.] sic C. de sum. trini. l. 1. & supra eo. vbi, uersi, qui autem.

[Glos. seq. quærit & soluit.]

h ¶ Formidare.] quæro quæ fuerit ratio dubitationis huius constitutionis? Solu. Dicebant quidā, olim, videlicet Inno & Host. & Compost. supra eo. dudum, quod scienter nominantes indignum 2 in scrutinio, erant priuati potestate eligendi: & probabant hoc tali ratione: certum est quòd tempore decre. cum in cunctis. innotuit. cum Vinton. adhuc non emanauerat decre. quia propter. vnde ex solis consensibus videbať illa pœna inferenda: quia non erat tunc necessaria alia communis electio. Sed contrarium est verum, vt hic vides: & triplici ratione. Primo, quia illa iura puniunt eligentes tantum. Secundo, quia nec nominatio nec votorū publicatio dici potest communis electio. supra eo. in Genesi: Tertio quia simplex nominatio non tribuit ius. supra e. quod sicut. Ad id quod dr̄, quod ante decre. quia propter, sufficiebat consensus: verum est, talis qui electionem inferret: vnde non dixit decret. cum in cunctis, quod in quenquam consenserint, sed elegerint: vnde & olim suo modo necessaria fuit electio: & hodie suo modo adhuc est, vt locū habeat illa pœna: fateor tamen, quod pœna decre. sup. eo. lib. & eo. tit. cap. 2. bene habet locum ante electionem, vt ibi dixi in glossa penult.

2 An sufficiat eligere dignū, relicto magis digno, grauis ē qō, de qua vide no. in c. cōstitutis 2. ex de appellatio. con ciliū Trident. sessio. 24 de refor. cap. 18. magis idoneum eligendū iubet.

Nulli li-

NVlli licere.] Tria facit secundum Io. Monachum, scilicet primo ponit regulam, secundo dat instātias ꝯ illam: tertio dat formā probationis illarū: Secūda: ibi, Nisi: Tertia: ibi, De huiusmodi. Ioan. And.

CASVS. Vacante aliqua ecclesia, canonici vnanimiter & cōcorditer ab initio quendā Titiū elegerunt: facta electione, orta fuit discordia inter Titiū electum & canonicos: q̃dā ex his canonicis voluerūt se opponere dicētes, ꝙ erat indignus: & forte re vera erat īdignus: vtrū sint admittēdi? Rñdet ꝙ non: & hoc verum, nisi post electionē elect⁹ ꝯxisset maculā: vel ipsi eligētes tp̄e electionis illos defectus ignorasset: tunc essēt admittendi ad probandū istos defectus. Et hoc verū, ꝙ eligentes nō possunt impugnare electionem in cōcordia factam: nō tñ ꝑ hoc sunt ligatæ man⁹ sup̃ioris: quin si velit, possit īquirere de defectibus, & eū repellere si sit indignus. Nota primo, ꝙ eligentes aliquem, electione secuta nō possunt se opponere electioni, nisi in casib. hic expressis. Nota vlterius, ꝙ vocatio absentiū non est de substantia electionis, quo minus valeat electio: tñ si absētes, qui non fuerunt vocati, velint prosequi oppositionē, faciant electionem declarari nullam. cap. quod sicut. eo. tit. in ant. tñ si velint, pñt ratificare electionem, Hel. Reg. Nota ex fine tex. ꝙ ignorantia eius, quod dependet à conscientia alicuius, probatur per suū iuramētum. Ad hoc dictum c. vt circa. & facit quod notat glo. in §. sed & aliena. Insti. de actio. Domi.

¶ Idem in eodem.

¶ Eligens, vel electioni consentiens contra electum (nisi ex noua causa, vel nouiter ei pandita) se nequit opponere, vel renuntiare. Ioan. And.

CAP. VIII.

NVlli [a] licere decernimus (postquam in scrutinio [b] nominauerit aliquem, & electio fuerit subsecuta [c]: vel postquam præstiterit electioni de ipso ab alijs celebratæ [d] consensum) illum super electione ipsa (nisi ex causis postea emergentibus) [e] impugnare [f]: vel nisi ei morum [g] ipsius antea celata, de nouo pandatur improbitas, seu alicuius alterius latentis [h] vitij, vel defectus [i], quę verisimiliter [k] ignorare potuerit, veritas reueletur [l]. De huiusmodi autē ignorantia fidem faciat proprio † iuramento [m].

¶ Idem in eodem.

¶ Contra electum à duplo maiori parte, vel electores ipsius, nil à reliqua parte potest opponi quod votum extenuet: sed id bene opponitur, quod uotum annullet. Ioan. Andr.

CAP. IX.

SI QVAN-

[Prima glossa summat.]

a ¶ Nulli.] eligens, vel electioni consentiens cōtra electum (nisi ex noua causa, vel nouiter ei pandita) se nequit opponere, vel renuntiare.

b ¶ Scrutinio.] quid sit, habes sup. eo. quia propter.

c ¶ Subsecuta.] vel scrutinium publicatum: quia post publicationem scrutinij nō est locus variationi s̄. eo. publicato. & dic vt ibi: nisi in casu p̄cedētis decre. vt ibi dictum est. Et ꝙ dicit, subsecuta: intelligas ex illis cōsensibus. Verba. n. sunt cum effectu intelligēda. de cle. non resi. relatum. ff. quod quisque iuris. l. 1.

d ¶ Celebratæ.] nota hic paria esse, eligere, vel eligentib. consentire: sed non per oīa 1, vt sup. de electio. ecclesia vestra 2.

ADDITIO. Et ff. de reg. iur. l. aliud est vendere, aliud vendenti consentire. Ioan. And.

e ¶ Emergentibus.] & sic nouo auxilio opus est, supra de officio deleg. insinuante. ff. de interro. actio. de ætate. § ex causa.

f ¶ Impugnare.] sup. de probat. per tuas. C. de nō nu. pecu. l. generaliter, & sic not. quòd semel approbatum non possum reprobare. & quomodo hoc intelligatur 2, hic habes. & vide quod plene dixi infra de regul. iur. quòd semel.

g ¶ Morū.] debet. n. esse morib. temperatus: Et boni mores plusquam diuitię operantur. ff. de tuto. & cura. da. ab his. l. scire. §. cum reliquis. & decorari non dēt pallio moribus indecori 100. dist. contra morem.

h ¶ Latentis.] id est, quòd latebat electores tempore electionis: puta luxuriosus erat, vel adulter, vel aliud simile, vnde in redhibitione erat. ff. de ædili. edic. cū sex. & l. ob quę vitia.

i ¶ Defectus.] scientię, ętatis, ordinum, vel alicuius irregularitatis.

k ¶ Verisimiliter.] aliàs de facili nō crederetur, vt circa ea q̃ publice facta sunt, vel q̃ oēs sciunt. 16. dist. quod dicitis. de postula. pręlat. cap. 1. cum simi.

ADDITIO. Concor. sup. eo. vt circa. Gat. Ioan. Mona.

[Gl. seq. quærit op ponendo: & soluit.]

l ¶ Reueletur.] quare nō posuit certum casum, s. si super antiquis superueniat probatio, vt fecit. s̄. eod. circa? Rñdeo vt ibi dixi, bñ fecit appellans nō exprimēdo crimen quod probare nō poterat: sed hic male fecit eligēs eligēdo criminosū: licet id probare non posset, cū probatio nō quæreret ab ipso.

m ¶ Iuramento.] sup. eo. vt circa.

1 Et rō ē, quia ꝯsensus sequens nō auget numerū, vt hic tradit Io. Andr. iquem cæteri cōmuniter sequuntur.

2 Vide notata per Bart. in l. post legatum. ff. de his quib. vt in dig. & per Innoc. in c. cū olim. extra de censib.

† Vide Panor. in c. 2. de cōst. & Bal. cō. sil. 22. par. 2.

SI quando.] Prima prohibet: Secūda permittit: ibi, Si quid. Dom.

¶ Præsupponendum est pro intellectu istius cap. ꝙ si aliqua electio fuerit facta à maiori parte, & alia à saniori: illa electio q̃ est à saniori parte, præualet: & dr̃ fieri à saniori respectu zeli ad zelum, meriti ad meritum: Dr̃ autem fieri à maiori parte respectu numeri ad numerum: Verbi gratia, Vacante aliqua ecclesia, in qua erāt aliqui canonici consanguinei vel affines Titij: qui ducti affectione carnali ipsum elegerunt: alij canonici in minori tamen numero, non ducti affectione carnali, quendā aliū elegerunt: certe electio istorum valet tanquā facta à saniori parte: tñ vbi est maior pars, præsumitur quòd etiam sit sanior

CASVS. Ponamus quòd in ecclesia Pictauiensi sint xviij. canonici, qui vacante ipsa ecclesia conuenerūt in vnum tractaturi de electione futuri epi. xij. elegerūt Titium, & sex Semproniū: isti sex se opponerunt electioni de Titio factæ, dicendo ꝙ voces istorū xij. qui Titium elegerūt, attenuātur, siue debent diminui: ex eo ꝙ ipsi non processerunt ad electionē zelo charitatis: sed affectione carnali potius ducti. Item dicūt isti sex, quòd Sempronius electus ab ipsis est dignior, quàm sit Titius electus ab alijs xij. vtrum bñ dicant: & possint ista opponere ad attenuationē & diminutionem votorum dictorum duodecim? Rñdet Romanus Pontifex, quòd non; nam illud quod dicitur, quòd debet haberi respectus zeli ad zelum, meriti ad meritum, est intelligēdum, quando vna pars eligētium in duplo aliam partem nō excedit. Sed quid, sanctissime pater: ponamus quòd isti sex opposuerūt, quòd aliqui istorum duodecim erant excōmunicati maiori excōicatione: & sic non poterant eligere, an bene dicant? Rñdet quòd sic: nam excommunicatio opponitur: non vt vota attenuentur: sed vt vota nulla reddantur. Nota primo ex isto textu, quod nō semper valet electio à maiori parte facta: sed requiritur quòd illa pars fuerit sanior: vnde sanitas proprie respicit zelum eligētium, & merita electorum; sed maioritas respicit numerum eligentium. Nota insuper duabus

principalem effectum huius cap. videlicet, quod si duab[us] electionib. celebratis, vna a parte duplo maiori: alia autem a minori parte: non potest minor pars aliquid opponere ad diminuendum vota eligentium: puta, quod minor pars est maioris auctoritatis: vel quod elect[us] a minori parte est dignior vel magis idoneus: vel alia, quæ attenuēt vota eligētiū: dum tamen non annullent eligentiū vota: Nā ista quę annullant vota eligētiū, possunt obijci à minori parte ꝫ duplo maiorē: puta quod aliqui partis duplo maioris erāt excōicati maiori excommunicatione. Quærit glossa, an valeat electio facta, in qua fuit admissus excōicatus maiori excōicatione? Rñdet glo. quod non valet electio, ex quo eligentes admisetunt scienter excōmunicatū maiori excōicatione: immo sunt priuati potestate eligendi pro illa vice. Hel. Regnier.

† Zellus & meritū in qbus consistat, tradit Io. de Anania consil. 62.

ADDITIO Celebratis.] vno cōtextu ꝟ. eo congregato. antequam diuertant eligentes ad extraneos actus: nam quæ incontinenti fiunt, inesse videtur. ꝟ. eo. officij. ff. si cert. pet. lecta. si autem fiant ex interuallo, dic vt not supra. eo. auditis. in glo. nota quia. Archid.

do [a] contigerit (duabus electionibus celebratis) partem alteram eligentium duplo maiorem numero inueniri: contra electores, qui partem reliquam sic excedunt [b], ad extenuationem zeli †, meriti [c], vel auctoritatis [d] ipsorum, reliquis [e], vel electo ab eis, aliquid opponendi [f] omnem præsenti decreto interdicimus [g] facultatem. ¶ Si quid autem opponere voluerint, quod votum illius, cui opponitur, nullum [h] redderet ipso iure: id eis non intelligimus interdictum.

¶ Idem in eodem.

[Prima glossa summat: & declarat qnid sit extenuatio, & quid annullatio.]

a ¶ Si quando.] contra electū a duplo maiori parte, vel electores ipsius, nil a reliqua parte potest opponi quod votum extenuet: sed id bene opponitur, quod votū annullet. Sed scire debes, quòd extenuare votum, est illud obijcere, quod non annullat penitus votū: sed illud minoris reddit auctoritatis: sicut ego litteratus, tu illitteratus: ego in dignitate, & tu simplex canonicus, vel his similia. Annullare est nullum reddere, vt si quis dicatur excommunicatus maiori, vel ab homine suspensus, vel incidisse in decret. cū in cunctis. vel in decret. supra eodem, cap. 2. vel bigamus, vel miles factus, vel vxorem duxerit, vel canonicatui renuntiarit, vel voci suæ. 7. q. 1. quàm periculosū. vel his similia & hic bene obijci possunt a tertia parte contra duplo maiorem, vt hic.

b ¶ Sic excedunt.] in duplo maiori numero.

c ¶ Zeli, meriti.] de his dic vt supra. eo. ecclesia 2.

d ¶ Auctoritatis.] in quibus consistat auctoritas, habetur supra eod. dudum 1. & infra de testib. in nostra. Archidiaconus.

e ¶ Reliquis.] paucioribus scilicet.

f ¶ Opponendi.] post electionem intelligas: [1] quia ante bene fiat de istis collatio: nec hoc hic prohibet: vnde dixit in prin. electionibus celebratis.

1 Idē Io. Monach. & Archi.

g ¶ Interdicimus.] nota, quod numerus duplo maior præfertur auctoritati, & præsumit Zelus melior: & facit ad ea quæ notantur supra de testibus, c. in nostra: si aūt numerus maior esset, sed nō in duplo, est arg. a ꝯrio, quod numerus non pfertur: sed de hoc notaꝉ ꝟ. eod. ecclesia 2. in glo. q̃ incipit. Ab hac. Et nota, quod ī hoc interdicto videꝉ caueri solū de electorib[us]: vnde videtur, quod contra electum bene posset opponi aliqd, quod ad extenuationem pertineat: sed non est verū secundum Gulielmum per litteram ꝟ. quæ dixit, meriti quod proprie respicit electum.

h ¶ Nullū redderet.] pone exēpla, quæ posui supra.

¶ Appellatio iudicialis, vel extra, deuoluit causas electionum episcoporum & superiorum ad Papam, si in scriptis, & ex causa probabili fuerit interiecta: aliàs non. Et ab ea possunt partes sine prauitate recedere prius quàm Papæ præsentata fuerit. Et an in recessu interuenerit prauitas, inferiores iudices ante omnia debent inquirere: quam si repererint, de causa non cognoscent: sed statuent partibus terminum, in quo cum actis & munimentis se Apostolico conspectui repræsentent: Ioan. And.

Quid si aliquis ex eligentibus excōicatus erat, an teneat electio? Non, si sciēter ei cōicauerunt: [2] aliàs sic, de sen. & re iudi. ad probandū de hoc 9. q. 1 nos in hominem. & per mo dernos supra. eo. illa

2 De articulo hui[us] glo. plene hic Geminianus, Francus, & alij, ad de doct. in c. illa. ꝟ. eod.

QVamuis.] Diuiditur in quattuor partes sm Io. Monachū. Primo recitat cōstitutionē Alexandri: Secundo partim illam reprobat: ibi, Sed cū. Tertio permittit ab appellatione certo casu rcedi: ibi, Ceterū. Quarto dat certam formā ordinario cū ab appellatione recedit ur: ibi, Inferiores Ioan. And.

ADDITIO. Gul. dicit hic se hanc cōstitutionē procurasse. Idē dicit in Spe. ti. 2. §. superē. 2. col. & de appel. §. qualiter. ver. illud autem.

CAP. X.

QVAMuis

¶ Pro intellectu huius c. præsupponendū, est, quod causæ electionum episcoporum & aliorū superiorum: puta archiepōrum, patriarcharum, vel primatuum, sunt de maioribus causis, quæ Papæ reseruātur: iuxta notata in c. maiores. de bap. in antiq.

CASVS. Vacante ecclesia Pictauien. canonici illius ecclesiæ, vnanimiter & cōcorditer aliquē in epm eligerunt: & electionē psentauerunt archiepiscopo Burdegalensi, vt ipsum confirmaret, & electo cōmitteret administrationem in spiritualib & tēporalibus: coram quo archiepiscopo fuerunt aliqui opponētes, puta aliqui canonici, vel fundatores ecclesiæ vel parochiani, q. volunt habere vnum bonū pastorem, q. eos doceat exēplo bonæ vitæ. Archiepiscopus noluit admittere suas causas oppositionis, sed pronunciauit illas causas oppositionis non esse rationabiles: propter quod appellatum fuit ad Apostolicam sedem Quæritur nunc quid debeat appellās obseruare ad hoc qđ causa ista deuoluatur ad Apostolicam sedem? Respōdet Romanus Pōtifex dicens, Ipse debet appellare in scriptis: & in instrumento appellationis inserere causam: quæ si esset vera, deberet legitima reputari: licet aliqui dicerent, quod ista quātumcumque friuola, deuoluebat negotiū ad sedem Apostolicam, cum sit de maioribus causis, vt dictū est in præsuppositione: Sed dicendum, quod illa duo requiruntur ad hoc, quod deuoluaꝉ negotium per appellationem ad sedem Apostolicam. Sed quid? Ponamus, quod appellans renunciauit suæ appellationi: an sit ei permissum? Rñdet quod sic: si appellatio sua nondum fuerit præsentata conspectui Apostolico; & istud verū, si ipse appellans appellationi renūciet sine prauitate i. sine simonia. Sed quis habebit cognoscere, an renuncians appellationi renunciauit sine prauitate? Respondet Romanus Pontifex, quòd iudex a quo fuit appellatū, debet inquirere, an sine prauitate fuerit recessum ab appellatione; q. iudex à quo, si

quo, si inueniat interuenisse prauitatē simoniæ: puta q̄a electus dedit appellāti aliquod bñficiū, vel pecu. niā, vt renunciaret suæ appellationi: tūc iudex a quo, nō o-stāte renunciatione, debet partes ipsas citare ad cōparendū in causa appellationis corā sede Apostolica. Sed cū i electio nū.] vnde sicut qñ appellat in iudicio, debē illa duo obseruari, videlicet ꝙ appelletur in scriptis: itē ꝙ in appellatione inseratur causa rōnabilis: quæ si esset vera, deberet legitima reputari: illa eadem debēt obseruari, si appelletur extra iudicium; puta, cū appellatur ne talis eligat in pastorē. Nota primo ex isto textu, ꝙ licet causæ electionū episcoporum & aliorum superiorum prælatorū sint de maioribꝰ causis, quæ de sua natura pertinent ad Apostolicā sedem: tamē non deuoluūtur ad Apostolicam sedem per appellationem, nisi sit appellatum in scriptis cū causa legitima. Nota vlterius vnum casum, in quo cū appellatur a diffinitiua, opportet exprimere causam appellationis, & quòd appelletur in scriptis: licet regulariter in diffinitiua nō sit opus ꝙ appellet in scriptis, nec ꝙ inserat cā rōnabilis in appellatione: sed istud est speciale in causis electionū epōrū, archiepōrum, & aliorum superiorum: Ratio specialitatis est, ne malitiose, & sine causa impediatur prouisio ecclesiæ, quæ est multum periculosa tam ecclesiæ, quā subditis c. quàm sit. s. eo. c. quoniam vt lite non cōte. in antiq. Nota insuper, ꝙ cum appellatur in causa electionis, tam in iudicio, quàm extra iudicium, debet inseri causa rationabilis in appellatione: & etiā dēt appellari in scriptis. Nota ꝙ appellans in causa electionis pōt renūciare appellationi, antequā sit deuoluta ad sedem Apostolicam. Nota finaliter, ꝙ iudex a quo, debet pfigere terminum ipsis partibus, infra quē partes se pſentent conspectui Apostolico cū suis munimentis, id est, instrumentis: quæ ideo vocant munimenta: quia muniūt causam: vel possent dici monumenta: quia monent iudicem.

† Causæ electionū epōrū, & superiorū, sunt đ maioribus de quo vide doct. hic, & plene p Ho. & Io. An. in c. vlti. extra de cri. falsi.

Quamuis [a] constitutio [b] felicis recordationis Alexandri Papæ quarti prædecessoris nostri, causas electionum [c] episcopalium, seu super electionibus episcoporum exortas [d], non immerito maioribus [e] † causis annumerans, cognitiones ipsarum per appellationes quaslibet [f] deuolui asserat ad Apostolicæ sedis examen. Nos tamen & temerariam appellantium audaciam, & effrænatam appellationum frequentiam refrænare volentes: Hac generali constitutione duximus prouidendum, vt si extra [g] iudicium in prędictis electionibus [h], vel in alijs dignitatibus episcopatu maioribus [i] celebratis, expressa causa manifeste friuola † contigerit appellari: per appellationem huiusmodi nequaquam ad sedem eandem negotium deuoluatur. ¶ Sed cum in electionum earumdem negotijs, in iudicio, vel extraiudicium appellatur, in scriptis [k] †, ex causa probabili [l], quæ probata deberet legitima [m] repu-

[Prima glossa, summat.]

a ¶ Quamuis.] appellatio iudicialis vel extra deuoluit causas electionū epōrum & superiorū ad Papam, si in scriptis, & ex causa probabili fuerit interiecta: aliàs nō. Et ab ea possunt partes sine prauitate recedere priꝰ q̄ Papæ pſentata fuerit. Et an in recessu interuenerit prauitas, inferiores iudices ante oīa debēt inquirere: quam si repererint, de causa non cognoscēt, sed statuent partibus terminum, in quo cum actis & munimentis se Apostolico conspectui repręsentent. Ioan. And.

b ¶ Cōstitutio.] quæ incipiebat: dilecti filij. Gar. [& Archi.] habebat eā sub rub. de elect. & Gul. de rescr. Hostien. de appe. qui tractat de ipsa. de accus. cū dilectus. & Compostellanus. s. eod. statuimus. ad fi. hodie non habemus eam & est argum. ꝙ cum vnum ius reuocatur per aliud, facienda sit de ipso mentio. quod non est verum, vt s. eod. lib. de consti c. 1. vbi de hoc & 18. dist. quoniam.

ADDITIO. Clericus dicit ꝙ constitutio, de qua fit mentio in prin. huius glo. fuit edita propter causā electionis ecclesię Heliensis. Ioan. And.

c ¶ Causas electionum.] principales scilicet.

d ¶ Exortas] accidentaliter, & in processu.

ADDITIO. Et sic patet, ꝙ idem iuris in principali, & in accessorijs, vel exortis, ſm Io. Monac. & Archi. benefacit clē. dispēdiosam, đ iudi Io. And.

d ¶ Maioribus.] q̄ sint, not. 12. dist. præceptis. in glo. fin. s. de offi. leg. post translationem.

ADDITIO. Q̄d aūt non sint de maiorib. causæ electionum epōrum, patet: quia illas cōfirmāt archiepiscopi, & patriarchæ, & legati đ latere. j. eod. si abbatem. 2. respon Ioan. Andreæ.

e ¶ Maioribus.] vt est dignitas metropolitica archiepālis primatia, patriarchatus. 21. dist. Cleros. Et dixit Guli. Du. ꝙ ēt in inferiorib. dignitatibus seruatur quod hic dicitur, & j. de appe. c. vt debitus. & c. cordi. eo. lib. Archid.

[Glossa sequens recitetur per quæstionem, quod fuerit. Alex.]

f ¶ Quaslibet.] etiam frustatorias; & erat hoc cōtra ius commune: & per hoc manebant longo tempore ecclesiæ viduatæ: & ideo fuit correctione dignū, & innixus fuit Alexander opinioni Innocentij, quā nota s. de app. vt debitus. in vlt. gl. sua, vbi enumerat cās electionū epōrum inter maiores causas. Sed ſm Gul. salua pace Inn. Alex. Vin. & aliorum id dicentiū: illud, saluis, &c. est quædam protestatio, quam Papa facit de iure suo. sic 9. q. 3. saluo. & de supplēda neglig. præla. licet a. bsurdum enim videtur quamlibet appellationem illas causas ad Papam deferre: de quibus alius quàm Papa cognoscere non potest.

g ¶ Extra iudicium.] idem si in iudicio, vt infra sequitur.

ADDITIO. Et multo fortius propter honorem iudiciarium, secundum Fran. Vercel. Ioan. And.

h ¶ Electionibus.] episcoporum.

i ¶ Maioribus.] vt archiepātibus, patriarchatibus, primatijs: sed idem hodie in regularibus. quod dic. vt infra eod. si postquam. 1. respon.

K ¶ In scriptis.] nota appellandum in scriptis: & est hoc generaliter verum, siue in iudicio, siue ex appelletur, nisi cum a diffinitiua & incontinenti appellat: tunc appellari potest viua voce. ff. de appel l. 2. C. de appell. litigatoribus. 2 q. 6. ad finem. q. 6. §. litigatoribus. nisi diceres contrarium in casu huius decret. ēt in diffinitiua. & adde quod dicā infra de appel cordi.

l ¶ Probabili.] dixit Gar. ꝙ hoc speciale inducit hæc decretalis, ꝙ siue a diffinitiua, seu ab interlocutoria appelletur, ꝙ teneatur rationabilem cām exprimere: licet alias regulariter sit secus in diffinitiua. Gul. vr̄ tenere contrarium, quod satis verum crederē. t sed primum dictum est tutius.

[Glo. seq exemplificat, quærit, & soluit. Iterum quęrit & soluit: solutioni obijcit, & respondet.]

m ¶ Legitima] ergo si est expressa legitima, defert negotiū ad sedē Apostolicam, sed non manifeste frustratoria: puta, ne fiat electio regijs precibus nō expectatis,

† Friuolæ causæ appellandi, q̄ dicātur, vide in c. cum appellationibus, j. de ap. hoc lib.

† No. hic cū dr̄: in scriptis, &c. casū, in quo in appellatione requirit scriptura: alios vide p gl. j. de censib. c. 1. Dom.

r Et rōē, q̄a text. dicit de appellatione q̄ iudicio opponit, sed plata diffinitiua nō est iudiciū. c. forus. de ver. sign. Do. tñ tenet glos. & Petr. & m liter. Font.

tari, ad sedem ipsam huiusmodi negotia deferantur. ¶ Ceterum in præmissis [a] omnibus casibus liceat [b] partibus [c] ab huiusmodi appellationibus, nulla tamen interueniente prauitate, [d] recedere, antequam præfatæ sedi fuerint præsentatæ. [e]

¶ Inferiores autem iudices, quorum erat ipsarum causarum cognitio, appellatione [f] cessante, an in hoc [g] prauitas intercesserit, ante omnia diligenter inquirant: [h] & si eam intercessisse repererint, se de causis ipsis nullatenus † intromittant: sed præfigant dictis partibus terminũ peremptorium [i] competetem, in quo cum omnib. actis & munimentis [k] suis, Apostolico se cõspectui repræsentent. [l]

¶ Idem in eodem.

¶ Si inter reliqua, quæ obijciuntur promouendo ad dignitatem, obijcitur euidens defectus scientiæ, uel personæ: illud ante omnia examinari debebit: & si reperietur falsum, opponens à prosecutione negotij repelletur: & punietur perinde, ac si defecisset in probatione omnium obiectorum. Ioan. And.

CAP. XI.

SI † forte [m] inter cetera, [n] quæ obijciuntur electo, aut postulato,

ctatis, vt dicebatur in illa constitutione, dilecti. vel ne eligatur nisi doctor decretorũ, vł magister in theologia, vel his similia. [puta ne eligat̃ ignobilis genere. s̃. de præb. c. pen. Gul. & Archid.] Tũc non defert. Sed quid in dubio? Dic s̃m Gulielmum, & Gar. deferri vt illud dubiũ Papa decidat 6. q. 4. Osius. Quid si appellauit, & nullã cãm expressit? Dicas idẽ, ac si expressisset frustratoriã, & secundũ p̃dictos. 1 Quia nullũ & inutile agq pollẽt in iure. s̃. de trãslatio. inter. §. sed neque. versi. sicut. ff. qđ cuiusq; vniuersi. l. 1. §. & quidẽ. Fuit. n. p̃mulgata constitutio ista, vt refrænaretur temerarius appellãdi vsus: sed ita põt qs appellare temerarie, nõ exprimẽdo sicut exprimẽdo. videbatur autem cõtrariũ: quia in causa nõ expressa nihil immutatũ videtur: ergo antiquo iuri stãdũ est. C. de appe. p̃cipimus. in fi. sed prius dictum verũ est: quia hæc cõstitutio nõ vult, q̃ causæ hic deferãtur ad Papã: nisi ex causa expressa probabili, quæ debeat reputari legitima.

1 Idẽ Clericus Pisanus, Io. Mona. & Archid.

† Do. & Ph. notãt hic, q̃ iudex præfigẽs parti terminũ ad cõparẽdũ corã supiore, ñ se intromittit, vñ ep̃s p̃t illũ præfigere exemplo.

a ¶ Præmissis.] cum scilicet appellatum est ex causa probabili, in iudicio uel extra.

b ¶ Liceat.] quod olim nõ licebat per prædictã constitutionem Alexandri.

[Gl. seq. arg. per plurale: & argumentum, determinat. fin. quærit & remittit.]

c ¶ Partib.] per hoc videtur, q̃ nisi ambæ partes cõsentiant, non potest fieri renũciatio: quod verum puto secundũ Gul. & Gar. re non integra: sed re integra solus appellans hoc poterit, ad hoc de elect. in causis. ff. de reg. iur. nemo. Et adhuc si res non est integra, & velit satisfacere aduersario de suo interesse: adhuc poterit pęnitere secundum Gul. secũdum ea quę nota. in Spec. ti. de excep. §. viso. uers. sed nũquid iudex. Ex quo tamen appellatio præsentata est Papæ, vlterius recedere non p̃nt, ẽt si utraque pars consentiat, quod probatur. j̃. ubi dicit: antequã præfatæ sedi, &c. ad hæc de postu. bonæ 2. uersi. nec obstabat. uersi. si. n. de off. lega. licet. in fi. & maxime quãdo obijciuntur crimina vel defectus. de coll. dete. crimina. 24. q. 3. ecce. [Et fit speciale in his maiorib. secundum Io. Mona. qui distinguit hic post Gar. cãs maiores, medias, & minores: quas plenius prosequit̃ Host. de cri. falsi. c. fi. quæ ibi abbreuiaui in gl. quærit hic Host.] Solet quæri, vtrũ electus sine superioris licentia suo iuri renunciare possit. de hoc dicam. inf. eo. si electio.

2 In hoc articulo hæc ꝯclusio tenenda ẽ ante ius q̃sitũ, simonia cum ẽ, ad uersãtiũ obstacula pecunia redimer̃: sed post ius acq̃situ, licet p pecuniã ĩiusta impedimẽta remouere. B. Th. 2.2. quęs. 100. ar. 2. ad 5. arg.

d ¶ Prauitate.] ut simoniaca pactione, uel aliqua illicita datione, vel promissione, vel uiolentia, uel metu. 20. q. 3. p̃sens. Si aũt electus ius hẽat: an liceat vexationẽ redimere? 2 Dic vt no. de simo. dilectus, 1 [Dic si plene & iuste habeat, & possideat, potest dare pecuniam, ne turbetur. Dom. Font.

e ¶ Presentatæ.] ergo nõ postea. ad hoc. s̃. de postul. prelat. bonæ 2. §. nec obstabat. j̃. de off. lega. licet. Archidiaconus.

f ¶ Appellatione cessante.] idest, si appellatio interposita non fuisset.

g ¶ In hoc.] in renunciatione appellationis.

h ¶ Inquirant.] q̃ si huiusmodi inquisitione, omissa ad eosdẽ ꝯfirmandos, vel cõsecrandos p̃cesserint: vel alios p̃cessus in cã fecerint: cõfirmatio, vel consecratio, vel p̃cessus illi sũt nulli: & ꝯfirmãtes, & ꝯsecrãtes ab ep̃orũ cõfirmatione, & cõsecratione per annũ continuum sunt suspensi. eo. tit. prouida in fi.

i ¶ Peremptoriũ.] & adhuc locum habebit expectatio xx. dierũ, scđm formam decr. s̃. eo. c. 1. scđm Guli. & Gar.

K ¶ Munimẽtis.] i. probationibus, & instrumẽtis: sic dictis: q̃a cãm muniunt, aliàs monumẽtis. Monent enim & informant iudicem quid facere debeat.

ADDITIO. Et eo respectu dicũtur ẽt documenta: q̃a docent, & informant, q̃d iudex facere debeat. 2. q. 7. plerumque. in prin. de prob. q̃m in fi. Io. And.

† Hoc decretũ declarat̃ per Rom. Põt. j̃. hoc eo. li. in c. ab eo. hoc ti. & in c. cõstõnẽ de uerb. sig.

3 Vel illi renunciare, scđm Gul. & Are. Ioan. And.

[Glo. seq. recit. per quæstionem.]

l ¶ Repræsentent.] q̃ si nõ venerint, p̃cedat̃ ad confirmandã electionẽ, ac si appellatũ nõ esset: q̃a non appellare, & appellare, & appellationem non prosequi, sunt paria. 3. de off. dele. gratũ. de testi. cũ uenisset. C. de tem. ap. l. 2. in fi. licet non per omnia, vt j̃. de sen. ex com. licet. & s̃. de eo qui mit. in pos. cum uenissent.

SI forte inter. Prima dat ordinem: Secunda pęnam imponit: ibi, Ceterum. Ioan. And.

CASVS. Vacante aliqua ecclesia cathedrali uel collegiata, canonici uel clerici illius ecclesię cõuenerũt in unum, tractaturi super electione futuri p̃lati: & ordinauerunt, q̃ procederẽt per viã scrutinij: facto & publicato scrutinio, fuit cõpertum, q̃ Titius fuerat electus a maiori parte: Vnde quidã ibi existens appellauit, ne Titius nominatus eligeret̃, ex eo q̃ ipse Titius non habeat scientiam sufficientem requisitã illi dignitati: & q̃ erat homicida. Itẽ oppugnabat formã scrutinij, & personas eligentium, an sit admittendus ad probandũ omnes istos defectus simul? Rñdet q̃ non: sed primo est admittendus ad probandum defectum oppositũ cõtra personam electi: qui defectus si probatus fuerit, declarabitur ineligibilis: Si aũt nõ possit probari defectus cõtra personã electi oppositus: ipse appellans condemnabitur in expensis: & punietur iuxta tenorẽ c. statuimus. s̃ eod. ac si in omnibus probationib. defecisset: nec ultra admittetur ad improbandum alia uitia. Hel. Reg.

[Prima glossa summat.]

m ¶ Si forte.] si inter reliqua, quæ obijciuntur promouẽdo ad dignitatẽ, obijcitur euidẽs defectus sciẽtiæ, uel personæ: illud ante oĩa examinari debebit. Et si reperietur falsum, opponens a prosecutione negotij repelletur, & punietur perinde, ac si defecisset in probatione omnium obiectorum. Ioan. And

n ¶ Cetera.] vtputa, q̃ est homicida, periurus, excõicatus,

catus, vel his similia: quæ ita de facili probari nõ pos sunt, sicut euidens defectus scientiæ vel personæ, q̃ per oculorũ inspectionẽ, vel examinationẽ de facili probari possunt.

a ¶ Promouendo] puta per superiorẽ, ad quẽ deuoluta est potestas: vel quia plures noĩati sunt dño Papæ: & petitur de altero ꝓui deri, 85. dist. Archid. & de hoc supra eod. ꝙ sicut. [Idem Ioan. Mona.]

b ¶ Dignitatẽ.] nõ ẽ ergo ad simplicia bñficia hoc extẽdendũ: cũ si de eis intelligi voluisset vel expressisset vl̃ gñaliter locutus fuisset. ď decim, ad audiẽriã. ad hoc ĩ. eo. ab eo. & ĩ. de ver. sign. c. 2. ubi semp̃ hoc repetitur. [Glo. seq. primo duo notat a vi litteræ & a fini: i: secũdo q̃rit & soluit distinguẽdo: tertio iterũ quærit & soluit: & solutionẽ exemplificat.]

seu aliàs promouendo [a] ad aliquam dignitatem, [b] euidentem [c] scientiæ, [d] vel alium personæ defectũ [e] opponi contingat: [f] in discussione obiectorũ, illum statuimus ordinem incommutabiliter obseruandum, vt promouendus super defectu ipso ante omnia [g] subijciatur [h] examini, † cuius euentus examinandis alijs, aut dabit initium, [i] aut negabit. ¶ Ceterum si præmissi examinis exitus huiusmodi oppositiones docuerit veritate destitui, opponentes [k] omnino † à prosecutione causæ, in qua talia obiecerunt, [l] excludimus, & perinde puniri decernimus, ac si penitus in probatione omnium, quæ obiecerant, defecissent. [m]

¶ Idem in eodem:

¶ Qui grauauerit aliquam personam ecclesiasticam, vel eius consanguineos, uel ecclesias, seu bona, pro eo, quòd eũ, pro quo rogabatur, eligere noluit: ipso facto excommunicatus est. Ioan. And.

† De examine eligẽdorum ad beneficia, uide sanci. ta in cõc. Trid. sef. 24. de ref. c. 18.

† al. deest dictio, omnino.

c ¶ Euidentẽ.) si ergo defectum opponit, sed non euidentẽ, non habet locum pœna, sed si opponit manifestũ, idem: cũ hæc sint synonyma. s̃. de uerb. sig. cũ olim. & est expressum. inf. de uerb. sign. c. 2. Sed pone plures opponit euidẽtes defectus: alterum probat, alterũ non: quid erit? Sol. Si deficit in primo, repellitur ipse opponẽs: si probat primũ, repellitur electus. Si ãt simul examinati fuerint, si sufficiẽs est defectus, qui verus reperitur, repellit̃ electus, sed opponens ẽt de calumnia punietur, nisi iudex viderit ipsum probabili de causa a calumniæ vitio excusari, vt in auth. de iudi. §. oportet. coll. 6. supra de accusa. accedens, & supra eod. c. 1. Si autem opponeret non euidentia, fateor ꝙ sufficiat alterum probari, vt supra. eo. c. 1. & s̃. eo. vt circa. de re iud. cum 1. & A. Sed nunquid iudex ex suo officio talẽ discussionem facere possit, etiam parte non petente? Dic ꝙ sic, secundũ Gar. quia laborare dẽt vt breuientur lites. ff. si cer. pet. l. quidã existimauerunt. ff. de postul. l. quos prohibet. ff. de proc. l. filiusfamilias. § inuitus. supra de excep. c. exceptionẽ. Hoc idẽ poterit etiam si ambæ partes expresse renuncient per iura prædicta, & per l. C. de iureiur. prop. cal. dan. l. 2 §. sed quia veremur. Si autem tacite, scilicet intrando iudiciũ & permixtim examinando [1] oppositiones tam euidentium defectuũ, quàm alias, & aliæ reperiũtur veræ, oppositiones uero euidentiũ defectuum falsę, non habet locum pœna huius canonis propter impossibilitatẽ sui. ad idẽ. inf. eo. indemnitatib. in fi. Pœna. n. est ꝙ repellantur a ꝓsecutione, sed isti iam sunt prosecuti, & sic non potest habere locũ pœna. Nec obstat ꝙ non possunt renunciare expresse, quia multa possumus tacite, quæ nõ possumus expresse, ff. de procura. filiusfamilias. § veterani C. de iureiur. prop. calumn dan. l. 2. §. sed quia ueremur. & inf. de iur. cal. c. 1. & sufficere debet ad repulsionẽ electi, ꝙ aliquid inuenitur probatum, quod eã repellat, quia vndecunque crimina claruerint, & c. 24. q. 3. ecce. & de iu. exhibita.

1 Dom. & Phil. no. hic, si recipiat̃ ꝓbatio ei' q admitti nõ dẽt, ex illa dẽt sequi sñĩa. cl. ꝯ. stõnẽ. eo. tit. & an testis examinatus, q examinari ñ de buit, probet, uide Hyp. in l. 1. §. Cornelio ff. ď qõ. Fon.

Glo. seq. respondet per obiectionem, & solutionem & distinctionem.

d ¶ Scientiæ.] qui etiam in laicis intolerabilis ẽ 38. dist. si in laicis. Sed not. ꝙ est q̃dã intrinseca qualitas, cum qua hõ nascitur. s. ꝙ aliquis sit castus, pacificus, sobrius: & hanc quis p̃sumitur habere, sicut nota. ff. qui satisd. cog. si vero. §. 1. donec contrariũ probetur, sic intelligitur, de præsump. dudum. de scrut. c. vno. Est quædã extrinseca, vt litteratura: & talis qualitas nõ præsumitur, nisi probetur: & ideo super hoc examinat̃: & sic intelligitur hic cũ suis similib. [Dicit Ioan. vbi nil facere habeo cũ homine, præsumere debeo illũ dignũ. Sed vbi sibi dare volo filiã meam, ideſt, ecclesiã ĩ spõsam: debeo inq̃rere de dignitate sponsi: saltẽ quoad expressa. s̃. eo. cum in cũctis. & ĩ. eo. licet canon. Et quia eligẽs inuenire tenet̃ cõditionem debitam filiæ. ar. ff. de rit. nup. qui liberos. iõ punitur hoc non faciẽs. Ioan. And.] De negatiua facti iuris, & qualitatis, dic ut 6. q. vlt. accusator. de elect. bonæ 2.

e ¶ Defectũ.] sed si electo opponatur, ꝙ sit illegitime natus, quis habet hoc probare? Dic, ꝙ opponens probat per notata Innocen. in cap. super his. de accus. & de dolo & contu. cum olim.

Opponẽs ꝗ electũ, ꝙ est ille gitime natus, hoc ꝓbare debet.

f ¶ Contingat.] nec poterit postea reuocare. inf. eo. tit. ab eo.

g ¶ Ante omnia.] nota, ꝙ cũ plura obijciuntur, quorum quodlibet per se sufficit, illud quod facilius ꝓbari põt, primo probandũ est, facit de præscri. auditis.

g ¶ Ante omnia.] i. antequã examinent alia nõ euidentia, quæ sunt opposita Archid.

h ¶ Subijciatur.] a iudice, cui fides dẽt fieri de his, quæ coram eo aguntur 4. q. 3. cap. si testes. §. sæpe. in fine. ubi de hoc. ad hoc 30. q. ult. iudicantem. Archidiaconus.

[Glo. seq obijcit per locum a diuisione, & quadrupliciter soluit.]

i ¶ Initium.] vr̃ ꝙ hæc pars huius disiunctiuæ locum habere non possit, quia aut electus inuenitur insufficiẽs, & tunc penitus repelletur: aut sufficiens, & tũ repelletur opponẽs, & sic nullo casu obiectorum discussio sumet initiũ. Dic quòd uera est obiectio, si insufficiens reperitur electus: sed si sufficiẽs reperit̃, adhuc locũ habebit aliorum obiectorum discussio: quia superior inquiret ex officio suo illo repulso de alijs obiectis, ne per subreptionem, 2 &c. sup. eo cũ nobis. & inf. eo. indemnitatibus. & cap ultimo. Vel admittetur alius cuius intersit: licet iste repellatur ꝑ eandem rationem. Vel dic hoc tunc locum habere, cum defectus oppositus reperitur uerus: sed nõ sufficiens ad repulsionẽ electi, & tunc alia examinabuntur, admitti tamen non debuisset ad opponendũ talem defectum. Vel dic quarto, quòd opponens admittetur ad alia probanda, si probabilis & sufficiens causa eum a calumnia excusauerit. sup. eod. c 1. ad fin. vt quia tales fuerunt verisimilitudines de defectu illo, ꝙ dici uel credi poterat euidens: & sic calumniatus non fuit secundum Gar.

2 Placet Do. Fon.

K ¶ Opponentes.] nota ꝙ dicit, opponentes repellendos: non alios, quorum interecrit, pro eo ꝙ dixi sup. gl. prox. in secunda solutione.

l ¶ Obiecerunt.] & defecerunt.

m ¶ Defecissent.] ut supra eod. c. 1.

Sciant.]

SCiant.] Non diuiditur:quia totus textus vno cõstructu clauditur.secundum Gar.

CASVS. Vacante aliqua ecclesia,dñs temporalis,in cui' territorio & iurisdictione erat situata,illa ecclesia,scripsit canonicis,& eos rogauit vt suum filiũ,vel aliquẽ eius familiarem eligerent in prælatum: Canonici videntes illũ filiũ, vel familiarem nõ esse sufficientẽ,nec idoneum ad dictam prælaturam:vel ex alia causa,noluerunt ipsum eligere,sed aliũ in suum platum elegerunt:Dominus temporalis hoc ægre ferens,cœpit molestare canonicos, & eorũ cõsãguineos : vel in vadere bona canonicorũ & cõsanguineorũ: quæritur, vtrum ipse dominus temporalis incurrat aliquã pœnam, & quã?Respondet, ꝙ ipso facto est excõmunicat':nec ab ipsa excõmunicatione est absoluẽdus, nisi pmissa dbita satisfactione.Nota primo ex hoc c.ꝙ vota debentiũ eligere aliquem prælatum, debent esse libera. Nota insuper principalem effectum huius c.videlicet, ꝙ si qs molestauerit clericos,ecclesias,vel consanguineos clericorum pro eo,quòd eligentes clerici noluerunt eligere aliquẽ, pro quo molestans scripserat:ipse molestãs incurrit ipso facto sententiam excommunicationis.Nota vlterius casum, in quo inijciens manus in laicos, incurrit ipso facto sententiam excommunicationis: quia quantumcumque cõsanguinei clericorum sint laici:inijciens manus in ipsos,vel eos molestans,ipso facto est excommunicatus.

† Vide B. Antonin. intract. đ excõica-tione, c. 21.

† Vide c. felicis. ɉ. de pœnis. cum ibi notatis.

CAP. XII.

SCiant a † cuncti b, qui clericos, vel quaslibet alias personas ecclesiasticas c (ad quos in aliquibus ecclesijs, monasterijs,aut alijs pijs locis spectat d electio) pro eo, ꝙ rogati e, seu aliàs inducti f, eum, pro quo rogabantur, siue inducebantur, eligere noluerint:vel consanguineos g eorum, aut ipsas ecclesias, monasteria, seu loca cetera beneficijs, siue alijs bonis suis,per se, vel per alios h spoliando, seu aliàs iniuste persequendo †, grauare præsumpserint i, se ipso facto excommunicationis sententia k innodatos l.

¶ Idem in eodem.

¶ Primo punit vsurpantes de nouo custodiam vacantium ecclesiarum : Secundo punit clericos & monachos hoc fieri procurantes: Tertio punit clericos se talibus non opponentes : Quarto ponit, qualiter debeant se habere habentes talem custodiam ab antiquo.

CAP. XIII.

GENE-

[Prima glossa summat.]

a ¶ Sciant.] qui grauauerit aliquam personã ecclesiasticam,vel eius cõsanguineos,vel ecclesias,seu bona, pro eo,ꝙ eum,pro quo rogabatur, eligere noluit:ipso facto excommunicatus est.Ioan. And.

[Glo feq.soluit q.& respondet contrario.].

b ¶ Cũcti.] etiam epi. Nec obstat ɉ.de sent.excõ.qa periculosum.quia nõ de sententia excommunicationis, sed suspensionis & interdicti loquitur.

c ¶ Ecclesiasticas.]vt Conuersos. 1 Templarios, vel Hospitalarios : qui licet non sint clerici,sunt tamen ecclesiasticæ personæ.17.q.4.quisquis.in glo. penult.

[Glo seq.recit.per quæstionem.]

d ¶ Spectat.] de iure cõmuni in collegiata ecclesia ad collegium spectat electio. de iure patr. nobis.16. q.vlti. congregatio.Si non est collegiũ, spectat ad patronũ. ɉ. de iure pat. postulasti.& hoc de iure cõi:nisi aliud inducatur de consuetudine.de cau.pos.cũ ecclesia. Si autẽ non esset ibi collegium, vel patronus,per diœcesanum habet ordinari. 10.q.1.regenda.16.q.7. omnes basilicæ.& hæc vera quoad electionẽ prælati. de inferioribus not.supra eod.cum ecclesia Vulterana.dic vt ibi Gar.

e ¶ Rogati.] an preces 2 inducant simoniam:dic vt nota. 8.quæst. 2.in summa.& quæst.1. Moyses.& supra de æta.& qual.tuam.

f ¶ Inducti.[per promissiones,vel alio modo.

g ¶ Consanguineos.] nota specialem casum, in quo laicũ pcutiẽs,vel aliàs offendẽs,excõicatus est ipso iure.ad idem infra de sent.excom.quicunque.& de immu.eccle.quoniam.

1 Cõuersi q dicant, tradunt Doc.in c. vt priuilegia. đ pri. & i c. nõ dubiũ. de sen. exc. adde Couar. in c. alma mater. đ sen. excõ. lib. 6. par. 2. §.2.

2 De hoc artic. an pces inducant simoniam vide B. Tho. 2.2. q.100.ar. 5. ad 3.ar.

ADDITIO. Et vsque ad quem gradum dicantur hi consanguinei,recurre ad not.supra de appel postremo.in 1.glo. Et quia de affinibus non fit hic mẽtio,& cõstitutio est pœnalis:nõ includit illos ɉ. de reg. iu. in pœnis.Ioan.And.

[Glo. seq. rationẽ reddit, quam declarat : secundo soluit qõnẽ:tertio q̃rit, arguit negatiue,soluit distinguendo.]

h ¶ Alios.] quia q per aliũ facit, &c.ff. de admi tu.ita tñ §. gessisse. sic & in maleficijs tenetur mandator 3 ac si p se faceret. ff. de vi & vi ar. l.1.§.deiecisse.& § quotiẽs. & hoc verũ de his, q̃ p alios explicari possunt:secus in adulterio & similibus, q̃ nõ possunt p alios explicari.C.de cad.tol.l.vnica.§.ne aũt,& mãdatarius etiã excõicatus hic erit.đ sen.ex cõ.mulieres.&c.vniuersitatis.Sed nunquid huius decre.pœna locum habebit in præsentante patrono? Et videtur, ꝙ non : quia de electione tantũ loquitur,& non de pͤsentatione:& est pœnalis & restringenda.infra.eo. tit.de sen.excõ.statutum.Dic ꝙ si patronus est clericus, vel persona ecclesiastica, locũ habebit cõstitutio:nec est ob hoc odiosa: immo fauorabilis ecclesiarũ fauore, quibus pp hoc melius prouidebitur.& quia decre.indefinite loquitur,indefinite intelligiẽ. & dicit,clericos,&c.Si autem patronus est laicus, pœna locum nõ habebit:cum constitutio dicat clericos, vel ecclesiasticas personas.

3 Vide Bar. in l. non solũ. §.si mãdato. ff. de iniur. Alex cõsil. 65. in 4. volu. & Iasonem in §.pœnales.institit. de actio.

i ¶ Præsumpserint.] si.de exces.præl.tanta.ɉ.in anti.

[Glo.seq.soluit quæstionem.]

k ¶ Sententia.] sim. infra de sen. excõ.quicunque. & secundum Gul.epi bene poterant absoluere ab hac sententia:ex quo conditor huius canonis sibi absolutionem non reseruauit. de sen.excom.nuper. & arg. præd.decre.quicunque.in fine.

l ¶ Innodatos.]ergo est canon latæ sententiæ,vt hic patet.Et cum Papa hic sibi non retineat absolutionẽ, ordinarius diœcesanus clerico delinquẽti indulgere videtur. supra de sent.excom.nuper.ad hoc facit qđ not.eo.tit.si quem.in glo vlt.in fi.Archid.

GEnerali.] Diuiditur in quattuor partes:Secũda: ibi, Clericos. Tertia:ibi, illos vero Quarta:ibi, Qui autem.Ioan.And.

ADDITIO. Clericus,& Ioan.Mona. diuidunt in tres tantum:coniungunt duas primas:& bene conuenit litteræ suspensiuæ, sed glo.conuenit mẽti Fran. autem iungẽs tres primas partes, diuidit in duas tm.

¶ Pro intellectu huius c. præsupponendum est secundum veriorem intellectum ipsius, quid proprie iste textus appellet regalia. Quidam volebant dicere, ꝙ regalia accipiuntur pro iuribus imperialibus:de qb. in lib.feudorũ.c.quæ sint regalia, vt si rex donauerit regalia ecclesiæ,& aliquis illa vsurpet, ipso facto est excõicatus. Alij dicunt, ꝙ regalia accipiuntur pro iuribus,quæ habet princeps in aliquibus ecclesijs:videlicet, ꝙ vacante aliqua ecclesia rex percipiat fructus.& ecclesiam conferat.

Casus lſta lis Dñi Heliæ.

¶ Hoc pſuppoſito ponamus ſic caſum: Vacãte aliqua eccleſia, aliquis Comes vel dux, q dicebat ſe habere iura regalia in ipſa eccleſia, occupauit cuſtodiã ecclæ vacantis: & dicebat, ꝙ fructus ipſius eccleſiæ ad ipſũ ſpectabant: licet non fuiſſet vſus ipſo iure, an ille Comes, vel dux vſurpãs illud ius in eccleſia vacãte ſit puniẽdus aliqua pęna? Rñdet Romanus Põtif. ꝙ ſic: & dicit ꝙ icurrit ſnĩam excõicationis: & clerici illius ecclæ ſibi nõ reſiſtentes puniunĩ pęna hic contenta. Sed ponamus, ꝙ rex vel ali⁹ princeps nõ cognoſcens ſuperiorẽ in tẽporalib., habet iſta iura regalia ĩ aliquib eccleſijs. Et ponamus, ꝙ vacãte ta li eccleſia eſt ſylua cædua: tñ nondum venit tẽpus ip ſam ſyluam cæduam ſcindendi, ſiue amputandi: vtrũ talis princeps poſſit illã ſcindere, ſiue ſcindi facere? Rñdet, ꝙ non. ſed ſi tempus ſcindẽdi & colligẽdi aduenisset, cũ ſylua cædua ſit in fructu, poſſet talis rex, vel princeps facere ſcindere huiuſmodi ſyluã cęduã. Nota primo ex hoc tex. iuncta gl. ꝙ Patron⁹ laicus nõ habet cuſtodiam eccleſiæ vacantis: ſed ſuperior plat⁹ cui ſubeſt eccleſia: ſecus eſt de patrono eccleſiaſtico: ideo patronus eccleſiaſtic⁹ poſſet colligere fructus eccleſiæ vacantis: non vt fructus ſuos faciat, ſed vt illos reſeruet futuro ſucceſſori. Nota inſuper, ꝙ patronus eccleſiaſticus nõ põt ptẽdere ius aliquod in fructib. illius eccleſiæ vacantis: & hoc verum, niſi de auctoritate ſuperioris tpe fundationis retinuerit ſibi illud ius. Nota vlterius, ꝙ vſurpans de nouo prædicta iura, vel procurans vſurpationem, eſt ipſo facto excõicat⁹. Nota finaliter, ꝙ ille, qui habet cuſtodiã eccleſiæ vacantis, non poteſt capere fructus, qui nondũ venerũt ad maturitatem: Et iſtud facit pro archipresbyteris, qui durantibus xl. diebus pcipiũt fructus eccleſiarũ vacantium: ipſi enim nõ debent præuenire maturitatem fructuum.

† Pro intellectu hui⁹ c vide hic p alijs Gulielmum Durandũ cognomẽto Speculatorem.

† Nota ꝙ diſpoſitio emanãs ĩ vniuerſos, nõ includit ſingulos cõprehẽſos ſub vniuerſitate, vide Io. An. de exceſ. prælatorum.

none, comprehendit feminas: quod probatur 16. q. 4. ſi quis ſaudente. coniuncto cum c. de ſentẽ. e xcõ. mulieres. quod eſt verum, niſi eadem vel alia cõſtitutione excipiatur femina. ĩ. eodẽ. indemnitatibus. §. ſed cum eas.

ADDITIO. Quę excepta intelligit ĩ articulis, q fęminis non congruunt. ſ. d ſta. reg. ea q. in fi. de hoc Spec. d diſpu. & alle. §. poſt hęc. verſ. vel in maſculinũ p Hoſt. de teſt. Raynal d⁹. ĩ prin. p Archid. plenius in pdicto c. ſi quis ſuadente. per Cyn. C. de ſer. fug. q cumque. Ioan. And.

rali[a] † conſtitutione ſancimus: Vniuerſos[b] † & ſingulos, qui regalia[c], cuſtodiam[d], ſiue guardiam aduocationis, ſeu defenſionis titulum, in eccleſijs, monaſterijs, ſeu quibuslibet alijs[e] pijs locis de nouo[f] vſurpare conantes, bona[g] eccleſiarum, monaſteriorum, aut locorum ipſorum vacantium occupare[h] præſumunt, quantæcumque dignitatis honore præfulgeant[i]: Clericos etiam eccleſiarum, monachos monaſteriorum, & perſonas ceteras locorum eorumdem, qui hoc fieri procurant[k]: eoipſo excommunicationis ſen-

[Prima gloſſa diuidit, & ſummat.]

a ¶ Generali.] decre. iſta diuidiĩ in quattuor partes. in quarum prima punit vſurpantes de nouo cuſtodiã vacantium eccleſiarũ: & durat vſque ibi, Clericos. In ſecunda, quę durat vſque ibi. Illos vero. punit clericos & monachos hoc fieri procurantes. In tertia q durat vſque ibi, Qui autẽ, punit clericos ſe talib. nõ opponentes. In quarta quæ durat vſque in finem: ponit qualiter debeant ſe habere, habentes talem cuſtodiã ab antiquo.

[Glo. ſeq. recit. per q. an includat feminas: Et ſoluit quod ſic. alleg. tres leges & vnam allegat in contrarium, & dat quattuor ſolutiones.]

b ¶ Vniuerſos.] & vniuerſas: nam appellatione ſi qs & ſi qua continetur. ff. de verb. ſign. l. 1. ff. de pact. tres fratres. 1 & de conſti. pecu. l. 1. §. 1. Argu. contra, quia ſi pater exhæredat filium naſciturnm: ſi naſcitur filia, nõ erit exhæredata. ff. de vent. in poſ. mit. l. 1. §. ſed & ſi incertum. Communiter dici ſolet, ꝙ in fauorabilib. maſculinum cõcipit femininũ: in odioſis nõ. ſic ſoluitur ff. de verb. ſign. l. 1. Alij dicunt ꝙ ſi maſculinũ verbũ pferatur ab homine, & eſt odioſum, nõ cõprehendit fęminam: & ſic intelligiĩ prædictus § ſed & ſi incertum. ſed ſi a lege, ſiue ſit odioſum, ſiue non: femina cõtinetur. ff de iu. omnium iud. ſi quis id. Odoffredus dicebat, ꝙ ſi ẽt a lege proferatur verbũ odioſum, non comprehendit feminã: niſi id lege caueatur. Dic ſecundum Gar. ꝙ verbum maſculinum prolatum a ca

1 Vide ibi Angelum.

e ¶ Regalia. 2] i. collectã, quæ fit Regis rõne, vel Imperatoris. vel tributũ, quod debetur regi. 11. q. 1 ſi tributum. ſic ſolet exponi de iure patr. præterea 2. Vel i. iura, quæ ad Imperatorem ptinere conſueuerunt, vt portus & vectigalia: ſed illa erãt eccleſijs conceſſa, & modo volebat ea de nouo aliquis occupare, vt in lib. feu. tit. quę ſint regalia, aliãs eſt ſub c. Imperialem. Ioan. And.

d ¶ Cuſtodiã.] & cetera, quæ ſequũtur, expone ſecũdum Gar. ideſt iuris patronatus, quod ſecundũ diuerſas regiones diuerſa ſortiĩ vocabula ĩ. de iure patro. quia clerici. & c. præterea 2. de ſtatu mona. in ſingulis §. 1. 16. q. 7. piæ mentis. & c. Frigentius. quocumq; ergo nomine cenſeatur, vſurpantes de nouo tale ius in eccleſiis, & alijs locis pijs, & bona ipſorum locorum vacantium occupantes, excõmunicati ſunt ipſo iure.

e ¶ Alijs.] vt hoſpitalibus, vel alijs quocumque nomine vocatis.

f ¶ De nouo.] ſcilicet a xl. annis citra, ſecundũ Gar. de conſue. c. vlt. de præſcrip. de quarta. 16. quæſt. 3. c. placuit. § quas actiones. & hoc per litteram, quæ ſequitur, vel ex antiqua conſuetudine, & c. Chriſma tamẽ, matrimonium, mancipium, vinum, dicuntur noua, q non excedunt annum: vetera quæ excedunt. Probatur primum de conſecrat. diſtin. 3. litteris, Secundum, 35. quæſt. 8. c. 1. Tertium, ff. de publi. & vectig. l. interdum. §. quotiens. Quartum, ff de vi. tri. & ole. lega. vetus. Alibi dicitur nouum, cuius extat memoria: & eius contrarium dicitur vetus. 3 ff. de aqua plu. arcẽ. l. 1. §. fina. & l. in ſumma. §. 1. ſupra de verb. ſignifi. c. ſu per quibuſdam.

ADDITIO. Dicit Archidiac. qđ hic, & ſupra eo. auaritiæ. dicitur nouum, quod numquam fuit. Io. An.

g ¶ Bona.] de quibus nulla eſt laicis attributa facultas. 96. diſt. bene quidem. de conſti. eccleſia.

h ¶ Occupare.] in mala parte ponitur. ſic ſupra eod. vt præteritæ. alibi in bona. 7. q. 1. factus eſt Corneli⁹. & ſ. de procu. nõ iniuſte. & ĩ. de proc. ſi duo. & de cõſe. diſt. 5. numquam. & proprie mobilia dicũtur occupari, vel rapi: immobilia dicuntur inuadi: ſæpe tñ ſumitur vnum pro reliquo. 47. diſt. ſicut 2. 12. q. 2. quicumque. ſ. de reſti. ſpol. ſæpe. C. vnde vi, ſi quis in tãtam. Inſtit. vi bo no. rapt. §. quòd non ſolum

ADDITIO. Dicit Archi. ꝙ iſti tales rerũ eccleſiaſticarum occupatores dicuntur committere furtũ & ſacrilegium: & nõ qualecũq; furtum, ſed peculatus, quod eſt furtum de re publica. 23. q. 4. quid ergo. glo. [Ioan. And.]

i ¶ Præfulgeant] hic aſſume litteram in fine ſequẽti verſ. eoipſo, & c. & maiori pęna ſunt digni: quib. cum plurimum honoris defertur, inueniuntur in crimine. 5. q. 6. c. quia iuxta § ſi forte presbyteri.

K ¶ Procurãt.] forte occaſiõe diſcordię ĩter ipſos ſuſci tatæ

2 Vide Bertrãdũ cõſi. 276. inci. viſa cõceſſione, par. 3.

3 Qđ dicaĩ antiquũ tps vid p Marianum Sozi. cõſ. 89. incip. in cauſa agitata.

Procurare qs dr qua drupliciter.

tatæ. & dicuntur procurare ope, ꝯsilio, persuasione, & operatione. de homi. sicut dignum. de officio deleg. c. 1. ff. de ser. corrup. l. 1. §. persuadere.

a ¶ Opponunt.] nota clericos se debere opponere, ꝓ iuribus ecclesiæ defendendis. ad idem. ⁊. de re. ecclesiæ non alie hoc consul tissimo.

† Verbũ decernim', deest in quodã vetustissimo codice, & vr abeẽ opor tere, cũ to ta hęc p iodus regat a ver bo, sancimus, initio capitis posito.

b ¶ Pro tẽpore.] id est, pro ea parte temporis. vel idest, ab eo tempore citra.

[Glo. seq. quærit, & soluit distinguẽdo.]

c ¶ Inhibemus.] ꝫfaciẽs est transgressor canonis, q canonem trãsgreditur ꝓhibitionẽ continentem, 4. dist. c. denique. in fi. secus si consilium tãtũ, vt ibi. Sed quæro quæ sit pęna transgressionis canonis? Dic scdm Gar. ꝙ qui trãsgreditur canonẽ credẽs Romanã ecclesiã nõ habere potestatem cõdendi canones: & de tali trãsgressione punit̃ ut hæreticus. 19. di. nulli fas. ubi de hoc. Si autẽ credit Romanã ecclesiam potestatẽ habere, sed facit contrarium: quia sic ei placet, est pœna depositionis 1. ut 4. di. § ult. & adde hoc quod no. ⁊. dẽ treug. & pa cap. 1.

† Dictio, clericos, ꝗ vt pluri mũ deest in recẽtio rib. lib. reposita est ex oibus antiquis codicib.

Pęna trãsgrediẽtis canones.

tentiæ decernimus † subiacere. ¶ Illos uero clericos, † qui se (vt deberent talia facientibus non opponũt: a de prouentibus ecclesiarum, seu locorum ipsorum, pro tempore, b quo præmissa sine debita contradictione permiserint, aliquid percipere districtius inhibemus. c ¶ Qui autem ab ipsarum ecclesiarum, ceterorumque locorum fundatione, d uel ex antiqua e consuetudine iura sibi huiusmodi f vendicant: ab illorum abusu sic prudenter abstineant & suos ministros g in eis sollicite faciant abstinere, quòd ea, quæ non pertinent ad fructus, siue redditus h prouenientes uacationis tempore, non vsurpent: Nec bona cetera, i quorum se asserunt habere custodiam, dilabi permittant; sed in bono statu conseruent.

¶ Idem in eodem:

¶ Parochialis ecclesia nemini conferatur, qui non sit idoneus scientia, moribus, & ætate: & si conferatur non attingenti xxv. annum, non valet collatio: Ille autem, cui talis ecclesia collata fuerit, tenetur personaliter residere, & infra annum sacerdos fieri: si autem promotus non fuerit, elapso anno priuatus est ipso iure. Super residẽtia autem prælatus eius ad tempus poterit dispensare. Ioan. And.

CAP. XIIII.

LICET k † Cazitis imbutus bonis virtutib. ac insuper sit alienus a uitijs: & ꝙ compleuerit annum vigesimumquartum, & attigerit vigesimũquintum: ꝙ si nõ attigerit xxv. nulla ẽ collatio ipso iure? Sed quid si promotus ad ecclesiam parochialem habeat omnia ista: quia est ætatis perfectę, idoneus scientia, & moribus: sed tamen nõ est sacerdos? Rñdet Romanus Pontifex ꝙ ipse dẽt effici sacerdos infra annũ ꝓputandũ a tpe adeptę pacificę possessionis ipsius ecclesię Parochialis: alias si nõ ꝓmoueatur ad sacerdotiũ infra illud tẽpus: illo tpe elapso priuatus est ipso iure dicta ecclesia parochiali c. cõmissa. ⁊ eo. & sic correctum est. c. cum in cũctis. eodẽ tit. in ant. quod requirebat amotionem per snĩam: sed per istud capit. ipso facto est amotus absque aliqua monitione vel sententia. Sed quid si promotus ad ecclesiam parochialẽ fuit effectus sacerdos infra annũ: vtrum teneatur residere personaliter in ipsa ecclesia: & eidem personaliter deseruire diuinis? Respõdet quòd sic: nisi suus prælatus cũ ipso dispensauerit, ne resideret personaliter in sua ecclesia: sed ut posset in ipsa ecclesia deseruire in diuinis per alium suum vicarium.

d ¶ Fundatione.] fundans. n. & dotans ecclesiam de diœcesani consensu põt ꝛ hoc statuere, vt fructus ipsius ecclesiæ, cũ vacabit, suos faciat. 18. q. 2. Eleutherius. de iure patro. præterea 2. & ca. nobis.

1 Vbi ñ ẽ certa pœna statuta. I. A.

ADDITIO. Licet donationis tempore possit doti onus imponi: nõ tamen tpe traditionis, ꝗ fit ex interuallo. facit. C. de pac. con. l. ex morte. in fi. & qđ not. de rei uxo. act. l. una. §. accidit. facit de testi. cog. præterea. cum concor. in vlt. gl. Ioan. And.

2 Quãtũ liceat hodie patronis bñficiorũ, rõne iurispatronat' sãciuit ꝯci. Tr. ses. 25. de ref. c 9. qđ oĩno videas.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

e ¶ Antiqua.] præscripta. ⁊. de consue. c. vlt. videtur ergo ꝙ ꝯsuetudo, qua vsurpari possint bona ecclesiarum, & sic onerosa præscribi possit: cõtra id, ⁊. de consue. c. 1. Dic ꝙ in hoc ꝙ qs habeat ius patronatus, custodiã, guardiam uel similia, bene ualet consuetudo: sed in hoc quòd vsurpet, non ualet: & sic intelligitur contrarium.

f ¶ Huiusmodi.] scilicet, guardiam, custodiam, uel regalia.

g ¶ Ministros.] qui res alterius saluare tenent̃: & de facto ministrorum tenentur. ff. nau. caupo. sta. l. fin. in prin. 86. dist. an putatis. & culpæ reus est, qui malorũ vtitur opera. Inst. de obl. quæ ex quasi deli. §. sed si alicuius, circa finem.

3 Vel sũt stagna, vł viuaria, ñ in statu quo piscari dẽant. Io. And.

[Glo. seq. quærit, & arg. & soluit.]

h ¶ Redditus.] vt sunt syluæ cędua: quę tẽpore uacationis nõ sunt in tali statu, quod cædi dẽant. 3 Et nota ꝙ omnis fructus consistit in redditu. ff. de vsu. Paulus. § 1. sed non cõuertitur: quia partus ancillę est in redditu, sed nõ in fructu. ff. de vsur. ⁊in pecudũ. § partes. inst. de re. di. § in pecudum. Sed quæro an fructus medio tempore perceptos faciant tales suos? Ita videtur per hanc litterã: quia non prohibet de fructibus, sed de his quæ ñ ptinẽt ad fructus. Tu dic, ꝙ fructus ꝯseruari debẽt futuro successori. ⁊. de off. ord. cũ vos ⁊. eo. vbi periculũ. §. prouisionis. & ⁊. eo. quia sæpe. & de off. ord. præsenti. Qui enim custodiã habet, custodire dẽt, nõ consumere. ff. vt in pos. lega. l. is cui. § qui legatorũ. habebũt tamẽ sm Gulielmũ, ꝗdiu custodiæ operam dant moderata cibaria. arg. 12. q. 2. charitatẽ. ⁊. de præb. extirpandę. ff. comm. in rebus, §. possunt. & sic nõ habet locũ hic. & arg. a cõtrario sensu. C. de epi. & cle. conuẽticulam, & ff. de con di. inser. l. i.

i ¶ Cetera.] ff. dẽ verbo. sign. l. ceterorũ. Ioan. And.

LIcet canon.] Sũma & diuide, ꝓ ut in prima glo.

CASVS. Quidam clericus ꝯstitutus in præsentia Rom. Pontificis ꝗsiuit ab eo, Sãctissimè Pater, vellem bene informari a vobis, quæ idoneitas requiritur in ꝓmouẽdo ad ecclesiã parochialem? Ad qđ rñdet Rom. Põtifex, ꝙ in promouendo ad ecclesiam parochialem requiritur, ꝙ ipse habeat scientiam sufficiẽtem: &

† Vide ꝯci. Later. sub Alex. iij. c. 3. & cõc. Tri. ses. 7. dẽ refor. c. 3. ubi hoc decretũ confirmatur.

[Prima glossa summat, & diuidit.]

K ¶ Licet.] parochialis ecclesia nemini cõferatur, qui nõ sit idoneus scientia, moribus & ætate: & si conferatur nõ attingenti vigesimumquintum annum, nõ valet collatio: ille autẽ, cui talis ecclesia collata fuerit, tenetur personaliter residere, & infra annũ sacerdos fieri: si autẽ promotus nõ fuerit elapso anno priuatus est ipso iure. Super residẽtia autem prælatus eius ad tempus poterit dispensare. Et potest diuidi in sex partes. In hac prima ponit cõstitutionem Alexãdri: & statuit cui debeat cõferri parochialis ecclesia.

non [a] à felicis recordationis Alexandro Papa tertio prædecessore nostro editus, inter cetera [b] statuerit, vt nullus regimen ecclesiæ parochialis suscipiat, nisi vigesimũquintũ annum ætatis attigerit: ac scientia, & moribus commendandus existat: quòdque talis ad regimen assumptus huiusmodi, si monitus non fuerit prefixo à canonibus tempore [c] in presbyterũ ordinatus, à regiminis eiusdem amoueatur officio, & alij [d] conferatur. Quia tamen in obseruatione canonis memorati, se multi exhibent negligentes: Nos periculosam [e] illorum negligentiam [f] volentes iuris executione [g] suppleri, præsenti decreto statuimus: vt nullus ad regimen parochialis [h] ecclesiæ assumatur, nisi sit idoneus † moribus, scientia, [i] & ætate: Decernentes, collationes de parochialibus [k] ecclesijs, his, qui non attigerint [l] vigesimumquintum annum, de cetero [m] faciendas viribus omnino carere. [n] ¶ Is

† Idē cauetur in cōc. Late. sub Alex. iij. c. 3. & in conci. Late. sub Inno. iij. c. 30. & in conc. Tri. ses. 7. d̄ refo. c. 3. & ses. 24. de refo. c. 12.

In secunda: ibi, Decernentes. irritet collationē aliter factã. In tertia: ibi, Is ēt. ponit de residentia facienda. In quarta: ibi, Et infra annũ. de promotione ad præsbyteratum. In quinta: ibi, Quòd si infra. pœnam non promoti. In sexta: ibi, super residentia. de dispensatione residentiæ.

ADDITIO. Ista diuisio in sex partes placet. licet Frã. diuidat in quattuor tantũ, quia cōiungebat tertiã & quartam: Itē quintam, & sextam. Clericus diuidebat in quinq;, cōiungendo primas duas: Itē Ioan. Monac. in quinq;, subticendo tertiã. Io. An.

[Gl. seq. ponit tria quæ supplet ipse canon.]

a ¶ Canon.] s̄ eo cũ in cũctis, qui hic in trib. maxime suppletur: quia ibi collatio parochialis ecclesiæ minoribus fieri ꝓhibebatur tantũ: hic irrita decernitur: nisi dicere velis, ꝙ id satis era. irritum ꝑ ipsam ꝯstitutionē: quia sufficit legislatorem aliquid prohibuisse: & si nō adijciat contra factũ nō ualere. 1 C de legib. non dubium nec fuit hoc propterea superfluum, cum clarius exprimat. ad idē s̄. de sum. Tri. c. vni. eo. lib. & sic innouat & suscitat illud ius, quasi ꝑ abusum abolitum. Item per canonem illum moueri debent ad suscipiendos ordines: per istum nō. Itē per illum priuandus est per sententiam: per istud priuatus est ipso iure. Ioan. And.

1 Idē Do. allegat simile glo. in cle. 3. de iu. pat. Font.

b ¶ Cetera.] quia multa alia statuit prçter ista.

c ¶ Tempore.] quod erat in proximis quattuor temporib. 75. dist. quasi per tot. uel dic præfixo ab hoīe.

d ¶ Alij.] ergo nō primo, ne fiant leges ludibrio: & dicatur solũ uerbis lex imposita. j̄. eo. commissa. §. porro. & dic, alij, qui cũ effectu faciat id, in quo primus fuit negligens. supra de cler. non resi. relatum. aliàs remouebitur, ut ibi.

e ¶ Periculosam.] sibi & illis, quos corrigere debebãt: & ita cateruatim sequebatur eos pereuntes multitudo pereuntium. 40. dist. si Papa.

f ¶ Negligentiam.] hæc omnia lædit. in auth coll. 6. de quæstore. §. hęc omnia. & nouerca est eruditionis. 83. dist. c. nihil.

g ¶ Executione.] nota ꝙ quilibet canon, qui est latæ sententiæ, potest dici executorius: & hoc est verũ quo ad iuris executionem.

2 Qualis ętas reqraĩ in promouēdis ad quaslibet dignitates, & beneficia sanciuit Alex. iij. in concilio Lateranen. ca. 3. & nouissime conciliũ Tri. ses 24. de ref. ca. 12.

ADDITIO. An necessaria sit executio facti vel declaratio. no. j̄. eo. cōmissa. §. 1. Archidiaconus remittit. de præb. licet 2. Ioan. And.

[Gl. seq. quærit; arguit pro: soluit contrarium. Item quærit, & soluit.]

h ¶ Parochialis ecclesię.] sed nunquid erit idē in decanatu & alijs dignitatibus, 2 de quib. loquitur. §. inferiora. c. cũ in cunctis. s̄. eod. arguendo de similibus ad similia? Videĩ ꝙ sic, cũ sub eadem prohibitione manauerit. s̄. de const. translato. Dicas secundũ Gar. & Gul. ꝙ in illis per hanc cōstitutionem nihil immutatur: quod enim non mutatur, & cetera. C. de appel. ꝑcipimus, & C. de test. sancimus. Habeat ergo tm̃ locũ in ecclesia parochiali: nec recedã à verbis. ff. de leg. 3. non aliter Seruabiĩ ergo in eis. §. inferiora. c. cũ in cũctis. s̄. eo. Itē scias, ꝙ non habet locũ hęc cōstitutio in parochialibus collegiatis, vel assumptis ad earũ regimen. j̄. eo tit. statutũ. Quid si ecclesia olim habuit parochianos, sed nũc habere desijt? Dic scd̄m Gar. ꝙ nō hēt locũ constitutio: quia & deficientibus personis collegij, desinit esse collegium, vt not. ff. quod cuiusque uniuersi. l. sicut municipij, §. 1. Si aũt reinciperent ibi ēe parochiani, ex tunc incipiet cōstō locũ habere: qa facta est parochialis. & o. reuolauit ad a. 35. d. ab exordio. quēadmodũ si de nouo fieret aliqua ecclesia parochialis, locũ hēret cōstō, & concor. ad hoc Hostiē. s̄. de cleric. non residen. qa nonnulli.

i ¶ Sciētia.] quę requiratur in eo, hēs 28 dist. quæ ipsis.

K ¶ Parochialib.] de talib. ecclesijs habetur. 38. dist. quando. in princ. 10. q. 1. regenda. 13. q 1. c. 1. Parochia Gręce, Latine dr̄ partitio: & dr̄ parochia, quasi partitio curæ: quia rector ipsius habet curam animarum totius populi infra illos limites congregati: unde dicitur populum regere. j̄. de capel. monach c. 1. Archidiaconus.

l ¶ Attigerint.] sufficit ergo in his, ꝙ attigerint xxv. annũ. secus ergo in ēpo. de cle. cũ in cunctis. & in abbatissa. j̄. eod. indemnitatibus, & in casu infra de æta. & qualit c. vno.

ADDITIO. Et in casu de regul. ad nostram. vbi vide cum suis remissis. Ad vtramque partem facit clē. de statu monach. ne in agro. §. ceterũ. Solue vt ibi in glo. 4. Ioan. And.

[Glo. seq notat & remittit. secundo quærit de pēdentibus, opi. ponit, & soluit distinguendo.

m ¶ De cetero. 3.] ad futura tantũ extenditur: & habet hoc locũ in qualibet constitutione, præterquam in casibus. s̄. de constit. c. vlt. dic vt ibi. Quid de pendētib. numquid ad illa cōstitutio extendatur? Et quidem si pēdeat per appellationem, negotiũ decidi debet secundũ ius, quod erat tempore primę sententię: nō secundum ius, quod emanauit appellatione pēdēte. in auth. vt cum de appel. cog. in prin. & §. 1. Si aũt principaliter pendet, dixit Hostien. s̄. de constit. c. 2. decidi debere secundũ ius quod emanauit Gotf. ibi, & Accur. C. de legi. leges secundũ ius quod ante constitutionem erat, & vterque allegat prædi. auth. dic secundum Gar. ꝙ si constitutio loquatur de ordinatione negotij vel contractus, vt de numero testiũ, de scriptura vel alia solemnitate, vera est opinio Goffre. Nō enim pars poterit diuinare. C. de test. testiũ. C. de testa. iubemus. 82. dist. proposuisti. Si autē constitutio loquatur circa ordinationem sententiæ vel processus: pone exemplum de iuram. calum. c. 1. §. vlt. de sent. & re iudic. c. vlt. potest vera esse opinio Hostiē. ita ꝙ processum causæ iam factum non tangat, sed faciendum: quod alias constitutio de sui natura non extendatur ad pendentia, probatur opti. infra de offi. lega. c. penulti. in fine.

3 De materia glo. vide Pet. de Anc. latè loquētem. Fon.

[Glo. seq. de duobus simul quęrit, & soluit. Iterum quęrit: arg. pto, & soluit contrarium.]

n ¶ Carere.] ipso iure. Si quęratur an ēpi possint in ętate dispensare: in ꝙ olim a quibusdam dicebatur ꝑ illam

illam decre.de ætat.& quali.ꝑterea. & c.indecorũ.& vtrum dispensatiue possint annum prorogare? Dic ꝙ nõ,ꝑ decret.istam,q̃ solum sup residentia eis ptãtem dispensandi reseruat: 1 eo tñ saluo,qđ habes.ỹ.eod. tit.cũ ex eo. De dispensatione aũt ordinum nihil hic ꝓhibetur: vñ antiquo iuri stabitur.s. illi decr.ꝑterea. Sed nunquid non ꝯstitutus in maiorib. vel ĩ minorib.de iure cõi ad talẽ ecclesiã eligi pt? & vr̃ ꝙ sic: qa ista decre. nihil exigit,nisi ꝙ ꝓmoueat̃ inf.annũ: sed ad oẽs ordines promoueri poterit inf. annum: Sed dic cõtra: 2 qa hæc decre.ꝑterea.nihil per istam immutat: immo per istam quodammodo exponit̃, quod ibi dicit, infra breue tempus.

1 Idem Do. Fon.

† Idem cauet cõcil. Trid. sess. 6 de refo. c.2. quod oĩo videas.

2 Idem Do.Font.

etiam [a], qui ad huiusmodi regimen assumetur, ut gregis sibi crediti diligentius curam gerere possit, in parochiali ecclesia, cuius rector [b] extiterit,residere [c] † personaliter [d] teneatur: Et infra annum [e] à sibi commissi regiminis tempore numerandum, se faciat ad sacerdotium promoueri. Quòd si infra idem tempus [f] promotus non fuerit: ecclesia sibi commissa, nulla etiam præmissa monitione, sit præsentis constitutionis auctoritate priuatus [g]. ¶ Super residentia vero (vt præmittitur) facienda, possit ordinarius [h] gratiam dispensationis ad tempus [i] facere, prout causa rationabilis id exposcit.

¶Idem in eodem.

¶ Parochialis ecclesia non cõmendetur, nisi constituto in ætate legitima, & sacerdotio: & tali non nisi una, & illa tunc demum, cum necessitas vel vtilitas exigit. Talis autem commenda ultra sex menses non duret. Quod contra prædicta factum fuerit,est irritũ ipso iure. Ioan.And.

CAP. XV.

NE-

a ¶ Is etiam.] tertia pars,in qua ponit đ residentia facienda.

b ¶ Rector.] vel perpetuus vicarius: in quo locũ hẽt, quod hic dr̃ circa ordinẽ & ætatẽ, per cle. de offi.vica. q̃ de ecclesijs, cuius ꝯrĩũ dicit hic Archi.ꝑ hãc lrã.

c ¶ Residere.] ad hoc etiam tenebatur olim. sup.de cler.non resi.relatum.

c ¶ Residere]is dicitur residere,qui cõtinue ibi moratur.arg.C.de metatis.l.deuotum. lib.12.nisi in casibus a iure exceptis:in quib.is qui abest, fingitur esse præsens & residere,vt inf.de cle non resi.de cetero.c. ex parte.& c.cum dilectus.cum si.Archid.

d ¶ Personaliter.] ergo non per uicarium: nisi in casu.sup.de præb.extirpandæ.quam per hanc tolli non credo secundum Guil.

e ¶ Annum.] impedimento cessante.ỹ.eo.tit.lib.6.q̃ sit in fi.& est expressum.inf.eod.cõmissa.& currit iste annus,ex quo habuit possessionem pacificam: vel per eum stetit quo minus haberet: nec currit iuste impedito,vt inf.eo.commissa.& inf.de præb.licet.

f ¶ Idem tps.] nisi cum eis per epos suos fuerit dispensatum:vt litterarum studio insistentes nõ teneã 3 videtur vsq; ad septennium promoueri, nisi ad ordinẽ subdiaconatus dumtaxat: ad quem sub hac pœna infra annum promoueri tenentur.inf.eo.tit.cum ex eo. [Glo. seq. quærit, & soluit:demum soluit duo dubia,& de tertio remittit:vltimo distinguit circa compulsionem ad ordines.]

3 Vide cle.vt hi. de æta.& qualit.& cõc.Trid. sess.7. de refo.c.11. & sess.22. de refo.c. 4. & sess. 23. de refo.c.12.

g ¶ Priuatus.]ipso iure:olim vero per sñiam. Sed nũquid poterit purgari mora anno elapso per aliquot dies? Dic ꝙ non,arg.hic.& de suppl negl.prala.licet. quia ꝯmissa non põt purgari.C.de contrahen.& committ.stipul.l.magnam.& adde quod dixi inf. de reg. iur. mora. & licet tam modicum tps restet de anno, ꝙ certum est eum non posse promoueri:non est priuatus.ỹ.eod.commissa 1.respon. & dico, ꝙ pœna illius constitutionis,cum in cunctis. non est remota ꝑ istã: quia si talis ecclesia collata fuerit diacono:& monitus promoueri nolit,ẽt inf.annum priuari poterit secundum tenorem ipsius decre. Et si quæratur qñ incipiat currere tempus illi, ad quem spectat collatio: dicã.ỹ.eo.commissa.Nota autem ex hac decret.ꝙ cõpellitur quis ad ordines per subtractionem beneficij. Sed quia iura 4 sup hoc uariant,distinguas,sm Gar. Aut beneficiũ hẽt certum ordinem annexum,aut nõ. Si hẽt,aut iusta causa excusat illum, vt,pote irregularitas,in quã postea incidit sine culpa sua,vt quia oculum vel manum amisit: tunc nec compellendus est, nec priuãdus.ỹ.eod. cũ in cunctis. §.hoc sane. Si autem incidit in talẽ irregularitatẽ culpa sua,dẽt amittere beneficiũ: & sic intelligit̃ de æta.& qualit.c.j.Idẽ si ante adeptum beneficium in illã irregularitatem incidit qualitercunq;:quia id in ꝓmotione sua tacere non debuit. 24.dist.qñ. & ca.ult. ỹ.de cor. viti. exposuisti de renun. nisi cum pridẽ. §. personæ. Si aũt iusta causa eum nõ excusat, aut est parochialis ecclesia:& tunc elapso anno priuatus ẽ ipso iure, ẽt si non moneat̃, vt hic: aut est aliud beneficiũ: & tunc si monitus ñ vult promoueri, priuandus est ỹ. eo.cũ in cũctis.§. inferiora. In epatu aũt non requiritur monitio: sed sufficit negligẽtia electi per tempus a canone terminatum. 100.dist.c.1. circa fi.Si vero beneficium non hẽt certum ordinem annexũ: & ecclesiæ necessitas vel vtilitas non exigit, inuitus cogi non dẽt:& punitur qui eum ꝯpellit 74. dist. c.1. & 2.& can.vbi ista. Si aũt necessitas vel vtilitas ecclæ requirit,vt promoueatur clericus: si se excusat prætextu criminis,quod se ꝯmisisse proponit: aut si proponit aliud impedimentũ in quod incidit culpa sua: tunc eps dẽt,inferiores idoneos promouere:& ipsum clericum ab ipso beneficio penitꝰ amouere: nisi alr̃s valde vtilis & necessarius esset illi ecclesię.de æta.& qual.quæris. vbi vero impedimentum tꝑale prætendit, puta infirmitatem, vel ẽt perpetuum ex delicto suo non proueniens:non solũ non cogitur:sed etiam si eius excusatio non admittitur,poterit appellare:sicut & tutor appellat ob excusationem rationabilem non admissam.ff.q̃n appel.lit:l.1.§.si quis tutor. ꝙ si voluntate sua renuit ordinari, nil prætendens, nisi quia non vult: debet compelli appellatione remota per subtractionem beneficij & officij.74.dist.c 3.& 4. De regularibus dic vt in clemen de statu regu. ne in agro.§.antepen.

4 Vide infra & concil. Trid. paulo ante citatũ.

[Glo.seq.recit.per quæstionem.]

h ¶ Ordinarius.] i.suus superior:siue sit eps,siue maior vel inferior epo.sup de cler.non resid.relatum:& sic illud intelligunt Inno.& Host.dispensationem autem illius.c.inf.eo.cum ex eo.non possunt inferiores episcopis facere,vt ibi dicam.

i ¶ Ad tempus.] bene dicit:quia nec Papa super residẽtias dat perpetuas indulgentias: & datas ꝑ prædecessores reuocat,ut sup.eo lib.de rescri.c.vlt.

NEmo.]Tria facit.Primo ꝑmittit cui,& qñ fiat cõmenda parochialis ecclesiæ:Secundo quantum duret:Tertio decretum apponit. Secunda:ibi, Huiusmodi autem:Tertia:ibi,Statuentes.

ADDITIO. Et Ioan.Mon.diuidebat in quatuor: Secunda:ibi,Nec tali.Io.And.

CASVS.

CASVS. Vacante aliqua ecclesia, eps non habens ad manus personam idoneam: vel forte patroni contendebant de iure patronatus: certum est, ꝙ iste eps potest ad tps concedere alicui istam ecclesiam in cõmendam: Sed quæritur quæ ętas, & quæ aliæ qualitates requiruntur in cõmendatario: Rñdet ꝙ requiritur, ꝙ cõmendatarius cõpleuerit ann xxiiij. & attigerit xxv. annum. Item requirit ꝙ ipse sit constitutus in sacerdotio: Nam requiritur ꝙ exerceat ea, quæ sacerdos exercet Item tertio requiritur ꝙ non habeat aliam ecclesiam in cõmendam. Sed vtrum in perpetuũ poterit eps ecclesiam cõmendare? Certe non: sed solum vsq; ad sex menses: & in effectu potest eps ecclesiam commendare vsque ad illud tempus, quod habet in sua collatione. Nemo] Ista constitutio non comprehendit Romanum Ponticem: quia Rom. Pontifex non põt sibi legem imponere. Nota primo, ꝙ eps (idem est de alio superiore) potest ecclesias spectantes ad suam collationem commendare, i. tradere in custodiam, & alicui cõmittere administrationem ad tps: sed talis cõmendatarius ꝓ hoc non habet titulum in ecclesia sibi commendata. Nota vlterius, ꝙ episcopus non potest ecclesiam commendare vltra sex menses: ideo elapsis sex mensibus expirat commenda: sed Romanus Pontifex potest in perpetuum commendare: Vnde sciendum, ꝙ cõmendatarius in ecclesia sibi commendata non dr̃ habere titulũ, & ideo non vacat per mortem cõmendatarij: Ex quo sequitur, ꝙ si post mortẽ commendatarij impetraretur ecclesia commendata tanquam vacans per mortẽ: impetratio esset surreptitia: quia esset expressus falsus modus vacationis: & hoc uerũ: nisi in impetratione esset opposita ista clausula, & hoc quocunque modo vacet. Nota insuper, ꝙ commenda ecclesię parochialis non potest alicui fieri, nisi constituto in sacerdotio: licet ecclesia parochialis possit alicui dari in titulũ non ꝯstituto in sacerdotio. Nota finaliter. ꝙ cõmendatarius tenetur residere in ecclesia sibi cõmendata: ideo non posset sibi dari alia commenda: quia nemo põt residere personaliter in duobus locis. [Prima glossa summat.]

† Vacãtibus ecc̃lijs parochialib. quid agẽdum, diligẽter ꝓscribit ꝯci Trid. sess. 24. de refo. c. 18.

Nemo^a † deinceps^b parochialem^c ecclesiam, alicui nõ cõstituto in ætate^d legitima, & sacerdotio^e, commendare^f præsumat: nec tali^g etiam nisi vna^h †, &

a ¶ Nemo.] Parochialis ecc̃la non cõmendet̃ nisi constituto in ætate legitima & sacerdotio: & tali non nisi vna: & illa tũc demũ, cũ nẽcessitas vl' vtilitas exigit. Talis aũt cõmẽda ultra sex menses non duret. Quod ꝯ prædicta factum fuerit, est irritum ipso iure. Io. An.

b ¶ Deinceps.] Per hoc verbum appareat, ꝙ hæc constitutio ad præteritas 1 cõmendas non extenditur: & quia natura constitutionis est, ꝙ non extendatur ad præterita. & de hoc supra cap prox.

1 Hanc addõnẽ de tpib. diuersorũ ꝯciliorum ponit Io. And. hic ĩ lectura super gl. 2. in uerbo: præteritas.

ADDITIO. Fuit hoc concilium, vt refert Franc. Vercel. anno Dñi 1274. a principio Maij vsque ad Augustũ. & hoc de Lugduñ. Gregorius x. Prius aũt fecerat Lugduñ. Inno. iiij. cõcilium anno Dñi 1245 vt patet in Spec. historiarum, lib. vlt. in prin. De Vieñ. quod fuit 1311. & xii. vide in Clem. cum sit. de censi. gl. penult. De Lateraũ. Alex. iij. quod fuit 1179. dixi de his quæ fiunt a præla. cum Apostolica. in fin. De generali Inno. iij. quod fuit 1215. dixi sup. de deci. cap. penult. Ioan. And.

2 Quid requirat̃ adhoc, vt ecc̃la censeatur parochia, notat A lex. cons. 74. incip. Viso puncto. vol. 4.

c ¶ Parochialem: 2] In alijs ergo nihil immutatur: sed remanet ius antiquum secundum Gul. ad hoc. C. de appel. præcipimus.

ADDITIO. Specialia igitur parochialium ecclesiarum habes hic, & sup. cap. prox. ubi de hoc in glo. sed nunquid. & inf. de præben. si Apostolica. sup. de præbend. extirpandæ. §. qui uero. & in clemen. vnica de offi. vica. Io. And.

d ¶ Aetate.] scilicet, ꝙ attigerit xxv. annũ. sup. c. ꝓxi.

e ¶ Sacerdotio.] vt possit interim ipsi ecclesiæ in sacerdotali ordine deseruire. Et nota ꝙ parochialis ecc̃la põt intitulata dari, ẽt non presbytero. s. c. proxi. ꝯ. eo. cũ ex eo. ꝯ. de insti. c. 2. cõmendari aũt non: & hoc ẽ nouum, quia ante constitutionẽ istam hoc non erat. [Glo. seq. ponit quomodo diuersis modis sumitur cõmẽdare, & quo hic: secundo, circa cõmẽdam format octo quęstiones.

f ¶ Commendare.] Idẽ est ꝙ deponere. ff. de uerb. sig. l. commẽdare. ff. deposi. l. Lucius. 22. q. 2 ne quis arbitret̃. s. deposi. c. 1. Qñq; accipitur cõmendare pro verbali honore alicui impenso: vt cum quis de aliquo laudat̃: vel qñ amicum commendo, vt ei verbalem honorem faciam. ff. manda. si uero. §. cum quidam. Et ea quæ cõmendandi causa dñr. non obligant. ff. de ędil. edi. sciẽdum. ff. de contrahen emp. ea quæ nec commendandi sui causa debet quis facere quod alteri noceat. 11. q. 3. si quis uero. sed hic de commenda agimus: quæ est custodia ecclesiæ alicui cõmissa. Et primo quæro an talis sit prælatus? Et dico ꝙ non: sed procurator tm̃: habet tñ legitimam administrationem 3 21. q. 1. relatio. sup eo cum nobis olim 2. §. fi. & sic no. 21. q. 1. qui plures. Sed nunquid interim dr̃ vacare: Dic ꝙ nõ: qa titulus iste est canonicus, sicut & alij sup eo. c. dudũ. 2. & in prędicto c. qui plures & cum modo debito fit, vt hic. Sed nunquid facit iste talis fructus suos? Dic ꝙ non, sm̃ Gar. quia custos est: nec in ecclesia ius habet, nec etiam in fructibus, nisi ad colligendũ, & gubernandum, & prouidendum sibi, & ministris: & qđ superest in vtilitatem ecclesiæ conuertendum: sicut & de visitatore dr̃ 63. dist. obitum. & c. Catinensis. & hoc tenet Host. in decret. dudum. de elect. tamen ꝯriũ fit de facto 4. Sed nunquid habens talem commendã impetrans ecclesiam, tenetur de commenda facere mentionem? Dic ꝙ sic, arg. decre. de concess. prębẽ. cũ nostris. & c. litteras. Nunquid ad talem commendam vocabitur patronus? Dic ꝙ sic: secundum Inno. Host. & Gar. arg. 16. q. 7. filijs. Idem in alijs, qui ex tali commenda læduntur. ff. de adop. l. nam ita. ff. de mino. l. in causæ. sup. de offi. Archi. ad hoc. §. fi. si autem fuerint contumaces, vlterius non audientur. s. qui fil. sint legit. prælatum. Sed quæro, an per ordinarium reuocari poterit, vel interim conferri? Et dic ꝙ non, sm̃ Gar. nisi cesset cã, ex qua facta fuerat. arg. de vo. & vo. redempt. magnæ. ad fi. 63. dist. c quia §. verũ 5. Quid si concessum sit episcopo, ꝙ vsque ad certum tempus fructus vacãtium ecclesiarum ꝑcipere possit. supra de verb. sig. tua. sup. eo. lib. de rescript. si propter. infra de præben. si tibi cõcesso. Nunquid tales indulgẽtię prętextu fructus cõmendati beneficij poterit retinere. Non secundum Gul. cũ commenda ius tribuat, vt s. dixi. Dicunt autẽ quidã, ꝙ eps commendare põt tñ vsque ad illud tempus, quo potest conferre s. usq; ad sex menses. sed certe hoc secundum Gul. falsum est. si enim secunda vel tertia die post vacationem cõmendaret, iam non duraret commenda hæc per sex menses: quod tamen potest per hanc constitutionem: si igitur vltima die sex mensium fiat commenda, durabit per sex menses, & hoc dicit hæc constitutio. Caueat tamen ordinarius, vt priusquam totum tempus suum labatur, commendam faciat, quia postea se intromittere non poterit. argu. de offic. deleg. de causis. Vel dic ꝙ etiam illo finito, poterit eam commendare alicui custodiendam & saluandam, donec superior prouideat. argu. de appel. cum teneamur. & de offic. ordi. cum vos.

† Vide ꝯcil. Trid. sess. 7. de refor. c. 2. & 4. & sess. 24. de refo. c. 17.

3 Vnde si ecc̃la vacans per mortẽ cõmendet̃, finita cõmẽda ad huc dr̃ vacare ꝑ mortem. Phil. Fot.

4 Vid. hodie quid statuerit. cõc. Trid. initio. c. citatum.

5 Dicit Phil. si cõmenda ẽ facta simpliciter, põt ante tẽpus reuocari.

g ¶ Nec tali.] scilicet constituto in ætate legitima & sacerdotio.

h ¶ Vnã.] Ergo duas commẽdatas habere non licet, sic nec duas intitulatas, sed quòd possit habere vnã intitulatã, & aliã cõmendatam, non prohibet̃ 6, immo

6 Vide ꝯcil. Trid. paulo antea citatum.

mo permittitur, vt 21. q. 1. qui plures, cui antiquo iuri standum est cum reuocatum non sit. [Idem Io. Mona. & Archidiaconus.]

a ¶ Necessitate.] Ista duo in dispensatione ecclesiasticarum rerum attendenda sunt. 12. q. 2. fine de præben. exposuisti.

ADDITIO. Dicebat ergo Inno. in decreta. si cõstiterit. & Hostiẽ. in decret. dudum, ꝙ cum quælibet ecclesia debeat suum habere prælatum. de præben. cum non ignores cõmenda non poterat fieri sine dispensatione: quamuis illud relaxaretur ex causa. 1. q. 7. dispensationes. Io. And.

euidenti necessitate [a], vel vtilitate [b] ipsius ecclesiæ suadente. ¶ Huiusmodi [c] autem commendam (vt præmittitur) rite factam, declaramus [d] vltra semestris [e] temporis spatiũ non durare [f]: Statuentes quicquid secus de commendis ecclesiarum parochia-

b ¶ Vtilitate.] sic 16 q. 1. cum pro vtilitate. Et nota ꝙ ista duo, seu eorum alterum sunt semper attendenda in rerum ecclesiasticarum dispositione. 1. q. 2. fine. 10. q. 2. ca. ea enim §. hoc ius. infra de præben. exposuisti. infra eodem lib. de reb. eccle. non alie. dudum. Archidiaconus.

c ¶ Huiusmodi.] scilicet factam constituto in ætate legitima, & in sacerdotio, & ex causa: & de vnica tãtum parochiali ecclesia.

d ¶ Declaramus.] De hoc erat antiquorum altercatio: quidam dicebant eam vltra durare: quidam non.

e ¶ Semestris.] Olim dubia erat littera ista: quia quidam libri habebant trimestris [1]: quidam semestris: & litteram trimestris dicebat dominus Guli. se habuisse de bulla.

[1] In oĩb. exẽplaribus, q̃ videre cõtigit, legiĩ, semestris

ADDITIO. Et illam litteram posuit de act. vel peti. §. super actionibus. ad finem. versi. item ecclesia. Ioan. And.

[Gl. seq. quærit. arg pro. dupliciter soluit. in fi. quærit, & soluit.

f ¶ Durare.] Nunquid finitis sex mensib. poterit ordinarius eandem iterato eidem vel alteri commendare? Videtur quod sic ex causis hic express. arg C. de dona. sancimus. § si quis autem ex diuersa. quia tempus Lateranen. concilij non currit pendente commenda ex causa facta: sed certe mens huius cõstitutionis cõtradicit: aliàs fraus ei fieri posset, & perpetuo fieri. arg infra de diuor. quando. §. fin. & facit optime. infra eodem, commissa. Vel distingue, vtrum commenda fiat intuitu ecclesiæ vel personæ, Sed nunquid commenda expirat morte commendantis? Dic secundum Guli. quòd non, supra de preca. cap. fina. & de commod. cap. vnico. de dona. cum dilecti. [Idem Phi Font.]

Ex domino Helia.

CVpientes.] Istud capitulũ secundum dominum Heliam diuiditur in septem partes: vt in glo. Nã primo ponit causam suæ institutionis: & infra quod tempus electi debent venire ad Apostolicam sedem, & quando confirmatio est facienda per papam. Secundo: ibi, Quod si, ponit pœnam electorum non venientium ad Apostolicam sedem: vel accedentium sine processu electionis. Tertio: ibi, Ad hæc, ꝓuidet & declarat qualiter eligentes qui elegerunt, concorditer debeant mittere personas instructas ad Romanũ Pontificem, quæ instruẽt Papam de omnibus necessarijs, s. an persona electa sit idonea: & an eligentes erant idonei. Quarto: ibi, Si vero, ponit quid debeant facere opponentes, quãdo electio fuit celebrata in discordia. Quinto: ibi, Ceterum, qualiter puniuntur eligentes si non mittant personas debito modo instructas. Sexto: ibi, Denique, ostendit quid iuris sit de postulationibus. Septimo & finaliter: ibi, Porro, quid iuris sit de recuperatione expensarum.

lium actum fuerit, esse irritum ipso iure.

¶ Nicolaus iij.

¶ Hæc decretalis fuit multum vtilis suo tpe, antequam Papa reseruaret sibi prouisiones epatuũ: Glos. prima ponit summariũ: & secunda diuisionẽ. Dom.

CAP. XVI.

CVPIENTES.

Casus domini Heliæ.

CASVS. Vacante aliqua ecclesia forte cathedrali, vel alia, q̃ immediate suberat Romanæ Ecclesiæ: ita ꝙ facta electione confirmatio ad Papam pertinet: aliquis fuit electus: quæritur infra quod tempus debeat ipse petere confirmationem suæ electionis? Rñdet, ꝙ dẽt arripere iter Romanum pro petẽda confirmatione infra vnum mẽsem numerãdũ à tẽpore præstiti consensus: vel numerãdũ à tpe habitę notitię ipsi' electionis: si eligentes fuerũt negligẽtes in p̃sentãda electione: & arrepto itinere debet electus se p̃sentare quam citius poterit: attẽtis cõditione suæ personę, loci distantia, & qualitate temporis: & tps istud est arbitrariũ. Sed ponamus ꝙ illud tempus competẽs est elapsum, an sit priuatus iure sibi spectante ex electione: Rñdet ꝙ non: sed post illud tempus competens dẽt adhuc expectari per viginti dies: Et si infra illos viginti dies se nõ præsentauerit Apostolico conspectui, nec miserit nuncium ad probandum impedimentũ: qui nuncius dabit xv. dies: elapsis viginti diebus perdit ius sibi cõpetens ex electione. Sed Sanctissime Pater, quæritur, quid de eligentibus: an debeant mittere ad Apostolicã sedem? Rñdet ꝙ sic: & si electio fuit facta in concordia, ipsi debent mittere duos viros nõ extraneos, sed ex ipsis, qui sciant instruere Papam de omni negotio electionis: an persona electa sit idonea: & an eligentes erant idonei. Sed quid si eligentes infra prædictum tempus non miserint ad Apostolicam sedem prædictas personas instructas? Respondet, ꝙ ipsi sunt præclusi à prosecutione electionis, & petendi confirmationem: & cum hoc sunt suspensi per triennium a perceptione fructum beneficiorum suorum, q̃ ipsi habent in illa ecclesia: ꝙ si se immiscuerint administrationi durante triennio illo, sunt priuandi perpetuo ipsis beneficijs. Sed quæritur expensis cuius isti duo viri debeant mitti ad Apostolicam sedem? Respondet Romanus Pontifex, quod si bona prælati sint distincta a bonis capituli, debent' mitti expensis prælati: quia agitur de negotio prælati: Si vero bona non sint distincta à bonis capituli, sed sint communia: tũc fiant expensæ de bonis communibus. Sed ponamus ꝙ capitulum non habeat res mobiles? Respondet, quod in hoc casu capitulum poterit accipere mutuas pecunias, & obligare res immobiles ipsius ecclesiæ: quas tamẽ pecunias futurus successor tenebitur soluere, & ecclesiã exonerare ab illo debito. Sed quid sãctissime Pater, si electio fuit facta in discordia: quia aliqui se apposuerunt, vel fuerunt celebratæ plures electiones? Respondet, ꝙ si fuerunt factæ duæ electiones, tũc de qualibet parte debent mitti duæ personæ indistinctę: sicut si esset facta electio in concordia. Postea ostendit quid iuris sit in postulato & postulantibus: vtrum idẽ ius obseruetur sicut in electo & eligentibus: Et dicit quòd postulatus non debet consentire nec dissentire postulationi: sed se debet submittere arbitrio sedis Apostolicæ: licet secus sit in electo, qui debet nominatim consentire vel dissentire. Item postulantes non debent mittere personas instructas expẽsis postulati. Item quòd in recuperandis expensis electi & eligentium, postulati & postulantium, si aliunde fuerunt factæ expensæ, vult antiqua iura seruari. Insuper.] Vnde sciendum, quòd elapsis viginti diebus concessis electo ad comparendum apud sedem Apostolicam, vel si fuerit impeditus ad mittendum nuncium; qui infra quindecim dies tenebitur proba-

probare impedimentum electi:quod impedimentum si infra sexagintaquinque dies nō fuerit probatum, habent locū pœnę sequentes. Electos vero]Ponit q̄d iuris sit, si electus præsentet se cōspectui Apostolico, sed non apportauit munimenta :nā tunc ex sola præsentatione euitabit pœnam iuris sibi q̄siti:Et si petat dilationem ad faciendū

tes a ecclesiarū b vaca-

fidem in partibus, non auditur:sed debet facere fidē apud sedem Apostolicam. Vel per procuratorē.]Nam tenetur mittere procuratorē infra viginti dies, nisi esset impeditus in missione procuraroris:tunc.n. nō esset priuatus ipso facto iure sibi competēte ex electione, quin restitueretur:vel ꝫm alios remanet illęsus ipso iure. Cæterum.] Iste §. est generalis ad quoscunq; electos:ēt si confirmatio non spectet ad Papam:& declarat verbum, quamcito, positum s̄. eo. in c. quam sit. videlicet infra octo dies. Aequitas canonum.] vt in gl. fin huius cap. quæ pro hoc est singularis.

[Hæc prima glossa ponit casum.]

Hic casus Ioan. Andreę glossatoris ordinarij ē: & in antiquis codicibus reperitur.

a ¶ Cupientes.] CASVS. Tria tēpora statuerat Gregorius x. circa expeditionem ecclesiarum vtilia. s̄. e. quàm sit. Primum, de electionib. præsentādis electis: Scd̄m, de exhibendo consensu: Tertium, de confirmatione petenda. Primum confirmat Papa Nicolaus cū certi temporis adiunctione: statuens, ꝙ si infra octo dies (ex quo cōmode poterunt eligentes) electiones electis distulerint præsentare, qui culpabiles in hoc fuerint, à prosecutione electionis in totū sint exclusi: & beneficijs, quæ obtinent in ipsa ecclesia per triennium suspensi:ad quæ si infra illud tempus se temere vel colorate miscuerint, illis perpetuo sint priuati. Secundum præcise confirmat, vt iacet. Tertium mutat circa confirmationes cathedralium ecclesiarū vel regularium:quæ ex immediata subiectione, vel appellationis deuolutione hēnt peti à Papa:& statuit ꝙ prædicti electi, post consensum, vel post habitā de electione notitiam: si ipsam debito tp̄e non contingeret præsentari, infra mensem iter arripiant eundi ad sedem Apostolicam pro cōfirmatione petenda, & causa prosequenda, cum oīb. actis & munimentis : Finitio aūt mense siue iter arripuerint, siue nō: habebunt tempus arbitrarium, i. infra quod commode venire possint: cōsideraris quæ circa id cōsideranda fuerint: adhuc post istud tempus arbitrarium habebunt viginti dies, inf. quos si personaliter non venerint, iusto impedimento cessante, vel iustum impedimentum habuerint : sed infra prædictum tempus id proponi nō fecerint : vel proponi fecerint infra debitum tempus impedimentum:sed illud non probauerint infra xv. dies ad hoc assignatos:vel bene proposuerunt & probauerunt debito tempore, tamen non miserunt procuratorem sufficienter instructum, vel miserunt procuratorem instructum, tamen impedimento cessante inf. tp̄s debitū personaliter non venerunt. In his casibus quinque, vt infra patebit:vel ipsorum altero priuati sunt ipso iure omni iure sibi per electionem quęsito. Si autem in aliquo prædictorum nō peccauerunt, priuationis pęnam non patiuntur:sed si sine munimentis venerint, patiuntur hanc pœnam:quia pro ipsis producendis dilationem extra curiam non habebunt, nisi ex iusta cā. Statuto igitur de aduentu electi, statuit de aduentu eligentium ; distinguens, an electio vna vel plures in concordia vel discordia fuerit, vel fuerint celebratæ: & dicit, ꝙ si vna tantum electio in concordia fuerit celebrata:duo de eligentibus sufficienter instructi infra supra dictum tempus mitti debent per capitulum ad curiam, pro instruendo electionis negotio: & mittentur expensis dignitatis: si bona ipsius sint discreta, vel de communibus, vel per capitulum aliunde ꝓuilis: si de illis habere non possint. Si autē plures electiones factæ fuerint:tunc pro qualibet parte mittentur illæ duæ personæ expensis electorum, vel si vnica fuerit electio, cui aliqui se opponunt: mittantur illæ personæ pro parte electi, suis expensis: & pro parte opponentium; si sint duo vel plures: saltem duo expensis opponentium sufficienter instructi:& si electi noluerunt expensas ministrare ꝫm qualitatem negotij (nisi forte sint pauperes) priuati sint ipso iure omni iure sibi ex electione quæsito. Si autem eligentes supradictas personas non miserint:ēt si electi vel opponentes neglexerint venire, vel expensas ministrare, priuabuntur à totali causæ prosecutione quo ad se: & prouentibus beneficiorum, quæ habent in ipsa ecclesia per triēnium:hoc verum, nisi paucitas capituli eligentium vel cōtradicentium ipsos excusaret, seu alia iusta cā : & tunc mittant procuratorem sufficienter instructum:& cessante impedimento mittāt supradictas personas:aliàs patientur pœnam supradictam :& eadem sit pœna opponenti vel opponentibus, cū vnica est electio:tamen licet opponentes vel eligētes in prędictis casibus priuentur a prosecutione processus: electis tamen nullum pręiudicium generetur. Et ea q̄ dicta sunt de electis & eligētibus in concordia vel discordia (saluo eo quod dr̄ de exhibendo consensu & ministrandis expēsis, ad quę non teneantur postulati) intelligantur repetita, cum suis pœnis in postulatis & postulantibus, si ideo sint postulati: quia in ordinibus, ætate, vel similibus defectum patiuntur. Si autem ideo postulentur, quia sunt alijs ecclesijs alligati, antiqua iura seruentur: postulationes tamen nihilominus pendēt ex gratia, sicut olim. Vltimo dicit Nicolaus, quod in omnibus supradictis casibus in recuperandis expensis electi & eligentium, postulati & postulantium, vult iura antiqua seruari.

[Hæc secunda glossa diuidit.]

a ¶ Cupientes.] Decretalis ista ē obscura dictamine:& quia Bonifacius dū esset notarius Nicolai fuit dictator ipsius:ideo eā per compilatores huius libri mutari, & clarius dictari noluit:& est vtilis valde, dūmodo quod in ea statutum est, non trahatur ad noxam 1 quod esse nō debet. s̄. de deci. suggestū. C. de vsuc. ꝓ empt. l. vlt. 2. Et diuiditur in vij. partes principales ꝫm Gar. in quarum prima ponit suæ constitutionis cām, & qualiter, & ĩ. quod tp̄s electi cathedralium vel regularium ecclesiarum, quorum electionum confirmationes appellatio uel immediata subiectio deuoluit ad Papam, venire debeant:& durat vsque ibi, Quòd si per xx. In secunda ponit pęnā electorum nō veniētium, vel venientiū sine munimentis:& durat vsque ibi, Ad hæc In tertia ꝓuidet de ꝑsonis ad instructionem causę, qn̄ facta est electio in cōcordia:& durat vsque ibi, Si vero. In quarta qualiter mitti dēant personæ instructæ, & opponētes venire, qn̄ electio vel electiones in discordia celebranī:& durat vsq; ibi, Ceterū. In quinta qualiter puniunī eligētes, si electionem debito tp̄e non præsentent: vel si personas non mittant instructas:& durat vsq; ibi, Denique. In sexta dicit quid iuris sit de postulationibus:& durat vsq; ibi, Porro. In septima quæ durat abinde vsque ad finem: dicit quid iuris sit de recuperatione expensarum.

1 Et ꝓcedat in ea velo leuato. C. de naufra. l. ð submersis li. xi. & exponit ibi glo. i remoto uelamine. Ioan. And.

2 Vide de priui. ¶ nō nullis super ult. glo Ioan. And.

ADDITIO. Ioan. Monachus diuidit in tres: Prima de electis: Secūda de postulatis: Tertia ð expēsis, quas gl. ponit pro sexta & septima. Iterū primam in duas: Prima de electis in concordia: Scd̄a de electis in discordia: ibi, Si vero. Iterū primā diuidit in quatuor: Prima vt in glo. De secunda facit duas : & sic Tertia: ibi, Si electos. Quarta quam gl. facit tertiam, & vide quod dicam in §. Si vero. super 1. glo. Ioan. And.

a ¶ Cupiētes.] tenetur ad hoc ex creditæ sibi dispensationis officio :vt supra in proęmio huius libri cum suis concordantijs.

b ¶ Ecclesiarum.] cathedralium & regularium: quarū cōfirmationē appellatio vel immediata subiectio deuoluit ad Papā: vt ĩ. sequitur: vel ecclesiarū oīum, saltē quo ad præsentādas electiones, ut dicā ĩ. §. ceterū.

b ¶ Ecclesiarum.] cathedralium & regularium, ut. ĩ. sequitur.

sequitur. & cum hic dicat, ecclesiarũ, patet ꝙ ista cõstitutio non extenditur ad hospitalia. & est ratio, q̃a cum canones volunt loqui de hospitalibus, nomine ecclesiarum non solent comprehendere hospitalia: sed alio nomine nominant separatim: vt patet supra eodem, sciant. & ca.

periculosis: nõ enim in cuiuslibet persona, & c.61.dist. miramur. §. sicut enim.

k ¶ Præsentandis.] scilicet quamcito commode præsentari poterunt.

l ¶ Adhibendo.] infra mensem à tempore præsentationis.

tionibus a † periculosis b occurrere, ac malignantium c subterfugijs obuiare d: iam prouisis e remedijs: alia f (quæ patenter ipsa rerum experientia g, ad earum expeditionem indicauit h vtilia i) remedia experta subiungimus: & quod felicis recordationis Gregorius Papa decimus prædecessor noster, de electionibus præsentandis k electis, & ipsorũ electorum petendo ac adhibendo l consensu, salubriter statuit m, in suo robore cum infra scripti temporis n moderatione o †, in præsentandis electionibus permanere volentes, sed quod de trimestri tempore post consensum, ad petendas cõfirmationes instituit p, (quò ad illas, quæ petuntur, uel peti debent q à sede Apostolica) temperantes r (cũ interdum aliquorum locorum s vicinitas minus exigat, † aliquorum distantia prolixius tempus exposcat) Hac generali, & in perpetuum ualitura t constitutione sancimus, vt omnes electi u cathe-

† Not. ex tex. iũcta glo. ꝙ vacatio sim pliciter dicta conti net oẽm modũ uacandi. facit ad ca. susceptũ. de rescri. §. eodem. Phil. Fõt.

generali. Si igitur voluisset ista constitutio de illis intelligere: de illis expressisset inf. de deci. ad audientiam, cum si. Archidiaconus.

a ¶ Vacationibus.] qualitercunq; uacauerint: siue ꝑ mortẽ prælati, siue per cessionem, depositionẽ vel alio modo: cum eadem sit ratio in quolibet præmissorum: nec alterũ exprimatur. sup. de rescrip. susceptum.

[Glo. sequẽs recitetur per quæstionẽ & solutionem.]

b ¶ Periculosis] supra eodẽ ne pro defectu. 50. distin. postquam. & habet locũ hęc constitutio etiã si vacatio periculosa non sit: puta, quia est qui ibi in spiritualib. & temporalib. ministrat. 61. dist. obitum. & cap. Catinensis. quia tali causa cessante non cessat cõstitutio. ff. de postu. l. 1. §. sexum. 32. quęst. 7. tantũ. quia & finalis huius constitutionis ratio est: vt celerius expediantur ecclesiæ 1. ad hoc optime inf. eod. si postquam §. 1. & quære de hoc sup. de renun. post trãslationem. & 61. dist. in c. statuimus. §. his omnib. aliàs c. neophitus.

1 Adde §. affinitatis. inst. d̃ nup. Fon.

[Glo. seq. soluit contrarium.]

c ¶ Malignantium.] Per hoc soluitur contrariũ de canone. 4. q. 4. nullus. in fi. ubi habes, ꝙ reorum est subterfugere: potest enim reus subterfugere, opponendo legitimas & ueras exceptiones: non autẽ malitiosas & falsas, vt hic. Cõsueuit dici, quòd qui habet ius in principali, cauillationes & malitias aduersarij potest per alias repellere 2: nec uidetur fraudem facere qui fraudem excludit. ff. de leg. 2. cum pater. §. Titio. in fin. & sic posset intelligi cap. nullus. & de hoc. 23. quæst. 2 dominus noster. & argum. ad hoc. supra de simo. dilectus. 1.

2 Cũ fraus & dolus habeant vim mendacij, nemini licet eis uti. cũ sint illicita: nec sit malũ ꝑ malo reddẽdũ, uide B. Tho. 2. 2. q. 69. artic. 2.

d ¶ Obuiare.] Tolle hic verbum, quod est, infra subiungimus.

e ¶ Iam prouisis remedijs.] . s. ꝙ fiat electio inf. tres menses. 50. dist. postquam. & supra eo. ne pro defectu. ꝙ fiat in ijs ecclesijs de quib. hic agitur sub certa forma. sup. eo. quia propter. Item remedia quæ sunt sup. eo. c. 1. & sup. eo. quàm sit. & 100. dist. ca. 1. & alia multa supra eo. tit.

f ¶ Alia.] . s. ꝙ veniat electus personaliter infra tempus huius constitutionis: aliàs certa pœna puniatur: & quòd personæ instructæ mittantur. & quod certo tempore præsentetur electio: & pęna non præsentantium.

g ¶ Experientia.] magistra rerum efficax. sup. eod. quàm sit. ad hoc sup. de rescript. statutum. in princip. Io. Andr.

h ¶ Indicauit.] Aliàs, iudicauit.

i ¶ Vtilia.] Et posito, ꝙ casus inueniretur, in quo ꝑ nihil hæc non reperiretur utilis: vt si diceretur ꝑsona nota: & electionis factũ notũ ĩ curia verisimilis: locũ tñ habet constitutio, ut s. dixi. in simili, super uerbo,

m ¶ Statuit.] supra eo. quàm sit.

n ¶ Temporis.] . s. octo dierum. inf. eo. § ceterum.

[Gloss. sequẽs moderat: soluit contrarium de decretali vltima, & c.]

o ¶ Moderatione.] . i. moderati tẽporis adiunctione: quia verbum, moderationis, diminutionẽ cõtinet. sup. de verb. signi c. vlt. hic autem tps auget, vt inf. §. ceterũ. uel quia pœnam apponit, quæ non erat olim apposita: ideo moderari uidetur.

† No. qualiter dẽt iudex dilationes moderari: quia dẽt cõsiderare distantiã, vel ꝓpinquitatem loci à quo citat⁹ tra hit, & fm illã dare lõgũ uel breuẽ terminũ, ad hoc d̃ ap. cũ sit Romana. D.

† Al. ita: & aliquorum, & c.

p ¶ Instituit.] sup. eo. quàm sit. circa finem. Io. And.

q ¶ Debent.] ex immediata subiectione, uel appellatione, ut sequitur.

r ¶ Temperantes.] . s. in hunc modum. nam ad parandum se statuit mẽsem. ad expectãdum uero xx. dies. sed ad ueniendum est tempus arbitrarium, non legale, vt inf. patet. § prox. in prin. ibi, moderati. & c. Et est hic arg. ꝙ iudex potest arctare, prorogare, & interpretari inducias à lege concessas. de hoc dic vt not. sup. de appel. cum sit. Archid.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

s ¶ Locorum.] Sed qũo ex distantia locorum aliquod discrimen inducitur, quod lex absurdum reputat. C. de tempo. in inte. rest. superuacuam? Solu. lex illa loquitur in eo casu, cum legislator inspectis locorum circũstantijs, certum tempus limitauit: quod ad quẽlibet locum sufficere reputauit: vt in tempore restitutionis petendæ, & ad idem. ff. de insti. act. cum interdum. vbi locus vendendi vel emendi non mutat causam institoriæ actionis 3. Sed quod hic & ĩ similib. dicitur, in tpe non limitato, sed arbitrario, locum habet secundum Gar. sup. de do. & contu. cum olim. & ꝯcor. ff. de eo quod cer. lo. l. ideo, ibi: q̃a scimus quàm varia sint pretia rerũ per singulas ciuitates, & c. Io. A.

3 Vnde nõ refert an institor teneat tabernam, uel non. Io. And.

t ¶ Valitura.] Idem si hoc dictum non fuisset. C. de appel. præcipimus.

ADDITIO. Statur enim iuri veteri, nisi mutetur.

[Glo. seq. remittit de tribus: secundo soluit quæstionem de magistro hospitalis.]

u ¶ Electi.] De postulatis uidebis inf. §. deniq. Et q̃d de prouisionibus: Dicas idem iuris in illis 4 quod hic in electionib. statuitur. E: quod hic de electis dr̃, etiam de confirmatis intelligas, si à confirmatione appelletur: hoc habes expresse inf. eodem, si postquã. §. vlti. Et dixit hic Gar. & Gul. quòd hæc constitutio locum non habet in electo in magistrum Hospitalis vel Templi, si appelletur ad Papã: tum quia per mortem talis cathedralis uel regularis ecclesia vacare non dicitur, quia regimen ecclesiarum non cadit in laicos. sup. eo. sacrosancta. in antiq. & quia aliud hospitale, aliud ecclesia. ad hoc sup. eo. sciant. & quia milites sunt, quos arma scire uolumus, & non leges. C. de iure delib. l. sancimus. §. sed & ueterem. C. loca. & condu. l. milites.

4 Idem Phil.

Gloss.

[Glossa sequens soluit duo dubia de monasterijs fœminarum, & de non principalibus dignitatibus.]

a ¶ Regularium.] Virorũ intelligas: in monasterijs enim monialium non sibi per omnia locũ vendicat hæc cõstitutio.j.eo.indemnitatib.§.sed cum eas. Nec hẽt locum hæc ɔstitutio in dignitatib. ecclesiarũ cathedraliũ vel regulariũ, q̃ sũt sub epo, vel Abbate, vł Priore: sicut sũt archidiaconi, archipresbyteri, superiores, vł Priores sub abbatibus, vel alijs Prioribus: p mortẽ enim taliũ non dñr ipsæ ecclæ viduatæ, qđ reqrit hæc ɔstõ: & est simile qđ dicimus sup.eo.c.ne pro defectu & c.quia propter.in anti.sm Guliel.& Gar.

dralium, vel regularium [a] ecclesiarum, (quorum [b] electionum confirmationes, vel infirmationes, ad ipsius sedis examen deducit immediata [c] subiectio, vel appellatio [d] interiecta deuoluit) infra vnum mensem [e] post consensum [f], vel post obtentam [g] de ipsorum electione notitiam [h] (si eam debito [i] tempore non contingerit præsentari) ad sedem ipsam iter arripiant: & ex tunc [k], siue infra præscriptum tempus iter arripuerint, siue non [l], absque fraude [m] quamcito poterunt con-

Cõstõ, cu piẽtes, an hẽat locũ i dignitatib. ecclĩarũ cathedraliũ, q̃ sunt sub epo, uel abbate vł Priore.

b ¶ Quorum.] electorum, aliàs quarũ: sed prima melior: quia respicit electionem, quòd est supra

[Glo.seq.reci.per quinq; quæstiones, quid de legato, quid de metropolitano, qui est in schismate. Itẽ quid si partium voluntate relatione vel reuocatione causa deferatur ad curiam.]

c ¶ Immediata subiectio.] In hoc casu sufficit adire legatũ de latere, qui eporum & archieporum exemptorum electiones cõfirmare põt j.co. si abbatem.§. hmõi. & seruanda erit hæc constitutio: quia satis est illud Apost.sedis examen: secundum Gar. Gul. hic nõ determinat. Dicit.n.ꝙ alij dicunt ɔ̃rium per litteram Apost.sedis, & quia in legato non est distantia viarũ: ita quod de facili poterit hře quos uolet: sed secũdũ illam rationem sequeretur, ꝙ ista decret. non habet locum in vicinis Romanæ curiæ, vt Gar. ẽt dixit: tñ Gul fouet ɔ̃rium, ꝙ si ecclesia non est aliàs immediate subiecta Papæ: puta quia metropolitanum habet: si Metropolitana ecclesia est schismatica, vel à Sarracenis capta, habebit locum hæc constitutio: Is.n.proximus est, quem nullus antecedit.ff.de uerb.sig.l.proximus.ad hoc.§.eod. quia diligentia, & bene facit pro Gar.inf.de offi.dele.is cui. quod non credas uerum si solus archiepiscopus ab ipsis paganis uł schismaticis captus esset: vt inf.de sup.neg.præl. si eps. Item scias, ꝙ si partes sola voluntate vadunt ad Papam non habet locum hæc constitutio: licetbene facerent si eam seruarent: Ista enim constitutio non astringit, nisi in his duobus casib.s.cum immediata subiectio, uel appellatio deuoluit: ergo in alijs locum non habeat, secundum Gul.& Gar. vnde & si relatione iudicis deuoluatur ad Papam, non habebit locum secundum Gul. Graue enim esset tantas pœnas vel causas imponere in illo casu non expresso. Item dic secundum eum, si Papa reuocat ad se tale negotium: quia forte coram ordinario pendebat, nisi in reuocatione exprimat hanc constitutionem uelle seruari, & tunc non ex vi constitutionis, sed ex vi mandati, tenebuntur ad illam seruandam. sic supra de iudic. quia V.

Cõstõ, cu piẽtes an hẽat locũ in ecclã subiecta metropolitano schismatico tñ, vel à Sarracenis capta.

d ¶ Appellatio.] In hoc casu non sufficit adire legatum secundum Gul. & Gar. nisi forsan partes concordarent, appellationi renunciando. de appel. ɔstitutus. de offi.dele.studuisti.& cap.licet. Et dic appellatio nõ manifeste frustratoria: quia talis non deuoluit negotium ad Papam. supra eodem. quamuis. & sic non hẽt locum hæc constitutio, quæ requirit quòd talis sit quæ deuoluat, scilicet interposita in scriptis: & ex cã probabili, vt ibi: & quæ peruenerit ad notitiam appellati de constit. cognoscentes. quod dic vt in clemen. eo.tit.causam.

Cõstõ, cu piẽtes, an hẽat locũ in cã pendente coram ordinario, q̃ Papa ad se reuocauit.

e ¶ Mensem.] Iste mensis datur ad parandũ se ad iter.

f ¶ Post consensum.] subaudi quando debito tempore fuerit præsentata electio: aliàs locum habebit sequens hæc clausula.

[Glo.seq supplet circa id, duas opiniones ponens: secundo obijcit, & soluit.]

g ¶ Post obtentã.] subaudi ẽm Gar. & post tps in quo debuit pñtare, & in quo debuit deliberare: vel postquã deliberauit: absurdũ. n. esset, ꝙ in hoc casu non hẽret inducias ad deliberãdũ maxime cũ decre.quã sit. s.eo. hic sit reseruata, vt s. vidisti. quo .n. veniet, nisi primo deliberet, an consentire velit: & quo mõ deliberabit, nisi tempus habeat. 50. dist. ponderet.tñ tutius videtur sibi & domino Guli. vt dicamus, quod in hoc casu cum electio debito tempore non præsentatur: habeat vnum mensem ad deliberandum, & parandum se ad iter: nec illius mensis dimissio sit absurda, quæ fit ex causa: & ne fraudi locus relinquatur, secundum eos: & sufficit sic scriptum esse. ff. qui & à quibus.l.prospexit. Sed nonne rogatus debet recedere: inuitatus fugere: & sola debet illi suffragari necessitas excusandi. C.de epis. & cler. si quenquam. quomodo ergo se ingeret, nisi inuitetur & rogetur? Dicas ꝙ ex quo electus est, inuitatus & rogatus uĩ: & auctoritate istius constitutionis sine nota ambitionis hoc facere poterit: aliàs enim laqueus pararetur: quod esse non debet. 27.q.1. de viduis. de restit. spol. litteras.in antiq.

Electus an possit sine nota ambitionis pseq suam electionem.

[Glo seq. exemplificat, demum quærit & soluit.]

h ¶ Notitiã.] certam & indubitatã, puta quia ibi psens fuit: erat forte canonicus, vel homines fidedigni referunt pro certo sic esse, arg. de postu.c.1.de cler. excom.mini.illud.in ant. vel inde litteram recepit authenticam: non enim cuilibet referenti credere tenetur.ad hoc de do.& contu.cum olim. & quod ibi not. quid si scit se electum, sed nescit appellatum? Dic ꝙ si ecclesia non pertinet immediate, non currit iste mẽsis: immo tenetur seruare decret. quàm sit.donec sciuerit appellatum, secundum Gar.& Gul.

i ¶ Debito tempore.] s.j.octo dies postquam commode præsentari potuit. j. §.cæterum. & sic iste mensis non currit nisi à tempore, quo electio præsentari debuit, secundum Gar.

[Glo seq. ponit duas lecturas istius, extunc, & secundam reprobat.]

k ¶ Extunc.] i. elapso prædicto mense, & designat extremum tempus istius mensis. ff. de cond.& dem.si is. ad fi. (Lex quarta est, quam uide de testib cogen.c.2. super ι.gl.) Alij exponunt, extunc, i. arrepto itinere, quod est falsum, per id quod sequitur, siue.j. præscriptum, &c & sequeretur secundũ id, ꝙ post decem annos arripiendo iter, tunc incipetet sibi currere tẽpus, quod est absurdum Io.And.

Glo.probat Phil. & alle.gl. in cle. ea. eo.ti. q̃re eam. sup verb. An th.&gl. Titio.vsu sfruct' in est. l. Titio fund. ff.de cõd. & dem.& l.pr decedens. als est, q dam decedẽs. §.fi.ff. de admi.tut. lectura sua ẽ corruptissima. Fon.

l ¶ Siue non.] Et sic de arreptione itineris nõ curat, dummodo ueniat tempore competenti.

m ¶ Absque fraude.] S. ergo electus duplex hẽbat domicilium, dico ꝙ cõputatio fiet ab eo loco, ubi tunc erat absque fraude: per hanc litteram: & idem dico si extra domicilium esset, secundum Gar.& Gul.

[Glo.seq.recitetur per quæst. Primo secundum quas dietas fiat arbitratus. Secundo de electo, qui prius uenit, quæruntur duo: Tertio quid de electo in curia: ibi, præsente: Quarto an dies aliqui dẽtur in tempore arbitrario pro quiete arg quòd non, soluit contrariũ: solutioni signat contrarium: & ibi remittit.]

a ¶ Com-

a ¶ Commode.] 22.q.2.faciat.ff de verb.signi nepos. [vide de verb.sig.intelligentia.super glo.3.] Et habet iudex hoc arbitrari inspecta qualitate personarũ, locorum, temporum, & ætatum.ff.de verb. obliga.continuus §.1 & patet in principio seq.§.Et dico ꝙ arbitrari dẽt iudex ſm vulgares dietas 1: vt ꝓbatur ĩ.de pręben.ꝑsenti. §. loca.ſi.n. ꝙ ibi dr̃ speciale est, ergo ipsius cõtrarium regulare: & quia lex debet patriæ conuenire.4.distin.erit.& vsui statur etiam ĩ naturam vocis. ff. de lega.3.l.vxori.in principio.& multum operatur religionis consuetudo.ff.de fundo instructo.l. cum de lanionis.§.asinam.& in arbitratione vulgarium, semper respiciam conditionem personarum & temporis: vt supra dixi.Non autem arbitrabitur secundum singulares, quæ sunt, cum quis vtitur diplomate. ff.de verb.oblig.continuus.§.2.vel secundum legales. ff.si quis cau.l.1.& si habita computatione aliquid superest:pro illa dabitur vna dies. ff.de verb.sig l.3. si non apparent vulgares, non crederem errari: ſm Guili.& Gar.si recurrerent ad legales 2:dum tñ qualitas causę personarum, locorum, & tẽporum id patiatur.Et scias ꝙ si electus venit ante tempus, quod aliàs arbitraretur iudex:residuum eius arbitrij non propter hoc habet de lucro:quia in eo quod certum est, coniecturis non est locus.ff.de verbo oblig.l.cõtinuus.§.cum ita.vers.ꝙ si diplomate 3.Si autem modicum restat de tẽpore:vtendo diplomate, pœnam euitat:præueniendo verò nil lucratur per prædictum §.Item scias, ꝙ si electus, qui per decem dietas distabat in principio mẽsis iter arripiens xj.die sit in curia:non tenetur excitatione illius canonis(nisi aliàs citetur à Papa)coram Papa comparere, si non vult:nisi primo labatur mensis, & decem dies, quibus venire poterat, & xx quibus postea debuit expectari:& hoc probat littera superior cũ dicit; ex tunc, siue infra præscriptum mensem venit, siue non: & beneficium iuris nulli est auferendum. 28.dist.de his.infra de regul iur.indultum. cũ suis cõcordantijs Nec obstat hoc ei, quod dixi supra ꝙ præueniẽdo non lucratur tempus: quia illud hẽt locum in tempore quod iudex habet arbitrari: vnde præueniendo nõ arbitrabitur iudex, nisi tempus, in quo venit secundum Gar.sed nunc loquor de certo tempore, & à iure limitato:& de eo in quo venit, ꝙ aliàs habebat iudex arbitrari.Et scias ꝙ si electio facta ẽ in ipsa ciuitate, vbi est curia, & electus est præsens: de tẽpore arbitrario nihil habebit:sed mensem & illos viginti dies habebit, ſm Guli,& Gar.Ratio, quia in tẽpore certo & limitato à iure, locorum varietas varietatem iuris non inducit.C.de temp in inte.resti.l. su peruacuam Sed quæro an iudex arbitrãdo dare debeat aliquos dies ad quiescendum:pone vnum in septimana:& vr̃ hic quòd non, quia illi xx. dies ob hanc cãm dati sunt Sed dic cõtra, secundum Gar.& Guil. cum.n.præter mensem, & xx. dies detur hic tantum tempus, quãtum commode venire possit, quis impius iudex arbitrabitur, quod per quadraginta dietas vel plures venire commode possit non quiescendo? Nec illi viginti dies ob hoc dati sunt: sed quia iudex in peremptorio non multum debet contra absentem festinare.ff.de damno infecto si finita.§.si forte. Credo ꝙ propter æquitatem illius legis seruãdã, isti xx.dies dati fuerũt.ad idẽ supra de re iudi. cum Bertholdus. Argumen contra infra de offi.ordi. quamuis:ibi, continuatis,&c.sed non est contra, vt ibi dicam.

b ¶ Petituri.] post consensum.

c ¶ Prosecuturi.]Referas ad id quod dixit, post obtẽtam, &c.quasi dicat, secundum Gar.post consensum poterit confirmationem petere:sed post notitiam petet vt compellantur electores electionem præsentate. Alij dicunt, ꝙ post obtentam notitiam potest electioni non præsentatæ consentire:& confirmationem petere.prior lectura magis placuit Gar.

1 No. ſm Pet. Phi. ꝙ verba legis, statuti, quã quà à peritis dictata, capiũtur ſm vsum vulgi. no. in c.ex litteris.1.d sponi.

2 Vt viginti miliaria cõputentur pro dieta. Io.And.

3 Si existens Bononiæ ꝓ misi dari Ephesi, si vtẽdo diplomate veloci illuc pueni: confestim obligatus sũ.

Dies pro quiete dã dus est lõgum iter facturo

mode a locorum considerata distantia, petituri a suarum electionum confirmationes, vel prosecuturi c electiones suas, quibus poterũt modis licitis comparere (cum omnibus actis, iuribus d, & munimentis, e suis, & processus suos contingentibus f) coram g nobis personaliter teneantur. ¶ Quòd h

d ¶ Iuribus.] i. rõnibus cõsistentibus circa factum: qa Papa oĩa iura habet in pectore.de appel. sæpe.C.de testa.omnium sup.eo.li.de constitu.cap.1.

ADDITIO. Quomodo ius hẽt varias significationes, prolixe tractat hic Io. Mona. vide quòd d cam infra de regul.iur.super gl rubricæ.hic.n.minus exquisite, itẽ inexpedienter hic fuissent politæ:cum satis hic glossis ad materiã pertinentibus grauaremur. Ioan And.

e ¶ Munimentis.] idest, his per quæ sua causa muniri potest:instrui vel iurari:vt pote cum decreto electionis, cum instrumento appellationis, protestationum, & similibus.

f ¶ Contingentibus.] Vt dispensatio super pluralitate beneficiorum, super natalibus, & similibus, si talia opposita sint:si.n.talia opposita non fuissent à principio:sed modo opponuntur, forte eo modo quem habet sup.eo.tit.vt circa.dico quod diuinare non tenebantur:& haberet eo casu dilationem etiam extra curiam.infra, eo. ver. electos.& in casu, in quo non est præsentata electio:habeat illa munimenta, quæ habere potest, ad alia non tenetur. ff.de regu.iur. impossibilium.argumen.in seq.§.vers el ectus.ibi, nisi iusta causa,&c.neque dico ꝙ incontinenti quando venit, debeat ostendere munimenta:sed sufficit, quod paratus sit illa ostendere termino sibi assignato, vt per sequentia patebit, secundum Gul. & Gar.

g ¶ Coram nobis.] Per hanc litteram dicit Archidiaconus, ꝙ electus non veniens Apo sede vacante:non incidit in pœnam.Gar.& Io.Mona cõtra, s.quod incidit, licet de æquitate pœna remitti deberet.expeditũ est quod incidit per cle.eo.tit.ne Romani.in fi.

[Gl.seq.exponit quinque casus, qui eliciuntur ex textu:& ponit ordinem litteræ.]

h ¶ Quòd si ꝑ viginti.] Secunda pars:Quicquid dixerit hic Gar.& alij, dic plenius, ꝙ iste § ponit quinque casus, in quib. priuatus est electus ipso iure:Primus, cum iusto impedimento cessante infra tps statutum non venit:Secundus, cũ iuste fecit impeditus: sed ĩ. tps debitum impedimentũ proponi non fecit coram Papa:Tertius, cum bñ fecit proponi impedimentum tpe debito:sed statuto tpe non probauit. Quartus, cũ statuto tpe proposuit & probauit:sed non misit ĩ. illud tps procuratorem sufficienter instructum:Quintus, cum misit procuratorem sufficientem, tñ cessante impedimento ĩ.tps debitum personaliter non venit In his casibus, vel altero ipsorum priuatus est ipso iure:si aũt in neutro ipsorum peccauit: pœnã non patiẽ priuationis. Vltimo ponit pœnã electi venientis vel mittentis eo casu, quo mittere põt sine munimẽtis.& sic construe hanc litteram: Quòd si expectati ꝑ viginti dies, post lapsum tpis moderãdi ex qualitate locorũ contempserint personaliter cõparere, & petere suarum electionũ cõfirmationem, vel prosecutionẽ, seu exceptionem(siue opponentes venerint, siue nõ) electiones de ipsis,&c.vsq; ibi, ĩ.priuatos.hæc vera si cõtempserint nulla iusta cã interueniente:de qua ꝓposita perdictos viginti dies coram nobis, vel alio, seu alijs deputãdo, vel deputandis à nobis, si videbiẽ admittenda, teneant ĩ.xv dies post tps huiusmodi apud sedem Apo.facere plenã fidem:subaudi, alioquin electiones de ipsis,&c.vsq; priuatos, nisi contingeret talia, vel tã verisimilia ꝓponi: vel ĩ.eosdẽ viginti dies, seu

si per viginti dies (post lapsum [a] ex qualitate locorum moderandi [b] temporis) expectati [c]: siue eligentes [d], siue opponentes [e] venerint, siue non: personaliter comparere [f], & suarum electionum confirmationem, vel prosecutionem, seu executionem [g] petere [h] (nulla iusta [i] causa interueniente) contempserint [k]: de qua infra prædictos viginti dies ꝓposita [l], infra quindecim dies post tem-

set prædictos xv. eo casu tantum, cum (vt prædicitur) fuerint concessi ad probandam prædictam causam appositam & admissam: quę merito excusaret electos ipsos ab ĩ. scripta (idest supra scripta ſm constructum) pœna: & pp quod videretur forsitan indulgendũ eidẽ, s. electo (si intelligas præsidenti: coniũge cum videretur) tempus prolixius ad prædictam comparitionẽ. insuper eo ẽt casu, quo contigerit ꝓponi: vel ꝓ, idest, & admitti aliquam iustã causam ad excusandam personalẽ comparitionem electorum, nisi tũc inf. idem tempus se præsentauerint per procuratorem sufficienter instructum ad omnia præmissa, electiones, &c. hæc vera iusto impedimento cessante, & subdit tunc nihilominus: idest, non obstante ꝙ procuratorẽ miserint, nisi ipsa causa cessante se præsentauerint personaliter, vt præmittitur: electiones, &c.

a ¶ Post lapsum.] Rationabilior est hæc cõputatio, q̃ illa, quæ fit per decre. statuimus supra eo. vbi cõputãtur dies post aduẽtum partis. Quid. n. si pars vtatur diplomate? dieta inconueniens sequetur ex eo. Sed nõ mireris, quia hic maior pœna imponitur: vt ibi dixi in glossa æquiori.

b ¶ Moderandi] vt supra dixi super verbo, cõmode.
[Glos. seq. quærit, & soluit.]

Mora in pęna incursa à iure purgari nõ põt.

c ¶ Expectati.] Sed pone, quod facta computatione recta in oĩb. reperitur vna die venisse post terminum, nõ allegans impedimentũ: nunquid moram purgat? Dic ſm Gar. & Guliel. quod cum hęc sentẽtia lata sit a canone propter moram: statim elapso termino commissa est pęna priuationis ipso iure, quæ amplius purgari non poterit: sicut enim à sententia legis vel canonis non appellatur. supra de appel. quia nos. ff. de verbo. significa. si qua pęna. sic nec purgatur in eo mora: cum enim statim electio nulla sit, amplius conualescere non posset. supra eo. auditis. & infra de regu. iur. non firmatur, & adde quod dicam, infra de regu. iur. mora.

Elect⁹ ad strict⁹ venire ad curiam ꝑ c. cupientes. tenet venire, & si aduersarij sui non veniant.

d ¶ Eligentes.] Hæc dicit ne credat aliquis, quod venientibus eligentibus nõ teneatur electus venire: hoc ergo remouet.
[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

e ¶ Opponentes.] Quare punitur electus non veniẽs, ex quo non venerunt eius aduersarij: cum in eius aduentu nulla videat̃ vtilitas, ad hoc ff. si quis in ius voca. l. 2. ad fi. & no. s̃. de dolo. & cõtu. c. vlt. Dic ꝙ aduersarijs non venientibus, ipse venire tenetur: ideo quia in ipsorum absentia procedi potest. supra eo. c. 1. infra de eo qui mit. in pos. c. 1. & supra vt li. nõ contest. quoniam: & etiam cessantibus aduersarijs, ibi locum hẽt iudicis officium. s̃. eo. cum nobis olim. cum similibus.
[Gl. seq. format, & soluit tres quæstiones.]

1 Nota ſm Dom. & Philip. ꝙ nõ obstã. quòd disponat̃ te nõ audiẽdũ ob solẽnitates omissas, audieris tñ, si vis ꝓbare, ꝙ cã tua non est cõtenta sub dispositione. Fon.

f ¶ Comparere.] Quid si electus venit infra tẽpora constitutionis, & negotio nondum finito licentiatus recessit: nunquid incidit in pęnã illius cõstitutionis? Dic ꝙ sic. infra eodem si postquam. §. 1. Sed pone, nõ venit electus infra tempus legitimum, nec post: petit aduersarius pronunciari ipsam in hanc constitutionẽ incidisse: apparet procurator electi. qui dicit hanc cõstitutionem in eo locum non habuisse: puta, quia nõ pertinet immediate: vel quia appellatio nõ fuit talis, quæ deuolueret: replicatur ꝙ hoc debuit proponi infra tempus, de quo dictum est supra, quæritur quid iuris? Dico ſm Guli. & Gar. procuratorem audiendũ: si enim non habet locum cõstitutio, satis est clarum, quod non habet locum eius pęna vel temporis arctatio: de hoc igitur cognoscendũ est 1. Sed pone electũ in tempus feriatum incidisse: cuius temporis si fiat cõputatio, non venit electus infra tempus, venit tamen post tempus, ante q̃ iudex sedeat pro tribunali, quæritur an incidat in pœnam? & videtur ꝙ non: ad quod enim ꝓdesset venisse: ex quo si venisset, ꝓcessum nõ fuisset? Dico tñ secũdum Gar. & Guil. ipsum in pœnam incidisse: debuit. n. venire & se præsentare: & tali tempore potuit libellum offerre. ff. de adul. miles. §. sexaginta. si. n. contrarium dicatur: eadem ratione sequit̃, quod dies festi, & octauæ de tali tempore detraherentur. Præterea ex causa in causa electionis procedi potest tempore feriato. arg. supra de fer. c. vlt. vbi de hoc no. Innocẽ. Nec obstat ff. si quis in ius vo. l. 2. ad fi. quia nec ibi dicitur, quòd non committatur pęna: sed quòd prætor eam remittere potest, si vult: sic & in hoc casu poterit, si voluerit Papa remittere.

g ¶ Executionem.] forte per hæc verba denotare voluit, electum præsentẽ esse debere vsque ad finem causæ: vt per hoc ꝙ dicit, confirmationẽ, notaret principium causæ: per hoc ꝙ dicit prosecutionẽ, medium: per id quod dicit, executionẽ, finem, & est expressũ. ĩ. eo. si postquam. §. 1. Vel forte loquitur cũ petitur executio latæ sententiæ super cõfirmatione, à qua appellatum fuit: quia & tunc locum habet constitutio, vt in prædicta decr. si postquam, §. vltimo.
[Glo. sequens reci. per q. an existens in curia pro procuratore, &c.]

h ¶ Petere.] Ex quo autẽ personaliter venerit ad curiam, secundum Gar. & Guili. etiam per procuratorẽ confirmationẽ petere poterit 2 sicut ante constitutionem hanc poterat: cum. n. hoc expresse reuocatum nõ inuenitur, antiquo iuri stabitur: vnde notabiliter posuit, personaliter, prope verbum, comparere: & nõ prope verbum, petere. Nec obstat quod aduerbium, personaliter, intelligatur repetitum: quia per subauditiones & repetitiones tacitas iura reuocanda non sunt 3: sed potius concordanda. C. de inoffi. do. l. vna. & infra eo. cum expediat.

2 Eadem rõne dicit hic I. Mo. idem de eligẽtib. vna cum Archid. concor. glos. Io. And.

i ¶ Iusta causa.] puta infirmitatis, aduersitatis maris, vel hyemis, vel incursus latronum. ff. de excusa. tut. scire. §. aliud autem. ver. obseruabunt.

3 Est sing. ſm Romanũ in Authẽ. ex testõ. C. d̃ collat. Fonta.

k ¶ Contempserint.] non facias hic differentiam inter cõtemnere & negligere: licet alibi videatur fieri. 20. dist. si decreta. siue enim negligat, siue contemnat, punitur, & probat̃ hoc infra e. §. penult. Guli. & Gar 4.
[Gl. seq. primo soluit dubium, secundo quærit. argu. pro. & contra. & soluit.

l ¶ Proposita.] si misit nuncium ad proponendum: & nuncius impeditus fuerit, & de hoc constet, nõ nocebit ei: dummodo postea non sit negligens. & probat̃ hoc. infra. eo versi. insuper. ibi; iusto impedimẽto cessante. Et si infra illos dies Papam, vel auditorẽ hẽre non potest: protestetur hoc, ne de negligẽtia notetur: & habetur protestatio pro oppositione. ff. de nau. fe. l. 2. Sed Solet quæri, an sufficiat semel protestari, quod videtur: quia vnica protestatio currentem pręscriptionem temporis interrumpit. supra de appel. si iustus metus. de offi. ord. pastoralis C. de anna. exceptio. l. vt perfectius [canonizata. 16. q. 3. dilectio. §. potest.] & vnica debiti oblatio vsuras currentes impedit. C. de vsuris, si per te. Et vnica solẽnis depositio impedit iã currentes: dummodo præcedat oblatio & consignatio. C. de vsu. acceptam. Econtra videtur: cum instãter apostoli petendi sint. ff. de libel. dimis. vna de app. vt super. & palliũ, & litteræ dimissorię. 100. di. prisca. 61. dist.

4 Idẽ Io. Mona. & Archidiaconus.

pus [a] huiusmodi (coram nobis, vel alio, seu alijs deputando, vel deputandis à nobis, si admittenda videbitur [b]) teneantur apud [c] sedem ipsam facere plenam fidem [d]: Nisi vel [e] infra eosdem viginti dies, seu prædictos quindecim [f], eo casu tantum (cũ ad prædictam causam propositam [g], vt prædicitur, & admissam probandam concessi fuerint) talia, & tam verisimilia [h] proponi contingeret, quæ † iudicio præsidentis [i], electos ipsos ab infrascripta pœna merito excusarent: & propter † quæ forsitan videretur eidem ad prædictam comparitionem [k] tempus prolixius [l] indulgendum. ¶ Insuper etiam eo casu, quo ad personalem electorum comparitionem excusandam, aliquam iustam causam proponi contigerit, vel [m] admitti: nisi tunc [n] infra idem tempus [o] iusto impedimento [p] cessante, per procuratorẽ [q] ad præmissa [r] omnia sufficienter instructum †: & nihilominus [s] ipsa causa cessante [t] (vt præmittitur) se personaliter præsentauerint [u]: electiones de ipsis factas, eo ipso viribus va-

dist. ep̃s. & sollicitus debet esse ad hoc. C. de tem p. ap. cũ anterioribus. § in his 1. Credo ſm Gar. & Guli. tutũ esse electũ pluries protestari, ne de negligẽtia arguat̃, & sic doceat se agere voluisse. quod not. Inno de pręscrip. ex trãsmissa. ad hoc. C. de vsur. pupil l. fi. Si tñ hora & loco cõpetẽtib. Papã req̃siuit, & ei' copiã habere nõ potuit: & hoc legitime fuerit protestat', sibi tp̃s nõ curret, donec Papa copiã sui fecerit: quia talis licet vnica ꝓtestatio cursum tp̃is impedit. ff. q̃n ap. sit l. j. §. biduũ. versi. dies. & 2. q. 6 biduũ. & arg. in l. vt ꝑfectius. Et si Papa electos ad cameram cõsueuit admittere, licet in publico nõ faciat copiã sui: hoc corã ostiarijs, tabellione, & ꝑsonis q̃ occurrerint, ꝓtestet. s̃. de appel. si iustus. & ꝓdicta l. vt ꝑfectius. facit cle. quis. 1. rñ. de appel. & scriptis ꝓtestat̃, vt in auth. de tẽpo. nõ sol. pe. §. cõstitutionẽ. coll. 7.

1 Loquit̃ appellãte. q. dẽt esse sollicit' colligẽdo acta offerẽdo illa, & apostolos notarijs eãm ĩtroducendo. Io. And.

† al. ita: q̃ ĩ iudicio, &c.

† al. ita: & ꝑꝑ hoc ꝙ forsitã &c. sed ĩ antiquis codicib. vt plurimũ, legit̃ ita: & ꝑꝑ q̃d, &c.

a ¶ Tẽpus hm̃õi.] viginti dierum.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

b ¶ Videbitur.] quid si dum iudex deliberat, an sit admittenda vel non labitur tp̃s: nunquid nocet electo? Credo ꝙ non 2. ſm Gar. & Guli. s̃. de appel. ex insinuatione. 2. q. 6. biduũ. C. de temp. appel. auth. sed & lis. canonizata 2. q. 6. Idem. Io. Mo. & Archid.

2 Idẽ Dõ. & Phi. vide Bal. in l. 1. ĩ prin. C. d̃ iura. calũ. Fon.

c ¶ Apud sedem.] ergo non alibi: nisi forte iusta causa suaderet contrarium. j̃. eo. versi. electos.

[Glo. seq. soluit quæstionem, an opponens, &c.]

d ¶ Fidem.] per testes, vel alium legitimũ modũ probandi. de resti. spol. cũ ad sedẽ. & si ex parte electi ꝓbet̃ iusta causa absentiæ, & opponens vult ꝯtrium dicere, bene audietur: ne quis ꝑ testes falsos obtineat. de testib. ꝓsentiũ. & quia probare volenti mos gerendus est. ff. de proba. circa. iudex tamen accelerare dẽt quantum potest: quia hæc est eius cõstitutionis mẽs, secundum Gar. & Guli.

e ¶ Nisi vel.] hic est vers. & exceptio ab eo, ꝙ dictũ erat, ꝙ debeant electi personaliter cõparere, aliàs cadant à iure suo. & hoc verum est, nisi, &c. & hoc probat littera. infra comparitionem.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

Dilationes iuris an possit iudex abbreuiare, vel prolongare.

f ¶ Quindecim.] qui dantur ad probãdã causam ꝓpositã. Sed nunquid iudex datus à Papa illos dies poterit abbreuiare vel prolõgare? Dic ꝙ nõ, ſm Guli. & Gar. & Io. Mo. & Archid. cum sit tp̃s limitatũ à iure, sicut nec dies q dant̃ ad appellãdũ. 2. q. 6. anteriorũ. & q dantur ad integrã restitutionẽ petendã. C. de tẽp. in integ. restit. l. superuacuã. & facit cle. de in inte. resti. ab ecclesia. glo. probat Phi. Bar. in l. 2. de re iudi. Fõ.

[Glo. duæ seq. soluunt tria dubia.]

g ¶ Propositã.] qui eam proponit, debet habere mãdatũ, aliàs nõ vr̃ huic constitutioni satisfactũ cũ j̃. dicatur, ꝑ procuratorem ad præmissa, &c. si tñ gerẽs negotiũ sine mandato excusat, & admittat̃: si electus ratũ habet infra hoc tp̃s, infra quod se debuit excusare, credo ꝙ sufficit ff. rem rat. hab. l. pen. & facit quod dixi supra. eo. quàm sit.

ADDITIO. Item dicunt Gar. Io. Mona. Archid. ꝙ amicus qui proponit excusationem, cauere volens, ꝙ electus infra prædictum tẽpus ratã habebit, de æquitate admittendus est: & tunc satis est electo, quòd infra prædictum tempus ratificet. Ioan And.

h ¶ Verisimilia.] si autẽ proponat causam legitimã quo ad i' nõ tñ quo ad factũ: & vult ꝓbare, infra tẽpus debitum audietur, q a plena ꝓbatio ꝓsumptioni pręferẽda est. ff. de his q sunt sui. l. filiũ. & pone exemplũ ſm Gar. Io. Mo. & Archid. q a valde potẽs hõ dicit se ab impotente detentũ: vel coram iudice impressionẽ passum. ff. q̃d met. cau. non est verisimile.

i ¶ Præsidentis.] sũmi Pontificis, vel alterius ab eo dati.

k ¶ Cõparitionẽ.] personaliter faciendam.

† Not. nõ nũciũ, sed instructũ ꝓcuratorem mittẽdũ, vbi ꝑsona cõparere nõ põt. Bart. in l. 2. ff. d̃ diuer. & tẽpo. præscri. Phi. Fon.

l ¶ Prolixius.] arbitrarium habita tamen consideratione impedimẽti, & qualitatis negotij. Placet hoc Ioan. Mon. & Archid.

m ¶ Vel.] pro, &.

n ¶ Tunc.] scilicet, cum iusta causa proponitur, admittitur, & probatur.

o ¶ Tempus.] infra quod debuit electus personaliter compatere.

[Glo. seq. tractat an ipso iure, &c. & instrui iudicem, ne acceleret.]

p ¶ Impedimento.] & sic in pęnam non incidit: si iustum impedimentum aduentum procuratoris impediuit 3. Et credo ſm Gar. Io. Mona. & Archid. ꝙ seruet̃ illæsus ipso iure sine aliquo restitutionis auxilio ꝑ hanc litteram. Si autem electus infra tempus nec venit, nec misit: & aduersarius ꝓsens petat pronunciari ipsum in cõstitutionem hanc incidisse: iudex in hoc casu bene faciet, non multũ accelerãdo: maxime si sit spes de vicino aduentu. s̃. de do. & cõtu. cum dilecti. sed si processerit iudex: & electus veniens probat impedimẽtũ, ꝑꝑ quod nec venire, nec mittere potuit; restituetur contra processum. s̃. de re iudic. cũ Bertholdus. ff de dam. infec. si finita §. si forte. Hoc placet Io. Mon. & Archid.

3 Vel ipsius ꝯstitutionẽ, vt q a in carcere tenet̃ electus, taliter ĩclus' ꝙ nec ꝓcuratorẽ cõstituere potest. Io. And.

q ¶ Procuratorem.] specialis casus, cũ aliàs in arduis impeditus nõ compellatur procuratorem cõstituere. s̃. de procu. querelam. vbi de hoc. & 5. q. 3. si ægrotans.

r ¶ Ad præmissa omnia.] s. proponendum, & ꝓbãdũ iustam causam absentiæ: & petendã cõfirmationẽ, & prosequendã electionem. Et sic nota, ꝙ proponẽs causas absentiæ, debet habere mandatum, vt s̃. dixi.

s ¶ Nihilominus.] i. non obstãte ꝙ ꝓcuratorẽ misit.

t ¶ Causa cessante.] impedimenti: ꝑꝑ ꝙ (aliàs, ꝓpter quam) electus se personaliter ꝓsentare non potuit.

[Glo. seq. teci. ꝑ q. an habere debeat omne tp̃s, &c.]

u ¶ Præsentauerint.] dato sibi post impedimẽti cessationẽ omni tp̃e, q̃d à principio hac constitutione dabatur: vnde habebit mẽsem ad se parandũ, & tp̃s arbitrariũ, & adhuc xx. dies: & hoc voluit dicere superior littera, vt præmittitur. Et quod dico de mẽse, qui dat̃ ad iter arripiendum: intelligo cum tale fuit impedimentum, quod non solum iter, sed paramentum etiã impediuit, secundum Gar. Io. Mo. & Archid.

[Glo.seq reci.per tres qõnes,quis prouideat,an appelletur,&c.an electus contra coelectum audiatur.]

a ¶ Priuatos.] & pertinet prouisio ad Papã ſm Gar.r. cum mens cõditoris fuiſſe videatur, ex quo negotiũ eſſet in curia, ꝙ Papa puidere deberet, aliàs nõ eſſet celeris eccleſiarũ expeditio : & ex ptãtis ſuæ plenitudine põt facere qđ vult: ſed de iure credo ꝯ̃triũ, & dico, ꝙ ſi canonici deliquerunt in pſonã vel formã: tũc locũ hẽt decr.ꝟ. eo. q̃quã. Si aũt non deliquerint: electio reuertit̃ ad eoſdem. ꝟ. eo. ſi electio. Nec dicã ꝯ̃triũ in hoc caſu:cũ nõ reperiã expreſſũ:nec p ſubauditiones sũt iura reuocãda,vt dixi s̃.eo. §. in gl. ex quo aũt. nec obſtat cle.vt lit. pen. ſi duob.q nõ loquit̃ i electis, vt ibi patet in prin.& vide ꝙ ibi not.gloſſ.ſec⁹. Si autẽ iudex datus à Papa pronunciat electũ incidiſſe in hãc cõſtitutionẽ, ſi cõſtat eũ nõ incidiſſe, vel eſt dubiũ,admittet̃ eius appellatio:ſi autem conſtat eum incidiſſe, non admittetur, quia à pœna legis vel canonis non appellatur.ſupra de appel. quia nos. ff.de verbor.ſign.ſi qua pœna.ſm Guli. & Gar.Et ſi electus priuatus hac cõſtitutione opponat ſe alteri electo,vt vnus de capitulo,admittendus videtur : quia excluſus ab illa parte,vnde liberi, admittitur ab illa parte,vnde legitimi.ff.de ſuc.edic. l.1.§.quibus.ꝙ intelligo verum,ſm Gar.ſi in alio capite ſatis factum eſt conſtitutioni:quia pſonæ inſtructę miſſæ ſunt:priuatus eſt enim ſolum iure ſibi quæſito per electionem,vt dicit hæc littera.

1 Idẽ Archid. qui dicit, ꝙ ſic ſeruat curia. Io. And.

cuantes : ipſos omni iure (ſi quod eis per electionem huiuſmodi quæſitum eſſet) decernimus eſſe priuatos [a] . ¶ Electos vero , qui ſe ſine actis, iuribus & munimentis ſuis , & proceſſus ſuos contingentibus , perſonaliter, vel per procuratorem (vt præmittitur [b]) præſentauerint : ea volumus ex contemptu conſtitutionis huiuſmodi, eo caſu [c] pœna percelli:vt pro exhibendis illis, alibi quã apud ſedem ipſam (niſi ex iuſta cauſa [d]) non poſſint dilationem aliã obtinere. ¶ Ad hæc [e] vt diligens inquiſitio ſup electionib. [f], & eligentibus [g] , & electis [h] , ac alijs præmiſſa [i] contingentibus , plena [k] informatio poſſit haberi (quam informationem per procuratores : qui vt plurimum conſtituuntur abſentes [l] , & proceſſus ignari) curſus cauſarum non ſentit de facili prouenire [m] : de ipſis electoribus duæ [n] perſonæ ad minus , ſuper negotio ipſo , vt de electis præmittitur [o], ſufficiẽter inſtructæ , (quando electionem concordem [p] eſſe contigerit) infra idem tempus [q] ,per † capitulum expenſis [r] bonorum ad Prælatum ipſius eccleſiæ , de cuius ele-

m ¶ Prouenire.] & licet per talem procuratorẽ poſſet inſtructio prouenire:nihilominus veniunt hæ pſonæ,ſecundum Guli.Gar.& Archid.& facit quod dixi in prin.ſuper verbo,periculoſis.

[Glo.ſeq.reci.per tres quæſtiones.]

n ¶ Duæ perſonæ.] hæ perſonæ procuratorium ab eligẽtib. habere debent 2:vel aliàs apparere quomõ trãſmiſſi ſint.ar. s̃.đ hære.cũ ex iniũcto, & ſi iſtæ pſonæ nõ venerint,electus tñ vult plenã inſtructionẽ facere p alios : ſufficit quo ad ſe,ſed nõ quo ad electores: qa pœnã incurrent. ꝟ.eo.§.ceterũ. Et ſi pſonæ iſtructæ venerint,& ante inſtructionẽ cauſæ deceſſerint:poſtquã ſciuerint hoc eligẽtes,tenentur alias p ſonas mittere infra tantũ tps, quantũ ſuperius eſt taxatum: aliàs pp nouũ contemptum pœnã incurrent:licet à principio negligẽtes nõ fuiſſent ad iſtar ei⁹ ꝙ dr đ electo.s̃.eo. §.proxi.verſi.inſup.

2 Ad inſtructionẽ poti⁹ q̃ cõfirmationẽ petendã vel ꝯ̃dicẽdũ aduerſario ſm Archid.

† Hæc periodus in antiqs codicib. ita hẽt:p capitulũ in expenſis de bonis ad Prælatũ ipſius eccleſiæ, de cuius electione agit̃, ptinentib.ſi ſint dicreta, alioquin de cõib., vel p ipſum capitulũ aliũ de puiſis ſi đ ipſis, &c.

Electio qñ dr cõcors.

b ¶ Præmittitur.] ſ.in caſu,in quo mittendo excuſat̃.

c ¶ Eo caſu.] ſ.quãdo veniunt, vel mittunt ſine actis.

d ¶ Ex iuſta cauſa.] vt quia inſtrumentum detulit, & amiſit:vel aliqua de nouo opponuntur,vt dixi s̃.in gl.vt diſpẽſatio, quæ eſt glo.vlt.s̃.in proxima parte.

e ¶ Ad hęc.] tertia pars , poſtquam dixit ad quid tenentur electi:dicit ad quid tenentur electores:& dic ad hęc,id eſt præter hæc.

f ¶ Electionibus.] vt ſi forma decr. quia pp.fuerit obſeruata & quæri debet diſtincte de quolibet ipſius decretalis articulo,de quo in dubium reuocatur.

g ¶ Eligentibus.] vtrum excõicati maiori, ab homine ſuſpenſi,priuati à canone:hi enim eligere nõ poſſunt.s̃.eo.cum in cunctis.&c.cum inter R.de cõſuet. cum dilectus.cum ſi.Item de alijs, quæ circa hoc fuerunt in dubium reuocata.

h ¶ Electis.] inquiretur circa hoc de his quæ habes s̃.eo.cum in cunctis.& 15.diſt.vſque ad 49.

i ¶ Plena.] electiones,electores,& electos.

k ¶ Premiſſa.] per hanc litterã & ſequentẽ dico ſm Gar.& Guli.& Io.Mo ꝙ ſi mittantur canonici,qui tamen non interfuerunt negotio, quod non ſufficit:cũ & infra dicatur,ex ipſis electoribus, &c.

ADDITIO. Tamẽ vt dicit Archidiaconus, nõ eſt neceſſe quòd fuerint compromiſſarij,vel ſcrutatores. Ioan.And.

l ¶ Abſentes.] quod aliàs eſſe poteſt.ꝟ.de.pcur.licet.

o ¶ Præmittitur.] ergo venient cum actis, iuribus,& munimentis ad idem infra.§.proxi.

ADDITIO. ſm Gar. Idem Ioan. Mon.& Archid. Poſſet enim contingere ſecundũ eos, ꝙ electus nõ deferret munimenta:& ſic etiam iſtis non deferentibus cauſa inſtrui non poſſet.Ioan.And.

p ¶ Concordem.] licet quidam dicant electionem concordem , quæ à maiori parte capituli facta eſt:Tu dic ſm Guli.& Gar.& Archid.concordẽ quando omnes conſentiunt nemine diſcrepante.Ille enim intellectus eſt contra ſignificationẽ vocis : & probatur hoc infra.§.proxi.& ꝟ.eo.quorundam.

[Glo ſeq.reci.per quæſtiones, quid ſi electus ſit remotior, vel propinquior,vel in curia,vel ſi ſint duo, quorum alter ſolus ſit in curia.]

q ¶ Idem tempus.] infra quod electus debet pſonaliter cõparere:& ſi electus ſit remotior q̃ electores , ſufficit ꝙ perſonæ inſtructæ veniant ꝟ.id tempus,infra ꝙ electus remotior venire debet, ſm Guiliel.& Gar.ſi autem electus eſſet propinquior:dico eligẽtes habere menſem, & tps arbitrarium, & xx.dies:ad impoſſibile enim non obligatur. ꝟ de reg.iur.nemo.cũ ſuis cõcor. & verba ſunt ciuili modo intelligenda.ff. ad exi.l penul.& dico ſm Guil.& Gar.ꝙ ſi in curia ſit ille,qui eſt electus vltra montes,habebunt pſonæ inſtructæ tempus ad veniendum , ꝙ haberet electus , ſi eſſet in eccleſia,& curreret à die eis notificati cõſenſus exhibiti:tutius tñ eſſet,ꝙ cum mittunt pro cõſenſu, mitterent etiam perſonas inſtructas ſm formam huius decr.tñ licet hoc non fecerint, nõ incidunt in pœnam.Qualiter enim arctari debent ad proſecutionem cauſæ donec ſciant an electus cõſentiat Itẽ dico ſecundum eoſdem,ꝙ ſi duo ſunt electi,quorũ vn⁹ eſt in curia,alter in eccleſia:ille qui eſt in eccleſia,ſtatim poſt ſuũ ꝯſenſum exhibitũ arctat̃ hoc tpe:cũ em decre.iſta dicat,poſt ꝯſenſũ,&c.ſtabimus textui: nec dicem⁹,ꝙ hẽat vł poſſit expectare ꝯſẽſũ alteri⁹ electi.

r ¶ Expẽſis.] neceſſariis,& moderatis, vt ſeq̃t̃ i ſeq.§.

Glo.

[Glo. seq. soluit dubiũ: secundo quærit, & soluit.]

a ¶ Discreta.] Si autẽ aliqua sint discreta, aliqua cõia: fiant de discretis pertinentib. ad prælatũ, si sufficiunt: alias quod deest, per hanc litterã de cõibus suppleatur [scd̃m Archi. & Io. Mona.] Sed si de bonis ecclæ plus recipit vnus, quã alter: dabit ne tm̃ vn⁹, sicut alius? Dicas scd̃m Gar. ꝙ ẽ triplex genus expẽsarũ: in expensis, quæ fiunt in causis vel negotijs gñaliter ad totã ecclesiã pertinentib. fit cõtributio secundũ facultates: vt q plus hẽt, plus soluat. de cens. sopite. & c. cũ instãtia. sicut in naui iacturæ sũmã pro pretio rerũ distribui oportet: & q plures res saluabit plus ɔferet. ff. ad l. Rho. de iact. l. 2. §. cũ in eadẽ. uer. iactu rę summam. Aliæ sunt expẽsæ pertinentes tantũ ad bona discreta, puta ad dignitatẽ: tunc de illis bonis discretis fieri debẽt expensę, dũmodo sufficiant. In expensis vero, quę pertinent ad bona communia: de communib. hæ fieri debent. ad hoc satis probat hæc littera, secundum Gar.

Vide Bar. in l. 4. § actor. ff. de re iud.

ctione agitur, pertinentium, si sint discreta: a alioquin b communium: vel per ipsum capitulum aliunde c prouisorum, si de ipsis discretis, vel communibus tunc haberi non possint, d ad omnia instructæ plenarie, transmittantur. e ¶ Si vero f in discordia electio, vel electiones ipsæ processerint: tunc duæ g personæ ad minus de parte qualibet, (cum sint plures h) vel de parte electi (cum electio vna processerit) in necessarijs i & moderatis expensis electorũ: Quas si electi exhibere cõtempserint k (nisi forsan ipsos facultatum impotentia l pro qualitate negotij excusaret) omni iure ipsis ex tali electione quæsito priuẽtur. m Et† quando vnicus n est electus, cui aliquis vel aliqui se opponunt: o eo casu tã

b ¶ Alioquin.] id est, si bona discreta non sunt.

c ¶ Aliunde.] ℥hendo mutuũ, ⁊ cũ manifesta sit in hoc ecclæ vtilitas. 10. q. 2. p̃cariæ. 12. q. 3. q cunq;. vel si id cõmode fieri ñ p̃t: a diœcesanis clericis charitatiuũ petant auxiliũ. de censi. cũ Apostolus. §. prohibemus: tractatur n. subditorum salus. 61. dist. miramur.

⁊ Nõ tñ alienabũt bona ad epm pertinentia. 12. q. 2. si qua de re b⁹. Arch. Io. And.

ADDITIO. Idem Ioan. Mona. & Archid. alleg. 8. q. 2. c. 1. & 2.

d ¶ Non possint.] commode. ff. de uerb. sig. nepos.

e ¶ Transmittãtur.] nõ ergo sufficit eos eligere, nisi transmittant. Si ergo electi primo nolunt ire, alios eligant & trãsmittant: illi autẽ electi, qui venire noluerint, hac pęna tanquã culpabiles puniatur. ℥. §. ceterũ. quod enim fit a maiori parte capituli, minor pars sequi tenetur, nisi rationabile quid ostendat. de ijs quæ fiunt a maiori par. c 3. vnde uenire tenebantur: ad idem 3. q. 1. nulli. 7. q. 1. quia frater. 16. q. 1. vos autẽ fratres. & quod ibi notatur.

ADDITIO. Idem Ioan. Mon. & Arch. Et scias ꝙ non excusantur pro eo ꝙ sint alij in ecclesia ad hoc officium dign. ores, vt not. 11. q. 3. quid ergo. & 23. q. 1. c. vlt. Ioan And.

f ¶ Si vero.] quarta pars ponit q̃d iuris de missione personarum, quando electio facta est in discordia.

g ¶ Duæ personæ.] cõpareant: quod est. ℥. & si istæ ꝑsonę se aduersarios in iudicio ɔstituãt, nihilominus instruere p̃nt: cum & infra dicatur, opponentes instruũt, nec sunt isti proprie testes: sed instruunt cãm cũ actis, iurib. & munimentis: & per hos instruetur Papa, uel auditor in facti veritate.

ADDITIO. Idem Ioan. Mona. & Archid. qui dicunt cum Gar ꝙ si omnes instructores utriusq; partis instruunt, vt testes: & concordant oẽs, uel maior pars: creditur eis. de test. c. in nostra. Si uero non cõcordat pars maior, creditur eis ℥ partẽ suam, sed non contra partẽ aduersam, cum sint suspecti. de excep. c. 1. & 2. q. 7. testes. nisi dolose dicerent contra partem suã. ℥. de simo. nobis. Ioan. And.

h ¶ Plures.] electiones & intelligas siue sint duæ, siue plures: dummodo omnes suas prosequãtur electiones, secundum Gar. Io. Mona. & Archid.

i ¶ Necessarijs.] quæ sunt illæ, quib. nõ factis res peritura erat, vel deterior futura: Vtiles q̃ meliorẽ causam faciunt, & deteriorẽ esse non sinunt. ff. de verb. sig. l. impensę. & dico [s̃m Gar. quod placet Archid. & Io. Mo.] ꝙ conditione ex hac decret. electi nõ tenebuntur ad vtiles, cũ de necessarijs tãtũ dicat: sed actione negociorũ gestorũ bene. ff. de nego. gest. sed an vltro. ℥. de procura. cum pro causa.

[Glo. seq. quęrit, arg pro, & cõtra. & soluit.]

K ¶ Cõtempserint.] Sed an teneat offerre, an sufficiat ꝙ paratus sit soluere, dubitat: & vr̃ ꝙ teneatur offerre. C. de cõtrahen. & cõmi. stip. magnã, ff. de leg. cõmiss. l. si fundus. ad fi. vbi dicitur, ꝙ offerre tenetur, aliàs in pęnam incidit. & ℥. de loc. potuit. Ar. ℥. ff. quorum legatorũ. l. fin. §. 1. ubi dicitur, ꝙ sufficit si paratus sit satisfacere, nec tenetur offerre: sed morã petenti nõ facere. ff. de oper. liber. cũ patronus. ff de dam. infe l. 4 § hęc autẽ. Sol. dico secundũ Gul. & Gar. per iura vltimo allegata, & per decr. de iureiur. breui. & ℥. de sent. excom. cũ medicinalis. §. quisquis versi. exemplũ, & per litterã istam, quæ dicit, contempserint, ꝙ sufficit si soluere sit paratus: & contraria loquuntur, cum statuta est dies, quę interpellat.

Contẽnere nõ dr̃, q ñ interpellatur.

[Glo. seq. recit. per quęstionẽ, quis soluat expensas in casu impotentię, vel noluntatis.

l ¶ Impotentia.] & tunc expensas dare tenenẽ electores, vbi. n. ius postulatũ excusat, incũbit hoc on⁹ postulantib. ℥. §. penult. a simili, ubi ius excusat electũ, incumbit onus expensarum electoribus. & satis hoc patet. ℥. proxi. ver. uel si personas. & idem dico, si electi possunt, sed nolũt has expensas soluere per alleg. uersi.

m ¶ Priuẽtur.] per sñiam: vbi enim vult decre. hæc, ꝙ sit canon latæ sñiæ, bene hoc exprimit, ita & hic fecisset, si hoc voluisset. ℥. de deci. ad audientiam.

ADDITIO. Non tamen punientur isti vt transgressores canonis pœna depositionis: de qua 4. dist. deniq;. §. si. cũ hic sit certa pœna statuta. ff. de pœ. sanctio. Nec debet quis duplici pœna puniri de iudi. at si clerici. in fi. secundum Gar. & Io. Mona. Ioan. And.

† Hęc ꝑiodus ut plurimũ ĩ antiqs exẽplari b. legit ita: Et qñ vnicus ẽ electⁿ, cui aliqs, vel aliq se opponũt: ĩ expẽsis ipsorũ ꝓprijs eo casu tã opponẽs, q̃ opponẽtes hmõi si duo tm̃ uel si plures duo ad minus ex ipsis opponẽtibus in expẽsis ipsorum opponẽtiũ, plene, &c.

[Glo. seq. reci. per q. quid si sint plures electi.]

n ¶ Vnicus.] si ergo sunt plures electi, dico per hãc litteram, & per illam infra §. proximo. opponentis. vel opponentium, cũ vnicus est electus, quòd opponentes uenire non tenentur: ista enim decretal. non cõpellit alios uenire, nisi electos, postulatos, & personas instructas, & opponẽtes, cũ vnicus est electus. a uerbis ergo non recedã, immo verbis edictis deseruiam. ff. de legatis 3. non aliter. supra de rescriptis, susceptũ. eodem lib. & hoc intellexit. Guliel. & Gar. de his opponentib. qui sunt de electorib. pro illis. n. ueniunt electi, & personę instructæ: sed si aliqui sint opponentes præter electores, puta diœcesani, clerici, uel alij quorum intersit, ipsi uenire debent: sed eadẽ ratione qua supra dici posset, quòd in eis locũ non habet hæc decretalis, sed illa supra eodem, statuimus.

Opponentes an cogant ꝓ cõstõnẽ cupiẽtes, uenire ad sedẽ Aplicã q̃do sint plures electi.

o ¶ Opponunt.] in formã, uel personã, aliquid obijciendo. ℥. eod. c. 1.

[Glo. seq. quærit quid de episcopo.]

F a a x Oppo-

opponens [a] quàm opponentes huiusmodi, si duo tantum, uel si plures, [b] duo ad minus ex ipsis opponentibus, expensis [c] ipsorum opponentium proprijs plene (vt dictum est, cum actis & munimentis) instructæ [d] compareant: [e] ut per præmissas personas, uel negotium plenarie instrui, [f] vel sedes eadem valeat informari: [g] an ecclesiarum utilitate pensata, & alijs [h] inspectis circunstantijs, super habendis aliquibus probationibus, sen quibuscunque alijs, sit alibi [i] facienda commissio: uel [f] æquitate sudaente) partes potius apud sedem ipsam in probationibus, & alijs sint arctandæ. [k] Ceterum [l] si eligentes electiones [m] ipsas concorditer, uel in discordia celebratas, infra octo [n] dies, postquam commode poterũt, electis [o] præsentare distu-

Opponẽs ꝯ electũ uel postulatũ, si sit ep̃s, an teneat̃ personaliter cõparere ex mente cõstõnis, cupiẽtes.

a ¶ Opponens.] dicit Gul. & Gar. ꝙ si archieps', uel ep̃s se opponit, personaliter venire non tenetur: quia durum esset, ꝙ occasione huius oppositionis suam ecclesiã, vel prouinciam derelinquat: & ideo sufficit si procuratorẽ mittat sufficienter instructum, tanquam iusta & rationabilis cã eum excuset. j. §. proxi. ver. vel si p̃sonas. & j. eo §. pe. ubi non astringit p̃sonaliter venire ecclesię alligatum, etsi postulatus fuerit.

[Gl. seq. soluit q̃d si sint plures: solutioni opponit, & r̃ndet.

b ¶ Duo ad minus.] si ãt decẽ sint opponẽtes, & diuersa crimina opponũt: ut pote vnus adulterium, alius homicidiũ, & sic de singulis: sufficit duos mittere sufficiẽter instructos, secũdũ Gul. & Gar. cũ hæc littera nõ distinguat: & sic satisfactum dicemus huic constitutioni: & incõueniens esset tot opponẽtes compelli venire, & electũ per tot distringi. ff. de exer. act. ne in plures. licet sit arg. ꝯ: q̃a si plures de vno crimine accusãt, magis idoneus eligit̃ à prætore: si autẽ de diuersis, omnes venire tenẽtur: nec admittitur vnus pro alio. ff. de accus. si plures. C. de accu. l. q. de crimine. Sed illud, q̃a vbi criminaliter de crimine agitur, non potest procurator [1] interuenire: sed hic agitur ciuiliter: & ideo secus. de accus. super his.

1 Vide Rubeũ Alexandr. in trac. de potestate procuratoris in causis criminalibus.

c ¶ Expensis.] quas si dare noluerint, & ita nullus venit, tanquam culpabiles puniantur. j. §. prox. uer. vel si personas.

d ¶ Instructę.] respicit illud duæ p̃sonæ: alias instructi, & respicit illud duo ex opponentib. &c. & an illi duo contribuere teneantur, dixi infra eodem cum non deceat.

[Gl. seq. soluit, q̃d si vicissim sibi opponũt electus & opponens tempora non seruata: secundo quærit & arguit pro, & soluit contrarium: & allegationi respondet.]

Electus si obijciat opponenti, ꝙ t̃pa cõstõnis, cupiẽtes, n̄ seruauit & opponens hoc idẽ opponat electo, d̃ qua obiectione primo discutiet̃.

e ¶ Compareant.] infra idẽ tempus, infra quod electi venire tenẽtur: vt intelligatur repetitũ s̃. de app. secundo requiris, & si electus obijciat opponẽti, ꝙ tẽpora non seruauit: & opponens idem obijciat electo: primo discutietur de iure opponentis, tanquã de p̃iudiciali. C. de adul. quoniam. s̃. de ord. cog. tuam. prius enim personæ opponentiũ discutiendæ sunt. 33. dist. illud. de acc. c. 1. & simul de vtroq; cognoscere nõ debet. s̃. de iud. exhibita. secundũ Gul. & Gar. dico tamen, ꝙ iudex excluso ꝯdicente, ex officio suo cognoscet vtrũ electus t̃pa seruauerit. s̃. eo. cũ nobis olim. in anti. Quid si opponẽtes a principio non venerunt infra tempora, sed post: & se petant admitti ad ea quæ de nouo peruenerunt, nunquid admittent̃. Videtur, ꝙ sic. s̃. eo. c. 1. s̃. qui ma. accu. pos. cũ in tua. Et ne per subreptionẽ. & s̃. eo. in antiq. cum dilecti. §. nos vero. Sed dic ꝯ per hanc decretalem quæ excludit eũ a totali prosecutione processus: & qui cõtra te calũmniatus est, nec de illo, nec de alio crimine te accusat. ff. de accu. si cum. 3. q. 10. si accusatorum. non obstat decre. ut circa. punitur enim ibi qui nõ expressit: sed exprimere non potuit quod ignorabat: hic autem punitur q̃a contempsit: decretalis autẽ, statuimus. non obstat; q̃a ibi nõ priuatur prosecutione processus: sed in hoc punitur, ꝙ in eius absentia proceditur: veniens igit̃ admittetur in eo statu, in quo causa reperietur: dicamus igitur hoc per dec. istam specialiter introductũ. non obstat decr. cũ dilecti. quia officium iudicis non deficiet, vt in prædicta decr. cum nobis.

f ¶ Instrui.] ita quòd finiri possit.

g ¶ Informari.] q̃n non est tale quid p̃batum, per quod negotium decidi possit.

h ¶ Alijs inspectis circunstantijs.] quid enim si p̃ istos informatur iudex, ꝙ probationes de facili possunt haberi in curia: vel non nisi cum magna difficultate? Hoc inspecto vel commissionẽ faciet, vel ad p̃bationem faciendã in curia compellet. Gar.

2 Gl. seq. tur Phi. & ipsa p̃cedit, nisi testes essẽt examinati, tunc p̃ducent̃ at testões, c. corã. s̃. de i integ. rest. Fon.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

i ¶ Alibi. 2] ad q̃d fiet ista commissio, cũ electus & opponentes ducere teneãtur omnia munimenta? Dic illud verum de probationib. per instrumenta faciendis: sed ista cõmissio fit taxatione probationum faciendarum per testes, quos ad curiã ducere esset difficile. de fideius. constitutus, 2. q. 2. c. ult. Gar. & Gul. & idem posset intelligi si haberet probare per instrumẽta, quæ secum ducere non potuit, puta priuilegiũ, quod alterius erat, non suum: nec illud habere potuit, vel impeditus fuit per aduersariũ, quæ minus habere posset, vel similia. ad hoc de fide inst. ꝯtingit. & c. accepim'. de test. cogẽd. p̃uenit. 1. Guliel.

K ¶ Arctandę.] scilicet testes cõpellendo ad curiam venire. s̃. de testi. cog. c. 2.

l ¶ Ceterum.] quinta pars.

[Gl. seq. reci. per q. an in alijs electionibus locum habeat quod hic dicitur.]

m ¶ Electiones.] scias secundũ Gar. quòd hoc quod hic dicitur, h̃et locum non solũ in electionibus cathedraliũ ecclesiarum vel regularium, de quibus hic loquitur decr. sed in omnib. alijs electionibus: quę s̃. in prin. decr. Nicolaus corroborat q̃d statuerat Gregorius cũ hac temporis moderatione, Gregorius autem de qualibet electione loquitur, sic in qualibet electione locum habebit moderatio.

Eligentes q̃ nõ præsentãt electionẽ intra t̃ps debitũ, qua pęna puniantur.

[Glo. seq. soluit duo dubia.]

n ¶ Octo dies.] & si exiuerunt competenti tẽpore ad præsentandum electionem, excusabuntur p̃pter superuenientem casum: si autem exiuerunt eo tempore, quo venire poterãt, vtendo diplomate, impedimentũ superueniens non excusat eos. ff. si quis caut. l. 2. § si quis. s̃. eo. cum in veteri. secundũ Gul. & Gar. Phi. sequitur glo. Fon.

[Glo. seq. reci. per q. an sufficiat procuratori p̃sentasse, & distinguit.]

o ¶ Electis.] si autem præsentarent generali procuratori electi, non sufficit, quia temporalis hæreditas per talem non acquiritur ff. de acquiren. hæred. per procuratorem. multo minus spiritualis nec matrimonium [3] carnale per talẽ contrahitur. infra de procu. c. vlt. ff. de rit. nupt. generali. ergo nec sp̃uale, quod est verum nisi electus ratum haberet infra id tempus, infra quod sibi debuit pręsentari. ff. rem rat. hab. l. penult. Si autẽ præsentarent procuratori ad hoc speciali sufficit per eadẽ iura, ad hoc infra de præbend. accedens 32. q. 2. honorantur. C. de acquiren. possess. l. 1. cum similibus.

3 De hoc articulo q̃d sit tenendũ, ui de doct. i c. vlt. j. de procur. & theologos. lib. 4 sent.

Glo.

[Glo. seq. quærit arg. pro, per vnam legem: & cōtra per canonem & legem soluit, & contrario respōdet.]

a ¶ Qui culpabiles.] si hoc ignoretur, quid erit? Vr ꝙ nullus incidat in pęnā: qa sancti⁹ est, & c. ff. de pęn. absentē, &c Arg ꝯ: qa si plures 1 percusserint, & vnus sol⁹ letaliter, & ignoretur quis: oēs de occiso tenent 23. q. vlt. c. vlt. ff. ad l. Aquil. itē Mela § sed si seruum plures. Sol. lapsus tpis probat oēs culpabiles, nisi ꝯrīū aliqui ostendant: puta de sua diligentia: vel ꝙ miserūt: & missus fuit impeditus, vel negligēs fm Gar. nō tñ vr ꝙ negligētia missi excuset eligētes. j. eod. si cōpromissarius. i. rñso.

1 Vide Antoniū Gomez. tom. 3. variar. resolut. c. 3 de homicidio.

lerint ipsos, qui culpabiles a in hoc extiterint (quo ad se à processus prosecutione totaliter b excludentes c, omnibus beneficijs d suis, quæ in ipsa ecclesia e, de cuius electione agitur, obtinent: per triennium continuum, ex tunc f inchoādum, volumus eo ipso fore suspensos g: Ad quæ si infra illud tempus se propria temeritate, vel alio quæsito colore h ingesserint: illis ipso iure perpetuo i sint priuati. Vel k si personas instructas, vt præmittitur l, (etiam si opponentes, vel electi m, mittere vel venire, seu expēsas ministrare n con-

nisi hic dicas ꝯ per hoc verbum, culpabiles nō obstat ꝯrium: quia cū sunt plures, & vnus deliquit, & alter non: tunc habet locum lex illa, absentem sed cū omnes deliquerunt, sed nō æqualiter: tunc habeant locū iura pro hac parte inducta: nec enim potest aliquis innocens appellari, vt in l. absentem. secundum Guliel. & Gar. [Archid. & Io. Mona.] hic autem omnes præsentare debebant: nisi ergo probetur contrarium, dicam omnes in culpa.

ADDITIO. Facit quod scripsi s̄. de homici. significasti 2. ver. quod si discerni Ioan. And.

b ¶ Totaliter.] per hāc litteram dico, ꝙ nec electio nē alterius partis poterunt impugnare: aliàs nō essent totaliter exclusi. ad hoc infra. eo. versi. opponentes.

c ¶ Excludētes.] & sic exclusi sunt ipso iure, & si cū eis de facto ꝓcessum est: si postea excipiatur medio causæ, de tali ꝓcessu se iuuare nō poterunt: iudex tñ ex illo processu posset animū informare: cū casus sit iste in quo procedit ex officio suo, vt pluries s̄ dixi.

ADDITIO. Facit clem. eo tit. constitutionē. in fi. & concor. Ioan. Mon. & Archid. Io. And.

[Glo. seq. soluit quattuor dubia, scilicet quid de officijs, & quid si officiare nolūt: & an tunc possunt eligere, & an eligi.]

d ¶ Beneficijs.] non ergo officijs, & merito: pone em̄ ꝙ fuissent omnes culpabiles: qs interim officiaret ecclesiam? Et si nollent isti interim officiare, per priuationē beneficiorum compelleret eos eps, si causam rationabilem non allegent. s̄. de cleri. nō resi. inter quattuor. vel saltē si vult eos ob multitudinem sustinere: fm Guli. & Gar. de ipsorū beneficijs faciet ecclæ deseruiri, vt de cler. nō resi. c. pe. & de ap. peruenit Et si hac suspēsione durāte vacat ecclesia, eligere possunt: aliàs decre. cum in cūctis. s̄. eo tit. non priuasset eos specialiter hac potestate. ad hoc eo. tit. cū Vintonieñ. eligi autem non possunt medio tempore in illa saltē ecclesia, in qua suspensi sunt. secundum Gar. & Guli. s̄. eo tit. per inquisitionem.

e ¶ In ipsa ecclesia.] nota suspensum à beneficio in vna ecclesia, non pp hoc suspensum in alia. ad idē j. eo. si cōpromissarius, in fi. & j. de re. eccle. nō alie. hoc cōsultissimo. & j. de offi. ordi. si canonici. secus ī excōnicato, vel ab officio suspenso. 4. q. 5. quisquis 7. q. 1. si quis presbyter.

f ¶ Ex tunc.] scilicet, post prædictos octo dies.

Glo. seq. primo soluit duo dubia: secundo quærit an absoluat episcopus: soluit ꝙ non, & respondet contrario: tertio quærit, & soluit.]

g ¶ Suspensos.] est ergo canon latæ snīæ. sic s̄. eo. cū in cunctis. & si eps esset, qui vocē haberet, puta in electione metropolitani 2, euitat hanc pęnā: cum de ipso non caueatur expresse. j. de sen. exc. qa periculo

2 Vt suffraganti ecclesiæ Raueñ. de consuetudine: fm Archid.

sum. & j. eo. si compromissarius. §. hmōi pęnā autem superiorē non euitat, scilicet, vt totaliter a ꝓsecutione, &c. [Sed ad certum tps, vt p inferiora patet.] Et si quæratur, an eps taliter suspensus possit absoluere? Dicendum est secundum Guli. & Gar. ꝙ nō, argu. decre. s̄. eo c. 1. ibi, nullam, &c. & s̄. de testi. tam litteris. ibi, donec nostrā mereant, & c. facti em̄ qō in arbitrio est iudicātis: pęnæ vero ꝓsecutio, &c 2. q. 3. si quē. §. notādū. ff de abol. l. 1. §. 2. iā enim si diceret ꝯrium, illuderetur huius canonis pęna, & similiū: qd̄ incōueniēs esset nō obstat decr. nuper. s̄. de sent. excom. quia loquitur in excōicatione fm Gar. vbi maius vertitur periculū; & ideo facilius remouetur: quia nullus vsque ad certum tēpus excōicatur, sed donec satisfaciat, vel caueat. de verb. signi. ex parte in Christo. vnde vere loquendo ibi pœna nō remouetur: sed quod ius statuit, adimplet. Sed quid dices, si electio non fuit præsentata tēpore debito: electus post notitiam iter arripuit, fecit expensas, postea præsentatur sibi electio: electus reperit eā minus canonicam: non vult cōsentire: quæro, nunquid electores teneantur ei ad expensas, quas facturus nō fuisset, si ipsi debito tpe præsentassent? Dico ꝙ sic, secundum Gar. & Guil. aliàs electo per constitutionē hanc laqueus pararetur: ad hoc ff de peri. & commo. rei ven. l. vlti. C. de iudic. sancimus. & j. de offic. ord. si canonici. . respon. §. 1.

h ¶ Alio quæsito colore.] puta quia se ingerunt de alicuius superioris auctoritate. Vel pone exēplū s̄. eo. auaritiæ. & quod dixi de superiore, intelligas qui id non possit concedere.

[Glo. seq. soluit duo dubia.]

i ¶ Perpetuo.] intelligebat, & si nō fuisset appositū: ex quo enim priuātur, ꝑpetuo priuati intelligunt. C. de pęnis, seruus. 50. dist. c. 1. ꝙ dic vt s̄. de pœ. in ant. c. ex litteris, & per hāc litterā, ꝑpetuo, dico ꝙ si eps ipsis priuatis ea vellet de nouo conferre, non posset. 3 ad idē s̄. eo. cū in cunctis. & c. licet canon. & c. auaritiæ. s̄. eo. & melius. j. eo. c. commissa. § porro.

3 Idē de notarijs, doctoribus, ex delicto priuatis. Bal. in l. si manumissis. C. de lib. & eorū lib. Fon.

K ¶ Vel si.] viso qualiter puniantur eligentes, si electionē tēpore debito non præsentant, est videndum qualiter puniuntur eligentes, si personas nō mittunt instructas. & hic assume quod sequitur j. scilicet, denegare neglexerint

l ¶ Vt præmittitur.] in § ad hæc. & in §. si vero.

[Gl. duæ seq qrunt opponēdo de duob. similibus.]

m ¶ Electi.] sed ad qd dēnt venire ꝑsonę instructæ, ex quo nō venit, nec mittit elect⁹: cū ex eo priuatus sit ipso iure? Rñdeo vt instruatur Papa super toto negotio. & forte possibile est ꝙ electus qui nō uenit, impeditus fuit ad veniendum & mittendum: & sic nō est priuatus. s̄. eo. vers. insuper. & super hoc ipso vtilis esset instructio, & super alijs occurentibus.

ADDITIO. Idem Archi. & Io. Mon. Itē pęna electi locū non habet, nisi integro tempore elapso j. eo. commissa. 1 respon. & ecclesiæ instanti locū habet pęna eligentiū. s̄. §. ad hæc. saluo quod ibi not. in glo. infra, quod patet regulariter ex facto electi eligentes excusari non posse. Ioan. And.

n ¶ Ministrare.] & ministrabūt tūc electores, qa ipsi tenent mttere: & missi suis stipendijs non debent ministrare. 10. q. 2. ꝑcariæ. sed ex quo electi contemnunt ministrare expēsas, priuati sunt. Ad quid ergo veniūt personæ instructę? Dic vt dixi s̄. gl. proxima.

temnant) destinare neglexerint [a]: (nisi eos [b] capituli, vel contradicentium [c] paucitas, seu alia iusta [d] & probabilis [e] causa euidenter excuset: in quo casu procuratorem [f] sufficienter instructum mittere, & nihilominus [g] cessante causa, dictas personas dirigere teneantur) & à totali (quo ad se) prosecutione processus, & à prouentuum beneficiorum, quæ in ecclesia ipsa obtinent, per triennium continuum perceptione priuentur [h] opponentis, vel opponentium (cum vnicus est electus) contumacia [i] simili pœna [k] plectenda [l]: Nihilominus [m] tamen in præmissis [n] casibus (quibus eligentes vel opponentes, quo ad se, processus prosecutione priuantur [o]) electis super hoc in prosecutione sui iuris nullum [p] præiudicium generetur.

¶ Denique [q] cum ad postulationem concordem, vel discordem procedi contigerit: & aliqui [r] partie tes in ordinibus, vel

a ς Neglexerint.] assume hic litterā, & à totali quo ad se, &c. quæ est infra.

b ς Eos.] negligentes, & opponentes.

[Glo. seq. obijcit & sol. cui solutioni incidit obiectio & quæstio, quibus respondet.

c ¶ Cōtradicentiū paucitas.] quō hoc, cum nō pñt esse pauciores quàm vn⁹ vel duo: qui tñ venire tenent. s. §. pxi. Rñdeo, q̄a nō sunt alij q̄ ecclesiæ deseruiāt nisi cōtradicente: qui sunt tam pauci, ꝙ si mitterentur, nō essent q̄ deseruirēt ecclesiæ. Sed nonne sūt electores? Forte oēs ꝯdicūt, puta, cū superior prouidit: sed illi sunt pauci, vel electores īfirmi sūt, vel mortui, vel absentes sunt, ita ꝙ nulli eccl̄e d̄seruiat pter ꝯdicētes: & illi sūt pauci: Sed quot dicem⁹ paucos: hoc relinquam arbitrio iudicantis, si reuocetur in dubiū: aliquæ enim ecclesiæ indigent pluribus seruitoribus: aliquæ paucioribus: & sic non potest electio exprimi. ff. de solu. ratum. & quia respectiue quædam dicuntur pauca & multa. 45. dist. disciplina. insti. de iu. perso. §. fi.

ADDITIO. Dixit autem hic Gar. & placet Ioan. Mon. & Archid. ꝙ quando contradicentes nō possent mittere nisi vnum, illum mittere teneātur. arg. s. §. ꝓxi. ver. & quando. ad hoc s. de dolo & contu. cū dilecti. Et idem dicunt de personis instructis, quas eligētes mittere debent: vt scilicet saltem veniat vnus: & his casibus mittāt procuratorem, vt sic inquantum potest fieri, constitutioni satisfaciat. Ioan. And.

d ς Alia iusta.] puta, incursus hostium, infirmitas, nimia paupertas. ad hoc s. §. proxi. ibi, facultatum impotentia. vel est obligatus ecclesiæ cathedrali, vt episcopus vel archiepiscopus, vt s. dixi. Guli. & Gar.

e ς Probabilis.] infra tempus iudicis arbitrio taxandum probanda: ex quo hic non determinatur, secundum Guli. & Gar. ff. de iure deliberandi. l. 1.

f ς Procuratorem.] etiam extraneū, qui nō sit de electoribus, nec de opponentibus, vt declarat sequens littera ibi, dictas personas dirigere teneantur. Gar.

g ς Nihilominus.] si vero antequam cessaret impedimentum, esset negotium in curia terminatū, nō credo ꝙ personas dirigere teneantur: cum iam instructioni vlterius nō sit locus: ad quid ergo inanibus sumptibus se vexarent ff. de inoffi. testa. l. 1.

[Glo. seq. soluit tria dubia. s. quis priuet: quid si se ingerit: & quare aliud hic, quàm supra.]

h ς Priuentur.] per sententiam: & priuabit eos Papa vel iudex ab eo datus: & hoc idē facere poterit eps ꝓprius, q̄ debet canones obseruare, & à subditis facere obseruari: & sacrorū canonū est minister. 21. dist. §. 1. [Et custos 24. q. 3. cum quib. in fi. s̄m Archid.] Et iō nō credo, s̄m Gar. ꝙ si in isto triennio se ingesserint, ꝙ sint priuati perpetuo, vt s. in alio casu, ex quo repetitum [1] non est, cum sit pœnale, & restringedū: iudex tamen ex eo poterit eos punire. Sed quæritur quare ī præcedenti casu priuantur, ipso iure: & hic ꝑ sñiam? Dixit Gar. hoc iō: q̄a Papa reputauit eos ampli⁹ deliq̄sse: & q̄a hic est q̄ quasi iudiciale: & ibi quasi extraiudiciale: & iō forte iudex nō esset ita parat⁹ ibi vt hic.

[1] Nota pœnalib. sequētia nō trahūtur ad ꝓcedentia, nec ecōtra, si sic pœna extēderetur Bar. in l. ꝓtor. ff. vi bon. rapt. Ion.

ADDITIO. Si ꝙ not. d̄ pœ. felicis. i. vlti. glo. 1. Ar.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

i ς Contumacia.] vt quia non venit, cū sunt vnus, vel duo: vel quia duos ex se non mittunt, cū sunt plures. Sed nōne ex istorū repulsione posset sequi iniquitas: pone enim electū īdignū? sol. licet isti repellantur, officiū iudicis non quiescit: sicut & vbicūq; periculū animę vertit, supplet. s. eo. cū nobis. de exceptio. exceptionem. & ibi publica ostēdit vtilitas, vt in milite ꝓcuratore. C. d̄ ꝓcura. l. militē. & de his q̄ cōstant sibi tanquā iudici. de postu. pla. bonę 1. vbi de hoc. & supplet ea quib. omissis non valeret processus. de lib. obla. c. 1. & d̄ lit. cōtest. c. vnico cauere etiā debet iudex ne sibi illudatur. ff. de iudic. si ꝓtor. & ne in vanū partes vexent. s. de offic. deleg. sup. qōnū. §. porrò ad fi.

[Glo. seq. obijcit, & dupliciter soluit.]

k ς Pœna.] excluduntur ergo à prosecutione processus, & beneficijs per triennium priuabuntur: Sed isti opponentes quare puniunt in beneficijs, nonne à sua oppositione sine pœna desistere possunt? intellige s̄m Gar. & Guli. [idem Mona. & Archi.] hoc de illis: qui in sua oppositione persistunt, vel recedunt ab eo tempore, & modo quo ab ea recedere nō potuerunt, j. eo. ab eo. s. quamuis. & cap. statuimus.

[Glo. seq. soluit duo dubia.]

l ¶ Plectenda.] argue secundum Gar. & Guli. ꝙ nō est canō latæ sententiæ, quo ad hoc. & dixit Gar. ꝙ isti opponentes per modum denuntiationis possunt dicere electionem nullam. arg s. de accusa. veniens. & ca. prælatorum 2. sed per modum oppositionis vel exceptionis non: quia à totali prosecutione, &c. officiū tamen iudicis non cessat, vt pluries dixi.

ADDITIO. In duobus quæ ponit hæc glossa concordant Io. Mo. & Archid.

[2] Archi. alleg. de iureiurā. ad nostrā 2. & c. & si Christ⁹. melius facit c. quē admodū. Io. And.

m ς Nihilominus.] i. non obstante ꝙ illi excludūtur

n ς Præmissis.] s. cū eligentes excludunt: q̄a electionē non ꝑsentauerūt: vel personas instructas non miserunt: & etiam cum opponentes puniuntur: quia hanc decre. non seruauerunt. Ioan. And.

o ¶ Priuantur.] supple, vel priuari mandant, propter casum præcedentem.

[Glo. seq. quærit & soluit distinguēdo. §. Deniq;.]

p ς Nullū ꝑiudiciū] & ita extraiudicialis negligētia eligētiū nō nocet hic electo. Sed nūquid ꝓcessus eligētiū habitus ꝯ ipsos nocebit electo, vel alijs q̄ in iudicio nō fuerūt? Dic s̄m Gar ꝙ electo scienti ꝑiudicabit, ignoranti nō. 3. q. 6 hæc quippe. s. de dolo & cōtu. cū olim. s. de re iudi. quāuis. alijs aūt quorū interest, non, q̄a sint electi: sed aliter nocet & scientib. & ignorantiubs, vt in actione populari dr̄, in qua ꝓcessus ꝯ vnum præiudicat alijs etiā ignorantibus: nisi doceāt de collusione, vel de proprio interesse. ff. de accus. si cui. ff. de iureiur. eum qui §. in popularibus.

Processus agitatus ꝯ eligentes, an ꝑiudicet electo. Phi.

q ς Deniq;.] sexta pars. & s. plene dixit q̄liter d̄beāt se habere eligētes & electi, & ēt opponētes: mō vult dicere, q̄liter se d̄beāt hēre postulātes & postulati. Gar.

r ς Et aliqui.] & pro idest, vel proprie.

[Glo.

[Glo. seq. dicit quis dispenset.]
a ¶ Vel ætate.] qui patiantur in his defectū, collige. ṡ. eo. cū in cūctis. & c. licet canon. ṡ. de æta. & qual. pterea: cum patientib. aūt defectū in ordinib. dispensant epi, in prędicta decr. pterea. & eo. ti. tuam. in epa tib. Papa. de offi. lega. ꝙ trāslationē. de. excessib. prælat. sicut vnire. [De hoc dixi de ętatę & qualita multis super 3. glo.] Cum patientib. defectū in ætate quo ad epatus solus Papa dispēsat. ṡ. eo. tit. in antiq. cū nobis olim §. si quo ad dignitates tene qđ hēs. ȷ̄ de æt. & qual. c. vni. r Quo ad parochiales eccle sias, tene qđ habes ṡ. eo. licet canon.
b ¶ Similes.] vt ille gitime nati. ṡ. eo. in notuit. in antiq.
[Gl. seq. recitetur per quæst. quid si spectet immediate.]
c ¶ Postulentur.] intelligas istū §. indistincte, siue mediate siue immediate ptineat, vel appelletur, siue n̄: qa ex quo nō pōt alius dispēsare, quo ad hoc immediate dicētur ptinere. Itē cū postulanē ad regulares ecclesias, & appellatū est, vel immediate pertinēt eccl'ę: vel talis est casus, in quo nō pōt alius q̄ Papa dispēsare: qa tunc quo ad hoc immediate ptinere dicētur.

ætate [a] defectum, vel his similes, [b] postulentur [c] (non qui alijs ecclesijs alligati [d] liberum non habent sine nostra [e] permissione volatum: circa quos taliter alligatos, nihil de veteris [f] iuris obseruantia immutamus) postulatos [g] huiusmodi, & postulantes eosdem, ea moderata [h] districtione per stringimus, ut eo saluo, quòd postulati huiusmodi, nec suis postulationibus præstare consensum, [i] nec (ut de electis dictū [k] est) exhibere expensas aliquibus [l] teneantur: sed postulantes ipsi concorditer vel discorditer, expensas ipsas personis tali bus subministrent: [m] postulatos in veniendo (si nō dissenserint [n]) & postulantes in mittendo personas instructas [o] (vt in concordi, uel discordi electione) per omnia, vt supra præmittitur, [p] moderatio præmissa constringat: & negligentes [q] statuta ibidē, similis [r] pœna percellat: nec [s] per hoc, quòd de postulatis pro celeri [t] ecclesiarū expeditione statuitur, postulationes ipsæ minus depēdere intelligātur à gratia, [u] q̄ antea depēdebant. ¶ Porro [x] in singulis casib. supradictis, in recuperandis, uel reddēdis [y]

to: aliàs qualiter deliberaret de dissentiendo, vel nō dissentiendo: & si postulantes negligentes fuerint in præsentando, punientur vt electores per litterā, quæ sequitur: & negligentes statuta ibidem, similis, &c.
k ¶ Dictum est.] ṡ. §. si vero.
l ¶ Aliquib.] vt personis instructis, uel alijs.
m ¶ Subministrēt.] eadē distinctione seruata, quę supradicta est in eligentib. scilicet, an sit celebrata in concordia, aut in discordia, secūdum Gar.
ADDITIO. Et secūdo casu ministrāt de proprio: & si non habent vnde, vt qa sunt regulares, de cōmuni. ṡ. de accu. ex parte. & c. pen. secundum Gar. & Io Mona. & idem Archi. ṡ. §. si vero. & facit qđ not. in fi. vlt. glo. Io. And.
n ¶ Nō dissenserint. nota mediū inter cōsentire & dissentire, scilicet, nō dissentire. cōcor. ȷ̄. de regul. iur. is qui tacet.
o ¶ Instructas.] & dic scđm Guliel. & Gar. licet hic textus nō exprimat, ꝙ etiam opponētes tenentur venire: quia propter parem rationē habuit pro expresso. ad hoc ṡ. eo c. 1. & c. ut circa. & eadē est ibi ratio, scilicet ecclesiarum prouisio.
p ¶ Præmittitur.] in § ad hæc. & § si uero.
q ¶ Negligentes.] scilicet postulātes & postulatos, negligentes in veniendo vel mittendo.
r ¶ Similis pœna.] inquantum esse potest: electus enim priuatus est iure iam sibi acquisito, postulatus autem solum spe gratię quā habebat: & idem dico in eligentibus.
s ¶ Nec per hoc] ne credat aliquis, quòd quia postulati coguntur ad veniendum, habeant maius ius, hoc hic remouet.
t ¶ Pro celeri.] nota hic mentē & causam huius cōstitutionis. (secundum Gar. & Io. Mo.)
[Glossa sequens recitetur per quæst. de qua gratia loquatur.]
u ¶ Gratia.] scilicet illa generali, de qua dicit. ṡ. de rescript. sedes. & c. nonnulli. & c. vl. & ṡ. de torne. c. 2. & hoc si postulatio concors fuit, vel saltem à duab. partib. facta: in quo casu secundum quosdam potest peti cōfirmatio. ṡ. eo. cum monasterium. & c. officij. §. fi. & si talē admiserit superior, dicetur facere gratiam: & si non admiserit, facit iniuriam. ff. de aqua quoti. & æsti. l. 1. §. pen. si autem non sit facta in concordia, vel a duab. partib. & ex causa: depēdet ex gratia speciali. ṡ. tit. prox. in anti. c. postulationem. & ca. bonæ 1. secundum Gar. qui hic prosecutus fuit quandam materiam extraneam de attentatis, quam videbimus ȷ̄. de app. non solum.
x ¶ Porro.] septima pars. in qua quia supra dixerat, electos & eligentes, postulatos & postulantes teneri ad quasdam expensas faciendas: dubitaret aliquis, vtrum postea possent recuperare, ideo addit quod sequitur. Gar.
y ¶ Reddēdis.] nec dabitur actio ex hoc canone ad repetitionē ipsarū, qa nulla hic noua obligatio fit de

d ¶ Alligati.] vt epi, archiepi, vel similes. Quid in alligatis inferiorib. ecclesijs, puta abbatib. exemptis? Olim erat dubitatio, an tales deberent eligi uel postulari: quæ terminata est ȷ̄. eo. si abbatem. scilicet ꝙ debent eligi: & sic non habet locum iste §.
ADDITIO. De epis, qui renunciauerunt loco, non ordini, an sint eligēdi vel postulādi: tenent hic Gar. & Io. Mon. ꝙ sunt eligēdi: sed Arch. tenet ꝙ sunt postulādi: tene ꝙ distinguendo dixi. ṡ. de renun. post translationem. super gl. Ioan. And.
e ¶ Nostra.] non ergo loquitur de his, qui sunt talib. ecclesijs alligati: quia sufficit alterius licentia.
[Glo. seq. recitetur per q. quid de opponentibus.]
f ¶ De veteris.] seruēt ergo illi decr. ṡ. eod. c. 1. Et ex quo postulati in hoc casu nō tenentur ad hoc ius servandū nisi propter æqualitatem seruandam in iudicijs: dico ꝙ nec opponētes venire tenentur: sed sufficit ꝙ seruēt ipsum ius antiquum: nam etiam & priuilegiū unius partis sæpe ad aliā extenditur. C. de fru. & lit. expen. l. vlt. ṡ. de mu. pet. c. 2.
g ¶ Postulatos huiusmodi.] scilicet patientes defectum in ordinibus, ætate, vel his similes.
h ¶ Moderata.] hoc dixit ob id quod sequitur, vt eo saluo, & cetera.
[Glo. seq. quærit, & soluit qōnē: & duo q̄ incidunt.]
i ¶ Consensum.] sed ex quo consentire non debent: quādo incipiet eis currere tempus? Rn̄deo secundū Gul. & Gar. quādo deliberauerunt de non dissentiendo: vel respōderint se nō dissentire: vnde dixit Guli. quod episcopus postulatus ad ecclesiam sic debet respōdere: Nec consentio, nec dissentio: sed in hoc me voluntati dn̄i Papæ suppono: ad hoc ṡ. q. 1. in scripturis, quod infra mentem facere debent. ṡ. eod. quàm sit. Et dico, quod postulatio dēt præsentari postula-

Qđ hic not. Io. Mon. An doctoris opi. illū excuset, cūquo p epm fuerit dispēsatū: ibi dicā sup verbo, dispēsare. ī fi glo. Io. An.

Postulat' ad ecclesiā qualiter dēat rn̄dere p̄sentanti postulationem.

Postulatio si nō admittat̄ à superiori, an non admittēs dicat̄ inferre iniuriā postulato.

con. ex lege .l. vnica. qđ enim statutũ iam erat, hic ob seruari præcipitur: potius ergo dabitur, scđm Gul. & Gar. de condictione ex decr. vt preteritę. s̃. eo.

ADDITIO. Idem Archid. qui remittit ad Spe. de expen. §. si ante litem. Ioan. Andr.

expensis eligentium, [a] electorum postulantium, & etiam postulati, illud seruari decernimus, quod iustum fuerit, seu æquitas canonum iudicabit. [b]

¶ Idem.

a ¶ Eligentium.] i. quas fecerũt eligentes in prosecutione electionis: & sic expone sequentia.

[Gl. seq. querit, & soluit distinguendo inter electionem vel postulationẽ cõcordẽ, & discordem, & scđo aut maior pars prosequitur, aut minor, subddens dictum Innoc & facti obseruantiam: & excipit casum decr. nihil est. In opponente distinguit, an prosequatur ius propriũ vel commune. & secundo casu, aut succũbit, aut obtinet. In fine distinguit regulares, a sæcularibus. Dominicus.]

b ¶ Iudicabit.] sed quid est iustũ, vel quid iudicat ęquitas canonũ? Rñdeo fm Gar. si electio vel postulatio factæ sunt in concordia, possunt eligentes & postulantes expensas facere de bonis pertinentibus ad prælatum: & si de suo fecerint, recuperare possunt factas. s̃. eo. vt preteritę. & s̃. eod. cap. §. ad hæc. vel iudicis officio: vel condictione præd. decr. & hoc intelligo siue obtineat siue non, siue dignum elegerint, siue indignũ, dummodo ignoranter: sufficit enim ꝙ non fuerunt in dolo ff. de bo. au. iud. pos l. prætor. §. 2. si autẽ electio in discordia fuerit celebrata: & maior pars prosequatur negotiũ electionis: dummodo vtiliter incipiat prosequi, expensas habebit: nõ tamẽ sufficit ꝙ sine dolo, vt in casu præcedenti: sed est necesse ꝙ vtiliter. vt ff. de neg. gest. sed an vltro. minor aũt pars ita demũ habebit expensas, si obtinet: quia apparet ꝙ vtiliter cœpit iudiciũ prosequi. Innocen. tamen dixit, ꝙ cũ facta est electio in discordia: illa pars habebit ab ecclesia expẽsas, de qua postea fuerit diffinitũ per capitulũ super hoc conuocatũ iterũ: hoc tamen quod de expensis dictũ est, cũ electio facta in discordia, dicit Gar. non seruari: si enim non obtinet electus, sibi satisfaciat. s̃. de test. relatum. §. nomine: si uero succumbit, non repetit expensas: quia suum negotiũ egit, C. de neg. gest. l. 1. & de sta. & ima. l. vlt. Idẽ de postulato intelligas per eadẽ iura: & hoc non intelligas in casu illius decr. s̃. eo. nihil. quia ibi electus administrationẽ habet. Si autem aliquis se opponit, aut prosequitur ius proprium: puta dicens se contemptũ: & tunc nil repetat, quia suum negotium egit: aut egit de iure tangente ecclesiam, dicendo personam nõ idoneam, vel formam non seruatam: & tunc si succũbit, nil repetit: quia inutiliter excepisse præsumitur. ff iud. solu. iam tamen. §. antepe. si obtinet, recuperat à capitulo. arg. supra de procu. cum pro causa. & s̃. de reb. eccle. non alie. ad nostram, & sic litis terminus declarat negocium expẽsarum. arg. ad hoc. C. de iud. rem non nouam. victus etiam condemnatur victori in expensis: & si non est soluendo, restituitur actio aduersus capitulũ. Hęc autẽ vera inter sæculares, qui proprium habent: si autem sit regularis, qui non habet proprium, tunc etiam ad prosecutionem causæ expensas habebit: alias cũ ipse nil habeat, periret ius suũ & ecclesiæ. s̃. de accus. ea parte. & cap. penult. De his vide per Bernar. Innocen. & Hostien. sup. eo. vt præteritæ.

Helias. FVndamenta Rom. Pontifex in hac constitutione intendit solum dicere, ꝙ ad officiũ senatoris vł rectoris vrbis Romanæ, non sunt vocandi principes & nobiles, vel alij, qui possent superare Papam, & Cardinales: ꝙ si ciues ita sint potentes, similiter in eis habet locũ tenor huius cõstitutionis. Nota ibi vniuerso senatu: ꝙ licet olim essent centũ senatores numero: tamen hodie in ciuitate Romana est vnus senator.

[Prima glossa diuidit, & ponit casum.]

c ¶ Fundamenta.] Decretalẽ [1] hanc, quæ localis ẽ, in quattuor partes diuido, quarũ prima durat vsque ad §. Proinde. Scđa vsq. ad §. Quòd si secus. Tertia vsq; ad §. Vt aũt. Quarta vsq; ad finẽ. in prima aũt parte ponit cõstõnis cã & origo. In secunda ponitur ɔstitutio. In tertia pœna transgressorũ. In quarta quædã cõstitutionis moderatio. Quarum prima subdiuiditur in alias quattuor partes. Prima durat vsq; ad §. Ne aũt. Secđa usq; ad §. Decet. Tertia usq; ad §. Digne. Quarta usq; ad finem ipsius partis. In prima aũt particula dicit Nicolaus & ꝓbat auctoritate Psalmistæ, nostram militantem ecclesiã fundatã esse super Apostolos & prædicatores: quorũ fundamentum & solidatio est in Christo Iesu: horum autẽ ꝑcipuus fuit B. Petrus: cui superna Dei prouisio beatũ Paulũ adiunxit: qui duo sub vno persecutore, eodẽ die, & loco, ciuitatẽ Romanam suo glorioso cruore martyrij Christo Dño consecrarunt. Secundo dicit ipsam ecclesiã diuino miraculo tꝑalibus adiutã auxilijs, dum s. Constantinus Imperator ipsi ecclesiæ in persona beati Siluestri quarto die sui baptismatis donauit ciuitatẽ Romanã: ut ibi collocati Petri sedes gauderet plenaria libertate. Tertio dicit, dicens esse oẽm materiam & modum tolli, per quos metus uel terror aliquis imminere possit ipsi Pontifici Romano uel suis fratrib. in consilijs ibi exhibendis, & alijs negotijs Romanæ ecclesiæ: quæ imminent pro tẽpore facienda in creatione Pontificis: & in promotione Cardinaliũ, cũ occurrerent. Quarto dirigens mẽtem suam ad vrbem, ad memoriã reducit multa discrimina: magnaque pericula, quæ sustinuit vniuersalis ecclesia ꝑꝑ peregrina regimina, & senatores incognitos, qui præfuerunt ipsi ciuitati Romanę: & maxime tẽpore Corradini. In secunda parte principali volens circa futura pericula exhibere salubre remediũ: statuit, ꝙ nullus Imperator, Rex, Princeps, Marchio, Dux Comes, aut Baro, vel aliqs alius, q sit notabilis ꝑeminentiæ, dignitatis, ptãtis, vel excellentię: frater, filius vel nepos ipsorũ, possit assumi ad tempus, uel in perpetuũ in senatorem uel rectorem vrbis Romę: quocunque nomine vocetur ipsa rectoria. Itẽ nullus alius pręter prędictos assumi possit ad ipsius ciuitatis regimen vltra annũ. Hęc uera, nisi specialis interueniret Apostolicæ sedis licentia per ipsius sedis litteras exprimenda. Tertio ɔ̃ facientib. pœnã imponens statuit, ꝙ nominãtes, eligẽtes, uel assumẽtes, nominati, vel electi, uel assumpti si cõsenserint, & eis obedientes, dãtes auxiliũ, consiliũ, uel fauorẽ, ipso facto sint excõmunicati, & ipsi assumpti uel electi ex quo cõsenserint, uel se de regimine intromiserint, sint cũ suis posteris in perpetuum priuati omnib. feudis priuilegijs, immunitatib. uel gratijs, & honorib. quę a Romana uel alijs habent ecclesijs, & hi ad quos illa pertinent, de ipsis disponendi liberã habeant facultatẽ. Item statuta, pręcepta, sententię, contractus, & omnia quæ fecerint tamquam senatores uel rectores urbis, irrita decernit & vacua, iudices & tabelliones, qui patrocinantur talibus, uel instrumenta conscribunt iudicatus & tabellionatus priuat officijs: præcipit ẽt, ꝙ a supradicta excommunicationis sententia prædicti nõ possint absolui sine licentia domini Papę speciali. Quarto dicit, ꝙ Romani origine, vel ibi incolæ ad vnũ annum, uel tẽpus breuius, bene possunt in senatores Romanos assumi, licet supradictorũ fratres sint fi-

¶ *Glossa prima diuidit, & summat totum textum: uide eam: Dominicus.*

CAP. XVII.

FVndamenta [c] militantis ecclesiæ in monti-

[1] Hæc est prima glossa, in qua Io. And. diuidit, & sũmat totã decretalem.

Psal. 86.

sint filij, nepotes, aut sub comitatus vel baroniç, noīe extra territoriū urbis iurisdictionem perpetuam, vel temporalē obtineant: dummodo non sint tantæ præeminentię, vel potentatus, ꝗ cum personis supra prohibitis merito debeant numerari. Io. And.

p ¶ Dicendo.] Matth. 16. & 24. q. 1. loquitur. 21. dist. in nouo.

q ¶ Petram.] à soliditate fidei sic dictus. 50. distin. fidelior.

r ¶ Cui.] Petro.

bus sanctis Propheta [a] rememorans, per montes Apostolos & prædicatores patenter insinuat, quibus tota huiusmodi ædificij fabrica confidenter innititur [b]: qui firmæ bases [c] ecclesiæ super fundamento, præter quod nemo aliud ponere [d] potest quod est Christus Iesus, veluti summo angulari lapide solidatur, ut ueritas, quæ antea [e] legis & prophetarum præconio [f] vehebatur [g], per Apostolicā tubam [h] in salutem vniuersitatis exiret: sicut scriptū est [i]: In omnem terram exiuit sonus eorum: & in fines orbis terræ uerba eorum. Huius autem muneris [k] sacramentum, ita Dominus ad omniū Apostolorum voluit officium pertinere, ut in beato Petro Apostolorum omniū summo [l] †, principaliter collocaret: ut ab ipso quasi quodam capite, dona sua uelut in corpus omne diffunderet: Hunc [m] enim in consortium indiuiduæ vnitatis [n] assumptum, id quod ipse erat [o], Dominus uoluit nominari, dicendo [p]: Tu es Petrus, & super hanc petram [q] ædificabo Ecclesiam meam, ut æterni tēpli structura Deo ædificāte constructa, mirabili munere gratię Dei, in Petri consisteret firmitate: cui [r] Saluatoris nostri mirāda [s] prouisio beatum Paulum in Apostolatu gentium per dexteras [t] societatis † adiunxit. Isti [u] sunt, per quos Euangelium Romæ resplenduit [x]. Isti sunt eius patres, verique pastores. Isti sunt, qui vna [y] die pro merito †, vno loco [z] pro gloria, sub uno persecutore [a], pro parili [b] uirtute compassi, urbem ipsam glorioso cruore martyrij, Christo Domino cōsecrarūt [c]. Isti sunt, qui illam [d] in hanc gloriam prouexerunt, ut sit gens [e] sancta, populus electus, ciuitas sacerdotalis & regia, per sacram beati Petri sedem caput totius orbis effecta. ¶ Ne autem ipsa mater [f] Ecclesia in congregatione & pastura fidelium temporalibus careret auxilijs, quin potius ipsis adiuta, spiritualibus semper proficeret incrementis [g], non absque miraculo factum esse conspicitur †, ut occasionaliter Constantini monarchæ [h] à Deo [i] prouisa, sed curata [k] † ba-

a ¶ Propheta.] Dauid Psal. 86 qui incipit. Fundamenta.

b ¶ Innititur.] est enim præcipuus in eccl'a pdicatorū & doctorū ordo. de hac re. cum ex iniuncto.

c ¶ Bases.] i. colunnæ: & dici solent columnæ ex petra durissima.

ADDITIO. Dicit basis ꝗ supponit vel superponit colūnæ, secundū Hugo. Alij dicūt ꝗ est basis, qđ supponitur. Epistilium quod supra ponitur. Io. An.

d ¶ Ponere potest.] 1. Cor. 3. 1. q. 1. cum Paulus. de presbyt. nō baptiz. veniens.

e ¶ Antea.] in ueteri testamento.

ADDITIO. Et hēs hæc uerba vsq; ibi, cui Saluatoris. 19. dist. ita Dominus. Io. And.

f ¶ Præconio.] 43. dist. sit rector.

g ¶ Vehebatur.] .i. quasi vehiculo ducebatur, & transfundebatur in orbem.

h ¶ Tubam.] Esa. 54. i fi. alias 58. in prin. Clama ne cesses: quasi tuba ex alta vocem. 43. dist. sit rector. Io. And.

i ¶ Scriptum est.] Psalm. 18 Cæli enarrant gloriam Dei.

k ¶ Muneris.] prædicandi.

l ¶ Summo.] administratione. 80. dist. in illis. in fin. ibi: inter Apostolos nō fuit par institutio, sed vnus pfuit oib. non autem meritis. Nec obstat infra ubi dicit, pro parili virtute, & c. 2. q. 7. Paulus. & 21. dist. in nouo.

m ¶ Hunc.] beatum Petrum.

n ¶ Vnitatis.] ipsi Christo per unionem charitatis & gratiæ. sup. de sum. trin. damnamus. de consec. dist. 2. in Christo patri. Et nota quia unitatem in militanti ecclesia esse voluit, dum super vnum fundauit. 24. q. 1. loquitur. Schismatici autem conantur hanc scindere. inf. de schisma. c. unico.

o ¶ Ipse erat.] scilicet Petrus, iuxta id, Petra autem erat Christus.

ADDITIO. Et de consec. dist. 2. reuera, post princip. Hiero. super Abdiam: Petra Petro donauit, ut petra sit. Ioan. And.

s ¶ Miranda.] ut in procemio huius libri. & inf. de reliq. & vene. san. c. 1.

t ¶ Dexteras.] per dexterā pign' pacis & testis fidei solet dari: aliàs dr manus dextera, quasi dans extra: unde illa manū solent porrigi dona.

ADDITIO. Quòd per dexterā pignus pacis, & testis fidei soleat dari: vt tetigit hic gl. facit 1. Machab. 11. post mediū: vbi pluries de dextera repetitur: ibi, Dexteras dederunt mihi: & Barnabæ societatis. gl. ibi, cōiūgere dexteras solet esse signum concordiæ, qua se inuicem cōferebant antiqui. Io. And.

u ¶ Isti.] scilicet Petrus & Paulus.

x ¶ Resplēduit.] sed p Euangelistas eluxit. ĩ. de reliq. & vene. san. Io And.

y ¶ Vna die.] vt ad Christū pariter peruenirent.

z ¶ Vno loco.] ne alteri Roma deesset.

a ¶ Vno persecutore.] vt æqualis crudelitas vtrunq; perstringeret. 2. q. 7. beati. vbi sūt hæc verba. & dic persecutore. s. Cæsare Nerone. 21. dist. quāuis. & adde hic qđ ibi notatur.

b ¶ Parili.] & sic Petrus Paulo virtute ſi præfuit, vt s. dixi. & dic pro parili virtute, s. vt perenni virtutem & constantiā contra persecutiōnē in passione uideantur habuisse.

c ¶ Consecrarunt.] inf. de reliq. gloriosus. 21. dist. quāuis. 22. dist. c. 2.

d ¶ Illam.] ciuitatem Romanam.

e ¶ Gens sancta.] dic sancta Apostolorū affectu. Io. A.

f ¶ Mater.] 2. q. 6. ad Romanam. de priuileg. antiqua. & inf. de pęnis felicis.

g ¶ Incrementis.] 21. q. 5. prodest.

h ¶ Monarchæ.] idest, principis.

i ¶ A Deo.] qui omnia quæ fiunt, aut iusto iudicio facit, aut permissu suo ita fieri sinit. 26. q. 5. nec mirum.

K ¶ Curata.] medicum enim se uocat, Luc. 5. cap. Sed non sanis, sed malè habentibus opportunum. de pœn. dist. 3. adhuc perfidi instant. Io. And.

Anacle. Papa epistola 3.

1. Corin. cap. 3.

Psal. 18. Ro. c. 10.

† Vide Turrecrematam in summa de ecclesia. lib. 2. c. 5. & 6. ubi hæc prosequitur luculenter.

Matth. cap. 16.

† al. societates.

† Hæc scribit B. Ambrosius sermone 66. de natali Petri & Pauli refert Gratian' in ca. beati. 2. q. 7. vide B. Augusti. tom. 10. de sāctis, sermone. 3. in festo Apostolorū Petri & Pauli.

† al. conspicitur.

† Vide Nicephorum li. 7. historiæ ecclesiasticę cap. 33. 34. & 35.

a ¶ Fir-

a ¶ Firmitate.] iuxta illud Pauli 2. ad Corin. 12. Cum infirmor, tunc fortior sum. s. de renunc. nisi cum pridem. §. al. a. plerunq; n. infirmitas corporis fortitudinem cordis augmentat. vt ibi. & dic firmitatem per auxilia temporalium, vt sup. patet.

eccle. decret. & inf. eo. cum non deceat.

p ¶ Fratres suos.] nota, quod quando Papa permixtim de Cardinalib. loquitur, vocat eos fratres, vt hic dicitur. & inf. de offi. leg. c. 1. cum si. Sed cum specialiter, episcopos Cardinales vocat fratres: reliquos filios 3. sup. de crim. fal. c. quàm graui.

prismalibus fomentis infirmitas quandam quasi adijceret ipsi ecclesiæ firmitatem [a]; qui quarto die sui baptismatis, vnà cum omnibus satrapis [b], & vniuerso senatu, optimatibus [c], etiam, & cuncto populo, in persona beati Siluestri, sibi Romanam concedendo † urbem relinquens, ab eo, & successoribus eius per pragmaticam [d] constitutum disponendam esse (decernens in ipsa vrbe vtriusque potestatis monarchiam [e] Romanis Pontificibus) declararet [f]: non iustum arbitrans [g], ut ibi [h] sacerdotij principatum, & Christianæ religionis caput Imperator cœlestis [i] instituit, illic [k] Imperator terrenus [l] habeat potestatem: quin magis ipsa Petri sedes in Romano iam proprio solio collocata, libertate plena [m] in suis agendis, per omnia potiretur. Nec ulli subesset homini [n], quæ ore diuino cunctis dignoscitur esse prælata. ¶ Decet [o] namque ipsi Romano Pontifici, per fratres [p] suos sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ Cardinales (qui sibi in executione officij sacerdotalis coadiutores assistunt) libera prouenire consilia: Decet [q] ipsius nullo modo vacillare [r] iudicia, vt fratres ipsos nullus sæcularis potestatis metus exterreat, nullus temporalis fauor absorbeat, nullus eis terror immineat, nihil eos à

10 veri consilij soliditate remoueat: quin, cum per ipsum Romanum Pontificem in quibuscunque negotijs contingeret [s] eorum [t] peti consilia in consulendo per omnia liberi, eidem Romano Pontifici 20 in omnibus, quæ pro tempore imminent, libere consulant, & assistant: ipsaque Romani Pontificis vicarij [u] Dei, quæ suis temporibus occurrerit electio [x], & eorundem Cardinalium † (cum expedierit) facienda pro- 30 motio, in omni libertate procedant. ¶ Digne itaque ad vrbem ipsam eiusque regimen aciem nostræ considerationis extendimus, ut felici ducta regimine [y], præ- 40 seruetur à noxijs, & optatis semper proficiat incrementis. Nunquid obduxit [z] obliuio [a], quæ vrbi, quæ incolis nota dispendia intulerunt hactenus peregrina [b] regimina? Nunquid non hæc destru- 50 ctio mœnium [c], deformatio proueniés ex ruinis [d], luce clarius manifestant? Nunquid non hæc [e] fidelium contrectata † deposita † ? [f] Nunquid non hæc ipsa ueneranda Dei tem- 60 pla præsidentis manu sacrilega diebus nostris nefarie uiolata proclamant? Quid plura? Nonne ipsius urbis retroactis temporibus incorrupta constantia, sub † regentis eo tempore nefando subuer-

b ¶ Satrapis.] i. sapientib.: vnde so lebãt vocari satrapæ præfecti Persarũ, & ipsorum principes. ADDITIO. Vel iudices sapientes, secundum Io. Mona. Io. And.

c ¶ Optimatibus.] quasi melioribus, & ditiorib. de populo: vnde opes diuitiæ dicuntur.

d ¶ Pragmaticum.] Pragma idem est quod causa.

e ¶ Monarchiam.] monarchia, dr à monos, quod est vnus, vel singularis, & archos quod est princeps, uel principatus, quasi vnus & singularis principatus. ADDITIO. Et est idẽ verbũ. 12. q. futuram. Et secudũ Isidorum quatuor monarchiæ fuerũt: prima Assyriorum: secunda Persarũ & Medorũ: tertia Græcorum: quarta Romanorum. Et prima & vltima fuerũt feliciores alijs.

f ¶ Declararet.] habet plenius in illa Palea 96. dist. Constantinus.

g ¶ Arbitrans.] Constantinus.

h ¶ Ibi.] Romæ scilicet.

i ¶ Cœlestis.] 12. q. 3. Iulianus. in fin. alibi uocatur rex, vt in procemio decret.

k ¶ Illic.] Romæ.

l ¶ Terrenus.] quia de terrestrib. & sæcularibus tãtum habet disponere. 96. dist. bene quidem. sup. de constitu. ecclesia.

m ¶ Libertate plena.] sim. sup. de spon. cum locum.

n ¶ Homini.] & in hac parte Papa nõ ẽ homo, sed Dei 2 vicarius, ut inf. sequitur. 33. quęst. 2. quos Deus. expressius. supre de translat. quanto.

o ¶ Decet.] nota inspiciendum quid deceat. sic s. de voto. & vo. redemp. magnæ circa prin. j. de immunita.

q ¶ Ipsius.] Romani Pontificis.

r ¶ Vacillare.] vt 35. q. Apostolicæ. & c. sniam. s. de priuile. ex ore in prin.

s ¶ Cõtingeret.] q a nõ compellitur. nẽ enim in se cælestis & terreni imperij iura 22 dist. c. 1. ADDITIO. Vide quod dicam j. de hære. super eo. & quod not. j. de re iudi. ad Apostolicæ. in glo. Io. And.

t ¶ Eorum.] Cardinalium.

u ¶ Vicarij Dei.] s. eo. tit. ubi periculũ. §. ceterum ut eccle. benefi. ut nostrum. de transla. præl. quãto. cum sim.

x ¶ Electio.] faciẽda: quod est j. & eo modo quo dicitur s. eo ubi periculum. Io. And.

y ¶ Regimine.] seculari, ut patet per sequentia.

z ¶ Obduxit.] quasi de mẽte subduxit.

a ¶ Obliuio.] quæ quandoq; fallit. 23. dist. præterea.

b ¶ Peregrina.] prohibita. 3. q. 6. peregrina. & c.

c ¶ Mœnium.] i. ædificiorum. (C. de sum. Trin. l. 2. in fi.) Et proprie dñr mœnia ędificia murorũ ciuitatis: dicta ab eo quod ciuitatẽ muniãt & interdũ abusiue dñr oĩa publica ædificia ciuitatum, & interdũ priuata: à Menio menis, i. ędifico, ædificas.

d ¶ Ex ruinis.] hoc maxime fuit tpe Brãcaleonis de Andulo ciuis Bonon. q ciuitatem Romanã multis ruinis reddidit deformẽ, (cum esset senator Romanus. Io. Mo.)

e ¶ Non hæc.] proclamant, quod est infra.

f ¶ Deposita.] feruntur hæc fuisse tempore Herici fratris regis Castellæ.

1 Satrapa dictio est Persica, quæ apud nos præfectũ significat vide Plinium lib. 6. cap. & Suidam.

† Vide Iacobatiũ tractatu de concilio li. 10. arti. 8. ad d Couar. li. 4. c. 16. uaria. resolut.

2 Vide Turrecrematam in summa de ecclesia li. 2. c. 37.

3 Vide notata in c. Raynaldus de testam. ner. dilectus. f. n O. vbi inuenies, quæ ad hũc locum pertinent.

† Quales Cardinales, eligi debeant hr in conc. Trid. sess. 24 de refor. ca. 1. circa fin.

† al. contracta.

† Hęc periodus in antiquis exemplarib. cõstãter legit ita: sub regentis eo tpe nefãdo subuersa regimine, ipsam urbem speculũ fidei tãta, &c.

sa est regimine? ipsamque vrbem speculum [a] fidei tanta respersit infamia, vt à matre sua Romana Ecclesia filia prædilecta deuiare compulsa quondam Corradinum, qui de venenosa radice Frederici quondam Romani Imperatoris, coluber tortuosi iusto ipsius Ecclesiæ iudicio reprobati [b] prodijsse videbatur ĩ regnum: quique ad exterminium Romanæ matris Ecclesiæ manifestis indicijs vna cum suis fautoribus aspirabat, & in contemptũ Dei, & suæ matris, ac ipsius vrbis opprobrium patenter reciperet †, recepto faueret, cõstituẽs [c] se per hæc † tam patentis hostis suę matris Ecclesiæ filiam adiutricem. Hoc ipsi Romæ præstiterũt senatores incogniti, hoc præsides improuisi, vt gloriosa ciuitas redderetur in gloria, sua stabilitas vocaretur instabilis, suæq; cõstantiæ antiquata soliditas, linguis hominum vocaretur infirma. ¶ Proinde officij nostri debitũ [d] circa huiusmodi tam periculosos [e] euentus, ad libram moderaminis erigentes, tantæ subuersionis occasiones ita salubris remedij [f] appositione præcidimus: ne illorum (qui ipsã rempublicam laudabiliter hactenus gubernauerunt) videamur gloriam suggillare, vel merita: quæ illis apud infallibilem [g] & scientem [h] omnia retributorẽ, de iam perlatis, quæsita laboribus salua persistũt. Vt ergo circa regimen ipsum talis adhibeatur in omnib. cum discretione solertia, per quam ipsi Romanæ Ecclesiæ plena libertas (quæ in omnibus, & per omnia sibi debetur) optata proueniat, vitentur iam experta pericula; & † Romanus populus ab opprimentium protectus incursibus sedeat, sedendo quiescat in pulchritudinem † pacis, in tabernaculis fiduciæ, & temporalium requie opulenta: de fratrum nostrorum consilio, hac irrefragabili, & in perpetuum valitura constitutione, sancimus, vt quandocũque, & quotienscunque [i] senatoris electio, vel alterius quocunque nomine [k] censeatur, qui quocunque modo, vel quocunque titulo ipsius vrbis debeat præesse regimini, in posterum imminebit; nullus Imperator, seu rex Romanorum, aut alius [l] Imperator, vel rex, princeps [m], marchio [n], dux, comes, aut baro, vel quicunque alterius notabilis præeminentiæ, potentię, seu potestatis, excellentiæ, vel dignitatis existat, frater, filius vel nepos † eorum, ad tempus, vel in perpetuum [o], seu quiuis alius, vltra annale spatium, quouis modo colore, vel causa, per se, vel per aliam personam quomodolibet submittendam, in senatorem, capitaneum, [a] patricium, aut rectorem, vel ad eiusdem vrbis regimen, seu officium nominetur, eligatur, seu alias etiam assumatur absque licentia sedis Apostolicæ speciali, per ipsius sedis litteras [p] concessionum licentiæ huiusmodi specialiter exprimentes [q]. Quòd si secus factum fuerit, nominationem, electionem, & assumptionem huiusmodi decernimus esse nullas: ac carere omni robore firmitatis: & non solum nominatores, electores, & assumptores, verum etiam nominati, electi, & assumpti, si huiusmodi nominationi, electioni, seu assumptioni consenserint, aut se de ipsis quolibet modo intromiserint, intendentes [r] & obedientes eisdem, & in hoc omnes dantes ipsis nominatoribus, electoribus, assumptoribus, aut nominatis, electis, vel assumptis, auxilium, consilium, vel fauorem, publice, vel occulte, cuiuscunque digni-

ADDITIO. Tũc senatoris Romani, cuius tpe templa vrbis fuerunt violata. Ioan. Mona.

a ¶ Speculum] ciuitatem Romanã. 19. dist. enimuero

b ¶ Reprobati.] infra, de re iudica. ad Apostolicæ,

c ¶ Constituens.] ipsa ciuitas Romana.

d ¶ Debitum.] inf. de offi. deleg. cap. 1.

e ¶ Periculosos.] 24. dist. in nomine Domini. & supra eod. tit. vbi periculum.

f ¶ Remedij.] huius noui. Ioannes And.

g ¶ Infallibilem.] de consecra. distin. 2. panem.

h ¶ Scientem omnia.] 22. distin. erubescant. 24. q. 3. Deus quando.

i ¶ Quotiescunque.] positum ne quis crederet solũ in prima electione senatoris hanc constitutionem locum habere.

K ¶ Nomine] sup. eod. tit auaritiæ. 14. q. 5. plerique. sup. de simo. ea quæ.

l ¶ Alius Imperator.] puta Græcorũ Ioan. And.

m ¶ Princeps.] quasi primum locũ capiens: & potest esse dignitatis & ordinis hoc nomen.

ADDITIO. Vide in Clemen. præsenti. de baptis. in gloss. simile. Ioan. And.

n ¶ Marchio.] in libro feu. tit. qui dicatur marchio, comes, capitaneus, vel valuassor, habes ad litteram hęc verba: Qui à principe de ducatu aliquo inuestitus est, dux solito more vocatur: qui vero de marchia, marchio dicitur: Dicitur autem marchia, quia cara, id est, collecta, & iuxta mare plerunque sit posita. Qui vero de comitatu aliquo inuestitus est, comes appellatur. Qui vero à principe vel potestate aliqua de plebe aliqua, vel plebis parte fuerit inuestitus, is capitaneus appellatur: qui proprie maior valuassor olim dicebatur. Qui vero à capitaneis antiquitus feudum tenent, valuassores sunt. Qui à valuassoribus, valuasini, id est, minores valuassores, appellantur.

o ¶ Perpetuum.] id est, vt ad hæredes transeat: vel id est, donec vixerit. Ad idem supra eo. lib. de rescrip. si gratiose, & ff. pro soc. l. 1.

p ¶ Litteras.] nota casum, in quo scriptura requiritur. alios not. infra de censi. Romana. §. postquam.

q ¶ Exprimentes.] sic inf. de tempo. ordinat. cap. 1. de appel. cordi. inf. de senten. excom. cum medicinalis.

r ¶ Intendentes.] idem verbum. sup. eod. vbi periculum. §. ceterum, & §. sequen.

a ¶ Digni-

† al. exciperet.

† al. per hoc, al. per hanc.

Marchio, comes, capitaneus, valuassor quis dicatur.

† al. ita, & Romanorũ popul', &c.

† al. pulchritudine.

† Nepos est descẽdens ex filio. l. 1. §. 2. ff. de gra. sed vsus qui sequẽdus est, et in constõne restringibili, sm Bar. in l. oẽs populi. glo. in c. nonnulli. de rescrip. nepos est filius fratris vel sororis ĩ vsib. feu. qui. mo. feu. amit. §. itẽ si fratrem. ita capit hic. Io. And. Dom. Philip. Fana.

dignitatis [a], vel præeminẽtiæ, conditionis, aut status extiterint, eo ipso sententiam excommunicationis incurrant [b]: ac nihilominus ipsos nominatos, electos, seu assumptos, si contra constitutionem præsentem prædictis nominationi, electioni, vel assumptioni consenserint, aut se quoquomodo illis ingesserint, & eorum † posteros in perpetuum omnib. feudis, priuilegijs, libertatibus, immunitatibus, gratijs, & honoribus, quæ à prædicta seu alijs tenent Ecclesijs, censemus esse priuatos. Ita quòd illi, ad quos eorum collatio, concessio, seu dispositio pertinet, resumẽdi ea, aut retinendi, concedendi, seu cõferendi alijs, seu de ipsis etiam disponẽdi (prout ad eos pertinet) liberã [c] habeant potestatem: Et ne taliter nominati, electi, vel assumpti de sua ptinacia, vel contemptu valeant gloriari [d]: Nos quælibet mandata, præcepta, ordinationes, & statuta, quę fecerint, omnesque sententias, quas tulerint, & quicquid penitus in contractibus, & obligationibus, seu quibuscunque alijs vrbis nomine, vel tanquam senatores, capitanei, patricij, aut rectores, vel officiales ipsius egerint, irrita prorsus exnunc, & vacua nunciamus.

¶ Iudices [e] vero & tabelliones, qui super his, aut eorũ aliquibus, cõtra præsentis constitutionis edictum patrocinari, vel instrumenta conficere forte præsumpserint: iudicatus, & tabellionatus officijs se nouerint esse priuatos.

¶ Contemptores quoque, seu violatores præmissorum, vel aliquorũ vel alicuius eorum ab huiusmodi excõmunicationis sententia (præterquã in mortis [f] † articulo) absolui nõ possint, nisi per Romanum Pontificẽ: vel de ipsius petita, & obtenta licentia speciali: Non obstantibus aliquib. priuilegijs, indulgentijs, concessionibus, constitutionibus, cõsuetudinib. & statutis quacumq; firmitate vallatis; quæ in pręmissis omnib nolumus aliquibus, vel alicui suffragari: sed omnia, quo ad illa decernimus non tenere.

¶ Vt † autem ciues Romanorũ, qui ex ipsa vrbe naturalem duxisse noscũtur originẽ, aut quiuis alij, qui in ipsa, eiusve territorio non aduenæ, sed continui habitatores extiterant †, quo ad honores ipsius vrbis, aut regimen, gratiosis functionibus potiantur [g]: non intendimus, quòd præsens constitutio tales excludat [h], quin ad vnũ annum dumtaxat, vel ad aliud tempus breuius nominari ad ipsius regimen, & officium eligi valeant, ac assumi: etiam si prædictorum principum, & aliorum fratres, filij, vel nepotes existant, aut etiã si extra vrbem, & ipsius territorium sub nomine comitatus, baroniæ, seu cuiuscunque alterius tituli, in hominibus †, vel locis aliquibus iurisdictionem, seu ptãtem aliquam temporalem, vel perpetuam obtinerẽt: dummodo prædicta iurisdictio, vel potestas extra vrbẽ & territorium præfata consistens, non tantæ præeminentiæ, vel notabilis potentatus existat, quòd eam † obtinentes eius occasione, vel causa, cum alijs exclusis à dicto vrbis regimine (vt præmittitur) præsentis constitutionis oraculo rationabiliter includantur.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Canonicis cathedralis ecclesię ipso iure, vel per sententiam (pręter quam in casu negligentię) eligendi potestate priuatis, ad Papam ius deuoluitur eligendi: in inferioribus ecclesiis semper ad proximum superiorem deuoluitur. hoc dicit.*

CAP. XVIII.

QVAMquam

---

a ¶ Dignitatis.] & si episcopi fuerint: nec obstat j. de senten. excommu. quia periculosum, quę in sententia excommunicationis non loquitur.

b ¶ Incurrant.] & absoluentur à solo Papa inf. eo. §. contemptores. Ioan. And.

c ¶ Liberam.] etiã illis non vocatis. inf. de præbẽd. licet episcopus. & hoc intellige saluo eo quod dicitur j. de præscri. cap. 2. Ioan. And.

d ¶ Gloriari.] sup. de postula. cap. 1.

e ¶ Iudices.] idest, aduocati. & loquitur ad modum vulgarium, per id quod dicit infra patroci. nari: vel proprie ponitur.

f ¶ Mortis.] iste casus semper excipitur. sic 18. q. 3 si quis suadente. & sup. de offic. ordina. pastoralis. 2. respon.

g ¶ Potiantur.] olim etiam Romani specialia habebãt priuilegia. Vnde Paulus aduersus iniuriosos, se Romanum ciuem testabatur, Actuum 22. 10. dist. si in adiutorium. [Gloss. seq. soluit contrarium.]

h ¶ Excludat.] sicut ergo ciuis Romanus senator illius ciuitatis esse potest: & sic prætor. C. de officio præto. l. 2. [facit l. 4. C. de in col. lib. 10.] aliàs non potest quis præsidere, vel assidere in prouincia vel ciuitate sua sine principis licentia, C. de cri. sacrileg. l. vlt. ff. ex quibus causis maio. l. ij qui. & l. sequen. & C. de asse. l. in consiliarijs.

QVamquã.] Diuidit in duas partes principales: Prima loquitur de ecclesijs episcopalibus: Secunda: ibi, Secus, de inferiorib. Dominicus.

ADDITIO. De quo conquerebatur Hostien. inf. de supplenda negligen. prelato. ca. Roma, vt ibi dicam super ver. eorum, in fine. Io. And.

CASVS. Vacante ecclesia Pictauiensi, vel alia cathedrali, vel metropolitana ecclesia, omnes canonici peccauerunt in materia: quia sciẽter indignum elegerunt: vel scienter omnes peccauerunt in forma: certũ est, quod in primo casu sunt priuati ipso facto ptãte eligendi pro illa vice: in secũdo vero casu non sunt priuati ipso facto ptãte eligendi pro

† Dixit Pet. d' Ancha. nisi hoc fuisset expressum, pœna priuationis feudi non transiuisset i filiũ. Quod tñ ipse lati' distĩguit. Fonta.

† Quia tunc nulla est casuũ reseruatio & ideo oẽs sacerdotes quoslibet pænitẽtes à qbusuis peccatis, & censuris absol. uere poss. sunt. con ciliũ Trident. ses. sio. 14. c. 7. de casuũ reseruatione.

† al. ita: Vt aũt ciues Romani.

† al. extiterint.

† al. ita: in noib. al. ita: in oib. sed lectio impressa est uera.

† Dictio, eã, deest in manuscriptis codicib.

pro illa vice:in secundo vero casu nō sunt priuati ip so facto ptāte eligendi pro illa vice: sed veniunt priuandi p sniām.Ponamus,ꝙ fuerunt priuati ptāte eligendi pro il a vice : quæritur quis habebit prouidere illi ecclesiæ de prælato: vtrum Papa vel superior immediatus? Rñdet,ꝙ licet p p negligētiā canonicorū immediatus superior posset illi ecclæ puidere:tñ in casu delicti in pdictis casib. ptās prouidēdi deuoluit ad solum Papam: Quid in alijs ecclesijs inferiorib. :puta monachi San. Cypriani scienter peccauerūt in materia, uel in forma:vtrum superior immediatus,s.eps Pictauiensis, hēbit prouidere ipsi abbatiæ Sancti Cypriani ?Rñdet ꝙ in ecclesijs inferiorlbus,in casib. prædictis,prouisio spectat ad proximum superiorem: & sic istud c. non immutat aliquid de iure antiquo, nisi in ecclesijs cathedralib. & metropolitanis Nota primo illud,ad qđ allegatur prin.huius ca. videlicet nos nō debemus dicere ius antiquum esse correctū: nisi in casibus,in quib.reperitur expresse correctum: concor.l præcipimus.in fi.C.de appellat.ideo licet in capitulo,ne pro defectu . eod.tit.in ant comparentur ecclesia cathedralis & regularis : & per hoc capitulū sit recessum à cathedralib.ecclesijs:non tamē per hoc est recessum ab ecclesijs regularibus:Nota insup prin cipale effectū , ad quem emanauit præsens capitulū, videlicet, ꝙ si canonici ecclesiæ cathedralis vel metropolitanæ peccauerunt in materia : sunt priuati in ipso facto potestate eligēdi pro illa vice : si in forma, p sniam:& ptās prouidendi deuoluit ad Papā: Nā res de facili reuertit ad suā naturā:Vnde in principio ecclesiæ solus Papa conferebat epatus,& alias dignitates maiores: & epi conferebāt oīa alia inferiora bñficia:postea illud fuit immutatū,& fuit ordinatū,ꝙ canonici eligerent epm vel platū superiorē. Ita similiter in alijs inferiorib.ecclesijs collegiatis,clerici similiter hērent electionē.Itē si essent alia bñficia,& aliq ea fundarent, ꝙ ipsi haberent ius patronatus in illis beneficijs:& ad illa possent clericos pſentare: ideo si canonici ecclesiæ cathedralis, vel metropolitanæ,q- bus facta fuit illa gratia,delinquāt: potestas reuertit ad Papam.Nota vlterius, ꝙ licet in c. ne pro defectu. alleg. ecclesiæ cathedrales & regulares æquiparētur: quia in utraque est electio facienda infra tres menses,tñ disconueniunt.Nam in cathedralib. ecclesijs si peccatum fuerit in materia, vel forma, fit deuolutio ad Papam,in alijs autem ecclesijs inferioribus fit deuolutio ad proximum superiorem.

¶ Prima glossa summat & dicit quid declaret, & vnde sumitur.

quam [a] in casu negligentiæ sit statutum à iure [b] †, vt ecclesia cathedrali [c] vacante, si per eos ad quos spectat [d], non fuerit electio de prælato infra tempus [e] debitum celebrata, eligendi potestas ad superiorem proximum deuoluatur: hoc tamen non est ad casum alium [f] extendendum. Igitur si electores in huiusmodi ecclesia, vel ipso iure, cum eligunt [g] scienter [h] indignum [i], vel per sententiam, cum formam traditam in generali [k] † concilio non obseruant, eligendi potestate priuentur; non ad dictum [l] superiorem, sed ad Romanum Pontificem potestas eadem [m] deuoluetur [n]:

† In generali cōcilio Lateranen. sub Innocent. iiij. cap.23.

a ¶ Quamquam.] canonicis cathedralis ecclesiæ ipso iure,vel per sententiam (præterquam in casu negligētiæ) eligendi potestate priuatis , ad Papam ius deuoluitur egligendi : In inferioribus ecclesijs semper ad proximum superiorem deuoluitur.hoc dicit. Emanauit ad declarationem eorū,quæ no.Ber.sup.eo. bonę .1.in vlt.gl.& moderni sup.eo.cum in cunctis. & c. ne pro defectu.ut infra clarius dicam. Et primum dictū huius decretalis fuit sumptum ex decretali. Alexandri,dilecti.in fine..de qua facta fuit mentio. sup. eod. quamuis.

b ¶ A iure.]sup.eo.ne pro defectu.

c ¶ Cathedrali.]& idem in hoc casu statutum est de- regularibus,ut ibi:& de inferiorib.omnib.sup.de conces.præb. c.2. sed licet quo ad casum negligentiæ sint hæc paria : non tamen quo ad alios casus , vt inf. in fine patebit.

ADDITIO. Vt dixi sup.eo.in antiquis.quia propter. in gl.2.Io.And.

d ¶ Spectat.] quocūque modo, siue iure cōi, siue priuilegio, vel præscripta consuetudine.s.eod.cū ecclesia.de cā possessio. cum ecclesia,cū similibus.in antiq.

e ¶ Tēpus debitū.] trium mensium . 50. dist. postquam . sup. eod. ne pro defectu. saluo eo ꝙ dicitur j. de præbendis.cap. 2.& 3.

ADDITIO. Dic vt ibi,in glo,2.Ioan. And.

† al.generali cōcilio Lateranen. sub Innocen.] iiij.ca.24.

[Glo.seq. dat tria similia.]

f ¶ Alium.]a casu negligentiæ:& sic aliud est esse in negligentia:aliud in dolo, probatur idem j.eo.si cōpromissarius,sicut & aliud ē remitti in vno , q̄ ī alio. ff.de his qui notan.infa.l.j.& 2.ad idem.ff. de suspect. tut.l.hæ enim.sup.eo tit.super eo.in antiq.

g ¶ Eligūt.]hoc intellige, siue simul & semel eligāt, siue separatim.in antiq sup.eo.tit.bonæ 1. licet qdam olim dixerint ꝯ f. Lau. sed hoc est tenendum,vt ibi no in ult.gl.& idem ibi notant moderni omnes.

h ¶ Scienter.]secus si ignoranter:quia tunc ad eos rediret electio. & à die cessationis tempus integrū haberent,ut inf.eo si electio.

i ¶ Indignum.] sup.eo.cum in cunctis in antiq.

K ¶ Generali concilio.]sup.eo.quia propter.& idem dico in alijs casibus quibus priuati sunt , vel priuantur sup. eo.quicquid.& sup eo.lib.& tit.c.2.

l ¶ Dictum superiorem.] scilicet proximum.

m ¶ Potestas eadem.]eligendi,uel prouidendi in ipsa cathedrali ecclesia.

[Glo.seq.primo ponit antiquam & nouam opi. Bernar.secundo contra nouam allegat: tertio illam fortificat per simile: quarto illam probat per originariam huius iuris causam:quintò quærit,& soluit.]

n ¶ Deuoluetur.]vt plene scias hāc materiam.& huius iuris originē , scire debes,ꝙ Bern.in quadam sua antiqua gl.quam hodie non habemus per decre,s.eo, ne pro defectu.notabat.s.eo.bonæ 1 in ult.glossa, ꝙ quando canonici eligebanr scienter indignum in cathedrali ecclesia,ꝙ eligēdi potestas ad superiorē proximū deuoluebat:Rñdens ad decret. bonæ ꝙ ibi non erat alius superior, q̄ Papa : sed postmodū cancellata illa glo in sui additione , quam ibi posuit,dixit ꝯ: & opinio eius hic approbatur: dixit enim ꝙ quia in decre.cum in cunctis . Papa in inferioribus expressit ad quos eligendi potestas deuoluatur: & in cathedralibus tacuit :dedit intelligere, ꝙ ad ipsum ī pdictis ecclesijs eo casu potestas deuolui deberet,& hoc ibi tenet Gof.& Vin. In contrarium uidebatur:quia quasi paria uidentur,nō eligere infra debitum tempus, vel non eligere idoneum,ad hoc de transla.inter corporalia,(& ibi uide concor.in uers.sed neque.& de cle. non resi.tuæ.in gl.2.)sed si illi non elegissent, ad illum superiorem deuolueretur potestas:ergo.&c.& super hoc uide quod not.Innoc.sup. de concess.præben. cū nostris 1 . Sed vt s.dixi.& j.patebit, aliud in uno, aliud in alio:& merito:Nā dicit lex,ꝙ si quis negligens fuerit in petenda bonorum possessione infra cētum dies,locum facit sequenti in gradu ff.de succes. edict.l.1.§.decretalis.& §.quod dicimus. Si autē pp crimen

1 Et ibi scripsi super verbo , possidebat. Tenet tamē ibi,ꝙ dūmodo talem elegerint,in quē cadere possit ius dignitatis: qualem dixit esse homicidā, non dicerent negligentes, secus si talē elegissent , ī quē tale ius nō cadit, exemplificat đ oīno illiterato , muliere , uel infante. ibi uide. Io.A.

crimen vel indignitatē. bonorum possessionem amittit, applicatur fisco, non sequenti in gradu. ff. de his q bus, vt indi. l. Claudius & l. mulierē & C. eo. tit. l. hæreditas. Sicut ergo succedit fiscus propter delictū uel indignitatē, non pp negligentiam: sic & curia in primo casu, non in secundo succedat. Vt igit huius iuris originē scias, veritatē scire debes, s. de antiquo iure & dispositione ecclesiæ, ptātes cōferēdi epatus ad Papam ptinere. 22. dist. c. 1 conferēdi autem inferiores ecclesias ad epos. Sed hæc regula fallit in casib. qui postmodum à iure fuerunt expressi: Voluerunt. n. iura q in cathedralib. sibi eligerent canonici, sup. eo. cum ecclesia. in inferiorib. et collegiatis canonici. 21. q. vlt. congregatio. supra eo. c. 1. & statuta fuerunt eis tpa. sup. ne pro defectu. & de conces. præb. c. 2. 50. dist. postq. Scias tñ q primo emanauit constitutio illa, nulla. de conces. præ ben. q̃ decretalis illa, ne pro defectu. Olim ergo etiā post decre. nulla. si canonici cathedralis ecclesiæ non eligebant epm debito tpe, deuoluebatur etiā in hoc casu negligentiæ, potestas ad Papam, vt supra de conces. pręb. dilectus. sed postmodum statutum fuit, q in illo casu, s. negligentiæ, bene deuoluatur ad superiorem proximum: vt in c. ne pro defectu. in hoc casu ergo seruabimus illud ius: sed ad alios non extendemus: vt hic uides: sed antiquo iuri stabimus. Refert tñ Compostellanus pluries suis tpib. tractatum fuisse per Papam, q hæc potestas archiepiscopis cōferretur etiam in his casib.: sed finaliter deliberatio in contrarium resedit, vt hic uides: Et fuit ratio: quia prompti essent archiepiscopi in cassandis electionibus, vt pro uisionum potestas rediret ad eos. Fuerat etiam olim ista opinio Vin. s. eo. innuit. & sequuntur eam Innoc. & Host. in decre. cum in cunctis. & sic seruabat curia ante istam constitutionem. Et semper intelligas hæc vera, cum omnes scienter eligunt indignum, siue simul & semel, siue separatim: vt supra dixi. Si autem aliqui eligunt, tunc deuoluitur potestas eligendi ad alios ipso iure: vel per sententiam, cum peccant in formam, vt in decret. quia propter. facit supra eo. c. 2. Sed pone: pars eligentium peccauit eligendo scienter indignum: remantit ergo iurisdictio in alios: illi non elegerunt infra tempus debitum: quid erit in casu isto, nunquid deuoluetur electio ad archiepiscopū vel ad Papam? Dico secundum Ber. Compost. qui hoc not. supra eo. cum Vintonien. cum pars non peccans fungatur vice capituli, vt ibi & supra eo. dudum. si capitulum negligat: ad superiorem deuoluitur electio, per c. ne pro defectu. sic & hic, cum finalis culpa fuerit negligentia.

ADDITIO. Et finis est ponderandus. de noui oper. nunc. cap. 2. in fi. Io. And.

[Glo. seq. litteram declarat, & rationem reddit. signat contrarium & soluit.]

a ¶ Secus.] in hoc secus: quia in inferioribus vtroq; casu deuoluitur ad superiorem: & est eadē ratio quā sup. dixi. ad epm enim ex dispositione antiqua pertinebat ecclesiarum suæ diœcesis dispositio: redit ergo res ad suā naturam. 35. dist. ab exordio. (Et si vacat ēt cathedralis, dicit Io. Mo. tenendum quod habetur j. ne sede vacen. c. uno Io. And.) Nota ergo, q pœ. decr. cum in cunctis, habet locum in inferioribus dignitatib. ab episcopatib.: & est expressum supra eo. dudū 1. Contra j. eo. si compromissarius §. huiusmodi. Solut. ibi loquitur de pœna illa suspensionis à bñficijs per trienniū, quæ non hēt locū nisi in epōrum, & superiorū electionibus: de qua loquitur decre. cū in cūctis. §. clerici sane. sed hic loquit de alia pęna. s. priuationis ptāte eligendi, de qua loquit ipsa decre. cū in cūctis. in fi. Sed cū pœna suspensionis à bñficijs ibi repetita non sit: in illis locū non habebit, ut in contrario dr. [Glo. seq. ponit ɔ̃riam obseruantiam curię, cui rñdet.

b ¶ In inferiorib.] quibuscunq; ab epatib. ēt in regularib. olim tñ curia seruabat ɔ̃riū, interdū in regularibus: qa cū decre. illa, ne p defectu. æquiparet cathedrales & regulares, sicut ī cathedralib. s. dictū, est. ita ui debaī in regularib. dicēdū: sed nō est ita: nec h ēt locū rō reddita s̃ proxi. rñso: qa sufficit non denegari diœcesano hāc ptātem, cum in sua diœcesi oīa possit: quod nō ē in archiepis. [In quib. satis est id eis non ɔcessum. inf. de suppl. negli. præl. Romana cū suis ɔcor.] Et super hoc vide Cō post. s̃. eo. ne pro defectu. ad fi. Approbat aūt hic glo. Io. & Hugo. 17. q. 2. c. 1 qui ibi no q eps aliū instituet in abbatem, cum monachi indignum eligūt. & quod no. ipse Ber. in prædicta decre. bonæ. in vlt. glo. [& de excep. significauerunt: in 1 gl. Io. And.

Secus [a] autem in inferioribus [b] ecclesijs est censendum.

¶ Idem.

¶ Constitutioni, ut circa: non satisfecit appellans, qui disiunctiue iurauit se credere opposita esse uera, uel quæ sufficere deberent ex eis. Io. And.

CAP. XIX.

IS, qui contra [c] electionis formam, vel electi [d] personā aliqua obij-

IS qui.] Primo soluit casum dubium: Secundo rationem subdit: ibi, Cum non. Io. And.

ADDITIO. Dicit Archidiaconus, q in concilio Bituriceñ. idem fuerat interlocutus Innoc v. Io. Mo. dicit de quarto Io. An.

CASVS. Dictū fuit in c. vt circa. sup. eo. ti. in anti. q appellans ne aliquis eligatur, postuletur, aut prouideatur, debet exprimere in sua appellatione oīa uitia, quæ opponit tam ɔ̃ formam electionis uel postulationis, q̃ contra personam electi, postulati, uel prouisi. Item q debet ipse appellans iurare, q oīa obiecta per ipsum credit eē uera, & se ea posse pbare: Sed ponamus: q ipse appellans à prouisione, electione, vel postulatione iurauit sub hac forma, q ipse credit omnia proposita in instrumēto appellationis, uel aliqua ex eis, quæ debebunt sufficere ad repellendū electum, postulatum, uel prouisum, esse vera: utrum per istam formam sit satisfactum illi constitutioni? Rñdet q non: immo debet simpliciter iurare, q omnia q̃ opposuit in formam electionis, uel personam electi, postulati, uel prouisi credit esse uera: & ea se posse pbare: alias sua appellatio non ualet: nec potest impedire confirmationem electionis. Nota primo, q appellans in causa electionis ad Apostolicam sedem, obijciendo aliqua in formā electionis & personā electi, postulati, uel prouisi, debet iurare expresse, quod oīa per eum obiecta credit esse uera: & se posse probare.

Nota ulterius, q si appellans ab electione, postulatione, uel prouisione, iurauerit oīa per eū posita in instro appellationis se credere esse uera, & posse probare, vel aliqua ex his, quæ tamen sufficient ad electū, postulatū, uel prouisum repellendum, non ē per hoc satisfactum formæ substantiali appellationis, de qua in c. ut circa. ideo non est admittendus ad prosequendum suam appellationem. Heli. Reg.

[Prima glo. summat, & dicit unde sumpta.]

c ¶ Is, qui contra.] Constitutioni, ut circa nō satisfacit appellans, qui disiūctiue iurauit se credere opposita esse uera, uel q̃ sufficere deberent ex eis Ortum habuit hęc decretalis ex glo. Gar. posita sup. eo. ut circa. super uerbo, probare. & glo. Gul. ibid em posita. super verbo, se posse. & hic ipsorum approbatur opinio.

d ¶ Vel electi. 1] Ergo intellige idē de postulato uel eo, in cuius personam facta est prouisio: cum decret. illa, ut circa. hæc oīa æquparet: Vnde quod in uno dr, intelligatur in alijs repetitū: & idem ēt intelligas de eligēdo, si ɔ̃ certam personam appelletur. j. cap. proxi.

1 Ex hac glos. not. Phi. q non ua dispō iuris antiqui declaratoria, habet locum in casu, quo ius antiquū Fon

a ¶ Obij-

a ¶ Obijciens.] exempla de his quæ obijci possunt, dixi sup.eod.vt circa.

b ¶ Ad sedem Apostolicam.] ista littera vr facere ꝓ Guli.qui not.in decre.vt circa. ꝙ decre. ipsa non hēt locū,nisi in appellationib. interpositis ad Papā:sed ꝯriū credo, vt ibi dixi, ſm Gar. cum decre. illa indistincte loquatur.

ADDITIO. Pluries meditatus sum, ꝙ forsan compositores huius libri ī his opinionib. discordabant,certis volentibus,& alijs nolētib. Apostolicā sedē exprimere. Et ideo nō fecerūt de his quattuor capitulis declarantib. decre. vt circa vnicā decr.diuisā per §.sicut fecerunt de decr.cōmissa inf. eod.quę declarat decre.licet canon.

c ¶ Audiendus.] nota ꝙ ista decre.declarat q̄ sit pęna nō seruātis constōnem illam,vt circa s.quod non valet appellatio:dicebant.n. quidam,ꝙ illa erat pœna non iurantis, ꝙ super non expressis non audiretur,super expressis vero bn̄:per illū ver.alioquin.qui est ibi. sed hoc est falsum , vt hic patet:quia non iurans , vel iurans alio modo quam debuerit,non auditur ēt super expressis:& ille versi. alioquin.exponi debet,vt ibi dixi.

d ¶ Simpliciter.] nota nō recedendum à verbis legis. 6.q.3.scriptū,de deci.ad audientiā. ff.de exer.act.l.1. §.si is qui nauem.ff.de leg.3.non aliter.

e ¶ Lugdunensi.] sup.eo.vt circa.

f ¶ Et se.] repete,credere:constitutio enim illa non veritatem quærit,sed calumniam excludit,vt ibi dixi in glos.si autem.

ADDITIO. Licet quandoque credere ponatur pro scire de re iudi.cum olim. versi post hoc Ioan. And.

g ¶ Illa vel ea] sed ꝯ,si duo proponuntur ēt copulatiue,q̄ ad vnum finem tendunt,sufficit alterū ꝓbari. ꝯ.de iudi.exhibita.nisi superflua probatione se onerare astringens se ad vtrunque probādum.ꝯ.de proba.licet.ff.de proba.circa.& ſm hoc ēt copulatiua dissoluitur in disiunctiuā ff.de verb sign sæpe.16.q 3.placuit. Idem est ergo proponere copulatiue vel disiunctiue: cum vtrobique sufficiat alterum probari , vt per prædicta iura probatur,& ꝯ.de rescrip.inter ceteras. Rn̄deo:obiectio supradicta vera est:quia quoad ꝓbationem bene sufficit alterum:sed non quoad obiecta:noluit.n.illa constitutio probationibus prouidere , sed obiectionibus,s. ꝙ nihil calumniose opponeretur:& ideo voluit ꝙ simpliciter super oīb iuraretur [1]. si.n. iurat vera esse, quæ ad victoriam sufficiant : iā istud iuramētum omnium obiectorum malitiā non excludit:immo ex decem obiectis, si vnicum quod sufficeret, esset verum,reliqua falsa , satisfactum esset illi iuramento,&.concor.inf.eo.vt quis duas.

[1] Ex hac gl. Phil. infert, ꝙ clausula. non se astringēs, non relevat, vbi mādatur respondere. Font.

h ¶ De eisdem.] scilicet expressis, vel obiectis in appellatione.

Qui contra.] Ponit casum, quo declarat constitutionem,vt circa.& eius pœnam locum habere. Secunda ibi, Alioquin.Ioan.And.

ADDITIO. Ipse tamen Gul. declarat formam cōtrariam in Spec.de appel.§.restat in prin.Ioan. And.

¶Istud emanauit ad declarationem c.vt circa.sup eo.

CASVS. Dictum fuit in d.c. ut circa. ꝙ appellans in cā electionis ad Papam,dēt in appellatione sua inserere oīa,quæ intendit obijcere ꝯ formā electionis & ꝑsonam electi: Sed vtrū istud sit verū indistincte:et si interponat appellationem ꝯ incertam personam? Rn̄det ꝙ non,immo si appellat ꝯ incertam personā, non tenetur exprimere aliquos defect⁹:puta si dico , appello ne eligatis excōicatum maiori excōicatione:quia tūc ignorat electum : sed qn̄ appellat,ne talis eligatur, dēt oīa in appellatione sua inserere, q̄ intendit opponere ꝯ formā electionis,& personam electi : & iurare ꝙ credit illa esse vera, & se posse probare, vt dictum est in d.c. vt circa.& c.prox.ꝯ. eo.Nota primo iuncta glossa,ꝙ cum appellaꝉ ꝯ ꝑsonā incertā,ne ꝑsona incerta eligaꝉ:appellans nō teneꝉ seruare ca. vt circa.ꝯ. eo.quia non teneꝉ aliquos defectus exprimere:sed postea electione secuta tenebitur illos exprimere:sed non in appellatione sua. Nota insuper q̄d licet c. vt circa.loquatur in appellato electione secuta:tamen etiam habet locum quando appellatur ab electione facienda.

---

ciens [a],ad sedem Apostolicam [b] appellauit, corporali à se præstito iuramento,quòd illa , quæ in appellatiōe sua expresserat , vel ea , quæ de ipsis deberent sufficere,vera esse crederat, & se posse probare:non est super obiectis, vel expressis huiusmodi audiendus [c]. Cum nō simpliciter [d], sicut tenebatur iuxta constitutionem felicis recordationis Gregorij Papæ decimi prædecessoris nostri, editam in concilio generali Lugdunensi [e], iurauerit expressa eadem seu obiecta se credere vera esse: & se [f] posse ꝓbare : sed indeterminate illa [g],vel ea,quæ deberent sufficere de eisdem [h].

¶ Idem.

¶ Qui contra certam personā ne eligatur appellat,constitutionem,vt circa,seruare tenetur. Ioan. And.

CAP. XX.

Qui contra [i] certam [k], & nominatam [l] † personam ne ab alijs eligatur [m], ad sedem Apostolicam [n], antequam

† Nota arg.quod pōt dici persona certa: licet suo noīe nō nominetur. ad hoc de testi. licet ex quadam.

[Prima glossa ponit summam , & dicit vnde sit sumpta.]

i ¶ Qui contra.]qui contra certam personam ne eligatur,appellat,constōnem,vt circa.seruare teneꝉ.Decretalis ista tracta fuit de glo. Gar.posita in decretali,vt circa,super verbo,appellari [2]. & Guil.super versi. facta,& approbatur hic ipsorum opinio.

[2] Vbi dixit Nico. sic interlocutum in cā Frisicē. Idē dicit hic Io.Mo.& Cle. vbi dicit , ꝙ pronunciatio ista fuit facta scd̄o anno pō tificatus; ann.Dn̄i 1279.Viterbii.

k ¶ Certam.] ergo secus si ꝯ incertā:puta ne fiat electio nisi canonica.ꝯ.eo.cum nobis. vel ne fiat ꝯ tenorem priuilegiorū ecclesiæ.ꝯ.eo.c considerauimus,vel ne fiat de aliquo excōicato,vel homicida , vel his similia:[Puta ne fiat nisi duplici voce appellanti concessa,de re iud cum olim.in prin.] tunc enim non habet locum constitutio:& ratio per se patet. si.n. ante electionem, & contra incertam personam appello:per te vides ꝙ contra formam electionis nihil obijcere vel exprimere possum:cum adhuc non sit facta:& q̄d non est,&c.ꝯ.de despon.impu ad dissoluēdum. Idem in personam:cum.n. nullam exprimam personam, q̄ contra illam possum exprimere?

l ¶ Nominatam.] intelligo hoc,siue sit proprio nomine:puta ne, Paganus de Mutina:vel appellatiuo, puta ne filius P.vel ne archidiaconus : vel ne primicerius: vel his simile:vel alia certa circumlocutio ad hoc ff. de rebus credi.l certum.sup.de testi.licet ex quadam.

ADDITIO. Facit inf. de senten. excom constitutionem & quod ibi not.Ioan.And.

[Glo seq quærit & soluit.]

m ¶ Eligatur.] vel postuletur. de prouisione non erat dubitatio : quia expressum erat in decr. vt circa. vt iam dicam.Quid si appello , ne ad electionem admittatur?Eodem modo credo distinguendum,vtrum contra incertam:puta ne aliqui excommunicati , irregulares,&c.& tunc non tenear:aut contra certam, & tunc tenear constitutionem ipsam seruare per hāc decret.

Appellās ne certa ꝑsona ad electionem admittaꝉ, an teneatur seruare constōnem, ut circa.

n ¶ Ad sedem Apostolicam.repete quæ dixi supra cap. proxi.

[Glo.seq.recitetur per quæstionem.]

a ¶ Fiat

a ¶ Fiat electio.] dubitationis cā fuit: quia in decre. vt circa dicebatur qñ appellatur ꝯ electum: sed hic nō appellatur ꝯ electum, sed ꝯ eligendum: & sic nō videtur habere locum cōstō: sed secus est, vt hic vides: & sic dicebamus olim per illam litteram, quæ ibi est, prouisio facieda vel facta: quia sicut in facienda prouisione seruanda erat forma in appellatione: sic & in facieda electione: cū illud capitulum illa pari ficet ad idem sup. eo. ca. 1. & c. si forte. inf. eod. si postquam.

b ¶ Vt circa.] supra eod. tit.

ADDITIO. Et quia tex. nominat decre. facit ſm Archi. ꝙ nomen canonis exprimendum sit in exceptione excōicationis: ꝺ quo dicā ꝯ de excep. pia. super gl. hoc ideo. Io And.

† Notā arg. ꝙ allegāti aliud statutū, sufficit quod allegat principium ipsius, absq; eo ꝙ totū extensum producat. Adhoc ꝯ. cap. prox. Dom.

fiat a electio, duxerit appellandum: debet per omnia in appellando seruare formam constitutionis felicis recordationis Gregorij Papæ decimi, prædecessoris nostri, Vt † circa b. editæ in concilio Lugdunensi, ac si electione iam facta c eum contingeret appellare: Alioquin non obseruans pœnæ d constitutionis eiusdem se nouerit subiacere.

[Glo. seq soluit quæstionem]

c ¶ Facta.] scias ꝙ ita intelligebant curiales decre illā cū eadē ratio sit vtrobique. Et nota, ꝙ sicut hæc decre. determinat decre. vt circa. ita dico & determinari decre. ꝯ. eo. c. 1. nam licet ibi dicatur electionem, postulationem, vel prouisionē factam seruata istius distinctione: idem dicam in facienda, per hanc decre vt ibi etiam dixi. Et sic seruat curia, & facit quod not. Gul. in decre. vt circa. in glo notat ergo.

d ¶ Pœnæ.] vt non valeat appellatio: nec audiatur etiam super expressis sup. cap. proxi.

Sicut cum.] primo ponit simile, per quod casum decidit: Secundo ponit simile: ibi, Quamuis. Tertio decernit: ibi, Alioquin. Ioan. Andr.

¶ Primo pro intellectu huius c. est p̄supponendum in quib. electionib. dēt seruari forma c. quia propter. eo. tit. in antiq. videlicet, qñ per formam scrutinij ꝓceditur: nam tūc requiritur, ꝙ fiat publicatio scrutinij, & fiat collatio zeli ad zelū, meriti ad meritum, numeri ad numerum: postea si appareat in quo maior pars cōsensit, ꝙ ille eligat̄ simpliciter per vnū ex scrutatoribus: dicēdo, ego talem eligo, qui fuit noīatus in scrutinio: Et illa forma seruat̄ in episcopatibus, abbatijs, & electionibus aliorum prælatorum, quorum morte ecclesia dicitur viduata: sed in alijs inferioribus beneficijs non est opus quod illa forma seruetur.

CASVS Vacante ecclesia Pictauien. canonici illi' ecclesię cōuenerunt in vnū tractaturi de electione futuri prælati: qui canonici cum non possent venire ad concordiam, compromiserunt in aliquos: qui compromissarij conuenerunt in vnum: & plures eorum cōuenerunt in Titiū: puta, cū essent quinq; cōpromissarij, tres conuenerunt in Titium: vtrum vnus istorū compromissariorum debeat nomine omnium facere electionem per verba singularis numeri: videlicet quod dicat: ego nomine meo & nomine talium cōpromissariorum talem eligo, vt in forma scrutinij dicitur, quòd nominatus in scrutinio à maiori parte debet eligi per vnum, vt dicto c. quia propter. alleg. Respōdet Romanus Pontifex quòd sic.

¶ Prima glossa summat, & dicit vnde sumpta.

e ¶ Sicut.] si compromissum est in plures, vt eligāt: p̄ vnum facienda est electionis pronūciatio: sicut qñ ꝓceditur p̄ formam scrutinij: aliter electio facta nō tenet. Ortū aūt habuit hæc decretalis ex his, quæ notā, per Innocentium, Hostiensem, & Compostellanum sup. eo. quia propter. & cap. in Genesi. vt inf. patebit.

[Gl. seq. reci. per q. in quibus electionibus, &c.]

f ¶ Formam.] nota quod ista decre. locum habet in his electionibus in quibus dēt seruari forma decre. quia propter & ca. in Genesi Et secundum Ber. qui hoc ibi not. in prima glo. 1. & Inno. & Compost. in prima glo. decre. illa locū hēt in electionib. epo. rum, vel inferiorum prælatorum, qui pręsunt collegio: & per quorū mortē. ecclesia dr̄ viduata, ī alijs non. Host. aūt 2 illā intellexit ēt in quo cunq; beneficio, vel canonia: cuius electio ad plures, vt ad collegiū pertinet, vt ibi not. circa prin. primos sequor. Secūdum hoc ergo dicemus, hoc quod hic dicit̄ de cōi pronun tiatione, habere locum in his, in quibus seruanda est prędicta forma: in canonijs vero vel beneficijs alijs secus: quia ibi sufficiet singularis consensus: quod verum est, si illi sunt capitulum, si cōsensus prǽstent in capitulo: aliàs secus, secundum Ber. qui hoc notat in decre. in Genesi. in glo. super verb. communiter. & ibi etiam de hoc per Inno. & Hostiensem.

1 Et adde ꝙ ibi dixi i fi. vbi videas. I. And.

2 Cui' opinio hic placet Archid. potissime p̄ decret. 1. sup. co. li. & tit. & decret. vt cir ca. q nil facit. Ad. de decre. 1. respon. vt ibi dixi super vers. i formam.

¶ Idem.

¶ *Si compromissum est in plures, vt eligant: per vnum facienda est electionis pronunciatio: sicut quando proceditur per formam scrutinij: aliter electio facta non tenet. Ioan. And.*

CAP. XXI.

Sicut e † cum per formam f scrutinij ad electionem proceditur, est per vnum g pronuncianda & facieda communis h

ADDITIO. Faciunt etiam nota. ꝯ. in ant. de consti. cum omnes. in fi. primæ gl. concordat quod scripsi in decre. in Genesi. in glo. quis. facit quod not. 63. dist. ca. 1. 2. q. 6 c. ei qui. §. nominationes. q est lex. C de appella. & 3. q. 9. nihilominus. 12. q. 2. fine. & c. episcopus. §. qui manumittitur. sup. eo ecclesia 2. & c. bonæ. & c. cum dilectus. ff. quod cuiusque vni nonnulli & l. plane, & de reg. iur. aliud. §. refertur. C. de præd. curia. l. vlt. ad fi. de decur. l. 3. in princ. de leg. l. penulti. & vlt. lib. 10. de vendi. re. ci. l. fi. lib. 11. Ioan. And.

† Vide cōciliū Lateranen. sub Innocētio, iij. c. 74. vbi tradūtur variæ electionum formæ.

[Glo. seq. ponit opi quam reprobat. secundo quęrit, & soluit.

g ¶ Per vnum.] quod ergo dicit decret. quia p p. vt is collatione habita eligat̄: intelligi ur p iura postmodum subsecuta, per vnū oīum vice. Notabat tñ ibi Hostiensis, ꝙ licet hoc seruaret curia: tñ satis erat, si omnium vno ore sermo ꝓcederet. ad hoc. C. de episcop. & cleric. l. qm̄ venerabilis: ibi ab oīb vno ore dānaretur, &c. nec obstat ſm id decre. in Genesi. quia ibi singulariter, nō vno ore cōiter elegerant. Sed hoc est falsum, vt hic vides Et quod dicit, vnum, si quæratur p̄ quem, dic per eum qui habet primam vocem, vel eū, cui capitulum cōmiserit: sed si capitulum, vel illi, q consenserunt, non cōmittāt hoc expresse alicui; vnus pręsentibus alijs facta collatione eligat vice capituli, vel consentientium, & satis est, quia ratihabitio & taciturnitas mandato comparantur, saltem in re appetibili & meritoria, sicut est ꝙ per electionem canonicā prouideat̄ ecclesiæ. ff. man da. ꝙ si fideiussor. & C. mā da. si fideiussor, & secus in onerosa, vbi requiritur expressus consensus. ff. de procur. filius. §. inuitum secūdum Inno. qui hoc not in decre. in Genesi. & Compo. in decre. quia propter.

ADDITIO. Et refert Bona. quòd Innocen. ita sententiauit. & vide quod post ipsum Innocen. scripsi de maio. & obed. cap. 1. in gl. per hæc. Et quod dicit Guli. in Spec. eo. tit. §. 1. ver. publicatione. & quod ibi dicā. Ioan. And.

Glo. seq. obijcit, & soluit.]

h ¶ Cōmunis.] sed nonne sufficiunt singulares cōsensus. ff. de serui. rusti. p̄di. per fundum. ff. cōia p̄di. receptum. ff. de aqua plu. arcen. l. si aūt. Solu. leges istæ loquuntur

quātur de actu, qui diuisionē recipit: nec est ibi cōio collegiatorum, sed singularium: quod dic vt supra de consti. in antiquis, cum omnes. Sed hic de negotio loquitur, quod diuisionem, transmutationem, vel omissionem non recipit: & ideo secus, ff. de verb. obli. l. 2.

a ¶ Instituta.] supra eo. tit. in Genesi.

b ¶ Debet fieri.] & pronūciari cōis electio, vt dictū est s. c ¶ Cōpromissi] & vtrobique faciēda ē per verba singularis numeri: vt j. de re iud. cū ab vno. (Et hoc tenet ibi Archi. qđ no. in glo. fina. de episcopo, qui locutus est in plurali: & ibi cōpetētius ponitur.) Dicebat decret quia propter q vice omnium ecclesiæ viduatæ prouideant: vnde videbatur, ꝙ omnes haberent prouidere: qđ verum est: sed vn' omnium vice pronūciare, & electionem facere, vt hic.

† Nota arg. ꝓ & ꝯ ꝙ leges ciuiles pnt allegari ī foro canonico. de quo s. de nouio opet nunt. c. 1. & 2. Dñs. † Al. sub sistit.

electio, secundum canonica instituta a: sic & per vnum debet fieri b, cum per formam proceditur compromissi c: Quamuis in arbitris compromissarijs lex † humana d innuat, quòd ab eis omnibus sit pronunciatio faciēda: alioquin à pluribus compromissarijs facta simul electio, eo ipso viribus non subsistat e †.

¶ Idem.

¶ Decret. supra eodem, licet canon, in collegiatis parochialibus ecclesijs & assumptis ad ipsarum regimen, Io. cum non habet. Ioan. And.

CAP. XXII.

STatutum f † felicis g recordationis Gregorij Papæ decimi prædecessoris nostri de his, qui ad parochialium h ecclesiarum regimen assumuntur † promouendis ad sacerdotium i infra k annum, alioquin l eisdem ecclesijs sint priuati m: Quod n cum sit pœnale, restringi o † potius conuenit, quàm laxari: Declaramus p ad collegiatas q

ADDITIO. Vnde dicit hic Archidiaconus, ꝙ cōpromissarius pronuncians, potest vti verbo, eligo; & verbo prouideo. Ad primum supra eo. cū dilectus. &c. cum in veteri. de sorti. ecclesia. Ad secundū decre. ipsa, quia propter. & supra eo. causam quæ. Ioan. And.

d ¶ Lex humana.] ff. de arbit. l. item si vnus, §. itē si plures. vbi dicitur, ꝙ aut omnes sententiam dicāt, aut nullus: tñ secundū nos, vnus alijs præsentibus & mādantibus sententiam, per verba tamē pluralis numeri poterit recitare: & idem in pluribus iudicibus. j. de re iud. cum ab vno. & etiam no. ff. de arbi. l. sicuti.

e ¶ Subsistat.] ratio: quia tot videntur electiones, quot sunt numero eligentes, vt not. supra eodem in Genesi.

STatutum.] Primo ponit ius antiquum: Secūdo declarationis motiuū: ibi, Quod cum. Tertio declarat: ibi, Declaramus. Ioan. And.

¶ Canon pęnalis non debet extendi vltra suos terminos.

CASVS. Dictū fuit in c. licet canon, supra eo. tit. & lib. ꝙ eclesia parochialis non debet cōferri, nisi cōstituto in XX v. anno. & ꝙ ille cui est collata parochialis ecclesia, debet promoueri ad sacerdotium infra annū, aliàs est priuat' ipso iure ecclesia parochiali: ita ꝙ nō est opus snīa priuationis, nec aliqua monitione: Sed quid, sanctissime Pater: ponamus ꝙ alicui fuit collata ecclesia parochialis, quæ cum hoc est dignitas in ecclesia collegiata: sicut ī ecclesia beati Hilarij de Sella Pictauis, ipsa parochialis ecclesia est dignitas: q̄a abbas ipsius monasterij est rector ipsius ecclesiæ: vnde iste nō fecit se ꝓmoueri infra annū ad sacerdotiū. vtrū ipso iure sit priuatus dicta parochiali ecclesia: ita ꝙ collator possit illā alicui ꝑsonæ idoneæ cōferre? Videbaī ꝙ sic, ꝑ illud cap. licet canon. alleg. hoc tamē non obstante decidit hic Romanus Pōtifex cōtrariū: nec obstat illud c. licet. quia loquitur simpliciter de ecclesijs parochialibus: ideo nō est extendendū ad ecclesias collegiatas: sed in ipsis ecclesijs parochialib. collegiatis debent seruari antiqua iura, videlicet ꝙ superior potest ipsum monere, vt promoueatur ad sacerdotiū j. annū: & si non promoueaī j. annum anno elapso potest superior talem priuare: vt in c. cum in cunctis. eo. tit. in ant. Heli. Reg.

[Prima glossa summat, & rationem reddit.]

f ¶ Statutū.] Decretalis. s. e. licet canon. in collegiatis parochialibus ecclesijs, & assumptis ad earū regimē locū nō habet. Et nota ꝙ decretalis. cū in cūctis ponebat de dignitatib. & bñficijs curatis, & parochialibus ecclesijs. decre. ergo, licet canon. solū de parochialib. dicēs ecclesiis ad dignitates extēdi non debuit: ꝑcipue cum constitutio sit pęna lis, vt sequitur.

† Vide Cardinalem consil. 30.

g ¶ Statutum felicis.] supra eod. licet canon.

h ¶ Parochialiū.] q̄ dicanī parochiales, dic vt dixi supra eo. licet canon.

i ¶ Promouēdis ad sacerdotium.] hoc verū: nisi in casu j. eo. tit. cum ex eo.

K ¶ Infra annū.] numerandū à die quo possessionē pacificā habuit: vel per eum stetit quomin' haberet. infra eo. commissa. § 1. infra de præben. licet 2. nec currit iuste impedito, vt in prædicta decret. commissa.

† Cap. licet canō. locū hēt qualitercunq; sit ꝓuisū de parochiali eccl'a: cū textus dicat, assumūtur, ꝙ ꝯgruit cuilibet mō prouisionis.

l ¶ Alioquin.] idest, si se non fecerint infra annum promoueri.

m ¶ Priuati.] intelligas integro elapso anno: quod dic vt infra eo. commissa. i. respon.

n ¶ Quod.] statutum.

o ¶ Restringi] nam odia restringi. & fauores, &c. infra de reg. iur. odia cū suis concor. & ff. de libe. & posthu. cum quidam, & benignior interpretatio facienda est in pęnis. infra de regu. iur. in pęnis, cum suis concor.

† Nota iura pęnalia stricte esse interpretāda. ad hoc regula, in pœnis. j. de reg iuris.

p ¶ Declaramus.] hoc olim fuerat etiam declaratū per quandam extrauagātem Alexandri, (& Martini, secundum Arch.) de qua dixi supra eo. quāuis. & ca. quamquam. quæ incipiebat, dilecti.

[Glo. seq. notat, & remittit : quærit & soluit: iterū quærit, & arguit ad negatiuam, & ad affirmatiuam: & soluit distinguendo.]

q ¶ Collegiatas] Nota, ergo ꝙ aut sunt ibi plures vt collegium: aut non, sed vt singuli. In primo casu locū habebit decret. hæc: in secundo nō. & super hoc vide quod no. Ber. supra eo. tit. cap. 1. & de iure pat. postulasti. 1. Si quæraī quomodo hoc cognoscetur? Rñde, q̄a ibi est rector vt caput, & canonici vt membra: sup his tamen vide quod no. de exces. præla. dilecta. Sed quæro, pone, ꝙ ecclesia fuit collegiata, nūc desinit ibi esse collegium: quid erit? habebit ne locū hæc decretalis? Et videtur ꝙ non: quia deficientibus personis desinit esse collegium. ff. ad munici. sicut municipiū: ad hoc supra eod. tit. & lib. cap. 1. 10. q. 3. vnio. ff. de verb. sig. Neratius. & grex esse desinit, si vnum animal tantū remansit in grege. ff. de leg. 1. si grege. Arg contra. 19. quæst. 3. quæ semel. 7. quæst. 1. pastoralis. cum similibus. Dico & breuiter, ꝙ si collegium desinaī ibi esse: puta canonicorum morte, locū habet decre. quia alii habent substitui: & si hoc non faciant hi, ad quos primo pertinet, infra debitum tempus ad superiorem deuoluetur: & sic de singulis vsque ad Papam, & ius collegii bene remanet in vno, quod dic vt no. supra de postul gratū. si autem destruatur collegiū superioris auctoritate: puta q̄a hoc facit ex causa: tunc nō habebit locū decre. Pone exēplū de noui oper. nūc. c. 2. & ibi de

1 Vide Oldradū cōsi. 16. Lapū allegatione. 5. & plere Doctores in c. cum nō ignores supra de prębē.

ibi hoc per Inno.& facit quod no. Lau.& Ioan.16.q.7.& hic diximus.

a ¶ Ecclesias.] sæculares. nā hodie secus in regularibus. ꝙ dic vt in cle. de sta. regula.ne in agro.§.cęterum.

b ¶ Antiqua iura.] supra eo tit.in anti. cū in cunctis. § ifetiora. Et de hac cōpillatione ordinum plene dixi.supra eo. licet canon.in fi.

SI cui.] Primo ponit casum:quem secūdo determinat: ibi,Talis motiuū interserēs:ibi, Cū præter. Ioan. And.

¶ Primo pro intellectu huius capituli ē præsupponendū, ꝙ ad hoc vt valeat electio, requiritur, ꝙ fuerit facta à maiori parte toti⁹ capituli: & ideo nō sufficeret si esset facta à maiori parte per cōparationem aliarum partium: puta, cum in aliqua ecclesia essēt xij.canonici, ipsi cōuenientes in vnum super electione celebranda, diuiserunt vota sua in tres partes:sex elegerūt vnū: quatuor alium:& duo alium:Electus à sex, est elect⁹ à maiori parte per comparationem aliorum partium, sed non per comparationem ad capitulum.

ecclesias [a], etiam si alias parochiales extiterint, & assumptos ad earum regimen non extendi·sed antiqua iura [b] seruari debere potius in eisdem.

¶ Idem.

¶ *Si compromissarius secundum traditam sibi metam (scrutatis & in scriptis redactis voluntatibus singulorum) illum eligat, in quē non maior pars capituli, sed plures, aliorum comparatione consenserant: non tenet electio cum preter formas concilij fuerit celebrata. Io. And.*

CAP. XXIII.

SI cui [c] eligendi [d] potestas data fuerit sub hac forma [e], vt ipse secreto [f] & sigillatim votis singulorum de capitulo [g] exquisitis,& in scriptis redactis, illum eligat, in quem plures de capitulo partium † comparatione minorum [h] consenserint: licet consentientes maiorem partem totius capituli non attingant, ipseque [i] facto huiusmodi scrutinio,& in scriptis redacto, iuxta traditam sibi formam, eum, in quem non maior [k] pars, sed plures de dicto capitulo, quam in quemquam alium direxerant vota sua, duxerit eligendum: talis electio (cū præter [l] formas,quas generale † concilium [m] seruari statuit in electio-

illam potestatem transferre: quia nemo in alium potest plus iuris transferre, quàm ipse habeat.

[Prima glossa summat.]

c ¶ Si cui.] Si compromissarius secundum traditā sibi metam (scrutatis & in scriptis redactis volūtatib. singulorū) illū eligat,in quem nō maior pars capituli,sed plures, aliorum cōparatione consenserant: non tenet electio, cum præter formas concilij fuerit celebrata. Io. And.

[Glo seq iiij.& v. supplēdo soluit tria dubia.]

d ¶ Cui eligendi.] idē si plurib cū rō capituli semper remanet & dēt ista decre. iungi cū decre. ꝫ. e. cum expediat.

Glo.seq. reddit rationem.]

e ¶ Forma.] quæ nō est de permissis, immo prohibita:vt ꝰ.e. in antiquis propter, & eo tit. ecclesia vestra. per hanc enim erat reperire electū non à maiori parte totius capituli præfici ecclesiæ.

f ¶ Secreto.] idē & multo magis si nō secreto:quia tunc esset obuia ca.quia propter.& semper locum habet ratio finalis.

† Nota ꝙ appellatione maioris partis intelligit̄ de maiori parte toti⁹, nō aūt d̄ maiori parte cōparatione aliarum minorū. Domi.

† Hoc est generale cōcilium Lateranī. sub Innocentio iii. c.24.

CASVS. Vacante ecclesia Pictauień.canonici compromiserunt in quendam Titium,vt ipse Titius sigillatim ac secreto exquireret vota singulorum canonicorum, & illis votis in scriptis redactis, ipse eligeret illū in quē maior pars canonicorum consentiret,etiā si illi non facerent maiorem partem per comparationem ad capitulum:vnde Titius exquisitis votis omniū canonicorum,reperit,ꝙ sex vnum nominauerāt: tres aliū:duo alium,& vnus alium:& reperit ꝙ nominatus à sex,erat electus à maiori parte per cōparationē ad alias partes:licet non esset electus à maiori parte ꝓ cōparationē ad totum capitulum:an valeat talis electio?Respondet Romanus Pontifex, ꝙ nō nisi fuerit obseruata forma c.quia propter ꝰ eo.in anti. Nam canonici non potuissent eligere nisi illū, in quē maior pars totius capituli consensisset:igitur ipsi nō potuerunt cōpromittere in Titium,vt ipse eligeret illū, in quem maior pars per comparationem ad partem consensisset:quia non potuerunt ei dare maiorem potestatem,quàm ipsi haberēt:ideo talis electio est nulla. Nota primo ex isto textu, ꝙ ius eligendi prælatū est delegabile,seu transmissibile in alium: & ille ali⁹ in quem transmittitur,dicitur proprie compromissarius .Nota vlterius, ꝙ cum proceditur ad electionem per viam scrutinij, vota eligentium debent scrutari sigillatim & secreto: aliàs non esset opus publicatione:quia publicare scrutinium,nihil aliud est q̄ manifestare vota singulorum canonicorum. Nota insuper principalem effectum, ad quem emanauit præsens c. videlicet.ꝙ canonici alicuius ecclesiæ nō possunt cōpromittere in aliquem,vt eligat illum, in quē maior pars per comparationem ad partem, & non per cōparationē ad capitulū cōsenserint:&ratio huius reddit, qa si ipsi per se hoc non possint facere,nec in aliū p̄nt

g ¶ De capitulo.] idem si nō essent de capitulo. sed vocem haberēt:vt supra de causa possess cum ecclesia Sutrina.& supra eo.cumana.

h ¶ Minorum.]puta cum ex xij. canonicis v. cōsentiunt in vnum.iiij. in alium:iij.in aliū:electus igitur à v.electus est à maiori parte comparatione partium: sed non à maiori parte capituli: quia quinque non sunt maior pars de xij.

ADDITIO. Sic exemplificatur supra eo. ecclesia 1.Ioan. And.

i ¶ Ipseque.] in quē tradit est potestas huiusmodi.

[Glo.seq.sol.q.à contrario.]

K ¶ Nō maior pars.] ergo a contrario,si eligerēt illū, in quem consensisset maior pars,valeret electio,infra eo.cum expediat. quia illa forma per cōcilium subsequens sublata non videtur.vt ibi.

[Glo.seq.alleg.vnam concor. & obiicit, & soluit]

l ¶ Præter.] Nota ista duo æquiparari, præter, & ꝯ. sim.de fi.instr.pastoralis.Sed nonne nominatus à maiori parte aliorum comparatione, ex quo placuit omnibus ꝙ ipse eligeretur, est nominatus ab omnibus: vnde & in electione Romani Pontificis seruat̄ interdum hoc,ꝙ nominatus à maiori quàm à duobus partibus de consensu omniū habeatur pro Romano Pōtifice. Compostellanus ꝰ e.licet.& Guil.ꝰ.e.vbi periculū?Dic ꝙ iura voluerunt certas formas seruari: & licet oēs ꝯsentiāt,si nō seruant̄ formæ,nō tenet electio 1 Cardinales nec arctant̄,nec de facto seruāt formas: sed sufficit ꝙ duæ partes cōsentiant. supra eo. licet.

[Glo.seq soluit quæstionem]

m ¶ Concilium.] supra eo.tit quia propter. Et aduerte, ꝙ sicut dixi supra eo.sicut.cum ista decre fundet̄ super formis concilii:dicam, ꝙ vbicunque nō habēt locum illæ formæ, non habeat locū ista decr. Si igitur in dignitatibus per quas viduatæ non sunt ecclæ serua-

1 Dictu si ꝯcedat vt eligere possit, neque ei aliqua forma ꝓscribitur: tūc valebit electio ab eo. solo facta. sed hic canonici exp̄serūt formā ꝯtriā iuri:ideo nō valet: secus si simpliciter delegassent electionē. Phi. Fon.

seruaretur hæc forma, vel beneficijs, vel canonicis nō vitiaretur electio: super quo vide quod ibi dixi. ADDITIO. Quod dixi in prima parte huius glo. Idē dicit hic Arch. de transla. voto. quod à certis fieri potest, etiam alijs non facientibus: vbi forma concilij seruāda nō est, aliàs secus: & sic intelligit quod scripsi de app. constitutus. de elect. scriptū. in anti Ioan. And.

a Non valere.] ipso iure.

b ¶ Firmitatis.] & sic etiā eligentes priuari debent ea vice potestate eligendi: vt j. eo. quia propter.

Qvorundam.] diuide, & sūma prout in prima glos. CASVS. Vacante ecclesia Pictauiensi canonici ꝯuenerunt in vnum tractaturi de electione futuri prælati, qui diuiserūt vota sua in tres partes: Ponamus, ꝙ erant xxiiij. canonici xij. elegerunt quēdam Mendicantem: alij iiij. aliū. & viij. alium: vtrum Mēdicans electus à xij. possit consentire, ēt de licentia sui plati isti electioni factę in discordia? Respōdet ꝙ nō: & istud est speciale in Mendicāte: ꝙ si Mendicās huiusmodi electioni de ipso factæ consenserit: nō injciatur matrimonium inter ipsum & ecclesiā, nec aliquid ius sibi ex illa electione acquiritur: secus est in alijs non Mēdicātib. Sed quid si alius non Mēdicans fuit electus a maiori parte cōparatione aliarum partium, & nō ꝑ respectū ad maiorem partem totius capituli: vtrum valeat talis electio? Et dic ꝙ nō, nisi fuerit facta a maiori & saniori parte totius capituli. Subiugarūt.] Nam religiosus promittit obedientiam. i. abdicat suū uelle, & ponit in potestatē sui prælati: secundo promittit paupertatē: tertio castitatem. Nota primo ex hoc textu, ꝙ Mendicantes possunt per canonicā & cōcordē electionē vocari ad prælaturas: etiam extra suam religionē: ad alias etiā prælaturas possunt vocari ꝑ postulationē. 1 Nota insuper, ꝙ ad hoc ut aliquis ex Mendicantib. possit consentire electioni de se factæ ad prælaturā extra suā religionē, requiritur ꝙ fuerit facta in cōcordia: secus si in discordia. Nota finaliter illud, ad quod alleg. iuncta gl. ꝙ inter Mendicantes primum locū obtinent Prędicatores: quia hic præponuntur alijs: & valet argumentum ab ordine litterę: Ratio huius est secundum glo. quia eorum institutio est antiquior: modo antiquiores sunt honorabiliores, vt c. i. & c. statuimus, de maio. & obed. in antiq. & sic in processionibus Prædicatores debent obtinere locum honorabiliorem.

† Declara hūc tex. ꝑ utin Cle. q̄ incipit circa. de electio.

1 Lege extrauagantē Io. xxij. q̄ incipit, calūnis. Fon.

[Prima glo. diuidit, & summat.

c ¶ Quorundā.] Decretalem diuide in quatuor partes. In prima ponit cōstitutionis causam: in secunda cōstitutionē circa Mendicantes: in tertia constitutionē circa ñ Mendicantes: in quarta decretum. Et dicit in summa, ꝙ ex vocatione quocunq; modo facta in discordia de religioso Mēdicāte ad prælaturā extra administrationē sui ordinis, non acquiritur illi ius: nec cōsentire poterit etiam de prælati licentia: idem de vocatione facta à minori parte numero ad quālibet prælationem de religioso non Mendicante: Et secus factum, irritum decernit.

nibus celebrandis, decernens eas si aliter fierent, non valere, [a] fuerit attentata) robur non obtinet firmitatis. [b]

¶ Idem

¶ *Ex vocatione quocunque modo facta in discordia, de religioso mendicante ad Prælaturam extra administrationem sui ordinis, non acquiritur illi ius: nec consentire poterit etiam de Prælati licentia. Idem de vocatione facta a minori parte numero ad quamlibet Prælationem de religioso nō mendicāte: & secus factum irritum decernit. Et ponit istud cap. unum speciale in Mendicantibus Ioan. And.*

CAP. XXIIII.

Qvorundam [c] † oculos [d] sic vitium ambitionis excæcat, [e] quòd quasi suæ professionis immemores, [f] qua contemptis honoribus, [g] abiectis diuitijs, [h] spretisque delicijs, arbitrium proprium subiugarunt alterius ditioni, [i] retro respiciunt ad aratrum, manumissa, [k] dum præcipitanter ruunt in litigiorum [l] anfractus, & † causarum strepitibus se inuoluūt, [m] & extra administrationes proprij ordinis solium [n] prælaturæ conscendere moliuntur: electionibus, [o] postulationibus, seu prouisionib. de se in discordia [p] celebratis, improuide præstando consensum: præbendi assensum à suo superiore [q] nonnunquam extorta [r]

[Glossa sequens distinguit triplicē oculum.]

d ¶ Oculos.] 2 Est oculus mentis: qui purus esse debet. ut hic, & 1. q. 1. multi. Est oculus corporis, qui debet esse pudicus, vt 32. quęst. 5. q. viderit. (Vide quod dixi ī proæmio Gre. super glo. 1. castos. & vide Valer. lib. 4. ca. 3. in primo exterorum exemplo. ubi dicitur, prætoris nō solum manus a pecuniæ lucro, sed etiam oculos à libidinoso aspectu continentes esse debere. Io. An.] Est oculos administrationis, qui debet esse prouidus 92. di. diaconi. 1. & 2. & 6. q. 1. oues. & sup. de off. archi. ad hoc.

e ¶ Excęcat.] sic supra eo. auaritiæ.

f ¶ Immemores.] mēs auida pecuniæ, nec abstinere nouit à vititis, nec gaudere ꝯcessis, nec adhibere pietati consensum, 47. di. virum, & inf. de conces. præben. detestanda.

g ¶ Honorib.] 27. q. 2 scripsit. de sta. reg. ea quæ.

h ¶ Diuitijs.] 1. q. 2. §. verum. retentio. n propriorum monachatui est 2 contraria. de sta. reg. cum ad monasterium. in fi.

i ¶ Ditioni.] 12. quęst. 1. non dicatis. infra eo. tit. si religiosus.

k ¶ Missa.] & sic nō sunt apti regno Dei. Luc. 9. c. in fin. & supra. de vo. & vo. redem c. magnæ.

ADDITIO. Exponitur hoc verbum de pæ. dist. 2. pennata. Ioan. And.

l ¶ Litigiorum.] quæ à monachis vel religiosis sunt penitus euitanda. supra de syn. cap. uno. cum suis concor.

m ¶ Inuoluunt.] & sic oues cōuertuntur in lupos. j. de renun. nisi cum pridem. §. propter malitiam.

n ¶ Solium.] supra eod. in fundamenta §. ne autem. in fine.

o ¶ Electionibus.] ergo eligi possunt: quod dic vt dicam infra eo. nullus.

p ¶ In discordia.] intelligo in discordia fieri, siue duæ, siue plures celebratæ sint electiones, siue una tā tū aliquib. ex his contradicentib. ad quos spectat electio, vt supra eo. cupientes. §. si vero.

q ¶ Superiore.] cuius solius licentia aliàs sufficit. j. eo. si religiosus 2 responso.

[Glo. seq. dat tria similia.]

r ¶ Extorta]. & sic nō ualeret si de hoc cōstaret, sup. de priui. cum olim 2. sicut nec cōfessio extorta. supra, quod me. cau. perlatum. 15. q. 6. c. 1. nec absolutio. infra de ijs, quæ vi, me. cau. fi. c. uno. nec licentia extorta præiudicat repetenti coniugem. supra de conuer. coniu. accedens.

2 Multos oculos collegit Bascoleus in arbore diuidui & idiuidui. Font.

Luc. 9.

† Dictio, &, deest ī manuscriptis codicibus.

3 Vide B. Th. 2. 2. q. 188. art 7. & ibi Caietan um

licentia potius, quàm obtenta: ex quo animarum, & ecclesiarum dispendia a noscimus prouenisse; & prouentura maiora b in antea c verisimiliter formidamus. ¶ Volentes igitur huic pesti salubri remedio obuiare, præsenti constitutione sancimus: ut nulli religioso Prædicatorum, d Minorum, Eremitarum Sancti Augustini, aut quorumlibet Mendicantium e ordinum ex electione, postulatione, prouisione, seu vocatione, ad aliquam extra administrationem sui ordinis f prælaturam in discordia g de se facta ius de cetero acquiratur: h nec eorum aliquis tali electioni, postulationi, prouisioni, aut uocationi quoquo modo valeat consentire: etiam si Magistri, aut Ministri, vel Prioris i generalium eorundem ad id accesserit licentia, vel consensus. ¶ Circa † religiosos quoque alios k cuiuscunque conditionis quel status existant, volumus hoc seruari, vt nec ipsi electionibus, postulationibus, prouisionibus, aut uocationibus à minori parte numero l ad prælationes quaslibet m de se factis (quæ hoc ipso, quòd à minori n parte processerint, nullum prorsus tribuant ius eisdem) suum audeant præstare consensum: etiã si super hoc assensus, uel licentia suorum interuenerit Prælatorum. o Nos enim quicquid contra præmissa, uel eorum aliquod, a quoquam contigerit attentari: omnino decernimus irritum & inane p.

Idem.

¶ *Non potest electus duas electiones prosequi, petendo confirmationem ex illis: etiam si protestetur se contentum altera, per quam consequi possit suæ intentionis effectum: necesse ergo habet alteram eligere: qua electa ad alteram redire non poterit. Ioan. And.*

CAP. XXV

V T †

---

a ¶ Dispendia.] vitanda. supra eo. cupientes. sup. de fi. instru. quod super his. infra de vsur. vsurarũ. supra eo. de const. c. 2. infra de sepul. c. 1.

b ¶ Maiora.] sim. de collu. in tantum.

c ¶ In antea.] occurrendũ ergo fuit. de ser. nõ or. c. 1. de procur. c. 1. cum suis concor.

d ¶ Prædicatorũ.] Nota semper prædicatores pmitti: qa antiquior fuit ipsorum institutio 1. Ad idẽ supra de exces. p la. c. vno. infra de de ci. ca. 1. in superscriptione, cum simi. & de reli. do. c. 1.

[Gl. seq. soluit dubium: secundo quærit, & soluit.]

e ¶ Mendicãtiũ.] Mẽdicantes, qui certas possessiones vel redditus hẽre non possunt: sed per qstum publicum eis victũ præbet incerta mendicitas. infra de re. do. cap. 1. Per quam decre. §. vlt. patet ẽt Carmelitas esse Mẽdicantes. Ioan. And. Quid si Mendicans episcopus postulet ad archiepiscopatũ vel episcopatũ aliũ? Satis puto eum sub hac phibitione includi: quia licet sit episcopus, nihilominus ẽ de ordine Mẽdicantium.

ADDITIO. Facit infra glo. pe. ad hoc. supra de vi. & ho. cle. clerici. in fi. & quod ibi no. & sup. de priui. cum olim 2. Ioannes And.

f ¶ Ordinis.] in illis enim, [scilicet, administrationib. sui ordinis] hic nil noui iuris statuitur. Io An.

[Glo. seq. quærit, soluit, ponit opi. contrariam, remissionem, & additionem.]

g ¶ In discordia.] quid si opponatur aliquid quod votũ discordantiũ nullũ reddat: puta quia tales erãt, q si ɔsensissent electioni huic, & cum alijs elegissẽt, non valeret electio: vt excõmunicati, suspensi vel irregulares: nũquid tunc poterit cõsentire? Satis crederẽ, q in eo casu nõ obstaret hæc constõ: Argu. supra eo. si quãdo. & pone exemplum. j. eo. ex eo. & hoc ante omnia videretur examinandũ, cuius euentus, &c. supra. eo. si forte. & hoc maxime cũ supradicta dicuntur notoria, & probationes paratæ offerunt. ad hoc sup. de rest. spo. litteras. ff. ad exhi. l. 3. & alij contradicentes simpliciter debere haberi rationem numeri: & super hoc vide quod dicam infra eo. indemnitatib. §. 1. Declaratum est hodie q hic simpliciter inspicitur discordia. & infra §. prox. minoritas. quæ consistit in facto, non in fictione uel iuris effectu, in cle. eod. tit. quod circa.

h ¶ Acquiratur.] ergo confirmatio peti non poterit quæ ius antiquũ hab et firmare. supra de fid. instru. in. ter dilectos.

i ¶ Prioris.] secundũ q in diuersis ordinib. diuersa sunt præsidentium nomina. [Prædicatores habent magistrũ: Minores ministrũ: Eremitæ Priorem.] Et habes idẽ j. de pa ct. quia ex eo. Io. And.

[Glo. seq. soluit quæstionem.]

K ¶ Alios.] Nota q per hoc verbũ dico q circa Mendicãtes vocatos ad administrationes sui ordinis, nõ habebit locũ iste §. sed stabitur iuribus antiquis.

l ¶ Numero.] Nota q licet minor pars esset sanior, non tamẽ poterit electioni huic consentire per hãc litteram: credo tamẽ (vt supra §. proxi. dixi) q si maior pars priuata esset ipso iure: ita q vota reciderent in minorẽ: q tunc poterit consentire: quia non est electus a minori parte: immo a toto capitulo. facit quod no. de postula. gratum.

[Glo. seq. ponit vnam opi. & eius contrarium.]

m ¶ Quaslibet.] siue proprij ordinis, siue alterius, siue sæcularium ecclesiarum: & sic generalior est phibitio hæc quo ad prælaturas, quàm s. proxima. Alij cõtra, scilicet q administrationes pprij ordinis nõ cõprehendat: vt nõ in prin. c. posita sit generalior ad nõ Mẽdicantes, primum teneo 2. & si Papa id voluisset, expressisset, ut fecit supra proxi. § ad hoc. de deci. ad audientiam. infra de priuil. si Papa 1. responso in fi.

n ¶ Minori.] numero. vt supra.

[Glo. seq. quærit & soluit.]

o ¶ Prelatorum.] Quid si monachus rector parochialis ecclesiæ eligatur in episcopũ, vel prælatum à minori parte numero: nũquid poterit consentire, uel acquiretur sibi ius? Satis videtur q nõ: per litterã, quæ superius dicit: cuiuscunque cõditionis uel status existant, licet enim nihil habeant, cũ nihil sit cõmune. xvj. q. 1. ne pro cuiuslibet. tamen negari non potest, quin monachus vel religiosus existat. 16. q. 1. de monachis in fine.

p ¶ Inane.] si igitur superueniret confirmatio, iõ non cõualesceret: cum a principio sit nullum. supra eo. audi tis. cum similibus.

VT quis.] Primo ponit dictum rõnem interserẽs: ibi, Cũ non: Secundo illud fortificat: ibi, Etiam: Tertio ibi, Oportet. declarat aliam rationem interserens: Ibi, Ne cum. Ioan. And.

Marginalia:

1 In annis vc3 do. Mccvij. ɔfirmatus fuit ordo pdicatorũ p Honoriũ iij. qđ se facturũ anno pcedẽti Inn. iij. ipsius præ decessor pmiserat Io. And.

† Vide Oldradũ ɔs. 103. & conc. Tri. sess. 35 ti. de regu. c. 9.

2 Idẽ in distinctẽ. Ph. Fontt.

† Not. ex hoc c. posse quẽ obtinere duplicẽ electionẽ in eadẽ ecclesia: tũ ɔfirmatio nẽ quære nõ posse nisi ex una. Itẽ nõ posse aliquẽ cãre titulũ super eadẽ re, nisi ex una cã. ut de textũ. in c. inter dilectos. de fid. instrum.

CA-

CASVS. Vacante aliqua ecclesia, canonici conuenerunt in vnũ super futuro Prælato illius ecclesię eligẽdo: qui canonici quendam Titiũ elegerunt: electione facta dubitauerũt canonici peccasse in forma electionis: ideo reuersi sunt ad capitulum, & aliã electionẽ de eodẽ Titio fecerunt: postea istis electionibus presentatis Titio, dubitauit Titi⁹ q̃ electio pualeret, & nolebat vnã eligere: sed dixit ꝙ fuerat elect⁹ duab. electionibus, ꝓtestã do ꝙ non intẽdebat hẽre ius nisi in vna: Et est vnus opponẽs qui petit, vt Titius electus eligat vnam electionem: & quancunque eligat, vult impugnare: an teneat̃ eligere vnã vel aliam? Respondet Romanus Pontifex ꝙ sic: Sed ponamus, ꝙ ipse elegit vnam: vtrum postea poterit ad illam redire si videat ꝙ ius sibi melius acquiritur ex alia electione? respõderꝙ si elegit vnam electionem, ipse non potest ad aliam redire: quia videtur illi renunciare eligendo primã electionem: ideo debet bene deliberare apud se quã electionem velit acceptare.

quod dic vt 27. dist. cap. 1. de consti. cum. M. de elect⁹ Cumana. cum similibus.

i ¶ Ecclesia.] ad quam electus est.

K ¶ Aduersarij.] coelecti, vel alias se opponentis, supra eo. cupientes, & infra eo cap. vlti.

Quis [a] duas [b] electiones de se in aliqua ecclesia celebratas prosequatur insimul [c], & confirmationem petat ex eis (cum non nisi ex vna [d] ipsarum valeat ius habere) rationi [e] consonum non putamus: Etiam si se contentum [f] esse velle altera, per quam suæ intentionis consequi possit effectum, [g] in initio protestetur [h]. Oportet ergo eum (ne cum ipsius ecclesiæ [i], vel sui aduersarij [k] si quem habet, discrimine in incerto vagetur [l]) eligere [m] quam prosequi velit ex illis: & confirmationem petere tantummodo ex eadem. Regressum ad aliam, cui per electionem alterius renunciare [n], sibique ius ex ea non competere profiteri videtur, nullatenus habiturum.

[Glos. seq. allegat vij. cõcor. duo infra in contrarium, soluit & remittit.]

l ¶ Vagetur.] ꝙ nõ licet. ff. de iur. fis. l. ita fidei. ff de edẽ. l. 1. §. edere ff. de inter act. de ætate. §. nihil. s̃. e. in electionibus. s̃. e. lib. de rescript. cũ in multis. s̃. de rescript. ad hoc ꝗ app. c. 2. cũ sim. Arg. ꝯ ꝙ liceat in incerto vagari. ff. de rei ven. q̃ de tota. §. incertæ. ff. cõi. diui. & si nõ oẽs. §. si ĩcertũ. sed spãlia sunt: ꝙ dic vt no. de libel. obl. c. 2. Et facit decr. ista ad quęstionem, q̃ hoc anno disputaui, an valeat alternatiua appellatio, scilicet appello ad archiepm, vel ad Papam, sup ꝙ dic, vt ibi dixi. infra de offi. deleg. c. si is cui.

[Prima glossa summat.]

a ¶ Vt quis.] Non potest electus duas electiones ꝓse qui, petenda cõfirmationem ex illis: etiam si protestetur se cõtentum esse altera, per quam consequi possit suæ intentionis effectum: necesse ergo habet alteram eligere: qua electa ad alterã redire non poterit. Io. And.

[Glo. se. q̃rit & soluit, solutioni obijcit & r̃ndet.]

b ¶ Duas.] ad quid de facto fuerũt duæ electiones factæ de eodem? Forte fuerat electus ab eis ad quos ꝑtinebat proprio iure: & quia dicebatur iam tempus elapsum fuerat idẽ electus à superiore ex iure deuoluto: & vtrunq; prosequebatur: vel forte fuerant aliqui contempti in prima, cũ quibus postea processum est ad secũdam: vel aliqua alia solemnitas omissa in prima, quæ restaurata extitit in secũda. Sed dices, ad ꝙ ergo ista bestia, prosequitur nisi secundã? Forte aliqui de his qui fuerant in prima, fuerunt contẽpti in secũda: vnde caute faciebat, si id de iure fieri posset, vtrãque prosequendo: sed esse non potest propter rationẽ quæ sequitur.

c ¶ Insimul.] nec etiam diuisim, vt in fine patebit.

[Glossa sequens declarat, signat contrarium, & soluit.]

d ¶ Ex vna.] Si enim prima valuit, secũda nõ valuit: si secunda valuit, ergo prima non valuit. In contrariũ videbatur, vt supra de concess. præben. post electionẽ: vbi prosequebatur duplicem concessionem archidiaconus: Sed non obstat. quia ibi non dicitur, ꝙ fuerit admissus, sed prosequi vnam electionem, qua multiplici iure poterunt facere eligẽtes: vt si qui eligãt cõsuetudine pręscripta & priuilegio speciali: nõ est prohibitum, vt ibi: sed hic duas, vel plures electiones diuersas prosequi, prohibitum est.

e ¶ Rationi.] quæ idem est ꝙ lex. 1. dist. consuetudo & cõsuetudini præualet. 8. dist. frustra. & exemplis anterponenda est. 9. distin. sana quippe. & de hoc infra eo. ex eo.

f ¶ Contentum.] sim. supra eo. is qui.

g ¶ Effectum.] scilicet confirmationem.

h ¶ Protestetur.] ergo nil operatur protestatio: ꝑ cõtrarium 2 enim factum protestationi videtur obuiare.

m ¶ Eligere.] proponendo ergo nõ incurrit pœnam: sed sufficit ꝙ alteram eligat, & sic tenetur eligere, vt in actionibus dici solet: aut enim sum certus quæ mihi cõpetit actio, & tunc eligere debeo. ff. de trib. actib. quod in hæredem. §. eligere. aut incertus: & distingue tunc: quia aut sum incertus per iuris imperitiam, & tunc nihilominus eligere debeo: quia peritiores consulere debui, & ignorantia iuris non excusat, vt 1. q. 4. §. notandum. infra. de reg. iur. ignorantia. ff. de iur. & fac. igno. l. regula. Aut ꝑ errorem facti, & tunc subdistingue: quia aut erat error proprij facti, aut alieni, aut eius in cuius locum successi: si ex errore proprij facti, eligere debeo: quia in proprio facto intolerabilis est ignorantia 3. ff. ad Velleia. l. quamquam. Si propter errorem facti, aduersarij, tunc non teneor eligere ff. quorum leg. l. 1. §. quod autem. Si propter factum eius, in cuius locum successi: eligere teneor. ff. de reg. iur. q in alterius. in fi. & j. de reg. iuris. is qui in ius. & adde quod dixi. j. de re iudi abbate. in princ.

ADDITIO. Facit ad hanc glo. & seq. quod dicã post Io. Mo j. de ap. non solum. super ver. ante omnia ad fi. glo. versicu. ipse. Ioan. Monachus. Ioan. And.

[Glo. seq. arguit ad quæstionem, & remittit.]

n ¶ Renunciare.] & est ratio: quia sibi sunt cõtrariæ vt s̃. vidisti. & est si. C. de fur. l. 1. ibi n. agendo mandati, approbat factum serui: agendo furti, reprobat: & ideo. vna electa fit alteri præiudicium. ad idem C. si ser. exte. se emi. man. l. vna. vbi si ex peculiaribus nummis seruus se mandauit emi, & emptus est: dominus agit ex vendito ad prætiũ: quia ex illo pretio nõ cõpetit emptori liberatio: vel agit mandati ad mancipium: sed vna electa sibi præiudicium facit in alia. ea ratione qua supra. ad idẽ C. de codicil. l. vlt. ff. de leg. 2. cum filius §. varijs. C. de pact. inter empt. & vendi. l. commissarię. Quod ergo dicitur, ꝙ edita actio potest mutari, emendari, & corrigi sicut placet vsque ad litẽ contestatam. 2. quæst. 8. libellorum. C. de eden. l. edita. verum est in his, in quibus vna non tollitur per electionem alterius, vt hic, & in prædictis concor. vt not. de libel. ob. c. 2. in glo. magna in fin. De hac tamen materia plene not. ff. de trib. act. quod in hæredem. §. eligere.

ADDITIO. Et Ancha. hic quem vide & modernos in l. 1. C. de eden. Fon.

Eligere an & qñ dicat̃ qs vnam ex pluribus actionib. sibi cõpetentibus.

3 Si tñ esset excusabilis admitteret: vt not in remissione quam ponit finis glo Io. And

1 Quia ꝯsensuselecti nõ dẽt esse ĩcertus, sed iste estsin certus. Itẽ ĩcertũ nõ cõfirm. ff. Dom. Fõ.

2 Vide ad hoc glossam in c. cũ M. de cõstit. in verbo: fine ꝑiudicio. & j. c. olim cãm de cẽsi in verbo, ꝑ testatus.

Actio edita an & qñ possit mutari.

SI electio.] primo soluit casum, quem per quatuor exempla specificat. & ratione interserit: Secũdo solutionem moderatur ibi, Dummodo. Ioan. And.

Additio domini Heliæ.

¶ Pro intellectu huius c. pſupponit, ꝙ illi ad quos spectat electio ecclesiæ cathedralis siue regularis hñt tres menses ad eligẽdum. c. ne pro defectu. e. tit. in ant. quia cap. 2. de conces. pb. nõ est correctum, nisi in ecclesiis cathedralib. & regularib. immo remanet incorrectum quo ad alias: nam c. ne pro defectu. alleg. emanauit post illud c. 2. & iura antiqua nõ debemus dicere correcta, nisi expresse iueniant̃ correcta. l. pcipim⁹. C. d appell. CASVS. Vacante aliqua eccl'a cathedrali vel regulari canonici illi ecclesiæ conuenerunt in vnũ, tractaturi de electione futuri p̃lati, & quendam Titium in suum prælatum elegerũt cui postea præsentauerunt electionem, eum requirendo, vt ipse cõsentiret vel dissentiret electioni de ipso factæ: ipse noluit consentire electioni, vel forte ipse consensit: sed ante confirmationem ipse renunciauit illi electioni, vel etiam mortuus est ante confirmationem: quæritur vtrum canonici poterũt procedere ad nouam electionem, & vtrum habeãt adhuc tres menses post dissensum vel renunciationem? Respõdet ꝙ sic, ac si vacatio esset noua: tamen non est noua, qa adhuc ecclesia non habet prælatum, ex quo matrimonium non erat perfectum: ideo canonici ad nouã electionem habebunt integrũ tempus, ac si nõ fecissent electionem, dum tamẽ non commiserint aliquam fraudem. Heli. Regnier.

¶ Idem.

¶ Si electus non consentit, vel post consensum renunciat vel moritur: vel propter occultum sui vitium electio cassatur: eligentes ad eligendum extunc integrum tẽpus habebunt: nisi circa id egerint fraudulenter. Io. And.

CAP. XXVI.

SI electio [a] ex eo non sortitur effectum, [b] quia electus consentire recusat, vel post consensum renũciat [c] † iuri suo, aut forte diem claudit extremum, seu propter occultum [d] eius vitium irritatur: electores (qui iam fecerant quod † spectabat ad ipsos infra iuris terminum eligendo) habebunt à dissensu [e], renunciatione [f], morte, vel irritatione prædictis, ac si vacatio noua esset, tempus integrum [g] ad ele-

[Prima glossa ponit summam, & quid declarat.]

a ¶ Si electio.] Si electus non consentit: vel post cõsensum renũciat: vel moritur: vel propter occultũ sui vitium electio cassatur: eligentes ad eligendũ extunc integrum tempus habebunt: nisi circa id egerint fraudulenter. Et determinat hęc decretalis quod tãgebat̃ per Hostiensem & Compostellanum s. eo. ne pro defectu. p Vincen. & Abbatẽ s. de maio. & obed. cũ olim.

b ¶ Effectum.] confirmationem. supra c. proxi. si em̃ confirmatus esset. & cassaretur cõfirmatio: dic vt i. e. si confirmationem, vel consecrationem: si talis est electus. supra eo. cum in cunctis. supra de acc. super his.

Glos. seq. circa renunciationem electi, qui cõsensit ponit tres opi. & soluit.]

c ¶ Renunciat.] an electus post cõsensum sine superioris auctoritate possit renunciare electioni de se factæ, fuit cõtẽtio inter doctores: & dixerũt Io Ber. Inn. Pe. de Samp. & Abbas supra de trãsla. inter corporalia ꝙ põt 1: Gof. & Host. ibi tenent cõtrariũ 2. Dixit igit̃ Ber. & Inn. s. de rest. in inte. c. 2. ꝙ post consensum & ante cõfirmationem sufficit renunciare in manibus eligẽtium. Tu dic secundum Guili qui hoc not. supra eod. quamuis ad fin. quòd non confirmatus, aut renunciat electioni priusquam negotium ad superioris deferat̃ examen, aut post: primo casu hoc ei licet. s. e. cũ inter canonicos. de trasla. inter corporalia. de resti. in integ. c. 2. 7. q. 1. quam periculosum. Si delatum est, aut proponitur tale quid contra electum quod electionẽ nullam reddat, & eligentes potestate priuat eligẽdi: aut non. In primo casu licet teneat renũciatio quo ad ipsum, non tamẽ quo ad superiorẽ, quin facta renunciatione possit super ppositis veritatẽ inquirere: & si de ipsis constiterit, eligere ac prouidere ac si pronũciatũ esset. de supplen. negli. pla. licet alias sibi posset illudi. s. in antiq. de postu. bonæ 2. §. nec nocebat. & criminalia vndecũq;, &c. 24. q. 3. ecce. de collu. c. 1. Sicut qñq; de iure defuncti quęrit̃, vt sciri possit de iure supstitis. s. de arbi. ex parte. Itẽ secũdus accusator de prioris puaricatione docẽs, admittitur. ff. de pua. l. 3. C. de accu. si qs homicidij. In scdo casu tenet in totũ renunciatio: in nullo. n. piudicat̃ superiori coram quo quæstio pẽdet. puta si dicat̃ ꝙ electio facta sit contra formã cõcilij, qa pter. Ego dico ꝙ etiam si non sit delatum negotiũ ad superiorẽ, vel ẽt in scdo casu distinctionis cum delatũ est, scilicet & nõ opponitur id p quod sint priuati, licet teneat renũtiatio quo ad electum s̃m opinionem Ber. & sequaciũ, quã credo veram esse: tamen in nullo casu tenebit quo ad superioris præiudicium: nam etiam si peccatũ sit in forma, habet superior tunc prouidere: vt supra eodem quanquam. Dico ergo breuiter, quòd in omni casu ante confirmationem tenet renunciatio quo ad electum: quo ad superiorẽ in nullo casu fit sibi præiudicium per iura pro hac parte inducta. & argume. n. i. eo. tit. ab eo. Ioan. And.

1 Et Archid. hic dicẽs, ꝙ infra hęc soluit̃ d renũciatiõe post cõsẽsũ. & de nullius licẽtia mẽtionẽ facit. Idem Io. Mo. i. vt lit. pen. e. 1. Ioan. And.

2 Qui tñ Host. fatet̃ ꝙ cõria opin. hẽt æquitatẽ. Sed dicit ꝙ id iterptari nõ ẽ suũ sed Papæ: qui sil. sint lc. p venerabilẽ. s. rationibus. Io. And.

[Glo. sequens causam addit, litteram exponit, quærit, & soluit.]

d ¶ Occultum.] idẽ si propter superueniens delictũ, vel factum. Pone ꝙ peccauit in decre. supra. eo. quàm fit: vel i decre. cupiẽtes vel in decre. infra e. si religiosus. redibit potestas ad electores, cum in culpa nõ fuerint: & ideo dicit, de occulto: qa si scienter elegissent potestas eligendi nõ rediret ad eos: sed ad superiorẽ deuolueretur secundum distinctionem decre. supra e. quanquam. & sic non procederet quæstio quantum tẽpus deberent habere: quia nullum. Sed pone, ꝙ sciẽter elegerunt indignum, ita ꝙ priuati erant potestate eligendi: Papa de gratia eos restituit 3, nunquid habebunt integrum tempus, vel tantũ quod supererat? Dico ꝙ integrum per hãc decret. & per decret. de maio. & obe. cũ olim. in antiq. quia integre restitui intelliguntur. 23. q. 3. notandum. C. de sen. pas. l. 1. & ita notãt Vic. Inn. & Abb. in prædicta decre. de maio. & obe. cum olim.

e ¶ A dissensu.] vt supra in primo casu.

f ¶ Renuntiatione.] scilicet post consensum.

[Glo. seq. litteram exponit & ampliat: secũdo ponit duas opiniones, & primam approbat.]

g ¶ Integrum.] scilicet trium mẽsium in cathedralib. vel regularibus ecclesijs. s. eo. ne p defectu. in minoribus sex menses. de conces. præb. c. 2. Et idem intelligo repetitum in mense, qui datur Papæ ad electionẽ vel collationem beneficiorum in curia vacãtium. infra de præben. statutum 4. Et intellige hanc decre. in his qui de iure proprio habẽt eligere quia secus si ex iure deuoluto: secundum ea quæ no. Ber. Tan. & Hostien. supra eod. ne pro defectu. qui dicunt negligẽtes esse priuatos tantum in prima electione, quæ occurrit: vnde secundum hoc si archiepiscopus, ad quem ex iure deuoluto spectat eligere, eligit: & elect⁹ dissentit vel renunciat, vel morit̃: ad canonicos redibit electio. Sed Goffr. itellexit negligẽtes priuatos i tota illa vacatione: sed prior opinio verior vr̃: qa si culpa

† Idẽ in electo ad sæculare officium. l. hæc cõditio. §. 1. ff. d cõdi. & demõ. l. filio. §. 1. illo tit. Phi. Fon.

† No. ꝙ diligẽtia in termino facta, & redacta ad nihilũ terminus iteratur. Bar. in l. & ideo. ff. d ver. ob. ergo si in fi. mensis dati acta perdãtur, iterãdus est mẽsis. Phil. Pet Fonta.

3 Non fit hic restitutio cõtra lapsũ tpis, & sic nõ obstat finis vlti. glo. Ioan. Andr.

4 Et idẽ in patronis quo ad tps quadrimestre, & semestre de quo i. iure patro. ca. vno. Io. And.

ctionem aliam [a] celebrandā: Dummodo nil fraudulēter [b] egerint in premissis.

¶ Idem.

¶ Si religiosus non obtenta licentia consentit electioni de se facta extra suum monasteriū, non ualet consensus, & irrita est electio.

CAP. XXVII.

SI † religiosus [c] (cuius arbitrium [d] nō ex sua, cum velle vel nolle non habeat: [e] sed ex illius, quem vice Dei supra caput suum posuit, & cuius imperio se subiecit, uolontate dependet) electioni de se ad prælationem aliquam extra suum monasterium, vel suam ecclesiam [f] celebratæ, sui superioris, [g] qui dare ipsam valeat, non petita licētia, & obtenta, [h] præsumpserit consentire: cōsensus sic præstitus non teneat: [i] & in pœnam præsumptionis illius, electio eadem ipso facto viribus vacuetur omnino.

¶ Solus superior sine conuentu dare potest suo religioso consentiendi, & transeundi licentiā, hoc dicit.

¶ Quia vero vtrum religiosis [k] consentiendi electionibus de se factis, & ad prælationes, ad quas electi fuerint transeundi, a suis superioribus sine fratrum † consilio licentia dari possit (cum iura super hoc sint uaria [l]) dubitatur interdum: Nos

ex delicto proueniens, ex prima electione tantū punitur, supra eo. cū Vintonien. multo fortius hic erit culpa, quę prouenit ex negligētia, cum minus puniri debeat negligentia, quàm dolus. supra eod. nihil est. de crim. fal ad falsariorum.

[Glo. seq. tex. ampliat: secūndo notat diuersa tempora.]

a ¶ Aliā] eadē ratione idē dico in tertia & quarta: si secūdus, vel tertius dissentit renūciat, moritur: vł occulto suo vitio cassatur: & idē in vlterioribus. Nota igit tēpora, quæ dātur in expeditionib. ecclesiarum vacantium: Primo dantur tres [1] mēses electoribus ad eligendum, vel sex mēses secūdum distinctionem. supra eo. ne pro defectu. de concess. præben. cap. 2. & seruata forma illius decret. Ad præsentandum datur tempus quā citius fieri potest, & adhuc octo dies sup. eod. tit. & lib. quam sit. & cap. cupientes. in princip. & §. ceterum. Ad consentiendum datur vnus mēsis electo, si libertatem habet cōsentiēdi, aliàs quantum iudex arbitrał. Ad petendam confirmationē dātur tres menses. supra eo. q̃ sit. Ad consecrationem alij tres. 100. di. quoniam. & 72. dist. c. 2. Et si dēt palliū petere, hoc faciat a tpe ɔsecrationis ĩ. alios tres menses. 100. di. c. 1. In causis autem regularium, vel cathedralium, quæ ex immediata subiectione vel appellatione deuoluuntur ad Papam, serua decre. Nicolai. supra eo. cupientes.

† Vide Clem. cū ɔcessa. de elect. & extrauag. Benedicti, q̃ incipit: si religiosus, de electio.

1 Idq; ex decreto Côc. Lat. sub Innocen. iij. c. 31.

Gl. seq. textum exponit, dubium soluit, & arguit.]

b ¶ Fraudulenter.] pone in vltima die trium mensiū dixerūt canonici, eligamus talē qui dissentiet: & sic à die dissēsus adhuc habebimus tres menses: & sic fraudē faciēdo reperiebanł sex mēses habere in cathedralib vel regularib. vel in infetiorib. annum,: quod esse nō debet. supra eo. auaritiæ. Et dico ꝙ qui fraudē allegat, eam probare dēt ff. de prob. quotiens. §. qui dolo. Nota ergo hanc decr. quæ facit pro his quæ no. per Inn. & Hostien supra in ant. de appel. ex ratione. qui ibi no. ꝙ si vna die qs fuerit impeditus de anno appellationis prosequendæ: habebit integrū annū [2] per prędictā decre. & eo. tit. cum sit. 2. q. 6. ei qui. & in Auth. de his qui integ. ad appellan. in prin. §. 1. 2. & 3. coll. 8. Sed si beneficio restitutionis ei subueniret, tunc non habebit nisi tacitū tempus, quantum amisit. ff. ex qui. cau. maio. in integrum resti. l. ab hostib. §. fi. ibi de hoc per eos plenius videre poteris.

2 Ita si alia parte anni fuerit semp diligens, notāt Do. in d. c. ex rōne legi stæ in Auth. ij qui. C. de tēp. ap. Fon.

ADDITIO. Facit Clement. ab ecclesia. de resti. in integ. Ioan. And.

SI religiosus.] Sunt duo dicta: Secundum ibi: Quia vero.

CASVS. Vacante aliqua abbatia, forte abbatia monasterij noui Pictauis, vel alio monasterio: monachi illius monasterij quendam monachum alterius monasterij in suum abbatē elegerunt: & electione facta sibi eam præsentauerunt, petendo, ut consentiret aut dissentiret: quæritur vtrū iste monachus possit cōsentire isti electioni sine licētia sui abbatis: vel requiratur vt petat & obtineat licētiam à suo prælato, siue abbate? Respōdet Romanus Pontifex, ꝙ cum monachus censeatur mortuus, & nō habeat velle neq; nolle, nō pōt cōsentire electioni de se factę nisi petita & obtēta licentia à suo prælato: tamen si ipsius prælatus nollet ei dare licentiam, posset ipse prælatus cōpelli per suum superiorē. Sed quid? ponamus ꝙ abbas bene vult ei dare licētiā: sed ɔuentus nō vult cōsentire: vtrum solus abbas possit ei dare istā licētiā? Respōdet ꝙ sic, etiam inuito conuentu.

[Prima gl. summat.]

c ¶ Si religiosus.] Si religiosus nō obtēta licētia cōsentit electioni de se factæ extra suū monasteriū, nō valet consensus, & irrita est electio. Secundo dr, ꝙ solus superior sine capitulo dare pt ɔsentiēdi & trāseundi licētiā.

d ¶ Abitriū.] dependet ex voluntate illius, cuius imperio, &c.

† Not. ꝙ monachi dnī fres. c. cām. s. de iu. Do. alle. ibi. c. pen. ĩ. eo. de priuileg. Fon.

e ¶ Non habeat.] 12. q. 1. non dicatis. & supra eod. ti. quorundam. ĩ. de sepul. cap. vlt.

f ¶ Suam ecclesiam.] in alijs ergo nō habet locum hæc constitutio.

g ¶ Superioris.] solius etiam sine conuentu, vt inf. proximo responso.

[Gl. seq. litteram exponit. notat, quęrit, & soluit: & opi. ponit.]

h ¶ Obtenta.] debito modo, & non, per extorsionē: vt supra eo. quorūdam. ad idē infra de his quę ui metusve cau. fi. c. 1. Et nota casum, in quo non sufficit petere licentiā, nisi & obtineatur: interdū sufficit, vt s. de reg. licet 3. Sed quid si superior licentiam dare noliti? Dixerūt Tanc. & Ber. supra in anti. de renun. post translationē. in prin. ipsum per suum superiorem cōpellendum, nisi habeat iustam causam denegādi. sup. de iure pat. nullus. si habeat iustam causam, non compelletur. 63. dist. literas. 71. dist. c. 2. & 3. Sed quia solius principis priuilegium videtur priuare aliquē re sua, dicunt quidam per superiorē, Papam intelligendum: & sic loquitur illa decret. nullus. quæ in Papa loquitur. Dic vt ibi dixi. Ioan. And.

3 Dicit Io. Mona. aīus hoīs generos* de se tendit ad alta. s. honores & officia: quē aīum reprimunt iura, ut hic, & s. de test. c. 2. sed nō sic homo aspirat ad onere.

ADDITIO. Per superiorē, Papā intelligi dicit Hostien. in decret. nullus de iure patron. & Abb. in decre. admonet. de renun. quod placet Io Mo. & Archi. supra eo. q̃ sit. Nec obst. decr. nullus. quia illud cū est aliquod ius quæsitū: hic de mera gratia: hoc semper saluo, quod hēs in extrau. Benedicti, eo. tit. si religiosus de qua ibi feci additionem. Ioan. And.

i ¶ Non teneat.] sic supra eo. quorundam.

k ¶ Religiosis.] Mendicantibus, uel non.

[Glo. seq. alleg. pro & contra, & ponit opi.]

l ¶ Sint uaria.] Quòd enim solus prælatus illam dare posset: videbał per c. 58. di. c. 2. ibi, abbas loci. de capitulo nihil dixit. sup. de renun. post trāslationē, ibi, &

1 Arch al reg. 16. q. 1. mona chi. & ca. cũ pro uti litate. & 18. q. 2. nullã ptã tẽ. 20. q. 4. mona-chũ. Ioã. And.

sancti Fridiani Priore. & supra eo. tit. quàm sit. 1 ibi, superioris. nil de capitulo dixit. In contrariũ uidebatur supra de uerb. sign. abbate. ibi, abbati & conuẽtui placuit, &c. & est expressum de statu mona. cap. 2. in fi. & 39. q. 3. statuimus. & hoc secundum litteram, quę ibi est a bbatis, ac totius cõgregationis: sed secũdum aliam quę est sine actione facit in contrarium. Et prælatus nõ põt alienare res ecclesię sine cõsensu capituli: 12. q. 2. sine. ergo nec psonas, cum maior sit alienatio pso næ, q̃ rerũ. ad idẽ. 12. q. 1. præcipimus. & hãc secundam partẽ tenebat Io. And. 58. dist. c. 2. & Ber. in p dicta decre. post trãslationem. in 3. glo. prima tamen hic approbatur nõ tam de iure antiquo, quàm de hoc nouo ob celerem ecclesiarum expeditionem.

ad huiusmodi dubitationem tollendam: [a] & ut ordinationes ecclesiarũ, ac monasteriorum, in quibus tales [b] electi [c] extiterint, celerius & facilius valeant expediri: Decernimus, vt ijdem superiores (suis irrequisitis conuentib.) electis [d] huiusmodi consentiendi, & transeundi liberam dare valeant facultatem.

¶ Idem.

Iuriũ declarõ ad Papã spectat.

a ¶ Tollendã. interpretatio enim & declaratio iuriũ ad eũ spectat 1. q. 1. c. sicut §. ex his. s. de sent. excom. inter alia. C. de leg. l. ult. Et habes etiam de hoc supra in auth. de postul. cap. 1.

b ¶ Tales.] scilicet religiosi, qui non habent liberũ arbitrium transeundi, uel consentiendi.

c ¶ Electi.] ex multiplicatione huius uerbi quod hic habes, not. φ religiosi possunt eligi: & dicam infra c. proxi.

d ¶ Electis.] nõ dixit, eligendis: vnde non valet licentia data religioso, vt cõsentire possit electioni futuræ, uel prouisioni, ẽt cum consensu sui superioris: vt in const. Clement. eo. tit. cum concessã.

NVllus religiosus.] Primo statuit: Secundo decernit: ibi, Quòd si. Tertio excipit: ibi, Ad dignitatem. fortificationem interserens: ibi, Ad quam. Io. And.

CASVS. Vacante monasterio sancti Cypriani Pictauis, in quo sunt plures monachi: aliqui sunt tacite pfessi, videlicet per delationẽ habitus, vel se immiscẽdo actib. professorum: alij autem sunt expressè professi: ipsi conuenerunt in vnum super electione futuri abbatis: & quendam monachum tacite professũ, nõ autem expresse, in suum abbatem elegerunt: utrum ad hoc quòd quis possit eligi in abbatem, requiratur expressa professio? Respõdet Romanus Pontifex, φ sic: ita φ tacita professio nõ sufficeret: & hodie istud capitulum extenditur ad prioratus, & alias administrationes: vt in clem. ne in agro. §. sane. de sta regu. Ex quo dicunt Doctores, quòd monachus, qui fecit tacitam professionem, potest instare ut prælatus suus ipsum admittat ad professionem expressam, quia ipsius monachi interest admitti ad professionẽ expressam: ut possit uocari ad prioratus, & alias administrationes. Hoc dicunt ista duo vltima capitula ad lõgum. Nota primo ex capitulo, si religiosus. quòd religiosus per professionem abdicat à se suum proprium velle, & illud supponit voluntati abbatis, & hoc uerum in licitis & honestis. Nam si abbas sibi præciperet aliqua, quæ essent contra Deũ, nõ tenetur ei obedire, uel ẽt si præciperet aliqua, quæ sunt contra ppriam cõscientiã, ad oĩa aũt alia tenetur ei obedire.

Nota insuper ex dicto c. si religiosus. quòd religiosus potest consentire electioni de se factæ cum licentia sui pręlati, & solus prælatus inuito conuentu potest dare religioso licẽtiam se transferendi ad aliud monasteriũ. Nota ex hoc c. nullus. φ ad hoc ut possit religiosus se transferre ad aliud monasterium, requiritur φ fecerit professionem expressam. Idẽ dicẽdum in quocunq; prioratu: ut in cle. ne in agro. §. sane sup. alle. Nota φ religiosus põt vocari ad prælaturã episcopalẽ. posito φ eccl'a cathedralis sit sæcularis: nec per hoc dr̃ descẽdere, sed potius ascendere: quia epi dicũtur religiosissimi.

¶ *Monachus in abbatem eligi nõ põt, nisi sit expresse professus. Ad dignitatẽ aũt epalem, & in sæculari, & in regulari ecclesia talis eligi poterit.*

CAP. XXVIII.

NVllus † religiosus [e] ad Abbatiam, seu prælaturam [f] suæ uel alterius religionis [g] de cętero eligatur, [h] nisi antea fuerit ordinẽ regularẽ expresse [i] professus: Quòd

[Prima glossa ponit summã, & quid declaret.]

e ¶ Null⁹ religios⁹.] Monachus in abbatem eligi nõ potest, nisi sit expresse professus: ad dignitatẽ autẽ epalem, & in sæculari, & in regulari eccl'a talis eligi poterit. hoc dicit. Declarat in prima parte decretalẽ. s. eo. cũ causam. & reprobat qđ no. Naso & Compostellanus supra eod. cum in magistrum. & approbat quod ibi not Hostiensis & Goffre. & Abbas in decretali, cum causam: in secunda approbat quod no. Ber. de statu. regular qued Dei timorem in magna glossa. Compostellanus. s. eo cum cãm. & Hostiensis de uoto. per tuas.

† Vide Clemen. cũ rõni. de elect.

f ¶ Prælaturam.] puta Prioratum, Guardianatum, 2 vel Magistratũ scđm quòd diuersã sunt nomina taliũ prælatorũ, qui religiosis præsunt, vt supra eo. tit. c quorundam. ad idem supra eo. fundamenta. Sed ẽt hodie in administrationibus & prioratibus monasteriorum habet hoc locum, vt in cle. de sta. regu. ne in agro. §. sane.

2 Hic. no. Do. quòd Guardianus fratrũ Minorũ est in dignitate, iõ dat delegat⁹, vide Fel. in c. olim de maio. & obed. Font.

g ¶ Alterius religionis.] hodie religiosus eligi nõ põt ad prælaturam alterius religionis, uel habitus per cl. eo. tit. cum rationi.

ADDITIO. Archidiaconus tenebat hic contrarium per hanc literam respondens ad cap 16. q 7. in noua actione quòd nõ loquebatur de disparitate habitus, sed clericorum ad laicos. & sic 15. q. 3. monasterijs loquebatur de laicis, qui sunt in probatione. & cap. officij. supra in ant. Sed loquitur ibi de nouitio nõ experto Ioan. And.

Glossa sequens ostendit hic solu i quęstionem, dẽ qua ponit duas opi]

h ¶ Eligatur.] eligere tamen potest, si tacite sit professus. s. eo. ex eo φ. in fi. & in cap. indemnitatib. in prin. Nota expresse, φ monachus uel religiosus eligi põt, nec debet postulari. sed post electionẽ postulabit, sine superioris enim licentia, qui eã dare possit, nõ poterit ↄsentire. s. eo cap. proxi per quod idem probatur. & per decr. s. eo. quã sit. & supra eo. quorundam De hoc olim opiniones fuerunt: & tractabant de hoc Inn. & Host. supra de renun. post translationem. s in anti. de uo. per tuas Compost. s. in anti. de postula. c. 1. Gar. s. eo. quam sit. & dicebant quidam (quibus fauebat Inn & Cõpostell.) monachum extra suum monasterium debere postulari, non obstante decre. per tuas. ubi dicebant abbatem electum in prælatũ, aliàs in episcopum eligi posse, aliàs extra suũ monasteriũ postulari debebat. Alij dicebant indistincte eũ eligẽdum. Ad decre. post translationem. respondebant, illũ fuisse postulatum propter ordinem Episcopalem, hodie tene cum eligendum per hæc iura.

i ¶ Expresse.] ergo non solũ sęcularis eligi non poterit in abbatem, vt supra eodẽ, cum ad nostram. sed nec religiosus tacite professus, ut hic, & infra eo. indemnitatib. in prin. ubi in abbatissa, uel priorissa idẽ dr̃, & tamen per tacitã professionẽ bene est quis mona-

chus &

chus:& votũ solemnizat.ĩ.de vo.c.uno.non autẽ solus habitus,sed professio facit monachũ.s̃.de regula. porrectum talem aũt professionem in scriptis faccere debent:vt obuiet illis, (si postea reclamarẽt)propria scriptura.27 q.1. omnes fœminæ,1.q. 7.sa lubertimum.

1 Scriptura tñ non est de necessitate professionis,Franciscus hic.

a ¶ Irritum.] olim nõ erat irritum ipso iure sed irritandum per sententiam.sup. eo cum causam.

† Alias: actũ fuerit

b ¶ Nouitij.] nedũ tacite professi,& minus sunt obligati nouitij, quia pñt ad sæculum remeare: nisi appareat eos absolute voluisse vitã mutare: ut nf.de re gu.non solum.

† Alias: ad ẽt nouitij,&c.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

c ¶ Regularibus.] quasi dicat, interdũ cathedralis ecclesia secularis est,i.sæcularium canonicorũ; interdum regularis: vtroq. casu tacite ꝓfessus in epm eligi poterit. Sed quæ est ratio,quare in cathedrali regulari eligitur non professus: in alijs non:pro ut dixerunt Lau.Tanc.Goffr.& Compostella.in prædicta decre.cum causam.i. propter excellentiam episcopalis dignitatis & ordinis,ut eps etiam sæcularis immediate pręsit monachis. & probatur idem s̃.de iud. causam.s̃.ne sede vacante.c 1. vbi monasterium erat vnitum cathedrali ecclesiæ, forte sæculari tñ Tancr. & Goff.ibi dixerunt,ꝙ Bathonien. cathedralis ecclesia ibi erat regularis:sicut & multæ ĩ Anglia. sed Ber. videtur tenere contrarium in tertia glo. unde in consecratione religiosus dicit etiam religiosior abbate, & eps monachos ad professionem recipit,ut abbas. in authen.de sanct.episc.§ iubemus. collat.9. & facit ad hoc sup de uo.& uo.redemp.ex multa. & quod not.supra,de capel.monacho.c.2.

si secus actum † fuerit, eo ipso irritum [a] habeatur. ¶ Ad dignitatem vero episcopalem(ad † quam nouitij [b] eliguntur interdum) talem in sæcularib. vel regularibus [c] ecclesijs, eligi minime prohibemus.

¶ Idem.

¶ *Forma electionis tradita per decr sup.eo.cum dilecti.non est sublata per sequens concilium, quia propter.h d.Io. And.*

CAP. XXIX.

Cum expediat [d] concordare iura iuribus, & eorum correctiones † (si sustineri [e] ualeant) euitari: Decretalem [f] felicis recordationis Innocent j Papæ tertij prædecessoris nostri, quæ innuit sub ea forma posse in electionibus licite† compromitti:ut compromissarij secreto & sigillatim voluntatibus omnium inquisitis [g] illũ,in quem maior & sanior pars capituli [h] consenserit, eligere teneãtur: declaramus abrogatã non esse per subsecutũ cõcilium [i] † generale: immo põt in ipsis electionib. ut

Cum expediat.] Præmittit declarationis causam generalem: Secundo declarat:ibi, Decretalem. Ioan.Andr.

¶ Pro intellectu huius ca.præsupponitur primo illud quod habetur in c.cũ dilectus. & c. quia propter.eod. tit.in anti. Dicitur in c.cũ dilectus. ꝙ canonici alicuius ecclesiæ vacantis, pñt cõpromittere in aliquẽ sub hac forma: videlicet vt ipse exquirat uota singulorũ canonicorum,& eligat illum,in quem ꝯsenserit maior pars totius capituli: & dicant illi hoc mõ:Nos sumus viginti canonici, q damus & cõcedimus tibi potestatẽ, vt exquiras vota singulorũ canonicorum sigillatim & secreto:& si reperis aliquem,in quem maior pars totius capituli ꝯsenserit, illũ eligas: sed illa forma non est seruanda in electionib.aliarum dignitatum per quas ecclesia non dr uiduata. Dicitur in c. quia pp.alleg.ꝙ canonici debent eligere prælatũ altera de trib. vijs: videlicet per uiã Spiritus sancti, vel cõpromissi,vel scrutinij:Per uiam Spiritus sancti, uidelicet quando concorditer eligunt aliquem, nullo modo habito tractatu inter se.Per uiam compromissi, quando eligentes compromittunt in aliquo,ut dictũ est in c.perpetuæ.sup.eo.tit.& lib. vnde forma scrutinij est multũ difficilis:in qua etiam deficiunt periti, & maxime si non habeant practicã.& in hoc c.decidi tur,utrum p ca.quia propter.sit correctum. c. cũ dilectus. vcз: ꝙ si canonici uelint transferre in aliquos potestatẽ eligendi, ꝙ debeant facere ꝯpromissum absolutum,non determinatum:vel vtrũ nõ sit correctũ. illud.c.cum dilectus. videlicet vt canonici possint facere compromissum cum determinatione & restrictione? Respondet ꝙ per c.quia propter. non est correctum. c. cũ dilectus. Nam c. quia pp. nõ dicit, ꝙ illud cõpromissum sit simplex: & ñ sit determinatũ & restrictum: sed solum ponit vnam formam compromissi: quia dicit,ꝙ ex altero de trib. modis est procedendum: & si aliter ꝓcessum fuerit,nõ valet electio: Forma autem cõtenta. in c. cũ dilectus. continetur sub forma compromissi.

[Prima,glos.summat,& notat, & exponit.]

d ¶ Cũ expediat.] forma electionis tradita per decretalem, s̃.eo. cũ dilectus.nõ est sublata p sequẽs concilium,quia propter h.d. Et nota ex hoc princ.inspiciendum quid expedit.de pœn.dist.1. aliud.s̃.de uo.& uoti redem.magnæ. Vide quod ibi dixi in gl.ut patet in fi & proprie expedientia vtilitatem respicit,ut ibi patet.Io And.

e ¶ Sustineri ualeant.]reprehenduntur hic illi,q uolunt sustinere iura,quæ penitus sunt correcta: ubi ergo apparet de correctione,non sustineantur:aliàs sustineantur.ad idem.C.de inoffi.testa.si quando.& supra eo.ecclesia vestra 2.

ADDITIO. Vide quod supra de priuil.accedentibus dixi super 1.gl.in fi.Io.An.

f ¶ Decretalem.] s̃. eo.cum dilecti.aliàs cũ dilectus.

[Gloss.seq.declarat,& commendat hanc formam.]

g ¶ Inquisitis.] est ergo forma ista partim ex scrutinio & partim ex ꝯpromissõ vt hic patet: 2 sed principalius dicetur ista forma compromissi,sed determinati.Et si bene aduertatur,ista hodie est melior & expeditior forma iudicio meo quam hodie habemus:non enim uolunt canonici libere ius suum in alios transferre, & dare illis potestatem præficiendi prælatum: per formam scrutinij graue est procedere, nec omnes bene sciunt illam formam seruare:immo & boni uiri practicam ignorantes in ea deficiunt: expedientius ergo seruabitur ista forma.

h ¶ Capituli.] nota quia secus si diceretur de maiori parte eligẽtium: & compromissarij illum elegissent, quem maior pars numero,non maior capituli nominasset:quia tunc electio esset nulla,sup.eo.si cui.

ADDITIO. Cum qua hæc deberet iungi, ut ibi dixi, & hic Archid.& Io And.

[Glo.seq.ponit motiua opinionis hic reprobatę,& alleg.respondet.]

i ¶ Concilium.]sup. eo.quia propter.dicebant enim quidam,ꝙ forma illa sublata erat per decre.quia propter & hoc uidebatur tenere Hostien. in prædicta decre in prin. qui dicebat diuersas electionum formas, vt supra eod.cum dilectus.& propterea ibi tres tantũ formæ, vel secundum alios duæ approbari videntur. & propterea ibi dicitur, aliter electio facta non ualeat: sed contrarium est uerum, ut hic uides: & propterea ista est forma compromissi: 3 sed cum certa determinatione,ut supra dixi.

† Correctio iuriũ est vitanda, & ubi apparet ꝯrietas, p diuisionẽ actuũ dẽt reduci ad concordiam, adhoc s̃. de testi.c. cũ tut. & de restit. spol. c.litteras.

† Dictio, licite, deest hic in antiquis codicib.

† Cõcil. Lateraũ. sub Innoc. iij.ca. 24. refertur de elect. c.42.

2 Ideo noua: qa vbi ius emanãs ꝯsurgit ex duob capitulis iuris antiq facit nouã spẽm. I. Gallus. §.ille casus. ff. de libe.& posthu. cap. quanto.s̃ de iudc. Pet.d̃ Ancha. Fon.

3 Idem Dñicus: sed Arch. & Anch. ꝯ. sed opinio gloss. est color. Font.

a ¶ Vt

a ¶ Vt prius.] .i. sicut poterat ante concilium, quia propter. concilium tamen & decre. fuerunt eiusdem auctoris.

CVm non.] Primo ponit constitutionis causam generalem. Secundo ponit constitutionē, interserens cām specialē: Tertio tollit obstantiā. Secunda: ibi, Statuimus. Tertia: ibi, Non obstantibus.

CASVS. Dicit̄ in c. cupientes. s̄. eo. ti. & lib. ꝙ si in cā electionis appellet̄ ad Apostolicam sedem: eligentes debēt mittere ad eādem sedē duos ex ipsis instructos, similiter, ꝙ opponentes debēt mittere duos ex ipsis. Sed q̄d si illi, q̄ mittunt̄ ad Apostolicā sedem sunt de ipsis canonicis: vtrū ipsi canonici dēant reputari residentes: hoc est vtrū ipsi possint ꝑcipere fructus ꝑbendarū suarum? Rn̄det ꝙ cū ipsi canonici sint absentes ꝓ vtilitate illius eccl'æ, dēant censeri & reputari ꝑsentes: ita ꝙ ipsi percipiant fructus ꝑbendarum suarū: exceptis fructib. distributionum suarum quotidianarū. Sed ponamus, ꝙ tales canonici qn̄ erāt in ecclesia, cuius negotiū tractatur, ꝑcipiebāt fructus ꝑbendæ, quā habebant in alia ecclesia: sicut in abbatia ecclesiæ beatæ Mariæ maioris Pictauis non pōt esse abbas illius ecclesiæ, nisi sit canonicus in ecclesia Pictau. & ꝑcipit fructus ipsius abbatiæ? Rn̄det ꝙ tales canonici absentes pro utilitate ecclesiæ fructus non solum suarum prębendarum, quas habent in ecclesia, cuius negotiū prosequuntur: sed ēt debent percipere fructus, quos perciperent si non essent absentes: sed residerent in illa ecclesia. Nota primo, ex hoc. c. illud ad quod allegatur principium. c. ꝙ officium suum non dēt alicui eē dānosum, siue nociuū. Nota vlterius, ꝙ absentes pro vtilitate ecclesiæ censentur residentes, quo ad perceptionē fructuū suarū ꝑbendarum, exceptis quotidianis distributionibus, quæ tantum cōceduntur interessentib. diuinis officijs, hoc uerum, nisi talis canonicus esset infirmus, quia debet ēt hr̄e quotidianas distributiones, licet sit absens, ut in c. 1. de cler. ægro. in ant. Not. insuper, ꝙ absentes ab ecclesia, in qua sunt præbendati, de iure cōi, non debent percipere grossos suarum ꝑbendarū: valet tn̄ ꝯria consuetudo, vel statutum, ut ēt in absentia percipiant fructus suarum ꝑbēdarum. c. cū omnes. de consti. in anti. Nam propter officium. i. ministerium datur beneficiū, idest fructus.

[Glo. prima summat, & notat, allegans quoad hoc principium sex concord.]

b ¶ Cū non deceat.] accedens ad sedem Apostolicā pro instruēdo negotio electionis per decre. cupiētes. eundo hac de causa, stando, & redeundo, integre, ꝑter quotidianas distributiones, percipit fructus bn̄ficiorū quos percipere posset in ipsa eccl'a residendo. Et nota ex hoc principio inspici quid deceat: q̄d propriè honestatē respicit. s̄. de vo. & vo. redemp. magnæ. nec. n. honestū est officium suum alicui fore damnosum. 4. q. 3. §. itē in criminali. uers. uenturis. sup de rescrip. statutum. in fi. ff. de furt. l. si seruus cōis. ff. ad Velle. l. 2. §. 1. C. de admin. tut. cum quidam. s̄. de fideiusso. peruenit. cum sim.

prius [a], procedi licite per eandem.

¶ Idem.

¶ Accedens ad sedem Apostolicam pro instruendo negotio electionis per decre. Cupientes. eundo hac de causa, stando, & redeundo integre (præter quotidianas distributiones) percipit fructus beneficiorum, quos percipere posset in ipsa ecclesia residendo. Io. And.

CAP. XXX.

CVm non deceat [b] alicui suum officium esse dānosum: Statuimus, vt ij, qui iuxta [c] constitutionem [d] fęlicis recordationis Nicolai Papæ tertij prędecessoris nostri super hoc editam, ad Apostolicam sedem venerint, eam circa imminentium electionum negotia instructuri: (Cum tales ecclesiarum suarum † prosequentes vtilitatem, censeri debeant residentes [e]) fructus beneficiorū suorum, quæ obtinent in illis ecclesijs, quarum negotia prosequūtur; & etiam aliorū quos reciperent, uel possent recipere in † ipsis ecclesijs residendo [f]; integre (quotidianis distributionibus dumtaxat exceptis [g]) recipiant ad sedem propterea [h] veniendo eandem, ibidem hac de causa [i] morando, & ad ipsas ecclesias redeundo, ac si personaliter in eisdem ecclesijs residerent: Non † obstantibus quibuslibet consuetudinibus, uel statutis ecclesiarum ipsarum contrarijs, seu priuilegijs quibuscumque, per quæ

[Gloss seq. soluit quæstionem.]

c ¶ Iuxta.] nota q̄ ꝑ hāc literam dico, ꝙ si talis est casus quo instruens vadat non astrictus ꝑ decre. s̄. cupiētes. puta quia nō est ecclesia cathedralis, nec regularis: vel si ē talis appl'o, vel immediata subiectio, q̄ non deuoluit, his casib. cū non habeat locū decte. cupiētes. ergo nec istius decre. priuilegiū. per istam literam: & concor. q̄d dixi j̄. eo. si postquā. 4. respon.

ADDITIO. Et facit ad quæstionē, quā Paduæ disputaui de Doctore dispu tāte, qui disputare n̄ tenebatur quam vide j̄. de regu. iur. accessorium. Io. And.

d ¶ Cōstitutionē.] sup. eo. cupientes.

e ¶ Residentes.] Cōcor. supra de cler. nō resi. ex parte.

† Not. ꝙ suum pōt dici id, ꝙ est suū in parte, & ū in toto vñ nā eccl'a nō est tota canonici, uide gl. inf. de præb. cū in illis.

† al. ita: distis eccl'ijs, &c.

† al. ita: obstātib. quibuslibet alijs consuetudinibus, &c.

f ¶ Residēdo.] pone: hēt ecclesia Bonon. priuilegium, ꝙ canonici ipsius ecclesiæ percipiant fructus beneficiorum suorum, quos habent in alijs ecclesijs in Bonon. ecclesia residendo: vel habet ipse qui vadit pro instruendo negotio priuilegium, ꝙ recipiat fructus tales. supra de rescr. c. ult. hos isto casu percipiet, hoc vult dicere litera ista.

g ¶ Exceptis.] quæ nec dantur studentib. [1] in theologia. s̄. de præb. licet. nec dantur præsentib. qui non intersunt horis canonicis. j̄. de cler. nō resid. c. unico. Et licet ista constitutio fingat ipsum præsentem: non fingit ipsum diuinis officijs interessentem. habeat ergo quod præsens haberet, qui diuinis officijs non interesset, vt in prædict. cap. unico. quod etiam est contra: cum dicat distributiones quotidianas concedi ijs, qui prosequuntur ecclesiarum utilitatem: & ibi soluitur.

[1] Vide Conci. Trid. sess. 5. de refor. c. 1. in fine.

h ¶ Propterea.] nota legem pro instruendo negotio electionis iuxta prædictam constitutionem: & facit ad id quod dixi in gl. 2.

[Glo. seq. recitetur per duas quæstiones, & solutiones ipsarum]

i ¶ Hac de causa.] Si ergo facta instructione, & finito negotio, sola uolūtate, uel pro aliorum suorū negotiorū expeditione maneret in curia: tunc cessabit priuilegium hoc. Et est huic simile quod dicit lex, ꝙ nō vere reipublicæ causa abesse dr̄ is, qui proprij cōmodi causa in legatione est, ff. ex quib. cau. maior. l. 1. non uerè sed postea ex quo redire inciperet, competeret ei hoc priuilegium: redit enim de itinere, quod ob hanc causam fecit. [Hoc est expressum. ff. ex quibus cau-

bus casibus maio.l.si cui.§. tandiu.] & est simile huic quòd dicitur de teste, supra eo. li. de rescri. statutum, in fin. cum suis concor.

[Glo.seq exemplificat, quærit, soluit, solutioni opponit, & respondet: In fine arg. ad quæstionem.]

præmissorum effectus a posset quomodolibet impediri.

¶ Idem.

¶ Is qui opponit euidentem defectum scientiæ vel personæ, contra promouendum ad aliquam dignitatem, pænitere non potest, causam reddit. Ioan. And.

C A P. XXXI.

AB eo b, qui contra electum, vel postulatum, seu promouendum ad c aliquam dignitatem, inter cætera, quæ obijcit, euidentem †, notorium, seu manifestum d scientiæ, vel alium personæ defectum opponit: ipsius defectus oppositio, vel eius qualitas e nequeunt postea reuocari: 10 cum enim opponens (si quod de defectu opposuit huiusmodi, destitui veritate cõtingat) à ꝓsecutione causæ debeat oĩno excludi f, & puniri, perinde ac si in probatione omnium, quæ obiecerat, 20 defecisset g: iustum est, vt (postquam ad oppositionem eamdem procedit) nequeat in præiudicium eius, contra quem opposuit, vlterius pænitere h.

¶ Idem.

¶ Canonicus impubes ad electionem non vocatus, non agit de contemptu. 30

a ¶ Effectus. puta, quia est statutũ, consuetudo, vel priuilegium in ecclesia, ꝙ quacumque de cã ꝗs absit, ẽt si vtilitatem ecclesiæ prosequat̃, nihil ꝑcipiat. Quid si talem cõsuetudinem, vel statutũ iurauerit? Nõ credo, ꝙ tunc locum hẽat hoc priuilegiũ: quia iurum illud potest seruari sine periculo animæ. sup. de iureiur. si vero. & ꝗa hic non dispensat ꝯ iuramentũ, vt de rescrip. cum aliquibus. sup. eo. li. cum suis similibus. Nec obstat, si sustulit statutũ, vel consuetudinem, ꝙ est principale: ergo & iuramentum 1 de illo seruando, ꝙ est accessorium, tolle em̃ instantiã. s̃. de iureiur. cum cõtingat. & ꝙ ibi not. [Aliqui cõtra per id qnod dicit. quibuslibet: & subdit, quibuscunque, & quomodolibet, quæ multum videntur pro eis facere.] Hæc decre. bene facit ad quæstionẽ, de qua quærebat olim Gar. in decre. cupientes. s̃. eo. li an duę personæ de opponentibus, 2 quæ vadunt pro instruẽ- 40 do negotio ad curiam, contribuere debent ad expensas: fiat quod inter eos conuenit ff. de deposi. l. 1. si cõ ueniat. si nil erat cõuentum: dicebat iudicis arbitrio relinquendum, pensatis labore, & facultatibus mittẽtium & missorum. [Idem Ioan. And.] cum ista decret. priuilegiet eos in fructibus percipiendis arbitratur iudex eos conferre debere.

† No. ista æquiparari: euidẽs notorium & manifestum: & sic vñr ista synonyma, de quo vide text. ĩ. de verbo. signifi. c. 2.

1 Gl. fi. in cle. dudũ. versi. pacta: de sepul. c. constitutus. de rescri. in anti. & procedit hæc glo. sm Phil. ẽt si clausula, non obstante, ponat̃ in iure. vide Rom. cõs. 501. Fon.

ADDITIO. Et facit ad quæstionem de damnum passo, numquid contribuat cum alijs ciuibus ad emẽdam? Et dicitur, ꝙ sic: in Spec. de censi. §. 2 ver. quid si damnum facit ff. ad legem Rhod. de iac. l. nauis one- 50 stę. §. cum autem. de hoc ff. de legatis l. 1. ab omnib. §. si Titio. Ioan. And.

AB eo, qui contra electum.] Diuiditur in duas partes: Secunda: ibi, Cum enim. Domi.

CASVS. Vacante ecclesia Pictauiẽsi, vel alia ecclesia, puta monasterio sancti Cypriani: Pictauiẽses canonici vel monachi, quendam Titium in prælatum elegerũt, fuerunt aliqui opponẽtes, qui opposuerunt ꝯ electum defectũ scientiæ vel morũ, vel defectum suorũ natalium: & cũ hoc qualificabãt illos defectus, vide- 60 licet, ꝙ illi defectus erant manifesti: opponentes pænitentia ducti voluerũt recedere ab illo defectu: vtrũ possint? Rñdet, ꝙ non: Nam ex quo appellauerunt ob illum defectũ, ab illo defectu recedere non possunt, Sed ponamus, ꝙ ipsi nolũt recedere a defectu, sed solũ a qualitate: vtrum sit eis permissum? Rñdet, ꝙ non, immo si recedãt a qualitate defectus, sunt puniendi, ac si defecissent in probatione defectuum: ideo dẽnt persistere & in defectu, & in qualitate defectus: tñ si dicti opponẽtes recedant ab ipsis defectibus vel qualitatibus: poterit superior inquirere de ipsis defectib. vel qualitatibus: vel etiam opponentes, si sint, qui prætendant habere interesse.

2 Idẽ de eligẽtib. eo casu, quo tenẽtur ad expensas. I. And.

[Prima glossa summat]

b ¶ Ab eo.] Is qui opponit euidentem defectum sciẽtiæ, vel personæ cõtra promouendum ad aliquam dignitatem, pænitere non potest. causam reddit.

[Secunda Gl. quæstionem soluit.]

c ¶ Promouendum.] ista igit̃ tria sunt paria. concor. s̃. eo tit. vt circa Et nota, ꝙ dicit, dignitatem: & idem dicit supra eo. si forte. & idem ĩ. de verborũ significat. constitutionem, per quod apparet, quòd decre. illa, si forte, nõ hẽt locũ in alijs bñficijs, vt ibi dixi.

d ¶ Manifestum.] ista. n. quo ad casum nostrum sunt synonyma, & idem designant, vt inf. de verbo. signif. cõstitutionem.

e ¶ Vel eius qualitas.] hoc vult dicere: is ꝗ opposuit, forte vult obiectũ reuocare: vnde cũ opposuisset euidẽtem defectum scientiæ vel personę, dicit ꝙ vult instare alijs obiectis recedere ab illo: vel non reuocat obiectum, sed qualitatem: 3 vnde nunc vult simpliciter dicere, quòd patitur defectũ: sed reuocat id quod dixerat, quòd defectus erat euidens: istud est reuocare qualitatem tã- 40 tum, & neutrum potest, vt hic vides. Ioan. And.

3 Et non põt, ꝗ ad retractio qualitatis mutaret actionẽ: quia istæ exceptiones sapiũt actionem. Domi. Fon.

f ¶ Excludi.] vt sup. eod. si forte.

g ¶ Defecisset] vt supra eo. tit. c. 1.

[Glo. seq. quærit, arg. negatiue, & affirmatiue: & pro negatiua soluit.]

h ¶ Pænitere.] vt sic sibi nõ liceat mutare cõsiliũ in alterius detrimentum. infra de regulis iuris, mutare. cũ suis concordãt ad idem supra de electione c. publicato. nam & quod semel placuit, nõ põt amplius displicere, vbi versatur alterius interesse inf. de regul. iur. quod semel. nisi in casibus, in quibus iura pæniten- 50 tiam & variationem admittunt, quorum aliquos ibi not. 4. & est simile huic supra eodem ut quis duas] Io. Monach. & Archidiaco. alleg. ff. de pact l. fina. deposi. l. 1. §. si rem. [Quid dices, pone promouendus consentit, quòd opponens renunciet obiectui, vel qualitati obiectus: iudex non consentit: numquid hoc poterit opponens? Et videtur quòd non: quia quos prætor prohibet, &c. ff. de postulan. l. quos prohibet prætor, & cõcord. supra de exceptionibus, c. vltimo. maxime cum in huiusmodi electionibus exuberet iudicis officiũ, 60 supra de electionibus olim. cum similibus. In contrarium videtur per hanc litteram, quæ dicit: in præiudicium eius, contra quem, &c. & quilibet potest renunciare iuri pro se introducto supra de regular. ad Apostolicam. C. de legib. quod fauore. infra de regulis iuris, quod ob gratiam. Satis videtur (per prima iura, & maxime ea ratione: quia si probetur talis obiectus: promouendus statim debet repelli) quòd ipse huic iuri renunciare non posit: 5 cum istud ius licet ei faueat, si non probatur obiectus: tamen ei nocet, si fuerit probatum: & sic videtur rennnciare non posse huic iuri inuito iudice: & facit quod dixi supra eod. si forte.

4 Adde qđ ibi dicam. vide gl. c. si diligẽti. de fo. con. Fel. ca. cũ olim. col. 3. đ re iu. in antiq. Fon.

5 Idem Arch. alle. q̃ no. 2. q. 7. quærẽdũ & c. alieni Io. And.

Ex eo.]

Ex eo.] sunt duæ partes, quæ patēt: Et prima ponit dictum, cuius rōnem subdit ibi: Cum tam. Secūda ponit duo dicta: secunda: ibi, Vel cōuersi. Io. And. ¶ Pro intellectu huius c. præsupponendū est illud, ꝙ habeť in c. quod sicut. eo. tit. in ant. vbi dř, ꝙ oēs habētes vocē in electiōe, dēnt vocari ad electionem faciēdam. Itē ꝙ illi, qui sunt præsentes die electionis faciēdę, non dēnt vocari: qa frustra vocarenť: sed soli absentes sunt vocandi ad illā diem, qua dēt electio celebrari; si sint in loco propinquo vel remoto, secundum statuta illius ecclesiæ: tamen si presentes processerunt in electione absque vocando absentes valet electio de se: sed absentes poterunt postea facere cassari illam electionem.

† Nota, ꝙ suum pōt dici, qđ ē cōe cum alijs. ad hoc sup. eo. cū nō deceat. vide q̄ notaui ad c. penu. inf. eo. de sē. exc. Fon.

CAP, XXXII.

Ex eo [a] quòd ad electionē episcopi [b], quæ te in pupillari [c] constituto ætate, in tua † ecclesia [d] extitit celebrata, cum ceteris eiusdem ecclesiæ canonicis non fuisti admissus: de contemptu [e] conqueri, aut electionem eādem impugnare non potes: Cum tam iuris [f] †, quàm rationis [g] existat: vt tales (cum discretione [h] careant) ad præstandum in electione suffragium [i] nullatenus admittantur.

¶ Non professi cum professis, vel conuersi laici cum clericis, electioni interesse non debent. hoc dicit.

¶ In ecclesiijs quoq; regularibus, vel monasterijs,

† No. arg. ꝙ ad ꝓbādū decisionē dubij, sufficit valida re decisionē duplici argumēto, vel rōne. vide Io. An. in c. inquisitionis. ꝰ. de accu. Domi.

CASVS. Vacante ecclesia Pictauiensi, canonici illius ecclesię conuenerunt in vnum ad electionē futuri pastoris faciēdam: In ecclesia ipsa erat canonicus impubes de iure cōi vel dispensatiue, qui erat tunc absens: Vnde qñ assignauerunt diem ad faciendā electionē, alij canonici non vocauerunt illum impuberē: sed eo spreto ad illam electionem processerunt: vult iste impubes conqueri de cōtemptu, & cassare electionē: vtrum possit. Rñdet Romanus Pontifex, ꝙ non: quia cum talis impubes non hēat vocem, frustra vocaretur ad electionem: quia ipse impubes caret discretione, quæ requiritur in electione: Sed hodie quantūcunque sint puberes, nō hēt vocem, nisi sint in sacris constituti: sed impubes non pōt esse in sacris: ideo nō hēt vocem in electione? Secundum vero hæc tpa nō requirebatur, ꝙ quis esset constitutus in sacris, quo ad electionem actiuam. Sed sanctissime Pater ponamus, ꝙ vacat aliqua ecclesia regularis: in qua sūt monachi professi, & alij non sunt professi: vtrū non professi habeant vocē electiuā, & sint vocādi ad electionem actiuam? Rñdet Romanus Pontifex, ꝙ non: quia ad electionem actiuam requiritur professio: sed tunc in isto casu, s. ad electionem actiuam, sufficit tacita ꝓfessio: sed ad electionem passiuam, requiritur professio expressa, vt in c. si religiosus, supra eo. tit. & in clene in agro. §. sane, de sta. regu. in clem. Sed quid de conuersis: vtrum habeant vocem in electione, vt cōiter in religione beati Francisci sunt laici conuersi? Rñdet, ꝙ tales conuersi non hēnt vocē in electione: quia illi soli hēt vocem in electionibus, qui sunt tacite vel expresse professi religiosi: ideo conuersi non hēnt vocem. Nota primo ex isto textu, ꝙ impubes potest esse canonicus ecclesiæ cathedralis. Sed quæritur, vtrum istud possit esse de iure cōi, vel ex dispensatione? Quidam dicunt, ꝙ de iure cōi, quia in simplici beneficio & in canonia sufficit, ꝙ quis sit egressus infantiam: Communis tamen opinio Doctorum tenet, quòd in beneficio requirente discretionem animi, requiritur, ꝙ quis sit pubes: & ꝙ perfecerit xiiij. annum: & attigerit xv. sed in alijs simplicibus beneficiis, in quibus nō requiritur discretio animi, sufficit ætas septē annorum. De hoc latius per Panormi. in c. super inordinata de præben. in antiquis. Nota insuper ꝙ in electionib. prælatorum regularium soli veri religiosi pro fessi & clerici habent uocem electiuam: alii autē vt conuersi, vel non professi, non habent vocem.

Prima glossa ponit summam, & quid declaret.

a ¶ Ex eo. Canonicus impubes ad electionē nō vocatus, non agit de cōtemptu: nō professi cum ꝓfessis, vel cōuersi laici cū clericis, electioni interesse nō debēt. Emanauit primū dictum ad declarationem eorū, quæ notant Vincent. Tancred. Goffre. Bernardus, & moderni, de æta. & qual. ex rōne. Secundum ad declarationem eorum, q̄ notant Bernard. Innocentius, & Hostiēsis. de institut. c. 2. & Abbas supra eo. tit. in Genesi.

[Glo. seq. quærit, arg. negatiue, & cōtrarium soluit.

b ¶ Episcopi.] quid de inferionib. dignitatibus? Ex his vulgarib. iuribus, quib. arguimus a verbis. ǰ. de priui. si Papa. 1. respō. in fi. cū simil. videreť, ꝙ in inferiorib. secus: cum si de inferioribus idē voluisset intelligi, id expressisset. ꝰ de deci. ad audiētiam. Contra puto, quæ ratio c. quæ infra sequiť, sit generalis: 1 nec ibi repetatur de epo, cum dicitur, ad præstandum in electione suffragium, &c. & hoc bene probatur inf. eo. indemnitatibus. in prin. Ioan. And.

c ¶ In pupillari.] q̄ est in mare minor xiiij. annis, in fęmina minor xii. nec distinguimꝰ, an malitia suppleat, sicut nec ī finiēda tutela. C. quādo tu. vel cura. l. indecorā. Insti. qui. mo. finiatur tute. in princ. licet secus in matrimonio, vt supra de despon. impu. puberes. vbi de hoc. ad idem ǰ. eo. indemnitatibus. in prin.

d ¶ In tua ecclesia.] Nota, ꝙ minor xiiii. annis dř idoneus ad beneficium, etiam ad canonicatū 2 cathedralis ecclesiæ. de hoc supra de præben. sup inordinata. [Host. ibi contra: & de æta. & quali. c. 2.] & ꝰ. e. lib. de rescri. si eo tempore.

e ¶ Contemptu] quod aliàs cassationem inducit, & plus in electione nocet, quam multorū contradictio. ꝰ eo venerabilem. & c. bonæ 2. in anti.

f ¶ Iuris.] scripti.

g ¶ Quam rationis.] quæ deficiente iure scripto allegari potest. 8. dist. frustra. & 9. dist. sana quippe. supra eod. tit. & lib. vt quis. lex enim est omne quod ratione consistit. 1. dist. cōsuetudo. & Seneca ī epistola 37. ad Lucillum. Si vis tibi omnia subiicere, te subiicias rationi.

ADDITIO. Aug. dicit ratione vincendum. 23. q. 6. vides.

[Glo. seq. quæstionem soluit.

h ¶ Discretione.] 3. q. 7. infamis. §. tria. & sup. de corp. vitiato, ex parte. C. de fal. mo. l. 1. 3 [De reg. cum viru. in prin. & c. cum simus in prin. ff. de iudi. cum ꝑter §. non autem.] Et per hanc litteram dico idem de iurioso per prædictum § tria. & 5. q. 1. c. nec is. § cum itaque de succe. ab inte. cum dilectus. ff. de iniu. l. illud. eum nec tales matrimonium carnale contrahere possint. sup. de spon. dilectus. 32. q. 7. neque furiosus. nec religionem vouere. de reg. sicut 1.

i ¶ Suffragium.] ff. de iu. immu. l. 1. §. impuberes & dicit lex: indignum nobis videtur, eum qui stabilē mēte n nondum adeptus est, ꝑ priuilegia militū, sapiētū hominū iura tractare. C. de test. mili. l. vlti. & minores sportulas decurionum accipiunt: suffragium tñ inter alios non afferunt. ff. de decur. l. spurij. §. minores. & si princeps det veniam ætatis minoribus, non videtur concessisse, ꝙ sine decreto alienent: vel citra ꝑfectam ætatem liberam administrationem habeant. C. de his qui ve. ætat. impe. l. eos 2. isti. n. accusare non possunt, nec testificari. 2. q. 1. prohibentur. 4. q. 3. nec testamenta facere. 2. q. 6. cap. ei qui. §. diffinitiua, & alis

1 Rō gñralis extēdit legē. Do. Nic. Euerard. in loco à rōne legis. am. Font.

2 Vide cōci. Tri. sess. 24. de ref. c. 12.

Rō allegari pōt deficiēte iure scripto.

3 An isti ob maleficia puniātur, vide doct. ī l. excipiātur. ad Sil. la. cui ad ǰ l. si arrogati. ff. de tu. & de malo, qđ faciūt isti pueri in ludo, vide Pet. de Anc. cōs. 281. Fon.

talis ætas prona est ad malum. 12. q. 1. c. 1. & est hæc littera. (Et decre. indemnitatibus. in prin. j. eo.) ꝯ Tancr. & Bart. Brixiensem, qui dixerunt in quæstione dominicali, 77. quæ incipit, Tutor cuiusdam: ꝙ si pupillus patronus maior vij. annis p̄sentat vnum, & tutor eius alium: præfertur præsentatus a pupillo. pro eis facit. 15. q. 7. decernimus.

hi, qui [a] non sunt tacite [b] vel expresse professi, non debent cum professis; uel conuersi [c] laici cum clericis [d] electionibus [e] interesse.

¶ Idem.

¶ Si ab electione cathedralis vel regularis ecclesiæ, in scriptis ex causa probabili appelletur ad Papam: ea pendente; confirmatio facta per ordinarium non ualet. Requirit decret cupientes, non solum quòd electus ueniat, sed quòd usque ad finem negotium prosequatur: et habet locum etiam cum appellatur à confirmatione, uel prouisione. Io. And.

CAP. XXXIII.

SI postquam [f] ab electione in cathedrali vel regulari ecclesia [g] celebrata, fuerit in scriptis [h] ex causa probabili [i], quæ probata deberet legitima reputari, ad sedem [k] Apostolicam appellatum, electionem ipsam per ordinarium confirmari contingat, huiusmodi confirmatio, nisi prius fuerit

a ¶ Hi qui.] .s. fratres vel monachi; nec distinguo ī his, an sint clerici, prout distinguit in cōuersis, vt infra dicam in glo. 2.

b ¶ Tacite.] ī electis autem requiritur expressa ꝓfessio. s̄. eo. nullus. sic j. eo. indēnitatib. in princ. Nouitij ergo nō admittunt. & sic tenebat Abbas in gl. in prin. alle. ad hoc. ff de sta. libe. l. statu liberum. licet tales gaudeant priuilegio canonis, vt j. de sen. exc. religioso. tñ non sunt veri religiosi, vt ibi.

c ¶ Conuersi laici.] de cōuersis ergo hic loquitur: monachi ergo uel fratres professi, indistinctè admittunt. ad hoc s̄. de arbi. cum olim. de sent. excō. canonica: & 16. q. 1. generaliter. 93. dist. a subdiacono. hodie secus: quod dic, vt in cle. de æta. & qual. ut hi, qui.

d ¶ Cum clericis.] in plebib. ergo ubi sunt clerici, & laici conuersi nō admittunt cōuersi laici: ergo in hospitalib. & locis huiusmodi, ubi sunt solū laici cōuersi: ibi bene eligunt sibi priorē, rectorem, magistrum, uel massarium. s̄. de arbi. cum olim. nec hoc hic prohibetur. ad hoc inf. eo. indemnitatibus. §. pen.

[Glo. seq. quærit, & soluit, & contrario respondet.]

Conuersi an possint præscribere ius eligendi.

e ¶ Electionibus.] tale. n. ius non cadit in laicum. s̄. eo. in anti. Massana. & c. sacrosancta ēt conuersum. vt hic. Quid dices si quęstione facti in aliquo ordine: puta Humiliatorū: (uel sancti Marci.) uel in aliqua ecclesia sæculari præscripserunt laici cōuersi, ꝙ debeāt ad electionem admitti, & uocari: ꝑ hanc constitutionē clerici nolunt eos admittere: quæritur quid iuris? Dico ꝙ de iure cōi conuersi laici ad electionem non admittunt, 1 ut hic. sed decre. ista non tollit specialiū locorū ordinū, uel personarū consuetudines præscriptas. s̄. eo. lib. de constit. licet. quare illi præscriptę consuetudini stari debet. Non obstat ꝙ in talib. non valeat consuetudo. s̄. eo. Massana. quia illud dico uerum secundum Inno & Host. qui hoc no. de insti. c. 2. de laici professione & habitu, non de conuersis: cum ergo conuersus sit ecclesiastica persona. 2 12. q. 1. c. duo. tale ius spirituale præscribere poterit.

1 Gl. & Cardi. in c. ecclesia de instit. Font.

2 Eremita nō est psona ecclesiastica. cle. cū ex eo. de sentē. exc. Petr. de Anch. reg. ea q. j. eo. lib. nu. 2. Fōt.

SI postquam.] Sunt tres partes: Secunda: ibi, Si uero electus: Tertia: ibi, Cum autem. Dom.

CASVS. Vacante ecclesia Pictauiensi, canonici quendam Titiū elegerunt: a qua electione fuit appellatū ad Apostolicā sedem: q̄a forte unus erat ꝯdicēs, & talis solēniter appellauit: appellatione interposita, dicti canonici eligentes ipsam electionē p̄sentauerūt metropolitano, vt eā confirmaret: qđ fecit metropolitanus ad requestam aliorū canonicorum, non curando de appellatione istius: an ualeat talis cōfirmatio, vt electus uirtute illius ꝯfirmationis receperit ptātē administrandi? Respondet Romanus Pontifex, ꝙ nō: nam ex quo fuit appellatum ad Apostolicā sedem: suspensa fuit iurisdictio iudicis inferioris: ideo nō potuit cum metropolitanus confirmare, & per ꝯsequēs si iste electus se ingerat administrationi, ꝑdit ius sibi quæsitū ex electiōne: cum non uideatur cōfirmatus. Et istud uerū, ꝙ superior, videlicet metropolitanus, non potest confirmare istā electionem pendente appellatione: nisi appellans renūciasset suę appłoni: quia tunc per illū recessum ab appłone superior reassumit iurisdictionem, virtute cuius posset ipsam electionem ꝯfirmare. Sed sanctissime Pater dictum est in c. cupiētes. s̄. eo. ꝙ si confirmatio, vel infirmatio ꝑtinet ad Papā: electus tenetur ire ꝑsonaliter ad Apłicā sedem pro obtinenda ꝯfirmatione: Ponamus, ꝙ ipse electus postquā fuit in curia Romana sine licētia Papæ, post aliquos ꝓcessus recessit a curia nō remanendo vsq. in finem cāæ, vtrum videatur satisfecisse illi ꝯstitutioni, cupiētes. allegatæ? Rñdet ꝙ non. Itē dictum fuit in dict. c. cupientes, ꝙ cum appellatur ab electione facta: ad impediendum confirmationem, tenetur electus ire ad curiam Romanā: & etiā eligentes & opponentes: Ponamus ꝙ electus fuerat iam confirmatus, & appellatum fuit a confirmatione: utrum electus, eligentes & appellantes teneātur mittere ad Apostolicam sedem, secundum distinctionem illius c. cupientes? Respondet quòd sic.

[Prima glo. summat.]

f ¶ Si postquā.] Si ab electione cathedralis uel regularis ecclesiæ: in scriptis ex causa probabili appelletur ad Papam: ea pendente, confirmatio facta per ordinarium non ualet. Requirit decret. cupientes. non solū ꝙ electus ueniat, sed ꝙ vsque ad finem negotium ꝓsequatur: & habet locum etiam cum appellatur a cōfirmatione uel prouisione. Io. And.

g ¶ Ecclesia.] nota quoad cathedralem ecclesiā bene erat statutum, ꝙ appellatio deuolueret, eoipso quòd in scriptis, & causa probabili interposita esset. s̄. eod. quamuis sed de regulari nō sic erat expressum: parificatæ igitur sunt regulares cathedralibus: sic sup. eod. in antiq. ne pro defectu. & sup. eo. tit. & lib. c. cupientes. secus in casu: sup. eo quamquam.

h ¶ In scriptis.] sic. j. de appel. cordi. & de hoc supra eo tit. quamuis.

i ¶ Probabili.] vñ istud ē speciale in istis ecclesijs, ꝙ sufficit, ꝙ appellatio sit interposita ex causa probabili, licet causa sit falsa: adhoc ut deuoluatur: & potest esse ratio, quia maiora facilius deuoluuntur, ut sup. de appel. ut debitus. in fi.

[Glo. seq. recitetur per q. duplicem: s. quid si appellatur ad inferiorem: & quid si ad legatum

h ¶ Ad sedem Apostolicā.] ergo secus si ad inferiorē: (vt ēt dicit Archid.) cum. n. ista decre. ponat suum casum specialem ꝯ regulam. inf. de appel. non solum 2. respon. quo cauetur primo cōstare debere de ueritate causæ, antequam reuocentur attentata post appellationem ante sententiam interiectam: ob hoc igitur a casu expresso non recedam: sed antiquo & generali iuri in alijs stabo. Et potuit esse ratio, reuerentia sedis Apostolicæ, & ut melius uisitetur. Et quia ista maiora de facili transeunt ad Papam: ut in ꝑdicta decre.

vt de-

vt debitus.in fi. Et si appelletur ad legatum nõ puto hanc decre.locum hic:licet dici soleat: examen legati satis esse examen Apostolicæ sedis. Sed video, ꝙ si appelletur ad sedem Apostolicam, non sufficit adire legatũ:nisi partes concordarent, appellationi renunciãdo:de appel. constitutus. & de off.lega studuisti. & c licet.& dixi ĩ.e cupiẽtes.circa prin. Io.A.

ff.de serui.fi cui.& hoc tenet Guliel & Gar.in decre. cupientes.

ADDITIO. Idem Archid. & Io. Monac.qui tamen in additionibus hic dixit forte talem ex cõtemptu ligari.supra de sent.excom.per tuas.§. nos igitur. Ioan.And.

canonice [a] ab appellatione ipsa recessum (cum sit ab eo,qui non potuit [b] †, de facto præsumpta) nullam obtinebit† roboris firmitatem [c]. ¶ Si vero electus [d], qui iuxta [e] constitutionem [f] felicis recordationis Nicolai Papæ tertij prædecessoris nostri, ad dictam sedem uenerat pro electionis suæ negotio prosequendo, de Romana curia sine licentia recesserit, antequam huiusmodi negotium sit finitum: eius electio auctoritate cõstitutionis ipsius (quæ non solum vt quis veniat, sed etiam ex sui mente [g] exigit, quòd vsque ad finem negotium prosequatur) eo ipso viribus euacuatur† omnino [h]. ¶ Cum autem [i] ab electionis confirmatione [k], uel facta prouisione [l] per eum [m], ad quem propter inferiorum negligentiam fuerat deuoluta, eligendi potestas ad sedem appellatur eandem: constitutionẽ prędictam inueniendo, & mittendo,& alijs,quę perstringuntur in ea,conuenit obseruari.

¶Idem.

¶ *Dispensare possunt episcopi & superiores cum habentibus parochiales ecclesias sibi subiectas, quod vsque ad septenniũ studendo non teneantur ad sacerdotium promoueri:ad subdiaconatum tamen debent promoueri infra annum: aliàs sunt priuati: Et illo durante septennio debet in illis ecclesijs idoneus poni vicarius de fructibus ecclesiæ sustinendus: Elapso septennio debet rector infra annum in presbyterum promoueri.*

CAP. XXXIIII.

CVM EX

† Gesta a iudice in cõpetẽti sunt nulla. uide not. in c. at si clerici.sup.de iudi.

† In antiquis codicib. legitur obtinet.

† al. uacuatur.

a ¶ Canonice.]sine aliqua prauitate, vt s.eo.lib.quamuis.& ĩ.eo.prouida.& primo inquiratur de recessu.ut ibi.

b. ¶ Nõ potuit.]sufficit n. ꝙ appellatio sit interposita ex cã probabili, ad hoc vt deuoluat: & aliàs competentis iudicis iurisdictionem reuocet.

c ¶ Firmitatem.]simile ĩ. eo. prouida. & c.seq.&c.vlt.

d ¶ Si uero elect⁹.] approbat quod not. Gul.& Gar.s.eo cupientes.§.quod si.

e ¶ Iuxta.] si ergo talis erat electus, q venerat ad curiam: non adstrictus tñ illa constitutione, licet ante finẽ causæ recedat: cũ nõ hẽat ibi locum hæc constitutio: ergo, nec eius pæna. Et facit quod dixi in decre. cupiẽtes. in prin.super uerbo: immediata subiectio. & sup. eo.cum non deceat.

f ¶ Constitutionẽ.] supra eod.cupientes.

[Glo.seq.notat arg. contrariũ, & soluit dupliciter: & econtrario respondet: finis recit. per quæstionem, quam soluit.]

g ¶ Mente. [1]] & ita punitur,qui mentẽ offendit,sicut qui mentẽ & verba.ff.de iurisf.omn.iud l. si quis. versi.ꝙ si dum proponitur.ff.ad Maced.sed Iulianus. §.mutui immo præfertur intentio verbis. sup. de verbo sign.intelligentia. & c.præterea. Et in contrarium uidebatur:quia ꝯstitutio pęnalis erat:& ideo restringenda.ff.de pœn.interpretatione.Suffi.ere ergo videbatur,ꝙ uenerat prout constitutio dicebat. Sed ꝯtriũ est uerum.Ita.n.sunt paria, non uenire, & uenire,& sine licentia recedere.11.q 3. certum. sup.de iudi.c.i. ff.de excu.tut l.scire.§.aliud autem.versi.obseruabũt. in fine.(aliàs incipit, & sufficit. & C. de decurionib. lib.10 si quis.) videtur etiam talis offendere uerba, secundũ quod notatur sup.eo.tit.c.cupientes §. ꝙ si per xx. super ver.executionem. Non obstat quod dr, constitutionem pęnalem non extendendam: quia in hoc non extenditur quod erat de mente [2] : nec puto electum puniri, qui eo tempore quo non impeditur processus causæ per xx.vel xxx milliaria peregrinationis,recreationis, uel simili cã iuit extra curiã:ñ.n.recessisse dr, qui statim est reuersurus. ff.de procurat.præsens.& l.sequen.ff.de diuor.l.3.Et uerba ciuili modo non captiose sunt intelligenda.4.distinct.erit.

[1] Q̃ño colligat mens legis vide Archid. & Dominicum.

[2] Vide gl. in c.i. sup. de tẽpor. ordi. Font.

h ¶ Omnino.]quod hic de pœna electi venientis & recedẽtis sine licentia dictum est: eadẽ ratione intelligo repetitum de pœna opponentium, & persona rum instructarum.

i ¶ Cum autem.] approbat quod no. Guli.& Gar.s.eo. cupiẽtes.in prin.

K ¶ Cõfirmatione.] in ꝯriũ uidebatur: ibi.n non de meritis electiõis: sed de iniquitate iudicis agitur.sup.de appel.interposita. ad fin. ad quid ergo uenirent personæ instructæ? Sed contrarium est verũ: licet enim de iudicis iniquitate agatur nihilomin⁹ & de meritis electionis: & sic est necessaria instructio personarum.

[Glo.seq.dupliciter opponit, & soluit.]

l ¶ Prouisione.] in ꝯriũ uidebatur, quia pęnalis erat constitutio, cupientes. (& iõ nõ extendenda.) & quia si Papa de prouisione uoluisset intelligi, id expressisset:sicut fecit de [3] electionib.& postulationib.de de ci.ad audientiam. Sed cũ quotidie iura ista parificent electiones & postulationes,& prouisiones. sup.eo.sta tuimus. & c.ut circa. quid iuris de uno & de alio, ut hic patet. sed post prouisionem non uidebatur vacare ecclesia:& sic nec habet locum constitutio,quæ prouidere intendit ecclesijs uacãtib. vt ibi patet.in prin. sed per appellationem suspenditur confirmationis, & prouisionis effectus.de iureiu.uenientes.unde merito locum habet constitutio.

[3] Sequuntur Dñi. & Phi. & vide no. in l. si qs seruo. C. de fur.gl. in c.pſen ti. ĩ. de sen. excõ mu. Fõt.

m ¶ Eum.]quod dic ut notatur sup.eod. ne pro defectu.& c. quamquam.

CVm ex eo] Primo ponit constitutionis cãm,in qua ponit ius antiquum, & impedimentũ ex eo proueniens: In secunda constitutionem: q̃ tria facit: Primo permittit dispensationem septennij: arctat ad subdiaconatum:& causam reddit: Secundo prouidet quomodo interim ecclesijs deseruiatur: Tertio post septennium eum,cum quo dispensatum fuit,reducit ad ius antiquum Secunda:ibi,Porro.Tertia:ibi,Elapso.Io.And.

CASVS. Dictum fuit in c.licet canon sup eod.quòd promotus ad ecclesiam parochialem debet promoueri ad sacerdotium infra annum,annumerandum à tẽpore adeptæ pacificæ possessionis, uel a tpe, quo potuit habere pacificam possessionẽ, & per ipsum stetit: Sed quæritur, nunquid eps possit fauore studij cum

talis

tali promouendo dispensare, vt non promoueatur ad sacerdorium infra annum? Rñdet ꝙ sic vsq; ad septenniũ: vt promouendus per illud septenniũ nõ teneat̃ promoueri ad sacerdotiũ: Sed nunquid ꝑ illud septẽnium infra annum debeat ꝓmoueri ad ordinẽ subdiaconat⁹? Rñdet ꝙ sic, & hoc ne possit redire ad sæculũ, & ꝑcipere fructus illi⁹ ecclesiæ: pendẽte tñ illo septennio, dẽt in eccl'a parochiali idoneus poni vicari⁹, q sustentabitur de fructib. illius ecclesiæ: & elapsis illis septẽ annis, debet ipse rector infra annũ promoueri ad sacerdotium: aliàs si nõ promoueat̃ ad sacerdotium infra annũ, ipso facto dicta ecclesia dr̃ vacare absque alia s̃nia vel monitione. Nota primo, ꝙ ꝓmotus ad ecclesiã parochialem, dẽt promoueri ad sacerdotiũ infra annũ numerandum a tẽpore adeptæ pacificæ possessionis: vel a tp̄e quo potuit habere pacificã possessionẽ, & per cũ stetit. Nota vlterius, ꝙ ep̄s, vel alius superior potest dispensare cum ꝓmoto ad ecclesiam parochialem, ꝙ vsq; ad septẽnium fauore studij nõ teneatur promoueri ad sacerdotiũ: Vnde sciendũ est, ꝙ solus ep̄s, in cuius diœcesi est ipsa ecclesia parochialis, põt dare istam dispensationẽ: nõ aũt ep̄s domicilij: licet per c. nullus ep̄s. ĩ. de tempo. ordi. cleric⁹ beneficiatus dicat̃ habere tres ep̄os, quo ad promotionẽ ad ordines: s. ep̄m domicilii, ep̄m originis, & ep̄m beneficii. Nota insuper ibi: litterarum studio insistentes: ꝙ licet tales clerici ꝓmoti ad ecclesias parochiales essent in studio: si tamen litteris nõ insisterent, nõ prodesset eis ista dispensatio. Nota ẽt, ꝙ durante illo septennio, dẽt ep̄s vel alius superior in ipsa ecclesia parochiali ponere vicarium idoneum, qui ibi deseruiat in diuinis, & qui sustentabitur de fructibus illius ecclesiæ: Tamen hodie aliter fit: nam hodie ep̄s dispensando dat eidem clerico p̃tãtem, vt possit conuenire cũ vicario de fructibus, & possit affirmare fructus illius ecclesiæ: sed si nõ esset dispẽsatio, deberet obseruari quod hic dicitur. Nota finaliter, ꝙ est prohibitum studentibus, expensis beneficiorum redire ad statum sæcularem. de quo hic in glo. Dominicus.

† al. ita: dñs Gregorius Papa ꝓdecessor noster &c.

† Numerandum.

eo [a], quod felicis recordationis † Gregorius Papa decimus prædecessor noster statuit in concilio Lugdunensi [b], vt ad regimen parochialium [c] ecclesiarum assumpti, se ad sacerdotium promoueri faciant infra annum à sibi commissi regiminis tẽpore [d] cõnumerandum †: & personaliter [e] resideant [f] in eisdem: Alioquin si infra idem tempus promoti non fuerint [g], huiusmodi ecclesijs absque monitione alia sint priuati: Nonnullis extunc [h] parochiales ecclesias recusantibus acceptare [i], legendi, & proficiendi [k] (cum eis facultates non suppetant: nec ab ecclesiarum prælatis de alijs beneficijs in plerisque mũdi partibus [l] interdum prouideatur eisdem) opportunitas [m] sit sublata, in grande vniuersalis ecclesiæ (quæ ad sui regimen viris litteratis permaxime noscitur indigere [n]) dispendium & iacturã. Nos super hoc multorum instantia excitati frequenter, volentes cupientibus in scientia proficere, vt fructum in Dei ecclesia suo tempore afferrere valeant opportunum, vtiliter prouidere [o]: Præsenti constitutione sancimus, vt episcopi [p], eorumque superio-

[Prima glossa ponit summã, & quid dedit causam.]

a ¶ Cum ex eo.] Dispensare possunt ep̄i & superiores cum habentibus parochiales ecclesias sibi subiectas, quòd vsque ad septennium studendo non teneãtur ad sacerdotium promoueri: ad subdiaconatum tñ debent promoueri infra annum: aliàs sunt priuati: & illo durante septennio, dẽt in illis ecclesiis idoneus poni vicarius de fructibus ecclesiæ sustinendus: elapso septennio debet rector infra annum in presbyterũ promoueri. Causam dedit huic constitutioni, quod notat Guliel. supra eodem, licet canon in glossa super verbo: priuatus.

b ¶ In concilio Lugdunensi.] supra eo. licet canon.

c ¶ Parochialium.] nõ collegiatarum, in quibus locum habet concilium, in collegiatis non: & sic in illis non est hæc dispensatio necessaria. supra eodem, statutum.

d ¶ Tempore.] idest ex quo possessionem habuit, vel per eum stetit, quo minus haberet. inf. c. proxi. §. 1. & inf. de præb licet episcopus.

e ¶ Personaliter.] ergo non per vicariũ, nisi ĩ casu decret. de præben extirpandæ. supra. qui casus per cõciliũ mutatus nõ est: vt ibi dixi. & idẽ hodie in casu huius capituli.

f ¶ Resideant.] dispensari tamẽ poterat super residentia, vt in p̄dicta decret. licet. in fin. Io. And.

g ¶ Non fuerint.] iusto impedimẽto cessante, vt hic in fine. & infra c. proximo. §. porro.

h ¶ Extunc.] id est, post illud conciliũ.

i ¶ Acceptare.] quia nolebat sic statim presbyterari

k ¶ Proficiẽdi.] de mag. cap. 1. &c. quia nonnullis.

l ¶ Partibus.] in quibus forte pauca sunt alia beneficia.

m ¶ Opportunitas.] sicut prouidẽt iura, ꝙ opportunitas ad malum tollatur, vt 18. q. 2. diffinimus, de coha. cle. c. 1. supra eo. fundamenta. ĩ. de statu regu. c. vnico 1. respõ. in fi. ita prouident, ne opportunitas tollatur ad bonum, vt hic, & s̃. de mag per tot.

n ¶ Indigere.] s̃. de magi. c. vlti. vnde de aduocatis dr̃, ꝙ non minus prouident generi humano, q̃ si patriam armis defenderent. C de aduo. di iudi. l. aduocati. & doctorum scientia mundus illuminatur. supra de hære. cum ex iniuncto. inf. de reli. domi. c. vni.

[Gloss. seq obiicit, & soluit.]

o ¶ Prouidere.] sed nonne satis erat prouisum pauperibus s̃. de magist. Dic quòd sic circa Doctores: sed circa liberos & expensas non: circa quæ prouidit ista constitutio.

Dispensare an possit ep̄s sine cosensu cap.

Glo. seq primo soluit dubium: secundo quærit, argu. negatiue: alleg. 5. iura: affirmatiue alleg. 8. iura. & sic soluit]

p ¶ Episcopi.] licet igitur inferiores prælati possint ex cã sup residẽtia dispẽsare. supra de cle. nõ resi. relatũ. & ita ibi sentit Inno. Host. & Gar. s̃. eo. licet. in vlti. glo. hoc tamen casu non dispensabunt minores ep̄is. & in §. porro ĩ. proxi. idẽ repetitur. Sed nunquid solus ep̄s sine capitulo hãc & aliàs dispẽsationes facere poterit? Et vr̃ expressum ꝙ non. 1. q. 5. ca. vlti. in fine. vbi etiam de hoc. & 50. dist. ex pænitentibus. & ad idẽ ĩ. de exces præl c. 1. & supra de his, quæ fiunt a præl. nouit. & c. seq. In contrarium vr̃ per hanc litteram: & per decret. at si clerici. de iudic. cum in his iuribus dicatur de ep̄is, nulla mentione facta de capitulo. ad idẽ de ord. ab epi. qui renun. episc. c. 1. & 2. de cler. cõiug. sane 2. de cler. pug. in duello c. 1. ad idẽ ĩ. de æta. & qual. c. vnico. de fil. presby. c. 1 cum multis sim. & hoc vltimum credo: & communiter obseruatur s̃m Host. qui hoc not. de temp. ordi dilectus in fine mag. gloss. & Gul. in Specu. tit. de legato §. antepen. in princip ipse tamen Hostien. not. contrarium de statu regu. quòd Dei timorem. 1 tamen posito quòd de iure

1 Sequit̃ Anch c. 1. de fi. p̄sb. ad iura q̃ nisi d̃ episcopo loquuntur supplet cũ capitulo: quia dispensatio est d̃ maiorib. negotiis: sed primã opinionẽ tenet consuetudo. Dominicus.

res, cum his, qui huiusmodi [a] subiectas [b] † sibi ecclesias obtinent [c], vel obtinuerint in futurum, dispensare possint libere, quòd vsque ad septéniũ [d] litterarum [e] studio insistentes promoueri minime teneantur, nisi ad ordinẽ subdiaconatus [f] dumtaxat: ad quem infra prædictum annum recipiendum (ne sicut à multis de Christi [g] patrimonio sublimatis olim factum esse dignoscitur [h], à statu retrocedere [i] valeant clericali) omnino astringi volumus: & nisi receperint, pœna [k] contenta in dicto concilio, eo ipso percelli. ¶ Porro septennio prædicto durante, ijdem episcopi & superiores sollicite prouidere procurent, vt per bonos & sufficientes vicarios † ab eis in huiusmodi ecclesijs deputandos, animarum cura diligenter exerceatur [l]: & deseruiatur laudabiliter in diuinis: quibus de ipsarũ ecclesiarum prouentibus, necessaria congrue ministrentur [m]. ¶ Elapso vero dicto septennio [n] †, hi, cum quibus fuerit (vt præmittitur) dispensatum, ad diaconatus, & presbyteratus ordines infra annũ se faciant promoueri: alioquin [o] extunc dictam pœnam [p] (nisi iusta de causa id omiserint) ipso iure se nouerint incursuros.

¶ Idem.

¶ *Quattuor dicit: Primo, quòd ad pœnam priuationis rectoris parochialis ecclesiæ non promoti, requiritur, quòd annus integer sit completus. Secundo, quòd annus ille non currit iuste impedito: Tertio, quòd post priuationem, ecclesia eidem conferri non potest: Quarto quòd non promotus, si eo animo receperat ecclesiam, vt fructus anni perciperet, tenetur ad restitutionem ipsorum: Et qui ea mente contulit, ecclesiam seruare debet indemnem. Ioan. And.*

solus dispensare non posset: de consuetudine præscripta sibi potest hoc ius acquirere supra de his quæ fi. a præla. noscitur. in fi. & supra eo. lib. de consuet. c. 2.

a ¶ Huiusmodi.] parochiales scilicet.

b ¶ Subiectas.] not. quia licet quoad dandas dimissorias ęqparem⁹ epm originis, domicilii, & beneficii, vt j. de tẽp. ord. cũ null⁹, 1. rñ. quo ad casũ istũ sec⁹: vñ si Bonon. cleric⁹ talẽ eccl'am hẽt Mutinæ: Mutinẽsis eps, non Bonon. habebit dispensare per hanc litteram.

c ¶ Obtinẽt.] si iam elapsus esset annus, ita ꝙ priuati essẽt, tunc eas nõ obtinẽt, sed obtinuerũt: & sic hmõi dispensatio locum non habet.

[Gl. seq. notat, dubiũ soluit, quærit & soluit: Iterũ quærit & soluit, & declarationem exposcit.]

d ¶ Septenniũ.] nota in septẽnio scholarẽ esse debere ꝓuectũ, studẽs in theologia ĩ quinquẽnio. s̃. de magi. c. vlti. & ẽt studẽs in iure ciuili, vt ĩ prœ. n. florũ, ibi: & ĩ quinto anno &c. & si voluerint epi in citeriori tpe dispẽsare, bñ id poterũt: sed in vlteriori nõ. ar. re iud. ꝙ ad cõsultationem. de app. oblatæ. j. de regu. iur. cui licet. Idem Io Mona. & Archi. bene facit ff. de vul. sub. si ita quis substituerit. & supra de offi. dele. pastoralis. §. 1. immo cõmendabile est nõ a principio totum dare septennium, vt experiat̃ si ꝓficiant & tunc detur vlterius tps: aliàs denegetur.] Sed numquid eps, qui dispensauit in septẽnio, ante illud tempus finitum poterit dispẽsationem reuocare? puto ꝙ non: per reg. j. de reg. iur. decet. & s̃. de fil. presby. ex tua. vbi de hoc. & hoc dico, nisi euidens cã suaderet contrarium: & sic potest intelligi de cler. non resi. c. vlt. vnde & priuilegium reuocatur cum tendit ad noxam. de deci. suggestum. Quid si pendente dispẽsatione mecum facta de isto septẽnio. assumor ad aliã parochialem ecclesiam sine fraude: numquid adhuc poterit in septennio mecum dispensari? Et satis vr̃, ꝙ non, per hanc litteram: cum videatur inspici tempus rõne personæ: & ſm hoc & per ea quæ dixi in principio glossæ, vr̃, ꝙ tempus istud incipiat a tempore dispensationis: & secũdum hoc esset reperire, ꝙ per nouem annos, vel quasi prorogaretur receptio ordinis presbyteralis: & in hoc vtilis esset declaratio.

ADDITIO. Si. n. septennio inciperet a tempore cõmissi regiminis, per modum de quo inf. c. proxi. §. 1. si fiat dispensatio post sex menses, non habebit pro studio integrum septennium Ioan. And.

e ¶ Litterarum.] cũ non distinguat, intelligo generaliter, siue in grãmatica siue in iure canonico, vel ciuili, 1 vel sciẽtia theologiæ studeat. Et caueãt epi, ne dispensent cum his, qui dociles non sunt: iam. n. in eis cessat huius constõnis causa: vnde nec fiat dispẽsatio. 1. q. 7. quod pro remedio Et habentes dispensationẽ ꝑ studium, studere dẽnt, non in castris vel villis, sed in studio generali, vt s̃. de cle. non resi. tuæ. alias priuilegiũ nõ habebunt vt ibi.

[Gl. seq. ponit opinionem, quã reprobat, & contrario respondet.]

f ¶ Subdiaconatus.] per hoc dicũt quidã ꝙ sine dispẽsatione de cõi iure põt ĩ minoribus constitutus eligi ad parochialẽ ecclesiam. ad idẽ allegant inf. de p̄ben. si pro clericis. & j. de institu. c. 2. [Hoc placet Archid. & I. Monac. supra eo. cupiẽtes. § pẽ. in prin.] Sed puto ꝯ: & dico ab antiquo iure illi⁹ decretalis. s̃. de æta. & qual. præterea. nõ recedi, nisi in quantum reperit̃ expressum: Nec obstat hęc decretalis: potuit. n: dispensari cum illis per litteras Apostolicas: vel per præsentationẽ patroni consequi parochialẽ ecclesiam in minorib. constitutus: & si dispensetur com tali, necesse hẽt infra annũ subdiaconus fieri: & sic intelligo istum textum: dixi de hoc supra in prædicta decretali, si pro clericis.

g ¶ Christi.] nota dominium bonorum ecclesiarum esse penes Christum. de hoc 12. q. 1. expedit. 16. q. 1. quoniam quicquid. supra de verb. signi. causa.

h ¶ Dignoscitur.] nota ex præteritis circa futura caueri. 23. dist. in nomine. de procur. c. 1. & supra eo. fundamenta, §. digne.

i ¶ Retrocedere.] militando, negotiando, vel vxorẽ accipiendo: quod possunt ipsi clerici in minoribus constituti. supra de cler. coniuga. c. 1. sed qui sunt in sacris, non. inf. de voto c. vni.

K ¶ Pœna.] priuationis ipso iure.

l ¶ Exerceatur.] prouidit hæc constitutio ecclesijs & personis, sic supra eo. cum nobis olim. in fine. & inf. de regu. beneficium.

m ¶ Ministrentur.] non enim debent proprijs militare stipendijs. 12. q. 2. charitatem.

n ¶ Septennio.] idem est de minori tempore, si ad minus tempus dispensatum fuisset: quod fieri potest, vt superius dixi.

o ¶ Alioquin extunc.] id est, elapso anno a fine septennii.

p ¶ Pœnam.] priuationis.

† Not. ꝙ qñ requirit dispẽsatio psonæ respectu beneficii: ille p̄latus debet dispẽsare, qui hẽt ecclesiã subiectã, respectu cuius est dispẽsatio necessaria. Dñicus.

† Regulariter dẽt clericus per se diuinis seruire. Põt.

1 Ista gl. ſm Phil. vult, ꝙ bñficiat⁹ in sacris, põt studere legib. adde quę dicam j. eo. necle. vel mo. c. 1. Fon.

† Notat ret. quod post dispensatione fit reditus ad ius cõe, sicut finito priuilegio. l. Titia. §. vsuras. ff. de lega. 2. Fon.

Commis-

COmmiſſa tibi.] Quattuor ſunt dicta: ſecundum: ibi, Annus autem. Tertium: ibi. Porro, Quartum: ibi, Cæterum. & iſta decret. eſt glo. cap. licet canon. eo. tit. ſupra. Dominicus.

CASVS. Dictum fuit in c. licet canon. s̃. eo. tit. ꝙ ille cui eſt collata eccleſia parochialis, dẽt promoueri ad ſacerdotiũ ĩ. annũ, numerandũ à tpe adeptæ poſſeſſionis: Sed ponamus, ꝙ aliqua eccleſia parochialis fuit alicui clerico collata, qui non fuit ꝓmotus ad ſacerdotium ĩ. annũ: ſed annus nondũ fuit elapſus: tñ certũ eſt, ꝙ ipſe nõ poterit promoueri ad ſacerdotiũ ĩ. annũ. quia de anno ſolum reſtant duo mẽſes: & infra illos duos menſes non celebrant̃ ordines: vtrum ante finem anni vacet eccleſia? Rñdet Romanus Põtifex, ꝙ licet ſit impoſſibile, ꝙ talis poſſit promoueri infra duos menſes: tamen ante finẽ anni nõ vacat eccleſia. Sed quid ſi iſte fuit impeditus infra annum, vel nõ potuit promoueri: quia erat in minori ætate, & habebat eccleſiam cum diſpenſatione: vtrum currat annus. Rñdet ꝙ non: ſed tamẽ debet ſe facere promoueri ad illum ordinem, quẽ ætas ſua patitur: Sed ponamns ꝙ iſte priuatus ſit eccleſia ſua: qa cum non eſſet impeditus, non curauit ſe facere ꝓmoueri ad ſacerdotium: nunquid eps̃ poteſt denuo cõferre illi iſtam eccleſiam, quã perdidit per lapſum anni. Rñdet ꝙ non pro illa vacatione: nam ipſe eſt incapax illius eccleſiæ ꝓ illa vice: Sed quid de fructib.? Ponamus ꝙ infra annum ipſe non fecit ſe promoueri ad ſacerdotium: vtrum licite poterit retinere fruct⁹ eccleſiæ, quos ꝑcepit durãte anno? Rñdet ꝙ iſte ſi in principio quando fuit inſtitutus, non habebat intẽtionẽ vt promoueretur ad ſacerdotium infra annum: ſed ſolum vt perciperet fructus: tũc tenetur ad reſtitutionẽ fructuum: & etiam collator tenetur reddere eccleſiã indemnem: Si vero ille qui habuit eccleſiã parochialem habebat bonam intentionẽ: quia intendebat ꝓmoueri ad ſacros ordines, ſed ex aliqua cauſa ſuperueniente non vult promoueri: quia forte eius frater antiquior vult ꝓmoueri, & ipſe vult remanere ĩ ſęculo, non tenetur ad reſtitutionẽ fructuum, Nota ex textu ibi, Te nolente.] arg. quòd beneficium quãdo de neceſſitate eſt proximo vacaturũ, poteſt conferri alteri de conſenſu rectoris: licet non interueniat renunciatio: & ſic ille conſenſus videtur habere vim renũciationis. de quo vide ꝙ not. ĩ. in regula. beneficium. & de ijs quæ fiunt à ma. par. ca. ex ore. ſuper verbo, cõfirmatus. quia iſtud debet intelligi quãdo conſentit, vt conferatur per illum, in cuius manibus debet fieri renunciatio.

CAP. XXXV.

COmmiſſa [a] tibi parochialis [b] eccleſia, quamquam tantum [c] de anno tranſiuerit, quòd infra ipſum nequeas iuxta ſtatutum generalis concilij Lugdunenſi [d] ad ſacerdotium promoueri: nõ eſt, niſi tunc demum, cum ex toto fuerit † ipſe annus elapſus [e], cenſendi vacare: nec poteſt alteri antea, te nolente [f], conferri. ¶ Annus autem huiuſmodi (qui à tempore illo incœpit †, quo ipſius eccleſiæ regimen cõmiſſum, tibi extitit, & poſſeſſionem eius pacificã [g] † habuiſti: vel per te-

[Prima gloſſa diuidit, & ſummat.]

a ¶ Comiſſa.] quattuor dicit: Primo ꝙ ad pœnam priuationis rectoris parochialis eccleſiæ nõ promoti, requiritur ꝙ annus integer ſit completus: Secũdo, ꝙ annus ille nõ currit iuſte impedito. Tertio, ꝙ poſt priuationem, eccleſia eidem conferri nõ poteſt: Quarto, ꝙ non promotus, ſi eo animo receperat eccleſiam, vt fructus anni perciperet, tenetur ad reſtitutionẽ ipſorum: Et qui ea mente contulit, eccleſiam ſeruare debet indemnem Ioan. And.

b ¶ Parochialis.] non collegiata. s̃. eo. ſtatutum.

c ¶ Tantum.] quia ammodo ante finẽ anni nõ expectamus aliqua tempora ſtatuta ad ordines recipiẽdos de quibus s̃. de tempo ordi. de eo. vel ſi ſupereſt vnũ tempus, adhuc non eſt diaconus, vel ſubdiaconus.

d ¶ Concilij Lugdunenſis.] ſupra. eo. licet canon.

[Glo. ſeq. obijcit, & ſoluit.]

e ¶ Elapſus.] facta computatione, vt dicitur ĩ. §. ꝓxi. In contrariũ videbatur: quia lex. dicit, ꝙ ſi promiſiſti mihi facere inſulã infra certũ tempus: & iam tempus tantũ elapſũ eſt, ꝙ ammodo infra illud tẽpus fieri nõ poteſt, licet totũ tempus nõ trã. ſierit, ꝯte agere poſſum. ff. đ verb. oblig. l. hoc iure. & l. ſi ita ſtipulatus eſſem. vnde ex quo certũ erat illum infra diẽ promoueri nõ poſſe, vidbat̃ pœna cõmiſſa. Sed ꝯrium eſt verum, vt hic patet. & hoc tenebat Guli. 1. & Gar. s̃. eo. licet canon per l. ff. de verb. oblig. l. in illa ſtipulatione. & l. inſulã, vbi expreſſe dicitur, ſtipulationem pœnalem nõ committi ante diem: etiã ſi ſit certum parere non poſſe. Item licet certum ſit conditionem extituram: expectari debet donec exſtat. ff. quando di. leg. ced. l. huius legatum. Ad ꝯria poteſt reſponderi, vt not. in dicta l. hoc iure. Vel dic ante diem agi poſſe, quanti intereſt opus inchoatum non eſſe, vt in primis iuribus: ſed ad pœnam non, vt in ſecundis, & hic.

ADDITIO. Quo ad caſum noſtrum, ſcilicet, ꝙ annus integer debet eſſe completus, ſit efficax ratio: qa vltima die poſſet obtinere diſpenſationẽ Papalẽ, vel epiſcopi per modũ decre ſupra proxi. In hoc tamẽ eſt opinio, ſicut ibi dixi ſuper glo. ſi iam. vbi omnino videas. Ioan. And.

f ¶ Te nolente.] & merito non poteſt conferri: quia non conferuntur beneficia antequã vacent. ſupra de concer. præb. ca. 1. & 2. anno elapſo libere poteſt cõferri, non obſtante illius poſſeſſione. ĩ. de præben. licet epiſcopus. Idẽ vides in morte naturali: quia licet certum ſit clericum moriturum, non tamen confertur eius beneficium ante mortem, vt ĩ. de conceſ. præbẽ. cap. 1. & 2.

Gloſſa ſequens querit, ponit opi. & ſoluit. Iterum quærit, & ſoluit.]

g ¶ Pacificam.] quid 2 ſi nactns eſt poſſeſſionẽ ſolũ minoris partis bonorum? Dicunt quidã ꝙ non currit tempus: ſecus ſi maiorem. argum ĩ. de reſti. ſpol. frequens. Dic ſecundũ Guli. qui hoc not ſupra eo. licet. ꝙ ſi liberum habet exercitium curæ animarum, tenetur hac conſtitutione: licet tantum minoris partis bonorum poſſeſſionem habeat: quia cura pars principalis eſt & dignior. de æta. & quali. cum ſit. ad hoc, de cõſecrat eccle. vel alta. ꝙ in dubijs. & eius ratione tenetur ad ſacerdotium promoueri. ſupra de præbẽ. extirpandę. ſecus ſi non habeat liberum curæ exercitium: licet poſſeſſionem habeat etiam maioris partis bonorum. ad idem ſupra eod. tit. in antiq. dudum. 2. circa principiũ: vnde dixit hic littera: ipſius eccleſiæ regimen, &c. Quid ſi poſtquam nactus eſt poſſeſſionẽ mouetur ſibi controuerſia? Dicit Guli. quòd ſi in cõtinẽti in ipſa poſſeſſione lis ſibi mouetur, & poſſeſſio continue turbatur, promoueri non tenetur: quia quæ incontinenti fiunt, &c. ſupra eod. officij. ff. ſi cert. pet. lecta & quia non videtur pacifica fuiſſe, quæ non durauit ad hoc s̃ eo. ſi poſtq. §. 1. s̃. de verbo. ſigni. ſi. nam & ego. ff. de in rem verſo. ſi pro parte. §. verſum. de pæ din. nct. 1 diuortium. & litis euentus dubius eſt. ff. de. pecu. quod debetur. poſſet ergo eſſe quòd eccleſiã perderet: & ſic in presbyterum ordinatus abſq; benefi-

† Nota ꝙ vbi imponit̃ pœna ex nõ facto intra certũ tẽpus, pęna nõ comittit̃, niſi ex toto labatur tẽpus.

† al. icipit.

† Pacifica poſſeſſio q̃ dicatur tradit Geminian⁹ cõſil. 125. verſi. Super tertio 1 Videas qđ ipſe no ĩ Spec. đ ob. & ſolu. §. 1 ver. qd ſi ꝓmiſiſti. vbi tenet pœnã cõmitti: ſed ante diem exigi nõ poſſe.

2 De materia gloſę, videlicet, q̃ dicat̃ pacifica poſſeſſio, ꝑter doctores hic vide Geminianũ conſil. 82. & 87 & 125. & Paulũ de Caſtro cõſil. 265.

cio mendicaret.93.dist.diaconi.vlt.Si autem possessionem aliquandiu obtinuit sine litigio, hac constitutione arctatur: & sufficit quod semel cœpit pacifice possidere.supra eo.dudum ff. de act.empt. l. exempto.in princip. alias suo velle quilibet posset sibi litem confingere in fraudem huius constitutionis: nec obstat quod iste succübere potuerit: quia mala electio est in culpa.C.de ac qui.poss.l.vlt. C.de iure delib.sancimus

a ¶ Per te stetit.] sic supra de præben. licet episcopus.

ADDITIO. Archi. alle.supra de reg.iur. cum nõ stat.&c.imputari ff.de annu.leg. l.Mævia.Ioan.And.

[Glo.seq.explicat & consulit.]

b ¶ Iusto impedimento.] sic supra eo.quod sit ad fin.Pone quod toto illo anno ægrotauit, vel absẽs erat eps, & cõ mendatitias habere nõ potuit, vel cũ eps ordinare noluit:vel his similia:hæ enim sunt iustæ causæ, quæ excusabũt eum. Et p p hãc cãm dico, quod licet elapso anno ita tim.illo nõ vocato possit alteri eccla conferri, vt in pdicta de crc. licet. tñ tutius & honestius esset ipsũ citari,& facere pronuntiari illum priuatũ: si nõ ostendit dispensationem vel iustum impedimẽtũ: nam si hoc omisso fiat collatio, ipse postea veniens:& de iusto impedimento,vel dispensatione fidẽ faciens, collationẽ cassari faciet.supra in anti.de re iud.cũ Bertold. sed quia iudices,vel illi ad quos collatio spectat,nolũt litigare,vel se ad ... cõstituere, nec illi q.b. facienda est collatio,nisi primo habent ius in re:ideo communius eligitur altera via,vt sine alia pronunciatione fiat collatio.

c ¶ Ecclesia ipsa.] tolle quod est in fin.huius §.ibi, nullatenus ea vice,&c.

d ¶ Existis.] quidam habent hic in littera: & ad quam inhabilem reddidisti te.

e ¶ Ludibrio.] sic.C.de bo.q li.l.vlt.§.vbi aũt puerilis.

f ¶ Faciendum.] vt C.communia de leg.l.2.in fi.magis ergo consideremus sensum quàm verba.ad idem supra eo.si postquàm.§.1.supra de verb.sign.intelligentia. & cap.propterea.

g ¶ Ea vice.] intelligo, idest in illa vacatione:aliàs lex esset imposita verbis:facile enim esset sibi cõferre vni,quẽ sciret nolle consentire: & postea reiterato illã primo cõferre:secundũ illos,qui habent in textu & ad quam te inhabilem, &c.non est dubitatio tãta.

h ¶ Iterato.] nam qua ratione posset primo anno finito iterato eidem conferri: eadem ratione finito secundo:& sic dic de tertio: & sic de singulis:& sic canõ frustraretur effectu,vt dictum est,concordat supra de testib.licet 3.

ADDITIO. Et supra de cõsan.& affini.tua.in fi.Io.A.

i ¶ Non intendens.] si ergo intendebat à principio pmoueri: sed postea mutata voluntate promotus nõ fuerit:non tenetur ad restitutionem fructuum 2.quod verum puto de perceptis ante mutatam voluntatem: in alijs crederem secus eadem ratione.

k ¶ Postmodum.] elapso anno.Ioan.And.

l ¶ Mutata.] nota quòd fraus purgatur: sic & mora interdum.supra de loca. potuit.& infra de reg.iur.mora. vbi de hoc.& nota exitum spectari,cum vitiũ consistit in animo: aliàs spectatur initium.supra eod. lib.de rescrip si eod. tempore. supra eod. dudum 1. vbi de hoc.

m ¶ Promot⁹fueris.] ad sacerdotiũ infra annum.]

n ¶ Promouendũ.] & in veritate pmotus non fuisti:aliàs purgatur vitium in vtroque.

o ¶ Offensam.] sic supra eo.perpetuæ,cum de suis concordantijs.

[Glo. seq. ponit quæstionem, quam soluit.]

p ¶ Indemnem.] pone enim illum, qui fructus percepit nõ esse soluendo:ita quod inefficax est actio contra eum.supra de solu.Odoardus.dabitur in cõferentẽ.vt hic vides. Et hic loquitur nõ solũ de obligatione in foro animæ: sed etiã in foro iudiciali: dũmodo de tali credulitate vel fraude fiat fides: tñ qui fraudem allegat,illam probabit.ff.de proba.quotiens. §.qui dolo & probabitur id per coniecturas. infra tit. proxi.cap 2.

---

stetit [a], quominus haberes eandem (tibi non currit, si promoueri iusto [b] † impedimento detentus infra tempus huiusmodi nequiuisti. ¶ Porro si infra dictum † tempus non fueris (rationabili causa cessante) promotus: tibi ecclesia ipsa [c], qua dicti statuti auctoritate iam † priuatus existis [d] (ne statutũ ipsum fiat ludibrio [e], debitoque frustretur effectu: & non rebus,sed verbis,cum sit potius contrarium faciendum [f], lex imposita videatur) nullatenus ea vice [g] poterit iterato [h] cõferri. ¶ Cæterum si promoueri ad sacerdotium non intendens [i], parochialem receperis ecclesiam, vt fructus ex ea per annum percipias: ipsam postmodum [k] dimissurus (nisi voluntate mutata [l] promotus fueris [m]) teneberis ad restitutionem fructuum eorundem:cũ eos receperis fraudulenter †. ¶ Illum autem,qui eam tibi contulit, cum te nõ crederet ad huiusmodi ordinem promouendũ [n],præter diuinam, quam exinde incurrit offensam [o]) ad seruandam indemnem [p] eandem ecclesiam decrenimus obligari.

¶ Idem.

¶ Abbas exemptus eligitur in episcopum: sed transire non potest sine licentia Papa, vel legati de latere.

CAP. XXXVI.

SI q ABBA-

SI Abbatem.] Ponit duo dicta principalia:secundũ ibi,Huiusmodi. Dominicus.

CASVS. Vacante ecclesia Pictauẽsi.canonici illius ecclesiæ affectantes habere in platum abbatem monasterij noui Pictauis, vel aliũ abbatẽ exemptũ, & immediate subiectum sedi Apostolicæ:dubitauerũt, an deberent ipsum postulate, vel vtrum possent illũ eligere:super hoc consulerunt Romanum Pontificẽ:qui Papa consultus rñdit,quod licet abbas exemptus nõ possit dimittere suum monasterium sine licentia Papæ: hoc tñ non obstante, ipse põt eligi in epm,vel aliũ platum.Sed quid,ponamus quod in hoc regno est legatus de latere,scilicet Cardinalis: vtrũ poterit cõfirmare illã electionẽ? Rñdet quod sic:sed alij legati, q non sunt de latere siue Cardinales, non possunt cõfirmare illã electionem,& dare illi abbati electo licentiam, vt se transferat ad illã ecclesiam, in qua fuit electus.Nota primo,quod alligatus inferiori dignitati ab epatu debet eligi, & non postulari. Dominicus. Nota scdo quod exẽptus & immediate Papæ subiectus,non põt renunciare beneficio in manibus ordinarij loci.Dominicus.

[Prima glossa summat,& dicit quid declaret.]

q ¶ Si abbatem.] abbas exẽptus eligitur in episcopũ sed transire nõ potest sine licentia Papę, vel legati de latere.Secundo dicitur,quòd legatus de latere potest confirmare electiones episcoporum exẽptorum:reliqui, non sine speciali mandato. Declarat quod notat Bernardus supra de postu.ca.vlt.vltra medium glossæ Conpostel. ibidem in principio 3.& ea quæ not modern de consuet.cum venerabilis.& Gar.supra eo.cupiẽtes.§.denique.

[Glo.

Marginalia:

† Lapus exponit p mẽsem vel duos c.stat erni ratis. de frigidis& malef.Fõ.

† al.legitimo.

† al. idẽ.

† In vno manuscripto Vaticano, & in altero itẽ manuscripto.ita:iã priuatus existis. & ad quod ipso facto te inhabilẽ reddidisti. &c.quod est diligẽter obseruandũ, p eo. quod notat glossa hic in verbo, ea.vice.

1 Hæc lectio inueta est in manuscripto codice Barbatiæ, vt in margine paulo antea notatum est.

2 In dubio ſm Pet.de Anchar.psumit talẽ habuisse à principio, sicut apparet in fine, arg. l. q.adulterij.C.de adul.

† De coniecturis probatibus fraudẽ vi de l.Fulcinius.ff. de bo. auct.iudi possiden. Fon.

3 VbiBer. sic loquit quod repheñdi nõ põt. Cõpostel. vero simpliciter dicebat, abbatem exẽptũ nõ exẽptũ eligẽdũ Io. A.

[Glo seq. soluit quæstionem.]
a ¶ Abbatem.] idem intelligas de quolibet alio inferiori prælato ab episcopo: quia eadem ratio est.
b ¶ Subiectū.] quod cognosci potest per decretalem ſ. de priuil. ſi Papa. idem de ſubiectis epō, quo ad hoc ꝙ eligi poſſunt: ſed ſine licentia epi nō tranſibunt.
c ¶ Epiſcopū.] idē de alijs dignitatib. puta ad aliam abbatiā ſupra eo. ca. nullus. cum ſi. & eadem eſt ratio.
[Glo. ſeq. declarat dubitationis cām, & reſpondet.]
d ¶ Elegiſtis.] dubitationis fuit cā: eps quia nō habet liberū volatum, ſine licentia Papæ, dēt poſtulari ad alium archiepatū vel epatū: & ſi eligatur, ñ valet electio. Eadem ergo ratio videbat̃ in abbate immediate Papæ, ſubiecto, vt per id deberet poſtulari ñ eligi. Sed illud ſpeciale in epis ſ. de renuncia. nisi cum pridem. non enim qui cunque hēt petere licētiam tranſeundi, poſtulandus eſt, ut probatur ſupra eo. ſi religioſus, & c. nullus. & in his, quæ notant̃ ſupra de poſtu. c. vlt in anti.
e ¶ Exinde.] qa elegiſtis, & non poſtulaſtis.

tem [a] eccleſiæ Romanæ immediate ſubiectū [b] in veſtrum epiſcopum [c] elegiſtis, [d] reprehendi exinde [e] nulla ratione poteſtis: ei tamē ab alio quàm a nobis, vel ab Apoſtolicæ ſedis legato, † ſi ſit in prouincia [f] de latere [g] noſtro miſſus, [h] dari non poteſt licentia ſuum deſerendi [i] monaſterium, & ad veſtrā eccleſiā trāſeundi. [k]

¶ Legatus de latere poteſt confirmare electiones epiſcoporum exemptorum: reliqui non, ſine ſpecia i mandato. Io. And.

¶ Huiuſmodi [l] uero legatus, qui maius [m] omnib. poſt Romanum Pontificē in prouincia ſibi decreta imperium [n] cenſetur habere: [o] archiepiſcoporum, epiſcoporum, & exemptorum electiones poteſt ex officio [p] confirmare. Alij autem legati [q] hoc [r] nequeunt: niſi id eis a ſede ipſa ſpecialiter [s] ſit commiſſum [t] †.

¶ Idem.

¶ Si compromiſſarius non eligit infra tempus iuris, ad ſuperiorem deuoluitur poteſtas prouidendi: Si eligit, ſed indignum, indiſtincte redit ad compromittentes: niſi id ſcienter ratum habuerint: Idē ſi electus idoneus non conſentit. Si compromiſſarius ſcienter eligit indignum: ipſe ſolus ab eccleſiaſticis beneficijs trienio eſt ſuſpenſus: niſi id compromittentes ſcienter ratum habuerint: Et pœna prædicta ſuſpenſionis non habet locum in epiſcopo compromiſſario, nec in electione inferiorū epiſcoporum: Et reſtringitur illa pœna ad beneficia, quæ obtinet in eccleſia offenſa: Et idem in beneficijs illius, qui deficit in probatione eius, quod obiecit in perſonam.

K ¶ Trāſeundi.] quid ſi abbatia nō ſit exēpta; ſed priuilegium hēt, ꝙ abbas ad epatum. non poſſit aſſumi ſine ſedis Apoſtolicæ licentia ex cā forte: qa abbates ſe vidētes receſſuros res monaſterij diſpergūt: habes de hoc priuilegio. 16. q. 1. hinc eſt ēt. Nunquid poterit legatus de latere huic dare licentiā; Satis vr̃ iſtius decre. arg. ꝙ ſic 1. quia poteſt omnia præter excepta. de offi. leg. ꝙ translationē. 6. q. 1. frater. ff. de offi. præfe. præt. l. unica. ſed ad hoc ſ. de ver. ſign. c. 1. in prin. Vnde nota ꝙ p hāc decr. reprobata eſt opinio Hoſtienſis no. ſ. in anti. de conſue. cū venerabilis. di cebat enim ibi, & de renū. c. vlt. in princ. ꝙ illi legati habebant ſpeciale mādatum trāſferendi abbates exēptos: aliàs id facere nō poſſent, 2 per decre. de offi. leg. quòd trāslationē. ſed Cōpoſt. ibi ſ: dicens, ꝙ ex generali legatione hoc poterant: & eius opinio hic re pbatur, vt hic uides.
l ¶ Hmōi.] ſumptū ex eo quod notat Gar. ſupra eo. cupiētes. circa prin. ſuper verbo, examē. & dic huiuſmodi, ſcilicet de latere.
m ¶ Maius.] unde minores legati non exequuntur officiū ſuum eo præſente.

¶ De triplici gn̄e legatorū uide glo. inc. 1. de off. lega.

† al. conceſſum.

1 No. Phi. poſt Archi. ꝙ appellōne ſedis Apl̄icæ uenit legat' de late e, ni ſi apponātur dictiones tm̄, dūtaxat, & ſimiles, aut materia ſoli Papæ cōueniat. Font.

2 Re pbatur a Doctorib. qa legatus pt diſpēſare ſup his q̄ priuilegio Papali pmittunt̃, 13 ſ priuilegiū ipſū tollēdo ñ poſſet diſpenſare. Font.

f ¶ In prouincia.] ſi enim legatus eſſet, ſed nō in illa prouincia, licentiā dare non pōt: licet enim quædam poſſit quæ uoluntariȩ iuriſdictionis ſunt extra prouinciam ſibi decretā eundo & redeuno: tamen ea quȩ contentioſæ iuriſdictionis ſunt, non poteſt, vt hic, & ſupra de conſue tu. cum venerabilis. Primum probatur ſupra de offi. leg ꝙ tranſlationē. & ca. penu. & ſ de ſenten. excom. ad eminentiam. cū ſi. & quod dicit, ſit in prouinciā miſſus, quod ē infra: quia licet prouinciam exiuiſſet, dummodo in legatione eſſet, adhuc licentiā dare pt. ſ. de offic. legat. nouit. Si autem exiuiſſet prouinciā, & legationem, ſecus: & ſic poſſet intelligi hæc litera. ADDITIO. Idem Archida. qui dicit hic, ꝙ ordinarius prouinciam exiens, habetur pro priuato. de offi. præſi. l. 3 & ideo non habet poteſtatem iudicandi, uel ius dicendi. ff. de iuriſd. om. iud. cap. ultimo. & ſic ibi ſedere pro tribunali non poteſt. 9. q. 2. epiſcopum. ubi de hoc. Ioan. And.
g ¶ De latere.] ſcilicet Cardinails. ſ. de offi. legati. c. 2. in fine. ubi dicam de hoc.
h ¶ Miſſus.] ſubaudi, vel ab alio, qui haberet ſuper hoc ſpeciale mandatum, vt in fine capituli.
i ¶ Deſerendi.] ſicut. n. inferius, non deſerit ſine ſuperioris licētia ſuā eccleſiā. ſ. de renun. admonet. ſic nec iſte ſine Papæ licentia: qui ſibi proximus eſt ſuperior, uel ſui legati de latere ſuū monaſteriū deſeret.
[Glo. ſeq. quęrit & ſoluit, dicit opi. Hoſt. reprobatam. & Compoſt. approbatam.]

ſup. de offi. leg. c. volentes.
n ¶ Imperium.] quia ordinarium eſt, nec perit morte mandantis. ſ. de offi. leg. c. 2. & in eo pares ſunt conſulibus. ut ibi. Ioan. And.
o ¶ Habere. ff. de offi. præſi. l. 4. ff. de offi. proconſul. & ideo.
p ¶ Ex officio.] legationis: quia nō requiritur ſpeciale mandatum: & idem dicebamus per decre. ſupra eo. quia diligentia. ubi hoc tenet Compoſt. Item quia nō erant hæc ſpecialiter reſeruata.
q ¶ Legati.] ſcilicet non de latere, uel qui dignitatē illam ſibi uendicant eccleſiarū prętextu. de quibus. ſ. de offi. leg. c. 1. & penult. & ſ. eo. tit c. 1.
r ¶ Hoc.] ſcilicet confirmare epiſcopos, archiepiſcopos, & alios exemptos.
ſ ¶ Specialiter.] nota ꝙ non tantū ualet genus quātum ſpecies. de appel. c. 2. de hoc, de offi. ord. ſi ſacerdos. ſupra in ant. & 23. diſt. quamquam.
t ¶ Comiſſum.] nota & breuiter, ꝙ ſi exēptus ꝑlatus inferior epiſcopo eligitur ad epatū, tenet electio, tñ trāſire non poterit ſine licentia, quā dat Papa uel eius legatus de latere. Si canonicus, uel alius eligit̃ in epm̄ exemptum, uel archiepm̄ exemptum, uel ad aliā dignitatē exemptā, legatus de latere confirmat: inferiores legati non, ſine mandato ſpeciali. Si autē epiſcopus in epiſcopū, vel archiepm̄ poſtuletur, tūc ut trāſire poſſit, ſpecialis licētia Papæ requiritur: qa caſus, ſcilicet epiſcoporū tranſlatio, eſt de reſeruatis.

§. de offi. leg. ꝙ translationem. & sic sane decretalem istā intelligas, vnde non dixit hic, ꝙ legatus admittat postulationes: sed ꝙ confirmet electiones: episcopi autem non eliguntur, vt prædixi.

SI compromissarius.] Sunt duæ partes: Prima determinat certos casus dubios circa pęnam priuationis: Secūda: ibi, Porro, alios circa pęnā suspēsionis. Io. And. Posset etiā quælibet pars subdiuidi, quæ patent. Dominicus.

CAP. XXXVII.

SI [a] compromissarius, [b] in quem defuncto † episcopo [c] transfertur eligendi [d] potestas, negligenter [e] infra tempus [f] à iure statutum [g] eligere prætermittat, ad superiorem [h] proximum † potestas deuoluitur prouidēdi: † sibique compromittentes imputent [i] qui in talem [k] potestatem huiusmodi [l] transtulerunt. [m]

CASVS Vacāte ecclesia Pictauiensi, canonici illius ecclæ ad quos spectat electio, conenientes in vnū, tractauerunt de electione futuri prælati: potestatē eligendi ꝯpromiserunt in aliquos cōpromissarios: qui compromissarij fuerūt negligētes in electione facienda per tres mēses: vtrum non solum compromissarij, sed ēt ipsi canonici compromittentes sint priuati potestate eligendi pro illa vice? Rñdet ꝙ sic: & sibi imputent canonici, qui desides tales elegerunt: & ideo potestas prouidendi illi ecclesiæ deuoluitur ad proximū superiorē. Sed ponamus ꝙ compromissarij non fuerunt negligētes in electione faciēda, sed tamē in electione deliquerunt, ꝙ sciēter elegerunt indignum: puta scienter elegerunt aliquem Titium patientem defectū in natalibus: vtrū delictum compromissariorū noceat canonicis, hoc est ꝙ canonici sint priuati potestate eligēdi pro illa vice: acsi ipsi indignū scienter elegissent? Respōdet ꝙ non: immo electio reuertitur ad ipsos canonicos: ita ꝙ canonici possunt alium in suum prælatum eligere: & istud verum quòd delictum cōpromissariorum nō nocet canonicis: nisi ipsi scienter ratum habuerint electionē per compromissarios factam: puta quia cōpromissarij retulerunt canonicis, ꝙ Titium in suum episcopum elegerunt: & canonici scientes illū indignum, approbauerūt electionē. Certe canonici in hoc casu sunt priuati potestate eligendi pro illa vice: ac si scienter indignū elegissēt. Sed quid sanctissime Pater: cauetur in c. cum in cunctis. eo. tit. in antiq. quòd eligentes scienter indignū, sunt suspensi a perceptione fructuum suorum beneficiorū per trienniū: vtrum non solum compromissarij sunt suspensi per triennium a perceptione fructuū suorū bñficiorum: sed etiam ipsi canonici? Rñdet ꝙ non: nisi canonici electionē de indigno factam scienter ratificauerint, quia cū ratificatio mandato cōpararetur, ipsi canonici sunt suspensi ꝑ trienniū a ꝑceptione fructuum suorū bñficiorum, quæ obtinent in illa ecclesia; secus est de bñficijs, quæ ipsi obtinēt in alijs ecclesijs, ut in fine huius c. dicitur. Sed quid, ponam' ꝙ canonici cōpromiserunt in aliquem epm, uel archiepm, qui eps uel archieps scienter eligit indignū, an ipse eligēs sit suspensus a perceptione fructuū dignitatis epalis, vel archiepalis? Rñdet ꝙ non, nam c. cū in cunctis. nō facit mentionē de dignitate epali, vel archiepali, modo canones pœnales non comprehendūt epos, uel alios superiores, nisi de eis faciēt expressam mentionē, & sic iste versiculus, Huiusmodi quoque pœna, &c est declaratiuus illius cap. cum in cunctis. etiam illa pœna suspensionis à perceptiōne fructuum beneficiorum per triennium, non hēt locum nisi cū peccatur in electione episcopi uel superioris, & non intelligitur de electione abbatum, uel aliorū inferiorū. Sed quid sanctissimè Pater, habuimus in c. vt circa, quòd se opponens electioni, & objiciens aliqua contra formam electionis, vel personam electi, si deficiat in probatione illorum, quæ opposuit in formam electionis, cōdemnatur solum in expēsis, Si uero deficiat in ꝑbatione illorum, q opposuit in personam electi: solū condemnatur in expensis: sed et suspenditur à perceptione fructuum beneficiorum suorum: Vellem informari a vobis, de quibus beneficijs intelligatur? Rñdet ꝙ intelligitur de illis bñficijs, q opponēs hēt in illa ecclesia, cuius voluit impugnare electionem: ñ autem intelligitur de illis beneficijs, q obtinet ī aliis ecclesijs.. Heli. Reg Nota optimum textum, ꝙ ille ad quem deuoluitur ius eligendi, non habet necesse eligere: sed pt prouideri de quo. §. eo ne pro defectu. Dom.

[Prima glossa summat, & dicit quid declaret.]

a ¶ Si.] si cōpromissarius non eligit infra tps iuris, ad superiorē deuoluitur potestas ꝓuidendi: Si eligit, sed indignū, indistincte redit ad cōpromittentes: nisi id scienter ratum habuerint: Idem si electus idoneus nō consentit. Si compromissarius scienter eligit indignū, ipse solus ab ecclesiasticis beneficijs triennio est suspensus: nisi id compromittentes scienter ratū habuerint: Et pęna prædicta suspensionis non habet locū in epo ꝯpromissario: nec in electione inferiorum. Et restringitur illa pœna ad beneficia, quæ obtinet in ecclesia offensa: Et idē in bñficiis illius, q deficit in probatione eius, qđ obiecit in ꝑsonā. Declarat hęc decretalis multa iura, & multas opiniones, & maxime ea, quæ notant Vincētius & Bernardus. §. de ꝯcess. præb. cōstitutus. in prima glossa. & ipse Benard' §. eo. causam. & Innocentius & Hostiensis. §. eo. ne ꝑ defectu: & Compostellanus eod. tit. in causis. in fine.

[Glo. seq. soluit quæstionem.]

b ¶ Compromissarius.] vel cōpromissarij, cum eadē ratio sit in pluribus, & in vnum, & in plures compromitti potest, vt hic, & supra eo. causam. & c. in causis. & c. cum in iure. cum similibus.

c ¶ Episcopo.] idem intelligas quoad pœnam priuationis de inferiorib. dignitatibus, cum super inferiores locum habeant rationes.

d ¶ Eligendi.] & tunc poterit etiam postulare, ut §. eo. in causis. de renuncia. post translationem.

e ¶ Negligenter.] aliàs non curret tps. §. de cōcess. ꝑben. quia diuersitatē. Quid si dolo neglexerit: nunqd habebit locū qđ hic dr, an qđ dr, ĩ. §. proxi. Puto locū habere quod hic dicitur: sufficit enim ꝙ non eligit. ad hoc. ĩ. de ap. ab eo. ubi ꝑtermittere facere qđ quis debet infra debitum tempus, sine dolo siue negligentia id faciat, æquiparantur. ad idem de testi. ꝑ tuas. in fin. & §. in anti. de rescri. plerumque.

ADDITIO. Quidam resistunt huic glo. dicentes, ꝙ quia neglīgētia fraudulosa, fraus & dolus est: iudicabitur ut de dolo: & locus erit uer. seq. ut hoc casu redeat ptās ad compromittētes, sed hoc est absurdum, ut statim sequitur in gloss. poterant. Ioan. And.

f ¶ Tempus.] trium mensium.

g ¶ Statutū.] 50. dist. postquā. & §. eo ne ꝑ defectu.

h ¶ Superiorē.] proximum, uel ad capitulum in inferioribus in casu. de concess. præb. c. 2. §. in anti.

i ¶ Imputent.] puniuntur enim ex proprio facto, nō ex alieno, quia negligentem elegerunt.

ADDITIO. ff. de minor. cum mandato. in fi. glo. Ioan And.

k ¶ In talem.] negligentem scilicet.

l ¶ Huiusmodi.] neligendi episcopum.

[Gl. seq. primo rationem reddit, notat, & remittit: secundo objicit, & soluit: tertio quærit, & remittit.]

m ¶ Transtulerunt.] poterant. n. sibi prouidere sollicitum eligendo. I Item alio modo, scilicet nō dando ei totum tempus quod habebant. ad hoc de ele. cū in veteri. cū sim. Et sic nota, ꝙ negligētia procuratoris nocet,

† Nota ꝙ electio pt fieri ante q̃ eps tradaĩ sepulturæ, qa hic tm dicit, defuncto, qđ quo aliqd. §. eo. si electio. & in c. bone 2. §. eo. tit.

† Dictio pxīmum decst in antiqs codic. ex glossa fuit ī textū trāslata.

† al. eligendi.

I Qui mādat alteri qđ ipse facere dēt ñ excusat tex. ē no. in l. si ꝑcuratorē. §. si tutor ff. mandati. Font.

¶ Si vero eligat [a], sed indignum: tunc siue scienter id fecerit (cum dolus ipsius eis, qui non sunt in culpa, non debeat imputari [b] †) siue etiam ignoranter [c] (cum suo sit functus [d] officio (eligendi potestas (nisi & ipsi scienter [e] electionem talem ratam [f] habuerint [g]) libere [h] reuertitur ad eosdem [i]. Idem [k] fit cum eligit [l] idoneum [m], sed electus renuit [n] consentire [o]. ¶ Porro eo casu, cum scilicet indignus eligitur [p] ab eodem, compromittentes (quos illius odio non conuenit [q] prægrauari) nequaquam (nisi sic vt præmittitur [r] ratum habuerunt) puniuntur: sed ipse (vt pœna suum auctorem teneat [s]) à beneficijs ecclesiasticis [t] triennio, iuxta Lateranense † concilium [u] suspenditur ipso iure [x]. ¶ Huiusmodi [y] quoque pœna, nec in episcopo, si ad eligendũ [z] fiat compromissarius [a] sic

nocet dño. de hoc s̃. vt lit non contest. ca. 1. in glo. vlt. perdunt enim ius ex quo per se vel ꝑ aliũ debito tꝑe vsi non sunt. ff. quemad. ser. amit. l. vsu. Ad hanc primam partem ꝯdicit expresse. C. de tem. app. auth. si tñ. vbi dr̃, ꝙ si in causa appellationis eligantur arbitri, non currit bienniũ appellationis prosequendæ, pēdente corā arbitris causa: ēt si mille anni trāsirēt sed tũc currit, cũ arbitrium desertũ fuerit. Solu. ibi cōpromissum factũ est de volũtate ꝓscribētis, & ei⁹ cui ꝓscribit̃: hic aũt de volũtate eius cui ꝓscribit̃, ſm In. q hoc not. s̃. eo. ne pro defectu. in prin. nec ꝑ omnia est idē in arbitris cōpromissarijs: & cōpromissarijs patis ad eligēdũ vt pater s̃. e. sicut. & j̃. d̃ re iud. cũ ab vno. Si quæratur an compromittētes hoc mādatũ reuocare possint? Dic vt not. s̃. eo. in causis, in antepenul. glo.

† Ratio est qa ꝓcurator ĩcōmittendo, dño nō nocet. l. fi. C. de acq. pos. vbi ei⁹ delictũ concernit ꝓcessũ, & pęnā. Pet. de Anch. Font.

a ¶ Eligat.] infra debitum tempus.

[Glossæ duæ sequentes ostēdunt quid approbat, & quid reprobat.]

b ¶ Imputari.] in hoc cōcordabant supradicti Doctores in glo. supra in prin. allegatis. c. supra eo. in causis. & Bart. Brixiēsis in qōne veneriali: q̃ incipit. Canonici cuiusdā ecclesiæ. peccata eñ suos debent &c. j̃ §. porro cũ suis cōcor. excepto Cōpost. q teneat in totũ ꝯ istũ § in decre. supra eo. in causis. in fin. dicebat eñ in hoc casu ad superiorē potestatē deuolui, cum vice capituli compromissarij prædicti fungantur.

c ¶ Ignoranter.] hic olim erant opiniones: Ber. tenebat hanc opinionem, quæ hic approbata est. s̃. eo. causam. & in prædicta decr. constitutus. supra de cōcess ꝓben. & eadem ratione Host. ibi. & Compost. eod. tit. in causis. in fi. dicebant ꝯrium per decre. s̃. eo. cum terra. quæ decre. non obstat: & intellige eam vt ibi not. Itē illa ratione hoc dicebant: quia illi cōpromissarij funguntur vice capituli: sed capitulum eo. casu iterũ posset eligere: ergo & iste compromissarius: sed non est verum, vt hic vides.

ADDITIO. Et de hoc 1. q. 7. per illicitam. Io. An.

d ¶ Functus.] sicut in iudice, siue bñ, siue male semel iudicante s̃ de offic. deleg. in litteris. & ca. venerabili ff. de re iud. l. iudex. & l. Paulus. cum si.

e ¶ Scienter.] bene dicit: qa sicut à principio si ignoranter elegissent, non haberet locum pœna concilij: ita nec si ignoranter ratificent.

f ¶ Ratam.] trahit̃ eñ ratihabitio retro, & cōparatur mādato. ff. d̃ reg. iur. hoc iure. §. deiecit. & l. semꝑ. §. 1. j̃. de sent. excō. cũ qs. & j̃. de reg. iur. ratihabitionem. cum suis concor. & bene poterant ratam habere: qa suo nomine id erat factum: aliàs secus, vt in prædicta decre. cum quis. j̃. de reg. iur. ratum quis.

g ¶ Habuerint.] in quo casu deuoluitur prouisio ad Papam supra eo. quamquam.

h ¶ Libere.] quia habebunt liberum tempus, ac si noua esset vacatio, vt supra eo. si electio. simile de maio. & obed. cum olim.

i ¶ Ad eosdē.] probamus hoc olim ꝑ decre. de renũ. post traslationem. in fi nam ibi non valuit electio vel postulatio facta per cōpromissarium: & nihilominus Papa mandat quòd compromittentēs eligant.

k ¶ Idem fit.] scilicet quòd electio libere ad eosdē reuertitur compromittentes.

l ¶ Eligit.] scilicet compromissarius.

m ¶ Idoneum. supra eo. cum in cunctis.

n ¶ Renuit.] vel post consensum renuntiat: vel idē claudit extremum. supra eod. si electio.

Gloss. seq. ponit quid approbat, & qd reprobat: secũdo casum determinat: & subdit duas opiniones.]

o ¶ Consentire. approbātur hic supradictæ glossæ Ber. & reꝓbat̃ opinio Hostien. qui in hoc pũcto dicebat cōtrariũ in ꝓdicta decre. causam. in fi. ratione ꝑ eum in superiori casu reddita: & qa verba cũ effectu sunt intelligenda. s̃. decre. non resi. relatum. & ca. postquam. posset ergo & ille q ipsius vicem gerit. 93. dist. cap. 1. cũ si. sed hoc est falsum propter superiorē rōnē: qa functus est, &c. Et qd̃ dicit iste §. & §. ꝓx. quo ad ſm casũ. verũ intelligas, nisi aliud caueret̃ in mādato: puta ꝙ possit eligere semel, & pluries. &c. & ita terminauit Barr. Brixiē. in qōne dñicali sua, q̃ incipit, qdā dederũt pōtatem: vñ dicebat Damasius s̃. in ꝓdicta decre. cām. vbi electio defert̃ à iure, pōt sępius fieri & variari: sed vbi ab hoīe, vnica electione cōsumit̃ pōtas. ff. de verb. oblig. eũ q certarũ. §. vlt. Nō obstat ſm eũ. ff. de optio. leg. l. 2. vbi electio delata ab hoīe, vnica electione nō cōsumit̃: quia ibi nō fuit exhibita tota familia, in qua debebat fieri electio. Distinxerunt q dat, an detur potestas prouidendi, an eligēdi. vt in primo casu iterũ possit eligere (quia adhuc nō est prouisum) & in secundo nō: q̃ distinctio satis æqua vr̃: nec ista decre. contradicit: quia de potestate eligendi loquitur, vt patet in ipsius principio.

† Hoc est conciliũ Lateranũ sub. Alex. iij. cap. 3.

r Tancr. & Petrus de Samp. s̃. eo. cām & Abbas hoc recitat. s̃. eo. quia ꝑꝑ Io. And.

p ¶ Eligitur.] scienter: quia aliàs pœna suspēsionis locum non habet.

q ¶ Non conuenit.] 24. q. 3. si habes. ff. de dolo. & eleganter. C. de inoffi. test. si quis in suo. in fi. C. de pœn. sancimus. j̃. de in. & d̃ dam. dat. & si pignorationes. & j̃. de reg. iur. non debet & dic vt ibi.

r ¶ Præmittitur.] supra §. si vero.

s ¶ Teneat.] supra de his, quę fi. à maio. par. ca. quæsiuit. cum suis concor.

t ¶ Ecclesiasticis.] quæ in ipsa ecclesia obtinentur, vt statim sequitnr.

u ¶ Concilium.] supra eo. cum in cunctis.

x ¶ Ipso iure.] approbatur in hoc opinio Ber. & Host. q hoc not. supra eo. innotuit. (in glo. sicut ergo.) Et opinio Innoc. s̃. eo. cũ in cunctis, & reprobat̃ opinio Tāc. quā not. Ber. in decre. innotuit, qui dicebat, ꝙ requirebat̃ sñia ꝑ decre. supra eo. quisquis, sed nō est verum, vt hic patet. & decre. illa in alio casu loquitur.

ADDITIO. Scilicet in his qui eligunt per sæcularis potestatis abusum, Ioan. And.

y ¶ Huiusmodi.] quod hic dr̃, tenebat Ho. de elect. cũ in cunctis: & s̃. eo. tit. causam. in fi. & dic huiusmodi, scilicet pęna suspensionis per triennium à beneficijs.

z ¶ Ad eligendum.] episcopum vel superiorem: per id quod statim sequitur.

a ¶ Cōpromissorius.] s̃. eo. causam. & idem si episcopus eligeret proprio iure, vt qa habet vocē in electione patriarchæ, vel archiepiscopi, vel alterius episcopi quia eadem est ratio.

peccante a (cum de iure b nullum sententiam suspensionis incurrat, nisi de ipso expressa mentio habeatur) † nec in aliorū quàm episcoporum & superiorum ipsorum electionib. cum peccatur in ipsis, vendicat sibi locum c. ¶ Restringitur d etiā dicta pœna solum ad ea beneficia, quæ sic peccans, in illa obtinet ecclesia, quam taliter e eligendo, specialiter f noscitur offendisse g. ¶ Et idem in illius beneficijs h est censendum, qui alicuius electionem, postulationem, aut prouisionē impugnans, in probatione deficit eius, quod obijcit in personam i.

¶ Idem.

¶ Procurator ad appellandū secundum formam ca. vt circa. non est idoneus, nisi omnia obiecta, & forma iuramenti in procuratorio exprimantur. hoc dicit secundum Pau.

CAP. XXXVIII.

PRocurator ad appellandum k contra electionem, postulationem, aut prouisionem l alicuius† nō aliter idoneus de cætero m reputetur, quàm si omnia quę in formam n objcere, vel personas o, & propter quæ appellare intendit, singulariter p & clare in eius procuratorio sint expresse. Habeatque speciale q mandatum r iurandi corporaliter in eorum s animas, quorum

a ¶ Sic peccante.] s. in eligendo scienter indignum.
[Glo.seq.,recitetur per contrarium,& solutionē.]
b ¶ De iure.] j. de senten.excom. quia periculosum. Nota, quia licet hoc teneat Host.in supradictis glo.& Gar.in decre.cupientes.s.eo.§.cæterum.tñ olim dubitabat ideo, q̄a decr. illa, q̄a periculosū. vr̄ de sui mēte intelligēda de suspēsionibus ab officio, vel cohærētib. officio: puta ingressu eccl'e, & similibus:ibi, pp executionē Pōtificalis officij, &c. Sed laudet Deus, & dñs Bonifacius, q̄ dubitationē illā mihi sustulit p hāc litterā: & potuit esse rō: q̄a spiritualia sine tpalib. diu esse nō possunt:q̄ hēnt se vt cōnexa.1.q.3.si qs obiecerit. & ca.saluator. & esset verecūdum episcopos mēdicare. s. de renun. ad supplicationem.
c ¶ Locum.] cōtra supra eod. quāquā. in fine. ibi soluitur.
[Glo.seq signat ꝯtrium, & remittit.]
d ¶ Restringit.] dicebat Hostiēsis ī decre.cū in cunctis, ꝙ super hoc pūcto necessaria erat interptatio:fouebat tñ ꝯriam opinionem.[Idem Petrus de Samp. Ioan. And.] quia indefinite loquebatur concilium:& quia cōstitutio illa fauorabilis videbatur ecclesijs. Concordat autem ad hunc §.supra eod.cupiētes.§.cæterum. Et nota pœnas restringēdas.j.de reg. iur.in pœnis.vbi de hoc.
e ¶ Taliter.] scilicet scienter indignum.
f ¶ Specialiter.] quia generalem offendit ecclesiā quæ vna sola est.24.q.1.loquitur.
ADDITIO. 7.q.1.Nouatianus.Ioan.And.
g ¶ Offendisse.] quantū in eo fuit: licet conatus nō habuerit effectum: non tamen fuit volūtas suis terminis contenta:& ideo puniēda. de pœniten.dist.1.c. cogitatio.
h ¶ In illius bñficijs.] scilicet q̄ in ipsa eccl'a obtinet,vt hic vides.& sic declara decret. primā istius tit. circa si.& sic aliquis est suspensus à beneficio in vna ecclesia,non in alia.sic.s.eo.cupientes.§. cæterū.j.de offi.ordi.si canonici.& j.de reb.eccle.hoc consultissimo.Quid si in his casib.eligens, vel opponēs non hēt in illa ecclesia beneficiū? Dic ꝙ pœna extraordinaria puniri poterit. super de accusa.super his.de Iudæ.ad liberandam.C.de sepul.vio.l.vlt.in si cum sim.
ADDITIO. Idem Ioānes Monac.alleg.ff.de poen. l.prima, ad fin. ff.de in ius vn.l.fina.& facit supra,de male.ca.2, cum concordantijs.Ioan.And.
i ¶ In personam.] quia à beneficijs ecclesiasticis triēnio est suspensus.

PRrocurator.] Ponit duo quæ requiruntur in procuratorio ad appellandum,in casu decret.vt circa secundum ibi,Habeatque.Dominicus.

CASVS. Habuimus in ca. vt circa,& in cap.cupientes.s eo.ꝙ appellās ab electione debet proponere omnes defectus,quos ipse intēdit opponere cōtra electionem,vel personam electi: Ponamus ꝙ aliquis non est sufficiens per se ipsum:vult constituere procuratorē: Vtrum procurator generaliter constitutus possit appellare ab electione, vel se electioni opponere, opponēdo defectus tā cōtra formā electionis, quā personam electi? Respondet Romanus Pontifex ꝙ nō:sed debet cōstitui specialiter, ita ꝙ in instrumēto procurationis debēt inseri oēs causę & defectus, quos ipse cōstituens intēdit proponere cōtra electum, vel electionē. Itē dēt constitui specialiter adiurādū in animam cōstituētis, ꝙ credit oīa per ipsum ꝓposita esse vera, & se posse illa ꝓbare: aliàs nō admittetē ꝓcurator.Nota ex hoc textu argumētū†, ꝙ objciēs ꝯ personas eligētiū, non dicit objcere contra formam: hoc probat tex.hic,q̄ dicit, ꝓsonas,in plurali numero.
K ¶ Procurator ad appellandū.] extra iudiciū. decre.enim ista in his casib. locum hēt, quibus decre. vt circa. sed decret. illa locū nō hēt in appellationib.in terpositis in iudicijs j.eo.cōstitutio.ergo nec ista:licet aliàs dicamus, ꝙ procurator ē q̄ de mādato dñi aliena negotia in iudicio 1 administrat.ff.de procu.l.1.sed ad negotia constituitur.j.de procura.q generaliter.& quod dicit ad appellandum, intelligo ad quemcunque etiam inferiorem Papa secūdū Gar. qui in omnib appellationibus dixit illam decre.locum habere,licet Guli.contra.vt ibi dixi.
l ¶ Prouisionem.] factam,vel etiam faciendā, si contra certam personam appellatur.s.eod.qui cōtra certam.Idem.Archid.
m ¶ De cætero.] extenditur ergo ad futura, supr. licet canon.
n ¶ Formam.] supra eo.quia propter.
o ¶ Personas.] in plurali dixit, vt comprehenderet electū & eligētes.s.eo.vt circa.Io.And. Idē Archidia.
p ¶ Singulariter & clare.] per hoc satis reputo solutā quæstionem,quam olim formabant Gul. & Gar.in decre.vt circa.s.eo.an scilicet sufficiat opponēti,dicere oppono homicidium,periurium,& simoniam:& dico per hanc litteram ꝙ non: ad quid enim in procuratorio sic singulariter & clare fieri deberet expressio: si in appellatione id idem fieri non deberet? & de hoc dixi in ipsa decret.vt circa.in glo.quid ergo.
q ¶ Speciale.] nota ꝙ non tantum valet genus quo ad speciem,quantum species de hoc vide 23.dist.quā quam.& supra de offi.ordi.si sacerdos.
[Glo.seq reci per quæstionem & solutionem.]
r ¶ Mandatum.] non credo 2 quod in casu isto locū habeat decretalis illa j.de procura, qui ad agendum. quia casus iste est specialis,in quo semper requiritur expressio. Idem credo in matrimonio contrahendo, vt eo.tit.ca.vlt.
[Glo.seq.reddit rationem.]
s ¶ Eorū animas.] bñ dicit, aliàs enim nō prouideret malitiæ: posset enim esse, ꝙ procurator credit vera esse quæ

† Rō sm Pet.ē in c. q̄a periculosū j.de sen, excō. & putat tū arbitrarie,q̄a sm glo. si hic vbi pęna statuta imponi ñ pōt: illa mutaē in aliā.l.hos accusare. §.in oīb' ff.d' accu. ca. finē libi. de dolo & con tu. Fon-

† Dictio alicuius, deest in manuscriptis codicibus.

1 Istud nō est in textu legis.Ioan. And.

2 Placet Doctoribus:& ratio est:q̄a interest aduersarij sic fieri, ne dominus postea dicat se non intellexisse ita, tex.e in l. qui ita.§,1.ff. ad Treb. cle.nō potest. de procura.

esse, quę nō credit dominus: procurator ergo iurat in animā dñi, non in propriā. Super hoc dic vt 36. dist. ti bi domino. & de iura calum. in per tractandis. De sacramento autem calumnię dicam. j. de iuramen. calum. cap. 2. 2. responso.

a ¶ Et se posse.] repe te credunt.

SI cōfirmationē.] Non diuiditur. Io. And.

CASVS. dictū fuit in c. si postquam s. eo. ti. ꝙ si ab electione fuerit appellatū ad Apostolicā sedē: superior immediatus non habet potestatē cōfirmādi electionem, pendēte appellatione: Et dicit, ꝙ si superior electionem ipsam pendente appellatione cōfirmet, ꝙ nō ualet confirmatio: Sed nunquid confirmatio superioris facta pēdente appellatione p̄iudicet ipsi electo: ita vt accipiēdo confirmationē a superiore perdat ius sibi quæsitū ex electione? Respōdet ꝙ nō: ideo poterit petere cōfirmationem suæ electionis à superiore. Nota primo, ꝙ electio & cōfirmatio sunt partes totaliter separatæ, vide not. per Innocen. de restitu. in integ. cap. 2. Nota secundo, in habentibus causam separatam vtile per inutile non vitiari. ad hoc regula, vtile. infra de regul. iu. Dominicus.

† Secūdū Doctores iste text' habet locum, ētin alijs confirmationib. vide Felinū, in c. cōstitutus. de rescrip. Fō.

procurator existit, quòd ipsi credunt expressa huiusmodi vera esse, & se posse [a] probare.

¶ Idem.

¶ Cassata confirmatione, uel cassa nunciata propter defectū iurisdictionis, uel solemnitatē omissam: non propter hoc electio cassata dicetur. Io. An.

CAP. XXXIX.

SI confirmationem [b] electionis [c] † propter debitam iuris [d] solemnitatem in confirmatione ipsa omissam: vel ex eo, quia ipse, qui cōfirmauit, confirmandi nō habuit potestatem, [e] cassari, seu cassam & irritam nuntiari cōtingat: non propter hoc [f] præcedens electio (si aliàs sit canonica) [g] intelligitur infirmari. [h]

¶ Idem.

¶ Si vacante cathedrali, regulari, vel collegiata ecclesia, singulares personæ capituli uel conuentus occupant bona a prælato dimissa, uel uacationis tēpore obuenientia: donec restituant, ab officio et quibuscunq; beneficijs sunt suspensi: non obstantib. priuilegijs, statutis, & consuetudinibus quacunque firmitate uallatis.

CAP. XL.

QVia [i] sæpe [k] † contingit, ꝙ cathedra-

[Glo. prima summat, & allegat duo antiqua iura.]

b ¶ Si confirmationem.] cassata confirmatione, vel cassa nūciata propter defectum iurisdictionis, vel solēnitatē omissam: non propter hoc electio cassata dicetur. & probatur quod hic dicitur supra de præben. cum iam dudum, maxime per integrā: quia ibi confirmatus fuit electus, & cassata confirmatio pp iuris ordinem non seruatum: & iterum Papa de electione mandat inquiri per decretalem supra de re iud. ad probandum, vbi cassata est confirmatio propter defectū iurisdictionis, & iterum de electione quæritur.

ADDITIO. Et est huius ratio secundum Ioannē Monachum: quia inseparabile inutile adiectū, nō uitiat quod erat vtile, de hoc j. de reg. iuris. vtile.

c ¶ Electionis.] si autem cassaretur electio, seruandū est quod dicitur supra eo. quamquam, & c. si electio.

d ¶ Iuris solemnitatem.] supra eo. quamuis. & j. eo. prouida. §. verum. & inf. eo. c. vlt.

e ¶ Potestatē.] puta quia aliàs non erat iudex: uel legitime appellatū erat ab ipso: vel Papa inhibuerat. j. de appel. non solum. vel erat excōmunicatus publice iudex. s. de re iud. ad probandū. vel ante cōfirmationem reseruauerat Papa episcopatum. j. eo. si eo tempore. vel his similia: & propter hoc non valuit ipso iure confirmatio:

f ¶ Propter hoc.] cassationē, scilicet ꝯfirmationis.

g ¶ Canonica.] ex personis & forma. sup. eod. quia propter. & c cum in cunctis.

[Glo. seq. notat, quærit & soluit.]

h ¶ Infirmari.] immo iterū petitur eiusdem electionis confirmatio corā debito iudice: & seruatur debitus ordo. Et sic no. ex hac decre. ꝙ principale non sequitur naturā accessorij: licet accessorium sequatur principalis naturā. de offi. deleg. si super gratia, & de reg. iur. accessorium. cum suis concor. Sed quid dices, prout apparet ex decre. si iudex cassat confirmationem vitio electionis? Clarum est, si propter solemnitatem omissam: & hoc est clarum, vt hic. quid in dubio? Satis vr̄ dicēdū, inspici debere quod opponebat̄: & si ꝯ electionē erant obiecta: dicat̄ facta cassatio vitio electionis: si de solemnitate omissa, tunc locū hēt hęc decre. in dubio dicatur vitio solēnitatis facta cassatio ꝯfirmationis. ad hoc. ff. de suspect. tut. hæc. n. §. 1. & facit qđ ibi not. ad idē ff. de excep. rei iudi. si ex testō. ff. de pœnis. si præses. & j. de reg. iu. in pœnis. & facit qđ not. 50. dist. c. 1. & de consti. ex literis. s. in anti. Consulte tñ facit iudex, si decernit ad instar eius, qui remittit̄ de exercitu. ff. de his q no. infa. l. 1. & 2. & facit ad hoc quod notāt moderni. s. eo. super eo. & hæc vera dicant̄, cū iudex cassat confirmationē tantum: secus si cofirmationem & electionem: quia tunc non est dubitabilis hęc quæstio. Io. And.

QVia sæpe.] Primo narrat factū reprobū. Secundo motiuū exprimēs, illud punit: ibi, Nos ipsorum. Tertio tollit obstantia: ibi, Non obstantibus. Io. And.

CASVS. Certum est, ꝙ vacante sede ep̄ali capitulū succedit, ita ꝙ potest exercere ꝑ se illa, quę sunt iurisdictionis, & ea quæ sunt ordinis, & facere exerceri ꝑ ep̄m: Sed quid de bonis dimissis per prælatū: qa ponamus ꝙ prælatus defunctus plura bona dimisit: vel aliqua bona obuenerunt tp̄e vacationis: vtrum sit ꝑmissum capitulo illa bona [illegible] appropriare, & canonicis inter se diuidere? Rñdet ꝙ non: immo illa bona debent reseruari futuro successori, uel ꝯuerti inutilitatē eccclæ: Quòd si contrarium fecerint, puniuntur pęnis hic contentis: & quod hic dr̄ de ecclesia cathedrali: idem dicendum est de ecclesijs collegiatis, uel regularibus. Nota ꝙ lex tollens statuta, non tollit pacta, vel priuilegia: nisi de eis faceret mentionem: de quo s. eo. lib. de constit c 1. Dominicus.

[Prima glosa summat, & dicit quid declaret.]

i ¶ Quia.] si uacāte cathedrali, regulari, uel collegiata eccl̄a, singulares ꝑsonæ capituli uel cōuētus occupant a p̄lato dimissa, vel vacationis tp̄e obuenientia: donec plene restituāt, ab officio, & quibuscunq; bñficijs sunt suspensi, non obstantibus priuilegijs, statutis, & ꝯsuetudinib. quacunq; firmitate uallatis. Et aduerte ꝙ decre. ista nō principaliter facit ad titulū: 1 sed quia uacante ecclesia, cū imminet electio faciēdo, si canonici videant bona vacātis dignitatis sibi deberi, difficultates ingerunt, & tardius eligunt, iō hic prouidit, & sic ēt electioni faciendæ prouidit. idē dico decre. s. eo. sciant, & c. generali & facit s. eo. ubi periculum. §. prouisionis. Ioan. And.

k ¶ Sæpe.] Debuit igitur ius super hoc prodire ff. de legib. nam ad ea. inf. de rest. spol. frequent. cū si. & est simile inf. de præben. quia sæpe. & de hoc sup. de despon. impub. litteras. in glo. penult.

† Not. ꝙ iura debent aptari ijs q sæpe ꝯtingunt: vide glo. de despō. impub. literas.

1 Quia ad nullū de hispar tib. quas distinxi, super rubrica de elect sup. Io. An.

a ¶ Collegiatis.] in alijs non hēt locū hæc decretal. sed illa ꝭ. de offi.ord.præsenti.& quæ dicūtur ecclesiæ collegiatæ,dixi supra eod.statutum.
b ¶ Vacantib.] principali prælato per cuius mortē dicuntur viduatæ.sup.eo.ne pro defectu. & cap. quia propter.

c ¶ Earundem.] nota ꝙ ad extraneos, & qui ñ sunt de collegio,nō extenditur hæc ↄstitutio, vt hic vides.
d ¶ Dimissa.] de q bus an testari potuissent,dicā. ꝭ. de officio ordin. præsenti.
e ¶ Expendi.] vt ꝭ. eo. cupientes. & de offi.ordin. præsenti. §.porro.
[Gl. seq. in princ. reci. per quæstionē, quā soluit, & remittit: secundo quærit, soluit, & solutionē reprobat.]
f ¶ Reseruari.] 75. dist. quoniā quidā. 12.q 2. non licet. & c. illud. Et fiet hæc reseruatio per œconomū si eū habeat, vt in prędictis iurib. vel per visitatorem, vel administratorē ecclesiæ, si quē hēt. ꝭ.eo.is cui.& de supplen.negli.præla.ecclesiæ. & super hoc adde quod no. Io.in prædicto.c.illud. 12. q.2.Sed pone, vacante sede certum ē, ꝙ capitulū succedit [1] in iurisdōnem.ꝭ.de maio.& obed.cū olim. & ꝭ.eo.ti. c.vnico.& de instit.c.2.nisi esset visitator datus a Papa.ꝭ.eo.is cui.rōne istius iurisdōnis aliqua ꝓueniūt: puta ex condēnatione, vel sigillo, vel hmōi: nunquid in his locum habet decre.puto ꝙ non:quia ex quo cōpetit eis iurisdō: ergo & oīs iurisdictionis fructus, q accessorius est. de reg. iu.accessoriū: cū suis cōcor. & hoc forte voluit dicere illud relatiuū,q 2 in utilitatē, &c.Archidia.ꝭ.(Et Io.Mona.in addi.cum capitulum, vt administrator legitimus alieno noīe administret. ꝙ si suo facere vellet:malæfidei possessor ēet, q nō pscribit.ꝭ.de reg.iu.possessor.Io And) qđ ē hodie apꝓbatū per cle.eo tit.statutū.& ibi vide in glo. hic patet.
g ¶ Earū.] ecclesiarum cathedralium , regularium, & collegiatarum.
h ¶ Maneant.] quia non dimittitꝛ peccatū, nisi restituatur ablatum.ꝭ.de regu.iur. peccatū.cū suis concor.
i ¶ officio.] prouidebitur aūt, ꝙ de ipsorū fructib. officietur ecclesia ꝭ.eo.tit.cum ex eo.§.porro. & sup de appel.peruenit.Io.An [idem Ioan.Mona.]
[Glo.seq. alle.duo iura diuersa: de diuersitatis ratione quærit:soluit,& solutionem iustificat.]
k ¶ Bñficijs quibuscunq;.] aliud in casu.ꝭ. eo.cupientes.§.cęterū & ꝭ.eo.si cōpromissarius. §.penul.& ult. Si quęratꝛ q est rō, quare ibi solū a bñficijs ipsius ecclesiæ suspēsus est: hic vero ab oībus,q ēt extra illam ecclesiā hēt.Breuis est solutio:quia hic ab officio suspēsus est: ibi vero non cum ergo ab officio suspēsus sit:& ab omnib.beneficijs dicitur esse suspensus. 81. dist.eos.de cler.excom.mini.latores. & grauior pęna bene debuit hic apponi,cū possit statim sibi prouidere restituendo,ibi suspensus est vsque ad trienuium. ADDITIO. Si quæratur quare grauiori pœna punitur violās hoc ca.q cap.cupientes.§.cęterum. ꝭ. eod. Rñdetur,ꝙ hoc ē pp latrociniū ſm.Archid.qui allegat.87.dist.irreligiosum.23.q.3.iustum. 25.q.1.violatores.ff. de incen.rui.nau.l.3. §.senatus.Io. Mona. dicit , ꝙ hic peccat vt iudex, vꝰ administrator legitimꝰ, ibi peccat ut priuatus. Io.And.
l ¶ Donec.] ipsis igiꝛ restituentib.ipso iure sine alia sñia restituti erūt,vt no.Io.81. di.si q.2.17.q.4. si qs deinceps.& Ber.ꝭ.đ ma.con. cōtra interdic.eccl.de muliere.
m ¶ Plene.] ēt vsq; ad ouum.3.q.1.redintegranda.
n ¶ Restituerint.] ñ credo hic cautionē sufficere [3]. iā.n.hoc fuisset expressum: si cut.ꝭ.de vsu. c. 2. ad hoc ꝭ.de deci.ad audientiā.Sic ēt excōicato pro manifesta offensa vel contumatia non sufficit cauere.ꝭ.de sent. excom. venerabilibus.
o ¶ Cōsuetudinib.] multū vigebant hæ ↄsuetudines in partibus Gallicanis.[Memor sum ante hanc decr. illarum partiū socios habuisse,qui dicebant canonicatuum suorum redditus triplicari cū vacabant ipsorum ecclesię.) Et per hanc decr.& ꝭ.eo.cum non deceat.potes exemplificare id quod dicitur sup. eo. lib.de consti.c.1.ut ibi dixi.Ioan And.
p ¶ Firmitate.] puta cōfirmatione inferioris a Papa, vel appositione pœnę, vel his similibus.
q ¶ Quæ omnia.] indulgentias,priuilegia, uel statuta:in alijs aūt ecclesijs non sunt reuocata pdicta, seruati tamen debet quod dicitur.ꝭ.de offi.ordi. præsenti.§.porro& ideo statim sequitur, quo ad hoc.

---

libus, & regularibus, ac collegiatis [a] ecclesijs uacantibus [b] capitula,conuentus, collegia, † & singulares earundem [c] personæ, bona à prælatis ipsarum dimissa, [d] vel vacationis tempore obuenientia,quæ in vtilitatem dictarum ecclesiarū expēdi, [e] vel futuris deberent successoribus fideliter reseruari,[f] occupant,inter se diuidunt,subripiunt,dilapidant, dissipant, & consumunt in earum [g] graue dispendium & iacturam. ¶ Nos ipsorum ausus reprimere, ac ecclesiarum indemnitatibus prçcauere volentes: Decernimus vt hi,qui præmissa de cętero præsumpserint, eo ipso sint, & tamdiu maneant [h] ab officio, & beneficijs [k] quibuscunque suspēsi,donec [l] plene [m] restituerint [n] quicquid de bonis perceperint supradictis. Non obstantibus quibuslibet priuilegijs, vel indulgētijs, aut contrarijs consuetudinibus, [o] constitutionibus, vel statutis, iuramento, cōfirmatione sedis Apostolicæ, aut alia quacunq; firmitate [p] vallatis: quæ omnia [q] quò ad hoc auctoritate Apostolica reuocamus, cassamus, & irritamus: ac nullius deinceps uolumus esse firmitatis.

¶ Idem.

¶ *Decretalis, vt circa.solum in extraiudicialib. appellationibus locum habet: in iudicialibus autem antiqua iura seruāda sunt,hoc dicit. Io. And.*

CAP. XLI.

Constitutio [r] felicis recordationis Grego

Cōstitutio.] sunt duæ partes:Secūda:ibi, Quando vero:ibi ponit secus in iudicialibus : & causam reddit:ibi,Cum per eam.Ioan.An.
CASVS. Dictum fuit in cap.vt circa.alleg. ꝙ appellans in causa electionis dēt in appellatione sua inserere omnia,quæ intendit obijcere tam contra formā electionis, quàm personam electi: & iurare se credere oīa esse vera, & illa posse probare: sed utrum illud sit uerum indistincte,ēt siue quis appellet in iudicio siue extra iudicium? Respondet quòd non: sed tunc demū habet locū illud capitulum,cum quis appellat extra iudicium: Si autem appelletur in iudicio in causa electionis: debent obseruari iura antiqua: Nam nos non debemus iura antiqua dicere correcta: nisi expresse in nouis iuribus correcta inueniātur. cap. cum expediat. supra eod.& l.præcipimus.C. de appel.
[Prima glossa ponit summā,& dicit quid declaret.]
r ¶ Cōstitutio.] declarat decretalem,ut circa.dicens, quod so-

---

Marginal notes:

† Qūo puniantur, collegia, vide Bar. ī l. aut facta ff. de pœn. c. si ciuitas,đ sen.excō. Pet.đ Aucha. Fon.

1 De hoc articulo vide plene p Hostien. ī c. ad abolēdā. extra de hær.

2 Gl. vult scđmDo. & Phil. ꝙ istud relatiuum ponaꝛ hic restrictiue uide glo. in reg. ꝭ. dictus. ꝭ. de regu. iur. Font.

3 Nec posset ſm Archidiaconū platus remittere.Itē ista pęna ē iuris,q non tollitꝛ nisi imponētem. Do. Foat.

ꝙ solū in extraiudicialib. appellationib. locū habet. Habuit ortum hæc decretalis ex his quæ uot. Guil. s̃. eo. vt circa. in gl. not. ergo. & Gar. ibidem in gl. sed nū quid ibi iiicebant ꝯriū eius quod hic dr̃, s. ꝙ vtrobiq; decretalis illa locū habeat allegabant decretalem. s̃. eo. quamuis. & generalem ratione 1 decretalis, s. vt uia malitijs ꝓcludatur. Sed magis habemus parata remedia in iudicio, quàm extra iudicium 2: & iō maior fuit extra iudicium adhibenda cautela. & decretalis, quamuis: in alio casu loquitur.

1 Notāt Domi. & Philip. ꝙ lex exorbitans nō extendit ad inclusa sub rō ne in l. ex pressa: sed cōprehēsa sub verbis. Pe tr. de Ancha. alle. Bart. in l. si res. ff. de ap re. Fōt.

ꝗ Constō.] s̃. eod. vt circa. [aliàs constitutio, aliàs ꝯstitutū.

a ¶ Negotijs.] electionū, postulationū aut prouisionum.

b ꝗ Anteriora.] ĩ. de appell. ut debitus. & ĩ. de appel. cord. & s̃. eo. c. j. cū mille sim.

† Dictio, in, deest in manu scriptis.

ADDITIO. Hoc intēdit, ꝙ si in iudicio appellat abinter locutoria, exprimat grauamē: si à diffinitiua, sufficit dicere, appo ab iniqua sententia, ut ibi. Io. A.

† al. in iudicio.

2 Simile inf. de sē. excō. solet. in fi. & quod not. in c. vn9. de schismat. in gl. Io. And.

c ꝗ Cum ꝑ eam.] ꝯstitutiōe, vt circa.

d ¶ Immutata.] nota correctiōnē iuriū euitandā. s̃. eo. cum expediat. cum suis concord.

rij Papæ prædecessoris nostri, edita in concilio Lugdunensi, formā exprimēs, 10 secundum quam ab his, q in † electionibus, postulationibus, aut prouisionib. se opponunt, debeat appellari: locum sibi non uēdicat, nisi solū cum in eis extra iudicium appellatur: Quando uero in iudicijs†, 20 in huiusmodi negotijs a appellari contingit: anteriora b iura (cum per eā c immutata d non fuerint) obseruari oportet.

¶ Idem.

¶ Habens plenā administratio 30 nem cathedralis ecclesiæ in spiritualibus & temporalibus: iurisdictionalia exercere potest, sacramentalia non, nisi episcopus fuerit. h. d. Dominicus.

CAP. XLII.

IS, cui procuratio seu administratio cathedralis ecclesiæ, plena & libera e in 10 spiritualibus f & tempora lib. à sede Apostolica (cui soli g † hoc competit) est commissa potest (alienatione bonorum immobiliū h dumtaxat excepta) omnia, quæ iurisdictionis episcolis existunt, & quæ potest 20 electus exequi confirmatus i, libere exercere. Illa quippe, quæ ministerium consecrationis exposcunt (nisi fuerit episcopus) per alios facia t episcopos expediri k.

¶ Idem.

¶ Monialis non eligit, nisi peregerit duodecimum annū: & sit tacite, uel expresse professa: nec eligitur nisi peregerit xxx. annum, & fuerat ex- 40 presse professa. hoc dicit prima pars usque ibi, Sane. Ioan. And.

IS cui.] Primo tractat de his, q̃ sūt iurisdōnis: Scd̃o de his, q̃ sunt ordinis: ibi, Illa q ppe. ꝗ Pro intellectu huius capituli ꝓsupponendū est, ꝙ electus in epm̄ post cōfirmationē pōt exercere illa, q̃ sunt iurisdōnis, ut in c. transmissam. eo. ti. in ant. sicut sunt excōicare, iudicare, corrigere, &c. Illa uero quæ sunt ordinis, non potest exercere, nisi post consecrationem. in c. quòd sicut. §. præterea. eo. tit. in antiq.

CASVS Vacante ecclesia Pictauieñ. priusquā canonici ꝯuenissent in unum super electione futuri ꝓlati, ꝑuenit ad notitiā Papæ, ꝙ illa ecclesia erat uiduata pastore, q uolens ipsi ecclesiæ prouidere quendā Titium non epm̄ ꝯstituit procuratorē, & administratorē illi⁹ eccłæ Pictauieñ. cū libera & plena administratione in spiritualib. & tꝑalib. vsq; aliter specificādo: q̃ritur utrum iste Titius deputatus à sede Aplica, cū plena & libera administratione, possit exercere oīa illa quæ posset facere eps̄? Rñdet ꝙ nō: sed iste poterit expeũire oīa illa, quæ facere posset electus post cōfirmationem suæ electionis: ita ꝙ sicut electus pōt per se exercere illa quæ sunt iurisdictionis: & illa quæ sunt ordinis facere exerceri ꝑ epm̄: similiter est dicē dum de isto administratore. fallit si iste administrator vellet alienare res immobiles ipsius epatus: sed bona mobilia etiam pretiosa poterit ipse licite alienare. Sed quid si iste administrator sit episcopus: nunquid per se poterit exercere etiam ea quæ sunt ordinis? Respondet Romanus Pontifex quòd sic.

[Glo. seq. alleg. duas gl. cōtrarias: & quo ad certum casum non curat.]

e ꝗ Et libera.] not. arg. ꝙ prælatus hēt liberā & generalem administratiōnē: & hoc not. Io. 5. q. 3. c. ult. in fi. mag. gl. alibi. not. ꝯriū. 12. q. 1. c. vlt. pro prima parte facit. 7. q. 1. c. 1. 16. q. 1. & tꝑīs. 21. q. 1. relatio. & s̃. eod. in antiq. cū nobis olim. in fi. Siue dicatur habere liberam & generalē, siue generalem & nō liberā, siue econuerso, donare non pōt, nisi habeat ꝯsuetudo. & modica. de dona. cæterum.

Prælatus anhabeat liberā administrationem.

[Gloss. seq. recitetur per quæstionē.]

† Not. solum Papā dare administratorem ecclæ vacāti cathedrali: alios casꝰ Papæ reseruatos uide per glos. s̃. de off. leg. ꝙ trāslationem. Do.

f ꝗ Spiritualibus.] pñt igiť dare literas cōmēdatitias ad ordines ĩ. de tēp. ordi. cū nullus. §. pen. & puto ꝙ iste administrator dispensatiōnē. decr. cum ex s̃. e. tit. & lib. facere possit per hanc decre. ADDITIO. Idem Archi. alle. C. de off. eius qui ui. ali. iud. ob. l. 1. & 2. & ff. de tutelis l. quæsitam. Io. And.

g ꝗ Soli.] preterquā in casu inf. de sup. negl. præla. ecclesiæ cathedrali.

[Glo. seq. reci. per quæstionem, & solutionem.]

h ¶ Immobiliū.] puto ꝙ mobilia ēt pretiosa possit in casu licito alienare 3. De ijs. n. quæ seruando seruari non pñt non est dubium. C. de admin. tu. lex q. si uoluisset Papa ꝙ alia mobilia alienare non posset, hic generaliter locutus fuisset: sicut fecit s̃. eo. tit. in ant. nihil est, in fi. & s̃. de accu. c. vlt. inf. c. prox. §. si vero. Aliquid enim debent verba operari. inf. de priuil. si Papa. 1. respon. in fi. & s̃. de deci. ad audiētiam. C. de 50 codi. si idē. ad hoc uerbum istud quod inf. sequitur, dumtaxat. Et sic not. ex hac decr. & ex prædicta decr. nihil est. & inf. c. prox. administratorem ecclesiæ vacantis, siue sit datus à iure, siue ab homine, immobilia alienare non posse.

3 Idē Pe. de Anch. Do. Phil. l. lex quæ tutores. C. de admi. tu. gl. fi. in c. j. de clerico ægro. ꝓcedunt ubi uniuersalis prohibei alienatio. Fō.

[Glo. seq. primo remittit: secundo quærit: & ponit opinionem Compost.

i ꝗ Confirmatus] quæ sunt ista: vide no. s̃. eod. transmissam. Dubitari solet an istius administratoris officium expiret mortuo Papa: & dixit Cōpost. s̃. eo. cum 60 nobis olim. ad fi. ꝙ non expirat: ordinariam enim potestatem habet. ad hoc. ff. de iurisd. omn. iud. l. & quia. & inf. de off lega. c. 2. Not. etiam ibi, ꝙ eo ipso ꝙ Papa dct administratorem uel uisitatorem ecclesiæ cathedrali: si postea canonici etiam ignoranter eligant episcopum, non tenet electio: quasi Papa dando uisitatorem ad se prouisionem reuocauerit: & sic dicit pronunciatum in curia: sed non bene probatur iure. ADDITIO Alleg. tamen ibi de ap. ut nostrum. ff. de acquir. poss. qui absentri. inf. ec concess. præb. quia cunctis. Io. And.

k ¶ Expediri.] concordat 7. q. 1. Pontifices. & sic mandat quod per se non potest quod dic ut s̃. eo. in anti. suffraganeis. & sup. de transla. c. 1.

Indem.

CAP. XLIII.

INdemnitatibus † a monasteriorum Monialium, quæ b frequenter propter electiones in discordia celebratas in ipsis grandia in spiritualib & temporalibus dispendia c

† De materia huius primi §. uide q nouissime diffiniuit concil. Trid. sess. 25. ti. de regularib. & Monialibus, ca. 7. vide concil. Agathense. c. 19.

Casus literalis Domini Heliæ.

INdemnitatibus.] Istud capitulũ gratia breuitatis legit̃ vsq; ad finẽ ipsius: Primo pro intellectu eius pſupponendũ est qd̃ hr̃ in c. qa pp. eo. tit. in ant. videlicet q circa electiones celebrandas, siue sint electiones virorũ siue mulierũ, procedit̃ vna de trib. vijs. Aliqñ. n. proceditur p viam Spiritus sãcti, qñ eligentes eligũt aliquẽ inter se habito tractatu. Aliqñ p ceditur p viam scrutinij: & ista est difficilior, de qua uide in c. perpetuo. eo. tit. & lib. Aliquando proceditur per viam compromissi, quando eligentes videntes se in discordia, transferunt potestatem in aliquos.

CASVS. Vacante monasterio sanctæ Crucis Pictauiẽ. in quo erant aliquæ moniales tacitæ professæ, puta p delationem habitus professarum, vel cum stant in religione post annum probationis: aliæ erant expressè professæ: & etiam erant aliquæ impuberes minores xii. annorũ: quæritur, quæ moniales habeant uocem electiuam, hoc est, quæ moniales sunt vocãdæ ad electionẽ faciendam? Respondet, q impuberes, item nõ professæ, non sunt admittendæ ad electionem: sed si fuerint professæ, admittuntur; & habent vocẽ electiuã: & tunc in isto casu sufficit tacita professio. Sed q d de electione passiua? Rñdet, q antequam aliqua monialis possit eligi in Abbatissam, vel Priorissam, requiritur q ipsa fuerit expressè professa: & insuper requiritur q ipsa cõpleuerit xxx annos, & attigerit xxxj Or sanctissime Pater, ponamus eodem themate retento, q vacante monasterio sanctæ Crucis, moniales ipsius monasterij, ad quas spectat electio, conuenerunt in vnum tractaturæ de electione futurę priorissæ: & inter se ordinauerunt, q ipsæ procederẽt per viam scrutinij: quæritur quæ debeant seruari in electione ista: & etiam in confirmatione quid debeat obseruare superior confirmans? Rñdet Rom. Pontifex cum distinctione, Aut electio fuit facta in discordia: nam cum essent xviij. moniales. xij. quandã Ludouicam elegerunt: aliæ sex quandã Catharinam. sex se opposuerũt electioni de Ludouica factæ: vel appellauerunt dicẽdo, q electa à xij. erat minus idonea: vel q eligentes processerant affectione carnali: an tunc istæ sint admittendæ vel non ad proponendum ista, & se opponendum vel appellandum? Respondet q non: immo superior, puta eps Pictauiẽ. nõ obstante oppositione vel appellatione istarũ sex, debet istam electionem à duodecim factã confirmare: & electæ munus benedictionis impẽdere: verumtñ superior confirmans, poterit & debebit ex officio suo inquirere circa defectus electionis vel psonæ electæ: nã si electã à duodecim inueneritindignã (forte quia esset illegitime nata) non teneret̃, immo non deberet electionẽ ipsam confirmare Sed quid cum essent xviij. moniales, nouẽ elegerunt vnã, aliæ nouem aliam: postea publicato scrutinio aliquæ, puta tres pœnitẽtia ductę, antequam se diuerterent ad alios actus consenserunt in aliã: vtrũ electio illius sit confirmãda non obstãte oppositione vel appellatione alterius partis, ac si ab initio duodecim illã elegissent? Rñdet q sic: dũ tñ non interuenerit prauitas simoniaca Sed qd si talis monialis electa patiatur aliquẽ defectum: nunquid post confirmationem & benedictionẽ, si sit abbatissa, poterit apud superiorem accusari uel denũciari? Rñdet, q sic. Sed qd ponamus q aliqua monialis fuit electa non à maiori parte in duplo, sed tñ à maiori parte: quia cum essent xviij. moniales in dicto monasterio, decem illam elegerunt in abbatissam suam: cui electioni aliæ octo, vel aliquæ earum se opposuerunt vel appellauerunt: verum sint admittendæ ad hoc q possit differri cõfirmatio electionis? Rñdet q sic: veruntamen pendente causa appellationis, ipsa electa administrabit in spiritualibus & temporalib. Et istud est speciale in electione monialium, vt ipse administrent antequam confirmentur suæ electiones: tñ ipsa electa non poterit aliquid alienare de bonis ipsius monasterij. Quid si aliqua fuit electa à minori parte, an valeat talis electio? Rñdet q nõ. Sed sanctissime Pater, ponamus q moniales nolũt procedere p viã scrutinij ad electionẽ: sed per viã ɔpromissi: quia cũ uiderent se in discordia, cõpromiserunt in aliquas moniales, quæ haberẽt potestatẽ eligendi vice & nomine aliarum: istæ cõpromissariæ eligũt aliquam monialem: tñ minor pars cõuentus se opposuit, uel appellauit: an sit admittenda? Rñdet q nõ: immo statim sit confirmatio, ɔtradictione vel appellatione ipsius minoris partis nõ obstãte: sed post possessionem adeptã & confirmationem, admittet̃ accusatio uel denũciatio. Sed quid sit maior pars ɔuentus se opponit isti electioni factæ per compromissarias: vtrũ possit? Rñdet q sic, & differtur confirmatio: sed tñ pendente appellatione, & oppositione, electa administrabit in spiritualib. & temporalib. & hæc sunt uera dum tñ pars quæ opponit uel appellat, non sit maior pars in duplo totius conuentus: quia tunc electa non administraret, nisi finita causa appellationis uel oppositionis. Post Romanus Põtifex ostẽdit utrum. c. vt circa. & c. cupientes eo. tit. & lib. s. habeant locum in electionibus monialium. Consequẽter excõicat aduocatos, & alios vocatos in electionibus ipsarum monialium, qui uocati seminauerint discordiam inter ipsas moniales: vel ẽt qui inter ipsas nutriuerint discordiam. Consequenter in fine capituli facit quandam protestationem, q cum in hoc casu contineantur multa specialia, q vñr discrepare à regulis iuris cõis: quia electiones monialium confirmant̃ non obstante oppositione uel appellatione. Item secũdo, quia monialis electa administrat ante ɔfirmationem, & in multis alijs, vt potest uideri per discursum huius constitutionis: per hoc tamen Romanus Pontifex non intendit ponere aliquas specialitates in monasterijs uirorum circa electiones de prælatis suis faciendas: sed vult iura antiqua circa eas disponentia obseruari. Heli. Reg. Nota primo, q iura debent fieri super his quæ frequenter occurrunt, de quo s. de despon. impub. literas. Nota secundo duo requisita ad hoc vt moniales habeant uocem in electione abbatissæ: & sic alterum ex eis non sufficeret: vnde si fecisset professionem ante xij. annum, non esset habilis ad vocem dandam Dominicus.

[Prima glossa diuidit, & summat.]

a ¶ Indẽnitatib] diuide decretalẽ in septẽ partes 1: In prima ponit̃ constõnis cã: & constitutio circa personas eligentes, & eligendas in monasterijs moniali ũ. In secunda ibi, Sane. ponit qd iuris, cũ in ipsis monasterijs plures fuerint electæ in discordia per formam scrutinij. In tertia, quæ incipit ibi, Cęterum. ponit qd iuris, cum electæ per formã ɔpromissi aliqua pars se opponit. In quarta ibi, Porro. declarat an decretalis. vt circa, & decre. cupientes. s. eo. tit. hẽant locum in causis ipsarum electionum. In quinta ibi, Postremo, excõicat aduocatos, & alios uocatos pro dictis electionibus, q discordiã seminauerint, uel exortam nutriuerint. In sexta ibi, Supradicta, fit ampliatio constõnis ad canonicas nõ professas: & quæ habent propriũ. In septima ibi, Ad hoc. fit quædam protestatio, & antiquorum iurium saluatio. Et prima pars hoc dicit: Monialis non eligit, nisi peregerit xij. annum, & sic tacite, uel expressè professa, nec eligitur nisi peregerit xxx. annum, & fuerit expressè professa.

1 Idẽ Io. Mon. aliqui diuidunt in viij. faciẽdo duas partes de primas aliqui in duas, & secunda in vij. posset ẽt diuidi i iii. in constõnis cãm, ɔstõnem, & ɔstõnis declaratione: & secunda tunc subdiuiditur in sex, vt in quinq. Io. And.

b ¶ Quæ.] scilicet monasteria.

c ¶ Dispendia.] sup. eo. in antiq. quia propter.

a ¶ Affe-

a ¶ Affectantes.] sup.eo.tit.cupientes.
b ¶ Duodecimũ.]quia tunc dr̃ pubes.sup. de despon. impu.puberes.& idem est in viro:quia ante pubertatem ad eligendũ non admittitur.sup. eo. ex eo quod.
c ¶ Peregerit.] sic s̃. eo in anti. cũ in cunctis.ĩ.de æta. & qual c.vnico.s̃.de offi. deleg. cum vicesimum.
d ¶ Tacite.] idem in monasterijs virorum. sup. eod. ex eo quod.in fin.
e ¶ Cum alijs.]professis.
f ¶ Priorissam.]idem si alio quocunq; nomine vocetur 1. ad hoc s̃.eo.tit. & lib.auaritiæ. & c. fundamenta.§.proinde.
[Glossæ duæ sequentes soluũt duas quæstiones.]
g ¶ Gubernatur] ĩ. de sta.reg.c.vnico. & per hãc lr̃am puto ꝙ in priorissam vel superiorissam claustralem bene possit assumi minor xxx.annis 2.Et de talib. sup.de sta. mo. cum ad monasterium, ver.prior autem.
ADDITIO.Licet in ætate differant, in professione ꝯueniũt hodie. Nam & in illis requiritur expressa, vt in cle. ne in agro.§. sane 2. de sta. mona.Io.Mona.
h ¶ Eligatur.] eligi prohibet, sed nõ postulari:sic in epõ, ꝗ infra idem tps non eligitur.s̃.eo.cum in cunctis.sed bñ postulatur. s̃. eo.innotuit. in antiq. Et puto ꝙ debeat postulari à Papa.inf.de ata.& qua li.c.vnico.

1 Idẽ Philip.Fon.

2 Vide hodie ꝙ statuit concil. Trid. initio c. citatum.

vt sup.eo.nullus.& c.ex eo quòd.in fine.
l ¶ Sane.] secunda pars.
m ¶ Diuisis.] quod si est,non est nouũ,nec reprehensibile.63.dist.nosse.& c.vlt.& 8.q.1.nec nouum.
n ¶ A duabus patribus.] sim.sup.eo.tit.si quando.

patiuntur, occurrere desiderabiliter affectantes a: statuimus, vt cum in eis fuerit electio facienda, nulla Monialis (nisi duodecimum b annum peregerit c: & professa fuerit tacite d, vel expresse) ad eligendum cum alijs e admittatur. Nec in Abbatissam, aut Priorissam f (vbi per Priorissam monasterium gubernatur g) decetero eligatur h aliqua, nisi tricessimum i annum compleuerit:& expresse k professa fuerit ordinem regularem.

¶ Non obstante contradictione, vel appellatione quacunque, electa à duabus partibus numero cum per scrutinium proceditur, examinatione præmissa per officium præsidentis confirmatur & benedicitur. Item publicato scrutinio, antequam ad actus extraneos se diuertant, eligentes possunt accedere ad illam, quæ maiorem partem conuentus numero habet: & si per accessum ad duas partes peruenerint (sicut in primo casu) confirmabitur & benedicetur: non tamen adimetur contradicentibus potestas denunciandi vel accusandi, cum abbatissa fuerit benedicta, & possessionem adepta. Item de obiectis contra electam à maiori parte conuentus, quæ tamen duas partes nec à principio, nec per accessum habet: ante confirmationem sine strepitu & figura iudicij inquiretur: Ipsa tamen (alienatione bonorum & Monialium receptione sibi interdictis) interim ministrabit. Item à minori parte electæ nullum ius acquiritur, nec aliæ possunt accedere ad eam: nec ibi fit collatio, nisi numeri ad numerum: hoc dicit.

¶ Sane † l si ad electionem per formam scrutinij procedatur: & votis in diuersam diuisis m, electiones † per plures in discordia celebrari contingat: ea, quæ à duabus n patribus numero fuerit celebrata (exceptione, seu contradictione, aut appellatione quacunque partis alterius non obstante o)

[Gloss. seq. prima pars recitẽtur per q̃stionem, an possit opponi nullitas voti.& hæc pars tria facit. Primo ponit tres opi. Scd̃o defendit primã.Tertio illã impugnat, & vltimã impugnationẽ approbat. Secũda pars format & soluit duas quæstiones.]
o ¶ Nõ obstãte.] hoc intelligo, nisi opponatur id, ꝙ eligentis votum nullum reddat:ita ꝙ non remanerent duæ partes. arg. s̃. eo. si quando, Pone.n. ꝙ opponat̃, ꝙ eligentes nõ sunt tacite vel expresse ꝓfessæ:vel nõ sunt puberes,supra proxi.rñso. vel ꝙ in monasterijs non mendicantibus sunt aliquæ receptæ,quarum nõ valet receptio.ĩ.de sta. reg.ca.vnico. §.sane. Dico tales exceptiones admittendas.ad hoc s̃. de offi.deleg. ex parte 2.& facit qđ dixi.s̃.quorũdã. Vbi ergo de duab.partib. ꝯstat:nec opponit̃ aliqd qđ illas minuat, aliqua non obstabit exceptio:& sic intelligas hãc lr̃am. Alij s̃ dicẽtes hoc speciale in casu nostro, ꝙ excõicatæ,suspensæ, & interdictæ.& similes personæ,& eligẽtes scienter indignã,

† De articulo huius §. & seq. vide qđ nouissime sanciuit cõcil. Trid. ses.25. ti. de Regularib. & Monialibus,c.6.

† In antiquis codicib.ita electiões plures in discordia & c.absq; dictione, per.

i ¶ Tricesimum.] olim abbatissa debeat esse sexagenaria.20.q.1.iuuenculas.Sed non vtebamur illo iure: sed per decr.sup.eo.cum in cunctis.§.inferiora.eligebatur quæ attigerat 3 xxv.annum:nunc autem imposita est certa meta:quam licet in abbatissis seruemus, in abbatibus locum habere nego, vt inf.in fin.cap.
ADDITIO. Idem Io.Mon & Archid. Et fit rõ specialitatis secundum eum fragilitas sexus. Nec obstat C.de ijs qui ve.æta.l.2.& quod ibi nota.vbi venia datur mulieri,xviij.annorum:masculo,xx.quia illud in administratione proprij patrimonij:hic in ecclesiastica dignitate.Dic ꝙ hæc dependent à principum voluntate.Ioan.And.
k ¶ Expresse.] nota ꝙ in eligente sufficit ꝙ sit tacite professa:quod fit cum maior sciẽs & sponte sumit habitum professorũ infra annũ, & triduo perseuerat:vel cum stat in religione vltra annũ: his modis fit tacita professio, & hoc verũ in religionib. non mendicantibus,probatur hoc s̃.de regul. ad nostrã, & c. ex parte. & ĩ.eo.tit.cõstitutionem.In electa requiritur expressa professio,vt hic,& idem per omnia in monasterijs,

3 Quidquid sitd̃ antiquis iurib. hodie id est tenendũ quod statuit ꝯcil. Trid.ses. 25.de Regularib. & Monialib.c.7.

admittentur & computabuntur in numero: sed quæ non sunt professæ vel minores,non:quia non faciunt numerum.Quidam vero dicunt exceptionem excõicationis bene admitti s̃ eligentes: quia excõicatio priuat voce & numero.2.q.1.nomen:ibi, de numero collegarum eius supprimere vel delere,& c.4.Sed sciẽter eligens indignam, licet priuetur voce, non numero:& ideo non obstat talis exceptio: superioris tñ officium his casib. non deficiet.vt sequitur. Ego iam bis in iudicijs conabar defendere, ꝙ eligentes sciẽter indignam,tanquam suspensæ & irregulares repellãtur:& votorum suorum non habeatur computatio:ita ꝙ ſm hoc electio à minori parte numero possit valere:quo.n ad illam electionem, dicam illas in numero non computandas,vt vitetur antiquorum iurium correctio. Si enim ita simpliciter stamus numero, quid dicemus si xij. sunt moniales.vij. nolunt eligere:instat finis termini:aliæ v. eligunt:quare non valebit electio facta ab ipsis v? Quid si Papa interdixit vii. Monialib.ne eligant:quare non valebit electio facta à v. Si hoc est in interdicto hoĩs:quare nõ erit in interdicto

4 Vide ꝙ ibi not. ſm ꝙ ibi dicũt ali qui s̃riũ: si excõicati supprimantur, depositi deleant̃. Sed satis est huic opin. ꝙ nomẽ sup primit̃ d̃ numero, vt.s̃.ꝓ eo tpe non dicat̃ de numero. Io.And.

dicto iuris? Non video: Itē pone, ꝙ aliquæ Moniales elegerunt alternatiuè, cōditionaliter vel incerte: ita ꝙ vota earum trāsferunt in alias. s. eo. c. 2. dicemus ne voces alterius partis, licet forte sit minor numeros, nō valere? Ex his & similib. rōnibus, vr nō haberi debere rōnem votorum illarum, q̄ elegerunt scienter indignam. Sed ꝯ hoc facit: quia si nō sit collatio in electionib. Monialium, vt s. eo. c. §. vt aūt ergo pęna priuationis in eis locum nō hēt: sed hoc nō est verum, vt ibi infra dicam in gl. nota. ex hoc. Item ꝯ id facit finis c. vbi dicūtur multa specialia statuta in his electionibus. Sed id non obstat: quia pter illud sunt specialia multa, vt infra patebit. Item obstabit ꝙ littera dicit, numero: Itē ſm hoc nihil esset quo ad hoc nouum in electionibus Monialiū: quia id erat statutum. s. eo. si quando. s. alleg per quod c. ex prin. & fi. & p decre. s. eo. in ant. scriptū. inquantū in illis dr, ꝙ ꝯ duplo minorem partem numero pōt obijci id quod votum annullat: probari vr, ꝙ votum nullum computetur in numero. Et si dicamus vota talium cōputari: multo fortius vota contemptorum: Vnde iam in causis succubui: & iudicio meo non solum vtilis, immo & necessario esset declaratio: & idem dico circa decre. s. eo. quorundam. vbi hæc omnia intelligantur repetita. Recepi quod seruat curia, quod in ista decr. & decre. quorundam. præcise stetur numero: ita ꝙ non habeatur ratio excōicationis, suspensionis, irregularitatis, & aliorum, quæ reddunt votum nullū: & audiui Bononiæ Papam sic in consistorio dixisse. vide in cle. eo tit. quod circa, & quod ibi no. Quid dicemus si in concordia vel a duplo maiori parte sit facta electio: erit ne de necessitate, ꝙ fiat proclamatio secundum formam decr. vlt. s. eo. tit. ita ꝙ aliter nō valeat cōfirmatio? Et procedit dubitatio ista: quia ex eo casu nō admittitur aliqua exceptio, vt hic. Ad q̄d hēt fieri proclamatio? Puto ꝯrium, cum illa decre. indistincte loquatur. Præterea posset esse, Moniales illas non esse professas, vel non esse ætatis legitimæ: & istæ saltem exceptiones non possunt negari, quin admittantur, cum numerum diminuatur, vt supra dixi. Itē forte de consuetudine, perscripta vel priuilegio non ad conuentum, sed ad alios spectat eligere: fiat ergo citatio, vt & hoc sciat: vel forte tenentur eligere de certo loco. s. in antiq. de consue. cum dilectus. de verbo. sig. cum abbate. Item quid dicemus in monasterijs, quæ per mares reguntur? Sunt. n. quædam monasteria Monialium, q̄ per Priorem reguntur: facit 8. q. 2. qui religiosis. & c. in decima, & Moniales eligunt sibi illum Priorem: ista talia monasteria sunt mihi nota: habebit ne locum ista decr. in talib. electionibus. & per prin. huius c. vbi dicit: statuimus, vt cum in eis fuerit electio facienda: & per finem, vbi dicit in §. vlti. in prin. in quibuslibet mulierum monasterijs, &c.? Videtur ꝙ sic: Satis credo ꝙ inquantum decre. ista incipit eligentes, & factum earum: ēt in talibus electionibus haberet locum hęc decre. puta, ꝙ & tunc eligētes sint professæ, sint ætatis legitimæ, possint accedere, collationem zeli & meriti omittere; & his similia. Sed inquantum constō inspicit electam: puta ꝙ sit xxx. annorū, ꝙ administret ante ꝯfirmationē electa à maiori parte, & his similia: forte in illis locū nō haberet. Et iudicio meo circa hoc ēt esset necessaria declarō. a. ¶ Officio.] ex quo examinare hēt, & supplere in his casibus, etiam de facto. s. eo. cum nobis olim in antiq. & ibi de hoc sup. de postu. bonæ. 1. in anti. & 28. di. priusquam.

per superiorem (prius tamen ex officio [a], prout spectat ad ipsum diligenti [b] examinatione præmissa) si aliàs inuenta fuerit canonica [c], confirmetur: & confirmatæ electæ, si Abbatissa [d] † extiterit, benedictio impendatur. Si autem nulla earundem electionū [e] à partibus fuerit celebrata duabus: tunc nō obstante quòd sit publicatum scrutinium, & ad electionem processum [f], possint Moniales, quæ in aliam, vel in alias dire-xerant vota sua: licite per consensum, antequam ad actus diuertant [g] extraneos [h], omni prauitate [i] cessante, ad illam accedere, quę ab alijs maiorem [k] partem conuentus numero facientibus [l], est electa. Et si per accessum huiusmodi ad duas partes peruenire poterit: illis, quæ ante in eam consenserant, computatis [l] †, confirmetur, & benedicatur [m], ac si duas partes ab initio [n] habuisset, vt in casu pximo est pmissū [o] †.

b ¶ Diligenti.] s. eo. nihil. & s. de pben. graue. nemini. n. cito dēt manum impo nere, vt 24. dist. c. 1. §. de his ita scribit. 88. dist. quid est cito. s. eo. cum nobis. & inf. eo. c. vlti.

c ¶ Canonica.] ex forma debita, & persona idonea: vnde si sit illegitime 1 nata. s. eo. cum in cunctis. de fi præsby. p totū, vel corrupta. 20. q. 1. iuuenculas vel aliàs indigna, non confirmabitur.

d ¶ Abbatissa.] nota ꝙ Priorissæ non benedicuntur, sed abbatissæ, ꝙ negligentibus recipere benedictionē infra annum à tēpore confirmationis, imponitur pœna per concilium Vienen. sup. de sta, reg. c. recolentes, per totum.

e ¶ Electionum. ad quas processum fuit per formam scrutinij.

f ¶ Processum.] hoc est ꝯ iura. sup. eo. publicato. sed est in hoc casu speciale, vt dicit in fin. Idem in electione summi Pontificis. sup. eo. licet de vitanda. in antiq.

[Glo. seq. ponit diuersitatem, & ipsius rationem.]

g ¶ Diuertant.] non sic in electione Papæ: quia etiā postquā diuerterunt Cardinales ad alios actus, possunt 2 accedere. Si pendeat scrutinium, super quo vide q̄d dixi. s. eo. licet, in prin. Sed hic secus. Et pōt esse rō: quia maior constantia est in uiro, q̄ in muliere. s. de verb. sig. huius. in fi. cum concor. Et quia in electione Papæ requirunt necessario duæ partes: sed hic non necessario: & adde rationem ipsius decret, licet de vitanda. in fin.

h ¶ Extraneos.] sic sup. eod. quia propter. & c. cum post petitam. in antiq. Et est simile quod de teste dicitur. de testib. cog. præterea.

ADDITIO. Secundū illa iura, quia pp. & c. cū petitam. hic alleg. intelligendum est quod hic dr ſm Archid. vt sic dicatur actus extraneus hic, qui est extraneus ab electione, quæ tunc fit. Ioan. Mona. pro intellectu huius verbi remittit. ff. de testa. hæredes palam. §. fin. ff. de duo. re l. duos. in fi. ff. de verb. obli. l continuus. 1. respon. ad legem. Iul. de adult. quod ait. §. ꝙ lex C. de testa. cum antiquitas. Ioan. And.

i ¶ Omni prauitate.] vt simoniaca datione: vel aliqua pactione illicita: vel coactione, vel extorsione, simile sup. eo. quamuis. & inf. c. proxi.

K ¶ Maiorem.] secus de minori. inf. eo. c. §. si qua.

l ¶ Computatis.] illi enim dissentire non poterunt: cum de illis cautum non sit.

m ¶ Benedicat.] si fuerit abbatissa, vt s. §. proxi. in fin.

n ¶ Ab initio.] infra de reg. iur. ratihabitionem. cū suis concor.

o ¶ Præmissum.] scilicet contradictione, exceptione vel appellatione partis alterius non obstante: præmissa tamē diligenti inquisitione ex officio suo hoc fuit præmissum.

a ¶ Talis].

† Nota opt. arg. ꝙ electa & cōfirmata appellat abbatissa ēt ante benedictionem.

Electio abbatissę dēt cōfirmari ſm formā cap. fin. de elect.

† al. ita: & cōfirmat, & benedicatur.

† al. expressum.

1 Quare illegitimi repellant latè tradit hic Dom.

2 De hoc vide quo taſ p Doctores s. eo. c. licet in principio.

¶ Verum si quę fuerint Moniales, quæ postquam in præmissis casibus talis [a] confirmata & benedicta extiterit, ac possessionē [b] suę administrationis fuerit assecuta, voluerint in modū denunciationis vel accusationis, vt à dignitate deijciatur adepta, proponere aliquid contra ipsam, eis per prędicta proponendi minime sit subla ta facultas [c]. ¶ Si vero ad illam, quæ à maiori parte (vt præmittitur) est electa: uoluerint aliæ accedere Moniales: uel si accesserint: non tot tamen quòd cum alijs prius in eam consentientibus faciant duas † partes: tunc super † obiectibus partis alterius [d], si qui fuerint, & super alijs, quæ in tali negotio sunt ex officio inquirenda [e], plene sine strepitu [f] iudicij, & figura, per superiorem inquiratur primitus, antequam confirmetur eadem electio: uel etiam infirmetur: sed interim [g] præsentis constitutionis auctoritate [h], in spiritualibus & temporalibus libere [i] administret sic tamen, quòd de rebus [k] monasterij nil penitus alienet: nec aliquam in Monialem recipiat [l] quoquo modo. ¶ Si qua uerò à minori parte [m] conuentus numero nominata fuerit, vel electa: ex nominatione, vel electione huiusmodi (quas eoipso, quòd pars minor eas fecerit, uires aliquas nolumus obtinere [n]) ipsi [o] ius aliquod quomodolibet [p] non quæratur: nec ad eam ab alijs per consensum in hoc casu valeat accessus haberi. ¶ Vt autem cum per prædictam formam proceditur, facilius in huiusmodi Monialium electiunibus ad concordiam veniatur: Decernimus, vt non zeli ad zelum, nec meriti ad meritum, sed solum numeri ad numerum fiat collatio [q] in eisdem.

¶ Electa per compromissum benedictio impendetur, non obstante minoris partis contradictione: sed si maior se ei opponat, libere administrabit, nec confirmabitur. Si autem ei se opponat pars in duplo maior non administrabit, nec confirmabitur: sed expectabit litis euentum hoc dicit.

¶ Cæterum [r] si per formam

---

a ¶ Talis.] scilicet quæ ab initio, vel per accessum habuit duas partes.

b ¶ Possessionem.] à qua aliàs non impeditur q̃s post confirmationem, nisi crimen cum infamia opponatur. sup. de accusa. accedens.

c ¶ Facultas.] sic. s̃. de concess. præb. post electionē. in fi. & de appe. ꝯstitutus in fi. Et sic nota ꝗ datur actio, cui denegatur exceptio. ꝯ id. ff. de regu. iur. inuitus. §. cui damus. Sed est speciale. Et adde q̃d dixi inf. de reg. iur. qui ad agendum.

ADDITIO. Q̃d hic dr̃, est speciale. s. ꝗ non auditur ante confirmationē, qui auditur post possessionem. hoc dico; q.a post confirmationē regulariter non auditur excipiens ꝯ petentem possessionē: qui tamē postea auditur agens. quod dic ut in remissione, quæ præcedit. Io. And.

d ¶ Alterius.] scilicet minoris.

e ¶ Inquirenda.] .s. de forma electionis, & persona electa.

f ¶ Sine strepitu.] sic. s̃. de accus. olim. vbi de hoc. Vtrū legatus uel iudex inferior possit ꝯmittere causam decidendam sine iudiciorū strepitu: & q̃d importēt uerba ista, vid ꝗ dixi. ĩ de hęre. c. vlt.

g ¶ Interim.] hac causa pendente.

h ¶ Auctoritate.] nota nouū casum hic, & ĩ. §. cæterū ubi electa ante ꝯfirmatio nē administrat. aliū hēs. s̃. eod. nihil est. aliū s̃. eo. licet. de uitanda 23. dist. in nomine. alium secundū quosdam in Imperatore, ut sola electione administret 93. dist. legimus.

i ¶ Libere.] vt s̃. eo. cū nobis olim. in fi. & s̃. c. proxi.

k ¶ Rebus.] strictius loquitur, quàm s̃. eo. c. prox.

l ¶ Recipiat.] conuentus tñ recipere poterit secundū distinctionem. inf. ne sede va. c. vnico. & de reg. c. ult.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

m ¶ A minori parte.] aduerte, decre. ista bene determinat q.d iuris, q̃n facta est electio à duplo maiori, & à maiori, & à minori. Quid dices in quarto gradu, cū electiones pares voces hēant numero 1? Nunquid altera poterit per accessum ratificari? Credo ꝗ nō accedat ad hoc quod no. s̃. e. eccl̃a uestra 2. ad fi. in anti. Et hoc credo pcipuè ista ratione: electio facta à minori parte ad quācunq; dignitatē, nulla est ipso iure de religioso quocunq; s̃. eo. tit. quorūdam: & inf. statim sequitur. Hæc igitur est ratio, quare per accessum ratificari non potest: quia quod à sui principio sic nullū fuit, tractu temporis non conualescit ĩ. de reg. iur. nō firmatur. cum suis cōcor. & sup. c. auditis. sed electio facta à media parte, et nulla est. s̃. eo. q.a propter. & c. ecclesia vestra 1. & 2. ergo. per accessum ratificari non poterit: præterea publicato scrutinio, & c. s̃. eo. c. publicato: sed iuriū correctio est vitāda. s̃. eo. ti. cū expediat. ab illo igitur iure ñ recedā, nisi in quantum expressum inuenio: sed in electione facta à maiori [2] parte, inueuio expressum, ꝗ augetur per accessum: nunc igit̃ casum non extendā ad hoc. ĩ. in fi. c. dicā ergo secundum hoc minorem partem illam, quę non est maiori: ita quòd accessus haberi nō possit.

n ¶ Obtinere.] s̃. e. quorundam.

o ¶ Ipsi.] electę, vel nominatæ à minori parte. Io. And.

p ¶ Quomodolibet.] vna dictio: sic. ĩ. de cle ægro. pastoralis. §. pe. Alibi dr̃ quolibet modo. 50. dist. de his clericis. & dicit Archid. ꝗ est distributiuū modorum.

[Gl. seq. primo docet reprobatam opinionem: secūdo ponit aliam opinionē, quam reprobat.]

q ¶ Collatio.] Nota ex hoc, & superioribus, reprobatā opin. illorū, qui dicebāt, s̃ eod. quia p.p. in prin. ꝗ decre. illa in mulierib. locum nō habebat, quib licebat ignorare iura. ff. de iur. & fac. igno. l. regula. Et per hanc literam: quę dicit, collationem zeli & meriti in huiusmodi electionibus non habere locum: dicunt quidam, ꝗ Monialis eligens scienter indignam, non est priuata potestate eligendi, quasi priuatio ex collatione procedat. Sed certum est, ꝗ tempore decre. sup. eo. cum in cunctis. in electionibus non erat necesse collationes fieri: quia adhuc non emanauerat decr. quia propter. & tamen sine collationibus eligentes indignos, erant priuati potestate eligendi: ergo bene infertur, ꝗ ex collationibus priuatio non procedit, sed ex electione, ut sup. e. ti perpetuo. nam ut ibi dicitur: etiam si post collationem non sequatur electio, non habet locum pœna.

r ¶ Cæterum.] tertia pars.

---

† Intellige sicut vulgus, respectu totius: secundum Docto. & sic est hic tex. ꝯ Bar. in l. inter dū. ff. de her. insti. dicētem, ꝗ iura loquētia de duab. partib. intelligunt respectu duodecimæ partis Petr. & Do. Fon.

† al. ita: super obiectis partis alteri sq, &c.

Electus in certis casibus pōt administrare ante ꝯfirmationem.

1 Quintꝰ cūelectio ē cōcors ñ coaptat̃ ut patet in princ. huius partis. Io. A.

2 Not. ꝗ appl̃one maioris partis nō uenit dimidia: de quo p gl. in uerbo, aliqua. clem. j. de for. cōpe. sed sub minori parte bñ ꝯprehēdere͂t dimidia. l domū. ff. de ꝯhen. emptio. Fōt.

Monialis eligētes sciēter in dignū, an sint priuatæ eligēdi ptāte.

mam compromissi a fuerit in electione processum, & electæ pars aliqua se opponat: Si minor b, ipsius (vt in forma c scrutinij statuitur d) confirmetur e electio, & eidē benedictio f impendatur: partis eiusdem g contradictione, vel exceptione, aut appellatione qualibet non obstante h: sed per hoc denunciandi, vel accusandi eam postmodum sibi uia minime sit præclusa: i Si maior, eius (donec de obiectis † & alijs, vt in eadem forma scrutinij pmittitur k, fuerit inquisitum) confirmatio vel infirmatio differatur l: sed inter m m, (vt prædicitur n) libere administret: nisi forsan pars opponētium extiterit duplo maior: tunc enim administrare ipsam nolumus, sed litis euentum o potius expectare p.

¶ Si ab opponentibus in casibus præmissis appellatur, constitutio, vt circa, seruabitur: sed Moniales ad sedem Apostolicam personaliter non venient, sed procuratores secundum constitutionem, cupiētes mittent. hoc dicit. Ioan. Andr.

¶ Porro q si in huiusmodi electionum negotijs contigerit (in illis dumtaxat casibus, in quibus oppositiones iuxta præmissa r fuerint admittendæ) ad sedem Apostolicam s appellari: appellantes formam t constitutionis fœlicis recordationis Gregorij Papæ prædecessoris nostri, æditæ in con-

Electio monialiū an possit fieri fm formā ca cum dilectus. de elect. ī. in antiq.

r Ex hac gl. notandum post Dñicū, q factus mixtus denominādus est ab illo simplici, quem magis intendit agēs.

† al. obiectibus.

Electio per uiā scrutinij, & electio per viam cōpromissi qñq; parificantur.

[Glo.seq.quærit, & soluit.]

a ¶ Cōpromissi.] quid si procedatur per formā. ī. eo. cum dilectus. & c. cum expediat. habebit ne locū qđ hic dicitur: vel an quod dr in superiori proxima parte? Credo q locum habebit particula huius decre. qa forma illa potius cōpromissi est q̄ scrutinij, vt probatur per ipsam decr. cū expediat. & dico q illa forma nō est forma p se: sed est qdā species formæ cōpromissi. Quòd hoc sit verū: probat ex eo, q oēs aliæ formæ sublatæ erant p decr. qa pp. Si ergo illa fuisset per se forma, necessario esset cōcludere illam fuisse sublatā, sed nō fuit: quia species est formæ cōpromissi: vt dixi ı. sicut & cōpromittitur ad aliā certā metā. ī. eod. cū in veteri. in Ant. & facit ī. c. pxi. §. porro. & hoc probat text. ipsius decr. cū expediat. ibi, in electionib. cōpmitti. Io. A.

[Glo.seq.quæstionem soluit alternatiue.]

b ¶ Si minor.] satis credo, vt dixi in pxima parte: idem de media: & fm hoc dicamus minorē partem illam, quæ maior non est: uel necessaria esset in hoc puncto declaratio, uel standum antiquo iuri.

c ¶ Vt in forma.] inf. exponit ibi, partis eiusdem, &c.

d ¶ Statuitur.] scilicet quando à principio, vel per accessum electa est à duplo maiori parte. sup. eo. §. sane. & §. sequen.

[Glo.seq.reci.per q. & soluit.]

e ¶ Confirmetur.] aduerte, quia in isto casu, & in casu ī. eo. §. sane. & §. seq. non credo, q ante cōfirmationem administrare possit. Et est mirabile: quia si est electa à duplo maiori parte: ergo à maiori. ergo vr q ante cōfirmationem administrare possit. ī. eo §. si uero. Item si minor pars se opponit: multo fortius vr, q administrare possit, q̄ qñ se maior pars opponit vt inf. sequitur. Sed non mireris: quia in istis casib. non differtur confirmatio propter obiecta: & ideo non administrabit ante confirmationem, sed in illis differtur: & ideo ante confirmationē administrabit iuris permissione: & q hoc sit uerum, probo: quia q electus ante confirmationem administret, est contra iura. ī. eod. qualiter. & c. nostri. in antiq. à quo iure antiquo dico recedendum, nisi inquantum permissum inueniam: in alijs ius antiquum seruabo. ut in si. c. ad hoc. ī. de translat ca. ult. vbi ad maiorem transire permittitur, sed non ad parem.

ADDITIO. Vide quod ibi dixi super glo. 4. Io. And.

f ¶ Benedictio.] si abbatissa fuerit. ī. eo. §. sanc. in fin.

g ¶ Eiusdem.] scilicet minoris numero.

h ¶ Non obstante.] expone ut supra.

i ¶ Præclusa.] sup. eo. §. uerum.

K ¶ Præmittitur.] sup. eod. §. si ueso. f. sine strepitu & figura iudicij.

l ¶ Differatur.] hæc est ergo ratio quare administrat, vt sup. dixi. Io. And.

m ¶ Interim.] nota pro his quæ sup. dixi.

n ¶ Prædicitur.] in dicto §. si vero. f. q bona non alienet: nec aliquam in Monialem recipiat quoquo mō.

o ¶ Litis euentum.] qui dubius est. ff. de pecul. quod debetur.

[Gl.seq. facit duas æquiparationes: & soluit, quare tertio casu etiam non fit æquiparatio.]

p ¶ Expectare.] No. q electio facta per formam scrutinij à duplo maiori parte, & electio facta per formā cōpmissi, cui minor pars cōuentus se opponit, sūt paria qa ī eis statim fit cōfirmatio, cōdictione partis ulterius, uel exceptione, vel appellōne nō obstāte, & post possessionē adeptā vtrobiq: admittitr accusatio vel denūciatio. Itē electio facta a maiori parte p formā scrutinij: & facta p cōpromissū, cui maior pars se opponit, sunt paria: qa vtrobiq; differt cōfirmatio: & iterim administrat, exceptis qbusdā casibus: sed electio facta per formā scrutinij à minori parte conuentus, & facta per formam compromissi, cui duplo maior pars cōuētus se opponit, non sunt paria: quia prima non ualet ipso iure: nec ratificatur p consensum: secunda posset valere. Etiam si omnes dissentirent. sup. c. causam. sed non administrat electus: sed litis euentum expectat. Si quæratur quare ius diuersum in forma scrutinij, & forma compromissi: satis patet per se solutio: quia in secundo casu omnes consensisse videntur: eo q compromiserunt: ī. eo. in ant. in causis. uer. propter quod. quod non est in primo. per formam enim compromissi, etiam vno contradicente procedi non potuit. ī. eo. in ant quia propter. Ac quę igitur fuit ratio in eis diuersum ius statuens.

q ¶ Porro.] quarta pars.

r ¶ Præmissa.] quia non in electione, quæ per formā scrutinij à principio, uel per accessum facta reperit a duabus partibus: nec in electione quæ facta fuit per formam compromissi, cui minor pars se opponit.

[Glo.seq arg. pro opi. & respondet.]

s ¶ Ad sedem Apostolicam.] No. arg. pro opinione Guliel. Duran q decret. vt circa. non habeat locū: nisi in appellationib. interpositis ad Papam. Sed contrarium dixi sequendo Gar in prædicta decre. vt circa. f. q in omnibus appellationibus locum habeat: & dico q decre. ista hic respicit c. sequēs. quod loquitur de decr. cupientes. quæ locum non habet, nisi in appellationibus ad Papam interpositis.

t ¶ Formam.] f. q exprimat omnia & singula, quę in formam uel personam intendunt obijcere: & singulariter & clare. sup. eo. procurator. & quod iuret secūdum formam ibi contentam. Et est pœna quòd super non expressis non audiantur, nisi ex certa causa, ut ibi patet.

a ¶ Lug-

cilio Lugdunensi [a] diligentius seruare teneantur. ¶ Sed cum eas [b] propter sexus verecundiā [c] †, suæque conditionis statum [d], non deceat [e], nec † ipsis expediat [f] publico cœtui demonstrari; aut extra sua monasteria euagari [g]: nolumus quòd electæ vel etiam eligentes, aut appellantes, seu hæ, contra quas appellatum [h] fuerit, ad eandem sedem personaliter [i] veniant quoquo modo. Sed procuratores sufficienter instructos [k], iuxta constitutionem [l] præmemoriæ Nicolai Papæ tertij, prædecessoris nostri, ad sedem ipsam transmittant: per eos electionum, ac appellationum, & postulationum suarum prosecuturæ negotia, prout iustitia suadebit: pœnam [m] in dicta constitutione contentam ipso iure, si hoc non fecerint [n], incursuræ.

¶ *Ponentes vel nutrientes discordiam in electione Monialium, ipso iure sunt excommunicati. h.d. Ioan. And.*

¶ Postremo [o] † hi [p], quos ad dirigendas in huiusmodi electionibus Moniales easdem deinceps [q] contigerit euocari, ab his prorsus abstineant, per quæ inter eas super faciendis ipsius electionibus oriri possit discordia, vel exorta nutriri [r]: aliàs eo ipso excommunicationis sententiæ se nouerint subiacere [s].

¶ *Hæc constitutio locum habet in Monialibus regulariter viuentibus, & in canonicis sæcularibus: hoc excepto, quòd non debeant nisi professæ eligere vel eligi; quod non potest sibi vendicare locum in canonicis sæcularibus: per hoc tamen Papa non approbat statutum dictarum canonicarum sæcularium h.d. Ioan And.*

¶ Supradicta [t] siquidem nedum in monasterijs, in quibus sunt Moniales viuentes sub aliqua de religionibus approbatis [u] †: sed etiam in illis, vbi sunt iuxta quarundam prouinciarum [x] consuetudinem mulieres, quæ nec proprijs renunciant, nec professionem faciunt regularem, sed viuunt vt in sæcularibus ecclesijs canonici sæculares, volumus per omnia obseruari: eo, quod supra [y] dicitur, duntaxat excepto, vt non eligantur, nec eligant non professæ: cum in ipsis hoc locum sibi nequeat [z] vendicare: per hoc tamen eorum statum, ordinem, seu regulam nolumus, nec intendimus approbare.

¶ *Iura de virorum electionibus tractantia per hoc capitulum non sunt mutata. hoc dicit.*

¶ Ad hæc [a] licet præmissa, quæ in multis [b] à iure cōmuni discrepare noscun-

a ¶ Lugdunensi.] vt sup. eo. vt circa. Ioan. And. [Glo. seq. dicit vnde sumpta fuerit pars illa]

b ¶ Sed cum eas.] §. iste tractus fuit ex gl. Gar. posita s. eo. cupientes. circa prin. super verbo, regulariū. vbi dicebat Gar. ꝙ satis credebat de mente conditoris nō fuisse, ꝙ feminę irēt ad curiā: videbatur tñ per verba, quòd ire tenerentur: quia in masculino genere cōprehendit femininum. ff. de leg. 2. si ita scriptum sit. 17. q. 4. si quis suadēte, coniuncto cū decre. sup. de senten. excō. mulieres. Item per iura antiqua in abbatissam electa, personaliter suam electionē prosequi poterat. s. de rescrip. in antiq. cum dilecta. & qđ fuerit illa mēs cōditoris, probat p decr. s. de sen. excō. de Monialib. 18. q. 2. pernitiosam, & de cohabi. cleri. per totum, de sta. mon. ca. vlti. §. fin.

† De effectu verecūdiæ vide hic per Anchara.

† In quodam manuscripto ta: nec expediat, ipsis publicis demōstrari spectaculis: aut, &c.

c ¶ Verecundiam.] nota meliorem conditionem mulierū. ad idē. j. de iud. mulieres. In quibusdā vero deterior est; qđ dic vt s. de pæni. & remi. c. noua q̄dam.

d ¶ Statutum.] regularem scilicet: & sic duo concurrunt.

e ¶ Deceat.] secundum honestatem.

f ¶ Expediat.] secū dum vtilitatem. sup de voto: & vot. red. magnæ.

g ¶ Euagari.] j. de statu. reg. c. vnico. & concor. C. de ijs qui ve. æta. impe. l. 2.

h ¶ Appellatū.] quæ venire tenebātur secundum formam decr. cupientes.

† Vide cōcil. Trid. supra citatū in hoc cap.

i ¶ Personaliter.] in hoc ergo solo, s. in personali aduentu locum non habet decre. cupientes. aliàs vero bene.

K ¶ Sufficienter] s. cum omnibus actis, iuribus & munimētis ad causam spectātibus. sup. eo. tit. in decre. cupientes. §. quod si per viginti.

l ¶ Constitutionem.] sup. eo. cupientes.

m ¶ Pœnam.] s. ꝙ electæ si infra tempus debitum procuratorem non miserint, sint priuatæ omni iure sibi per electionem quæsito: si autem miserint, sed non cum actis, iuribus, & munimentis sufficienter instructum: pro illis exhibendis alibi quàm apud sedem Apostolicam, nisi ex iusta causa, dilationem aliquam non habebunt: Eligentes, appellantes, vel opponentes quo ad se à totali sunt exclusæ persecutione processus: ita quòd per hoc electis nullum p̄iudicium generetur. Hęc & alia habes in prædicta decret. cupientes.

n ¶ Hoc non fecerint.] s. procuratorem non miserint: vel non sufficienter instructum.

o ¶ Postremo.] quinta pars.

Mulier seminans dīscordiam inter Moniales sup electione facienda excōicationem incurrit.

p ¶ Hi.] puta religiosi viri. 63. distinct. obeuntibus. vel consiliarij, vel discreti viri ad hoc vocati. Et qđ dicit hi, dic vel hæ: quia si religiosas vel discretas mulieres ad hoc vocarent, ipsæ tenentur hac cōstitutione, & facit ꝙ dixi supra §. proxi. supra eodem tit. generali.

q ¶ Deinceps.] respicit enim futura.

r ¶ Nutriri.] nota ista duo paria esse, ad idē de priuileg. cum & plantare, in principio.

† al. ita: sed & in illis etiā, vbi, &c.

s ¶ Subiacere] nota nouū casum: in quo quis excōicatus est ipso iure; & credo ꝙ episcopi tales possūt absoluere; cum Papa sibi non reseruauerit absolutionem. supra de sent. excom. nuper. & adde quod dixi supra eodē tit. sciant cuncti. Ioan. And.

t ¶ Supradicta.] hic sexta pars.

u ¶ Approbatis.] j. de reg. dom. religionum.

x ¶ Pronunciarum.] vt in Theutonia. & vide quod nota. Ioan. 12. quæst. vlti. capit. vlti. & Ber. supra de maio. & obedien. dilecta. in gloss. penult.

z ¶ Supra dicitur.] scilicet in prima parte capituli.

z ¶ Nequeat.] propter facti impossibilitatem: cum non profiteantur, necesse est quòd eligitur, & eligant non professæ.

a ¶ Ad hæc.] septima & vltima pars.

b ¶ In multis.] vt in electione ꝯfirmanda, exceptione aliqua nō obstāte, in administrādo ante ꝯfirmationē,

in rece-

in recedendo à cōsensu post publicatum scrutinium, & secutam electionem: & in multis alijs.

ADDITIO. Dic plenius ꝙ specialia huius constitutionis sunt decem: Primū de ætate illius, quæ in prælatam eligitur. Secundum, ꝙ appellatio duobus casibus nō deuoluit; nec impedit officium cōfirmatoris. Tertium, quòd post electionē accedūt eligētes ad electā ab alijs. Quartū, quòd duobus casib. exceptio vel cōtradictio non recipitur: & post possessionem admittit actio. In hoc vide ꝙ dixi in hoc pñ̄ti capit. §. verum. super vlti. gl. Quintum, quòd in duob. casibus ꝓcceditur sine strepitu & figura iudicij: sed hoc hodie ī alijs electionibus cōe ꝑ clemen. dispendiosam. de iudi. Sextum, qđ ante confirmationē electa in duobus casibus administrat cū certa moderatione. Septimum, quòd electio per minorē partē numero facta ex fictione aliqua valere nō potest. Sed hoc commune religiosis nō Mendicantibus. s̃. eo. tit. & li. quorūdam. §. circa. Sed in hoc posset esse strictior specialitas: ꝗa cū in religiosis Mendicantibus maribus non habeat locum ille §. circa. vt ibi dixi in prima glo. haberet tamen in fœminis locum iste §. si qua. Octauum, quod non fit collatio zeli & numeri. Nonum, quòd quo ad personalem comparitionem non arctat decret. cupientes: electas, eligentes vel opponentes. Decimum, de pœna vocatorū ad instruendū, qui discordiam seminant vel nutriunt. Et per prædicta cōiuncta textui, videre potes, quomodo in aliquibus est deterior, & in aliquib. melior, & in alijs æqualis cōditio marium & feminarum, de quo satis in Spec. de procu. §. 1. versi. addenda sunt hæc. Ioan. And.

† In manuscriptis ita, ex certis causis & rōnabilibus, &c.

† al. extitit.

† al. maneans.

tur, circa electiones in quibuslibet mulierum monasterijs faciēdas † ex certis causis rationabilibus specialiter duxerimus statuenda: Intentionis tamen nostræ nequaquam extitit [a] †, per illa quo ad electiones in alijs virorū monasterijs, vel quibusuis ecclesijs celebrādas, aliquid immutetur: sed iura præcedentia in sua omnino remaneant † firmitate [b].

¶ Idem.

¶ Si ordinarius post recessum appellationis interiectæ ad curiam, in causis electionum episcopatuum, non inquisito an priuitas interuenerit, procedit, confirmat, vel consecrat: prædicta non tenent: & ipse ab episcoporum confirmatione & consecratione suspensus est per annum. Dominicus.

CAP. XLIIII.

PRouida consideratione generale concilium Lugdunen. [c] concessit [d], vt ab appellationibus in iudicio, vel extra iudicium [e], ad sedem [f] Apostolicam in electionum episcoporum, & eorum superiorum [g] negotijs interiectis, per quas ad sedem ipsam, eadem negotia deferuntur [h]: partes [i] (nulla interueniente prauitate) recedere valeant, antequam ipsi sedi Apostolicæ † appellationes eædem fuerint præsentatæ: sed inferiores iudices, quorum est (appellatione cessante) negotiorum cognitio eorundem: si † in hoc prauitas intercesserit, ante omnia diligenter inquirant: & si eam intercessisse repererint, se non intromittant vllatenus de eisdem: sed præfigant ipsis partibus peremptorium terminum cōpetentem, quo cum actis & munimentis suis Apostolico se conspectui repræsentent. ¶ Verum [k], cum nonnulli concessione huiusmodi abutentes [l] †, suam (inquisitione [m] præfata omissa) cognitionem in eisdem negotijs [n] interponant: ad confirmandas electiones, & consecrandos electos

electionem: ipse debet primo inquirere, an fuerit recessum ab appellatione cum prauitate simoniaca.

CASVS. Dicitur inter cætera in dict. c. quamuis, ꝙ superior ad quem pertinet confirmatio electionis, à qua fuit appellatum ad Papam: si appellās recessit ab appellatione sua, debet superior inquirere, an fuerit recessū ab appellatione sine prauitate simoniaca: Ponamus, ꝙ superior cōfirmat electionem sine tali inquisitione, an valeat cōsecratio postea secuta? Rñdet quòd non: immo talis ordo est substātialis ipsius cōfirmationis: videlicet quia requiritur quòd ꝑmittitur illa inquisitio. Sed vtrū confirmans puniatur, eo quòd cōfirmauit & consecrauit nō ꝑmissa tali inquisitione: Dicit ꝙ sic: nā si confirmauit & consecrauit, est suspēsus ꝑ annum cōtinuum à confirmatione & cōsecratione episcoporum suorum suffraganeorum. (Verum cū nōnulli.) Hucusque ponitur tenor illius c. quāuis. nunc ponitur prouisio & constitutio super inquisitione. puniatur. Et sic quis punitur in eo in quo deliquit. Heli. Reg.

† Dictio, Apostolicæ, deest in antiquis codicibus.

† al. ita: an i hoc, &c.

† Nota ꝙ vbi iudici daē iurisdictio sub certa forma exercēda: si ꝓcedit illa forma omissa, nō valet ꝓcessus, vide gl. in cle. de iure patro.

a ¶ Extitit.] aliàs existit.

b ¶ Firmitate.] quòd fauorabile & expediens est. sup. eo. tit. cum expediat.

PRouida.] Primo ponit ius antiquum: Secundo ipsius transgressionem: ibi, Verum. Tertio prouisionem pœnalem: ibi, Nos. Ioan. And.

¶ Pro intellectu huius c. præsupponendum est qđ habetur in c. quamuis. s̃. eo. isto volumine: vc3, ꝙ si in cā electionis fuerit appellatum ad Papam, pōt appellans renunciare suæ appellationi, & valet renunciatio: dumtamen renunciet sine prauitate simoniaca. Insuper dicitur, quod si appellans recesserit ab appellatione sua, antequam superior immediatus cōfirmet

c ¶ Lugdunen.] s̃. eo. tit. quamuis. Io. And.

d ¶ Concessit.] quia id prius per Alex. ꝓhibitum fuerat, vt ibi dixi.

e ¶ Extra iudiciū.] latior est ergo ista qđ cr. & illa. supra eo. ti. quamuis. quàm illa sup eo. tit. vt circa. quæ locum habet solum in appellationibus extra iudicium interpositis. sup. eo. tit. constitutio.

f ¶ Ad sedem apostolicam.] in alijs secus, cum cautum non reperiatur.

g ¶ Superiorum.] archiepiscoporum, patriarcharum, & primatuum.

h ¶ Deferuntur.] nam frustratorie non deferuntur. sup. eo. quamuis. licet olim secus, vt ibi.

i ¶ Partes.] ergo altera pars tantum hoc non posset, quod dic vt dixi sup. eod. quamuis, & sequentia expone etiam, vt ibi exposui.

k ¶ Verum] secunda pars.

l ¶ Abutentes.] & sic priuilegium vel concessionem amittere debuerunt, vt sup. de priuile. tuarū. de sent. excommu. cum illorum. &c. contingit. 11. q. 3. priuilegium. cum sim.

m ¶ Inquisitione.] s. an in illo recessu interuenerit prauitas necne.

n ¶ Negotijs.] s. episcoporum electione, & suorum superiorum.

a ¶ Ex-

temere procedendo: Nos super hoc expressius [a] prouidere volentes; confirmationes & consecrationes [b] huiusmodi, & quoscunque processus alios, quos inquisitione præmissa non habita, contigerit de cætero in talibus negotijs attentari: decernimus nullius penitus existere firmitatis [c]: & confirmantes & consecrãtes eosdem (vt in eo, in quo [d] peccauerint, puniantur [e] †) ab episcoporum confirmatione, ac consecratione, per annum continuum [f] ipso iure fore suspensos [g].

a ¶ expressus.] hoc dicit ex eo: quia satis erãt nulla, quæ per illos fiebant per ipsam decret. quãuis, quia satis est legislatorem aliquid prohibuisse: & si nõ adijciat, quod cõtra factum fuerit, non valere. C. de legi. non dubiũ. & expressius etiam propter pęnã, quam addit.

ADDITIO. Vnde dicit Ioan. Mon. ꝙ licet infra dicaт, de cætero, tñ ante hoc c. ita fuerat diffinitũ, vt hic dr̃ in facto Ciuitatẽ. Io. An.

Cõfirmatio pce cõsecrationẽ.

b ¶ Cõsecrationes.] cõsecrationẽ enim præcedere debet cõfirmatio: aliàs nõ valet cõsecratio. s̃. de do. & contu. cũ olim D. hic autẽ cõfirmatio nõ præcessit: q̲a idem est non esse, ꝙ nullũ esse. s̃. de trãsla inter corporalia. patet ergo, ꝙ nõ tenuit consecratio.

† Vide l. ff. de diuor. ipt in & Bar. ĩ l. ptor ait. §. hoc q̃; ĩterdictũ ff. de no. oper. nũt.

[Glo. seq. primo soluit vnum dubiũ: secũdo quærit. arg. ꝓ, & cõtrariũ soluit.]

Cõsecratio nulla nõ vitiat electionẽ pri' factã.

c ¶ Firmitatis.] electio tamen propter hoc nõ vitiatur, sed de nouo petetur confirmatio coram Papa: non coram illo, qui prius confirmauerat: quia suspensus est per annum cõtinuũ a confirmationibus episcoporum, vt sequitur. & s̃. eo. tit. si confirmationem. quam explicare potes ꝑ istam: vt ibi dixi. sed si reperietur electio canonica, de nouo confirmabitur, vt supra dixi: Sed numquid de nouo cõsecrabitur? Et videtur ꝙ sic, per istam litteram: Credo, ꝙ cum character impressus fuerit 1 aĩæ ad instar epĩ ordinantis, quẽ ordinare non poterat, puta nõ suũ subditum, verus episcopalis ordo collatus fuerit, sed non eius executio: & sic intelligam consecrationẽ esse nullius firmitatis quo ad executionem. ad idem 9. quæst. 1. c. 1. & c. ordinationes. & q. 2. c. 1. & c. epm̃. s̃. de temp. ord. quod translationem. secundum hoc ergo illius ordinis sibi tradetur executio. facit quod not. de renun. post translationem. ad fi.

1 An in ordine epãli imprimatur character tradũt laté docto. theologi. li. 4. sent. di. 24. ad. de Turrec. in c. cleros. 21. d. & in c. eps. 23. dist.

[Glo. seq. soluit dubium.]

d ¶ In quo.] propter hoc dico ꝙ si solum confirmauit, a confirmatione tantũ suspensus est: si cõsecrauit & confirmauit, suspensus erit ab vtraque.

ADDITIO. Si vero neutrum facit, licet processerit: a neutro sit suspensus. Ioan. And.

e ¶ Puniantur.] supra de tempor. ordi. litteras. cũ si. Ioan. And.

Glo. seq. soluit dubium.]

f ¶ Annum continuum.] credo ꝙ a die confirmationis incipiet annus suspensionis a confirmatione; a die consecrationis annus suspensionis a consecrationib.

ADDITIO. Archidiaconus cautius loquitur, qui dicit ab hora. alleg. supra de appellat. super eo 2. vide quod dicam j̃. de præben. statutum super. glo. est ergo. Ioan. And.

g ¶ Suspensos.] repete. decemimus. quod est supra.

SI eo tempore.] Fraudulenta renunciatio spectãdi nocet. hoc dicit. Duo facit. Primo forma casum dubium, quem secundo soluit: ibi. Præsenti. Ioan. And.

CASVS. Vacante ecclesia Pictauensi, canonici cõuenientes in vnum super electione futuri Prælati: quendam Titium elegerunt: Papa putans adhuc ecclesiam vacare, reseruauit ecclesiam Pictauen. suæ prouisioni ꝑ illa vice: & inhibuit canonicis cum decreto irritãte, ne ipsi procederent ad electionẽ: Vtrũ ꝑ istã reseruationem retractetur electio prius facta? Respõdet ꝙ non: Sed si electus adiuit superiorem immediatũ: & consecutus est confirmationem suæ electionis: an teneat confirmatio? Dicit ꝙ non: nam, licet electio non sit nulla, tamẽ omnia quæ sequũtur illã reseruationẽ, sunt nulla ipso iure: Ideo si electus velit habere ꝯfirmationẽ, & consecrationem: opus ẽ, ꝙ adeat Apostolicã sedem ꝑ habenda cõfirmatione & consecratione.

¶ Idem.

¶ Si Papa sibi prouisionem ecclesiæ cathedralis reseruauit, inhibuit, & decreuit: non est vitiata electio, quæ præcesserat: omnia tamẽ quæ reseruationem sequuntur, carent effectu. Ioan. And.

CAP. XLV.

SI eo tempore [h], quo prouisionem † alicuius ecclesiæ cathedralis [i], ex quauis causa [k], dispositioni, seu ordina-

[Prima glossa ponit summam, quid causam dedit, & q̲d declaret.]

h ¶ Si eo tempore.] Si Papa sibi prouisionẽ ecclesiæ cathedralis reseruauit, inhibuit, & decreuit: nõ est vitiata electio, q̄ præcesserat: omnia tñ, quæ reseruationẽ sequuntur, carẽt effectu. causã dedit huic decret. q̲a vacante ecclesia Bonõ. per mortẽ bonæ memoriæ domini Octauiani ipsius ecclesiæ episcopi: infra biduum canonici de reseruatione timentes, elegerunt bonæ memoriæ Dominum Sclatam 2 fratrem suum: postmodum Papa Bonifacius audiens de morte O. reseruauit, inhibuit & decreuit: post triduum audiuit de electione facta de domino Sclata prædicta: satis gratum habuit: sed ab ad stantib. iurisperitis q̄siuit, an ad ipsũ, an ad archiepiscopum ipsius electionis spectaret cõfirmatio, quod hic determinat: & determinatur ꝑ hanc decretalẽ quæ not. supra eo. in antiq. innotuit. in fi. Io. And. [& vide quod dixi super glo. penul.]

† No. ꝙ verbum. prouisio. ĩducit totalẽ ꝓuisionẽ ecclesiæ: & sic electionẽ & cõfirmationẽ. vide gl. in cle si. eo. tit. Do.

2 al. Sclatam.

[Glossa sequens quærit, arguit pro, & contra. & soluit.]

Reseruatio dignitatis ĩferioris ab epõ, ĩteruenienS post electionem, an afficiat ea, q̄ sunt ipsi' electionis cõsecutiua.

i ¶ Cathedralis.] Quid de inferioribus? Videtur, quòd in eis locum non habeat: quia si de eis voluisset intelligi: illud expressisset. supra de decimis, ad audiẽtiam. & ad hoc faciunt omnia argumenta, quæ inducuntur a verbis: Contra videtur, quòd idem sit in alijs, cum eadem sit in eis ratio, ergo idem ius. & est simile quod dixi supra eodem titulo, ex eo, quod satis potest dici, quod esset standum litteræ, vt in cathedralibus tantum locum habeat decret. nec est verum quod sit, eadem ratio: quia causæ episcopatuum sunt merito connumerandæ maioribus causis supra eodẽ quamuis. in principio. quod non est in alijs: & ideo licet iurisdictio Papæ sit præuenta: tamen propter maioritatem suam deferentur ad Papam: in inferioribus vero, quæ non sic connumerantur, maioribus sufficiet præuẽtio 3: vnde ex quo præcesserat electio reseruationem, poterit quicquid faciendum imminet per ordinarium] expediri: aliàs graue esset, quòd propter reseruationem, quæ electionem alicuius beneficiati sequitur, necesse esset pro confirmatione Papam adire. nec hic æquiparabo regulares cathedralibus, sicut nec supra eodem lib. quamquam. licet æquiparentur supra eodem, si postquam. vnde si post confirmationem abbatis fiet reseruatio ante benedictionem: benedicet ordinarius: hæc vera, nisi Papa aliud in reseruatione iussisset: & sic non habilitabo verba: nec recedam a littera.

3 Ita exp̃sse dicit Phi. Fon.

k ¶ Ex quauis causa.] ex sola etiam voluntate: sibi enim sola voluntas est pro ratione. de conces. p̃b. proposuit: cum suis concord.

tioni sedis Apostolicæ reseruamus [a], inhibentes, ne ad electionem vel prouisionem [b] faciendam in ea quomodolibet procedatur, & decernentes si secus super hoc à quoquã scienter vel ignoranter [c] attentatum extiterit, irritum & inane: iam [d] ad electionem forsitã sit processum in ipsa: Præsenti constitutione sancimus, quòd licet reseruatio, inhibitio, & decretum [e] huiusmodi non afficiant electionem vel alia [f], quæ præcedunt: afficiunt † tamen vt effectu [g] careant ea, quæ postmodum [h] sub sequuntur.

¶ Idem.

¶ *Absens plures procuratores ad actum electionis dare potest in solidum, & non aliter: & in altero admittendo ponit tres gradus: hoc dicit vsque ad §. porro. Dominicus.*

CAP. XLVI.

SI

a ¶ Reseruamus.] has reseruationes legati etiam de latere facere non possent. infra de officio lega. de liberatione. in prin.

Gloss. seq. quærit, & soluit.]

b ¶ Prouisionem.] puta faciendã ex iure deuoluto. s. eod. quamquam. Nũquid sola reseruatio sine ĩhibitione sufficeret? Credo q non ad cassationẽ. s. de p ben. dilectus. puniẽdi tñ essent q elegerunt, postquã reseruationem. sciuerant esse factã. vt ibi. & j. de cõces. pb. si. soli, p quã decre. vr, q inhibitio bene sufficiat sine decreto. hoc verũ ad casãdũ ea. q sciẽter post ĩhibitionẽ sunt facta: sed ad hoc vt ab ignorãtib. facta vitiẽt necessariũ vr decretum, vt hic.

ADDITIO. Nõ sto pcise huic dicto. s. q sola reseruatio sine inhibitione sufficiat ad cassationẽ: nec credo, q curia illud reciperet: vt reseruatio aliqd operetur: facit q not. j. de conces. præb. si capitulo. in 3. glo. Si tñ bene ponderatur illa decret. facit pro glo. scilicet, q saltem ante tempus scientiæ reseruatio nõ afficiat: nam datio executoris ad ꝓuidendum, satis vr habere vim reseruationis: nec tamen sine decreto afficit ante præsentationẽ vt ibi, & s. eo. lib. de rescri. tibi qui & plus afficere debet cum quæritur de iure alterius, pro quo Papa scribit, quàm ex nuda reseruatione in qua ius nõ est alteri acquisitum. j. de præbẽ. dudũ facit pro gl. stylus curiæ semper submittẽs hãc clausulam. cum de reseruatione fit sermo: & dec. j. de præben. si beneficia. in prin. Ioan. And.

Reseruatio cr̃a sine decre. an afficiat ignorantes.

c ¶ Ignorante.] nota, q decret. ignorantes afficit: sed notare potes contrarium: si enim ignorãtes afficeret, quare hic additum fuisset, vel ignorante: supflua secundum hoc videretur hæc littera. In decreto Papæ dicimus, quòd ignorantes afficit. j. de conces. pręben. quia cunctis.

[Glo. seq. quęrit, & soluit.]

d ¶ Iam.] s. ante tempus, quo facta fuerit reseruatio. Quid si eadem die facta fuerit reseruatio & electio? Dico, q si potest apparere quæ primo: puta per instrumẽta electionis & reseruationis: puta si in eis dicatur de die & hora, vel per testes, qui prædictis interfuerũt hic nullũ dubiũ, Si autẽ hoc nullo modo põt apparere, dico negotium ad Papam deferendum, vt sua volũtate determinat: per decret. s. de rescri. c. penul. eo. lib. cum enim hic de iure Papę quæratur, quod dubiũ est, nõ poterit inferior ipso ratificare: & hoc cum reseruauit tantum: sed si reseruasset & cõtulisset, pręferr datus a Papa in eo. casu. j. de præb. si a sede. Ioan. And.

Reseruatio & electio fiunt eodẽ die, q̃ illarũ sit potior

e ¶ Et decretum.] nota copulatiue, & non disiunctiue ponuntur: & facit pro his quæ supra dixi

f ¶ Vel alia.] si ergo confirmatio & consecratio pcessissent decretum, esset electi negotium expeditũ: Si autem sola electio, confirmatio, & consecratio ptinebit ad Papam: Si autem præcedat electio & confirmatio: tunc sola consecratio ad ipsum pertinebit.

ADDITIO. Cum enim ante consecrationem non sit prouisum ecclesiæ. de translat. c. 2. Papa reseruando prouisionem consecrationem reseruasse videtur, secundum Archi. Ioan. And.

g ¶ Effectu careãt.] si ergo ante reseruationẽ electus & post reseruationem confirmatus fuerit nõ valet cõfirmatio, etiã ab ignorantibus exhibita & recepta. Electio tamen propter vitiosam confirmationẽ nõ vitiar. s. eo. tit. si confirmationẽ. quam per hanc exemplificare potes. & adde qđ dixi s. eo. c. px.

† al. afficians.

[Glo. seq. colligit argumentum.]

h ¶ Postmodũ.] s. post reseruationem, inhibitionem, & decretum: Et argue ex hac decret. q si Papa prouidit alicui de epatu, alius q̃ Papa sine eius mandato illũ non poterit consecrare. arg. ad idẽ s. de accu. meminim⁹.

ADDITIO. Nisi aliud habeat cõsuetudo, vbi dixi p decre. s. e. in anti. nihil est. ad fi. Io. And.

SI quis iusto.] CASVS. Dicit in c. quia pp. eod. tit. in anti. q si quis ex canonicis ecclesiæ vacãtis sit absẽs, q ñ pt cõparere in die assignationis p electione faciẽda: põt vnũ ex canonicis cõstituere nomine & vice absentis: Sed ponamus, q iste absens plures pcuratores vult cõstituere, an possit? Rñdet q sic: dum tñ istos plures procuratores constituat insolidum: quia si illos cõstitueret simpliciter, ipsi cõstituti possent variare & eligere plures psonas. Sed quæritur, vtrum oẽs isti cõstituti in solidum admittentur, vel sit tm̃ vnus admittẽdus: & quis debeat pferri? Rñdet ppter rõnẽ pdictã: ne ipsi constituti possint eligere diuersas psonas nomine eiusdem, nõ sunt plures admittẽdi: sed erit melior conditio primitus occupantis. Sed ponamus, q oẽs cõstitui se simul præsentant, quis erit pferendus. Rñdet q erit in optione capituli quẽ velit admittere; & ille, quẽ admitteret capitulũ pferetur alijs. Sed qd si vna pars capituli vult admittere vnũ, alia pars aliũ & sunt in ęquali numero: quærir qs sit pferẽd⁹? Rñdet, q ille qui primo est nominatus in procurato. Sed ponamus, q aliquis absens constituit plures pcuratores simpliciter: vtrũ aliquis admittatur ad eligẽdum pro absente? Respondet q nullus debet admitti, quia nullus habet mandatum insolidũ, sed solũ vnus posset eligere simpliciter cũ alijs: & sic omnes posset variare & eligere diuersas psonas: ideo procuratoriũ nõ valet. Sed ponamus, q iste canonicus absens cõstituit vnum canonicũ: vtrũ iste constitutus possit vnũ eligere nomine suo: & aliũ nomine magistri sui? Rñdet, q non: quia non potest habere vnam cõsideratio nem nomine suo: & aliam nomine alieno. Et istud verum, nisi in procuratorio caueretur, q iste pcurator eligeret talem nomine magistri sui: tũc enim nomine suo posset vnum eligere: & nomine suo aliũ, si iste videatur magis idoneus. Sed quid si null⁹ ex canonicis vult admittere procuratoriũ: nunquid poterit aliũ extraneũ a collegio sine capitulo constituere? Rñdet q sic, cõsentiente capitulo vel collegio: sed dissentiẽte capitulo non potest. Sed numquid ad minus poterit absens mittere votum suum per litteras? Rñdet q sic: sed tamẽ non proderit tale votum: quia nullus debet exprimere votum suum ante scrutinium. Nota primo ex nominatione ius acquiri, đ quo remittit Archid. 93. dist. dominus. & supra qui fil. sint leg. p tuas. Nota secundo, q paria sunt, nõ constituere pcuratorem,

Casus literalis. dñi Helig

tem, vel constituere in forma prohibita a iure: & sic ꝯparens cum procuratore minus legitimo, videtur cōtumax, ad hoc. de appel. Nicolao. Domi.

[Prima glossa diuidit, casum ponit, & dicit quid declaret:]

a ¶ Si quis.] Hāc decretalē diuido ī tres partes: Prima durat vsq; ad §. Porro. Secūda vsque ad §. absens. Tertia vsq; ad finem. Aliquis iusto impedimēto detentus, in electionis negotio cōmisit pluribus vices suas: quęrit an valuerit commissio? Respondetur, ꝙ sic, dummodo insolidum dati fuerint, & erit melior tūc occupātis cōditio: si aūt nullus occupat, sed ambo simul concurrūt, admittetur ille, quē capitulū vel maior pars elegerit: si ắt capitulū non cōcordat, ille admittetur, q primo in instrumēto procurator extiterit nominatus. Et ratio quare alter solus admitti debet, est, quia possēt vota dirigere in diuersos. & sic res nō haberet exitū: & quod fieret, non valeret. Si autem nō fuerint dati in solidum, tunc neuter admittetur propter superiorem rationē: & sibi imputet, qui sic eos instituit. Secundo quæritur: aliquis dedit procuratorem in negotio electionis: ille procurator nomine suo eligit vnū, & nomine domini aliū eligit: quæritur an possit? Respōdetur ꝙ non, nisi de certa persona eligenda habuerit speciale mādatum. Tertio quæritur, pone canonicus absens non inuenit aliquē procuratorem in collegio: quæritur an possit dare extraneū? Et Rńdetur, ꝙ non inuito capitulo. Sed quæritur, an saltem votum suū possit exprimere per litteras? & respondetur, ꝙ non: quia votum in ipso scrutinio secreto & sigillatim tantūmodo est exprimendum: & non ante scrutinium. Emanauit hæc decr. ad declarationem decr. de electio. quia propter. §. penultimo. & eorum, quæ ibi notantur.

† In hoc c. declaratur Cōc. Late. sub Inn. iij. c. 24. in §. illud penitus. refert in c. quia pp. extra de elect.

† In Cōc. gnali Lat. sub Inno. iij. c. 24.

qui; [a] † iusto [b] impedimento detentus [c] in electionis negotio nequeat commode interesse: potest ne dum vni (prout dicitur in concilio [d] † generali) sed & pluribus [e] committere vices suas: dum tamen eorum cuilibet det insolidum [f] potestatem: & erit tunc [g] melior conditio occupantis [h]. ¶ Verum si ambo concurrant insimul, [i] & postulent se admitti, audiri eos non expedit: quia possent vota sua dirigere in diuersos, sicque res non haberet exitum: & quod ab eis hoc casu fieret, non valeret: sed is admittatur dumtaxat, [k] quem capitulum, vel pars maior [l] elegerit: [m] vel si concordare nequeant: [n] ts, qui primo † in instrumento, vel litteris procurationis extiterit nominatus. [o] ¶ Si autem nullus ipsorum insolidum fuerit deputatus, tūc propter [p] rationem eandem, ipsorum aliquis non debebit admitti: [q] sibique imputet, qui sic eos con-

10

20

30

d ¶ Concilio.] supra eod. in antiq. quia propter. Ista enim fuit dubitatio: quia ibi dicebatur, cōmittat uni de collegio.

ADDITIO. Sed effectiue vnus solus erit procurator. Ioan. And.

e ¶ Pluribus.] idē no. Vin. & compost. supra eo quia pp. & quod dicit, pluribus, intelligo siue duo fuerint, siue plures: dū tñ insolidum, vt sequitur: quia eadē ratio est.

f ¶ Insolidū.] aliter neuter admitteref. ĵ. eo. §. si autem.

g ¶ Tunc.] cū potestatem habet insolidum.

h ¶ Occupantis.] ſ. de procur. non iniuste. vbi de hoc.

i ¶ Insimul.] ita ꝙ nō apparet quis primo.

k † Dūtaxat.] idest, tantummodo, vnde isto electo alter omne ius amittit. & est sim. ſ. in antiq. de rescri. c. pen. quod verū credo, nisi in instrumēto diceref, meliorē non esse cōditionē occupantis, & qđ vnus incepisset, alter finire posset, arg. ad hoc in pdi. decr. in fi. & ĵ. de pc. si duo.

† trō. ga ex ordine verborū psumitur ordo īrellectus. de ꝯse. d. 2. ī Xpo pr. l. si seruus. cōis. đ sti. ser. c. qm abbas. de offi. dele. Font.

l ¶ Pars maior.] sic supra eo lib. de rescr. c. pen. ad idē 56. dist. Apostolica. de ele. in anti. cū inter canonicos. ff. ad muni. quod maior.

m ¶ Elegerit.] nec credo ꝙ variare possint: ut supra eo. tit. vt quis duas. de postu. supra eod. lib. c. uno. in fi. Ioan. And.

40

[Glo seq. soluit unum quare.]

n ¶ Nequeant,] quia nolunt eligere, uel pari numero discordant. Et nota ꝙ primo recurrendū est ad electionē capituli, scđo ad ordinē scripturæ: Tabelliones n. pponunt qđ volūt in instris, & ideo fuit ęquus primo recurri ad electionē capituli, p quā magis idoneus eligetur, ad hoc ĵ. de procu. si duo. ff. de accu. si plures. secundo ad scripturæ ordinem in subsidium.

[Glo. seq. alleg. concord. querit, & soluit.]

50

o ¶ Nominatus.] per ordinem scripturæ. concor. optime. ĵ. de præb. mandatum. ad idē 43. dist. sit rector. in fi. cum suis concor. & ſ. de rescri. in antiq. cū dilecta. cū suis concor. & facit. ff. de leg. 2. cum pater. §. penul. Quid si nō apparet, puta quia duo sunt instrumenta, nec apparet qđ prius. Puto ꝙ mutuo se impediant. ff. de vsufr. l. quotiens. & imputet sibi q sic eos ꝯstituit.

p ¶ Propter rationē eandem.] qui possent uota dirigere in diuersos, & sic res non habere exitum.

Canonicus ipeditus, q ad actū electiōis pcuratorē nō legitime ꝯstituit, an đ beat iterū citari.

[Gl. seq. quærit, & soluit, secundo signat contrariū, & soluit.

60

q ¶ Admitti.] Quid ergo? nūquid de nouo citabitur ipse canonicus? Non: aliàs quid sibi imputaret, vt sequtur? Idē enim est non venire, quod nō sufficienter venire, contumax ergo fuit & procedent ipsius socij ad electionē. cōtra ĵ. de procu. si duo. vbi dicitur, quod si in causis electionum sunt dati plures procuratores, sed non insolidum, iudex eliget idoneiorem, Sol. ibi loquitur de procuratore dato ad iudicia in causis electionū & postulationum vel prouisionum, hic de procuratore dato ad negotium, scilicet ad ipsam electionem faciendū. & ibi de iure iam nato, hic de nascituro, quod minus fauorabile est. & utrobique utilis p uisio ob celerem expeditionem.

b ¶ Iusto.] hoc relinquēdum est iudici, quia nec numerari possent: exēpla tamen habes. ff. si qs cau. l. 2.

[Gl. seq. soluit duo dubia, an constituens habet necesse iurare, & quibus verbis iuret.]

c ¶ Detentus.] & in loco existēs, de quo debeat euocari: aliàs locū non habet cōmissio. ſ. eo. in ant. q a p pter. §. penul. 1 Et de hoc impedimento si opus fuerit, fidem facere debet iuramento: vt ibi: unde non est de necessitate ꝙ iuret in instrumēto procuratoris, ipse dominus: sed cautū est, quòd det mandatum ipsi procuratori iurandi in animā suam, quòd ipse tali impedimento detentus est secundum omnes modernos, q hoc notant in decretali, quia propter. & est ratio, quia si capitulū requireret iuramentum, procurator iurare nō posset: nec præterea vlterius expectaretur: Fuit enim procurator minus sufficiens, & ideo sibi constituens imputet. ad hoc ĵ. §. si autem. nec debet dicere pcurator, dico dominū in loco, in quo debet vocari, iusto impedimēto detentū, quin ista sunt uerba iuris: sed dicere debet verba facti. f. dico dominū in tali loco, & tali impedimento detentum: puta tali infirmitate, vel talib. inimicitijs: & tunc si non admittatur, appellet: secundum Host. qui hoc ibi not.

1 De infirmo pnte tractat hic Arch. đ quo ibi satis sup gl pen. in princ. tenet ắt hic ꝙ possit pcuratorē constituere. Io. And.

ADDITIO. Dicebat ergo Ioan. Monach. si non assumatur vnus ex duobus, qui prosequatur electionem iam factã, hic imminet periculum: sed nullum periculum, si vnus de collegio non mittatur ad electionem faciendam.

a ¶ Indiscrete.] nõ enim dẽnt stulti melioris esse cõditionis quã periti. ĩ. de præben. eum qui beneficium.

b ¶ Porro.] Secũda pars: Hic approbatur opinio Vincent. & Compostel. s. eo. qa propter. & Abbatis eo. tit. in antiq. c. cõgregato. tamen Goff. & Hostien ibi notãt, quòd satis poterat dici valere, cũ in diuersos consentit: dũmodo neuter sit malus; quod falsum est, vt hic vides.

c ¶ Nihil agit.] Ratio: qa qua conscientia tenetur meliorẽ eligere suo nomine eadem ratione tenetur ad idem nomine dñi sui, ad hoc 45. di. sicut non suo. & inf. de reg. iur. ꝙ alicui & incerta videntur hæc vota. s. eo. tit. c. 2. quod dicit nihil agit: itellige, qa neutrũ votum valet: & est simile quod dicimus in delegato, qui subdelegationẽ recipit a socio. s. de offi. deleg. super questionum. in §. si vero.

[Glo. seq. dicit quid approbat, & quid reprobat: scd̃o quęrit & soluit: & solutioni obijcit & respondet. Iterum quærit & distinguendo respondet.]

d ¶ De certa.] nota approbatã opinionem Compostel. & Inn. & reprobatã opinio. Vin. qui dicebat s. eo. congregato. quòd non poterat fieri compromissum vel mandatum procuratori de certa persona: dicebat enim, ꝙ videbat̃ singularis electio, & sic nõ valebat. supra eo. in anti. in Genesi. Item talis commissio est cõtra conciliũ, quod requirit, ꝙ committat vicẽ suã: sed iste non committit vices suas. qui dat mandatum de certo eligẽdo: sed falsum ẽ, vt hic patet: & de hoc per Abbatẽ s. eo. congregato. Sed numquid procurator ad eligendũ datus poterit alium substituere? Dic secundũ Compost. ꝙ sic: 1 quia procurator est ad negotium; qui alium procuratorẽ dare potest. inf. de procu. c. 1. §. procurator. ff. man. si procuratorem. §. si quis mãdauerit. Est tamen arg. contra. inf. de off. dele. is cui & sup. de off. deleg c. vlt. §. is autem cui. Solu. illa loquuntur in iudicib. non in procuratore. Item quæro numquid procurator datus ad eligendũ, compromittere poterit? Dic secundũ Compost. ꝙ si liberum mandatum habuit compromittere poterit: quia id potest, quod dominus: si autem ad certã personam, tũc compromittere non potest: quia sola necessitatis forma, scilicet scrutinij, tunc intelligitur demandata. arg. ff. de pœ. licet. §. si seruus.

1 Verũ ẽ si hẽt mãdatum de certa pso na, secus si de ĩcerta. Fon.

e ¶ Illam.] certã personam, de qua habuit mandatũ expressum, & nota illam, quia aliam eligere non potest: quia faceret contra formam mandati supra de rescrip. cum dilecta, & ff. man. diligenter. & inf. de pręb. cui de non.

[Glo. seq. arguit, & remittit.]

stituit indiscrete a

¶ *Procurator ad eligendum constitutus, vnum nomine suo, & vnum nomine domini sui eligere nõ potest: nisi à domino de certa persona speciale mandatum habeat. hoc dicit.*

¶ Porrò b cum vnus est procurator simpliciter cõstitutus: si is vnum suo, & alium domini sui nomine in scrutinio nominandum duxerit, nihil agit: c nisi de certa d eligenda persona si bi dominus dederit speciale mandatum: tunc enim in illam e eius, & in aliam suo nomine licite poterit consentire. f

¶ *Canonicus absens (licet nullus de capitulo eius procurator esse velit, & ipse procuratorem, qui non sit de capitulo, nolente capitulo deputare non possit) votum per literas exprimere non potest: cum cuiuslibet votum sit secreto, & sigillatim in scrutinio exprimendum. hoc dicit.*

¶ Absens g † quoque (licet nullus de collegio velit esse procurator h eiusdem, nec ipse, nolentem i capitulo, extraneum valeat deputare) non poterit aliquatenus per literas exprimere votũ suum: k quod non est ante scrutinium, sed in ipso scrutinio secrete & sigillatim tantummodo exprimendum. l

f ¶ Consentire.] not. arg. quòd habens speciale mandatũ, id potest quod aliàs nõ posset: ad idem. ĩ. de procu. c. 1. & vlt. & facit ad quæstionem, quam hoc anno disputaui: an delegatus ab alio, quàm a principe, habens speciale mandatum subdelegandi, subdelegare possit: & de hoc dicã. inf. de offic. delega. is cui.

[Glossæ duæ seq. cũ penul. dicũt quid approbat, & quid reprobat.]

g ¶ Absens.] hic in primo dicto ap̃probat̃ gl. Ber. supra eo. quia propter. in glo. penu. & omnium modernorum: idem ibi notantium: sed in secũdo puncto reprobatur eiusdem. Ber. opinio in eadem glo. & quasi Host. cõsentiebat, sed idem Inn. & Ber. & Compostel. cõtra. & eorum approbatur hic opinio, & intelligas hanc literam. de supradicto absente, qui compromittere potest: scilicet iuste impedito, & existente in loco, de quo, &c.

† Not. officiũ procuratoris a principio ẽ uoluntariũ, & sic non cõpellitur qs illud recipe, secus si illud acceptasset, ut de cle. de procu. Dñicus.

h ¶ Procurator.] dicebat Goffr. ꝙ putabat talem canonicũ indirecte contemni: Alij dicebant, quòd compelli debebat aliquis de capitulo. ut ab ipso mandatũ susciperet: sed nõ est verũ, a principio enim nullus compellitur procuratorẽ recipere. C. de procu. inuitus. Insti. mand. §. mandatum. Ioan. And.

i ¶ Nolente capitulo.] Si enim capitulum vellet: bñ tũc posset extraneũ deputare, sed inuito capitulo nõ: & sic debet intelligi decre. quia propter. extraneũ. n. etiam sine mandato admittere posset, & ibi præiudicare: & in extraneum etiam compromittere. supr. eo. in anti. causam. cum si.

k ¶ Votum suum.] Ber. contradicebat, ita tñ ꝙ publicatio ipsius uoti fieret tãtum cum aliorum fiebat publicatio: sed nõ inspexit, ꝙ non solum publicatio, sed etiam expressio in scrutinio tãtum fieri debet, ut sequitur.

ADDITIO. Et per hoc patet, ꝙ neque in littera aperta possit mitti schedula inclusa aperienda in scrutinio, continẽs nomen eius, in quem ille cõsentit: & licet Ioan. Mona. hoc dicat sub dubio forte, tu dicas assertiue. Io. And.

[Glo. seq. obijcit & soluit.]

l ¶ Exprimendũ.] nota, non sola publicatio inspicitur, sed etiam expressio. Sed ĩ. s. proxi. §. ubi exprimit votũ consensus ante scrutinium, dãdo s. procuratori mandatũ de certa persona eligenda. Solut. falsum est, ꝙ tunc exprimat uotum, sed mandatum dat de uoto exprimendo: sicut aliud est inuestire, aliud mandare de inuestiendo. de his quę fiunt a maior. par. cap. ex ore. Vnde aduerte, pone, quòd procurator, qui mandatũ habuit de certa persona eligenda, nõ eligit: ille electus fuit a quibusdam alijs, nũquid uox illius absentis & mãdãtis augebit numerũ illius, ut possit dicere, ꝙ electus sit a decẽ: quia nouẽ alegerunt, & decimus mãdauit de eo eligendo? Absit. Dico ergo quòd aliud est dicere, consentio in talem, & hoc debet fieri in scruti-

scrutinio & secreto, & sigillatim, vt hic, & tali modo consentit in spirituale matrimonium; & aliud est dicere, demãdatum Titio de tali eligendo: quia istud nõ est votum, nec per hoc contrahitur matrimoniũ: & ideo ante scrutiniũ fieri potest: vt ibi. Sic vides in matrimonio carnali, aliud est cõtrahere. aliud est dare mãdatum de contrahẽdo: hinc est, ꝙ qui cõtrahit, amplius non pænitet: sed qui mãdatũ dedit, pænitet ante contractum, ĩ. de ꝓcu. c. vl. sic ergo intelligas, nec similitudinem dicas, vbi nõ est. Ioan. And.

¶ Idem.

¶ Si apparet coelectus vel se opponens ei, qui confirmationem petit: ille vocabitur nominatim: aliàs fiet in ecclesia crida generalis, quòd se confirmationi volentes opponere, veniant peremptorio assignato: aliter confirmatio facta non tenet, Ioan. And.

Quoniam.] Hæc est solemnis decretalis. & quotidie practicatur. Diuidit autem in tres partes. Primo ponit ꝯfirmãtium abusum, quem prohibet cum decreto: Secũdo ponit vocationis formã, ibi, Vocationem. Tertio ad electionẽ cõcordem hoc prorogat: ibi, Quæ etiam.

CAP. XLVII.

Quoniã a electione b non in cõcordia c † celebrata, superior, ad quem electionis ipsius confirmatio pertinet d, consueuit interdum suæ confirmationis celeritate e, præferens f cupiditatem g propriam iuri h, & inordinatum effectum etiam æquitati, competitorem aliquando, vbi alius, vel eos, qui se volunt opponere, quando electus est vnicus i supplantare: dum nullis vocatis, & non discusso negotio k per repentinam confirmationem cito (contra doctrinã Apo-

† Quæ electio dicat concors. & q̃ nõ, no. in c. quorũdã. ĩ. eo. vide glo. in c. 1. ĩ. de maio. & ob. Barbatiã cõsi. 1. vol. 1. & late Alex. cõs. 48. inci. ĩ causa vertẽte. vol. 7

ADDITIO. Qui autem corrigat, non dico reprobet, videbis in glossa dicebamus. & super ea. Ioannes Andreæ.

CASVS. Vacante ecclesia Pictauen. canonici illius ecclesiæ conuenerunt in vnum, tractaturi de electione futuri p̃lati: tractatu inter se habito, quendã Titiũ elegerunt, & aliqui se opposuerunt isti electioni: vel fuerunt duo electi: vnus istorum electorũ accessit ad superiorem, & declarauit, ꝙ ipse fuerat electus in episcopũ ecclesię Pictauen. vtrũ superior poterit illũ confirmare absque causæ cognitione, non vocato coelecto vel opponente; Respondet ꝙ non. Sed quid si electio fuit facta in concordia: vtrum superior illam electionem sine vocatione, & citatione illorum, quorũ interest, possit confirmare? Respondet ꝙ nõ: immo illi, quorum interest, sunt vocandi & citandi peremptorie. Sed quæritur qualiter sunt ipsi citandi? Rñdet Romanus Pontifex cum distinctione: quia aut sunt aliqui opponentes, vel est competitor, siue coelectus. & tales sunt nominatim & peremptorie citandi, vt ad talem diem veniant dicturi causas, propter quas electio non sit cõfirmanda Sed ponamus, ꝙ electio fuit facta cõcorditer? Respondet ꝙ tunc citatio dẽt esse generalis: videlicet vt si sint aliqui, qui velint ꝑtẽdere aliquas causas, quare electio non sit confirmanda, ꝙ ipsi compareãt peremptorie ad talem diẽ: & poni debet citatio ista peremptoria in valuis illius ecclesiæ, de cuius electionis confirmatione tractatur, aliàs cõfirmatio non valeret. Hel. Regier. Nota primo, ꝙ iudex non debet esse nimis festinãs, & celer ad sententiam proferendam. Ad hoc supra de restitutione in integrum, cap. cum ex litteris. & infra de re iudicata. cum æterni. Nota secundo, quòd actus dicitur repentinus, qui fit sine citatione & cognitione requisita. vide text. 48. dist. c. 2. Dominicus.

[Glossa prima summat.]

a ¶ Quoniam.] Si apparet coelectus, vel se opponens ei, qui cõfirmationem petit: ille vocabitur nominatim: aliàs fiet crida in ecclesia generalis: quòd se cõfirmationi volentes opponere, veniant peremptorio assignato: aliàs confirmatio facta non tenet.

[Glossa sequens soluit duo dubia, de tertio remittit.]

b ¶ Electione.] idem dicam de postulatione, cũ eadem si ratio: quod verum puto in admissione postulationis, quæ fit a superiore illo, qui postulatum admittendo confirmat: secus in eo, qui postulatur a p̃lato suo, vt monachus electus in episcopum ab abbate: quia in ea nõ fiet vocatio. Et idem puto in præsentatione. vt etiam ille, cui fit præsentatio, seruare teneatur hãc decre. & sic seruat. De collationibus dicam in fin cap.

c ¶ Non in concordia] idem si in concordia quoad vocationem faciendam, vt dicitur in fi. Ioan. Andreæ.

d ¶ Pertinet.] verbũ hoc late patet. ff. de verborũ signific. verbũ pertinere. vnde intelligo siue ꝑtineat iure cõi, vt ad episcopũ. 16. q. 7. nullus omnino. supra de hæretic. cum ex iniuncto. siue iure speciali: puta, ex priuilegio vel consuetudine præscripta, siue iure delegato: quia omnes habebunt hãc formam seruare.

Pertinere verbum qualiter intelligat.

[Glo. seq. de celeritate ponit quosdam casus, quib. approbatur, & quosdam quibus reprobatur.]

e ¶ Celeritate.] nota, quòd hic reprobatur celeritas: & est generale in omnibus personis promouendis. 8. quæstio. 2. dilectissimi Item propter rei nouitatem. 23. distinct. communis filius. vbi de hoc per Archidiac. 43. distinct. cap. 1. vnde Paulus. Item propter reuerentiam sacramenti recipiendi. de consecrat distin. 4. Iudæi. Item propter metum incommoditatis emergentis. 12. quæst. 2. sine exceptione. Item propter honestatem, vt res carior habeatur. 27. quæst. 2. institutum. Item propter certitudinem habendam, vt 17. quæstio. 2. si quis incognitus. Item propter reuocandi difficultatem, vt in dandis sententijs. 2. quæst. 1. Deus omnipotens. & hic. vel in ipsarum executione. 11. q. 3. cum apud. idem in legibus condendis. 4. dist. In istis. Item propter rei dignitatem. 61. distinctio. miramur. Item propter periculosam sacramenti iterationem. de cõsecra. distin. 4. cum itaque. Interdum autem desideratur acceleratio propter metum contaminationis. 8. distin. mala. propter metum defectus. 5. distin. baptizari. propter metum vsurpationis. 35. quęstio. 9. loci propter magnitudinem transgressionis. 27. quæst. 1. si custos. propter inobedientiæ culpam. 12. quæstio. 2. qui & humanis. propter debitum obedientiæ. 93. dist. c. 1. ꝑpter rectitudinem dispensationis 45. dist. disciplina. ꝑpter periculum imminens, vt in vacatione ecclesię. ĩ. eod. in ant. cum inter vniuersas. vnde & cautio dãni infecti celeritatem desiderat. ff de dam. infe. l. 1. & idẽ in similibus, vt ĩ. de re iud. c. 2. de rescri. in ant. ad hoc. vbi ex certa causa idem est reperiri.

Celeritas in quibus casib. reprobat. & ĩ alijs desiderat.

f ¶ Præferens.] sic supra eod. tit. auaritiæ. & cap. quorumdam.

g ¶ Cupiditatem. quæ omnium malorum radix est. 47. dist. bonorum. de pœni. dist. 2. quia radix.

h ¶ Iuri.] quod facere non debet 7. quæstio. 1. si qs episcopus. in fi.

i ¶ Vnicus.] sim. ĩ. eo. cupientes. §. si vero.

K ¶ Non discusso negotio.] male faciunt & puniũtur si promouent indignum, vt supra eo. nihil. est. & supra de præben. graue.

a ¶ Apostoli.] Pauli 1. ad Timo. 5. 24. dist. §. 1. 78. d. quid est manus cito. s. eo. in ant. cum nobis olim.
b ¶ Manus.] confirmatorias, de quibus loquimur.
c ¶ Morbo.] nã quod medicamenta morbis exhibẽt hoc iura negotijs: in auth. hęc constitutio innoc. const. in prin. coll. 8.

1 Tim. 5.

stoli a) imponit manus b electo: Nos volentes huic morbo c & fraudibus d obuiare: præsenti constitutione sancimus, & confirmationes tales e viribus omnino carere, ipsasque decernimus irritas, & inanes f. ¶ Vocationem † autem huiusmodi nominatim g, vbi est coelectus, vel apparet oppositor †, aliàs generaliter h in ecclesia, in qua electio facta est, vt si qui sint, qui se velint opponere i, compareant assignato peremptorio k termino competenti l, faciendam esse censemus. Quæ m etiam si electio in concordia celebrata fuerit, volumus obseruari n,

d ¶ Fraudibus obuiare.] quod faciendũ est. s. eo. auaritiæ. & c. commissa. & j. tit. proxi. c. 2.
e ¶ Tales.] s. factas nõ vocatis competitoribus: vel his q se vellent opponere, si qui essent.
[Glo. seq. ponit q d prius tenebatur: quęrit, & soluit distinguendo.]
f ¶ Inanes.] dicebamus olim: & not. de hoc Innoc. & Host. đ appell constitutis 2. de do. & contu. in antiq. c. cũ olim. ꝙ ꝯfirmatio facta vocatis his, qui vocãdi erãt, & cũ causæ cognitione, habet vim diffinitiuæ: hinc ẽ, ꝙ reuocari nõ poterit, & si appelletur, appellari pot vt a diffinitiua. Si aũt fiat sine causæ cognitione, & non vocatis vocandis, vim hẽt interlocutoriæ. ibi de hoc plenius per eos videre potes. 1 Sed hodie non valet confirmatio sine vocatione huius decre. vt hic vides. Quid si sic confirmatus administrat? Satis crederem, ꝙ si errauit in facto, quia credidit vocationẽ factã, q facta non erat, excusetur à pœna decre. s. eo. auaritiæ. & c. qualiter. maxime cũ vacatio & citatio ista sit superioris officium, & non partis. Sed si errauit in iure, cum a dicta pœna non crederẽ excusari. ad hoc j de reg. iur. ignorantia. cum suis concor.
g ¶ Nominatim.] sim. j de sent. excom. statuimus.
h ¶ Generaliter.] & publice: quia talia edicta in publico proponi debent de postu. c. 1. ꝙ est j illos, q ad huc fraudem faciunt cõstitutioni, faciendo hanc vocationem fieri coram certis amicis.
ADDITIO. Concor. quod not. in cle. eo. tit. cãm, §. verum. in 4. glo. Ioan. And.
i ¶ Opponere.] ne electus confirmetur.
Glo. seq. quærit, & remittit.]
k ¶ Peremptorio.] numquid post hunc terminũ veniens aud retur? Super hoc dic vt supra qui ma. accusa. pos. cũ in tua. [Vide secundam quæstionem quã posui sup regula, mora. j. de reg. iur. & scripsi in Spec. de cita. §. viso. in princ. Io. And. Officium tamen iudicis in his non quiescit vt s. eo. cum. nobis olim.
l ¶ Competenti.] secundum locorum distin iam, personarum, & negotij qualitatem. Ioan. And.
m ¶ Quæ.] scilicet dicta de vocationibus faciendis, & quod non valeat confirmatio aliter facta.
[Glo. seq. quærit, & soluit.
n ¶ Obseruari.] q d in prouisionibus, vel collationib. nũquid in eis habebit fieri hæc vocatio? tutũ puto & in his hæc fieri: non tamen credo de verbis, vel mẽte huius iuris hoc esse. & facit j. de præben. cum in illis. & optime eo. tit. licet episcopus. Ioan. And.

† Vide Romanũ cõsil. 342. & Barbatiã cõsul. volu. 4.
† Not. text. & vide Inn. in cap. inter quattuor. de mai. & obedi. & Doc. in l. fi. C. de iure delib.

1 Ita. n. tenebãt pdicti Doct. ibi, & in decret. cũ dilecti. e. tit. ad fi. & c. nihil ẽ, & vide ꝙ ibi dixi ĩ glo. dicebat. & Cõ post. co. ti. ꝙ sicut. ꝙ non erat necesse vocationem fieri. & suo tpe verũ dicebat. & sic seruabat p p illa loca. q b. per prouinciã, vel synodalia statuta erat quisum ẽriũ vt Bono. Ioan. An.

DE RENVNCIATIONE.

¶ Dictum fuit supra tit. proximo de elect. verũ quia nihil est sub sole adeo tam firmum, quin rumpatur: & electio rumpitur per renunciationem: ideo ad nos informandum qualiter rumpatur electio, annectitur præsens rubrica de renuntiatione.

Voniã.] Diuidit in tres partes fm Io. An. In prima ponit cã cõstitutionis Cælestini: In scda ipsius cõstitutionis mens. ibi Cęlestinus. In tertia ex duplici cã illam inter has cõstitutiones ĩterserit: ibi, Nos igitur. Ioan. And.

CASVS. Papa vidẽs se impotẽtẽ ad regẽdũ vniuersũ orbẽ: vult renunciare Papatui: an possit? vr ꝙ nõ: q a obtinẽs administrationẽ ecclesiasticãn, pt illi renũtiare & resignare nisi in manib. superior. c. admonet. & c. qđ in dubijs. eo. tit. ĩ antiq. modo Papa nullũ hẽt superiorẽ. Nõ obstãte tñ ista rõne dubitandi, decidit ẽriũ: videlicet ꝙ pt renunciare Papatui: & vacat ipse Papatus ita ꝙ Cardinales possunt aliũ eligere: Et iura loquentia, ꝙ obtinens administrationẽ ecclesiasticã non potest renũciare, nisi in manibus, superioris, intelliguntur qñ talis renuncians habet superiorẽ. Statutum. ji. tenorem: quia ipsum statutũ non inseritur hic de verbo ad verbum: sed solũmodo tenor ipsius. Nota, ꝙ nimia curiositas est reprobata. 37. dist. sacerdotes. Nota reprehensibile esse sapere vltra q expediat: & maxime in his quæ sunt fidei, in quibus simplicitas cõmendatur, de quo de sum. Tri c. 1. in anti. Nota insup, ꝙ subsistente iusta causa, põt Papa renunciare Papatui. Nota finaliter ex isto textu, ꝙ beneficiatus habens superiorẽ, non põt dimittere beneficiũ, & se exonerare ab obligatione, qua est astrictus: nisi in manib. sui superioris: & tũc requirit cõsensus superioris ita ꝙ superior posset ipsum cogere, vt resideret: quia obligatio licet ab initio sit voluntatis, tñ ex postfacto est necessitatis: & istud verum nisi subesset iusta cã: nam tunc posset superior compelli ad acceptandã renunciationem c. nisi. de renun. eo. titu. in antiq.

† Vide Ludouicũ Gomeziũ in reg. cãcell. de in firmis re. signantib. q. 1.

TITVLVS VII.

De renunciatione.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Romanus Pontifex potest libere Papatui renunciare. hoc dicit secundum Zen.*

CAP. I.

QVoniam o † aliquid curiosi p disceptantes de his, quæ

[Prima glossa ponit casum.]
o ¶ Quoniam.] Quia quidam plus q expediret curiosi, referebant in dubium, an Papa possit renunciare Papatui: Cælestinus quintus dum psideret ecclesiæ Romanæ regimini, statuit de consilio & assensu suorũ fratrũ, ꝙ summus Pontifex libere possit renũciare Papatui: Quod statutum ne obliuioni daretur, & de pdicto casu dubitaretur vlterius: inter alias huius sexti libri constitutiones de fratrum suorũ consilio dñs Bonifac. hic redegit ad perpetuã rei memoriã. Io. And.
p ¶ Curiosi.] q i maiores curas exhibere volũt, quã res exigat. ad hoc 4. dist. denique. de consecra. dist. 5. quinque modis.
ADDITIO. Et ff de nouatio. doli. in fi. 49 dist. c. 1. vers. paruo autem naso. & s. eo. lib. de postul. c. 1. in prin. Ioan. And.
q ¶ Expediunt.] qđ faciendum non est. C. de summa trin. l. nemo. infra de hære. cap. 2. & infra de re iudi. abbate. ad fi.

a ¶ Aposto-

a ¶ Apostoli.] Pauli epistola ad Romanos, cap. 12. & habes eadem verba 43. dist. sit rector.

b ¶ Sollicitam.] vide infra deducere minus prouide videbantur.

c ¶ Maxime.] comparatiuum: vnde etiam si sufficiēs sit, renūciare poterit vt per inferiora patebit.

[Glo. seq. primo ponit dubiū, secūdo notat, dat simile, & exēplificat.]

d ¶ Insufficientē.] pp hoc tñ nō posset deponi: quia pp solā hæresim 1 d̄ponit. 40. distin. si Papa. sed alij p̄lati p p insufficiētiā bene deponūtur, & ecclesiastici & sæculares. 18. q. 2. quis abbas. 15. q. 6. alius. & propter negligentiam. 81. distinctio. dictum. supra de hæret excommunicamus. in fi. Et nota, quòd licet omnis sufficientia esse dicatur in Papa: ita q̄ oīa iura in pectoris scrinio habeat. s̄. eo. tit. de cōst. c. 1. tñ interdū insufficiēs esse pōt, vt hic, & interdū eū fallit obliuio. 23. dist. p̄terea. vbi de hoc. sic sedes ipsa aut sanctū inuenit, aut sanctū facit. qs. n. sanctū dubitet quē apex tātæ, &c. 40. dis. nō nos. & tñ hæreticus posset esse 2. & pp hæresim deponi. ea. dist. si Papa. & posset ex multis isurgere insufficientia hæc, vt ex defectu litteraturæ, ex senectute, ex infirmitate, vel similibus. Ioannes Andreæ.

e ¶ Regendam.] ad quod ex officio suo tenetur, vt in procemio huius libri.

Paulus ad Rom. 6. 12.

1 De hoc articulo, q valde est cōtrouersus, q̄ suślēdi sūt Doctores tum theologi, tum canonistæ

2 Vid Albertū Pighiū Cāpēsē li. 4. c. 8. de ecclesiastica hierarchia, vbi late d̄ hoc

& plura sapere, quàm oporteat, contra doctrinam Apostoli [a], temere appetentes, in dubitationem sollicitam [b], an Romanus Pontifex (maxime [c] cum se insufficientem [d] agnoscit ad regendam [e] vniuersalem ecclesiam, & summi Pontificatus onera supportanda) renunciare valeat Papatui: eiusque oneri, & honori, deducere minus prouide videbantur [f]: Cælestinus Papa quintus prædecessor [g] noster, dum eiusdem [h] ecclesiæ regimini præsidebat, volens super hoc hæsitationis cuiuslibet materiā amputare, deliberatione habita cum suis fratribus [i] ecclesiæ Romanæ Cardinalibus (de quorum numero tunc eramus) de nostro, & ipsorum omnium concordi cōsilio & assensu, auctoritate Apostolica statuit [k], & decreuit: Romanum Pontificē posse libere resignare [l].

¶ Nos igitur, ne statutum huiusmodi per temporis [m] cursum obliuioni [n] dari, aut dubitationem eandem in recidiuam [o] disceptationem vlterius deduci contingat: ipsum inter constitutiones alias, ad perpetuam rei memoriam [p], de fratrum nostrorum consilio duximus redigendum.

¶ Idem.

¶ *Si in fraudem expectantis primam vacaturum, cum in proximo crederetur pinguis vacare, renunciet aliquis tenuem, quam habebat, non tenetur expectans illam recipere: immo illa dimissa expectabit aliam sine fraude vacantem: Et si illi renuncianti illa pinguis postea conferatur: hoc ipso probata sit fraus, & carebit vtraque.*

in chronicis. & vide hoc de 8. q. 1. c. 1. hinc disputat hic mundus, &c. & hanc opinionem approbauit Io. 7. q. 1. c. non autē. Ad id quod dicitur, q̄ renunciatio fieri debet in manibus superioris: fateor id verū vbi est superior: Sed hic propter impossibilitatem ius illud seruari non potest. & facit optime s̄. tit. p̄xi. indemnitatibus §. penul. & s̄. eod. licet d̄ vitāda discordia. in fi.] Io. Mona. alleg. ff. de ijs, quæ in testa. delen. l. p̄xime, melius facit tit. seq de hęre. inst. l. & hoc Tiberius] Itē inferiores p̄lati a suis p̄latis confirmantur & instituūtur: vnde nō est mirum si sine ipsorum licētia renūciare nō possūt: Sed Papa à nemine cōfirmatur, vnde sicut sine superiore instituitur: ita sine superiore renunciet. ad hoc s̄. d̄ reg. iur. c. 1. Ioan. And.

ADDITIO. Dicit Ioan. Mona. q̄ sicut populus Romanus penes quē erat sūma potestas lege lata, illā trāstulit in principē. Insti. de iur. natura. §. sed & q̄ principi. Sic & Papa q hēt potestatis plenitudinē, hac lege lata cedere potuit oneri & honori. Ioannes Andreæ.

[Glo. seq. ponit differentiam]

g ¶ Prædecessor.] cū dignitas vacat aliàs quàm per mortem, successor non congrue dicitur prædecessor: sed dicere deberet præcessor. Prædecessor enim idem quod p̄decedens: nisi dicere velis, quòd quomodocumque vacet prælatura, quo ad illam decessisse putatur. & est expressum 7. quæstio. 1. §. ecce in quibus. & 33. quæst. 1. §. 1.

[Glossa sequens ponit rationes contrarias, & eis respondet.]

f ¶ Videbantur.] & erat ipsorum ratio motiua: quia qui renunciat debet in manibus superioris & aliter matrimonium spirituale non dissoluitur supra eod. de renun. admonet. sed Papa superiorem non habet: ergo renunciare nō potest. Item fungitur vice Dei, quas vices sic vr̄ ossibus habere annexas, q̄ a se abdicare non possit. ad hoc de sta. mo. cum ad monasteriū. in fi.] Multæ aliæ rationes inducuntur: vt scilicet q a Papatus a solo Deo est: & quæ a Deo sunt vel cōmittuntur, ab inferiori tolli non possunt: Ergo Papalis dignitas a Deo commissa, alicuius inferioris auctoritate dimitti vel tolli non potest. Item nullus pōt auctoritatem vel potestatem auferre, quam conferre nō poterit: sed Papalem auctoritatem nullus conferre pōt, nisi Deus: ergo nec eam auferre: quod fieret si valeret renunciatio. multas alias rationes vide hic p̄ Io. An. in sua nouella.] Sed ɔ̄triū verū est, vt hic vides, & p̄batur ex eo, q a Marcellinus renū ciauit Papatui, cui substitutus fuit Marcellus. 21. dist. nunc autem. Item Clemēs renūciauit Papatui, cui successit Lin^9: & eo mortuo, Cletus: & illo mortuo iterū successit Clemēs, vt

h ¶ Dum eiusdem.] postea enim ipsius cōstitutio nō valuisset: quia Pontifex non erat, vt j̄. patebit.

i ¶ Fratribus.] Cardinales ergo fratres vocat: cum de ipsis permixtim loquitur infra de officio legati. of ficij.

K ¶ Statuit.] credendum est Papæ hoc referenti. s̄. de testi. cum a nobis. in fine.

l ¶ Resignare. hoc expresse notat. Ioan. 7. q. 1. non aūtem. in glo. magna. in fine. & facit quod not. 79. dist. si quis pecunia. 18. q. 2. quàm sit.

m ¶ Tempus.] hinc est, quòd antiquorum memoria melius præscripta tenetur, & de hoc vide quod nota. supra de proba. tertio

n ¶ Obliuioni.] omnium enim habere memoriam, & in nullo peccare, &c. vt supra, vt ecclesi. benefic. vt nostrum.

o ¶ Recidiuam.] quod esse non debet, vt supra de verborum significatione ex parte, secundo, cum suis concordantijs.

p ¶ Memoriam.] facit infra de re iudicata, ad Apostolicæ. in superscriptione. & quod ibi dicam in prima glossa.

SI te prębendã.] Fraudulentia renũciatio non nocet expectanti. hoc dicit, secundũ Zen. Prima prouidet impetrantib. cõtra fraudes. de quarum coniectu ris ponit exempla, ibi, Vt quia. Secũda, ibi, Ceterum, conuincit, & punit fraudulentos.

¶ Præsupponendum est ꝑ intellectu huius ca. ꝙ Papa aliqñ scribit ꝓ aliquo sub ista forma, Mandamus, quatenus tali ꝓ videas de pbenda vacãte, si qua uacet in tali collatione, alioquin đ prima uacatura. Aliquotiens Papa ita scribit, Mãdamus quatenus tali ꝓuideas de pben da primo vacatura tali collatione, si ipsam præbendã duxerit acceptandã, alio quin de illa quã ipse acceptandã duxerit. In primo casu iste pro quo scribit Papa, non poterit petere nisi primo uacaturam, fallit in casu huius. ca. uidelicet quãdo uacat in fraudem impetrantis.

† Hodie grę quę dñr expectatiuæ, siue ad uacatura, oĩno sublatæ sunt ꝑ Cõc. Tri. sess. 24. de ref. c. 19.

CAP. II.

SI te præbendam [a] † vel dignitatem in aliqua ecclesia proximo [b] vacaturam, auctoritate Apostolica [c] expectante, aliquis præbendam seu dignitatem [d] tenuem obtinens in eadem, [e] fraudulenter ei renunciet, [f] ut illa, [g] primo sic vacante, præcludatur tibi [h] via per consequens ad obtinendum præbendam, vel dignitatem aliam pinguiorem, quæ per mortem alicuius, [i] vel aliàs [k] in ipsa ecclesia creditur verisimiliter in proximo [l] vacatura: per renunciationem huiusmodi (dummodo de præmissa fraude appareat, saltem per aliquas probabiles coniecturas, [m] vt quia dictæ renunciationis tempore, is qui præbendam, vel dignitatem pinguiorem habebat, infirmitate graui detinebatur: uel aliquid aliud imminebat, propter quod illius præbenda, seu dignitas vacare in proximo probabiliter credebatur) nullum tibi volumus ob

CASVS. *Papa volens mihi facere gratiam in aliqua* ecclesia, mãdauit alicui epõ, vt mihi prouideret de pbenda primo vacante in tali ecclesia, si qua vacaret; alioquin de proximo vacatura: Tractu temporis cum speraretur vacare quædã præbenda pinguis, quia forte canonicus erat senex: vel fecerat tractatũ de intrãda religione, vel volebat redire ad sæculum, cum nõdũ esset in sacris: Quidã aduersarius meus ꝓsequẽs me odio, vt me frustraret illa præbẽda, quia habebat vnã præbendam modici valoris, forte vnius floreni, fecit vacare suã præbendam per renunciationẽ: nolo illam acceptare: postea vacat pinguis præbenda: volo illam petere: an possim? Respondet Romanus Põtifex, ꝙ si appareat per coniecturas, ꝙ illa renunciatio fuit facta in fraudem, possum illã præbendam modici valoris omittere, & acceptare præbendã pinguem. Sed ponamus, ꝙ pbenda pinguis fuit collata illi canonico, q̃ renũciauit præbendã modici valoris: vtrũ coipso, ꝙ fuit sibi collata, sufficienter sit probata fraus? Certe sic: nec requiritur alia probatio fraudis: iõ dẽt ipse priuari vtraque præbẽda, scilicet illa cui renunciauit. & illa pingui, q̃ fuit ei collata. Nota primo differentiã inter præbendã & dignitatem, & sic patet, ꝙ canonicus nõ dicitur habere dignitatẽ. ad hoc s. de rescriptis, statutum. in principio. de cõsuetudine, capit. 1. eod lib Nota secundo, ꝙ habens gratiam ad ꝓximum beneficiũ vacaturũ, non põt acceptare aliud: nisi fraudulenter introducat vacatio primi. Dñicus.

[Prima glossa summat, & dubium soluit.]

a ¶ Si te præbendam.] Si in fraudem expectantis primã vacaturam, cum in proximo crederetur pinguis vacare, renunciet aliquis tenuem quam habebat, nõ tenetur expectans illã recipere, immo illa dimissa expectabit aliã sine fraude vacantem: Et si illi renuncianti illa pinguis postea cõferatur: hoc ipso probata sit fraus, & carebit vtraq;. Scire debẽs, ꝙ quia nemo videtur fraudare eos, qui sciũt, & ꝯsentiunt, vt ff de reg. iur. nemo videtur infra eod. tit. scienti. puto nec decr. istam, nec eius pęnam locum habere, vbi expectans cõsentit: quia hoc sciens voluit illam tenuem habere: pone enim quod plus sibi placet: ꝓuiso tamen quòd non committatur simonia.

ADDITIO. Et hæc quæstio inter quæstiones collatas in hoc studio fuit prima in ordine disputata ꝑ domininũ Henricum Anglicum, ponebãt tamen terminos, ꝙ renunciatio & collatio fuerãt factæ clandestinę, & sup hoc fundabat solutionẽ suã quare dicebat illas nõ ualere. Ioan. An.

b ¶ Proximò uacaturam.] debebatur. n. sibi primò uacãs, ut j. de præben. si clericus: & sic per fraudes videbatur via ꝑcludi ad aliã: secus si hẽret litteras sup ea, quã duceret acceptandam, quia tunc fraus ista sibi nõ ꝑclussisset viã, quod est verum, nisi acceptasset primam, quæ vacaret, quòd põt: licet certã & nominatam talis accepta re nõ possit. infra de cõcessio. præben. ne captandæ. quia tunc per omnia idem.

c ¶ Apostolica.] qđ est etiam in casu decretal. infra de præben. hi qui. & capit. si eum. & supra eodem, de rescri. cum aliquibus. cum simi Alius enim, quàm Papa ad vacaturas contra Lateranense Concilium ius non tribuit, vt supra de concess. præb. capitu. 2.

ADDITIO. De legatis dic vt j. de offi. lega c. 3. & 4. Ioan. And.

d ¶ Dignitatem.] singula singulis refert.

e ¶ In eadem.] ecclesia scilicet, in qua expectãs. & idem si expectabat in ciuitate uel prouincia, si in ea fieret talis fraus: cum eadem sit ratio.

f ¶ Renunciet.] de vacatione per renunciationẽ dicit: quia de illa ad titulũ: sed idem credo [1] si in fraudem occideretur, vel deponeretur, scilicet qui tenuẽ obtinebat, vt precluderetur expectãti via ad pinguẽ, & secundum hoc dicã quòd expectans primam vacaturam, primam si vacat in eius fraudem, recipere nõ tenetur.

[1] Idẽ Phi lip. Frãc.

g ¶ Illa.] tenui renunciata.

h ¶ Tibi.] cui debebatur prima & non secunda.

i ¶ Alicuius.] quia valde senex est: uel infirmus val de. Ioan. And.

k ¶ Vel aliàs.] puta quia tractat ille, qui in sacris ñ est, de matrimonio contrahendo: uel quia electus ẽ, uel eligi speratur in episcopũ: uel religionem vult profiteri, uel de crimine accusatur, propter quod creditur deponendus, uel his similia.

(Glo seq. recit. per quæstionem.)

l ¶ Proximo.] Idem credo, si non in proximò, dummodo fraudulenter fiat renuuciatio talis, & possit id aliàs constare, quia semper ratio remanet: pone enim, quòd litteras habeo ad primam uacaturam, & Titius licet non speretur de prima uacatione, tamen quia odio me prosequitur, renunciat præbendæ, quæ valet vnum florenum, ut sic me impediat in pinguibus, si uacarent, certe cum eadem sit rõ, idem credo.

m ¶ Coniecturas.] Nota, ꝙ dolus probatur ex perspicuis coniecturis. (C. de dolo. l. dolum. cum concord. Io. Mon. remittit ad id quod plene nota. j. de re iud.) & qui eum allegat, probare illum debet. ff. de probat. l. quotiens. §. qui dolo.

a ¶ Omis-

a ¶ Omiſſa.] non enim debet acceptare ſi hoc ſciuit, ſed omittere: vt hic uides.

b ¶ Aliam.] puta, non uacauit illa, de qua ſperabaẽ, ſed alia 1 vnde ex quo non vr̃ acceptare illam quæ primo uacauit propter illam frandem, debebitur ei & tenebitur acceptare ſecundam uacantẽ. de præb. ſi cui. & c. ſi clericus. eo. lib.

1 Quæ ſequuntur ab hoc loco vſque ad finem huiꝰ gloſſulæ: non reperiũẽ in antiqs codicib.

ſtaculum interponi, quo minus (præbenda uel dignitate prædicta ſic fraudulenter renunciata, omiſſa a) poſſis dictam pinguiorem, cum eam, uel aliam b ſi prius ipſam vacare contigerit, auctoritate præfata libere petere veluti tibi debitam c, & habere. ¶ Cæterum ſi prædicto renuncianti huiuſmodi præbenda vel dignitas pinguior forſitan conferatur: eoipſo † dicta fraus intelligatur eſſe probata: & idem renuncians habita d omnino careat, & ambita e.

c ¶ Debitam.] licet .n. iſta nõ ſit primo uacans, ſed ſcd̃o: tñ ratione fraudis primo vacans fingitur. & eſt ſi. s̃. de reſcr. ſi pp. eo. lib. & in hoc p̃fertur æquitas rigori pp fraudẽ. ad idẽ. C. de iud. l. placuit. C. de fur. & ſer. cor. ſi qs ſeruo. & j̃. de re. pmu c. vno. Et ſic nota caſũ, in quo licet ſcribaẽ de prima vacatura: debeẽ ſecunda. alios caſus habes ad idem. j̃. de præb. c. 2. in fi. eo. tit. & c. quia ſæpe. & c. cum in eccleſia. & c. ei cui. & inf. de rerum permut. c. vno.

† Ex vicinitate tẽporis aliquid p̃ſumiẽ, not. l. poſt 5̃ctũ. ff. de do Bal. in l. 1. C. de ſer. fu. dicit p̃ſumi ꝯ illũ, q ſecretelocutus eſt ei, q ſtatim occidit. Phil. Font.

d ¶ Habita.] cui ſemel renunciauit: & ſic repetere non poterit. 7. q. 1. q̃ periculoſum. cũ ſim.

[Glo. ſeq. ſoluit dubium.]

e ¶ Ambita.] ſ. pet cupiditatem & fraudem: & eſt ſi. s̃. de transla. licet. & c. quanto. 7. q. 1. ſi quis epiſcopus. (Bene facit. ff de diuor. ſi filia. ſi. ſol. mat ſi filiæ. Ioan. Mon.) Suis ergo terminis ſit quiſq; contentus nec ultra menſuras ſui iuris affectet augeri: vt in prædi. c. ſi quis in fi. Ambita autem ideo carere debet: quia expectanti debetur: ſed etiam ſi non deberetur: puta qa uacauit alia ante illam, ob quam fiebat renunciatio: tamen non debebatur renuncianti, qui eam adeptus eſt: cum iſte finis non diſtinguat: & ad hoc faciunt prædicta iura.

DE SVPPLENDA NEGLIGENTIA prælatorum.

¶ Rubrica iſta poteſt dupliciter cõtinuari: Vno modo ſic: iſum fuit ſup tit. proxi. qualiter quis perdat adminiſtrationem eccleſiaſticam per renunciationem: verum quia aliquotiẽs quis repellitur ab adminiſtratione pp ſuam negligentiam: ideo poſt rubricam pręcedentem annectitur præſens rubrica, de ſupplenda negligentia prælatorum. Alio modo poteſt continuari ſic: Quia prælati quandoque ſunt negligentes in adminiſtratione ſuorum beneficiorum: poſſet dubitari an aliquis poſſit ſupplere defectum pręlatorum negligentium: ideo ad nos informandum qualiter quis poſſit ſupplere negligentiam prælati: annectit rubricam de ſupplenda negligentia prælatorum.

ROmana.] Sunt tres partes ſecundũ Hoſt. & Io. Mon. primo reuocat edictum: Secũdo cauſam reddit: ibi, Quia etiã. Tertio antipophorizat: ibi, Sed alia. Secundum dominum Heliam Reg. hoc c ſic ſummatur. Excommunicato epiſcopo, iuriſdictio ſua non deuoluirur ad ſuperiorem h. d.

CASVS. Cum archieps̃ Remenſis prouinciam ſuam viſitaret, non fuit receptus debito mõ a ſuis ſuffraganeis, vñ eos excõicauit: Et quia excõicati nõ poterãt exercere iuriſdictionem: fecit proponi edictũ, ut ſubditi ſuorũ ſuffraganeorũ pro cauſis ſuis dirimẽdis adirent ſuũ officialẽ: Vnde ſuffraganei archiepi Remenſis conqueſti fuerunt Romano Pontifici, ꝙ archieps̃ Remenſis vſurpabat ſuas iuriſdictiones, ꝙ facere nõ debebat; cũ iſte caſus non ſit de caſib. enumeratis. in c. paſtoralis. de off. ordi. ĩ antiq. ubi enumerãtur caſus, in quibus metropolitanus põt exercere ſuam iuriſdictionem in ſubditos ſuorũ ſuffraganeorũ: Vnde Papa caſſauit illud edictũ: quia iuriſdõ ſuffraganeorũ nõ poterat deuolui ad ipſũ archiepm̃: & ſi ſuffraganei deliquerãt poterat archieps̃ ipſos aliter punire: ſed p hoc non eſt auferenda eorũ iuriſdictio. Nota primo ex hoc c. ꝙ metropolitanus põt totam ſuam prouinciã uiſitare, & procurationẽ à ſuis ſuffraganeis petere: q ſuffraganei ſi nolint eum procurare, vel eo modo quo debent: poterit illos excõicare pro illa inobedientia. No. inſuper principalem effectũ, ad quẽ emanauit præſens. c. ꝙ ſi epiſcopus fuerit excõicatus, iuriſdictio ſua pp hoc non deuoluitur ad ſeperiorẽ. concor. c. quia diuerſitatem. de conceſ. præb. in antiq. vbi dicitur, ꝙ ep̃o excõicato metropolitanus uel capitulum non poteſt conferre beneficia ſpectantia ad collationem ſolius epiſcopi: quia deuolutio non fit ad metropolitanum: niſi negligenti ep̃o per ſex menſes: modo ſi epiſcopus fuerit excõicatus, nõ poteſt dici negligens: quia etiam ſi uellet non poſſet cõferre: ſed metropolitanus debet expectare ꝙ epiſcopus ſit abſolutus: & tunc poſt abſolutionem incipiunt currere illi ſex menſe: Et iſtud uerum, niſi epiſcopus excommunicatus eſſet negligens in petenda abſolutione: quia tunc etiam illi ſex menſes incipiunt currere a tempore negligentiæ.

† Huc ſpectant tradita per Io. An. in ca. nouit. & p Feli. in c. paſtoralis. ext. de off. le.

TITVLVS VIII.

De ſupplenda negligentia prælatorum.

¶ Innocentius quartus.

¶ *Iuriſdictio ſuffraganei excõmunicati ad metropolitanum non deuoluitur. Io. And.*

CAP. I.

ROmana f † eccleſia g: & infra. ¶ Edictum vero per Remenſem prouinciam pu-

[Prima gloſ. ponit caſum literalẽ, & ſummarium.]

f ¶ Romana.] CASVS. 2 Dum archieps̃ Remẽſis viſitaret prouinciam Remenſem, & nõ debito modo fuiſſet à ſuffraganeis receptus, excõicauit eos, & fecit proponi edictum per totam prouinciam Remenſem, ꝙ oẽs ſubditi ipſorum ſuffraganeorum adirent ipſum pro ſuis cauſis dirimendis: Papa Innocentius reuocat hoc edictum: 3 & dicit ꝙ licet ipſi ſuffraganei pro ſuis culpis excõicati ſint, non tñ ad ipſum archiepiſcopum iuriſdictio ipſorum deuoluitur: cũ id cautum non reperiaẽ in iure: licet aliàs pro culpis ipſos poſſit debita pęna punire. In ſumma hoc dicit: Iuriſdictio ſuffraganei excommunicati ad metropolitanum non deuoluitur.

2 Hic caſus Io. A. eſt, & in antiquis codicibꝰ reperiẽ.

3 Si reuocauit ad petitionẽ ſuffraganeorũ, q excõicati erant: hoc fecit ex plenitudine poteſtatis ſecundum Boeti. vel non fuit exceptũ, vl' fuerãt abſoluti: vel forte erant in hoc reicouenti, qa non parebant edicto. Io. A.

g ¶ Romana eccleſia.] multas decre. eiuſdem nominis & auctoris, & de eadem cauſa, quæ erat inter Remenſem archiepiſcopum & ſuffraganeos ſuos, habebis in proceſſu huius libri.

ADDITIO. Nouem ſunt præter iſtam. & Hoſt. & Ioan. Mon. h c illas enumerant. de offi. vic. & de offi. ord. de for. comp. de teſtib. de appe de cenſ. de pænis, de pœnitent. & remiſ. de ſenten. excommu. Romana. Ioan. And.

a ¶ Publi-

a ¶ Publicatum.] ex parte archiepiscopi Remensis. b ¶ Subditis.] in quos archiepiscopus iurisdictionem nõ habet: nisi in certis casibus expressis à iure: & not. sup. de offi. ord. pastoralis. Et ideo edictũ istud reuocari debuit, cũ vergeret in praedicium suffraganeorum, & aliorum inferiorũ iurisdictionẽ habentiũ: & suum ius absorberet: quod esse non dẽt: cũ non nisi per appellationẽ ad ipsum quęstiones tales deferantur: nec ipse plus iuris sibi põt vẽdicare, quàm ei per canones sit cõcessum. de offi. ord. c. duo simul. 9. q. 3. conquestus. & q. 2. cap. 2. & 10. quaest. 3. quia cognouimus. & 18. q. 2. cap. 1.

ADDITIO. Casus in quibus archiepiscopus iurisdictionem hẽt in subditos suffraganeorum, vide hic per Host. & Ioan. Monachum, qui etiam ponunt hic versus, quos ipse Host. ponit & exponit in summa, de offi. ordi. §. quid pertinet quos quia ibi habes, hic decido prosecutionem ipsorum. Versus autem sunt hi.

†Nota ꝙ quis põt pluries puniri ex eadẽ culpa, qñ ꝑsistit in eius contumacia, adhoc, vt lit. nõ cõtest. qñ. in fi. Dominicus.

Officium varium, forus, appellatio, crimen.
Peccans, non parens, res, consultatio, deses:
Praesul, canonici tumidi, sententia nequam:
Visitat, indulget custos, quia Papa dat vsus:
Permutat socijs suspectus: cumquo remittit:
Casibus his primas subiectos praesulis arcet.

blicatum ᵒ vt à subditis ᵇ episcoporum ipsius prouinciae, pro audiendis & terminandis eorum causis ᶜ libere ad Remensem curiam accedatur, penitus reuocamus: Quia etiam si tenerentur ᵈ ijdem episcopi pro suis ᵉ culpis ᶠ vinculo excommunicationis astricti: non tamen ex culpis † ipsis (cum id non inueniatur à iure concessum ᵍ) ad Remensem archiepiscopum iurisdictio deuolueretur eorum: Sed alia forte pro illis poena ʰ ipsis canonica posset infligi.

c ¶ Causis.] quas inter se habent ipsi subditi: nõ intelligas de causis, quas hẽrent subditi ꝯ suffraganeos ipsos: quia tunc licitum esset edictum. 11. q. 1. peruenit, & c. si quis cum clerico. & c. si clericus. cum si.

d ¶ Tenerentur.] hoc dicit quia forte non constabat an iuste fuissent excommunicati.

e ¶ Pro suis.] pro alienis enim non debent excommunicari, vt 24. q. 3. si habes.

[Glo. seq. signat, & soluit duo contraria.

f ¶ Culpis.] Nota ꝙ licet ex sua culpa excõicatus sit episcopus, ita ꝙ iurisdictionem exercere nõ possit: nõ tñ propter hoc ad metropolitanum suum transfertur iurisdictio. supra de cõcess. praeben. quia diuersitatem. sed propter negligentiam bene transfertur iurisdictio & praebendarum donatio de episcopo ad archiepiscopum: vt ibi, & supra eo. tit. pro totũ. Nota ergo ꝙ licet in negligentia episcopi archiepiscopus suppleat vicem eius: non tamen in delicto. & concordat optime supra eo. li. de elect. quamquàm Sed ꝯ infra de temp. ord. c. 2. vbi vicini episcopi supplent potestatem, quam perdidit episcopus propter delictum suũ: & illud speciale ꝑ fauorem ordinum suscipiẽdorũ: in quorum dilatione posset esse periculum, & procedit ex cõcessione expressa ipsius decre. Item ꝯ. inf. de offi. deleg. si is cui. vbi propter delegati excõicationẽ, de subdelegato appellatur ad primum delegantem, Solutio: non sic dependet iurisdictio episcoporum ab archiepiscopo, sicut delegatorum Papae ab ipso Papa: ad hoc supra de re iud. duob. & in appellatione, quae habet fieri infra certum tempus, & prosequi etiam immineret periculum, si primus delegans non suppleret: & ideo aliud ibi.

g ¶ Concessum.] sim. inf. de sent excom. is qui Et no. intelligi prohibitum qđ non est concessum. de tẽp. or. dilectus. de trãsla. inter. in ant. vbi de hoc. Et facit ad ea quae notãtur de dispensatione episcoporum. supra de iudi. at si clerici. & 50. dist. in summa, & c. miror.

h ¶ Poena.] secundum qualitatem delicti, vel causae. sup. de offi. deleg. sane 1.

Idẽ Philippus 9. q. 5. ca. cũ scimus. Fon.

Iurisdõ epi non ita depẽdet ab archiepo, sicut delegatorum Papae ab ipso Papa.

¶ Idem baronibus & comitibus regni Portugalliae.

¶ *Si ille, qui praeest, est negligens & remissus, debet superior illi dare idoneum coadiutorem. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. II.

Grandi ⁱ non immerito: & infra. ¶ Mandamus, quatenus dilectum filium nobilem virum comitem Bolon. pręfatum...

Grandi.] De hac decre. facit additionẽ Guli. in spe. de feu. §. 2. in fin. Et primo ponit mãdatum: Secundo dat ipsius executores: ibi, Alioquin. Tertio protestabitur: ibi, Per hoc. Et prima pars continet quatuor: nã praemissa coadiutoris cõmẽdatione, & ad quid detur: & sublatis obstantibus, mandat illum prius recipi: secũdo sibi pareri: Tertio sibi suffragari. Quarto de redditibus illi responderi. Io. And.

¶ Nota primo principalem effectũ huius cap. videlicet, ꝙ si ille qui praeest alicui communitati sit negligens & remissus, põt suus superior sibi dare coadiutorem, qui in iure vocatur curator Nota vlterius cõditiones requisitas in coadiutores, & in illo, q praeest alicui cõitati: quia debet esset deuotus erga Deum, circumspectus, plenus oculis, & bonus mundanus. Nota insuper quòd officium coadiutoris expirat per mortem illius, cui datus est coadiutor: Caueas tñ ne te fallat glossa finalis, quae dicit, quòd si iste, cui datus est coadiutor, non habeat filios: quòd ipse coadiutor ei succedet in regnũ: Si autem habeat filios, illi filij succedunt. Ex qua glossa voluerunt quidam dicere, quòd quando datur coadiutor alicui praelato in casibus, in quibus est dandus sibi coadiutor, quòd praelato mortuo succedit coadiutor in praelatura: Vt si episcopus Pictauen esset affectus infirmitate lepre vel alio morbo, & daretur sibi coadiutor: mortuo episcopo Pictauen. coadiutor succedere in episcopatu: sed istud est falsum: quia officiũ coadiutoris expirat per mortẽ illius q est datus coadiutor: sed glossa ista debet intelligi, quòd adiutor istius regis sibi successisset in regnum, si rex ipse nullos habuisset filios: q a iste comes de quo in textu datus coadiutor, erat proximior ipsi regi, & ei successisset, si rex non habuisset filios: etiam si non fuisset datus coadiutor ipsi regi.

[Prima glo. ponit casum litteralem, & summariũ.]

i ¶ Grandi.] CASVS. 2 Rex Portugalliae negligens erat & remissus circa regnum & subditos eius: prodigus & dissipator erat, permittebat ecclesias, monasteria, & pia loca regni sui, & ipsas personas ecclesiasticas aggrauari: viduas etiam & pupillos, & orphanos, & ceteros in regno suo degentes grauabat, vel grauari sinebat: quare Papa supradicto regi & regno & omnibus ibi degentibus prouidere volens, dedit ipsi regi in coadiutorem nobilem virum comitem Bolon. fratrem praedicti regis, deuotũ, circumspectũ, magnanimum, & potẽtem: per quem sperat futurã reformationem ipsius regni: Mandat ergo baronib. & comitib. ipsius regni Portugalliae, quatenus dicto comiti & coadiutori, cum ad eos accesserit non obstãtibus aliquibus fidelitatibus, homagijs, seu pactis vel iuramentis: si in aliquibus his sunt regi astricti, debitum honorem exhibeant: & eum cũ omnibus suis recipiant in ciuitatibus, & munitionibus, villis, castris, & singulis locis ipsius regni: & eius mandatis obediant.

2 Hic casus Ioan. And. est, & in antiquis codicib. reperitur.

obediant: & sibi auxilium contra quoslibet violentos & repugnantes impendant: De redditibus & iuribus omnib. ipsius regni sibi integre respōdēdo: vt dicto regi fm quod decet excellentiam suam, & sibi & suis de prædictis, & necessitatibus regni prouidere valeat: Vult tñ quod personam ipsius regis vel sui legitimi filij (si quem illum habere contingeret, debeat fideliter conseruare. Notificat autem eis, quòd si ipsi prædicta nō fecerint: ipse mandauit duobus iudicibus, quòd eos ad id ecclesiastica cēsura, appłone cessante, compellant Protestatur in fine, quod per hoc nō intendit regi præfato, vel suo legitimo filio (si quē habuerit) prædictum adimere regnū; sed solum per prouidentiam ipsius comitis consulere ipsi regi, regno, & subditis: hoc dicit in summa hæc decretalis: Si ille, qui præest, est negligens, & remissus: debet superior illi dare idoneum coadiutorem.

fati [a] regis [b] Portugalliæ fratrem [c], de deuotione [d], probitate, ac circunspe-ctione [e] multipliciter cōmendatum [f], qui eidem regi (si absque legitimo [g] decederet filio) iure [h] regni succederet: quique [i] examinatæ dilectionis [k] affectu, quo vos, & prædictum regnum prosequitur (magnanimitate, ac potentia [l] sibi plurimum suffragantibus) regnum ipsum maturius reformaturus firma credulitate speratur, præsertim cum ad curam, & administrationem generalem, & liberam [m] regni eiusdem, tam † pro sæpedicti regis, quàm ipsius regni vtilitate, (si prouide attendatur) ac ad defensionem [n] ecclesiarum, monasteriorum [o], aliorumque piorum locorum regni præfati, & personarum ecclesiasticarum, tam religiosarum, quàm sæculariū, nec non viduarum [p], orphanorum, & cæterorum ibidem degentium, ac de perditorum [q] inibi recuperationem salubriter, vt in Domino confidimus,

a ¶ Præfati.] in decisione, sub illo infra.

[Glo. seq. obijcit & soluit.]

b ¶ Regis.] rex iste dissipator & negligens erat, vt patet per inferiora: & per vtrumq; vr ꝙ potuerit remoueri: Primū probatur supra de elect. ꝙ sicut, in fin. 12. q. 2. monemus. Scđm supra de offi custo. c. 1. 1. q. 1. c. si qui episcopi. § ecce cum honoris. 81. dist. dictum, vbi de hoc, & sic non debuit ei curator dari: sed potius debuit regno priuari: & sic ad fratrem ordine geniture conuerti, cum filios non haberet supra de voto, licet. Dic ꝙ rex 1, cui per successionem regnum defertur, ꝓpter supradicta priuari non debuit: sed curator dari: vt hic factum fuit; ad instar furiosi seu prodigi ff. de cur. fu. l. 1. & custodiet regnum & regem: sicut ipse curator furiosum & patrimonium. ff. eo. tit. l. consilio, & satisdat talis rem eius, cui datur saluam fore. ff eo. ti. l. obseruare, & l. seq. & C de cu. fu. l vlt §. sed cum antiquitas. Papa autem hic non curat cautionem requirere: Propter delictum autem bene priuatur rex regno per superiorem suum, vel per ecclesiam, cum superiorem non habet, de re iud. ad Apostolicæ. 15 q 6 alius, & sup. de vo. licet, & tunc vel succedet proximus, scū per successionem defertur: vel eligent illi, ad quos ꝑtinet, alium. sup. de elect. c. venerabilem.

ADDITIO. Archi. in materia, in prin. huius gl. tractat, an videlicet rex ꝑp negligentiam remoueri possit: alleg. de offi. arch. ea q̄ de re iud. quamuis in ant. C. de fun. pa. l. 2. li. 1. & remittit ad notata per Goffr. in summa huius tit. circa medium. Distinguit autem negle̲ctum & negligentiam: de primo 11. q. 3. placuit, & illud post monitionem: secūdum ante monitionem, in quo locum habet, 1. q. 1. quicquid. Ioan. And.

[Glo seq signat contrarium.]

c ¶ Fratrem.] contra ff vbi pu. mo. vel edu. de l. 1. & penult. vbi dr, quod pupillus apud illas ꝑsonas educari non debet, quæ ad ipsius successionem aspirant: & facit, supra de conuer. in fi. c. vlt sed scđm Ber. rex iste non educabitur apud fratrem: sed per se & cum sua honorabili familia & curia: nec erat iste frater suspecta persona.

d ¶ Deuotione.] circa Deum scilicet, & Romanam ecclesiam.

ADDITIO. Dicunt Pet. & Archi. circa fidem catholicam, Ioan. And.

e ¶ Circumspectione.] erat enim plenus oculis, ad hoc ꝟ de elect. scriptum, & tales debent esse etiam archidiaconi. 93. di. diaconi.

f ¶ Cōmendatum.] † multis modis sumitur commendare: quod dic vt supra de accusa. si constiterit. supra e. lib. de elect. nemo.

g ¶ Legitimo.] illegitimus enim non succedit, vt supra q. fil. sint leg. per venerabilem in fi. nec educari vel ali dēt, vt ibi: de quo dic vt supra de eo qui dux. ī matquam pol. per adul. cum haberet. nec ad ordines promoueri, vel ad beneficia ecclesiastica sine dispēsatione, quod dic vt infra de fil. præsby. c. 1. Ioan. And.

h ¶ Iure regni.] quia debebatur ex successione: hoc vult dicere.

ADDITIO. Remissiones dedi de elect. venerabilem. in fin. quæ est contra, sed loquitur in imperio. Ioan. And.

i ¶ Quique.] tolle infra, regnum ipsum reformaturus, &c.

k ¶ Dilectionis.] quod enim quis non diligit, facile temnit. 20. q. 3. præsens.

l ¶ Potentia.] prodest potentia, vt hic, & de hoc in Authen de ap. constitutus 2. interdum nocet supra cod. lib. de elect. fundamenta. §. proinde, cum si. supra de loca. potuit, cum concor.

m ¶ Liberam.] licet literam habeat donare non pōt. ff. de pac. contra iuris ciuilis. ff. de dona. l. filiusfa. si tñ iusta ratione motus donauerit, valet donatio, vt in ꝑdicta l. filius. Tenetur autem reuocare ea, quæ male sunt alienata, vt infra, ibi, deperditorum recuperatione: immo ipse rex reuocare deberet, non obstante iuramento de non reuocandis, supra de iureiuran. intellecto, secundum Ber.

ADDITIO. Liberā habens administrationem, de quo fit mētio in prin. huius gło. interdum donare potest: quod hēt locum præcipue in curatoribus regum secūdum Inno. cum regibus speciale & proprium sit donare secundum eum. ff. de admini. tu. cum plures. §. penult. Ioan. Mona arg. contra supra de iureiuran. intellecto. Illud in enormi præiudicio: vt ibi dixi. Ioan. And.

n ¶ Defensionem.] ad quam tenentur ipsi principes sæculares, vt 23. q. 5. principes. & c. regnum, & c. administratores. Ioan. And.

o ¶ Monasteriorum.] Nota arg. nomine ecclesiarū monasteria non cōprehendi, ad idem supra de elec. sciātes. li. & infra de sent. excom. c. vlt. §. adijcimus 2. Contra. 54. dist. §. hac autem auctoritate. Ioan. And.

p ¶ Viduarum.] de quibus an pertineant ad iudicium ecclesiæ dic vt no. supra de foro competen. ex tenore. Ioan. And.

q ¶ Deperditorum.] propter regimen malum, supra eodem lib. de elect. fundamenta. §. digne itaque.

† al. ita non minus pro sæpedicti regis, quā &c. alias ita: tā ꝑ sępedicti regis, quā &c.

1 Ideī du tecomite & simili. bus, fm In nocētiū.

Potētia ꝓdest, & nocet.

Liberā habēs administrationē an possit donare.

2 Est verū ī materia stricta. D. Fon.

sit assumptus : cum ad vos accesserit (fidelitate, homagio, iuramento, seu pacto a, si aliquibus forte præfato regi, vel cuicunque alij personæ tenemini, aut etiam ipsius regis prohibitione b : dummodo personam eius & vitam, ac legitimi sui filij, si aliquem ipsum habere contigerit, fideliter conseruetis c, debitum eius exhibentes honorem d, nequaquam obstantibus) in ciuitatibus e, castris, villis, & munitionibus regni prędictis cum omnibus suis recipere, ac eius dispositioni, ordinationi, & mandatis vniuersaliter singuli, & singulariter vniuersi, per omnia, & in omnibus intendere absque difficultate qualibet procuretis f : impendentes sibi contra quoslibet repugnantes, ac etiam violentos g, consilium, auxilium, & fauorem: de redditibus h, prouentibus, omnibusque præfati regni iuribus, sine diminutione i aliqua, plenarie respondendo : vt de illis dicto regi, secundum quòd suam decet excellentiam k, sibi ac suis, & præfati regni necessitatibus pro tempore, ac negotiorum emergētium qualitate, valeat prouidere. Alioquin l venerabilibus fratribus nostris Bracharensi † archiepiscopo, & episcopo Columbriensi, damus nostris litteris in † præceptis : vt vos ad id monitione m præmissa, per censuram ecclesiasticam, appellatione remota, compellant. ¶ Per hoc autem non intendimus memorato regi, vel ipsius legitimo † filio (si quem habuerit) prædictum regnum adimere : sed potius sibi, & eidem regno destructioni exposito, ac vobis ipsis in vita n ipsius † regis, per sollicitudinem & prouidentiam comitis consulere supra dicti.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Episcopo à Paganis, vel à schismaticis capto, non archiepiscopus, sed capitulum administrat: nisi Papa quamcito hoc fieri poterit super hoc per capitulum consulendus aliter ordinaret. Ioan. And.*

CAP. III.

SI episcopus o à Pa-

a ¶ Pact.] ad idem infra de offic. ordi. quia plerique.

b ¶ Prohibitione.] non. n. potest subditis prohibere, quin obediant & intendant curatori in his, quę ad curam regni & ipsius regis honorem pertinent: cum ad hoc procurādum assumptus sit: impediretur enim ipsius officium.

c ¶ Conseruetis.] ad hoc supra de iureiur petitio.

d ¶ Honorem.] vt 7. q. 1. quia frater.

e ¶ Ciuitatib.] quæ murorū ambitu terminātur, vt infra de senten. excom. si ciuitas. Io. And.

f ¶ Procuretis.] huc vsque est litteras suspensiua. B.

g ¶ Violentos.] sic enim iuste bellabit se defendendo 1. 23. q. 2. ca. 1. & supra de iureiur. sicut 1, & sic obedire debent, ex quo constat iustum esse bellū: sed & idē est cum dubitatur an sit iustum, necne, vt 23. q. 1. quid culpatur. in fi. cum autem certum est bellum 2 iniustum secus. 11. q. 3. Iulianus. & c. si dominus. & c. non semper. cum si.

h ¶ Redditibus.] generale nomen est: plus enim est in redditu quā in fructu: vt partus ancillæ. ff. de vsu. in pecudū. §. partus. ff. ad Trebel. deducta. §. hæreditatē. & dixi s. de elec. generali.

i ¶ Sine diminutione.] ad idem supra de verb. sig. cum inter vos.

k ¶ Excellentiam.] facit supra de pben. de multa. in fi. 7. q. 1. quamuis, sed remoto pro crimine sumptus non ministrantur: quia male meriti debent ægestate laborare. ff. de posi. bona fides.

l ¶ Alioquin.] idest, si eum recipere, mandatis parere, adiuuare, de redditibus integre prouidere prædicto comiti contempseritis.

m ¶ Monitione præmissa.] quæ semper excommunicationem præcedere debet. 12. q. 2. indigne. 24. q. 3. de illicita, supra de sent. excom. sacro. cum si.

n ¶ In vita ipsius.] Nota coadiutoris officium expirare morte eius cui adiutor datus est 3: tunc enim potestas ad capitulum pertinet in ecclesia cathedrali. infra c 1. & 2. mortuo autē rege, aut reliquit filium, qui ex successione rex erit, & sic cessat istius coadiutoris officiū; aut non: & sic iste rex erit, & deficiet esse coadiutor: & ideo dicit, in vita.

1 Facit c. dilecto. ď sen. excō. l. 3. §. cum ex igit. ff. de vi & vi. ar. no. in l. hostes. ff. de c. in ca olim, primo. s. de restit. spol. Pet. de Anch. Font.

2 Vide beatū Thomā 2. 2. q. 40. art. 1.

3 Tenet B. in l. q situ. ff. ď tu. & facit c. consuluit. s. de procura. Pet. Fō.

SI episcopus.] Aliter non diuiditur: quia textus sub vno constructu dependet. Dom.

CASVS. Eps Pictauen. fuit captus à Paganis, & sic fuit effectus eorum seruus: vel fuit captus à schismaticis: idest diuisis ab vnione ecclesiæ: puta quia duo gerebant se pro Romano Pōtifice: Quærit quis administrabit in episcopatu Pictauen. vtrū archiepiscopus Burdegalēsis, vel capitulū ipsi' ecclesiæ Pictauen.? Respōdet Romanus Pontifex, quòd cum episcopus ipse capt' ab infidelibus, vel schismaticis censeat mortuus: capitulum administrabit, ac si esset mortuus naturaliter: Nam si mortuus esset naturaliter, capitulum, non archiepiscopus administraret cap. cum olim. de maio. & obed. in ant Et istud verum, nisi Papa illi ecclesiæ alio modo prouideret: puta, si Papa illi ecclesiæ aliquem deputauit ad administrandum: tunc ille administraret quem Papa deputauit ad administrandum: Nam Papa potest illi ecclesiæ aliquem administratorem deputare: quia episcopus fingit mortuus, licet re vera adhuc viuat.

Nota primo quòd captus ab infidelib. dicitur seruus infidelium, & fingitur mortuus ciuiliter: Et sic hēs hic casum, quo mors ciuilis æquiparatur morti naturali. vide gl supra eo. lib. de rescrip. susceptū. Nota principalem effectum huius ca. videlicet, quòd episcopo capto à Paganis vel schismaticis, metropolitanus non administrat: sed capitulum, ac si per mortem naturalem episcopi ipsa ecclesia vacaret. Nota finaliter, quòd Papa potest dare ecclesiæ cathedrali vnum visitatorem siue administratorem: & auferre administrationem ipsi capitulo.

[Glossa prima summat, & dicit vnde orta]

o ¶ Si episcopus.] Episcopo à Paganis, vel à schismaticis capto, nō archieps, sed capitulum administrat: nisi Papa quam cito hoc fieri poterit, super hoc per capitulum consulendus, aliter ordinaret. Habuit ortum hęc declaratio ex his, quę notat Hostiensis supra de maio. & obed. cum olim.

ADDITIO. Et facit ad ea quæ notantur. 7. q. 1. pastoralis. in fin. vlt glos. & 71. dist. clericos. in gloss. 2. Ioan. And.

† De his episcopatibus vide Ioan. nem Vasæum in annalib. Hispaniæ c. 20.

† al. ita in mandatis.

† Præter doctores hic, vide Cynum & Bal. in l. si viua matre. C. de bon. mater. Aretinum cōs. 153. Bal. l. cū antiquorib. C. de iure de lib. & Guili. Monferrat. in tract. successionū in primo dubio.

† al. eiusdem.

a ¶ A paga-

a ¶ Paganis.] vel hæreticis, de quib. idem iuris, ut s. de hæreticis, si quis episcopus, & schismatici i dicũtur. 24. q. 3. inter hæresim. Io. And.

b ¶ Non archiepiscopus.] cum hoc non reperiatur in iure expressum: ut sup. eo. c. 1. inf. c. prox.

[Glo. seq. notat & remittit.]

c ¶ Sed capitulũ.] ipsius cathedralis ecclesiã, cuius eps captus est. Et sic not ꝙ sicut capitulum cũ uacat eccl'a supplet uicem epi in iurisdictione, ut inf. c. prox. de Institut. cap. 1. s. de maior. & obed. cum olim. & inf. de maior. & obed. capi. 1. sic & cum quasi uacat, ut hic. Et sic nota ciuilem mortem æquiparari naturali. & est simile. C. de donatio. inter virum & vxo. res uxoris. ubi donatio causa mortis confirmatur morte ciuili sicut naturali. ad idem. C. de epi. & cle. l. vlt. De hoc tamẽ dic vt not. Io. 26. q. 1. placuit 2. Io. And.

1 Vide Eymericũ in Directorio inquisitorũ par. 2. q. 48. & Turrecrematam in summa de ecclesia lib. 4. par. 1. cap. 1. & seq.

† Sacrarũ rerũ scriptores, Paganos vocant oẽs idolorũ cultores.

ganis a †, aut schismaticis capiatur: non archieps b, sed capitulum c, ac si sedes per mortẽ d vacaret illius, in spiritualibus, e & tẽporalibus f ministrare debebit g: donec eum libertati h restitui, uel p sedẽ Apostolicam (cuius interest Ecclesiarum prouidere necessitatibus) super hoc per ipsum capitulum quamcito commode poterit consulendam i, aliud contigerit ordinari k.

d ¶ Mortem.] renunciationem, translationem, depositionem, vel alio modo.

e ¶ Spiritualibus.] in his quę requirunt ordinẽ, vocabunt vicinos episcopos cum cautelæ studio. 7. q. 1. potifices. s. eod. lib. de elect. is cui. Beneficia autem quæ spectant ad collationem solius episcopi, nõ cõferent, vt s. ne sede vacan. c. 2. & inf. eod. tit. c. vnico. quia id non facerent, si per mortem naturalem uacarent, ut ibi: nec dant clerico licentiam transeundi ad aliam diœcesim. 71. dist. fraternitatem.

ADDITIO. Vide quod dixi inf. cap. prox. in fin. Io. And.

f ¶ Temporalibus.] ita ꝙ de immobilibus bonis nihil alienent. sup. eo. lib. de electio. is cui.

[Glo. seq. quęrit, arguit negatiue, ponit tres opiniones, & tertiam approbat.]

g ¶ Debebit.] Pone, archidiaconus post epm preest capitulo: eps à schismaticis captus est, & postmodum archidiaconus mortuus: quem capitulum habet eligere, & episcopus confirmare: eligit capitulum T. in archidiaconum: Quæritur quis habeat confirmare? Et vr ꝙ capitulũ talem confirmare non possit: quãuis. n. circa inferiores inueniamus permissum capitulo supplere episcopalem iurisdictionẽ: circa superiores non reperimus concessum: immo vr prohibitum. ad hoc. s. de maior. & obed. cum inferior. & 21. dist. inferior. quidam dixerunt Papam & non alium hunc confirmare posse: ad hoc infra de offi. vic. c. 1. Alij de archiepiscopo dixerunt. Sed Host. in hac qõne notat de maio. & obed cũ olim. ꝙ capitulum talem confirmabit: licet. n. canonici in eo ꝙ canonici, sint inferiores: tñ in eo ꝙ capitulũ, superiores sunt. ff. quis & à quo appel. sit. l. fi. ad hoc sup. de offic. ordi. irrefragabili. §. excessus. & maxime in eo ꝙ episcopi vices gerunt. sup. de offi. deleg. sane 2. & 93. dist. c. ult. & 94. dist. cap. 1. & hoc uerum credo. arg. inf. de app. c. penul.

Capitulũ sede uacante pt confirmare electionẽ archidiaconi ꝙ ipsum capitulũ elecli.

ADDITIO. Aliàs sequeretur ꝙ eps, qui esset canonicus, vel canonicus vicarius, vel delegatus episcopi illum confirmare non posset. Io. And.

h ¶ Libertati.] seruus enim factus erat. Instit. de iur. perso. §. ult. ff. de capti. & postli. reuer. l. 5 & ff. de regu. iur. seruitutẽ. recuperat ergo iura sua quasi iure postliminij, vt 16. q. 1. prima actione. 7. quæst. 1. pastoralis. Insti. qui. mo. ius pa. pot. §. si ab hostib.

i ¶ Consulendam.] ad idem infra. de cleri. ægro. cap. vno.

K ¶ Ordinari.] aliter prouidendo, vel forte uisitatorem dando, vt inf. c. prox.

¶ Idem.

¶ Ecclesia cathedrali uacãte, solus Papa uisitatorem deputat, nisi archiepiscopus propter negligentiam, uel dolosam capitali administrationem cũ causa cognitione deputaret: hoc dicit. Dominicus.

CAP. IIII.

Ecclesiæ † cathedrali l uacanti m, uisitator n ab alio, quàm à Romano † Pontifice o deputari non potest p. Nisi forte

Eccl'æ.] Sũt duo dicta: fm: ibi, Hmõdi quoq. Et prima pars facit tria: Primo ponit dictũ, à quo duos casus excipit. ibi, Nisi, quos statim limitat: ibi, Tũc enim, Io. An.

CASVS. Dictũ fuit sup. c. proxi. ꝙ si eps fuerit captus ab infidelibus uel schismaticis, qui dñr hæretici, quia faciunt c̃ illum articulũ, Vnã sanctam ecclesiam catholicam: potest dari uisitator ecclesiæ uacanti, ac si eps esset mortuus naturaliter; Sed quaritur quis potest dare istum visitatorem? Respondet Romanus Pontifex, ꝙ solus Papa: Sed nunquid archiepiscopus poterit dare visitatorẽ ecclesiæ vacanti? Respondet ꝙ non regulariter: fallit si capitulum esset negligens: quia tunc vocato & audito capitulo: & sic cum causæ cognitione poterit dare visitatorẽ. Sed utrum uisitator à Papa datus, vel ab archiepiscopo, data negligentia capituli, ꝙ possit conferre beneficia spectantia ad collationẽ episcopi? Respondet ꝙ sic: si fuerit deputatus ab Ap'lica sede: Si nero ab archiepiscopo, tunc nullo modo poterit conferre, Cognitione.] & sic aliquid fieri cum cãę cognitione est uocare partem, & illam audire. Nota, ꝙ ubi agitur de præiudicio alicuius, debet vocari quando super illo actu iudex cognoscit. ad hoc sup. de maio. & obed. c. infra quatuor. & supr. de ele. c. fin. Dominicus.

† Vide Marianũ Socinum tract. de visitatione.

† Nota vnum casũ reseruatũ Pape: Alios uide sup. de off. le. ꝙ translationẽ, Dom.

[Prima glos. ponit quid determinat, & unde orta.]

l ¶ Cathedrali.] Opiniones erant olim, quis possit visitatorem dare cathedrali ecclesiæ: Item an uisitator posset conferre beneficia: Vtrumque horum determinat hic Papa. Ortum hẽt primum dictum huius decre. ex his quæ not 61. dist. quorum Festus. & per Inno. & Hostiensem sup. vt eccle. benefi. ut nostrum. Secũdum ex his, quæ not 61. dist. obitum.

m ¶ Vacanti.] idem in quasi vacante, ut sup. capitu. proxi. 2

n ¶ Visitator.] idem quod administrator. de quo 61. dist. de Cathinẽ. & c. quoniam Festus.

o ¶ Pontifice.] cuius interest ecclesiarum necessitatibus prouidere. sup. c. prox.

p ¶ Non potest.] hoc præcise tenebat Io. in prædicto. c. quoniam Festus. Bart. Brix. & Hug. ibi contra tenebant: scilicet ꝙ archiepiscopus hoc poterat: sicut & præses dat curatorem, Institut. de curat. §. ulti. & quia prohibitum non reperiebatur. Lau. idem dicebat: tamen dicebat clericorum requirendum consensum. Innoc. & Host. supra vt eccle. benefi. cap. vnico. distinguebant vt hic: scilicet quòd alius quàm Papa sine causæ cognitione, & uocatis his qui vocãdi erant scilicet capitulò, non poterat visitatorem dare: Et est ratio, quia archiepiscopus non potest tollere capitulo ius suum sine causa, quod est ꝙ ad ipsos uacãte sede pertinet administratio spiritualium & temporalium. sup. c. prox. cum concor. ibi signatis: Papa autem ex potestatis suæ plenitudine hoc bene potest, de concess. præben. proposuit. in anti.

2 Et si p̃latus est impotẽs & senex, dãdus ẽ ei coadiutor. c. 2. de clerico ægro. Fon.

capitulum in spiritualib. & † temporalib. negligenter [a], aut perperam [b] administret: Tunc enim archiepiscopus ob negligentiam vel malitiam capituli (eo uocato [c], causaeq; sup hoc cognitione pmissa [d]) visitatorem seu administratorem, eidem ecclesiae licite poterit deputare.

¶ *Visitator ecclesiae uacantis ab inferiore à Papa deputatus temporalia & spiritualia administrat: excepta beneficiorũ collatione ad episcopum pertinente. h. d. Dominicus.*

¶ Huiusmodi [e] quoq; uisitator, quamquam spiritualium & temporalium administrationem legitimã [f] censeatur habere: beneficia tamen, quae ad collationem pertinent episcopi [g], conferre non potest [h], si ab alio [i], quàm à Romano Pontifice fuerit deputatus [k].

a ¶ Negligenter.] ecce primum casum.
b ¶ Aut perperam.] ecce sm: Nota hic aequiparari negligentiã & delictũ 1. (Facit de cõse. dist. 1. nemo. 1.) alibi differunt. s. eo. lib. de elect. si compromissarius. pro vtraque parte eo. tit. quamquam. Io. And.
c ¶ Eo vocato.] sũt .n. vocandi, quia eorũ interest. s. de off. Arch. ad haec. de tẽp. ordi. si archiepiscopus. & quomodo in tersit sup. dixi.
d ¶ Cognitione pmissa.] qđ si ñ fiat, dico uisitatoris [da]tionẽ nõ valere. ad hoc. s. e. lib. de elec. quãuis. & c. quida. Sufficit. n. legislatorem aliquid prohibuisse: & si nõ adijciat, quod cõfactum fuerit, nõ valere. C. de legi. non dubiũ.
e ¶ Huiusmodi.] s. datus ecclesiae cathedrali.
f ¶ Legitimam.] 61. dist. Cathineñ. & c. qm. & s. de elect. cũ nobis olim. in fi. nõ .n. sequitur, quis habeat administrationem legitimam, ergo beneficia cõfert. vide instantiam. in c. illa. ibi, vacante sede. s. ne sede vacan. & sufficit dare instantiam, vt 1. q. 1. si cut vrgeri.
g ¶ Episcopi.] solius aliàs illa cũ capitulo confert, qp dic vt j. ne sede va. c. vno. & de regul. c. ult.
[Glo. seq. ponit duas opi. contrarias, quas cõcordat.]
h ¶ Non põt.] super hoc vide quod not. de maior. & obed. c. cum olim. in ant. Scire debes qp Ioan. & Hugo. tenebant cõtrium: dicebant enim indistincte, qp visitator poterat beneficia conferre. & hoc not 61. dist. obitum. Lau. cõ. Opinio ergo Laur. vera in visitatore dato ab alio, quàm à Papa: prima ĩ uisitatione a Papa dato. Debet enim propter ampliorem dantis praerogatiuã ampliore fungi potestate. ad hoc inf. de praeben. si à sede, sicut & delegatus à Papa subdelegatũ dat: ab alio non. C. de iudi. à iudice. de off. deleg. pastoralis. c. ult. in ant. ad idem. inf. de praeb. hi qui.
i ¶ Ab alio.] puta, archiepiscopo in casib. supradictis, vel a capitulo, si alicui committerent vices. ille diceretur visitator.
ADDITIO. Vel etiam si ipse visitator esset deputatus à legato Cardinali, secundum Arch. qui potest, qp põt archiepiscopus: Nam in prouincia maius habet imperium. supra eo. de elect. si abbatem. Io. And.
K ¶ Deputatus.] ille ergo bene hoc poterit: quia omnia potest, quae electus confirmatus. supra eod. lib. de elect. is cui. Io. And.

1 Quia hic operã tur eũdẽ effectum. Do. Fon.

† Ecce ista duo requirun tur copulatiue.

DE TEMPORIBVS ORDINATIONVM, & qualitate ordinandorum.

Cõtinuatio domini Heliae. ¶ Superius dictum fuit de promouẽdis ad administrationes ecclesiasticas: posset dubitare aliquis, vtrũ oĩ tempore possint fieri promotiones: et vtrum oẽs personae indistincte possint promoueri: ideo ad nos informandum de istis annectitur. tit. de temporib ordinationum, & qualitate ordinandorum. Vnde sciendum, qp ista rubrica est generalior nigro: nam in nigro nihil dicitur de temporibus ordinationum: Pro quo notãdum, qp minores ordines pñt conferri etiam die festo: sed sacri ordines nõ possunt cõferri nisi certis diebus, uidelicet diebus sabbati quatuor temporum, & sabbato Paschae, & sabbato ante Dominicã Laetare: & hoc uerum loquẽdo de episcopis: Nam Papa posset ordinare omni tempore.

TITVLVS IX.

De temporibus † ordinationũ, & qualitate ordinandorum.

¶ Clemens quartus.

¶ *Episcopus Italiae vltramontanum non ordinet, nisi de speciali licentia Papae, uel per patentes literas episcopi sui, continentes iustam causam quare nolit, uel non possit illum ordinare: si secus factũ fuerit, ordinans punietur poena condigna, & ordinatus manebit suspensus: ita quod etiam à poenitentiarijs Papae sine ipsius speciali licentia absolui non poterit. Io. And.*

CAP. I.

SAepe [1] con-

SAepe contingit.] Primo secundum Io. Mon. ponit constitutionis causam impulsiuam. Secundo statuit: ibi, Nos igitur. Tertio transgressores punit: ibi, Eos uero. Quarto poenam inhibitoriã addit: ibi, Omnibus. Io. And.

CASVS. Aliquis citramontanus q̃tum, ad nos forte de ista diœcesi Pictauen. se trastulit vltra mõtes ad ciuitatem Bono. vel aliã ciuitatẽ in Italia: voluit ordinari ab episcopo Italiae: utrũ episcopus Italicus possit talem clericum Pictauensem ordinare impune? Respondet qp sic: si talis clericus hẽat literas à sede Apostolica, per quas mandatur, vt talis clericus possit ad sacros ordines per quem maluerit epm ordinari. Quid si non habeat literas à sede Apostolica, an impune possit ordinari ab episcopo Italico? Respondet qp sic: si literas hẽat ab episcopo Pictaueñ. in qbus declaret, qp ipse clericus est idoneus & perfectae aetatis: & si nõ timeatur causa pp quam non põt illũ ordinare, tunc .n. istis interuenientibus poterit Italicus eps illum clericum Pictaueñ. ordinare: aliàs punietur clericus ordinatus, quia erit suspensus ab executione suorum ordinum: vnde eps non debet talem ordinare nec ẽt conferre primã tonsuram sm veriorẽ opinionẽ glossae. Sed q̃ritur, quis poterit ipsi relaxare istam suspẽsionẽ: & dare executionem ordinationũ? Rñdet qp solus Papa, & sui pœnitentiarij, qui hẽnt specialẽ ptãtem à Papa: aliàs si non haberent specialem potestatẽ, nõ possent cũ eo dispẽsare, & restituere sibi executionẽ ordinũ, nec p se nec p alios suo noĩe. Ab sque spe.) Haec est quaedam cõminatio ad terrorem, aliàs textus esset cõrius: qa in fin. dr̃, si pœnitentiarij Papae hẽant specialẽ potestatem à sede Apostolica dispensandi cũ istis, qp pñt cum eisdem dispensare. Pœnitentiarij) qui sunt numero xij q ordinantur secundum diuersitates linguarum ibi affluentium. Not. qp duo epi pñt dare clerico literas commendatitias ad ordines, s. episcopus benefici), & ad hoc. j. c. prox Do.
[Prima glossa summat.]
1 ¶ Saepe.] episcopus Italiae vltramontanum non ordinet,

† Vide cõci. Trid. sess. 23. de refor. c. 7. & 8. & Gelasium Papã 1. epla 1. ad epos per Lucaniã. c. 13. refert Gratianus in c. ulti. di. stin. 75.

dinet, nisi de speciali licẽtia Papæ: vel per parentes litteras epi sui, cõtinentes iustam cãm quare nolit, vel non possit illũ ordinare: si secus factũ fuerit, ordinãs punietur pœna condigna, & ordinator manebit suspẽsus: ita ꝙ ẽt à pęnitẽtiarijs Papæ sine ipsius speciali licentia absolui non poterit. Io. And.

a ¶ Sæpe contingit.] fuit igitur prouidendum supra de ap. sæpe, supra eo. lib. de elect. quia sæpe. inf. de resti. spo. frequẽs. ff. de leg. nam ad ea.

b ¶ Clerici.] Nota pro his quæ infra dicam.

c ¶ Excõicationis.] de talibus in excõicatione maiori ordinatis dic vt s. de sent. excom. cum illorũ. & distingue inter regulares & sęculares, & inter scientes & ignorantes ius vel factum, vt ibi.

d ¶ Apostatæ.] qui excõicati nõ [1] sunt. de hoc 23. dist. si qs. supra de vit. & hone. cleri. si quis. de apo. c. 3. nisi in casu. c. vt periculosa. j. ne cler. vel mon. Qui autem in apostasia recipit sacrum ordinem, ẽt si religiosus sit, non dispẽsatur cum eo per aliũ quàm per Papam. supra de apo. c. vlti. [Et eo. tit. c. 1. de triplici apostasia notatur.] quod intellige si vera erat apostasia, per id qđ habes supra e. c. ex parte. & ibi no. apostatæ autem infames sunt. 6. q. 1. infames, & 4. q. 4. si quis à suo. & sic nõ promouendi. 24. dist. quando. Ioan. And.

e ¶ Irregulares.] siue ex crimine, siue ex defectu: puta bigamia, illegitimate, corporis vitio, vel alio defectu. Ioan. And.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.]

f ¶ Patriam.] de qua inquirere dẽt examinans ordinandos. 24. di. qñ propter patriam ẽt & natiuitatem carius vel vilius emi solet mancipium. ff. de ædil. edic. qđ si nolit § qui mancipia. j. supra de iud. cũ depucati. Sol. nõ loquitur in ordinando [2], qui subtiliter examinandus est, vt supra de pur. can. constitutus.

g ¶ Notitia.] & ideo in his fieri debet examinatio. supra de elect. postquam, cum suis concordantijs.

h ¶ Fugientes.] 19. q. 2. duæ sunt.

i ¶ Huiusmodi ordinans] scilicet sacros.

k ¶ Episcoporum.] abbates [3] ẽt ordines conferunt. 69. dist. quoniam videmus, supra de æta. & qualita. c. cum contingat, sed talibus conferre nõ possunt, quod dic vt infra de priui. abbates in fi. Et præsbyteri conferũt psalmistatum, vt 23. dist. psalmista.

ADDITIO. Quod verum est, si ipsi præsbyteri habent episcopalem iurisdictionem, vel quasi, vt in prædicto c. Abbates. in fi. & vide quod scripsi in prædicto c. cum contingat. super glo. Ioan. And.

[Glo. seq. quærit, arguit contra, & pro, & soluit.]

l ¶ Italię.] quid ecõuerso si eps vltramontanus ordinet Italicum? non vr̃ hęc decre. locum habere, quia pęnalis est, & sic restringenda: & sic proprium non excedit casum, supra eo. lib. de elect. statutum. de pœ. di. 1. pœnæ. In contrarium vr̃, cum per omnia sit eadem ratio vtrobique: ergo idẽ ius: nec videtur ista ampliatio vel extensio [4], sm ea quæ vides s. eo. de elect. si postquã. vbi constõ illa, cupiẽtes, licet pœnalis locum habere declarat in prouisionibus, & appellationibus, & confirmationibus: de quib. ibi cautum non erat. Ad hoc ff. de verbo. obl. l. à Titio. vbi. n. est eadem rõ, & pęnitus oĩmoda similitudo, non proprie dicimus extendere. ff. ad l. Iuliam de adul. l. si postulauerit. ff. de eden. quædam. §. nũmularios. tunc enim pœnæ dicuntur extẽdi, quando ad casum nõ omnino similem extenduntur: & sic intelliguntur contraria. Facit ad hanc quæstionẽ quod notãt moderni & Host. præcipue s. de elec. nihil. & Guli. & Gar. e tit auaritiæ, dubitando credo per primam rõnem, ꝙ hæc decre. in Italicis vltra montes ordinatis, locũ non habeat: & põt essę rõ: quia vltramontanus citra montes existens hẽt duo remedia: vt cito mittat ad proprium epm, vel à Papa saltẽ q sibi vicinus est licentiã postulet: qđ nõ sic facile põt Italicus vltra montes existens: hẽant ergo in hoc casu locum antiqua & moderna iura: istud aũt suum scriptũ casum nõ excedat.

[Gl. seq. quærit. arg. negatiue, & affirmatiue soluit, & contrario respõdet: ponit opinionem contrariam.]

m ¶ Clericũ.] quod dices si laicũ ordinet in clericũ? vr̃ ꝙ tunc locum non habeat per iura gl. proxi. allegata, & ad hoc s. in prin. decre. Sed cõtra inf. c. vl.. cum suis cõcord. & eadem est rõ vtrobique ergo idem ius erit. Sol. credo per vltimo dicta, & de laico in clericũ ordinato hanc constitutionem intelligi: & facit ꝙ dicam j. c. proxi. & lr̃am lege punctando post vltramontanum, & non post clericum: & sic tũc verum intellectum habebis, & licet proœmium de sacris loquatur, constitutio generaliter loquitur, vel dicunt hic sacri ordines large, vt comprehendãtur minores, sic supra de biga. c. 1. de hoc 32. di. in summa. Alij contra.

[Glo. seq. reci. per quæstionem.]

n ¶ Existit.] subaudi, vel vbi hẽt domicilium, licet alibi natus fuerit. infra eo. cum nullus. 1. respõso, nisi dicere velis hoc speciale in hoc casu: qđ credo verũ [5]. Et licet aliàs videã vnum ius suppleri per aliud, vt supra eo. de elect. is cui, tñ istud non credo suppleri per illud, aliàs facillimum erit vltramontano infami se facere ordinari: quod vetat hæc constitutio.

o ¶ Litteras.] hic no. duo spãlia: Primo casum in quo scriptura requirit: & hẽs de hoc s. de proba. c. tertio. & dixi j. de censi. c. 1. Scđo ꝙ nõ sufficit licentia, nisi ex primatur cã. & est si. j. de sent. excõ. cum medicinalis.

p ¶ Absque spe.] sim. supra de elect. c. 1. in fi. episcopus ergo super executione secum non poterit dispensare, vt olim poterat. 9. q. 2. Lugdunen.

q ¶ Suspensos.] in casu isto celebrans irregularitatẽ incurrit, & de hoc dicam infra c. proxi. Ioan. And.

r ¶ Speciali.] sic infra de offi. vica. c. 2. & 3. infra de pœni. & remis. c. 2. de reg. iur. in generali. Ioan. And.

s ¶ Dispensari.] quod enim per se non possunt, nec per alios

[Sæpe con]tingit [a], quòd nonnulli clerici [b] vinculo excommunicatiõis [c] astricti, aut apostatæ [d], seu irregulares [e], vel aliàs ordinum sacrorum susceptione indigni, suam patriam [f], in qua de his habetur notitia [g], fugientes [h], se in remotis partibus faciunt ad huiusmodi ordines [i] promoueri. ¶ Nos igitur volentes animarum ipsarum periculis obuiare: statuimus, vt nullus episcoporum [k] Italiæ [l], decetero aliquem vltramontanum, clericum [m] ordinare præsumat, nisi à nobis specialem licentiam habeat, vel ab episcopo, de cuius diœcesi traxit originem or-dinãdus, vel in cuius diœcesi beneficiatus existit [n] †: per eius patentes litteras [o] causam rationabilem continentes, quare ipsum nolit, aut nequeat ordinare. ¶ Eos vero †, quos contra præmissa contigerit ordinari, manere volumus absque spe [p] dispensationis, super hoc à sede Apostolica obtinendæ, suspensos [q]: ac ordinãtes pænitentia condigna puniri. Omnibus nostris pænitentiarijs inhibentes districte, ne absque licentia nostra speciali [r], cum taliter ordinatis dispensent, vel suas eis tradant litteras, per quas cum ipsis debeat dispensari [s].

---

[1] Accipe hoc dictũ glossæ sanomõ, vt p apostatas intelligam clericos sæculares, q habitu clericali non sunt ipso iure excõicati, sed debent propterea excõicari, nisi se emendẽt. c. tuæ, ex đ aposta. cum alijs in glossa citatis.

[2] Loquit I administratore dignitatis: qui p illa ad agẽdũ admittitur. Fon.

[3] Vide hodie qd circa hoc decreuerit concilium Trid. sessio. 23. de refor. c. 10.

[4] Vide I sonẽ, & doctores in auth. quas actiones. C. de sacrosan. eccl. & Euerardũ in loco à rõne legis larga: & Francum hic.

† al. existit.

† Vide cõcil. Trid. sessio 6. đ defor c. 5. & sessi. 7. de refor. cap. 10. & sessi. 23. đ refo. c. 8

[5] Io. Mo. & Archi. ꝙ per ronem sequentẽ, ad q alle gat Ioan. Mo C. de diuersis rescrip. l. 1. ff. man. l. fi. Ioan. And.

alios poterunt, vt 46. dist. sicut. 23. q. vlt. his a quibus. sicut econuerso. infra de regu. iur. potest quis. & ibi plene dixi. Ioan. And.

Eos qui.] Tria facit: Primo punit ordinantem: Secūdo ratificat pœnas ordinati: ibi, His q. Tertio licētiat clericos ordinādos: ibi, Clericis. Ioan. And.

CASVS. Titius diœcesis Lemouicen. tēpore ordinum celebrādorum se præsentauit epo Pictauien. & petijt ab eo ordinari: Eps Pictauen. fuit incautus, & nō petijt ab eo clerico Titio, an haberet licentiam à suo epo, quem clericum sciebat ipse eps esse diœcesis Lemouicen. & ordinauit eum; vtrū iste Titius ordines receperit? Certū est quòd sic: sed tn̄ est suspensus ab executione suorum ordinum. Sed vtrum episcopus Pictauen. ordinans puniatur? Rn̄det q sic: quia per vnum annum continuum est suspensus ab ordinum celebratione: Or sanctissime. Pater, quæris, quid interim faciāt clerici diœcesis Pictauen. q durāte illo anno volunt ordinari? Rn̄det q ipsi sine licentia proprij epi poterunt ordinari à proximis epis. Alienæ.] i. non suæ: nam *clericus pōt esse alienæ parochiæ* & suæ: quia clericus respectu domicilij habet propriā diœcesim: licet rōne originis sit alienę diœcesis: ideo gl. exponit, alienæ, id est, nō suæ: nec rōne domicilij, nec rōne originis, nec rōne beneficij: nā clericus quātum ad facultatem recipiendi ordines habere potest tres epos, s. episcopum domicilij, epm originis, & episcopum beneficij, vt infra. proxi. Heli. Regnier. Nota primo, q ignorantia affectata æquiparatur scientiæ, concor. sunt in gl. Nota secundo ex illo tex. ibi: Clericis quoque.] quod quis dicitur habere liberam facultatem exercendi actum, qui potest facere sine licētia alterius: pro quo vide notata inf de præben. licet episcopus. Dominic.

† Vide cō ciliū Tri. dē. sessio. 23. de reform. c. 8.

¶ Gregorius decimus. in generali concilio Lugdunen.

¶ *Qui scienter ordinauerint clericum alienum, per annum à collatione ordinum sunt suspensi: & postquam suspensio fuerit manifesta, poterūt subditi sine ipsorum licentia à vicinis episcopis ordinari. Io. And.*

CAP. II.

Eos [a] †, qui [b] clericos [c] parochiæ [d] alienæ [e] absque superioris ordinandorū licentia [f] sciēter [g], seu affectata [h] ignorantia, vel quocunque alio figmento [i] quęsito pręsumpserint ordinare [k]: per annum [l] à collatione ordinum [m] decernimus esse suspensos. His, quæ iura statuunt [n] contra taliter ordinatos in suo robore duraturis. ¶ Clericis quoque parochiæ taliter [o] suspensorum, postquam eorū suspensio fue

1 Idē Do. Fon.

[Prima glossa summat.]

a ¶ Eos.] Qui scienter ordinauerint clericum alienū, per annum a collatione ordinum sunt suspēsi: & postquam suspēsio fuerit manifesta, poterunt subditi sine ipsorum licentia à vicinis episcopis ordinari. Io. An.

2 Vide cō ciliū Tri. sessio. 23. de refor. c. 5. & 7.

b ¶ Eos qui.] generaliter loquitur, vt comprehēdat quibus competit ordinare, supra de priui. quia circa.

[Placet Dom. Fon.]

3 Est verum, nisi ius vltra præsum- ptionē de scīa ēt sta tueret: nā f tunc p iu ramētum non pba ret igno rātia. c. vi dua. §. de regu. Bar. in l. si cui. ff. de accu sat. Phili. Fonta.

c ¶ Clericos.] de laicis dic vt infra c. vlt.

d ¶ Parochiæ.] id est diœcesis. 9. q. 2. Lugdunen. quādoque econuerso. de pecu. cle. c. 2. Ioan. And.

e ¶ Alienæ.] id est non suæ: siue sit proxima, siue remota. 9. q. 2. c. 1. & c. episcoporum. 71. dist. per totum. supra eo, quod translationem.

f ¶ Licentia.] quam quis dare possit, dicitur infra cap. proxi.

[Glo. seq. quæritur, arg. pro, & soluit.]

g ¶ Scienter.] Sed nunquid scire præsumetur vel ignorare: vr̄ quod ignorare. ff. de proba. l. verius. infra de re gu. iur. præsumitur. Dic q præsumetur sciens, nisi probet ignorantiam 1. Ad hoc supra de elect. innotuit ibi nec probare cogimus, &c. quia quemlibet ordinandū scrutari 2 tenet, vt 24. dist. qui episcopus. 34. dist. quādo. vr̄ autem ad eam probandam sufficere iuramentum 3, vt sup. eo. de elect. vt circa. & c. nulli. Et licet per alios examinet, ex sua negligentia eorum culpa sibi imputabitur. ad hoc, de simo. in tantum.

[Glo. seq. alle. vnam concor. & soluit duo dubia.]

h ¶ Affectata.] æquipollent ergo scientia & affectata ignorātia, de clan. desp. cum inhibitio. & dr̄ affectata, ex quo scire potuit sed noluit: immo dissimulauit. C. de incest. & nupt. l. qui §. Et dico q si iurauit se ignorare, vt dixi in pxi. glo. altera pars habebit necesse probare scientiā vel affectatam ignorantiam: & probabitur hoc per argumenta, vel coniecturas probabiles. supra de renun. c. 2. eo. lib.

i Figmēto.] sic supra eo. de elect. auaritię. vel quia forte dicit sch olaris est, quem bn̄ ordinare possum: vel fingit licentiam datam fuisse: vel dicit epm ordinandi amicum suum, ita q bene habebit ratam. 9. q. 2. Lugdunen. vel scire dissimulauit litteras dimissorias subreptitias esse, vt ibi not. Hug. vel in fraudem cōstitutionis huius aliquem in suum familiarem 4 recepit: vel ei beneficium contulit. hæc & similia sunt figmenta.

4 Quali- ter episco pi possūt suos fami liares ordinare, vi de conci- lium Tri dent. ses- sio. 23. de refor. c. 9.

K ¶ Ordinare.] etiam ad primam tonsuram. 71. dist. primatus. de æta. & quali. cum cōtingat, in anti. quod dic vt infra eo. c. vlt.

[Glo. seq. ponit duas opiniones.]

l ¶ Per annum.] continuum. sup. de elec. prouida. nota ius nouum, quia olim certa pœna contra tales non fuerat statuta secundum quosdam: sed secundū Guil. hic mitigatur pœna: quia olim per annum à celebratione Missæ suspensus erat, & deponi debebat, vt 9. q. 2. nullum. [7. q. 2. eps in diœcesi.] puniuntur ergo in quo peccauerunt. 1. q. 1. si qui episcopi. sup. de his quæ fin. à maio. par. c. quæsiuit. Ioan. And.

m ¶ Ordinum.] oīum ſm Gui. & Gar. & per hanc litteram: & supra eo. vel nō est compos. vbi punitur in collatione oīum ordinum, qui in diaconatu peccauit: & si Papa voluisset, eum tantum illo quem contulit priuari expressisset, vt supra c. litteras. & c. vlt. Nec de iure frui dēt maioribus, qui minorib. caret. ff. de ser. ex por. cui pacto. & de or. ab epi. c. 1. 5.

5 Glo. re- pbat Do minicus: quia iura indefinite loquē- tia restrin gūtur ad casū cul- pabilē. c. si compro missarius sup. de e- lect. Fon.

[Glo. seq. quærit alle. pro & contra, & soluit.]

n ¶ Statuunt.] quod. s. ordinatio rata non habeat quo ad executionem. 9. q. 2. per totum. 71. di. c. 1. quædā iura dicunt eos deponendos. 7. q. 1. episcopus est in diœcesi. Sed nunquid suspēsus est sic o dinatus ab executione, vel an habeat executionē nisi interdicatur? & vr̄ q necessarium sit interdictum supra eo. tit. q translationem. ibi, interdicēda est, & c. Ad idē de off. archi. significasti. Sed §: sicut non tenet sententia data à nō suo iudice, sic nec 6 ordinatio vt 70. distin. neminem. 71. dist. per totum. Sol. dicas illum suspensum ipso iure: sed non illa suspēnsione, quæ irregularitatem inducat: sed suspendendum illa, vt in decr. quod trāslationem. secundum Hosti. Guil. & Gar. vnde & in forma dispensationis, quę talibus datur ab Apostolica sede dicitur, ipso iure ab ordinum executione suspenso. licet igitur suspensi sint à iure, nihilominus & ab homine suspendentur: quod est verum, nisi in casu supra cap. proxi.

6 Intelli- ge quoad executio nē, vt bn̄ notatur i principio glossæ: nā ordinati à non suo episcopo recueramant ordinati: cū recipiant characte- rem.

[Glo. duæ sequentes soluunt duo dubia.]

o ¶ Taliter.] quia scilicet ordinauerūt clericos alienæ diœcesis: & per hoc dico quòd secus erit in alijs casibus, in quibus hoc non inuenitur expressum, ad hoc supra tit. proxi c. 1. de concess. præben. quia diuersitatem, in ant. supra de elect. suffraganeis.

ADDI-

ADDITIO. Habet autem æquitatem hæc pœna, vt sicut alienos sine licentia ordinauerunt: sic & sui sine eorum licentia ordinentur. Ioan. And.

a ¶ Manifesta.] per euidentiam facti. s. de coha.cle. c.vlt. vel quia est iuris notorium, vt in e.tit. vestra. & s. de ver. sig. cum olim. aliàs in dubio à proprio prælato non recedent. 8.q.4. nonne. Io. And.

b ¶ Licentia.] quod n. à iure concessum est vlterius nõ est necesse à iudice postulari. ff. de cond. insti. l. quæ sub conditione. §. vlt. C. de thes. li. 10. l. vna. Io. And.

c ¶ Interim.] s. anno suspensionis durante.

[Glo. sequ. ponit opinionem.]

d ¶ Vicinis epis.] in sua diœcesi: quia nõ intrabunt absq; sua licentia parochiã suspensi, vt credo, secũ dum Guil.

e ¶ Canonice.] s. præcedente debita examinatione, & scrutinio, & tẽporibus debitis. s. eo. tit. de eo. & modo debito, scilicet nõ furtiue, vel per saltum, vel per plures sacros eodem die, vel duob. continuato ieiunio. s. eo. litteras. & c. dilectus.

† al. potestatem.

† Vide cõcil. Trid. sess. 7. de refor. ca. 10. & sess. 23. de refor. c. 10.

rit manifesta, [a] absque ipsorum etiam licentia [b] interim [c] recipiendi ordines ab alijs vicinis [d] episcopis, aliàs tamen canonice [e] liberam concedimus facultatem. †

¶ Bonifacius octauus.

¶ Episcopus originis, domicilij, vel ecclesiastici beneficij commendatitias ad ordines dare potest, inferiores Prælati non, nisi ex priuilegio; nec officiales episcoporum: sed hi qui habent administrationem spiritualium illas bene concedunt.

CAP. III.

Cum [f] † nullus [g] clericum [h] parochiæ [i] alienæ, preter superioris ipsius licentiam debeat ordinare: [k] superior intelligitur in hoc [l] casu episcopus, [m] de cuius diœcesi est is, qui ad ordines [n] promoueri desiderat oriundus: [o] seu in cuius diœcesi beneficium obtinet ecclesiasticum: [p] seu habet (licet alibi natus fuerit) domiciliumq; in eadem. [r] ¶ Inferiores quoque Prælati, [s] religiosi vel alij, nisi eis quòd suos clericos, aut subditos, [t] possint à quo voluerint episcopo [u] facere ordinari, à sede Apostolica specia-

Cum nullus.] sunt quattuor partes, quæ patent per § Et determinat notata per Host. in summa huius. §. à quo. in prin. & per Innoc. de cle. peregri. super tit. aliàs. sup. cap. 1. Io. And.

CASVS. Dictum fuit s. per discursum huius tituli, q clericus promouendus ad sacros ordines nõ potest promoueri ab alio, quam à proprio episcopo, nisi de licentia proprij epi: dubitatur quis dicatur proprius episcopus quantum ad dandam facultatem recipiẽdi ordines ab alieno episcopo: & ẽt quantum ad facultatem ordinandi: Rñdet, q clericus maxime beneficiatus dicitur habere tres episcopos: s. episcopũ originis, episcopum domicilij, & episcopum beneficij: & oẽs isti possunt ordinare, & dare licentiam recipiẽdi ordines ab extraneo episcopo: & ideo quilibet istorum dicitur proprius episcopus. Sed quid de alijs prælatis inferioribus, vtrum possunt dare licentiam recipiendi ordines ab alio, quàm ab episcopo? Rñdet q non: nisi sibi fuerit specialiter concessum à sede Apostolica, vt ipsi possent facere ordinari clericos vel subditos suos à quo mallent episcopo, dummodo catholico: Sed quid de officiali epi, vtrũ possit dare facultatem recipiendi ordines ab alio epo? Rñdet q nõ regulariter, eo ipso q est officialis: nisi de hoc fieret expressa mentio in creatione officialis. Sed quid de vicario generali epi? Dicendũ q si eps sit absens in remotis partib. vicarius suus generalis poterit dare illam facultatem. Sed quid? ponamus q in hac diœcesi est Prioratus dependens à monasterio Clunacen. abbas Clunaceñ. contulit Prioratũ in hac diœcesi existentẽ alicui de illis partibus, & iste Prioratus est manualis: quia reuocabilis ad nutũ abbatis: vtrũ prior & suus cõsocius possint se facere ordinari ab epo Pictaueñ. Rñdet, q sic: licet ille Priorat' sit reuocabilis ad nutũ abbatis Clunaceñ. No. primo q appellatione parochiæ comprehenditur diœcesis. fi. s. prox. Not. secundo quo ad potestatem ordinandi potest qs habere tres iudices superiores. Dominicus.

[Prima glossa summat.]

f ¶ Cũ nullus.] episcopus, originis, domicilij, vel ecclesiastici beneficij commendatitias ad ordines dare põt: inferiores Prælati nõ, nisi ex priuilegio: nec officiales episcoporum: sed hi qui habẽt administrationem spiritualiũ, illas bene cõcedunt: & possunt epi ordinare priores prioratuum non exẽptorum, & ipsorum socios quandiu morantur in illis, licet inde non fuerint oriundi.

g ¶ Nullus.] generaliter loquitur, vt dixi s. cap. proxi.

h ¶ Clericum.] vel laicum. infra. capit. proxi.

i ¶ Parochiæ.] id est diœcesis.

K ¶ Ordinare.] s. c. proxi. cum suis concor.

l ¶ Hoc casu.] s. in danda tali licentia, hoc dixi, quia multis alijs modis dicitur quis subditus alterius, & de eius foro: quod dic vt s. de fo. compe. c. vlti. & ff. de iudi. hæres absens. §. 1.

m ¶ Episcopus.] ergo non inferior. vt inf. §. proxi. & est si. sup. eo. de ele. cum ex eo.

n ¶ Ordines.] quoscunque minores, vel sacros.

o ¶ Oriundus.] dicitur enim quis ibi domiciliũ retinere, vnde oriundus est. ff. de sena l. pen.

[Glo. seq. soluit duo dubia.]

p ¶ Ecclesiasticum.] ad differentiam alterius beneficij vel prouentus sæcularis 1: & talia ecclesiastica beneficia sine institutione canonica obtineri non possunt, vt inf. de reg. iur. c. t. cũ suis concor. & intelligo siue istud sit beneficium p q quod ordinem recipit, siue non: cum generaliter & non distinguẽdo loquatur: vnde nec distinguere debeo. 2. q. 5. consuluisti. s. de transla. inter corporalia.

1 Idẽ tñ ẽẽt in talibus c. q a nonnulli de magi. Phil. Do. Fon.

q ¶ Domicilium.] põt quis habere domicilium in pluribus locis. ff. ad municipal. l. assumptio. §. iuris prudentibus. de fo. compet. ex parte. B. in antiq. supra de rescript. dilectus 2 quod verum est, si in vtroq; se æqualiter collocauit, vt ibi. & inf. de sepul. c. 2. aliàs ibi dicetur habere domicilium, vbi maiorem partem rerum suarum habet. ff. ad munic. eius. §. vlt. C. vbi se. vel cla. senatores. aliàs sola domus possessio, quæ in ciuitate alia comparatur, domicilium non facit. ff. ad munici. libertus. § sola.

r ¶ In eadem.] subaudi, vel dominus Papa. supra cap. 1. & infra §. proxi. ipse enim ordinarius est singulorum. 9. quæstio. 3. cuncta per mundum. Et Roma communis est patria. ff. ad municip. Roma. & ibi potest quilibet conueniri, vt supra de foro compet. cap. vltim.

s ¶ Prælati.] puta abbates, archipresbyteri, vel archidiaconi. & habes de his sup. de off. archi. significasti. dixit enim canon, litteras episcopi necessarias: & non inferioris. 71. dist. extraneo.

t ¶ Subditos.] laicos.

u ¶ Episcopo.] dum tamẽ catholico, & habes de hoc priuilegio sup. de præscri. veniens.

[Glo. seq. recitetur per quæstionem.]

liter sit indultū [a], vel officialis episcopi (cum ad hoc se ipsius officium non extendat [b]) huiusmodi nequeunt licentiam impartiri. ¶ Episcopo [c] autem in remotis [d] agente, ipsius in spiritualibus vicarius generalis, vel sede vacante, capitulum [e], seu is [f] ad quem tunc temporis administratio spiritualium noscitur pertinere, dare possunt licentiam ordinandi.

¶ Possunt episcopi ordinare Priores Prioratuum nō exemptorum, & ipsorum socios, quandiu morantur in illis, licet inde non fuerint oriundi. Io And.

¶ Religiosi [g] vero à suis superioribus in non exemptis Prioratibus deputati Priores, & eorum socij [h], possunt à locorum diœcesanis, quandiu morantur in ipsis Prioratibus ordinari licite, licet non sint de eorum † diœcesibus oriundi [i].

¶ Idem.

¶ Episcopus seu alius inferior primam tonsuram infanti non confert, nisi religionem intret: nec homini illiterato, nec homini alterius diœcesis, absque sui Prælati licentia; nec etiam coniugato, nisi religionem intret, aut ad sacros promoueatur legitime: aliàs contra faciens punitur vt hic h d Zen.

CAP. IIII.

NVllus † episcopus, vel quiuis alius [k] infanti [l] (nisi forte religionem intraret [m]) seu illiterato: sed nec absque sui superioris [n] licentia homini [o] diœcesis alienæ [p] clericalem præsumat conferre tonsuram [q]: nec etiam coniugato, nisi volenti religionem intrare, aut ad sacros ordines promoueri: prout est sacris canonibus diffinitum [r]. ¶ Qui vero contra fecerit (vt in eo, in quo peccauerit [s] puniatur) per vnum annum [t] à collatione clericalis tonsuræ duntaxat [u]

a ¶ Indultum.] subaudi, vel nisi habeāt ex cōsuetudine pscripta, vt hoc facere possint: in hoc casu bene ualet cōsnetudo sm Ioan. qui hoc not. 9. q. 2. epm. & facit qđ not. Ber. s. de offi. archid. significasti. nec em cōsuetudo reuocatur p nouā constitutionē. s. de constit. c. 1. eo. lib.

b ¶ Non extendat.] nisi habeat speciale mādatum ad hoc, vt j. đ off. vica. c. 2. & 3.

c ¶ Episcopo.] sup hoc vide q not. Ber. & moderni de off. archi. significasti.

[Gl. seq. quærit, ponit opi. & soluit.]

Locus qñ dicat remotus.

d ¶ Remotis.] quem locū dicis remotū? Dicunt qdā de citra & vltra mōtes, p de cr. s. de elec. nihil. sed hoc est falsū, q solū talis locus dicatur remot': qa aliud ē dicere. valde remoti, vt ibi, & aliud, remoti, vt hic: sicut aliud est decre. cautio qa tūc intelligit nuda cautio, vt C. de ver. sig. sancimus. & aliud sufficiēs cautio: & tūc itelligunt pignora vel fideiussores. ff. mā. si mādat. §. vl Sed vr q remoti dicant ex puinciam. s. đ elec. corā, C. de pscrip. x. vel xx. an. l. vl. vr vltra duas dietas. s. de rescrip. nōnulli. vr vltra vnā vt eod. tit. statutum. Satis crederem hoc arbitrariū iudici, qs locus dicat remot'.

† al. ipsorum.

ADDITIO. Concor. Host. de sent. excom. relatum. & Archid. j. de testa c. 2. 2. respon. Hodie talib. vicarijs datur super hoc expressa potestas: ita q etiā episcopis præsentibus tales licētias concedūt. Io. An.

e ¶ Capitulum.] quod tunc in spiritualibus administrat, vt s. tit. proxi. c. vlt. & penult.

f ¶ Is.] puta visitator. 61. dist. quoniam. s. tit. proxi. c. vlti. s. de elec. is cui.

g ¶ Religiosi.] etiam exempti, vt aliqua fuerit dubitatio, & per hoc quod dicit, in non exemptis: vel fuerit dubitatio: qa non erant perpetui & hoc est verius.

ADDITIO. Facit cle. de suppl. negli. præla. c. 1. §. præmissa. per quam reprobatur opinio dicētiū, q in beneficijs ecclesiasticis non perpetuis episcopus talis beneficij non dat commendatitias Ioan. And.

h ¶ Socij.] non enim ibi debent esse soli: quia, væ soli, &c. Ecclesiastici. 4. 7. q. 1. illud. & de sta. mon. monachi. & probatur eo. tit. quod Dei timorem.

i ¶ Oriundi.] quia tunc possent ratione originis, vt s. 1. respon. & sicut possunt ordinare, ita dico q commēdatitias ad ordines dare, vt ibi.

NVllus episcopus.] Duo facit: Primo prohibet, secundo punit: ibi, Qui vero, Dominicus.

¶ Dictū fuit in c. eos. s. eo. q eps extraneus non pōt ordinare extraneos clericos sine licētia pprij epi: sed qđ de laico, vtrum extraneus eps possit laico cferre primā tōsurā impune? Rñdet q nō: immo est suspēsus p vnū annū à collatione primæ tōsuræ (Diffinitū.) vt si vir velit promoueri ad sacerdotiū, q fiat cū cōsensu vxoris suæ: q sit antiqua, & voueat cōtinētiā, nā si esset iuuenis, opporteret q intraret religionem.

k ¶ alius.] puta abbas [1] vel psbyter, qui psalmi statū cōferre possunt. 69. dis. qm. 23. dis. psalmista

ADDITIO. Vidē q dixi s. c. 1. sup gl. puta, abbates. Io. A.

1 Vide circo hodie qđ hodie sanciuerit cōcilij Trid. ses. 23. de refor. c. 10.

l ¶ Infanti.] s. mino ri vij. annorū: septenni ergo pōt cōferre tōsurā. 28. dist. de his & 77. dist. ī singulis. & facit s. đ elect. ex eo. de pb. super inordinata. & quod ibi not. Ioan. And.

m ¶ Intraret.] ergo minor vij. ann pōt religionē intrare [2]: quod verum est. Saltem per oblationem parentū vel tutorū: sed pcise non obligatur, vt s. de regula. quia in insulis. & c. ad nostram. & dic vt j. de reg. is qui. & ca. non solum. & c. seq. Ioan. And.

† Vide cōcil. Trid. sess. 23. de refor. c. 4

2 De materia huius glossæ vi de plenissime p B. Tho. 2. 2. q. 189. art 5.

n ¶ Superioris.] vt s. c. pxi. 1. rñ. Io. An.

o ¶ Homini.] laico: qđ apparet: qa pfert primā tōsurā. Olim volebant quidā dicere, q clericū alterius epi quis nō pōt ordinare, sed laicū sic: & hoc dicebāt p decr. s. eo. eos qui. & hoc falsum erat, vt 71. dist. primates. vbi etiam de laico expressum erat

ADDITIO. Intellige de laico, qui non trāstulit domicilium, vt ibi not. Ioan. And.

p ¶ Alienæ.] i. non suæ: quia etiam si alienæ essent, dummodo & suæ, nihilominus poterit ordinare.

q ¶ Tonsurā.] p q immunitate gaudet, & clericalis ordo cōfert. s. de æta. & qualit. cū cōtingat. Io. And.

r ¶ Diffinitum.] quod dic vt not. s. de conuer. coniugat. coniugatus.

ADDITIO. Et hic terminant quæ ibi not. Io. And.

s ¶ Peccauerit.] de his quæ si. à ma. par. cap. qsiuit.

[Glo. seq. quærit, & remittit.]

t ¶ Annum.] integrum & continuum. s. de elect. puida. eo. lib. Quid si sit bissextus? Dic vt notat Io. 55. di. c. 2. & Ber. s. de verb. sig. quæsiuit.

u ¶ Duntaxat.] i. tātummodo. Et nota p eo qđ dixi s. eo. tit. & lib. eos qui quia si ibi Papa voluisset solū illos esse priuatos à collatione ordinis, quē iniq; cōtulerunt, hoc expressisset, sicut & hic fecit. Ad idē s. eo. litteras. & c. dilectus. & s. de deci. ad audiētiā. Et intelligo hoc verum quando solam clericalem tonsurā contulit: aliàs etiam in vlterioribus quos cōtulit, punietur per iura supradicta. & 1. q. 1 si qui.

[Glo.

[Glo.seq.quærit,& soluit.]
a ¶ Suspensum.] ipso iure.sed nunquid tonsuram licebit tunc ab alio episcopo subditis suis recipere? Dic quòd cum hoc non reperiatur expressum, non videtur sic licere.

DE AETATE ET qualitate, & ordine præficiendorum.

Cōtinuā-do Dom. Heliæ.

¶ Dictum fuit. s. de qualitate & ætate ꝓ mouēdorū ad sacros ordines:nūc est vidēdum de ętate,& qualitate, & ordine pficiendorum,i promouendorū ad bñficia ecclesiastica obtinēda:ideo cōpetēti ordine annectitur hęc rubrica de ætate,& qualitate,&c.

Ermittimus.]Nō diuiditur qa breue.

¶ Pro intellectu huius capituli præsupponendum est primo quod habetur in cap.cum in cunctis.§.inferiora. de elect.in anti.videlicet,quod in promouendis ad beneficia ecclesiastica etiam simplicia, requiritur quod talis xxiiij. annum compleuerit,& attigerit xxv.

CASVS. Vacante aliqua dignitate simplici, i.sine cura,quia obtinens eā non habebat iurisdōnem in foro pænitentiali nec contentioso:eps illā dignitatē affectabat ꝯferre titio minori xxiiij. annorū:quærit an possit eps dispēsare cū ipso Titio minori, & sibi ꝯferre illā dignitatē? Rñdet Romanus Pontifex ꝙ sic:dū tñ non habeat ille Titius aliū defectū:quia si esset illegitimus,habilitatio spectat ad Papā quo ad sacros ordines & dignitates:licet eps posset dispensare in minoribus ordinibus:vel ēt si iste Titius minor xxiiij. annorum sit legitimus filius,& in matrimonio natus, sed pater eius habuerat illam dignitatem.Nota primo ex hoc textu:ꝙ de lege cōi minor xxiiij. annorum non potest obtinere dignitatem vel personatum:etiam si sit simplex:hoc est, non habeat iurisdictionem in foro pænitentiali vel contentioso. Nota vlterius,quod episcopi possunt dispensare in simplici dignitate vel personatu super defectu ætatis. Nota finaliter, quod ad hoc vt episcopus possit dispensare,requiritur ꝙ ille compleuerit annum xx. & attigerit xxj. Idem dicimus in promouendis ad abbatiam.c. indemnitatib. sup.de elect.eo.lib.

[Prima glossa ponit,quid determinet.
b ¶ Permittimus.] Determinantur per istud c. notata per Ber.sup.de elect cum in cunctis.§.inferiora.& eo. ti.cum dilecti.& sup.eo. tit.indecorum.& c.præterea. per ipsum & modernos.

ADDITIO. Et in Spec.tit. 2. §. nunc de episcoporum.ver.53.Ioan.And.

[Glo.seq.tripliciter opponit,& respondet.]
b ¶ Permittimus.] videbatꝰ permissum ēt in citeriori ætate.arg.à ꝯrio illius decre.s.c.indecorū. & arg.directo illius decre.eo.tit.ex rōne, & arg. à pari illius eo. tit.præterea.nam in decret. ex ratione. dispensant cum decennis;in decre.præterea.dispensat in ordine: ergo pari ratione in ætate, vt ibi notat Host. Sed ad primum dic,ꝙ arg. à ꝯrio non procedit vbi reperitur in iure ꝯrium, licet aliàs sit fortissimum; de his quæ fi.à præla. cum Apostolica. in fin. sed contrarium reperitur sup de elect.cum in cunctis,§. inferiora.ergo non procedit argumentatio illa. Ad decret. ex ratione,dico illud fuisse ex speciali mandato Papæ. Ad decre.præterea.dico valde maius esse pati defectum in ætate,quàm in ordinibus, vt per te vides:ꝙ probatur de insti.c.2.inf.eo.lib.& de præb. si pro clericis,noua sit igitur hæc permissio.
c ¶ Episcopi.] inferioribus credo vetitum,& facit s. tit.proxi.c. 3.1.& 2.respon.sup.de elect.cum ex eo.

TITVLVS. X.

De ætate & qualitate, & ordine præficiendorum.

¶ Bonifacius octauus.

¶ Episcopus dispensat cum maiore xx. annis in dignitatibus & personatibus non curatis, si aliud non obstet.hoc dicit.Dominicus.

noverit se suspensum a.

CAP. VNICVM.

Ermittimus b †, vt episcopi c cum his,qui vigesimum annū copleuerint d, quòd dignitates, vel personatus, quib.animarum cura nō imminet e,valeant obtinere: possint (si † aliud non obstat canonicum f) libere dispensare g.

[Glo. seq.inducit tria similia.secunda pars reci. per quæstionem.
d ¶ Compleuerint.] nota nō sufficit attingere, sicut in epō s. de elect.cū in cūctis & in abbatissa.s. de elect.indemnitatib. 1. responso. & in delegato s.de offic.de.leg.cum vigesimum. Et quod dixit hic Papa de xx.ann. idem, si voluisset, dicere potuisset de citeriori vel vlteriori tpe: quia ista talia, sunt illa de quibus dicit lex, quòd non omnium quæ à Principibus fiunt,rō dedi potest. ff.de legibus. non omniū. & de hoc supra de rescri.si quādo. tamen satis æque concordando ad alia iura de xvij. ann.constituisset.sicut in procuratore ad negotia dicimus infra de procura.qui generaliter.§.vlti.& sicut de aduocato ff.de postu.l.1. & 3. quęst.7.§. tria. sed vt prædixi,sic placuit Principi: & sufficit sic scriptum esse.ff.qui & à qui.prospexit.6.q.3.scriptum est in lege. supra de fe.c.2 in principio.
e ¶ Non imminet.] in illis ergo secus:sicut & in parochialibus ecclesijs.sup.eod. de elect. licet canon & hoc forte voluit dicere Io. qui not. de ꝗ electi. cū dilecti.in ant.ꝙ in minoribus dignitatibus simplex episcopus dabit veniā ꝗ ætatis: vel forte aliter intellexit.
f ¶ Canonicum.] quia non sunt illegitimi, non corpore vitiati,nec bigami,nec criminosi.Ioan And.
[Gl.seq.primo quærit & remittit;secundo quærit, & ponit duas opi.contrarias.]
g ¶ Dispensare.] sed nunquid promouendo dispēsatꝰ de hoc vide 51.dist.q in aliquo.54.dis.si seruus.in prima gl.81.dist.si quis sine.1 q.1. ecclesia.in antiq. de concess.præb.litteras.de schis.fraternitatis, & per modernos de fi presbyt.veniens,& de cleri. coniu.diuersis.Et satis est euidens argum. quòd promouendo nō dispensat 1: quia punitur promouens.s.de elect.nihil est, sed hic determinatum est de patiente defectū in ætate. Quid de patiente defectum in ordinib. si eligatur ad tales personatus vel dignitates sine cura;nūquid necessaria est epi dispensatio,vel an de iure cōi ad illa talis eligi possit? Tenent Inno. Ber.& Cōpost. ꝙ de iure cōi ad illa talis eligi possit 2: arg.à contrario decre.cum in cunctis. §. inferiora. & dicit idem eodem argu.per decre.sup.eo.præterea. Ad c.60.dist. per totum,respondent illa correcta, ꝯria consuetudine:vel cum ibi dicatur in archidiaconum non debere quem assumi,nisi sit diaconus:in præpositum nisi sit presbyter:patet illa correctio per decre.cum in cūctis.§. inferiora.quę de ordine nihil dixit:& per id ꝙ ibi dixit:si moniti nō fuerint, &c. & hoc notat Inno. in prædicto §. de re iud. cum olim,& Compost.eo.tit. dudum 1. Ad decret.dudum 2. dicunt quòd idem iudicium est quo ad pluralitatem:vel allegatio fuit illa Hostiensis ꝯ.in decr.prædicta præterea, & in decr. cū in cunctis. pro quo facit quod notat Ber. de his, quæ fiunt à maiori par.cap.ex ore.in glo.quia erat,& hæc opinio expressa erat indecisa ipsius decr. ex ore.& ꝓbatur optime de elect.dudum 1.in antiq.Ad id quod dicitur.de capitulis.60.dist.per totum,in quibus dicitur quod

Rōnē de arbitrarijs reddere non cogimur.

† Vide cōcil. Trid. sess.24. de refor. ca. 11.

† In manuscriptis ita:si aliud canonicum non obsistat.

1 Si nō pcedat causę cognitio. Philippus.

2 Idem Archid.

tur ꝙ archidiaconus,diaconus, & ꝑpoſitus presbyter dēt eſſe:dico ſecundum Hoſt.ibi ſubaudiendum, vel ſubdiaconus,cum in epiſcopum etiam poſſit eligi. de æta.& quali.à multis.

DE FILIIS PRESBYTERORVM, & alijs allegitime natis.

¶ Sub Bulla fuit ; & alijs nō legitime natis:& merito:qa nigrū ꝺ primis expreſſe non loquit̄:& ꝑꝑ plura inf. dicēda in diſpēſationis formā ꝗ̄ reſcripti. in Spe. eo.tit.in fi. Io.And.

† In aliquot antiquis codicib. de ſunt hæc verba: & alijs illegitime natis.

Continuatio dn̄i Heliæ.

Dictum fuit ſ̄.titulis præcedentib. de ꝑmouēdis ad ordines & bn̄ficia eccleſiaſtica : verū qa poſſet dubitare aliquis,vtrū filij p̄sbyterorū de lege cōi ſine diſpēſatione poſſint promoueri ad ordines vel bn̄ficia eccleſiaſtica:ideo cōpetēti ordine ponit̄ de filijs presbyterorum promouendis ad ordines vel beneficia,quid iuris ſit videamus.

TITVLVS XI.

De filijs præsbyterorum,§& alijs † illegitime natis.§

¶ Bonifacius Octauus.

¶ Cum illegitime natis diſpenſant epiſcopi in minoribus ordinibus , & beneficio ſine cura : dummodo ſit tale , in quo aliàs diſpenſare poſſint: in alijs diſpenſatio Papæ requiritur .Ioan.And.

IS qui.] Sunt duo dicta:ſecundum ibi, Ille vero.Dom.

¶ Gloſſa intelligit iſtud c. ꝙ diſpenſatus vt poſſit obtinere(non obſtante defectu) beneficium curatum virtute diſpenſationis, non poſſit ſimul obtinere duo beneficia : ſed tūc iſtud c.non contineret difficultatem per c. de multa de præb.in antiq.vbi dr̄ , ꝙ quis non poteſt ſimul tenere duo beneficia,etiam ſi eſſet legitime natus:ideo in hoc reprehenditur gloſ.noſtra. Sed dicunt moderni quod iſtud c.intelligitur,quod illegitimus diſpenſatus,vt poſſit obtinere quodcunque beneficium,nō poteſt obtinere duo beneficia,etiam ſi vellet dimittere primū,ſi illud ſemel acceptauit : quia expirauit ſua diſpenſatio in primo beneficio acceptato,vt ca. non poteſt.inf. de præben. vbi ſi quis ſit diſpenſatus ad plura beneficia,eſt verificata ſua diſpēſatio in primo beneficio accepto,vel duobus primis obtentis:ergo idem in caſibus huius cap.

CASVS. Certum eſt ꝙ in promouendo ab beneficiū, ēt ſimplex,requiritur ꝙ talis ſit procreatus ex legitimo matrimonio.ca.cum in cunctis.de elect. in antiq. idem eſt in promouendo ad primam tonſuram:ita ꝙ illegitime natus ſine diſpenſatione non poteſt promoueri ad ordines,etiam ad primam tonſuram,vt dixi:Sed quæritur vtrum ſolus Papa poſſit diſpenſare? Reſpondet,ꝙ non:immo aliquotiens ſufficit diſpenſatio epiſcopi,ſ.quando talis illegitimus vult promoueri ad minores ordines,vel ſi vult promoueri ad beneficia ſimplicia:Si autem vellet promoueri ab ſacros ordines, vel ad beneficia ſuſtinentia adminiſtrationem,vt dignitatem,vel perſonatum,vel curata,requiritur diſpenſatio Papæ.Sed quid ſi Papa diſpenſat cū illegitime nato, vt poſſit acceptare quodcunque beneficium,etiam ſi immineret illi cura animarum?Accidit ꝙ illi illegitimo fuit collatum vnum beneficiū illud acceptauit: poſtea fuit ei collatū aliud pinguius beneficium,vtrum poſſit licet accipere?Dicit Romanus Pontifex ꝙ non, ſ̄m veriorem intellectum:quia diſpenſatio ſua eſt verificata in primo beneficio obtento,licet gl.aliter intelligat.Sed Dominicus de ſancto Gem. & moderni doctores in hoc reprehendunt gl.quia tunc iſtud cap.non contineret dubitationem: quia legitime natus non pōt obtinere duo beneficia curata.c.de multa.alleg.ergo multo minus illegitime natus:& hæc ſunt vera,niſi in diſpēſatione fuiſſet dictam, ꝙ obtento illo bn̄ficio,poſſet aliud acceptare, & primū dimittere,vt fit quotidie.Heli Regniet. Nota primo, ꝙ vbi ſubſūt plura impedimēta ꝑ remotionē vnius nō ſequit̄ remotio alterius:licet em̄ tollatur illegitimitas, nō per hoc tollunt̄ alia canonica impedimēta:Ad hoc ſ̄. de vſu pallij,ex tuarū.& de priuile.paſtoralis.Nota ſcd̄o,ꝙ cū illegitimo,vt promoueat̄ ad ſacros ordines, vel obtineat beneficium curatum , ſolus Papa diſpenſat.Dom.

† al.itat patit̄ in natalib.

CAP. I.

IS, qui [a] defectum [b] patitur † nataliū ex diſpenſatione [c] epiſcopi [d] licet poteſt(ſi ei aliud canonicum [e] non obſiſtat) ad ordines promoueri minores ; & obtinere beneficium [f], cui cura non imminent animarum : dummodo ſit tale [g], ſuper quo per ipſum epiſcopum valeat diſpenſari:¶ Ad ordines quoque

[Prima gloſſa ponit ſummam,& quid declaret.]

a ¶ Is qui.]cum illegitime natis diſpenſant ep̄i in minorib. ordinibus, & bn̄ficio ſine cura:dummodo ſit tale in quo aliàs diſpenſare poſſint:in alijs diſpenſatio Papæ requiritur. Si diſpenſatū fuerit cū aliquo ꝙ nō obſtāte illo defectu poſſit ad curatū bn̄ficium promoueri:prætextu illius diſpēſationis, nō poterit duo beneficia inſimul obtinere. Emanauit ad declarationem eorum quæ notantur ſ̄. eo.tit.c.pæn.& vlt.

ADDITIO. Et Guil.in Spec.tit.2.§. nunc de tēporum.in vlt.col.qui tenere voluit, quod ex cā epiſcopi diſpenſare poterant in ſacris : fatebatur tamen curiam tenere,quod hic dicitur.Io.An.

[Glo.ſeq.ſoluit dubium.]

b ¶ Defectū.]indiſtincte intelligo,prout iacet de quocunque defectu,ſiue ſit ſpurius,ſiue adulterinus,vel naturalis 1,licet aliàs quo ad ſucceſſiones diſtinguatur:nec ita de facili diſpenſetur cum vno ſicut cum reliquo:& ſic intelligatur ſup.de renun. niſi cum pridem.§.perſonæ vero,&c.Eſt.n dignus venia qui alieno vitio laborat,C.de natura.lib.l.legem.

ADDITIO. Idem Archi.alleg.28.q.1.idololatria. ſup.de cle.coniu.c.2.Idem Io.Mona.Ioan.And.

1 Et rō eſt ſ̄m Philippū hic,qa ptās diſpēſandi, cuius effectus non in ep̄m, ſed in alium deriuatur dēt late interpretari.

c ¶ Diſpenſatione.] nunquid promouendo diſpēſet? Vide remiſſiones,quas dedi ſup.c.proxi.Ioan.And.

d ¶ Epiſcopi.] in contrarium:videbatur ſup.eo.litteras.vbi Papa cum talibus in clericatu diſpenſat : ſed ratio eſt,quia petitum fuit à Papa : nam & epiſcopus poterat,vt notat Ber.eo.tit.c.vlt.

e ¶ Canonicum.] facit quod dixi ſup.c.proxi.

f ¶ Beneficium.] intelligo ſimplex:etiam ſi ſit canonia eccleſiæ cathedralis , ſecundum Archid. quia in perſonatu,vel dignitate etiam ſine cura,vt ſup. c.proxi.non credo quod diſpenſare poſſit . c. ad hoc 2 eo. tit.de præb.c.vlt.& de hoc de elect.dudum 2.

2 Idē Dominicus. Font.

[Gl.ſeq.ponit tres lecturas,& opiniones circa primā.

g ¶ Tale.]quia nō paternum 3 immediate, ſuper quo nō pōt ep̄s ēt cum legitimo diſpēſare ſ̄m Vinc.ſ̄.eo. ex tua.Gof.in ſumma huius tit.§.circa aliud.Bar.Brixien.56.diſ.in ſumma.Ber.& Pet.de Samp.in prædicta decre.ex tua.& Inno.eo.tit.c.vlti. ſ̄m Io.qui hoc notat 56. diſt.in.ſumma,& Tan.in dicta decre.Sed dixit Vincen.ꝙ ſi tn̄ eſſet ep̄s hoc facere nō auderet. Goff. ſup.de elect.innotuit.Ray.in ſumma huius tit.& Hoſtien.in dicta decretali tenent contrarium 4 Ad decr.pe.ſep.eo.tit.reſpōdent,quod de illegitimo loquitur:de tali forte beneficio loqui voluit hæc littera.

3 Vide oīno concil. Trid. ſeſ.25. de ref. c.15.

4 Qui tn̄ fatet̄, ꝙ curia tenet primum.Io.And.

Vel in-

Vel intelligas de beneficio quod habeat ecclesiã curatam annexam: ad hoc ꝭ. de preb. super eo. Vel de beneficio quod ex priuilegio, consuetudine, vel statuto requirat sacrũ ordinẽ: q̃a cum in ordine tali dispẽsare non possit: ergo nec in beneficio, ꝑ illũ ordinẽ requirit. de constit. trãslato. 1. q. 3. si q̃s obiecerit. & c. si quis prę bendas 1. Et est simi. quod dixi ꝭ. de rescri. si eo. tempore.

ra beneficia virtute illius secundæ dispensationis? Rñdet Romanus Pontifex ꝙ non: immo est subreptitia: quia tacuit id quod si expressisset, nõ obtinuisset secũdam dispensationem Papæ, vel saltem cũ maiori difficultate: quia verisimile est, ꝙ Papa non voluisset eũ prosequi tanta beneficiorũ multitudine.

† In aliquot antiquis codicibus ita: vel bñficia, super q̃b. neq̃t, &c. abiq; illis verbis: curã animarũ habẽtia. 1 Idẽ Archid. q. alleg. ff. de leg. 1. sed & si res. & ꝭ. de pb is cui. Et idẽ Ioan. Mo. q. dicit idem vbi statutũ iuratũ ꝑ sedẽ Apostolicã ꝯfirmatũ, nõ acq̃rit illegitimũ. I. A. 2 Secũdũ Gof. ꝭ. c. fi. & ĩ sũ. e. ti. vers. pẽ. I. An.

maiores a, vel † beneficia curam animarum habentia, super quibus nequit episcopus dispensare sine dispensatione sedis Apostolicæ b, ꝓmoueri nõ põt.

¶ Si dispensatum fuerit cum aliquo, quod non obstante vllo defectu possit ad curatum beneficium promoueri: prætextu illius dispensationis non poterit duo beneficia insimul obtinere. Ioan. And.

¶ Ille vero, cum quo per sedem c dispensatur eandem, vt præmisso non obstante defectu d, valeat ad beneficium, etiam si curã animarum habeat, promoueri: nequit prætextu dispensationis huiusmodi (quam exorbitantem à iure oportet veluti odiosam e restringi) nisi vnicum beneficium obtinere f.

¶ Idem.

¶ Si ille, cum quo super defectu originis in curato beneficio fuerit dispensatum, eo tacito super pluralitate dispensationem obtineat; non valet dispensatio. Ioan. And.

CAP. II.

Si is g, cum quo fuit per sedem h Apostolicam dispensatum, vt non obstante defectu i natalium, quem patitur, ad

a ¶ Maiores.] hoc intellige de sæculari clerico: nam in regulari secus est: q̃a de iure talis ꝓmouerĩ ad sacros. ꝭ. eo. tit. c. 1. 56. dist. c. 1. & c. nasci. & hoc tenet Io. 56. di in summa Ber. ꝭ. e. c. vl. Gof. in summa huius tit. §. circa filios. nec per hoc intelligit dispẽsatũ in episcopatu arg. de sen. excom. q̃a periculosum. de cõcess. pb. dilectus. in ant. vbi de hoc ꝑ Inn. & Host. 12. dis. nos ꝯsuetudinẽ. & ꝭ. e. prox. ADDITIO. Idẽ hic Archidia. quod idem Compost. ꝭ. de elect. cum in cunctis. & Gali. in Spec. tit. 2. §. fi. ver. quid & si dispensatum. Et de his quæstionibus ad materiam, ibi vide in versi. si præcedentibus. & versi seq. Ioan. And.

[Glo. seq. soluit dubium & remittit: secundo quærit, & dupliciter soluit.]

b ¶ Sedis Apostolicæ.] nec sufficit dispensatio legati, vt ꝭ. eo. tit. c. pen. & dic vt ibi. Sed quæro quare eps dispensat in criminalibus ab adultero citra. & nõ in defectu? Sol. 2 Facilius deletur irregularitas ꝓueniẽs ex crimine: purgatur enim per pænitentiam: nõ sic in defectu. 26. dist. deinde. vel maior est irregularitas ꝓueniens ex origine, q̃ ex crimine, quia prima ex natura, secunda ex accidenti: sed naturalia immutari non possunt. 6. dist. §. vlti.

c ¶ Per sedem.] eadem ratione dico idem de illo, cũ quo dispensatur per episcopum, vt possit ad minores ordines, & ad beneficium sine cura licite promoueri, cum eadem sit ratio.

d ¶ Defectu.] propter hoc à sæcularibus non repelli tur honoribus. ff. de decuri. l. spurij. & l. generaliter. §. spurios. Ioan. And.

e ¶ Odiosam.] ꝭ de reg. iur. odia. cum suis concor.

f ¶ Obtinere.] Concor. ꝭ. de præb. non potest. 3. respõso. cum suis concor.

Si is cum quo.] Decidit casum, & rationem interserit: ibi, Cum nõ sit verisimile. Ioan. And. aliter autem diuidi non potest: quia tota littera pendet. Dominicus.

¶ Dispensatio addita dispensationi non valet: nisi in dispensatione secunda fiat mentio de prima.

CASVS. Titius illegitime natus à sede Apostolica obtinuit dispensationem, vt possit promoueri ad sacros ordines, & ad beneficium ecclesiasticum etiã curatum: deinde assecuto beneficio curato, virtute suæ dispensationis videbat beneficium curatũ aliud sibi conferendũ: vnde accessit ad Papã, vt posset obtinere duo beneficia curata, & in illa dispensatione nõ fecit mentionem, ꝙ esset illegitime natus: Papa fecerat ei gratiam ad obtinendum beneficium curatum: an valeat ista secunda dispẽsatio, ita vt posset obtinere plu-

Nota primo illud ad quod allegatur textus iste, ꝙ dispensatio addita dispẽsationi nõ valet: nisi in scda dispẽsatione fiat mẽtio de prima. Not. magis specifice ꝙ si ille cũ quo fuit dispensatũ sup illegitimitate ad beneficiũ curatum, velit obtinere secundam dispensationem ad pluralitatem beneficiorum obtinẽdorum in futurum tẽpus debet in secũda dispensatione super pluralitate beneficiorũ obtinendorũ in posterum, facere mẽtionẽ de prima. Nota vlterius, ꝙ litteræ impetratæ ad plura beneficia obtinenda, si constiterit ipsas esse subreptitias, non valent ipso iure. Sunt autẽ litteræ subreptitiæ, quæ sunt impetratę tacita veritate: Secus vero est in litteris iustitiæ: Nam valet processus virtute illarũ factus: si nõ excipiatur de surreptione: Nam tales litteræ nõ sunt nullæ ipso iure, cap. si motu proprio. ꝭ. de præben. Sed quæritur quot beneficia potest obtinere ille, cũ quo est dispensatum sub hac forma: videlicet: Sixtus seruus. &c. dispẽsamus, vt duo, vel plura beneficia possis obtinere: Dicendum est, ꝙ cum dispensatio sit odiosa & exorbitans iure communi, debet restringi inquantum fieri potest: ideo dicẽdum est, ꝙ dispensatio sub prædicta forma, solum extendit ad tria beneficia. Sed quid si Papa dispensauit sub hac forma. Dispensamus vt possis obtinere duo, vel plura beneficia? Dicendũ ꝙ talis dispensatio solum extenditur ad quattuor beneficia: videlicet ad duo ratione dictionis, duo: & alia duo ratione verbi, plura.

[Prima glossa summat.]

g ¶ Si is.] si ille cũ quo super defectu originis in curato beneficio fuerit dispensatum, eo tacito sup pluralitate dispensationem obtineat: non valet dispẽsatio. Ioan. And.

[Glo seq. soluit dubium.]

h ¶ Sedem. quia alius nõ poterat. ꝭ. cap. proxi & eadem ratione idem credo in episcopo, ꝙ si dispensauerit cũ tali, ꝙ possit ad minores ordines & simplex beneficium promoueri: & postmodũ tacito defectu impetretur dispensatio: super pluralitate talium beneficiorum, non valet dispensatio propter eandẽ rationem: quia non est verisimile, &c.

[Glo. seq. ponit tres casus prohibitionis.]

i ¶ Defectu.] iste defectus tribus de causis ordinũ & beneficiorum promotionem impedit: primo ob ordinis prærogatiuam. 26. dist. cap. pe. & vlti. de exces. prælat. in antiq. inter dilectos. C. de digni. neque famosis. lib. 12. Secundo ob detestationem paterni criminis, quod punitur in filio, vt per id puniatur pater. 24. q. 3 cum ergo. §. sed qui. ff. de eo quod me. causa. l. isti qui dem. §. vlti. Tertio propter incontinentiam paternã, quæ timetur in filio. iuxta illud; Sæpe solet similis filius,

Illegitimus trib. rõnib. ab ordinũ & beneficiorũ ꝓmotione repellitur.

filius,&c.6.q.1.cap.sunt plurimi.§.verum,& ideo stylus est curiæ; si paterne non sit,&c.defectus autem est sed non culpa.56.dist.nasci.& de purg.canon.accedẽs.
ADDITIO. Ex his tribus insurgit quarta, scandalum scilicet illorum,inter quos promouetur.Io.And.

omnes a ordines promoueri valeat, & obtinere beneficium, etiam si curam habeat animarum,dispensationem aliam (tacito de prædicto defectu b) postmodum obtineat à sede c præfata,vt duo d †, aut plura beneficia similem curã e habentia possit recipere, si ei aliàs canonice conferantur, & ea simul licite retinere:talis dispẽsatio (cũ non sit verisimile sedem ipsam, cum illo prædictum patiente defectum, voluisse, si hoc fuisset expressum,eidem in pluralitate beneficiorum huiusmodi dispensare) veluti ꝑ subreptionẽ obtẽta, nullius penitus est momẽti f.

a ¶ Ad omnes ordines.] caute ponitur hoc in dispẽsatione 1 & super hoc vide ꝙ not.Ber. & moderni.s̃.eo. litteras.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

b ¶ Defectu.] natalium,super qđ dispẽsatione habuerũt. sed nonne sublatus erat ille defect⁹ ꝑ primã dispensationẽ:perinde igit̃ debet haberi ac si illegitimus nõ fuisset:& sic est ȷ̃.ff. de ædil.edi.l.qđ ita. 50.dist.ferrũ.in anti. de rescri. eam te.in fi. ff. de nata. resti.l. quæris.Littera infra cum non sit verisimile, &c. soluit ȝ. Nec obstat. l.quod ita.quia hic de origini naturali defectu loquitur, ibi de morbo accidentali,q facilius tollitur, vt s̃. dixi. c. proxi. Sed c. ferrum.loquitur quoad salutem animę: & de peccatis quæ[per 2 pænitentiam] purgantur. A Deo: quẽ nil latet.Sed hic prima dispensatio latebat,ſm Io.Mo. Et sic c.eam te.& l.quæris. loquuntur de quadam plena restitutione natalium.

ADDITIO. Non obstat secundũ Io. Mo.in auth. quomo.na.effi.sui.§.tribus.& §.adoptionis.coll.7.qa ibi de temporaliũ bonorũ successione:hic de spũalib. q̃ sũt digniora.de maio.& obed.solitæ,in ant.Io.An.

[Glo.seq.ponit duas opiniones.]

c ¶ Sede præfata] alius enim dare non posset:ad hoc facit ȷ̃. de præb.super eo. & c.non potest.&c.cũ singula.hoc tenet.Ber.de elect.dudum 2.in antiq. Bart.Brixien.70. dist. sanctorum. & Inno.s̃.de præb.de multa. Hostiensis autem dixit, ꝙ in dispensatione, quæ hẽt fieri propter necessitatem, vel vtilitatem ecclesię,eandem potestatem habent episcopi post decre.de multa. quam primo habebant,per prædictũ c.sanctorum.sed illam,quæ habet fieri ob prærogatiuam personæ,facit solus Papa : & sic intelligit ipse Pet.de Sam.& Abbas dictam decre.de multa.in fi.sed primam seruat curia: & de hoc in prædictis iuribus.21.quæst. 2.si quis iam traslatus.

d ¶ Duo.] ex talis dispensationis virtute prima duo quæ habuit,solum retinere poterit, vt ȷ̃.de præben nõ potest.2.respon.

e ¶ Curam.] incurato enim & simplici, bene dispẽsant episcopi,secundum omnes, vt not.in decret.dudum 2.de elect.

f ¶ Momenti.] Nota litteras subreptitias ipso iure nõ valere. de hoc dic vt not.s̃.de resc.ad audientiã 2.

2 Quia si nõ poneret,venirẽt solũ minores gl.in c.litteras. eo. tit.Pet de Arch. Fõ.

† Vide ꝯcil. Trid. ses. 7. de refor. c.4. & ses.24. de refor. c.17. & ꝯcil. Laterã.sub Innocẽt.iij. c.29.

2 Hæc duo verba:ꝑ pœnitentiã: desũt in antiquis codicib.

DE BIGAMIS.

¶ Visum est supra tit.proxi.de fil presby. qualiter nõ possunt promoueri ad ordines vel beneficia : verũ qa dubitare posset aliquis de bigamis,an bigami possint promoueri ad ordines vel beneficia: ideo annectitur rubrica, de bigamis.

TITVLVS XII.
De bigamis.

¶ Gregorius x. in concilio generali Lugdunensi.

¶ *Bigamus nudatus est omni priuilegio clericali, & astrictus sæculari foro : nec valet consuetudo in contrarium: & prohibetur sub anathemate, ne tonsuram deferat. Ioan.And.*

CAPIT. VNIC.

ALtercatiõis g † antiquę h dubiũ præsẽtis declaratiõnis oraculo decidentes, bigamos i omni

ALtercationis.] Tria facit : Primo declarat: Secundo reprobat:ibi,Et coerctioni. Tertio prohibet:ibi,Ipsis quoque

ADDITIO. Quòd Lamech fuerit primus bigamus, habetur Gene.4.& 31.q.1. quomodo virginib. Ioan.And.

CASVS. Certũ est ꝙ promoti ad primã tõsuram gaudẽt pluribus priuilegijs; nã nõ tenentur subire onera sordida,nec ꝑsonalia. l. placet. C. de sacrosan.eccle.c. nõ minus.de immu. eccle. in ant. Item si committant delictũ non puniunt̃ per iudicem laicum, sed remittuntur ad iudicem ecclesiasticũ, Ponamus ꝙ aliquis clericus promotus ad primã tonsuram effectus est bigamus vere vel interpretatiue:qa ȝxit cũ duab. vel cũ vna corrupta: an talis sit priuatus omni priuilegio clericali? Rñdet Romanus Põtif. ꝙ sic:Sed clerici vxorati retinẽt adhuc duo priuilegia, s. vt non possint distringi per laicum iudicem: Item retinent priuilegium cap. si quis suadente.17.q.4. Sed vtrum bigamus possit portare insignia clericalia? Rñdet ꝙ nõ: ideo nõ potest deferre tonsurã, nec habitũ clericalẽ: Et si deferat, põt moneri sub pœna excõicationis ne amplius deferat, & si nõ desistat,ẽ excõicãdus:immo ſm l.cõmittit crimẽ falsi.l.eos q § qui se ꝑ milite.ff. ad l.Cor.de fal.Not.primo ꝙ ad Papã spectat declarare dubia iuris, q̃ sunt inter doctores. ad hoc.s̃.de rescr. sup lrĩs.& q fil. sint legi.ꝑ venerabilẽ.Not.scđo,ꝙ q̃s põt dici nudus,qui priuatur aliqua qualitate incorporali.ad hoc ȷ̃.de resti.spo frequens.Dominicus.

[Prima glossa summat.]

g ¶ Altercationis.] Bigamus nudatus est omni priuilegio clericali,astrictus sæculari foro : nec valet cõsuetudo in cõtrarium:& prohibet̃ sub anathemate,ne tonsuram deferat.Ioan. And.

[Glo.seq.ponit opi.quas decre.determinat.]

h ¶ Altercationis antiquę.] hoc ideo dicit, qa olim super hoc erant opiniones : Dicebat Hug.ꝙ bigamus gaudebat priuilegio clericali & canonis : qa tenebat̃ portare tonsurã s̃.de vi.& ho.cle.clericus si tonsura.& erat de foro ecclesiæ.arg.31.dist.dictũ.& ad minores ordines ascendere poterat.34. dist. si q̃s viduã 2.in fi. à ȝrio sensu. & c.lector.ea dist. 3 Io.& alij.ȷ̃.ꝑ c.74. di.quisquis.& ibi hæc altercatio: vbi dr̃. q̃squis clericus viduã aut secũdã vxorẽ duxerit:omni ecclesiasticæ dignitatis priuilegio mox denudetur, laicali sibi tantũ cõmunione concessa:& per illud, denudetur,videbatur non esse priuatus, sed priuandus:præsens ergo constitutio declarat hoc.si.C.arb. tute.l.veteris.C. de posthu.hære.in stit.l.quod certatum.C.de fur.apud antiquos.

i ¶ Bigamos.] vere vel interpretatiue, vt qa duas vxores habuit 4 vel cũ vidua vel corrupta cõtraxit.s̃.eo. de bigamis.26.dist.deinde.& hoc verum est de his, q sic in minoribus ordinibus contraxerunt : secus si in sacris s̃.eo.nuper,à nobis.

† Vide Anchar. cõsi. 124. & de multiplici ꝑna bigamorũ agit Ioan.Mõtaigne tract. de bigamia, q.5.

3 Vbi de hoc & plenius s̃.c. 2. Frã.dicit ꝑ hoc cõcilium epos ẽt in minorib.dispẽsare non posse. Io. And.

4 Et ꝑcedit hoc ẽt si scđa nõ fuit vxor ꝑp aliqđ impedimẽtũ, qđ ȝhens ignorabat licet Archid. hic ȷ̃. de hoc dixi.s̃.e. tit. nuper super ver. quãtũ in ipsis. Io. And.

a ¶ Omni

a ¶ Omni priuilegio.] quod multiplex est. 27. q. 4. si quis suadente. s. de fo. compe. c. 2. & hoc quo ad personam. Item quod non vexentur aliquib. vexationib. in persona vel reb. C. de episc. & cleri. l. 1. & 2. & l. generali. & sup. de vi. & hon. cle. c. vlt. & ideo dr omni priuilegio: & comprehendit etiam priuilegium fori: & hoc sequitur.
b ¶ Addictos.] id est astrictos. C. de epi. audien. l. addictos.
c ¶ Consuetudine.] quae erat in quibusdam locis Franciae: nō ergo valet cōsuetudo in hoc casu, sicut nec in illis. sup. de cōsue. c. 1. & 2. s. tit. de elect. qa saepe. de de qua dic vt 8. dist. frustra. & cōsue. c. vl.
d ¶ Anathemate] interminatio est, nō canō latae sniae 1 quod probat de iure pat. relatū de quo dic, vt s. de sagit. c. vno, de simo. sicut tuis. & per Ioan. 63. dist. Salonitanae.

1 Idē Ancha. Fon.

priuilegio a clericali declaramus esse nudatos: Et coerctioni fori saecularis addictos b: consuetudine c contraria non obstante. Ipsis quoque sub anathemate d prohibemus deferre tonsuram, vel habitum clericalem.

TITVLVS XIII.

De officio vicarij.

¶ Innocentius quartus.

¶ *Successor officialis excommunicati, excommunicatus non est, nisi in crimine damnato communicet: illa autem quae exercet illo excommunicato manente, non ualent, si iurisdictione solum ab eo recepta hoc facit. Ioan. And.*

CAP. I.

Romana e ecclesia: & infra. ¶ Cum Remensis archiepiscopus in officialem alicuius suffraganei sui excommunicationis f sententiam ex aliqua rationabili g † causa profert: illos, qui vices ipsius h gerunt, propter i hoc excommu-

rerēt maiorē excōicationē. Not quod eps excōicatus non pōt exercere ea quae sunt iurisdictionis: & sic non pōt conferre beneficia: qa collatio beneficiorum est iurisdictionis. c. transmissam. de elect. in ant. Sed vtrum capitulum vel superior possit tunc conferre beneficia vacantia? Certe non. c. quia diuersitatem. de cōcess. pb. in antiqua collatio beneficiorū nō deuoluitur ad capitulum vel superiorē, nisi data negligētia: sed modo epi scopus excōicatus non pōt dici negligens, quia ēt si ipse vellet conferre. non posset.

† Vide S. cil. Trid. sess. 25. de refor. c. 3.

ADDITIO. Posset ergo excōicari, vt hic propter poenam. 11. q. 3. nemo episcoporum. Item extraordinarie puniri. in auth. de san. epi. §. pē. coll. 9. C. de epis. audien. l. minime. insti. de iniu. § 1. Io. And.

DE OFFICIO VICARII.

¶ Dictum fuit supra per discursum titulorum praecedentium de promotione clericorum ad beneficia ecclesiastica: verum quia sic promoti quandoque hēnt sub se vicarios: ideo ad nos informandum annectitur rubrica de officio vicarij.

Romana.] Sententia excōicationis in aliquē promulgata ex propria culpa, non est ad eius vicarium extendenda, hoc dicit sm Zen. Et tria facit Io. Mo. primo statuit: Secundo rōnem ponit: Tertio tacitae quaestioni respondet Secunda: ibi, Cum non. Tertia, ibi, Et tamen. Ioan. And.

CASVS. Cum archiepiscopus Burdegalēsis officialem Pictauen. excōicat aliqua rōnabili cā: officialis Pictauen. non pōt exercere iurisdictionem episcopi Pictauē. Ponamus quod officialis ipse excōicatus aliquē sibi substituit: vtrū ipse substitut' sit excōicatus exercendo iurisdictionem epi Pictauen? Rñdet quod non, nisi sit participans cum officiali in crimine damnato, c. si concubinae. de sent. excom. in antiq. vbi dr, quod participans in crimine pp quòd aliquis fuit excōicatus: incurrit maiorem excōicationē. Sed quid; Ponamus quod substitutus exercet iurisdictionē ipsius officialis, an valeat gesta per ipsum officialem? Rñdet Romanus Pontifex cum distinctione: quia aut iste substitutus suscepit iurisdictionem ab officiali excōicato, & tūc nō valent gesta per istum substitutum: quia si officialis non valuit per se exercere iurisdōnem, nec ēt potuit alijs cōmittere: aut substitutus ab alio suscepit iurisdōnē, & non ab officiali excōicato: tunc valebūt gesta p ipsū. Alij intelligūt quod officialis excōicat' de facto substituit alium officialem: quod facere non pōt. l. praetor. ff. de iuris. om. iudi. & talis substitut' de facto ab officiali excōicato nō est excōicatus, sed tn̄ nō valēt gesta per ipsum. Nota primo ex hoc, c. quod qs sine cā rōnabili nō dēt excōicari: vnde excōicatio nō fertur ab homine nisi p inobediētia vel cōtumacia: & licet delictū praecedens sit causa mediata, tn̄ cōtumacia est cā immediata excōicationis. Nota insup ex hoc tex. iuncta gl. quod officialis epi potest excōicari sub nomine dignitatis, & tn̄ excōicatio nō extenditur ad successores, nisi participarent cū excōicato in crimine dānato, vt dicto c. si cōcubinae. alleg. quia tunc incurrerēt maiorē excōicationē.

[Prima glossa summat.]
e ¶ Romana.] successor officialis excōicati, excōicat' non est, nisi in crimine damnato cōicet: illa aūt quae exercet illo excōicato manente, non valent, si iurisdictione solum ab eo recepta hoc facit. Ioan. And.
f ¶ Excommunicationis.] maioris: nam excommunicatus minori, ea quae sunt iurisdictionis exercet, vt sup. de cleri. excom. mi. si celebrat.
[Glos. seq. recitetur per quaestionem.]
g ¶ Rationabili causa.] aliter non dēt ferri excōicatio nis snia. inf. de sen. excō. cū medicinalis. & potuit esse rationabilis cā, cum officialis epi peccat in his quae sunt iurisdictionis: quia idem est consistorium epi, & sui officialis: tūc archiepi eos sicut epi punire pnt. inf. de appel. Romana. 1. respon. Si vero officialis epi aliquid possideret vel faceret vt priuatus: tunc archieps eum plus punire non posset, nisi sicut alios subditos eporum, casibus not. sup. de off. ordi. pastoralis. & hoc probetur inf. de fo. com. Romana. §. 2. & vlt.
[Glo. seq. primo litteram exponit: secundo format duas quaestiones, & illas soluit.]
h ¶ Ipsius.] officialis vel officialatus: nec putes quod officialis alium officialem generalē dare possit 2. Ad hoc sup. eo. cleri cos. vbi de hoc per Host. & Gar. licet specialem causam delegare possit, & etiam plures. ff. de iudi. l. cum praetor. posito tamen quod generalem officialem dederit: sicut interdum fit de facto: ille tn̄ excommunicatus non est, vt hic dicit. Vel hic non dr quod officialis ipse officialem dederit 3: sed eps alium officialem dedit excommunicato primo: quaeritur an excōicatus sit secundus? & videbatur quod sic: cum lata esset sententia in officialem: ad hoc respondet. Quaerit solet, quid si quis delegauit causam, postea excōicatur: nunquid expirauit delegati potestas? De hoc recurre sup. de off. deleg. licet. & quod non expiret, bene facit inf. tit. proxi. si is cui 4. si vero eps est excommunicatus, nec ipse, nec ipsius officialis (cum eorum idem sit consistorium) de causis cognoscent: quid ergo tunc fiet? adeatur Papa, vt prouideat. sup. eo. lib. de supplen. negli. praela. c. 1.
i ¶ Propter hoc.] scilicet quod gerunt vices officialis ex cōmissione episcopi vel ipsius officialis facta ante excommunicationem. Vel dic vt sup.

2 Immo de cōsuetudine faciunt, cū consensu epi ad tps Philipp. Fonta.

3 Immo hoc dicit hic Phil.

4 Posset responderi, quod res non erat integra. Philip.

a ¶ Ob id.] scilicet, quòd gerunt vices eius.
b ¶ In crimine.] quia tunc eadem sententia sunt ligati. sup. de sen. excom. si concubinæ.
c ¶ Qui.] ita construe: qui scilicet officialis nõ arcta tur distinctione censuræ ecclesiasticæ: & pro eo quod suũ, &c. ergo si ideo essent excõicati, tũc successores eadem snĩa ligarẽtur. Pone in terminis: Excõicauerat archieps epm: monuerat officialẽ ꝙ de causis non cognosceret, qui nõ desidebat: excõicauit eum; successor participauit in crimine damnato vnde ligatus est. Idem ẽm Innocen. in illo qui in officialatu sibi deseruit, vel stat iuri coram illo. Io. And. Alia littera ẽ in plurali, exercent & arctantur: quasi dicat, eo ꝙ vicegerentes exercent officialis officium, non ligantur sententia.
d ¶ Ipsi.] scilicet vicarij officialium.
e ¶ Vices.] officialis saltem nunc excommunicati.

nicationis vinculo non astringit: Cum non communicent ob id [a] officiali eidem in crimine [b], qui [c] ecclesiæ censuræ districtione, pro eo, quòd suum exercent officium, non arctantur. ¶ Ea tamen, quæ ipsi [d] gerendo huiusmodi vices [e] agunt, eo taliter [f] excommunicato manente (si iurisdictionem tantum [g] recipiunt [h] ab eodem) non possunt obtinere vigorem [i].

¶ Bonifacius Octauus.

¶ *Ex generali commissione non potest officialis inquirere, corrigere, deponere, & punire subditorum excessus.* Ioannes *And.*

f ¶ Taliter.] aliàs tũ, aliàs tamen: & dic, taliter, id est, etiam propter aliam cãm, non propter officialitatem.
g ¶ Tantum.] ergo si ab episcopo, secus: quia officiali excommunicato, si episcopus alij committat, tenet commissio, vt superius dixi.
h ¶ Recipiunt.] 1 de facto: quia de iure ille iurisdictionem demãdare non potest, qui excommunicatus est. 24. q. 1. audiuimus. de re iud. ad probandum.

1 Placet Dominico.

i ¶ Vigorem.] non. n. potuit excommunicatus quod non habebat, committere. 1. q. 7. Daibertum de iure pat. quòd autem. In casu tamen excommunicatus vtitur iurisdictione. inf. de hære. præsidentes. & est specialis 2 casus in odium hæresis.

2 Vide Eymericũ in direct. par. 3. q. 22 & Gõdissaluũ tract. de hæret. q. 19. nu. 8.

LIcet.] Primo ponit dictum; Secundo excipit: ibi, Nisi. Ioan. And.

CASVS. Episcopus Pictauen. fecit & creauit sub terminis generalibus Titium suum officialem iurisdictionis: vtrum Titius officialis virtute generalis cõmissionis recipiat potestatem ab epo inquirendi crimina, & puniendi excessus? Rñdet, quod non, nisi in commissione habeat specialem & liberam facultatem corrigendi crimina, & puniendi excessus: sed ꝓ istis criminibus esset recurrendum ad epm: ideo libellans in criminib. qui litigat coram officiali, debet dicere in suo libello: coram vobis officiali specialiter constituto ad inquirendum excessus, puniendum, deponendum, &c. nam ista tribuunt sibi potestatem. Nota primo, quod per commissionem officij generaliter factam episcopo, datur potestas cognoscendi de causis. Nota secundo, quod in generali mandato non includitur potestas cognoscendi de causis criminalibus: Ad hoc clem. non potest. de procura. Dominicus.

[Prima glossa posuit summam: & vnde tractat, & quid approbat.]

k ¶ Licet.] ex generali commissione nõ põt officialis inquirere, corrigere, deponere, & punire subditorum excessus. hoc dicit, & fuit hæc decretalis tracta de quadam extrauaganti Alexãdri quarti, quæ incipiebat, Dudum, vbi quidam officialis epi abbatem depo suerat; qui appellauit ad archiepm: & officialis archiepiscopi sententiam confirmauit: appellatum fuit ad Papam: & Papa prædictas sentẽtias infirmauit 3. quod hic dicitur tenebat Hostiensis de instit. ex frequentibus. in antiq.

3 Per hãc glo. soleo ponere exẽplũ in decr. cãm 2. de iudi. ꝙ similitudo causæ reddit iudicẽ suspectũ qñq; vt ibi scripsi su per ver. pœna. Io. And.

CAP. II.

LIcet [k] † in officialem [l] episcopi [m] per commissionem officij generaliter [n] sibi factam, causarum cognitio transferatur: potestatem tamen inquirẽdi, corrigendi, aut puniendi aliquorum excessus, seu aliquos à suis beneficijs, officijs † vel administrationibus amouendi, transferri nolumus in eundem: Nisi sibi specialiter hæc committantur [o].

† Nota ꝙ genus nõ includit quamlibet spẽm comprehẽsã sub illo, qñest dare aliq rõnẽ, qua re nõ includatur ad hoc ꝙ not. glo. inf. de excep. pia.

† Dictio, officijs. deest in antiquis codicib.

¶ Idem.

¶ *Ex generali commissione officialis beneficia conferre non potest.* *Ioan. And.*

CAP. III.

CVM IN GENE-

ADDITIO. Et Gul. in Spe. de inquisi. ad fi. 1. col. Io. An.
l ¶ Officialem.] qui interdũ missus Dominicus appellat. de reg. cap. 2. de frigi & malef. c. 1. Officialis iste ordinariam hẽt iurisdictionem: interponit. n. decretũ in alienationib. rerum minorum, & emancipationibus, & omnia, quę ad iurisdictionem pertinẽt, expedit. C. de offi. eius, qui vicẽ, al. iu. ob. l. 2. & inf. de iudi. c. vlti. sed talia cum causæ cognitionem requirat secundum leges, non delegantur. ff. de offi. procõsu. l. nec quicquam. §. 1. ergo sequitur ꝙ ex iurisdictione ordinaria hoc facit, nõ ex delegata, ẽm Innoc. & Host. qui hoc not. sup. eod. tit. sua. & Guli. in Spe. de ordi. in prin. Goff. contra in summa istius titu. Primum tene: & adde rationem decre. sup. eo li. de cõsue. c. 2. & quod ibi dixi, licet autem negari non possit eos iurisdictionem habere ordinariam: tamen non in omnibus recurritur ad eos sicut ad dantes: hinc est, quod de casibus hic & inf. cap. 1. expressis, sine speciali mandato se non intromittunt, nec etiam de spiritualibus: vnde litteras commendatitias ad ordines dare non possunt, vt su p. eod. lib. de tempo. ordi. cum nullius. §. 1. 4. Nec officialis archiepiscopi præsente, vel vicino archiepiscopo in suffraganeum excommunicationis, suspensionis, vel interdicti fert sententiam. infra de offic. ordi. cap. 1. in fi.

Officialis epi hẽtiurisdõnem ordinariam.

4 Nec ẽt ad eos recurrit, si appellet à delegato episcopi: & alias fallẽ tia ponit hic Phil. Fon.

m ¶ Episcopi.] vel cuiuscunque alterius, cum eadẽ sit ratio.
n ¶ Generaliter.] non ergo tantum valet genus quo ad singula, quantum species. de hoc 23. dist. quamquã. de offi. ordi. si sacerdos in antiq.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

o ¶ Committantur.] sed pone, episcopus dedit vicarium generalem: & in mandato expressit aliquod de istis, quòd requirit speciale mandatum, secuta clausula generali: & omnia alia, quæ per nos possunt etiam si mandatum exigant speciale: quæritur an talis omnia specialia possit? Et dicit Host. sup. de offi. archi. significasti, per ipsam decre. & per decr. sedes. supra de rescri. & per l. ff. si quis cautio. sed & si. §. quæsitum, & per ea quæ not. de commo. cap. vno. quod omnia poterit 5: quod satis videtur ad instar procuratoris, vt inf. de procu. qui ad agendum. §. 1. secus si aliquod de specialibus non expressum fuisset, vt ibi 1. responso.

5 Dissimilia, vel minora expressis. Phil.

CVm in generali.] Præmissa duplici ratione ponit dictum, à quo secundo excipit: ibi, Nisi. Io. And.

CASVS. Episcopus Pictauen. Titium suum officialẽ siue vicarium in spiritualibus & temporalibus constituit, creauit & ordinauit: Certum est ꝙ virtute generalis commissionis ipse Titius officialis nõ recipit potesta

rali [a] concessione nequaquam illa veniant, quæ nõ esset quis verisimiliter [b] in specie concessurus [c]: nec regulariter [d] donare valeat is, cui bonorum administratio etiam libera [e] est concessa: officialis †, aut vicarius generalis episcopi beneficia conferre non possunt [f]: Nisi beneficiorum collatio ipsis specialiter sit commissa [g].

potestatem inquirendi, & puniendi excessus, vel deponendi, vt dicitur supra c. proxi. Sed nunquid virtute generalis cõmissionis recipit potestatem conferendi beneficia spectantia ad suam collationem? Respondet q non: nisi collatio beneficiorum ei specialiter committatur: Nota primo quod in officialem ex generali cõmissione trãsit iurisdictio in causis ciuilibus: sed virtute generalis commissionis nõ habet potestatem inquirendi, & corrigẽdi crimina, nisi ei specialiter mandetur potestas inquirẽdi, & corrigendi, & puniendi excessus. Nota vlterius quod collatio beneficiorum vocatur donatio: sed cõtra hoc facit: quia donatio nullo cogẽte imperio ex mera liberalitate confertur: sed collator compellitur conferre beneficium vacans intra sex menses: aliàs priuaretur potestate conferendi, igitur, &c. Dicendum, quod collatio beneficiorũ vno respectu est donatio: videlicet in cui conferendo: puta mihi, vel tibi, vel illi: sed alio respectu, scilicet in conferendo simpliciter, nõ dicitur donatio: cum ista collatio fiat aliquo cogente imperio, ne perdat potestatem conferendi elapsis sex mensibus: ex quo sequitur, quòd si ille in quem fit collatio, sit ingratus non potest repelli: licet secus sit in meris donationibus ciuilibus. cap. penult. inf. de dona. l. fi. C. de reuocan. don. Nota quod procurator omnium bonorum, cum libera administratione & generali potestate, vt possit facere ea, quæ constituens faceret, non potest dare bona spectantia ad dominum: quia tali generali commissione est intelligẽda ista clausula: excepta alienatione bonorum nostrorum gratuita. Nota principalem effectum huius c. qđ vicarius episcopi non potest conferre beneficia, nisi ad hoc episcopus dederit ei specialem potestatem. Vtrum episcopus possit alicui dare facultatem conferendi beneficia ad collationem ipsius spectantia? Dicendum quòd sic, vt hic dicitur: sed non intelligitur, quòd episcopus possit dare potestatem ad conferendum beneficia proximò vacatura, quia fieret fraus concilio generali, ne cõferantur beneficia proxime vacatura: quod est contra vicariatus speciales, qui cõmuniter dantur.

† Not. ar. pro & cõ, q idẽ est dicere officialis, q vicarius: de quo hic p Domin.

[Glossa prima ponit summam, & quid declaret.]

a ¶ Cum in generali.] ex generali commissione officialis beneficia conferre non potest. Declarat notata per Goffredum, Innocentium & Hostiensem de p̃ben. dilecto.

b ¶ Verisimiliter.] Nota inspiciendum quod est verisimile, concordat sup. tit. 2. c. vlt. & habet hoc locum etiam vbi est generalitas, vt hic, & vbi est obscuritas, vt inf. de reg. iur. inspicimus.

c ¶ Concessurus.] ad idem inf. de poe. & remis. si episcopus. & inf. de reg. iur. in generali. cum suis cõcor. & idem in obligatione. C. quæ res pigno. ob. pos. l. 1.

[Glo. seq. ponit tres casus contra regulam.]

d ¶ Nec regulariter.] secũda rõ huius dicti: & ideo dicit, regulariter: quia casualiter secus, vt si iusta rõne motus donauerit, vt puta magistro: vel si donare ei permissum sit: vel ratione personæ ipsius, cui concessa est administratio, vt si sit filius senatoris. ff. de administr. tut. cum plures. §. cum tutor. ff. de tute. & ra. dist. l. 1. §. 1. & ff. de dona. l. filiusfamilias 1. 1. respõso. 2. & 3. de hoc not. ff. de pac. contra iuris, in fin.

1 Vide Bart. in l. filius. alleg. in gl. in ver. liberam. c. grãdi. de suppl. negli. prela. eo. li. Fo.

e ¶ Libera.] in conferendis beneficijs est liberalitas in cui dando: sed non in dando, secundum ea quæ not. sup. de præben. relatum. & cap. inter cætera.

[Gl. seq. opponit de duobus capitulis, quib. r̃ndet.]

f ¶ Non possunt.] in contrarium videbatur per decre. supra de insti. ex frequentib. & supra de præb. dilecto. sed illa iura non obstãt: quia in decre. ex frequentibus. non dicitur, quod officiales possint conferre: sed quod possint confirmare; & hæc sunt diuersa vt patet in c. se de vacante. quod bene confirmat ab episcopo cõfirmandos. ꝭ. de maio. & obed. cum olim. inf. de insti. c. 2. & tñ non confert beneficia ad solius episcopi collationem spectãtia ꝭ. ne se. va. illa. & ꝭ. eo. tit. c. vnico. Ad idem ꝭ. de præbẽ. cum in illis. Decret dilecto. non dicit quòd approbatio ibi facta per generalem procuratorem valuerit.

† In quodam manuscripto ita, Innocẽtius iij. in concilio Lug.

g ¶ Commissa.] nota pro his quę not. Io. Ber. & Host. supra de concess. præben. constitutus. dixerunt enim, quòd episcopus non potest specialiter conferre collationem alicuius præbendæ, quæ nondum [2] vacat: quia id posset fieri in fraudem vacaturarũ: qui enim non posset mihi promittere primam vacaturam, daret fratri vel amico meo potestatem conferendi primam: & hoc esse non potest: & sic intelligitur decre. prædicta constitutus. in fi. Sed generaliter committere collationem beneficiorum ad se spectantium bene potest, vt hic. & 19. q. 1. statuimus. [scilicet ei quẽ facit vicarium, super quo vide quod not. inf. tit. 2. cap. pen. in fin. antepenult. glo. & inf. de præben statutum in glo. fin.] Et perpetuo etiam posset hoc ius committi alicui dignitati: vel in genere, vt sup. de insti. cum venissent. vel in specie, vt sup. de dona. pastoralis. 16. q. 2. visis.

2 Vide Concilium Tri. sessio. 24. de refor. c. 19.

ADDITIO. Tene quod scripsi de censi. cum venerabilis in ant. super fin. 2. glo. ver. tamen hoc puto. Ioan. And.

TITVLVS XIIII.

De officio & potest. iudicis delegati.

¶ Bonifacius octauus †.

¶ *Conseruator à manifestis defendit iniurijs, & iudicialem indaginem non exercet.*

CAP. I.

STATVI-

DE OFFICIO ET POTESTATE iudicis delegati.

¶ Superiori tit. dictum fuit de officio vicarij: verum quia iudex delegatus gerit vices iudicis delegantis, & quodammodo dicitur eius vicarius quantum ad causam sibi commissam: ideo post rubricam præcedentem ponitur hæc rubrica, de officio & potestate iudicis delegati.

STatuimus.] sunt duæ partes. In prima p̃missio. In secunda: ibi, Nec ad alia prohibitio Ioan And.

CASVS. Romanus Põtifex aliquos religiosos vel alios exemit à potestate iudicis ordinarij & eos recepit i sua tutela, & custodia, dãdo eis cõseruatores: Quæritur de p̃tãte illorũ conseruatorum? R̃ndetur, quod potestas eorum in hoc cõsistit, vt illos quibus sunt deputati, defendant à manifestis iniurijs. Sed quid si iniuria non sit manifesta: sed requirit plenam causæ cognitionem: vtrum conseruatur possit se impedire? Respondet q non: sed pro hoc est recurrendum ad ordinarium. Et ista vera sunt, nisi in priuilegijs istorum religiosorum, vel aliorũ quib. dati sunt conseruatores, aliud diceretur, videlicet, vt

possent

possent cognoscere de iniurijs & alijs casibus: etiã si requirerent iudicialem dignitatem, & cõiter in priuilegijs apponitur illa clausula. Nota primo, quòd officium conseruatorum est defendere illos, qui eis cõmittuntur à manifestis iniurijs & violentijs. Nota insuper, ꝙ conseruatores simpliciter deputati non possunt se impedire de his, quę sunt occulta & dubia. Sed q̃d si offensa manifesta negef, vtrum conseruator possit cognoscere an sit manifesta? Rñdet glossa ꝙ sic: aliàs q̃libet posset impedire iurisdõnem ipsorum cõseruatorum, quia quilibet conuẽtus semper negare iniuriã manifestam: Vnde qñ dubitatur de iurisdictione alicuius iudicis, ad eum iudicem spectat cognoscere an cognitio ad eum spectet vel non. l. si quis. ff. si quis in ius voc. non ierit.

† Vide Pet. d' Ancha. conf. 87. incip. omissopri mo dubio & cõs. 123. incip. in primo dubio. & Iasonẽ consil. 145. incip. circa duo. vol. 4.

mus a †, vt cõseruatores b, quos plerunque concedimus, à manifestis iniurijs, & violentijs defendere c possint quos eis committimus defendendos: Nec ad alia, quę iudicialem † indaginem d exigunt, suã possint extendere potestatem.

¶ Alexander quartus.

† Nota ꝙ potestas data alterũ defendendi, ne cessariò n̄ includit concessionem potestatis d' fendẽdi, cum indagine iudiciali. Domi.

[Prima glossa summat.]

a ¶ Statuimus] conseruator à manifestis defendit iniurijs: & iudicialem indaginem non exercet.

[Glo. seq. recitetur per sex quęstiones.]

b ¶ Conseruatores.] quia materia conseruatorum in tit. isto hic & inf. c. proxi. & c. vlt. posita est: nota conseruatores delegatos esse 1 & vt dicebat Ber. de istis conseruatoribus per iura antiqua parum vel nihil habebamus: Possunt tamen dici cõseruatores epi, qui habent conseruare & defendere viduas, pupillos, & orphanos, & alias personas miserabiles 2 ab oppressionibus & iniurijs. de fo. comp. ex parte B. & c. ex tenore. in ant. 87. dist. c. 1. & 2. 23. q. 5. administratores. sup. de censi. licet. sup. eo c. significantibus. Scire debes (secundum Inno. & Host.) quod isti conseruatores interdum dantur, vt aliquos defendant ꝯ latrones vel praedones, interdum ꝯ eos qui eorum priuilegia infringunt: interdum latius, vt defendant ab iniurijs & offensis: & in nullo dictorum casuum habent iudicialem indaginem, vt hic, & inf. eo. c. vlt. De manifestis ergo solummodo habent cognoscere. Et intellige manifesta illa, quæ notoria sunt, & ita patẽtia, quòd nulla probabili tergiuersatione celari possunt, vt de ver. sig. ea parte in ant. de cohabi. cle. mu. c. vlt. Sed quid si negetur offensa notoria? negatione videtur fieri res dubia. C. qui. ad li. procla. non li. l. 3. Dic quòd bene ꝓbationes recipiet conseruator an factum sit notoriũ, vt sic videat an sit sua iurisdictio 3. ff. de iudi. si quis ex aliena. sup. de rescrip. super litteris. aliàs. n. istorum officium esset inutile: & si inueniet factum notoriũ, procedet: aliàs desistet, non. n. habet potestatem simpliciter defendendi iniuriam: sed qualificatã. notoriam. s. habet ergo conseruator reuocare reum: & si confiteatur factum, bene quidem: si neget, super notorio probationes recipiat: si autem confiteatur factum, sed dicit se id suo iure fecisse: dicunt quidam, quod vlterius se intromittere non debet. Alij contra dicentes quod probationes recipit super notoria offensa 4 Ad hoc sup. de elect. bonæ. aliàs facile esset conseruatorum officium deludere: vnde si videatur conseruatori probabilis negatio, non procedat: aliàs puniat sicut notorium. Dicebat autem olim Ber quod sicut delegatus recusari poterat, sic & conseruator: postea mutauit dicẽs, quod quia in notorijs non admittitur recusatio vel appellatio: conseruator autem nõ cognoscit nisi de notorijs: ergo recusari nõ poterit. sup. de appel propos uit. & c. cum sit. Dixit ẽt talem cõseruatorem inuocare posse auxilium brachij sæcularis supra de offi. ordi. c. 1. & c. quoniam. & 23. q. 5. administratores.

1 Item Ioan. An. & Pet. de Anch. q̃ a eorum officiũ expirat quo ad nõ cœpta.

2 Quæ dicãtur personæ miserabiles tradũt Doctores in c. 1. de post. plat. & in c. super quibusdã. de verb. sig & Bart. in l. cũ aliæ. ff. de leg.

3 Idẽ Pet. de Anch. Fonta.

4 Idẽ Pet. de Anch. Fonta.

ADDITIO. A tempore Inno. hoc tenentis: & hoc placet Hostien. & Archid. & ex eadẽ rõne dicebat Inno. quòd procedere poterit parte per contumaciã absente: remittit ad notata de cohabi. cleri. & mulie. vestra. Ioan. And.

¶ In coactionibus & pœnis Pontificali dignitati defertur.

[Gl. seq. declarat an iniuria cõmissa & cõmittenda, &c.]

CAP. II.

Quia Pontificali e dignitate præditis f ob reuerentiam sacri officij g, quod exercent, plurimũ deferri cõuenit, & eos plꝰ alijs honorari decet h:

c ¶ Defendere.] hoc intelligi põt de cõmissa & committẽda: pone enim paratos ad exercitũ & violentiam inferendam illis, quorum conseruator est: Prohibere poterit, excõmunicare, & punire de senten excom. sacro. & inf. eo. tit. Romana §. caueatur. In cõmissa defendent per districtionẽ ecclasticã, cõpellẽdo iniuriatores vt satisfaciãt læso: & et sæculare brachiũ inuocando, vt superius dixi.

Cõseruator põt d' fendere, nõ tm̃ ab iniuria cõmissa, sed etiã à cõmittenda.

d ¶ Indaginem.] idest, causæ cognitionem, seu ipsius examinationem: quia dubia sunt; & si de talibus se intromittant, pœnam incurrunt de qua inf. eo. ca. vlt. §. vt autem, nec valet quòd agitur, vt ead. decr. §. vlt. quæ est glo. istius.

Quia Pontificali.] Præmissa causa ponit constitutionem in genere, quam secundo specificat; ibi, Quòd tertio excipit: ibi, Nisi. Ioan. And.

¶ Istud ca. emanauit ad declarationem cap. sane. & c. pastoralis. eo. tit. in ant. vbi dicitur, quod iudex delegatus potest rebelles comprimere, & coercere episcopos. si non obediant in eis quæ spectant ad suam iurisdictionem: tamen deferre debet dignitati episcopali, & mittigare illas pœnas: istud cap. ponit quo ordine debet mitigare illas pœnas.

CASVS. Delegatus Papæ cãm subdelegauit epo Pictauen. episcopus nõ vult acceptare: Certum est ꝙ delegatus potest eum punire: sed tamen debet mitigare pœnam. Sed quæritur quam mitigationem debet ipse delegatus seruare: Rñdet ꝙ non debet ab initio episcopum excõicare: sed debet ei primo interdicere ingressum ecclesiæ: postea si illam pœnam contemnat, debet eum suspendere ab officio sacerdotali. postea ꝓcedere ad pœnas grauiores: tamen si delegatus primo processerit ad excõicationem, tenet excõmunicatio, licet non bene faciat: quia iste tex. loquitur de honestate: veruntamen posset esse tanta contumacia, quod delegatus inciperet ab excõmunicatione. Heli. Reg. Nota primo argu. ꝙ illa quæ exerceret episcopus rõne dignitatis episcopalis, dicuntur competere ex officio, & non ex ordine: & sic non videtur episcopatus ordo: de quo per glo & ibi dixi sup. in prœmio huius libri. Nota secundo, quòd appellatione iudicis non comprehenduntur conseruatores: quod nota pro iuribus loquentibus de iudicibus. Dominicus.

[Prima glossa summat, & dicit quid exemplificet.]

e ¶ Quia Pontificali.] in coactionibus & pœnis pontificali dignitati defertur. Exemplificat quod habetur sup eo. sane 2. c. pasto: alis. in principio.

ADDITIO. Guliel. hanc decretalem allegabat sub tit. de priuileg in Specul. de senten. prolat. §. vt autẽ. versi. quandoque. Ioan. And.

f ¶ Præditis.] idest, præ alijs dotatis.

ADDITIO. Archid. exponit idest, sublimatis & ornatis. Ioan. And.

g ¶ Officij] concor. inf. de sent. excom. quia periculosum. & 11. q. 3. absit.

h ¶ Decet.] inspicimus quid deceat, sic sup. eo. li. de elec. cum non deceat. cum suis concor.

ADDITIO. Et decentia proprie respicit honestatem. sup. de vot. magnæ. Ioan. And.

a ¶ Iudi-

vt cum à iudicibus a, vel cōseruatorib. à sede Apostolica deputatis contra eos, ad coactiones aliquas siue pœnas fuerit procedendum, gradus & modestia in huiusmodi processu seruetur: Ita quòd (eis quadam condigna reuerentia supportatis) ingressus b primo ipsis ecclesiæ, vel sacerdotale c interdicatur ministerium: ac deinde ab officio suspendantur, subsequenter aggrauetur censura ecclesiastica contra eos. Nisi forte aliter d fieri suaserit nimia contumaciæ proteruitas, siue culpa.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Delegato procedente cum duobus subdelegatis non in totum: ad Papam non ad condelegatos appellari debet. hoc dicit. Ioan. And*

CAP. III.

SI e duo ex tribus f à sede Apostolica g delegatis, duobus h alijs non in totum i subdelegauerint vices suas, ipsique†

a ¶ Iudicib.] potest referri ad hoc quod ĩ. sequitur, deputatis, vel puncta hic, & iudicib. quibuscunque. Ioan. And. [Idem Archid.

b ¶ Ingressus.] & si durāte tali interdicto in ecclesia solemniter celebrat, irregularis efficitur. ĩ. de senten. excom. is. cui 1.

†. Et si morit', nō est in cœmeterio sepeliēd' Archid.

ADDITIO. Et ibi dicam quod hic dicit Archid.

[Glos. seq. obijcit, & dupliciter soluit.]

c ¶ Sacerdotale.] si ne quo Pōtificale officiū exerceri nō potest. s̃. de exces. pla. ex litteris. [Scias ꝙ suspensus à Pōtificalibus tantum, in illis celebrando nō fit irregularis, sm Guil. in Spec. de leg. §. iusta. vers. q̃d si q̃s eps. Sed vr̃ ꝙ ab ipso principio isti arcti' ꝙ reliqui puniri deberēt s. q. vlt ca. quia iuxta. §. presbyteri. quæ est lex. C. d' episco. & cle. l. patri. vbi dicitur, ꝙ multo maiori pœna sunt digni, quibus cū plurimum honoris per nostrā iussionem delatum est, occulto reperiūtur in crimine: lex illa loquitur de illo, qui deliquit in eo, in quo honorabat', scilicet in sacerdote: qui in testimonio dicendo honoratur, vt nō torqueatur: & ideo verū. tacuit, vel falsum dixit. Vel dic quòd minor pœna maior est in maiore, secundum ea quæ. not. de cle. vena. cap. 1.

d ¶ Aliter.] vt scilicet non supportetur tanta modestia, vt quia iniurias vel contumeliosa verba ꝓfert in iudicem. s̃. de pœn. dilectus. Quid si iudex nō seruata forma huius decre. statim excōmunicet, vel suspēdat epm̃ vel superiorem, tenet ne sentētia? Dic ꝙ sic: licet reprehændendus sit iudex, ꝙ hanc modestiam nō seruauit 11. q. 3. c. 1. s̃. de senten. excom. sacro.

ADDITIO. Vide quod dixi in decre. sane. super verbo, interdicat. Ioan. And.

SI duo ex tribus.] non diuiditur. Præmitte ꝙ si delegatus Papæ subdelegat non in totū, facit gradū, ita ꝙ de eius subdelegato ad ipsum subdeleganté debeat appellari, vt. ĩ eo. si delegatus. & s̃. eo. super q̃stionum. Sed istud fallit in casu huius decre. Dominic'.

¶ Secundum dominum Heliam hoc ca. sic summat': Si appellatum fuerit ab vno trium delegatorū, nō appellatur ad duos delegatos, sed ad Papam. hoc dicit.

CASVS. Papa commisit causam tribus iudicib. delegatis, videlicet decano, archidiacono, & archipresbytero: duo fuerūt impediti: vnde ipsi vices suas sub delegauerunt: qui subdelegati processerunt cū tertio delegato in tanto, ꝙ deuentum fuit vsque ad sententiam, quam contra te tulerunt: vis ab illa sentētia appellare: vtrum possis appellare ad delegatos? Videt' ꝙ sic: quia appellare vis à subdelegato, ergo est appelādū ad delegatos, si in totum vices suas non cōmiserunt, sed aliquid sibi retinuerunt: Rñdet Romanus Pōtifex, ꝙ licet delegati subdelegauerint vices suas, & nō in totum: eo tñ ꝙ illi subdelegati non processerunt soli: sed cū tertio delegato, qui est par illis delegatis: ideo non pōt appellari ad delegatos: Nā nō appellatur à pari ad parem, & ideo à subdelegatis est appellandum ad Papam: ac si omnes delegati simul de causa cognouissent, & sic si delegati in totū subdelegassent causam, non appellaret' ad delegatos. l. vnica. C. qui pro sua iurisdi. iudi. da. vel non da. pos. secundū litteram, quæ habet; ad nos iure iudicia remeabūt, q est cōmunis littera, licet aliqui habeant in littera; ad eos. & tunc ille tex. intelligitur quando delegati sub delegauerunt in parte, & non in toto. Nota Primo ex hoc ca. ꝙ delegatus Papæ potest subdelegare. l. à iudice. C. de iud. ca. pastoralis. alleg. s̃. eo. l. & quia. ff. de iuris. mo iud. Nota vlterius, ꝙ delegatus Papę subdegādo pōt retinere aliq̃d de iurisdictione: ita ꝙ nō desinit oĩno esse iudex rōne cui' est appellādū ad ipsū delegatum: & iste est vnus casus ĩ quo nō pōt appellari ad Papā omisso medio: & illud procedit, siue delegat' reseruauit sibi sententiā siue tā tum executionem, Nota insuper principalem effectum huius ca. ꝙ si aliqui de legati subdelegēt, q̃ subdelegati ꝓcedūt cū vno ex principalib. delegatis, appellandum est non ad subdelegantes: sed ad Papam, propter mixturā paris respectu illorum subdelegatorum. Et ex hoc infertur aliud notabile, quod vbi duo permiscentur quorum vnum sit potentius altero, potentius attrahit ad se naturam minus potentis, etiam si minus potens in numero excedat potentius. Ad hoc supra de consec. vel al. aqua. Dom.

[Prima glossa dicit quid declaret.]

e ¶ Si duo.] edita est hæc decretalis ad declarationē eorum, quæ notant Ber. Inno. & Host. s̃. eo. super quæstionum. §. si vero. ad finem.

ADDITIO. Hanc. decr. prolixe glossauit Archi. de glossa decre. super questionū. & expeditus. ĩ. eo. si delegatus. quæ postea cancellauit. Ioan. And. & Guli. in Spec. de appel. §. nunc tractemus. versi. quid si tres, Ioan. And.

f ¶ Ex tribus.] idem de vno, & multo fortius: quia maior dubitatio est quādo duo ex tribus subdelegāt, q̃ quādo vnus tantū: videbatur enim inspici debere maiorem numerum: quia ergo duo erant subdelegati & tertius delegatus: quia maior pars hui' iurisdictionis subdelegata erat, non videbatur appellandum ad primum delegantem: sed secus est, vt hic vides: cū em̃ in hoc casu diuersis respectibus emergant aduersa: eligere debemus quod minus in se habet captionis. ff. de reg. iur. quotiēs. captiosum enim esset si de pari ad parem appellaretur: ad Primum ergo appellari delegātem debebit.

ADDITIO. Dicit Ioan. Monachus, quòd cum hoc casu simus extra. § porro. cap. cum. plures. infra eo qui est exceptio à regula illa. 2. q. 6. ad Romanam. tenenda est, regula hoc casu expresse non vitiata. Ioan. And.

g ¶ A sede Apostolica.] ideo dictum, quia delegatus ab alio non delegat. s̃. eo. pastoralis. & ca. vlt. C. de iudi. à iudice.

h ¶ Duobus alijs.] idem si subdelegarent illi collegæ: sed de hoc videbatur dictum supra eo. super eo. §. si vero. secundum vnam lecturam, quæ ibi amplectenda est: quia si ibi quæreretur de eo qui totū subdelegauerat, non erat quæstio: quia per præcedentia decisa erat.

i ¶ Non in totum.] benedicit, quia si in totum subdelegassent: non esset q̃ō: quia tunc semper appellatur ad primum delegātem. s̃. eo. super quæstionū. § porro.

† Nota ꝙ plures diuersā iurisdictionē habētes, ĩ vna cā iudicāt & tūc ad appellationē ĩter ponēdā inspicit' dignior iurisdictio. s. ꝑcipim' ad fi. C. d' appel. vbi āt discordāt ĩ snĩa stat' numero. ca. fi. s. de re iud l. fi. C. de cā largi. lib. 11. Anch. Font.

a ¶ Condelegatos.] nota quia si in rescripto esset clausula, ꝙ si non omnes: & duo committerent: tertius se excusaret, nec committeret, in hoc casu ab illis duob subdelegatis ad delegatos subdelegātes appellaret, & non ad primū delegantē: cessat em rō: & 1 hoc videt voluisse hæc littera.

1 In antiqs libris ita: & hoc voluit hęc littera.

subdelegati cum delegato [a] tertio in causa processerint delegata: si appellatur ab ipsis [b], non ad condelegatos [c], sed ad primū delegantem tantummodo appellari debebit.

b ¶ Ab ipsis.] delegato & subdelegatis

c ¶ Condelegatos.] quia appellatio est de minori ad maiorem prouocatio. &c. hic autem partim appellaretur de pari ad parem: quod esse nō potest: adde quod dixi supra eod. lib. de consue. cap. 2.

¶ Idem.

¶ Tres casus ponit, in quibus suspicionis causa coram arbitris non tractatur: Primus, cum recusatur vnus ex delegatis datis cum clausula; quòd si non omnes: Secundus cum recusatur delegatus episcopi: Tertius, cum recusatur officialis. Ioan. And.

SI contra.] Sunt tria dicta quæ patent: Secundum: ibi, Cum autem. Tertiū: ibi, Idem est. Dominicus.

¶ Istud ca. emanauit ad limitationem iurium dicentium, ꝙ cum iudex recusatr vt suspectus: sunt eligendi arbitri: fallit in tribus casibus hic enumeratis.

CASVS. In causa, quam eram tecum habiturus, impetraui à sede Apostolica duos delegatos: videlicet decanum & archidiaconū ecclesiæ Pictauieñ. cū clausula: ꝙ si ambo interesse non poteritis, alter vestrum negotium exequatur: accidit ꝙ coram istis delegatis feci te citari & obtuli libellum, cui petij ꝑ te respōderi: Tu comparens proposuisti, ꝙ habebas vnū iudicē tibi suspectum: quia erat consunguineus meus: vel cū consultus fuerat causam & opinionem suam, dixerat, illa causa est probabilis: quæritur coram quo iudice debeas illam causam suspicionis probare: & vtrū sint eligendi arbitri? Respondet ꝙ non: sed illam causam suspicionis debebis probare coram suo coniudice. Et hoc verum quando illi duo delegati sunt dati cū clausula, ꝙ si ambo: Si autem essent simpliciter dati, tunc assumendi essent arbitri secundum iura antiqua: qa si non potest condelegatus cognoscere in principali, nec in accessorio. Sed qd si quis vellet recusare officialē epi, vel delegatum episcopi: vtrum sint eligendi arbitri? Certe non: sed est causa suspicionis ꝓbāda coram episcopo, qui officialem delegauit. Nota primo, ꝙ cum causa est delegata duobus simpliciter, neuter eorū siue altero potest procedere, etiā in causis emergentibus siue incidentibus: sicut nec possunt procedere in principali: vnde recusatio est causa emergens: & tamen alter sine altero non potest cognoscere quādo sunt dati simpliciter. Si autem dati fuerint cum clausula, ꝙ si non omnes, tunc tota iurisdictio apud aliū remanet: nō solū quo ad principale, sed quo ad emergentia & incidentia. Nota vlterius ex hoc c. causa in quibus non recurritur ad arbitros pro causa suspicionis probanda, videlicet cum recusatur alter delegatorū, vel officialis epi, vel eius delegatus: & sic officialis non est delegatus episcopi: sed habet iurisdictionē ordinariam. Nota finaliter, quòd causa recusationis debet exprimi coram iudice qui recusat: probatio autem coram ipso fieri non debet, ad hoc s. de app. cum speciali. Dominicus.

[Prima glossa ponit summam, & quid prima pars declaret.

d ¶ Si contra.] tres casus ponit, in quibus suspicionis causa coram arbitris non tractetur: Primus cum recusatur vnus ex delegatis datis cū clausula: quòd si nō omnes. Secundus cum recusatur delegatus episcopi. Tertius cum recusatur officialis. Et reprobat prima pars: quod nota Innocentius supra eod cum super. & approbat quod ibi not. Hostiensis & Abbas. Et probatur olim per decisam ipsi' decretalis & ipse Hostiensis s. eo. super quæstionū. §. q vero. & j. de appel. legitima, & Gui. in Spec. de recusat. §. vlt. ver. qd si vnus.

CAP. IIII.

SI cōtra [d] vnum ex duobus [e] iudicibus cum illa clausula: quòd si ambo interesse non possunt [f], alter eorum in causa [g] procedat: à sede Apostolica [h] delegatis, suspicionis causa legitima [i] proponatur: causa ipsa suspicionis coram non recusato coniudice (ad quem ex vi prædictæ clausulę debet ipsius causæ cognitio pertinere) probari [k], & ab eo expediri debebit. Vbi ve-

e ¶ Ex duob.] idē si ex pluribus, cum eadem sit ratio.

f ¶ Non possunt.] est ergo necesse ꝙ de eius impotētia pateat anteq̄ collega ꝓcedat. s. eo. in anti. prudenti ā. secus cū scribitur, vt j. eod. cumplures. 1 rñso.

[Glo. sequēs obijcit, & soluit.]

g ¶ In causa.] principali: vnde non videbatur ꝙ de impedimēto cognoscere deberet, quod sibi commissum non videbatur: sed cognoscit an sua sit iurisdictio. ff. de iud. si quis ex aliena. s. in ant. de rescri super litteris. sic & hic cognoscit an collega suspectus sit vt sic videat, an sit iudex sine illo ex culpæ vigore.

h ¶ A sede Apostolica.] idem videretur in delegatis ab alio: Nec obstat. j. §. proxi. quia ibi loquitur secundum hanc rationem, vbi vnus solus est delegatus: [Vel plures sine clausula.]

ADDITIO. Quod hic dicitur in delegatis à Papa idē est in delegatis ab alio: Nam & ordinarius & delegatus principis opponere possunt hanc clausulam: sm Goff. in summa huius tit. versi. item quid si ordinarius: Nam & in compromisso apponitur. s. eod. vno de legatorum. secundum Archid. punctum tamen glo. non tangit. Ioan. And.

i ¶ Causa legitima.] recusatur iudex propter vnicam cām, s. propter suspicionem. j. cap. proxi. sed illa ex multis causis insurgit. pone exemplum s. eo. causam quæ. & c. cum R. & ca. insinuante. de iudi causam quæ. vt lit nō contest. accedens. 1. & 2. de appel. ad hæc si in vna. & cap. postremo. cum si. Ioan. And.

Suspicio sola iudicem recusari facit

ADDITIO. De quibus vide in Spec. tit. 1 §. superest. dicit hic Archid. ꝙ iusta causa esset recusandi, si procurasset sibi causam committi: vel si prius ꝑ actorem consultus, respondisset eum ius habere, per l. Prætor. ff. de iurisdi. om. iud. alleg. quod not. Inn. s. de offi ord. irrefragabili. vt ibi scripsi. super glo. vel per decanum. & dicam post Host. j. de app. legitima. Ioan. An.

[Glo. seq. quærit & soluit, & ponit opi. nno. secundo quærit. argu. pro & soluit contrarium: tertio obijcit, & soluit.]

K ¶ Probari.] bene dicit coram quo habeat probari: & per quem habeat expediri: sed non dicit corā quo habeat proponi: Corā quo ergo proponetur, an coram ambobus: an coram altero tantum? Satis videtur per istam decr. ꝙ coram omnibus sit proponenda: & corā collega probanda: olim dicebat Inno. s. eod. cum sup ꝙ licet bonum esset, ꝙ coram omnibus proponeretur: sufficiebat tamen si proponeretur tantum coram recusando: cum arbitri deberent cognoscere, ꝙ hodie posset locum habere in delegatis datis sine clausula vt j sequitur. [Vel cum clausula, quod si nō oēs, tu cum altero. & is ad quem sermo dirigitur, recusatur. Et idē in clau-

Recusatio alicuius delegatorū, an debeat ꝓponi corā oibus an corā recusando tātum.

in clausula de qua ꝭ.eo.coram Archi.qđ placet.] Sed nunquid medio tpe pendente probatione corā collega poterit ipse collega in principali ꝓcedere?& vr̃ ꝙ sic:quia medio tpe ille cognoscere non pōt:ergo ex vigore clausulæ collega cognoscere poterit. Sed dic ꝯ:quia primo ꝯstare dēt de impotentia, anteꝗ̃ solus procedere possit ꝭ.eo. prudētia, sed pēdente cā suspicionis ille vult interesse:nec adhuc apparet eū nō posse: igiť collega in principali non procedet. Sed Io. Card. sentit ꝯ, & dicit, ꝙ medio tpe est locus dictæ electioni, ꝙ si non oẽs,&c.sed dic ꝙ expectari dēt finis causæ.ad hoc optime. ff. de excu. tut. l. diximus.circa princ.Sed nonne honor est iudicē esse,vt ꝭ.de appellatio. vt debitus, & C.qñ prouo.nō est ne.l.omnem honorem,& maior honor vr̃ solus iudex esse quàm cum alio,ad hoc inf de concess. præben.c. vlt.videtur ergo collega suspectus in pronunciando facilius illum suspectū,vt solus iudex remaneat.Sed dic ꝙ licet iudici debeatur honor: tñ idest onus,vt ꝭ. eo.pastoralis.ibi,exonerare,&c.& ff.de mu. & ho.l.vlti.§.iudicandi.vnde non est ibi tanta suspicio 1:quia non præsumitur quis appetere onerosa : & ideo taciturnitas in his nō habeť pro consensu. ff.de procu. filiusfami.§.inuitus.& dixi de hoc inf.de reg.iur. is ꝗ tacet.Præterea si male pronunciat in hoc casu,nō de est appellationis refugium inf.eo.ab arbitris.

ADDITIO. Et si non appellaret grauatus, transiret interlocutoria in rem iudicatam,vt scripsi post Inno.& Hostien.in decre.prudentiam. post princ. super ver.constare.Ioan.And.

a ¶ Clausula.] ex quo.n. simpliciter dati sunt : vnus sine altero procedere non potest.supra eo.causam matrimonij.& c.vno delegatorū,impedito ergo vno,ita quòd non possit committere, alij procedere nequeunt Ioan.And.

b ¶ Cum autem.]hoc notat Ber.ꝭ.eo. super quæstionum.§.quem vero.in vlt.glo.& Hosti.ibidem.

[Glo.seq.dat simile:quærit de ratione,& rñdet.]

c ¶ Episcopi.]idem in subdelegato delegati Papę,qui delegauit non in totum,vt in prædicto §.quem vero. [Vnde quod post Inno.dixi in pręalle.decr.super quęstionum.ad fi.super ver.auditores.ibi tenet ꝙ ēt si totū delegauit,anteꝗ̃ subdelegatus citet, ꝓponetur:& probabitur recusationis cā coram delegato. bene.fa. inf.c 2 De materia vide quod scripsi ꝭ. de appel. cum speciali.in gl.proprium.& in Spec.de recu.§. finali.in fin.] Si aũt ipse episcopus recusaretur, eligerētur arbitri.ꝭ.de appel.cum speciali.Sed quare tunc nō aditur superior sicut & hic?Ratio,quia iurisdictio ordinaria fauorabilis est. Item non ita de facili pōt haberi superior ordinarius,licet interdum possit 2:sed ad ea quæ frequētius,&c.ff.de legi.nam ad ea. sicut nec sic de facili pōt adiri Papa : & ideo si recusatur delegatus ipsius,itur ad arbitros:omni ergo casu Papa laboribus & expensis partium voluit prouidere 3 Io.An.

d ¶ Idem.] scilicet,quòd coram episcopo probabitur causa recusationis, & hoc notat Hostien.inf. de appel.legitima.

[Glo.seq.notat,obijcit,& soluit.]

e ¶ Appellari. 4] nec valet consuetudo in ꝯrium,vt ꝭ.eo.li.de consue.c.2.Et sic nota,ꝙ licet quo ad quadam sit idē consistoriū epi & sui officialis,non tñ quo ad omnia.ad idem ꝭ.tit.proxi.c.2. &. 3 Sed nonne appellatio & recusatio sunt paria?vt sup. de appel.super eo.2.responso. Dic ꝙ istud intelligitur quo ad modū, vt ibi not. sicut non admittitur frustratoria appellatio, ita nec frustratoria recusatio:vnde recuso & si nō grauer,tñ nō appello, nisi grauer: appello à iudice, in quem consensi, quū tñ nō recuso,in multis alijs est dissimile & quo ad casum nostrum est ratio:quia licet de natura appellationis sit, vt eatur ad maiorem,vt dixi ꝭ.c.proxi. non sic in recusatiōe, vt patet. sup.1.& responso. & in hoc itur ad arbitros,vt sup.eo suspicionis.& de appel. cum speciali.

Vbi vero nō est dicta clausula [a] in rescripto : debet super hoc ad arbitros recursus haberi. ¶Cum autem [b] ipse † delegatus episcopi [c] recusatur : recusationis causa coram episcopo est probanda. ¶ Idem [d] est si officialis recusetur eiusdem : licet ad ipsum, ab eodē officiali nequeat appellari [e].

¶ Idem

¶ *Distinguit tria tempora ad sciendum, an iudex suspectus committere possit : quia aut non est proposita recusatio, & tunc in totum per eum facta commissio tenet : Aut est proposita, sed nondum pronunciatum super ea : & tunc volente recusatore, committere potest : aliàs non : Aut iam pronunciatum est illum esse suspectum : & tunc etiam volente recusatore committere nequit. Ioan. And.*

CAP. V.

IVdex [f] ab Apo-

IVdex.] sunt tria dicta:secundum ibi, post recusationem.tertium:ibi,Extunc.Dominicus.

CASVS. Cum essem habiturus tecum litem,à sede Apostolica impetraui delegatū,corā quo feci te conueniri:iste delegatus erat tibi certa rōne suspectus: anteꝗ̃ cā suspicionis fuisset per te proposita corā eo, ipse iudex cām subdelegauit,an possit ? Certe sic:Sed quid si cā fuit proposita, & fuerunt electi arbitri:sed anteꝗ̃ arbitri cognoscerent de cā suspicionis,ipse causam principalem commisit cuidam iudici, & ipsum subdelegauit:vtrum possit?Rñdet ꝙ sic,si subdelegauit in totum te reo consentiente. Sed ponamus ꝙ iudex recusatus noluit subdelegare:sed expectauit sententiā arbitrorū,qui pronunciauerunt cām suspicionis esse sufficienter probatā:vtrum poterit subdelegare post pronunciationem arbitrorum consentiente recusatore?Rñdet ꝙ non:quia definit esse iudex per ꝓnunciationē arbitrorum:& ideo non pōt subdelegare,ēt de consensu partium, quia priuatorum consensus non dat iurisdictionem ei,qui nulli præest iudicio.l.priuatorum cōsensus.C.de iurisd.om.iud. Nota primo ex hoc textu practicā, quam dēt obseruare iudex delegatus,qñ cognoscit suspectum:quia quamꝗ̃ nolet facere iniustitiam,cautela est,ꝙ anteꝗ̃ de cā se intromittat,ꝙ cām ipsam in totum subdeleget:nam si semel intromisit de cā,non poterat amplius subdelegare:nisi de consensu recusatoris.Nota insuper, ꝙ cā suspicionis semel proposita,non potest delegatus causam subdelegare,nisi de cōsensu recusatoris. Nota vlterius, ꝙ si arbitri pronuncient causam suspicionis esse sufficienter probatam,tunc iudex recusatus definit omnino esse iudex : ideo de causa non potest amplius se intromittere, etiam subdelegando. Nota præterea,quòd plus impedit exercitium actus sentētiæ prolatio,quàm sola probatio rei super qua deferēda est sententia. Nota finaliter, quòd etiam de cōsensu partium non potest fieri prorogatio iurisdictionis, quæ non habetur in personā iudicis. vide sup eo.tit. significantibus.Dominicus.

[Prima glossa ponit quid declaret,& summat.]

f ¶ Iudex.] declarat notata ꝑ Ber.ꝭ de appel. secundo requiris.in gl. penult.& per modernos ibidē. & de appel.l.cum speciali.& per Goffred. in summa de appellat.§. dubitari.& eo.tit.postremo.& Guli.in Spec. de recusa.§.vlt.vers.sed quid si is iudex.Et distinguit tria tpa ad sciendum,an iudex suspectus committere possit

† Dictio, ipse, de est in antiquis codicibus.

1 Nota gl. ꝙ in dubio iudex nō præsumitur se pronūciaturū iudicē:dū vere iudex nō est Domi. Font.

2 Idē Pet. đ Ancha. Fonta.

3 Per istā rōnem dicit Pet.de Ancha. si eps est ꝓ cul absēs, cundū es se ad arbitros.facit c.vltra. 3. q.3. Font.

4 Ad hãc gl.dicit Pet.de An. rōnē : q a appello consensuit, iurisdōnē, ꝗ in epo & vicario eadē est: sed recusatio adhæret. n. vicarius, sit suspectus, non ideo principalis : nec ècontra.Bal.in l. 1. C si quacūq; prędit.potest.Font.

10
20
30
40
50
60

possit: quia aut non est proposita recusatio, & tunc in totum per eum facta commissio tenet: aut est proposita, sed nondum pronunciatum super ea, & tūc volēte recusatore, cōmittere pōt: aliàs non: aut iam pronunciatum est illum esse suspectum: & tunc etiam volente recusatore committere nequit.

a ¶ Ab Apostolica sede.] ideo dictum, q a delegatus ab alio nō delegat, vt dixi s. eo. tit. si duo.

b ¶ Legitime.] aliquas concordantias dedi sup. cap. proxi.

[Glos. seq. obijcit quattuor modis, & trib. alle. pro. & dicit hæc per distinctionē concordari.]

c ¶ Proponatur.] in ꝯrium videbatur, q a inefficax est apud ipsum iurisdō, ex quo elidi pōt: quia nihil refert an aliquod ipso iure inefficax sit, an per exceptionē. ff. de reg. iur. nihil interest. ff. qui ex caus. in pos. ea. l. Fulcini. §. si in diem. si ergo inefficax est iurisdictio in delegante, ergo & in delegato, qui vicibus eius fungitur. ff. de iurisd. om. iud. l. solet Prætor. & ff. de offic. eius cui man. est iuris. l. 1. §. qui mandatam. Item pars iurisdictionis est delegare ff de iurisd. om. iud. l. 3. in fi. Cum ergo alias partes iurisdictionis aggredi non possit: ergo nec istam: inspicimus. n. an delegans cognoscere valuerit, vt demum delegatio valeat. C. qui pro sua iuris. l. vna. hinc est quòd si Proconsul committat cām antequam ingrediatur prouinciam, quia tunc cognoscere nō pōt: nec delegatus ab ipso, nisi tunc demum cum ingressus fuerit ff. de offic. proconsul. obseruare. §. vlti. Item delegatus præuenire non potuit diligentiam recusantis. ad hoc s. de appel. sæpe. & c. oblatæ. Item exceptio q̄ obstat venditori & emptori. ff. de contrahen. empt. l. dolia. §. 1. [Facit clemen. religiosus. §. j. de procura.] Pro ista parte facit, quia causa suspicionis personam afficit: vnde ꝯ subdelegatum non competit 1. ff. de diuer. & temp præscrip. l. an vitium, & personales exceptiones personas nō egrediuntur. ff. de excep. exceptiones: vnde mutatione personæ viriū aboletur. 2 q. 1. cito. s. in ant. de fil. presby. ex transmissa. ff. vti pos. si duo. §. non videor. Item videmus quòd ordinarius ēt recusatus delegat. sup. de foro compe. si quis cōtra, de appel. cum speciali. Item licet iudex sit suspectus, dum tñ non recusetur: tenet eius processus 2. vnde tria tempora distinguens hæc decret. altercationem determinat.

d ¶ Nequit.] intellige cum incœperit subdelegatus vti iurisdictione. inf. cap. proxi.

ADDITIO. Idem Io. Mona Et respicit. gl verbum. recusari; non verbum, impugnari, vt sit sensus, quòd si re integra subdelegatum reuocaret, quod potest vt ibi, adhuc recusari posset. Item & si subdelegatus nō recipit subdelegationem. Ioan. And.

e ¶ Quod posset] s. recusari, & facta commissio impugnari. Ioan. And.

f ¶ Aliquid.] quodcunque sit illud. ad idem j. c. 2. ex quo. n. sibi aliquid reseruauit, saltem in reseruato iudex remanet 3. Item de suspicione subdelegati habet cognoscere. Item reuocat ad se iurisdictionem, supra eod. super quæstionum. ff. de iudi. l. iudicium, vnde adhuc recusari potest, & commissio impugnari.

g ¶ Recusatoris.] nō est ergo necessarius consensus aduersarij: hēt. n. delegatus hoc à lege, vt delegare possit: Impeditur autem in hoc ex facto recusantis 4: volēte ergo illo, hoc poterit, etsi aduersarius contradicat. s. eo. tit. cap. vlt.

h ¶ Super ea.] ergo ista non sunt paria per oīa, aliquid esse probatum, & secundum probata esse iudicatam.

ADDITIO. Ad idē ff. de ijs qui no. inf. athletas. §. calūniator. & §. seq. & l. non alia. 1. respōso. Io. And. s. de verb. sig. c. cum olim.

i ¶ Extunc.] id est, ex quo pnūciatū fuerit illū esse suspectum.

K ¶ Desierit.] s. eo. in litteris & c. significantib. & c. venerabili. ff. de re iud. l. iudex.

l ¶ Assensu.] cum em̄ ibi desinat iurisdō, nō est q d prorogeť 5. de quo dic vt s. eo. P. & G.

(Text) Stolica [a] sede datus, quanuis legitime [b] recusari valeat vt suspectus, potest licite vices suas cōmittere, antequam recusatio cōtra ipsum proponatur [c]: Et si in totum commiserit, recusari vlterius, aut facta per eum commissio impugnari nequibit [d] quod posset [e], si sibi de iurisdictione aliquid [f] reseruasset.

¶ Post recusationem quoque propositam, committere (nisi de recusatoris [g] procedat assensu) non potest: sed eo volente hoc potest, etiam si iam recusatio eadem sit probata: dummodo pronunciatum non fuerit super ea [h]. Extunc [i] enim (cum omnino iudex esse desierit [k]) nulla etiam cum illius assensu [l] potest fieri commissio per eundem.

¶ Idem.

¶ *Delegatus subdelegans, etiā in totum, re integra causam reassumere poterit: hoc dicit. Io. And.*

CAP. VI.

Qvamuis alicui [m] vices tuas in cā tibi

Qvamuis. ponit dictum, cuius rationem reddit. ibi, Cum iurisdictio. Ioan. And.

¶ Delegatus Papæ, qui in totum subdelegauit, pōt re integra cām illā reuocare: & alteri subdelegare. Idē si subdelegatus moritur, hoc dicit. Præsupponendum pro intellectu c. q delegatus Papæ subdelegans in totum, videtur à se abdicare iurisdictionem cum limitatione huius c. si subdelegatus incœperit vti iurisdictione: ita quòd re non est integra.

CASVS. Ego iudex delegatus inter te & Titium, vices meas Caio in totum cōmisi, nihil retinendo de iurisdōne: & ista subdelegatio fuit præsentata Caio subdelegato: tñ non vsus est adhuc iurisdictione: an potero ergo reuocare illam subdelegationem? Rñdet q sic, ex quo res est oīno integra, & non incœpit vti iurisdōne: Sed q d si subdelegatus re integra est mortuus, nunquid potero cām reassumere, vel alteri subdelegare? Rñdet q sic: quia non est abdicata à me iurisdictio cum effectu: ex quo subdelegatus non incœpit vti iurisdōne sibi subdelegata: & res est adhuc integra. Nota primo ex hoc textu argumentum à ꝯrio sensu, q delegatus qui subdelegauit in totum, potest cōmissionem reuocare: & reuocando extinguitur iurisdictio subdelegati. l. iudicium soluitur. ff. de iudi. Nota vlterius effectum principalem huius c. q si subdelegatus cœpit vti iurisdictione, ēt per citationem decretam, licet reus non sit citatus, ita q res desijt esse integra, delegatus non potest reuocare commissionem: & in eo non habet locum l. alleg. iudicium soluitur. ff. de iudicijs. Et sic solus actus per quem inducitur vsus iurisdictionis, perpetuat iurisdictionem, de quo hic aliquid per Dominicum.

[Prima glossa ponit quid declaret, & summat.]

m ¶ Quamuis alicu i.] declarat notata sup. eo. super quæstionum. §. si vero. in glossa patet & sup eo venerabili. in glo. penult. & vlti. & ibi etiam not. per modernos, & Guli. in Speculo. tit. 1. §. restat. vltra mediū. & Hostien p ene in summa eod. tit. §. delegari. versi. sed nunquid potest reuocare. Et hoc dicit. Delegatus subdelegans, etiam in totum, re integra, causam reassumere poterit.

(Marginalia) 1 Idē Pet. de Anch. Fonta.

2 Nota à ꝯrio, q si recuset, non tenet. Bart in l. quia poterat. ff. ad Tre. Phil. Do. hic, fallit tñ si procedat de cōsensu. tex. hic: aut si recusatio notorie est iniusta. Philippus hic. Fon.

3 Et sic nocere posset. q cōsiderā dū ē, D. Ancha. l. Labeo. ff. de statu libe. Fō.

4 Tex. Bar. in l. 1. C. siqua prædi. po te. Pet. d Anch. F.

5 Et dicar idē, si iudex se pnūciat incōpetētem. in c. significā tib. s. eo. Anch. F.

a ¶ A sede

a ¶ A sede Apostolica.] quia delegatus alius nō pōt.
b ¶ In totum.] quod si reseruasset, iudex remanebat: vnde non erat sic dubitandum in eo casu: videbatur enim in totum committendo ita esse officio suo functus, quod resumere non posset, ad hoc ṡ.cap.proxi.in fi. cum suis concordan. & hoc dixit Tanc.& Ber.olim.secutus est eum, sed postea mutauit, vt patet per supradictas glossas.
c ¶ Vsus fuerit.] qualitercunque: 1. ad idē supra eo.cap.licet vndique.
d ¶ Efficaciter.] vides enim in casu couerso: pone quod moritur subdelegās re integra: certum est quod subdelegatus non procedet. ṡ. eo. licet. ergo patet, quod adhuc efficaciter iurisdictionē nō hēt: retinet delegatus ēt, pōtatem compellēdi, nisi maliciose seipsum, &c. ṡ.c pastoralis. Aliud ergo est in procurato re qui habet mandatum ad substituēdū: quia dando substitutum, qui mandatum suscepit: amplius re integra nequit cām reassumere, aliud in delegato, vt hic vides: & est expressum ṡ. de procurat. is qui.& quæ sit ratio diuersitatis, ibi dicam.

1 Dic tu pcitationem Phi. Font.

à sede Apostolica [a] delegata, in totum [b] commisisse noscaris: si tamen antequam ille iurisdictione vsus [c] fuerit, commissio huiusmodi per te reuocetur ab ipso: vel eum rebus eximi contingat humanis: causam ipsā resumere poteris: Cum iurisdictio (ex quo ipsa vsus non extitit) non censeatur in eum efficaciter [d] transiuisse.

¶ Idem.

¶ *Si delegatus subdelegauit quotiens abesset, vel donec reuocaret: & mortuus sit, re non integra, subedelegatus procedit: Et semper de subdelegato ad delegatum, qui sibi aliquid iurisdictionis reseruauit, appellari debet: etiam post sententiam, hoc dicit. Ioan. And.*

ADDITIO. Et addam quod hic dicit. Ioan. Mona. Ioan. And.

Sidelegatus.] Sunt tria dicta: Primo ponit primum dictum cum sua determinatione: ibi, Dum tamen. Secundo secundum: ibi, Idem, cum causæ redditione: ibi. Nam talis. Tertium: ibi. Ad eum quoque. vbi tria coniungit: quæ in fi. fortificat: ibi, Etiam si.

CASVS. In causa quæ moueri sperabatur inter te, & me, & impetraui iudicē delegatum forte decanum Pictaueñ. qui decanus considerans quòd non poterat commode causam nostram examinare, alteri vices suas commisit sub hac forma: Tibi in tali cā vices nostras committimus, quotiens nos abesse contigerit, vel donec duxerimus reuocandas: iste subdelegatus incœpit vti iurisdictione, & causam examinare postea delegatus est mortuus: vtrum subdelegatus poterit causam finire & terminare? Respondet quod sic: si ante mortē delegantis res desierat esse integra, hoc est: quia subdelegatus incœperat procedere in causa. Sed quæritur ad quem est appellandum: vtrum ad subdelegantem, vel ad Papam? Respondet cum distinctione: quia vel subdelegatus subdelegauit in totum: & tunc non est ad ipsum recurrendum: sed est appellandum ad primum delegantem: aut iste delegatus subdelegans sibi aliquid reseruauit de iurisdictione: puta sententiam vel executionem ipsius causæ: & tunc appellatur ad ipsum subdelegantem, & nō ad Papam. Nota primo quòd delegat⁹ Papæ potest vices suas cōmittere, etiam sub conditione: nam ista verba: quotiens me abesse cōtigerit, habet vim cōditionis, id est si me abesse contigerit aliquibus assignationibus. Nota quòd delegatus mortuus dicitur abesse. Et sic patet quod verbum, abesse, verificatur in absentia temporali: & in absentia perpetua & naturali: quod nota pro statutis, quæ faciunt metionem de absentia. Nota vlterius, quod morte mandantis expirat mandatum. ṡ. sol uit. Insti. man. l. mandati. C. man. ēt si mandans alio respectu erat mandatarius. Nota quod cum appellatur à subdelegato principis, appellatur ad subdelegantem, nisi ille delegatus subeelegasset in totum: nam tunc esset appellandū ad prinpipē primū delegantem. l. vnica. C. q pro sua iuri. sm lect. quæ habet, ad nos. Nota insuper vnum, in quo non potest appellari ad Papā omisso medio: videlicet cū appellat à subdelegato delegati Papæ: q. nō subdelegauit in totum vices suas.

CAP. VII.

SI [e] delegatus [f], quotiés eū abesse [g] contigerit, tibi cōmiserit vices suas: poteris eo rebus humanis exempto (cum & tunc cēseatur abesse) commissum tibi negotium (dum tamen illo viuente iurisdictione vti [h] cœperis) libere diffinire. Idem [i] poteris quando tibi vices etiam sub ea forma commisit, donec eas duceret reuocandas [k]. Nam talis commissio per quam censetur etiam sententiæ prolatio (nisi antea fuerit reuocata) committi [l] ne-

[Prima glossa summat, & dicit quid approbet.]

e ¶ Si delegatus.] si delegat⁹ subdelegauit quotiens abesset vel donec reuocaret & mortuus sit re nō integra, subdelegat⁹ procedit: & semper de subdelegato ad delegatum, qui sibi aliquid iurisdictionis reseruauit, appellari dēt, etiā post sentētiam. hoc dicit. Approbat primū dictū notata per Inn. & Hostien. ṡ. eo. licet vndique. in princ.
f ¶ Delegatus.] apostolicæ sedis. vt ca. proxi.
g ¶ Abesse.] idem dicebant prædicti Doctores p l. ff. de verb. sig. l. mulieris. §. fin. vbi dicitur abest ea res, quę in rebus humanis non est: sed nō conuertitur: est ergo de significatione vocabuli, à qua recedendū nō est nisi vbi res aliter salua esse non pōt. ff. de legat. 3. l. nō aliter. immo tūc vere & finaliter abest, s. nō reuers⁹
ADDITIO. Per hunc modum ergo si in rebus humanis est, non abest: res enim quæ in rebus humanis est, potest abesse: Sed res quæ in rebus humanis non est, non potest non abesse: ponderatur enim diuersus modus abessendi, vt no. ff. de procura l. præsens. de quo hic etiam per Archidia. Ioan. And.
h ¶ Vti.] qualitercunque: etiam citra litis contestat, ṡ. eo. relatum. & ca. licet.
i ¶ Idem.] scilicet commissum tibi negotium libere diffinire.
k ¶ Reuocandas.] reuocare iurisdictionis est. ff. de iudi. l. iudicium soluitur. retinendo ergo reuocādi potestatem, aliquid de iurisdictione retinuit.
[Glo. seq. ponit contrariam opi. Inno. & rationem qua mouebatur: & ei respondet.]
l ¶ Committi.] reprobatur lectura Innocētij & Abbatis, qui not. ṡ. eo. si pro debilitatē, quod per talem commissionem non transferebatur sententiæ prolatio: quia per illā clausulam, donec duxero. &c. videbatur sententiā retinuisse, vt illa clausula aliquid operaretur: quod esse debet. de leg. 1. l. si qñ quis vxori. ad idē ṡ. de priuil. si Papa 1. responso. in fi. Cōtrarium tenebat ibi Hostiensis. cuius opinio hic approbatur: nec obstat quod dicitur, quòd clausula debet aliquid operari: satis enim operatur: quia reuocare poterit delegans, quod simpliciter vel totum committendo nō potuisset 2. Itē quia ex vigore clausulæ illius ad eum appellabitur, vt dicitur in fin cap.
[Glos. seq. quærit arg. pro & contra, & soluit.]

2 Adde tu quod si delegat⁹ aliquid faciat, adhuc nō vr reuocare: dūmodo prius hoc ptestet: neque protestatio illa est facto ꝯtria. Io. And. in regula, ī generali Ph. Font.

a ¶ Mor-

quaquam morte [a] committentis expirat: ex quo res integra non existit. ¶ Ad eum quoque, qui vices suas committit, donec reuocet: vel qui executio nem sententiæ † tātū [b], aut quicquid aliud de iurisdictione sibi reseruat: non ad delegantem primum appellari debebit: Etiam si post sententiam fuerit appellandum.

¶ Idem.

¶ Plurium delegatorum insolidum quilibet cognoscit: Et vno cognoscente, alij nisi ex causa, se non intromittunt: Et perpetuatio vnius, perpetuat quo ad omnes. hoc dicit. Zen.

CAP. VIII.

CVm [c] plures sub illa forma [d]: vt omnes, aut duo, vel vnus eorum mandatum Apostolicum exequantur, aut alia consimili [e] iudices vel executores à sede Apostolica [f] deputari contingit: ipsorum quilibet iniunctū potest libere [g] adimplere mādatum. ¶ Porro vno [h] eorū

a ¶ Morte.] quia si delegatus vsque ad suæ voluntatis beneplacitum subdelegauerat? Videretur prima facie ꝑ decre. s̃. de rescrip. si gratiose. quòd illo mortuo expediret iurisdictio. Contrariū videtur ꝑ hanc decr. ad hoc s̃. de bap. maiores. C. de vsufr. l. ambiguitatem. Nec obstat illa decr. q̃ ĩ odiosis. & restringendis loquitur. hic aūt fauorabile puto: melius est enim hūc iudicē ꝓcedere, quā nouo & incognito cām delegare l. ff. de vaca. mune. l. p̃tor. §. vlt. arg. 19. q. 3. monasterijs. & s̃. de renū. c. 1. & licet hoc videaт̃ æquū: primū videtur verius ad idē ff. loca. l. 4.

[Glo. seq. ostēdit duas opiniones reꝓbatas.]

b ¶ Tantū.] hic reprobatur opinio Tā. qui dicebat delegatū sibi reseruare nō posse tantū executionē sñiæ: & reprobatur opinio Ber. & Inno. qui dixerūt, ꝙ licet executionem reseruare possit si tamen appelleт̃ à sententia, non appellabitur ad eum, sed ad primū delegantem. Super hoc vide quod not. s̃. eod. super q̃stionum. §. porro. in glo. 2 [Et in Spec. de appel. §. nūc tractemus. ver. sed quid si delegatus. & ver. seq.] Approbatur autem opinio Host. qui hoc quod dicit, ibi not. & supra eod. quærenti.

† Nota ꝙ executio ē iurisdictionis: iō nō faciēda die feriata. de fer. Dominicus. Fō. 1 Notat Dominicus, ꝙ facienda ē benigna interpretatio ad cōseruandā delegationē. D. & Phi. ꝓbant glo. si tñ clausula sonaret actū positiuū nouæ voluntatis, per mortē nō expiraret. Font.

CVm plures.] Sunt tria dicta; Secundū, ibi, Porro. Tertium: ibi, Iurisdictione, Dominicus.

¶ Cum causa est pluribus delegata cū clausula: quatenus vos, vel duo, aut vnus vestrum: quilibet delegatus recipit iurisdictionē insòlidum: tamē si vnus causam occupauit, alij non possunt eum impedire, nisi occupans differret procedere malitiose.

¶ Præsupponendum est pro intellectu huius capituli ꝙ cum causa est delegata simpliciter pluribus iudicibus: licet iurisdictio sit indiuisibilis: quia est apud quemlibet iudicium insolidum: tamen exercitiū iurisdictionis est apud omnes simul. l. duo ex trib. ff. de re iudi. cap. pastoralis. eo. tit. in ant. Veruntamen Papa consueuit apponere istā clausulam: quod si omnes interesse nequeuerint, alter negotium exequatur: Aliquotiens etiā ponitur ista clausula: quatenus vos, vel duo, aut vnus vestrum negotium exequatur.

CASVS. Cum prætenderem te debitorem meum: impetraui duos vel tres delegatos sub ista forma: Conquestus est nobis talis, quòd Titius super tali re ei iniuriatur: quo circa mandamus, quatenus vos vel duo aut vnus vestrum quod iustum fuerit decernatis: vnde præsentaui litteras meas vni delegatorum, vt mihi decerneret vnam citationem: vtrum iste possit procedere alijs irrequisitis? Respondet quod sic: quia forma suæ iurisdictionis hoc habet. Sed quid: ponamus quòd vnus istorum incœpit procedere in causa: vtrū alij postea poterunt implere? Respondet quòd non, nisi iste qui causam occupauit, non vellet, vel non posset causam finire: quia forte mortuus est, vel est occupatus: vel si malitiose diferret procedere, volens fauere vni parti: tūc potest dimitti, & alij poterūt adiri, & de causa se intromittere. Sed quid si vnus solus incœpit vti iurisdictione: deinde mortuus est Papa: & moritur iste delegatus: volo adire aliū pro parte tua dг̃ ꝙ non possum: quia est res integra quātū ad istū? modo re integra mortuo mandante expirat mādatū? Rñdet Papa, ꝙ iurisdictione ꝑpetuata ꝑ vnū delegatorū. ꝑpetuata est etiam quo ad alios: licet non incœperunt vti iurisdictione. Nota primo ꝙ clausulæ pluriū delegatorū qñque dantur disiunctiue: ita vt ex ꝓpria voluntate quilibet ipsorum possit sine alio ꝓcedere. Nota scđo, ꝙ dictio, plures, includit vltra duo, qñ ex sequētib. illā dictionē apparet loquētem illud voluisse: limita regulam, pluralis. j̃. de reiu. Dominicus.

[Prima glossa dicit quid declaret.]

c ¶ Cum plures.] declarat & approbat notata ꝑ Hostiēsem s̃. eod. prudentiā. 1. responso.

[Gloss. seq. distinguit ĩter formas: ponit, & probat opinionem contrariam, & respondet.]

d ¶ Forma.] ista forma est bene aduertēda: aliud em̄ est cum scribitur cum clausula, ꝙ si nō oēs: vel, ꝙ si ambo, qa tunc iurisdictio datur cōditionaliter: tunc igiт̃ vnus vel duo iutisdictione vti poterunt: cū constiterit de conditione, & de impedimento tertij, vel collegæ: aliter non valet quod agitur. s̃. eo. prudētiā. in princ. hic vero iurisdictio datur alternatiue 2. vnde quilibet est iudex insolidum vigore alternationis j̃. de reg. iur. in alternatiuis. cum suis cōcor. Dicebant tamen quidā in casu nostro ɔ̃trium, & tali ratione: cum dг̃ in litteris vt oēs, vel duo, vel alter, &c. videт̃ Papa intellexisset: ꝙ si omnes volunt & possunt procedere, oēs procedāt & si non omnes, duo: & si non duo, vnus: ad hoc ff. de admi tuto. l. quidā decedens. §. Papinianus. & gradus disiunctiue interdū considerantur ſm ordinē scriptu. ff ad Trebel. l. hæredes. §. fin. ibi tamen ex certis coniecturis apparebat intentionem scribentis fuisse talē. ad idem. ff. de leg. 2. cum pater. §. penult. & j̃. de p̃b. mandato. s̃. eo. lib. de elect. c. penult. Et si dicaт̃, ꝙ ſm hoc non erit differentia inter hanc clausulam, & clausulā ꝙ si non omnes? Respondebant, immo erit: quia per hanc clausulam, sufficit requirere: sed ꝑ clausulā, ꝙ si nō oes: necesse est de impotentia cōstare, vt in decre. prudentiam. & pro eis facit, quia Papa libentius committit causas tribus, q̃ duob. duobus. q̃ vni, vt ibi: sed contrarium est verum, vt hic patet: vnde nō sunt istæ alternatiuæ ordinis, sed pręstationis: & est regulare: nec potest negari quin si alter solus procedat, mandatum Papæ sit adimpletur. ff. de solutioni. qui res. §. area in fi. & in prædicta regula, in alternatiuis. cū suis concordantijs.

2 Vide not. l. cū quidā. C. de verb. sign. & dic ꝙ disiunctiua inter ꝑsonas grauatas accipitur ꝓprie l. si ex toto. de leg. 1. sicut hic nā iudicatura grauamē est gloss. in ver. ꝓbari. ca. si ɔ̃ vnū. s̃. eo. tit. sed inter honoratas capiт̃ coniūctim. dic. l. cum nisi ɔstaret aliud de mente disponentis expresse. l. Titio aut Seio. de leg. 1. aut tacite l. cū pater de leg. 1 Font.

e ¶ Consimili.] vt si dicatur, ꝙ quilibet eorū insolidum & per se iudicare & exequi possit.

ADDITIO. Vel si dicatur, quòd alter alterū non expectet. vel non requitat. Ioan. And.

f ¶ Apostolica.] idem si ab alio; est enim quo ad hoc eadem ratio.

g ¶ Libere.] id est etiam nō requisito collega: simili modo exponimus illud, libere, quod habetur s̃. de p̃bend. de multa, vt patet j̃. de præben. licet episcopus.

h ¶ Vno eorum.] idē credo de duobus, vel de omnibus, qui simul inchoauerunt quo ad quid: scilicet, ꝙ si omnes incœperunt omnes finiant, nisi ex causa, vt sequitur. [Vide cap. si duo. j̃. de procu. Font.]

a ¶ In-

rum negotium inchoante [a] commissum, alij nequibunt [b] se vlterius intro mittere de eodem [c]: nisi vel infirmitate, vel alia iusta causa illum [d] contingeret impediri: aut si nollet, vel malitiose in eo procedere recusaret [e]. ¶ Iurisdictione vero perpetuata mandatore viuente, per vnum (eo casu quo [f] potest) ex iudicibus delegatis: perpetuata intelligitur quo ad omnes.

¶ Idem.

¶ Executor super gratia facta datur à Papa: mortuo Papa etiam re integra gratiam exequitur Io. And.

SI CAP. IX. SI SVPER GRA-

a ¶ Inchoante.] qualitercunque, etiam si lis nondū sit contestata corā eo. s. eo. gratum. & ca. licet. & s. e. in aut. quamuis. & infra eo. si à subdelegato. aliud in procuratore, qui dicitur occupasse per litis contesta. vt sit melior eius conditio. infra de procura. si duo.

b ¶ Nequibunt.] ecce aliam differentiā inter clausulā: ꝙ si non omnes: & clausulam: vos vel alter quia primo casu quādo vno impedito ꝓcedit alter: cessante impedimento simul procedunt: ille enim impeditus postea veniens, & cū alio volens procedere, admittetur.

ADDITIO. Vt no. supra eo. quoniā abbas. in glo. 2. & ca. coram. in glo. penult. Ioan. An.

c ¶ De eodem.] sic in plurib. procuratorib. datis in solidū ff. de procu. l. pluribus. ff. man. l. creditor. §. duobus. s. de procurato. non iniuste. s. eo. lib. eo. ti. si duo. aliàs sequi posset perplexitas 1, si quilibet per se procedere vellet: quia eodem forte tempore ad diuersa loca citarent. supra de rescriptis. cap. vlti. ibi vnus excōicaret, alter absolueret. s. in ant. de rescri. c. cū cōtingat. & sic se impedirent: sicut duo vsufructuarij. ff. de vsufru. l. quotiens. & necesse esset ad superiorē habere recursum supra eo. cap. 2. & sic contra iura superfluis fatigarentur laborib. & expensis: tutior ergo & melior fuit hæc interpretatio: vt res valeret, & nō periret. supra de verb. sig. abbate. ad idem. ff de admi. tu. l. decreto. ad fi.

d ¶ Illum.] scilicet inchoantem.

[Glo. seq. ponit vnam differentiā ad procur. & duas conuenientias.]

e ¶ Recusaret.] Tunc ergo poterunt alius vel alij ꝓcedere: nō sic in procuratorib. datis insolidum: quia vno occupante, & postea impedito, alij non possunt procedere: nisi dictum fuisset in constitutione, ꝙ nō fieret melior cōditio occupātis infra de procu. si duo. Et quod dixi delegato impedito, collegā hoc casu ꝓcedere posse: verum intelligo, nisi ille qui inchoauit subdelegatū daret 2. Argu. prædi. decre. si duo. puto ēt ꝙ cum collega propter impedimentū inchoantis ꝓcedit ipse inchoans cessante impedimento suo, cām resumere non poterit: nisi & ille impediretur, vel procedere nollet: ad instat eius quod de procuratore diximus in prædicta decre. si duo.

[Glo. seq. soluit quæstionē, quam solutionem multipliciter probat: ponit opinionem contrariam, quam reprobat.]

f ¶ Quo potest.] vt quia scriptum erat cū clausula: ꝙ si non omnes, & collega etiam actu perpetuationis impeditus non poterat interesse: vel scriptum erat cum clausula: vos vel alter. Et patet per hanc litterā, ꝙ si iudex processerat cum non posset, per illum actū, non sit perpetuata iurisdictio: Vnde per hanc litteram, & per decre. prudentiam. terminaui quæstionem de delegato dato in diem vel sub conditione: qui forte volentibus, partibus ante diem, vel conditionem fuerat vsus iurisdictione: deinde mortuus fuerat delegans: an per illū actum perpetuata esset iurisdictio: Nōne iurisdictio vni sub conditione mandatur per clausulam, ꝙ si ambo: & si antequam conditio subueniat, procedit: nihil reputatur egisse. s. eo. prudentiam. in prin. 3. Ergo si ille actus habetur pro nullo nō est perpetuata iurisdictio: & sic perpetuationē inducere nō poterit: vnde satis est ibi casus. Item ex conditionali demādatione nondū est attributa iurisdictio, sed spes iurisdictionis: sicut ex conditionali obligatione sola spes est debitum iri. Insti. de verb. oblig. §. ex cōditionali ergo quod ante conditionem facit: vt priuatus facit, non vt iudex. Item si prorogatur iurisdictio post tēpus requirit ꝙ actor, reus, & iudex consentiant. ff. de iudi. l. 2. & facit quod not. supra eo. P. & G. in principio vltimæ glossæ: & ꝙ recitatur, supra eo. de causis. ita arguēdo de posteriore ad prius in præuētione requiretur cōsensus iudicis: sed iste index nō erat, cōditione vel die nō veniēte, vt dixi: Sicut statulibet, q̄ agit medio tp̄e, facit vt seruus, non vt liber. ff. de statuliber. l. statuliberum. Item video ꝙ terminus hominis non præuenitur. supra de appella. oblatæ, & forma mandati exacta diligentia seruanda est: ita ꝙ ei renunciare nō potest. infra de præbendis. cui de non. Item pendente dilatione, iudicis officiū quiescit. supra de appel. significantibus. C. de dilationibus. siue pars. ad quæstionē bene facit. ff. de verb. oblig. cum filius. ff. de cond. & demon. l multum. ff. de cōdictione indebiti. l. sub conditione. Item bene facit infra de spōn. cap. vno. nam vides ibi, ꝙ spōsalia nulla inducunt publice honestatis 4 iustitiam: & tamen sponsalia conditionalia nō: qa ante conditionem consensum non habent: à simili dicam adhuc minus esse de iurisdictione sub cōditione delata ante conditionē, quàm in aliàs nulla: verū est tamē, quod Host. no. supra eo. licet. ꝙ ad perpetuationem iurisdictionis non requiritur, ꝙ ille actus de iure teneat: quod non est verum, præcipue in casu nostro, cum non possit perpetuari. quod nondum est, sicut nec renasci quod nondum est natū de consec. di. 4. qui in maternis. nec relabi qui nondū est lapsus. infra de hæret. accusatus.

SI super.] Ponit dictum, quòd primo probat ꝑ regulam: secundo per euitationem absurditatis: Secunda: ibi, Ne gratiam.

CASVS. Papa cōtulit mihi canonicatū in ecclesia Pictauensi, quia creauit me canonicū ecclesiæ Pictauēsis: & mandauit canonicis, vt de facto me installarēt: & ponerent me in possessionē canonicatus, ꝑbendam que mihi assignarent, si qua vacaret, alioquin proximo vacaturam: & dedit mihi executorem ad compellendum canonicos: antequam meus executor exequeret̄ mandatū, Papa mortuus est: postea in cōtumaciam canonicorum imploraui officium mei executoris, vt exequeretur mandatum: pro parte canonicorū fuit mihi oppositum, ꝙ potestas ipsius executoris expirauerat per mortem Papæ: ego dico contrariū: quia mea gratia non expirauerat: & executio est accessoria ad gratiam: Consultus Papa respōdet, ꝙ executor poterit facere executionem, licet Papa mādans sit mortuus: & hoc propter rationem textus: quia executio est accessoria ad gratiam iamque factam: ideo secus si gratia non esset iamque facta, sed facienda: tūc enim executor mortuo Papa non posset vti sua executione si res sit integra, & nō incœperit vti sua iurisdictione cap. si cui. infra de præben. Nota primò, ꝙ Papa potest alicui conferre canonicatum sine præbenda: & sic canonia potest esse sine præbenda: tamen non debet esse diu, & tamen præbenda potest esse sine canonia: vt in notabilibus ecclesijs paruuli habent vnam præbendam: non tamē per hoc sunt canonici: & laicus potest esse præbendatus in ecclesia, non tamen per hoc est canonicus. de hoc in cap. cū M. de const. in antiq.

1 Immo licet aliter habet iurisdictionē in habitu: si tū procedat: nō valet actus ipso iure l. 1. ff. de offi. Consul. ꝑ prorogationē tū possent puēti vna ꝓcedere. Anchara. Font.

2 Tunc ille ꝓcederet collegā, nisi collega cū pueniret. Phi. & Dō. Fō.

3 Fa. qđ no. i Spe. de cita. §. 1. ver. sed pone Papa. vbi dicit Guli. pronūciatū ꝑ Papā ꝙ ille cui mādatur ꝙ Titiū moneat vt s. decē dies dimittat beneficiū, aliàs citet illū ad curiā: si simul moneat & citet, nō valet citatio & facit ꝙ no. in cle. attēdētes ī gl. pē. đ statu reg. & vide ꝙ dixi. s. e. lib. đ ele. cōmissa. 1. rū. Et faciūt hæc ad formā illā moneatis: & si necesse fuerit ꝑ cēsuram, &c. I. An.

4 Vide Concilium Trident. sessio. 24. de reformat. cap. 8.

Nota ꝙ si Papa postquam mihi contulerit canonicatū mandat canonicis, vt me inducerent in possessionem actualem : & prębendam si qua vacaret mihi conferrent, alioquin proxime vacaturā : datis ad hoc certis executoribus: & accidit ꝙ Papa moritur antequā executor in negotio processerit: non propter hoc expirauit potestas executoris propter ratione̅ textus. Nota insuper id ad quod allegatur præsens c. ꝙ si quis fuerit creatus canonic' per Papam : mortuo Papa nō expirat creatio canonicatus : & sic p morte̅ Papę nō expirant gratiæ per eū ad beneficia concessæ. Tamen Papa in crastinū suæ confirmationis consueuit reuocare omnes gratias per suum prędecessorem cōcessas ne detur materia captandi mortem. Nota deinde ꝙ potestas executoris nō dicit principalis quo ad gratiam : sed potius accessoria. Nota finaliter, quòd aliud est rem reddi inutilem: aliud eius effectum elongari: & sic patet quod dilatās executionem rei, non semper dicitur facere rem inutile̅ Dominicus.

e ¶ Inutilem.] puta quia gratiam habebat cōtra ordinarium: & nouos executores non impetrat.

f ¶ Longius.] quia necesse habet adire Papā pro cōsequenda iustitia : vel pro nouis executoribus impetrandis.

tia a cuiquam ab Apostolica sede facta b executores fuerint deputati : æquum esse censemus, vt sicut ipsa gratia (licet nondum sit in eius executione processum) morte non perimitur concedentis, sic nec etiam re integra perimatur executoribus data potestas : quam c veluti gratiæ prædictæ accessoriam, naturam sequi congruit principalis d : Ne gratiam eandem vel reddi quandoque omnino inutilem e, vel ipsius effectum in tempus longius f (cum illius † dispendio, cui facta extitit) differri contingat.

¶ Idem.

¶ *Duos casus ponit, quibus de subdelegato non in totum appellatur ad primum delegantem : scilicet cum delegatus excommunicatus vel mortuus est.: Alios casus ponit infra eodem, si à subdelegato. Ioan. And.*

CAP. X.

SI is g, cui causa (licet proprio nomine non expresso h) à sede fuerat Apostolica delegata, subdelegauerit non in totum i vices suas alicui : à sub-

SI is cui.] Ponit dictū, cuius cām interserit: ibi, Ne ab solutionem. Io. An.

† al. ipsi

¶ Præsupponendum primo, ꝙ cū appellatur à subdelegato Papæ, est appellandum ad subdelegantem : quando non subdelegauit in totum: fallit ī casu huius capituli.

CASVS. Papa causam moueri speratā inter te & me delegauit alicui, puta decano Pictauēsi: q subdelegauit aliquē reseruando sibi sente̅tiam : subdelegatus incepit cognoscere de cā : tractu te̅poris subdelegatus fuit excommunicatus ex aliqua causa rōnabili, vel est mortuus: postea subdelegatus tulit sententiam contra te: tu vis appellare; quæritur ad quem est appellandum? Respondet ꝙ in hoc casu, quando subdelegatus est mortuus : est appellandum ad Papam primum delegantem omisso medio. Nota ꝙ delegatus Papæ potest subdelegare in totum nihil sibi reseruando de iurisdictione : vel non in totum: sed reseruando sibi sententiam vel executione̅: In primo casu non potest reuocare subdelegatione̅ nisi re existente integra. Item est appellandū tunc ad Papā: & non ad ipsum subdelegantem: In secūdo vero casu potest commissionem suam reuocare: etiā re nō existe̅te integra. Item appellatur ad ipsum subdelegantem, & non ad Papam: nisi in casu huius capituli, quando delegatus est excommunicatus vel mortuus. Nota vlterius ius commune mutari propter præiudicium qđ verisimiliter litigantib. imminet. infra de re iudic. ab bate. ad. fi. secundum Ioan Mona. Nota finaliter, quòd litigantes grauari non debent ex alieno facto. ad hoc 23. q. 4. si quis à catholica. & cap. forte. & c. nimiū. in fi. secundum Arch. Dominicus.

[Prima glo. ponit summam, & quid declaret.]

a ¶ Si super gratia.] Executor super gratia facta datus à Papa, mortuo Papa etiam re integra gratiam exequitur. Et declarat hæc cōstitutio quod no. Guil. & Host. de rescript. constitutus. in prin. & Hostiensis supra eo. quoniam. & cap. licet.

[Glo. seq. soluit contrarium, & remittit.]

b ¶ Facta.] istud est quod soluit contra de decre. infra de præben. si cui. vt ibi dixi in vlti. glo.
ADDITIO. Item Ioan Mona & Archi. qui alleg. facilius impediri faciendum, quàm tolli iam factum. 15. quæst. 1. §. vlt. supra de iureiuran. quæmadmodum. Ioan. And.

c ¶ Quam.] scilicet potestatem datam executoribus super ipsa gratia sibi facta.

[Glo seq. alle concor. obijcit & soluit.]

d ¶ Principalis.] ad idem infra de reg. iur. accessoriū. cum suis concordan. huius contrarium videtur: quia iura inducta supra eodem indistincte dicebant potestatem delegati perire re integra morte mandatoris. supra eod. relatum. gratum. licet. cum sim. sed executor habet delegatam : quod patet : quia tractatus ipsorum ponitur sub isto titulo : vt dixi supra eod. lib. de rescrip. tibi qui. ergo eorum potestas expirare videbatur. Et non obstat si dicatur illud rescriptum esse executorium gratiæ : quia si rescripta, quæ causæ cognitionem committunt, pereunt re integra morte committentis: multo fortius videbatur in executorijs gratiarum : cam facilius via extraordinaria, quàm via iuris communis tolli debeat. [In Authen. de rebus ecclesia. non alienan. §. quia vero verisimile. colla. 2. Ioannes Mona. Ad idem C. ad Velleia. antiquæ. 2. responso. ff de milit. testa. l. eius militis. §. 1.] Et si dicatur quòd gratia posset esse inutilis, recurretur ad ordinarium : sicut in casu infra de præben. si clericus. §. verum, sed contrarium est verum; & ratio sequitur.

[Prima glossa dicit quid declaret & summat.]

g ¶ Si is.] declara notata per Innocentiū & Hostie̅sem supra eo. licet. in fi. & duos casus ponit quibus de subdeleg. non in totum appellatur ad primū delegantem. scilicet cum delegatus excommunicatus vel mortuus est. Alios casus ponit infra eodem, si à subdelegato.

h ¶ Non expresso.] aliàs non erat dubitatio: si enim nomen fuisset expressum, successor non succederet in delegatione. supra eo quoniam Abbas.
ADDITIO. Quæ cum ista per. § iungi debuisset. Ioan. And.

i ¶ Non in totum.] hoc dicit: quia aliàs non esset dubitatio quo ad secundum membrum: Si enim delegatus subdelegasset in totum: indistincte appellaretur ad primum delegantē. supra eo. super quæstionū. Sed qn̄ aliquid reseruat: appellari debet ad ipsum, delegatum subdelegantem: vt ibi, & supra eo si delegatus.
ADDITIO. Et quod ibi dixi post Host. super prima glo hic ponit Archid, scilicet, ꝙ quando scribitur dignitati successor cognoscit: etiam si prædecessori, q erat

tēat tpe datæ, rescriptū præsentatū nō fuerit Io. An.
a ¶ Excōicati.] maiori excommunicatione: minori enim excommunicatus bene exercet ea quæ sunt iurisdictionis supra de cle. excom mi. si celebrat.
b ¶ De medio.] idest, de hoc mūdo: quod quare dicat medium, vide 23. q. 4 hæc autem vita.

[Gl. seq. primo arguit à 9rio: secundo quōnē soluit: & ponit opinionem contrariā: tertio arguit ad aliam qōnem.]

c ¶ Durante.] Nota quia sublato impedimento, idest, illo absoluto vel confirmato successore: ad primum delegātem appellari nō debet. Et si dubitaretur, an ipse delegatus esset absolutus: credo ꝙ teneret appellatio alternatiua propter probabile dubiū 1. Ad hoc supra eo. lib. de postula. c. vno. sicut etiā propter dubitationem probabilem format actor libellum alternatiuū.

¶ Vide Ancha inf. 2. no. de cuius mēte vr, ꝙ cessante ista rōne, appellet ad proximum: pōdero pro eover. durāte, significans lōgū tēpus. Fonta.

delegato huiusmodi, si delegatum ipsum excommunicari a, aut de medio b tolli contingat, impedimento tali durante c ad sedem ipsam (ne absolutionem vel successorem expectando † illius, præiudicari litigantibus, vel causa plus debito prorogari d valeat) volumus appellari.

¶ Idem.

¶ Ab arbitris iuris appellatur ad Papam. Ioan. And.

CAP. XI.

Ab arbitris e, qui secūdum formam iuris f, vt de proposita cōtra iudicem g suspicionis causa cognoscant: vel qui cum de reuocatione ambigitur literarum, iudicibus nequeuntibus in vnā sententiam concordare h, ad concertationem huiusmodi sopiendā à partibus eligūtur: est (si grauauerint i) ad sedē Apostolicā appellandū k.

¶ Idem

¶ Executor datus à Papa, ut prouideat personæ, subdelegat: si detur ut prouideat ecclesiæ non expressa persona, non subdelegat: nisi habeat speciale mandatum, & causam reddit. Ioan And.

1 Idem si dubitaret an suus legauerit totū vel partē, & stat p iudicem vel aduersarium, qd certifica uōpōt. Io. And.

ff. quorum lega. l. 1. § qui autem, aliàs non credo: maxime fm canones, quod liceat alternatiue appellari: ne liceat vagari, &c. supra eod. lib. de electio. vt quis duas ad idem bene facit eo. tit. c. 2. vbi non tenent vota alternatiua, fm canones dixi: quia secūdum leges non appellatur ad Imperatorem omisso medio: & si appellaretur, Imperator remittit ad eum, ad quem debuerat appellari. ff. de appellationibus. Imperatores. vnde si appelletur ad Imperatorem, vel ad præsidem: tenere posset appellatio ad præsidem prædicta rōne. sed fm nos appellari potest ad Papam omisso medio. sup. de appella. dilecti. vlt. & ad legatum. sup. de offi. leg. c. 1. vnde si appellans de epo dicat, appello ad archiepm vel ad Papam: non puto appellationem tenere 2: nisi alterum eligat infra id tempus, infra quod poterat appellari. Arg. sup. de postula. c. 1. §. fi ne cum discrimine appellati liceat sic vagari. ff. de iniur. l. prætor. licet Guil. foueat contrarium in Spec. de appella. §. nunc tractemus. vers sed pone aliquis, & vers. quid si dicat. Bene autem facit hæc decre. & illa infra e. si à subdelegato. ad quæstionem no. supra de fo. compe. si quis contra clericum. in glo. 2. scilicet ad quem appelletur de delegato episcopi recusati. Et dicebant Vin. & Tan. quod appellari potest ad archiepiscopum. non obstat decret. dilecti. cum hic iam per recusationem sublatum sit medium, pro quibus in arg. faciunt ista iura.

2 Idem Philip. & Ang. Ar. in l. 1 §. si quis. ff. d appel. Fō.

d ¶ Prorogari.] circa quod debent iudices prouidere. supra de dolo & contu. finem. infra de offi. ordi. vt litigantes.

3 Nota hic ꝙ isti arbitri iudicant de oīb. emergentibus. Ancha. & Do. Fon.

Ab arbitris. 3] Non diuiditur: quia tota littera vno constructu clauditur. Dominicus.

CASVS. Causam, quæ inter te & me mouebatur, vel moueri sperabatur, Papa ad mei instantiam delegauit archidiacono Pictauensi, tu voluisti recusare iudicē, quia inimicus tuus capitalis: fuerunt electi arbitri ad cognoscendum de ista causa suspicionis: & tulerūt suam sententiam interlocutoriam vel diffinitiuam (quia istud capitulum habet locum etiam si arbitri assignauerunt terminum nimis arctum) ab ista snia interlocutoria vel diffinitiua appellauisti: Quæritur ad quem debes appellare: vtrum ad iudicem recusatum possis appellare? Rndet ꝙ non: nam cum sit suspectus in cā principali, esset similiter suspectus in causa appellationis: Sed est appellandum ad Papam. Sed quid sanctissime Pater: habemus in c. pastoralis. de rescri. in ant. ꝙ qn sunt plures & diuersi iudices impetrati, si dubitetur vtrū prima commissio reuocetur: vel quid, dicitur ibi, quod si iudices nolint deferre, debent inter se conuenire: qui si nō possint conuenire, dēnt eligere arbitros ad sopiendum illā qōnem: an prima commissio fuerit reuocata vel non: Sed quæritur: isti arbitri tulerunt suam sentētiā, ad quem erit appellandum? vtrum appelletur ad ipsos iudices? Respondet ꝙ non: sed est appellandum ad Papā. Nota primo, ꝙ cā suspicionis est proponenda coram iudice, qui recusatur, ad hoc sup. eo. suspicionis. & supra eo. tit. & li. si contraria vnum, & c. iudex. Nota secundo arg. quod isti arbitri non possunt cognoscere de causa principali. probat tex. quod dicit de causa suspicionis: de quo in dicto c. suspicionis. Dominicus.

[Prima glossa ponit quid approbet, & summet.]

e ¶ Ab arbitris.] approbat, quod notat Ber. supra eo. suspicionis. circa principium in gl. & Guil. in Specul. de appel §. nunc tractemus, vers. sed ad quē. Et breuiter dicit, quod ab arbitris iuris appellatur ad Papam.

f ¶ Iuris. 4] vbi sunt iura, videbis infra, & ista rō quare debet appellari ad Papam: quia cum isti arbitri secundum iuris formam sint electi ad ipsum ius, à quo potestatem habent, oportet appellari: & sic ad Papam, qui est lex animata in terris.

4 Ista glo. facit ꝙ debeat appellare ad statuētes, qn per statuta dēat ī arbitros compromitti. Phil. Fon.

ADDITIO. In authentico de consutibus, ad finē. & colla 4. Ioan. And.

g ¶ Iudicem.] delegatum Papę. supra eo. suspicionis, quod intellige vt supra eo. lib. contra vnum, & idem si recusetur ordinarius supra de appel cum speciali.

h ¶ Concordare.] nec sibi inuicem deferentibus. supra in ant. de rescrip. pastoralis. in ptin.

i ¶ Grauauerint.] siue in sententia, puta quia inique pronunciant illum suspectum: quia suspectus probatus non est, vel econuerso: vel ante sententiam, puta nimis breuem dilationem dando, supra de dila. c. 1. ꝙ est ipsorum officium, supra eo. suspicionis.

[Glo. seq. obijcit & soluit, casum addit: solutionem per simile fortificat.]

k ¶ Appellandum.] contra C. de recep. arbit. l. 1. 2. q. 6. à iudicibus. in quibus dicitur, quod non appellatur ab arbitris. Sol. sunt quidam arbitri qui compromissarij vocantur: & voluntate adeuntur: & ab istis non appellatur 5. Et sic loquuntur contraria: Sunt alij, qui de necessitate iuris habent assumi: de quibus loquitur hæc decretalis: & à talibus bene appellatur, vt hic: & sic etiam posset intelligi lex illa C. de iud. l. vlt. Et hac ratione puto hanc decre. locum habere in arbitris electis ad audiēdam causam, quam mouet episcopus contra suum subditum: cum etiam illo casu de necessitate eligantur arbitri. 11. q. 1. si clericus, & de hoc sup. de offi or. irrefragabili. in glo. pen sic etiam magis fauet lex ei qui necessariam

5 Supplicari tpo test sup. d arb. nō sine. & not. 2. q. 6. c. a iudicib. § ꝙ de arbitris, in fi. pen. gl. Archid.

satisdationem præstare debet, quam ei, qui voluntariam: quia primum si ibi satisdare non potest, alio loco satisdare permittit, secundum non. ff. qui satisd. cog. l. fideiussor. ad idem C. de rebus credi. generaliter. in fi. 1. responso.

IS cui.] Sunt duæ partes. scda ibi, Sed si. q facit tria: Prima ponit dictū: Secūdo rationem interserit: ibi, Quia circa. Tertio: ibi, Nisi. excipit. Ioan. And.

CASVS. Papa mandauit episcopo Pictauensi, vt prouideret psonæ idoneę de tali præbenda, q vacabat: quia forte vacauit in curia, & Papa non habebat notitiā personarum huius patriæ: vtrum talis executor sic deputatus à Papa, possit vices suas committere alij? Respōdet quòd non, nisi Papa daret sibi speciale ptātem, vt prouideret per se vel alium. c. vlti. eo. titu. in ant. Sed quid si Papa mandauit, vt de illa præbenda prouideret certæ personæ: puta Titio, vtrum possit subdelegare? Respondet quòd sic: nam tunc non est electa industria personæ: ideo pōt alij cōmittere: secus est in primo casu, cum est electa industria personæ circa personam eligendam: tunc. n. non potest alij committere, nisi ad hoc habeat specialem potestatem à Romano Pontifice: vt dicto cap. præallegato. Nota primo quòd cum Papa mandat alicui, vt ipse prouideat de tali beneficio certæ personæ: puta Titio, non videtur electa industria personę executoris: secus si committitur prouisio incertæ personæ. Nota insuper, quòd in eligenda persona idonea magnum periculum versatur: & ideo talis executor cui mandatur, vt eligat personam idoneam, non pōt subdelegare, qa industria eius ē electa. Nota hic glossam notabilem, quæ limitat iura dicentia, quòd delegatus alicuius à principe non potest subdelegare: verum est, nisi detur sibi potestas specialis subdelegandi: nam delegans dando potestatem subdelegādi, videtur ipse delegans subdelegare: sicut ēt dominus dando procuratori suo facultatem substituendi: & procurator substituit: videtur ipsemet dominus substituere: Heli. Reg.

[Prima glossa tria dicit: vnde sumpta: quid declaret: & summat.

a ¶ Is, cui.] Sumpta fuit de extrauaganti, quæ incipiebat, quæsiuit à nobis. Et declarat ista decretalis & sequens, decretalem vltimam supra eo. tit. §. is autē. Et in summa dicit, ꝙ executor datus à Papa vt ꝓuideat personæ, subdelegat: Si detur vt prouideat ecclesiæ non expressa persona, non subdelegat, nisi habeat speciale mandatum: & causam reddit.

ADDITIO. Et approbat quod ibi dixit Pet. de Ancharano, & reprobat quod ibi dixit Inno. in gl. fin. qui distinxit, an dicatur, prouideas vel exequaris: & tunc non committit: An prouideri facias vel compellans: & tunc committit.

b ¶ Ab Apostolica sede.] speciale enim est delegati à principe, quod subdelegare potest. C. de iudi. à iudice. supra eo. c. pastoralis. & c. vlt.

c ¶ Prouisio.] ēt si committatur ei, ꝙ inquirat de illius vita & conuersatione, vt in cle. eo. tit iudices.

ADDITIO. Et hoc est quod dixit io. Mona ita seruari in forma pauperum. Ioan. And.

CAP. XII.

IS cui [a] ab Apostolica [b] sede committitur certæ psonę prouisio [c] de beneficio in certa ecclesia, diœcesi, vel prouincia [d] facienda: potest alij committere licite vices suas. ¶ Sed si non expressa certa persona committatur eidem, vt alicui personæ idoneæ de certa ecclesia, vel beneficio debeat ꝓuidere: (Quia circa eligendā personam eius industria † tunc videtur electa) prouisionem sibi commissam alteri demādare non potest [e]: Nisi forma commissionis habeat, vt per se vel per alium [f] id valeat expedire.

¶ Idem.

¶ *Is, cui aliquid certo loco expediendum committitur; ex iusta causa illud expedire poterit extra locum. hoc dicit Ioan. And.*

CAP. XIII.

STATVI-

d ¶ Prouincia.] ergo non requirimus quod beneficium sit certum: sufficit ꝙ sit certa persona, licet incertum beneficium, vt subdelegare possit. in hoc casu non habet locum decretalis vlt. supra eo. tit.

e ¶ Non potest.] & sic intelligatur supra e. c. vlt. is. n. cuius industria eligitur, non subdelegat. & ibi plene de hoc.

[Glo. seq. allegat vnam cōcordantiā, & per illam & istam quæstionem soluit: ad quam solutionē adducit 10. decre. & duas leges.]

f ¶ Per alium.] ergo quod de iure cōmuni non pōt, ex potestate cōmissionis poterit: ad idem infra ca. vlt. §. vices. Et faciunt hæc ad qstionem quā disputaui: an delegatus ab alio quàm à principe, habens speciale mandatum subdelegādi, subdelegare possit. Et credo ꝙ sic [illegible]: quia sicut isti non habent à lege ꝙ subdelegare possit: tn̄ si ad hoc haberent speciale, hoc possent: sic dicā ꝙ licet delegatus ab alio quàm à principe non habeat hoc à lege, & sic loquuntur cōtraria: tn̄ si habet hoc ab homine, subdelegare poterit. Ad hoc optime facit infra de proc. c. 1. 2. responso, vbi procurator ad iudicia ante litem contestatam non substituit ex potestate legis, nisi esset datus in rē suā: tn̄ si habet speciale mandatū, substituere pōt. ad idē e. tit. c. vlt. vbi procurator datus ad matrimonium cōtrahendum non substituit, nisi habeat speciale: & cōpromissarius datus ad eligendum, non eligit vnū nomine suo, & aliū nomine domini ex potestate legis: tamē si habeat speciale hoc potest ex potestate hominis supra eo. li. de elec. c. pe. §. porro. ad hoc etiam facit infra tit. prox. c. 1. & supra tit. prox. c. 2 & 3. & infra de re. iur. qui per aliū. & in regula, pōt quis Stabo igitur regulæ, cum cōtrarium non reperiam. Et dicit lex, quòd non refert an ipse ordo decurionum elegerit, an is cui ordo ipsum negotium dedit. ff. quod cuiusque vniuer. l. item eorum. §. si decuriones. ad hoc etiā facit supra eo. de rescrip. cum aliquibus. & infra de præben. his qui. secundo responso. Inst. de Atti. l. tuto. §. sed quod iure veteri.

† Dic ꝙ illa censetur electa ī magnis in concernentibus publicam vtilitatā, & qū vltra factū aliqd amplius requirit: puta examinatio. Bar. in l. inter artifices. ff. de so. Io. An. i re. qui per alium. vide Anch. Fon.

¶ Ita practicatur, quia ordinarij d. legant cū clausula, p te, vel per quem nūc. [illegible] ad Ba l. mo[illegible] iorū. [illegible] iur. [illegible] iud. & net. Bal tex. iol. l. non distinguemus. §. q. situm, ff. de recep. arbi. Fon.

STatuimus.] Primo ponit speciale statutum cū sua causa: Secundo illud generaliter prorogat: & cām reddit: ibi, Idem. Ioan. And. hic.

¶ Pro intellectu huius c. præsupponendum est, ꝙ mādatarius tenetur fines mandati obseruare diligenter, ita quod si fines sui mandati excedat, non valet: eo quod excessit fines mandati. Secundo præsupponendum, quod inquisitor à sede Apostolica deputatus ad inquirendum excessus, dicitur delegatus. Tertio est præsupponendum, quòd delegatus in certo loco, non potest cognoscere extra illum locum. c. statutum. sup. eod. lib. de rescrip.

CASVS. Peruenit ad notitiam Papæ, ꝙ in monasterio sancti Cypriani Pictauis erat magna dissolutio tā in capite quàm in membris: mandauit Papa archidiacono Pictauen. vt ad dictum monasterium accedens, inquireret de dictis excessib. tā in capite, quàm in membris, & inquisitione facta totum processum remitteret ad Papam: Arch. delegatus timet, quod monachi eum male tractent: Quæritur vtrum inquisitor deputatus ad certum locum, possit locum mutare ad faciendum inquisitionem, secundum quod fuit sibi man-

mandatum? Videtur quòd non per c. statutum. alleg. hoc tamen non obstante respondet Romanus Pontifex in contrarium: videlicet, quòd inquisitor deputatus ad certum locum, si subsit causa rationabilis, poterit locum mutare: & illud cap. statutum intelligitur quando nō subest rationabilis causa: & hoc ne monachi reportent lucrū ex suo dolo: nam necessitas non habet legem ca. consilium. de obser. ieiu. in antiq. Nota primo ex isto text. quòd delegatus à sede Apostolica deputatus: (Idem in delegato à quocunque alio, cui est iniunctū vt mandatum certo loco exequatur) teneturexequi in loco assignato: nisi subsit iusta causa, vt hic. Nota insuper, quòd non solum iudex ordinarius potest mutare locum suorum maiorem. l. si vt proponis. C. quomodo & quando iud. sed hoc etiam pōt facere iudex delegatus cum iusta causa, nec in hoc requirit consensus partium: sed si non subsit iusta causa, non potest sine consensu partium: sed de consensu partiū potest prorogari iurisdictio cap. statutum. supra e. lib. de rescrip. Nota vlterius, quòd si Papa mandauit, vt delegatus aliquam inquisitionem certo loco faciat, si. executor timeat potentiam illius contra quem est facienda inquisitio: poterit alium locum idoneum assignare, nec poterit excipi contra delegatum, quod procedit extra locum sibi deputatum.

[Prima glossa summat, & dubium soluit.]

a ¶ Statuimus.] Is, cui aliquid certo loco expediendū committit ex iusta causa illud expedire poterit extra locū: hoc dicit. Et nota quod dicit, statuimus 1. quasi innuat, quòd ante hanc decretalem ex quo commissum erat expediendum in loco: extra locum expediri non poterat, vt forma mandati diligenter seruaretur. infra de præben. cui de non. fit ergo hoc de iure nouo.

ADDITIO. Et per hoc patet falsam esse opinionē Vin. quam vide supra de re iud. cum. I. & A. super ver. ad ecclesiam. quam etiam hic reprobat Archi. qui dixerat valere processum factum per delegatum, ex quo non opponebatur exceptio. Ioan. And.

[Glo. seq. quærit. soluit arg. pro, soluit contrarium.]

b ¶ Apostolica sede.] Quid si ab inferiori ordinario fiat talis commissio, cum eadem sit ratio? Satis videretur idem. ff. de leg. non omnium. §. de transl. inter corporalia. Sed contrarium puto 2, vt istud verbū aliquid operetur, ad hoc §. de deci. ad audientiam. & ⁊. de priuil. si Papa. nec est eadem ratio: quia non sic de facili de delegato Papæ per vniuersum orbem recurritur ad Papam, sicut ad ordinarium de prouincia vel diœcesi sua potest recurri: Hic est etiam, ꝙ licet delegatus Papæ recusetur coram arbitris, quia ibi difficile esset recurrere ad Papam delegatus ordinarij non, sed recusatur coram ordinario. supra eod. titu. & lib. si contra vnum §. cum autem. Si igitur delegatus ordinarij in loco exequi non potest, insinuet ordinario, qui super hoc sua deliberatione prouideat: vel expresse cōmittendo eidem, quod extra locū statutum id possit, vel alio modo.

mus a, vt is, per quem ab Apostolica b sed certo loco inquisitio fieri vel quicquid aliud c expediri mandatur: si propter potentiā vel malitiam illius, contra d quem inquiri debet, siue procedi, seu fautorum † eiusdem, non possit hoc exequi eo loco secure e (ne ipse commodum ex dolo, vel fraude reportet) ad id exequendum locum alium eligat idoneū & securum. ¶ Idem faciat si alia rationabilis causa f subsit, propter quam in loco decreto perfici nequeat commodé g quod mandatur: ne tali prætextu impediri contingat mandatum Apostolicum, vel diferri h.

¶ Idem.

¶ Quando à subdelegato non in totum appellatur, quia non admittit exceptionem, per quā denegatur etiam delegatum habere iurisdictionem; ad primum delegantem appellabitur hoc dicit. Ioan. And.

CAP. XIIII.

SI à subdelegato i, cui de legatus non in totum causam reddit; ibi, Aliàs. Ioan. And.

¶ Præsupponendum est, quod cum delegatus Papæ cām subdelegauit non in totum, si appelletur à subdelegato, appellandum est ad delegatum subdelegātem: fallit in casu hic expresso.

CASVS. Impetraui contra te delegatum, cui mandatum fuit in communi forma, vt vocatis vocandis, quod iustum esset decerneret: delegatus iste, qa isti causæ examinandæ non poterat cōmode vacare, quēdam subdelegauit non in totum, sed reseruata sibi sententia vel executione: accidit quòd corā isto subdelegato feci te conuenire: in termino assignato comparuisti: comparitione facta tu reus excepisti, quod non tenebaris procedere coram iudice subdelegato ꝓpter defectū iurisdictionis: quia scilicet delegās fuerat mortuus, antequam subdelegatus decerneret citationem: subdelegatus interloquendo declarauit istā exceptionem non fore admittendam: tu ab ista sententia interlocutoria appellauisti: quæritur ad quem debes appellare? Respondet quòd in hoc casu est appellandum ad Papam omisso delegato: nam appellando ad delegatum esses tibi ipsi contrarius: nam tu negas delegatum habere iurisdictionē: quia per mortem Papæ non solum extinguitur potestas delegati, sed etiam subdelegati: & appelando ad delegatum, fateris eum habere iurisdictionem: Idem est in alijs casibus, in quibus negas delegatum habere iurisdictionem vt in glos. puta, si proponis rescriptum nullum. Nota quòd allegans contraria non est audiendus: & sic contrarietas in iudicio repellitur: & ad hoc quotidie allegatur istud capitulum. & l. 1. C. de fur. & seruo cor. & c. sollicitudinem. de appellat. Nota vlterius, quòd per quemcunque actum iudex delegatus procedit, intelligitur perpetuata iurisdictio: probat text. per illud verbum, in aliquo. de quo supra eo tit. & lib. quamuis.

c ¶ Aliud.] puta pronunciatio, monitio, denūciatio, vel his similia.

d ¶ Illius contra quem.] idem si propter aliam iustā causam, vt dicitur in fi.

e ¶ Secure.] Locus ergo non solum debet esse securius partib. supra de app. ex parte 1. sed etiā iudici vel inquisitori, vt hic. debet ēt esse idoneus: qa nō in taberna: vel in loco inhonesto expediri id debet, vt hic.

f ¶ Causa.] etiam sine dolo & fraude eius, contra quem id imminet, expediendum. Io. And.

g ¶ Commode.] 22. q. 2. faciat. ff. de verb. sign nepos Proculo.

h ¶ Differri.] ꝓuideri igitur debet nō solū ne impediatur in totū: sed etiā ne nimium differatur. & concor. §. e. tit. si sup gratia. in fi. Io. And.

SI à subdelegato.] Ponit statutum, quod secundo prorogat: ibi, Idē. Tertio

[Prima glossa summat.]

i ¶ Si à subdelegato.] Quando à subdelegato nō in totum appellatur, quia non admittit exceptionē, per quam denegatur etiam delegatum habere iurisdictionem: ad primum delegantem appellabitur. hoc dicit. Ioan. And.

Marginalia: † Nota ꝙ paria sūt impediri ꝓ illū ⁊ quē dētsieri actus vł palios eius fautores. vid. de testi. cōstitut. & de hom. Petr. 21. q. 4. qa pisularus. Dñicus. — Iudex ordinarius nō tantū pōt locū maiorū mutare: sed ēt delegat. cā subsisten te. — 1 Nota ꝙ dictio statuimus, est noui iuris. si. gnū. glo. in clem. generalē. de æta. & quali. gl. in verb. statuim. in cle. fi. de rescrip. Do. & nolentibus partibus nō ꝓcedet ex loco signatū qa forma delegationis alterāda nō ē. l'et. de Arch. Pont. — 2 Idē Archi. ꝓ eā dē rōnē. Io. And. — Delegatus ordinarij locū nō mutet sine nouo mandato. Iudicij locus sit tutus, & honest. — Iurisdictio ꝑpetuat per actū subdelegationis.

a ¶ Non in totum.] alias nō esset quæstio, vt dixi supra eo. tit. si duo ex tribus. & c. si is cui. Ioan. An.

[Glossa sequens quærit, & soluit: secundo quærit, & remittit.]

b ¶ Processum.] quid dices? pone: Papa dedit delegatum: ille subdelegauit non in totū: demum & antequam subdelegatus incipiat vti morit delegās. s. Papa: nūquid delegatus vel subdelegatus procedere poterūt? Satis credo: quia subdelegare, ē iurisdictionē delegare, ex quo subdelegauit, ꝑpetuata sit iurisdictio. & hoc sonat hæc littera q̄ dicit, in aliquo ꝓcessum 1. s̄. eo. tit. & licū dicit, inchoāte. & s̄. eo. licet. dū dicit, vti cœperit. [Et ibi hoc tenet Host. ꝙ cœpisse dicatur, cōmittendo vices suas ēt in parte. [Sic & retinere potestatem reuocandi est iurisdictionis. supra eo. tit. & lib. si delegatus. 2. respōso. Sed pone quòd omissa hac exceptione cum competit procedatur, tenet ne ꝓcessus? De hoc vide supra de testi. cum venisset.

totum a commiserat vices suas, ex eo fuerat appellandum, quia exceptionem coram se propositam quòd antequam per eum, vel per ipsum delegatum in aliquo processum b fuisset, delegans viam fuerat vniuersæ carnis ingressus, admittere recusauit: non ad delegatum (cum iurisdictionē negetur habere) sed ad delegantem potius appellari debebit. ¶ Idem fiet c in alijs casibus d, in quibus delegatus iurisdictionem habere negatur: Aliàs si appellari deberet ad ipsum e esset appellans (qui sic f fateri videretur eundem iurisdictionem habere, quod ante negauerat †) contrarius g sibi ipsi.

¶ Idem.

¶ *Ponit hic qui possint esse conseruatores, & vbi cognoscere, an, & quibus possint delegare, & quantum duret eorum potestas, & de expensis talium: hoc dicit. Zen.*

CAP. XV.

HAC CONSTI-

c ¶ Idem fiet.] scilicet quòd non appellabitur ad delegatum subdelegantem: sed ad primum delegantem. Ioan. And.

[Glo seq. ponit 11. exempla.]

d ¶ In alijs casibus.] puta quia dicit rescriptum impetratum ab excommunicato. s̄. eo. li. de rescr. c. 1. Vel ipsum delegatum, subdelegantē excommunicatum. s̄. de re iudi. ad probandum. Vel delegatum non esse talem, qualem requirit cōstitutio supra eo. lib. de rescr. statutum. 2. respon. Vel commissionem ad eum factā extra locum de quibus ibi dicitur. Vel rescriptū esse impetratum per subreptionem: ita quòd nō valet seruata distinctione decre. s̄. in ant. de rescr. sup litteris Vel ꝙ ipse delegatus subdelegans est seruus infamis. de rescr. in sciscitatus. Vel non est ætatis idoneæ. supra eo. cum vigesimum. Vel quod ipse primus delegās reuocauerat delegatū subdelegantem. ff. de iud. iudicium. Vel quòd ipse delegatus retulerat supra de appel. intimasti. Vel ab eo fuerat legitime appellatū supra de app vt debitus. Hæc & similia coram subdelegato opponuntur: per quæ negatur delegatū iurisdictionem habere.

ADDITIO. Vltra prædictos casus potest pars allegare delegatum iurisdictionem nō habere: q̄a dicit ipsum hæreticum. de hoc satis hic Archid. alleg. 1. q. 3. cui est. Vnde dicit Gat. ꝙ extra ecclesiā nulla 2 est iurisdictio: & ideo sententia per talem lata non tenet: ad hoc 24. q 1. vbi sana. & c. apertet. & c. seq. §. his auctoritatibus in prin. Ioan. And.

e ¶ Ad ipsum.] delegatum subdelegantem.

f ¶ Sic.] scilicet appellando ad eū, quē negat iudicē.

[Glo. seq. recitetur obijciendo, & soluit.]

g ¶ Contrarius sibi ipsi.] & sic non audiendus. de appel. sollicitudinem. in fin. C. de furt. l. 1. cum si. Et hoc est mirabile: quia si iste delegatus non subdelegasset: coram ipso potuisset proponi exceptio, per quam negaretur eum iurisdictionem habere, & super ipsa posset pronunciare 3. supra de rescrip. super litteris. in fin. ff. de iudi. si quis ex aliena. tamen si coram subdelegato proponatur, & propter hoc appelletur, non appellabitur ad delegatum, sed ad primū delegantem: appellando enim fungit vice actoris 4, & in agendo non licet c̄tria proponere: quod tamen licet in excipiendo, supra de re. iu. nullus. ad hoc infra de excep. cum inter priorem.

HAc constitutione.] Prima pars circa qualitatem cōseruatorū ponit tres prohibitiones. Secūda prouidet circa ꝓcessus loca, subdelegationes, & durabilitatē ipsorū prorogās aliàs prouisa ꝑ decre. statutum: Tertia decretum apponit. Ioan. And.

CASVS. Dictum fuit in cap. statutum s̄. eo. lib. de rescri. ꝙ ad hoc, vt quis sit capax iurisdictiōis Apostolicæ, requiritur ꝙ habeat dignitatē vel personatum: vel quòd sit canonicus ecclesię cathedralis. Item dictum fuit in capitu. 1. supra eo. titu. & lib. quòd conseruatores religiosis vel alijs clericis à sede Apostolica deputati, cognoscunt de manifestis iniurijs: Sed quæritur qui possunt esse conseruatores? Respondet quòd episcopi, archiepiscopi, abbates, & alij habentes potestatem: canonici verò ecclesiæ cathedralis non possunt: licet possint esse delegati ad vnam causam: Et ista est differentia inter conseruatores & delegatos ad vnā causam. Sed quid: ponamus quòd Papa deputauit abbatē sancti Cypriani conseruatorem priuilegiorum concessorum monasterio nouo Pictauis: & deputauit abbatē monasterij noui Pictauis conseruatorem priuilegiorum concessorum monasterio sancti Cypriani: vtrum hoc possit fieri? Certe non: nam præsumitur q̄d sibi inuicem fauerent. Sed quid: ponamus, aliquis vult impetrare conseruatorem sibi subditum, an possit? Certe non: sed reges & reginæ possunt: alij non. Et hæc est alia differentia inter conseruatores & delegatos: quia causæ possunt committi & mutuo. Itē potest impetrari subditus in causa: & valet processus si nō fuit exceptum: secus est in conseruatore: quia ipso iure ꝓcessus conseruatoris non valet. Sed quæritur, in quo loco cognoscere debent conseruatores de causis priuilegiorum? Respondet ꝙ in loco, in quo sunt deputati, & non in alio: etiam de consensu partium: licet secus sit in delegato: q̄a delegatus de consensu partiū potest cognoscere in alio loco, q̄ in loco sibi deputato ca. statutū. allega. & hæc est alia differentia inter conseruatores & delegatos. Sed vtrum conseruator possit subdelegare causas sibi spectantes? Respondet ꝙ nō: nisi illud sibi fuerit specialiter concessum in sua creatione: secus in delegato; quia absque speciali potestate potest subdelegare. Or sanctissime pater habemus in cap. 1. supra. eo. tit & lib. ꝙ conseruatores possunt solummodo se impedire de manifestis iniurijs: Sed quid si conseruator de facto excessisset fines suæ potestatis? Certum est quòd processus est nullus: Sed vtrū puniatur aliqua pœna? R̄ñde quod sic: quia est suspēsus per annum ab officio: delegatus vero non punitur, licet processus suus nō valeat. Et hæc est alia differentia inter cōseruatores & delegatos. Sed quid de parte: quia vna pars litigantium procurauit vt conseruator excederet fines mandati, an puniatur? R̄ñdet

1 Tñ littera hic ꝑ eū facit ī c̄triū: sed est exceptio partis sic loquētis. Io. And.

Delegat⁹ multipliciter iurisdictionē habere denegatur.

2 Hoc dictū si ad hæreticos referat, vide Alfonsū Castrum li. 2. c. 23. de iust. hæret. punit. si ad alios infideles, vi. de B. Thomā 2. 2. q. 10. ar. 10.

3 Idem do. glo. in l. ampliore. C. de tēpo. appella. cle. 1. de rescr. Fon.

4 Idē Ph. & Do. vi de gl. magnā ī cle. si appellatione. de appella. Doct. in l. 2. q ad ciuilia. C. de appel. Font.

† al. negauit. Al. denegarat.

set φ sic: nam ipso facto incurrit sententiam excommunicationis, à qua non debet absolui: nisi prius satisfacto de expensis factis ab aduersa parte. Sed quid: vtrum per mortem Papæ expiret iurisdictio conseruatorum? Respondet φ sic, quo ad negotia non incepta, & in hoc æquiparãtur cõseruatores delegatis. c. gratum. e. tit. in ant. Sed quid sanctissime pater: dictum fuit supra de rescrip. quod delegati nõ debent aliquid accipere: vtrum idẽ sit dicendum in conseruatore? Respondet quod sic: & in hoc similiter æquiparatur conseruator delegato. Sed quid si conseruator fecerit cõtrarium in omnibus casibus præmissis. an valeat processus? Respondet φ non: immo suus processus est ipso iure nullus. Non possint.] de potestate ordinaria, sed bene de potestate absoluta: nam Papa si vellet, posset derogare huic constitutioni.

Nota quod qualitates requisitæ in cõseruatore, requiruntur in subconseruatore: sicut etiam dicitur in c. statutum. sup. eo. lib. de rescri. quod qualitates requisitę in delegato, requiruntur in subdelegato.

Nota vlterius conseruatores non posse se intromittere nisi de manifestis, de quo supra c. 1. supra allegato. Nota finaliter arg. quòd appellatione episcopo rum non comprehẽduntur habentes dignitates superiores, de quo infra de sent. ex com. quia periculosum. Dominicus.

Glo. seq. huius cap. principaliter insistunt in ostendendis differentijs inter delegatos & conseruatores: quas demum colligit penult. glo.]

† Notat Pe. & An. φ dr̃ hic & de conseruatoribus laicorum ponderando istã exceptionem quia exceptio & regula ẽ. l. n. §. cui dulcia ff. de vi. tri. ti & oleo legato. F.

† al. ita, vel reguis.

tione [a] perpetuo valitura sancimus: Vt conseruatores, qui aliquibus (vt à manifestis iniurijs, & violentijs tueantur [b] eosdem) plerunq. à sede Apostolica cõceduntur, de cætero deputari non possunt, nisi episcopi, vel eorum superiores, aut Abbates, seu dignitates, vel personatus in cathedralibus, vel collegiatis ecclesijs obtinentes [c]: nullusque deputati sibi conseruatoris esse valeat conseruator [d]. ¶ Nec aliquis (regibus † & reginis †, qui sicut dignitatis altitudine præeminent: sic prærogatiua gratiæ ipsos conuenit anteferri, duntaxat exceptis [e]) deinceps conseruatorem habeat eum, qui sub ipsius iurisdictione, dominio vel districtu ecclesiastico [f] vel temporali [g] consistat. ¶ Cõseruatores autem huiusmodi extra ciuitates, seu dioeceses, in quibus fuerint deputati, contra quoscunque procedere, aut aliquos vltra vnam dietam à fine diœcesum eorundem trahere non præsumant [h]. ¶ Vices quoque suas (citationibus & sententiarum denunciationibus duntaxat exceptis, quas per alios valeant exercere) nulli committere [i] possint: nisi hoc eis competierit ex beneficio litterarum [k]: sed nec tũc [l], nisi intra ciuitates, seu diœceses, in quibus deputati fuerunt, & personis tantũ, quæ superius [m] sunt expresse. ¶ Vt autem conseruatores limites sibi traditæ potestatis (quos frequenter excedunt) metu [n] pœnæ diligenter obseruent: Decernimus, vt si de alijs, quàm de manifestis iniurijs & violentijs scienter [o] se intromiserint: seu ad alia, quæ iudicialẽ indaginem exigunt, suam extenderint potestatem: eo ipso per vnum annum ab officio [p] sint suspensi [q]. ¶ Pars vero, quæ hoc fieri procurabit, sententiam excommunicationis incurrat [r]: à qua non possit absolui, nisi ei, quem sic fatigauit † indebite, primo satisfaciat integraliter de expensis [s]. ¶ Officium autem quorumcunque [t] conseruatorum, ipso iu-

e ¶ Exceptis.] est sim. infra de priuil. ne aliqui.
f ¶ Ecclesiastico.] sup. vt lit. non contest. accedens 1.
g ¶ Vel temporali.] vt lit. nõ cõtest. accedens 2. & ecce tertiũ: q a (saluo iure recusationis) subditũ mihi bene possum impetrare delegatũ, cõseruatorem nõ, vt hic.
h ¶ Non præsumãt.] idẽ in delegato: eo saluo, quia delegatus de expresso cõsensu partium hoc bene posset. sup. eo. li. de rescri. statutũ. §. in nullo. quod in cõseruatore nõ credo: q a si hoc voluisse, hoc adidisset hic sicut ibi fecit: & hoc maxime per fin. huius cap.
i ¶ Nulli committere.] Guli. not. contrarium in Spe. tit. 1. ad fi. vers. sed nunquid conseruator, ibi dicebat, φ conseruator in eo, in quo iurisdictionẽ habet, vices suas alijs committere poterat [2]. Et ecce quarta differentia inter istum & delegatum à principe, qui potest in totũ & in partem cõmittere. sup. eo. pastoralis, & c. fin.
K ¶ Litterarum.] ad idem supra eo. tit. is cui. in fine.
l ¶ Nec tunc.] scilicet cum hoc competit eis ex beneficio litterarum.
m ¶ Superius.] scilicet in primo responso, & idem in delegato: quia subdelegatus talis esse debet, cui possit delegari, supra de rescr. statutum. §. in nullo. in fin.
n ¶ Metu pœnæ.] ad idem supra de elect. cum in cunctis, de vi. & hom. cleri. vt clericorum.
o ¶ Scienter.] si ignorantia esset iuris, vel crassa, vel affectata. idem essent, infra de reg. iur. ignorantia, supra eo. lib. de tempo. ordina. eos. supra de clandesti. despon. cap. 3.
p ¶ Officio.] & à beneficio, quod est eius sequela. 23. dist. præter hoc. 81. dist. si qui.
ADDITIO. Idem Ioan. Monachus, & Archi. vide quod no. in cle. cupientes de pœ. in glo. no. nouam, in fine. d. Ioan. And.
q ¶ Suspensi.] ecce quintum speciale in cõseruatore, quod nõ est in delegato: quia dato φ delegatus intromittat se de eo, quod non est suæ iurisdictionis, non propterea locum habet pœna: cum in illo non inueniatur expressa.
r ¶ Incurrat.] Nota nouum casum, quo quis excõicatus est ipso iure: alios no. inf. de sent. excom. eos.
s ¶ De expẽsis.] ad idẽ j. de immunita. eccle. qm̃. in fi.
t ¶ quorũcunq;.] quasi diceret, siue sint dati ad cõseruatio-

2 Abb. s. c. tit & li. c. 1. dicebat, φ cõsuetudo curiæ habebat, φ committere non poterat. Io. And.

Ignorantia ẽ multiplex.

† al fatigauerit.

Suspẽsus ab officio est suspẽsus a bñficio.

a ¶ Hac constitutione.] Quædam ex istis sumptę fuerunt de extrauaganti Alexandri, quæ incipiebat, Quia de conseruationibus.
ADDITIO. De qua Specu. ponit eo. tit. §. vlti. prope fi. Ioan. And.
b ¶ Tueantur.] de hoc supra c. 1. in gl. 3.
c ¶ Obtinentes.] ecce vna differentia inter delegatum & conseruatorem: quia delegatus potest esse canonicus ecclesiæ cathedralis, conseruator non: & in hoc constitutio Alexand. immutatur, quæ id permittebat.
d ¶ Conseruator.] ecce alia differentia: quia eius qui est mihi iudex delegatus, possũ esse delegatus, saluo iure recusationis 1. sed in cõseruatore secus, vt hic, φ intellige ẽt si non opponatur exceptio per fi. huius c.

1 Quæ fieri põt eo casu sm Guliel. in Spe. tit. 1. §. superest. ver itẽ si vnus. & dicã post Host. de appel. legitima. Io. And.

uationem priuilegiorum, vel ad defendẽdum a manifestis iniurijs, vel alio modo, vt dixi s. eo. c. 1. Io. An.
a ¶ Ipso iure.] vnde si postea procederet in nõ cęptis processus esset nullus, ad idẽ s. in fi. c. & sm opi. Goff. Inno. & Bart. Brix. hic est alia differentia, sed sm Ber. & Host. secus, de hoc sup. de testi. cum venisset.
b ¶ Expirare.] saluo eo quod dr sup. eo. tit. & li. cum plures, in fi. s. q si plures essent conseruatores: quo ad negotium cęptum per vnum perpetuata sit iurisdictio quo ad oẽs. 1. Et nota, q licet potestas executoris dati ad gratiam, non pereat re integra mortuo Papa, vt sup. eo. li. si super gratia, tñ ptãs cõseruatoris priuilegiorum, in quib. continentur gratiæ, bene petit quoad non cępta morte concedentis, vt hic.
c ¶ Edita.] sup. de rescr. statutum. §. insuper. cũ §. seq. In hoc ergo comparant alij delegati & cõseruatores: licet discrepẽt in quinque superius enarratis. s. quia canonicus ecclesiæ cathedralis potest esse delegatus sed non conseruator. Secundo, quia eius qui est mihi cõseruator, conseruator esse non possum. 2 Tertio quia eius cui sum subiectus ecclesiastica vel temporali iurisdictione, conseruator esse non possum. Quarto, quia conseruator non subdelegat, nisi secundum formam hic positam. Quinto, quia conseruator excedens metas potestatis suæ, suspensus est ab officio. hæc patent ex textu. Sextum addidi, supra in glo. idem in delegato, Septimum, secundum opin. in glo. vnde si.
ADDITIO. Octauum, quia conseruatores dantur ad futura delegati non, vt scripsi post Inno. supra de resti. spol. audita. in prin. Ioan. And.
d ¶ Omnino.] ergo sine aliqua ope exceptionis, & facit qđ dixi s. eo. li. de rescri. c. 1. & eo. tit. statutũ, in fi.
ADDITIO. Ioan. And. circa materiam conseruatorum ponit hic 16. quæstiones per modum summæ: quas videas per te, si tibi corde sedet.

1 Non in alijs non dum cœptis. Phil. Fonta.

† Al. ita, decernit.

2 Quia istam mutua defensio est iuri suspecta: tñ duo possunt pro se inuicẽ testõniũ dare. l. q testõ. ff. d testa. similiter duo tutores p se fideiubere, Bar. in l. Romanus A pulus. ff. de tut. & cura. da. ab his. Pe. de Anch. Font.

Cõtinuatio dñi Heliæ. diuisio.

re [a] quoad g non cœpta negotia per obitum concedẽtis volumus expirare [b]. ¶ Circa munera vero & expensas, assessores, ac notarios, & personas testimonij causa vocandas, illa prę cipimus in huiusmodi conseruatorib. per omnia obseruari: quę in delegatis iudicibus cõstitutio à nobis super his edita [c] obseruanda decreuit †. ¶ Quicquid autem contra prẹmissa, vel eorũ aliquod attentari contigerit: omnino [d] decernimus irritum & innane.

TITVLVS XV.

De officio legati.

DE OFFICIO LEGATI.

¶ Dictum fuit supra de his, qui gerunt vices aliorũ in foro iudiciali, videlicet de delegato, q gerit vices delegantis: verum quia legatus Papæ gerit similiter vices Papæ: ideo, &c.

Officij nostri.] Præsupponitur pro intellectu istius c. illud quod habet in glo. 3. huius c. posita super ver. legati, q tria sunt genera legatorum: Quidam enim sunt legati Cardinales, qui dicũtur legati de latere, & hoc ideo quia assumũtur de latere Papæ: nam sicut Imperator & patritij siue consiliarij faciunt vnum corpus cuius Imperator est caput: & consiliarij, qui sibi assistunt in secretis, dicuntur esse membra, ita q machinans in mortem ipsorum consiliariorum committit crimen lesæ maiestatis, sicut si machinaretur in mortẽ Imperatoris. l. q s. quis. C. ad l. Iul. maiest. ita similiter Papa & Cardinales faciunt vnũ corpus, cuius Papa est caput, & Card. sunt membra: Ideo qñ aliquis assumit de Cardinalibus vt mittatur legatus, dr sumptus de latere: & appellatur legatus de latere. Alij sunt legati nati, sicut est archieps Cantuarien. vt in c. 1. de offi. leg. in antiq. Alij sũt legati missi, qui mittũtur ad aliquã prouinciam, vt in ea reformanda reforment, tamen non sunt Cardinales.

¶ Innocentius quartus.

10 ¶ *Legati non Cardinales sine speciali mandato iure legationis beneficia conferre non possunt: sed legati Cardinales hoc bene possunt. Ioan. And.*

CAP. I.

20 Officij nostri [e] debitum remedijs inuigilat subditorum: quia dum eorum excutimus onera, dum scandala remo 30 uemus, nos in eorũ qete quiescimus, & fouemur in

CASVS. Est aliquis legatus in his partibus a sede Apostolica missus: durante sua legatione vacãt aliqua beneficia, vt ponamus archieps Burdegalen. est legatus: vacant beneficia in sua diœcesi particulari, quæ nõ spectant ad suam collationem: vel vacãt bñficia extra suam diœcesim particularem, quæ non spectant ad suam collationem, vtrum possit illa cõferre? Rñdet quod nõ: nisi in creatione suæ legationis fuerit sibi a sede Apostolica nominatim data potestas, vt possit conferre beneficia: Et ista sunt vera, tã in legatis natis, q̃ in legatis missis simpliciter. Sed ponamus, q est legatus Cardinalis, vtrum possit conferre bñficia vacãtia in sua prouincia? Rñdet q sic: exceptis aliquib. bñficijs, de quib. in c. præsenti s. eo. Et istud verũ, q le 40 gatus Card. potest conferre beneficia vacantia in sua diœcesi, dum tamen præuenerit ordinarium, ad quẽ spectat collatio illorum beneficiorum vacantium.

Nota primo ex prin. c. q princeps superior ex debito sui officij debet laborare circa commoda suorum subditorum: nam ad hoc fuerunt sibi constituta tributa fiscalia. Nota secundo principalem effectum huius c. quod legatus non Cardinalis, non potest cõferre beneficia in prouincia concessa, licet habeat iurisdictionem ordinariam in tota prouincia sibi decreta: 50 ita quod in iurisdictione concurrit cum ordinarijs, & potest adiri a subditis ordinariorum in prima instantia, & istud faciebat rationem dubitãdi: quia collatio beneficiorum est iurisdictionis: sed Papa voluit expresse istis remouere hanc facultatem. Nota tertio, quod legatus Cardinalis põt conferre beneficia vacantia in sua prouincia: etiam posset reseruare beneficia vacatura 3 ceteræ personæ: sed non potest dare ius ad beneficium vacaturum: Ratio diuersitatis est: quia licet reseruans fecerit mentionem de certa per 60 sona: tamẽ potest variare & conferre alteri: & sic ista persona non habet certam & indubitatam spem: & ideo non cito machinabitur in mortem illius, qui tenet beneficium: sed si habet spem indubitatam: puta sibi est datum ius ad beneficium vacaturum: citius machinaretur in mortem illius, qui tenet beneficiũ. No. quarto, quod existens in maiori dignitate debet magis honorari in concessione priuilegiorũ, ad hoc de præben. de multa, & supra titulo proximo, capitulo fi. §. 1. Dominicus.

[Prima glossa summat & diuidit.]

e ¶ Officij nostri.] Legati non Cardinales sine speciali mandato iure legationis beneficiũ cõferre nõ possũt. Sed legati Cardinales hoc bene possunt. Et primo ponit in-

Legatus non Cardinalis, licet habeat ordinariã iurisdõnẽ, tñ beneficia cõferre nõ põt.

3 Hæc cessit hodie p cõci. Trid. ses. 24. de reforma. c. 19.

nit Inno. proœmium ad dicenda vsque: ibi, Proinde, secundo ponit statutum de legatis nō Cardinalibus: vsque ibi, Quod in fratribus, ibi ponit de Cardinalibus vsque in finem.

ADDITIO. Scias ꝙ auctor huius decretalis Innocen. glossauit hāc decretalem. Ioan. And.

a ¶ Pace.] ad hoc ꝓœmium cōcordat ꝓœmium huius libri, & inf. de restit. spolia. frequens.

[Gl. seq. de paritatibus legatorum remittit: & ponit quattuor imparia.]

b ¶ Legati. 1] Tria genera legatorū distinguit hæc decret. & licet quo ad quædam non sit in illis imparitas, vt dixi s. eo. li. de resc. statutū, i. rñ. in gl. quia verbum. tñ quoad alia est imparitas, s. in excommunicatos absoluēdo, vt supra eo. c. penult. & in confirmationibus exemptorum, sup. eo. lib. de ele. si abbatem, & in cognoscendo de causis exemptorum, & illos puniendo. inf. de ver. sig. c. 1. & in collationib. beneficiorum, vt hic. Et qui dicātur esse legati de latere Papæ, not. sup. eo. c. penul. Et ꝙ Cardinales dicantur esse de latere patet j. dum dicit: ꝙ in fratribus nostris, &c.

Legatorū tres sunt species inter se differentes.

1 Vide Anch. hic Font.

pace a ¶ Proinde præsenti decreto statuimus, vt ecclesiæ Romanæ legati b quantumcunque plenā legationem obtineāt, siue à nobis missi fuerint, siue suarū prętextu ecclesiarum c legationis d sibi vēdicent dignitatem: ex ipsius legationis munere conferendi beneficia nullam habeant potestatem e, nisi hoc alicui specialiter duxerimus indulgendum. Quod in fratribus f nostris legatione g fungentibus nolumus obseruari: quia † sicut honoris prerogatiua h lętantur, sic eos auctoritate fungi volumus ampliori i.

c ¶ Ecclesiarum.] suarum: sicut Cātuarien. & Eboracen. inf. eo. c. 1. & de appel. c. 1. cum si.

d ¶ Legationis.] quasi dicat, si alio iure hoc eis cōpeteret: legatio illud non priuat.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.]

e ¶ Potestatem.] contra supra in anti. de supplen. neg. præla. litteras. vbi legati, qui Cardinales nō erant (vt ibi patet ex subscriptione) beneficia conferunt: Dic ꝙ illud fuit ex speciali mandato: & sic non contradicit: sed concordat ei quod statim sequitur nisi hoc &c. multa ergo licent ex speciali demandatione: quæ ex generali virtute legis non licent, de his vide sup. tit. proxi. is cui. in fine.

f ¶ Fratribus nostris.] nota quia cum Papa promiscue de Cardinalibus loquitur: vocat fratres illos. 2 Si specialiter, episcopos Cardinales vocat fratres: reliquos filios supra de testi. licet 3.

2 Et sic hic intelligitur de Cardinalib. ēt nō epis, sm Font.

ADDITIO De præben. dilecto. in prin. Ioan. And.

g ¶ Legitimatione.] repete ecclesiæ Romanæ, de qua supra tractauerat.

h ¶ Prærogatiua.] concor. sup. tit. prox. c. ult §. 1. & j. de priuile. ne aliqui.

[Glos. seq litteram exponit: quærit, arg. proponit 2 opiniones contrarias: in fine ponit duo dicta.]

i ¶ Ampliori.] vnde beneficia conferre poterunt, cum restrictione tamen & determinatione, quam habes inf. eo. præsenti & c. seq. Sed quid dices: potest ne legatus Cardinalis conferre beneficia, quorum collatio deuoluta est ad Papam per Lateranen. conciliū? Videtur quod sic 3 per decret. sup. de præben. cap. penul. vbi legatus tale beneficium contulit Dicebat ibi Vin quod talis legatus hoc non poterat sine speciali mandato: & ideo ibi institerat ipse legatus apud Papam, quod illam collationem confirmaret & sic faceret illam valere. Goff. ibi repræhendebat. Vin. & Inno. concor. ibi Goff. & Gail. in Spe. tit. de legato. §. nunc tractemus, circa prin. qui omnes dicunt, quod legatus de latere bene potest conferre talia beneficia per prædictam decre. immo dixit Goff. quod illa speci-pue pōt conferre, quæ sunt ad Papam deuoluta: cuius vices gerit in prouincia: alleg. ēt decre. s. eo. dilect., & sup. de iure patro. c. cum dilectus, pro hoc ēt bene facit. sup. eo. li. de elect. si abbatem. 2. rñ. vbi confirmat electiones, quarū cōfirmatio spectat ad Papam, & inf. de verb. sig. c. 1. 1. rñ. Quod ergo petijt in prædicta decre. pe. ille legat., ꝙ Papa collationē per eū factā, prosequeretur benigno affectu: intelligatur quo ad facti executionē: quia legato non parebat. Certum est 4 aūt, ꝙ legatus ēt de latere non pōt cōferre beneficia vacātia in curia sine speciali mandato, vt j. de præb. licet. in fi. ꝙ intelligo infra mensem, vt eo. tit. statutum. Et not. ꝙ vbi est legatus Cardinalis in ꝓuincia: vel alius habens speciale mādatum: possent tres concurrere in collatione beneficij: s. Papa, legatus, & ordinarius 5: & si apparet quis primo contulerit, non est dubium: si vero non apparet quis primo contulerit: tene quod habes inf. de præben. si a sede. Ioan And.

3 Transit Dñicus cū gl. Fo.

† In manuscriptis ita: q. sunt, &c.

4 Idem Doct.

¶ Clemens quartus, titu. Sanctæ Cæciliæ presbytero Cardinali, Apostolicę sedis legato.

¶ *Legatus habet ordinariam: unde per mortē Papæ non expirat eius officium. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. II.

Legatos k, quibus in certis pronuncijs cō-

5 Idem. Doct. Phi. vide Feli. in c. fi. s. de confir. Fonta.

Legatos.] Duo facit: præmittit & probat declarationis causam, secundo declarat: ibi, Præsenti. Ioan. And.

CASVS. Papa creauit aliquem legatum in aliqua prouincia: accidit quod Papa mortuus est: vtrum sit expirata potestas ipsius legati: ita quod mortuo Papa non possit aliquid iure suæ legationis expedire? Rñdet Romanus Pontifex, quod cum legatus habeat iurisdictionem ordinariam: (nam si sit legatus de latere, æquiparatur proconsuli: Si vero sit legatus natus vel legatus missus simpliciter, æquiparatur præsidi prouinciæ) mortuo Papa poterit legatus expedire ea, præ incumbunt sibi iure suæ legationis. Nota primo, quod legati mittuntur vt euellant vitia, & plantent virtutes: verumtamen plura alia possunt expedire. Nota secundo, quod legati Papæ habent iurisdictionem ordinariam: & istud indubitanter verum de his, quæ eis competunt iure suę legationis: Sed quid de his, quæ eis competunt ex speciali facultate? Dicendum quod cōmunis opinio doctorum est, ꝙ ipsi legati habent delegatā iurisdōnem: ideo illa expirat per mortem Papæ: sed non alia quæ eis competunt iure simplicis legationis. Nota tertio ex suprascriptione, quòd qñ Papa scribit presbytero Cardinali, præmittit titulum suū, quod tamē fallit in Cardinali Basilicæ xij. Apostolorum, vt not. Host. supra de priuile. cū olim, Nota quarto, quòd legatio dicitur esse officiū de quo supra c. proxi. vbi appellauit dignitatem. Dominicus.

[Prima glossa dicit vnde sumpta, & quod approbet, ponit summam, & soluit dubium.]

k ¶ Legatos.] Extrauagans fuit eiusdem Clemētis: & incipiebat, ex parte, & approbat hæc decre ꝙ not. Io. 7. q. 1. sicut vir. & 25. q. 1. igitur. Ioann. de Deo. in quæstionibus suis, in prin. Inno. de offi. deleg. in anti. licet. Hosti de rest. in integ. tum ex litteris. & supra e. c. vlti. & Gul in Spec eod tit. §. superest. ver. quid de sententia, & §. finitur. ver. pone ergo & ver. sequen. Et nota quia licet decret. dirigatur legato Cardinali: tamen indistincte loquitur de omnibus legatis: 6 Ex quo infert postea solutionem ad ipsum legatum quærentem: quod etiam patet ex eo quod infra dicit, cetero-

6 Et sic dixit Fñā. s. c. prox. fuisse seruatum post mortem istius Clementis in archiepiscopo Rauennati. Io. And.

cæterorumq; præsidum. licet ergo quo ad quædam sit differentia inter eos, vt dixi supra c. proxi. non tamē quo ad hoc, vt vides.

a ¶ Dissipent.] vitia.

b ¶ Plantent.] virtutes: & ista proprie sunt ordinatiorum, supra de offi. ordi. c. 1.

mittit legationis officium, vt ibidem euellant & dissipent a, ædificent atque plantent b: prouinciarum sibi commissarum, ad instar proconsulū c, cæterorumque præsidum, quibus certę sunt decretę prouinciæ moderandæ, ordinarios reputantes d: Præsenti declaramus e edicto, commissum tibi à prædecessore nostro legationis officium, nequaquam per ipsius obitū† expirasse f.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Finita legatione expirant reseruationes legatorum, & omnis processus habitus super illis: nisi tunc illa beneficia iam vacantia sint collata. Demum dicitur, quòd pendente vna sua reseruatione in ecclesia collegiata, vel de beneficio spectante ad collationem alicuius: legatus in eadem ecclesia, vel beneficio spectante ad collationem eiusdem, aliam facere non potest: & quod fit contra prædicta irritum decernit. Io. And.*

CAP. III.

PRæsenti g declaramus edicto, reseruationes† quorumcumque beneficiorum ab Apostolicæ sedis legato suæ h legatio-

c ¶ Proconsulum.] legatos Cardinales æquiparat procōsulibus, reliquos pręsidibus: Nam proconsul est, qui ex consulib. ab Imperatore ad regendam certam prouinciam mittitur.] Aliter dr ꝓconsul suffectus loco cōsulis: quia pro consulib. fungeretur.] Præsides aūt illi dicunt, qui cum non essent prius consules, mittebant, ad regimina prouinciarum. ff. de offi. pręsi. l. 1. vbi de hoc. & l. 2. & ff. de off. quæsto. l. 1. §. ex his. vnde arguendo à nomine legati Cardinales qui ex latere Papæ, & ex consulibus suis (assistunt. n. sibi in secretis consilijs. supra eo. li. de elec. fundamenta. §. decret.) mittuntur ad regendam prouinciam: æquiparantur proconsulibus, supra de sent. excom. ad eminentiam. ff. de offi. proconsu. l. 2. Reliqui autem qui secretis consilijs non assistunt, missi ad regendas prouincias æquiparantur præsidibus: sed illi habent ordinariam, ego & isti.

1 Sic dicti quia præsunt & est nomē generale, vt ibi. s. qñ nō adijcitur cuius ꝓuincię. Io. And.

† Intellige. s. re nō integra: re vero ītegra, an per mortē Papæ expiret legatio, distīguit hic Pet. dē Ancha. F.

d ¶ Reputantes.] hic incipe constructum: nos reputātes legatos, &c. & merito dicuntur ordinarij: nec expirat eorum officium: faciunt enim statuta perpetua. sup. de loca. c. 2. & sup. eo. tit. c. vlt. & adeuntur per querelam. sup. eo. tit. c. 1. & de hoc 2. q. 6. c. 3. Item habent imperium. supra eo. li. de elect. si abbatem ff. de offi. procon. l. & ideo. ad idem eo. tit. l. 1. & 2. & C. de offi. eius qui vicem alt. iu. ob. l. 1. & 2.

[Glo. seq. primo notat hoc ius declaratorium, & respondet contrario: rationem reddit, & interserit opinionem Goff. secundo tractat de nondum ingresso: tertio quærit, an cœtus Cardinalium illum reuocet, ponit opi. & remittit]

e ¶ Declaramus.] non est ergo iuris noui promulgatoria: sed veteris declaratoria: quod ergo dicitur in in prædicta decre. tum ex litteris, de restit. in integr. in prin. cui etiam Alexander successor ipsius Anastasij officio legationis denuo in partibus illis fungenti, &c illud, denuo, determinat verbum, commisit, quod sequitur: non enim morte Anastasij expirauerat legatio: Notat tamen Goff. in summa istius tit. §. finitur, quod morte Papæ licet expiret legatio: non tñ iurisdictio quo ad excepta: sed nec expirat legatio, vt infra sequitur: nec mirū: legatus enim Papæ dicitur legatus sedis Apostolicæ: sed sedes ipsa non moritur. 12. q. 2. liberti 2. sup. eo. lib. de rescri. si gratiosæ. Et nota, quod ista decre. non distinguit an ille legatus tēpore mortis ingressus fuerat pronunciam, vel non: vñ sicut in reliquis ordinarijs non inspicimus mortem constituentis, ita nec in isto. An autem vacante sede cœtus Cardinalium reuocare possit legatum forte communiter à Papa & Cardinalibus deputatum. not. Host. in prædicta decre. tum ex litteris. & Gul in prædicto §. finitur. ver. sed nunquid. quod ex magna, & euidenti causa hoc possent: aliàs hoc non dēt. 2 De potestate tamen Cardinalium sede vacāte, vide quod dixi inf. de schisma. c. vnico.

ADDITIO. Clemen. ne Romani. de elect. & supra eod. de electio. vbi periculum. §. idem quoque. in glo. 1 Fonta.

2 Idē Philippus, & Domi.

f ¶ Expirasse.] idem habes de inquisitoribus hæreticæ prauitatis: inf. de hære. ne aliquid.

PRæsenti.] Sunt tres partes: Prima in vno declarat: Secūda circa duo restringit: Tertia decernit. Scda: ibi, Cæterū. Tertia: ibi, Quicquid. Ioan. And.

CASVS. Legatus Cardinalis in hac ꝓuincia suæ collationi reseruauit præbēdam proximo vacaturam in ecclesia Pictauen. in fauorem certæ personæ: & illi personæ dedit executores ad prouidēdum in defectum capituli: postea vacauit præbenda: executor tamen eam non contulit: accidit quod finita est potestas legati: vtrum expirauerint oēs effectus reseruationis: ita quòd executor non possit conferre illam præbendam? Rñdet ꝙ sic. si executor nondum processerit ad collationem: sed si processisset, & illam præbendam contuluisset, valeret collatio: licet persona illa certa non apprehendisset possessionem illius. Sed vtrum sit verum indistincte, quod legatus possit reseruare beneficia, & quot voluerit? Respondet quod non: sed in vna ecclesia vnicum poterit reseruare beneficium: vel de beneficijs spectantibus ad vnum collatorem: & hoc pendente illa recusatione: sed illa finita posset sibi reseruare vnicam aliam collationem: & hoc etiam verum de beneficijs spectantibus ad collationem vnius collatoris. Nota primo argum. quod quādo legatus facit actum pertinentem ad officium collationis: dēt dicere ꝙ faciat auctoritate legationis, & non auctoritate Apostolica. Nota secūdo, quòd potestas data executori super gratia fienda, expirat expirante grātia, ad hoc inf. de præb. si clericus & c. si cui. Dominicus.

† Vide Cōciliū Tridēt. sess. 24. de reforma. c. 19. vbi reseruationes q̄libet ad vacatura beneficia tollūtur.

[Glossa prima facit quattuor, dicit quid restringit q̄ pars sit declaratoria, sūmat, & dicit qd determinet.]

g ¶ Præsenti.] ista decretalis & seqūēs restringit generalem potestatem legatorum circa beneficia conferēda, de qua supra eo. c. 1. verum est tñ, quod primum dictum huius decretalis declaratorium est iuris veteris, 3 vt in principio patet. Et hoc dicit: finita legatione expirant reseruationes legatorum: & omnis ꝓcessus habitus super illis: nisi tunc illa beneficia vacantia sint collata. Demum dicitur, ꝙ pendente vna sua reseruatione in ecclesia collegiata: vel beneficio spectante ad collationem alicuius: legatus in eadem ecclesia, vel de beneficio spectante ad collationem eiusdem, aliam facere non pōt, & quod fit contra prædicta, irritum decernitur. Et determinat hæc decretalis notata per Hostiensem supra eo. c. vlt. & per eum & per Ber. supra de iure patron. cum dilectus. & Guli. in Speculo eod. tit. § nunc tractamus vers. sed ecce.

3 Vñ Gu. li. 1 ver. in fine al legato, & Archid. hic dicūt ꝙ curiales hoc tenebāt, dicentes, ꝙ sæpe sic fuerat declaratū. Io. And.

h ¶ Suæ legationis.] quia si ex speciali auctoritate sibi tradita à Papa hoc faceret tunc secus: ad hoc ĩ. de ꝓben. hi qui. 2. respōso. Et nota quia si legatus nō Cardinalis

dinalis non poteſt conferre beneficia vacantia iure legationis.ſupra eo.tit.& lib.c.1.multo minus ergo poſſet reſeruare:in Cardinalibus ergo habet locū hæc decretalis.

ADDITIO. Idem.Ioan.Mona.

a ¶ Ad collationē.] ergo nō ſufficit φ vacauerint: niſi priorū beneficiorum vacantiū ſit facta collatio & eſt ſi. ī.de cōceſſ. præben. c.vlt.vbi nō ſufficit, φ beneficia vacauerint: & φ ab executoribus fuit petitum.vt illa conferant, ſi ipſorum non fuerit facta collatio immo habuit locum reuocatoria.

[Gloſſa ſeq ponit quattuor modos qui bus finiť legatio.]

b ¶ Finitur legatio.] hoc poteſt eſſe multis modis puta, quia datus fuit legat' ad tempus: finito tēpore finita eſt legatio. ī.de offi.dele.de cauſis.Item quando reuocatus eſt.ff.de iu. l.iudicium. Item qñ eſt egreſſus i legatio nem animo non redeundi: legationem ideo dixi:quia ſi eſſet egreſſus vnā prouinciā, is qui eſt legatus in pluribus,ex quo non eſt egreſſus legationē, adhuc nō expirauit ei' iuriſdictio. ī.eod.ti.nouit. ſic enim legatus in qualibet parte legationis exiſtens iuriſdictionē exequiť ſicut eps in qualibet parte diœceſis.ī.tit.prox. cum eps. Item finitur legatio pſonalis morte ipſius legati:non tamen morte conſtituētis ſupra c.proxi.perſonalis ideo dixi:quia ſi eſſet realis,puta quæ compereret dignitati:nō expiraſſet morte legati,vt ſupra eo.c.1.&ſupra de offi.deleg.quoniā abba..Et quod ſupra dixi his modis legationē finiri, dic verum in ſui perſona: & quoad non cœpta p delegatos:ſed ſi quas cauſas commiſiſſet',& res non eſſet integra,durat finito eius officio illius delegati pōtas ſupra eo.c.vlt.Et eſt mirabile:quia iuriſdictio delegati a legato bene perpetuatur per citationem, & alium iudicialem actum:ſed notificatio, inhibitio,& decretū non ppetuant iuriſdictionē executoris hoc & alios proceſſus facientis.Sed reſeruationes beneficiorū ſūt odioſæ propter duo: quia per eas datur via ad vacaturas:& quia præiudicant ordinariæ poteſtati : igiť ſunt reſtringendæ : ſed poteſtas executorum datorū a Papa ſuper gratia facta,etiam re integra:& ſuper facienda re non integra,bene perdurat poſt mortē Papæ: 2 quia Papa poteſt ius ad vacaturas dare:ſed nō ſic legatus.ſupra eod.tit.proxi.ſi ſuper gratia & ī.de præben. ſi cui.in fine.bene ergo poteſt legatus,donec durat in officio ſuo impedire ordinarium in conferēdo: ſed finito officio non,vt hic.

c ¶ Reſtringere.] cauſam huic edicto , & ei quod dř ī.c. pxi.dare potuit Cardinalis ſanctæ Mariæ nouæ, [ſcilicet dñs Petrus de Biperno, de quo dixi ī.c.1.in fine.],qui in pluribus prouincijs legationis Papali fungēs officio,omnes dignitates,perſonatus,& beneficia in legatione ſua vacantia ſuæ collationi reſeruauit:reſtricta eſt ergo hodie eorum poteſtas , vt infra patebit.

[Glo.ſeq.ponit quattuor exēpla, quibus nō pēdet: ad duo q ſolutioni obſtant, reſpōd et & remittit.]

nis auctoritate factas , & decreta interpoſita ſuper ipſis , nec non denunciationes , inhibitiones , & proceſſus quoslibet per eum , vel per executores deputatos ab eo habitos circa ipſas (dummodo ad collationem [a] eorumdem beneficiorum iam vacantium † minime ſit proceſſum) eo ipſo quòd illius finitur [b] legatio, viribus penitus vacuari : nec executores eoſdem poſſe vlterius beneficia taliter reſeruata conferre †.

¶ Cæterum reſeruationes huiuſmodi (per quas interdum prælati & eccleſiæ nimium onerantur) reſtringere [c] cupientes: Prohibemus,ne poſtquam legatus in aliqua cathedrali vel collegiata eccleſia reſeruationem aliquam duxerit faciendam : aliam (illa pendente [d]) faciat aliquatenus in eadem [e]. Nec etiam poſtquam alibi reſeruauerit aliquod beneficium ad collationem pertinens cuiuſcunque : aliud [f] quod ad illius [g] collationem pertineat (quamdiu reſeruatio pendet alterius) ſibi quoquomodo reſeruet. Quicquid autem contra præmiſſa [h] contigerit attētari : eoipſo viribus non ſubſiſtat.

¶ Idem.

¶ *Cathedrales , uel regulares , uel collegiatas eccleſias legati reſeruare uel conferre non poſſunt : Idem in dignitatibus eccleſiarum cathedralium , quæ ſunt maiores poſt epiſcopos etſi ipſarum prælati per electionem debent aſſumi : & contra hoc factum eſt irritum.*

d ¶ Illa pēdente.] illa igitur ſublata,puta mortuus , vel per ſententiā debito modo excluſus eſt is p quo facta erat reſeruatio:vel iam conſecutus eſt pbendam, vel reuocauit legat' reſeruationē. 3 tunc bene poteſt in eccleſia eadem facere aliam:4 quia illa non pēdet:ſi vero illa pēdet, aliam nō poteſt facere:Sic & pendēte dilatione qeſcit officiū iudicis. C.de dila. ſiue pars. ī. de appel. ſignificāte. ſic & pendente lite contra vnum electū , nō poteſt alius eligi , φ dic vt ī. vt lite pēdē. c.1.&2. & ſic attentata pēdente appellatione reuocantur p modū attētati : φ dic, vt ī.de appel.nō ſolum. ſic & is q cōtulit alicui beneficiū : pēdēte termino acceptionis , nō pōt illud alij cōferre, vt ſupra de præbē. ſi tibi abſenti.& ſic pendente negotio reſeruationis,delegatus non ſubdelegat cauſam , niſi de recuſatoris aſſenſu , vt ſupra eodem libro de officio delega.iudex. 2. reſponſo.ſic & accuſatus pendente accuſatione non promouetur.ſupra de accuſa.omnipotens.nec teſtificatur,quod dic vt ī.de teſti.c.vlt.

e f In eadem.] quia iſta littera non diſtinguit:nō curo an illa beneficia ſpectent ad collationē vnius , an diuerſorum:ex quo enim ſunt in eadem eccleſia,ſiue ijdem,ſiue diuerſi habeant conferre;pendente vna reſeruatione non fiet a ia.[Idem Archi.]

f ¶ Aliud.] etiam in alia eccleſia:& ſic differt a pximo dicto.

g ¶ Illius.] pone,reſeruauit legatus beneficium qđ ſpectat ad collationem epiſcopi:hac reſeruatione pendente,reſeruat aliud quod ſpectat ad collationem ipſius epi & alterius, nunquid valet reſeruatio ſecūdi? Credo,φ non:5 quia licet ſpectet ad collationē alterius,tamen & illius.Et eſt ſim.quod dixi ſupra eo.lib. de reſcrip.ſtatutum.§ cum vero.in glo.2. Et qui iurat non ſuum eſſe,iurat etiam ſibi commune non eſſe.ff. de verb.ſigni pupillus.§ vlt. Ad hoc.ff de lega.3.ſi qs ſeruos,vbi teſtatore legante ſeruos ſuos,& qui in totū,& qui in parte ſui ſunt legati eſſe videntur. Nec obſtat ī.de præben.cum in illis. in fi.quia illud induxit intentio Papæ , qui illū ſolū priuare intēdebat,vt ibi dixi in vlt.glo.Nec obſtat quod dixi ī.eo.lib.de reſcri.cū aliquibus.quia ſimilitudo & identitas rationis illud inducit:vt ibi dixi.

h ¶ Præmiſſa.] omnia cōprehēdit.ad idē ī.in anti.de reſcri.

1 Et reuocatus ſm Hoſtiē. ff. de offi.p fec. vrb.l. ſ.hoc no. ī.e.c.nouit.φ hic placet Archi.cū ſit ordinari' ī. c.pxi. & aliàs expreſſe renūciare nō poſſet ergo nec tacite.Io. Andr.

† Ancha. notat , φ legat' & vacatura & vacantia reſeruat:finita tñ legatiōe, quo ad vtrūq; reſeruatio expirat indiſtincte: q a cū pendent legatio,decretū & alia oia vt acceſſoria pcūt. Itē reſeruationes ex futuro đ pēdēt:ergo facili' tollunť. Font.

† Fallit ſi legat' cōtulerit canonicatū & pbēdā vacaturā reſeruauerit,dato executore:nam talis finita legatione cōferri poterit Pet.đ Ancha. Fon. 2 Vid. Spe cul.ti. de legato. §. 5.n.14.Fe dericum de Senis cōſi. 297. & Geminianum hic.

3 Qđ pōt ante collationem in dubio tñ nō pſumitur. Dom Fō.

4 Nec teneť facere mētionē de prima reſeruatione, vbi eſt clauſula motu pprio.ſi illa nō eſt certa dēt maxime cū pro ea dē pſona reſeruet. Do. Fon.

5 Idem Doc. Phi. Font.

rescriptis,olim.si igitur finita legatione executor cõferat,vel processus faciat,nõ tenet,vt in 1.rñ.& idem in sequentibus casibus,vt in prin. dixi.

Deliberatione.] Prima pars facit duo: Primo ponit prohibitionem in quadruplici specie: Secũdo decretũ: ibi, Decernẽtes.

CASVS. Dictũ fuit supra ca. 1. ꝙ legati Cardinales possunt beneficia cõferre,& reseruare: vtrum sit verũ indistincte, ꝙ possint cõferre beneficia quæcunq; siue sit ecclesia cathedralis,vel aliud beneficium? Certe nõ: Sed quid, vacat abbatia, vel aliqua dignitas ecclesiæ collegiatæ, vt decanatus beatissimi Hilarij maiores Pictauis, vel prioratus beatissime Radegundis Pictauis: an legatus Cardinalis possit illas cõferre? Rñdet ꝙ nõ,dum tñ sit principalis dignitas illius ecclæ: Aliæ aũt dignitates minus principales illius ecclesiæ dabũt sub potestate legati Cardinales: & hoc verũ,nisi ad illas dignitates minus principales aliqui assumerentur per electionem: Nec potest legatus date alicui potestatem, vt recipiat resignationem alicuius beneficij, & ei committere collationẽ simul: sed potest committere successiue, vt dicit glossa. Nota primo ꝙ iura communia debent fieri cum magna deliberatione: ad hoc procem. huius lib. Nota secundo arg. ꝙ in mandato generali,quibuscumque verbis vtaẽ,nõ includuntut requirentia speciale mandatum. ad hoc ĩ. de procur. c.2. Dominicus.

CAP. IIII.

Deliberatione [a] proui da duximus inhibendum, ne aliquis Apostolicæ sedis legatus, quantum cunque legationem obtinere plenariam dignoscatur, cathedrales, vel regulares, aut collegiatas ecclesias [b], seu ipsarum ecclesiarum cathedralium dignitates, ad quas hi, qui præficiuntur eisdem, maiores in earum capitulis post episcopos existentes, habent per viam electionis [c] assumi, suæ ordinationi, collationi, prouisioni, electioni, aut dispositioni, quomodocumque reseruet: nec de ipsis ordinandis, conferendis, vel disponendis, se aliquatenus intromittat: neque aliquod, quominus hi ad quos pertinuerit eligere, aut postulare libere valeat cum vacabunt, obstaculum quomodolibet interponat [d]: Decernentes quicquid contra hoc actũ extiterit, eoipso irritũ & inane.

¶ *Legatus non potest alicui committere, quòd recipiat resignationem beneficij, & postea illud conferat: & contra factum, vel faciendum decernit irritum. hoc dicit. Ioan. And.*

¶ Prohibemus [e] insuper, ne legatus ipse in genere, aut in specie [f] cuicunque [g] concedat, vt ab his qui beneficia infra legationem eiusdẽ habẽtes, ea

[Prima glossa ponit summam.]

a ¶ Deliberatione. Cathedrales, vel regulares, vel collegiatas ecclesias legati reseruare vel cõferre nõ possunt: idem in dignitatibus ecclesiarum cathedraliũ, quæ sunt maiores post epos, si ipsarum prælati per electionem debent assumi: & ĩ hoc factum est irritum. Secundo dicitur, ꝙ legatus non potest alicui cõmittere, ꝙ recipiat resignationem beneficij, & postea illud conferat & contra factũ vel faciendũ decernit irritũ.

b ¶ Ecclesias.] tolle qđ est infra; suæ ordinationi,&c. Et conferre ecclesiam, est conferre ipsam principalẽ dignitatem de ecclesia, 1 puta epatum, plebaniã, abbatiam, prioratum: vel his similia.& has hic prohibet conferri: non prohibet canonicatus ipsarũ ecclesiarũ conferri per legatos: quod ex his patet, quæ sequũtur.

[Glo. seq. quærit, opinio ponit. Iterum quærit,& soluit]

c ¶ Electionis.] aduerte: iã vidi de facto hanc q̃stionem: legatus cõtulit plebaniã, quæ ad collationẽ epi spectabat: quærebatur, an collatio eius teneret,& dicebant quidã 2 ꝙ sic per hanc litterã: ex quo nõ ꝑ viã electionis, sed collationis assumiẽ ibi ꝑlatis. Sed hoc non est verum: quia ista littera, quæ de via electionis loquitur, tantum in prælaturis cathedralium ecclesiarũ loquitur.[Aliàs sequereẽ, ꝙ ẽt cathedralẽ cõferre posset, cui ꝓuidereẽ ꝑ collationẽ: quod aliqui fatenẽ sed non est verum. 3 Io. And.] quasi diceret archidiaconatũ in ecclesia cathedrali legatus conferre nõ poterit si ista duo concurrunt: ꝙ ille archidiaconus sit maior dignitas post epm: & ꝙ ꝑ viã electionis archidiaconus ibi assumatẽ: sed si vtrumq; vel alterũ desijt, tunc legatus illũ cõferre poterit 4: vnde nõ sine mysterio sic diuisim summaui in tellectũ: ad hoc facit quod sequiẽ, suæ ordinationi,&c. nec obstat. ĩ. neq; aliqđ quo minus,&c. quia & sine illa clausula satis erat ꝓhibitum per ꝓcedẽtia: & ibi sic locutus est ꝓ eo, ꝙ id, vt plurimũ obuenit: & potest etiã respicere quod hic dicit de dignitatibus cathedralium ecclesiarum maioribus post epos. Sed cum maioritas consideretur circa multa, vt circa ordinem secundum quem archipresbyter est maior archidiacono: circa administrationẽ secundũ quã ecõuerso: & circa alia, q̃ not. ĩ. in antiq. de rescri. sedes. de qua maioritate intelligim' Dic, ꝙ de maioritate prælationis loquitur: in qua licet inspicienda sit consuetudo: dicimus tamen de iure archidiaconum præesse. Is ergo, q̃ præest post epm capitulo, & conuocat capitulũ,& similia facit: hac prohibitione inclusus est.

ADDITIO. Idem coucludit Phi. Font.

d ¶ Interponat.] nota, quòd ordinarius ad quẽ collatio vel electio non spectat: nõ potest inhibere electoribus, ne eligant: etiam si sit legatus de latere: multo minus inferior. supra de resti. in integrum, c.2. vbi de hoc.

ADDITIO. Et si id faciat videtur puniendus vt sacrilegius. 1. q. 1 sunt quidam. ad fin. quæstionis. Archi. Ioan. And.

e ¶ Prohibemus.] declarat notat. per Inno. & Host. ĩ. de offi. deleg. ex parte 1.

ADDITIO. Et Io. Mona. refert hic se prius sic pronuntiasse de Papæ mandato. Ioan. And.

ADDITIO. Ista secũda pars facit quattuor: primo ponit prohibitionẽ: secundo eius causam: ibi, Cũ per hoc ratio decernit: ibi, Nos enim: quarto ꝓrogat: ibi, Volentes. Ioan. And.

f ¶ Specie.] hic genus & species pari ficantur: interdũ differunt: quod dic, vt 24. dist. quamquam. ĩ. de offic. ord. si sacerdos.

[Glo. seq. soluit dubium de duob. delegatis: distinguens, an simul, an successiue dentur.]

g ¶ Cuiuscunque.] vel quibuscunque, vt in vna ꝑsona prohibitum, censeatur in pluribus repetitum, cum eadem subsit ratio: ad idem supra eod. lib. de elect. c. penult. in prin. & ad hoc de pænit. dist. 3. adhuc ꝑfidi instãt. 96. dist. cum ad verum. vnde non poterit resignationem committere vni, ꝙ recipiat, & alteri quòd demum conferat: quia qua ratione committendo hæc eidem, daretur via ad vacaturas: eadem ratione committendo hæc diuersis. Et iste est casus specialis quòd possum

1 Vide ꝙ not. ĩ cle. de ꝑb. c. 1. in glo. de isto. I. An.

2 Archi. olim sed posteamutauit. & tenet ꝙ sequiẽ in gl. Io. An.

3 Idẽ Phi. Font.

4 Hoc est rissimum Philip. & Dñic'. Fõ.

Possum p me qđ nō per aliū. Episcopus an possit cōmitte re alicui spāliter vt conferat certū beneficium cum vaca bit.

possum per me quod non per aliū ꝫ regulam.ꝭ.de re gu.iur potest. vbi hunc & quosdam alios numeraui. legatus.n.bene potest resignationem beneficij recipe re:& postea illud beneficium vacās conferre, sed hāc commissionem non potest facere:facilius.n.per hunc modum fieret fraus ad vacaturas,quàm per illum.Et est sim. expressum s̄ de con cesſ.præben.constitu tus, vbi non potest alicui eṗs speciali ter cōmittere,ꝙ con ferat certum benefi- cium cū vacabit:li- cet cū vacauerit,pos set illud cōferre.Pu to tñ, ꝙ legatus bñ potest committere alicui ꝙ recipiat re- signationem alicui' beneficij:& recepta resignatione cū be- neficium vacat,bene posset eidem, vel al teri comittere, ꝙ il- lud beneficium con ferat:& per hanc de cret.1 [Maxime pon derato prin.huius §. ibi in genere.] atten tari posset,ꝙ licet e- piscopus posset ge- neraliter traderet po testatē officiali vel vicatio suo, conferē di beneficia vacatu ra,s̄. eo.lib. de offi. vic. c.vlt. non tamē alium quàm officia- lem constitueret.

ADDITIO.Vide ꝙ not.inf. de præb. statutum. in vltima glossa.Ioan.And.

† Hoc est conci.Late. sub Ale. iij. cap.8.

1 Ita tenet Phil.& al legat Ro tam deci. 397.tene- te hic cū glo.Font.

in illius manib. voluerint libere resignare, ipsorum resignatione recepta, illa valeat idoneis cōferre per- sonis. Cum per hoc aperi- ri posset via contra Latera nense [a] † concilium ad be- neficia vacatura. Nos enim concessionem, quam con- tra hoc contigerit attenta- ri: & quicquid ex ea, vel ob eam secutum extiterit, nullam prorsus habere sta tuimus roboris firmitatē. volentes non solum ad fu- tura,sed etiam ad præterita- ta,& adhuc pendentia [b] ne gotia hoc extendi.

¶ Idem.

¶ Collatio legati per tacitur- nitatem prioris beneficij uitia tur.hoc dicit.Zen.

CAP. V.

Collatio beneficij per legatū [c] sedis Apostolicæ tibi facta, nullius momenti existit: si in ea non fuerit† habita mentio de [d] alio beneficio, quod primitus obtinebas.

a ¶ Lateranense.] sup.de concesſ.præb.nulla.

b ¶ Pendentia.]quasi dicat,sicut hæc constitutio non respiciebat præterita ita nec pendentia:sed proroga- tione eam extendi voluit ad vtramque,de hoc vide supra de elect.licet canon.

ADDITIO. In glo.ad futura,quam hic ponit. Ar- chid.Io.And.

Collatio.]Non diuiditur, quia breue est:Sicut taci turnitas beneficij obtenti vitiat collationē obtē tam à sede Apostolica:ita vitiat collationem obten- tam a legato:Secus esset collatione obtenta ab ordi- nario:quia illa taciturnitas non vitiat.

CASVS. Legatus Cardinalis in hac ꝓuincia existēs, cōtulit mihi aliquod beneficiū vacās:tacui ei aliud beneficiū quod obtinebam : an valeat talis collatio? Certe nō: nā taciturnitas beneficij obtenti vitiat col lationem legati a sede Apostolica impetratam. Nota primo legatum posse cōferre beneficia, de quo supra eodem tit.& li.c.1.Nota secundo, quòd in litteris be- neficialibus quæ imperantur a legato, eadem mentio debet fieri qualitatum & circunstantiarum, quæ re- quiruntur in litteris a Papa impetratis.Dominicus.

Motus ꝓprius le- gati, an excludat subreptio nem sicut motus ꝓprius Pa- pæ.

c ¶ Legatum.]Cardinalem:quia alius iure legatio- nis conferre non potest.supra eod.c.1.in fi.nisi ex spe ciali potestate.vt ibi.

d ¶ Mentio.]quid dices si legatus ꝓprio motu(& hoc exprimitur in litteris cōcessionis) confert mihi bene- ficium habenti aliud de illo mentione non facta:nū- quid valebit collatio sicut & valet eo casu si Papa cō tulisset.ꝭ.de præben.si motu proprio?Videtur ꝙ non: quia Papa nō est ligatus 2 legibus sicut legatus.C.de leg.digna vox.de cōcesſ.præben propofuit,vnde aliud in Papa,aliud in legato:Sed cōtrarium credo:sicut.n. si ordinarius mihi habenti beneficiū conferat aliud, bene tenet collatio hoc tacito:licet vtrū que retinere nō pos sim,vt in clemen.de offi.ordi.c.2. quæ in hoc reprobat quod hic not. Anchidiaco nus.sic & si legatus cōferat, tenebit col latio: 3 non tamen vtrumque propter hoc potero retinere & facit supra eodē li. de rescrip. gratia. hoc ergo intēdit de cret. quod sicut im- petrans beneficium a Papa teneť de be- neficio quod habet (quantumcunq; mo dicum sit illud)face re mentionem:sic & impetrans a legato: alias nō valebit col- latio:quia impetra- to 4 est subreptitia: Vbi vero non impe- trauit, sed legatus contulit:in quo pec cauit ille cui facta ē collatio? Certe in nullo : vnde credo tenere.Sic video,qđ impetrationem im- pedit facti possessio colorata,si de illa nō fit mentio,supra de cōcesſ. præben. cum nostris .collationem nō impedit inf de præben.licet episcopus.Ioan.And.

2 Vide Bucchar. lib.15.de- cre.c. 42. & B.Tho. 1.2. q. 96. arti.5.

† al. fuit.

3 Idem Pet.de Au ch.Font.

4 Quæ ꝓ prie fit ab illo , ad quem pri mo iure non spe- ctat colla tio. Ioan. And.

TITVLVS XVI.

De officio ordinarij.

¶ Innocentius quartus in con cilio Lugdunensi.

¶ Archiepiscopus non potest sibi constituere officiales in di- œcesibus suffraganeorum suo- rum, etiam pro futuris causis per appellationem deuolendis ad ipsum:nisi de consuetudine hoc habeat:& tunc etiam ta- les officiales inhibere non pos- sunt, priusquā fuerit appel- latum.

CAP. I.

Romana ec-

DE OFFICIO ORDINARII.

¶ Dictum fuit supra de officio legati, qui est maior q̃ buscunque ordinarijs in cā sibi delegata : nūc restat videre generaliter de quibuscunque ordinarijs,ideo ponit titulum siue rubricam de officio ordinarij.

Romana.] sunt quinque partes secundum Io.Mo.Primo ponit prohibitionem. Secū do:ibi,Nec pro eo. soluit oppositionē il- lius prohibitionis. Tertio:ibi , Quia in causis.rationem solutionis subijcit.Quar to:ibi,Officiales,quandam moderationem officialib. Remensibus iniungit.Quinto:ibi, Et hoc illam ad a- lios officiales extendit.Plus mihi placet , vt sint solū duæ partes.Ioan.And.

¶ Præsupponendum est,quod Archiepiscopus potest committere causam suffraganeo , vel subditis suffra- ganei:sed quando committit subditis suffraganei,nō potest eos compellere.

CASVS. Archieṗs Burdegalen. vult officialem fera- neum in diœcesi Pictauen.deputare ad cognoscendū de futuris causis per appellationē ad ipsum deuoluē dis in futurū:vtrum possit?Rñdet, quod non:licet ca usas deuolutas cōmittere,siue delegare possit in diœ cesi sui suffraganei:sed nō causas in futurū deuoluē- das.Rō est:quia post appellationem iurisdō est ipsius archieṗi:ideo causas potest committere:sed ante ap- pellationem non habet iurisdictionem:ideo non pōt commit-

committere:quia nemo dat quod non habet. Sed ponamus, ꝙ archieps per tẽpus sufficiens ad introducẽdum consuetudinem, cõstituit officiales ad cognoscẽdum de causis in futurum per app. nem deuoluẽdis, vtrum valeat consuetudo? Respondet quod sic. Sed ponamus, ꝙ illud ius sibi competit ex consuetudine:& sic constituit officialem in diœcesi Pictauen. vtrum possit inhibere officiali Pictauẽ. vt non attentet aliquid, anteq̃ sibi competat iurisdictio? Rñdet, ꝙ non, vt in ca. Romana.inf.de app. & ibi latius. Sed vtrũ officialis iste deputat' ab archiepo Burdegalensi possit excommunicare, interdicere, vel suspendere episcopum Pictauen. vel alios suffraganeos? Dicit. Romanus Pontifex quod non, si archiepiscopus Burdegalen. sit præsens, vel prope locum:ne episcopo fiat quodammodo iniuria ab ipso officiali deputato, qui est humilis persona;tamen istud procedit de honestate:Nam si officialis archiepiscopi episcopum suffraganeum excommunicaret, teneret excommunicatio. Nota primo, quod archiepiscopus regulariter non põt intrare diœcesim sui suffraganei, vt aliquid agat ex auctoritate sua:fallit in aliquibus casibus:nam archiepiscopus potest visitare totam prouinciam suam.de censib.c.1.eo.lib.

Nota secundo ibi Disponant, aliquidve.] iuncta gl. ꝙ archieps in diœcesi suffraganei non põt sibi sedem constituere, nec ordines celebrare: multo minus põt eps particularis in diœcesi alterius epi. Nota tertio principalem effectum huius capituli, ꝙ licet archieps possit inhibere suffraganeis, ne procedant, vel aliquid attentent in causis ad ipsum per appellationem deuolutis vt in c.Romana.inf.de app. non tñ potest constituere officialem ad id faciendum in causis, quæ nondum sunt deuolutæ:sed si essent iã deuolutæ, posset: quia nõ tenetur facere inhibitiones personaliter, sed potest alteri cõmittere. Nota quarto, ꝙ archieps põt committere causam ad ipsum per appellationem deuolutã alicui de suffraganeis suis.c.pastoralis. eo.tit. in anti.sed non potest compellere subditos suorũ suffraganeorum, vt dicto c.pastoralis Nota vlterius, ꝙ cõsuetudo dat iurisdictionem c.cum contingat.de foro compe.in anti.l.1.C.de eman.li l.1.iuncta l. more maiorum.ff.de iurisdictio.omn.iudi. Nota insuper, ꝙ archieps non potest per se vel per alium facere inhibitiones, antequam fiat deuolutio ad ipsum per appellationem:quia ante appellationem non habet aliquam iurisdictionẽ. Nota vlterius, ꝙ quamdiu archieps est presens:suus officialis principalis non debet epos suffraganeos excommunicare:sed illud reseruare debet archiepo:si tamen faciat, tenet excõicatio:quia licet officialis archiepi sit minor quantum ad ordines: tñ quantum ad iurisdictionem est maior:& ei est honor deferendus sicut suo domino:tamen est puniendus, eo quod fecit contra canones. Nota insuper in §. Nec pro eo.] quod officialis dicitur actum facere non auctoritate propria, sed vice & auctoritate illius, qui eum creauit. Nota finaliter eo. §. quod iudex, qui in causis certam habet iurisdictionem, non dicitur illã habere ante ortum causæ, in qua datur iurisdictio.

[Prima glossa summat.]

a ¶ Romana ecclesia.] Archiepiscopus non põt sibi constituere officiales in diœcesib. suorũ suffraganeorum, et pro futuris causis per appellationem deuoluendis ad ipsum:nisi de consuetudine hoc habeat:& tunc etiam tales officiales inhibere nõ possunt priusquam fuerit appellatũ. Secundo dr, quod donec archiepiscopus de facili potest haberi officialis eius suffraganeum excommunicare, suspendere, vel interdicere non põt propter ordinis epalis reuerentiam, hoc dicit in summa

clesia a:& infra. ¶ Prohibemus quoque, ne Remẽsis b archiepiscopus in diœcesibus suffraganeorum suorum foraneos c officiales cõstituat:quia cum metropolitanis ne suorum suffraganeorum ingrediantur d diœceses, vt in eis auctoritate propria iudicent e, disponant f, aliquidve aliud agant g canonica h prohibeant instituta: nequaquã hoc possunt in illis per alios i exercere. ¶ Nec pro eo k, qđ causas ꝑ appellationẽ delatas ad ipsos, possunt l in suffraganeorũ suorũ diœcesibus delegare m: similiter licet eis tales officiales instituere in eisdẽ: qui eorum vice (cum ap-

b ¶ Remensis.] idẽ de alijs, vt in si.

[Gl. seq. tripliciter exponit foraneos.]

c ¶ Foraneos.] quia foris in diœcesi constituebantur: quod archiepiscopus facere nõ põt:quia in diœcesi sui suffraganei, &c. vt inf. sequitur. Vel, foraneos, id est, qui forum teneant.s. de verb. signi. c.for'. Vel foraneos: quia de foris veniũt vt aduenæ, vel peregrini dicantur: quorum sunt reprobata iudicia.3.q.6.peregrina.& c.seq. Ioan. And.

[Glo. seq. obijcit, & soluit]

d ¶ Ingrediantur.] quomodo ergo visitabunt & procuratorem recipient? & sic est contra sup. de præscri. cum ex officijs.sup de censi.sopitæ.& c.nuper. & inf. eod.tit.Romana, & c.vlti.cum suis sim. Solu. hoc non possunt nisi in casibus permissis, quorum iste vnus est, & vide quod not.Io.9.q.3.c.1. & 2. & Ber. sup. de off.ord.pastoralis.

e ¶ Iudicent.] pro tribunali sedendo.

f ¶ Disponant.] extra iudicium faciendo coram se celebrari, 1 & ante se recognosci contractus. inf. de foro compe.Romana.§.vlt. De celebratione vero diuinorum, dic hodie vt in cle. de priui. archiepiscopo.

1 Contractus, ꝙ sequitur. I. And.

g ¶ Agant.] conferrendo ordines, 2 sacramenta, & similia faciendo.

ADDITIO. Vt consecrando ecclesias vel altaria. Ioan. And.

2 Vide qđ dixi sup. eod. li. de tẽp. ord. cum null'. Io. And.

h ¶ Canonica.] loquitur de his canonibus.9.q.2.c.2. & q.3.nullus primas.& c.conquestus.& cõcor l.in authẽ de defen.ciui.§.interim.coll.3.vbi pręses prouinciæ, qui põt comparari archiepo: nõ prohibet defensorem ciuitatis, qui põt cõparari epo, quo minus vtatur iurisdictione sua:non sic autem in epo, circa subditos suorum subditorum de hoc sup. eo. tit. cum ab ecclesiarũ, & probatur in auth. iam alleg. in prin. vbi dicitur, quod defensor ciuitatis potest de causis inferiorum (prætermissis magistratibus municipalibus) cognoscere:& de hoc 11.q.1 de persona.

[Glo. seq. alleg. duas concor. duo contraria soluit, & remittit.]

i ¶ Per alios.] quod enim quis per se non põt, nec per alium.46.dist. sicut.ff. de admini. re. ad ci. per.l.2.§.1. Arg contra 86.dist.non liceat.inf. de cler. vel mon ca. vl.cum si.primum est generale: secunda sunt specialia:quod dic vt 18 dist.episcopus gubernationẽ, quod etiam est contra inf. de reg.iur.potest quis.

K ¶ Nec pro eo.] olim hic erat duplex littera: hæc prout iacet:alia secundum causas per appe.&c. & hãc litteram cõmuniter habebamus: & hanc secutus Ber. posuerat glossam, quæ secundum hanc litteram nec pro eo, falsa est: dicens quod archiepiscopus poterat tales officiales in causis appel. constituere: sed de illis in quibus appellatum non est, nullam habebant potestatem, nisi de consuetudine, &c.

l ¶ Possunt.] & debent:quod dic vt supra eodem, vt litigantes.

m ¶ Delegare.] non tamen renitentem compellere ad delegationem suspiciendam. supra eo. pastorali.1. responso.& ibi plene de hoc, & inf. de foro comp. Romana.2.responso.

a ¶ Inhibi-

a ¶ Inhibitiones faciant.] scilicet iudici appella.ne vlterius iu causis procedat, vt ĵ.eo.c.§ a quibus & ĵ. de appell c. Romana. §.si autem.& de effectu huius inhibi tionis dic vt ĵ.eo.non solum.

b ¶ Quia in causis.] & similitudinem improbat.

c ¶ Noscuntur.]no ta ꝙ eoipso, qđ appellatum est, iurisdi ctionem habet in cā ynde videtur, ꝙ statim possit inhibere. Sed de hoc dic, vt di cam ĵ. de appell. in decreta. Romana. §. si autem. & in decr. non solum.

d ¶ Vices suas.] q̄a possunt per aliū qđ per se.ĵ.de regu.iur. potest quis ꝑ alium. cum suis concordan tijs.

e ¶ Nondum.] memo dat quod nō habet. 1. quæst 7. Daibertū. de iure patr. quod autem.& concor. de offic. procōs. obseruare. §.vlti de rescript.c.pastoralis. in fine.

f ¶ Futuris.] tract^9 futuri temporis,&c. ff. de vsur. l.1.§.[illegible]& de hoc supra de procurat. auditis.in vlt. glossa.

ADDITIO. Et supra de sep.in nostra, ĵ.de homic.c.2.&de senten.excomm. Romana. §.caueant.Io. Andreæ.

g ¶ Cōsuetudine.] præscripta š de con sue.c vlt.ad idem š. eo.lib. eo.tit.ca.3.& concordat ad hāc lit teram ĵ.eo.tit.vt litigantes, in fi. Ioan. Andreæ.

h ¶ A quib.] s.offi. cialibus,& idem dic de ipsis archiepis ea dem ratione.

ADDITIO. Et satis patet. ĵ. de appe. ca. Romana. §.si autem. & §.seq.Ioā. Andreæ.

[Glo.seq.recit.per questionem. quā du pliciter soluit, & remittit.]

i ¶ Circa illā] p̄ sita in vicina prou n[illegible]a infra duas dictas vulgares. supra de rescriptis, nonnulli. vel legales, vt infra de præben præsenti.§.loca. Vel dic arbitrarium, & adde quod dixi š.eod.lib.de temp.ordi.cum nullus. §. epo

k ¶ Extiterit.] scilicet archiepiscopus.

[Glo.seq reci.primo per obiect secūdo quærit, arg. negatiue soluit contrarium.]

l ¶ Non attentent.] licet de iure hoc possunt: q̄a licet sint minores ordine, sunt maiores iurisdictione: propter eos quorum vices gerunt.93.distinctio ca. vlti.& 94. distinct. cap.1.supra in anti q.de officio delega.sane, secundo.tamen inhonestum erat: & ideo Papa hoc prohibuit. Sed quid si excommunicet: numquid tenet? videtur quòd non: quia sufficit legislatorē aliquid ꝓhibuisse: etiam si non adijciat,&c. C.de legib. nō dubium.Solu.dico cū Bernar. quòd tenet: quia speciale est in his sententijs, quòd iniuste 1 latæ ligant. 11. quæst.3.c. 1.supra de senten.ex commu. sacro.puniētur tamē qui hoc fecit, vt ibi.

m ¶ Metropolitanorū.] vni de iure scriptū, omnes instruit. 23.distinct. preterea. 61. dist. miramur.de re iudica. in causis. in antiq.

n ¶ Reuerentiam.] supra de officio delega. capitulo secūdo. eod.lib.

[Glo. seq. quęrit. & soluit.]

o ¶ Obseruari.] dixi de officialibus quid dices de delegatis ipsorum archiepiscoporum? Credo quod idem cum eadem sit ratio: immo multo fortius: quia magis est iurisdictio officialis fauorabilis: cum idem sit consistorium. ĵ. de appellat. Romana.1. responso.

1 Vide s. Tho. li.4. sen.d. 18. q.2.Palud ea.dist.q. 1. ar.4.& Ricardū ead. dist. art.3.q.5.

† Not.ꝙ habēs iurisdictionē solo habitu, & nō actu, nō pōt eā delegare hac rōne rescripta nō cōcedunt sup futuris ꝓtrouersijs c. fi.de rescri i ant. q̄a tractus tpis futuri ad iudicē nō spectat. š de ꝓcur.auditis.l nō quemadmodū. ff. de iudi. Font.

† No.Dō. ꝙ delegare nō est iurisdictionis: patet: nā ante appellationē regulariter archieps ꝗ legare nō pōt, q̄a iurisdictionē, vt dicit hic gl. & Doc. nō hēt: & tñ stante cōsuetudine pōt. ergo. Fō.

pellatur ad ipsos) citationes, vel inhibitiones [a] faciant, seu compescant in hac parte rebelles. Quia [b] in causis per appellationem deuolutis ad ipsos, iam iurisdictionem obtinere noscuntur [c]: propter quod licite possunt super illis committere vices [d] suas. Non sic autem in alijs †, in quibus nondum [e] extitit appellatum: & idcirco non debent aliquos constituere pro citationibus in futuris [f] causis appellationum, & inhibitionibus faciendis: nisi aliud Remensis ecclesia circa talium officialium institutionem de consuetudine [g] † obtineat speciali. A quibus [h] etiam si de consuetudine huiusmodi possint in Remensi prouincia constitui: inhibitiones tamen ne procedatur in causis, priusquam ad Remensem curiā appelletur, fieri penitus inhibemus.

¶ *Donec archiepiscopus de facili potest haberi, officialis eius suffraganeum excommunicare, suspendere, aut interdicere non potest, propter ordinis (melius dixisset, officij) episcopalis reuerentiam. hoc dicit in summa. Ioan.And.*

¶ Officiales autem Remēsis archiepiscopi (quandiu in sua prouincia, vel circa illam [i] extiterit [k]) in suffraganeos intendicti, suspensionis, vel excommunicationis proferre sententias non attententent [l]. Et hoc idem ab officialibus aliorum metropolitanorum [m], circa ipsorum suffraganeos (quibus ob reuerentiam [n] pontificalis officij deferri volumus in hac parte) præcipimus obseruari [o].

¶ Gregorius decimus in generali concilio Lugdunen.

¶ *Canonici, quia diuinis cessare possunt consuetudine, vel alio iure, si cessare volunt, causam suæ cessationis exprimant in instrumento publico, vel patentibus litteris suo, vel alio authentico sigillo munitis: & exhibeant illud vel illas illi, contra quem cessant. Hoc prætermisso, vel expressa causa non inuenta legitima, quicquid medio tempore perceperint ab ecclesia, restituant: & quæ percipere debent, non percipiant, & satisfaciant de iniurijs illi, contra quem cessant. Causa legitima inuenta, tenetur ille ad interesse canonicis, & ad certam quantitatem ecclesiæ, superioris taxandam arbitrio. Vltimo reprobatur consuetudo, qua imagines Sanctorum in dicta cessatione spinis & vrticis supponebantur: Et statuitur contrarium facientes grauiter puniendos. Ioan.And.*

SI canonici.] Sunt quattuor partes secundū Gar.& Io. Mona.& Clericum: Primo ponit cessationis formam: Secundo: ibi, Sciturī. punit non seruātes illam. Tertio: ibi, Si autem. punit illos cōtra quos canonice cessatum est. Quarto: ibi, Cæterum. improbat quēdā abusū quem facientes puniri decernit. Ioan. Andreæ.

CASVS. Canonici ecclesiæ Pictauē. habent ex priuilegio vel consuetudine, quòd cum aliquis eos offendit, vel occupat res ecclesiæ: possunt cessare a diuinis: donec fit eis satisfactum: Accidit ꝙ quidam offendit vnum ex canonicis, vel aliquod delictum cōmisit ꝓpter quod possūt ipsi canonici cessare a diuinis: Quęritur, quam formam teneantur ipsi obseruare? Rñdet ꝙ in scriptis in instrumento publico, vel litteris sigillatis sigillo authentico, debent inserere causā suæ cessationis: & notificare delinquenti, ꝙ ꝓp illā causam in

sam intendunt cessare à diuinis. Quid si ipsi non obseruant istam formam? Rñdet q ipsi punientur: quia non percipient fructus suarum præbendarum: & si percipiant, tenentur restituere: satisfacere de iniurijs illi, in odium cuius cessabant. Postea reprobatur quædam cõsuetudo: qa si delinquens nõ curabat de cessatione, ipsi canonici remouebant imagines à suis locis: & ponebãt iter spinas vel vrticas: Papa mandat quòd ista consuetudo est irrationabilis quia est dedecus Dei & sanctorum: Diuini cultus.] Ista emenda debet applicari ad augumentũ diuini cultus: & nõ est applicanda episcopo. Nota primo, q canonici de consuetudine possũt inducere cessationem à diuinis in ecclesia secus ergo de iure communi. Nota secundo, quòd parem vim habet in probando instrumentum publicum, & litteræ authentico sigillo sigillatæ. ad hoc supra eod. lib. de elect. vt circa. Dominicus.

pix princi Eo isti c. nota, q Papa põt statuere formã super statutis priuilegijs, consuetudini bus seruãdis. Per. đ Anch. Fõ. † De materia huius c. vid citatos in c. quis. j. c. ti. & li. † In quodã manuscriptoita cõsuetudine, seu cõcessione, vel priuilegio Papæ, vel aliàs vẽdicant, &c. † Exponit Anch. singulorũ. facit l. ad testiũ. ff. de test. l. fi. ff. de albo scribẽ. vide c. significãtib. j. đ app. Fõ.

CAP. II.

SI a † canonici b à diuinis c cessare d voluerint, prout in ecclesijs e aliquibus sibi ex consuetudine f †, vel aliàs g vendicant: antequam ad cessationem huiusmodi h quoquomodo procedant, in instrumento i publico, vel patentibus litteris k sigillorum † suorum, aut alterius l authentici munimine roboratis, cessationis ipsius causam exprimant: & illud m vel illas n ei, cõtra quem cessare intendunt, assignent. ¶ Sciturí quòd si hoc o prætermisso cessauerint: vel causa p, quam expresserint, non fuerit inuenta q canonica: omnia, quæ de quibuscunque prouẽtibus illius ecclesiæ r, in qua cessatum fuerit, cessationis tempore perceperint, restituẽt s. Illa vero, quæ pro eodem tempore debentur eisdem, nullo modo percipient t, sed ipsi ecclesiæ cedere, ac nihilominus ei contra u quem ces-

[Prima glossa ponit. summat.]

a ¶ Si canonici.] Canonici, qui à diuinis cessare possunt, consuetudine vel alio iure, si cessare volunt, cãm suæ cessationis exprimãt in instrumẽto publico, vel patentibus litteris suo vel alio authentico sigillo munitis: & exhibeant illud vel illas illi contra quem cessant. Hoc prætermisso, vel expressa causa nõ inuẽta legitima, quicquid medio tẽpore perceperint ab ecclesia, restituant, & quæ percipere debent, non percipiant, & satisfaciant de iniurijs, illi contra quẽ cessant. causa legitima inuenta, tenetur ille ad interesse canonici, & ad certam quantitatem ecclesiæ, superioris taxandam arbitrio. Vltimo reprobatur cõsuetudo, qua imagines Sãctorum in dicta cessatione spinis & vrticis supponebantur: Et statuitur contrarium facientes grauiter puniendos. Ioan. And.

[Glo. seq. ponit opinionem, quam reprobat.]

b ¶ Canonici.] sæculares: nõ enim in regularib. locũ habet hæc cõstitutio secundũ Guli. quod est falsũ 1. infra e. quamuis. in prin. & dic canonici & capitulũ: quia pauci hoc non possent facere. supra de his quæ fi. à maio. pat. cap. quæ fiuit.

c ¶ A diuinis.] scilicet officijs.

[Glossa sequens reci. per quæstionem, an sit interdicta ecclesia.]

d ¶ Cessare.] de ista cessatione dicitur supra eo. irrefragabili. §. ceterũ. nec medio tpe dicit talis ecclesia interdicta: sed suspendũt isti organa sua: vnde tali cessatione durante, potest ibi episcopus & alij celebrare sine irregularitatis pœna 2. vt in prædicto §. cæterũ. quod non esset, si esset interdicta: de cleri. excõ. mini. postulastis. de exces. præla. tanta, s m Guli. & Gar. Nec possent ipsi canonici sine episcopo ecclesiam intercedicere: de his quæ fi. à maio par. cap. quæ fiuit. de iure communi: quia de speciali non loquor. & sic põt intelligi. supra de appel. dilectis. & vacante sede de iure cõmuni hoc possent. supra de hære. ad abolendam. supra de maio. & obed. cum olim. infra eo. lib. eo. tit. cap. 1.

e ¶ Ecclesijs.] vt Lugduneñ. Vieñ. Claremonteñ, Atrebateñ & quibusdam alijs secundum Guli. & Gar.

1 Idẽ Dõ. notãs ex gl. q simplici voca bulo canonici veniũt & regulares, si materia hoc patiatur. Fon.

2 Saluo q habes cle. de sẽ. excõ. c. 1. Arch. no. de sent. excõ. is q. 2. rñso. q irregularitas contrahit, si cessatio facta erat auctoritate legati epi, & iudicis dlegati. I. A.

f ¶ Ex consuetudine.] Nota q consuetudo iurisdictionem tribuit, vt 9. q. 3. conquestus. de foro cõpet. cũ contingat. de arbi dilecti. C. de emanci l. 1. & fi.

g ¶ Aliàs.] vt ex priuilegio.

ADDITIO. Arg supra de verb. sign. ex parte, vel cõcessione episcopi secundum Guli. vel constitutione synodali secũdũ Clericũ, pro quo facit cle. 1. de senten. excõmunica. Arch. intelligit de priuilegio Papali. Ioan. And.

h ¶ Huiusmodi.] s. posse à diuinis cessare.

i ¶ Instrumento publico.] ad idẽ supra eo. lib. de elect. vt circa. & dic vt ibi.

k ¶ Patentibus litteris.] ad idem de tẽpo. ordina. c. 1. infra de sent. excom. cum medicinalis.

[Gl. seq. duo notat.]

l ¶ Alteri.] Nota ex vi relatiui sigillũ capituli authẽticũ 3. de hoc de proba. post cessionem. & plene per modernos de fide instru. ca. 2. & in Spec. de instru. edi. §. videndum. ver. 10. Item nota q potest quis alieno sigillo signare: sicut in testamẽto. C. de testa. si vnus. ad idem 73. distin. in nomine. ad hoc supra de re iudic. cum inter vos.

ADDITIO. Vbi de hoc in quarta glo. dicit Archi. q ad hoc vt sit cautũ in litteris, vel instrumentis fiat mentio quomodo alieno sigillo signatum est. arg. ff. de ijs quæ in testa. delen. l. 1. §. & ideo. Io. And.

m ¶ Illud.] instrumentum publicum.

n ¶ Illas.] scilicet, patentes litteras.

o ¶ Hoc prætermisso.] idest, causa non expressa in patentibus litteris: vel instrumento publico: & assignatione non facta.

p ¶ Causa.] quæ manifesta, idest, notoria & rationabilis debet esse. s. eo. irrefragabili. §. cæterum. Et super ea debet interuenire tractatus, & seruari forma decre. infra. eo quamuis. non enim pro pensione subtracta, 4 vel minima offensa fiet cessatio: sed propter grauem iniuriã, puta fiunt statuta contra libertatẽ 4: vel ponũtur tallæ vel collectæ clericis: detinetur clericus vel canonicus per sæcularem balliuum: vel his similia.

ADDITIO. Dici Archid. hæc discernẽda arbitrio boni viri, idest, iudicis. ff. verb. oblig. continuus. §. cũ ita. supra in anti. de offi. de leg. de causis. Ioan. And.

q ¶ Inuenta.] per superiorem. infra c. quamuis. s. per Papam.

r ¶ Illius ecclesiæ.] sic supra eo. lib. de elec. cupiẽtes. §. cæterum & supra eo tit. si compromissarius. in fi. & nota pœnas restringendas.

[Glo. seq. tractat quo iure agatur.]

s ¶ Restituent.] condictione ex ista decre. cum enim per nouam legem inducitur obligatio, datur cõdictio ex lege. ff. de condi. ex leg. l. vna. sic est & similiter in canone. [vt no. supra de sepul. cũ liberũ in glossa 2.] licet secundum canones non intentetur actio. supra de iud. dilecti. Gar.

t ¶ Percipient.] alias participent; quia cum contra eos datur actio ad repetendum: multo fortius exceptio ad soluendum. ff. de superfi. l. 1. §. quòd ait. ff. de regu. iur inuitus. §. cui damus. infra de regu. iur. qui ad agendum.

u ¶ Et contra quẽ.] episcopo vel alteri cuicunque,

3 Io. Mo. fatet hoc. 5 se. ff. de pcura. si pcurator. ẽ. nõ p se. C. de lib. l. cũ pcũ. Io. And.

4 Quæ statuta sint 5 li. bertatẽ ecclesiæ, vide in c. si. de immu. eccle. li. 6. de sẽt. excõ. cap. grauẽ. Fõ.

C õdictio ex lege qñ datur.

Glc.

[Glo. seq. tractat tria, primo de taxatione: secundo an concurrant petitio damnorum & actio iniuriarū: tertio quomodo de super iniuria iuretur.]
a ¶ Damnis & iniurijs.] & hæc superioris taxabunt arbitrio, vt in casu seq ad hoc ꝯ. quod met. cau. sup eo. C. vnde vi. l. si qñ. Et nota ꝙ petitio dano rum, sup diminutio ne patrimonij cōpetit. ff. de dam. infe. damnum. §. 1. Insti. eo tit. §. pœna. actio vero iniuriarum datur ad vindictam ff. de iniur. l. prætor. §. 1. & ideo vna non impedit aliam. ff. de condi. fur. si pro fur. §. cum furti. sicut & aliud expensæ, & aliud damna. ꝯ. de iniur. in nostra. & dicit lex, ꝙ tutor dēt resarcire dānū pupillo, si cessauerit in distractione rerū, q̄ tpe pereūt. ff. de admi tu. l. tutor qui repertoriū §. si tutor. vel si cessauerit administrare. eod. tit. q. dā decedēs in fi. Dico aūt fm Gu li. ꝙ ille ꝯ quē cessatum est, iniuriā æstimabit hoc modo: potius voluissem centū pdidisse de meo, q̄ hanc iniuriam pati: sed postea taxabit iudex, ne ille in infinitum iuret. ff. de iniur. l. constitutionibus. §. 1. Instit. eo. tit. §. pœna. de hoc in Spec. de iniur §. 1. ver. in hac autem.

Damni & Iniuriæ petitio diuersū est.

Libellus in actio ne iniuriarū qualiter debeat concipi.

b ¶ Tenebūtur.] in tribus ergo puniunt primo in perceptorū restitutione: secundo quia quod eis debetur. non percipient: tertio in damnorum & ex pensarum refectione: cum enim non seruierint altari, de altari viuere non debuerant. de præben. cum secundum. Item punientur per Papam. & quanta pena? arbitraria. infra. eo. quamuis.
c ¶ Canonica.] & vera supple, & sic in exhæredatione pater qui vult filium exhæredare, debet cām legitimā inserere in testamento: & illa causa pronunciari debet esse vera, vt exhæredatio sit efficax in Auth. vt cum de appel. eo. §. aliud. coll. 8. sic & in appellatione ante sententiam interpositam. 2. q. 6. c. ei qui. §. ab eo. autem. in fi. & ꝯ. de appell. vt debitus.
d ¶ Occasionem.] nota arg. ꝙ qui occasionē præbet interdicto ciuitatis vel alicuius castri, tenet ad restitutionem damnorum, quæ ecclesiæ, & religiosi, & hospitalia illius loci occasioni interdicti in eleemosynis & oblationibus passa sunt: quia qui occasionem damni, &c. de iniu. cap vlt.
ADDITIO. fm Guli. qui dicit se hoc induxisse in ciuitatibus Romandiolę & patrimonij, dum ibi erat rector. Et Archid. dicit se de facto vidisse. Ioan. And.
e ¶ Arbitrio.] hic determinat taxationem, condemnationem, & conuersionem.
ADDITIO. secundum Guli. Idem Archid. & I. A.

sauerant, de damnis a & iniurijs sati facere tenebūtur b. ¶ Si autem causa eadem canonica c fuerit iudicata, is, qui occasionē d cessationi dederat, ad omne interesse dictis canonicis, & ecclesiæ, cui debitum officium eius ēst culpa subtractum, ad certam quantitatem taxandam, & in diuini cultus augmentū conuertendam, superioris arbitrio e condemnetur. ¶ Cæterum detestabilem abusum horrendæ indeuotionis f illorum, qui Crucis, beatæ Mariæ Virginis, aliorumque sanctorū imagines, seu statuas irreuerēti ausu tractantes, eas in aggrauationem cessationis huiusmodi prosternūt in terram g, & vrticis spinisque supponunt, penitus reprobantes, aliquid tale fieri de cætero districtius prohibemus: Statuentes, vt in eos q cōtra fecerint, vltrix h procedat dura sententia quæ delinquētes sic puniat grauiter, quòd alios à similiū psumptione cōpescat i

¶ Idem.

¶ *Statuit Papa, quòd habentes plures dignitates, vel alia beneficia curam animarum habentia, per ordinarios compellantur ostendere infra tempus competens superioris arbitrio statuendū, dispensationes: quas si non ostenderint, perinde procedatur ac si nullas haberent: Et si ostenderint, & sufficientes, non amplius molestentur: prouiso ne in prædictis beneficijs cura negligatur animarū: Si autem dubitetur de dispensatione, ad sedem Apostolicam recurratur: Talibus plura similia beneficia obtinētibus, aliud non conferatur beneficium, nisi ostensa dispensatione sufficiēti: & tunc ita demum confertur si per dispensationem possunt illud cum alijs retinere: vel si prioribus renunciauerint: aliter collatio facta non teneat. Ioan And.*

CAP. III.

ORDINARIO †LO-

f ¶ Indeuotionis.] nam imagines pp reuerentiā illorum quos imago figurat 1, adorare debemus: quod enim facit scriptura legentibus, hoc pictura cernenti bus idiotis, vt de conse. dist. 3. perlatum: ita tamen adorare debemus, ne duliam 2 in latriam conuertamus. de hoc de consecra. dist. 3. venerabiles. ADDITIO. Dulia est cultus vel seruitus quæ debetur homini: Latria cultus vel seruitus quæ debetur Deo. dabat Gar. hunc versum, *Latria fit Domino: debetur dulia seruo.* Ioan. And.
g ¶ In terram.] nā nec signum Saluatoris in solo, aut silice, vel marmoribus humi positis sculpere vel pingere licet. C. nemini lic. sig. sal. l. vna.
[Glo. seq. quærit, respōdet dupliciter: & quælibet in duas subdiuiditur.]
h ¶ Vltrix.] hoc est verbum in C. de his qui ad sta. confu. l. 1. in fin. Sed quæ erit pœna 3? videtur ꝙ temporalis, vt scilicet, in vincula publica mittantur. ff. de poen. capitalium §. ad statuas. vel ꝙ moriantur, vt not. C. nemi. lic sig. sal. l. vna. Sed dic qd spiritualiter punietur: quia nisi pęniteant & satisfaciant, loci sui dignitate & honore priuandi sunt. 26. q. 5. quicunque. in prin.
vel iudicis arbitrio. ff. de iur. delib. l. 1. de offi. deleg de causis. in ant.
ADDITIO. Alleg. Guli. C. de colo. illyrica. l. vnica. lib. 11. ibi. multæ. cuius modum in auctoritate iudicis collocamus. Ioan. And.
i ¶ Compescat.] pęna enim vnius, metus est alterius vt C. ad l. Iul. tepe. l 1.

ORdinarij.] Licet Gar. diuidat in sex partes, & Boatinus in noue: Tu dic ꝙ duæ sunt partes principales. Prima prouidet circa collata beneficia: Secunda circa conferenda: ibi, In conferendis. Iterū prima tria facit, prouidet circa præceptum dispensationis exhibendæ: & ponit pęnam non exhibentis: secunda ibi, Cæterum cum exhibetur. distinguit an sit euidenter sufficiens, an dubitetur. secundum membrum: ibi, Si vero. Secūda principalis facit duo: primo prohibet, secundo decernit.
ADDITIO. Ibi aliter dicit Franc. ꝙ principaliter propter Theutonicos & Hispanos emanauit hæc cōstitutio: quia plus in talibus excedebant. Ioan. And.
CASVS. Quidam Titius clericus possidet seu obtinet duo beneficia incompatibilia: puta duas dignitates, vel duas ecclesias parochiales: vtrum diœcesanus loci possit eum cogere, vt ostēdat quo iure teneat illa beneficia? videtur ꝙ non: quia non potest cogi dicere titulum

1 Vide cōciliū Nicænū ij. actiōe 3. & cōciliū Tridēt. sessio. 25. tit. de inuocatione, veneratione, & reliquijs sanctorū & sacris imaginibus.

2 Vide beatum Thomā. 2. 2. q. 24. arti. 1. ad primum argm. & q. 103. ar. 3. & Magistrū & theologos li. 3. sent. dist. 9. vbi plene de materia huius gl.

3 Vide Brunū de imaginibus. c. 20. Ioannē de Anania & alios in c. 1. extra de maledicis.

† Hoc decretū expresse innouat. & cōfirmat sacrū conciliū Trident. sessio. 7. de reformat cap. 5.

corum a subditos suos plures b dignitates, vel ecclesias, quibus animarum c cura imminet, obtinétes: seu personatum d, aut dignitatem cum alio beneficio, cui cura similis e est annexa, districte compellant dispensationes f, auctoritate quarum huiusmodi ecclesias, personatus, seu dignitates canonice tenere se asserunt, infra tempus pro facti qualitate g ipsorum ordinariorum h moderandum arbitrio, exhibere. ¶ Quòd si forte iusto i impedimento cessante, nullam k dispensationem in-

titulũ suæ possessionis.l.cogi. C.de peti.hære.hoc tñ non obstante dicit Papa, ꝙ ordinarius loci potest eũ cogere ad ostẽdendum, quo iure tenet illa beneficia. Nec obstat l. cogi.alleg. quia illa loquitur de rebus cõibus, in quibus non vertitur periculum animæ: sed hic vertitur periculum animæ. ideo ordinarius potest cogere talem ad ostendendum suam dispẽsationem. Sed quid si diœcesanus ipsi statuit certum tempus ad exibendum dispensationem: infra illud tempus non exhibuit, nec habuit impedimentũ: nunquid episcopus poterit illa beneficia, vt vacantia cõferre? Rñdet ꝙ lapso illo termino poterit episcopus conferre, ac si non haberet dispensationem. Sed ponamus ꝙ iste infra tempus exhibuit dispensationem q̄rit̄, quid debet facere episcopus? Rñdet, ꝙ ipse debet illum dimittere in quiete. Sed quid si non apparet ꝙ iste sit sufficiens, sed est dubium & taciturnitas in quo dubitant Doctores, propter aliqua verba ambigua posita in dispensatione: an illa verba faciant dispensationẽ subreptitiam? Rñdet ꝙ episcopus debet referre Papæ, vt ipse interpretetur illa verba: Or sanctissime Pater, habemus in cap.dudũ 2.de elect.in antiq. ꝙ qui obtinet plura beneficia incompatibilia sine dispensatione est incapax quorumcunque beneficiorum: Ponamus ꝙ vacat beneficiũ spectans ad collationem epi Pictauẽñ. qui episcopus affectat conferre illud beneficium Titio, qui obtinet tria beneficia, tamen dispensato ad tria beneficia: vtrum debeat ei conferre? Rñdet ꝙ nõ: nisi eps prius videat suam dispẽsationẽ validã: videlicet, vtrũ Titius sit capax alterius bñficij. Sed quid si apparuit epo de dispensatione legitima? poterit ei istud beneficiũ cõferre, vt si videat ꝙ erat dispensatus solũ modo ad tria beneficia: nõ poterit ei cõferre nisi tria beneficia, nisi in dispensatione sua dicat̄, ꝙ loco illius vel illorũ posset vnũ dimittere, & aliud acceptare: Nota primo, ꝙ eps põt cogere subditos ad ostẽdẽdum quo iure ipsi tene𝔞t plura bñficia incõpatibilia, cum ius cõe eis resistat: & sic est casus specialis ꝯ l.cogi.C.de peri.hæredi. Ratio specialitatis est fauor animarũ. Nota insuper modũ quem debet obseruare eps, qñ vult cogere aliquẽ habentem plura beneficia: qa debet ei præfigere terminũ ad ostendendum dispensationem ad plura beneficia obtinenda. Nota insuper ꝙ eius est interpretari, cuius est condere. Nota ꝙ beneficiũ tertium non debet alicui conferri, licet sit dispensatus ad tria beneficia: nisi collatori primo constet, ꝙ licite duo prima obtinet. Sed vtrũ sit correctũ ca. de multa. de præben. in ant. Dicit glossa ꝙ sic: qa ibi loquitur de illo, qui obtinet vnicum beneficium: & collatio secundi beneficij valet.

[Prima glossa summat.]

a ¶ Ordinarij locorum.] statuit Papa, quòd habentes plures dignitates, vel alia beneficia curam animatum habentia, per ordinarios compellantur ostendere infra tempus competens superioris arbitrio statuendum. dispensationes: quas si nõ ostenderint, perinde procedatur ac si nullas haberent: Et si ostenderint, & sufficientes, non amplius molestentur: prouiso, ne in prædictis beneficiis cura negligatur animarum: Si autem dubitetur de dispensatione, ad sedem Apostolicam recurratur: Talibus plura similia beneficia obtinẽtibus, aliud nõ conferatur beneficiũ, nisi ostensa dispensatione sufficienti: & tunc ita demum cõferat̄, si per dispensationem possunt illud cũ alijs retinere: vel si priori renunciauerint: aliter collatio facta, nõ teneat. Ioan. And.

[Glo.seq. recitetur per q. de quib. ordinarijs loquatur: & duas opi.ponit.]

a ¶ Locorũ.] ꝓ hoc ꝙ dicit; ordinarij locorũ: vr̃ tã ũ de epis ĩtelligere, ad hoc 11. q.1. de persona. tñ dic ſm Gui. & Gar. ꝙ etiam hãc cõpulsionẽ facere possunt quicunque inferiores, qui habent institutionem. 63. disti. si in plebib. de offi. deleg. super eo. de insti. cum venissent. & destitutionem. de p̄ben. referente. ipsi. n. ordinarij sunt. de of. ordina. in ant cum ab ecclesiarum. & ꝓbatur ĩ. eo. §. in conferrendis.

b ¶ Plures.] hæc pluralitas, quia canonibus inimica, vt s̃. de clericis non residentibus. quia nonnulli. 21. q. 1. per totũ. ideo odiosa & restringenda. ff. de liberis & posth. cum quidam, & ĩ. de reg. iuris. odia. & ĩ. de præbendis. non potest.

[Glo. seq. reci. per quæstionẽ: quid de non curatis.]

c ¶ Animarum cura.] licet specialiter hic dicat de his: idẽ [1] in alijs: cum enim pluralitas [2] sit reprobata in beneficijs: de iure cõi potest etiam in minoribus ordinarijs id petere. s̃. de ꝓcu. ex insinuatione. nisi essent beneficia. quæ simul de iure teneri possent: quod non dic vt s̃. eo. lib. de rescrip. gratia.

d ¶ Personatum.] ergo idem iudicium de personatibus, quod de beneficijs curam animarum habentibus. s̃. de elect. dudum 2. sed non per omnia, vt s̃. de æta. & quali cap. 1.

e ¶ Cura similis.] animarum scilicet.

[Glo. seq. rationem reddit: & obiectionem soluit.]

f ¶ Dispensationes.] in quibus velut ambitiosis stricta fieri debet interpretatio. vt s̃. de election. dudũ 2 §. insuper. s̃. de filijs presbyterorũ. cap. 1. & ĩ. de præb. non potest. Nec obstat ꝙ beneficium principis, &c de verb. signifi. olim. quia ambitio & odiũ hoc inducũt. de consanguinitate & affinitate. ꝙ dilectio. de p̄bendis cap. vlt. illud autem de principis beneficio non odioso intelligitur. ĩ. de præben. quamuis 1.

g ¶ Qualitate.] hoc regulariter attenditur in q̄buslibet dilationibus. s̃. de appel. cũ sit. si ergo dicet̄ habere dispensationẽ in remotis partibus: maius tẽpus ei dabitur, quam si in ꝓpinqua habeat. ff. de edẽ. l. spatium.

[Glo. seq. quærit, & soluit, & opi. ponit.]

h ¶ Ordinariorum.] ad quos spectat animarum ꝓuidere saluti. ĩ. eo. §. prouideat. Quid si talia beneficia in diuersis episcopatibus obtinet? Quilibet ordinari⁹ in cuius diœcesi beneficium obtinet, ipsum cõpellere poterit ad hanc exhibitionem. 9. q. 3. cap. 2. Ad hoc s̃. eo. lib. de tempo. ordi. cum nullus. Quidam dicũt ꝙ ordinarius qui præuenit in compulsione exhibitionis, seruabit quod hic dicitur: & postea alter episcopus (in cuius diœcesi habet simile beneficium) quasi sit præuentus ab illo, non poterit eũ ad hoc cogere. arg. s̃. de foro competen. proposuisti. ff. de iurisd. om. iud. cũ quædam. sed primum verius secundum Guli. & ꝓbat pluralitas, dum dicit, ordinarij, in plurali.

i ¶ Iusto impedimento.] istud excusat ne tẽpus currat. s̃. de elect. ne pro defectu. & ca. quàm sit. § fi. & c. commissa. §. 1. [de elect. eo. lib.]

K ¶ Nullam.] vel minus sufficientem. arg. de pæn. dis. 1. scindite. de transla. inter corporalia. ver. sed neque. cũ concor. ff. quod cuiusque vniuer. l. 1. & ideo bene sequitur, cæterum.

a ¶ Tem-

† Nota quasi possessionem nõ sufficere in ijs, q̄ sine priuilegio vel dispẽsatione obtineri nõ possũt vbi agit̄ ꝯ superiorẽ, vel parẽ. Dec. in l. fi. C. de fide instr. sed inter tertios interesse p̄tendẽtes sufficit quasi possessio.

1 Ad id ꝙ loquit̄ in glossa ad alia dicta illi⁹ c. Io. And.

2 Vide ꝯciliũ Trident. sessio. 7. de forma c. 4. & sessio 24. de reformat. c. 17.

fra idem † tempus [a] contigerit exhiberi [b]: ecclesiæ beneficia, personatus, seu dignitates, quæ sine dispensatione aliqua eo ipso [c] illicite detineri constabit: per eos, ad quos eorum collatio pertinet, libere [d] personis idoneis conferantur. ¶ Ceterum si dispensatio exhibita sufficiens euidenter [e] appareat: exhibens nequaquam in beneficijs huiusmodi, quæ canonice obtinet, molestetur [f]. Prouideat † tamen ordinarius, qualiter nec animarum cura [g] in eisdem ecclesijs, personatibus, seu dignitatibus negligatur: nec beneficia ipsa debitis obsequijs defraudentur. ¶ Si vero de dispensationis exhibitæ sufficientia dubitetur [h]: super hoc erit ad sedem Apostolicam recurrendum: cuius est æstimare [i] quem modum sui [k] beneficij esse velit [l]. ¶ In conferendis [m] insuper personatibus, dignitatibus, & alijs beneficijs curam habentibus animarum annexam: ijdem ordinarij diligentiam illam obseruent: vt personatum, dignitatem, vel aliud † beneficium similem curam habens animarũ †, alicui plura similia obtinenti non ante conferre præsumant, quàm eius super obtentis dispensatio euidenter sufficiens ostendatur [n]. Qua etiam ostensa, ita demum ad collationem procedi volumus, si appareat per eandem, quòd is, cui est collatio facienda, huiusmodi personatum, dignitatem, vel beneficium retinere libere valeat cum obtentis: vel si ea [o], quæ sic obtinet, libere ac sponte resignet. Aliter [p] autem de personatibus, dignitatibus, & beneficijs talibus [q] facta collatio nullius [r] penitus sit momenti.

¶ Bonifacius Octauus.

¶ Præcipit Papa, ne prælati subditis interdicant, ne statum ecclesiarum & personarum superioribus inquirentibus manifestent: nec eos ad id celandum iuramentis, promissionibus, obligationibus, aut alijs pœnis astringant: decernit autem quod contra factum fuerit, irritum & inane: & sententias, uel pœnas non ligare: & præsumptores præcipit pœna condigna à superioribus eisdem puniri. Ioan. And.

a ¶ Tempus.] ab ordinario moderatum.
[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.]

b ¶ Exhiberi.] sed cõtra nemo compellitur dicere titulũ possessionis suæ. C. de pet. hære. l. cogi. 2. q. 5. §. 1. ad hoc dicas 1, ꝙ in his, quæ possunt de iure cõi possideri, verũ est illud: sed in alijs sec*, vt hic de præb. c. de multa. transfertur ergo ꝓꝑ hoc onus probãdi in eum, vt hic. sim. de deci. dudum. de procu. ex insinuatione. vbi de hoc. & 10. dist. contra morẽ & dixi de hoc inf. de reg. iur. c. 1.

c ¶ Episcopo.] ꝙ non ostendit in termino: litteræ. n. quæ nõ apparent, non sunt. ff. de cõhen. emp. l. in lege. & l. Rutilia Polla de conse. dist. 1. solẽnitates.

d ¶ Libere.] idest, nõ obstante ꝯdictione tenentis illud. Credo tñ ꝙ si ꝓueniret ipse clericus episcopum, vel eũ ad quẽ pertinet collatio, dispensationẽ ostendẽdo, ꝙ eps postea cõferre nõ posset: quia video hoc in iure acquirendo: multo fortius esse debet in iure acquisito, per decre. inf. de præben. si tibi assenti.

e ¶ Euidenter.] idest, manifeste. ſ. eo. li. de elect. si forte, & ꝟ. de verb. signifi. constitutionem, si aũt esset dubium, fiet qđ dicit in ver. si vero.

f ¶ Molestetur.] ne locum habeat pœna temeritatis vel calũniæ. ff. de iud. eum quem. de calum. cap. 1. & 2. de elect. eod. lib. vt circa. §. alioquin.

g ¶ Cura.] ad hoc eius spectat officiũ. 10. q. 1. regenda. ſ. eo. irrefragabili. sup. de elect. dudum 2. prope prin. & concord. sup. eo. lib. de elect. cum ex eo.

ADDITIO. §. porro. Ioan. Mona. alleg. sup. de appela. peruenit 2. Et dicit in addi. ꝙ licet ordinarius in principali potestatem non habeat propter dispensationem: in his tñ quæ hic dicuntur de cura & obsequio ecclesiæ, potestatem habet: quia dispensatio semper datur vel dari intelligitur, secundum istas duas modificationes: & sic soluitur contrarium de reg. accessorium. inf. de reg. iur. Ioan. And.

h ¶ Dubitetur.] probabiliter. de rescrip. cum contingat. prope fin. de appel. consuluit. inf. de sent. excommu. sacro.

i ¶ Aestimare.] ſ. de iud. cũ venissent. eius enim est interpretari, & c. 11. q. 1. c. clericum 3. §. ex his. de sen. ten. excommu. inter alia. C. de leg. l. vlt.

K ¶ Sui bñficij.] nota solũ Papam dispẽsare in pluribus curaris: Pro ijs quæ not. ſ. de præben. de multa.

l ¶ Velit.] sumpta fuerunt hæc verba ex l. ff. de reg. iur. Neratius. in fin.

m ¶ In cõferendis.] dixit de pluralitate beneficiorũ, q̃ obtinebant: hic dicit de his quæ obtinere volunt.

n ¶ Ostendat.] quasi propter iuris transgressionem sit inhabilis ad beneficiũ obtinendum, supra de præben. cum iamdudum.

ADDITIO. Et ſ. de elect. dudũ 2. Et de hoc in Spe. de legato. §. nunc videndum. ver. sed nunquid habens. & an episcopus cũ tali dispenset: ibi in versi. seq. Ioan. And.

o ¶ Ea quæ.] nota ꝙ in plurali dicit; ea q̃; tenetur ergo omnia habita renunciare, si vult de nouo aliud obtinere: nec vnum potest in aliud permutare: & licet potuerit duo vel tria q̃ dispẽsatiue habebat retinere, modo non potest de nouo habere nisi vnum: nisi aliud dicat in dispensatione: & est rõ: qa odiosæ sunt tales dispẽsationes, vt dixi, probat expresse hoc hodie ꝟ. de præb. nõ potest. 1. responso. Io. And.

p ¶ Aliter.] idest, dispensatione non obtenta: vel obtenta si primo nõ renunciat habitis: cum non extendatur dispẽsatio ad tot beneficia.

q ¶ Talibus.] idest, habentib. plura bñficia cum cura: vel dignitates, vel personatus: vel alterum cum alio.

r ¶ Nullus.] est ne reuocata decr. de multa 4. vbi dicitur, quod primum simile vacat ipso iure: sed tenet secundi collatio, hic dr quòd non tenet posterius collatio: quia promptum est iura iuribus concordare, & ex pediens. supra eo. li. de elec. cum expediat. Dic secundum Gar. quod decre. de multa, loquitur in eo, qui vnum tantum beneficium obtinebat, quod erat de iure cõi: hic loquitur de illo, qui ante obtinebat plura, quod erat contra ius commune: & qui non est habilis ad aliud obtinendum: nisi dispensationem habeat, cũ sit trãsgressor canonum, vt prædixi: adde in Clemen. de præben. si plures, & quod ibi not. in gl. si intelligas. Ion. And.

1 Scđum Gar. & Fran. idẽ Io. Mon. & Archi.

† Not. Domi. vbi lex ipso facto pœnã imponit, sufficere ad pœnã, ꝙ iudex terminũ pfigat ad se defendendũ: qui si nõ se defendat: ab sq; oĩ alia snia pęna incurrit, qđ facit ad nota. in c. cum im. ꝟ. de hære. Fõ.

† al. ita: ꝓuideat tñ ordinari⁹ taliter, de animarũ cura, &c.

† al. aliquod.

† Dictio, animarũ, deest in manuscriptis aliquot.

Dispẽsat⁹ ad duo, non põt vnũ vel ambo cũ alio vel alijs ꝑmutare.

2 Vide Conciliũ Trident. sess. 7. đ refor ma. cap. 4. vbi fit mẽtio cap. de multa.

QVia plerique.] Primo inhibet: Secundo decernit ibi: Decernentes. Tertio præsumptores puniri p̄cipit: ibi, Præsumptores. Ioan. And.

CASVS. Eps Pictauen. sciens ꝙ Papa mittebat legatum in hanc prouinciam pro reformatione moru̅, vocauit subditos suos, qui ei iurauerunt nō reualere sua crimina: vel se ad hoc astrinxerūt sub certis pœnis: vel eps illos excōicauit casu quo aliqua crimina reuelent: vtrū valeāt ista? Rn̄det ꝙ non: immo excōicatio est nulla ipso iure: & si subditi soluere promiserunt aliquas pœnas: pęnę nō possūt ab eis exigi; vel si iurauerunt nō dicere aliquid, & postea dicant, nō pp hoc sunt periuri. Nota primo, ꝙ iura debēt adaptari ad id ꝙ sæpius fit. vide s̄. de despon. impub. litteras. Nota secundo, argu. ꝙ appellatione ecclesiæ nō cōprehēditur monasterium: de quo aliq̄d in glo. Dominicus.

[Prima glossa summat, & dicit vnde sumpta.]

a ¶ Quia.] præcepit Papa, ne prælati subditis interdicant, ne statū ecclesiarum & personarū superioribus inquirentib. manifestent: nec eos ad id celandum iuramētis, promissionibus, obligationibus alijs, aut pœnis astringāt: Decernit autem ꝙ s̄ factum fuerit irritū & innane: & sententias, iuramenta, promissiones, vel pœnas non ligare: & præsumptores præcepit pœna condigna à superioribus eisdē puniri. Hæc decretalis olim erat extrauagans: & incipiebat, ad audientiam nostram.

ADDITIO. De qua faciebat mentionem Guil. in Spec. de inquisitionibus. §. nunc tractemus. sub ver. quid si ante. Illa tamen loquebatur solum in religiosis, hæc vero latius. Ioan. And.

[Glossæ omnes sequentes sunt textuales.]

b ¶ Plerique.] vt potes videre sup. de accusa. olim.

c ¶ Audacia.] ad hoc j̄. de verb. sign. constitutionem, 2. respōso. & est audacia: quia tacere veritatem, peccatum mortale est. 11. q. 3. quisquis. de cri. fal. c. 1.

d ¶ Interdicunt.] hoc ipso se reddebāt suspectos. s̄. de testi. cōstitutis 2. & se ostendit iniquam cām fouere, vt ibi, & s̄. de testi. cogen. peruenit. & C. de postula. pro uidendum. & 2. q. 7. §. verum. ver. si quis autem.

e ¶ Superioribus.] pone gradus in archipresbytero circa epm, epo circa archiepiscopum, & sic de singulis.

f ¶ Inquisitoribus.] qui non possunt alijs committere vices suas. sup. de offi. deleg. c. vlt. sup. eo. lib.

g ¶ Corrigendum.] crimina. Ioan. And.

h ¶ Reformandum.] mores. Ioan. And.

i ¶ Ecclesijs.] quarum appellatione monasteria cōprehenduntur. 54. di. c. abbati. §. hac autem auctoritate.

ADDITIO. Vide quod not. & dixi sup. eo. lib. de suppl. negli. præla. grandi. in glo. not. Ioan. And.

† In antiquis codicibus ita, non sine multæ temeritatis, &c.

CAP. IIII.

QVia[a] plerique[b] prælati non † sine multa temeritatis audacia suis[c] subditis aliquando interdicunt[d], ne ipsorum superioribus[e], aut Apostolicæ sedis legatis, vel inquisitoribus[f] ad inquirendum, corrigendum[g], & reformandum[h] in eorum ecclesijs[i], monasterijs, siue locis, à sede deputatis eadem, vel alijs quibuscunque personis[k], per quas ad notitiam prædictorum valeat peruenire, statum[l] ecclesiarum, monasteriorum, seu locorum suorū, personarum & rerum ipsorum insinuent, vel exponant: in ipsos (si secus egerint) excommunicationis, suspensionis, vel interdicti sententias proferentes: eosque ad hoc celandum iuramentis †, promissionibus, & † obligationibus, alijsque pœnis nihilominus astringentes. ¶ Nos huic malitiæ[m] (ne tali prætextu in ecclesijs, monasterijs, & litis eisdē inquisitio, correctio, seu reformatio, cum faciendæ fuerint, valeant impediri) occurrere cupientes: prædicta[n]; & eorum quodlibet attentari de certo distinctiꝰ inhibemus[o]: Decernentes auctoritate Apostolica, quicquid contra præsentem inhibitionem attentatum extiterit nullius penitus existere firmitatis: nec quemquam sententijs[p], iuramentis, promissionibus, obligationibus, vel pœnis huiusmodi obligari quomodolibet, vel astringi[q]. ¶ Præsumptores[r] autem eosdem (ne ipsorum temeritas quoquo modo transeat impunita[s]) à superioribus, vel legatis, seu inquisitoribus, memoratis, animaduersione condigna[t] præcipimus[u] castigari.

¶ Idem.

¶ Iurisdictio archiepiscopo attributa in vna diœcesi, sibi in alijs non prodest. hoc dicit. Zen.

CAP. V.

VT † LITIGAN-

Ecclesiæ appellatione venit monasterium.

k ¶ Personis.] puta familiarib. ipsorum superiorum legatorum, vel inquisitorum.

l ¶ Statum.] ad q̄d tales tenent̄ habita distinctione s̄m duplicem formam iuramenti: de qua vel q̄bus habes sup. de accu. cum dilecti.

m ¶ Malitiæ.] sim. s̄. eo. li. de offic. deleg. statuimus 2. Io. And.

n ¶ Prædicta.] interdictum, pœnales sententias, iuramēta & pmissiones, vel obligationes alias.

o ¶ Inhibemus.] simile est ꝙ dicit lex, quòd dn̄a accusata de adulterio nō p̄ot manumittere seruos suos: & hoc ideo, vt per ipsos veritas inquiri possit. ff. qui & à qui. ma. li. non fi. l. prospexit.

p ¶ Sententijs.] dico hunc casum specialem, in quo nō tenet sententia excōicationis ipso iure, & addēdum ad alios, q̄ recitari solent. s̄. de sentē. excom. p tuas. & dicam inf. eo. li & eo. tit. præsenti.

q ¶ Astringi.] si non tenuit prīcipale nec accessorium j̄. de. reg. iur. accessorium. cum suis concordā. & merito hoc ligare nō dēt: ad hoc vt possit veritas reuelari. & cōcor. ad hoc s̄. de testi. cogen. c. vlt. 1 expedit. n. peccata nocentium esse nota. ff. de iniur. eum qui. §. 1.

r ¶ Præsumptores.] ipsos prælatos.

s ¶ Impunita.] quod esse non debet supra eo. tit. si canonici. in fin.

ADDITIO. ff. de fideiuss. l. si à reo. ad fin. C. de pœ. l. si operis. Ioan. And.

t ¶ Condigna.] intelligamus arbitraria ex quo certa non exprimitur sup. in antiq. de offic. dele. de causis. ff. de iur. delib. l. 1. & dixi sup. eo. si canonici. in fin.

u ¶ Præcipimus.] & si ipse prælatus nō facit hoc, peccat: quia quod pręcipitur imperatur: quod imperat, cesse est fieri. 14. q. 1. quod præcipitur. de verb. sign. in his, & sunt culpæ, &c. 28. dist. quia sunt.

ADDITIO. Et obligat præceptum canonis, sicut & iudicis Remittit Arch. de app. cum speciali. ver. sciātque. Ioan. And.

VT litigantes.] Archiepiscopus causas etiam appellationum iure metropolitico ad eum pertinētium in propria diœcesi, vel vnde ad eum deuoluunt cognoscere vel committere debet; nisi aliud habeat consue-

† Vide Bart. in l. Seius & Augerius ff. ad l. Falcid. & ca. veniēte. de iureiuran. & l. seq. & ibi Bar. ff. de aqua plu. arrē.

† In antiquis exē. plarib. ita & obligationib. a. lijs, atq; pœnis nihilominus, &c.

† Vide nouissime sancita ī concilio Tridē. sess. 24. de reformatio. c. 20.

1 Et j̄. de reg. iur. nō est obligatorium. sup de simo. nemo. Io. Mona.

consuetudo.hoc dicit.Tria facit:Primo ponit cõstitutionis causam:Secũdo cõstitutionem: ibi, Statuimus Tertio exceptionem:ibi,Nisi.

CASVS. Tu & ego litigabamus corã epo Pictauen. qui 𝔷 te tulit sententiam diffinitiuã, à qua appellaui sti ad archiepiscopũ Burdegalensem: archieps vult causam istam appellationis examinare in diœcesi Xãctonien. an possit? Rñdet ꝙ nõ: sed dẽt cognoscere ꝑ se, vel ꝑ aliũ in sua diœcesi particulari: vel in diœcesi illius iudicis à quo fuit appellatũ: & illud verũ nisi aliud haberet cõsuetudo: nã cõsuetudine potest induci, vt alibi posset cognoscere vel cõmittere causas appellationis Nota primo, ꝙ proprie dicitur suũ, qđ est suum ratione iurisdictionis tm̃ quam habet in loco.glos.s̃ in antiq. de postula.præla.cap.1.Nota secundo,casus in quib.archieps potest locare sedem:& de causa cognoscere in diœcesibus suffraganeorum suorum.Dominicus.

tes a releuentur à laboribus & expensis b: Statuimus c, ne archiepiscopus causas, quę per appellationem, vel aliàs iure metropolitico d deferuntur ad ipsum, alibi quã in sua propria ciuitate vel diœcesi, e aut in eis, in quibus appellatum f extitit, vel causæ ipsæ consistere dignoscuntur g, audiat, vel etiam audiendas committat h Nisi sibi aliud de consuetudine i † competat in hac parte k.

¶ Idem.

¶ Si episcopus cum potest, suã diœcesim visitat per alium, habet illi in necessarijs prouidere: visitati autem in victualibus proui debunt ipsi vicario visitanti, & non episcopo: hoc dicit. Ioan. And.

CAP. VI.

SI † EPISCO

[Prima glossa dicit quid declaret.]

a ¶ Vt litigantes.] emanauit hæc decretalis ad declarationem illius vers.s̃.eod.cap.1. vers.Nec pro eo, & cætera, ibi dicebatur in genere, suffraganeorũ suorũ, & de quib nõ dicebatur: & eorum q̃ ibi not. Hostiẽsis ADDITIO. Quod hic dicitur, fuerat olim hic disputatum: & sic terminatum per dñm Altegradum de Lendenaria, demum episcopum Vincentiũ vltra iura quæ primo alleg.gloss.inducebat.9.q.3.nullus & c. con questus.supra eo.tit.in ant. duo simul.per quæ patet metropolitanum non plus posse in diœcesib.suffraganeorum, quàm aliũ episcopum: nisi inquatum inuenitur concessum: sed episcopus non posset.6.q.3. scriptum.13. q.1.cap. 1. 16 q.5.cap.1. ergo nec metropolitanus.Inducebat etiam decret.Romana.ĩ.de foro competen.Ioan.And.

[Glo.seq.quærit & soluit.]

b ¶ Expensis] ad hoc intendere debet iudex, vt s̃.de dolo.finem.cum suis cõcor.Sed pone, de consensu partium archieps audit vel committit causam extra loca de quibus dr̃ infra: quæro, an quod agitur valeat? Et vr̃ ꝙ sic: quia cum hoc ius sit in fauorem litigãtiũ introductum, illi renunciare possunt.de reg ad Apostolicã. cum sim.ad hoc s̃.eod.lib.de rescrip.statutum.§. in nullo.& hoc satis verũ puto 1, dummodo ipse vel delegatus eius habeat licentiam episcopi illius diœcesis, vt ibi pro tribunali sedere possint: Ista enim fuit prohibitionis ratio: quia archieps non potest ingredi suffraganei sui diœcesim, vt ibi aliqd agat vel iudicet: nisi in casibus concessis.s̃.eo tit.& lib.c.1.Si aũt causas Bononiæ deferatur: æquum non est, ꝙ ꝑ illã possit Mutinæ sedere: si autem Mutinien. eps cõsentit, & ipsæ partes, satis credo ꝙ possit: aliàs non, vt 9.q.2.& 3.ff.de offic.presi.l.3 ff.de iurisd.om.iud l.vlt.& facit. de offi.leg.nouit.& quæ ibi not.

ADDITIO. Facit cle. quamuis. de foro compe.in prin.& §.volumus.Io.And.

[Glo.seq.recit.per quæstionem, an edat ius nouum vel declaret: & per id infertur ad tempus præscriptionis.]

c ¶ Statuimus] videtur ꝙ noua sit cõstitutio: aliàs dixisset innouamus 2, s̃.de treu.& pa.cap.2.vbi innouatur quod statutnm erat.24. q.3.si quis Romipetas.

1 Idẽ Archid.fine determinatione quæ in gl.ponit. alleg. 3. q.6.pulsatus.I.Ao.

2 Nota signũ cõstitutionũ, & declarationũ Domi. Fonta.

& ca. paternarum. videbatur enim ꝙ sicut legatus in qualibet parte prouinciæ potest sedere: sic & archieps posset: sed propter rationẽ, quã dixi s̃.prox.glo.satis videbatur esse cõstitutio ipsa, vel ei9 ratio antiqua 4: quæ idẽ est quod ius.1.dist.cõsuetudo.ꝯm quod restaret ꝙ legitime deberet ipsa consuetudo esse præscripta, s.spatio xl. annorum.vt s̃.in ant.de cõsuetu. cap.vlt.de causa poss.cum ecclesia.nec sufficeret ꝑscriptio x. annorum, ꝯm qđ est in his quæ sunt ꝑter ius, ꝯm id ꝙ not. 12. dis.cõsuetudo.& dixi s̃. eo.lib.de consuetud.cap.vlt.

d ¶ Iure metropolitico.] sup quo vide ꝙ not.Io.9.q.3.in sũma.& Bet.s̃.eod.tit. pastoralis.& aduerte qa interdum cognoscit archieps vel legatus Papæ, vt s̃.eo. irrefragabili.§.cæterum.& eo casu forte posset dici, ꝙ eo.modo & his personis posset delegare, quo & q. bus delegati Papæ: qđ dic vt not.s̃.eod.lib.de rescrip. statutum.& ideo non dixi simpliciter, deuoluuntur: sed dixit, iure metropolitico.

ADDITIO. Vide quod dixi de hære.ad abolẽdam super glos.fin.& quod dicam infra tit.proximo.c.vno super glo antepenult.Ioan.And.

e ¶ Vel diœcesi.] satis per hanc litteram terminatũ erat quod dixi infra eo cum episcopus.

f ¶ Appellatum extitit.] hoc cum causa per appellationem defertur.

g ¶ Dignoscuntur.] cum deferuntur causæ iure metropolitico, aliàs quàm per appellationem.

h ¶ Committat.] nota quod non potest per se: nec ꝑ alium. s̃.eo.tit.& lib.cap.1.sic econuerso, quod potest per se, & per alium, vt ibi, & ĩ.de reg iur potest. bi de hoc.

Glo.seq.quærit, & arguit, & soluit.]

i ¶ De consuetudine.] sic.s̃.eod.cap.1.ver.nisi aliud. sicut ergo hic cõsuetudo potest inducere, vt alibi possit committere & audire: sic & consensus diocœsani loci, & partium consensus, vt s̃.dixi.sicut æquiparant pactum & consuetudo in dote lucranda vel donatione ꝑꝑ nuptias, vt s̃.de do.post diuor.resti.c.vlti. Quid dices: clericus agit contra episcopum, ad metropolitanum debet quæstio deferri.11.q.1.si quis cũ clerico.non vult, vel nõ potest committere in sua ciuitate, nunquid poterit audire vel committere extra ciuitatem ipsius episcopi, secundum id quod dicitur.s̃.e. lib.de rescrip.statutum.§.cum vero.& satis id videtur per prædictum §.quod verum puto, si de consensu procedat episcopi illius, in cuius diœcesi causa audit̃, vt dixi s̃.in glo.1.

k ¶ In hac parte.] scilicet in audiendo, vel cõmittendo extra loca prædicta. & sic nota ꝙ consuetudo dat iurisdictionem.nona quęstione tertia.conquestus. de foro competen.cum contingat.supra eod.lib.de cõsuetudine. cap. 3. C. de emancipa. libe. l.1.& fin.& supra eo tit.cap.1.

SI episcopus.] Primo prouidet: Secundo prohibet: ibi, Idem. Prima subdiuiditur: quia primo ꝓuidet circa expensas vicariorum extra victualia: secũ do: ibi Hi tamen. circa expensas, victualiũ, & causam reddit. Dominicus.

CASVS. Episcopus Pictauen. vult suam diœcesim uisitare per alium in casu permisso, puta quia est detẽtus in-

† Ergo cõsuetudo tribuit iurisdictionẽ.glo in c. cõquestus.9.q. 4. glo in c.dilecti. de arbi. Archidi. in c. placuit, el 1. 16.q.1.

† De materia visitationis prout ad hũc locũ spectat vi de cõcilii Toleranũ iiij. ca. 35. & nouissimũ cõcilium Trident. sess. 24.de reforma. cap.3.

3 Notat Domi. ꝙ sicut consuetudo 𝔷 ius expressum dẽt induci xl.annis, ita cõsuetudo 𝔷 rõnẽ ĩ iure expressam. Font.

Archieps põt delegare cãm inter episcopũ & clericum extra diœcesim ipsius epi.

tus infirmitate:vel q̃a illud habet ex priuilegio: Queritur, quis tenebit̃ vicario ministrare necessaria? Rñdet ꝙ vicario visitanti tenebunt̃ visitati ꝓcurare in victualib. sed si indiget equis, vel cõducat famulos: hoc fiet expẽsis epi: Veruntñ hodie epi hñt ex priuilegio, vt possint visitare ꝑ alios: & percipient integrã procurationẽ, q̃ est hodie taxata ad certã summam, vt in extraua. Benedi. q̃ icipit, vas electionis. de cẽsi. Nota primo, ꝙ delictũ est recipere tẽporalia ꝓ administratione spiritualiũ: ꝙ est verũ in casu à iure nõ permisso Nota secũdo, ꝙ eps non visitando personaliter non debet habere procuratorem respectu personæ suæ. Dominicus.

1 Cor. 9.

[Prima glossa summat, & dicit quid declaret.]

pus [a] suam diocœsim, vbi ei à iure permittitur [b], faciat per alium [c] visitari: licet ipse [d] illi [e] habeat in alijs necessarijs prouidere [f]: Hi tamen, qui visitantur, ministrare tenentur expensas victualium [g] visitanti [h]: Cum secundum Apostolum [i] non sit magnum, si ab eo metantur temporalia, per quem spiritualia seminantur.

¶ Idem tamen episcopus cum personaliter non visitat †, nihil prorsus ab his, qui per illum quem deputat, fuerint visitati, exigere poterit, aut debebit [k].

¶ Idem.

¶ *In quolibet loco diœcesis non exempto, per se & per alium potest episcopus pro tribunali sedere: & libere exequi quæ ad ipsius spectant officium. Ioan. And.*

CAP. VII.

Cum [l] † episcopus [m] in tota sua [n] diœcesi iurisdictionem ordinariam dignoscatur habere: non est dubium, quin ...

suum debitũ recipere posset. arg. ꝭ. de elect. significasti. Sed prout dicebat decre. cũ venerabilis. ꝭ. de cẽsi. tũc demum episcopus procurationẽ habebit, cũ accesserit, &c. si ergo non accedat sed mittat: nõ habebit ipse, sed missus, vt hic vides. 2 Non enim ferendus est q̃ lucrũ amplectit̃, &c. C. q̃d cad. tol. l. vna. §. pro secũdo. & ad quem spectat onus, &c. 12. q. 2. charitatem. & c. quicũque suffragio. & cap. ecclesiasticis. Ioan. And.

Cum episcopus.] ponit dictũ, cuius rationem præmittit: Secũda: ibi, Dubium. Ioan. And. CASUS. Eps Pictauen. vel eius officialis, vult sedere ꝓ tribunali, & causas examinare i alio loco q̃ in sua ciuitate: vtrũ possit? Rñdet ꝙ cum episcopus habeat ordinariã iurisdictionẽ in tota sua diœcesi, potest sedere in quolibet loco suæ diœcesis ꝓ tribunali: exceptis in locis exemptis ꝭ voluntatem exẽptorum: Sed vtrũ eps habeat capturam malefactorum in qualibet parte suæ diocesis? Rñdet ꝙ sic, nã ex quo habet iurisdictionem in tota sua diœcesi, videntur illi concessa illa sine quibus. & cætera. Arguit̃ ꝭ textũ de l. ancillæ. C. de furt. vbi dr̃, ꝙ de casu nõ dubitabili non est facienda lex. Solutio, iste textus post istã constitutionem est de casu indubitabili: sed ante istã constitutionem erat dubium, an eps posset exercere suã iurisdictionem in quolibet loco suæ diœcesis: & vtrũ posset capere malefactores in quolibet loco. Nota primo, ꝙ eps solus habet iurisdictionem ordinariã generalem in tota sua diœcesi: vnde territorium est soliꝰ epi & non archidiaconi, vel alterius inferioris ꝑlati. & prodest istud: nam si quis extraneus cõmisit delictum in archidiaconatu: archidiaconus non habet punitionẽ: quia territorium est solius episcopi, & nõ archidiaconi: Secus est si talis delinquẽs esset subditus archidiacono: quia tũc posset illum punire: idẽ est dicendum in abbate: nam isti tales non habent propriũ territorium], vt dixi. Nota secundo, ꝙ episcopus põt sedere pro tribunali in quacunque parte suæ diœcesis & etiam mutato loco suorum maiorum: sed tunc deberet illud notificare parti citatæ. Nota tertio, ꝙ episcopus habet captionem delinquẽtium: & illã captionem potest facere in qualibet parte suæ diœcesis. Nota vnum singulare secundum Dominicum, ꝙ locus exẽptus, dicitur de diœcesi: & sic pater, ꝙ dispositiones & mandata quæ fiunt in diœcesibus, includunt loca exẽpta: dum tamen fiant per habẽtem iurisdictionem in exempto, vide not. ꝭ. de rescrip. abbatem & glo. super verbo, primo anno in cle. frequens. ex ces. prela.

† al. visites.

2 Necdẽt eo ꝙ plꝰ expedis set, si pso naliter visitasset illud excessiuum exigere. arg. ff. mã da. l. si qs alicui. §. impẽdia. ꝭm Ioan. Mona. Io. And.

† Vide limitationem. ad hoc cõtra ditam ꝑ Deciũ in c. cũ te. de offi. dele.

a ¶ Si episcopus.] si eps cum potest suã diœcesim visitat per alium, habet illi in necessarijs prouidere: visitati autem in victualibus ꝓuidebunt ipsi vicario visitanti, & nõ epo. Emanauit aũt hæc decretalis ad declarationem eorum, quæ notat Hostiensis. ꝭ. eo. inter cetera. super verbo, subministrent. & Guiliel. & Gar. ꝭ. de censib. exigit. super verbo, impenso. qui omnes tenebant, quod hic dicitur.

b ¶ Permittitur.] scilicet cum id personaliter exequi non potest. ꝭ. de offi. ordi. inter cætera. & 10. q. j. epm. Et semel in anno. 10. q. 1. decernimus. & duob. c. seq. & ꝭ. de offi. archi. mandamus. nisi ex causa. & tunc ẽt pluries id poterit, vt supra de censi. cũ venerabilis. & 18 q. 2. visitandi. & c. non semel. cum sim. Ioan. And.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

c ¶ Per alium.] sed visitans prædicare debet. 10. q. 1. placuit. & ꝭ. de censi c. 1. sed officiũ prædicandi nõ delegatur, vt supra in ant. de offic. dele. ca. vlt. ergo visitatio delegari vel emendari non potest. sed dic ꝭm Inno. Goff. & modernos, qui hoc not. in decre. inter cætera. ꝭ. eo. in ant. aut hoc pertinet iure ordinario: & tũc bene demandat̃, vt ibi, & hic. aut iure delegato & tunc non demandatur, vt in contrario: nisi haberet ad id speciale mandatum, vt supra eod. lib. de offi. deleg. is cui. & cap. vlt. §. vices.

d ¶ Ipse.] scilicet episcopus.

e ¶ Illi.] vicario.

[Glo. seq. ponit opinionem.]

1 Istæ expẽsæ sũt taxatæ in extrauaganti Benedicti, q̃ incipit, vas electionis: tit. de cẽsi. Font.

f ¶ Prouidere 1.] & sic intelligi debet decre. illa, inter cætera, vbi dr̃: epi ipsius vicarijs cũ indiguerint, necessaria cõgrue subministrẽt: scilicet vt parẽt sibi equos, vestes, familiam, & alia opportuna, [Sicut pararẽt sibi ipsis si personaliter visitarent,] præter victualia: & sic intelligebat Host. Inno. intelligebat etiã de victualibus: & tunc scilicet cũ victualia sine scandalo ꝑ vicarios à subditis haberi non poterant: prima vera, vt hic vides: nec per hoc secundam reprobo.

g ¶ Victualium.] in victualibus enim tantũ dẽt recipi procuratio, quod dic vt ꝭ. de censi. cap. 1. 2. & 3.

h ¶ Visitanti.] illi vicario. Ioan. And.

i ¶ Apostolũ.] Paulũ 1. ad Corinth 9. & habes hoc idẽ ꝭ. de præscrip. cum ex officij. & ꝭ. de censi c 3. ad fin.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

K ¶ Debebit.] de hoc querebatur in glo. de q̃bus in prin. c. dixi. Et videbatur. ꝙ ex quo iure concedẽte ꝑ aliũ soluere poterat debitum, ad q̃d subditis tenebat̃:

[Prima glossa summat.]

l ¶ Cũ eps.] in quolibet loco diœcesis non exẽpto, ꝑ se & per alium potest episcopus pro tribunali sedere: & libere exequi quæ ad ipsius spectant officium.

[Glo seq. dat duo similia.]

m ¶ Eps.] idem est in legato circa suam legationẽ. ꝭ. in ant. de offi. leg. nouit. idem in archiepo circa suã propriam diœcesim. supra eo. vt litigantes. sed nõ quo ad prouinciam, vt ibi, & ꝭ. eo. ca. 1. & 9 q. 2. ca. 1. 2. & 3.

n ¶ In tota sua.] ita ꝙ nullus aliꝰ in tota sua diœcesi sub eo. iurisdictionem habeat, in parte autẽ bene: q̃d dic vt not. 25 dist. perlectis, & facit quod not. Host. de offi. archipresby. cap. vlt.

a ¶ Habere

Eps quo ad iurisdictionē epalē hēt intētionē fundatā de iure cō muni.

a ¶ Habere.] ita φ intentio sua fundata est de iure cō muni: ita quòd qui se dicit exemptū, habet hoc ostendere. 100. dist. contra morem, quod dic vt inf. de priui. cum personæ.

b ¶ Loco.] honesto tn̄, maxime cum tractat causas spirituales. s̄. de appella. quia fronte.

† Istū locū tut⁹ & secur⁹ esse dēt oibus qui dēnt ī iudicio compare. Felin. ī c. accedēs el. 2. vt lite nō con test. & in cap. cum olim. in principio, de testa.

c ¶ Non exempto.] ad cognoscendū locū exemptum, vide inf. de priuil. si Papa, & bn̄ dicit, non exēpto: qa in loco exēpto cathedram collocare non pōt, vt iudicia exerceat, vt ex presse probatur 18. q. 2. luminoso.

ADDITIO. De celebratione diuinorū, & benedictione populi: dic vt in cle. archiepiscopo. de priuile. Ioan. And.

d ¶ Per alium.] quod n. pōt per se, & per alium inf. de reg. iur. potest dic vt ibi.

e ¶ Sedere.] quod requiritur in cognitione & decisione causarū 3. q. 3. §. spatiū. inf. de re iud. cap. vlt. Ion. And.

f ¶ Spectantes.] vt s̄. de ver. sign. super q. busdam. in fin. de foro compe. c. cum sit. vbi de hoc.

g ¶ Exegerint.] aliàs nō debet eos detinere, si de patendo iuri dederint fideiussoriam cautionem. inf. de sent. excom. si clericos. in fin.

h ¶ Capere.] idest, capi facere: quia manus inijcere ī aliquē nō debet episcopus. 86. dist. non liceat. C. de epis. & cle. Auth. sed neque. & de ipsius mandato capientes excommunicati non sunt. sup. de sent. excom. vt famæ. & inf. eod. lib. & eo. tit. si clericos. Ioan. And.

Carcer est institutus ad custodiam, aliqñ ad pœnam.

i ¶ Carceri.] qui licet institutus fuerit ad eorum custodiam, interdum est pœna. inf. de pœn. quamuis. & sup. de verb. sign. nouimus in fin.

K ¶ Officium.] ordines celebrare, virgines & ecclesias consecrare, & his similia.]

ADDITIO. Archid. alleg. 53. dist. quamuis, quāplura ad officium ordinarij spectant colligit breuiter Guli. in Spec. eo tit. §. Ioan. And.

l ¶ Libere.] ac si esset in propriora ecclesia, vel palatio iuridico.

ADDITIO. Archid. exponit, idest, absque alicuius contradictione. Ioan. And.

Qvamuis.] Sūt tres partes: Prima ponit in genere ius antiquum, & pro constitutione causæ ponit transgresionem ipsius: Secunda dat formam cessationibus ante factum: ibi. Nos. Tertia cessationes aliter factas, iubet non seruari: ibi, Parte insuper. Dominus.

CASVS. Dictum fuit in c. si canonici. sup. eod. tit. quam solemnitatem debent obseruare clerici in cessatione à diuinis indicenda propter iniuriā sibi, vel ecclesiæ illatā: Sed ponamus quòd aliqui canonici sunt absentes, & sunt in loco propinquo, in quo essent vocandi in electione facienda, nunquid et sunt vocandi in faciēda cessatione à diuinis? Rn̄det quòd sic: Et iste est vnus casus, in quo canonici absentes sunt vocandi pro negotijs capitularibus: licet regulariter soli p̄sentes sunt vocādi: Alius casus est in negotio electionis: Alij casus ponūt in c. præsentium. inf. de testib. Sed quid si absentes legitime fuerint vocati, cōparuerunt, & deliberauerunt, quòd offensa erat sufficiens ad inducendum cessationem à diuinis: Quæritur quid debent canonici facere ante cessationem? Rn̄det, quòd causam cessationis debent in scriptis mittere illi iniurianti, & illū requirere, vt satisfaciat p̄ iniuria commissa: Si autem non velit satisfacere, poterunt cessare à diuinis: Sed tunc ipsi cessantes & delinquentes debēt mittere ad Apostolicam sedem. Nota casum, in quo recipiuntur testes lite non contestata & in absentia partis. Nota primo argumen differentiam esse inter capitulum, conuentū, & collegium. de quo vide sup. de rescrip. c. capitulū sanctæ Crucis. Nota secundo, quòd paria sunt non habere rē, vel per eum stare, quo minus illam habeat. sup. eo li. de elect. commissa. in princ. Nota tertio, quòd Papa referens se ad collegium Cardinalium, appellat eos fratres & non filios. de quo sup. eo. li. de offic leg c. 1. §. quod in fratribus, vbi glo. Dominicus.

†De materia cessationis à diuinis vide Panormi. & alios in c. dilectis ex de appella. & al de. tract. de ecclesiastico interdicto. & Gond issa luū tract. de irregularitate, c. de interdicto.

†Id cauit Inno. iij. in cōcilio gñali Lateran. c. 7

rifdictionem ordinariam noscatur habere [a]: Dubiū non existit, quin in quolibet loco [b] † ipsius diœcesis non exempto [c], per se, vel per alium [d] possit pro tribunali sedere [e]: causas ad ecclesiasticum forū spectantes [f] audire: personas ecclesiasticas (cum earum excessus exegerint [g]) capere [h], ac carceri [i] deputare: necnon & cætera, quæ ad ipsius spectant officium [k] libere [l] exercere.

¶ Idem.

¶ Canonici qui à diuinis cessare possunt: cum cessare voluerint, vocabunt absentes, sicut si immineret electio facienda, cum quibus de cessatione deliberabunt: & si deliberant cessare, requirent prius eum, contra quem cessant vt irrogatam offensam emendet: quod si fecerit, non cessabunt: alioquin cessare poterunt, ita quod à cessatione infra mēsem vtraque pars, & cessans, & contra quem cessatur, iter arripiat eundi ad Papam, vel per se, vel per procuratores sufficienter instructos: nisi interim interuenerit concordia inter ipsos: Et continuatis dictis quā cito poterunt se coram Papa præsentent: vt vtraque parte præsente, vel altera contumaciter absente, Papa diffiniat negotium & culpabiles puniat: & si pars cessans prædicta non seruet, cessatio non seruetur. Ioan. And.

CAP. VIII.

Qvamuis [m] † super cessationibus à diuinis, quæ à capitulis, conuentibus, siue collegijs sæcularium vel regularium ecclesiarum multotiens sine causa rationabili attentantur, manifesta satis à felicis recordationis Innocentio † tertio [n], & Gregorio decimo [o] prædecessoribus nostris manauerint instituta: Quia tamen post illa est plerunque compertum, cessationes easdē irratio

[Prima glossa summat.]

m ¶ Quamuis.] canonici qui à diuinis cessare possūt: cum cessare voluerint, vocabunt absentes sicut si immineret electio facienda, cum quibus de cessatione deliberabunt: & si deliberant cessare, requirent prius eum, ꝯ quem cessant, vt irrogatam offensam emēdet: qđ si fecerit, non cessabunt: alioquin cessare poterūt, ita quòd à cessatione infra mensem vtraque pars, & cessans, & contra quem cessatur, iter arripiat eundi ad Papam, vel per se, vel per procuratores suficienter instructos: nisi interim interuenerit concordia inter ipsos: Et continuatis dietis quamcito poterunt se coram Papa præsentent, vtraque parte præsente, vel altera contumaciter absente, Papa diffiniat negotium: & culpabiles puniat: & si pars cessans prædicta non seruet, cessatio non seruetur. Ioan. And.

n ¶ Innocentio tertio.] supra eod. irrefragabili. §. cæterum.

o ¶ Gregorio decimo.] sup. eo. tit. & lib. si canonici.

nabiliter [a] esse factas: Nos ad tam perniciosum euitandum abusum, eadem statuta cum infrascripta moderatione in suo volentes robore perdurare: de fratrum nostrorum consilio districtius inhibemus, ne à sæculari, vel regulari [b] capitulo, collegio, seu conuentu [c] ecclesiæ cuiuscunque, cessationes [d] ipsæ nisi vocatis omnibus (prout sunt pro electionis negotio euocandi [e]) & deliberatione [f] habita diligenti, ac episcopo, alioue quocunque clerico siue laico (cuiuscunq; dignitatis, præeminentiæ, conditionis, aut status existat) propter cuius iniuriam vel offensam eadem videtur cessatio facienda, post prædictas vocationẽ, & deliberationem de cessando habitam, requisito, quòd irrogatam iniuriam vel offensam emendet, aliquatenus attententur: Neq̃ue tunc etiam, si emendam inde habuerint: vel per eos steterit [g], quominus habeant competentem. ¶ Si autem præmissis seruatis capitulum, collegium, vel conuentus alicuius ecclesiæ ad cessationem eandem duxerint procedendum: extunc [h] infra vnius mensis [i] spatium pars vtraque: videlicet ij qui cessant, & illi etiam propter quorum factum à diuinis cessatur (nisi superueniente concordia inter eos cessatio illa cesset) iter [k] arripiant † per se, vel per procuratores idoneos, cum munimentis & actis ad negotium ipsum spectantibus, ad sedem Apostolicam veniendi: & continuatis [l] diætis quam cito commode poterint, se Apostolico conspectui repræsentent: vt partibus [m] p̃sentib. aut vna præsente, altera nõ veniente vel mittente, examinato negotio apud sedem eandem: pars quæ culpabilis inuenta fuerit in præmissis, præter alias pœnas à dictis canonibus institutas, si Romano Pontifici videbitur expedire, pęna docente [n] cognoscat quantũ excesserit, quæ cessationi factæ rõnabiliter causam dedit, vel quæ sine rationabili, & manifesta [o] causa cessauit. Parte insuper a diuinis cessante, suprascripta † tam in cessando [p], quam in veniendo siue mittendo [q] ad sedem Apostolicam non seruant, non seruetur cessatio: sed ea non obstante (vt prius) in ipsa ecclesia celebretur.

a ¶ Irrationabiliter] id est sine rationabili & manifesta causa, & illorum iurium forma non seruata.

b ¶ Regulari.] reprobata est igitur opinio dñi Guli. Duran. qui not. sup eo canonici ꝙ decreta illa nõ habebat locum in regularibus, sed solũ in sæcularibus: quia dicebat, canonici, vt ibi dixit.

c ¶ Conuẽtu.] intelligas quòd sibi vendicet ius cessandi ex ꝯsuetudine, vel alio iure, vt sup. eo. si canonici. in principio.

d ¶ Cessationes ipsæ.] aliquatenus attententur: quod est infra.

[Gl. seq. ponit opi. quam partim reprobat: dubium soluit, arguit & remittit.]

e ¶ Euocandi.] scilicet de prouincia. s̃. de elect. coram, vbi de hoc. & 7. q. 1. fact' est Cornelius. In his autem vocationibus de quàm remoto loco fiunt, statur consuetudini, vt in ant. de elect. c. cũ inter vniuersas. & cap. bonæ 2 sed an vocẽtur vel non, non statᷣ consuetudini secundum quosdã: quod non est verum ꝑ decretalem. inf. de p̃b. cum in ecclesijs. vñ credo, ꝙ si in ista ecclesia esset consuetudo absentes non vocari ad electionem nec ad hanc cessationem vocari debebũt per hanc litteram, q̃ dicit; ꝓut sunt, &c. Et not. ex hac littera, ꝙ in alijs tractatibus ecclesiarum q̃ electionibus, non debent vocari absentes 1: alias quare dixisset; prout sunt pro electionis, &c. facit ad ea quæ not. 10. q. 2. hoc ius porrectũ, & infra de testi. præsentium.

f ¶ Deliberatione.] nota causam in qua præcedere debet tractatus: sic & in alienatione perpetua rerum immobilium ecclesiæ. infra de verb. eccle non ali. dudum.

g ¶ Steterit.] sim. supra eo. lib. de elect. commissa. §. annus & inf. de præben licet.

h ¶ Extunc.] idest, post cessationem.

i ¶ Mensis.] quot dies computentur in mense: dic vt dixi sup. eo. lib. de elect. quàm sit.

[Glo seq. ponit conuenientiam & differentiam ad c. cupientes.]

K ¶ Iter arripiat.] datur ergo dilatio ad iter arripiendum: & postea tempus arbitrarium ad se præsentandum. sic sup. eodem lib. de elect. cupientes. Sed vnum nota, quia in decreta. cupientes, siue arripuerit infra mensem, siue non, debet postea ire: & post tempus arbitrarium expectantur per xx. dies. Sed hic ex quo nõ arripuit iter infra mensem, habent locum pœnæ debitæ 2. nec post arbitrarium, tempus expectatur.

[Gloss. seq. soluit dubium & remittit.]

l ¶ Continuatis.] nõ credo quòd ꝑꝑ hoc compellatur omni die profisci, & nunquam quiescere 3. quis. n. impi' iudex arbitretur quòd per xl. dietas deberet venire nõ quiescendo? & hoc probatur dũ dicit: quamcito poterunt. Et illud dicimus posse, quod possumus de iure & cõmode. 22. q. 2. facit. ff. de verb. sign. nepos Proculo, & de hoc dixi supra de elect. cupientes. in prima particula. su per ver. cõmode.

m ¶ partibus.] quarum assertione panduntur meritas causarum. supra de in integ. rest. tũ ex litteris.

n ¶ Pœna docente.] 38. distin. qui ea. de offic. leg. nisi specialis. in ant.

o ¶ Et manifesta] sup. eo. irrefragabili.

p ¶ In cessando.] scilicet vt vocentur absentes, deliberent, & inquirant priusquã fiat cessatio.

[Glo, sequens colligit x. quæ præcedunt cessationem, & tria quæ sequuntur.]

q ¶ Mittendo.] scilicet, iter arripiendo infra mensem, & dietas, prout cõgrue poterat continuando. Nota igitur in summa ad hoc quod fiat cessatio, necesse est hæc interuenire: Primo, quòd qui cessant, hoc habeant de consuetudine, vel alio iure vt cessare possint. Secundo, quòd vocentur absentes ad tractandum de cessatione. Tertio, quòd tractent. Quarto, quòd de cessando deliberent. Quinto, quòd sit manifesta offensa propter quã cessant. Sexto, quòd sit rationabilis Septimo, quòd ante cessationem instrumento publico vel patẽtibus litteris authentico sigillo munitis, causam cessationi exprimant. Octauo illud instrumentum, vel litteras tradant ei cõtra quem cessant. Nono, quòd requirant illum qui emendet competenter iniuriam vel offensam

1 Idẽ Doctores notãt ex gl. ꝙ vbi cõsuetudo disponit ĩ altero duorum casuũ æquiparatorũ, extẽditur ad reliquum, & ꝓ isto dicto est text' hic, ibi, ꝓut sũt, &c. Fonta.

† al. arripiat.

2 Et nihilomin' ire tenetᷣ, s̃m Arch. alle. s̃ de dolo & cõtu. cũ dilecti. & ꝙ not. Host. inf. de sen ten. excõ. cũ medicinalis, quantum ergo ad cõuolutionẽ partiũ, nõ nocet si nõ fuerint tempora obseruata. Io. And.

3 Dr̃. n. aliquid ꝯtinuũ, ẽtsi sit interuallũ ibi. de ꝯle. di. 5. sint tibi. alleg. Archi. qđ de aqua quotidiana dicit lex in l. 1. 1. §. 2. & 3. ff. de aqua quotidia. & not. de cau. poss. cũ ecclesia. in gl. ex hoc Io. And.

† al. supra dicta.

offensam p p quam cessare volunt: qđ si non fecerint 1, tunc locũ habet cessatio. Post cessationẽ, pars vtraq; dẽt arripere iter ad sedẽ Apostolicã infra mensem per se vel per procuratores sufficienter instructos: extũc cõtinuatis dieb hẽt tps arbitrariũ, quo cõmode possit ire. Cib. hic non seruatis, nõ seruet cessatio: & habeãt locũ pœnæ s. eo. tit. si canonici. & pter illas, arbitraria summi Põtificis, vt hic.

1 Ecce decimũ. Io. And.

P Ræsenti. 1] Partes patent: Prima sic diuidit in ꝓhibitionẽ, exceptionẽ, & pœnam: Scđa: ibi, Nisi. Tertia: ibi, Alioquin. Io. And.

1 Principiũ istius c. ꝓcedit ẽt si isti successores possẽt reuocari ad claustrum: qa nihilominus dẽnt habere fructus pceptos tpe vacationis, quos cum epi nec abbates eis dẽt tinere pñt, multominus alij habẽtes ius in ecc'ia. Ibij. Fon.

CASVS. Aliquis obtinet beneficium in ecclesia, plura obna ex fructib prouenientia sui bñficij reseruauit: & ipse dimisit ea bona: certũ est ꝙ iure cõi sui cõsanguinei non succedũt ab intestato, nec ẽt potest ipse testari de hmõi bonis: Sed vtrũ fiscus vel eps erit eius hæres? Rñdet ꝙ nõ: sed in isto casu fisc' erit sua ecclesia: ideo illa bona dẽt custodiri: & reseruari futuro successori i illa ecclesia: Idẽ est in canonicis ecclesiarum cathedralium & collegiarum: & istud verũ nisi aliud habeat consuetudo. Nota primo, ꝙ appellatione rectorum comprehenduntur etiam habentes dignitatem vel personatum, siue prioratum. Nota secundo, ꝙ consuetudo potest disponere quod fructus obuenientes tempore vacationis beneficii, applicentur alteri vsui, quàm ecclesiæ: de quo in extrauaganti Io. xxij. suscepti. Dominicus.

¶ Idem.

¶ Primo ponit constitutionem de bonis dignitatum, uel ecclesiarum uacantium, non occupandis per eos, ad quos collatio, præsentatio uel custodia pertinet: nisi de speciali iure id eis competat & contra facientibus pœnam imponit. Secundo ostendit de quibus bonis intelligatur: cum de speciali iure id alicui competit. Tertio decretalem, quia sæpe. sup. eo. li. de elect. dicit non esse correctã. Ioan. And.

CAP. IX.

PRæsenti [a] prohibemus edicto, ne episcopi, vel eorum superiores aut [b], abbates, seu quiuis alij regulares, vel sæculares prælati, aut ecclesiasticæ [c] quæcunque personæ: vacantibus [d] dignitatibus, personatibus, prioratibus, vel ecclesijs quibuscunque [e] sibi subiectis, seu ad collationem [f], ordinationem, præsentationem, vel custodiam [g] pertinentibus eorundem, bona (morientibus eorum rectoribus, vel ministris) in ipsis inuenta, siue vacationis ipsorum tempore obuenientia, quæ in vtilitatem eorundem, expendi, vel futuris debent successoribus fideliter reseruari [h]: occupare, aut in vsus suos conuertere quoquo modo præsumat. Nisi de speciali priuilegio [i], vel consuetudine iam præscripta legitime [k], seu alia causa [l] rationabili, hoc eisdem con-

(Prima glossa summat.)

a ¶ Præsenti. primo ponit constõnem de bonis dignitatum, vel ecclesiarum vacantium, non occupandis ꝑ eos, ad quos collatio, præsentatio vel custodia pertinet: nisi de speciali iure id eis competat, & contra facientibus pœnam imponit. Secundo ostendit de quib. bonis intelligatur: cum de speciali iure id alicui competit. Tertio decretalem, quia sæpe. sup. eo. li. de elect. dicit non esse correctam. Ioan. And.

b ¶ Superiores.] archiepiscopi vel patriarchæ.

ADDITIO. Dicit hic Archidiaconus, ꝙ inter archiepm & metropolitanum est differentia. alleg 21. di. c. 1. post prin. & in auth de priuileg. archiepi. coll. 9. in prin. ibi; nõ solũ metropolitanus, sed ẽt archieps: Si autem habetur illa rubrica post tit de san. epis. quæ non legitur, nec glossatur. Io. An.

c ¶ Ecclesiasticæ.] in sæcularibus non posset habere locum pœna inferius posita. Ioan. And.

Vacare beneficia licet sint manualia.

d ¶ Vacantibus.] vacare etiam dñr si sint manualia non de mensa, sed habentia bona discreta: & in his locum habet hæc cõstitutio, vt in cle. de supplen neg'i. prælat. quia regulares: quæ determinat quod hic Archidiaconus prolixe not.

e ¶ Quibuscunque.] in hoc differt à decr. quia sæpe. sup eo lib. de elect. vt patet. inf. in fine.

f ¶ Conciliationem.] inter hæc & sequẽtia magna est differentia. inf. de præb. cum in illis.

g ¶ Custodiam.] supra eo. lib. de elect. generali. & 93. dist. si in plebibus. de insti. cum venissent. de appel. bonæ. in antiq.

[Glo seq. primo dicit per quem seruentur, & remittit: secũdo notat ad qõnem in qua distinguit cũ Host. & Gar. inter clericum administratorẽ, & simpliciter beneficiatũ.]

h ¶ Reseruari.] per œconomum si est in ecclesia: vel eũ qui custodiam habet: qđ dic vt dixi s. de ele. quia sæpe. Dic quòd ẽt in monasterio vacãti dare põt eps, vt dicit hic Archid. per decret. cum vos. sup. eo. & per ea q̃ not. Inno. & Host. de sta. mo. ea quę §. si vero. vers ꝙ si abbas, & vide quod ibi dixi sup vers. prouideatur. Et nota ꝙ dicit, reseruari: per hoc n vr, quod de illis nõ possint decedẽtes testari 2. de hoc not. Gar. de reb. eccl. nõ alie. hoc cõsultissimo, & distinguebat (prout distinxerat Ho. & s. de pecu. cle. si quis sanę) inter clericum habentem administrationem, & nõ habentem: nam clericus habens administrationẽ, quam diu viuit & sanus est, dare põt: moderate tñ. s. de don. cæterum, comparatur, n. vsufructuario: quia eius ius morte finitur: sicut vsufructuarij, vt in prędi decret. si quis sanæ. & s. de dona. consultationibus s de pig c. vlt. inst. de vsufru §. finitur, põt ergo dum viuit voluntatem suam facere, dummodo moderate donet. Cum incipit infirmari, comparatur vsuario, & ita nihil habet nisi vsum: eleemosynam tñ facere põt. supra de testam ad hoc. testari non. eo. tit. cum in officijs, cum si. Si vero sit clericus nõ habens administrationem: sed personaliter & simpliciter beneficiatus, & in morte comparatur vsufructuario quantum ad faciendum fructus suos, & de ipsis põt testari: ecclesia tñ succedit ei in istis, si decedat ab intestato. sup. de testam. relatum probatur satis ista distinctio. sup. de testam. requisisti. §. illud. & consuetudo generalis quasi vbiq; eam approbat. Et quod dictum est de clerico simpliciter beneficiato, ꝙ facit fructus suos, intelligendũ est de perceptis & reconditis; alij vero per iura allegata ad ecclesiam permittebunt.

2 Hic articul' valde frequens, est, & difficilis de quo prẽt Doct. hic, vide late doc. in c. cum in officijs. ex de testã. Panor. in repet. c. cũ esset. eod. tit. Rotã decis. 27. in nouis. Barbati ãtra. de pręstãtia Cardinalũ par. 1 q. 3. & B. Th. 2. 2. q. 185. art. 7.

i ¶ Priuilegio. sup. eo. li. de rescri. si propter. inf. de præben. si tibi concesso. & supra de verb. sig. c. pen.

k ¶ Legitime.] xl. annorum spacio, supra de consue. cap. vlti.

ADDITIO. Archidiaconus remittit ad c. nullus. 2. q. 1. & 10. q. 3. quia cognouimus. 8. q. 2. seruitutum. & inf. de præsc. c. 1. & pro summa, circa præscriptionem remittit 16. q. 3. in summa. Ioan And.

l ¶ Alia causa.] puta onere imposito in fundatione. 18. q 2. Eleutherius. & c. seruitium. sup. de iure patro. præterea. vel statuto, vt in præd. decre. quia sæpe.

ADDITIO. Quod dixi post Host. vt ec. bene. c. vnico: super uer. iusta causa, quod hic ponit Arch. Io An.

a ¶ Eccle-

petere dignoscatur. Alioquin episcopi & eorum superiores ab ingressu ecclesiæ[a]: cæteri[b] vero ab officio[c] & beneficio tandiu eo ipso nouerint se suspensos: quousque[d] restitutionem[e] fecerint de prædictis. ¶ Porro[f] vbi ex priuilegio, vel consuetudine, seu alia de causa rationabili, sibi aliquis prædictorum asserit bona competere supradicta[g]: hoc de illis bonis solum debet intelligi, quæ solutis debitis[h], si qua sint, & his, quæ fuerint necessaria pro seruitoribus, & ministris, ac incumbentibus oneribus[i], vsque ad nouos redditus supportandis congrue reseruatis, ex ipsis reperta fuerint superesse[k]. ¶ Sane constitutionem, quam superius specialiter edidimus[l] contra capitula, collegia, conuentus, seu singulares[m] personas, bona cathedralium, vel regularium, aut collegiatarum ecclesiarum vacantium[n] occupantes: per constitutionem præsentem (quam in dignitatibus, personatibus, prioratibus, & ecclesijs alijs locum habere censemus) nolumus in aliquo derogari[o].

TITVLVS XVII.

De maioritate & obedientia.

¶ Bonifacius octauus.

¶ Capitulum, vel eis ad quem administratio pertinet, vacante sede eos absoluet, quos absoluere posset episcopus si viueret: nisi à sede Apostolica id fuerit interdictum. Ioan. And.

CAP. VNICVM.

EPISCO-

a ¶ Ecclesiæ.] ad idem supra eo lib. de offi. deleg. c. 2. & si sic suspensus celebraret in ecclesia, irregularis esset, vt inf. de sent. excom. is cui, secus 1 si extra ecclesiam, vt ibi dicam.

b ¶ Cæteri.] inferiores episcopis.

c ¶ Ab officio & beneficio.] dic quibuscunque, vt supra de ele. quia sæpe. nõ sic in casu supra eo. lib. de ele. cupientes §. cæterum. & c. si compromissarius in fi. & est rõ: quia hic ab officio suspẽsus est, ibi nõ, vt dixi in pdicta decret. quia sæpe.

d ¶ Quousque.] facta ergo restitutione nõ erit necessaria aliqua absolutio, 2 vt no. Io. 81. dist. si qui. & 16. q. 7. si quis deinceps & Ber. de matri. ꝯct. con. interdic. eccle. de muliere.

ADDITIO. Vide quod not. in cle. 1. de decimis, in gl. sic suspensi. Ioan. And.

e ¶ Restitutionẽ.] & sic non sufficit cautio. Idem Archi iam n. hic fuisset expressum: sic ĩ. de vsuris. c. 2. ad hoc supra de deci. ad audientiã. si. sup. de verb. sign. ex parte, infra de sentẽ. excõm venerabilib. §. sane. & facit supra de re iudica. cũ aliquibus. ff. de pigno. act. l. non est.

f ¶ Porro.] sumptum fuit hoc de eo quod not. Hostien. sup. de verb. significa. c. penulti.

g ¶ Supradicta.] scilicet dimissa tempore mortis, & obuenientia tempore vacationis.

h ¶ Debitis.] ad quæ remanet ecclesia obligata, & successor: sicut hæres filius ad paterna, vt s. de solu. c. 1. sic ẽt dicit lex, ꝙ si mulier dedit bona sua in dotem, dedisse videtur quod superest deducto ære alieno. ff. de iure dot. l. mulier. & bene debent prius ipsius ecclesiæ debita solui: quia agris eius sitientibus alios irrigare non debet. C. de serui. præses.

ADDITIO. Et facit ad ea quæ scripsi post Host. supra de arbit. dilecti in princip. & de verb. signi. cum inter. super 3. glo. Ioan. Andr.

i ¶ Oneribus.] fabricę, hospitalitatis, receptionis legatorum, & nuntiorum sedis Apostolicæ, & reliquis similibus. 21. q. 1. c. 1. & supra de præb. de monachis. de præscrip. accedentes. de censi. cum instantia.

K ¶ Superesse.] hodie dic vt in constitutione Ioan. xxij. quæ incipit, suscepti regiminis.

l ¶ Edidimus.] supra eo. lib. de elect. quia sæpe.

m ¶ Singulares personas.] ipsarum ecclesiarum: de quibus loquitur decret. quia sæpe.

n ¶ Vacantium.] principali prælato, vt ibi dixi. [Glo. seq. quærit, & soluit.]

o ¶ Derogari.] sed in quo poterat derogari? Sol. In eo quòd hic reseruantur cõsuetudines, statuta, & priuilegia: ibi vero reprobantur: & ex hoc forte credidisset aliquis derogatum fuisse.

ADDITIO. Et ideo tam varie: quia ibi læditur caput per membra; hic econuersò: & capitis læsio grauior est. supra de accus. qualiter. ibi, nec concussis, &c. 2. q. 7. sicut 2. lo. Mona. Vel absurdum est quòd filius in parentem, vel subditus in prælatũ, vel ipsius res habeat potestatem. de maior. & obe. cum inferior, plus vrget ratio ibi not. in 1 gl. Io. And.

DE MAIORITATE & obedientia.

¶ Superius dictũ fuit de varijs & diuersis prælatis siue magistratibus: verũ quia 2 inter ipsos iudices, siue magistratus quidam sunt maiores: quidam minores: quia minores debent maioribus obedientiã: ideo post rubricas pcedentes, ponit titulũ de maior. & obedientia.

Episcopali se de.] Ponit dictũ, à quo excipit: ibi, Nisi. Io. An.

¶ Præsupponendũ est primo pro intellectu huius c. illud ꝙ habet in c. si eps. 11. q. videlicet, quòd mortuo epo successor ei' põt absoluere excõicatos à pdecessore suo mortuo: & sic cũ illud c. non loquatur de alijs, videtur eis interdixisse ne possint absoluere: & ista fuit ratio dubitandi ad istud c. Secundo præsupponendum est illud quod habetur in c. cũ olim. eo. tit. in ant. videlicet, quòd vacante sede episcopali, capitulum succedit in iurisdictione, ita quòd potest per se examinare causas.

CASVS. Episcopus Pictauen. vel eius officialis Titium excõicauit propter suã cõtumaciam: vel Titius incurrit sñiam excõicationis pp leuem iniectionem manus in clericum: antequam Titius esset absolutus, eps Pictauen. est mortuus: forte prouisio ecclesiæ differtur, & Titius excõicatus petit absolutionem, vtrum capitulum quod succedit loco episcopi, poterit eum absoluere? vr ꝙ non: per dictum c. si eps, 11. q. 3. Hoc tñ non obstante Romanus Pontifex hic decidit ꝯrium, dicens ꝙ sicut eps si viueret, posset Titium absoluere: sic ẽt capitulum quod est loco epi poterit istum Titium excõicatum absoluere per se vel alium: Idẽ est dicendum de alio, cui deputat ecclesia sede vacante: puta si ecclesiæ vacanti Papa deputauit aliquem. Nec obstat illud c. si eps, quia illud c. non negat quin deputatus à Papa vel capitulum quod succedit, possit absoluere: Vel dicendum secundum glo. quod capitulum vel ille deputatus à Papa dicitur successor: & sic continetur sub illo ca. si episcopus. Not. primo ex hoc textu, quod vacãte ecclesia cathedrali capitulũ succedit epo in administratione iurisdictionis episcopa-

1 Prius q̃ facile hoc dictũ glossæ recipias, cõsule Doctorũ in c. is cui. inf. de sen. cum alibi.

2 Immo vr necessaria, vt ẽt notatũ est in cap. de muliere. extra de mat. ꝯct. ꝯ interd. ecclesiæ. vide c. cũ desideres &c. à nobis. el. 2. ex de sẽt. excom.

Continuatio D. Heliæ.

nis epalis. Not. secundo magis specifice, ꝙ capitulū se de vacante pōt absoluere illos excōicatos, quos eps, cuius capitulum vices gerit, posset absoluere: & sic capitulum sede vacante, tantam habet potestatem respectū absolutionis, quātam habet eps viuens, & capitulum in hoc succedit ipsi epo: Absoluere enim ab excōicatione nō depēdet à iurisdictionali potestate, & non ordinis, vt dicit hic Dom. Nota tertio, ꝙ eps regulariter pōt absoluere de oī excōicatione, nisi in casibus Papæ reseruatis. c. nuper. supra de sent. excōi. Nota finaliter, ꝙ capitulum est capax iurisdictionis. s. in an. de offi. ord. ca. irrefragabili. de fo. com. pe. c. cum contingat. Habes ēt ex hoc tex. ibi, Seu is ad quem. ꝙ iurisdictio epalis potest etiā ad alium deuolui quā ad capitulum sede vacante secundum Dom.

pali [a] sede vacante [b], potest capitulum, seu is, ad quem [c] episcopalis iurisdictio [d] tunc temporis [e] noscitur pertinere, ijs, quibus posset episcopus si viueret, ab excommunicationis sententia, siue iuris, [f] siue hominis [g] fuerit, absolutionis beneficium impertiri [h]: Nisi ei fuerit à sede [k] Apostolica specialiter interdicta potestas.

TITVLVS XVIII.

[Prima glossa ponit summam, & quid determinat.]

a ¶ Episcopali sede.] capitulum, vel is ad quē administrario ptinet vacante sede, eos absoluet, quos absoluere posset eps si viueret: nisi à sede Apostolica id fuerit interdictum. Edita fuit ad declaratione eorum quæ not. s. eo. his, quæ. i & reprobat qđ tenebat Goff. s. ne sede vacante. i. l. a.

ADDITIO. E de hoc Gul. nil approbans in Spec. ne sede vacan. in fine. Ioan. And.

b ¶ Vacante.] idem si episcopus à paganis, vel schismaticis captus esset, vt s. eo. lib. de sup. neg. præl. si eps.

c ¶ Is ad quem.] puta visitator datus a Papa. s. eo. lib. de elec. is cui. vel ab archiepo in casu, s. eo. lib. sup. de neg. præla. c. vl. vel electus ad hoc per capitulum

d ¶ Iurisdictio.] circa temporalia & spiritualia: vel saltem circa spiritualia, vt supra de tempor. ordi. cum nullus. eo. lib.

ADDITIO. Vnde in multis ecclesijs Gallicanis reges ex regalia vendicant sibi iurisdictionem tēporalium. s. eo. lib. de elect. generali. & certis dignitatibus competit ex speciali iure administratio spiritualium facit quod dixi s. eo. lib. de offi. leg. ca. pen. super glos. aduerte. Ioan. And.

e ¶ Tunc temporis.] vacante sede.

f ¶ Iuris.] à qualibet iuris excōmunicatione absoluit episcopus, si absolutio non sit summo Pōtifici reseruata. s. de sen. excō. nuper. & dixi. s. eo. lib. de elec. sciant cuncti.

ADDITIO. An absoluat illos, qui leuiter percusserunt clericos, not hic Archi. ꝙ sic: & ponit id quod dixi de sen. excom peruenerit. Ioan. And.

g ¶ Hominis 2.] puta ipsius epi mortui vel sui vicarij, vel delegati: quod dic vt s. in antiq. de offi. deleg. prudentiā. vel inferioris prælati. Vel dic vt s. de offi. ordi. cum ab ecclesiarum

[Glo. seq. ponit quorum hęc opi erat: & contrariā Goff. & respondet capitulo, per quod mouebatur.]

h ¶ Impertiri.] hoc tenebant Hug. Vinc. Ber. & Host. Sed Gof. ꝫ per c. 1. q. 3. si eps ante dānati: vbi dicebatur, ꝙ mortuo epo debebat successor excōicatū à prędecessore absoluere: vnde dicebat ꝙ capitulū id non poterat: sed falsum est, vt hic vides. ad hoc s. de hæ re. ad abolendam 3. s. eo. cum olim s. eo. lib. de supp. negli. præla. c. pen. & vlt. ꝫ. de inst. c. 2. cum si. Ad illud cap. si eps. dic, ꝙ ibi dicitur, ꝙ successor poterit illū absoluere. sed non ibi dicitur ꝙ eps hoc solū facere debeat: & potest etiam dici capitulū, vel visitator vel successor: cū in iurisdictione succedat, vt per iura superius allegata probatur.

i ¶ Ei.] scilicet capitulo, vel iurisdictionem episcopalē habenti.

Glo. seq. soluit quæstionem.]

k ¶ Sede Apostolica.] nō credo īferiorem hoc posse 4. Et facit ꝙ dixi supra de supp. negli. præla. c. vlt. & in authen. de defen. ciui. § interim. coll. 3. & dixi. s. eo. tit. proxi. 1.

1 Et licet illa decr. nō in epo in Cardinali loquit: dicit Ioan. Mo. Papā sibi rndisse, ꝙ Cardinales in suis ecclesijs hēnt ius epale. Et vide ꝙ dixi post Inn. đ ca. pel. mo. dilectus. in gl. vbi sit hoc ius. I. An

2 Glo. declarant Phil. & Do. pcedere in defectū isto rū hic nominatorū sed excōicatos ab archidiacono suo pōt indistincte absoluere. 9. q. 3 null. prima. Fō

3 Dicit Io. Mo. ꝙ in casu illius decre. & quolibet alio ī quo hēt legatā iurisdictio. nē, ī illa succedit capitulū. alleg. ꝫ. đ pb. c. 1. in. fi. vi de ꝙ. dixi in p. dic. decr. ad abolēdā. super vlt. gl.

4 Idē Ar. chid. qui ēt alleg. C. đ sacro san. eccle. l. oī noua tione. Io. Andr.

De pactis.

¶ Bonifacius Octauus.

Monachi habentes liberam à sede Apostolica sepulturam, si paciscuntur de non recipiendis aliquibus, vel certis parochianis ecclesiæ alicuius, seruare compelluntur pactum: nec illos sepelire poterunt, licet apud eos elegerint sepeliri: cum per pactum priuilegio renunciauerint: Io. And

CAP. I.

DE PACTIS.

¶ Dictum fuit supra de iudicib. & magistratibus; nūc vero ē videndū de iudicijs: Verū qa partes litigantes in iudicijs, timore iudiciorum conueniunt & paciscuntur inter se ideo Romanus Pontifex volēs nos informare de istis conuentionibus, præmisit titulum de pactis.

Nota tamen differentiam esse inter pacta & transactiones: q̄ his versibus colligi potest: ncerta de re trāsactio dicitur esse: Sed fiunt certæ pacta fauore rei. vide l. 1. ff de transac.

PActum.] Primo ponit dictū: Secundo soluit obstaculum: ibi, Quamquam. Tertio rationem subdit: ibi, Cum per. Io. And.

¶ Quidam intelligunt, ꝙ istud pactū de quo in littera, fuit concessum post priuilegium: alij intelligunt ꝙ fuit factum ante priuilegiū.

CASVS. Secundum primum intellectum sic figuratur, Aliqui religiosi qui habebant suum conuentū intra limites meæ parochiæ, à sede Apostolica impetrauerunt priuilegium sepeliendi quoscunque eligētes sepulturam apud ipsos: quia de iure communi nō possent illos recipere ad sepulturam: Postea tractu tēporis orta lite inter religiosos & me rectorem super iure sepulturæ: quia dicebam ego priuilegium eorum non valere: finaliter conuenimus inter nos, & deuenimus ad istud pactum, ꝙ decetero ipsi non reciperent homines talis domus ad sepulturā: alios vero ipsi possent recipere: nunc in dubium reuocatur, an valeat tale pactum? Respondet ꝙ sic: nam per pactum fuit derogatum priuilegio: ideo secundum tenorem pacti tenentur recedere à priuilegio suo.

Secundum alium intellectū casus sic figuratur, retento eodē themate: Religiosi & ego fecimus tale pactū, ꝙ ipsi non reciperent homines talis domus ad sepulturā: post impetrauerunt rescriptū & priuilegiū, vt ipsi quoscunq; possent recipere ad sepulturā, ꝙ in impetratione sua nullā fecerunt mentionē de pacto inter nos inito & facto: vtrū per illud priuilegiū derogetur pacto nostro? Rńdet ꝙ nō: ideo priuilegiū ipsorū nō seruabitur quo ad homines cōtentos in nostro pacto, & si ꝫ fecerint, & aliquem recipiant ad sepulturā tenebuntur restituere corpora, vna cum emolumētis inde pceptis. Nota primo, ꝙ solę ecclesiæ parochiales hēnt ius sepulturæ respectu aliorū eligētiū sepulturas nam ius sepulturæ est de iure parochiali, vt tenet Do minicus sup. tit. de parochi. in antiq. Et sic est limitatio ad cap. 1. de sepult. in antiq. vbi dr, ꝙ liberum est cuique eligere sepulturā vbi voluerit: nam illud est in-

Sepulturę ius regulariter pertinet ad solas ecclesias parochiales,

est intelligendũ,dũ tñ ille locus habeat ius sepulturæ de iure cõi,vel per priuilegium Apostolicum.Nota vlterius principalem effectum huius cap.ẽm vnum intellectũ, videlicet ꝙ si religiosi ex priuilegio habeãt liberam sepulturã: possunt priuilegio suo renũciare in toto vel in parte. Not.insuper ẽm aliũ intellectum, ꝙ si inter religiosos & rectorẽ alicuius parochiæ, intra cuius limites sunt. ipsi religiosi,fuerit factũ pactũ sup iurib. parochialibus:& religiosi postea impetrant priuilegiũ generale: ꝑ illã generalitatẽ non derogaẽ pacto speciali : pro hoc facit c. ex multiplici. de deci.in antiq.

† Vide Anton. đ But.c.statuimus. de trãsla. plat. Fel. in c. cum sit generale. de fo. compet.

ctum [a] † cum rectore parochialis ecclesiæ factum à vobis,ne aliquos vel certos [b] ipsius ecclesiæ parochianos recipiatis ad ecclesiasticam sepulturam, omnino seruare debetis: Quamquam sepultura libera [c] sit monasterio vestro ab Apostolica sede indulta: & illi apud vos elegerint [d] sepeliri : Cum per dictum pactum indulto huiusmodi derogetur [e].

¶ Idem.

[Prima glossa ponit summã, & quid declaret.]

a ¶ Pactum.] Monachi habentes liberã à sede Apostolica sepulturã, si paciscunẽ de non recipiendis aliquibus vel certis parochianis ecclesiæ alicuius,seruare compelluntur pactũ: nec illos sepelire poterunt, licet apud eos elegerint sepeliri:cũ per pactũ priuilegio renunciauerint. Emanauit ad declarationem eorum,quæ not.Innocentius & Hostiensis de sepult.c.1.

a ¶ Pactum.] quid sit pactum,habes s̃.de verb.signi. pactum.

b ¶ Certos.] puta masculos vel tales de tali domo.

ADDITIO. Archidiaconus alleg.de consec.dist. 1.certum.dicit:Io.Mona.quòd per primum pactũ abrogatur priuilegio : per hoc ẽm illi derogaẽ.ff.de ver. sig.derogatur.Io.And.

[Glo.seq.recitetur per obie.& solutionem.]

c ¶ Libera.] hoc inducebat dubitationẽ:ex quo eni habeãt liberam , videbatur ꝙ omnes sepelire possent non obstante pacto:sed non est verum 1 :Sicut & ille qui liberam habet non donat, vt s̃.eo.lib.de off.vica. c.vlt.& de elec.is cui,cum similibus.& C.de inoffi.testa.si qñ, in princ.& est ratio huius cap.quia per pactũ priuilegio renunciauerunt,vt sequitur.

1 Vnde nõ possẽt ꝑ illud priuilegiũ sepelire illos q̃bus est interdicta sepultura de q̃b.no. de sepul. ex parte. ẽm Arch. alle l. si qñ.& de priuileg. vt priuilegia.Io.An.

d ¶ Elegerint.] quod poterant, etiam si minus religiosus esset locus electus q̃ dimissus , vt ĩ.de sepul.c. 2.in fi.sed ex virtute pacti huiusmodi electio ꝑdicta caret effectu.Et nota ꝙ licet tale pactũ inter ecclesias initũ valeat 2,non tñ valet pactum ꝙ parochianus ꝑmittit,vel obligat.vel iurat se sepulturã electurũ, vel electam non dimissurum ĩ.de sepult.cap.1.ad hoc.s̃. eod.plerique.

2 Etiã sine auctoritate superioris: & si monachi læ dãtur, nõ restituuntur.Phi.& Dom.Fõ.

[Glo.seq.concludit per locum à diuisione.]

e ¶ Derogetur.] si pactum secutum est priuilegiũ,nõ est dubiũ ꝙ non obuiat priuilegium,quo ad illa,quibus derogatum est per pactum 3.& est casus s̃.de ꝑscript. cum olim. Si autem priuilegium secutũ fuerit compositionem, non valuit ꝫ cõpositionẽ , ex quo in illo facta non fuit inde mentio, vt s̃.de deci.ex multiplici.omni ergo casu seruandum est pactum.

3 Qđ facile fieri põt hoc casu:cũ ꝑ id redeat res ad suã naturã.35 dist.ab exordio.Io. And.

Quam.] Primo ponit dictum: Secundo rationem reddit:ibi,Cum non. Dominicus declarat notata.in Specu.eo.tit.in 1.col.vbi etiã daẽ forma per quam etiam sine iuramento valere posset tale pactum:quod consilium Cynus attribuit Petro de Bel. Pet.in l.pactum dotali.C.de coll.vide etiã distinctionem , quam ibi in Spe.scripsi super ver. & not.in fin. Ioan.And.

¶ Primo pro intellectu capituli habemus præsupponere illud quod dr̃ in l.pactum.C.de coll. videlicet , ꝙ filia quæ nuptui tradebaẽ,dixit patri suo,ꝙ pro oĩ sua portione successionis paternæ erat contenta sola dote & renunciauit omnibus alijs bonis, non valet tale pactum: quia est pactũ de futura successione:ideo ista filia,mortuo patre suo poterit venire ad successionẽ cũ fratrib. dũ tñ ipsa cõferat dotẽ.

¶ *Pactum factum patri à filia dum tradebatur nuptui, quòd dote contenta nullum habebit ad bona paterna regressum:si iurauerit id ipsa filia omnino seruare tenebitur. Ioan. Andr.*

CAP. II.

Quamuis † pactum [f] patri factum à filia dum nuptui tradebatur,vt dote contenta [g] nullum ad bona paterna regressum haberet, improbet [h] lex [i] ciuilis: si tamen iuramentum nõ [k] vi,

CASVS. Titius pater filiæ suę dedit dotẽ sufficientẽ:& fauore liberorum induxit suam filiã ad renunciandũ oĩ paternæ successioni: .s. ꝙ esset contenta sua dote: quod fecit ista filia:nã ipsa bonis omnib. sui patris renunciauit: & vlterius iurauit nõ venire ꝫ istud pactũ : postea pater ẽ mortuus intestatus: filia vult admitti đ successionem patris cũ alijs liberis, an debeat admitti ? Rñdet Romanus Pontifex ꝙ ex quo ipsa iurauit nunquã venire contra istud pactum : & iuramentum suum non est contra bonos mores,nec illicitum,quia poteẽ seruari sine interitu salutis æternæ : ipsa teneẽ illud iuramentum seruare:& ideo ipsa debet esse cõtenta sua dote:nec debet admitti ad successionem cum alijs fratribus,etiam si ipsa vellet afferre suam dotẽ. Not.primo,ꝙ quis non potest renunciare futuræ successioni. Nota vlterius,ꝙ filia non potest cum patre pacisci, vt sit contenta sola dote sibi data, vt renunciet alijs bonis patris. Nota insuper , ꝙ iuramentum præstitum super tali pacto , non est illicitum:ideo est seruandũ. Et sciendum ẽm Archidiaconũ,ꝙ ponderari dẽt verbum,omnino,hic positum:nam excludit dispensatio nem:ita ꝙ filia non potest habere relationem iuramenti ab episcopo.

† Vide Matthæũ de Affli. ctis deci. lio. 322. Purpura. tum cõñ. 100. Hippolytum Marsi.iũ singulari 673. inci. nonulla de ꝓsẽtia Alexan. cõs. 29. li. 3.& cõs. 42.li. 1.& Iasonem cõsil 133. vol 4.

[Prima glossa summat.]

f ¶ Quamuis pactum.] factum patri à filia dũ tradibatur nuptui,ꝙ dote contenta nullum habebit ad bona paterna regressum,si iurauerit ad ipsa filia , omnino seruare tenebitur. Ioan And.

f ¶ Quamuis pactum.] licet, lex ciuilis improbet quod est ĩ.Ioan. And.

g ¶ Contenta.] ipsa filia.

h ¶ Improbat.] q̃a est de futura successione,q̃ siue sit de succedẽdo,siue de nõ succedẽdo,nõ valet ẽm leges C.de inoffi.test.si quando.§.1.C.de pac.l. pactũ quod dotali. & l.vlt.C.de coll l. pactũ dotali.cum similib.

i ¶ Lex ciuilis.] ꝑdicta.C.de coll.l.pactũ dotali.Sed mirũ,,quare ẽm leges nõ valet tale pactũ cũ ẽm eas bene valeat pactũ ne pater filio suo succedaẽ.ff.si à parẽte.l.1.§.si vel parẽ ? Sol.nõ ita debeẽ patri hæreditas filij,sicut patris filio ff.đ inoffi.testa.nã & §. vel veri nõ vi pacti ibi repellit,sed ꝑꝑ delictũ:q̃a preciũ emãcipationis recepit,vt C.de ope.lib.l. si quã.vel aliter, vt not.in prædicta l.pactum.

Pactum de succedẽdo,seu de nõ succedendo, nõ valet.

ADDITIO. Et in præalleg.§.si.vel parens.& C.de inoffi testa.si quando.§ illud. Ioan.And.

K ¶ Non vi.] an iuramentum per metum extortũ 4 obliget , dic vt not. Io.22. q.4.inter cætera.& 15.q.6. auctoritatem.& Ber.s̃.de iureiu.si vero.& s̃.quod me. causa.Abbas.Ista littera & s̃.de iureiu.cum cõtingat. & ĩ eo lib.eo.tit.licet.faciunt pro illa opinione quod non obliget.

4 De hac q̃one,vide B. Tho.& ibi Caiet 2. 2.q.89. arti.7.ad 3. argumentum.

ADDI.

ADDITIO. Tene quod habes de iureiur. verū. Io. Mo. dicit hic ꝙ tenet, ſed agit̄ ad relaxatione. Io. An. a ¶ Seruari debebit.] approbata eſt ergo opinio Placē. not. in præd. l. pactum. qui hoc dicebat: ſed Accurſius ib contra per l. C. de legibus: & conſti. non dubium. & C. de nuptijs. auth. ꝙ eis. ſignata ſuper l. imperialis. ſed de turpi iuramento loq tur. Qua aūt rōne ſm leges tenet ꝯtus pu beris, ſi iurauit, qui aliàs non tenet C. ſi aduerſus vendit. authen. ſacramenta. eadem rōne tenere dēt pactum iſtud iuratū: & idem in caſu ſ. de iureiu. cum contingat. & vide ꝙ ibi no. & inf. eo. li. eo. tit. licet. quæ cōcordat ad iſtam decretalē: non tñ multum faciunt: Et compelli debebūt per cenſuram eccleſiaſticam iudices ſæculares ad hoc ius canonicum obſeruādum: per prædictam decretalem, licet. ad idem de ſentētia excommunicationis. decernimus.

b ¶ Diſpendium.] tunc. n. ſeruandū nō eſſet 22. q 4 per totū. & ſ. de iureiu. ſi vero. ēt ſm leges. vt in præalleg. Auth. C. de nup. auth. quòd eis. ff. de leg. 1. ſi quis in quilinus. in fi.

c ¶ Detrimentum.] ſ. principale: ſecundario. n. ibi poſſet detrimentum reperiri filijs 1 vel viro, vel venientibus ab inteſtato, vel ſimilibus perſonis.

Quia ex eo.] Secundum Ioan. Mona. primo ponit factum; Secundo illud decidit: ibi, Nos. Ioan. And.

CASVS. Orta lite inter me rectorē eccleſiæ parochialis, & quoſdam Mendicantes ſuper iure ſepulturæ, vel alio iure parochiali: accidit ꝙ conuenimus inter nos cū Guardiano vel priore cum cōſenſu fratrum illius conuentus: & fecimus pactum inter nos: tñ non interuenit conſenſus & auctoritas Generalis ordinis vel prouincialis: vtrū religioſi iſti Mendicantes, poſſint reſilire à pacto, eo ꝙ nō interuenit conſenſus ſui Generalis: vel ex eo ꝙ iſta pactio non fuit approbata in capitulo generali? Rñdet Romanus Pontifex, quòd non: ſed ex quo interuenit cōnſenſus Guardiani, vel Prioris, & fratrum illius cōuentus, debet ſeruari tale pactum quantum ad illum conuentum. Nota primo ꝙ Prædicatores præponuntur Minoribus, de quo hic in gloſſa. Nota ſecundo, ꝙ religioſi dēnt abſtinere ab his, per quę daretur alijs malum exemplum, aut detraheretur. Dominicus.

1 Hoc nō eſt verū, ſi mater filiorū moriat̄ viuēte auo: qa filij tūc veniēt iure ſuo, dum mater nō habuiſſet dotē. Phi. vlteri⁹ nota ex hac gl. ꝙ act⁹ non dr̄ in alterius detrimentum vergere niſi principaliter fiat. item ſm Dom. & Ihi. nota iuſum ad robur ꝯtus obligare hære dē, ſicut defunctū. Font.

nec dolo præſtito firmatū fuerit ab eadem, omnino ſeruari[a] debebit: Cū non vergat in æternæ ſalutis diſpendium[b], nec redundet in alterius detrimentum[c].

¶ Idem.

¶ Pacta inita per fratres Prædicatores, uel Minores, uel alios mēdicantes, cum rectoribus parochialium eccleſiarum ſuper parochialibus iuribus, ſi facta ſunt per Priores uel Guardianos de ſuorum conuentuum ipſorum locorum conſenſu, (licet auctoritas ſedis Apoſtolicæ non interuenerit, uel licentia Prioris, uel Miniſtri generalis, aut Magiſtri, uel prouincialis Miniſtri, uel capituli prouincialis) ſeruanda ſunt: dummodo aliàs ſint licita & honeſta. hoc dicit. Ioan. And.

CAP. III.

Quia ex eo[d], quòd fratres Prædicatores[e], & Minores, & alij mendicantes[f], compoſitiones & pacta cum prælatis, capitulis, rectoribus, & perſonis eccleſiarum, ciuitatum, caſtrorum, villarum, & locorum, in quib. domus ſeu habitationes[g] eorum exiſtunt, ſuper iuribus parochialibus[h], vel alijs[i] quibuſcunque articulis, ab eis vel eorum anteceſſoribus[k] inita, ſiue facta, ſeruare recuſant: & ea eo prętextu infringere moliuntur, quia Magiſtri, aut Miniſtri, vel Prioris generalium, ſeu prouincialium eorundem non affuit aſſenſus in ipſis, nec approbata per ipſorum generalia, vel prouincialia capitula extiterunt: multa in diuerſis mundi partibus inſurgunt ſcandala †; & ipſorum fratrum (quos decet puritatem omnimodam in ſuis obſeruare actionibus †: & ab his abſtinere propenſius, per quæ poſſit aliis exempli pernicies generari) famæ detrahitur plurimum & honori.

¶ Nos his occurrere paternæ ſollicitudinis ſtudio intendentes, præſenti decreto ſancimus: compoſitiones & pacta huiuſmodi cum prælatis, capitulis, & † rectoribus; & perſonis prædictis ab ipſorum fratrum conuentualibus, Prioribus, ſeu Guardianis facta vel approbata, de ſuorum conuentuū conſilio & aſſenſu (dum tamen aliàs ſint licita[l] & honeſta[m]) debere ab ipſis fratribus in locis, in quibus

[Prima gloſſa ſummat.]

d ¶ Quia ex eo.] pacta inita per fratres Prædicatores, vel Minores, vel alios mendicantes, cum rectorib. parochialium eccleſiarum ſuper parochialibus iuribus, ſi facta ſunt per priores vel guardianos de ſuorum conuentuū ipſorum locorum cōſenſu, (licet auctoritas ſedis Apoſtolicæ nō interuenerit, vel licentia Prioris, vel miniſtri gñralis, aut magiſtri vel prouincialis miniſtri, vel capituli prouincialis) ſeruāda ſunt: dūmodo aliàs ſint licita & honeſta. hoc dicit Io. And.

e ¶ Prædicatores.] hi præponuntur: quia antiquior ipſorū inſtitutio. ad idē ſ. de exceſ. pla. nimis. ſ. de priui. in his. ſ. eo. li de elect. quorundam. & ibi dixi.

f ¶ Mendicātes.] vt ſunt Eremitani ſācti Aug. [illegible] quiuis alij. ADDITIO. Vt Carmelitæ. inf. de relig. dom. ca. vnico §. cæterum. Ioan. And.

g ¶ Habitationes.] quas mutare, vel aliàs de nouo acquirere nō poſſunt, vel antiquas dimittere, vel aliquo titulo in alios transferre ſpeciali licentia ſedis Apoſtolicæ, vt inf. de exceſ. præla. c. vnic. ADDITIO. Contra facientes excommunicari ſunt p cle. de pœ. cupientes. Io. And.

h ¶ Parochialibus.] vt exhibitione ſacramentorū, decimis, primitijs, oblationibus, iure funerandi: & his ſimilibus. ADDITIO. De quib. plene per Hoſt. in ſumma de parochijs. § in quibus conſiſtat. & per Roſ. in lib. iuris canonici eo. tit. & dixi ſuper rubrica de parochijs. Ioan. And.

i ¶ alijs.] extra iura parochialia: prout multa potes exempla per te videre.

k Anteceſſoribus.] ad quæ tenetur ſucceſſor, ſicut ipſe prædeceſſor, ad hoc de ſolut. c. 1.

l ¶ Licita.] aliàs nō valent: & facit ſ. de pactis. c. vlti.

m ¶ Honeſta.] ſcilicet & poſſibilia: quia nullus ad impoſſibilia obligari poſſet. ſup. eo. c. vlt. & inf. de reg. iur. nemo poteſt.

[Glo ſeq. reci. per quæſtionem, ſecundo illud decidit, ibi, ſed hodie.

† Vide B. Tho. 2. 2. q. 43. p totam quæſtionem.

† In antiquis codicibus conſtanter legit actibus.

† Dictio, eo, deeſt in manuſcriptis.

a ¶ Fratres

a ¶ Fratres Minores.] de eis dixit: quia de ipsorum exemptione cōstabat; vel quia dicebantur priuilegiati, quòd nulla ipsorum pactio vel obligatio teneret facta sine licentia domini Papæ.

ADDITIO. Vel quia bona q̃ tenent Minores sunt ecclesię Romanæ. ff. de verb. sig. exiij. & cle.eo.tit.exiui.§.pinde. Sed hodie dn̄s Io.Papa renunciauit illi dn̄o per constō-nē suam q̃ incipit, ad cōditorē.Io.And.

†Nota ꝙ tex.hēt locū in pactis factis cū laico: arg.àrone tex.maxime si talia pacta non disponāt de alienatione iurium, sed modificēt pcedētes ꝯtus. Philipp.Fon.

fuerint facta, perpetuo† inuiolabiliter obseruari: non obstante quòd Magistri, vel Ministri, aut Prioris generalium seu prouincialium prædictorum non interuenerit in eisdē assensus: nec ab ipsorum generalibus vel prouincialibus capitulis exciterint approbata: seu quod sedes Apostolica in his, quæ per prædictos fratres Minores a facta fuerint, auctoritatem suam non præstiterit, vel assensum.

DE PROCVRATORIBUS.

¶ Quia partes quæ non possunt venire ad concordiā super litib. & causis in iudicio agitandis, solent accipere procuratores ad cās suas defendēdas: idcirco post rubricam de pactis, ponitur rubrica de procuratoribus.

Continuatio dn̄i Heliæ.

TITVLVS XIX.

De procuratoribus.

¶ Bonifacius Octauus.

¶ *Laicus potest esse procurator ad agendum & defendendum in causis spiritualibus.*

Non indiscrete iudex.] Sunt tres partes, sicut sunt tria principalia dicta: Secūda: ibi, Licet. Tertia: ibi, Procurator. Dominicus. CASVS. Aliquis meus parochianus cessauit in solutione decimarū dicens, ꝙ forte mihi non competebat ius percipiendi decimam de fructibus suis: pp quod feci illum citari corā iudice delegato, vel alio iudice cōpetente: ad istā cām meā agendā constitui meum procuratorem quendā mere laicum, etiā vxoratum: facta constitutione iste laicus procurator pro me comparuit in termino assignato: ꝑ parte rei fuit exceptum, ꝙ iste laicus non poterat esse procurator in ista causa spirituali: nā laici nō possunt tractare spiritualia in c.2.de iudi. in antiq. & quòd debebam clericum constituere ad istam cām spiritualem tractandam: ideo petebat defectum sibi dari, ac si procuratorem non misissem: Dubitatum fuit vtrum iste laicus censeatur inhabilis ad comparendum pro me in cā spirituali? Respōdet Romanus Pontifex, qđ iudex potest & debet istum laicum admittere tanquā procuratorem etiam in causis spiritualibus, tam pro actore, quàm pro reo. & iudex hoc faciens non facit indiscrete: Nec obstat cap. 2. alleg. quia bene verum est, quòd laici tamquam actionem habentes & nomine suo non debent tractare res spirituales, vt d. cap.2. sed bene possunt spiritualia tractare nomine aliorum.

¶ Sed quid sanctissime Pater; vtrum procurator constitutus ad lites possit alium procuratorem loco sui substituere seu subrogare, vt constitui te procuratorē in aliqua cā, in qua non potes interesse propter occupationem aliquam, vtrum possis substituere alium ꝓcuratorem? Respondet regulariter ꝙ non, nisi post litem contestatam: sed non ante: quia fuisti factus dn̄s litis per litis cōtestationem, vel nisi ego dominus dedero tibi specialem potestatem substituendi, & tunc ego dominus videor substituere. Sed vtrum ad hoc vt possit dari potestas substituendi, requiratur potestas substituēdi certam personam, videlicet talem Titiū; vel sufficiat quòd dicam, do tibi potestatem substituēdi, non expressa certa persona? Respondet quòd talis ptās valet, & poteris virtute illius substituere, quamuis non dederim tibi mandatum de certa persona substituenda. Sed vtrum sit idem in procuratore ꝯstituto ad negotia extraiudicialia: puta tibi mandaui, vt talē domum meam reparares, vel talem rem meam venderes: vtrum poteris aliū loco tui substituere ad illud negotium explicandum? Respondet Romanus Pontifex ꝙ sic. Non prohibetur.] nā laicus non reperitur prohibitus ad exercēdum negotiū rei spiritualis. Antea.] hoc est, ante litem contestatam. In rem.] id est, nisi fuerit cōstitutus procurator in rem suam: vel nisi data fuerit a dn̄o potestas, vt possit substituere. Not. primo ex isto c. ꝙ iudex dr̄ discrete agere, cū ipse agit siue ꝓcedit ſm dispositionē iuris: Indiscrete aūt agere dr̄, cum ꝓcedit ꝯ̃ dispositionem iuris. Nota principalem effectum in prin. huius c. ꝙ laic⁹ ēt vxoratus & procurator clerici pōt causas spirituales tractare: quia tūc illas tractat nomine alieno, s. clericorū, & nō nomine suo: & in consistorijs episcopalib. sunt plures procuratores ēt vxorati: sed tn̄ laicus non posset esse iudex in causis spiritualibus etiam vt delegatus, vt d c.2.de iud.in antip. Not. vlterius, quòd edictum de procuratorib. est prohibitorium: ex quo infertur quòd quilibet potest esse procurator, nisi expresse reperiatur prohibitus. Et est sciendum, ꝙ prima facie videtur, ꝙ edictum de procuratorib. non est prohibitorium, sed permissorium: nam qđ regulariter permittitur, dr̄ permissoriū: sed hoc non est verum: immo dr̄ edictū permissoriū qn̄ materia per se est prohibita: sed in certis casib. est permissa: & dr̄ materia prohibitoria qn̄ materia est de se permissa: sed in aliquibus casibus est prohibita; nam edictum prohibitorium vel ꝑmissorium recipit denominationem à specialitate, & non à generalitate: & sic ex hoc colligitur ꝙ ius commune est pro comparente, quòd præsumitur idoneus: ideo allegans procuratorem inhabilem, debet illud probare. Nota vlterius ꝙ procurator datus ad litem exercendam, non pōt alium procuratorem substituere ante litem contest. sed post bene ad litem finiendā: & rō est: quia procurator nō pōt constitui, nisi à dn̄o: modo procurator constitutus ad agendum, an̄ litis conte. non est dn̄s litis: sed post litem conte. fuit factus dn̄s litis, non causæ: & sic pōt procuratorem substituere: fallit si ipse habuit à dn̄o potestatē substituēdi: vel si sit procurator in rem suam, & non simplex. Et dr̄ procurator in rem suam qn̄ emolumentum sententiæ habet sibi applicari: & dicit in rem suā id est, ad suam vtilitatem, puta Titius pater cessit filio suo scholari actiones sibi cōmpetentes ꝯ̃ suos debitores: & eum constituit procuratorem in rem suam ad exercendum actiones directas: Nam actio directa mihi semel acquisita, est adeo meis ossibus affixa, vt inde nō possit euelli: Et si velim cedere actiones directæ semper remanent apud me cedentē: sed vtiles trāseunt in cessionariū, i. in illum cui facta est cessio actionum: & iste cessionarius intētabit exercitiū directarū actionū noīe meo, & vtiles noīe suo, q.a vtiles fuerunt sibi q̄si tę ꝑ cessionē: & q.a iste cessionari⁹ est ꝓcurator ad suā vtilitatē: poterit procuratorem substituere ēt lite non contestata. Nota insuper, ꝙ licet procurator debeat cōstitui certus, ita ꝙ aliàs non valet talis constitutio: tn̄ potestas data procuratori de substituendo valet: licet sit incertus is quem vult substituere. Nota etiā, ꝙ iudex non dr̄ facere indiscrete, qn̄ facit actum iudicialiter, qui non reperitur à iure prohibitus. Nota ibi, Vel defendendum, arg. mandatum dr̄ legitimum, si datur procurator ad agendum tantum: probat dictio vel, hic posita: adquod inf.eo.qui ad agendum. Dominicus.

Notabilia D.Heliæ.

Edictū de procuratorib. est prohibitorium.

[Glo.

[Glossa prima summat.]

a ¶ Non.] laicus potest esse procurator ad agendum & defendendum in causis spiritualibus: procurator post litem contestatam potest dare alium procuratorem, antea non; nisi datus fuerit in rem suam: uel à domino habuerit mādatum de substituēdo etiam non certā personā: procurator ad negotia, potest dare alium procuratorē libere, & etiā quā docunque.

CAP. I.

Non [a] indiscrete [b] iudex cēsetur egisse, procuratorem laicū [c] ad agendum vel defendendum in causis spiritualibus [d] † admittendo: Cum regulariter qui non prohibetur expresse ad exercēdum procurationis officium, idoneus debeat reputari [e].

¶ Procurator post litem contestatam potest dare alium procuratorē: ante nō, nisi datus fuerit in rem suam: vel à domino habuerit mādatū de substituēdo etiā non certam personam.

¶ Licet autem à procuratore post litem contestatam ab eo [f], possit (cum dominus sit litis [g] effectus) dari alius procurator [h]: ante [i] tamen non potest [k], nisi in rem [l] rem suam sit datus: vel à domino substituēdi [m] alium (etiam certa [n] non expressa persona) sibi fuerit concessa potestas.

¶ Procurator ad negotia, potest dare alium procuratorem libere, & etiam quandocunque. hoc dicit.

¶ Procurator vero datus ad negotia [o], potest libere ...

b ¶ Indiscrete.] simile s. eo. non iniuste. & j. de iuram. cal. c. vlt.

c ¶ Laicum.] intelligo q nullū habeat ordinē, nec sit aliàs ecclesiastica persona. 12. quæstio. 1. cap. duo.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit aliud contrariū, cui respondet. alleg. Hostien.]

d 4 Spiritualibus.] j. s. de iud. c. 2. Sol. ibi loquitur de laicis, q tractāt causas spirituales suo nomine, quasi ius in eis habētes: & sic non est contra. Notat tamen Ber. supra de except. Apostolicæ. q quis nō potest agere pro se vel pro alio, pro eo q possidere non potest 1: sed in actibus spiritualibus tunc id posset habere locum. In iudicia lib. autem super spiritualibus locum nō habet vt hic vides. & super hoc vide quod not. Hosti. in summa huius titul. §. qui dari ver. vlt. & Guil. in Spe. eo. tit. §. 1. ver. item quod est laicus. & quod not. s. de syndi. cap. vnico.

ADDITIO. Hug. & Lau. 5. q. 3. c. fin. Archid.

e ¶ Reputari.] ff. de proc. mutus. §. 1. & ibi de hoc, & Insti. per quas perso. nob. acqui. §. vlt. & fi. in teste. ff. de testi. l. 1. & in Sbedo matrimonio. 30. q. 4. qui spiritualem. s. de spon. cum apud. eum: ergo non reperiamus hunc expresse prohibitum, erit ergo admittendus: & ideo dixit, expresse, quia tacite videbatur prohibitum sm, eum modum, quem sup. dixi, secundum Ber.

[Glossa sequens signat contrarium, & soluit duas opi. recitat & remittit.

f ¶ Ab eo.] scilicet procuratore: si ergo dñs cōtestat[9] litem dat procuratorem postmodū ad litē: ille sic dat[9] non substituit, vt hic pbat. arg. j. C. eod. tit. nihil arbitramur interesse. sed ibi loquitur de facultate dandi, non de facultate substituendi, vt ibi not. Et not. q a approbatam puto opinionē Ioan. quam ibi notat Accursius, scilicet q procurator datus post litem nō substituit. Et Guli. in Spec. huius tit. §. 1. ver. quid si procurator intercesserit. Accursius dicebat, q forte idē vtrobique dici poterit per. l. C. de confor. eius. lit. l 2.

g ¶ Litis.] & exponūt legistæ, idest instātiæ. vt C. de iudi. properandū, secundū nos non petit instātia: vnde intelligimus proprie 2. s. de iudi. c. pen. Et sic videtur sententia in eum formanda non in dominum, de quo dic vt s. in ant. de elec. querelam.

[Glo. seq. reci. per q. & solu. secundo recitat opi. Azonis, quam reprobat, & ipsius rationi respondet.]

h ¶ Procurator.] vt C. eo. l. nulla. & penult. & l nequein fi. & ff. eo. in causæ. & ff. de ap. l. ab executore. §. fi. & ff. de doli excep. si procurator agit. §. 1. Et hoc verum itelligo, vbi fuerit simpliciter cōstitutus, vel nō expresse prohibitus: aliàs si constitutus fuerit vsq; ad litem cōtestatam, & expresse prohibitus, ne vltra pcederet, secus 3: De quo dic vt not. Inno. & Host. s. eo. petitio perficiat ergo dñs per se vel per aliū litē cœptā. Et ad instar huius dicit domin[9] Azo, q delegatus ab alio quā à principe post litem contestatam delegare potest quod secūdum nos videtur non verum vt supra de appell. cum causam. & de hoc supra de re iudi. cum Bertoldus. nec est facienda comparatio: quia etiam post litem contestatam ordinarius reuocat delegatum suum. ff. de iud. l. iudicium. sed procurator non, nisi causa cognita, vt j. eod c. proxim. & rationē quære. ff. eo. tit. post litem.

ADDITIO. In glossa 2. quæ dicit; quòd hic damnum pecuniarium: ibi, non. Item hic ex mutatione personæ grauatur aduersarius. Ioan. And.

i ¶ Antea.] id est, litte contestata.

k ¶ Non potest.] scilicet dari alius procurator. ff. eo. l. quod quis.

l ¶ In rem suam.] vt si titulo donationis cessæ sunt actiones mihi, & datus sum procurator ad eas intedē das: iste est casus. C. de don. l. illam subtilem.

ADDITIO. Quomodo ex parte rei det in rē, suā. not. ff. eo. l. Plautius. in gloss. sed qualiter. Ioan. And.

[Glo. seq arguit ad quæstionem.

m ¶ Substituendi.] tunc enim substitutus vr, vel datus ab ipso domino. ad hoc ff. quod cuiusque vni. l. itē eorum §. decurionis. Et p hoc & alia quædam iura soluit quæstionem de delegato ab alio q̄ à principe, qui habet speciale mādatum subdelegādi: scilicet q subdelegare possit: ad idem s. eo. lib. de offic. deleg. is cui. vbi de hoc. & c. vlt. §. vices.

[Gloss. seq. obijcit, & obiectionem opinione confirmat & soluit]

n ¶ Certa non expressa persona.] in ɔriū videbant: quia procurator debet esse certus. ff. eo. tit. l. 2. sicut & arbiter. ff. de arb. item si vnus. §. si in duos. & s. de arb. innotuit. [Ibi pp plures electores timetur discordia q timor cessat in vno sm Ioan. Mona. & Arch. & ad hoc. s. de elec. c. pe. eo. lib. per quam decretalem §. si aūt dicit Io. Mona. q si essent duo non insolidū & discordantes, sibi imputet cōstituens. Io. And.] Sicut & tutor. ff. de test tutor incertus 4: & l. duo sunt Titij 1. & hoc per prædicta iura tenebat Vbertus de Bobio, vt not. Guli. in spe. in tit. 1. § iam nunc. vers. quid si in delegatione. Et Accur. vr idem tenere. ff. eo. l. 1. in glo. 1. sed illa glos. & l. 2. eod. tit. possunt intelligi de pcuratore incerto secundum modum illius. l. duo sunt Titij. ff. de testa. tut. quia plures sunt Titij: & fecit Titiū procuratorem: & non apparet de quo senserit.

ADDITIO. Dat simile de electo, qui debet esse certus. s. eo. lib. de elect. c. 2. & tamen procurator dat ad eligendum incertum eo. tit. c. penult. Ioan. And.

o ¶ Ad negotia.] & ad vnum etiam negotium dari potest. ff. eo. l. 1. de neg. ge. l. 3. §. negotium. ad idem. ff. vi bon. cap. l. 2. §. quod ait.

a ¶ Depu-

† Adde glo. 1 ver. pcurato rē in cle. 1. d renū. b tenētē, q laic[9] cōstituit pcurator ad renūciādū beneficiū: & habēs gratiā acceptandi pōt acceptare beneficiū p laicū: ita practicatur sm Pet. d An ch. argu. ea accedēs. s. de pb. & in istis iuribus nō cadētib. in laicū, est nud[9] minister, & sine oi cessione trāseunt in cōstituentem. arg. not. p Bart. in l. possessioquoq; ff. de acquir. pos Font.

1 Per quā glos. dicebat ibi Pet. d Sā. q laicus nō poterat esse pcurator i causis spiritualib. nisi in matrimonialibus. Io. And.

2 Displicet Ph. & placet ei expositio legislatū Font.

3 Idē si dat ad litē cōtestādā tm, si vero simpliciter dat ad litē cōtestatā pcedit in cā lite p se cōtestata sm Inno. & Guli. i Spe. eo. ti. §. 3. ver. q d si dedi. quem ver. ad literā ponit hic Arch. idē Iacob. de Rauenna in l. si pcurator. C. e. & pstatione sumit interesse partis aduersæ, pp q reuocari non pōt, vt scripsi in decre. petitio.

4 Vide q p hāc glosam & legē notat hic Phil Francus, ex mēte Io. And

a ¶ Deputate.ff.mand.sic ꝓcuratorē. & sic nota vnā differentiā inter ꝓcuratorē ad negotia, & ad iudicia; aliā videbis ĩ.eo.q generaliter.in fin.tertiã.s.in ant. de rescri.ex parte decani.ff.māda.si mandassem. & qđ hic dicitur,dic verum,nisi in casu.ĩ.eo.cap.vlt.

Qvamuis.] Prima pars tractat de reuocādo Scđa de adessendo: ibi,verum.Itē prima distinguit duo membra:Secundū:ibi,Postea. In quo octo casus excipit, subdēs clausulam generalē, Ioan.And.

CASVS. In quadā causa, quam corā iudice cōpetēte eram tecum habiturus, cōstitui creaui & ordinaui Titium procuratorem meum,q̃ Titius recepit mandatum & acceptauit: & antequā ꝓcessisset in causa vsq; ad litis cōtestationem,ipsum reuocaui.& sibi notificaui renocationem : quæritur an Titius desinat esse meus procurator,& possim eū reuocare? Rñdet ꝙ si nondum fuit litem contestatus,quæ fit per rñsionem factam libello:& si ad illū statū causæ nō fuit processum, potero illū reuocare:sed si fuit litem contestatus, non potero eum reuocare:nisi subsit iusta causa, quia forte post contestationē litis fuerūt ortæ inimicitiæ inter me & ipsum procuratorē, & timeo,vt aliqua per malitiam in causa omittat:vel si morbo fuit impeditus vt non possit vacare negotio nec causæ:& in effectu cum subest iusta causa, potest procurator reuocari, etiam lite contestata. Sed ponamus,ꝙ nō subest iusta causa reuocandi procuratorē, sed tñ ego constituens habeo suspicionē de collusione:puta, quòd procurator meus habeat pactionē cum aduersario & omittat proponere proponenda, vel aliqua falso confiteatur in præiudicium mei dñi?Respōdet ꝙ licet ego dominus non possim ipsum procuratorem reuocare:tñpotero adesse causæ cū meo procuratore , vt videam proposita allegata & ꝓducta, ne fiat collusio inter ipsum procuratorem & reum.Nota ex hoc tex.ꝙ licet sit ab initio liberum constituere ꝓcuratorem. l.fin. C.de procur. ex quo tñ dominus semel procuratorem constituit, & res nō est integra:nō potest procuratorē reuocare,nisi subsit iusta causa.Nota vlterius,ꝙ dominus potest ante litis contestationē procuratorem reuocare indistincte. Nota insuper, ꝙ ingressus religionis tollit obligationem personalem præcedentem,quæ est incompassibilis cum religione, vt not.de oblig.ad ratiocin a.c.1.Dominicus.

re quandocunque alium deputare [a].

¶ Idem

¶ *Procurator ante litem contestatam etiam sine causa reuocari potest: post litem contestatam non, sine rationabili causa: dominus tamen bene potest adesse causæ cum ipso procuratore, maxime si de collusione timeat.*

CAP. II.

Qvamuis [b] † procurator possit ante litem contestatam [c] etiam sine causa libere à domino reuocari [d], postea [e] tamen ipso nolente [f] nequibit [g] : nisi eum [h] cum † domino inimicum [i] fieri, vel suspectum [k]:aut aduersario as-

[Prima glossa summat.]

b ¶ Quamuis.] procurator ante litem contestatā ēt sine causa reuocari potest;post litem contestatā non, sine rationabili causa: dominus tamen bene potest adesse causæ cum ipso procuratora.maxime si de collusione timeat.

c ¶ Ante litem contestatam.]vt insti. manda.§.pen. ff.manda. si vero non remunerandi. §.si mādauero.C. manda.si patet,ff.de proc.ante litem.s.in ant.de elec. in causis.s.eo.ex insinuatione.& est iste casus quo pęnitere licet,quod dic vt dixi ĩ.de reg.iur.quod semel. quæ est contra.

[Glo.seq.quærit ponit duas opi.contrarias,& tertiā Host.quæ distinguit.

d ¶ Reuocari.] sed nunquid in hoc casu reuocatio ꝑuenire debeat ad iudicē, vel aduersariū?dic vt s.e. mādato.Et vř ꝙ non:arg.à ꝯrio illius decr. & hoc ibi tenēt Tāc.& Goff.Ber.& Inn:ibi tenēt ꝯ:& subaudiūt maxime:& eorū rationes ibi vide,& Guil.in Spec.eo. tit.§.1.versi.item ꝙ mandatum.Host not.eo tit.auditis. ꝙ reuocatio tenet indistincte quo ad præiudiciū reuocantis.Si quæratis de ꝑiudicio aduersarij si fit ante litem contestatam,& iudex vel aduersarius certificatus fuit,vel certificari pōt mandato,non obest reuocatio , nisi ad alterū ꝑuenerit : dēt enim ignorātia ꝓbabilis esse excusata de cle. excom.mi.Apostolicę.ff.iudi sol.si ante. multo minus valet post litē contestatā, nisi ad alterū ꝑdictorū perueniat,quibus semel.de mādato ex titit facta fides.s.eo. mandato. ff.eo.si ꝓcuratorē.Sed si celet ꝓcurator, obligat̃ dño ff.de do.& elegāter. §.pe. Et si nō est soluēdo, tenet̃ aduersarius,si particeps fit delicti.ff.mand.si procuratorē §.1. Sin aliter sibi imputet,qui talem elegit.ff.de mino.cū mandato.in fin.vnde si reuocatio ad iudicē vel aduersarium perueniat, id super quo conclusum est nō impedit:aliàs sic, vt in prædicta decre. auditis.Si autem de mandato non fuit facta fides , & sine satisdatione fuit admissus , tenet reuocatio:& sic intelligatur.s. c.in nostra.& cap.ex insinuatione. & ff.eod.in causæ. & ꝯrius sensus s.eo.mandato. & sibi imputet q eā nō exegit. Si aūt satisdationē exegit: in procuratorē celantem reuocationem redundabit,& aduersarius erit sine dāno;vnde si erat procurator actoris, cōmissa est satisdatio de rato.ff.rem rat.habe.l.2. si procurator rei satisdat iudicatum soluit:& ds dolo committet̃.ff.iudi.sol.l.iudicatum solui 2.& ff.eo.l.Plautius.

e ¶ Postea.] i.post litem contestatam : & intelligas ab ipso procurarore,vt dixi.s.c proxi.

f ¶ Ipso nolente.] secus si volente:& sic posset intelligi.s.eo.mandato.vt ibi not.Quantūcunq; tñ ꝓcurator ꝯdicat,non procedet̃ cū eo post reuocationē,quousque de causa reuocationis cognitum fuerit:non.n. debet se ingerere procurator:sed debet ei sufficere ꝙ sine suspicionis nota remoueatur.ff.eo.l. quæ omnia.

g ¶ Nequibit.] contra ĩ.eo. si quem Sol.ibi.

h ¶ Nisi eum.] hos casus qui sequuntur habes.ff.eo. tit.l.filius.§.fi.& l.seq. vsq; ad l.sed & ex his.& l.post litem.vsque ad l. quæ omnia.§.1.

[Glo.seq.reci.per.q.& solu.cui solutioni signat contrarium,& rerpondet]

i ¶ Inimicum.] & quæ inimicitię hic veniat,arbitrabitur iudex.facit ꝙ diximus de iudice & de teste.2.q. 5.c.2.in anti. de simo. per tuas.& de accusatio. cū oporteat.Non tñ dico ꝙ requirantur capitales ; & hoc sonat littera q̃ dicit,vel suspectū:licet videat̃ ꝯ. ff.eo. l.filius.ad fi & l.si post datū.Sed in ꝓcuratore ꝓ quo promisit dominus iudicatum solui, loquitur,q̃ cōpellitur prosequi : nisi capitales inimicitię interueniã,:vel alię iustæ causæ de quib. ibi dicitur:& ideo lex.eo.tit.vel exilio,quæ loquitur de casu nostro, nō posuit,capitales,in textu.

[Glo seq.obijcit,& tripliciter soluit.]

K ¶ Suspectum.] & est suspicio alleganda & ꝓbāda sicut ꝯ iudicem s.de appell.cum speciali.sed hoc ipso ꝙ operas ingerit in inuitū. suspectus est. ff.eod.tit.l. quæ omnia .& sic etiam ex falsa causa dominus poterit ipsum reuocare:quia cōtradicendo suspectus erit: & sic habebit locū hæc littera. Sed potest dici vt no. Accur.ff.eo.tit.l.quæ omnia.quod aut procurator solus resistit, & tūc procedat , & vera sit obiectio:aut ad uersarius vel procurator & aduersarius , & tūc secus: & sic possūt ītelligi leges ꝑallegatæ, & decre.ista:sed littera

[Margin notes:]

† Pro hoc ca. vide q tradit la. son cōsi. 138. īcip. reuocat in dubiū. volu 4.& Felinus i. c.ex parte decani extra de rescr.

† Dictio, cū, deest antiquis codicib.

[Reuocatio ꝓcuratoris non intimata iudici vel parti an valeat.

[Scienter & nō ꝯdicēte.ff.e. tit.si d. functus. 1. rñso.& vide qđ no.ff.eo. filius. q. fi.& l.sed hę. §. ꝓtor. & ꝙ not. eod. tit. c.1.in gl. ꝓcise. Io.And.

littera ista solum dicit, ipso nolēte: vnde & postea dicit idem Accur. dic eum suspectū qualitercunq;, sed non ita q̄ remoueatur 1. vel suspectus est interim, donec causa remotionis tractatur: alias enim ad quid remotionis causa tractaretur non video: licet dominus Mar. ibi primum cō sueuerit approbare.

1 Idē Do. Fonta.

† al. effici

a ¶ Affinitate.] q̄a tūc domino timetur periculum C de excu. tu. humanitatis.

b ¶ Eius.] scilicet aduersarij: & tunc ipse procurator aduersarius est, & poterit dicere contrarium eius quod primo petebat. Ad hoc 3. q. 7. infamis. §. tria. ver. si contra partem ad idē ff. de postu. l. vlt.

c ¶ Ingredi.] ēt nō profitēdo. sed solum probationis causa 2 ad hoc infra de sent. excomm. religiosi. 2. responso. & infra de reg. c. 1. in prin.

d ¶ In longum.] arbitrio iudicis credo terminandū: habita consideratione causæ & viarum.

e ¶ Vinculis.] Prædonū vel hostiū potestate. ff. eo. tit. item si suspectus.

† Anno uitius in religione possit esse procurator, vide glosā in c. benefició. ̄j. de regular. & an p̄fessus vide ī Clemēt religiosa. de p̄cur. adde Archid. in c. nullus, el secondo. 2. q. 7.

2 Placet Do. Font.

finitate [a] coniungi, vel eius [b] hæredem fieri †, seu ingredi [c] religionem †, aut in longum [d] peregrinari, vel ægritudine, aut vinculis [e] detineri contingat; seu alia rationabilis [f] causa subsit, propter quam sit merito reuocandus.

¶ Verum quamquam (nisi vt præmittitur) reuocari non possit [g], dominus tamen suæ causæ vnà cum eodem procuratore (maxime si de collusione [h] timeat) minime prohibetur adesse [i].

¶ Idem.

¶ *Procurator habens mandatum substituendi, substitutum à se post mandatum susceptum, etiam si eo non sit vsus, reuocare non potest: nisi & potestatem habuit reuocandi. Si autem erat procurator ad plures causas, & in altera substituit, in alijs remanet procurator. Io. A. d*

CAP. III.

IS, qui [k] † à procuratore super hoc à domino potestatem [l], habente procurator extitit substitutus, non potest post mandatum susceptum [m], etiam si eo vsus [n] non fuerit (Licet in delegato sedis Apostolicæ [o] vices suas alteri committente

f ¶ Alia rationabilis.] vt puta ætate nimis decrepita, vel nimis inuenis: & tunc reuocaretur de facto, vt ff. eo. tit. l. post litem in fi. vel quia latitat. ff. eo. l. vel exilio. Vel iudicio publico vel priuato detinetur, vt ff. eo. tit. l. vel iudicio. & idem in similibus 3.

3 Aut q̄a superuenit notitia excōicationis. Archi. 11. q. 3. si inimicus. Do. Font.

ADDITIO. In quibus est par vel maior æquitas sicut in causis expressis. arg. eius quod no. C. de fur. & secundum Cor. l. si quis seruo. in glo. fi. Ioan. Mona. & l. eos. Ioan. And.

g ¶ Non possit.] inuitus, vt ̄s. vidisti.

h ¶ De collusione.] sed nonne ex quo de collusione timet, habet cum suspectum, quare ergo non reuocat, vt ̄s. eod. cap. Sol, timet hoc, sed probare non potest. ad hoc 2. q. 7 plerique. vel aliter hic non vult dilatare p̄cessum causæ, qui esset in cognitione suspicionis, vt ̄s. dixi. & probatur ff. eo. l. post litem. Ioan. And.

[Glo. seq. quarit & soluit.]

Adesse liti prodest interesse ti in multis.

i ¶ Adesse.] sed quid sibi proderit adesse? p̄derit: q̄a poterit testes & probationes inducere, quas ille omitteret: vel saltem ille producere tenebitur nominatos à domino: beneficium enim iuris quod adesse possit, interpretandum est late: & vt aliquid cōferat, de verb. sign. abbate. & de hoc per Accur. ff. de inoff. testa. si suspecta. in prin.

IS qui.] Sunt duo dicta principalia: Secundum: ibi, Verum. Iterum primo ponit dictum, inserēs cōtrarium arg. ibi, Licet. Secundo ponit exceptionem à dicto: ibi, Nisi. Ioan. And.

¶ Præsupponitur primo illud quod fuit dictū supra eo. li. de off. deleg. c. quamuis. videlicet, q̄ si subdegatus in totum cœpit vti subdelegatione: non potest delegatus de causa se intromittere, nec reuocare subdelegationem.

CASVS. In quadam causa, quam eram tecum habiturus, Titium constitui procuratorem meum, cum potestate substituendi: qui Titius videns q̄ non poterat interesse negotio meæ causæ, quendam Caiū substituit, qui Caius acceptauit substitutionē, ea tñ substitutione non est vsus, quia non comparuit in causa: vtrum iste Titius meus procurator, qui substituit, possit substitutionem reuocare: & extinguere potestatē substituti, & causam re assumere? Respōdet Romanus Pontifex quòd non: quia quam cito incœpit substitue re vs[9] eū officio suo & ideo desinit esse procurator: & hoc verum, nisi ad hoc esset sibi data specialis facultas per dominum constituentem in isto procuratorio, vt posset alium constituere, & causam de nouo assumere Sed ponamus, q̄ constitui Titium procuratorem meum ad plures causas, cum potestate substituēdi: Titius quātum ad vnā causam substituit: vtrum quantum ad alias cās remaneat procurator. non obstante substitutione, quam fecit ad vnam causam? Respondet q̄ sic: Ratio dubitandi in hoc cap. fuit: quia aliud erat in delegato, videlicet, q̄ re existente integra. potest subdelegatus in totum reuocari, vt dictū fuit in præsuppositione, tamen aliud est in procuratore, vt hic: & rationem diuersitatis assignat glo. posita in verbo, aliud. Nota primo hic textum notabilem, q̄ per susceptione mandati non dicitur quis vti mandato: quod no. quia facit ad dubium, q̄ susceptio mandati facta per delegatum nō inducat vsum iurisdictionis: & sic non perpetuat iurisdictionem. Nota secundo, quòd id quod quis nō potest à se ex dispositione iuris cōmunis, potest virtute specialis mandati: facit ad notata supra eo. tit. c. 1. Dominicus.

† De materia reuocationis p̄curatoris vi de Cynū & alios in l. mandato. C. mandati. & Ioannē Anania cōsil. 25. incip. verū præsentatio. & Paulū de Castro cō sil. 361. in cip. venerabilis vir.

[Prima glossa summat.]

K ¶ Is qui.] Procurator habens mandatum substituēdi, substitutum à se post mandatum susceptum, etiam si eo non sit vsus, reuocare non potest, nisi & potestatē habuit reuocandi: Si autem erat procurator ad plures causas, & in altera substituit: in alijs remanet procurator. Ioan. And.

l ¶ Potestatem.] quia aliàs non poterat, nisi in casib. supra eo. cap. 1.

m ¶ Susceptū.] & licet dixerit se nolle suscipere: tñ domino in eadem voluntate manēte, adhuc suscipere poterit, vt infra eo. licet.

ADDITIO. Et secundum id oportet intelligi finiri mādatum procuratoris per ipsius renuntiationē, re integra: re non integra non, nisi ex causa, vt idem dicatur in renunciatione, quod in reuocatione. supra c. 1. Ioan. And.

n ¶ Vsus non fuerit.] licet ergo dominus reuocet p̄curatorem re integra. vel ante litem contestatā. Insti. man. §. recte. & ̄s. c. p̄xi. in prin. cū suis concor. & ipso facto secundum id quod dicitur. ̄j. eo. si quē. procurator tñ datus ad substituendum hoc non potest post susceptum mandatum: iam enim suo functus est officio & potius hic constitutus à principali domino, quàm substitutus a procuratote videtur 4, vt dixi ̄s. eo. c. 1.

4 Idē Phi li. vnde satisdabit dñm ratū habiturū nō substituentem. Phi. Font.

o ¶ Sedis Apostolicæ.] quia alius non subdelegat, C. de iud. à iudice. ̄s. de offi. deleg. pastoralis, & c. vlt. de app. cum causam.

aliud a censeatur) vlterius reuocari ab illo b †: Nisi reuocandi c potestas concessa fuisset eidem. ¶ Verum si cum ad plures, vel ad omnes d causas generaliter constitutus fuisset, in vna tantum substituerit earundem, in alijs nequaquam prohibetur procurationis officium exercere e.

¶ Idem.

¶ *Procurator generalis non agit exigentia speciale mandatum: nisi cum aliqua illorum specificatione, vel libera potestate. hoc dicit. Zen.*

CAP. IIII.

QVI † AD agen-

Delegatus quare reuocat sub delegatū re integra & ꝓcurator nō reuocat substitutum.

† Tñ hēns generale mandatū ad oīa ꝓcuratorē in vna cā à se substitutū reuocat ante lit. cōtest. Petr. de Anch. Fō.

Glo. seq. quærit & soluit. not. vnam differentiam, & rationem reddit, finis reci. per quæstion.

a ¶ Aliud.] scilicet ꝙ reuocare possit antequam ille vsus fuerit. & habes hoc s̃. eo. li. de offi. dele. quāuis. Sed quæro, quare aliud in delegato, q̃ in ꝓcuratore? Sol. credo ꝙ sit rō: qa delegātus principis habet à lege qđ cōmittere possit: & iō donec iudex subdelegatus vti cœperit, reuocare poterit vt in p̄dicta decre. q̃uis. Sed ꝓcurator de quo hic loquitur hēt hoc ab hoīe: & iō cōmittēdo suscepto mandato ꝑ procuratorē, functus est officio suo: & iō amplius nō reuocat. [Dicit ibi. Io. Mo. & hic Archid. ꝙ iudicare licet sit onus, tñ est honor: ꝓcurare vero est onus tantū, & vile officiū. C. de decu. l. si qs procurationem. li. 10. quare non præsumitur quis nc excutere honorem sicut onus, nec sic duos sicut vnū. Io. And.] Et nota quia si cōpromissarius datus ad eligendum eligat, & electus tenuit consentire, amplius nō eligit: quia suo functus est officio. s̃. eo. lib. de elec. si cōpromissarius. §. 1. ꝓcurator tñ substituens non est functus officio suo, nisi substitutus mandatū suscipiat vt hic vides: & ideo aliud, quia hic procurator cām agere & substituere poterat, ibi solū eligere: & ideo citius illius expirat officiū. Et ſm superius dicta nota, qa cū tres casus sint positi s̃. c. 1. in quib. procurator ad iudicia substituit; hic de altero tm̃ dicit, s. de eo q mandatū hēt: vnde de reliquis secus credo, cū habeāt potestatem nō ab hoīe, sed à lege, vt superius dixi, eo ꝙ factus est dñs litis, vel datus in rē suā: aliàs. n. quare non sic de alijs expressisset: & facit s̃. de deci. c. ad audientiā & qđ recitari solet, de eo qui duxit in ma. quam pol. per adul. c. vlt. & de conuer. in fide. c. 1.

b ¶ Ab illo.] scilicet substituente: à domino autē bene habita distinctione, quam habes s̃. c. proxi.

ADDITIO. Eadem distinctio seruabitur in procuratore, qui habet mandatum reuocandi ſm Arch. Nō enim plus poterit in reuocatione quā dñs: vnde substitutum a se qui contestatus est litem, nō reuocabit, nisi eo casu quo reuocaret dñs constitutū à se. Io. An.

c ¶ Reuocandi.] tunc. n. non expirat mādatū, ex quo penes eum potestas remanet reuocandi. & facit optime s̃. eo. li. si delegatus. de offi. deleg.

ADDITIO. Reuocat ergo quod transtulit nō ex se vel à se: sed ex potestate ꝑ dominū tradita, ex quo dominus poterat. s̃. c. prox. Io. Mon. Ioan. And.

d ¶ Ad omnes.] potest ergo constitui ad vnam & ad plures, & ad omnes causas procurator. ff. eo. l. 1.

e ¶ Exercere.] sic & delegatus ab alio quàm à principe ad vniuersitatē causarum, vnā delegat, & in alijs iurisdictionem retinet. ff. de iudi. cum prætor. §. 1.

QVi ad agendum.] Primo ponit de generali procuratorio cū clausula: Secūdo cū illi formę adijcitur speciale: Tertio ponit tria, quæ requirūt speciale mandatū. & casum excipit. Secūda: ibi, Sed si. Tertia ibi: Procurator quoque. Ioan. And.

¶ Datus procurator ad agendum & defendendū, & generaliter ad omnia alia, quæ mandatum exigūt speciale: non potest agere in causis requirentibus mādatū speciale, nisi in procuratorio fuerint expressi aliq casus requirentes speciale mandatū, subiecta clausula generali: Itē sine speciali mandato non pōt procurator transigere vel pacisci, nisi sit constitutus in rem hoc dicit.

¶ Præsupponēdū est qđ habetur in glossa magna hæius cap. videlicet, ꝙ sunt aliqui casus, in quib. qlibet nō potest agere pro alio vt procurator: nisi fuerit sibi data specialis potestas in procuratorio ad hoc: sicut in causa restitutionis in integrū, quis non pōt petere releuamentum, nisi habeat mandatum speciale: Item sunt plures alij casus, de quib. in gl. of. CASVS. Ego Titiū constitui ꝓcuratorē meū sub ista forma: Titium procuratorē meum generalē ad agēdum & defendēdum cōstituo, creo, & ordino, & ad oīa negotia iudicialia & extraiudicialia, etiā si talia requirāt mādatum speciale: tñ nō specificaui in mādato procurationis illa specialia: quęrit an meus procurator virtute illius procuratorij sit admittendus ad petendum in integrum restitutionē: & ad explicandum alios actus requirentes mandatū speciale? Respōdet Romanus Pontifex, ꝙ nō nisi specificauerit in mandato illa quæ requirunt mandatū speciale. Sed ponamus ꝙ ego constitui procuratorē meū specialiter ad petendum in integrum restitutionē, & adiungo in procuratorio; & alia requirentia mādatū speciale: vtrū procurator meus possit explicare alios actus requirentes mandatū speciale, posito ꝙ illi act⁹ nō sint expressi in mādato? Rñdet ꝙ sic: Sed ponamus ꝙ ego cōstitui ꝓcuratorē meū in aliqua cā, vel cōstitui ꝓcuratorē meū gñalē ad oīa negotia: q ꝓcurator meus trāsegit cū debitore meo, i. aliquo sibi dato remisso vel retēto, recessit ab actione mea: an valeat talis trāsactio, & mihi obstet si velim secūdo agere? Rñdet ꝙ non p̄t procurator transigere, nisi sit specialiter cōstitutus ad transigendū. Sed ponamus ꝙ nō trāsegit sed plus fecit: qa gratis nomine procuratorio quietauit? Rñdet ꝙ hoc non potuit facere, nisi fuisset procurator in rem suā: quia donaueram sibi debitum, & in eum transportaueram meas actiones: quia tunc exercet actiones meas directas in rē suam, id est ad sui vtilitatem & ideo poterit transigere cū aduersario: quæ transactio erit in detrimentū sui & mei. Itē fallit si fuerit institutus cum libera administratione, hoc est vt possit facere omnia tanquā si essem in propria persona: tunc nomine meo poterit transigere: & valebit talis transactio. Nota primo, ꝙ procurator quātuncūque fuerit generaliter constitutus ad omnia negotia; posito ꝙ in mandato fuerit dictū; etiam si talia sint, quæ mandatum exigant magis speciale: non pōt petere restitutionem in integrum contrahere matrimonium, transigere vel pacisci: nec explicare alios actus requirentes mādatum speciale. Nota vlterius, ꝙ si qs procuratori suo dederit mandatū speciale ad petendum restitutionem in integrum, vel aliquid aliud faciendum, quod mandatum requirit speciale, & suppo fuerit clausulam generalem; etiam si talia exigāt mādatum speciale, illa specialitas operatur, vt clausula generalis secuta habeat effectum, licet aliàs si non fuisset posita specialitas, nullum haberet effectū: & istud facit ad iura dicentia. Ponamus ꝙ aliquis promisit se præsentare certo die in iudicio sub certa pœna: si fuerit legitimo impedimento impeditus, ad illā pœnā nō tenetur: nisi promiserit soluere pœnā, tū nō obstāte impedimento, talis renunciatio valet: licet fuerit impeditus alio impedimento, siue alio casu fortuito non expresso: nam potest renunciare omni impedimēto aliquibus casibus fortuitis expressis. l. sed & si qs §. quæsitum. ff. si quis cau. Nota, ꝙ procurator cōstitutus ad agendum, non potest iuramentum litis decisorium

† Vide Lapū allegatione 69. & al. leg. 82. & Couaruuiā lib. 2. variar. resolut. c. 5.

rium deferre: & si detulerit, & aduersarius iurum susceperit: non præiudicat domino: secus si dñs detulisset. Nota ꝙ transactio proprie respicit actorem: nã dr a transigo: quod est vltra ago, vel litem decido, actionem, scilicet remittendo.

da, de cõse. dist. 4. qris. in prin. Item in ꝯhẽda excõicatione. 24. q. 4. si habens. in prin. Itẽ in præstatione iuri de calumnia inf. de iura cal. c. vlt. item in casu supra eo li. de elect. procurator. & de hoc vide in Spe. eo. tit. §. 1. ver. item opponitur, quod licet habeat.

dum [a] & defendendum, ac generaliter ad omnia, etiã si mandatum exigant speciale [b] constituitur procurator: ex vi generalitatis huiusmodi ad aliquem articulum, in quo speciale mandatum exigitur, admitti non debet [c]. ¶ Sed si aliquis, vel aliqui de articulis speciale mandatum exigentibus specificati † fuissent, adiecta clausula generali: tunc ad non expressos [d] ẽt admittetur. [e]

¶ Procurator quoque absque speciali mandato [f] iuramentum deferre [g], transigere, vel pacisci [h] non potest: nisi ei bonorum, vel causæ administratio libere † sit concessa [i].

¶ Idem.

¶ *Mandatum generale ad negotia, etiam ad iudicia se extendit.*

CAP. V.

QVI [k] GENERA-

a ¶ Ad agendum.] datus ad agendũ defendere cogit, vel satisdare de defendendo. ff. eod. l. seruum. in fine.

ADDITIO. De hoc ff. e. l. sed & hæ. §. præter. Et quo hoc intelligitur de actionib. tempore contionis competentibus, vide in Specu. eo. tit. §. 1. ver. item excipitur, quòd licet. Ioan. And.

b ¶ Speciale.] vt inf. §. vlt. cum simil.

c ¶ Non dẽt.] & sic non valet tm̃ genus quoad speciem, q̃tũ species ad idem s̃. de app. c. 2. [Concor. vide ff. eo. Pomponius. in prin. Ioan. And.] De hoc habes supra de off. ord. si sacerdos, in anti. 2. dist. quamquam.

d ¶ Non expressos.] non tamen per hoc matrimoniũ contrahere poterit, [1] vt inf. eo. c. vlt. nec poterit cõtra electũ vel promissum opponere crimina, vel defectus vt in clem. eo. tit. non potest.

[Glo. seq. arg. pro op. Bal. & aliorum doctorum.]

e ¶ Admittet.] nota pro illa opinione Bulgari, & aliorũ doctorum, ꝙ paciscens, ꝙ casum fortuitũ nõ opponet: aut aliquos expræssit secuta gñali clausula, aut nullũ, vt in primo casu teneat renũciatio: in scdo vero nõ: & not. hęc materia per Accur. ff. si quis cau. l. sed & & si. §. quęsitũ. & recitari solet s̃. de depo. bona fides.

f ¶ Mandato.] vel eo ꝙ habeat vim ipsius specialis mandati, vt supra proximo responso.

g ¶ Deferre.] ff. de iureiur. iusiurandum. 1. §. fin.

[Glo. seq. ponit xx. casus cõputatis, quos ponit textus, quibus requiritur speciale mandatum.]

h ¶ Vel pacisci.] C. de transa. transactionis, vbi de hoc. ff. eo. tit. l. ꝓcurator, cui gñaliter libera, & l. mandato. & s̃. de transa. contingit, & de arbi. per tuas nec in integrũ restitutionẽ ꝓ alio petere s̃. de rest. in int. corã. vbi de hoc, & hoc qñ principaliter petitur: secus si incidenter. s̃. eo. tit. sciscitata. C. etiam per procur. cãm. in inte. resti. agi. pos. l. vnicam. Item in causa suspecti tutoris. ff. de procu. nõ solũ. §. fi. Item vbi sunt duo ꝓcuratores oĩum rerum alicuius: tunc. n. non põt vnus ab alio sine speciali mandato exigere. ff. e. l. qui duos. & l. itaque. Itẽ de interdicto de li. exhib. & dedu. ff. e. l. Põponius. in prin. Itẽ in acceptilatione. ff. de accep. l. 3. Itẽ in rescriptorũ impetratione. s̃. de rescript. nonnulli. & c. ex parte. Itẽ in cã matrimoniali sm̃ Vin. [2] s̃. qui mat. ac. pos. c. ex litteris. in parte decisa [. i. in cõpilatione antiqua.] arg. ꝯ. sup. eo. tit. accedens. sed ibi parentibus argentibus de matrimonio filiorum, accessit ipsorũ cõsensus, vt ibi not. Itẽ sm̃ quosdã in voto transmarino. s̃. de vo. ex multa. in prin. ver. illis. Itẽ in cõsumptorũ instrumentorum exemplatione de fi. instru. c. vlt. Item in his quæ sedes Apostolica sibi specialiter reseruauit, ꝙ dic. vt not. in ant. de offi. dele. ꝙ trãslatione. Item in ꝯhendo matrimonio. ĩ. eo. c. vlti. & in sponsalib. qui cle. vel vo. veniens. In cõpromisso. s̃. de arbi. per tuas. Itẽ in absolutione petẽda ab excõicatione. de sen. exc. ꝙ de his. in fi. & arg. de pænit. dist. 1. quẽ pęnitet 3. Itẽ in oblatione filij idolis faciẽ

i ¶ Concessa.] vel da[t]us sit in rẽ suã. In tribus ergo casib. hoc põt, s. qn hẽt speciale qñ hẽt gñalem & liberã, qñ datus est in rẽ suã: hæc ꝓbant ff. eo. l. procurator. cui generaliter libera. ff. de iureiur. l. iusiurãdum. §. fi. & l. seq. C. de noua. l. non abitu lit. & ff. d. solu. l. hoc iure. & C. de transac. l. transactionis.

QVi generaliter.] Soluit tria dubia: Primum de forma: Secundũ de persona: ibi, Nedum. Tertiũ de ætate: ibi, Licet autem. Io. And.

CASVS. Ponamus ꝙ ego Titiũ cõstitui meum ꝓcuratorem sub ista forma: Constituo Titium ꝓcuratorẽ meũ ad oĩa negotia mea, non addito, iudicialia vel extraiudicialia: vtrum virtute illius ꝓcurationis Titius poterit agere ꝯ debitores meos: & an poterit experiri, hoc est, defẽdere ꝯ meos creditores: vel requirat̃ ꝙ dicam: constituo Titium meũ procuratorem ad lites præsentes & futuras, & ad negotia? Rñdetur, quòd procurator cõstitutus ad negotia poterit experiri vel defendere ꝯ creditores agentes & agere ꝯ debitores. Sed quid Sãctissime Pater, habemus in l. filiusfa. ff. eo. tit. quod filiusfa. potest esse procurator: Sed vtrum possit hoc facere sine licentia & auctoritate sui patris: vel vtrum requiratur licentia & auctoritas sui patris? Videtur quòd sic: quia ipse filiusfa. non potest suscipere iudicium nomine suo absque auctoritate sui patris. l. nõ solum. C. de bo. quæ lib. in pote. consti. in glossa magna: ergo similiter nec nomine alieno: Hoc tamen non obstante, Respondet Romanus Pontifex, quòd filiusfa. poterit agere & defendere ꝓ alio sine licentia patris. Or sanctissime Pater, vellem informari a vobis, quæ ætas requiritur in procuratore ad lites? Rñdet quòd licet in procuratore constituto ad negotia sufficiat ætas xvij. annorũ: tamen in ꝓcuratore constituto ad lites & ad iudicia, requiritur quod ipse habeat xxv. annos: & quod sit maior xxv. annis. Nota primo, quòd verbum, negotia, positum in procuratorio, accipitur large, vt comprehendat negotia iudicialia & extraiudicialia, vt in c. forus. de ver. sign. in anti. vbi habetur, ꝙ negotium dicitur in iudicio, & negotiatio extra iudicium. Nota vlterius, ꝙ licet filiusfa. non possit esse suo proprio nomine in iudicio sine auctoritate patris, aliàs iudicium esset nullum: tamen potest esse procurator in iudicio nomine alterius sine auctoritate patris. Vnde sciendum quod filiusfa. est nomen iuris: & dicitur ille, qui est in potestate alterius: quamuis habeat liberos, vel nõ habeat, quia non refert: paterfamilias vero accipitur per eo q est sui iuris. Nota ꝙ quis non põt esse procurator ad iudicia, nisi sit ꝑfectæ ætatis: id est, maior xxv. annis. & qui minorem xxv annis constituit procuratorẽ, ꝑinde est ac si nullum constituerit: fallit in casu l. exigendi. C. eo. tit. vbi dicitur, quod filius potest suscipere defensionem pro patre suo absente.

[Prima glossa ponit quid declaret.

K ¶ Qui gñraliter.] non eget summa: qa satis se sum-

† Supplemissiue nõ exceptiue: vñ si es ꝓcurator ad oĩa exceptio ꝙ nõ trãsigas, per exceptionem illam nõ potes sub illa gñralitate facere alia requirentia specialem mandatum, quia exceptio diminuit nõ auget. l. legata iutiliter ff. de leg. 1. Pe. de An. vide Dec. in l. 1. de reg. iur. Font.

1 Idẽ Io. Mo. per rõnẽ ibi notatam.

Renunciatio gñralis casuum fortuitorũ nõ valeat.

Mandatũ speciale ĩ multis casib. exigitur.

2 Azo dicit idem sub dubio forte, in sum. hui⁹ tit. §. est & Ioan. And.

3 Et tñ iudex non absoluet ꝓcuratorem noĩe dñi: sed mãdabit alteri, vt dñm absoluat. P. Font.

† al. ita, libera.

mat seipsum. Hoc primum dictum ponebat Gul. pro q̄stione. Spe. eo tit. §. 1. in fi. & sequente. Vbertus idē dicebat quod dicit hæc decre. & idē not. Host. de proc. petitio in 1. gl. & satis olim hoc dicebamus per decr. dilectis in antiq. eod. tit. vbi est hoc satis expressum: sed gl. videbatur ibi tacite consentire, ꝙ generaliter fuerit cōstitutus ad negotia, & ad iudicia.

a ¶ Generaliter.] nota ꝙ generaliter pōt fieri procuratoris cōstitutio: & dicitur hoc sup. eo. petitio.

b ¶ Experiri.] id est defendere, s̄. de iudi. c. 1. alibi ponitur ꝓ agere. s̄. de cau. poss. pastoralis.

c ¶ Casibus.] exempla vide supra c. proximo.

[Gl. seq. recitat per obiectionem & solutionem.]

d ¶ Filiusfa. 1.] non dubitamus, quin filiusfam. posset constitui procurator, s̄. eodem. non iniuste. & ff. eo. l. filiusfa. §. ipse quoque. sed an sine mandato patris possit constitui, dubitatur: Et videbatur quod non: quia pro se non admittitur, ergo nec pro alio: cum interdum admittatur pro se, qui pro alio ff. de postu. l. 1. §. 2. 3. q 7. c. infamis. §. tria. & not. de hoc per Accur. C. de bo. quæ lib. l. vlti. §. 1. in fin. sed quia nil deperit patri, idcirco admittitur sine mandato, vt hic, & est simile infra de iudi. c. vlt. vbi autem deperiret patri, haberent locum iura prædicta: ad hoc. ff. ad Treb. l. ille a quo. §. fi. ff. de in integ. restitu. cum mandato in fine.

ADDITIO. Filiusfamilias pro se non admittitur, etiam contra extraneum, nisi in casibus, quos vide nota. in Spec. tit. de actore §. 1. vers. sed & filius. & not. s̄. de iudi. c. fin. in fi. Admittitur ēt contra patrem in casibus qui not. ff. de iudi. l. lis nulla, & in Spec. præal. §. vers. item quod est filius. & an tunc egeat consensu sui patris. in eod. §. vers. quid si filius. Ioan. And.

[Glos. seq. dat simile.

e ¶ Decimumseptimum annum.] Insti. qui. ex caus. ma. non licet. §. iustę. sic & aduocatus peregisse debet xvij. annum ff. de postu. l. 1. §. initium. 3. q. 7. cap. infamis. §. tria. vers. verumtamen.

ADDITIO. Quare minor ætas sufficiat in aduocato & reste, quàm in procuratore ad iudicia, vide in Spec. de aduocato. § 1. vers. item ꝙ est minor. & not. in §. initium. statim al legato. & C. eo. exigendi. & ratio est: quia obligatur procurator actione mandati. Item condemnatur: quod non est in illis. Ioan. And.

[Glo seq ponit dictum Host. quod reci. per quæstionem.]

f ¶ Ad negotia.] not. Host. supra eod. non iniuste. in 4. glo. ꝙ procurator datus ad negotia maior xvij. & minor xxv. potest agere & experiri: 2 nam ex quo procurator ad negotia, agere potest. vt supra proxi. respōso: & minor xxv. annis datur ad negotia, vt hic: ergo & aget, vt ibi Ioan. Andr.

g ¶ Vigintiquimque.] ff. eo. tit. minor. de his qui ve. æte. impe. l. fi. C. eo. tit. l. exigendi.

Si duo.] In pluribus curatoribus quando vnus sine alio admitti debeat. hic habetur. Zen. Diuiditur fm Io. An. hoc modo: quia principium, & finis: ibi, Sane. Ponit de procuratorib. simpliciter datis, distinguens inter causas spirituales, & non: Medium; ibi. Secus. ponit de datis in solidum: Primo sine clausula; ꝙ nō sit melior, &c. Secūdo: ibi, Nisi. quando cū clausula: Tertio moderationem subdēs: ibi, Dum tn̄. Quarto casum dubiū circa id soluens: ibi Cæterum, secundum eū.

CASVS. In causa, quam eram tecum habiturus, Titium & Caium meos procuratores constitui, nō adiecto, quos constituebam meos procuratores, & eorum quemlibet insolidum: Quæritur, an alter istorum procuratorum sine altero possit causam procurare? vel an sit necesse in omnib. actis iudicialibus, quod ambo procuratores sint præsentes? Rn̄det Romanus Pontifex, dicens, ꝙ cum duo, vel plures procuratores sūt in vna causa constitui sim pliciter, non adiecta clausula; & quemlibet insolidū: vnus sine altero nihil pōt explicare: sed simul debent interesse: fallit in casu posito in fine hui' capituli, puta ī casu electionis, postulationis, vel ꝓuisionis: secus si fuisset adiecta clausula: & quemlibet insolidū: tunc enim alter sine altero poterit negotium explicare: nā tunc constat de mente constituentis. Sed ponamus, ꝙ vnus istorum procuratorum incœpit causam procurare: vtrum iste qui incœpit causam, erit potior in promotione causæ & solus: ita ꝙ alius non possit de cā se intromittere? Rn̄det quòd si alter istorū causam occupauerit, solus sine alio comprocuratore, tunc solus habebit facultatem imiendi causam, & non alius: & hoc verum, nisi esset dictum in procuratorio, ꝙ melior nō esset cōditio primitus occupātis, vel deterior subsequentis, sed ꝙ per vnum ipsorū fuerit inceptū, possit alter terminare, prosequi, & finire: tunc. n. isto casu; vno occupāte, nō erit alius exclusus a promotio nec causæ: immo poterit cām assumere in eodem statu, in quo alius dimisit, & finire vsq; in finē: & istud verum nisi ille qui cām primo occupauit, alium substituerit: quia tūc substitutus præferetur comprocuratori. Sed ponamus retento eodē themate, ꝙ si in vna cā constitui duos vel plures, vnus causam primo occupat: postea lite contestata cum aduersario meo iste procurator fuit impeditus, & non substituit: alius cōprocurator comparuit pro mea cā, postea cessat infirmitas: vult primus procurator cām assumere, & expellere istum; an possit? Respondet ꝙ licet cesset impedimentum, tamen non poterit istum procuratorem expellere. Postea Romanus Pontifex, in versi. sane. excipit casus a regula posita in princi. c. videlicet, ꝙ cum quis constituit plures procuratores simpliciter, nō adiecta clausula: & quemlibet insolidū, in causa requirente celeritatē, puta in cā electionis, postulationis, vel prouisionis: certe valet talis constitutio simpliciter facta, & oēs non admittuntur ad promouendum cām, seu vnus duntaxat. Sed quis admitteť? Certe magis ido-

---

liter [a] constituitur ad negotia procurator, agere, ac experiri [b] potest †: exceptis his casibus [c], qui mandatū exigunt speciale.

¶ *Potest filiusfamilias esse procurator, etiam absque patris cōsensu. Zen*

¶ Nedum vero ad negotia, sed etiam ad iudicia potest filiusfamilias [d] absque patris assensu fieri procurator.

¶ *Maior annis xxv. ad iudicia, maior xvij. ad negotia deputari potest procurator. hoc dicitur. Zen.*

¶ Licet autem quis post decimumseptimum annum [e] procurator ad negotia [f] licite deputetur: ad iudicia tamen, nisi maior vigintiquinque [g] annis fuerit, deputari nequibit.

¶ Idem

¶ *Ex duobus procuratoribus simul simpliciter constitutis, alter solus admitti non debet: Si vero insolidum, qui primo contestatur litem admittitur, altero totaliter excluso: nisi adiectum fuerit, quòd non sit melior conditio occupantis: quo casu altero non prosequente, nec alium substituente, reliquus admittatur. hoc dicit.*

CAP. VI.

Si † DVO PRO-

---

† Etiā in criminalibus ciuiliter motis inf. de iudic. c. 1. ibi gl. sec' in criminalibus criminaliter motis. ca. veniēs. s̄. de acc. P. no. ꝙ constitutus ad vnū actū extendit se ad aliū, nisi natura actus variaret: quia ɔstitutus ad recipiēdum, non sufficienter agit ɔfitendo receptū. q a ista differunt. l. 1. §. si quid in frau. pa. Pe de An. Fonta.

1 Vide Bar. in l. cum non solum. §. necessitatem. C. de bon. q̄ libet. Font. Aduocat' dēt peregisse annū xvij.

2 Falsum: quia in tali nō solū requiriť mandatū, sed ēt ętas & prin. tex. ītelligiť qn̄ sufficit mādatū gn̄rale Phil. Fonta.

† Ad hūc text. vide quæ dicit Feli. in c. 2. ex de test. adde Sozinum cōsil. in ci. circa p sentē, li. 1.

gis idoneus, & istud relinquitur arbitrio iudicis quis dicatur magis idoneus: nā dicit iudex, gratifico istū, & alios non admitto. Et rō specialitatis ponitur in textu: quia istæ causæ requirunt celeritatem, & segnius expediunt negotia cōmissa pluribus: ideo iura cōiter dicunt, ꝙ in causis spiritualib. q̄ requirūt celeritatē, est procedendū summarie, & de plano sine figura, & strepitu iudicij, clem. dispendiosam. de iudi. Nota primo, ꝙ illa verba; quemlibet insolidū: non sunt verba cōstitutionis: nā si ponerentur illa verba in constōne, forte non valeret constō potestate & volūtate ꝯdicentibus. c. cum sup. in fi. de offi. & potest. iudi. dele. in antiq.

curatores a simul b (non adiecto, insolidum c) deputentur, vnus sine altero nō debebit admitti d. Secus e si sint insolidū constituti: sed tunc illius melior erit conditio, qui per litis contestationem f negotium primitus occupabit g †. Post occupationē autem huiusmodi, alter se intromittere nequibit vlterius, cum ille litis h dominus sit effectus: nisi dictum in constitutione fuisset, quòd non fieret melior conditio occupantis i: tunc. n. si eum, qui occupauit, infirmari, mori, absentari, vel aliàs impediri cōtingat: aut si ꝓsequi forte nolit, poterit alter suscipere ac perficere nego-

† De occupatione vide quę dicit Lapus alleg. 22.

Nota vlterius, ꝙ procurator per litis cōtestationē efficitur dominus litis: & ad hoc allegatur istud ca. Nota insuper, quod vbi exercitium actus duobus simpliciter, & eodem tempore committitur, intelligitur factū vt simul procedant: ad hoc supra in anti. de offi. deleg. causam. Nota etiam, quod vbi duo habiles concurrūt ad exercitium actus, ille obtinet, qui alium præuenit ad hoc sup. eodem lib. de rescrip. cap. penul. & sic patet, quod vigilantibus & non dormientibus iura subueniunt. Dominicus. Nota finaliter quid importet clausula, quod non sit melior conditio occupantis, in procuratorio posita: quia præse ruat potestatem procuratoris non occupantis quo ad habitum potestatis, non autem quo ad exercitium: nisi in certis casibus, secundum Dominicum.

[Prima glossa dicit quod determinat.

a ¶ Si duo procuratores.] Emanauit hæc decret. ad declarationem eorum quæ not. Ioann. 2. q. 7. §. forma, & Ber. supra eod. tit. non iniuste. & Accursius ff. eod. tit. l. pluribus. & Inno. & Hostien. supra eod. in nostra. & Guliel. in Spe. eo. tit. §. ratione autem. vers. quid si duo. & versi. seq.

[Gloss. seq. recit per quæstionem.]

b ¶ Simul.] quia secus si diuersis temporibus. ff. eo. l. si quis cum procuratore. §. fi. & supra eo. non iniuste. & hoc ideo, quia dando secundum, videtur primū reuocare, vt in prædictis iuribus: & hoc est verū: nisi exprimat se nolle primum reuocare. ff de leg. 1. si pluribus. ad hoc inf. eod. si quem. Et hoc verum intelligo, 1 si secundus procurator nolit suscipere mandatum arg. instit. quibus mod. testa. infir. §. posteriore. vbi dicit, quòd secundum testamentum rumpit primum, licet ex secundo testamento aliquis hæres factus non sit, vel esse noluerit: sic & hic argu prædictorum iurium. Et hoc tractat Guliel. in Spec eo. tit. §. ratione autem. vers. sed cum dato secundo. Et in eod. §. super. versic. itē quòd licet. dixi, quòd sunt duo procuratoria duorum, nec apparet quod prius. 2

1 Idem Arc. ī c. px. alle. ff. de adm. leg. 1. & si transferā. & l. legatū. 2. §. 1. Io. A.

ADDITIO. Quòd quis dando secundum procuratorem, videatur reuocare primum, licet secundus acceptare nolit: patet etiam ff. de lega. 1. l. plane in princ. & institutio, quibus mod. tolli. obligat. §. præterea, & vide quod ibi nota. in glo. sed quæ. & quod dicam post Dyn. inf. de regul. iur non præstat. contra. ff. de rescind, vend. l. si id quod, primo responso. Dic vt ibi. Ioan. And.

2 Tunc neutrum erit admittēdū: & imputet sibi ꝯstituēs: faciunt no. in c. duobus s̄. de rescr. Do Font.

c ¶ Insolidum.] aliquid operatur: sed non per omnia. quod sonat, vt inf. patet.

[Glo. seq. primo ponit tres casus diuersos ab isto: secundo reddit rationem huius dicti: tertio quærit, & ponit tres opiniones, & approbat vltimam.]

d ¶ Admitti.] aliud in executorib. vltimæ volūtatis, vt inf. de testa. c. vlt. in fi. & in procuratorib. datis ad iudicia spiritualium causarum, vt inf. eo. c. §. sane. & in tutoribus. ff. de administ. tuto. decreto. in fine. & in his de benignitate secus est receptum, vt ibi. Et est rō dicti: quia hi duo cēsentur pro vno. s. eo. li. de elec. c. pen. §. 1. 3 Est ergo hic necesse, ꝙ vterq; admittatur, sicut in iudicibus datis sine clausula. s. in antiq. de offi. deleg causam matrimonij. Sed quid dices: ecce vnus cōfitetur, & alter negat: q̄d erit? Super hoc fuit dissensio: dicunt quidam, ꝙ facta est litis contestatio, & statur confessioni: quod sic probatur: si dominus præsens esset, & confiteretur, & negaret, staretur cōfessioni, quæ contra eum est. ff. de integra. act. de ætate. §. 1. ergo idem in his, qui personam domini repræsentant. Alij dicunt quod eligere potest dominus vtrum stetur negationi, vel confessioni. arg. supra de re iudi. duobus. & ff. de re iudi. duo iudices. Tertij dicunt, & forte melius secundum Inn. quod per talem responsionem non fit litis contestatio: sed procedendum est contra dominum, tamquā contra contumacem, pro eo quod non misit procuratores instructos, supra de iuram. casum. in pertractandis. 4 Prima opinio placuit Hostien. supra eo. in anti. in nostra. Mihi placet vltima: quia concessio vel negatio vnius solius, etiam altero non resistente, non valet, vt supra in princip. Multo minus altero resistente, ad hoc supra eo. li. de elec. c. pen. §. si autem. Et propter euitanda hæc dicebat Ber. supra eo. non iniuste, quod satis erat æquum quod siue adijceretur, insolidum, siue non: semper iudex eligeret idoneiorem: ad hoc. ff. de accu. si plures. ff. de admi. tuto. si plures. sed non est verum, nisi in casu. inf. eod. §. sane. Vincent. autem dicebat ob prædictam causam procuratores tales non admittendos. Sed vera est eius opinio in casu supra eod. lib. de elect. c. pen. §. si autem, aliàs non, vt hic vides.

3 ff. d ꝯ. & demō. cui fundus. Ioā. Mona. & facit ele. plures, ff. iure pat. Io. An.

4 Alias opiniones inuenies de hoc ī Spe de ꝓfes. §. fin. ver. sed pone. Io. And.

e ¶ Secus.] scilicet quia tunc vnus admittetur sine altero.

[Glo. seq. alle. quattuor concor. ponit duos alios modos occupationis: & casum in quo nihil operatur occupatio.]

f ¶ Litis contestationem.] quia tunc demum agere videtur. ff. rem rat. hab. l. amplius. Ad hoc supra in anti. de offi. deleg. relatum & de verb. signi. ex parte 2, & concord. ff. eod. l. pluribus. 5 Interdum autem dicitur quis occupare: quia primo ad sententiam deuenit, vt in actione de peculio, & in noxa. ff. de pecul. si vero ff. de noxa. si quis à multis, quia nō præsumitur quis astrictus: & ideo ibi ante sententiam appellatione non suspensam nullus occupare videatur. argum. C. de actio & obli. l. negantes. & delegatus cum clausula, vos vel alter vestrum: occupat per quamlibet inchoationem iudicialem, supra eo. lib. de offi. deleg. cū plures. aliquando nil operatur occupatio ff. de dam. infect. si finita. §. Iulianus. ff. vt in possess. leg. l. is cui. §. qui prior. vbi omnes æqualiter in possessionem mittuntur: licet partes sibi faciant per concursum.

5 Et ff. de leg. 1. si plurib. in fi. Sed ibi valet occupatio ꝯstitutionis quo ad electionē tm̄ faciendam de relegata, vel ꝓtio. Io. A.

g ¶ Occupabit.] in bona significatione. sic 7. q. 1. factus est Cornelius: alibi in mala. supra eo. lib. de ele. generali. vbi de hoc.

h ¶ Litis dominus.] sup. eo. c. 1. cum scis concor.

i ¶ Occupantis.] & nihilominus ꝯ voluntatem dñi melior fiet ipsius occupātis cōditio, quia statutū iuris

immutare non potuit in totum, ad hoc supra de testa. requisisti. & cap. tua. ff. de leg. 1. l. nemo. si ergo non va let in totũ vt agit, valeat pro ea parte, & eo modo quo valere põt 1. Ad idẽ infra de de despon. impu. c. 1. §. 1. [Et bene facit C. de fideiuss. ñ recte l. & vide ꝙ dixi in ant. đ maio. & obed. solitæ. super gloss. quod quandoque fa cit etiam ff. de vsufr. leg. si alij. cuius ca sum vide in decre. de celebra. Miss. in quadam. super gl. an tepen.] Et determi natum est hic quod dubie tractabat Gui. in Specu. eodem tit. §. ratione autem. ver siculo, quid si dictũ fuit.

l ¶ Non insolidum.] si enim insolidum, non esset spe ciale: quia omni casu iudex eligeret si ambo occurre rent, & simul occuparent. ad hoc supra eo. lib. de elect. cap. penult. §. 1.

m ¶ Intricari.] vt est cõtrarijs responsionibus. Patat igitur viam expeditioni negotij: prouidet domino absenti occurrit partium laboribus & inutilib. expensis: ad quæ omnia tenetur iudex su pra eod. lib. de offic. ordina. vt litigantes de rescriptis. statu tum.

tium ab alio inchoatum [a]: dum tamen ab † alio non fuerit alius substitutus: nam si sit, is præferri [b] debebit eidem.

¶ *Procurator datus insolidum, qui occupauerat negotium, ex impedimento exclusus, non reassumit: nisi altero impedito. hoc dicit Dominicus.*

¶ Cæterum vbi nullo sub stituto [c], alter [d] suscipit negotium prosequendum is qui occupauit primitus ipsum [e] resumere postea impedimento cessante [f] nequibit: nisi forsan illum contingeret † impediri [g].

¶ *In causis spiritualibus ex duobus procuratoribus simul simpliciter datis, iudex eligit magis idoneum: qui solus prosequi poterit, nec alius admittitur, nisi primo legitime excluso. hoc dicit. Dominicus.*

¶ Sane in electionum, postulationum, prouisionum, & aliorum spiritualium negotiorum causis [h] (cum talia celeriorem [i] expeditionem exigere dignoscantur) volumus specialiter [k] obseruari, vt si plures procuratores simul in eis fuerint non insolidum [l] deputati: iudex (ne propter eorum cõcursum negotia eadem intricari [m] contingat) idoneiorem [n] ex ipsis eligere valeat: & ille solummodo prosequatur, habeatque quicquid cum illo sic electo, factum extiterit, plenam roboris firmitatem: Nec ad prosequendum alius admittatur postmodum, nisi prout eum, qui non occupat negotium, censuimus post occupationem factam ab alio superius admittendum [o].

¶ Idem.

¶ *Procurator, qui renuit acceptare mandatum: pœnitere potest, quamdiu constitutus in eadem perseuerauerit voluntate.*

CAP. VII.

LICET †

a ¶ Inchoatum.] simile supra eo. lib. de offi. delega. cum plu res.

b ¶ Præferri.] est enim constitutus ab eo qui potior est, clausula, non obstan te, vt supra vidisti: excludet ergo illum cum vices potioris gerat. 2. ad hoc 93. distinct. cap. vlti. & 49. distin. cap. 2. infra de præbend. hi qui.

c ¶ Substituto.] ab occupante. Nũquid hunc reuocare pos sit? dic vt dixi supra eo. tit. is. qui.

d ¶ Alter.] collega datus cum eo insoli dum.

e ¶ Ipsum.] negotium.

f ¶ Cessante.] arg. contra supra eo. lib. de electio ne cupientes. §. quod si. & infra de sent. excom municat. eos qui. vbi cessante impedimen to tenetur quis ad hoc, ad qđ prius tenebatur: sed hic iam alius occupauit, & eo casu quo potuit: vnde nec virtus clausulæ hoc operatur, vt vides.

g ¶ Impediri.] & tunc ille assumet, nec ille substitutum dare poterit, cum litem non fuerit contestatus supra eo. cap. 1.

h ¶ Causis.] secus in negotijs ẽt spiritualibus, vt pa tet. supra eo. lib. de elect. cap. penult. §. si autem. quod est contra & ibi dixi.

i ¶ Celeriorem.] de hoc vide quod dixi supra eo. li. de elect. cap. vlt.

k ¶ Specialiter.] Nota ergo ꝙ fauor aliquid inducit ꝰ ius positiuum: quod habuistis in prin. decret. Et no ta per hanc litterã reprobatam illã opinionẽ, quæ vi debatur æqua Bernardo ꝰ. in ant. eod. non iniuste. ꝙ siue esset clausula insolidum, siue non, iudex poterat eligere: sed nõ est verum nisi in spiritualibus, vt hic vides: & facit pro illa opinio. ff. de popu act. l. 2. sed nõ obstat, quia ibi plus tangitur vniuersitas, quàm pri uata persona: & ideo fuit electio magistratus.

n ¶ Idoneiorem.] ff. de accu. s. si plures. [Ad idem ff. de dãn. infect. in reficiendo. cum concordan.] ff. de administr. tut. si plures. & videtꝛ idoneior magis honestꝰ & qui meliꝰ merita causæ nouit. supra de iuramento calũniæ, in pertractan dis.

ADDITIO. Facit C. eod. tit. l. fi. Ioan. And.

o ¶ Admittendũ.] scilicet quando nõ dedit substitutum, & non potest, vel non vult, prosequi.

Licet.] Non diuiditur: quia textus sub vno constru ctu pendet. Dominicus.

CASVS. In quadam causa, quam eram tecum habiturus, Titium procura torem meum consti tui, & ei misi litteras procurationis per aliquem nuntium meum: qui nuntius sibi Titio præsentauit litteras & cum requisiuit, vt onus dictæ procurationis in se assumeret: dixit Titius, nolo acceptare procuratorium, nec onus assumere, & renunciauit procurationi: postea pænitentia ductus, voluit illam procurationem acceptare: Opponebatur pro parte tua, quòd Titius non erat pro curator meus, eo quod renuerat semel accipere pro curationem: quæritur an possis eo prætextu eum repellere: & an possit Titius procurationem reassumere? Respondet, quod si ego constituens perseuerauero in eadem voluntate, quòd certe ipse Titius potest procurationem reassumere & acceptare, & causam meam promouere, ac si ab initio non refutasset. Nota primo, ex isto cap. quòd officium procurationis est officium voluntarium: & ideo non cogitur quis accipere procurationem. l. filius. §. inuitus. ff. eod. titu. l. inuitus. C. eo. & hoc verum in officio procurationis singularium personarum: secus est in officio procurationis regiæ: nam onera publica quis innuitus cogitur suscipere. Insti. de excusa. tut. & cura. circa princ. & cum istud officium sit publicẽ ideo

† al. ita ab illo.

1 Nota ꝙ verba nõ operãtur vt sonãt iure aliter interpretante. Do. & Pe. de Anch. Fonta.

† al. cõtigerit.

2 Neque poterit ab altero reuocari: q̃uis ambo habeãt potestatẽ sub stitutos re uocandi. Phi. Fon. Adde ex Bart. in l. si ante ac ceptũ. §. si. ff. iud. sol ui. ꝙ tũc prior satisdatio eua nescit, & dãs de no uo ꝓ isto satisdare debet. Pe. de Anch. Fonta.

† Ad hũc textũ vide q̃ dicit Alexander cõsil. 81. incip. reuocatur in dubiũ. lib. 5.

ideo quis inuitus illud suscipere cogit.. Et sm Do. qñ dicitur ꝙ officium procuratoris est vile officium, non intelligatis ꝙ reddat vilem vel infamem illum, qui exercet tale officium: sed dicitur vile, eo quòd viles personæ admittuntur ad exercendum tale officiũ: & intelligitur de ꝓcuratione singulariũ personarum: non aũt de procuratione regia: Nã illud officiũ est dignitas: quia habet iurisdictionẽ inter priuatum & fiscũ quia iurisdictio hẽt dignitatem annexã. Nota quòd licet procurator tenuerit acceptare procuratorium, & dixerit præcise, quòd refutabat: tamen est locus pænitentiæ, si constituẽs perseuerauerit in eadem voluntate: ideo dicit glossa, quòd si in constitutione procuratoris dicat dominus, constituo talem: & casu quo noluerit acceptare procuratorem, constituo talem: tunc si primus refutauerit, non est amplius locus pœnitentiæ. Nota vlterius, quòd absens potest constitui procurator. concord. sunt in glo. & in capitu. cupientes. §. ad hæc. eodem libro supra de electione.

is [a], qui procurator [b] constituitur ab absente [c], dixerit præsentatum sibi suscipere [d] nolle [e] mandatum, hoc tamen nequaquam [f] obstante, quandiu [g] constituens in eadem perstiterit voluntate, ipsũ [h] acceptare poterit † quandocumque placebit [i].

¶ Idem.

¶ *Dominus dans procuratorem, quotiens contingit eum abesse, causam tractando, procuratorem non intelligitur reuocare: secus si simpliciter, nisi expresse protestetur, quòd ipsum reuocare non intendit: vel aliàs hoc appareat ex probabilibus coniecturis. Ioannes Andreæ.*

† Idẽ ait Pe. d̃ An. in oĩb. alijs ꝯtibus inter absentes consensu ꝑficibilibus in l. ꝯsensu. ff. de act. & obli. Fon.

Nota insuper argu. quod voluntas semel posita, semper præsumitur nisi contrarium probetur. vide sup. de bapt. maiores. in fine. Dominicus.

[Prima glossa summat.]

a ¶ Licet is.] Procurator, qui renuit acceptare mandatum, pænitere potest, quamdiu constituens in eadem perseuerat voluntate.

b ¶ Procurator.] ad iudicia vel negotia: non curo, cum non distinguat: & eadem ratio sit vtrobique.

c ¶ Absente.] præsens igitur & absens quis potest constitui procurator, vt hic, & ff. eo. l. 1. sup. de confir. vtil. vel inuti. cum dilecta.

d ¶ Suscipere.] quod si scienter illud sine protestatione recipit, dominum, qui pro eo debite cauerat, super inclusis in procuratorio defendere cogitur, vt in clemen. eo. tit. cap. 1.

e ¶ Nolle.] de nolle & velle quomodo alterum extensiuum, alterum non, vide quod not. ff. de ver. obli. si quis stipulatus sit. 1.

f ¶ Nequaquam obstante.] & sic not. speciale contra regulam inf. de regul. iur. quod semel. cum suis concordantijs.

g ¶ Quamdiu.] si ergo mutasset voluntatem, vel causam agendo, vel alium procuratorem dando: [Vel id verbis exprimendo] secus est, vt dixi sup. c. proxi. in prin. Ad hoc inf. Io. And.

h ¶ Ipsum.] scilicet, mandatum.

[Glo. seq. significat contrarium: soluit, arguit ad simile.]

i ¶ Placebit.] argum. contra, ff. de suc. edic. l. 1. §. qui semel. vbi si ille q est primi gradus dixerit se nolle succedere, statim ius deuoluitur ad eum, qui est secundi gradus. 2 Sed ibi erat ad quem ex renunciatione ius deuoluebatur: hic ad nullum alium, quam ad dominum ipsum procuratorem constituentem: Vnde satis dici potest, quòd de quadam perseuerãtia voluntatis & æquitate, ille vel non desinit esse procurator; vel si desinit, [prout tenet Io. Mona.] iure permittente reassumere põt: & forte statutum fuit, ne contingat ꝑ ꝑ ꝑcuratoris defectum negotia protelari, ad hoc supra c. proxi. Credo tamen per prædictam l. & ꝑ hanc litterã quamdiu, &c. si dominus dixisset, cõstituo talem: qui si renuerit, talem constituo: non haberet tunc locũ hæc decret. Et not. argumen. ꝙ si electus præsentata sibi electione renuat consentire, 3 adhuc electoribus in eadem voluntate manentibus poterit consentire, alias nõ: quod verũ est, quia a principio renuit, & quasi inuiti trahuntur. octaua quæstione prima, qui episcopatum, & capit. in scripturis. Ioann. Andreæ.

ADDITIO. Idem in delegato, & multo fortius cũ ipsius officium sit necessarium, secundum Archidiaconũ allega. supra de rescriptis. sciscitatus. ff. de officio præsid. legatus. C. de excu. mu. lib. 10. l. placuit. §. si qs.

1 Ibi no. differentiã inter futurũ indicatiuũ & futurũ coniunctiuũ: in primo eligens variat vsq; ad litẽ ꝯtest. in ij. non: rõnem dat Dom. Fo.

2 Quod intellige vt ibi, & §. sequen.

3 Infra tẽpus iuris d̃ quo supra, eo. li. de elec. q̃ sit. & vide quod not. & dicã inf. de præb. si tibi absẽti. super gl. pen. quæ loquit in prouiso, ista in electo. Ioan.

CAP. VIII.

SI quem sub ea [k] forma

Ioan. And.

SI quem.] Sunt duo dicta principalia: Secundum: ibi, Secus. Dominicus.

¶ Præsupponendum pro intellectu huius cap. quòd si in aliqua causa mea constitui meum procuratorẽ, qui causam ipsam incœpit procurare: quia obtulit libellum, sed lis nondum est contestata: si ego dominus compaream personaliter, & aliquem exerceam actum iudicialem in causa: videor meum procuratorem reuocare.

CASVS. Constitui Titium procuratorem meum sub hac forma: Titium meum procuratorem cõstituo quotiens me abesse contigerit: quasi dicam, quòd intendo causam ipsam personaliter promouere: sed Titium procuratorem constituto quotiens contigerit me abesse: non potui comparere in primo termino: sed Titius meus procurator comparuit pro me: postea in secundo termino comparui personaliter, & aliquid in causa feci nomine meo proprio: nam aliquem actum iudicialem exercui: vtrum eoipso, quòd comparui, videar reuocasse meum procuratorem? Certe non: aliàs videretur procurator reuocatus per comparitionem domini, & hoc verum, nisi dominus constitutus faciat protestatem, quòd non intendit reuocare procuratorem: sed quòd comparet citra procuratorum suorũ reuocationem: tunc enim talis protestatio impedit reuocationem. Et si feci constitutionem procuratoris simpliciter, & postea in causa compaream: & aliquid in causa nomine meo exerceam: videor regulariter reuocare meum procuratorem: fallit si faciam protestationem, quòd compareo citra ꝓcuratorum meorum reuocationem. Item fallit si est talis actus, qui non poterat exerceri per procuratorem, sed requirit præsentiam meam: quia forte est articulus ad iurandum de calumnia, vel respondendũ positionibus: tunc n. comparendo in propria persona non videor procuratorem meum reuocare.

[Prima glo. summat, & dicit quid approbat.]

K ¶ Si quem sub ea.] Dominus dans procuratorem quotiens contingit eum abesse, causam tractando procuratorem non intelligitur reuocare: secus si simpliciter: nisi expresse ꝓtestetur, quòd ipsum reuocare non intendit, vel aliàs hoc appareat ex probabilibus coniecturis. Decretalis ista approbat, quod not. per Innocentium & Hostiensem supra eodem, capitulo petitio, & vide quod not. ff. mand. qui mutuam. § non ideo.

a ¶ Abesse.]sub hac ergo forma potest dominus procuratorem dare:sic & delegatus Papę subdelegatum. s. de offi.deleg.si delegatus.eod.lib.

ADDITIO. Vtrobique si moritur constituens re integra,mandatũ expirat: tamen aliter dicitur res nõ integra in subdelegato,quàm in procuratore. Itẽ & aliter in procuratore ad iudicia quã ad negotia. de hoc not. C.man. l.mandatum. Ioan. Andr.

b ¶ Assumet.] s.C. de cura.furi.l.penul. ff.mand. l. q mutuã. §.non ideo.

c ¶ Secus.] s. quia non assumet,&infra declarat quare.

d ¶ Ante litem cõtestatam.] tũc reuocatur sine causa & inuitus vt s. eo.ti.& li. c.2.cum suis concordantijs.

[Gl.seq. signat cõtrarium: ponit opin. quam reprobat: demum soluit.]

e ¶ Siue post.]adhoc s.eod.non iniuste.ff. eo.li.l.plurib.ff.manda. qui mutuã.§.nõ ideo minus. Sed cõtra. s.eo.tit.& lib.c. 2. vbi post litem cõtestatam procurator non reuocatur. Sol. quidam dicunt hũc casum addendum s. ꝙ procuratorẽ post litẽ cõtestatã à se nõ reuocat dñs, vt det alium procuratorem: sed si causam tractat, bene:sed ad hoc contradicit finis ipsius decre. quæ dicit ꝙ adesse potest: sed non tractare, & est expressum C.eod.l.procuratoribus.vbi habes, ꝙ post contestationem a procuratore factam non habet dominus potestatẽ prosequendi negotium. Dic ergo & verius,ꝙ decre.ista & supradicta iura loquũtur qñ domino post litem contestatam non contradicitur litis assumptio,vt legitur & not.ff.eo.tit.l.quæ omnia & ideo illa littera, quæ est supra eo.tit.& lib.c.2.ibi, ipso nolente:soluit ꝯriũ:& ita etiam tenent prædicti Doctores in decret.petitio,s.eod.Si autem contra dicitur,tunc locũ habet decret.illa, quòd causa cognita reuocabitur,aliàs non.

f ¶ Assistas.]quod potest eo inuito.supra eo.tit.& li. quamuis.in fine.ff.eo.l. Paulus.ff.de inoff.test.si suspecta.Ioan.And.

g ¶ Manere.] ad idem s. eo.tit.& lib.si duo.& not. pro protestatione:quia hæc saluat,ꝙ sine ipsa perderetur.de hoc s.in ant.de consti.cum M.& de ele. Cumana,& 27.dist.c.1.

ADDITIO Ioan. Mona. remittit.j.de regu.iur.in generali.Ioan.And.

h ¶ Veritatem.] ff.eo.si actor.j. de iudi.c. 1.

i ¶ Accidat.] puta quia vinculis detinetur.supra eodem causis.

k ¶ Opportuna.] pone procurator nõ habebat mandatum iurandi de calumnia,vnde oportuit venire dominum & iurare.j.de iura.calum.c.vlt.

PRocurator.] Tria sunt dicta : Secundum : ibi, Et quamuis. Tertium:ibi, Sane.Dominicus.

1 Idẽ Phi. Pet.ꝺ An. Do intelligẽdũ nõ ꝯdicit a parte, vel ab ipso ꝓcurare: & si ꝓcurator vult, pars põt nolle, q̃a principalis est indiscretus horribilis Bar. in l. fi. §. si actor male ff. eo.Fõt.

quotiens te abesse [a] contigerit, constitueris procuratorem ad causam:non ideo (licet tractes eam postmodum per teipsum) procuratorem ipsum dignosceris reuocare: quinimmo procurator idem procuratoris assumet [b] officium quandocunque te contigerit absentare

¶ Secus [c] si simpliciter à te fuerit constitutus : tunc enim siue ante litem [d] contestatam, siue post [e] ad causam ipsam venias, non vt ipsi procuratori assistas [f], sed vt causam tractes eandem, tractando ipsam eum reuocare censeris:nisi dicas expresse, quòd ipsum vis in officio procurationis (hoc non obstante)manere [g]; vel nisi quòd non animo reuocandi hoc facias, ex aliquibus appareat coniecturis †: vt si forsan aliquis immineat articulus, in quo tu nosti melius veritatem [h], aut si sit procurator ipse infirmus, vel forsitan se absentet, seu quicquid aliud accidat [i], propter quod ipsi causæ tua sit præsentia opportuna [k].

¶ Idem.

¶ *Tria dicit: Primo, quòd procurator ad contrahendum matrimonium debet habere speciale mandatum: Secundo, quòd talis procurator non substituit: nisi ad hoc mandatum habeat: Tertio quòd si talis procurator reuocatus etiam ignoranter contrahit, non tenet matrimonium. Ioan. And.*

CAP. IX.

PRocurator [l] † non

CASVS. Titium feci & constitui meũ pcuratorẽ ad omnia negotia iudicialia & extraiudicialia : & ponamus, vt sit maior dubitatio, ꝙ Titiũ meũ procuratorem constitui ad omnia negotia iudicialia & extraiudicialia, cui potestatẽ faciendi oĩa & singula, q̃ facerẽ & facere possem, si personaliter interessem :quid fecit iste Titius procurator meus:Contraxit matrimonium pro me cum Berta,& forte per verba de præsenti : an sit matrimonium inter me & Bertam ? Respondet, ꝙ non:quia ad hoc non habebat mãdatũ speciale, & ista specialitas attẽditur etiam circa psonam cum qua est ꝯhẽdũ: aliter non est mãdatum sufficiens ad cõtrahendum matrimonium,puta si dicam : constituo talẽ procuratorem meũ ad contrahendũ matrimonium nomine meo cum tali Berta: tũc est matrimoniũ inter nos. Sed ponamus, ꝙ constitui ꝓcuratorem meũ ad ꝯhendum matrimonium cũ tali Berta: pcurator meus fuit impeditus, & alium substituit:iste substitutus protulit verba apta ad contrahendum matrimonium cum Berta:quia dixit nomine procuratorio meo talis accipio te in vxorem: & econtra Berta dixit, accipio te in virũ, vt procuratorem talis:an sit matrimoniũ? Certe non : nam procurator constitutus ad matrimonium contrahendum non potest substituere,cum agatur de maximo præiudicio.Sed ponamus, ꝙ constitui Titium procuratorem meum ad contrahendum matrimonium cum tali Berta : reuocaui pcuratoriũ:sed non notificaui procuratosi, nec Bertæ:ille procurator ꝯxit matrimonium cũ Berta nomine meo:an teneat matrimoniũ ? Rñdet ꝙ nõ:licet dicamus regulariter, ꝙ reuocans procuratorẽ, debet notificare ꝓcuratori, si fuerit procurator ad negotia : Vel debet notificare iudici & parti aduersæ,si sit procurator ad iudicia:fallit tamen in causa matrimonij: quia quamuis reuocatio notificata non fuerit procuratori:tamen nõ valet qđ procurator egit:nec est matrimonium propter defectũ consensus,qui requiritur in matrimonio. Nota primo,casum,in quo requiritur speciale mandatum: alios vide per glo super eod tit. & lib.qui ad agendũ. Nota secundo:ibi.§ & quamuis, quòd procurator datus ad matrimonium contrahendum,dicitur datus ad negotia Dominicus.

[Glossa prima diuidit & summat.]

l ¶ Procurator.] Tria dicit:primo, ꝙ procurator ad ꝯhẽdũ matrimoniũ dẽt habere speciale mandatũ:Secũdo,ꝙ talis procurator non substituit, nisi ad hoc mandatũ habeat:Tertio,ꝙ si talis procurator reuocatus ẽt ignoranter contrahit,non tenet matrimonium.

[Glo.seq.ostendit de iure veteri, &c.signat contrarium & soluit.]

† Nota. Petr. de Anch. ꝙ vna psum ptiotollit aliã.de ꝓ. sũ. litteras. de in inte. rest. l.diu'.Fõ.

† Vide Anc.cõsi. 223. inci. A. duas filias habebat.&duobus cõsi. seq. Ant. But.consi. 64. inci. A. duas filias habuit.& cõsi. seq. & Alex.consi. 146 inci. in cã & lite.& cõsi. 149. inci. viso pcessu. lib.9.

a ¶ Ide-

a ¶ Idoneus.] an per procuratorem possit cōtrahi matrimonium? de hoc non dubitatur per canonem 32.q.2.honorantur.s.de. de conuer. coniu.ex parte.2.& q ele. vel vo. c.veniens ad idē de matrim.cōtract.c.2.ff. de spō.sufficit.& l.vlt.& ff de ritu nup. l.mulierē.oēs enim contractus qui consensu contrahūtur, inter absentes contrahuntur. ff.de contrahen. emp l.1. §.est autem. Sed.s. supra de spon. duo c.1.ibi,corde tamen & ore, &c.Sed dic, φ satis dr ore cōsentire qui per procuratorem 1 cōsentit.s. de reg. iur.q p aliū. Sed an pcurator ille debeat ad hoc habere speciale mādatū, dubitat? Dicebamus aūt φ sic, sicut & ī alijs casib.quos no.s.eo.li. & tit.qui ad agendum.§.vl.& ad hoc facit s.de de spō.ipub.c.1.& Inst. d nup.§ 1.& expssū erat. ff.de rit. nup.l. gnali. & l. mulierē. ADDITIO. Vnde dixit Phi. supra de resti.in integr.co rā.p ius aliquod nō probari,φ in mattimonio cōtrahendo per procuratorem interuenire debeat speciale mandatum. Io.And.

†Et ideo nō deciditur iuramēto per iudicē de lato. Bal. in l. admonendi Fonta.

1 Qui est ī hoc quasi pica,minister & organum dñi. ad hoc ff. de cōsti. pe. l.& licet. de acqui. possef. φ meo.§.p curator. & not. C. si qs alt. vel.sibi.l. multū.in gl penul.

aliter censetur idoneus a ad matrimonium b contrahendum, quàm si ad hoc mandatum habuerit speciale c. Et quamuis aliàs is qui constituitur ad negotia procurator, alium dare possit d: in hoc tamen casu (propter magnum, quod ex facto tam arduo † posset periculum imminere, non poterit deputare e alium, nisi hoc eidem specialiter sit commissum f. ¶ Sane g si procurator antequam contraxerit h, à domino fuerit reuocatus i: contractum postmodum matrimonium ab eodem (licet tam ipse, quàm ea, cum qua contraxit, reuocationem huiusmodi penitus ignorarent k) nullius momenti existit l: cum illius consensus defecerit, sine quo firmitatem habere nequiuit m.

TITVLVS XX.

De his, quæ vi metusue causa fiunt.

¶ Gregorius decimus in concilio generali Lugdunensi.

¶ *Excommunicationis, suspensionis, uel interdicti absolutio uel reuocatio per uim extorta non tenet: & extorquens excommunicatus est ipso iure. Ioan.And.*

[Glossa sequens ponit dictum cui signat contrarium & remittit.]

b ¶ Matrimonium contrahendū.] nec ad causam matrimonialem agendam: vt dixi s.eo.tit.& lib.qui ad agendum.§ vlt.secundū Vincen.Sed ad hoc contra.s. eo.tit.accedens.sed sol.vt ibi not.Ber.in fi.vlt.glossæ.

[Glo.seq.quærit,arg.pro:soluit contrarium: Iterum quærit arg.negatiue.contrarium soluit.]

c ¶ Speciale.] sed nunquid si habet generale cū quibusdam expressis, clausula subsecuta, vt s.eo.lib.& tit.qui ad agendum contrahere poterit? vr φ sic per illud cap.Sed contrarium credo, vt ibi dixi.Dico eñ φ illa clausula generalis, quæ sequitur; specialia expressa similia includit, sed non longe maiora 2: vt est in casu nostro: notabiliter enim tali concedi debet:& hoc voluit hæc littera. Ad hoc 12.dist.nos consuetudinē.supra in ant.de rescrip.sedes.C.de diuer.rescrip. l.1.ff.de vi.tri.& oleo. leg.l.vlt. in fi.& ad hoc facit finis huius cap.maxime cum requirat speciale mandatum:& de expressa persona 3, vt statim dicā:& sic dubitatio procedit.Sed quid dices: nunquid sufficit speciale mandatum ad contrahendum, vel requiritur speciale de certa persona & expressa? & videtur φ nō requiratur expressa persona 4. arg. supra. eo.tit.& lib. cap.1.2.responso.Sed dic contra per l. ff de titu.nup.l. generali.ad hoc supra de arbi. innotuit.cum su s concor.& quæ no.29.q.2.in summa.

2 Vt ī cle. nō pōt e. tit. l. An.

3 Idē. Pe. de Anch. Phi.& Domi. Font.

4 Idem Pet. de Anchara.

ADDITIO. Idem Dom.Phil.hic. Bar.in l.fin.ff.de dona.ad quod facit glo.30.q.5.cap.nec illud.quam vide.Fonta.

d ¶ Possit.] libere & quandocunque supra eo.tit.& li.c.1.§.procurator.& ff.mand.si procuratore.

e ¶ Deputare.] & sic fallit illa regula. ad idem.ff.de xi.nu.generali.in principio.

f ¶ Commissum.] concor. supra eod.titu. & lib cap. 1.2.responso.sup.de offi.deleg.is cui.& cap.vlt.§.vices quoque.

g ¶ Sane.] hoc quod dicitur hic notabat Io.63.dist. tibi domino.& 30.q.5.nec illud.

ADDITIO. De hoc ff.de spon.sufficit.per Inno.de spon.sub rub.quæ glo.communiter habetur in cap.Iudæis.per Hostien.in summa,de spon.§.qualiter cōtrahatur.ver.φ si pœniteat Ioan.And.

[Gl.seq.ponit. differentiā carnalis ad spiritale.]

h ¶ Cōtraxerit.] matrimoniū dicitur cōtrahi per mutuū cōsensum: & est verū in hoc casu: secus in matrimonio spiritali: quia ex quo clerici elegerūt, licet adhuc nō sit p mutuū electi cōsensum matrimoniū spiritale contractum, tamen pœnitere non poterunt. supra in ant.de elec. publicato.& c. cū inter canonicos. & facit ad hoc d trās la. inter corporalia.

Matrimoniū p qd cōtrahit.

i ¶ Reuocatus] vel vetitus ne cōtraheret. Quid si iurauerat dñs nō reuocare vel pœnitere? Idē, licet periurus sit:& d eo debeat sibi pœnitentia imponi.de spon.sicut.& c.inter.in fi.defuit.n. consensus:& sic idem iuris, cum eadem sit ratio.

Procurator reuocari pōt licet dñs iurauerit non reuocare.

ADDITIO. Firmitas ergo contractus nec per iuramentum: nec per pœnæ promissionem potest haberi: sed sæpius consului, φ post cōtractum procuratoris fiat ratificatio constituentis.Ioan.And.

K ¶ Ignorarent.] speciale in hoc casu cū aliàs reuocatio procuratoris ad negotia ad ipsum pcuratorē venire debeat: de quo dic vt supra in ant.de rescri.ex parte decani 5. De reuocatione procuratoris ad iudicia dixi.s.eo.tit.& lib.cap.2.

5 Ibi videas Felinū de ista materia. Fonta.

[Glo.seq.signat contrarium.]

l ¶ Existit.] arg.contra ff.de diuor.l. si pœnituit. Reuocatum est ergo mandatum, licet mandatarius hoc ignoret, quamquā agat, ne sine culpa sua dāno afficiatur.ff.mand.si vero nō remunerandi. & l. si mādasse.

ADDITIO. Lex, si pœnituit.in prin. huius glo.allegata dicit, φ si pœnituit me misisse diuortiū, tamen nuncius ignorans pœnitentiam meam, libellū dedit, durat matrimonium: in hoc pro: nisi is qui recipit, pœnitentia cognita, diuertere velit: in hoc contra.Sol.in contrahendo requiritur vtriusque consensus: qđ nō est in diuertendo.C.de repu. consensus.Ioan.And.

m ¶ Nequiuit.] 27 q.2.c.1. & 2 per torū.de spou.cum locū.& c.tua & de despon.impub.c.1. Et est ratio quare furiosus nō cōtrahit: quia non pōt cōsentire.32.q 7 neq; furiosus. & 27.q.2.sufficiat.& s.de spō.dilectus,

DE HIS QVAE VI METVSVE causa fiunt.

[Visum est supra de his, quæ geruntur spōtanea voluntate agentium:& sic valent & tenēt irretractabiliter: vt dicit Iurisconsultus. l.1.ff.de pact.nihil enim est quod magis humanæ naturæ cōgruit, quā pacta seruari quando spōte fiunt: Verum quia aliquando accidit, φ talia fiunt per metū,& dubitari posset vtrum talia teneant irretractabiliter vel nō: ideo post titulos præcedentes ponit titulū de his, quæ vi metusue cā fiunt.

Cōtinuatio domini Heliæ.

Abso-

CAPIT. vnicum.

Absolutionis beneficium a ab excommunicationis b sententia, vel quamcunque reuocationem c ipsius, aut suspensionis d, seu etiam interdicti e

Absolutionis beneficium.] Duæ sunt partes. Secunda: ibi, Ne autem.

¶ Absolutio vel relaxatio ab excōicatione, interdicto, vel suspēsione per metum extorta, est nulla ipso iure: & extorquens absolutionem vel relaxationem, incidit in aliam sententiam excōicationis: & sic est duabus sentētijs ligatus, licet prius nō esset ligatus nisi vna sententia: & sic habet verum illud vulgare: sæpe iactorem ferit sua sagitta.

¶ Pro intellectu huius c. præsupponendum est, ꝙ illa quæ fiunt per metum iustum, qui potest cadere in cōstantem virum, tenent de mero iure: quia in eis interuenit consensus, licet coactus: mō coacta voluntas est voluntas: veruntamen probato iusto metu, ille actus rescindetur proposita actione, quod metus cā, quæ accipit denominationem à capite edicti. l. 1. ff. e. nam dicit prætor: quod metus causa gestum erit, ratum non habebo. Fallit in casu nostri cap.

CASVS. Meus competens iudex ordinarius vel delegatus (nō refert) me excōicauit iuste vel iniuste, vt sit maior dubitatio. Iuste, qa exigente contumacia & præcedenti canonica monitione me excommunicauit: Iniuste, quia nō seruauit debitum ordinem in excommunicatione: hoc facto aliqua die ego inueni excommunicantem solum in loco in quo poteram sibi inferre violentiam, & posito gladio ad guttur, minabar eum occidere, nisi me absolueret, vel relaxaret ab excōicatione. Iste iudex sola vita contentus, videns meam deliberationem, fecit illud ꝙ volui: quia me absoluit à sententia excōicationis iuste, vel relaxauit me ab excōicatione iniusta: quæritur vtrū sim absolutus vel relaxatus? Respondet quòd non: immo remaneo in pristina excommunicatione, & nouam excommunicationem incurro, & sum excōmunicatus duplici excommunicatione. Si iste casus non esset casus specialis, absolutio de mero iure teneret, sed iudex posset agere contra me, vt ipsa absolutio rescinderetur, & poneret in pristinam excommunicationem. Idem est dicendū in sententia interdicti vel suspensionis. Nota primo ex cap. isto casum, in quo gesta per metum sunt nulla ipso iure: quod est contra communem regulam, quæ habetur in cap. abbas. supra eodem in ant. nam si compellas me per metum, vt vendam tibi librum, tu es dominus libri, nec librum à te possū vēdicare, nisi talis venditio rescindatur per actionem quod metus causa: fallit in certis casibus, in quibus requiritur consensus spontaneus & liber, vt in matrimonio: quia cum quis compellitur ad matrimonium contrahendum, matrimonium est nullum: quia licet ibi sit voluntas: quia coacta voluntas est voluntas, non tñ est voluntas spōtanea. Item fallit in absolutione ab excommunicatione, vt hic: nam si excommunicator absoluat per metum, nulla est absolutio: nec est necesse ꝙ rescindatur absolutio: sed potest publicari pro excōmunicato, ac si nullo mō absolutus fuisset. Quæritur quæ differētia est inter absolutionem & relaxationem: quia prima facie videretur quòd essent idem: & sic iste tex. esset superfluus: quia in iure nostro non dēt esse aliqua superfluitas, vt supra in prooemio decret. ibi, resecatis superfluis: & in procemio C. dicit glossa, quod iste text. non ponit superfluitatem: nam verbum, absolutio, respicit secundum aliquos absolutionem præstitam cum solemnitate, scilicet, cum psalmo pœnitentiali: Misere e mei Deus: secundum quod ponit Guil. Duran. Spec. in titu. de imag. sed eorum relaxatio, respicit absolutionem non solēnem: vt dicit gl. Absolutio respicit iustam excommunicationem: & relaxatio respicit excōicationē iniustam, quæ tamen tenet: sed venit relaxanda iuxta ca. sacro. §. de senten. excom. in antiq. Vel absolutio respicit simplicē absolutionem: & relaxatio respicit absolutionē ad cautelam, qñ quis negat se excōicatū: sed tñ petit absolutionem ad cautelam, vtrunque potest saluari secūdum Doctores. Nota vlteri⁹, ꝙ excōicatus potest iterū excōicari. Sed quærit̃ qūo est hoc possibile: quia excōmunicatio ponit aliquem extra ecclesiā, hoc est extra cōionē fidelium: & si sit extra ecclesiam per primam excommunicationem, quomodo potest poni extra per secundam: Nam cum sit extra ecclesiam, nō potest amplius poni extra c. cum frequens. de resti. spol. eo. lib. Dicendum est, ꝙ excōmunicatio habet duos effectus: vt dicit glo. notabilis. c. ita quorundam de Iudæ. in antiq. Primus effectus est, vt ponat excōmunicatum extra ecclesiam: Secundus effectus est, vt teneat eum extra ecclesiam donec fuerit absolutus: Secunda excommunicatio non potest habere primum effectum, & sic intelligitnr contrarium, sed habebit secundum effectū: quia retinebit excommunicatum extra ecclesiam: & quantum ad istum effectum excommunicatus potest iterum excōmunicari. Nota insuper, quòd absolutio à sententijs censuræ, appellatur beneficium.

Nota finaliter textum, quòd canon loquēs per verbum præsentis temporis cum adiectione huius verbi, omnino, inducit canonem latæ sententiæ, vide gl. in c. quàm sit. sup. eo. lib. de elect. Dominicus.

[Prima glossa summat, & quod fuerit dubium declarat.]

a ¶ Absolutionis beneficium.] Excommunicationis, suspensionis, vel interdicti absolutio, vel reuocatio ꝑ vim extorta, nō tenet. Secundo dr̃, qđ absolut. extorquens excommunicatus est ipso iure. Huius decretalis fuit dubitatio: quia regulariter quæ per meū fiūt, valent, & obligant, quod dic, vt no. 15. q. 6. auctoritatem, & supra eo. c. Abbas. fallit in casibus ibi notatis, ad quos adde istum: & quia sicut iniusta excommunicatio ligat: sic videbatur de iniusta absolutione, de pœn. di. 1. vers. verbum.

b ¶ Excommunicationis.] etiam iniustæ: humiliter enim debebat absolutionem petere, non per metum compellere: quia sententia pastoralis siue iusta, &c. 11. q. 3. c. 1. secundum Guil. & Gar.

ADDITIO. Idem Ioan. Mona. & Archid.

[Glo. seq. ponit triplicem differentiam.]

c ¶ Reuocationem.] differentiam facit inter absolutionem & reuocationem: & potest dici absolutio solemnis, quę fit iuxta formam ecclesię. [De sent. excō. à nobis 2. in fin. Gar. & Archid. remittunt ad no. per Hostien. in summa de senten. excom. §. qualiter hæc absolutio.] Reuocatio uerbalis sine solemnitate: Vel ubi tenuit excommunicatio locum habet absolutio: ubi non tenuit, reuocatio. Vel refertur reuocatio absolutionem ad cautelam.

ADDITIO. Facit de sententia excommunica. sacro. uer. caueant. Ioan. And.

d ¶ Suspensionis.] intelligo indistincte ut loquitur, idest, ab officio siue à beneficio, siue ab ingressu ecclesiæ, infra de sent. excommunicatis. cui.

ADDITIO. De uarijs speciebus suspēsionum no. in Clemen de pœn. cupientes. in glo. no. nouam.

e ¶ Interdicti.] ista tria sunt paria: quia omnia sub ecclesiastica censura continentur, & secum trahunt executionem: unde sequens appellatio non suspendit earum effectum, supra de appe. pastoralis. & c. ad hæc quoniam. infra de sent. excomm. is cui, & in scriptis ferri debent. infra de sent. excommunica. cum medicinalis. §. & hæc eadem.

Istud c. limitat regulā dicētem gesta per metū rescindi per actionē ꝙ metus cā. alias limitationes uide in c. abbas. §. eo. Fon.

Excōicatus iniuste debet humiliter absolutionē petere.

a ¶ Vim.

Vis quid dicatur. a ¶ Vim.] vis est maioris rei impetus, cui non potest resisti. ff. eod. l. in fin. & l. 2. & quot modis sumatur, & quot actiones vel interdicta inducat, not. supra eo. ad audientiam. Metus autem est trepidatio mentis, instantis vel futuri periculi causa. ff. eodem. l. 1. & exigi- Metus quid sit. tur quòd præsens sit metus, licet futurũ sit periculum. ff. eodem. l. metum 2. & quis metus excuset, no. supra eodem. cũ dilectus.

per vim [a] vel metum extorta [b]: præsentis constitutionis auctoritate omnino viribus vacuamus [c]. ¶ Ne autem sine vindicta violentiæ crescat [d] audacia: eos, qui absolutionem, seu reuocationem huiusmodi vi vel metu extorserint [e], excommunicationis [f] sententiæ decernimus subiacere [g].

TITVLVS XXI.

b ¶ Extorta.] sic nec subditi electi à prælatis debent transeun di licentiã extorquere. supra eod. lib. de elect. quorundam.

[Glo. seq. remittit. quærit. arg. pro, sed contrarium soluit.]

c ¶ Vacuamus.] ipso iure hic vacuat̃ q̃ sit per metum, alibi p̃ actionẽ q̃d metus causa, aliàs per cõstitutionem principum, aliàs per iudicis officium: q̃d dic vt no. supra eo. cũ dilectus. Quid in excommunicatione per vim vel metum extorta? Videtur q̃ idem scilicet q̃ ipso iure non valeat: quia par ius ligãdi & absoluendi dominus esse voluit. de pœni. dist. 1. verbũ. ad hoc 11. q. 3. iniustum. Sed dic contra secundum Guil. 11. q. 3. quatuor. potest tamen per exceptionem elidi, vt ibi no. arg. ff. de fur. interdum §. 1.

Excõicatio extorta p̃ vim vel metũ an teneat

1 Glo. sequit Dñicus: sed Phili. tenet primã opi. Font.

d ¶ Crescat.] Nam si negligenter ea quæ male, &c. 35 q. 9 loci. supra de vita & hone cle. vt clericorum.

[Gl. seq. recitetur per quæstionem, & solutionem.]

e ¶ Extorserint.] si ergo metum intulit, sed iudex absoluere nolit, non habet locum hæc pœna [secundũ Gar. Ioan. Monac. & Archidia.] quia verba, &c. supra de cle. non resi. relatum. cum concor. & optime facit ff. de in ius vo. l. quamuis. aliàs tamen punietur. inferens pro qualitate delicti. ff. ad l. Aquil. ita vulneratus Ioan. And.

ADDITIO. Principium huius glo. non loquitur de pœna c. si quis suadente. 17. q. 4 quæ bene posset locum habere. Ioan. And.

[Glo. seq. arg. remittit, & arg. tollit: secundo quærit & soluit: tertio soluit tres quæstiones.

f ¶ Excõmunicationis.] Nota excõicatum amplius excommunicari: quod dic vt no. 3. q. 4. Engeltrudam. & de Iudæ. ita quorundam. Si autem non ipse excommunicatus, sed alius metum hunc inferat, non excõicatus erit: & tunc non sumatur p̃dictũ arg. Sed nunquid hoc casu ipse excommunicatus interdictus, vel suspensus incurrit hanc pœnam: dic q̃ sic: si mandauit vel eius nomine factum ratum habuit, supra eo. li. de elect. sciant. infra de senten. excommu. cum quis. Nec dicam istos pœnam euadere: licet absolutor postea ratum habeat illud quod ab initio coact⁹ fecerat quia statim ab initio ligati fuerunt. [Facit supra de senten. excõmu. cũ desideres.] Absolui tamen poterũt per suum ordinarium: cum conditor canonis sibi nõ retinuerit absolutionem. supra de senten. excommu. nuper. & dixi supra eo. lib. de elect. sciant. Et in hanc pœnam incidit, qui per pœnam amissionis rerum ad hoc compellit ipsum excommunicatorem, vt supra eo. cap. Abbas.

1 Vel maioris partis de rebus. l. pp litẽ. ff. de excu. tut. Itẽ subtractiõis magni lucri. Cynus in l. interpositas. C. de trãsac. Phil. Ancha. Fõt.

ADDITIO. Secundum Gar. & Guil.

[Glo. seq. quærit & soluit.]

g ¶ Subiacere.] quid si compulit per vanum metũ, de quo timere non debebat: nunquid tunc locũ hẽt hęc pęna? Dic q̃ non secundum Gar. [& Guil. Fran. & Io. Mona.] quia talis metus nõ inducit restitutionẽ, nec proprie appellatur metus. ff. eo. l. metum. cum legibus seq. & l. nec timorẽ. & quis sit iustus metus, no. supra, cum delicti. Ille ergo metus, qui putatur iustus ad reuocãdum ea quæ per illum fiunt, ille pœnã constitutionis inducit: alius non.

De restitutione in integrum.

¶ Gregorius nonus.

¶ *Ecclesia post quadriennium non admittitur ad petendum restitutionem contra sententiam, vel contractum, nisi rationabilis aliqua causa hoc suadeat. Ioan. And.*

CAP. I.

ECCLE-

ADDITIO. Guil. & Archidia. dicunt hoc relinquendũ arbitrio boni viri. Io. And.

DE RESTITVtione in integrum.

[Dictũ fuit supra tit. prox. de restitutione, quę regulariter petitur iure actionis cõtra ea quę p̃ metũ fiunt: nunc videndũ est de restitutione, q̃ fit officio iudicis nobili, ita q̃ ad petẽdũ illam restitutionem, non est introducta aliqua actio à iure, sed solum potest implorari officiũ iudicis nobile. Vnde sciendum, quòd restitutiones petuntur duplici iure: scilicet iure actionis, sicut in materia tituli præcedentis: vt quando quis per metum compulit me ad aliquid faciendum, tunc petam restitutionem per actionẽ quod metus causa: vel si dolo me induxisti ad illud faciendum, habeo actionem de dolo: Aliæ sunt restitutiones in integrum, quæ petuntur officio iudicis nobili, vt si minor xxv. annis pass⁹ fuit rẽ vsucapi: vel fuit in iudicio auctoritate curatoris, sed per negligentiã omisit facere aliquem actum; iura volunt, ut iudex rescindat illum actũ vel vsucapionem. Idem quãdo quis est absens cã reipublicę: nã tunc potest petere restitutionẽ officio iudicis nobili, & istud fundatur in quadam æquitate. Idem est in ecclesia si fuerit læsa in aliquo contractu ex negligentia p̃lati vel canonicorũ, iura volunt, vt possit restitui. de hoc latius in cap. fin. de offi. iud. in antiq.]

Cõtinuatio domini Heliæ.

ECclesia.] Primo ponit dictum: Secundo ponit exceptionem à dicto; ibi, Nisi. Ioan. Mona.

CASVS. Ego rector alicuius ecclesiæ parochialis feci quendã aduersarium meũ conueniri coram iudice competẽte ordinario vel delegato, pro iuribus meæ ecclesiæ: in causa mea fui negligens: q̃a omisi aliquos testes necessarios: & fui exclusus à productionibus: vel forte negligentia mea nõ produxi instrumẽtũ, taliter q̃ reus fuit absolutus, & ego succubui in cã: nõ est dubiũ quin ego possim petere, vt oẽs p̃cessus & oĩa acta rescindant̃ vsque ad illum statũ, in quo erãt t̃pe quo debebã facere istã productionẽ: Ponamus quod ego fui negligens per quatuor annos ad petendum istam restitutionem: quia elapsum est quadriennium numerandum à tempore sententiæ contra quã volo restitui: vel forte ecclesia fuit data in emphyteusim: certum est quòd ecclesia potest petere restitutionẽ infra quatuor annos. eod. tit. in ant. sed vtrum possit elapsis illi iiij. annis? Respondet q̃ non: quia restitutio solũ durat per quatuor annos: de hoc tex. in l. fi. C. de tẽp. in integ. resti. Et istud verum, quòd ecclesia post quatuor annos nõ debet audiri, nisi causa rationabilis allegaretur: quia forte aduersarius qui obtinuit sentẽtiam contra ecclesiam, fecit cum prælato ecclesię, q̃ non peteret restitutionem infra quadriennium: nam dedit ei intelligere, q̃ in perpetuo possit restitui: tũc si sit causa rationabilis, quę debeat mouere iudicẽ, deberet sibi dare restitutionẽ: vñ iudices, habẽtes metũ im-

imperium, possunt in integrum restituere. l. fin. C. vbi & apud quos in integ. resti. peti possit. Nota primo, ꝙ ecclesia potest petere releuamentum aduersus sententiam: hoc etiam potest minor. C. si aduer. senten. per totum. Nota vlterius, quod ista restitutio potest peti vsque ad quatuor annos, computando à tempore lesionis in maioribus & ecclesia: sed in minoribus istud quadriennium non currit, nisi demum post xxv. annos, & à tpe perfectæ ætatis: vt si minor sit læsus in xv. an. habebit xiiij. annos ad petendum releuamētum: & sic minorib durat vsq; ad xxix. ann. ætatis ipsorum: sed in ecclesia currit à tempore læsionis: nā ecclesia semper est cēsenda minor factus maior. Nota quod cum subest iusta causa, quæ impediuit petere restitutionē infra quadriennium, potest peti post illud quadriennium, vnde notat gl. fin. in vno, quod illud quadriennium non currit, durante vita illius prælati, qui male administrauit: & fuit causa illius læsionis: sed eius successor poterit petere restitutionem post mortem sui prædecessoris infra quatuor annos. Nota vlterius, quod appellatione ecclesiæ comprehenduntur prælati, & clerici de ecclesia: nam ecclesia cum sit res inanimata, non potest petere restitutionem: & sic quandoq; ponitur continens pro contento. De isto nomine qualiter multipliciter sumatur, vide glo. ne prælati vices suas. cap. fin. Nota insuper, quod fraus prælati non nocet ecclesiæ. ad hoc reg. delictum. infra de reg. iur. Dominicus.

...sia a, quæ ad retractandam sententiam b, vel contractum c, per beneficium d restitutionis in integrum, postulat se admitti: si quadriennij e spatium post sit lapsum, & negligenter f omiserit: non est ad beneficium huiusmodi admittenda g †: Nisi præuaricationis h, vel fraudis manifestæ i probetur k super hoc interuenisse commentum l: aut alia m rationabilis causa n subsit, quæ superiorem mouere de-

[Prima gl. tria facit, summat, dicit vnde sumpta, & quid declaret.]

a ¶ Ecclesia.] Ecclesia post quadriennium non admittitur ad petendum restitutionem contra sententiam vel contractum, nisi rationabilis aliqua causa hoc suadeat. Olim extrauagabatur decretalis ista: & quidam intitulabant eam Alexandro, alij Gregorio nono: & eius fuit, vt hic vides: excepto fine, qui superadditus fuit, vt ibi dicam. Emanauit autem ad declarationem eorum, quæ not. in glo. & omnes antiqui & moderni. supra eod. cap. 1.

ADDITIO. Hostiensis hanc decretalem vsque ad vers. aut. posuit & glossauit eo. tit. cap. 1.

a ¶ Ecclesia.] quæ fungitur iure minoris facti maioris, & iure reipublicæ 1. quod dic vt not. sup. eo. tit. cap. 1.

ADDITIO. Vide quod ibi dixi super quarta glo. post Inno. & Hostien. Ioan. And.

1 Vide ꝙ dixi s. de re iudi. in ter super vlt. gloss. ꝯ quo hic Arch. Io. And.

b ¶ Sententiam.] C. si aduer. rem iudic l. 1. supra eod. tum ex litteris.

Glo. seq. supplet tria: & de quarto remittit: secundo notat differentiam.]

c ¶ Cōtractum.] C. si aduer. ven. l. 1. C. si aduer. do. l. 1. Item si aduersus confessionem. ꝯ. c proxi. vel aduersus probationem omissam. supra eo. cum venissent & ca. auditis. An aūt contra præscriptionem restituatur ecclesia? Dic vt no. s. ec. auditis. in glo. antepen. [Et de hoc C. de sacrosan eccle. Auth. quas actiones.] vel contra lapsum temporis, ex quo læsa est: & tunc restituitur infra quadriēnium à tempore læsionis: sed ad idē tempus tantum quo læsa fuit, vt in Clemen. eo. tit. ab ecclesia. Nota tamen, quod quando ecclesia contra cōtractum restitutionem petit, maius est suum priuilegiū, quàm minoris in hoc: quia si minor iurat nō contrauenire, non restituitur. C. si aduer. ven. Authen sacramenta puberum. Si autem prælatus iurat non repetere vel contrauenire in contractu damnoso ecclesiæ:

Minor ꝯ-hēs & iurās nō ꝯ-uenire, ꝑ dit bñficiū restō-nis.

sic iurando deierauit, & ecclesia eodem petente vel alio ex iudicis officio restituitur. 35. q. 9. quod qui. de reb. eccle. non alie. si quis. de iureiur. sicut. & c. intellecto. de iust. cum venisset.

d ¶ Per beneficium restitutionis.] quia si per viā iuris cōis, secus: vt si diceret sentētiam nullam, cōtractum nullum fuisse: vel in casu inf. c. proxi. Et scire debes, ꝙ si præstet restitutio: quilibet recuperat, ꝙ prius suum erat. ff. de mino. ꝙ si minor §. restitutio. & l. intra vti le. C. de repu. l. vnica & C. si aduer. vsuca. l. vnica.

† Iste versic. hēt ēt locum in alijs personis, quibus ista restitutio competit. Philip. Fon.

e ¶ Quadriennij spatium.] quod datur minori facto maiori, infra quod oportet ꝙ assumat & finiat causam. Quod dic vt dicitur in cle. eo. tit. ab ecclesia. C. de tempo. in integ. rest. l. petendæ. & l. fi. 2. ff. de mino. l. Papinianus exuli. nisi per iudicem vel reū steterit, vt in d. l. petendæ. in fi. & sic possent intelligi supra e. tum ex litteris. & supra de reb. eccle. non alie. ad nostram. vt infra dicam.

2 In illa lege fi. dicunt Do. quemadmodū agēdo non q̄ rit restitutio post iiij. an. ita nec excipiēdo: q̄a actio & exceptio idē efficiētes, sunt eiusdē vitæ sic limitat. l. licet. C. de excep. D. Fonta.

f ¶ Negligenter] Nota delictum prælati in omittendo præiudicare ecclesiæ vt no. 16. q. 6. si episcopū de hoc dicam infra de reg. iur. delictum.

ADDITIO. Et qualiter quis agendo dicatur negligens, habetur ff. de diuer. & tem. præ. l. 1. Io. An.

g ¶ Admittenda.] reprobata est ergo opi. Ala. Guil. Na. & Goff. qui no. supra eo. ca. 1. & ipse Goffre. in summa huius tit. §. sit computatio. & §. quando autem. quod etiam indistincte post quadriennium restituitur ecclesia: hoc probat per decre. prædic. supra. eo. c. 1. ibi, semper debeat illæsa, & c. & per c. supra eo. tit. tum ex litteris. & supra de reb. eccle. non ali. & c. ad nostram. Approbata autem est opin. Vincen. Bernar. Ioan. Innocen. & Hostien. & Abbatis qui omnes dixerunt cōtra. ad iura in contrarium allegata Respon. vt in ipsis iuribus no.

h ¶ Præuaricationis.] præuaricator est qui corruptus in totum ab accusatione desistit. ff. ad Turp. l. 1. 2. q. 3. c. si quem. §. notandum. sed hic non proprie ponitur: quia de tali non loquitur: sed præuaricator quasi varicator, qui ex vtraque parte consistit: quinimmo ex altera: sic isti fingunt exterius se bene administrare: & tamen spoliant, vel damna inferunt. Vel dic præuaricationis, quo ad sententiam: fraudis, quo ad contractum. Ioan. And.

Præuaricator q̄s dicatur.

i ¶ Manifestę.] idest, euidentis: & sic est nomen & casus genitiui, vel est aduerbium, & expone, manifeste, id est, clare.

K ¶ Probetur.] quia qui dolum allegat, & c. ff. de proba. quotiens. §. qui dolo.

l ¶ Commentum.] idest deceptionem, vel oculum, vel malitiosum tractatum. Vel confictum machinamentum. 87. di. c. 2. supra de testi. cog. peruenit 1. in fi.] Et hoc casu licet petens ab ecclesia restitutionem fuerit in culpa: ille contra quem petitur fuit in dolo: ne beneficium illud peteretur infra quadriennium: & dolus culpæ præponderat. ff ad leg. Aquil. item si obstetrix. in fi. in glo. tenebitur.

m ¶ Aut alia.] possibile est quod ista verba fuerunt Greg. tamen in extrauaganti sua, qua vtebamur, non erāt: vnde credo quod addita fuerint per Bonifaciū, & est sim. de præben. dilectus filius G. in fi.

ADDITIO. Et infra de reg. non solum. Ioannes. Andreæ.

3 Glossā tenet Pe. de An. ꝑ c. ad nostram. de reb. eccle. nō alie. l. si ex cā. ff. de mi. Ph. Font.

n ¶ Causa.] vt supra eo. tit. tū ex litteris. vel vixit ille prælatus male contrahens tanto tempore: vnde tunc non currit præscriptio. 3. 16. q. 3. si sacerdotes, vt tenet

Inno-

Inno. in dicto c. tum ex litteris. vel multas mutationes prælatorum habuit ecclesia: vel eminentissimum fuit damnum ipsius.

SI aduersus.] Sunt duo dicta principalia: secundũ: ibi, Vbi vero.

CASVS. Ponamus ꝙ ego litigabam cũ epo Pictauen. de s. iuribus ecclesiæ: in qua causa prælatus aliqua cõfessus fuit, quæ vergebant in lęsionem ecclesię suæ: non est dubiũ quin ecclesia possit petere releuamẽtum aduersus illam confessionem: Sed quærit vsque ad quod tempus poterit petere istud releuamẽtum aduersus illam confessionem? Dicit Romanus Pontifex, aut illa ecclesia vult petere releuamentum iure speciali, allegãdo solam confessionem: & tunc potest petere vsq; ad quatuor annos: Aut ecclesia petit istam restitutionem iure cõmuni, sicut alius priuatus: tunc admittit̃ quandocunque vsq; ad finẽ causæ, puta quia prælatus allegat, ꝙ per errorem aliqua cõfessus fuit: tunc admittitur etiam post quadriennium, probando errorem: quia quilibet priuatus allegans errorem, admitteretur: sed si prælatus solum fundet se in eo ꝙ ecclesia est læsa, & non allegat errorem, tunc solum debet petere restitutionẽ infra quattuor annos.

Nota primo, quod quadriennium restitutionis petendæ incipit currere à tempore confessionis: & sic facit pro opin. Io. And. supra c. proxi. Nota secundo, ꝙ confessio reuocatur, quando errore facti quis fuit inductus ad cõfitendum: secus ergo videtur si facta fuit errore iuris. Dominicus.

beat, ad idem beneficium concedendum.

¶ Bonifacius octauus.

¶ Ecclesia contra confessionẽ, quia læsa fuit, admittitur inf. quadriennium per beneficium restitutionis in integrum: postea non, nisi per viam iuris cõmunis. Ioan. And.

CAP. II.

SI aduersus [a] confessionem [b] in iudicio [c] à se factam [d], læsa [e] ecclesia beneficium restitutionis in integrum [f] infra quadriennium ab ipsius confessionis tempore computandum [g], petere negligenter [h] omittat: non est (nisi aliquid rationabile [i] appareat, quod aliud [k] suaserit faciendum) ad hoc petendum vlterius admittenda. ¶ Vbi vero per viam communem reuocationis erroris, quem in facto [l] prætendit, vult aduersus suam cõfessionem ecclesia se iuuare [m]: hoc quandocunque poterit [n], donec negotium sit finitum. [o]

[Prima glossa ponit summam, & quid declaret.]

a ¶ Si aduersus.] Ecclesia contra confessionem, qua læsa fuit, admittitur infra quadriennium per beneficiũ restitutionis in integrum: postea non, nisi per viã iuris communis. Declarat quod no. Inno. Host. & moderni supra eo. tit. auditis.

ADDITIO. Vide Clemen. eod. tit. cap. vnico. in 3. glo. & Guil. in Spec. 2. par. eo. tit. §. 2. ad fi. vers. sed nunquid Ioan. And.

[Glossa sequens allegat vnam concor. obijcit, & soluit.]

b ¶ Confessionem 1.] Ergo contra confessionem datur restitutio. ff. de confes. certa §. penult. Sed ꝯ: aut cõfessa est veritatem contra quam non datur restitutio, aut falsitatem: & hoc probato non nocet confessio, vt infra sequitur: Non est ergo recurrendum ad extraordinariam, ex quo ordinarium competit. ff. de mino. in causæ 2. Sol. dixit Host. ꝙ posset esse, quod falsitas confessa probari non posset: vnde expedit restitutionem dare. Vel dic ꝙ fuit confessa per errorem: vel non põt error probari, sed læsio. Vel fuit cõfessa tempore quo non debuit: vel lata est sententia: tamen est adhuc infra quadriennium à die confessionis, vt infra dicam. Idem si contra sententiam vel contractum, vel aliam læsionem, vt dixi supr. cap. pximo.

1 Do Phi. vix. attingit gl. re. de An. sequitur eã ibi (vel dic quod fuit cofessa) & ibi latet priuilegiũ ecclesiæ: nã si deberet errorẽ suũ pbare an sententiã; vel infra quadrienniũ: illud hẽt priuilegiũ: neque dicas sicut spe. in tit. de re sti. in integrum. § 1. versic. sed quid ecclesia. ibi priuilegium consistere, ꝙ probat errorẽ suũ post sententiam: qa hoc ẽt facit maior ex clausula generali, & uoluit Ioan. An. c. fin. de cõfes. Fonta.

c ¶ In iudicio.] ideo dicit: quia extra iudicium facta nõ nocet. quod dic vt supra de confes. c. vlt. Io. And.

d ¶ A se.] vel à pcuratore supra de re iudi. suborta. de confes. c. vlt. vel ab aduocato parte absente. supra de appella. cum causam. de censib. olim.

ADDITIO. Idem Io. Mona. & Archi.

e ¶ Læsa.] enormiter: quia pro læsione nõ datur restitutio, vt supra de re. eccle. nõ alie. ca. pen. ff. de ĩ in teg. resti. l. scio illud. ff. de mino. l. si ex causa. 1. responso. in fine.

f ¶ In integrũ.] quid operetur dixi supra c. proxi.

g ¶ Computãdum.] in hoc differt minor à maiore: quia etiam post sententiam inf. quadriennium restituitur minor contra confessionem, maior non: nisi ante sentẽtiam, & ostenso de errore.

h ¶ Negligenter.] secus si pͥuaricatione vel aduersarij fraude, vt supra c. proxi.

i ¶ Rationabile.] vt dixi sup. c. proxi.

k ¶ Aliud.] scilicet contrarium.

TITVLVS XXII.

De arbitris.

¶ Bonifacius Octauus.

¶ Si ex tribus arbitris duo concordant in summa, tenet illorũ sententia: si omnes discordant, tenet sententia de summa minori.

l ¶ In facto.] qui nemini nocet. ff. de iur. & facti igno. l. error. dummodo probetur negotio nõdum finito, supra de confes. c. vlt. & hic. error autem iuris, non excusat. C. de iur. & fac igno. l. 2. & l. cum quis, & de hoc inf. de reg iur. ignorantia. Ioan. And.

m ¶ Iuuare.] potest ergo aliquis contra factum suum venire: hoc est ratione erroris: quia nil tam contrarium consensui, quàm error ff. de iurisdict. om. iudic. l. si per errorem, sic & in matrimonio, de coniug. seruo. cap. vlt.

Error est consensus ꝯtrarium.

[Glo. seq. signat contrarium, & remittit.]

n ¶ Poterit.] & licet vna via admittitur ad id, à quo alia prohibetur: quia per formam iuris communis admittitur ad id à quo prohibetur p restitutionis beneficium: Sic interdũ econuerso per formam iuris cõmunis repellitur: & per beneficium restitutionis admittitur, supra eo. tit coram. vbi de hoc. Ad hoc contra. infra de reg. iur. cum quid. cum suis concor. sed solue, vt ibi dixi.

ADDITIO. Dicit Io. Mo. quod vbi via generalis cõtineret viam specialem actu, & à speciali qui esset exclusus, per consequens & à generali. ff. de do. excep. l. l. 2. §. item quaritur. & §. sequenti. Ioan. And.

o ¶ Finitum.] quocunque modo, puta sententia, vel transactione: quod dic ut dicam infra de lit. contest. c. exceptionis, & huic decre. concor. infra de appel. cõcertationi.

Finitũ q̃n dicat̃ negotium.

ADDITIO. Potest etiam negotium dici finitum secundum Io. Mona. si est conclusum, alleg. supra de procu. auditis. de causa possess. pastoralis, & quod no. C. de adult. quamuis 1, & quia post conclusionem nõ est cognoscere, sed cognitum esse: & sic non est probatio recipienda, quę necessaria est circa errorem. Arch. hoc recitãs alleg. de fide instr. cum dilectus. ff. de euic. si rem. in fin. Tractat. etiam hic, an sit idem reuocare & concludere: de quo scripsi in prædic. decre. Pastoralis. Ioan. And.

DE

DE ARBITRIS.

Continuatio Dñi Heliæ.

[Dictum fuit supra de iudicib. tam ordinarijs, quã delegatis, qui causas discutiunt & examinant: uerum quia arbitri a partib. electi procedũt ad instar iudicũ, tam examinando, q̃ diffiniẽdo: ideo post rubricas præcedẽtes ponit rubricã de arbitris: Alij aliter continuãt: Dictum fuit supra de iudicibus: nunc esset dicẽdum de iudicijs: verum quia arbitraria sunt redacta ad instar iudiciorũ: ideo ponit rubricã de arbitris. Sed secundum modernos Doctores ista continuatio non est bona: nam ista rubrica deberet sequi rubricam de iudicijs.]

CAP. I.

Si ex tribus [a] arbitris, te duo in decẽ, & tertius in quinque condemnent: debet sententia præualere duorum [b]: licet [c] cum vnus in xv. alius in decem, tertius vero in quinque pronunciant, illius, qui dixit de summa minori [d] (cum in illa omnes cõcordes existant) sententia efficax censeatur.

¶ Idem.

¶ Si ex tribus arbitris vnus nolit examinando vel diffinendo negotio interesse, duo procedere poterunt, ac si ille præsens esset: Circa iudices autem antiqua iura seruentur. Ioan. And.

CAP. II.

Ut quæstioni-

Bal. in l. suenticulam. C. de epi. & cle. hic alle. p Phi. dicit istum tex. procedere in testibus, sed Do. hic dicit si peto xv. & vn' testis dicat de x. alius de v. φ non probãt: vide ad materiã istã Aret. in l. 1. ff. si stipulãti. ff. de verb. oblig. Fõ.

Si ex tribus 1.] Sunt duo dicta: secundum: ibi, Licet. quo ad mentem decret. quamuis quo ad litteralem intellectum, diuisionẽ non recipiat. Dominicus.

CASUS. Petebam à Titio xl. aureos: tractantibus communibus amicis, Titius & ergo compromisimus in tres arbitros, qui de causa cognouerũt: & fuit taliter processum in causa, quod fuit deuentum vsq; ad sententiam diffinitiuam exclusiue: quam sentẽtiã dicti arbitri pronunciauerunt hoc modo: nam duo ex ipsis condemnauerunt Titium ad soluendum summam quadraginta aureorum quam petebam: alius autem condemnauit solum in decem aureos: quæritur quæ istarum sententiarum præualeat? Respondet quòd sententia lata à duobus, & sic à maiori parte arbitrorum. Sed ponamus quod isti tres arbitri fuerunt discordes in sexaginta: nam vnus condemnauit Titium in sexaginta, alius in quadraginta, alius in triginta: quæritur quæ istarum sententiarum præualeat: vel vtrum neutra valeat, attento quod in nulla istarum sententiarum concurrit maior pars arbitrorũ? Respondet quod valebit sententia quæ lata fuit ab arbitrio, qui condemnauit in minori summa: quia omnes concurrunt in minori summa: Nam ex quo condemnauerunt in maiori summa, bene condemnauerunt in minori: quia in maiori summa semper est minor. Nota primo, quod etiam in pluribus arbitris communi consensu partium assumptis, habet locum illa regula: quod fit à maiori parte, valet. Nota magis specifice, quod si fuit compromissum in tres arbitros, & duo conueniant in eandem sententiam, & alius discordet: valet sententia duorum. Nota vlterius, quod in maiori summa inest & minor. Nota vlterius, quod si omnes arbitri discordant in summa, valet sententia illius arbitri qui discordat in minori summa: quia in illa summa minori omnes alij sunt concordes. Nota insuper arg. quod si compromissum fiat simpliciter: intelligitur etiam factum vt stetur iudicio maioris partis. vide Doct. de elect. in causis. & c. cum in iure. in antiq.

[Prima glossa summat.]

a ¶ Si ex tribus.] Si ex tribus arbitris duo concordant in summa, tenet illorum sententia: si omnes discordant, tenet sententia de summa minori.

[Glo. seq. ponit opin. reprobatam: residuum reci. per duas quæstiones: & prima trimembris.]

b ¶ Duorum.] s. qui condemnauerunt in decem. & q̃dam dicebant contrarium. arg. eius quod statim sequitur: & hoc tenebat Guil. in Spec. e. tit. §. vlt. in prin. cuius hic reprobatur opinio: quia illud verum, cum oẽs dicunt de dispari summa: Et sic reprobatur quod no. Accur. ff. eo. tit. l. diem. §. si plures. & reprobat opi. Placen. quæ placuit Guil. quando duo protestantur φ nõ consentiunt in minori summa. Et quod dr̃ hic de tertio, qui cõdemnat in minori summa, dicas idem & multo fortius si condemnaret in maiori: quia tũc minor est dubitatio, vt s. dixi. idẽ si absolueret 2. vel nõ pronũciaret, vt s. c. pxi: Et p hoc dicemus idem in termino solutionis faciendæ, vt si duo assignãt tresmẽses, ali' vnum: tenet dilatio duorũ: si oẽs discordant, tenet minor.

ADDITIO. De vnico qui condẽnat in quinque, cũ decẽ peterentur: vide in Spec. de sent. pla. 6.

2 Vide vt dicit Io. Mo. si tũc valetsnia duorũ cũ tertius s. diceret, forti' valere dẽt cũ in aliquo concordat.

qualiter ver. quid si peto. Et vide quod plene scripsi de re iudi. cum inter. in vlt. glo. Ioan. And.

c ¶ Licet cum vnus.] hoc sumitur. ff. eo. tit. diem. §. si plures.

[Glo. seq. rationem reddit, quærit, & soluit.]

d ¶ De summa minori.] s. de quinque: & est ratio quę sequitur: plus. n. semper in se cõtinet quod est minus. Ad hoc 24. q. 1. si quis dederit. & inf. de reg. iur. plus semper. vbi de hoc, & ff. de reg iur. in eo q̃d plus & in obscuris minimũ sequit. inf. de reg. iur. in obscuris, quod dic vt ibi. Quid si ille qui condemnat in xv. protestatur quod ita cõdemnat in xv. quod non cõsentit in minorem summam? licet quidam contrariũ dicãt, satis credo adhuc tenere sententiam in v. cum illa protestatio impossibilis videatur. & videtur sibi contrarius. de consti. cum M. in anti q.

Protestatio impossibilis vel contraria actui nihil operatur.

Ut quæstionibus.] Tria facit secundum Io. Mona. Primo ponit procemium: Secundo statutũ. Tertio tacite quęstioni respõdet. Secunda: ibi, Statuimus. Tertia: ibi, Circa.

ADDITIO. Et determinat sm Archi. notata per Inno. & Hostie. s. de testa. Raynaldus. in prin. & quod no. Guil. in Spe. de arbi. §. si. in prin. versi. & no. & plenius ibi in versi. quid igitur si se & versi. seq. dixit In no. in prædict. decre Raynaldus. & Hosti. posuit eius gl. φ qñ oẽs arbitri sunt præsentes, & vnus nõ vult cũ alijs concordare: et si dicat se non instructum: alij qui concordant, pronunciare possunt. ff. de re iudi. duo ex tribus, & l. Pomponius, aliàs incipit, si vni. Idẽ si opinionem suam dixit, & recessit audita opinione aliorũ: cessat et ratio legis, qua dicitur, quod alios in suã opinionem cõtrahere posset, vt inf. no. secus si illorũ opinionem non audiuisset, dato quod malitiose recederet: licet quidam dicunt, φ ex quo conuenerunt ad sententiã ferendam, qui qualitercunque vnus postea recedat, alij præsentes sententiare possunt: quia verũ est omnes affuisse ad sententiam ferendam, idest, ad diem ferendę assignatum: bona ergo fuit hæc constõ, quæ has perplexitates tollit. Ioan. And.

Additio dñi Hel.

¶ Pro intellectu huius cap. præsupponitur illud φ habetur in l. si in tres. ff. eo. tit. vbi dr̃, φ si fuit factum cõpromissum in tres arbitros simpliciter, non adiecto φ duo ipsorum arbitrorũ possent procedere sine tertio: si duo procedant sine tertio, non valet eorum snĩa: & licet si tertius esset præsens, & contradiceret duobus, sua contradictio non noceret: tamen eius cõtemptus & contumacia nocet, & reddit processum nullum: sicut dicitur, quod vnius canonici absentia nocet quo minus valeat electio per alios canonicos facta. in c. 1. de his quæ fiunt à maio. par. cap.

CA-

Casus literalis domini Helix.

CASVS. Tu & ego de causa nostra compromisimus in tres arbitros, qui acceptauerunt compromissum, licet non compellantur acceptare nisi vellent: licet sit secus in iudicib. etiam delegatis: quia munus iudicandi est munus publicũ: facta acceptatione, duo ex ipsis arbitris erãt parati in causa procedere: requisierunt tertium, vt cum eis conueniret ad procedendum in causa: ille tertius licet requisitus noluit venire, vel non potuit venire: vtrum tota potestas illius tertij sit apud duos, qui volunt procedere in ista causa? Respondet quod sic: licet lex ciuilis alleg. alter dicat: videlicet ꝙ duo arbitri absente tertio, licet fuerit requisitus, non possunt procedere, nisi dictũ fuisset in cõpromisso, ꝙ si vnus eorũ interesse non posset, alij duo in causa procedere possent: sed de iure canonico est aliud: quia duo arbitri possunt procedere requisito tertio, & nolente venire, vt hic est textus. Sed vtrũ istud cap. debeat seruari in foro sęculari? Rñdet gl. ꝙ non: nam qñ est discõuenientia inter ius ciuile & canonicũ, & vtrũq; potest seruari sine periculo aĩæ, tunc ius canonicũ seruatur in foro suo, & ius ciuile in suo, nisi laicus esset de terris Papæ, & sibi subiectus: nã tunc etiam in foro ciuili seruaretur ius canonicũ, vt tenet Bar. in l. priuilegia. C. de sacrosan. eccle. & docto. in c. 1. de no. ope. nuncia. in anti. & c. at si clerici. de iu. in ant. Secus si ius ciuile nõ posset seruari sine periculo animæ, vt in præscriptione xxx. vel xl. annorũ cũ mala fide, quæ procedit de iure ciuili, sed nõ de iure canonico c. possessor. de regu. iur. infra c. fi. de pscrip. in ant. Sed quid in iudicib. vt ponamus quòd causa aliqua fuit à sede Apostolica delegata simpliciter tribus iudicibus, non adiecto ꝙ si vnus nollet comparere, vel etiam non posset: ꝙ alij duo in causa possent procedere: litteræ fuerunt præsentatæ duobus iudicibus qui requisierunt tertiũ vt conueniret cũ eis: iste tertius non vult venire, vel nõ pôt venire: quia a'ijs negotijs occupatus: vtrũ isti duo possunt procedere, tertio requisito & nolente venire? Rñdet Romanus Pontifex, ꝙ nõ: sed in ipsis antiqua iura seruantur: nam iura antiqua per istud cap. solum sunt correcta in tribus arbitris. Nota primo vnã differentiã inter ius canonicum & ciuile: nam quando est factum compromissum in tres arbitros simpliciter de iure ciuili: duo sine tertio etiam si fuerit requisit' non possunt procedere: Secus est de iure canonico: videlicet ꝙ duo sine tertio poterunt procedere, vt hic. Not. ꝙ lex fingit absentem præsentem: & in hoc fictio præfertur veritati, licet regulariter dicamus ꝙ veritas præfertur fictioni. Nota vlterius quod ad esse vniuersitatis requiritur maior pars, & quòd conueniant duæ partes ad aliquid exercendum: & ꝙ sit à maiori parte illarum duarum partium, valet l. plane. & l. nulli. ff. quod cuiusque vniuer. & secundum Docto. in cap. cum omnes. de const. in ant. Et istud verum nisi eorum conuocatio pertineret ad aliquem actum: quia tunc si fuerunt conuocati, & non veniant: eorum contumacia facit eos extraneos ab vniuersitate pro illa vice: & hoc de iure canonico. Nota finaliter, quòd est differentia inter voluntariam absentiam, & malitiosam: & sic probans quem abesse voluntariè, nõ concluderet absentiam malitiosam.

bus [a] (quæ plerumque propter arbitrorum voluntariam seu malitiosam [b] absentiam remanent indecisæ) finis celerius imponatur [c]: Statuimus, vt si ex tribus arbitris à partibus electis [d] eorum aliquis ab alijs legitime [e] requisitus ad examinandum vel diffiniendum [f] vnà cum eis negotium, super quo in ipsos extitit compromissum, non curauerit (cessante impedimento [g] 10 legitimo) conuenire: duo præsentes, penes [h] quos (licet lex ciuilis [i] aliud innuere videatur) totalem, eo casu remanere decernimus potestatem [k], possint (malitiosa seu voluntaria illius absentia non obstante) dictum examinare negotium, & 20 libere [l] diffinire, sicut possent illo præsente, nec volente cum eis in vnam sententiam cõcordare †: vt sic ipsius absentia præsentia repleta diuina [m], eũ repu-

[Prima glossa summat.]

a ❡ Vt quæstionibus.] Si ex trib. arbitris vnus nollit examinãdo vel diffiniẽdo negotio interesse: duo pcedere poterunt ac si ille præsens esset: circa iudices autem antiqua iura seruentur.

b ❡ Malitiosam.] vt seruirent scilicet parti, q̃ eos eligerat, quam videbant succumbere.

c ❡ Imponatur.] ad quod prouidere debet iudex, supra de dolo & contu. finẽ. ff. si cer. pet. l. quidã. & nõ. ꝙ hic desideratur acceleratio: qđ dic vt dixi. supra de elect. c. vlti.

d ❡ Electis.] simpliciter: qa si esset ibi clausula: vos vel alter vestrũ: vel, ꝙ si nõ oẽs: non procederet decretalis dubitatio: sicut nec in iudicib. sicut dicam in fi. Ioan. And.

e ❡ legitime.] per litteras suas, vel nũtium litterato rie distinatum, vel per iuratum nuntium quod dic vt s. in ant. de offi. deleg. prudentiam.

f ❡ Diffiniendum.] cum scilicet conclusum est, qđ restat nisi ferre sententiam. supra de fide instru. cum dilectus.

g ❡ Impedimento.] ergo tunc stabimus legi: cum habet impedimentum legitimum: quod rescribere dẽt collegis, vt in prædi. decr. prudentiam. de legato diximus, vel pars id coram eis probare debet.

h ❡ Penes quos.] decernimus totalem potestatẽ, &c. quod sequitur.

Glo. seq. dicit quæ fuerit legis & contrarij canonis cõsideratio, remittit ad simile: quærit & soluit.]

i ❡ Lex ciuilis.] ff. eo. tit. l. si in tres. aliàs est. § sub l. itẽ si vnus & bona etiam fuit legis consideratio: q̃ voluit ꝙ præsentia, & contradictio non noceret, sed sic absentia: quia forsitan si ille præsens fuisset, traxisset alios in partem suam. [facit 36. distin. Nicæna.] Et est simile cum dicimus, ꝙ aliàs tenetur consilium requirere, & non sequi, vt no. supra eo. tit. cum olim. Sic dicit decre. ꝙ in electionibus plus nocet cõtemptus, q̃ contradictio. supra de elect. venerabilem. & cap. bonæ 2. Sed decretalis ista voluit illum fingere præsentẽ & cõtradicentem, vt infra sequitur 1 ex cõsideratione æquitatis, quæ ponitur in prin. & sic diuerso respectu vtriusq. bona fuit cõsideratio, &c. & est sim. quod no. supra de iureiu. cum contingat. supra de præscript. ca. vlti. Sed quid dices, nunquid seruabitur hæc decret. in foro sęculari? Dic quod non 2, in locis quę nõ sũt in temporali iurisdictione ecclesiæ: quod dic vt dixit infra de reg. iur cap. 2.

K ❡ Potestatem.] si compromittentes dixissent, ꝙ si non oẽs, &c. hoc possent duo: & hæc decret. supplet 3 ac si ipsi dixissent: & est sim. C. de rei vxo act. l. vna. circa prin. Ioan. And.

l ❡ Libere.] vnde si nolit interesse examinationi, nõ tenentur ipsum in sententiã vocare per hanc litterã. arg. ad hoc infra de dolo. & contu. eũ qui sed dic eũ ad omnia citandum. arg. eius quod ibi dicam.

m ❡ Diuina.] ad hoc C. de iud. properãdum. §. cũ autem eremodicium supra. de dolo & contuma. veritatis, cum sim. infra. de eo. qui mit. in pos. cap. vno.

† Adde, aut loq. Pet. dẽ Ancha. & D. & tenet Bart. in l. itẽ si vn' § item si plures. ff. eo. tit. & Phil. hic Font.

1 Cõcor. ff. mãda. si pcedẽte. § Lucius. Io. An.

2 Idẽ Pet. de Anch. Do. & Ph. ponẽs hic sex limitationes ad dictũ gloss. Fõr.

3 In casu absentię malitiosæ, vt voluntariæ.

tari faciat pro præsente a. ¶ Circa b iudices vero antiqua iura nolumus immutari.

a ¶ Pro præsente.] per hoc dico ꝙ non est idē in duobus arbitris, quod hic dicitur in tribus: quia si ex duobus vnus se absentat malitiose, alter non potest procedere: quia in tribus duo sunt maior pars. supra cap. proxi. præterea ille absens habetur pro præsente & cōtradicente, vt hic videt: ergo neutrius valet sentētia. supra de re iud. cap. vlti. nā tunc valet sentētia præsentium in hoc casu, quando valeret eo cōtradicente: aliàs non 1, & per hoc dico etiam, ꝙ si in cōpromisso hoc actum est, quod non valeat ipsorū triū arbitrorum sententia, nisi omnes concordent ꝙ non habebit locum decret. ista eadem ratione 2. [infra de testa. c. 2. in fi.] vnde tunc locum habet hæc decre. cū simpliciter sunt assumpti, vt supra dixi.

1 Idē Phili. & Do. Fonta.

2 Idē Do. & Phi. fallit tñ in iā electis itē in arbitris iuris qui contra ius nō pronunciant. Fō.

[Glo. seq. distinguit: demum quærit, & soluit.]

b ¶ Circa iudices.] protestatio quædam, vel tacitę q̄stionis responsio: Circa eos ergo dic, quòd aut sunt ordinarij, aut delegati: Si ordinarij, aut quilibet per se & in solidum iurisdictionem habet: & tūc potest alter alterum præuenire, supra de foro compe. cap. penul. & no. supra de appella. vt debitus. aut non in solidū, & per se, sicut in capitulo vel syndico, vel hijs qui audiunt causam presbyteri, diaconi, & subdiaconi: in his casibus omnes citare debent: & si duæ partes sunt præsentes, sufficit. [Vide ff. de re iudi. l. Pomponius. ff. ad municip. l. magistratus. & quod ibi not. & quod not. in Spec. de senten. prola. §. sequitur. versi. quid si sunt. & §. iuxta post princi.] ff. quod cuiusque vniuer. plane. de decre. ab or. fac. l. 3. nisi in prædictis casibus vbi certus requiritur numerus. 15. quæst. 7. si autem. & cap. felix. supra de re iudi. non potest. Aut sunt delegati: & tūc subdistingue, aut sūt dati simpliciter: & tūc vnus sine alio nō procedit. supra de offic. deleg. causam matrimonij. aut cum clausula: & tunc iterum subdistingue: quia aut cum clausula ista; vos vel alter vestrum: aut cum illa; quòd si non omnes: In primo casu tene quod habes supra eodem lib. de offic. deleg. cum plures. In secundo quod habes supra de offici. deleg. prudentiam Sed quæres quare ius diuersum inter arbitros simpliciter datos, & delegatos simpliciter datos, vt per superiora patuit? Dic 3 quòd ius quod minus dictum est à partibus supplet lex: sic aliàs. ff. eod. titu. item si vnum. §. principaliter. Iudices autem maiori maturitate creantur vt supra eodem lib. de rescript. statutum. & ideo ius in eis supplere non vult. Item in iudicibus rigor attenditur: quia clementiores lege esse non debent. in Authen. de iudi. §. oportet. colla. 6. Arbitri autem prout visum eis est, pronunciant: & plerunque eliguntur amici, & possunt viles esse: & ideo ius magis circa illos prouidere & cōsiderare voluit, vt supra in prin. decre.

3 Idē Io. Mona. & est simile quod no. de offi de leg. cum vicessimū in fi. vlt. glossæ.

FINIS LIBRI PRIMI.

LIBER SECVNDVS.
DE IVDICIIS.

¶ Dictum fuit supra de magistratibus, & iudicibus, & de arbitris; nūc videndum est de iudicijs, q̄ exercent̄ p̄ illos magistratus.

ADDITIO. Quindecim significationes iudiciorū notat hic Io. Mo. quas vides s̄. de reg. iur. in iudicijs. Ioan. And.

Vris esse.] Primo ponit dictum: Secundo casus excipit ibi Nisi causa.

¶ Pro intellectu huius ca. habemus præsupponere duo: vnū pro ratione dubitādi, & alterū pro ratione decidendi: Et primo pro rōne dubitandi, ꝙ Papa potest compellere partes ad comparendum coram se personaliter, licet cā sit ciuilis & pecuniaria. Itē ꝙ delegatus Papæ gerit vices Papæ, & regulariter in causa sibi delegata potest illud quod Papa posset facere. Aliud pro rōne dubitandi: videlicet, ꝙ à iuris bñficio partes habent, vt in causis pecuniarijs possint cōparere p̄ se, vel per procuratorem. l. in pecuniarijs. C. de procu. Itē ꝙ beneficium iuris nemini est auferendū sine causa.

CASVS. Prætendebā Titiū debitorē meū in aliqua pecuniæ summa: quia habebam ordinarium loci certa ratione mihi suspectam, à sede Apostolica impetraui delegatum: cui præsentaui litteras delegatorias delegatus iste mandauit reo, vt cōpareret p̄sonaliter corā ipso, & tñ cā erat pecuniaria siue ciuilis: & in citatione non exprimit̄ causa, quare debeat cōparere in propria persona: vtrum Titius teneat̄ cōparere p̄sonaliter? Rñdet Romanus Pontifex ꝙ nō, & dicit ꝙ delegatus suus non potest cogere partes ad comparendū personaliter coram se in causis ciuilibus: quia nō pōt partibus auferre beneficiū iuris: licet Papa hoc posset, nisi esset talis causa, quæ requireret præsentiā p̄sonæ, & esset causa expressa in citatione, vt in l. 1. ff. de fer. vbi dicitur, ꝙ si tempore feriarum, vindemiatū vel messium quis citatus: in citatione debet cōtineri causa, q̄ illo tempore possit & debeat expediri: Sic in propositio, qñ reus est citetur, vt veniat p̄sonaliter: debet in citatione exprimi causa, quare debeat venire p̄sonaliter: puta ꝙ veniat personaliter iuraturꝰ de calūnia, vel rñsurus positionib. partis aduersæ, vel ad exequendum alium actum, qui requirit præsentiam p̄sonæ: & tunc reus citatus tenet̄ personaliter cōparere: & si mittat procuratorem, nihilominus reputabit̄ cōtumax, ac si nullū p̄curatorē misisset. Sed quærit̄ cū istud non esset ambiguum, quare fuit factum istud ca. vt in ca. cū in iure. de offic. delega. & l. ancillæ. C. de furt. Dicēdum, ꝙ postquam emanauit præsens c. istud non erat ambiguum, sed ante bene erat ambiguū: nā cū Papa possit hoc facere, scilicet cōpellere partes in causa pecuniaria, vt cōpareant personaliter coram se videbatur ꝙ etiā suus delegatus hoc posset facere, vt dictum fuit in ratione dubitandi. Nota primo, ꝙ per verbum, Videtur, respondet̄ de iure: quod not. pro doctore vel cōsultore qui dicit; mihi videt̄, & vide tex. de appellatio præterea requisisti. Nota secundo, quòd in causa criminali iudex potest compellere partes, vt personaliter coram se compareant. Dominicus.

[Prima glossa summat.]

LIBER SECVNDVS.

TITVLVS I.

De iudicijs.

¶ Innocentius quartus in generali concilio Lugduneñ.

¶ Iudex delegatus non habens ad hoc speciale mandatum à Papa, non potest compellere partem, vt personaliter coram eo compareat, nisi ex rationabili causa. Ioan. And.

CAP. I.

Vris esse a ambiguū b nō videt̄, c iudicem delegatum d (qui à sede Apostolica mandatum ad hoc non receperit speciale e) iu-

a ¶ Iuris eē.] iudex delegatus si nō habeat ad hoc speciale mandatū à Papa, non potest cōpellere partē, vt p̄sonaliter corā eo compareat, nisi ex rationabili cā.

b ¶ Ambiguū.] ambiguū est, vbi opiniones sunt, & iura varia videntur. s̄. de senten. excommu. inter alia.

ADDITIO. 50. distinct. quia sanctitas tua. supra de resti tu. spolia. litteras. de æta. & qualita. quærit, & cap. à multis. s̄. eod. lib. de electio si religiosus. & j. de præbend. quia sæpe. Deriuatur autē ambiguum ab ambigo, quod cōponitur, ab am, quod est circum & ago interposito b, quasi circū agor & voluor. secundū Io. Mona. & de triplici ambiguitate not. 33 distinct. cap. fin. in gloss. in ambiguis. Ioan. And.

Ambiguū quid ut, & vnde dicit̄.

c ¶ Non videtur.] nec est. ff. de arbit. l. non distinguemus. §. quæsitum.

[Glo. se. q. recitet ur per quæstionem quid de ordinario: secundo signat contrarium & soluit: tertio textū determinat.]

d ¶ Iudicem delegatum.] à contrario sensu videtur secus de ordinario. 25. distinct. qualis. in glos. penult. de ijs quæ fiunt à præla. cum Apostolica. sed idem in ordinario secundum Ber. non enim potest cōpellere partes coram se venire personaliter, nisi in sequentibus casibus. C. de procur. l. vlti. & ideo de ipso dictū non fuit: quia de ipso non dubitabatur per prædictā legem: sed de delegato Papæ dubitabatur, qui videbatur posse idem quod Papa quo ad illam causam 1. Liberum enim est cuilibet per se, vel per procuratorem respondere. C. de his qui ad ecclesiam confugiūt l. præsenti. § eum autem. ff. de proc. l. 1. infra de iura. calum. ca. vlti. supra de procu. querelam. beneficium autem iuris nemini auferendum est. 28. distinct. de his. infra de reg. iuris indultum. cum suis concor. argumen. cōtra, quòd personaliter citatus, personaliter venire teneatur. supra de dolo & contumacia, cū dilecti. Dic quòd illud obtinet in Papa, vt ibi nota. & sic etiam supra de maio. & obed. humilis. de dilationib. cap. vlti. Et habent hæc locum in causis priuatorum. In causis vero ecclesiæ, collegij, vel vniuersitatis 2 de necessitate interuenit syndicus. supra de iuramēto calumniæ in pertractandis. & cap. sequenti, secundum Bernard.

1 Hoc verum quo ad illa, sine quib. cā nō potest expediri. s̄. de offic. deleg. c. 11. & c. præterea. fm Inno. & Archid. sed sine hoc expediri pōt p̄ p̄curato. ē: ergo &c. sicut ergo non possem illi p̄cipere ꝙ iret ad sanctū Iacobū: sic nec ꝙ ad ipsum p̄sonaliter veniat. fm. I. An.

ADDITIO. Licet hæc gloss. dixerit in principio secundum Ber. ordinarium nō posse compellere partes coram se venire, non tamen vetat quin extra iudiciū possit ipse ordinarius ex causa cogere subditos coram se personaliter comparere, vt si eget ipsorum cōsilio vel personali auxilio, secūdum Host. alleg. 22. q. 5. de forma. de offic. deleg. cap. vlt. Vel vult quòd promoueatur ad ordines. de æta. & quali. cap. 1. Et secundū eum de consuetudine hoc in diuersis casibus experimur: Constat etiam eis in dubio semper obediendū. 23. q. 1. quid culpatur. in glo. fi. Addit. Io. Mona. quòd vocat abbates, presbiteros, & clericos personaliter ad synodum. 18. distinct. cap. vii. Item clerum & populū congregat ad sermonem. s̄. eo lib. de elect. vbi periculum. §. quia vero. & ad curiā mittit clericum. 16. q. 1. vos autem. in Auth. de san. epi. §. reuerendissimi. coll. 9. Ioan. And.

2 Etiā si ipsius cā esset criminalis, vel decrimine: & vide q̄d not. & dixi de simo. dilectus 2. Io. And.

e ¶ Speciale.] quia tunc sicut Papa id potest, & ipse similiter. s̄. de procur. c. pen. cum suis concor.

bere non posse alterutram partium coram se personaliter in iudicio [a] comparere: Nisi causa fuerit criminalis [b], vel nisi pro veritate dicenda [c], vel pro iuramento [d] calumniæ faciendo, vel aliàs iuris necessitas partes coram eo exegerit [e] personaliter psentari.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Mulieres personaliter ad iudicium (quacunque causa in iure non expressa) inuitæ trahendæ non sunt: sed si necessarium sit ipsarum testimonium in causa, iudex expensis producentis interdum ibit, interdum mittet: & iudex fraudulenter vadens, excommunicatus est. Mulieres religiosæ et volentes extra monasterium suum ex aliqua causa personaliter ad iudicium trahi non possunt: quod contra prædicta fit, est irritum. Ioan. And.*

CAP. II.

Mulieres † [f] (quas vagari non conuenit, procuratore valent per consensum. ff. de iudi. licet. ff. rem ra habe. l.3. §. falsus.

a ¶ In iudicio.] de extraiudicium non dubitabat. & est si. s. eo. lib. de resti. in integ. c. 2.

[Glo. seq. textum exponit. secũdo quærit. argu. pro & contra: ponit opi. Ber.

b ¶ Criminalis.] intelligas criminaliter intentata. Si. n. de crimine agit ciuiliter, bene interuenit pcurator. s. de pcu. tuæ. de accu. super his. vnde tunc psonaliter venire cõpelli non poterit. Si aũt criminaliter intentatur pcurator non interuenit, nisi in casib. not. 2. q. 6. si qñ. in glo. fi. & s. de accu. veniens. Sed quærebat hic Ber. si admittatur procurator in cã criminali, an valeant quæ facta sunt cum eo? Et vr quòd sic, si nõ opponitur exceptio. C. de procura. ita demum. ff. de proc. filiusfamilias. §. veterani. & ea quæ fiunt cum falso procuratore valent per consensum. ff. de iudi. licet. ff. rem ra habe. l.3. §. falsus. Sed contra videtur: quia cõtra legem actum est. ff. de pub. iudi. l. penul. §. ad crimen. & 5. q. 3. cap. in criminalib. Dicebat Ber. q valet quod cum eo actum est per prima iura: ex quo non fuit obiectum: [1] iudex tamen talem procuratorem ex officio suo potest & debet repellere. s. de excep. exceptionem. cum suis cõcor. & s. de accu. cũ P. Nec obstat si iudex debet repellere: ergo non valuit iudicium: vide instantiam in excõmunicato per prædictam decre. exceptionem. j. de excep. pia. & cũ hoc concord Guil. in Spec. de procura. §. 1. ver. sed pone quòd in casu tali.

ADDITIO. Et Io. Mona. hic, & Arch. eo. li. s. de pcu. qui generaliter. & facit quod not. C. de adul. quis indubitati. Sed vt ibi not. Cy. Fran. Accur. resistebat illi gloss. quæ innuit hanc exceptionem dilatoriã hac ratione: verba sententiæ referẽda sunt ad personã domini. C. de iniur. l. fi. & absens damnari non potest. ff. de poe. absentem. In procuratorem autẽ sententia ferri non põt: quia nocens non est. C. de sen & interlo. l. 1. ergo semper opponi poteri t C. de proc. licet. fm eũ, per quod dici potest, quòd quo ad fienda repellit, valebunt tamen prius cũ eo gesta per iura præallegata. Ioan. And.

c ¶ Dicenda.] scilicet ad præstandum iuramentũ de veritate [2]: quod solum olim præstabatur in spiritualibus, hodie secus. j. de iur. cal. c. 1. in fin. & differt in eo à iuramẽto calũniæ, quia per illud rñdet de eo qd credit & æstimat. C. de iureiu. pp calũ. dan. l. 1. §. fin autem. & per istud iuramentum de veritate respondetur, vt littera sonat. s. de elec. dudum 2.

Glo. seq. recitetur per quæstionem.]

d ¶ Iuramento calumniæ.] quod principales psonæ præstare debent. C. iureiu. pp calũ. dan. auth. principales. s. de iura. calu. in pertractandis. quod verum est, nisi procurator habeat ad hoc speciale mãdatum. j. de iura. calu. cap. vlt. in quo casu dicã q delegatus principalem ad iurandum compellere non poterit, cũ ibi tunc non sit iuris necessitas, de qua sequitur: nisi forte principalis iustior sit q̃ procurator, & natura causę hoc requirat: vel scit melius veritatem, vt C. de procura. l. vlti. Et facit ad hoc supra de procura. si quem. in fi. eo. lib. Ioan. And.

e ¶ Exegerit.] quasi [3] coegerit. Et tractat hic Io. Mo. quomodo exigere ponitur pro cõplere, pro petere, pro cogere, pro diuidere, pro expellere: ponens versum:

Exigo, perficio, peto, diuido, cogo, repello.

Mulieres.] Primo ponit prohibitio mulieribus in gñre: Secundo ibi, Sed cum prouisio bimembris circa ipsarũ testimonia, cũ certa phibitione & pœna: Tertio phibitio circa religiosas: ibi, Cæterum. Quarto decernit. in fin.

CASVS. Tu & ego litigabamus corã aliquo iudice: fuit taliter pcessũ, q lis fuit cõtestata: volo pbare intẽtionẽ meã p testes: & dico q testimoniũ aliquarum mulierũ est mihi necesariũ: & peto q ipsæ mulieres citent, vt cõpeteant corã iudice psonaliter phibituræ testimoniũ veritatis: vtrũ iudex poterit compellere mulieres, vt coram se personaliter compareant: & se exhibeant in publico pro ferendo testimonio in aliqua causa? Rñdet q non: nam non possunt exire domum suam vt se immisceant cœtibus virorũ: Quid ergo fiet celabitur veritas? Rñdet q iudex ibit ad ipsarũ domũ & ab eis recipiet iuramentũ; & in domibus ipsarum illas examinabit vocata parte & citata. Sed ponamus q iudex est grauis persona: quia est constitutus in dignitate: & non est decens vt iudex accedat ad domos illarũ mulierum bassæ conditionis? Responde q tunc iudex vices suas committet alicui commissario ad illas mulieres examinandas. Et ista sunt vera: nisi mulieres istæ vellent venire ad iudicium, & renunciare huic beneficio: nam istud capitulum intelligitur q non possint cõpelli, vt veniant ad iudiciũ: fallit in religiosis & Monialibus: quæ etiam si vellẽt venire ad iudicium, & renunciare huic beneficio, non sunt admittendæ. Non fingat.] vnde si est talis causa, in qua dẽnt produci testes & examinari: dẽt mittere cõmissarios, & non debet ire personaliter fingendo q eius psentia requiritur: & si in fraudem faciat, incidit in excommunicationẽ: puta quia iudex appetit amplexus mulieris: & fingit q testimoniũ mulieris est necessarium in causa: & facit cum parte vt pars nominet aliquam mulierem inter suos testes, vt possit habere accessum ad illã mulierẽ. Religiosę.] vnde religiosæ hic accipiuntur specialiter pro illis, quæ fecerũt pfessionem: non sicut in l. prima. C. de summa trinitate, & fide catholica. ibi, in tali volumus religione versari. & s. de constit. ecclesia. vbi dicitur, q laici etiam religiosi non habent potestatem disponendi in rebus ecclesiasticis. Nota primo q vagatio est phibita mulieribus: & similiter permistio earum in congregatione virorum. Nota secundo, q mulieres nõ possunt trahi ad iudicium inuitæ personaliter: & sic videtur secus à contrario de alijs. de quo s. proxi. cap. Domi.

[Prima glossa summat.]

f ¶ Mulieres.] mulieres psonaliter ad iudiciũ (quacũque cã in iure nõ expressa) inuitę trahẽdæ nõ sunt: sed si necessariũ sit ipsarũ testimoniũ i cã iudex expẽsis pducentis interdũ ibit, interdũ mittet: & iudex fraudulenter vadens, excõicatus est. Mulieres religiosæ etiã volentes extra monasteriũ suum ex aliqua cã personaliter ad iudicium trahi non possunt: qd s pdicta fit, est irritũ. Ista decretalis Bonifacij extrauagãs erat, q edita ante cpillationẽ hui9 Sexti libri l. An.

[Glossa

Procurator in cã criminali an debeat admitti, & an valeat pcessus agitatus cũ illo.

[1] Idẽ tenet Dñic9 alleg. ca. q frustra de vsu. iũcto fine cũ princ. & cle. cõstitutionẽ. in fi. de elec. tñ Pet. de Anc. allegãs Bar. i d. s. ad crimẽ. tenat cõtrariũ. Fõt.

[2] Et ad rñdẽdũ p illud ad positõ es vel interrogata: & p id posset dici idẽ de positione facti per decr. Pastoralis. eo. ri. q dic vt ibi. l. Ad.

[3] Hæc glossula ex lectura I. An. huc est trãsfusa, ea nõ habet in antiqs codicibus.

† Vide l. feminæ. d. pcura. l. seruus C. de iudic. & l. feminæ. ff. de regul. iur.

nec virorum cœtibus immisceri a) auctoritate litterarum b sedis Apostolicæ, vel legatorum c ipsius, aut alia d quacunque, ad iudicium personaliter euocari, vel trahi inuitas e cã ferrendi testimonium, aut alia qualibet (quæ in iure non exprimitur f) prohibemus g. Sed cum necessarium h fuerit testimonium earundem, iudex (in expensis partis producentis i easdem) tabellionem, aut aliam personam idoneam k, ad eas transmittat: vel si forte talis casus occurrerit, quo iure prohibente l, receptio testiũ alteri committi non possit: iudex † tunc propter hoc personaliter ad illas accedat m †: aut (si talis sit personæ n iudicantis cõditio, quòd id per ipsum non deceat fieri, vel non possit o) mittat p ad eas †: prouiso quòd casus huiusmodi (videlicet vt iudex vadat personaliter) non fingatur q: nec fraus interueniat in hac parte: Alioquin fictor huiusmodi vel fraudator, ipso facto sententiam excõmunicationis incurrat r. ¶ Cæterum feminę religiosæ, præsertim quæ debent sub clausura morari s, extra suum monasteriũ vel clausuram nõ vocentur ex quauis causa t personaliter: etiam si ad hoc voluntas accederet † earundem u. Decernimus quoque, vt ipso iure sit irritum & inane, si quid contra præmissa cõtigerit attentari.

¶ Idem.

¶ Maior xiiij. annis, per se & per procuratorem potest agere & defendere causam spiritualem: minor xiiij. per se nõ agit, sed per procuratorem, vel per curatorem datum auctoritate ordinarij ecclesiastici iudicis: & etiam delegati dati ad causas illas: Filiusfamilias sine patris assensu agit causam spiritualem. h.d. Ioannes Andrea.

CAP. III.

SI AN-

[Glossę omnes sequẽtes recitãtur in textu. Io. An.]
a ¶ Immisceri.] periculosa est n. sexuum commistio. 18. q. 2. diffinimus.
ADDITIO. Archidiaconus alleg. C. de arbi. l. vlt. Io. Andr.
b [Litterarum.] generalium intelligas: puta quib. causa cõmittitur: si. n. specialiter expressum esset in litteris, quod mulier trahi posset, secus. ad hoc c. proxi.
c ¶ Legatorum.] vel delegatorum multo magis. ad hoc sup. de rescri. statutum.
d ¶ Alia.] puta ordinaria, vel delegata ab eo.
e ¶ Inuitas.] volentes ergo possũt & in hoc differunt religiosæ, vt inf. sequitur.
ADDITIO. Idẽ Ioannes Mona. & Archidiaconus.
f ¶ Nõ exprimitur.] sup. c. proxi.
g ¶ Prohibemus.] nota meliorem cõditionem mulierũ quàm marium: ad idem s. de sen. excom. mulieres, & capit. ea nosci tur. s. de pig. ex litteris. Interdũ est deterior: ꝙ dic vt not. s. de pæ. & remis. no ua quædam. ad hoc ff. de reg. iur. l. 2. Interdum par: vtriusq; causa: & de his no. in Spec. de procu. §. 1.
h ¶ Necessarium.] q̃a nõ sunt alij qui veritatem sciant, vel nõ ita bene sciunt. 14. q. 2. quamquam.
i ¶ Producentis.] 4. q. 3. si testes. §. liberi. versiculo vẽturis. supra eo. lib. de rescri. statutum in fi. in gl. à producente, & C. de testib. quoniam, sicut ergo producẽs tenetur expensas ministrare testi producto: ita & tabellioni vel iudici, qui ad ea vadit, vt hic vides.
k ¶ Idoneam.] presbyterum, vel alium virum honestum coram quo iuret: & ibi etiam erit tabellio: & citabitur pars aduersa, vt vadat visura eas iurare, vt sup. de testi. cap. 2.
ADDITIO. Dicit Archid. quòd faceret illum presbyterum vel virum honestum iurare, quòd suum officiũ fideliter adimpleret, vt sic maior & plena fides illi adhiberetur, alleg. de præsum. illud. de præscri. ad audientiam. 1. quæst. 7. sancimus. Aliquando tamen talis persona nuncius appellatur. supra de testib. cog. cap. 1. aliquando executor vel auditor. sup. de offic. de leg. super quæstionum.
ADDITIO. Vnde dicebat Ioan. Mona. quòd melius diceret, personas. alleg. supra de probat. quoniam contra. I
l ¶ Iure prohibente.] vt in criminali criminaliter intentata, vt in auth. de testi. §. & quoniã. & §. hæc omnia, & C. de fi. instr. auth. apud eloquentissimum.
ADDITIO. Quod dicit hic glo. in criminali criminaliter intẽtata intellige vt not. de verb. sig. forus. ad fi. & 11. q. 3. ex eo. Ioan. And.
m ¶ Accedat.] expensis producentis, vt no. s. non. n. in hoc casu credo locum habere decre. s. eo. li. de rescript. statutum. § insuper.
n ¶ Personæ.] puta eps vel superior propter reuerentiam ipsius pontificalis officij ad mulierculam eos ire non decet: ad hoc sup. de offi. ordina. c. 1. eod. lib.
ADDITIO. Vel aliàs religiosus, & magnæ famæ. Arch.
o ¶ Non possit.] puta ratione infirmitatis, vel forte loci in quo morať mulier, vel alia simili.
p ¶ Mittat.] tabellionem vel personã idoneam, vt dictum est supra. Ioan. And.
q ¶ Non fingatur.] vt iudex posset dominam visitare, faciebat eam nominari in testem.
r ¶ Incurrat.] nõ reseruat absolutionẽ: ergo alijs cõcedit. de sent. excom nuper.
s ¶ Morari.] vt infra de sta. regu. c. vno.
t ¶ Causa.] vnde nec seruare tenentur decret. Nicolai, quo ad personalem cõparitionem, vt s. eo. lib. de electio. indemnitatib. §. sed cum eas.
u ¶ Earundem.] nota ꝙ non potest quis renunciare iuri suo: ad idẽ s. de foro cõpetenti si diligẽti. & quod ibi no. de sen. excõmunica. contingit. multos tales casus quære per Accursium. C. de pact. si quis in conscriben. & ff de pactis. l. pactũ inter hæredes, & per Gof. de regu. ad Apostolicam. Sæpe enim procurarent Moniales se ad iudicium euocari, vt claustrum exirent: ad idem sup de sen. excom. relatum.

Si annũ.] Prima pars tractat de minore: Secunda de filiofamilias: ibi, in huiusmodi. Prima iterum sub diuiditur: quia primo tractat de minore xxv. qui est maior xiiij. Secundo: ibi, Si vero minore xiiij qui est minor vel maior septennio. Ioan. And.
¶ Pro intellectu capituli præsupponẽdum est illud ꝙ habetur C. qui leg. perso. standi in iudi. habeant vel non. in l. 1. & 2 videlicet quòd minor xxv. an. non habet personam idoneam in qua possit fundari & subsistere iudicium: sed si habet curatorem generalem, debet ingredi iudicium cum auctoritate sui curatoris: si non habet curatorem generalem, debet ei dari curator auctoritate iudicis.
CASVS. Quidam Titius contraxit matrimonium cum Berta: Ẽcto matrimonio per verba de præsenti,

Marginal notes:
† al ita: prfatus iudex pp hoc, &c.
† Nota P. de An. ꝙ cuiq; priuilegia sua seruãda sunt, & potius lædendã causæ naturam, q̃ priuilegia partiũ sonta.
† Vide Bal. cons. 165. li. 2. & Tiraq. de legib. cõnubia. lib. leg. 9.
† al. accesserit.

Berta non vult sibi adhærere tanquam marito: certū est φ pōt agere contra ipsam, & petere iudicem, vt iudex compellat illam Bertam ad sibi adhærendum tanquam marito: Sed ponamus quòd Titius erat minor xxv. an. vtrum possit esse in iudicio in ista causa spirituali sine auctoritate curatoris: Rñdet Romanus Pontifex, cū distinctione: aut iste minor habet xiiij annum completum, ita φ est pubes: & in isto casu pōt esse in iudicio sine auctoritate tutoris, & agere per se sine auctoritate curatoris: & pōt cōstituere suū procuratorem absq; curatore. Si aūt nondum compleuit annum xiiij. nō pōt agere sine auctoritate curatoris: & si velit constituere procuratorem dēt cōstituere cum auctoritate iudicis, coram quo vētilatur causa, siue sit iudex ordinarius, siue delegatus. Idem dicendum est in causis depēdentibus à causis spiritualibus: verbi gratia. Titius minor xxv. annis contraxit matrimonium cum Berta: pater Bertæ promisit ei centum in dotem: certum est quòd iste Titius minor xxv. an. dummodo sit pubes; pōt sine auctoritate curatoris petere illam Bertam in vxorē: Sed vtrum possit petere dotem sibi promissam sine auctoritate curatoris, licet sit minor: Rñdet φ sic. Sed ponamus φd aliquis qui vult, tractare cām spiritualem, est filiusfa. qui non potest esse in iudicio sine auctoritate patris, vt in glossa magna. Insti. de pat. pote. Ponamus quod filiusfamilias contraxit cum Berta: pater Bertæ non vult dotem soluere, vtrū possit iste filiusfamilias tractare cām sine auctoritate patris? Vel filiusfamilias beneficiatus vult agere in causis beneficij sui, vtrum possit sine auctoritate patris? Respondet Romanus Pōtifex, quod sic: nam in causis istis spiritualibus nō curatur de auctoritate patris: Et sic filiusfamilias in causis spiritualibus potest agere sine auctoritate patris. In fante.] qui non habet potestatem agendi, nec constituendi procuratorem: quia non intelligit illa ætas quid videat. l. prima. C. de falsa mone. Nota primo ex isto capitulo, quòd minor vigintiquinque an. regulariter non potest esse in iudicio per se, nec constituere procuratorem absque auctoritate curatoris sui. vt l. 1. & 2. allegatis. Nota, quòd quascunque causas spirituales vel descēdentes à spiritualibus minor xxv. an. sine auctoritate curatoris, potest tractare: & censetur quantum ad illas causas maior. Not. quòd idem est iudicium de causis spiritualibus & descē dētibus ab eisdē: sicut dicimus φ de causis spiritualibus, & de causis annexis spiritualibus, idem est iudicium in cap. quanto. de iudi. in ant. vt ius patronatus non est merū ius spirituale: sed est annexum iuri spirituali, puta institutioni, vt hic dicitur. Nota quòd impubes non potest causas spirituales tractare per se, nec in eis constituere procuratorem absque auctoritate sui curatoris. Potest poni exemplū in beneficijs dummodo sint præbendæ: vel ex dispensatione Apostolica: quia in pupillari ætate posset obtinere beneficium ex dispensatione Apostolica: sed tunc debet habere curatorem ad illas lites, vel si velit constituere procuratorē, hoc debet esse auctoritate iudicis. Nota quòd iudex delegatus potest dare curatorem minori xxv. an. ad lites ventilandas coram ipso: sed non ad causas, quæ non ventilantur corā se: sed ordinarius potest dare curatorem ad oēs causas tam coram se mouendas, quàm alibi. Not. vnum casum in quo filiusfa. potest esse in iudicio sine auctoritate patris, quòd est contra l. non solum. C. de bo. quæ lib. puta in causis spiritualibus pōt filiusfamilias esse in iudicio siue auctoritate patris: nam ista censentur peculium castrense, vel quasi. Nota vlterius illud ad quod allegatur iste tex. quòd clericus ēt sacerdos & beneficiatus non liberatur à patria potestate: nam nos non legimus quòd clericatus sit modus tollendi patriam potestatem: legimus tamen de dignitate episcopali. in Auth. sed episcopalis dignitas. C. de epis. & cle.

[Prima glossa summat, & dicit quid declaret.]

num [a] quartūdecimum [b] tuæ peregisti ætatis: in beneficialibus, & alijs causis spiritualibus [c], necnon & dependentibus [d] ab eisdem, ac si maior [e] xxv. annis existere: ad agendum & defendendum, per te vel per procuratorem † (quem ad hoc constituendum decreueris) admitti debebis [f]. ¶ Si vero infra quartumdecimum annum existas, per te agere, aut defendere non poteris [g] super ipsis: sed vel per tuum episcopum, vel per officialem eiusdem [h],

a ¶ Si annum.] maior xiiij. annis per se & per procuratorem pōt agere & defendere causam spiritualē: minor xiiij. per se non agit, sed per procuratorem, vel per curatorem datum auctoritate ordinarij ecclesiastici iudicis: & ēt delegati dati ad causas illas. Filiusfa. sine patris assensu agit causam spiritualem: hoc dicit. Emanauit hæc decretalis ad declarationem eorum, quæ not. Ber. sup. de resti. spoliat. ex parte, & de ætat. & qualit ex ratione. Cōfir. Inn. & Hostiensis eo. tit. in decorum. & sup. de procurat. accedens.

ADDITIO. Et Io. 15. q. 3. in certis. & Accursius ff. de mino. l. ait pretor. in prin. & principium corrigit φd not. Guli. in Spec. de stat. mona. vers. 31. Io. And.

b ¶ Quartumdecimū.] in mare hoc intellige, in muliere xij. & sic intellige p̄dictam decret. de restit. spolia. ex parte. & probatur. s̄. eo. li. de elect. indemnitatib. 1. responso. sup. de despon. impub. continebatur. Io. And.

c ¶ Spiritualibus.] puta matrimonio & similibus.

d ¶ Dependentib.] vt dote, φ dependet à matrimonio. de do. inter virū & vxo. & d̄ dote post diuor. rest. c. 3.

e ¶ Ac si maior.] siue curatore sicut maior.

[Glo. seq. ponit quatuor opi.]

f ¶ Debebis.] in matrimonio hoc erat expressum in prædicta decret. ex parte. [Per quam patet in q. Io. de Deo, de qua dicā infra de sen. exc. c. licet. in vlt. glo. ēt suo tempore non ponderandam ætatem xxv. ann. in defendente causam matrimonialem.] Sed quia qdam dicebāt id speciale in carnali matrimonio: ideo emanauit hæc lata cōstitutio. Sed quod idem esset in spirituali, probatur per dec. de elec. dudū [1] & de reg. postulasti. ad hoc facit quia huius voluminis compilatores [1]. de tutelis & curis non posuerunt tanquā de materia nobis non multum necessaria: & aduerte, quia quod hic dicitur, quidam tenebant indistincte. Inn. dicebat, φ debebat dari curator s̄m quod in ver. seq. de minore xiiij. dī. Host. aūt suo capite & quadam similitudine distinguebat inter maiores xvij. an. vt tunc haberet locum prima opi. quia talis prodite pōt in publicum. 3. q. 7. c. 1. §. tria. ad hoc sup. eo. li. de pc. qui generaliter. in fi. vel xviiij. secundum ea, quæ no. de offi. deleg. cum vicesimum, & minores xvij. vt tūc habeat locum opi. Inno. & hanc viam mediā dicebat tenendā. Arg. de offi. deleg. quærenti. hæc not. de æta. & qualit. in decorū, & summa eiusdem tit. §. ætas. sed reprobatur hæc opinio, vt hic vides. Ioan. And.

g ¶ Non poteris.] hoc tenet Ber. de æta. & quali. ex ratione. in glos. vltima.

[Glo. seq. reci. per obiectionem.]

h ¶ Eiusdem [2].] non enim sufficit: immo nec requiritur patris auctoritas; non enim de patrimonialibus tractamus, in quibus id locum habet. C. de bo. quæ li. cum oportet. & l. cum non solum, & inf. in fin. c. nec Imperatoris vel alterius iudicis sæcularis: cum spiritualis & ecclesiastica sit causa. 96. dist. bene quidem. sup. de iudi. at si. & de arbi. contingit. arg. ff. ad Treb. ille à quo. §. fin. & l. seq.

† Nota vbicunq; minor legitime pōt interesse iudicijs: ibi potest cōstituere procuratorē. ca. ex parte. de rest. spo. si tñ lædat restitueret. glo. in d. c. ex parte & in l. 1 C. si de momen. pos. Fonta.

Minor p̄ se pōt causas spales aut ab illis dependētes tractare.

[1] Quos vi de sup. in proœmio §. nos ad apieē. Io. Andr.

[2] Gl. seq. Dom Pet. de An. & Phil. notant: φ tutor testamētarius, datiuꝰ nō posset litigare pro beneficijs sui pupilli: φ not. bene: ga Pet. dicit φ non est alibi. Io.

a ¶ Ad litis.] ad hoc C.de in litem dan.tut.vel cura. per totum.C.de cura.fu.l si in prin.
b ¶ Huiusmodi.] scilicet spirituales,quasi de tēporalibus nō dependentibus se intromittere non debeat. arg.ī.proxi.responso,nisi forte ratione ꝑsonæ:puta si clericus esset.

qui legitimam personam, l.vltima.Item cum agit de thoro violato.ff.de adulterijs,si maritus.secūda.§.lex Iulia.& l.inter liberas.§.penult. Et in interdicto de libero homine exhibendo.ff.de libero homine exhibēdo.l.tertia.§.si mulier. Item secundum canones vr̄ ꝙ indistincte conqueratur filius de parte ī.de spon.c.non est. 2.q.7.quæritur.vbi de hoc.&23.q 4 si ecclesia.Itē in casu ff. de iudicijs,si lōgius. In his & similibus maior & in potestate constitutus agit.

ADDITIO. Materiam glos.vide plene in Spec.de actore §.1.ver.item ꝙ est filius. & duab.chartis sequē.ibus:& specialiter de clericis in vers.sed.cū clericorū dicto.& per hoc decido quamplures q̄stiones huius materiæ ibi positas. & in l.vlt.C.de bonis quę liberis.Ioan.And.

[Glo.seq.q̄rit obijciendo,& soluit.]
c ¶ Maior infante.] id ē septennio. ī.de despō.impu.litteras. & ca.accessit. minor em̄ ætas ignorat q̄d videat. C.de fal.mo. l.1.in fi. Sed dices quā causam spiritualē potest tractare minor infante: matrimoniū enim vel spōsalia ꝯhere nō pōt, vt in ꝑdictis iurib. Saluo eo quod habetur de spōs.iuuenis. bñficiū ecclesiasticū habere non pōt, vt not.ī. de pb.su p inordinata. qualis ergo erit hæc cā?Forte dispensatione Papæ adeptus est beneficiū de quo agit vel defendit: vel forte repetit: vel ab eo repetunt̄ vsuræ 1.Vel dr̄ natus de illegitimo matrimonio. de ordine cognitio.tuā vel his similia.
d ¶ Alterius.] epi scilicet vl̄ officialis.

tibi curator dabitur ad lites [a] huiusmodi [b] exercendas:aut tu ipse (si maior infante [c] fueris) cum auctoritate alterius [d] eorundem procuratorem ad eas poteris deputare. Delegatus etiam Apostolicæ sedis, & subdelegatus ab eo [e], tibi (si non habeas) curatorem [f] dare valeant, vel auctoritatem constituendi procuratorem [g] præstare ad illas causas, vel lites duntaxat, quæ coram ipsis fuerint ventilandæ. [h] ¶ In huiusmodi [i] quoque litibus siue causis, quamquam in potestate patris existas, † nec aliàs absque ipsius assensu, in iudicio regulariter [k] esse possis: eius (cum de his se intromittere non habeat [l]) nequaquam requiri debebit assensus.

TITVLVS II.

De foro competenti.

¶ Innocentius quartus †

¶ Archiepiscopus omisso appellationis articulo, vel per viam querelæ, de causa subditorum, suffraganeis etiam ipsis consentientibus, non cognoscit. hoc dicit vsque ad §. neque.

CAP. I.

Romana [m] ecclesia: & infra. ¶ Nec appellatiōis articulo prę.

l ¶ Nō habeat.] habet enim locū illa regula in patrimonialibus,vt ī.dixi.

DE FORO competenti.

¶ Dictū fuit titulo prox.de iudicijs:verum quia multotiēs accidit,quòd vocati ad iudicium excipiunt de incōpetentia fori:& posset aliquis dubitare quod dicatur forū competens,& quid incompetentia:ideo annectitur rubrica ista de foro competenti.

m Romana.] Hæc solemnis decre. habet vndecim dicta circa forum competens vel incompetens secundum Host. Boatinū & Io. Mona. Primo enim ponit duo dicta: Secundo: ibi, Neque. tria. Tertio: ibi, Nec etiam.duo. Quarto:ibi, Contrahens.vnum. Quinto:ibi,Nec clericos, ponit alia tria.

¶ Pro intellectu huius c. habemus aliqua præsupponere:& primo illud quod dr̄ in cap.pastoralis. de offi.ordi.in an.ꝙ regulariter archieps non est competens iudex inter subditos suorum suffraganeorum in primà instantia.Item præsupponendum est, ꝙ q̄n appellatur ab epo ad archi epm, si appellatio fuerit legitima cā deuoluit̄ ad archiepm:& archieps pōt retinere cognitionē causæ principalis,si dictū fuerit bn̄ appellatū:& male iudicatum.ca.vt debitus. de appellat.in antiq.

CASVS. Tu & ego litigabamus coram epo Pictauen̄.qui ꝯ te tulit aliquam interlocutoriā, à qua appellauisti ad metropolitanū:videlicet ad archiepm Burdegalen̄.fui citatus ad procedendum in cā appellationis:in termino mihi assignato comparui: tu & ego conuenimus mutuo consensu,ꝙ archieps nō cognosceret de articulo appellationis, sed tantum de principali causa:an archieps possit cognoscere de causa principali omittendo articulum appellationis? Rn̄det Romanus Pontifex,ꝙ non:quia partes possent adhibere fraudem, vt priuarent primum iudicē sua iurisdictione. Sed ponamus quòd in aliqua causa quæ vertebatur inter te & me, & corā episcopo Pictauen̄. fuit ad archiepiscopum Burdegalen. appellatum:ar-

ADDITIO. Vel curatoris sic deputati, secundum Archidiaconum.
e ¶ Ab eo.] de legato ordinarij non dicit:quasi ordinarius hoc delegare non possit.ad hoc ff.de offi.procō sul.l.nec quicquam. §.vbi decreto. & super hoc vide ꝙ not.ī. de restitutione in integrum.cap.penult. & quod dixi ī.eod.lib.de offic.vicarij.licet.
ADDITIO. Nec etiam dicit,legati,ſm Archidiaconū:non enim emanat à sede, quod emanat à delegato:allegat de si præsbyte dilectus.Graue vr̄ hoc dicere,ꝙ delegatus legati non potest,quod possit subdelegatus delegati:procederet autem eius dictū,si intellexisset ꝙ delegatus legati id non subdeleget.I.An.
f ¶ Curatorem.] forte generaliter, vel specialiter ab ordinario datum.
g ¶ Procuratorē.] cū est maior septennio,vt ī.ver.ꝑx.
h ¶ Ventilādæ.] delegata em̄ eis cā, & oīa delegata videntur, sine quibus causa,&c de offi.deleg.ꝑterea.
ADDITIO. Et c.prudentia.§.sexta.ad causam vero ꝑtinet,ꝙ ꝑsona legitima sit in causa. C. qui da.tu. & curato.l.in vniuersis.ergo possunt per quod ꝑueniatur ad illud.ff.de procuratorib.l.ad legatū.Ioan.And.
i ¶ Huiusmodi.] scilicet spiritualibus & depēdētib.
[Glo.seq.declarat tex.& ponit 7 casus exceptos.]
k ¶ Regulariter.] & hoc habet locum etiam in maiore.C.de bonis quæ liberis,cum oportet. & l.cū nō solum.Et est hoc verum suo nomine:secus si sit alterius procurator ī.eod.lib.de procurat.qui generaliter.secūdo rn̄so.& ff.de minorib us.cum mandato. Ideo aūt dixit, regulariter: quia causaliter ꝯ:sicut in castrensi peculio: inquo etiam ꝯ partem agit.ff. de iudicijs,lis nulla.Item cum impetrat veniam ætatis: dūmodo sit maior viginti annis.C.de his qui veniam ætatis impetrauerunt.l.secunda.Et in momētanea possessione.C.

† Notat Pet.d̄ Ancha. q̄d simplex clericat⁹ nō liberat à patria potate. vide Hostien. c.inde co rū.d̄ æta. & quali. liberat tn̄ quo ad ꝑsonā, vt ꝑcuti nō possit: & ad bona aduētitia & acqsita post clericatum: adeo vt dixerit Bar.cōsi. 65.ꝙ fili⁹ sacerdotis notarius posset in testimonio patri adscribere. Fonta.

† Large dr̄ hæc cā spiritalis id est, ecclesiastici fori,vt in cle. dispēdiosā eo. tit.de quo dic vt ibi no. & dicam ī.de vsu. c.1.Ioan. Andr.

Filius familias in qb.casib. possit esse in iudicio sine consensu patris.

† In quodā manuscripto tribuit Inno. iij.

Cōtinuatio domini Heliç.

Casus.§. Neque.

chieps est contentus causam appellationis cõmittere non est dubium ꝙ pôt, dummodo faciat in diœcesi illius epi à quo est appellatum: Sed quid, delegatus nõ vult acceptare delegationẽ: an possit cõpelli? Rñdet ꝙ nõ. Sed ponamus ꝙ archieps cognoscit inter presẽtes in prima instãtia, altera partium vult ꝓducere aliquos testes, qui sunt de isto ẽpatu Pictaueñ. vtrũ poterit illos facere cõueniri corã se. Rñdet ꝙ nõ: Qualiter ergo prouidebit parti? Rñdet ꝙ archieps poterit vices suas cõmittere alicui cõmissario ĩ diœcesi Pictaueñ. & poterit archiepiscopus epm Pictaueñ. requirere vt cõpellat commissariũ ad suscipiendum delegationẽ, & testes ad ferendũ testimonium veritatis corã ipso cõmissario. Sed quid, habuimus in principio hui' capituli, ꝙ archieps non habet iurisdictionẽ in subditos suorum suffraganeorum: sed nunquid ad minus habebit in officialem & alios officiarios suorum suffraganeorum: puta archipresbiteros, decanos, & alios? Rñdet Romanus Pontifex, ꝙ non, nisi sit ꝯria consuetudo. Et ponamus ꝙ tu & ego, qui sumus de ista diœcesi litigabamus in curia archiepi Burdegalensis: accepimus in causa nostra peroranda procuratores & aduocatos, & conuenimus cum aduocatis & procuratoribus de certo salario pro conductione causæ in ciuitate Burdegaleñ. iste aduocatus meus conuenit me pro suo salario: vtrũ teneat cõparere? Rñdet ꝙ: nã pro salarijs non possum in dicta curia archiepiscopi in prima instantia conueniri. l. hæres absens. ff de iudicijs. vbi dicitur, ꝙ si quis tanquam viator cõtrahat in aliquo loco, licet ratione contractus sortiatur forum, tñ non potest conueniri in illo loco: quia esset absurdũ ꝙ quilibet viator posset conueniri in omnibus locis, in quibus cõtraxit, vt dicta l. hæres absens. alleg. modo isti erãt ibi tanquã viatores. Nota primo, quòd iudex qui non potest adiri nisi per viã appellationis nõ potest de causa principali cognoscere: nisi prius discutiat de viribus appellationis: etiã si partes consentiãt, & sic patet ꝙ iudex qui habet iurisdictionẽ limitatã ad certum casum, primo debet cognoscere an sit in casu quo iurisdictionem habeat. Ad hoc ṡ. de elec. ꝓuida. Nota secundo ex §. neque quòd quis non potest compellere vt recipiatur eius delegatio: nisi illũ quẽ vult cõpellere vt recipiatur eius delegatio: habeat ratione illius iurisdictionis subiectũ. Nota tertio ex §. nec etiam. ꝙ quis non potest conueniri in loco ꝯtus qñ fuit factus per aliquem viatorem de quo in glossa

† al. officialem.

Casus §. Nec etiã.

Iudex appellationis de principali nõ cognoscit ante appellationis discussionẽ

termisso [a] nec aliàs etiam (cum minime appellatum extiterit [b]) Remen. archiepiscopus, vel eius officialis †, de causis clericorum [d] tanquam iudices [e] (licet in ipsos ijdem clerici de facto [f] consentiant) absque diœcesanorum suorum voluntate cognoscant.

¶ *Archiepiscopus subditos suffraganei non potest compellere causas delegatas ab eo suscipere, suas sententias, & præcepta exequi, uel testimonia in causis ad eos deuolutis ferre: nisi consuetudo aliud disponat. hoc dicit. Dominicus.*

¶ Neque suffraganeorum Remensis ecclesiæ subditos ipsorum delegationem suscipere [g]: vel sententias & præcepta [h] exequi: aut in causis per appellationem deuolutis ad eos testimonium (nisi aliud in his tribus de consuetudine [i] obtineat) perhibere compellant.

[Gloss. seq. determinat textum, ponit contrarium.]

a ¶ Prætermisso.] licet per appellationem ad archiepiscopum causa deuoluat, & de ea cognoscere possit tñ de principali qõne cognoscere nõ potest, nisi prius, de appellatione cognoscat (etiam partibus consentiẽtibus) sine voluntate suffraganei: quia in hoc casu per inde esset, ac si sine voluntate suffraganei per simplicẽ querelam cognosceret: quod non pôt facere. eo li. de offic. ordi. cap. 1. & sic fraus fieret illi constitutioni. Et hoc intellige, cum appellatur ante sententiam: nã quãdo appellatur à sententia: iudex appellationis statim de principali cognoscat 1, de hoc ṡ. de appella. vt debitus, in glos penul. & per hoc probatur opin. Hostien. qui not. ĩ. eo. lib. de app. cordi. ꝙ illa decre. locũ habet specialiter in Papa: in archiepiscopo enim locũ non habet, vt hic vides, sic etiam soluitur contrariũ illius decret. ad istam. Satis tamen videtur. secundũ Hostien. Pet. de Sam. & Archid. ꝙ in quolibet inferiori à Papa locum etiã habeat decre. illa, qui per simplicẽ querelam possit adiri 2: & sic posset intelligi opinio Inn. vt ibi dicam.

b ¶ Extiterit.] & sic aditur per simplicẽ querelam.

c ¶ Remen.] vel alis quilibet. de offi. ord. cap 1. ṡ. eod. lib.

d ¶ Clericorũ] in laicis secus: quia priuatorum consensus, &c. C. de iuridictione omnium iudicũ, l. priuatorum.

ADDITIO. Idẽ Ioan. Mona. & Arch. quod est verum quo ad temporalia: secus in spiritualibus secũdum Hosti. alleg. ṡ. de pœni. & rem l. omnis. & remittit ad id quod not. de despon. impub. c. 2. & de hoc dixi de offi. deleg. P. & G. super glos. fin. Ioan. And.

e ¶ Iudices.] bene dicit: quia tanquam arbitri hoc possent ẽt sine episcoporum consensu: sicut quilibet alij; cum hoc pronibitum non sit 3 ad hoc de arbitr. cum tempore. & cap. dilecti.

ADDITIO. Et de hoc supra eodem in antiquis, si diligenti in fin. 1. glo. Ioan. And.

f ¶ De facto.] quia de iure non possunt in iudicem non suum, etiam ecclesiasticam personam: & si aliàs præsit iurisdictioni, sine proprij episcopi consentire licentia. supra eodem in antiquis, significasti. vbi de hoc.

ADDITIO. Et quod ibi scripsi post Hostieñ. super prima gloss. hic not. Hostien. & Ioan. Mona. de nouẽ, scilicet quæ requiruntur in iurisdictionis prorogatione, quam facit clericus. Ioan. And.

[Gloss. seq. quærit, soluit, dat simile, in fin. soluit obiectionem.]

g ¶ Suscipere.] bene pôt archiepiscopus causam vel executionem sentẽtiæ delegare subditis suffraganeorum suorum: sed ad illa suscipienda illos inuitos cõpellere non potest, nec potest compellere illos vt ferant testimonium in causis ad ipsum per appellationẽ deuolutis: nisi in his casibus aliud inducat cõsuetudo. Quid ergo fiet? mandabit suffraganeo, vt subditũ cõpellat ad testimonium ferendũ in causa illa 4, sicut in alijs casibus. & de hoc ṡ. de offic. ordi. pastoralis. Idem est in quolibet iudice, vt si de alia ciuitate petantur testes, iudex causæ ad iudicem loci mittat, vt testes recipiat: & ad iudicẽ attestationes remittat. C. de fide instrumentorum. l. iudices. Et not. ꝙ nõ eandẽ iurisdictionẽ hẽt iudex in accessorio, quã in principali: sed illud quia in subditos suffraganeorum iurisdictionẽ non habet, vt in princ. decre. pastoralis.

ADDITIO. Et sic non obstat supra de offic. deleg. prudentiam. §. pen. & vlt. quæ loquitur in delegato. Papæ. Ioan. And.

h ¶ Præcepta.] vt quia aliquem citari mandat, vel his similia.

i ¶ De consuetudine.] consuetudo ergo in his iurisdictionem tribuit, ad idem ṡ. eo. lib. de offic. ordi c. 1. de foro compe. cum contingat, in antiquis. ṡ. eo li. de consue. cap. 3. cum similibus.

2 Vt est legatus. c. 1. ď offi. le. tñ Do. tenet, ꝙ illa decr. non hẽt locũ. c. p. uenit. 11. q. 2. idẽ tenet Phil. Fonta.

3 Idẽ Pe. de Anc. ex qua glo. not. Dom. & Phi. ꝙ appellatiões iudicũ nõ veniũt ad arbitri. & intellige gl. qñ cõpromittitur ď patrimonialibus: ga de ecclesiasticis nõ posset fine licẽtia. epi. gl. fi. c. p. uenit. ṡ. ď arb. Io. And. Ph. & Dom. Fonta.

4 Quid si intra terminũ ad hoc assignatũ id nõ fecerit? Archieps id faciet sm Host. alleg. ꝙ no. ṡ. eod. de supplen. neg. pla Romana. hoc non placet Archi. dicẽti, ꝙ licet tũc suffraganeũ cogere possit subditũ ipsius nõ Io. And.

2 ¶ Offi-

¶ Archiepiscopus contra officiales, vel prælatos suffraganeorũ (consuetudine aliud non disponente) & contra subditos ipsorum, pro salarijs aduocatorum, & procuratorum causarum fori archiepiscopi, iudex competens non est. hoc dicit.

¶ Nec etiam suffraganeorum ipsorum officiales a, aut archidiaconos, archipresbyteros, & alios inferiores prælatos, suffraganeis eisdem subiectos (dummodo aliud eis contraria consuetudo non tribuat) nec subditos suffraganeorum ipsorum, super salarijs b aduocatorũ, & procuratorum c: in causis d (quæ in Remensi ventilantur curia) cogant que relantibus in sua præsentia respondere.

¶ Archiepiscopus non compellit inuitos contrahentes aliarũ diœcesum in sua propria corã se respondere: nisi ibi inueniantur: Sed si citati nolunt comparere: uel malitiose se occultãt, ne citentur, in bonis ipsorum suæ diœcesis potest missionem facere, uel in alia decernere per ordinarios faciendam. hoc dicit.

¶ CONTRAHEN-

a ¶ Officiales.] licet.n. in epm iurisdõnem habeat: nõ tamen in officialem, vt infra in fin. cap. dicitur.

b ¶ Salarijs.] taxata erant olim ista salaria per decre. de postu. properandum, quam hodie non habemus. Et de istis salarijs habes C. de suffraga. l. vna. C. de manda. salarium, & qua actio ne petantur. C. manda. l. 1. in vltima glo. ff. eod. l. salarium.

ADDITIO. Et de his vide satis in Spe. de sala. E. 2. & 3.

[Gloss. seq. obijcis & soluit.]

c ¶ Procuratorũ.] cõ procuratoris officiũ dẽt esse gratuitum 1 & si aliqd recipiat, cõ bonos mores facit: & redemptor litis esse cẽsetur. C. de procura. litem. C. mãd. si cõ. licitum. ff. mãd. si vero nõ remunerãdi. §. vlt. Sed leges illæ loquũtur qñ paciscit, vt habeat certam partem eius de quo est quæstio, ꝙ illicitũ est [De hoc. 3. q. 7. ca. infantes §. tria ver. arcent. plenius. ff. de pactis. l. sumptus. Io. And.] Hic de salario loquitur, quod datur pro remuneratione laboris, quod licitũ est, vt hic & ff. manda. l. salarium.

1 Aduocatus tñ licite vẽdit patrociniũ. 11. q. 3. nõ licet. inf. Io. And.

ADDITIO. Datur scilicet sine pacto: aliàs non est mandatum: sed locatio ff. manda. l. 1. in fi. Ioan. And.

[Glo. seq. signat contrarium & soluit.]

d ¶ In causis.] licet enim iurisdictionem habeant in causis, non tamen in personas, ratione salariorũ ipsorum, cum alia sit causa. Arg. contra. C. de iudicijs. properandum. §. illo proculdubio, vbi dicitur quòd propter salarium aduocatorũ omnino debet causæ fieri dilatio: sed illud in ordinario loquitur.

2 Intellige hoc, ẽt si põst decessum reuertatr. Dom. & Phili. ponens hic octo limitationes ad gl. Fõ.

ADDITIO. Dicit Hostiẽsis & Archidiaconus post eum, quòd illa lex concordat: quia nõ intromittit se archiepiscopus de causis salariorum: & sic propter illas lis nõ protel abitur: mandabit autem ordinario vt illas expediat. Ioan. And.

[Gl. seq. signat contrarium, quod tripliciter soluit. In fine ponit duas opi. reprobatas.]

3 Intellige hoc p modũ sequẽtis. §. Io. And.

e ¶ Respondere.] nota ergo quòd ratione contractus nõ sortitur quis forum. Contra sup. eo. c. vlti. cum suis concor. Sol. hic de contractu loquitur inito in ciuitate suffraganei: puta cum Bonon. qui appellauerat, secum duxit aduocatum Rauennam: & sic contractus Rauẽnæ initus non fuerat. Vel dic quòd locum hẽt qñ ibi non inuenitur. Vel dic verius, quod de contractu loquitur, quẽ quis celebrat vt viator, vt tunc ibi conueniri non possit: durum enim esset, vt quocunque loco nauiget, vel delatus sit, respondere teneatur 2. ff. de iudic. l. hæres absens. §. nam vbi sic venit, & hæc vera, nisi se ibi promiserint soluturos: tunc enim suscipere compellerentur 3 iudicium: cum ibi & vbi domiciliũ habent, valeant conueniri. ff de iudicijs. l. hæres absens. §. item sciendum. supra eod. dilecti. ibi enim cõtraxisse videtur, vbi se soluere obligauit 4. ff. de actionibus & obligationibus, l. contraxisse, & contractum non vtique eo loco intelligitur quo negotiũ gestum est, sed quo pecunia est soluenda. ff. de rebus auct. iud. poss. l. quarta. Et hic reprobari videntur duę opiniones doctorum legum: quorum quidam dixerunt, quòd ratione contractus viator respondere cõpellitur, si conueniatur priusquam inde discedat. Alij directe dixerunt contra, scilicet, quod conueniri nõ posset priusquam inde discedat: sed poterit si illuc postea reuertatur. Hæ opiniones hic tolluntur: cum dicatur indistincte quòd respondere non cogitur. Nec obstat. ff. de iudicijs. l. secũda. §. omnes. & §. plane. vbi probari videntur istę opiniones: quia in Roma speciale est, ꝙ ibi dicitur, quæ communis est omnium patria ff. ad municipalem l. Roma. & s. eo. cap vlt.

4 Idem Doct. ẽt si tacite se obligauit mittẽdo litteras tñ locus solutionis ponatur ex interuallo vtrobique cõueniẽter gl. Do. in l. exigere. ff de iud. Ph. Fon.

CONTRAHENTES. Sciendum est qñ dicatur quis forũ sortiri rõne contractus: nã rõne solius contractus quis non sortitur forum: sed requiritur ꝙ interueniat aliud, videlicet ꝙ tempore cõtractus habeat domicilium in loco, in quo cõhit, & tũc demum sortitur forũ duplici rõne, s. rõne cõctus & rõne domicilij: do, nec mutauerit domicilium: sed mutato domicilio, quod potest: tunc sortitur forum ratione solius contractus, & non rõne domicilij: vel etiam sortitur forum rõne contractus, licet contrahens non habeat domicilium in loco cõtractus: puta si in vno loco exercet negotiationem, & residet in alio loco, vt si esset aliquis vxoratus, qui resideret cũ vxore sua Turonis, & haberet suos factores in hac ciuitate, cum quibus resideret pro certa parte anni: tunc in hac ciuitate ratione solius contractus sortitur forum: Secus in viatore vt dixi: quia ratione solius contractus non sortitur forum: sed requiritur ꝙ habeat domicilium in loco. Ex quibus præmissis cõcluditur, quòd ratione solius cõtractus quis nõ sortitur forum: sed vltra requiritur quod ipse habeat domicilium in loco cõtractus: vel faciat residentiã operando mercantias; vnde quamdiu ipse habet domicilium, potest cõueniri in illo loco, vel quamdiu faciat residentiã: sed mutato domicilio, non potest amplius conueniri: quia remanet tantummodo solus contractus. l. iuris ordinem. C. de iuris. om. iu. & foro compe. hoc præsupposito, casus in hoc §. sic valet figurari: Ponamus, cum haberẽ domicilium in diœcesi Burdegalen. contraxi in ipsa diœcesi: & remansi tibi obligatus ex aliquo contractu: antequam me cõuenires, mutaui domicilium, & me transtuli ad istam villam: hoc facto, tu qui es de diœcesi Burdegalen. vis me conuenire coram archiepiscopo Burdegalen. vtrũ possit archiepiscopus me citare? Respondet Romanus Pontifex; aut possum inueniri & apprehendi intra limites suæ diœcesis: & tũc auctoritate sua poterit me citare, & ista citatio sua me arctabit: aut non possum inueniri intra diœcesim, sed vult me citare in alia diœcesi: & tunc ipse poterit me citare, ex quo sum de sua iurisdictione ratione contractus: tamen sua citatio non habebit effectum arctatiuum meæ personæ, nec poterit me tanquam contumacem excõicare: sed tamen poterit me reputare contumacem quantum ad effectum missionis ex primo decreto: quia si non cõparuero, dabit defectum contra me: & si habeam bona in sua diœcesi particulari, faciet missionem in illa bona: si autem non habeam bona, declarabit mis-

Præsuppositio p itellectu §. contrahentes.

Casus §. Cõtrahẽtes.

tes [a] vero aliarum [b] diœcesum, super contractibus initis in Remen. diœcesi ab eisdem, (nisi inueniantur ibidem) trahere coram se non debent inuitos [c]. licet in possessionem bonorum, quę ibi habent, etiam cum alibi copiam sui faciunt †, si eorum [d] auctoritate citati † comparere contemnant, possint missionē facere contra eos: vel (si forte malitiose seipsos occultent, ne citatio perueniat ad eosdem) decernere faciendam in possessionem bonorum, quæ in alia etiā diœcesi obtinere noscuntur [e]: sed tunc loci diœcesanus ad denunciationem ipsorum [f] faciet [g] huiusmodi missionem.

¶ *Non potest archiepiscopus suos clericos mittere in diœcesim suffraganei, vt coram eis fiant contractus, vel iam facti approbentur. Nec si facti vel approbati fuerint coram illis, possunt suffraganeorum subditos coram se compellere litigare super illis: nec excommunicare suffraganeorum officiales vel subditos, si nolunt litigare coram ipso. h.d. ad finem, secūdum Dom.*

¶ Nec clericos suos mittāt ad suffraganeorum ipsorum † diœceses, pro ineundis [h] vel recognoscendis [i] contractibus coram ipsis. Nec eorundem suffraganeorum subditos compellant coram se occasione huiusmodi [k] iurī stare. Neque potest archiepiscopus ipse in suorum suffraganeorum officiales [l] & subditos (pro eo quòd vocati ab ipso nolunt querelantibus in sua præsentia respōdere) ecclesiasticam exercere censuram.

¶ Bonifacius Octauus.

¶ *Iudex sæcularis, qui vult clericum compellere ad debita (etiam liquida) soluenda, per ecclesiasticum iudicem desistere compellatur. Ioan. And.*

CAP. II.

SAECVLARES † IV-

---

sionem esse faciendam, & mandabit epō Pictauen. in cuius epatu sunt mea bona, vt mittat meā partem aduersam ꝙ obtinuit defectum ꝯ me, in possessionē bonorū meorum. Or sanctissime Pater, nunquid archieps Burdegalen. poterit suos tabelliones mittere ad diœcesim suorum suffraganeorum pro recipiēdis ꝯctibus: & forte pro recipienda submissione partium iurisdictionis ipsius archiepi? Rñdet ꝙ nō: & si de facto mittat suos tabelliones pro recipiēdis ꝯctibus in diœcesim suorū suffraganeorum, gesta per tabelliones non valēt. Sed ponamus ꝙ archieps Burdeg. fecit citari officialē Pictanen. Rñdet ꝙ nō pōt, quia in ipsū nullam hēt iurisdictionē. Nota primo ex isto §. ꝯhentes. decisam esse quæstionem, ꝙ formauit gl. in Auth. quia in prouincia. C. vbi de crimi. agi opor. quia si delinquēs in aliquo loco fugat in aliū, iudex delicti poterit eū sequi: & petere, vt iudex in cui9 territorium accessit, eū capiat & mittat ad ipsum iudicē in cuius territorio deliquit: Sed in ꝯctib. est aliud: quia pōt cogere ad litigandū corā se, si inueniat ad locū ꝯctus: aliàs nō: & sic in ꝯctib. nō fit remissio: sed secus fit in delictis: in quib. fit remissio ad locū delicti. Nota quod iudex extra suū territorium nō pōt citare realiter. Pro quo sciendum est, ꝙ citatio realis est captio personæ, quæ non dēt fieri extra territorium iudicis, sed dēt requiri iudex loci in quo inuenitur, vt iudex illum capiat & tradat apparitorib. vinctum. Nota ꝙ sicut iudex non pōt facere citationem realem extra territorium: sic ēt non pōt facere citationem ad hoc vt possit iudex ꝯctus excommunicari: quia excōicatio est pœna afflictiua personæ. Nota ꝙ iudex potest facere citationem verbalem extra suum territorium, quo ad effectum constituendi reum in contumacia quantū ad faciendum missionem realem ex primo decreto. Et nō intelligatur de pcepto de citādo: quod appellatur interlocutoria snīa iudicis: nam extra territorium non posset iudex facere illud præceptū: sed intelligitur de actu citationis: ideo si episcopus Pictauen. mandet, vt citetur talis: & in citatione dicatur, datum Turonis citatio nō valet. Not ꝙ requisito quæ fit, vt talis citetur, appellatur iuris subsidium, vt vulgariter appellatur, rogamus: & si iudex vellet excōicationem ferre in aliquem, qui non est suę iurisdictionis dēt facere istam requisitionem: sed quantum ad faciendum missionem ex primo decreto dicunt doctores, quod illud iuris subsidium non est necessarium.

Casus §. Nec Clericum.

† al. faciant.

† No. idē ꝙ not hic in 4. notabili: & pbatꝑ c. ex tuæ. de cle. non resi. Item nō est necesse territorium de quo te cito, esse meum; patet in arbitro citante qui nullū hēt territoriū l. sed interpellatus. §. i. ff. de ar. nec ob. isti ca. clem. pastoralis, quia ibi vnum dominiū aliud nō recognoscit. Fon.

Remissio fit in delictis, sed non in ꝯtractib.

[a] ¶ Contrahentes.] dicit hic Bart. Brixien. gl positam s. eod. c. vlt super verb. ꝯctus. intelligēdā sm qđ dr in isto §. intellige istum §. in ꝯctu quē quis celebrat tāquam domicilium habens, vt cum ibi pergulā habeat vel armariū, aliàs ꝯdiceret sup. proxi. §.

[b] ¶ Aliarum.] de ꝓuincia, vel extra prouinciam.

[c] ¶ Inuitos.] dicebant. n. quidam, ꝙ remitti debebāt sicut in criminibus: cū in hoc parti ficent 1. in Authen. vt oēs obediāt iudi. colla. 5. in 2. col. In delictis aūt id seruat in Auth. vt nulli iudi. §. si quis vero: & §. seq. coll. 9. [Et in clem. pastoralis, de re iudi. post medium. ver. ꝙ si punitio, vbi de hoc in glos. sed nunquid.] Alij dicebāt, ꝙ si abesit latitandi animo, iudex vbi reperiebatur, tenebat remittere: alias debent possideri bona. [De hoc ff. de iudi. hæres absens. §. 1.] expeditū est, vt hic vides.

[d] ¶ Eorum.] archiepi, vel officialis.

[e] ¶ Noscuntur.] ipsi ꝯhentes: Dicebant quidā, ꝙ nullo casu iudex hoc decernere poterat: quorū hic reprobatur opi. 2 & de hoc per Hostiē. in sum eo. tit. §. 2. ver. item rōne cōtractus.

[f] ¶ Ipsorum.] archiepiscopi, & officialis.

[g] ¶ Faciet.] ad idem sup. eo. postulasti.

[h] ¶ Pro ineundis.] id est faciendis, vel incipiendis.

[i] ¶ Recognoscendis.] tangit consuetudinem Franciæ, vbi fiunt tales recognitiones: & concor. ad hoc sup. de iure patro. relatum.

[k] ¶ Huiusmodi.] quia scilicet inierunt vel recognouerunt cantractum coram illis.

ADDITIO Nam si extra diœcesim etiam coram ipsis archiepis fierent contractus, nō sortiunt contrahentes ipsorū forum; & quocunque fiant in sua diœcesi, sortiuntur forum ipsorum. Inno. Ioan. And.

[l] ¶ Officiales.] licet. n. idem sit consistorium epi & officialis sui, vt j. de app. Romana. in prin. non tñ iurisdictionem habet in officialem epi, vt sup. eo. §. 2. & 3.

ADDITIO. Quod intelligas qn peccat extra officialatum, vt sup. eo. lib. de offi. vica. c. 1. in 3. glo. Ioan. An.

SAEculares.] Diuidi nō potest: quia clauditur vno contextu. Dominicus.

CASVS. Titius pretendebat me clericū suū debitorē in aliqua pecuniæ summa: & habebat schedulā signo meo manuali signatam: fecit me conueniri corā iudice sæculari recogniturum vel negaturum signū meum manuale appositum in tali schedula, & contenta in eadem; cōparui, confessus sum signū meum manuale,

† al. suo-

1 Quo ad forū sortiēdū, nō quo ad tractionē in iudiciū sm Ioan. Mo. hic. & probat hoc ff. de in ius vocā. l. 2. Io. And.

† Vide ꝙ late tradit Alex. cōs. 2. li. 1.

2 Et rō est sm Pet. d Anc. ga licet ꝑ ꝯctū efficiatur de suo foro; nō tñ ei9 subditus. gl. in cle. 1. j. eo. & ideo non cogit eū coram se litigare; tñ mittit in possessionē rerū alibi sitarū, vt vigor fori sui cōseruet, not. in si. c. pastoralis. de priui. faciūt notata ꝑ Bar. in l. relegatorū. §. interdicere. ff. de interdic. & relega. Fon.

nuale, & contenta in schedula: iudex fecit mihi pceptum de soluendo. ꝭ. certum: tps, & mandauit cuidã executori, vt ad hoc me cõpelleret: an valeat tale pceptum? Rñdet ꝙ non: quia iudex sæcularis non põt ad hoc me compellere: sed istud pertinet ad forum ecclesiasticum: & si super hoc sit cõsuetudo, illa potius est corupte la. ꝗ mereaꝭ dici cõsuetudo: nam statuta laicorũ nõ astringũt personas vel res ecclesiasticas. c. ecclesia sanctæ Mariæ. de constitu. in antiq. Nota argumen. ꝙ debitum probatũ per litteras committentis, vel instrũm publicũ statim meretur executionẽ. Dominic⁹.

¶ [Prima glossa ponit summam, & vnde sumpta sit.]

a ¶ Sæculares iudices.] iudex sęcularis ꝗ vult clericũ cõpellere ad debita ẽt liquida soluẽda, p ecclesiasticũ iudicem desistere compellaꝭ. Fuit tracta de fine decretalis extrauagantis, ꝗ incipiebat, ꝗa non contingit.

ADDITIO. Ioan. Mona. alleg. extrau. ꝗ sit graue, ꝗ non vidi: sed veritas est ꝙ ille ver. ꝗa vero erat pars decret. quia nõnulli. ꝭ. de immun. eccle. vt ibi dixi in princip. Ista fuit 7. & vlt. prouisio, quam ibi fecerat Alex. quartus. Ioan. And.

b ¶ Nulla.] obsequendi. n. est eis necessitas, non auctoritas imperandi. 96. dist. c. 1. §. cumque lecta. de consecr. eccle. & de reb. eccle. non alie. cum laicis. cum si.

c ¶ Ecclesiasticas.] etiam si ordinem clericalem non habeant, vt religiosi & conuersi 1. 1. q. 1. duo sunt.

ADDITIO. De clericis ɔiugatis secus: dummõ nõ fiat districtio in psona. ꝭ. de cleric. coniuga. c. vno. Io. An.

d ¶ Eis.] sæcularibus iudicibus.

e ¶ Earum.] personarum ecclesiasticarum.

f ¶ Damnabili.] quia hoc est contra ecclesiasticam libertatem. inf. de immuni. eccle. c. vlt. & penult.

g ¶ Cõpellũt.] de facto. [Forte captis pignorib. vel satis fit ipsorũ bonis. Si distringerẽt personaliter locus eẽt pœnæ. c. si quis suadẽte 17. q. 4.] Et est hoc ꝯ bonon. ꝗ hẽnt statutũ, ꝙ oĩs cõtractus cum rectore ecclesiæ valeat, & ꝙ potestas teneatur illud executioni mãdare.

ADDITIO. Bononien. statutũ illud habeãt tpe huius glossæ: sed post traditum. s, per ciues regimen ciuitatis Dño Hosti. sublatum fuit illud statutum.

h ¶ Compescendos.] concor. inf. de iureiuran. c. licet. de exce. c. 2. de senten. excom. decernimus.

† Dicit Pe. de Ancha ꝙisti laici factis hmõi pbationibus sine sũiacõpelebãt clericos per sua statuta: vñ no. ꝙ sicut sẽtentia nõ arctat nõ subditũ: ita ẽm statuta. ca. si. ꝭ. de ɔst. eo. li. Fon.

i Addeclericos primæ tonsuræ coniugatos, nõ bigamos incedẽtes habitu clericali. Pet. d An. Ph. Fonta.

2 ꝭ. isto c. ibi, ptinere, notant doctores ꝙ iurum accumulat forũ foro. vide Anto. de Baueria in tract. de iurũ effectu iuri in suo tract. de iuro. Fon.

dices, [a] qui (licet ipsis nulla [b] competat iurisdictio in hac parte) personas ecclesiasticas [c] ad soluendum debita (super quibus coram eis, [d] contra ipsas earum [e] exhibentur litteræ, vel probationes aliæ inducuntur) damnabili [f] præsumptione compellunt [g] †: à temeritate huiusmodi per locorum ordinarios, censura ecclesiastica decernimus compescendos. [h]

¶ Idem.

Ratione iuramenti laicus (vt illud seruet) coram iudice ecclesiastico conuenitur.

CAP. III.

CVm C. [i] laicus (pro quo soluisti [k] certam pecuniæ quantitatem, in qua pro eo te fideiussorio nomine obligaueras [l]) te seruare recuset indemnem, [m] contra iuramentum à se præstitum temere veniendo: ipsum coram ecclesiastico iudice (ad cuius forum ratione iuramenti, [n] causæ huiusmodi cognitio, noscitur pertinere) de iure poteris conuenire. Vt ipsum monitione præmissa [o], per censuram ecclesiasticam †, quòd te super prædictis (vt tenetur [p]) seruet indemnem, præuia ratione compellat.

TITVLVS III.

De litis contestatione.

¶ Innocentius quartus in concilio Lugdunensi.

¶ *Peremptoria litis contestationem non impedit: nisi sit de re semel finita. Ioan. And.*

CVm C. laicus 2.] Istud c. potest diuidi in tres partes, licet Io. An. non diuidat: In prima ponit cõsultatio: In secunda responsio: ibi, Ipsum. In tertia instruit iudicem ibi, Vt ipsum. Dominicum.

CASVS. Ego fideiussi pro aliquo, qui promisit mihi ꝙ me indẽnẽ redderet tactis sacrosanctis Euãgelijs: tu creditor eo ꝙ renunciaui Authẽticæ, fecisti me cõueniri: ego cõuentus requisiui illũ pro quo fideiusseram, vt me liberaret: noluit facere: & fui cõdemnatus tibi soluere: certum est ꝙ habeo ꝯ debitorem actionẽ mandati & condictionem certi ex stipulatu, volo eũ conuenire, vt me seruet indemnem: vñ feci eum conuenire coram iudice ecclesiastico: ipse citatus in termino cõparuit: & excipiendo proposuit, ꝙ erat male cõuentus & petebat remitti ad suum iudicẽ vnà cum expensis. Dicebã ego, ꝙ in isto ꝯctu interuenerat iurum: & rõne iuramẽti ipse laicus effectus fuit de iurisdĩctione ecclesiastica: & sic bñ fuit conuentus; & non remittẽdus ad iudicẽ laicũ: nũquid bñ dico? Rñdet Romanus Pontifex, ꝙ sic. Nota quod principalis persona dẽt seruare indẽnẽ fideiussorem suum, vt hic, & de fideiuſ. cap. 2. & 3.

¶ [Prima glossa summat, & dicit vnde sit sumpta.]

i ¶ Cũ C.] rõne iurĩ laic⁹, vt illud seruet, coram iudice ecclesiastico conuenitur. tracta fuit hæc decretalis de extrauagãti Clementis, ꝗ incipiebat: sua nobis nobilis vir Heric⁹. eo. tit.

k ¶ Soluisti.] an fideiussor ꝗ soluit vsuras illas à debitore repetat? Dic vt not. ꝭ. de fideiuſ. c. 3. [Plenius in quæstione quam disputaui, vide super regula, damnum. ꝭ. de re. iu. Io. An.] Et ante solutionem agit fideiussor ꝯ debitorẽ, vt ipsum à fideiussione absoluat in casibus sup. de fideiuſ. cap. vlt. & cap. constitutus.

l ¶ Obligaueras.] olim erat in optione creditoris, quẽ vellet conuenire debitorem, vel fideiussorem: hodie non: quod dic, vt sup de fideiuſ. cap. 2. in 1. glo.

m ¶ Indẽnẽ.] & sic sentiebat dãnũ vñ pmiũ merebaꝭ: ꝙ esse non debet. sup. de fideiussorib. c. 2. vbi de hoc.

n ¶ Iuramenti.] 21. q. 1. c. vlt. sup. de iudi. noluit. ver. postremo. de electio. venerabilem, & idem in alijs criminibus ecclesiasticis, quæ not. sup. eo. tit. cum sit.

ADDITIO. Facit quod not. de purga. cano. ca. nos inter. Ioan. And.

o ¶ Præmissa.] quæ semper censuram habet præcedere. 12. q. 2. indigne. in glo. 2. 23. q. 3. de illicita. de senten. excommu. sacro.

p ¶ Tenetur.] ex tribus tenebatur, ex iure communi, ex pacto, & vinculo iuramenti: ex vltimo corã ecclesia conuenitur, vt hic vides.

ADDITIO. Adiectio igiꝭ iurĩ mutat forum, sicut & qñque validat ꝯctum sup. eo li. de pac. quamuis. inf. de iureiur. licet. qñque nil operatur. inf. de reg. iur. nõ est, secundum Io. Mo. & Arch. qui ambo sic ad litterã loquuntur: & facit quod post Hostien. scripsi de ordi. cogni. tuam, super vlti. glo. Ioan. And.

† Nõ ergo põt capere personas aut res eãũ Do. Fe. de Anch. Ph. Fonta.

DE LITIS CONTESTATIONE.

¶ Dictũ fuit supra tit. proxi. de fo. compe. Et quia post dispensationem & sententiam interlocutoriam, an iudex sit competens, compellitur reus libello actoris respõdere, & litem cõtestari: ideo post rubricam de foro competenti ponitur ista rubrica de litis contestatione.

Cõtinuatis domini Heliæ.

Recepti o-

Exceptionis.] Ponit regulam, in cuius ventre exceptionem inserit: ibi, Nisi quã regulam exagerat ibi, Licet. secundum Io. Mo & incipit constructum: ibi, Obiectus. Ioan. And.

¶ Exceptio peremptoria regulariter nõ potest opponi ad im testationem: sed depediendum litis cõmnm opponit adme rita causæ: fallit i ex ceptione transactionis, rei iudicatæ, litis finitæ. hoc dicit.

CAP. I.

Exceptionis [a] peremptoriæ [b], seu defensionis [c] cuiuslibet principalis, cognitionem negotij contingentis, ante litem contestatam obiectus [d]: Nisi de re iudicata [e], transacta [f], seu finita [g] excipiat

CASVS. Titiũ meũ debitorem feci conueniri coram suo iudice cõpetente, qui in termino assignato comparuit: comparitione facta obtuli ei libellũ, cui petij responderi: ipse accepit terminum ad respondendum libello: die adueniẽte ipse excipiendo proposuit, ꝙ non tenebatur libello meo respondere, eo ꝙ feceram sibi pactum de non petẽdo: vel mihi soluerat, vel opposuit aliquam aliã exceptionem peremptoriam in vim dilatoriæ, qua exceptione peremptoria probata ipse veniret absoluẽdus. Dico ꝙ ipse respondeat libello, hoc est cõfiteatur cõtenta in libello vel neget: & si cõfiteatur proponat exceptionem, quam voluerit: quæritur an bene dicã: ita ꝙ sit cõpellendus directe respondere libello meo cõfitendo vel negãdo? Respõdet Romanus Pontifex, ꝙ sic: nam istæ exceptiones peremptoriæ opponuntur solum ad merita causæ, & non ad impediendum litis cõtestationem. Sed quid sanctissime Pater, an istud sit verum indistincte? Rñdet ꝙ non: sed fallit in exceptionib. transactionis, rei iudicatæ, & litis finitæ: Nã istæ tres exceptiones opponuntur ad impediendũ litis cõtestationem, vt illis positis nõ requiritur litis cõtestatio, id est, nec respõsio affirmatiua, nec negatiua ad libellum oblatũ, vel ad actionem intentatam, eo ꝙ tales tres exceptiones merita causæ non respiciunt: sed & actionẽ elidũt, & agentẽ a limine iudicij repellũt: quòd per præsentem textum innuitur: & per textum c. prox. & seq. Nota, quod exceptio peremptoria regulariter non potest opponi ante litem contestatam, fallit in casibus hic expressis. Dominicus.

[Glossa prima summat.]

a ¶ Exceptionis.] peremptoria litis contestationem non impedit: nisi sit de re semel finita.

b ¶ Peremptoriæ.] de peremptorijs & dilatorijs dic vt not. sup. de exce. c. exceptionem. in 1. glo. Et est peremporia quę intentionem agentis perimit, vt pactum de perpetuo non petendo: & exceptio doli mali, & iuramentum de non agendo vel accusando. ff. de exce. l. 1. & 3. de accus. veniens Ioan. And.

[Glo. seq. ponit differentiam inter exceptionem, & defensionem.]

c ¶ Defensionis.] differentiam facit inter exceptionẽ & defensionem: pactum. n. de non petendo siue iuramentum, ipso iure tollit naturalem obligationẽ sicut numeratio: sed non ciuilem ipso iure, sup opere exceptionis illam elidit. ff. de solu. Stichum. §. naturalis. Insti. de exce. §. præterea. Defensiones proprie dicuntur, quæ ipso iure actiones tollunt, vt solutio, acceptilatio: quia solutione eius quod debetur, & acceptilatione omnis obligatio tollitur. Insti. qui mo. tol. ob. in prin. & §. itẽ per acceptilationem. Item renunciatio dici potest defensio, de renunc. super hoc. 7. q. 1. q̃ periculosum, de elect. cum inter. huiusmodi. n. defensiones non proprie dicuntur exceptiones [1], cum nõ excludant actionem: quia nulla est ibi actio. ff. de excep. l. 2. licet large exceptiones dicuntur: quia excluduntur agentem, secundum Ber.

ADDITIO. De hoc plenius in Spec. de except. §. 1. Ioan. And.

Exceptio perẽptoria q̃ est.

1 Idẽ Do. & Ph. no. gl. ꝓ statu tis. vide Bar. ĩ l i. §. 1. ff. ꝙ vi aut clã. dicit tñ Ph. licet glo. sit in seuera, textui non congruit: qa tex. vult bñ solutionẽ vel acceptilationẽ opponi: qa sunt litis finitę. Fõ.

d ¶ Obiectus.] id est, obiectio.

ADDITIO. Inno. exponit, id est, exceptio peremptoria: Sed non placet ponderato constructu. Ioan. And.

e ¶ De re iudicata.] C. de re iudi. l. vlt.

ADDITIO. Dicebat Io. Mona. iudicata efficaciter, trãsacta firmiter, finita irretractabiliter. Ioan. And.

f ¶ Transacta.] C. de transact. causas.

ADDITIO. Et ff. de cond. indeb. elegãter. §. si quis post. vbi glo. alleg. hãc decre. Ioan. And.

[Glo. seq. exponit hæc tria, & rationem reddit: secũdo format, & soluit duas quæstiones]

g ¶ Finita.] sufficiebat hoc dicere. ꝙ oĩa cõprehẽdit, vt dixi in prin. Et ꝙ dicit, [2] iudicata, dic cum Bern. ab eo cui iudicãdi ius fuit [ff. de re iudi. l. 4 §. condenatum. ff. de pœ. l. rei §. si. ff. de bo. pos. 𝔠 tab. non putauit § nõ quauis vide si nõ fuit iudex, nõ tenuit eius sñia. de iud. at si cleri. cum concor. Item si erat excõicatus vel schismaticus non habens gratiam sedis Apostolicæ. de off. ord. ꝙ sedẽ de elect. quia diligentia de hære. excõicamus. §. credẽtes. de sent. exc. nouerit. de excommunicato tñ dic, vt dixi de re iudi. ad ꝓbãdum, de quo hic Archi. Item requirit, ꝙ iudicatum sit seruato iuris ordine: aliàs secus. 2. q. 6 ei qui. §. diffinitiua. Vbi ergo lata est sñia a suo iudice nõ impedito, & iudiciario ordine obseruato, procedit quod hic dr, ẽt si contra ius litigatoris lata fuerit, ex quo non appellauit s. de re iudi. cum inter. Transacta bona fide, vt transactio teneat. [3] ff. de pact. tres fratres Finita per consensum vel longo silentio.] Non intelligas de pscri. licet Host hic 𝔠, & male, vt patet C. de præscriptione long. tem l. emptor. & vide in Spe. prædicta charta, vers. sed certe, vbi dicit Gul ꝙ curia Romana hoc non recipit, ꝙ præscriptio ante lit contesta. possit opponi. Quidam dicũt silentium homologationis arbitrij ex quo paratur actio & exceptio. C. de arbit. cum antea. de hoc supra de arbit. per tuas, alij dicunt silentium illius qui appellauerat à sententia, quam appellationem deseruit silẽdo, vel non prosequendo: sed istud cadit in primam exceptionẽ, s. de re iudicata. & sumpta fuerunt hæc verba scilicet iudicata, transacta, seu finita. ff. ad senatusconsul. Tertul. l. 1 §. vlti. ff. de verbo. sign. transacta. & l. seq. & quod dixi: finita consensu: potest intelligi per iuramentum declaratum a parte parti: qa tale iurum maiorem habet auctoritate quã res iudicata ff. de iureiuran. 2. sup de iu. iur. & si Christus: ibi, oĩs controuersiæ, &c. & post tale iurum, nihil est quærendum ff. eodem. non erit §. diuus. versic. dato. ad hoc de accusatio. veniẽs. Merito ergo ista cõtestationem impediunt: obligatio. n. semel extincta, &c ff. de solu. qui res §. aream. de consecratio. distin. 4 quæris § per hanc in glo. contra hæc C. de remi. pig. cum ex causa. nec intendit Papa lites sopitas, per sua suscitare rescripta. supra de rescri. nonnulli. & rescriptum impetratum tacito de re iudicata, s. qua nõ est appellatum, non tenet. C. sent. rescin. nõ pos. l. impetrata, & per transactionem à lite receditur. C. de transa. fratris tui. & l. causas. de transa. c. 1. Item si per iusiurandum, vt dictum est, finitum sit negotium, restaurari non debet: ideo ista litis contestationem impediunt. Sed pone, dicitur quod sententia nõ tenuit: puta quia iudex nõ fuit, qui eam tulit, vel ꝙ trãsactio dolo facta fuit, vel nõ fuit iure finitũ negotiũ: nũquid audiendus est? Et dic ꝙ sic sm Ber. vt patet per pdictas l. ff. ad Tertul. l. 1. in fi. ff. de verb. sign. transacta, quia pͥiudicialia sunt ista, & prius tractãda, de ordi cog. tuã. Sed pone, opposita est res iudicata, vel transactio, vel ꝙ finita est res: & de hoc bene constat, quõ pronunciabit

2 Materiã huius ca. plene require in Spe. de excep. §. di. cto. in vltima chat ta p totũ, buorũ ali qua hic ꝓ sequitur Arc. Ioan. And.

3 Nã si nõ teneret. vt in casibus nota tis i l. post rem. C. de trãsac. nõ impediet Phi. Fon.

clabit iudex? Super principali non potest pronũciare: quia super eo non est actum: nec super eo lis contesta ta. s. vt lit. nõ contest. per totum & de qua re, &c. ff. de iud. de qua re. de cau pos. cũ ecclesia. &c. seq. Dic fm Ber. ꝙ non pronunciabit super principali sed sup ex-ceptione rei iudicatæ hoc modo: qa data fuit petitio, petit talis rẽ talẽ à Titio, quã dicit ad se pertinere, &c. cui fuit excipiẽdo respõsum ꝙ cũ alia vice super ipsa petitione iudicatũ fuerit cõtra ipsum, nõ est vlterius audiẽdus cõtra sententiã, à qua nõ fuit appellatum. Iudex 1 cõtestata lite sup illa exceptiõe 2 ita ꝓcedet, quia constitit super eo quod talis petit, ꝙ ei obstat res iudicata, à qua non fuit appellatum, diffinitiue pronuncio ipsum super illa petitione non esse vlterius audiendũ sibi perpetuũ silentiũ imponẽdo. Ad hoc de accu. veniens. in fi. [facit quod no. 11. q. 1. Christianis. & supra de renun. sup hoc. in vlt. glo. Si enim hoc fieri potest vbi actor probauit intentionẽ: & reus peremptoriam: fortius vbi solus reus probauit.] Vel poterit delegatus dicere: pronuncio litteras non valere. In his tribus casibus fm Ber. tutius videtur proponere has tales exceptiones lite contestata: quia tũc à principali debito absoluetur.

litigator [a], litis contestationem non impediat [b], nec retardet: Licet dicat [c] obiector, quòd rescriptum non fuisset obtentum [d], si quæ sunt impetrati opposita, fuissent exposita [e] deleganti.

¶ Bonifacius Octauus.

¶ *Per exceptionem peremptoriam non fit litis contestatio. Ioan. And.*

CAP. II.

SI oblato [f] ab actore libello [g], ex parte rei exceptio peremptoria [h] proponatur [i]: nequaquã per hoc litis contestatio intelligitur esse facta [k]: Immo ea non obstan—

1 De hoc in Spec. de excep. vlt. charta. & ibi videas opi. Rof. q̃ vr melior: falũo ꝙ ibi dixi: scilicet vt iudex pronunciet sic: te ad agẽdũ nõ admitto, & nõ admittendũ fore pronuncio. Io. And.

2 Vide ꝙ no. de of. dele. prudẽtiã. §. sexta. in glo. 2. Io. Andr.

3 Dic si ꝑemptoriæ & dilatoriæ simul & mistim proponãtur, non attendi t ordo scripturæ: sed intelligit pri' proposita quę ꝓponẽda erat Bar. in l. qdã cõsulebant. ff. de re iudic. Phil. Fonta.

a ¶ Litigator.] reus scilicet.

b ¶ Non impediat.] ergo per talem exceptionem nõ fit litis contestatio: aliàs non requireretur an impediret vel non s. cap. proxi.

c ¶ Dicat.] exceptionem peremptoriam opponendo, vt non sequatur absurditas de dilatoria, quæ venit ante litem contestatam 2.

d ¶ Obtentum.] Nota ꝙ peremptoria inter dilatorias proponenda non est: quia alius est ipsarum effectus; altera differt, altera perimit 3. In peremptoria enim habet præcedere actio, cui opponatur ipsa exceptio. ff de excepti. l. 2. Ber. Scias autem ꝙ omnis exceptio perẽptoria, qua perimit litteras & gratiã, opponitur & ante litis contestationem & post: si litteras tãtum, ante litis contestationem. C de excep: io. l. vlt. de hoc vide per Inno. & Host. supra de rescr. constitutus.

[Glo seq obijcit, & soluit.]

e ¶ Exposita.] videbatur cõtrarium, quia eadem rõ, &c. s. de rescrip super litteris. in fi. sed non est verum: quia secundũ id iam omnis peremptoria exceptio veniret in vim dilatoriæ; & si de repelicatione dixisset nihilomin' litteras habuisset, vt ibidẽ recitari solet, ADDITIO. Item cum actor non teneatur in libello de exceptione rei facere mẽtionem, vt notat Inno. de libel. obla. c. vlt. multominus in rescripto, quod p̃cedit libellum secundum Arch. Ioan. Mona.

SI oblato.] Primo ponit decisionem: secundo circa illam declarationẽ annectit: ibi, Immo. exceptionem interferens: ibi, Nisi. Dom.

CASVS. Quidam mutuauit B. certam summam pecuniarum: pro qua soluenda A. mutuans, ipsum B. in iudicium traxit: & libellum super eadem summa obtulit, in quo ipsum B. ad solutionem compelli petiuit: ipse autem B. contra libellum & petitionẽ in illo contentam, exceptionem pacti de nõ petẽdo obiecit. Bonifacius Romanus Pontifex consultus quid iuris: scilicet, an per huiusmodi petitionem & exceptionẽ lis contestata censeatur? Respondet quòd non: & ꝙ tali exceptione non obstante procedendum sit ad litis contestationẽ, nisi obijciatur de transactione, de lite finita, & re iudicata, q̃ litis ingressũ impediũt: & licet quidam casum huius capituli aliter formẽt: tamen prædicta casus forma & positio plus est amica textui verba ipsius vt iacent intelligendo. Nota primo arg. ꝙ copia libelli debet dari sumptibus actoris, cũ arctetur ad offerendum, vt hic vult tex. & 4. q. 3. cap. induciæ. §. offeratur. de quo ꝑ gl. in clemẽ. quamuis. de appel. versi. oblatos, & glo. in clemen. causam. de. elect. Nota secundo, ꝙ dictio, nisi sequens negatiuam, stat inclusiue. de quo ꝑ glo. in regula peccatum. s. de reg. iur. Dominicus.

[Prima glossa summat, & dicit quid declaret.]

f ¶ Si oblato.] Per exceptionem peremptoriam nõ fit litis contestatio. Emanauit decretalis hæc ad declarationẽ eorũ quę no. Goffre. de elect dudum 2. s. de dolo & contu. prout & quæ ibi Host. & Abbas de appellat. cum causam. de exce pt. cũ venerabilis. & supra ca. prox. & Guil. in Spec. de litis contest. §. nunc dicamus. versi. sed nunquid per exceptionem.

ADDITIO. Et de except. §. viso. ver. sed nunquid & reprobat quod tenere videbatur Accur. C. eo. tit l. vna. in vlt glo. Ioan. And.

g ¶ Libello.] qui est de substantia iudiciarij ordinis. 3. q. 3. ca. induciæ. §. offeratur. supra de libel. obla. cap. 1. quod dic. vt ibi.

ADDITIO. Et in clemen. sæpe. de verb. sign. in gl. datur per hoc. Ioan. And.

h ¶ Exceptio perẽptoria.] de dilatoria nõ sic dubitat, quia per eam non respondetur sic petitioni: & qa de sua natura contestationem præcedit. ut dixi s. c. ꝓxi.

i ¶ Proponatur.] simpliciter, & solum in modũ exceptionis, vt infra dicam.

[Glo. seq. ponit opinionem contrariã: quã corroborat. quinq; iurib. in fi. rñdet: in medio fortificat textũ.]

K Facta.] dicebant quidam contra, & videbatur opinio eorum probari per decre. de dolo & contu. prout. de app. cum causam. vtrobique videtur contestata lis per exceptionẽ præscriptionis. de excep. cum venerabilis. per exceptionem permutationis. de test. Rainutius. per exceptionẽ annalis præscriptionis, vsucapionis &c. Item instituta actione, & opposita perẽptoria exceptione videtur esse iudicium ff de inter. act. si filius. §. exceptionibus. Sed contrariũ est verũ: & hoc tenebant oẽs supradicti Doctores, ꝙ optime probat lex, dicens, ꝙ qui vult exceptionẽ doli mali opponere, quæ competit ex transactione, ante litem cõtestatam facta, eo quòd incidit in transactionẽ, ante litem contestatam id facere debet. ff. de condi. inde. elegantur. §. penult. Item per litis contestationem ordinatur iudicium: per peremptoriam exceptionem destruit: sed eadem res duos effectus contrarios nõ põt parere. 26 dist. deinde. in gl. penult. supra de bapt. maiores. ff. de solu. qui hominem. probatur idem expresse. s. c. proxi. si enim per peremptoriam exceptionem nõ debet impediri vel retardari litis contestatio: ergo ꝑ eã not. fit: aliàs non processisset quæstio. Ad cõtraria rñdetur hoc modo: aut reus directe rñdet libello: puta cum petuntur ab eo decẽ ex causa mutui: dicit se nõ teneri, & petita fieri non debere: cum pactum de nõ petendo perpetuo sibi factũ fuerit: & tũc facta est litis cõtestatio 4, & sic intelligũtur cõria. [Et sic intelligas quod no. Accur. in Authen. de exhib. & introduc. §. sancimus. ver suscepto. in glo. scilicet. colla. 5. Format enim ibi quæstionẽ in eo q. excipit negatione p̃missa licet ĩ solutione videat gñralius loqui.] Aut simpliciter

4 Idẽ Phi. sic loquẽdo nõ stat in finib. exceptio nis, sed vltra ꝓcedit.

ter excipit de pacto de nō petēdo pscriptione uel alia peremptoria: & tunc non intelligatur facta 1, vt hic. Idem si excipiēdo proponeret se non teneri rñdere libello, eo quod factum fuerat sibi pactum de nō petēdo, &c. ad hoc de decimis, dudum. Et in isto casu solemus vocare exceptionē intentionis exclusionem: & qñ pponitur post litis cōtestationē, vocatur actionis exclusio. ff. de excep l. 2 in prin. Et hic adde quod dixi. j. de reg. iur. exceptionem.

1 Idē Ph. qa litis cōtestatio fit p rñsionem sequentē narrationē: sed excipiēs nō rñdet. l. elegāter. §. si qs post. ff de cond indeb. Fon.

te, (nisi sit de illis exceptionibus, quæ litis contestationem impediunt a) fieri oportebit b eandem.

a ¶ Impediunt.] s. cap. proxi.

b ¶ Oportebit.] de necessitate iuris: qa aliàs processus habitus 2 post talē exceptionē non valet: cū lis contestata non esset. s. vt lite non contestata, p totū, sicut nec p positiones, & responsiones fit litis contestatio. s. de elect. dudum 2. s. de litis contest. cap. vno. Ioan And.

2 Etiā de consensu partiū sm Archi. q hic tractat id de quo dixi s. de offi. dleg. de causis. su p fine 2. glos. Io. Andr.

TITVLVS IIII.

De iuramento calumniæ.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Nō est de substantia, quòd statim post litem contestatā iuretur de calumnia. Io. And.*

DE IVRAMENTO CALVMNIAE.

¶ Ista rubrica hoc ordine continuatur: qa actione in iudicio edita, & cōtestatione litis facta, ex ordine succedit iuramentum calumniæ: Igitur post rubricas præcedentes secundum Goff. & alios scribentes, merito subijcitur hæc rubrica de iuramento calumniæ.

SI de calumnia.] Diuiditur, quia continet tria dicta, quę patent in rubro: Secunda pars: ibi, Propter. Tertia: ibi, Quamuis. Dominicus.

CASVS. Propter diuersitatem & vrietatem iurium, & opinionum inde resultantium dubium vertitur, beatissime Pater, quando iurandum sit de calumnia: Quidā enim dicunt, q ēt post receptionē testiū possit & debeat præstari: verum, immo in quacunque parte litis vsque ad conclusionem exclusiue: Alij s: videlicet q statim post litis contestationem; & quiuis horū suā intentionem iuribus seu rationibus fundare & cōprobare nitit: prout hæc ex glo. 1. huius ca. eliciunt & habentur: Hinc Romanus Pontifex cōsultus qñ pstandum sit tale iuramentum, si quis dicit, q ipsum pstari debeat statim lite contestata: an benedicat? Rñdet Romanus Pontifex q non: & dicit, q licet istud iuramentū fuerit omissum: tñ potest exigi a partibus in quacunque parte litis: Idem est dicendum de iuramento veritatis, quod exigitur in causis spiritualibus: & dicitur de veritate: quia olim dicebat iudex, iures respondere veritatem dum eris interrogatus? Idē in reo: sed non iurabatur in causis spiritualibus de calumnia: sed solum de veritate dicenda: Hodie autem istud est correctum: quia hodie iuratur de calumnia etiam in causis spiritualibus. Sed ponamus quòd istud iuramentum calumniæ non fuit petitum in quacunq; parte litis, sed fuit omissum; an valeat processus? Rñdet Romanus Pontifex, quòd si istud iuramentum de calumnia tacite omittatur: non propter hoc erit processus nullus; secus si partes istud iuramentum de calumnia remitterent: quia tunc processus esset nullus. Ex quo sequitur, quòd cum istud iuramentū possit omitti: quòd non est de substantia ordinis iudiciarij. Sed quid sanctissime Pater, vtrum in causis spiritualibus sit iurandum de calumnia? Dicit qd olim de iure decretalium in causis spiritualibus non erat iurandum de calumnia: Nam iura præsumebant, quòd in causis spiritualibus non committeret ita cito calūnia, sicut in causis pfanis: qa spiritualia exigunt à persona: Sed dicit Romanus Pontifex, q experientia docente compertum fuit, plures litigantes cōmisisse calumniā in causis spiritualib. ideo ordinat, q in causis ipsis spiritualibus sit iurandū de calumnia sicut in causis profanis. Et sic in causis spiritualib. pstat duplex iuramētum, scilicet iuramētum de veritate dicēda, & iuramētum de calūnia. Nota primo, q exordium litis appellatur litis contestatio. Idē dicit glo. in l. 1. C. de iud. vbi dr iudiciū cœptū p litis contestationem. Qñ que etiā dr iudicium cœptum p citationem simplicē. l. iudiciū soluitur. ff. de iudic. l. si quis. ff. de iudic. ca. proposuisti. de foro compe. in ant. Nota secūdo, q non est de substātia ordinis iudiciarij, q iuretur de calumnia. Nota tertio, q si in exordio litis non iuretur de calumnia, potest peti, & debet exigi illud iuramentum in quacunque parte litis: & istud verum quòd debet exigi non præcise, sed causatiue, videlicet nisi quis velit perdere suam causam: Nā hæc est pœna nolentis iurare de calumnia, vt ipse amittat suam causam in cap. fi. eod. tit. in antiq. Nota vlterius quòd hodie est iurandum de calumnia in causis spiritualibus, sicut in causis profanis. Nota finaliter, differentiam inter iuramentum de calumnia, & iuramentum de veritate. ad hoc j. eo. cap. 1. 3. responso. & j. de testib. præsentium. Quæ autem sit differētia, vide in Spec. de iuramen. calum. §. cum autem. ver. vnde ab huiusmodi. Dominicus.

CAP. I.

SI de c calumnia d, seu de veritate e dicenda, in primo litis exordio non iuretur, vt debet, poterit postmodum in qualibet parte litis iurari: cum huiusmodi iuramenta præstari ab initio de substantia ordinis iudicarij non existat f †.

[Prima glossa summat, & diuidit: secundo dicit qd declaret.

c ¶ Si de.] tria dicit: primo quòd non est de substantia quòd statim post litem contestatam iuretur de calumnia: Secundo quòd nō annullatur processus licet tacite ommittatur calumniæ iuramentum: Tertio præcipit: quòd in spiritualibus simul de calumnia & de veritate iuretur. Emanauit ista decretalis ad declarationem eorum quæ not. Ber. de iureiuran. ex litteris. in vlti. glos. Innocentius & Hostiensis. supra eod. litteris. Abbas supra eod. cap. 1. Guliel. in Spec eo. tit. §. 1. in princ. & versi. quartum. & §. 2. versi. quid si nō. & § restat. & Hostien. in summa eod. titu. §. quando. versi. vnum tamen.

d ¶ Calumnia.] euitanda sic 13. disti nerui. ibi, vnusquisque habeat suam propter fornicationem, scilicet, euitandam.

e ¶ Veritate.] quod solum olim in spiritualibus præstabatur, vt in fine videbis.

[Glo. seq. obijcit, textum fortificat, & obiectioni respondet.]

f ¶ Non existat.] videbatur contra: Primo, ex ordine rubricæ s. eod. Secundo, ex ordine illius litteræ. s. de elect. dudum 2. ver. lite vero, &c. & erat expressum C. eod. l. 2. in princ. s. eod. ca. 1. & cap. cum causam. Ad hoc facit lex quæ dicit, q procurator ante litem cōtestatam præstare debet cautionem de rato: & tunc si pstita non fuerit, postea non præstabitur. ff. de procu. l. Pomponius. §. ratihabitionis. Sed cōtrarium est verū, vt hic vides: & sic prædictorum Doctorum comprobatur opinio. Et de iuramento de veritate videbatur casus de iureiur. ex litteris 3. Ad hoc s. de fide instrumen. cum Ioannes. versi. verum. & j. de testi præsentiam ad hoc. ff. de dam. infect. qui bona. §. penult. nec enim

† A 3rio, si esset de substātia, suppletio postea facta nō validaret in utiliter retro gesta: sicut in testamēto suppletio septimi testis nō cōfirmat acta coram sex testibus. l. hæredes palā. ff. de test. arg. cōtra c. i. de cl. per salt. promot. Pet. de Anch. Fonta.

3 Sed qui dā rñdebant ad illā, qd ibi extraordinarie petebat illius iuramenti pstatio. Io. And.

enim semper ordinem scripturæ seruamus ff. de solu. l. nec ordo. & s. de rescri. causam quę. [Et vide quod dixi eo. tit. cum dilecta. s. super 4. gl.] Et cum in totū tacite omittatur, vt j. proxi. rñso multo fortius ad tps. Ad 9ria rñde, verū esse id fieri debere, vt dicit hæc litera: sed si nō fiat, nō ppterea vitiatur: q alijs iurib. sustinetur, vt dixi, & facit quod not. s. de spon. duor. tua, in vlt. glo.] Et j. de reg. iur. q contra ius. [Prædicta l. Pomponius §. ratihabitionis. in alio casu loqtur, & est illud, quia per contestationē litis factus est pcurator dominus litis s. de procur. c. 1. eo. lib.

¶ Non annullatur processus licet tacite omittatur calumniæ iuramentum. hoc dicit.

¶ Propter [a] omissum quoque tacite [b] in tota [c] causa calumniæ iuramentum, iudicialis processus, aliàs factus legitime [d], non est nullus, nec etiam annullandus [e].

¶ Præcipit, quod in spiritualibus simul de calumnia, & de veritate iuretur. Ioan. And.

¶ Quamuis † in causis spiritualibus, in quibus debet de veritate dicenda iurari, canones non indicant alicui calumniæ iuramentum [f]: nos tamen quia frequenter calumniari videmus in ipsis [g], vtile [h] reputamus, quòd simul sicut plerique obseruant [i], tam de ueritate dicenda, quàm de calumnia (vt via præcludatur calumnijs) iurari debeat in eisdem [k].

¶ Idem.

¶ In causa appellationis iurari debet de calumnia, & de veritate dicenda.

C A P. II.

IN † appellationis causa... [see below]

a ¶ Propter.] declarat q not. sup. de resti. tuis. in vlt. gl. C. de iureiu. propter calum. dan. l. 2. §. sed quia.

b ¶ Tacite.] expresse vero remitti non potest. l. C. de iureiur. pp calum. dan. l. 2. §. sed quia. [vide de foro cōpet. si diligēti. in gl. pen.] Nec valet consuetudo de ipso non præstando. de iuramen. calu. cæterum.

c ¶ In tota causa.] nedum in principio causæ, vt sup. proxi. responso.

d ¶ Legitime.] puta libello dato, lite cōtest. & iudice sententiante in scriptis, sedendo, & per se recitando, quod dic vt sup. de libel. obla. c. 1. inf. de senten. & re iudi. c. vlt. & non die feriato. sup. de fer. c. vlt. Io. An.

[Glo. seq. docet quid approbat, & quid reprobat §. iste.]

e ¶ Annullandus.] approbata est ergo opi. Iac. Bal. Io. Cre. Pilei, & sequacium, qui hoc dixerant: quia tunc demū exactum præstari debebat. ff. de nou. oper. nunt. de pupillo. §. qui opus. ff. de iureiuran. iusiurandū. 4. §. qui iusiurandum ad hoc. ff. de procurat filiusfa. §. cæterani C. eo. tit. ita demum. & ad hoc. s. de proba. quoniam contra vbi de iuramento nil dixit. Et reprobata est opi. Azo. & Mar. quibus consentit Hostien. sup. eo. cæterum, & in prædi. decre. tuis. dicentium, quòd etiā si tacite omitteretur, non valeat iudicium, idest, sententia. 2. q. 6. ei qui. §. diffinitiua. C. de sen. & interlo. omn. iud. prolatum. quam intellige cum fuit exactū: & pro eis faciebat prædi. decre. cæterum. & prædictus §. sed quia vbi dicitur, quod ex dissimulatione etiam non possit omitti: sed expone ibi; simulatione, scilicet cum simulant se non calumniose agere, vt ibi dicit Accursius.

[Glossa sequens ponit rationes antiqui iuris, quas impugnat.]

f ¶ Iuramentum.] supra eo. tit. c 2. Et erat rō: quia in spiritualibus præsumebatur, q semper esset Deus in memoria: & sic non calumniarentur litigātes, & hoc probat littera sequens: Reddebat Inno. in prędi c. tres rationes: Prima quia rigor in spiritualibus non seruatur. de dolo & contu. c. 1. Secunda quia licet iuramentum non sit peccatum, [2] tamē ex frequenti iuratione sæpe sequitur peccatum. supra de iureiuran & si Christus. maxime cum de credulitate sit hoc sacramētum Tertia, quia hoc iuramentum est a malo non credentis, de elect. significasti, sed parum valēt hæ rationes, cum & in ciuilibus locum habeant, vt per te vides.

†Circa i. fiū §. no. q iurm de calumnia differta iuramento de veritate l. 2. § q obseruari C. eod. nā iurum de calumnia est de credulitate: vñ si aliud fit, nō est periurus: quemadmodū dr de iuro partis rñden tis articulo per credit, neq; respōdēs confitet, sed solū releuat aduersarium ab onere p. bādi. Pet. de Anch. Fonta.

1 Et si petetur, postea omitti nō dēt. Phi. Fon.

2 Vide B. Tho. 2. 2. q. 89. ar. 2.

g ¶ In ipsis.] & sic æquum fuit ex quo cessabat cā, cessaret & constitutio supra de app. cum cessante. cū similibus.

h ¶ Vtile.] id est neccessarium. ff. quando ap. sit l. 1. & 2. q. 6. biduū, vel dic proprie: vt si iudex videat tales personas, de quibus non sit aliqua calūniæ suspicio: exiget solū veritatis sacramentum primum tutius & veri[1] reputo.

i ¶ Obseruant.] obseruabat hoc dominus Gul. vt no. in Sp. eo. tit. §. 1. ver. quartum. not. hoc Berna. æquum esse. s. eo. c. 2. & in prędi. decr. ex litteris de iureiur.

ADDITIO. Et Innoc. j. de testi. præsētium circa si dicit, q quidam iuramento de veritate adijciūt iuramentum de credulitate: quod multum commendat ibi Host. vt ibi dicam in §. præterea. super 3. glos. Ioan. And.

Gl. seq. quærit, & remittit.]

K ¶ In eisdem.] spiritualibus causis. Numquid in criminalibus iuretur de calumnia? Dic vt not C. eo. l. 1. supra eo. c. 1.

IN † appellationis causa...

IN appellationis.] Continet tria dicta: fm ibi, procuratores: tertium ibi, in omnibus. Dominicus.

CASVS. Dictum fuit sup. eo. tit. c proxi. quòd iuramentū de calumnia dēt ab vtraque parte præstari in exordio litis, id est, statim post litem contestatam. Sed ponamus, q in prima instātia iuratum fuit per partes de calumnia: vtrum in causa appellationis sit de calūnia iterum iurādum: Vr q non, quia eadem est causa appellationis cum prima instantia: sed in prima instātia iuratum fuit de calumnia: igitur non est amplius de calumnia iurandum in causa appellationis: aliàs in eadem instantia siue causa bis iuraretur de calumnia: hoc tamen non obstante respōdet Romanus Pontifex, q in cā appellationis iurādum est de calumnia: licet in prima instantia fuerit iuratum. Sed ponamus, q partes principales litigantes iurauerint de calumnia, postea constituerunt procuratores: vtrum isti procuratores superuenientes debeant iurare de calūnia? Rñdet quòd sic, licet interueniant post iuramentum præstitum a principalibus partibus, aliàs ipsi procuratores in causa possent de facili committere calūniam. Sed Sanctissime Pater, vellem informari a sanctitate vestra, vtrum iudex possit pluries exigere iuramentum de malitia, licet fuerit præstitum iurum de calumnia? Vr quòd non: quia iuramentum de malitia continetur sub iuramento de calumnia. Hoc tñ non obstante respondet Romanus Pontifex dicens, quòd licet generaliter in iuramento calumniæ cōtineatur iuramentum de malitia: tamen quia solet plus timeri illud quod in specie exigitur, quàm illud q solum in genere exigitur: poterit iudex quotiens sibi videbitur exigere a partibus iuramentum de malitia, licet in causa ipsa iuratum fuit de calumnia. Nota primo argumen. quòd aliud est causa principalis, aliud est cā appellationis. de quo per glo. infra de test. cap. fin. Nota secundo ista duo iuramenta quo ad præstationē æquiparari: vnum iuramentum calumniæ & veritatis: vt vbi vnum præstatur, ibi etiam aliud sit præstandum ad hoc sup. c. proxi. §. fi. Dominicus.

† An iuramētum de calumnia pstari possit per pcuratorem, vide Fel. in c. licet ex quadā. ex de testi.

[Prima

[Prima glossa summat, & diuidit: secundo dicit quid declaret.]

a ¶ In appellationis causa.] in causa appellationis iurari debet de calũnia, & veritate dicenda, hoc primo, secundo dicit, ꝙ procurator deputatus post iurum calũniæ, iurabit de calumnia. Tertio, ꝙ iudex quotiens sibi vĩ exigit iurum malitiæ: et si de calumnia, vel veritate iuratum sit. Per primũ dictum determinantur quæ no. per Accur. C. eo. l. 2. in prin. & per Inno. & Host. Pet. & Abb. sup. eo. c. 1. super vers. quæcunque cã. Guil. in Spe. e. tit. §. 2. ver. quid d cã. Bart. Brix. in q. venereali, quę incipit, quæritur vtrũ in cã. Et per prædicta videre potes, ꝙ hic reprobat opin. Pla. & Azo. qui dicebant, ꝙ ex quo iuratum erat in principali, non iurabitur in causa appellationis. in Authen. de his qui ingre. ad appe. §. fi. coll. 8. & ꝓ eis faciunt oĩa iura, per quę probatur ꝙ eadem sit causa appellationis cum prima. 16. dist. habeo 2. q. 6. c. si aũt. §. si quis in quacunque. C. vt in vna & eadem causa. l. 1. ff. de iud. proponebatur. Io. Cre. Host. Gof. & supradicti doctores ꝯ: quorum hic approbatur opinio: pro eis 6. q. 4. Osius. in gl. 1. & 2. q. 6. si quis epš. in glo. 1. C. de iud. properãdum. in Auth. vt lit. iur. in prin. ibi tamen Accur. tenet primam. ff. de dam. inf. qui bona. §. penult. Ioan. And.

sa [a], quamquam in principali iuratum [b] fuerit, præstari iubemus calumniæ iuramentum. [c]Et idem in iuramento de veritate dicenda [d] volumus obseruari.

¶ *Procurator deputatus post iuramentum calumniæ, iurabit de calumnia hoc dicit.*

¶ Procuratores [e] quoque, qui post [f] iuramentum calumniæ deputantur [g], teneri volumus, (vt calumnia vitetur ab ipsis [h]) ad subeundum huiusmodi iuramentum [i]: etiam si à suis dominis quid ponere, aut respondere, seu agere debeant, sint instructi [k].

b ¶ Iuratum fuerit.] propter hoc erat dubitatio: quia non videbatur tunc debere iurari: & quia bis iurandum non est: & quia tunc superfluum videbatur iuramentũ: quod faciendum non est, de iureiu. & si Christus. de prob. cap. 2.

ADDITIO. Et hic not. Arch. qđ ibi dixi. Io. And.

c ¶ Iuramentum.] sed de calumnia iurari debet statim post litis cõtestationem, vt ŝ. proxi. Not. ergo arg. ꝙ facienda est litis cõtestatio in cã appellationis 1. de hoc no. sup. de test. c. Raynaldus. ver. dilectus. Io. An.

d ¶ De veritate dicenda.] si talis est causa in qua iuretur de veritate, vt in fi. c. dicitur.

e ¶ Procuratores.] emanauit iste ver. ad declarationẽ glossarum prædictarum. Inn. Host. & Guli. in Spec eo. tit §. sequitur. in fin. & eius hic approbatur opinio: & reprobatur opinio Host. qui tenebat contrarium.

ADDITIO. Vide Accur. in Authen principales. C. eod. tit. in 1. glo. Ioan. And.

f ¶ Post.] hæc erat dubitatio: quia non videbatur bis iurandum. C. eo. tit. Auth. hoc sacramentum.

g ¶ Deputantur.] ab ipsis principalibus, vel à procuratoribus, qui post litem contestatam substituere poterunt. sup. eod. lib. de procu. c. 1.

[Glo. seq. rec. per quæstionem & solutionem.]

h ¶ Ab ipsis.] nota ꝙ licet procurator iuret in animã domini. 17. q. 4. metuentes. in glo. pen. & 100. dist. optatum. in glo. 2. 63. dist. tibi dño. vbi de hoc. & sup. eo li. de elect. procurator. sacramentum tamen calumniæ in animam dñi, & propriã præbet, vt hic vides: aliàs autem quare iuraret, ex quo dñs iurauerat in hoc casu nõ est necessarium speciale mandatum, de syndico vero dic vt sup. eo. in pertractando.

1 Idẽ Ph. Io. An. & Bar. in c. Raynal. de test. F.

Iusum calumniæ ĩ cuius animã ꝓ procuratorẽ præstat.

ADDITIO. De hoc in Spec. eod. tit. §. 2. versi. sed nunquid hæres, & ibi in vers. sed nũquid si iudex mutetur, & per Accur. in l. 2. C. eo. tit. in prin. Ioan And.

[Glo. seq. soluit qõnem: & ponit opin. contrariam.]

i ¶ Iuramentum.] nota ad qõnem quã quæritur, an hæres vel successor teneatur iurare, ex quo defunctus iurauerat? Et dic quòd sic 2: per hanc litterã & ꝑ Auth. C. eo. tit. principales, & per l. ff. de dam. infect. qui bona §. penul. potuit n. defunctus habere bonam fidem: & hæres vel successor malã. ff. de accus. si cui. C. de reb. cre. generaliter. 1. responso. licet quidam contra: quia hæres & successor eadem persona cũ defuncto censetur 3. in Auth. iusiurandum quod à moriente ꝑstatur. §. 2.

k ¶ Instructi.] in hoc casu recitabunt ꝑdicti Doctores non debere procuratorẽ iurare: quia qui facit ꝑ aliũ, & c. de reg. iur. qui facit per alium.

¶ *Iudex quotiens sibi videtur, exigit iuramentum malitiæ: etiamsi de calumnia, vel veritate iuratum sit. Ioan. And.*

¶ In omnibus [l] autem causis, ne dum ante, sed etiam postquam lis fuerit contestata, siue de veritate, siue de calumnia sit iuratum in ipsis: potest iudex à partibus exigere iuramentum malitiæ [m], quotiens viderit expedire.

¶ Idem.

¶ *Procurator habens speciale mãdatum, iurat de calumnia. Ioan. And.*

CAP. III.

NVLLAM †

l ¶ In omnibus.] declaratur per hoc quod not. ŝ. de test. spol. litteras. in glo. antepenult. & de proba. c. 2. & probatur qđ not de test. ꝓsentium. in glo. iurum. in fi.

ADDITIO. Et quod not. Guliel. in Spe. eod. tit. §. 1. versi. secundum. Ioan. And.

m ¶ Malitiæ.] licet ergo ex quo iuratum est de calumnia, amplius in eadem causa de calumnia iurandum non sit ab eodem, vt C. eo. Authen. hoc sacramẽtum. & sup. proxi. responso, de malitia tamẽ bene iuratur: puta cum suspicatur iudex quòd malitiose proponatur exceptio 4, petatur dilatio. Ad hoc de excep. pastoralis. de testib. vltra tertiam. C. de fide instru. l. vlt. 30. q. 5. iudicantem.

NVllam.] Quia breue est, non diuidiĩ. Dominicus. ¶ Præsupponendum est pro intellectu c. quod habetur in c. 1. eo. tit. in ant. videlicet, quod partes principales debent personaliter præstare iuramentum de calumnia: nisi essent egregiæ personæ. l. ad personas. ff. de iureiuran.

CASVS. Prætendebam te debitorem meum: feci te conueniri coram iudice competenti: ad causam meã tractandam constitui meum procuratorem specialiter ad iurandum de calumnia in tali causa: nam requiritur quod causa exprimatur: nec sufficit dicere, constituo meum procuratorem in omnibus & singulis causis ad iurandũ de calumnia: licet ꝯrium seruetur in plerisque curijs: lite cõtestata procurator meus voluit iurare de calumnia pro me dño suo: Tu aduersarius meus proponis, ꝙ ipse procurator non est admittendus ad iurandũ de calumnia pro me: sed ꝙ teneor illud præstare personaliter, vt in c. 1. eo. tit. in ant. an bene dicat? Rñdeĩ ꝙ non: immo iudex potest & dẽt procuratorem ad hoc specialiter constitutum admittere ad iurandum de calumnia: & in hoc non facit iudex iniuriam partibus. Nota primo vnum casum, in quo requiritur speciale mandatum; alios casus gloss. enim citat in c. qui ad agendum. de procura. sup. eod. lib. Nota secundo, ꝙ aduersarius dicitur, qui habet litem contra alium: quod nota pro statutis facientib. mentionem de aduersario. Dominicus.

2 Idẽ Ph. & rõ: q2 iusumnõ trãsit de personã ĩ personã: ideo nouari dẽt. Font.

3 Hæc rõ non ꝑcedit: q2 in veritate sunt duę personæ, & habẽt duas animas. ibi. Fonta.

† De intellectu vide Mathesilanũ singulari 19. incip. nota ꝙ dñs. adde Imolã & Alex. in l. qui bona. §. si alieno. ff. de dam. infecto.

4 Alia exẽpla vide ĩ Spec. eo. tit. ꝑ alle. versi. sm. Ioã. And.

[Prima

[Prima glossa summat, & dicit quid declarat.]
a ¶ Nullam tibi.] procurator habens speciale mandatum iurat de calumnia. Emanauit ad declarationem eorum quæ leguntur & notantur. C. eo. tit. l. 2. §. si autem absfuerit & per Bernar. s. eod. cap. 2. & cap. cæterũ & per Innocẽtium, & Hostiensem supra eodem, cum causam & per Guil. in Spec. eo. tit. §. restat. vers. quid ergo.
b ¶ Iniuriam.] quã si inferret, iudex non esset, supra. de verbo. sign. forus. in fin.
ADDITIO. Qđ exponas vt ibi not. supra. Ioan. And.
c ¶ Aduersarij] & sic erat ꝓcurator singularis ꝑsonæ, de syndico enim vniuersitatis, vel collegij nõ dubitam⁹ q̃n iuret. s. eo. in pertractandis. & cap. seq.
d ¶ Iuramentum.] dicunt quidam, quod olim procuratores in differenter iurabant. ff. de damn. infect. qui bona. §. penult. sed fuit postea statutum, quod solum principales personæ iurent. C. eod. tit. l. 2. §. si autem. & supra eod. tit. cap. 1. quod verum est nisi procuratores habeant speciale mandatum 1: vt hic. & ff. de iureiur. l. iusiurandum & ad pecunias. Alij dicebãt, quòd ꝓcurator priuati etiam cum speciali mandato ad iurandum non admittitur per prima iura: sed quia non expedit iura corrigi. vt s. eod. de elect. cum expediat. dic. l. qui bona. nõ esse correctã, sed loqui in casu decretalis istius scilicet, cum habeat procurator speciale mandatum. Alij dicebant, ꝙ cum procurator per litis contestatio nem factus sit dominus litis, poterat de calũnia iurare: quod verum est 2, nisi habeat ad hoc speciale, vt hic vides.

tibi a iudex iniuriã b fecisse censetur, qui procuratorẽ tui aduersarij c constitutum ad causam, habentem super hoc speciale madatũ admisit ad præstandum in ea calumniæ iuramentũ. d

1 [Nõ requiritũ ꝙ cã sit specificata, vnde ꝓcurator ad lites ꝑsentes & futuras habẽs in ꝓcuratorio, ꝙ possit iurare đ calũnia: certe poterit in quacũ que cã, licet dñs illam cãm specialiter ei nõ comiserit & sic practicatur. Phi. Fon.

2 Supple in quãtũ cõtingit dominiũ.

TITVLVS V.

De restitutione spoliatorum.

¶ Innocentius quartus in concilio Lugdunensi.

DE RESTITVTIONE spoliatorum.

¶ Dictum fuit supra per discursum titulorũ præcedẽtium de armis actorum contra reos: verum quia ipsi rei conuenti aliquotiens excipiunt de spoliatione facta ab actore: quandoq; à tertio: ideo ad nos informandum de huiusmodi spoliationibus quid iuris sit: annectit titulum de restitutione spoliatorum.

Requens. &c.] Hæc est notabilis decretalis. Et duæ sunt partes: In prima proœmium & constitutionis causa: In secunda constitutio: ibi. Statuimus. quæ tria facit. Primo prouidet, quando obstat exceptio spoliationis in ciuilibus & criminalibus: & ponit tempus probandi, & pœnam non probantis: Secundo soluit scholasticam dubitationẽ: ibi, Solet. Tertio certo casu prohibet exceptionem: ibi, Ad hoc: Ioan. And.

¶ Pro intellectu huius capituli habemus præsuppone re, ꝙ si quis intulerit mihi violentiam spoliando me re, quam possidebam: ipse spoliator non potest aliqua actione contra me agere, nisi primitus redintegret me in statu, in quo erã tempore illatę violentiæ. de hoc in l. 2. C. vnde vi. de ordi. cog. in antiq. maxime i c. fi.

CASVS. Titius vi & violentia me expulit à possessione vineæ vel prati: postea feci te conueniri coram tuo iudice competenti super mutuo, vel alia re tibi obtuli libellum meum, cui petij per te responderi: tu in die qua eras responsurus libello, excipis ꝙ fueras spoliatus à possessione vineæ tuæ, vel prati per quendam Titium, & ꝙ non tenebaris respondere libello meo, nisi primo esses redintegratus: vtrũ illo medio possis me repellere ab agendo? Certe non: nisi ego te spoliassem. Sed ponamus ꝙ ago contra te criminaliter, tu excipis, ꝙ talis te spoliauit omnibus bonis tuis, sine quibus non potes defendere & prosequi causam criminalem, an sis audiendus: & vtrum ista spoliatio à tertio facta differat processũ quousque sis restitutus? Rñdet Romanus Pontifex cũ distinctione: quia vel Titius spoliauit te aliqua re, aut omnib. bonis tuis. Primo modo, videlicet q̃n Titius spoliauit te aliqua re: tunc illa spoliatio non differt processum meum in causa criminali: Si autem spoliauit te omnibus bonis, vel maiori parte bonorũ, tunc differtur processus vsque ad restitutionem. Sed nunquid à iure est limitatum tempus ad probandum istam spoliationem, respõdet ꝙ sic: videlicet tempus xv. dierum: & si infra illos xv. dies non probes spoliationem, illis xv. diebus elapsis iudex compellet ad ꝓcedẽdũ mecũ. Sed ponamus ꝙ infra xv. dies tu reus ꝓbasti spoliationẽ: quæritur vsque ad qđ tps erit differẽdũ, siue prorogãdũ istud iudiciũ super crimine: quia tu reus posses differre restitutionẽ spoliationis vt impunitus remaneres de crimine? Rñdet Romanus Põtifex, ꝙ iudex poterit tibi ꝑfigere terminũ, & debebit, infra quẽ tu ages ꝯ Titiũ spoliatorẽ: quo termino elapso iudex cõpelleret te ꝓcedere mecũ in cã criminali: & hoc siue à spoliatione fueris redintegrat⁹, siue nõ: & hoc ne reus de criminale remaneat impunitus. Sed ponamus ꝙ ego actor te spoliaui à possessione tuę vineæ nõ facta restitutione possessionis tuę vineæ: volui agere te cũ ꝓ iurib. ecclæ meæ: qa dicebã ꝙ ecclesiæ meæ debebas legatũ, vel aliquod aliud deuerium vtrũ possis me repellere ab agendo, & excipere de spoliatione ꝑ me facta, vt differatur processus donec fueris restitutus? Certe non obstat mihi ista exceptio spoliationis. Idem est dicendum econtra, ut puta si nomine ecclesiæ meæ te spoliaui: postea ago nomine meo priuato: non obstat mihi exceptio spoliationis. Nota primo ex isto textu ꝙ spoliatio ab actore facta, ipsum repellit ab agendo. per quamcunque actionẽ agat cõtra me: licet aliqui dicant, ꝙ solum illum repellit ab agendo contra me super illa re qua spoliaui: nec teneris mecum procedere donec sis restitutus. Nota insuper, ꝙ violentia alterius non debet alijs nocere: ideo violentia tertij super spoliatione non repellit me ab agendo. Nota vlterius, ꝙ exceptio spoliationis à tertio facta, potest opponi agenti criminaliter quãdo reus est spoliatus omnib. bonis, vel maiori parte bonorũ: Nam reus pro illa spoliatione est turbatus, & nõ potest meditari in defensione sua: ideo iura voluerũt vt processus super causa criminali differatur vsque ad redintegrationem.

Nota ꝙ spoliatio à tertio facta debet probari infra quindecim dies: tamen non computetur dies propositæ exceptionis. Idẽ dicitur in exceptione excõicationis, quæ debet probari infra octo dies. s. de excep. ca. pia. ibi enim similiter non computatur dies propositæ exce-

¶ In ciuilibus non admittitur spoliationis exceptio facta ab alio quam ab actore: In criminalibus admittitur facta à tertio: dummodo sit de tota substantia, uel maiori parte. Exceptio probari debet infra quindecim dies, aliàs fit condemnatio expensarum. Ioan. And.

CAP. I.

Requẽs † &

† Vide Matthęũ de Afflictis decis. 19.

exceptionis: secus est in decem diebus datis ad appellādū: nam illi decem dies currunt appellanti de momēto in momentum, sm cōem opinionem Doctorū. Nota ꝙ exceptio dilatoria debet primo discuti & terminari, q̃ super negotio principali procedatur: ad hoc de iudic. prohibita.

Nota arg. ꝙ condēnatio expensarū est pœna. de quo p glo. in c. 1. de eiect. s. eo. lib. Dominicus.

[Prima glossa summat, & ponit antiquā titulationem.]

a ¶ Frequens & assidua.] in ciuilib. nō admittitur spoliationis exceptio facta ab alio, q̃ ab actore. In criminalib. admittit: facta à tertio dūmō sit de tota substātia, vel maiori parte. Exceptio ꝓbari dēt infra quīdecim dies: aliàs fit cōdemnatio expēsarū. Excipiēs de spoliatione facta à tertio, infra certū tēpus à iudice statuendū, dēt restitutionē petere, aliàs accusabit exceptione nō obstante. Vltimo dr, quòd agenti super rebus ecclesiasticis nō obstat exceptio spoliationis priuatarū rerum, vel econuerso. Hāc decretalem quidam intitulabant olim sub titulo de excep. alij sub tit. de restit. spol. & benc, vt hic vides.

† al. conturbat.

assidua a nos querela circunstrepit b, quòd spoliationis exceptio nonnunquam in iudicijs calumniose c proposita causas ecclesiasticas impedit & perturbat †: dum enim exceptioni d insistitur: appellationes interponi contingit: & sic intermittitur e, & plerunque perimitur f causæ cognitio principalis: Et propterea nos, qui voluntarios labores g appetimus, vt quietem alijs præparemus, finem litibus cupientes imponi, & calumniæ materiam amputare: Statuimus h, vt in ciuilibus negotijs, spoliationis obiectu (quæ ab alio, quàm ab actore i facta proponitur) iudex in principali procedere non postponat. Sed si in ciuilibus ab actore, in criminalibus autem se spoliatum reus asserat à quocunque k, infra quindecim l dierum spatium (post diem, in quo proponitur m) quod asserit n †, comprobabit: alioquin o in expensis, quas interim actor ob hoc fecerit, iudiciali taxatione p præhabita, condemnetur: aliàs (si iudici æquum visum fuerit) puniendus q. ¶ Illum autem spoliatum intelligi volumus in hoc casu, cum criminaliter accusatur, qui tota sua substantia r, vel maiori parte

a ¶ Frequens & assidua.] æquum fuit ergo super hoc ius prouisorium emanasse ff. de legi. l. nam ad ea.
b ¶ Circunstrepit.] idest, pulsat, vel lædit. [Molestat, vel ex clamosa postulatione currentiū venit hoc: vel circum circa strepitum facit, secundum Io. Mo.] Et sumpta sunt hæc verba ex canone. 54 dist. frequens.
c ¶ Calumniose.] sic s. de dolo & contu. finem.
ADDITIO. Ibi tamen peremptoria malitiose ꝓponitur: hic dilatoria. Ioan. Mona. & Archi.
d ¶ Exceptioni.] spoliationis de qua supra dictū est.
e ¶ Intermittitur.] idest, differtur.
[Glo. seq. reci. per obiect. & solu. cui solutioni obijcit, & respondet.]
f ¶ Perimitur.] de facto intelligat, non de iure: quia multi propter tot impedimenta & timore expensarū litem dimmittunt. Et sic exponunt secundū Ber. q̃a exceptio spoliationis dilatoria est, nō peremptoria. s. de ord. cog. c. 2. & vlt. Non obstat. C. vnde vi. si quis in tātam. quia licet priuatio dominij insurgat cōdictione ex illa lege: non tamen ex interdicto vel exceptione, vt nota. s. de causa pos. pastoralis.
ADDITIO. Propter hoc ꝙ exceptio spoliationis est dilatoria: dr ꝙ si ante lit. contest. proposita nō fuerit postea proponi non poterit: quidam intelligunt, etiam si nouiter euenerit, vel ad notitiā deuenerit. Sup hoc vide quod post Inno. scripsi de ordi. cog. c. 1. in glo. idest ante. & glo. hanc exceptionē, ver. est aūt dilatoria. Ioan. And.
g ¶ Labores.] hæc verba fuerunt sumpta de corpore Auth. vt diuinæ iussio. subscri. hab glo. q̃stio. in prin. coll. 9. & ꝓ republica Imperator noctes duxit insomnes. in Authen. vt iu. sine quoquo suf. in prin. coll. 2. a Papa idē de se dicit. s. in prœmio huius libri. Io. A.
h ¶ Statuimus.] hic fit interpretatio canonum antiquorum de hac materia loquentium.
i ¶ Ab actore.] hoc erat iniquum, ꝙ reus exciperet s. actorem de spoliatione facta à tertio, cum in hoc nō deliquerit actor: & ideo factum alterius sibi nō debebat obesse. C. de inoffi. test. si quis suo. versus finem, & j. de reg. iur. nō debet. & peccata suos teneant auctores. C. de pœn. sancimus. s. de his quę fiūt à maio. par ca. c. quæsiuit & recitat hic Ber se nō meminisse vidisse aliquem excipientem sic in ciuilibus.
K ¶ A quocunque.] ecce differentiam inter criminalē causā & ciuilē, vt in ciuili non opponatur spoliatio facta ab alio, quam ab actore. in criminali sic, cū moderatione quæ sequitur: & rationes j sequentur.
l ¶ Quindecim dierum.] arctatur tēpus probandi: quia maliciose sæpius ꝓponebatur talis exceptio vt s. dixi. sic ī exceptione excōmunicationis octo dies sunt dati. j. de excep. pia.
ADDITIO. Hic adde qđ ibi not. in glo. licet enim in princ. tamen hic Io. Mona. & Archi. tenent quod ibi probaui. Dicunt enim terminum prorogari posse. Ioan. And.
[Glo. seq. dat tria similia, & vnum dissimile. si. recitur per quæstionem.]
m ¶ Proponitur.] quia dies illa non cōputabitur in xv. sic dies in quo proponit excōicationis exceptio j. de exceptionib. pia. sic dies in quo cautū proponit, & in quo sistere in iudicio oportet, non computat in vicena milia passuum. ff. si quis cautio. l. 1. & sic dies pſentationis litterarum, cū cōmittitur causa infra certum tempus decidēda. s. de app. super. eo. 2 vbi de hoc. Secus in decem diebus, qui dantur ad appellandum, in quibus tempus sententiæ prolationis computatur. 2. q. 6. biduum. vbi de hoc s. de re iud. quod ad cōsultationem. [Arch alleg. s. eo. tit. audita ver. mandamus. s. de clcri. non resi. qualiter. 18. q. 3. pridem. ver. admonemus. 2. q. 6. propter. 88. dist. prælatum 4. q. 5. cap. 1. 31. dist. tenere. 82. dist. proposuisti.] Et vltimo istorū xv. dierum 2 probari poterit exceptio, sic ff ad leg. Iu. de adult. l. pater §. sexaginta & l. is cuius. §. ex senatuscōsulto Et potest peti bonorum possessio infra centesimum diem: & centesimus in eo numero computatur. ff de succes. edi. l. 2. § si intra. versic quod dicimus. similem. ff. de verb oblig qui ante calendas. Ioan And.
n ¶ Quod asserit.] scilicet se spoliatum in ciuilibus ab actore, in criminibus à quocunque.
o ¶ Alioquin.] idest. si infra illud tēpus nō ꝓbauerit
p ¶ Taxatione.] de qua dic vt s. quod met. cau. c. vl. in glo. quæ incipit, vltra quam Ber.
q ¶ Puniendus.] pœna arbitraria: ex quo non sta tuitur hic certa pœna. de offic. deleg. de causis. §. 1. ff. de iur deli. l. 1.
ADDITIO. Idem Hostien. & Io. Mona. & Archid.
[Glo. seq. reddit causam: & dat simile.]
r ¶ Substantia.] interpretatur & exponit hic Papa canones illos. 3. q. 2 oportet. & 2. q. 2. null. vbi sūt hęc verba:

† Nota hic ꝙ sūt multi casus in q. bus spoliato denegat restitutio, vt vides p nota. s. eo. ex trāsmissa. in illis ergo casibus in qb. non agit, ēt nō excipit. & illi cui īterdictū vñ vi. vel vi bo. rap. negat, nō cōpetit ēt exceptio, de qua in tex. Pet. de Anch.

† Placet Doctoribus. idē si xv. dies assignarētur: q̃a intelligit d. ꝓximis. l. eū g calendis. ff. de verbo. obligat. j. de pb. nō pōt. in dubio tn̄ dies termini cōputatur. Bar. in l. 3. ff. si qs cau. in glo. ca. anteriorū 2. q. 6. Fh. Fonta.

2 Sed qd si ille vltimus est feriatus? certe tūc ī xiiij. debebas: qn̄ n. vltimus dies termini pxi ē feriatus, debes illū puenire. l. 2. in fin. de tēpo. ap. Pe. de Anc. Phi. vide per Doc. in c. cū dilecti ą do & ptuma Fō.

verba: Ridiculum enim videbatur ꝙ criminaliter accusatus accusatorem suum per exceptionẽ spoliationis rei modicæ & vilis, ab accusatione repelleret: Et est simile quod dicit lex, ꝙ tutor à tutela excusari nõ põt ratione controuersiæ, quæ est inter ipsum & pupillum suum: nisi forte de omnis bonis aut plurima parte bonorum sit cõtrouersia. ff. de excu. tuto. l. ꝑ litem. Insti. eo. tit. §. item propter litem. licet illud iure Aut. immutatum videatur in Authen. vt hi. qui ob. se ha. perhi. res mihi. §. 2. 3. & 4. colla 6.

ADDITIO. Vnde sumpta est Auth. minoris. C. qui da. tuto. pos. tamẽ vt dicit Host. ratio legis abrogatæ durat, & allegari potest: de hoc de iudi. nouit. ver. nec sit illud in 1. glo. Dicit aũt Io. Mon quòd æqua fuit hæc interpretatio: cũ accidentia subiecta non denominent, nisi assint in toto vel in maiori parte. allega. ff de leg. 3. l. legatis seruis §. si vnus. & remittit infra de verb. signifi. sicut. Ioan. And.

† In antiqs codicibus ita, solet. n.

a ¶ A tertio.] idest ab alio quàm ab accusatore. 3. q. 1. episcopi. & q. 2. cum ecclesia.

inter cum. §. penult. Octauo, magister nauis, qui in solidum reddit vectoribus non detracto damno proportionabiliter ff. ad l. Rho. de iac. l. 2. Nono, cogitur colonus in dominum agere in casu quem habes. ff. lo ca. cum in plures. §. messem. Decimo. in casu. ff ne quid in loco publ. l. 2. §. si quis in suo. ver sicu. idẽ Nerua scribit. Vndecimo, in casu. ff. de leg 1. si sit legatum. §. finali. Duodecimo, supra de offi. ordi. significauit. Tertiodecimo, in matre quæ necesse habet petere filio tutorem. C. qui pe. tu. l. matris. & l. cum à matribus. Quartodecimo, in appellatione. de appel. ob latæ. Quintodecimo, in impediente matrimonium. supra de clan. despon. cum inhibitio. Sextodecimo. in nunciante nouum opus. de nou. oper. nuncia cap. fi. Decimoseptimo, cũ actor malitiose tradat reum conuenire, pone in scholari, de quo not. in præalle. l. vnica. C. vt nemo in ui. quẽ conuenire intendit actor, cum paratus fuerit ad recessum, vt sic se redimat. supra de rescr. nonnulli. hoc ergo præcaueri debet. de ser. non ordi. cap. 1.

maiori parte ipsius se per violentiam destitutum affirmat: & secundum hoc loqui canones, sano credendum est intellectu: quia nec nudi contendere, nec inermes inimicis opponere nos debemus: habet enim spoliatus priuilegiũ vt non possit exui iam nudatus.

¶ Excipiens de spoliatione facta à tertio, infra certum tempus à iudice statuendum, debet restitutionem petere: aliàs accusabitur exceptione non obstante. Ioan. And.

¶ Solet autem † inter scholasticos dubitari, si spoliatus à tertio [a], de spoliatione contra suum accusatorem excipiat: an ei tempus [b] à iudice debeat indulgeri, infra quod restitutionem imploret: ne forte sic [c] velit existere, vt omnem accusationem eludat [d]: quod [e] satis æquitati & iuri consonum æstimamus [f] †. Quòd si infra tempus indultum restitutionem non petierit, & causam cum potuerit [g] non ducat † ad finem non obstante spoliationis exceptione deinceps poterit accusari.

¶ Agenti super rebus ecclesiasticis, non obstat exceptio spoliationis priuatarum rerum, uel econuerso. Io. And.

¶ Ad hoc sancimus, vt rerum priuatarum spoliatio agenti super ecclesiasticis, vel econtrario, nullatenus opponatur. [h]

† extimamus.

† Aliàs, inducat.

¶ Bonifacius Octauus.

¶ Ecclesia quæ petit restitutionem decimarum (quas se dicit infra parochiam alterius possedisse) non auditur nisi probet possessionem legitimam. Ioan. And.

b ¶ Tempus.] arbitrarium: ex quo certum non statuitur, vt dixi supra.

c ¶ Sic.] scilicet, spoliatus.

d ¶ Eludat.] malitijs autem indulgendum non est. supra qui matrim. accus. poss. significante. cum suis concord.

e ¶ Quod.] scilicet, ꝙ iudex terminum statuat.

f ¶ Aestimamus.] & alij ęstimare debent. supra de re iudica. in causis. Et sic compellitur aliquis agere. Ad idem. C. de inge. ma. l. diffamari, sed non præcise, sed hoc vt excipere possit, vt hic vides. Ioann. Andr.

Agere q̃s compelli in multis casibus.

ADDITIO. xvij. casus in quibus compellitur q̃s agere notat hic Host. quorum aliquos non. Accursius. C. vt nemo inui l. vnic. & ponit primo quattuor in ꝑsonis quibus periculum imminet, si non agant: vt tutoribus & curatoribus. C. arbit. tu. l. nomina. & de admi. tu. l. debitoribus. Secundo negotiorum gestores, si sint cognati domini absentis: & facile sit eis satisdare. ff. de nego. gest. si autem. Tertio, procuratores. C. manda. l. procuratorem. & l. à procuratore. Quarto, administratores ciuitatum. ff. de admin. re ad ci. perti. l. vlti. § 4. & § penul. Quinto, hæres qui habet necesse vindicare mortem defuncti accusando interfectores ipsius. C. ad Syli. l. 1. Sexto, quicunque litem contestatus fuerit, vel libellum obtulerit instante reo, in Authen. de lit. §. omnem. coll. 8. Septimo, venditor, qui excepit habitationem domus venditæ, quam alij locauerat: Vnde si inquilinus domum dederit: cogitur agere contra ipsum, & emptori reddere quę fuerit consecutus. ff. de act. empt. Iulianus. aliàs incipit,

Ad instantiam ergo scholaris bonus iudex assignabit terminum ciui, infra quem agat: & post quem eiusdem illum non audiet. arg. hic, & l. diffamari. quam alleg. glos. supra de prob. licet. ⁊ de appel. legitima. C. de re. pig. si eo. ff. de op. leg. mancipiorum. ff de cura. bon. dã. l. 1. ff. de bo. auct. iu. possi. si seruus. ff. de car. edic. l. 3. §. causæ. Ioan. And.

g ¶ Potuerit.] aliàs non debet sibi imputari. supra eo. lib. de elect. commissa. supra de appel. ex insinuatione cum simili b.

[Glo. seq. obiectionem dupliciter soluit: & duplicem rationem subdit.

h ¶ Opponatur.] intelligit Ber. hoc quando inter ecclesiasticas ꝑsonas causa vertitur, ne sit contra. supra de ord. cog. cum dilectus. Vel dic, ꝙ ibi de temporalibus contendebatur, quæ proprie priuata dicuntur: quia possunt à priuato possideri. res autem ecclesiasticæ vocantur hic, quæ non cadũt in laicum, vt decimę & alia spiritalia. ff. de leg. 3. l. hoc legatum. & est ratio huius dicti: quia agens nomine ecclesiastico, non agit suo iure, sed nomine ecclesię: vnde sicut procurator agens nomine alieno, de iure suo non excipit, sic, nec hic, Ad hoc ff. de do. exce. si procurator. Item res ecclesiasticæ sunt publici iuris: sed de publico ad priuatum non fit compensatio. C. de compen. l. 1. & 3.

ADDITIO. Hostiensis remittit ad summam eodem titu. §. quando facienda. versi. quid si vir. vbi tenet Hostien. & idem Specu de peti. & poss. §. 1. vers. quid si ago. ꝙ agẽti de matrimonio petitorio vel possessorio, non opponit coniux spoliationẽ rerũ. Io. An.

AD decimas.] Primo casum soluit rationem subdens, ibi. Quia eas. Et duos alios modos summã di generalius dicã super 4. gl. Et dicitur decr. hæc sumpta fuisse de extrauag. Clemen. iiij. quæ incipiebat, cũ inter canonicos: sed illam non vidi. Ioan. And.

† Vide Matthæ. de Affl. decis. 326

† Nota q̃ isto verbo, canonici: venit capitulum in actu, in quo requiritur capituiũ, vel maior pars. Domin. & Phi. An tunc describi debẽt noĩa singulorum. vide gl. 12. in c. n. s̃. de p̃c. Font.

CASVS. Canonici sancti Nicolai percipiebant decimas de prædijs: quæ prædia erant infra meam ecclesiam parochialẽ: & cõstat q̃ ipsi excedebãt fines parochiæ suæ: & sic possederũt decimas per magna tempora: hoc facto ego rector illius ecclesiæ parochialis anticipaui canonicos, & percepi fructus illorũ p̃diorũ: Canonici voluerũt cõtra me intentare interdictũ vnde vi, p̃ recuperãda possessione: quæritur quid debeãt p̃bare isti canonici p̃ obtinendo in possessorio? Respondet Romanus Pontifex, q̃ cum ius cõe sit cõtra canonicos: nam ius commune dictat, q̃ decimę prædiales soluantur illi parochiæ, infra cuius limites sunt sita prædia. Itẽ cũ ius commune sit pro me rectore: quia constat illa prædia esse in parochia mea: certe anteq̃ canonici possint obtinere in possessorio vltra suam possessionem debẽt probare titulum medio cuius habuerunt possessionẽ: videlicet quòd dicat, quod decimæ illæ pertinẽt ad ipsos ex donatione episcopi cum consensu capituli: vel ex donatione laici, qui habebat illas decimas infeudatas de auctoritate episcopi. Nota primo, q̃ licet vna ecclesia vel p̃sona ecclesiastica sit capax iuris decimarum: tamen non potest decimas percipere, nisi mediante titulo: nec etiam possidere, quod plus est, nisi cum titulo. & titulus legitimus poterit esse donatio episcopi de consensu sui capituli: vel legitima p̃scriptio per xl. annos: tam de iure ciuili, quàm de iure canonico. De iure ciuili habemus text. in Authen. quas actiones. C. de sacrosac. eccle. De iure canonico in cap. de quarta. de præscrip. in ant. Et ideo dicit glo. quòd laicus quantocunque tempore perceperit decimas in aliqua ecclesia parochiali, si rector illius ecclesię spoliauerit laicum: laicus contra rectorem non potest intentare interdictum vnde vi: nisi alleget titulũ idest, infeudationem ante concilium Lateranen. non autem auditur, si alleget præscriptionem: quia non potest præscribere, cum non possit possidere. Nota vlterius, quòd possidens aliquid contra iuris dispositionem, præsumitur malæ fidei possessor. Nota finaliter expressum text. quòd decimæ prædiales de iure communi spectant ad ecclesiam simplicem parochialẽ: licet non sit baptismalis, de quo. s̃. de deci. cum contingat. Dominicus.

CAP. II.

AD decimas [a] †, quas canonici [b] † sancti Nicolai se asserunt [c] infra parochiam ecclesiæ B. clerici possedisse aliquandiu, & eis per eundem [d] clericum spoliatos fuisse, nequaquam debent restitui, nisi euidenter docuerint, quòd earum possessionem legitime assecuti fuissent: Quia eas occupasse [e] iniuste verisimiliter præsumuntur [f], cum proueniant ex prædijs infra alienam parochiam 10 constitutis: Sitque manifestum (nisi aliud ostendatur [g]) eas de iure communi ad eandem ecclesiam [h] pertinere.

TITVLVS VI.

De dolo & contumacia.

20

¶ Innocentius quartus. †

¶ *Actor contumax condemnatur in expensis: nec citatur vlterius ad sui petitionem reus, nisi caueat de veniendo & comparendo.*

30

[Prima glossa summat.]

a ¶ Ad decimas.] Ecclesia, quæ petit restitutionẽ decimarum, quas se dicit infra parochiam alterius possedisse: non auditur, nisi probet possessionem legitimam.

b ¶ Canonici.] nomine ipsius ecclesiæ agẽtes: quod possunt, vt s̃. de proba. ex litteris de conces. præben. ex parte. vbi de hoc cum simil.

c ¶ Asserunt.] ex hoc insultat pręsumptio contra eos, quę eis verisimiliter obstat: secus si hoc nõ cõstaret, q̃ illæ decimæ essent in alterius parochia: & facit ad ea quæ dicam infra. eod. lib. de præscri. cap. 1.

d ¶ Eundem clericum.] Nota literam: quia hoc ius facit pro reo, & contra actorem: Si autẽ spoliati essent à tertio: ius commune licet facere contra actorẽ, nõ tamen pro reo: vnde tunc decret. locũ habere non puto; & facit quod dixi infra de præscrip. c. 1.

ADDITIO. Vnde dicebat hic Ioan. Mona. hic patere, q̃ agẽs restitutorio iudicio contra eum, q̃ iure communi iuuatur, dẽt docere de titulo, vel dicatur q̃ spoliatus petẽs restitui contra illum, q̃ iure cõmuni probato iuuatur, succumbit: si aliud nõ ostẽdat. Ioan. And.

† Alias ita, Inno. iiij. i cõc. Lugdu.

e ¶ Occupasse.] in mala parte: alibi in bona. 7. q. 1 factus. & s̃. eo. lib. de procur. si duo.

[Glossa sequen. arg. ad opin. Ioan. contra Brixien. & fortificat textum.]

f ¶ Præsumuntur.] Nota secundum opin. Ioan. qui not. 14. quæst. prima capitulo primo in glossa possideri. quòd laicus restitutionem decimarum petere non poterat, per decret. supra de præscript. causam. Battol. Brixien. not. contrarium, cum laici decimas interdũ possideant de facto. Ad decret. illam causam. respondebat, quòd decret. ipsa dicit, detinere, non dicit, possidere. Satis puto hanc decret. facere pro Ioan. vt nisi 40 laicus probet se legitime assecutum, cum sit contra eum præsumptio, non auditur, qui enim restitutionem petit, habet duo probare: se possedisse, & spoliatum fuisse. supra eo. capit. olim. primo & 3. Et aliud est possidere. & aliud est in possessione esse. ff. de acquiren. possess. si quis autem. Et est sim. supra eo ex transmissa. & quod ibi not. Hic ergo est præsumptio contra actorem: & ius commune pro reo: possessio ergo & spoliatio probatæ non aduocant vt fiat restitutio, petitorio probato pro reo, ad hoc de cau. possess. cũ 50 ecclesia. & capitu. cum dilectus. ff. de rei vendi. officiũ & idem uidetur vbicunque factum est pro reo notorium. de diuor. significasti. [& hoc tenet Ioan. Mon.] Proprietas igitur pro reo probata, ipsum in possessione defendat, ad hoc. ff. de superficie. leg. 1. §. quod ait. ff. depo. l. bona fides. in fine.

Possidere & in possessione, esse sunt diuersa.

Spoliat' s̃ quẽ notorie constat de nõ iure non debet restitui.

ADDITIO. Dicit etiam Archi. hic, quòd propter fatuam allegationem actorum quasi super notorio, Papa sic debuit iudicare. ad hoc. ff. de dolo. l. dolo. ff. vt in poss. l. si is à quo. ff. de actio. empti. 60 & vendit. l. emptorem. in princip. ff. de probat. circa, in fin. Facit quod dixi post Innocen. & Compost. de consuetu. cum inter. de priuileg. ex tenore. Ioan. Andr.

g ¶ Aliud ostendatur.] Vt compositio, titulus præscriptionis, priuilegium, vel aliud simile. de dona. apostolicę. infra de his quæ fiunt à præla. cum Apostolica cum simil.

h ¶ Ecclesiam.] scilicet B. clerici. Ioan. And.

DE

DE DOLO ET CONTVMACIA.

¶Dictũ fuit s.ti. pxi.de fatigatis vi seu potẽtia aduersariorũ:nũc vero est vidẽdũ de fatigatis aduersariorũ dolo & cont.ideo annectit tit. de dolo & cõtumacia..

Actor .] Duplex est prouisio ꝯ actoris ꝯtumaciam : secunda prouisio:ibi, Ad citationem.

CAP. I.

ACTOR a, qui ad terminum b venire,ad quem citari aduersariũ fecerat,nõ curauit c,ve

ADDITIO. Et vt dicit Ioan. Mona. prima repetit ius antiquum:alleg.de procur.auditis.C. qũo & qñ iudi.Authen.qui semel.C.de fruct.& lit.expen.nõ ignoret.Secunda adijcit ius nouum , quod vt dixit Inno. alio iure nõ cauebatur.Sed Hostien.dicit, quòd satis est ꝙ cauebaꝰ alio casu quo minus hoc videreꝰ fieri debere,s.in Authen.libellum,quæ habetur 3. q.3.cap. induciæ.§.libellum,& C.de lit.contest. Authen.libellum,& exponit eam hic totaliter,quod proposito cõgruit:s.ꝙ sit mens eius, ex quo actor fuit contumax, nec ad libellum porrigendum,nec ad porrectũ prosequendum,nec ad aduersarium citandum admittitur: nisi caueatur reo vel iudici:vt ibi de cõtestãda lite infra duos mẽses:supplet ẽt ꝙ in terminis comparebit, vt hic:vel omne damnum restituet Multum violenta est hæc expositio.:Inducit etiam ipse Authen. generaliter.C.de episco.& cler.ex quibus dicit sumptã hanc decret. quasi per modũ innouationis illorum iuriũ, quæ non seruabantur:vt ẽt not. in præalleg. Authen. libellum.3.q.3.c.induciæ §.libellum:in fi.2.gl Quicquid dicat Host. verum dixit Inno.hoc alio iure non caueri:vnde dicit hic Archidiaconus,nullas Authen. loqui etiam nulla contumacia præcedente.Ioã. And.

CASVS. Titius prætendebat me suum debitorẽ in decem:fecit me conueniri coram iudice meo cõpetẽti:ego reus in termino mihi assignato cõparui:ipse vero actor nõ cõparet : quæritur qua pœna veniat actor non cõparens pro sua contumacia puniendus ? Rñdet Romanus Pontifex, ꝙ ipse actor primo est mihi condemnandus in legitimis expensis , quas ꝑꝑ hoc ego feci:Item est puniendus alia pœna : quoniam si velit denuo me cõuenire per aliam citationem nouã, quia prima est perempta (l.& post peremptorium.ff.de iud. in fi.legis,vbi edictũ circũduciꝰ:i. citatio extinguiꝰ) & est expirata,necessaria est alia citatio : Et ideo si actor velit impetrare nouam citationem, dẽt mihi cauere sub certa pœna,ꝙ in singulis terminis comparebit:& si actor nolit præstare illam cautionem , iudex debet ei denegare citationem:& hoc verum, si requisitus fuerit iudex,vt ei denegaret citationem , nisi ꝑstet illam cautionem de comparendo in singulis assignationibus:Nam iudex non debet interponere officium suum ad priuatam vtilitatem : nisi requiratur à partibus.l.4.ff.de dam.infect.c. 1.de iudic. in ant.ibi; quem cum petijsset aduersarius introduci.

Nota primo ex isto c. ꝙ cum reus ad instãtiam actoris citaꝰ,vt coram iudice compareat ad certum terminum,tactori similiter vr ille terminus assignari : licet iudex non dicat actori,ꝙ sibi talẽ terminum assignat, in tñ ꝙ actor non comparens est tanquam contumax puniendus.Nota vlterius,ꝙ actor non comparens est condemnandus in expensis,quas reus propter hoc fecit.Quæritur de quib.expẽsis intelligatur istud?Quidam dicunt vt Dominicus de sancto Gemi. ꝙ verbũ, ꝑꝑ hoc factis, positum in hoc tex. refertur ad verbũ, veniendo : ita ꝙ reus petat expensas ab actore , quas ipse reus fecit veniendo,stando,& redeundo:sed si fecerit alias expensas:puta, pro concilio aduocatorum, illas non poterit petere per modum praiudicij:sed tñ illas poterit postea petere in fine causę si obtineat.Cõtra tñ hanc opi.videtur tex.in l.eum quem temere.ff. de iud.vbi dr,ꝙ faciens aliquem temere vocari ad iudicium, dẽt soluere viatica , & sumptus. Item facit l. sancimus.C.de iud.vbi dicitur,ꝙ cõtumax debet soluere omnes expensas & damna , quæ fecit ipse reus vel actor comparens.Nota insuper ,ꝙ actor contumax in primo termino non debet à iudice obtinere aliam citationem pro faciẽdo citari reum, nisi præstita prius cautione sufficiẽti,ꝙ fideliter comparebit in omnibus & singulis assignationib. Et oneratur tali cautione ꝑꝑ præcedentem cõtumaciam suam,quia pręsumptio est contra eum , ꝙ ipse actor non cõparebit sicut non comparuit in primo termino: Sed pro intellectu huius c.& totius materiæ , quæritur primo,vtrũ text. iste procedat,vt quis condẽnetur in expensis pro simplici citatione?Istam quæstionem formauit glo.in ca. querelam,de procu.in antiq.& dicit ibi glo.quòd dẽt fieri condemnatio expensarum post citationem perẽptoriam:ideo pro simplici citatione non est quis condemnandus in expensis:Nam dicit illa glo.cõdemnatio expensarum est pro cõtumacia:modo quis nõ dicitur contumax pro simplici & prima citatione. Doctores dicunt cõtrarium, ꝙ ẽt pro simplici citatione quãtum ad condemnationẽ expensarum est quis censendus contumax,ẽt virtute vnius citationis:sed nõ quãtum ad sñiam diffinitiuam , vel missionem in possesfessionem. Quæritur secundo , quid si reus similiter non comparuit:vtrum actor non sit admittẽdus ad nouam citationẽ contra reum, nisi mediante cautione, de qua hic ? Rñdet glo.ꝙ tunc non habet locum dispositio huius c. immo contumacia contra contumaciã cõpensatur : & istud facit contra gl.l.penul. de eo per quem fact erit.ff.l.1.vel 2.ff.si quis in iudi.quæ tenet,ꝙ licet neuter cõpareat ; tñ iudex dẽt cõdemnare partes in multa pro interesse publico:& hanc opinionem tenẽt dñi tpales.Pro quo sciendum, ꝙ cõtumax non comparens coram iudice, offendit iudicem & rẽ publicam,pro quo venit condemnandus in emenda: quæ emẽda est arbitraria.l.vnica.§. fi.ff. si quis iudic. non obtempe. Item contumax offendit suam partem aduersam : & ratione illius debet contumax erga suã partem aduersam condemnari in expensis & interesse.l.sancimus.C.de iudic.Sed tunc ad quæstionem qñ neuter comparet:certum est ꝙ contumacia compensatur,quantum ad partem.Sed quid quantum ad rem publicam:vtrum debebat compẽsari ? Glo.alleg.dicit quod non:Sed dicunt Doctores,quod cum impositio mulctæ sit regulãda secundum interesse, & damnum partis aduersæ:vt de hoc est tex. notabilis , in l.2.ff.si quis in ius vo. & modo quando neutra pars comparet, fit compensatio : & postquam parti non interest, nec reipublicæ debetur mulcta.

[Prima glossa summat.]

a ¶ Actor.]Actor contumax condemnatur in expẽsis: nec citatur vlterius ad sui petitionẽ reus, nisi caueat de veniendo & comparendo.

[Glo.seq.recitetur per quæstionem.]

b ¶ Ad terminum.]Cum indistincte loquatur de quolibet termino,siue nõ 1,intelligendum videtur:Sicut & in reo dĩci solet,quod pro qualibet contumacia ẽt ante peremptorium condemnatur in expensis : licet solum post peremptorium possit excommunicari, vel missionem pati. De hoc 74. dist.honoratus.in glo. tot scriptis.4.q.5.in summa , & sup.de procur.querelam. maior aũt.est contumacia actoris non venientis, quã rei.4.q.4.cap.1.

c ¶ Non curauit.]cum potuisset:vnde nota negligentiam vel contemptum.ff.de re iud.contumacia,ad idẽ sup.tit proxi.cap.1.§.solet.

[Glo.seq.vnum dubium soluit,de alio remittit.]

1 Et siue in principio causę,siue in ꝑgressu , Fcãc Hostiẽ. alleg. 19.di.c.1. de priuil. quia circa. ad idẽ ff. de pu. de ꝑtetiõ. Io.An.

a ¶ Venienti.] ergo non venienti non condemnabit: sed compensetur contumacia contumaciæ. ff. de dolo. si duo. ff de compen. l. si ambo. Si autem actor non venit: & iudex fuit absens vel præsens, sed procedere nõ poterat: an fieri debeat cõdẽnatio? dic vt not. in reo. sup. eo. tit. cap. vlt.

† Intellige de expensis quas facit cõparẽs ex sua cõparatione. Cy. Bal. in l. sancimus C. de iud. de lucro ꝙ comparens amisit: dic vt notat in c. fin. li tib. de do. & ꝯtuma. Ph. Fon.

nienti [a] reo in expensis † (propter hoc [b] factis legitime [c]) condemnetur: Ad citationem aliam minime admittendus [d], nisi sufficienter [e] cauerit, quòd in termino [f] fideliter [g] debeat comparere.

¶ Bonifacius Octauus.

¶ *Iudex appellantem & recedentem citare vlterius non tenetur, si vult in causa procedere: nisi forsitan appellationi renunciet. Ioannes Andrea.*

b ¶ Propter hoc.] s. ratione contumaciæ. de procur. auditis, infra de except pia. sup. eo. cum dilecti. & c. finem. Et qualiter contra contumaces procedi debeat, dic vt not. supra eo. prout, & c. causam.

c ¶ Legitime.] quod dic vt not. 2. q. 1. in primis, supra eo. tit. finem.

d ¶ Admittendus.] & sic punietur in quo peccauit, s. de temp. ord. litteras. in fine. [Gloss. sequ. reci. per quæstionem.

e ¶ Sufficienter.] vt sic pignora vel fideiussores det. ff mã. si mandato. §. vlti. si autem hanc dare non posset, det iuratoriam supra de do. post diuor. restit. per vestras. vbi de hoc, ad idem. C. de epi. & cler. l. generaliter. Dicit autem Innoc. ꝙ sufficit verbo cauere: quod põt verum esse seruata p dicta distin ct. Ber.

Cautio sufficiẽs dr, qñ dãtur pignora vel fideiussores.

f ¶ Termino.] primo. s. ad hoc. ff. de verb. obliga. eum qui calendis: & infra de præbend. non potest. §. 1. cum suis concor. Vel dic termino quocunque quo ad eius petitionem citabitur reus: hæc est. n. indefinita legis, quæ æquipollet vniuersali, vt dixi s. e. lib. de elect. vt circa. sic & cautio præstatur de perseuerantia litis vsque ad fi. C. de epis. & cle. Authen generaliter.

ADDITIO. Dicit Host. quòd ideo loquitur singulariter, vt det intelligere, quod p defectu cuiuslibet termini locus est pœnæ. Io. And

g ¶ Fideliter.] præsumitur autẽ malitiose abesse, nisi contrariũ probetur: & ꝙ impeditus fuerit. de re iud. cum Bertoldus, de procu. querelam. vbi de hoc.

Eum qui 1.] Soluit casum dubium, & rationem interserit, ratio: ibi. Cum protestari. Et vnũ casum excipit: ibi, Nisi. Ioan. And.

1 In isto c. ibi, videatur. notat Ph. ꝙ iudex nõ tenetur amplius citare, quẽ præsumit nolle cõparere corã se, & p procẽs⁹ sine citatione valet. cl. 1. eo. lib. Fonta.

¶ Præsupponendum est quod habetur in gl. videlicet, ꝙ iudex non potest articulum in causa expedire, nisi pars fuerit citata: aliàs si expediret illum articulum, processus esset nullus ipso iure.

CASVS. Tu & ego litigabamus coram iudice competenti ordinario vel delegato, (nõ refert:) qui iudex tulit contra te aliquam sententiam interlocutoriam: quia cum lis esset inter nos contestata: & uellem producere meos testes ꝯtra te: tu opposuisti exceptionẽ, quæ testes repellebat ab examinatione & receptione: vnde nõ obstante tua exceptione, iudex interlocutus est meos testes recipiendos & examinandos: à qua interlocutoria appellasti: & petijsti Apostolos tibi dari: q iudex dedit tibi Apostolos refutatorios: iudex vult procedere in cã, & examinare meos testes: vtrũ possit te non vocato & non citato? Rñdet ꝙ sic: nam cum recedendo ab ipso per appellationem, videari protestari, ꝙ non intendis coram eo comparere: frustra te citaret: & ideo te nõ vocato & nõ citato, poterit iudex in causa procedere, & oẽs alios articulos expedire: immo poterit ferre sententiam diffinitiuã te non vocato ad audiendam sententiam. Sed ponamus ꝙ interposita appellatione renunciasti spõte appellationi: iudex processit ad alios articulos contra te non vocatũ, nec citatum forte ad sententiam diffinitiuã, vtrũ valeant tales processus? Rñdet ꝙ non: quia ex quo renũciasti appellationi tuæ, videris confiteri, ꝙ corã iudice comparebis. Nota primo, ꝙ recedens à iudice appellãdo, vr nolle coram illo iudice litigare. Nota secundo, ꝙ qñ fit citatio ad sñiam, dẽt in ea exprimi, ꝙ ad sñiam audiendam citatur, vide tex & gl. in clemen. sæpe. de ver. sig. Dominicus.

[Prima gl. summat, & dicit quòd determinat.]

CAP. II.

Evm, qui [h] à tua interlocutoria, vel grauamine [i], quod per te [k] sibi proponit illatum, à tua præsentia recedit appellans [l]: Cum protestari [m] videatur hoc ipso [n], se nolle coram te de cetero litigare: citare ad alia, quæ postea in iudicio facienda incumbunt [o], vel etiam ad sententiam [p] audiendam [q]. Nisi sponte appellationi suæ renũciet, [r] nõ teneris [s]. Nec si quis recesserit.

h ¶ Eum, q.] Iudex appellatũ & recedẽtẽ citare vlterius nõ tenetur, si vult in cã procedere: nisi forsitã appellationi renuntiet. Et determinat notata per Inno. de accusat. ad petitionem, per Guil. in Spe. ti. citatione. §. viso de tpum. versi. qd

[Glo. seq recitetur per qõnem, quia de diffinitiua.]

i ¶ Grauamine.] hoc dicit ex eo: quia si appellatur a diffinitiua, iam functus est iudex officio suo. de off. deleg. in litteris. ff. de re iud. iudex. Sed & idem in illo videtur quo ad executionem, quæ post sententiam imminet facienda eadem ratione.

ADDITIO. Hoc intellige in casibus, in quibus appellatio non impedit executionem, quòd dic vt inf. de app. Romana. §. si autem.

K ¶ Per te.] loquitur iudici: sic supra de iureiu. c. vlti.

l ¶ Appellans.] & frustratorie: quia si bene appellaret ex causa & forma tunc ille à quo appellauerit iudex non esset & sic appellans contumax non esset. De reuocatione attentatorum post appellationem habebis inf. de appel. non solum.

m ¶ Protestari.] Nota quod ius fingit protestationem.

ADDITIO. De protestatione iuris & hominis remittit Io. Mo. infra de reg. iur. in generali. Ioan. And.

n ¶ Hoc ipso.] appellando, & recedendo.

o ¶ Incumbunt.] considerato eo statu, in quo tunc erat causa.

p ¶ Ad sñiam.] puta quia lis erat contestata, & liquet de cã: vel talis est cã, in qua sñiari põt licet non contestata. ꝙ dic vt s. vt lit. non cõtesta, qm, & s. eo. prout.

q ¶ Audiendã.] si non esset contumax, expresse citari dẽt ad sñiam audiendam: aliàs non valeret sñia parte absente: ff. quæ sen. sine appel. rescin. l. 1. §. item cũ ex edicto. & de hoc not. supra de offic. deleg. consuluit.

r ¶ Renunciet.] expresse 2, ꝙ põt. 2. q 6. c. ei cui. §. si quis libellos. C. de appel. si quis, & tacite ẽt litigando corã iudice à quo appellauit, appellationi renunciat. s. de offic. delegat. gratum. de testib. cum venisset, si tñ interest aduersarij, ad ipsius interesse tenetur: quod dic vt nota. s. de appel. interposita. § ille denique.

2 Dictio, expresse, quam hic hẽnt recẽtiores codices, deest in antiquis exemplaribus.

[Glo seq. obijcit de trib. decretalibus, ad quas rñdet: demum quærit, & soluit: & huic decretali respõdet.]

s ¶ Non teneris.] videbat contrarium per decre. s. de offi deleg. cum olim 1. vbi iudices citauerunt appellãtem, quem putabant frustratorie appellasse, ad idem supra vt lite non contestata, accedens 1. vbi etiam iudices citauerunt, quem putabãt frustratorie appellasse: ad idem s. eod. prout, vbi Papa mandat citari eum qui frustratorie appellaret. Sed dic ꝙ de necessitate citari

citari non debet, vt hic. Ad decre. cum olim. & decre. accedens. dic ꝙ ibi factum narratur, non ius ponitur 1. Ad decre. prout dico, ꝙ pro ista parte facit, cum ibi Papa mandat citari ad malitiam conuincendam: ergo id de necessitate non erat, ꝙ scilicet citaret, & de hoc cõsueuit recitari de accusa. accedẽs. &c. ad petitionem. Sed quid dicemus de cõ tumace: nunquid ꝗ in vno actu iudicij fuit cõtumax, ad alios act⁹ citabit. Dic ꝙ sic, vt supra de testib. cũ olim. ĩ fi. vbi citatur cõtumax ad sententiam audiendam: q licet in vno actu contumax sit: non propterea protestari uidet quòd in alijs contumax esse velit: sed hoc malum cõtumaciæ sub colore boni, s. remedij, appellationis defendit: qđ simpliciter contumax non facit.

1 Nota a glo. & vi de gl. in verbo col lationẽ. ĩ de rerũ p mu. c. 1. Do. Font.

Contumax in vno actu iudicij, an sit citãdus ad alios act⁹

† Aliàs ita, Inno. quartus in cõcilio Lugdunen.

ADDITIO. Nota ꝙ quando ad certum actum vel articulum facta est citatio, indistincte verum est qđ dicit glo. Sed si citatus esset ad totam causam. Placet Inno. (de procu. auditis. vbi scripsi super ver. cõclusũ & in decre. consuluit. de offic. delega. ad fi. super ver. incumbit.) ꝙ sine alia citatione ad vlteriora, & ad sententiã procedi possit: quod intellexit Host. quando in citatione comminatus fuit se etiam diffiniturum. ibi videas. Ioan. And.

a ¶ Processeris.] aliàs de iure.

[Glo. seq. quærit. arguit pro, soluit contrarium,]

b ¶ Validus.] quid de iudicibus datis cum clausula ꝙ si non omnes Omnes simul non pronunciauerunt, sed duo vnum: tertius uero aliud: illi duo volunt ꝓcedere ad executionem suæ sententiæ, quæritur an possint tertio non vocato? Et videtur tertiũ ipsum nõ debere vocari. arg. huius decret. & s̃. hoc lib. de arbi. c. 1. & ff. de re iud. duo ex tribus. cum ergo ipsorũ valeat sententia: ergo & executio. Sed dic [secundũ. Io Mo.] ꝙ vocandus est 1. nam licet sententia duorum teneat tamen alius articulus qui emergit, est omnibus communis: ita ꝙ ad illum duo (tertio non vocato) procedere non possunt. s̃. de off. del. causam. & c. prudẽtiã. §. adijcimus. aliàs sequeretur. ꝙ si in aliqua termini assignatione vn⁹ ab alijs discordaret: illi duo, illo nõ requisito, postea procedere possent: quod est absurdũ.

1 Verum si in executione sñiæ sit cognitio causæ, si aũt sit nuda executio gloss. falsa. Phi. Fonta.

processeris a tuus processus ualidus, b reputari debebit.

TITVLVS VII.

De eo qui mittitur in possessionem causa rei seruandæ.

¶ Innocentius quartus. †

¶ *Quando agitur de beneficio ecclesiastico, ob contumaciam rei, non fit missio in possessionem: sed ad sententiam lite non contestata proceditur.*

CAP. VNI.

Eum †, qui c super dignitate, personatu, vel beneficio

DE EO QVI MITTITVR IN POSSESSIONEM causa rei seruandæ.

¶ Dictum fuit supra, tit. proxi. de dolo & cõtumacia: verum qa ꝓp cõtumaciã rei actor regulariter mittit in possessionẽ: iõ post tit. de do & cont. annectit titulum de eo qui mittitur in possessionẽ cã rei seruãdæ.

Eum qui super.] Primo ponit dictum: secũdo ipsius rationem: tertio contumacis punitionem: secunda: ibi, Ne per hoc. tertia: ibi. Sed liceat.

CASVS. Secundum intellectum glossæ, qui approbat̃ p Doc. Ego existẽs in ꝑsentia dñi Papæ ipsi Papæ exposui, ꝙ Titius erat intrusus in bñficio sine titulo: & sic vacabat: & tanto tp̃e ꝙ collatio ipsius bñficij erat deuoluta ad Papam: petebã vt Papa illud beneficium tanquam vacans mihi conferret: vnde Papa mandauit iudicibus, vt si constaret ꝙ talis Titius fuit intrusus in tali beneficio, ꝙ illud beneficiũ mihi conferrent: Titius citatus coram iudicibus, licet fuerit citatus peremptorie, non comparauit: vtrũ iudices possint me mittere in possessionem illius bñficij? Rñdet ꝙ non: quia cum nõ habeam titulũ, nec institutionem, si mitteret in possessionem ipsius beneficij, habe rem ingressum vitiosum: Sed iudices non obstante cõ tumacia Titij intrusi, poterunt cognoscere de defectu sui iuris: & examinare testes, & procedere vsq; ad diffinitiuam sententiã: & mihi conferre illud beneficiũ. si eis cõstet ꝙ Titius intrusus nõ habeat ius in bñficio.

Alij intelligunt ꝙ istud capitulũ loquitur in bñficio iã obtẽto: sed a possessione ipsius aliqs fuit spoliatus: & ĩm istũ intellectũ casus sic figuratur: Cũ essem in possessione alicuius benefici, Titius me spoliauit: ago cõtra eũ interdicto vñ vi: Titius citatus est contumax, non comparet: peto me mitti in possessionem beneficij in primo decreto: certe nõ sum audiendus: sed non obstante absentia Titij citati (lite non cõtestata) potero informare iudicẽ, & docere de iure meo: & iudex proferet sententiam diffinitiuã lite nõ cõtestata. non obstante absentia ipsius Titij citati: & si docuero de meo iure, & iudici cõstiterit, mittat in possessionẽ: vel aliàs iudex procedet s̃m quod sibi videbitur. Nota ꝙ glo. pro sua opinione ponderat verbum, obtinendis: & verbum, ingressus, quæ faciunt cõtra opinionẽ illorũ, qui dicunt, ꝙ istud capitulũ hẽt locum in beneficijs iã obtentis. Nota vlterius, ꝙ cũ agitur de beneficio ecclesiastico obtinendo. quia de isto nõ est difficultas, data cõtumacia possessoris, non fit missio in possessionẽ in primo decreto: sed dẽt executor datus cognoscere de iure absentis: & facere ius isti ꝑsenti, & accusanti contumaciã absentis: aliàs si iste accusãs mitteretur in possessionẽ in primo decreto haberet vitiosum ingressum: nã adhuc iste non habebit titu' sine institutione: ideo iudex dẽt cognoscere de iure absentis, & proferre sententiã diffinitiuã lite nõ cõstata: & iste est vnus casus, in quo põt ferri sententia diffinitiua lite non cõtestata: cõtra illã regulã posita in capitulo, qm̃ frequenter. vt lite non contesta. in antiquis. Nota 2 vlterius ex primo intellectu huius capituli, ꝙ regulariter iudex non potest articulũ expedire contra absentem non citatum legitime: & si aliquem processum expediat, ille processus erit nullus. l. 1. ff. quæ sententiæ sine appel. rescind.

Nota ꝙ vbi constat de intentione absentis, ꝙ est deliberatus non vnire, non est citandus: nam citatio fit ad istum finem, videlicet, ad explorandũ animum citati, an velit venire vel non venire. Nota vlterius, qđ iudex dicit̃ esse certus de intentione absentis, qđ nõ vult venire, si appellet, & à iudice recedat: quia videt̃ protestari, ꝙ non intendit amplius coram illo iudice a quo appellat compatere; sed coram superiore. Nota vlterius magis specifice, quòd si quis appellet ab interlocutoria, iudex à quo, põt procedere non citato eo, qui appellauit. Nota arg quòd ꝑsonatus non est dignitas de quo plene Arch. s̃. de cõsue. c. 1. eo. lib. Nota insuper, qđ iudex debet supplere pro absente, quando procedi potest in causa contra eum, similis text. s̃. de arbi. cap. 2. eod. lib. Dominicus.

†Amplia istud ca. ad fruct⁹ bñficioꝝ nec fiet eorũ sequestratio, nisi in clemẽ 1. de sequest pos sess. Phil. Fonta.

2 Istud notabile cũ trib. seq. debuit scribi in ca. px. s̃. eo.

[Glossa prima summat: & ostendit hinc infringi duas regulas, & dicit qui declaret.]

c ¶ Eum qui.] quando agitur de beneficio ecclesiastico, ob contumaciam rei non fit missio in possessionẽ, sed ad sententiam lite non contestata proceditur. Ponit hæc decre. duos casus speciales s̃. duas regulas Regulariter enim quãdo agitur reali ob contumaciã rei, fit missio in possessionẽ causa rei seruandæ. fallit in hoc casu. Item regulariter nõ proceditur ad testiũ receptionem vel diffinitiuam sententiam lite nõ cõtestata

testata. Fallit in hoc casu: & est ad declarationem eorum quæ not. s. de do. & contu. contingit.

ADDITIO. Et approbat hæc decre. quæ notauit Vin. s. vt lit. non contest. tuæ. itē decr. ista vt dixit Boatinus non superfluit propter decre. quoniam. §. porro. vt lit. non conte. qa ille. §. specialiter tractet de electione, ista decret. generaliter de causa beneficij. Itē illa nō expresse prohibebat fieri missionē: quod facit ista Ioan. And.

neficio a ecclesiastico b obtinendis c cum aliquo litigat possessore d: ob partis aduersæ contumaciam, causa rei seruandæ in ipsorum possessionem statuimus non mittendum: ne per e hoc ad ea ingressus patere valeat vitiosus f. Sed liceat in hoc casu, contumacis absentiam diuina replente præsentia g, etiam lite non contestata †, diligenter h examinato negotio, ipsum fine debito i terminare.

a ¶ Beneficio.] quocunque. [Maximo, medio, & minimo ſm Hosti.] Ad hoc de præben. maioribus. de verb. signific. penult.

b ¶ Ecclesiastico.] secus ergo si super tēporali, præbēda, vel temporali beneficio agatur: quia cum talia possint sine institutione canonica possideri, nō habebit locum decretal.

† Nota q̄ vbi s. cōtumace nō mittitur in possessionē, & mora est periculosa: pcedi tur ad diffinitiuā: dixi de mora periculosa pp̄ter c. tue vt lite nō cōtestata. Do. Font.

[Glo. seq. quærit, arg. & soluit; & solutionem impugnat.

c ¶ Obtinendis.] quid dicemus de obtentis? pone confirmatus est qui agit, & in possessionem inductus: & tādē spoliatus, vt s. de cau. pos. cum olim. & ca. cū super. vel petit q̄ confirmatio de eo facta, vel collatio sibi facta sortiatur effectum. de cōcessio. præben. post electionem. de appel. constitutis 2. vel petit possessionē condictione ex canone, redintegranda. vt s. de resti. spo. sæpe. Nunquid in his casibus ob contumaciā rei fiet missio? videtur q̄ sic, per hanc litterā, q̄ dicit solū de obtinendis. Sed dic q̄ non fiet hæc missio: tū qa decreta. huius rō adhuc locum habet: tum qa ago de obtinendo quod non habeo, s. detentionem, saltē quæ apud alium est. ff. de rei uendi. officium. Itē missio in possessionem est quoddam auxilium extraordinarium, quod habet locum solum vbi deficit ordinarium. ff. de mino. in causæ 2. in princip. sed hic procedi pōt ordinario iuris ordine, lite non cōtestata. vt sequitur: & apertius hodie probatur per cle. de iudi. dispendiosam. ergo non habet locum missio. Et licet doctores 1 sic teneant: tñ obstat littera hic posita, quæ dicit; ingressus: non dicit, regressus. quasi per id deē intelligi, & per verbum, obtinendis, q̄ in recuperandis non habet locum decretalis.

1 Recitat hic Inno. & tñ Hostiēsis, & Guil. in Spe. de cōtumacia. §. sequi. vers. illud aūt. & ibi refert in hoc ɔcordasse Cle. iiij. & oēs auditores. Idē Io. Mo. & Cōposte. s. de rescrip. capitulū, in fi. vlt. gl. vbi dicit sic iudicatū: fateē tñ pbabile q̄ sequitur in gl. & illud ēt q̄ sequtur, tenuit hic Ex. Ver.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

d ¶ Possessore.] Quid si nullus possidet: sed duo, pone coelecti petunt? Dic idem propter eandem rationē s. de rescrip. inter cæteras.

e ¶ Ne per hoc.] Ratio superioris dicti.

[Glo. seq. recitetur per quęstionem.]

f ¶ Vitiosus.] non. n. possunt ex possessione haberi sed solū ex canonica institutione. 2. q. 1. legū. de institut. ex frequentibus. j. de reg. iu. c. 1. ff. de decur. Herenius. Si vero non ageretur de ecclesia tanquam de beneficio, sed tanquā de proprietate: tunc bene haberet locum missio, vt probatur s. vt lit. non contest. c. 2. de eo qui mit. c. 1. s. de verb. sign. dilecto.

g ¶ Præsentia.] C. de iudi. properandum §. cum autem. s. eod. lib. de arbitr. cap. 2. in fin.

h ¶ Diligenter.] hoc semper est faciendum. 30. q. vl. iudicantem.

[Glo. seq. reci. per quæstionem]

i ¶ Fine debito.] vt si liqueat vel liquere possit de causa, procedatur ad sententiam: secundum ea quæ not. s. de do. & cont. prout. & est necesse, q̄ constet de iure actoris, ad hoc ut sibi adiudicetur: nec sufficit q̄ constet possidentem ius non habere, vt s. de rescrip. olim. C. de rei vend. l. vlt.

TITVLVS VIII.

Vt lite pendente nihil innouetur.

¶ Bonifacius Octauus.]

VT LITE PENDENTE nihil innouetur.

¶ Superiori titulo fuit dictū de quadā innouatione, quę fit circa possessionē propter cōtumaciā rei: verū quia posset dubitare aliquis, an lite pendente aliqua possint innouari: vel vtrū omnia debeant remanere in eodem statu: ideo ad nos informandum de istis ponitur præsens tit. vt lit. pend. nihil innouetur. Ex quo tit. colligitur, q̄ lite pēdente regulariter nihil debet innouari: nam titu. qui habet ordinationem integram, solet facere ius. vt notant. doct. super tit. vt lite non cōt. in antiq.

¶ Si ex duobus litigantibus electis alter decedat, renunciet, vel à prosecutione causæ excludatur: si lite pendente cum reliquo fuerit alia electio facta, non tenet.

CAP. I.

DISPEN-

Dispendijs 1.] Tria facit: primo ponit constitutionis causam: secundo constitutionē prohibitoriam: ibi, Statuimus. tertio decretum: ibi, Aliàs.

1 Amplia istud c. ad postulationes, p̄sentationes. Phil. & not q̄ superstes in isto casu nō poterit ab alia parte eligi. Do. Fonta.

CASVS. Vacante aliqua ecclesia collegiata vel regulari per mortem prælati, canonici vel religiosi conuenerant in vnum tractaturi de electione prælati, & diuiserunt vota sua in duos: nā vna pars canonicorum vel religiosorum vnum elegit, alia pars aliū: quilibet electorum dicebat electionem suam pualere: nam licet vnus esset electus à maiori parte, alius à minori: tamen iste qui fuerat electus à minori parte, dicebat q̄ plures ex alia parte erant excommunicati: & sic inter istos duos electos erat controuersia de p̄ualiditate electionis: pendente processu, vnus istorū electorum mortuus est: vtrum pars canonicorum vel religiosorum, quæ mortuum elegerat, possit aliū surrogare in locum istius mortui: & facere nouā electionem? Respondet Romanus Pontifex, q̄ isti canonici vel religiosi non debent procedere, ad nouā electionē, nisi prius constiterit, an electus superstes habeat ius in electione uel non habeat, sed tamē ipsi canonici vel religiosi, qui mortuum elegerunt, poterunt assistere processui: & constito q̄ iste superstes nō hēt ius in electione: ipsi canonici vel religiosi poterunt licite procedere ad nouam electionem.

Nota primo ex isto casu, q̄ pp̄ diuersas electiones in discordia celebratas, ecclesiæ sæpenumero patiuntur damna & incommoda, quia non fit confirmatio alicuius, & pēdente processu, nullus posset administrare: modo longæua vacatio solet afferre damnū ecclesiæ. ca. quoniam. vt lit. non contest. in antiq. Nota q̄ principes debent obuiare indemnitatibus suorū subditorum: & maxime ecclesiarum. Nota vlterius principalem effectum huius cap. videlicet, q̄ si duo sint electi in discordia, & se opponant ne alia fiat electio: si pendente controuersia alter moritur, illi qui elegerūt talem defunctum non possunt alium eligere donec lis fuerit finita cum superstite, & si cōstet q̄ superstes nō habeat ius, ipsi possunt procedere ad aliam electionē. Quæritur quæ differentia est inter præsens cap. & ca. sequens? Respondet gl. q̄ in isto cap. nullus istorū litigantium

tigantium adhuc obtinebat beneficium seu dignitatẽ de qua litigabatur. in c. vero sequenti alter litigantiũ habebat possessionem beneficij, postea alius mouit sibi quæstionem super possessorio: & pendente lite mortuus est.

[Prima glossa summat, & dicit quid declaret.]

a ¶ Dispendijs.] si ex duobus litigantibus electis alter ℗cedat, renunciet vel à ꝓsecutione causæ excludatur: si lite pendẽte cum reliquo, fuerit alia electio facta, nõ tenet. Emanauit ad declarationẽ eorũ, ꝙ not. Inno. & Host. sup. de arbit. ex parte, & de elect. dudũ 2. & de restitu. in integ. c. 2. & Conpost. de constitu. cum M. ad finem.

ADDITIO. Et Gul. in Spec. de app. §. pe. ver. verum. Io. And.

b ¶ Dispendijs quæ.] dicitur dispẽdiũ longum & inutile: Compendium breue & vtile, de hoc de rescri. ca. dispendia. [sup. hoc libro.]

dijs a, quæ b propter electiones diuersas ecclesiæ patiuntur interdum, occurrere cupientes: Statuimus c, vt si aliquibus apud sedem Apostolicam, vel alibi d litigantibus e, super electionibus de se in discordia celebratis, aliquẽ ipsorum mori f, vel suo iuri renunciare g, aut à prosecutione ipsius contigerit quoquo modo excludi h: ad electionem aliam (lite super electione superstitis electi i pendente) nullatenus procedatur: Aliàs attentata contra hoc electio ipso iure viribus non subsistat k

eo. tit. cap. vno. Ioan. And.

f ¶ Mori.] sup. de arbi. ex parte.

g ¶ Renunciare.] supra de restitu. in inte g. c. 2.

h ¶ Excludi.] vt supra eo. lib. de elec. si forte. & cap. quamuis, & cap. cupientes. §. quòd si per viginti. & §. sequen.

i ¶ Electi.] & in casu isto quærimus de iure ipsius defuncti. vt sciatur de iure superstitis coelecti. Ad hoc. 2. q. 1. in primis. licet. n. appareat defuncto amplius non deberi, non propter hoc sequitur superstiti viuenti deberi. ad idem supra de rescript. olim.

ADDITIO. Dicit Archidia. ꝙ etiã ꝓ eligentes ferẽda est sententia, vt sciatur an penes ipsos, vel quos ex ipsis remaneat electio: an vero si ad superiorem deuoluta, supra de electio. cũ Vintonien. in antiq. & supra eo. lib. & tit. quamquã. Sic & mortuo hoĩe fertur sententia propter bona. C. si reus vel accu. mor. fue. l. 2. Ioan. And.

¶ Idem.

¶ Si beneficiatus, contra quem super beneficio litigatur: cedit vel decedit: si alius lite pendente cum superstite fuerit electus, non valet electio: Si vero aliqui (quorum intersit) ad defensionem litis velint admitti: in eo statu, in quo erat causa, admittentur. Ioannes And.

CAP. II.

SIHI CONTRA

[Glossa sequens dicit hoc ius nouum: obijcit & soluit.

c ¶ Statuimus.] constitutio ista noua est saltem inquantum dicit electionem nullam: maxime non interueniente aliqua inhibitione, vt supra de arbitr. ex parte. Sed dices, nonne secunda electio facta, prima non cassata, cassatur, supra de electio. considerauimus? Item nonne secunda electio facta prima nõ cassata, valet interdum; secundum ea quæ not. supra de elect. auditis, scilicet quando prima nulla erat, & eligentes erant priuati potestate eligendi: Sol. illa iura & quæ in illis not. locum habent quando secunda electio fit prima non cassata, & nondum in litigium deducta: & sic intelligantur not. in dicto cap. auditis. istud cap. & sequens loquuntur quando in litigium erat res deducta: & tunc secunda electio ipso iure sit nulla.

d ¶ Alibi.] Videbatur Hostien. differentiam facere supra de electio. dudum 2. in glo. nunquid in hoc casu. inter causas quæ pẽdebant in curia, & extra curiam. Arg. decret. de maior. & obed. per tuas. de appel. si duobus, sed quo ad casum nostrum, nulla fit differentia, vt hic vides.

Gl. seq. respondet quòd quomodo duas solutiones ponit: primam approbat: in fi. remittit.]

e ¶ Litigantibus.] Litigiosa est res, de cuius dominio quæstio vertitur inter petitorem & possessorem conuentione iudiciaria, vel precibus principi oblatis, & iudici insinuatis, & per eum futuro reo cognitis. C de litigio. Authen. litigiosa. Dicunt tamen rẽ litigiosam non esse nisi per litis contestationem, facit pro eis supra de offic. delega. relatum. in Authen. de litigiosis. §. omnem. colla. 3. & optime supra de verbo. signifi. ex parte 2. Litis contestatio dicitur litis exordium. supra de offic. delega. super quæstionum. §. intentionis. Sed dic contra 1 per supradictam Authent. litigiosa, & probatur supra de offic. delega. gratum, vt lit. penden. ca. 1. & ex ijs quæ ibi not. Host. supra de testi. causam quæ 2. C. quando libel l. 1. & 2. Quid autem quo ad hunc tit. inducat litis pendentia, habes in cle.

1 Idẽ Do. Phi. vide gl. 1. 1. q. 1 c. si. Font.

[Glo. seq. format duas quæstiones, quas soluit.]

K ¶ Non subsistat.] Quid si postea appareat illum superstitem ius non habere: nunquid conualescit dignitas vel beneficium in isto? Dic quod non: quia quod ab initio, &c. 16. q. 3 c. placuit. §. potest. supra de elect. auditis. inf. de reg. iur. non firmatur. Sed nonquid de nouo poterit eligi? Credo quòd sic per decr. sup. de elect. super eo.

ADDITIO. Hoc intelligitur vbi non est vitium personæ, vt quia electus nõ acceptauit sciens casum, & se liti non immiscuit: licet n. non sit in causa cassationis primæ electionis, ꝗ à principio fuerat nulla: hic tñ culpa incidens in facto iuste faciet cassari secũdam, supra de except. c. 1. in fi. de concess. præbend. c. 1. & infra de præbend. si beneficia. Ioan. And.

SIhi contra quos.] Primo ponit statutum prohibitorium interferens causam: secundo decretum: ibi, Quod si. Tertio prouisionem illius cuius interest: ibi, Sane.

CASVS. Titius possidebat beneficium, quod dicebam ad me pertinere, & spectare mediante iusto titulo & canonica institutione: & dicebam Titium esse intrusum in illo beneficio: vnde feci eum citari, & conueniri super petitorio vel possessorio (non refert) secundum Dominicum de sancto Gemi. forte intentaui interdictum vti possidetis, vel vnde vi, & sic possessorium: vel intentaui petitorium: lite pendente ipse Titius possessor mortuus est, vel renunciauit iuri suo in manibus superioris: Quæritur vtrum ille ad quem spectat collatio illius beneficij possit illud conferre, vel ad illud præsentare idoneam personam, si sit patronus nondum finita lite: quia collator vult cõferre alteri illud ius qđ defunctus habebat: an possit? Rñdetur ꝙ non, lite pendente: & si fiat, non valet collatio, nec ꝑsentatio, nec electio si bñficiũ sit electiuũ: secus si petitor esset mortuus, quia alius posset subrogati loco mortui. Rõ ẽ, ꝗa suꝑstitis petitoris interest vt nõ fiat subrogatio ĩ locũ alteri⁹: nã si faciat docere de iure suo, ipse faci[lius] obtinebit possessionẽ bñficij, ꝙ si alius esset subrogatus loco illius qui possidebat.

Sed ista rō cessat in petitore mortuo: nā possessor pp hoc non amittet possessionem: & ipsius possessoris nō interest: quia paria sunt ꝙ subrogatus litiget cū ipso, vel ipse ordinarius: iuxta c. ordinarijs. sup. de offic. ordi. istomet libro. Sed quid, ponamus ꝙ mortuo possessore ordinarius vult suscipere defensionem loco defuncti: nunquid ordinarius vel alij quorum intereſt, possunt adesse causæ, & ipsi' causæ suscipere defensionē? Rñdet ꝙ sic: dum tñ suscipiāt defensionem in eodē statu, in quo defunctus eā dimisit. Nota primo ex isto textu, ibi: dignitatibus & personatibus, ꝙ personatus nō est dignitas: aliàs frustra diuersis nominibus appellarētur. l. si idem. C. de codicil. tñ iura vtuntur istis nominibus promiscue vt in c. cū accessissent. de cōstitu. in antiq. vbi primiceriatus vocatꝰ dignitas, psonatus, & officium. Qualiter autem differant, tractat Panor. in c. de multa. de præb. in antiquis. Nota principalem effectum huius capituli, quod lite pendente inter aliquos super beneficio, si moritur conuentus: non potest ordinarius alium subrogare loco illius defuncti, nisi mortuo prius superstite: sed hodie impetratur à principe, vt possit fieri subrogatio, non obstante isto c. & hoc quando possessor moritur: secus si petitor, vt dictum est in positione casus. Nota quod ordinarius licet non possit alicui subrogare loco defuncti possessoris: potest tamen adesse causę: & tunc summarie debet probare quod sua interest: quo probato admittetur ad defensionē causæ: & tunc debet assumere causam in eodem statu, in quo defunctus eam reliquit: nō autem potest petere, vt causa de nouo inchoetur.

† Notant Ph. & Pe. de Anc. ꝙ in bñficia lib. est vera possessio: & illa est cāqua re in talibus fiunt possessoria sicutī profanis: & limitant istū textū An. & Do. nō pcedere in petitore dcedēte, neque obstat cl. 1. §. si vero. inf. eo. quia illa intelligiꝰ qñ nulla lis pēdet mortuo petitore. Itē limitaꝰ tex. qñ lis est inter pui sum à Papa, & eum ad quem spectat puidere. P. Fonta.

quos [a] super dignitatibus, personatibus, vel alijs ecclesiasticis beneficijs, (quæ possident [b] †, litigatur [c], lite pendente cedant, vel forte decedant: ne propter nouos aduersarios, qui malitiose [d] interdum petitoribus subrogantur, litigia in ecclesiarum dispendiū prorogari cōtingat: Statuimus vt dignitates, personatus, vel beneficia huiusmodi [e], donec contra superstites lis finita [f] fuerit, alijs nullatenus conferantur, nec ad ea eligatur quispiam, vel etiam præsentetur [g]. Quòd si secus actum fuerit, eo ipso irritum habeatur. ¶ Sane † si ad defensionē ipsius litis, aliqui quorum intererit [h], petierint se admitti: eos in illo statu in quo [i] ipsam inuenerint, decernimus admittendos.

[Prima glossa summat, & dicit quid declaret.]

a ¶ Si hi contra quos.] Si beneficiatus, contra quem super beneficio litigatur, cedit, vel decedit: si alius lite pendente cum superstite fuerit electus: non valet electio: Si vero aliqui quorum intersit, ad defensionem litis velint admitti: in eo statu, in quo erat causa, admittentur. Emanauit hæc decretalis propter ea, quæ sup. proxi.

[Glo. seq. diuersitatem præcedentis casus declarat.]

b ¶ Possident.] Ista ergo est diuersitas inter istum casum & præcedentem: quia in præcedenti nondum erant beneficia adepti: sed de electione litigabant: hic beneficia iam erant adepti.

c ¶ Litigatur.] Expone vt dixi sup. cap. proxi.

d ¶ Malitiose.] hoc fiebat isto modo: litigabatur contra me super beneficio meo: cum ego non possem cōtra aduersarinm me defendere: renunciabam, vt beneficium cōferretur alicui potenti: qui litigantem iniuria & iure vexaret.

e ¶ Huiusmodi] possessa. s. per illum cedentem vel decedentem, contra quem litigabatur.

[Glo. seq. primo exponit per locum à diuisione, secundo quæstionem soluit.]

f ¶ Finita.] si apparauerit illos ius hēre, nulla fiat electio: alias fiat electio vel psentatio post sñiam 1, per eos, ad quos ptinet. Et intelligo decretalē istā, cū illi qui ꝯ illos cedentes vel decedentes litigabāt, ex eo litigabant, quia dicebant illas dignitates vel beneficia ad se spectare: aliàs nulla fieri haberet dilatio. Pone. n. ꝙ clericus ꝯ clericū agit, petēs ipsum ab ecclesia remoueri, quia criminosus vel cōcubinarius: moritꝰ cleric' accusatus lite pendēte, cedit, vel decedit nunquid per hoc impedienꝰ illi ad quos electio vel psentatio pertinet eligere vel psentare? Dic ꝙ non: q a statim illo cedente vel decedēte finita est lis: & sic non hēt locū hęc decretalis, q dicit expectandū finē litis cū superstite: & crimina extinguuntur morte. 23. dist. quorundam. cum suis cōcordan. 2 Si aūt petit illū ab ecclesia remoueri, & illā sibi assignari, q dicit ad se spectare: tūc locū hēt decret. ad hoc s. d resc. oli. g ¶ Præsentet.] Nota drīā esse inter collationem, electionem, & præsentationem: quia hæc tria hic ponunꝰ pro diuersis: habes hoc expressum inf. de præben. cum in illis. §. cum autem.

h ¶ Intererit.] puta q eligunt cedentem: vel psentauerunt, vel cōtulerunt: vel forte quia expectabāt primā vacaturā: & sic istud beneficium velut modo cessione vel morte vacans, sibi dicit deberi: vel similes psonę.

[Glo. seq. dicit q d declaret: & exprimit fraudē antiq.]

i ¶ In illo statu.] optima fuit prouisio, & declarat quę notat Inno. & Host. de iud. quia V. dicebant. n. cām illi bñficiat vsque ad finem: tpe sententiæ cedebāt: subrogabantur aduersarij, quos oportebat de nouo citari: & iudicium incipi 3. qui iterum producebāt cām vsq; ad conclusionem, & postea cedebant: Iterum veniebant alij, & idem faciebant: & sic non erat litiū finis: & idem fiebat olim de nouitijs electis vel præsentatis: sed de illis hodie sublata est dubitatio per hæc verba. Et ꝯ hoc non dabat Host. aliud remedium, nisi ꝙ interpellata sedes Apostolica super his prouideret, & veritatem inquireret: sed hic optimum datum est remedium, vt in eo statu admittātur, &c. & sic erit finis litium, & concor. ad hoc sup. eo li. de electio. vbi periculum. §. sane, & inf. de exceptioni. pia.

ADDITIO. Et optime facit ff. de noxa. si quis à multis. §. fi. cum l. sequenti, in principio.

1 Quæ trāsiuit ī rem iudicatā: tunc n. est finita lis. l. 1. ff. d re iu. Phil. Fon.

† Iste ver. est notabilis: & rō hui' ver. est: q a isti venirent ex persona sui auctoris; se. c' ī ignorante & iste existente ex curiā Pe. & Do. Fō.

2 Quid aūt si clericus de posit' appellet; vide notata in c. non solum, in fi. vlti. gl. inf. de appel. Fon.

2 Non. n. ex iure pri mi; sed ex noua collatiōe. Et sibi cōd' sibi ius vendicat: Vnde licet ī bñficijs sit successio, nō tñ hæreditaria. 3. q. 1. Mo. yse. & c. sequenti, Et sic nō obstat. ff. de iudi. tā ex dīcti bus. cum simi. ſm Io. Mona. Io. And.

TITVLVS IX.
De confessis.

¶ Innocentius quartus in concilio Lugdunensi.

¶ *Super facto negatiuo per partem improbabili (si iudici videbitur) est admittēda positio. Dominicus.*

CAP. I.

STATVIMVS.

DE CONFESSIS.

¶ Dictum fuit supra per discursum titulorū præcedentiū de actis respicientibus ordinationem litis: Nunc veto est dicendum de actis: quæ respiciunt merita & defensiones causæ, vt sunt cōfessiones, probationes: quare recto ordine annectitur titul. de confessis.

ADDITIO. Dicit Io. Mon. iō melius intitulatū titulū de confessis, q de positionibus: quia positiones nō curamus in se; sed pp finem: pp rñsionem s. ex qua habetur confessio: hunc. n. finem respicit moralis philosophus; & hæc scientia supponiꝰ ethicæ, id est, morali sciētiæ, vt satis dixi in procœ. decre. super. 1. gl. Io. An.

Statuimus.] Hęc decre non diuiditur pp breuitatem: Determinat autē notata per Host. in sum. de prob. §. quis dēt probare: versi. nunquid ergo, & in Spe. de posi. §. 7 videndum. versi. 8. Quæ dat intelligere

gere ꝙ dubium nō procedebat in negatiua iuris, quà litatis, vel facti prægnātis: vel facti determinati, quæ veniunt in probatione: & per cōsequens in positione; Remissiones ponit glos. non possunt. Ioan. And.

Sūmariū & casus dñi Hel.

¶ Decretalis ista ſm dominum Hæliā sic summatur: Licet positio negatiua non possit probari, nisi per confessionē aduersarij: est tñ ista positio admittenda de equitate, licet non esset admittenda de iuris rigore: quia de iuris rigore illud potest poni quod potest probari.

mus † a , vt positiones

† Vide Paulū de Castro cō sil. 167. in ci. ad primū in 2. vol. & Cynum in l. 2. §. sed qa. C. de iura. cal.

¶ Pro intellectu huius c. præsupponendum est quæ dicanē positiones: vnde est sciendum, ꝙ cū actor fecit libellum cui petijt per reum rñderi: & reus rñdet eidē libello facto in prosa: postea lite super eodem libello contestata, actor deducit suum factum quod continetē in libello per articulos: & illi articuli vocātur positiones: eo qa sic incipiunt, ponit in iure & iudicio, &c. sicut dictū est de articulis ꝓbatiuis a libello agētis extractis, qui appellanē, intēdit: quia sic incipiunt, intēdit talis actor coram vobis. Et fuerunt inuētæ positiones vt ponens releueē ab onere probandi per cōfessionem aduersarij: & istis positionibus tenetur pars aduersa personaliter rñdere per verbum credit, vel non cedit, mediante suo iurō. c. 2. inf. eo. Item præsupponēdum, ꝙ iudex non dēt indistincte admittere omnes positiones, sed debet videre an sint aliquæ captiosę & impertinentes: & super illis ferre interlocutoriā sententiā, quod tales positiones, sunt admittendæ: & tales sunt impertinentes & reijciendæ

CASVS. Tu & ego litigabamus coram iudice cōpetēti: lite inter nos ɔtestata feci meas positiones: inter quas erat aliqua positio negatiua: ita ꝙ illa positio continebat merum & purum factum, quod non poteram probare: vtrum iudex debeat admittere talem positionē negatiuam? Rñdet Romanus Pontifex, quod sic: & licet de rigore iuris talis positio nō sit admittēda: tñ de æquitate poterit iudex illam admittere: immo ſm Hostien. iudex dēt illam admittere & si nō admittat, ab eo poterit appellari: quia licet talis sit mere negatiua, & sic nō possit probari: tñ pars aduersa forte confitebitur istum factum negatiuum. Nota primo, ꝙ litigantes in causa possunt facere positiones: & ante litem contestatam & post: licet aliqui dicant, ꝙ dēnt fieri post litem cōtestatam, & non ante: quia bene verum est, ꝙ in principali negotio dēnt fieri post litem contestatam, vt in c. prox. inf. eo sed in emergentibus & exceptionibus, quæ opponuntur ante litis contesta tionem, possunt fieri positiones lite non contestata. Nota vlterius principalem effectū huius c. videlicet, ꝙ licet mere factum negatiuum non possit probari ꝑ testes: tñ illud factum negatiuum potest poni adeo ꝙ talis positio est admissibilis: & eidem positioni tenebiē pars aduersa rñdere: aliàs si noluit rñdere, talis positio habebiē ꝓ cōfessata, vt in c. seq. Nota vlterius gl. q̄ ponit decē ꝑ modum summæ in materia positionis.

Positiōes possūt fieri ante litis contestationē & post.

Negatiuū factum, licet sit im ꝓbabile, est tñ ponibile.

[Glo. seq. per modū summæ recitetē sic: Circa materiam positionum quærit de decē: Primo quid sit positio: Secundo, vnde ortum habuit: Tertio, ad quid fiat quarto, in quo differat ab interrogatione: Quinto, qs respondeat positioni: Sexto, quando fiat. Septimo, qualiter fiat: Octauo, super quo: Nono, de cautela ponentis: Decimo, de positionis effectu.]

a ¶ Statuimus.] Circa positionum materiam, quæ nō habentib. practicam noua & ignota vr̄, scire debes primo, ꝙ positio ſm Gof. est dictum loco interrogationis positiuum, vt quod olim interrogatiue fiebat, fiat hodie positiue: pone in terminis dicebat olim actor, q̄rite domine iudex, an sit hæres, & ex qua parte? hodie dr̄, pono te esse talem hæredem. Item pono te heredē ex asse. Sed hodie ēt fiunt interrogationes, & ante litem contestatam; quod dic vt not de iuramen calumniæ, c. penul. & etiam post litem contesta. ff. de interr. act. vbicunque. ēt si sit conclusum in causa, vt sup. de fide instrument. cum Ioan. Vnde potest describi, ꝙ positio est breuis, verborum formula, mentem proponentis continens ad veritatem eliciendam concepta. [Vincētius dixit, ꝙ positio est assertio alicuius dicti, vel facti, vt ad ipsum respondeamus. Io. Mona. dicit, ꝙ est narratio facti nondum probati ad experiētis intentum directe, vel indirecte spectantis, quod intēdiē probari per responsionem aduersantis. Cyn. in l. 2. de iureiur. ꝑ cal. dan. ponit diffinitionem. Io. de Aret. q̄ dixit, ꝙ positio est alicuius substātialis vel adminicularis articuli causę in iure facta expressio seu assertio. Iaco. vero de Rauenna diffinit, ꝙ est credulitas asserta, habens annexam interrogationem; vel iudicis supletionem conferens ad probationē, vel vt ipsum, vel adminiculans. Arc. dicit hic, ꝙ positio est assertio alicuius facti, quo per rñsionem ad ipsam pertinentem obligatur reus; & actor probandi onere releuatur; Cū positio ēt fiat per reū: incaute expressit de reo & actore in descriptione.] Habuit autem hoc verbum ortū nō solum ex vsu hominum diu in causis inolito; sed ex antiqua lege. ff. de leg. 3. Offidius. §. ex diuerso. ibi; pone (inquit) in credito, & c. c. idem sup. de lit. contestat. c. vno. de elect. dudum 2. & ī. de testi. c. ꝑsentium. Fiunt aūt positiones, vt per confessionem aduersarij releuetur ponens ab onere probādi, vt hic, & ff. de iureiur eum qui. 1. respōso. nam & ad hoc fiunt interrogationes ff. de interrog. act. l. 2. 3. & 4. Differunt aūt positiones & interrogationes; quia positiones assertiue fiunt, illę interrogatiue; positiones a parte, illæ a iudice. Et dicunt quidam, ꝙ positiones tm̄ fiunt post litē cōtestatā, interrogationes ante tm̄, quorū vtrumq; falsum est, de interogationibus supra dixi, de positionibus infra dicam. Ad positiones autem respondere debet pars, non autem aduocatus, immo solent cauti iudices tunc rñdentes aduocatos expellere. 1 Scire tñ debes, quod aduocatus qui docet clientulum falsum respōdere, tenetur aduersario illius damna resarcire, quæ ob hoc pertulit, puta ex onere probandi vel amissione causæ. 50. dist. sæpe. sup. de iniur. c. vlti. ff. ad legem Aquil. qui occidit. §. vlt. vnde solent aduocati dicere clientulis; si hoc confitearis, cām perdes, nec dicunt; si negaueris, animā perdes, de sinon. Matthęus, in fi. Scire debes ꝙ positiones fiunt in causa, & ad eas respondetur per iuramentum calumniæ, vel veritatis in causa præstitum, vnde vr̄, ꝙ solum post litem contestatam fieri habeant, cum post litem contestatā iuretur. sup. eod. lib. de iuramen. calumn. c. 1. Sed dic, ꝙ quandocunque faciendæ sunt probationes, fieri possunt positiones siue ante litis ɔtestatio. siue post. Nec obstat quod de iuramento dictum est supra, quia iudex ponentem ante litis contestatio. faciet iurare se credere & æstimare verum esse quod ponit, & aduersarium ꝙ verum respondebit. possunt. n. ante litis cōtestationem exceptiones opponi, super quibus facienda est probatio, ad cuius releuationē fiant positiones. pone. n. excipitur ꝙ actor excōicatus est, quia ꝑcussit clericū, & sic ab agendo repellandus: ponet ipse reus & hoc modo, Pono ꝙ percussisti talē. Itē ꝙ in tali parte corporis. Item ꝙ cū gladio. Item ꝙ in tali loco. Itē ꝙ tali die. Item ꝙ talib. præsentibus. Item ꝙ turbatus ex tali causa percussisti illum. Item ꝙ animo iniuriādi. Item ꝙ ille tunc erat clericus. Item ꝙ erat in possessione clericatus. Item ꝙ sciebas illum clericum esse. Item quòd vidisti eum tonsuram & habitum clericalem deferentem, his per actorem confessaris, ꝓbata est excōicatio, aliàs reus hoc probet mutando verba & dicendo, intendit probare, &c. Post litis contestationem pone, ꝙ peto ab ecclesia aliquem, q̄ contra iura retinet remoueri, dicam, pono ego talis iuramento meo, ꝙ talis habet & possidet ecclesiam S. Petri. Item quòd habet & possidet ecclesiam S. Marci. Item quòd quælibet earum habet curam animarum. Item quòd eas post cōcilium acquisiuit, hoc confessato succūbit reus

Positiōis d'scriptiones.

Positiōes vn̄ habuerūt ortū.

Positiōes quarefuerūt introductæ.

Positio & interrogatio qualiter differant.

1 Verū qn̄ cōstat, ꝙ sis admittēdus, secº si hoc nō cōstaret. Font.

Positiōes qn̄ possint fieri.

reus:nisi dispēsationem vel iustam causam ostendat: & idem in similibus.Scias aūt ꝙ positiones fieri dēnt super cōtentis in libello:& ad ea pertinentibus,vel ꝑtinere valentibus:ex parte actoris ad intentionē fundandam:ex parte rei ad extenuandam.4.q.4.c.1. Fieri debent de facto rei: quia ad factum alterius non cogitur rn̄dere,ff.ꝓ suo.l. fi.Et sunt in scriptis offerendæ iudici, vt videat an;sint impertinentes,impossibiles, captiosæ, negatiuæ, saluo eo ꝙ hic dr̄:& sic eas repellat,& de hoc dicam inf.prox. quas si admittendas viderit, ī actis curiæ suæ de re iud.l. acta. ad illas postmodum faciat aduersariū rn̄dere,vel de veritate vel credulitate 1 habita distin.an de veritate vel calumnia tantum sit iuratum. inf.tit. prox.c.2.& responsiōes scribi faciet sic;fatetur,vel negat:credit vel non credit Cum autem ex iuramento de calumnia vel de veritate respondet:an possit dicere,dubito.no.sup.de iura.calum.cum causam.in 1.gl. Caueat autem ponens à positionibus suæ intentioni ꝯrijs,vt agat petitione hæreditatis, vel quorum bonorum,non dicat se post mortem possedisse defuncti:Si agat Publicana, non ponat se emisse a vero domino: Si agat,vti possidetis,non dicat aduersarium possidere:& idem in similibus.Est autem positionis effectus, vt is qui ponit, quod ponit,confiteri dicatur,2 vt inf. iureiuran c.vlti.vbi dicā de hoc:& an positio , vel responsio ad eam reuocari possit.

a ¶ Negatiuas.] quæ est ratio,quare positio de negatiua,quæ aliter probari non pōt,fieri non poterat.3 Breuis est solutio:negatiuæ quedā ꝓbari nō possunt,sup ꝙ dic vt no.Io.6.q. vl.accusator.Ber.s̄.de ele.bonæ 1. §.ꝯ vero.Accur.ff.de ꝓbat.l.2. sed positio in locū probationis venit:illud ergo in positione dēt admitti ꝙ admitteretur in probatione , de hoc not. Goff.sup.de elect. dudū 2. Item positio negatiua probari dēt:sed negatiua non probatur,vt supra,ergo, &c.Item negatiua positio non ponit:sed remouet.Et hoc siue sit negatiua explicata,puta quod nō cognoui Bertam de frigi.c.1.vel non fui citatus de elect. bonæ. siue implicata.vt pono,ꝙ in electione tantum quattuor canonici præsentes fuerūt.de cau.pos. cum ecclesia positiones ergo has negatiuas iuris rigor repellit: sed æquitas eas admittit,si iudici videbitur,vt hic.

ADDITIO. Dicit Ioan.Mona.negatiua dicit carentiam,& sic non existentiam : & nō entis non sunt species nec differentiæ,secundum Philosophum . Cū ergo probatio habeat fieri per principia,sicut causatū habet ostendi per causam, & principatum , vt species per genus & differentiam:& quia hoc habet affirmatiua & non negatiua : ideo affirmatiua probari pōt ꝑ rerum naturam,id est,per principia quæ sunt inducentia naturam rei.ꝑꝑ hoc dixerat Pet. de Bellap. quod ius ciuile talem probationem nō nouit , vt ponit Cy. vt C.de non numer.pec.l.3.in fine.Ioan.And.

b ¶ Non possunt.] Pone nego litteras ad lites de mādato domini imperatoris. 4 Vel nego pecuniā numeratam,q̄ promiseram instrumento solenni:& spe futuræ numerationis.[Vel si pono ꝙ non fuisti institutus de auctoritate diœcesani. de cler.poreg.c.fi. de insti. c.3.secundum Host.] Hæc & similia non possunt probari nisi per confessionem aduersarij.

ADDITIO. Et ideo cum non sit nisi vna species ꝓbationis,magis succurrendum est ponēti arg s̄.de testi.c.vlt.& ī.de testi.cogen.dilectorū,de ꝓba.ca.2.& c.ad nostram:ff.de testi.l.curent.C.de reb.credi generaliter. 1.responso.C. de hær.l.penul. secundum Host. Ioan.And.

c ¶ Aduersarij.] dicebāt quidam doctores antiqui negatiuam positionem admittendam indistincte.Et qđ dr̄ ꝙ negatiua ꝓbari non pōt,verum est ꝑ testes:per confessionem autē aduersarij bene . & probat̄ hoc sup.de temp.ordi. dilectus,de ęta.& qua. c.vlt.Io.An.

d ¶ Iudices.] ordinarij,delegati,vel arbitri.sup.de proba.qm̄. ff.de arbi.l.1.

ADDITIO.Et C. de arbi.l.penul.§.vl. Hostien.

e ¶ Possint.] nō quicquid iudicis ꝑtāti ꝑmittitur,iuris necessitati subijcitur. ff.de iudi.l. non quicquid ad hoc ff. de offi. præsi.l. præpe & l.seq.per quæ vr̄. ꝙ optioni iudicis relinquat̄ : peccat.tn̄ iudex reijciens ex quo positio facit ad causam , & æquitas suadet,cum æquitas scripta rigori iuris præferatur.C. de iud.placuit.de fur.& ser.cor.l.si qs seruo,& æquitatem semper habere dēt præ oculis,vt.4.q.3.cap 1.& inf de re.perm.cap.vno.ff.de eo quod cer.lo.l.quod si Ephesi.in fin.nec sit arctanda probandi copia. 14.q.2. quamquam.C.de proba.l.vlt. secundū Host. tenetur: 5 & si non admittat,poterit appellari.Ioan.And.

Margin notes:

1 Et hoc solū no. hic Inn. s.qđ sufficit qnq; rn̄dere d̄ credulitate,remittit ī. tit. 1.c.2. Io. And.

2 Sic vt aduersarius non debeat ꝓbare qđ pars ponit,nō tn̄ poterit ex illa positione tamq̄ ex confessione condēnari.Do. hic obstat c.fi.hic al leg.sed illa positio fuit ꝑ partē accepta , q̄ si non fuisset acceptata,poterat reuocari.c. mulieri. đ iureiu. vide Do. in c.abbate sane ī. c.đ re iu. 2.col.Fō.

3 Dicit Hos. hoc inductū ꝑꝑ timorē ꝑiurij; vidēs. n. rn̄dens ꝙ ꝓbare nō poterat, facile deieraret. Io.And.

4 Hic ponit ꝑ iuramētum de credulitate:sequentem bene pōt ponere ꝑ iusiurum veritatis.Io an.And.

5 Idē lo. Mo.&Ar. nō tn̄ dicunt Ho. & alij prędicti idę sequit̄ de appōne. Ioan. An.

negatiuas [a] (quæ probari non possunt [b] nisi per cōfessionem aduersarij [c])iudices [d] admittere possint [e], si æquitate suadente viderint expedire.

¶ Bonifacius octauus.

¶ Si reus iussus , positionibus respondere recusat : vel si contumaciter recedit, habebuntur pro confessatis : secus si prius quàm sic iussus esset, cōtumax fuerat : nam tunc procedetur contra eum tamquam contra contumacem . Ioannes Andreæ.

CAP. II.

SI POST PRAE-

SI post.] Sunt duo dicta:Secundum ibi, Verū.Dom.

CASVS. Tu & ego litigabamus corā iudice ordinario vel delegato:lite ꝯtestata super meo libello,dedi meas positiones,& asserui eas medio meo iuramēto,dicēdo:credo illud qđ pono esse verum:hoc facto petij,vt tu rn̄deres meis positionibus:vn̄ iudex tibi ꝑcipit, vt tu rn̄deres meis positionibus per verbū credit, vel non credit : tu autem recusas rn̄dere:quærit, qua pœna venis puniendus?Rn̄det̄ ꝙ meę positiones habebunt̄ ꝓ confessatis: Et iudex poterit & debebit te condemnare in petitis,nam de petitis constat per tuam cōfessionem interpretatiuam i.inductam ex interpretatione iuris:& istud verū , nisi ꝓponas aliquā exceptionem.Sed quid si non cōparuisti in die tibi assignato ad rn̄dēdum meis positionibus.an positiones habeātur ꝓ cōfessatis?Rūdet ꝙ non,sed contra te poterit iudex procedere tamquam ꝯ.contumacem:nam si nō liquet de cā,iudex te excōicabit,vel mittet me in possessionem.Nota primo ex isto c.ꝙ facta litis cōtestatione anteq̄ fiant positiones. dēt præcedere iuramentum de calumnia: hoc tn̄ non est de substantia,vt dictum fuit s̄.de iura.cal.c. 1. Nota ꝙ si iurato de calumnia ponēs fecit iussum fieri aduersario,vt positionib. rn̄deret:& aduersarius nolit rn̄dere, tunc positiones habētur ꝓ confessatis:& sic tacens habetur ꝓ cōfessato,si confessio vergat in detrimētum & ꝑiudiciū suum : Et si negatio tenderet ad suum ꝑiudicium & incommodum:similiter positiones haberentur ꝓ negatis.Nota vlterius,ꝙ quis pōt respōdere positionib. suæ partis aduersæ per ꝓcuratorem:dum tn̄ ille ꝓcurator habeat ad hoc speciale mandatum, & ꝙ positiones sint insertæ in ꝓcuratorio:& detur mādatum ꝓcuratori,vt fateatur talem positionem & talem:alias non haberet mandatum sufficiēs . Nota ꝙ paria sunt, nō venire ad iudicium,vel venire,sed cōtumaciter recedere,cōcor.c.1.de iudi.in antiqu.Nota ꝙ maior est contumacia illius,qui cōparuit,& non vult facere illud quod sibi facere incumbit , quàm illius,qui non comparuit , hoc habet præsens capit.nam maior pœna imponitur ei,qui comparuit & cōtumaciter recessit , quam ei qui non comparuit.Nota etiam, ꝙ taciturnitas

turnitas habetur ꝓ confessione. Ad hoc de postu.p̄la. c.1. & de ord.cogn.c.cum dilectus. Nota finaliter, ꝙ recedens a iudicio sine iudicis licentia.punitur tanquam contumax.ad hoc de iudi.c.1.11.q.3. certum.& de electio.si.postquā.s̄.eo.lib.Dominicus.

stitū a veritatis aut b calūniæ iuramentum c, reus d vel procurator e ipsius, 10 positionibus ab aduersario sibi factis interrogatus iussusque f à iudice † respondere absque rationabili g causa recuset, aut nolit, seu contumaciter se absentet: haberi debet super his, de quibus in eisdē h positionibus interrogatus extitit, pro confesso i. ¶ Verum si

[Prima glossa summat, & dicit vnde sumpta.]

a ¶ Si post p̄stitū.] Si reus iussus positionib. rn̄dere recusat, vel si ꝯtumaciter recedit, habebunt̄ ꝓ confessatis: secus si priusquā sic iussus esset, cōtumax fuerat: sed tūc ꝓcedet̄ ꝯ eū tanq̄ ꝯ cōtumacē. Tracta fuit hæc decret.de extrauag.Alex.q̄ īcipiebat, retulisti.aliàs, dilecto filio.I.A.

b ¶ Aut.] quoad spiritales causas exponimus ꝓ, et 20 in eis enim in vtroque iuratur.vt s̄.de iura.calū.c.1. §.vlt.& sic est simil.C.de verb.sign.cum quidam.

c ¶ Iuramentum.] nota pro opinione illa, q̄ hēt, ꝙ solum post litem contest. fiant positiones: Sed dic vt dixi supra c. ꝓx. & respicit quod cōiter fieri solet.

[Glo.seq.quærit.opi.ponit, & soluit contrarium.]

d ¶ Reus.] Quid de actore vel eius ꝓcuratore? Dicūt quidam, ꝙ cadit ab instituta actione.s̄.de iura.calū. c.vlt.C.de iuramen.calum.l.2.§.quòd si actor. Ad positiones enim rn̄detur ex vi iuramenti: & ideo pœna iurare nolentis hic locum in habeat, quod non credo 30 sed dic vt dixi supra in ꝓxima glo.ꝙ hic.respicit, ꝙ cōmuniter accidere solet, siue potest, scilicet, ꝙ actores ꝓbare habent, & sic positiones facere: sed idē ecōuerso, scilicet, vt habeatur pro cōfesso: cū actoris & rei sit æqua conditio.j̄.de reg.iur.non licet.cum simil.

e ¶ Procurator ipsius.] nota procuratoris contumaciam post litem contestatam domino nocere, de hoc supra vt li.non contest.c.1.in fi.

ADDITIO. Hoc etiam probatur de taciturnitate: & facit.ff. de procu. non solū.in prin.vbi de hoc.& ali 40 quid dixit Inno. de postu.præl.c.1.& Gui.in Spe.de posi.§.nono post prin.Ioan.And.

[Glo.seq.dicit quæstionem solui.

f ¶ Iussusque a iudice.] Per hanc litteram bene vr̄ determinata illa antiqua altercatio, qua quæritur: si iudex citat partem, etiam post iuramentum præstitum, vt veniat rn̄dere positionib. & citata venire nō vult: an positiones habeant̄ pro confessatis? Et licet q̄dā 1 dixerunt quòd sic, puto ꝙ non: 2 Ecce enim ꝙ text. dicit, iussus a iudice, & ne credat aliquis ꝙ talis iussus 50 factus ꝑ nuntiū sufficere, p̄mittit, interrogatus: ille igitur licet sit iussus ꝑ nuntiū, non per iudicē. (& hoc concesso) nō tamen est interrogatus a iudice, ꝙ reqrit hæc constitutio: vnde & infra submittitur (verū si antequā rn̄dere sic iussus fuerit) scilicet ab ipso iudice interrogatione p̄missa. Maiorem ergo reputauit contumaciam illius, qui interrogatur a iudice. & ab eo iussus rn̄dere non vult: quàm illius q̄ citatus ꝑ nuntiū, vel litteras: ēt hoc expresso venire non vult.

ADDITIO. Opinionem glo.tenet Archi.& Dy.vi- 60 detur concordare in regula, contra eū j̄.de regu.iur.

Glo.seq.recit.per quęstionem, quę sit rationabilis causa: & ponit xij.exempla.]

g ¶ Absque rationabili causa.] Puta si positio sibi ꝓ posita superflua esset, vel impertinens, 3 quæ probata non releuaret. C.de probat.ad ꝓbationem.30.quæst. vltima.iudicantem.ibi, ad rei veritatem, &c.supra de officio archidiaco.vt nostrum. Vel obscura.4.distinct. erit.de sponsalib. de muliere C. de transaction.vt responsum. Vel generalis.ff. de lega.2. Titio.1.respōso. Item si sit de facto alieno, vt dixi supra c.proxi. Itē si sit captiosa: puta quę detegat periurium respōdentis, non est admittenda: puta pater conuentus iurauit nil esse in peculio: tutus est igitur exceptione iurisiurādi a parte delati nisi pro rebus postea quæsitis: postea in positione dicunt̄ aliquæ res fuisse in peculio tēpore quo iurauit: per hanc detegitur periurium eius: vnde respondere non cogitur.ff.de iureiuran.l.duobus.§.fi. Nulli enim inijciendus est laqueus. 27. quæstio.1.de viduis. Itē si sit multiplex. vt pono, quod possideat talem ecclesiā ad tale monasteriū pertinentē: vel pono quòd Titius filiꝰ P. debet mihi x.vel his similia: posset enim alterum esse verum, alterum falsum: & ideo petitur explicari: vel ipse idem explicet dicendo vtrumque falsum: vel hoc verum, hoc falsum. Vel poterit simpliciter positionē negare: etiam si alterum verum sit. ff.de rebus dub.si is qui ducenta §. vtrum. 3.quæstio.9.puta.9.distinct. si ad scripturas. Vnde videtur, qnod ad multiplicem positionem respondere bene teneatur, cum habeat supradicta remedia. Ad hoc optime infra titulo proxi. præsentium.§.præterea. Consueuerunt autē aduocati dicere, pono hæc: & si non credis coniunctum, pono disiunctum: ad quam tamen respondere non compellitur, 4 vt quibusdam videtur per iura supradicta: non enim ponit vt debet. Item si positio sit iuris, vt 30 pono, quòd impubes potest condere testamentum: vel his similia: & ad hoc non compellitur respondere: 5 cum enim ius quis probare non cogatur: sed factum: ergo nec ponere, cum succedat in locum probationis.supra eodem c.proxi. ergo tamquam ad superflua non cogitur respondere. item si sit impossibilis, vel contra naturam, vt si ponit virginē peperisse: vel patrem iuniorem filio.17.quæstio.2.c.decreta.§.cum ergo ad hoc supra de confes.c.vlti. & quod ibi not.ff. de interrogat.actio.l.confessionibus.& l.seq. Item su- 40 per crimine eius contra quem fiunt, non admittunt̄ positiones.6 de pæni.dist.1.cap.quis aliquando.§. Itē illud Ioannis. versi.non tibi dico. Hæ ergo & similes sint rationabiles causæ, propter quas respondere nō teneatur. Item si procuratori fiunt positiones suꝑ aliquo emergenti, de quo probabiliter nō imputetur domino: si non instruxit procuratorem, bene habebit ꝓcurator inducias ad consulendum dominū: secus in principali super quo a principio instrui debuit.supra de iuram.calum.in pertractandis.vbi de hoc per Inn 50 & Hostien.

[Glo.seq.soluit dubium.]

h ¶ Eisdem.] scilicet quibus respondere nō vult: & ꝑ hanc litteram dico, ꝙ si in quibusdā respondeat: & postea alijs rn̄dere nolit: illę quibus iam rn̄derat, non habebuntur ꝓ cōfessatis.si eas negauerit: pœna enim vlterius non debet extendi, &c.de his quæ fiunt a maiori parte c.quæsiuit.Ioan.And.

[Glo.seq.quærit.arg.opi.ponit, & soluit.finis ponit dictum quod additio corrigit.]

i ¶ Pro confess.] numqnid ipso iure, aut per senten- 60 tiam? Videtur ꝙ per sententiam [& hoc tenet Ioann. Mona.] secundum ea quæ not. supra de iur.cal.c.vlt. dicebat Tan.ꝙ tacens non habebatur ꝓ confesso, nec pro negante: per regu.ff.de reg. iur.qui tacet.j̄.eo.tit. is qui tacet.ibi. dixi. Quid ergo fiet? secundum eū cōpellitur respondere ꝑ excōmunicationem: in possessionē missionē, captionem pignorum, mulctam: & his similia. s̄. vt lite non conte. tuæ & c quoniam.ff.de vent.inspi.l.1.§. cogenda igitur.ff.si quis ius di.l.vna. & facit secundum Host.de elect.bonæ.versi. contra legati. Sed hodie pro confesso haberi debet vt hîc vides Ad hoc ff.de interrogat.actio.de ætate.§. q tacuit & idē iuris de obscure rn̄dēte, nisi declaret, vt ea l.§. nihil.

† Nota Host.s̄.c.ꝓx.& Archi. hic, ꝙ si is, ꝯ quem fit positio ad instātiā aduersarij iudice nō ꝓcipiēte rn̄deat, tenet rn̄sio ff.de inte ac.l.si sine.s̄.de dolo, ꝑ ut vbi de hoc.I.A.

1 Quos vide in Spe.d̄ posi.§.octauo. versi.tē q̄rit. & §.no.no. versi.verū &§.vndecimo. ver.pōt.Io.And.

2 Idem Bar.in l.2. C.eo. Panor.in c.cū cām de iur.calū.Guido Papę cōs.7.& Decius. c.1. lectura 1.de iud.

3 Et de hoc ꝯstat in dubio tutius est admitti: saluo iure impertinētiū, & ita seruat̄ Io. And.

4 Verum ēsi simpliciter, dicat̄, pero positionibus rn̄deri.si positio sit cū qualitate indebita.vn̄ si d̄bitū cōditionale petat̄ pure, tota positio negari p̄t ar. c.1.j̄. de plꝰ peti.Do.Fō.

5 Bene dicit nisi positio fieret de iure speciali, vt statuto ꝯsuetudine: aut de iure dubitabili, vt puta d̄ vna extrauagante. Do.Fon.

6 Fallit si crimē sit notoriū: de accu qualiter. & qn̄ aut si de crimine si infamia sit. Feli. c cū cām de testā. Do.Fon.

nihil. Et qđ dicit, ꝙ habetur ꝓ confesso intellige si concessio est dānosa: aliàs si esset sibi vtilis, haberet pro negante. 1 vt ff. de interro. act. l. non alienū, & l. de ætate. §. 1. vsque ad vj. In interrogationib. ꝓcedat hoc: in positionibus nō credo, in q̄bus satis sit ponēti, ꝙ habeat intentum suum. Ioan. And.

1 Idem Host. & Archi. & Guil. in Spe. de posi. §. nono. versi. item illud. I. A.

ADDITIO. Diuersitatis rō, quia iudex sup dubio interrogat, nec iurat: pars vero ponit sup certo, & iurat. Io. And.

a ¶ Ratio dictaue rit.] quod dic vt notat. supra de dolo & contu. prout.

antequam respondere sic iussus fuerit, eum contumaciter absentari contingat, tunc pro confesso nō debet haberi: sed est aliàs contra eum tamquam cōtra contumacem (prout ratio a dictauerit) procedendum.

DE TESTIBVS & attestationibus.

TITVLVS X.

De testibus § & † attestationibus. §

† Hæc duo verba: & attestationib. desūt in plerisque manuscrip.

¶ Dictum fuit supra tit. prox. de cōfessis. verum quia sæpe cōtingit ꝙ pars aduersa non confitetur positiones actoris, sed illas negat, & sic actor arctatur ad probandū sua facta, q̄ potest ꝑ bare regulariter per testes, ideo post titulum de confessis conuenienti ordine ponitur titulus de testib. Notanter dicitur, ꝙ facta probātur regulariter per testes: quia aliquoties scriptura est de substantia actus: non tamen est de substantia probationis ipsius actus. l. 1. C de fide instrumentum.

Cōtinuatio Dñi Heliæ.

Mediatores.] ponit dictū, cui subdit duplicem determinationem.

¶ Præsupponendū pro intellectu huius ca. quādo dicatur quis agere ciuiliter ꝓ crimine simoniæ: Dicendum ꝙ in crimine simoniæ dicitur quis agere ciuiliter etiam si agat & tēdat vt simoniacus priuetur beneficijs suis: sed si agat & tendat vt priuetur ordinibus suis: dicitur agere criminaliter. Secundo ꝓsupponendum est, ꝙ aliquotiēs quis est socius criminis & muneris simul: aliqñ q̄s est socius criminis tantum & nō muneris, vt volebam obtinere ab epo Pictauen. aliquid spiritale: ego sciēs, ꝙ ipse diligebat temporalia, habui aliquē de suis familiaribus: & cōueni cum tertio, vt ꝓmitteret aliquem equū epo, vt possem habere spiritale: iste mediator nihil accepit, sed gratis fecit: talis dr̄ socius criminis tātū, & non muneris: aliquando autem cōuenio cū mediatore, & aliquid sibi do ꝓ præmio: tunc talis dicitur socius criminis & muneris simul.

Casus lralis dñi Heliæ.

CASVS. Accusabam Titium de simonia: oblato libello, & sup eodem lite negatiue contestata, rñsoque ꝑ reū meis positionibus, petij me admitti ad probādū intentionem meam, & produxi aliquos testes: accusatus ꝓponit, ꝙ mei testes non sunt admittendi ad testificandum cōtra se: quia fuerunt socij & participes criminis, an illa societas criminis repellit eos a testificādo? Rñdet Romanus Pontifex cum distinctione: aut ago contra simoniacū, ciuiliter, vt ipse priuetur beneficijs suis, & non deponatur ab executione ordinū: & tūc distinguitur, aut accusatus opponit ꝯ meos testes, ꝙ ipsi fuerunt socij criminis & muneris simul, & tūc dicit Romanus Pontifex, ꝙ isti testes repelluntur a testificādo: licet super crimine simoniæ agatur ciuiliter: alij sunt socij criminis tantum & nō muneris: q̄a ꝓstiterunt operam gratis: & tunc admittuntur, & est speciale in crimine simoniæ, vt soci' criminis admittatur ad testificandū: & istud est ob detestationē criminis: aut agitur contra simoniacum criminaliter ad depositionem ordinum: & ꝓprie ab executione ordinum, quia quātumcunque quis deponatur actualiter non priuatur ordinibus sibi semel collatis: immo si celebraret, conficeret verum Corpus Christi, vt tenet gl. in cap. degradatio. ꝟ. de pœnis. ideo proprie agitur contra simoniacū criminaliter ab executione ordinū & tunc nō admittuntur socij criminis ad testificādū in causa criminali intētata criminaliter. Nota primo ex isto textu, ꝙ socius criminis regulariter nō admittit̄ cōtra sociū criminis: q̄a par delictum testem repellit. Nota vnum speciale in crimine simoniæ, idē in alijs criminib. exceptis: sicut in crimine læsæ maiestatis, & hęresis videlicet ꝙ socius criminis admittitur cōtra sociū in crimine intentato ciuiliter: dum tamē sit socius criminis tātū in sec' si esset soci' criminis & muneris simul: secus in crimine criminaliter intentato: quia tunc non admitteretur socius criminis tantū: & multo minus socius criminis & muneris simul. Quæritur qualiter accusatus pōt opponere ꝯ testes ꝓductos ꝙ sunt socij criminis nisi ipse accusatus confiteat̄ crimen. & tunc si confiteatur, nō erūt necessarij testes ad ipsum conuincendū, sed sua confessio erit sufficiens ad ipsum cōdemnandum. c. 2. de conf. in antiq. Dicit glo. ꝙ poterit accusatus opponere ꝯ testes, ꝙ sunt socij criminis tribus modis: Primo modo accusatus ꝓponet crimen generaliter; dicendo ꝙ talis testis est simoniacus: & sic glo. videtur fateri ꝯriū, videlicet ꝙ si accusatus simpliciter diceret, ꝙ talis testis est socius criminis, sua confessio esset sufficiēs ad ipsū condēnandū. Alio modo dicit glo. videlicet ꝙ accusat' hoc poterit ꝯ testes opponere, ꝙ testes fuerunt socij criminis, nec ꝑ hoc vr̄ confiteri crimen. q̄a excipiens nihil videtur confiteri de intētione aduersarij, & in hoc remanet glo. Itē q̄a vr̄ confiteri ꝯriū actū: tñ si hoc modo responderet, mendacium cōmitteret. Nota finaliter ꝙ de crimine potest agi criminaliter & ciuiliter: & quando dicatur agi de crimine simoniæ criminaliter vel ciuiliter, vide optimum textum in c. per tuas 1. de simo. in fi. Dominicus.

¶ Gregorius nonus † in concilio generali Lugdunensi.

† In manuscrip. reliqs dē ptis, legitur ita: Gregorii nonus.

¶ *Socium in crimine simoniæ admittitur in testem, si sit socius criminis tantum, & agetur ciuiliter: aliàs non. Ioan. And.*

CAP. I.

Mediatores b †, per

† Vide c. uis adabo lēdā. tit. de simo. in 2. cōpil. vñ hæc decre. vr̄ de sūpta. & c. p. tuas. il primo. cū ibi nota. in hac editione ti. de simonia.

[Prima glossa summat, & dicit quid determinat.]

b ¶ Mediatores.] Socius in crimine simoniæ admittit̄ in testem, si sit socius criminis tantum, & agat̄ ciuiliter: aliàs non Ista decretalis & sequēs fuerat Gregorij, & deberent esse in antiqua compilatione vltimæ in titulo, & per hanc decretalem modo rōne reci piunt glossæ illę Ioan. & Ber. 4. q. 3. ꝟ. itē in criminali. ver. libri in 1. glo. quam quidam non habent. & de testib. veniens 1. in glo. penul. qui indistincte dicebant, ꝙ in hoc crimine socius criminis tātum admittebat̄ in testem: criminis vero & muneris non: distinctio. enim illa locum habet, cū solum agitur ciuiliter: si enim criminaliter, socius etiam tantum criminis repellitur, vt hic vides. ad hoc ꝟ. eod. testimonium.

ADDITIO. Corrigit etiam quod not Gof. in sum. de simo. in fi. vbi simpliciter dicit hos mediatores a testimonio repellendos. Ioan. And.

b ¶ Mediatores.] qui proxenetæ dicuntur. [Canon vocat illos interemptores. 91. distinct. c. penult.] & salarium quod eis datur, dicitur proxeneticum. ff. de ꝓxene. l. 1. & 2. & si in spiritalibus salarium recepit, vel aliquam promissionem commodi temporalis, simoniacus est. de simo. cum essent. & tunc non admittit̄ etiam si ciuiliter agatur, vt hic in fine. & supra eo. veniens.

niens 1.& infamis est.1.q.1.si quis episcopus.&1.q.3. si quis præbendas,& beneficijs priuandus.s. de ele. p inquisitionem, & deponendus.de cōfess.c. 2.de simo. non satis ibi, vel consenserint.

a ¶ Per quos.] id est quorum ministerio.

b ¶ Plerumque.] ergo non semper,quia interdū sine mediatore inter se componūt simoniaci, de simo.de hoc.& ca.veniens.cum simi.

quos a scelus simoniæ plerumque b committitur, ad testimonium c contra sceleris eiusdem auctores d, in detestationē criminis e, admittuntur:si non agatur criminaliter g , & emolumentum exinde non fuerint assecuti h.

¶ Idem.

c ¶ Ad testimoniū.] nota quòd ad p̄sumptionem faciendam bene admittuntur, sed nō ad probatione.4.q.3 c.si testes.§. liberi.qđ dic vt not. 15.q.3.nemini.de cōfess.c.1. de testib.veniens 1.Et not.quòd dicit,testimonium,quia circa accusationem nihil hic statuitur,sed statur iuri antiquo, 2. quæstio. prima,in primis.in fine.15.quæstio.3.sane , de simo. tanta.&c. licet Hely. & c. per tuas. & ei quod nota.2.quæstio.8. in summa.

Testis, q̄ nō admittitur ad probationē , admittatur saltē ad p̄sūptionē faciendā.

d ¶ Auctores.] cum interdum etiam per alios conuinci non possunt:ad hoc sup.de testi.cogen.c. vlt.vbi ad detegendam coniurationem inducuntur socij, & iurati. Ioan.And.

[Gloss.seq.ponit duas lecturas.]

e ¶ Criminis.] aliàs tanti criminis:& concor.1. q. vl. c.vlt.sup.de simon.tanta.& c.licet Hely.ibi,cum ad instar criminis,&c.Et per hanc litteram credo hanc decretal. intelligendam etiam de mediatore,qui nō est emēdatus de crimine,aliàs quid eēt speciale in hoc, vt supra eo.testimonium. vel potest dici de emendato debere intelligi,& bene est speciale , quod mediator admittatur, vt inf.dicam.

f ¶ Criminaliter.] supra eo. testimonium.

g ¶ Ciuiliter.] nota quod regulare est,quod in ciuilibus mediator de consensu partium admittatur ad testimonium,alias non:in authen.de testi.§.quoniā. vero.coll.7. Et not. Bernar.de testib.cogen.dilectorū. circa princip.glo.[Et hoc intellige vt ibi dixi.] Hic tñ admittitur etiam parte contradicente;quod intellige secundum distinctionem decre.de simo. per tuas. & c.licet Hely.[secundum Hostien.]

[Gl.seq.quærit , & soluit.obijcit & tripliciter soluit, & secundam approbat.Ioan.And.]

h ¶ Assecuti.] vides quid iuris in hoc excepto crimine.s.simoniæ. Sed quid de alijs exceptis.De crimine læsæ maiestatis , dic vt 6.q.1.cap si quis. versi.sane si quis.de confess.c.1.De crimine hæresis dic vt inf. de hæret.in fidei fauorem. Sed aduerte , mirabile enim est quod dicit hæc decr. quod socius 1 criminis repellatur in criminali:criminis & muneris in ciuili:si enim qui petit ipsum a testimonio repelli , dicat;socius mihi in crimine fuisti , non egemus vlterius teste:quia ex hac confessione puniendus est, de confess. c.2.nec permittit canon vel lex, quòd dicat;hoc non feci:quia mendacium , vel aliud peccatum non permittunt.23.q.4. qui peccat. & ff. de tribu.illud.§. penulti.Sed dic , 2 quòd potest in genere dicere , non potest testis esse:quia commisisti hoc crimē,quod me offero probaturum:& sic repelleretur : quia par delictum repellit testem, supra eod.personas.cum distinctione decret.de simo.licet Hely. & c.per tuas.vel dic præcise,q̄ exceptionem obijciens non fatetur.inf. de reg.iur.exceptionem,& ibi dicam.Vel pone,quod opponatur criminis simoniæ exceptio contra testem:& ille,qui produxit , dicit eum qui probat,fuisse sociū, & si cōtra se nil fatetur:sed secundū tene:quia & hic

1 Socius criminis qñ admittitur contra socium vide de Hyp. pol.in l.1. §.fi.ff. de quæstio.

2 Secūdū Hosti. Et fuerat hoc prius dictū fan. in c. cōpila de sim. quamuis. & de hær. ad abolēdam. Io. And.

videtur fater i testem suum simoniacum.

ADDITIO Quod not.79.di.c.2.in glo.penul C.de libe.cau.si filiū.in vlt glo.per Host.in summa de simo. §.qui ad accusationē.in fin.& Spec.de accu.§.1.versi. caue tamen, & in §.ibi præce. qui incipit, item repellitur qui fuit. inuenies casus exceptos quibus additur socius contra socium. Ioan.And.

¶ *Ponit modum remissionis curiæ: & dat modum iurandi super positionibus: & dicit per quem iurari debeat: dat modum respondendi, & modum testes probatorios reprobandi, & reprobatorios iterum reprobandi.hoc dicit Ioan.And.*

P Ræsentiū.] Sunt tres partes. Prima tractat de positionibus,iuramento,& responsionibus ipsarum:Secunda:ibi,Testes.de testib. reprobatorijs probatoriorū,Tertia:ibi , Si vero, de reprobatorijs probatoriarum.

CAP. II.

PRAESEN-

CASVS. Orta lite inter abbatem & conuentū S. Nicolai Andegauen.parte ex vna,& priorem & conuentum Linconen. in possessorio : nam dicebat abbas, & conuentus S.Nicolai, quod ille prioratus Lyncone.suberat monasterio sancti Nicolai:quodque monasterium sancti Nicolai fuerat in possessorio subiectionis per tempus sufficiens ad inducendum præscriptionem,& quod a paucis diebus citra ipse prior denegauerat debitam obedientiā: & sic intentabant interdictum vtile pro recuperando possessorio:Ista causa fuit euocata ad Papam:quod fieri potest,vt in cap.vt nostrum de appellat.in antiq.& fuit processum in causa,in tantum quod fuit facta litis contestatio : fuerunt factæ productiones testium: quia positiones non fuerunt immediate factæ post litem contestatam:nam illud nō est necessarium,vt in c.1.de iuran.calum.postea abbas voluit facere suas positiones,vt in illis prior Lynconen.rñderet personaliter:vnde Papa commisit auditionem positionum archiepō Rothomagen.cui mandauit Papa , vt ipse exigeret iuramentum de calumnia & veritate:quia vtrūque est præstādum in causis spiritualibus, vt d c.1.de iura.calu. & faceret ipsum priorem rñdere positionibus sigillatim : Et si prior vellet producere testes reprobatorios contra testes abbatis productos in principali,eos reciperet & examinaret:& si abbas vellet producere aliquos testes ad sustinendum alios testes super principali productos , illos similiter reciperet & examinaret secundum suos articulos & interrogatoria partium Possessione.] i. quasi possessione:quia vera possessio solum cadit in his rebus , quæ possunt videri oculo corporali , & palpari,modo subiectio non potest palpari:ideo non potest dici vera possessio:sed quasi possessio. Quam super positionibus]Nam partes ante commissionem dederant Papæ suas positiones, articulos,& interrogatoria:&omnia ista inseruit Papa in sua bulla. Contradictione.] Vnde sciendum , q̄ licet pars cōtra quā dantur positiones,possit illas impugnare,& dicere captiosas : tñ quia Papa admiserat positiones : ideo mandat archiepō , vt non admittat partes ad impugnandum positiones. Syndico.] Sed ad quid interrogatur syndicus ? Dicēdū q̄ rñsio syndici corroborabit rñsionē p̄lati & conuentus : sed si nō fit conformis, sed contra dicat:tunc standum erit rñsioni prælati & cōuentus , & non rñsioni ipsius syndici. Articulis.]Articulus hic dr̄ pars intētionis ipsius partis,scilicet actoris vel rei.Interrogatoria.] Vnde partes cōmuniter dant interrogatoria generalia:de quibus in glo.aliquando etiam dant interrogatoria specialia:& ista interrogatoria sunt ad reperiendū testes in variatione & falsitate.Specificatione] Na ille qui vult reprobare testes cōtra se productos,debet specificare crimina : & cōtra quos testes opponit illa crimina,&

na, & per quos testes intendit illa probare.; quia dēt hoc modo dicere: dico talem testem adulterum, & intēdo probare p illos testes. Nota primo ex isto textu, ꝙ licet in rebus incorporalibus, q̄ non possunt tangi nec videri, vt insti. de reb. corpo. & incorpo. nō sit vera possessio: pro ipsis tñ incorporalib. pōt intentari remedium possessorium, non tamen directum sed vtile: quod remediū possessoriū vtile oritur ex mente legis, licet non ex verbis: sed tñ est idem effectus. Not. ꝙ si subditus recuset obedire superiori: per illā recusationē dr̄ spoliare superiorem illa subiectione. Nota, ꝙ p̄latus agit pro se & ꝯuētu suo: quia forte hęc erat causa ardua quam nō poterat deducere sine cōsensu rationabili conuentus, in c. 1. de procur. in antiq. secus si esset causa leuis, vt in c. edoceri. de rescri. in antiq. mō quando prælatus agit pro ecclesia, dr̄ causa grauis, & tunc prælatus iurat in animam suam & conuentus. Nota quod sicut reus compellitur rn̄dere positionib. actoris mediante ipsius rei iuramento: ita similiter actor compellitur iurare suas positiones veritatem cōtinere per verbum, credit: videlicet, quod credit suas positiones continere veritatem, & ista sunt intelligēda, nisi esset causa spiritualis, tunc enim deberet iurare positiones de veritate, & non solum quod credit suas positiones veritatem cōtinere. Nota ꝙ licet regulariter sint faciendæ positiones post litem contestatā: si tamen non fuerint factę, sed actor produxit suos testes, testibus productis & examinatis pōt actor petere, vt reus rn̄deat suis positionibus: nam forte probabit per positiones quod non potuit probare per testes. Nota, quod cum quis vult producere testes, debet exprimere nomina testium: & secundum communem opinionem doctorū debet exprimere articulos & testes, per quos intendit probare. Not. quod reprobans testes debet dicere in specie crimina: & contra quos testes opponit illa crimina: & per quos testes intendit illa probare. Nota, ꝙ possum testes reprobatoris reprobare: sed meos testes non poteris amplius reprobare: aliàs esset processus in infinitū. Nota finaliter, quod in eodem libello possunt accumulari & peti diuersæ res & iura: vide de ele. querelam. glo. in versic. personalibus. in c. fi. de rescri. & Inno. in c. cōstitutus, de resti. in iure. Dominicus.

[Glossa prima summat.]

a ¶ Præsentium.] Hæc decretalis est practica. & per aduocatos optime scitur: & ponit modū remissionis curiæ, & dat modum super positionibus iurādi: & dicit per quem iurari debeat: dat modum rn̄dendi: & modum testes probatorios reprobandi: & reprobatorios iterum reprobandi, hoc dicit.

ADDITIO. Dicit Io. Mona. quod hæc decreta. melius scitur per practicam, quam per doctrinam.

b ¶ Conuentum.] dic vt sup. de rescri. edoceri.

c ¶ Ex vna parte.] & actoris.

d ¶ Ex altera] & reos, vt patet per sequentia.

e ¶ Possessione.] i. quasi possessione c. quia de incorporalibus agebatur, ff. de vsucap. sequitur. §. si viā, & de hoc s̄. de fo. cōpe. cōquestus [Vn̄ canon 16. q. 1. reuertimini. §. si quis doctus. dicit, quod sciētia possidetur.] Et not. fm Inno. quòd hic agebatur possessorio: & tñ iuratur de veritate: quod est contra id quod opponit Ber. supra de iuram. cal. cap. 2. in glo. 1. in fine, & sup. de restitu. spol. litteras, sed non prohibet hic iurari, [scilicet de calumnia.] & hodie iurandum non est p id quod habes sup. eo. lib. & tit. c. 1. [s. de iuramēto calumniæ.]

tium [a] auctoritate mandamus, quatenus in cā, quæ inter abbatem & conuentum [b] sancti Nicolai Andegauen. ex vna parte [c], & Priorem, & conuentum de † Paldigen. Lyconen. † diœcesis ex altera [d] (super eo, quòd ijdem abbas & conuentus, se ab ipsis Priore & conuentu de Paldigē. possessione [e] subiectionis eiusdem prioratus asserūt spoliatos: & super irritanda quadam cōpositione [f] olim inita inter partes: & rebus [g] alijs) vertitur: ab eisdem abbate [h] Priore, & nomine suo, & in animas cōuentuū [i] eorundem, vel maioris & sanioris partis ipsorum [k], recepto iuramento de veritate dicenda: iniungas dictis abbati & Priori, vt tā ponendo [l], quam respondendo, dicāt veritatem, quam (super positionibus tibi sub bulla nostra transmissis [m]) ipsi sciunt, & per illos [n] intelligunt, in quorum animas iurauerunt. ¶ Præ-

† al. ita: de Spaldigē. Linconien. diœcesis.

† Lingonien. Linconen.

f ¶ Compositione.] si amicabilis fuerat, valere poterat: Secus si fuisset transactio. supra de transact. super eo. de hoc de pręben. nisi essent. fm Hostien.

g ¶ Rebus alijs.] cōmissio facta cū hac clausula non extenditur ad maiora: ꝙ dic vt sup. de rescri. sedes.

h ¶ Abbate & priore.] vtraque. n. pars petijt positionibus suis, per eos qui principales erant & melius veritatem nouerant, responderi: & ideo super his scripsit Papa Rothomagen. archiepiscopo, vt sequitur, ad hoc sup. de iur. cal. in pertractandis, ff. de procu. si actor.

[Glo. seq. reci. per obiect. & not. duo.]

i ¶ Conuentuum.] i. singulorum de conuentu, vel maioris partis: conuentus sicut vniuersitas non hēt animam. inf. de sent. excom. Romana. §. vlt. Nota ius nouum vt prælatus iuret in animam suam, & fratrum, vel maioris partis: olim solus prælatus præstabat hoc iuramentum, de hoc supra de ele. dudum 2. Et nota ex hac littera, quod confessio solius prælati [2] non nocet ecclesiæ: quia nec etiam confessio minoris partis: cum hic dicat, vel maioris, &c. & facit de his quæ fi. a maior. par. cap. 1.

Glo. seq. recit per q. ponit opi. Inno. & contrariam Host. primam approbat.]

K ¶ Ipsorum.] ibidem residentium, fm Inno. ad hoc 10. q. 2. c. ea. n. §. hoc ius porrectum. Host. ꝰ, dicens, absentes vocandos, si possint commode vocari. de elec. quia p.p. facit pro eo. inf. de præben. cum in ecclesijs, sec. opi. Inn. credo. veram per decre sup. eo. lib. de offi. ord. quāuis. ibi prout sunt in electionis negotio, &c. Si in omnibus tractatibus vocandi essent absentes, non video quare expressisset de negotio electionis plusquàm de alijs tractatibus. Speciale [3] ergo vr̄ in electionibus, & receptionib. & in casu ipsius decret. quamuis. quod debeant absentes vocari, aliàs nō. 10. q. 2. c. ea enim. §. hoc ius porrectum.

ADDITIO. Ad hoc quod not. de maio. & obe c. fin. in 3. glo. & vide quod dixi de no. ope nun. c. 2. in glo. sic. supra vers. præsidentes. Inno. (de quo in prin. huius glo.) dicit, quod non sufficit, ꝙ in aliqua positione consentiat maior pars iurantium: nisi esset maior pars conuentus ibidem residentis: Et est hoc ea ratione quia, minoris partis confessio non potest præiudicare toti conuentui. Ioan. And.

l ¶ Ponendo.] quia etiam ponens contraria periurus est inf. tit. proxi. c. vlti.

m ¶ Trāsmissis.] quib. nil opponi poterit; cū sint examinatæ & approbatæ p Papā. 35. q. 9. Apostolicæ C. de testa. oīum. & hoc est quod ī. sequit̄, nulla prorsus, &c.

ADDITIO. Sic & Bulla Papę oīum suspicionē excludit, vt dicit Inno. de fi. instr. ex parte. Archidiaco.

[Glo. seq. soluit duas quæstiones.]

n ¶ Illos.] quia tractabāt illas cū conuentu; si autem

scientia

[1] Glo. sequuntur Do. Pet. d̄ Anch. notātes, ꝙ libell' non vitiat̄, in quo dr̄ possessio, qn̄ dicendū esset, quasi possessio. Fō.

[2] Scilicet non hēus manpatū a capitulo: tūc. n. pręiudicaret, vt no. 17 d. c. Cōstātinopolitana. ni si pbaret̄ error. supra de cō. fe. c. fi. Io. And.

[3] Extēdę gl. ad oēs casus cōsimiles & arduos, vt vult Abb. in c. 1. d̄ his q̄ fin. a maio par. ca. vide late Felin. in c. in oēs. de cōstit. & in c. pastoralis. d̄ rescr.

scientia plati est cōtraria rñsioni cōuentus: dicat, ex parte cōuentus sic dico: sed sic ego credo vel dico, ad hoc ff. de admi. & peri. tut. quotiens. §. sicut. secundū Host. Si autem esset in iudicio tamquam platus, habes s. de postu. bonæ 2. de pscri. c. vlt. 154. dist. generalis. Sed in casu pmisso cui rñsioni stabitur? Dic q rñsioni cōuentus: cum platus hoc rñdeat vt pars conuentus, & maiori parti sit standum, vt supra dixi.

ADDITIO. Sec^s si super his ageretur quæ diuisa essent ad solum abbatem spectātia, supra d rescri. edoceri. sed hic patet q ista erant communia secundum Innoc. & Hostien.

a ¶ Præterea.] aliàs postea, aliàs præterea quasi dicat, diximus q rñdendum est positionibus, volumus instruere iudicē quo modo habeat facere rñderi: & ideo dixit, præterea.

terea [a] sigillatim [b] super quolibet articulo in qualibet positione contento, facias à partibus sufficienter [c] adinuicem responderi: nulla prorsus ab eis super ipsis positionibus contradictione [d] recepta. Sine iuramento autem à syndico vtriusque partis quid sciat [e] de huiusmodi positionibus, vel credat, inquiras [f]. ¶ Testes etiam, quos super articulis [g] sub eadem bulla transmissis, pars dictorum prioris & conuentus duxerit producendos [h], ad reprobandos testes partis alterius [i] in causa principali productos [k] (quorum nomina [l] in eisdem articulis continentur) vsque ad Kalendas [m] Nouembris proximo futuri, examines (secundum partis aduersæ interrogatoria [n], quæ tibi sub eadem bulla transmittimus) diligenter: primo tamen in personam cuiuslibet testis à prædictis abbate & conuentu producti, facta sigillatim

ADDITIO. Vnde secundum quosdā articulus est nomen græcum, & sonat indiuisionem: inde mēbra quæ non diuiduntur in alia membra, dicuntur articuli vt in articulis digitorum, sim. J. de hæreti. accusatus in prin. Et sic hic dicitur, articulus: q a arctat. i. arte cō ponitur. Item arctat ad credendum, vt articulus fidei. de hoc dixi d hære. cū Christus. arctat ad rñdendū, de hoc hic. Alijs modis sumitur articulus, de quib. dantur versus.

Articulus color est, breue membrum dictio græca:
Articulus numerus per denos multiplicatus:
Momentum articulus: pressuraq; dicitur esse,
Ioan. And.

h ¶ Producendos.] iuratos tñ: alias testimonium ipsorū nō valet, etiam si essent religiosi. sup. de testi. nuper. nisi iuramentum remitteretur a parte, vt eo. tit. tuis.

i ¶ Partis alterius.] s. sancti Nicolai.

K ¶ Productos.] coram Papa vel iudice ab eo dato. Et sic nota, q contestata erat lis, aliter non valet testiū receptio. sup. vt lite non contest. in rubro & in nigro. Et sic nota, q licet statim post litem contestatam iurandum sit de calumnia, vel de veritate dicenda, secundum q requirit causa: & faciendæ positiones ante probationes: si tamen hoc omissum fuerit, adhuc post probationes fieri poterit. ad hoc sup. eod. lib de iuramen. calum. c. 1. hic enim post testes receptos, & de veritate iuratur, & fiunt positiones.

ADDITIO. Vt refert Io. Mona sup. tit. 2. c. 1. quidā dicebant contrarium, quasi aggrediendo probationē testium, sibi pars præcluserit viam ponēdi. Ad decret. 1. de iuramen. calum. respondet iurari de calumnia non propter partem tantum: sed propter vtilitatem publicam, cuius interest lites dirimi: sed positiones sunt tantum fauore partium. alleg. de foro compet. si diligenti. cum similib. Ipse dicit tenendum cum gl. ne probationis copia sic angustetur. C. de hæret. l pe nult. in fi. Io. And.

l ¶ Nomina.] ne esse possit variationi locus. sup. eo. de rescri. ca. 2. Et continebantur isto modo: Intendit talis probare talem testē [4] adulterum, pro eo q talē vxorem talis publice in suam tenuit concubinā: & hoc probare vult per A. B. C. Item intendit probare, q T. est periurus: quia deierauit corruptus in tali cā: & hoc vult probare per D. E. F. & sic de singulis: quia vnus testis nescit omnes articulos intentionis, sed interdum alterū tantum: & si vellet alios quàm nominatos inducere. vel alios transponere, non credo q possit secundū Host. arg. ff. mand. l. diligenter. sup. de rescrip. cum dilecta. inf. de præb. cui de non.

[Glo. seq. recit per quæstionem.]

m ¶ Ad kalendas.] & non vltra. supra de proba. licet. nec possunt isti delegati terminos prorogare, nisi partes ambæ in prorogationem termini consentirent. supra de offi. deleg. de causis.

ADDITIO. sm Host. Idem Io. Mona. & Archid.

[Glo. seq. dicit quid sit interrogatoria.]

n ¶ Interrogatoria.] interrogatoria sunt q facit pars testibus

b ¶ Sigillatim.] quia positio habēs plura membra, in vno falsa, in alio vera posset esse: & sic copulatiua [1] posset hic negari, vt dixi s. tit. proxi. cap. vlt. ff. de reb. dub. si is, qui ducenta. §. vtrum. Et ponens debet ponere certum, & respondens respondere certum. ff. de cō fes. certum. Et omnis disiunctiua est incerta. ff. de verbor. obligatio l. vbi. §. illud. ff. de iniurijs. l. prætor edixit. §. quod autem.

ADDITIO. Inno. hic per litterā, sup quolibet, notat non sufficere positionem negari nisi ad singula rñdeatur in positione contenta. Idem Petr. & Abb. & dicit Host. hoc æquum contra cauillosam subtilitatē aduocatorum, sumptam ex dicto §. vtrum. Dic etiam, q forsan causam dedit ipse huic edicto in causa quam habuit cum Hospitalarijs. Ioan. And.

c ¶ Sufficiēter.] scilicet sigillatim & clare rñderi: & si respondere nollent haberentur pro confessatis. s. ti. proxi. c. vltimo.

ADDITIO. Et dilucide, & non solum de scientia, sed etiam de credulitatē sm Host. dicētē, q quicquid dicatur: iurans de veritate, respōdere debet de credulitate. Inducit iura: quod non credo. Ioan. And.

d ¶ Contradictione.] rōnē dixi sup verb. trāsmissis.

[Glo. seq.] titubans, quærit, & soluit.]

e ¶ Quid sciat.] q si titubat, habeat diem ad deliberandum. ff. de petit. hæredi. si debitor, & si psumptio [2] est de malitia, potest iudex exigere iuramentū ab eo, q malitiose hoc nō petit. supra eo. lib. de iura. calum. cap. 2. in fine. si autem animum suum ad aliam partem applicare nescit: tunc poterit dicere, nescio, vel negatiue respondere, vt si quæratur, si talis viuat, dicat, non credo, non sequitur ppterea q credat ipsum mortuum, secundum Innoc. & Host. tunc enim titubat non credens hoc vel illud.

[Glo. seq. quærit, & soluit secundum Ber.]

f ¶ Inquiras.] Quid si syndicus [3] confiteatur contrariū eius quod prælatus cōfessus fuerat: licet alij aliter dixerunt. Dic sm Ber. potius standum cōfessioni plati & capituli, quàm confessioni syndici, qui nō iurauit: si uero cōcordet cum prælato, eius confessio adiuuat hoc placet Archi.

g ¶ Articulus.] articul^s vocat pars intentionis, ɔtinēs id qđ actor pbare intēdit. facit. sup. de testi. veniēs 2

[1] Vid Fel. in. c. 1. extra de re iud. & Alex. cōsi. 153. co- lum. 5.

[2] Vide Deciū in c. licet. extr. de pb.

[3] An cōfessio syndici piudicet, vide Alex. cōs. 68. in 2. volum.

[4] Nō. n. sufficit dicere, ex cipio s te stes, q sūt de talib. criminib. &c sed sigillatim & noiatim dēt exprimere d quo cunq; Vñ dicit lex, designādū cuius dolo fit factū. ff. de dolo. l. si ex dolo §. vlti. ad hoc de ele. p inquisitionē i prin. J. de senten. exc. ɔstitutionē. cum concor. Io. And.

testibus productis contra se, & dantur supra articulis de quibus premissum est & formantur secundum circunstatias causæ & personarum, productarum, vt in d.c.licet. §.1. contra de proba. & contra eo.c.causam 1.& c.per tuas. vnde datis articulis petit pars terminum ad danda interrogatoria: qui terminus tam ex prædictis iurib. dari debet, quam cōsuetudine generali, quæ est optima, &c.ff. de legi. si de interpretatione. de cōsue. cum dilectus. Et fiunt interrogatiua hoc modo: Si dixerit testis verū esse, quod primo intētionis articulo cōtinetur, quæratur ab eo quomodo scit, & si ibi præsens erat, & ad quid ibi erat, & an vidit: Potuit enim præsens esse & nō vidisse. Itē quo anno, & die, id fuit factū: Item in quo loco, qua domo, qua parte domus, & an domus illa sit terranea, vel in solatio, & qui erant ibi præsentes: Item, si cognoscit illum, 1 de quo testificatur, & cuius ætatis staturæ, & coloris: & his similia, secundum quod faciunt ad factū. Et hæc interrogatoria de consuetudine & de iure nō dantur parti aduersæ, 2 ne posset super his instruere testes suos: sed iudex per se vel per assessorem examinat illa: & si qua reperit superflua, 3 vel impertinentia illa resecat: hic autem non habebit locum resecatio cum sit approbata per Papam, vt de articulis superius dixi.

ADDITIO. Si nulla interrogatoria fierent, faciat iudex quæ habentur supra eodem, cum causam Et an valeat dictum testis non interrogati de causa scientiæ. vide quod ibi dixi super quarta glossa. Consuluit Hostien. quòd potius fiant superflua quā omittatur aliquid necessariū, vel vtile: hoc dicitur propter decreta. per tuas. supra eodē. quia si fuerat factum interrogatorium, & omissum negligenter, vel dolose, nō obstante publicatione repetetur: secus si non fuerat factum. Alia ratio, quia forsan ex officio iudex plura resecabit quàm expediret. Et arguit contra iudices, qui committunt examinationem testium notarijs, & simplicibus, cum in propria persona ipsos audire deberēt C. de fide instrumentorum. authent. apud eloquentissimum. cum ad minus committere deberent personis discretis, idoneis, & honestis. supra eodem, si quis testiū de testib. cogen. c.1. de consangui. & affinita. c.1. Cum enim in probationibus sit tota vis causæ, potius deberent committere alia quàm testium examinationem. 42. distinctio. quiescamus. §. circa maiora. Sed quia id est onerosum, ideo facile committitur: etiam pro eis qui sportulas exigunt contra iura. ff. de reg. iur. secūdum naturam. de cle. coniug. diuersis. infra de præbendis. cum hi. Ioan. And.

a ¶ Specificatione.] non pro specificatione obiectorum. ad idem supra de elec. vt circa.

a ¶ Et aliorum obiectorum.] forte obijciebantur aliquibus non crimina, sed alia per quę impediebantur testes esse: puta quod erāt, vel fuerant aduocati, vel procuratores in causa. infra c. prox. vel quod erant minores. 4.q.3.c.2. vel his similia.

† Nota quod iudex potest præfigere terminū ad reprobādas personas testiū ante publicationē attestationū: nā attestationes publicatę non erant: qua iudex eas cās tenebatur remittere. Pe. de Anch. Fō.

† Dictio, cā, deest in antiquis codicib.

1 Nā si nō cognoscit nō valet. gl. i. c. cām contra de test. Ph. & Do. Fonta.

2 Tene mēti. idē voluit. Inn. in c. per tuas. contra eo. Phi. & Dom. Fō.

3 In dubio tñ nō resecantur superflua, secundum Do. de iudic c. per tuas, Fōt.

specificatione a criminum & aliorum b obiectorum sibi in eisdem articulis contentorum. ¶ Si vero dicti abbas & conuentus c aliquos testes coram te produxerint contra testes † ab eisdem priore & conuenit producendos d iuxta articulos (quos ipsi abbas & conuentus tibi super reprobatione testiū productorum prioris, & conuentus in eadem causa † produxerint) recipere, ac eos vsque ad Kalendas Februarij proximo e futuri diligenter examinare f procures: simili g specificatione criminum, & aliorum (quæ contra testes eorumdem prioris & conuentus obiecta fuerint) obseruata h: prius tamen præstito iuramento i a procuratore dictorū abbatis & conuentus, quòd ad hoc ex malitia non procedant k.

ADDITIO. De quibus plene in Spec. de teste. §. 1. Ioan. And.

c ¶ Conuentus.] originales actores.

d ¶ Producendos.] ad reprobationem testium productorum in principali.

e ¶ Proximo.] intelligebatur si non fuisset appositum. ff. de verbo. oblig. cū qui Kalendis.

f ¶ Examinare. 4] secūdum interrogatoria prioris & conuētus Spaldigen vt supra in proxi. casu dictum est.

g ¶ Simili.] de qua dictum est supra proxi versi.

h ¶ Obseruata.] hos autem testes non licebit vlterius priori & conuentui reprobare. vt supra de testi. licet dilectus.

[Glo. seq. quærit, & dupliciter soluit.]

i ¶ Iuramento.] sed quare exigitur iuramentum à procuratore abbatis in hac re probatione, & nō in prima reprobatione, quam facit prior cōtra principales testes abbatis: Solu. potius præsumitur, quod hoc facit abbas ex malitia, quā prior, qui primo reprobauit testes 5 super principali productos, quasi prouocatus velit vlcisci: & ideo propter illā præsumptionem hoc exigitur iuramentum. simil. de testi. spo. litteras. secundum Bern. Sed dic quod hoc est in potestate iudicis per prædictā decretalem. & per c de iuram. calum. c.2. in fine. supra eodem lib. vnde & in prima poterit exigere si sibi uidebitur, & in secunda omittere si sibi videbitur: iste autem necesse habet mandatum Papæ seruare.

K ¶ Procedant.] habebant olim quidam hic plus de textu, quidam non: scilicet; cæterum nobis sub sigillo tuo.

4 Et an sit differētia inter recipere & examinare. vide Deciū in c. licet. de probatio.

† In aliquot manuscriptis, reliqs dēptis, legitur ita: Innocen. quartus.

5 Vide Abb. in c. præsentium extra de testi.

¶ Innocentius quartus † in generali concilio Lugdunensi.

¶ *Aduocatus vel procurator principalis causæ, in causa appellationis testificari non potest. Iuramentum autem (præsumptione faciente pro appellante) sibi deferri non debet: nisi iudici videatur. Dominicus.*

CAP. III.

ROMA-

Romana.] CASVS. In causa, quam eram tecum habiturus constitui Titium meū procuratorē: qui causam meam duxit vsque ad finem causæ: & intātū fuit processum, quod iudex tulit sentētiam diffinitiuā cōtra me ad tuum commodum & vtilitatem: ab ista sententia lata procurator meus appallauit, & coram iudice appellationis istā causam introduxit: obtuli libellū meū appellatorium, cui petij per te responderi: rñsione per tē facta, petij admitti ad probandū meā intentionem per testes: & ad probandū meū intentum volo producere Titium qui fuit meus procurator in prima instantia, non tamen est procurator meus in cā appellationis: an sim admittendus? videtur quod sic: quia alia est causa appellationis a prima causa principali in prima instantia, cū sit ibi alius procurator & alius iudex: hac tamen ratione dubitandi non obstante, rñdet Romanus Pōtifex in cōtrariū, dicēs quod ille qui fuit procurator in causa principali, non pōt esse testis in cā appellationis. Idem dicendum de illo qui fuit aduocatus in prima instantia, quòd nō pōt esse testis in cā appellationis. Sed quid? Ponamus quòd in causa appellationis, ego appellans probaui meum intentum per vnum testem nō suspectum, sed omni exceptione maiorem, & sic probaui intentionem meam semiplene: vtrum iudex in supplementum semiplenæ probationis debeat

na [a] ecclesia: & infra;

¶ In appellationis [b] causâ, is qui appellantis procurator vel aduocatus in priori iudicio fuerat [c], nō recipiatur in testem [d] †. ¶ Neque indistincte ipsi appellanti (præsumptione [e] faciente pro eo) deferatur etiam iuramentum: sed tunc cum inspectis [f] personarum, & ipsius causæ circunstantijs, id fuerit faciendum.

TITVLVS XI.

debeat mihi deferre iuramentum necessarium? Rñdet Romanus Pontifex ꝙ non: immo est in eius arbitrio. Nota primo, ex hoc cap. ꝙ procurator nedum in prima instantia repellitur à testimonio: sed etiam in causa appellationis: & rō est, quia non solum causa principalis in qua fuit procurator, cēset cā sua, sed etiam cā appellationis, & ꝑꝑ affectionem, quam ipse habet ad causam: nam ita faciliter deteraret pro commodo partis, sicut pro suo: quia procuratores cōiter asserunt partib. suis, q̄ illos cōstituūt, ꝙ ipsę partes hēnt bonā cām, & ꝙ obtinebunt in cā: Et eadē ratione aduocatus non potest esse testis. Nota insuꝑ, ꝙ iudex non arctat ad deferendum iuramentum necessariū habēti præsumptionē pro: sed est in arbitrio iudicis deferre actori vel reo ſm cōem opinionem canonistarū in c. vlt. de iureiur. in antiq. licet legistæ tenuerint ꝯriū in l. bonæ fidei. C. de iureiuran. maxime Bar. & Sali. videlicet, ꝙ iudex tenetur deferre iuramentum actori habenti vnā bonā ꝑsumptionem pro se. Nota ꝙ iuramentum in defectum plenæ probationis non debet deferri, nisi primo adsit præsumptio pro altera parte. ad hoc de iureiu. in ca. fin. Nota finaliter quid debeat considerare iudex in delatione iuramenti fienda magis vni parti quàm alteri. de quo plene Ioan. And. in d. cap. fin. Dominicus.

† Intelligē pro appellante: nā ꝯ bene posset recipi. no tāt in l. fi. ff. de lib. & post. facit gl. ca. disciplina. 41. dis. Pet. d' Ancha. Fon.

a ¶ Romana.] duo sunt huius decr. dicta & breuia, & idcirco eam non summo.

[Glo seq. reciterur per quæstionem, quæ fuerit dubitationis causa: quam exprimit, & ei respondet.]

b ¶ Appellationis.] fuit causa dubitationis: qa alia videbat̄ causa adpellationis à principali propter aliū iudicem & alium procuratorem & aduocatum, q̄ frequenter in ipsa interueniunt: quia non tenentur ꝓcurator vel aduocatus principalis causa defendere cām appellationis, vt not. s̄. de procu. non iniuste. & 2. q. 6. c. si autem. § secundā. & facit quod dixi. s̄. de iura. cal. c. 2. i. rñ. sed non est alia. Vel licet sit alia quo ad quid tamen procurator vel aduocatus in principali, in causa appellationis non debent testimonium ferre: ne memores sui officij forte ꝯrium asserant veritatis: sicut & aduocatus nequit esse iudex: ne affectionis suæ memor, &c. C. de asses. l. nemo. in fin. Et iudex in causa q̄ iudicauit non potest esse testis. 1. 3. q. 6. statutum. vbi de hoc. quod intellige secundum determinationē decre. s̄. eo. dilecto. & c. cum à nobis in vno ergo & eodē negotio quis duplici officio tam suspecto fungi non debet: de cleric. coniug. diuersis. ff. ad Treb. ille à quo: § tempestiuum. 2. q. 1. in primis. de verb. sign. forus. cū sim. in testem ergo multo fortius non recipietur talis in principali per iura prędicta.

ADDITIO. De hoc in Spec. de test. §. illud. versic. item ꝙ fuit in eadem causa. Ioan. And.

c ¶ Fuerat.] si ergo illum procuratorem constituit, sed non recepit mandatum: testificari poterit. s̄. eo. dilecto. Idem in aduocato & de hoc etiam not. ff. eo. l. vl.

[Glo. seq. primo soluit duo dubia, quorum secūdū incipit primo: secundo quærit & soluit. Ioan. And.

d ¶ In testem.] intelligas ꝓ ipso appellante: nam pro appellato bene recipiet̄ ꝫ ſm Bernar. & modernos. [& Accur. in præall. e. l. fi. ff. eod.] Tum quia ratio prohibitionis cessat: tum quia nō repetitur prohibitū: & edictum de testibus prohibitorium est. ff. eod. tit. l. 1. Et in isto casu quando procurator vel aduocatus appellantis deponit pro appellato, dico ꝙ deponat etiam pro appellante: qa iurat pro vtraq; parte dicere veritatē. ad hoc s̄. eod. in cap. de testib. & C. de quæstionibus. l. pridem. & dixi ī. de reg. iur. qd̄ ob gratiam. [Pro hoc C. de temp. in integ. resti. l. petendæ. Archi. inducit qd̄ not. Inno. & Hostiē. s̄. de excep. cum venerabilis suꝑ verb. instrumentum.] Quid de ꝓcuratore ad negotia? Dic ſm Hosti. ꝙ in negotio ꝙ ꝓcurator de cōsensu partiū, pt̄ admitti sicut & iste: & sicut mediator. in Auth. de testi. §. qm̄ vero. coll. 7. in alijs admittetur etiā parte inuita: cum nec prohibeatur. ff. eod. l. 1.

ADDITIO. ff. de iure fis. l. deferre. §. ijdem decreuerunt. Ioan. Mona. nam vt dicit Archid. administrator bonorum ecclesiæ de contractu per ipsum celebrato testificari potest alleg. 14. q. 2. c. 1. versic: cæterū. & not. Bart. Brixien. in quæstione venerali. 47. aliquis erat administrator. Ioan. And.

e ¶ Præsumptione.] puta quia haber vnum testem. s̄. de procur. ex insinuatione. 24. q. 3. si habes. ff. de do. prælega. l. Theopompus.

ADDITIO. ſm Inno. qui etiam allegat. ff. quemadmo. testa. aperian. l. 1. in fine. & idem Hostiē. Io. An.

f ¶ Inspectis.] personarum & ipsius causæ circunstantijs.] quod dic. vt not. s̄. de iureiur. cap. vlt.

1 Secus ī alia. ff. e. ob carmē §. 1. Inno. dicit hic Fran. ꝙ notarius, q scripsit actabū poterit esse testis: alleg. ꝙ nō est prohibitū, vt d' decre. cū Io. de fide Instrumen. Io. And.

2 Idē ecōuerso, vt ꝓcurator vel aduocat⁹ appellati recipiat̄ ꝓ appelāte: & tunc ēt pro appellato deponet. Io. And.

De iureiurando.

¶ Nicolaus tertius.

¶ Prelati, canonici, rectores, & officiales locorum, qui iurant statuta, & consuetudines loci vel ecclesiæ seruare: prætextu talis iuramenti non obligantur ad illicita, impossibilia, vel obuiantia ecclesiasticæ libertati: nec ad ea debet intentio sua referri. Ioan. And.

CAP. I.

CONTIN--

DE IVREIVRANDO.

¶ Superiori titulo dictum fuit de probatione quę fit per testes, verum quia pars videns quòd non potest probare suā intentionē per testes, quandoque defert iuramētū litis decisorium suæ parti aduersæ: ideo ad nos informandum de huiusmodi dilatione iuramenti, annectitur titulus de iureiurando.

Cōtinuatio dñi Heliæ.

Contingit.] Primo ponit thema circa clericos & laicos: secundo: ibi, Quæ voto. constitutionis causam, & constitutionem circa vtrosque. Ioan. And.

CASVS. Eps Pictaueñ. in suo ingressu iurat obseruare consuetudines & statuta ecclesiæ Pictaueñ. Ponamus ꝙ in libro statutorum ecclesię Pictaueñ. sunt aliqua statuta impossibilia de iure: qa illa obseruare esset peccatum mortale, vel sunt statuta, quæ obuiant libertati ecclesię: Postea episcopus vult facere aliqua statuta ꝯria illis statutis impossibilibus, & obuiantibus ecclesiasticæ libertati: Obijcitur pro parte canonicorū ꝙ non pōt, aliàs incurreret periurium: Rñdet episcopus, ꝙ in iuramento suo nō intendebat seruare illa statuta illicita & obuiātia libertati ecclesiæ: an bene dicat? Respondet Romanus Pontifex, ꝙ sic. Sed ponamus ꝙ episcopus Pictaueñ. iurauit expresse seruare illa statuta impossibilia & libertatem ecclesiæ: vtrum teneatur seruare iuramentū suū? Certe nō: aliàs grauiter peccaret: ideo vigore iuramenti sui nō est astrictus ad seruandum illa statuta: veruntamen iurādo temere peccauit mortaliter, & ꝓ illo peccato

tenetur agere pœnitentiam: tñ cautela est, ꝙ eps in ingressu suo iuret seruare statuta ecclesiæ, dummodo nõ sint illicita, vel irrationabilia. Nota primo, vnũ ĩ quo iuramentum est permissum: quia regulariter non est permissum iurare sine causa; aliàs esset iurare temere & in vanum, sed cũ iusta causa est iurandum: sicut platus in receptione sua iurat seruare statuta illi ecclesiæ, ad quam ꝓmouetur: & iurando non peccat, et si illa statuta sint irrationabilia: dum tñ nõ habeat animum seruãdi statuta irrationabilia: aliàs enim rõne deprauati animi peccaret mortaliter. Nota vlterius, ꝙ iuramẽtũ scholaris vel canonici, vel plati seruandi statuta, intelligit̃ de statutis rõnabilib. & licitis: nam iuramentũ refertur ad licita & rõnabilia: tñ si quis referat intẽtionem suã ad illicita, nõ tenet illa obseruare: tñ peccauit mortaliter temere iurando, & pp intentione deprauatã. Nota ꝙ appellatione rectorum comprehendunt̃ et illi qui pficiunt̃ administrationib. laicorum. ad hoc tex. ĩ. de hær. vt inquisitionis. Nota finaliter arg. ꝙ potestates & officiales, dignitatũ tpaliũ nõ confirmãtur: sed administratione habent ex sola admissione ad talia officia. probat tex. ibi, admittat̃. de quo aliquid p Doct. s̃. de iudi. cap. fin. Dom.

[Prima glossa sum mat.]

a ¶ Cõtingit.] plati, canonici, rectores & officiales locorũ, qui iurant statuta, & consuetudines loci, vel eccl'æ seruare: ptextu talis iuramenti non obligantur ad illicita, impossibilia, vel obuiantia ecclesiasticæ libertati; nec ad ea debet intentio sua referri. Ioan. And.

b ¶ Consuetudine.] ad hoc s̃. eod. clericus.

c ¶ Accedunt.] in quo accessu antiquas ecclesiæ cõsuetudines seruare debent, vt s̃. de præben. dilecto.

d ¶ Recipiendis.] ad hoc vocari debent absentes. ĩ. de præben. cum in ecclesijs. nisi consuetudo esset in contrarium, vt ibi Ioan. And.

e ¶ Scripta 1.] potes singula singulis referre.

f ¶ Ciuitatibus.] quæ murorum ambitu terminantur. ĩ. de senten. excom. si ciuitas.

g ¶ Potestatibus.] qui gladio vtunt̃ ad malefactorũ vindictam & laudẽ bonorũ. de homicidio, postulasti; & de maiorita. & obedien. solitæ. & tunc minister est Dei, vt 23. quæstione 5. miles. & cap. sequentibus.

h ¶ Clausa 2.] in hoc erat morbus: & iurant solum seruare statuta edita. ad edenda sacramento non tenẽtur, vt s̃. eo. tit. c. pẽ.

i ¶ Libertati.] & iõ statutarij excõicati sunt, si infra duos mẽses ea de statutis deleri non fecerint, vt & q tales cõsuetudines vel statuta seruare faciũt, vt s̃. de sentẽ. excõ noverit. Ad hoc ĩ. de immu. eccle. c. 3. 4 & 5. ADDITIO. In q bus cõsistat libertas ecclesiæ, remittit Archi. ad ibi no. per Inno. Ioan. And.

K ¶ Vinculum.] s̃. eo. quanto. 22. q. 4. in ter cętera. ad hoc ĩ. de reg. iur. in malis. & c. nõ est obligatoriũ. Sed de appelatio nib. dicitur s̃. de app. ad nostram. & cap. cum speciali.

ADDITIO. Prædicta regula, in malis, ꝓbat cũ suis concor. ꝙ ꝓmissio in malis nõ obligat: ergo nec iurum adiectũ, vt in regula sequenti. secundum Io. Mona. remittit Archi de foro compe. si diligẽti ad finem. s̃. eo. cum cõtingat. Io. And.

l ¶ Obsistere.] ad hoc s̃ eo. lib. de const. c. 1 ĩ de sepul c. 1. cum simil.

m ¶ Ea intentione.] dr̃ ergo iuramentũ illicitũ ex animo; sic & sentẽtia excõicationis. s̃. de sentẽ. excom. p tuas. & c. sacro. vbi de hoc 11. q. 3. c. non solum §. cũ. ergo. Ioan. And.

n ¶ Impossibilia.] ad hoc null' pt se obligare. s̃. de pact. c. vlt. de condi. appo. c. vl. ff de reg. iur. impossibilium. infra de reg. iur. nemo potest. Et intelligo impossibilia de iure vel de facto, vt dixi in prædicta regula, nemo potest.

o ¶ Diuinæ maiestatis. quam peius est offendere q̃ temporalem, vt s̃. de heret. vergentis. & ĩ. de immuni. eccle. clericis. C. de hæret. Manichæos.

p ¶ Declaramus.] declaratio igitur antiqui iuris est, & hoc ius no. Ber. supra de his quæ fi. à maio. par. ca. cap. 1. in glo. vlt. & Host. eo. c. in glo. penult. vnde dabat ibi consilium Hostien. quòd iurans sic diceret; iuro seruare statuta & consuetudines iustas, possibiles & honestas, quæ de facto & iure seruari poterunt. Et multiplex est impotẽtia, vt not. s̃. de rescrip. sciscita-

---

git [a] † in nonnullis ecclesijs de earum consuetudine [b] obseruari, quòd † nec ipsarum Prçlati (cum primo ad ecclesias ipsas accedunt [c]) admittuntur, nec canonici (cum de recipiendis [d] ibidem nouis canonicis agitur) aliter recipiuntur in ipsis: nisi iurent statuta & consuetudines ipsarum ecclesiarum, scripta [e] & non scripta, inuiolabiliter obseruare. Inter laicos etiam in multis ciuitatibus [f], castris, & terris, in suis potestatibus [g], rectoribus, vel officialibus assumendis, consuetudinis morbus irrepsit: quòd potestates, rectores, & officiales huiusmodi, ad potestarias, rectorias, & officia eadem (nisi prius seruaturos se statuta ipsorum locorum clausa [h] † iurauerint) nullatenus admittantur. ¶ Quia vero in statutis & consuetudinibus supradictis interdum aliqua reperiuntur illicita seu impossibilia, vel obuiantia ecclesiasticæ libertati [i] †: ne sub tali generalitate iurandi, sic iurantibus peccandi occasio præbeatur: cum iuramentum non fuerit, vt esset iniquitatis vinculum [k], institutum: Hac generali constitutione animarum periculis obsistere [l] cupientes, præcipimus à quibuscunque scientibus contineri in prædictis consuetudinibus & statutis illicita, impossibilia, vel libertati ecclesiasticæ obuiantia, iuramenta huiusmodi aliquatenus non prçstari. Et talia iuramenta ea intentione [m] facienda vel facta, vt etiam illicita vel impossibilia [n], seu ecclesiasticæ libertati obuiantia obseruentur (cum etiam sub tali intentione præstari non possint absque diuinæ maiestatis [o] offensa) decernimus in huiusmodi illicitis, impossibilibus, seu libertati ecclesiasticæ obuiantibus, non seruanda: quin potius pro animarum salute, si sub forma pdicta vel simili aliquos ignorantes prædicta illicita seu impossibilia, vel libertati ecclesiasticæ obuiantia iurare contigerit, ad obseruanda dumtaxat licita, possibilia, & nõ obuiantia libertati ecclesiasticæ, iurantiũ referri debet intentio. ¶ Declaramus [p] † quoque iuramenta sub huiusmodi genera-

---

† De intellectu vide Deciũ in rubrica de cõstit. in 1. lectura

† In antiquis codicibus hęc periodus cõstanter legit̃ ita; ꝙ ipsarũ plati cũ primo ad ecclesias ipsas accedunt, vel cũ de recipiẽdis ibidẽ nouis canonicis agit̃, nec plati admittuntur, nec canonici aliter recipiuntur in ipsis, nisi iurent, &c.

† An sit differentia iurara simpliciter obseruare statuta, vel cõtẽta ĩ statutis, vel ꝓut ĩ statutis, vid Felin. in ca. cũ accessissent de ꝯstitu.

† Quę statuta obuiẽt ecclesiasticæ libertati, vide in c. fi. de immu. eccl. ĩ. eo. & ca. graue. de senten excõ. Font.

1 Domi. reprobat gl. qa sic referẽdo esset ĩ cõgruitas, vnde notat ipse ꝙ scriptura nõ est de essentia legis. Fõ

2 Phil. si quit glo. idẽ si simpliciter iurasset seruare statuta ga est stricti iuris iuramẽtũ, facit c. veniẽs. cap. q ntaual. s̃. eo. Fonta.

† Vide Albericũ de Rosate tract. de statutis par. 1. q. 25. vbi late.

scisitatus. Posito tñ in genere iuret, fit tñ ſm ius cõe interpretatio iuramenti, & probatur hoc satis per decret. s. eo. ad nostram 3. & s. de verb. sign. super quibusdam 1. Dic ergo breuiter, aut quis expresse iurat statuta illicita, impossibilia, inhonesta: & tunc eo ipso largo mõ periurus est, sic supra eo. sicut nostris, aut generaliter iurat seruare cõsuetudines & statuta: & tunc distingue; aut tunc sciebat ibi statuta esse illicita, & illa se obligaturũ seruare in mente gerebat: & tunc idem sup. aut nesciebat, nec id in mẽte gerebat: & tunc non peccauit & solum ad licita obligaẽ, vt hic, & in prædictis iuribus. ad idẽ. ff. de trãsact. qui cum tutoribus §. vlti. ff. de cõdi. indeb. si procurator. quasi in h. ff. de cõd. instit. li cõditiones. & l seq.

† al. quacunque.

† Nec gñalis princip. affirmatio trahit ad illicita, & alia de quib. in textu. Alex. cõs. 59. volu. 1. & Decius cons. 17.

1 Ibi patet generalis ꝓhibitio lo illicita respicit. alias dici mus generalis nõ includat nisi licita: ꝑ iura q allegat fin. glo. & per l. ff. de cõdi. indeb. si ꝓcurator. §. pe. ff. ad exhibẽdum. l. pen. ff. q in frau. cred. si pater. ſm Ar. qui remittit ad no. sup. eo venies. & 13. di. nerui. in glos. si subditus. Io. Andr.

litate qualitercunque, & sub qualicunque † verborũ forma præstita vel præstanda, ad licita, possibilia, & libertati ecclesiasticæ non obuiantia † tantum extendi: ipsosque iurantes ad alia per præstationem iuramenti huiusmodi non teneri.

¶ Bonifacius Octauus.

¶ Per ecclesiasticum iudicem ordinarium loci, compellitur iudex sæcularis ecclesiastica censura ius canonicum, quod ad prouisionem animarum statutum est seruare.

CAP. II.

Licet mulieres [a], quæ alienationibus dotiũ & donationum [b] propter nuptias consentiunt non contrauenire, proprio [c] iuramento firmantes seruare iuramentum huiusmodi non [d] vi nec dolo [e] præstitum, de iure canonico [f] teneantur: quia tamen quidam iudices sæculares [g] eas contra præfatas alienationes audiunt, quamuis eis constet legitime de huiusmodi iuramento †: Nos animarum periculis obuiare [h] volentes: eosdem iudices ad seruandum hoc ius canonicum [i], per locorum ordinarios censura ecclesiastica [k] decernimus compellendos [l].

Licet.] Primo ponit factũ reprehensibile: contra prouidet. Secunda: ibi, Nos animarum, Dominicus.

¶ Iudex sæcularis potest compelli per iudicem ecclesiasticum, vt compellat mulierem seruare iuramentum, quæ iurauit non venire contra alienationem rei dotalis, hoc dicit. Præ supponendum de iure ciuili si mulier millesies cõsentiat, & iuret non venire contra alienationem rei dotalis, tñ soluto matrimonio poterit vendicare illas res dotales alienatas. l. non dubium. C. de leg. secus de iure canonico. c. cum contingat. e. tit. in ant. nunc emanauit istud c. ꝓ obseruatione illius c. cũ ꝯtingat. CASVS. Titius vxoratus vendidit domum, vel aliã rem, quam ab vxore in dotem acceperat, & isti alienationi consensit sua vxor, & iurauit ad sancta Dei euãgelia non venire contra huiusmodi alienationem: postea tractu temporis Titius maritus viam est vniuersæ carnis ingressus, certum est, quod dos debet redire ad vxorem regulariter, nisi pater fecisset pactum quod dos ad eum rediret, nunc mulier vult vendicare istã rem alienatã à possessore, qui excipiendo allegat venditionem illius rei in qua consensit ipsa mulier: & iurauit non venire contra: mulier vero replicat in cõtrarium, & allegat nullitatem venditionis, & vlterius quod iuramẽtum non valuit: quia contra legem fuit præstitum. Possessor rei dicit, quod licet non valeret de iure ciuili: tamen valet secundum canones: Iudex vero sæcularis super ista causa aditus, vult sequi ius ciuile, & non ius canonicum, vtrum sit possessori prouisum de remedio: Respondet Romanus Pontifex, quod sic, nam adibit episcopum, qui monebit iudicẽ sæcularem sub pęna excommunicationis vt obseruet ius canonicum & non ius ciuile: quod si nolit facere, poterit episcopus iudicem sæcularem excõmunicare. Nota primo ex isto c. vnam differentiam inter ius canonicũ & ius ciuile: nam de iure canonico mulier cõpellitur seruare iurũ præstitum in alienatione fundi dotalis. c. cum contingat. eo. tit. in antiq. secus ſm leges, vt d. l. non dubium. C. de legi. cum sim. Nota, vbi vertitur periculum animæ: laicus teneẽ iudicare ſm canones, & non ſm leges, sed istud nõ facit ꝓhibitio iuris canonici: sed obligatio acquisita de dicto c. cum contingat, simile in cap. si. de præs. in antiq. Nota in materia concernente animam, si iudex laicus velit seruare leges: recurritur ad iudicẽ ecclesiasticum, vt eum compellat ad iudicandum ſm canones, & nõ ſm leges. Nota in obseruantia iuri attẽditur dispositio iuris canonici, & non ciuilis, iõ hic assignatur ꝑ peccatum. Nota finaliter, quis pręci e cõpellitur seruare iurum licitum & obligatorium, ad hoc dictum c. cum contingat. ne prelati vi. suas. c. que relam. Dominicus.

[Prima glo. summat, & dicit vñ sumpta.]

a ¶ Licet mulieres.] Per ecclesiasticũ iudicem ordinariũ loci cõpellitur iudex sæcularis ecclastica censura ius canonicum, quod ad prouisionem animarũ statutum est, seruare. Et fuit tracta hęc decretalis per cõpositores huius libri de extra uagãti, q incipiebat: Quia vero cõtingit. ADDITIO. Communiter erat versic. sub decret. quia non nulli. Alex. quarti, q habes inf. de immun. eccle. & vide quod ibi dicam, in prin. Ioan. And.

† Vide notata ꝑ Romanũ sin gul. 498. incip. vbi iurum, & sing. 499. incip. tu scis. & per Io. An. in c. cũ laic. de foro cõpet. adde Fel. in c. 1. extra de iureiurã.

b ¶ Donationum.] de his dic vt supra de dona. inter vir. & vxo. & de dote post diuor. resti. c. nuper.

c ¶ Proprio.] intelligo siue iurent per se, siue per ꝓcuratorem, cui ad hoc speciale mandatum dederint. ad hoc 63. dist. tibi. & ibi de hoc in gl. 2. de iura. calum. c. vlt. & de procu. c. vlt. cum sim.

ADDITIO. Vide quod no. sup. eo li. de elect. vt circa. in gl. pen. & quod super ea dixi. Ioan. And.

d ¶ Non vi.] ergo iuramentum metu extortum non obligat. de quo dic vt supra de his quæ vi me. ve. cau. si. abbas, & supra eo. si vero.

ADDITIO. Tene quod dicitur eo. tit. verũ. Io. An.

e ¶ Dolo.] quem qui allegat, probare debet, saltem ex perspicuis indicijs ff. de prob. quotiens. §. qui dolo. C. de dolo. l. dolum. sup. eo. lib. do. renun. c. 2.

f ¶ De iure canonico.] vt sup. eo. c. cum contingat. vbi de hoc: secus 2 videtur de iure ciuili. ff. de fun. do. l. lex Iulia. Inst. quibus alie. licet vel non. in prin. C. de rei vxo. act. l. vnica. §. fin.

2 De hac differẽtia vide Baptistã de sancto Blasio in repetitione Rubricæ decreti, q. 25. differentia 14.

g ¶ Iudices sæculares.] qui in hac parte ratione periurij cui causam dant, sunt de foro ecclesiæ. sup. de iud. nouit. sup. eo. lib. de fo. comp. c. vl.

h ¶ Obuiare.] sup. c. proxi. cum suis concordantijs.

i ¶ Ius canonicum.] sim. inf. tit. prox. c. 2. inf. de sent. excõ. decernimus. facit s. eo. li. de pac. c. 2. & de fo. cõp. c. 2. & sic Papa tollit legem etiam quo ad forum sæculare, de quo dic vt dixi inf. de reg. iur. c. 2. Ioan. And.

k ¶ Censura ecclesiastica.] quid contineatur eius nomine, habes supra de verb. sign. quæ senti.

[Glo. seq. rationem reddit, quærit & soluit, solutioni signat contrarium, cui respondet.]

l ¶ Compellendos.] est. n. superior ecclesiastica ptãs: & ideo coercet sæcularem, vt 23. q. 5. administratores. s. de maio. & obed. solitæ, qui filij sint legi. per venerabilẽ. cũ si. [Dicit Arch. hoc procedere vbi agiẽ de periculo animę: vel vbi est de sua temporali iurisdictione:

ne: & vbi mādat suas sn̄ias obseruari: remittit ad no. per Inn. de offi. ordi. c. 1.] Quid dices si mulier iurauit non alienare dotem vel donationem pp nuptias, nec alienationi consentire nisi ex rōnabili cā, & auctorizāte iudice: & si cōsenserit, reuocabit pro posse: postea iudice nō auctorizāte consensit, & iurauit nō ↄuenire; quid erit? Dic. sm Hostie. 1 qui hoc no. supra eo. cum contingat, quod primum seruabitur, ad hoc supra eo. eam te. & c intellecto, & in Auth. de non alie. §. sanctissimas. colla. 9. Sed ↄ s̃. e. tua nos. Soluit ibi primum iuramētum illicitū: & ideo secundum primo p̄iudicat, hic primum licitum: & ideo derogat secundo.

¶ Idem.

¶ Electus post sacramentum ponens vel respondens contraria directe, (nisi rationabiliter excusetur) velut periurus à confirmatione repellitur. Idē si hoc fecerit procurator ipso mandante, vel ratum habente, vel non reuocante hoc dicit Ioan. And.

CAP. III.

Cum in positionibus a super electionis b tuæ negotio (post iuramentum c in causa præstitum) à te datis d, seu responsionibus, quas ad positiones tui aduersarij fecisse dignosceris, reperiatur contrarietas manifesta e: tibi tamquam periuro f (nisi iusta g causa & rationabilis † te excuset) super ipsa electione perpetuum silentium imponi debebit h. ¶ Idem i

Cum in positionibus. Sunt duæ partes. Secunda: ibi, Idem fiet, & prima loquitur de domino, secunda de procuratore. Ioan. And.

¶ Præsupponendum est pro intellectu huius c. ꝙ habetur in c. querelam. eo. tit. in antiq. videlicet, ꝙ periurium est sufficiens causa vt quis repellatur à bn̄ficio iam obtento, & multo magis à beneficio obtinendo.

CASVS. Aliquis fuit electus ad prælaturam, anteq̄ esset cōfirmatus, aliqui se opposuerūt, orta lite inter electum & opponentes iurato de calum. electus fecit duas positiones ↄrias directe: & sic oportet dicere, ꝙ altera sit falsa: & per cōsequēs, ꝙ ipse electus in vna ipsorum deierauit: nunquid istud periurium est sufficiens ad ipsum repellendum, ne electio sua confirmetur? Respondet Romanus Pontifex, quod sic. Idē si pars aduersa dedit positiones de directo cōtrarias, & electus eas negauit, vel ambas confessus est, Certe est ipse periurus: qđ periurium est sufficiēs ad ipsum electum repellendum à confirmatione & prælatura: quia etiam repelleretur à beneficio iam obtēto, vt in d. c. quærelam, supra eo. tit. Nota primo, ꝙ positiones sunt faciendæ post iuramentum, & vide supra de confess. eo. li. c. 2. Nota secundo arg. quod ponens dr̄ confiteri id quod ponit, & sic facit iste tex. pro gl. magna in fin. supra de confess. c. 1. eo. lib. Dominicus.

[Prima glossa summat, & dicit quid declaret.]

a ¶ Cum in positionibus.] Electus post sacrum ponēs vel respondens contraria directe (nisi rationabiliter excusetur) velut periurus à confirmatione repellitur, idem si hoc fecerit procurator ipso mandante, vel ratum habente, vel non reuocante, hoc dicit. Habuit ortū hæc decretalis ex his quæ notat Host. s̃. de fide instru. cum Ioan. super verbo, vnica tantum vend itio.

ADDITIO. Et quæ no. Guil. de elect. vt circa. in glo. patet ex hoc, per quas glo. patent exempla. Ioan. And.

b ¶ Electionis.] Idem vr̄ si agatur de iam obtento. cū petiorium non solum impediat, sed etiam deijciat. s̃. eo. tua nos. & c. querelam, & de fideius. peruenit.

ADDITIO. Idem Ioan. Mona. & idem Archi. qui alleg. 24. q. 3. ecce. Ioan. And.

c ¶ Post iuramentum.] quia tunc faciendæ sunt positiones. supra de confes. c. 2. & ibi dixi. & eo. tit. cap. 1.

[Glo. seq. arguit ad quæstionem.]

d ¶ Datis.] No. ad quæstionem quam disputaui 2, an per instrumētum probetur crimen: ꝙ si probatur, hic enim per scripturas actorum apparet eum posuisse cōtraria: & sic periurum, de hoc supra de maio. & obed. cum in ecclesijs, & per modernos de accus. super his, ad idem infra de verb. sign. cap. 2.

ADDITIO. Vbi de hoc, & omnino vide quod ibi dicam. Ioan. And.

e ¶ Manifesta.] euidens vel notoria. infra de verb. sig. constitutionem.

f ¶ Periuro.] periuri sunt infames. 6. q. 1. infames, & ecclesias regere nō merentur. s̃. eo. quærelam: nec ad testimonium admittuntur etiā 3 post pænitentiā. 22. quæst. 5. paruuli. in glo. fi. de testi. testimonium.

[Gl. seq ponit duo exempla: secundo q̄ ponit duas opiniones & soluit.]

g ¶ Iusta causa.] vt vnum ex contrarijs dictis multipliciter potest intelligi. s̃ de accusa. cum dilectis. Vel probare vult se errasse 4 in altero de ↄrijs: maxime vbi poneretur vel responderetur de facto alieno: vbi tolerabilis est error. ff. ꝓ suo. l. vlt. sup. de confes. ex parte supra eo. li. de resti. in integ. c. vlt. in fi. In facto ēt alieno est ignorantia excusabilis. ad hoc ff. de interrog. act. de ætate. §. vlt. ff. de colla. bo. nonnunquam, ad idem 2. q. 3. Paulum. & supra eo. lib. de elect. c. 1. in fi. in Authen. de execu. & his qui con ue. in prin. coll. 7. sm Archid. qui ponit exemplum qn̄ electus de aliena ecclesia: contra quem opponitur, cuius vita potest probabiliter ignorari. Ipse etiā potest probabiliter ignorare num canonicorum ecclesiæ, & his similia.] Sed quid dices: nunquid positio vel responsio ad ipsam reuocari poterit? Et vr̄ quòd non. Nam volat emissum semel irreuocabile verbum 43. dist. §. vlt. in fi. de proba. per tuas. C. de non nume. pecu. generaliter. Ecōtra videtur, quòd reuocari possit. 32. q. 1. apud. de pæni. dist. 1. diuortium. de verb. sign. nam & ego. ff. de diuor. si pænituit 5. Dixit Io. de deo, si data sit positio in scriptis, non potest reuocari: aliàs potest, ad hoc de electio. scriptum. de confes. ex parte, quod Guil. abhorret in Spec. tit. de positionibus. §. vlt. versic. item si ponens, dicens quod ex quo in iudicio proposita est, siue in scriptis siue non, reuocari nō poterit per prædictam decret. ex parte. de lit. contesta. c. vno. de elect. dudum 2. nisi doceret de errore, vt supra dixi. Satis uidetur ꝙ sicut testis à periurio excusatur, si incontinenti se corrigat, vt supra de testi. cog. præterea, sic & ponens vel respondens eadem ratione. Ioan. And.

ADDITIO. Idem Ioan. Mona. & Archi. qui remittit ad no. de app. cum causam, in 5. glo. facit quod no. de elect. scriptum. in 1. glo. & quod dixi post Host. de diuor. ex litteris, super glo. 2. quod facit pro Ioan. de deo. Ioan. And.

h ¶ Debebit.] nec propter hoc coelectus cōfirmabit. 2. q. 1. in primis, supra de rescrip. olim. supra eo lib. vt lit. pen. c. 1 & 2. C. de rei vendi. l. vlti. Et sic no. ꝙ non inspicit hic principium, de quo no. supra de elect. dudum 1. Nam non solum antiqua crimina repellūt electos. sup. de temp. ord. c. vlti. sed etiam noua 6. Probat hoc idem supra de rescrip. olim supra eo lib. de elect. vt circa: sicut & noua cā non solum antiqua iudicem repellit de offi. dele. insinuante.

ADDITIO. Dicebat ergo Ioan. Mona. quod sicut quis agendo ius agendi non recte inchoatum consequitur. ff. de pig. act. l. si rem. §. fin. & facit infra de re iud. Abbate: sic agendo perdit ius recte inchoatum, vt hic Ioan. And.

i ¶ Idem.] scilicet quia tibi silentium imponitur.

a ¶ Ex-

> 1 Idē Io. Mo. & Archi. & Guil. in Spe. de emp. & ven. §. tertio loco ver. & not. gnāle, & vide qđ ibi di cā. Et de materia huius decre. & an teneat obligatio pœnalis ibi vi. ver. sed pone vxor. cum ver. sequē tibus. De oblig. fideiussoris dixi in decre. cū cōtingat. in 2. glo. Io. And.

> 2 De hac qōne vide Fel. in c. cum in ecclesijs, de maio. & obed.

> 3 Fallit in casu notabili vt per Felin. in ca. veniens. el. 1. de testib.

> † Approbata à iure, vñ notat Anc. & Phi. ꝙ manifestē ↄtrietatē admittitur accusatio, vt euitetur periuriū & eius pœna. c. cum dilecti. s. de accu. c. cū olim de censi. Font.

> 4 Hoc nō facile probat in cōfessione liberata, vide qđ no. de diuor. ex litteris. i gl. 2. vt ecce. bn̄. vt nostrū. in gl. cū primę. Io. And.

> 5 An & qn̄ quis possit positiones reuocare, docet Alex. consi. 92. volu. 3.

> 6 Nec mirū sm. Io. Mo. & Ar. quia res ante sui cōpletionē peruenit ad eū casum à quo non potera habere principiū. ff. ad leg. Aquil. qa in eū. & facit qđ dioā. j. de reg. iur. factū. super 1. glo. Io. Mo. alle. ff. de ser. pro parte Io. And.

a ¶ Expresse.] si ergo dedit mandatum ponendi & respondendi positionibus generale: sed non expressũ vt sic, & sic responderet vel poneret, vt s. eo. lib. de iur. calum. c. 2. 2. rñ. in fin. tunc licet procurator ponat vel rñdeat 9ria, dominus nõ deierat nisi in casibus sequẽtib. & cõcor. s. eod. lib. de elect. si compromissarius.

b ¶ Ratum habẽte.] & sic in maleficijs locũ habet ratihabitio expressa, & tacita. j. de senten. excõ. cum quis. & de reg. iur. ratihabitionem. vbi de hoc.

c ¶ Tuo nomine.] aliàs ratũ nõ posset habere quod suo nomine factũ non est. infra de reg. iur. ratũ quis. vbi de hoc. Io. Andr.

DE EXCEPTIONIBUS.

Cõtinuatio dñi Heliæ.

¶ Sicut in bello naturali requiritur ꝙ bellantes sint armati, armis sibi necessarijs, sic in bello ciuili. Et in superioribus titulis visũ fuit de armis actorũ, nũc vidẽdũ est de armis reorũ, & quia exceptiones dicũtur esse arma reorum: ideo post titulos præcedentes ponit titulum de exceptionibus.

fiet si (te expresse a mandante, vel etiam ex postfacto sciente, ac ratum b habente, seu non reuocante) positiones aut responsiones huiusmodi contrarias tuo nomine c tuus fecerit procurator.

TITVLVS XII.

De exceptionibus.

¶ Innocentius quartus in concilio Lugdunensi.

¶ Sex sunt dicta huius decret. Primo ponit arengam, & ius antiquũ, & constitutionis causam. Secundo dicit quòd reus, qui contra actore de excommunicatione excipit, vt ipsum repellat ab agendo, debet ipsius excõmunicationis speciẽ & nomen excõmunicatoris exprimere, & eam infra octo dies probare: aliàs iudex procedet in causa, & illum in expensis cõdemnabit. Tertio statuit, quòd si iterum obijciatur & probetur eadẽ vel alia excommunicatio, actor repellitur: sed quæ acta sunt, valebunt, Quarto, quòd vltra duas vices hæc exceptio nõ opponatur: nisi ex causa. Quinto, quòd si opponitur post rem iudicatam impeditur executio, sententia nihilominus valet. Sexto dicitur, quod iudex publice excommunicatum reo non opponente ex suo officio debet ab agendo repellere. Ioan. And.

CAP. I.

Pia d † conside-

† De intellectu vide Couar. in c. quis. de pact. li. 6. in 3. par. relectio. §. 3. & Ludo. Gomez. in reg. cancellariæ de annali possessore. q. 44.

Pia consideratione.] Hæc est notabilis decre. & quotidia practicabilis. [Cõmendat abbas hoc exordium vel arengam.] Diuiditur in sex partes, Secũda: ibi, Si quis igitur. Tertia: ibi, Si vero. Quarta: ibi, Prouisio. Quinta: ibi, Sed si post. Sexta: ibi, Eo tamen. Dom. ¶ Pro intellectu huius cap. est præsupponendum illud quod habetur in ca. intelleximus. de iud. in ant. videlicet, ꝙ regulariter excommunicatus maiori excõicatione, non potest esse in iuditio agẽdo: ne ex malitia sua reportet commodum. vlterius est præsupponẽdum, ꝙ exceptiones dilatoriæ, quæ proponuntur cã differendi processum, debent proponi regulariter ante litis cõtestationẽ. c. 1. supra d' litis cõtest. eodem li. CASVS. Titius prætendebat me debitorẽ suum in aliqua pecuniæ summa. facit me conueniri corã meo iudice competenti. obtulit mihi libellum, cui rñdi negatiue. lite contestata & iurato de calumnia, cum ipse Titius actor peteret admitti ad probandum contenta in suo libello: opposui ei ꝙ ipse erat excõicat⁹ maiori excommunicatione: & sic non erat admittendus quousque ipse esset absolutus an bene dicam? Videt ꝙ non: quia cum ista exceptio excõmunicationis opponatur ad differendum processum, debebat opponi ante litem contestatam per ca. 1. de litis cõtest. s. Hoc tamen non obstante, rñdet Romanus Pontifex in cõtrariũ, dicens, ꝙ ista exceptio excõmunicationis põt opponi contra actorem ad differendum processum in quacunque parte litis, propter periculum communionis: ne ego reus compellar communicare cũ excõmunicato: & sic incidã in minorem excõmunicationẽ. Item propter alias rationes positas in princ. Sed ponamus ꝙ cum haberem litem cum aliquo: ipse malitiose, vt processus meus differretur, opposuit mihi simpliciter ꝙ eram excommunicatus maiori excõicatione, nihil aliud exprimẽdo vtrũ istud sufficiat ad repellendum me agendo? Rñdet ꝙ non, immo ipse reus debet exprimere speciem excommunicationis, & nomẽ excõmunicatoris: puta, dicet reus, qd nõ teneor tecum litigare, quoniam tu es excõicatus maiori excõicatione pro tali causa, videlicet pro manifesta offensa, vel ꝓ cõtumacia, per talẽ iudicem ordinarium vel delegatum. Sed quid si actor negat se excõicatũ maiori excõicatione? Rñdet quod reus tenebitur ꝓbare illam excommunicationẽ infra octo dies per litteras vel testes, vel ꝑ alia manifesta documenta: alioquin si nõ fuerit ꝓbata ista excõicatio infra octo dies iudex ꝓcedet in cã: & reum condemnabit in expensis erga actorem: & compelletur ꝓcedere in principali. Sed ponamus ꝙ re⁹ opposuit actori maiorem excõmunicationem: ipse nõ potuit illã probare infra octo dies, & sic fuit cõdemnatus in expensis, & compulsus litigare in principali: postea factis aliquibus processibus in causa, vult probare excommunicationem: an sit admittendus? Certe sic, vt actorẽ repellat ad procedẽdũ in futurum: sed processus prius facti valebunt: habita absolutione actor reassumet processum in illo statu in quo erat tempore quo reus fuit admissus ad probandum excõicationem: nam excõicatio non facit processum nullum. Sed ponamus ꝙ in secunda oppositione reus non probauit excõicationem, sed fuit condemnatus in expensis: vult nũc tertio opponere exceptionem, an sit admittendus? Rñdet ꝙ non, nisi allegaret causam rationabilem: puta si dicat reus ꝙ actor contraxit excõicationem de nouo, vel probationes de nouo venerunt ad notitiam ipsius rei: in his enim & similibus casib. posset reus opponere tertio excommunicationem cõtra actorẽ. Sed quid, ponamus ꝙ cum haberem tecum litẽ & essem excommunicatus: non opposuisti mihi excommunicationẽ: nec similiter iudex mihi opposuit: & sic non fui repulsus ab agendo. fuit lata sententia 9 te reũ: ꝗ cum vellem executioni demandari facere, opposuisti mihi quòd eram excommunicatus: & eam probasti infra octo dies iuxta tenorẽ huius cap. vtrum iudex debebit differre executionem sententiæ donec sim absolutus? Rñdet quòd sic: tamen processus facti & sententia pro me lata valebunt: sed differetur solũ executio sententiæ vsq; post absolutionem. Sed ponamus quod tu reus non excipis de excommunicatione, nunquid iudex ex officio suo poterit mihi obijcere excõicationem absque requisitione partis? Certe sic: & denegabit mihi audientiam donec fuero absolutus. Nota primo, ex isto textu quod excõicatus maiori excõicatione nõ potest esse in iudicio agendo, sed bene defendendo: ne ex malitia sua reportet cõmodum, vt in cap. intelleximus. de iudi. in antiq. qđ est fundamentum in hac materia: dicunt tñ aliqui, ꝙ adhuc reus excommunicatus tenetur constituere procuratorẽ, cõis tamen opinio est ꝙ reus excommunicatus poterit se defendere personaliter: nec communi-

municantes cum eo incurrunt excommunicationem quia communicant cum eo in suum præiudicium, & non in suum commodum. Nota ex isto cap. causas propter quas fuit inuenta ab ecclesia excommunicatio. Nota q reus excipiens de excommunicatio. non debet excipere in genere, sed debet exprimere excõicationẽ in specie: & dicere nomen excommunicatoris. Nota q illa exceptio debet probari apertissimis documentus infra octo dies & dicunt apertissima documenta, scriptura vel testes. Et licet i snia excõicationis ab homine, † sit de substãtia excõmunicationis scriptura: tñ illa poterit probari p testes. Nota q retardans pcessum, rõne processus retardati debet cõdẽnari in expẽsis. l. nõ ignoret. C. de frue. & litium expensis. quę cõdemnatio & taxatio expensarum fit statim, ita quòd parti cõdẽnatæ in expensis ratione processus retardati denegatur audiẽtia, donec fuerint huiusmodi expẽsæ solutę. nã sunt præiudiciales, & ideo debẽt solui ante litis ingressũ. l. sancimus C. de iudic. & istud verum, quòd denegabitur ei audientia si fuerit actor: sed si sit reus, reputabitur contumax ac si non compareret. Nota casum in quo deficiẽs in probatione exceptionis, postea admittit ad probandũ illam exceptionẽ in alia parte pcessus. Nota q exceptio excommunicationis potest opponi post sententiam ad impediendum executionem sñiæ. Nota q iudex potest interponere officium suum ad priuatam vtilitatem sine requisitione partis, licet secus regulariter. l. 4. ff. de dam inf. ca. 1. de iud. c. 1. de offic. iudi. in antiq.

† al. & cõionis.

ratione [a] statuit [b] mater ecclesia, quòd maioris [c] excommunicationis exceptio in quacunque parte iudiciorum opposita [d], lites differat [e], & repellat agentes [f]: vt ex hoc [g] magis censura ecclesiastica timeatur, [h] communionis † periculum [i] euitetur, contumaciæ vitium reprimatur, & [k] excommunicati (dum à cõmunibus [l] actibus excluduntur) rubore suffusi ad humilitatis gratiam, & reconciliationis affectum facilius inclimentur: sed hominum succrescente malitia [m] †, quod prouisum [n] est ad remedium, tendit ad noxam [o]. Dum enim in causis ecclesiasticis [p] frequentius hæc exceptio per malitiam † opponitur, contingit interdum differri [q] negotia, & partes fatigari [r] laboribus & expẽsis: proinde (quia morbus iste quasi cõmunis irrepsit [s]) dignum duximus communem adhibere medelã [t]. Si quis [u] igitur excommunicationẽ opponit [x],

[Prima glossa diuidit, & summat,]

* ¶ Pro.] sex sunt dicta huius decret. Primo ponit arẽgam & ius antiquum, & constitutionis causam. Secũdo dicit, q reus qui contra actorem de excommunicatione excipit, vt ipsum repellat ab agendo, debet ipsius excõicationis speciem & nomẽ excõicatoris exprimere, & eam infra octo dies probare: alias iudex procedet in causa, & illum in expensis cõdemnabit. Tertio statuit, q si iterum obijciatur & probetur eadẽ vel alia excõmunicatio, actor repellitur, sed quæ acta sunt, valebunt. Quarto, q vltra duas vices hæc exceptio nõ opponatur, nisi ex causa. Quinto, q si opponitur post rem iudicatam, impeditur executio, sentẽtia nihilominus valet. Sexto dicitur, quod iudex publice excommunicatum reo non opponente ex suo officio debet ab agendo repellere. Ioan. And.

a ¶ Consideratione] quadruplici, vt ĩ. sequitur: ibi vt ex hoc &c.

b ¶ Statuit.] s̃. eo. exceptionem. Ioan. And.

c ¶ Maioris.] exprimatur ergo ipsius species, vt infra statuitur.

d ¶ Opposita.] quod fieri potest, non obstante lapsu peremptorij ad proponendas dilatorias assignati, vt in clemen. eod. tit. excommunicationis.

e ¶ Differat.] nota q ista decre. locum habet solum cum opponitur excommunicatio in vim dilatoriæ, vt infra. dicam.

f ¶ Agentes.] sed non defendentes. s̃. de iud. intelleximus. & s̃. eod. tit. cum inter. cum similibus.

ADDITIO. Qui sunt rei necessarij & voluntarij, hic not. Archi. tene quod dixi s̃. eo. dilecti.

g ¶ Vt ex hoc.] assignat quattuor considerationes illius iuris.

h ¶ Timeatur.] ligatẽ enim quis magis ex cõtemptu. 11. q. 3. c. non solum. §. cum ergo. in gl. fi. s̃. de sent. excõmu. per tuas. in glo. pen.

i ¶ Periculũ.] q excõicato est tam in excõicato quàm in communicante. de ele. excommu. mini. illud. & cap. si celebrat. eo. ti. cum sim.

k ¶ Cõtumacię.] ob quam solam excommunicatur qs ab homine. 11. q. 3. nemo episcoporũ. in gl. fi.

ADDITIO. De hoc ea. q. episcopus. & 17. q. 4. de presbyterorum. Archid.

l ¶ Communibus.] olim erat duplex littera, alia ciuilib. alia lat communibus. Et hæc est melior sm Hosti. qui dicit. q quidam actus sunt Publici, vt tutela & cura. insti. de tute. circa princ. quidã ciuiles, vt iudicare & arbitrari. ff. de iudi. cum prætor. 2. q. 7. c. 1. §. tria. s̃. de arbi. dilecti. quidam communes, vt officiũ procuratorum & testium, &c. Et intelligas communibus, nõ solum iudicialib. sed etiam extraiudicialibus, vbi de ipsorum vtilitate agatur: erunt igitur inter homines, & eorum carebunt suffragijs. C. de aposta. hi qui ad sanctam. In spiritualibus autem non est dubium eos repelli: quia talium capaces non sunt. de æta. & qualita. cum bonæ. de cleri. excom. mini. postulastis. cum similibus. & hoc sm Host. innuit littera hæc, communibus: quasi dicat omnes actus, qui alijs hominibus sunt communes, excommunicatis sint interdicti vbi de ipsorum quæritur vtilitate, & adde quod dicam ĩ. de sent. excom. decernimus.

m ¶ Malitia.] quæ semper crescit. 12. q. 1. omnis ætas 20. q. 3. procliuus.

ADDITIO. Et in authen. de nup. §. mitiores. coll. 4. Hostien.

n ¶ Prouisum.] 45. dist. licet.

o ¶ Noxam.] idest. delictum. de hoc s̃. de regula. consulti. in glo. 2.

p ¶ Ecclesiasticis.] & tamẽ etiam per ciuilem iudicẽ debet admitti talis exceptio 1, & seruari forma quæ sequitur, vt ĩ. de sen. excom. decernimus.

q ¶ Differri.] contra id est s̃. de dolo & contu. finẽ. ff. si cer. pet. l. quidam æstimauerunt.

r ¶ Fatigari.] contra id s̃. de app. vt debitus. s̃. eo. lib. de offi. ordi. vt litigantes.

s ¶ Irrepsit.] i. latẽter inuasit. C. de epi. & cle. repetita.

ADDITIO. Io. Mo. alleg. ff. de consti. pe. qui autẽ. §. 1. Archi. alleg. 43. dist. cap. vlt. 50. dist. quicunque pænitens. 3. q. 1. cap. Deus ergo. §. patet. ĩ. eo. lib. de pœn. felicis. 1. responso. Ioan. And.

t ¶ Medelam.] nota quòd medicamina morbis, &c. ad hoc 50. dist. in vt constitueretur. supra de iuram. calum. cæterum. in authen. hæc constitutio Inno. consti. quæ in prin.

u ¶ Si quis.] vel si qua. ff. de verb. signif. l. 1. & dixi s̃. eo. lib. de elect. generali.

[Glo. seq. soluit tria dubia.]

x ¶ Opponit.] intelligas in vim dilatorię 2: quod p superiora & inferiora pbatẽ. Si enim in vim perẽptoriæ pro-

† Petr. de Anch. notat legẽ necessariã nõ reuocãdã si illa abutĩ cõtingat, aliter maliti js occurrendũ Font.

† An & qñ maliciose excipiẽs admittatur vel repel latẽ docẽt Abbas & Deci' in ca. licet, de pbat.

1 Sequitĩ Petr. de Anc. & p istã gl. limitatẽ gl. ĩ ver. vsuris. in cle. dispẽdiosam. de iud. Font.

2 Idem Inn. Petr. Abb. Boa. & Io. Mo. & Gui. in Spec. de dilat. §. 1. vers. sed & si. sub verb. illud quoque. & dicebat Abbas hoc patere ex eo q a in vim perẽptoriæ nõ põt qñqs proponi.

tio proponatur, vt si dicatur electus excõicatus excõicatione maiori, vel ab excõicatis electus, tunc dabit competens dilatio: quia hic perit ius opponentis oppositione non probata, & econuerso, vbi aũt differt, nõ petit, ad hoc s. de procu. ex insinuatione. Et dic opponat coram quocũque iudice ordinario, vel delegato, ecclesiastico: vel sæculari, vt s. dixi. Nec intelligo dilationem huius decret. locum habere vbi negatur iurisdõ, vt si dicatur impetratum rescriptum per excõicatũ. s. eo. lib. de rescrip. c. i. ibi. n. nõ principaliter de actoris persona, vt hic qritur: sed de iudicis iurisdõne, & sic decret. dilatio, locum non hẽt. [Item nec locum hẽt qñ excipitur de excõicatione iudicis vel testis: tunc. n. assignabitur dilatio congrua ponderatis circunstantiis, secundum Archi. alleg. not. de procura. dilectus.] Ioan. And.

†Sed si vltimus dies esset feriatus, an talis inter octo esset computãd', docet Fel. in ca. fi. de exce.

speciem [a] illius & nomẽ [b] excommunicatoris exprimat, sciturus eam rem [c] se deferre debere in publicam notionem [d], quã infra octo dierum [e] spatiũ †(die in quo ꝓponitur minime cõputato) probare valeat aptissimis [g] documẽtis [h].

ADDITIO. Quæ dicta sunt locum habent vbicunque opponatur excõicatio: etiam si in curia Romana: ſm Host. Io. Mona. & Archi. & Guil. in præalleg. ver. sed & si, vbi, & in ver. pone. inuenies hoc generale in omnibus dilatoriis causarum, quæ ibi vertuntur, ꝙ non datur in illis dilatio extra curiam ad probãdum. Et vide ẽt quod scripsi sup. de appel. c. 1. in prin. alleg. Hostien. sup. de priuileg. cum olim essemus, vel ſm eum de hoc non est nobis quærendum: quia suũ sibi consilium in hoc sufficit, de seten. excom. mulieres. §. 1. & c. cum illorum. Ioan. And.

[Glo. seq. causam reddit & notat.

a ¶ Speciem.] hoc ideo dixit: quia duplex est excõicatio, altera aũt ab agẽdo repellit, s. maior: altera non, s. minor. 3. q. 4. Engeltrudam, in glo. 1. sup. de sen. excõ. si quem, vbi de hoc. Non ergo sufficit in genere aliquid proponere, qñ quælibet species generis illum non sequitur effectum ad quem proponitur, quia non licet eum alterius damno in incerto vagari. sup. eo. li. de rescrip. c. 2. de elect. vt quis duas ff. de iniu. l. prætor edixit. [& si dicit lex quòd in tanto crimine (de dolo scilicet) non oportet vagari. ff. de dolo. sed & ex dolo. §. fi. & leg. seq.] secus videtur quando quælibet generis species sufficit. ff. de peti. heredi. item veniunt. §. à quo. ff. de admin. tut. quidam decedens. §. fi.

[Glo. seq. exponit, reddit causam, arg. ad quæstionem, ponit opinionem, & remittit.]

b ¶ Nomen.] proprium & appellatiuum: vel saltẽ nomen dignitatis. Nomen aũt ideo debet exprimi, ſm Ber. vt sciatur an sit ordinarius an delegatus: quia si est delegatus, & excommunicatio illius exhibeatur sine iurisdictionis delegatione, non staretur tali excõmunicationi. de offic. deleg. cum in iure, sed in ordinario hoc non requiritur. Et per hanc litteram videtur quòd non sufficiat opponenti probare quòd actor sit denunciatus excommunicatus. Tamen not. Host. sup. de offic. deleg. prudentiam, quòd credit sufficere ad excommunicationem probandam denunciationẽ probari 1. Sed contra hoc est littera infra apertissimis documentis, & adde quod dicam inf. de sen. excom. licet. in gl. nota.

1 De hac qõne, vid Abbatẽ, Fel. & Decium in ca. prudẽtiã, §. sexta. de offi. de le. & decisionẽ Rotæ. 400. in nouis.

c ¶ Eam rem.] id est, excommunicationem.

d ¶ Notionem.] idest, iudicia'em notitiam, nomen autem notionis ad eos pertinet qui iurisdõnem non hẽnt: sed habent de quauis causa notionem. ff. de re iud. ait prætor, in prin. tñ nomine notionis accipere possumus & cognitionem & iurisdictionem. ff. de verbo. sign. notionem. vnde expone, notionem, i. cognitionem, & sumptum fuit hoc verbum C. de proba. sciant cuncti. Ber. 2. quæst. 8. sciant cuncti.

[Gl. seq. reci. per obie. ꝙ probationis copia, &c. secũdo per q. an maior dilatio dari possit: tertio, quærit, & dupliciter soluit: & incidit ex hoc quæstio, quam etiã soluit dupliciter.]

Quod [i] si non probauerit, iudex in causa procedere non omittat: reum in expẽsis, quas actor [k] ob hoc diebus [l] illis se fecisse docuerit, præhabita taxatione [m] condemnans [n]. ¶ Si vero postmodum instantia durante iudicij [o], &

e ¶ Octo dierum.] licet. n. probationum cõpia nõ debeat angustari. 14. q. 2. quãquã. quia tñ ista exceptio malitiose frequenter opponebat̃, & est odiosa, ideo restringenda fuit potius q̃ laxanda. s. de deci. tua. in fi. inf. de reg. iur. odia. cũ suis concor. ad idem s. eo. li. de resti. spo. frequens, & j. de sente. excom. solet. Si ergo non habet probationes, 2 taceat. q. 7. plerique, ẽt si sit eps. 6. q. 2. si tm, & c. placuit. Nota. tñ Ber. inf. de sen. excom. solet. [& hic Io. Mon.] ꝙ licet sine cã maior dilatio non debeat dari: in hoc casu tñ cã cognita maior dari poterit, ex illa clausula; si qua mihi iusta causa, &c. ff. ex quib. cau. ma. l. 1. in fin. Sed primum verius vr̃ 3, cũ non pereat ius aduersarii, argu sup. de procu. ex insinuatione. [Pro hoc facit q̃ iterato põt opponi vt sequitur, & hoc tenet Franc. inducens etiam rationem: quia istud est priuilegium actoris, quod sibi reus infra octo dies non probans condemnetur in expensis, quod priuilegium iudex auferre non potest. alleg. 28. dist. de his. in fin. Simile quod dicam ſm eũ de sen. excom. Romana, super glo. antepen. & vide quod dixi sup. eo. li. de offic. ord. Romana. ad fi. super glo. licet.] Sed quæres, quare non dãtur hic xv. dies sicut sup. eo. li. de resti. spol. frequens? Dic ꝙ in dilationibus quę dantur à iure, voluntas est pro ratione, sic. n. poterat xv. vel x. vel ẽt minus dare, & facit quod recitari solet sup. de rescrip. c. si quãdo. ff. de legi. l. non omnium 4. Vel dic ſm Host. hoc ideo statutum fuisse: quia de excommunicatione hominis solet & debet fieri instrumentum. inf. de sent. excom. cum medicinalis, sed de spoliatione non, ideo nõ est mirum si longior ibi data est dilatio, ad hoc. ff. de pig. l. contrahitur. in fi. Sed quare saltem in excommunicatione iuris non statuebatur xv. dies. de qua non fit instrumentum: immo est necesse probare factum? Dic ſm eum, quod idem factum diuersis mensuris metiri non debet. Et quod de vno dicitur, de alio intelligi debet sup de cõstit. translato. maxime cum circa principale non fiat præiudicium actori. Vel dic verius, vt primo dixi.

2 Tunc donec videat se habere ꝓbationes sic promptas quod huic termino satisfieri possit: cũ in qualibet parte litis hoc possit vt in princip. ca. Io. Andr.

3 Idem P. similes casus vide ꝑ doct. in c. cũ sit sup. de app. & ꝑ Immol. in l. 2. ff. de re iud. Fõ.

4 Idẽ voluit gl. in l. 1. §. pueritiam. ff. de postulan. Font.

5 An sufficit iuramentum, docẽt Abbas in c. licet, de ꝓbat. & Decius in Rubrica de probat.

f ¶ Computato.] sic sup. eo. li. de resti. spol. frequens, & ibi vide concor. de hoc.

ADDITIO. In gl. quia dies. Et hic repetas quod not. ibi. s. vltima die termini probationem fieri posse, quod hic not. Inno. Host. Ioan. And.

g ¶ Apertissimis.] idest, indubitatis & claris 5. C. de prob. sciant. 2. q. 8. quisquis, & cap. sciant.

h ¶ Documentis.] idest, instrumentis vel testibus. sup. de test. cog. peruenit. ff. de fede instru. l. 2.

i ¶ Quod.] idest, quam excommunicationem.

K ¶ Actor.] originalis.

l ¶ Diebus illis.] quib proposita fuit exceptio quousque proceditur in principali, de procura. auditis.

ADDITIO. De dolo & cõtu. cũ dilecti. in fi. Host.

m Taxatione.] iuro præmisso [s. ante condemnationẽ.] De hoc de his quæ vi metusve causa fiunt. ca. vlt.

n ¶ Condemnans.] intelligas hoc, nisi errore probabili excusaretur, vt supra de sent. excom. sacro. sup. eo. lib. de elect. c. 1. in fi.

o ¶ Iudicii.] per sententiam non finiti 6. Ad differentiam eius quod sequitur inf. sed si post.

6 Non. n. loquit̃ de instãtia, q̃ ſm leges perit cursu triẽnii ꝙ nõ hẽt locum ſm cano. sup. de iudi. c. pẽ. & dicit hic Host. q̃d rõ iurisdiuersi sumit̃ ex decret. sup eo 2. de ap. vt dixi in prædi. decr. pe. Io. And.

a ¶ Probetur.] infra octo dies, vt sup. Ioan. And.
[Glo. seq. ponit dictum casum diuersum, & ius antiquum signat 3tium ponit. opi. Host. Cui respondet.]
b ¶ Duraturis.] et si cum publice excōicato fuerit actū: licet secus in iudice. s. de re iud. ad probandum. Olim processus habitus cū actore excōicato non valebat, vt s. eo. exceptionē. aliàs quare fieret ibi condēnatio expensarū, & ibi de hoc. Cōtra. s. eo. li. de rescriptis. c. 1. vbi processus habitus cū actore excōicato ipso iure pter aliquid exceptionis auxiliū nō tenet. Hostien. intelligit decr. istā in occulto excōicato. Sed tu solue, (vt ibi plene dixi.) s. ꝙ decretalis hæc locū hēt in processu habito corā ordinario, vel corā delegato, qn̄ excōicat⁹ fuerat actor post interprætatiōnē: illa aūt qn̄ actor erat excōicatus tempore impetrati rescripti.

m ¶ Repellere.] si duret iudicium, si autem est finitū, ab executione poterit abstinere. sup. proxi. responso.
ADDITIO. Idem Io. Mo. sed Host. qui tenet processum habitum cum actore publice excōicato & notório non valere, dicit, ꝙ et si executus esset iudex reuocaret executionē. Hoc non placet, vt not sup. in gl. etiā si. Ioan And.

probationis copia succedente de eadem excommunicatione vel alia excipiatur iterum, & probetur [a]: actor in sequentibus excludatur, donec meruerit absolutionis gratiam obtinere: his quæ præcesserunt nihilominus in suo robore † duraturis [b]. Prouiso qđ vltra duas [c] vices hæc non opponatur exceptio præterquam si excommunicatio noua emerserit [d]: vel euidens & prompta [e] probatio superuenerit [f] de antiqua [g]. ¶ Sed si post rem iudicatam talis exceptio proponatur, executionē [h] impediet: sed sententia, quæ præcessit non minus robur debitum obtinebit [i]. Eo tamen saluo, vt si actor excōmunicatus [k] sit publice, & hoc iudex nouerit †, quādocūque (etsi de hoc reus non excipiat [l]) iudex ex officio † suo actorem repellere [m] non postponat.

¶ Bonifacius Octauus.

¶ Exceptio rei iudicatæ per ecclesiasticum iudicem admitti debet in foro sæculari, & econuerso. Ioan. And.

CAP. II.

Cum quidam [n] sæculares iudices (dum co-

† De hac re videndus Fel. in cap. exceptionē. de except.

† De materia glo. vide Abb. in c. pastoralis, de cā poss. & proprie.

c ¶ Duas vices,] sic s. in reprobationibus testium. sup. de testib. licet 3. in appellationibus & dilationibus. sup. de appel. sua nobis. ff. de dilatio. l. vlt.
ADDITIO. Bene facit ff. de bo. aucto. iudi. possi. l. vlt. in fi. Ioan. And.
d ¶ Emerserit.] sup. de offic. deleg. insinuante, & facit quod dixi sup. tit proxi. cap. vlt.
e ¶ Prompta.] sup. de testi. veniens 2. sup. de testi. spol. litteras. § præterea, vnde dicitur; hodie constat, hodie agamus. ff. vt in pos. leg. si is à quo. 1 responso.
ADDITIO. Nec dilationem petit. & idem Hosti. & Archidia. Ioan. And.
f ¶ Superuenerit.] & si opus fuerit, de hoc fidē faciet iuramento. s. eo. lib de elect. vt circa §. super hmōi, & sup. eo. pastoralis. Vel dic ꝙ non est necessarium iuramentum: ex quo probationem offerr. Hostien.
ADDITIO. Qui alleg. sup. eo. exceptionem, & idē Ioan. Mona. & Archid.
g ¶ Antiqua.] iam bis pposita, vel dic, et nō pposita.
h ¶ Executionē impediet.] no. ꝙ merus executor dēt admittere exceptionem excōicatiōis. Idem de alijs quæ not sup. de re iud. quòd ad consulationem.
ADDITIO. Quas hic not. Host. & Ioan. Mon.
i ¶ Obtinebit.] scilicet ac si ille tempore sententiæ communicatus non fuisset.
k ¶ Excōicatus sit publice.] Host. alleg. hanc litteram pro se, ad probandum ꝙ decret. ista loquitur de occulto excōicato. Sed ego dico quod littera ista facit solum diuisionem inter occultum & publicum quo ad officium iudicis, non quo ad alia supradicta. Supplet enim iudex de iure, & de facto 2 notorio, nō occulto. 2 q. 1. c. Deus omnipotēs. §. qn̄ autem. C. qui & aduer. quos in integrum restitutio. l. 1. de hoc sup. de postu. bonæ 2. in glo. 1. In causis autem electionum supplet indistincte de facto, vt: s. dist. priusquam, vbi de hoc, & sup. de elect. cum nobis olim.
l ¶ Non excipiat.] hoc forte timore condemnationis expensarum de qua hic dictum est sup.
ADDITIO. Propter quem timorem condemnationis expensarum forte non excipit: sed protestatur, vel omnino silet, secundum Hostien.

2 De hoc docto gl. vid Alex. conf. 186. incip. visis col. 2.

Cum quidam sæculares.] Primo ponit factum reprehensibile sæculariū iudicum, cōtra quos prouidet: ibi, Decernimus. Secunda: ibi, Similiter, prouidet ad casum cōuersum. Et prima pars fuit sumpta ex decret. Alexandri quarti, quia nonnulli, q̄ alleg. Spec. eo. tit. §. secūdo, vers. & not. sub versi. Porro, & vide not infra de im muni eccle. capitulo primo in principio. Ioan. And.

† Nota ꝙ nō sequi tur, iste est publice excōicatus: ergo iud' scit. §. notandum. 2. q. 1. Pet. de Anc. Fon.

† Vide De cū in ca. parati. de appellat.

CASVS. Titius laicus debebat mihi clerico centum ex contractu mutui: in contractu ipso interuenerat iurum, ratione cuius iuri effectus erat de foro ecclesiastico c. fi. de foro competē. conueni eum coram ecclesiastico iudice, qui eū absoluit ab impetitione mea; postea feci cum conueniri coram iudice sæculari: ipse opposuit mihi exceptionem rei iudicatæ, dicēdo: tu aliàs conuenisti me coram iudice ecclesiastico super ista re, qui iudex ecclesiasticus me absoluit: ideo non teneor facere processum, tecum, sed peto absolui, & te condemnari in expensis: iudex laicus nolebat admittere istam exceptionē rei iudicatæ in foro ecclesiastico: an sit tibi prouisum de aliquo remedio contra iudicem laicum? Respōdet Romanus Pontifex, quòd sic: nam episcopus poterit monere istum iudicem laicum vt admittat istam exceptionem rei iudicatæ, & si noluerit eam admittere, poterit ipse iudex excōicari. Sed quid econtra, ponamus, quòd ego conueni te coram iudice laico 3 fuisti absolutus: postea volo te conuenire coram ecclesiastico iudice: tu opponis exceptionem rei iudicatæ: iudex ecclesiasticus non vult eam recipere: vtrum iudex sæcularis possit iudicem ecclesiasticum compellere ad admittendum illam exceptionem? Respondet Romanus Pontifex, ꝙ non: quia minor non habet iurisdictionem in superiorem, sed reus poterit adire iudicem superiorem ipsius iudicis ecclesiastici, vt eum compellat quatenus admittat illam exceptionem rei iudicatæ, puta si iudex ecclesiasticus, qui non vult admittere illam exceptionem rei iudicatæ sit episcopus Pictauen. poterit adiri archiepiscopus Burdegalen. Nota quòd iudex ecclesiasticus potest compellere sæcularem in casibus in quibus derogaret iurisdictioni ecclesiasticæ. Nota insuper quod exceptio rei iudicatæ inter easdem personas potest opponi corā quocunque iudice. Et sic patet quod sententia lata ab vno competente iudice, debet seruari ab alio cuiuscunque iurisdictionis sit Dominicus.
[Prima glossa summet.]
n ¶ Cum quidam.] exceptio rei iudicatæ per ecclesiasticum iudicem admitti debet in foro sæculari, & econuerso. Ioan. And.
[Glo. seq. ponit regulam, & tres casus exceptos.]

a ¶ Cognitio.] & pronunciatio: quia licet regulariter de qua re iudex cognoscit, pronũciet. ff. de iud. de qua re, sup. de cã pos. cum super, vbi de hoc in glo. vlti. Vbi posui plures alios casus, quib. fallit hæc regula, vbi videas. Tamen interdum cognoscit quod non pronunciat: pone exẽplum. s. de rescrip. cum cõtingat. In auditore. sup. de testã. Rainutius. Itẽ in casu. 5. q. 4. duodecim. 3. q. 3. accusatus, cum sim.

b [Consuetudine.] Nota q consuetudo dat iurisdõnem. 9. q. 3. conquestus. in gl. antepenult. s. de foro competen. cũ contingat s. eo. li. de offic. ord. Romana, & de foro competen. Romana. cum sim.

[Glo. seq. ponit 7. exẽpla, quib. iudex, &c. Secundo addit tertium casum.]

c ¶ De iure.] de iure cognoscit ecclesiasticus iudex inter laicos, vbi hẽt tempora le dominium, de iureiur. veniẽtes. j. ne cle. vel mo. c. vlt. Itẽ in matrimonialib. & spiritualib. causis, de or. cog. tuam 1. s. qui fil. sint legit. cãm. Et in ecclesiasticis criminibus, vt no. s. de foro compet. cum sit. s. eo. li. de foro compet. c. vlt. Idẽ cum causa delegatur per iudicẽ sæcularem. s. de rap. in archiepatu. Item per reconuentionem. 3. q. 8. c. 1. 3. cuius in agendo. Item laicos qui sunt de familia ecclesiæ, sm quosdam. 89. dist. iudicatum in gl. 1. Vel vbi laicus iudex est negligens. sup. de foro cõpet. ex transmissa, & c. licet ex suscepto. vbi de hoc. Et vide quod ibi no. in gl. & quod super ea dixi. Et q dicit de iure, supple, vel priuilegio concesso ab eo qui illud concedere possit. ista. n. tria æquiparantur. 100. dist. contra morem de offi. ordi. duo simul.

d ¶ Iurisdictionis.] quod Papa pati non debet, vt inf. de immu. eccle. cap. pen.

e ¶ Admitti.] s. vbi est idem corpus, siue eadem quantitas: idem ius siue causa petendi, & eadẽ cõditio psonarũ, & ille qui absoluitur possideat tpe snĩæ, aliàs. n. exceptio rei iudicatæ nõ obstat 2. ff. de except. rei iud. cum quæritur, & l. seq. & l. si rem meam, & sup. eod. tit. aduersario. & põt proponi hæc exceptio ante lit. contest. & post. sup. eo. lib. de contest. c. 1. vbi de hoc.

f ¶ Compellantur.] sic sup. eo lib. tit. proxi. licet. de fo. compe. c. 2. inf de sen. excom. decernimus.

g ¶ Iudicata.] eo casu quo de consuetudine, vel de iure ad iudicem sæcularem cognitio pertinebat, vt s. in casu conuerso vidisti.

h ¶ Periculum non inducunt.] in his. n. canon tollit legem. sup. de præscri. c. vlt. sup. eo. lib. tit. proxi. licet.

[Glo. seq. reci. per obie. quare hæc inæqualitas.]

i ¶ Per superiores.] non n. compelluntur per ipsos sæculares qui tulerũt snĩam: quia minor in maiorẽ, & c. 21. dist. inferior. de maio. & obe. cũ inferior, cũ similibus. Minor aũt est iurisdõ sæcularis quàm ecclesiastica, de maio. & obe. solitæ. 96. dist. si imperator. Io. An.

ADDITIO. Et clem. pastoralis, de re iudic. ad fin. Ioan. And.

† Iungendo cũ versic. decernim⁹ not. illud q ponit hic in vltimo notabili: cui addo Feli. in c. pastoralis de excep. in col. pe. versi. dũ subdit ab bas. Font.

1 Adde Calde. in consil. 15. sub tit. de iud. de mater. glo. vide notata in c. nos inter. q pur gã. cano. Pe. de Ancha. Do. Fon.

2 Qñ ista exceptio nõ habeat locũ. vide abbatẽ. & Docto. in c. nouit. de iud. & Felinum in ca. sup. de iureiu.

K ¶ Debita.] arbitraria, ex quo certa non statuitur, offi. deleg de causis. ff. de iure deli. l. 1.

ADDITIO. Facit de accu. inquisitionis. 1. respon. in fi. & tenebitur parti ad interesse. sup. de sent. excõ. sacro. inf de immu. eccle. quoniam. Ioan. And.

ram eis excipitur de re per ecclesiasticum iudicem iudicata † in casu quo ad eũ pertinet cognitio [a] de consuetudine [b], vel de iure [c]) recusent excipientes audire, in derogationem iurisdictionis [d] ecclesiasticæ & cõtemptum: Decernimus, vt per censuram ecclesiasticam ab iniquitate coerceantur huiusmodi, & ad admittendũ exceptionem eandem (vbi aliàs de iure debet admitti [e]) à locorum ordinarijs compellantur [f]. ¶ Similiter ecclesiastici iudices (si coram ipsis excipitur de re per sæcularem iudicem iudicata [g]) exceptionem ipsam admittant, in his quæ animarum periculum [h] non inducunt: per superiores [i] [1] suos (nisi fecerint) animaduersione debita [k] castigandi.

TITVLVS XIII.

De præscriptionibus.

¶ Bonifacius Octauus.

¶ In præscriptionibus sufficit bona fides, vbi ius commune, præsumptio non est contra præscribentem, alius debet allegari titulus, & probari: nisi sit præscriptio, cuius contrarij non extat memoria hoc dicit. Ioan. And.

E CAP. I.

PISCO-

DE PRAESCRIPTIONIBUS.

¶ Dictũ fuit tit. pxi. de exceptionibus in genere, per quas elidunt actiones actorum, verum quia p pscriptionẽ & vsucapionem repelluntur agentes à suis intentionib. sicut p alias exceptiones: ideo cõuenienti ordine ponit titulum de præscriptionibus.

E Piscopũ.] Primo ponit dictum rõnem interserens. Secundo rõnem explicat: ibi, Nam licet. Tertio à dicto & rõne vnum casum excipit: ibi, Nisi. pmitte q eps sua p subiectione ecclesiarum suæ diœcesis, & super perceptione decimarũ fundat intentionem suam de iure cõi, vt in iurib. alleg. in gl. Dñicus.

CASVS. Eps Pictauen. detinebat aliquam ecclesiam in diœcesi Xanctonen. vnde eps Xanctonen. egit contra Pictauen. epm, & petebat vt iudex declaret illam ecclesiã esse de sua diœcesi, & sibi deberi iure episcopali, episcopus vero Pictauen. allegauit præscriptionẽ, & probauit possessionem suam, & perceptionem iurium episcopalium per tps sufficiens ad pscriptionem: sed non probauit titulum, vtrum bona fides episcopi Pictauen. sufficiat ad repellẽdum episcopum Xanctonen. à sua actione? Respondet Romanus Pontifex, quod non: sed vltra bonam fidem oportet quod alleget titulum, & probet, puta, si dicat eps Pictauen. q eps Xactonen. cum consensu sui capituli dedit istam ecclesiam epo Pictauen. cum epo Pictauen. resistat ius commune. Sed ponamus q est materia in qua ius commune non resistit epo Pictauen. quia eps Pictauen. possedit pratum, vel vineam spectantem ad ecclesiam Xanctonen. vtrũ possit eps Pictauen. se tueri præscriptione xl. annorũ, licet non alleget titulum? Rñdet Romanus Pontifex, q sic: ex quo ius commune non est contra ipsum possidentem. Sed vtrum primum dictum huius c. sit verum indistincte, videlicet q quando ius commune resistit possidenti, q ipse vltra bonam fidem teneẽ allegare & probare titulum suæ possessionis? Rñdet q non. Nam si possessor probet possessionem centum annorum, non tenetur allegare titulum: quia possessio tãti temporis habetur pro titulo. Sed qualiter poterit ipse probare possessionem tanti emptoris, cum nullus inueniatur qui viuat tanto tempore: vel si aliqui reperiãtur viuere tãto tempore, non tñ possent deponere de tanto tpe: quia antequã aliqui sciant deponere, oportet q habeant aliquã ætatem & discretionẽ animi: de hoc dicetur in notabilibus. Nota primo q in pscriptione currente contra ecclesiam non requirit titulus, sed sufficit bona fides. Nota, q cum ius cõmune est

nec est contra præscribentem, in præscriptione et longissimi temporis titulus requiritur, nec sufficit bona fides. Nota quod si vnus episcopus in diœcesi alterius possideat aliquas ecclesias, non pōt se tueri præscriptione, nisi probet præscriptionē, & cum hoc probet titulū, qui præbuit sibi iustam cām possidēdi: quia aliàs præsumeretur habere malam fidem: ideo ad tollēdum malam fidem, tenetur probare & allegare titulū. Nota quod qn ius commune est contra præscribentem, tenetur probare & allegare titulū: & hoc siue agat, siue excipiat, licet aliqui dicant quod istud verum est qn qui præscripserat ceciderat à possessione, & dicebat res illas esse suas ex pscriptione. Nā aliqn pscriptio longi tpis parit exceptionē, sed non actionem, iuxta l. si quis. C. de præs. long. temp in medio legis. Cōis tñ opinio Doctorum est, quod siue agat siue excipiat, si habeat ius cōe contra se, debet probare & allegare titulum. Nota vlterius, quod possessio centum annorum habetur loco tituli, & iste titulus fm Doctores erit titulus pro suo, qui præsumitur ex possessione tāti temporis. Sed quæritur qualiter possessor poterit probare possessionem de tanto tempore de quo nō extat memoria: quia testis debet deponere de eo quod percipitur sensu corporeo, & tenetur rationem reddere sui dicti, in l. solent. C. de test. Respondet glo. quod testes deponent de tēpore suo, quòd tempore suo talis possidebat talem rem, & scimus quod talis possidet, & à suis maioribus audiuerunt quod talis possidebat talem rem: & sic debet fieri probatio: aliàs istud capitulum contineret contrarietatem: idem econtra aduersarius poterit probare. Sed quæritur, quibus testibus stabitur? Respondet, dignioribus, & hoc est expeditum, in c. in nostra. de testi. in antiq.

† De intellectu vide Capyciū in decisiōe. Neapolitana. 209. & Cepo. in tract. de seruitut. vrbā. pditorū. c. 24. & Deciū in c. ne absentes, de cō suetudine.

Epum a †, qui ecclesias b, & decimas c, quas ab eo repetis d proponit e (licet in tua f sint constitutæ diœcesi) se legitime g præscripsisse, allegare oportet h (cum ius cōmune cōtra ipsū faciat) huiusmodi præscriptionis titulum i †, & probare: Nā licet ei, qui

[Prima glossa summat: dicit vnde sumpta, & quid declaret.]

a ¶ Epm.] In præscriptionib. sufficit bona fides, vbi ius cōe, vel præsumptio non est contra præscribentē, aliàs debet allegari titulus, & probari: nisi sit præscriptio cuius contrarij nō extat memoria, hoc dicit. Tracta fuit hæc decretalis de quadam extrauaganti Gregorij, quæ incipiebat, Venerabilium. de qua facit mētionem Bernardus. sup. de præscrip. si diligenti, in vlt. glo. in fi. ad cuius declarationem etiam emanauit: & eorum quæ ibi notant moderni. Ioan. And.

b ¶ Ecclesias.] quo ad proprietatem & iura epalia.

c ¶ Decimas.] Idest, quartam decimarum, quæ debetur episcopo, supra eo. tit. c. de quarta, vel proprie. s. de deci. quoniam.

d ¶ Repetis.] alteri episcopo loquitur, vt patet per sequentia.

e ¶ Proponit.] per exceptionem præscriptionis non fit litis contestatio, quod die vt dixi supra eo. lib. de lit. contest. cap. 2.

f ¶ In tua sint.] & sic ius cōe facit pro actore. 16. q. 7. omnes basilicæ. sup. eo. de quarta, & de deci. dudum.

g ¶ Legitime.] i. spatio quadraginta annorum. Minor enim non currit contra ecclesiam. 16. q. 3. c. iubemus. §. quas actores. sup eo. de quarta.

ADDITIO. Contra laicum præscribit ecclesia spatio xx. annorum. Tu dic x. vt dixi supra eo. illud super 3. glo. Ioan. And.

h ¶ Oportet.] necessitatem importat, ad idem 3. q. 9. non oportet. licet alibi honestatem denotet. 25. q. 1. c. 1. vbi de hoc. [Idem Archid.]

[Glossa sequens ponit 6. opiniones, & septimam dicit approbatam: secundo obiicit & obiectioni respondet, ponit opinionem quam improbat & distinguit, pro id quæstioni respondet.]

i ¶ titulum.] circa allegationem & probationem tituli fuerūt opiniones antiquorum: & tales. Primo dixit Io. circa corporalia necesse esse allegari & pbari titulum: sed nō circa incorporalia. Sed contradicit sibi de cre. si diligenti. s. eo. vt ibi no. ad decre. dudum, de deci. respondebat et vt ibi no. Alij distinxerunt inter corporalia, q habent cām cōtinuam, & quæ non, vt in primis non requiratur titulus: sed in secundis, sic. s. eo. auditis. ff. si ser. ven. si qs diuturno. Alij distinxerunt: aut quis agit ex præscriptione, aut excipit, si agit, vt 16. q. 3. c. placuit. § pōt. & C. de præscrip. xxx. annorum, si quis emptionis, necesse habet titulū probare. Si excipit, vt. s. de proba. ex litteris, tunc non habet necesse titulum probare: tum quia nemo cogitur dicere titulū possessionis suæ. 2. q. 5. §. 1. [in sum. in gl. fi.] C. de pe. hære. l. cogi. tum quia non probante actore absoluitur reus. 6. q. vlt. accusator, vt eccle. bene. c. vnico. C. de proba. actor. 1 Alii dixerunt quod quocunque modo quis præscriptionem obiiciat, siue agendo siue defendendo, tenetur titulum probare, vt sup. eo si diligenti. Alii dixerunt, & hæc fuit opinio Goffr. in summa huius tit. quod non est necesse probare titulum, nisi quis possideat pro hærede, uel pro possessore. C. de petit. hære. cogi. vel nisi sit psumptio 9 possessorem. C. de pba. siue possidetis, vel nisi se ad hoc obligauerit, vt s. de pba. licet & in hoc casu intelligebāt. s. de deci. dudū. Alii dicebant quod olim sufficiebat bona fides, per decre. s. eo. ad aures, hodie requirit titulus. s. eo. si diligenti. His oib. opinionibus resecatis, tene quod no. Ber. & moderni supra eo. si diligenti, quorum hic approbat opinio. Sed obiicio, quod decretalis ista, & eius distinctio potius sit de verbo, q de re: quod esse non dēt. supra eo. li. de elect. commissa. §. porro, fm hoc. n. omni casu necesse erit titulum probari, cū præscriptio semper sit 9 ius: & sic 9 præscribentem semper præsumendum: sed obiectio non est vera. non. n. est 9 ius quod aliquis in fundo meo seruitutem acquirat, immò potius præter ius. licet. n. sit 9 ius meum, non tñ 9 ius cōmune, vt pbatur de serui. C. & ff. imputetur mihi igitur mihi si fui negligēs & remissus. supra e. vigilanti. Item voluerunt quidam dicere quod nō est 9 ius, quod vnus eps in diœcesi alterius sibi acquirat iura epalia: sed quod archidiaconus vel inferior epo sibi acquirat epalia hoc est cōtra ius: & ideo sine titulo non præscribitur. Ad hoc 100. di 9 morem, de exces. præla. accedentib. Sed primum quod de epo dr, falsum est, vt hic vides. Ad hoc 3. q. 6. per totum. 9. q. 2. per totum. Dic iudicio meo, & sic breuiter: Interdum ius commune vetat ne præscriptio procedat, & hoc facit interdum rōne rei, interdū rōne personæ. Et hos casus habes notatos 16. q. 3. clerici. & per Ber. supra de præscrip. cum nō liceat, de his nihil ad nos. Interdum ius commune facit pro petitore, & 9 possessorem, vt in exemplis hic positis, & in dicere. dudum, de deci. & tunc est necesse allegare & probare titulum, vt hic. Ad idem 93. di. illud. nemo. n. debet vti illis ornamētis nisi probet à principe hoc fuisse concessum. C. de vesti. olob. & aur. l. nemo. C. nulli licere in fre. l. vna. li. 11. ad hoc 1. Mach. 11. vbi Antiochus dedit Ionatæ potestatem bibendi in auro, & esse in pu pura, & fibulam aureā ferre: sic et intelligitur. 100. dist. contra morem, quod verum intelligo tam in excipiente, vt hic, & in prædictis iuribus: q in agente, ad hoc. s. de restit. spol. ad decimas eo. li. idem si est præsumptio 9 ipsum præscribentem, vt hic, & 10. q. 3. quia cognouimus. C. de proba. siue possidetis, pone exemplum supra eo. si diligenti. ibi. n. ex confessione ipsius archiepiscopi Pisani insultabat psumptio contra ipsum, vbi vero ius cōe vel præsumptio

† An sufficiat titul' putatiu' docēt Abbas & Felin. in c. quarta & in cap. auditis, s. præscrip.

1 Sed hęc decre. 9 dicit, vt sequitur. Io. And.

ptio non est ꝯ ipsum præscribentem, bona fides sufficit vt hic vides. Pone in terminis: Præscribit ecclesia domũ meã vel aliã rem meam, ego repeto rẽ illã, quã se iam ecclesia dicit præscripsisse: est ne intentio mea iure communi fundata? certe non. hic ergo pscribenti sufficit bona fides quia licet illa pscriptio sit ꝯ ius meũ, nõ tñ ꝯ ius cõe. notabiliter. n. semper habes hoc verbũ, ius cõe. secus eñ in iure priuato. Pone ergo, Prę scripsi ꝯ priuilegiatũ, priuilegiat⁹ agit ꝯ me. oppono pscriptionẽ, habeo ne necesse ꝓbare titulũ? Certe nõ: q̃a ille nõ iure cõi, sed speciali fundat intentionem suã. Idẽ si ꝯ eũ q̃ ꝯ me pscripserat, præscribo. & idem in similibus. Cõclude ergo ꝙ vbi petitor fundat intentionẽ suã de iure cõi, tunc præscribens habet probare titulum: ali às nõ nisi psũptio faciat ꝯ ipsum. Et secũdum hoc possemus dicere ꝙ quando vna ecclesia petit decimas ab alia ecclesia, quas possidet in tertia parochia, ꝙ ibi sufficiat præscribenti bonã fidem probare: quia licet ius commune faciat contra præscribentem: non tamen facit pro petente r. & sic forte posset intelligi decre. supra eo. ad aures. secundum illos qui dicunt ꝙ per illam decret. sufficiebat olim bona fides & facit ad hoc ff. si ser. ven. l. loci. § vlti. vbi dicitur, ꝙ si domus mea quæ est iuxta te & Seium debet seruitutẽ Seio altius non tollendi: re inuito altius tollam: nã licet nõ habeã ius tollendi pp seruitutem Seij: tu tamen non habes ius prohibẽdi. Supradicta sunt vera, nisi sit tanti temporis præscriptio, &c. vt sequitur.

a ❡ Causam tribuat.] non enim requiritur ꝙ sit iustus titulus, vel talis qui dominium tribuat. ad hoc ꝯ. eo veniens. quia quod meum est ex vna causa, &c. de fide instrumen. inter delictos. § cæterum. in ff. sed aliqualis titulus dat causam præscribendi; de quo dic vt supra eo. si diligenti.

b ❡ Nisi.] istud, nisi, venit exceptiue ad id qđ dixit ꝯ. de titulo; non ad id quod dixi de fide: quia nõ prodesset talis præscriptio cum mala fide: nulla enim antiqua dierum possessio. &c. ꝯ. eo. vigilanti. & cap. vlt.

[Glo. seq. notat alleg. quinque concor. quærit & soluit. Iterum incidit quæstio quam soluit.]

c ❡ Memoria.] nota pro ijs q̃ not. Bern. Ioan. & Hostien. ꝯ. de verb. sig. super quibusdam. concor. ff. de ꝓb. si arbiter. 50. dist. mos antiquus. ff. de aqua quotidia. & æsti. l. hoc iure § ductus aquæ. 3. q. 6. hæc quippe. ff. de aqua plu. arcen. l. 8. § vlt. Sed quomodo probabitur tanti temporis præscriptio? Dico secundum Hostien. qui hoc no. de verb. signi. quid per nouale. quòd dicent testes præscribentis (si talem habent conscientiam 2) ꝙ semper viderunt & audierunt ita esse: nec vnquam viderunt, vel audierunt contrarium. & ꝙ cõmunis est & fuit semper opinio ꝙ sic fuerit: & ꝙ non extet contrarij vel initij memoria 3. si autem contra hoc aduersarius probare vellet: testes sui (si de ipsorum esset cõscientia) deberent dicere quòd viderunt tali tẽpore contrarium, & audierunt à suis superioribus cõtrariũ eius fuisse. Quid ergo si vtraque pars ꝓbat? tunc præferuntur testes magis idonei: & qui dicunt aptiora; ꝯ. de testi. in nostra vbi de hoc. & sic illi qui dicũt se vidisse ꝯrium deberent præferri: cum alij satagant negatiuam. 6. q. vlt. accusator. cum suis simil. Materiã hui⁹ glo. vide plene in Spec. de pręb. §. 1. versic. vltimo quęritur. vsque ad fi. §. Ioan. And.

rem præscribit ecclesiasticam, si sibi nõ est contrarium ius commune, vel contra eum præsumptio non habeatur, sufficiat bona fides †: vbi tamen est ei ius commune contrarium, vel habetur præsumptio contra ipsum, bona fides non sufficit, sed est necessarius titulus, qui possessori causam [a] tribuat præscribendi †: Nisi [b] tanti tẽporis allegetur præscriptio, cuius contrarij memoria [c] non existat.

Idem.

❡ *Priuatus ipso iure, vel per sententiam bonis, quæ tenet à Romana, vel alijs ecclesiis, illa minori spatio centum annorum contra Romanam, vel quadraginta contra alias non præscribit. Filij autem hæreticorum, qui catholici putabantur, bona paterna contra Romanam, & alias ecclesias præscribunt spatio quadraginta annorum. & idem in extraneis. Io. And.*

CAP. II.

SI qui † [d] (exigentibus culpis, vel excessibus ab eisdem commissis) bonis quæ à Romana †, vel ab alijs tenent [e] Ecclesijs,

ADDITIO. Pondera verbũ, testes, sæpe in hac gl. repetitũ. Nam per instrumentã non vr̃ posse probari hæc communis opinio, vel negatiua cũ non sit res de qua instrumentũ rogati, vr̃ cõfici possit (licet secus sit in negatiua determinata, vt dixi ꝯ. de ele. bonę 1.) sed ipsius contrariũ cũ sit actus affirmatiu⁹ bene recipit ꝓbationem per instrumentum per quod poterit memoria cõtrarij actus ꝓbari. Io. An.

SI qui.] Duæ sũt partes quæ patẽt Ioan. And. præmittit quòd vbi pp crimẽ quis ipso iure vel ꝑ sententiam erat priuat⁹ suis bonis, si ꝑ aliquem illa occupabanť vel apprehendebantur: pscribebantur ab illo ꝯ eum cui applicari debebant ſm leges: aliquando per annum: aliq̃n per aliud tempus secundum varietatem casuum, vt patet in legibus hic allegatis in glo. Dominicus.

CASVS. Titius perpetrauit delictum propter quod bona sua fuerunt confiscata per sententiam iudicis, vel sine ministerio hominis ipso iure fuerunt cõfiscata. Ponamus ꝙ titius tenebat res in feudum ab ecclesia. Romana, vel alia ecclesia, (non refert.) Confiscatis bonis propter delictũ suum, certum est quòd feuda debent redire an ecclesiam: tamen ecclesia fuit negligens in petendo feuda. quæritur infra quod tẽpus repellitur ecclesia à petitione feudorum? Rñdet, ꝙ ecclesiæ Romanæ currit solum tempus, & pscriptio centum annorum, Contra alias ecclesias currit pscriptio xl. annorum. Sed ponamus ꝙ pater meus tẽpore suo fuit hæreticus: sed tamen hæresis sua fuit occulta; certum est quòd est incapax possessionis & dominii omnium bonorum, licet esset reputatus catholicus, post mortẽ suam fuit detecta eius hæresis, & bona sua fuerunt confiscata. ego tenui bona post mortem ipsius; quia ecclesia non petijt illa bona: vtrum possim me tueri præscriptione xl. annorum? Certe sic. & hoc verum, siue sit Romana ecclesia, siue alia. Et sic ecclesia Romana vtitur hic iure cõi, videlicet quòd contra ecclesiam Romanam currit præscriptio xl. annorum.

Nota primo hic text. declarantẽ quid importẽt ista verba, ipso iure. quia concludunt priuationẽ rei absque alia prolatione sententiæ. vide glo. in c. 1. de rescri. eo. lib. Nota secundum, ꝙ legum humanarũ appellatione compræhenduntur leges ciuiles. vide glo. 1. de priuileg. c. 2. Dominicus.

[Prima glossa summat.]

d ❡ Si qui.] Priuatus ipso iure, vel per sententiam bonis, quæ tenet à Romana, vel alijs ecclesijs, illa minori spatio centum annorũ contra Romanã, vel quadraginta contra alias non pręscribit. Filij autem hæreticorum, qui catholici putabantur, bona paterna cõtra Romanam, & alias ecclesias pscribunt spatio quadraginta annorum, & idem in extraneis Ioan. And.

e ❡ Tenent.] in feudũ, uel alio modo, vt dicã infra.

a ❡ Per

† Quæ nunq̃ p̃sumit̃ ni si allegeť ita Felin⁹ in c. affer te. de p̃sump. & Alex. cõl. 76. uol. 2.

† Vide Abbatem in c. cum ꝯ ex officij & Felinũ in c. si diligẽti eo. tit. & Deciũ consi. 134. limitãtes & amplian tes textũ.

1 Idẽ Do. & in fin. uoluit gl. in c. ad decimas de testi. facit tex. hic i principio. sed Phi. tenet ꝯ glo. per text. hic ĩ medio & ꝑ glo. facit Barba. consi. 35. lib. 3. & Deci⁹ cõsil. 86.

2 Quæ ꝑprie cadit in circunuicin os. ff. de fin. l. 1. ibi, æstimatione circũcolentiũ. I. An.

3 Vide Felinũ. ĩ c. si diligẽti. de p̃scriptio, & Alex. cõsil. 16. in 5. uol. qui tenent testes hæc duo debere de auditu & d fama.

† De intellectu Ioan. Faber. in § l. de usuc. § res fisci

† Quid intelligatur hic appellatione Ecclæ Romanæ docet Põtifex in c. ad audiẽtiam supra eo.

sint per sententiam [a], vel ipso iure [b] priuati: Statuimus, vt in apprehendendis † vel occupandis postea quandocunque bonis eisdem, nullus (licet leges humanæ super hoc alia tempora statuere videantur [c].) ipsis ecclesijs temporis lapsus obsistat; nisi contra ipsam Romanam Ecclesiam centenaria [d], vel contra ecclesias alias quadragentaria [e] præscriptio legitime [f] sit completa [g]. ¶ Si† post mortem hæreticorum (qui dũ viuerent catholici putabantur [h]) bona ipsorum à catholicis [i] eorum filijs, vel nepotibus, aut extraneis quibuscunque [k] spatio quadraginta annorum fuerint bona [l] fide possessa: Sancimus † eos super bonis huiusmodi (etiam si ad Romanam peruenire deberent Ecclesiam) in hoc casu [m] non esse vlterius molestandos: quamquam illi, quorum bona fuerant, nunc [n] dete-gantur hæretici [o] extitisse †.

TITVLVS XIIII.

De sententia & re iudicata.

¶ Innocentius quartus in concilio Lugdunensi.

¶ *Iudex, qui contra iustitiam & contra conscientiam aliquid in iudicio fecerit in grauamen partis, per gratiam, uel per sordes: condemnandus est parti læsæ in æstimationem litis, & per annum est suspensus, & perpetuo si medio tempore ingerat se diuinis, nisi Papa cum ipso dispenset. Ioan. And.*

CAP. I.

Cum † æter-

---

a ¶ Per sententiam.] vt quia pp ingratitudinẽ reuocata fuit donatio. s. de dona. cap. vlt. C. de reuo. do. l. vlti. Ad idem s. de pœn ad aures. j. de schis. c vnico.

[Glo. seq. allegando 6. concor ponit 6. exempla.]

b ¶ Ipso iure.] pone exemplũ s. de pœnis, quibusdam. licet ibi quidã dicant cõtrariũ, scilicet eos per sententiã ibi priuandos. Ad idẽ s. eo, li. de elec. vbi periculũ. §. ipsos insup. &c. fundamẽta. §. ꝙ si secus. j. de pœn. felicis. & supra de sen. ex cõ. grauẽ. ad fi. in lib. feudo. de feudis nõ alie. impe-rialem. §. pręterea. cum sim.

c ¶ Videantur.] i vt in auth. de san. epis. §. si quis rapuerit. ad fin. tit. per vnã colũnã, coll. 9. vnde fuit tractũ. 27. q. 1. si quis. rapuerit. vbi dr, ꝙ bona corrumpẽtis, rapientis, vel solicitãtis monialẽ vendicari dẽnt monasterio. sed si postquã crimẽ notũ fuerit, neglexerit ecclesia p annũ petere, tunc applicãtur fisco. & facit ff. de diuer. & tẽp. pscr. l. in omnibus. & qđ ibi not. Io. Mo. & Archi. alleg. auth. vt cũ. de ap. cog. §. generalẽ. ver. si vero. coll. 8. vbi non extantibus filijs agnatis vel cognatis catholicis, defertur ecclesiæ, quæ si p annũ petere negligat: defertur fisco. Ioan. And.

ADDITIO. Bona ãd ecclesiam delata aliquando peti possunt intra annũ, vt tetigit hęc glossa. Aliqua iura videbãtur dicere de quinquẽnio. C. de appel. leg. 2. & de hæreti. Manichæos. & quod ibi nota. in 3. glos. Alia videntur dicere de quadriennio. ff de diuer. & tẽpo. præscrip. inter quattuor. C. de quadrien. præscrip. l. 1. Ioan. And.

d ¶ Centenaria.] 16. q. 3. nemo. de præscrip. si diligenti. & cap. cum nobis. & ibi notatur qualiter probetur talis præscriptio.

e ¶ Quadragenaria.] 16. q. 3. cap. iubemus. §. quas actionibus. supra de præscrip. de quarta. & c. ad aures. cum similibus.

f ¶ Legitime.] supra. c. proxi.

g ¶ Completa.] vt subducantur tẽpora schismatũ, vacationum, hostilitatum, & similia. s. eo. c. 1. & ca. ex transmissa. & cap. cum nobis.

h ¶ Putabantur.] in alijs igitur hæc præscriptio locũ non habet. ad hoc. s. de præsum. nonne.

i ¶ Catholicis.] bene dicit: quia secus si essent hæretici: illi enim nihil possunt possidere. 23. q. 7. per totũ. 8. dist. quo iure. ergo nec præscribere: quia pręscriptio sine possessione non procedit. supra de probat. ex litteris. supra eo. causam. ff. de vsucap. sine possessione. j. de reg. iur. cap.

k ¶ Quibuscunque.] dũ tamen catholicis, vt supra.

l ¶ Bona fide.] credebant patrem vel testatorẽ fuisse catholicũ: & sic iusto titulo ĩ ipsos eorũ bona trãsijsse.

m ¶ In hoc casu.] nota specialẽ causam in quo quadragenaria præscriptio currit contra Romanam ecclesiam, & fungitur vice aliarum ecclesiarum. Vide qđ not. i 16. q. 4. volumus in glo. ante pe. & quod no. de cap. mona. dilectus. & ꝙ ibi dixi per quod decido quod hic no. Archi. Sic omnes ecclesiæ gaudebant priuilegio centũ annorũ. C. de sacrosan. eccl vt inter diuinum.

n ¶ Nunc.] scilicet tẽpore quo ecclesia vult bona vẽdicare, si referatur ad verbũ delegantur. vel nũc, scilicet tẽpore mortis suæ, si respiciat verbũ, extitisse. aliàs est in littera, tunc. & clarius.

[Glo. seq. obijcit & soluit.]

o ¶ Hæretici.] sed nonne tales damnantur? & ipsorum memoria etiã post mortem, vt hic, & 23. q. 2 c. vlt. & s. de here. si quis episcopus. ergo & bona intelligunt esse damnata, cũ sint accessoria ad psonã. C. de bo. pręscrip. authen. bona. in fi. & 1. fin. in fi. Et. facit qđ not. de cle. coniu. ꝙ à te. Sol. speciale est 2 in casu pp bonã fidem ipsorum catholicorum hæredũ, qui tãti tẽporis, scilicet xl. annorum pscriptum sibi dominium quæsiuerunt: aliàs locũ haberent contraria: nã & si aliam rem ecclesiasticam præscriptibilem bona fide tanto tempore possedissent, præscripsissent: ergo & ista bona præscribent.

ADDITIO. Nisi hæc constitutio emanasset, parũ iuuaret hęc ratio In re enim ecclesiæ præscribebatur ecclesiæ, quæ neglexit petere. Sed hic ante pronunciationẽ nulla negligẽtia, vt dixi super versic. sancimus.

DE SENTENTIA ET RE IVDICATA.

¶ Visum fuit supra per discursum titulorum pcedẽtium, de iudicijs, & præparatorijs iudiciorum, & de allegationibus, & defensionib. partium. Et quia post quam partes allegauerunt & proposuerunt totum id & quicquid proponere & allegare voluerunt; superest solum sententia, & appunctamentum iudicis: ideo ad nos informandum ponit rubricam, de sententia, & re iudicata.

Cum æterni.] Diuiditur in quattuor partes secundum Ioan. Mona. Primo ponit proœmium. Secundo dat formam sententiandi supple, & procedendi: ibi, Caueant. Tertio contra facientem suspendi: ibi, Si quis. Quarto non seruantem suspensionem punit multipliciter: ibi, Sciturus. Ioan. And.

¶ Pro intellectu huius cap. præsupponendum est qđ habet in l. vlt. ff. de var. & extraord. cogni. & Insti. de oblig-

---

† Notat Petr. de Anch. ꝙ vlti. post sententiã iuris vel hominis faciẽda est executio: sed ꝙ declaratoria executionẽ pcedat c. cũ sm. j. eo. de hære. concernat res si ue psonã vñ in crimine læsæ maiestatis retinet titul' in bonis. ar. nota. ĩ l. is cõsequẽter. ff. famil. ercisc. donec ferat declaratoria. l. eius q delatorẽ. ff de iure fis. et si crimẽ sit pbatũ, & notoriũ, qua probatio nõ tm pōt sicut snĩa, vt not. Pe. de Anch. de off. deleg. iudex, s. eo. cui ad do. gl. singularẽ sm Do. in c. fi. de ꝯfes. s. eo. in l. sed & si. §. si cũ. ff. de iu. iur. Fonta.

† al. ita: Si vero post mortem, &c.

† In vno manuscripto ita: sãcim' eos sup bonis hmõi et à Romana Eccl'a in hoc casu non esse, &c.

1 De hac differẽtia vide Ba-

ptistã de sãcto Blasio in tr. petitionẽ Rubricę decr. q. 25.

† Vide Zãchinũ tract. de hæret. c. 24. & 25. Marsiliũ singul. 307. icip. Bona delinquentis, & Anto. Gom. tõ. 3. varia. resolut. c. 14.

2 Vide Carteriũ tract. de hæret. Squilliacẽ sem trac. de fide cathol. c. 54. & repititorũ ing bo, bona.

† De itellectu uid Abbatẽ ĩ d. c. 1. de off. ordi. & Baldũ in l. fi. C. de pœn. iud. q ma le. iudi.

oblig. quæ ex quasi delic. nascuntur. videlicet, qđ iudex si per imprudentiam male iudicauerit, teneť parti quam læsit, secundum quòd bonum æquum iudici videbitur: & dicitur facere litem suam.

CASVS. Prætendebam te debitorem meum in aliqua pecuniæ summa puta in centum, conuenite coram iudice competenti, tu ꝑ pecuniam, vel preces amicorum tuorū corrupisti iudicem, intātum ꝙ ipse tulit iniquam sñīam ꝯ me, & te ab imperitione mea absoluit: cōtra suam conscientiā, & iustitiā, quæriť an sit aliqua pœna puniendus? Rñdet Romanus Pontifex ꝙ sic, nam vltra pœnas legales, est mihi cōdemnandus in æstimationem litis: & insuper est suspensus per annum, ab officio; & si pendente illo anno se immiscuerit, incurrit irregularitatem: à qua non poterit nisi per Romanum Pontificem absolui.

Psal. 36.

...ni [a] tribunal [b] iudicis illum reum [c] non habeat, quem iniuste iudex [d] condemnat [e] testante Propheta [f]: Nec damnabit [g] eum cum iudicabitur illi [h]. Caueant ecclesiastici [i] iudices, & prudenter attendant, vt in causarum processibus [k] nil vendicet odiū [l], vel fauor † vsurpet, timor exulet, præmium aut expectatio præmij iustitiam non euertat [m],

Nota primo principium huius c. quòd iudex debet iudicare magnum vt paruum, antiquum vt iuuenem, in cap. nouit. de iudi. in antiq. ita vt apud eum non sit aliqua acceptio personarum. Nota vlterius principalem effectum huius c. videlicet, quòd iudex male iudicans ꝯ iustitiam & conscientiam incurrit varias & diuersas pœnas hic contentas. Not. quòd istæ pœnæ imponuntur iudici malæ iudicanti vltra pęnas legitimas: id est à legib. indictas, vt in c. at si clerici. de iudi. in antiq. Not. quòd iudex male iudicans primo efficitur infamis infamia iuris, quæ ipsum repellit à testimonio, & à dignitate: ita quòd non poterit esse iudex, nec aduōcatus, nec alium accusare. Item nō facit quærelam vbi aliàs locum haberet. Item locum facit querelæ, vbi aliàs non haberet locum querela. Nota quòd iudex male iudicans suspenditur ab officio per vnum annum: & si pendēte illo anno se immiscuerit diuinis, incurrit irregularitatē, à qua non pōt absolui per alium nisi per Papam. Nota sex requisita ad hoc ꝙ iudex male iudicans incurrat pœnas hic contentas. Primo requiritur quòd ipse iudicet contra iustitiam: secus si iudicaret contra conscientiam, dum tamen secundum iustitiam. Secundo requiritur quòd ipse iudicet contra conscientiam. Tertio quòd sciat qđ male iudicat, si autem credebat bene iudicare, tunc non haberent locum omnes istæ pœna: tamen iudex teneretur ad æstimationem litis vt institu. de oblig. quæ ex quasi delic. nascun. circa princip. Quarto requiritur quòd iudex hoc fecerit in grauamen alterius partis: ideo si iudex iudicet contra conscientiam, & contra iustitiam, sed non in læsionem alterius partis, non haberent locum istæ pęnæ. Quinto requiritur, quòd ipse fuerit motus ad iudicandum male per sordes, id est, per pecuniam, gratiam, vel preces alterius: vel fauore, vel odio. Sexto requiritur, quòd ipse grauet partem in faciendo: secus est in negligendo. Istud quidam notant in verbo, fecerit: quia cum illa constitutio sit pœnalis, dēnt ponderari omnia verba ipsius: ideo dicūt quòd requiritur factum iudicis, secus ergo si iudex aliquid omittat: tunc. n. non teneretur hic contentis, licet iudex bene teneretur ad interesse partis. Nota vlterius ex illo textu iuncta glos. quòd iudex dēt iudicare ꝫm allegata & probata, vtrum autem possit iudex iudicare contra cōscientiam priuatam, tractatur in c. pastoralis, de offic. & pote. iudi. dele. in ant. Et dicunt aliqui, ꝙ si iudex habeat: conscientiam informatam ex actis, dēt iudicare ꝫm illam conscientiam: sed si habeat conscientiam ꝯriam conscientiæ informatæ ex actis: nullo modo dēt iudicare ꝫm illam conscientiam. Dominus autem Siculus Barbatia tenet, ꝙ iudex debet semper iudicare ꝫm allegata & probata, non aūt ꝫm conscientiam priuatam; & dicit quòd si iudex habeat conscientiam priuatam ꝯriam conscientiæ informatæ ex actis: dēt deponere illam conscientiam priuatam, & se conformare actis iudicialib. Nam dixit ꝙ iudex debet credere, & semper gerere in mēte, quòd diabolus fecit sibi illam consciētiam priuatam, & qđ opposuit sibi phantasmata, quæ tamen non sunt vera, vt ipse iudicaret. Nota ꝙ condemnatus iniuste per iudicem, non censetur condemnatus apud Deum, de hoc de senten. excō. à nobis. §. nobis igitur. ibi, ꝑꝑ quòd. Et cum hoc nota quòd licitum est arguere à dictis prophetarum. Nota quòd appellatione causæ conpræhenditur etiā sñīa: quòd nota, quia facit quòd procurator cōstitutus ad causam, videtur etiam constitutus ad sententiam. Dominicus.

† Facit c. 1.15. q. 7. & c. de ecclesiasticis. 25. q. 2

[Prima glossa summat.]

a ¶ Cum æterni.] iudex, qui contra iustitiam, & contra conscientiam aliquid in iudicio fecerit in grauamen partis, per gratiam, vel per sordes: cōdemnandus est parti læsæ in æstimationem litis, & per annum est suspensus, & perpetuo si medio tempore ingerat se diuinis, nisi Papa cum ipso dispenset. Ioan. And.

a ¶ AEterni.] id est, Dei patris s. de sum. tri. c. 1. ī prin. ADDITIO. Archi. alleg. 52. dist. erubescant. in fi. 11. q. 3. custodi. 9. q. 3. aliorum. Ioan. And.

b ¶ Tribunal.] 1 id est, locus in quo ius redditur, vel vbi pro tribunali sedet iudex, qui aliàs forus vocatur. sup. de verb. sig. forus.

1 Vide B. Thom. 3. par. q. 59. art. 1.

c ¶ Reum.] à reatu: non enim qui accusatur statim reus est, sed qui conuincitur criminosus. 15. q. vlti. c. vlt de verb. sig. forus.

d ¶ Iudex.] humanus, id faciens errore vel dolo, & in eo quod male iudicat, non est iudex: cum non sit in eo iustitia. 23. q. 2. cap. 1.

e ¶ Condemnat.] fuit hoc sumptū 11. q. 3. & si ad tēpus, & hoc est ideo, quia iudiciū Dei innitiť veritati, quę & fallit nec falliť: iudicium hominis opinioni, quæ nec fallit, & fallitur, de senten. excom. à nobis 2.

2 Ps. 36.

f ¶ Propheta.] Dauid in psalmo, Noli æmulari.

g ¶ Damnabit.] Deus.

h ¶ Illi.] id est contra illum: id est, cum fiet iudiciū de illo: & sunt hæc verba 24. q. 3. non in perpetuum. ADDITIO. Et ibi exponitur. Ioan. And.

i ¶ Ecclesiastici.] idest sæculares non ligat: cum nec pœna inferius posita illos ligare possit, & facit sup. eo. lib. de elect. indemnitatibus. in fin.

K ¶ Processibus.] quibuscunque. sup. de proba. quoniam contra falsam.

l ¶ Odium.] priuatum. sup. de testi. quotiens [Ad idē 3. quæst. 7 iudicet. 15. quæst. 7. cap. 1. 23. q. 4. cap. 1. & c. ea vindicta, in prin. facit 11. q. 3. ita enim, & c. iudicare. 3. q. 5. omnes qui, secundum Arch.] 86. distin. odio. 23. q. 4 duo ista.

ADDITIO. Ad idem 1. q. 1. odit, 24. q. 1. odi. hæc quattuor iura probant ꝙ licet odire vitia. Et dicit Archi. de tali odio loquitur psalmista psalmo 138. ad fi. Perfecto odio oderam illos. Admittitur etiam odium culpa, quo inducta est præscriptio ad negligentiā puniendam. sup. de præscr. vigilanti. Ioan. And.

m ¶ Non euertat.] hæc. n. quattuor humanum solent peruertere iudicium. 11. q. 3. quattuor, & veritatem in teste supra de test. quotiens, & c. licet ex quadam. [Et illa quattuor his versibus comprehenduntur.

Quattuor ista, timor, odium, dilectio, consensus,
Sæpe solent rectos hominum peruertere sensus,

AD-

ADDITIO. Dicit Io.Mon. ꝙ quidā addunt quintum,s.ignorantiam.ff.de tempo.ord. vel non est compos.Et alij sextum,s.negligentiam.inf. de homic. pro humani.lib.6.Ioan.And.

iustitiam.Tertio,quòd in grauamen partis. Quarto,ꝙ in iudicio.Quinto,quòd faciat per ignorātiam:sed in hoc opinio.vt dixi circa text.Sexto, quòd per gratiā, vel sordes,altero deficiēte cessat pœna.Arg.ff.de verbor.oblig.si quis ita stipulatus.Ioan.And.

a ¶ Stateram] 24.q.1.non afferamus,qui.n.rectè iudicat, staterā in manu gestat.45. di.oīs. g. & ita magnū iudicabit vt paruū,de iudi-nouit,licet in pœnis deferaṫ dignitati,& personæ.s̄.eod. lib.de offi. dele.c.2.

b ¶ Liberatione.] sic & ꝯhentes istas mensuras & pondera debent habere. sup. de emp.& ven.c.2.

c ¶ Concipiendis.] quo ad scripturā, & pronunciationē ipsarum.

d ¶ Ferendis.] hoc quo ad prolationem verbalem, ad hoc j. eo.c.vlt.

e ¶ Deum.] à quo sicut iudicabunt,iudicabunṫ. C.de iud. rē non nouā, & remetientur in qua mensura fuerint mēsi, vt de pæniten.& remis. cum ex eo.

ADDITIO. De accusa.qualiter 1.Io. And.

sed stateram a † gestent in manibus , lances appendant æquo libramine b , vt in omnibus,quæ in causis agenda fuerint, præsertim in concipiendis c sententijs & ferendis d , præ oculis habeant solum Deum e : illius f imitantes exemplum †,qui querelas populi tabernaculum ingressus ad Dominum referebat , vt secundum eius imperium iudicaret , ¶ Si quis autem iudex ecclesiasticus , ordinarius g , aut etiam delegatus famæ suæ prodigus h , & proprij persecutor honoris, contra conscientiam † , & contra i iustitiam in grauamen k partis alterius in iudicio l quicquam fecerit per gratiam vel per sordes m : ab executione officij n per annum o nouerit se suspensum , ad æstimationem litis parti, quam læserit , nihilominus condemnandus p . ¶ Sciturus , quòd si suspensione durante damnabiliter ingesserit se † diuinis q , irregularitatis r laqueo se inuoluet secundum canonicas sanctiones : à qua s non nisi per summum t Pontificem poterit liberari , saluis alijs constitutionibus , quæ iudicibus male iudicantibus pœnas ingerunt & infligunt u . Dignum est enim , vt qui

[Gl.seq.quærit, & opi.ponit Host.

n ¶ Officij.] quid de bñficio ? Dicit Host. ꝙ quia pęnæ sunt restringēdæ,hoc ad beneficia nō extendiṫ. si.n.Papæ hoc voluisset,id expressisset.de deci.ad audiētiā. In suspensione autem hoīs posset habere locum, suspēsus ab officio , & à beneficio. Huius directe no. ꝯ.rium Io.32.dist.ꝑpter hoc.& facit qđ dixi. s̄.eo.lib.de elect.qa sępe,& quod not.de app.pastoralis.in fin. plenius in ele.de pę. cupientes.

ADDITIO. In gl.nota nouam,in fi. vbi etiam inuenies quod ibi no.Io. Mona. & Archidi. Ioan. And.

o ¶ Annum.] ex tūc inchoandum. s̄. eo. lib.de elect.cupientes.§.cæterū.Quid si annus;fuerit bissextilis? Dic vt not.55. distin. ca. 2.s̄. de verb.sig.quæsiuit.§.1.

ADDITIO. Hosti.& Io.Mona.hic tenent , quod si incurrat in anno bissextili abstinebit ccclxvj. diebus. cū hic agatur de facto animæ,vnde sequendū est certius.alleg.de spon.iuuenis,de cleri.excom.illud.I.A.

p ¶ Condemnandus.] C.de pœ.iu.qui ma.iudi.l.vlt. & infamis est,vt ibi ff.de iudi.si filiusfamilias,&iure Authēticorum condemnatur in triplum, si ciuilis sit causa;si criminalis,punitur,in confiscatione propriæ substantiæ:& in exilium mittitur,in authen.vt lit.in exor.li.iurent.§.si quis autem posita.C.de pœ.iu.qui male.iud.auth.nouo iure. Si autem per imprudētiam iudex male iudicauerit , teneṫ ex quasi maleficio inquantum bonum & æquum uisum fuerit iudici.l.de var.& extraor.cog.l.vlti.institu.de obli.quæ ex quasi delic.in princ.

ADDITIO. Vide quod not.3.q.6.hoc etiam.in gl. fi.an hæc secunda pœna locum habeat in arbitro ,vide in Spec.de arbitris.§.1.vers.sed & si.& ver.sequenti.Ioan.And.

q ¶ Diuinis.] officijs,nec dicit de bñficijs,f̄m Host.

r ¶ Irregularitatis.] de qua dicetur inf.de sen.excom. cum medicinalis.Io.And.

s ¶ A qua.] irregularitate aliqua,à quo,s.laqueo.

t ¶ Per summum.] est.n.de casibus reseruatis,vt 11.q. 3.si quis episcopus damnatus,& c.seq.de sen.excom. cum illorum.& de hoc de cler.excom.mi.clerici.

ADDITIO. Idē dicit hic Inn.de corpore vitiatis, & illegitime natis,& pænitentibus, & bigamis:& sic seruat Ecclesia Romana f̄m eum : & hoc dictum posuerūt Hosti.& Abbas.& Host.alleg.de cor.vit. c 1.de big.c.1.2. & 3.51.dist.qui in aliquo,de illegitime natis expeditum est sup.eo.lib.de fil.præsby.c.1.Ioan.And.

u ¶ Infligūt.] nec mireris,si de vno delicto plures pœnas volumus irrogari:dignum est enim,&c.& ita cōtinua,& facit quod no.de iud.at si clerici.in gl.pen.

f ¶ Illius.] Moysi.Exod. 32. & habes idem 11. q.3. summopere.

g ¶ Ordinarius.] fallit in episcopis 1 qui aliqua suspēsionis canonis pœna non comprehenduntur, nisi de ipsis caueatur.inf.de sen.excom.quia periculosum, & sup.eo.lib.de ele.si compromissarius.§.huiusmodi.

h ¶ Prodigus.] sic s̄.de accus.c.vlti. & sic crudelis est, etiam si conscientiæ suæ confidat.12.q.1.nolo.

i ¶ Et cōtra.] not. ista duo sic copulata: vtrunq; enim requiritur vt locum habeat pœna.Non. n. f̄m consciētiam simpliciter iudicare debet:sed informare debet eam secundum allegata & probata,de hoc 3.q.7. iudices.sup.de offi.deleg.pastoralis §.quia vero.

k ¶ In grauamen.] ecce tertium quod requiritur,vt locum habeat pœna.

[Glo.seq. quærit,ponit opi. quidam determinat,finis soluit aliam quæstionem.]

l ¶ In iudicio 2.] quid de arbitrio:nunquid hæc pœna in ipso locum habebit?Dic secundum Goff. & Ber. ꝙ non:quia de ordinario & delegato hic tantum cauetur:& hęc est pæna:& sic non amplianda,de pæni.dis. 1 pœnæ j. de reg.iur.odia. & c.in pœnis,quod est verum secundum Hosti.Io. Mona. & Archi.si sit arbiter compromissarius. secus si in locū ordinarij vel delegati succedat.Ad hoc s̄.eo.lib.de offi.dele.ab arbitris. Et eadem ratione dixit Host. ꝙ non credit hanc pęnā in auditore vel in mero executore locum habere;cū & hi non sint iudices.sup.de offic.delega.super quæstionum.§.1.& § verum.

ADDITIO. Io.Mo & Archi.

m ¶ Vel per sordes.] hoc est quartum quod requiritur,vt locum habeat pœna hæc.Et dicitur fieri per sordes,si prece,pretio,timore,vel odio, iudex corruptus sit.& ideo de his fecit superius mentionem.

ADDITIO. Apertius dici potest, quòd sex sunt, quæ requiruntur,vt iudex incurrant hanc pęnam Primo,quod contra conscientiam.Secundo,quod contra

† Prouer. 11.

† An sit exemplis iudicādū vide Feli. in c.2.de psum. & doct. in l. nemo. C. de sent.

† Vide B. Th.2. 2.q. 64.a.6.ad 3.argm.& eadē parte q.67.artic.2. Abbatē & Feli.in c.pastoralis.đ offi. dele.

1 Licet graui^s peccent.c.cū quidā,de iureiur.c. hō Christianus,& c.pcipue. 40.dist.& c. qa tua. 11.q.3.

2 Istā gl. sequunṫ. Ph. Dom. tū in honorabilibus appellatiōe iudicū venirent arbitri.glo. in verbo, iudices. i c.1.I prin cip. s̄. eo. de cōfes. Fonta.

† Suspēs^s ingerens se diuinis , an & qñ sit irregularis , vide gl.in c.is cui,đ sēt.excō. eo.lib.& Dñicū in ca. fin. de đ cler. ex cō.& Rotam in ti. de sēt.ex com.decisione 3.i ant.

a ¶ In

a ¶ In tot.] s. in Deum, iustitiam, officij debitum, humanam naturam: quia contra proximum est corruptus. & sic nec Deum timet, nec hominē reueretur. Et facit sup. de crim. fal. cap. 1.
ADDITIO. Et inf. de app. cordi. in fi. Io. And.

b ¶ Pœna multiplici.] & sic fit approbata illorum duorum doctorum legū opinio, qui dicebant in præal. ll. omnes pœnas habere locum. ADDITIO. Alleg. Host. 13 dis. duo mala 94. dist. si quis autē. 4. dist. factæ sunt. de celebra. mis. de homine. & de vit. & hone. cleri. vt clericorum. Io. And.

in tot a præsumit offendere, pœna b multiplici castigetur.

¶ Idem sacro præsente concilio, ad memoriam sempiternā.

¶ Papa Imperatorem deponere potest ex caussis legitimis. h. d. secundum Paulum.

CAP. II.

AD Apostolicæ c dignitatis: & infra. ¶ Sane cum dura guerrarū commotio nonnullas professionis Christianæ prouincias diutius afflixisset, nos ad Fridericum præcipuum d principē sæcularem hmôi dissensionis, & tribulationis auctorem, à felicis recordationis Gregorio Papa nono prædecessore nostro, pro suis excessibus e anathematis f vinculo innodatum, speciales nuntios, & magnæ auctoritatis, viros videlicet venerabiles fratres. P. Albaneñ. & H. † Sabineñ. episcopos, ac dilectum filium. Guilelmum basilicæ xij. Apostolorum presbyterum Cardinalem, qui salutem zelabantur g

AD Apostolica] CASVS. Orta fuit controuersia inter Romanam Ecclesiam, & Friderichū Imperatorem. Nam cū ipse Friderichus Imperator plures excessus commisisset, Papa eū citauit, seu citare fecit, vt certa die coram se compareret: quia Friderichus noluit comparere: quare Papa eum reputauit contumacem: & pro contumacia sua illum anathematizauit, id est excommunicauit cum solemnitate. Nam Papa induit vestimenta papalia, & coram duodecim episcopis indutis vestimentis epalibus. qui habebant quilibet vnum cereum in manu, protulit sententiam excommunicationis in ipsum Friderichum, & quilibet episcopus proiecit suum cereū in terram, & eum pedibus conculcauit, in signum maledictionis æternę. Cum istud deuenisset ad notitiam Friderichi imperatoris, ipse indignatus habuit guerram contra Romanam Ecclesiam, & prælatos Ecclesiæ. Et cum prælati Ecclesiæ vocarentur ad cōciliū Papæ, ipse Friderichus cum suo exercitu accepit xxij galeas oneratas prælatis, qui ibāt ad conciliū, quos platos idem Friderichus incarcerauit, quod cū relatū esset Papę, ipse Papa misit ei duos episcopos & vnum Cardinalem in textu nominatos, vnà cum articulis, vt in litera continetur. Vnde Friderichus imperator noluit acquiescere dictis illorum trium: pp quod indignatus Papa, & habito consilio cum suis Cardinalibus dictum Friderichum priuauit imperio, & regno Sicilię, quod regnū dictus Friderichus tenebat in feudum ab Ecclesia, mandando insuper electoribus imperatoris, vt alium imperatorem eligerent: quod fecerūt ipsi electores. Et sic durāte vita ipsius Friderichi, fuerunt duo imperatores electi,

ADDITIO. Refert hic Franciscus, q ipse Friderichus post depositionem tenuit regnum & eo mortuo filius eius Corradus, & eo mortuo pater filius Manfredus. Et hæc fuerunt tpe Alex. iiij. & Vrbani. Demū Clemēs. iiij dedit regnū dño Carolo fratri regis Frāciæ, q bellū habuit cū ipso Manfredo, in quo mortuus est ipse Manfredus. Deinde Corradinus filius dicti Corradi, dicens regnū ad se spectare intrauit Apuliā viriliter, & potenter: & ibi deuictus & captus p dictum Carolū decapitatus fuit. Ioan. And. Nota q collatio regni Siciliæ spectat ad solum Papā: prouidet tamen cum consilio Cardinalium. Dominicus.

[Prima glossa diuidit. & summat, secundo respondet per duas quæstiones, scilicet quare dicat superscriptio de præsentia concilij, & quare de memoria sempiterna.]

c ¶ Ad Apostolicæ.] decre. hæc pōt diuidi in quattuor principales partes. In prima pmittit dissensionē quę erat inter ecclesiam, & Fridericum Imperatorē: & oblationes per Ecclesiam sibi factas. in secunda q̄ incipit: ibi, Sed licet, dicit oblationes non fuisse receptas p eum: & quattuor q̄ faciebant ad despositionē eius enumerat, & quintū q̄d faciebat ad priuationē regni Siciliæ. In tertia q̄ incipit: ibi, Nos itaq; ipsū deponit ab imperio fideles absoluit, fauentes excōicat, dat licētiā electoribus eligēdi successorē. Vltimo ptestat se puisurū regno Siciliæ. Et no. 1. q in superscriptione dr, sacro psente 1 cōcilio ad memoriā sempiternā. q̄d dicit de cōcilio, potius ē ad honestatē, q̄ ad necessitatē: & sine snia, vel licentia cōcilij snia Papæ sufficeret s. Imperatorem, & quemcunque alium. 15. q 6. alius. ibi non dicitur q in concilio facta fuerit depositio: ipse enim habet plenitudinem potestatis. 2. q. 6. decreto. [ibi. vt in partem sint, &c.] s. de vsu pa. ad honorem. [21. dist. c 2. & quod ibi not.] Licet inferiores prælati, qui iudicare debent secundum canones, præsentiam suorum habere debent clericorum. 15. q. 7. episcopus nullius. de ijs quæ fi. a præla. nouit. nisi esset consuetudo contraria. s. eod. lib. de consue. cap. 3. Papa vero non subiicitur canonibus 2, nec ab eis auctoritatem habet: sed econtra. supra de ele. significasti. ipse ergo omnes iudicat, & nullus ipsum. 22. dist. oēs. 9. q 3. ca. episcopo. §. sola. & ca. nemo. Quod autē dicit de memoria sempiterna, nō est hoc speciale: qa omnis sentētia est perpetua, & fertur ad rei memoriā: & etiam instrumenta ad hoc fiunt, 1. q. 7. saluberimū. 27. q. 1. omnes feminæ. [ff. de pig. contrahitur. in fi.]. Sed quia hoc negotium grauissimum erat: & raro cōtingit sententiam depositionis contra imperatorē ferri, vt per hoc appareat quanta sit auctoritas & potestat Ecclesiæ: & vt magis timeaī Ecclesia. [merito est talis sententia memoriæ commendanda.] Ad hoc s. de pæn. in quibusdam. j. de schisma. ca. vno, de pœn. felicis. Ioan. And.

ADDITIO. Dicit hic Innocen. q hæc sentētia memoranda est, vt sciant omnes quot, & quantis periculis se subiecit Ecclesia Romana, vt subditis pacē procuret, dans exemplum cęteris prçlatis subeundi pro suarum ecclesiarum defensione quęcunque pericula. Dicit enim quot & quantis periculis maris, terræ, prodītionum, assassinorum, & alijs infinitis submissus fuerit lator huius sentētię, vix homo posset enarrare Dicit tamen quòd aliqua in chronicis Romanę ecclesiæ continentur. Ioan. And.

d ¶ Præcipuum potest referri ad auctorem, & etiam ad principem.

e ¶ Excessibus.] id est contumacia excessuum 3: quia satisfacere nolebat 11. q. 3. nemo episcoporum.

f ¶ Anathematis.] i. excommunicationis 4 cum solemnitate factæ: de qua 11. q. 3. nemo.

ADDITIO. Et ca. debent. & in cle. si quis suadente. de pœ. erit. & quia. Et vide quod dixi s. de iudi. cū non ab homine. super versi. anathematis. Ioan. And.

g ¶ Salutē zelabātur.] quasi seruētēr amabāt. Ad hoc supra. de

† O.

1 Nō dicit approbantes sicut s. de sen. ex cō. sacro. in prin. forsan ex cā ne crederet aliqs sine approbatione concilij depositionē imperatoris p Papā fieri nō posse vñ j. nos itaq. dicit deliberatione phabita. Io. And.

2 Sed vt dicit Archi. s. de off. or. quis. iustū est vt q̄d alijs imperat, ipse seruet. 11. dis. iustū. palea est. Requirat ergo cōciliū p̄cipue in arduis. & præcipue fratrum. Io. And.

3 Super q̄bus admonit' fuit p Honoriū. iij. fm Boatinū.

4 Vide c. certū est. 24. q. 3. & Cardinalē in Clē. 1. de pœnis, & Felinū. ca. à nobis. de exceptio

s.de custo.euch.c.2. Et tales mitti debent:quia cum is qui displicet,ad intercedendum mittitur,irati animus ad deteriora prouocatur. 3.q.7. in grauibus,in prin.49.dist.in sum.§.1.

[Glo.seq.recitetur per quæstionem.]

Et tres legati ueniant hucusque ligati.

& ita factum fuit. Subdit ipse Boati. quod ex eis galeis euaserunt duæ. Vnde pro significatione huius vocabuli, galea, nota hunc versiculum,

Armo caput galea, pelagus percurro galea. Io. And.

a ¶ Destinandos.] non solum cũ Papa legationẽ iniungit: sed etiam cum inferior prælatus canonico suo, in vtilitatẽ ecclesiæ, suscipere tenetur. Ad hoc 3.q.1.nulli. de hoc. 7.q.1.quia frater.16. q.1.c.vos autẽ. hoc verum nisi rationabilem excusationẽ haberet.de ijs quę si. à maio. par. cap.c.2. Ioan.And.

[Glo.seq.recitetur per quæstionem.]

b ¶ Proponi.]credẽdum erat eis: quia de legatione appare bat: alias non.C.de man.prin.l.vnic.vel dic q̃ a Cardinales & noti erant, etiam sine scriptura credi eis debuit.97.dist.nobilissim⁹. vbi de hoc in glo. 2.

c ¶ Quantum in nobis erat.] sumptum de verbis Pauli ad Romanos 12.ad Corin.8. si fieri potest, quod in nobis est cũ omnibus hominib. pacem habentes.hẽs hoc.11.q.3.inter verba. §. vocandi. ver. Paulus.

ADDITIO. Ad idem 3.q.6.hęc quippe.in fi.Ioan.And.

d ¶ Pacem.] huiusmodi iudicium ad Ecclesiam spectat.s. de iudic. nouit. Et not. q̃ Ecclesia, & quilibet ali⁹ primo debent aduersarium monere vt ad pacem cum ipso veniat. idem in eo qui agit contra ecclesiã. 2.q.7. accusatio quoque. vbi de hoc.ad hoc in gl.1. sed si quis. in fin. C. de pigno. debitores.sed illud de vrbanitate,vt ibi no ff.de ser vrb.prædi.quidã Iberus.

ADDITIO. Vide de simo.licet in glo.ex hoc. Io. Andr.

e ¶ Mundo etiam vniuerso.] cuius dominus est.9.q. 3.cuncta per mundum.& s.in prœmio huius libri.

f ¶ In galeis.] 32. 1.Ianuẽsium, ex q̃b. euaserũt duæ sm Boatinũ in quibus erant tres Cardinales legati, q̃ iuerant per partes diuersas pro cõuocando cõciliũ & multi Prelati qui veniebãt Romam ad concilium conuocatum per Gregorium.ix.quib. captis. dr̃ q̃ Friderichus misit litteras cõtinentes duos versus tales:

Omnes prælati Papa mandante vocati,

† Vide Spe.in ti. de cõpe. iud. aditione. §. 1.& Feli. nũ in ca cũ sit. de foro com pet.

† In quodã manu scriptode sunt hæc duo verba contra debitum.

2 Hæc glossa nõ habet in antiquis codicib. sed ex le ctu. 20. Io.Andr. huc est trãslata, vt inde apparet.

ipsius duximus destinãdos a: facientes sibi proponi b per ipsos quòd nos, & fratres nostri (quantum in nobis erat c) pacem d † per omnia secum habere: nec non cum omnibus hominibus optabamus,parati sibi pacem, & tranquillitatem dare,ac mũdo e etiam vniuerso.¶ Et quia Prælatorũ clericorum, omniumque aliorũ, quos detinebat captiuos,& omnium tam clericorum, quàm laicorum, quod ceperat in galeis f, restitutio poterat esse pacis plurimũ inductiua, eũ, vt illos restitueret(cũ hoc idem, tam ipse, quàm sui nuntij,antequã ad Apostolatus vocati essemus officiũ promisissent g) rogari & peti ab ipso fecimus per eosdem:ac proponi insup quòd ijdẽ pro nobis parati erãt audire h, & tractare pacem,ac etiã audire satisfactionẽ,quam facere princeps vellet de omnib. pro quibus erat vinculo excõmunicationis astrictus, & offerre præterea, quòd si Ecclesia eum in aliquo(cõtra † debitũ)læserat(quod non credebat) parata erat corrigere i, ac in statũ debitum reformare. Et si diceret ipse, quòd in nullo contra iustitiam lęserat Ecclesiam, vel quòd nos eum contra iustitiam lęsissemus,parati eramus vocare k reges,pręlatos,& principes tam ecclesiasticos, quàm sæculares ad aliquem tutum l locum, vbi per se, vel per solemnes nuntios conuenirent † : eratque parata m Ecclesia de consilio concilij sibi satisfacere, si eum læsisset in aliquo, ac reuocare sententiam, si quam contra ipsum iniuste tulisset, & eum omni mansuetudine, & misericordia n (quantum cum Deo o & honore suo fieri poterat) recipere de iniurijs & offensis ipsi Ecclesiæ, suisq; per eum irrogatis, satisfactionẽ p ab † eo volebat q, & omnes amicos suos sibi que adhærentes † in pace ponere, plenaque securitate gaudere, vt nunquam hac occasione possent aliquod subire discrimen.

¶ Sed licet sic apud eum pro pace paternis monitis, & precum curaremus insistere lenitate: Idem tamẽ Pharaonis r imitatus duritiam, & obturans † more aspidis s aures suas,

g ¶ Promisissent.] credendum est Papæ 2 hoc referenti.s.de testibus cum à nobis. & dixi. supra de renun.cap.1.

h ¶ Audire.] non perficere. vnde habebat ad instar auditorum referre.supra de offi.dele.super quæstionum.

i ¶ Corrigere.] 35. q.9.sententiam.& c. apostolicæ. supra de re iud. cum olim. in auth. de nup. in fin. primæ columnæ, coll.4.

k ¶ Vocare.] de gratia hoc dicit: & vt euitaret omnem suspicionem.ad idem 2 q.7. nos si incompetenter.in prin.

l ¶ Tutum.] talem locũ assignare dẽt iudex, aliàs locus est appellationi: etiã si sit scriptum appellatione remota s de app.ex parte.& 33.q. 2. siue de coniugij. ff.de iud.si locus.

m ¶ Parata ecclesia.] non dixit se reuocare:sed reuocare paratã. Et facit ad rñsiones quas faciunt iudices appellantibus ab interlocutorijs sententijs. de hoc s. de app.cum cessante & infra. tit. proxi.si à iudice.

n ¶ Misericordia.] 45.dist. disciplina.in prin.

o ¶ Quantum cum Deo.] s.cap.proxi.

p ¶ Satisfactionem.] quam quis non tenetur remittere,etiam quo ad Deum rancorem autẽ sic.90. dis. si quis contristatus. vbi de hoc. & 23. q.4. si is qui.& ibi de hoc.

q ¶ Volebat.]etiam Ecclesia.Ioan.And.

r ¶ Pharaonis.]q̃ monitionibus & flagellis durior est effectus,nec cõuerti voluit.23.q.4. Nabuchodonosor. in prin. & habes originẽ.Exo.7.vsq;ad 15. & põt dici de Fridicho imperatore: q̃ magnus sine comparatione creatus, sine venia damnatus fuit:sicut diabolus. de pæn.dist.2.principil. circa prin.ver.ista arbor.

s ¶ Aspidis.] incantatæ: quæ autem alteram calcat in terram alteram obturat cauda,vt incantationẽ audire non possit.

ADDITIO. Hoc ponit Isid.ety.lib.12.c.8.Io.An.

a ¶ Ela-

2 Ad hãc glossam vide cle. 1. de reliq.& vẽ. sacr. Romanũ sin gu. 216. incip san ctissimi. Decium cõsi.158. & Ruinũ cõsil. 215.li.1.

† al.conueniret.

† al. ab ipso.

† An idẽ iudicãdũ ẽ adhęrẽ tib.q̃d de principali, vide Decium cõsi.151. & Socinũ cõsil.27. in 3. volumine.

† al obtu rantis.

a ¶ Elata obstinatione.] 16.q.1.vos autem.
b ¶ Grauissima.] bene dixit: quia maxima causa sub esse debuit imperatoris depositioni. Nec est similis depositioni clericorum, qui ꝓ quolibet magno peccato deponi possunt 81.dist.c.1. quia vbi maius scandalū & periculū timet, agēdū est benignius.50. dist. vt cōstitueretur. cū suis sim. hoc aūt insurgit in depositione imperatoris, qui quasi preest omnib. Christianis.7.q.1.in apibus. Item clerici ministrant sacramēta: sed nō principes. 31.dist. tenere.
c ¶ Tergiuersatiōe.] probabili. ad idem supra de cohab. cler. & mul. ca. vlt. Ioan. Andr.
d ¶ Deierauit.] plurium crimen ecclesiasticū est. s. de iu. nouit. s. eo. lib. de fo. cōpeten. c. vlt. Et grauissimum crimen in quolibet, ꝑsertim in prælato vel principe: cum eorum facta trahuntur ab alijs in exemplum. s. de voto. magnæ. & ideo grauius punitur, 11. q.3 c. præcipue.
ADDITIO. Dicit Inno. ꝙ plati & principis verbū dēt esse firmissimum, ēt sine iuramento. alle. 23. q.4 Innocens. & §. pone. Ioan. And.
[Glo. seq. primo pacem cōmendat. secūdo ponit vj. casus qui pacē impediūt.]
e ¶ Pacē.] Christus in morte ait, Pacem meam do vobis: pacē meā relinquo vobis Matth. x. Io. xiiij. facit. 23.q.1. nisi bella. Non est ergo hæres Christi, qui pacem eius testamento relictam non habet: principes autem maxime tenentur ad hāc seruandam. 23. q.1. noli. de treu. & pa. per to. in auth. de pa. tenenda, in rubro & nigro. coll. 10. Et qui contra pacem ecclesiæ sunt: si dignitatem aut cingulum habēt, nudent eis. 24.q.1. qui cōtra ecclesiæ. Et solent reddi sex causæ ꝑ quas non est pax inter homines. Prima, quia non puniuntur maleficia, Ecclesiastes 8. quia non profert cito contra malos sñia: [ideo absq; timore vllo filii hominum perpetrant mala.] Ad hoc s. eo lib. de offi. leg. cap 1. & 23.q.2. dominus. Secūda, abundantia temporalium, [Hiere 9. cap.] & Gene. 13. facta est rixa inter pastores Abraham & Loth. Tertia, quia non occupamur in pugna contra dæmones. ad Ephes. 5. Non est nobis colluctatio aduersus carnem. Quarta, quia non cōsideramus damna guerræ, in qua diuitias, corpus & animas perdimus. Hiere. 46. fortis impegit in fortem, & ambo pariter ceciderunt, &c. Quinta, quia non consideramus dubium euentū belli. 3. Reg. xij varius euentus belli, &c. Sexta, q̄a nō seruam' ꝓcepta Dei, nec decimas soluim'. Hiere. 3. Esa 48 Vtinā attēdisses mādata mea, facta fuisset sicut flumē pax tua, & iustitia tua sicut gurgites maris. 16.q.1. reuertimini, vnde quod non accipit Christus, tollit fiscus. 16.q.7. maiores.
f ¶ Sacrilegium.] quod est etiā crimen ecclesiasticū supra de foro comp. cum sit. vbi de hoc. [Archi. remit tit. 17.q.4. sacrilegiū. vbi de hoc not. per modum summæ. & per Inno. de sent. excom. cū pro causa.] Et talium oblationes recipi prohibentur. 17 q.4. minor. 12. q.2. de viro. Et sacrilegium tale in captione clericorum excommunicationē irrogat. 17. q.4. si q̄s suadente. etiam in faciente per alium. de sent. excō. mulieres. in fi. etiam si nō irrogetur ipsis aliàs iniuria eo. tit. nuper.

† An toties piurет, quoties ꝯueniт iuro, docēt do cto. & in ꝯmutare 6.q.1 vid. Specul. in rubr. de sentē. & his q̄ ipsi sequē. §. Speciei. & Aba. & Arет. & alios in cap. sicut. de test.

preces huiusmodi & monita, elata [a] obstinatione, ac obstinata elatione despexit: propter quod non valentes absque graui offensa Christi eius iniquitates amplius tolerare, cogimur (vrgente nos cōscientia) iuste animaduertere in eundem. Et vt ad præsens de cæteris eius sceleribus taceamus, quattuor grauissima [b] (quæ nulla possunt tergiuersatione [c] celari) cōmisit, Deierauit [d] enim multotiēs †, pacē [e] quodā inter ecclesiam, & imperium reformatam temere violando: & infra. ¶ Perpetrauit sacrilegiū [f], capi faciens Cardinales [g] Sanctæ Romanę Ecclesię ac aliarū ecclesiarū prælatos, & clericos religiosos, & sæculares venientes ad conciliū, quod idem prædecessor noster duxerat conuocandum: & infra. ¶ De hæresi [h] quoque non dubijs & leuibus, sed difficilibus & euidentibus argumentis, suspectus habetur: & infra. ¶ Præter hæc regnum Siciliæ (quod est speciale patrimonium [i] beati Petri †, & idem princeps ab Apostolica sede tenebat in feudum) iam ad tātam in clericis & laicis exinanitionem seruitutem que redegit, quòd eis pene penitus nihil habentibus, & omnibus exinde fere probis eiectis, illos, qui remanserunt ibidem sub seruili quasi conditione viuere, ac Romanam Ecclesiam (cuius sunt homines principaliter & vasalli) offendere [k] multipliciter, & hostiliter impugnare compellit. Posset etiam merito reprehendi [l], quòd mille quidem fartorum [m] annuam pensionem (in qua pro eodem regno ipsi Ecclesiæ Romanæ tenetur) per nouē annos [n] & amplius soluere prætermisit. ¶ Nos itaque super præmissis, & quampluribus alijs eius nefandis excessibus, cum fratribus nostris &

† Adde c. mādata & ibi doct. de ꝑscrip. & in c. 94. dist. in cle. Romani. de iureiurā.

g ¶ Cardinales.] illud est crimen læsæ maiestatis: & contra tales prodita est noua pœna per decre. j. de pę. felicis. Ioan. And.
h ¶ Hæresi.] ꝓpter quod crimen nō solum Imperator, sed etiā Papa deponi debet. 40. dist. si Papa. suspectus etiā de hæresi si se purgat. & si per annū sic steterit & iurare noluerit, punitur vt hæretic', vt supra de hære. excōmunicatus. §. si q vero. & est idē in excommunicato ob cōtumaciam in causa fidei. j. de hæreti. cum contumacia.
ADDITIO. De quadruplici pęna hęreticorum, secundū canones: scilicet excommunicatione, depositione, bonorum ablatione, militari persecutione, remittit Arch. ad no. per Goff. in summa de hære. § punitur hęreticus. & vide plenius per Host. in sum. huius tit. §. qua pœna feriatur. Ioan. And.
ADDITIO. Habes ex hoc tex. ꝙ argumenta euidētia & difficilia, per quæ quis efficitur suspectus de hæresi, inducunt probationem sufficientem ad condemnandum. de quo hic per Dominicum.
i ¶ Patrimonium.] 93. dist. c. 1. in fi. 11. q.1. peruenit. 10.q.3. relatum. Ioan. And.
k ¶ Offendere. offenditur enim pater in filio. 24.q. 3. cum ergo. § sed qui. ff. quod met cau. l. isti quidem. s. de præsum. afferte. Dominus in seruo. 2.q.7. accusatio. Iudex in subdito. 32.q 2.c.2.
ADDITIO. Vide quod not. j. de priuile. auctoritate in glo. fi. Ioan. And.
l ¶ Reprehendi.] quasi ista sit causa, qua priuari posset regno Sicilię: sed non imperio.
m ¶ Fartorum.] genus monetæ, ad idem de confes. cap. 2. de emp. & ven. ad nostram. ad fi.
ADDITIO. s. de priuil. cum olim. 2. Ioan. And.
n ¶ Per nouem annos.] sufficit ꝙ emphyteuta ecclesiæ ces-

siæ cesset per bienninm a pensione. de loca. ca potuit. vbi de hoc. [Emphyteuta autem priuati per trienniũ. C. de iure emphy. l. 2. § 1. & in glo. biennium.]

a ¶ Vices.] de translatio. quanto. vt ecclesi. benefic. vt nostrum.

ADDITIO. Et ibi remittit Ber. ad glo. vnde dicitur. Io. Andreæ.

b ¶ Dictum.] Math. 16. & 24. q. 1. quodcumque. vbi de hoc.

ADDITIO. Et q. 2. c. 2. Ioan. And.

c ¶ Ligaueris.] claue non errante. s. c. proximo.

ADDITIO. Et 24. q. 1. manet. & facit. de pænit. dist. 1. quem pænitet. ver. Deus. ibi: sed oportet vt iustus misereatur iuste. Ioan. And.

[Glo. seq. ponit sex casus, quibus, &c. rationem reddit & remittit.]

d ¶ Priuamus.] propter crimina: ergo deponit Papa Imperatorem, 1 vt hic. Idem, cum est inutilis. 15. q. 6. alius. & dat coadiutores ipsis male administrãtibus. s. eodem lib. de sup. negl. præl. grandi. per negligentiam ipsorum iurisdictionẽ assumit. supra de foro cõpe. licet. Cõpellit ipsos iustitiam facere. 23. q. 5. administratores. & ius canonicũ etiã debitis casib. obseruare. supra eo. lib. de foro cõpe. c. 2. de iureiur. licet. s. de sen- ten. excommu. decernimus. Vnum enim oportet esse principatum ad quem omnes recurrant. 7. q. 1. in apibus. qui fil. sint legi. per venerabilem. [circa fin. versi. is vero, &c.] & de hoc vide quod not. Inn. & Host. de foro compe. licet ex suscepto.

e ¶ Absoluentes. 2] 15. quæst. 6. iuratos. supra de hæret. cap. vltimo.

f ¶ Subiacere.] absolutionem sibi non reseruat, & sic aliis videtur permittere. supra de sent. excom. nuper.

[Glo. seq. dicit qui sint electores: secundo quærit & soluit.]

g ¶ Illi autem.] scilicet Archieps Maguntin. Colon. Treueren. & quatuor laici, scilicet Palatinus comes Rheni, dux Saxoniæ, Marchio Brandeburgen. & Rex Bohemiæ olim dux. Et dicunt quidam, ꝙ rex Bohemiæ de necessitate vocãdus nõ est, nisi cũ alij discordant: nec istud ius habuit ab antiquo: sed hodie de facto tenet. & hoc ꝑ Host. de ele. venerabilẽ. Canõ dicit, ꝙ exercitus Imperatorẽ facit. 93. d. legimus. vers. nã & Alexandriç. ff. de ori. iu. l. 2. §. postea. & §. deinde cũ dẽt. & §. deinde. q̃a difficile. & §. nouissime. Inst. de iur. nat §. sed ꝙ C. de vete. iur. enu. l. 1. §. hoc ẽt nihilominus. Sed nũquid Papa posset principes electione priuare, & ꝑ se eligere imperio vacãte? Dicit hic Ber. ꝙ nõ dũmõ ipsi velint eligerẽt. Secus vr̃ si nollẽt eligere vel concordare non possent. hoc probat ꝑ decre. supra de elect. venerabilem §. obiectioni. vers. nũquid enim & hoc maxime in laicis locũ habet. Ad hoc supra de iure pat. cum dilectus. & quod ibi not.

† Nota ꝙ dignitates sæculares de iure plures simul teneri possũt absq; dispẽsatione: licet secus sit in ecclesiasticis d̃ quo in c. 1. de cõsu. & in c. de multa. de prębendis.

1] Vid. gl. in c. si Papa. 40. d. Inno. & Doc. in c. nouit. de iudi. & Fel. in c. ex suscepto. de foro con.

† al. & decernẽdo.

2 Idẽ. 11. q 6. c. ali' & ca. nos sacrorum & c. iuratos & de ele. venerabilem.

sancto concilio deliberatione præhabita diligenti (cum Iesu Christi vices a, licet immeriti teneamus in terris, nobisque in beati Petri persona sit dictum b: Quodcunque ligaueris c super terram ligatum erit & in cęlis) memoratum principem, qui se imperio, & regnis †, omnique honore, & dignitate reddidit tam indignum: quique propter suas iniquitates a deo ne regnet, vel imperet est abiectus, suis ligatum peccatis, & abiectum, omniq; honore, ac dignitate priuatum à domino ostendimus denunciamus, & nihilominus sententiãdo priuamus d: omnes qui ei iuramento fidelitatis tenentur astricti, à iuramento huiusmodi perpetuo absoluentes e: auctoritate Apostolica firmiter inhibendo, ne quisquam decętero sibi tamquam imperatori vel regi, pareat & intendat. † Decernendo quoslibet, qui ei deinceps velut imperatori vel regi, consilium vel auxilium præstiterunt, seu fauorem, ipso facto † excommunicationis sententiæ subiacere f. Illi autem g, ad quos in eodem imperio imperatoris spectat electio, eligant h libere successorem. ¶ De præfato Siciliæ regno prouidere curabimus, cum eorundem fratrum nostrorum consilio, sicut viderimus expedire.

ADDITIO. Præfati electores Imperatoris his versibus continentur.

Magna Maguntia, crassa Colonia, Treueris alma.

Atq; Palatinus dapifer, dux portitor ensis:

Marchio præpositus cameræ, pincerna Bohemus.

Romanum Regẽ statuendi dant sibi legem.

[Glo. seq. recit. per quęstionem.]

h ¶ Eligant.] non statuitur a iure certũ tẽpus principib. ad Imperatorẽ eligẽdũ. hinc est, ꝙ Papa non põt eligere, nisi pri' illos admoneat s. de cle. venerabilem. qđ nõ est in ecclesiis, in quibus siue sint cathedrales, siue inferiores: statuta sunt tempora supra de ele. ne. pro defectu. de conces. præb. c. 2. vnde temporis lapsus sufficit: q̃a dies statuta, &c. supra de locato. c. potuit.

† Idest, absq; monitione. ita Deci' inc. reprehẽsibilis. de appel. & consil. 139.

¶ Idem præceptori hospitalis sancti Ioannis Hierosolymitani in Hispania, & commendatori ac fratribus domus de Curuaria, hospitalis eiusdem.

¶ *Qui petit rem certam causa expressa, si illam causam nõ probat, succumbit: licet aliã probet, maxime post modum emergentem. Ioan. Andrea.*

CAP. III.

Abbate sane.] Pro intellectu hui' c. est ꝓsupponendũ ꝙ quęlibet actio siue ꝑsonalis, siue realis, habet duas causas, scilicet causam propinquam, & causam remotam. Causa ꝓpinqua actionis realis dr̃ dñium, vel quasi. Causa remota dr̃ esse titulus mediãte quo fuit acquisitum dominium. Et de hac causa remota loquitur præsens capitulum. Actio personalis habet similiter duas causas, videlicet propinquã & remotam. Causa propinqua dicitur esse obligatio. Causa remota est contractus. De hoc tractat glo. in c. 2. de libe. obla. in antiq.

CASVS. Orta lite siue controuersia inter Abbatem de Bonefacto actorem ex vna, & hospitalarios sancti Ioannis, reos siue defensores ex alia, de & super castro siue loco de Rosellis. dicebat abbas pro se & suo conuentu, ꝙ illud castrũ ad ipsos spectabat ex donatione Regis Aragoniæ. Et petebat vt iudex declararet illud castrũ ad ipsos spectare, & reos condẽnari ad illud castrum restituendum vna cum fructibus & emolumentis inde perceptis. & sic abbas in suo libello exprimebat cãm remotã, scilicet ꝙ illud castrũ ad ipsos spectabat ex donatione Regis Aragonum, ꝙ tñ non erat necesse, quia in reali actione sufficit exprimere cãm propinquã. ꝓ parte vero reorũ ex aduerso propositũ extitit, ꝙ ille locus ad ipsos spectabat iure dñij, vñ partes ipsæ lite inter ipsas negatiue cõtestata fuerunt

fuerunt admissæ ad ꝓbādum sua facta: ꝓ parte Abbatis & cōuentus de Bonefacto fuerunt ꝓducta nōnulla infra, & inter cætera vnum instrumentum, in quo cauebatur, ꝙ Rex Aragonū donauerat locum, in quo erat dictum castrum de Rosellis monasterio Populeti, & postea monasterium de Populeto locum illum donauerat monasterio de Bonefac. Et sic Abb. nō ꝓbauit donationē suo monasterio factā ex donatione Regis Aragonum: sed ex donatione monasterij de Populeto. Item per inspectaionē donationis monasterij de Populeto ꝯstitit, ꝙ donatio illius castri fuit facta Abbati de Bonefac. actori post litē contestatam in hmōi cā, his visis pro parte dictorū reorum dictum fuit, & propositum, quòd ipsi rei debebant absolui ab impetitione Abbatis: eo videlicet quia Abbas nō probauerat causam ipsam in suo libello. Et cum quis allegat cām certam, oportet ꝙ illa ꝓbet: aliàs cadere debet ab instantia. Item dicebant isti hospitalarij, ꝙ dicto Abbati actori superuenerat dominium post litem contestatam: & sic non vr̄ in iudicium deuenisse. l. non pōt. ff. de iudic. vnde quidam Cardinalis de cā cognoscens, ipsos reos absoluit ab instātia Abbatis actoris, reseruata eidem actori actione in alia instantia. Tamen dixit Papa, si actor egisset contra eos expressa cā propinqua & non remota: & tempore sententiæ faciendæ probauisset, ꝙ ille locus ad ipsum spectabat, rei fuissent condemnati, & sic est bona limitatio ad l. illam, non pōt alleg. quòd non intelligatur in causa propinqua, sed in remota. Allegabatur: Hospitalij rei dicebant, ꝙ longe ante donationem Regis Aragonæ (de qua loquitur actor) alius donauerat locum, in quo erat castrum ipsis reis, pro parte vero actoris fuit replicatum, ꝙ illa domatio nō valebat: quia tēpore donationis ille locus erat inter manus Sarracenorum: ideo dicebat actor non valere hmōi donationem, pro parte autem reorum fuit rn̄sum illud quod sequitur. Multū quoque.] quia actor produxit instrumentum donationis illius castri, in quo continebatur, quòd Rex Aragonæ donauerat castrum monasterio Populeti, & ordinauerat, ꝙ monasterium Populeti fundaret aliud monasterium, ꝙ fecit, nam monasterium Populeti fundauit monasteriū de Bonefa. & ei donauit pdictum castrum: & sic Abb. de Bonefa. ꝓbauit aliam cām, quā expresserit in suo libello: ideo dicebant rei, quod actor non probauerat cām expressam in suo libello: quare veniebant absoluendi ab instantia, & actor condemnandus in expensis erga ipsos reos. Pro parte altera.] Ponitur hic replicatio Abbatis de Bonefa. nam dicebat Abbas, ꝙ actor & reus non debent ad impatia iudicari, & certum est, ꝙ si rei reperiuntur possidere tempore sententiæ, sufficit: licet non reperiatur fuisse dominus tempore litis contestatæ: sed ista ratio non profuit Abbati: & rōnem diuersitatis ponit glo. & latius ponit Cy. in l. 1. C. de ali. iu. mut. causa facta. Cæterum.] vnde si quis in genere formet libellum, & non exprimat cām specialem, si reus patiatur, & non obijciat, valebit processus & litis contestatio. l. fi. C. de ann. exce. Tamen reus poterit petere, vt actor exprimat cām specialem. Nota exp rin. c. ꝙ vendicans rem ab aliquo, sufficit ꝙ exprimat cām propinquam, licet non exprimat cām remotam: tamen poterit exprimere si velit: sed tñ aliquando prodest, aliquādo nocet exprimere cām remotam. Nocet, quia si exprimat cām remotam, & non ꝓbet: ēt si lite cōtestata dñium ei veniat, succumbit, vt hic. Plures doctores iuris ciuilis tenuerunt ꝯtrium ꝑ l. non pōt alleg. videlicet, quod si veniat dñium post litem contestatam, pro eo pōt ferri sententia, & hoc voluit Papa in fi. huius c. dum dixit, Et licet aliquib. curiosis, &c. No. insuper principalem effectū huius ca. ꝙ cū quis egit actione ꝑsonali vel reali expressa certa cā, dēt illam probare: & non sufficit probare, ꝙ dominium venerit ad ipsum ex alia causa. Nota finaliter, ꝙ ꝓcedit libellus porrectus ꝑ Prælatum, licet nō dicat quod agat nomine ecclesiæ: sed nomine suo & clericorū, quod no. đ quo, de dilationibus. c. litteræ. & de ꝓba. ex litteris.

† De tel lectu, vide de lo. Fa. brū Inst. de act. §. sic itaq; discretis.

ne [a]: & infra †. ¶ Abbas de Bonefac. pro se, & conuentu [b] suo proponens locū de Rosellis esse prædicti monasterij iure dominij [c], vel quasi, &

ADDITIO. Præmitte ꝙ rex Aragonū castrū Curuariæ cum suis finibus, inter quos erat locus de Rosellis, q tunc erat in ptāte infidelium, donauit hospitali sancti Ioan. sub conditione, si ad manus fidelium, &c. Demū mortuo illo rege nepos qui successit in regno illo, de manib. infidelium acquisiuit: & donauit monasterio Populeti, volens ꝙ in loco de Bonefa. ibi incluso ædificaretur vnum monasterium: demum cū esset quæstio inter monasteriū de Bonefa. & Hospitalarios super loco de Rosellis, monasterium Populeti donauit locum de Rosellis monasterio de Bonefac. super hoc vertitur quæstio hic decisa. Dominicus.

[Glossa prima ponit diuisionem, & summam.]

a ¶ Abbate sane.] diuiditur hæc decr. in sex partes. In quarū prima ponitur actorū petitio, & eius cā. In secūda quæ incipit: ibi, Allegabatur, ponit̄ triplex defensio reorū. In tertia q̄ incipit ibi, Pro parte, ponitur duplex actorū replicatio. In quarta q̄ incipit: ibi, Sed ad hoc, ponitur reorū duplicatio. In quinta: ibi, Præfatus ponitur causæ diffinitio ꝑ Cardinalē facta. In sexta: ibi, Nos igitur, ponitur Papæ cōfirmatio. Et hoc dicit decretalis in summa. Qui petit rem certam cā expressa, si illam causam non probat, succumbit: licet aliam probet, maxime postmodum emergentem.

b ¶ Conuentu.] quod facere debet, quod dic, vt sup. de rescri. edoceri.

ADDITIO. Dicunt quidam, ꝙ sic agitur, quia locus petitus communiter pertinebat ad abbatem & cōuentum. Itē constat securius esse quando simul agunt etiam de proprijs. sup. de iud. causam, licet quisq; pro suis agere possit. Ioan. And.

[Glo. seq. obijcit, & dat sex solutiones instādo circa primam, quando competat rei vendicatio, & quando publiciana: & quomodo in ea sufficiat bona fides recipientis. Ad hoc signat contrarium de authen. malæ fidei, & soluit.]

c ¶ Dominij vel quasi.] 1 vr̄ ꝙ talis libellus admittēdus nō sit, cum hæc sint aduersa. Ex iure. n. dñij dicit se dñum: ex iure quasi dominij dicit alium esse dominum, & sic dicit se dominum & nō dominum: &. sic quasi ꝯrius deberet repelli, de ap. solicitudinem cum suis concor. nec debet iudicium esse in pendēti, vel dubium. ff. de iudi. non quemadmodū Circa huius libelli formam, nota ꝙ petitio ista: peto talē rē iure dñij, habet locum, cum quis emit rem ab eo, qui illius rei dn̄s est, & ei rē tradidit, & sic dñium. ff. de acq. re do. l. traditio. in prin. [& de pac. traditionibus.] Recte 2 ergo se dn̄m dicēs, dominium siue cām suę petitionis ponit. Petitio autem rei iure quasi dñij locū habet: cum quis bona fide rem emit a non dominio, & rem sibi traditam bona fide recipit, credēs vendentē rem venditionis & traditionis tp̄e dñum esse ff. de publi. l. cum qui. §. vlt. & sufficit emptori habuisse bonā fidem, licet 3 venditor malam fidem habuerit, & callido concilio vendiderit, vt ead. l. §. ptor ait. Si talis emptor antequam vsucapiat a possessione cadit, petit rem a possessore iure quasi dominij, & appellat̄ actio publiciana. Si aūt post vsucapionē a possessione cadat tunc nō competit publiciana: sed datur ciuilis actio, s. rei vendicatio, fm quosdam vtilis secundum alios directa. ff. de publi. l. 1. Dicta est autem publicana a Publico auctore quī eā inuenit, vt Insti. de act. §. aliç. Ad hoc autem, vt actor obtineat, oportet eum probare titulum

1 De materia isti[*] glo. vide Corneū ꝯ si. 1. & ꝯs. 89. lib. 3. Ruinum cons. 25. & consil. 54. lib. 4.

2 Vide Alex. cons. 121. in 1. vol. & ꝯs. 202. in 2. vol. & cōsil. 95. in 4. vol.

3 Vide Alex. consil. 89. in 5. vol.

titulum, & rem sibi fuisse traditam, 1 & bonam fidē habuisse tp̄e emptionis & traditionis (quod p̄sumit̄. 2 nisi contrarium probetur) & quod credat modo vēditorem vel donantem tp̄e contractus dominū non fuisse, aliàs publicana non cōpeteret. Et format̄ libellus: Peto talē rē mihi restitui iure dn̄ij, vel quasi: hoc est dicere quasi dn̄ij, ac si vsucepissem ꝙ non vsucepit: & de sola cōsuetudine admittit̄ talis libellus sub disiūctione: vū dicer̄ licet non deberet, Peto talem rē iure quasi dn̄ij: q̄a modo certus est re⁹. In supradicto autē libello quamcum ꝗ partē disiunctę probauerit actor obtinebit s̄m formam petitionis. Et si deficiat in vna & absoluatur reus, postea poterit intentare alteram partem disiūctę, nō obstāt exceptione rei iudicatę 3: quia hæc est modo alia cā, quā prima. supra de cau. possess. c. vlti. & de hoc Institu. de accu. §. alię. sicut cum in iudicio peto rōnem tutelæ, & prosequor alteram speciem tantum: licet fiat absolu io in illa specie vel simpliciter, nihilomin⁹ alias species postea prosequi potero, si excipias de re iudicata, te replicatione doli repellam. C. de iudic. licet. Sed ei quod dictū est, ꝙ mala fides tradentis nō nocet accipienti rē bona fide quominus vsucapiat, ꝯdicit C. de p̄scri long. temp. authen. malefidei. q̄ dicit, in malæ fidei possessore alienante, cessat longi tēporis præscriptio. Dic ꝙ licet p̄dictæ leges corrigantur per authenti. vt bona fides tradentis exigat̄: nihilominus quod de publiciana dicitur, locum habet, vt qui rem habuit bona fide & iusto titulo, licet tradens habeat malam fidem, & licet accipiens vsucapere non possit ꝑ ꝑ malam fidem tradentis: tamen a quocumque possessore præterquam a domino publiciana rem vendicabit. Contra dominum autem non currit p̄scriptio, licet tradens habeat bonam fidem. Distinguitur tamē vtrum dominus sciuerit suam rem taliter alienatam: & tunc currit ei p̄scriptio longi temporis, nisi res esset furtiua: quia tunc nō currit ei p̄scriptio ꝑꝑ vitiū ꝙ ei adhæret. Si ignorauit, p̄scriptio longi tēporis ei non currit: præscriptio autē longissima bene currit. vt in prædicta authentica, malæ fidei. hoc ergo nō vetat authen. quin locum habeat publiciana, licet fuerit mala fides tradentis 4. Sed ad hoc vt longi temporis præscriptio locum habeat, requiritur tradētis & accipientis bona fides secundum leges. secundū canones vero sola præscriptio xl. annorū locum habet, & semꝑ cū bona fide. ꝟ. de p̄scri. c. vlt. Ber. cuius fuit hæc gl. licet non ꝑ omnia ad litteram, quā hic ꝑꝑ suas remissiones posui, quas alibi facit ad eam. Et vides q̄d sentit Ber. talē libellū de consuetudine admitti: & satis esse pōt, cū consuetudo sit optima legū interpres. ꝟ. de consue. cū dilectus. & hoc etiam not. Gui. in Spec. de cau. pos. & ꝓprie. §. notandum. ver. alię. & § seq. in fi. Alij vt Tanc. dicunt, ꝙ illi subtilitati ciuili, ꝙ libellus alternatiuus non recipiatur, non est standum s̄m canonicam ęquitatem. Ad hoc ꝟ. in fi. ca. & ꝟ. de iudi. dilecti. de in inte. test. constitutus. § quare. vbi de hoc ꝑ Inno. & Host. & ꝑ Host. de ele. querelā. Alij dicūt, ꝙ hic & in similibus fuit obiectū: q̄a bene fuisset repulsa talis petitio ꝑꝑ rationes alleg. in prin. glo. & sic intelligunt p̄dictā decr. cōstitutus 5. Alij dicūt ꝙ vbi actor icert⁹ ē ex facto alieno, & nil sibi pōt imputari: tūc admittit̄ alternatiu⁹ libell⁹. ff. quorū leg. l. 1. §. q̄a aūt nō numquā. aliàs non & sic soluunt cōtraria. Gosfre. & Inno. dicunt, ꝙ vbicumque q̄s ꝓbabiliter dubitat, non solum ratione alieni facti, sed etiā ꝓprij pōt in eodem libello plures proponere actiones: nec cogitur eligere, etiam si se non cōpatiantur: & sic intelligat̄ decre. cōstitutus. aliàs si nō est ꝓbabile dubiū, eligere cogit̄. ff. de tribu. quod in hæredē. §. eligere. vbi plene de hoc. & adde quod dixi ꝟ. eo. lib. de elect. vt q̄s duas. Alij dicūt, ꝙ licet iste libellus videat̄ cōtrarius, nō est: q̄a rei vendi. & publicana nō sunt cōtraria, sed diuersa cum ad eundem finem tendāt: cum autē tendunt ad diuersum finem, tunc habēt locum cōtraria. & hoc tenet Guil. in Spe. vt supra. & super hoc adde quod dixi ꝟ. de reg. iu. nullus pluribus.

ADDITIO. Remittit. 3. q. 3. c. induciæ. §. offera. Ioan. And.

cum suis finibus ex largitione [a] Regis Aragoniæ ad ipsum monasterium pertinere [b]: petijt adiudicari eidem monasterio locum ipsum, & vos exinde amoueri. ¶ Allegabatur [c] autem pro parte vestra, quòd facta vobis donatio de prædictis valida existebat, quamuis illa sub Sarracenorum tunc existerent potestate: quia non simpliciter, sed sub conditione fuere donata, videlicet si ad manus fidelium deuenirent. In quo casu concessio poterat, & debebat habere vigorem [d]: quia ipsi donationi rerum donatarum natura [e], vel qualitas non obstabat, & salubre ac laudabile [f] quidem erat spectare, ac præstolari tempus, quo illa Chri-

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

a ¶ Ex largitione.] sed per hoc non habebat locū vēdicatio: cum non dicatur, ꝙ traditio secuta fuerit. C. de rei vendi l. seruum. vbi emptor seruum non traditum sibi p̄sentē vendicare non potest. Ad idē C. de hære. vel actio. ven. qui tibi ff. de rei ven. si ager. Sed dic illud verum in priuato: secus in ecclesia. C. de sacros. eccle. vt inter diuinum. & ꝟ. de cōsue. c. 2. vbi de hoc. & ex hac expressione succubuit Abbas vt ꝟ. patebit.

ADDITIO. Et sic expressa nocent. ff. de reg. iu. expressa. Hanc autem expræssionem facere non tenebatur, vt plene not. de libel. obl. c. 2. Ioan. And.

b ¶ Pertinere] hoc verbum late patet. & de ver. sig verbum illud. de fi. instru. inter delictos.

[Glo. seq. ponit decisam, quam iure approbat.]

c ¶ Allegabatur. 6] secunda pars. propositū fuit primo pro parte Hospitalariorū, ꝙ auus ipsius regis castrū Curuariæ cū suis finibus intra quos erat locus de Rosellis, prius Hospitalarijs contulerat. ipsum fuit per monasterium, ꝙ talis donatio non valebat. cum facta fuisset eo tempore, quo res donata erat in potestate hostium, non in dominio donatoris. Et pro hac parte facit, quia liber homo, fundus hostium, & q̄ natura fieri non concedit in stipulationem venire nō possunt. ff. de verb. obl. liber homo in stipulatum. & l. si stipuler. & si aliquid alicui si relictū q̄d propter qualitatem relicti haberi non potuit, non tenet legatum licet interdum æstimationem habeat cū distinctione legis. ff. de legat. 3. fideicommissa. §. si seruo. Contra hanc allegationem monasterij allegabat Hospitale, vt sequitur.

d ¶ Habere vigorem.] scilicet adueniente cōditione vt sequitur. Ad hoc ff. de ac. emp. & ven. l. vlti. & legatum. quod non valet pure factum, si legetur sub conditione, valet conditione adueniente. ff. de leg. 1. l. cætera. § 1. ff. de condi. & dem. qui hæredi in fi. & l. qui sub conditione.

e ¶ Natura vel qualitas.] quia res donata nō erat liber homo, vel res sacra, vel religiosa, vel in ęstimabilis ff. de ver obli inter stipulantem. §. sacram. Reges enim qui spiritalia possidere nō possunt, nec illa possunt donare: & recipientes sunt sacrilegi. 16. q. 7. si quis deinceps. Ioan. And.

f ¶ Laudabile.] quasi diceret: nec ex virtute cōditiōis debuit ifringi donatio: q̄a erat laudabilis & honesta.

a ¶ Mox·

1 Alia necessaria iurantur. q̄a sunt animi interioris. glo. in §. alię. Insti. de actio.

2 Quam sufficit fuisse in accipiēte licet non in tradēte, est tū necessario alleg̃āda ait Phi. citās Ang. in l. sup lōgi. C. de præscr. log tē.

3 Idem Doct. hic & in l. minor. §. 1. ff. d̄ euic. supple qū alterā ex presse ꝓsecut⁹ est si. n. vtat̄ generali verbo, ꝑtinere. succūbēs in ꝓbatiōe; dn̄ij nō intētabit publicianā. Bar ī l. ēt eadē §. actiones. ff de re iud.

4 Idem Doct. hic Spe. ti. de cau. pos. §. nec dicēdū. ver. pen. ibi vide de publiciana. Font.

5 Ita si libellus copulatiue fuisset cōcept. Raymi. Ferra. ff. de edē.

6 In hoc §. iuncto fine c. ibi Absoluēdos. not. Petr. de Anch. ꝙ nō fertur s̄nia sup iure rei p̄se in iudiciū deducto, sed tm̄ ab soluit̄ ab aduersarij impetitione, possit tm̄ sup iure rei ꝓnūciari, & declarari dn̄m. notāt Doct. in ca. ex conquestione. de rest. spol. Fonta.

stianorum domino subderentur: quare mox a. cum peruenerunt ad ipsos b, fuerunt ad vos totaliter deuoluta. ¶ Multum c quoque distabat, an ipsi monasterio de Bonefac. vel prædicto monasterio Populeti † ab eodem Rege facta donatio fuisset: quia etsi liquebat prædicta monasterio Populeti ab ipso Rege, ac ab illo abbati, & conuentui de Bonefac. fuisse collata: non tamen ob hoc constabat dictum Regem ipsi monasterio de Bonefac. illa donasse, uel mādasse donari ¶ Nec pro eo quòd voluit & statuit, vt ædificaretur ibi monasterium, poterat & debebat intelligi eum prædicta, vel eorum aliqua construendo monasterio donauisse d: cum illa potius sua videretur intētio, vt (quia præfatum monasterium Populeti, tot & tantorum bonorum largitione ditabat) abbas & conuentus ipsius, pro sua suorumque salute monasterum constituere tenerētur, præsertim quia monasterio, quod nondum erat, aliqua fieri donatio non valebat e. ¶ Præmissa verò concessio facta monasterio de Bonefac. ab Abbate & conuentu monasterij Populeti, nullum prorsus ei videbatur afferre suffragiū, pro eo potissime †, quòd post litem contestatam & processum iudicij facta fuerat: sicut clare patebat ex instrumento præfato. Vnde cum ius (si quod in prædictis ipsi monasterio de Bonefac. ex concessione huiusmodi cōpetebat) in iudicio minime deduxisset: (quia videri non potest illud venisse, quod postmodum accidit f) pronunciari vtique super petitis non poterat ex eadem.

¶ Pro parte g autem altera dicebatur, quòd cū Rex ipse sua probitate, ac studio ab infidelibus h loca conquisiuerit supradicta, donatio aui, vel patris ipsius prius facta de illis, cū ad cultum fidei peruenirent, Regem eumdē, quo ad hæc sic per eum postmodum acquisita, obligare non potuit: cum sua propria facta essent, & viderētur ab alijs bonis hæreditarijs separata i. ¶ Porro præfata concessio facta monasterio Populeti, licet post acceptum iudicium, causæque processum interuenerit: prodesse tamen & valere debebat, cum pro actore (quod de iure suo ex causa idonea, quamuis superuenienti † appareat) satis sufficere videatur, satisque esse, si (prout seruatur in reo k) intersit ipsius

a ¶ Mox.] C. de sacro s. ecc. vt inter diuinum, vt supra dixi 4. glo.

b ¶ Ad ipsos.] scilicet Christianos.

c ¶ Multum.] bonus aduocatus Hospitalariorū primo cōfirmauit ius ipsorū. scdo impugnat ius monachorū duplici rōne: & hæc est prima. dicebāt Hospitalij: monachi nō ostendunt donationē Regis, vt in libello dixerunt. Dicebant monachi, satis esse ꝙ ostendebant donationē factam a Rege monasterio Populeti: & ab ipso monasterio Populeti monasterio de Bonefac. respondebant Hospitalarij multum distare vt loquitur.

d ¶ Donauisse] bñ dicebat: qa ex nullo verbo posito in donatione facta monasterio Populeti patebat fuisse hanc volūtatē donātis, ꝙ loc' de Rosellis daretur monasterio de Bonefac. & ecce ꝙ sequit̄ cum illa, &c.

ADDITIO. Alle. Inn. C. de do. ꝓmis. l. 1. Ad idē ff. de ver. obl. l. si ita' stipulatus. § Chrysogonus. Ioan. And.

e ¶ Nō valebat.] ad hoc de eccle. ædifi. ad audientiam 2. vbi ad hoc de despō. imp. ad dissoluēdū. & 32. q. 2. quod vero non formatū. Ioan. And.

ADDITIO. Dicebant Inno. & Io. Mo. ꝙ in l. si seruitus. §. fi. ff. de serui. vrb. pd. & l. seruos. ff. de lib. cau. non q̄rit̄ ius in re: sed ꝑsonalis obligatio. Ioan. And.

f ¶ Accidit.] & ideo alia interpellatione opus est. ff. de iud. nō pōt. & l. solemus. iudex ergo nō posset ex alia donatione ꝓnūciare, ex qua actū non fuit, vt in prædicta l. solemus.

g ¶ Pro parte aūt altera.] s. monasterij d̄ Bonefac. & hęc ē tertia pars Et bene allegassent hic monachi, si res donatę non pertinuissent ad regnum: quia nihil disponere potuisset: sed quia ad regnum pertinebant, licet illa non possideret, ius quod in eo habuit, dare potuit ff. de fun. do. si fundum. maxime sub conditione. vt supra, & ad hoc obligare potuit successorem. Vel male allegabant monachi, eo quòd conditionalis obligatio bene adstringit successorem. Inst. de verb. obl. §. ex conditionali. ff. de proba. si pactum.

h ¶ Ab infidelibus.] Nota ꝙ acquisita 2 ex bello gesto contra infideles, efficiuntur capientiū. de quo per Inno. de voto, quod super his. Et dic ꝙ iste rex acquisiuerat ab infidelibus ꝑ iustū bellum initū contra ipsos infideles & sarracenos. facit 23. q. 5. dicat. in gl. 2. & de hoc per Innoc. olim. 1. de resti. spol. & prædi. c. quod super his. Dominicus.

i ¶ Separata.] bonorum separatio non habet locum, nisi in certis casibus. not. ff. de separa. l. prima. Ioan And.

ADDITIO. In 1. glossa dicunt quidam, quòd hic non dicebatur impetrata seu facta separatio bonorum, immo quia simpliciter patris hæreditatem adiuit, vna censetur sua & patris hæreditas. ff. de vulga. & pupil. sed si plures. §. filio. Ioan. And.

Glo. seq. declarat quod dicitur de reo & diuersitatis rationem reddit.]

K ¶ In reo.] qui si rem petitam tempore litis contestatæ possideat, sed tempore sententiæ sine dolo desijt possidere, absoluitur. Si vero tempore litis contestatæ non possideat, & tempore sententiæ possidet, cōdemnatur. ff. de rei vendi. si autem. §. 1. ff. ad exh. l. tigni. §. si quis. supra de excep. cap. pen. Sicut ergo ex causa superuenienti post litem contestatam absoluitur, vel condemnatur reus: sic videtur in actore, 3 vt ex causa post litem contestatam superuenienti sibi debeat re' condemnari sed hoc non est verum, vt infra patet. Et potest esse ratio: quia q̄ agit ex certa causa maxime post litem cōtestatam, mutare illam non potest: nec aliam allegare: cum super alia contestatio non sit facta, & ita ex causa illa, ex qua actum est, debet ferri sententia. Sed reus qui conueniebatur, si non possidebat tempore litis contestatæ, hoc dicere debuit, & fuisset absolutus, si id constitisset: imputet ergo sibi quia tacuit. ff. ad exhi. l. tigni. §. si quis. & §. cæterū. & de hoc s̄. de except. c. penult.

1 Iuxta doctrinā Isidori prius est vt nostra firmem' deinde obiecta cōfutem' Io. Mon

† Monasteriū Populeti a fundamēris erexit & multis diuitijs auxit Alfonsus primus rex Aragonū, & comes Barcinōę vt ibi reges Aragoniæ sepelirētur ita testātur eius regni historię.

† Vide Bar. & Alex. ī l. habebat ff. de inst. & Alex. in l. diu' ff. de re iudi. & Fel. in c. licet. de probat.

2 An & qñ bona capta in bello sint capiētiū. docet. Fel. in c. excōicamus de hær. Bar. & doct. in l. hosties. ff. d̄ captiuis, & postlim. reuer.

† Vide decisionē Rotę 176. in nouis.

3 In casu cōuerso. s. cū desinit actor habere ius, ꝙ habebat ꝑ litis contestatæ, distinguitur: qa aut ex facto ꝓprio & tūc re' absoluit̄: ff. de rei vē. si post acceptū, & de con di.. fur. si seru'. sol. ma. si cōstante. §. fin.

tempore sententiæ proferendæ. ¶ Sed ad hæc [a] pars vestra respondit, quòd cũ tam supradicti aui donatio, quàm locorum acquisitio præmissorum, fuerint nomine regni factę: memoratus Rex donationem seruare huiusmodi tenebatur †. ¶ Cæterum [b] prædicta monasterij Populeti concessio, monasterio de Bonefac. auxiliari non poterat in hac parte: quia cum quis egit ex aliqua certa & speciali [c] causa, & postea [d] siue alia [e] siue similis [f] ei, quam exposuit, accidit, videri non potest illa in iudicio deuenisse: cum iudex tunc [g] prospicere, ac attendere debeat diligẽter, an † ex ea omnino eadem, quę prius expressa extitit, vtpote quæ tunc etiã competerit, actoris intentio sit fundata. ¶ Secus autem cum egit, vel petijt in genere, nullius certæ, vel specialis causæ faciens mẽtionem: videlicet, quia generaliter forte proposuit aliquem abnoxium [h] esse sibi, vel ad se iure dominij vel quasi rem aliquam pertinere: tunc enim hoc præcipue est inspiciendum iudici, an sufficienter vel minime, de iure vel intentione constet actoris, vnde si de hoc ex causa etiam postmodum accidenti liqueat: potest & debet iudex (etiam si appareat minus iuste à principio fore actum) suum exinde animum informare. Quoniam [i] etsi petitum fuerit indebite, non ob hoc tamen minus valuit & tenuit iudicium [k] subsecutum, nec illius acta vel gesta propterea minus valida extiterunt: nec etiam [l] iudex ipse cognita taliter veritate, pronunciare in contrariũ posset cum libera conscientia [m] & secura. Non prodesset [n] etiã multum reo, si tunc forte in ipsum ex huiusmodi superuenienti causa, condẽnatio non ferretur: cum mox alio instituto iudicio [o] foret ex illa merito condemnandus. Vnde etsi actori suam ex superueniẽti causa intentionem sufficiat fundauisse, cum egit [p] aliqua causa specialiter non expressa: secus tamen est si certam, & specialẽ in sua petitione subiunxerit, nisi postmodum intentionem suã ex eadẽ prorsus (quã prius expressit) tunc [q] † etiam cõpetenti causa fundarit. ¶ Quare cum memoratus Abbas monasterij de Bonefac. proposuerit sæpefatũ locũ de Rosellis cũ suis terminis ad ipsum monasterium ex prædicti Regis largitione spectare, nec de aliqua facta ipsi monasterio super hoc ab eodẽ Rege concessione docuerit, ostenderit autẽ donationẽ quondã factã illi de his ab Abbate & cõuentu monasterij Populeti, quæ nec in sua petitione fuerat expressa, nec etiam ante [r] facta, nullum profecto commodum ex ea reportare debebat. ¶ Præfatus [s] igitur Cardinalis præmissis omnibus & alijs [t], quæ hincinde fuerũt proposita diligenter [u]

a ¶ Sed ad hæc.] quarta pars in qua respondetur ad duo proxime dicta.

b ¶ Cæterum.] responsio ad secundum de quo dixerat in uer. porro. Ioan. And.

c ¶ Speciali.] in libello expressa, vt hic, puta ex causa donationis factæ a Rege. Ioan. And.

d ¶ Postea.] i. post litis contestationẽ ex prædicta causa.

e ¶ Alia.] puta q̃a petebatur res ex cã donationis: mõ petitur ex causa venditionis, forte factæ post lit. contest.

f ¶ Similis.] vt cũ peterẽ ex cã donationis factæ a Rege modo fit fides de donatione facta ab alio, puta monasterio Populeti, vt hic allegabatur: ergo similis causa, sed ab alia persona & alijs loco & tempore, & ijs quæ comitantur causam.

g ¶ Tunc.] scilicet tempore litis contestatæ. Ioan. And.

[Glo. seq. recit per q. quã distinguendo solu. & remittit.]

h ¶ Obnoxium.] talis generalis libellus in personalibus actionibus non dẽt admitti. s̃. de libel. obl. c. vlt. tũ valet si recipiatr̃: & sibi imputet reus, qui cãm nõ fecit exprimi in libello C. de an. exce. si ex multis. In realibus cõiter admittitr̃ ff. de excep. rei iudi. si. mater. §. eadẽ. & l. & an eadẽ. § actiones. & d̃ hoc plene s̃. d̃ libel. obl. c. 2. & ff. de eden. l. 1. Ioan. Andr.

i ¶ Quoniã etsi.] proximum dictũ tribus rationibus probat. Ioan. And.

k ¶ Tenuit iudiciũ.] ac si iuste petijsset, dũmõ iuris ordo seruetur in iudicio, q̃ seruari dẽt, & sentẽtia tenet ꝯ eum & pro eo, licet feratur ꝯ ius litigatoris, nisi fuerit appellatũ. 2. q. 6. c. ei qui. §. diffinitiua supra eo. tit. cum inter vos.

l ¶ Nec ẽt.] scd̃a rõ.

m ¶ Cõsciẽtia.] si. n. generaliter dixerint cũ obnoxiũ, & illũ iudex tempore sententiæ obnoxium reperit: si eũ absolueret, contra conscientiam iudicaret. & in hoc casu, ex absolutoria sententia perpetuo, & ex omni causa paratur exceptio rei iudicatæ. [1] ff. de exce. rei iudi. si mater. §. eandem.] Sed non sic cum ex certa causa petijt: quia tunc tm̃ ex illa causa paratur exceptio. de caus. pos. cap. vlt. & dixi supra in magna glo. Ioan. And.

n ¶ Non prodesset.] tertia ratio.

[Glo. seq. arguit & ponit triplicem lecturam.]

o ¶ Iudicio.] videtur hic, ꝙ si iudex cõdemnet reum: ex superuenienti causa, eædem ꝓbationes habitæ in primo iudicio valeant in alio ĩstituto ex eadẽ causa: ꝯtrium tenetr̃: quia est noua causa. & nouũ est iudiciũ. vnde cũ sint lite nõ contestata recepti, quantum ad hoc nõ deberent valere: iuxta illã regulam: testes recepti lite nõ contestata non valent. Super hoc posset forsan dici, vt traditur supra de testib. p̃sentata. C. eo. l. vlt. Ber. Vel dic, ꝙ generalis illius negatio, qui se negat obnoxiũ, intelligitr̃ contestata lite sup̱ omni obnoxietate etiam postea emergenti. [2] Vel dic, ꝙ hæc verba sunt allegatio partis: nec ponunt ius. Ioan. And.

p ¶ Egit.] reali vel personali, vt dixi super ver. obnoxium. Ioan. And.

q ¶ Tunc.] id est, tempore litis contestatæ.

r ¶ Ante.] scilicet ante petitionẽ. vel litem super ea contestatam.

s ¶ Præfatus igitr̃.] quinta pars.

t ¶ Alijs.] hinc elici consueuit instructio iudicantis: scilicet ꝙ debet post specialia subijcere clausulam generalẽ, sub qua omnis causa decisionem iustificans valeat comprehendi. Archidiac.

u ¶ Diligenter.] 30. q. 5. cap. vlt.

a ¶ Lance.]

† Vide de hoc Bar. in l. ꝓhibere §. plane ff. ꝙ vi aut clam & Ruinũ consi. 25. lib. 2.

† In quodam manuscripto legitr̃ sic: an & oĩno eadem, &c.

[1] Prætereã ex cã superueniẽti de nouo, ſm doc. hic, ꝙ ẽt sentit Phil. & hoc de æquitate huiꝰ d̃ct. licet secꝰ de iure ciuili: ſm doct. in l. si mater Fonta.

† al. & tunc ẽt.

[2] Hoc placet. l. Mo. dicit Arch. ꝙ ſm iuris subtilitatem ista non valẽt: q̃a sup̱ eo. ꝙ nõ erat, nõ vr̃ facta litis contestatio. ar. ff. de arbi. l. de his ff. de exce. rei iu. l. si ex testamento Nec sufficit. ꝙ sit in potẽtia, vel in habitu. ff. de iud. nõ quẽadmodũ & l. non põt. d̃ auro & arg. l. si ita. sed hoc ẽ de ęquitate, vt dicit tex. ĩ. eo ĩ fi. Io. And.

a ¶ Lance.] supra eo.tit.c.I.
b ¶ Attendit.] repetit quasdam ex allegationibus.
c ¶ Specialis.vt in casu nostro.
d ¶ Locus & tẽpus.] & hoc vult dicere; si peto rem ex cã donationis, licet de tpe & loco nõ adiecerim: q̃a cũ donatione necessario comitãtur tps & locus 1: mihi nõ ꝓdest si post litem cõtestatã mihi donetur eadẽ res: cũ de certa donatione oportuerit intelligi certis loco & tpe facta. Si aũt rẽ peto iure dñij vel quasi: hic ẽt si post li. ꝯte. ius acquiro, ferẽ pro me sñia. ff. de rei vẽ. si naũt 1. rñ. & §. 1. 2 cũ. n. nullas spãlis dñij causas expressẽrim: nõ sunt ibi cõ comitãtia certorum loci & tpis: & ideo non est vis quo loco vel tpe dominium ante sententiam peruenerit ad me.

[Glo. seq. declarat textũ, scd̃o notat locũ in instrõ ponẽdũ, ponit opi. ꝯriam, tenẽt primum: quod probat per sex iura, & tres rationes.]

e ¶ Censeret.] s. donatio, vel venditio, vel alia cã expressa merito cẽsetur inualida: quia in dubio regulariter ꝓnunciatur ꝯ actorem. s̃. de probat ex litteris. §. 1. cũ. n. non sit probata venditio certis loco & tpe facta: & sic sit dubiũ, an ante litem ꝯtesta. vel post fuerit facta, succũbet: & sic inualidũ est probare actori cãm sine tpe. Et nota 3 per hãc litterã, ꝙ tabellio in instrumento dẽt apponere locũ ꝯtus. Quidam tñ dicunt locũ solum de consuetudine apponi, cum de iure cautũ nõ sit. Sed dic ꝯ per hanc litterã, & per decret. s̃. de ꝓba. q̃m. ibi, loca designãdo, & c. ad hoc 2. q. 8. libellorũ. [que est l. 3. in princ. ff. de accu.] C. de ꝯhen. & commit. stipul. l. optimam. [in glo. in eo die. ad finem. vbi de hoc. & C. de tabel. l. generali. lib. 10. & vide ꝙ dixi de fide instru. inter. super ver. facilius.] sup. de testi. ex tenore. sup. qui fil. sint legi. per tuas. video quod testis deponit de loco supra de testi. cum causam 2. & in iuribus superius allegatis, sed par est probatio instrorum & testium, de fi. instr. cum Ioan. C. eod. tit. in exercendis. ergo & tabellio conscribere debet locum. ptereà forte confecit instrumentum in loco, in quo non potuit.

ADDITIO. Super hoc vltimo vide quod notat. in Spe. de instru. edi. §. restat. versi. & not. ꝙ tabel. & ver. seq. Io. And. Licet l. libellorum. ff. de accusat. s̃. alle. in libello accusatoris requirat locũ & mensem saltem: in libello conuentionali nõ sic: vñ dicit hic Inn. ꝙ actor nõ hẽt exprimere in libello diẽ aut locũ ꝯtus, sicut nec testis exprimit diẽ, de fide instru. cũ Ioann. nisi iudex ex causis certis id fieri faceret, vt prælleg. decret. cum Io. in fi. Institu. de actio. §. curare. Io. And.

auditis, ac vtriusque partis meritis æqua iustitiæ lãce a discussis, prudenter attendit b, id (quod prædicti Abbas & conuentus de Bonefac. proposuerunt, intentionẽ videlicet actoris, ex his quæ post litis contestationem accidunt posse fundari, eaque debere in iudicium deuenire) tunc locum habere (sicut congrue allegatum est supra) videlicet quando ex certa & expressa † causa specialiter non est actum. Ex his enim, quæ post inchoatum iudicium eueniunt, quando causa fuit exposita specialis c, nec debet, nec potest iudicis animus ad proferendam sententiam informari: quia cum certæ causæ facta est mentio, vtpote donationis, vel venditionis, aut alterius specialis, oportet incœpti iudicij tempus attendi, vt liquido cognoscatur, an tunc interfuerit actoris propter illa, quæ specialem comitantur causam, & necessario adesse debent, veluti locus & tempus d, & huiusmodi, quæ sunt sollicite attendenda, & sine quibus causa vacua & inualida censeretur e. Sed cum est in genere absque alicuius causæ declaratione peritum, non sic oportet accepti iudicij tempus inspici: quia nõ requiruntur, nec sunt opportuna, nec attendi possunt huiusmodi comitantia f in hoc casu. Et licet g aliquib. curiosis (qui de his, quæ non multum expediunt sæpe disceptant h) aliter forsan appareat, quando actũ est causa aliqua nõ expressa i: vtilius tamen videtur negotia tali expediri cõpendio, quàm per quandã exactam subtilitatem longo dispendio prorogari k: præsertim cum nonnulla pro vtilitate communi contra iuris asperitatem exequatis † mansuetudine tolerari noscantur l. Vnde idem cardinalis considerans, qđ ipsi Abbas & cõuentus de Bonefac. non probauerunt largitionem super his regiam legitime sibi factam, ex qua specialiter vos impetere videbantur: ab huiusmodi m eorundem abbatis & conuentus impetitione, de mandato nostro, præhabito fratrum nostrũ consilio, vos duxit sententialiter absoluendos. Nos igitur n Cardinalis eiusdẽ sententiam ratam habẽtes, eam auctoritate Apostolica confirmamus.

¶ Bonifacius Octauus.

¶ *Si ex pluribus iudicibus, vel arbitris, vnus (alijs præsentib. & mãdantibus) per verba pluralis numeri ferat sententiã: tenet sententia. Electio autem pronuncianda est per verba singularia. h. d. Ioan. And.*

f ¶ Comitantia.] s. locus & tempus.
g ¶ Et licet.] quasi dicat, & si hæc q̃ dicta sunt, nõ possunt tolerari de se: tñ sic seruandum est: quia æquũ ẽ. ff. ad l. Aqui. l. ita vulneratus. §. Inn. Ad idem ff. quibus mo. pig. vel hypo. sol. sicut, §. si debitor. Archi.
h ¶ Disceptant.] qđ faciendum non est. supra eod. lib. de renuncia. ca. 1. in prin. infra de hæret. cap. 2. C. de sum. tri. l. nemo.
i ¶ Non expressa.] s. idem, quod est q̃n actum ex cã expressa, 4 vt veniant comitãtia tempus & locus: & licet forte de iure stricto id verũ esset: de æquitate dicamus. ꝯ. ff. ad l. aqu. ita vulneratus. ad fi. ver. cũ neq;. & æquitas scripta rigori præfertur. C. de iudi. placuit. argũ bonũ de simo. licet Hely. & c. per tuas. Ioan. And.
k ¶ Prorogari.] ad hoc supra eod. lib. de offic. delega. si is cui. Ioan. And.
l ¶ Noscantur.] pone exemplum. ĩ. de rerum permu. c. vnico, & c.
m ¶ Huiusmodi.] quasi dicat si ex alia causa agant rei iudicatæ, non obstat sententia. supra de iudi. examinata. C. de peti. hær. l. hæreditas. ff. de except. rei iudi. si mater. §. 1. & l. & an eadem.

ADDITIO. Et sic vno respectu vtilius est causam exprimere per hæc iura: alio respectu vtilius est non exprimere per hanc decre. Ioan. And.

n ¶ Nos igitur.] sexta pars.

1 Idem Bar. l. an eadẽ. ff. de exce. rei iud. Fonta.

2 Hoc nõ pbat ibi, sed dr̃ ꝙ possessio post litis cõtest. su peruenit ipsi reo. Phi. Fon.

† Vide ad hoc Bar. in l. 1. ff. de eden. & in l. habebat ff. đ insti. & Imolã & Fel. in c. ex par. te 1. de re scri.

3 An & q̃n in instro publico requirat̃ appositio loci & tpis, vide glo. in ca. quoties. 1. q. 7. & in c. 3. de proba. & in cap. cãm, đ re scr. Abb. in c. 1. de ꝓb. Alc. consi. 66. & ꝯs. 223. lib. 1. Ias. in l. ait p tor. §. si iudex, ff. đ re iud.

† An & q̃n æquitas pferatur, vide Cyn. in l. 1. C. de lega. Doct. in l. sic feci. ff. đ eo ꝙ certo loco, & ĩ c. fi. đ trãsac. & Fe. in c. cum illorũ, de sen. exc. & in c. 2. de re iudic. vbi tradit regulam cũ limitationibus.

4 Ad hãc glo. vide Alex. ꝯs. 150. in 5. volu.

CVm ab vno.] Primo ponit dictum. Secūdo ipsius determinationem: ibi, Oportet. Tertio causam determinationi dissimilem: ibi, Licet.

CASVS. Tu & ego litigabamus coram aliquo iudice, vel habebamus cōtrouersiam inter nos, compromisimus in tres arbitros, q cognouerunt de cā: & assignauerunt nobis terminū ad audiendā sententiam, termino adueniente vnus de mandato aliorum recitauit snīam, an valeat snīa, vel an sit necesse, ꝙ tres simul legant? Vr ꝙ sic. l. item si vnus. §. itē plures. ff. de arbit. vbi dr, ꝙ omnes tres pronuncient aut nullus: nō obstāte illa rōne dubitandi, Respondet Romanus Pontifex in ꝯrium, quod sufficit ꝙ vnus ꝓnunciet: nec requiritur, ꝙ oēs simul legant snīam. Et dicit ꝙ snīa ipsa vr lecta ab omnibus, exquo vnus ꝓnunciat de consensu aliorum: quia alij licet non pronuncient per se, pronunciant tñ per istum, qui recitauit snīam: & sic intelligitur lex illa, item si vnus. allegata. Idem dicendum est in plurib. iudicibus, nam sufficit ꝙ vnus legat snīam, sed dēt dicere per verba pluralis numeri: Nos tales arbitri, vel iudices, &c. Licet sit secus in electione: qua ad denotandum quod electio est vnica & singularis: dēt fieri per verba singularis numeri, vt si procedatur per viam scrutinij, dēt dicere ille cui capitulum committet: Ego talem nomine meo & nomine capituli eligo. Nota, ꝙ snīa ante ipsius recitationem debet redigi in scriptis: aliter snīa esset nulla regulariter: fallit in casibus, de quibus ca. seq. in glo. de hoc est text. in l 2. C. de sen. ex breui. reci. Et primo debet iudex videre, an debitus ordo fuerit obseruatus, quo facto dēt videre allegationes partium, & habere consilium cum peritis, deinde dēt redigere suam snīam in scriptis & emendare, postea cōuocatis debet eam in scriptis legere. Nota ꝙ cum plures arbitri vel iudices habent sententiare, in cā dēnt omnes cōuenire: & est in optione ipsorum, an velint committere recitationem sententiæ vni eorum: sed tñ est honestius vt recitationem sententiæ vni eorum committant: ne videantur simul loquendo assumere officium mulierum. Nota, quod recitatio faciēda est plurali numero. Et sic per argumentum a contrario sensu iudex vnus potest loqui in verbo singularis numeri: licet hodie iudices loquantur per verba pluralis numeri quando loquuntur ratione officij. Nota ꝙ cum proceditur ad electionem per viam scrutinij, vel cōpromissi, electio est proferenda per vnum ad denotandum ꝙ electio est vnica, & communis. Si autē procedatur per viam spiritussancti, illud non est necesse, vt puta si procedatur per viam compromissi, ꝙ est factum in tres: & illi conueniunt in vnam personam: vnus debet eligere in singulari numero. Quod si fuerit compromissum in vnum, puta in episcopum Pictauen. super eligendo Abbate sancti Cypriani: & episcopus eligat per verba pluralis numeri, dicendo: nos existentes episcopus Pictauen. eligimus talem: vtrum vitietur electio? Certe non: nec per hoc desinit esse vnica electio. Nota finaliter, quod licet electio conficiatur ex plurium consensu: tamen ea deducta in esse dicitur actus vnius. Dominicus.

† Ad intelligentiā uide not. ꝑ Do. ac præsertim Arc. cōme. in c. sicut cū ꝑ formā, de ele. li. 6.

† Vide §. fin aūt. in auth. ut iudices nō ex ꝓ pectent.

Iudicis īstructio anteq̄ sententiam ferat.

CAP. IIII.

CVm † ab vno arbitrorum [a] vel iudicum [b], (alijs præsentibus, & mandātibus [c]) scripta [d] sententia recitatur: habetur perinde ac si simul esset ab omnibus recitata †, ¶ Oportet [e] tamen vt is qui recitat, non vtatur verbis singularis numeri, sed pluralis: vt dicat: Nos † tales iudices, vel arbitri pronunciamus, seu statuimus [f] in hunc modum. Licet secus in electione [g] seruetur, in qua (vt censeatur euidentius vnica & cōmunis) est ab vno vice omnium (siue per compromissum, siue per scrutinium

[Prima gl. summat, & dicit quæ fuerit dubitatio.]

a ¶ Cum ab vno arbitrorū.] Si ex pluribus iudicibus, vel arbitris, vnus (alijs præsentibus & mandantib.) ꝑ verba pluralis numeri, ferat snīam tenet sententia. Electio aūt pronūciāda est per verba singularia. Hoc dicit. Dubitatio decret. huius fuit ex eo, ꝙ dicit lex, ꝙ ex pluribus arbitris, aut oēs debent snīam dicere; aut nulli. ff. de arbit. l. si vnus. in §. item si plures, sed satis omnes videntur dicere, cum vnus alijs præsentibus & mandantibus, ꝑ verba pluralis numeri sententiam dicit: hoc idē tenebat Accursi. ff. de arbi. l. sicuti. Ioan And.

ADDITIO. Et de hoc in Spe. de arbit. §. fin. ver. pone ergo. vbi inuenies ꝙ hic posuit Arch. de Azone & socio. Io. An.

b ¶ Iudicū.] ordinariorū, vel delegatorum, fit igitur hæc æquiparatio inter iudices & arbitros, ad idem de offi. delega. vno delegatorum licet interdum sit grandis differentia supra eo. tit. cap. vlt. supra eo. lib. de arbit. c. 2. cum similibus.

[Glo. seq. soluit dubium, & consulit.]

c ¶ Et mandantibus.] ergo si alij præsentes essent, sed non mandarent secus 1: & sufficit ita esse scriptum. ff. qui & a quibus. l. prospexit. 6. q. 3. scriptum est. Et sic taciturnitas non habetur hic pro mandato, & facit ī. de reg. iu. is qui tacet & quod ibi dixi. nec n. in sententijs procedit ratihabitio, sicut in alijs actionibus, de hoc 9. q. 2. c. 1. in glo. 2. supra de his quæ fi. a præla. cum nos. Caute ergo facit is, pro quo lata est sententia ab vno solo recitata: si de mandato aliorum possit fidem facere, sicut de sententia, & facit quod not. supra de offi. dele. cum in iure. in glo. 2.

d ¶ Scripta.] quod dic, vt inf. c. prox.

e ¶ Oportet.] necessitatem importat 2: aliàs. n. si per verba singularis numeri pronunciaret, haberet locū ille §. si plures. l item si vnus. ff. de arbit. quod verum intelligas, nisi collegæ, qui tamen hoc possent, cōmisissent illi vices suas non solum in recitando, sed ēt in pronunciando. Tunc n. ille verbis singularis numeri vteretur. Interdum tamen verbum, oportet, honestatem designat. 25. q. 1. vbi de hoc.

f ¶ Statuimus.] hoc verbum rem perfectā significat, & habet vim siue firmitatem diffinitiuæ sententiæ, vt sup. eo. de verb. sig. in his.

ADDITIO. Et hic, & sic verbum præcipimus, vim habet sententię, supra de transl. quanto. sed si esset tātum vnus iudex: & diceret sententiam diffinitiuam per verba pluralis numeri, non videtur ex hoc vitiari, cum infra excipiatur tantum de electione faciēda. sup. eo. lib. de ele. sicut cum. aliàs nō valeret electio, ut ibi dicitur. Archid.

[Glo. seq. remittit, quærit, soluit, contra solut. alle. solutionem fortificat, consilium dat. secundo quærit, & soluit.]

g ¶ Electione.] de hoc dic ut. ś. dixi de ele. sicut cum. eo. lib. Sed quid dices: compromissum fuit in tres, ut deberent eligere, qui secedētes in partē, postea redierunt dicentes, qđ concordauerunt, & commiserunt uni electionē, & pronunciationem illius, de quo concordauerant, qui eligit Titium: alij duo resistunt dicētes, qđ non de illo, sed de Seio fuerat concordatum, quæritur an dēat illis duob. credi? Hostien. qui dicit hāc qōnem fuisse de facto in ecclesia Lugdunen. plene eā tractauit ī. de probat. c. tertio loco, & dixit ibi se inter Card. obtinuisse credendum esse illis duob. tum quia magis credendum est duobus q̄ uni 3: & qa duobus creditur donec cōtrariū probetur: & ut fraus euitetur, aliàs qui pronunciaret, semper posset ius suum

† An in sentētijs ferendis nomē appellatiuū sit ꝑponēdum proprio, uel eꝯ, uide Bal. in l. 2. C. de sen. ex periculo. & Ph. Frāchum hic.

1 Facit l. sicuti. ff. de arbi. ui de Bar. in l. summi. ff. de re iudi. & Bal. in l. fi. C. de sen. ex peri. recitā.

2 Verbū, oportet, qñ importet necessitatē, & qñ honestatem, & uide Io. And. Ar. & docto. in c. 1. de ꝑscr. & in c. fi. de iureiu. & in c. ut qs, de ele. li. 6. & Bar. & docto. in l. 1. ff. de iust. & iu.

3 Placet Ph. ex qua nota ꝙ plus credif duob. testib. sup negatiua, q̄ uni sup affirmatiua. Font.

nium procedatur) electionis pronunciatio per verba ſingularis [a] numeri facienda.

¶ Idem.

¶ Ponit tres caſus nullitatis ſententiæ: & à primo vnum caſum excipit. hoc dicit. Ioan. Andr.

CAP. V.

ET † ſi ſententia diffinitiua [a] (poſtquam ſcriptura fuerit) debeat a iudice, non ab alio † de ſcripti recitatione proferri [b]

ſuum ſubtrahere illi in quem communiter cõcordaſſent, & quia facultas probationum non eſt anguſtãda. ſ. vt lite nõ conteſt. quoniam, & quia impoſſibile eſt alio modo probari, in quo caſu ẽt interdum hæretico creditur 1. C. de hære. quoniam multi in fin. & conſpiratori. infra de teſti. cogen. c. vlt. Item cum de cõſciẽtia alicuius quæritur, creditur vni ſoli, ſ. quia aliter probari nõ põt de homi. ſignificaſti 1. ver. ſi. [in gl. antepen.] ad hoc bene facit ipſa decretalis, tertio. Et ſic dixit intelligendam decretalem, cũ dilectus. de electio. vt illi tres vel duo deponant & de conſenſibus aliorum, & de proprijs. In contrarium videbatur[1], ſcilicet quod credendum eſſet tertio tanquam à duobus ad id officium deputato 2: argu. ff. ſi menſ. fal. mo. di. l. 1. ſupra de teſt. cogẽ. præterea, nec videtur credendum duobus, cum videantur in ſuis teſtimonijs ſingulares. 3. q. 9. pura. de elect. cũ dilectus. de accuſ. cum dilecti. Item videntur iſti teſtificari de proprio facto: & ſic non ſunt teſtes idonei. C. de teſt. l. omnibus. 4. q. 3. ſi teſtes. §. item nullus idoneus. Sed negari non poteſt, quin iſti duo poſſint probare ſaltẽ diſſenſum tertij, ſ. quod ipſe tertius pronuncians non conſenſerat in illum: nec de illo fuerat ordinatum. Conſilium tamen eſt tutum ad has fraudes euitandas, quòd ipſi compromiſſarij habeant tabellionem, & ſcribi faciant publicum inſtrumentum quomodo deliberant & ordinant de tali eligendo, & committunt illi ſocio vt eligat & pronunciet, aut ipſi ijdem ſcribant & ſigilla opponant, vt ſcriptura & ſigillum obuient cõtrarium aſſerenti 1. q. 7. ſaluberrimum. 27. q. 1. omnes fęminę. C. de non num. pecu. Authen. cõtra qui propriam. Quærebat etiam ibi Hoſtien. an ipſi cõpromiſſarij ex quo deliberaſſent & conſenſiſſent in aliquem, poſſent mutare voluntatem. Et dixit quòd non: quia vicem capituli tales obtinent: vnde talis conſenſus habet ſaltem vim ſcrutinij publicati. ſup. de elect. publicato.

[Glo. ſeq. ſucceſſiue de duobus quærit & ſoluit.]

a ¶ Singularis.] Nota ad qõnem quæ fuit de facto. Epiſcopus compromiſſarius ad eligendum Abbatem rõne dignitatis ſic locutus eſt in plurali: Nos epiſcopus Bonon. compromiſſarius, &c. opponebatur, ꝙ non valebat electio; quia facta per verba pluralis numeri. nõ credo hoc nocere hic; quia vere eſt vnica & cõis, ex quo fit per vnum ſolum: nec habet locum hæc decretalis, vt per te vides. Quid dices in collationibus: habebit ne in illis locum hæc decretalis, vt ſi ad plures ſpectat collatio neceſſe ſit eam fieri ab vno: & per verba ſingularis numeri? Non credo. Dico. n. vt dixi. ſ. de elect. ſicut cum. ꝙ vbi non hẽt locum decretalis, quia pp. non habebit hæc locum, ſed in collationib. nõ habebit locum decretalis, quia propter. ergo nec iſta. Ad idem infra de præben. cum in illis, & quod dixi ſupra de elec. c. vlti. [eod. lib. in vlt. gloſſ.] Ioan. And.

ADDITIO. Idem ſcilicet quod collatio non ſit facienda ab uno, &c. tenet Archi ſupra eo. lib. de electio. ſicut cum, inducit, quod epiſcopi conſueuerunt ſic de ſe loqui de conſec. diſt. 2. reuera. ver. forte dicis, &c. in Chriſto patre. circa prin. ver. de natura, & verſic. hoc autem. 13. q. 2. quam præpoſterum, ver. idẽ nobis. & 73. diſt. per totum, & facit quod ſcripſi poſt Hoſt. de bap. c. 1. ſuper ver. te. & facit infra de pœnit. c. 2. in fin. Ioan. And.

ET ſi ſententia.] Sunt duæ partes. Prima ponit dictum regulare, & caſum exceptum, cui dat ſimile. Secunda ponit regulam bimembrem: ſecunda: ibi, Sententia. Io. An. Poteſt ſic ſummari ſecundum Zen. Sententia in ſcriptis per iudicem & non per alium, & ſedendo, regulariter debet ferri: hoc dicit. Dominicus.

¶ Iudex debet per ſe ipſum ſententiã recitare: & non per alium: aliàs ſententia eſſet nulla, fallit in ep̃o, qui ſentẽtiam per eum faciendam poteſt per aliũ recitare, ad exemplũ illuſtrum perſonarũ. Item ſi iudex tradidit ſententiã in ſcriptis ſine recitatione non valet ſententia. idem ſi pronunciat deambulãdo, & nõ ſedendo. hoc dicit.

CASVS. Tu & ego litigabamus coram aliquo iudice non epiſcopo, lite conteſtata concluſo & renunciato in cauſa, Iudex aſſignauit nobis terminum ad audiendum ſententiam. Termino adueniente iudex non recitauit ſententiã, ſed tradidit notario recitandum, an valeat talis ſñîa: Vel ſit de ſubſtantia ipſius ſententiæ, ꝙ iudex eã ore proprio recitet? Rñdet ꝙ niſi eſſet epiſcopus iudex, ꝑ ſe tenetur ſñîam recitare: aliàs nõ teneret ſententia: nec eſſet neceſſe ab ea appellare. Sed ponamus ꝙ iudex non fecit recitari ſententiam, nec eam perſonaliter recitauit: ſed eam in ſcriptis tradidit partibus: an valeat ſententia? Rñdet ꝙ non? quia iudex tenetur eã ore proprio recitare: aliàs ſententia eſt nulla. Sed ponamus ꝙ iudex legit ſententiam proprio ore: ſed tñ illam legit deambulando, vel ſtando, & non ſedendo pro tribunali in loco maiorum ſuorum, vel in loco mutato ex iuſta cauſa? Rñdet ꝙ non valet talis ſentẽtia, nam requiritur ꝙ iudex eam pronunciet proprio ore ſedendo pro tribunali.

Nota primo ꝙ ſñîa diffinitiua debet in ſcriptis proferri, iſtud tñ non ſeruatur in curia parlamenti, quia cordetenus legunt ſententiam: alij iudices legũt verba diſpoſitiua: ſicut ſunt, condemno, vel abſoluo. Nota ꝙ iudex debet ſententiam diffinitiuam recitare ꝑ ſe, & non per alium: niſi eſſet perſona illuſtris. Gl ponit caſus in quibus non requiritur ꝙ ſententia recitetur in ſcriptis, puta in cauſis ſummarijs in quibus põt omitti libellus in ſcriptis: immo ſententia põt recitari cordetenus. Nota vlterius, ꝙ ad validitatem ſñîæ requiritur ꝙ iudex recitet per ſe, vel per alium quando eſt pſona illuſtris. Nota quod iudex recitans ſententiam debet pro tribunali ſedere. Quid ſi non poteſt commode ſedere: quia dolet in ano? Dicit glo. ꝙ debet ſe ponere in tribunali: & ſedere eo modo quo poteſt ſedere. Nota quod exiſtens in maiori dignitate plus priuilegiatur quam exiſtẽs in minori dignitate, vide de præben. de multa. Nota finaliter diffinitiuã, eſſe nullam, prolatam per iudicem ſtantem: & ſic aliud eſt ſtare, aliud ſedere, vide de vita & honeſt. cleri. c. 1. Dominicus.

[Prima glo. arg. à contrario illi argumento: ſignat cõtrarium, & ſoluit.]

a Diffinitiua.] Nota. quod ſecus de interlocutoria. Sed huic contra, ſupra de proba. quoniam contra falſam. Solu. interlocutoria bene debet redigi in ſcriptis; vt ibi, ſed non eſt neceſſe ꝙ proferatur vel recitetur deſcripto, poterit ergo iudex interloqui: & poſtea interlocutoriam illam tabellio rediget in ſcriptis: nec eſt ẽt de neceſſitate quod redigatur in ſcriptis; ſed aliàs nõ creditur iudici, niſi id pateat per ſcripta actorum, (vt ibi.

Glo ſeq. quærit, & ſoluit.]

b ¶ Proferri.] Quid ſi iudex nouiter excæcatus eſt, vel neſcit legere 3: cum tales iudicare poſſint. ff. de iud. cęcus, vbi de hoc. C. de iud. l. certi? Sol. vel deleget cauſę

diffi-

1 No. Phi. ꝙ qñ res aliter ꝓbari non põt, creditur idoneo teſt. Bar. in l. quoties. C. de naufrag. lib. 11. Font.

2 Vide Fel. in ca. ad audiẽtiã. de reſcrip. Cy. in l. ſi qs decur. C. de Fal. l. Theopõpus. ff. de dote p̃le. Pet. de An. Font.

Electio facta p Epiſcopũ cõpromiſſariũ p hęc verba, Nos talis ep̃s compromiſſarius, &c. an valeat. Vide Arch. in c. ſicut de elec. li. 6.

† Vide Abba. in ca. ſicut nobis. de ſẽt. & re iud. & Feli. & & Dec. in c. ſciſcitatus. de reſcri. & Deciſio Ro. 409. ĩ nouis. & Alex. conſ. 215. li. 2. limitãtes iſtũ tex.

† Fallit tex. ſi hoc hẽat conſuetudo: & in inquiſitore hęreſis. c. vt commiſſi. inf. de hæret. itẽ in notorijs. gl. ĩ Auth. vt iudi. ſine quo. ſuffragio. P. Font.

3 Ad hãc glo. vide Spe. in ti. de ſentẽ. prol. §. ſequitur. & Fel. in c. ſciſcitatus. de reſcri. & in ca. cũ ſ. de proba.

diffinitionem alteri, vel faciat per alium legi petitionem, & allegatiões partium, & per seipsum ab alio instructus proferat verba diffinitionis causæ, s. condemno, vel absoluo, vt faciunt potestates Italiæ, quod tñ Host. non approbat. in sum. e. tit. §. qualiter. Iudices tñ debent esse litterati & habere peritiam canonum. sup. de cõsang. & affi. c. 1.

ADDITIO. Qđ sufficiat iudici dicere condemno, vel absoluo, vt faciunt potestates Italię, placet Accur. C. de sent. ex breui. rescri. l. fi. in 1. gl. Sed vt dicit Arch. idem faciunt Cardinales & auditores curiæ: & communiter hodie omnes iudices. Io. And.

(aliàs nec nomen sententiæ mereatur habere, nec ab ea sit appellare necesse a): episcopo tamen (quem propter dignitatis prærogatiuam, ampliori conuenit b honore) sententiam ab eo ferendam licebit (ad instar illustrium c personarum) per alium recitare.

¶ Sententia, quam scriptam edi d, à iudice litigatoribus non recitari, vel quam ab ipso stando e non sedendo f proferri cõtingit: nullius penitus est momenti. g

a ¶ Necesse.] 2. quæst. 1. in primis. in fin. & C. de sent. ex peri. recit. l. 1. 2. & 3. ff. de arbit. l. non distinguemus. §. quod si. sup. e. titu. cap. primo, nec confirmaretur talis sententia 1 per appellationem, non obstat. ff. rem rat. habe. l. tertia, §. fallus, quod dic vt not. supra eod. cap. 1.

ADDITIO. Appellatio vero licet in hoc casu non habeat effectũ suspendẽdi vel extinguendi: habet tñ effectum deuoluendi secundum Ioan. Mona. & Archid. De hoc, & an simul possit appellans prosequi iniustitiam vel nullitatem per Inno. & Host. sup. de appe. dilecto Ioan. And.

b ¶ Conuenit.] sup. de offic. delega. sane 2. supra eo. lib. e. tit c. 2. inf. de hæret. inquisitores. & c. vlt. inf. de priu. c. vlt. inf. de sent. excom. quia periculosum, cum similibus.

[Glo. seq. alleg. duas concor. ponit iiij. casus, quibus valeat sententia sine scripto: & alios duos in quibus est opinio. in fine dat consilium.

c ¶ Illustriũ.] C. de sent. ex peric. reci. l. 2. & in Auth. de illustri. & qui super eos sunt. §. sancimus igitur coll. 5. [ibi not. glo. quinque gradus magistratuum: & vide latis in Specu. de iurisd. om. iud. in 1. & 2. colu.] Habes ergo casum in quo iudex non recitat per se sententiam. Sunt 2 & casus, in quibus valet sententia sine scripto, vt cum breues sunt causæ, & maxime vilium personarum. Et breuis poterit dici duorum aureorum. ff. de dolo ma. l. idest, & l. præcedenti. in fi. Inspiciatur autem qualitas personarum, & relinquatur iudicis arbitrio. ff. de iure delib. l. 1. supra de offic. delegat. de causis. vel inspiciatur consuetudo loci vel fori: 11. distinctio. consuetudinis. Item cum episcopus de causa ciuili iudicat inter clericos suos. 11. q. 1. si quis cum clerico, & hoc habes. C. de senten. ex peric. re. Authen. nisi. Item in casu, s. cum præses deposito officio conuenitur, vt reddat administrationem. in Authen. vt iudi. sine quoquo suffra. §. necessitatẽ. Item cum Papa 3 per se pronunciat, valet. n. sñia, licet non tulerit eam in scriptis: ipse. n. solutus est legibus. C. de legi. digna vox & quia eius præsentia oẽm supplet solemnitatem. C. de testa. l. oĩum. Item ƒm quosdam valet in sñia lata in cã matrimoniali sine scripto, per decre. sup de testi. Albericus. & hoc vñr ibi tenere Ber. Io. Gof. Inn Sed Host. intelligit ꝙ ibi bñ fuerit sñia lata in scriptis, sed nõ publicis. & hoc teneas ꝑ cle. de verb. sig. sæpe. circa fi. de hoc in Spe. de sent. ꝑl. §. iusta. vers. nõ valet. Vel dic distinguendũ, an iudex procedat ex officio, an in figura iudicij, vt primo casu teneat sñia sine scriptura, in scđo nõ: vel an ꝓcedat in figura iudicij vtraq; parte pñte, an altera cõtumaciter absente, vt in primo valeat, in scđo non: & hoc dixit verissimũ, allegat. s. vt lit. non contes. c. 1. & c. qm̃. Item ƒm Io. & Laurentiũ, qui hoc notant. 2. q. 1. in primis. in fi. de cõsensu partiũ põt sñia ferri sine scripto. Sed Bernar. & Host. s. vt sup. de offi. deleg. de causis. fatẽt tñ ibi Host. ꝙ partes 4 bene possent iudiciario ordini renunciare, ita ꝙ nec locus esset libello, nec prolationi sñiæ: & de plano inquireretur veritas, & mandata sua daret: vel aliter vt sibi videret̃ ordinaret. ff. de of procõ. ne quic quam. §. de plano, & C. de tempo. appel. l. fi. sed ꝙ iudicãdo & pronunciando omittat̃ scriptura: dicit sie ri non posse. Et dant Doctores consilium ꝙ iudex in ipsa sñia dicat; in his scriptis. C. de testamẽtis. Auth. hoc inter. §. nisi forte. C. de fide instr. ꝫctus. Et dicunt quidam aliter latam sententiam nõ valere. C. de senten. ex peric. recit. l. 2. & vlt. quòd non est verum 5. Sufficit. n. quod in scriptis feratur, vt hic argu. C. de test. l. cum antiquitas. §. fin.

ADDITIO. De hoc in Spec. de sent. prolat. §. iuxta. versic. non valeat ẽt, & an præsumatur in scriptis lata, ibi not. Et videas etiam quod not. in Spec. de appel. §. 1. versi. & notabiliter. Ioan. And.

d Edi.] non cures si aperta sit vel clausa: & habes hoc C. de sent. ex peric. reci. l. 1. Argum. contra infra ti. pro xi. appellatio. ibi soluitur. Ioan. And.

e ¶ Stando.] In casibus in quibus proceditur simpliciter & de plano, sine strepitu & figura iudicij, dic vt in clem. de verb. sign. sæpe. circa fin. gl. Ioan. And.

Glo. seq. textum fortificat alleg. quinq. iura. quærit, & soluit, & ex eo infert solutionem, ad simile: ponit opin, contrariam finis recit. per quæstionem.]

f ¶ Sedendo.] Sedere. n. debent iudices 6 non solum cum diffinitiue pronunciant, sed ẽt cum res quæ agitur plenam cognitionem desiderat. ff. quis ordo in bo no. posses. seruetur. l. 2. §. dies, in Auth vt ab illustri. & qui super eos sunt. §. sancimus igr̃. coll. 5. in Auth. de iud. §. de debunt. coll. 6. 23. q. 1. paratus ibi, sedes me iudicare, &c. 3. q. 3. c. induciæ 2. §. à iudice. Quid si sedebat in alta turri vel palato: & partes erãt inferius? Dic ꝙ valet sñia Potuit. n. tuitionem sibi loci prouidere si forte timebat, argm̃. sup. de sponsa. cum locum, de ele. bonæ 1. ff. de acq. posses. l. quod meo. §. si venditorem. [De hoc. C. de sent. ex peric. recit. l. 1. & in Spe. de sent. prol. § iuxta, ver. quid si pronunciat. & oĩno vide qđ ibi dicã, & ver. seq. & per Host. in præallegato. §. qualiter. eo. tit. post principium.] & argu. C. vbi sena. vel clar l. 3. ante mediũ: ad hoc supra e. lib. de offic. deleg. statuimus, & ĩ. de hære. c. vlt. Et idẽ possumus dicere de eo qui super equum sedendo tulit sñiam, s. ꝙ sñia valeat 7 licet. n. nõ videat̃ sedere: vr̃ tñ quasi sedere. ff. de seruit. rust. pd. l. qui sella. de homi. dilectus &c. significasti. Alij s. C. de sent. & interlo. prolatam. 2. q. 6. qui. §. diffinitiua. in prin. Talis. n. vr̃ sedere, sed baiulari. C. de off. eius, cui mãda. ẽ iurisd. l. honorati. Et nota, qđ dr̃ de sedendo, intelligunt Doct. ꝙ iudex in sede sua sedere debeat, & non stare. [Anima. n. sedendo & quiescẽdo fit prudẽtior. & Hieronymus super Dan. 8. c. ibi, antiquus dierum sedit, sic dicit: Sedens descri bit̃, vt maturitas sñiæ cõprobetur.] Vñ quid si in cullo doleret, ꝙ sedere nõ posset: Itẽ q d si in ipsa sede, nec sederet, nec staret: sed iaceret: Satis forte fuit de mẽte iuris ꝙ sedere intelligatur: & sit in sede sua de plano iudicando quocunque modo ibi moretur. [Dedi remissiones supra de dila. c. 2. ad l. voluit. ff. de interrog. actio. & ad Spe. de dilat. ad fi.] Tñ primum tene: quia minime sunt mutanda quæ interpretationem certã semper habuerunt, ff. de legib. l. minime. Ioan. And.

g ¶ Momenti.] Ita ꝙ nec est appellare necesse. supra proxi. responso.

1 Vide Fe. in c. 1. de sente. & re iu. & i c. dilecto de appe.

2 Vide Rõ. sing. 5. inci. ꝙ sñia. Fel. & Dec. i c. scifcitatus de re scrip. & in c. qm̃ ĩ de pro. Abbatem & Doct. in cap. de appellationib. ɋ appella. & Ph. Frãchũ hic.

3 Idem in Impe. tenet Deci. consl. 102.

4 An & qualiter partes possint renũciare ordini iudiciario, vi de Doct. in Auth. offerat̃. C. de lit. cõtest. & in l. ꝑpe. randũ. C. de iud. & in cap. in litteris. ɋ off. dele.

5 Vide Alc. cõs. 50. li. inf.

6 Ad hãc glos. vide Bar. in l. 2. C. de sent. & Bal. in l. 1. C. de sen. ex pe ricu. & Spe. ĩ tit. de sen. ꝑ latio. § ia sta.

7 Idẽ gl. in l. 1. C. de sent. ex peric. & glo. in c. postulatis 3. q. 7. Font.

DE APPELLATIONIBVS.

[Dictum fuit supra tit. proxi. de sent. & re iud. Verum quia aliquotiens partes grauantur in huiusmodi sententijs & apunctamentis iudicis: & dubitaret aliquis an possit pars grauata appellare: & quõ sit appellandũ, iõ annectit titulum de appellationibus.

C Ordi nobis.] Ista est solemnis & quotidiana decret. quæ diuiditur in quattuor partes. Secunda pars: ibi. Sãcimus. Tertia: ibi. His quę. Quarta: ibi, Qđ si. Sed Io. Mont. diuidebat in sex. de secũda faciendo tres partes: quia primo eũ dat primum formam appellandi ante diffinitiuam. Secũda: ibi, In quibus, informat quid facturus sit iudex à quo est appellatum. Tertia: ibi, Post hoc. tractat viã in huiusmodi procedẽdi. Demũ de quarta facit duas: nam primo ponit appellantem: secundo appellatum.

CASVS. Prætendebam te debitorem meum in aliqua pecuniæ summa, forte in centum. feci te cõuenire corã tuo iudice cõpetente ordinaria, vel delegato: coram quo tibi obtuli libellum meum: cui petij ꝑ te respondere. captasti terminum ad respondẽdum, meo libello. quo termino adueniente, cum deberes respõdere libello: tu excipiẽdo proposuisti, ꝙ libellus meus erat obscurus, generalis, & inadmissibilis ego autem dico in contrarium. super quo iudex tulit sententiã interlocutoriam: & dixit libellum meũ esse admissibilem, & te debere eidem respondere. à qua sentẽtia appellauisti verbaliter, an valeat tua appellatio? Rñdet Romanus Pontifex: dicens ꝙ si quis appellauit à sentẽtia interlocutoria: debet appellare in scriptis. Et istud non sufficit: sed vltra debet in appellatione sua exprimere causam rationabilem: talem videlicet qđ si esset vera, deberet legitima reputari & quę si esset vera, necessario inferat appellantem fuisse grauatũ. Item appellans debet requirere iudicem à quo, vt sibi det apostolos. Sed vtrum appellanti tenebitur iudex à quo statim dare apostolos. & vtrũ posset appellanti assignare terminum infra quem dabit sibi apostolos? Rñdet Romanus Pontifex, ꝙ iudex non compellitur statim, & illico dare apostolos: sed potest petere terminum ad deliberandũ quos apostolos ipse dabit: vtrũ reuerẽtiales uel refutatorios Sed quid si iudex dedit appellanti apostolos reuerentiales & dimissorios, ob reuerentiam illius iudicis superioris ad quem appellabat, quæritur vtrum iudex à quo possit appellanti præfigere terminum ad prosequendum appellationẽ? Respondet quòd sic. & terminus iste assignabitur ꝑ iudicem à quo consideratis qualitatibus personarũ & negotij: & etiam considerata distantia locorũ. Sed ponamus quòd appellatus petijt, vt iudex à quo remittat totum negotium ad curiam Romanã, vtrũ sufficiat quòd appellatus mittat procuratorem instructũ in causa & negotio principali, vel in causa appellationis solum? Respondet ꝙ appellatus debet mittere ad Apostolicam sedem procuratorem sufficienter instructum in causa principali, & non solum in causa appellationis, vt finito articulo appellationis possit Papa ꝓcedere in negotio principali, & hęc eadem quæ dicta sunt de appellatione interiecta ab interlocutoria: sũt similiter intelligẽda si quis appellet à grauamine extraiudiciali. Sed quid si appellet quis à diffinitiua sententia: vtrũ appellans teneatur obseruare ista? Respondet quòd non: sed tunc seruãtur iura antiqua, videlicet ꝙ appellans non tenetur appellare in scriptis, nec exprimere causam rationabilem in sua appellatione: quæ si esset vera, deberet legitima reputari: sed sufficit appellare verbo, & iudex à quo tenebiť deferre isti appellationi. ca. cũ sit. de appellationibus, in antiq. postea Romanus Pontifex in fine huius ca. imponit pœnam facientibus contra istam constitutionem. Nota primo, ex principio huius cap. quòd iudex debet laborare in quantum potest vt lites abbreuiet. l. quidam existimauerunt. ff. si cert. petat. cap. finem. de do. & cont. in antiq. Nota vlterius, ꝙ appellans à grauamine extraiudiciali, vel ab interlocutoria, debet appellare in scripti. Et iste est vnus casus, in quo scriptura est de substantia: alios casus ponit glo. in cap. . infra de censi. ad quam quotidie fit remissio. Regulariter autem scriptura non est de substantia rei gestæ. l. pactum. C. de pact. l. contrahitur, ff. de pignó. vbi dicitur, ꝙ scriptura non fuit inuenta, vt sit de substantia rei gestæ: sed inuenta fuit ne ipsius rei gestæ pereat memoria. Nota quatuor requisita in appellante ab interlocutoria vel grauamine extraiudiciali.

Primo enim debet appellare in scriptis. Secundo, requiritur ꝙ ipse exprimat causam suæ appellationis Tertio, ꝙ illa causa sit rationabilis, idest talis, q̃ si esset vera, necessario inferret istum appellantem fuisse grauatum. Quarto, debet appellans requirere iudicem à quo, vt sibi det apostolos. Nota quòd apostolos debet & tenetur iudex dare appellanti, non tñ incontinenti: sed potest petere terminum ad deliberandum quos apostolos ipse dabit: an reuerentiales, dimissorios. vel refutatorios, Vnde sciendum, ꝙ plures sunt Apostoli: quidam enim sunt reuerẽtiales siue dimissorij, alij sunt refutatorij, alij sunt testimoniales: de q̃bus videas late per panor. in cap. cum cessante. eo. tit. in antiq. Nota quòd iudex à quo appellatur, potest terminum iuris ad prosequendum appellationem abbreuiare: nam de iure appellans habet annum ad prosequendum suam appellationem: & ex causa biennium respectu appellationis prosequendæ: non autẽ respectu appellationis finiendæ. Nam iudex à quo cũ sit inferior, non potest ligare manus superioris. Nota ꝙ si appellatus petat, vt iudex a quo remittat totã causam principalem ad sedem Apostolicam: debet tã appellatus quàm appellans mittere procuratorẽ sufficienter instructum non solum respectu causæ appellationis, sed etiam respectu causæ principalis secus si appellatus non petit istam remissionẽ fieri; tunc enim sufficienter mitteret procuratorem ad prosequendũ cãm appellationis, vel ad impetrandum iudices delegatos Nota insuper quòd archiepiscopus cognoscens de causa appellationis, non potest retinere causam principalem in cap. 1. de foro compet. isto libro. nam archiepiscopus non potest de principali negotio cognoscere etiam de consensu partium: nisi finito articulo appellationis dicar; bene appellatum & male iudicatum: quia tunc posset articulũ principalis causæ retinere: secus in Papa: quia potest retinere causam principalem, etiam si dictum sit, bene iudicatum, & male appellatum. immo sine appellatione potest Papa inhibire iudicibus, vt non se intromittant

TITVLVS XV.

De appellationibus.

¶ Innocentius quartus in concilio Lugdunensi.

¶ *Appellans ad Papam in iudicio vel extra appellare debet in scriptis: & causam exprimere, & apostolos petere. Si vult & petit appellatus principales persona per se, vel per procuratores instructos super principali accedere debent ad Papam. In appellationibus à sententia diffinitiua interpositis, nil mutatur. Demum vtrique contra facienti imponitur pœna. Ioan. And.*

CAP. I.

Ordi nobis

mittant amplius de causa: sed ipsam causam vnà cum partibus remittant ad Papam. c. vt nostrum. eo. tit. in antiq. l. iudicium soluitur ff. de iud. vnde istæ euocationes, quæ quotidie fiunt de minori iudice ad maiorem, fiunt virtute illius l. iudiciū soluitur. ff. de iudi.

¶ Prima glos. diuidit & summat.

a ¶ Cordi nobis.] Appellans ad Papā in iudicio vel extra, appellare dēt in scriptis: & causam exprimere, & apostolos petere, si vult, & petit appellatus: principales personæ p se, vel per procuratores instructos super principali, accedere debent ad Papam. In appellationibus à snīa diffinitiua interpositis, nil mutatur, demum appellanti & appellato constitutionem non seruantib. imponitur pœna. Et potest diuidi decretalis in quatuor partes in quarum prima ponitur constitutionis causa. In secunda constitutio. In tertia, ipsius declaratio. In quarta non seruantium pœna Ioan. And.

† Ad intelligentiā vide Bar. in l. 1. §. fi. ff. de appel. Fel in c. si quādo de offi. de le. & Baptistā de sācto Blasio in Repetit Rubri. 1. De creti. q. 25. drīa. 8 vbi ponit differentiā cum fallētijs.

bis, [a] est lites minuere, [b] & à laboribus releuare subiectos [c]. Sancimus † igitur vt si quis in iudicio [d] vel extra [e] super interlocutoria [f], vel grauamine aliquo ad nos [g] duxerit appellandum [h]: causam

ADDITIO. Sic incipit. l. 1. C. de emen. Iustin. Codi. & idem verbum C. de iudi. apertissimi: circa finem. Ioan. And.

b ¶ Minuere.] sic ff. si cer. peta. quidam æstimauerūt. in fin. de rescrip. nonnulli. de do. & contum. finem, cū suis concordan.

c ¶ Subiectos.] s. in procemio huius lib. & de offi. leg. c. 2. de offi. ordi. c. vt litigantes. s. eo. lib.

d ¶ In iudicio.] quod habet locū postq̄ qs citatus est. s. de fo. comp. proposuisti. s. de offi. delega. gratum & cap. licet. Hostien. & dic in iudice, i. ab actu iudiciali, in quo est iudicium, id est iuris partium disquisitio. Archidiac.

[Glo. seq. recitat per quæstionem an in appellatione extra iudicium non à iudice interiecta, locū habeat hæc constitutio: & ponit duas opiniones, & secundā dicit tutiorem.]

e ¶ Vel extra.] hoc debet intelligi quando extra iudicium appellatur, tamen a iudice: quod patet per id q de apostolis sequitur: secundum Inno. [Ioan. Mo. & Archid. & facit clem. eo tit. appellanti. Ad hoc s. vers. his quę in appellationib. ibi enim excipitur: sed aliàs non esset vera exceptio, si non includeretur sub pcedentibus. ff. de penult. l. nam. quod §. fi. Et secundum hoc quod infra dicit interlocutoria, ad actum iudicialē referas: quod dicit, grauamine, ad actum extraiudicialē referas: tamen per iudices illatum. Sed alij cōtra dicentes cum appellatur extra iudicium etiam si nō à iudice, seruari debere 1. arg. s. eo. concertationi. [De diuersis extraiudicialibus appellationibus ibi dicam post Io. Mon. super glo. 2.] Ad id quod dicitur de Apostolis? Respondetur id locum habere quando in iudicio appellatur. [Tutum est etiam. cum appellatur extra iudicium, puta in electionibus Apostolos petere sm Francis. & ita seruatur. vnde dicit appellans: Apostolos peto si si qui eos dare posset. & not infra eo. vt uper.] Ad id q dicitur de versiculo, his quia respondetur q illa non est exceptio, immo determinatio vel protestatio quædam: & hoc est tutius. & tenet hoc Bernar. s. de elect. considerauimus. in 1. glo.

1 Et istos sequitur Dom. & Phi. Fon.

[Glo seq. notat ponit duas opiniones Gof. & contrarias Bernar.

f ¶ Interlocutoria.] Nota ius nouum, appellantē ab interlocutoria debere in scriptis appellare 2: & æquiparatur appellationi interpositæ à diffinitiua ex interuallo vsque ad decem dies: tunc enim est appellandū in scriptis: sed si incontinenti appelletur, sufficit viua voce appellari. ff. de appel. 2. & 2. q. 6 ad fin. §. litigatoribus. Sed ab interlocutoria incontinenti, & ex interuallo appellandum est in scriptis, vt hic. & dixit Goff. & Hostien. post eum, q aliud etiam ius nouum hic inducit, q qui appellat, cām cur appellat, dēt exprimere in appellatione: sed per vetera iura sufficiebat dicere; appello ab iniqua interlocutoria: sicut in diffinitiuis, & indux erunt ad hoc supra de elect. cū dilectus. de test. significaueruut. ver. mandamus. supra eo. dilecto. & cap. dilecti. & cap. ex parte. Sed Bernar. contra, dicens hoc nouū non esse: dicens q in illis decretalib. bene exprimebatur cā appellandi, & cū Bernar. credo p decretalem. s. eo. vt debitus. Itē dixit Gof. q olim extra iudiciū non compellebatur quis causā exprimere: vnde & quo ad hoc istud ius nouum dicit. Sed Bernard. contra 3 dicens quod secundum antiqua iura bene tenebatur qui extra iudicium appellabat causam exprimere. & de hoc notatur supra eo. cum causam. in gloss. vlti. & cap. sequen. in vnica glo. Istud ergo solum dicit Bernard. hic quo ad ius nouum induci, quòd in scriptis appelletur in iudicio & extra. Causa autem ideo exprimitur, vt videat iudex cui porrigitur appellatio, an iusta fuerit, vt sic appellātem admittat vel repellat, vnde semper Papa in committēdo appellationes à grauamine interpositas, scribit, si est ita.

2 An idē sit in interlocutorijs habētib. vi diffinitiuę. Vide decis. Rotæ. 13. in nouis, & Imo. & Ang. in l. 5. ff. de ver. obli.

3 Idē tenet gl. in d. c. vt debitus. in versi. tōnabili. Bar. in l. eius qui & in l. fi. ff. de appell. rec. Phil. Fon.

ADDITIO. Concordantias vide infra eodem capitu. non solum. 2. responso. in prima gloss. Ioan. Andr.

[Glossa sequens recitat per quæstionem an in appellationibus ad alium quam ad Papam, locum habeat hæc constitutio. ponit duas opiniones cōtrarias, quas in fine determinat.]

g ¶ Ad nos.] maxime secundum quosdam. [Videlicet Petr. de Samp. & Boatin. qui intelligunt quo ad formam appellandi & appellandorum petitionem, non quo ad deuolutionem, vt sequitur.] Secundum Hostien. 4 his quę de nouo inducit hæc constitutio, locum non habet: nisi in appellationibus interpositis ad Papam: cum hoc hic exprimatur: & cum sit pœnalis, & sic restringenda. [& supra de elect. cap. statutum. sic etiam priuilegia restringuntur, secundum Hostien. de priuileg. sane. de offic. legat. quòd translationem.] Et quòd solum de appellationibus interpositis ad Papam intelligatur: satis probatur per decretalem de foro competenti. Romana. 1 responso. vbi habes, quòd archiepiscopus de consensu partium non potest de causa cognoscere appellationis articulo prætermisso: ergo necesse est dicere, quòd decretalis ista loquatur in Papa. Sed secundum primam opinionem posset dici idem in quolibet alio iudice ordinario, qui per simplicem querelam cognoscere possit, vt legatus, vt cap. 1. de offic. lega. Sed archiepiscopus per querelam cognoscere nō potest, & ideo primo est sibi videndum an appellatio deuoluat.

4 Et Arc. quē vide 3. q. 5. ga suspecti. & hæc verba quo ad deuolutionē negotij principalis, hic probāt, q sequitur in gl. Ipse tā Host. latius intellexit vt patet i gl. 2. Io. An.

h ¶ Appellandum.] verbo, quia adhuc hodie secundū Hostien. poterit facto appellare, vt s. eo. meminimus. & c. suggestum. & ca. ad hæc sicut. de hoc s. de appella. vt debitus.

ADDITIO. Dicit Innocen. quòd facto appellans prudenter facit, si coram testibus exprimat omnia grauamina pro quibus vadit, vel nuncium mittit. Nā si quando appellat viua voce, ad hoc tenetur vt sequitur, quare non quando facto. & hoc idē not. in capit. vt debitus. facit quòd not. supra eod. dilecti. in glo. quoniam plus dicit Archidia. quòd dato quòd appellans facto hoc non faciat, non puto quòd incidat in istam constitutionem, & ponderat quòd Innocen. dixit eum prudenter facere, quasi non necessario. Ioan. Andr.

[Gloss. seq. ponit dubium: secundo ponit quid addat hoc ius nouum: tertio signat contrarium, quod quadrupliciter soluit.

a ¶ In

appellationis in scriptis a assignare deproperet b †, petat apostolos c, quos ei præcipimus exhiberi d. In quibus appellationis e causam exprimat, & cur appellatio non sit admissa, vel si appellationi forsan ex superioris f reuerentia sit delatum g.

¶ Post hoc appellatori secundum locorum distantiam, personarum & negotij qualitatem temporе prosecutionis indulto h, si voluerit appellatus & petierit i, principales personæ per se k, vel per procuratores instructos cum mandato ad agendum, & cum rationibus & munimentis l ad causam spectantibus, accedant ad sedem Apostolicam sic parati, vt (si nobis visum fuerit expedire) finito m appellationis articulo, vel de par-

a ¶ In scriptis.] Istud speciale in appellatione ad Papā interposita alij ꝯ: & facit pro eis sup. de probationib. quoniam contra ad quod dicit Hostien. ꝙ licet non fuerit in scriptis redactū, poterit fides fieri [Per alia documenta, vbi patet in fine. & dicit sic determinandum, ꝙ no. in sum. eo.tit.§. qualiter.fa tetur tñ Hostien. ꝙ contraria opinio est expediens: nō tñ sic astringit ꝙ ad non scribentem pęnā huius cōstitutionis extendat.] Sed nunquid q̄libet scriptura sufficiet? Dicit Innocen. ꝙ sic satis.n. est ꝙ forma qua appellatū est ī scriptis probari possit. Expedientius tñ est & melius, ꝙ scriptura sit publica, vel authenticum sigillum sup. de fide instru. c.2. & facit sup.eod. lib.de elect.vt circa.

ADDITIO. Vnde ſm Innoc. priuata scriptura nec probat appellatum, nec probat appellationis formā: cum tamen scriptura ad hoc fuerit inducta, vt obuiet appellanti, si variare vellet. 1.q.7. saluberrimum.27.q. 1.omnes feminæ. & ꝙ no.20.q.1.vidua. Dicit Hosti. ꝙ licet consuetudo hēt quod priuata scriptura sufficiat: non tamen per id satisfactum videtur menti huius cōstitutionis, quæ vult varietatem euitari: quare tutius dicit quod sequitur in gl. allegat etiam inf. de sent.excom. cum medicinalis. §. exemplum, vide in Spec.4.parte.c.tit.§.1.versi.& notabiliter.

b ¶ Deproperet.] scilicet festinet 1, vel valde properet: præpositio, de, hic auget.sim. C. de iud. properandum. [ff.depo.l.1.in prin. & vide quod dixi post Host. de consue.ad nostram.Ioan.And.]

c ¶ Petat apostolos.] Instanter 3 & infra xxx. dies. inf.eo.ab eo.& in clem.quamuis.eo.tit. [Dixerat hic Inno. ꝙ non petens renunciat appellationi, nisi per argumenta pateat eum uelle prosequi appellationem, vt si ad illam prosequendam mittat, hoc reprobatur in prædicta decretali ab eo.] Et nō intelligas de Apostolis Petro & Paulo: sed de litteris dimissorijs. ff. de lib.dimiss.l.vnica.ff.de verb.sign.l.dimissoriæ.

ADDITIO. Dicit Host.& Petr. ꝙ dicentur apostoli ab apo, ꝙ est de, & stolon, ꝙ est missio: quasi missio quā facit vnus iudex ad alium, sic ēt de apostolis dicimus, ꝙ à Deo vel de cœlo missi fuerunt, vide in Specu.4.par.eod.tit.§.sequitur, vbi ponit Guil.v. species apostolorum: conuentionales, testimoniales, delatorios, refutatorios, & reuerentiales: & ibi ponit ipsarū formas.Ioan.And.

d ¶ Exhiberi.] quòd si non exhibeatur, & postea 3 iudex in causa procedat: nisi appellationi renūciatum esset inualidus est processus, infra eod. vt super, quod est verum, si debitis loco, modo, & tēpore requisitus eos expresse denegat: vel infra debitū tempus negligenter vel malitiose tradere prætermittit. infra eo. ab eo.2.responso. Et nota ꝙ iudex tradendo apostolos, vr̄ appellationi deferre sup.eo.tit.dilectis, ad finem. quod est verum, qñ tradidit dimissorios vel reuerentiales, secus si refutatorios, vt sequitur. Sic nec termini datio habet vim delationis, vt dicam infra eo.tit. cum appellationibus.

e ¶ Appellationis.] admittendæ vel non: & tunc sequentia veniunt expositiue ad causam ob quam appellatum fuit.

[Glo.seq.ponit opinionem quam determinat.]

f ¶ Superioris.] non dixit Papæ. Et sic not. pro his quæ supra dixi.

ADDITIO. Dixit ergo Host. per hoc satis patere quòd de Apostolis dicitur in omnibus iudicibus locum habere.Ioan.And.

g ¶ Delatum.] solet fieri in dubio cum dubitatur 4 de veritate appellationis, aliàs caueant pœnā supra titulo proxi. cap.1.

ADDITIO. Secundum iura dicit Host. quòd illam pœnam non incurret: dummodo id non fecerit in grauamē alterius partis per gratiā vel per sordes, vt ibi no. Ioan.And.

ADDITIO. Potest dubitari vel de veritate appellationis, vt ductum est: Vel de iustitia, puta pp dubium opinionum secundum Abbat. qui ponit exempla per not.in decretali, vt debitus, eod.titu.Ioan.And.

h ¶ Indulto.] a iudice à quo 5 est appellatum de quo dic vt sup.eod.tit.cum sit Romana.

i ¶ Petierit.] quia non sufficit quòd hoc gerat in mente, nisi hoc exprimat ore. ff. de verb.oblig l.quidquid astringendæ.in principio. Et nota quòd ſm iura vetera, aut recipiebaē appellatio à iudice vel à parte, aut non: nec statuebatur terminus. In secundo casu sufficit mittere procuratorem ad impetrandum & contradicendum. In primo debēt mittere procuratorem ad prosequendam causam appellationis: sed de principali nil dicebatur per antiqua iura, hodie autem si hoc petit appellatus, tenetur mittere non solum ad prosequendam causam appellationis: sed etiam principalem, vt hic vides, si huius constitutionis pœnas enitaret: & sic addit solum ista constitutio, 6. & non derogat. Sed contra sup.eo. qua fronte, vbi hoc videtur esse in optione appellantis. Solut. Quidam exponunt ibi; si maluerit aduersarius, s. appellatus. Alij dicunt illud correctum per istud. Alij, quòd decretalis illa dat optionem appellanti ad quem appellare velit 7, non an velit principalem causam ad iudicem appellationis deferri. Vel dic quod ibi daē optio an velit coram eo ad quem appellauit litigare, vel de legatum impetrare, & hoc cum appellatus non contradixit, vt hic.

K ¶ Per se.] Non datur optio vt personam trahere possit, sed causam, vnde istud, vel, quod sequitur, non refertur ad potestatem appellati, sed appellantis.

ADDITIO. Aliàs secundum Petr. & Abba. vilis clericus litigans cum episcopo, ipsum episcopum litigantem vrgere posset ad personale iter ad curiam. Idem de milite, vel alio litigante cum rege: quod esset absurdum.Ioan.And.

l ¶ Munimentis.] idest, priuilegiis, & instrumentis, & omnibus his per quæ potest causa muniri, supra de dolo & contum. cap. fin. de elect. cupientes. supra eod.lib.

ADDITIO. De testibus tamen hic non intelligitur, supra de fideiuss. constitutus. versicu. præterea: licet causam muniat. Innocen. Archidia. Ioan. Andr.

m ¶ Finito.] per approbationem vel cassationem appellationis: quod est officium iudicis appellationis. 2.q.6 ad finem.Ioan.And.

Marginal notes:

† Etiam in ius ciuile. Bar. in l.cui9. ff. d appe. vt iudex d liberet, vt nō vaget pars, & ita tene tu ꝯ glo. in l. 1. ad fi. ff. eo.& vid Ang. Ar. in d. l. 1. Font.

1 Inf.quā tum tpus assignāda sit appellationis cā, Ruinus cons. 118. li. 5.

2 Qūo & qñ petēdi sint apostoli docet Fel.in c.cum. te de of.deleg.

3 Idest ex quo petiti fuerunt apostoli: ſm Hosti. Et not.quia hæc pars vult ponderati tē pus petitionis nō denegationis. Briū not. J. c. vt super. in gl. antepen. & vide qđ ibi dicā. Io. And.

4 Ad hoc sup. eod. cum speciali.§.excessu. Io. And.

5 Vide c. fin. de accus.&Roma. sing. 165. icip. iudex à quo,&Feli.in c. cū Bertold9. de re iudicata.

6 Dic tex. procedere anteq̄. litteræ sunt p appellātem impetrate, vel nūcius missus: aliàs re nō integra nō pcedere. Phi. Fon.

7 Plurib. iudicib. concurrē tibus ad quos appellare licet. Dom. Font.

a ¶ Omisso.]

tium voluntate omisso a, procedat in negotio principali quantum de iure poterit & debebit: His quę in appellationibus à diffinitiuis sententijs interpositis antiquitas b statuit c, non mutatis. Quòd si appellator quæ præmissa d sunt, non obseruet: reputabitur non appellans, & ad prioris iudicis redibit examen in expensis legitimis condemnandus e. ¶ Si autem appellatus contempserit f hoc statutum: in eum tamquam in contumacem tam in expensis, quàm in causa (quantum à iure permittitur) procedatur g. Iustum est equidem, vt in eũ iura insurgant, qui ius h & iudicē i & partē k eludit l †.

¶ Idem.

¶ *Iudex qui recusatur, statuit competens tempus arbitris ad finiendam causam: quo elapso si finita non fuerit, in principali procedit. Ioan. And.*

CAP. II.

Legitima m suspicionis n causa contra iudicem o assignata †, & arbitris à partibus (secundum formam iuris p) electis qui de ipsa cognoscant q, sępe contingit,

a ¶ Omisso.] quod non posset archiepiscopus sup. de foro compet. Romana. 1. respon.

b ¶ Antiquitas.] reuerenda 1. sup. de translationibus, quanto §. 1.

c ¶ Statuit.] s. quòd appellans in eis appellationis causam nō teneatur exprimere: sed sufficit dicere: appello ab illa iniqua sñia, & iudex debet appellationi deferre, & potest statuere terminum appellāti ad appellationem prosequendam, eod. tit. cap. cum sit.

d ¶ Quæ præmissa sunt.] idest, si causam appellationis non expressit in scriptis, & Apostolos non petijt: & instructus nō venit, vt hic dicitur, [vel non misit.]

ADDITIO. Secundum Inno. cuius est glo. quam posuit Bernar. in additionibus, & tamen in alia gl. tenuit Inn. quod prædixi. Ioan. And.

e ¶ Condemnādus.] non dixit, cōdemnatus: vnde dicit Host. ꝙ iudex 2 principalis causæ hēt condemnationem facere. Sed dic quod etiam iudex appellationis ipsam potest facere. inf. eod. cum appellationibus. 1. respon. in fine.

f ¶ Contempserit.] quare hoc dicit, cum in voluntate appellantis resideat ire vel non ire? Hoc intelligitur secundum Bernardum, cum appellatus hoc approbauit: scilicet cum volebat coram superiore causam prosequi. Si igitur postea non seruauerit hoc statutũ, idest si non veniat instructus vt debet, contra ipsum tanquam contra contumacem procedetur tam in expensis quam in causa. Et qualiter procedatur contra contumacem reum vel actorem, lite contestata, vel non contestata, vel quasi contestata, plene not. sup. de do. & cont. prout.

ADDITIO. Archidiaconus alleg. quod not. sup. eod. sæpe. in gloss. vt si lis. & vide quod ibi dixi: per quod decido quod hic not. Inno. & Ioan. Mon. Ioan. Andr.

g ¶ Procedatur.†] 3 per illum ad quem est appellatum. sup. eo. sæpe. & c. per tuas, nec est mirandum, si tales taliter puniantur, iustum est, &c.

h ¶ Ius.] sup. eod. in principio.

i ¶ Iudicem.] qui appellationem recipit, & terminum assignauit.

K ¶ Partem.] quæ venit instructa coram Papa.

l ¶ Eludit.] quod reprobatur. sup. de alien. iudi. mut. causa facta. c. 1. de postu. præla. bonæ 2. §. nec nocebat. ff. de iud. si prætor.

ADDITIO. Et ff. ne quid in loco publi. l. fin. Ioan. Mon. & C. de sportul. l. vlt. in fin. Ioan. And.

Legitima.] Primo ponit factum sæpe cōtingēs, cui secūdo prouidet: ibi. Volentes. Hostien. facit tres partes, dicens ꝙ in prima ponitur dubitatio. In secunda solutio. In tertia dr̄, ꝙ iudex procedat: partes istæ patent: Sed Ioan. Mon. dicit aptius, ꝙ primo narratur iuris antiqui prouisio. Secundo: ibi, Volentes, ponitur noui iuris adiectio. Vel dic ꝙ prima pars ponit morbum, cui secunda medetur. Ioan. Andr. Præmitte quod habes in c. suspicionis. 1. respon. s̄. de offic. deleg. s. quòd vbi iudex recusatur, eliguntur arbitri, qui de causa suspicionis cognoscunt. Dominicus.

CASVS. Tu & ego litigabamus coram aliquo iudice delegato à Papa, tu eum vis recusare vt suspectũ: quia dicis, ꝙ ipse est affinis meus. certũ est quòd debemus eligere arbitros ad cognoscendum de ista cā suspicionis; coram quibus arbitris teneris probare istam causam suspicionis. Sed ponamus quòd iudex recusatus timet quòd arbitri sint negligentes in finiedo istā cām; nunquid poterit pręfigere arbitris terminum ad finiendam causam suspicionis. Respōdet Romanus Pontifex, ꝙ sic, & si arbitri non finierint causam recusationis infra illũ terminũ, poterit iudex recusatus reassumere iurisdictionem. Nota primo, ꝙ iudex pōt assignare arbitris terminum infra quem causam decidant, ꝙ intellige de arbitris iuris, de compromissarijs non loquit̄ iste tex. Nota secundo, quòd qñ sunt electi tres arbitri, videtur data potestas duobus, vt ꝙ maior pars ipsorum fecerit, valeat. Ad hoc supra de arbi. c. fin. eod. lib. Dominicus.

[Prima glo. summat, & dicit quid supplet.]

m ¶ Legitima.] Iudex, q accusat̄, statuit cōpetēs tp̄s arbitris ad finiēdā cām: quo elapso si finita nō fuerit, in principali procedit. Emanauit ad suppletionē decretalis supra de offic. deleg. suspicionis. Ioan. And.

ADDIT. Et i Spe. t̄ re §. sic. ver. sed q d si actoris. I. A.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

n ¶ Legitima suspicionis.] de veritate causæ non dubitatur quin habeat arbitrer cognoscere. Sed quis cognoscet an causa sit legitima? Dic quod idem arbiter 4. vt not. sup. eod. cum speciali, in 3. glo.

ADDITIO. Et in c. suspicionis. sup. de offi. deleg. in 1. glo. & in Spec. de recusa. §. qualiter. in princ.

o ¶ Iudicem.] ordinarium vel delegatum à Papa. s̄. e. cum speciali, de off. delega. suspicionis. sit autē esset delegatus epi vel eius officialis, vel essent plures delegati cum clausula, ꝙ si non oēs, & vnus ex his recusetur, tunc non itur ad arbitros. quòd dic vt not. sup. e. lib. de offi. deleg. si contra vnum. Et coram ipso iudice qui recusatur, dandus est libellus recusatorius. s̄. eod. secundo requiris. C. de iudi. apertissimi.

ADDITIO. Libelus recusatorius dandus est corā recusato iudice, si sit ordinarius vel delegatus, vt in prædicto c. cum, speciali, & c. suspicionis. Hostiensis.

[Glo. seq. ponit quatuor quæ requiruntur in arbitro.]

p ¶ Formam iuris.] sup. eod. cum speciali, & non debent esse laici 5 tales arbitri, quia cum habeant testes compellere, & alia facere q̄ pertinent ad hunc articulum, talis spiritualis iurisdictio non caderet in eos ſm Bernar. ad hoc 96. dist. bene quidem, de iud. decernimus. Item non debent esse suspecti: aliàs possent sicut iudices recusari. Item nec debent esse multum remoti. sup. eod. secundo requiris, & c. cum speciali. Itē debent esse in locis competentibus, vbi possit haberi copia peritorum, supra eod. lib. de rescrip. statutum.

q ¶ Cognoscant 6.] & pronuncient. ff. de iud. de qua re supra

1 De priuilegis antiquitatis, vñ Fel. in c. 1. de maio. & in ca. si q̄ testiũ, extra de testi.

2 Vide decisionem Rotę 251. in nouis.

3 An vero requirat̄ noua citatio super principali vide Abb. in c. sæpe de appellation.

Al. illudit.

† Ampliatex ad exceptionē concernētem iudicis famā, vt si dicat̄ infamis, excōicatus. Pe. de Anc. 5 Inno. in ca. qm̄ super abbatia de offic. del. Font.

4 Nisi sint notorie iniustæ, quas iudex repellere pōt, vide Lapum alleg. 1. & Frāchum hic.

5 Idē Ar. de hoc in Spe. de recusationibus. § fin. ver. & nūquid Io. And.

6 Verbum cognoscāt est iurisdictionale, vide Cardi. in clem. 1. 1. q. 11. de off. deleg. & Deciũ cons. 115

supra de causa possessionis. cum super. & infra patet. Ioan. And.

a ¶ Proferas.] quod potest supra de offic. delega. suspicionis.

b ¶ Odium.] caueant tales arbitri iuris à pœna, supra tit. proxi. c. 1. licet arbitri compromissarij illam timere non habeant, vt ibi dixi.

ADDITIO. Dicit Hostien. quod arbitri iuris pœnam d. c. 1. incurrũt. faciendo vel omittendo aliquid per gratiam vel per sordes. Nã delinque re potest omittendo, sicut peccare faciendo. supra de excep. dilectæ. & ca. significante. de rescriptis, significante. Io. Andr.

c ¶ Vilipendunt.] & ex eo magis ligãtur. supra de sen. excom. per tuas.

d ¶ Causa ipsa.] scilicet. Pet. de Anc. Fõt. ADDITIO. Decẽ & octo iustas recusationis cãs not. hic Hostien. vide pleniꝰ in Spec. tit. 1. §. super rest. & per ipsum Hostien. in sum. de offic. deleg. §. quæ sunt iustæ causę. Ex illis 18. vide sex not. de offic. deleg. causam. in 1. gloss. & vide quod nota. supra eod. lib. de offic. deleg. si contra vnum in 6. gloss. & quod super ea dixit Ioan. Andr. qui hic in sua nouella peculiariter explicat ipsas causas incipiendo à septem vsque ad 18. inclusiue.

e ¶ Morbo.] supra eod. lib. de excep. pia.

ADDITIO. De iuramento calumniæ, cæterum. vbi de hoc in gloss. 2. & dicit Archidiac. morbum dictum: quia ex illo mors oritur, scilicet animæ. Ioan. Andr.

[Glossa sequens signat contrarium. opinio. ponit & soluit.

f ¶ Per iudicem 2.] ipsum recusatum ordinarium vel delegatum. contra supra de offic. delegat. suspicionis. Solu. ista corrigit illam secundum Bernard. & sic O. reuolauit ad A. idest, hoc extremum ius ad illud quod olim erat ante decretalem, suspicionis. Sed dic quod decretalis ista non corrigit illam. Illa enim decretalis loquitur in termino partibus assignãdo ad probandum, idest, parti quæ suspicionem vult probare: quem non qui recusatur, sed arbitri assignare debent, vt ibi. Ista loquitur in termino assignato arbitris ad causam finiendam: quem non arbiter, sed iudex recusatus debet statuere. Ioan. And.

ADDITIO. Idem Hostien. Petr. de Samp & Abba.

g ¶ Competens.] quod si minus competentem terminũ assignaret, locus esset appellationi. supra de dila. cap. 1. Ioan. And.

ADDITIO. Secundum Boatin. locus esset appellationi interponendæ per partes, quæ in hoc grauantur non per arbitros: quod intellige, si non grauantur. Si ergo in arbitros fulminaret sententiam, si infra terminum non diffiniuissent, tunc eorum interest appellare. Ioan. And.

h ¶ Alioquin.] scilicet si elapso termino nondum sit per ipsos negotium terminatum.

i ¶ Non omittat.] videtur quod cõstitutio ista sit iniqua, sic probo: Pone quod iudex in veritate sit suspectus suspicione quæ proponitur contra ipsum, arbitri in fauorem partium uel partis, non finiunt negotiũ in termino: iudex procedit in principali: & sic inutiliter proponit recusatio. Quomodo ergo fiet, cum hic compellatur coram iudice suspecto reus litigare? Dicũt quidã. [Pet. de Samp. & Abb.] quod pars petet à iudice, vt secũdum acta corã arbitris negotiũ finiat. ad hoc supra. de testib. præsentata, & si male pronuntiauerint appellet. vel dic quòd si arbitri nolũt pronunciare, vel male pronunciant: appellandum est ad Papam. supra eodem lib. de offic. deleg. ab arbitris. Ioan. Andr. [Idem Archid.

†Nota quod iurisdictio extẽdit ad personas nõ inclusas in rescripto quã impediunt illud pp quod rescriptũ cõcessum est.

†Causæ recusationis ponũtur Dec. in c. postremo de appellat.

† Ad hãc gl. vid. Abbatẽ c. secundo reuquiris. de appell. & Fel. in ca. pastoralis de exceptio.

quod ipsis in idem conuenire nolentibus, nec tertium aduocantibus, cum quo ambo uel alter eorum procedat ad decisionem ipsius negotij, ut tenentur, iudex proferat [a] excommunicationis sententiam contra ipsos: † quam ipsi tum propter odium [b], tum propter fauorem partium diutius uilipendunt [c]: quare causa ipsa [d] plus debito prorogata, non proceditur ad cognitionẽ negotij principalis. Volentes igitur morbo [e] huiusmodi necessarium adhibere medelam: statuimus, vt ipsis arbitris per iudicẽ [f] competens [g] terminus præfigatur †, infra quem in idem conueniant, vel tertium concorditer aduocent, cum quo ambo vel alter eorum, eiusdem suspicionis negotium terminare procurent. Alioquin [h] iudex ex tunc in principali negotio procedere non omittat [i].

† Nõ tñ cessat remediũ antiquũ, s. coactio. arg. l. quoties. ff. de actio. & obl. item pñsens ca. venit ad fortificãdũ ius antiquũ nõ ad corrigẽdũ. facit l. 1. §. dixerit aliq. ff. de publi. Pe. de Anc. Fonta.

¶ Idem.

¶ De officiali episcopi non ad episcopum sed ad archiepiscopum appellatur.

CAP. III.

ROMANA ECCLE--

Romana.] Hæc est famosa & notabilis decretalis, quæ (omissa prolixitate Hostien. & diuisione Ioan. Mona. quæ nimis est confusa) potest diuidendo summari sic. Hæc decretalis de duob. tractat, scilicet de appellatione ad archiepiscopum interponẽda: & de ipsius potestate circa causam interiecta. Circa primum decidit tres casus, quib. dubitabatur an posset vel deberet ad archiepiscopum appellari. & hoc in 1. & 2. resp. & in §. Dẽt. Circa: 2m fecit quinq;. Primo, decidit qñ citare possit vel delegare: ibi, Cũ aũt. Secũdo: ibi, Si uero. qñ possit inhibere: distinguẽs circa hoc tres casus. Tertio: ibi. In aliũ. de ipsius põtate in aliã personã, vel aliã cãm. Quarto: ibi. Sñias. de põtate reuocandi censuram. Quinto & vltimo de necessitate remittendi male appellante. Dom.

CASVS. Officiales Pictaueñ. cognoscit de aliqua cã inter duos subditos suos. tulit sñiam diffinitiuã vel interlocutoriã, nõ refert. vna partiũ vult appellare: quæritur ad quẽ iudicẽ sit interponẽda appellatio: hoc est vtrum possit pars appellans appellare ad epm Pictauẽ. dũ ipsius officialis? Rñdet Romanus Pontifex, quod certe non: & licet eps sit maior suo officiali, tamen quia idẽ est consistorium amborum, non potest appellari ab officiali ad episcopum: ne appelletur ab vno iudice ad eundem: immo non valet contraria consuetudo. capit. 2. supra de consuetu.

Casus amplissimus & peculiaris dñi Helie, cõpræhẽdẽs particulariter singulos §§.

¶ Sed quid: ponamus quod aliquis prælatus inferior, puta Archidiaconus, vel archipresbyter existens sub episcopo tulit aliquam sñiam interlocutoriã uel diffinitiuam: vna pars vult appellare: quæritur ad quem sit appellandum: Certe appellandum est ad episcopũ non autem ad archiepiscopum omisso medio, valeret tamen contraria consuetudo vt quis appellaret à prælato inferioris episcopi ad archiepiscopum: nam cum consuetudo dat iurisdictionem nõ habenti: multo magis potest iurisdictionem prorogare habenti.

Casus §. ab archidiaconis.

¶ Sed ponamus quòd fuit appellatum ab officiali episcopi ad archiepiscopũ, vel ab inferiori plato epi ad episcopum an iudex appellationis ad solam asseuerationem partis appellantis possit decernere citationẽ, ad citandam partẽ appellantem, & iudicẽ à quo est appellatũ priusq̃ sibi cõstet quod appellatio fuit interposita ex

Casus §. cõi aut.

ex causa prohibili:hoc est, vtrum anteq̃ iudex appellationis decernat citationem suam, debeat sibi liquere ꝙ fuerunt obseruata omnia illa quæ requirũtur ad deuolutionem causę ad superiorem per appellationẽ Rñdet Romanus Pontifex, ꝙ sic:& ideo appellãs dẽt comparere corã iudice appellationis, vt eũ informet de omnibus istis,aliàs iudex.appellationis non deberet decernere suam citationẽ. hoc dicit præsens text. vsque ad §.Si vero.in quo sic figuratur.

CASVS. Certum est ꝙ iudex appellationis consueuit inhibere iudici à quo,ne aliquid attentet in præiudicium appellationis.

Casus literalis. §. si vero.

¶ Sed ponamus ꝙ pars appellata comparet coram iudice appellationis:& proponit, ꝙ appellans nõ appellauit infra decem dies:vel aliquid omisit propter ꝙ reputatur non appellans:nunquid debet iudex appellationis anteq̃ decernat citationem prius de istis cognoscere,& super his interlocutoriam ferre? Respondet quòd sic:à qua interlocutoria poterunt partes appellare.

Casus. §. quod si objiciat.

¶ Sed ponamus , ꝙ pars appellata non proponit non fuisse appellatum infra decem dies : sed dicit ꝙ causa inserta in appellatione non est de causis insertis & approbatis à iure;dicit appellans, ꝙ licet causa nõ sit inserta in corpore iuris : tamen est similis vel maior q̃ sint causæ insertę in iure nunquid iudex appellationis prius debet ferre interlocutoriam , an alia causa inserta in appellatione sit iusta uel non, anteq̃ faciat inhibitiones iudici à quo? Rñdet ꝙ sic & non intelligatis ꝙ iudici ad quem, debeat constare de veritate appellationis : sed intelligitur sibi constare in causa inserta in appellatione sit rationabilis vel non.

Casus. §. si autem.

¶ Sed ponamus,ꝙ fuit appellatum a sententia diffinitiua:vtrum iudex ad quem, possit facere inhibitiones iudici à quo,non præmissa cognitione?Respondet ꝙ non : nisi fuerit appellatum à sententia diffinitiua in casibus in quibus est inhibita appellatio:puta q̃a aliquis fuerat condemnatus ex sua confessione,& appellauit,tunc.n.debet inseri iusta causa in appellatione & debet fieri fides iudici ad quem,an causa inserta in appellatione sit rationabilis.

Casus. §. in alium.

¶ Sed quid:ponamus, ꝙ erat quæstio super prædio ꝙ possidebas. lata est sententia contra te:& ab ea appellauisti, postea quidam tertius intulit tibi violentiam in illa re : vtrum coram iudice appellationis possis eũ facere conueniri?Certe non:sed debet conueniri coram suo iudice immediato. Et istud verum , nisi per istam turbationem impediretur iurisdictio iudicis appellationis.hoc dicit vsque ad §.Cum vero.

Casus. §. cũ vero.

¶ Sed ponamus,ꝙ pendente appellatione conueni te coram iudice à quo,super alia re;vtrum iudex appellationis possit inhibere iudici à quo, ne cognoscat de ista causa:Certe non:verum tamen posses ipsum iudicem à quo recusare ut suspectum,probato grauamine quod tibi intulit in alia causa à quo appellasti.

¶ Sed ponamus,ꝙ episcopus Pictauensis habet iurisdictionem tẽporalem in aliquo loco suæ diœcesis;tulit aliquam sententiam per se, vel per auditorem suũ. vtrum habeant appellare ad metropolitanũ , puta ad archiepiscopum Burdegalen.vel ad præsidem prouinciæ:puta,Senescallum,vel eius locum tenentẽ?Respõdet ꝙ est appellandum ad Metropolitanum : & sic ad iudicem ecclesiasticum.nisi episcopus teneret:in allodium illam iurisdictionem non faciendo aliquam pẽsionem domino temporali .;secus si teneret in feudũ: nam tunc appellandum esset ad iudicem laicum in c. allegato pro contrario in glo.

Casus. §. sẽtẽtias.

¶ Sed quid:ponamus ꝙ iudex a quo, excõmunicauit appellantem,ipsum reputando contumacem:vtrũ iudex appellationis possit relaxare,vel declarare nullas istas sententias,antequam cognoscat vtrum bene vel male fuit appellatum ? Respondet ꝙ non,& istud verum, nisi immineret periculum animę:quia tunc posset illas relaxare;sed non declarare nullas.

¶ Sed ponamus, ꝙ iudex appellationis pronunciauit bene sententiatũ,& male appellatum: quale debet esse officium iudicis ad quem? Respondet quòd,ipse iudex appellationis debet remittere partes ad iudicem à quo,vt ipse cognoscat de principali causa.Idẽ consistorium.] Per hoc enim excludũtur officiales foranei qui sunt delegati Episcopi.licet enim ipsi habeant iurisdictionem ad vniuersitatem causarum : tamen ab eis appelletur ad Episcopum, & non ad metropolitanum.Quòd si.] sed qualiter pars appellata potest opponere , quòd iudex appellationis cognoscat an causa inserta in appellatione sit iusta vel non ? Dicendũ quòd aliquæ sunt causæ,quæ non sunt expressæ in iure : puta quia sunt similes vel maiores: & in illis dẽt iudex appellationis cognoscere an illæ causę sint iustæ vel non:si autem causa inserta,in appellatione esset vna de causis insertis in iure:tunc non haberet iudex appellationis cognoscere an illa causa esset iusta vel non. Vnde sciendum quòd iudex appellationis haberet ferre duas sententias:vnum interlocutoriam an appellatio fuerit ad eum deuoluta. vel ne:aliam diffinitiuam respectu articuli appellationis:videlicet an bene fuerat appellatum vel male:& an bene iudicatum vel male: Nota primo ex principio cap.quòd ab officiali. Episcopi non potest appellari ad ipsum Episcopum:nec valeret contraria consuetudo, vt capitu.2.supra de consuetu. & istud verum,quando appellatur ab officiali generali, & principali:quia si appellaretur ab officiali foraneo , esset appellandum ad Episcopum.

cas. §. si.

Nota quòd non potest.appellari omisso medio regulariter : nam ab Archipresbytero non potest appellare ad Metropolitanum omisso Episcopo. Sed quid si Archipresbyter est sub Archidiacono: an possit appellari ad Episcopum omisso Archidiacono?Communis opinio Doctorum est, quòd sic. nam concurrit cum quibuscunque inferiorioribus Prælatis:exceptis Abbatibus respectu suorum religiosorum.cap.quãto.de offic.ordin.in antiq. Nota vlterius , quòd valet consuetudo. vt omisso medio possit appellari Nota quòd iudex appellationis non debet citare appellatum, nisi constet sibi quòd appellatio fuit interposita ex iusta causa & rationabili. & istud verum , quando causa est exprimenda appellatione : videlicet quando appellatur ab interlocutoria vel diffinitiua. in casibus in quibus prohibetur appellatio à iure. Et si iudex appellationis videat , quòd causa inserta in appellatione non sit iusta,debet denegare audientiam appellãti. Nota vlterius ibi,quòd si objiciatur, quòd non solum potest appellari propter causas insertas in iure: sed etiam propter alias causas maiores , vel æquales, puta nos non habemus in iure, quòd iudex posset recusari vt suspectus propter compaternitatem:si tamen de iure patriæ sit tanta amicitia inter compatres , sicut inter consanguineos:ista est sufficiens cã recusandi iudicem, vt suspectum. Nota, quòd si pars appellata proponat . quòd causa inserta. in appellatione non est rationabilis:iudex appellationis debet interloqui an illa sit causa rationabilis, vel non.

Appellari nõ pôt omisso medio regulariter.

Nota quòd quando appellatur à diffinitiua in casibus à iure prohibitis : necesse est vt appellans in appellatione sua inserat causam rationabilem : vt puta si confessus in iure appellet : debet inserere in appellatione sua , quòd confessus fuit per errorem , vel metum : & debet de errore & metu fidem facere: & in hoc æquiparantur interlocutoria & diffinitiua. Nota quòd iudex appellationis non recipit iurisdictionem nisi inter partes : puta inter appellantem & appellatum , & non inter tertium , quod verum est:nisi iste tertius impediret iurisdictionem iudicis appellationis. c. 1. de offi.& potesta.iudicis delegati.in antiquis.

Appellãs à diffinitiua in casu prohibito dẽt causam inserere.

[Prima glossa diuidit & summat.]

a ¶ Romana

a ¶ Romana Eccleſia.] Huius Decretalis vndecim ſunt partes: ſicut & vndecim eius dicta Primũ, ꝙ de officiali epĩ nõ ad epm ſed ad archiepm appellat. Secundũ, ꝙ de ſubdito epĩ ad ipſum nõ ad archiepm appellatur: niſi aliud eſſet de conſuetudine. Tertiũ, ꝙ archieps cauſam appellationis ab epõ interpoſitæ non debet cõmittere, vel partes citate, niſi in appellatione probabilis cauſa ſit expreſſa. Quartũ, ꝙ ſi negetur per appellationẽ negotium deuolutum, non inhibebit Archieps iudicẽ principalis cauſę procedere: niſi prius de deuolutione conſiſterit. Quintum, ꝙ ſi dicitur ex iniuſta cauſa appellatũ, Archiepiſcopus inhibere non poteſt: niſi prius recepta appellatione, vt probabili incipiat cognoſcere de cauſæ veritate. Sextũ, ꝙ licet dicatur appellatũ a diffinitiua ĩ caſu ꝓhibito à iure: ex quo de hoc Archiepiſcopus cognoſcere cœperit, poteſt inhibere, ne ſententia executioni mandetur. Septimum, quòd Archiepiſcopus in tertiam perſonam (poſt inhibitionem ſuam in cauſa per apellationem delata ad ipſum) aliqd innouantem, iuriſdictionem exercere non poteſt. Octauũ, ꝙ Archiepiſcopus appellantẽ in alijs cauſis à iuriſdictione Epiſcopi non poteſt eximere. Nono diictur, quòd ab Epiſcopis in cauſis, quibus iuriſdictionem temporalem habent, de iure debet ad Archiepiſcopum appellari: niſi ſpeciale ius aliud inducat. Decimo, quòd cenſurã eccleſiaſticam in appellantem prolatam per Epiſcopũ, Archiepiſcopus reuocare non poteſt: niſi partibus vocatis, & de cauſa legitime cognito. Vndecimo & vltimo dicitur, quòd ex quo Archiepiſcopus pronunciauerit male appellatum ante ſententiam. ſtatim debet cauſam ad ſuffraganeum remittere.

† Decretũ huius c. confirmat conciliũ Trident Seſſio. 22. de reforma. cap. 7.

† Per iſtã rõnẽ dicit Petr. de Anch. iſtud c. ꝓcedere in quocũq; generaliter alterĩ vices gerente: vt nõ ad ipſũ cui vices gerunt, ſed ad eius ſuperiorẽ appellet: ſed an ſupplicari poſſit vide no. in c. ex literis de in integ. reſti. Fonta.

† Vide. c. ſi qs clericus. 11. q. 1.

ſia [a] †: & infra. ¶ Cũ ſuffraganeorum Remenſis eccleſiæ ſuorumque officialium (qui generaliter [b] de cauſis ad ipſorũ forum pertinentibus, eorum vices ſupplendo cognoſcunt) vnum & idẽ [c] conſiſtorium ſiue auditorium ſit cenſendum: ab ipſis officialibus non ad dictos ſuffraganeos [d] † (ne ab eiſdem ad ſeipſos [e] interponi appellatio videatur) ſed de iure [f] ad Remen. eſt curiam † [g] appellandum.

¶ *De ſubdito Epiſcopi ad ipſum. non ad Archiepiſcopum appellatur: niſi aliud eſſet de conſuetudine hoc dicit.*

¶ Ab Archidiaconis vero alijſque inferioribus Prælatis [h] ſuffraganeis ſubiectis eiſdem, & eorum officialibus, ad ſuffraganeos ipſos debet, & nõ ad eãdem curiam [i] (omiſſis dictis ſuffraganeis) appellari: niſi aliud Remenſi eccleſiæ de conſuetudine [k] competat in hac parte.

¶ *Archiepiſcopus cauſam appellationis ab epiſcopo interpoſitæ non debet committere, vel partes citare, niſi in appellatione probabilis cauſa ſit expreſſa.*

¶ Cum autem † ad præfatam curiam ab eorundem ſuffraganeorum, vel ſuorum officialium audiẽtia fuerit appellatum: Remen. archiepiſcopus (qui pro tẽpore [l] fuerit) vel officialis ipſius nullatenus in appellationis cã interpoſitæ, ante diffinitiuam [m] ſententiam

ADDITIO. Et ſ̃. eo. lib. de offi. vica. c. 2. & 3. (vnde dicebat Inn. Epiſcopum poſſe prohibere officialẽ ne iudicet, ſed nõ conuerſo. ff. de iud. l. iudiciũ. & in multis alijs differunt. Dicit Hoſt. ꝙ illa diuerſitas habetur ſupra eo. lib. de offi. or. Romana. in fine. Ioan. And.]

d ¶ ſuffraganeos.] ẽt ſi cõſuetudo eſſet, ꝙ appellari poſſet ad eos, vt ſ̃. de ꝯſue. c. 2. e. li & vide ꝙ ibi dixi.

e ¶ Ad ſeipſos. 3.] ꝙ eſſe non poteſt: appellatio enim eſt de minori ad maiorem. &c. Si autem appellatur de officiali ad epiſcopum, non appellatur de minori ad maiorẽ: imo de eodem ad eũdem: & ſic non poteſt dici appellatio.

f ¶ De iure.]. Quaſi diceret, de cõſuetudine poſſet ſecus induci. ad hoc infra §. proximo. & hoc tenent moderni: qđ falſum eſt, vt ſupra de conſuetu. c. 2. vbi de hoc.

ADIDTIO. Ber. & Hoſti. per §. proximum, tenent talẽ cõſuetudinẽ poſſe induci, & vltra id inducit Hoſt. ꝙ licet ſi per errorẽ de ſuperiore ad inferiorem appelletur, nulla ſit appellatio: non tamen nocebit error, ſi appelletur ad maiorẽ quàm debuerit, vel ad parem. ff. eo. tit. l. 1. § pen. valeat ergo conſuetudo quò ad parem: licet nullo modo valere poſſit quò ad minorem cum ſit irrationabilis & inepta. 21. diſtin. inferior. de conſuetud. cap fin. ſecundum eum. Et licet hæc procedere poſſent in pari (quem conſuetudo quo ad hoc faceret maiorem) non tamen procedunt in eodẽ, vt ibi. Ioan. And.

de gloſſã in c. non põt đ pb. eo. lib. & in c. ſignificauit. đ ſent. exc. & Phil. Franchũ. hic.

3 Iſtã gl. cum tex. dic ꝓcedere etiã de iure ciuili. Bar. in l. 1. § . 1. ff. quis & à quo per l. ꝑcipimus. C. e. Phi. Fon.

† De intellectu vide Felinũ in ca. paſtoralis §. quoniam. de reſcrip.

[Glo. ſeq. notat officialem ordinarium. reprobans opinionem Goffre. & excuſans opinionẽ Bernardi.]

b ¶ Generaliter.] Nota per hãc litterã, ꝙ officialis 1 eſt ordinarius non delegatus, & ſic eſt reprobata opinio Goffre. qui no. in ſum. de offi. vica. §. item dubitari. ꝙ officialis Epiſcopi delegatus eſt, non ordinarius, & ob hoc dicebat de ipſo ad Epiſcopum eſſe appellãdũ, & hoc idem videbatur tenere Ber. ſ̃. ne præla. vic. ſuas. c. 2. in gl. 2. vbi dicit, ꝙ Epiſcopus non poteſt de iure ordinarium dare: ſed ſolum princeps vel lex. Vel dici poſſet, ꝙ per hoc non negat officialem eſſe ordinariũ: quia dici poſſet, ꝙ habeat à lege. Vnde ipſe Bernar. hic & Inn. Hoſt. & omnes. Ioan. Mona. & Archid. not. officialem ordinariũ eſſe, quod ex hoc dicto neceſſario concluditur hic: & probatur hoc, vt dixi ſ̃. eo. lib. de offi. vic. licet. ad hoc ſ̃. de offi. vica. ſua. in Auth. de iud. 6. circa prin. coll. 6. [& §. illud cuſtodiendo. & C. eo. tit. ſi quando. Ioan. And.

c ¶ Idem.] non tamen pro omnia 2, vt ſ̃. eo. lib. de off. deleg. ſi contra vnum. §. vlti.

1 Officialis epi an ſit ordinari⁹, vel delegat⁹ & qd de Vicario. vide deciſionẽ Rotæ. 379.

2 Ad hãc gloſſã vi

g ¶ Curiam.] niſi appellare vellet ad Papam: ad quẽ omiſſo medio 4 appellatur. 2. q 6. Romanam. & ca. ſi quis putauerit, & idẽ in legato. de officio leg. c. 1. vbi de hoc. & 2. q. 7. c. 3. ſecus ſecundum legem. ff. de appellationib. imperatores.

ADDITIO. Si ad Imperatorem per ſaltum appellatum ſit, remittit ad illũ ad quem ex ordine debuerit appellari. Ioan. And.

h ¶ Prælatis.] qui iuriſdictionem habent. quod dic, vt ſ̃. de offi. ordiua. cum ab eccleſiarum.

i ¶ Curiam.] Remen. de qua ſ̃. dixi.

K ¶ Conſuetudine.] 5. quæ dat iuriſdictionem. ſ̃. de fo. compet. cum contingat. ſ̃. eo. lib. & tit. Romana. de offi. ordina. Romana. & in hoc caſu poſſumus intelligere ſ̃. de præben. referente. de no. oper. nunci. ſignificantibus. idẽ ſi de priuilegio, cũ iſta ſint paria. 9. q. 3. cõqueſtus. ſupra. de offi. ord. duo ſimul ĩ. § dẽt. [& de iud. nouit. ver. non enim. vbi de hoc. Ioan. And.

l ¶ Qui pro tempore.] quaſi diceret, iſtud nõ eſt ius ſpeciale & perſonale, quod extinguatur cũ perſona: imo perpetuũ eſt ſupra de trãſ. de cętero. & in alijs archiepĩs ẽt ſeruãdũ ẽ. ſ̃. e. lib. de offi. ord. Roma. ad fi.

m ¶ Diffinitiuã.] quia in appellationib. à diffinitiua, non eſt neceſſe cauſam exprimere, vt dixi ſupra eod. cordi. & ſic ibi non haberet locum quod ſequitur.

4 Ad hãc gloſſã vide gloſſã in c. e. ti. & Doctores in. c. 1. de offi. deleg. & Bartolũ, & Imo. ĩ l. 1. §. pen. ff. de appel.

5 Etiã ꝑſcriptione fieri poſſet itẽ ſi mediatus nõ eſſet catholicus c. ſi is cui. de offi. del. ſ̃. eo. Itẽ ſi nõ opponatur exceptio. Phi. Fon.

[Glossa sequens recitat per quæstionem an arctet citatio contra hæc facta, soluit: dat generalem doctrinam, & remittit.[

a Citent.] & si citauerint, impune non paretur. ff. de iu. om. iu. l. vlt. [Nã ius dicẽti ex territoriũ. vel s̃. iurisdictionẽ suã, impune nõ paretur.] Et hoc intelligas vbicũque q̃s citatur ab aliquo, & constat, ꝙ citatus nõ est de iurisdictione citantis, 1 non tenetur cõparere: nisi cã talis in citatione exprimatur, per quã apparet illum iurisdictionẽ habere 2, si vera sit illa causa, ff. qui satisda. cog. l. si vero. [vbi dicitur, ꝙ si dubitatur an fideiussor sit locuples, approbari dẽt: secus si euidẽter est locuples.] facit ẽt ff. de fer. l. 1. [vbi non tenetur venire citat⁹ ad diem feriatã etiã fauore hominũ.] In dubio melius est cõparere. 23. q. 1. c. quid culpatur. ff. de iudi. si q̃s ex aliena. & adde quod no. 3. q. 2. si episcopus. [ĩ gl. 2.] đ acc. veniens. [in gl. vlt.]

b ¶ Expressa.] dupliciter põt intelligi, scilicet ꝙ archieps nisi videat in appellatione expressam probabilem causam, nec citabit, nec committet. Vel dic, [ẽm Inn.] expressa in citatiõe, vel cõmissione: q̃a in cõmissione vel citatione exprimet probabilem causam ob quã sit appellatũ 3. Sed contra. s̃. eo. tit. si duob. vbi archieps causã in citatione non expressit: & tamen tenuit citatio. Sed illud per istud supplendum est: [vel nondum statutum erat ꝙ appellaretur expressã causa secundũ Inn.] Vel citare non debet vt hic: si citauerit expressione nõ facta, tenet: vbi, quia multa fieri, &c. secundum Host. [Allegat de iureiur. quemadmod. verb. ꝙ si post. melius habes de regularibus, ad Apostolicam. Io. And.]

1 Et satis est, ꝙ sit de iurisdictione licet non sit de suo foro ẽm Inn. Io. And.

2 Quia de iure cõi iurisdictionẽ nõ hẽns dẽt exprimere vñ hẽat. Roma. consi. 483. p l. sed si hac §. ꝑtor. ff. de in ius vocan.

3 Ad hãc glossam vide omnino Frãchũ hic.

citent a partes: nec etiam alijs illam committant, appellationis eiusdẽ causa,[n] probabili, seu legitima non expressa b.

¶ Si negetur per appellationem negotium deuolutum, nõ inhibebit archiepiscopus iudicem principalis causæ procedere, nisi prius de deuolutione constiterit. hoc dicit.

¶ Si vero vocatis partibus, vel nullatenus, aut nõ infra decem dies post interlocutoriam c, vel diffinitiuam sententiam appellatũ fuisse, seu aliquid aliud simile, d sicque non esse per appellationem ad eundem archiepiscopum, vel eius officialem deuolutum negotiũ proponatur: ijdem (nisi prius ipsis constiterit causam ipsam ad eos totaliter e fuisse delatam) prohibere, ne in causa illa f, vel ne ad executionem procedatur sententiæ g non præsumant h.

¶ Si dicitur ex iniusta causa appellatum, archiepiscopus inhibere non potest: nisi prius recepta appellatione ut probabili, incipiat cognoscere de causæ ueritate. hoc dicit.

¶ Quòd † si obijciatur ex iniusta causa, seu minus i legitima ante sententiam appellationem interpositam extitisse, & ex eo non esse appellationem huiusmodi admittendam: nequeunt prædicti archiepiscopus, vel eius officialis prohibere k, ne procedatur in causa, nisi prius appellatione recepta velut emissa ex causa probabili, cognoscere incipiant de causa huiusmodi an sit vera l.

¶ Licet dicatur appellatũ à diffinitiua in casu prohibito à iure: ex quo de hoc archiepiscopus cognoscere cœperit, põt inhibere ne sententia executioni mandetur. h. d.

¶ Si autem post sententiã in casibus à iure prohibitis m (vt pote à sñia sup manifesto, & notorio n † crimine, vel de quo o q̃s

c ¶ Interlocutoriam.] ergo interlocutoria transit in rẽ iudicatã: nisi ab ipsa ĩ. decem dies fuerit appellatũ: s̃. de electione, cũ dilectus. in fi. quod verũ est quò ad partem. sed nõ quò ad iudicem: quod dic vt supra eo. tit. cum cessante. & infra eo c. vlt.

[Glo. seq. ponit tria exempla.]

d ¶ Simile.] vt si dicatur appellationi renunciatũ tacite 4 vel expresse. s̃. de offi. deleg. gratum. Vel dicat ex probabili causa non appellatum. ĩ. proximo respõso. vel dicatur non appellatũ in scriptis: eo casu quo debuit in scriptis appellari. s̃. e. c. 1. ante ergo q̃ de his cõstiterit, priorũ iudicum non impediet officiũ. I. An.

ADDITIO. Vide ĩ Spec. de excep. §. dicto, vers. sed pone ꝙ in causa. vbi soluitur, ꝙ opponiẽ has exceptiones peremptorias esse differendas post litem cõtestatã

4 Exẽplũ in diffinitiua de re iudi. ꝙ ad consultationẽ. Io. And.

[Glossa seq. arguit. declarat, & remittit.

de quo hic Archidiaconus quasi ad litteram ponens illius verba: & ideo hic decido. Ioan. And.

e ¶ Totaliter.] idest talem fuisse appellationem, quę deuoluat negotium: licet forte causa sit falsa, [secundum Inn. & Hostien.]

f ¶ Ne in causa illa.] s. quando appellatum est ante sententiam.

g ¶ Sentẽtiæ.] scilicet quando appellatũ est a diffinitiua.

h ¶ Non præsumãt.] primo enim debet de iurisdictione constare: & cognito an sit iudex, exercitium iurisdictionis procedere. s̃. de rescri. super litteris. ad fi. Innocẽ.

i ¶ Minus legitima.] cum causa non est in iure expressa 5. ff. de lega. non possunt. s̃. eo. pastoralis. in prin. hoc arbitrabitur primo iudex an legitima causa sit: & si male arbitraretur, appellari poterit. ff. qui satisd cog. l. arbitrio. & l. sequen. Si autẽ causam in iure expressã negaret esse legitimã non audietur. ff. de prob. ab ea parte.

ADDITIO. Vel si reprobatam vellet dicere legitimam. Ioã. & Hostien.

K ¶ Prohibere.] partib., vel iudici à quo fuit appellatum, vel forte tertio deputato forte ad executionẽ sententiarum.

ADDITIO. Vt adaptetur, intelligendum videtur de interlocutorijs: aliàs melius adaptaretur. §. pręced. Ioan. And.

l ¶ Vera.] licet 6 enim quo ad commissionẽ faciendam sufficiat, ꝙ probabilis sit causa, vt supra. §. cũ autem. probari tamen habet veritas causæ appellationis nisi se offerens probaturum coram iudice à quo appellauit, non fuerit admissus: vt supra eo. interposita. & dic vt ibi.

m ¶ Prohibitis.] multo ergo fortius hoc in nõ ꝓhibitis locũ habebit. Argu. à minori. s̃. de. elect. cũ ĩ cũctis.

n ¶ Notorio.] in quo nõ admittitur appellatio. s̃. eo. cum sit Romana. & c. peruenit. & c. consuluit. & dic notorio per euidentiam rei: vt differat ab eo notorio iuris per confessionem, de quo sequitur.

[Glo. seq. tractat an sola cõfessio impediat appellare ponit opinionẽ Azonis, & cõtrariã quam approbat.]

o ¶ Vel de quo.] Non alternatiuam, nã videtur q̃đ tria concurrere debeant ad hoc, quòd in crimine nõ debeat appellari, scilicet, quòd sit confessus, testibus conuictus, & argumentis superatus. 2. quæst. 6. ca. ei qui. §. sunt etiam quorum. versicul. nullus. C. quorum appella. non recipi. l. 2. & dixit dominus Azo. quòd nisi omnia ista tria concurrant, reseruatur condemnato beneficium appellãdi. [Dictum Azonis 7 q̃dam intelligunt, cum criminaliter agitur, contraria

† Ad intelligentiã §. vid̃ Abbatem & Felinũ in c. dilectus, el secũdo, de rescrip. Decisionẽ Rotæ 11. & 412. eo. tit. in nouis.

5 Nõ enĩ oẽs iustę causæ appellationis sunt ĩ iure exꝑssę. Inn. & iõ ius in hoc distinguit. s̃. eo. pastoralis. ĩ prin. I. A.

† Quid sic notorium, & quotuplex, & q̃ eorũ pl⁹ operetur Abbas cõsil. 45 lib. 1. Felin⁹ in c. exceptionẽ de excep. Gramaticus, decisione. 105

6 Vide Alexandrũ. cõsi. 91. vol. 5.

7 Intellige Azonẽ si q̃s est argumẽtis superatus, post à testib. cõuictus, sed nõ cõfessus, appellat. l. sciãt cũcti. C. đ ꝓb. Do. Hippo. in l. repeti. ff. de. q. & vide Romanum. sing. 19. ĩcipiẽte, đ iure ciui li. ꝑ ꝙ limitat dictũ istius glossæ.

cum

in iure [a] confessus extitit, promulgata) vel consimilibus [b] appellatū fuisse dicatur: possunt, ne sententia executioni mandetur [c] (postquam cognoscere cœperint vtrum sit recipienda, vel non appellatio ab eo interposita) inhibere.

¶ *Archiepiscopus in tertiam personam (post inhibitionem suam in causa per appellationem delata ad ipsum) aliquid innouantem, iurisdictionem exercere non potest. hoc dicit.*

¶ In alium [d] quoque, qui circa rem, de qua inter appellantem & appellatum controuersia vertitur, aliquid post eorum inhibitionem attentat: non valet occasione huiusmodi [e] iurisdictionem aliquam uendicare.

¶ *Archiepiscopus appellantē in alijs causis à iurisdictione episcopali non potest eximere. hoc dicit.*

¶ Cum vero is qui ad Remensem curiam super aliqua [f] causa vocē appellationis emittit, nihilominus in causis alijs ordinarij sui iurisdictioni subijciatnr: Remensis archiepiscopus vel officialis ipsius nequaquam iurisdictionē ipsam in alijs impediant, vt ab eisdem ordinarij potestate totaliter eximant taliter appellantem.

¶ *Ab episcopis in causis in quibus iurisdictionem temporalem habent, de iure debet ad archiepiscopū appallari: nisi speciale ius aliud inducat. h. d.*

¶ Debet autem ad eos [g], ab episcopi præfatæ prouinciæ super causis, in quibus temporalē [h] iurisdictionem exercet, nisi forte de cōsuetudine [i] †, aut priuilegio, siue iure alio [k] speciali sit appellādum ad alium, appellari.

¶ *Censuram ecclesiasticā in appellantem prolatam per episcopum, archiepiscopus reuocare non potest: nisi partibus vocatis, & de causa legitime cognita. h. d.*

¶ Sentētias quoque interdicti, vel suspēsionis, seu excōmunicationis [l] in appellantē ab eo, à quo appellatū proponit promulgatas, nullatenus † nisi vocatis [m] partib. & de appellatione legitime cognito,

---

cum ciuiliter. Alij dicunt, & forte bene, quòd confessus in iure, non auditur appellans, si tamen ita sit confessus quòd standum sit confessioni, non tormentorū formidine territus, & hoc tam in ciuili quàm in crimi nali: nisi vellet allegare se sic errore facti confessum. In quo casu posset appellare, vt suum corrigeret errorē. ff. ad Turpil. l. 1. §. vlti. & hæc opinio ꝑ litteram satis probatur, quæ disiunctiue loquitur. Ad hoc facit quia quod quisque sua voce, &c. s. de probat. per tuas. C. de non numerata pecunia, generaliter. & pro hoc 2. q. 6. quicunque. vbi de hoc. Nec posset negari crimen per confessionē fore notorium. sup. de cohabi. cleric. vestra. & in notorio non admittitur appellatio, vt in proxima glo. & no. Ioannes, & Archidiaconus 2. q. 6. quicuuq; & 2. q. 1. in primis.

ADDITIO. De hoc in Spec. de appel. §. in quib. post prin. & de confes. §. fi. ver. sed nunquid confessus. Ioan. And.

a ¶ In iure.] alias non præiudicaret confessio super crimine. sup. de confes. ca. vlti. saluo eo quod habes de exces. præla. quàm sit graue.

b ¶ Consimilibus.] 1 puta, si appelletur ne nōliceat, testamentum aperiatur, vel ne scriptus hę res in possessionem mittatur, vide 2. q. 6. in summa. & c. ei qui §. sunt etiam quorū, & §. sequen. ff. de appella. recip. vel non l. pen. & vlt. sup. eo constitutus 2. vel per contumacem in non veniendo, vt 24. q. 3. de illicita.

ADDITIO. Abbas ponebat hic versus istos:

Appellare vetant scelus, excellentia, pactum,
Contemptus minima res, interdictio facta,
Arbitrium, res quæ perit: & si longus acta,

id est protelata. Ioan. Andr.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

c ¶ Mandetur.] ergo notorius criminosus 2 & cōfessus in iure auditur appellans contra iura superius signata? pōt dici, ꝗ notorius criminosus appellare pōt: sed iudex nō tenetur appellationi deferre, vt in ꝯrijs, & ad idem s. de appel. pastoralis, nisi exprimeret cām rōnabilem, puta se timore tormentorum confessum, vt superius dixi, vel per errorem. ff. de cōfes. l. vlt. & pen. aliàs ergo antequam superior de appellatione cognoscat & inhibeat, potest iudex sententiam exequi, postea non infra eod. non solum.

d ¶ Alium.] 3 ab appellante, appellato, & iudice, iste enim alius non transtulit ad archiepiscopum causam suam: & ideo simpliciter pōt aduersarium coram suo iudice conuenire 4, & non coram archiepiscopo, cum nullam habeat potestatē in ipsum, de offi. ord. pastoralis. sup. eo. tit. & lib. Romana in prin. ad hoc sup. eo. cū teneamur. tales ergo citare nō potest, quod verum est, nisi iurisdictionem suam impedirent. inf. de pœnis. Romana, ſm Inno. & Host. & de hoc ꝑ eos sup. de offic. dele. c. 1. Ioan. An.

e ¶ Huiusmodi.] cum casus iste non sit expressus in iure. sup. de off. ord. pastoralis.

f ¶ Aliqua causa.] in qua tantum est exemptus appellans à iurisdictione sui iudicis, archiepiscopus ergo in alijs causis in quibus remanet in iurisdictiōe ordinarij, nullam habet potestatē, vt hic dicit, ad hoc s. eod. proposuit. vbi de hoc, licet. n. ipse subditus appellans fortassis posset illum recusare vt suspectum, vt s. eod. ad hæc. si in vna. archiepiscopus tamen de hoc se intromittere non habet, vt hic.

g ¶ Eos.] scilicet archiepiscopos.

h ¶ Temporalem.] ꝗ̃ in criminib. per alios exercent: quod dic vt inf. eo. lib. ne cleri. vel mona. cap. vlti. Et hoc qđ hic dr̄, ꝓbabamus olim per decretalem sup. de delict. pue. c. 2. vbi de hoc. s. de maio. & obed. solitæ. & ibi etiam de hoc. & vide quod no. Hos. in sum. eodem titul. §. de quo ad quem, & ver. sed pone, & ver. seq. in Spe. eo. tit. §. nunc tractemus. in fi. vbi dicitur in regno Franciæ hoc non recipi. Ioan. And.

i ¶ De consuetudine.] præscripta: aliàs non valeret. sup. de consuetud. cap. vlt.

K ¶ Iure alio.] puta in causa feudi 5. s. de foro compet. ex transmissa, & c. verum, de maio. & obed. solitę.

ADDITIO. Vel ſm Boati. reseruauit sibi (concedens iurisdictionem temporalem) ep̄s ius appellationum: quod potuit: facit sup. de iure pa. præterea 2. 18. q. 2. Eleutherius. sup. de condi. appo. verum. ff. de pact. in traditionibus. Ioan. And.

l ¶ Excommunicationis.] in hoc sunt ista paria, ad hoc. inf. de sen. excom. is cui. in fine.

m ¶ Vocatis partibus.] sup. eo. c. §. si vero. nam merita causarum, &c. C. si per vim, vel alio modo. l. vlt. & concor. ad hoc sup. de offi. ordi. cum ab ecclesiarum.

---

1 In quib. casib. appellare nōliceat, vide Spe. in tit. de appel. §. quib. enumerantē. 37. casus, & in glo. in sūma 2. q. 6.

2 Ad hāc glo. vide Abbatē in cap. ad nostrā. & c. cōsuluit. de appel. Feli. in c. 2. de sent. & re iu. & Romanū singul 19. in c. de iure ciuili.

3 Vide Deciū. in ca. cū teneamur. ꝗ̃ appellat.

4 Præstabit tñ cautionē possessori ꝗ si obtineat, illū defendet ꝯ cōpetitorem. ff. de rei vend. is à quo. ff. ꝗ̃ pe. hęre. l. pen. ſm Ber. Io. And.

† Vide gl. in c. fi. de ꝯsuetud. lib. 6. & Ruinū cōsil 119. li. 4.

† Dictio nullatenus, quid importet vide per gl. in cle. 1. de seq. pos. & per Grammaticum cōsil. 3.

5 Vide Deciū. in ca. cęterū, de iudicijs.

a ¶ Reuocent.] vel absoluant 1, & intelligo hoc verum vbi periculum non est in mora: quia tunc bene possent absoluere: & si nõ possent nullas nũciare vel reuocare. ad hoc sup.eod.qua fronte.§.primo.de sent. excom.sacro.ibi, absque periculo, &c. Et inf. de sent. excõ. venerabilibus.§. sane.Ioan.And.

b ¶ Ante sñiam.] quia aliud si à sñia: quia ibi aggreditur iudex statim cognitionem principalis negotij, quòd dic vt no.sup.eo.vt debit', in gl.penul. Quis aũt habeat exequi sententiam latam per iudicem appellationis, vide quod no. s. de offi. dele. pastoralis.§. præterea.

c ¶ Cognito.] legitime scilicet partibus præsentibus: vel altera per cõtumaciam absente. sup. eod. interposita. Ioan.And.

d ¶ Minus rõnabilem.] vt quia peccatum fuit in decretalẽ, cordi, vel in decretalem, vt debitus, vel causa non est reperta vera. Ioan. An.

e ¶ Remittere.] quid de attentatis? videbis inf.eod.non solum. de quo hic Inno. & breuius. Host.

reuocẽt a aut denunciẽt esse nullas.

¶ *Ex quo archiepiscopus pronunciauerit male appellatũ ante sententiam: statim debet causam ad suffraganeũ remittere. hoc dicit.*

¶ Cum autem ad Remẽsem archiepiscopum, ab audiẽtia suffraganei sui, super aliqua causa fuerit ante sentẽtiam b appellatum: idem archiepiscopus (postquam de appellatione cognito c cõstiterit eam minus rationabilem d extitisse) causam ad eundem suffraganeum remittere e non postponat.

Idem.

¶ *Si iudex requisitus nõ tradit apostolos, & postea procedit in causa, non valet processus: nisi renunciatũ fuisset appellationi. Ioan. And.*

CAP. IIII.

VT † super f appellatione ac eius cã instructio g facilior h valeat in processu haberi: districte præcipimus, qđ ille i, à quo appellatur, apostolos appellanti (iuxta tenorem constitutionis k nostræ super hoc editæ) tribuat requisitus. l Si vero nõ exhibuerit: extunc m si forte in causa procedat (nisi appellationi renũciatum n fuerit) † eius inualidus & irritus o sit processus.

¶ Clemens quartus.

¶ *Iudex appellationis iniquæ appellationem ante sentẽtiã remittere debet ad iudicem principalem, & in expensis condemnare, & hoc si principalis iudex non detulerat appellationi: sed si detulit, non fiet remissio de necessitate. In appellationibus interpositis à diffinitiua, antiqua iura seruentur. Ioan And.*

CAP. V.

CVm † appellatio-

VT super.] Pro intellectu huius est p̃supponendum illud ꝙ dr̃ in c.non solum.inf. eo. tit. videlicet quòd validitas gestorũ post appellationẽ ab interlocutoria pendet ab exitu appellationis: ita quòd gesta per iudicẽ à quo, inter appellationem & prohibitionem non retractantur: nisi in fine appellationis, postquam fuit dictum bene appellatum, & male iudicatum.

CASVS. Prætendebam te debitorem meum: feci te conueniri coram iudice competenti: qui tulit contra me aliquam interlocutoriam, à qua appellaui: & eum requisiui, vt daret mihi apostolos.i.respõsionem: iudex nullos voluit dare apostolos: sed contra me tanquam contra contumacem processit: vtrum valeat eius processus post appellationem & requisitionem apostolorum, supposito ꝙ appellatio sit frustratoria? Rñdet Romanus Pontifex, ꝙ vt facilior habeatur instructio apud iudicẽ appellationis, præcipit vt iudex à quo, det apostolos: etiã si appellatio sit frustratoria: aliàs suus processus non valeret: vnde si apostolos dedisset, valeret in capitulo, non solum.inf.eo. Requisitus, nam à iudice à quo, debent peti apostoli cõgruo tempore.cap.ab eo. inf.eo.tit. Not.primo cãm propter quam iudex à quo, tenetur dare apostolos parti appellanti: videlicet vt facilior instructio causæ appellationis valeat haberi: etiam si appellatio sit frustratoria: & dederit iudex à quo, apostolos refutatorios Nã in apostolis refutatorijs inseritur causa quare fuit appellatum: & quare iudex non detulit appellationi. Nota vlterius quòd iudex à quo, tenetur dare apostolos si requiratur. Vnde sciendum quod requisitio apostolorum est necessaria quantum ad pœnam huius c. & c.ab eodem.inf.eo. veruntamen si iudex non fuerit requisitus, non tenetur dare apostolos. Nota insuper principalem effectum istius capituli: si iudex à quo requisitus dare apostolos: illos non det, sed in cã ipsa procedat: processus eius erit nullus: & retractabitur per iudicem appellationis: secus si dedisset apostolos: quia tunc nõ retractaretur eius processus: nisi ille quẽ fecisset post inhibitiones iudicis appellationis.

[Prima glossa tria facit ponit summam, diuisionẽ, & quid supplet.]

f ¶ Vt super.] si iudex requisitus non tradit apostolos, & postea procedit in causa, non valet processus: nisi renũciatum fuisset appellationi. Diuidit decretalem in duas partes: in quarum prima ponit ius antiquum, in secũda pœnam iudicis non seruantis. Et emanauit suppletorie ad decretalem sup.eo.cordi.

g ¶ Causa.] debet enim apostolis causa appellationis exprimi, & causa delationis vel repulsionis. sup. eo.c.i.

h ¶ Facilior.] concor. sup.eo.lib. de elect.cupientes.§.ad hæc.

i ¶ Ille.] iudex scilicet quando extra iudiciũ 2 appellatur, consueuit appellãs dicere: & apostolos peto, si sit qui ipsos dare possit & dẽat.

K ¶ Constitutionis.] sup.eo.tit.cordi.

l ¶ Requisitus.] cum debita instantia, loco & tempore congruo: aliàs pœna sequens locum nõ habet. inf. eo.tit.ab eo.2.responso.

m ¶ Extunc.] idest, ex quo negauit expresse, vel inf. tempus debitum negligenter vel malitiose nõ tradidit.inf.eo.tit.ab eo.in fine.

ADDITIO. Host.sup.eo.cordi. dicit, ꝙ si ex quo petiti sunt apostoli, iudex in aliquo procedat antequã sint exhibiti, irritus est processus: allegat hanc decre. & secundum hoc deberet exponi, ex tunc: ex quo requisitus fuerit: quod non placet, & istud, ex tunc, reperitur in decr.ab eo.Ioan.And.

n ¶ Renunciatum.] tacite vel expresse, sup. de offic. dele.gratum.de test.cum venissent. Ioan.And. Idem Archidiaconus.

[Glo.seq.soluit dubium.]

o ¶ Irritus. 3] posito, quod aliàs valeret de iure puta, quia frustratoria esset appellatio cui deferendum non est.inf.c.proxi. Archidiaconus tenet idem.

CVm appellationibus.] Prima pars loquitur de appellatione cui non defertur: Scđa ibi: Si vero: de illa cui defertur: Tertia protestatur: ibi, Saluis.Io.An. ¶ Emanauit istud c.ad declarationem c.vt debitus honor.sup.eo. tit in antiq.& c. Romana.sup.eo. tit.istomet lib.in fi.cap. vbi dicitur, ꝙ si iudex appellationis dicat bene iudicatum, & male appellatum, debet partes remittere ad iudicem à quo: & appellantem condemna-

1 Vide Abbatẽ in c. qua frõte de appel.

† Hæc decr. vt sup olim incipiebat, vt probatio, Et nota cãm quare iudex dẽt dare apostolus quia p̃ illos facili' instruitur cã appellationis cõcordã. tex. C. de app.eos.§. super his.

† Ante processũ iudices: quia si post renũciaret: illa nõ validaret. I. An.Pe.de Anch.Fõ.

2 Nõ hic dice, & vide ꝙ not. s. eo. cordi.in 4.gl. Io. And.

† Vide Perusinũ in c.de priore.extra de appellat. & Cep.cautela 45.

3 Et ita tã quã attentatum dẽt reuocari: ita tenet Rota eo. tit. decis. 3.i nouis, sed limita, put in decisiõe Rotæ. 13. eo. tit. Et in nouis.

demnare in expensis .Istud cap.limitat illa iura:videlicet ꝙ intelliguntur quādo iudex à quo nō detulit appellationi:quia si detulerit, non tenetur iudex appellationis facere remissionem:nisi velit.

CASVS. Tu & ego litigabamus corā aliquo iudice, qui tulit ɔ̃ te aliquā interlocutoriā, à qua appellauisti , inserta causa in tua appellatione, quam iudex à quo sciebat falsā:vel forte illa causa expresse non erat falsa : sed tñ non erat rōnabilis: Certum est, ꝙ iudex a quo,nō deferet huic appellationi : nec debet timere , ꝙ iudex ad quē, retineat cognitionē causæ principalis:Sed ponam⁹,ꝙ iudex à quo, dedit apostolos reuerētiales vel dimissorios:& sic admisit appellationē; postea iudex appellationis pronunciauit male appellatum,& bene iudicatum,certū est,ꝙ debet te appellātem condemnare in expensis : Sed vtrū teneatur remittere causam principalem ad iudicē à quo? Rñdet ꝙ non : nā ex quo iudex à quo , detulit appellationi friuolæ,vr̄ abdicasse à se cognitionem causæ principalis , ideo iudex appellationis poterit retinere cām principalē:tñ si velit,remittet ad iudicem à quo.Quādo iudex à quo , p̄sumit appellationem friuolam:nō deferrat appellationi,sed det appellanti apostolos refutatorios.Faciens expensarum.quæ condemnatio expensarū eadem die fieri debet in l.Paulus.alleg.in gl. vel ēt potest fieri condemnatio expensarum,sicut ꝓfertur sententia :'nam condemnatio expensarum fit officio iudicis mercenario, qđ inhæret actioni , ideo finita actione non durat.Nota primo, ꝙ iudex à quo, non defert appellationi friuolæ,quæ interponitur sine causa , vel si cā est irrationabilis, aut est falsa.immo si deferat , peccat mortaliter. Nota ꝙ cum iudex appellationis pronunciat bene iudicatum & male appellatum,debet remittere negotium principale ad iudicem à quo. ꝙ est vtrū in alio iudice à Papa: nā Papa posset retinere negotiū principale , licet pronunciet bene iudicatum & male appellatū.Nota vlterius, ꝙ iudex appellationis qui pronunciauit male appellatum & bene iudicatū, debet appellantē in expensis condemnare , sed condēnatio debet fieri tēpore ꝓlationis sententię:vel ad minus eadem die; quia expēsæ non petuntur , nisi officio iudicis mercenario:qđ non pōt implorari:nisi durante causa Et si fiet condēnatio expensarū eadē die,dicitur fieri durante instantia:Nam quę incontinenti fiunt, inesse videntur.l.lecta ff.si cer.pet.secus de expensis,q̄ petuntur rōne cōtumaciæ , nā illæ petuntur iure actionis in factū descendente ex edicto,si quis in ius vocatus nō ierit.de quo in l. sancimus. C.de iud.c.2.de procur.in antiq. Nota ꝙ si iudex à quo,iniuste admittat appellationē, pōt iudex appellationis ēt ab initio antequā cognoscat de meritis causæ appellationis retinere cām principalē:& sibi imputet iudex à quo, quare detulit appellationi friuolæ : multo magis si iudex appellationis cognouerit de articulo appellationis poterit retinere cognitionē causæ principalis. Nota finaliter, quòd ad iudicem ad quem, pertinet cognoscere de legitimitate appellationis.ad hoc s̃.de rescri.dilectus secundo.in prin Dominicus.

[Prima glossa summat.]

a ¶ Cum appellationibus.] iudex appellationis iniq; appellantem añ sñīam remittere debet ad iudicē principalē & in expensis condēnare , & hoc si principalis iudex nō detulerat appellationi:sed si detulit, nō fit remissio de necessitate. In appellationibus interpositis à diffinitiua, antiqua iura seruent̄.I.A.

nibus [a] friuolis nec iustitia deferat , nec sit à iudice deferendum [b]: si iudex inferior [c] appellationem minus legitimam non admittat [d] , eam appellatore nihilominus prosequēte , superior de ipsa cognoscens causam ad priorem iudicem (iuxta sanctiones canonicas [e]) sine difficultate remittat ; eadem die [f] condemnationem faciens expensarum. ¶ Si vero iudex admittat eundem , [g] licet tam appellatio , quàm ipsius iudicis delatio à superiore valeant refutari [h] †:quia tamen iudex ipse quantum in se [i] fuit , à se iurisdictionem abdicauit eandem,appellationi deferens [k] minus iustę , totius causæ decisio in superioris est potestatem transfusa :nec est illi causa , de necessitate vlterius remittenda [l] : Saluis ijs , quæ super appella-

[Glo.seq.reddit causam, & dat simile.]

b ¶ Deferendū.] habet enim iudex iustitiam imitari.de verb. sig.forus. in fi.& merito non est deferendum appellationi friuolæ:non em̄ fuit inuenta,vt esset iniquitatis defensio, sed innocētiæ p̄sidiū. s̃.eo. ad nostrā.& c.cū ep̄ali. §.porro.sic & iuramentum,non fuit inuētum vt esset vinculum iniquitatis.s̃.eo. lib. de iureiur.cap.1. cum suis concord.

c ¶ Iudex inferior.] à quo appellatum fuit ante sententiam.

d ¶ Non admittat.] tradere tamen apostolos non est deferre,vt dixi supra eod.cordi.

e ¶ Canonicas.] s̃. eo.vt debit⁹.& e.tit.& lib.c.Romana.in fi.hoc verū nisi iudex deferat , vt ĩ.eo.c.2.in fi.

f ¶ Eadem die.] ea enim quæ sententiam concomitātur , eadem die qua principale expediri debent:sicut fructus & expensæ ff.de re iudi.l. Paulus , de hoc 35. q.9. c.loci.§.quia ergo.aliàs incipit , his ita.& dicam ĩ.de reg.iur.contra eum.

g ¶ Eandem.] scilicet friuolam appellationem.

[Glo. seq. reci. ꝓ q̄stionē,& solutionē distinguētē.]

h ¶ Refutari.] per hanc litteram dico,ꝙ si iudex detulit appellationi frustatoriæ , & superior ad quē appellatum fuit , remisit:eo non obstante ꝙ detulerar, ꝙ ipse cognoscit ex priori iurisdictione ordinaria, vel delegata quā habebat,& nō ex noua demandatione. Si enim ille refutat delationē : ergo ille remanet iudex qualis erat 1.Hæc vera,nisi superior hoc expresse ageret,scilicet,ꝙ delegatum eum ad causam daret: quod posset cum ipsius causæ sit iudex , vt sequitur.

i ¶ In se.] Nota pro ijs quæ not.supra de renun.quod in dubijs,& c. vltimo in glo 2.

k ¶ Deferens.] & male.& talis reatus merito debuit ab ipso honorem excludere iudicandi.C.vbi sena.vel cla.l.1. de necessitate ergo nō fiet ad ipsū remissio,ff. sol.'matr.l.si ab hostibus. §.1.ff.de pact.l.tres fratres. ADDITIO. Facit ĩ. de hære. vt commissi.in fine & c.2.§.ad hoc.Ioan.Monachus.

[Glo.seq litterā exponit,& dat simile,scđo qōnem soluit quattuor rōnes īducēs , sed primā impugnat.]

l ¶ Remittenda.] ad ipsum iudicē qui detulit , voluntarie autem posset ipse iudex superior remittere si vellet, & est simi.de renun.c.vlt.Et nota 2.per hanc litteram terminatam quæstionē,qua quæritur, an termini assignatio,quā facit iudex à quo appellatum est habeat vim delationis,vides enim quòd si detulit ,nō reassumitur iurisdictionem, etiā si frustratoria fuerit appellatio ,sed elapso termino assignato,& appellatore negligente , reassumit iudex iurisdictionem.s̃.eo. sæpe. Vel satis posset dici , ꝙ decre. ista locū habet cū appellās prosequitur:si enim non prosequeret̄ , tunc non obstante delatione reassumet iudex iurisdictionem per iura p̄dicta:& ꝑ hanc litteram quæ dicit supra;appellatore nihilominus, &c.ad hoc facit,ꝙ no. Bern. de ma.cōtract. ɔ̃.inter. eccle. c.2.in.glo.sed probatur id.

† Et rōqa culpa alicuius nō dēt aliū plus grauare, q̃ velit. arg.no.in l.si qs pluriū. ff. de legat. 1. Anch. sicut periurus non p̄stat iuramētū honoris sed oneris,ne culpa sua alios grauet. Font.

1 Idē Arch. alleg. not.ꝑ Inno. de rescrip. ab excōicato.i gl. 2. Induci t ēt litterā remittenda,q̃ sequitur. cū n. possit voluntarie remitti:ergo remāsit iurisdictio apud eum ad hoc s̃. eo. tit de offi.dele. q̃uis. de proc.is q. s̃m hoc ergo intelligenda est littera trāsfusa, q̃ sequitur. Io. And.

2 Idē hic Archid. Io. And.

baĩ id optime ꝑ decre. s̃. eo. oblatæ. in prin. vbi deferre, & terminum ad prosequendũ assignare ponunẽ vt diuersa. [In dicto c. oblatæ, remisi ad Spe. eo. tit. §. nũc dicamus. in fi. vbi not. quid iuris, si notarius scripsit, ꝙ iudex benigne recepit.] Item videẽ, ꝙ aliter debeat mittere appellãs qñ delatũ est., & aliter qñ solus terminus est ꝑfixus, ꝙ dic vt not. s̃. de renũ. veniẽs. in glo. sed non vr̃, & patet. s̃. eo. sæpe. Itẽ si ꝯtrium diceretur, iã sequeretur, ꝙ omni appellatiõni deferretur à iure: cum ab ipso iure ipsi prosequẽti statutus sit terminus. 2. q. 6 ei qui. s̃. eo. cum sit. & c. ex rõne. sicut ergo ius terminũ simpliciter statuẽdo non detulit, & sic de iudice eadem ratione est dicendum. Vide Archid. 2. q. 6. appellatore.

tionibus post sententiam interpositis sunt statuta [a],

¶ Bonifacius Octauus.

¶ *Si appellans infra xxx. dies instanter non petit apostolos: appellationi renũciat. Si iudex modo debito requisitus illos non tradit, sed postea procedit: non valet eius processus. Ioan And.*

CAP. VI.

Ab eo [b] qui appellat infra triginta dies [c] instanter [d] apostoli peti debent, & eidem infra dictum tempus à iudice exhiberi: aliàs præsumitur † appellationi suæ renunciare appellans, si eos infra idem tempus petere prætermittat, etiam si vadat [e] aut mittat ad appellationem huiusmo di prosequendam. ¶ Illud autem quod fælicis recordationis Innocẽtius

di per appellantem, non per appellatũ. Nota secundo quòd non est necesse, quod apostoli petantur eodem momento temporis quo appellatio interponitur: sed possunt peti ex interuallo: dum tamen infra xxx. dies & idem not. gl. in clem. 2. eo. tit. quæ incipit: lex dicit, in fine. Dominicus.

[Prima glos. summat.]

b ¶ Ab eo.] Si appellãs infra triginta dies instanter non petit apostolos, appellationi renũciat. Si iudex modo debito requisitus illos non tradit, sed postea procedit, non valet eius processus.

[Glossa seq. allegat concordantias, dicit quid de iure veteri: soluit dubium, & solutionẽ declarat.]

c ¶ xxx. dies.] 2. q. 6. c. ei qui. §. iudicibus. & C. de appel. iudicibus. olim dabantur solum quinq; dies 2. q. 6. ab eo Et currunt isti dies à die sñiæ. vt in prædicto. §. iudicib. & prædicta l. iudicibus. quod verum intelligo quando est appellatum infra x. dies, cũ enim non teneatur quis appellare nisi à tempore sententiæ ad hoc ĩ. eo. cõcertationi. pone, ꝙ post xxx. dies appelletur: tunc impossibile fuit tẽpora à die sentẽtię computari, & tũc puto illos xxx. dies à die sententiæ computari. ad hoc. C. de tempor. appell. l. 1.

ADDITIO. Determinat ĩ & determinatio hoc intendit, ꝙ tempora petendorũ apostolorum currere incipiunt vnà cum tempore appellationis interponẽdæ & sic à tempore sententiæ. Et similiter quod not. ff. de excu. tuto. l. quinquaginta Sic etiam no. in clem. eo. tit. c. 2. in 3. glo. Ioan. And.

† Præsũptione iuris & de iure: dicit Phi. ꝗ nõ audit. gl. in c. is q. de spon. nisi fuisset impedit' ar. ca. fi. s̃. q ma. accusa. possunt. Fõ.

ADDITIO. Itẽ iudex pro refrænanda malitia appellantis restringit sibi terminum iuris, quod põt. s̃. eod. cum sit. ergo non potest dici, ꝙ per id illi faueat, cum à sua iurisdictione laxãdo. s̃. de translat. c. 2. ver. nec quòd. & facit quòd hic dixi in text. in gl. dubitatur. ad fin. 2. quæstionis. Ioan. And.

[Glo. seq. reddit rationem diuersitatis, & in fi. quærit, & remittit.]

a ¶ Statuta.] est autem ratio quare illud in appellationibus à diffinitiua interpositis. quia iuste potuit iudicare iudex, scilicet secundum allegata & probata, & iuste posset ipsius contrarium iudex appellationis ꝓnũciare ꝑ ꝑ nouas probationes. C. de tẽp. & repara. appel. ꝑ hãc. de testib. fraternitatis. s̃. de fide instru. cũ Ioannes. & ideo deferendo appellationi à diffinitiua interiectæ, nõ potuit increpari iudex: Sed secus in appellatione ante diffinitiuã interposita: qa ibi fit querela tantum de iniquitate iudicãtis, ad hoc s̃. eo. interposita. §. vlt. An autẽ si iudex appellationis pronunciet bene iudicatum, & male appellatũ: ipse idẽ vel primus iudex habeat exequi sententiam. not. s̃. eod. de offi. deleg. pastoralis. §. præterea. in glo. vlt.

ADDITIO. Et vide s̃. c. Romana. §. fi. sup. 1 gl. I. A.

Ab eo.] Primo ponit tp̃s petendorum apostolorũ: Secundo declarat capitulum, vt super. s̃. eo. Secunda ibi, Illud autem. Dominicus.

CASVS. Tu & ego litigabamus corã aliquo iudice, q tulit aliquam sñiam ĩ te, à qua, appellauisti in scriptis, inserta causa rõnabili in tua appellatione, certũ est, ꝙ teneris petere apostolos iudicis à quo. c. 1. s̃. eo. Sed vtrum teneris petere statim? Rñdet ꝙ nõ: sed illos debes petere instanter & sæpius infra xxx. dies: q xxx. numerantur à tempore sententiæ latæ, qñ fuit appellatum infra x. dies: si autem appellatũ fuit post x. dies: tunc isti xxx. dies. currunt à tempore secutæ sñiæ. l. 2. & 3. C. quomodo & qñ iudex: & nõ à tempore notitiæ, puta si fuerit lata sententia ĩ absentem, & appellauit forte à die sñiæ post xv. dies. Sed ponamus ꝙ appellans non petijt apostolos? Rñdet Romanus Pontifex, ꝙ habetur pro non appellante, & vr̃ renunciare appellationi: ita ꝙ iudex à quo, procedat ad vlteriora, ac si non esset appellatũ. Sed quid, appellans petijt apostolos, sed iudex noluit dare? Dictum fuit supra ꝙ non valet processus, Sed vtrum illud sit verũ indistincte posito ꝙ semel requisiti fuerint apostoli? Rñdet, ꝙ nõ: sed dẽt iudex requiri instanter iteratis vicibus congruo loco & tẽpore, aliàs perinde est ac si nõ esset requisitus. Nota primo, ꝙ apostoli sunt petẽ-

[Glossa sequens allegat duo similia, secundo quærit. arg. pro, & pro hac parte opinionem recitat, & soluit contrarium.]

d ¶ Instanter.] sic 100. di. prisca. s̃. de renun. quidam. Quid si quis dicat, apostolos peto, & iterũ 1 peto, & cum instantia peto, nunquid dicetur instanter petiuisse? Vr̃ ꝙ iterationes illæ habeantur solum pro vna petitione: sicut cum quis dicat, appello, appello: vnica appellatio. 31. q. 3. Lotharius. §. præterea 2. Consuetudo q̃ est optima legum interpres. s̃. de consue. cũ dilectus. interpretatur talem petitionem instantẽ dici. qđ tenet Guli. in Spec. tit. de appel. §. sequiẽ. ad fin. dicẽs, ꝙ hoc nunquã vidit opponi: & ꝙ satisfaciat, q instanter in ipso actu appellandi illos petit. Tu dic [cũ Archid.] ꝙ debet illos iterum petere, cum textus dicat eos instanter & sæpius petendos. 2. q. 7. c. si quis erga. exponitur sæpissime. id est tertio.] 2. q. 6. post appellationem. & ĩ. dicit, cum debita instãtia. & ad hoc ĩ. de senten. exc. constitutionẽ in fi. hodie dic, vt in cle. eo. tit. quamuis. 1. responso. Iudex tamen etiam nõ petenti apostolos dare debet. C. de appella. quoniam. & melius. l. eos. in fi. 2. q. 6. ab eo. Sed licet tũc non det: non habet locum pœna de qua ĩ secundo responso.

ADDITIO. Vide quod dixi post Hostien. s̃. eod. cordi. super ver. præcipimus. Ioan. And.

[Glo seq. obijcit, & dupliciter soluit.]

e ¶ Vadat.] sed nonne iter arreptũ habeẽ pro appellatione. s̃. e. dilecti filij 1. Forte illud hodie correctũ est ꝑ decre. vt debitus. de appella. Vel licet habeaẽ pro appellatione, cũ tamen appellatum est verbo, nõ habeẽ pro apostolorũ petitione, vt hic idem archidiaconus. Et fuit hoc statutum, vt facilior instructio per apostolos habeatur. s̃. eo. vt super. simile est vbi nõ sufficiat factũ: quia requiriẽ verbũ, s̃. de elect. ecclesia vestra,

1 Iterata petitio habetur pro vna sola. vide Felinũ in c. si cautio. & in cap. ex litteris. extra de fide instrum.

2 Et facit ꝙ not. de illo qui vno instãti iter dicit solue. ff. de pigno. actio. si cõuenirit. ĩ glo fi. Io. And.

ADDI-

ADDITIO. Cum concordantijs quas ibi dedi super glo.2.Ioan.And.

a ¶ Decreuit.] supra eo.tit.& lib.vt super.Ioan. And.

b ¶ Loco 1] quia non cum equitat, vel per viam pergit,& quod dicit, tempore, id est infra dictos triginta dies: vel non de nocte: vel cum est in prandio, vel missa.

†Adde ad gl.l.1.§. addeundi.ff.quãap pel.sit. P. de Anch. Pont.

c ¶ Expresse.] hoc est aperta vel manifesta rebellio. ad idẽ ꝭ. de senten. excom. venerabilibus.§.secus.

d ¶ Negligenter.] hic dolus & negligentia æquiparantur,& facit ad ea quæ dixi. ꝭ. eo. lib.de elect. si cõpromissarius.Ioan.And.

Non solum.] Hæc est solemnis decreta. & habet materiam vtilem & quotidianã Sunt duæ partes, prima loquitur de appellatione interiecta à diffinitiua, secũda de interiecta post: ibi, Illa. In qualibet harum à suo generali dicto vnus casus excipitur. In prima: ibi, Exceptis. In secunda: ibi, Nisi. Præmittit quod sit remediũ attẽtati,& in quo differat ab interdicto vnde vi: cuius differentiam habes per Inno. in ca.ex parte.sup.de rescrip.de maio.& obed.dilecti, per gl.in clem.2. vt lite penden. Dominicus.

¶ Præsupponendũ est qđ habetur in l. q incipit.pſes. C. eo.tit.videlicet, ꝙ cũ appellatur à diffinitiua, si iudex à quo, aliqua attẽtauerit, forte exequẽdo sñiam, vel aliquid innouando post sñiam: iudex appellationis ante oĩa debet illa cassare & reducere ad primum statum. Istud c.declarat de quibus attentatis intelligitur.

CASVS. Tu & ego litigabamus coram ordinario iudice vel delegato; qui tulit aliquam sentẽtiam ꝯ me, à qua appellaui non illico, sed forte die decima: iudex à quo, aliqua innouauit post sententiam, ante appellationem,& post appellaui, releuaui,& petij vt iudex appellationis reuocaret illa attentata ante appellationem meam: vtrum possit & debeat hoc facere iudex appellationis? Respondet, quòd sic: nam ad iudicem appellationis spectat reuocare attentata: etiam ante appellationem post sententiam, & non solum post appellationem. Sed quid de attentatis post appellationem ad interlocutoria: vtrum iudex ad quẽ, debeat illa reuocare vt attentata, antequam cognoscat de meritis causæ appellationis? Dicit quòd non, sed cognito de meritis causæ appellationis, & pronũciato bñ appellatum,& quòd male fuit interlocutum reuocabit attentata, & hoc verum, nisi attentata, de quorum reuocatione quæritur, fuissent attẽtata post inhibitiones debito modo factas; quia iudex ad quẽ, decreuit citationem per quam inhibitum fuit iudici à quo, ne procederet in cã,& si hoc non obstante iudex à quo processit, tunc illa attentata dẽnt reuocari antequã cognoscatur de meritis causę. Nota primo ꝙ ad officium iudicis ad quẽ, spectat cassare, reuocare, annullare attentata post sñiam diffinitiuam, ẽt post appellationẽ; & hoc priusquam incipiat cognoscere de meritis causæ appellationis, an bene vel male iudicatum fuerit. Nota ꝙ gesta ꝑ iudicẽ à quo, post appľonẽ ab interlocutoria non reuocantur: sed remanent in eodem statu, donec sit recognitum de meritis causæ appellationis, videlicet ꝙ probatum sit, ꝙ cã inserta in appellatione sit vera. Nota ꝙ iudex appellationis nõ põt inhibere iudici à quo, ne in principali procedat: usq; constiterit iudici appellationis, quòd negotiũ sit ad ipsum deuolutum:& hoc per instrumentum appellatorũ & hoc verum, loquẽdo de interlocutoria.cap. Romana.sup. eod.tit.& lib.

Papa iiij. prædecessor noster statuẽdum decreuit [a], vt si is à quo appellatur, apostolos appellanti non tribuat requisitus, extunc si forte in causa procedat (nisi appellationi renunciatum fuerit) eius inualidus sit processus: tunc demum obtinet, cum iudex super hoc cum debita instantia loco [b],& tempore congruo requisitus, eos expresse [c] denegat, vel infra præmissum tempus malitiose aut negligenter [d] illi tradere prætermittit.

¶ Idem.

¶ *Innouata per iudicem post diffinitiuam sententiã, à qua appellatum extitit, reuocantur statim per iudicem appellationis: etiam si ante appellationẽ fuerint innouata. Attẽtata vero post appellationem ante diffinitiuam, non reuocantur nisi primo de veritate constiterit. nisi post inhibitionem debito modo factam attentata fuissent. Ioan.And.*

CAP. VII.

Non † solũ [e] innouata post appellationẽ à diffinitiua [f] sententia interiectam, debent semper (exceptis casibus [g], in quibus iura post sententiam ꝓhibent appellare) ante [h]

[Prima glossa summat,& dicit quid declaret.]

e ¶ Non solum.] innouata per iudicem post diffinitiuam sententiam, à qua appellatum extitit, reuocãtur statim per iudicẽ appellationis, etiã si ante appellationem fuerint innouata. Attentata vero post appellationẽ ante diffinitiuam, non reuocantur, nisi primo de veritate constiterit: nisi post inhibitionẽ debito modo factam attentata fuissent. Ortum habuit ista decretalis ex his quæ not. Inno. & Hostien.sup. eo.bonæ.de offi.deleg.pastoralis.§.præterea.de excep. dilecti. de elect. dudum 2. & plene per Gar. de elect. cupientes.§.penult.in fine.

†De ĩtellectũ vide Alex. ꝯs. 89.in inf. volum.& Imolã in cle. 1. de ca. pos.& ꝑ versi. nota bonũ dictũ.

f ¶ A diffinitiua.] distinguit igitur hęc decre.inter appellationẽ à diffinitiua & ab interlocutoria interpositã, vt ẽt prædicti doctores dicebãt:& ratio infra patebit.

[Gl.seq.exemplificat,& rationem reddit, secundo quærit,& distinguendo soluit.]

g ¶ Casibus 2.] vt quia contumax fuit in non veniendo: vel insignis latro: vel criminosus notorius, ad hoc sup.eo.tit.& lib.Romana,§. si aũt.sup. eo proposuisti. 24.q.3.de illicita.& idem in alijs casib. quos habes 2. q.6. ei qui.§.sunt ẽt quorum. C. quorum appell. non rec.l.1.2.3.4.5.& 6.ff.de appel.reci.vel nõ l.pen. & vlt. sup.eo.constitutis 2.in his casib. esset iniquum, ꝙ appellatio executionem sententiæ impediret: cum tali appellationi non sit deferendum, vt in prædictis iuribus. Sed quid dices pars appellata dicit casum talem esse in quo appellari nõ potuit: & ideo talis appľonis obtentu reuocationem fieri non debere per modum attentati: appellans cõtradicit: pone in terminis, dicit enim fuisse vere contumacem in non veniendo, appellãs negat, quid erit in dubio, fietne reuocatio? Dixit in hac quæstione Gar. [& Ioan. Monac.] forte distinguendum, vtrum pars appellata velit incontinenti ꝓbare illam contumaciam: dicens hodie cõstat, &c. an dilationes longiores expetat. In primo casu non fiat reuocatio: in secundo sic. Ad hoc ff.ad exhib.l.3.§.ibidem.de restit.spol.litteras.sup.eo. lib. de excep.pia.ꝭ. de testi.veniẽs 2.ff.vt in poss.leg.si is à quo.cum similiàs semper contumax negaret se contumacem: & idem in similibus.

2 Ad hãc gl.præter Frãchum hic vide Oldradũ cõs.18. & notata ꝑ Bal. in l. addictos. C. de epa li audiẽt. & in l. si. C. si à nõ compet. iud.

[Glo.seq.signat contrarium,& soluit.]

h ¶ Ante oĩa.] & sic non expectabitur euentus litis, vt in proximo casu. Scias tñ, ꝙ de hoc primo constare necesse est, s.quod fuerit diffinitum & appellatum, & post attentatum: vnde vides quòd supra ponit pro cõstanti: scilicet quòd sint innouata Sed contra videtur dicere lex ff.de appel.cum ex causa, quæ dicit, quòd ex tunc

1 Idē dicunt Io. An. Do.& Phil. tenētes, ꝙ ista attentato rū reuocatio peti pōt semp ante ↄclusionē in causa. & vide Fel. de istis attētatis in c. dilecti. de maio. & ob. Fo.

† al. cōtigerit.

ex tūc reuocabitur quod factum est per appellationē, cum appellans meliorem snīam meruerit obtinere: ergo non ante. Sol. Ibi non negatur quinetiam ante reuocari possit 1, quod conceditur per alias leges. ff. nil inn.app.pen.in rub.& nigno, & sic vacat ibi arg. à contrario, sicut & C. de episc.& cleri.l.conuenticulam.

a ¶ Infra decēdium.] secus si post: q̄a tunc non teneret appellatio, nec ipsius prætextu fieret attentatorū reuocatio. sup. eo.tit. & li.Romana.§.si vero. Sunt aūt isti dies vtiles à principio, & in progressu cōtinui, & fit ipsorum computatio de momento ad momētum, quod dic vt plene not. 2. q. 6. anteriorum. in glo.1. & 2.

b ¶ Innouari.] hic repete, debent ante omnia per appellationis iudicem penitus reuocari, ac si, &c.

[Glo.seq.reddit rationem textus.]

omnia per appellationis iudicem penitus reuocari: sed etiam ea omnia, quę medio tempore inter sententiam & appellationem (quæ postmodum infra decendium a interponitur ab eadem) contingit † innouari b, ac si post appellationem eandem innouata c fuissent. ¶ Illa vero quæ post appellationem interpositam ante diffinitiuam d sententiam innouantur, donec appellationis causam veram esse constiterit, reuocari non debent: nisi iudex e appellatiōis (postquam sibi constiterit per appellationem emissam, ex causa probabili fore ad se negotium deuolutum f) inhibeat canonice iudici à quo appellatum extitit, ne procedat: tūc enim quicquid g post inhibitionem huiusmodi fuerit innouatū, est (licet causa h eadem non sit vera) per eundem appellatiònis iudicem, ante omnia in statum pristinum reducendum i.

g ¶ Quicquid.] intellige, ꝙ per ipsum iudicem attentari nō possit, hoc dico; quia quædam possunt iudices a quibus appellatum est, sicut est reformare possessionem appellanti cum sibi turbata fuit; omittere tamē debet articulum super quo appellatum est.sup.eo.tit. cum teneamur. Vide qđ ibi dixi, remittendo ēt ad xvj. tales casus, quos colligit Guli.in Spe 2.par. eo. tit. §.pen. Itē si appellans nimis prolixū terminum assignauit, pōt moderari sup. e.cū sit Romana, & c.consuluit.in fine.

h ¶ Causa.] p̄p quam appellatum extitit.

[Glo.seq.tractat q̄d de attētatis à tertio: & quid de attentatis à parte. In primo mēbro collige bimēbrē distinctionem. ad primum membrum obiicit, & dupliciter soluit. In secūdo distinguit hæc membra: aut attentatum est irreuocabile, aut reuocabile, & si reuocabile, aut illicitum, aut licitum, & si licitum, aut appellatio est extraiudicialis, aut iudicialis, in fine quærit, & soluit.]

c ¶ Innouata fuissent.] & est ratio; quia sicut post appellationem à diffinitiua nil attentari dēt, vt s̄. 1.rn̄so. sic nec pendēte iure, quod cōpetit cōdemnato ad appellandum, s. vsq; ad decem dies. Indultum.n.a iure beneficium, &c.inf.de reg.iur.indultum.28.dist.de his.in fi. Vnde sicut ius alicui non dēt auferri, ita nec spes ad ius.ff.de vsufruct. quemadmodū caue.l.si vsusfructus mihi.in princ.ff.de adulte.si vxor.§.1.Tunc.n. proprie dicitur iudicatum, quando infra illud appellari non potest.sup.de re.iud. quod ad consultationē. Et an hoc habeat locum in sententia excommunicationis, vide quod dixi inf.de sent.excom. venerabilibus. §. porro, & notabatur ꝙ hic dicitur. ff. nil inno. app.pen.l 1.in prin. in 1.glo. ff.de verb. sig. si qua pœna.circa medium.

ADDITIO. ff.de appel.cōstitutiones, & per Gof. de accu.ad petitionem. Ioan. And.

d ¶ Ante diffinitiuam.] s.ab interlocutoria vel grauamine huiusmodi autē dicti est ratio; quia in casu isto appellatio debet interponi expressa causa probabili. Et ex alia causa, vel ex nouis, vel nouiter probandis processus impugnari non pōt, vt in clem.eo. tit.appellanti. Nec sufficit causam esse probabilē, nisi sit vera. sup.eo.interposita.in prin. Est igitur necesse, ꝙ prius constet de veritate 2. In euentum ergo litis scietur an attentata veniant reuocanda nec ne. & est simile sup. de frigi. fraternitatis. Nec est hoc ius nouum. immo probatur expresse per antiqua iura, non.n. semper Papa in appellationibus ante sententiam interiectis mādat, si est ita, reuocato in irritum, &c. sup.de rescri.significante, & duobus c. seq.sup.de iud exhibita.s̄.eo. significantibus.cum multis similibus.

2 Glo.sequunē doctores & procedit ēt si iudex à quo. s. ꝙ iudex ad quem incępisset cognoscere & ei hoc intimasset: quia intimatiō sine expressa, phibitione cū nō ligat.

ADDITIO. Alleg.Archid.de dilat.c.1.sup. eo.sæpe ver.quòd si.& cap.ex parte 2.& quod no.54.distin. quis autem. Ioan.And.

[Glo.seq.addit alium casum.]

e ¶ Nisi iudex.] ponit vnum casum exceptū à primo generali dicto. Aliū casum posses addere, qn̄.s.iudex ipse detulerat appellationi.sup.cod.tit.& lib.cum appellationibus. Ioan.And. idem Io.Mon.

f ¶ Deuolutum.] alias inhibere nō posset. sup. eo.tit. & lib.Romana.§.si vero.& §.seq.

[Glo.seq.recita per questionem.]

i ¶ Reducendum.] decretalis ista loquitur in ijs, quæ sunt attētata per iudicē, & hoc apparet ex eo, ꝙ dicit; inhibeat canonice iudici, &c. Si aūt aliquid attentaretur à tertio, idest qui nō fuit pars vel iudex in cā illa: attentata non reuocantur per modum attentati à iudice ad quem fuit appellatum, sed per suum propriū iudicem cognito de cā, seruato iuris ordine. s̄. eo.tit. & lib.Romana.§.in aliū.ff de rei vendicatio is à quo. non.n. præiudicat alijs res inter alios acta. sup. de re iudica.quamuis, quod est verum: nisi ille tertius per attentationem illam iurisdictionem iudicis impediret.sup de offi deleg c.1. Non obstat sup.eo.bonæ.vbi vt attētatum à tertio reuocari per modum attentati: ibi.n.fuit generaliter appellatum, nequis super possessione, &c. & ideo molestans non potuit dici tertius, sed potius pars 3 appellata. Alij dicunt, quod illud reducitur in pristinum statum per interdictum vn̄ vi, nō per modum attētati: & secundum hoc non obstat. Idē & per eadem iura intellige si tertius aliquid attētat lite, relatione, vel consultatione pendente. Hæc tamē omnia de tali tertio intelligas, qui cum parte vel iudice nihil attētat illicitum, nec ab eis causam cœpit habere. Ad hoc ff.de except.rei iud.si à te.§.fi. in prin.& l.exceptio. Ioan. aliàs secus sup.de constitut.cum M. in fine. vt lite penden.ecclesia 2. Si autem aliquid attētetur à parte, aut illud de natura sua est irreuocabile, aut reuocabile. Si irreuocabile, puta pendente appellatione, vel lite inter duos super sponsa: alius eorū cum ea per verba de præsenti contraxit, ēt post inhibitionem non fiet reuocatio: quia ex futuro euentu patebit an valeat matrimonium vel non, s. num perpetuum impedimentum præcessit necne, sed bene fiet ad tempus separatio, & alia pænitentia vel pœna imponitur. sup. de matri contract. cōtra interdict. eccle.c. 1.& vlt. Si vero reuocabile sit, distinguo an sit licitum vel illicitum. Si illicitum, vt quia appel. pendent. pars spoliat partem, reuocatur per modum attētati. de appellatio, bonæ.ff.de ædil.edic.ædiles. §. item sciendū. Et ff.de aq.plu.arc.l. supra.iter. §. officium. Et fit talis reuocatio & restitutio ex solo iudicis officio, vt lite pen-

3 Vt apparet hic, ex doctor. mo lestās pōt dici pars qn̄ habet cām a iudice, vt si bannitus appellet, & ego eū offendi, fundome superban no iudicis à quo: iō iudex ad quem me cōpescet, Bar. in l.i.ff.ni hil noua. Ph. Font.

se penden.c.1.& per totum. Fit inquam de plano, & fine libello, facit quod not.s.de interrogat. act. super rubricã.Tenet tñ duo pbare, q innouatũ fuerit, & q lite penden vel appellatione, vt lite penden per totũ. Si vero aliquid attentetur, quod aliàs esset licitũ, vt si quis facit q de iure cõi sibi competunt, puta appel.pen.collegium eligit, vel similia. Si extraiudicialis fuit appellatio 1, talia attentata non reuocãtur per modum attentati: sed pendẽt ex euentu futuro. s. de electionib. cum inter, & c. considerauimus.C.de rei vend. si fundum. Si ante in iudicio fuerat interposita: hic fuerunt opiniones .no.de in integ.resti..c.2. de iure patro. ex litteris.Dic tamen secundum Gar. quòd si lite vel appellatione penden. quis vtitur possessione eo modo quo ante nil innouans illicitum vel dolosum in piudiciũ patris, non habet locum reuocatio per modum attentati: cum nil innouari videatur.8.q.1.nonne. immo circa ipsum fieret innouatio, quod prohibitum est, vt in prædictis iuribus. Si autem dicit aduersarius aliquid immutatum illicite, probet hoc.supra.eo bonæ.de iure patrona. ex litteris, alias pendent ex futuro euentu.de rest.in integ.c.2.nisi prohibitio iudicis ex cã interposita aliud inducat.sup.de preb.inter cętera.supra de desponf. impub. ad dissoluendum.ff. ne quid in loco pub.l.vlt. Vnde vnum scias, qđ si pars appellans aliquid illicitum attentat: eo ipso se indignam facit appellationis beneficio, & procedit iudex à quo appellatum est perinde ac si nõ fuisset appellatum, supra eo. an sit. fm casum Inno. Sed redeundo ad textum quæro, si iudex appellationis statim reuocat attentata: postea pronunciet male appellatum, nunquid illa reuocata resumunt vigorem ipso iure? Respondeo non: quia illa reuocatio legitime facta est ad tuitionem appellationis, cum processus in ipsius appellationis contemptum factus fuerit, & ideo tanquam legitime facta, firma & stabilis perseueret. C.de adul.Grachus. Itẽ illa reuocatio fuit quasi interlocutoria, & sic cum ab ea non fuerit appellatum, transiuit in rem iudicatam. sup.de elect.cum dilectus.de re indic. quod ad cõsultationem. Cum igitur talis reuocatio non pendat ex euentu appellationis: sed sola depẽdentia appellationis 2 ad reuocationem sufficiat, vt hic, & supra de iureiuran.veniens.quicquid de appellatione contingat factum, ipsa pendente fuit legitime reuocatum, pronũciata igitur appellatione legitima, de nouo iterũ procedetur.de accusationibus, qualiter & quando 1.

ADDITIO. Nam vt dicit Inno. de exceptionib. dilecte.nulla est absurditas, si quod male factũ est, reuocatur, & illud idem legitime repetatur. facit s. de elect.dudum 2. versi.tandem, de re iudic.ad probãdũ. sup.eo.lib.de elect. si confirmationem. Ioan. And.

[Margin: 1 De hac plene scripsi de maio. & ob. dilecti.in gl.sed qđ pdest, cũ remissis, q ibi sunt in fi. glo. Ioan. An.]

[Margin: † Vide Deciũ in ca. cũ sit Romana. & Perusinũ in ca. psuluit. ex qđ appellat.]

[Margin: 2 Simile supra eo. lib. vt li. pendẽte. c.1.& 2.& q dixi supra de ord. cog.c.fin. Ioan.An.]

¶ Idem.

¶ *Qui appellat extra iudiciũ, infra decem dies (ex quo sciuit grauamen) appellare debet: postea per remedium iuris communis audietur, sed nõ per appellationis remedium. Ioan. And.*

CAP. VIII.

Concertationis[a] † antique finẽ imponere pręsenti constitutione volentes: Statuimus, vt ab electionibus, postulationibus, prouisionibus, & quibuslibet extraiudicialibus[b] actibus (in quibus potest appellatio interponi) quisquis ex eis grauatum[c] se reputans,

Concertationi.] Primo ponit motiuum constituẽtis. Secundo ibi, Statuimus, constitutionem, quæ distinguit an per appellationẽ vel aliter petatur reuocari grauamen. Et secundum membrum: ibi, Sed si cui determinationem interserit: ibi, dummodo.

CASVS. Peruenit ad notitiam meam, q eps Pictauensis contulit alicui beneficium tamquã vacãs, qđ dicebam meum, & non vacans: & sic dico, q collatio est facta in præiudicium meũ, volo appellare ab illa collatione, an possim? Certe sic, dum tñ appellem infra decem dies numerãdos à tpe notitiæ meæ: postea nõ possum appellare. Sed per hoc tñ nõ videor renunciare iuri meo, quin via iuris cõis possim psequi ius meũ, vel interdicto vñ vi, vel alia actione, vel etiã manutẽtionem ipsius beneficij petere, vel põt poni casus in electione hoc modo, Canonici ecclesiæ Pictauensis vno excepto elegerunt quendã simoniacũ, certum est, q vnus poterit appellare: & pro cã appellationis, dicere, q ille est incapax, dũmodo appellat infra decẽ dies, si vero non appellauerit infra decem dies, poterit se opponere ne talis simoniacus cõfirmetur, sed amplius nõ audietur per viam appellationis. Nota primo ex principio capituli, q altercatio quæ est inter aliquos doctores sup decisione alicuius dubij, potest dici concertatio; quia simul pugnant iaciendo iacula & rationes: & de hac concertatione loquitur præsens capitulum. Nam de hoc fuit concertatio inter doctores antiquos, vtrũ ab actib. extraiudicialibus debeat appellari infra decem dies. Nota vlterius, q ab actib. extraiudicialibus potest quis appellare, sed tñ proprie loquendo dr procurare & non appellare.c. cum sit Romana.eod.tit.in antiquis. Nota q ab actib. extraiudicialibus debet appellari infra x. dies, qui currunt à die notitiæ grauaminis, & non à die notitiæ actus, vt hic tenet Dñicus de sancto Geminiano: & ponit exempum: Ponamus, q episcopus Pictauensis contulit tibi beneficium qđ erat mihi debitum: & ignorabã, q esset mihi debitũ, cum sciebam collationem esse tibi factã, post sciui q illa collatio fuit facta in meum præiudicium. certũ est, quòd possum appellare infra decẽ dies, qui numerantur à die notitiæ grauaminis, quo sciui, quòd collatio fuerat facta in meum præiudicium.

[Margin: Concertatio qñq; est inter doctores.]

[Margin: Appellandũ est infra decẽ dies ab actib. extraiudicialib.]

[Prima glossa summat, & dicit quid declaret.]

a ¶ Concertationi.] quo appellat extra iudicium, infra decem dies, ex qui sciuit grauamen, appellare dẽt: postea per remedium iuris cõmunis audietur, sed non per appellationis remedium. Emanauit hæc decretalis ad declarationem eius quod notat Ioannes. 2.q.6. biduum, & Hostien.de appellat. vt de debitus, & Inno.sup.eod bonæ.

ADDITIO. Et Guil.in Spec. de appellat §. restat. versic.sed quid dices 2. Ioan. And.

b ¶ Extraiudicialibus.] siue fiant à iudice, siue à priuato supra eod.cap.1.

[Glo.seq.fortificat textum, & ponit opi. Hostien.]

c ¶ Grauatum.] nota q decretalis ista locum hẽt in appellatione interposita à grauamine iã illato: secus si ab inferendo, cum ex probabili cã timetur, & interponitur appellatio. Vnde aduerte, quòd infra decem dies appellandum sit à grauamine extra iudicium, allegabatur talis ratio: si appellari possit vndecimo die, eadem ratione & cẽtesimo, quod esset absurdũ. Præterea si quis velit dicere decurionem legitime nõ creatum, non auditur, nisi infra legitimum tempus cõtra dicat. ff de decurionibus, Imperatores §.fin. & infra id tempus infra quod appellandum est, argumentum C.eo.hi qui ad ciuilia.& l.nominationes. 2.q.5.cap.ei qui. §. nominationes. quod enim tempus in sententijs attenditur, attendi debet & in ijs quibus non profertur sententia. ff. quando appellandum sit.l.1.§. q in sententijs.& 2.q.6.biduum. Dicebat autem Hostiẽ. in decret. vt debitus, ad finem, de appellatio. quod in electionibus ante & post etiam decem dies poterit appellari: sed hoc modo: quia si ex legitima causa interponitur appellatio, ne fiat electio, valet: & causa pbata irritabitur electio postea secuta. sup. de electio. considerauimus, & s. eo. cõstitutis 2. aliàs non reuocabitur,

cabitur:vt s.dixi.c.proxi.post electionem,& ante confirmationem,appellatur et post decem dies ne fiat cōfirmatio,& sic posset intelligi qd not. Inn. in decret. bonæ, ꝙ extra iudicium appellatur post decē dies i. cum.n. extraiudicialis appellatio non sit aliud q̃ ad cām,prouocatio. sup. eod.cum sit. sicut læsus quandocunq; pōt lædentem ad iudiciū vocari facere:sic eum potest prouocare ad causam extraiudiciū appellādo: non enim transit grauamen in rem iudicatam sicut snīa,vt sup. eod. titu. & lib. Romana. §. si vero. In iudicialibus autem actibus vel quasi, necesse est infra decem dies appellari 2.& sic intelligūtur leges prius inductæ: loquuntur enim in electionibus, in quibus decretum decurionum, quod est quasi iudiciale vel præsidis,interponitur,ad hoc ff. quādo appellandum sit.l.1.Sed decretum canonicorum eligētium non est iudiciale vel quasi:immo omnino extraiudiciale.Expeditum ergo sit per hanc decretalem ꝙ à grauamine,extra iudicium illato,necesse est infra decem dies appellari: & sic intelligatur sup. de electionib.c. 1.& c.vt circa,& c.cupientes, aliàs appellatio non de uolueret.sup.eo.Romana.§. si vero.Iuris autē alia remedia propter hoc non tolluntur, vt sequitur.

† Petrus de Anch. notat cōueniētiā inter appellatio nem iudicialem& extraiudicialē, & ponit sex pulchras differentias Fonta.

1 Doctores dicūt verum si iudex ex iudiciū iubendo vel faciēdo me grauet: dicā ei ꝙ reuocet,si nolit: tunc appellabo inf.eo dem c. si à iudice. Itē si præcipiat soluere decē,dicam ei ꝙ hoc reuocet offerēdo me iuri;si nolit,appellabo. Io. And. Fonta.

per appellationis beneficium grauamen illatum desiderauit reuocari, infra decem dies † (postquam sciuerit [a]) si velit, appellet: post decendium vero eidem aditus non pateat appellandi. ¶ Sed si per contradictionē debitam [b], vel alia iuris remedia petierit reuocari grauamen: ei(dummodo medio tempore his non consenserit [c] †) lapsus decendij non obstat [d].

¶ Idem.

¶ *Valet appellatio in scriptis porrecta, licet coram iudice non legatur. hoc dicit. Zenze.*

CAP. IX.

Appellatio [e] †, quam in scriptis [f] iudici [g] (à quo appellare volebas) qua appellaui in scriptis ex cā rationabili:& appellationē meam redegi in scriptis, quā infra decem dies exhibui & præsentaui iudici à quo:sed tñ eam non legi:vtrum vitieꝰ mea appellatio? Vr sic:nā iudex teneꝰ legere snīam suam:aliàs snīa sua non valet.ca. si sup. eod.lib.de re iudi.ita vr, ꝙ in appellatione requiratur recitatio: & vt appellans legat suam appellationem iudici.Hac tñ ratione dubitandi non obstante, dicit Romanus Pōtifex, quod ego appellans non teneor legere appellationem iudici à quo:sed si petat duplum appell. debeo ei tradere: si autem non petat,non teneor illi tradere.Ex quo patet, quod non sunt necessaria ista verba, q̃ ponunt communiter notarij in instrumentis appellationis, quod ipse appellans fecit lecturam. Nota primo,quod licet iudex à quo,teneatur sententiam diffinitiuam legere partibus: ita quod non sufficit si eam tradat partibus:tamen secus est in appellatione,vt est hic textus.Nota ꝙ appellatio est interponenda coram iudice à quo:non autem sufficeret si interponeretur coram aduersario:& hoc verum,si possit haberi tutus accessus ad iudicem: nam secus si quis commode non habeat tutum accessum,vt in c.fin.eo. tit.in anti.Nota vlterius,ꝙ appellatio est porrigenda iudici, non appellato quantum ad validandum appellationem: sed quantum ad deuoluendum cām,an sit porrigenda appellatio?Dicit vt in clemen.cām.de elect. Nota finaliter ꝙ impugnatio & exceptio, quæ non est rationabilis,non est admittenda. Dominicus.

† al.assēserit.

† De intimatione appellonis vide Lapū allegatione.39. incip. an valeat, & allegatione.119.incip. quantum.

a ¶ Sciuerit.] est.n.tempus vtile à principio, licet continuum in progressu,& de hoc plene no 2.q. 6.anteriorum, & fit de momento ad momentum computatio, vt ibi.Et intelligo sciuerit,non solum actum illum factum:sed per illū se grauatum. Quid.n.si sciui te electum:& post decem dies sciui quod prius mihi de illo beneficio Papa prouiderat?adhuc infra decem dies à die scientiæ prouocabo:quia modo scio me grauatum,& hoc sonat hæc littera.

ADDITIO.Ad hoc sup.eod.lib.de rescript.c. gratia. Ioan.And.

b ¶ Debitam.] vt si coram superiore excipiatur, vel cassatio petatur:vel his simil.

ADDITIO. Ioan. Mona. ponit exemplum per decret.licet episcopus.inf.de præb. quando. f.prouisum est tibi de beneficio quod possidebam, possum appellare.Item expectare quod vocet propter possessionem quam habeo. Sit autem secundum eum huius iuris ratio:quia habens plures vias, licet sit sibi præscriptū in vna,vt in via appellandi, non propter hoc præscriptū est in alia,vt in via contradicendi.ff.de appellat.si expressum.Ioan.And.

c ¶ Non consenserit.] scienter 3 propterea quæ sup. dixi:nil.n.tam contrarium consensui,sicut error.ff.de iurisdictione omnium iudicum.l. si per errorē,& intellige si assenserit etiā tacite,de officio delegati.gratum.de his quæ fiunt à maiori parte capituli. ex ore. cum suis concordantijs.

d ¶ Non obsistat.] optime concordat sup.eo.lib.de restitut.in integr.c.2.Idem Archidiaconus.

Appellatio.] Quia breue est,non summatur, neque diuiditur.

¶ Appellans in scriptis non tenetur legere appellationem iudici à quo: sed sufficit ꝙ appellet,vt in littera cōtinetur.hoc dicit. Et secundum aliquos non est necesse exprimere verbum,appello:sed sufficit ostendere chartam iudici à quo.

CASVS. Tu & ego litigabamus coram aliquo iudice competenti,qui tulit aliquā interlocutoriā ꝯ me,à

2 Et ētin fra illos dies dēt fieri adhæsio ratihabitio gl.in ver. adhærentes.in ca. vt circa. s.eo. lib. Ph.Fon.

3 Et spōte sm Ar. al leg.35. q. 5. notificasti.&ꝙ ibi nota. Io.And.

[Prima glossa dicit quid approbet.]

e ¶ Appellatio.] hoc notat Guil.in Specul. eo. tit.§. qualiter autem,in princ.

f ¶ In scriptis.] sic enim est appellandum ante sentētiam: & a sententia ex interuallo, quod dic vt nor. sup.eod.tit.& lib.cap.1.

[Glo.seq.recit.per quæstionem an coram iudice necesse sit appellare.]

g ¶ Iudici.] Nota appellandum coram iudice, de hoc per Io.2.q.6.biduum.§.adeundi.in glos.1. & per Bernard.sup.eod.suggestum.indistincte teneas(cum in iudicijs,vel extra a iudice appellatur)coram iudice appellandum,sup.eo lib.cordi.supra eod. vt debitus ibi, coram eodem iudice,&c. & hoc si potest ipsius haberi copia & in publico: non in hortis vel villa suburbana.2.q.6. dubium. §. adeundi. vel nisi iustus metus appellantem excuset.sup. eod.tit.cap. vlt.Si vero sunt plures iudices:dic vt in clemen.eo tit.si à iudicibus. Ioan.And.

ADDITIO. Hanc opi.gl.de appellando coram iudice &c.tenet Archi.qui etiam alleg. ff.quando appellan.sit.l.1.§. dies, & §.si quis.C.eo.tit.in offerendis,in Auth de appel.§.1.coll.4.Recitat tñ opi. Goff. qui dixit,ꝙ appellatio emissa in absentia iudicis bene excusat si nō fiat fraudulenter, vt dixi in decret.suggestū. sup.eo. quod vr placere Inno. in decret. dilectis eod. tit.ad fi. vbi dicit ꝙ per appellationem etiam factam in absentia iudicis, appellans est exemptus ab ipsius iurisdictione, tamen ipsi Innoc. placet in decre.si iustus,quod sequitur in gl. Dicit etiam Archid.quod si bene videatur decret.si duobus.1.respon. in fine, satis demonstrant quòd appellatio non protegit appellātē à suo iudice, donec ad ipsius iudicis notitiam perducatur,& idem ibi Pet.de Samp.Ioan.And.

a ¶ Pro-

a ¶ Proponis.] & probas s̃.de conceſ.præben.cum ſuper quæſtione ergo vt dixi s̃.eod.cap.1.non eſt neceſſe quòd ſcriptura appellationis ſit authentica 1. dum modo poſſit probari:tutum eſt tñ ꝙ per notarium de hoc fiat ſcriptura publica:quia qđ continetur in charta difficile eſt ꝓbare.

1 Quia fit ſolūmodo ad intimandū actū pſentem. Si autem ſcriberet̄ ad probādū actū pteritū, illa ſcriptura dèt eſſe auth. cle.ʻcām. de elect. Anc. Fō.

[Gloſſa ſequens ſignat contrarium, & ſoluit.

b ¶ Lecta.] Videbatur contra argum. eius quod dicitur.ſupra ti. prox. cap. vlti.in fine cum ſuis concordan. ſicut enim requirit̄ ꝙ ſententia legatur ꝑ iudicem, nec ſufficit ꝙ in ſcriptis edatur, vt ibi:ſic etiam videtur nō ſufficere ꝙ appellatio ī ſcriptis edatur, niſi etiam legatur. Sed non tanta ſolemnitas requiritur in appellando, quanta in diffiniēdo:alias ſequeretur ꝙ die feriato non poſſet appellari, ſicut nec diffinitiua proferri: & quod appellans haberet ſedere & non ſtare:& hæc ſunt falſa, cum ergo decretal. vt debitus.'& decretal.condi.hoc ſolum requirant,quod aſſignetur vel exponatur cauſa probabilis. & in ſcriptis:aſſignare aūt fit verbis,nutu, teſtamento,vel codicillis.ff.de verb.ſigni.aſſignare.[Et Inſt.de aſſign.lib.per totū.Io. Mona.]ff.de aſſigna.lib.l.1.§.aſſignare.ergo & in ſcriptis aſſignando & porrigendo iudici, ſatisfactum eſt iuri.Et facit ad hoc.ſupra.eo.lib.de offi.ordi.ſi canonici 2. Sicut enim ibi ſufficit cauſam ceſſationis ſcribere, & ſcripturam aſſignare ei contra quē ceſſatur: ſic & hic in appellatione.Sic & olim dabat maritus vxori ſuę libellū repudij, qđ ſufficiebat:licet nō legeret: de quo dicitur in procœmio decret.probat̄ hoc etiā 2. q.6.c.ei qui.ver.ſi quis libellos appellatorios ingeſſerit, & l.biduum.§ adeundi.verſic.ſi quis ipſius.ibi,vt ei libellos daret.Et quod hic de appellationibus dicitur,de exceptionibus intelligo, vt ſufficiat illas dari in ſcriptis: licet.non legantur. ad hoc s̃. de probatio. quoniam contra.Ioan.And.

† Vide Rotā deciſio.7.& deciſione 74. in nouis.

2 Dicit Io. Mo. ꝙ iſta decre. & illa ꝓbant ꝙ aſſignare & porrigere idē eſt ꝙ pſentare, pſētatio vero nō reqrit lecturam. hoc poſuit Arc. ī decret. cordi.

te porrexiſſe proponis a: nō poteſt ex eo quòd coram ipſo lecta b nō fuerit rōnabiliter impugnari.

¶ Idem

¶ Iudex à quo cōpellere nō poteſt appellantem à grauamine ipſius ueritatem probare, licet citare poteſt ad ipſius reuocationem audiendum: qua facta in cauſa procedere poterit, eius contumacia non obſtante, ac ſi nunquam appellaſſet:hoc dicit.Zenze.

CAP. X.

SI † a iudice c à quo (propter grauamen d quod tibi proponis illatum) appellas, ad docēdum te fore grauatum, & ad audiendum reuocationem eiuſdem grauaminis (ſi de ipſo docueris) tibi terminus præfigatur. Nec coram eo (cū ipſe per ſe e id videre habeat) hoc docere, nec etiam tamquam coram iudice (cum per appellationem ſit ſuſpenſa ipſius iuriſdictio) comparere teneris f: Niſi ad hoc ſolum, vt reuocationem ipſam audias, ſi eam duxerit faciendam:

SI a iudice.] Glo.non ſummat. Diuiditur aūt iſtud cap.in duas partculas. Prima ponit thema,cuius duo dubia ſoluit: vtriuſque reddens rōnem:ibi. Nec coram. Secunda particula, quæ eſt ibi, Niſi ad hoc ſolum,ſm dubium terminat.& declarat. Ioan.And.

¶ Pro intellectu iſtius cap.habemus præſupponere,ꝙ licet iudex non poſſit reuocare ſuam ſententiam diffinitiuam. l. 2. C. de ſenten. ex breuic.recitan.poteſt tamen reuocare interlocutoriam ſententiam.l.quod iuſſit. ff.de re iudi.cap.cum ceſſante. eo.titu.in antiq. Secundo habemus præſupponere, ꝙ appellans ꝑ appellationem eximitur à iuriſdictione iudicis à quo appellauit,quantum ad illam cauſam.cap.Romana.s̃ eod.titu.

CASVS. Tu & ego litigabamus coram officiali Pictauen. qui tulit aliquam interlocutoriam cōtra me, à qua appellaui ſolēniter, & in ſcriptis,iuxta tenorē. cap.1.ſupra eod.titu.Officialis fecit me citari vt corā eo comparerem,facturus fidem de grauamine: an tenear comparere?Reſpondet quòd non,nam iudex debet eſſe certus, an me grauauerit vel ne.Sed ponamus quòd iudex citauit me ad reuocandum interlocutoriā ſuam,an debeā cōparere? Certe ſic:& ſi non compaream,& iudex reuocet ſuam interlocutoriam, poterit contra me procedere tamquā cōtra contumacē.qa reuocato grauamine eſt extincta appellatio mea. Reuocauerit cum effectu.] & realiter, non verbo:& hoc ſi grauamen ſit realiter illatū. Nota primo,ꝙ iudex à quo poteſt ſuā interlocutoriā reuocare,& ſic eſt vna differētia inter ſententiā diffinitiuam & interlocutoriam. Nota ꝙ ſi iudex à quo citauit appellantem ad faciēdum fidē de ſuo grauamine, non tenetur appellans comparere, quia iudex debet cognoſcere vtrū appellātem grauauerit:ſecus ſi appellans eſſet citatus ad videndum reuocari grauamen: quia tūc teneretur cōparere corā iudice à quo.Et ſi citatio ſit facta ad edocendū de grauamine,& videndum reuocare grauamen,tenetur comparere, nō ad omnes fines, ſed ad videndū fieri reuocationē grauaminis.Nota ꝙ ceſſante cauſa finali, ceſſat effectus: ſecus eſt de cauſa impulſiua. l.1.§.ſexum.ff.de poſtulādo.vbi turpitudo Calphurniæ fuit cauſa impulſiua prohibitionis mulierum à poſtulando.Item illud intelligitur, ꝙ ceſſante cauſa finali ceſſat effectus,qñ eſt vnica cauſa finalis:ſecus ſi eſſent plures:quia tunc requiritur ceſſatio oīum cauſarum. Inſt. de nupt.§. affinitatis. de hoc per doctores in c.etſi Chriſtus.de iureiur.in antiq.in ſine cap.

[Prima glo.dicit quid declaret,& exponit.]

c ¶ Si à iudice.] Emanauit ad declarationem eorū, quæ no.Ber.& Moderni ſupra eo.cum ceſſante.Et dic iudice ordinario,vel delegato;& idem ſi eſſet arbiter iuris à quo poteſt appellari.ſupra eod.lib.de offi.deleg.ab arbitris.

ADDITIO. Et Gul.de except.§.viſo.verſi. ſed ſi iudex.& ſeq.& corrigit quod no.Ber.s̃.eo.lib.de re iud. ad Apoſtolicæ.verſi.eratq; parata.

d ¶ Grauamen.] ſecus enim ſi a ſententia diffinitiua, quam iudex reuocare nō poteſt; functus eſt enim officio ſuo ſemel iudicando, ſiue bene ſiue male.ff.de re iudic.iudex.s̃.de offi.deleg.in litteris.& c.venerabilis.intellige igitur grauamen,ſiue per interlocutoriā ſiue præter interlocutoriam inferatur.

e ¶ Per ſe.] Debet enim eſſe de facto ſuo certus.s̃.de reſcrip.ab excommunicato.C.de reſcindenda venditione,quiſquis.veritas enim cauſæ appellationis probanda eſt coram iudice appellationis, vt s̃.eo.tit.& lib.Romanus.& c. cum appellationibus.ergo nō corā iudice à quo appellatur:ſaluo eo quod dicitur ſupra eod.titu.interpoſita.

[Glo.ſeq.quærit.arg.pro & contra.ſoluit, & certis allegatis in contrarium reſpondet.]

f ¶ Teneris.] Quid ſi compareat, & coram iudice ipſo à quo appellauit,de grauamine doceat, nunquid ab appellatione videtur 3 receſſiſſe? Videtur primo ꝙ ſic.per decreta. ſupra de offic. deleg gratum. ſupra de teſti.cum veniſſet.in quibus dicitur, ꝙ ſi appellās poſt appellationem probationes inducit coram illo à quo appellauerat, appellationi renunciat.Item hæc littera dicit,ꝙ per appellationem ſuſpenſa ſit iuriſdictio iudicis, ſi ergo aliquid facit coram ipſo, vt corā iudice,

3 Vide Alexandrū cōſi. 150. in 4. vol. & Deci. in ca. gratū in 4. no. extra de of.deleg.

iudice, allegat contraria, & sic non auditur. ad hoc s. eo. sollicitudinem cũ suis concord. contra s. eo. interposita. vbi dicitur, quòd appellans põt probare, si vult veritatem causæ coram iudice à quo appellat. Sed rñderi potest decret illã locum habere ante appellationem 1. Satis credo cũ per actum istum semper intendat ad iudicis iurisdictionem declinandam 2, quod per hoc appellationi non renunciat. & hoc sonat littera q̃ dixit hic, non teneris: non dixit, non potes: & sic etiam soluitur qđ dicitur de allegante contraria, cũ ista non sint contraria, quæ ad vnum finem tendunt. Et facit quod dixit infra de regu. iur. nullus pluribus. Ad decretal. gratum. & cap. cum venisset. respondetur, ꝙ illæ ꝓbationes fiebant super principali negotio: & ideo bene renunciabat appellationi; quia contrarius sibi: sed hic secus. facit pro hac parte ꝙ iste prouocatus est. ad hoc ff de condi. fur. & ideo. in prin. supra de excep. cũ inter priorem. & accedant quæ not. 3. q. 3. cap. induciæ 2. §. offeratur. supra de re iudi. cap. inter monasterium. & vtilius videtur negotia tali expediri cõpendio, q̃ per exactam subtilitatem longo prorogari dispẽdio. supra titu. proxi. abbate sane, in fine. præterea legitime tenetur comparete ad id quod sequitur. & tamen comparendo non renunciat appellationi.

1 Hic colligit Dõ. ꝙ licet ꝑ actũ corã iudice à quo renũciet appellationi inter positę, nõ tñ interponẽdæ. Fonta.

2 Hoc est verũ si ꝑ viã simplicis informationis agat: secus si agat tanquã corã iudice cõstitutus, vt iurib. cõtrarijs. Do. Font.

alias si non comparueris, & ipse in termino grauamen reuocauerit cum effectu a, poterit extunc libere in causa procedere, ac si appellatio interposita non fuisset b.

¶ Idem.

¶ *A collatione capituli ad episcopum appellatur, si vt canonicus interfuit; secus si vt prælatus. h. d. Dominicus.*

CAP. XI.

A Collatione beneficij c, quam cõiter ꝑ episcopum & capitulũ in tuũ præiudiciũ d factã esse proponis: Non † ad ipsum episcopũ (si in ea vt prælatus e interfuerit †)

a ¶ Cum effectu. effectualiter enim intelligẽda sunt verba, vt supra de cleri. non resid. relatum. cum suis concord. Hinc enim est, quòd non sufficit dicere se paratum reuocare, nisi & reuocet. ad hoc supra de eo qui mittit. in possess. causa rei seruand. cap. 1. & ad hoc supra titu. proxi. ad Apostolicæ, versicu. erantque parata. Item si grauamen fuit verbale, reuocatio sufficiat verbalis; si reale non sufficit verbalis: nisi re etiã reuocetur.

ADDITIO. Idem archi. qui etiam alleg. Ioan. de Deo in suis cauillationibus, rubrica de generalib. exceptionibus. vbi not. ꝙ non sufficit quòd iudex dicat ergo reuoco, nisi recedat à grauamine interlocutionis. Ioan. And.

b ¶ Non fuisset.] quia cessante grauamine cessare debet appellatio. s. eo. cum cessante. Ioan. And.

A Collatione.] Duo facit, quia circa vnũ thema distinguit: Primũ: ibi, Non ad ipsum: Secundum ibi: Aliàs si.

¶ Appellans à collatione facta per episcopum & capitulũ, debet appellare ad archiepiscopum, si episcopus interfuit vt prælatus, secus si vt canonicus; quia tunc appellatur ad episcopum.

¶ Præsupponendum est pro intellectu huius capituli, ꝙ quis potest appellare etiam collatione contributa in præiudicium alterius c. 1. eo. titu. in antiq. Itẽ habemus secundo præmittere, quòd quis potest appellare post collationem factam, dum tamẽ appellet infra decem dies numerandos à tempore notitiæ suæ. cap. con certationi. supra eo. titu. & lib. Item est præsupponendum quod habetur in cap. 2. vt lit. pen. istomet libro: vbi dicitur, si duo litigent super beneficio, & moritur possessor, nõ debet alius surrogari in locum defuncti donec sit cognitum de iure superstitis. & si fiat collatio, posset superstes appellare ab illa collatione, vel etiam continuata. sed ordinarius poterit defendere ius defuncti.

CASVS. Tu possidebas beneficium, quod dicebam ad me spectare, vel esse mihi debitum, vñ feci te cõueniri corã iudice cõpetenti: pendente cõtrouersia ista, tu es mortuus: Episcopus Pictauẽ. & capitulũ ad quos communiter spectat collatio illius beneficij cũ vocabat, volebant illud conferre: ego hoc videns me opposui ne facerent collationem de illo beneficio: nõ obstante mea oppositione ipsi contulerunt beneficiũ, volo appellare ab illa collatione, quæritur ad quem debeam appellare, vtrum ad archiepiscopum, vel ad ipsum episcopum? Respondet cum distinctione, aut episcopus iterfuit collationi vt prẽlatus, aut interfuit vt simplex canonic' si interfuit vt prælatus, debeo appellare ad archiepiscopum, vel ad Papam, & non ad episcopum; quia tunc appellarem ab eodem ad eundem: si vero episcopus interfuit vt canonicus, & non vt prælatus, tũc possum appellare ad ipsum episcopum tamquam ad superiorem capituli. Nota primo, ꝙ à collatione facta vel facienda in præiudicium alicuius. potest appellari, sed proprie dicitur prouocatio. c. cum sit Romana. in eod. titu. in antiq. Nota quòd episcopus potest interuenire in capitulo vt canonicus, & tunc habet vocẽ, & sua vox auget numerum. Itẽ potest esse in cap. vt prælatus, & tunc non habet vocem. licet Host. dicat, ꝙ repræsentat mediam partẽ capituli. & ꝙ ipse & vnus canonicus faciunt maiorem partem capituli. de hoc in cap proposuit. de concess. præb. in antiq. Communis autem opinio doctorum est in contrarium, videlicet ꝙ non habet vocem quando est in capitulo vt prælatus, sed solum habet potestatem concludendi secũdũ maiorem partem capituli. Nota vlterius illud ad qđ emanauit præsens capitulum, videlicet quòd cũ appellatur à collatione facta cõiter per episcopum & capitulum, potest appellari ad ipsum episcopum, si interfuit vt canonicus, quia tunc censetur simplex canonicus, modo capitulum subest episcopo, & appellandũ est ab inferiori ad superiorem. Sed quomodo cognoscemus, quòd episcopus est in capitulo vt prælatus: vel vt simplex canonicus? Doctores hanc materiã tractant in cap. postulastis. de concess. præben. Et dicunt quòd si in ecclesia sit statutum, quod ordinet, vt sit in capitulo vt p̃latus, vel vt simplex canonicus, standum est illi statuto; si vero non sit statutum, tunc cognoscetur ex coniecturis: nam si episcopus nõ tenet primum locum & honorabiliorem, censetur esse in capitulo vt canonicus: si autem præsideat & teneat honorabiliorem locum censetur esse in capitulo vt prælatus.

[Prima glo. dicit quid approbat.]

c ¶ A collatione beneficij.] Hoc notat Hostiensis de excessib. prælato. cap. 1.

ADDITIO. In ca. postulastis. de conces. præben. & forte corrigitur quod ibi not. Inno. qui dicit de electione episcopi & capituli, ad episcopum appellandũ: qui licet constituunt vnum capitulum in electione, non tamen in exercenda iurisdictione. forte dixi: qa saluatur, si intellexit iuxta secundum membrum huius distinctionis. Ioan. Andr.

d ¶ Præiudicium.] Aliàs appellare non licet. 2. quęstio. 6. non solent. supra de electio. cum inter R. ff. de appel. l. 1.

[Glo. seq. soluit dubium, quærit, & soluit.]

e ¶ Prælatus.] quod præsumitur, nisi aliud appareat Et si quæratur, quomodo cõstabit an sit ibi vt p̃latus. & an sit ibi vt canonicus? Recitari solet supra de cõcess. præbẽ. postulastis. Si est in primo loco & ei primo scribit, tũc apparet cũ esse vt episcopum, vel vt caput. Sed quando sedet, & subscribit post archidiaconũ, vel alium

† Inducunt lo. And. & Petr. de Anc. ad qõnẽ, an donata ambasiatoribus, acqrunt sibi, vel illis à qbus mittunt. vide Bart. in l. vero ff. so. ma. l. sociũ ꝗ §. si. ff. ꝓ socio. Fõ.

† al. interfuit.

Qualiter cognoscatur an episcop' sit in ecclesia vt eps an vero vt canonicus.

alium, qui ibidem præsit capitulo, tunc patet ipsũ ibi esse vt canonicũ, ad hoc 17. dist. c. vlt. de maio, & obe. statuimus.

a ¶ Superiorẽ.] Papã vel proximũ. s. eo. tit. dilecti. vl.

b ¶ Vt canonicus.] s. de conces. præb. postulastis. j. de preb. cum in ecclesia. ne sede vac. c. 1. cum similibus.

[Gl. seq. alleg. duo similia: & soluit duo dubia.]

c ¶ Potuisti.] simi. 17. dist. multis, vbi de archiepiscopo appellatur ad synodum, cui tamen præest archieps. ad idem ff. qñ appel. sit l. 1. §. solent. vbi de ordinario & præside appellatur ad pside, & quid dicit, potuisti: intelligo & debuisti, nisi appellaret ad Papã, cum gradatim sit appellandum. sup. eo. dilecti. Puto tamen quòd si appellans hoc petit, ipse episcopus habeat causam delegare 1, cum satis sit suspectus 2: ne velit venire contra factum suum, licet id fecerit vt alius, ad instar eius quod dicimus de iudice à quo fuit appellatum; qui efficitur iurisdictionis eius, ad quem fuerat appellatum, de hoc 3. q. 7. c. infames. §. item si contra patrẽ. sup de elect. quærelam. in 1. glo. & C. de appella. cos. in principio.

sed ad superiorem a te oportuit appellare. Aliàs si vt canonicus b interfuisset in ea, potuisti c appellare licite ad eundem.

¶ Idem.

¶ Per appellationem interpositam à diffinitiua, reuocari potest interlocutoria principali negotio præiudicans: aliàs non. Ioan. And.

1 Concor. Inno. & Host. de offi. or. irrefragabili. Io. An.

L Icet.] Sunt duo dicta, secundum ibi, vbi vero.

CASVS. Tu & ego litigabamus coram iudice ordinario, vel delegato: lite inter nos negatiue ↄtesta ta, tu actor fuisti admissus ad faciendum tuas probationes de & super tuo libello: probationib. factis ego reus proposui exceptionem peremptoriam: puta exceptionem de non petendo: vel aliquam exceptionem peremptoriam, iudex noluit admittere istã exceptionem peremptoriam, & sic me grauauit, ego non appellaui ab ista interlocutoria: hoc facto ipse iudex post renunciationem & cõclusionem tulit sententiã diffinitiuam contra me, à qua appellaui. Quæritur nunc, vtrum in cã appellationis possim repetere illam exceptionem peremptoriam, quæ à iudice à quo fuit mihi repulsa? Vr quòd non: quia transiuit in rem iudicatam: & mihi imputetur quare non appellaui. Hoc tñ non obstante respondet Romanus Pontifex, ꝙ illas peremptorias exceptiones possum repetere in negotio principali, & ipsis probatis obtinebo; quia per appellationem fuit causa reducta ad illum statũ, in quo erat immediate post litem contestatam, sed non ante. l. ita demum. C. de proc. Sed quid: ponamus quòd in causa principali proposui aliquam exceptionem dilatoriam, quæ fuit repulsa, volo illam repetere in cã appellationis: vtrum possim? Respondet quòd nõ; quia in causa appellationis non possunt proponi ea quæ erant proponenda ante litis contestationem, vt d. l. ita demum, sed solum illa quæ erant proponenda post litem contestatam. Et sic intelligitur illud dictum. In causa appellationis non proposita proponam, & non probata probabo. Nota primo ex isto c. bonum argumentũ, quòd si actor dicat exceptionem pro parte rei propositam esse impertinentem, iudex super hoc hẽt interloqui, an illa exceptio peremptoria sit admissibilis vel inadmissibilis: Et ideo est cautela aduocatorũ peritorum, dum volunt appellare ab interlocutoria, quòd petant interloqui super admissibilitate. Sed cauti iudices obuiant isti cautelæ dicendo; admittimus istam exceptionem inquantum de iure est admissibilis. Hanc cautelam ponit glossam in cap. cum contingat, de officio deleg. in antiq. Nota quòd si iudex

2 Vide in simili Ar. in c. insu. per. ex de testib. & Gemina-nũ in cap. auaritiæ, in 2. oppositione. de ele. lib. 6.

non admisit exceptionem peremptoriam: & pars non appellet ab illa interlocutoria, sed postea appellet à diffinitiua, in cã appellationis poterit illã exceptionem peremptoriam repetere: nec dr̃ repulsio transire in rem iudicatam, vt hic est textus. Nota quòd exceptionem dilatoriam repulsam in principali causa non potest appellans repetete in causa appellationis.

CAP. XII.

L Icet d ab interlocutoria (per quam pacti e, vel præscriptionis, aut alia, principali negotio præiudicans f, vel iudicium nullum reddẽs g, exceptio est repulsa) nõ h fuerit appellatum i: si tamẽ à diffinitiua (quæ post modum, etiam vltra k decendiũ promulgatur) ap-

[Prima glossa summat, & dicit quid determinent.]

d ¶ Licet] per appellationem interpositã à diffinitiua, reuocari põt interlocutoria principali negotio p̃iudicians, aliàs non. Et determinatur hic altercatio Inocẽtij & Hostiensis notata per eos supra de re iud. quod ad consultationem, & supra quod met. caus. c. vlt. & Innocentij opinio approbatur.

e ¶ Pacti.] de perpetuo non petendo, vel similis.

f ¶ Præiudicans.] quod in peremptorijs regulariter est videre.

ADDITIO. De quibus vide satis sup. eo. lib. de lit. contest. exceptionis. Ioan. And.

g ¶ Reddens.] sicut exceptio falsi. ff. de iudi. licet. supra de excep. cum venerabilis, supra de procu. in nostra. vel exceptio contra rescriptum quod ab excommunicato fuerit impetratum, supra eo. lib. de rescrip. cap. 1. cum simil.

h ¶ Non fuerit.] secus si à repulsione fuisset appellatum secũdo, & succubuisset appellans: quod dic, vt in clem. eod. tit. cum à repulsione.

i ¶ Appellatum.] & sic videatur transiuisse in rem iudicatam. sup. de elect. cũ dilectus. in fine. de testi. signi ficauerunt, cum simi.

[Gloss. seq. quatuor opin. recitat, quatum tertia hic approbatur.]

k ¶ Vltra decendiũ.] hoc dicit vt maior fit dubitatio. Dicebant. n. quidam, quòd si non fluxerat decendium cũ appellauit à die interlocutoriæ, tunc reuocari poterat interlocutoria, & repeti exceptio per ipsam reprobata, quasi intelligat super diffinitiua & interlocutoria appellatum. Et impugnabatur hæc opinio tali modo: Certum est quòd aliter appellatur ab interlocutoria, quàm à diffinitiua, & etiam à diffinitiua continẽte plures articulos, in vno potest appellari, in alio non: de testa. Raynaldus, cum sim. Et ob hoc dicebant secundi, quòd ex quo appellatũ erat à diffinitiua indiistincte, omnes exceptiones admissas & non admissas, siue fuit interlocutum siue non, siue decem dies fluxerint siue nõ, repetere licebit. Et videtur hoc satis expressum ff. de appel. l. 1. §. 1. & vlti. & l. 2. & 3. & ff. quando appel sit. l. 1. Ex quo n. admittitur ad decendium super principali, quod est maius, igitur contra interlocutoriã, quod minus est, veritas. n. semper est iuuanda. sup de iureiur. ex litteris, & in clem. sæpe de ver. sig. preterea iudex appellationis succedit in locũ principalis. l. cum apud. ff. iudicat. solui. sed interlocutoria non transit in rem iudicatam quo ad iudicem principalis causæ: ergo nec quo ad iudicem appellationis, quin dare possit licentiam exceptionem repetendi. Innocen. vero tenebat opinionem hic approbatam. Host. [Qui hoc prosequitur satis in sum. de senten. §. qualiter proferri debeant. sub §. primo, versi. verum tamen si appellatur. Ioan. An.] dicebat, quòd cũ secundum leges 3 regulariter ante senttentiam nõ appelletur. [supra eod. super eo 2. C. quorum appel. non reci. l.

3 Perquas qs decipere si grauamẽ añ diffinitiuã illatũ per appellatio- nẽ à diffinitiua reuocari nõ posset: qd̃ esse non dẽt. C. de ijs q ve. æta. l. 1. l. Mo.

pellari [a] cōtingat, potest † in appellationis causa ipsum grauamen per interlocutoriam eandem illatū licite per appellationis iudicem emendari [b]. Vbi vero interlocutoria supereo profert, quod non parat [c] præiudiciū negotio principali, vel [d] iudicium nullum reddit: nisi fuerit appellatum [e] ab ipsa: per appellationem à diffinitiua postea interiectam [f], grauamen illatum nequaquam poterit reuocari [g].

† Habes hic dictū Lapi limitatū, q dixit in c.1. sup.eo. & rescrip. q si iudex iterloquatur rescriptū nō esse īpetratū post excōicationē, valet iudiciū, quia hoc non proceditū appelletur à diffinitiua Dom. Fon.

reci.l.ante.Ioan.And.] omnia grauaminua illata in cā habent releuari per appellationem interpositam à diffinitiua. Sed secundum canones à qualibet interlocutoria, & quilibet grauamine potest appellari, & ideo quātumcunque à diffinitiua appellatur, firma manet interlocutoria, à qua infra decem dies non fuit appellatum.

ADDITIO. Circa secundam opin. prius tactam dicebat Ioan. Mon. ante sententiam non est quis læsus, sed in sententiando, cum totus processus ordinetur ad diffinitiuā, & ideo cum læsio consumetur per diffinitiuam: appellatio ab illa interposita suspendit non solum illam, sed etiam ordinata ad illam. Arg. ff. vt leg. not. caue. l.1. §. si quis sub conditione ff. si quis cau. l. si eum. §. qui iniuriarum. ff. de tit. & ra. distrah. si cum. Ioan. And.

a ¶ Appellari.] infra decem dies à die sententiæ, vel ex quo sciuit. sup. eo. concertationi.

b ¶ Emendari.] sicut n. conclusio facta in principali non parat præiudicium, quo minus noua iura possint in appellationis causa produci. sup. de testi. fraternitatis, & de fide instru. inter dilectos. C. de tempo. appel. per hanc. ita interlocutoria p̄iudicium parat, quo minus vetera iura repeti possint, vt hic, aliàs. n. quid prodesset super diffinitiua appellasse?

c ¶ Non parat.] sicut est videre in dilatorijs, vel in cōdemnationibus expensarum super eo, q in exceptione succubuit: vel propter aliam causam similem.

d ¶ Vel.] repete super eo quod non.

e ¶ Appellatum ab ipsa.] quid si lata tali interlocutoria iudex statim vult procedere in causa: petit pars cōtra quam lata est interlocutoria, non procedi infra decem dies, vt deliberet, an ab ipsa interlocutoria appellare velit necne, quæritur 1, an sit audienda? & videt quòd sic; quia beneficium, & c.28. dist. de his ad fi. inf. de reg. iur. iudicium, cum suis concor. ad hoc optime facit. 2. q. 6. anteriorū, vbi dr̄ quod decē dies dantur ad appellādū, vt liceat infra ipsum spatiū plenissime deliberare an appellandum ei sit, vel quiescendum: sed iste litigando & procedendo super principali, sic plenissime deliberare non potest. Sol. dico quòd non est audienda 2, & hoc not. Guil. in Specu. titu. appellatio, §. restat videre, in fin. & est eius ratio; quia quò ad iudicem non transit in rem iudicatam sententia, & ideo cum possit eam reuocare, non omittat processum. Et in hoc dicit in priuata sua examinatione omnes doctores Bononiæ concordasse, vide euidentem rationem, si contrarium diceres, nunquam esset litiū finis, in qualibet. n. interlocutoria, termini assignatione, vel iudicis actu, diceret pars, quiescatis per decem dies, vt deliberem an velim appellare: quod esset absurdum.

1 De hoc articulo vide Abbatem in c. sollicitudinē in fi. ex de appellat.

2 Idē dicunt Do. Ph. & Anch. neq; p actū partis vī ipsa pars renūciare appellatio. ni interponēdæ, & bonum esset q p testaret. Fon.

f ¶ Interiectam.] intelligo ēt si infra decem dies à die ipsius interlocutoriæ à diffinitiua fuerit appellatum propter rationes quas dixi sup. in gl. hoc dicit, in principio.. Ioan. And.

g ¶ Reuocari.] iudex ergo in quem ex appellationis virtute principale negotium transit, de ijs quæ principale non impediunt, intromittere se non debet.

ADDITIO. Multum ergo est præiudiciale impedire appellationes interponendas ante sñiam. Ioan. An.

FINIS LIBRI SECVNDI.

LIBER

LIBER TERTIVS.

DE VITA ET HONESTATE clericorum.

¶ Superiorib. libris dictũ fuit de clericis & psonis clericorũ: nũc videndũ est de eorũ vita & honestate: ideo annectit titulum, de vita & honestate clericorum.

¶ Opponitur ꝙ titulus de vita & honestate clericorum non fuerit bene formatus: quia sufficiebat alterum ex istis, dicendo de vita clericorũ, vel de honestate clericorũ; qa quidquid attribuitur uitę, spectat ad honestatem, & quicquid honestati attribuit, ptinet ad vitã; quia honeste viuere, respicit ẽt vitam. arg. in procе. cõpil. Greg. & sic habet titulus superfluitatem, ꝫ id qđ Papa protestatur in procemio huius libri. Sol. dicit Ioan. Andr. quòd Hostien. in summa huius tit. diuisit istum titulum, p ꝙ intendit docere duo. Primum, qualiter clerici viuere debeãt. Scđm, in qb. cõsistit eorũ honestas. Dominic⁹.

LIBER TERTIVS.

TITVLVS I.

De vita & honestate clericorum.

¶ Bon facius Octauus.

¶ Clericus iaculatoriam artem per annum exercens, si tertio monitus non desistat, ipso iure perdit priuilegium clericale. Ioan. And.

CAP. I.

Clericis [a], qui clericalis ordinis dignitati [b] non modicũ detrahentes †, se ioculatores [c] seu goliardos [d] faciunt, aut bufones [e], si per annum [f] artem [g] illã ignominiosam [h] exercuerint, ipso iure †: si autẽ tẽpore breuiori [i], & tertiò

Clerici.] Duo membra distiuguit: Secundum membrum prosequitur: ibi, Si autẽ. Ioan. And.

¶ Pro intellectu huius cap. est præsupponendum, ꝙ clerici dicuntur habere multa priuilegia, de quibus in gl. ꝰ. de big. c. vnico.

CASVS. Certum est ꝙ clerici non debent intendere artibus ignominiosis, vt sunt artes mimorũ, ioculatorum, & histrionum. c clerici ꝰ. eo. in. ant. Sed ponam⁹ ꝙ aliqui clerici exercuerunt illas artes; puta q. fecerunt in publico spectaculũ sui corporis, an sint puniẽdi aliqua pœna? Rñdet Romanus Pontifex, ꝙ si clerici exercuerint illas artes per vnũ annũ, sunt ipso iure. i. ipso facto absque declaratione iudicis priuati oĩ priuilegio clericali. Sed ponamus, ꝙ isti clerici non exercuerunt istas artes per vnum annum integrum: sed per minus tps, forte per spatium sex mensium. an ipso iure perdant priuilegia clericalia? Rñdet ꝙ non, sed requiritur ꝙ eps illos monuerit primo, secundo, & tertio, & sic canonice & cõpetenter, & si moniti nõ desistant ab exercitio illarum artium, eps psuã sniã debebit & poterit illos declarare priuatos omni priuilegio clericali. Nota primo iuncta gl. ꝙ clericatus dicitur esse dignitas. hoc verum, accipiendo dignitatem large pro quandam pemineutia: nam dignitas pprie dicitur quando quis habet prœeminentiam supra aliquos, & cum hoc iurisdictionem. Nota vlteri⁹, ꝙ clerici exercentes artes istas de quibus in text. priuãtur omni priuilegio clericali, etiã priuilegio canonis, si quis suadẽte diabolo. 17 q. 4. & in hoc sunt põderanda ista verba, omni priuilegio. Nota insuper, ꝙ clericatus dicitur dignitas concor. sunt in glos. Nota finaliter casum, in quo clericus priuatur priuilegio clericali absque aliqua monitione. Dominicus de sancto Geminiano.

[Primo gl. summat, & dicit quid declaret.]

a ¶ Clerici.] clericus ioculator anno, vel tertio monitus non desistens, ipso iure perdit priuilegiũ clericale. Emanauit ad declarationem, & approbationem eorum, quæ de quadã æquitate dicebat Host. supra de sententia excõmunicationis c. perpendimus. in summa eodem tit. §. quis possit, versic. quid; & dicebat bonũ esse si Papa hoc determinaret: & tẽpora limitaret.

b ¶ Dignitati.] nota ꝙ clericatus est dignitas. ad idẽ 4. distinct. denique. vbi de hoc. & de cleric. non residẽ. cap. 3. Si ergo detrahunt dignitati, merito priuilegiũ perdere debent, quod non personæ, sed dignitati confertur, vt supra de foro compe. si diligenti. & de senten. excommu. contingit.

ADDITIO. Idem Archid. qui etiam cõtra tales allegat ca. si An. apud. 23. quæst. 5. Io.

c ¶ Ioculatores.] qua si ioci latores in publicum. supra eo. tit. cum decorem faciũt enim spectaculum pprij corporis, ad hoc. ff. de ijs qui notant infam. l. 2. §. fin. in occulto tamen vel in firmitatis, vel alteri⁹ honestæ rei causa aliquid ioci facere non reprobatur. & facit quod not. Innocen. de citharistis & ijs qui varijs vtuntur instrumentis. 86. distinct. donare. in 1. glo.

ADDITIO. Et Accur. in præalleg. l. 2. §. fin. ff. de infamib.

d ¶ Goliardos.] vulgare Gallicorum.

ADDITIO. A gula forte sic dicti: sollẽt enim esse gulosi, & leccatores. Ioan. And.

e ¶ Bufones.] vulgare Tuscorum

ADDITIO. Canon tales vocat histriones. 4. q. 1. c. 1. de consec. dist. 2. pro dilectione. & vnde sumpserit originem illud nomen, ponit Valerius lib. 2. c. 1. circa medium. ver. verũ. & vide quòd dixi ꝰ. eo. clerici. in princi. aliàs bufo idẽ est quod rana terrestris. I. And.

f ¶ Annum.] ad hoc ꝗ. de hære. cum contumacia. ꝰ. de regul. statuimus. in Auth. de sanct. epis. §. interdicimus. coll. 9. & hoc est ius nouum: cum aliàs nisi monitione trina præmissa fuerint incorrigibiles inuenti, non perdant priuilegium clericale, vt ꝰ. de senten. ex comm. in audientia, & cap. contingit 2.

g ¶ Artem. 1] nota actum damnatum appellari artẽ. sic vsura ars appellatur. 47 distin. sicut 2 & cura animarũ. supra de ætate & qualita. cum sit. in princip. 39. dist. Petrus. & C. de malefi. artem. sic etiam officium procuratoris ars nuncupatur. 5. q. 3. quia eps. in fine. & magicam artem exercentes. 1. q. 1. Petrus. & C. de malefi. & matth. l. 2. & 4. & multis alijs legib. sequentibus. eod. tit. & coqui dicuntur habere artem. de cõse. dist. 5. ne tales. Archidiaconus.

h ¶ Ignominiosam.] ff de ijs q no. infam. l. 2. § ignominiose. & §. fi. cum ergo talibus ignominiosis artibus clerici intẽdere non debeant, & mimis, ioculatoribus & histrionibus. ꝰ. eod. clerici. 1. respon. [34. distin. presbyteri. de conse. distinct. 5. non opportet 1. C. de epis. & cleri. Authen. interdicimus. secundum Archid. Ioan. And.] Multominus ea exercere debent. ad hoc 44. distinst. non liceat. vbi dicitur, quòd non licet clerico tabernam ingredi: multominus tenere 2. vilitas ergo vitæ tales non patitur priuilegio gaudere. C. de adult. quæ adulterium in fine. supra de apostat. ca. 1. 46. distinctio. clericum scurrilẽ. ne cleri. vel mona. cap. 2.

i ¶ Breuiori.] nota infra annum dici breue tempus post annum, longum, vel verus. ad. hoc 35. q. 8. c. 1. vbi de hoc. & ꝰ. de ver. signi. quid per nouale.

† Ideo dicũt doctores, ꝙ oẽs & singuli clerici cum possũt tales accusare. & extẽdunt istud c. ad monachos. cap. duo sunt genera 12 q. 1. Font.

† Istud verbũ põderãdo dicit Phil. ꝰri⁹ alijs ꝙ desistẽtes ab illis artib. recuperant priuilegiũ. facit textu. in Auth. de sãcti. epis. §. interdicimus.

1 Et tales de lucris humõi artiũ gabel lã soluẽt. Do. Anc. tñ tex. in l. qsitũ de fundo in str. in fi ẽ ꝰri⁹ huic additioni. Font.

2 Qualiter hoc possit pce dere vide late hic Philippũ Franeum.

a ¶ Moni-

a ¶ Moniti.] hoc de veteri iure:sed per quem monebunt? Dic, quòd per suum prælatum vel iudicē, vt supra de senten. excom. in audiētia. ibi, si à prælatis suis &cęt. & c. contingit. secundo ibi, si à tertio.
b ¶ Careant.] repete, ipso iure.
c ¶ Omni.] hoc dicit: quia multiplex est clericorū priuilegium. quod dic, vt dixi supra eodem libr. de biga. altercationis vbi eidem est verbū. ADDITIO. Vnde non tenent immunitatem canonis: licet etiam sint in sacris. secundum Archid. alleg. ꝙ littera indistincte loquitur. & ꝙ illi plus peccant. 5. q. 6. presbyteri. 40. dist. homo. de iureiu. cum quidam. Sed Ioan. Mona. hic contra; dicens constitutos in sacris non perdere priuilegium, licet plus peccent: non enim desinunt esse clerici, & clericaliter viuere tenentur propter characterem impressum, alleg. s. qui cleri. vel vouen. ca. 1. & 2. & s. de cleri. coniug sane 2. prima placet. Ioan. And.

moniti a non resipuerint, careant b omni c priuilegio clericali.

TITVLVS II.

De clericis coniugatis.

Bonifacius Octauus

DE CLERICIS CONIVGATIS.

¶ Dictum fuit s. tit. proxi. de clericis & eorū vita, verum quia aliqui sunt clerici coniugati, dubitaret aliquis, vtrum amittant priuilegia clericalia: ideo ad nos informandum Romanus Pontifex ponit titulum de clericis coniugatis.

Clerici.] Prima pars reseruat clericis coniugatis duo priuilegia cum certa moderatione. Secundum: ibi, Et cum. Secunda reliqua tollit, & etiam prædicta duo, si moderatio non seruetur: ibi, In cæteris.

CASVS. Aliquis Titius clericus contraxit matrimonium cum quadam Berta virgine, quæ nō fuerat corrupta, & prius non contraxerat matrimonium cū aliqua; quæritur, vtrum amittat priuilegia clericalia? Respōdet quòd sic, exceptis duobus: videlicet quia adhuc retinet priuilegium. cap. si quis suadente 17. q. 4. Nam si quis verberaret talem clericum, manus violentas iniiciendo, incurreret sententiam excōicationis: à qua non posset absolui nisi à Papa, si iniuria esset grauis. Item aliud priuilegium retinet, vt non possit cōueniri coram iudice sæculari. Sed vtrum ista sint vera indistinctè, vt quilibet clericus coniugatus gaudeat istis duobus priuilegijs: dū tñ contraxerit cum vnica & virgine? Rñdet quòd non, sed præmissa sunt intelligenda, si iste clericus coniugatus deferat vestes clericales & tonsuram: nam si non deferret, priuaretur istis duobus priuilegijs, videlicet c. si quis suadēte, & pro suis excessibus puniri posset per iudicem sæcularē. Sed quid, habemus in l. 2. C. de epis. & cler. & in c. fin. s. de vita & honest. cler. in antiq. quòd clerici non debent vexari collectis, talijs, nec alijs exactionibus, & multa alia priuilegia habent, vt dicit glo. in c. vnico, supra de biga. Vtrum clericus coniugatus gaudeat istis priuilegijs? Respondet quòd non: etiā posito casu quòd deferat habitus clericales: sed istis omnibus est nudatus. Et sic clericus coniugatus solum retinet duo priuilegia, scilicet priuilegiū c. si quis suadente. & priuilegium ne conueniatur corā iudice sæculari pro delictis. Nota ꝙ cleric⁹ coniugatus amittit oīa priuilegia clericalia, exceptis duobus de quibus in littera. Nota ꝙ clericus in minoribus ordinib. constitutus pōt contrahere matrimonium: secus si esset in sacris ordinib. positus. De hoc habemus rubricam specialem, qui clerici. vel vouen. matrimoniū cōtrahere possunt. in antiq. Nota quòd clericus coniugatus debet deferre habitū clericalem, qui consistit in duobus. s. in habitu & tōsura: & si non deferat, omnia priuilegia clericalia perdit, etiam ista duo posita in textu: nā tunc reputatur laicus, & vt laicus potest puniri. Nota ibi, Vestes: quòd coniugatus clericus non solum debet deferre habitum clericalem in veste superiori, sed etiam in inferiori, & alijs. & istud verum: nisi illa vestis sit latens, & nō appareat, & in hoc pōderatur verbum, vestes: aliàs si sit indecētia in veste inferiori, censetur laicus, & tanquam laicus potest puniri, ideo Tholosæ quidam clericus coniugatus, eo qđ habebat caligas bipertitas, reputatus fuit laicus: & pro crimine tanquā laicus fuit condemnatus; nam fuit laqueo suspensus. Nota quòd clericus coniugatus in alijs omnibus priuilegijs reputatur laicus: ideo vt laicus vocatur ad tallias, tributa, exactiones: & alia munera à quibus eximuntur clerici. Sed vtrum ēt talis clericus cōiugatus, possit esse vicarius epi? Rñdet ꝙ nō. Nā iurisdictio ecclesiastica nō cadit in laicū c. 2. de iud. i ant. & iste clericus coniugatus exceptis duob. priuilegijs reputat̃ laicus. Nota arg. à ɔ̃rio sensu (ꝙ est fortissimū in iure. cap. cum Apostolica. §. penul. in glo. 1. de his quæ fiunt à præla. in antiq. l. 1. ff. de offic eius cui mandata est iurisdict.) quòd bigamus est priuatus oī priuilegio clericali, etiam istis duobus priuilegijs

¶ Si clericus coniugatus ferat habitum & tonsuram, clericali priuilegio gaudet: aliàs non. Ioan. And.

CAP. I.

Clerici d †, qui cum vnicis e & virginibus f cōtraxerunt g,

Nota quòd tonsura hic accipitur pro clerica: nam proprie tōsura est illa abscissio capillorum, quæ est in parte inferiori, vt aures pateant: sed clerica est abscissio capillorum in parte superiori, & circuitus abscissionis illorum capillorum vocatur corona.

[Prima glossa summat: dicit vnde sumpta, & quid declaret.]

d ¶ Clerici.] si clericus coniugatus ferat habitū & tonsuram, clericali priuilegio gaudet: aliàs non. Et fuit tracta de fine cuiusdam extrauagantis, quæ incipiebat, ad quorundam. Et emanauit ad declarationē eorum quæ no. 23. distin. clerici. in 1. glo. & eo. tit cap. Ioannes.

e ¶ Vnicis.] quia si bigami essent, omni priuilegio clericali exuti essent: nec possent etiam portare tonsuram. s. eo lib. de bigamis, altercationis.

f ¶ Virginibus.] secus si cum corruptis 1, vel viduis contraxissent, & eas cognouissent, vt 33. dist. Valentino. & rationem quare virginitas in mulieribus requiratur quo ad hoc potius quàm in viro, quære de biga. debitum. in glo. pen.

[Glossa sequens arg. pro opi. recit. contrariam, quā approbat.]

g ¶ Contraxerunt.] Nota pro opi. Hug. & Hostien. quòd mulier debeat esse desponsata in virginitate, vnde si primo deflorauit quis mulierem, & postea cū illa contraxit. nō videt̃ quòd promoueri possit. ad hoc 30. quæst. 5. qualis. vbi de hoc [in glo. 2.] & 32. distin. nemo. Præterea carnis commistio conformitatem designat humanæ diuinæque naturæ, quæ per incarnationis mysterium fuit in vtero virginali contracta: opportet ergo quòd cōsummatio, quæ illud designat, fuerit facta in vtero viginali: quòd si ante illam corrupit, esse non potest. & bene facit ad hoc 33. distinct. maritum. Sed contrarium credo 2 secundum Tan. & Gof. qui hoc no. in summa huius tit. de biga. §. itē q d si quis,

† Vide concilii Tridē. sess. 23. de reformat. cap. 6.

1 Etiam quas credebant virgines, vt not. 32 disti. nemo. I. An.

2 Et bene glo. c. de. bitū. de biga. & Sicu. ibi & in c. fa ne 1. de cle. coniuga. vid Thol. decisiones. q. 119. Fonta.

si tonsuram & vestes [a] deferant clericales, priuilegium retineant † canonis [b] † ab Innocentio Papa ij. prædecessore nostro editi in fauorem totius ordinis clericalis [c], ¶ Et cum (iuxta Parisiense concilium [d]) nullus clericus [e] distringi, aut condemnari debeat à iudice sæculari: Præsenti declaramus [f] edicto, huiusmodi clericos coniugatos [g] pro commissis ab eis excessibus vel delictis, trahi non posse criminaliter aut ciuiliter ad iudicium sæculare: nec ab ipsis sęcularibus iudicibus eos debere personaliter, vel etiam pecuniariter (ne per vnam viam concedatur eisdem iudicibus, quod per aliam denegatur [h]) vllatenus condemnari.

¶ In cæteris [i] autem, vel nisi (vt præmittitur) tonsuram, vel † vestes deferant clericales: etiam in præmissis [k] eos gaudere nolumus priuilegio clericali [l].

TITVLVS III.

De clericis † non residentibus in ecclesia vel præbenda.

¶ Bonifacius Octauus.

¶ Distributiones quotidianæ solum præsentibus, qui intersunt diuinis dari debent, consuetudine non obstante. Et qui aliter illas receperint, non faciunt illas suas: & idem de distributionibus, quæ dantur pro anniuersarijs defunctorum. Ioan. And.

CAP. VNICVM.

CONSVE-

si quis. Licet Bernar. contrarium not de cle. coniug. sane 1. Et Bart. Brixien. in quæstione dominicali, quæ incipit: quis cognouit virginem. Ber. s. de biga. debitū in glo. vl. tum quia non diuisit carnem suam in plures, vt ibi; tum quia sequens matrimonium fingit pręcessisse, vt supra, qui filij sint legi. tanta.

ADDITIO. Quomodo hanc rationē Host. impugnat, ibi dixi in gl. per hanc.

a ¶ Vestes.] 21. q. 4. omnis iactantia. [in tex. & gloss. 1.] & per totam quæstionem. & s. de vita & honest. cler. clerici.

b ¶ Canonis.] 17. q. 4. si quis suadente. [Glo. seq. quærit, & soluit.

c ¶ Clericalis.] huic ergo fauori clericus renunciare non potest. de sent. excom. cotingit. infra de fo. compe. si diligenti. Sed nunquid talis clericus si habebat rescriptum ad vacaturam antequam contraheret, mortua tali vxore, si postea vacat illa præbenda, potest illam petere? Terminauit Barth. Brix. in principio quæstionū suarum, quæstione quæ incipit, quidam impetrauit [& est 9. dominicalis,] quòd non: quia contrahēdo matrimonium renunciauit per ipsum factūm 2, & animū iuri deposuit. [Quasi diceret, habuit pro derelicto. ff. pro dereli. l. 1. & vlti.] Et hoc est verum. Nam tunc etiam perdidisset ius in re, multo fortius ergo ad rem, secundum ea quę not. supra eo. cap. :. ad hoc infra de conces. pręben. cap vlt. [& in clemen. de rescrip. gratia.] Itē contrahendo voluit perpetuo adhærere vxori. 32. q. 2. solet, ibi, & potest quidem s. de condi. appo. cap. vltim. & eligendo alterum de contrarijs, alteri renunciauit. s. eod. lib. de postu. præl. cap. vnico. in fin. de ele. vt qs duas. ad hoc infra eod. capitu. vbi dicit: in cæteris, & cætera.

d ¶ Concilium.] supra de foro comp. c. 2. quod habetur pro palea 9. q. 1. cap. 2. Ioan. And.

e ¶ Clericus.] cuiuscunque ordinis 3. supra de iudic. cum non ab homine. & patet in c. de quo fit mentio supra de foro competen. cap. nullus. Archid. [Glo. seq. not. opin. Ioan. approbatam, & contrariam reprobatam, ob. & tripliciter soluit.

f ¶ Declaramus.] Ex hoc & superioribus no. approbatam opinionem Ioan. Mo. 23. distin. clerici. & reprobatam opinionem Barth. Brix. ibi not. qui dicebat, quod clericus coniugatus in nullo poterat priuilegio gaudere quantumcunque in habitu & tōsura incederet: quomodo ergo respondebitur ad decret. supra c. Ioannes? Triplex est solutio. Prima est, quod ex sola delatione tonsuræ sine habitu [supple, & econuerso.] nō retinet priuilegiū. Vel ibi cū vidua vel corrupta cōtraxerat, vel aliam vxorem habuerat. Vel quia hoc est diuinare, dic tertio & verius, quod de alio priuilegio loquitur, & sic concordat, vt infra eo. §. in cæteris autem.

ADDITIO. Si Ioānes [cuius opinionem gl. ista in princ. dixit approbatam] intellexisset quod gauderet omnibus priuilegijs, partim approbatur eius opinio, & partim reprobatur in §. ī cæteris. Triplicem ergo opin. in hoc not. & media hic approbatur, quòd in omnibus gaudeat incedēs vt clericus: & hoc placuit Guil. in Spec. eod. tit. post princip. Secūda, quòd in nullo. Tertia, quòd in quibusdam. Io. And.

g ¶ Coniugatos.] deferentes tonsurā vel habitū, vt infra dī.

h ¶ Denegatur.] infra de regul. iur. cum quid vnà. cum suis concord. ibi vide de hoc. Ioan. And.

i ¶ In cæteris.] vt in priuilegio quod habent, ne vexentur exactionibus vel collectis. C. de episco. & cler. l. 2. s. de vita & honest. cle. c. vlt. I. An.

k ¶ In præmissis.] priuilegio scilicet canonis Innocentij, & priuilegio concilij Parisien. Ioan. And.

l ¶ Clericali.] & sic intelligatur decret. supra eo. Ioan.

DE CLERICIS nō residentibus in ecclesia, vel præbenda.

¶ Dictum fuit supra de clericis & eorum vita: verū quia clericis dantur stipendia, vt melius vacent diuinis. q stipendia dicuntur beneficia clericorum: dubitaret aliquis, vtrū clerici teneantur residere in suis beneficijs: ideo ad nos informandum ponit titulum de clericis non residentibus in ecclesia vel præbenda.

Consuetudinem.] Primo recitat consuetudinem quam reprobat: Secundo statuit: ibi: Statuimus. Tertio pœnam apponit, à qua duos casus excipit. ibi, Qui vero. vltimo prorogat: ibi de distributionibus.

¶ Præsupponendum est pro intellectu istius c. quòd fructus præbendarum consistunt in duobus, scilicet in corpore ipsius præbendæ; quod in aliquibus locis vocatur grossum, puta cū præbendæ sunt inter se distinctæ, quilibet canonicus habet certas possessiones pro sua præbenda. Secundo consistit p̄benda in quotidianis distributionibus, quæ dantur interessentibus horis diuinis, & dicuntur manualia beneficia. Vlteri⁹ est præsupponendum, quod istæ quotidianæ distributiones fuerunt introductæ, vt canonici melius vacarent horis diuinis, videlicet, vt si non amore Dei, saltem cupiditate pecuniæ interessent diuinis seruitijs.

CASVS. Canonici ecclesiæ cathedralis Pictauen. per longum tempus sufficiens ad introducendum cōsuetudinem (si aliàs esset rationabili) consueuerunt vt canonici

Marginal notes:

1 Et ibi plenius scripsi super vlt. gl. rōnes, quas inducit Hostiē. I. A.

† Al. retinent.

† Vide Alexan. cōs. 8. in 1. vol. & Rot. decisi. 202. in nouis.

† al. &

2 Et facto renūciat qs iuri suo. d ijs quæ fiūt à maio. par. c. ex ore. C. de iure do. impetr. l. 2.

3 Etiam primæ tōsuræ aut seruitio ecclesiæ deputati c. 2. 11. q. de Anch. Fonta.

† Vide cōc. Trid. sessio. 6. de refor. c. 1. & sessio. 21. de refor. ma. c. 3. & sessio. 24 de refor. ca. 12.

nonici non solum interessentes diuinis horis, sed ẽt absentes hẽrent & pciperẽt quotidianas distributiones, ac si interfuissent diuinis horis: an valeat talis cõsuetudo, & sit rõnabilis? Rñdet ꝙ non, nã canonici etiam si sint in eodem loco, dum tamen nõ intersint horis diuinis, non debent habere quotidianas distributiones, quæ aliàs vocantur manualia beneficia clericorum, eo quia dantur ad manum: puta quòd interessentes Missæ, habebũt duodecim denarios: in aliquibus ecclesijs non dantur istæ quotidianæ destributiones in pecunijs, sed dantur in cibarijs, puta pane & vino. Nota primo, ꝙ quãdoque alij clerici, q̃ canonici recipiunt quotidianas distributiones in ecclesia. Item quandoque etiam distributiones dantur in alijs ecclesijs inferioribus cathedralibus, & pro his vide tex. in clem. vt hi qui. de ætate & quali. Nota secundo, ꝙ illi dicuntur præsentes, qui sunt in ciuitate vel castro: sed tamen tales non dicuntur interessentes diuinis, nisi personaliter intersint. Do.

† Vide Dec.cõsi. 280. vbi late de his quotidianis distributionibus.

† Al. participani.

tudinem [a], quæ in quibusdam partibus inoleuit, qua canonici, & alij beneficiati seu clerici cathedralium, & aliarum collegiatarum ecclesiarum, distributiones [b] † quotidianas (quæ aliàs manualia [c] beneficia seu victualia [d] nuncupantur, & tantum residentibus tribuuntur) qualitercunque in ciuitatibus seu alijs locis (in quibus ipsæ consistunt ecclesiæ) sint præsentes [e], licet diuinis officijs non intersint, ex integro percipiunt †, ac si continue ipsis ecclesijs in eisdem officijs deseruirent, penitus improbantes [f]: Statuimus, vt distributiones ipsæ quotidianæ, in quibuscunque rebus consistant, canonicis ac alijs beneficiatis & clericis ecclesiarum ipsarum [g] qui eisdem officijs in ipsis ecclesijs adfuerint [h], tribuantur iuxta ecclesiæ cuiuslibet ordinationem [i] rationabilem iam factam, seu etiam faciendam. ¶ Qui vero aliter de distributionibus ipsis quicquam receperit (exceptis illis, quos infirmitas [k] † seu iusta & rationabilis corporalis necessitas, aut euidens ecclesiæ vtilitas [l] excusarent) rerum sic receptarum dominiũ non acquirat, nec faciat eas suas [m]: immo ad omnium restitutionem, quæ contra huiusmodi nostram constitutionem receperit [n], teneatur.

licum priuilegiũ illa perciperet. Existẽs tñ in seruitio Papæ illas nõ percipit, vt no. supra eo. cũ dilectus. fructus tñ p̃bendæ percipiunt, vt ibi. Et quis intelligat̃ esse in seruitio Papæ, & q̃d de illo q̃ residet cum Cardinali, dixi post Hostien. su p verb. circa nos. & sup glo. vlt. quod hic ponit Arch. Io. And.

i ¶ Ordinationẽ.] vt puta, ꝙ tm̃ detur ei qui intererit in Missa, & tm̃ ei q̃ intererit in matutino. & sic de singulis horis.

ADDITIO. Vide q̃d no. in cle. vt hi q. de æta. & quali. in gl. nota pro consuetudine, & in cle. 1. de reliq. in fin. Ioan. And.

K ¶ Infirmitas.] q̃ a celebratione diuinorum excusat, vt supra de præb. signifi-catũ. aliàs clerici ad oẽs tenentur, quod dic, vt supra de celebra. Missa. c. 1.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.

l ¶ Vtilitas.] hæc duo solent dispensationem inducere. supra de præb. exposuisti. Et signatur huic contra supra eod. lib. de elect. cum nõ deceat. vbi illi qui prosequũtur vtilitatem ecclesiæ distributiones nõ percipiunt. Sed canonici nõ tenentur eas talibus concedere, vt ibi: tamen si concesserint, illi non tenentur ad restitutionem, vt hic. Alij dicũt hoc loqui in præsentibus, illud in absentibus; vt p̃sentes qui prosequuntur vtilitatem ecclesiæ, distributiones percipiant, absentes, vt ibi. Primum credo.

ADDITIO. Archidiaconus dicit hanc loqui in ecclesijs, in quibus est consuetudo, ꝙ absentes ista percipiant, quæ toleratur in casibus hic expressis: contrariũ in ecclesijs in quibus non est talis consuetudo. Si intelligitur de absente à diuinis, potest conuenire litteræ, aliàs non. Ioan. And.

[Gl. seq. soluit dubiũ, & remittit: sc̃do q̃rit & soluit.]

m ¶ Suas.] de his ergo non põt fieri eleemosyna. q̃d dic vt no. 14. q. 5. in sum. & supra de deci. ex trãsmissa. Quid si illi quorũ lucro prædicta cedebant, remittãt, nunquid est canonicus absolutus? Satis videtur ꝙ sic Instit. de re. di. §. per traditionem. cum hic non sit additum remissionem non prodesse, vt supra eo. lib. de rescrip. statutũ. §. antep. & ꝟ. de censi. exigi. in fin.

ADDITIO. Arch. dicit, ꝙ forte ꝯriũ est verũ in ã ex quo nõ põt illas recipere, vt hic, nullo modo suæ fieri poterũt, quin ad restitutionẽ teneat̃, cũ illas recipiat cõtra mentẽ, & prohibitionẽ huius cõstitutionis.

[Gl. seq. ponit opi. quã reprobat quadruplici rõne, secundo quærit & soluit, & solutionẽ fortificat, Tertio quærit, argu. pro, & contra, & soluit.]

n ¶ Receperit.] dicunt quidam ẽt in p̃teritũ: vt sic cõstitutio ista præterita cõprehẽdat, maxime cũ videat̃ ius antiquũ. supra de præb. licet. Sed contrariũ credo [Idẽ Archi.] tũ ex eo quod supra dicit, statuimus, tñ ex eo quod dicit hic contra huiusmodi nostrã constitutionem, &c. Sed qui ante hanc constitutionẽ recepit, cõtra hãc cõstitutionẽ nõ recepit. quia pœna legis ex

[Prima gl. sũmat, & dicit ꝙ iure veteri hoc probetur.]

a ¶ Consuetudinem.] distributiones quotidianæ solũ p̃sentibus, qui intersunt diuinis, dari debent, consuetudine non obstante. Et qui aliter illas receperint non faciunt illas suas; & idem de distributionibus, quæ dantur pro anniuersarijs defunctorum. Et probatur huius decretalis dictum in fine per decretal. supra de præb. licet.

b ¶ Distributiones.] supra de præben. licet.

c ¶ Manualia.] vt supra de verb. sign. olim.

d ¶ Victualia.] supra eod. de cætero.

e ¶ Præsentes.] Quid. n. prodest præsentia in loco, ex quo diuinis non adsunt propter quæ sunt beneficia constituta.

f ¶ Improbantes.] Licet igitur de consuetudine corpus præbendæ deberi possit absentibus, qui diuinis non intersunt. supra de constitut. cum omnes. secus in distributionibus quotidianis, vt hic.

g ¶ Ecclesiarum ipsarum.] cathedralium, vel collegiatarum.

h ¶ Adfuerint. Nota ꝙ si quis impetrat ꝙ in absentia percipiat prouentus suos ac si præsens esset, dispẽsatio hæc faciet eum reputari pro præsente. sed nõ p interessente diuinis officijs 1. sed si præsens esset, & officijs non interesset, has distributiones nõ perciperet, vt hic: ergo nec dispensationis vigore perciperet. Sed si diceret̃ in gratia ꝙ reciperet ac si p̃sens esset, & diuinis officijs interesset, tunc secus ratione prędicta. Sit igitur impetrans in hoc cautus, vt secundum hãc formam impetret, si potest.

ADDITIO. Non tamen memini vidisse talem formam ab Apostolica sede manasse: si tñ daretur, tunc haberemus quartum casum exceptum, s. q̃ñ per aposto

1 Hoc nõ aduertit Be. s̃. eo. cũ dilect⁹ in glo. 2. Item nec Host. in c. ad liberandã. de Iudę. Ioan. And.

2 Vide Do. cõsi. 1. Bonifaciũ in cl. cupiẽtes. de pœnis & Io. Mo. in c. vlti. de verb. sig. lib. 6.

† Notãt hic Do. & Phi. ꝙ infirmitas nõ priuat stipẽdio debito: sic famulus ægrotus habebit salariũ. al lego glo. in l. arborib. §. de illo. ff. de vsuf. Bar. in l. si cũ dotẽ. §. sin autẽ, ff. sol. ma. vide decis. Thoplo. q. 359. Fonta.

ex tpe legis.32.q.4.dixi Sara. Præterea licet statutum esset has distributiones solũ ijs qui diuinis intersunt officijs dari:non tñ erat expresse statutũ, consuetudinẽ ɔ̃riam non valere. Item nec pœna addita, qđ facit cõstitutio hæc. Sed quid dices de ecclesijs, q̃ non hñt aliquo modo distinctas pbendas, sed tantum singulis diebus dantur cuilibet pro victu tot libræ panis, tot mensuræ vini, & sic de singulis? Credo ꝙ de illis non loquitur decr. cum illæ potius sint præbendæ, q̃ distributiones, aliàs esset canonia sine præbenda in talibus ecclesijs: quod esse non debet 1.1. si q.3. si qs obiecerit, supra de p̃ben. relatum. Et hoc optime probat iudicio meo decret. supra de verb. signifi. olim. certum.n.est, ꝙ quotidianæ distributiones non dantur absentib. etiam in theologia studentibus, vel priuilegiatis, vt in prædicta decret. licet, & tamen in talibus ecclesijs dantur tales priuilegiatis absentibus, vt in prædicta decre. olim. qui verus est decre. intellectus, aliàs nulla esset ibi decret. ratio, nisi quia ita placuit Papæ. Et ad hoc facit quod not. Ber. in p̄dicta decret. licet, de præben. plus dico ꝙ in ecclesijs in quib. sunt distinctę præbendæ, & postea est mensa cõis grossa, & postea distributiones, solum in his distributionibus & non in illa mensa grossa locum habeat hæc decret. & ita fuit consultum in ecclesia Bonon. Et hoc sonat verbum quotidianæ. & supra dum dixit, quæ tantum residentibus, &c. [Hoc ergo tenendum, ꝙ priuilegiati super percipiendis fructibus (vt nunc studẽtes Bononiæ, virtute priuilegij, quod facit illos censeri residentes) totum illud percipiẽt, quod perciperent in ecclesia residendo. non interessendo horis, & facit ꝙ not. sup. in gl. not ꝙ] Sed quid dices, ordinatio est in ecclesia; qui vadit ad talem horam tantum habebit, &c. vadit canonicus ad horam principaliter pro denario 2 nunquid simoniam committit? Vr̃ quod sic, argu. de sim. suam nobis. & capit. sicut pro certo. Contra supra de p̄ben. significatum. Solu. dic secundum Hostien. qui hoc no. supra de verb. signif. olim. quòd tales non committũt veram simoniam: cum nulla expressa pactio intercedat, peccant tamen grauiter & mentalem simoniam committunt, & per pœnitentiam satisfaciunt. supra de simonia, tua nos. & c. vlt.

1 Vñ dicit Ar. fm Bonagui dã Curiã tenere, ꝙ litteræ impetratæ super haben dis distributionib. non extẽdũtur ad illas Ioã. Andr.

† In vetustioribus codicib. constanter legitur, Clemens iiij.

2 De hac qõne vide B. Th. qđ libeto. 8. q. 6. Dec. i c. ex parte el. primo de offi. de le. & Sum mistas ver bo Simonia.

¶ De destributionibus etiam pro defunctorum anniuersarijs largiendis, idem a decernimus obseruandum.

TIT. IIII.

De præbendis & dignitatibus.

¶ Clemens tertius, aliàs quartus. †

¶ *Ad præsentationem religiosorum etiam exemptorum, nõ debent in ecclesiis ipsorum rectores institui, nisi primo tantum eisdem assignetur, vnde incumbentia onera subire possint, & congrue sustentari: nec valet contra consuetudo. Ioan. Andr.*

CAP. I.

SVSCEPTI regiminis b nos cura solicitat, vt vtilitatibus subiectorum in illis præci-

a ¶ Idem.] s. quod hi, qui non intersunt, nil habeant, & cõsuetudo contraria non valeat, & recipientes sine iusta causa ad restitutionem teneantur.

DE PRAEBENDIS ET DIGNITATIB VS.

Cõtinuatio dñi Heliæ.

[Dictum fuit supra de clericis, & eorum vita: verum quia præbendæ & dignitates & alia stipendia dantur clericis, vt melius vacent diuinis seruitijs, dubitaret aliquis de huiusmodi prębendis & dignitatibus, ideo annectitur tit. de præb. & dignitatibus.]

SVscepti.] Diuiditur in quatuor partes. Secũda ibi, Sane. Tertia ibi, Verum. Quarta ibi, Nos itaque. Ioan. And.

CASVS. Dicitur in c. de monachis. s̃. eo. quod religiosi habentes aliquas ecclesias parochiales, puta ex donatione episcopi cũ consensu sui capituli, possunt ad illas præsentare p̃sonas idoneas, & tenẽtur ipsi religiosi assignare dictis personis, quas ad ecclesias illas præsentãt congruam portionem vñ possint sustẽtari, & onera ecclesijs incumbẽtia supportare, & hospitalitatẽ tenere, & iura episcopalia soluere; qui religiosi si nolint ista facere, poterit episcopus loci tales religiosos ad hoc cõpellere. Sed quid, vtrum illud c. de monachis, sit verum indistincte, et si illi religiosi sint exempti, & subsint immediate ecclesiæ Romanæ? Respondet ꝙ sic, & hoc vt possint reperiri personæ idoneæ, quæ ad illas ecclesias valeant assumi pro seruiendo in diuinis: nec valet cõtraria consuetudo.

Nota primo, ꝙ prælatus superior ex necessitate sui officij tenetur p̃uidere necessitatibus suorum subditorum sibi, ut sunt assignari redditus, vt liberius vacent vtilitatibus suorum subditorum.

Nota ꝙ dr̃ia est inter recipere præsentatũ, & admittere. Hoc colligit Dominic⁹ de sancto Geminiano ibi, nullum recipiant, & ex hoc dicitur quæstio in facto: Nã quidam patronus præsentauit quendam clericum ad aliquã ecclesiam: & rogauit episcopũ vt illum admitteret? Rñdit eps; & bene, notarius vero in instrumẽto suo posuit qualiter episcopus talem instituerat; vtrum notarius commiserit crimen falsi? Vr̃ ꝙ sic; q̃a si verbum, admittere, nõ sit idem quod recipere, talis est falsarius: si autem admittere sit idem quod recipere, non est falsarius, cum recipere sit idem ꝙ instituere: Dicendum ꝙ aliud est admittere, aliud recipere: sic verbum, bene, quod respondet episcopus, solũ operabatur approbationem personæ præsentatæ, non aũt institutionem, & ideo instrumẽtum illud est falsum.

Nota principalem effectum huius capituli, ꝙ diœcesanus nõ tenetur aliquẽ instituere, immo, nec admittere ad p̄sentationem religiosorum: nisi prius fuerit assignata certa portio personæ præsentatæ, vnde viuere & sustentari possit, soluere episcopalia iura, & tenere hospitalitatem: tamen communiter religiosi sustinent onera, & assignant prӕsentato certam portionem pro victu & vestitu, clem. 1. infra de iur. patron. in cle. Nota ꝙ episcopus non tenetur recipere prӕsentatum, nisi prius facta assignatione cõgruæ portionis. Quid si religiosi nolint assignare portionem? Dicẽdum quòd episcopus poterit illos compellere ad assignandũ congruam portionem, vt dicta clemen. 1. etiam si sint religiosi exempti. & in hoc religiosus exemptus subest iurisdictioni episcopi, ꝙ verum est, dummodo illa ecclesia & populus sint sub potestate episcopi. Nota quòd ratione paupertatis ecclesia quandoque confertur nõ idoneo. facit c. extirpandæ. supra eo. cum si. Nota finaliter casum in quo exempti subijciuntur ordinarijs. alios casus vide enumeratos per gl. in clem. 2. de pęnis.

[Prima glo. summat, & diuidit.]

b ¶ Suscepti regiminis.] Ad p̄sentationem religiosorũ ẽt exẽptorum nõ dẽnt in ecclesijs ipsorum rectores instituti, nisi primo tm̃ eisdẽ assignetur, vñ incũbentia onera subire possint, & congrue sustentari, nec valet cõtraria consuetudo. Et diuide in quattuor partes: in prima arengat: in secunda antiquã constitutionẽ recitat. In tertia ipsi⁹ trãsgressionẽ: in quarta ponit reuocationẽ, & extẽsionẽ ipsius, & ɔ̃riam cõsuetudinẽ damnat.

a ¶ Animarum.] sup. eo.lib. de consti.c.2.infra de sepul.cap.1.
b ¶ Innouatione.] nunc antiquorum declaratione. ꝭ. in prooe.huius libri ad finem exordij.
c ¶ Religiosorum.] de monachis statutũ fuerat.ꝭ.eo. de monachus,de alijs religiosis eadem rõe idem dicebamus;per decre.sup. eod.auaritiæ, & capit. in Lateranen.
d ¶ Assignatum.] qđ per eos augeri vel diminui non poterit: dicit Archi. supra eo. auaritiæ, & habẽt circa hæc prouidere diœcesani etiam quo ad exemptos,vt in cle.de supp.neg. prælat.quia regulares.
e ¶ Soluere.] hospitalitatem tenere. vt in prædi.decr.de monachis,& dic, vt ibi : & ca.21.q.1.cap.1. & 16. q. 1. quoniam quicquid.
f ¶ Exempti.] ecclesia tamen cum populo non erat ibi exẽpta.1 aliàs non intromitteret se episcopus.supra de priu quoniam, & de sup.neg.præl.sicut. hodie secus:vt in clemen.eod. tit. quia regulares.
[Glo.seq.exponit. ponit opin.& declarationes iuris noui.]
g ¶ Sustentari.] forte dimittebant quartã quartæ, id est,sextam decimam decimarũ. supra eodem titu.extirpãdæ.in princip.nolente quòd eis generarentur podagræ.de consecra. distinc.5.legimus quosdam.Notauerunt autem Tan.& Gof. & Ber. supra eodem de monachis.quòd si moniachi hanc portionem assignare nollent, elapsis sex mensibus episcopus ordinaret ecclesiam.allega.decret. de sup. neglig. prælat.in antiq. sicut. Idem notauerunt Innocen. & Hostien. Sed Archid. hic reprehendit : dicens quòd decre. sicut. loquitur de defectu personæ præsentatæ, non de defectu rerum, de quo loquimur hic. Dicit ergo quòd hoc casu episcopus non ordinabit, sed coget illos ad portionem assignandam. Dic vt infra dicam in additione. Hodie diœcesanus ad hanc assignationem faciendam statuet eis terminum, infra quem si non fiat, præsentatum admittet: & postea faciet hanc assignationem : in qua taxam in pluri vel minori non debet excedere, quod dic vt in cle.de iure patr.vt constitutio.
h ¶ Onera.] hospitum receptionis nuntiorum Apos. sedis,& simil.
i ¶ Animarum.] quarum regimen est ars artium. sup. de æta.& qualit.cum sit.in antiq. est.n. anima pretiosior corpore.12.q.1.præcipimus.2Ioan.And.
k ¶ Alios.] clericos intelligo 2 : quia laici nihil percipiũt,sup.in ant.de iure patro.præterea. & sic etiam intelligitur.sup.eo.tit.extirpandæ.in princ.
ADDITIO. Intellige clericos patronos;s.de quibus hic loquitur secundum Archi. per decret statim alleg.hic autem intelligit de habẽtibus ius instituendi.sed salua pace non adaptatur litteræ, nisi dicatur per eos fieri præsentatio solũ ad curam populi de iam instituto per ipsos ad regimen Ecclesiæ:vt scripsi de præb.de monachis.super fi.2.Ioan.And.
l ¶ Consuetudine.] cum.n.aĩab. sit periculosa,vt sup. probatũ est, ergo extirpanda.supra eo. tit, extirpandæ. de cõsu. in antiq. c. vlti. & de hoc ibi plene. Io.An.

al. per quæ.

1 Idem Ioan.Mo. & Arch.

2 Not. Do. ꝙ.dictio ali⁹, nõ includit diuersa. vid Fe li.in c.sedes d re scr.in an ti Font.

pue, per † quas animarum a saluti consulitur, nunc nouorum editione iurium, nunc antiquorum innouatione b solicite prouidere curemus. ¶ Sane fuit olim per sedem Apostolicam prouide constitutum, vt diœcesani locorũ ad præsentationem religiosorum c nullum ad aliquam ecclesiam recipiant, nisi tantum ei de prouentibus ipsius ecclesiæ coram eis fuerit assignatum d, vnde iura episcopalia possint soluere e, & congruam sustentationem habere. ¶ Verum (sicut nobis quærela multorũ frequens insinuat) religiosi exempti f de prouentibus parochialium ecclesiarum, in quibus ius obtinent patronatus, seu rectorum præsentatio pertinet ad eosdem, tantum percipiunt annuatim, quòd rectores ecclesiarum ipsarum non possunt de residuo commode sustentari g, & episcopalia iura persoluere, ac alia incumbentia eis onera h persoluere: propter quod sæpe cõtingit, quòd nõ inueniuntur personæ idnoeæ,quæ huiusmodi ecclesias velint recipere: sicque frequenter minus idoneis conferũtur, ex quo pericula imminẽt animarum i: ¶ Nos itaq; volentes super hoc salubre remedium adhiberi: Præsenti decreto statuimus & mandamus,cõstitutionem huiusmodi quo ad omnes patronos † ecclesiarum religiosos tam exemptos,quam non exemptos, & alios k inuiolabiliter obseruari,cõsuetudine l contraria non obstante.

Licet.] Dicit clericus, ꝙ secundo anno Põtificatus Clementis emanauit hoc capitulum : & simul cum hac decret. legere soleo decreta. sequentem,& decret. si Apostolica. quæ hanc restringunt, & decre. præsenti. q̃ hanc exponit, vt patet in gl. Io. And. Facit tria:Primo recitat antiq̃ cõsuetudinẽ:Scđa ibi,Nos itaque,illã approbat & ĩhibet:Tertia ibi. Nos .n.decernit. Ioan.An.

CASVS. Titius tenẽs beneficiũ canonice, ꝙ spectat ad collationem epi Pictauen. mortu⁹ est ĩ curia Romana:eps Pictauẽ. ad quem spectabat collatio hui⁹ bñficij, sciuit istam vacationẽ:quia forte erat in curia :v. trum poterit conferre illud beneficium ac si vacasset extra curiã? Rñdet ꝙ non:& dicit ꝙ licet prouisio quorumcunque bñficiorũ spectet ad Papam specialius tamẽ antiqua cõsuetudo voluit ad ipsum spectare collationem bñficiorum vacantium in curia : q̃ consuetudinem approbat hic Papa,& cõstituit vt nullus talia bñficia vacantia in curia audeat conferre. Et istud verum : dummodo Papa conferat ĩ.mẽsem:quo elapso poterunt epi ad quos spectat electio, cõferre ꝑ se vel per vicarios suos gñales in spũalib. & tpalib. in sua diœcesi dimissos:Tñ si Papa inuenit illud bñficiũ vacans,ẽt elapso mẽse poterit conferre:si nõ fuerit facta collatio ꝑ epm, vel suũ vicariũ dimissũ in partib. Hoc dicit p̃sens capitulũ.Nota primo,ꝙ Papa hẽt plenã dispõnẽ bñficiorũ in quacũq; parte orbis suorũ:nã ipse fuit vocatus in plenitudinẽ ptãtis, vt ipse cõcurrat cũ oib. alijs ꝑlatis:iõ inter ipsos est locus ꝑuentioni.Nota ꝙ bñficia vacãtia in curia sũt reseruata dispõni Papæ.Nota vlterius ꝙ ius cõe pt disponere illud ꝙ antea disponebat cõsuetudo:& sic de cõsuetudine fit ius cõe:vñ Papa ponderat hic cõsuetudinẽ ad se excusandum:videlicet ne videret̃ ordinarijs collatorib. ꝙ esset cã auferendi ab eis collationẽ istorũ bñficiorũ: tñ cessante cõsuetudine istud idẽ potuisset ordinare. Nota casũ in quo bñficiũ dẽt cõferri ꝑ Papã ĩ.mẽsem, aliàs ꝑdit qualitatẽ collationis: Nam añ nullus alius poterit conferre nisi Papa,post mensem vero alij concurrunt cum Papa,& est locus præuẽtioni.Nota quod iste mensis currit à die vacationis,nec computat̃ dies vacationis : & ideo istud non statuitur in odium negligentiæ Papæ,quia tunc nõ curret mensis iste nisi à die notitiæ,sed statuitur istud tp̃s in fauorem ecclesiarum,

† Alios casus quibus exempti sub. sunt ordinarijs.vide ĩ.e.ca.2.de pẽn. & remiss. per gl.ibi Phi. Fra.

rum, ne diu maneant sine prælato iō currit iste mensis, à die vacationis, vt dictum est: secus in alijs temporibus relictis, cæteris prælatis in odiū negligentiæ eorū: quia illud tempus currit à die notitię ipsorum.

Prima glossa summat.]

a ¶ Licet ecclesiarū] beneficia vacantia in curia alius quàm Papa conferre non potest: quod si fecerit, irrita est collatio.

[Glossa seq. quærit & soluit.]

b ¶ Dignitatum.] qd de episcopatibus: nunquid comprehendūtur hac constitutione? [Cleri. Py. ī. cap. proxi. tenuit quod sic propter verbum, ecclesias, quod hic ponitur quod cathedrales comprehendit. supra de verb. sig cum clerici. Ioan. And.] Satis videtur ꝙ non: quia ea quę speciali nota sunt digna, nisi specialiter notentur neglecta intelliguntur. ff. de iniu. item apud. §. hoc edictum. ī. eo. tit. quamuis ī. de senten. excommu. quia periculosum. cū sim. & facit supra de procur. cap. vltimo. & quod ibi dixi. supra de filijs presby. cap. I. Est enim non dignitas, sed dignitatū culmen. supra eod. venerabilis: & c. cū olim. & hoc seruat curia. 2. quæ reseruationes in his cum vacant facere consueuit: quod etiam interdum in abbatijs facit, vt sic per istam comprehēdant solum prouisa per cōciliū Lateraneñ. non per generale, sup. de elect. ne pro defectu. ad hoc supra de concess. praben. dilectus.

† Aliàs ita: verū et ius ad ea tribuere vacatura. † Quæ facit ne Pa pę noceat ordinarij pueutio vñ iferūt Do. & Pe. de Anch. cōsuetudinē fortificare iuscōe: & hęc fortificatio sumit sibi nomen à cōsuetudine, nō à iure cōi p l ius ciuile. ff. d iust. & iure. & hic Font.

1. Facit clē. de renunt. ca. vno. & dicit Car. ī. c. px. hoc pbari p litteram ibi, cōferre valeāt de epālibus. n. nō sic loquerēt, & dicit Nico. iij. sic interpretatus est in ecclesia Bracharē. Io. And

ADDITIO. Not. Ioan. Mona. infra de hæreti. inquisitores. quòd declarari vidit appellatione dignitatis abbatiam nō contineri. facit 16. quæst. 7. si quis deinceps Et secundum hoc dicit Archi. idem de prioratibus per quos principaliter reguntur monasteria: sicut sunt prioratus de Bosco, & sancti Ioannis in monte: in quibus eadem est ratio; nec per variationem nominis ius immutatur: sed quantum percipio curia hoc non recipit Ioan. And.

c ¶ Pertinere.] 32. dist. oēs: & vide quod dixi supra eo lib. de elect. quamquam. Ioan. And.

d ¶ Vacaturis.] quod alius non potest, vt supra de concel. præb. c. 2. etiam legatus de latere Papæ, vt supra eo. tit. dilectus filius T.

e ¶ Apud sedem.] quæ dicantur apud sedem ipsam vacare, dicetur ī. eod. præsenti.

f ¶ Cōsuetudo.] patet ex facto. supra de accu. accedēs.

¶ Idem.

¶ *Beneficia vacantia in curia alius quàm Papa conferre non potest: quod si fecerit, irrita est collatio. Io. And.*

CAP. II.

Licet ecclesiarum [a], personatuum, dignitatum [b], aliorumque beneficiorum ecclesiasticorum plenaria dispositio ad Romanum noscatur Pontificem pertinere [c], ita quòd non solum ipsa cum vacant, potest de iure conferre, verum † etiam ius in ipsis tribuere vacaturis [d]: collationem tamen ecclesiarum, personatuum, dignitatum & beneficiorum apud sedem [e] Apostolicam vacantium, specialius cæteris antiqua consuetudo [f] † Romanis Pontificibus reseruauit. ¶ Nos itaque laudabilem reputantes huiusmodi consuetudinē, & eam auctoritate Apostolica approbantes, ac nihilominus volentes ipsam inuiolabiliter obseruari: eadem auctoritate statuimus [g], vt ecclesias, dignitates, personatus & beneficia, quæ apud sedem [h] ipsam deinceps vacare [i] contigerit, aliquis præter Romanum Pontificem quacunque super hoc sit auctoritate munitus, siue iure ordinariæ potestatis ipsorum electio, prouisio seu collatio [k] ad eum pertineat, siue litteras super aliquorum prouisione generales vel etiam speciales sub quacunque forma † verborum receperit, (nisi ei sit super conferendis eisdem in curia Romana vacantibus specialis & expressa [l] ab ipso Pontifice summo auctoritas attributa) conferre [m] alicui, seu aliquibus non præsumat. ¶ Nos enim si secus actum seu attentatum fuerit, decernimus irritum & inane.

Gregorius decimus in concilio generali Lugdunensi.

¶ *Si Papa beneficia vacantia in curia non conferat infra mensem à die vacationis; illi ad quos collatio pertinebat, poterunt illa conferre. Io. And.*

CAP. III.

STATV-

g ¶ Statuimus.] fit ergo de speciali cōsuetudine ius commune. sic supra de clande. despon. cum inhibitio & est si. de fideiuss. quòd quibusdam. de priuile. ꝙ non nullis. Allegatur rñ Romanæ ecclesiæ consuetudo p iure in antiq. supra de constit. ex litteris.

h ¶ Sedem ipsam.] non vacantem, aliàs parochiales ecclesiæ conferuntur per illos ad quos collatio pertinet: quod dic vt infra eod. si Apostolica.

i ¶ Vacare.] an beneficium dicatur in curia vacare cū duobus ibi super eo sibi collato litigantibus alter moritur, vel vterque? Dic vt in clemen. vt lit pen. si duobus.

[Glossa sequens tractat quid de præsentatione.]

K ¶ Collatio.] nihil dixit de præsentatione: vnde sæpius reperitur receptum in curia 1 Papam per hoc non conferre beneficia, quæ pertinent ad præsentationem laicorum. Sed eadem ratione non conferret quę pertinent ad præsentationem ecclesiarum, vel monasteriorum, vel monachorum, supra capit. proxi. pro hac parte facit infra eod. titu. cum in illis. §. cum autem. ad hoc supra de iure patr. cum dilectus. Sed per literam quæ supra dicit; quacunque auctoritate: & per id quod dicit, prouisio. Et quia præsentatio patroni clerici habet vim electionis, vt no. Innoc. de iure patro. cum autem secundū Archid. satis videntur cōprehēdi pdicta.

† Procedit ēt si hēat clausulā, non oporteret ꝙ obstāte expresā mētionē de uerbo ad verbū fieri i literis Apostoli is. Petr. de Anc. Do. & Ph. Fō.

1 Idē Io. Mo. dicit tñ Arc. ꝙ Papa ī illa reseruare potuisset, si voluisset. I. An.

ADDITIO. comprehēduntur ēt illa, quæ possent laici conferre ex priuilegio Papali: secundum Archi.

l ¶ Expressa.] Nota vnum casum, in quo vacat pben. in ecclesia, & ille ad quem spectat prima vacatura, non consequitur illam: alium habes infra de rerum permu. cap. vnico.

ADDITIO. Adde quod not. infra. eod. quia sæpe. in vlt. gl. Ioan. And.

m ¶ Conferre.] infra mensem à die vacationis numerandum; quia post illum possunt ea conferre, quod dic vt infra cap. proxi.

STatutum.] Ponit constitutionem Clemētis, cuius moderationem subdit ibi, vt ij. quā postea restringit, ibi, Tantummodo. Dominicus.

CASVS Pro intellectu huius c. præsupponendum est illud quod habetur in c precedenti, videlicet, ꝙ ecclesiæ, dignitatis, personatus, & beneficia quādo vacant in

in curia, conferri non possunt per alium, quàm per Romanum Pontificem. Hoc præmisso, dicit cap. præsens, quòd si Romanus Pontifex beneficia in curia vacantia infra mensem à tempore vacationis numerandum, non conferat, illi prælati ad quos huiusmodi beneficiorum collatio, spectat, mente elapso illa conferre poterunt statuto Clementis primo, cimmediate proximo non obstante, dummodo ipsi collatores per seipsos illorum collationem faciant. Sed quid si ipsi à suis diœcesibus sint remoti, quis tunc conferet? Respondetur, quòd eorum vicarij generales qui erunt in ipsis diœcesib. collationem facere poterunt, dummodo habeant speciale mandatum beneficia conferendi.

† Vide extrauagantem Bonifacij octaui incip. Piæ sollicitudinis. habetur iter cões tit. de pb.& dignit.

deci. ad audientiam. ad hoc infra de regu. iur. contra eum qui. Vnum scias, licet illud tempus currat ignoranti, non tamen sedi vacanti 2. quod satis probatur infra eod. si Apostolica: si enim ibi specialis est casus: ergo ipsius contrarium est regulare. & est ratio: quia hoc reperimus expressum: sed illud non. Et sic not. specialia in hoc casu: Primum, quòd cum in alijs detur maius tempus: de concess. præbend. ca. 2. hic datur solum mensis. Secundum, quòd istud tempus currit ignoranti. Tertium, quòd non fit cõputatio de momento ad momentum: sed dies vacationis non computatur in mense 3. vt

tum a † felicis b recordationis Clementis Papæ prędecessoris nostri de dignitatibus, & beneficijs in curia c Romana vacantibus nequaquam per alium, quam per Romanum Pontificem conferendis, decernimus taliter moderandum d:

¶ Vt ij, ad quos eorundem beneficiorum & dignitatum spectat collatio † (statuto non obstante prædicto) demum post mensem e à die quo dignitates seu beneficia ipsa vacauerint numerandum f, ea conferre valeant tantummodo per se ipsos, g vel (ipsis agentibus in remotis h) per

datum beneficia conferendi. Nota primo, quòd appellatione Romanæ curię venit sedes Apostolica: hic. n. dicit, in curia Romana. & supra ca. proxi. dixerat, apud sedem Apostolicam. Nota secundo, quòd ista decre. modificat cap. præcedens. Sed quæstio est an habeat locum in beneficijs electiuis? Vr quòd nõ: quia tex. dicit, collatio, sed collatio & electio diuersa sunt, vt c. cũ illis. infra eo. appellatione igitur vnius alterum non comprehenditur. Aliqui ista ratione moti, tenent istam partem. Dominicus tamen tenet contrarium; quia istud c. venit ad limitationem præcedentis: ergo debet habere locum in illis, in quibus cap. supra proximum. Sed præcedens cap. habet locum in electionib. vt patuit ibi, electio, prouisio, seu collatio; igitur istud in illis locum habere debet. Nota finaliter effectum huius c. quòd nisi Papa prouiderit infra mensem de beneficio in curia vacãte: tũc ordinarius poterit cõferre, & ex hoc elice quatuor specialia, quæ hic ponit gl. ergo expressum, &c.

[Prima glossa summat.]

a ¶ Statutum.] Si Papa beneficia vacantia ĩ curia nõ conferat infra mensem à die vacationis: illi ad quos collatio pertinebat, poterunt illa conferre.

b ¶ Statutum felicis.] supra c. proximo.

c ¶ In curia.] & sic idem est dicere in curia, quod apud sedem Apostolicam, vt supra c. proxi. & quando ibi vacare dicantur, videbis. infra c. præsenti.

d ¶ Moderandum.] hoc arctationem respicit, non augmentum, supra de verb. sig. cap. vlt.

ADDITIO. Interdum ponitur pro gubernatione: vt ibi dixi super glo. penul. Ioan. And.

e ¶ Mensem.] De huiusmodi computatione dicitur supra eod. lib. de elect. quam sit.

[Glo. seq. alleg. contrarium, & op. ad illud ponit opi. contrariam, quam approbat: & respondet ad contrarium: secundo tractat an tempus currat sede vacante, tertio notat quatuor specialia.

f ¶ Numerandum.] est ergo expressum istud tẽpus non à tempore scientiæ, sed vacationis currere; licet videatur cõtra. supra de concess. pben. quia diuersitatem. ad fi. supra de sup. neg. præl. licet. is enim qui nescit potestatem experiendi non habet. 2. q. 6 biduum. ff. de calum. l. annus. & hoc tenuit hic Guil. Sed contrarium credo secundum 1 Gar. quia hoc statutum fuit in fauorem ecclesiarum ne contingeret beneficia diu vacare, non autẽ in odium summi Pontificis negligẽtis quia tunc non nisi à tempore scientiæ curreret proprio, vt in contrarijs. Item per hanc redditur ad ius commune, extendenda est igitur vt de facili ad suam naturam redeat. 35. distinct. ab exordio. ff. de pact. si vnus. præsertim, vbi statuens contra se statuit: aliàs enim quare non sic expressisset à tempore scientię. de

1 Idem Petr. de Anc Do pro rõnem gl. Font.

hic patet, dum dicit, à die, &c. & si supra de except. pia. de restitut. spol. frequens. Et clemen. sicut appellationem de appel. & vide quod dixi supra eod. lib. de elect. prouida. in gloss. penult. Quartum quòd cum aliàs communiter potestas deferatur ad superiorem, hic redit ad inferiorem: & hoc facit impossibilitas casus. ad hoc, supra de elect. licet, in fi. & supra eo. lib. & eo. tit. indemnitatibus. in fi.

ADDITIO. Tenuit Guliel. tempus istud de quo fit mentio in princ. huius glo. currere à tempore sciẽtiæ: qui etiam dicebat, quòd nouo Papæ currebat à tempore electionis vel immutationis, non à tempore coronationis, cum ex electione cõpetat illi plena iurisdictio. supra de elect. licet. & de facto patet, quòd ante coronationem beneficia confert, & quandoq; si non vult conferre. reseruat. Et quomodo scribat ante coronationem, & qualem bullam det, not. in. fin. huius libri super data. Ioan. And.

[Glo. seq. Dicit quid dedit causam constitutioni, secundo quærit, & soluit.]

g ¶ Per seipsos. habebant episcopi ante constitutionem Clementis procuratores in curia, qui statim cũ vacabant beneficia, conferebant illa, & sic pręueniebant Papam: vnde motus Clemens promulgauit constitutionem supra cap. proxi. demum Gregorius quia multum præiudicialis erat constitutio illa 4. in concilio Lugdunensi moderatus est eam. Sed ne adhuc exercerent illas malitias, scilicet quòd haberent procuratores in curia, qui statim mense elapso illa conferrent, idcirco hoc addidit. Papa enim etiam post mensem posset conferre si vellet, dummodo præuentus non esset 5. supra cap. proxi. in prin. Sed littera ista dicit, per seipsos. Nunquid si præsentes sunt per alios conferre poterunt? Dic quod per alios conferre non poterunt, nisi in casu qui sequitur: potuit enim Papa rei suæ conditionem & modum apponere: & legẽ quam voluit 6. 18 q. 2. Eleutherius. ff. de pact. in traditionibus de conditio. ap. verum.

ADDITIO. Inquantum hæc glo. dicit quòd etiam præsentes per alios conferre non poterunt, tria specialia not. secundum Gar. & Archid scilicet quòd possum per me, quod non possum per alium. Item quòd possum per alium, quod non per me, cum horum contrarium sit regulare. infra de regu. iur. potest. vbi de hoc. Item quòd potestas conferendi redit non libere, sed onerata, vt hic patet. Ioan. And.

[Glo. seq. ponit opinionem, quam reprobat.]

h ¶ In remotis.] sic supra eo. lib. de tem ord. cũ nullus. §. episcopo Et dixerunt quidam per hanc litterã, quòd quis extra suam diœcesim existens beneficia cõferre non poterat, sed hoc est falsum 7. licet in hoc casu posset

2 Placet Do. Fon.

† Large capiunt. Doct. hic hẽt. n. locũ in oĩ casu quo pcedens facit. §. si. in Auth. de fil. an. do. istru. Font.

3 Idem dicũt Pet. de Anc. Do. late scribẽtes de ista ppositione, & Font.

4 Quod patuit ex diutina vacatione eccl. Romanę post obitũ Clemẽtis iiij. sm Guil.

5 Placet Philip. & Do. in reseruatis, de quibus ordinarius nõ disponit gl. in cle. si de bñficio, de pb. Font.

6 Sequit Do. Fon.

7 Idem Guil. & Gar.

Vicarius epi an, & qñ possit conferre beneficia vacantia in curia Romana.

fet concedi: & probatur hoc olim supra de concef.præben.post electionem.in parte decisa.& hoc not. Ioan. & Ber.supra in antiq.de off.leg.cap.nouit.

[Gloss.seq.ponit duas lecturas, & primum approbat.]

a ¶ Id canonice.] dicebant olim quidam id, s.vicaria, nam eo ipso ꝙ vicarius generalis erat, beneficia conferre poterat. sed hoc est falsũ, vt supra eod. lib. de offi. vica.cum in gñali. In taliũ ergo collatione per ordinarium facienda. requiritur quòd mensis elapsus sit: quòd per seipsos conferant, si presentes sint: vel quòd per generales vicarios non speciales: & quòd habeant speciale mandatũ beneficia conferendi: & sic expone, id, s. beneficia conferre.

suos vicarios generales in eorum diœcesibus existentes, quibus id canonice [a] sit commissum.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *In beneficijs, vel in impetrationibus ad beneficia, per prouisionem vsque ad certam summam pensio non debetur. Per ecclesias ciuitatis vel diœcesis non comprahenditur cathedralis: Sed per ecclesias prouinciæ metropolitana & cathedrales reliquæ includũtur. Ioan. And.*

ADDITIO. Archidiaconus (cuius dictũ vt tutius consulo añ factũ; postfactum stò gl.) exponit, id est collatio beneficiorum sic in curia vacãtium. Adde quintum, quòd infra diœcesim conferant. Ioannes Andreæ.

QVamuis.] Primo ponit regulam; Secundo instantiam: ibi, Et ideo. Tertia: ibi Quamquam. decidit secundum dictam instantiam, & duos casus subijcit. Quarta ibi, Secus, contra instantiam alium casum subijcit: secundum Ioan.Mon. Ioan.And.

CASVS. Papa voluit mihi facere gratiam: & mandauit episcopo Pictauensi, vt pro sustentatione meæ vitæ mihi prouideret vsque ad summam quinquaginta librarum: vtrum virtute istius gratiæ possit asignare usque ad istam summam in pensione super aliquo beneficio? Respondet quòd non, nisi in litteris meæ gratiæ fiat expressa mentio de pensione, sed virtute illius gratiæ solum mihi fiet prouisio vsque ad summã quinquaginta librarum in beneficijs ecclesiasticis. & non in pensione: & rationem ponit. nam litteræ istæ sunt odiosæ & ambitiosæ: & ideo sunt restringendæ. Sed quid, ponamus quòd Papa mandauit sub hac forma, vt mihi prouideretur de beneficio vel præbenda vacante, vel proximè vacatura in aliqua ecclesiarum ciuitatis Pictauensis: vacauit aliqua præbenda in ecclesia cathedrali Pictauensis, an virtute meæ gratiæ possim illam petere? Certe non: Et dicit Papa, quòd non intendit quòd mea gratia extendatur ad ecclesiã cathedralem: licet in fauorabilibus sub nomine ecclesiarum ciuitatis Pictauẽsis cõtineatur cathedralis ecclesia. Sed quid si Papa mandauit mihi prouideri in aliqua ecclesiarum prouinciæ Burdegalensis: vtrum ecclesiæ cathedrales comprehenduntur sub mea gratia, adeo quòd possit mihi prouideri de beneficijs ecclesiæ cathedralis Pictauensis, vel aliarum ecclesiarũ cathedralium prouinciæ Burdegalensis? Respondet quòd sic: Et non solum ecclesiæ cathedrales suffraganeorum continentur sub mea gratia, sed etiã ecclesia metropolitana: nam videtur mihi fecisse vberiorem & pleniorem gratiam, quàm quando mandat mihi prouideri in ecclesijs alicuius ciuitatis: & ideo appellatione ecclesiarum in hoc casu continentur ecclesiæ cathedrales Nota primo, qđ verba inserta in dispositionibus beneficialibus titulum beneficialem concernentibus sunt interpretanda largissime: ad hoc de don.cum dilecti. Nota secundo, quòd verba rescriptorum beneficialium sunt interpretanda stricte. Dominicus.

x Prima glossa tria facit, summat, dicit vnde sumpta, quid declaret.

b ¶ Quamuis.] In beneficijs vel impetrationibus ad beneficia per prouisionem vsque ad certam summam: pensio non debetur. per ecclesias ciuitatis vel diœcesis non comprehendũtur cathedrales; sed per ecclesias prouinciæ metropolitana & cathedrales reliquæ includuntur. Fuit tracta de extrauagãti [Innocentij iiij.] breui responso. & c. licet in beneficijs, Et emanauit ad declarationem eorum, quæ no. Tan. Ber. & moderni supra in antiq. de æta. & qualita. accepimus. in si. de præbend. pro illorum. in prim. Ber. & Compos. de rescript. c. sanctæ crucis. in glo. quia quæstiones. §. itẽ quæritur de hac forma. & §. sequen.

CAP. IIII.

QVAMVIS [b] † plenissima [c], sit aliàs in beneficijs interpretatio facienda: litteræ tamen super obtinendis beneficijs impetratæ, debẽt (cum sint ambitiosæ) restringi. [d] Et ideo si alicui vsque [e] ad certam summam prouideri mandamus: ei non in pẽsione [f], sed in beneficijs ecclesiasticis tantũ volumus prouideri; nisi de pensione in nostris litteris men-

† Vide Olrad. cõs. 168.

ADDITIO. Et per Inno. & Host. sup. de iurepa. cũ dilectis. Ioan. And.

c ¶ Plenissima.] supra de don. cum dilecti. in fin. supra de verb. sign. olim ff. de cõsti. prin. beneficium. [vide de quod plene dixi. d. cap. olim. super vlt. glo. Archi. remittit ad not. de cõsangui. & affin. quod dilectio. Et debent esse mansura. infra de reg. iur. decret. cum suis concord.

d ¶ Restringi.] sic supra eod. lib. de fil presby. cap. 1. & 2.

e ¶ Vsque ad certam.] aliud puto cum Papa scribit vt prouideatur impetranti vsque ad talem summam: aliud dum Papa scribit vt prouideatur ei de præbenda tanti valoris vel summæ: quia in primo casu potest prouideri de minori, sed non de maiori: in secundo vero de maiori, sed non de minori, quia forma mandati est seruanda [1] infra eodem tit. cui de non. Et cum istud, vsque, ponitur in litteris, intelligo quòd veniat ascensiue: quasi Papa scribendo quòd prouideatur vsque ad summam centum librarum, velit quòd prouideatur de summa à sexaginta vsque ad centum: sed non vltra id supra. eod. lib. de arbi. cap. 1. cum suis concord.

1 Per istã rõnẽ Do. & alij re-, pbãt gl. q̃ prouideri non põt nisi de expressa. Fõ.

ADDITIO. Archid. alleg. ff. de verb. obl. l. 1. §. si stipulãti. & l. inter stipulationem. ff. de leg. 1. si seruus legatus. §. quinque. Ioan. And.

[Glo. seq. rationem reddit.]

f ¶ In pensione.] Papa videtur mandasse ei prouideri de eo quod prouidens per se nõ poterit retinere sicut beneficia: Quia licet ibi sit liberalitas, non tamen est in collatione: sed in eo quod magis isti quam illi cõfertur: quod dic vt sup. de preb. relatum. probatur hoc inf. de inst. c. vlt. Et licet in fauorem eius hoc dictum videatur, non tamen illi fauori renunciat propter intentionem Papæ quę talis fuit: & propter formam mãdati, quæ seruanda est. inf. eo. tit. cui de non.

ADDITIO. Per beneficia quis intitulatur & obligatur ecclesiæ, & tenetur ad continuam residentiam. sup. de cle. non resi. cap. fin. sed per pensionem non intitulatur, nec ad residentiam tenetur. 16. q. 1. possessiones. & q. 5. illud, cum illa possit etiam laico concedi, vt ibi. Ioan. And.

Pensio nõ obligat ad residẽtiã.

 a ¶ Aliàs.]

a ¶ Aliàs.] vt 100.dis.pallium,de auct. & vsu pal.ca.1. [vbi de hoc per Hosti.] sup. de testa. requisisti.ad hoc de verb.sig.cũ tibi.imo ẽt interdum solum cathedralis comprehenditur supra de verb.sig.cum clerici.

ADDITIO. Quod est speciale propter periculum, quod imminere põt ex periurio, vt ibi dixi. Ioan An.]

[Glo. seq. alle. vnam concord. & ponit op. pro secundo ponit opin.contrariam, quã soluit.]

b ¶ Includi.] sic inf. de sent. excom. quia periculosum & hoc tenebat Compost.in supradicta glo.[Et facit. C. de aquæduc.l. eos.lib.11.Io.Mon. & Archi. Ibi dicitur ꝙ habentes aquęductũ, non attentent matrices fistulas.]

Sed Ber & Tan. videbantur tenere contrarium in prædicta decre. accepim'. in ant. in glo.penul. Sed forte bonum habuerunt intellectum si ad casum decre. se retulerunt. s. in ijs q primo eram obligati prouidere: obligauerat. n. se episcopus ordines conferendo, vt supra. eo.in ant.cum secundum Apostolũ ad fin. prouidere vel in cathedrali vel alia.litteræ igitur ibi impetratæ fuerunt litteræ iustitię:sed hic de litteris gratiæ loquimur:vnde in hoc casu per communem formam in cathedrali vel alijs prouidere tenebitur 1. & sic decre.illa loquatur in suo casu:nec sit correcta per istam.ad hoc supra eo.li. de elect.cum expediat.

† In antiquiorib. codicib. ita:Secus est cũ mãdamus.

1 Transit Domi.cũ glo. Fon.

[Glo.seq.quærit.arg.pro soluit contrarium : secundo quærit & soluit.]

c ¶ Non extendit.] quid si mandetur sub hac forma: nunquid in capellania vel mãsionaria maioris ecclesię cathedralis poterit prouideri?Et videtur Papa solũ canonicos & ipsorum excepisse præbendas. ad hoc ꝟ. in tex.vbi dicit;propter ipsius honorem. ad hoc supra e.lib.de rescri.statutum & supra de verb. sig.cum clerici.Satis credo,cum hæc littera sic indistincte loquatur:ꝙ in nullo beneficio cathedralis ecclesiæ poterit prouideri:non.n.dicit, ꝙ nõ includatur canonicatus ecclesiæ cathedralis :sed ꝙ non includatur ecclesia: ergo nullum ipsius ecclesiæ beneficium includetur. ad hoc optime.infra de priuil.per exemptionem. & supra 1.respõso.[Hanc opinionem tenet Archid.qui refert sic pronunciatum per archiepiscopum Rauen. de mãdato Papæ in forma pauperum. inducit ẽt ad hoc. infra de sent.excõ.c vlt.§.adijcimus.]Sed pone, impetraui prouideri mihi in ecclesia sancti Petri Bonon. non est alia sancti Petri ecclesia quàm cathedralis:nũ quid in ea prouidebitur mihi?Videtur propter stylum curiæ 2 gratia surreptitia:quia in cathedralibus ecclesijs non solet exprimi nomen sancti:sed in inferiorib. sic,quod credo, nisi aliter per litteras appareret Papã de cathedrali intellexisse per istud cap.

2 Qui patet ꝺ ele. in antiq. dudũ 1.& 2.& c.Cumana . & c. Sacros. cũ si. Io. And.

d ¶ Prouinciæ.] & in hoc casu loquitur decre. sup.e. tit. pro illorum. vnde non aduertebat qui decret.istã allegabant, quod per litteras quibus prouideri mandabatur in aliqua ecclesia ciuitatis, potest prouidere in cathedrali, cum ibi archiepiscopo de ecclesijs suæ prouinciæ scriberetur.

tio habeatur expressa.

¶ Quamquam sub nomine ecclesiarum ciuitatis comprehendatur aliàs a ecclesia cathedralis: cum tamẽ alicui de beneficio mandamus in aliqua ecclesiarum ciuitatis vel diœcesis prouideri, ad cathedralem ecclesiam (quam propter ipsius honorem, sub hac generalitate nolumus hoc casu includi b) se mandatum huiusmodi non extendit c. Secus † autem cum mãdamus in aliqua ecclesiarum prouinciæ d prouideri: tunc enim & metropolitana, & cæteræ cathedrales ecclesiæ includuntur sub tali mandato: cum vberiorem e hoc casu, quàm alio impetranti gratiam facere videamur.

¶ Idem.

10 ¶ *Impetranti beneficium sæculare prouidetur de beneficio per sæculares clericos usque ad præscriptionem legitimam possesso:hoc primo. Clerico sæculari prioratum impetranti simpliciter, non prouidetur de consueto per religiosos gubernari.hoc dicit secũdo. Dominicus.*

CAP. V.

CVm † de beneficio ecclesiastico consueto clericis sæcularibus assignari,prouideri mandatur, de illo debet intelligi, quod tanto tempore ab vno f vel pluribus sæcularibus clericis institutis g in eo rectoribus extitit cõtinuè ac pacifice gubernatum,vt præscriptio legitima h sit cõpleta, etiam si ante i vel

e ¶ Vberiorẽ.] si ergo quæratur diuersitatis rõ,sufficiat ista : licet quo ad metropolitanã ecclesiã nõ multũ efficax videatur: sed sufficit sic per Papam declaratum in antiq. de re iudi.in causis.

ADDITIO. Vide qđ not. Host.supra e. pro illorũ. post princ. & in sum.de verb.sig. §.à quo fieri:post pri. ver.quid si præcipiat. vbi dicit,ꝙ ciuitas & diœcesis sunt correlatiua, sicut pater & filius:& sic vnum non est reliquum:sed prouincia nõ est correlatiua ad ciuitates, sed illarũ collectiua vel conclusiua ita ꝙ etiã prauitatẽ propriã concludit. facit. vj. q.iij. scitote.iij.q.vj.non liceat.& seq.c.Io.And.

† Vide cle.1.tit. ꝺ supplẽ. negli.pl. vel.prioratus. & late Fel. in ca.nostra.ex ꝺ rescrip.

CVm.] Duæ sunt partes:Scđa ibi, Qñ.] Et hæc scđa ponit dictũ, à quo casũ excipit ibi : Nisi. & hoc verbũ, beneficio, large ponit,siue de parochiali ecclesia, vel de platura:vel de præbenda tractet. Io. An.

CASVS. Papa mandauit epo Pictauen.vt mihi prouideret de bñficio,qđ consueuit assignari clerico sæculari : Erat aliquod bñficium qđ fuerat regulare,tñ fuerat possessum per sæculares clericos per spatium xl.annorum,sufficiẽs ad inducendum pscriptionem: vtrum videat mutatum bñficium? Rñdet ꝙ sic:nã ex spatio tãti tpis psumitur mutatio status talis bñficij, ideo cõtinet in grã mea ac si semper fuisset sæculare, & nõ regulare.Sed quid pone ꝙ Papa mandauit vt mihi prouideret de prioratu : quæritur de quo prioratu intelligatur? Rñdet ꝙ de prioratu sæculari congruo meo statui,nisi in grã mea contineret expresse,vt mihi prouideretur de prioratu, ẽt si illud esset regulare.

Nota primo quod appellatione cõsuetudinis intelligitur de præscripta: vt nota.in c.Cumana.de elect.in anti.Nota secundo quæ possessio inducat præscriptionem:quia requiritur quod sit continua & pacifica.ad hoc de præsump.illud.Dominicus.

f ¶ Ab vno.] Nota pro ijs quæ not.Ber. supra de causa poss.& proprie.cum ecclesia Sutrina.in glo. ex hoc videtur [facit supra in anti.de fil.præsby. constitutus.]

g ¶ Institutis.]ergo si de facto tm̃ occupatũ esset p eos, nõ haberet locũ præscriptio:vel si ibi non vt rectores, sed vicarij vel conductitij sæculares clerici rexissent.

ADDITIO. Idẽ Io.mo. & Arch. qui ponderat, ꝙ hic requiritur pręscriptio,nõ consuetudo tm̃:pp ea quæ dixi sup.c.lib.de consue.c.fi.in 3.glos.Ioan.And.

h ¶ Legitima.] s.xl.annorũ in anti.de pscrip. de quarta.de cã pos.cum ecclesia.de cõsue.c.vlti.[Idem Ar.]

i ¶ Ante.] incœptam pscriptionem:sed secus si post incœptã,& ante cõpletã: & iõ dixit sup.in tex.cõtinuè.

a ¶ Post.]

1 Placet a ¶ Post.] 1 non tñ continue & pacifice spatio xl. annorum,& ideo dicit,quandoque. illa igitur administratio pcedentis tpis tollitur per pscriptionẽ sequentem.administratio autem pscriptionem sequens illã non tollit,nisi alia interuenirent, quæ ius aliorũ haberent perimere.

Ph.que vi de Font.

Prioratus ẽ duplex.

ADDITIO. Idem Archidiaconus.

b ¶ Prioratu.] Prioratus est generale verbum quod ad prioratum sæcularem, vel regularem potest extendi:sed ratione personæ impetrantis,qui clericus sæcularis est, sibi regularis prioratus conferri non potuit,vt arctetur id solum ad sæculares : nã graue est inexpertos, &c.19. q. 3. monasterijs.in antiq. de elec. cum ad nostram. & c. officij.

c ¶ Sæculari.] quid si tempore impetrationis sæcularis erat impetrans , modo factus est regularis : nũquid de tali prioratu sibi poterit puideri? Credo quòd non 2 p decre.sup.eod.lib. de rescr.si eo tempore.

d ¶ Iuxta modum præmissum.] supra proximo responso , scilicet per quadraginta annos continue & pacifice ab vno vel pluribus institutis in ipso.

† Tenementi istũ text.cum sua gl.tñ si varie p diuersos bñficium sit gubernatum,at tendit sta tus vltimus.Do. & Ph.Fõ.

†Ergo si tpe impetrationis religiosi bona fide illud bñ. ficiũ posi deãt,nõ valent li. terę, nisi mẽtio fiat de possessione. ca. si. d deci. Phi.Pe. & Anc. Fõ.

2 Ph.trãsit cũ gl. Fon.

post a † religiosi quandoque † ministrauerint in eodem. ¶ Quando vero scribitur, vt prouideatur de alieno prioratu b alicui clerico sæculari c prouideri non potest de prioratu, qui per religiosos (iuxta modum d præmissum)est solitus gubernari:Nisi hoc in litteris caueatur expresse.

¶ Idem.

¶ *Habere personatum cum cura, & præbendam, cui annexa est parochialis ecclesia, non est contra concilium generale. Ioan. And.*

CAP. VI.

SVper eo, quod e præbẽdas,quib. parochiales ecclesiæ sunt annexæ f †, in quibus spiritalẽ iurisdictionẽ secundũ ecclesiæ vestrę consuetudinem approbatã, & sic secundũ aliquorũ interpretationem curam animarum habetis, simul cũ personatibus g (quorum aliquibus cura imminet animarum) in eadẽ h ecclesia obtinetis,vobis(cũ hoc generali concilio i † nõ obuiet k)dispẽsatio l necessaria non existit

¶ Idem.

¶ *In impetratione beneficiorũ inspicitur data, non præsentatio vel receptio. Io. And.*

CAP. VII.

EV M,

SVper eo.] Non diuiditur:dici tamẽ põt, ꝙ decidit casum, & rationem interserit ibi,Cum hoc.Ioan. Andr.Præmitte, ꝙ pluralitas beneficiorum curatorũ est prohibita.supra eo.de multa.Dominicus.

¶ Præsupponendũ est p intellectu huius c.illud ꝙ habetur in c de multa.eo.tit.in antiq.videlicet, quod si quis obtineat dignitatem vel personatum, & ei cõferatur aliud beneficium simile , vel ecclesia parochialis,primum vacat habita possessione secũdi beneficii: & si contendat retinere primum,vacat vtrumque.

CASVS. Cum obtinerem dignitatem vel personatum,episcopus Pictauensis mihi cõtulit præbendam, cui erat annexa ecclesia parochialis:acceptaui præbẽdam cum sua annexa, & apprehendi possessionem,an vacet mea dignitas,vel personatus? Respondet quod nõ:quia ecclesia parochialis est simplex beneficium, & compatibile cum dignitate vel personatu:ideo possum illa duo obtinere sine dispensatione Apostolica: secus si ecclesia parochialis esset per se: quia tũc esset necessaria dispensatio a sede Apostolica:Ratio diuersitatis est:quia quando ecclesia parochialis est annexa præbendæ, dicitur esse suppressa & extincta : ideo censetur simplex beneficium. Personatibus.] non intelligatis quòd vnus & idem possit obtinere plures p sonatus:sed loquitur iste text.de pluribus beneficiis, ex pluribus personis,quibus conferuntur . Nota primo, quòd magis dignũ potest annecti minus digno: Nam magis est digna animarũ cura, quàm canonicatus.de ætate & qualitate.cum sit.in antiq.Nota secundo , ꝙ est possibile ex consuetudine ecclesiæ retinere in eodem corpore personatus curam & præbendam: etiam si præbendæ sit annexa parochialis. de consue. c.1.eo.lib.Dominicus.

[Prima glossa summat,& dicit quid declaret.]

e ¶ Super eo quod.] habere personatum cum cura, & pbendã,cui annexa est parochialis ecclesia , non est cõcilium gñale. Et reprobatur per istã decre.opi.Ber. s.eo.tit.extirpandæ.§.qui vero.cui fauet Guil.in Spe. tit.de legato.§.videndum.vers. quod si habeo. & approbat opi. Innoc.& Hostien.

ADDITIO. Et dicit Archi.ꝙ hoc dicebat constitutio extrauagans Inno.iij. saluo briter & dicit,ꝙ audiuit a Spe. ꝙ vidit illã sub bulla. In ver.tñ p alleg. dicit ,ꝙ numquam vidit hoc diffiniri,quod tñ vidit sæpius agitari : nec ego vidi illam constitutionem.Ioan.And.

f ¶ Annexæ.] in quibus deseruire debet p vicarium perpetuũ vt in pdi.§.sed an ipse vicarius,vel ipse p bendarius curam animarum illius parochiæ habeat de hoc fuerunt opiniones diuersæ,vt sequitur:vicarius.n. curã animarum habet 3 , ꝙ probatur supra in anti.de offi. vic. ex parte,sed vt vicarius.vt ibi not. Ber. cum ergo rector spiritualem iurisdõnem ibi habeat,& super vicarium existat:quia excommunicare potest,& similia facere:ergo quin curam habeat negari non potest.4.sup. de elect.dudum ij.

† Vide ꝙ de ista v- nione n. cle.si vna de reb.eccle. nõ alie & c. si vnire. de exc. prgl. Pe.de Anch. Font.

† Hoc est gñale cõci. Late. sub Inn. iij.c.29.

3 In actu, quo ad forum pęnitentiale. Do. Phi. Font.

4 Verum est in habitu. Do. Ph. Font.

g ¶ Personatibus.] & sic vr ꝙ vnus possit plures personatus,& pbendam ẽt cum parochiali annexã in ecclesia obtinere sine dispensatione Papæ:vnde contradicit aperte.s.eo.lib.de consue.c.1.Sed hic Papa pluribloquitur,vt vides j.vbi dicit, obtinetis.vnde pluribcanonicis eiusdem ecclesiæ de hoc quærentibus consultis Papa respondit:& sic non est contra.

h ¶ In eadem ecclesia.] idem & multo fortius in diuersis.ad hoc sup.de concess.præb.litteras.

i ¶ Concilio.] sup.eo.de multa.

k ¶ Non obuiet.] cum.n. accessorium habeat sequi naturam principalis sup. eo lib de offi. dele.si super gratia.j. de reg.iur accessorium. cum suis concor. & de pręebenda non est cautum ꝙ vacet, ergo nec vacabit capella accessoria ad præbendam. ad hoc ff.de ser. ru.prædi.l.vna est via.ff. quemadmodum ser. amit. si communem.ad hoc inf eo. quia sæpe. præterea cessat rõ prohibitionis : quia in ecclesia annexa præbendæ non tenetur residere , vt supra eo.c.extirpandæ. ergo constitutio,de multa.hic locum non habeat.

l ¶ Dispensatio] intelligo Papæ,de qua loquitur concilių,de quo mentionẽ fecit:aliàs in pbenda & dignitate bene requiritur dispensatio epi, nisi consuetudo ecclesię aliud induceret, vt illa sine dispensatione simul possint de iure teneri 5. ad hoc supra eo.lib.de rescri.gratia.& ꝙ ibi dixi. Dicebat ergo Innoc. & Host. s.eo.extirpandę,hunc esse casum,in quo de iure cõi, vel saltem de cuiuslibet superioris dispensatione secundum diuersas opiniones,quas not. supra eodẽ tit. cum iam dudum quis plures curas habebat.

5 Placet Doct. Fõ.

EVm,cui.] Desistit casum,cuius dubiũ fortificat ibi, Licet isti.Ioan.And.

CASVS.

CASVS. Papa contulit mihi ius canoniæ in ecclesia Pictauensi:& mādauit decano & capitulo ecclesiæ Pictauensis, vt de facto me reciperēt in fratrem & canonicum,& me installarēt:Postea Papa in eadē ecclesia Pictauensi fecit tibi similē gratiam:quia te creauit canonicum ecclesiæ Pictauensis,& mādauit decano & capitulo ipsius ecclesiæ,vt de facto te reciperēt in fratrem & canonicum. tu fuisti diligentior me : quia licet essem prior in impetratiōe, tamen tu primo p̄sentauisti lr̄as tuas decano & capitulo,qui te receperunt in fratrē,& canonicum:ego postea p̄sentaui litteras meas:& secundo me receperunt in fratrē & canonicū : Accidit ꝙ statim post vacauit quædam præbenda: quæritur cui nostrū debeatur? Respondet ꝙ mihi , qui primus fui in impetratione: licet fuerim posterior in p̄sentatione litterarum. Nota primo , ꝙ ex canonicatus collatione acquiritur ius, etiam sine alia receptione in canonicum. ad hoc inf.eo. si clericus.Nota secundo,quod idem est prouisio quod collatio:patet hic : quia dicit , iuxta suæ prouisionis.& sup.dixit de collatione.Dominicus.

† Nota hoc: quia si a capitulo non afficeret prębenda no. Doc. sup.eo.inter cætera.Pet.de Anc. Fō.

† Etsi illorū executores ꝯ istum fulminarēt censuras, non ligarēt, quia tales censuræ non ligāt nisi iniuste & de facto resistētes. sup.eo. p illorū.Pe. de Anch. & vide hic Feli. in c. eam te. de rescri. Fon.

cui [a] canonicatus alicuius ecclesiæ à sede † Apostolica est collatus [b] , licet nondum sit in ea receptus; decernimus in assecutione præbendæ (iuxta suæ prouisionis ordinē) omnibus præferendū [c] †, quibus postmodum in ipsa ecclesia similis [d] gratia est concessa : Licet isti [e] primo suas litteras præsentauerint:& primo [f] recepti fuerint in eadem.

¶ Idem

¶ *Per litteras Apostolicas non facientes de defectu ordinis, mentionem,potest impetranti de curato beneficio prouideri: ad ordinem tamen se faciet proximis temporibus promoueri. Ioan.And.*

CAP. VIII.

SI pro clericis [g] pauperibus, vel alijs [h] nostras litteras, vt eis de beneficijs prouideas , etiam si animarum [i] cura sit annexa eisdem , recipere te contingat : ipsis (licet nec in sacris sint constituti ordinibus, nec de defectu [k] ordinum in eisdem litteris mentio habeatur) poteris de beneficiis curam habentibus licite prouidere [l], nec prætextu dicti

CASVS. Papa fecit tibi gratiam, & mandauit ep̄o Pictauen. vt de beneficio spectāte ad suam collationē tibi prouideret,si ꝙ vacaret:alioquin de proximo vacaturo:et si illi beneficio immineret cura animarum: & in litteris Papę nihil dicebatur de defectu ordinis, vtrum virtute gratiæ tibi factæ possit prouideri de beneficio curato,ita ꝙ taciturnitas ordinis non faciat litteras tuas subreptitias? R̄ndet Romanus Pontifex , ꝙ licet patiaris defectū ordinis : tamē litteræ tuę non sunt subreptitiæ : posito ꝙ in eis nulla fiat mentio de defectu ordinis:Nam sufficit ꝙ possis promoueri ad beneficiū curatum infra annū. c.licet canon , de ele. supra eo.lib. & c.cum in cunctis. alleg. secus si patiaris defectum in ætate , vel scientia:nam tunc litteræ tuæ essent subreptitiæ,& virtute illarum non posset tibi conferri beneficium. Nota textum iuxta gloss. quòd in promouendo ad ecclesiam parochialem requiruntur,scilicet,ætas, scientia,morum honestas, & ordo:patiens defectum in tribus primis,non promoueretur auctoritate Apostolica:secus si pateretur defectum in quarto , puta in ordine , vt hic.Nota beneficium curatum potest conferri nondū promoto ad ordinem:sed sufficit, quod promoueatur infra annum.

[Glossa prima ponit summam,& quid declarat.]

a ¶ Eum cui.] In impetratione beneficiorum inspicitur data, non præsentatio vel receptio. Emanauit ad declarationem omnium,quæ not.supra de rescri. capitulum.& reprobatur communis opinio.

b ¶ Collatus.] longe diuersum est conferre, & mandare conferri.ad hoc supra eo.lib.de rescript. tibi qui.& c.duobus.

ADDITIO. Et plene not.inf.de cōces.præb. si soli. in vlt.glo.Ioan.And.

c ¶ Præferendum.1] nisi in casu inf.eod. si clericus.§. verum ad hoc.sup.eo.lib.de rescri.tibi qui in fi.

1 Placet Doct. Fō.

d ¶ Similis.] ideo dixit,quia secus si maior , vt puta, quod omnibus priorib. pręferatur,vt inf.de cōces.p̄b. auctoritate.ad idem in casu inf.eo.quia sæpe.

e ¶ Isti.] posteriores impetrantes.

[Glo.seq.iustificat textum.]

f ¶ Primo.] approbatur ergo illa lectura decret.capitulum.ꝙ ibi,prius,sit nomen non aduerbium : Et certe satis erat absurdum dicere 2 , ꝙ per cursum tuum tu me præuenires in iure iam mihi acquisito. Et scire debes, ꝙ sicut primo impetrās præfertur omnibus secundo impetrantibus in hoc casu:sic præfertur omnibus, quibus præbenda vacans,etiam ab ignorantibus conferretur vt inf.eo.si postquam.

2 Itē not. in p̄alle. decr. tibi qui.de rescri. Ioā. And.

SI pro.] Primo decidit casum, quem secundo determinat ibi, Oportebit.Ioan.And.

¶ Pro intellectu huius c.habemus præsupponere illud qđ haberetur in c. cum in cunctis.de ele.in antiq. Vr̄ ꝙ ad hoc vt quis sit idoneus ad beneficium curatum, quattuor sunt requisita : videlicet ætas , scientia,certus ordo:licet de ordine non fiat in mentio in dicto c.cum in cunctis . Item quarto requiritur maturitas morum . Et taciturnitas istorū quattuor, vel alicuius istorum quattuor,reddit litteras subreptitias.

[Prima glos.summat,& dicit vnde sumpta.]

g ¶ Si pro clericis.] Per litteras Apostolicas non faciētes de defectu ordinis mentionem, potest impetranti de curato beneficio prouideri:ad ordines tamen se faciet proximis temporibus promoueri . Tracta fuit de extrauaganti.quæ incipiebat,venerabilibus fratribus. aliàs super prouisione,& fuit Alexandri.

[Glo.seq.dicit quare illud,alijs,fuerit additum, & quod declarat,& hoc iustificat.]

h ¶ Alijs.] hoc fuit non sine mysterio dictū,quia constitutio Alexandri solum de pauperibus loquebatur: unde multi dicebant,secus in alijs,& declarat hic qđ not.Compostella. in antiq. de rescri. capitulum.in gl. quia quæstiones §.item quæritur an collatio. Et not. quòd quattuor requirūtur in promouenda, scientia, ætas,mores,& ordo:in primis tribus patiens defectū, auctoritate litterarum sedis Apostolicæ non promouetur:nisi fiat mentio.sup.in antiq.de æta & qual. cāte.& c.seq.in quarto sic,vt hic vides , & sic caute decre.illa quartum omiserat.

i ¶ Animarum cura.] aliàs. n. nisi hoc esset expressum,de curato prouideri non posset.sup de præb.c.vl. inf.eo.tit cum in illis.

k ¶ De defectu ordinum.] secus in defectu ætatis.supra eodem libro,de rescri.si eo tempore Et nota, qđ bene probat ista littera , & inferior , quæ idem repetit:quòd promouendus ad curam, si non est in sacris, defectum patitur, & facit ad id quod dicam infra gl. proxima.

[Glo.seq.ponit opinionem quam non approbat.]

l ¶ Prouidere.] olim de iure cōi tales ad talia beneficia non poterāt assumi.s̄.de æta.& qua.p̄terea. hodie

dicunt

1 Et hoc dicunt quidam 1 indistincte, ꝙ possunt ad hoc ſ. eo. placet Ar. lib. de ele. cũ ex eo. ĩ. de insti. c. 2. & hic. Sed non sum chi. Ioan. ausus corrigere decre. præterea 2. & dico ab ea recedẽ Andr. dum solum in casibus, in quibus hoc expressum inue nio, vt hic, & ĩ. de instit. c. 2. in alijs salua maneat: &

2 Saltem quo ad parochiales ecclesias de quib. loquitur Io. And.

secundũ hoc Intelligo decre cum ex eo ADDITIO. Vt ibi not. in glo. per hoc vi de quod dixi de elec. dudum 1. super ver. vel ordinib. Io. And.

a ¶ Oportebit.] vnde solet exprimi in litteris, secundum stylum curiæ: ita tamen ꝙ idem clericus se faciat statutis a iure &c. & personaliter, &c.

† Vide cõ ci. Tri. ses. 22. de re fo. c. 4.

b ¶ Requirunt.] de iure communi, consuetudine, vel statuto ecclesiæ: ad hoc q̃d dixi supra de fi. p̃sbi. c. 1. 1. responso.

Ordines gb. t̃pori- bus possint conferri.

c ¶ A iure.] vt ĩ quatuor temporibus anni, & in sabbato sancto, & sabbato mediæ quadragesimæ. in antiq. de temp. ord. ca. 2. & 3. minores autẽ conferri possunt in festiuis diebus, vt ibi, & eo. tit. c. 1. Ioan. And.

[Glo. seq. distinguit & in secundo membro tres casus excipit.]

defectus tua poterit prouisio impugnari Oportebit[a] tamen vt ipsi ad ordines, quos requirunt[b] † collata eis beneficia, se faciant in proximis statutis à iure[c] temporibus promoueri[d].

¶ Idem.

¶ Mandato alterius super prouisione facienda per Papam impleto, prouisio auctoritate Papæ intelligitur esse facta. hoc dicit secundum Zen.

CAP. IX.

SI eum super cuius[e] prouisione Apostolicę sedis legatus in certa ecclesia suas litteras[f], quibus obtemperatum non fuerat, destinaret: Mandamus auctoritate[g] nostra in ipsa ecclesia in canonicum recipi & in fratrem, sibique prouideri de præbenda iuxta ipsius legati continentiam litterarum: talis receptus[h] huiusmodi nostri auctoritate mandati, non legati, sed nostra † intelligitur auctoritate receptus: Et ideo est in assecutione præbendæ omnibus post eum eadem[i] auctoritate receptis, in dicta ecclesia præferendus.

Idem.

¶ Mandatum alternatiue plures collatores includens, verificatur in primo vacante. In simul vero vacantibus ordo scripturæ seruatur. hoc dicit secundum Domi.

d ¶ Promoueri.] ꝙ si moniti non fecerint, poterunt eisdem priuari, vt patet supra in antiq. de elect. c. cum in cũctis. in §. inferiora. [Hodie imponitur noua pœna reseruaris antiq̃s p̃ cle. vt hi qui. 2. responso. de ęta. & qual.] Si autẽ beneficium sit curatum 3, priuatus est ipso iure: nisi sacerdos fuerit infra annũ. supra eo. lib. de ele licet canon. nisi esset ecclesia collegiata, vt eo. tit [iã alleg.] c. statutum. vel habuerit iustum impedimentum. eod. tit. commissa. §. 1. vel secum fuerit dispensatum. eo. tit. cum ex eo.

3 Cauti dixisset parochialis eccle- sia. I. An.

SI eum super cuius. Primo decidit casum, ex quo infert decisionem alterius: ibi, Et ideo. Ioan. And.

¶ Pro intellectu huius c. est præsupponendum, ꝙ cũ in aliqua ecclesia sunt plures expectantes: aliquis auctoritate Apostolica, alius auctoritate ordinaria beneficium: primum vacans non potest deberi omnibus: nã beneficium debet esse vnius, sed expectãti auctoritate Apostolica est conferrendum: quia ille præ cæteris est præferendus.

CASVS. Canonici ecclesiæ Pictauensis auctoritate sui ordinarij receperunt quendam Titium in fratrẽ & canonicum: & ei promiserunt p̃bendã primo vacaturam: tamen ista p̃missio non est obligatoria: Item legatus Cardinalis mandauit canonicis ecclesię Pictauensis vt quendam Caium reciperent in fratrem & canonicũ, & sibi reseruauit primã vacaturam: ille Caius litteras suas p̃sentauit canonicis ecclesiæ Pictauen. q̃ ipsum noluerunt recipere in fratrẽ & canonicũ: vnde accessit ad Papã: q̃ mandauit ipsis canonicis sub hac forma: Mãdamus, quatenus talẽ Caiũ p̃ quo scripsit talis Cardinalis legatus, recipiatis in fratrẽ & canonicum: & ei præbendam primo vacaturam conferatis secundum cõtinentiam litterarum ipsius legati: quæritur, vtrum iste videatur receptus auctoritate Apostolica, vel legati? Rñdet ꝙ vr̃ receptus auctoritate Apostolica, & non legati: & ideo p̃fertur oĩbus alijs habentibus similem gratiam in ea ecclesia. Noto primo iuncta glo. ꝙ Papa potest dare ius ad beneficiũ primo vacaturum: legatus vero non potest: licet possit reseruare beneficiũ primo vacaturam in fauorem certæ p̃sonę: Ratio diuersitatis est, quia ille nõ tm̃ p̃curabit mortẽ viuentis sicut si haberet ius ad beneficium primo vacaturũ: nam licet legatus reseruauerit tale beneficiũ primo vacaturum in fauorem istius, tamẽ potest legatus iste recedere a reseruatione, & illud beneficium alteri cõferre: & ideo non ita p̃curabit mortem viuentis. Nota ꝙ si Papa mandat aliquem recipi in canonicum iuxta tenorẽ litterarum sui legati: licet Papa se referat ad litteras sui legati: tamẽ iste talis dicitur receptus auctoritate Papæ, & non auctoritate legati. Et ad hoc emanauit p̃sens c. & istud verum, nisi talis primo esset receptus auctoritate legati. Ratio dubitandi ad istud c. fuit: quia dicebat Papa, recipiatis talem Caium iuxta tenorẽ litterarum talis legati. Sed ratio decidendi: quia in litteris Apostolicis dicebatur, vt iste Caius reciperetur auctoritate Apostolica. Nota ulterius, ꝙ inter receptos auctoritate Apostolica quãdo habent similes gratias, qui prior est tempore, potior est iure: sed illæ prioritas attendit a tẽpore impetrationis litterarũ, & nõ a tẽpore p̃sentationis earumdem supra eo. tit. c. cũ cui. Nota etiam ꝙ litteris legati creditur super collationibus beneficiorum ad eum iure legationis p̃tinẽtiũ, materiam vide de p̃batio. c. post cessionem. Nota finaliter, ꝙ verbum, auctoritate nostra, inducit actũ delegationis: vide ſ. eo. lib. de rescr. cum aliquibus. Dñic[s].

† In p̃riũ adducit Petr. de Anch. l. si seruus. ff. de hære. insti. l. vnũ ex familia. ff. de leg. 2. sol. vincerẽt p̃ria, si p̃ reseruationẽ legati alteri ius acq̃reretur. Fõ.

Rõ dubitandi & dicendi.

[Prima glo. dicit vnde sumpta sit, & quid declaret.]

e ¶ Si eum super cuius.] Tracta fuit de extrauagãti, quæ incipiebat, dilectus filius. Emanauit ad declaratiõnẽ eorum, quæ not. Compostella. supra de rescript. capitulum. in gl. quia quæstiones. ver. sed pone quod prior. & Guil. in Spec. tit. de legato. §. nunc tractemus vers. quid si per.

f ¶ Litteras.] reseruationis nã legatus vacaturã non confert, vt supra eo. tit. in antiq. c. dilectus filius T. sed bene reseruat collationi suæ: & super ea conferenda cũ vacabit dat executores, vt supra eo. lib. de offi. leg. c. 3. & 4. & ĩ eo. tit. si Apostolicæ.

g ¶ Auctoritate nostra.] litteræ igitur gratiosæ sic missę faciunt illum censeri auctoritate Apostolica receptũ, ex quo sic exprimitur. ad hoc supra eo. lib. de rescript. cum aliquibus in fi.

4 Qđ hi. not. I. Mo. ibi dica su . Io. nõ in forma. I. An.

h ¶ Receptus.] post impertitum enim auctoritatem a Papa, talis gratia Papalis intelligitur. ĩ. eo. si Apostolicæ. 4. & C. de veteri iure enuc. l. 1. ance medium.

i ¶ Eadem.] nam si minori præfertur, etiam prioribus ĩ. eo. hi qui.

Mandato

MAndato nostro.] Ponit thema, cuius dubium soluit distinguendo: primum membrum. ibi: De beneficio. Secundum: ibi, Si vero. Ioan. And.

CASVS. Papa mandauit epo Pictauensi sub hac forma: Mandamus vt tali conferas beneficiũ ꝓximo vacaturum, spectans ad tuam collationẽ, vel alterius ꝑlati: nũc vacat beneficiũ spectãs ad collationẽ epi Lemouicen. illud voluit mihi conferre eps Pictauẽsis. Dicit eps Lemouicen. non conferatis, quia Papa mandauit nobis alternatiue: ideo expectetis ꝙ prius vacet beneficiũ spectans ad vestram collationem: an bene dicat? Certe non: sed poterit eps Pictauen. mihi conferre beneficium spectans ad collationẽ epi Lemouic. Sed ponamus, ꝙ eodem tempore vacauit bñficiũ in diœcesi Pictauen. & aliud beneficium in diœcesi Lemouicensi: quod istorum beneficiorũ mihi cõferet? Rñdet ꝙ ex eo ꝙ eps Pictauen. primo fuit noĩatus in litteris Apostolicis, debebit seruare ordinẽ litterarũ, vt primo conferat beneficiũ spectans ad collationẽ suam. Sed quid si in litteris dicatur, quod eps Pictauen. conferat mihi beneficiũ spectãs ad collationẽ epi Lemouicẽ. vel suam? Certe licet tũc vacẽt duo beneficia, vnũ in diœcesi Lemouicensi: aliud in diœcesi Pictauensi: poterit conferre illud beneficiũ qđ vacat in diœcesi Lemouicensi, quod spectat ad collationem epi Lemouicensis. Nota ꝙ beneficium primo vacans debetur pcise qñ Papa mandauit de beneficio ꝓximo vacaturo. Et istud verum, nisi primũ beneficiũ fuisset vacans in fraudẽ: q̃a tunc possum omittere primũ, & petere secundũ. Sed cessante fraude debeo acceptare primum: ꝙ si omittam petere primum, non possum postea petere secũdũ. Et verũ nisi in litteris meis diceret hoc modo: mandamus quatenus conferas tali primũ beneficiũ ꝓximo vacaturũ, si illud duxerit acceptandũ: aliàs eidẽ conferas primũ beneficiũ qđ ipse acceptandum duxerit, quæ verba hodie cõiter ponit Papa in suis litteris. Nota insuꝑ, ꝙ qñ Papa scribit de beneficio spectante ad collationem vnius vel alterius ita ꝙ sunt duo grauati: tunc beneficiũ spectãs ad collationẽ primo nominati, debetur illi ꝑ quo Papa scribit. Et hoc verum, siue ille cui scribitur sit primo noĩatus, siue alter. Nota vlterius in alternatiuis dispositionibus illud adimplendũ, ꝙ prius peruenerit ad casum in dispositione inclusum. Nota finaliter ꝙ in alternatiuis pstationib. est seruãd⁹ ordo scripturæ, qñ qualitas scđa iuncta alternatiuæ addit in defectũ, vel subsidium primæ. vide glo. fi. 63. dist. metropolitano. & glo. in regula in alternatiuis. ĩ. de reg. iu. Dominic⁹.

[Prima glossa dicit vnde sumpta sit, & quid declaret.]

a ❡ Mandato.] hæc decretalis satis plane tracta fuit de extrauagãtis Alexãdri iiij. q̃ incipiebat: sua nobis. 1 Et emanauit ad declarationẽ eorum, quæ not. Compostel. s. de rescri. capitulum in glo. quia quæstiones. §. sed quid si in hac forma.

ADDITIO. Ibi ponit de duabus formis: scilicet, tuam, vel alterius, & tuam: alioquin ad cuiuscũq; collationem spectante. Et dicit hic Archi. ꝙ in ista scđa foma hic non corrigitur dictum Alexã. de quo pmisi: quasi intendat, ꝙ plus importat illud, alioquin, q̃ alternatiua. vel Guliel. posuit secundũ formã tantũ in Spec. de act. & peti. §. super actionibus. ver. Item si scribitur. Ioan. And.

1 Qui dixerat ex quo iscui scribiť habet bñficia ad suã collationẽ spectãtia, ẽt si nõ vacẽt ꝙ đ alijs ꝓuidere nõ põt ꝙ hic reprobatur. Io. Andr.

CAP. X.

MAndato a nostro sub ea forma tibi directo, vt alicui prouideas de beneficio ad collationẽ b tuam vel alterius pertinente. De beneficio quod primo vacabit c (siue ad tuam, siue ad illius d collationem pertinuerit) ei pro quo scribitur, prouidere debebis. Si vero plura beneficia ad tuam & illius collationem forsan spectantia simul e vacent: tunc scripturæ ordinẽ f serua 10 re habebis, vt illi solum prouideas de illo beneficio, quod ad te g noscitur pertinere.

❡ Idem.

❡ *Si clericus, cui mandabatur prouideri de præbenda primo uacante, negligit petere præbendam sibi debitam: extincta est gratia. Si autem sibi collatus fuerit canonicatus tunc habebit præbendam, cum nullus est ibi expectans auctoritate Apostolica. Ioan. And.* 20

b ❡ Ad collationẽ.] de illo igitur quod ꝑtinet solum ad pſentationem vel institutionem, nõ poterit talis ꝓuidere: nec econuerso. ĩ. eo. tit. cum in illis. §. cum autem.

c ❡ Primo vacabit.] intelligo sine fraude: ꝑ decreta. s. eo. lib de renun. c. 2. [Idem Archidiaconus.]

d ❡ Ad illius.] est ratio: quia de primo ꝓuidendum est, aliàs eadem ratione de cẽtesimo. ad hoc ff. de verb. obli. eum qui calendis. de illo igitur ꝓuideatur, ne videatur extingui gratia. s. eo. tit. & lib. eum cui. & ĩ c. pxi. quod verũ est, nisi in litteris esset clausula: quod duxerit acceptandum.

CAP. XI.

30 SI † CLERI-

† Vide cõci. Tri. ses. 24. de refor. ca. 19. vbi mãdata đ ꝓuidendo tolluñ.

ĩ. de conceff. præben. quia cunctis. & c. ne captandæ.

e ❡ Simul vacent.] pone mortuus vel ꝓmotus est clericus, q̃ habebat illa duo beneficia, vel duo clerici simul mortui, vel ꝓmoti: vel renunciauerunt, nec apparere potest q̃s primo. ac hoc s. eo. lib. de rescri. duob.

f ❡ Scripturæ ordinem. 2.] & est sim. s. eo. lib de elect. si quis iusto. §. 1. in fine. 43. dist. sit rector. in fine. ff. de vsufr. quotiens. 1. rñso. ad hoc facit quod dixi ĩ. de re iur. in alternatiuis, & facit ff. de leg. 2. cum pater. §. vl. 40 & ff. ad Treb. l. hæredes. §. fi. & vide qđ not. s. in ant. de rescri. cum dilecta.

2 Ordo scripturę seruãdus est, vide late Dec. in c. quã abbas. de off. dele.

[Glo. seq. ponit rationem, & duos casus soluit.]

g ❡ Ad te.] aliàs esset in potestate illius cui scribiť se exonerare. 3. Dico tamen ꝙ idem iuris esset in ordine conuerso. s. qñ scribitur ad alterius, vel tuã, &c. q̃a tunc etiam si simul vacent, ꝓuidebit de spectante ad collationem alterius, ordinem scripturæ seruãdo, vt s. dixi. & expone, ad te. i. ad tui collationem. Et quod 50 dicit decre. hic, p omnia. verum intelligo, cum ẽt tertiæ pſonæ scribitur, puta mihi, vt tibi ꝓuideã de beneficio spectãte ad collationem talis aut talis: nam tibi de primo vacante ꝓuidebo, aliàs scripturæ ordinẽ obseruabo eadem ratione. [Idem Archid.]

3 Supple & alium onerari: & hoc fieri nõ đẽt. ff. de eo qđ cer. lo. l. 3. in prin. Archid. I. A.

SI clericus.] Soluit duos dubios casus circa illũ, q̃ negligit gratiam ꝓsequi, & primo primũ, rationẽ subdens: ibi, Cum facta; secundo secundum: ibi, Verum rationem diuersitatis interserens ibi, Cum remãserit. determinat: ibi, Dummodo. & declarat: ibi, Et 60 eidem. & decretum apponit: ibi, Aliàs facta.

❡ Præsupponendũ primo ꝑ intellectu huius c. ꝙ cum Papa scribit canonicis pro aliquo, aliquando mãdat, vt pbendam ei assignent si vacet, alioquin ꝓximo vacaturam: & postea eũ recipiant in fratrem & canonicũ & tunc si iste ꝑ quo scribitur fuerit negligẽs in petẽda pbenda primo vacatura, extincta est sua gratia. Aliquando autem Papa confert alicui ius canoniæ, & mãdat canonicis vt illũ pro quo scribit, recipiant in fratrem & canonicum, & sibi assignent præbendã si vacet, alioquin proximo vacaturam: isto casu si iste pro quo scribitur fuerit negligens in petendo primam vacaturam, non propter hoc est extincta sua gratia.

CASVS. Papa mandauit canonicis ecclesiæ Pictauẽsis, vt

sis.vt mihi assignarent p̄bendam si qua vacaret,alioquin ꝓximo vacaturā,& postea mihi cōferrēt ius canonicatꝰ:accidit qđ postea vacabit p̄bēda in ecclesia Pictauensi.Certū est,quòd illa est mihi debita & non alia : fui negligens in petenda p̄benda : vtrum gratia mea sit expirata , ita qđ non possim petere aliam præbendam? Rn̄det quod extincta est mea graria : ratio est: quia adhuc nō habeo ius canonicatus,virtute cuius possū petere præbēdā mihi deberi. Sed quid ? ponamus, quòd Papa cōtulit ius canoniæ,& mandauit canonicis ecclesiæ Pictauensis , vt mihi assignarent præbendā si qua valeret, alioquin proximo vacaturam, vacauit aliqua pręben da,fui negligens in petenda illa præbenda: vtrum expirauit mea gratia? Respondet, quod non; quia iā iamque fui creatus canonicus , propter quod ius canoniæ si inueniam aliquam prębendam vacare, potero illam petere. Et ista sunt vera, dum tamen in ecclesia non sit alius expectans auctoritate Apostolica : & tunc in hoc casu quando est alius expectans auctoritate Apostolica , non expirat gratia mea , sed collatio non fiet mihi per meum executorem : quia meus executor solum recipit potestatem, vt mihi prouideret de præbenda primo vacatura : sed collatio est fienda per ordinarium,& si ordinarius alteri cōferat, collatio erit nulla ipso iure . Nota primo quòd Papa potest alicui dare ius ad beneficium non vacans.Nota vlterius,quòd extincta gratia Apostolica,extincta est gratia executoris ad illam gratiam exequēdam:quia potestas executoris est accessoria ad gratiā.Nota principalem effectum huius c.videlicet, quòd si Papa mandauerit alicui prouideri de præbēda , & postea mādet illum recipi in fratrem & canonicum: primo vacatura est illi conferenda & non alia. Nota insuper,quòd cum quis habet ius canoniæ sub expectatione præbendæ,si nō petat primam præbendam,non est extinctus primus canonicatus , sed virtute eius poterit petere aliam prębendam. Est istud verum,vt dixi,si in illa ecclesia non sit alius expectans auctoritate Apostolica: quia tunc illi expectanti debetur,& non alij. Nota ēt quod impetrās beneficium debet exprimere quod sit clericus, vide de rescri. in antiquis,c postulasti. & de transact.ex litteris.Nota finaliter, quod per negligentiam quis perdit ius suum,& sic iura non subueniunt negligentibus. Dominicus.

† Pet. de Anch. hic iungēdo hæc verba postea in canonicū notat, ꝙ collatio p̄bendæ nō infert necessario ius canoniæ.c. cū in ecclesia.j.e.vn̄ mandatū de cōferēda p̄bēda nō cōferr ius canoniæ,principale. n. ab accessorio non vestit. l. petens.C. pactis. j. de conse. eccl. c. 1. sed Arch. quem sequit̃ Phi. not. ꝯriū. Font.

Canoniā habens,licet nō petat primā p̄bēdam , nō ob id perdit ius suum.

[Prima glossa summat,& dicit quid declaret.]

a ¶ Si clericus.] Si clericus cui mandabatur prouideri de præbenda primo vacante,negligit petere pręben dam sibi debitam , extincta est gratia : Si autem sibi collatus fuerit canonicatus,tunc habebit præbendā, dū nullus est ibi expectans auctoritate Apostolica Et declaratur hic,& corriguntur quæ not. Compost.de rescri.mandatum.in glo.2.in fine.

ADDITIO. Et dicebat Archidiaco. quòd vsq; ad §.verum.sumpta fuit de quadā decreta Nicolai tertij, postmodum disputauit Iacobns canonicus Bonon. an quando ista dictio nō esset in rescripto, executor cui scriberetur sub hac forma , posset illum recipi facere antequam vacaret præbenda : & soluendo tenuit,qđ non. allega.iura,quæ probant formam mandati & ordinem scripturæ seruandos : sufficit ad primum infra eo.cui de non.ad secundum.supra c.proxi. cum cōcor. Ioan.And.

cus a , pro quo a sede Apostolica recepisti mandatum , vt ei de præbenda † proximo vacatura in certa ecclesia prouideres , eumque postea b in canonicum ipsius ecclesiæ recipi faceres c & in fratrem , præbendam sibi debitam d quando vacat, petere negligenter e omittat:aliam f postmodum in ipsa ecclesia vacaturam nequibit prætextu dicti mandati petere,nec tu de ipsa sibi poteris prouidere: cum facta ei gratia per ipsius negligentiam sit extincta g. ¶ Verum si præfatus clericus fuisset auctoritate Apostolica effectus h ab initio canonicus in ecclesia pralibata , tunc (cum remanserit in ea canonicus) dicta negligentia i

b ¶ Postea.] s. prouiso sibi de p̄benda. & hæc est noua forma,quæ non multum hēt vsum curiæ 1.Si aūt mandasset sibi de canonicatu statim prouideri , & postea de præbenda quando vacaret : & prouisum fuisset de canonicatu,tunc idem quod in secundo casu.

1 De hac & alijs formis dicā j. de ꝯcess. præb. si soli. in princ. Io. And.

c ¶ Faceres .] erat ergo datus in hoc ad cōpellendū , de quo dic vt dicā inf.de concess. præben.si capitulo. & c.si soli.

d ¶ Debitam.] s.proxime vacaturā,& intelligas, nulli alij de iure debitam.

[Glo.seq. exemplificat,& dubiū soluit.]

e ¶ Negligenter.] desidiosus erat,vel execrabat̃ lites,vel ignorabat ius : quia credebat illam præbendam deberi primo recepto auctoritate capituli, vel inferioris a Papa . Si autem infirmitate laborabat magna , vel alienatus erat a mente, vel captiuatus , vel iusta causa absens , & procuratorem dimiserat, qui mortuus tunc erat 2 , vel his similia:tunc hoc casu prębendam non perdit.ad hoc supra eo.lib.de elec.commissa.non .n. potest dici negligens qui potestatem experiendi non habuit,ad hoc supra in antiq. de electio c. vlt. & de concess.præben.quia diuersitatem.Quando autem dicatur negligens,arbitrio boni viri,id est, iudicis relinquendum credo 3.ff de verb. obl. continuus. §. cū ita.Nec.n.dico,quod statim post mortem necesse habeat petere.immo aliquod tempus sibi assignandum est,in quo deliberet an præbēda sibi debeatur de iure vel non.ad hoc sup.eo.lib.de consu.c.vlt.arbitrabitur ergo iudex hoc tempus s̄m qualitatem negotij,personarum & loci.ad hoc sup.eo.lib.de ele.cupientes.

Negligēs qn̄ dicat̃ impetrās primā vacaturam.

2 C. qui pe.tu.l.cū a matrib.

3 Vide qđ dixi de resc.capitulū.sup gl. & ita.Nec ab hoc dicto recedo per decre.deinde.de conce. p̄b cū ei quē.in fin.illa.n. determinat qn̄ ĩpetrās dicat̃ scire: hic loquitur qn̄ dicat̃ negligere , vt ibi dixi in pen.gl. Ioan.An.

f ¶ Aliam.] Nota quia si neglexi petere debitā, & alij collata est,aliam non peto:sed si neglexi petere debitam,tamen adhuc non est alij collata; dico , ꝙ illam adhuc possum petere,ad hoc j.eo.si tibi absenti.in fi.

ADDITIO. De habente beneficium acceptandi infra mensem, an post mensem acceptet adhuc vacantem,not.in clem.de concess.præben c.1. in glo.iste terminus. Ioan.And.

Glo.seq.fortificat textum, & ponit opi. contrariā.]

g ¶ Extincta.] & sic extincta dēt esse potestas executoris,secus econuerso.de offi.deleg. si super gratia.eod. lib.ad hoc supra eo.tit.& lib.super eo.& j.de regu.iuris,accessorium.cum suis concord.Et merito est extincta potestas:cum.n.forma sibi tradita fuerit per rescriptum super vno beneficio tantum, s.primo vacaturo sibi debito : illo omisso nil superest rescripto. ad hoc in antiq.de offi.deleg.ex parte 1. ex quo igitur sciuit rem suam agi,& se nō opposuit sibi imputet.in antiq. de re iudi. quamuis. aliàs sequeretur , ꝙ ius haberet in plurib. præbendis,quod est absurdum. Quidam tn̄ dicebant olim contra propter intentionem mandantis,qui voluit illum præbendam habere : vnde si non habet primā, habeat s̄am.ad hoc supra eo. dilectus 3. supra de con ce.præben.cum super. nec dicitur ius habere in duabus præbendis:quia desinit ius habere in prima.& hoc putauit Compost.in prædicta gl. magna, æquum. Ioan. And.

ADDITIO. Quod tamē hic diffinitur ibi placuit Inno.in 1.glo.Ioan.And.

h ¶ Effectus.] quia Papa cōtulit vel mandauit conferre canonicatum in ecclesia,quod factum fuit.

i ¶ Negligentia.] quia neglexit petere præbendam sibi debitam,& sic fuit alteri collata.

[Glo.seq.

[Glo. seq. quæstionem soluit.]

a ¶ Dummodo.] per istũ versiculum probo, ꝙ non præferetur expectantibus, qui impetrauerũt post negligẽtiã, nã de ijs quæ ante negligentiã impetrauerunt, dictum erat s. ibi: nulli alij de iure debita. superflueret ergo hæc littera, nisi & de posteriorib. intelligeret. hoc sonat ergo littera, ꝙ quamdiu erit ibi aliquis expectans auctoritate Apostolica, siue prius idest ante negligẽtiã impetrans, siue post, ille negligens non habebit pbendã. [Idem Archidiaconus.]

b ¶ Eadem auctoritate.] pfertur igitur receptis auctoritate inferiorum. j. ca. proxi.

c ¶ Mandatum.] cuius fines diligenter seruãdi sunt. inf. eo. tit. cui de non. sed istud esset mandati fines excedere.

d ¶ Spectat.] quocunque iure communi, vel speciali. 1 inf. ne se. vacan. c. vnico. inf. de regular. c. vlt. cum similibus.

e ¶ Prouideri.] s. de pbenda, de qua scriptũ non fuit.

f ¶ Debebit.] idem dicebant olim quidam in casu decre. sup. eo. lib. de offi. delega. si super. vt ibi dixi. Ioã. Andreæ.

g ¶ Non subsistat.] intelligas nisi etiam negligẽs esset in ipsa petenda; quia & tunc pderet ius in illa, 2 sicut & in superioribus casibus dictũ est. Nota igitur, ꝙ plenior est gratia secundi rescripti, quàm primi. Secundus ergo negligens in præbenda, non propterea admittit canonicatũ, quem iam habuerat: sed amittit potioritatem in præbenda respectu Apostolorum, qui duplici iure iuuantur: non autem respectu aliorum, vt vidisti.

1 Et ille cõfert vt ordinari, qa nisi aliud expri mat iurisdõ data a lege dr ordinaria c. cũ adec clesiarũ. in ant. de offi. ord. Do. Fon.

2 Remãet tñ sibi ius saluũ in tertia: & cũ effectu decre. sm Archid.

non obstante, ac per consequens ratione canonicatus sit in alia præbenda nulli alij de iure debita cæteris præferrendus, petere poterit præbendam aliam proximo vacaturã: dummodo [a] non sint aliqui eadem [b] auctoritate præbendas in ipsa ecclesia expectantes. Et eidem de ipsa non per te (cum mandatum [c] non susceperis super illa) sed per eũ, ad quem spectat [d] in eadem ecclesia præbendarũ collatio, prouideri [e] debebit [f]: Aliàs facta de præbenda huiusmodi alteri collatio in illius præiudicium, eo ipso viribus non subsistat [g].

¶ Idem.

¶ Receptus auctoritate Papæ etiam ad mandatum alterius, præferendus est alijs in præbendis h. d. secundum Zen.

H I qui. Sunt duo dicta, quæ satis patent. Primum diffinit de prærogatiua receptorum: Secundum, de ipsorum qualitate, secundum ibi, Eum quoque.

CASVS. Canonici ecclesiæ Pictauensis auctoritate sua ordinaria receperunt aliquem in fratrem & canonicum sub expectatione pbẽdæ: postea auctoritate legati Cardinalis in his partibus destinati, receperunt aliquem in canonicum sub expectatione pbendæ: postea auctoritate Apostolica receperũt alium, qui receptus auctoritate Apostolica est posterior, nũc vacat pbenda, quæritur cui debeatur? Respondet quòd debetur illi, qui est receptus auctoritate Apostolica, nã talis est cæteris pferẽdus, licet sit posterior receptus. Sed quid ponamus, ꝙ Papa mãdauit suo legato Cardinali vt faceret recipi Titium in canonicũ ecclesiæ Pictauẽ. vnde legatus virtute huius potestatis Apostolicæ mãdauit canonicis ecclesiæ Pictauensis vt Titium reciperent in canonicum: Vtrum iste videatur esse receptus auctoritate Apostolica, vel auctoritate legati? Rñdet, ꝙ dr esse receptus auctoritate Apostolica. Et hoc verum, qñ legatus habebat speciale mandatum a Papa, vt Titium faceret recipi in canonicum ecclesiæ Pictauensis: sed si legatus non haberet speciale mandatum cẽseretur receptus auctoritate legati, & nõ auctoritate Apostolica, licet legatus haberet potestatem generalẽ à Papa.

CAP. XII.

10 HI qui [h] auctoritate Apostolica in aliqua ecclesia in canonicos sunt recepti, debent in præbendarum assecutione cæteris anteferri † legatorum vel aliorum quorumcumque auctoritate 20 receptis antea [i] in eadẽ. ¶ Eum quoque, qui ad mãdatum legati, vel alterius auctoritate Apostolica sibi specialiter [k] in hac parte concessa fungentis, recipitur: auctoritate Apostolica receptum esse dubiũ 30 non existit.

¶ Idem

¶ Si post gratiam mihi factam à Papa de canonicatu & præ- 40 benda, Bononienses canonici hoc ignorantes, & ignoranti præbendam conferunt post vacantem: non tenet collatio. hoc dicit. Ioan. And.

Nota primo, ꝙ vbi cõcurrunt diuersi habẽtes ius a Papa & inferiore, non procedit regula, quod ille, q est prior tpe sit potior in iure: quod est verũ qñ agitur de iure ad rẽ: secus si agatur de iure in re. etiam ita procedit inf. eo. si a sede. Nota secũdo, ꝙ gestum a legato, non dicitur gestum Apostolicæ sedis, vt sup. eod. tit. & lib. si cum. Dominicus.

[Glossa prima dicit quid declaret.]

h ¶ Hi qui.] Decretalis ista emanauit ad declarationem eorũ, quæ not. Inno. & Hostiensis, & moderni. sup. eo. relatũ. Ber. Cõ post. sup. de rescr. capitulum. in glo. magna. §. item si vnus primo, & probatur hoc olim per decretalem. de accusat. accedens. in parte decisa. & tunc ponebatur de concess. pben.

[Glo. seq. ostendit hic exponi regulã illam, qui prior, &c.]

i ¶ Antea.] nota ꝙ regula illa, qui prior est tempore, potior est iure: locum habet in ijs quorum par est cã, quod probatur ff. de reg. iur. quoties vtriusque, & dixi inf. de reg. iur. qui prior. ad hoc 50 s. eod. titu. & lib. eum cui. Si aũt dispar est causa, non hẽt locum regula, vt hic: hinc est, ꝙ lex dicit priuilegia considerari non tam ex tempore, quàm ex causa. ff. de priui. credi. l. priuilegia, & creditor dotalis præfertur quibusdam creditorib. etiam anterioribus, nõ tñ filijs ex priori matrimonio, qui agunt de dote materna. C. qui pot. in pig. ha. l. vlt. vbi de hoc.

[Glo. seq. obiectionem soluit.]

K ¶ Specialiter.] auctoritate ergo huius specialis mãdati fungitr potius delegatus, quã lẽgatus, & sic dele- 60 gantis auctoritate vr esse receptus. Sed tempore Alexandri quidam contrarium dicebant, dicentes, ꝙ speciale mandatum legato directum non inducit nouã auctoritatem Papæ, sed veteris potestatis legati prorogationem. Arg. ff. de præcar. sed & si manente. vnde primo receptus tali auctoritate legati prorogata receptus vr 3. vnde postponitur secundo auctoritate Papæ recepto, & hoc videbatur dicere cõstõ Alexandri, execrabilis. Sed contrarium est verum, vt hic vides. Nec obstat l. sed & si manente. quę loquitur, cum prima & secunda concessio sunt eiusdem naturæ & formæ: sed hic potestas legationis est per se: & potestas prouidendi vel cõferendi auctoritate Apostolica postea cõcessa eodem

† Quia isti nõ habẽt ius in vacaturis pp Later. cõci. sed Papa hẽt quia Papa pcilio nõ ligat. de cle. signi ficasti. in antiq. dat ius in vacaturis, ꝙ legatorũ reseruatio nõ impedit, ex quo Papa eos j. te non priui legiat. de censi. cũ instantia. l. amicissimos. §. si. ff. de exc. tutor. Pe. de Anch. Fonta.

3 In eo vero qđ fa ceret vt legatus, delegat' esset potior de offi. le. studuisti. Ioã. And.

sa eodē modo per se: & gratiosa data vel fauore legati, vel eius pro quo scribitur. Constitutio, execrabilis. vel loquebatur in suo casu speciali, cum scilicet ꝗ uidit vltra quaternarium numerum 1, vel in legato Cardinali, qui conferebat iure legationis, vel sit correcta, supra in fine ꝓœmij huius libri.

1 Hoc intelligas ꝑ id qđ scripsi su ꝑ fin. ꝓal leg. ver. de illo. Io. And.

SI postquam.] Primo diffinit casū: secundo rationē reddit, ibi, Nam eoipso. Ioan. And.

CASVS. Papa contulit mihi ius canoniæ in ecclesia Pictauensi, & mandauit canonicis, vt me reciperent de facto, & instal larent cum assignatione ꝑbendæ vacantis, alioquin ꝓximo vacaturæ: antequam ꝓsentassem litteras meas canonicis Pictauēsis ecclesiæ, & sic antequam essent certificati de gratia mihi facta, vacauit ꝑbenda, quā tibi contulerunt & tu similiter ignorabas gratiā mihi factā: numquid valeat tua collatio? Respondet, ꝙ nō: nam gratia mihi facta ex qua sum creatus canonicus, ligat manus collatoris vt non possit ꝑbendā alteri conferre etiā ignoranti, & si alij cōferat, non valet collatio. Nota, ꝙ gratia ꝑ quam Papa contulit canonicatum sub expectatione ꝑbendæ ligat manus ordinarij etiam ante scientiam ordinarii Et iste est principalis effectus ad quem emanauit pręsens ca. Sed quid si Papa non contulisset mihi ius canoniæ? De hoc in c. si capitulo. & c. si soli. de conces. præben. ĵ. eo. lib.

† In antiquioribus libris cōstāter legitur, vacauit.

† Cōditiōe ex c. elatū. in ant. ꝑ ꝑb. vel offi. iudicis. & rōe: qa ad rē nō in re ius hēt. c. si. ĵ. de cōce. ꝑb. ergo sua auctoritate nō capiet. l. si ex stipulatiōe. ff. đ acq. pol. de ꝑriui. pastoralis. Petr. de Anc. Fōt.

CAP. XIII.

SI postquam [a] canonicatum in aliqua ecclesia tibi contulimus [b], & de præbenda nulli alij de iure debita inibi proxime vacatura mandauimus ꝓuideri, hi ad quos in ea spectat collatio præbendarum, præbendam, quę vacabit † ibi postmodū [c] motu [d] proprio ignorātes tibi gratiam factam alij duxerint conferendam: talis collatio in tuū præiudicium attentata nullam obtinet firmitatem: Nam eo ipso, quòd canonicus auctoritate Apostolica fuisti effectus, ius ad obtinendum præbendam proximo vacaturam [e] ibidē tibi acquisitum extitit, eandemque quā cito vacauit (ex quo nulli alij debebatur) iuste petere † potuisti, & ideo à prædictis (licet ignorantibus) alteri conferri nequiuit [f].

¶ Idem.

¶ Si Papa det licentiam legato suo recipiendi auctoritate Apostolica resignationes beneficiorum legationis suæ libere in manibus suis factas, & illa beneficia conferendi, secundo Papa de prædicta potestate non habita mentione canonicatum & præbendam si vacat, vel quàm primo vacauerit in aliqua ecclesia legationis mihi conferat, tertio canonicus ipsius ecclesiæ renunciet, & legatus etiam ignorans collationem mihi factam confert tibi præbendam prædictam: non tenet collatio legati. sed mihi illa præbenda debetur. hoc dicit. Io. And.

CAP. XIIII.

DV-

[Prima glossa summat, & dat simile.]

a ¶ Si postquam.] Si post gratiam mihi factā à Papa de canonicatu & ꝑbenda Bonon. canonici hoc ignorantes & ignoranti ꝑbendam cōferunt post vacantē, nō tenet collatio. Nota ergo, ꝙ sicut inspicitur tēpus datæ quoad ꝯm impetrantē a Papa [s̃. eod. tit & lib. eū qui.] sic etiam inspicit̄ quoad illū, ꝗ postmodū recipit a capitulo etiam ignoranter. Io. An. [Idē Archi.]

[Glo. seq. quærit, & remittit.]

b ¶ Contulimus.] quid si non cōtulit, sed conferri mādauit? Dic vt ĵ. de conce. præq. si capitulo. & c. soli. ADDITIO. Dicit Archid. ꝙ fortius in illis procedit hoc, qđ dicit per hūc textū clare patere. vide ꝙ not. in. clem. vnica. de conces. præb. in gl. [hic determinabat. Ioan. And.

[Glo. seq. quærit, arg. pro: soluit contrarium.]

c ¶ Postmodum.] quid 2 si tunc temporis vacabat ꝑbenda, ꝗ postmodum fuit collata? Vr̄ ꝙ teneat collatio: quia mandatur de prima vacatura prouideri, sed illa iam vacabat, ergo non debetur, vt c. si clericus. in fi. s̃. eo. tit. & lib. Et ideo est stylus curiæ, ꝑbendā si quà vacat, vel quàm primo vacauerit, &c. Satis credo idē per rationem, quæ infra sequitur, nam eoipso, &c. ad hoc. ĵ. eo. si beneficia. Ioan. And.

2 Hāc gl. sequunt̄ doctor. cōiter. vide glo. in cle. 1. ver. notitia. đ cōce. ꝑb. & gl. i c. dilectus 2. eo. tit. & Ruynū consi. 81. nu. 16. lib. 3.

d ¶ Motu proprio.] quia secus si contulissent expectanti auctoritate Papæ. ĵ. eo. proxi.

e ¶ Vacaturam.] multo fortius ergo vacantem: quia difficilius ius constituitur in vacatura, quàm in vacāte. s̃. de conce. præb. nulla. s̃. eo. tit. dilectus filius T.

f ¶ Nequiuit.] ille tamen cui sic collatum fuerat, si dimisit aliquod beneficiū ꝑp illud habendum, recuperat illud, si sine difficultate cognito ꝑbēdam illi deberi, eā sibi dimiserit: aliàs nō ĵ. eo. tit. si beneficia.

DVdum.] Primo ponit mentem duarū gratiarū Apostolicarum: Secundo, ibi. Cumque. ponit ꝓcessus habitos per illas. Tertio ibi, Nos igitur: multis argumentis ostēdēs partē alterā potiorē, illi dat iudices. Vel sunt duæ partes tantum, & primæ duæ continēatur sub querela camerarij: quod plus placet. Ioan. And.

CASVS. Papa destinauit legatum suū in his partibus cum potestate, vt ipse Cardinalis posset recipere resignationes quorumcunq; beneficiorum libere factas in manibus suis, & illa beneficia conferre ꝑsonis idoneis: postea Papa fecit gratiā cuidam camerario de ꝑbenda primo vacatura, certis executoribus sibi datis: accidit, quòd quidā canonicus resignauit suam præbendam simpliciter, & non causa permutationis in manibus ipsius legati. ꝗ legatus illam resignationē recepit, & dictā ꝑbendā cōtulit fratri suo, qui legatus ignorabat gratiam factā camerario: Postmodum camerarius sciens illam præbendam vacare per resignationem factam in manus legati, accessit ad executores suos, qui executores in negligentiā canonicorum illam præbendā camerario contulerunt. Collatione facta, cum camerarius vellet accipere possessionem illius pręBendæ, iste cui legat⁹ præbendam ipsam contulerat, dictū camerariū impediebat, quare camerarius accessit ad Papā, supplicans sibi de remedio ꝓuideri opportuno, qui Papa mādauit certis iudicibus, vt si eisdem constet de gratia camerario facta, compellerent illū cui legatus ꝑbendā cōtulerat, vt dimitteret camerarium in pace: Nā dicit Papa, ꝙ camerario cōtulit ꝑbēdā, & nō illi, cui legat⁹ ꝑbendā contulit: & hoc ꝓbat Romanus Pōtifex ꝑ aliquas rationes, quæ claræ sunt in textu. Calendario.] hic recitatur effectus l. eius qui. ff. si cer. pet. videlicet, ꝙ si quis ꝓposuerit seruum suū calendario. i. certæ negotiationi puta ad mutuandū pecunias, & dn̄s seruum suū reuocauerit: postea vero seruus ipse mutuat pecunias, non transfert dn̄ium pecuniæ in accipientē licet accipiens ignoret reuocationem. Nota primo, ꝙ legatus nō Cardinalis, sed alius, puta legatus missus, vel legatus natus, nō habet pōtatē recipiēdi resignationes bñficiorū vacātiū in sua ꝓuincia. neq; illa cōferre

ferre psonis idoneis: Sed legati Cardinales habent illā ptātē ex sua generali legatione, primi vero non nisi habeant mandatū speciale à Papa. Not insup, q si legatus missus, vel legatus natus habeat specialē potestatē recipiendi resignationes beneficiorū inter manus suas & illa bñficia conferre psonis idoneis: si Papa postmodum faciat alicui gratiā cū decreto irritante, poterit iste expectans petere beneficium vacans per resignationē inter man' legati factā, nec poterit legatus illud beneficiū conferre in piudiciū expectantis. Nota ad quod allegatr p. sens c. videlicet, q generi p speciem derogatur, licet in specie non fiat aliqua mentio de genere. concor. c. 1. de rescri. in anti. Not. vlteri', q decretū irritās appositū in reseruatione, ligat ignorātes, nec est necessariū, q gratia cū decreto notificetr collatori; sed absque aliqua notificatione manus ordinarij sunt adeo ligatæ, q beneficiū vacans non potest alij conferre. Nota, q vbi agitur de piudicio reuocandi gratiā alteri datā, nō est necesse, q gratia alteri notificetur. Not. q si quis pposuerit seruū negotiatiōi ad mutuādū & numerandū pecuniā, p mortem dñi expirata est eius potestas, nā seruus non pōt mutuare pecuniā sine voluntate dñi, q est extincta per mortem ipsius domini.

† al. Palestrino.

† al. extitit.

[Prima glossa summat.]

a ¶ Dudum.] Si Papa det licentiam legato suo recipiendi auctoritate Apostolica resignationes beneficiorū legationis suæ libere in manib. suis factas, & illa beneficia cōferendi, scđo Papa de pdicto ptāte non habita mentione canonicatū & pbendā si vacat, vel q primo vacauerit ī aliqua ecclesia legationis mihi cōferat, tertio canonicus ipsius ecclesię renūciet, & legatus ēt ignorans collationē mihi factā confert tibi pbendā pdictā, non tenet collatio legati, sed mihi illa præbenda debetur. hoc dicit Ioan. And.

ADDITIO. Et p hāc decre. terminata fuit qō de legato, cui Papa cōmiserat, vt sibi rebelles in pace faciēda vel cōseruāda priuare posset bñficijs. & illa alijs cōferre, q priuauit p p cām illā Titiū, q ī piudiciū expectātis in illa eccīa primā vacaturā nō possit illud alteri cōferre, vt sic illa cōmissio ītelligatr sine piudicio iuris alieni: cui. s. tpe vacationis, vł priuatiōis, bñficiū esset affectū prius vel post cōmissionē pdictā. s. e. li. de rescr. q̄uis. hodie tñ in terminis pdictis, vel de qb. loquitr decre. vel similib. ponitr in lrīs clausula derogatoria, p q quo ad beneficia illa piudicatr expectātib. cū ptestatione, q in alijs nō fiat eis piudiciū. simi q dixi s. c. px in fin. Ioan. And.

† al. ita certis sibi super hoc, &c.

dum [a] venerabili fratri nostro S. episcopo Prænestino †, quem ad partes destinauimus Gallicanas, recipiendi auctoritate [b] nostra resignationem ab obtinentibus beneficia [c] ecclesiastica in eisdem partibus, qui ea vellēt libere [d] in eius manibus resignare, ac beneficia ipsa psonis idoneis [e] conferendi p nostras litteras potestate [f] concessa. Nos postmodum (de concessione huiusmodi non habita mentione) Nicolao de Bonifac. camerario dilecti filij nostri N. tituli sancti Laurentij in Damaso presbyteri Cardinalis canonicatū [g] Lexon. ecclesiæ, quæ [h] in partibus illis [i] existit † & præbendam nulli alij de iure debitam (si qua tunc vacabat in dicta ecclesia) contulimus, & sibi prouidimus de eisdem [k]. Si vero nulla talis [l] præbenda vacabat ibidem, nos præbendam proximo inibi vacaturā (conferendam dicto camerario cum vacaret) donationi Apostolicæ duximus reseruandum: decernentes ex tunc irritum & inane, si secus super hoc à quoquam contingeret attentari, certis † sibi ad hoc executoribus deputatis. Cumque postmodum Nicolaus vasalli clericus canonicatum & pręb endam, quos in dicta Lexon. ecclesia obtinebat, in dicti episcopi manibus resignasset, & dictæ potestatis prætextu eos idem episcopus (collationis, prouisionis, reseruationis, & decreti pręd ictorū forsan ignarus) Gulielmo vasalli presbytero contulisset, dicti executores (collatione non obstante prædicta [m]) litterarum nostrarum auctoritate, præbendam eandem dicto camerario velut sibi debitam contulerunt, qué dictus presbyter [n] (prætextu † collationis per dictum episcopum sibi factæ) quòd præbendam ipsam pacifice [o] possidere valeat, non permittit: propter quod idē camerarius nobis supplicauit humiliter, vt prouidere sibi super hoc de opportuno remedio dignaremur. ¶ Nos igitur attendentes, quòd etsi memorato episcopo prædictam concessimus potestatem; penes nos tamen nihilominus remansit maior, licet eadē [p] potestas

† al. occasione.

[Glo. oēs huius c. recitantur in textu.]

b ¶ Auctoritate nostra.] hoc fortificabat dubiū: quasi ex quo auctoritate apostolica hoc faciebat, in secundo mandato de illa prima ptāte mētio fieri deberet: aliàs. n. si potestate ordinaria hoc faceret, satis videbatr dubiū terminatū. s. eo. tit. c. proxi.

c ¶ Beneficia.] sumitr hic beneficiū large vt ad beneficia ecclesiarū cathedraliū extendatr, vt p inferiora patet. Arg. contra. supra eo. tit. & lib. quāuis.

ADDITIO. Vltimus. §. illius decr. est p: & sol. q. Ioan. And.

d ¶ Libere.] non em̄ pactio vel cōditio in his locū habet. supra de transa. sup eo. & facit de ele. cū inter R. & quod ibi not.

e ¶ Idoneis.] & sic nō pueris vel alijs beneficiatis supra eo. in antiq. super inordinata. supra eodem titu. is cui.

f ¶ Potestate.] hanc ptātem legatus nō demādat ex se. & est casus in quo pōt quis p se, quod nō p alium, vt in anti. de offi. dele. c. vlt. in fi. & est ratio, ne detr via ad vacatura, vt ibi not. Io. Andreæ.

ADDITIO. Qua ratione, & cum decr. is cui. de offi. dele. supra eo. li. puto quòd nec iste legatus potestatem hanc coniunctim delegare posset. Ioan. And.

g ¶ Canonicatum] & sic affecta erat præbenda primo vacans sine alio decreto, vt supra c. prox. & j. sequit.

h ¶ Quæ.] Lexon. ecclesia, &c. Ioan. And.

i ¶ Illis.] scilicet Gallicanis.

K ¶ Eisdem.] scilicet canonicatu & præbenda.

l ¶ Talis.] s canonicalis, & nulli alij de iure debita.

m ¶ Prædicta.] facta a legato ipsi G. vasalli.

n ¶ Præsbyter,] G. vasalli.

o ¶ Pacifice.] si igitur præbenda non habebat certū ordinem annexum, non tenebatur se facere pmoueri, supra eo. lib. de elect. commissa. §. 1. &c.

p ¶ Eadem.] est maior & eadem diuerso respectu.

ADDI-

ADDITIO. Ordinario enim delegato commissa maior est in delegante, & minor in delegato. Io. Mo. dicit Archid. fons scaturiens maior est quàm riuus inde procedens. Ioan. And.

a ¶ Præoccupauimus.] sic ṡ. de procu. nō iniuste. eo. lib. e. tit. si duo. & de offi. delega. cū plures.

b ¶ Sāctiones.] supra de rescrip. c. 1. & c. pastoralis. [in antiq.] & de offic. leg. studuisti. [in antiq.] j. de reg. iur. generi. & ibi vide de hoc & ff. de reg. iu. in toto. optime concor. j. eo. quamuis. 1. & 2. responso.

ADDITIO. Arch. alleg. ff. de leg. 3. vxorem. §. felicissimo. & l. seruis vrbanis. §. vlti. ff. de ali. leg. l. alimenta. §. basilicę. & l. Stichus. in principio. Io. And.

c ¶ De ipsa.] scilicet potestate data legato. valent ergo litterę cū non fit talis veritas tacita, qua expressa nihilominus litteras habuisset. ṡ. eo. tit.] scilicet de rescrip. alleg. in glo. proxima.] c. sup litteris. licet hoc in litteris ad beneficia impetratis gñraliter non sit verum, vt j. eod. titu. si motu, &c.

d ¶ Absurdum.] nota bonum modum argumentandi ex sequela absurditatis. sic ṡ. lib. eo. [in ant.]. de excepti. cum inter priorem.

ADDITIO. Ad idem. ff. de neg. gest. Pomponius scribit. ff. sol. mat. l. diuortio. ibi, alioquin si collectis vindemijs, &c. de leg. 3. l. Aufidius. ff. de contrahen. emp. l. in lege in fin. Ioan. And.

e ¶ Nostra.] Papa non debet iustitiam suam negligere, qui alios in sua iustitia fouet, vt j. de immu. eccle. quoniam.

f ¶ Incerto.] sicut cū scribitur alicui prouideri de beneficio, qđ primo vacabit in ciuitate, vel quod primo vacabit in prouincia, ṡ. eod. titu. & libro, quamuis. incertum est quòd beneficium impetrans sit habiturus, sed hic certum est de canonia Lexoñ.

g ¶ Acceptandi.] vt j. de concef. præb. quia cunctis & cap. ne captandę, &c.

h ¶ Reuocasse.] licet em̄ eandē retinuerit potestatē: & tñ maiorē scilicet reuocandi et tacire, vt hic vides.

i ¶ Lucro.] de damno enim eius non agitur: quia si dimisit priora beneficia, recuperat illa secundū formam decre. j. eo. si beneficia.

K ¶ Ad instar.] coadiuuat proximam rationē ꝑ duo legalia argumenta. sic j. de concef. præben. quia cunctis. de sen. excom. si iudex.

l ¶ Serui.] habes hoc ff. si cert. per. l. eius ꝗ in prouincia. hic em̄ non agitur de damno serui: & sic ab ignorāte seruo potestas reuocatur. sic inducit ad propositum.

m ¶ Kalendario.] id est, nominibus faciēdis. ff. de leg. 3. qui filium.

ADDITIO. Et l. vxorem. §. legauerat. Archidiaconus.

n ¶ Non facit.] debitorem tñ soluentē sibi, & hoc ignorantem liberat, vt in prędicta l. eius qui. & ff. de sol. si quis seruo. & l. cum quis. §. 1.

o ¶ Reuocans.] sic ṡ. eo. lib. de rescri. si gratiose. 1. responso. vbi de hoc j. ne sede va. c. vnico. in fi. ff. loc. l. 4. Insti. man. § recte.

p ¶ Et domini.] repete ad instar & habes hoc ff. de pecu. l. non statim. ff. de opt. leg. apud Aufidium. [& ff. de manu. vin si pater. Archid.] & est hoc casu quoddā speciale ꝯ regulam. ṡ. de reg. iur. c. 1. ff. eod. nihil. quia peculium re nō tantum verbis cōstituitur. ff. de pecul. peculiū 1. §. si vero nomina, & tamē verbis tollitur, vt hic, & in prędicta l. non statim. Ioan. And.

q ¶ Pręmissa.] semꝑ enim pręcedere dēt. 12. q. 2. indigne. ṡ. de senten excomm. sacro. cum similibus.

Q Via sępe.] Primo ponit dubium, ꝙ scđo distinguendo declarat: ibi, Nos dubitationem, Et secundum membrum: ibi, Nisi.

¶ Pręsupponendum est pro intellectu huius ca. quòd quando sunt plures expectantes in eadē ecclesia, & habent similem gratiam, habet locum illa regula, qui prior est tempore, potior est iure.

CASVS. Papa creauit me canonicum ecclesię Tictāueñ. & mādauit canonicis ipsius ecclesię, vt me de facto reci-

(Marginalia: † al. ita: eo pfertim qđ sm, &c. — † Vide Felinū in c. sup litteris: extra de rescrip. — † Ista regula nō est gñra lis in lris ād bñficia, vt vult glo. hic. faciūt notata in c. ex parte. B. de foro cōpeten. & in Spec. de lib. cōceptione. §. ad huius tit. cōsūmationē. verf. cum sit actor. Pet. d' Anchara. Fō. — † al. late)

etiā in prædictis, propter quod nostra, qui eandem præoccupauimus [a] potestatem, potior debet esse conditio; præsertim † quod secundum canonicas & legitimas sanctiones [b] per speciem generi derogatur, quamquam de genere in derogante specie mentio nulla fiat. Considerātes quoque, ꝙ nos exposito nobis de potestate prædicta, nihilominus litteras gratiosas daremus in dictis partibus, non habita mentione de ipsa [c]: † quia foret absurdum [d] si tam lata † nostra [e] impediretur potestas: & si in omnibus prouisionum nostrarum litteris, quas concederemus in partibus supradictis, oporteret nos de sæpedicta potestate specialem facere mentionem: Et quòd decretum nostrum prædictum (maxime hic, vbi iam dictus camerarius ante dictam renuntiationē per nos erat Lexonieñ. effectus canonicus) statim ignorantes ligauerat, cum super incerto [f] non esset editum; nec ex alieno pēderet arbitrio, vel voluntate cuiusuis, qui acceptandi [g] potestatem haberet: & idcirco per illud etiā expressisse videmur, ne alius posset conferre: & potestatem prædictam quantum ad præsentē speciē reuocasse [h], q̄ in hoc casu, vbi de lucro [i] dicti G. tantum agitur, & non de præiudicio episcopi memorati, ab ignorante potuit reuocari: nec post reuocationē huiusmodi ius per eum in alium etiam ignorantem, in re reuocata transferri. Ad instar [k] etiam serui [l] Kalendario [m] præpositi, q. post mortem domini præponētis mutuatus pecunias accipientis non [n] facit, licet inter contrahentes mors domini præpositū reuocans [o] fuerit ignorata. Et domini [p], qui peculium qđ proprio seruo concesserat statim perimit, cum in eo suam mutauerit voluntatē. Discretioni vestræ mandamus, quatenus præfatum presbyterum monitione pręmissa [q], per censuram ecclesiasticam compellatis, vt collatione de canonicatu & ꝑbenda prædictis per dictum episcopum sibi facta (quæ nulla extitit) non obstāte, dicto camerario præbendam ipsam omnino dimittat, & eum super ea deinceps nullatenus inquietet.

¶ Idem.

¶ *Secundus, qui impetrauit dignitatem & præbendam, præferetur priori, qui solum præbendam impetrauerat, si præbenda dignitati est annexa: aliàs non. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. XV.

QVIA SAE-

cto reciperent & installarent cum assignatione pbendæ vacantis, si qua vacaret: alioquin mihi conferrent præbendam proximo vacaturam: Anno sequenti Papa fecit tibi similem gratiam, videlicet quia contulit tibi ius canoniæ in ecclesia Pictauen. & mãdauit canonicis, vt de facto te reciperent in fratrem & canonicum: & præbẽdam si qua vacaret, tibi assignarent: alias præbendam proximo vacaturam: & si ipsi non cõferrent tibi primam vacantem, quòd ipsi conferrent dignitatem cum præbẽda: postea vacauit præbẽda & dignitas: quæritur quis nostrum habebit præbendam? Respondet Romanus Põtifex cum distinctione: quia vel præbenda est annexa dignitati, & tibi detur & præbẽda & dignitas, aut nõ est annexa: & tunc mihi debet & nõ tibi, licet tua gratia possit tunc in totum impleri. Et ista fuit ratio dubitandi ad istud c. nam cum tua gratia possit nunc in totum impleri, videbatur ꝙ tibi deberetur præbẽda & dignitas: Sed ratio decidendi in contrariũ fuit, quia cũ præbenda sit separata à dignitate, mihi priori impetranti debetur, & non tibi. Nota primo quòd iura fiunt de ijs quæ sæpe accidunt, vt gloss. de despõ. impu. in antiq. ea litteris. in principio. Nota secundo quod de iure annexionis consequitur quis id quod principaliter obtinere non posset. ad hoc facit ſ. eod. tit. & lib. super eo. Dominicus.

† Cuius officij laicus capax nõ est: qa pcedẽtia minuũt significationẽ sequẽtiũ. l. fi. §. cui dulcia. de vi. tri. & oleo. le. l. Sciæ. §. Caio. de fund. ĩst. vel instr. leg. Petr. de Anch. Fonta.

pe [a] dubitatur [b] à multis, si canonicatus alicuius ecclesiæ sit collatus à sede Apostolica successiue duobus, fueritque mandatum primo de præbenda [c], secundo vero de præbenda & dignitate, personatu, vel officio [d] † (cum se facultas obtulerit) prouideri: quis ipsorum in præbenda, quæ cum dignitate, personatu, vel officio vacat [e] ibi postmodũ debeat de iure præferri. Nos dubitationem huiusmodi sopire volẽtes, præsenti declaramus [f] edicto: primum (cum sit tempore anterior [g]) cui per mãdatum secundum præiudicari [h], aut ius ipsius absorberi nõ debet, ex quo de intentione mandantis contraria non apparet [i], præferendum esse in dicta præbenda: Nisi vacanti dignitati, personatui, vel officio sit annexa [k]: Nam si esset annexa, secũdus cui debetur dignitas, personatus, vel officium, præferetur in ipsa.

[Prima glossa summat, & dicit quid declaret.

a ¶ Quia sæpe.] secundus qui impetrauit dignitatẽ & præbendam, prefertur priori: qui solum præbendam impetrauerat, si præbenda dignitati est annexa, aliàs non. Emanauit autem hæc decretalis ad declarationem & correctionem eorum, que not. Innocẽtius & Hostien. supra eo. titu. cap. vlti. & supra de maio. & obed. statuimus. & Compost. de rescrip. capitulum. in glos. magna. §. vnum casum. Et reprobata est opinio Innocentij, & Compostel. qui dicebant, licet pbẽda non esset annexa, dignitatem habentem præferri: & sic dicebat Compostel. se de mandato Papæ pronuntiasse in Bonon̄ ecclesia, in dignitate archipresbyterali: approbata est autem opinio Hostiensis.

ADDITIO. Quo ad not. in prædicta decret. statuimus. facit hæc decre. pro Innoc. & contra Hostien. tenuit enim Inno. de duobus impetrantibus primum p̄ferri secundo, qui est maior in ordine, per rationem quam ponit hæc littera. Sed Host. contra & ibi scripsi in gl. loquitur. Ioan. And.

b ¶ Dubitatur.] & merito fuit declaratio eorũ faciẽda. sic ſ. eo lib. de elect. quia sæpe. ſ. vt lit. nõ contest. quoniam. Dubitabatur autem propter varias opiniones, quas supra vidisti. & fuit etiam hæc dubitatio nostris temporibus in Bon̄. ecclesia.

c ¶ Præbenda.] tantum.

d ¶ Officio.] perpetuo in ecclesia, vt ſ. eo. lib. de cõsu. ca. 1. [Et vide quod ibi scripsi super ver. personatus Ioan. And.

e ¶ Vacat.] morte, renuntiatione, vel promotione illius qui dignitatem habebat & præbendam.

f ¶ Declaramus.] nota: quia ius nouum non facit, sed verus declarat. Facit quod dixi ſ. titu. proxi. cap. vnico.

g ¶ Anterior.] & sic est iure potior: quia ex quo præbenda non est annexa, vtriusque quo ad hoc est par causa: secus cum est annexa. & facit quod dixi supra eod. tit. & li. hi. qui.

h ¶ Præiudicari.] gratia enim secundo facta, intelligitur fieri sine alieni iuris p̄iudicio. ſ. eod. lib. de rescri. quamuis.

i ¶ Apparet.] quia tunc secus. ĩ. eo. c. penult. & de conces. præben. auctoritate.

[Glo. seq. ponit rationem inducẽs duo iura: demum ponit decem casus, quibus secũdo impetrans primo impetranti præfertur: & quinque casus quibus primã expectans, illam nõ consequitur.]

k ¶ Annexa.] ex quo enim habet vnum conexorum, & reliquũ habere debet. de constitu. [in antiq.] cap. translato ad hoc supra eod. tit. super eo. Habes igitur vnum casum in quo secundus impetrans primo impetranti p̄fertur. Alium habuisti supra eo. si clericus. Alium infra eo. cap penul. Alium ĩ. de conces. præbend. ca. penult. Interdum habes quòd vacat præbenda, & ille qui expectat primam, illam non consequitur. vnum casum habes ſ. eo. titu. cap. 2. in fine. Alium ĩ. eod. cum in ecclesia. Tertium ĩ. eo. tit. ei cui. Quartum ĩ. de rerũ permu. cap. vnico. Quintum ſ. eod. lib. de renun. ca. 3. Et alium habes in clem. gratiæ. de rescrip.

¶ Idem.

¶ *Mandatum prouideri de dignitatib. uel beneficijs alijs ecclesiasticis, curata non includit, non expressa cura. hoc dicit vsque ad §. Illis.*

CAP. XVI.

CVM † IN

† Vide cõcilium Trident. ses. 7. de reformat. ca. 3. & B. Thomã 2. 2. q. 2. art. 6.

Impetrãs secundus præfertur primo impetrãti in multis casibus.

CVm in.] hæc est notabilis decret. Sunt quattuor dicta: & partes patent. Ioan. And.

¶ In gratijs Apostolicis appellatione beneficiorũ & etiam dignitatum non includuntur beneficia curata. hoc dicit primo. Item appellatione dignitatũ vel personatuum, non veniunt dignitates, ad quas q̄s cõsueuit per electionem assumi. h. d. secundo. Item electio, præsentatio, & institutio sunt diuersa: ideo vnũ appellatione alterius non venit. h. d. tertio. Item si mandat aliquib. prouideri de beneficio spectante ad eius collationem & alterius, non poterit prouideri de beneficio spectante ad alterius collationem tantum, nisi dicatur communiter vel diui̇sim. h. d. quarto.

CASVS. Papa facit mihi gratiam sub hac forma: qa mãdauit episcopo Pictauen̄. vt mihi prouideret de bñficio spectante ad suã collationem, siue illud esset simplex beneficiũ, siue dignitas aut personatus: vacauit beneficium curatum: vtrũ sit comprehensum sub mea gratia? Respondet ꝙ non, nisi in mea gratia fuerit facta expressa mentio de beneficio curato. Et ratio est, quia maior idoneitas requiritur in promouendo ad beneficium curatum: ideo non venit appellatione simplicis beneficij vel dignitatis, vel personatus: nisi diceretur expresse in illis, quòd mihi prouideretur de beneficio simplici, vel dignitate aut personatu, et si illi beneficio immineat cura animarũ. ¶ Sed quid? ponamus ꝙ Papa mãdauit episcopo Pictauen̄. vt mihi prouide-

prouideret de dignitate vel personatu vel officio in ecclesia Pictauen. vacauit dignitas ad q̄ quis consueuit assumi per electionem: vtrum comprehendatur in mea gratia? Respondet ꝙ non, nisi fiat expressa mētio in mea gratia de dignitate electiua: puta q̄ dixit Papa vt mihi conferretur dignitas, vel personatus, vel officiū: etiam si ad illam dignitatem, personatū, vel officium quis consueuerit ꝑ electionē assumi. ¶ Sed quid? ponamus ꝙ Papa scripsit episcopo Pictauen. vt mihi conferret beneficium spectans ad suam præsentationē, vacauit beneficium spectans de suam collationem: Nam ipse episcopus conferebat illud beneficium pleno iure: vtrum virtute meæ gratiæ possim petere? Respondet ꝙ non: Nam differunt collatio, præsentatio, & institutio: ideo ap pellatione præsentationis non venit collatio, nec institutio.

Casus §. Cum aūt.

Casus §. Si vero.

Sed quid? ponamus ꝙ Papa mandauit episcopo Pictauen. vt mihi conferret beneficiū spectans ad collationem decani & capituli ecclesiæ Pictauen. vacat nunc bn̄ficium spectans ad collationē alterius tm̄, puta ad collationem decani vel solius capituli: vtrum possit episcopus Pictauen. de illo beneficio mihi prouidere? Certe non, nisi in litteris gratiæ meæ fuerit additum, communiter vel diuisim. Sed quid? ponamus quòd Papa mādauit prouideri de beneficio spectante ad collationē episcopi Pictauen. vacauit beneficium quod spectabat ad collationem episcopi, decani, & capituli ecclesiæ Pictauen. vtrum de illo beneficio possit mihi prouideri? Certe non: Ratio dubitandi potuit esse; quia quod commune est, meum est. ideo videbatur quòd de beneficio spectante communiter ad collationem episcopi, decani, & capituli posset mihi prouideri. Sed ratio decidendi est, quia Papa non intendit per meam gratiam grauare nisi solum episcopum Pictauen. No. primo quòd in promouendo ad ecclesiam parochialē maior idoneitas requiritur, quàm in promouendo ad alia beneficia ecclesiæ: Nam in hac maiora committuntur, & periculosiora, quia non solum ei cōmittuntur corpora, sed animæ. Nota vlterius, quòd in gratijs expectatiuis non includuntur beneficia curata, nisi in gratia dicatur expresse de beneficio curato, quantumcunque ponantur verba generalia: & hoc ꝓpter rationem positam in principio huius cap.

Nota ibi, Illis vero. quòd appellatione dignitatis comprehenduntur solū dignitates, quibus aliquis ꝑficitur per collationem: non autem comprehendunt illæ dignitates, ad quas quis cōsueuit assumi per electionē, nisi in litteris expectatiuis fiat expressa mētio de illis dignitatibus electiuis. Nota insuper, quòd differunt præsentatio, collatio, & institutio: quod verum est in materia stricta & odiosa, nisi aliter constaret de mente superioris: quia non non esset curandum de verbis. c. petitio. de procu. in antiq. Pro quo sciendum, quod præsentatio dicitur electio personæ, vt ꝑsentetur superiori: & instituatur: & ista præsentatio computatur inter iura patronatus: & per istam ꝑsentationē nō acquiritur ius in beneficio: sed solū acquiritur ius in hoc, vt patronus nō possit variare si sit patron⁹ ecclesiasticus vel laicus, nisi accumulatiue. Institutio autem dr̄, quæ fit ad præsentationē patroni, quæ alio modo dicitur cōfirmatio. Sed collatio dicitur quādo prouisio alicuius beneficij spectat pleno iure ad diœcesanum: tamen communiter in iure vnum ponitur pro reliquo. No. ꝙ si Papa mandat alicui prouideri de beneficio spectante ad collationē duorum, non poterit virtute illius gratiæ prouideri de beneficio spectāte ad collationē alterius tantū: nisi in litteris gratiæ dicatur, cōmuniter vel diuisim. No. ꝙ Papa non intendit grauare nisi illū de quo fecit mentionem in gratia.

Illis [a] quibus beneficia curam animarum habentia committuntur, maior, quàm in ijs, qui ad alia promouentur idoneitas requiratur [b]: intentionis [c] nostræ nequaqā existit, vt cum aliquibus de ecclesijs, personatibus, dignitatibus, vel alijs beneficijs quibuscunque (de animarum cura [d] mentione non habita) prouideri mandamus, ipsis, de ijs, quibus huiusmodi cura imminet, possit aut debeat prouideri [e].

¶ *In beneficij prouisione modus electiuus non includitur, si alij modi prouidendi exprimantur. hoc dicit.*

¶ Illis vero pro quib. scribimus, vt prouideatur eisdem de personatibus vel dignitatibus, etiam si curam habeant animarum, ad collationem, prouisionem, præsentationem, vel dispositionem spectantibus quorūcunq; † prouideri nequibit de prælaturis, personatibus, vel dignitatibus, ad quos seu quas per electionem [f] ij, qui eis [g] habent præfici, assumuntur [h].

[Prima glossa dicit quid declaret.]

a ¶ Cum in illis.] Declarantur hic, q̄ no. per Ber. Innoc. & Hostiensem supra eo. c. vlt. per Compostel. supra de rescri. capitulum. in glo. magna. §. sed quid in his.

b ¶ Requiratur.] est enim ars artium, regimen animarum. supra de ætate & quali. c. penult. ad hoc sup. eo. graue. & c. seq. in antiq. & sup. eo. tit. & lib. c. 1.

ADDITIO. Dicit Arch. ꝙ quia isti habent alios regere & pascere, ideo pastores dicuntur. 63. dist. si in plebibus. 95. distin. ecce ego. Ioan. And.

c ¶ Intentionis.] ad quam recurrendum est, vt supra eo. c. vlt. 1 & supra de deci. ex multiplici. vbi de hoc. illa autem intentio & ratio quæ fuit delegantis, dēt esse & delegati. s. [in ant.] de rescr. super litteris. in fi.

d ¶ Cura.] etiam si in litteris prouideri mandetur, quod animarum cura nō negligatur, si qua imminet dignitati. quod dic vt in clemen. eo. tit. si dignitatem. 1. responso.

[Glossa sequens fortificat textum per simile, & per rationem: secundo quærit, arguit negatiue, contrariū soluit.]

e ¶ Prouideri.] hinc est ꝙ cum patientib. defectum in ætate dispensant episcopi in dignitatibus nō curatis: sed in curatis non: supra eo. lib. de æta. & qual. c. vnico. & est etiam simile de fil. presby. c. 1. supra eo. lib. & est hoc propter beneficiorum impetrationem quæ dicitur ambitiosa & restringenda supra eod. titu. & lib. quamuis 2, cum aliàs nomine beneficij dignitates & beneficia includantur, vt supra de ver. sig. c. penult. Quid si Papa simpliciter mandat prouideri de beneficio: nunquid poterit executor de tali beneficio prouidere quod requirat sacrum ordinem? Vr̄ ꝙ nō. arg. huius c. Ad hoc supra eo. lib. de fil. præsby. c. 1. Sed dic contra. infra eo. ei cui. Ad idem supra eo. si pro clericis 3. nisi pateretur in ætate defectum, ita ꝙ ad illū ordinem promoueri non posset: vt ibi, & supra eod. lib. de rescrip. si eo tempore. Ioan. And.

f ¶ Electionem.] electio igitur non concluditur sub verbo prouisionis vel dispositionis: cum inter ista tria sit differentia. & facit quod statim sequitur. & est si. sup eo. lib. de offi. leg. deliberatione. 1. responso. & facit quod dixi sup. eo lib. de elect. c. vlt. & inf. c. proxi. 2. responso in glo. sed nonne.

g ¶ Eis.] s. prælaturis, personatibus, vel dignitatibus.

h ¶ Assumuntur.] et si inhibeatur in litteris ne electores eligant. vt in clemen. eo. tit. si dignitatem. 2. rn̄so.

† Hic cōprehēdit et vniuersitas. Ioā. An. Pe. de Anc. cū n. ista in vniuersitatē cadūt: ergo ipsa cōprehēdit. facit l. 1. §. fin. aūt. & l. omnibus ff. ad Treb. Fonta.

1 Hic ponit Arch. ꝙ ibi dixi de snīa, vel ꝓcessu delegati s. intentionē delegantis. Ioan. An.

2 Et sic rn̄ det ad id ꝙ dr̄ nil excellēti⁹ dignitate. C. de consul. l. 1. li. 12. Io. An.

3 Vide ꝙ ibi dixi post Ioan. Mo. & idē Arc. cum hic ab illa gn̄alitate excipiat solum bn̄ficia curata. Ioā. And.

¶ Beneficiales litteræ unum modum exprimentes, alios non incl!udunt. hoc dicit.

¶ Cum autem inter collationem, præsentationem, & institutionem, differentia magna esse noscatur [a]: si cui de beneficio ad alicuius collationem spectãte prouideri mandetur, de illo quod ad eius præsentationem vel institutionem pertinet, prouideri non poterit †, nec etiam econuerso: expresso enim vno casuum prædictorum, mandatum super hoc factum (quod debet de sui natura restringi) ad alios extendi non debet.

¶ Mãdatum simpliciter duos includens; alterum solum non adstringit: & econuerso directum uni duos non afficit. hoc dicit Dominicus.

¶ Si vero de beneficio ad aliquorum collationem vel præsentationem spectante (non adiecto [b] cõmuniter vel diuisim) prouisio iniungitur facienda: in beneficio quod ad collationem vel præsentationem alterius ipsorum tantum pertinet, adimpleri non potest. Sicuti si de beneficio spectante ad collationem vnius ꝓuisio iniuncta fuisset, impleri non posset in beneficio, cuius collatio ad eum simul cum alio [c] pertineret.

¶ Idem.

¶ Beneficium mihi collatum ante dissensum meũ alteri cõferri non potest, nisi terminus mihi datus ad consentiẽdum esset elapsus: & tunc etiam post terminum antequam alteri conferatur, potero consentire. Io. And.

CAP. XVII.

SI tibi [d] absenti ꝑ tuũ

† Si autẽ ad suam collationem spectet, & simul ad p̄sentationem alterius patroni clerici res est dubia: quia Papa non vr̃ cogitasse de bñficio, in quo cõicat cum altero: vt in fi. isti9 ca. & c. fi. ĩ. e. si aũt alter esset laicus patron9, clarũ est, ꝙ nõ posset. de of. deleg. dilectus. Io. Andr. Pe. Anc. Fõ.

a ¶ Noscatur.] hic est ꝙ capitulum vacante sede non cõfert beneficia, quæ spectant ad collationem episcopi, supra ne se. vaca. c. 2. & infra eo. li. eo. tit. c. vnico. & tamen tunc instituit instituendos ab episcopo inf. e. lib. de instit. c. 1. de maio. & obe. cum olim. [in anti.] & idem vides in generali vicario, supra de inst. ex frequentibus. supra eo. lib. de offic. vica. c. vlt.

b ¶ Non adiecto.] ex quo Papa hoc non adijcit, alterum tantum grauare non intendit: & hoc intellige secundum determinationem, quam habebis infra eo. titu. cap. vlt. & fuit hoc sumptum ex quadam extrauaganti, quæ incipiebat, Contigit interdum sicut te, & cętera.

[Glo. seq. obijcit & soluit.]

c ¶ Cum alio.] absurdum. n. esset illum grauari, de quo Papa non intelligit. In contrarium videbatur: quia ad collationem suam spectat, licet & alteri9: nam & qui iurat suũ non esse, iurat & sibi commune non esse. ff. de ver. sig: pupillus. §. vlt. [cum sua glo. & vide quod dicitur infra de verb. sig. c. vlt.] Et qui legat seruos suos, & qui in totum, & qui pro parte sui sunt, uidetur legasse. ff. de le. 3. l. si quis seruos. Sed hoc facit contraria intentio Papæ, idem est ergo dicere ad collationem talis, & solius talis.

ADDITIO. Bene facit ff. de leg. l. 2. latis. vbi legatum factum vxori de ijs q̃ sunt parata ad ipsius vsum, non intelligitur de paratis ad communem vsum ipsius & viri. Dicebat Ioan. Monac. quod est commune mihi & alteri, proprie non est meum. ff. de tit. nup. illud. & verba generalia proprie non improprie sumebent. alleg. supra eo. tit. & lib. cum de beneficio in fine, & remittit ad regulam, in generali. infra de reg. iur. Ioan. And.

SI tibi absenti.] Circa beneficium collatum absenti nondum acceptatũ soluit quinque dubia: Primũ, an sit illius: ibi, Licet. Secundum an possit alteri conferri: ibi, Ipse tamen. Tertium, an si conferatur, valeat collatio ibi, Quod si. Quartum, quid si lapsus sit terminus datus ad acceptandum: ibi, Sed si. Quintum, quid si pro visus post terminum præueniat collatorem: ibi, Antequam. Ioan. And.

CASVS. Episcopus Pictauẽ. alicui Titio absenti & ignoranti cõtulit aliquod beneficium: nõ fuit ibi aliquis, qui acceptaret collationẽ pro Titio absente: an valeat collatio? Certe sic adeo ꝙ collator non poterit amplius variare, nec illud beneficium alteri cõferre, Sed vtrum Titio absenti & ignoranti per illam collationem sit acquisitum ius in beneficio? Respondet ꝙ nõ, nisi Titius illud beneficiũ acceptauerit: sed facta acceptatiõe est sibi ius acquisitũ sine corporali apprehensione, licet sit secus in rebus profanis. l. traditionibus. C. de pact. Sed ponamus, ꝙ Titius postquã sciuit illud beneficium sibi collatum, differt acceptare collationem: an ep̃s collator possit illud beneficium alteri conferre? Rñdet quod non statim: sed poterit Titio assignare certum terminum, intra quẽ tenebitur suam declarare volũtatem an velit illud beneficium acceptare: quo termino elapso poterit collator illud beneficium alteri conferre. Sed ponamus ꝙ collator elapso termino illud beneficium nõ cõtulit: vtrũ possit Titius tale beneficium acceptare antequam verus collator alteri cõtulerit: ita ꝙ per illã acceptationẽ acquiratur sibi ius in beneficio? Certe sic. No. primo, ꝙ beneficium põt conferri absenti & ignoranti: nec requiritur ad hoc vt valeat collatio, ꝙ ille cui confertur beneficium, illud acceptet. No. statim ꝙ si absens sciuit beneficium sibi fuisset collatum, & acceptauit: statim sibi ius est acquisitũ in beneficio: & potest lato modo dicere illud beneficium suum ratione cuius potest agete rei vendicatione lata. Et sic etiam solo titulo acquirit̃ ius in beneficio & dominium: secus in rebus profanis: quia in illis ex solo titulo nõ acquiritur dominium. ideo l. quoties. C. de rei ven. non habet locum in beneficijs. Not. vlterius, quòd in iure non est aliud certum tempus præfixum ad acceptãdum beneficium collatum, secus in acceptatione vel repudiatione electionis: & ideo collator potest, præfigere tempus ad acceptandum beneficium collatum. Not. insuper, ꝙ non est necesse esse præsentem, cui beneficium confertur: nec etiam alia persona, quæ collationem eius nomine recipiat. Ad hoc supra eod. lib. de rescrip. gratia. Not finaliter casum in quo vacat beneficium, tamen conferri non potest: Nam non dicitur bñficium hic istĩus; & tamen dicit quod non valet collatio. Alios casus vide de cõstit cum accessissent. Dominicus.

[Glo. prima summat, & dicit quid declaret, & quod erat dubium, & consuluit quæstionem.]

d ¶ Si tibi.] Beneficium mihi collatũ ante dissensum meum, alteri conferri non potest: nisi terminus mihi datus ad consentiendum esset elapsus: & tunc etiam post terminum: antequam alteri conferatur potero cõsentire. Emanauit hæc decr. ad declarationẽ & approbationem eorum q̃ no. Inno. & Host. & Moderni s̃. e. accedẽs & Goff. in sum. de inst §. quis institui. sciebamus. n. quod absenti poterat beneficium cõferri, & absens inuestiri, vt ibi: sed dubitatur an medio tempore posset collatio reuocari: quod hic terminat̃, & quod dicit, absenti, idem & multo fortius si præsenti, qui forte deliberare velle se dixit. Ioan. And.

a ¶ Epi-

a ¶ Episcopum.] factum ponit, non ius: quia idem si per alium.] Idem Ioannes Monachus,& Archid.]
b ¶ Habueris.] acceptando, vel consentiendo, vel ratũ habẽdo, si negotiorũ gestor vel procurator gñalis fuerat inuestitus de ipso: sed si specialis, statim dici debuit suũ. ꝙ dic vt no. supra eo. accedẽs. Ad hoc ff. de negot. gest. si ego. ff. de solu. ratum. ff. de acquiren. possessio. qui absenti. Ioan. And.

ADDITIO. Potest etiam consanguineus inuestiri de beneficio: sed per eum etiam ante acceptionem non acquiritur dominum beneficij vel canonicatus, qui consensu eligentium & electi acquirit̃ supra in ant. de elect. cũ inter canonicos. supra de spon. cum locum. licet talis pro tali agere possit. ff. de procurat. sed & hę. vnde dicit Hosti. licet lex talem personam agere permittat, non tamen facit illum procuratorem. ff. iud. sol. l. 3. §. 1. ff. de procur. non solum. §. si de dote. Ioan. And.

† Qđ pōt ēt nullo mediãte. Ie. de An ch. secus ĩ alijs ꝑtibus, q interabsentes fiunt: nã ibi inter mediat aliqd. no. in l. cõsensu. ff. de acti. & obli. Font.

episcopum a cõferatur † beneficium, licet per collationem huiusmodi (donec eam ratam habueris b) ius in ipso beneficio vt tuum dici valeat, non acquiris c: ipse tamen episcopus, vel quicunq; alius d de ipso beneficio (nisi cõsentire recuses) in personam e alterius ordinare nequiuit. Qđ si fecerit, eius ordinatio facta de beneficio nõ liber , viribus nõ subsistit. ¶ Sed si episcopus (notificata tibi collatione) ad consentiendũ terminum f competentem assignet, nisi consenseris, poterit eo lapso g beneficium libere (cui viderit expedire) conferre. Antequam tamen ipsum cõtulerit, tuum poteris (non obstante quòd lapsus sit terminus) præstare consensum h: & extunc de ipso non poterit aliter ordinari.

¶ Idem.

¶ Qui vi vel iniuste occupat secundum beneficium curatum, priuatus est primo. Qui autem ui beneficij aliquod occupat, est ipso iure priuatus iure, quod in illo, uel ad illud habebat. hoc dicit. Ioan. And.

CAP. XVIII.

EVM †

[Glo. seq. ponit tres opi. quæ olim erant de materia.]
c ¶ Non acquiras.] secus in legato speciei: quia tũc acquiritur dominum legatario ignoranti: licet cõmutabiliter 1. ff. de leg. 2. cum pater. surdo. facit ff. de cond. & de monst. l. legata. per quæ iura dicebant qui, dam qđ hic dicitur. Itẽ per id quod habes s̃. de elect. cũ inter canonicos. & c. publicato. Ad hoc. de reg. iu. quod semel. cum suis concor Alii dicebãt ꝙ si scđo prius fieret traditio, vel prius consentiret: bene tenebat collatio per l. C. de rei ven. l. quotiens. in prin. & in fi. vbi dr̃, si res vendita fuerit duobus, ille potior est, cui prius fuerit tradita. & vide quod dixi ĩ. de reg. iu. q prior. Tertia opinio erat, ꝙ aut secundus sciẽter recipiebat beneficiũ, aut ignoranter: in primo casu nõ tenebat collatio: in secundo sic: tenetur tñ conferẽs prouidere primo in equiualenti beneficio. ad hoc supra eo. inter cætera. ĩ. de iure pat. pastoralis. Facit ad hanc distinctionem. ĩ. de conces. præben. quia cunctis. ff. de vsufr. l. si Sticho.

ADDITIO. Arch. attribuit hanc tertiam opinionẽ Hostiensi, & verum est ꝙ Host. ponit illam in decre. accedens. tamen recedit ab illa inhęrendo Innocentio, qui simpliciter dixerat collatorem non posse à proprio facto recedere. Ioan. And.

d ¶ Alius.] Puta legatus de latere, qui confert beneficia vacantia. supra de off. leg. c. 2. istud autem cõferre non poterit: quia licet vacet, non tamen est liberũ vt infra sequitur.

[Glo. seq. format, & soluit duas quæstiones.]
e ¶ Personam.] Sed nunquid poterit alteri sub cõditione conferre. scilicet si ille nõ acceptauit? ꝙ nõ. s̃. e. lib. de elect. c. 2. & ĩ. de reg. iur. actus. sicut beneficiũ non vacans non confertur cum conditione qñ vacabit. supra de conces. præben. c. 2. ad hoc. supra de rescript. pastoralis. Sed nunquid potest de illo ordinare non conferendo personæ: sed alias puta vniẽdo, vel religiosum locum constituendo? Non, nisi sicut post acceptationem, cũ eadem sit ratio. s̃. de eccle. ędi. ad audientiã 2. s̃. e. exposuisti 12. q. 2. c. antepenul. & etiam tunc secundario fit ordinatio In personam.

1 Scilicet qa priusquã agnoscat, pōt repudiare ꝙ aũt dicit, acq ri dñiũ, dicit re vera adita hæred. Ex fictione tñ dr̃ acq sitũ post mortem. ff. de furt. si ius su. §. vl. & l. à Titio & ff. q. mo. ser. ami. si patte. §. vlt. ff. de cõdi. ꝑti. l. si q ita hæredita tem.

Beneficiũ collatũ absẽti an possit alteri conferri sub cõditione si ille nõ acceptauerit.

[Glo. seq. obijcit & soluit.]
f ¶ Terminum.] sed nonne statutus est terminus à iure infra quem consentire debet, scilicet vnus mẽsis s̃. eo. lib. de electio. q̃ fit. nec videtur ꝙ de beneficio iuris possit episcopus diminuere, infra de regulis iuris. indultum. cum suis concordantijs: Dic decreta. illam loqui in electis, qui adhuc habẽt confirmationẽ petere: istam in ijs quibus fit collatio: ĩ his autem non est statutum certum tempus. & facit supra. ca. proximo. Probatur & hoc per id quod seqtur: nam in decreta. quàm fit. lapso termino priuatus est ipso iure, nec potest vlterius cõsentire: hic autem etiam post terminum consentit, dum modo res sit integra: vt sequitur.

[Glossa sequẽs soluit questionem.]
g ¶ Eo lapso.] quasi dissensisse videat̃. sic supra eo. lib. de appel. ab eo. vbi etiam ista ponunt̃ vt paria. Et per hanc litteram videtur idem dicendum si dissenserit: scilicet ꝙ adhuc re integra possit consentire, quod verum est cõferente in eadem voluntate manente. Ad hoc supra eo. lib. de procur. licet. vbi de hoc dixi.

ADDITIO. Ibi tamẽ. glo. loquitur de electio. hic loquitur de prouiso. Ioan. And.

h ¶ Consensum.] ad hoc ff. de opti. leg. l. mãcipiorũ.

EVm qui.] Sunt duæ partes, quæ satis patẽt: secunda: ibi, Insuper. Et prima subdiuiditur: quia ponit primo dictũ: cuius postea duas rationes subdit: ibi. Nõ enim. Io. Mo. dicit, ꝙ primum dictum ponit peccatũ in facto, & in modo: secundũ in modo tm̃. Io. An. Præmitte quod habes in c. de multa. s̃. eo. in ant. Domi:

¶ Præsupponitur illud quod habetur in c. de multa. eo. tit. in ant. & hodie in extraua. Io. xxij. quæ incipit, execrabilis: vbi dicit̃, ꝙ si alicui obtinenti beneficiũ curatũ, dignitatem, personatum, vel officium, cõferatur aliud simile beneficium: puta si alicui obtinenti ecclesiam parochialem conferatur alia ecclesia parochialis, vel dignitas, vel personatus, aliudque beneficium acceptauerit & apprehenderit possessionẽ, ipso iure vacat primum beneficium: & si contendat habere, caret vtroque.

CASVS. Secundum communem intellectum huius cap mihi obtinenti ecclesiam parochialem episcopus Pictauen. contulit aliam ecclesiam parochialem: quidã tertius intrauit in possessionẽ ipsius beneficij collati: ego nõ expectaui ꝙ episcopus me induceret in possessionem ipsius beneficij: sed mea temeritate istũ tertium à possessione beneficij mihi collati expuli: vtrũ per istã violentam expulsionem à possessione secundi beneficij vacet primum, ac si auctoritate Apostolica fuisset apprehensa possessio huius secundi beneficij? Rñdet ꝙ sic, aliàs sequeret̃, ꝙ vir stultus esset melioris conditionis quã sapiens. Sed quid, sanctissime pater, ego sciens non habere ius in aliquo bñficio, me intrusi sciẽter in eo: vtrũ per istã intrusionẽ vacet

† Vide extrauagan. Io. xxij. ĩcip. Execrabilis. eod. tit. & conciliũ Tridẽt. ses sio. 7. đ reforma. c. 2 & seq. & sessio. 24. de reforma. c. 17.

vacet primum beneficium quod obtineo? Rńdet ꝙ ſic, ac ſi habuiſſem titulum in ſecundo beneficio: & adeptus fuiſſem pacificam poſſeſſionem: ſecus ſi credebam habere ius in beneficio, & tamen nullū habebam. cap. ſi beneficia. infra eo. ti. Sed nunquid ꝑ iſtam violentiam vel intruſionem, debeo carere iure, quod mihi competebat in primo beneficio? Certe ſic ipſo facto ſecundum communem opinionem, & hoc probant iſta verba, eo ipſo. Not. primo quod non eſt alicui licitum intrare beneficium per violentiam, in quo vel ad quod habet ius: ſed debet expectare inductionē ſuperioris. quæ inductio in poſſeſſionem beneficiorum de iure communi ſpectat ad archidiaconum, qui hoc faciet auctoritate epiſcopi: tamen hodie Archi. iſtud nō obſeruant niſi in magnis dignitatibus, & non in paruis beneficijs. Not. ꝙ quis ſua auctoritate non debet ingredi poſſeſſionem beneficij ſibi collati: ſed auctoritate ſui ſuperioris, niſi eſſet inueſtitus. Pro quo ſciēdū eſt, ꝙ inſtitutio eſt tituli collatiua: poſtquā dixit epiſcopus vel ſuperior inſtituēs: inueſtio te per traditionem huius rei: & per illam inueſtituram nō transfertur poſſeſſio, niſi fieret inueſtitura in præſentia beneficij: ſed ſolum per illam inueſtituram datur inſtituto facultas, vt poſſit ingredi beneficium auctoritate ſua. ſimile dicitur in l. 1. ff. de acqui. vel amit. poſſ. vbi emptor ſua propria auctoritate non debet ingredi poſſeſſionem rei venditæ. Et ſic intelligitur text. tamen etiam poteſt intelligi, ſi per violentiam fuit intruſus in beneficio, in quo non habebat aliquod ius. Not ꝙ per adeptionem ſecundi beneficij incompatibilis vacat primum. Vnde ſciendum, quòd licet iſtud cap. nō loquatur niſi in eccleſijs parochialibus: tamen communis opinio doctorum eſt, quòd etiam intelligiť in dignitatibus & perſonatibus: nam iſtud cap. venit limitatiue ad illud cap. de multa. alleg. ideo ſecundum illud ca. debet intelligi: ideo dixit Dominicus de ſancto Gemi. quòd conſtitutio declaratoria debet intelligi ſecundum omnes clauſulas conſtitutionis declaratæ, niſi aliud dicať in cōſtitutione declaratoria. No. vlterius ex hoc tex. quòd lex. ſi quis in tantum. C. vnde vi. & ſimilia iura etiam habent locum in eum q. expulità beneficio, videlicet quòd talis perdit ius quòd habebat in beneficio. No. inſuper ꝙ iſte textus in prima parte nō habet locū, niſi in beneficio curato. No. finaliter ꝙ ſicut non eſt poſſibile duo curata ſimul retinere quando iuſto modo acquiruntur: ita etiam nō eſt poſſibile quando iniuſte. Et ſic videtur quando iura ponunt pœnam exercenti actum: pœna cōmittatur etiam ſi actus non tenet de iure. vide infra de ſent. ex com. ſtatutum Dominicus.

¶ Prima gloſſa ſummat, & dicit quid declaret.]

a ¶ Eum qui. [Qui vi, vel iniuſte occupat ſecundū beneficium curatum, priuatus eſt primo. Qui autē vi beneficium aliquod occupat, eſt ipſo iure priuatus iure quod in illo, vel ad illud habebat. Emanauit hęc decretalis ad approbationem & declarationem eorū, q̄ no. Innocentius & Hoſtienſis ſupra eo. tit. de multa.

ADDITIO. Quærebunt enim de illo, qui propria auctoritate inuaſit ſecundum curatum, & arguebant quòd ipſo iure videatur renuntiaſſe primo. 21. q. 2. ſi quis. iam recitabant alios dicere contrariū, niſi auctoritatem ſuperioris habuerit. Ioan. And.

[Gloſſa ſequens arguit à contrario: ſecundo quærit & ſoluit.]

qui [a] beneficium, cui animarum cura [b] imminet, vi occupat, ſeu ſe ſcienter [c] iniuſte intrudit in eo, decernimus ipſo iure fore priuatum beneficio, quod cum cura ſimili primitus obtinebat [d]. Non enim decet vt ſtultus melioris, quam peritus conditionis exiſtat [e]; vel ꝙ inuaſor † eo, qui iuſte ingreditur, priuilegio gaudeat potior. ¶ Inſuper vt violenti [f], qui auctoritate (vel verius temeritate) propria occupare dignitates, perſonatus, aut alia quæcunque eccleſiaſtica beneficia nō

b ¶ Cura.] aliàs non haberet locum pœna decre. ſ. eo. de multa. ſi ergo habet eccleſiam curatā, & poſtea violenter occupat ſimplex beneficium, non vacat primū, ſed perdit ius ſi quod habebat in ſecūdo: vt infra ꝑxi. rñſo. Sed quid ſi habet curatam eccleſiam, & vi occupat præbendam, vel ſimplex beneficiū cui eſt annexa eccleſia curata: nunquid vacat prima? Dic ꝙ non: ſed locum habebit ſequens reſponſum. hoc dico per decre. ſupra eo. titu. & lib. ſuper eo. vbi ergo eſſet priuatus primo per iuſtam receptionem ſecundi, erit etiam priuatus: per iniuſtam: aliàs non. Et eſt ſi. quod dicimus de bigamia [vel eius pœna quæ inducitur ꝑ matrimonium: quod non tenet eo caſu quo incurrereť ſi matrimonium teneret: aliàs non [in ant.] de big. nuper. Ioan. And.

[Glo. ſeq. ſoluit dubium per cōtrarium litteræ, ſed cum diſtinctione.]

c ¶ Scienter.] Ignoranter igitur non tenebit pœna. ad hoc. ſ. eo. tit. ſi beneficia [Idem Arch.] quod de ignorātia facti verū intelligo, ſecus in ignorātia iuris infra de reg. iur. ignorantia, cum ſuis concor.

[Glo. ſeq. per hoc c. ſoluit tria dubia.]

d ¶ Obtinebat.] eadem ratione quæ hic ponitur in pœna decr. de multa. dicam idē de decre. cū in cūctis. ſ. de elect. ſcilicet ꝙ ſi aliquis ſcienter & iniuſte ſe faciat in epiſcopum conſecrari, puta, lite pendente: ꝙ vacent priora beneficia ſua, ac ſi canonice cōſecratus fuiſſet: & ſic etiam iam audiui in curia fore factum [1] propter rōnem q̄ ſequitur. Et eadem ratione vr̄, ꝙ ſi aliquis iniuſtę detinens beneficium, impetrat aliud beneficium, non facta mentione de illo beneficio qd̄ occupatum tenebat, ꝙ litteræ non valeant: ne ſit melioris conditionis, & c. vt hic. Ad hoc ſ. eo. tit. & lib. quā uis. & ſic intelligitur. ſ. eo. ſi motu. & idem etiā ſecūdum id dici poteſt de decre. non poteſt. ſ. eo. ſcilicet, ꝙ ſi aliquis habebat plura beneficia, ex quibus vnum erat occupatū: & tacito de illo ſuper alijs impetrauit diſpenſationem, diſpenſatio non valet.

ADDITIO. Hoc idem tenet Arch. Vnde ad propoſitum huius quod tangitur in prin. glo dixit Inn. in decre. de multa. ꝙ cum interdictū erat regnū (vt puto) Siciliæ, & omnibus capitulis prohibitum eligere, multi tamen eligebantur in epiſcopos & confirmabanť ꝑ Metropolitanos, & adminiſtrabant. arguebat tamē ꝙ elapſo tempore de cōſecrandis, vacabant ipſorū priora beneficia per l. 3. §. videamus ff. de don. inter virū & vxo. in Authen de reſtitu. & ea quæ pa. §. fin. ſ. de exceſ. præla. tanta. ſ. de tranſla. quāto. ſed Archidiacon' dicit illam gloſſam non fuiſſe in originali Inn. I. An.

e ¶ Exiſtat.] 16. q. 1. legi epiſtolam. in prin. ff. quod vi aut clam. l. nam & ſi ſeruus. ff. de iur. & fac. igno. l. regula. §. antepen. Nec ex delicto quis facit conditionē ſuam meliorem. ff. de don. inter vir. & vxo. l. 3. §. 1. ſ. de ſent. excom. ſi vere. Nec melior eſſe debet contumacium quàm obedientium conditio. ſ. de poſtul. c. 1. de dolo & contu. contingit.

ADDITIO. Interdum malæ fidei poſſeſſor eſt melioris conditionis quàm bonæ fidei, vt patet ex no. ff. de rei ven. l. in rem. § fi. Ioan. And.

f ¶ Violenti.] No. ꝙ latius loquitur pars prima quā hæc ſecundā: quia loquitur hic ſolum in violento, nō in alio ſe iniuſte intrudente: vt in prima parte. & innititur iſte. §. rigori illius legis. C. vnde vi. l. ſi quis in tātam. & 16. q. 6. placuit.

AD-

† No. hic ꝙ ad delicti punitionē ſufficit. ali. q d fieri d̄ facto. ca. cū nup. d̄ big. not. i c. plerūq; de do. inter virū & vxorē. & Hipp. in l. diu'. ff. de ſic. arg. tñ ad lucrū nō ſufficere aliqd fieri d̄ facto l. hæc cōditio. ff. de cōdit. & dē. tradet. Anc.

1 Sic refert. Io. Mona. Archidiaconus. I. A.

ADDITIO. Et vt ibi not. in re violenter possessa non iuuaret littera confirmationis, C. vnde vi. auctoritatem. Ioan. And.
a ¶ Non verentur.] vereri deberet cum sine iusto titulo illa detinere nõ possint: nec eos iuuat antiqua possessio, vt s. de reg. iur. ca. 1. cum suis concordantijs.
[Glo. seq. tractat de triplici timore.]
b ¶ Formidine.] 61. dis. docendus. de ele. cum in cunctis. de vi. & ho. cle. vt clericorum. Ad idem C. de emen. ppin. l. vna. accedat qđ dr, Oderunt peccare, &c. 1. Et vocatur talis timor seruilis 2, q per se pmium non habet, nisi quia solet inducere filialẽ. & est timor seruilis fm Gregoriũ, in quo viuit peccandi voluntas, & sequeret opus si speraretur impunitas: & pertinet ad seruum. Initialis respicit amissionem præmij, & pertinet ad mercenarium. Filialis respicit, offensam: & proprio ad filium pertinet.

1 Vide hos versus offic. ordi. irrefragabili. in vlt. gl. Ioan. An.

2 Vide B. Th. 2. 2. q. 22. art. 2. & ibi Gaietanum.

ADDITIO. De hoc de pœ. di. 2. sicut seta. Io. An.
c ¶ Taliter.] s. violenter. facit pro eo quod s. dixi. &c.
d ¶ Ad ea.] differentia est inter ius quod competit in re, & quod competit ad rem, vt videbis inf. de cõcess. præben. cap. vlt.

IS cui.] Primo determinat duos casus: Secũdus, ibi, Si vero. Secũdo decretũ apponit: ibi, Prouisio quoque. Iterum prima subdiuiditur: quia primo ponit dictum, à quo duos casus excipit: ibi, Nisi: & secundum determinat: ibi, Tunc enim. Ioan. And.

¶ Pro intellectu huius c. est præsupponendum, q gratia de qua in hoc c. non fiebat fauore illius, cui erat prouidendum: sed gratia illius ad quẽ dirigebat: puta q̃ Papa facit gratiã abbati sancti Cypriani, vt posset prouidere de bñficio spectante ad collationẽ vel præsentationem alterius prælati: tunc in ista gratia nõ est necesse quòd fiat mentio de beneficio obtento. item non mandabatur prouideri certæ personæ: sed idem si etiam certæ personæ mandaretur prouideri.

CASVS. Papa dedit alicui executionis gratiam siue facultatem, vt posset vni certæ personæ idoneæ prouidere de bñficio existente in sua ecclesia vel alia; iste executor voluit mihi prouidere de tali bñficio, qui tamen obtinebam beneficium aliquod simplex, quod erat sufficiens, & ex quo poteram sufficiẽter sustentari: vtrum possit mihi prouideri de alio bñficio simplici? Respondet quòd non: quia in sua gratia sibi mandatur, vt prouideat personæ idoneæ: modo ex quo habeo beneficium ex quo possum sufficienter sustentari, non sum idoneus ad aliud beneficium: quod verum est, nisi vellem primum beneficium dimittere: nã tunc posset mihi cõferri aliud bñficium. Sed ponamus quòd in gratia ipsius prælati siue executorum dr vt possit conferre beneficiũ in sua ecclesia vel alia existens: etiam obtinenti aliud beneficium? Rñdet q mihi obtinenti beneficium simplex poterit prouidere: dummodo beneficium quod obtineo non sit curatum. Sed ponamus quòd obtinebam duo beneficia simplicia: iste executor vult mihi cõferre aliud beneficium compatibile: vtrum possit? Certe non: licet in gratia sua dicatur, vt illud beneficium possit conferre etiam obtinenti aliud beneficium: nam gratia sua intelligitur in obtinente vnicam bñficium dũtaxat. Sed ponamus q Papa dicit in litteris grẽ suæ, vt iste executor possit prouidere de bñficio alicui etiam obtinẽti plura bñficia: aliquis obtinet tria beneficia, vtrũ possit sibi conferre aliud bñficium? Respondet q nõ: nã illa pluralis verificatur in duobus beneficijs. Not. primo id ad quod allegatur præsens c. q obtinẽs sufficiens beneficiũ, nõ est idoneus ad obtinendum aliud beneficium: nisi expresse vt beneficiatę pso nẽ possit cõferre, fiat concessio. Not. magis specifice, q si Papa mãdat alicui collatori, vt prouideat personæ idoneæ de beneficio, virtute illius facultatis nõ prouidet personæ obtinenti bñficium sufficiens, nisi illud primum bñficiũ dimittat: & hoc verũ, nisi aliud diceretur in gratia. No. quòd in litteris ad beneficia, pluralis locutio restringitur ad duo beneficia tm, & adhuc requiritur q ista duo bñficia non sicut curata.

† Hæc dicto determinat ly, prouidere: ergo si nunc nil hẽt, quamuis alàs habuerit, videbitur etiã de curatis, cum hic fit grã prouidenti, iõ est in suum fauorem amplianda. Pet. de Anch. Fõ.

verentur a, & si non virtutis amore, pœnæ saltem formidine b à suæ temeritatis audacia refrænẽtur, eo ipso ius, si quod in dignitatibus, personatibus, & beneficijs occupatis taliter c, vel ad ea d ipsis forsitan competebat, amittant.

¶ Idem.

¶ Habens potestatem Apostolicam personæ idoneæ de beneficiato pruidendi, aliàs beneficio sufficienter prouidere non poterit, nisi in litteris hoc exprimatur, & tunc vni cum simplex obtinenti prouidebit. Si vero conceditur vt prouideat beneficia obtinenti, ad duo tantum refertur: & contra factum est nullũ. hoc dicit. Dominicus.

CAP. XIX.

IS cui c conceditur, vt auctoritate Apostolica possit vni personæ idoneæ f † ĩ sua vel alia ecclesia pruidere alicui, aliud beneficium sufficiens g obtinenti prouidere non potest h: nisi primo ille beneficiũ quod obtinet, omnino dimittat i. Vel

[Prima glossa dicit quid approbet, & reprobet.]
e ¶ Is cui.] approbatur hic opinio Hostiensis, quam not. sup. eo. tit. c. vlt. in fine: & reprobatur opinio Innocentij ibi not. & Compostellan. not. supra de rescrip. cum adeo. in fine. Et fuit de facto in Mediolan. archiepiscopo hæc quæstio primi dicti.
[Glo. seq. dubium soluit.]
f ¶ Idoneæ.] & si non apponatur: hoc idem intelligo sup. de ele. causam quæ. sup. de rescri. cũ adeo. Ad hoc de præsum. cap. vlt.
ADDITIO. Ad hoc littera inf. ibi, vel nisi in concessione huiusmodi sit expressum, & idem Host. in p̃alleg. decr. vlt. eo. tit. Ioan. And.
[Glo. seq. arg. à contrario, & remittit.]
g ¶ Sufficiens.] ergo si nõ est sufficiens, secus est 3. Ad hoc. s. eo. de rescri. postulasti. [& c. cum adeo. s. eo. cũ teneamur. & c. dilectus. ff. de ven. inspi. l. 1. in fi.] Quid autem veniat in hac sufficientia, not. per Io. 21. q. 1. c. 1. & per Ber. sup. eo tit. de monachis. Ioan. And.

3 Idẽ Archid. dũmodo in collatiõe faciat mẽtionẽ de primo. s. eo lib. de officio le. collatio.

[Glo. seq. ponit motiuum opi. contrariæ.]
h ¶ Non potest.] contrarium notabant dicti doctores, & mouebantur illa ratione: quia hoc casu non fiebat gratia prouiso, sed prouidenti: nec poterat secundum eos prouisus hoc casu ambitiosus dici: cum ad sui instantiam nihil fuerit obtentum. sup. eo. tit. & lib. quãuis. inf. eo. si motu proprio. Sed contrarium est verũ: quia beneficiatus idoneus non est. sup. eo. super inordinata. & iure communi beneficiatus beneficiari nõ mandatur. sup. eo. tit. quia in tantum. Ioan. And.
ADDITIO. Dicit Io. Mo. q genus facilius patitur debilitatẽ vel annihilationem quàm species: quia genera sunt intelligenda ciuiliter. ff. de serui. si cui. ff. ad exhi. l. pe. vnde verbum, personæ idoneæ, debet intelligi secundum ius commune, de qua sup. Ioan. An.
[Glo. seq. ponit differentiam inter duas formas.]
i ¶ Dimittat.] si ergo dimittit, tunc sibi poterit prouideri, & in hoc est differentia inter istam formam, & illam quam in principio impetrauit ille, cui prouidetur: quia in illa non sufficit modo beneficiũ primum dimittere, si tunc tacuit. inf. eod. si motu 4. Hic sufficit nunc dimittere, licet in concessione gratiæ nihil fuerit dictum.

4 Io. Mo. & Archi. allegat đ ele. dudũ 2. & quòd ibi not. in gloss. tps. Ioan. An.

ADDITIO. Quia nulla potest notari surreptio im prouiso. Dicit Io. Mo. per hoc rescriptum nihil habet actualiter, sed potentialiter: & ideo satis est q sit habilis persona, quando potentia explicatur ad actum Ioan. And.

a ¶ Tunc enim.] Not. interpretationẽ strictam. Ad idem s. eo. cum in illis. Ioan. And.

b ¶ Sine cura.] si igitur vtrunque vel alterum sit curatum, tali non poterit prouidere. Et nota q pluralis locutio non est vaga: immo potius arcta & restringenda: sit ergo contenta duorum numero. j. de reg. iur. pluralis. cum suis concordantijs.

c ¶ Non subsistat.] poterit igit illud beneficium alteri conferri: sed si ille possidet, non poterit sine cognitione causæ de possessione repelli. j. eo. licet.

SI beneficia.] Decre. ista succurrit ignorantiæ. Et primo primi gradus. Secundo secundi & vlteriorum: ibi, Eundem. Et pars prima facit tria, quia primo ponit casum: Secundo rationem prouisionis: ibi, Ne talis: Tertio prouidet parenti: ibi, Statuimus. Quarto vero resistenti: ibi, Alioquin.

† Vide Dñicũ ɔs. 73. incip. formant, & Lapum allegatione 120.

CASVS. Cum obtinerem aliquod beneficium incompatibile, episcopus Pictauen. contulit mihi aliud beneficium, & non eram dispensatus per Papam ad plura beneficia incompatibilia, tamen Papa præuenerat episcopum Pictauen. quia illud beneficium mihi collatum alteri contulerat, quod tñ ignorabam: ego videns q non poteram habere plura beneficia dimisi primum beneficium, & acceptaui secundum: postea secundum fuit euictum per illum cui Papa contulerat: an possim redire ad primum beneficium? Respõdet q si, cum statim fui debite informatus q in secundo beneficio nõ habebã ius, non expectato exitu causę, dimisi illud sm̃ beneficiũ possum redire ad meum primum beneficium propria auctoritate · & sic sine noua collatione: & hoc habet verbum, libere, positum in tex. idem est de omnibus alijs, qui illo modo dimiserunt beneficia: nam poterunt ad illa redire sua propria auctoritate. Not. primo q collatio beneficij facta per Papam afficit manus ordinarij collatoris ẽt ignorantis illam: ita q collatio illius in contrarium facta non valet, ad hoc eod. tit. & lib. s. c. si postquam. Not. secundo q vbi ex vna cã fit decisio casus in primo gradu: eadem causa deciduntur casus occurrentes in secundo & cæteris gradib. sequentibus. Dominicus.

[Prima glossa decretalem summat, & commendat; & glossæ reliquæ sunt textuales.]

nisi in concessione huiusmodi sit expressum, qđ aliàs beneficiatæ valeat prouidere personæ: Tunc enim [a] prouidere poterit vnicum duntaxat beneficium obtinenti: dum tamen illi cura non immineat animarum. ¶ Si vero concessum fuerit, vt prouidere illi valeat, qui alia beneficia noscitur obtinere, huiusmodi pluralitas debet solum ad duo beneficia sine [b] cura restringi. Prouisio quoque facta contra præmissa eo ipso viribus non subsistat [c].

¶ Idem.

¶ Si quis ignorans recipiat beneficium prius reseruatũ vel alteri collatum per Papam; si ex qua sciuit, illud sine difficultate dimittit, recuperat priora beneficia propter illud dimissa, aliàs non. Io. And.

CAP. XX.

SI † beneficia [d], quę per sedem [e] Apostolicam conferuntur, aut decreto interposito reseruantur, interdum contingat ab ijs [f] ad quos aliàs pertinet collatio eorũdem, aliquibus huiusmodi collationem seu reseruationem ignorantibus de facto cõferri, & beneficia quæ illi tenebant antea, & † post prædictorum adeptionẽ dimissa [g] per eos alijs assignari: [h] Ne talis ignorantia eis (cum sint sine culpa [i]) præiudicialis existat: statuimus, vt si ipsi de collatione seu reseruatione prędicta postea certiores [k] effecti, sublata difficultate quacunque omnino dimiserint beneficia sic sibi de facto collata, ad beneficia sua priora (collatione quibuscunq; personis facta de ipsis nequaquam obstante) libere reuertantur: Alioquin redeundi ad ea (si difficultatem adhibuerint in alijs dimittendis) sit ipsis penitus interdicta facultas. ¶ Eundem quoque modũ in dimittendo recepta, & recuperãdo dimissa, quo ad omnes [l] alios, qui forsan occasione prædicta sua dimiserint beneficia, & dimissa per alios fuerint assecuti, per omnia decernimus obseruandũ.

d ¶ Si beneficia.] siquis ignorans recipiat beneficium prius reseruatum vel alteri collatum per Papam: si ex quo sciuit illud sine difficultate dimittit, recuperat priora bñficia pp illud dimissa. aliàs nõ: Hæc decretalis summæ innititur æquitati: & iustæ ignorantiæ prouidet.

† Dictio, & deest in antiquoribus codicibus.

e ¶ Per sedem Apostolicam.] idem si per aliũ qui cõferre posset: puta per legatũ. j. eo. tit. si à sede, quia non ius ponit, sed factum. [Idem Archidiaconus.]

f ¶ Ab ijs.] scientibus vel ignorantibus; nõ curo: vnde si bñ aduertis, hæc decre. non requirit ignorantiã in cõferente, sed solũ in eo cui confertur. Præsumitur autem ignorãtia, nisi probet sciẽtia. j. de regu. iur. præsumitur. [Idem Ioan. Mo. & Archi.] quod intellige vt ibi dixi.

g ¶ Dimissa.] vel iuris necessitate, vel ignorantia, vel sola voluntate. Ioannes And.

h ¶ Alijs assignari.] multo ergo fortius recuperabunt, si adhuc non sit alijs assignata, vt sup. eo. tit. & lib. si tibi. in fin.

i ¶ Sine culpa.] & sic deberent esse sine pœna. de const. [in ant.] cognoscẽtes. j. de reg. iur. sine culpa. si ergo sciuissent, fuissent in culpa, & sic tali priuilegio non verentur. Ioan. And. Hoc placet. Arch.

K ¶ Certiores.] & sic cuilibet referenti credere nõ tenentur. de simonia. per tuas. 2. [1] Sed non dẽt se dicere dubitare, vbi certus [2] esse debet. de rescr. in an. c. cum contingat. & est si. 33. dist. habuisse. In princ.

ADDITIO. Ibi, te concubinam manifesta veritate comperimus. ad idem 2. q. 1. Deus. ver. mala. not. 30. q. vlt. nullum. alibi dicitur clara probatione vel cõpetẽtib. indicijs. j. de reg. non solum. alibi manifestis. inf. de hære. accusatus. §. licet. secundum Archi. Datur tñ dimittendi consilium, vt sibi taliter prouideat, quod clare ostendere possit beneficium dimissum ad alium pertinuisse per instrumenta publica vel insinuata, vel aliomodo. Ioan. And.

l ¶ Omnes alios.] hoc vult dicere, beneficia istius A. fuerunt collata B. iste B. dimisit quæ prius habeat, & fuerunt collata C. cuius C. priuata beneficia fuerunt collata D. aget A. contra B. qui si dimittat in pace, aget contra C. qui etiam si sine difficultate dimittit, repetet à D. sic de singulis.

1 Arch. remittit de cle. excõ. ministr. illud. vers. licet aũt. Ioan. An.

2 Certus qs dr cũ anim' nõ potest aliqua tõne in ɔriũ inclinari. Gozadinus cons. 13. nu. 39.

Non

NOn potest.] Diuisio patet: quia sunt tria dicta ꝑ §.diuisa.Secundum:ibi,Illud Tertium:ibi,Cum vero.rationem sui subdens:ibi,Hoc enim.

CASVS. Cum obtinerē aliquod beneficiū simplex, impetraui à Papa vt possem retinere plura bñficia:tñ tacui quod obtinerē aliud bñficium: vtrū litteræ meæ dispensationis sint subreptitiæ?Rñdet Romanus Pōtifex,ꝙ sic.Sed pone quod aliquis à sede Apostolica obtinuit dispensationē,vt licite posset retinere duo bñficia curā animarum habentia: accidit ꝙ isti dispēsato fuerūt collata duo bñficia curata:postea dimisit vnum illorū bñficiorum, & fuit sibi collatum aliud beneficium curatum vtrū possit illud recipere virtute suæ dispensationis?Rñdet Romanus Pontifex ꝙ non:nā litteræ dispensationis sunt odiosæ & restringendæ:modo dispēsatio sua fuit purificata in duob. primis bñficijs:ideo nō poterit virtute eiusdē dispēsationis retinere aliud bñficium,nisi aliud diceretur in dispensatione:Nā in istis odiosis incipiēda & attendēda sunt verba gratiæ ſm eorum propriū significatum. Sed quid si mihi obtinenti aliquod bñficium Papa fecit gratiam, vt possē obtinere aliud beneficium:vtrum per hoc videaẽ Romanus Pontifex mecum dispensasse super pluralitate beneficiorum? Certe non.De quo ergo seruit mihi impetratio mea? Respondet Romanus Pontifex,ꝙ seruiet mihi de hoc:quia litteræ meæ non erunt subreptitiæ,ex hoc quia in eis fit mentio ꝙ obtinebā aliud bñficium: sed tñ ꝑ hoc non sum dispensatus ad obtinendum plura bñficia.Not.primo arg. ꝙ subreptitio in dispensationibus bñficiorum vitiat gratiā ipso iure.ad hoc.sup.de fil.presby.c.2.eo.lib. Not.secundo,ꝙ in gratijs bñficialib. taciturnitas alicuius qualitatis, qua expressa nihilominus litteras habuisset,vitiat litteras:nā si expressisset minimū bñficium obtinuisset dispensationem:& tñ vitiat litteras,ad hoc inf.eod. si motu proprio.vide quod dixi sup.eod.dudum. Dom.

¶ Idem.

¶ Taciturnitas beneficij etiā modici vitiat dispensationem super pluralitate beneficiorū, quæ etiam legitime super duobus obtenta,ad duo prima recepta refertur. Item prouisio alicui facta de beneficio non obstante quod aliud habeat, dispēsationem super vtroque retinendo non inducit h.d. secundum Zen.

CAP. XXI.

NOn † potest a dispēsatio super pluralitate beneficiorum concessa impetranti prodesse, qui aliquid quantumcunque modicum b beneficium subticuit in eadem. ¶ Illud autem Apostolicæ sedis c indultū, vt quis duo beneficia curam d animarum habentia †, si aliàs canonice e conseruantur eidem, possit recipere, ac simul licite retinere f, intelligitur de duobus

†Vide Felin.in c.i nostra,ex de rescri. & Panor. in cap ad aures. in 2. not. de rescrip.

[Prima glossa dicit quid declaret.]

a ¶ Non potest.] emanauit hæc decretal.ad declarationem eorum quæ not.Inno.supra de elect.dudum 2.in glo.hoc intellige in fine.& quæ ibi not. Hostiensis. & de rescrip.postulasti.& de præb super inordinata in fi. & Compostel in decretal.capitulum, de rescrip.ad finem gl.magnæ.vers.Item quæritur de hæc,& c.in nostra.in gl.penul.& Gar.supra de offi.ord. ordinarij,in fin.& Guil in Spec.tit de lega.§.videndum.ver.illud. cum sequen.ad finem.

[Glo.seq.fortificat tex.& circa duo remittit.]

b ¶ Modicum.] si.n. in impetratione hoc locū habet. sup.de rescr.si proponente.ꝫ eo.si motu multo fortius in dispensatione locum dēt habere,cum ēt ipsæ dispēsationes sint ambitiosæ,& restringendæ sup.de fil.presby.c.2.eo.lib.Quis autem super pluralitate beneficiorum dispensare possit, vide 70.dist.sanctorum & 21. q.2.si quis iam translatus.& sup.eo. tit.de multa. An autem de iure sine dispensatione teneri possint vide quod dixi sup.de rescri.gratia.

c ¶ Apostolicæ sedis.]nota arg.pro illa opinione,quę habet,quòd solus Papa dispenset in curatis.

[Glo seq.quærit:arguit pro:soluit contrarium.]

d ¶ Curam animarum.] pone, habens ecclesiam curatam, dispensationem obtinuit,vt liceret sibi recipere aliud beneficium etiam si sit personatus similem curā non habens,& cum priori tenere:confertur sibi archidiaconatus:quæritur an possit illum retinere?Et vr̄ ꝙ sic:quia licet archidiaconus curam habeat,non tñ curam similem curæ parochialis ecclesiæ,vt sup. de ele. dudū 2.ad fi. Ad hoc sup.qui fi.sint legi.per venerabilem. ver. verum. Nec ēt pōt dici simile, vbi est aliqua dissimilitudo.28. q.1. fic.n.ff.de iniusto rup. testa. l. 3. & expressa similitudo requirit. sup. de transla. inter corporalia. Item verbum simile, in indulgētia positum,gratiose interpretādum est. sup.de verb sig. olim. Sed hic ꝫ. secundum Guli. qui hoc not. in Spe.tit de leg.§.vidēdū.ver.quid si habens ecclesiam. & sup. de offi.ord.in fi. Similitudo enim de qua fit mentio in indulgentia, non ad species,sed ad genus refertur:& sufficit qualitercunque curam habeat:cum talis indulgentia velut ambitiosa sit restringenda,vt hic vides. sup.eo.lib.de rescr. si gratiose.de fi.ptæsby.c.2.C.de sena.consul.l.1.

† Vide concil. Trid. sess.7. de refor.c 2. & seq. & sess.24. de refor.cap. 17.

ADDITIO. Dicit Boetius super Topica Tullij,lib. 3.ꝙ similitudo est rerum singularium vel differentiū comparatio:vnde in illa non requiritur quòd res tota sit toti rei similis, sed in eo ad quod confertur.de confir.vti.vel inuti. cū dilecta, & vide quod ibi dixi:qui fil sint legi.per venerabilem.post princ.& vers.verum. si.ff.de admi.tut. si pupillus alterum.§.fi. ad Trebell. l.recusare.§.vlt.facit quod dixi. de iudi. causam quæ 2.de cōsti.translato.super vlt.gl.& de transla.c.2.super gl.arg.quòd.Ioan.And.

e ¶ Canonice.1] concor.sup.eo.lib.de rescri. si gratiose.& sup.de elect.dudum 2.ad fi.

ADDITIO. Et vide quod ibi scripsi super ver. de nouo.Ioan.And.

1Qñ dicaẽ bñficium canonice retineri docet hic Franc⁹ ex Spec. quē videto.

[Glo.seq.de duobus quærit,& soluit.]

f ¶ Retinere.]quæro de duobus:primo:Nunquid ꝑ talem indulgentiā videaẽ cōcessum, ꝙ in neutro reside re 2 teneaẽ?Vr̄ ꝙ sic,ne inutilis sit indulgentia,& hoc vr̄ tenere 10.7.q. 1.si quis in clero.in gl.2.causa.n.prohibitionis esse vr̄,ne quis plura beneficia habeat:quia residere tenetur:hoc ergo inducere vr̄ indulgētia principaliter, quòd ad hoc non teneatur. Dic secundum Gulielmum,qui hoc notat in prædi.§. ver. quid si indulgetur.quòd tenetur in altera residere,nisi illud expresse in indulgentia caueretur, quod ad hoc non teneretur:ambitiosæ enim sunt tales indulgentiæ & restringendæ, vt supra dixi: resideat ergo in altera quā vult:vel nunc in ista, nunc in illa: & sic vtrique satisfiet. Sed quid dices, in indulgentia cauetur hæc clausula: dummodo in beneficio, in quo non residet,faciat canonice deseruiri: nunquid si hunc modum non seruauerit 3 valet dispensatio & beneficiorum retentio?Respondeo secundum Innocentium & Hostien. & Compost. qui hoc not. in dicta decre dudum.& de præsum.c.vlt. & Guli. qui hoc not.in prædi.§.1.versi. sed quid si indulgentia.quod not. in cle. de offic deleg.c.vnico,quòd bene tenet dispensatio:illud enim,dummodo, non habet vim conditionis:sed potius admonitionis vel comminationis, vt ff de tute.l.muto.C.commi.epist.per totum,& vide quod dixi infra de regul.iur.actus.poterit tamen propter seruitij,negligentiam eo iuste priuari.supra de cleri.nō resi.relatum.

2 De hoc articulo ꝑter Do. hic, vide Archi. in ca. si quis in cle. ro. 7.q.1.

3 Vide duo similia,q̄ scripsi sup.de cle. eo.li licet ca. nō. Ioan. And.

a ¶ Primis.]

a ¶ Primis.] ita dicebant prædicti doctores, & probabãt per l.ff.de leg.3.fideicommissa.§.si quis decem.ff. de condi.& demon.l.hæc conditio. ff.de verb.sig. bones.§.1.ff.de verb.oblig.eum qui calẽdis, & idem erat satis expressum per decre.s.eo.lib.de offic.ordi. ordinarij.ad fi.ibi dum dicitur, vel ea quæ, &c. vt ibi dixi.

Bñficium recipiẽs, facit duo prima vacare.

b ¶ Eundem.] per receptionem ergo tertij vacant duo prima, vt in cle.eo.tit.si plures.

ADDITIO. quod not.hic Arch. ibi vide in glo.si intelligas. Io. And.

c ¶ Subreptitia.] quòd fieret exceptis duob. casibus. s. de rescrip. gratia.& j.eo.si motu proprio. Not. ergo ꝙ sufficit huic clausulæ quòd suum consequatur effectum, & alium non poterit operari. ff. de adimen.leg.l.legata inutiliter.

SI Apostolicæ.] Primo ponit factum continens gratiam legati, & approbationẽ Papalẽ: Secundo ibi, Certum est: soluit dubium insurgens ex facto, rationem interserens & dubium fortificans: ratio: ibi, Cum ipsa. fortificatio: ibi, Etiam. Ioan. And.

primis [a] beneficijs, quæ cum cura post dictum indultum obtinere contingit eundem [b]. ¶ Cum vero tibi (non obstãte quòd aliud beneficium obtinere noscaris) à sede prædicta de aliquo beneficio prouideri contingit: per hoc tecum vt primum beneficium cum secundo retinere valeas, non intelligitur dispensatum. Hoc enim solũ prædicta operatur expressio, quod facta tibi gratia nequeat subreptitia [c] iudicari.

¶ Idem.

¶ *Mandatum legati super facienda prouisione per Papam confirmatum, Papalis gratia est censenda Zenze.*

¶ Pro intellectu huius c.est præsupponendum ꝙ quando in aliqua ecclesia sunt plures expectantes, vnus auctoritate ordinaria, & alius auctoritate legati, & alius auctoritate Apostolica, & habent similes gratias: expectans auctoritate Apostolica, licet sit posterior in impetratione, est præferendus cæteris.

CASVS. Legatus Papæ fecit mihi gratiam, in ecclesia Pictauen. quia creauit me canonicum, & mãdauit canonicis, vt me de facto reciperẽt in fratrem & canonicum, & præbendam si qua vacaret de præsenti mihi conferrent: alioquin proximo vacaturam: postea accessi ad Papam, & petij vt ipse cõfirmaret gesta per suum legatum, videlicet vt mihi confirmaret gratiã à suo legato factam: vnde Papa auctoritate Apostolica confirmauit illam gratiam mihi factam, & mandauit canonicis, vt mihi assignarent præbendam si qua vacaret: alioquin proximo vacaturam. Deinde Papa fecit tibi similem gratiam: Nam contulit tibi ius canoniæ in ecclesia Pictauen. & mandauit canonicis vt te reciperent in canonicum assignatione præbendæ: postea vacauit quædam præbenda, quæritur cui nostrum debeatur? Tu pro parte tua allegas quod tibi, non mihi debetur: quia tua gratia est à sede Apostolica & auctoritate Papæ, mea autem est auctoritate legati, & non Papæ: Ego autem dico quod ex quo mea gratia est confirmata per Papam, quod a tempore confirmationis dicitur gratia Apostolica, & nõ solum gratia legati; quæritur an bene faciam? Respondet quod sic: & ideo si sum primus in data & in impetratione, præbenda mihi & non tibi debitur. Not. primo quod legatus in suis actibus gestis virtute legationis, non debet dicere; auctoritate Apostolicæ sedis: sed auctoritate legationis, quod nota; quia plures vidi in hoc errare. Nota vlterius, ꝙ executores deputari in litteris beneficialibus etiã legatorum debent esse certi, de quo per glo.in c.tibi qui.de rescri.sup.eo.lib.vbi habetur quid de Apostolicis. Dominicus.

[Prima glossa dicit casum similem, & ponit dissimilitudinem.]

d ¶ Si Apostolicæ.] quod hic dr̃, habuisti sup.eo.si eũ & emanauit ad declarationem eorum quæ ibi dixi; nec est differentia in iure: licet in facto videri posset: ibi, non fuerat obtemperatum litteris legati. Item ibi Papa mandauit canoniã statim conferri, præbendam autem cum vacaret: hic canoniam & præbendam conferri mandat cum vacabunt, & sic ibi expectans iam erat in canonicum receptus: hic non.

CAP. XXII.

SI apostolicæ [d] sedis legatus [e] volẽs tibi suæ legationis [f] auctoritate in certa ecclesia [g] prouidere, canonicatũ & præbendam, nulli alij de iure debitos proximo in ipsa ecclesia vacaturos collationi suæ reseruet, & decernat [h] irritũ & inane, si secus super hoc contigerit attẽtari, certis, qui eos [i] tibi conferant cum vacabũt, executorib. per suas litteras deputatis: nosque postmodum plena de his facta narratione, quod ab ipso legato factum extitit, ratum & gratũ habentes, id auctoritate Apostolica confirmamus [k], &

e ¶ Legatus.] sc3 de latere: alius enim nec conferre, nec reseruare posset. sup.eod. lib. de offic.lega.c.1.

f ¶ Legationis.] si enim auctoritate Apostolica speciali hoc faceret: non esset alia confirmatio necessaria. sup.eo. lib.hi qui. 2.responso.

[Glo. seq. ponit dictũ, quod postea moderatur.]

g ¶ Ecclesia.] in qua eiusdem legati alia reseruatio nõ pendebat, quod dic vt sup.de off.leg.c.3. ad fi.& quòd dixi verum intelligo, nisi etiam id Papa ex certa scientia confirmaret, eius rei facta plena narratione, vt infra dicitur.

h ¶ Decernat.] nota contra opinionem modernorũ, qui dicebant, quod legatus non poterat decretum apponere, nisi ad id speciale haberet mandatum. Ad idem sup.eo.lib.de offi.lega.præsenti.& dicam inf.de conces.præb.quia cunctis.

ADDITIO. Hanc opinionem hic reprobatam tenet Hostien. in summa de offic. lega. §. quid pertinet.ver.irritat.& vide in Spe.tit.2.§.nunc ostendens.versi.37.

i ¶ Eos.] scilicet canonicatum & præbendam.

[Glo.seq.exponit, quærit & soluit.

k ¶ Confirmamus.] non in forma communi, sed ex certa scientia facta fuit hæc confirmatio. supra de confirmat.vti.vel inuti.cap.penul. Quid dices de vsitata quæstione. Receptus est aliquis proprio motu capituli: impetrat confirmationem à Papa per formam, ne inane canonici nomen, &c. in qua confirmatione Papa quod de ipso factum est confirmat auctoritate Apostolica: cum clausula, si est ita: mandans etiam executori quòd si est ita, auctoritate Apostolica præbendam, &c. post impetrat aliquis canonicatum & præbendam nulli alij de iure debitam, & secundum stylum solitum: vacat modo præbenda, cui debeatur, quæritur. Super hac quæstione multotiens fuit à me petitum consilium & sigillum; & dubitans de ea plura lucra respui. Sed communiter tenent doctores per hanc decreta. & per decret. supra eod.tit.& lib.si eum, quòd præferatur receptus & confirmatus [l] & bene facit pro eis. supra eodem lib.de rescri. cum aliquibus. in fin. quod satis puto. Ioan.And.

l Ita tenet Pe.de Anc.quia clausula de qua in gl. multũ cõfirmat receptionẽ canonicorum: immo facit illã cẽseri Papalẽ.arg l.q. rebat. ff. de mil.testa. idem Do.&Ph. Font.

a ¶ Con

a ¶ Conferendum.] qđ plus est quàm mandare cõferri, vt s̃.eo.lib.de rescri.duobus.
[Glo. seq. recitetur per quæstionem & solutionem.]
b ¶ Præferri.] præfertur ergo: & hoc consequit̃ ꝙ gratia sua est perpetua: cũ aliàs si confirmatio Papæ non interuenisset, expirasset finito legationis officio, si ad collationem vacantis processum non fuisset. s̃. eo. lib. de offi. leg. præsenti. in princ. Et per hoc patet, quod cum per talem cõfirmationem acquiratur & augumẽtetur ius, ꝙ talem cõfirmationẽ impetrans de ptioribus beneficijs tenet̃ facere mentionem: & idem dico de recepto ꝓprio motu capituli, ad hoc s̃. eo. tit. & lib. c. quamuis. & melius eod. tit. c. non potest. si enim in litteris ꝑ quas ius iam acquisitum conseruatur, scilicet in dispensatione super pluralitate, tenetur impetrans beneficiorum suorum facere mentionem: multo fortius in litteris, per quas ius nouum acquirit, & acquisitum auget, eius immutãdo naturã, vt hic patet. & sic seruat curia 1: Nã & qui confirmat, donat. ff. de verb. signi. l. lege obuenire.

† Hæc duo verba: ipsius legati: desũt in manuscript. codicib.

1 Vt etiã not. Arc. j. c. prox. vbi dicit Bonifaciũ sic rñdisse ab auditoribus consultũ, Ipse tñ ibi prius tenuerat ɔ̃riũ. Io. Andr.

eisdem executoribus vel alijs nostris damus litteris in mandatis, vt in huiusmodi prouisionis negotio auctoritate nostra procedant iuxta ipsius legati continentiam litterarum: Certum est, quòd (cũ ipsa prouisio ipsius legati † post impetratam à nobis auctoritatem nostra censeatur effecta) omnibus, quibus postea mãdauimus in eadem ecclesia prouideri, (etiam si canonicatum ipsius ecclesiæ duxerimus conferendum [a] eisdem) de iure præferri [b] debebis in prębenda postmodum [c] inibi vacatura.

¶ Idem.

¶ Obstat taciturnitas obtenti beneficij licet modici: nisi constet prouisionem factam proprio motu Papæ, qui denum intelligitur, si hoc in littera exprimatur. hoc dicit. Zen.

CAP. XXIII.

SI motu † proprio [d] alicui aliqđ beneficiũ [e] obtinenti conferamus aliud de illo non habita mentione: non ob hoc [f] gratiam huiusmodi, quæ de nostra mera liberalitate processit, inualidam volumus reputari. Secus si ad petitionẽ illius vel alterius pro eodem oblatam, gratiam huiusmodi faciamus: tunc enim, quãtumcunque modicum [g] beneficium taceatur [h] in ea, ipsam veluti subreptitiam vires nolumus obtinere. ¶ Motu quoq; proprio tunc solũ gratia fieri censeatur, cum hoc expresse [i] cautum fuerit in eadem.

c ¶ Postmodum.] scilicet post cõfirmationẽ & auctoritatẽ impertitã. s̃. ver. certũ est, & c. si qui igitur medio tpe impetrauerũt à Papa, scilicet post reseruationẽ & mandatũ legati, & ante cõfirmationem: illi præferent̃. Plus est ergo quo ad hoc quando à principio legatus auctoritate Apostolica contulit, vt s̃. eo. ti. & lib. hi, qui.

SI motu.] Distinguit duo mẽbra: Secundum ibi, Secus. Et primũ determinat ibi, Motu quoq. proprio. CASVS. Mihi obtinenti aliquod simplex beneficiũ Papa fecit gratiã. quia cõtulit mihi aliud beneficium in impetratione tacui ꝙ haberem aliud beneficium; vtrum litteræ meę ad beneficia sint subreptitiæ? Rñdet Romanus pontifex cum distinctione: quia vel Papa contulit mihi aliud beneficium motu suo proprio vel ad petitionem meam contulit, vel ad petitionem alterius. Primo modo quãdo mihi contulit beneficiũ suo proprio motu, tunc litterę meæ non sunt subreptitiæ: sed dabitur mihi optio an velim dimittere primũ beneficiũ vel secundum: Si vero contulit mihi beneficium ad petitionem meam vel alterius, collatio dicitur esse subreptitia: nisi in ea fieret expressa mẽtio de alio beneficio iam obtento. Sed sanctissime pater, vellem informari à vobis quãdo cognoscam ego ꝙ facta fuit à vobis collatio motu uestro proprio? Rñdet Põtifex, collatio dicitur fieri motu nostro proprio, qñ in collatione nostra exprimimus, ꝙ fuit facta motu nostro proprio: puta si dicamus: Nos motu nostro proprio, non ad petitionem tuam vel alterius: aliàs si ista non exprimantur in litteris nostris, præsumit̃ ꝙ fuit facta ad petitionem alterius. Not. primo collationem beneficij posse fieri etiam non petenti. Ad hoc s̃. eo. tit. & lib. si tibi absenti. Not. secundo arg. ꝙ quis potest impetrare beneficium pro alio absque aliquo mãdato eius pro quo impetrat: & sic videtur tex. hic, ꝑ dicto glos. de rescriptis, nonnulli. in antiq.
[Prima. gl. commendat. & dicit quid declaret.]
d ¶ Si motu ꝓprio.] æqua distinctio hui9 decretalis. Emanauit ad declarationẽ eorũ quæ not. glos. & moderni s̃. de rescript. si proponere.
[Glo. seq. quærit, ponit opi. contrariũ soluit.]
e ¶ Beneficium.] quid si plura beneficia obtinebat? Dicunt qdã, scilicet. Io. Mo. hoc locum non habere, sed qđ sequitur, vt multitudo beneficiorũ vitetur. Sed credo ɔ̃riũ; cum ratio ꝓprij motus adhuc remaneat, super quo fundatur distinctio: & sic est hodie terminatum ꝑ cle. eo. tit. si Roman9. Præterea licet valeãt litteræ, non ꝓpterea poterat benefica retinere: cum per hoc secum dispensatum nõ sit. s̃. eo. tit. & lib. non potest. in fin. optime facit. s̃. eod. lib. de rescrip. gratia. Et ꝑ istã & illam vides duos casus, in quibus valẽt litteræ, licet de beneficio eius ꝑ quo scribitur mentio nõ fiat.

† De c'ausula, motu ꝓprio vide Felinũ in c. ad aures. & in c. si qñ. extra de rescri. & in ca. cãm q̃. el 2. de testibus. & in c. cũ inter priorẽ de excep.

3 Idẽ Archi. Ioan. And.

f ¶ Ob hoc.] scilicet, ꝙ mentio non fuit habita. ADDITIO. Quasi dicat, ex alia causa bene posset esse valida. Multa exempla de defectu nataliũ vel ætatis, vitio corporis, bigamia, & similibus, quæ licet ꝑ viã subreptitionis parti opponi non possint: opponuntur tamen ꝑ viã iuris cõmunis, cum proprius motus talium dispensationem non faciat. Et decr. eam te. de æta & qua. in antiq. dicit tales ꝑ litteras Apostolicas non recipiendos, non distinguendo an fuerint vel nõ proprio motu datæ: & adde quod in tex. dixi in 4. gl. Ioan. And.
[Glo. seq. specificat quid approbetur vel reprobet̃.]
g ¶ Modicum.] opinio ergo Ber. quã cõsuetudo curię approbat ꝑ decr. istã ẽt approbat̃, & approbat̃ opinio G. Na. Inno. & sequatiũ. q ibi no. distinguendũ inter tacentẽ & mentientem, vt in primo casu valerent litteræ, si modicũ erat beneficiũ: in secundo nõ. Vinc. & Gof. distinguebant 3 s̃. eo. cũ teneamur. s̃. de rescr. postulasti. inter tacentem tale beneficiũ per simplicitatẽ, vt tunc valeat rescriptũ, vel per dolum: & tũc nõ valeat per decr. de rescri. in anti. super litteris,
[Glo. seq. soluit. dubium.]
h ¶ Taceatur.] indistincte intelligo: cũ em̃ ius nõ distinguat, nec ego distinguã: vnde siue ꝑ malitiã, siue ꝑ simplicitatẽ taceat 4 locum habeat hæc decr. illã tñ distinctionẽ approbant Inn. & Compost. s̃. de rescr. postulasti. per decr. eo. ti. super litteris. quę in litteris ad lites loquitur non in gratiosis. Idem Archidiacunus.
i ¶ Expresse.] concor. s̃. eod. lib de rescri. cũ aliquibus. s̃. eod. tit. & lib. c. 2. ad fin. vnde dico, quòd licet probaretur quòd Papa proprio motu collationẽ fecit: ex quo

3 Dic tu simpliciter q a rescript. nõ valet, ex quo tacet̃ illud, qđ iure iubẽte exprimẽdũ est. not. c. dudũ s̃. eo. Do. Fõt.

4 Non dicit per ignorantiã ꝑ pdecr. gratia supra. eo. lib. de rescrip. Io. And.

ex quo non exprimitur in litteris, locum habeat secũdum dictum, & nõ primũ. quid enim scimus? forte Papa ante annum rogatus fuerat pro illo, sufficit ita scriptum esse. ff. qui à qui. l. prospexit 6. q. 3. scriptum.

ADDITIO. Et è cõuerso: quia si Papa exprimit ꝙ motu ꝓprio, quantũcunq; aduersarius velit ꝓbare, ꝙ ad impetrãtis vel alterius instantiã hoc fecit Papa: non audietur ꝓ pratione glo. & quia id esset Papã arguere de mendacio, qđ non licet: & vide qđ not. in cle. de proba. litteris. in glo. antepenul. Ioan. And.

SI pluribus.] Primo ponit thema: ex quo dubiũ oritur, qđ distinguendo soluit: ibi, Gratiã. Secundum membrum ꝓsequitur: ibi, Si vero: & in vtroq; rationẽ reddit, & subdistinguit: & in membris subdistinctis negligentiã punit: ibi, Alterutro.

CASVS. Papa mandauit epõ Pictaueñ. vt mihi ꝓuideret de dignitate si qua vacaret in sua diœcesi, alioquin đ ꝓximo vacatura: tpe illo vacauerũt tres vel quattuor dignitates: certũ est, ꝙ non possum habere, nisi vnam: eps Pictaueñ. vult mihi conferre vnã: ego autem peto aliam: quæritẽ cui dabitur optio. Respondet Roman⁹ Pontifex cum distinctione: quia aut illæ dignitates sunt diuersi valoris: aut sunt æqualis valoris: Si sũt diuersi valoris, est distinguendum: quia vel Papa fecit mihi gratiam motu proprio, & tunc mihi debetur dignitas pinguior & maioris valoris: Si autẽ Papa fecit gratiam ad mei postulationem, vel alterius, tunc mihi non debetur nisi dignitas minoris valoris. Si vero dignitates sint æqualis valoris, tũc est in optione epi q̃ voluerit mihi conferre. quod verum est, quãdo collatio est mihi facta ꝑ Papã ad mei requestã vel alteri⁹ quia si esset mihi facta collatio per Papam motu suo ꝓprio, tũc daretur mihi optio: & intra decem dies potero eligere dignitatẽ quã voluero: & isti decẽ dies non currunt nisi à tempore notitiæ. Et est hic tex. qđ decem dies ad appellandũ non currunt nisi à tpe notitiæ. c. concertationi. alleg. in glos. Not. primo quòd in dubio Papa conferrendo beneficium nõ intendit tollere ius: quod primitus in illo alteri cõpetebat. s̃. de rescri. quamus. Nota secundo, ꝙ vbi datur æqualitas inter duo, quorum alterum tantum est debitũ: electio est illius cui debetur in materia fauorabili sibi: sicut est quãdo motus ꝓprius exprimitur. Dominic⁹.

[Prima glossa dicit quid declaret.]

a ¶ Si pluribus.] declaratur hic Dominicalis q̃stio Bartholomæi Brixieñ. quæ incipit: Episcopus quidã promisit auctoritate domini Papæ. Et innititur hic Papa æquitate supra proxi. decret.

ADDITIO. Et scias quòd bona fuit, sed nõ sufficit hæc prouisio, vt patebit per ea, quæ dicam super ver. cuiquam super 2. glo. Ioan. And.

¶ Idem

¶ Collatio facta motu proprio Papæ pluribus beneficijs in eadem ecclesia vacantibus simul, intelligitur facta de pinguiori: sed si beneficia sunt æqualia, ad eum spectat electio, cui gratia est concessa. Collatio vero facta ad petitionem alterius, ad minus beneficium restringitur: si sint æqualia, eligit qui aliàs conferebat: quo negligente, alius eligit: & etiam è contra. hoc dicit secundum Zenze.

CAP. XXIIII.

SI pluribus [a] simul in aliqua ecclesia vacantibus [b] dignitatibus vel præbendis, nos de hac vacatione incerti [c]: dignitatem [d] vel præbendam (si qua nulli alij de iure debita in ipsa vacat ecclesia) cuiquam in genere conferamus: gratiam huiusmodi (si motu [e] proprio eam fecerimus, vt tunc fiat interpretatio plenissima in eadem) referri volumus ad dignitatem vel præbendam, quæ inter illas maioris [f] censetur esse valoris: seu (si sint forsan æquales) ad eam, quam is cui conferimus infra decendium post habitam de dicta vacatione notitiam [g], duxerit eligẽdam. ¶ Si vero ad petitionẽ alterius [h] ipsa gratia fuerit per nos facta: eã (vt hoc casu prout iuri [i] congruit, restringatur) ad illam, quæ minoris [k] valoris existit, seu si sit æqualitas in eisdẽ, ad eã, quam is, ad quem ipsarũ spectat collatio infra dictum [l] tempus elegerit [m] postquã sibi huiusmodi gratia erit nota, decernimus referendam. ¶ Alterutro quoque ipsorum (prout ad eum pertinet) infra tempus debitum eligere negligẽte, ad alium extunc electio libere deuoluatur [n].

¶ Idem.

¶ Non debetur expectanti præbenda, quæ per episcopi præbendarij mortem vacat. h. d secundum Zenze.

b ¶ Vacantibus.] idẽ eadem rõne puto q̃n scriberet̃ de prima vacatura: & duæ simul vacarent: ita ꝙ neutra primo.

c ¶ In certi.] q̃a si certus fuisset, expressisset q̃ dari voluisset.

ADDITIO. Dato tñ ꝙ cert⁹ fuisset: ex quo nõ declarasset, staret̃ huic diffinitioni. I. A.

d ¶ Dignitatẽ vel prębẽdã.] nõ sũt ista verba lrarum. [1] Sed mãdauit de dignitate ꝓuideri: & plures dignitates vacant: vel mãdauit de ꝓbẽda: & ꝑlures vacant præbẽdæ. Ioan. And.

e ¶ Motu ꝓprio.] qđ nõ intelligit̃, nisi id in gr̃a exprimat̃, vt s̃. c. ꝓxi. in fi. illud em̃ oĩ casu, locũ habet, & generaliter loquitur.

f ¶ Maioris.] maioritas cõsistit in multis. ꝙ dic vt s̃. đ test. sup eo. 2. & no. s̃. de rescr. sedes. hic aũt inspici iussit maioritatẽ valoris. scit em̃ ꝙ clerici hoc magis cupiũt. s̃. đ cler. nõ resi. q. a nõnulli. s̃. eo. auaritiæ. excæcant̃ ergo auaritia. vt s̃. eod. libro de elec. auaritię cæcitas.

g ¶ Notitiã.] non ergo currit ignorãti, sicut nec dicendũ datũ ad appellandũ. s̃. eo. de appel. concertationi. simi. de conces. ꝑb. quia diuersitatem. Ioan. And.

h ¶ Alterius] s. ipsius cui fit; vel alterius, vt s̃. c. ꝓxi.

i ¶ Iuri.] s̃. eo. tit & lib. quamuis. & c. non potest.

k ¶ Minoris.] s̃. de reg. iur. in obscuris. s̃. de censibus ex parte. ff. de leg. 2. l nummis.

l ¶ Dictum tempus.] scilicet decem dierum.

[Glo. seq. allegat tres concordantias, & soluit.]

m ¶ Elegerit.] tunc ergo det quam vult, & sit liberatus, vt ff. manda. l. fideiussorem. ff. de leg. 1. si quis à filio. §. si quis plures. C. de donationi. si quis argentum §. primo. Et nota quòd in isto casu & s̃. proxi. reseruatur optio tunc solum quando est æqualitas, vt tũc in primo casu eligat, is pro quo scribitur: in secũdo is q̃ conferre habet: vnde non puto ꝙ in primo casu quando est inæqualitas, possit conferri minori: nec in secũdo maiori: perinde enim est, ac si primo casu Papa expressisset de maiori: secũdo vero de minori. sicut ergo si expressum esset, mutari nõ possit. s̃. eo cui de nõ. ita nec hic [2]: cum habeatur pro expresso per hanc declarationem. Idem Archidiaconus.

m ¶ Elegerit.] s̃. de rescrip. duobus.

n ¶ Deuoluatur.] simi. supra eo. lib. de consuetu. c. vlt. in fine.

[1] Est ergo hæc alternatiua canonis nõ hõis, si. mi. ff. ex qb. cau. ma. l. siqs stipulat⁹ in prin. Io. And.

[2] Placet doctorib. Font.

ADDI-

ADDITIO. Et supra eo. si tibi, de leg. 2. statu liberum. §. Stichum, & quod not. de rescrip. Inter cætera. glo. penul. Ioan. And.

CVm in ecclesia.] Decidit casum dubiũ, duplicem rõnem interserens. Et Prima ratio: ibi, Ne ꝫ. secunda: ibi. Et dictus Ioan. Aud. Pro intellectu istius c. est præsupponendum illud quod habetur in cap. à collatione. s. de appel. istomet libro: videlicet, q̃d episcopus potest esse in capitulo tamquã canonicus, & habere vocem in capit. aliquãdo vt prælatus, & tunc non habet vocem, vt ibi dicitur.

CASVS. Ponamus quòd in ecclesia Pictauen. fuit obseruatum per longũ tempus & sufficiens ad introducendum consuetudinem, quòd episcopus haberet vocem in capitulo tanquam canonicus, licet non esset canonicus: & quòd haberet vnam præbendam vt cæteri canonici: quia in illa ecclesia erant xiij. præbendæ, licet non essent nisi xij. canonici: postea Papa mihi contulit canonicatum in ipsa, & mandauit canonicis, vt me reciperent in fratrem & canonicum, & præbendam, si qua vacaret, mihi cõferrent: alioquin proximo vacaturã: Accidit quòd episcopus mortuus est, & sic vacauit sua præbenda: quæritur nũquid virtute meæ gratiæ possum illam præbendam petere? Certe non: sed debeo expectare quousque præbenda alicuius canonici vacet: nam Papa non intendit per meam gratiam derogare consuetudini illius ecclesiæ: & cum per consuetudinem ecclesiæ illa præbenda debeatur futuro episcopo, non possum illam petere. Nota primo quod ecclesia potest dici episcopi: quod intellige quo ad administrationem, non quo ad proprietatem, de dona. c. 3. Nota secundo argu. quòd consuetudine induci potest, vt quis habeat principalem prælaturam ecclesiæ, & canonicatum in eadem, de quo aliquid inf. Dominicus.

Hæc mãdata de erouiden do sublata sunt p cõci. Tri. sess. 24. de refor. ca. 19.

[Prima glo. dicit quid approbat, not. & remittit.]

a ¶ Cum in ecclesia.] approbatur quod not. Hostien. sup. de conces. præben. postulastis. in fi. & ponit terminos in ecclesia Ebredun. [Vide quòd not. 13. dist. ca. 2. de canonico electo in episcopum, qui retinet præbendam, quod secundum Lau. seruatur in ecclesia Compost. & vide quod not. Goff. in sum. eo. tit. §. cui sit. ver si. beneficiũ sæculare. Archid.] Habes hic casum quo vacat præbenda, & non debetur primo expectanti. & de hoc dixi sup. eo. quia sæpe. in fine.

b ¶ Xiij præbendarum.] est ergo in ecclesijs interdum reperire maiorem numerum præbendarum, quàm canonicorum, vt hic & supra de mag. c. penult.

ADDITIO. Sic è conuerso. de constit. cum Mon. sup. eo. relatum. Ioan. And.

c ¶ Consuetudinẽ.] valet talis cõsuetudo, vt in p̃dicta decret. postulastis & sup. eo. lib. de appel. à collatione.

[Glossa. seq. format quæstionem, arguit negatiue, contrarium soluit.]

d ¶ Dictam consuetudinem.] not. argumen. ad quæstionem Mediolan. Consuetudo est Mediolani, ꝙ archiepiscopus confert beneficia omnium clericorũ vacantia per vxorationem vel interfectionem ipsorum clericorũ: Vel pone, est cõsuetudo in aliqua ecclesia, ꝙ canonicus electus in episcopum cõferat canonicatum suum & præbendam: est expectãs auctoritate Apostolica: vxoratur vel interficitur clericus, vt in primo casu: vel promouetur canonicus in episcopũ, vt in secundo: executor confert expectanti præbẽdam, archiepiscopus vel episcopus confert: quæritur quis sit potior? Vr̃ ꝙ Papa non intendat derogare consuetudini, vt hic: & sic non valet executoris collatio 1. Ad hoc sup. de constitu. c. r. Sed certe satis credo quòd valeat: quia Papa intendit isti prouidere de prima vacante ad quẽcunque spectet collatio siue iure, siue consuetudine, siue priuilegio: quod probatur sup. eo. dudum. & inf. quamuis tibi, hic aũt duo cõferebant: quia infringebatur consuetudo, & augebatur numerus: & ratione connexitatis illa præbenda debetur episcopo. sup. eo. quia sæpe. Credo autem satis probari per hanc decret. quod, si xiij. sint præbendæ in ecclesia, & xiij. canonici: quia alteri annexum est onus magistri, quod si illa præbenda vacat, non debeatur expectanti. Consuetudini ergo per quam præbenda alteri debebatur non derogatur: sed consuetudini per quam præbenda ad collationem alterius pertineat, derogat Papa, vbi determinate non scribit, ad collationem talis, ad hoc infra eodem tit. cap. vlt.

1 Hoc tenet I. Mona. dicẽs se sic. secundo ca su sñiasse, alleg. ff. de ꝫhẽ. emp. sistu las. §. fin. C. de fe. oẽs iudices. in fi. ꝫ. de re. p mu. cap. vno. hoc ẽt olim tenuit Arch. sed postea mutauit, tenẽs ꝙ sequitur. Ioan. An.

CAP. XXV.

CVm in ecclesia [a] tua, quæ xij. canonicorũ & xiij. præbendarum [b] habet numerum, consuetudinem [c] esse propons: vt episcopus qui est pro tempore vocem habeat in capitulo tamquam canonicus, licet canonicus nõ existat: & vnam de dictis præbendis, sicut vnus canonicus obtineat in eadem: certum est eum cui auctoritate Apostolica ꝓuideri mandatur † de prębẽda nulli alij de iure debita proximo in ipsa ecclesia vacatura, præbendam, quã per mortẽ episcopi vacare cõtingit (ne contra dictã consuetudinẽ [d], cui per præfatũ mãdatum nõ intelligitur derogari, futurus episcopus præbẽda careat, & dictus canonicorũ numerus amplietur) habere non posse: sed expectare debere quousq; vacet alia, oportebit eundem.

¶ Idem.

¶ Per adeptionem secundi beneficij curati, cuius fructus alius ex causa percipit, non vacat primum Ioan. And.

CAP. XXVI.

SI TI-

SI tibi.] Diuisione non eget. Io. And. Vel dic: ponit thema ex quo surgit dubitatio, & illam decidit: ibi, AEquum est. Et pro declaratione textus præmitte quod habes sup. eo. de multa. Dominicus.

¶ Pro intellectu huius ca. est præsupponendum illud quod dicitur in ca. de multa. eo. tit. in antiq. & extrauag. Io. xxiij. quæ incipit, Execrabilis. videlicet quod si alicui obtinenti beneficium curatum conferatur aliud beneficium curatum, & illud acceptet: post adeptam pacificam possessionem, ipso iure vacat primũ: ita quod episcopus poterit illud alteri conferre.

CASVS. Cum eps Pictauen. esset grauatus mole debitorum, accessit ad Apostolicam sedem, & à Papa impetrauit gratiã, vt ipse perciperet fructus primi anni omnium beneficiorum vacantium in sua diœcesi, vt inde ex illis fructibus posset soluere sua debita: accidit quòd vacauit ecclesia parochialis: episcopus Pictauen primo mihi obtinenti aliud beneficium curatum, contulit istam ecclesiam parochialem, quam acceptaui & adeptus fui possessionem: nunquid pendẽte anno quo eps Pictauen. percipit fructus illius ecclesię, censebitur meum primum beneficium vacare, ita quòd possit alteri conferri per episcopum? Respõdet Romanus Pontifex dicens, quòd æquitati consonum est, vt pendẽte anno quo episcopus percipit fructus beneficij curati, non vacet primum: nam cum ego non percipiam fructus istius beneficii, non dicor plene habere possessionem illius secundi beneficii: iõ licite potero retinere primum beneficium, & sic istud cap. daclarat c. de multa. alleg. Not. primo arg. quòd in priuilegiis appellatione beneficiorum comprehendũtur etiã curata. vide de verb. sig. ca. pen. in antiq. Nota

secundo

secundo casum, in quo quis simul potest retinere titulos duorum beneficiorum curatorum absque dispensatione. Dominicus.

[Prima glossa summat, & dicit quid declarat.]

a ¶ Si tibi.] per adoptionem secundi beneficij curati, cuius fruct⁹ alius ex causa percipit, nō vacat primum. Emanauit hæc decreta. ad declarationem decretalis, de multa. supra eodem tit.

[Glo. seq. not. duo: ex secūdo infert obiectionem, & remittit.]

b ¶ Fructus.] not. q alia est ista concessio ab illa quam habes s. eo. lib. de rescrip. si gratiose. ibi. n. concessum fuit de bñficijs; hic aūt de fructibus. hoc dico: quia in illo casu virtute indulgētiæ non vacant beneficia: hic vacant: & necesse est illa debito tempore cōferri: aliàs locum haberet Lateran. concilium. vt sup. de eccle. benefi. vt nostrum, & not. de magistris. c. penult. in vlt gl. & Hostien. in decre. s. de verb. signi. ca. penult. Et intellige q si aliqua sint onera 1 incumbētia: ille qui fructus percipit, habet nulla subire, q dic vt supra eo. lib. de offic. ordi. præsenti. §. porro. [Et per extrauagan. Ioan suscepti. de quo ibi dixi. Ioan. And. Quos autem fructus talis habere debeat: & quot dies habeat annus hoc casu dixi. supra eo. lib. de rescript. si propter. Et per illum §. porro, satis videtur ista decre. & eis ratio esse, superflua: cum minister debeat expensas habere: quare ergo non vacat primum, ex quo de secundo recipit saltem victum. Sed potuit esse ratio, quam dixi in glo. quia non est.

c ¶ Debitis.] ad idē supra de verb. sig. ca. pen. supra eo. li. de rescrip. si propter. & idē si propter aliam causam. ADDITIO. Etiam si non respiciat ecclesiam, sed nobilitatem vel prærogatiuam personæ. facit sup. eo. de multa. in fi. Archid. ponit exemplum de guerra, litigio, longa peregrinatione, magna emptione, & qualibet paupertate sine culpa. alleg. sup. de censi. cū Apostolos de dona. Apostolicę de relig. do. c. 2. 16. q. 1. & tēporis secundum Host. Ioan. An.

d ¶ Onerata.] ad quæ soluenda tenebatur ecclesia: ex quo nomine ecclesiæ, & pro eius vtilitate erant cōtracta. supra de sol. cap. 1.

e ¶ Te.] vel alium: quia idem iuris, cum eadem sit ratio. & facit quod dixi sup. eo. tit. si tibi.

[Glo. seq. rationem reddit, dat simile, subdit cautelam, deinde quærit, arg. negatiue, soluit contrarium, ad quæstionem obijcit, & soluit.

f ¶ Vacare.] quia non est adhuc adeptus plene: quia licet beneficiū habeat, fructus non habet: & sic nō vr̄ plene translatus. 2 1. q. 2. si quis iam translatus. nam licet res, data sit, vacua possessio tradita non est. ff. de vsur. stipulatus. 1. responso, & sic ad plenum recepisse non videtur, ad hoc ff. commo. l. 3. 2. responso. Et idem credo de decre. cū in cunctis, scilicet quòd si lapsum est tempus de consecrandis episcopis, vel iam est cōsecratus, beneficia propria tenebit, si fructus epatus alteri ex causa debebantur eadem ratione. Et caute 2 faciet episcopus qui talem indulgentiam habet. si beneficium vacans conferat aliàs beneficiato: pone enim quòd habere debeat fructus primi anni: primo anno habuit fructus secundi beneficij: secundo anno vacabit primum, & tūc habebit fructus primi, si adhuc durat indulgentia. Sed quæro nunquid iste teneaт infra annum promoueri? Et videtur quòd non, per istud c. nec vr̄ possessionem adeptus vsquequaq;, nec integre; & facit sup. de ele. cum in cunctis. §. cum vero. Et hoc quidā 3 tenent assertiue. Sed 𝔠trium credo, & dico q bene currit tempus, ex quo habet exercitiū curiæ aīarum liberū & pacificū. ad hoc s. eo. lib. de elect. cōmissa. §. 1. 3. propter illud 4 .n. ordinari debet. Ad decre. cum in cunctis. §. cum vero. ibi. ecclesiasticorum bonorum administrationē, &c. dico q administratio nem iste habet, licet fructus nō habeat. facit p hac parte s. eo. de multa. lib. de elect. licet canon: ibi, vt gregis sibi crediti, &c. Itē quid dices in parochiali ecclesia, vbi nō esset aliquis redditus: puta quia dos eius casmate vel alluuiōe perijsset: nonne teneretur rector eius promoueri? Dicā igitur quòd qui tale beneficium recipit, sibi imputet 91. dis. clericus victū. Sed oppones q quæstio non procedit ex quo habebat primum beneficium qđ retinet, saltem ratione primi pmoueri tenetur: Dico q procedit: pone q prima ecclesia curata sit collegiata, vt sup. eo. de ele. statutum. eo. lib. vel super illa fuerit dispensatum: vel pone simpliciter non fecit se pro moueri, priuatus est prima: nunquid & secunda? vnde bene procedit questio. Speciale igitur statuitur in hac decret. ne clerici mendicare cogantur, q primum beneficium simile non vacet: sed ne pereant animæ, nihilominus promoueri tenetur, vt sup. dixi.

Marginalia (left): † Et appellatiōe, bñficiorum an cōprehendātur prębēdę, pēsiones, & pstimonia vide Fel. in ca. postulasti. extra de rescri. — 1 Facit extrauagās Io. xxij. q incipit, Suscepti. tit. de ele. & electi potestate. — 2 Non dicit, recte faciet, sed caute; ab hac. n. & similibus cautelis abstinendum est viris piis.

Marginalia (right): 3 Io. Mo. hic & ibi. — 4 Idē ibi Archid. — † Nota bñ secundū Doct. qđ in veritate vacet, per c. sup. eo. nō poterit. ergo istud fm beneficium à se reijcere. arg. regulę qđ semel. Fon. — † Vide regulā, quā hinc colligit Anch. cons. 351. incipi. Ex scire testamenti. — Promot⁹ ad curatū dēt infra annū ad ordines, p moueri, si cet ecclesia nullus hēat redditus.

bi [a] concesso à nobis, vt fructus [b] beneficiorum †, quę vsque ad certum tempus in tua vacabunt dioecesi percipere valeas, pro soluendis debitis [c], quibus est tua ecclesia onerata [d], beneficium vacans postmodum curam habēs animarum annexam alicui simile beneficium obtinenti te [e] conferre cōtingat: Aequum est, vt quādiu fructus ipsius perceperis, primum non debeat reputari † vacare. [f]

¶ Idem

¶ *Cum mandatur alicui non sacerdotalis, vel integra, vel certi valoris conferri præbenda. sacerdotalis dimidia vel minoris valoris, illi etiam volenti, conferri non poterit.*

CAP. XXVII.

CVI † DE

CVi de non,] Tria sunt dicta, quæ patent per paragraphos: & finis omnia respicit. Ioan. And.

¶ Pro intellectu huius cap. præsupponendum quod in quibusdam ecclesijs aliquæ sunt præbendæ, quæ dicuntur sacerdotales, aliæ diaconales, aliæ subdiaconales: & istud fuit introductum vt melius posset deseruiri diuino cultui: hoc est, aliquæ sunt præbendæ ad quas nullus promouetur nisi sit sacerdos: aliæ diaconales, ad quas diaconi promouentur: alię subdiaconales, quæ conferuntur subdiaconis. Item præsupponendum secundo, quòd in aliquibus ecclesijs, sicut est in ecclesia Pictauen. aliquæ sunt præbendæ integræ, alię sunt dimidiæ præbendæ: quia canonicus habens illā dimidiam præbendam percipit medietatem fructuū alicuius præbendæ.

CASVS. Papa mandauit episcopo Pictauen. vt mihi prouidere de aliqua præbenda non sacerdotali in ecclesia Pictauen accidit quòd vacauit aliqua præbēda sacerdotalis: vtrum episcopus virtute meæ gratiæ possit mihi illam conferre? Certe non. Sed quid? Papa mādauit episcopo Pictauen. vt in sua ecclesia, in qua erāt præbendæ integræ, aliæ dimidiæ, mihi conferret prębendam integram, vtrum possit eps mihi conferre dimidiam prębendam? Respondet q non. Sed ponamus, q Papa mandauit mihi prouideri de prębenda valoris centum librarum: vacauit nunc aliqua prębēda minoris valoris, vt puta valoris, quinquaginta librarum: vtrum possit de illa mihi prouideri? Certe nō. Et rationem horum ponit Romanus Pontifex. nam fines mandati Apostolici sunt diligenter obseruandi. in l. diligenter. ff. mandati. ideo mandatum Apostolicum non debet extendi extra casus expressos in rescripto. Not primo, quòd quandoque in ecclesia præbendę annectitur ordo sacerdotalis, ad hoc cle. vt, hi, qui de ęta. & qualit. Not. secundo, quod in mandato cuius forma est obseruanda, non potest illa omitti: etiam de partium consensu. Dominicus.

[Prima

[Prima glossa summat.]

a ¶ Cui de non.] cum mandatur alicui non sacerdotalis, vel integra, vel certi ualoris conferri præbenda: sacerdotalis, dimidia, vel minoris valoris illi etiam volenti conferri non poterit.

b ¶ De non sacerdotali.] istud videbatur in eius fauorē appositum, vt non compelleretur esse sacerdos: & tamen in eius læsionem retorquetur, ita ꝙ etiam si volet, sacerdotalem habere non poterit. & ratio est in fin. c. & vide ꝙ dixi ī. de reg. iu. quod ob gratiam.

† al. mandatur.

nō a sacerdotali b præbenda prouideri mandatur: sibi etiam volenti sacerdotalis auctoritate mandati huiusmodi conferre nequibit. ¶ Similiter si in ecclesia, in qua integræ ac dimidiæ c præbendæ habentur, mandetur † integra d conferri præbenda: quamquam ille pro quo scriptum extitit, dimidia velit esse contentus, ei de ipsa non poterit prouideri e. ¶ Idem cum iniungitur prouideri alicui de præbenda f certi valoris, vt in prębenda minoris valoris etiam illo volente mandatum non possit adimpleri. Non enim huiusmodi mādata (quorum fines diligenter g seruari oportet) debent ad casus alios, quam expressos extendi.

c ¶ Dimidiæ.] si vna præbēda diuideretur in duas: quælibet per se diceretur integra. ī. eo. maioribus. & c. vacante. sed hic vna præbenda diuidebatur in duas, vel erant ibi præbendæ quæ sic vocabantur, integræ & dimidiæ: quia medietatem redditūum forte habebant respectu integrarum.

d ¶ Integra.] quid si simpliciter mādetur prouideri de præbenda? Dic 1 si illæ præbendæ dimidiæ sunt diuisæ: quia pars à toto iam separata, non est pars, sed totum: tunc de dimidia poterit prouideri 2, vt sic aliud sit de integra scribere: & aliud simpliciter scribere: ad hoc ī. eod tit. ei cui. sed si aliàs nulla esset diuisio, sed vna præbenda diuideretur in duas, secum crederem, cum tunc non de præbenda, sed de dimidia prouideretur. ADDITIO. Ad hoc ff. de leg. de leg. 2. Caius. §. 1. Ioan. And.

1 Idē Io. Mo. q dicit se sic sentētiasse. & idē Archid.

2 Placet Do. si illa diuisio sit facta ante datā litterarū; sec' si post: qa litteræ bñficiales ñ extēdunt ad creata post datā ele. fi. de rescript. Font.

e ¶ Prouideri.] vide ī. in tex. ibi, Non enim, & c.

f ¶ De præbenda.] & tunc de pensione prouideri nō poterit, vt ī. eo. tit. & lib. quamuis. 1. responso.

g ¶ Diligenter.] ff. man. diligenter. & ī. de rescrpit. cum dilecta.

ADDITIO. Allega. Ioan. Mona. ff. de acqui. hær. l. si quis mihi bona. §. pater filio. Arc. alle. de restit. spo. c. fi. Ioan. And.

Licet episcopus.] Primo dicit beneficiū de iure vacans conferri posse possessore nō vocato. Secūdo, in danda possessione dicit illum vocandum: ibi, Illū tamen. Ioan. And.

¶ Præmitte ꝙ habens beneficium curatum, & obtinens secundum, ipso iure est priuatus primo: & libere potest conferri. ī. eod. de multa. hic declaratur quod importat verbum, libere. Dom.

¶ Istud c. venit limitatiue ad cap. de multa. eod. tit. in anti. vbi vř ꝙ si alicui obtinenti beneficium curatū, vel dignitatē, vel personatum cōferatur aliud simile beneficium incompatibile, & adeptus fuerit possessionem pacificam: vacat primum beneficium. dř in cap. commissa, de elect. ī. eo. isto lib. ꝙ etiam si steterit ꝑ ipsum cui est collatū secundum beneficium, quo minus adipiscatur possessionem pacificam: vacat primū beneficiū ac si apprehendisset possessionem pacificā: & poterit eps primum beneficium conferre alteri idoneæ ꝑsonæ: sed vtrū episcopus possit istū, cui contulit primum beneficium quod vacat per adeptionē alterius beneficij incompatibilis inducere in possessionē realem absque cognitione causæ? Respondet ꝙ nō immo debet eps facere citari primum possessorē, & ipsum audire super iure suo quare retineat primū beneficium, cum adept⁹ fuerit possessionē pacificam secundi beneficij: quia nisi alleget aliquam causam rationabilem, poterit eps inducere istum (cui secundo contulit illud beneficium) in possessionem realem ipsius beneficij. Not. primo, ꝙ per solā beneficij collationē nō dicitur quis acquirere ipsius possessionem Not. secundo, ꝙ licet quis possideat prima facie contra ius rem, tamen non potest ab ipso possessio euelli illo non vocato. Dominicus.

¶ Idem.

¶ Secundo beneficio curato effectualiter adepto. primum consimile eius possessore irrequisito conferri potest: non autem eius possessio dari, secundum Zen.

CAP. XXVIII.

Licet h † episcopus i beneficium, quod cum animarum cura tenebas (postquam aliud recepisti cōsimile, ac ipsius possessionem pacificam habuisti, vel per te stetit, quo minus haberes eandem k) possit alteri de iure conferre l: illum tamen cui contulerit, non debebit te non vocato m

† Vide Felinū in c. fi. extra de ꝓsump. & Hipolytū singulari. 195. īcip. nemo pri uād' est

[Prima gloss. dicit quid declaret.]

h ¶ Licet episcop⁹.] edita fuit ad declarationem decretalis, de multa. ī. eo. tit. & ad probationem eorum quæ ibidem no. Inn. & Host. quæ no. Guil. ī. de elec licet canon. ADDITIO. & Cō postel. de rescript. capitulum. in glos. magna. vers. item quæritur, vtrum executor datus. & ver si. seq. Ioan. And.

i ¶ Episcopus.] vel quilibet alius ad quem collatio ꝑtinet, cum eadem sit rō: & concilium indistinctè loquitur. is quoq; ad quem prioris decre. & c cui verbo declaratiue venit hæc decre. vt ī. dixi.

k ¶ Eandem.] sic ī. eo. lib. de elect. commissa §. 1.

[Glo. seq dubium soluit, & rationem reddit.]

l ¶ Conferre.] not. ex hoc tex. ꝙ decre. illa ī. de elect. c. vlt. eod. lib. licet in confirmationibus locū sibi vendicet. non tamen in collationibus: vnde vides ꝙ non facta aliqua vacatione, potest fieri collatio ad idē facit ī. eod. tit. & lib. cum in illis. §. cum autem. & bene dicit textus de iure conferre: quia istud est regulare 3 ꝙ rem ad collationem meam spectantem, vel ius qđ in ea habeo donare, vel quocūque alio titulo in aliū transferre possum, detentione alterius non obstante. ff. de reg. iur. qui potest C. de hære. vel. act. ven. per totum. ff. de contrahen. empt. qui tabernas. ad hoc ī. eo. uenerabilis. supra de feud. c. 2. de possessione autē fiet quod sequitur.

3 Idē Do. facit gl. c. cū nřis: de concessi. pb. Font.

[Glo. seq. fortificat textum.]

m ¶ Te non uocato.] non ergo remouebitur possessor à sua possessione uel quasi sine causæ cognitione 4: ex quo titulo possidet, licet iniusto. 16. q. 4. uolumus. & sic intelligitur, de cōces. præbrn. cum nostris. de restit. spolia. in litteris. de cau. posses. c. 2. in antiq. & est expressum C. de rei uendica. l. fin. Hinc est quod usufructuatius usufructu finito non potest à quasi possessione expelli: immo cōtra eum agetur negatoria: uel ex cautione de restituēda re præstita. ff. si ususfruc. petat. l. uti frui. 1. respon. ff. usufru. quemadmodum caue. l. 1. §. hoc autē agat. ergo. is cui collata est ecclesia, ut sibi tradať possessio, i quo ꝓcediť summarie possessore uacato,

4 Cognoscere. aūt dēt de canonica collatiōe petentis, & de iniusta detentione possessoris fm Arch. ī. de rescri. olim. & scripsi i ꝑdi. d cr. cū nostris sup gl. 2. Io. And.

vocato.C.si per vim vel alio modo.l.vlti.Alleg.Archi. ṡ.de rest.in integ.eũ ex litteris. ad fi.ff.de re quir.reis l.2.& 3. q.9.indicas. Io. An. Nemini enim licet rẽ et suam sua auctoritate occupare.C.vnde vi.si qs in tan tam.16.q.6.placuit. ṡ. eo.tit.& lib. eum qui.2.responso.ad hoc ṡ.de diuor. porro. Et quod hic dicitur, idem intelligo secundum prædictos doctores in omni eo casu, in quo priuatus est quis ipso iure pone in terminis. ṡ. de elect. licet canõ. licet vtilis esset declaratio vt ṡ. dixi.e.ti.omissa. ADDITIO. Vide quod dixi per Inn.& Host.de concess.præb. cum nostris.in antiq. super gl. pe. ad fi.I.A.

a ¶ Retinendi.] vt si sufficienter secum dispensatũ esset. ṡ.eod. tit.& lib non potest. vel ad tẽpus hoc concessum, vt ṡ.eo.li.de rescr. si gratiose vel ex cã nõ percipit fructus secundi beneficij.ṡ. eo.ti.& li.si tibi concesso.vel habet commendatam eam.ṡ.de elect.nemo.eo.lib.

(cum tibi forsan ius possit cõpetere retinẽdi [a]) in possessionem ipsius inducere corporalem.

¶ Idem.

¶ Sacerdotalis præbenda per simplex mandatum de prouidendo, non nisi apto ad sacerdotium est conferenda. h. d. secundum Zen. Et istud summarium potest adaptari utrique lecturæ positæ in tertia glossa Dominicus.

CAP. XXIX.

Ei, cui prouideri mãdatur † simpliciter [b] de prębenda proximo vacatura, sacerdotalis [c] prębenda conferri non potest †, si nondum [d] in ætate [e] tali existat, quòd possit ad sacerdotium promoueri: Sed aliam [f] expectare debebit.

† Mãdata de ꝓuidẽdo sustulit cõcil. Trid. ses. 24. de refor. c. 19.

EI cui.] Decretalis tria facit. Primo ponit formã ꝓuisiõis: Scdo soluit illi⁹ dubiũ: Tertio solutionẽ dclarat. Scdm: ibi, Sacerdotalis. Tertiũ: ibi, Sed aliã. I.A.

CASVS. Cum in ecclesia Pictaueñ. essent aliquæ præbendæ sacerdotales, aliæ non; sed erãt diaconales, vel subdiaconales, Papa fecit mihi gratiã sub hac forma: quia mandauit epo Pictaueñ. vt mihi prouiderit de p̃benda in ecclesia Pictaueñ. simpliciter absq; alia specificatione: vacauit præbenda sacerdotalis: vtrũ eps illam mihi non promoto ad sacerdotiũ possit cõferre? Respondet ꝙ non. Sed quid si nondũ fuit promotus ad sacerdotium: sed tamen sum in ætate legitima, puta xxv. annorum, in qua potero promoueri ad sacerdotiũ: an de illa præbenda sacerdotali vacante possit mihi ꝓuideri? Certe sic. Et ista sunt vera: nisi aliàs cõstaret de mẽte Papæ, puta si in litteris Papæ dicer̃, nõ obstantibus quibuscunque, per quæ effectus litterarum nostrarum posset impediri aut differri: nam tunc etiã de præbenda sacerdotali posset mihi prouideri: licet nondum essem ætatis legitimæ, in qua possem ꝓmoueri ad sacerdotium. Not. primo argum quòd mandatum directum simpliciter super præbenda, includit sacerdotalem & non sacerdotalem. Nota secundo secundum Io. Mona, quod genus quod in vno de indiuiduis non põt impleri, implebitur in alio. ṡ. eo.tit.& li. cũ in ecclesia.& vi.5.cor.in dist.c.qa sæpe.in gl.fi.Do.

[Prima glossa soluit dubium.]

b ¶ Simpliciter.] hoc non sine mysterio dictum fuit: si enim in litteris contineretur, non obstantibus aliq bus, &c. p quæ effectus gratiæ nostræ impediri valeat, vel differri: hic secus: quia patet quòd Papa vult sibi prębendam dari: ordinem autem recipiet cum ætatis erit ad hoc aptę & sup hoc vidi dclaratiõẽ sub bulla.

ADDITIO. Non intelligas per modum constitutionis: sed in quadã causa, vt mihi videtur. Nouarieñ. præbendã obtinuit impetrans contra opponentem, qa ipse non habebat ætatem ad sacerdotium, quam requirebat præbenda. Ista ratione expressa in Papalibus litteris super sententia editis, ꝙ impetrans habebat in litteris gratiæ clausulam, non obstantibus ijs per quę effectus, &c. Ioan. And.

c ¶ Sacerdotalis.] ex priuilegio, consuetudine, vel statuto ecclesiæ.

ADDITIO. Dicit Archi. vt in ecclesia Bonon. iã dudum in ipsa ecclesia contrariũ consului, s. in ea tũc non esse præbendas sacerdotales: vnde ex eo quia nõ erat expresse onus sacerdotij, vel alterius ordinis prębẽdis annexũ: licet ibi dẽ bene fuerat statutũ ꝙ essent tot diaconi, tot psbyteri, &c. Ioan. And.

[Glo. seq. signat cõtrarium & soluit.]

d ¶ Nondum.] ergo non inspicimus tempus datæ, sed tempus vacationis, vt si tunc est in ętate, bene qui dem: aliàs sequentẽ expectat. Sed contra ṡ.eo.lib.de rescript. si eo tempore. vbi non inspicitur tẽpus, quo vacat beneficium sed solum tẽpus datæ. Sol. In curatis beneficijs & in ipsorum impetratione maior idoneitas requiritur, quàm in sacerdotalibus præbendis. ṡ. eo.tit.& lib. cũ in illis. ṡ.de elect. isto lib. statutum. & ideo fauorabilior est hæc gratia quã illa. præterea hic loquitur generaliter, quod genus ciuiliter est intelligendum [1] ff. de seru. l. si cui. præterea gratia illius decret. saltem in altera parte est duratura. hic autẽ posset gratia in totum extingui. Pone n. ꝙ omnes præbendæ ibi essent sacerdotales: si ergo ille qui impetrauit sibi ꝓuideri de beneficio cũ cura vel sine cura, tunc nõ erat ętatis idoneæ: pro ea parte qua de curato expressit, sunt litteræ vitiosæ: si autẽ simpliciter impetrauit super primo beneficio, curatũ nõ debebitur. ṡ. eo. cũ in illis. sed secus cum impetro prouideri de præbenda, vt hic vides. Io.

† Hic est vn⁹ casus quo primus impe trãs non obtinet primũ va cãs: alios vid ꝓ gl. qa sępe. ṡ. e. lib. Do. Font.

Glo. seq. querit, arg. & soluit. Iterum quærit, arg. pro & contra, & soluit.]

e ¶ AEtate.] quam dicis hic congruam ætatẽ? Dicendum videtur ꝙ ætas 30 annor. 78. dist. c. 1. & 3. vbi est expressum. Et hoc tenet hic Archid. sequens Host. cuius opinionem posui in §. inferiora. super gl. 2. Sed hodie si attigerit xxv. annum, satis est in ætate legitima: per decre. ṡ. de elect. cum in cunctis. & 78. dist. c. vlt. & hoc approbat clemen. de ęta. & quali. generalẽ: & non dico hodie seruanda interstitia temporum de quibus habes 78. dist. c. 1. & 3. & per totũ. Sed qd dices si iam erat sacerdos, licet non esset in ætate legitima: nunquid debebitur sibi præbẽda? Videtur ꝙ non: qa non est in legitima ætate: quod requirit hæc littera: & non debemus respicere quid factum sit, &c. vt ṡ. de elec. cũ causam. cũ suis concord. benefacit ff. quãdo dies lega. cedit. l. penul. ff. qui satisda. cogan. l. quotiens. cũ suis concor. Contra videtur: ex quo enim ꝓmotus est iã, quid querimus ætatẽ ad promouendũ? recipit enim verum ordinem de tempo. ord. vel nõ est compos. in ant. Primum credo [3], cum tali interdicenda sit executio ordinis sic suscepti, vt in p̃dicti. decr. vel non est compos. & quia non debet esse melior cõditio eius qui deliquit. ṡ. eo. tit. & lib. eum qui.

1 Idem vr̃ sẽtire Domi. exami nãs gl. & Panor. c. cũ dilect ṡ. eo. qa hic non fuit surreptio. sec⁹ in d. c. si eo tpe. Fonta.

2 De ætate ordinãdorũ, vid q̃ demũ sanciuit 5cil. Trid. ses. 23. de refor. c. 12.

3 Idẽ hic Arc. q. ẽt inducit qd talis cũ velit vti falso diplomate, puniẽdus est. ff. ad l. Cor. de fal. l. eos. §. fi. Io. And.

f ¶ Aliam.] non sacerdotalem, vel etiã sacerdotalẽ, si tunc peregerit ætatem idoneam, vt ṡ dixi. Io. And.

¶ Idem.

¶ Ex mandato sedis Apostolicæ expectans ex certa causa, ea deficiente beneficium petere impeditur. hoc dicit secundum Zen.

CAP. XXX.

SI PAV-

SI pauper.] Decidit casum dubium, rationem interferens: ibi, Cum cesset.

ADDITIO. Et dicit Io. Mo. ꝙ hic patet instãtia ad regulam, factum legitime. ṡ. de reg. iur. & ibi remittit. Ioan. And.

CASVS. Papa mandauit episcopo Pictaueñ. in forma pauperum, vt Titio clerico prouideret de bñficio compe-

competenti secundum merita ipsius Titij vt inde posset sustentari: antequã eps Pictauen. illi prouideret de beneficio competenti, ipse Titius adeptus fuit aliquod beneficium, ex quo licite poterat sustentari: postea vacauit beneficiũ in collatione epi Pictauen. vtrũ de illo possit prouidere eidem Titio? Videtur, quòd sic: aliàs sua gratia sibi de nihilo seruiret. Non obstante ista ratione dubitandi, decidit hic Romanus Pontifex contrarium: vide licet quòd eps Pictauen. de beneficio vacante non poterit Titio prouidere: & ratio huius est: quia cũ modo habeat beneficium, ex quo potest viuere: & sic cesset causa suæ gratiæ, debet cessare effectus.

† Multis modis qs dr pauper, vid Alex. cõsi. 37. i. ci. cõsultus sum. li. 7. adde Bar. in l. si cõstante. ff. solut. mat.

Nota primo, quòd pauper dicitur nõ habens beneficium ecclesiasticum, nec bona patrimonialia: licet habeat virtutes: quod intellige, vt sit pauper respectu bonorum patrimonialiũ. Nota secundo, quod cessante causa mãdati, cessat mandatum: etiam si non fuerit adimpletum. vide de appel. cũ cessante. in antiq. Dominicus

per † a clericus cui cum beneficium nullum haberet, mandabatur de beneficio (iuxta suæ probitatis merita) per episcopum prouideri, aliud antequam sit prouisum eidem, beneficium fuerit assecutus: prouidere b sibi episcopus (cum cesset causa c mandati) de cætero non tenetur.

¶ Idem.

¶ *Vbi de prioritate beneficij pluribus collati non constat: primo possessio, deinde maior prærogatiua præfertur. hoc dicit secundum Zen.*

[Glossa prima recitet. per quæstionem, quam distinguendo soluit.]

a ¶ Pauper.] Nota, quia non sine mysterio dictum puto: si enim in gratia speciali prouisum sit alicui: & postea ante vacationem adipiscatur aliud beneficiũ, nõ 1 expirat gratia. Hæc enim decretalis loquit de forma quæ prouidet necessitati pauperum, quæ est iustitia, 1 vel quasi, in antiq. de præben. cum secundum. Prouisione igitur facta imperranti, cessat causa iuris: & sic ipsius executio. & facit. ĩ. eod. si eps. 1. respon. fi. ibi, per eum vel alium. &c. ius enim beneficiatum nõ beneficiat. supra eodem, quia in tantum. Et hoc verum puto, nisi adeptum beneficium se non competeretur 2 cum prima gratia, si iam habere effectum, vt in duobus curatis. supra eodem, de multa. cum enim in eo casu peteret ius in re: multo fortius ad rem. ĩ. de concess. præben. c. vlt. & hoc approbat clement. de rescriptis, gratiæ.

1 Iustũ ẽ clericum bñficiari i vico potissime d quo ẽ. C. de epi. & cler. i ecclesijs. I. And.

ADDITIO. Quod gratia speciali alicui facta non expiret si postea ante vacationem adipiscatur aliud beneficiũ, tenet Io. Mona. & Archid. & de hoc per Ioã. de Deo in sua q. 23 primi lib. vbi dicebat, ꝙ si in litteris cõtinebatur eum nullum habere beneficium: & sic erat tempore datæ rei veritas: iudex pronunciabit illud beneficium sibi deberi. Ego non curo de illa clausula: & tene quod dictum est in glo. Ioan. And

2 Facit ꝙ delitigãte dixi post. Inn. s. de rescri. i nra. Io. And.

b ¶ Prouidere.] talis forma etiam in litteris gratiæ nõ extenditur ad hospitalia, vel loca similia, vt in clemen. eo. tit. per litteras.

[Glo sequens exponit, quærit, & soluit etiam distinguendo.]

c ¶ Cesset causa mandati.] & sic cessabit effectus. Et quæ erat causa? quia nullum habebat beneficiũ 3: & sic causa iustitiæ potius quàm gratiæ, vt s. dixi. cõcor. de appel. cum cessante in antiq. cum sim. Sed quid dices. pone, est illi prouisum de vicaria, numquid per id expirabit mandatum? Sol. si vicaria est tẽporalis: pone in terminis. s. eod. lib. de elect. cum ex eo. in fi. & ĩ. de regu. beneficium. s. de appel. peruenit 2. [s. de vo. c. fi. s. eo. lib. de elect. cum ex eo. & consti. Io. execrabilis. in fi.] tunc non expirabit mandatum: quia beneficiatus non est: cum beneficia sint perpetua. Sed si vicaria est perpetua, vt supra eodem, extirpandæ. tunc secus. supra de rescriptis, postulasti. [Idem Archidiaconus.]

3 Ergo si haberet. pẽsionẽ i titulũ, illa tacita gratia nõ valeret. Fonta.

SI a sede.] soluit casum dubium distinguens duo membra: Secundum: ibi, Si vero. Ioan. And.

CAP. XXXI.

SI † à sede Apostolica, vel legato d ipsius vni, & ab ordinario alteri, eodem die idem beneficium conferatur, nec appareat e quæ collatio fuerit

CASVS. Vacante aliqua ecclesia parochiali, vel aliquo alio beneficio: impetraui illud beneficium a legato Cardinali tunc in his partibus existenti: eadem die episcopus Pictauen. tibi contulit illud beneficium: quæritur, quis nostrum debeat habere illud beneficium: vtrũ ego qui habeo collatiõnẽ a legato de latere: vel tu qui habes collatio nem ab epo Pictauen si? Respondet Romanus Pontifex cum distinctione: aut tu habes possessionem illius beneficij: & tunc es præferẽdus, licet habeam collationem a legato Papæ, & non tu: aut contra ego sum possessor. & tunc sine dubio sum potior: ideo sum tibi præferendus. Sed ponamus, ꝙ neuter nostrum est in possessione, quæritur quis sit potior in collatione? Respõdet, ꝙ ego qui habeo collationẽ a legato, & non tu: & propter excellentiam & ꝓrogatiuam ipsius legati de latere sum tibi præferendus. Et ista sunt vera, dum tamen non possit apparere per testes, vel alia probationum genera, quæ collatio fuerit prior, nam licet istæ duæ collationes sint factæ eadẽ die, tamen potuit esse ꝙ eps Pictauen. fecit tibi collationem istius beneficij tali die de mane, & qđ legatus fecit mihi collationẽ hora vesperarum, tũc enim si de hoc posset constare, tu esses potior, & ideo esses ꝓferẽdus. Nota primo, ꝙ legatus de latere potest conferre beneficia ex sua generali commissione legationis, secꝰ est in legatis natis & missis, nam tales nõ possunt beneficia conferre, nisi haberẽt super hoc specialem potestatem. Nota principalem effectuum huius c. videlicet, ꝙ si eadem die Papa vel suus legatus cõtulerit mihi aliquod beneficium, & eadem die (ita ꝙ nõ potest cõstare, quæ collatio sit prior & posterior.) eps fecerit tibi collationem illius beneficij, qui primo adeptus fuit possessionem illius beneficij, est ꝓferẽdꝰ, si autem neuter possideat, tũc ego qui habeo collationẽ a Papa, vel a suo legato, sum potior in assignatione beneficij. Nota vlterius, ꝙ factum legati non dicitur factum Apostolicæ sedis. probat text. qui ponit ista hic ut diuersa ad idem s. eo. ti. & lib. si eum. & cap. si Apostolicæ. Nota finaliter, quòd in collatione beneficij eodem tempore possunt concurrere tres potestates conferendi. Dominicum.

† Vide Alex. cõs. 19. inci. admodũ. li. 2. & late Philip. Probũ in c. cũ. cui. s. hoc. eo. tit.

[Prima glossa soluit quattuor dubia.]

d ¶ Legato.] Intelligas de legato de latere 4, qa alij beneficia conferre nõ possunt, nisi haberẽt specialem super hoc potestatem. s. de offi. lega. c. 1. Quid dices si Papa contulit vni, & legatus alteri? Dic idem quod infra sequit in Papa: vel legato ex vna parte, & ordinario ex altera, quia eadem ratio. Idẽ dico, si Papa vni, legatus alteri, ordinarius tertio cõtulerit, in archiepiscopo autem & epo & suis subditis dubitatio non procedit: quia ad alterum solum pertinebat collatio: & illa sola valuit.

4 Vide ꝙ not. đ or. lega. c pẽ. in glo. 2. Io. And.

e ¶ Nec appareat.] si enim posset apparere, q̃ fuerit primo facta, illa obtinebit 5: vt si ꝓbetur per testes de hora, vel in ipsis litteris dicitur de hora. & facit qđ dixi s. eo. lib. de rescri. duobus. vbi idẽ verbũ habes.

5 Vterq; ergo ꝓbare poterit & obtinebit, q meliꝰ ꝓbauerit. de renũc. sup. hoc. de ꝓb. ex litteris. I. A.

primo facta: erit potior conditio possidentis a †. Si vero neuter b possideat, is, cui sedes ipsa cōtulit, vel legatus (propter conferentis ampliorem prærogatiuam c) erit alteri d præferendus.

¶ Idem.

¶ Religiosus habens prioratum vel ecclesiam curatam, si recipit secundum sine licentia Papæ, ipso iure vacat primum: quod si statim non dimiserit, efficitur ineligibilis, & priuatur vtroque, eadem est pœna in ijs, qui habebant ante hanc constitutionem, nisi infra mensem alterum dimiserunt. hoc dicit vsque ad §. prohibemus Ioan. And.

CAP. XXXII.

Cum † singula e officia sint singulis committenda personis f, & dissolutionis, ac euagationis materia sit religiosis præ cæteris auferenda g: Præsenti prohibemus edicto, ne aliqui mo

† No. bñficij titulū adiuuari à possessione: iusta dico. l. uis eius. C. de pba. c. licet cām. de pb. & sufficit possessori etiā semiplene pbare, qp petitoris iᵉ reddat dubiū not. in l. bonæ fidei. C. d re. cre. Fō.

Casus. §. prohibemus.

† Vide cō ci. Tri. ses. 7. de refor. c. 2. & ses. 24. de refor. ca. 17.

a ¶ Possidentis.] magnum ergo est possessionis cōmodum. C. de rei ven. l. res alienas. Insti. de interdi. §. retinendæ. ȷ de reg. iur. in pari. cum suis concor.
ADDITIO. Alleg. Arch. 16. q. 4. volumus. vt lite pen. per totum. Io. Mo. alleg. vt eccle. be. c. vnico. post princ. optime facit ad casum. ff. de pigno. si debitor. cuius casum pono ȷ de reg. iur. cū sunt. Ioan. And.
b ¶ Neuter.] vel vterque: nec apparet quis tunc primo: idem iuris. s. de rescrip. duobus 2. responso. in princ.
c ¶ Prærogatiuam.] sic s. de maio. & obe. per tuas.
d ¶ Alteri.] cui contulit ordinarius.

Cum singula.] Primo ponit constitutionis causam: Secundo constitutionē circa religiosos: ibi, Præsenti. In qua tria facit: Primo prouidet circa futura: & pœnā apponit: Secundo ibi, Circa. prouidet circa præterita sub eadem pœna: Tertio ibi, Prohibemus. pūidet circa administrationes vel officia vnius monasterij nō committenda monachis alterius monasterij: & pœnam apponit committendi & recipienti.

CASVS. Abbas monasterij sancti Cypriani, alicui ex suis monachis habenti prioratum vel aliquod beneficium curatum, voluit conferre aliū beneficiū curatum: vtrum talis monachus possit istud secundū beneficium absq; auctoritate Papæ obtinere? Rñdet qđ non: aliàs ipso iure vacat primum beneficium: & tenetur ipse monachus dimittere primum beneficium statim, vt conferatur alteri: quod si non fecerit, efficitur ipse monachus inelligibilis: & tam quam ambitiosus debet vtroque priuari: quòd verum est, siue ipsi monachi deseruiant illis prioratibus, & ecclesijs curatis per seipsos, siue per vicarios institutos per episcopum ad præsentationem ipsorum: iuxta capit. de monachis. eodem titu. in antiquis. fallit si vnum istorum beneficiorum esset alteri annexum: quia tūc non haberent locum pœnę supradictæ, cum ista duo beneficia reputentur pro vno. capitu. dudum. supra de electione. ¶ Sed quid si solita sunt & consueta conferri solis monachis illius monasterij: vtrum possint conferri monachis monasterij noui Pictauen. vel alterius monasterij, quod non subest monasterio sancti Cypriani? Respondet Romanus Pontifex qđ non: nisi cum auctoritote Apostolicæ sedis, quòd verū est si in monasterio sancti Cypriani reperiantur personæ idoneæ ad obtinendum illa beneficia: quia si nō possent reperiri personæ idoneæ, possent assumi de monasterio monasterij noui, vel alterius monasterij non subiecti monasterio sancti Cypriani, etiam absque licentia Papæ: verumtamen securius esset, quòd requireretur auctoritas Papæ. Sed quid ponamus, quòd de facto factum fuit contrarium? vtrum contra facientes, & non obedientes huic constitutioni debeant puniri aliqua pœna? Respondet Romanus Pontifex, qđ sic: nam prælatus, qui contulit prioratus, vel alias administratiōes monachis alterius monasterij, est priuatus iure conferendi illas administrationes pro illa vice: & potestas conferendi illa beneficia pro illa vice deferē diœcesano loci, nisi monasteria sint subiecta immediate Romano Pontifici: quia tunc potestas conferendi defertur ad Papam. Quid de recipientibus & detinentibus illa beneficia? Respondetur: sunt ineligibiles ipso iure: nec tenet collatio sibi de dictis beneficijs facta. Nota ex principio capituli, quòd singula officia debent committi singulis personis: & vna persona non debet habere duo beneficia: sicut in corpore humano, quodlibet membrum habet suam ppriam operationem: nec exercet actum alterius membri. 89. distinctio. capitulo primo. in principio. Nota insuper, quòd cap. de multa. eodem titulo in antiq. etiam habet locum in prioratibus, & non solum in ecclesijs parochialibus, vt hic dicitur: Nam monacho obtinenti vnum prioratum, non potest alius prioratus conferri: nisi ille esset annexus primo prioratui: sed tunc non dicitur habere nisi vnicum beneficium: nam isti duo pro vno reputantur. capitulo dudum. de electione. Nota vlterius, quòd religiosus vnius monasterij non debet assumi ad beneficium, vel prioratum alterius monasterij. Nota insuper pœnam, quæ imponitur illis, qui faciunt contra istam constitutioné. Nota etiam, quòd pluralitas beneficiorum inducit dissolutionem, & vagationem in personam beneficiati. Nota finaliter, quod religiosis est prohibita vagatio. ad quod 16. quæstione prima. placuit. 1. Et cum hoc nota argumentum, quòd appellatione monachorum non comprehenduntur alij religiosi. Dominicus.

[Prima glossa summat, & dicit quid declaret.]

e ¶ Cum singula.] Religiosus habens prioratum, vel ecclesiam curatam, si recipit secundum sine licentia Papæ: ipso iure vacat primum: quòd si statim nō dimiserit, efficitur ineligibis: & priuatur vtroque. Eadem est pœna in his, quæ habebant ante hanc constitutionem: nisi infra mensem alterum elegerint, & alterum dimiserint. Prioratus ecclesiæ, vel administrationes vnius monasterij solitę p ipsius monachos gubernari, absque sedis Apostolicæ licentia alterius monasterij monachis non committantur, nec commissa dimittantur: qui contra fecerint sint priuati potestate ordinandi prædicta ea vice: & defertur ad diœcesanum in non exemptis, & ad Papam in exemptis. Recipientes vel eligentes, sunt ineligibiles ipso iure. Emanauit ad declarationem eorum, quæ not. Host. supra eodem, de multa.
ADDITIO. Dicebat Io. Mo. qp hæc decretalis obuiat ambitioni monachorum, & eā multiplicibus pœnis astringit. Ioan. And.
f ¶ Personis.] 89. distinctio. cap. 1. in prin. sicut singula membra corporis singulos actus habent, vt ibi. ad idē 16. quæst. 1. presbyteros. s. eodem titu. quia intantum C. de asses. l. nemo.
g ¶ Auferenda.] ad hoc supra eodē libro de electione, si religiosus, primo responso. & cap. quorundam. & capit. indemnitatibus. §. sed cum eas. infra de statu regu. c. vnico. supra ne cler. vel mona. c. 2. monasteriū enim est eis quasi carcer. 16. q. 1. placuit. 2. de sentent. excom. vt famæ. [in antiq.]
[Glo. seq. soluit dubium.]

a ¶ Prio-

a ¶ Prioratibus.] potest dici etiam non curatis, & qđ infra dicitur de curatis, referatur ad proxime dictum de ecclesijs: per decre. s̄. eo. de multa. s̄. de ele. dudum 2. & hoc approbat concilium Vien. de supplen. negli. pla. quia regulares. in cā autem est dissimilitudo inter personatus, & parochiales ecclesias: quam habes j̄. ne cle. vel mona. c. 1.

ADDITIO. Idem Io. Mona. & Archidiaconus.

b ¶ Absque sedis Apostolicæ.] nota arg. pro illa opinione, ꝙ in duobus curatis 1 solus Papa dispenset. ad idem sup. eo. tit. & lib. non potest.

c ¶ Annexi.] in his casibus nullius dispensatio est necessaria: cū hæc duo pro vno reputentur. supra de elec. dudum 2. vbi de hoc. sup. eo. tit. super eod. & cap. extirpandæ. §. vero.

d ¶ Teneatur.] in quātum possidet de facto: quia de iure priuatus est.

e ¶ Libere.] supra eo. tit. & lib. licet eps.

f ¶ Quod nisi fecerit.] idest si statim omnino non dimiserit.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

g ¶ Ineligibilis.] ad idem supra de elect. quisquis. & j̄. in fi. ca. exaggeratur igitur, pœna in religiosis, & merito, vt supra in prin. ad hoc 19. q. 1. alia est causa. Sed numquid hoc [s. ꝙ vacaret primum erat statutū per decret. de multa. Dicebat ibi Hostiē. ꝙ in prioratibus cōuentualib. vel curatis bene habebat locum decr. de multa. vt religiosos respiceret in ijs, a quibus ad voluntatē abbatis remouentur 2: vt, ꝙ plures possent habere: cum potius quasi custodes essent quàm priores. Indistincte autem intelligo hanc decre. etiam in omnibus prioratibus prout indistincte loquitur, & approbatum est hoc hodie per cōcil. Vien. de supplen. negli. prela. quia regulares. in fi. & hoc non erat ita clare statutum per decret. de multa. & pœnæ etiam sunt additæ, vt hic vides.

h ¶ Mensem.] quomodo huiusmodi mensis fiet computatio: dixi de ele. quàm sit. supra eo. lib.

i ¶ Peruenit.] & sic si perueniat ante duos menses a tēpore publicationis, statim incipit eis tempus currere: & si nō peruenerit infra duos menses, adhuc tempus nō currit. & sic placuit Papæ in hoc casu religiosos adstringi: cum aliàs constō principalis ex quo fuerit publicata post duos menses omnes adstringat 3. in auth. vt factæ nouæ consti. circa prin. ad hoc supra de postu. c. 1. & dicam in fi. huius lib. super data. Ioan. And.

† al. alijs.

1 Vide qđ de hoc articulo san. Th. sitū fit nouissime ī cōcil. Tri. sess. 7. đ reform. c. 2. & seq.

† In quo dā manu scripto codice ita: nisi forte vnus, vel vna ex eis ab alio dependeat, &c.

† Alios casus quibus retinētur plura bnficia dicit glo. 21. q. 1. in sum. vide q̄ dixi in c. gra. sup. eo. de re. scri. Fon.

† Ergo prius erat eligibilis vide glo. 16. q. 1. in sum. & cle. 1. de elect. Phi. Font.

2 Idē no. supra de statu mo. c. 2. in gl. pe. & quæ scripsi. s̄. e. li. đ of. or. p̄senti in 1. glo. ver. q̄rit demum. Ioan. An.

nachi vel religiosi alij † pluribus prioratibus a, vel ecclesijs curam habē- tibus animarum, etiam si eadem cura non per ipsos, sed per presbyteros ad eorum præsentationē per episcopos institutos habeat exerceri, absque b sedis Apostolicæ auctoritate præesse præsumāt: nisi † forte vnus ex eis ab alio dependat, vel adinuicem sint annexi c †.

Statuentes, vt quicumq; ipsorum prioratum, vel ecclesiam talem obtinens alium receperit: primū, quo sit ipso iure priuatus, statim omnino dimittere teneatur d, per eum, ad qué ꝑtinebit libere e alteri conferendū. Quod nisi fecerit f: extunc eo ipso efficiatur ineligibilis g †, & tamquam ambitiosus ab vtroque penitus repellatur. ¶ Circa eos autem, qui plures prioratus, vel ecclesias huiusmodi nūc detinent: prouidemus, vt infra mēsem h postquam præsens cōstitutio peruenerit i ad eosdem, vnum ex ipsis, quem retinere voluerint (reliquis dimissis) eligere k teneantur: alioquin extunc l pœnis subiaceāt supradictis m.

¶ *Prioratus ecclesiæ, vel administrationes vnius monasterij solitæ per ipsius monachos gubernari, absque sedis Apostolicæ licentia alterius monasterij monachis non cōmittātur, nec cōmissa dimittantur. Qui contra fecerint sint priuati potestate ordinādi prædicta ea vice, & defertur ad diœcesanum in non exemptis, & ad Papam in exemptis. Recipientes, vel detinentes (aliàs eligentes) sunt ineligibiles ipso iure. hoc dicit.*

¶ Prohibemus insuper, ne prioratus vel ecclesię, aut administrationes, seu officia vnius monasterij cōsueta per eiusdem monachos gubernari, committātur deinceps absq; auctoritate sedis eiusdem alterius monasterij monachis gubernanda n, nec hactenus commissa dimittantur eisdem: sed per eos, ad quos pertinent, libere ordinentur: Cum illis non liceat habere locum in diuersis monasterijs o, quorum vnum ab alio non depēdet p: nec aliorum monasteriorum (nisi canonice q transferantur ad ipsa) prioratus, ecclesias, administrationes, vel officia gubernare. Qui vero cōtra prohibitionem præsentem prædicta de cætero alienis monachis commiserint, vel dimi-

k ¶ Eligere.] ad idem supra eo. referente, & c. preterea.

l ¶ Extunc.] idest, post mensem.

m ¶ Supradictis.] vt s. fiant ineligibiles: & tamquam ambitiosi repellantur ab vtroque. Ioan. And.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

n ¶ Gubernanda.] qđ si in ipso monasterio non est aliquis idone 3: Tunc satis credo, quod aliunde 4 posset assumi. ad hoc supra de ele. ne ꝓ defectu. & c. indemnitatibus. eod. lib. de ele. supra in fin. & supra de ver. sig. ca. abbate. in fin. satis tamen tutum esset auctoritatem Papæ requiri per superiorem litteram.

o ¶ Monasterijs.] sup. de relig. do. ca. vlti. in fi. sicut nec diuersorū monasteriorum abbas esse, vt ibi, & 10. q. 4. monachum, vel præesse monasterio & ecclesiæ sæculari. 16. q. 1. presbyteros.

p ¶ Non depēdet.] nec adinuicem sunt connexa, vt supra.

[Glo. seq. recit. per questionem, & solutionem, cui signat contrarium, & respondet.]

q ¶ Canonice.] vt si transeat ad strictiorem 5 religionem, sufficiat licentiam sui prælati requirere, etiā si non obtineatur, supra de regu. licet. Sed si transiret ad laxiorē sine causa, solus Papa dispensat: cum sit contra iura, supra de concess. præb. proposuit. Si ad parem, ex causa transire poterit de licentia abbatis & conuentus. 19. q. 3. statuimus. & non obstat supra de elec. eo. lib. si religiosus. 2. respōso. quia illud locum habet cū transit ad rectoriam: & ibi de filio fit pater. & ideo ibi sufficiat abbatis licentia.

ADDITIO. Inno. supra de renun. c. filio. dicit ꝙ qn̄ vult religiosus transire ad parem, requiritur dispēsatio & auctoritas epi. quod placet hic Io. Mo. & Archi. in decr. si religiosus. in fi. vide quod not. in Spec. tit. 2. §. sunt quoque. versi. 24. & quod dixi de reg. non est. super 1. glo. Ioan. And.

3 Vide B. Th. 2. 2. q. 90. arti. 4. Sotū li. 1. de iustit. & iu. q. 1. ar. 4. Dec. & alios ī c. cognoscētes. ex. de consti.

4 Vide s. ci. Tri. ses. 25. tit. de regularibus, & monial. c. 7.

5 Vide B. Th. 2. 2. q. 189. ar. 8. & Hos. in sum. tit. đ regularibus. §. & qualiter.

a ¶ Ea vice.] id est, in prima ordinatione. sup. de ele. cum in cunctis. & c. cum Vuinton.
b ¶ Per sedem Apostolicam.] vel legatum de latere, si sit in prouincia. ad hoc supra eo. lib. de ele. si abbatem. 1. & 2. responso. Ioan. And.
c ¶ Ipso iure.] & collatio non tenet, vt supra eodem, ibi, & per eos ad quos pertinet, & cæt.
ADDITIO. Et facit ad not. in clement. eodem titu. si plures. in glo. si intelligas. Ioan. And.

CVm in ecclesijs.] Primo ponit dictum: Secundo: ibi, Nisi, exceptionem: Tertio: ibi, Alioquin. pœnam. partes patēt. Ioan. And.
CASVS. Vacante succentoria, vel alia dignitate electiua in ecclesia Pictauen. canonici conuenerunt in vnum, & ad succentoriam vel aliam dignitatem quendam Citium elegerunt: verumtamen erant aliqui absentes: quæritur, numquid debebant ipsi absentes vocari ad electionem? Respondet Romanus Pontifex, quòd sic: si ipsi commode poterant vocari: & hoc siue sint in prouincia, siue extra, dummodo possint vocari. Sed ponamus quòd per longum tempus & sufficiens ad inducendum consuetudinem fuit obseruatum, quòd in electionibus faciendis de succentoria & alijs dignitatib. ecclesiæ Pictauen. soli pſentes eligebāt, nec erat necesse vocare absentes: an valeat talis consuetudo? Respondet Romanus Pontifex, ꝙ sic: secus si nō esset talis consuetudo: Nā tunc canonici absentes possent allegare & dicere quòd fuerūt neglecti, occasione cuius ipsi possent per iudicem competētem facere cassari electiones istas: verumtamē si ipsi absentes nihil opponerent contra istas electiones, nec personas electorum: ipso iure valerēt electiones factæ per præsentes. Nam vocatio absentium non est de substantia electionis. c. ecclesia. 2. de election. in antiq. Nota argumen. quòd quādoque collatio beneficiorum, vel canonicatuum spectat ad solos canonicos, de quo supra de ele. cum ecclesia Vulterana. Dominicus.
[Prima glossa dicit quid declaret.]
d ¶ Cum in ecclesijs. Emanauit ad declarationem eorum quæ not. Ber. & moderni supra de re iudica. cum olim. in fine.
[Glo. seq. ponit opinionem cōtrariam, & eius motiuum, cui respondet.]
e ¶ Facienda.] de electione eorum per quorum mortem est ecclesia viduata tantum habeamus in decreta. quia propter. in antiquis. Sed per prædictam decretalem, cum olim in fine. ibi, plena omnium, qui præsentes fuerint, &c. dicebant quidam in minoribus beneficijs non vocando absentes, quod hic reprobatur [1] vnde intelligimus ibi præsentes, qui sunt in loco, vnde debent vocari. C. de præscri. long. temp. l. vlt. supra de maio. & obe. c. vlt. vel ibi, cōsuetudo erat absentes ad talia non vacari, vt sequitur.

ferint iam commissa: ea vice [a] ordinandi de ipsis sint potestate priuat, & † de eis per diœcesanos (si exempta non fuerit) alioquin per sedem [b] Apostolicam ordinentur †. Ii † autem, qui ea suscipere, vel suscepta præsumpserint detinere, reddantur ineligibiles ipso iure [c].

¶ Idem.

¶ Contemptum possunt prosequi si ad receptionem, vel collationem absentes monachi vel canonici non vocentur, nisi consuetudo habeat eos non vocari. hoc dicit secundum Zen.

CAP. XXXIII.

CVm in ecclesijs [d] canonicorū receptio†, aut præbendarum, vel beneficiorum collatio imminet facienda [e], absentes canonici (si commode [f] fieri valeat) sunt vocandi: Nisi consuetudo habeat eos ad talia non vocari. Alioquin quod in eorum absentia fieri contigerit: eis instantibus [g] irritari debebit.

¶ Idem.

¶ Beneficia morientiū etiam in loco vicino curiæ Romanæ per duas dietas legales, vel se de ipsa vacāte ibi causam, domicilium vel originē non habentium, vel etiam habentiū sed curialiū, & ibi causa Romanæ curiæ morantium, vel translata curia eam sequentium, & in itinere decedentium, vel in loco vnde recessit curia in quo remanserant infirmi: cōferri nequeunt per alium quàm per Papam. hoc dicit secundum Zen.

CAP. XXXIIII.

PRAESEN-

ADDITIO. Et sic dicit Archidiaco. se habuisse a canonico illius ecclesiæ. Io. And.
[Glossa sequens ponit dictum, & opinionem illi contrariam, quam improbat per hanc decretalem: adiungit tres rationes: demum quærit, & soluit.]
f ¶ Si commode.] sic supra de electione. quia propter, siue ergo sint in prouincia, siue extra prouinciam, si commode vocari possunt, vocabuntur: aliàs non. de hoc supra de elec. coram. [hæc fuit opinio Hostien. quæ placet Archidia.] Sed de quàm remoto loco vocentur, statur consuetudini. de elect. in antiq. in Genesi. & dicebant quidam, ꝙ an vocarentur vel non, non stabitur consuetudini: quod non est verum, vt hic patet. Sed posses dicere, ꝙ hic non loquitur de electione prælatorū: & dicit littera: ad talia, & cæt. Sed dico, quòd consuetudo dat ius eligendi, & ita potest intelligi de causa possessionis, cum ecclesia. Item dat iurisdictionem iudicandi: ergo & sine absentibus eligendi de foro competenti, cum contingat. [in antiquis.] cum similibus. Item vocatio absentium non est de substantialibus formæ. supra de electio. ecclesia, secundo. Sed numquid in alienatione & alijs tractatibus vocari debent absentes? Credo, quòd non. decima quæstione secunda. §. hoc ius porrectum. vbi de hoc, per decreta. supra eodem libro de officio ordi. quamuis. vbi dixi de hoc, & supra de testib. c. præsentium.
g ¶ Eis instantib.] poterunt ergo contemptum [2] prosequi & collationem illam facere cassari: ratificari etiam poterunt, si volent. supra de elect. quòd sicut.
PRæsenti.] Diuisio patet: quia sunt quinque dicta, tertium respicit prima duo. Secundum: ibi, Idem est. Tertium: ibi, Loca. Quartum: ibi, Sane. Quintum: ibi, Porro. Dominicus.
Istud cap. venit limitatiue ad c. licet. supra eod. tit. isto libro.
CASVS. Dicitur in c. licet. allega. supra quòd solus Papa potest cōferre beneficia vacantia in curia Romana. Sed ponamus, ꝙ nūtij sedis Apostolicæ, vel legati Papę cum mitterentur ad aliquam prouinciam in sua legatione mortui sunt in locis proximis curiæ Romanæ, non tamen decesserunt in curia: vtrū comprehendanī sub c. licet. ita ꝙ solus Papa possit beneficia eorū vacantia.

Marginalia:
† al. ita, & de ipsis.
† al. ordinetur.
¶ In manuscriptis exēplarib. ita: Hi aūt, q ea susceperint, vel suscepta pſumpserint, &c.
† Not. hic esse dfiā inter receptionē canonicorū & collationē canonicat⁹ vel præbēdæ. Et sic vī, ꝙ sola receptio non inducat collationē de ref. eā te.
[1] Tūc fallit intē ceptione facienda ad pceptū superioris, qñ maior pars, aut duæ partes psētes sūt. scito tñ ꝙ in casu isti nō sūt vocandi, poterunt ꝯ rescriptū & psonā obijcere. Phi. Font.
[2] Fallit I. filio pterito. cum notat. ibi in glo. in ver. tuebit. ff. de iniusto. rup. & irri. fac. testa.

vacantia conferre personis idoneis? Rn̄det ꝙ sic.& ideo Papa poterit illa bn̄ficia conferre, ac si ipsi obiissent in illo loco vbi residet curia.Idē dicēdū est in curialibus,qui proficiscuntur ad peregrinationē, & moriuntur in locis ꝓximis ipsi curiæ, vt ēt solus Papa possit sua beneficia cōferre secundum tenorem illius c. licet. videlicet dummodo Papa huiusmodi beneficia conferat infra mēsem : nam ipso mēse elapso possent collatores huiusmodi beneficiorum dicta beneficia conferre. Sed sanctissime Pater, vellem informari a vobis, qualiter cognoscam ego, ꝙ aliquis sit mortu⁹ in loco vicino curiæ Romanæ? Respondet Romanus Pontifex, ꝙ in isto casu illa loca appellan⁹ vicina curiæ Romanę,quę distant a loco vbi est Papa cum sua curia per duas dietas legales: hoc est ꝑ xx. leucas : nam dieta in iure accipitur pro decem leucis. l. vicena millia. ff. si quis cautionibus. Sed ponamus, ꝙ aliquis clericus habēs domiciliū Parisijs, cū curia ibi esset residēs, mortuus est: vtrum beneficia sua dicantur vacare in curia?Respōdet ꝙ non. & ideo solus Papa non posset illa beneficia conferre: sed si ordinari⁹ præueniat Papā, valebat collatio.Sed ponamus ꝙ curia Romana cu esset Parisijs vult se transferre ad ciuitatem Romanam,postea aliquis curialis nō potuit insequi curiam,sed remansit infirmus Parisijs, & post modum mortuus est: vtrum beneficia sua censeantur vacare in curia Romana? Responde ꝙ sic, & ꝑ consequens solus Papa illa beneficia poterit conferre : dū tamen conferat infra vnum mensem,vt dictum est. Nota primo ꝙ appellatione prædecessoris cōprehēditur prædecessor etiam per aliquos mediatos:Nam inter Bonifacium auctorē huius c.interpositus fuit Gregorius x.vt patet in c.statutum.s̄.eo.tit.& lib.& Inn. iiij.Nota secundo argum. differentiam esse inter nuntium sedis Apostolicæ, & eius legatum.ad hoc supra de præscri.accedens.de censib.in antiq.cum instantia Dominicus.

† Not. ex loci vicinitate s̄. hi cōionē quādā ēt quoad p̄miū. pœnā,mores de pœni. dis.1.§.id continuo l. nō tm̄. §.Ille ēsib. ff. de excu. tut.& q dr̄ vicini vide l.si terti⁹ de aqua plu.arc.l 4. §. si tā vicinum. ff. de dā. inf. Petr. de Anch. Font.

ti [a] declaramus edicto statutū [b] felicis recordationis Clementis Papæ prædecessoris nostri, de beneficijs apud sedem Apostolicam vacantibus per alium, quàm per Romanum Pontificem minime conferendis, locum habere in beneficijs, quæ legati, aut nuntij sedis eiusdem, vel quiuis alij [c] ad Romanam curiam venientes, vel etiam recedentes [d] ab ipsa obtinere noscuntur:si eos in locis vicinis [e] † ipsi curiæ mori contingat: quemadmodum si in loco vbi eadem curia residet, morerentur.¶ Idem est si aliquis curialis (etiam ecclesia Romana vacante) peregrinationis, infirmitatis, aut recreationis, seu alia quauis causa ad locum curiæ vicinum secedens, in huiusmodi loco vicino decedat [f]: dūmodo ibi (etiam si erat ad ipsam curiā reuersurus) eius domicilium [g] seu domus [h] propria non existat. ¶ Loca vero intelligantur vicina eidem curiæ in præmissis, quæ remota vltra duas dietas legales [i] (quas hoc casu sic specialiter [k] volumus computari) à loco vbi moratur ipsa curia non existunt. ¶ Sane si quis in loco vbi † degit curia, suæ originis [l] domum habens, diem claudat extremum in ea: ipsius beneficia sub prædicto non aliter includantur † statuto, quàm si curialis esset antea, & ibidem occasione curiæ moraretur [m].¶ Porro cū curiam de loco ad

[Prima glossa dicit quid declaret.]

a ¶ Præsenti.] Emanauit ad declarationem eorum, quæ not. Gul.& Gar.s̄.eo.tit.statutum.Ioan.And.

b ¶ Statutum.] s̄.eo.tit.c.2.

c ¶ Alij.] curiales vel non.

d ¶ Recedentes.] dicebat Gar. ꝙ cum appellatione vrbis vrbs tantum & suburbia intelligantur.ff.de verbo.signi.l.2.sic & nomine curiæ, tantū locū vbi curia habitat cum suis suburbijs intelligere debeamus in ijs qui nondum curiam intrauerint: vel illicentiati recesserant:in alijs secus.Ioan.And.

e ¶ Vicinis.] dicitur p̄sens ille qui est in hortis.ff.de ꝓcu.l.præsens.vel qui est in prouincia. C.de p̄scri.lō. tem.l.vit. j. determinabit q̄ intelligūtur loca vicina.

f ¶ Decedat.] hoc dicebat Guli.si recesserat animo cito redeundi, vt de pænit.dist.1.diuortium.

g ¶ Domicilium.] quod in plurib. locis haberi pōt. ff.ad muni. assumptio. s̄.de rescrip.dilectus 2. de foro compe.ex parte.

ADDITIO. Et ꝙ ibi not.in 3. glo.& de paroch.ca.fin.in 1.gl. hic ponit Archidia. Ioan. And.

[Glo. seq. notat, q̄rit, solutioni obijcit dupliciter, & primæ respondet. in secunda remittit.]

h ¶ Domus ꝓpria.] ergo licet sola dom⁹ possessio in ciuitate comparata nō faciat quem municipem.ff. ad muni. libertus. §. sola. tamē quantum ad hoc æquiparantur domus & domiciliū. Quid dices, si est in domo sibi & alijs cōmunis? Idem credo ac si esset in domo solum propria. ad hoc s̄. de postu.c.1. Et res communis omniū illorum est. ff. de ritu nupt.l.illud. 1 Et qui iurat suum non esse, iurat & sibi commune non esse.ff.de ver. sig.pupillus.§.vlti. Et cum quis legat seruos: & qui in toto & qui in parte sui sunt, legati intelliguntur. ff.de leg. 3.si quis seruos. Nec obstat 12. q.2. eps.§.qui manumittitur.& ff.de in ius vocā.l.sed & si hac.§.qui mannumittitur. quia ibi erat commune plurib.vt collegio. probatur hæc solutio ff.eo tit. communis libertos. non obstat. 12. q. 1.§.vlt.quia ibi soluitur.Ioan. And.

† al. ita: vbi degit ipsa curia &c.

† al. īclnduntur.

1 Facit. ff. de iud. l. Iulian⁹ ait. si alter vbi æq̄paraā iudicem fieri litigatorisq̄ redē ī totū vel ꝑ parte. Io. And.

i ¶ Legales.]secundum quas. xx.milliaria cōputant̄ pro die.ff. si quis cautio. l.vicena millia.& si modicū etiam superesset,nō includeretur sub loco.ff.de verb. signi.l.3.Ioan.And.

K ¶ Specialiter.] si hoc est speciale:ergo ipsius cōtrarium est generale: & facit ad ea quæ not. supra de rescri.nonnulli. & quæ dixi eodem lib.de rescript.statutum. §. cum autem.de elec.cupientes.1.responso. Io. Andreæ.

[Glo.seq.soluit duo dubia.

l ¶ Originis.] certe satis idem puto si ibi habet cōtinuum domicilium:licet inde nō sit oriundus. ad hoc 10.dist.si in adiutorium.& optime s̄.de ele.eo.lib.fundamenta. §. vlti.supra eo. lib.de tempo.ordi.c.3.1.rā. ff.ad muni.eius.§. vlt. C.vbi senato.vel claris.l.senatores. nec rationem diuersitatis video. Et idem dico in oriundo, qui ibi propriam non haberet domum, sed forte conductam:cum eadem sit ratio. ad hoc ff.de legib.non possunt.vnde quod dicit;originis suæ domū, & de domo proprio, & de domo habitationis potest intelligi.Ioan.And.

m ¶ Moraretur.] aliàs enim graue præiudicium inferretur loco vbi degit curia,si omnia beneficia tunc ibi vacantia haberent solum conferri per Papam.

ADDITIO. Est simi.quod scripsi post Vin.s̄.de offi.deleg.eo.lib.c.fin: super verbo,non possint.scilicet, ꝙ multum

q multum præiudiciale esset clericus prouinciæ, si pcussores ipsorum possent absolui per legatos ppetuos scilicet ratione ecclesiarum habentes officium. Ioan. Andreæ.

clesijs quod hic dicitur, tenet Archidiac. vnde licet posset vrgere eadem ratio in alijs ecclesijs curatis nō parochialibus, detractio iuris veteris non habet locū in illis: super qua vide infra de verbo. signifi. cōstitutionem. & quod ibi not. in 4. glo. Ioan. And.

SI Apostolica.] Ponit duo dicta. Secundum: ibi, Idē. & rationem interserit :. ibi, Ne ipsarum.

ADDITIO. Multum æquitatis habet hæc constitutio circa parochiales ecclesias vacantes in curia.

CASVS. Dicitur in c. 2. eo. tit. q solus Papa potest conferre beneficia vacantia in curia Romana : dum tñ illa beneficia cōferat intra vnum mēsem. Sed ponamus, q Apostolica sede vacante, aliquis cleric9 habēs ecclesiam parochialē, vel aliud beneficium curatū decessit in curia: vtrū ad ecclesiam Romanam spectet solum collatio hmōi beneficij curati: ita q puisio huiusmodi ecclesiæ parochialis, seu bñficij curati debeat differri vsque ac futurū successorē, qui eligetur in Romanū Pōtificem? Rñdet Romanus Pontifex, q cum vacatio ecclesię Parochialis, & beneficij curati sit periculosa animabus subditis : præcipit Papa, q si sede Apostolica vacate vacet huiusmodi beneficium curatum in curia Romana, vel in locis pximis curiæ, q ordinarius possit huiusmodi beneficium cōferre: non obstante dicto c. licet. & sic istud capitulum ponit speciale in beneficijs curatis. Sed ponamus q vacauit istud beneficium curatum adhuc viuente & superstite Romano Pontifice : accidit q Papa est mortuus antequam prouideret alicui de isto beneficio curato: vtrum ordinarius possit illud conferre, etiā si nō dū sit elapsus mensis intra quem solus Papa debeat puidere? Rñdet q sic: quod verum est si Papa non contulerit istud beneficium curatum ante ipsius mortē.

locum transferri contingit : si, curiales in itinere (dum curiam sequūtur, eandem) vel in loco vnde recedit ipsa curia forsitan remanentes infirmi rebus inibi eximantur humanis, præmissum statutum (quantuncunque locus vbi decedunt, ab ipsa curia sit remotus) ad illorū beneficia se extendit.

¶ Idem.

¶ Mors Papæ tollit ne parochiales ecclesiæ in curia vacare dicantur. hoc dicit secundum Zen.

CAP. XXXV.

SI Apostolica sede vacāte aliquas parochiales [a] ecclesias vacare decreto contigerit apud ipsam : Statuimus, vt de eis (ne ipsarum [b] vacatio diutina periculum valeat animabus afferre [c]) per eos, ad quos pertinet†, possit libere ordinari : constitutione felicis recordationis Clemētis Papæ prædecessoris nostri de beneficijs apud sedē ipsam vacantibus, per alium, quam per Romanum Pontificem minime conferendis, vel alia [d] quauis contraria super hoc edita non obstante.

¶ Idem volumus & de illis, quæ ibidem ipso Romano Pontifice viuente vacabunt : si de ipsis per eum ante ipsius obitum [e] non fuerit ordinatum.

¶ Idem.

¶ Gratia alicui concessa, vt prouidere possit personis idoneis in certa ecclesia, personis non expressis, non expirat re integra obitu concedentis : secus si personæ essent expressæ. Ioan. And.

CAP. XXXVI.

SI

b ¶ Ne ipsarum.] rationem hic ponit. & est simi. s. eod. lib. de offi. delega. si is cui. & j. ne sede vacan. c. vnico. in fi.

† Vide Dec. in c. bonæ. in princi. extra de apel.

c ¶ Afferre.] supra eo. tit. c. 2.

d ¶ Alia.] vt s. eo. titu. statutum. & s. c. proximo.

e ¶ Obitum.] scilicet cū decessit infra mensem : aliàs non esset quæstio. supra eo. statutum.

ADDITIO. Quia scilicet etiam Papa viuente posset ordinarius illa conferre. Ioan. And.

SI cui.] Sunt duæ partes. Secunda: ibi, Secus. Prima subdiuiditur: quia primo ponit dictum: secundo reddit causam sui dicti : ibi, Quam cum.

CASVS. Papa concessit epō Pictauen. facultatem, vt forte in ecclesia sua cū ad ipsum nō spectaret collatio præbendæ, sed ad decanum & capitulum : vel etiam in alia ecclesia, posset puidere personis idoneis : Antequam eps Pictauen. puidisset illis personis, Papa mortuus est: vtrum illo mortuo expirauit gratia data epō Pictauē. vel vtrum non obstante morte Papæ possit dictus eps prouidere personis idoneis? Respondet, quòd si antequam eps Pictauen. prouideret personis idoneis: & sic re ipsa existente integra Papa mortuus sit, non expirat mandatum: ideo non obstante morte Papæ poterit puidere psonis idoneis: qđ verū est qñ in gratia nō fuerunt expressæ certæ psonæ: Sed quid si gratia puidēdi in aliqua ecclesia respiciebat fauorē certæ psonæ & anteq̄ eps puideret, mortuus est Papa: vtrū expirauit gratia? Rñdet quòd tunc per mortem cōcedentis expirata est gratia. Nota primo ex principio c. q gratia iam facta per mortem concedentis non expirat antequam ille cui facta est gratia, illa gratia vteretur: & ista fuit ratio dubitandi ad istud capitulum: secus est in gratia alicui concessa: & sic cessat contrariū glossę de c. si super gratia. de offi. deleg. eo. lib. quod videtur contradicere secundo dicto huius cap. Dicitur enim in dicto c. si super gratia. q mortuo Papa anteq̄ vacet pbenda, non expirat potestas executoris, qa nō expirat gr̄a: ergo nec potestas executoris, quæ est accessoria ad gratiā. Sed ibi iā iamq; erat facta gr̄a: hæc autē in secundo dicto huius c. nō erat facta, sed mandabat fieri: sed in primo dicto gratia erat facta: quia respiciebat fauorem illius cui mandabatur, vt faceret gratiā: & ideo quantum ad ipsum dicitur facta gratia. Nota argumen. quòd inferior à Papa, non potest conferre beneficia ad Apostolicā sedem deuoluta, vt in clemen.

Nota primo, q Apostolica sede vacante possunt ordinarij conferre ecclesias parochiales, etiamsi vacauerint in curia: non obstante c. 2. s. eod. & istud est speciale in ecclesijs parochialibus. Ratio specialitatis est fauor animarum: vt dicit principium textus. Et quod sequitur, q cum istud sit speciale in ecclesijs parochialibus, q ius commune seruatur in alijs beneficijs ecclesiasticis. l. 1. ff. ad municipal. Nota q mensis q cōceditur Papę ad conferendum beneficia vacantia in curia Romana, non currit sede Apostolica vacante.

[Prima glossa arguit à contrario.]

a ¶ Parochiales.] speciale sit in eis propter curam: in alijs ergo ius antiquum remanet. Ad idem supra eod. lib. de electio. nemo. Et per hoc satis patet, quòd in alijs non currit mensis sede vacante; currit tamē ignoranti, vt supra eodem tit. & lib. statutum. dixi. [in glo. est ergo.]

ADDITIO. Quòd speciale sit in parochialib. ec-

men.si de beneficio.eodem titu. Nota quod gratia facta non expirat per mortem concedentis: etiam si nondum eius effectus sit adimpletus. Dominicus.

[Prima glossa summat.]

a ¶ Si cui.] Gratia alicui concessa, vt prouidere possit personis idoneis in certa ecclesia, personis non expressis, non expirat re integra obitu concedentis: secus si personæ essent expressæ. Ioan. And.

b ¶ Expressione.] multum ergo operatur expressio personæ, & facit. j.c. pxi. & s. de offi.deleg. is cui.eo. lib.

c ¶ Idoneis.] vt supra eo. tit. super inordinata & c. is cui. eodem lib.

d ¶ Legitime.] scilicet secundum statuta Lateranensis 1 vel generalis cōcilij sup. de conce.præb.ca.2. & de elect. ne pro defectu. Et talia beneficia legati de latere, q sunt in prouincia, conferre possunt.sup.eod.venerabilis.

ADDITIO. Et not. supra eod. lib de offi.leg.c.1. in vltima glo. & vide quod ibi dixi.Ioan.And.

† De hac clausula vide Zabarellam in cle. 2. §. ꝯdicto res. de re li. domi. & Fel. in c.sup eo. ex de off. delega.

1 Vide p alijs Phi. Fran.hic.

cui a (nulla personarum facta expressione b) sit gratiose concessa facultas, vt auctoritate Apostolica possit aliquibus personis idoneis c in certa ecclesia prouidere, vel beneficia, (quorum collatio est ad sedem Apostolicam legitime d deuoluta) conferre, contradictores † eadem auctoritate, per censuram ecclesiasticam cōpescendo: huiusmodi concessio (quam cum specialem gratiam contineat, decet e esse mansuram) non expirat etiam re integra per obitum concedentis: Secus si super prouisione certæ personæ faciēda sit data potestas eidē, non ob suam f, sed eius, cui prouideri mandatur gratiam, vel fauorem: illa quidem expirat omnino, si concedens re integra moriatur g.

e ¶ Decet.] inf.de regulis iuris, decet. cum suis cōcordantijs.

f ¶ Suam.] quando ergo est gratia eius cui scribitur, non expirat, vt supra: secus quando alterius, puta pro quo scribitur, vt hic.

[Glo.seq.amplificat text.obijcit, & soluit: solutioni opponit & respondet.]

g ¶ Moriatur.] vel renuntiet.supra de renunc. c.1.eo. lib. Ad hūc finem expresse contradicit supra eod.lib. de offi.deleg. si super gratia. vbi dicitur, quòd executorum potestas datorum super gratia alicuius, non expirat re integra: sicut nec gratia, cū sit accessoria ad gratiam: hic contrarium dicitur. Solutio. 2 Facti diuersitas soluit contrarium: ibi loquitur de gratia iam facta: hic de facienda per executores: vnde ibi dixit textus: gratia facta, &c. hic dicit prouisione facienda. si ergo Papa concedat canonicarum, & præbendam, si vacat, vel quæ primo vacauerit, nulli alij de iure debitam, & super hac gratia p se facta dat executores, habet locum decretalis illa: quia cum iam sit canonicus & iam sit facta gratia: potestas executorū velut accessoria, non expirat 3 si Papa non facit gratiam, sed mādat fieri: puta puideri mihi de beneficio: hic potestas executoris principalis est, & expirat re integra. Sed quare non expirat in supra proximo casu, cum etiam adhuc sit prouisio facienda? Solut. ibi etiam iam erat facta gratia, cum respiceret eum qui prouidere debebat, non eum cui debebat prouideri.

2 Idē ibi Io.Mo.& Archid.

3 Vide tex. not. ic.aucto-ritate. j. de cōce. pb.de materia isti° glo. vide th. hic remissiue. Fonta.

Si episcopus.] Sunt tres partes, quarum prima decidit quid iuris cū p proprium episcopum data est alteri episcopo ordinandi licentia: Secunda & tertia decidunt quando de personis data est prædicta licentia. Secunda: ibi, Si vero. Tertia: ibi, Eis autem. harum quælibet exprimit suam causam. Prima: ibi, Cum in culpa. Secūda: ibi, Tu qui. Tertia: ibi, Cum eam. Ioan. Andreæ.

¶ Si eps alteri epo dederit potestatem, vt vice sua in sua diœcesi clericos posset ordinare, & fuerūt clerici sine titulo ordinati: ordinans, & nō dans ptātem, incurrit pœnam cap. cum secundum Apostolum. eo. tit. in antiquis. nisi dās potestatem nominauerit sibi certos clericos ordinandos: nam tunc dans potestatem, & non ordinans, pœnam incurrit. hoc dicit.

¶ Præsupponendum est, quod habetur in cap. allega. cum secundum Apostolum, videlicet, quòd episcopus non debet aliquē clericum ordinare ad sacros ordines, nisi cōstet sibi, quòd talis clericus habeat sufficientem titulum vnde viuere possit: & si contrarium fecerit, tenetur episcopus illi dare necessaria vnde possit vt vere, donec fuerit assecutus sufficiēs beneficium, ne cogatur mendicare.

CASVS. Episcopus Pictauen. dedit episcopo Angolimen. potestatem, vt posset ordines celebrare in diœcesi Pictauen. episcopus Angolimen. aliquos clericos promouit ad sacros ordines sine titulo ecclesiastico: quęritur, quis eporum tenebitur ordinato ministrare necessaria vitæ, donec habeat vnde possit sustentari? Respōdet Romanus Pontifex cum distinctiōne: aut eps Pictauen. dedit ptātem epo Angolimen. celebrandi ordines in diœcesi Pictauen. non facta expressione personarum: & tūc episcopus Angolimen. tenebitur præstare necessaria vitæ tali ordinato, donec fuerit beneficium assecutus. Si autem dedit potestatem ordinandi certam personā expressam: tunc per se episcopus Pictauen. illi tenetur ministrare necessaria: q tunc vr̄ dedisse potestatē episcopò Angolimen. vt istū ordinet: siue fuerit idoneus, siue non: sed in primo casu videtur dedisse potestatem, vt clericos ordinet si fuerint idonei: non aūt dicuntur idonei absque titulo ecclesiastico. Sed quid, Sāctissime Pater, ponamus, quòd eps Pictauen. dedit mihi licentiam recipiendi ordines a quocumque mallem epo (quia de iure cōmuni nō possum recipere ordines nisi a proprio epo) non habebam aliquem titulum ecclesiasticum: vnde cum istis litteris accessi ad episcopum proximū & ab eo recepi ordines: quis istorum tenebitur mihi ministrare necessaria? Respondet, q meus proprius eps: q non debet dare istas litteras, nisi prius sibi constiterit de titulo ecclesiastico. Hodie tamen episcopi dāt istas litteras licentiæ nō facta fide de titulo ecclesiastico, sed ipsi in litteris suis faciūt mentionem: dum tñ vobis constiterit de titulo ecclesiastico sufficienti conscientiam nostram exonerando. Nota primo iuncta glo. quòd quis non potest ordines celebrare in aliena diœcesi sine licentia proprij epi: nec posset in sua diœcesi ordinare clericos alterius diœcesis: tamē teneret ordinatio si fieret de facto: sed ordinans esset suspensus & ordinatus non haberet executionem ordinum. Nota principalem effectum huius cap. quòd ordinans debet diligenter inquirere an promouendi habeāt titulum ecclesiasticum: nam si ordinet absque titulo, incurrit pœnam ca. cum secundum Apostolum. alleg.

¶ Idem.

¶ *Qui ex licentia circa incertos concessa absque titulo ad sacros ordines clericos promouet, eis tenetur prouidere. Dans licentiam promouenti, vel etiam promouendis: eis promotis ad sacros sine titulo, prouidere tenebitur. hoc dicit Zen.*

CAP. XXXVII.

SI † EPISCO-

† Vide ꝯcil. Trid. sess. 21. de ref. c. 2.

Nota ꝙ eum proprius episcopus cõmittit alteri epo ordinationem certorum clericorum & nominatorũ: episcopus cui facta est cõmissio, nõ tenetur inquirere an nominati sint idonei vel ne: sed debet præsumere ꝙ cõmittens præsentauit sibi idoneos: & si tales ordinati reperiantur sine titulo, est imputandũ cõmittenti, & non ordinanti.

Not. vlterius ꝙ eps non debet dare licentiam recipiendi ordines ab alio epo: nisi cõstet sibi ꝙ tales habeant titulum.

[Prima gl. dicit quid declaret.

pus a, cui nullis personis expressis in genere commisisti b, vt vice tua ordines in tua diœcesi celebraret, ad sacros c ordines promouerit quempiam titulum d non habentem: ei (cum in culpa e fuerit taliter f ordinando eundem) tenebitur vitæ necessaria ministrare g, donec sibi per eũ vel alium h de competenti beneficio sit prouisum. ¶ Si vero certas i commisisti † eidem ordinare personas, tu (qui præuidere hoc casu, an haberent titulum debuisti) taliter ordinato ad prædicta, k donec per te l beneficiatus fuerit, obligatus existis. ¶ Eis autem quibus à diœcesanis datur licentia vt possint à quo voluerint m episcopo ad omnes sacros ordines promoueri: non qui ordinant, sed qui tribuunt licẽtiam (cum eam dare non debeant titulum non habenti) ad præmissa n, si titulum non habeant, obligantur.

¶ Idem.

¶ Si primo loco Papa dat licentiam conferendi beneficia certo modo vacantia, vel ad Papam deuoluta, secundo aliquod de his conferat specialiter vel conferri mandet: species generi derogat, ita quòd secundo beneficium debetur. hoc dicit. Ioan. And.

CAP. XXXVIII.

QVAMVIS † ti-

a ¶ Si episcopus.] Emanauit ad declarationem decretalis s. eod. non liceat. & ca. episcopus si. & c. cum secundum Apostolũ. ADDITIO. Et eorum quæ not. Inn. & Hostien. de æta. & qualit. c. antepenu. & penul.

† al. cõmisisses.

b ¶ Commisisti.] qđ aliàs sine pœna facere non posset, vt s. eo. lib. de tempo. ord. c. 2.

c ¶ Ad sacros.] ideo dicit, quia pro ordinatis ad minores non scribit ecclesia, vt ordinatores compellat, vt no. sup. eod. tit. c. 2. [Glo. seq. ponit duas opi. contrarias, & secundam approbat.]

1 Circa hoc vide quid sanciuit Conci. Tri. sess. 21. de refor. c. 2. §. patrimoniũ vero.

d ¶ Titulum.] saltem patrimonij 1. Vnum scias quòd Ioan. Gof. & Inno. tenent s. e. eps: ꝙ q̃ tuncunque clericus habeat patrimonium, nisi expresse ordinetur ad titulum patrimonij sui, habet actionem contra ordinantem, ad ea quæ dicuntur. s. Tan. & Host. cõtra: dicentes eum si patrimonium habet tacite ad titulum patrimonij ordinatum. ita ꝙ deficiet actio: quibus ego cõsentio per prædictã decre. eps si. aliàs illud, nisi, quod ibi ponitur, nec proprie nec exceptione veniret: & p decre. tuis. e. tit. in antiq. Et de hoc habes per Host. s. de rescrip. postulasti. ADDITIO. Vide quod dixi in dicto c. tuis. super si. vlt. gl. p quod videbis quod licet quo ad obligationem de qua hic loquimur, sequar Tan. & Hostien. nõ tamen dico patrimonium esse titulum nisi expresse fuerit sic actum. Ioan. And.

e ¶ In culpa fuerit.] & sic esse debet in pœna, vt 38. dis. qui ea. & 28. dist. quia sunt. Ioan. And.

f ¶ Taliter.] scilicet sine certo titulo. [Glo. seq. obijcit & soluit.]

g ¶ Ministrare.] Videbatur ꝙ puniri deberet ille qui mandauit: & imputare sibi debuit quod talem elegit, & per alium fecit, vnde idem ac si per seipsum elegisset. de regul. iur. qui per alium, sed hæc vera, vbi mandauit de certo, vt statim sequitur, & facit sup. de ele. si compromissarius.

ADDITIO. §. 1. Alleg. Io Mo. ff. de condi. indeb. si procurator. in prin. vbi generali mandato non cõmitto procuratori, quod soluat indebitum. Io. An.

h ¶ Alium.] Nota pro ijs quę dixi supra eo. tit. & lib. si pauper.

i ¶ Certas.] & expressas intelligo: quia si cõmisisset ei ordinare clericos talis villę vel loci: adhuc ẽ hic gen' & non species, vnde locum habebunt superiora: aliud est enim certum, aliud certum & expressum 2, facit inf. de conces. præben. ne captandæ.

2 Phil. & Do. no. ꝙ vbi req̃rit certa & expressa mẽtio dẽt fieri per verba spãlia nõ gñalia. F.

ADDITIO. Per quod patet, ꝙ aliter sumitur hic expressio. & s. eo. lib. de rescrip. c. 2. q̃ sup. eo. lib. & tit. c. 2. ad fi. Ioan. And.

K ¶ Ad prædicta.] s. vitæ necessaria.

l ¶ Per te.] vel per alium s. proxi. respon. so. nec poterit sibi in dignitatem ad beneficiũ obijcere, ex quo illum dignum ad ordines reputauit. s. de æta. & qua. accepim', quod dic vt ibi.

m ¶ A quo voluerit.] dum tamen catholico, & in aperta sedis Apostolicæ rebellione non fuerit. supra de præscrip. ueniens. [Glo. seq exponit, q̃rit, argu. negatiue & affirmatiue, & duas opi. ponit.

n ¶ Ad præmissa.] s. vitę necessaria, donec eis de competenti beneficio sit prouisum: & transit talis obligatio ad successorem, vt supra eod. tit. cum secundum Apostolũ. Quid dices si clericus ordinatus sine titulo ad sacros promisit episcopo ꝙ eum super his non inquietaret: nunquid tali renuntiatione non obstante agere poterit? Vr ꝙ nõ, ex quo renuntiauit. 7. q. 1 q̃ periculosum. de ele. cũ inter R. in ant. Ecõtra: q a illud vr ius publicum, quod remitti nõ põt. de fo. compe. si diligenti. de sent. excom. contigit [et in antiq.] Et bñficio ꝙ nondum habebat, renuntiare nõ potuit: sicut nec hæreditati nõdum delatæ. ff. de acq. hære. l. qui superstitis. & alimenta 3 pacto alimentarij non tollũtur 4 ff. de transact. cum hi. dixit Da. & ꝙ valet pactũ. bar. Brixien. dixit hoc verũ, si post ordinationem interuenerit: sed in ordinatione vterque simoniacus esset & deponendus, supra de simo. c. penul. in quæstione veneriali, quæ incipit: Esto quod episcopus ordinet.

† Vide Dec. in c. 1. de resc. sup 1. gl. & eundẽ cõsi. 147.

3 Futura: secus i p̃teritis. C. de trãsac. l. de alimẽtis. Io. And.

QVamuis.] Sũt duo dicta: fm: ibi, Simili. Et in fine primi reddit rõnẽ vtriusq; ibi, Nã primæ. Io. An.

CASVS. Papa dedit epo Pictauen. facultatem conferendi bñficia sex clericorum cedentium vel decedẽtium: & isti clerici possidebãt bñficia spectãtia ad collationem alterius epi q̃ epi Pictauen. data ista facultate vacauit bñficium cõprehẽsum sub tali facultate: forte per decessum vel renuntiationem illorum clericorum. vñ postea Papa fecit collationẽ de vno illorũ bñficiorum, vel dedit facultatem cõferẽdi speciale bñficiorum: licet nõ fieret mentio de gñali ptãte epi, an valeat ista spãlis collatio? Rñdet Romanus Pontifex ꝙ cũ gñi derogeẽ per speciem, valet illa specialis collatio: licet non fuerit facta mentio de generali facultate. Not. primo ꝙ in bñficijs conferendis Papa habet plenam ptãtem: & iõ põt conferre beneficia in quacũque parte orbis sita: nã concurrit cum quibuslibet ordinarijs: immo posset reseruare dispositioni suę beneficia ad alios spectãtia cũ decreto irritante. Not. ad ꝙ allegatur præsens capitulum, ꝙ generali per speciem deroga-

4 Sine ptoris auctoritate: & intelligit đ relictis testo, vel cã mortis aliàs sec' vt ibi. §. plane. & de hoc in Spec. qui fil. sint leg. vers. sed quęri tur vtrũ.

derogaт,cōcordat c.i.de rescr.in antiq.Not.principalē effectū hui' c.ꝙ si Papa alicui dederit gnalē facultatē conferendi bñficia:postea alteri dederit spālem potestatem cōferendi certum beneficium sub generali facultate concessum:valet collatio specialiter facta.

[Prima gl. summat, & dat concor.]

a ¶ Quamuis tibi.] Si primo loco Papa dat licentiam conferendi beneficia certo modo vacantia, vel ad Papam deuoluta: secundo aliquod de his conferat specialiter: vel conferri mandet, species generi derogat. ita quod secundo beneficium debetur. ad hanc decretal. concordat eod. titu. dudum.

b ¶ In genere.] si autem in specie dedisset licentiam, puta Archidiacon. Bonon. cum vacabit tunc secus:q a vtrunque speciale; & sic valeret primum, nisi de primo fieret mentio in secundo. & idem est si ante secūdam specialem gratiam iam erat descensum ad speciem ex virtute primæ generalis, 1. Ad hoc supra de fi. peesby. ex tua. de offic. deleg. ex parte 1.

1 Idē Io. Mo. Io A.

c ¶ Tuorum.] qui dicantur sui clerici hoc casu & similibus, habes inf. de verb. sig. c. vlt.

[Glo. seq. notat, quærit & soluit: secundo quærit, arg. pro, soluit contrarium: tertio soluit, & solutionem declarat.]

d ¶ Cedētium vel decedentium.] ista duo sunt diuersa, maxime in impetrationib. vel gratijs, vt probatur supra de rescrip. susceptum 2. responso. Sed nunquid si clericus su' cedit vel decedit in curia Romana: poterit eius bñficium conferre? Dic ꝙ non 2, nisi haberet ad hoc mandatum expressum, vt supra eod. c. 1. & 2. in fine. Sed quid dices? ille cui facta est tali sgratia vult conferre beneficia, quæ vacant per vxorationem clerici sui: vel per adeptionem epatus, vel secundi beneficij curati: nunquid poterit? Et vī ꝙ sic: iam. n. tacite ipso facto renuntiasse videtur, ad hoc supra de ijs quæ fiunt à maio. parte c. eo ore. de offic. deleg. gratū. Credo [Idem Archid.] quod cum tales indulgētię restringantur supra eod. tit. & lib. is cui. & c. quamuis. ꝙ talia beneficia conferre non poterit 3. cum potius pri uatione iuris, quàm renunciatione vacent. quod patet ex eo ꝙ compelluntur ad illa dimittēda: vt supra de cleric. coniug. c. 1. supra eo. de multa. & c. licet episcopus, & c. cum singula. sup. eod. tit. & lib. Ad hoc facit prædicta decretalis, susceptum, nam similiter posset dici, ꝙ cedens esset mortuus quo ad beneficiū cui cessit, 7. q. 1. cap. in apibus. §. ecce in quibus. 33. q. 2. §. 1. Sed pone, iam contulit beneficia quinque clericorū. moriunт duo sui clerici simul, quorum alter habebat pinguius beneficium altero, vult pinguius cōferre, nū quid poterit? Videtur distinguēdum, aut Papa proprio motu dedit hanc gratiam, aut nō: vt primo casu possit pinguius conferre, secundo non 4, vt supra eod. tit. & lib. si pluribus. Sed dic ꝙ illud posset locum habere si posset conferre beneficia sex primorum clericorum suorum decedentium: sed hoc de primis clericis non est dictum 5: vnde quod beneficium voluerit conferre, poterit, dominicus. Ioan. And.

2 Idē Ar. đ ver sig. c. fi. Io. A.

3 Verū, si ordinario piudicaт. c. fane. §. de priuil. Si soli pcedenti, secus. Inno. c. cum dilecti. §. de donat Ph. Fonta.

4 Immo pt, si conferendo soli Papæ piudicet. Phil. post Do. Font.

5 Immo de rigore sic intelligendū est c pōt. §. 1. sup. eo. l. nec cōditio. ff. de demon aliud đ eq tate, vbi de paruo agiт piudicio. Fō.

bi [a] nuper in genere [b] potestatem dederimus beneficia sex clericorum tuorum [c] cedentium [d] vel decedentium auctoritate nostra personis idoneis [e] conferendi: canonicatum tamen & præbendam, quos in tua ecclesia (in qua post [f] prædictam gratiam tibi factam mandauimus cuidam specialiter prouideri) obtinebat quidam ex eisdem tuis clericis nunc defunctus, conferre non potes: cum illi, pro quo scripsimus, debeantur. Nam primæ generali gratiæ tibi factæ derogat [g] posterior specialis, licet de illa non fecerit mentionem.

¶ Simili ratione si post facultatem tibi concessam a nobis conferendi beneficia tuæ diœcesis (quorum collatio est ad sedem Apostolicā deuoluta) nos eorum aliquod antequam tu conferas, conferamus [h] specialiter alicui, vel conferri mandemus, de concessione tibi facta non habita mētione: facta per nos collatio canonica est censenda.

e ¶ Idoneis.] supra e. lib. & tit. is cui.

f ¶ Post.] aliàs non fuisset tanta quæstio, ex quo primum mandatum speciale genus processisset. Ioan. And.

g ¶ Derogat.] vt infra de reg. iur. generi. cum suis concor. Io. And.

h ¶ Conferamus.] penes Papam enim remansit eadem potestas, & maior etiam in prædictis: vnde ex quo ipse præoccupauit, melior est ipsius conditio, vt supra e. dudum.

¶ Idem.

¶ Reuocatio gratiæ non tollit ius quæsitum, sed quærēdum, nisi ius annexionis aliud inducat: nec tamen tollit ius quærendum annexum iuri digniori iam quæsito. hoc dicit secundum Zenze.

S I is cui.] Circa reuocatoriam gratiarum decidit tres casus dubios: Primū, contra expectantem in eo solum quod expectat: secundum & tertium, pro expectante: ibi, Non sic, & ibi, Sed & si. vtriusque rationem ponit. Ioan. And.

CAP. XXXIX.

S I

¶ Pro intellectu istius cap. est præsupponendum quod habetur in glo. posita sup er verbo, verba: videlicet quod Bonifacius viij. conditor huius voluminis statim post suam promotionem, reuocauit gratias factas per duos suos prædecessores, videlicet Nicolaum & Cælestinum. & verba illius constitutionis erant ista: Gratias factas per tales, & per quas ius nō est acquisitum in re, cassamus & adnihilamus, decernentes in irritum.

CASVS. Nicolaus quartus vel Cælestinus quintus cōtulerat Titio canonicatum: & mādabat canonicis, vt sibi prouiderent de prębēda, canonicatu, dignitate, vel officio; virtute suæ gratiæ. Titius assecutus fuit p̄bendam, & expectat dignitatem vel officium: Pendēte illo tēpore Nicolaus quartus mortuus est: & ei successit Bonifacius viij qui reuocauit gratias factas per prædecessores suos: postea vacauit dignitas: illā petebat Titius virtute grã sibi factæ per Nicolaum quartum: dicebat capitulum ꝙ non tenebatur sibi illam dignitatem cōferre: quia gratia sua fuerat reuocata per Bonifacium viij. Dicit Titius ꝙ constitutio reuocatoria intelligitur dumtamen non fuisset sibi acquisitū ius in re. & quia fuerat præbendā assecutus, ideo dicebat suam gratiam non esse reuocatam: Econtra allegabat capitulum, quòd ista dignitas esset separabilis à canonicatu: & licet Titius cōsecutus fuisset præbēdā, tñ non habebat ius in re quantum ad dignitatem: nūquid capitulum bene dicat? Respondet ꝙ sic, & iō dicit Romanus Pontifex, ꝙ sua gratia erat extincta quātum ad dignitatem, personatum, vel officium. Sed pone ꝙ Papa creauit me canonicum, mandauit mihi cōferri præbendam, & etiam vt conferretur mihi dignitas vel officium: vacauit præbenda, quæ cōsueuit assignari soli canonico: assecut' fui dignitatē, sed adhuc sum

sum sub expectatione prębendę: pendente tēpore fuit reuocata mea gratia, postea vacauit præbenda: nūquid illam possum petere? Rñdet; ꝙ sic: licet gratia mea fuerit effectum sortita quantum ad canonicatum & dignitatē. Sed quid si Papa creauit me canonicum, & mandauit prouideri de præbenda cum vacaret: postea vacauit dignitas: quæ consueuit assignari simplici canonico: & fuerunt reuocatæ gratiæ; vtrū ista videatur reuocata, ex quo nō sum adhuc adeptus præbendam? Respondet Romanus Pōtifex quòd nō. Nota primo quod per mortem Papæ concedentis gratiam, non extinguitur gratia ē re existente integra: ideo est opus reuocatione. Nota quod si in ecclesia sit statutum quòd dignitas nō conferat̃ nisi canonico: sufficit quòd talis habeat iꝰ canonicę, licet nō habeat præbendā. Et hoc nisi statutum magis specifice loqueretur: q̄a diceret, nisi canonico præbēdato: nam tūc essent obseruanda verba statuti: vt hic est textus.

Nota ꝙ ius reuocatorium superueniēs, tollit ea quæ sunt in fieri: non autem illa quæ sunt in perfecto esse. Nota in §. non sic, ꝙ cōsuetudine induci pōt in ecclesia, ꝙ quis habeat dignitatem & canonicatum in eadem. ad hoc supra eo. cum in ecclesia. & de consuetud. cap. 1. eodem lib. Dominicus.

† Dicunt Pe. de Anch. & Ar. ꝙ rescriptum impetrans a Papa ad dignitatē nō facta mētione cōsuetudinis, d̄ qua nō obtineret ꝑ l. honores. §. 2. ff. de decu. est subreptitium. Font.

[Prima glo. dicit vnde habuit ortum.

a ❡ Si is.] Habuit ortum ex constitutionibus reuocatorijs, quas fecit Bonifacius statim post promotionē suam, de gratijs factis à Nicolao iiij. & Cælestino v. ꝑ quas ius quæsitum erat ad rem, non in re. Reuocatoria gratiarum Nicolai incipiebat: Pridem ad apicem. illa vero Cælestini incipit: Dudū circa promotionis: & inf. de his etiam constitutionibus tractat inf. c. pro. xi. & inf. de conces. præb. c. vlt. plenius.

b ❡ Nicolai.] quarti.

c ❡ Cælestini.] quinti.

d ❡ Non annexam.] quasi in annexis secus sup. eo. tit. & lib. super eo. & c. quia sæpe. & inf. proxi. responso.

[Glo. seq. ponit verba reuocatoria.]

e ❡ Verba.] quorū mentem habes s̄. de conces. pben. c. vlt. sed ad litterā erāt hęc: Omnes collationes, prouisiones, reseruationes super canonicatibus, dignitatib. personatibus, præbendis, officijs, portionibus, pstimonijs, ecclesijs parochialibus, ruralib. vel alijs: nec nō super quibuscunq; beneficijs ecclesiasticis vacaturis cum cura vel sine cura, in quib. non sit ius quæsitum in re, licet ad rē, per dictum antecessorem nostrū seu eius auctoritate factas, concessas seu cōmissas: & ea q̄ ab ipso sup. his, vel circa ea quolibet processerūt, Apostolica auctoritate in fratrū nostrorum p̄sentia vj. Kal. Ianuarij cū adhuc (sicut præmittitur) essemus Neapoli, oīno cassauimus, irritauimus, & vacauimus; cassas, irritas, & vacuas nunciauimus, nullius ēt decreuimus fore firmitatis: & quòd ex tunc secus a quoquā scienter vel ignoranter contigerit attentari, &c. ideo igitur, dixit ista verba: quia ꝑ verba illa cassatur ius quæsitum ad rem: sed ius in re non sic intelligitur reuocatum.

ADDITIO. De reuocatione aliorū priuilegiorū Cęlestini vide in cōstitutione Ioannis: sancta Romana. & dicā s̄. tit. 2. c. vl.

f ❡ Cōsuetis.] per hoc non reuocat̃ gr̃a: est. n. æquiuis, quod ꝑꝑ ius in re seruetur ius ad rem in hoc casu, q̄ ꝑꝑ ius ad rē extinguere t̃ ius in re cōtra mētem constitutionis.

ADDITIO. Est ṡ. ff. de lib. & posthu. ṡ ita. §. regula. cuius casum vide de offi. deleg. præterea. super gl. vlt. Ioan. And.

g ❡ Magis dignum.] supra de consecra. eccle. vel alta. quod in dubijs cū suis concor.

ADDITIO. Pro & cōtra de offi. dele. super quæstionum. §. si vero. in antiq. vbi de hoc Ioan. And.

h ❡ Sed & si] tolle, quod est infra: præfatus qui canonicatum auctoritate Apostolica iam habebat, adeptus fuerat in eadem ecclesia ex episcopi. &c. Ioan. And.

i ❡ Cuiuscunque.] ad quem pertinebat collatio, vel forte legati.

K ❡ Idem.] s. qui canonicatum retineat: & canonicatus ratione præbendam.

Qvodam.] Decidit dubium exortum ex duabus gratijs Nicolai & Cælestini: & processu facto ꝑ primam secuta post reuocatoria, & decisionis causam exprimit: ibi, prima, n. Ioan. And.

CASVS. Papa fecit mihi gratiam in ecclesia Pictauē si: quia cōtulit mihi ius canoniæ, & mandauit canonicis, vt mihi cōferrent præbendam si qua vacaret, alioquin proximo vacaturam, cum decreto irritante: datis mihi executoribus: postea Papa fecit tibi similem gratiā cū clausula, anteferri: quia voluit te p̄ferri quibuscunque prioribus, quib. facta erat similis gratia: vacauit præbenda: certum est ꝙ tibi debebatur virtute cl̃e, anteferri: tñ meus executor contulit mihi præbendā vacantem: quia forte ignorabat tuam gratiam: postea fuerunt reuocatæ gratiæ, & tuus executor tibi cōtulit istam præbendam: quæritur cui debeatur præbenda? Rñdet ꝙ nulli nostrū debetur: primū non mihi debetur,

---

is a, cui de canonicatu, præbenda, & dignitate, personatu, vel officio, per felicis recordationis Nicolai b vel Cælestini c prædecessorum nostrorum litteras, gratia in aliqua ecclesia facta erat, constitutionis nostræ reuocatoriæ tempore, canonicatum & præbendam, dignitati, personatui, vel officio alicui non annexam d erat adeptus, licet dignitatem, personatum, seu officium inibi expectaret: propter expectationem huiusmodi priuatus non intelligitur iure, quod in canonicatu & prębenda fuerat canonice assecutus: ius tamē quod ad dignitatem, personatum, vel officium competebat eidem, iuxta verba e dictę reuocationis, intelligitur reuocatum. ❡ Non sic autem si canonicatum cum dignitate, personatu aut officio conferri tantum canonico consuetis f †, fuerat assecutus sub expectatione prębendę: cū ius magis dignum g, quod iste in dignitate, personatu, seu officio huiusmodi iam habebat, ius minus dignum canonicatus retineat, cuius canonicatus ratione ius eidem saluum remanet ad prębendam nulli alij debitam; Apostolica ante ipsum auctoritate recepto. ❡ Sed & si h ex episcopi vel alterius cuiuscunque i collatione vel prouisione, adeptus fuerat in eadem ecclesia dignitatem, personatum, siue officium conferri tantum canonico consueta, pręfatus, qui canonicatum auctoritate Apostolica iam habebat, idem k erit censendum.

❡ Idem.

❡ *Obest reuocatio gratiæ præbendam expectanti, & decreti interposito, etiam ignoranti. hoc dicit. Zen.*

CAP. XL.

QVO-

tur,p.p clausula de anteferri. Itē nec tibi:q̄a t.p̄e quo fuit tibi collata præbenda, iāque tua gratia fuerat reuocata:ideo nullus nostrum habet ius in illa p̄benda. Not.primo limitationē ad regulam illā, q̄ in gratijs expectatiuis habet locū illa regula.Qui prior est t.p̄e, potior est iure: fallit illud quādo apparet de contraria volunta te ipsius mandatis: quia voluit q̄ secundo receptus omnibus prioribus p̄ferretur: sed quando aliter nō apparet de voluntate Papæ, habet locum illa regula: Qui prior est tempore, potior est iure.

a ¶ Quodam.] aliàs hoc erat de iure cōi. supra eod. titu. & lib hi qui.

b ¶ Anteferri.] ad idē infra de concess.p̄b. auctoritate.

c ¶ Constitutio reuocatoria.] de qua vidi sti s.proxi.cap.

d ¶ Ignoranti.] supra e. ti. & lib.si postquam, & ca. dudum. & capitu. si beneficia,&c.

ADDITIO. Hæc iura aperte probant decretum Papæ ligare ignorantes. ad idē j. de concess.præb q̄a cunctis. & vide quod dixi supra e. ti.& lib. si Apostolicæ. Io.An.

e ¶ Collatio.] quia si præcessisset collatio, ius habuisset non ad rem, sed in re: & sic non fuisset reuocatū per constitutionē reuocatoriam. c. proxi. de concess.præb.c.vlt. Et sic nota q̄ quis impedit alium in eo q̄d per se non cōsequit. ad idē j. de cōcess.p̄b. auctoritate. sed ibi aliquid consequitur. quia habet secundam præbendam: aliàs solum habiturus esset tertiam.Ioan.And.

Mandatū.] Tres casus dubios,cū scribit ad collationē capituli, hic decidit,& in vltimo excipit. Secundus:ibi, Ad beneficia. Tertius:ibi, Idē.Exceptio:ibi.Nisi.

CASVS. Papa mādauit ep̄o Pictauen̄. vt mihi prouideret de beneficio proxime vacaturo in ecclesia Pictauē.cuius collatio spectat ad ecclesiā Pictauē.vacauit nunc beneficiū,cuius collationē hēt canonicus solus, non oēs canonici simul:vtrum illud beneficiū cōprehendatur sub gratia mihi factaꝰ Rn̄det Romanus Pōtifex cū distinctione:aut iste canonicus fecit collationē illius beneficij vice & noīe totius capituli:q̄a forte p.p discordias euitādas fuit factū statutū, vt vnus solus canonicus, puta antiquior cōferret bn̄ficia vacātia in prima hebdomada:& alius in alia hebdomada & sic de alijs: & tunc comprehēditur sub gratia mea: quia tunc idem est ac si totum capitulum conferret. Si aūt iste solus canonicꝰ nō hēt facere collationē vice & noīe capituli,sed rōne suæ p̄bēdæ :tūc nō cōprehēdit sub grā mea,nisi diceret in lr̄is meis aliud: puta q̄a apponeretur clausula ista: de bn̄ficijs spectātib. ad ecclesiā Picta.cōiter vel diuisim.Et sic est intelligendū capitulū, cū in illis,alleg. videlicet, q̄ cū mādatur alicui p̄uideri de bn̄ficio spectante ad capitulū alicuius ecclesiæ, nō p̄t p̄uideri d̄ bn̄ficio spectāte ad collationī singularis canonici: Nā hoc ītel ligiť verū,nisi singularis conferret vice & noīe capituli. No.primo, q̄ q̄n̄q; collatio bn̄ficiorū p̄t spectare ad solū capitulū. No. sc̄d̄o q̄ mādatū factū vniuersitati cōiter vel diuisim, cōprehendit materiā spectantē ad eos vt collegiū:vel ad eos vt sigulares. Do. [Prima gl. dicit quid declarer.

dam [a] per litteras felicis recordationis Nicolai Papæ prædecessoris nostri canonicatum sub expectatione † vacaturæ præbendæ in certa ecclesia obtinente, successor eius Cælestinus cuidam alteri similem in eadem ecclesia gratiam fecit, quem omnibus etiam ante ipsum auctoritate Apostolica, vel quauis alia in ecclesia ipsa receptis voluit anteferri [b] †, cum interpositione decreti:priusquam tamen ad primū & eius executores secundæ gratię notitia peruenisset, vacans præbenda eidem primo per suos fuit executores collata: post huiusmodi autem & ante factam secundo collationem ipsius præbendæ,nostra constitutio [c] reuocatoria emanauit: & quoniam quis eorum ius habeat in præbenda huiusmodi dubitatur:Nos neutrum illorum habere ius decernimus in eadem: Prima enim collatio post & contra decretum à dicto Cælestino interpositum facta (licet ab ignorantibus & etiam ignoranti [d]) non obtinet firmitatem. Ius vero quod secūdo ad præbendam, non in præbenda huiusmodi compe tebat(cum nostram reuocationem eius collatio [e] non præcesserit) per eam penitus est sublatum.

¶ Idem.

¶ Mandatum de prouidendo de beneficio ad collationem capituli pertinente, non tangit ius singularis canonici. hoc dicit secundum Zenze.

CAP. XLI.

Mandatum [f] Apostolicum tibi directū vt T. clerico de beneficio [g] spectante ad collationem [h] Narbon. capituli prouideres, beneficia eiusdem capituli [i], siue dentur in communi per ipsum,siue per canonicos eiusdem ecclesiæ singulares uice ac auctoritate capituli, aut ex iure ipsius de consuetudine vel statuto [k] merito comprehendit †. Ad beneficia tamen ratione dignitatum, personatum, vel officiorum, quæ nonnulli ex eisdem canonicis obtinent in ipsa ecclesia,ad eorūdē collationem spectantia mandatum huiusmodi minime se extendit [l].

f ¶ Mādatū.] Decretalis ista venit declaratiue ad decretalem supra. eod. titu.& lib. cum in illis.in fi.

ADDITIO. Tolle litterā j.merito cōprehēdit bn̄ficia. Io. An.

g ¶ Bn̄ficio.] de curato nō p̄uidebiť. s.eo. tit. cū in illis. in fine: nec de dignitate. supra eo.tit.cap.vlt.

h ¶ Collationē.] de spectante ad p̄sentationē, īstitutionē,vel electionē, nō poterit p̄uideri, supra eo.cū in illis. §.cū autem.

i ¶ Capituli.] idē. n. est facere p̄ alium q̄d p̄ se j. de reg.iur.q p aliū.cū suis cōcor.ff. quod cuiusq; vniuer. item eorū. §. si decuriones.[Vbi dicitur quòd non refert an ordo elegerit, an deputatus ab ordine.Ioan.And.

k ¶ Statuto.] est forte consuetudo vel statutū,bn̄ficia vacātia j. mēse p̄tinētia ad collationē capituli ꝯferat primus canonicꝰ:vacātia sc̄d̄o, sc̄d̄us:tertio tertiꝰ,& sic de singulis. Vel q̄ bn̄ficia familiariū suorū spectātia ad collationē capituli vacātia canonici ꝯferrāt.tales ꝯsuetudines & statuta sūt ī multis ecc̄lis Gallicāis.

ADDITIO. Idē ſm Archid.sic capitulū cōiter ordinat:q̄ q̄sq; canonicus dū viuit, cōferrat certa bn̄ficia:sicut suo t.p̄e dicit factū in eccl̄a Bononien̄.I.An.

l ¶ Extendit.] q̄a Papa nō intēdebat grauare alteiā dignitatē capituli,sed totū capitulū.s.c.cū ī illis.adfi.

† Expectatiuas ad vacatura, oīno sustulit cōciliū Tri. sess.24.de reforma. c.19.

† De clausula, ante ferri, vid̄ late per Feli. in c. capitulū. extra de rescrip.

† Petr.de Anch. notat mādatū ēt adstringere gerentē vices ciꝰ cui mādatur.simili ter mādatū factum vicē gerēti:q̄a deficit principalis:dēt postea p̄ principalē cōmoda recipiē tē implere.l.ſm naturā.ff.de reg.iu. neque poterit p̄ vicē gerentem impleri. ī his.n.mādatis ītelligiť,restātē ī codē statu. l. 1. ff. si ex noxa. cā aga. Fon.

1 Et an mandatū gñale ex tēdat ad singulos vide Abb. & alios in c.eā te, extra de rescri.

a ¶ Singulariter. 1] quasi non vice capituli, vt in 1. responso. Ioan. And.

b ¶ Prębendarum.] vel dignitatum, vel officiorū ipsius ecclesiæ, vt in secūdo responso. Et nota ꝙ dicit ratione huiusmodi præbendarum: quasi dicat, si ptineret ob aliam causam, puta propter alia beneficia, quæ habent in alia ecclesia: mandatum tunc non comprehendit illa.

¶ Idem esse censemus, si ratione præbendarum suarum ad ipsos canonicos collatio dictorum beneficiorum singulariter [a] pertinere noscatur. Nisi contineatur forsitan in mandato, quòd eidem clerico prouideas de beneficio ad collationem Narbon. capituli pertinente communiter vel diuisim: tunc enim de beneficijs, quæ ad ipsorum collationem pertinent, ratione huiusmodi prębēdarum [b] poteris prouidere.

2 Ista rubrica est nigro generalior: tñ hmōi rubricæ nō restringuntur a specialiori nigro. Iason in l. 1 ff. si cer. pet. Docto. §. c. de sum. tri. Font.

DE CLERICO 2 ægrotante, vel debilitato.

¶ Visum est de clericis non residentibus, & de præbendis non conferendis eisdem. Sed quia dubitari poterat, numquid eis ægrotantibus vel debilitatis sint prouentus ecclesiæ subtrahēdi: ideo post præcedētia subijcit istum titulum.

Astorali.] Primo declarat cuius sit dare coadiutores epōrum & superiorum. Secundo prouidet, cum eps coadiutorē vult: ibi, Verum. Tertio: ibi, Si vero. cum est demens. Quarto: ibi, Si autē cum eps coadiutorem non vult. Quinto: ibi, Præsenti. de coadiutorum expēsis & potestate. Sexto ibi, Cæterum. ad superiores prorogatur, quod de epīs dixerat. Ioan. And.

† Hæc duo verba: vel debilitato: desunt in vetustiorib. exemplarib. ēt impressis.

CASVS. Iure cautum reperitur, ꝙ si eps sit taliter impeditus, vt non possit exequi officium pastorale: est sibi de coadiutore prouidēdum. Sed quæritur ad quē spectat puidere de isto coadiutore: vtrum ad metropolitanum, vel legatum, vel solum Papam? Respondet Romanus Pontifex, ꝙ datio coadiutoris epōrum, archiepōrū, & aliorum superiorum, est de maioribus causis reseruatis Papæ, ideo solus Papa poterit eis dare coadiutores. Et dicit Romanus Pontifex, ꝙ ipsis p̄latis inuitis poterit prouidere de coadiutore. Sed q̄ritur, nūquid eps vel superior alius senio cōfectus, vel alio morbo impeditus, possit sibi assumere coadiutores? Rñdetur, ꝙ sic: de consensu tñ sui capituli, vel maioris partis capituli: sed non posset accipere coadiutores dissentiente capitulo vel maiore parte. Sed ponamus, ꝙ eps ē demēs vel furiosus, certū est ꝙ nō pōt sibi eligere coadiutores. Sed numquid suum capitulū poterit coadiutorem aut coadiutores eligere? Respondetur ꝙ sic: dumtamen totum capitulum cōsentiat: vel saltem duę partes capituli. Sed ponamus ꝙ eps dicit ꝙ non indiget coadiutore: nūquid capitulū suum eo inuito poterit dare coadiutorem? Respondet ꝙ nō. Sed Papæ debebit capitulum notificare statū epi & ecclesię: qui Papa prouidebit ecclesiæ, & dabit coadiutorem, si videat id fieri debere. Sed vtrum coadiutor tenebit præstare officiū coadiutoris ex pēsis suis, vel prælati, cui est datus coadiutor? Respondet Romanus Pōtifex, ꝙ coadiutor accipiet sumptus moderatos de prouētibus ipsius prælati, cui est datus coadiutor: nec poterit alienare bona ecclesiæ, quæ seruando seruari possunt: licet possit alienare bona mobilia, quæ seruādo seruari non possunt: ad similitudinem tutoris dari pupillo, vel curatoris adulto. Sed numquid coadiutor qui legauit fructus ecclesiæ, tenebitur reddere rationem siue computum bonorum per eum ad ministratorum? Rñdet ꝙ sic: non solum in foro pænitentiali, sed etiam in foro cōtentioso: & poterit compelli ad reddendū rationem siue cōputum ipsi p̄lato, cui est datus coadiutor, vel successorib. suis. Nota primo, ꝙ datio coadiutoris epōrum, vel aliorum prælatorum superiorum est de maioribus causis, quæ spectant solum ad Papam. Ex quo sequitur, ꝙ legatus Cardinalis non pōt dare coadiutores, nisi haberet ad hoc specialem potestatem à Papa. c. quod translationem. §. de offi. leg. in antiq. Nota vlterius, ꝙ contra Romanam Ecclesiam non currit p̄scriptio in his, quæ sibi reseruauit in signum generalis dominij. Nota insuper ꝙ eps senio confect' vel alio impedimento perpetuo detētus, potest sibi assumere vnum coadiutorē, vel plures: dūmodo consenserit suum capitulum, vel maior pars. Nota, ꝙ si eps non possit eligere coadiutorem: tūc capitulum suum poterit pro ipso eligere: & hoc auctoritate Apostolica sibi data per istud c. sed tunc requiritur, ꝙ omnes de capitulo consentiant, vel duæ partes capituli. Nota ꝙ alius a Papa nō potest epō inuito dare coadiutorem. Nota ad quod allegatur præsens c. quod quis non tenetur militare suis proprijs expēsis. Nam hic dicitur quòd coadiutor debet habere expensas moderatas de prouētibus epi cui est datus coadiutor. Nota, quòd coadiutor nō potest alienare bona ecclesiæ. & hoc verum de immobilibus, vel mobilibus pretiosis: Nam bona mobilia, quæ seruādo seruari nō possunt, posset ipse coadiutor alienare ad similitudinem tutoris vel curatoris.

† Quis auctoritatē habeant coadiutores dati epis senibus vel infirmis, late docet Oldradus consi. 44.

TITVLVS V.

De clerico ægrotante § vel † debilitato. §

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Datio coadiutorum episcoporum, & suorum superiorum est de maioribus causis, & spectat ad solum Papam: potest tamen episcopus senio uel infirmitate perpetua impeditus, de consensu capituli sui uel maioris partis sibi auctoritate Apostolica unum uel duos coadiutores assumere: & si demens fuerit, capitulum aut duæ partes ipsius hoc facient. Sed si episcopus contradicit: tunc nil innouabit capitulum, sed episcopi & ecclesiæ conditionem quam cito poterit, intimabit Papæ. Et coadiutores illi sumptus moderatos habebunt de prouentibus prælatorum ipsorum. Ioan. And.*

CAP. VNICVM.

PAstoralis [c] officij debitum exequētes: declaramus, atque statuimus, coadiutorum † episcoporum & superiorum prælatorum dationē

[Prima glossa dicit quid declaret, & summat.]

c ¶ Pastoralis.] Emanauit ad declaratione decretalis §. eod. ex parte. in fine, & eorum quæ ibi not. Hostien. & eod. tit. de rectoribus. in fine. Et hoc dicit: Datio coadiutorum episcoporum, & suorum superiorum est de maioribus causis, & spectat ad solum Papam: potest tamen eps senio, vel infirmitate perpetua impeditus. de consensu capituli sui vel maioris partis sibi auctoritate Apostolica vnum, vel duos coadiutores assumere: & si demens fuerit, capitulum aut duæ partes ipsius hoc facient. Sed si episcopus cōtradicit, tūc nil innouabit capitulum, sed episcopi & ecclesiæ conditionem

ditionem quam cito poterit, intimabit Papæ. Et coadiutores illi sumptus moderatos habebunt de prouentibus prælatorum ipsorum. Ioan. And.

a ¶ Maioribus.] Connumeretur ergo inter alias, quas habes notatas s. de trãslat. c. 1. de offic. leg. quod translationem. de excess. prælat. sicut vnire.

b ¶ Non obstante.] Nota per hanc litteram, ꝙ contra Romanam Ecclesiam non currit pscriptio 1 in his, quæ sibi in signũ specialis priuilegij reseruauit 2 sicut nec contra priuilegiũ prælationis, de hoc supra de præscriptio. cum nobis.

[Gloss. seq. dat simile: exponit, & contrarium soluit.]

c ¶ Tantummodo] sic supra eod. lib. de supplen. neglig. præl. ecclesiæ, ergo non ab archiepiscopo, vel patriarcha, vel legato: quia in generali legatione talia nõ transeunt. in prædicta decretali, quod translationem. Ad decretalem infra eod. ex parte. in fine respondetur, ꝙ illud fuit de speciali auctoritate vel mandato domini Papæ, & ꝙ ita esset per antiqua iura, probatur per cano. 7. q. 1. cap. 1. & c. quamuis sit triste, cum multis capitulis eiusdem quæstionis. ad idem decret. superius allegatæ, in antiq. de reg. licet. versi. illa semper. de renuntiatio nisi, ad finem.

1 Vid. Fel. in c. cum dilectis. de fide instr. & Abba. in c. cũ contingat. de fo. comp.

2 Quæ sint Romanæ sedi spãliter reseruata, tradit Host. in sũma. tit. de offi. lega. §. q d ptinet. & Turrecre ma. in ca. huic soli 17. dist.

intelligendam esse de causis maioribus [a], & referendam ad sedem Apostolicam, ac ab ea (consuetudine non obstante [b] cõtraria) tantummodo [c] postulandam: ¶ Verum ne hoc prætextu ecclesiæ (existentes præcipue in remotis [d]) dispendia patiantur: nos earum in hac parte indemnitatibus prę cauere volentes, hac generali cõstitutione sancimus, vt episcopus senio aut valetudine corporali grauatus, vel etiam aliàs adeo impeditus perpetuo [e], vt officium suum nequeat exercere: possit de sui consilio & assensu capituli, vel maioris [f] partis ipsius, vnum, vel duos auctoritate [g] Apostolica coadiutores assumere, ad dictum officium exequendum. ¶ Si vero episcopus demens [h] fuerit, & quid velit aut nolit exprimere nesciat, vel non possit: tunc eius capitulum, vel duæ ipsius partes [i] eadem auctoritate, unum aut duos [k] coadiutores assumant idoneos, qui eius officium [l] † exequantur. ¶ Si autem episcopus senio aut incurabili modo grauatus, vel perpetuo impedimento detentus, ad sui executionem officij reddatur inutilis: & coadiutorem assumere vel habere noluerit [m], licet à capitulo requisitus proprio, se illius non indigere suffragio forsitan asserendo: tunc nil per capitulum innouetur, sed hoc casu, & etiam proximo [n] idem capitulum episco-

riosus, filius datur curator patri. C. de curato. furio. l. si pater. ff. eod. tit. l. 2. aliàs autem erubescit lex filios esse castigatores 3 parentum, in Authen. de nup. §. si quod sanctum, colla. 3. de maior. & obed. cum inferior. hinc est ꝙ ipsi inuito coadiutorem non dabunt, vt in seq. responso.

3 Vide B. Th. 22. q. 33. art. 4.

[Gloss. seq. dat quatuor similia, & ponit regulam.]

i ¶ Duæ ipsius partes.] sic non sufficit maior pars, & est speciale, ad idem in antiq. de ele. licet. vbi in electione Romani Pontificis requiruntur ad minus duæ partes. ad idem supra eod. tit. alleg. c. scriptum. vbi in postulatione quæ concurrit cũ electione, duæ partes etiam requirũtur, ad idem supra eo. lib. de elec. si quando, & c. indemnitatibus. §. 1. licet autem hoc sit speciale, quod duæ partes debent consentire: regulare est, ꝙ duæ partes collegij vel vniuersitatis debent esse pręsentes. ff. quod cuiusque vniuer. l. plane. ff. de decre. ab or. fac. l. 3.

ADDITIO. Vide quod not. de maior. & obe c. fi. in 3. glo. & de ijs quæ. fi. à maior. par. c. in gloss. penul. & quod sup ea dixi. Ioan. And.

† Gñaliter ĩ oĩb. q̃ sunt iurisdõnis diœcesãæ & dignitatis epalis item bñficia ꝓfert. itẽ cognoscer d̃ causis delegatis sub nomine dignitatis. Do. no. in c. fi. sup. e. Pe. de Anch. Font.

ADDITIO. Archiepiscopus, vt tetigit hic glo. in princ. talem coadiutorem dare nequit, qui id solum põt in prouincia sibi decreta, quòd à iure reperitur cõcessum, vel ex prisca consuetudine introductum. 9. q. 3. conquestus. supra e. lib. de supplen. negligen. præl. c. Romana. Ista ergo potestas concessa episcopo & capitulo, vel maiori parti, seu soli capitulo, metropolitano non competeret episcopo viuente: licet datio visitatoris quandoque competat eo mortuo. supra eo. lib. de supplen. neglig præl ecclesiæ. Ioan. And.

d ¶ In remotis.] his. n. precipue prouidendum fuit. Ad hoc supra de elect. nihil est. ad finem.

e ¶ Perpetuo.] & sic nota, ꝙ licet ęgrotans laboret in firmitate incurabili, nõ remouetur, sed datur coadiutor. ad idem supra. eod. tit. ex parte, & sic reprobatur opin. Bern de qua not. supra eo. tua.

ADDITIO. Dicit Archi. responderi, posse quod hic in episcopo loquitur. Ioan. And.

f ¶ Maioris.] regulariter. n. tenet quod facit maior pars de ijs quæ fi. à maio. par. cap. c. 1. & dicitur totum capitulum fecisse. 56. dist. Apostolica. cum simili, sed hoc fallit inf. proxi. casu.

g ¶ Auctoritate Apostolica.] sunt igitur isti delegati Papæ in hac parte. & concor. s. de offi. ord. irrefragabilis supra de hære. ad abolenda. in fine. & inf. de natu. reg. c. vnico. & in cle. de sup neglig prælat. quia regulares. cum concord.

h ¶ Demens.] de suc. ab intest. cum dilectus. 3. q. 9. indicas, & est simi. quod dicit lex, ꝙ quãdo pater est furiosus

k ¶ Aut duos.] hanc litteram, quam supra habueras, hic videas repetitam: per quam litteram credo quod si plures dare vellent, non possent. 4 & potuit Papa ad hoc motus esse ex eo quod coadiutores debent sumptus habere ab ecclesia, vt infra eo. § præsenti. item us ergo scripturæ 5: quia Papa si de plurib. voluisset, hoc expressisset. de deci. ad audientiam in antiq. & sufficit ita scriptum esse. 6. q. 3. scriptum. ff. qui & à quibus l. prospexit. cum etiam isti non ordinaria, sed delegata potestate fungantur: vnde habent seruare metas mandati supra tit. proxi. cui de non. supra de rescrip. cum dilecta.

4 Idẽ Ph. & Do. Fõ.

5 Nota formã datãab hoĩe seruãdã, sicut formã datã à iure. Do min. Fõt.

l ¶ Officium.] est ergo coadiutoris 6 officium ea facere, quæ pertinent ad officium eius cui deputatus est.

[Glo. seq. not. differẽtiam, arguit, argumentum reprobat, & ad iura contraria respondet.]

6 De ptãte coadiutoris vide Old. consi. 44.

m ¶ Noluerit.] nõ est ergo idem tacere quod ꝯdicere, quia si ꝯdicit, capitulum coadiutorem non dat: si tacet, secus, vt in proxi. casu. ad hoc facit inf. de reg iur. is qui tacet. vbi dicam de hoc. Et no. arg. ex hoc textu, ꝙ coadiutor non daẽ inuito. ad hoc 7. q. 1 scripsit & c. qualiter. & c. quamuis §. ecce. sed hoc est falsum: quia inuito daẽ. ad hoc de eccle. ædifi. ad audiẽtiam 1. in fi. & not. s. eo. ex parte. in vlt. gl. Et iura illa non in coadiutore, sed in substituto loquunẽ, qui non daẽ inuito. coadiutor aũt in casu isto ꝓ capitulũ inuito epo non daẽ: aliàs aũt ꝓ eũ ad quẽ ptinet, bñ daẽ inuito: vt ibi dixi. sed hic Apostolica auctoritate daẽ: sed hoc casu nõ dabiẽ: quia capitulũ in hoc casu mandatum nõ hẽt à Papa, ad quem datio eius pertinet, vt in principio.

n ¶ Proximo.] scilicet quando demens est episcopus, & nescit vel non potest exprimere quid velit.

a ¶ Cir-

a ¶ Circunstantias.] aliter.n. ad veritatem peruenire non posset 23.q.8.occidit.supra de testi.cum causam.
b ¶ Moderatos.] ad idem supra eod.tit. de rectoribus. & c.seq.non.n.coguntur proprijs militare stipendijs. 10 q.2.præcarie.12.q.2.charitatem.
[Gloss. seq. tres concor.alleg.& quæstionem soluit.]
c ¶ Abstinentes.] ad idem sup.de elect.nihil est. & eod. lib. & t.is cui.& c.indẽnitatibus.§. si vero. Et intellige de alienatione immobilium vel mobiliũ pretiosorũ: alias mobilia quę seruando seruari nõ possunt, alienare poterunt ad instar tutorum. C. de admi. tut. lex quæ tutores. Ioã. And.

pi:sed vtrum ista beneficia vacantia poterit capitulum conferre? Respondet Romanus Pontifex quòd non: sed collatio istorum beneficiorum reseruabitur futuro episcopo:nec valet cõtraria consuetudo:vt tenent doctores in dicto capitu.cum olim.allega. Et rationem assignant: quia capitulum non potest incipere præscriptionem:cum præscriptio non incidat, nec currat contra ecclesiam vacantem. Sed ponamus quòd vacant beneficia patronata: vtrum capitulum potest instituere præsentantes? Respondet quòd licet capitulum non possit conferre beneficia vacantia (vt dictum est) tamen poterit instituere ad pręsentationem patroni. Nota primo vnum casum, in quo capitulum sede vacante non exercet iurisdictionem episcopalem, scilicet in collatione beneficiorum spectante ad solum episcopum, sed poterit instituere ad præsentationem patroni, id est, in confirmandis electionibus: vt in iure allega. in gloss. Nota ibi, Admittere, quòd differunt admittere & instituere. Et per hunc textum deciditur vna quæstio, quæ est in facto: Nam quidã patronus quẽdam clericum præsentauit vicario episcopi: & rogauit illum, vt illum admitteret: vicarius respondet, placet: vnde notarius instrumento suo inseruit qualiter vicarius illũ admisit & instituit: nunc redarguitur instrumentum de falso: quia vicarius episcopi admittendo personam, non per hoc instituit. Iste text. facit quòd instrumentum sit falsum: quia differunt admittere & instituere: & admittendo personam istius præsentati, non videtur illum instituere.

DE INSTITVTIONIBUS.

Cõtinuatio dñi Heliæ. ¶ Dictum fuit supra de præbendis: verum quia posset dubitari ad quem pertinet collatio & institutio præbẽdarum, & aliorum beneficiorum ecclesiasticorum: ideo ad nos informãdum annectitur titu. de institutionibus. Pro quo sciendum, quod institutio hic accipit large: & sub se comprehendit collationem: Nam collatio proprie dicitur quando beneficium est liberum, & in mera dispositione episcopi, ita φ disponit de illo beneficio iure suo ordinario absq; aliqua præsentatione: Sed quãdo beneficium non est liberũ, sed est in iure patronatus alicuius, quia patronus præsentat, & ad præsentationem patroni episcopus instituit: illud proprie dicitur institutio. Prouisio vero dicitur quãdo fit iure deuoluto: s. quando superior prouidet in refutationem inferioris.

pi & ecclesiæ suæ conditionem, & statum, ac facti circunstãtias [a] vniuersas, quàm cito poterit fideliter & expliciter referat ad notitiam dictæ sedis, recepturi humiliter & efficaciter impleturi, quod super hoc per sedẽ ipsam contigerit ordinari. ¶ Præsenti quoque adijcimus sanctioni, vt coadiutores huiusmodi de prouentibus prælatorum, in quorum assumentur auxilium, sumptus recipiant moderatos [b], ab alienatione qualibet de bonis ecclesiasticis prælatorum ipsorum, vel ecclesiarum suarũ quomodolibet facienda penitus abstinentes [c], rationem non solum in districto examine, sed & prælatis eisdẽ (si sanæ mẽtis extiterint) ac capitulis eorundẽ, seu etiam ipsorum prælatorum successoribus (si hoc antea non fecerint) plenariam reddituri. Cæterum quod de episcopis præmittitur: ad superiores et prelatos esse volumus & intelligimus referẽdum.

TIT. VI.

De institutionibus.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Capitulum sede vacante, licet beneficia ad Episcopi collationem spectantia conferre non possit, tamen ad illa præsentatos instituere potest. hoc dicit. Zenz.*

CAP. I.

Et si capitulum [d] † sede vacante beneficia, quæ ad collationem episcopi [e] pertinẽt, conferre nõ possit [f]:

† Varias significationes huius vocis, capitulũ, ponit Io. And. in c. capitulũ. §. de resc.

Et si capitulum.] Sede vacante capitulum succedit episcopo in potestate instituendi. sed non in potestate conferendi beneficia. hoc dicit secundum Io. de Fan. Et primo improbat similitudinem: Secundo decidit casum dubium: ibi, Præsentatos, quod dubium fortificat: ibi, Licet. Ioan. And.

Pro intellectu huius capituli est præsupponendum illud quod habetur in c.cum olim.de maior.& obed. in antiq. videlicet quòd capitulum sede vacante succedit episcopo: ideo potest exercere ea quæ sunt iurisdictionis per se: & illa quæ sunt ordinis per alium, puta, per aliquem episcopum. Item est præsupponẽdum, quod cõferre beneficia est iurisdictionis voluntariæ: ideo potest exerceri extra territorium. in c. nouit. de offic. lega. in antiq.

CASVS. Vacante ecclesia. Pictauen. per mortem p̃lati, antequam aliquis esset electus in episcopum, vacauerunt aliqua bñficia spectãtia ad collationem episcopi: certũ est quòd capitulum succedit loco episco-

Not. casum prohibitum capitulo sede vacante. Alios vide per Ioan. And. in c.1. supra de maior.& obed. eod.lib.

Not. quod potestas instituendi in beneficijs deuoluitur sede vacante ad habentem exercere iurisdictionem prælati defuncti. Dominicus.

[Prima glo. dicit quid declaret.]

d ¶ Et si capitulum.] Emanauit ad declarationem eorum, quæ not. supra de maior.& obed. his quæ.& cap. cum olim.

e ¶ Episcopi.] solius, quod dic vt infra ne sede vac. cap. vnico.

[Glo. seq alleg. concor. objicit & soluit.]

f ¶ Non possit.] vt sup. ne sede vac. c. illa. 1 Sed objiciens, si põt confirmare quod est plus: quare non conferre? Solu. est falsum, quòd confirmare sit plus: quia qui confirmat, non donat. de fid. instru. inter. sed qui confert donat. supra eo. lib. de offi. vaca. c. vlti.

1 Opi. Gu. Spe. de p̃sẽtatione non faciẽda per capitulũ vacãte sede, & quõ cõmendã facere põt s̃m Vincen. quæ ibi scripsit hic ponit Archidi. Ioan. An.

[Glo.

[Glo.ſeq.quærit & ſoluit.]

a ¶ Præſentatos,] quid de electis per clericos ad quos electio ſpectat? Dic idē.ſed de illis erat expreſſum in prædicta decret.cū olim.de maio. & obe.ideo de præſentatis ſolum hic dixit; & poterat de præſentatis dubitari, quaſi p̄ſētatio īnniteretur gratiæ, & non iuri communi: vt ſic poteſtas huius gratiæ vacante ſede in capitulum nō tranſiret.

b ¶ Idonei.] intelligitur ſi non ſit appoſitum. de elect.causā quæ.in antiq.

ADDITIO. Arguit hic Archidi. per c. 28. diſ. priuſquam. & per not. 63. diſt.c. 1.in fi. quòd ſi confirmator, epiſcopus, capitulum, vel confirmator ipſorum dicit: talem non debuiſtis eligere: per idipſum reprobaſſe videtur. Ioan.And.

c ¶ Epiſcopum.] ſolum 1. ea enim quæ ſūt iuriſdictionis, trāſeunt in capitulum ſede vacante: vt in iuribus ſuperius allegatis. ad idem de hære. ad abolendam, in antiq. quod verum intelligas, niſi interdictum eis eſſet à Papa: vt ſ. eod. lib. de maior. & obed. capit. vnico.

præſentatos [a] tamen à patronis poteſt admittere, ſi ſint idonei [b], & eos 10 inſtituere in beneficijs, ad quæ fuerint præſentati: Licet ad epiſcopum [c] (ſi ſupereſſet) admiſſio & inſtitutio huiuſmodi pertineret †.

† aliàs, pertinerent.

† Hæc duo verba: in eodē. nō ſūt in manuſcriptis codicib.

1 De articulo hui' glo. vide late per Hoſt.in c. ad abolēdā. verſi. ſede vacāte. extra de hæret.

† No. idoneitatē & tēpus hic ꝑ copulā poni: vñ nō ſat eſt ꝙ intra tp̄s iuris poſſit promoueri: ſed dēnt etiā aliæ idoneitates cōcurrere. Do. & Pet. de Anc. Fō.

¶ Idem [in eodem †.] 20

¶ *Non repellit præſentatum defectus ſacrorum ordinum. hoc dicit. Zenze.*

CAP. II.

SI is [d], ad quem rectoris præſentatio in aliqua parochiali eccleſia noſcitur pertinere, quempiam non conſtitutum in ſacris præſentet ad eam ipſum † (dummodo aliàs ſit idoneus, & infra 40 tempus à iure ſtatutum [e] ad ordines, quos ipſius eccleſiæ cura requirit, valeat promoueri) decernimus admittendum.

SI is.] Non diuiditur. Io.And.

CASVS. Vacante aliqua eccleſia parochiali patronus illius eccleſiæ præſentauit Titiū clericū conſtitutū in minoribus ordinibus, diœceſano: q̱ clericus erat aliàs idoneus: vtrū ꝑꝑ iſtud defectū, ꝙ non eſt promotus ad ſacerdotium ſit repellendus à 50 beneficio? Rñdet, ꝙ ꝑꝑ defectū ſacri ordinis nō eſt à beneficio repellēdus: dū modo aliàs fuerit idoneus, & poſſit promoueri ad ſacros ordines intra annū. Not. primo ꝙ appellatione rectoris cōprehendit̄ ille, q̱ p̄ficitur parochiali eccleſiæ. vide in clem. dudū. de ſepul. Not. ſcd̄o ꝙ idoneitas in præſentato ad eccleſiā requiritur tempore præſentationis quo ad alias qualitates quam ordinem ſacrorum. Dom.

d ¶ Si is.] quod in decret. ſ. de æta. & qualit. præterea. de diſpenſatione olim fieri poterat: eſt hic hodie 60 ius cōe. quod verum intelligo in hoc ſuo caſu: ſ. cum præſentatur quis ad rectoriam eccleſiæ parochialis per patronum. Dic autem vt ſ. eo. lib. de præb. ſi pro clericis pauperibus.

ADDITIO. Multi contra. & vide quod ibi dixi de elect. dudū. 1. ſuper verſi. vel in ordinibus. Ioan. And.

e ¶ Statutum.] ſupra de elect. eo. lib. licet canon. [vide gl. ſi. c. 2. ſupra de reſcrip.]

DE CONCESSIONE PRAEBENDAE ET Eccleſiæ non vacantis.

¶ Viſum fuit ſupra de præbendis & alijs beneficijs eccleſiaſticis: etiam viſum eſt de inſtitutionibus ad illa beneficia eccleſiaſtica: verum quia poſſet aliquis dubitare quid iuris ſit de beneficijs non vacantibus vtrum poſſint alijs conferri: ideo ponitur titulus de conceſſione præbendæ, & eccleſiæ non vacantis.

TIT. VII.

De cōceſſione præbendæ, & eccleſiæ non vacantis.

¶ Innocentius quartus dilecto filio Andreæ capellano noſtro.

¶ *Si mandatur alicui prouideri de dignitate vacatura, quam duxerit acceptandam 30 & vacat dignitas quā ante acceptationem ordinarius cōfert, tenet ipſius collatio: etiā ſi executor impetrantis ante acceptationē fecerit reſeruationē, inbibitionem, & proceſſus ſuper prima vacāte. I. A.*

CAP. I.

QVIA cun-

QVia cunctis.] Hęc eſt famoſa decretalis, & copioſa, & ſubtiliter gloſſata ꝑ Inn. Abbas ſic ſūmat: ꝙ executor datus ſub forma, ꝙ cōferat tali qđ duxerit acceptandū: añ acceptationē nihil facere pōt. Sed dicit. Ioā. An. ꝙ iſtud nō vr̄ bñ dictū. Sed dic ꝙ ītellexit illud nihil, ꝙ afficiat: & ſic dēt intelligi gl. in §. Subiūctū. ĵ. q̄ incipit. Nota ꝙ qñ. Do. Iſtud c. diuidit̄ in ſex partes, vt ī gl. Nā ī prima ponit̄ actoris petitio. In ſcđa. exceptio rei. In tertia ponit̄ agētis replicatio: in quarta parte ponūtur duplicationes: In quinta, triplicatiōes: In ſexta & finali parte ponit̄ ſnīa. Prima eſt in prin. Scđa: ibi, dicebat aūt. Tertia: ibi Ex parte. Quarta: ibi, Sed extitit: Quinta: ibi, Ecōuerſo: Sexta: ibi, Nos itaque.

CASVS. Inn iiij. fecit grām cuidā Draconi in eccleſia Carnot. ſub hac forma: quia mādauit canonicis illius eccl̄æ, vt Draconē reciperēt ī canonicū, & ī frēm & p̄bēdā vel dignitatē ſi qua vacaret eidē ꝯferrēt, q̄ duceret accepiādā; alioqn ꝓximo vacaturā, cū decreto irritāte, & datis ſibi executorib. ad cōpellēdū: Draco iſte p̄ſētauit grām ſuā executori: q̱ executor acceſſit ad illā eccl̄am ī qua erat ſubdecan⁹ illi⁹ eccl̄æ: & ipſi Draconi cōtulit p̄bēdā ꝓximo vacaturā: & ſic cōtulit anteq̄ Draco illā acceptaret: Deinde ī ipſa eccl̄a vacauit p̄poſitura Normaniæ, q̄ erat dignitas ſine cura: qua vacāte qdā legat⁹ Card. in illis partib. exiſtēs, rogauit ep̄m, vt de dicta p̄poſitura ꝓuideret cuidā Andreæ nepoti dñi Papæ: Ep̄s rñdit ꝙ q̄tū ad hoc cōmitebat vices ſuas illi legato Cardinali: q̱ legat⁹ p̄poſiturā cōtulit Andreæ nepoti dñi Papæ: poſtea Draco acceptauit illā dignitatē. Mō fuit orta cōtrouerſia ſuꝑ illa dignitate inter Andreā nepotē Papæ, q̱ habuerat collationē à legato noīe ordinarij. & dictū Draconē q̱ habuerat collationē à ſuo executore: fuit dubitatum q̱s haberet poti⁹ ius in ipſa dignitate: vñ fuerūt allegatæ plures rōnes hincinde: tandē auditis allegationibus hincinde ꝑ partes propoſitis, Papa tulit ſnīam diffinitiuā pro ſuo nepote ꝯ Draconē, & ipſi Draconi impoſuit ꝑpetuū ſilētiū. Rō motiua Papæ fuit, q̱ Draco acceptauerat dignitatē iſtā poſt collationē ordinarij.

Not. primo ex principio textus practicā cōcipiēdi libellū cū agit q̱s ꝓ beneficio, qđ dicit ad ſe ꝑtinere. nā non ſufficit dicere ꝙ habuit collationē a tali: ſed vlterius addat in libello, & q̱ habebat pōtatē ꝯferēdi.

Not.

Not. principalem effectum huius cap. ꝙ si mandetur alicui prouideri de dignitate proximo vacatura, quā ipse quo pro scribitur, duxerit acceptandam: potestas ordinarij non est ligata, nisi is pro quo scribit̄ acceptauerit: nam executor non potest facere collationē nisi facta acceptatione: sed facta acceptatione pōt executor suā potestatem exercere, etiam priusquam vacet dignitas. Nota ꝙ in iudicijs non est facienda acceptatio personarū: quod est contra aliquos iudices, qui grauant suos consanguineos, vt videātur iustiores. tamen prudentes iudices se exonerant à talibus causis, ne videantur hominibus iudicasse affectione carnali. Nota ꝙ decretum irritans in gratia expectatiua ligat ignorantes, dum tamen fuerit purificatū: quod purificatur dum gratia est purificata. Et non dicitur purificata gratia, nisi ipsa fuerit acceptata. Nota quæ dicatur canonica collatio: quia illa quæ est facta de beneficio vacante: & per illum, qui potestatem habet conferendi. Nota finaliter, quòd licet nō sit necesse in libello tollere defensionem partis aduersæ, vt not. Inno. de re iudic. cū Bartholdus. tñ ex illa non vitiatur libellus: vt patet hic dū dicebat, ꝙ nō erat facta inhibitio, Do.

ctis a; & infra b. ¶ Proponebatur itaq; pro parte tua, quòd cum prædicta c præpositura dum vacabat d tibi per eum e, qui conferre potuit ipsā, collata fuisset: collatio huiusmodi canonica existebat, maxime cum nulla per Priorem f ipsum, quæ illam impedire posset g inhibitio præcessisset. Dicebat autem pars altera, quòd cum præmissę h litteræ sede Carnoten. vacante fuissent in capitulo publicatæ i, ac præfatus episcopus tunc de capitulo ipso esset k, ibique præsens existeret, ignorare non potuit mandatum Apostolicum (super conferenda memorato D. præbenda vel dignitate sine cura l, quam ipse duceret acceptandā, cum primo in ecclesia ipsa prædicta vacaret) alij fuisse directum, & sic per consequens facultatem sibi esse sublatam conferendi huiusmodi dignitatem propter quod videbatur m, quod nec per se nec per alium præfatam præposituram, curam nō habentem animarum annexam (quæ primo post mandatum ipsum in ecclesia prædicta uacauit) poterit alicui personæ conferre. Præsertim cum iam dictus Prior, eodem publicato mandato, mox præfato D. præbendam vel dignitatem curam huiusmodi non habentem, quam primo in eadem ecclesia vacare contingeret, contulisset: nec aliàs etiam (prout allegabatur n) prodesse poterat ipsius episcopi ignorantia in hac parte.

[Prima gl. sūmat, & ponit ꝓuisionē inuētā ꝯ casum.]

a ¶ Quia cūctis.] Si mādatur alicui prouideri de dignitate vacatura, quā duxerit acceptādā, & vacat dignitas, quā ante acceptationē ordinarius cōfert, tenet ipsius collatio, ētsi executor impetrantis ante acceptationem fecerit reseruationē, inhibitionē, & processus super prima vacante. Contra hunc casū stylus curiæ clausulā ad inuenit, qua statuit terminū acceptādi, inhibēs ī. illum collationē fieri cū decreto. quod dic vt in clemen. eod. tit. cum ei quem. 2. responso.

ADDITIO. Formam illius clemen. ibi vide notatam in gl. iste terminus. Ioan. And.

[Secunda gl. supplet decisam, & diuidit decretalem.]

b ¶ Et infra.] sub hoc infra intelligas factū. s. qđ Inn. 1 dedit gratiam Draconi sup prima p̄benda vel dignitate sine cura, quæ vacaret in ecclesia Carnotēsi, q̄ duceret acceptādā, dato sibi Priore quodā in executorē: vt in litteris suis erat decretū: Prior ille accessit ad ecclesiā Carnotē q̄ tūc vacabt: & ibi in capitulo in quo erat subdecanus gratiā publicauit, & cōtulit ibidē illi D. dignitatē sine cura, vel p̄bēdā, q̄ ibi primo vacaret, q̄ duceret acceptādā: inhibens ne qs veniret ꝯ suā collationē, & ꝓnuntians irritū secus factū; Post hoc p̄positus Normanię in vltramarinis partib. decessit, prius electo & cōfirmato subdecano ipsius ecclæ Carnoten. in epm Carnotēsē: p̄positura aūt illa erat dignitas 2 sine cura in ecclesia Carnoteñ. G. sancti Eustachij, Cardinalis in partib. illis legatꝰ supplicauit epō, vt dignitatē illā cōferret Andreæ nepoti dñi Papæ; eps ille cōmisit illi Cardinali, vt conferret: qđ factū est. Prior aūt ille executor Draconis audiēs dignitatē illā vacasse, cōmisit cuidā archipresbytero, ꝙ illū Draconē, q. ipsā dignitatē acceptauit, deberet de ipsa inuestire, ꝙ factū est. Modo inter. D. & A. super hac dignitate qōne suborta, partes fuerunt corā Papa: & primo allegauit A. vt sequit̄. hæc patent in decisa, & ex ijs, quæ sequentur infra. Et diuide in sex partes: In prima q̄ durat vsque ibi, Dicebat aūt: ponitur Andreæ petitio. In sc̄da, quæ durat vsq; ibi, Ex parte: ponit̄ Draconis defensio. In tertia q̄ durat vsq; ibi, Sed extitit, ponunt̄ replicationes A. in quarta q̄ durat vsq; ibi, Ecōtra vero: ponunt̄ replicationes Draconis. In quinta q̄ durat vsq; ad §. Nos itaque. ponuntur triplicationes A. In sexta ꝓ A sentētia fert̄.

ADDITIO. Host. qui facit nouē partes in hoc capitu. de secunda facit tres: dicens ꝙ ꝯ A. excipitur: Tertio exceptio roboratur: Quarto pro. D. alia rō inducitur. Itē de tertia dr̄, ꝙ quinto replicatur: Sexto, replicationi additur, hoc non placet: quia potius sunt partium diuisiones, q̄ partes. Ioan. And.

c ¶ Prædicta.] in decisa. sic ī. de reb. eccl. nō alie. dudū.

d ¶ Vacabit.] notabat factum partis alterius. q.d illi D. fuit collata præbenda seu potius dignitas ꝑ executorem suū, anteq̄ vacaret: sed mihi vacās collata fuit.

e ¶ Per eum.] scilicet per epm seu eius auctoritate, vt s̄. dixi, interdum ēt solus eps talia cōfert: interdū cum capitulo ſm diuersas consuetudines, quod dic vt no. de elect. cum ecclesia Vulterana. infra ne sede vac. c. vnico. & bene dixit, qui potuit: quia aliàs collatio nō valuisset, quia pro non dato habetur, quod ab ullo dat̄ &c. de iure patr. quod autem. in antiq. ibi de hoc.

f ¶ Priorē.] qui fuerat executor Draconis, vt s̄. dixi.

g ¶ Posset.] Nota ꝙ aliqua præcesserat: sed non talis, quæ impedire posset, & erat ratio: q. a fuerat facta añ acceptationē, vt patet infra versi. subiunctum.

h ¶ Præmissæ.] in decisa impetratæ per illū D. ad Priorem executorem suum.

i ¶ Publicatæ.] vnde per hoc videbat̄ dignitas affecta, vt ī. e. si capitulo, sed nō est verū hoc casu, vt ibi dicā.

k ¶ Esset.] sic supra de rescrip. eam te. & licet hoc nō ignoret: non tamen ignorabat collationē per Priorē factā ante vacationē & acceptationē nō valere: & io istæ allegationes ignorantiæ parum prosunt.

l ¶ Sine cura.] etsi hoc nō fuisset adiectū, de tali intelligēdū erat, vt s̄. e. l. de præb. cum in illis. 1. responso.

m ¶ Videbat̄.] male intelligentib. subtiliter aūt intuētib. hoc nō videbat̄. s̄. đ translatio. iter corporalia. § j.

n ¶ Allegabatur.] pro parte ipsius D. ad corroborandam exceptionem, vel defensionem suam.

1 Quartꝰ auctor decret. dicit Hostiē & Boat. post cū q. sem ꝑ fuit nobilib. gratiosus: & iste Draco fuit filius dñi de Borbonio. I. An.

2 Dicit Io. Mo ꝙ hic non fuit disputatū an esset dignitas. vel officiū, tñ vt dicit ipse Inn. đ p̄b. de multa in fi. ꝙ p̄positurae ecclesiæ Carnotē. sunt officia, nō dignitates. Io. And.

a ¶ Non

a ¶ Non possit.] vt ĩ. de priuileg. volentes. talia tñ priuilegia non extenduntur ad sententias ordinariorũ nisi in casibus, vt ĩ eo tit. iam alleg. ne aliqui.

b ¶ Similiter.[parum valet hæc similitudo: quia alia ratio reformat pactum, vt patet ĩ. §. ex parte.

tutionibus non agitur de pœna infligenda. dicit ergo ꝙ quia lex omnibus est cõmunis, & omnes astringit. s. de cõstitu. cap. fin. C. de leg. leges sacratissimæ. ideo ibi est tempus vniforme. Sed indulgentia est lex priuata. 3. dist. priuilegia. quã sola concedentis intentio cõtemplatur. Io. And.

Nam si alicui à sede Apostolica concedatur, quòd excommunicari non possit [a]: licet id forsan suus ignoret episcopus, non tamen propter hoc eius ligatur sententia, si quam proferat in eundem. Similiter [b] si alicui conferendi præbendam aliquã tribuatur à sede Apostolica potestas: ex hoc ipso videtur, quòd sit episcopo conferendi tunc eam penitus interdicta facultas. ¶ Nec obstaret si forte obijceretur, quòd lex seu constitutio & mãdatum nullos astringũt, nisi postquam ad notitiam † peruenerint eorundem, aut nisi post tempus [c] infra quod ignorare minime debuissent: quia in priuilegijs [d], & indulgentijs seu concessionibus specialibus secus existit, in quibus sufficit, quòd ad illorũ, quibus conceduntur, notitiã perueniant, vt patet cum indulgetur alicui, quòd excommunicari non possit: sicut superius est expressum. Et quidem cum tribuitur alicui potestas conferendi præbendam: videtur proculdubio ei concedi aliquid speciale [e]. ¶ Adijciebatur insuper, quòd cum sententia statim arctet etiã ignorantem: quoniam si contra prælatum aliquem absentem [f] depositionis [g] sententia proferatur, contractus, quos inijt ignoranter postea vt prælatus, nullum robur obtinent firmitatis: & in supradictis litteris irritum decernimus & inane, quidquid super huiusmodi di præbenda vel dignitate contra nostrum contigerit attentari mandatũ: collatio, quam idem episcopus post tale nostrum decretum (siue illud ignorauerit, siue non) de præfata præpositura, per se vel per alium fecerat, nõ valebat [h]. ¶ Ex parte vero tua extitit replicatum, quòd hæc de illis priuilegijs & indulgentijs (æquitate suadente) debent intelligi, quę vim suam [i] habent mox cum ad illos, quibus conceduntur per ueniunt: ex quorum tenore liquido nosci potest, quòd talis circa ea fuerit intentio concedentis, vt pote cum alicui conceditur, quòd excommunicari non possit. ex † hoc enim euidenter apparet alijs ipsum excommunicãdi ademptam esse penitus facultatem: non sic autem si alicui conferendi præbendam, siue certam [k], siue incertam [l] tribuatur potestas: nõ enim tunc esse videtur tribuentis intentio, vt per hoc ei (ad cuius donationem præbenda ipsa pertinet) cõferẽdi possibilitas adimat [m]: nisi prius ille sibi notificet, quòd eam velit p̃ huiusmodi potestatem conferre, aut ei collationẽ interdicat illius, vel postquam illi nolifi- vt in casu nostro.

c ¶ Post tempus.] qd est duorum mensium à tempore publicationis. postea vero non valebit ignorantiã allegare, vt in authẽ. vt fa. no. cõsti. coll. 5. circa princ. & s. ne cle. vel mo. super specula. Et hic adde quod dixi in fi. huius lib. super data Romę. in vlt. glo. Ioan. And.

ADDITIO. Facit etiam s. de sen. excõ. nouerit dicit Host. ꝙ putat ibi speciale in constitutionibus principis: aliàs autem hoc tẽpus erit arbitrariũ. ff. de iure delib. l. 1. §. ait prætor. & ideo sufficit, ꝙ sit publice promulgata, ad hoc vt omnes astringat. s. de postulatio. prę̃lat. c. 1. 16. distin. ꝙ dicitis. de constit. c. 2. de hac materia, & quæ sit ratio diuersitatis, plene no. in sum. de constit. §. quando cõstitutio. in princ. Hosti. cuius dictum ponunt. Ioan. Mon. & Archid. Opinionem autem Ioan. quam ponit Archi. vide ĩ remis. quę sequitur in gl. Subdit autẽ Archi. ꝙ mandatum ligare non debet nisi ex quo puenit ad eos quibus mittitur. ff. de acquirenda possessione. l. absenti. Et not. Inno. s. de elect. innotuit. in vltima gl. sua. & vide quod dicã super glossa sequẽti. Io. And.

† Vide Deciũ & doct. in c. cognoscetes. extra de cõstit. & Turrecre. in c. ĩ istis. §. leges. dist. 4.

d ¶ Priuilegijs. Hæc allegatio intelligitur secundum responsionem aduersæ partis. ĩ. eo. §. ex parte & poterat esse ratio: quia cõstitutiones sũt pœnales: & sic ex se odiosæ: priuilegia gratiosa, & sic fauorabilia. ad hoc ĩ. de reg. iur. odiosa. sed licet hoc probabile videatur secundum prædictum §. debet intelligi.

ADDITIO. Dicũt Inno. & Host. ꝙ hæc ratio, scilicet: quia constitutiones sunt pœnales: non est perpetua. declarat Ioan. Mo. quia in multis consti-

e ¶ Speciale.] quasi secundum intentionem allegãtis littera pro D. directa priuilegium est censenda: & sic nõ requiratur episcientia: sed nõ ẽ ita vt sequitur. Io. And.

f ¶ Absentem.] contumaciter. aliàs contra. 3. q. 9. per totum.

ADDITIO. s. de maio. & obedien. inter quattuor. Archid. remittit 3. q. 9. in sum. de dolo & contumac. veritatis. in antiq. Io. And.

g ¶ Depositionis.] idem in inhibitione, suspensione, vel excõmunicatione videtur, ad hoc de dolo & contuma. cap. veritatis. in fine.

h ¶ Non valebat.] hoc verum esset, si de certa præbenda vel dignitate mandatũ fuisset: vel in casu isto post acceptationem, & hoc non aduertit allegator. Ioannes Andreæ.

i ¶ Vim suã habent.] priuilegium enim datũ alicui statim vim suam habet cum peruenerit ad illum cui conceditur. ad hoc facit lex dicens, quòd si scripsi seruo meo, vt in libertate moretur; non statim liber est: sed tunc cum littera ad ipsum peruenerit. ff. de acqui. pos. l. qui absenti seruo. in princip. † Sed non sic cum datur alicui potestas conferendi præbendam, vt ĩ. versicu. non sic autem, &c.

† al. ita: ex hoc. n. euidẽter apparet alijs excõmunicãdi eũ adeptam. &c.

† Host. dat hic aliud simile. ꝙ vide not. de p̃ben. accedens. ad fin. glo. Io. And.

K ¶ Certam.] expressam vel non expressam: puta primam, quæ vacauerit.

ADDITIO. Quæ dicitur certa pro tanto, quia refertur ad vnicam: vere tamen prius est incerta.

l ¶ Incertam.] sicut cum dicitur, præbendam conferas, quam duxerit acceptãdam,

m ¶ Adimatur.] s. de præb. dilectus 2.

cauerit talem potestatem fore sibi concessam, vacuum decernat & irritum [a], si secus de ipsa prę sumat. Quia [b] cum illi non amplior detur potestas, quàm ipse Romanus Pontifex habeat in hac parte, sicut per eam quā obtinet ipse Romanus Pontifex, facultas conferendi beneficium vel prębendam (nisi suam insinuet voluntatem) alicui non aufertur, similiter & per eam, quæ taliter illi [c] ab ipso [d] conceditur ei, ad quem ipsius præbendæ spectat collatio, priusquam insinuet ille sibi q̄d eam velit concedere, vel etiam conferat (si forte vacet) potestas non tollitur conferendi: nisi forsan quòd ipsam conferre nō possit, exprimatur in concessione huiusmodi potestatis: tunc enim licet talem concessionem fortassis ignoret: sua tamen collatio, si postmodum præbendam ipsam conferat, nihil valet: cum satis super hoc concedentis intentio agnoscatur: sicut cū indulgetur alicui, q̄d excommunicari non valeat, vt in superiorib est præmissum. ¶ Subiunctum [e] etiā extitit, quòd cum memorato Priori p̄ præfatas litteras mandassemus, vt memorato D. præbendam vel dignitatem sine cura, quam acceptandam duceret, si vacaret, tunc, vel quam primo vacare contingeret in

ecelesia prædicta conferret, idem Prior prouidendi ei de præbenda vel dignitate ipsa (nisi post [f] acceptationem ipsius) † non habebat aliquam potestatem. Vnde cū sæpedicta præpositura fuerit tibi (antequam illam idem D. acceptaret [g],) præfati episcopi auctoritate collata, huiusmodi collatio talis [h] mandati nostri prætextu (etiam si prius illud episcopus ipse sciuisset) non poterat vacuari. Nostrum autem in hac parte decretum ad præbendam seu dignitatem, quam prædictus D. acceptaret, referri [i] debebat: alioquin super incerto fuisset editum, nec aliquē astrinxisset [k]. ¶ Sed extitit ex aduerso [l] responsum, quòd & si † præfatus Prior iam dicto D. præbendam vel dignitatem huiusmodi cum vacaret, ante huiusmodi acceptationem cōferre nequiret: idem tamen D. præbendam vel dignitatem talem licite posset & libere acceptare: quare prædictus episcopus præfatam præposituram (cum non prius eum requisierit, an acceptare vellet eandē) cuiquam conferre non potuit: quinimo ipsius collatio (cum idem D. præposituram ipsam postmodū acceptauerit) irritari debebat, & concessio per iam dictum archipresbyterū [m] sibi facta debet stabilis permanere.

Executor habēs potestatē cōferrendi, pōt interdicere ei ad quem aliàs de iure ptinet conferre.

a ¶ Et irritum.] nota q̄ executor qui habet potestatē conferrendi, potest interdicere collationem ei ad quē pertinet de iure, & reseruare sibi collationē, & decernere irritum quod postea fieret, sicut & legatus. de iure patr. cū dilectus. & not. de hoc, de præben. c. vlt. & sic habes hic tres casus. in quibus præbenda afficitur. de his videbis j. eo si capitulo. & c. si soli. Ioan. And.

ADDITIO. Quòd possit executor talis sibi reseruare, & decernere, &c. not. Innoc. qui dicit satis hic patere, q̄ executor suspē dit ordinarium à collatione beneficij. Sed Hostiensis intelligit hæc verba quando in rescripto est clausula: decernentes, &c. s̄. de præbend. inter. & refert quod alij generaliter intelligūt. & Archid. dicit opinionē Hostien. confundi. j. eo si soli. Ioan. And.

b ¶ Quia cum illi.] optima responsio, & secundum Innoc. Papa enim præbendas omnes & dignitates conferre potest. s̄. de præben. c. 2. & tamen illi ad quos collatio spectat, possunt illas conferre: nisi Papa prius insinuet illi q̄ non conferant, cū decreto, sic per talē potestatem datam executori non aufertur ei ad quem pertinet conferendi potestas, nisi in litteris id dicatur: scilicet q̄ conferre non possit.

c ¶ Illi.] executori.

d ¶ Ab ipso.] Romano Pontifice. Io. And.

e ¶ Subiunctum.] p̄ parte ipsius Andreæ, cui scribitur.

f ¶ Post acceptationem.] intelligitur autem acceptare petendo per executorem suum sibi conferri beneficium, quod poterat acceptare: vel recipiendo illud sibi præsenti collatum, vt in cle. eo. tit. cum ei quē 3. responso.

Acceptare dr̄ quis beneficiū eo ipso q̄ petit illud sibi conferri.

g ¶ Acceptaret.] no. quòd quando scribitur sub hac forma; quam duxerit accetandam: decernentes irritum & inane, executor tunc ante illā acceptationē nil potest facere: & si fecerit, non valebit tamquam super incerto prolatum. argum ff. quòd cuiusque vniuer. l. item eorum. §. 1. Si vero Papa mandet alicui prouideri de præbenda, quam duxerit acceptandam, sine clausula illa, decernentes: tunc tenebit collatio illius, ad quem de iure pertinet, antequā ei nuntietur [r] de acceptatione, Si autem Papa mandat alicui prouideri de prębenda, quam acceptauerit, cum clausula; decernentes: tunc acceptatione facta, statim executor interponit auctoritatem suā, prohibendo ne contra p̄hibitionem suā aliquid disponatur de illa præbenda, decernendo irritum & inane quicquid postea duxerit faciendum: cum hoc per illam formam sic ei sit cōcessum: nec valebit prouisio tunc facta ab eo, ad quem pertinet illius præbendę collatio, etiam ignorante huiusmodi acceptationem & decretum. Ber.

r Facit (inquit Phi) s̄. de appe. cap. sup eo. 2. Font.

† Do. not. hic, q̄ executoris ad cōferēdū beneficiū, q̄ impetrās duxerit acceptandū, inhibitio, intimatio, collatio ante tp̄e vacationis nō ligat ordinariū: q̄a pōtas in euentum conditionis, non exercetur ante purificatam ↄditionē. facit ca. si pro re. s̄ eo. de rescripi. Fō.

h ¶ Talis.] scilicet quam duxerit acceptandam.

i ¶ Referri.] licet igitur dicat̄ in litteris; decernētes, &c. nihil operat̄ decretū priusquā fiat acceptatio: aliàs decretū esset sup̄ incerto: p̄ut sequit̄: Papa enim non vult q̄ statim assumat illud decretū suū vigorem: sed tunc cū acceptauerit, valet: etiam si ille ad quem pertinet collatio, ignorauerit acceptationem: q̄a tunc decretū sumit vigorē, & ligat ignorātes, vt hic; & s̄. de p̄b. eo. lib. dudum: Secus enim est in casu vel decreto, quod p̄hibet aliq̄d fieri: & q̄ ↄ factū fuerit, cassat: q̄a statim ligat. 35. q. 3. ↄdicimus. & s̄. d̄ elect. q̄a p̄p. vers. aliter, & q̄n non apponitur clausula illa; decernentes, sæpe locū habet regula illa. Multa fieri p̄hibent̄, facta tn̄ tenent. de regul. ad Apostolicam, in antiq. s̄m Ber.

† Not. casū modū allegādi: videlicet, vt loquat̄ conditionaliter, q̄ si sic esset tn̄, &c. Et hoc ē casū ne videatur fateri intentionē aduersarij. ad hoc de verb. sig. c. abbate. §. ad hoc. & s̄. de ex cep. cū ve nerabilis. secundū Hos. & Io. Andr.

k ¶ Astrinxisset] cō cor. cle. eo. tit. cum ei quem. 2. responso.

l ¶ Ex aduerso.] ex parte Draconis.

m ¶ Archipresbyterū] cui Prior q̄ erāt executor Draconis cōmiserat collationē p̄positurę, vt patet in integra. & dixi in prin.

ADDI-

ADDITIO. Alij dicunt, ꝙ ille Prior factus erat archipresbyter: & sic erat eadem persona quæ prior: per hoc ius non variatur: tamen ex integra patet contrarium. Ioan. And.

a ❡ Legatur.] ponit tenorem legis, ff. de optio. leg. si cum optio. Ioan. And.

ADDITIO. Dicit Host ꝙ fortis est allegatio, quę locum hēt, siue homo indistincte legatus sit, siue pluriū data sit optio: q̄a singuli sub cōditione videtur legati. ff. qui & à quibus. l. 3. arg. ff. de pecul. leg. cum dn̄s. §. fi. ff. de optio. leg. si tibi. § fi. & l. si optio. & si lapsi sint anni xx. vr̄ ꝙ optare possit: & ꝙ beneficium ei debeatur. Arg. expressum ff. de cond. & demonst. l. fin. Ioan. And.

b ❡ Elegerit.] not. ꝙ in legato generis data optione eligēdi speciem, non potest fieri alienatio alicuius speciei ante electionem legatarii.

c ❡ Ceditque ille.] s. seru' manumissus vel alienatus, antequam legatarius elegerit. legatarius ergo poterit illum seruū manumissum, vel alienatū vendicare si voluerit: forsitam seruus ille aliis seruis melior erat, & hæres legatario electionē auferre nō potuit. Eodem mō videbatur quòd ep̄s nō potuerit auferre electionē isti Draconi: & sic collatio archipresbyteri valere debebat: hoc itēdit hæc allegatio: sed nō ē vera. Ber.

d ❡ In vltimis voluntatibus.] cōis responsio aduocatorum nostri tp̄is ad leges Infortiati, spāle in vltimis voluntatibus. Sed dicant quare? Vnde admirando dicebat Host Domine dominus noster, & cetera. Si in vltimis voluntatibus hoc locum habeat, multo fortius in beneficiis, in quibus est adhuc plenior interpretatio facienda, supra de dona. cū dilecti. Sed non aduertit, ꝙ ista non sunt talia beneficia, quę sic large sunt interpretanda, vt notauerat de elect. dudum. & habes sup de præben. eo. lib. quamuis 1.

ADDITIO. Host. qui dicebat in beneficiis pleniorem interpretationem faciēdam, addebat, ꝙ princeps non debet in facto suo fraudem aliquam adhibere. s. de donatio. per tuas. nec aliquem propter beneficium suum decipere. C. de iis qui ve. æta. l. 1 nec aliud iniicere laqueum 27 q. 1. de viduis 2. nec verbum suum variare. 23. dist. psalmista. Nec primo impetrāti præiudicare, vt̄ no de rescrip. c. 1. & c litteris, de iure patr. cum autē. in fin Et dicit quod nescit si prædictis omnibus consideratis, ipse pro nepote suo iudicasset. Honeste, & iuste hoc tenuisset, si ponderasset quod ipse no. in prin. suæ summæ. Ioan. And.

Sicut cum legatur [a] alicui vnus ex seruis, quem elegerit [b], vel optauerit, & hæres ante optionem, vel electionem illius manumittit aliquem, vel alienat ex illis: profecto manumisso vel alienatio irritatur, ceditque ille [c] legato, si legatarius eū duxerit eligendum. ❡ Econtra verò ꝓ parte tua propositum extitit, quòd id in vltimis [d] volūtatib. tenet: nec præmissa in legatis futuris [e], quemadmodum in extantibus habēt locum: quia nec etiam ad optandum seu eligēdum ex illis [f], sicut ex istis potest terminus assignari. Et grauis inesset conditio, quoddāque incongruū [g] videretur, si quando mandaretur alicui de beneficio, quod duceret acceptandum in aliqua prouincia, quam primo illud vacare contingeret, prouideri: oportet ipsum † in singulis beneficijs postmodum inibi vacantibus (prorogata non absque periculo [h] forsitan ipsorū collatione †) requiri: vnde cum sæpe præfato Priori fuisset iniunctum, vt dicto D. præbendam vel dignitatem, quam acceptandam duceret, si vacaret in ecclesia memorata, vel quam cito contingeret eam vacare, sibi auctoritate Apostolica conferret, & ita eidem D. circa futuras, siue vacaturas præbendas vel dignitates tales [i] ipsius ecclesiæ optio data esset, non poterat per hoc memorati episcopi in illis quādo vacarent, collatio impediri, nisi forsan cum aliquam ex eis vacare contingeret, illam ipse D. (priusquam eam cōferret episcopus) acceptaret [k]: vel etiam nisi ante vacationē alicuius ipsarum vacaturarū ex his primam, vel ea omissa, ex aliqua causa [l] vlteriorem duceret acceptandam: quia taliter acceptatam conferre postmodum episcopus non valeret. ❡ Nos itaq; tam tuis, quàm præfati D. rōnibus

† al. ita: oportet eum.

† Hic no Phi. ꝙ ordinarius, cui mādatur cōferre bñficiū Titio q̄d duxerit acceptandum: pōt beneficiū ante acceptationē alteri cōferre, nisi i litteris esset terminus Titio p̄fix' ad eligendum. cle. 1. §. secus inf. eod. Fonta.

e ❡ Legatis futuris.] vt lego Titio vnum fœtum nasciturum de grege, quem eligere voluerit, & fuit huius mādati forma similis huic legato: dum dicit, quæ primo vacauerit, q̄ duxerit acceptandum. Legatum de p̄senti est, lego tibi vnū de seruis meis, quē elegeris, in his à tp̄e aditæ hæreditatis intelligat̄ rei legatæ dominium fuisse legatarii: vnde nec seruum legatum sub conditione hæres manumittendo facit liberum. ff. de manumiss. seruum.

Legatum est & de futuro & d̄ p̄senti.

ADDITIO. ff. qui & à quibus. l. cum is & vide quod dixi su per glos post. & quod ibi dixi in text. Ioan. And.

f ❡ Illis.] Legatis de futuro: ibi non potest ad eligēdū terminus assignari vt sequitur: Sed in legatis de præsenti bene assignatur termin' legatario ad eligēdum. Assignabit enim sibi prætor terminū, vt eligat: quod si non fecerit, hæres poterit seruos vēdere ff. de optio. lega. l. mācipiorum, & l. si tibi. in prin. & l. si optio. §. vlt. ad hoc facit de restit. spol. frequens. s. eo. lib.

Legata d̄ futuro, & de p̄senti differunt.

ADDITIO. Facit sup eo. si pluribus. & c. si tibi, & supra eod. lib. de consue. cap. fi. Ioan. And.

g ❡ Incongruum.] s. eo. executor.

h ❡ Periculo.] In beneficiis ergo lęditur respublica: in legatis priuata: in quib. & testator quam vult legem sine alicuius iniuria pōt imponere. C. de sacro. sanct. eccle. l. 1.

i ❡ Tales.] scilicet sine cura.

k ❡ Acceptaret.] Not. ꝙ ille pro quo scribitur sub hac forma, potest acceptādo sine præsentia & collatione executoris impedire collationem ep̄i: quod verum est, si est ibi clausula, decernētes, &c: vt superius dictū est. Sit ergo vigil. ille pro quo sic scribit̄, vt ordinariū in acceptando præueniat. Ad idē inf. eo. ne captandę, in fi. & ff. de iis quæ in frau. cre. l. pupillus. in fi.

ADDITIO. Quod possit impediri collatio ep̄i acceptando sine præsentia & collatione executoris: tenēt Inn. Io. Mo. & Arc. adhiberi tñ dēnt testes idonei: f̄m Host. alleg. de offi. ord. pastoralis in fi. melius facit de sent. excom. sacro. in princ. in anti. Sed Cōpost. vr̄ velle, ꝙ coram executore facienda sit acceptatio. s. de rescri capitulum. in gl magna. ad fi. versi. quid si litterę: & vers. seq. Sed vt dicit Arch. hoc non est iure cautū, immo contrarium hic apparet: cum sic indistincte loquatur, non dicendo coram quo acceptet. Ioan. And.

l ❡ Causa.] ergo sine causa non potest, vt dixi s. eo. ne captandæ. & vna acceptata non poterit aliam acceptare. ff. de opt. leg l. apud Aufidium. nisi fuisset deceptus

vt quia debeatur alij, & ignorabat: vel pro dignitate simplex beneficium acceptauit.
ADDITIO. Idem no. Inno. & Host. post eum. alleg. ff. de opti, lega. l. 2. & s. de psum. quia verisimile vide quod no. supra de elect. causam; & quod scripsi. s. eod. lib. de rescrip. cum in multis. super vlti. glo. quod dicam infra eo. ne captandæ. ad finē. Ioan. And.
a ¶ Nouimus.] ipsum ergo mouit iustitia, non carnalitas; & est hoc contra quosdam hypocritas, qui vt videantur iusti, pronuntiant contra suos.
ADDITIO. Vt dicit Hostiensis de quodam Parisiensi scholari, qui reuersus ad patriam, pronunciabat contra suos iustas causas fouentes pro extraneis, vt iustissimus videretur. Ioan. And.
b ¶ Curauimus.] quia collatio tibi facta præuenit acceptationem Draconis. Ioan. And.

† al. ita: memorato D. sup ea, &c.

† Vide 9 ciliū Trident. sessio. 24. de refor. c. 19

plenius intellectis: quia sæpe dictam præposituram ad te nouimus [a] pertinere, ipsam tibi (habito fratrum nostrorum cōsilio) adiudicare curauimus [b]: ipsi † D. super ea perpetuum silentium imponentes.

¶ Bonifacius octauus.

¶ Omnis promissio per quam datur via ad beneficia vacatura, est reprobata. Ioan. An.

CAP. II.

Detestanda [c] † iniquorum peruersitas abstinere nesciens à vetitis, nec gaudere debito modo concessis [d], digne plerunque officium excitat præsidentis, ad ea, quæ iusta fuerant consideratione concessa (cum in abusum ea vergere circunspicit) discretione præuia reuocanda [e]. ¶ Sane licet olim fuerit canonica constitutione decretum [f], quòd † hi, qui promittunt aliquibus de beneficijs ecclesiasticis cum poterunt, vel cum facultas [g] se obtulerit, prouidere, promissiones suas (facultate se offerente) debeant adimplere: quia tamen

† al. vt hi.

DEtestanda.] Primo ponit fm Io. Monac. arengam vel exordium: Secūdo ius antiquum, & sequelam ipsius: ibi, Sane. Tertio illud reuocat: ibi, Nos.
¶ Præsupponendum est illud quod habetur in ca. accedens. eo. tit. in antiq. videlicet φ licet non valeat promissio ista, promitto tibi beneficium cum vacabit: vel promitto tibi bnficium vacaturum per mortem: valet tn̄ ista promissio, promitto tibi de beneficio prouidere, cum facultas se obtinerit: quia non est tantum votum mortis alterius captandæ sicut in prima promissione: nam multis alijs modis quàm per mortem possunt beneficia vacare: puta cum facultates alicuius ecclesiæ sunt augmentatæ: iuxta c. cum M. Ferrariensis. de const. in antiq. ideo emanauit præsens capitulū ad declarationem illius capituli, accedens.
CASVS. Episcopus Pictauēsis ad quem spectat collatio præbendarū ecclesiæ Pictauensis, promisit mihi assignare prębēdam cum vacaret: vtrum ista promissio sit obligatoria, ita φ possim agere 9 Episcopum Pictauen. ad suam promissionem: & si non adimpleuerit, teneatur mihi ad damna & interesse, si pp hoc feci aliquas expensas? Respondet Romanus pontifex, φ illa promissio non est obligatoria. Sed ponamus φ eps Pictauen. fecit mihi promissionē sub ista forma: Promitto tibi conferre beneficium cum primum facultas se obtulerit; nunquid valet ista promissio? Rn̄det quòd olim valebat ista pmissio: & virtute illius poterat agi contra promittentem ad damna & interesse: sed hodie non valet, ne detur occasio machinandi in mortē proximi: nec virtute illius potest agi. Not. primo ex hoc textu, quòd abusus est iusta causa cassandi illa q̄ aliàs iusta erant. Nā propter abusum multotiens princeps cassat priuilegia concessa aliquibus. Et in hoc fundant se iustitiarij huius regni: qui nolunt permittere scholares huius vniuersitatis gaudere priuilegijs nobis concessis. Not principalem effectum huius ca. φ beneficium vacaturum non potest promitti sub quacunque forma verborum. Nota quod promissio continens turpitudinem, non est obligatoria: & sic promissio beneficij vacaturi nō est obligatoria: vt qui inuitat aliquem ad machinandum in mortem proximi: immo censetur promissio ista impossibilis impossibilitate iuris. No. id quod est prohibitum directe, nō potest promitti per obliquum. vtrum per istud c. sit correctū c. relatum, de præb. in ant. Rn̄det. gl. & bene, φ nō: immo receptus in canonicum pōt licite petere præbendā ex vi canonicatus: sed non ex vi promissionis. Sed qd si conferatur præbenda alij: vtrum teneat collatio? Respondeo φ sic: sed tamen iste in canonicum receptus potest agere cō tra capitulum, vt sibi prouideat de redditibus cōibus, donec fuerit sibi prouisum de aliqua præbenda, licet hoc non sit iure cautum: tamen doctores communiter insequū tur Inno. qui hoc no. in titu. de maiori. & obed. in antiq. Nota vlterius, quòd importunitas petentium inducit hominem ad cōcedendum id quod non concessisset. concor. sunt in glos. No. finaliter quòd extorqueri dicitur illud, φ obtinetur per importunitatem verborum. Dominicus.

[Prima gl. summat, & dicit quid corrigit, & declarat.]
c ¶ Detestanda.] Omis promissio, per quam datur via ad beneficia vacatura est reprobata. Emanauit hæc decretal. ad correctionem decretal. sup. eo. accedens, & declarationem & approbationem eorum, quæ ibi tangebant Innocentius & Hostiensis.
ADDITIO. Et exponit Arch. detestanda, id est, abominanda, & execranda. Sic etiam sumitur sup. de fil. presbyt. ex transmissa. in fi. & sup. de sepul. c. 1. in fi. & sup. qui fil. sint. leg. per venerabilem. in fi. Alibi sumitur pro denuntiatione. ff de verb. sig. subsignatum. §. detestari. & l. seq. quæ dicit, quod detestatio est denūtiatio facta cum testatione. Ioan. And.
d ¶ Cōcessis.] Fuerūt hæc verba sumpta de canone 47. di. virū catholicum. ibi dicit, mēs auida potentiæ nec abstinere nouit à vetitis, nec gaudere cōcessis, nec adhibere pietati cōsensum. nam, & (vt dicit canon) mēs cupiditati alligata cito deuiat à vero 83. dist. nihil. & 96. di. bene quidem. & alibi, Omnium malorum radix est cupiditas 47. di. bonorum. de pœni. di. 2. quia radix. ad hoc de const. nam concupiscentiam.
e ¶ Reuocanda.] ad hoc optime 63. dist. §. verum. sup. de cōsang. & affi. non debet, de deci. suggestum, vbi & priuilegium reuocatur cum tēdit ad noxam 1 [& 12. q. 1. certe. sup eo lib de rescrip. statutum, in prin.]
f ¶ Decretum.] sup. eo tit. accedens.
[Glo. seq ponit dictum Host. quod improbat.]
g ¶ Facultas.] antiquis iurib. generalior visa fuit hæc forma, quàm illa cum vacbit: quia multis casibus potest se facultas offerre, quod non est mors canonici expectanda: sed vt dicebat Hostien. in decre. accedēs. etiam potest beneficium propter mortem vacare: puta renunciatione, depositione, præbendarum diuisione, & similibus modis: vnde vtrobique videbatur mala intentio esse posse, vnde voluit dicere quòd voluntas ibi erat pro ratione: sed hæc littera supra posita, iusta fuerunt cōsideratione, & c. dicit contrarium: vnde oportet dici, quod ratione generalitatis licebat olim, quod specialiter & expresse nō licebat. ad hoc de offi. ordi. si sacerdos. in antiq. & quod ibi no. & 23. distin. quamquam & infra cap. proxi.

† Vide notata in c. qd pnonale. ex d ver. sig.

a ¶ Ex-

(ſicut experiētia [a] docuit) per promiſſiones huiuſmodi, quæ per importunitatem nimiam (per quam non concedenda multotiēs cōceduntur [b]) & per ambitionem improbam vt plurimū extorquentur, aperitur via ſub tali palliatione verborum, ad promittenda damnabiliter † contra Lateranenſe [c] concilium beneficia vacatura; mortis alienæ votum ingeritur, & eccleſijs, ac prælatis, & perſonis eccleſiaſticis grauamina plurima inferuntur. Nos malis huiuſmodi & animarum periculis occurrere cupientes, promiſſiones eaſdem & alias quaſcumque ſub quouis modo, aut forma [d] verborū decętero [e] faciendas, per quas directe vel indirecte [f] aperiri via valeat ad beneficia vacatura, auctoritate Apoſtolica penitus reprobamus & omnino viribus vacuamus: decernentes per eas [g], vel ipſarum aliquā ad prouidēdū alicui nullum deinceps quomodo libet obligari.

¶ Idem.

¶ *Habens litteras Apoſtolicæ ſedis ſuper primo beneficio, dignitate, uel præbenda, quod duxerit acceptandum, certum acceptare non poteſt: ſed primum quod uacabit, uel ex cauſa ſecundum, uel ulterius poterit acceptare. reſeruationes, proceſſus & decreta contra hoc facta non ualent. Ioan. And.*

CAP. III.

NE CAPTAN-

a ¶ Experiētia.] quæ eſt efficax magiſtra rerū. de elec. quàm ſit. ſ. eo. lib. cum ſuis concordantijs.

ADDITIO. Et 50. diſt. vt cōſtitueretur. & ſ. eo. lib. de reſcrip ſtatutum in principio. Ioan. And.

b ¶ Cōcedūtur.] ſupra de reſcrip. c. vlt. eo. lib. & ſ. de pur. cano. cum in iuuētute. ī. de relig. do ca. 2. C. de peti. bono. ſub. l. 1. lib. 10. & eſt ibi importunitas ambitioſa, & non ambitioſa, vt dixi de reſcri. cap. vlti.

c ¶ Lateranenſe.] ſ. eo. cap 2.

d ¶ Forma verborū.] puta, cum in genere promittitur eccleſiaſticum beneficium, vt notatur ſupra eo. accedens.

e ¶ De cætero.] ad prętęrita 1 ergo non extenditur hęc conſtitutio: tum quia non eſt iuris veteris declaratio, immo correctio; tum quia de præteritis non cauetur in ea. ad hoc ſupra eod. lib. de cōſue. ca. 1. de off. leg. c. penulti. ad fi. ad hoc 32. q. 4. dixit Sara. de conſtitu. cap. 2. in antiq.

[Gloſſa ſequēs quęrit, & diſtinguendo ſoluit.]

f ¶ Indirecte.] nunquid omnia indiſtincte reuocata dicētur, per quę via paretur ad vacaturas. ſicut receptiones canonicorum: & ſic ſit reuocata decre. ſupra, de præben. relatum. de cōceſ. præben. cum ſuper. & reſeruationes. de iure pat cum dilectus? Dico 2 ꝙ non. Vnde breuiter dic, quòd aut recipiť quis in canonicum ſimpliciter: aut recipitur & promittitur ſibi de pbēda cū ſe facultas obtulerit prouideri: aut non recipitur, ſed ſolū promittitur ſibi de præbenda prouideri, cum primo vacabit: aut promittitur prouideri de præbenda cum primo ſe facultas obtulerit: vel cum poterit, vel ſimpliciter. Primo caſu valet receptio: ex cuius virtute debet habere præbendā 3. Quod eſt verum niſi ſit ibi expectans auctoritate Papæ, ſupra eodem lib. de præben hi qui. In ſecundo caſu etiam debet habere præbendam non ex virtute promiſſionis, ſed ex virtute receptionis: & ſic intelligantur contraria, relatum. & cum ſuper. In tertio caſu, ſcilicet cum non recipitur: ſed ſimpliciter prouideri promittitur de præbēda cū vacabit non tenet promiſſio, vt ſupra eodem, ex tenore. & cap. 2. Si vero non recipitur, ſed promittitur prouideri de præbenda cum poterit: promittens ſecundū iura antiqua obligatus erat: ſecundum hæc noua nō: vt hic vides. Et quòd per hoc verbum indirecte, nō ſit reuocata expectantium receptorum prouiſio, probať ex eo, quia vitanda eſt quantum fieri poteſt iuriū correctio. ſupra eo. lib. de elect. cum expediat cū ſuis cōcordantijs. hic autem nil de expectantibus, ſed ſolū de promiſſionibus dicitur: quod etiam quadruplicatū eſt in textu. & ſic hoc ius correctoriū nō dilatemus. Secundo, quia hodie videmus confirmationes receptionū emanare à curia ſicut olim: licet à quibuſdā audiuerim quòd tales confirmationes non concedit cancellaria per formam iuſtitiæ: niſi eas Papa cōcedat per formam gratiæ. Sed certe his rationibus & p formam iuſtitiæ ſaltem iudices cōcedi deberent, ſcilicet cum clauſula: ne inane canonici, &c. [Vide quod dixi poſt Ioan. Mona. ſupra eo. lib. de præb. ſi Apoſtolicæ, ſuper glo. non in forma. Ioan. And.] Tertio, quia eadem ratione requiretur reſeruationes legatorum ſublatas. qđ eſt falſum. ſupra eod. libro de offi. lega. cap. 3. & 4. Concludo ergo breuiter, vbi ex ſola promiſſione quis expectat, non valet promiſſio, vt hic: ſed vbi ex receptione vel reſeruatione, ſecus: vt ī prædictis iurib. quia caſus illos non tāgit hæc decretalis.

g ¶ Eis.] ſcilicet promiſſiones.

NE captandę.] Pręmittit conſtitutionis cauſam: Secundo ſubdit conſtitutionem: ibi, Declarandū: in qua ponit thema, de quo ſoluit duo dubia affirmatiue: & tertium negatiue. Primum: ibi, Licet. Secūdum: ibi, Aut. Tertiū: ibi, Certū. Quartum pſequitur: ibi, Quod ſi. Ioan. And.

CASVS. Dictum fui ſupra eod. in cap. quia cunctis, ꝙ quando Papa mandat prouideri de beneficio, quod ille pro quo ſcribit duxerit acceptādum, executor datus non recipit poteſtatem conferendi illud beneficium niſi facta acceptatione: ſed vtrū poſſit acceptare certum beneficium antequā vacet dicēdo, Ego accepto talem propoſituram, vel talem præbendā: & intendo illam habere virtute gratiæ mihi factę? Rūdet quòd non: & ſic iſtud capitulum venit ad limitationē illius capituli, quia cunctis. in §. penult. in fin. Verumtamen dicit Papa, quòd ipſe poſſet iſto modo facere acceptationem: Accepto beneficium qđ primo vacabit: vel quod ſecundo, vel tertio loco vacabit. & hoc verum, quando ſubeſt iuſta cauſa ne acceptet bñficiū, quod primo vacabit. Nota primo limitationem ad cap. quia cunctis. ſupra, eo. tit. & lib. ꝙ illud capitulum intelligitur, qñ ille pro quo Papa ſcribit, vult acceptare in genere: quia non poſſet acceptare certū beneficium: vt hic dicitur: quod ſi acceptauerit certū beneficium, quod talis tenet: tunc caſſantur & annihilantur omnes proceſſus inde facti: verumtamen ſi acceptet certū beneficium, & poſtea vacet illud, poterit petere non virtute acceptationis, ſed virtute gratię ſibi factæ.

Nota ꝙ multa licēt in genere, quæ nō licent in ſpecie. Nota vlterius vnum caſum, in quo excōmunicatio eſt nulla ipſo iure: uidelicet ſi meus executor pmulgauit excōicationem poſt meam acceptationem de certo beneficio vacaturo: Nam ex quo acceptatio mea eſt nulla ipſo iure, non ualent proceſſus inde ſecuti: & p conſequens nō ualet excōmunicatio. Not. quòd quando Papa ſcribit ut ta i prouideatur de beneficio, quod duxerit acceptandum: manus ordinarij non ſunt ligatæ ante acceptationem.

Nota quod ille pro quo ſcribitur, debet acceptare primum

† No. ꝙ ſ ueniēs iuri, peccat gl. đ pęn. di. 1. i ſūma. imo incurrit notā infamiæ. c. illud. đ maiorit. & obed. Bar. in l. ſi qs p e. ff. de fideiuſ. ui de gl. ī c. 1. đ ſcrut. ī or. faci. uide q̄ dixi ego in c. ppetuæ ſ. de elec. Fonta.

1 De materia huiꝰ gloſſæ ui de glo. & doctores ī c. licet canō. uerbo decetero. ſ. de elect. hoc eodē li. & Bartolū & doctores ī l. ita ſtipulatꝰ ff đ uerb. oblig.

2 Idē Arch. & quo ad reſeruationes. idē I. Mo. Io. And.

3 Nō ītelligas ꝙ ita ſit debita, ꝙ ſit affecta: ut no. ī. e. ſi ſoli in gl. ulti. ultra medium. verſ. ut ſiq; I. An.

mam beneficium, & non secundũ, nisi subsit iusta causa. puta quia dubitatur an possit illud acceptare: & an sibi debeatur, vel non: tamẽ (vt dictum est) manus ordinarij sunt liberæ ante acceptationem. quòd verum est, nisi apponeretur ista clausula: præfigendo tibi terminum vnius mensis ad acceptãdum à tẽpore vacationis: inhibendo collatorib. & alijs quibuscũque, ꝙ pendente illo termino non conferant, decernentes id irritum, &c. Nota insuper, ꝙ per concessionem beneficiorum vacaturorum datur occasio & votum mortis alienę, & sic est hic text. pro dicto Goffr. supra eo. proposuit.

Nota finaliter, ꝙ expectans virtute sui rescripti, potest iterato acceptare beneficium quod primitus acceptauerat, si prima acceptatio fuit nulla. de quo supra eo. titu. & lib. cap. 1. circa fi. & de rescript. cum in multis. etiam eo. lib. Domi.

[Prima gloss. summat, dicit vnde sumpta, & quid declaret.]

a ¶ Ne captandæ.] Habens litteras Apostolicæ sedis super primo beneficio, dignitate, vel præbenda quod duxerit acceptandũ: certum acceptare nõ potest, sed primũ quod vacabit, vel ex causa secundũ, vel vlterius poterit acceptare. Reseruationes, processus, & decreta contra hoc facta non valent. Et fuit tracta hæc decre. de decre. extrauaganti. eod. tit. quę incipiebat: licet. aliàs, audiuimus. & ver. licet in genere, additus est. [Vt sciatur quid posset facere executor: vt dicit Archid. se habuisse à domino Bitteleñ. I. An.] Et emanauit hæc decre. ad declarationem decre. s. e. tit. & lib. quia cunctis. §. penult. in fi. & eorũ quæ ibi no. Inn. & Host. & quæ no. Compost. de rescrip. capitulum. versus fi. in §. item quæritur, qualiter fiat, & quãdo fiat acceptatio.

ADDITIO. Et ibi no. in ver. sequentibus Hic not. Archi. scilicet, ꝙ is pro quo scribitur cum priuilegio acceptãdi in prouincia: acceptare potest in certa diœcesi vel ecclesia, in qua Papa id facilius concessisset. Ioan. And.

b ¶ Tribuatur.] contra concilium Lateranense, & cõtra decre. proximam supra.

c ¶ Quem.] scilicet personatum: aliàs quàm, scilicet prębendam vel dignitatem. Ioan. And.

d ¶ Quod.] scilicet beneficium.

e ¶ Executoribus.] siue ad prouidendum, siue ad cõpellendum, non curo: licet aliàs distinguatur. infra cap. proxi.

† Ponit differẽtiã inter istas ppositiones in, & de. de qua re vide Bar. in l. 1 §. plures. ff. de exerci.

† Aliàs ita: q̃, seu ꝙ duxerit &c. q̃ varietatẽ et agnouit glo. hic.

† Phi. & Do. notãt ꝙ nõ valet actus fact' tpe prohibito licet cõferat in tps pmissũ. ficiũt no. in c. bonæ 2. s. de electio. rõ huius ẽ legis phibitio. de eo qui dux. in matr. quã pollu. c. 2. & in l. p fundũ ff. de seru rustico. pd. neq; diceas (ait Superãtius) sicut.

dæ [a] alienæ mortis occasio ex benignitate gratiarum sedis Apostolicæ tribuatur [b]: Declarandum duximus, quòd is, cui ab eadem sede, vt ei prouideatur de præbenda, dignitate, vel personatu, aut alio beneficio in † aliqua prouincia, diœcesi, vel ecclesia, quem [c] † seu quod [d] duxerit acceptandum: certis sibi super hoc executoribus [e] deputatis gratia noscitur esse facta. Licet in genere [f] primum personatum, dignitatem, præbendam seu beneficium in eadem prouincia, diœcesi, vel ecclesia vacaturum: Aut secundũ seu vlterius (si rationabilis causa [g] subsit) valeat acceptare: Certum tamẽ & expressum priusquam vacet, acceptare non potest. ¶ Quod si fecerit, etiã si p executores eius secundum acceptationẽ huiusmodi facta fuerint reseruatio, inhibitio, varijque processus, ac sententiæ promulgatæ: tam acceptatio † ipsa, quàm processus virib. careãt [h], nec aliquam obtineant roboris firmitatem: immo nisi acceptator ille dignitatem, præbendam, personatum, seu beneficium taliter [i] acceptatum & reseruatum per collationem, vel institutionẽ postmodum factã de vacãti iam adeptus, vel ei ius in ipso [k] fuerit acquisitum: per eum, ad quem eiusdẽ personatus, dignitatis, præbendæ, aut beneficij collatio, seu prouisio pertinet, (dictis acceptatione, ac executorũ processibus inde secutis nequaquam obstantibus) de illo vacanti libere poterit alij prouideri [l].

¶ Idem.

¶ *Sine speciali mandato non inhibet executor generaliter collationem beneficiorum prouinciæ: specialiter vero reseruat primum, & inhibet vlteriorem non sine mandato: nec tunc tenet collatio contra facta. hoc dicit. Dominicus.*

CAP. IIII.

EXECVta prouincia, non potest prælatis, ad quos beneficiorũ spectat collatio facere inhibitionem generalẽ donec fuerit prouisum illi, pro quo scribitur. Inhibitionẽ autem specialem facere potest de primo, secũdo, vel tertio beneficio vacaturo: & si fieret collatio ꝯ hmõi inhibitionem specialem, est nulla ipso iure. hoc dicit.

CASVS. Papa mandauit Decano ecclesiæ Pictauen. vt mihi puideret de beneficio qđ vacaret in prouincia Burdegaleñ. alioquin de beneficio proximo vacaturo: receptis litteris executor videt nullum beneficiũ vacare: vult inhibere archiepiscopo Burdegalẽsi, & quibuscunque alijs prælatis prouinciæ Burdegalẽsis, vt non conferant aliqua beneficia, donec de beneficio fuerit mihi prouisum: vtrum possit facere istam inhibitionem generalem? Respondet quòd non. Sed ponamus, quòd Papa sibi mandauit, vt mihi prouideret de beneficio quod duxerim acceptandum: acceptaui beneficium primo vel secundo loco vacaturũ; nunquid executor poterit reseruare illud beneficium, & inhibere prælatis prouincię Burdegalensis ne tale beneficiũ conferant? Respõdeo quòd sic. Et si plati fecerint

f ¶ In genere 1.] & sic licet in genere, quod nõ licet in specie: & interdum est ecõuerso. quod dic vt supra de offi. ord. si sacerdos. 23. dist. quamquam.

[Glo. seq. notat, quærit, & soluit.]

g ¶ Causa subsit.] No. ergo ꝙ ille pro quo scribit de præbenda acceptãda, potest primã acceptare: sed non vlteriorẽ, nisi ex causa, vt supra eo. tit. & lib. quia cunctis. circa fi. & ꝯ. c. proxi. Sed quæ potest esse causa: forte prima debetur alteri: vel dubitatur an debeatur? Ad hoc 23. q. 1. quid culpatur. ad fi.

ADDITIO. Idem hic Arch. & idem Inno. & Host. supra ca. 1. circa finem alleg. Ioan. And.

h ¶ Careant.] No. casum in quo sententia excõicationis non ligat alios, videbis ꝯ. de sen. excõ. præsenti.

i ¶ Taliter.] scilicet certum & expressum. vel secundum, vel vlteriorem sine causa. Ioan. And.

K ¶ In ipso.] sup hoc vide quod habuisti s. eo. lib. de præben. si is cui. & ca. seq. & ꝯ. eo. cap vlt.

l ¶ Prouideri.] nõ ergo necesse habet expectare. ꝙ ille acceptet: vel sibi terminũ ad hoc cõcedere, vt s. e. qa cũctis. §. penult.

EXecutor.] Primo ponit dictũ negatiuũ: & ipsius casũ exceptũ: ibi, Nisi. Secundo: ibi, Pót, ponit affirmatiuũ cũ suo decreto: ibi. Qđ aũt. Io. An.

¶ Executor deputat' sup alicuius prouisione facienda sibi in certa

do. Phi. de prin. act': qa bñficij acceptatio cẽset vnus & indiuiduus actus. Fõ.

1 Vide clemẽ. cũ ei. de cõcess. pb. & Rotã decisio 431. in nouis.

tor [a] † super prouisione alicuius à sede Apostolica, per generales litteras in aliqua prouincia [b] deputatus, prælatis & alijs, ad quos beneficiorum in eadem prouincia spectat collatio, ne ad prouisionem aliquorum procedant, donec illi, pro quo scribitur sit prouisum, nõ potest generaliter inhibere: Nisi expresse [c] in ipsis litteris facultas huiusmodi [d] inhibitionis concedatur. Potest tamen reseruationem, & eisdem inhibitionem facere specialem de primo: vel (si hoc illi ex beneficio competat litterarum) de secundo vel vlteriori beneficio inibi vacaturo, eidem clerico conferendo. Quod autem contra talem [e] reseruationem & inhibitionem ab eo, ad quem beneficij reseruati collatio pertinebat, fuerit attentatum, non tenet.

¶ Idem.

¶ Si mandetur capitulo vt me recipiant in canonicum, & præbendam conferant, cũ id pertineret ad eos, dato executore ad prouidendum, per solam præsentationem factam capitulo affecta est præbenda: & executor (negligente capitulo infra terminum per eum statutũ me recipere, & præbendam conferre) non vocato capitulo id exequi poterit. Ioan. And.

CAP. V.

SI capitulo [f] alicuius ecclesię cũ ad ipsũ cano

---

cerint aliquam collationem contra inhibitiones sibi factas, collatio ipso iure erit nulla. Nota primo principalem effectum huius capituli, ꝙ executor deputatus per litteras generales, vt prouideat alicui in aliqua ꝓuincia, non põt, ipse executor inhibere ꝑlatis gñaliter ne bñficia in prouincia vacantia cõferãt, sed bene spãliter. Sed vtrum sit idẽ dicendum in executore deputato ad prouidendum in aliqua ecclesia, vel in aliqua diœcesi, videlicet vt non possit facere inhibitionem gñalem? Rñdet glo. ꝙ tunc nõ habet locum istud capitulum. No. ꝙ executor deputatus potest bñficium primo vacaturum reseruare suæ collationi: & hæc reseruatio & inhibitio afficit bñficium, & ligat manus ordinarij, vt istud beneficium conferre non possit.

† Nota ꝙ executor datus ad ꝓuidendum, seu cõferẽdũ nõ põt reseruare, vel inhibere ĩ gñre, sed in specie sic: & rõnem ponit hic Io. An. & Innoc. in c. cũ dilectus. s̃. de iure patr. Francus.

[Prima gl. dicit vñ sumpta, q̃d additum, & quid declaret.]

a ¶ Executor.] fuit tracta hæc decretalis de extrauaganti, quæ incipiebat eod. tit. sicut ex parte. & §. potest tamen. additus fuit. Et emanuit ad declarationem eorum quæ proxi.

ADDITIO. Et eius quod not. Host. in sum. de præben. §. & à quo. ver. pen. & vlt. & eius quod not. Inno. & Host. s̃. de iure pat. cum dilectus. Et vide ꝙ scripsi post Compost. de rescrip. pastoralis super vlt. gl. an potestas executoris qui duas inhibitiones fecit in ꝓuincia, expiret per mortem Papæ. Ioan. And.

b ¶ Prouincia.] idẽ [1] putato de ciuitate, diœcesi, vel ecclesia ꝑ ꝑ eandẽ rõnem, ad hoc sup. eo. c. proxi. & ĩ. proxi. responso. Sed dic cõtra vt hoc verbum inferius etiam repetitum aliquid operetur: sup. de deci. ad audientiam. inf. de priuileg. si Papa §. 1. & in fi. ad idem sup. eo. tit. & lib. quia cunctis. §. pen. nec est eadem ratio: cum grauius sit totam prouinciã impediri, quàm diœcesim vel ecclesiam. 6. q. 3. scitore. ad hoc sup. eod. lib. de præben. quamuis. 1. & 2. responso.

1 Pro hac glo. vide q̃d plenissime hic tradit Ph. Francus.

c ¶ Expresse.] ratione ergo expressionis hoc tũc poterit, ad hoc sup. eo. lib. de offi. deleg. c. vlt. §. vices, & de procu. c. 1. & vlt. sup. eo. lib. Ioan. And.

d ¶ Huiusmodi.] scilicet generalis. de qua s̃ dixerat.

e ¶ Talem.] scilicet specialem: de qua dixit in proxi. responso: nam quod fieret cõtra generalem, valeret: cum illa non teneat, vt sup. dixit, ad hoc sup. c. proxi.

SI capitulo.] Hæc est notabilis decretalis & quotidie practicabilis. Primo ponit formã gratiæ: cuius duo sunt dubia: Primum, quando afficit. secundum, quod sit officium executoris. Primum soluit: ibi, Per solam, & solutionem exponit: ibi, Absque. Ad secundum respõdet: ibi, Immo. & incidens dubium soluit: ibi, Etiam fine. Ioan. And.

CASVS. Papa mandauit Decano & capitulo ecclesiæ Pictauen. ad quos pertinet collatio præbendarum, vt me reciperent in canonicum & fratrem: & præbendam (si qua vacaret) mihi assignarent, alioquin proximo vacaturam: dato mihi executore ad prouidẽdum negligente capitulo; Pręsentaui litteras meas Decano & capitulo Pictauẽ ecclesiæ: Insinuatione facta meus executor nõ notificauit potestatem suam, nec fecit reseruationem: nec etiam inhibitionem secundum cõmunem opinionem; licet glossa in hoc laboret: sed solum stetit in simplicibus denunciationib. meæ gratiæ: postea vacauerunt canonicat⁹ & præbẽda: Decanus & capitulum huiusmodi canonicatũ cũ præbenda cõtulerunt alteri: nunc requisiui decanũ & capitulũ, vt mihi prouiderent s̃m ꝙ eis mandatum fuerat: ipsi recusauerunt: meus executor illos monuit, vt mihi canonicatum & præbendã cõferrent: ipsi fuerunt negligentes: vtrum poterit meus executor mihi prouidere? Non est dubium ꝙ sic: nam per præsentationem fuit affectũ mihi beneficiũ & mihi debitum, ita ꝙ nõ potuit alteri cõferri: licet meus executor nullã fecerit reseruationem nec prohibitionem. Et adhuc nõ vacante ꝑbenda, poterit me⁹ executor monere Decanum & capitulũ ecclesiæ Pictauen. vt me recipiant in fratrẽ & canonicum: quod si recusent facere, poterit meus executor mihi cõferre canonicatum in ecclesia Pictauen. sub expectatione præbẽdæ: Et cum vacabit præbenda, poterit præbendam cõferre capitulo nõ monito: & hoc ideo, quia capitulum fuit cõtumax in prima monitione: ideo ius præsumit ꝙ adhuc esset cõtumax in secunda monitione; Nam qui semel malus: semper præsumitur malus, in eodẽ genere delicti. No. primo, ꝙ de iure spãli donatio præbendarum potest spectare ad capitulum sine epõ: & econtra. Sed quæritur ad quem de iure cõi pertinet? Communis opinio doctorum est, ꝙ ad epm̃ & capitulũ simul in ecclesia cathedrali: collatio vero aliorũ beneficiorum spectat ad epm̃: de consilio tamen sui capituli. De hoc latius per doctores in c. cum ecclesia Vulnerana. de elect. in antiq. Nota principalem effectum huius cap. quod per præsentationem factam ordinario est affectum beneficium comprehensum sub gratia, absque eo ꝙ executor insinuet suam potestatem: quod verum est, dummodo in gratia fiat mentio de potestate executoris. vt quia dicit; noueritis nos tali executori dedisse in mandatis, &c. Nota vlterius ex fine capituli, quòd si ordinarius cui scribitur vt ꝓuideat de canonicatu & præbenda, fuit contumax in prouidendo de canonicatu: postea vacante præbenda non est necessario monẽdus vt præbendam conferat: quia ius præsumit quod postquam semel fuit contumax, quod etiam sit contumax in assignatione præbendæ. Not. quod quandoque ad capitulum spectat collatio canonicatuum. Ad hoc sup eo. lib. de præb. c. fin.

[Prima glossa dicit quid declarat, quid reprobat & approbat, secundo summat.]

f ¶ Si capitulo.] hic determinatur decretalis s̃. eo proposuit, & corrigitur opinio glossæ ibi not. in glo. quæ

incipit:Inno. in fine. in qua glo. dicebat Ber. ꝙ Cælestinus illi fecit iniuriam: cum collatio præbendæ per capitulum sibi facta valeret: potuit tñ id facere de plenitudine ptãtis. Approbat aũt opinio Innocentij ibi notata: & quam ibi recitat Hostiensis, & opinio Pet. de Sam. & Abbat. qui posuerunt in illo ca. casum ẜm istud c. & Compostel. etiam dicebat hunc verum intellectum sup. de resc. capitulum. in glo. magna. vers. si vero ordinario. & hoc dicit decretalis hæc ĩ summa. Si mandetur capitulo, vt me recipiant in canonicum, & præbendam cõferant: cum id pertineret ad eos dato executore ad prouidendum per solam p̃sentationem factam capitulo, affecta est p̃benda: & executor (negligente capitulo infra terminum per eũ statutum me recipere, & præbendam conferre) non uocato capitulo id exequi poterit.

nicorum receptio, ac præbendarũ collatio pertinebat [a], vt te in canonicum reciperet, & tibi de præbenda (si tunc vacaret) inibi prouideret; vel cum se facultas offerret, ac executori, qui eodem capitulo negligente mandatum Apostolicum exequatur [b], directa fuerint scripta nostra: Per solam illorum [c] præsentationem capitulo [d] ipsi factam [e], absque alia etiam executoris insinuatione, inhibitione, seu reseruatione, beneficium, pro quo tibi conferendo [f] scriptum extiterat, adeo est affectum [g], quòd de illo alteri facta collatio non obtinet firmitatem [h]. ¶ Immo si capitulum infra terminum competentem [i] sibi ab executore præfixum, mandatum Apostolicum ei pro te directum, in quantum poterit [k] nõ duxerit adimplendum: extunc [l] in ipsum executorem potestas prouisionis huiusmodi transferatur: & executor ipse canonicatum incontinenti poterit tibi dare, ac præbendam (etiam sine alia capi-

[Glossæ duæ sequẽtes, & glos. secus, cum duabus sequentibus, & glos. penult. & vlt. possunt recitari per 7. contraria: & vnam quæstionem, quæ incidit secundo contrario gl. nota. quarta & sexta formant & soluunt tres quæstiones.]

a ¶ Pertinebat.] de speciali priuilegio, vel præscripta consuetudine. sup. de elect. cum in ecclesia. inf. tit. proxi. c. vnico. in princip. infra de reg. c. vlti. aliàs secus [supra de his quæ fiunt à præla. quanto. & c. ea noscitur. Ioan. And.

b ¶ Exequatur.] istud est quod soluit 9rietatem. ĩ. proxi. de decre. quia executor datus fuit ad prouidendũ: ibi ad compellendum tantum. Et si quæras quæ ibi sit ratio huius diuersi iuris: Sol. est in promptu 1: quia in primo casu cum dat Papa executorem ad prouidẽdũ, vr ad se, vel ad suum executorem prouisionem reuocare: & sic per consequens ordinario adimere, ad hoc de appell. vt nostrum. Sed vbi dat solum ad cõpellendum, tunc potestatem ad se non reuocat, nec adimit: immo potius penes ipsum permittit, dum vult ipsum ad prouisionem compelli. Ioan. And.

1 Scd̃m Cõpos. in pr̨ã lle. ver. & idẽ Arch. ĩ. c. proxi. Io. And.

c ¶ Illorum.] nũquid requiritur ꝙ scripta directa executoribus, præsentẽtur capitulo: an sufficit ꝙ pr̨sentẽtur ipsius capituli litteræ, id est, sibi directæ: Licet sit cautius & illa præsentari: puto tñ sufficere, si ipsi capitulo præsententur litteræ ad ipsum directæ: hoc verum, si de intentione Papæ per ipsas patet litteras 2, puta qa in litteris directis capitulo dr̃; noueritis nos ĩ. mandasse, vt vobis negligentibus mãdatum nostrũ exequi nõ postponat. in hoc casu vel simili, credo sufficere si hæ litteræ fuerint præsentatæ. Si autẽ per litteras capituli de datione executoris, & quòd sit ad ꝑuidendum nõ apparet: tunc credo necessarium executorum litteras capitulo præsentari. hoc videtur sensisse Compost. in versic. supradicto, & vers. seq.

2 Facit ele. vt lite pẽd. c. 2. in fin. Ioan. An.

d ¶ Capitulo.] nota, quia si fit præsentatio litterarum capitulo, & postea vacet, vel tunc vacabat præbenda: iam est affecta etiam antequam executoribus suæ litteræ præsententur. hoc sonat hæc littera.

ADDITIO. Patet ẽt ꝑ hanc litterã, ꝙ præsentatio facta solis executoribus, nõ afficit: & secundum id intellige quod not. de pr̨bend. c. fi. in glo. 2 & Innocen. & Hosti. de iure pat. cum dilectus. Ioan. And.

e ¶ Factam.] quæro quomodo fiet hæc præsentatio capitulo? Requirat illum qui habet cõuocare capitulũ, vt ipsum conuocet, vel per sonũ campanæ, vel per aliũ modum in ecclesia solitum, si aũt se includerent, vel impedirent ne fieret præsentatio: periade est ac si præsentatio esset facta ad instar eius qui latitat, vel impedit ꝙ citari non possit. s̃. vt lit. non contesta. qm̃. §. porro. Poterit etiam compelli 3 per executorem ille q̃ habet conuocare capitulum, vt ipsum conuocet, vel ipse idẽ conuocare: licet primum tutius sit. ad hoc de offic. deleg præterea. Si autem aliqui venerint, aliqui non: dic ꝙ sufficit præsentare Decano, vel ei qui ibi est maior: & his canonicis qui cum eo sunt p̃sentes, adhoc vt capitulo adimatur potestas, vt hic dr̃. nec requiritur ꝙ probet, ꝙ maior pars præsens ibi fuerit. In dictis. n. citationibus, & denuntiationibus vniuersitati faciendis, sufficit ꝙ in loco congruo coram maioribus & alijs ibidem inuentis publice proponantur. 16. distin. quod dicitis. s̃. de postu. c. 1. & in hoc concordant doctores s̃. de elect. bonæ. 1. vbi de hoc, in glo. 1. soli. Et si diceres, ꝙ de necessitate haberet ꝓbare, quòd maior pars ibi fuerit p̃sens: pone quòd maior pars nolit conuenire, qui nec libenter ad talia conueniunt: ijs ergo qui vocati veniunt fiat pr̨sentatio, & satis est. Sed quid si collatio pertinet ad duos, puta ad epm̃ & ad capitulum: nunquid per pr̨sentationem alteri factam adimitur vtrique potestas? Dic ꝙ sic: secundum Compos. qui hoc not. in prædicta gl. ver. item quid si collatio. ex quo. n. potestas adimitur vni sine quo alius conferre non potest, ergo & alteri: sicut & vno ex pluribus arbitris vel iudicibus impedito, alij ꝓcedere nõ p̃nt. s̃. de offi. dele. vno. ff. de arbi si in tres. & l. seq. ad hoc facit lex quæ dicit, ꝙ sufficit denũciatio facta vni ex illis qui habet domum communem. ff. de noui ope. nunt. l. de pupillo. §. si plurium res. Ioan. And.

Capitulo qualiter p̃sentabũtur litteræ Apostolicæ.

3 Vide qd̃ dixit maio. & obe. c. 1. & gl. ꝑ hoc. Ioan. An.

Præsentatio mandati Apostolici facta vni ex collatoribus an afficiat alium.

f ¶ Cõferendo.] secus si fuisset scriptum de eo qđ duceret aceptãdum. s̃. eo. quia cunctis. & c. nec capiãdæ.

g ¶ Affectum.] licet sit affectum, non tamẽ habet ius in dignitate vel præbenda, vt archidiaconus vel præbendarius dici possit. sup. eo. ll. de pr̨b. si tibi absenti. sed habet ius ad eam: vnde & reuocatoria ibi locum haberet. inf. eo tit. c vlt. Ioan. And.

h ¶ Firmitatem.] ĩ. sup. eo. lib de rescrip. tibi qui. 1. respon. in fi. Sol. Ibi non scribebatur capitulo, sed soli executori, qui etiam partim erat ad compellendum, partim ad prouidendum. Hic vero scribebatur capitulo & executori ad prouidendum: & ideo plus operaẽ hic quàm ibi simplex præsentatio litterarum. Io. An.

i ¶ Terminum competentem.] aliàs posset appellari, vt s̃. de dila c. 1 Et sic not. executorem præfigere terminum. ẜm sup. de præb. si tibi absenti. eo. lib.

k ¶ Poterit.] vt exnunc recipiant in canonicum: cum poterunt prouidebunt de pr̨benda.

l ¶ Extunc.] extremum tempus designat. ff. de condi. & demon. l. si is. §. cũ ita. & hoc intelligo de executore, qui hoc habebat in mandatis, vt capitulo negligẽs exequa-

1 Vide Ab batem & Dec. in c. ſuper eo. ḋ offi. de leg. item Dec. conſil. 129.

exequeretur. Si aūt ſimpliciter eſſet datus: puta qa 1 ſoli executori eſſet ſcriptū: tunc non haberet neceſſe negligentiam expectare. & facit ꝙ dicam inf. c. proxi. a ¶ Vocatione.] hoc tenebat Compoſt. in prædicta gl. verſi. ſed quid ſi poſtquā executor. Et licet de canonicatu hoc ſatis videretur, tñ de præbēda ꝯrium videbatur: qa licet capitulum fuerit negligens in vno, non in alio: quia diuerſa ſunt mandata, vnum de recipiendo, aliud de conferendo. Ad hoc de dolo & cōtu. cum dilecti. & de hoc ꝰ. de reſcrip. conſtitutus. ſed ex quo fuit negligēs in vno, iam præſumitur in reliquo ad hoc de præſum. ſcribam. & optime ꝰ. eod. lib. de dolo & contu. eum qui.

ADDITIO. Facit ff. de ſuſpect. tut. l. 3. §. quæri poteſt. quæ qd dicat, vide de ætat. & qualitat. accepimus, in glo. 4. Ioan. And.

tuli vocatione a vel monitione) ſi vacat, vel cum obtulerit ſe facultas.

¶ Idem.

¶ Si ſoli ordinario vel ſoli executori ad compellendum, vel ordinario & tali executori ſit ſcriptum: per præſentationem talis mandati non afficitur præbenda, niſi in litteris eſſet decretum, aut executor ille inſinuaſſet & interdixiſſet, maxime cum decreto, vel ratione mandati iam eſſet facta receptio ad canonicatum. In his caſibus vel ipſorum altero affecta eſt præbenda, ita quòd collatio alteri facta non tenet. Ioan. And.

CAP. VI.

SI ſoli b ordinario c † pro te beneficiando executore non dato, vel ordinario & executori (vt eum ad faciendum quod mandatur, compellat d) aut ſoli executori (vt tibi faciat de canonicatu & præbēda, vel alio beneficio in certa eccleſia, dioe eſi, ſeu prouincia prouideri e) mandatum Apoſtolicum ſit directum: per talis præſentationem mandati ordinario ipſi factam, licet ſi contra faciat puniendus f exiſtat; ei tamen poteſtas ſic non adimitur g conferendi, quin teneat alteri facta collatio ab eodem: Niſi nos in gratia tibi facta decreuiſſemus irritum & inane, quòd fieret contra h ipſam: Aut executor

bēdæ. Hoc facto, p̄ſentaui lr̄as meas executori meo in ſcd̄o caſu: q. executor eas notificauit Decano & capitulo eccleſiæ Pictauen. vtrū affecta ſit mihi p̄bēda primo vacatura, ita ꝙ alteri cōferri non poſſit? Rn̄det ꝙ non regulariter: Fallit ſi in gr̄a mea erat decretū irritans: ſicut ſi in primo caſu mandabat Decano & capitulo eccleſiæ Pictauen. vt mihi decanatum & p̄bēdā cōferrēt: decernētes irritū, &c. Vel ēt ſi decretū irritans nō erat appoſitum in gratia mea, ſed executor notificauit gratiā meā, & ſibi reſeruauit præbendam primo vacaturam: & decernebat irritū, &c. Vel ſi iam fuerā in canonicū receptus: In his. n. caſibus eſſet mihi affecta p̄benda: aliàs ſecꝰ eſſet, ſi executor eſſet datus ad ꝓuidendū, vt in p̄cedēti capitulo. Nota primo, ꝙ cū Papa ſcribit ordinario, vt ꝓuideat p̄ſentato, non ligat regulariter manꝰ ordinarij, quin teneat collatio alteri facta. Idē eſt cū executor fuit datus ad cōpellendum tm̄, videlicet vt faciat ꝓuideri: fallit in gr̄a, qua fuit appoſitū decretum irritans. Nota quod recepto in canonicum eſt affecta præbenda proximo vacatura. c. relatum, de præbend. in antiquis. Nota quod ſi eſt ſcriptum ordinario & executori ad compellendum, eſt neceſſe quod executor inſinuet ordinario poteſtatem ſuam, & faciat inhibitionem cum decreto irritante, ad hoc quod affecta ſit illa præbenda pro quo ſcribitur.

† Nota primo ꝙ qn̄q; Papa ſcribit ordinario, vt ꝯferat ſiue alia executoriſdatiōe ad xoc ḋ reſcri. eā te Not. ſecūdo arg. ꝙ in impetratiōe dēt fieri metio de canonicatu & p̄bē da. Et ſic vr ꝙ non ſufficeret expreſſio tm̄ alterius. Do.

SI ſoli.] Primo iungit tres caſus, quibus littera beneficialis non afficit: Secundꝰ: ibi, Vel ordinario. Tertius: ibi, Aut ſoli. Secūdo: ibi, Niſi nos. ponit alios tres caſus quibus afficit. Secundus: ibi, Aut executor. Tertius, ibi, Vel niſi.

¶ Eſt ſciendum, ꝙ habemus in iure executores ſn̄iarum, negotiorum, vel præceptorum: item teſtorum, item gratiarum. De executoribus ſn̄iarum plene not. de offi. deleg paſtoralis. §. qa vero. & de ſenten. & re iud. de cetero. & c. quod ad conſultationem, & habeť de his rubrica in Spec. parte 2. De executore negotiorum, litium, & præceptorum ſup. de oblig. ad ratio. ca. vnico. & de offic. deleg. ſuper quæſtionum. poſt princ. ff. de nego geſt. l. 3. §. ſi executor. & de teſtib. l. fi. vbi. de his not. & quandoque miſſus vocatur, de immu. ec. cleſi. c. 1. de his. in Spec. parte 1. rubrica pen. De executoribus teſtamentorum inf. de teſta. c. 2. & ſatis ſcripſi ſup. de teſta. Ioannes. & in Spec. de his plenius de inſtr. edi. §. nunc vero aliqua. De vltimis circa quos verſatur propoſitum, eſt ſciendum ꝙ ipſorum variæ ſunt formæ: Sunt. n. prouiſores, compulſores, & miſti. ſ. partim ad compellendum, & partim ad prouidēdum: de quibus ſup. de reſcri. tibi qui. De compulſoribus ſup. de reſcri. abbatem, &c. Ioan. An.

CASVS. Papa mandauit canonicis eccleſiæ Pictauen. vt me reciperent in fratrem & canonicum, nō dato executore ad prouidendum & compellendum: & præbendam mihi aſſignarent ſi vacaret: alioquin proximo vacaturam, vel etiam ſcripſit cantori beati Hilarij maioris Pictauen. executori, vt compelleret Decanum & capitulum eccleſiæ Pictauen. vt mihi canonicatum cum præbenda conferrent, vel etiam ambobus ſcripſit: quia mādauit Decano & capitulo eccleſię Pictauen. vt me reciperent in canonicum & fratrem, & præbendam mihi aſſignarent ſi vacaret; alioquin proximo vacaturam. Et mandauit cantori eccleſię beati Hilarij, vt Decanum & capitulum compelleret ad conferendum mihi canonicatum ſub expectatione præ-

[Prima glo. dicit quid declaret, & ſummat.]

b ¶ Si ſoli.] Emanauit ad declarationem decret. ꝰ. de præben. dilectus 1. & 3. & eorum quę ibi no. per Bern. & modernos: & eorum quę plene no. Compoſt. ſupra de reſcrip. capitulum. in gl. magna ad prin. [& Inn. & Hoſt. ſup. e. quia cunctis. & ibi Pet. & Abb. in diſtinctionibus. & ipſe Hoſt. in ſum. de præben. §. & à quo. ver. ad horum ſolutionem.] Et ad correctionem pro parte eorum quę no. ꝰ. de præben. c. vlt. Et hoc dicit in ſumma. Si ſoli ordinario, vel ſoli executori ad compellendum, vel ordinario & tali executori ſit ſcriptum, per præſentationem talis mandati non afficitur præbēda, niſi in litteris eſſet decretum, aut executor ille inſinuaſſet, & interdixiſſet maxime cum decreto, vel ratione mandati iam eſſet facta receptio ad canonicatum. In his caſibus, vel ipſorum altero, affecta eſt præbenda, ita quòd collatio alteri facta non tenet.

c ¶ Ordinario.] per ordinarium intellige illum, ad quem collatio pertinet 2. Et in hoc caſu intellige ſupra de præbendis. c. dilectus 2.

d ¶ Compellat 3.] ſecus ſi fuiſſet datus ad prouidendum. ſup. cap. proxi.

e ¶ Prouideri] De hac forma no. ꝰ. de reſcri. abbatē. ꝰ. de præb. pro illorum. de conceſ. præben. cum noſtris.

f ¶ Puniendus.] de præben. dilectus 2. de offi. deleg. prudentiam §. adijcimus.

g ¶ Non adimitur.] rationem dixi ſupra c. proxi.

h ¶ Contra ipſam.] & tunc etiā ante præſentationem littera-

2 Vide ꝙ no. ḋ off. ord. ordinarij. in glo. 2. Io. And.

3. Vide Petrū de Anch. cōſil. 154. incipie. qa primo in quirēdū.

litterarum affecta eſt in caſu.ſup eod.lib. de reſcr.tibi qui. §. quinimo.aliàs nec præſentatione afficitur, vt hic.Ioan.And.

a ¶ Inſinuans.] ſ̃.eo.lib.& tit.quia cunctis.§.ex parte.

[Glo.ſeq. ponit opi. reprobatam & approbatam:pro approbata inducit decret.cui reſpondebaſ̃, deinde inducit rationem.]

cutor huiuſmodi ordinario ſuam inſinuans [a] poteſtatem, ne alteri conferret beneficium (de quo tibi eſt ſecundum tenorem huiuſmodi mandati Apoſtolici prouidendum) interdixiſſet [b] eidem: præſertim cum interpoſitione decreti: Vel niſi tu iuxta dictum † mãdatum eſſes in canonicum iam [c] receptus: tunc [d] enim præbendæ collatio alteri facta firmitatem [e] aliquam non haberet.

† al. prædictum.

¶ Idem.

¶ Si tres expectantes ſunt in una eccleſia, vnus auctoritate Martini, alter auctoritate Bonifacij, tertius eiuſ-

1 Idem Hoſt.in d̃ cre. pro illorũ. Sed Inn. dicit ibi, ꝙ interdicere & reſeruare põt.Io. And.

b ¶ Interdixiſſet.]no. reprobatã opinionem Ber.not.ſup. de p̃ben. ca.vlti.vbi dicebat, ꝙ executor datus ad cõpellendũ,non poterat interdicere 1.Cõpoſt. contra in prædicta gl. allegabam⁹ decre. q̃a cunctis.§.ex parte.eo. tit.& lib.ſed in prouiſore loquitur: ſed illud vicinum eſt mandato,vnde ſatis mandatum intelligitur.ſup. de elect. in cauſis. ff.iudi.ſol. iam tamen.§.in hoc.

c ¶ Iam receptus.] tunc enim negotium prouiſionis faciendæ de præbenda poſt receptionem vacante eſt deuolutum ad Papam, & ſic capitulo ademptum.3.q. 6.dudum,de appel.vt noſtrum.de offi.leg.licet.de præben.inter cætera,vbi negotio permutationis præbendæ ad Papam deuoluto,non valuit collatio ordinarij de præbenda,quæ permutari debebat.

d ¶ Tunc enim.] ſ.in his tribus caſibus, vel altero eorum:ſ.cum erat decretum, cũ executor inhibuit, vel cum iam facta erat receptio.

2 Eſt magiſtra.Domi. & Pe. de Anch. & ordinaria ac ſingularis ſecundũPh. Font.

[Gl.ſeq.2. habet duas principales partes:ſecũda ibi, Videndum. Prima habet tria principalia membra:ſm ibi,Si autem canonicatus,quorum primum diſtinguit duo:ſecũdum,alia duo, primum quorum ſubdiuidit in tria.tertium diſtinguit in alia tria. Secundum principale primi membri diſtinguit quattuor. tertiũ principale diſtinguit tria. Pars ſecunda principalis habet duas partes:ſecunda ibi, Si autem non contulit. quæ ſubdiuiditur in duo:& huius ſecunda diſtinguit quinque:ibi,Si autem de canonicatu.]

Impetrãs à ſede Apoſtolica, an & qñ p̃feratur alijs impetrãtibus.

e ¶ Firmitatem.] ad plenam & breuem indaginẽ veritatis huius materiæ primo videndum eſt de expectãtibus quis alteri præferatur:ſecundo, quæ gratiæ p̃bendas afficiant.Ad primum diſtingue, aut vterque expectat auctoritate Apoſtolica, aut alter tantum,aut neuter.In primo caſu ſubdiſtingue:quia aut vtriq; collatus eſt canonicatus à Papa;aut vtrique mandatur conferri,aut alteri eſt collatus:alteri conferri mandatur. Si vtrique collatus eſt canonicatus à Papa: ſi apparet quis primo impetrauit: ille præfertur,quantumcunque ſecundo impetrãs primo ſuas præſentet litteras: & primo recipiatur.de præben. eod.lib. eum cui.& ſic debet intelligi de reſcrip. c. capitulum ſanctæ crucis, hoc fallit in caſibus 3,in quibus præfertur ſecũdus impetrans:Primo ſi primus fuit negligens petere præbẽdam ſibi debitam.ſupra eo.lib.de præbẽd. ſi clericus. §.verum.de reſcrip.tibi qui. in fin. Secundo, quando debetur dignitas ſecundo,quæ habet præbendam annexam.ſupra eod. lib.de præben. quia ſæpe.Tertio,qñ ſecundus ex ſe habuit prærogatiuam.ſ̃. de præben.ca. penult. Quarto,qñ ſecundus non ex perſona ſua, ſed ex perſona tertij impetrantis ſuper primum prærogatiuam habet.infra c.proximo. Quinto,ſi vacauit ſacerdotalis præbenda, & ſecundus eſt in ætate, & non primus,ſupra eod.lib.de præben.ſi cui. quod tamen ſane intelligas prout ibi dixi.Idem putant quidam in caſu decre.eo.tit.ſi pauper.4 ſed dic vt dixi hoc cum apparet quis primo impetrauit. Si autem non apparet ex dat[a],vel alio modo quis primo impetrauerit, aut alter præuenit in præſentando, aut ambo concurrunt:ſi alter præuenit, ille præfertur:ſi aũt ambo cõcurrunt: ille vel illi vel ipſorũ maior pars, ad quos collatio & receptio ſpectat, alterũ eligere tenentur:& ille ſolus admittetur,vel alteri p̃feretur:niſi Papa vtriq; voluerit prouidere,vt ſ̃.eo. lib.de reſcri. duobus. 1.reſponſo. Si autem neutri collatus ſit canonicatus:ſed vtriq; conferri mandaſ̃, aut ꝯſtat quis primo impetrauit, aut non: Si non conſtat, tunc dic vt ſ̃. prox.dixi,quando vtriq; collatus erat per decr.de reſcri. duobus. 2. reſpon. ſ̃. eo.lib. Si conſtat:aut mandatur vtriq; pure conferri, aut alteri ſub conditione,alteri pure;aut vtrique ſub conditione. Si conſtat quis primo,& mandatur vtriq; pure conferri,datis executoribus ad prouidendum:ſi primus primo præſentauit, & primo receptus fuit,hic nulla eſt quæſtio.Si vero ſecũdus primo præſentauit, & primo fuit receptus, adhuc indiſtincte in præbẽda vacante poſt receptionem primi, vel ẽt ante ſi adhuc non erat collata ſecundo præfertur primus impetrãs. de reſcrip.tibi qui.1.reſpon.ſup.eo.lib.ſi aũt t̃pe receptionis primi iam erat præbenda collata ſecundo:aut in litteris primi erat decretum,& tunc indiſtincte prębẽda illa primo debetur.ſ̃.eo.lib.de reſcript. tibi qui, §.quinimmo,aut non erat decretum in litteris:& tũc aut executor inſinuauit,reſeruauit, & inhibuit maxime cum decreto:aut non:In primo caſu præbenda vacans poſt reſeruationem & inſinuationem collata ſecundo, primo & non ſecundo impetranti debetur,vt ſupra eodem cap. §. idem quoque. In ſecundo caſu potietur præbenda ſibi collata ſecundo impetrans,primo præſentans,vt eod.tit.tibi qui.1. reſponſo.in fin. Quod autem dixi primo impetrantem præterquam hoc vltimo caſu præferri: intelligas ſane, vt etiam præferatur ſecundus in caſibus, quos ſupra proxi.parte notaui. Si vero mandatur alteri ſub conditione, alteri pure conferri:ſi prima eſt puta, ſecunda conditionalis:idem quod ſupra:ſi vero prima gratia eſt conditionalis: puta vt prouideatur ſi acceſſerit cõſenſus capituli:ſi ſecundus pure impetrans priuſquam conſẽſus accedat,à Papa vel executore ſuo obtineat canonicatum, p̃fertur primo:aliàs præferetur primus ſupra eo.lib.de reſcrip ſi pro te. 5 Si vero vtrique mandatur ſub cõditione cõferri:puto in hoc caſu, quòd qui primo ad prouiſionem & conditionem peruenerit,ille præferatur in aſſecutione p̃bendæ tunc vel poſt vacantis,argumen.prædictæ decret. ſi pro te.iam n. dies datæ.ad diem conditionis refertur,ad hoc ſ̃.de appella.præterea.de voto.licet.de condi appo. ſuper eo. Si vero non appareat quis primo ad conditionem peruenerit:ſatis eſſet ſeruãdum quod dr̃ ſupra de reſcri. c.penult. Si autem canonicatus alteri collatus eſt,alteri conferri mandatur,aut primo inpetranti collatus eſt:ſecundo vero conferri mandatur, aut econuerſo, aut ignoratur quis primo impetrauit:In primo autem caſu dubium non eſt primo impetrantem præferri, ſupra eod lib.de præb.eum cui.In ſecundo adhuc primus impetrans pręferetur ſecundo,ſupra eo.lib de reſcrip.tibi qui.de præben.ſi Apoſtolicæ ad fi.quod verum puto,niſi in caſu, in quo ſupra dixi ex duobus, quibus mandatur conferri, ſm primo præferri. ſupra eo. lib. de reſcri. tibi qui 1. reſponſo.in fin. ſi autem nec ex data, nec alio modo apparet quis primo impetrauerit indiſtincte,tunc præfertur cui collatus eſt canoni-

3 In quib. caſib ſecũdus p̃fert̃ primo, vide Fel. in c. capitulũ, extra de reſcri.

4 Scilicet, qñ prim⁹ ſecut⁹ eſt aliud bñficiũ.Phil, poſt Ioan. And.Fon.

5 Vide not ibi,& per glo.in ver.executorem. J. eod.cle.1. Ioan. An. Ph.Fonta.

canonicatus.§.eod lib. de rescript. duobus.i.respõso. Si vero alter tantum Apostolica auctoritate expectat iste siue sit primus siue secundus, præfertur, inferiorũ legatorum vel quorumcunque auctoritate receptis vel expectãtib. supra eod. lib. de pben.hi,qui. Si autem aliquis esset receptus auctoritate legati habentis speciale mandatum à Papa, auctoritate Papæ receptus intelligitur, vt ibi 2. responso. Interdum etiam recepti p litteras facultatis,intelligũtur recepti,auctoritate Apostolica:quòd dic vt supra eod.lib. de rescri.cum aliquibus. Si autem aliquis expectat auctoritate legati,secundus vero auctoritate Papæ,demum impetret primus confirmationem,& executores à Papa,adhuc præfertur secundus:sed ille primus præfertur omnibus post suam confirmationem impetrantibus à Papa, supra eod.lib de præben.si Apostolicæ.& cap.si eum. Si vero neuter expectet auctoritate Apostolica,aut vterque ex reseruatione legati,aut vterq; receptione capituli; aut vnus ex receptione capituli, alter ex reseruatione legati:prima dubitatio hodie non procedit: quia aut vnus & idem legatus fecit reseruationem: & tunc non valet secunda, nec eius processus, & decretum, vt supra eod. lib.de offic.lega.præsenti.§. ceterũ, aut prædecessor fecit primam, successor secundam, & adhuc non procedit quæstio: quia ex quo ad collationem iam vacantiũ processum non erat, expirant reseruationes & decreta finito legationis officio, vt eod cap. 1.responso. Si vterque auctoritate capituli expectet, de æquitate deberetur primo præbenda: si tamen capitulũ eam secundo vel neutri, sed alteri tertio conferat, tenet collatio, quia capitulum ius ad primam vacaturã dare non potuit:sed Papa solus,supra eo.cap.2.& de hoc supra de præben.relatum per Inn.& Hostien.Et dicũt quidã, quòd tales receptiones non valent hodie per decre.supra eod.detestanda.quod non credo,vt ibi dixi.Si vero vnus expectat ex receptione capituli,alter ex reseruatione legati:puto quòd siue sit primus siue secundus,illi pro quo reseruata est à legato, debetur: qa tũc potuerit reseruare præbendã nulli debitã,vt supra de iur.patro. cum dilectus. ista autem nulli esset debita:qa vt dixi,capitulũ ius ad vacaturã nulli ꝯferre potuit:ergo super ipsa tenet reseruatio legati. Et si contra illam inhibitionem, reseruationem & decretum, alteri conferatur,non valeat, vt in prædicta decre.cum dilectus.§.eod.lib.de offic.leg.præsenti.1.rñso.Videndum est de secundo scilicet quæ gratiæ præbendas afficiant.Et dic breuiter, quòd si Papa cõtulit canonicatum 1 statim affecta est præbenda quæ tunc vacabat,vel quę primo vacabit,nulli alij de iure debita.§.eod.lib de præben.si postquam.& c.dudum.ita ꝙ si etiam ab ignorantibus & ignoranti conferatur, nõ valet collatio.vt ibi.Si autem non cõtulit canonicatum statim,sed mandauit conferri:aut mandauit conferri primam,quam acceptaret:aut primam quæ vacaret:In primo casu non est affecta præbenda quantumcunque fiant inhibitiones, reseruationes, & decreta: nisi primo fiat acceptatio, vel ipsius vacantię,vel primæ vacaturæ, vel ex causa secundæ vel vlterioris,vt supra.eod.tit.& lib.quia cunctis.§.penul.ad fi.certam autem & expressam antequam vacet, talis acceptare nõ põt,vt supra eod.tit.& lib.ne captandæ. & si talem acceptet,per talem acceptationem præbenda nõ afficitur,vt ibi.Si autem de canonicatu & præbenda si qua vacat,vel quæ primo vacabit,prouideri mãdauit: aut mandat solum illi ad quem pertinet collatio,aut solum executori vt cõpellat, aut illi & executori vt cõpellat,aut illi & executori vt ꝓuideat,aut soli executori vt prouideat:In primis tribus casibus per pſentationem litterarum non afficitur præbẽda, nisi in tribus casibus,vel altero ipsorum:Primo,si in gratia erat decretum:tunc enim statim per præsentationem litterarum est affecta præbenda,vt hic.Item si non erat decretum,si auctoritate illius gratiæ in canonicum fuerit recept⁹. tunc per receptionem affecta est præbenda, vt hic in fi. Item cum executor ĩsinuauerit & interdixerit, maxime cum decreto: & hos casus habes hic:

dem auctoritate cum prærogatiua, vt præferatur omnibus receptis non auctoritate Bonifacij: præbendas hi consequentur hoc ordine: quia primam habebit secundus, secundam tertius, tertiam primus:quod probatur argumento legali. Ioan.And.

CAP. VII.

Auctoritate Marti-

& sic intelligantur decret. de præben.dilectus 2. & 3. In casu quarto, scilicet quando scribitur illi,ad quẽ pertinet collatio, dato executore vt prouideat,hic p præsentationem litterarum factam collatori,afficitur præbenda, ita ꝙ collatio postea alteri facta nõ tenet. §.cap.proxi. & sic intelligi debet supra eo. proposuit. quod quidam verum putant, nisi executor ille pronũtiasset se executorem non esse,per decre.§.de præbẽ. dilectus.3.quod verum non puto 2:nam affectio præbendæ,quæ per præsentationem erat inducta,tolli nõ potest in præiudicium impetrantis per executoris ini quam pronunciationem: vnde ibi secundam opinionem teneo vlti glossæ.si executor datus fuerat ad ꝓuidendum,vt ca.proxi. dico,tamen tutum impetranti,ꝙ ab illa pronunciatione appellet 3.In quinto casu quãdo soli executori scribitur vt prouideat:hic p solã insinuationem executoris, & notificationẽ eius ꝙ vult præbendam per illam potestatem cõferre, etiã si non interdicat,puto affici præbendam.supra eo.tit. & lib.quia cunctis.§.ex parte 4.& sic erit ista differẽtia, quando scribitur soli executori ad compellendũ, & quando soli ad prouidendum:quia primus vt afficiatur præbẽda,habet insinuare & interdicere,vt hic: secundo sufficit si insinuet, vt in prædicto §. Rationem diuersitatis collige ex ijs quæ dixi supra cap. proxi.in glos.2.Ioan.And.

Auctoritate.] Primo ponit tres gratias factas trib. in eadem ecclesia successiue:sed tertio cũ prærogatiua super primum: ex quibus quæstionẽ format: secundo:ibi, Cum igitur, soluit rationem reddens,& argumentũ inducens: ibi, Licet enim.facit quod no. §.de rescrip.capitulum.in 1.glos.Ioan.And.

¶ Si tribus fuerit facta gratia in eadẽ ecclesia diuersis temporibus,& virtute gratiæ debet præferri secũdus:ipsis conferentur præbendæ hoc ordine: Nam secundus habebit primum, tertius secundam, & primus tertiam. hoc dicit.

CASVS. Papa Martinus fecerat Titio gratiam in ecclesia Pictauensi:antequam gratia esset effectũ sortita,Martinus mortuus est:successit ei Bonifacius,q non reuocauit gratias factas per Martinum: sed Bonifacius Caio fecit similem gratiã in ipsa ecclesia Pictauen. quo facto ille idem Bonifacius fecit gratiam Sempronio cum clausula prælationis: quia volebat eum præferri omnibus receptis auctoritate suorum prædecessorum,non autem sua:postea vacauit præbẽda:quæritur cui debeatur, vtrum Titio primo expectanti? Respondet Romanus Pontifex quòd non: quia clausula prælationis facta tertio, Titium excludit, nec debebitur tertio, puta Sempronio: quia Caius ipsum præcedit: & Bonifacius noluit Semproniũ præferri receptis auctoritate sua, sed suorum prædecessorum: ideo Caius habebit primam præbendam, & tertius secundam,& primus habebit tertiam:Et sic Caius consequiť per alium,scilicet ꝓ tertiũ,qđ per se non posset consequi:quod probať per simile: Nam si quis decedat,relictis patre,& matre,& fratre suis sup stitibus:si pater tempore mortis defuncti desierat esse agnatus,qa se dederat alicui ĩ adoptionẽ:tũc frater q est agna-

1 Idẽ si cõferat aliud bñficiũ,vt c.si bñficiã. §. eo. de pb. ibi vt de Philippũ. Font.

2 Not. De mi. ꝙ iudex delegat⁹ p suã interlocutoriã nũquã tollit effectũ litterarũ deductũ in esse. vide eũdẽ c. si sup grã. đ offi đ leg. §.eo.Fon.

3 Nota ꝙ sñia, qua iudex pronũciat se nõ iudicẽ nõ extinguit iurisdictionẽ, & licite ab eadẽ ap pellať c.si gnificantibus. §. de offi. đleg. Phi. Font.

4 Vide c. 1. §.eo in glo.1.Phi. & de rescript.tibi q. 2 rñso. Io.An.Fõ.

est agnatus, succedat, cum pater amplius non sit agnatus, sed frater: Et quia remansit mater, q̃ est cognata: ideo excludit fratrem agnatum: & hoc secundũ iura antiqua: quia illnd est immutatum per iura noua Codicis & Authenti. Et sic si fuisset tantum pater & mater, pater excluderet matrem, etiam si se dedisset in adoptionem: sed quia reperitur agnatus, scilicet frater: ideo pater excluditur, & mater præfertur, vt ponam⁹ ꝙ morior relictis mihi patre & matre & fratre, & pater meus dedit se in adoptionem: si dimisissem solummodo patrem & matrem, pater mihi succederet, non mater: Sed cum frater meus excludit patrẽ ideo nunc mater mea excludet fratrẽ: & sic mater per meum fratrem consequitur, qđ per se non fuisset consecuta. Similiter hic Caius secundus consequitur per tertium, scilicet Sempronium quod per se non posset consequi Not. primo: quòd cum in eadem ecclesia sunt plures expectantes in ordine consequẽdi p̄bẽdas: debet attendi & seruari volũtas Papæ. Not. magis specifice, ꝙ si in eadem ecclesia sũt plures expectãtes, & vltimus habet prærogatiuam: ille p̄fertur primo, sed non secundo, si secundus sit receptus auctoritate eiusdem Papæ, Not. ad quod allegatur iste textus, quòd quis per alium consequit̃ quod aliàs per se non posset consequi. Not. si iste ordo non seruaretur, tunc intentio Papæ esset violata.

† al. similiter.

† De clausula, anteferri. viđ Felinũ in c. capitulũ. ex de rescriptis

† Vacat, legit̃ in antiq̃oribus libris.

† Nota, ꝙ p̄mẽs & tenor grẽ ẽ obseruandus. ad hoc ḋ p̄b. cui de nõ. s̄.c.li. Do. vñ si diceret clausula, p̄feratur oĩb. auctoritate nostra receptis: ex mẽte Papę prim⁹ habebit primã, tertius secũdã, & secũdus tertiã. Phil. Post Io. And. dicẽ tẽ, text. p cedere in similibus casib vt si dicat̃, p̄ferat̃ oĩb. vl tra tale tẽpus ex actantib. Fonta.

ni [a] Papę prædecessoris nostri, quodam ad prębẽdam primo in Parmensi ecclesia vacaturam nulli alij de iure debitã in eiusdem ecclesiæ canonicum recepto, & alio à nobis in eadem ecclesia similem [b] † gratiam adepto secũdo, tertius deinde auctoritate nostra in ipsa Parmensi ecclesia in canonicum & in fratrẽ recipitur cum prærogatiua gratiæ, quod omnibus prædecessorum nostrorũ auctoritate, non autem nostra receptis in assecutione præbendæ debeat anteferri †: post hæc autem quædam vacauit † præbenda in ecclesia memorata: quæritur quis eorũ alteri pręferatur [c], & secundum quem ordinẽ præbẽdas assequi debeant tres prædicti? ¶ Cum igitur ex tenore † gratiæ, tertio à nobis cõcessæ appareat euidenter, nos voluisse [d] primo tertium, & secundum tertio, anteferri: Decernimus qđ primam [e] secundus, secundam tertius, & tertiam primus debet obtinere præbendam: aliàs forma mandati minime seruaretur [f]. Licet enim ex persona sua, secundus primam obtinere nõ posset: ex persona tamen tertij, qui primũ superat, illam habet: Sicut contingit [g] in successione illius qui ab intestato relictis patre [h] (in adoptiua familia constituto) matre [i] atque fratre decedit, in qua successione pater [k] ex se matrem excludit: sed quoniam talem patrem agnatus [l], materque vincit agnatum: mater patri non ex semetipsa, sed agnati persona in successione huiusmodi antefertur.

[Prima glossa dicit quid declaret, & corrigat, & summat.]

a ¶ Auctoritate Martini.[pulcher casus istius decretalis similis illi, quem habuisti s̄. de præb. ca. penul. & emanauit ad declarationem & correctionem eorum, quæ not. Compostel. s̄. de rescrip. capitulum in glos. magna §. item si duo recepti sunt. & breuiter dicit capitulũ, quòd si tres expectantes sunt in vna eccl'a: vn⁹ auctoritate Martini, alter auctoritate Bonifacij, terti⁹ eiusdem auctoritate cum prærogatiua, vt præferatur omnibus receptis non auctoritate Bonifacij: præbendas hi consequẽtur hoc ordine: quia primam habebit secundus: secundam tertius: tertiam primus quod p̄batur argumento legali.

a ¶ Martini.] ita forte fuerat de facto, vel studiose hoc dixit: quia in expectantibus auctoritate Nicolai vel Cælestini non procedebat dubitatio, p p reuocationem Bonifacij, de qua dicitur infra cap. proxi. & s̄ de præben. c. penul. & antepenul. Ioan. And.

b ¶ Similem.] cum nulla prærogatiua, vt patet per inferiora.

c ¶ Præferatur.] in illa præbenda.]

d ¶ Voluisse.] voluntas igitur ipsius seruanda est, & mandatum. supra eo. lib. de præben. cui de non. cum similibus.

e ¶ Primum secundus.] contrariũ dicebat Compost. in prædicto loco in simili, vel eadem quæstione, q̃ talis est, primus receptus fuit p litteras generales, secũdus per speciales, tertius per speciales, cũ hac clausula, ꝙ deberet præferri omnibus receptis in ecclesia, auctoritate generaliũ litterarum: q̃rebat s̃m quem ordinem deberent prædicti præbendas assequi: & dicebat Cõpost. ꝙ tertius excludebat primum: sed quia primus excludebat secundum, qui secũd⁹ postponebat tertium ex persona ipsi⁹ secundi, & si non ex sua, primus debebat habere primam: secundus secundam: terti⁹ tertiã: secundũ regulam, si vinco vincentem [1] &c. ff. de diuer. & temp. pręscr l. de accessionibus. ibi, nam qui me. ad hoc s̄. de offi. lega dilectus. sed hoc est falsum, vt hic vides: & satis id patet per consideratione in tentionis Papæ, vt dicit littera: intentio enim eius fuit s̃m p̄ferri tertio [2]: & tertiũ primo [3]: & sic seruet̃ ordo: & sic etiam fallit hic, nec locum habet regula illa, si vinco, &c de qua not. 34. q. 1. rogamus & fallit etiam illa regula ĩ casu l. j. positæ. ff. ad Tertul. æq ssimũ. §. si ex filio. C. de nat. lib. Auth. licet. ĩ Auth de æqua. do. §. is. ff q pot. in pig. ha. l. Claudi⁹ Felix.

1 De qua regula Oldr cõs. 198. in folio 63. post medium, Font.

2 Quia prior ĩ data s̃m Do. post Ioa. de Lig. Font.

3 Quia in l'ris tertij est clausula ꝺrogãs primo nõ scđo. Do. post Ioa. de Lig. Fonta.

ADDITIO. In dicta Auth. licet. C. de natu. lib. Cynus post Pet. sic soluit Brocardicũ: aut quæritur de diuersis casibus: & tunc licet vincam vincentem te, nõ propterea vinco te, vt in hac Auth. & l. s̄. & j. p x. alleg. Aut de eodem: & tunc refert an sit eadẽ causa vincendi te: qua vinco vincentem te aut non: primo casu vera est regula, vt in l. de accessionibus. secundo casu non, vt in l. Claudius. j. alleg. Ioan. And.

f ¶ Minime seruaretur.] quæ tamen diligenter est seruanda. s̄. eo. lib. de præben. cui de non. cũ suis cõcord.

g ¶ Contingit.] ponit casum l. ff. ad Tertul l. 2. §. obijcitur. versic. sed si sit agnatus. aliàs est ibi §.

h ¶ Patre.] carnali, sed adoptato, vt sequitur.

i ¶ Matre atque fratre.] non constitutis in adoptiua familia: & de carnalibus intellige.

K ¶ Pater.] carnalis, constitutus in adoptiua familia vnde desijt esse agnatus.

ADDITIO. Inst. de leg ag. tu ad finem. & titulum seq. de cap. dimi. § minima. vbi patet per minimã capitis diminutionem (quæ est cum is qui sui iuris erat, alieno iuri subijcitur, ciuitate & libertate retenta) quem desinere esse agnatum Ioan. And.

[Glo. seq. exponit exponendo tres regulas, secundo notat, & dat simile.]

l ¶ Agnatus.] scilicet frater. Tres ergo ponit regulas:

Prima,

¶ Idem.

¶ Reuocatoria gratiarum includit receptos in canonicos præbendam distinctam expectantes: etiam si percipiebant distributiones quotidianas; secus si præbendam distinctā non expectant, sed augmentū portionis: Includit habentes ius ad vacaturam, si nondum est deuentum ad collationē: hoc dicit secundum Dominicum.

CAP. VIII.

QVoniam [a] ex constitutione [b] nostra, p quā paulo post [c] promotionem nostram ad summi pontificatus apicem [d] omnes collationes, prouisiones, reseruationes, & concessiones super canonicatibus, dignitatibus, personatibus, prębendis, officijs, portionibus, præstimonijs, ecclesijs parochialibus, ruralibus, & alijs quibuscunque beneficijs ecclesiasticis vacaturis, quocunque nomine censerentur: ac etiam super canonicatibus sub expectatione dignitatū, vel aliorum quorumcunque beneficiorum (in quibus ius non esset quæsitum in re, licet ad rem †) à felicis recordationis Nicolao Papa iiij. & Cælestino v. prædecessoribus nostris factas, siue concessas auctoritate Apostolica in fratrum nostrorum præsentia omnino cassauim⁹ irritauimus, & vacuauimus, cassas, irritas & vacuas nuntiauimus, & nullius fore decreuimus firmitatis: multæ dubitationes insurgunt, vt vnde præfatæ constitutionis reuocatoriæ processit editio, interpretatio eius quoq; pcedat [e]: Præsenti declarādum duximus sanctione, quòd in illis (qui editionis tempore supra dictæ, vltra statutum numerum erant per eosdem prædecessores canonici sub expectatione præbendarum, vel etiam portionum) eadem constitutio locum [f] habet. Si autem huiusmodi [g] recepti vltra numerum, distributiones, & alia, vt canonici de numero existentes, sic tempore dictæ reuocationis habebant, quòd per cessionem vel decessum [h] illorum qui erāt intra numerum ex vigore prioris gratiæ, nil amplius assequi expectabant, nisi distributionum seu partiū suarum augmentum (cū

Prima, φ pater carnalis adoptatus excludit matrē carnalem: Secunda, φ mater excludit agnatum 1: φ hodie s̄m iura Cod. & Auth. locum non hēt 2. C. ad Tertul. l. vlt. & Auth. cum solis, & Auth. de fundo: Tertia, φ agnatus excludit patrem carnalem in adoptiua familia constitutū. Pone ergo partē primū imperrantem: matrē s̄m, agnatum tertiū, cū prerogatiua, & sic intelliges. Et sic not. φ in assecutione primæ pbendæ tertius nocet primo, & sibi quo ad illā nō prodest: tn̄ sibi prodest in hoc, quia citius suā cōsequitur. Et est simile, vxor legitima excludit naturales nō legitimos: qa aliàs si nō esset, ples vel vxori legitima, succederēt in duabus vncijs: & tn̄ ipsa vxor excludit ab agnatis. C. vn̄ vir & vxor. l. 1. sed si ipsa nō supest, naturales excludunt agnatos in duabus vncijs. hæc probātur. C. de natu. lib. Auth. licet. & in Auth. quib. mo. nat. effi. leg. §. si autem. coll. 6. ADDITIO. Host. in sum. qui fil. sint legi. §. an vtrumque genus succedat. ver. quod autem dixi. Io. And.

QVoniā.] Primo ponit mentem reuocatoriæ: Secundo: ibi, Præsenti. declarat quinque dubia circa illam, primo, tertiū: secūdo, quartum: ibi, in illis, tertio, quintum: ibi, Sane.

¶ Et hic iūge litterā, quæ est infra per viginti tres lineas ibi, quoniam multę dubitationes insurgūt ex constitutione.]

¶ Istud capitulū emanauit ad d̄clarationē constitutionum reuocatoriarū, quas fecit Bonifaci⁹: de qb. dictū fuit s̄. de pb. c. si is. & c. quodā. CASVS. Paulus vltimo mortuus fecit gr̄as in aliquibus ecclesijs: cui successit Sixtus, qui reuocauit & cassauit gratias factas p suū pdecessorē, per quas ius in re nō fuerat q̄situm, licet bn̄ ius ad rem? vtrū p istam constōnem sint reuocatæ gratiæ sui pdecessoris, ēt si expectātes erant recepti in canonicos, licet sub expectatione præbendę? Rn̄det Romanus Pontifex, φ si solū erant recepti in canonicos, illæ gratiæ sunt reuocatæ: Sed quid: ponamus φ fuerāt recepti in ecclesia, in qua erat certus numer⁹ canonicorū, sed nō erat cert⁹ numerus pbendarū: & sic iste supernumerari⁹ recipiebat pbendas cum alijs: mortuo de numerarijs canonicis, portio sua erat augenda, sicut portio aliorū canonicorū, vt ponamus φ in illa ecclesia sunt viginti canonici, & diuisio pbēdarū fit in viginti partes: recipit̄ alius canonicus supernumerarius, tunc fit diuisio xx. & vnius pbendarū: morit̄ vnus de numerarijs: certū ē φ augmētat̄ portio istius canonici supnumerarij, vtrū per constōnem reuocatoriā cassetur ista gratia reuocatoria? Rn̄det φ non: Causa dubitādi i isto primo casu fuit, qa pbendæ iā erāt affectæ p adeptionē canonicatuū factā auctoritatē Papæ. Ratio vero decidēdi, qa de mente iuris & reuocatorū est φ tollant̄ iura ad rē, sicut hic erat ad pbendas vel portiones priuilegiatas s̄m Ioā. de Lig. Do. Not. primo, φ ante collationē bn̄ficij nō dr̄ ius q̄situm in re, sed ad rē ad hoc tex. hic in fi. No. scd̄o, φ in reuocatione priuilegiorū Pōtificum Romanorū Papa non requirit consiliū Cardinalium: cum hic dicat tantum de præsentia. Dominicus.

[Prima glossa dicit quid declarat.]

a ¶ Quoniam.] emanauit declaratorie ad reuocatorias, de quibus dixi supra de præbend. c. penul. & antepenult.

b ¶ Constitutione.] à principio, dum erat Neapoli forte vnica fuit ɔstitutio, postmodū fuerunt duæ: vna super gratijs Nicolai, alia super gratijs Cælestini, vt dixi de pb. si is cui. sup. eo. lib.

c ¶ Paulo post.] s. sexto calendas Ianuarij, vt ibi dixi, idest, quinto die exeunte Decēbri, & super hoc vide quod dixi in fi. huius lib. super data.

d ¶ Apicem.] sic s̄. in proęmio huius lib. §. sane. & 49. di. nō nos. ADDITIO. Vide quod dixi in cle. Romani. de iureiu. in princ. Ioan. And.

e ¶ Procedat.] 11. q. 1. c. sicut. §. ex his. de sen. excom. inter alia. §. vt igitur. C. de legi. l. vlt. & de multiplici interpretatione habens in prędicto §. ex his, & de postu. cap. 1. Ioan. And.

ADDITIO. Dicit Arc. quòd illa decre. 1. ɔ̄ dicit: sed ibi de īterpretatiōe iudicis, hic d̄ īterpretatiōe principis.

f ¶ Locum habet.] habes igitur primum casum declaratorium, scilicet in his receptis vltima numerum expectantibus portiones vel præbendas.

g ¶ Huiusmodi.] s. auctoritate Nicolai, vel Cælestini.

h ¶ Decessum.] vel depositionē, vel iuris priuationē. de elect. cum in cunctis. de dolo & contu. veritatis.

{Glo. seq. quærit, & ponit tres opiniones, & quartā Host. q̄ probat, & respondet quattuor obiectionibus.}

1 Secūdū iura Digestorū, vt patet per sequētia: qd̄ ēt s̄m iura illa in fratre pcedere nū vr̄, vt dixi in tex. Ioan. And.

2 Ne credas tn̄ illud antiquū ius phāc decretalē renouatū, ēt in terris ecclesiæ. Pet. d̄ Anch. & alii post Archi. vn̄ notāt ex iure correcto posse argui, vt not. in ca. nouit. s̄. de iud. gl. in l. 1. ff. de coniūg. cū eman. li. & tradūt Doctores in §. 1. Insti. de testamen. ordinar.

† Vide Rotā decisione 9. de cōcessio pb. in nouissi. & deci. 244. in nouis. & Fel. in c. cām q̄. & in c in nostra. e. xtra de rescrip.

forsan esset ecclesia, in qua canonicorum, nō autem portionū numerus, vel præbendarum distinctio [a] habebatur) quantoque inter pauciores, cuiusuis ecclesiæ diuidūtur prouentus, tanto maiores fieri possunt singulorum percipiētiū portiones [b]: ad istos [c] vel eos [d], qui p litteras [e] facultatis† dictorum prædecessorū nostrorum in aliquarum ecclesiarum canonicos erāt recepti (licet præbendas vel alia beneficia expectarent) constitutionem certum est non extendi prefatam. ¶ In illis vero qui vltra numerum auctoritate præfata in aliquarum ecclesiarum canonicos iam recepti, quantum ad capitulum, & ad chorum, ac distributionū perceptionem quotidianarum, plenitudinem iuris canonici tunc habebant, sed in eis dignitates, personatus, prebendas portiones, vel alia beneficia, quæ dantur tantum existentibus de numero, expectabant: constitutionem præfatam [f] locum habere (ratione huiusmodi expectationis) dubium non existit [g]. ¶ Sane in ijs, qui super canonicatibus, præbendis, & dignitatibus, parochialibus vel alijs ecclesijs, seu beneficijs quibuscunque, à dictis prædecessoribus nostris litteras impetrauerunt, etiam si per executores illorum factæ fuerint reseruationes, decreti interpositiones, varijq; processus; & etiam si eadem beneficia tunc vacabant, & per impetrātes petitū fuerat ab executorib. quod eis illa conferrent, non tamē ipsorum beneficiorum vacantium collationes tunc temporis erant [h] factæ †, locum habet constitutio supradicta, vt omnes huiusmodi gratiæ (quarum ratione tunc non erat ad collationē processum, & sic per consequēs

a ¶ Distinctio [1].] nunquid impetrans in tali ecclesia, vt sibi prouideatur de canonicatu & præbēda si vacat, vel quam primo vacauerit, vel se facultas obtulerit in tali ecclesia, recipietur per has litteras? Et dicunt quidā ꝙ non: quia conditio non est extitura: quia ibi præbenda non vacat, nec vacare pōt. de præb. dilecto. quia etiam talia rescripta vt ambitiosa, sunt restringenda. de elect. dudum. s. eo. lib. de præben. quamuis. [1]. Alij dicunt, ꝙ si simpliciter scribatur vt recipiatur, non obstante certo canonicorum numero, sed nō adijciatur: ꝙ puideatur sibi de præbenda si vacat, vel q̃ primo vacauerit, tūc statim recipietur, etiā si numerus canonicorū ibi statutus non esset: quia illud, non obstāte, non minuit, sed addit. s. ꝙ statim recipiatur, licet ibi certus sit numerus: sed ex quo adijcitur, de præbenda si vacat, &c. patet ꝙ de tali ecclesia non potest intelligi, vt superius dictū est. Tertij dicunt, ꝙ si nō est distinctus numerus canonicorum, nec pbendarum, tali impetranti non prouidebitur: sed si numerus canonicorū statutus est, vt in quæstione ppo sita, & in casu nostro: per consequens statutus intelligitur certꝰ numerus portionum, ad hoc de consti. translato. & idem dicunt ecōuerso. hoc poteris videre per Inno. s. eo. tit. ex parte, & per Cō post. de rescr. capitulū. in gl. magna. §. itē quid si Papa mandat aliquem, & c. constitutus, in fi. Host. aūt in decr. prædi. ex parte. dicit indistincte, ꝙ ēt si non sit certus numerus canonicorum, nec prabēdarum: ēt si rescripto caueatur, ꝙ assignetur præbenda vacans, vel q̃ primum se facultas obtulerit, & nō obstante certo canonicorum, & c. valet rescriptum, sequitur. n. fin eū, quod si Papa intēdat prouidere in ecclesia in qua certus numerus est, quòd est minus impetrabile, ꝙ multo fortius in ecclesia in qua nō est certus, quod magis est impetrabile [2]. allegat sup. de deci. ex parte. [3] qui filij sint legiti. per venerabilem. de trāsla. c. vlt. [3]. in cle. litteras. de rescri. in glo fi. nec obstat quòd talis statim canonicatum & prębendam habebit: quia & si hoc durum sit, obediendum est. de rescr. si quando: nec obstat ꝙ non extabit conditio, si vacat: quia illud, si vacat, non fuit appositum, vt receptionem conditionalem reddat, vel vt impedimentū inducat. facit s. de rescri. constitutus, sed vt impedimentum remoueat, si quod esset [4]. Et quæ causa dubitationis tollendæ in rescriptis inseruntur, ius eius non lædēt, nec mādatum impedient. ff. manda. qui mutuam. in prin. ff. de mili. testa. similes. nec ambitiosum est pauperem clericum sibi beneficium impetrare. de æta & quali. tuam. de præben. cum secundum. Non obstat decret. ex parte. & decre. dilecto. quia licet in tali ecclesia (in qua nullus est numerus) Lateran. concilium locum non habeat, vt ibi: prouisio tamen Papalis locum habet. ad hoc 9. quæst. 3 cuncta per modum, & c. per principalem. fatetur tamen ꝙ obstabit impetrāti penuria ecclesiæ [5], si tanta sit ꝙ nō sufficiat pluribus, non qualitercunque, sed ꝙ quilibet honeste de sua portione viuere possit secundum consuetudinem prouinciæ, vel in eadem ecclesia antiquitꝰ obseruatam. supra de insti. cap. 1. & 2.

ADDITIO. Vide quod not. de vita & hone. cle. quoniam. in fin. 1. glo. & quod ibi dixi. Ioan. And.

b ¶ Portiones.] de consti. cum M. in principio.

c ¶ Istos.] tales qui per vacationem nil recipiunt, nisi portionū augmentum.

d ¶ Vel eos.] tacite aggreditur alium casum, quem reuocatoria non comprehendit.

[Glo. seq. recipietur per obiectionem.]

e ¶ Litteras facultatis.] concessas eis ad quos aliàs pertinebat receptio: nec cautum erat in litteris illis, ꝙ auctoritate Apostolica id facere possent. hoc dico p decret. s. eo. lib. de rescri. cum aliquibus, & per verba ipsius reuocatorię, quæ scripsi in prædicto capitulo, si is cui. vbi dicitur per dictum antecessorem nostrum, seu eius auctoritate factas, concessas, seu commissas, & cætera.

f ¶ Præfatam.] ratio quia non sunt ipsorum Pontificū, sed recipientium auctoritate recepti, vt dixi in prędi. decret. cum aliquibus.

ADDITIO. Dicta ratio est huius tertij casus: primos enim duos non respicit. Ioan. An.

g ¶ Non existit.] ista igitur est differentia inter hūc casum & proxi. quia ibi expectabat tantum augmentum portionis: hic certam præbendam vel portionem dandam solum ijs, qui erant de numero ad illam igitur expectationem reuocatoria non extenditur: ad istam sic. Ioan. And.

h ¶ Erant factæ.] nota 3 regulā, quod per me nō stat. & c. s. de eo, qui mit. in pos. c. 2. vbi de hoc, nam p me non stetit, quin fieret mihi collatio, sed per executorem: & tamen reuocatoria habet locum. & est iste excogitatus casus p p reuocatoriam, quæ reuocauit oē ius ad rēm: sed per petitionem [6] ad rem, non in re ius habebam, & sæpius habes simile, quod nō sufficit quid petere, nisi obtineatur. sup. de renun. quidam, & eo. lib. de elect. si religiosus, cum similibus.

1 Ad hāc glossā vide not. Do. Ant. & aliorū c. cōstitutus. s. de rescr. vbi vide casū ā hac gl. Font.

† Vide Panor. & Feli. in c. cōstitutus, extra de rescript.

2 Quāuis doctores sequātur. Host. tñ sua rō nō vr̄ bona, quia non arguit sic in bñficialibus, vt not. ā rescrip. postulasti. c. cui de nō sacerdotali. sup. de pb. Font.

3 Facit ff. de leg. 1. l. si cui ser ui. vbi legatis seruis cū peculio, & hi debent qui non hēnt peculiū. Io. And.

4 Sic qñque ponū tur clausulæ ad exequendā grām, & non ad augendā, vt in cle. 1. in fi. de præben. Ioan. An.

5 Idē Do. & Ph. Fō.

† Do. no. ꝙ sola collatio tribuit iꝰ in bñficionō reseruato non pcessus inde secuti, immo ait Anchar. nec sñia. §. fi. Insti. de offi. iudi. l. nepoti. ff. de fun. instr. ad hoc. ca. cū aliquib. ā re iud & Ph. assentit. Pet. de Anchar. si sñia dicat bñficium esse debitū, per gl. in clem. audito ā rescr. secꝰ si sñia dicat bñficium esse suū c. 1. s. eo. Font.

6 Vnde p illā videor acceprasse: vt in cle. eo. tit. cū ei quem. §. pen. Ioā. And.

NE SEDE VACANTE ALIQVID, &c.
¶ Visum est de institutionibus & collationibus bñficiorum, sed quia posset dubitari, nunquid sede vacãte capitulũ succedat in ipsorũ collatione: merito hinc sumpta occasione cõpilator posuit hic titulũ generalem, ne sede vacante.

S[I ad.] Sunt tres par. secunda: ibi, Cum vero: tertia: ibi, Vbi vero. Primo cum collatio ẽ communis, soluit dubium: quod fortificat ibi, Etiamsi. Secundo conuertit: ibi, Idem. Secunda principalis (cum collatio est solius episcopi) soluit dubia, & a solutione excipit: ibi, Nisi. Tertia principalis soluit duo dubia: secũdũ: ibi Nec etiam. & vtriusq; rationem subdit, ibi, Quia. Ioan. And.

¶ Præmitte, quod habes eo. tit. illa. videlicet, ꝙ nõ reperitur iure cautum ꝙ sede vacante capitulum succedat in collationibus beneficiorum. Item præmitte, ꝙ quãdoq; ad solum episcopum spectat collatio præbendarum, quandoque ad solum capitulũ, quandoque simul, qñque communi consensu, quandoque cũ consilio, de quo, de elect. cum ecclesia. Item ꝙ suspensus, vel excõmunicatus nõ potest conferre præbendas. de concess. præben. quia diuersitatem. Dominicus.

CASVS. Collatio præbẽdarum alicuius ecclesiæ ꝑtinet ad episcopum & capitulum simul: moritur eps, vel est suspensus: & sic vacat episcopalis dignitas: postea moritur aliquis canonicus, & sic vacat pbẽda & canonicatus: vtrũ capitulũ poterit conferre hmõi canonicatum & præbendam? Respondet ꝙ sic. Et idem viceuersa impedito capitulo potest episcopus præbendas conferre, licet collatio spectet ad episcopũ & capitulum simul. Sed ponamus ꝙ collatio præbendarũ spectat ad solum episcopum, licet teneatur requirere cõsensum sui capituli: vtrum impedito epõ vel suspẽso possit capitulum præbendas conferre? Rñdet quòd non, nisi episcopus esset in mora petẽdi absolutionẽ vel relaxationem: quia tunc inciperet eẽ in negligẽtia, & tunc collatio inciperet competere ad capitulũ, vt in ca. 2. de concess. præben. in antiq. Sed ponamus ꝙ de consuetudine, vel ex priuilegio Apostolicæ sedis aliquis habet collationem præbendarum alicuius ecclesiæ cathedralis, tamẽ debet requirere cõsiliũ epi, nunc vacat præbenda tamen non est episcopus, cuius consilium possit requiri: quia sedes ipsa vacat, vel epus est absens: vtrum iste talis possit conferre præbẽdas non expectata confirmatione epi, vel non expectato ꝙ episcopus fuerit reuersus? Respõdet Romanꝰ Pontifex ꝙ sic: & rationem ponit, ne periculũ immineat beneficio Not. primo iuncta glo. ꝙ donatio præbendarũ ecclesiæ cathedralis qñque spectat ad episcopum & capitulum simul; & tũc vnus sine altero nihil potest facere: & sic episcopus posset differre collationẽ si vellet: qñque collatio spectat ad solum epm, qñque ad solum capitulũ. Sed de iure cõi spectat ad epm & capitulum simul glo. tñ hic tenet, ꝙ spectat ad solũ epm, de consensu tamẽ capituli. Sed in hoc est magna differentia: Nam primo modo quãdo collatio spectat ad episcopum & capitulum simul, potest capitulũ cõferre sede vacante: sed secundo modo nõ posset. No. vlterius, quòd capitulũ vel vniuersitas nõ debet excõmunicari per modũ vniuersitatis: sed si singulares delinquant, sunt particulariter excommunicandi. Not. ꝙ sede vacante capitulum non potest cõferre beneficiũ spectãs ad solũ episcopũ, licet collatio ad epm spectet cum consensu capituli. Idem si episcopus fuerit suspensus: quod verũ est, nisi eps esset negligens in petẽda absolutione. Rõ est, quia qñ eps est suspẽsus, non potest dici esse in negligentia: quia si vellet, conferre nõ posset: ideo ʒ ipsum non currunt sex menses, nisi (vt dictũ est) esset in negligentia se rehabitandi; quia tunc inciperent currere sex menses: quibus elapsis posset capitulum illa cõferre. Sed quæritur quo tpe incipiũt currere sex menses? Dicendũ ꝙ à tempore vacationis, & nõ à tpe negligentiæ. Aliqui tñ intelligunt, ꝙ si fuerit negligens per sex menses (licet à tempore negligẽtiæ non vacet beneficium) quòd lapsis sex mensibus potest capitulum conferre beneficia Sed tamen dicendũ est, quòd non dicitur negligens, quando beneficium nondum vacat: ideo sex menses solum computanť à tempore vacationis. Not. ꝙ collatio aliorum beneficiorum spectat ad epm cum consensu sui capituli. c. quanto. & c. nouit. de iis quæ fiunt à ma. par. ca & hoc de iure communi: nam de iure speciali potest spectare ad alium quàm ad episcopum. Not. ꝙ quando qs cõferre debet beneficia cum consilio episcopi: intelligitur si consilium episcopi possit haberi

ius in re non fuerat ipsis impetrantibus acquisitum) intelligantur penitus reuocatæ.

TITVLVS VIII.

Ne sede vacante aliquid innouetur.

Bonifacius Octauus.

¶ *Collatione cõmuniter ad episcopum & capitulum pertiuente, vno ipsorum effecto inhabili, alter confert. hoc dicit vsque ad §. cum vero secundum. Domi.*

CAP. VNICVM.

S[I † ad episcopũ [a] & capitulum cõiter pertineat † collatio præbendarum: mortuo [b] episcopo, vel à beneficiorum collatione suspenso [c], poterit capitulum vacantes conferre præbendas etiãsi [d] episcopus interesse habeat in collatione hmõi vt ꝑlatus, [e] Idẽ poterat epi-

[Prima glossa dicit quid declaret.]

a ¶ Si ad episcopum.] emanauit ad declarationẽ decret. s̃ eo illa. & ad declarationẽ, & correctionem eorum, quæ ibi not. Gof. Inno. & Host. de concess. præbẽ. quia diuersitatem.

b ¶ Mortuo.] idem est si quocunque alio modo vacet sedes: renuntiatione, & depositione, vel quouis mõ. ad hoc 7. q. 1. cap. in apibus. §. ecce in quibus. 33. q. 2. in principio.

c ¶ Suspenso.] pone quòd peccaui, in decre. s̃. de preben. graue,

[Glo. seq. exprimit opiniones.]

d ¶ Etiamsi.] hoc dicit propter dominum Inno. 1 & Hostien. qui dicebant, quòd si episcopus interesset in capitulo vt canonicus, propter mortem eius nõ impediebatur capitulum conferre, nisi sicut per mortẽ alterius canonici: si autẽ vt prælatus, eo mortuo cõferre non poterat: non est verum, vt hic vides.

ADDITIO. Vincẽtius de quo s̃. in decre. 2. eo. ti. dicebat ꝙ siue ad solum episcopum, siue ad eum cõmuniter cum capitulo spectaret collatio: vacãte sede non conferebat capitulum. Littera quæ habet Inn. est corrupta: ipse enim Inn. in decre. quia diuersitatem, non distinguendo dicebat, ꝙ si ad episcopum & capitulum simul spectat electio, suspenso episcopo solũ capitulũ eliget. Sunt enim vnũ corpus capitulũ & episcopus quo ad illa, quæ eis communiter imminent facienda. Illud autem dictum Host. determinabat ut sequitur in glo. Ioan. And.

e ¶ Vt prelatus.] interdum enim est vt canonicus. de concessione præbendæ. postulastis. de præbendis c. cũ in ecclesia. de appellat. à collatione. supra eod. lib.

† Ad intellectũ huius ca. vide Panor. in c. ex parte. extra de constit.

† Not. illud dr̃ cõiter ptinere, qñ æquale ius quælibet pars hẽt ĩ actu. No. scđo istud dictũ, ꝙ appellatione ꝑbẽdarum (late sũpto vocabulo) cõprehẽdũtur alia bñficia ecclesiastica, qñ rõ est eadẽ ĩ oib. facit ꝙ no. in c. 1. de electio. eod. lib. vbi idẽ dr̃ de canonia, Dom.

1 al. Vinc. Et hæc ẽ vera lrã; vt patet ĩ additiõe posita in fine huiꝰ glossæ.

scopus, si capitulũ ab ipsa collatione suspendi cõtingat, vel singulariter [a] omnes de capitulo maioris [b] excommunicationis vinculo innodari.

¶ *Collatione spectante ad episcopum de consilio, vel assensu capituli, illo existente inhabili (nisi sit in mora) non cofert capitulum. hoc dicit.*

¶ Cum † vero ad solum episcopum præbendarũ spectat collatio, cum cõsilio sui capituli vel assensu [c]: defuncto episcopo vel suspẽso (nisi [d] episcopus in petenda relaxatione suspensionis huiusmodi sit in mora [e]) capitulũ se non potest intromittere de eisdem.

¶ *Habens conferre cum consilio episcopi, sine illo conferet, morte & remota absentia interueniente. hoc dicit. Domi.*

¶ Vbi [f] vero de speciali alicuius ecclesiæ consuetudine vel statuto, beneficiorũ collatio ad aliquẽ cum † consilio episcopi [g] noscitur pertinere: sublato episcopo de medio [h] (cum consilium nequeat tunc peti ab eo [i]) nõ erit propter hoc vacantis beneficij collatio differenda: nec etiam si egerit in remotis [k] ita quòd non possit ipsius præsentia in breui haberi: Quia in petendo vel expectãdo eius consilio, posset vacãti beneficio periculum imminere [l].

TITVLVS IX.

De rebus ecclesiæ non alienandis.

¶ Innocentius quartus.

¶ *Perpetua alienatio facta de rebus ecclesiæ vacãtis, non præcedente tractatu, & sine iusta causa, non valet. Ioan. And.*

a ¶ Singulariter.] hoc dicit: quia capitulum, vel vniuersitas, vel collegium excommunicari non debet. ĩ. de sent. excom. Romana. §. in vniuersitatem.
ADDITIO. Io. Mon. & Archid. alleg. ff. de admin. tut. quidam decedens. §. Papinianus. & l. Titium in prin. §. 1. Ioan. And.

b ¶ Maioris.] si em̃ minoris, eligere possent. de cleri. excom. mi. si celebrat. Suspensi autẽ vel maiori excõmunicatione ligati, nõ eligunt, nec eliguntur, vt de elec. cũ inter. & de consue. cum dilectus. vbi de hoc.

c ¶ Assensu.] hoc dixit Compo. esse de iure communi in ipsis præbendis cathedralis ecclesiæ, vt not. s̃. de elect. cum ecclesia vlterana. Scire debes quòd cum episcopus habet conferre p̃bendam cum cõsensu capituli, si sunt viginti canonici & decẽ cõsentiant, nõ valet collatio: quia non habet maiorem partem capituli: sed si haberet vocem in capitulo vt canonicus: tũc diceret̃ facta ab xj. & sic à maiori parte capituli. de cõcess. præben. postulastis. Inter ista autem duo, scilicet consiliũ & assensum est magna differentia. quòd dic vt not s̃. de arbi. cum olim. de elect. cũ in veteri.

† Ad hũc textũ vide Felinũ in c. eam te. extra de rescriptis.

d ¶ Nisi.] istud nisi, venit exceptiue à suspenso.
ADDITIO. Ac si dicat, quòd ad partem, quæ loquitur de episcopo defuncto, nõ competit exceptio. Ioan. And.

[Glo. seq. not. à contrario: quærit, arg. pro & contra: soluit: iterum quærit & soluit.]

e ¶ In mora.] si ergo sit in mora, bene poterit se intromittere capitulum. Sed quæro nunquid capitulũ hoc casu canonias statim ex quo episcop' fuerit in mora, possit conferre: vel an post moram petendi sex mẽses habeat expectare? Et videt̃ quòd ex quo fuit in mora petendi absolutionem, demum post sex menses & nõ ante conferre possit 1: quia antequam fuerit in mora, non currit tempus: postea incipit currere, de concess. p̃ben. quia diuersitate. de elec. c. vlt. si episcopus simpliciter sine consensu capituli haberet conferre, locũ haberet quod s̃. dixi: sed hic, de consensu capituli hẽt cõferre, vnde videtur à contrario sensu istius litteræ, ꝙ statim ex quo fuit in mora, capitulum possit cõferre. Sed cum hic æquiparet consilium & consensum, verũ puto qđ prius dixi. Sed quando dicetur esse in mora? Hoc ipso quod quàm cito potuit, licentiam nõ petijt. ff. ad Tertul. l. 2. §. confestim. non tamen amara facienda ẽ interpretatio. ff. de dona. inter virũ & vxo. l. si id quod. §. si quis secundum operas. nec calumniosa. s̃. de priui. in his. ff. ad exhi. l. pen. arbitrabit̃ ergo hic bonus iudex 2. ff. de iure. l. 1. si autem malitiose impediatur ne petere possit, subuenietur ei: quia non est in mora. de concess. præb. postulastis. nisi ipse hoc procuraret. ff. si quis cau. l. 2. §. vlt. de offi. dele. pastoralis. §. si.
ADDITIO. Casum vide s̃. & concor cle. multorum. de pœn. ver. illis pœnam. Ioan. And.

1 Idẽ Archi. dicẽs ꝙ Vin. & Hos. hoc tenẽt in decre. vl. de elec. q̃ ĩ. allegat Io. And.

2 Idẽ Archi. post Host.

f ¶ Vbi vero.] facit ad ea quæ not. Hosti. de elect. c. vlti. in fine. & Vincen. & Cõpost. de insti. c. vlt. in fi.

[Glo. seq. quærit, arg pro, soluit contrarium.]

g ¶ Cum consilio 3 epi.] qđ si cũ consensu? Idẽ vr̃, cũ eadẽ sit rõ vacationis diutinę in hoc casu. & ad hoc s̃. de p̃b. si Apostolicæ. & aliqñ consilium ponitur ꝓ cõsensu. s̃. de offi. dele. venerabili. de foro compet. ca. 1. Contrarium credo: quia cũ habet eligere de consensu, nõ sic liberam habet potestatem, sicut de consilio vnde minus hẽt expectare hoc casu, q̃ in illo: dico tñ ꝙ nõ curret sibi tp̃s, cum non possit eligere. de concess. præb. quia diuersitatem. de elec. c. vlti. p̃terea ponamus in requisitione consilij absentiã pro ꝯdictione. ad hoc s̃. de arbi. cap. 2. eo. lib. quod in consensu esse non potest. & facit pro hac parte qđ dixi s̃. eo. lib. de rescrip. pro te. in glo. sed pone.

† al. ita, de cõsil. epi. Et vide Bartolũ in l. 1. §. si plures. ff. de exerci. & Alberti. nũ citatũ sup glo. ĩ vers. cũ consilio episcopi.

3 De materia huius glossæ vide plenissime p Albertinũ tract. de agnoscẽdis asser. catho. & hære. q. 26.

h ¶ De medio.] i. de hac vita, & expone vt dr̃ 23. q. 4. hæc autem vita. in prin. & quare dicatur media, ibi not. in gl. 1.

i ¶ Ab eo.] simile s̃. eo. lib. de rescri. si gratiose.
ADDITIO. & de pæn. dis. 2. c. conuertimini. §. hoc idem. ver. item à mortuo. velut ab eo qui nõ est: perit confessio. Ioan. And.

K ¶ In remotis.] arbitrarium erit hoc terminare secundũ cõsiderationem temporis, quæ sequitur infra.

[Glo. seq. allegat simile. obijcit, & soluit.]

l ¶ Imminere.] hẽs similẽ casum s̃. de offi. deleg. si is cui. ec. li. Et no. ꝙ difficultas p̃stationis reddit obligationẽ inutilẽ. ꝯ id. ff. de verb. obliga. l. 2. §. 1. Itẽ nec seruat̃ forma, q̃ inerat collationi: ergo nõ valet ꝙ agit̃. ff. de arbi. l. parui. Sol. licet in ꝯctibus grauis vel impossibilis modus vel cõditio vitiet ꝯctũ, secus in spiritalibus. s̃. de condi. appos. c. vlt. reijcitur ergo: nec rem inutilem reddit. Itẽ periculum vacationis quæ imminet, immutat ius quòd aliàs esset seruandum. sic ĩ. de testa. cap 2. eod. lib. de off. deleg. si is cui. eo. lib.

DE REBVS ECCLESIAE, &c.

¶ Dictũ fuit supra de præbẽdis & alijs beneficijs ecclesiasticis: verum quia posset dubitari, vtrũ res beneficiorum deputatæ pro sustentatiome clericorũ beneficiorum possent alienari: sicut res aliorũ priuatorũ, cum quilibet sit legitimus administrator suarũ rerũ: ideo ad nos informandum ponitur titulus, de rebus ecclesiæ non alienandis.

Cõtinuatio D. Heliç.

Dudum.]

DVdum.] In hoc cap. ſunt tres partes: In prima, actoris deciſa petitio: In ſecunda rei defenſio: ibi, Dictus uero In tertia: ibi, Quia vero. Papæ deffinio tribus fulcita rationibus. Secunda: ibi, Quia etiam. Tertia: ibi, Præſertim.
Ioan. And.

CAP. I.

DVdum a: & infra b. Dictus vero archidiaconus ex aduerſo c reſpondit d, illas decimas illi eccleſiæ reſtitui non debere e: proferens f in medium g ordinationem quandam epiſcopi Dulmen. de conſenſu capituli h † ſui factam, inter alia continenté, quòd idem epiſcopus attẽdẽs prouentus archidiaconatus Dulmen. adeo fore tenues i & exiles, quòd non ſufficiebant ad eius onera k † ſupportanda, præfatas decimas archidiaconatui memorato cõceſſit: & infra. ¶ Quia vero in conceſſione l huiuſmodi prædicta eccleſia m (cum vacaret) legitimo caruit defenſore n

CASVS. Vacante aliqua eccleſia parochiali in diœceſi Pictauenſi, epiſcopus Pictauen. cũ cõſenſu ſui capituli donauit decimas illius eccleſiæ parochialis archidiaconatui ſuæ eccleſiæ quia redditus archidiaconatus illius eccleſiæ erant ita tenues, ꝙ non poterat archidiaconus ex illis ſuſtentari: vnde illas decimas donauit archidiaconatui nullo p̃cedẽte tractatu: poſtea illa eccleſia parochialis fuit alicui collata, qui petit decimas à dicto archidiacono: quas cum recuſſaſſet ſoluere, facit archidiaconum conueniri coram iudice cõpetẽti: & in ſuo libello petebat vt iudex declararet illas decimas ſpectare ad rectorem illius eccleſiæ, & imponere ꝑpetuũ ſilentium ipſi archidiacono: archidiaconus excipiẽdo propoſuit, ꝙ decimæ fuerãt ſibi donatæ per ep̃m cũ cõſenſu ſui capituli: Econtra replicabat rector illius eccleſię, ꝙ donatio hmõi non valeret. eo quia tempore donationis eccleſia ipſa vacabat, & nullũ habebat defenſorem. Item dicebat rector, ꝙ non ſuberat iuſta cauſa alienandi decimas. Item ꝙ dicta donatio non fuerat facta ſolemniter, i tractatu præcedẽte: Vñ Romanus Pontifex auditis allegationibus partium hincinde, declarauit decimas ſpectare ad ipſum rectorẽ: & impoſuit ſilentiũ archidiacono. [Et infra.] Sub hoc infra, cõtinetur qualiter rector eccleſiæ parochialis fecit conueniri archidiaconum, qui detinebat decimas: & petijt ꝙ iudex declararet decimas ſpectare ad ſuã eccleſiã: quo facto imponeret ſilentiũ archidiacono. Dictus autem archidiaconus ex aduerſo propoſuit excipiẽdo, vt ſequiṫ. [Conceſſit: & infra.] Sub hoc infra, poniṫ replicatio rectoris allegantis donationẽ factã Archidiacono per epiſcopũ non valere, ꝑꝑ cãs prædictas in poſitione caſus: Vnde Romanus Põtifex auditis allegationibus partiũ ſententiauit vt ſequiṫ: Nam decimas ipſas adiudicauit dicto rectori, & ꝑpetuum ſilentium impoſuit archidiacono. Not. primo duos caſus, in quibus eſt permiſſa alienatio rei eccleſiaſticæ, videlicet euidens neceſſitas, vel eccleſiæ vtilitas. vide 12. q. 2. in ſumma. Nota ſecundo optimũ text. ꝙ licet in inſtrumẽto alienationis rei eccleſiaſticæ narretur vtilitas, vel neceſſitas alienãdi ſubeſſe: niſi aliter ꝓbeṫ, nõ adhiberetur fides: Nam ſupra dṙ, ꝙ in inſtrumento hoc continebatur: & tamen Papa dicit, ꝙ non ſuberat. de quo hic in glo. Dominicus.

† Petrus de Anch. & Domi. not. ĩ alienatione rerũ inferioris eccleſiæ, requiri cõſenſũ capituli eccleſiæ cathedralis ꝙ nũ ſeruat dicit Phi. cõſuetudo valida (ſm eũ) arg. c. 3. s̃. de cõſuetud. e. lib. & gl. in verbo, cõsẽtiẽte clem. 2. e tit. Fonta.

[Prima gloſſ. ſummat.]

a ¶ Dudum.] perpetua alienatio facta de reb. eccleſiæ vacantis, & non præcedente tractatu, & ſine iuſta cauſa, non valet.

b ¶ Et infra.] intelligas ꝙ quidam rector cuiuſdam eccleſiæ diœceſis Dulmon. petebat ſibi & eccleſiæ ſuę reſtitui & adiudicari decimas, quas archidiaconus Dulmen. percipiebat in ſua parochia. quæ de iure & conſuetudine antiqua pertinebant ad ipſam eccleſiã: dictus vero, &c.

c ¶ Et aduerſo.] ad petitionem ipſius rectoris.

d ¶ Reſpondet.] conteſtando litem, & facit qđ dixi de lit. conteſt. cap. 2.

e ¶ Non debere.] nec adiudicari, vt in deciſione dixī. & patet in fine: nam ſententia, &c. de ord. cog. cum dilectus.

f ¶ Proferens.] Archidiaconus excipiendo contra intentionem actoris:

g ¶ In medium.] id eſt, in iudicium: vbi eſt mediũ inter actorem & reum.

h ¶ Capituli.] Per hoc videbatur valere. de his quæ fi. à p̃l. cap. 2. & 3. ſed hoc non ſufficit, ex quo diligens forma ſeruata non fuit: nec cauſa ſuberat, & vacabat eccleſia, vt ſequitur. [Gloſſ. ſeq. quærit & ſoluit: ſolutioni obijcit & reſpondet.

† Vide Old. ĩ cõſ. 160. cum duob ſeq. hoc. eo. ti.

i ¶ Tenues.] Iuſta videbatur cauſa: ſed non apparuit vera, vt dicitur in fine. Sed nunquid dices iſtam iuſtã cauſam indiſtincte, ſi aliàs fuiſſet tunc vera? Certe ſic. s̃. de præbend. expoſuiſti. nã ẽt capellas poſſet anectere ob hãc cãm. vt ibi dṙ. epiſcopus. n. de cõſenſu capituli ſui poteſt eccleſiã & res ſuas ex iuſta & honeſta cauſa alteri dare. de his q̃ fiunt à præla. c. 3. & c. paſtoralis ſed cõtradicit expreſſe. 16. q. 1. eccleſiæ. vbi dicitur, quia antiquę eccleſiæ decimis priuari non debent, vt nouis oratorijs tribuãtur: per quod cap. indiſtincte dicebat Hug. ꝙ ep̃s inuito ſacerdote non poterat de iure vnius eccleſiæ alteri dare. Sed nõ eſt vetũ, vt ibi notaṫ. & de hoc ꝑ Ber. de relig. domi. conſtitutus in glo. à quocunque. Dic ergo ꝙ ca. illud loquiṫ quando iuſta cã nõ ſubeſt, vel põt loqui quando ipſa eccleſia in nullo ſibi abundat. ad hoc s̃. de præb. cum cauſam. pro iſta parte facit de eccl. ædifi. ad audientiam 1. & c. tua nos.

K ¶ Onera.] ſcilicet congruę ſuſtentationis archidiaconi, hoſpitalitatis, & epiſcopalium iurium. s̃. de pręben. de monachis.

l ¶ In conceſſionibus huiuſmodi.] facta, ſ. de decimis eccleſiæ tunc vacantis: ſecus ſi concederetur vel vniretur ipſa eccleſia vacans: ꝙ dic vt in clem. eo. tit. ſi vna

m ¶ Eccleſia.] quæ agebat. Et not. ꝙ non ſolum in cathedrali eccleſia locum habet, ꝙ ſede vacante, &c. ſet etiam in minoribus eccleſijs. de offi. ordi. cũ vos.

ADDITIO. Idem ſm Hoſt. in qualibet dignitate vel perſonatu, qui remittit ad ſum. ne ſede vacan. §. & de qua ſede. & vide quod no. s̃. de exceſ. præla. c. 2. in 1. glo. Ioan. And.

n ¶ Defenſore.] Si igitur eccleſia 1 caret p̃lato, dẽt epiſcopus ſibi alium deputare defenſorẽ vel œconomum, qui res eius colligat, conſeruet & gubernet 75. diſt. quoniam quidam. ibi. redditus vero. de offi. ordi. cum vos. C. de epiſco. & cle. omnes §. hoc nihilominꝰ. & ad huius officium pertinet excutere & denuntiare iudici, quare fiat alienatio: & ſi fiat propter ſoluenda debita, an pecunia poſſit haberi aliunde, an de fructibus ſatisfieri poſſet, aut de mobilibus: & an potius expediat obligare, q̃ diſtrahere: an de minus vtilis poſſeſſionibus pretio liberari poſſet. & caueat iudex ne talis poſſit corrumpi. ff. de. de rebus eorũ magis. §. nõ paſſim. & §. ſeq. His omnibus conſideratis defenſor rẽ diſtrahere poterit: & nihilominus epiſcopus ſuã interponit auctoritatem. ſupra eo. tit. c. 1. de his q̃ fiunt à p̃la. cum Apoſtolica. Si vero epiſcopus rem menſæ ſuæ alienet, hoc faciat de conſenſu capituli ſui. & archiepiſcopus auctoritatem interponat. ad hoc 9. q. 3. c. 2. 96. diſt. bene quidem. circa ſi ſecundum Hoſti.

1 Quæ fungiṫ iure minoris, s̃. de reſt. ĩ integ. c. 1. Sicut ergo pupillo nõ habẽti tutorẽ vel legitimũ defenſorẽ dẽt bonꝰ defenſor vel aduocatꝰ dari ꝑ iudicẽ. ff. de reb. eorũ qui ſub tu. l. magis puto. §. non paſſim. in fi. ſic & eccleſię vacãti. I. A.

ADDITIO. An hoc sit necessarium, vide quod dixi de his quæ fiunt à præla. c. 1. in fi. Inn. hic dicit hoc secundũ quosdam, & pro hoc not. facit quod ipse Inno. notat eo. tit. vt super. in fin. & quod ibi scripsi, hic ponit Archi. Sed Hostien. simpliciter hoc ponit remittēs ad not. per se. supra eod. lib. de sup. negli. præla. Romana. quæ videas in sum. de offic ord. §. quid pertinet. versic. permutat. ad idem in sum. hoc eod. tit. § 3. versic. res autem. Idem. Io. Mo. Ioan. And.

[Gloss. seq. remittit & consulit: secundo quærit: ponit duas opi. & soluit: tertio iterum quærit. ponit solu. Ber. & contrariam Hostiē. demum ponit distinctionem post Innoc. & Hostiēsem.

a ¶ Tractatus.] secundum quod no. de his quæ fiunt à præl. tua, & debet diligēter fieri, & vtile 1 est sæpius id facere, ne decipi possit. de probat. tertio. ibi, quotiens, &c. Solet dubitari, Nunquid valeant consensus canonicorum nō habiti in communi? Et dicit Lau. quod non. ad l. ff. de serui. rust. pręd. per fundum. Respondetur illud verum in re communi pluribus vt singulis. & idem tenet Host. in dicta decret. tua & approbare videntur Inno. & Compost. de consuetu. cum consuetudinis. Hosti. de his quæ fiunt à præl. cū Apostolica, & in sum. ipsius tit. circa princip. dicit cōtra: nam licet inueniatur in electione quod requiratur cōmunis cōsensus. de elect. in Genesi. secus in alienatione, in anti. de offi. ord. cum vos. 12. q. 2. si qua de rebus. Et ad hoc concordat quod olim hic not. Ber. qui dixit, quod speciale erat in electione, quod à principio erat nullū, postea non conualescebat. supra de elect. auditis. In alienatione tamē quod à principio nō, valet, cōualescit subsequenti consensu ex nunc, nō vt ex tunc. Dici potest, quod vbi non præcessit tractatus, vera sit prima opinio, vt hic: sed si præcesserit, & deliberauerunt alienare, licet singulariter consentiant, valeat cōsensus: & locum habeat secunda opinio. Sed quęrit hic Ber. nunquid solēnitas authenticæ, hoc ius porrectū. C. de sacrosan. eccles. in alienatione rerū ecclesiæ locū habet? Et dixit Ber. 2. quod non de necessitate, dummodo seruetur forma. 12. q. 2. fine. Non obstat quod sit incorporatum in canonibus, id est, in volumine decretorum. vide quod dixi de rescrip. c. 2. super gl. penul.] Quia alij canones de eo non faciunt mentionem: & fuit positum vt sciretur affectus principū ad ecclesiā. Hosti. contra propter rationem supradictam. [Et quia secundum eum contraria opinio est ecclesijs onerosa: & sic tollenda. de consuetud. c. 1.] Sed tanta solemnitas in desuetudinem per vsum contrarium abijt. 4. dist. c. in istis. §. leges. Distinxerunt autem hic Inno & Host. inter decretū, auctoritatem, & consensum siue collaudationē. Decretum est sententia qua iudex contractum futurū iustum fore decernit, auctoritatem suā interponendo, vel aliquem in possessionem mittendo, vel mittendum declarando. ff. de dam. infect. si finita. §. Iulianus & §. si. forte. & interponit ante contractū. ff. de rebus eorum. l. magis. §. non passim. & §. seq. Auctoritas autem est auctoritabilis consensus, qui cōpetit sibi ex publico officio, vel legitima administratione, sicut sūt tutores & curatores. ff. de auctori. tut. in rubro & nigro. Consensus autem siue collaudatio, est multorū volūtas, ad quos res ptinet simul iuncta. Et dicunt qdā, quod in alienatione rei ecclesiasticæ non requiritur decretum, de quo supra dictum est sed causæ cognitio, auctoritas episcopalis, & consensus cleri.

b ¶ Perpetuis.] Nota quod in temporalib. in quibus non ita lęditur ecclesia, sufficit tacitus consensus. supra de his quæ fiunt à præla. c. 2. in perpetuis expressus, & tractatus secundum formam. 12. q. 2. fine. secundum Ber.

c ¶ Præsertim.] Ecce tertium propter quod non valuit concessio.

d ¶ Ecclesię.] 3. Nota formari sententiā in personam domini. de hoc supra de elec. querelam.

[Gl. seq. allegat duas concor. signat vnū cōtrarium, & remittit.]

e ¶ Pertinentes.] de iure cōi. supra de deci. cum contingat. & c in tua. contra eo. tit. dudum dic vt ibi.

qui sibi prius ab eodem episcopo debuerat deputari. Quia etiā tractatus [a] solemnis & diligens, qui in talibus concessionibus perpetuis [b], & alienationibus rerum ecclesiasticarum exigitur, non fuit habitus in eadē, ordinationem & concessionem ipsam (præsertim [c] cum euidens necessitas quare fieri deberet, vel vtilitas † non subesset) de fratrum nostrorum consilio decernimus non valere: dictas decimas ipsi ecclesiæ [d] tamquam pertinentes [e] ad eam: sententialiter adiudicare curantes.

Gregorius decimus in concilio generali Lugdunensi.

¶ *Primo prohibet submissionem ecclesiarum, suarum immobilium bonorum uel iurium fieri laicis, absque consensu capituli & licentia Papæ. Secundo cassat contractus quacunque firmitate uallatos contra hoc de cetero faciendos. Tertio punit prælatos contrafacientes, et clericos non contradicētes, & laicos qui ipsos prælatos ad hoc compulerunt vel compellent. Quarto præcipit laicos per tales contractus eo casu quo valent vltra debitum non vsurpare: & pœnam apponit. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. II.

Hoc consultissi--

Hoc consultissimo.] Diuiditur in quatuor partes: Secunda: ibi. In §. contractus. Tertia: ibi, Et nihilominus. Quarta: ibi, Ex contractibus. Garsias diuidit in quinque, faciens quartam: ibi, Laici. Boatinus diuidit in septem, faciens secundam: ibi, Non concedēdo. sextam: ibi, Laici. septimam: ibi, Qui vero.

ADDITIO. Et dicit Io. Mo. quod hic, & j. de immun. eccl. c. 1. prohibentur quidam modi alienationis, vel dationis in rebus immobilibus: de mobilib (vt dicit) certa regula dari non potest: quia secundum quod donū est paruum vel magnum, tenet vel non tenet: & si dator est paruus vel magnus, vel donatarius bene meritus vel non meritus. supra de don. c. 1. & 3. 12. q. 2. terrulas. 16. q. 1 possessiones. Ioan. And.

¶ Personę ecclesiasticę non possunt se supponere laicis sine speciali licentia Papæ. hoc dicit.

¶ Præsupponendum est primo pro intellectu huius c. quod habetur in glo. posita super verbo, speciali. Secundo præsupponendum est, quod nos habemus contractum allodialem, quando pro aliqua re non debetur aliquod deuerium. Et in his partibus nullus potest rem tenere in allodium, nisi sit nobilis persona ecclesiastica: immo si alia persona teneat rem aliquam, & pro illa re non soluat aliquod ius, poterit castellanus loci petere ab illis personis à quo tenent illam rem: & si à nullo teneāt, poterit imponere certum ius & deuerium.

CASVS. Aliqui castellani certarum castellaniarū cōceperant odium cotra personas ecclesiasticas, eas grauando & opprimendo, sicut fit hodiernis tēporibus: quia mittunt milites ad possessiones personarū ecclesiasticarum: vnde personæ ecclesiasticæ videntes se opprimi, asserebant tenere suas possessiones ab illis castellanis, & alijs personis laicis potētioribus, vt defenderentur ab eis. Istud capitulum hoc prohibet, ne fiat sine speciali licentia sedis Apostolicæ.

† Vide Hostiē. in sum. hoc eo. tit vbi assignant qnq; cāę alienationis rerū ecclsiasticarum.

1 Non dicit necessariū: quod pz hic p singulare nō. n. dicit tractatus solemnes & diligētes: Sed ponit singulare, & est sim. quod no. in clē. de elec. cām. §. verū. in gl. licet ergo: quod hoc tractatu & eius forma vide in Spec. quod locato. §. sequitur. vers. & scias. Io. An.

2 Et Inn. hic concord. Io. 12. q. 1. vidētes ī 1. gl. & facit quod no. 1. q. 2. §. quod fi. 12. q. 2. in sū. & 17. q. 2. nullus & Frā. hic dicit quod illa solēnitas de facto nō seruatur. Io. And.

3 Alias hæc glosa legię ita: nō format snia in psonā dñi, &c.

Not:

Nota primo argu. ꝙ iura incorporalia possunt concedi in emphyteusim sicut bona immobilia. Nota secundo quod recognoscere, & tenere rē ab aliquo, idem importat quod confiteri rem esse illius, ad quod sup. de elec. venerabilem. Dom.

f ¶ Supponere.] pro eodem ponuntur; vel singulis singula referas.

ADDITIO. Scilicet secundum ordinem litteræ submittere ecclesias, subijcere bona, supponere iura. Ioan. And.

[Prima glo. diuidit & summat.]

a ¶ Hoc consultissimo.] Diuide hanc decretalem in quatuor partes: in quarum prima, quæ durat vsque ad §. contractus. prohibet submissionem ecclesiarum, suorum immobilium bonorum vel iurium fieri laicis absque consensu capituli & licentia Papæ. In secunda vsque ibi: Et nihilominus: cassat contractus quacūque firmitate vallatos cōtra hæc de cætero faciendos. In tertia vsq; ibi, Ex contractibus. punit prælatos contra facientes, & clericos non contradicentes: & laicos, qui ipsos prę latos ad hoc compulerunt, vel compellent. In quarta vsque ad finem, præcipit laicos per tales cōtractus eo casu quo valent, vltra debitum non vsurpare: & pœnam apponit.

† No. iuncta glo. inter immobilia censeri iura incorporalia maxime si adhæreāt immobilib. Bar. l. 2. i. 2. col. C. vbi in rē actio. per l. si aliena: ff. de vsuca. Fonta.

mo [a] prohibemus edicto, vniuersos [b] & singulos prælatos ecclesias sibi commissas, bona immobilia [c], seu iura [d] † ipsarum [e] laicis submittere, subijcere, seu supponere [f] absque capituli sui consensu [g], & Apostolicæ sedis licentia speciali [h]. Non concedendo [i] bona ipsa vel iura in emphyteusim, seu aliàs alienando [k] in forma, & casibus [l] à iure permissis: sed constituendo, vel recognoscendo, seu profitendo ab illis ea tam quam à superioribus se tenere: seu ab ipsis eadem aduocando [m], prout in quibusdam partibus [n] vulgariter dicitur, auoher, vel ipsos patronos, vel aduocatos ecclesiarum, seu bonorum ipsarum perpetuo, aut ad tempus non modicum [o] statuendo. ¶ Contractus autem omnes etiam iuramenti [p] pœnæ, vel alterius cuiuslibet firmitatis adiectione vallatos (quos de talibus alienationib. sine huiusmodi licentia & consensu contigerit celebrari) & quicquid ex eis secutū [q] fuerit, decernimus adeo virib. omnino carere, vt nec ius aliquod tribuāt, nec præscribendi [r] etiam causam parent. Et nihilominus prælatos, q secus

g ¶ Consensu.] Iste requiritur regulariter in alienatione, & etiā præter hanc constōnē requirebat̄ī hoc casu.

h ¶ Speciali 3.] nō sufficit hoc casu gñalis, & hoc est ius nouum & statutum: quia in talibus submissionibus maius periculum vertitur: & ideo cautius quàm in alijs alienationibus est agēdum. 42. distin. quiescamus. ibi, circa maiora de elect. vbi periculum, in prin. sup. eod. lib. ff. ad Carb. l. 1. §. sed & si quis. quia quædā seruitus erat [Facit supra de accus. veniētes. de iureiur. nimis. & humanioris est, & ca. 16. q. 2. circa medium.] Et vt laici, qui sæpe vexabant, vel vexari permittebant ecclesias, vt eis fierēt tales submissiones, videntes illas vlterius fieri non posse, desistant à talibus, ad hoc supra eod. lib. de concess. præb. detestāda. supra de immu. eccl. aduersus. Ioan And.

3 Ex expressa. l. negotiū. C. de nego. ge. vñ oportet ꝙ Papa sciat quare & de quib. reb. sit licentia cōcedenda. ff. de reb. eor. l. magis. §. non tm. & C. de præm. l. ab eo. c. qui ad agendum, super verbo, gñali supra de ꝓcur. Fō.

a ¶ Consultissimo.] id est, cum multo consilio facto: sic fieri debent iura. 35. quæst. 9. Apostolicæ. & C. de legi. humanum. vel, id est, per quod ecclesijs valde consulitur.

b ¶ Vniuersos.] & feminas comprehendit. De hoc dixi supra de elect. generali.

ADDITIO. in glo. 2. Et per hoc videtur quod ecclesia iura sua, vel nomen debitoris non cedat sine decreto: de minore in Spec. de ces. act. §. 1. versi. sed nunquid minor. Ioan. And.

[Glo. seq. notat à contrario, quærit & remittit.]

c ¶ Immobilia.] hæc igitur prohibitio ad mobilia, in quibus non consueuerunt tales fieri submissiones, nō extenditur: licet tam mobilia q̄ immobilia prohibeantur alienari supra eod. ca. 1. nisi quæ seruando seruari non possunt. C. de admini. tut. lex quæ. Querit hic Garsias nunquid clericus beneficiatus faciat fructus suos 1 & testari & donare possit? Dixi de hoc supra eod. lib. de offi. ordi. c. pręsenti.

d ¶ Iura.] Nota iura vel incorporalia poni inter immobilia 1 bona: hic. n. in vtrisq; idem ius statuitur. ad hoc C. de longi. temp. præscrip. l. vlt. incorporalia. n. præscribi habent vt immobilia, vt ibi, ad idem C. de sacrosan. eccle. iubemus. 2. §. 1.

ADDITIO. Et in Authen. de non alie. § vlt. colla. 2. facit quod no. in Spec. de resti. spol. §. nunc dicamus ante fi. Ioan. And.

e ¶ Ipsarum.] scilicet ecclesiarum. Et not. bonorum ecclesiasticorum dominium penes ecclesiā esse de quo dic, vt not. 16. q. 1. c. vlt. 12. q. 1. expedit. de verb. signi.

ADDITIO. Dicit hic Gar. & post eum Ioan. Mo. ꝙ Ecclesia, id est, cōgregatio fidelium, cuius Christus est caput, habet dominium: Sed pauperum sunt quo ad sustentationem, & clericorum quo ad administrationem, & sic dicit concordari contra. Ioan. And.

1 De hoc articulo vide per Docto. in c. cum in officijs. & gl. & Docto. in ca. quia nos extra de testam.

2 Vide Bar. in l. mouētiū. ff. de ver. signif. & Alex. cōs. 18. & cōs. 81. lib. 1.

[Glo. seq. ponit vnam opi. quam reprobat.]

i ¶ Non cōcedendo.] quidam [vt est clericus Pisanus] male intelligentes dñt hic prohiberi emphyteusim, & alios 𝔠̄tus à iure permissos: sed non est verum, & inf. est posita disiunctiua: sed huic intellectui contradicit: neq; n. credendum, & c de elect. ecclesia vr̄a 2. circa finem. supra eo lib. eo. tit. cum expediat. hoc ergo sonat littera: quia nō prohibet Papa bona ipsa alienari forma & casibus aliàs à iure permissis, sed 4 prohibet submissiones fieri.

ADDITIO. Idē Gul. Gar. Io. Mo. & Archidiacon.

k ¶ Alienando.] vendendo, permutando.

l ¶ Casibus.] casus habes not. 12. q. secūda, in summa.

ADDITIO. Qui licet sint multi, reducūtur ad quatuor ibi notatos. Ioan. And.

m ¶ Aduocando.] id est, tanquam ab aduocatis recognoscendo. [aliàs aduocando.]

n ¶ Partibus.] Gallicanis.

[Glo. seq. reci. per q. in qua duas opi. ponit.]

o ¶ Non modicum.] ad modicum ergo tp̄s pñt vocari in patronos vel defensores: quia tunc in modico tp̄e nō est periculū. ff. de iudi. l. si debitori in fi. Pōt autem dici modicum tempus 𝔦̄. decē annos, vel ſm Guli. & Gar. relinquitur iudicis arbitrio, ex quo hic nō determinat̄, inspecto statu ecclesiæ & imminenti periculo & conditione personarum, vt supra de offic. delega. de causis. ff. de iure deliberan. l. 1. in fin.

ADDITIO. Idem Archi. vide quod no. in cle. eo. tit. monasteriorum. in glo. fi. Ioan. And.

p ¶ Iuramenti.] non. n. dēt esse vinculū iniquitatis. 𝔦̄. eo. lib. de iureiur. c. 1. § quia vero. cum suis concord.

q ¶ Secutū.] 𝔦̄ de reg. iur. accessoriū. cū suis concord.

[Glo. seq alleg. vnam concor. & contrarium soluit.]

r ¶ Præscribendi.] C. de agri & cen. quemadmodum. in fi. lib. 11. & est hoc spāle: cū aliàs 5 est inutili 𝔠̄tu possess.

4 Dom & Ph. not. ꝓ rescriptis & statutis ꝙ, sed, positum in materia ꝓhibitiua post orōnē negatiua, stat inclusiue: sic vt positum in ordinatione negatiua, stet exclusiue Font.

5 Vid̄ Bal. in l. fi. C. si quis alteri vel sibi. & Bar. in l. 1. §. si vir vxori. ff. de acq. possess.

trāsferat dominium:& minus iustus titulus det cām præscribendi, & de hoc no. de præscr. si diligēti. in gl. fi. ff. de dolo. l. & eleganter. C. de suffra. l. vnica.

a ¶ Officio.] id est, officij sui executione. & dicit Gar. [Io. Mo. & Arch.] ꝙ & à beneficio est suspēsus. de app. pastoralis, vbi de hoc

ADDITIO. Vide quod no. sup. eod. lib. de re iudicata. c. 1. super ver. officij.

b ¶ Administratione.] temporalium. de sol. si quorundam.

c ¶ Denuntiare.] sumptum fuit ex canone. 2. q. 7. quapropter. in Auth. colla. 2. de non alie. aut pmu. re. ecc. §. 2. qui incipit, œconomum. Clericus ergo videns prælatum in hoc delinquere, denuntiare debet: quod si non fecerit, punitur, vt hic, & si iurasset non accusare, nihilominus 1 denuntiat. supra de iureiur. quemadmodū. in fin. & non obstante promissione obedientiæ accusat. de accu. ex parte.

d ¶ Sic grauata.] Ad idem sup e. lib. de ele. cupientes. §. cęterum. & c. si compromissarius. in fi.

e ¶ Triennio.] Hoc referas tam ad suspensionem prælatorum, quam clericorum.

ADDITIO. Idem Guli. & Archid.

f ¶ Hactenus.] Idem secundum Guliel. & Gar. si post istam constitutionē infra duos mēses à tempore publicationis. in Auth. vt fac. no. constitu. in tra. in prin. titu. quod verū puto, nisi prius 2 hoc sciuerint. ad hoc sup. eo. lib. de præ ben. cum singula.

g ¶ Competentem.] s. trinam. 24. q. 3. de illicita. §. de conuentione. de sen excom. sacro. nisi facti necessitas aliud suaderet. inf. de sent. excom. constitutionem.

h ¶ Dimittāt.] Tolle qđ est ꝯ. excōicationis, &c. in isto igiť casu necessaria est monitio, sed in sequenti non.

i ¶ Ex contractibus.] Nunquid debeat obseruari in contractibus, licite factis annectit.

K ¶ Lege.] vt si lex vel pactum fuit appositum in contractu, illud seruet: aliàs fiat qđ exigit natura ꝯtus: & sic contractus ex conuentione legem accipiunt. inf. de reg iur. contractus. cum suis concor.

l ¶ Secus.] vsurpādo ꝯ naturā vel pactum appositum.

m ¶ Restituēdo.] & sic ñ sufficit à grauaminib. abstinere nisi vsurpata restituāt. 12. q. 2. c. 1. i. pr. ꝯ. đ re. iur. pctm.

DE RERVM PERMVTATIONE.

Cōtinuatio domini Heliæ. [Dictū fuit s. tit. proxi. de reb. ecclesiæ nō alienādis: Et quia dubitari posset, vtrum vna ecclesia posset cū alia permutari: ideo ponitur tit. de rerū pmutatione.

1 Vide B. Th. 2. 2. q. 79. art. 1. ad sm argumētū.

2 De hoc arti. vide B. Th. 1. 2. q. 90. ar. 4. doctores in ca. cognoscentes. ex̄ de ꝯsti. & Sotū lib. 1. de iust. & iure. q. 1. art 4.

fecerint, ipso facto ab officio a & administratione b, clericos etiam qui scientes contra inhibitionem prædictam aliquid esse præsumptum, id superiori denuntiare c neglexerint, à perceptione beneficiorum, quæ in ecclesia obtinent sic grauata d, triennio e statuimus esse suspensos. ¶ Laici vero qui prælatos, vel capitula ecclesiarum, seu alias personas ecclesiasticas ad submissiones huiusmodi faciendas hactenus f cōpulerūt, nisi post competentem g monitionem (remissa submissione, quam per vim vel metum exegerant) ecclesias, & bona ecclesiastica eis submissa taliter in sua libertate dimittant h: Illi vero, qui de cætero prælatos, vel personas easdem ad talia facienda compulerint, cuiuscunq; sint conditionis, aut status, excommunicationis sint sententia innodati ¶ Ex contractibus i præterea super præmissis (huiusmodi licentia & consensu interuenientibus) hactenus initis, vel quos in futurum iniri contigerit, seu occasione illorū: laici vltra id quod ex natura cōtractuum ipsorū, vel adhibita in illis lege k permittitur, aliquid non vsurpent. ¶ Qui vero secus l egerint (nisi legitime moniti ab huiusmodi vsurpatione destiterint, restituendo m etiam ea † quæ taliter vsurparunt) eo ipso sententiam excommunicationis incurrant: & extunc ad supponendū terram ipsorum, si opus fuerit, ecclesiastico interdicto, libere procedatur.

TIT. X.

De rerum permutatione.

¶ Bonifacius octauus. [Biteren. † episcopo.]

¶ *Non obstantibus expectationibus beneficiorum permutatio fieri potest. Ioan. An.*

CAP. VNICVM. I.

Licet † i tua die

Licet.] Non diuidiť. Ponit tñ primo thema: de permutare volētibus vbi sunt expectātes: qđ definit: ibi, Nolumus. exponit motiuū: ibi, Aequitatē: & eius rōnē: ibi, Quæ aliàs, & hic ponitur, licet, pro quamuis. Ioan. An.

CASVS. Papa Titio fecit grām: & mandauiť epō Pictauen. vt bñficiū cum cura vel sine cura, ēt si esset dignitas vel personatus Titio ꝯferret, si qđ psenti vacaret: alioquin pximo vacatutum, dato certo executore ad compellendum: hoc facto volumus permutare nostra bñficia: vñ cā permutationis siēdæ & non aliàs nec alio mō resignaui meū bñficiū in manu epi Pictauē. Facta resignatione Titius venit ad epm, & petijt sibi conferri illud beneficiū tamquam vacans virtute gratiæ sibi factæ: Dicebam ego, ꝙ meū beneficium non resignauerā nisi cā pmutationis: & sic non vacabat simpliciter: nec continebatur sub grā sua: vñ eps Pictauen. dubitās an illud bñficiū caderet sub grā sibi facta, cōsuluit Romanū Pontificē. Qui consultus rñdet, ꝙ licet de rigore iuris ista bñficia resignata cadent sub grā Titio factā: tñ de æquitate pcipit, ꝙ hmōi permutationes nō impediātur p expectationes: Et ponit rōnē: nā isti permutantes nō essēt beneficia sua resignaturi, nisi cā permutationis. Et istud verū, nisi per fraudem fiet huiusmodi permitatio & resignatio: quia probata fraude, expectans posset petere istud beneficium ac si vacasset per mortem vel resignationem, nō cā permutationis. Not. primo. ꝙ pōt fieri permutatio beneficiorum nō obstantibus gratijs expectatiuis: & ad hoc emanauit principaliter istud capitulum. Not. ꝙ de rigore iuris resignatio beneficiorum cā permutationis, cadit sub gratia expectatiua: non tñ de æquitate vt hic tex. Not. ꝙ si resignatio sit facta in fraudē expectantis: facta resignatione poterit expectans petere illud beneficium. Not. insuper id ad qđ allegatur psens capitulū: videlicet, ꝙ affectus agentis non extēdiť ex suā intentionē. l. certi ff. si cer. pet. No. vlterius, ꝙ æquitas est preferēda rigori in l. placuit. C. de iudic. [Prima gl. summat, notat, & remittit.

1 ¶ Licet in tua.] non obstantibus expectationibus beneficiorum permu. conferri potest. Not. quod qui expectat primam vacantem, primam consequi debet, fallit hic, & in casibus quos dixi sup. de præben. quia sæpe, & de concess. præb. si soli. [Glo.

†Dictio; ca, deē in antiquiorib. codicibus.

† Hæc duo uerba: Biteren. epo, desunt in antiquiorib. exemplaribus.

† Vide cle. 1. tit. de rerum permu. & de materia Bellamerā tra. de permutatiōe bñficiorū, & Dec. cōsi. 141. lib. 1. incip. ad plura dubia & ꝯs. 210. icip viso puncto. lib. 1.

[Gloss.seq.ponit dictum, ad quod allegātur quatuor concord. & soluit vnum contrarium: secūdo ponit secundum, ad quod alleg. vnam concord. & vnum contrarium soluit.]

1 Idē Io. Mo. & hic ēt posuit Archi. ꝙ postea cācellauit pp opinionē suā de qua dicā sup gl. ꝙ si. nec posset opponi qd ampliaret uerba tex. Io. And.

a ¶ Diœcesi.] Non excludit, immo includit ciuitatē 1 Ad idem 63. dist. sanctorum. supra eo. lib. de temp. ordi. cū nullus. 1. responso de offi. ord. cum eps. ad hoc. ff. de ser. expor. cui pacto. Non obstat de rescrip. Rodulph⁹, quia in rescriptis ad lites loquitur, q̄ sunt odiosa. Et includatur etiam ecclesia cathedralis. ad hoc. s̄. de verb. sig. cum clerici. Non obstat. s̄. eo. lib. de præb. quamuis. 1. §. 1. quia ibi est ambitio.

b ¶ Auctoritate Apostolica.] Idem puto, & multo fortius si expectat Auctoritate reseruationis legatorū. vel receptionis capituli. Ioan. And.

c ¶ Proximo.] idem & multo fortius puto si expectarent, q̄ ducerent acceptādā: nam plus afficitur præbenda per istam gratiam, q̄ per illam, vt dixi s̄. eo. lib. de concess. præb. si soli. a d fi.

d ¶ Iuris.] supra eod. quæsitum.

e ¶ Beneficia.] hic large intellige, vt minora & maiora beneficia, dignitates, & præbendas etiā comprehendat. 1. q. 3. si quis dator, supra de concess. præb. c. 2. s̄. de verb. sig. tua. quod optime ēt probatur. j̄. de reg. iur. c. 1. vbi dixi de hoc.

[Gloss. seq. quærit de tribus: arguit negatiue: soluit contrarium.]

f ¶ Collationem.] Quid si non spectant ad collationē sed ad confirmationem tantum? Item quid si ꝑtinēt ad collationem sui & alterius: vel sint illa in diuersis diœcesibus: In his quæstionibus primo videtur ꝙ nō habeat locum hæc decre. 2. ratio: quia per permutationē nō possumus negare quin vacent beneficia: debetur ergo expectāti prima vacatura de rigore & veritate iuris: sed æquitas scripta vult ꝙ non debeatur: est ergo tenenda regula, nisi in ea parte qua vitiat a reperitur. C. de appel. præcipimus. & sic non videtur a littera recedendū: & nisi casus mutetur, regula nō vitietur. Ad hoc facit s̄. eod. lib. de præb. cū in illis. vbi aliud est dicere ad collationem: aliud, ad confirmationem. ad idem eo. c. in fi. & eo. tit ca. vlti. vbi aliud est dicere, ad collationem tuam: aliud, tuam & alterius. Satis pōt dici 3 contrarium: & de hoc dictum fuit: quia sic fuit quæsitum: vnde per illa verba potius factum videtur narrari, q̄ iuris diuersitas poni. In prima igit̄ quæstione impeditur expectans. Sed ad hoc vt teneat ꝑmutatio erit necesse ꝙ interueniat illorum cōsensus, qui habent eligere. ad hoc de offi. archid. ad hæc in fi. In secundo casu fiet in manibus vtriusq; libera resignatio, vel q libet in manibus sui episcopi: vel alter alteri cōmittet: quod melius videtur. ad hoc de sen. excō. cū illorum. nec video quare aliud in casibus istis, q̄ in expresso. Inspiciamus ergo solum an licite fiat ꝑmutatio, vt per expectationes non impediatur. hoc dicit decret. ad hoc facit finis huius cap.

2 Et hoc tenet Archid. ꝑ rō nē q̄ seq. tur. I. An.

3 Idē Io. Mo. & sic seruatur. Io. And.

g ¶ Libere.] vt simonia vitetur. de pact. cum pridem.

cesi a aliqui auctoritate b Apostolica beneficia proximo c vacatura expectēt: 10 illos tamen, qui secūdum formam iuris d sua beneficia e in eadem diœcesi ad tuam collationem f spectantia permutare volentes, libere g ac sine fraude h in manibus tuis ipsa resignāt i: Nolumus 20 occasione præmissa (æquitatem præferentes in hac parte rigori k) circa faciendam permutationem beneficiorum huiusmodi, quæ aliàs minime l resignassent, ullatenus impediri. 30

h ¶ Sine fraude.] Pone in terminis per decre. supra eo. lib. de renun. c. 2. scilicet cū permutatur beneficiū, quod sperabatur in proximo vacaturum, vt præcludatur uia expectanti.

i ¶ Resignant.] & si resignata conferantur alijs quā permutare volentibus, non valet collatio, vt in clem. eo. tit. c. vnico.

k ¶ Rigori.] sic C. de iud. placuit. C. de fur. & ser cor. l. si quis ser uo. de hoc s̄. de transact. c. vlt.

l ¶ Minime.] Istud facit pro eo quod supra dixi: nam inspicit Papa, quòd nil deperit expectanti: quia aliàs non resignasset.

TITVLVS XI.

De testamentis & vltimis voluntatib.

¶Bonifacius Octauus.

¶ *In fideicommissarijs substitutionibus locum habet quartarū deductio: in directis nō. Et substitutiones interpretari debemus directas, dummodo conueniant verbis & personis institutis. Io. And.*

CAP. I.

SI PA-

DE TESTAMENTIS & vltimis voluntatibus.

Cōtinuatio dn̄i Heliç.

[Superioribus titulis dictum fuit de cōtractibus inter viuos: nunc videndū est de contractibus celebratis à defunctis: ideo ponitur titulus, de testamentis & vltimis voluntatibus: vnde sub clausula, & vltimis voluntatibus, cōprehenduntur codicilli & donationes causa mortis.

SI pater.] Istius decre. duplex diuisio. Prima in quinque partes, secundum quam ponit primo testamentum patris tria cōtinens: institutionem filiorum, vxoris legatum, & substitutionem, quam fecit filius. Secunda: ibi, Testatore mortuo. narrat quę postea emerserūt. Tertia: ibi, Absque. soluit dubium ex testamento & emergētib. prædictis exortum. Quarta: ibi, præmissæ. ponit solutionis rationem, & rationis expressionem. Quinta: ibi, Licet. respondet obiectioni quæ contra solutionē fieri posset. Sed quia ponderato ꝙ propter dictionē monosyllabam, Si, quæ ponitur in prin. c tota littera pendet vsque: ibi, Præmissę. uidetur diuidēda solū in tres partes, vt sic primæ tres coniungant̄ sub vna: secunda & tertia tunc ubi ponebantur quarta & quinta. Et est huic simile quod dixi s̄. eo lib. de elect. generali. sup 1. gl. ¶ Pro clariori intellectu istius cap. est præsupponēdum, quòd habetur in glossa posita in verbo, Absq; deductione, in versi. Ad clariorē aūt intellectū: uidelicet, ꝙ multiplex est substitutio: de q̄b. dr̄ in glossa. Aduertendum tn̄ est, ꝙ in substitutione breuiloqua qn̄ fit impuberi, cōprehenduntur quatuor vulgares, & duæ pupillares. Si autē fiat puberi, cōprehenduntur solum duæ vulgares. Secūdo præsupponēdum est, ꝙ substitutio nihil aliud est q̄ scd̄a institutio. ¶ Casus secundum gl. sic figuratur: Quidam Ioā. habebat filium & filiam impuberes, filiam suā instituit hæredem in certa pecunia, filiū autem in cæteris bonis: & vxori reliquit usum fructum quorundā bonorū (sed istud non facit ad casum istius capituli) vn̄ iste Ioannes filium suum instituit in cęteris bonis, ut dictū est: & adiecit: ꝙ si iste filius suus moreretur sine liberis, ꝙ moreretur ad utilitatem filiæ suę, hoc est, sororis ipsius filij: Et si filia moreretur sine liberis ꝙ moreretur filio, id est, ad utilitatē filij: Et si uterq; moreretur sine liberis, pauperes instituit hęredes: & dedit executores: Mortuus est testator, deinde mortu⁹ ē fili⁹ impubes: & filia similiter impubes absq; liberis:

Additio dn̄i Heliç.

Casus litteralis domini Heliç.

beris: Executores petierunt hæreditatē nomine pauperum à matre: Dicebat mater, ꝙ substitutio facta de filio ad filiam, & de filia ad pauperes, fuerat fideicōmissaria: Et dicebat, ꝙ de substitutione facta de filio ad filiam, debebat modo deducere quartam debitā iure naturæ: & simili ter quartam Trebellianicam. Similiter à substitutione filiæ ad pauperes, easdē quartas volebat detrahere: Dicit executor, ꝙ

† De materia hui⁹ c. pter Doctores hic vide īterpretes in c. Raynutius. ex. d̄ testa. & ī l. pcib. C. d̄ impub. & alijs substit. & alibi.

ter fam.[a] † filiū & filiam habens impuberes[b], & vxorem[c], filiam in re certa[d], filium vero in ceteris bonis suis vniuersalem hæredē instituit[e],

deferri pauperib. absq; aliqua deductiōe tertiæ vel quartæ partis. hoc dicit. Vnde sic summa: In fidecommissarijs substitutionib. locum habet quartarum deductio, in directis non. Et substitutiones interpretari debemus directas, dummodo conueniant verbis & personis institutis.

ista substitutio erat directa: & ꝙ non habebat locum detractio istarum quartarum. Super hoc cōsultus Romanus Pontifex respondet, ꝙ non debet fieri aliqua detractio quartarum: sed bona debent restitui pauperibus. Nota primo, ꝙ filius non potest priuare matrē sua quarta: tamen ipsa priuatur si pater faciat testamētum pupillo. Not. ꝙ substitutio dicitur fieri per verba directa, quando quis habet hæreditatem per manum testatoris. Et dicitur fieri per verba obliqua, quādo habet hæreditatem per manum hæredis uel alterius. Et dicitur fieri per verba communia, quando illa verba sunt communia ad verba directa & obliqua, vt hic, dum dicit testator, ꝙ filia moreretur filio suo.

Nota ꝙ dictio, Et cætera, scripta extense, est apta includere omnia congruentia termino cui adiungitur. Not. arg. ꝙ appellatione cæterorum bonorum, veniūt mobilia & immobilia. de quo vide eo. tit. relatū. 2. in prin. & ff. de verb. sign. bonorum. Nota ꝙ substitutio potest dici institutio, vt patet hic, de substitutione pauperū. Et sic omnis substitutio dicitur institutio sub cōditione. ff. de vulg. & pup. substi. qui liberis. in princ. & not. ff. de lib. & posth. Gallus. in prin. secundū Archidiaconum. Not. ꝙ hæredi instituto in re certa pōt fieri substitutio. Not. vlterius ꝙ hic agitur de substitutione compendiosa, vnde si talis fiat à milite, valet iure directo, etiam si filius deuenerit ad pubertatem, & postea mortuus sit, nisi mater sit in medio. l. precibus. C. de impub. & alijs substit. & ibi per doctores iuris ciuilis: nam tunc valet substitutio iure fideicōmissi. Si autē fiat à pagano, certe valet iure directo, si moritur in pupillari ætate: sed si deuenerit ad pubertatē expirat substitutio pupillaris, vt hic.

[Prima gl. facit tria. primo dicit vnde decretalis fuerit sumpta: secūdo ponit casum litteralem: tertia summarium.]

a ¶ Si pater.] Tracta fuit hæc decret. de extrauagāti Inno. iiij. quæ incipit. Ioan. Frāgiapani: & forte nimis fuit decisa 1. Et sic pone casum. Ioan Frangiapani habebat vxorem nomine Sarracenam: & ex ea filiū & filiam impuberes, Petrum & Philippam. in extremis positus condidit testamentum, & filiam sibi hæredē instituit in certa pecuniæ quantitate: filium vero in cæteris bonis suis: & vxori vsumfructum quorūdā bonorum suorum sub certo tenore reliquit: & adiecit, vt si decederet filia sine liberis, moreretur filio suo: & si filius sine liberis decederet, moreretur filiæ: si autē vterq; sine liberis decederet, pauperes hæredes īstituit, & executores testamento reliquit: Mortuus est Io. ipse testator: demum mortuus est Petrus filius suus adhuc impubes: & demum filia etiam impubes: ipsa scilicet matre superstite, contra quam agebant executores & ab illa domina, vel eius procuratore petebant corā Papa bona, quæ fuerant testatoris & filiæ, sub qbus & bona filij comprehēdebant: dicebat procurator dominæ, ꝙ substitutio facta de filio ad filiā, & de filia ad pauperes, fuerat fideicōmissaria: vnde in substitutione filiæ ad filium debebat deducere tertiam iure naturæ debitam filio, & quartam Trebellianicam. Item in substitutione pauperum ad filiam pro residuo nomine filiæ easdem tertiam & quartam habebat. Pro parte vero executorū allegabatur, ꝙ substitutio fuerat directa & pupillaris, & cōueniebat talis substitutio ꝓ

1 Inducit Io. Mo. verba Horatij: Obscur⁹ fio, dū breuis eē volo. Vide ad idē de pę. significauit. post princi. Io. And.

nis & verbis: vnde non habebat locum quartarū deductio. Item ꝙ pater in testō quod faciebat impuberi filio, matrē portione iure naturæ debita priuare poterat, licet filius id suo testamento facere non posset. Per has vltimas allegationes pronūtiauit Papa bona

rum deductio...

b ¶ Impuberes.] scilicet filiā minorem xij. annis, filium minorē xiiij annis. ff. de verb. signi. pupillus. in prin. C. quando tu. vel cur. esse desinant. l. indecorū. & Insti. qui. mo. tu. fi. in princ. 2 licet quo ad matrimonium non inspiciamus solū annos, sed ætatē, qua pubescere possit. quod dic vt not. s. de despon. impub. puberes.

ADDITIO. Non inspiciamus solum annos quo ad matrimonium carnale: in spiritali secus, vt not. supra eod. lib. de elec. ex eo. in 3. gl. Ioan. And.

c ¶ Vxorem.] puberem intelligas, & matrem ipsorū filiorum: aliàs dubitatio non processisset. & hoc patet in fin.

[Gloss. seq. recitetur per quæstionem, an institutus in certa re, &c.]

d ¶ In re certa.] instituit 3: quod est infra: quod si non fecisset, egisset filia de inofficioso 4 nunc aūt nō posset agere nisi ad supplementum, si aliquid deesset portioni de iure naturæ debitæ. C. de inoff. test. l. omnimodo. & l. seq. & l. qm̄ nouella. & l si quādo. & de hoc supra eo. Rainutius. in princ. Scire debes ꝙ in certa re institutus habetur loco legatarij, ita ꝙ creditorib. nō tenetur. C. de hære. insti. quotiens. & hoc cum est ali⁹ vniuersaliter institutus: si. n. nullus alius institut⁹ est in totū succedit hæres. ff. de hære. insti. l. 1. §. si ex fundo, & l. si ita quis hæres. si autem plures instituti sunt in certis reb., & nullus alius vniuersaliter: ꝓ virilib. erunt hæredes: nisi in casu, vbi duo sūt instituti coniūctim, & alter diuisim. ff. de hære. inst. l. si alterius. & l. seq. Ioan. And.

[Gloss. seq. quærit: ponit sex opin. & primam dicit tutiorem.]

e ¶ Instituit.] Nunquid quo ad filiā sufficeret legasse? De hoc fuerunt opiniones tactę. supra eo. Raynutius. in prin. [in glo. relinquens. in auth. nouissima. C. de libe. præteri. in Auth.] Et dn̄t quidā 5 ꝙ tutius est ꝙ necessaria si institutio. ī Auth. vt cū, de ap cog. §. aliud quoq; & §. hæc aūt. colla. 8. & C. de inof. testa. in Auth. nouissima, & C. de lib. pteri. in Auth. nō licet. dicētes. C. de inof. test. l. omnimodo. & l. cū queritur. & Auth. nouissima. per Auth. illam posteriorem esse correctas. Alij contra, per prædictas leges, & per decr. Raynuti⁹. vbi nihil dr̄ ꝙ Alterocha fuerit instituta. Azo distinxit 6 an testator voluerit solemniter testari, vt q a vocauit testes, septē signacula & subscriptiones rogauit: & tūc est necesse, ꝙ in aliquo instituat, vt in Auth. vt cū, de appel. cog. colla. 8. aut nō solēniter, sed nūcupatiue: & tunc sufficit quocūque relinquat titulo, vt in antiq. legib. Vnde dn̄t alij, ꝙ si relinquant in testamēto, necesse est iure institutionis relinqui: si in codicillis, sufficit quocūque relinquat titulo. & de hoc not. C. de inoffi. test. Auth. nouissima. Alij dicūt ꝙ secūdū canones sufficit quocunq; relinquat titulo: vt in decre. 7. Raynutius. secus secundū leges. & hoc ibi tenet Host. vt talis pernitiosa 8 subtilitas euitetur. Alij distinguūt, 9 ꝙ aut testator inter filios tm̄ testat: aut inter extraneos & filios simul mistos: In primo casu sufficit quocūq; relinquat titulo, vt ī antiq. legib. q a inter ipsos imperfecta simplex & plena volūtas sufficit, dūmodo

2 No. Do. & Phi. hic & ī rubr. col. quod ętas non anticipatur in testamētis: tñ ait Anch. si impubes gigneret, expirat pupillaris. Font.

3 Vide ꝙ not. Host. ī sū. hui⁹ ti §. qualiter, ver. daī aūt. & ver. seq. Io. And.

4 Reprobāt Bald. Anch. & Phil. īmo dixisset nullum. Fonta.

5 Placebat hoc dño meo ī legib & placet ī. a. de Raue. & Pe. Io. An.

6 Qđ nō debuit. Phi. Fon.

7 Sic vī ibi tener Barb. Fōt.

8 Immo ē vtilissima ꝓ septem rōnes. per Phili. & Dom. hic positas. F.

9 Quod Ph. & Bal. non placet. Font.

1Phi.no. tat ꝙ re- linquere rē singula rē, nō est institu ere: secus si re linquant oīa bona gl. i Aut. de hær. & Fal. §. vero la. hic verbo,re- linquo,la te Phil.& ibi Bar. Fon. 2 Sed tūc esset insti tuta sub cōditiōne casuali, qua pēdē te censeť ꝑterita,& sic nullū est testū. l.si pater. C.de con di. insti. Fe.de An ch.& Phi. Font. 3 Idē de filio quo excluden dum quę relam.no. l. si quis priore.ad Treb.Do cto.Font. 4 Facit ff. de dub.l.qui duos,post prin. ibi, & quasi vtri q; vltimi sibi sucessi sse videať Ant.l.An. 5 Male vi debať ei, quia filia debuit suc cedere cū mře.Aut. ďfuncto. C.ad Tert. vñ legiti- ma matris cōputari debat re- spectu ei⁹ q habitu ra fuisset ab intesta to. Au.no tissima. Do & ib.

modo de ipsa appareat.C. eod tit.hac consultissima.§. ex imperfecto.& C.fa.erci.l.fi. & Auth.ibi signata.In secundo casu,f.cū extraneos instituit, nō sufficit quo cunq; relinquere titulo,nisi fiat instō, & sic intelligiť Auth.vt cū de appel. cogn. Sed vt supra dixi,primum tutius:& ideo tenen dum vř.de pæn.dist.7. nullus, & verbum il lud,relinquit, in de- cre.Raynutius, nō vř poni 1 proprie,vt pa- tet ēt ex instōne adie ctæ. idem in decret. de Raynaldus.

& vxori aliqua in suo te- stamento legauit a, adij- ciens,vt si decederet filia sine liberis, eidem filio b, & si ipse absque liberis c obiret, filius præfatæ fi- liæ d moreretur, Christi pauperes e instituendo hæredes, si vtrumque si- ne liberis mori continge- ret filiorū: testatore mor- 10 tuo f, ac deinde filio sub- sequenter & filia (super- stite matre) defunctis ante tempora puberta- tis: Absque deductio ne g Trebellianicæ h, si- ue partis iure naturæ de- 20 debať pro parte executorum & pauperum, quod sup. dixi in glo.de facto.& in gl.1.& ꝙ infra sequitur.

a ❡ Legauit.] de fa- cto, vt dixi in casu: le gauerat vsum fructū quorundā bonorū al- tero solum supersti- te ex filijs: augebat in testamento legatum, & nemine superstite adhuc au gebatur.& ex hoc etiam,vt patet in integra,allegaba- tur per pauperes,quod patebat, quod intentio testato ris fuerit vxori filiam anteferri.

[Glo.seq.obijcit,& tripliciter soluit.]

b ❡ Eidem filio] moreretur, ꝙ est inf. Sed ꝯ: ista filia nec exhæredata erat nec instituta: quia in certa re,vt sup.dictum est, ergo nec ei pupillariter pōt substitui. insti.de pupi. substi.§.non solum. ff.de vulg. substi.l. sed si plures.Solu.licet hęc pupilla nō fuerit instituta 30 hæres in primo gradu, tamen fuit instituta in secun- do,s.post mortē filij 2.& sic ei pupillariter substitui po tuit. Vel dic ꝙ si ex liberis est vnus ex certa re: alter vniuersaliter institutus: vterq; est hæres, licet alter te neatur ad credita vel legata, & sic intelligitur hic,& sup.eo.Raynutius,secus si non ex liberis: quia tūc in stitutus in certa re habebitur loco legatarij 3, vt supra dixi.& C.de hæred.instit.l.quotiens. Vel hic non quæ ritur an tenuerit substitutio de filia ad filium: sed ecō uerso: quia de facto prius decessit filius. 40

c ❡ Liberis.] Sufficit vnus. ff.de verb.sign.l. non est si- ne liberis.C. de condi inser.l. 1. super hoc vide quod no de proba.in præsentia in prima glo.

d ❡ Filiæ moreretur.] id est,ad opus filiæ 4. Quasi di- cat ꝙ hæreditas filij directe & immediate ad filiam perueniat: & econtra, si vero in successione mater es- set media: iam non filiæ, sed primo matri moreretur, & sic allegabatur pro parte pauperum.

e ❡ Pauperes.] Licet certa ꝑsona hæres īstitui debebat, 50 & nomē specificari, tñ pauperū institutio valet: & de pauperib. loci proprij domicilij sensisse intelligiť, vbi fomentum viuens, consolationes & seruitia à multis recepit.C.de episcop.& cle. si quis ad declinandum.l. nulli licere.de hoc dic vt supra eo.cum tibi.

ADDITIO Pauperes institui pñt: quia vniuersitas pauperū gerit vicē certæ personæ: & ita valet, sicut si institueret collegium licitum. ff.de fideiuss. l.mortuo. ff.de condi.& demon.l.municipibus.C.de sacrosan.ec cle.l.1 ff.ad Treb.l omnibus. ff. de leg.1.l. si hæres.§. 60 vicis.secundum Archid.Ioan.An.

f ❡ Mortuo.] executoribus relictis,qui petebant bona testatoris postmodum ab vxore.vt dixi in casu.

[Glo. seq primo ponit allegationes matris: ad quas se cundo rńdet,ponens distinctionem substitutionū: & de reliquis remittendo prosequitur compendiosam.]

g ❡ Absq; deductione.] Hic decidit qōnē. Dicebat aūt mř ꝙ habebat tertiam & quartā in bonis testatoris ex persona filij,& sic sola dimidia restituēda fuerat filię. Itē in alia dimidia habebat ēt tertiā & quartā ex per- sona filiæ,& sic dimidiā: & sic facta cōputatione vide bať ꝓm eā restō facienda pauperibus solū in tribus vn- 5 eius partis, in qua fuerat filius institutus,& in dimidia eius partis,in qua fuerat instituta filia. Et ꝑ hoc probabat ex eo,quia dicebat ꝙ substitutio de filia ad filium,& de pauperibus ad illā erat fideicōmissaria: & hoc probabat tali modo: Directa substitutio fit ꝑ hęc verba; ei hęres esto: vel ille ei sit hęres. Indirecta ꝑ ver ba: rogo, volo, vel mādo vt restitutas, &c. sed ꝑ ista ver ba: alteri moreretur: non pōt dici directa & pupillaris substitutio: imo vř in tellectus fuisse, ꝙ mř filio ab intestato suc cederet, & ab intesta- to hæreditatem resti- tueret substituto. Itē dicendo, sine liberis: apparebat testatorem puberi substituere vo luisse: vnde fideicom- missariæ non pupilla- res inteligi debebāt substitutiones, & de filijs adinuicem, & de pauperib. ad eos. Rñ- Ad clariorem aūt intellectum nota, ꝙ substōnum alia di- recta, alia indirecta siue obliqua. Directarum alia vul garis, alia pupillaris, alia exemplaris, alia breuiloqua: de qua pone exemplum, ff.de vulgari substitutio.iam hoc iure.s.cū testator dicit, duos impuberes filios mi- hi hæredes instituo, & eos inuicem substituo: habent. n.hęc breuia verba in ꝑsonas cuiusq duas substōnes, vulgarem & pupillarem: alia compendiosa: de his pro sequere, vt no.sup.eo.Raynutius.circa prin.Sed ad vl- timam, & ad propositum veniamus: Compēdiosa, quæ fit his verbis, qñcunq; filius meus decesserit: vel sine liberis decesserit, filia sit hæres: hæc si fiat à milite: sine fiat puberi, sine pupillo, iure directo valet qñcun que decedat institutus, sicut verba sonāt. ff.de mil.te- sta.l.in fraudē.§.miles.& l.miles ita hæredem.§.1. C. de testam.milit.l in testō. hoc uerum: nisi miles hanc substitutionē filio fecerit, cuius mater est in medio: quo casu valebit iure fideicommissi, si iā factus pubes fili⁹ decedat.C.de impu.& alijs substit.l.precib. Si aūt paganus eam per superiora fecerit verba: & pupillus ille institutus in pupillari ætate decesserit, iure dire- cto admittitur substituta: vbi aūt iā pubes factus mo- ritur, substō oīno extinguitur 6: & veniētes ab intesta- to succedunt in totū. ff.de vulg substi.l. verbis ciuili- bus, & in l.pupillari & l.Cēturiō. Si aūt testator sic di xisset: qñcunq; decesserit filius, vel sine liberis deces serit, filiā substituo: vel volo ꝙ ei filia succedat: tūc l3 directe nō valeat, valet tñ indirecte iure fideicōmissi. ff ad Treb.Scæuola & l.hæredib.C.de inst. & substit.l. gñaliter.§.vlt.Hoc viso satis patet, ꝙ hæc substitutio, quæ forte 7 compendiosa dici pōt, admittit substitu- tos iure directo: ex quo instituti decesserunt in pupil lari ætate. Si post pubertatem decessissent, tunc potuis sent locum habere matris allegationes.

[Gl.seq.reci.per qōnem, an cum hæreditas per fideicō missum restituenda sit pauperibus, detrahať Trebellia nica: & facit tres partes: In prima arg. ꝙ sic, per ꝯrium huius litteræ: secundo inducit vnam legem: tertio rō nem. In secunda allegať in ꝯrium, inducens duos § de corpore, secundo rōnem, tertio opin. de simili. Tertia pars approbat primum dictum, quod coadiuuat per si- mile: & rńdet ad rationem inductam in contrarium.]

h ❡ Trebellianicæ.] Ergo quia substituti veniunt iure directo, nō fideicommissario, non habet locum dedu- ctio Trebellianica: argue per contrarium: ꝙ si locus es set fideicōmissariæ substitutioni, bene detraheretur Trebellianica, licet essent pauperes substituti. Licet ergo cesset Falcidia in ijs quæ legātur pauperibus, vel ad pias causas.C.de episco.& cler. si quis ad declinan dam.& C. ad l.Falci. Authen. similiter 8 secus vide- tur in Trebellianica per hanc litteram, ad hoc. ff. ad leg.Falcid. l.1.§.ad municipium, si enim conditor le gis

6 Est con. op.Bar.in l.Cēturio & ibi Ga- liaul.Ful. in l.ꝑcib. Solerio hic tenet ꝯ Font.

7 Archid. hic dicit assertiue: sed vers. præmisę: dicit eas directas pupilares sed intel- ligať ꝓm emergen- tiā casus, cum. s.de cesserunt intra pu- bertatē.

8 Ibi Lud. Roman⁹ latissime loquēs di cit hanc gl.iuridi- cā.idē Ar. cui hærē dū est ꝓm Old.cons. 148. Fon.

bitæ [a] facienda: ipsis pauperibus bona omnia deferuntur. Pręmissæ namq; substitutiones factæ de filio ad filiam, & econtra [b], & de illis ad pauperes: directę debent intelligi pupillares [c]. Cum in substitutionibus semper sit interpretatio facienda [d] (dummodo sicut in casu proposito, earum verbis [e] & personis [f] conueniat institutis) vt substitutio directa intelligatur potius quam obliqua [g]: quanquam directa interdum [h] ad fideicōmissum ex causa trahatur. ¶ Licet [i] autem *filius* testamento suo matrem portione iure naturæ debita priuare non possit [k]: pater tamen in testamento, quod filio impuberi facit, potest [l]: nā testamentum huiusmodi pupillare paternum, vel paterni pars potius est censendum [m].

¶ Idem.

¶ *Superior habet consentire religiosis deputatis executoribus. h.d secundum Zen.*

CAP. II.

RELIGIO-

gis in Trebelliañica id voluisset, sicut expressit de Falcid. ita de Trebellianica expressisset. de deci. ad audiētiā, ad hoc j. de priuil. si Papa, & quod non est sanctorum patrum decreto, & c. de transla. c. 2. §. sed neque. ad fi. §. ff. de publ. in rem actio. l. de pretio [Et casus omissus iure authenticorum relinquatᵗ iuri antiquo. Ad hoc supra e. li. de rescrip. susceptum. ff. de liber. & posth. cōmodissime.] In contrarium videtur in Auth. de eccl. tit. §. si aūt hæres. ibi: omni falcidia vacante, collat. 9. Sed dixit Azo in sum. de hære. & fal. ꝙ Trebelliana continetur sub nomine Falcidiæ: ergo nec Trebelliana detrahi poterit [1]: nam nil excipit qui omnia dicit de maio. & obedien. solitæ. §. nos autem. in fin & satis videtur terminari per dictum §. si aūt hæres si coniugatur cū §. si quis in nomine. vbi dicit hæreditatem vel legatum: nec occurrit inter ista rō diuersitatis: Inde idem ius cēsebitur. supra de transla. c. 2. [§. sicut. versi. vide] s. de rescript. inter cæteras. ff. de legi. nō possunt, ad hoc facit quod not. Ala. Ber. & alij. sup. de sepul. c. 2. vbi not. de relicto pauperibus non detrahi canonicam. Pro prima parte quæ placet, facit: quia legitima per pauperum institutionem filij non priuantur [2]: nam qui vult exheredato filio ecclesiam hæredem facere, alium quęrat quàm Augustinum: & Deo propitio neminem inueniet. 17. q. vlt. ca. vlt. & sic etiam not. Accursius in l. si quis ad declinandam. C. de epis. & cle. Item in ipsa l. si quis ad declinādam. non erat quis institutus qui Trebellianicam detrahere posset: nec est per omnia eadem ratio in vtraque: quia si rogatus restituere non detrahit Trebellianicam in vanum fuit hæres: sed si testator fceit multa legata, & inter alia quædam ad pias causas: & si non detrahat de legatis ad pias, detrahit de alijs: & sic nō erit hæres in vanum.

a ¶ Debitæ.] de his quartis dic vt not. sup. eo. Raynutius in glo. nota ergo quod quartarum.

b ¶ Econtra.] scilicet de filia ad filium.

[Glo seq. dicit quomodo fiat pupillaris substitutio: & qūo exemplaris: & quare fuerunt inuentæ.]

c ¶ Pupillares.] quę expresse fit per hęc verba: si filius meus decesserit infra tempora pubertatis, filia sit hæres. Insti. de pupil. subst. 1. responso. & expirat statim, cum ad pubertatem peruenerit, vt ibi. Fuit aūt inuenta hæc substitutio: quia cum multum prosit hæredem habere, & pupillus testari non possit, vtile fuit pupillis modum inuenire ne decederent intestati, vt in prędicto loco. Inst. de pup. subst. in princip. Idem dicimus de exemplari, licet exemplaris differat à pupillari in hoc, quia in ea necesse est certas personas substitui. C. de impu. & alijs substi. l. humanitatis.

ADDITIO. Differt etiam exemplaris à pupillari in alijs, quæ dixi in decret. Raynutius. super 2. glos. Ioan. An.

d ¶ Facienda.] Vide quod est infra, vt substitutio, &c. postea videas dummodo, &c.

[Glo. sequen. exponit & fortificat tex. & dicit reprobatam gloss. Accursij.]

e ¶ Verbis.] Dixit testator si sine liberis decedat, alteri moriatur: sed istud verbum, sine liberis, certum est ꝙ non designat certam ætatem: nam & ante pubertatē, & post, filius & filia sine liberis mori possunt: ergo patet, ꝙ substitutioni pupillari bene conueniunt verba [3], immo maxime pupillari: cum tunc liberos habere non possit. Et vide quod expressa vulgaris habet tacitā pupillatem: dummodo personis conueniat. ff. de vul. substi. l. 4 multo potius verba quæ sapiūt pupillarem vt hic, ad pupillarem sunt referēda: & sic reprobatur quod not. Accursius. C. de impub. & alijs substi. l. precibus. in glos. penul. [& Inno. s. eo. Raynutius. [Io. And.]

f ¶ Personis.] quia vterq; impubes erat: & ante pubertatis tēpora de cessit, vt supra vidisti.

g ¶ Obliqua.] scilicet indirecta, vel fideicōmissaria.

h ¶ Interdum.] vt ff. ad Trebell. l. Scæuola. [ff de vulg. sub. l. Centurio. §. verbis. C. de impu. & aliis substi. l. precibus.

i ¶ Licet autem.] Rñdet obectioni, quæ fieri posset ex eo ꝙ filius non potest matrem priuare debita portione: ergo portio illi matri debetur, non substituto.

K ¶ Non possit.] C. ad tertul. l. matri, & l. vlt. & Auth. in testamēto, ibi posita. Sed illud locum habet vbi filius testatur vel decedit ab intestato: hic istis filiis nō succedebant pauperes ex testamento suo, sed potius ex paterno, vt sequitur.

ADDITIO. Quod dictum est filium non posse priuare matrem portione iure naturæ debita: verum est, nisi ex causa, vt in præalleg. Authen. & habentur hæ causæ in Authen. vt cum, de appel. §. & hæc quidem. coll. 8. Ioan. And.

l ¶ Potest.] Est expressum ff. de inoffi. test. l. Papinianus. §. 1. vbi dicitur, ꝙ mater non impugnat testamentum, quod pater filio fecit, querela inofficiosi.

m ¶ Censendum.] vt in prædicta l. Papinianus, & Inst. de pup. subst. §. liberis. ff. de vul. & pup. substi. l. qui plures liberos. in fi.

Religiosus.] Sunt duæ partes, secunda: ibi, Sane. Prima ponit dictum, cuius rationem reddit: ibi, Cum uelle. Secunda vero vno themate casum diffinit trimembrem, & rationem reddit: ibi, Ne voluntatem, & casum excipit: ibi, Nisi. Ioan. And.

CASVS. Titius veniens ad mortem, suum, vltimū condidit elogium, & plura legata dimisit: ad melius implēdū suam voluntatē deputauit executores suos aliquos religiosos: nūquid religiosi possūt suscipere hmōi onus, & exequi testamentum siue ultimam voluntatem defuncti? Rñdet ꝙ non: quia religiosus nō hēt uelle neque nolle: sed uoluntas sua est posita in ptāte sui superioris. Sed ponamus ꝙ testator deputauit simpliciter plures executores: unus moritur uel se absentat: vtrum vnus sine altero possit exequi uolūtatem testatoris? Rñdet Romanus Pōtifex, ne differat uoluntas testatoris, unus solus poterit uoluntatem defun-

1 Ita Bar. in l. Marcellus ad treb. Do. & Phil. dicit hoc verum, ēt si mediate solum fieret restō. arg. l. cū dotem. ff. ad leg. Fal. Font.

2 Immo patre substituente filio pauperes qñcūq; decedat: ex quo ista substō est ꝓ anima patris, gl. in l. si qs Titio. de leg. 2. pauperes nūquā habebūt bona filii: qa illa nō prosunt aīæ pr̄is. Galia. ī l. Cēturio. col. 95. add̄ ꝙ ista iura non militant in legatis piis factis per defunctū in peccato mortalt. allegāt Bal. in l. 1. C. de sacrosan. eccl. Font.

3 Non expresse, sed interp̄tatiue. arg. d̄ Solerio notās ex hac gl. iūcto text. verba sui natura nō directa ī. terpretari directa ad seruadam ultimam uolūtatē. Phi. declarat hic q d sit familia, genus stipes, & similia, vi de Bar. in l. liberorū de uerb. sig. Opiz. Crotū in l. filiusfa. §. diuⁱ. de leg. 1. Fōt

defuncti exequi: quod verũ est: nisi aliàs constaret de mẽte testatoris: puta qa voluit ꝙ alter executor sine altero nõ procederet. Nota primo, ꝙ executor vltimæ voluntatis dr̃ habere officium. Nota secũdo, ꝙ vbi in actu requiritur licentia superioris, illa debet actũ præcedere. Ad hoc de regu. licet, & cle. fin. de elect. Dom.

[Prima glossa dicit quid declaret.]

a ¶ Religiosus.] Emanauit ad declarationẽ decreta. s. eo. tua. & eorum, quæ plene no. Guil. in Specu. de instru. edit. §. nunc vero. versic. sæpe etiam quæritur.

ADDITIO. Aliàs est vers. sub §. cõpendiose. Ioan. And.

[Glo seq. primo soluit dubium: secundo quærit, arg. & consuetudinem inducit.]

a ¶ Religiosus.] intelligã indistincte, siue sit monachus, vel regularis canonic⁹, mẽdicans vel non. 1 Et de claustralibus intelligo, in quib. sequens ratio locum habet. Sed quid de minore xxv. annis, vel de muliere: nũquid possunt deputari executores, & quia maior xvij. annis potest ꝓcurare negotia, vt sup. eo. lib. de ꝓcu. qui generaliter. in fine? Videtur quod possit esse executor. Contra qa nõ habet personam standi in iudicio. C. de procu. exigendi. Ad hoc supra de æta. & qual. c. indecorum. C. de legiti. tu. l. vlt. Item de fæmina. ff. de procur. l. neq; femina. C. eo. tit. de procur. l. alienam. ff. de reg. iur. l. 2. 3. q. 7. c. 1. §. tria. Quicquid sit de iure, consuetudo optima interpres legum habet, quod tales exequi possint. Ad hoc facit hæc decret.

ADDITIO. Et supra de arbi. dilecti. & de his Spe. præalleg. §. circa finem. versi. quid de minore. & versi. seq. Ioan. And.

b ¶ Ab aliquo. [clerico, vel laico.

c ¶ Non habeat.] sup. eo. lib. de ele. quorumdam. & c. si religiosus. 12. q. 1. non dicatis. inf. tit. proxi. c. vlt.

ADDITIO. Allegat Archid. 2. q. 7. nullus 2. & 23. q. 2. c. 1. Ioan. And.

d ¶ Officium.] hodie rõnem huius officij ordinarius loci exigit a religiosis etiam exemptis: & si circa id deliquerint, illos punit, vt in cle. eo. tit. religiosus.

[Glo. seq. rationem reddit, per quam soluit contrarium, & alleg. pro.]

e ¶ Obtenta.] ergo tunc põt 2: misericordiæ. n. est tale officium. 86. dist. non satis. Sed videbatur contra ꝑ c. 16. q. 1. monachi. de postu. c. 1. vbi dicitur duo requiritur, s. quod exposcat vtilitas monasterij, & quod abbas imperat: pro ista parte faciebat decreta. tua. supra eod. tit. & extrauagans Ioan. Frangiapani, de qua fuit tract. proxi. decret. vbi quidam frater Prædicator fuit executor: hoc expeditum est.

f ¶ Sane.] hoc tractabat idem Guliel. in eo. §. versi. sed si alter. cum versi. sequen. & versic. quid si sint plures. Ioan. And.

g ¶ Simpliciter.] sine clausula, vt ipsi, vel eorum alter: & si non omnes 3: aliàs non esset quæstio.

[Glo. seq. reci. per quæstionem, quam soluit: & duas opinio. subdit.

h ¶ Mortuo.] not. 4 ex littera, ꝙ mortuo executore, eius officium non transit in hæredẽ. [Et de hoc in pal leg. §. circa fi. versi. i su per.] Vr̃. n. industria & amicitia eius electa. Ad hoc sup. de offi. de le. c. vlt. ff. pro soc. l. actione. §. morte. ff. mã. l. mandatum. in fin. & ff. de tuto. l. antepen. ĩ fi. vbi idem nota.] Quidam dicebant tale officium transire in hæredem executoris per l. 2. ff. de alimẽt. & cib. leg. l cum vnus. & l. à filio. in prin. & l. alimenta. in prin. [Vide quod ibi not. quod non transeat officiũ, licet ibi trãseat onus non personale.] Alij distinguebant, an res esset integra, vel non sicut supra de elec. in causis. C. mand. l. mandatum. Quod autem dixi nõ transire in hęredem, verum est, nisi testator expresserit, sicut & de cõpromisso dicimus sup. de arbi. ca. vlt. quid autem tunc fiet dixi infra in glossa vt quia. Ioan. And.

i ¶ In remotis.] Si ergo non multũ distat, vocabitur: & si in termino assignato non venerit, procedet socius sine illo: si aũt remotus est 5, nec vocabitur: sic & in electionibus, de elect. quia propter, & ca. cum inter vniuersas, & c. quod sicut.

k ¶ Contingat.] si. supra eo. lib. ne sede vacante. c. vni. ad fi. de offi. dele. si is cui.

[Gl. seq. exponit & notat: secundo ponit & sol. duas quæstiones.]

l ¶ Expresserit.] vt quia vetuit ne alter sine altero ꝓcederet. [bñ facit ff. de exer. l. 1. §. si plures.] Aliud est ergo tacere, aliud expresse vetare. ad hoc d̃ bap. maiores. §. sed adhuc. & §. seq. ȷ̃. de reg. iur. is qui tacet [Io. Mo. allegat C. de nego. gest. l. fi.] Quid ergo tũc fiet ex quo alter nõ vult exequi, vel mortuus est? Si testator sibi prouidet, illud seruabitur: alioquin eṗs exequať. sup. eo. si hæredes. & c. tua. Quid si abbas sancti Proculi datus est executor, & mortuus est: numquid hoc officiũ transibit ad successorem? vr̃ distinguẽdum, an fuerit proprium nomẽ expressum, nec ne, supra de of. del eg. quoniam, ꝙ satis posset dici in extraneo: sed in propinquo vr̃, quod licet nomen non fuerit expresũ, tamen affectione personæ hoc factum fuerit: vnde nõ transeat ad successorem, ad hoc 12. q. 3. Pontifices. de testa. requisisti. [De hoc plenius in prædicto §. circa fin. versi. quid erit.] Ioan. And.

m ¶ Adimplere.] est si. supra eo. lib. de procu. si duo. §. sane. & ff. de administra. tutor. l. decreto. §. vltimo, & est in his speciale fauore testantium, causarum, & pupillorum.

Margin: † De materia hui⁹ c. Vide Vitalem Ne mausen. ĩ repeti. ca. Io. ex eo. tit. Deciũ cõs. 494. inci. qđ ȷ̃. & cons. 499. inci in cã, & Feli. in c. prudẽtiã. ex. de of fi. deleg. — 1 Saluo qđ de fratrib. Minorib. dr̃ in cle. de verb. sig. exiui. §. ꝓuide. & §. verum. — 2 Vide qđ per hanc glo. notat hoc loco Ph. Francus. — 3 Vide Io. Calde. cõs. 45. hoc eo. tit. — 4 Vid Bar. ĩ l. a filio. ff. de alimen. & cibaleg. — 5 Qđ termineť arbitrio boni viri, ĩ Arc. & facit qđ no ta. sup. eo. li. de tẽp. ordi. cum nullus. §. penul. in glo. 2.

---

sus a† executor ab aliquo b in sua uoluntate vltima deputatus, non potest (cum velle vel nolle non habeat c) huiusmodi officium d suscipere, vel exequi: nisi à superiore suo petita super hoc licentia & obtenta e.

¶ *Pluribus executoribus datis, vno mortuo vel in remotis existente, vel exequi nolẽte, vnus officium executionis exercebit, ne impediatur testatoris volũtas: nisi aliud per testatorem disponeretur. h. d. secundum Zen.*

¶ Sane f pluribus à testatore simpliciter g executoribus deputatis, vno eorum mortuo h, vel in remotis i agente, aut id exequi forte nolente: Ne voluntatem testatoris impediri, vel nimium differri contingat k: poterit alius (nisi testator aliud expresserit l) officium executionis iniunctæ libere adimplere m.

TITVLVS XII.

De sepulturis.

Bonifacius Octauus.

¶ *Hic prohibetur pactum de sepultura eligenda. Non obstante pacto de sepultura eligenda, vel electa non mutanda, sepelienda est quis ubi aliàs erat de iure sepeliendus: & aliàs sepultus cum omnib. sepulturæ obuentibus restituẽdus est: aliàs pœna incurritur hic contenta. h. d. secundũ Zẽ.*

DE SEPVLTVRIS.

¶ Visum est supra tit. proxi. de testamẽtis: verum quia testator in testamento quandoque eligit locum suæ sepulturæ: ideo annectitur titulus de sepulturis.

Cõtinuatio domini Heliæ.

Anima-

Animarum.) Prima pars ponit inhibitionem & decretum : ibi, Nos enim. Secunda punit eligentem: ibi, Statuentes. Tertia punit inducentem: ibi, Si vero, & pœnam aggrauat in non parentem : ibi, Quam nisi. Ioan. An.

CAP. I.

Animarũ periculis [a] & scandalis, quæ frequẽter ex his proueniunt, obuiare volentes [b], vniuersis religiosis & sæcularib. clericis, cuiuscumque status, vel conditionis existant †, in virtute sanctæ obedientiæ, ac sub interminatione maledictionis ęternę [c], districtissime prohibemus; ne aliquos ad vouẽdum, iurandum, vel fide interposita, seu aliàs promittendum [d] inducant, vt apud eorum ecclesias sepulturam [e] eligant, vel iam electam vlterius non immutent. Nos enim (si secus actum fuerit) electionem talem decernimus nullius penitus existere firmitatis. Statuentes, vt hi, qui sic elegerint, nec apud sic electas ecclesias vllatenus sepeliri, nec alibi (ne contra votum, iuramentum, aut promissum huiusmodi à se factum, materiam habeant veniendi [f]) possint eligere [g] sepulturam : sed contradictione quacumque cessante sepeliantur omnino apud illas ecclesias, apud quas [h] sepeliendi de iure fuissent, si aliàs sepultura non electa forsitan decessissent. ¶ Si vero ijdem religiosi, vel clerici, prædictos [i] in suis ecclesijs, vel cœmeterijs præsumpserint sepelire : ad restitutionem

¶ Pone casum per te, quia textus clar⁹ est.

Not. primo ex princi. text. ꝙ officium p̃lati est obuiare periculis animarum suorum subditorum.

Nota ibi, sub interminatione maledictionis æternæ, ꝙ veniẽs contra istam constitutionem, peccat mortaliter. Nota vlterius, quod religiosi inducentes aliquem ad ꝓmittendum, iurandũ, vel vouendum, quod eligat sepulturam penes se, puniuntur pœna hic contenta, & in cle. cupientes de pœnis. in cle. Sed quid si induxerunt solum ad eligendum: vtrum puniantur ista pœna? Respondet ꝙ non : nam licet per votum, iuramentum, vel promissionem tollatur libera facultas, non tamẽ per electionem: quia licet elegerit quis sepulturam in vno loco, potest postea eligere in alio. Nota si quis induxerit aliquem ad vouendum, iurandum, vel promittendum, vt eligeret sepulturam in tali loco, non valet electio: & ideo quantum ad electionem sepulturæ decedit intestatus. Idẽ dicendum est, si nulla promissione, voto, vel iuramento præcedente elegerit sepulturam in vno loco: & postea iuret vel promittat non mutare: quia tunc electio sepulturæ cassatur. Nota iuncta glossa, quòd si quis non eligat sepulturam, tunc est sepeliendus in loco suorum maiorum, si habeant certum locum pro sua sepultura. Si autem certum locum non habeant, tunc est sepeliendus in cæmeterio ecclesiæ parochialis, in qua recepit sacramẽta. Nota quòd sepelientes aliquẽ indebite, tenentur restituere quicquid exinde receperunt, etiam si non fuerunt requisiti. Nota quòd tenentur restituere ossa cadaueris, si fuerint requisiti & moniti ab ecclesia, aliter non. Nota, quòd si requisiti & moniti non restituant ossa defuncti intra decem dies, ecclesia ipso facto supponitur interdicto. Nota, quòd Papa potest decernere iurantem non obligari iuramento, quando causa legitima subest. Ad hoc supra eodem lib. de reb. eccle. non alie. c. 2. de elect. vbi periculum. § penult. Dominicus.

† Plures modos q̃bus Papa p̃cipit, ponũt Dom. & Anch. & isti prę senti ꝯfaciẽs, licet nõ excõicet, graui ter peccat c. 2. d̄ maio. & obe. 8 q. 3. sciẽ dũ. Similiter ille modus ĩdignatio nem B. A. post. Pet. & Pau. solũ arbitrariã pęnã. not. Bal. ĩ l. 1. C. de sacros. eccle. Superãtis. allegat etiam Bal. in c. 3. §. porro. q̃ fuit prima cã bñficij amittendi. Fõ.

[Prima glossa dicit quid suppleat, & declaret.]

a ¶ Animarum periculis.] Emanauit ad suppletionẽ decretal. supra de pact. plerique, & propter ea, quæ in fine not. Hostien. dicens, o, quot & quantorum animas constitutio hæc astringit, nam quasi omnes sibi talia attrahunt, & tales alliciunt, vt infirmare contingat medicos, qui sane debuerant.

b ¶ Volentes.] ad hoc supra de offi. leg. officij.

c ¶ Aeternæ.] hodie transgressores excõicati sunt ipso iure : nec absoluuntur ab alio, quàm a Papa, nisi in mortis articulo, per cle. de pœn. cupientes in fin. quæ etiam reseruat pœnas infra positas.

d ¶ Promittendum] non enim Deus facit differentiã inter ista. 22. q. 5. iuramenti.

ADDITIO. Vide quod scripsi de iureiuran. debitores. super verb. cogendi, & quod not. eod. tit. cap. vlt. in vlt. glo. Ioan. And.

e ¶ Sepulturam.] cum enim hoc sit speciale, pactio interueniri nõ debet. 1. q. 2. quàm pio. §. cauete ergo. de pac. pactiones. [quod intellige eum sepeliẽdo. Inter duas enim ecclesias bene valeret pactum, quod dic vt supra. eo. lib. de pac. c. 1. Ioan. An.] Sumitur autem sepultura multis modis, quod dic vt no. 13. q. 2. c. clerici. §. itẽ quæritur. & sup. eo c. pen.

f ¶ Veniendi.] licet non teneat principale, tenet accessorium quoad q̃d : & est speciale, ad idem de iureiurã. debitores. vbi de hoc. & eo. tit. cum contingat. Ioan. And.

g ¶ Eligere.] punitur ergo in quo deliquit. de tempor. ordi. litteras. de his quæ fi. a maio. par. cap. quæsiuit.

[Glo. seq. exponit, quærit, & ad vtranq; partem arguit.]

h ¶ Apud quas.] s. vbi sunt maiorum suorum sepulchra. 13. q. 2. Ebron. cum c. seq. & supra eo. c. 1. in prin. [1] quod de intestato dẽt intelligi. Quid si ecclesia ista [2] de qua promiserat, sit illa in qua ab intestato sepeliri debeat? declarari debuisset : quia si dicamus quod ibi non debeat sepeliri, vbi ergo sepelietur: & littera dicit non apud illas, &c. vnde posset dici, quod ibi sepelietur non obligatione promissionis, sed potestate iuris: sicut cũ ex duabus seruitutibus remittitur altera, altera remanet, ad hoc de vsu pal. ex tuarum. ff. de ser. vrb. præd. si domus tua. In contrarium vr̃ quod sup. dixit, nec apud electas ecclesias vllatenus sepeleri: p̃terea secundum hoc semper illi apud quos est sepulchrum maiorum etiam ex electione vel promissione, quia priuati erunt potestate eligendi, habebunt obtentum: quod esse non debet. 33. q. 5. hæc imago. supra de procu. tuæ. inf. de reg. iur. cum quid.

1 Et ibi dixi q̃d iuris si d̄ sepulchro maiorum non apparet. d̄ quo hic Arch. Ioan. An.

2 Vide Feli. in c. nõ nulli. col. 37. versic. sed ꝯ istã. ex. de res.

i ¶ Prædictos.] quos sic induxerunt: non ergo prohibet decre. quin possit eligere: sed prohibet inductiones & promissiones.

ADDITIO. Et sit rõ ꝯm Io. Mona. quare non possunt voto firmare id quod licet facere : quia electio sepulturæ est pars vltimæ voluntatis, cuius libertas tolli non debet. C. de sacrosan. eccl. l. 1. arg. de sponsa. Gemma. cum concor. Item cum prouisum sit a iure nõ eligenti : illa iuris prouisio impediri non debet, nisi mera liberalitate testantis. Et adde quod not. super 5. glo. Addebat ipse Io. ꝙ electio sepulturæ est ius speciale inductum contra ius cõe, vt supra vers. proxi. & tale ius solus princeps, qui supra ius est, potest inducere: quare sicut alius a principe non põt tollere ius cõmune : sic nec ad ius speciale adijcere, quo arctetur ius cõmune, & ex hoc dicit concludi, quare hic punitur deceptus, sicut attentans contra iura Ioan. And.

a ¶ Sepultorum corporum.] supra eo. ex parte. [&c. fraternitate,& c.cum liberum.Ioan.And.]
[Glo seq.recit.per quæstionem.]
b ¶ Decendium.] istud decendiũ in restitutione corporis currit ex quo petitũ fuerit:sed in restitutione rerũ credo,ꝙ statim currat: & ideo in rebus non fuit additũ si petantur.Ista n.constitutio non intendit minuere, sed addere ad decre.plerique.supra de pactis. Sed ibi sine aliqua petitione dicebatur eos obligatos ad restitutionem: ista imponit tempus & pœnam.

1 Cõputato die pceptionis ſm Arc.& intelligo de momẽto ad momẽtũ. Ipse aũt remittit supra de re sti.spo.frequẽs.I.A.

[Glo. seq. recit.per quæstionem.]
c ¶ Faciendam.] non dicit cui ecclesiæ:credo ꝙ ecclesiæ, cui facta est iniuria,videlicet apud quam sepeliri debebat, parochialis ecclesia iã habuit suam canonicã, & sic non obstat j.ca. pxi.quæ in alio casu loquitur .Si ergo ipsa eadem fuerat ecclesia dimissa,cui soluetur pœna? Vnde extincta videtur actio, sicut cum creditor succedit debitori. ff.de solu.Stichus.§ a diuo.
[Glo.seq.recit.per quæstionem.]
d ¶ Interdicto.] ergo propter transgressionẽ vnius fratris ecclesia tota & cœmeteriũ punieẽ: sufficit ita scriptũ esse:& põt esse ratio: quia ex quo illum sciebant suũ non esse, inuestigare debebant diligenter, qua ratione ad eos deuenerit.ad hoc C. vnde vi.cum quærebatur.

CVm.] Diuisio patet per paragraphos. Præmitte,ꝙ canonica debetur ecclesiæ, in qua defunctus cælesti pabulo recipi consueuit.supra eo.c.1.Et ꝓ hoc videbaẽ, ꝙ parochiali. Item ei qua corpus assumiẽ. supra eo.de his.& prouidebatur, ꝙ ei in qua sunt sepulchra maiorum.Dominicus.
¶ Præsupponendum est pro intellectu huius c. illud quod habetur in c.certificari. e.ti. in antiq. videlicet ꝙ quando quis eligit sepulturam in aliqua ecclesia dimissa sua parochiali ecclesia,illa ecclesia debet habere canonicam portionem, quæ cessante consuetudine est quarta pars omnium illorum, quæ obuenerunt occasione funeris.
CASVS. Prædecessores cuiusdam Titij cõsueuerũt sepeliri in ecclesia fratrum Minorũ:quia ab antiquo habent ibi sepulturam: Titius autem elegit suam sepulturam in quadam tertia ecclesia,nõ in propria ecclesia parochiali, nec in ecclesia suorum pdecessorũ: vnde illi tertiæ ecclesiæ plura obuenerunt occasione sepulturæ ipsius Titij:Certum est, quòd illa tertia ecclesia debet canonicam portionẽ. Sed q̃ritur, cui ecclesiæ:vtrum ecclesiæ parochiali Titij, vel ecclesiæ ꝑdecessorum suorum? Respondet Romanus Pontifex, quòd ista portio canonica soluenda est ecclesiæ parochiali ipsius Titij, in qua audiuit diuina,& nõ alteri ecclesiæ vbi sunt sepulti maiores: Nam ista canonica portio datur in recompensationem laborum,quos sustinuit rector ecclesiæ parochialis in celebrando diuina,& ministrando sacramenta defuncto,tempore suę vitæ. Sed quid ponamus, quòd Titius habebat duo domicilia, in vtroque se collocabat pariter, puta in æstate faciebat residentiam in vno domicilia, in hyeme in alio,quę domicilia erant in diuersis parochijs: iste Titius mortuus est electa sua sepultura in quadã tertia ecclesia:dictũ fuit supra, ꝙ ecclesia sepulturæ debet hr̃e canonicã portionẽ:sed quęritur quæ istarũ ecclesiarum habebit canonicam portionem:vtrũ illa ecclesia in cuius parochia est mortuꝰ,vel alia? Quidã dicũt, ꝙ illa ecclesia in cuius parochia est mortuus: verumtamẽ Romanus Põtifex decidit hic ɔ̃riũ, videlicet, ꝙ illæ duæ ecclæ parochiales diuidãt ĩter se illã canõicã portionẽ. Aliqui dicebãt ꝙ quilibet poterit eligere sepulturã, dimissa parochiali ecclesia dũmodo eligeret in loco magis religioso, hoc ẽ, in loco vbi magis celebrantur diuina. Sed quid erit, si aliquis eligit sepulturam in loco minus religioso, & dimisit locũ magis religiosum: puta q̃a eligit sepulturã suam in vna capella, in qua forte semel in anno celebrãtur diuidua? Rñdet ꝙ quis potest eligere sepulturam in loco minus religioso dimisso loco magis religioso, licet olim esset ɔ̃rietas inter doctores.Nota primo quòd quis põt eligere sepulturam dimissa ecclesia parochiali,& etiam dimissa ecclesia,in qua sepulti sunt sui maiores.Et canonica portio est soluẽda ecclesiæ parochiali, in qua recepit sacramenta,& non ecclesiæ in qua est sepultura suorum maiorum:& sic non est soluenda canonica portio illi ecclesiæ, in qua fuisset sepultus,si nõ elegisset sepulturam:nam sepulchrum maiorum,nõ ꝑfertur ecclesiæ parochiali.c.prox.supra e.Nota ꝙ ista canonica portio non soluitur ecclesiæ parochiali, eo ꝙ ecclesia est dimissa: sed soluitur in recompensationẽ laborum,quos sustinuit rector ecclesiæ parochialis in celebrando diuina, & administrando sacramẽta ipsi defuncto:ideo solui debet ecclesiæ parochiali, & nõ ecclesiæ, in qua est sepultura suorum maiorũ. Nota vlterius,ꝙ quis potest habere plura domicilia:& tũc si eligat sepulturam in aliqua tertia ecclesia, dẽt solui canonica portio ambabus ecclesijs, in quibus ipse defunctus habebat domicilia. Quid si haberet vnum domicilium solũ, quod partim esset de vna parochia & partim de alia: cui ecclesiæ est soluenda canonica portio?Dicit glossa, ꝙ idem,videlicet,ꝙ soluaẽ duabus ecclesijs per medium.Communiter tamen seruaẽ ꝙ ille est censendus parochianꝰ illius ecclesiæ,in qua fouet larem Nota, ꝙ quis potest eligere sepulturam suam in loco minus religioso: cautius tamen faciet, si eligat locum magis religiosum: nam plus ꝓficiunt speciales orationes quàm communes. & licet in vniuerso mundo fiant orationes communes, pro omnib. defunctis,tamen specialiter fiunt orationes pro bene factoribus illius ecclesiæ.

tam sepulturam [a] corporum (si petantur) quàm etiam omnium, quæ occasione sepulturæ illorum, peruenerint quomodolibet ad eosdem, infra decendium [b] integraliter faciendam [c], ipsos obligatos esse censemus. Quam nisi fecerint, ecclesiæ ipsæ, apud quas sepulti fuerint, nec non & cœmeteria earumdem, extunc eo ipso sint & tamdiu maneant ecclesiastico supposita interdicto [d], donec ab eis facta fuerit restitutio plenaria omnium prædictorum.

¶ Idem.

¶ Ecclesiæ dimissæ non debetur canonica portio, sed parochiali: & pluribus, si sunt plures.

CAP. II.

CVm † quis [e], cuius maiores sunt soliti ab antiquo in aliqua ecclesia sepeliri [f], ea dimissa eligit alibi sepulturã: canonica [g] portio dimissæ non debetur ecclesiæ

† Vide cõci.Tri.ses. 25.de ref. ca. 13.& Cardi. cõsi.90 ĩcip. eps Feltren.

[Prima glossa dicit quid declararet.
e ¶ Cum quis] Primũ dictum huius decretalis emanauit ad declarationem eorũ, quæ not Ber.& moderni supra eo. de his.& approbatur opinio Innocen. & reprobatur opinio Hug.& Ber.
f ¶ Sepeliri.vnde si intestatus decessisset, ibi sepeliri debuisset,vt dixi supra c.prox.& supra eo.tit.c.1.
[Glo.seq.recit.per quæstionem.]
g ¶ Canonica.]saltẽ quarta, vel fieẽ cõsuetudini supra e.certificari.in ijs q̃ eligũt sepeliri apud Minores vel Præ-

vel Prædicatores taxata est quarta ꝑ extrauag. Bonif. quæ incipit, super cathedra. in tit. de sepul. quæ fuit reuocata ꝑ Bñdictū: hodie innouata ꝑ cle. e. ti. dudū.
ADDITIO. In quarta, vt in minori, oēs canones cōcordāt. facit. s. eo. li. de arb. c. 1. & ibi cōcor. & vide ꝙ not. e. ti. certificari. in vlti. glos. & quod su ꝑ ea scripsi. Ioan. And.

a ¶ Dūtaxat.] quia ēt si apud debitā sepultus fuisset, habuisset parochialis ecclā canonicā 1. supra e. c. 1.
b ¶ Domicilia.] qđ esse potest, de rescri. dilectus. 2. ff. ad munici. l. assumptio. Itē posset quis esse sine domicilio, vt si relicto domicilio nauiget vel iter faciat, quęrens quo se collocet. ff. ad muni. l. Labeo. in prin. & l. eius. & ꝙ dicit hic de diuersis domicilijs, satis puto rem esse æquum in vno, quod æqualiter esset in duabus parochijs, vt puta inhabitat quis domū in confinio duarū parochiarum, vel duas domos coniunctas habitat, q̄ sunt in duabus parochijs, vt eadem ratione illæ duæ diuidant quartam.
ADDITIO. Facit quod post Inn. scripsi supra de parochijs. super eo. in glo. limes. cle. & si principalis. đ resc. & quod not. 16. q. 3. licet. in glos. pone ꝙ. Ioan. And.

1 Vide q̄ōnē quā hic dispu tat Frāc' đ decedē te monasterio ī. annū ꝓbationis: an tūc ecclā parochialis dēat habere canonicam.

† No. Dñicus & Ph. ꝙ assignatis cētum ꝓ certo actu faciē do & plures faciūt actum simul: diuidētur dicta cētū ī ter eos. exēplum primo in trāti arcē promissa sūt cētū: tres ītrāt simul inter se diuidēt illa cētū. Imo. ī cle. & si principalis. đ resc. Bar. in l. hoc art. ff. de hær. insti. Ange. de ag. succes. §. ꝓxi. Fōt.

sed illi dūtaxat [a], in qua ille officia consueuit audire diuina, & ecclesiastica recipere sacrā. Cū ab eo, qui duo habet domicilia [b] se collocans æqualiter in vtroq;, in loco tertio eligitur sepultura: domiciliorū ecclesiæ habebunt inter se † diuidere [c] canonicam portionem.

¶ In loco etiam minus religioso potest noua eligi sepultura h d secundum Zen.

¶ Si quis [d] antiqua dimissa nouam etiam in loco minus religioso elegerit sepulturam, electionem huiusmodi (licet iura super hoc videantur esse diuersa) nequaquam volumus impugnari.

Idem.

¶ Translatio personæ ad certū locum facta ad tempus, ecclesiæ ius sepulturæ non aufert. h. d. secundum Zen.

c ¶ Diuidere.] si. supra de testa. relatum 2. ad fi.
d ¶ Si quis.] hic terminatur quæ not. 13. q. 2. ca. 1. §. nunc autem quæritur. & supra eo. fraternitatem. & approbatur opinio Lau. Vin. Ioan. & Goff. reprobata opinione Hug. Ala. Tan. & Ber. quā etiam Hostiē. magis dicebat iuri consonam.

IS qui.] Partes patent. Secunda ibi, Mulier. & prima soluit dubium, & solutionem moderatur: ibi, Dummodo. Ioan. And.
¶ Si ciuis alicuius ciuitatis tpe æstiuo, vt fructus colligat, accedat ad suā coloniā: & ibi mortuus est: nō sepelietur in ecclesia, in cuius parochia mortuus est, sed portandus est ad suam ecclesiā parochialē hoc dicit.
CASVS. Titius huius ciuitatis ciuis. q habebat me diatariam vel coloniam, tempore æstatis ad illā accessit ꝓ recolligendis fructibus, vel forte ꝑꝑ pestē, & ibi mortuus est intestatus, quātum ad sepulturam: vtrum sit sepeliēdus in ecclesia parochiali, in cuius parochia decessit? Certe non: sed est portandus ad suam ecclesiā parochialem, si commode fieri possit: Sed quid sanctissime Pater: certum est, ꝙ mulier vidua sepelienda est cū suo marito: Ponamus ꝙ aliqua mulier habuit plures maritos: quæritur, cum quo sit sepelienda? Respōdet cum vltimo marito: quia tenet honorem & dignitatem ab vltimo marito. l. fęmina. ff. de senatoribus, vbi mulier habet dignitatem ex persona sui mariti. Et si mulier quæ nupsit senatorio, postea nubat plebeio ꝑdit dignitatem primi mariti. Nota ꝙ in iure villa accipit̄ dupliciter, vt in glo. de re. diui. Insti. circa princ. Vno modo accipit̄ pro congregatione ædificiorū, nō fortificata muris: q̄a si esset fortificata muris, diceretur castrum, vel ciuitas. Nota ꝙ ex sola mora facta in loco quis nō censet̄ parochianus illius loci: sed oportet ꝙ animo sit perpetuæ moræ, vel ad minus per decem annos faciat ibi residentiā, nisi appareat de contraria voluntate, vt in scholaribus, qui licet moram faciant in vniuersitate, non tamen censentur domiciliarij illius loci. Not. ꝙ cum quis decessit non electa sepultura, est sepeliendus in loco suorū maiorum: aliàs mulier est sepelienda cum viro suo; & si habeat plures viros, est sepelienda cum vltimo. Nota differentiam inter ciuitatem, castrū, & villam, de qua ī. de senten. excom. si ciuitas. Nota finaliter, ꝙ dictio, potius, stat correctiue, secundum Archidiaconum. Dominicus.

CAP. III.

IS †, qui habet domicilium in ciuitate, vel castro, quandoque ad villam ruralem se transfert recreationis causa, vel ut ruralia exerceat in eadē: si non electa [e] sepultura decedat ibidem, non in ecclesia dictæ villę, sed in ea potius, in qua maiorū ipsius ab antiquo [f] sepultura extitit, sepeliri debebit: Dummodo absque periculo ad ipsam valeat deportari [g].

¶ Mulier mortua, quæ pluribus nupsit, cum viro ultimo sepelitur.

¶ Mulier [h] † autem, quæ plures viros habuit successiue, si sepulturam nō eligat [i], est cum viro [k] vltimo sepulta.

† Vide Cōradum Brunū. li. 4. de cæremonijs c. 4. circa fi.

e ¶ Non electa.] aliàs non esset q̄stio: quia apud illam sepeliet̄. supra. c. proxi. in fine.
[Glossa secunda q̄rit, quæstionem declarat pro vtraque parte arguit & soluit.]
f ¶ Ab antiquo.] q̄d dices 1, auus proauus & alij ab antiquo sūt sepulti in aliqua ecclesia: pater elegit sepulturam in alia, & ibi sepultus est, filius decedens intestatus sepeliet̄ in sepulchro patris, vel in sepulchro aui & aliorū? & intelligo vt bene ꝓcedat dubitatio, ꝙ potest sepeliri cōmode in vtroque: pro vtraq. parte inuenies textum. 13. q. 2. c. vnaquæq;. §. Ioseph. & ver. econtra, qui aliàs est §. Per istam litteram, quam etiā habemus s̄. c. ꝓxi. in princ. satis videretur habendā rationē antiquæ sepulturæ aui, proaui, & aliorum, potius quàm paternæ. Ad idem s̄. eo. c. 1. in prin. & c. fraternitatem. vbi dicit pattum aliorumque parētum copulatiue dictū: quasi non sufficiat patrem ibi fore sepultum. Item viuente patre sepelietur in sepulchro aui ī. c. proxi.
g ¶ Deportari.] sim. ī. eo. c. vlti. imminens ergo periculum immutat ius commune, vt hic vides. Ad idem s̄. eo. lib de procur. si duo. §. sane.
ADDITIO. Archi. alle. ff. ad muni. eius qui. §. pen. ff. de iudi. hære absens. ibi: nam vbi sic venit, &c. & supra de eccle. ædi. ad audientiam. Ioan. And.
[Glo. seq. dicit quid declaret pars vltima.]
h ¶ Mulier.] hic terminatur quod not. Hug. & Io. 14. q. 2. vnaquæque.
ADDITIO. Et corrigit quod not. Vin. supra eo. de vxore. vbi dixit sepulturam parentum potius quàm viri sequendam: allegat quod de onere sepulturæ dixi in textu, super versi. vlti. Ioan. And.
i ¶ Eligat.] eligere enim potest cū quo voluerit, vel cum nemine sepeliri. supra eo. de vxore.
k ¶ Viro.] si verus vir fuit. ff. ad mun. de iure. §. fin.
[Idem Ioan. Mona & Archid.]

† Si vxor prius mo riat, q̄ vir vbi sepeli ri debeat ꝑter Frācū hic, vide c. qs ꝑ uincit. & c. vnaquęque. 13. q. 2. & c. de vxore. ex de sepul.

2 De hac q̄ōne vid Abba. in c. 1. extra eo. tit.

a ¶ Hono-

a ¶ Honore.] ff. ad municip. l. filij. §. 2.
ADDITIO. Ad idem l. vlti. eo. tit. §. 3. qui §. dicit mulierē quamdiu nupta est, incolā esse ciuitatis mariti. facit ff. de iud. exigere. ff. de sena. feminæ. C. de nupt. cum te. C. de dig. mulieres. & patet s. de foro comp. ex parte. C. de incolis. l. fin. Ioan. And.

† Vide Abb. in c. super eo. ext. de testi.

Licet.] Sūt duæ partes, quæ patent. ¶ Pater potest filio impuberi eligere sepulturam, si hoc habeat consuetudo. Item filiusfamilias pōt eligere sepulturam sine consensu patris, licet non possit testari. h. d. CASVS. Certum est φ impubes non hēt rōnem: ideo non pōt eligere sepulturā. Sed quid, mortuus est impubes, in quo loco erit sepeliendus? & vtrū pater pro filio suo impubere possit dimittere naturalem sepulturam, & eligere aliā? Rñdet φ sic: si hoc habeat cōsuetudo, aliàs non. Sed quid, vtrum filiusfamilias possit eligere sepulturam? Rñdet, qđ licet filius familias non possit testari de peculio, profectitio vel aduētitio, tñ poterit sibi sepulturam eligere sine consensu patris, & sic pro anima potest testari sine consensu patris: sed non pro alijs rebus. l. fi. C. qui testa. fac. poss. Nota primo, φ consuetudo qñque dat potestatem alteri pro altero eligere sepulturam. Not. secūdo arg. φ filius moriens ante patrem, necessario nō est sepeliēdus in sepulchro patris, ꝓbat text. qui vult φ pater non pōt sibi eligere sepulturam: vnde dato φ pater eligat alibi pro se, non tamen potest pro filijs.

†Hęc duo verba: in eorum, de sunt i antiquioribus codicibus.

† Vide Ant. ď Butrio in ca. de vxore. ex. ď sep.

timo, cuius domicilium retinet & honorem[a] †, tumulanda.

¶ Idem [in † eodem.]

¶ Ex consuetudine potest pater impuberi eligere sepulturam: pubes autem eligit per se ipsum, & hoc dicit secundum Zenze. quoad titulum: sed non quoad textum, vnde posset addi, Et pro anima non legat sine assensu patris bona non castrensia Domin.

CAP. IIII.

Licet[b] † pater minores filios, qui nequeunt antequam ad annos pubertatis[c] perueniant, eligere[d] sepulturam, possit (si consuetudo[e] terræ id habeat) quo voluerit loco sepelire: hoc tñ non potest, vbi cōsuetudo huiusmodi nō habetur, sed sunt cum suis maioribus, vel in parochiali[f] ecclesia tumulandi. ¶ Quamuis[g] autē filiusfamilias[h] absque patris assensu sibi possit libere eligere sepulturam[i]; pro anima tamē sua † præter ipsius assensum (nisi peculium castrense[k], aut quasi castrēse[l] habeat) aliquid iudicare[m] non potest[n].

¶ Idem [in eodem †.]

¶ Religiosi, nisi multum remoti à monasterio, nequeunt alibi eligere sepulturam. hoc dicit secundum intellectum Zen.

CAP. V.

Religiosi[o], nisi à proprijs monasterijs adeo forsitan sint remoti, quod ad ea cū moriuntur

[Prima glossa dicit quid declaret.]
b ¶ Licet.] Emanauit ad declarationem decret. supra eo. de vxore. 2. responso.
c ¶ Pubertatis.] s. xij. in muliere. xiiij. in viro. quod dic, vt supra dixi de testa. c. 1.
d ¶ Eligere.] sicut nec aliàs testari. ff. de testa. qua ætate, aliàs, in qua. 2. q. 6. cap. ei qui. §. item si sententia. C. quando prouoca. non est necess. l. 2.
[Glo. seq. dat duo similia.]
e ¶ Consuetudo.] sicut ergo cōsuetudo dat iurisdictionem & ius eligendi prælatum, de fo. comp. cum cōtingat. de cau. pos. cum ecclesia: sic etiam dat ius eligēdi sepulturam, vt hic vides.
ADDITIO. Et si dicas hanc consuetudinem esse contra ius commune, per quod diffinita sunt loca sepulturarum: satis est quod ius assistat. de quo plene dixi de consu. c. fi. super glo. penult. Ioan. And.

1 Et placet Arch.

[Glo. seq. quærit, alleg. pro & contra: ponit consuetudinem.]
f ¶ Vel in parochiali.] hæc est disiunctiua. Nūquid ergo ¹datur electio? quod vr̄ s. de reg. iur. in alternatiuis. Econtra vr̄ ordinem scripturæ seruādum. 43. dist. sit rector. ad fin. in glo. penul. s. eo. lib. de ele. si quis iusto. §. 1. & sup. de pben. mandato. & hoc tutius ¹. Ad hoc s. c. proxi. nec semper in alternatiuis est electio ², vt dicam in prędicta regula, in alternatiuis, consuetudo tamen habet quod parentes, vel amici tales sepeliunt in altera quam volunt: & graue videtur puerum octo dierum semper in antiquis tumulis solemniter sepeliri.

2 In alternatiuis nō semp datur electio, ď quo vide cum suis concor. Feli. i c. cū dilecta. ext. de rescr.

g ¶ Quamuis.] de hoc tractabat Host. in sum. huius ti. §. & apud quam. ver. si vero is.
h ¶ Filiusfamilias.] maior tamen pubere. & est huic si. sup. eo d. li. de procu. qui generaliter. §. 1.
i ¶ Sepulturam.] quia electio refertur ad id tempus, quo solutus est a patria potestate. ad hoc sup eo. de vxore. 1. responso.
K ¶ Castrense.] s. qđ a parentibus vel cognatis in militia agētib. donatum est, vel qđ ipse filiusfamilias in militia acquisiuit: qđ acquisiturus non fuisset, nisi militasset. ff. de castre. pec. l. castrense.
l ¶ Quasi castrense.] vt quod acquirit filiusfamilias aduocatus in postulando: Nā & ipsi aduocati militant. C. de aduoc. diuer. iudic. l. aduocati.
ADDITIO. Vide quod not eo. tit. l. fori. & quod dicā in Specu. de actore §. 1. ver. super. s. Item qđ agit de peculio. Ioan. And.

† De hoc arti vide late Phil. Francū s. eo. lib. in rub. tit. de testa. nu. 46. ver. sex to q̄rit. & Bar. in l. q in potestate. ff. de testa.

†Hęc duo verba: in eodē: desunt ī manuscriptis exemplaribus.

m ¶ Iudicare.] i. in vltima voluntate ³ relinquere: iudicium n. hic sumitur pro vltima voluntate, & aliter multis modis, qđ dic vt dicā j. de reg. iu. in iudicijs.
n ¶ Non potest.] ff. de dona. cau. mor. l. tam his.

3 Nō tñ in testō sup quo vide qđ scripsi sup. eo. li. de testa. si pater. in prin. l. An.

Religiosi.] Ego sequor intellectum Ioan. And. sm quē potest sic summari: Religiosi sunt sepeliēdi in suo monasterio, nisi in remotis moriant̄. hoc dicit. Et ponit dictum, cuius rōnem interserit: ibi, Cū vel le. Et exceptionem præmittit: ibi, Nisi. Dominicus.
CASVS. Aliquis religiosus sub ptāte abbatis existens habebat deuotionē ad aliā eccl'am: ipse veniens ad mortē vult eligere sepulturam in alia eccl'a, an possit? Rñdet, nō pōt quamdiu est in monasterio suo, vel alio loco ei propinquo, vbi cōmode pōt apportari ad locum monasterij sui: & sepeliendus est cum suis fratrib. secus si esset in loco remoto. Nota primo, φ religiosus nō potest eligere sepulturam, nisi esset in loco remoto. Sed quid si moriatur non electa sepultura? Respondet quidam, quòd sepeliendus est in monasterio sui ordinis, si in loco sit monasterium sui ordinis. Communis opinio doctorum est, φ sepeliēdus est in ecclesia parochiali, in cuius parochia mortuus est. Nec obstant iura dicentia, φ religiosi sepeliendi sunt in monasterio vbi degunt: Nam iura intelligūtur qñ religiosi moriuntur in loco proximo nō multum distante a suo monasterio, vel si fuerunt missi in aliquo monasterio, causa perpetuæ residentiæ: sed aliàs vbi moriuntur locis remotis non electa sepultura, certę sunt sepeliendi in ecclesia parochiali vbi moriuntur. Nota quod eligere sepulturam dependet ab habitu propriæ voluntatis. Dominicus.
[Prima gl. dicit q̄d decret. approbet, vel reprobet.]
o ¶ Religiosi.] Emanauit ad declarationem eorum, quæ not.

quæ not. Inno. & Host. sup. de exces. prel. nimis iniqua & Host. supra eo. tit. de vxore. & approbatur opinio Inno. reprobata opinione Host.

ADDITIO. Dicit Arch. quod per distinctionē hic concordantur istæ opiniones: quod non placet. qđ col lige ex vltima glossa. Ioan. And.

commode [a] portari non possint †, nequeunt (cum velle, vel nolle non habeant [b]) sibi eligere sepulturā [c]: sed sunt apud sua monasteria tumulandi.

† al. possunt.

a ¶ Commode.] nota ratione incommoditatis id permitti, quod aliàs non permitteretur. sic sup. eo. lib. & tit. is qui. Item causa incommoditatis alienantur res ecclesiæ. 12. quęst. 2. terrulas.

b ¶ Non habeant.] sic sup. tit. proxi. cap. vlt. cum suis concor.

ADDITIO. Et per hoc intellige de claustrali, vt ibi etiam dixi. Ioan. And.

c ¶ Sepulturam.] hoc tenebat Inno. sed Hostien. contra per decr. sup. eo. tit. de vxore. s. quod talis electio ad illud tempus. s. post mortem, refertur, quo solutus est monachus a iugo, vt ibi dr̄ de vxore: Ad idem sup. c. proxi. 1. respon. & hoc etiam ꝓbabat per decre. præce. de exces. præl. nimis iniqua, & per decret. de priuil. vt priuilegia. vbi dr̄, quod illi fratres eligunt sibi sepulturas. Ad primum respondeo, ꝙ licet vxor vel filiusfamilias sint in potestate viri vel patris, non tamen intantum, quin aliquid habeant, & velle & nolle: quod non est in monacho, & facit sup. eo. lib. de proc. qui generaliter, §. 1. Ad decreta. nimis. &, vt priuilegia. dic quòd non loquuntur in veris religiosis, sed in ijs, qui assumuntur in confraternitatē, vel intelligatur secundum istud, s. quando a monasterijs sunt remoti. Ioan. And.

† In antiquiorib. codicib. desunt hæc verba: primitijs, & oblatiōib.

TITVLVS XIII.

De decimis {primitijs †, & oblationibus.}

¶ Gregorius nonus fratribus Prædicatoribus & Minoribus.

¶ *Populus vt ecclesijs iura debita persoluat, est in prædicationibus & alijs exhortandus. hoc dicit secundum Zenze.*

[Prima glossa dicit vnde decisa: inchoat casum, & ponit ius nouissimum.]

d ¶ Discretioni.] Decre. est Grego. ix decisa de extrauaganti sua, quæ incipiebat, Grauamen nobis. Et ꝓut ibi patet ex querela archiepi, & capituli Pisani peruenit ad Papā, ꝙ Prædicatores & Minores ꝑdicabant decimas ex præcepto non deberi. [Ex quo cōtingebat, ꝙ laici remissi fiebāt remissiores.] Scribit Greg. vt sequitur. Hodie ꝓuisum est cōtra omnes religiosos, quibus non competit recipere decimas, vt in clem. de pœn. cupientes. 2. rñ. Ioan. And.

† Vide 3. ci. Tri. ses. 25. de reforma. ca. 12. & B. Th. 2. 2. q. 87. arti. 1.

[Glo. seq. circa decimas ponit quinque opiniones, & secundā & vlteriorem improbat.]

CAP. I.

Discretiōi d † vestræ mādamus districtius inhibentes, ne talia, quæ audientes à decimarum e, seu alia-

e ¶ Decimarum.] In decimarū solutione an debeantur ex ꝑcepto, an consuetudine tollantur, diuersę fuerūt antiquorum sententię. Et dixerunt quidam, quos secutus est Inno. in gl. quam posuit super ista rubrica, 1 ꝙ decime indistincte debenẗ & personales & ꝑdiales: probat per auctoritates veteris, & noui testamenti, & per iura 16. q. 1. reuertimini. & c. decimę, & q. 7. quicumque, & c. omnes. & in multis capitulis. Dicūt 2 quidam theologi, & hoc scripsit Petrus Lombardus, ꝙ præceptorum alia moralia, & hæc ad litteram seruanda: vt non occides, &c. & quædam ceremonialia, & hęc non seruantur ad litteram, vt de purificatione post partum. c. vnico. quædam mystica. & hæc sunt sacrificiorum pręcepta, quorum nō verba, sed mens seruāda est, & sic dicunt in decimis, vt. s. sint mystica, vel partim moralia, vt sufficiat aliquid dari pro decima ex vigore consuetudinis: puta cētesimam, vel vlteriorem, vel citeriorem partem, ad hoc 5. distinct in princi. 6. dist. §. vlt. supra eo. commissum. & in c. in aliquibus. in fine. & c. ad Apostolicæ cum simil. Sed hęc opinio est falsa & reprobata per omnia iura, & per concilium generale. supra eo. in aliquibus. vbi dicit integraliter decimas persoluendas. Alij theologi dicunt, ꝙ hodie decimę non debentur: quia olim in esse erant datę clericis, qui nihil aliud habebant, vt Numeri 18. vbi dicebatur clericos parte decimarum debere esse cōtentos: hodie vero habent ꝑdia: vnde eis decimę non debentur. & hæc opinio reprobatur sup. eod. tua nobis. Alij dicunt, ꝙ decimæ in illis regionibus, in quibus non est consuetudo vt soluantur, nec exiguntur, nec ꝑdicantur, non soluere nō fit peccatum: quasi ex tolerātia Papa dispenset: quod videtur posse secundum ea, quæ not. supra eo. a nobis. vbi aūt exiguntur & ꝑdicantur, non soluere est peccatum. quæ opinio per hanc decret & per omnia concilia 3 & decreta supra eo tit. reprobari vr̄: in quibus satis patet, ꝙ Papa non tolerat, sed cōtradicit expresse. ad hoc Exo. 22. ibi, Decimas & primitias tuas nō tardabis offerre. Host. no. supra eod. in aliquib. & c. a nobis. ꝙ prædiales decimæ debentur lege diuina, personales vero non: & ideo in primis non admittitur consuetudo: In secundis vero sic: vnde si consuetudo est personales non præstari, non debetur: & sic intelligit finem ipsius decretalis. Sed hoc Innocent. execratur, vt dixi in princip. & eius in hoc opinio tutior est: & ideo tenenda esset. de pænit. dist. 7 nullus.

1 al. ē gl. illa super illa decr. vlt. de paroc. Ioan. And.

2 De materia huiꝰ gl. vide q̄ plenissime scribit B. Tho. & ibidē Caiet. 2. 2. q. 87. art. 1.

3 Multos sanctos patres & multa cōcilia hoc dicēdo enumerat hic Arch. & post eū Io. An. & vide B. Th. paulo antea citatum.

ADDITIO. Et penitus vide quod dixi in quæstione posteriorum in quarta parte, & quod scripsi supra eo. a no-

DE DECIMIS, PRIMITIIS, &c.

Cōtinuatio dñi Heliæ.

¶ Superiori tit. visum est de iure sepulturæ, quod est vnum de iuribus parochialibus: verum quia ius decimādi computatur inter iura parochialia: ideo ad nos informādum, de isto iure decimandi, siue decimabili, annectitur tit. de decimis, &c.

Discretioni. [Hic in superscriptione Prædicatores prẽmittuntur. de quo hic Arch. vt no supra eo. li. de elect. quorundam. Et primo inhibet: secundo præcipit: ibi, Immo.

CASVS. Episcopus & capitulum Pisanū exposuerunt Romano Pontifici grauamē & querimoniam de Prædicatoribus & Minoribus: Nam quidam eorum prædicabant publice in suis sermonibus cotā multitudine populi, quod soluere decimam non erat in præcepto diuino: Alij autem dicebant, quod soluere aliquam quotam quantumcumque modicam erat in præcepto: non autem illa quota quæ vocatur decima: vnde multi & fere omnes laici subtrahantur, nec volebant soluere decimam: quare supplicatum fuit domino Papæ vt dignaretur de remedio prouidere opportuno: Vnde Papa scribit Prædicatoribus & Minoribus, eis inhibēdo, ne de cetero prędicent aliqua, per quæ populus retrahatur a solutione decimarum: sed vt suadeant & moueant populum ad solutionem decimarum. Nota primo ex superscriptione, quod Prędicatores præferūtur Minoribus de quo hic Arch. vide ꝙ not. eo. lib. de ele. quorundam. secundum Ioan. And. Nota secundo prædicantem populo abstinere debere ab his, quę inducunt corruptionem animarum. Dom.

eod.a nobis.in magna suppletione,ante medium.ver. adueniente autem tempore gratiæ.Ioan.And.
ALIA ADDITIO. Dicit Arch.ꝙ opinio Hostiē. scilicet ꝙ pḋiales decimæ debeantur de lege diuina. pſonales vero nõ:fuit opinio fratris Hug.de Sincera magistri ĩ theologia.

rum a rerum ecclesijs debitarum solutione retrahant, vel aliàs animas b corrumpant audientiũ, in sermonibus c uestris vel alibi d proponere de cætero pſumatis. Immo verbo & opere informetis eosdem, vt ad solutionem prædictorum promptæ voluntatis e animo sint intenti.

¶ Alexander quartus.

a ¶ Aliarum rerum.] Puta primitiarum, 1 oblationum, canonicarum portionum debitarũ ex funeribus, & eorum quæ debentur propter suas laudabiles consuetudines. de simo. ad Apostolicam. olim soluebantur quattuor genera decimarum.supra eo.c.1.& ideo homines bonis omnib. abundabant. 16. q.7. maiores nũc nec vna bene soluitur: & ideo homines ad decimã conuertuntur. 16. q. 1.decimæ. & ideo dominus locustas non increpat, nec plagas amouet.16. q 1.reuertimini.& tollit fiscus quod non accipit Christus,vt in prædicto c.maiores.

1 De materia glo. vide B. Thom. & ibid. Caiet.2.2.q. 86.per totam q.

ADDITIO. Hæc tria per glossam tacta bene experiuntur Italici decimas non soluentes. Econtra quadruplex est remuneratio bene soluentiũ:fructuũ vbertas,corporis sanitas,remissio peccatorum, & acquisitio cælestiũ præmiorũ, vt in prædicto capit. decimæ. Ioan.And.
b ¶ Animas.] aliàs animos. ad hoc supra.eo. quamuis.de nat.ex lib.vent.c.vnico.
c ¶ Sermonibus.] tale officium priuilegiatum est.de statu monachor. quod Dei timorem. [ad finem.& in glo.penult.]
d ¶ Vel alibi.] Puta in collationibus,disputationib. vel in confessionibus,in quibus iniungere debent cõfitentibus, ꝙ aliena restituant:quia nõ dimittit peccatum,&c.j.de reg.iur.peccatum, cum suis concor.& hoc faciendo licite ab excommunicatis eleemosynas recipiunt.de sent.excom.cum voluntate. §.1.priuilegium ergo illud merentur amittere contrarium suggerendo.11.q.3.priuilegium cum suis similibus.
e ¶ Voluntatis.] voluntarium militem sibi eligit Christus 15. quæst. 1.non est cuiquam.33.quæstio.5. qui si tit.in fine.
STatuto.] Ponebatnr olim hæc decreta.vt dicit Archi.sub titu.de statu monachor.& incipiebat, Cũ personæ.Guliel.alleg. Quia personæ. qui fere totam hãc decre posuit in Spec.de deci.ver.in summa.Scias ꝙ quæstionem (quæ habet an priuilegiũ de decimis non soluendis certis religiosis concessum, extẽdatur ad decimas, quas laici per antiquum feudũ possidēt) plene tractaui supra eo.c. penulti.vbi ad probandum quòd non extendatur,per quinque modos hãc decre. induco.Ioan.And.
¶ Pro intellectu huius c.est pſupponendum,quòd aliqui religiosi percipiunt decimas ex donatione laicorũ, quas laici habebant infeudatas cũ cõsensu epi,ēt sine consensu capituli,c.ad Apostolicam.de his quæ fiunt a plato sine consensu capituli:& tunc religiosi qui solum habent istas decimas ex donatione laicorũ non percipiunt decimas noualium:sed solũ illas decimas percipiunt,quas laici percipiebant: vnde multi religiosi impetrabant a sede Apostolica priuilegiũ vt ipsi possent percipere decimas noualium , pro illa portione , pro qua ipsi percipiebāt decimas antiquas. CASVS. Monasterium sancti Cypriani percipiebat decimas in mea parochia pro certa portione ex donatione laici sibi facta ex consensu epi: vnde abbas ipsius monasterij impetrauit a sede Apostolica priuilegium, vt in mea parochia posset percipere & leuare decimas pro illa portione , pro qua percipiebat decimas antiquas:& tamen ego rector ecclesiæ parochialis eram in possessione percipiendi decimas in tota mea parochia : vtrum virtute priuilegij sui possit percipere decimas in quarum possessione eram tempore impetrationis priuilegij ? Respondet Romanus Pontifex, ꝙ priuilegium suum nõ se extendit ad illas decimas , in quarum possessione alius erat tempore impetrationis . Sed ponamus quòd dictus abbas percipiebat decimas pro aliqua quota in quadam parte meæ parochiæ , quę erat circa flumen:postea a sede Apostolica impetrauit priuilegium generaliter, vt perciperet decimas noualium in parochia mea : vtrum possit virtute sui priuilegij percipere decimas noualiũ in parochia mea,in illa parte parochiæ, in qua nõ pcipiebat antiquas?Respondet quòd non:sed priuilegium suum restringitur ad loca, in quibus pcipiebat antiqua. Sed quid sanctissime Pater, ponamus quòd abbas sancti Cypriani non erat in possessione nisi pcipiendi tertiam partem decimarum antiquarũ, licet re vera ad ipsum spectaret media pars: accessit ad Papam, & impetrauit priuilegium , vt posset percipere decimas noualium in parochia mea, pro illa parte, p qua percipiebat antiquas, vtrum priuilegium suũ se extendat ad mediam partem , quę sibi debetur: vel solum ad tertiam partem,sicut est in possessione pcipere ? Respondet quòd priuilegium se extendit solũ ad tertiam partem quam possidet, & nõ ad illam partem,quę sibi debetur.Sed ponamus,quòd abbas pcepit omnes decimas ex donatione laici, & impetrauit rescriptum,vt pciperet decimas noualium pro ea parte,pro qua pcipiebat decimas antiquas: vtrũ virtute priuilegij sui pcipiat omnes decimas noualiũ ? Rñdet ꝙ non: sed priuilegium suum restringetur ad mediam partem noualium : quia non est verisimile ꝙ Papa dedisset illi istud priuilegium in grauamē ecclesiarum parochialium, si impetrans expressisset,quòd ipse pcipiebat integre omnes decimas integras. Vtrũ sit verum indistincte in omnibus religiosis, vt nõ debeant percipere,nisi medietatem noualium? Respondet quòd non:sed fallit in religiosis Cistercienſibus & Carthusienſibus:nam isti percipiunt integras decimas , secundum quòd est eis indultum per Papam. Sed quid faciet ecclesia parochialis , & rector illius ecclesię:si isti Cistercien.& Carthusien.percipiãt decimas cum integritate:quia rector ecclesiæ parochialis non potest supportare onera parochialia, & nõ habet vnde possit sustentari?Respondet Romanus Põtifex, quòd episcopus loci poterit prouidere:nam si videat episcopus , quòd rector ecclesiæ parochialis non habet aliunde ex quo possit sustentari , tunc compellit istos Cistercien & Carthusien ad faciendum rectori congruam portionem,vnde possit sustentari,& onera parochialia supportare. hoc dicit præsens text. vsque ibi , Sane quamuis. Nota primo quòd ad solum Papam spectat declarare verba ambigua suorum priuilegiorum. Ad hoc supra de officio ordinarij. Nota secundo, quòd quantum ad vim compræhensiuam priuilegij,

¶ Priuilegium decimas noualium concedens , non includit decimas noualium per alios possessas tempore impetrationis : & loca tantum includit vbi percipiebantur antiqua, & ad portionem antiquam. hoc dicit vsque ad §. statuimus.secundum Dominicum.

CAP. II.

STATV-

uilegij, attendimus tempus datæ: & sic priuilegiũ nõ extenditur ad futura. Ad hoc de priuil. cum capella. Dominicus.

[Prima glossa diuidit, & summat.]

a ¶ Statuto. Hic Alexãder in prima parte ponit quasdã declarationes circa indulgentias, in q̃bus conceditur aliq̃bus vt noualium pcipiant decimas ꝓ ea portione, qua pcipiebant antiquas. Et a quibusdã ex ipsis declarationib. duos excipit ordines hic vsq; ad §. vbi. ibi, Prouidet parochijs pauperibus, quarum decimæ alijs debentur, vsque ad §. Sane. Tertio prouidet circa decimas recipiendas vel non de manibus laicorum, vsque ad §. Diœcesani. Quarto ꝓuidet circa decimas soluendas a religiosis, & circa diœcesanorum potestatẽ super his, vsque ad §. Nec ꝓ eo. vbi statuit noualium decimas religiosis non accrescere, qui antiqua de laicorum manibus habuerunt.

b ¶ Declaramus.] not. quia hic Alexander nõ statuit ius nouum, sed antiquum declarat: vnde primũ dictũ habebamus ĩ ca su s. ð priui. c. antep. quod incipit, dudũ.

c ¶ Contingunt.] forte priuilegio, vel cõpositione, vel feudatione, vel pscriptione vel receptione de manibus laicorũ, vt dicit in fine: vel alio quocunq; modo iure cõi non est reperire simpliciter, ꝙ debeatur certa pars, nisi forte in epo, q̃ iure cõi petit quartam. s. de of. ordi. conquerente. de præscri. de quarta.

d ¶ Tempore illo.] sic in his inspicit datę tempus. Ad idem supra de relcr. eam te. c. si eo tempore. eo. lib. de elect. dudum i. in antiq. vbi de hoc

[Gio. se recit. per quæstionem.]

e ¶ Possidebant.] iure suo tamquam sibi debitas [Idem Archidiaconus.] tunc nõ debet illis obesse priuilegium hoc tacito impetratũ. s. de priui. dudũ. Idẽ potest dici si bona fide possidebant, sed ꝓprietatẽ iuris non habebant, vt sola bonæ fidei possessio vires priuilegij impediat. Si autem esset violenta, vel malæ fidei possessio, vires priuilegij non impediret 1 sm Inno. & Host. qui hoc not. in pdi. decre. dudum. allegãt, de resti. spo. grauis. de pscri. c. vlt. de dona. inter vir. & vxo. & si necesse. ob hoc etiã ibi dicunt, ꝙ si abbas impetrat priuilegia exẽptionis ꝓ se & capellis sibi subiectis: ꝙ si ali qua capella sua sub alio monasterio bona fide possideatur, impedientur vires priuilegij, aliàs non, per eadem iura.

ADDITIO. Sic vt sola litis pendentia, (etiam si dolose non taceatur) impedit vires priuilegij, vt lit. pen c fi. Ioan. And.

† Pro materia vide Socinũ cõsil. 269. in ci. in psenti consultatione.

† Not. ꝙ priuilegiũ mihi cõcessum vt pcipiã decimas & similia de aliquo loco, est subreptitiũ, nõ facta mẽtio ne ð alio exĩstẽte ĩ possessiõe ista pcipiendi. l. in puberi. ff. de admini. tut. supra ð pri. dudũ sec9 si nemo ista pcipe ret. Petr. Anc. Fon.

Declarãs nõ dr ius nouũ ede re, sed antiquũ declarare.

Possessio sola bonę fidei ĩpedit vide Abbatẽ ĩ c. veniẽs. de pscriptio.

1 Dic quo ad illam Io. And.

to a † perpetuo declaramus b, quòd indultum illud Apostolicum (quod plerisque conceditur) vt noualium decimas pro ea portione percipere valeant, qua veteres eos contingunt c ad illas noualium decimas (quas tẽpore d illo, quo impetratum vel obtentum extitit hoc indultũ alij † possidebant, e cum de hoc in ipso mentio nulla fiat) nullatenus se extendit: nec ad alias f etiam, nisi in his tantum locis, vbi veteres tunc (quando dictum indultum impetratum fuit) ipsi impetratores habebant, & pro ea g solummodo portione, qua ipsi tẽpore impetrationis huiusmodi percipiebant antiquas.

¶ Priuilegium decimarum noualium limitatum ad mensuram antiquarum, non potest vltra dimidiam includere: fallit in Cisterciensibus & Carthusiensibus. hoc dicit.

¶ Statuimus h præterea quòd idem indultum obtentum ab ijs, qui tempore impetrationis totaliter veteres percipiebant decimas, vltra medietatẽ i decimarum noualiũ nullatenus extẽdatur: quia k non est verisimile, si tunc de plena & integra perceptione veterũ fuisset expressum, qu d Apostolica sedes pariter, & similiter noualium decimas, in tam graue parochialium ecclesiarum dispendium indulsisset, quòdq; ratione talis indulti, siue impetrati iam, siue impetrandi deinceps, non possit in noualib. (quæ amodo fient) vendicari & acquiri vel pcipi plusquã medietas decimarum ipsorum noualium; etiam si amplius in veteribus habebatur: cum non sit l dicẽdum asperum, sed piũ potius & benignum, si super decimis futurorũ noualium contra parochialium ecclesiarum grauamen † (quod ex distinctione † indulti huiusmodi possit accidere) taliter obuiatur. Religiosos tamen Cirstercien. & Carthusien. ordinum statuto & declaratione huiusmodi (quantum ad hos duos articulos, videlicet de medietate m decimarum noualium) comprehendi nolumus vel constringi.

¶ Priuilegiati super decimis recipiendis, ecclesiis parochialibus gratis assignare debent portionem pro debitis oneribus supportandis. hoc dicit. Dom.

f ¶ Nec ad alias.] secunda declaratio. Pone, debebat mihi medietas decimarũ antiquorum pdiorum certæ parochiæ: impetraui vt pciperem ꝓ ea parte noualia, ꝓ qua, &c. tempore impetrationis non in tota parochia, sed solum in certa parte: pone citra riuum pcipiebam partem illã decimarum: in illa solũ parte recipiam noualia non in vlteriori.

g ¶ Et pro ea.] tertia declaratio. Pone, debebatur mihi dimidia certæ parochiæ, sed non dabatur nisi tertia: impetraui priuilegia de noualibus pro ea parte, &c. solam tertiam in noualibus habebo.

h ¶ Statuimus.] sequuntur adhuc duæ declarationes. Ad earum intelligentiam scias, quòd aut ille, qui impetrabat tale indultũ, percipiebat integras decimas, aut plusq̃ dimidiã, aut dimidiã, aut minus: in primis duobus casibus, scilicet cum integram, vel plus quã dimidiam percipit in antiquis, prætextu priuilegij noualium solam habebit dimidiam, si percipit dimidiam, vel minus antiquorum, tantũdem percipiet noualium.

i ¶ Vltra medietatem.] nomine portionis dimidia 2 continetur. ff. de verb. sign. nomen filiarum. §. portionis. ff. de vsufruct. l. etiam.

ADDITIO. Quandoque propter incertitudinem appellatio partis comprehendit totum. ff. de lega. 3. l. vxori. in prin quid dicat Ber. vide de rescrip. nonnulli. super 4 glo.

K ¶ Quia non est.] ratio.

l ¶ Cum non sit.] diceret aliquis, quare sit tã stricta interpretatio & aspera? Respondet.

m ¶ De medietate.] bñ ergo cõprehẽdunt trib. declarationi-

† al. grauamina.

† In manuscript. & alijs co dicib. impressis paulo an tiquorib. constãter legit, distinctione Et ꝓ, possit, manuscripti habent: possit.

2 Portionis appellatione media pars cõtinet: vide Dec. cõsi. 60.

rationibus primæ partis: sed istis duabus declarationibus istius §. statuimus. non comprehenduntur: & hoc intendit. si ergo percipiant integram uel plus quã dimidiam in antiquis: & in noualibus prætextu talis indulti tantundem habebunt. Ioan. And.

det quòd non. Sed ponamus quòd religiosi monasterij noui, qui sunt exempti a iurisdictione episcopi Pictauensis acquirunt de nouo alias terras existentes in mea parochia, ipsi recusãt soluere decimas ex illis terris: nũquid potero tales exẽptos facere cõueniri corã epo Pictauẽsi, vt ipse cõpellat eos ad soluẽdũ decimas ex illis terris? Respondet q̄ sic: & sic iste est unus casus in quo exempti possunt conueniri coram ordinarijs, uidelicet si exempti recusẽt soluere decimas ecclesię parochiali: sed tũc non possent conueniri per citationem communem, sed oportet q̄ citatio fuerit formalis, & specialiter faciat mentionem quod ueniant responsuri tali rectori ecclesię parochialis super iure decimandi. Sed ponamus quod de consensu episcopi laici donauerunt decimas aliquibus religiosis exẽptis, quas habebant infeudatas ante concilium Lateranen. vtrũ dicti religiosi exempti possint percipere decimas noualiũ: quia aliqua terra erat in eremo: & per tantum tempus de cuius initio memoria hominũ non extitit, de nouo fuit redacta ad agriculturam, fuerunt seminata aliqua noua semina in illa terra: vtrum ex fructibus superexcrescentibus possint religiosi exempti percipere decimas virtute donationis a laicis sibi factæ? Respondet quòd non. Nota quòd laicis est prohibitum recipere decimas in feudum ꝑpetuum post Lateranen. concilium: ergo uidetur secus in temporali, ut not. in c. cum Apostolica. sup. de ijs quæ fiunt a Pręla. Dominicus.

† Hoc est cõcilium Later. sub Alexand. tertio. c. ℈

¶ Vbi autem per huiusmõdi concessiones decimarum parochiales ecclesias adeo grauari contingit, quòd earum rectores de ipsarum redditibus congrue [a] sustentari, & commode iura episcopalia exhibere non possunt: prouideatur per locorum ordinarios, & ordinetur taliter, quòd eisdem rectoribus tantum de illarum [b] relinquatur prouentibus, quòd exinde competentem sustentationem habere †, & episcopalia iura soluere ualeant, aliaque onera [c] debita supportare.

¶ Decimæ per laicos ante Lateranen concilium in feudum receptæ a religiosis per eos recognitæ in feudum, non possunt ipsis religiosis concedi sine diœcesanorum consensu, hoc dicit. Domin.

¶ Sane quamuis forte a religiosis exemptis & alijs, fiant infeudationes de decimis detentis a laicis, & ijdem laici quòd illas ab ipsis religiosis in feudum teneant, recognoscant: nõ tamen licet religiosis eisdem post talem infeudationem, uel recognitionẽ sic de facto præsumptam, huiusmodi decimas de manibus laicorum ipsorũ acquirere uel recipere, absque diœcesanorum episcoporum assensu [d]. Illas autem decimas intelligimus posse taliter a religiosis de manibus laicorum recipi uel acquiri, q̄ ante Lateranen. [e] † concilium ipsis laicis in feudũ perpetuo [f] fuere cõcessæ.

¶ Diœcesani compellunt religiosos exemptos soluere decimas parochialibus ecclesiis, si nõ agatur de rebus exemptis, hoc dicit. Domi.

¶ Diœcesani uero parochialium ecclesiarum ad requisitionem rectorum earundem de ipsis religiosis super decimis, quas habẽt, uel eos habere cõtinget: quę quidem aliàs ad ipsas spectauerunt ecclesias (nisi de rebus exemptis [g] agatur) exhibeant iustitiæ complementum.

a ¶ Congrue.] quod dic ut sup. de præben. de monachis. 21. q. 1 c. 1. in glos. penult.
b ¶ Illarum.] decimarum parochię suæ.
c ¶ Onera.] legatorũ, nuntiorum sedis Apostolicę, collectarum, & similium. ad idem sup. eodem li. de pręb. cap. 1.
ADDITIO. Ioan. Monachus & Archid. allegant de supplen. negligen. prælat. sicut. & de præbend. de monachis & ca. auaritiæ. Ioan. And.

¶ SANE. Pro intellectu istius §. est p̄supponendum primo, q̄ si laicus teneat decimas infeudatas ab antiquo ante cõciliũ: & ideo illas iuste tenet secundum communẽ opinionem doctorũ, potest ipse laicus istas decimas restituere ecclesię parochiali sine consensu diœcesani: sed si uellet dictas decimas alteri ecclesiæ donare, non posset sine consensu epi. secũdo est pręsupponendũ, q̄ si laicus teneat decimas a religiosis, posset illas decimas donare religiosis absque consensu episcopi.

† Petr. de Anch. no. post Ioã. And. obscurius tamẽ loquẽtem, q̄ ex donatione priuilegiata Papæ nõ aufert ecclesiæ priuilegiũ, ne conueniat vltra id q̄ facere pót. fa cit l. in cõdẽnatione. l. inter eos. ff. de reg. iur. Fõtanus.

¶ Casus hoc præsupposito in isto §. sic figuratur: Quidam religiosus ab antiquo, scilicet ante conciliũ, habebat decimas infeudatas, illas decimas volebat dare alicui loco religioso, a quo non tenebat dictas decimas: certum est quòd illas decimas posset laicus donare ecclesiæ parochiali, a qua tenebat dictas decimas etiam sine consensu episcopi: sed alteri ecclesiæ uel loco religioso non posset donare sine consensu episcopi. Sed utrum episcopus debeat immediate prębere consensum huic donationi? Respõdet Romanus Pontifex quod non: immo antequam episcopus consentiat donationi, debet inducere laicum ad reddẽdum decimas suæ ecclesiæ naturali & parochiali: qui episcopus si ꝑ monitionem suam non possit laicum inducere ut reddat decimas ecclesiæ suæ parochiali, poterit præbere consensum, ut illas donet alteri ecclesiæ parochiali, uel alicui loco religioso. Sed quid? ponamus quòd religiosi aliqui exempti timentes ne ad monitionem episcopi mutaretur laicus, & dictas decimas redderet ecclesiæ parochiali. faciebant quòd ipse laicus recognosceret illas decimas tenere ab ipsis religiosis, licet re uera non teneret: vtrum ista ficta recognitio præstet patrocinium ipsis religiosis, ut decimæ illæ possint eis donari sine consensu episcopi? Respon-

d ¶ Assensu.] Laicus habebat decimas quas religiosis donare uolebat: fingebat se per instrumentum ab illis habere in feudum, ut sic quasi restitueret ipsas eisdem sine consensu episcopi: sed talis fictio non prodeiit, ut hic uides.
e ¶ Lateranense.] de priuile. cum & plautare. 1. responsio.
f ¶ Perpetuo.] secus si ad tempus. & concor. de his quę fiunt a pręlat. cum Apostolica, in fine.
ADDITIO. Et si non apparet an ante uel post concilium quid iuris, ibi dixi in glossa finali. Ioannes Monachus & Archidiaconus hic tenent quod & Hostien. Ioan. And.
g ¶ Exemptis.] idest, de ipsis decimis: uel decimis exemptorum prędiorum.
ADDITIO. Archidiaconus exponit, idest, de decimis pertinentibus ad ecclesias exemptas. Ioan. And.

a ¶ Iure] ſupra eod. ex parte. 1.
[Glo. vltima ſignat contrarium, & ſoluit.]
b ¶ Eorundem.] ſicut enim ipſi laico nõ accreſcebant noualia, ut ſupra eodem, tua. 1. ſic nec ipſis religioſis, qui a laicis perceperunt. ad idem ſupra eod. cum contingat. Argu. contra. infra de iure patro. c. 1. Sol. ibi res a laico donata mutat naturam in nullius prçiudiciũ: hic p̃iudicium fieret eccleſiæ parochiali, ad hoc ſup. §. 1. in fine.

¶ Religioſi etiam exempti, de poſſeſſionibus acquiſitis & acquirendis, eccleſiis parochialibus ſoluere debent decimas, ſi priuilegiati non ſunt. hoc dicit. Dominicus.

¶ Ceterum ijdem religioſi, tam exempti, quàm nõ exempti, de terris & poſſeſſionibus acquiſitis hactenus, & amodo acquirendis, decimas integre ſoluant illis eccleſijs quibus eædem poſſeſſiones & terræ prius fuerant decimales: niſi ſuper hoc ſpeciali iure [a] vel priuilegio ſint muniti.

¶ Ex donatione laicorum habentes decimas antiquas, nouales ſuperuenientes in eodem loco non percipiunt. hoc dicit. Domi.

¶ Nec pro eo quòd forte in aliquibus parochijs omnes maiores decimas, ſeu partem illarum acquirunt de manibus laicorum, poſſunt pro eadem uel ſimili portione (ſi de nouo poſtmodum fiant noualia) in eiſdem petere, uel percipere noualium decimas eorũdem [b]: niſi rationabilis, per quã hoc facere ualeant, cauſa ſubſit.

TITVLVS XIIII.

De regularibus † & tranſeuntibus ad religionem.

¶ Innocentius Quartus.

¶ Si minor xiiij. annis ingreditur religionem, in xv. anno liber exit: niſi in ipſo xv. anno profeſſionem fecerit, uel habitum profeſſorum receperit, uel expreſſe ratam habuerit profeſſionem prius a ſe factam. Si autem per totum xv. annum portauit habitum ubi non eſt diſtinctus, intelligitur profeſſus: niſi tanta ſit indiſtinctio, quòd uiuentes cum eis ſimili habitu induantur. Si maior xiiij. annis ingreditur: ſi portat habitum per annum, quantumcunque ſit indiſtinctus, intelligitur profeſſus. Ioan. And.

CAP. I.

IS †

DE REGVLARIBUS, & tranſeuntibus ad religionem.

IS qui.] Prima pars tractat de impubere monaſteriũ ingreſſo. Secunda de pubere: ibi. Qui uero. Tertia declarat diſtinctionem habituum: ibi, Diſtinctos. Prima diſtinguit an egrediatur ante finem decimiquinti anni, an poſt: & primum permittit: ſed tres caſus excipit. ſecundum ꝓhibet ibi, Quod ſi. ſi ſint habitus indiſtincti, ſecus ſi indiſtinctiſſimi. Secunda principalis puberem profeſſum eſſe dicit, ſi per annum tulit habitum indiſtinctum: etiam ſi ſit indiſtinctiſſimus: & diuerſitatis rationẽ reddit: ibi. Quoniam. Ioan. And.

ADDITIO. Guil. in Spec. eodem tit. ver. & ſcias. dicebat hanc decre. fuiſſe Greg. ix. ſed fuit Innocentij, ut hic apparet.

CASVS. Aliquis minor xiiij annis intrauit aliquam religionem, puta, religionem sãcti Benedicti: poſtea completo anno xiiij. & inchoato xv. anno aſſumpſit habitum profeſſorum: vtrum uideatur feciſſe tacitam profeſſionem? Reſpõdet quòd ſic: quod uerum eſt, ſecuto poſtea triduo: ideo non poteſt redire ad ſæculum. idem dicendum ſi fecerit profeſſionem expreſſam: vel ſi ante xiiij. annum fecit profeſſionem expreſſam: poſtea ipſo facto maiore xiiij. annis: quia inchoato xv. anno ratificauit illam primam profeſſionem. Sed quid, ponamus quòd nouitius non accepit profeſſorum, ſed alium habitum portauit per totum annum, xv quia incepit ſextum decimum annum: an uideatur feciſſe profeſſionem? Reſpondet quòd ſi in tali religione habitus nouitiorum ſunt diſtincti a profeſſis: & iſte nouitius portauit habitus nouitiorum, & non profeſſorum: non uidetur feciſſe tacitam profeſſionem: Sed ſi habitus nouitiorum non ſunt diſtincti ab habitibus profeſſorum: tunc per delationem iſtius habitus per totum xv. annum uidetur feciſſe profeſſionem tacitam: quòd uerum eſt, niſi conuerſi & donati portarent eundem habitum. Sed quid, ponamus quòd erat aliqua religio, in qua non ſolum erant nouitij, ſed etiam conuerſi & donati: aliquis poſt xiiij. annum accepit illum habitum, & portauit per unum annum integrum ſine reclamatione: utrum uideatur feciſſe tacitam profeſſionem? Reſpondet ꝙ ſic: licet ſecus ſit ſi talem habitum accepiſſet ante xiiij. annum: & ſic ante diſcretionẽ animi. Sed ſanctiſſime pater, uellem infotmari a uobis qualiter dicantur habitus diſtincti? Reſpondet Romanus Pontifex, quod intelliguntur habitus diſtincti, ſiue diſtinctio ſit patẽs, ſiue nõ: quia habitus nouitiorũ nõ ſunt benedicti: & habitus profeſſorum ſic: & tunc eſt diſtinctio latens: multo magis ſi diſtinctio illa eſſet patens in ſciſſura, colore, uel aliàs. Not. primo ex principio ca. ꝙ durante anno probationis nouitius poteſt facere ꝓfeſſionem expreſſam uel tacitam. Sed ſciendum ꝙ quãdo facit profeſſionem expreſſam, obligatur illi monaſterio, ĩ quo fecit ꝓfeſſionem: ſed quando fecit tacitam profeſſionem, ipſe ſolum obligatur religioni in genere: ita quòd poteſt tranſire ad religionem laxiorem. Fallit iſtud in Mendicantibus: quia quis non poteſt profiteri intra annum, & ſi faciat expreſſam profeſſionem, eſt ſolum obligatus in genere religioni. Not. ulterius, quod impubes non poteſt facere profeſſionẽ expreſſe. Et in hoc religio æquiparatur matrimonio carnali: quod non poteſt contrahi in ætate impuberi: quod uerum eſt, niſi malitia & uigor naturalis ſuppleret ętatem: quia tunc ante xiiij. annum poſſet qs matrimonium contrahere: ſed in religione, hoc eſt in matrimonio ſpiritali, requiritur quod quis compleuerit annum decimumquartum. Not quòd ſi impubes non fecerit profeſſionem poſt xiiij. annum: non obligatur religioni, niſi fecerit expreſſam profeſſionem: uel ſi ſe ingeſſerit actibus conuenientibus ꝓfeſſis, uel ꝓfeſſionem prius factam ratificauerit. Not. ulterius, ꝙ ex delatione habitus profeſſorum p̃ annum inducitur tacita profeſſio, & hoc quando in monaſterium non ſunt conuerſi: uel ſi ſint conuerſi habentes habitum diſtinctum. Not. ꝙ ſi habitus profeſſorum & nouitiorũ ſint omnino diſtincti ſi impubes ante xiiij. annum accipiat habitum ꝓfeſſorum, ex delatione habitus p̃ annum non inducitur tacita profeſſio: ſecus ſi accipit

† De materia huius tituli videq̃ nouiſſime ſãciuit ſ. ciliũ Tri. ſeſſio. 25. tit. de Regularib' & Monialibus.

† Vide ſ. cil. Trid. ſeſſio. 25. tit. de Regularib' & Monialibus. ca. 15. vbi de tpe profeſſionis aliud quã hic ſtatuitur.

accipit post xiiij. annū, q̃a tūc ex delatione ipsius habitus per annū inducit̃ tacita professio. Nota vlterius iuncta glo. ꝙ impubes maior septennio dr̃ habere intellectū, nō tñ plenum: minor vero 7. nullū dr̃ habere intellectum: nam vt dixit. l. 1. C. de fal. mo. ignorat illa ætas q̃d videat. Not. insuper, ꝙ quantū ad obligandū quem religioni, requiritur ꝙ annus pubertatis sit completus: & sic non sufficit annus cœpt⁹. Not. finaliter, ꝙ professio ante annos discretionis, non ligat profitentem, sed pōt ex post facto ratificari. Et sic vr̃ ꝙ id quod est à principio nullū, possit ratificari: quod est verū virtute noui consensus: & ratificatur vt exnunc, & non vt extunc: de quo inf. in regula, ratihabitionem. Dominicus.

[Prima glossa summat.]

a ¶ Is qui.] si minor xiiij. annis ingredit̃ religionē, in xv. anno liber exit: nisi in ipso xv. anno ꝓfessionē fecerit, vel habitū ꝓfessorū receperit, vel expresse ratam habuerit ꝓfessionē pri⁹ à se factam. Si aūt per totū xv. annum portauit habitum vbi non est distinctus, intelligitur ꝓfessus: nisi tacita sit indistinctio ꝙ viuētes cū eis simili habitu induantur. Si maior xiiij. annis ingreditur: si portat habitū per annum, quantumcunq; sit indistinctus, intelligitur ꝓfessus. In fine declarat q̃ sint habitus indistincti. Ioan. And.

b ¶ Annum.] cōsummatum: quia nō sufficit incepisse, ꝙ dic vt sup. eo. ad nostram.

ADDITIO. Host. hic ponit quattuor casus quibus pubes, & quattuor quib. impubes obligantur religioni, & post eum hic. Ioan. And.

c ¶ Ingreditur.] hic tolle quod est inf. in tex. in versi. libere potest.

d ¶ Sequenti.] scilicet in xv. anno. sic 20. q. 1. illud.

e ¶ Vel.] repete eo completo. &c. Ioan. And.

f ¶ Prius.] scilicet ante xiiij. annum.

[Gl. seq. ostendit quod approbat, & quid reprobat.]

g ¶ Expresse.] & sic reprobatū est q̃d Io. no. 20. q. 1. illud & Ber. s̃. eo. significatū, q̃ dicebāt, ꝙ si ꝓfessionē fecerat ante xiiij. annum: tacite ibi morā trahendo post xiiij. annum, vr̃ eam ratam habere, arg. de despon. impu. litteras. & c. accessit. in anti. Host. aūt qui hanc vidit decr. & glossauit vt patet ex superioribus, in decr. significatum, tenebat quod hic dicitur.

h ¶ Sequentem.] scilicet xv. ætatis suæ.

[Glo. seq. exemplificat, quærit & soluit.]

i ¶ Videtur.] ecce ergo quartū casum post xiiij. annū ergo bene habet ratā professionē factā ante illud: sed tunc demū cū lapsus fuerit annus xv. & in ipso portauerit habitum distinctum.

qui [a] monasterium ante xiiij. annum [b], vt monachus efficiatur, ingreditur [c]: nisi eo completo professionem faciat in sequenti [d], vel [e] habitum religionis suscipiat, qui dari profitentibus consueuit, seu professionē à se prius [f] factam ratā expresse [g] habeat: libere potest infra † sequentem [h] annum ad seculum remeare. ¶ Quòd si per totum sequentem annum in monasterio permanserit, vbi professorum & nouitiorū sunt habitus indistincti, professionem per hoc fecisse, vel si quam prius fecerat, ratam habuisse videtur [i]: nisi tanta indistinctio ibi habitus habeatur, quòd & professi, & nouitij, ac etiam alij communem [k] vitam cum eis ducentes simili penitus habitu induantur. ¶ Qui vero post quartumdecimū annum [l] habitum religionis assumpserit: si per annum † illum gestauerit, extunc religionem assumptam præsumitur veraciter esse professus: vbi professi à nouitijs dissimilitudine [m] habit⁹ minime distinguuntur [n], etiam [o] si alij degentes cum eis similibus vestibus coutantur; quoniam cum iam hic ad discretionis annos peruenerit, quid agat agnoscit [p]: & ideo susceptum discretionis tempore ordinem (postquam hunc anni probauerit spatio) intelligitur firmiter approbasse. Secus autem in illo, qui ante discretionis annos habitum induit regularem: cum eorum, quæ tunc agit, plenum [q] non habeat intellectum.

¶ *Hic declarat qui sunt habitus distincti. h. d.*

¶ Distinctos † quoque seu dissimiles intelligimus esse habitus, siue nouitijs siue professis dissimiles vestes dentur: siue benedicantur cum profitentibus conceduntur: siue etiam aliquid aliud [r] fiat, per quod nouitiorum à professorum habitu discernatur.

¶ Alexander † quartus fratribus Prædicatoribus & Minoribus.

¶ *Prædicatores & Minores infra annum probationis quemquam ad sui ordinis professionem recipere nō possunt: quod si fecerint, receptus alligatus non est eorum ordini; & ipsi à receptione professionis aliorum sunt suspensi, & puniendi pœna, quæ pro grauioribus culpis ei consueuit infligi Ioan. And.*

k ¶ Cōem.] vt seruiētes capellani & sæculares clerici: & si habit⁹ ille religiosus nō esset, sed forte sæcularīu clericorum: id esset per ep̄m corrigendū. de test. c. 2. in ant. s̃. eo. sicut nobis. Sed nūquid cōpellitur talis ꝓfiteri non p̄cise, sed causatiue, vt vel profiteatur, vel exeat, vt sup. de elect. cum causam. in fin. ad hoc sup. eod. vt clerici.

l ¶ Annum.] ad idem sup. eo. ex parte.

m ¶ Dissimilitudine.] patēti in colore, scissura vel forma: secus quo ad hunc casū de alia latenti, de qua loquit̃ hic finis, vt in cle. eo. tit. eos qui, & vide q̃d ibi not. in gl. 2. & glo. licet ergo.

[Gl. se. obij. & sol.]

n ¶ Distinguuntur.] sed nonne ibi recipiēdo habitū, qui datur ꝓfessis vr̃ tacite professus, vt s̃. Illud verū est q̃n distinct⁹ est habitus: vbi vero nō est distinct⁹, secus, vt hic vides, & sic intelligas sane. q̃d no. Ber. s̃. eo. ex parte. in vlt. glo. ad fin. & probatur idem sup. eo. statuimus.

o ¶ Etiam si.] ꝓpter hoc aduersatur illud, qui vero: q̃d in principio §. positum est.

p ¶ Agnoscit.] id est cognoscere debet.

ADDITIO. Vel p̄sumit̃. s̃. de sen. excō. cum illorū. in fi. Io. A.

q ¶ Plenum.] maior septennio impubes intellectum habet, sed non plenum, vt hic vides, minor autē septennio ignorat quid videat. C. de fal. mo. l. 1.

ADDITIO. C. de iu. deli. si infanti ff. de alie. iudi. mu. causa fac. nam & si. de conse. dist. 4. eos. in fi. secundum Archid. qui dicit quòd §. quòd vero reprobi. de pæn. distin. 2. vbi dicitur, quòd neque virtus, neque vitium in nobis locum obtinet vsque ad certum tēpus, quo grauat infirmitas, de tali tempore vel ætate intellige, quæ non est capax. 15. q. 1. firmissime. in fi. & c. seq. Ioan. And.

r ¶ Aliud.] vt quia dentur à certis personis, vel in certis diebus, vel formis.

ADDITIO. Vel secundum Hostien. & Io. Mona.

† In antiquiorib. codicib. cōstanter legit̃ ita: ĩ. ipsū sequentem annū, &c.

† Cōtinuum. s. per no. in Rubrica. ff. d̃ diuer. & tēpo. p̄sc. itē p̄posítio, p, notat continuationē l. Vrbana. §. pernoctare. ff. d̃ verb. sig.

† De materia hui⁹ § vid̃ cle. eos, q. tit. de regularib. & ibi late Zab. Imolam, & alios.

† al. ita: Idē. s In noc. iiij. cuius est antecedēs decretalis, & oĩno vr̃ Inno. ad scribenda vt inducat initiū sequētis decretal. ibi constōnē Innocentianam.

Infans q̃d videt ignorat.

non ponitur supra chorum, vel non habet vocem in capitulo, nisi sit professus. Sed ista exempla non placent: quia non sonant in distinctionem habitus, sed actuum: & de hoc vide sup. eo. vidua. Ioan. And.

[Glo. seq. diuidit, & dicit hic poni exceptionem à regula.]

Non solum.] Duo principaliter facit, Primo ponit prooemium siue causam constitutionis. Secundo: ibi, Vobis. ponit constitutionē, in qua primo ĩhibet. Tertio: ibi, Quod si forte, ponit triplicem poenam. Præmitte quod ingredienti religionem datur annus ad probandum regulam. 17. q. 1. Gonsaldus. Sed huic anno pōt ingrediens & recipiens renuntiare, & statim profiteri. sup. eo. tit. ad Apostolicam. Sed istud vltimum hic prohibetur in duabus religionib. Dominicus.

† Vid̄ omnino qd̄ nouissime sanciuit cōcil. Tri. circa professio nem emit tēdā, sess. 25. tit. de Regulari bus & Mo nialibus. c. 15.

ADDITIO. Et hæc suprascriptio est talis qualis s̄. eo. tit. prox. c. 1. sed alterius auctoris. Ista vero decret. non fuerat inter Innocētianas, sicut nec præcedēs: sed extrauagabatur, & qui glossauerunt Innocentianas, non glossauerunt istam partem: tamē eam posuit & exposuit Host. in decr. statuimus. sup. eo. tit.. Ioan. And.

CASVS. Dictum fuit sup. c. proximo. ꝙ quis in anno xv. & sic in anno probationis pōt facere professionem tacitam vel expressam: hic quæritur an istud sit verū indistincte in qualibet religione? Rñdet Romanus Pontifex ꝙ non: sed fallit in ordinibus Mendicātium: nam Prædicatores, & Minores intra annum probationis, non debent aliquem recipere ad professionem. Sed quid sanctissime pater, ponamus ꝙ ipsi fecerunt ꝯrium: puta quia intra annum xv. & sic intra annum probationis admiserunt aliquē ad professionem sui ordinis: an sint puniendi aliqua poena. & qua poena debent ipsi puniri? Rñdet, ꝙ ipsi puniunt̄, quia ipso facto sunt suspensi à receptione aliorum religiosorū ad professionem. Itē debent puniri aliqua poena, quæ deberet illis imponi pro grauioribus delictis s̄m consuetudinem vel ordinationē suæ regulæ: & receptus sic ad talem professionem intra annum probationis, non est obligatus ipsi religioni in specie, in qua fecit professionem: est tamen bene obligatus religioni in genere ita quod tenetur profiteri aliquam religionē approbatam. Sed quid de Eremitis sancti Augustini & Beatæ Mariæ de Carmelo: vtrum sit idem dicendū, vt non debeant aliquem recipere ad professionem intra annum probationis: & quod si contrarium fecerint, puniantur dicta poena? Respondeo quod sic: Dispendium. Erant nonnulli Mendicantes, qui quadam leuitate ducti faciebant professionem: & cum sentiebant duritias religionis, dimittebant religionem, & efficiebātur apostatæ: & ideo ordinatum fuit, ne decetero Medicinantes reciperent aliquos ad professionē suæ religionis intra annum probationis: qui annus ꝓbationis fuit introductus in fauorem vtriusque, videlicet in fauorem monasterij, vt monasteriū cognoscat mores intrantis: & in fauorem intrātis, vt ipse videat an poterit sustinere duritias religionis. ca. ad Apostolicam. eod. tit. in antiq. Nota primo, ꝙ Mendicantes non possunt aliquem recipere ad professionem durante anno probationis. Nota vlterius differentiam inter tacitam professionem & expressam, quia expressa professio in aliquo monasterio facta obligat illi monasterio in specie, quod verum est, nisi quis vellet transire ad strictiorem religionem: sed ad laxiorem non potest, nisi petita & obtenta licentia: sed tacita ꝓfessio obligat solū in genere: sed tunc achuc requiritur ꝙ sit ætatis perfectæ; & ꝙ fecerit ꝓfessionem scienter: & ꝙ perseuerauerit per triduum. Nota insuper, ꝙ ex professione facta in religionibus, dicitur anima ingredientis lucrifieri Domino, quod est verū, si regula obseruetur. Sed si non seruatur, perdit̄ anima & corpus ad hoc 47. distin. quantumlibet. Nota finaliter ꝙ conscientia non regulata ratione, inducit dispendium salutis æternæ. quod facit ꝯ illos qui ex quolibet momento vel instinctu mouent conscientiam suam ad aliquid agendum, vide de simo per tuas. Dom.

CAP. II.

Non † solum [a]: & infra [b]. ¶ Licet zelum [c] animarum habentes, eas lucrari Domino sollicite cupiatis: quia tamen decet & expedit [d], vt conscientiæ puritati non desit iudicium rationis [e], ne vnde spiritualis profectus quæritur, salutis dispendium subsequatur [f]: Vobis de fratrum nostrorū consilio in virtute obedientiæ, & sub poena [g] excommunicationis auctoritate præsentium districtius inhibemus, ne ante annum [h] probationis elapsum (qui est maxime in subsidium fragilitatis humanæ regulariter institutus) quenquam ad professionem vestri ordinis, seu † renuntiationem in sæculo faciēdam recipere [i], nec constitutum infra huiusmodi annum aliquatenus impedire, quominus infra ipsum ad aliam religionem, quam maluerit, transeat [k]: vel (nisi maior tamen quattuordecim annis existens, professus sit tacite vel expresse, aut euidenter constet illū vitā voluisse mutare: quod [l]

† In mãu scriptis, & alijs ēt impressis ita: seu renūciatiōnē sęculo faciendā, & c. absq; dictione, in.

[Prima glos. summat, & dicit hic poni exceptionem à regula.]

a ¶ Non solum.] Prædicatores & Minores infra annū probationis quemquam ad sui ordinis professionem admittere non possunt: quod si fecerint, receptus alligatus non est eorum ordini, & ipsi a receptione professionis aliorum sunt suspensi, & puniendi pęna, quæ pro grauioribus culpis eis consueuit infligi. Excipit decretalis ista à regula quam habuisti sup eo. ad Apostolicam.

b ¶ Et infra.] decisum hoc fuit: quia habebatur supra eod. ad Apostolicam, & c. statuimus.

c ¶ Zelum.] quasi dilectionis feruorem, ad idem sup. eo. lib. de re iud. ad Apostolicæ. in prin.

d ¶ Expedit.] de baptismo, maiores. sup. eo. lib. de cle. cum expediat, & c. cum non deceat. Ioan. And.

e ¶ Rationis. 1.] ratio. n. quæ à discretione procedit, non dēt deesse: est n. omnium virtutum mater discretio. 1. q. 5. præsentium sup. de off. custo. c. 1. Ioan. And.

1 Vide B. Th. 2. 2. q. 10. ar. 5. vbi rōnem numerat inter partes prudētiæ.

f ¶ Subsequatur.] ad idem de deci. quamuis. de hære. cum ex iniuncto. in antiq

[Glo. seq. recit. per quæstionem, solutionem, & remissionem.]

g ¶ Sub poena.] contrafaciens non erit propter hoc excommunicatus, vt supra de iure patron. relatum, quod dic vt not 63. dist. ca. Salonitanæ, de simo. sicut 2. de sagit. cap. vnico.

h ¶ Annum.] interdum inuenitur de biennio: interdum de triennio, & de hoc dic vt not. 17. q. 2. Gonsaldus. sup. eo. ad Apostolicam 1.

i ¶ Recipere.] præsumatis, quod est in fine.

k ¶ Transeat.] sequebatur in antiqua: sicut de sua voluntate, & c quod est infra, iste igit versiculus qui sequitur vsque ibi: sicut, additus est per compilatores huius libri: & hoc ne aliqui crederent, quod talis nō posset redire ad sæculum: quia solum dicebatur, ad religionem, & c.

l ¶ Quod tamen.] ad declarationem eius quod habes sup. eo. consulti. & c. statuimus.

a ¶ Indi-

¶Sine pro testatiõe ꝙ non intendit ꝓ id dimittere ſeculũ:ne obſtet ſ. de renuntia. ex transmiſſa. Io. And.

a ¶ Indicijs.] vt ſi beneficio renuntiauit 1,vel de bonis proprijs verbo & re diſpoſuit 2,vel ſimilib. modis. ADDITIO. Dominus Aluarus Hiſpanus decretorum doctor de bonis proprijs re & verbo diſpoſuit,cũ ingreſſus fuit ordinem Minorum:de quo ſic refert Archid. & mihi conſtat. Ioan.And.

b ¶ Recipere.] ſcilicet ad profeſſionẽ infra annũ probationis

c ¶ Veſtro ordini.] nota quia profeſſio tacite vel expreſſe facta infra annum probationis non obligat ordini:tamen obligat 2 religioni,vt ſupra.

2 Vde cõci.Tri.in ſeſtio.c.cita tũ, cuius verba cõtrarium inducãt.

[Gloſ.ſeq.recitetur per quæſtionem.]

d ¶ Suſpenſos.] dixit Hoſtienſis ꝙ ſuperior qui non peccauit poteſt ipſum abſoluere. Arg. de ſent. excõ. nuper.in antiq.

ADDITIO. Dicit Archid.ꝙ hoc vix credit , cum hoc non ſit conceſſum:& ideo abſolutionẽ reſeruat illi,qui legauit.Io.An.

[Gloſſ. ſeq.recitetur per obiectionem & ſolutionem.]

e ¶ Et inſuper.] nota ꝙ quis multiplici pœna punitur: ratio , qa altera per ſe non ſufficiebat, vt not.ſ.d iudi. at ſi clerici.in fin.

f ¶ Conſueuit.] ipſa cõſuetudine iſpecta , vel ordinationibus,q̃ ſunt ſecundum regulam.

†Hic quoque tenẽdum ꝙ ſanciuit cõci. Tri. ſeſ.25. de Regular. & Monia lib.c.15.

tamen non præſumitur, niſi clara probatione, vel competentibus indicijs a oſtendatur) omnino ad ſæculum redeat, ſicut de ſua volũtate proceſſerit, pſumatis.¶ Quòd ſi forte contra hanc noſtram prohibitionẽ quemquã recipere b præſumpſeritis,decernimus eum, qui taliter recepto fuerit, nullatenus veſtro c eſſe ordini alligatum,voſque à receptione quorũlibet ad profeſſionẽ eiuſdem ordinis fore ipſo facto ſuſpẽſos d:& inſuper e pœnæ ſubijciendos,quæ fratribus ipſius ordinis pro culpis infligi grauiorib. conſueuit f.

¶Bonifacius Octauus.

Decretalis. Non ſolum,extenditur ad omnes Mendicantes: in alijs verò profeſſio expreſſa religioni cui fit : tacita , autem generaliter obligat intra annum h.d ſecundum Zenze.

CAP. III.

Conſtitutionem g † Innocentianã, quæ prohibet cõuerſorũ pro feſſionem recipi ante annum probationis elapſum:piæ memoriæ Alexander Papa iiij. prædeceſſor noſter , ad fratrum prædicatorum & Minorum ordines duntaxat declarauit h extendi : Vnde nos pari † ſimilitudine rationis inducti i, declaratiõe eandem ad aliorum mendicantium ordines prorogamus k. ¶ In alijs autẽ religionibus l ꝓfeſſio expreſſe vel tacite fieri poteſt licite m infra annum. Sed expreſſe emiſſa(etiam ſeculari habitu non mutato n) illi religioni pciſe obligat, quam profitẽs eſt profeſſus. Tacite vero facta infra o probationis annum per ſuſceptionem habitus p, qui profitentib. tãtum datur,nõ illi ſpecialiter,cuius habitus eſt ſuſceptus , ſed generaliter religioni alicui recipientem obligat q:ſi ætatis r aptæ ſit:ſi ſciens s, & voluntarius t, ac triduo u perſeueret.

Conſtitutionem.] pars prima d Mẽdicantibus:Secũda de non Mendicantibus: ibi , In alijs. Iterum prima facit duo : Primo ponit declarationem.Secundo prorogationem ibi, Vnde.Secunda etiã facit duo.Primo ponit regulam, quam diſtinguendo duo membra,declarat.Primum ibi,Sed expreſſe. Secundum ibi,Tacite.

Præmitte quod habes in c.præcedenti.Dominicus.

CASVS. Litteralis huius c.patet in c.ſup.prox.q̃m caſus ibi poſitus hoc illud cõprehendit.Not.primo ꝙ appellatione conuerſorum poſſunt comprehendi illi, qui ſunt in religione ad probationem regulæ Not.,ſecundo,ꝙ ad ſolũ Papam pertinet extendere legẽ exorbitantem ad alios caſus non expreſſos.Dominicus.

g ¶ Conſtitutionem.] ſup cap.proxi.

h ¶ Declarauit.] ei9 declarationẽ hodie nõ habemus. ADDITIO. Idẽ Io.Mona.& Archid.

i ¶ Inducti.] ſup.de transla.inter corporalia, de reſc. inter cæteras.in antiq.C.ad l.Fal.l. vlt.

k ¶ Prorogamus.]prima facie iſta decret. vr facere ad qõnem,qua quæritur an conſtitutio,Super cathedrã: extrauagans Bonifacij.: quæ habetur in cle.de ſepul. dudum,extendatur ad alios Mendicantes, quàm Prædicatores : & Minores:& vr ꝙ ſic , per hanc litteram. Sed contrarium pronuntiaui 3 , vt dixi infra de reg. iur.q̃ à iure & ibi vide. decre.iſta facit pro hac parte. Dico. n. quòd hic Bonifacius non dixit,declaramus: ſed dixit,prorogamus : vnde licet eadẽ ratio eſſet in alijs mendicantibus,quæ in Prædicatorib. & Minoribus:tamen cõſtitutio illa non extenderetur ad illos, niſi hic per Bonifaciũ prorogata fuiſſet: vnde Alexander declarauit:ſed Bonifacius ꝓrogauit,vt vides. Regulæ ergo & antiquo iuri ſtandũ eſt,niſi inquantum reperimus receſſum, vt in prædicta regula dixi.

3 Hodie ꝓrogata eſt ꝑ Clementẽ ad Eremitas ſancti Au. & per D. noſtrũ Papã Io. ad Carmelitas & hoc cõſtat.Io. And.

ADDITIO. Facit ſ.de pœn.cap.Romana.de hære. ſtatutum. 2.in fin. 1. reſponſ. Et facit qſtio canonici Mutiñ. in fin.argumẽtorum. & in principio ſolutionis,quam vide in regula , odia, infra de reg.iuris.Ioan.An.

† al. ita. pariſsimi litudine rationis, &c.

l ¶ Religionibus.] ſcilicet non Mendicantium.

m ¶ Licite.] Io. Mendicantibus etiam põt fieri,ſed non licite,vt ſ.ca.prox.dixi.[Idem archidiaconus.]

n ¶ Non mutato.] adidem ſ.eo.ſicut nobis habitus enim non facit monachum, ſed ꝓfeſſio regulæ.ſ.eo. tit. porrectum.

o ¶ Infra probationis.] ergo de illa tacita quæ fit per lapſum anni nõ loquitur hic, de qua ſup.eo.c.1.§.q. vero,& ſ.eo.ex parte, in illa ergo non licebit infra triduum pœnitere,vt in iſta: quia non reperitur de illa hic ſtatutum.

p ¶ Habitus.] hoc vbi diſtincti non ſunt habitus profeſſorum à nouitijs,vt ſup eo.c.1.dixi. ADDITIO. Hoc ſonat,quòd ſi habitus eſt communis & indifferens:tunc requiritur perſeuerantia animi tridui tm̃,vt ſup.tit.prox.poſt princ.Ioan.And.

q ¶ Obligat.] quo ad hanc obligationem ex tacita, non dicam differentiam inter Mendicantes & non mendicantes,vt ſupra eod. cap. proxim. ſed ſic in expreſſa : quia illa obligat illi religioni in non Mendicantibus;in Mendicantibus ſolum religioni in genere,vt ibi & hic.

1 Hug pl9 dicebat , ꝙ non habebat illam ꝓ decret. hoc not.27.diſtin.ꝙ interrogatti & Io. ponit eius dictũ 20. q.3.ca.1. Ioan.An.

r ¶ AEtatis.] maior 14 in mare. 12.in fœmina.

s ¶ Sciens.]ſecus ſi nõ intelligens, vt ſi forte furore laborat.ſup.eod. ſicut tenor.

ADDITIO. Niſi poſtea ratificet. & hic ponit Arc. obiectionem de ſimulante,quam poſt Inno. ſcripſi.ſ. eo.tit.in antiq.ca.2.ſuper ver.per vim.quod ibi decido.Ioan.And.

t ¶ Voluntarius.] ſecus ſi inuitus.20. q. 3. præſens. ſup.eo.cum virum.

[Glo.ſeq.recitat tres opi.antiquas.]

u ¶ Triduo.] terminata ſunt varie notata ſup.eo.tit.ad noſtram. Quidam dicebant ꝙ iſtud diſpenſatiue 1 loqueba-

quebatur:alij, quòd illud speciale propter electionē, alij, quod quinque ibi cōcurrebant, propter quæ pænitentia tridui locum habuit. Primum quòd sine deliberatione intrauit. Secūdum, quòd illectus: Tertiū, quia sine probatione suscepit habitum professorum: Quartum, quia prope pueritiam: Quintum, quia infra triduum pænituit. [Non perseuerando in habitu: aliàs secus, vt hic in fin.] & hoc tenet ibi Goff. & recitat Hostiensis. Vides quod hodie ius esse commune declaratur, scilicet quòd per professionē tacitam factam p receptionem habitus professorum infra annum probationis, quis non obligatur, nisi triduo perseueret, similis dilatio tēporis. C. de erro. aduo. l. vlt.

¶ Idem Parisien. capitulo.

¶ Beneficium ingredientis religionem infra annum probationis (exceptis casibus hic expressis) non est alteri conferendum : interim tamen debebit per alium beneficio deseruiri, assignata eidem substitutio congrua portione, vnde viuere possit: hoc dicit. Ioan. de Fan.

CAP. IIII.

Beneficium a † illius qui religionem ingreditur, non est infra probationis b annum alicui conferendū c: Nisi ad

B Eneficium.] Potest diuidi in tres partes. Primo ponit regulam: Secundo: ibi, Nisi. quattuor casus exceptos: Tertio: ibi, Sed interim, prouisionem.

CASVS. Titius clericus obtinens beneficium ecclesiasticum intrauit religionem & accepit habitum, tñ non fecit adhuc professionem tacitam vel expressam, sed adhuc in anno probationis est: Episcopus ad quē spectat collatio illius beneficij vult illud conferre durāte anno probationis: an possit? Respondet Romanus Pontifex quòd nō. quod verum est, nisi in casibus certis: Primus casus est si intrans religionem infra annū probationis consentiat. vt episcopus possit tale beneficium conferre: quia tunc episcopus posset de illo beneficio disponere: nam talis consensus habetur pro renunciatione: Secundus casus est, si intrans religionē durante anno probationis fecit professionem tacitam vel expressam: quia tunc vacaret beneficium, etiam si illa professio solum obligaret ad religionem in genere: Tertius casus est, si appareat quòd intrans religionem voluerit omnino vitam mutare: & dimittere sæculum: & tunc statim quòd constaret de mutatione vitæ, poterit conferri beneficium. Sed sanctissime pater, si pendente anno probationis non vacet beneficium, quid fiet de beneficio, quia nouitius illi beneficio deseruire non potest? Respondet quòd illi beneficio erit prouidendum de vicario, qui deseruiet in diuinis: & pro sustentatione vitæ habebit congruam portionem ex redditibus beneficij. Not. primo principalem effectum, ad quem emanauit presens c. quòd pendente anno probationis non vacat beneficium intrātis religionem: ideo episcopus illud beneficium conferre non poterit, nisi in casibus hic expressis Not. quòd si constet ingressum religionem voluisse vitam mutare; quia declarauit animum suum quòd nunquam rediret ad sæculū: tunc beneficium censetur vacare. Not. vlterius, quòd cum beneficiatus non potest deseruire suo beneficio, diœcesanus debet prouidere cōstituendo vicarium, qui illi beneficio prouideat: & illi vicario assignabitur congrua portio, & residuum reseruabitur intranti vel successori. Sed nunquid intrās religionem potest habere fructus sui beneficij durante anno probationis? Respondet quòd non, sed fructus conseruabuntur: & si intrans religionem reuertatur ad sæculum, illos fructus recuperabit: non autem habebit illos fructus ipse intrans durante anno probationis. Ratio est: quia existēs in anno probationis, dēt esse in summa paupertate: aliàs non posset experiri asperitates religionis.

[Prima glossa dicit quid declaret, & quid ponit.]

a ¶ Beneficium.] emanauit ad declarationem decre. supra de renun. ex transmissa, & eorum quæ not. Ber. & Moder. sup. eod. statuimus. & Ioan. 27. q. 2. dispensatam, & 17. q. 2. Gonsaldus. Et ponit hæc decret. regulā & quattuor casus exceptos.

ADDITIO. Et dirigitur capitulo Parisien. quia ibi fuit casus de facto in canonico ingresso ordinem Prædicatorum, cuius præbenda fuerat infra annum collata: & fertur quòd prius episcopus per procuratorem vocato notario illum requisiuerat, quòd expresse profiteretur, vel renuntiaret, aut exiret: qui respondit; in hoc ordine ꝓfiteri nō licet, scilicet infra annum. sup. c. 2. renuntiare nō placet, exire nō decet. Et ista dictio, beneficium, sumitur hic large, vt comprehendat etiam maiora, facit supra de ver. sig. cap. penul. & de hoc infra de regul. iur. cap. 1. Ioan. And.

[Glo. seq. soluit quæstionem.]

b ¶ Probationis annum.] per hanc litteram credo ꝙ si minor xiiij. annis ingrediatur religionē quòd ante finem xv anni beneficium suum nō poterit 1 conferri: quia xv. annus est annus probationis illi, supra eo. tit. & lib. cap. 1. quod verum est, nisi post annum xiiij. aliquod de ijs quæ sequuntur interueniat: beneficio autem nihil deperit, cum de prouentibus illi deseruiatur, vt dicitur in fine.

[Glo seq. primo signat contrarium: quod dupliciter soluit: secundo soluit dubium: tertio quærit & soluit: quarto quærit, soluit, & solutionem declarat: quinto quærit. arg. pro & contra, & soluit.]

c ¶ Conferendum.] contra vt in prædicta decre. supra de renun. ex transmissa, vbi tenuit collatio facta inf. annum probationis. sed dic sm Hostien. quòd ibi cum recuperauerat bona sua, renūtiauerat 2 beneficio suo expresse in ingressu vel ante ingressum: qđ satis vr: aliàs quare decre. illa poneretur sub tit. de renūt. Vel dic, quòd illa intelligitur sm primū casum inferius exceptum 3. Secundum alios non pōt intelligi: quia Papa non mandasset postea illum de nouo recipi. Si igitur beneficium tale non est conferendum: ergo tēpus non currit ei ad quem spectat conferre. in antiq. de concess. præben. quia diuersitatem. de elect. c. vlt. & merito, cum adhuc non vacet effectualiter, non currit tēpus: cum non nisi à vacatione currat. sup. de ele. ne pro defectu de concess. præb. c. 2. Sed quid dices, si non habebat ius in re, sed ad rem: nunquid perit ipsi a probationis annum ius illud? Credo eadem rōne quòd non 4: & in decr. de concess. præb. c. vlt. illud fuit pp reuocatoriā & eius verba ad idem de præb. c. antepe. Sed nunquid constituto in probatione poterit conferri bñficium? Puto ꝙ non: quia dubius est status, & iam fingit ibi religiosus quo ad priuilegiū immunitatis. ĵ. de sen. excō. religioso. 2. responso & statu dubius nō promouet ad malitiam. ff. de re. mili. qui status. ff. de liber. cau. qui de libertate, & iam p hoc induceret ad religionē dimittendā, quod esse nō debet. sup. de ele. quorundam. 12. q. 2. bonę rei. nam plantare religionē, & plantatā fouere debemus. ĵ. de priuileg. cum & plātare & hoc intelligo de beneficio quod per regulares possideri non possit: ad epatum aūt in sæculari & regulari ecclesia talis eligi pōt: sup. eo. lib. de elect. nullus. Sed nūquid canonicus ecclesiæ cathedralis, qui est in ꝓbatione habitus & regulæ in aliquo monasterio, vocari dēt ad electionem epi, q̄ tūc imminet faciēda: & dicamus monasteriū esse in loco vicino, de quo aliàs vocari deberet: & quòd non apparet illum vitam voluisse mutare: Et videt quòd sic 5 per istam decre. retinet enim

Marginal notes:
† Vide cōciliū Trident. sess. 23. de reformatione, c. 1.
1 Idē hic Archid.
2 Professiō do tñ, q̄ per id non sebat obligari religioni et in gñe. Do. Fon.
3 Professiō do, vt ĵ. Do. Font.
4 Ita Do. quia non professus illi nō renunciat. Font.
5 Arch. s. quē ap̄pbat Petr. de Anch. & Phi. dū reprobat rōne Domini tenentis glo. Font.

net enim beneficium suum: ergo & iura ex eo ꝓuenictia, nec.n.ex eo ꝙ ad bonũ aspirat, & uitã religiosam probat, debet eius conditio fieri deterior. 15.q.1. sunt nõnulli. Item uideo ꝙ contrahit matrimonium carnale: ergo & spiritale contrahere poterit: licet n. de vno ad reliquum arguere. 21.q.2. sicut. de transla. ꝑ totum. Item eligere prælatum ecclesiæ etiam epm, cadit in religiosum etiã professum. s. de elect. Cumana. immo & religiosi ad talia sũt uocandi. 63. dist. obeunti bus. Item uideo ꝙ in

id ipsius accedat assensus [a] †, aut constet [b] quòd vitam uoluerit absolute mutare, vel professioné [c] expressam fecerit, seu [d] scienter [e] habitum receperit professorum [f]. Sed interim [g] eidem beneficio per alium † deseruiri debebit [h], assignata sibi congrua de ipsius prouentibus portione [i].

libero inspicimus statum pristinum. ff. de statuliber. l. statuliberum. & l. statuliberi a ceteris. sic & in nouitio pristinum, & non statum regularem, qui forte erit, & forte non erit, considerare debemus, maxime cum præcedens status certus sit, & sequẽs incertus. ad hoc de pę. d. 7. c. vlt. Itẽ iacẽs hæreditas obtinet nicẽ defuncti, ꝗ certus fuit, nõ hæredis qui est incertus: ꝗa licet certus sit institutus, forte repudiabit. instit. de hær. in sti. §. seruus alienus. Item appellatione, denũtiatione, lite pendente nil debet innouari in pręiudicium appellantis, denuntiantis, vel litigantis. 2. q. 6. c. post appellationem. §. appellatione. ff. nil no. in rubro & nigro. s. de no. oper. nunt. per totum. s. ut lit pend. c. 1. & 2. sic & tempore probationis in pręiudicium nouitij, eo absente non fiet electio. Item dato ꝙ nollet, uel nõ posset uenire, procuratorem constituere poterit ꝑ conciliũ. c. ꝗa ꝑ p. de elect. in antiq. pro hac parte facit. ff. de bo. poss. ex testa. mili. l. unica. in fi. & ff. de le. 3. l. quęsitum. 1. rñso. & ff. de fun. instr. & instru. leg. l. Seiæ. §. Pamphilæ. & l. prędia 1. In ꝯtrium uẽ: quia in solitudine & silentio debet fieri probatio. ad id 16. q. 1. c. 1. & 2. de sta. mona. cum ad monasterium. & ex exitu claustri timetur periculum. de pænit. dist. 5. c. 1. ad fi. & & qui similem cum aliis uitam suscipiunt, &c. de sta. mo. recolentes. & talis quis esse putatur, qualem habitum ostendit. j. de sent. excom. si iudex laicus. & dissimiliter uiuere dẽt nouitius, ne uideatur sęculum mutare, non fugere. 53. dist. legem. & ꝑ ꝑ similitudinẽ cõputatur quis in eorũ numero: in quorum numero in ueritate nõ est. s. de biga nuper. Item talis quo ad immunitatem religiosus cẽsetur. j. de sen. excom. religioso. 2. rñso. & bene facit littera ipsius decretalis, quæ dicit talem non esse religiosum cum effectu: quasi diceret eum religiosum 2. sed reuocabiliter, ad instar eius quod dicitur de tacite professo, qui pænitet infra triduum. s. eo. tit. & lib. constitutionem. & in antiq. c. ad nostrã. vñ iura s eo. super eo. consulti. postulasti. statuimus. & s. eo. lib. & tit. c. 1. & 2. dicũt talẽ redire uel remeare ad sæculum: patet igit ꝙ sæculũ exiuerat: aliàs redire nõ posset. & est simile de cõsec. dis. 3. qui in maternis. & s. de hær. accusatus. debet ergo iste nouitius aut in totum dimittere, aut in totum amplecti, sicut pupillus: aut omnia nomina tutoris debet rata habere, aut omnia respuere. ff. de adminis. tuto. cum quæritur. ad idem de consecrat. distinct. 2. comperimus. Itẽ dato quod in alijs tractatibus capituli absentes nõ debent uocari secundum ea quæ no. 10. quæst. 2. hoc ius. & dixi sup. de testib. præsentium. tamen non poterit negari, quin debeant uocari ad receptiones canonicorũ: & ad cessationes diuinorum facien das. sup. eodem li. de prębend. cum in ecclesijs. & de offic. ordin. quamuis. Si igitur ad electionem prelati, & sic sæpe discurret, quomodo monasterium probabit mores eius? Forte tunc inhoneste uiuet cum exibit claustrum: & sic infringentur: de re: ad nostram. supra eodem tit. in antiquis. Item iste incertus de statu suo, certam legem dicere non potest. 3. ff de testam. l. qui in domini. & l. seq. & idem in eo qui ignorat an sit captiuus, an à latrunculis captus. ff. de leg. 3. l. 1. 1. responso. ergo nec electionem facere, quę debet esse certa. supra eodem lib. de elect. c. 2. & bene facit pro hac parte: qui cleric. uel uouen consuluit. ubi dicitur quòd habitus sine ꝓfessione impedit ne contrahatur. ad idem sup. de offi. deleg. iudex. eo. li. vbi per solam propositionem recusationis etiã ante causam finitam impeditur delegatus Papæ facere quod aliàs sibi de iure competit, scilicet delegare, nisi uolente recusatore. sic dicam ꝙ ante professionem per solã probationem impediatur talis eligere, nisi de gratia per capitulum uocaretur 4. ad idem bene facit sup. eo. lib. de tempo. ordin. cum nullus. in fin. & inf. de priuileg. cap. 1. in fin. ubi qui reuocabiliter manet in loco, naturam loci sortitur. Ad idem optime sup. eodem li. de procurat. c. 2. duobus modis. Primo, quia ibi ingressus religionis, intelligo etiam causa probationis, ut ibi dixi, & absentia in loco remoto, æquiparantur, sed si remoto loco iste esset absens, non deberet uocari: ergo nec ingressus religionem. Item ibi procurator qui erat dominus litis per contestationem, per ingressum religionis amittit usum litis: sic dicam canonicum per ingressum amittere usum vocis, quam in capitulo habeat: amittere dico quo ad actum, non quo ad habitum. ad idem C. de curat. furtio. cum alijs. & hoc verũ credo: puto enim locum esse illi clausulæ concilij: Quia propter uolunt & possunt, &c. quasi iste sic in probatione manendo interim uideatur nolle. Nec obstat hęc decre. nõ enim simpliciter ex iure bñficij procedit ius eligendi: quod ꝓbatur s. de elect. cum in cũctis, &c. cum Vintoñ. & s. eo. lib. eo. tit. ex eo ꝙ. clẽ. ut hi qui. de ętate & quali. cum si. Secus crederem in patrono, uel in eo ad quem non de iure collegij, sed iure singulari spectaret electio.

ADDITIO. Et in his procedat dictum Archid. fortius enim est ius quod spectat ad aliquem iure singulari: quàm quod spectat iure collegij: & facilius euellitur secundum, quàm primum, ut patet per no. de cõsti. cum omnes. in prima glos. in ant. hinc est etiam ꝙ ius collegij non transit in monasterium per professionem: sed ius priuati bene transit. 19. q. 3. si qua. Ioan. Andr.

a ¶ Assensus.] tunc enim beneficio renuntiat: & ideo licite alteri confertur. & sic intelligatur decr. sup. de renunt. ex transmissa.

b ¶ Aut constet.] secundus casus. dic, constet, clara probatione, uel competentibus indicijs. s. eo. tit. & li. non solum.

c ¶ Vel professionem.] tertius casus: intelligo alicui de approbatis religionibus, ut inf. tit. prox. c. unico.

d ¶ Seu.] quartus casus.

e ¶ Scienter.] sup. eo. sicut tenor. & sup. c. prox.

f ¶ Professorum.] ubi distinctus est, ut dixi sup. eo. ti. & lib. ca. 1.

[Glo. seq. dubium & obiectionem soluit.]

g ¶ Sed interim.] prouidit personis: modo prouidet ecclesijs. ad idem supra de elect. cum nobis olim. & ca. cum ex eo. eod. li. & prouisio executioni mandabitur per episcopum ut in prædict. decr. cum ex eo. §. porro. sed sponsę non sic est per uicarium prouidendum: & ideo ibi tempus arctatur. de conuer. coniug. ex publico. propter quod dicebant quidam idem in clerico beneficiato: & male.

h ¶ Debebit.] in officijs diuinis, etiam in cura, si cura tum esset beneficium.

[Glo. seq. recitetur per quęstionem.]

i ¶ Portione.] & reliqua portio cõseruabit [ipsi eidẽ. Io. And.] Vel in utilitatem ecclesiæ expendet. s. eod. lib. de

Aa 4

† Al. consensus.

1 Ista motiua Arc. ptinẽti⁹ allegarẽtur si q̃re ret vtrum nouitius ueniens ad electionẽ sit admittẽdus hoc voluit Ioã. An. in nouell. (ibi, nota quia qõ) nõ ãt voluit approbare Archi. sicut Phil. credit. Font.

2 Pure Io. An. Dom. alleg l. cũ patet. § 2. de leg. 2. sed Anch. dicit ꝙ talis trãsit⁹ ĩ religionẽ est ꝯditionalis: qa alias oĩa sua interim cẽnt monasterij. Auth. ingressi. cuius ꝯ rium hic patet. vide Fel. c. in ꝓsen tia. de ꝓba. Font.

3 Sequũt Ioan. An. Do. ꝑ l. 1. §. largius. ff. de suc. edi. l. 1. 1. respon. de le. 3. Fon.

† Ab epo deputandũ, conc. Tri. sessio. 6. de refor ma. c. 2.

4 Istæ rationes ꝑtinenter faciũt ad quæstionem glo. Font.

lib. de elect. quia sępe. de offi. ord. præsenti. § porro. eo. lib. 1. Nec credo ꝙ dari debeat ipsi qui est in probatio ne: iam enim non bene probaret, si tales redditus inte rim haberet. Barth. Brixi. ꝯdicens ꝙ Tanc. se tenebat, scilicet ꝙ interim debeat habere fructus: quia adhuc non est monachus, & potest reuerti, hoc di xit in quæstione, qui dam clericus, circa fi nem quęstionum sua rum. Et uenerialis. 69. Fatetur tñ ibi ꝙ cō suetudo se habet in contrarium.

1 Arch. q tenet cū Tan. & Bar. Brix. rñdet ad hæc duo capitula ꝙ loquū tur in ec cle. ijs ua ca ntibus: istud aūt nō uacat, ut hic pa tet. Ioan. Andr.

† Vide B. Th. 2.2 q. 88. 189. ar. 4 & 8.

Qui.] simplex uo tum de certa re ligione intranda tol lit per sequens solēne alterius religionis & laxioris. h. d Et ponit dictum, cuius rationē interserit: ibi, Cui tā quam & subdit de pœ na: ibi, Pro voto. Præ mitte quod est dare votum solemne, & vo tum simplex: de qui bus. inf. ti. prox. cap 1. CASVS. Ponamus ꝙ ego feci votum de intranda religione S. Benedicti: & steti in simplicibus finibꝰ vo ti: postea uoto non cō pleto intraui religio nem laxiorē, puta reli gionem S. Augustini: & feci votū solemne: nunquid per istud uo tum solēne est ruptū primum votum sim plex? Rńdetur ꝙ sic: ta men peccaui rumpen do primum uotū sim plex: & pro illo pecca to debeo confiteri & agere pænitentiam: Secus si pri mum votum esset solemne: tunc non rumperetur per sequens votum etiam solemne.

Nota primo ꝙ vouens expresse intrare etiam certā religionem, dicitur uouere simpliciter, & non solem niter. Nota secundo ꝙ non adimplenti votū simplex, imponitur pænitentia: licet alio simili uoto se adstrin xerit, minori tamen. Domi.

[Prima glo. dicit quid declaret.

a ¶ Qui post.] emanauit ad declarationem eius quod notat Ber. sup. eo. porrectum.

ADDITIO Et secundum Archi. eorum quæ not. 27. q. 1. in sum. & c. 1. Io. And.

b ¶ Intranda.] nota verbum: quia aliud est religionē profiteri, aliud vouere de intrando uel profitendo. In primo casu non loquitur hęc decr. quia talis etiam sæ culari habitu nō murato iam monachus illius religio nis dr ꝯ. eo. sicut vobis. & c. cōstitutionem. isto titulo. & lib. sup quia habitus. & c. ꝯ. eo. porrectum. In secun do casu loquitur decre.

c ¶ Laxiorem.] quia de strictiori non dubitatur: quia etiam si esset professus, posset ad strictiorem transire. ꝯ. eo. licet. sed de pari & laxiori dubitabatur, & plus de laxioti: & ideo dixit etiam laxiorem.

ADDITIO. Professus si ad strictiorē transiret, non esset locus imponendæ pænitentię: de qua finis loqui tur, secundum Archidiaco: qui allegat quòd votū uel propositum nō infringit, qui commutat in melius. ꝯ. de iureiur. peruenit. supra de voto. scripturæ, supra

¶ Idem.

¶ *Secundum uotum solemne religionis derogat priori simpli ci. h d. Ioan. de Fan.*

CAP. V.

QVi † post [a] votum a se de certa religio ne intranda [b] emissum, re ligionem aliam etiam la xiorem [c] ingreditur, & profitetur in ipsa: potest (voto non obstante prio ri, cui tamquam simplici per secūdum solemne no scitur derogatum) mane re licite in eadem. Pro uo to tamen non completo, erit eidem pœnitentia [d] imponenda.

¶ Idem.

¶ *Vacante monasterio, conuē tus nouum recipit monachū, si communiter ad abbatem & eos spectat: si ad abbatem so lum secus, hoc dicit Domin.*

CAP. VI.

SI ad solum [e] abbatem pertineat [f] creatio mo nachorum: eo defuncto nequibit nouus mona chus a conuentu creari [g]. Aliàs poterit, si eorū crea tio spectat † insimul ad vtrunque [h].

TITVLVS XV.

De voto & voti redemptione.

¶ Bonifacius octauus Bite ren. † episcopo.

¶ *Votum solēnizatum per su sceptionem sacri ordinis, uel p professionem factam alicui de religionibus per sedē Apostoli cam approbatis, dirimit ma trimonium post contractum: aliàs solum imped t, & nō di rimit. h d secundum Zenze.*

CAP. VNI.

QVOD † VO-

de regula. licet. Ioan. And.

d ¶ Pænitentia.] tanto durior, quāto manifestius fuit votum. ꝯ. tit. proxi. cap. vnico. in fine.

SI ad solum abbatem.] Distinguit duo membra: se cundum: ibi, Aliàs.

CASVS. Ponamus ꝙ de cōsuetudine vel priuilegio creatio mo nachorū monasterij S. Cypriani spectat ad solum abbatem: quia de iure communi spe ctat ad abbatē & con uentum simul: ita ꝙ solus abbas de iure cō muni nō posset creare monachos sine con sensu sui conuentus: Accidit quòd abbas est mortuus: vtrum mortuo abbate possit conuentus solus crea re monachos? Respon det ꝙ non: Secus si creatio monachorum spectaret ad abbatem & conuentum simul: nam in isto casu mor tuo abbate posset so lus conuentus creare monachos de nouo. Not. primo ꝙ mona chus ad monachatum non eligitur, sed crea tur. vide glo. quæ inci pit, nūquid, in cle. dis pendiosam. de iud. No ta secundo, quòd con gregatio monachorū appellatur conuētus. vide in anti. de re scrip. capitulum. Do minicus.

† In anti quioribꝰ codicibꝰ cōstanter legit, spe ctet.

† Al ita: epo Bitu ricensis.

† Vide B. Th. & ibi. Caic. 2.2. q. 88 ar. 7.

[Prima glossa dicit quid declaret.

e ¶ Si ad solum.] emanauit ad declarationem decret. ꝯ. de elect. officij. & eorum quæ ibi not. Mona. & Guil. in Specu. de stat. mona. ver. 21.

f ¶ Pertineat.] de consuetudine præscripta uel priuile gio: aliàs de iure pertinet simul 2. ad utrūque. ꝯ de ijs quæ fiunt a prælat. ea noscitur.

2 Idē Io. Mon. & Arch. Io. Andr.

[Glo. seq. dat simile.]

g ¶ Creari.] sicut mortuo prælato ad quem pertinet beneficij collatio capitulum non confert. ꝯ. eod. li. ne sede uacan cap. vnico, quod cum isto concordat.

ADDITIO. Et secundum illam intelligas istam, ꝙ scilicet ubi solus abbas hoc facit, licet de cōsensu uel consilio moncahorum: illo mortuo non transit in ca pitulum. Ioan. And.

[Glo. vltima soluit dubium.]

h ¶ Ad vtrūque.] multo fortius si ad conuentum tan tum: & qa de hoc nō dubitabatur, ideo fuit omissum.

DE VOTO ET VOTI REDEMP.

¶ Dictum fuit ꝯ. ti. proxi. de voto in specie, puta de vo to religionis: nūc uidendū est de voto in genere: ideo post titulum pręcedentem annectitur titulus, de voto & voti redemptione.

Cōtinua tio.

QVod votum.] In prima ponitur consulta tio: In secunda responsio: ibi, Nos igitur, quæ pręmittit motiuum. secunda: ibi, Prælentia. ponens solemnis voti duas spe cies. secunda: ibi, Ant. tertia. ibi, Reliqua.

ponit

ponit de non solemni, & pœna transgressoris.

¶ Præsupponendum est pro intellectu huius cap. illud quod habetur in glo. magna, in cap. rursus. qui cle. vel vo in antiq. videlicet ꝙ votum castitatis solemne impedit matrimonium contrahendum, & etiam contractum dirimit. Si autē sit votū simplex, impedit matrimonium contrahendum, sed non dirimit iam contractum. Istud capitulum emanauit ad declarandum quod dicatur votum solemne, & quod dicatur votum simplex. Nam quidam dicebant quòd votum solemne dicitur quando quis promittit ex nunc continentiam: Sed votum simplex dicitur quando quis exnunc vouet ꝙ post annum vouebit perpetuam continentiam.

tum [a] debet dici solemne, ac ad dirigendum matrimonium efficax, nos consulere voluisti: Nos igitur attendentes, quòd voti solemnitas ex sola constitutione Ecclesiæ est inuenta: matrimonij vero vinculum ab ipso Ecclesiæ capite rerum omnium conditore, ipsum in paradiso, & in statu innocentiæ [b] instituente vnionem & indissolubilitatem acceperit: Præsentis declarandum duximus oraculo sanctionis, illud solum votum debere dici solemne, quantum ad post contractum matrimoniū dirimendum, quòd solemnizatum fuerit per susceptionem sacri ordinis [c]: Aut per professionem expressam, vel ta-

¶Casus hoc præsupposito sic figuratur: Episcopus Biteren. in præsentia Papæ constitutus quæsiuit ab eodē: Sanctissime pater, iure cautum reperio, ꝙ votum castitatis solemnizatum impedit matrimonium contrahendum, & dirimit iam contractum: Votum vero simplex non dirimit matrimoniū iam contractum: licet veniens contra, peccat mortaliter. Itē reperio altercationem inter doctores, quod votum dicatur simplex, & quod votum dicatur solemnizatum: occasione huius vellem informari quod votum appellatur simplex, & quod solemne? Respondet Romanus Pontifex, quòd omne votum castitatis dicitur simplex, siue sit de præsenti, siue de futuro: dummodo non sit solemnizatum per professionem tacitā vel expressam: quia tunc diceretur votum solemne, vt non teneat matrimonium contractum: vel si quis suscepit sacros ordines, puta subdiaconatus, dicitur votum solemne: aliàs autem dicitur votum simplex, siue quis dicat, exnunc voueo castitatem: siue ēt dicat, promitto quòd post annū vouebo castitatem: & sic patet ꝙ istud capitulum nō facit ius nouum: sed solum declarat illa quæ notantur in dicto cap. rursus. qui clerici vel vouentes. Nota primo ex isto cap. quòd solemnitas voti est inducta ex constitutione Ecclesiæ: & sic non est ipsum votum quod impedit matrimonium vel dirimit: sed est ipsa constitutio ecclesiæ. Ex quo patet, quòd constitutio ecclesię potest habiles ad contrahendum matrimonium inhabilitare: & contra potest inhabiles habilitate: Nam de lege diuina quando aliqui erant in dispari gradu distante æqualiter à stipite, non poterant contrahere, vt pro hoc est glo. not. in cap. litteras, de restitu spol. in anti. Nota ꝙ matrimonium fuit institutum in statu innocentiæ: quia secundum doctores est duplex institutio matrimonij. Prima est ad prolem procreandam: & illa fuit facta in statu innocētię ante peccatum primi hominis. Alia est institutio matrimonij ad euitandā fornicationem: & illa fuit facta post peccatum Adæ: & sic intelliguntur iura facientia pro cōtrario Not. vlterius, ꝙ vinculum matrimonij est indissolubile: Sed vtrum istud intelligatur ꝙ vinculum matrimonij sit indissolubile loquendo de matrimonio consummato copula carnali, vel non consummato: communis opinio doctorum est, ꝙ matrimonium nō consummatum potest Papa rumpere: licet Panor teneat contrarium in ca. ex publico de conuer. coniug. in antiq. & mouetur per istam rationem: quia quos Deus coniunxit homo non separet. Sed ad istam rationem respondent doctores, dicēdo, ꝙ istud intelligitur de copula carnali: ita ut sit sensus, quos Deus cōiunxit copula carnali, & post matrimoniū consummatum homo non separet. Not. vlterius principalem effectum huius ca. uidelicet, ꝙ uotum castitatis dicit solemnizatum quantum ad dirimēdum matrimoniū iam contractum per susceptionem sacri ordinis, uel per professionē tacitam uel expressam. Et quo patet, quòd sacer ordo habet annexum uotum continentiæ, licet expresse non dicatur in susceptione sacri ordinis quòd ipse suscipiens uouet castitatē. Nota quòd ad hoc ut uotū religionis obliget profitentem, oportet quòd faciat professionem alicui religioni approbatæ.

[Prima glossa dicit quid declaret.]

a ¶ Quod uotum.] emanauit ad declarationem eorū, quæ not. Ioan. 27. q. 1. in principio, & c. 1. & Bern. qui cler. vel vouentes, rursus.

ADDITIO. Et Innocen. de regul. porrectum. de frigid. fraternitatis. super vers. alioquin. Ioan. And.

b ¶ In statu innocentiæ.] id est, ante peccatum Et nota contra illos qui dicunt matrimonium fuisse institutum per hæc verba, [1] Crescite & multiplicamini: sed vt hic vides in paradiso, & ante peccatum institutum fuit: & per illa verba protoplasti: Hoc nunc os ex ossibus meis, &c. Genes. 2. cap. in fin. & 27. quæst. 2. lex diuina.

ADDITIO. Vide quod dixi supra de frigid. c. fi. super glo. simile. Ioan. And.

[Glo. seq. recitetur per quæstionem ad quam argu. pro & soluit contrarium per tex. per euitationem absurditatis, & per rationem addens illum approbatū: & huic decre. respondet.]

c ¶ Sacri ordinis.] vt supra qui cle. vel vo. cap. 1. & 2. In minoribus autem licite cōtrahitur, vt s. in ant. de cle. coniug. c. 1. Et ex eo ꝙ hic æquiparat professionē religionis & sacrum ordinem, videtur quòd sicut per professionem religionis soluuntur sponsalia de præsenti: sic per receptionem sacri ordinis ante carnalem copulam dissoluuntur: sic & alibi æquiparantur ista 24. q. 2. c. 1. & sup. de vita & honesta. cler. clericus. Sed iā disputaui & terminaui cōtrarium, quod est hodie approbatum per constitutionem Ioan. quæ incipit: Altercationis [2] antiquæ: scilicet sponsalia de præsenti non dissolui per receptionem sacri ordinis: p decr. ex parte [2] de conuer. coniug vbi etiam de hoc [glos. penul. insuper qua scripsi opinionem Hostien.] & 27. quæst. 2. desponsatam, non. n. recipiendo sacrum ordinem vouet se castitatem seruaturum in sæculo: & tamen tale uotum castitatis in sæculo seruandæ non dissoluit sponsalia de præsenti. vt ibi. Inducat ergo hoc fauor religionis & merito, quia alia est causa monachi, alia clerici. 16. quæst. 1. alia, in solo ergo casu expresso dicamus separari: quod n. nō est sanctorum patrum decretis, &c. sup. de transla. inter. Et si decernimus contrarium, iam hic nō esset æqualitas: quia iam duplici remedio posset vir sponsalia dissoluere, & mulier vnico: quia propter sexus fragilitatem ordines recipere nō pōt. Est autem ratio quare hoc speciale est in religiosis: quia mortui sunt mundo. 16. quæst. 1. placuit. Vnde sicut mors naturalis solueret sponsalia: sic & ista ciuilis permittente canone: de conuersio. coniuga. verum, & c. ex publico. quę ratio deficit in clerico seculari. Non obstat hæc decret. immo potius cōcordat: quia æqui-

parat

[1] Qn̄ & q. b. verbis fuit matrimoniū institutū vide magistrū lib. 4. sent. dist. 26. §. piugij aūt. & § seq. & ibi latissime doctores Scholasticos, adde concilium Tri. ses. 24. de sacramento matrimonij. in princ.

[2] Habetur hodie inter extrauagantes Io. xxij. e. tit. & incipit: Antiquæ cōcertationi.

parat ista quo ad dirimendum matrimonium post ꝯtractum, quasi quo ad dirimendum prius ꝯtractum paria non sint: immo disparia rationibus prędictis: plura enim profitendo promittit monachus, quàm recipiendo sacrum ordinem clericus.

citam a factam alicui de religionibus per sedem Apostolicam b approbatis c. ¶ Reliqua uero uota & si quãdoque matrimonium impediant contrahẽdũ d: & quanto manifestius sũt emissa, tanto propter plurium scandalum & exemplum, durior pænitentia transgressoribus debeatur e: non tamen rescindere possunt matrimonia post contracta.

TITVLVS XVI.

De statu regulariũ.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Moniales tacite uel expresse professa, clausuras monasterij exire non possunt, nec alij ad illas intrare: nisi causa legitima & superioris licentia interueniat, hoc dicit.*

CAP. VNIC.

PEriculoso f † & detestabili quarundã Monialiũ statui (quæ honestatis laxatis habenis g & monachali modestia sexusque uerecundia, h impudenter abiectis i, extra sua monasteira nonnunquam per habitacula sæcularium personarum discurrunt, & frequenter intra † eadem monasteria personas suspectas admittunt, in illius, cui suam integritatem uoluntate spontanea k deuouerunt grauem, offensam l, in † religio-

a ¶ Tacitam.] quæ fit cum maior sponte & sciens recipit habitũ ꝓfessorum, ubi est distinctus. s̃. eo. ti. proxi. c. 1. & cap. constitutionem. vel cum habitum indistinctum 1. fert per annum, ut s̃. eo. tit. cap. ex parte. & c. 1. eo. libro.

1 Vel distinctũ distĩctione latẽti, ut in cle. de reg. eos qui. Ioã. And.

b ¶ Per sedem Apostolicam.] aliàs enim nõ potest, ut sup. de relig. domib. c. ult. & eo. tit. vnico. inf. eod. lib. Io. Andr.

[Glo. se. soluit duas quęstiones.]

c ¶ Approbàtis.] ergo si profitetur religionem nõ approbatam: si postea contrahit, tenet matrimonium: ꝙ uerum puto etiam; si quando profitebatur credebat illam approbatam. & eadem ratione dico quòd si recipit quis subdiaconatũ ab eo quem credebat epm̃, sed non erat: si postea contrahat matrimonium, bene tenet: & ita terminauit Barth. Brixiensis secũdum Tanc. in quæstionibus: Quidam ordinatus.

d ¶ Contrahendum.] ut s̃. qui cler. vel vouen. rursus. Ioan. Andr.

e ¶ Debeatur.] ex manifestatione igitur grauius fit peccatum. ad hoc s̃. de pęnit. & remis. c. 1. de hoc dic ut no. 32. q. 4. nemo. 81. dist. clericus solus. & sup. de celebr. Missarum de homine.

ADDITIO. Et 19. dist. Anastasius. Archid.

DE STATV REGVLARIVM.

¶ Dictum fuit sup. de religiosis & monachis: verum quia posset aliqs dubitare de eorũ statu & uita: ideo ad nos informandum ponit Rom. Pontifex titulum de statu monachorum. Helias.

PEriculoso.] CASVS. Quidã constitutus in p̃sentia Bonifacij octaui, q̃siuit ab eodẽ, Sãctissime pater, uellem a uobis informari in quo statu debeãt uiuere Moniales? Rñdet Rom. Põtifex, ꝙ cũ sit inhonestũ & multũ periculosũ, ꝙ mulieres admittãt in monasterijs suis uiros: statuit ꝙ decetero Moniales maneãt sub ꝑpetua clausura, & nõ recipiãt uiros in suis monasterijs, ẽt si sint uiri religiosi, ꝯ quos nõ est p̃sumptio, & deputat executores, & qua auctoritate fiat clausura. Etiam statuit ꝙ si Moniales debeãt facere homagiũ, ꝙ illud faciãt ꝑ ꝓcuratorem si possit fieri: sed si dñs nolit eas recipere per ꝓcuratorẽ, dẽnt ire ad ipsũ dñm in decẽti comitiua: & facto homagio dẽnt redire ad monasteria. Bonis siue ꝓuentibus. ne Moniales habeant occasionẽ exeũdi monasteria, nõ dẽnt in monasterio suo recipi aliquę Moniales, nisi quot possint uiuere ex redditib⁹ & ꝓuẽtibus ipsi⁹ monasterij: & si recipiant vltra, nõ tenet receptio: licet sit secus in monasterijs uirorum: quia licet etiam non deberent recipi uiri: nisi quot possent uiuere ex redditibus monasterij, tñ si recipiantur, tenet receptio: quia in illis cessar ratio, de qua in hoc capitulo. Porro ne Moniales. In aliquibus partib. erat talis consuetudo, ꝙ quis in causa sua uel suæ ecclesiæ tenebatur litigare per se uel per ꝓcuratorẽ, constitutum apud acta corã iudice: & quod ueniret semel in causa personaliter coram iudice, unde ne detur Monialib⁹ occasio uagandi, Papa deprecatur iudices laicos, & dominos temporales, ut ipsi admittant ꝓcuratores Monialium, licet non fuerint constituti apud acta, sed intra monasteria. Diuini iudicij. Et sic ęxecutores negligentes peccant mortaliter. hoc hẽnt ista uerba, obtestatione diuini iudicij, & interminatione maledictionis æternæ. Ordinario iure subiectis. Nota quòd archiepiscopi & Primates sunt executores huius constitutionis: & ideo Moniales sibi subiectas & non exemptas poterunt compellere sub auctoritate ordinaria: sed Moniales exemptas compellent auctoritate Apostolica sibi cõmissa per istud capitulũ. Nota ꝙ corrũpens Monialem ꝓfessam dr̃ grauem offensam inferre Deo, & religioni opprobrium. vide textũ in capitulo, nec aliqua. 27. q. 1. Nota ꝙ etiã legitima causa subsistente, non est licitum ingredi monasteria Monialiũ sine speciali licentia superioris. Dominicus.

† Hãc cõstitutionẽ renouat cõcil. Trid. ses. 25. tit. de Regul. & Monialibus. c. 5.

† In antiquis legitur, infra.

† Dictio, in deest ĩ uno manuscript. ĩ alio itẽ manuscripto ita: & religionis opprobrium, & scãdalum plurimorum.

[Prima glossa diuidit & summat.]

f ¶ Periculoso.] in quatuor partes diuido hanc decretalem. 2. In quarũ prima q̃ durat usq. ad §. sane. ponit causam constitutionis, & constitutionem de clausura monialium: In secunda præcipit ultra facultates monasteriorum non Mendicantium nullam recipi: & ꝯ factum irritum decernit, usq; ad § uerum. In tertia prouidet quid iuris quando Moniales habent facere fidelitatem uel homagiũ tꝑalibus uel sęcularibus dominis: & quãdo in ecclesiastico, uel sæculari foro causas habent: & hoc usq. ad §. & qm̃. in quarta facit ordinarios executores huius iuris de clausura, etiam quo ad exempta monasteria, ꝓtestando ꝙ per hoc in ipsis exemptis quo ad alia nihil iurisdictionis sibi vẽdicẽt.

2. Io. Mo. diuidit ĩ septẽ. de prima, tertia, & quarta, & qualibet ipsarũ faciẽs duas. Io. And.

ADDITIO. Et ut infra dicit glo. præmitte hic litterã illam, cupientes, salubriter ꝓuidere. Et Arch. exponit, ꝑiculoso, ꝑnicioso, detestabili, execrabili. Io. An.

g ¶ Laxatis habenis.] similitudinarie ad equum, qui laxatis habenis currit quo vult. de homicid. dilectus. i n antiq.

h ¶ Verecundia.] 30. q. 5. nec illud. & 33. quæst. 5. hæc imago.

i ¶ Abiectis.] sic sup. eo. lib. de elect. c. quorundam.

K ¶ Spontanea.] aliàs non obligarentur, ut 20. q. 3. p̃sens clericus. sup. de regula. cum uirum. in fine.

l ¶ Offensam.] 27. q. 1. nec aliqua.

¶ Cu-

a ¶ Cupientes.] hic incipe constructum.
[Glo. seq. obijcit, & dupliciter soluit.]
b ¶ Pręsentes.] sed qūo præsentibus Monialib. districtios i vita imponi potuit, contra id 15. i. nec. is. 32. 2. q. i. integritas. 20. q. 3. præsens. cum & nemo crescere cōpellat. 74. di gesta. & ibi de hoc? Potest dici ꝙ illud verū de regula: sed hic ad regulā nihil adijcit: sed modus habitandi ſm naturam rei taxatur. [Idem Ioan. Monac.] Vel dic supradicta vera in clericis sæcularibus: In religiosis qui velle vel nolle nō habent, secus, quia illis potest strictior vita indici etiam ex regula secundū Innocentiū, qui hoc notat de regular. super eo. & hoc probat ista decretalis & clementia. eo. tit. ne in agro. Et adde quod dixi infra de regulis iuris. quod oēs. ADDITIO. Et ꝑ hæc iura patet Papam circa professos multū posse in cibis, vestib. mō monachādi, & similibus, quæ plus cadunt in bonis fortunæ, reseruata tamē naturali sustētatione & substātialibus regulę. de quibus dicitur s. eo. cum ad monasterium. in fine. In bonis autem naturæ, gratię vel gloriæ, non est tāta Papæ potentia: qđ per se patet: illa enim Deus cuius vices gerit, non transtulit in eum. Io. And.
c ¶ Partibus.] quia varietas locorum iuris varietatem regulariter non inducit. C. de tempo. in integrū restitut. l. superuacuam. Et nota q̃ dicit mundi: totius enim orbis Papa tenet principatum 2: nona quęstione tertia. cuncta per mundum, & in proœmio huius libri, cum suis concordantijs.
[Glo. sequens soluit duo dubia.]
d ¶ Perpetua.] nō credo [Idem Arch.] quòd decretalis ista tollat, quin possent si vellent ad strictiorē religionē humilitatis & puritatis causa transire supra de regu. licet petita licentia, vt ibi. Item quin vna monialis ad regimen alterius monasterij possit assumi 3 supra e. lib. de elect. nullus. cum suis concordan. semper enim erunt in clausura.
e ¶ Professæ.] quod dic vt s. tit. proxi. c. i. & c. cōstitutionem. si ergo professa non erat huius constitutionis tempore, non tenetur.

1 Religiosis an possit imponi aspetior status ꝑ Papam de quo vide Abbatē & alios in c. ad nostrā extra de appellation.

2 Vide Turrecrematā in summa ecclesia lib. 2. c. 114.

3 Eiusdē religiōis & habit' ꝙ dic vt in cle. i. de elec. Io. And.

Et vide cōcilium Trident. sess. 25. ti. de Regularib. & Monialibus. c. 7.

nis opprobrium, & scandalum plurimorum) prouidere salubriter cupientes a: præsenti constitutione perpetuo irrefragabiliter valitura, sancimus, vniuersas & singulas Moniales pręsentes b atque futuras, cuiuscunque religionis sint vel ordinis, in quibuslibet mundi partibus c existentes, sub ꝑpetua d in suis monasterijs debere decetero permanere clausura: ita, quòd nulli earum religionem tacite vel expresse professę e, sit vel esse valeat quacunque ratione vel causa (nisi forte tanto & tali morbo euidenter earum aliquā laborare constaret, quòd non posset cum alijs absque graui periculo seu scandalo commorari) monasteria ipsa deinceps egrediendi facultas: nullique aliquatenus inhonestę personæ, nec etiam honestę f (nisi rationabilis & manifesta causa g existat, ac de illius ad quem pertinuerit speciali licentia) ingressus vel accessus pateat ad eas dem: vt sic à publicis & mundanis conspectibus separatæ, omnino seruire Deo valeant liberius, & lasciuiendi opportunitate h sublata, eidem corda sua & corpora, in omni sanctimonia diligentius custodire.

¶ *In monasterio non Mendicantium tot sorores debent recipi, quot poterunt sine penuria sustentari: & vltra non valet receptio. hoc dicit. Dominicus.*

¶ Sane † vt hoc salutare statutum commodius valeat obseruari, districtius inhibemus, ne in monasterijs ordinum non mendicantium aliquæ recipiantur decętero in sorores, nisi quot poterunt de ipsorum monasteriorum bonis siue prouentibus absque penuria i sustentari k: si secus actum fuerit, irritum l decernentes.

¶ *Abbatissæ principibus sæcularibus ad fidelitatis sacramentum præstandum astrictæ, si non possunt per procuratorem iurare, personaliter exeundo monasterium iurabunt: absque dilatione ad monasterium redituræ. Dominicus.*

¶ Verum quando Abbatissa vel priorissa cuiusuis monasterij, pro feudo, quod monasteriū ipsū tenet ab aliquo princi

f ¶ Honestę.] vnde nec monachi ad eas accedere dēnt, vel cū eis colloqui: nisi in præsentia abbatissæ ꝑ modica verba. 18. q. diffinimus. nec debent esse monasteria duplicia, vt ibi. & in c. seq.
g ¶ Causa.] sicut in medicis, barbitōsorib. satoribus, carpentarijs cū eguerint, & his similibus.
h ¶ Opportunitate.] 18. q. 2. diffinimus.
[Glo. seq. qōnem de facto ponit, & soluit.]
i ¶ Absque penuria.] No. nō dixit. commode: nam in quadā qōne de facto opponebatur ꝙ quasdā Moniales ꝙ earum receptio nō tenebat quia facultates non sufficiebāt: & formarū fuerat articulus in hæc verba: intendit ꝓbare, ꝙ ex facultatibus monasterij sancti Petri nō possunt tot commode sustentari. Opposui ꝙ intentio probata 4 non releuabat: quia posset esse ꝙ non possent cōmode: tamen possent absque penuria: iam enim dico ꝙ canonicus Bononien. de centū florenis non posset commode sustentari: & tñ de xxv. sustentaretur absque penuria. Idem dico de meipso nam in illa commoditate inspicitur cōsuetudo regionis, & qualitas personæ: vnde licet non possum cōmode sustentari, tñ possū sine penuria. Penuria enim secundū deriuatores hēt in se egestatem, indigentiam, & defectū necessariorū. Hoc ergo voluit cōstitutio, ꝙ cōstitutæ in monasterio nō Mēdicantium, non haberēt necesse mendicare ꝓpter necessarium defectum. Si autem considerato antiquo statu monasterij, vel alijs monasterijs ciuitatis non pñt commode sustentari, tamē possunt absque penuria: tenebit receptio: hoc enim vitiat, extendendum ius nouum quod receptionem non est: & sic obtinui.
ADDITIO. Sint ergo cauti qui articulos formāt in ponderando verba. & facit quod dicam infra de homi. c. i. super ver. Christianorum. & ca. 2. in prin. & de vsu c. 2. in prin. Io. And.
K ¶ Sustentari.] de inst. c. i. & c. auctoritatem. de vita & honest. cleric. quoniam vt ait. in antiq.
[Glossa sequens recitetur per quæstionem, & ipsius solutionm.]
l ¶ Irritum.] hoc speciale dictum videtur in talibus mona-

† Vide cōcilium Trident. sess. 25. ti. de Regularibus. cap. 3.

4 Incautū. n. esset hoc ante ꝓbationē opponere ad aduersariū instituēdū: & est. si. qđ dixi de lib. obl. c. vlt. in fi. Io. And.

monasterijs feminarum: Secus puro in monasterijs virorum.[Idem Ioan. Monac.& Archid.] licet enim & in illis vltra quam sustentari possunt, recipi non debeant: si tamen fuerint recepti, tenebit: quia & hominum cœtibus se immiscere, & sibi vitæ necessaria acquirere possunt. de consecra. dist. 5. nunquam.

Receptio monacharũ facta ultra facultates quẽtus an ualeat.

ADDITIO. Bene facit quod no. 81. dis. ca. penult. Et facit iste §. per Ioan. de Deo, qui lib. 3 q. 10. tenuit ꝙ si virgines dicẽtes se meretrices ingrediuntur monasteriũ institutum ad recipiẽdas solas meretrices pœnitentes & non alias, nõ tenet receptio nec possunt ibi saluari fraude durante: qua reuelata inde debent expelli. Ioann. And.

a ¶ Domino tempora li.] in ecclesiastico. n. secus: quia ille de necessitate illas per procuratorem ad hoc faciendum admittere debet, infra eo §. episcopus.

[Glo. seq. signat cõtrarium & soluit.]

b ¶ Homagium.] cõtra. s̃. de reg. iur. c. vlt. Sol. pro spiritalib. non præstat homagiũ: qa illud est de simonia. s̃. de simonia, ex diligẽti. sed pro temporalibus, iurisdictionib. vel similibus bene p̃statur: & sic intelligit hoc. ad hoc. 18. dist. si episcopus. & s̃. eo. lib. de appel. Romana. §. debet. in Auth. quomodo. oport. episcopos. §. illud. colla. 1.

c ¶ Præstet.] & sic iuratur per procuratorẽ vt 63. dist tibi domino vbi. de hoc.

d ¶ Eum.] dominum temporalem.

e ¶ Societate.] habebit secũ duas vel plures ex antiquis monachabus, & capellanos suos, & incedat honeste. Ioan. And.

ADDITIO. Abbatissa igitur non exeat sine societate: Valet enim societas ad suspitionem tollendam. 18. quæst. 2. diffinim⁹. in fine. & 34 dist. fraternitatis. vide quod dixi post Hierony. de præsump. eum in iuuentute. post princip. Sicut & ad informationem morum 12. quæst. 2. cap. 1. poterit & secum habere suum spiritalem partem. 18. q. 1. in decima. Archidiac.

f ¶ E uestigio.] i. statim uel continuo.

ADDITIO. Idem verbum ff. de nego. gest. diuortio. post prin Io. And.

† No. Do. & Phil. ꝙ verba rogatiua in materia p̃cepti stãt præceptiuè. gl. 11. q. 3. c. rog. no. l̃. age. C. de transactio. de quo uide Tiraq. tra. de pœnis tẽperãdis aut remitten. cã. 35.

Societas tollit suspicionẽ, & mores informat.

pe seu domino tẽporali,[a] sibi debebit homagium[b], vel fidelitatis sacramentum præstare (nisi quòd per procuratorem illud præstet[c], possit efficere apud eum[d]) de monasterio cum honesta & decenti societate[e] exire poterit eo casu licenter, homagio facto, quam primum cõmode poterit, seu fidelitatis præstito sacramento ad ipsum monasterium e vestigio[f] reuersura: sic quòd in fraudem[g] residẽtiæ, siue moræ claustralis, nihil fiat omnino.

¶ *Compelluntur domini temporales per censuram ecclesiasticam, vt in suis curijs admittant abbatissas per procuratores litigare: Ecclesiastici vero in temporalibus & spiritualibus earum procuratores admittere debent. Dom.*

¶ Porro ne Moniales causam seu occasionem habeant euagandi, principes sæculares, ac alios dominos temporales rogamus, requirimus & obsecramus † per viscera misericordiæ Iesu Christi, eisdem in remissionem peccaminum nihilominus suadentes, quod Abbatissas ipsas, & Priorissas, ac Moniales quascunque monasteriorum suorum curam, administrationem, negotiave gerentes, quibuscunque nominibus censeantur, per procuratores in suis tribunalibus, seu curijs litigare permittant: ne pro constituendis procuratoribus (qui atornati in aliquibus partibus[h] nuncupantur) seu alijs huiusmodi, easdem oporteat euagari. Si qui vero contra præsumpserit, exhortationi huiusmodi rationabili atque sanctæ obtẽperare nolentes: cum sit iuri cõtrarium, quòd mulieres (præsertim religiosę) per se ipsas litigare cogantur, & à via deuiet honestatis, & periculum animarum inducat[i], ad hoc per suos ordinarios ecclesiasticos censura ecclesiastica compellantur. Episcopis autem alijs & prælatis superioribus & inferioribus quibuscũque iniũgimus, quòd & ipsi causas, seu negotia, quæ præfatæ Moniales habebunt agere coram ipsis, aut in curijs eorundem: siue sint homagia, fidelitatis sacramenta, lites, vel quicquid aliud, ipsa per procuratores earum fieri faciant, & tractari[k].

¶ *Ordinarij, locorum in subiectis monasterijs propria, in exemptis Apostolicas auctoritate clausuram procurare debent: nec est propter hoc in alijs casibus iurisdictio in exemptos eis attributa. hoc dicit. Dominicus.*

¶ Et quoniam parum esset condere iura, nisi essent qui ea executioni debitæ demandarent[l], Patriarchis[m], Primatibus, Archiepiscopis, & Episcopis vniuersis districtè in virtute sanctę obediẽtiæ,

[Glo. seq. recitetur per quæstionem de ratione diuersitatis quam soluit.]

g ¶ Fraudem.] sic s̃. e. li. de iud. mulieres. Sed ibi pœna excommunicationis imponit: hic nõ. forte ratio fuit iudicialis auctoritas, propter quam ibi magis delinquit.

h ¶ Partibus.] Anglicorum. & Normannorum. Et volebãt forte ꝙ licet possent p̃ procuratorem agere, tñ illos haberent cõstituere in præsentia iudicis, & releuare & cauere. Ioan. And.

i ¶ Inducat.] merito igitur potuit Papa super hoc legem dare. ad idẽ s̃. eo. lib. de foro competenti. ca. vl. & de iureiuran. licet. infra de sentent. excommunica. decernimus. Ioan. And.

[Glo. sequens obijcit. & soluit.]

k ¶ Tractari.] sed nõne hoc est ius commune omnium mulierũ, quòd personaliter nõ trahantur ad iudicium, supra eo. lib. de iudic. mulieres. sic ꝙ non trahantur inuitæ: Sed istæ non debent etiam volentes trahi, vt ibi, in §. cæterum & hic.

l ¶ Demandarent.] s̃. eo. li. de elect. vbi periculũ. §. præterea. & ff. de orig. iur. l. 2. §. post. originem.

m ¶ Patriarchis primatibus.] ista sunt nomina diuersa, tamen idem est officium 99. dist. c. 1.

ADDITIO. Arch. satis hic instat in his, repetens quod legit. & no. 23. dist. cleros. post prin. dicit autem ꝙ de illis patriarchis loquitur hic, de qb. s̃. de priuileg. antiqua de primatibus autem habetur 18 dis. 1. ca. 75. dist. de persona. 3. q. 6. hæc quippe. 6. q. 4. si inter. 24. q. 4. sicut excellentiam. de maior. & obed. cap. si. de dilat. cap si. in antiq. Ioan. And.

l No. glo. referẽdo ad tex. ꝙ ordinarij locorum possunt facere statuta ad obseruãtiã iuris cõis, exaggerando pœnas iuris cõis. no. ca. vt singulæ. de off. archipresb. c. administratores. 23. q. 5. D. Font.

a ¶ Sua.]

a ¶ Sua.] auctoritate:quod est ĩ.Ioan.And.
b ¶ Clausura.] facienda.quod est infra. Ioan.And.
c ¶ Secularis.] 23 q.5. prodest.& exhibebitur non ad preiudicandum, sed ad quę Deo sunt placita exequendum. s̃. de offi ord.1.in antiq. & possunt ad hoc compelli. 24. q.5. administratores.
d ¶ Per hoc.] protestatio quædam.simile s̃. eo lib.de elect. vbi periculum. §. præterea. & supra de hære.. ad abolendam. in fi.saluo eo quod habes in cle.eo.tit. attendētes, in prin.Ioan.And.

sub obtestatione diuini iudicij, & interminatione maledictionis æternæ pręcipiendo mandamus, quatenus eorum quilibet in ciuitate ac dięcesi propria, in monasterijs Monialium sibi ordinario iure subiectis sua [a], in ijs vero quæ ad Romanam immedietate spectant Ecclesiam sedis Apostolicæ auctoritate: Abbates vero & alij tam exempti quàm non exempti prælati ecclesiarum, monasteriorum, & ordinum quoruncunque in monasterijs huiusmodi sibi subiectis, de clausura [b] conuenienti vbi non est, ipsorum monasteriorum expensis, & fideliū eleemosynis, quas ad hoc procurent diligentius facienda, & de ipsis Monialibus includēdis quàmprimum commode poterūt prouidere procurent: si diuinæ, ac nostræ indignationis voluerint acrimoniam euitare: contradictores atque rebelles per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita compescendo: inuocato ad hoc (si opus fuerit) auxilio brachij sęcularis [c]. Per hoc [d] autem in monasterijs exemptis ordinarij locorum, quo ad alia, nullam sibi credant iurisdictionem, vel potestatem aliquatenus attributam.

TITVLVS XVII.

De religiosis domibus.

¶ Gregorius decimus in concilio generali Lugduneñ.

¶ *Non licet nouum ordinem uel religionem aut habitum noua religionis creare & assumere. Et reuocati sunt ordines Mendicantium per Papam non approbati, creati post concilium. Dominicus.*

CAP. VNICVM.

Religionū [e] diuersitaté nimiā [f], ne cōfusioné induceret,

DE RELIGIOSIS domibus.

[Dictum fuit supra per discursum titulorum præcedentium de regularibus & religiosis, qualiter obligātur religioni per tacitam vel expressā professionem, & de eorū statu. Nunc videndū est de ipsorum domibus: ideo ad nos īformandum ponitur titulus de religiosis domibus. vel sit: Visum fuit supra de personis & statu religiosorum tamquam de dignioribus: nunc videndum est de ipsorum domibus, ideo ponit̃ titul⁹ de religiosis domib.

Religionū.] Istud ca. diuiditur in quatuor partes: In prima parte Romanus Pōtifex repetens ius antiquum & ordines Mendicantes non confirmatos per Papam inquantū processerunt de facto, reuocat. In secunda parte: ibi, confirmatos: prouidet de ordinibus approbatis, quòd professores eorum possunt remanere loca non vendēdo, nec aliquid innouando. Tertio: ibi, Sane. dicit qđ ista constitutio non extenditur ad Mēdicantes, qui p̄cesserunt concilium. In quarta parte quæ incipit: ibi, Ad hæc. cōcedit personis ad quas ista cōstitutio extēditur, vt possint transire ad ordines approbatos.

CASVS. Cum ex multitudine & diuersitate religionum, quę diuersitas erat tam in modo viuendi, quàm in diuersis habitibus, emanauit concilium generale, quod approbauit certos ordines, & reliquos reprobauit: postea quidam de nouo inuenerunt nouos ordines, & quidam à Papa obtinuerunt approbationem illorum ordinum, alij non obtinuerunt: Vnde Papa statuit, vt illi ordines qui habuerunt approbationem Apostolicam, ꝙ professores in illis ordinibus remanerent quamdiu viuerent, sed ꝙ nullum de nouo reciperent ad professionem: & sic illis professorib mortuis esset extincta illa religio. Vlterius Papa statuit, quòd isti non possent noua loca acquirere, nec alienare loca acquisita, sed bona eorum reseruauit Papa suæ dispositioni. Circa vero alios ordines nō approbatos & inuentos de nouo post concilium, statuit Papa ꝙ professi non maneant in illo ordine: sed Papa dat eis licentiam, vt possint transire ad aliam religionem etiam laxiorem, & voluit Papa, quòd ista constitutio non comprehenderet Prædicatores, & Minores, Carmelitas, & Augustinenses: sed vult Papa, ꝙ illi possint noua loca acquirere: nam longe ante istam constitutionem Prædicatores, Minores, Eremitæ, & Carmelitæ obtinuerant confirmationes suarum religionum: sed erant alij Mendicantes, qui de noua inuenerāt nouū ordinem, & nondū obtinuerāt approbationē à sede Apostolica: vnde isti q erāt recepti ad istos nouos ordines, nō habebant facultatē recipiendi aliquem ad sepulturā, nec pręd icādi publice. Not. primo. ꝙ diuersitas religionum inducit confusionem. No. secundo, ꝙ propter importunitatem petentium quandoque concedūtur non concedenda. concord. sunt in glos. & pondera text. quia. talis concessio non videt̃ libera, sed extorta: quod no. pro statutis quæ requirūt liberam concessionem: qa ista non videtur esse libera. Dominicus.

[Prima glo. diuidit & summat.]

e ¶ Religionū.] In prima parte repetēs ius antiquum, [1] ordines Mēdicātes inuentos post concilium non confirmatos per ipsum, inquantū processerunt de facto reuocat. In secunda parte q̃ incipit: ibi, Confirmatos: de approbatis prouidet, ꝙ ꝓfessores illorum possint in ipsis remanere nullum ad ꝓfessionem recipiendo, loca noua non emendo, & vetera non vendendo sine licentia Apostolicæ sedis. irritans contra factū & excōicans facientes contrarium. In terti pate quæ incipit: ibi Sane. cōstitutionem dicit ad Prædicatores & Minores nō extendi ꝓpter euidentem vtilitatem ipsorū: nec ad Carmelitas vel Eremitas, quia conciliū præcesserunt. In quarta parte q̄ incipit ibi, Ad hæc. concedit personis singularibus ordinum, ad quos constitutio extenditur, vt possint transire ad ordines approbatos. sed non conuentus ad cōuentum sine licentia apę. Ioan. And.

f ¶ Nimiam.] pene nil immensum bonum. Auth. vt determinatus sit nu.cle. in. collat. 1. nec in multitudine sacrificiorum propitiatur Deus. 14. q.5. scriptum. de consec. dist.5. nō mediocriter. Et melius est paucos bonos, quàm multos malos habere ministros. supra. de ęta. & quali. c penul. ad idem s̃. eo. lib. de rescrip. c.2. cum suis concordan. Ioan. And.

Cōtinuatio dñi Heliæ.

Casus literalis domini Hæliç.

1 Gar. faciēs sex partes, hoc solū ponit ꝓ prima, et tertiā diuidit in duas. Sed clericus Pisanus & I. Mo. faciunt quinq; & diuidunt solū tertiā ī duas in prima cōcor. cū glo. sed Boa. facit septē partes: de secūda. n. facit tres, ibi. si vero. & ibi, ꝑsonis. & duas de tertia, vt s̃. Io. An.

a ¶ Con-

generale concilium [a] † consulta prohibitione vetauit †. Sed quia non solum importuna [b] petentium inhiatio illarũ postmodum multiplicationẽ extorsit, verum etiam aliquorum præsumptuosa [c] temeritas diuersorum ordinum præcipue Mendicantium (quorum nondum approbationis meruere principium) effrænatam quasi multitudinem adinuenit: repetita [d] constitutione districtius inhibentes, ne aliquis de cætero nouum ordinem, aut religionem adinueniat, vel habitum [e] nouæ religionis assumat: Cunctas † affatim [f] religiones & ordines Mendicantes [g] post dictum concilium adiuentos, qui nullam confirmationem sedis Apostolicę meruerunt, perpetuæ prohibitioni subijcimus, & quatenus processerant. † [h], reuocamus.

¶ Religiosi Mendicantes per Papam post concilium approbati & instituti, non possunt aliquem ad professionem recipere, domum vel locum de nouo acquirere, nec acquisita sine licentia alienare, nec extraneis prædicare, confessiones eorum audire, vel ad sepulturam admittere. Et contra factum non tenet: & contrafaciens excommunicatus est. h. d. Dominicus.

¶ Confirmatos autẽ per sedem eandem post idem tamen concilium institutos, quibus ad congruam sustentationem redditus aut possessiones habere ꝓfessio [i] siue regula quęlibet interdicunt, sed per quæstum publicum [k] tribuere victum solet incerta mendicitas, modo decernimus subsistere [l] infrascripto: vt videlicet professoribus eorundem ordinum ita liceat in illis remanere, si velint [m], quòd nullũ deinceps ad eorum professionem [n] admittant [o], nec de nouo domum [p] vel aliquem locum acquirant, nec domos seu loca [q]: quæ habent, alienare valeant sine sedis eiusdem licentia speciali. Nos enim ea dispositioni sedis Apostolicæ reseruamus in terræ sanctæ subsidium, vel pauperum, vel alios pios vsus per locorum ordinarios [r], vel eos, quibus sedes ipsa commiserit, conuertenda. Si vero secus præsumptum fuerit: nec personarum receptio [s],

---

a ¶ Concilium.] s.eo.tit.c.vltimo.

b ¶ Importuna.] s.eo.lib.de rescrip.c. vlt.de concess. præben.detestãda. de pęn.dist.1.importuna.in Auth. vt differ.iudic.in principio, &c.

c ¶ Præsumptuosa.] reus.n.violatæ legis habet, q contra legẽ ausus fuerit sperare quod licitum nõ est. C.de peti. bõ sub. l. 1. in princip.lib. 10. contra legem autem est absq; licentia principis nouum ordinẽ vel collegium i instituere, vt in prædicto ca & s. eo.c.vlt.ff.de col.illic.l.1.& 3.

d ¶ Repetita.] sic C. de epis.& cleri.repetita.C.de emẽ.Iust.C.l. 1.in medio.

e ¶ Habitum.] hoc intellige in pluribus simul in eodẽ collegio habitãtibus, & eandẽ religionem profitentibus: aliàs singularis persona sectas non inueniens, & seorsum habitãs, nouũ habitũ inducere sibi posset. 41. dist.parsimoniam.

f ¶ Affatim.] idest generaliter. [Alleg.Gui. 23.dist.præterea in fi. & hymnũ, Primo die rum omnium.& Summe Deus clementiæ. Ei⁹ significatio patet in his versibus.]

Si dicas affatim, tũc significabis abũde
Affatim dicẽs, facunde significabis.

ADDITIO. Dñt deriuatores ꝙ primũ debet scribi per vnũ f & vltima littera. n. secũdum per duplex. ff. & vltima litteram. & addunt versum. [Est afatos prĩ caput. affatuśq; scdi. Io.An.

g ¶ Mendicantes.] reprobatur mendicitas. 93.dist.diaconi vlt.licet paupertas 2 nõ sit de genere malorum. 15.q 1.illa in fi.

h ¶ Processerant.] de facto.

i ¶ Professio.] ideſt religio vel regula quam profitẽtur. vnde quod sequitur, venit expositiue: & hæc sunt reperire in Minoribus & prædicatoribus. s.de exces. præla.nimis 2.

k ¶ Publicum.] idest, publice faciendum ad idẽ.C.de men.vali.l.vnica.li.11.habẽt igitur eleemosynas quęrere vnde viuãt: quia certos redditus vel possessiones non habent, vnde sequitur incerta mendicitas.

l ¶ Subsistere.] Aliàs subsidere.

m ¶ Si velint.] quasi ad religionem aliam transire poterunt, vt in fi.c.dicitur, ad sæculum non poterunt redire, secundum Guli.ad hoc supra tit.2.non solum & c.constitutionem.

n ¶ Professionem.] hic habes quòd Papa per suã prohibitionem potest inualidare professionem factam in religione, vide Hosti. de regular. quia in insulis. in antiq.Domi.

o ¶ Admittant.] & sic desinent in seipsis.in Auth. vt deter.iii nu.cler.§. sancimus igitur. col. la.1.

ADDITIO. Allega. etiam Guli. in Authenti. colla. 3.de mensu.ordi.cle.§.sancimus. Qui dicit, qđ ne ecclesia videatur laqueũ iniecisse: ex quo fuerant confirmati, omnes in vnũ ordinem conflari debuissent, vt sic non exterminaret quod fecerat: subdit quòd hoc aliàs factũ fuit: puto quòd loquaẽ de ordine Eremitarum sancti Augistini, qui ex pluribus ordinib. factus fuit. Io.And. [Glossa sequens soluit duo dubia.]

p ¶ Domum.] veterem ecclesiã bene poterunt reficere.supra de Iudæ. cap. Iudæi. & cap. consuluit. & si legetur eis domus vt vendant, bene poterunt recipere 3 ex eleemosynis enim viuere debent: quia ex quo non debet apud eos remanere, non dicitur ad eos venisse, q nõ dicitur versum, &c.ff.de in rem ver. si pro parte [§. versum. ad idem supra de verbo.sig.nam & ego] secũdum Guli.& Gar.

ADDITIO. Vide quod ipse Guli.no.generaliter de Medicãtibus in Specu.e.ti.§. 1. ver. 3. & versi. 4.& quod scripsi post Inno. & Host.de proba. in præsentia.sup ver. minor annis.& đ hoc per Cynũ C. de epis. & cleri l.Deo nobis. in vlt.quęst.de fratribus Minoribus dic vt in consti.Nicolai, Exijt.§.ad hęc cum fratres.de ver.sig.lib.6.& in cle.exiui eo.ti.§.cupientes.Ioan.And.

q ¶ Loca.] profana: de alijs non erat dubium.supra de rerum permut.mancipia. Instit.de rerum diui. §.sacra.

r ¶ Ordinarios.] nec ordinarij hoc poterunt sine speciali Papæ mandato vel licentia per id quòd s. dixi in tex.ibi, dispositioni sedis Apostolicæ.

[Glossa sequens recitetur per quæst. & duplicem solutionem.]

s ¶ Receptio.] quo ad recipientẽ, sed forte sic quo ad receptũ, vt aliã laxiorẽ ingredi dẽat.ad hoc.s.tit 2.nõ solum.

---

† Cõciliũ Lateranẽ se sub Innocentio tertio ca. 13.

† al.vitauit.

1 An aũt scribẽdo tali tamq̃ collegio videaẽ illud apꝓbare vide Felinũ in Rubrica procemij Gregoriani.

† In antiquiorib. codicib. vt plurimũ legiẽ ita: Cunctos affatim religiosos, & ordines Mẽdicãtiũ, &c.

† al.ꝓcesserunt.

2 Qualiter paupertas sit bona, vel mala vid̃ beatum Thomam li.3.cõtra Gentiles cap.133.

3 Vide Alexãdrũ in l.apud Iulianũ. §.constat. ff.de lega. 1. Baldũ. i l.cõquestio. C.de leg. & Abbatẽ & Deciũ in c. ĩ ꝓsentia. extra de ꝓbation.

solum. Arg. contra de reb. eccle. non alie. eo. lib. c. hoc consultissimo. §. contractus. Vel dic, quod si hunc tamen ordinem intendebat profiteri, non est obligatus, alias sic: & crederetur ei: quia non est verisimile quod sit immemor salutis suæ. 1. q. 7. sancimus. secundum. Guli.

ADDITIO. Et remittit ad Spec. de sta. mo. ver. 19. & ver. 40. Archid. alleg. quod Deus cor interrogat. 14. q. 5. si quid. & decr. cum voluntate. sup. de sent. excom. Io. And.

[Glo. seq. recit. per q. in qua alleg. pro & contra.]

a ¶ Cęterorumque.] satis videtur quod tantum de mobilib. deberet intelligi: quia talia debent esse subiecta, qualia prædicata permittunt. de fide instr. inter dilectos. ad fi. & tales partes in substantione fieri intelligunt quales in institutione præcesserunt. institut. de vulg. & pup. subst. §. & si ex disparibus. & permisso eis manere in ordine, & ea sine quibus ibi esse non possunt. 1 Cum autem interdicatur eis officium prędicandi, & reliqua vt sequitur, de quo viuent, nisi inter dum ornamenta & libros & similia vendant? In contrarium videtur: quia verbum ceterorum, omnia comprehendit. ff. de verb. signifi. l. cęterorum. & per verbum, cetera, in omnibus fit institutio hæredis. supra de testam. c. Raynutius. Item verbum, loca, comprehendit immobilia. ff. de verb. sign. locus. ad quid se quereretur cęterorum, si immobilia etiam sola comprehenderet? Et præterea possunt sibi prouidere ordinem exeundo, secundum Guli. necessaria fuisset declaratio: quod not. 26. disti. deinde. in prima gl. & ff. de procura. non solum. §. queritur. Ioan. And.

† In manu scriptis ita: ac etiam sepulturam.

1 Remittit Gul. ad Specu. de statu mo. ver. 4. Io. Andr.

ADDITIO. Quod verbum, cęterorum, comprehendat omnia, placet Arch. qui etiam allegat quinquagesimam dist. vt constituerent. & quod ibi not. de pæni. dist. 3. adhuc perfidi instant. ver. quem enim peccatorem. 15. q. 4. c. 1.

b ¶ Sepulturam.] prædicare 2 in aliena parochia non licet, nisi licentia habita a rectore. de hæret. cum ex iniuncto. in antiq. absoluere alienum parochianum non licet sine proprij sacerdotis licentia. supra de pænit. & remis. omnis. nec ipsum ad sepulturam admittere, nisi elegerit: & tunc parochiali relinquetur canonica. sup. de sepul. c. 1. inter se autem ista omnia poterunt exercere: cum littera hic dicat, quo ad extraneos. Si ergo isti habebant priuilegium, vt quoslibet posset ad sepulturam admittere, illud cessat, &c.

2 Vide concil. Trid. sess. 5. de refor. c. 2. & sess. 24. de refor. c. 4.

ADDITIO. Quod probat littera, omnino. Io. And.

nec domorum vel locorum acquisitio, aut ipsorum, cęterorumque; a bonorum alienatio valeat: & nihilominus contrarium facientes sententiam excommunicationis incurrant. Personis quoque ipsorum ordinum omnino interdicimus quo ad extraneos, prædicationis & audiendæ confessionis officium, aut † etiam sepulturam. b

¶ Reuocatio ordinum Mendicantium, Prædicatores, Minores, Eremitanos & Carmelitas non comprehendit. h. d. Dominicus.

¶ Sane ad Prædicatorum, & Minorum ordines c (quos euidens ex eis vtilitas ecclesiæ vniuersali proueniens perhibet approbatos) pręsentem non patimur constitutionem extendi. Cęterum Eremitarum sancti Augustini & Carmelitarum ordines, quorum institutio dictum concilium generale præcessit d, in solido e statu volumus permanere.

c ¶ Ordines.] per hoc duos ordines fides illuminata est: & dicitur ecclesia exaltata, de excess. præla. nimis.

ADDITIO. In qua scilicet ecclesia isti duo ordines proficiunt, verbo, opere, & exemplo. secundum Gar. facit sup. de vo. c. si. Ioan. And.

¶ Existens de ordinibus reuocatis, non collegialiter: sed singulariter ad alios ordines transire potest. hoc dicit. Dominicus.

¶ Ad hæc f personis ordinum, ad quos constitutio præsens extenditur, transeundi ad reliquos ordines approbatos licentiam concedimus generalem: ita quòd nullus ordo ad alium, vel conuentus ad conuentum se ac loca sua totaliter g transferat, † sedis eiusdem super hoc permissione specialiter non obtenta.

TITVLVS XVIII.

De capellis monachorum.

¶ Bonifacius Octauus.

¶ Institutis in ecclesijs monachorum ad curam populi, per episcopum ad ipsorum præsentationem: per eundem (si causa subsit) sunt destituendis. hoc dicit. Dominicus.

C. VNI.

Presbyte-

d ¶ Præcessit.] vnde tangi non debent, cum concilium, ne nimia, futura respiciat. ibi, ne quis de cetero in textu. sup.

e ¶ In solido.] aliàs solito: & hoc detrahit Bonifacius de concilio Gregorij: sic. n. dicebat littera, in suo statu volumus permanere, donec de ipsis fuerit ordinatum: intendimus si quidem tam de illis quam de reliquis etiam non Mendicantib. ordinibus, prout animarum saluti, & eorum statui expedire videbimus, prouidere. hoc est decisum. & dicebatur quod Gregorius volebat aliquem Mendicantium dimittere, nisi Prædicatores & Minores: de non Mendicantibus tres, Cistercien. & ordinem Nigrorum, & de Templarijs & Hospitalarijs vnum ordinem facere.

† al transferant.

f ¶ Ad hæc.] idest præter hæc.

ADDITIO. sic 32. dist. ad hæc. alibi exponitur, i. contra hæc. 14. q. 1. §. ad hæc. alibi, i. circa hæc. 16. q. 3. §. potest. ad finem. ver. ad hæc. Arch. Io. And.

g ¶ Totaliter.] not. non idem in toto quo ad totum; quod in parte quo ad partem: totus ergo ordo sacrorum vel conuentus ipsius ordinis ad alium ordinem vel conuentum se transferre non poterit.

ADDITIO. Not. etiam Gul. licere singulariter, quod non licet vniuersaliter. alleg. ad idem. ff. de rebus dubijs. cum senatus. C. de Iudæis. l. 1. Io. And.

DE CAPELLIS MONACHORVM.

¶ Dictum fuit per discursum titulorum præcedentium de religiosis & eorum domib. nunc videndum est de eorum capellis: ideo ponitur titulus, de capellis monachorum.

Cōtinuatio dñi Heliæ.

Presbyteri qui.] ponit dictum, cuius rationem interserit: ibi, Cum debemus.

CASVS. Ponamus quod abbas S. Cypriani habet aliquas ecclesias sibi donatas per episcopum Pictauen. cum consensu sui capituli, & illæ capellę siue ecclesiæ sunt ipsi abbati subiectæ pleno iure, non tamen ad institutionem: quia institutio pertinet ad episcopum: & hoc loquendo de institutione auctorizabili respectu curæ, vt ponamus quòd abbas habet institutionem tituli collatiuam, tamen pro commissione curæ necesse est quòd institutus

tus adeat epm pro committēda cura aīarum: vnde ad aliquam illarū ecclesiarū abbas instituit aliquem, & eps sibi commisit curam aīarum: Or accidit ꝙ institutus, ad illam ecclesiam pepetrauit delictum dignum priuatione: vtrum abbas possit illum priuare? Respondet ꝙ non: sed illud spectat ad epm, qui sibi cōmisit curā aīarū: quia episcopus poterit eum priuare, si sub sit iusta cā. Ex his patet, ꝙ abbas vel inferior prælatus pōt præscribere institutionē tituli collatiuam. Sed vtrum institutionem auctorizabilem possit ipse prælatus inferior præscribere? De hoc est magna controuersia inter doctores. Nota primo ex isto cap. quòd beneficia sæcularia debent esse perpetua: & quis non potest remoueri a beneficio pro libito voluntatis sui superioris. Not. ꝙ licet de iure communi dispositio beneficiorum in diœcesi episcopi pertineat ad episcopū: tamen de iure speciali dispositio commoda non est in dispositione episcopi: sed præsentatio spectat ad illum prælatum, vel etiam collatio: & episcopus instituit ad præsentationem alterius. Nota iuncta glo. ꝙ licet institutio tituli collatiua, vel præsētatio pertineat ad inferiorem prelatum ab episcopo: tamen institutio auctorizabilis pertinet ad solum episcopum: ideo solus episcopus potest priuare institutum de beneficio ecclesiastico. Not. argu. ꝙ quandoque fit institutio in beneficio quo ad exercitium curæ tātum, & non quo ad principalem titulum beneficij. Nota ꝙ illud dicitur esse perpetuum, quod durat tantum ad vitam alicuius. facit. ff. pro soc. l. 1. & vide sup. de rescrip. c. fi. eo. lib. Dom.

ri a, qui ad curam populi per monachos in eorum ecclesijs præsentātur b episcopis, & instituuntur ab ipsis: c (cum debeant esse perpetui d †) consuetudine e vel statuto, quouis contrario non obstante, ab eisdem nequeunt ecclesijs (nisi per episcopos, f & ex causa rationabilis g) amoueri.

† Dictio, perpetu', quid significet, vide Fulgosiū ɔsi. 157. inci. in cā Benedict. & Alex. cōs. 60. incip. omisso multilo-quio. in 2. volu.

[Prima glo. dicit quid declaret.]

a ¶ Presbyteri.] emanauit ad declarationem decre. sup. eo c. 1. & eius quod ibi not. Inn. & Host.

ADDITIO. Et Ioannes de Deo, lib. 1. q. 37.

b ¶ Præsentātur.] præsentationes tales fieri debent a prælato & conuentu de iure communi: consuetudo tamen potest contrarium inducere, vt sup. de his quæ fi. a præla. ea noscitur.

c ¶ Ipsis.] scilicet episcopis: & sic non pleno iure habent illas, cum ad eas spectet institutio ad curam populi. de priui. cum & plantare.

ADDITIO. Dato ēt ꝙ instituatur ad regimen ecclesiæ, de quo satis dixi de præb. de monachis. Ioā. And.

[Glo. seq. alleg. duas concordan. & remittit: & subdit tria similia.]

d ¶ Perpetui.] non enim beneficia dantur ad tps. 55. dist. præcepta. 70. dist. sanctorum. & de hoc de fil. præsby. veniens. in anti. sicut enim matrimonium carnale ad tempus non contrahitur, sic nec spūale. de condit. appos. c. vlt. nec legitimi actus recipiunt diem. inf. de reg. iur. actus. nec moribus nostris expedit temporales habere filios. ff. de adop. l. si tibi. aliàs, quæsitum. vt ibi in gl. dicitur. Papa tamen potest dare prælaturā ad tēpus, vt 7. q. 1. pastoralis. immutat 1 enim substantialia rei. de conces. præb. proposuit.

1 Intelligē hoc dictū glossꝫ sano mō, sicut notatū est in c. 3. ex de trāsla. e in gl. super verbo: ve ri Dei vi cē. in hac editione.

[Glo. seq. dicit quid reprobat, & dubium soluit.]

e ¶ Consuetudine.] contrarium not. Inn. & Host. in prædi. decr. qui dicebant ꝙ ex consuetudine præscripta abbas tales potest remouere. Et not. ꝙ consuetudo reuocat statuta, sed non priuilegia: vnde hoc hodie facere poterunt, qui hoc habent ex priuilegio Papæ, sicut de Humiliatis fertur.

ADDITIO. & Præmonstratensibus: & hoc dictum placet Archi.

f ¶ Per episcopos.] Intelligas remoueri per epos, q̄n per vicarios suos ad hoc mandatum habentes remouentur: vel per delegatos. sup eod. lib. de offi. vic. licet. inf. de reg. iur. qui per alium.

g ¶ Causa rationabili.] 16. q. 7. inuentū. 56. dist. satis peruersum. & pro leui culpa non debet remoueri, vt in prædi ca. inuentum. & 68. dist. c. 1.

ADDITIO. Non debet etiam quis remoueri pro graui, quæ in populi notitiam non peruenit. 30. quæst. 1. capit. ult. Ad hoc 50. distin. sacerdotes. & cap. sequen. &c. Ioan. Andr.

† De materia huius tituli vid̄ q̄ nouissime decreuit cōci. Trid. sess. 25. de reform. c. 9.

TITVLVS XIX.

De iure patronatus. †

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Donatio iurispatronatus laici facta loco ecclesiastico, etiam sine consensu episcopi, non tenet: tamen præiudicat iuri episcopi. hoc dicit. Dominicus.*

C. VNI.

SILAI-

DE IVRE PATRONATUS.

¶ Dictum fuit supra de præben. & dignitatibus & alijs beneficijs ecclesiasticis tam secularibus quàm regularibus. verum quia illa beneficia aliquando sunt patronata: & dubitaret aliquis de effectibus iurispatronatus, & de ipso iurepatronatus: ideo ponit titulum, de iurepatronatus.

Cōtinuatio D. Helię.

SI laicus.] Duæ sunt partes: secunda ibi; Verum. Prima ponit dictum: Secunda protestatur: ibi, Per præfatam. Secunda etiam ponit dictum, quod postea ampliat: ibi, Et omnino. Ioan. And.

CASVS. Aliquis laicus habebat iuspatronatus in aliqua ecclesia: quia forte eam fundauerat, id est, donauerat fundum ad eam ædificandam: vel eam ædificauit, vel dotauit, vel oīa fecit simul: iste laicus vult illud iuspatronatus donare illi ecclesiæ, & ea quietare, vt decetero sit in libera dispōne diœcesani: vel vult donare alteri ecclesiæ: vtrum possit sine auctoritate diœcesani? Videtur ꝙ non: quia si laicus detineat decimas: tamen non pōt illas donare alteri ecclesiæ: sine consensu episcopi. cap cum Apostolica. de his quæ fiunt a prælatis sine consensu capituli: sic in proposito videbatur, ꝙ laicus non posset iuspatronatus trāsferre in ecclesiam sine consensu diœcesani. Non obstante ista rōne dubitandi, decidit Romanus Pon. in contrarium, ꝙ laicus pōt alteri ecclesiæ donare iuspatronatus sine consensu diœcesani: tamen per hoc non fit præiudicium ipsi diœcesano: & iō ecclesia habebit collationem & præsentationem: sed diœcesanus habebit instōnem. Sed ponamus ꝙ laicus donauit iuspatronatus alicui ecclesiæ: vacat nunc ecclesia patronata: vtrum ecclesia habebit tm̄ quatuor menses ad præsentandum sicut laicus: Vr̄ ꝙ sicut laicus habet tm̄ quattuor menses ad præsentandum: similiter ecclesia debet solum habere quattuor menses: quia succedit in locum laici: Tamen Romanus Pont. ista ratione dubitandi non obstante decidit in contrarium; videlicet, ꝙ ecclesia habebit sex menses ad præsentandū: quia mutata persona, mutatur etiam qualitas ipsius beneficij: Et sic ecclesia habebit sex menses: licet patronus laicus, in cuius locum successit ecclesia, habet solum quattuor. Et sic ecclesia debet reputari vt patronus ecclesiasticus, & non vt laicus. Nota primo quòd laico potest competere iuspatronatus, quod verum est ex dispensatione iuris, sed non de mero iure: quia iuspatronatus est annexum iuri spirituali, id est, institutioni, quæ est ius spiritale: & de spiritali & eius annexis est idem iudicium: sed illa facultas fuit concessa laicis ut facilius inducerentur ad ecclesias ædificandas,

candas, uel dotandas: vnde istud ius patronatus consistit in præsentatione ad ecclesiam patronatam: quia patronus potest eligere personam, dummodo eligat idoneam. Item istud iuspatronatus consistit in alio, videlicet in processione: quia cum patronus primum venit ad ecclesiam patronatam, ministri ecclesiæ debẽt illi ire obuiam processionaliter, & eum in ecclesia recipere processionaliter. quod verum est, quãdo status suæ personę illud requirit: puta quia est rex vel dux: aliàs si status personæ non reqrit, non deberet recipi ꝓcessionaliter: nec ministri ecclesiæ debent illi obuiam ire. Item in alio consistit iuspatronatus: quia patronus in ecclesia patronata est præ ceteris honorandus in sessionibus, & sepultura. Item si patron⁹ deueniat ad paupertatem ecclesia tenetur ipsum alere de superfluo acceptis necessarijs pro ministris ecclesiæ. Nota quòd laicus potest ius patronatus donare alteri ecclesiæ sine cõsensu episcopi. Nota ꝙ laicus patronus ad præsentãdum habet solum quatuor menses: sed persona ecclesiastica habet sex menses: & ideo episcopus non potest instituere absque presentatione: nisi elapsis illis sex mẽsibus in persona ecclesiastica, vel quatuor in laico. Ratio diuersitatis est: quia qui grauatur in uno, releuatur in alio. l. cum qui. ff. de iniur. & quia laicus potest unum præsentare, postea alium accumulatiue: & sic põt uariare: & diœcesanus potest acceptare quem uoluerit: ideo debet in alio grauari quod non habet nisi quatuor menses ad præsentandum: sed clericus patronus non potest variare: & sic grauatur in hoc: ideo debet in alio releuari, uidelicet quia habet sex mẽses ad præsentandum. Sed quæritur qualiter dicitur fieri præsentatio ad hoc ut clericus patronus nõ possit uariare? Dicendum ꝙ sola datio litterarum patroni non dr̃ præsentatio: sed requiritur ꝙ fuerit facta præsentatio corporalis diœcesano. Et sic clericus ante illam præsentationem corporalem poterit uariare. Hoc tenent doctores in clemen. vnica. eo. tit. Ex quo seqtur ꝙ si clericus patronus dedit duobus litteras præsentationis: si secundus fecerit maiorem diligentiam, & se præsentauerit conspectui episcopi, tenetur episcopus illum instituere. Nota quòd patronus põt dare iuspatronatus illi ecclesiæ, cuius est patronus. ad hoc s̃. de testi. significauit.

[Prima glossa dicit q̃d approbat, & quid reꝓbat.]

a ¶ Si laicus.] hic approbatur opinio Damasi, Vincentij, & Bartholomæ. Brixien. qui hoc not. 16. q. 7. nemini. Et Innocen. & Host. qui hoc no. s̃. eo. illud. & reprobatur opinio Ioannis not. in prædi. cano. & Goffre. & Bernar. not. supra eo. illud. & c. cura. & in multis alijs capitulis.

ADDITIO. Archidiac. hic ponit circa intellectum illius ca. nemini. 16. q. 7. supra allegati, ubi etiam remittit inquantum de commutatione loquitur: quòd si laicus habet communionem cum ecclesia in patronatibus poterit ꝯmutare, vt ratione societatis liceat, quod aliàs non liceret. alleg. 23. q. 2. non potest.

[Glo. seq. dat simile, quærit, & soluit.]

b ¶ Eidem.] & sic ecclesia erit patrona sui ipsi⁹: & sic in alijs casibus, cum scilicet priuãtur patroni iure pa

cus a iuspatronatus ecclesiæ sibi competens, eidem b, uel alteri c ecclesiæ, seu loco religioso duxerit conferendum: huiusmodi collatio, quamuis absque assensu episcopi facta fuerit; efficax est consenda d. Per præfatam tamen collationem iuri episcopi, qui eidem assensum non præbuit, nolumus in aliquo derogari e.

¶ Laicus quadrimestre tempus habet ad præsentandũ: ecclesia uero semestre, licet à laico acquisiuerit iuspatronatus. hoc dicit. Dominicus.

¶ Verum licet patronus laicus ad præsentandum tempus habeat quadrimestre f dumtaxat, ecclesia tamen uel monasterium, cui † facta est à laico iurispatronatus collatio, tẽpus habet semestre g. Et omnino quantum ad præsentationem pertinet, non ut patronus laicus, sed ut patronus debet

tronatus. sup. eodem tit. quia clerici. de pœn. in quibusdam. cum similibus. Sed pone, ꝙ capella est vnicũ habens presbyterum: quis pręsentabit ibi presbyterũ cum uacabit? Dico ꝙ si non est ibi alius patronus, episcopus prouidebit ecclesiæ: hoc enim dicimus regulare, cũ ecclesia patronum non habet 1. per c. 16. q. 7. omnes basilicę. & c. seq.

ADDITIO. Si donetur epo iuspatronatus capellæ sibi subiectæ, vide quod scripsi s̃. eo. signific asti. in fi. vbi concordando opiniones cõtrarias Goffre. & Host. distinguo, an eps habeat compatronum necne. Ioan. Andr.

c ¶ Vel alteri.] sufficit ꝙ redeat ad ecclesiam. ad idem supra de his quę fi. a præla. cum Apostolica. 16. q. 1. c. vlti. & res ad sui naturam redit de facili. 35. dis. ab exordio. ff. de pac. si unus. §. quòd si non ut totum.

[Glo. seq. allegat unam concor. signat cõtrariũ, dupliciter soluit: solutionem impugnat, & respondet.]

d ¶ Censenda.] s̃. eo. illud. Contrarium uidebat̃ per decr. supra eo. nullus. vbi dicitur, ꝙ nihil ecclesiastici iuris sine ꝯsensu epi transfert in ecclesiam uel monasterium. Sed excipe iuspatronatus per prædictam dec. illud. Vnde de spiritalibus intendebat prohibere: sed non de spiritalibus annexis: sicut iuspatronatus. sup. de iud. quanto. secundum Host. sed quia decr. illa est in illo titulo ut faceret ad titulum: satis uidebatur ẽt iuspatronatus ꝓhibitum cõcedi sine auctoritate epi: sed satis facit ad titulum, inquãtum vetat ne patronus donet ecclesiam sine consensu episcopi.]

e ¶ Derogari.] aliàs derogaretur si assensum ꝓhibuisset, secundum formam quam habes supra de donat. pastoralis.

ADDITIO. Dic ut ibi: & hoc teneas, ꝙ vbi agitur solum de translatione iurispatronatus, consensus epi illi donationi præstitus in nullo læderet ius episcopale. Ioan. And.

f ¶ Quadrimestre.] non habebamus olim de hoc ita expressum textum, sed ita seruabamus per decre. sup. eo. c. 3. & c. cum propter. quæ tamen hoc expresse non dicebant: habebamus gloss. supra de officio ordinarij, cum vos.

[Gl. seq. recit. per obiectio. & solut. demum soluit quæstionem. contra sol. alleg. unam decr. soluit. alle. aliam, & remittit.]

g ¶ Semestre.] de conc. pb. in anti. c. 2. Et sic not. ꝙ q̃ in ius alterius succedit, non vtit̃ eodem iure: s̃. regul. ĩ. de reg. iu. is qui in ius. & ff. e. ti. is q̃ in ius. & est hoc ideo: q̃a ex quo res facta est ecclesiastica, ecclesiastico dẽt iure cẽseri. Et idẽ dicebat̃ olim ꝓ decr. de pbẽ. dilectus. vlt. in anti. & per ea q̃ ibi no. sic est ẽt uidere in conuentionibus: ubi ex persona successoris forus mutatur, ut in prædicta reg. dixi. & bene facit hæc decre. ad qõnem de excõicato, qui donando cessit alteri actiones sibi competentes: an ille, cui facta est cessio, possit illo excõicato manẽte illas intentare, & terminauit Barth. Brixien. in qõne veneriali: q̃dam cũ esset. secũdũ Tanc. ꝙ sic: q̃a illud vitiũ excõicationis ꝑsonę adherẽs, ad successorẽ non trãsit, per l. ff. de diuer. & temp. ꝑscr. l. an vitium. & C. de acq. pos. l. vitia. & idẽ Gul. in Spe. de proc. §. ult. circa prin. & ad hoc optime facit

1 Vide ꝑ Arch. ĩ ca. frater. 18. q. 4.

† In antiquiorib⁹ codicib⁹ ita: cui facta ẽ a laico iuris collatio patronatus.

facit supra, qui matri. accu. pos. cum in tua. in fi. Argũ. cõtra. supra de testi. licet ex quadam. sed illud in teste. vt ibi not. Item contra s. eo. lib. de deci. c. 2. in fin. ubi soluitur in vlt. glossa.

[Glo. seq. ponit primo tria exempla: secũdo quærit, & soluit.]

a ¶ Ecclesiasticus.] vnde legatus posset illas conferre, sup. eodem, cum dilectus, non poterunt variare. supra eo. pastoralis. priuat si p̃sentauit indignũ, quòd dic, vt not. s. de offi. ord. cũ vos. Quid dices 1. si ecclesia, & patronus laicus simul habent p̃sentare: nunquid habebũt sex mẽses, vel quatuor tãtũ: vel alter sex, alter quatuor? Dico ꝙ habebũt sex mẽses: ita ꝙ ratione communionis priuilegium ecclesiæ trãseat ad laicum, ad instar eius quod dicimus de eo, qui habet rem communem cũ pupillo. ff. quemadmo. ser. amit. l. si communem. ita ꝙ per ecclesiam consequetur, quod per se obsequi non posset. sim. sup. de concess. preb. c. penult.

1 Vide Ias. in l. neq; pactio. C. de tiãsa. in 1. no. & ĩ l. si emãcipati. C. de colla.

ecclesiasticus a reputari.

TITVLVS XX.

De censibus, exactionibus, & procurationibus.

¶ Innocentius Quartus.

¶ *Archiepiscopus uolẽs prouinciam uisitare, prius debet uisitare ecclesiam, ciuitatem, & diœcesim propriam, clericos et laicos eorundem. h. d. Domin.*

CAP. I.

Romana b † Ecclesia: & inf. ¶ Statuimus, vt quilibet archiepiscopus suam volens uisitare...

† De materia hui' decr. p̃ter statuta in ɔci. Later. sub Alex. 3. c. 4. & in ɔci. Later. sub Inno. 3. c. 13. uide oĩno q nouissime sãciuit ɔ. ci. Tri. ses. 24. de reformatio. ca. 3.

DE CENSIBVS, EXACTIONIBVS, & procurationibus.

Cõtinuatio.

¶ Dictum fuit s. tit. proxi. de quodam iure competente in beneficijs ecclesiasticis: verum quia episcopi in beneficijs ecclesiasticis sibi subiectis habent aliqua iura: ideo ad nos informandum de istis iuribus annectitur titulus, de censibus, exactionibus, & procurationibus.

Romana.] Istud capitulum ponit formam q̃ debet archiepiscopus obseruare uolens suã prouinciam uisitare. Et diuidit̃ in tres partes: In prima. n. parte ponit quomodo, & quando possit archiepiscopus suam prouinciam uisitare: In secunda parte ibi, Sane. ponit̃ quid debeat facere archiepiscopus in uisitando suam ꝓuinciam. In tertia parte: ibi, Procurationes. ostendit quomodo, & in quibus rebus debeat recipere ꝓcurationẽ. CASVS. Sicut eps debet suam diœcesim visitare: similiter archieps ꝑ totam suam ꝓuinciam uisitare: & non solum potest archieps uisitare suam diœcesim particularem, sed etiam diœceses suorum suffraganeorum. Sed quæritur quam formam debet obseruare archieps in visitatione facienda? Respondet Rom. Pontifex, quod ipse debet incipere uisitationẽ a capite, primo uisitando capitulum suum & ecclesiam suam metropolitanam: deinde ecclesias suæ ciuitatis: deinde ecclesias suæ diœcesis: & postea poterit visitare diœceses suorũ suffraganeorum: videlicet illã quam primo maluerit uisitare. Sed si vnam semel inceperit visitare illam nõ poterit dimittere, & incipere aliam uisitare: quod si fecerit, non poterit reuerti ad diœcesim semel uisitatam: quod uerum est, nisi fuerit reqsitus ab epo illius diœcesis, ad quam vult reuerti: uel de consensu omnium suorum suffraganeorum. Sed ponamus ꝙ archieps cœpit visitare vnã diœcesim, & est vna ecclesia pauper, quæ nõ potest ministrare necessaria archiepo: quid debebit facere archieps? Rñdet, ꝙ ipse poterit notificare duabus ecclesijs, ut conuocent̃ simul, & eum procurent: quod verum est, si illæ ecclesiæ possint cõmode conuocari: si autem commode non possent cõuocari, ipse archieps teneretur uisitare illam ecclesiã pauperem suis expensis: hoc dicit pręsens textus, vsq; ad uersiculum, Postquam: qui habet duos intellectus: Nam quidam intelligunt ꝙ archieps non poterit uisitare totam prouinciam nisi semel in uita, nisi faciat ꝙ sequitur: videlicet, ꝙ ipse faciat prius concilium, & de concilio suorum suffraganeorum ordinet, ꝙ decetero ipse uisitabit totam prouinciam quolibet anno: & istud factum fuit ut archiepiscopus induceretur ad celebrandum concilium ꝓuinciale. Alij autem intelligunt ꝙ in vno anno nõ poterit iterare uisitationem, etiam si subsit iusta causa, nisi prius celebrato concilio suo prouinciali: & constituto in scriptis de cõmuni consensu suorũ suffraganeorũ ꝙ possit iterare uisitationem. Et si in prima uisitatione dimiserit aliqua loca, debet in secunda uisitatione incipere ab illis locis dimissis. Quod uerum est, nisi uideat ꝙ alia loca prius uisitata magis indigeant uisitatione, quàm ista loca non uisitata: quia ibi uigent mala magis, quàm in aliis locis. Sed quæritur, quid primo debet facere archiepiscopus uisitans? Respondetur, ꝙ primo debet prędicare uerbum Dei: deinde debet inquirere de uita & moribus habitantium ibidem: uidelicet clericorum, laicorum: & debet illos examinare sine iuramẽto: licet aliàs examinatio testis non valeat sine iuramento: Et si inueniat aliquos diffamatos, & crimina non sint notoria, non debet illos punire: sed debet denuntiare suo suffraganeo: hoc est ordinario, vt illos puniat secundum exigentiam criminis. Quod si crimẽ sit notorium, tũc archieps poterit illos punire: qa tũc constat de negligẽtia sui suffraganei: & tũc iurisdictio suffraganei est deuoluta ad ipsum archiepiscopũ. [Cleros & populos] appellatione populi, uniuersi ciues continentur: non autem comprehẽduntur clerici: qa hic ponuntur tamquam diuersa: Ex quo sequitur ꝙ si interdicat̃ populus alicuius loci, vel inducatur aliqua pœna populo etiam per iudicem ecclesiasticum, non comprehendũtur clerici: qa in istis odiosis verba stricte sunt accipienda. [In scriptis:] Iste est vnus casus, in quo scriptura est de substantia actus: regulariter autem scriptura non est de substantia rei gestæ, ut in l. pactum. C. de pact. Fallit in casibus hic enumeratis per glossam. & ad eam quotidie recurrit̃. Postea Romanus Põtifex in §. Procurationes. inhibet sub pœna maledictionis ęternæ, ne archiepiscopus uisitãs audeat recipere procurationem in pecunia numerata: etiam si procurantes & uisitati uoluerint eum procurare in pecunia numerata: sed ꝙ solũ ipse recipiat expensas moderatas in victualibus. Item præcipit Rom. Pontifex, quòd ipse archieps a uisitatis non accipiat aliquod munus: ꝙ si cõtrarium fecerit, ipse tenebitur restituere duplum illius muneris quod receperit. Nota primo archiepiscopum nõ posse visitare generaliter prouinciam, nisi primo incipiat a propria diœcesi. Nota secundo, ꝙ si eps nõ potest accedere particulariter ad quemlibet locum, debet conuocare laicos & clericos ad vnum congruum locum illius uiciniæ. Domin.

[Prima glossa diuidit.]

b ¶ Romana.] In prima parte dicitur quomodo, & q̃do archiepiscopus possit suam prouinciam uisitare. In secunda parte, quæ incipit ibi: Sane. dicit quid in uisitando facere debeat, & quæ crimina punire possit. In tertia, quæ incipit ibi: Procurationes, dicit, quomodo

modo, & in quibus rebus procurationem recipere debeat.

ADDITIO. in quarta ibi, Hanc autem: constitutionem prorogat ad alios visitantes: & protestatur. Hostiens. autem & Boatinus diuidunt decreta. in 9. partes, faciendo. f. de quo libet. §. partem. Sed Ioã. Mona. diuidebat in duas partes, dicẽs, quòd primo tãgit formam visitationis per archiepiscopum faciẽdæ: secundo: ibi, Hac autem. formam illam ad alios prælatos extendit. Prima iterum in duas: quia primo tangitur modus circa visitationem faciendam, secundo, in §. procurationes. circa procurationem recipiendam. Iterum prima in duas: quia primo tangitur ordo visitandi loca: secundo in §. Sane. modus illa exhortandi. Adhuc prima in duas: quia primo tãgit ordinem visitandi capitulum ecclesiæ suæ, & ciuitatẽ, & diœcesim: secundo §. Deinde. tangit ordinem visitandi prouinciam. Io. And.

a ¶ Visitare.] per se, vel per alium, cum per se id non potest. s. de offi ord. inter cętera. 10. q. 1. episcopum. & quomodo tũc debeat solui procuratio, dic vt supra eo. lib. de of. ord. episcopus.

b ¶ Prius.] a capite est edenda ratio. ff. de eden. l. argentarius. & qui alios corrigit, prius corrigat se & suos. 3. q. 7. iudicet. de statu regula. ea quæ. §. si uero. in antiquis. vbi de hoc.

[Glo. seq. exponit, quærit, argu. pro & contra, soluit contrarium.]

c ¶ Plene.] ita quod nulla parochia remaneat non visitata, dummodo commode visitari possit, & visitationis causa subsit: & sunt hæc redigenda ad boni viri arbitrium. Sed numquid sufficiet synodum conuocare, & plene inquirere? Videtur quod sic. supra de accu. sicut olim. 18. dist. quoniam. Sed dic contra: quoniam in tã breui tempore non possit singulorum inquisitio fieri: tum quia ibi non conueniunt omnes clerici, & laici, qui sunt visitandi, ut infra patet. tum quia subijciẽda est res oculis: & personæ præsentia multum operatur. ff. fin. reg. si irruptione. §. ad officium. sup. de offi. deleg. c vlt. § is autem cui.

ADDITIO. De his in arbore consangui. post prin. Io. And.

d ¶ Minorum.] ad hoc de appellatio. cap. de appellationibus. in antiquis. cum suis concordan. de pręben. maioribus.

e ¶ Difficultate.] forte propter niues vel glacies, uel aliud consimile. de ecclesi. ædifican. ad audientiã. ff. si quis cau. l. 2. § si quis iudicio.

f ¶ Accedere.] patet ergo quod ire tenetur: nec sufficit ad suam ecclesiam conuocare.

g ¶ Congruum.] i. honestum & communem, & sufficientem ad omnes recipiendos, prout erit possibile. supra de fide instru. accepimus. inf. de priui. cum personæ.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

h ¶ Laicos.] nũquid populus procurabit? Non, vt not. Ioan. 10. q. 1. placuit. & sic est consuetudo.

[Gl. seq. ponit opi. quam reprobat.]

i ¶ Prouinciam.] hoc intellexit Bern. 1 verũ, si suffraganei erãt negligentes: aliàs secus. Sed dic contra, vt inf. eo. c. vlt.

k ¶ Pia loca.] hospitalia, xenodochia, & huiusmodi.

ADDITIO. Grangias vero licet sint ibi priuata oratoria, non includit. sup. eo. c. fin. Io. And.

[Glo. seq. recit. per quæstionem.]

l ¶ Et populos.] non simul, sed separatim, cum talium uita sit separata. 12. q. j. duo. nec promiscuis actibus officia sunt turbanda. C. de testam. consult. & melius procedit inquisitio quando fit sigillatim. de accusat. inquisitionis. §. tertiæ. in antiquis. & hoc verum si qualitas negotij hoc exposcit: aliàs in genere fiat inquisitio. infra eod. sane.

m ¶ Libere.] s. contra dictione, præscriptione, vel appellatione non obstante. de præscriptio. in antiq. c. cum ex officij. & c. accedentes inf. eo. c. vlt.

ADDITIO. Et sup. de offi. ord. licet. Ioan. And.

n ¶ Visitatis.] loca intelligo visitata: siue sint illa, quæ personaliter visitat, siue illa quæ ad visitationẽ conuocat. sup proxi. responso. in fi.

o ¶ Cęperit.] caueat quod compleat: aliàs in illa visitatione non poterit reuerti, vt sequitur.

ADDITIO. Per quod not. Hostien. cœpta complenda. C. de emend. Iustin. co. l. cordi. ad Sillania. l. vltima. in fine. facit supra de rescript. litteris. Ioann. Andreæ.

p ¶ Sua denuo.] vt sic secundum modum superius dictum visitationem secundam incipiat.

q ¶ Requisitus.] ergo non aliter: cum per exitum renuntiauerit visitationi illius anni. [facit ca. quod ad consultationem. de re. iu. in antiq.] nisi in casu qui sequitur. si autem maior pars episcoporum prouinciæ consentiret ipsum reuerti, & diœcesanus eps cõtradiceret: adhuc reuertetur archiepiscopus vt sequitur.

ADDITIO. 65. distinct. cap. 1. & Hostien. & Archidiaconus.

---

re[a] prouinciam, prius[b] ecclesiæ suæ capitulum, ac ciuitatem & diœcesim propriam plene[c] visitare procuret: nec sit solum erga maiorũ, sed etiam minorum[d] ecclesiarum, nec circa clericorum tantum, sed etiam populorum visitationem intentus. Et si commode, vel absque difficultate[e] accedere[f] ad vnamquanque non poterit: de pluribus locis ad vnum congruum[g] clericos & laicos[h] studeat cõuocare, ne in illis visitatio postponatur.

¶ *Visitata sua diœcesi, archiepiscopus in parte vel in totũ visitat omnia loca ecclesiastica, clerum & populum prouinciæ, procurationem à visitatis recipiendo hoc dicit. Dominicus.*

¶ Deinde liceat ei per totam prouinciam,[i] vel eius partem visitationis officium exercere, ciuitates & diœceses, suffraganeos suos, & eorum subditos, cathedralium & aliarum ecclesiarum capitula & monasteria, ecclesias & alia religiosa & pia[k] loca, cleros † & populos[l] libere[m] visitando, ac procurationes à locis tantum recipere visitatis.[n]

¶ *Archiepiscopus post inceptam visitationem in vna diœcesi transiens ad aliam, ad primam redire non potest; nisi de nouo reiteret in tota prouincia. Dominicus.*

¶ Ex quo tamen aliquam de ipsis diœcesibus visitare cœperit:[o] numquam postea siue totam, siue partem eius visitauerit, reuertatur causa visitationis ad illam, priusquam omnes reliquæ ipsius prouinciæ diœceses in toto, vel in parte (quas secure visitare poterit) & suap denuo fuerint visitatę. Quod si forte eadem diœcesis, vel aliqua ibi ecclesia plus alijs indiguerit visitari: tunc aliarũ visitatione intermissa, redeat ad eãdẽ, si à loci diœcesano † requisitusq extiterit, vel de om-

---

† al. clericos.

1 Hostiẽ. hic §. quod vr placuisse Inno. Io. And.

† No. hic quod certo casu superior pot iudicare ĩferiores subditi sui de illius consensu, quamquam illi inferiores nõ consentiãt: dũmodo iudicet superior in diœcesi subditi: qa extra fine cõsẽ su inferiorũ iudicare nõ posset. gl. in ca. vt litigantes. s. eo. de off. ordi. Domi. & Ph. Font.

nium, aut maioris partis epiſcoporum eiuſdē prouinciæ proceſſerit conſilio & aſſenſu: ad quod ijdem ſe pronos exhibeāt, ne animarum profectus aliquatenus negligatur. Si vero malitioſe [a] in his difficultatē adhibuerint, archiepiſcopus licentiam ſuper hoc a ſede Apoſtola poſtulet confidenter.

¶ Expedita viſitatione non reiterat illam archiopiſcopus ſine conſilio ſuffraganeorum, et diffinitione in ſcriptis prius facta: debet tamen reincipere ab illis, qui in prima non fuerant viſitati: h.d. Dominicus.

¶ Poſtquam autem ſemel omnes prouinciæ ſuæ diœceſes viſitauerit, licitum ſit ei poſtea (prius tamen ſuffraganeorum ſuorum requiſito conſilio, [b] & ipſius [c] diffinitione [d] ſuper hoc habita coram eis, quæ in ſcriptis [e] redigi volumus, vt poſſint † alijs eſſe nota) viſitationem per eandem reiterare prouinciam, iuxta modum ſuperius adnotatum: etiam ſi non interueniat in hoc ſuffraganeorum ipſorum aſſenſus, illam ſemper prouidentiā adhibendo, vt in poſterioribus viſitationibus, illas eccleſias, eosque cleros & populos prius viſitet, qui non fuerant ab eo in prioribus viſitati: [f] niſi magis ſit alijs viſitationis officium opportunum.

¶ Archiepiſcopus viſitans debet proponere verbum Dei, inquirere de vita miniſtrorum, & de pertinentibus ad diuinum officium, abſque iuramento: infamatos ordinarijs denuntiet, & notoria crimina puniat hoc dicit. Dominicus.

¶ Sane huiuſmodi impenſurus officium, propoſito verbo Dei, quærat de vita & conuerſatione miniſtrantium in eccleſijs, & locis aliis diuino cultui deputatis, ac cęteris, quæ ad officium ipſum ſpectant abſque coactione, [g] & exactione qualibet iuramenti, ad ipſorū emendationē per ſalubria monita; † nunc leuia, nunc aſpera, iuxta datam ſibi à Deo prudentiam diligēter intendens. Quōd ſi

a ¶ Malitioſe.] qui allegat fraudem, probare debet illam. ff. de proba, quoties. §. qui dolo. ſed eo quod indigentia eſt notoria, fraus præſumitur. ad hoc ſupra de renunc. c. 2.

b ¶ Conſilio.] in concilio quod annuatim facere debet. de accuſ. ſicut olim. ī antiq. nec dicit hoc de aſſenſu. ſupra ,px. īnſo. quia ſiue cōcordent, ſiue diſcordent, hoc diffinire ad ipſum pertinet, vt ſequitur. ad hoc de arbi. cum olim.

c ¶ Ipſius.] ſ. archiepi.

[Gl. ſeq. ſoluit duo dubia.]

d ¶ Diffinitione.] dicit Innoc. ꝙ hoc mō fiet deffinitio: diffinimus per nos procedēdum ad viſitationem prouinciæ noſtræ. & dixit quod a tali diffinitione cum ſit ſuper executiōe officij ſui, non poterit appellari. de offic. ordi. irrefragabili.

ADDITIO. Idem Hoſt. & Arch. qui etiā dicunt non requiri ꝙ hoc fiat cauſa cognita. Ioan. And.

[Gla. ſeq. ponit 23. caſus in quibus ſcriptura requiritur.]

e ¶ In ſcriptis.] not. caſum 1 in quo ſcriptura requirit̄. Alius, cum quæritur de antiquiſſimo facto qđ teſtibus probari non poteſt. ff. de prob. cenſus. de pręſcrip. ad audientiam. in antiq. de probatio. cum cauſam. Tertius, in priuil. ſupra de priuil. porro. Quartus, in dimiſſorijs. 70. diſt. extraneo. Quintus, in redeunte ab hæreſi. 1. quæſtio. 7. ſaluberrimum. Sextus, in profitente. 27. quæſt. prima, omnes fęminæ. Septimus, in electione. de electione, quia propter. in antiquis. Octauus, in emphyteuſi. C. de iu. emphy. l. 1. Nonus, in alienatione rei eccleſiaſticæ. 12. quæſt 2. ſine. 10. quæſt. 2. hoc ius. de ijs quæ fiunt à præla. c. 1. Decimus, quando appellatur ab interlocutoria. ſ̄. e. lib. de appellatio. cordi. Vndecimus, quando quis variat circa procuratorem conſtitutum. ſup. de procur. c. 1. Duodecimus, quādo hoc agitur, vt non valeat contractus, niſi in ſcriptis redactus ſit. ſupra de pact. c. 2. C. de fide inſtrumen. contractus. infra de reg. iur. contractus. Decimuſtertius in ſententia excommunicationis. Decimuſquartus, in requiſitione tranſcripti ſententiæ excommunicationis. ĩ. eo. li. de ſent. excom. cū medicinalis. Decimuſquintus, in caſu ſ̄. eo. lib. de electio. vt circa. Decimuſſextus in caſu ſupra de offi. ordin. ſi canonici. eo. lib. Decimuſſeptimus in caſu ſup. eo. lib. de ele. fundamenta. Decimuſoctauus, in donatione: quæ excedit quingētos aureos. C. de dona. ſi quis argentum: Decimuſnonus, ſecundum quoſdam, in fideiuſſore. C. de fideiuſſorib. l. penultima. Viceſimus, in minore iurante ſe maiorem. C. ſi minor ſe maiorē dixer. l. 3. Viceſimuſprimus, ſi pactū fiat cum aduocato de re immobili ſibi danda. C. de ſuf. l. vnica. ſecundo reſponſo. Viceſimuſſecundus. in ſolutione debiti, in inſtrumento publico contenti. C. de teſtibus. l. teſtium. authentica. rogati. Viceſimuſtertius, ſi quis cauit de debito in ſcriptis, ex cauſa antecedenti, & vult probare. C. de nō numera. pecun. generaliter. Viceſimuſquartus, in teſtamento in ſcriptis redigendo. C. qui teſtam. face. poſ. hac conſultiſſima. §. hac cum humana. Viceſimuſquintus, in delegato Papæ. de offic. delegat. cum in iure. in antiquis. C. de mandat. princ. l. vnica. Viceſimuſſextus, in libello criminali, vel ciuili. ſupra de libel. obla. cap. 1. 2. quæſt. 1. legum. Viceſimuſſeptimus, in cauſa ſup. de tempo. ordi. c. 1. & 2. quæſt. 1. legum. Viceſimuſoctauus, in diffinitiuis ſup. eo. lib. de re iudi. cap. vlt. [Viceſimuſnonus, in eleemoſynarum quæſtoribus. de pæniten. & remiſ. cum excom. in antiq. Triceſimus, in caſu extrauag. Bon. proinde. in fine. Triceſimuſprimus, in alia extrauaganti eiuſdem quę incipit, iniunctæ. & hoc duos addit Ioan. Monach. Triceſimuſſecundus, in caſu de electione, cauſam. Triceſimuſtertius, in clemen. de iudi. dudum. Triceſimuſquartus, in conſtitutione Ioann. execrabilis.] Et licet in ſupradictis requiritur ſcriptura, non tamen de neceſſitate in omnibus: aliàs autem regulariter inſtrumentis, & teſtibus probari poteſt. ſupra de fide inſtrumentorum, cum Ioannes. fit tamen probatio leuius, facilius, & ſecurius per 2 ſcripturam. ff. de pignoribus, l. contrahitur.

f ¶ Viſitati.] præſumuntur enim magis indigere: & ideo ſunt primitus viſitandi. ſup. in §. ꝙ ſi forte.

g ¶ Coactione.] a principio exigetur iuramentum, per quod occultum prodere conſtringatur: ex quo tamen ſine iuramento referuntur aliqua corrigenda: poterit inquiſitor ſuper his exigere iuramentum.

ADDITIO. Idem Hoſtienſis, Ioannes Monachus, & Archidiaconus, & vide in Speculo, de inquiſitio. §. 2. ver. licet autem. & verſi. vt autem. vſque ad fin. §. Ioan. And.

1 In q̃b. caſib. ſcriptura requiratur ꝑter Doctor. hic, vid̄ Abb. in c. 2. de ꝓb. Imo. & Barba. in c. cum ī iure. de offi. dele. Felin. in rub. de ꝯſti. & Alexan. cōſ. 95. lib. 4.

† al. poſſit.

† Vide cōcil. Trid. ſeſ. 13. de refor. c. 1.

2 Ad iſtā glo. vide not. modernorū. l. ſiue apud acta C. de trāſ. & Hip. in rub. C. de ꝓb. Fon.

a ¶ De

a ¶ De aliquibus.] de quibus interrogati de plano nil dicunt: & tunc denuntiabunt epis, vt inquirant secundum formam decre.de accu. qualiter z. in anti.
b ¶ Negligentia.] 18.dist.peruenit.
c ¶ Debitam.] s. statutam in iure, nisi ex causa fieret commutatio: aliàs arbitraria infligatur. supra de offic. deleg. de causis.
d ¶ Canonib.] 10.q.3.relatum. sup. eo. cū Apostolus. & c. sopitę.& c.cum nuper.
e ¶ Officij.] scriptoris, sigillatoris, & similium officiorum. ADDITIO. Allegat Host.de simo.c.1. & 1.quæst.2. sicut episcoporum.in authen. vt iud.sine quo.§.hęc omnia.& §.sic igitur. collatio. 2. Ioannes Andreæ.
f ¶ Aliquod mun⁹.] ex hoc 1 text. not. ꝙ visitans non potest recipere aliquod munus: concordat in delegato quoad non esculenta: sed quoad esculenta, quæ paucis possent consumi diebus, discordat: vt supra eodem liber. de rescript. statutum. §. in nullo. Dominicus.
g ¶ Liberetur.] additur pœna infra ca. prox.
h ¶ Alijsque.] s. archidiaconis, & plebanis. supra eod. cum Apostolus.
i ¶ Saluis.] ad hoc supra de statu mona. in singulis.

‡ Ex fine huius gl. cōstat eā nō eē Io. An. sed ex lectura Dominici hoc eē translatā.

†Hos canones habes in cōcil.Later. initio.c. citatis.

de aliquibus [a] orta fuerit infamia contra eos: ordinarijs ipsorum (vt super his solemniter inquirant) denuntiet, si viderit expedire. Notoria vero crimina, quæ examinatione nō egeant (cum super his merito notari possit ordinariorum negligentia [b] eorundem) libere corrigat pœnam pro illis debitā [c] infligendo.

¶Visitator non in pecunia, sed victualibus recipiet procurationem moderatam: nec familia sua aliquid recipere poteſt etiam prætextu officij: nec ipse nec sui aliquod munus etiam oblatum recipiēt. h.d. Dominicus.

¶Procurationes autem recipiat secundum quod est in canonibus [d] † constitutum: nullam tamen pecuniam ipse, vel aliquis de sua familia, occasione alicuius officij, [e] aut consuetudinis, seu quolibet alio modo earum nomine: sed in victualibus expensas tantum recipiat moderatas. Caueat insuper, ne ipse, vel quisquam suorū aliquod [f] munus quodcunque sit, & qualitercunque offeratur, præsumat recipere: vt non quæ sua sunt videatur quærere, sed quæ Iesu † Christi. Quòd si fuerit contra præsumptum, recipiens maledictionem incurrat, à qua nunquam (nisi duplum restituat) liberetur. [g] volumus enim in his fraudem quamlibet penitus euitari.

¶Forma visitationis præmissa seruari debet in episcopis & alijs prælatis inferioribus, regularium consuetudinib. exceptis h.d. Dominicus.

¶Hanc autem visitandi formam ab vniuersis etiā episcopis, alijsque [h] prælatis ordinario iure suos subiectos † visitantibus, plene obseruari præcipimus: saluis [i] super hoc rationabilibus & approbatis religiosorum consuetudinibus, & regularibus institutis.

¶ Gregorius x. in generali concilio Lugdunensi.

¶Quia decre.Inno. iiij. supra prox. non bene seruabatur in illo capitulo quo præceperat procurationes in victualibus non in pecunia recipi, & non recipi munera, nec etiam procurationes in victualibus à locis non visitatis: illam confirmat, pœnas adijciens. Ioan. And.

CAP. II.

Exigit [k] † peruersorum

Exigit.] Sunt tres partes. Prima ponit exordium. Secunda: ibi, Constitutionem. finem decre. supra c.prox. repetit addens mensem. Tertia: ibi, Alioquin. pœnam apponit, distinguendo status delinquentium. Ioan. Andreæ.

¶Episcopus, vel alius, ad quem pertinet uisitare, non potest procurationem recipere in pecunia, etiam a volentibus: nec etiam in victualib. a locis nō visitatis: nec etiam dona recipere debet: quod si contrarium fecerit, punitur pęna hic contenta. hoc dicit. Istud c. emanauit ad declarationem illius, quod dicitur in c. præcedenti in si.

CASVS. Dictum fuit in §. procurationes. s̄. c. proxi. ꝙ exigentes ꝓcurationem ꝓ visitatione in pecunia et a volentibus, vel in victualib. a locis nō visitatis, & recipientes aliqua munera a personis visitatis, ꝙ ipsi tenentur restituere duplum illius quod receperūt sub pęna maledictionis ęternę, a qua absoluendi nō sunt, nisi prius restituerint duplum illius quod acceperūt: Vnde multi non curabant de illa maledictione: Ideo Romanus Pontifex per istud c. aggrauat illam pęnā: videlicet, ꝙ exigentes procurationem in pecunia numerata etiam à volentibus, vel in victualibus, restituant duplum illius quod acceperunt intra mensem: aliàs elapso mense sunt interdicti: & si decederent durante interdicto, essent sepeliendi in terra profana, & non in cœmeterio. Et habet locum hæc pœna in epis & archiepis: sed alij inferiores sunt suspensi ab officio & beneficio, donec restituerint illud duplum. Et posito ꝙ dantes munera vellēt eis remittere, nihilominus accipientes tenētur illa restituere in duplum.

Not. primo ex prin. c. rationem quare fuerunt pœnæ inuentæ a iure, videlicet vt delinquentes abstineāt a malo saltem formidine pœnæ. c. felicis. s̄. de pœn. Nota ꝙ visitans non debet recipere procuratione in pecunia, sed in victua lib. nec debet exquirere delicatas epulas, sed communib. epulis debet esse contentus. Nota ꝙ visitans nō debet recipere ꝓcurationem etiam in victualib. à locis non visitatis. Nota ꝙ delinquens contra tenorem c. 1. sup. eo. tit. & lib. in §. ꝓcurationes. tenetur restituere duplū illius quod accepit. No. vlterius iūcta glo. ꝙ vbi venit imponenda pęna affligens personam, mitius puniuntur existentes in dignitate quàm alij inferiores: & hoc quādo afflictio venit imponenda in pęna corporali: secus si imponeretur pęna pecuniaria: quia tūc grauius essent puniendi maiores quàm minores: Nam hic habemus, ꝙ pro eodem delicto grauius puniuntur archipresbyteri, quàm epi. Nota vlterius, ꝙ istud c. quantum ad pęnam corrigitur per c. seq. Nota insuper, quare addatur pęna legib. prohibitiuis: uidelicet propter audaciam peruersorū, qui non curant prohibitionem legis. Nota finaliter quid sit exigere: quia non est recipere a volente, sed potius extorquere ab inuito.

[Prima gl. ponit constitutionis causam.]

K ¶ Exigit.] Quia decretalis Innoc. iiij. supra prox. non bene seruabatur in illo capitulo, quo præceperat procurationes in uictualibus, nō in pecunia recipi: & nō recipi munera, nec etiā procurationes in victualibus

† al. deest dictio, le su.

† al. subditos.

† Vide cōcil. Trid. sess. 24. de refo. ca. 3. §. quod si quisquā.

bus à locis non visitatis: illam cõfirmat, penas adijcẽs Et bene dixit, exigit: quia magna ratio suadet ob maleficia pœnas solui. ff. de fideiuss. si a reo. §. id quod. & sunt sumpta hæc verba ex authẽ. de depo. §. sed ne per hanc. colla. 6.

quod non licet exigere. 18. distinctio. de eulogiis. de simo. dilectus. ff. de va. & extraordi. cog. l. secunda. §. est quidem.

[Glo. seq. reci. per q. & opinionem.]

k ¶ Munera.] consulte facit visitans si ab oĩ munere se abstinet. 1. q. 1. sunt nonnulli. & s. eo. tit. c. proxi. §. pen. Credit tamen Gar. q̃ si modicum esculentum vel poculentum recipiat, 3 q̃ non sit verisimile q̃ aliquẽ moueat, vel donantẽ pauperiorem faciat, non habet locum pœna, arg. de simon. & si quæstiones. ff. de offi præsi. l. plebiscito. q̃ talia non trahuntur ad munera. ff. de off. procu. l. solent. ad fi. ad hoc. s. de dona. inter. vir. & vxor. c. vlti. s. eo. de rescri. statutum. §. insuper.

1 An & qñ audacia sit peccatũ, uid B. Thom. 2. q. 127. ar. 1.

a ¶ Audacia. 1] in mala parte ponit. sic 4. dist. factæ. C. de sepul. viola. pergit audacia. quandoque ponitur in bona, vt, 8. q. 1. audacter. C. de iudi. rem non nouam. in fine.

ADDITIO. Et 32. q. 5. si Paulus. ver. caue. dicit. Io. Mo. q̃ audacia proprie est vitium: cuius vitij contrarium vitiũ est pusillanimitas, quorum medium est fortitudo. Ioan. And.

b ¶ Imponamus.] vt quos Dei timor, &c. de vi. & ho. cle. vt clericorũ. 82. dist. plurimos. in fi. Et dicit Papa, cohibeantur deinceps manus temerariæ formidine vltionis, quas Dei vel nostra reuerentia non coercat. j. de pœn. felicis. §. in præmissis.

Glo. seq. specificat tria repetita hic.]

c ¶ Cõstitutionem.] s. c. ꝓx. §. 1. & §. ꝓcurationes. vbi tria statuta erant, quæ hic cõfirmat appofita pœna. Primum, q̃ ꝓcurãtio recipiatur solum a locis visitatis: Secundũ, q̃ solum in victualibus: Tertium, q̃ visitantes vel familiares munera nõ recipiãt.

audacia a, vt non simus sola dilectorum prohibitione contenti, sed etiam pœnam delinquentibus imponamus b. Constitutionem c itaque felicis recordationis Innocentij Papæ quarti prædecessoris nostri editam super nõ recipiẽdis in pecunia ꝓcurationibus, ac super receptione munerum visitantibus, eorumque familiaribus interdicta, quam multorum fertur temeritas præterire, d, volentes inuiolabiliter obseruari: eam decernimus pœna adiectione iuuandam: Statuentes e, vt vniuersi & singuli, qui ob procurationem sibi ratione visitationis f debitam exigere g pecuniam h, vel etiam à volente i recipere, vel aliàs constitutionem ipsam recipiendo munera k, siue visitationis officio l non impenso m procurationem in victualibus, aut aliquid aliud n procurationis occasione violare præsumserint: duplũ o eius quod receperint, ecclesiæ à qua id receptum fuerit, infra mensem reddere teneantur p. Alioquin extunc q Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, duplum ipsum vltra prædictum tempus restituere differentes, ingressum sibi ecclesiæ sentiant † interdictum r. Inferiores s vero ab officio & beneficio nouerint se suspẽsos t quousque u de duplo huiusmodi grauatis ecclesijs plenariam satisfactionem impendant: nulla eis in hoc dantium remissione, liberalitate seu gratia valitura x.

3 Exportãdũ non tũc edendũ, vel bibẽdũ: qa non esset dubitatio eũ tũc ꝓcuret, pu ta si portet aliquos canones, cafeos, vel flascos vini. bene fecit, si ẽt ab his abstinet. & vide, q̃ dixi s. c. ꝓx. §. caueant. su. per uer. quodcunque. I. A.

l ¶ Officio.] q̃d qualiter exercere debeat colligitur 10. q. 1. placuit. supra cap proxi. & § sane.

m ¶ Non impenso.] ille, cui ex ordinaria potestate competit visitare, inpeditus per alium visitare potest, & ille visitans procurabitur, non ille, qui cõmisit. q̃d dic vt supra de offi. ord. si episcopus. eo lib.

n ¶ Aliud.] 14. q. 3. plerique. de simo. in tantum.

† In ueteri exẽpla ri deest, sentiant. abesse oportere ẽt dicit gl. hic i uerbo interdictum.

d ¶ Præterire.] maledictionis pœnam ibi appositam non curantes. nec excusantur quia multi: quia nõ minus ardebebunt qui cum multis ardebunt. 2. q. 1. multi in fine.

e ¶ Statuentes.] quod s. cap. proxi. in archiepiscopis dictum erat, hic ad omnes extenditur, quibus competit visitare.

f ¶ Visitationis.] in alijs ergo procurationibus, q̃ debentur legatis vel nuntijs Apostolicæ sedis, vel quæ debentur ratione consuetudinis, vel ratione pacti in eundatione vel consecratione appositi, non hẽnt locum hę decre. de quibus habes supra eo. quanto. & c. procurationes. & capit. cum nuper. & 18. quæstio. 2. Eleutherius.

2 Ita tenuit hic. Inn. in c. ꝓcuratio nes eo. titu. ut ibi scripsi supra ver. pro curatio nũ. sed ipse intendit de ea parte, q̃ de legatis & nũtijs loquitur Io. And.

g ¶ Exigere.] i. ab inuito extorquere. ff. de leg 3. fidei commissa. §. si rem.

h ¶ Pecuniam.] secundum Inno. 2. Host. Gul. & Garf. pro vecturis & ferraturis equorum pecuniam exigere põssunt, si indigeant.

ADDITIO. Si intelligas de indigentia per quam impediretur visitatio, vera sit glo. de reg. iur. quod non est in antiq. Ioan. And.

[Glo. seq. recit per obiectionem.]

i ¶ Volente.] quod dic vt j. c. prox. No. casum specialem, in quo parificantur ista duo, exigere, & à volente recipere. sic s. eo. lib. de rescrip. statutum. §. insuper. cũ §. seq. sic C. lib. 12. publicæ lætitiæ, vel consulum nuntia. l. vnica. in fin. cum aliàs sæpius sit licitũ recipere

o ¶ Duplum.] 23. q. 1. militare. 18. dist. quoniam. 1. q. 1. concussionis. &c. seq.

p ¶ Teneantur.] saluo eo quod dicitur. j. proxi. [Et vide quod ibi not. in 1. glo.] & tenetur etiam familia de eo quod percepit: & ipse episcopus tenetur de facto ipsorum. 76. dist. an putatis. supra eo. lib. de electio. generali. §. vt.

q ¶ Extunc.] elapso mense.

[Glo. seq. soluit duo dubia.]

r ¶ Interdictum.] nouerint: quod est j. a tali pœna incipit cum istis maioribus, vt supra eo lib. de off. de leg. c. 2. & si durante interdicto isti moriantur. nõ sepeliunt in cœmeterio, & si interim celebrent in ecclesia in suo officio sicut prius, irregulares efficiunt, vt j. de sent. excom. is cui.

s ¶ Inferiores.] & sic magis punitur minor, quàm maior. de quo dic vt 40. dist. homo christianus, & supra de iureiur. cum quidam.

t ¶ Suspensos.] si interim celebrent vt prius, sunt irregulares: nec poterunt ab alio, quàm a Papa absolui. s. de re iud. cum æterni. j. de sent. exc. cum medicinalis.

u ¶ Quousque.] ergo facta restitutione statim sunt absoluti sine alia sententia absolutionis. 81. dis. si qui. cum suis concor. de spon. non est. in anti.

ADDITIO. Propter dubium satisdationis facienda esset declaratio. & vide quod not. in cle. de deci. c. 1 ad fi. in glo. sic suspensi. Ioan. And.

[Glo. seq. recitat, per obiectionem & solutionem, & remissionem.]

x ¶ Valitura.] nota casum vbi rem meam, vel mihi debitam

debitam remittere non possum:licet nil sit tam naturale,quàm voluntate domini rem suam in alium trāsferri.insti.de rer.di.§.per traditionem.& de hoc dic vt dixi supra eodem lib. de rescrip. statutum. §. si quid autem.

FElicis.] Sunt quatuor dicta: Primo recitat ius antiquū:Secundo,ibi, Verū.illud tēperat in parte scda: Tertio.ibi,Adijciētes addit & dclarat:Quarto ibi, Cetera. 1 reliqs ius antiquū cōseruat. Ioan. And.Procuratio pōt licite recipi in pecunia,sed nō exigi.h.d.& sic p istud c.ē correctum c.præcedens.

CASVS. Dictū fuit s.c.prox.ꝙ habēs uisitare, pt a locis uisitatis recipere pcurationē in uictualibus, sed nō in pecunia,ēt a volētibus soluere in pecunia: Sed vtrū istud sit vetum indistinctè? Respondet Romanus Pontifex,dicens,ꝙ illa cōstitutio vertebat in grāde detrimētum plato rū, & ēt soluētiū procurationem: ideo statuit,ut si quis uelit cōuenire cū plato,poterit, ut p procuratione recipiat aliquā certam pecuniā: sed si uelit pcurare platum visitantem, nō tenebit dare pecuniam.& quo ad cetera remanet c.pcedēs incorrectū. Verūtamē dicit Roman' Pōtifex, ꝙ si eps velit visitare una die plura loca,pōt:Sed non exiget nisi unam solā pcurationē: sed hodie prælati habent dispensationem a Papa visitādi plura loca vna die: & a qualibet recipere integram procurationem:& ista prohibitio cū sit a iure positiuo, potuit tolli per contrariam dispensationem: licet non deberet fieri sine iusta causa. Nota primo, quod Papa est ille qui facit constitutiones in concilio. Nota secundo,quod quandoque ex antiqua constitutione inducitur incommodum: sed illa constitutio debet mutari ad hoc de consan.& affi. non debet.in antiq. Dominicus.

† Vide cō ci.Tri.ses. 24. de reforma.ca. 3.§.fit tñ in optione eorū.

[Prima glossa dicit unde sit sumpta.]

a ¶ Felicis.]Ortum habuit ab his,quæ not.Gul.sup.c.prox.ubi dicebat se a domino Greg.audiuisse,de mente sua fuisse quod hic statuitur.

ADDITIO. Et quomodo reuoluebat litteram, ut hunc saperet intellectum, uide ibi super uerbo, non impenso.

b ¶ Lugdunen.] supra eo.c.prox.

¶ Bonifacius octauus.

¶ Visitator recipere potest procurationem in pecunia, uolentibus uisitatis: Sed una die ultra unam procurationem non recipiet, licet plura uisitauerit loca h.d.Dominicus.

CAP. III.

FElicis [a], † recordationis Gregorius Papa X.prædecessor noster prohibuit in concilio Lugdunen [b] ne aliqui [c] ob procurationem sibi ratione visitationis debitam exigere [d] pecuniam præsumerent,vel etiam recipere a uolente [e]. Verum quoniam rerum experiētia [f] nos instruxit, ex hoc tam personis uisitantibus, quàm locis & ecclesijs uisitatis multa incommodorum dispēdia [g] prouenire:cōcedimus [h], ut Patriarchæ,Archiepiscopi,Episcopi,& alij,quibus ex officio [i] competit uisitare, a uolentibus ecclesiarum, & locorum uisitatorum rectoribus seu personis, pecuniam licite recipere ualeant pro sumptibus moderatis faciēdis in uictualibus,diebus, quibus uisitationis officium personaliter exercebunt: Adijcientes, quod non liceat uisitanti nisi vnam procurationem recipere una die,siue unū locum solum uisitauerit, siue plura †: etiam si locus quilibet uisitatus ab illo sufficeret ad procurationem integram persoluendam [k]: cum eidem sufficere debeat, ut temporalia metat a locis personaliter uisitatis,pro diebus quibus eis spiritalia subministrat.Cetera [l] uero in eiusdem prædecessoris constitutione cōtenta,in suo uolumus robore perdurare.

c ¶ Aliqui] Inno.3.r. in archiepiscopis prohibuerat principaliter:& demum ad omnes extenderat. sup.ca. primo.

d ¶ Exigere.]circa hoc nil corrigitur uel mutatur.

e ¶ A volente.] hoc est quod ꝭ. recipit mutationem.

f ¶ Experientia.] sic supra eo lib.de ele.§ sit.cum suis concord.

g ¶ Dispendia.] presbyter ruralis,q nō habent nisi unum gausape forte sine manutergio, & unicum lectulum: qūo procurabit, & hospitabit epm, cū nec forte domus sufficiat, posito ꝙ abundarent reliqua: & eps quomodo in vili domo manebit? 2.Vtilis ergo fuit hæc cōstitutio,quę tollit hæc dispendia.

[Glo.seq. ostendit qūo ius antiquum renouatum est.

h ¶ Concedimus.]hic O, releuauit ad A, id est,extremitas ad principiū.35.dist.ab exordio. Olim enim ab ijs qui procurationem victualium parare debebant,inuitis procuratio in pecunia exigi non poterat.10.q.1.relata. sed uolentib' bene poterat in pecunia recipi,& certa summa taxari.10.q.3.relatum. idem est hodie p hāc decreta. & est æquissimum,vt dixi in proxi. glos.

i ¶ Officio.] satis hoc puto locū habere non solū in ordinario officio,sed etiam delegationis: cum vtrobiq; eadem sit ratio. non obstat quod ꝭ.dicitur personaliter: quia intelligo ꝙ cum personaliter uisitant, pro suis victualibus a uisitatis pecuniam recipiant: cum autem p alios,non ipsi, sed illi uictualia uel pecuniā pro eis recipient, ut supra eo. lib. de offic. ordi. si episcopus.

1 Legēdū hic videt Inn.4.cuius ē c. 1. hic citatū a gl. in manuscri pro exemplari simpliciter legit Inn. † Per hūc tex.no. p uisionē p exercitio dici assignatā, nō multiplicari, § quā vno die facias ꝙ ali' faciēdo occuparec duos.

2 Portio ēt uictualiam ad locum cōpetētē esset onerosa. oā. And.

¶ Idem.

¶ Si uniuersitas uel singularis persona ecclesias,uel ecclesiasticas personas compulerit soluere pedagia, uel guidagia, uel exactiones pro rebus suis, quas causa negotiationis non deferunt,uel pro personis:singulares sunt excommunicati, & uniuersitas interdicta:nec prodest contraria consuetudo. Cle. hoc addit, quòd diœcesani quibus constat aliquos has sententias incidisse, illos publicare debent,& ipsas sententias facere obseruari.eod. tit.præsenti. Ioan. And.

CAP. IIII.

QVAM-

K ¶ Persoluendam.]aliàs enim posset totam ciuitatē vna die visitare:& tot procurationes recipere quot ibi essent ecclesię:quod esset absurdum.]Et esset accessorium maius principali,ut dixi in text.]Numerus ergo procurationum non excedat numerum dierum.supra eo procurationes.

l ¶ Cetera uero.] .f.circa exactiones statuta: & circa procurationes ēt in uictualibus non recipiendis a locis nō uisitatis:& circa munera nō recipienda a uisitātibus,vel eorum famulis cum pęnis superius statutis.

QVamquam]Primo ponit exordium:Secūdo prohibitionem:ibi, Cū igitur.Tertio pœnas trāsgressorum:

sorum;ibi.Qui vero.Et hęc decre. plenius prouidet q̃. Alexandrina.c.quia nonnulli.ſ̃.de immu.eccle.proui disset,ut ibi dicam in prin.Ioan.

¶ Pro intellectu huius c.est p̄supponēdum quid sit pedegium & guidagium,de quo in glo.in c.super q̄bus dam.de verb.sig.in anti. Vnde sciendum ꝙ pedagium dr̄ illud tributum,quod soluitur pro rebus,quæ trāsferuntur de vno loco ad alium: & in iure vocatur vectigal.Guidagiū vero dr̄ illud tributū, quod datur pro salvandis hominibus, q. secure conducūt transeuntes extra loca periculosa.

c ¶ Canonico.]prędicta decre.super quibusdam.

d ¶ Ciuili.] C.vect.noua instit.non pol.l.non solent. C.de sacrosan. eccle.placet.

ADDITIO. 16.q.1.cap.generaliter.§.placet.aliàs sub §.nouarum.Ioan.And.

‡ Vide ꝯcil.Later. sub Alex. 3.c.22. & cōc.Trid. sess.25. de ref.c.20.

† Ergo eas faciēs probabit hoc sibi licere ſ̃.c. 2. de immu. eccl. l. 1. C. de uect. no. Do.&Ph.

† Non patrimonia les.Ph.cū gl.ipsarū. in fi.p gl. in d.l.1 Lod.Ro.ī l. si publicanus. §. de rebus. ff.de pub. Fon.

CASVS. Certum est ꝙ tam constitutione diuina, q̃ humana,clerici,ecclesiæ,&res clericorum sunt exēptæ, & immunes a p̄statione exactionū,& tributorum,quæ consueuerūt p̄stari ꝑ homines sæculares: Sed ponamus,ꝙ aliquis fecit ſ̃rium:quia ſ̃ talem ꝓhibitionem,quę est tā a iure diuino, ciuili, q̃canonico,fecit indebitam exactionem, & cōpulit clericosad soluēdū pedagia, guidagia, & alias exactiones ꝓ se uel ꝓ rebus suis, q̄rit̄, qua pœna veniat puniēdus? Rn̄det ꝙ si sit p̄sona singularis,quę fecit istas exactiones, tunc ipso facto incurrit sn̄iam excommunicationis: si autē sit vniuersitas uel collegiū, puta cōitas, vel vniuersitas scabinorū alicuius ciuitatis,tunc illa uniuersitas est supposita interdicto ecclesiastico:non aūt incurrit excōicationem.Hodie autem emanauit cle.p̄senti. eo.ti.quæ p̄cipit ep̄is &aliis locorum ordinarijs,vt ipsi publicent istas pœnas & sentētias:& p̄cipit illis sub pœna excommunicationis,ne sint remissi in publicandis istis pœnis.Nota ꝙ si clerici trāsferant p̄sonas suas de loco ad locū,licet faciāt causa negotiationis:tamē ꝓ persona sua nō tenētur soluere exactiones vel alia tributa:nec etiam si transferant res beneficiorū. Sed si trāsferāt fructus patrimoniales causa negotiationis tenent̄ soluere pedagia & alias exactiones:secus si necessitate sua:quia tunc non tenerētur soluere pedagia neque alia tributa.

Quam a † pedagiorum b exactiones tam iure canonico c, quàm ciuili d regulariter merito sint damnatæ † ; tanto tamen districtius ne ab ecclesijs & personis ecclesiasticis talia exigantur, prohiberi oportet,quanto si id fiat,maioris e inde transgressionis reatus incurritur, & offensa euidétior comprobatur. ¶ Cum igitur ecclesiæ, ecclesiasticæqne personæ,ac res † ipsarum f nō solum iure humano g, quinimmo & diuino h, à sæcularium personarum exactionib⁹ sint immunes: constitutionem i felicis recordationis Alexandri Papæ quarti prædecessoris nostri (qui statuit ecclesias & personas ecclesiasticas ad pedagia & guidagia penitus non teneri, nec ad exhibendum uel soluendum talia pro rebus suis proprijs, quas non causa negotiandi k deferunt, vel deferri faciunt, seu transmittūt:) Volētes p̄p multorum insolentiā & abusū pęnæ adminiculo adiuuare l, adijcimus districtius inhibendo(cōtrāria cōsuetudine m quorumcumque, quæ dicenda est corruptela verius, non obstante) vt nec collegium n,nec vniuersitas, nec aliqua etiam singularis persona cuiuscumque sit dignitatis,conditionis aut status, a præfatis ecclesiis, aut personis,pro personis ipsis aut rebus prædictis o talia exigat, uel extorqueat, per se, uel per alium p, suo nomine, uel etiam alieno q, aut eas ad huiusmodi persoluenda compellat.¶ Qui uero contra fecerint, si personę fuerint singulares r, excommunicationis: si autem collegium, uel uniuersitas s ciuitatis, castri, seu loci alterius cuiuscūque, ipsa ciuitas, castrum, uel locus interdicti sententias ipso facto incurrant: nec

e ¶ Maioris.] scilicet quàm si exigantur a laicis. [Idem Archi.]

f ¶ Ipsarum.].s.ecclesiarum & ecclesiasticarumpersonarū:nam res clericorum eodē priuilegio gaudent, quo res ecclesiarū, ut 16.q.1.similiter.& rationem ibi not. Io. & Ber.ſ̃.de pig. ex litteris.in glo.pen. nec est illud uniuersaliter verum, ut not. Ioan.15. q.4.c.1.

g ¶ Humano.] positiuo, ut dictum est sup.

h ¶ Diuino.] legitur Gen. 47. vltra mediū. Subiecit Ioseph oēm terram Aegypti Pharaoni,&cunctos populos eius a nouissimis terminis Aegypti vsq. ad fines eius præter terram sacerdotum.& sequitur sic, ex eo tēpore usque in præsentem diem in uniuersa terra Aegypti quinta pars regibus soluitur: & factum est quasi in legem præter terram sacerdotalem, quę libera ab hac cōditione fuit.Item Esdrę vij.vltra med. vbi dixit rex Artaxerxes suis ministris: vobis quoq; notū facimus de uniuersis sacerdotib. & Leuitis, cantoribus & ianitorib⁹ & ministris domus Dei : ut uectigal & tributum & annonas non habeatis potestatem imponendi super eos.& concor.ad hoc sup.de immu.eccl.non minus.

1 Esdræ i.

i ¶ Constitutionem.] quā habes inf.de immu.eccl.c. 1.& pro parte eius mentem vide hic decisam.

K ¶ Negotiandi.]ad hoc de vi.& hon.cle c.ult.Et no. in ijs quæ negotiationis causa portant̄, non in ꝓprijs uel in ijs quę portantur ad utilitatem fisci, soluuntur exactiones istæ. C.de uecti.& commiss.l.uniuersi.

l ¶ Adiuuare.]sup.eo.exigit.in prin.

m ¶ Consuetudine.]ad idem sup.eo.tit.& lib.Romana.§.procurationes.sup.de capel.monac.c.unico.cum similibus.

n ¶ Collegium.]ex quibus hæc cognoscantur,vt no. sup.de exces.præl.dilecta.

o ¶ Prædictis.] proprijs scilicet,quas causa negotiationis non deferunt.

p ¶ Per alium.] inf.de reg.iur.qui per alium.

q ¶ Alieno.] 7.dist.sicut nō suo.ſ̃.de reg.iu.ꝙ alicui. [Gl.duæ seq.recitari possunt per duas quæstiones.]

r ¶ Singulares.] etiam ep̄i:q̄a decr.quia periculosum. de sententijs suspēsionum & interdicti loquit̄.[Idem Archidiaconus.]

s ¶ Vniuersitas.] in collegium enim vel vniuersitatē excom-

a ¶ Quamquam.]Si uniuersitas, uel singularis p̄sona ecclesias uel ecclesiasticas personas compulerit soluere pedagia,uel guidagia, uel exactiones ꝓ rebus suis quas causa negotiationis nō deferūt,uel ꝓ personis : singulares sūt excōicati,& uniuersitas interdicta:nec ꝓdest ꝯtrā cōsuetudo.Clericus hoc addit, ꝙ diœcesani q̄bus ꝯstat aliquos has sn̄ias incidisse,illos publice denūtient,& ipsas sn̄ias facere obseruari.e.ti.p̄sēti.Io.A.

b ¶ Pedagiorum.] quid sint guidagia, & q̄d pedagia, vide sup.de verb. sign.super quibusdam.

excommunicationis sententia proferri non dēt.ſ.de sententia excōicationis.Romana.§.in vniuersitatem, vbi de hoc,& intelligo hoc etiam de vniuersitate vel collegio ecclesiastico[Idem Io.Mo.& Arch.] vt supra de personis dixit in proxima gloss. & facit. ff. de ser. vendi.l. altius, & de nat.ex lib.ven.ca.vnico.de deci. quamuis. in antiq.

a ¶ Satisfecerint.] ad instar excōmunicati pro manifesta offensa. supra de verb. sig. ex parte.1. & c. seq.ſ. de sen. excom. solet. & c.venerabilibus.

† Per istā cōpulatiuā notāt doct.non sufficere restōnem (q cui fieri debeat dicūt.Do. hic) sed requirit ēt pnīa c. sicut dignum. de homi. ad hoc q hæ ret.quicū que in fi. Font.

PErpetuo declaramus.] Sunt duæ partes. Secunda:ibi. potest etiam. Et prima ponit dictum de visitatione,iteratiōe, & procuratione. Secunda vetat consuetudinem contrariam: ibi,Consuetudine.

CASVS. Dictum fuit supra eod. tit. & lib.ca.j.ꝙ archiepiscopus non solum potest visitare totam suam diœcesim, sed etiam suam prouinciam, id est,diœceses suorum suffraganeorū: vtrum istud fit indistincte vel rū, ēt si episcopi adhibeant diligentiam in visitando suas diœceses? Rñdet Romanus Pontifex ꝙ sic: & dicit, quod licet episcopi nō sunt negligētes in visitandis suis diœcesibus: tñ nihilominus poterit archieps illas diœceses suffraganeorum suorū visitare:& non solum semel,sed pluries,& iterare ſm quòd dictum fuit.ſ.e.in c.1.Sed vtrū archieps visitando prouinciā suā possit audire cōfessiones subditorū suorum suffraganeorū.& ipsis confessionib. auditis imponere pænitētiā salutarē?Rñdet ꝙ sic Et iste est vn᷒ casus in quo archieps hēt iurisdōnem in subditos suorū suffraganeorū:alios casus hēs in c.pastoralis.ſ.de off.ord.in antiq.

† Vide cō ci.Tri.ses. 24. de refor.c.3.§. A metropolitanis vero. vñ itelliges qualiter hodie ꝓcedat dispō huius cap.

Not.primo ꝙ ille dr̄ libere exercere actū, qui pôt alterius negligētia nō expectata. Nota secundo casū,in quo archieps hēt iurisdōnem in subditos suorum suffraganeorum,videlicet quo ad forū pænitentiale:sed tamen hæc potestas est limitata ad certus tps. Domi. [Prima glo.dicit quid declaret,& corrigit.]

b ¶ Perpetuo.] Emanauit ad declarationē decret.supra e.Romanā.& correctionē eorum quæ ibi not. Ber. & supra eo.nuper.& supra de accusa. sicut olim.

ADDITIO. Et Io.9.q.2.nullus Primas.& facit eadem causa & q.c.vlt §.vlt.Ioan.And.

c ¶ Constitutionis.] supra eod.c.1.

d ¶ Negligētes.]Ꝯriū no.Ber.in ꝑdictis locis,sed aliud est visitare,aliud de criminib. inquirere,vt dixi ſ.c.1.

e ¶ Et iterare.] repete, ſm constitutionem, &c.quod est supra & idem repetas in proxi.ver.

f ¶ Ab alijs.] puta subditis suffraganeorum.

ab excōmunicatione huiusmodi absolutionē,vel interdicti relaxationem obtineant, donec exacta plenarie restituerint, † & de transgressione satis fecerint[a] competenter.

¶ Idem.

¶ *Archiepiscopus visitare potest prouinciam,ac etiam iterare,licet suffraganei non sint negligētes:& tunc cōfessiones omnium audire,absoluere,& pœnitentias imponere. hoc. d. Dominicus.*

CAP. V.

PErpetuo[b] † declaramus edicto,archiepiscopum posse secūdum tenorem constitutionis[c] felicis recordationis Innocentij Papæ quarti prędecessoris nostri sup hoc editæ, suam prouinciam visitare libere, licet non sint eius suffraganei negligentes[d], & iterare[e] visitationem eandem:ac procurationes à locis recipere visitatis: Consuetudine (si qua forsan ab ipsis suffraganeis, vel ab alijs[f] allegetur)pręmissis[g] contra non obstante[h].

¶ Potest etiam idem archiepiscopus dū visitat, confessiones subditorum suffraganeorum audire, ac † absoluere[i] confitentes, & ipsis pænitētias iniungere salutares[k].

g ¶ Præmissis.] visitationi,iterationi,& procurationi.

h ¶ Obstante.] ad idem.ſ. c.proxi.cum suis concor. [Glo.seq.dat vnum simile:de alijs remittit.

i ¶ Absoluere.]No.casum in quo archieps in subditos suffraganeorum iurisdōnē hēt. Itē per totā prouinciā dat litteras indulgentiarum,supra de pęni. & remis. nostro. alios casus hēs 9.q.3. in sūma supra de offi.ordi. pastoralis.

k ¶ Salutares.] non nimium austeras. 26. q.7.alligant. & in eis imponendis consideret quæ leguntur de pæn dis. 5. cōsideret, & sup. de homi. sicut dignum.

† Nota argumentā do ex ordine lrę, ꝙ confessor dēt absoluer cōfitētē, & postea sibi īponer pęnitentiā.Et sic ē hic tex. ꝯ glo. in verbo audire. in cle.dudū de sepultu.

TIT. XXI.

De cōsecratione ecclesiæ vel altaris.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Polluta ecclesia pollutum est cœmiterium illi contiguū, sed non remotum.Pollutio cœmeterij ecclesiam non polluit, licet contigua existat. Polluto vno cœmeterio aliud illi contiguum pollutum non est, licet per portam de uno in aliud detur ingressus h.d.Dom.*

CA. VNI.

SI † ECCLE-

DE CONSEcratione ecclesię vel altaris.

[Visum est supra de censibus : sed quia in consecratione ecclesiæ solent dari immunitates, & census imponi : iō post titulum ꝓcedētē subijcit istū.

SI ecclesiā.] Determinat quatuor casus. Secundus:ibi,Secus. Tertius:ibi,Non sic. Quartus:ibi,Nō vnū. Ioan. And.

CASVS.Certum est ꝙ si quis per iniuriā alium verberet in ecclesia, & effundatur sanguis in ecclesia: item si effundatur semen hoīs : ꝙ ecclesia est censenda polluta, Sed quid de cæmeterio,ponamus ꝙ ecclesia aliqua fuit polluta:est aliquod cœmeterium prope ecclesiam:vtrum fuerit cœmeterium pollutū?Rñdet ꝙ sic:quia est accessoriū ad ecclesiā:& ideo anteq̄ cœmeterium illud fuerit recōciliatū,non dēt in eo aliquis sepeliri. Sed quid ecōtra cœmeterium aliquid fuit pollutum:vtrum ecclesia q̄ est iuxta cœmeterium est polluta?Rñdet ꝙ non:quia ecclesia nō est accessorium ad cœmeteriū:& maius dignū nō trahit ad minus dignū.Sed quid ponamus retēto priori themate,ꝙ aliqd cœmeterium fuit pollutū:est aliud cœmeteriū illi cohærēs,quia est ibi quidā paries diuidens vtrumq; cœmeteriū:vtrum istud cœmeteriū cēseat esse pollutū?Rñdet ꝙ nō [Sanguinis.] requirit ꝙ sit effusio sanguinis humani iniurioso:iō si me defendēdo effundā sanguinē in ecclesia : nō ꝓp hoc dr̄ ecclesia polluta:imò si quis se defendēdo, suū aggressorē in ecclesia occiderit,non est irregularis cēsendus. [Contiguum,] id est, sine medio:quia contigua sunt,quæ duobus extremis se contingunt.

† De meteria huius decretalis vide plene Turrecrematā, & alios in ca. ecclesiis.de cō secrat.di. 1.

Nota primo ꝙ ecclesia vel cęmeterium polluit effusione sanguinis humani:& hoc qñ effusio illa sanguinis est iniuriosa:secus si iuste vel iocose fuerit facta: vel ēt si euenerit nāliter sine aliqua ꝑcussione.Itē requirit ꝙ illa effusio sāguinis fuerit facta ī magna abūdantia:iō si solū essent effusæ duæ vel tres guttæ non

diceretur

siam a pollui b sanguinis c aut seminis d effusione contingat, ipsius cœmetererium, si cõtiguũ e sit eidem, censetur esse pollutum f, vnde antequã reconciliatum fuerit, non debet in eo aliquis sepeliri. Secus si remotum fuerit ab eadem.

¶ Non sic quoque in casu conuerso sentimus, vt videlicet polluto g cœmeterio quamuis ecclesiæ contiguo, debeat ecclesia reputari polluta: neminus dignum, maius h, aut accessorium, principale i ad se trahere videatur. Non vnum, sed plura cœmeteria esse noscũtur, quæ quamuis sibi

diceretur ecclesia polluta. Not. vlterius, ꝙ ẽt cœmeteriũ vel ecclesia dr̃ pollui per effusionẽ seminis humani. Et dñt aliqui, ꝙ requirit̃ ꝙ illa effusio fuerit adulterina: secus si matrimonialis. Hanc opin. tenet Arch. & rõnem ponit ipse Archid. quia reddere debitum est meritorium: sed glossa ista concludit contrarium: quia aliqua sunt illicita rõne loci, q̃ aliàs de se sunt licita, nec obstat rõ Archidiaconi, ꝙ reddere debitũ vxori est meritoriũ: q a bñ sequ. tur, reddere debitum vxori est meritorium: ergo non peretur pœna: sed non sequitur quin ecclesia sit polluta. Itẽ dicit Dominicus de sancto Geminiano, ꝙ in omni loco non est reddendũ debitum carnis. Nota ꝙ in cœmeterio polluto non sunt sepellienda corpora ante recõciliationem debito modo factam.

Nota ꝙ polluta ecclesia ẽt dr̃ pollutũ cœmeteriũ, si sit contiguum ecclesiæ, ideo aliquis non dẽt in eo sepelliri: tñ nõ est necesse ꝙ reconciliet̃ cœmeteriũ: quia venit accessore ad ecclesiã: iõ per recõciliationẽ ecclesiæ vr̃ cœmeteriũ esse recõciliatũ. Nota vlterius ꝙ paries intermedius diuidit res diuersas, ut censeant̃ res diuersæ. Nota ꝙ porta, ingressus, vel aditus non facit ꝑꝑ hoc contigua. Et istud facit ad qõnem: ponamus ꝙ habeo vnum domicilium, porta domicilij est in vna parochia, & residuum est in alia parochia. q̃tũ ad iura parochialia, nõ sum parochianus illi' ecclesię in cui' parochia est porta domicilij: seu sum parochianus illi' ecclesię in cuius parochia est residuũ domus.

[Prima gl. dicit quid declaret, & ponit differentiam.]

a ¶ Si Ecclesiam.] Emanauit ad declarationem eorũ, q̃ not. Host. sup. e. tit. c. 1. proprie ecclesia dr̃ consecrata: basilica nõ consecrata. de religio. dom. c. 1. Sed ꝯ non consecrata polluitur, sed aliter recõciliat̃. sup. e. c. vlt.

ADDITIO. Quòd proprie ecclesia dr̃ consecrata, patet hoc de conse. dist. 1. nõ oportet. 16. q. 5. possessio. qñque ecclesia vocatur oratorium. ea. q. lator. 42. d. ca. pen. & vlt. qñque vocatur domus orõnis. 16. q. 7. & hoc diximus. & sup. de immu. eccl. cum ecclesia. qñque dr̃ tẽplum, vt ibi, & 88. dist. eijciens. 1. q. 3. ex multis. 2. q. 7. accusatio. 2. rñso. Alibi tabernaculũ, de conse. dist. 1. c. 1. 36. dist. c. vlt. qñque domus Dei. 1. q. 3. non solum. & inf. tit. 2. decet. & est ratio: quia specialiter ibi Deus inhabitat: vnde ibi habitantes protegit: dr̃. n. domus esse tutissimum refugium. ff. de in ius vo. l. plerique. secundum Archid. Ioan. And.

[Glo. seq. recitetur per obiectionem & solutionem, secunda pars per quęstionem & solutionem: & solutionis contrario respondet.]

b ¶ Polluit.] quo ad opinionem hominũ, qui eam polluunt quantum in eis est 1 quę. n. sunt sancta coinquinari non pñt 15. q. vlt. c. vl. de coha. cle. & mu. vestra. & quid firmũ aut stabile, si sanctitas incorrupta corrumpatur. C. de epis. & cle. si quemq̃. & ob hoc dico, ꝙ si pollutio fuerit occulta, nõ dẽt reconciliari. Dicunt. n. theologi, ꝙ ideo reconciliatur ecclesia, vt videntes laici ecclesiam sic lauari, q̃ non peccauit, cogitent intra se q̃tum pro lauatione peccatorum laborãdum sit. & probatur hoc iure: quia ecclesia non iudicat de occultis. 32. dis. erubescant. de simon. tua. non obstat, de adul. significasti. quia dico ꝙ adulterium ibi publicũ erat: ꝙ patet ex eo, ꝙ adulterio indicta fuit purgatio.

[Glo. seq. primo soluit 7. dubia, in fine quærit, arg. pro & contra, & soluit.]

c ¶ Sanguinis.] humani & iniuriosi. [facit de priuilegtuarum. in prin. in antiq.] Vnde si ibi occidatur canis, vel humanus sanguis casu effundat̃, vel si quis ibi minutionem faciat 2, ecclesia non est reconcilianda, & si sine sanguinis effusione occidatur ibi hõ. puta cum tersorio ad collum: bñ reconciliatur ꝑꝑ criminis horrorẽ, tm Hug. qui not. hoc de conse. dist. 1. ecclesiis 3. Et est casus s. eo. proposuisti. vbi dr̃ ꝙ ꝑꝑ homicidia & vulnera reconciliatur ecclesia: non dicit an in eis fuerit sanguinis effusio nec ne, ad hoc ff. ad legem Aquil. qua actione. §. 1. Et si extra ecclesiã vulnerat' ad ecclesiã fugiat, & ibi sanguinẽ spargat, non recõciliatur ecclesia. secus ecõtrario 4, vel cum sanguinem colligit in scutella. Si aũt supra tectum, pone cum saggita hõ interficitur: Dixit ibi Hug. ꝙ non est facienda reconciliatio: quia extra ecclesiam vr̃ factũ. [Eadem ratione dr̃ idem, quando sub ecclesia in cella cauerna, vel speluncula ibi sita ad vtrumque faciũt iura loquentia de ingressu ecclesiæ. supra eo. li. de off. deleg. c. 2. & inf. de sent. excom. is cui.] Sed quid si sanctus vir ibi occidatur: nũquid reconciliatur ecclesia? Vr̃ ꝙ sic: quia iura indistincte loquũtur: & sceleratius est iustum & sanctum occidere q̃ iniustum. 23. q. 5. si non licet. In contrarium vr̃, cum ecclesia sanctificata sit, non polluta. [Ad hoc supra eo. lib. de elec. fundamenta, post prin. ver. Isti sunt. & 21. dis. q̃nis.] Sed hoc verum est ex sanguinis effusi passione: sed ex ipsius effusi actione bene polluitur, iuxta illud: Actio displicuit, passio grata fuit 5. Vnde primum teneas: locum tamen sanguinis non lauabunt.

ADDITIO. Si vir sanæ mentis seipsum occidat in ecclesia: vel vulneret irato animo ad sanguinis effusionem: ex quo publicum est, recõciliabitur ecclesia. Ad hoc sufficit quod scripsi supra de sen. excom. contingit. super verb. excommunicetur, in fi. Ioan. And.

[Glo. seq. in quæstione duas contrarias opi recitat: secundam approbat.]

d ¶ Seminis.] humani, non canum. Et intelligunt hic quidam de semine fornicario: vñ si vir cognoscit vxorẽ in ecclesia, non recõciliabitur. hoc tenet Hug cuius glossas posuit Io. de consecra. dist. 1. ecclesiis. Vin. & Gandolphus. Sed ipse Io. contra. quod verum puto. allegabat. ff. de solu. l. quod dicimus, & hoc not. 31. dist. qm. 68. dist. ecclesiis. 33. q. 4. Apostolus. nam multa licita, ex loco sũt illicita. 2. q. 7. accusatio. de ĩmu. eccl. c. j.

ADDITIO. Arch. ẽt tenuit, ꝙ coitus coniugalis non polluit ecclesiam: qui dicebat in ecclesia non debeat regulariter debitum reddi vxori: si tamẽ petat & reddatur, nõ põt dici adulterium vel fornicatio. Facit de consecr. dist. 1. si motum. Ioan. And.

e ¶ Contiguum.] contigua dicuntur quorum extrema se contingunt.

ADDITIO. Fuit dictum Arist. 5. Physi. qui subdit illa esse contigua, quorum terminus est vnus, & idem, datur exemplum de aqua in vase: est. n. vasi cõtigua, sed in se continua, &c. Ioan. And.

f ¶ Pollutum.] concor. suf. de sent. excõ. si ciuitas, vbi idem de ecclesia interdicta distinguitur. Io. And.

g ¶ Polluto.] sanguinis vel seminis effusione, vt sup. vel quia ibi fuit aliquis excõicatus, supra eod. consuluisti. [Idem hic Arch.]

h ¶ Maius.] ad se trahere videatur: quod est j. & hoc esse non debet, sup. eo. quod in dubijs, vbi de hoc. ad idem sup. eo. lib. de præben. c antepen.

i ¶ Principale.] ꝙ esse non debet: immo potius econtrario,

1 Et ẽ hoc expressũ. 1. q. 1. ꝙ quidẽ, in s. Io. An.

2 Idẽ si occidat̃ sub lapidẽ aut ligno cadẽte, Phi. ꝑ c. ecclesiis. de cõse. dist. 1. Fon.

3 Et Idem Arch. hic & ibi vt remittit Ioan. An.

4 Scd̃m Vincen. q hoc not. sup. eo. proposuisti. 1 gl. alle. ff. ad l. Aqui. huic scripturę. Ioan. An.

5 Seneca li. 3. declama. ẽt vbi remediũ est mori: scelus est occidere. Ioan. An.

trario.§.de reg.iur.accessoriorum.cum suis concord.
a ¶ Pariete.] paries igitur diuisionem inducit.ad idē supra eo.lib.de electio.vbi periculum.§ in eodem.
b ¶ Violatum.] Nota ꝙ licet accessoriū sequatur principale cōtiguū: non tñ sequitur accessoriū ēt cōtiguū vt hic: multo ergo minus principale sequetur accessorium, vt s. proxi.responso.

DE RELIQVIIS & veneratione sanctorum.

Cōstitutio.

¶ Dictum fuit s. de consecratione ecclesiæ vel altaris: verum quia in ecclesijs consecratis solent poni reliquiæ sanctorum: ideo ad nos informādum ponit titulum de reliquijs & veneratione sanctorum.

Gloriosus.] Primo Bonifaci' ponit exordium de diuina prouidentia, q̄ digniores extollit. Scd'o ponit imitationē ecclesiæ militātis: ibi. Sic & almæ. vbi facit tria: Primo cōmendat Apostolos, Euāgelistas, quatuor Doct. Ecclæ diuisim. Scd'o: ibi, ideoq; ponit pteritā prouisionē Ecclesiæ circa ipsorū excellētiā. Tertio: ibi, Nos itaque ponit suā additionē de festis illorū sub officio duplici celebrandis. Io. And.

† Vide Cassaneū in catologo gloriæ mundi. par.3.cōsideratione 29. & multis sequētib.

¶ istud capitulū solū hēt ꝙ festa principalia xij. Apostolorum, quatuor Euangelistarū, & quattuor Doctorū, s. Gregorij, August. Ambr. & Hieronymi debent celebrari sub duplici solemnitate: Vnde dicū aliqui, ꝙ festum alicuius sācti dr̄ celebrari sub duplici solemnitate, qñ in principio psalmi dr̄ tota antiphona, & iterū in fine psalmi dicitur similiter tota anthipona. Et dr̄ celebrari sub simplici officio & solemnitate quando ante psalmū dicitur solum principium antiphonę. Et dicitur Missa celebrari sub duplici officio, quando in Missa dicitur, Gloria in excelsis Deo, & Credo in vnum. Nota pulchrū exordium, in quo po-

† No. hic Petr. de Anc ꝙ in paradiso sūt ēt ordines dignitatū. vide tex. 89. dis. c. ad hoc. & Io. An. hic. Font.

cohærentia, pariete [a] tamen medio seiunguntur. Ideoque violato eorum altero, alterum (licet de vno ad aliud per portam intermidiam habeatur accessus) non propter hoc reputabitur violatum. [b]

TIT. XXII.

De reliquijs & veneratione sanctorum.

¶ Bonifacius Octauus.

¶ *Festa xij Apostolorū, quatuor Euangelistarum, & quatuor Doctorum & Confessorū ecclesiæ, scilicet Greg. Augustini, Ambrosij, & Hieronymi suo officio duplici debent solemniter celebrari. Io. And.*

CAP. VNICVM.

Gloriosus [c] † Deus in sanctis suis, & in maiestate mirabilis, cuius ineffabilis altitudo prudentię nullis inclusa limitibus, nullis terminis comprehensa, recti censura iudicij, cælestia pariter & terrena disponit; & si cunctos eius ministros magnificet, altis decoret honoribus, & cælestis efficiat beatitudinis possessores: illos tamen (vt dignis digna rependat) potioribus attollit insignijs dignitatum, & præmiorum uberiori retributione prosequitur, quos † digniores agnoscit, & commendat ingentior excellentia meritorum.

¶ Sic & alma mater Ecclesia eius sacra vestigia prosequens, & exemplo ducta laudabili, licet vniuersos in regnis cælestibus cōstitutos, studijs honorare sollicitis & sonoris efferre præconijs non desistat: gloriosissimos tamen Christianæ fidei principes, athletas Dei electos, iustos sæculi iudices, lumina uera mundi, videlicet Christi redemptoris Apostolos numero duodeno [d] contentos, qui viuentes in carne prædictam Ecclesiam suo pretioso sanguine plātauerunt, ipsam erigēdo sublimiter, & disciplinis sanctissimis dirigendo: Reuerendissimos etiam patres, virosq; clarissimos quatuor [e] Euangelistas Domini, per quorum diligentissima & fidelissima studia eidē Ecclesiæ sacra Euangelia illuxerunt: Egregios quoque ipsius doctores Ecclesiæ beatos Gregorium, qui meritis inclytus sedis [f] Apostolicæ curam gessit, Augustinum & Ambrosium uenerandos † antistites, ac Hieronymum sacerdotij præditum titulo, eximios Confessores, summis attollere uocibus, laudibus personare præcipuis, & specialibus disponit honoribus uenerari. Horū quippe doctorū plucida & salutaria documēta pdictā illustrarūt Ecclesiā, decorarunt virtutibus, & moribus informarūt: per ipsos præterea quasi luminosas ardentesque lucernas super cādelabrū

tes notare, ꝙ Deus in retributione meritorum magis amplificat illos, qui plus meruerunt ex ipsorum operibus: & sic patet, ꝙ in gloria paradisi est differentia dignitatis quo ad maiorem & minorem gradum.
[Prima glo. summat.

c ¶ Gloriosus.] Festa duodecim Apostolorū, quatuor Euangelistarū, & quatuor doctorum, & confessorum ecclesiæ, s. Greg. Aug. Amb. & Hiero. sub officio duplici debent solemniter celebrari.
[Glo. secunda ponit noīa xij, Apostolorū.
d ¶ Duodeno.] hoc dicit pp Paulū, & illos, qui non fuerunt de numero: Hi autē sunt xij. Petrus, Ioan. Iacobus Zebedæi, Andreas, Philippus, Thomas, Bartholomæus, Matthæus. Iacobus Alphæi, Simō, Iudas Iacobi Et Matthias, qui fuit in locū Iudæ Iscariotis.
ADDITIO. Mathæi 10. & Mar. 3. Iudas Iacobi vocat̄ Thadæus. Et de his oīb. hr̄ Lucę 6. Io. And.
e ¶ Quatuor.] Marcum, Matthæum, Lucam, & Ioannem.
[Glo. seq. primo pbat quinq; rationibus, ꝙ sol' Papa canonizat: allegat duo iura in ꝯtrariū, & soluit: secūdo tractat quid p canonizationē ꝯsequit̄, sanctus: & an prius possit ad eum orari? Tertio, quid in canonizatione sit inquirēdū, ponens quatuor, quæ in miraculo requiruntur.

† Aī reuerendos.

f ¶ Sedis Apostolicę.] solus 1 Papa hēt nō solū certos de sāctis p alijs extollere: sed etiā eos canonizare, multiplici rōne: Primo, qa ista est vna de maioribus causis', q̄ inter Christianos pponi possit, & sic est ad sedē Apostolicam referenda. de baptis. maiores. Secundo, qa miracula attribuunt̄ fidei: hæc igitur qō cum sit de fide, præcipue est ad sedem Apostolicam referenda. 24. q. 1. quotiens. Tertio, quia ad Papam spectat declarare dubia scripturarū. qui

1 Quod ad solum Papā spectat canonizatio sctorū docet plene Turrecremata in c. de consec. dist. 3 q. vl. & Trohilus Malueti' in tract. de canonizatione sāctorū, dubio 2.

qui fil. sint legit. venerabilem. multo fortius dubia sanctitatis: quia circa maiora maius periculum vertitur: ideo &c. supra de elect. vbi periculum [eod. lib. supra.] Quarto, ne propter multorum episcoporũ simplicitatem, populum decipi contingat. supra eo. ti. c. 1. & 2. Quinto, ne in infinitum contingat sanctos multiplicari: & sic deuotionem refrigescere, & sanctitatem vilescere. 80. dis. episcopi. vr tñ ad id cõtra supra de ferijs. c. vlt. de consec. dist. 3. c. 1. vbi uidet quòd episcopi hoc possint: sed illud intelligitur de sanctis iam canonizatis. non. n. oĩum festa vbique colunt. Hoc autem consequitur sanctus per canonizationem: ꝙ Ecclesia pro eo solemniter & pro aliquibus solẽnius dicit officiũ, vt hic. Item inter alios sanctos in litanijs nominatur & inuocat: & si ecclesia in canonizatione erraret 1 (quod non est credẽdum, licet accidere posset. de sentẽtia excom. à nobis 2) nihilominus preces in honorem talis, acceptæ & gratę sunt: per fidẽ. n. Christi omnia purgantur. de coha. cler. & mulie. vestra. & esto ꝙ veritas canonizationis deficiat: non deficit fides. de bapti. debitũ. de psb. non bapti. c. 2. & 3. Dicimus. n. ꝙ. cuilibet licet in secreto alicui defuncto quem sanctum credit preces porrigere, vt pro ipso ad Deum intercedat, licet solemnes preces publice emittere, vel solemne officium publice dicere nequeat. vt dixerunt Innoc. & Hosti. supra eod. tit. cap. 1. Ad canonizandũ autem sanctos inquirẽdum est 2; an illi de quo canonizando q̃ritur, prior vita testimonium prębeat pro laboribus multis, moribus castis, actibus strenuis. 61. dis. miramur. Oportet .n. hoc pñti testificatione pdicari: & bonæ famæ pconijs nõ taceri. 12. q. 2. quatuor. & maxime q̃ri dẽt de simplicitate & humilitate: q̃a superhis Deus resistit: humilibus aũt dat gratiã. Itẽ dẽt q̃ri, an in vita persecutiones passus fuerit. 7. q. 1. oĩs q. &c. ibi, adunati. & an passus fuerit ex charitate. 1. q. 1. vide. Querendum ẽt est de miraculis factis in uita & post mortem. Et quantũ ad hoc ꝙ sit miraculum, quatuor requirunt. Primo ꝙ ex Deo, nõ ex arte contingat, nec ex diabolo: nã miracula qñque fiunt per malos 3 1. q. 1. teneamus. & c. prophetauit. necesse est. n. martyres à Deo impetrasse quæ mãdant. 50. dist. si q̃s ppostera. Secundo, ꝙ sit ꝫ 4 naturam: sicut de virga Moysi mutata in colubrũ: & de asina loquente ad Balaã. s. de hære. cũ ex iniũcto. Tertio, quod nõ ex ui verborũ, sed hoĩs merito id contingat, nam panis & vinũ potestate & virtute verborum transsubstãtiantur in corpus & sãgninẽ. s. de cele. Mis. cũ Marthæ. §. q̃siuisti. Quarto, ꝙ sit ad corroborationem fidei: herba. n. ministerio hoĩs transit in vitrum: sed hoc uel ad corroborationem fidei: & iõ ad canonizationẽ (nisi hæc quatuor concurrant) miracula nõ prodessent, sm̃ summistas, qui hoc no. s. eo. tit. [per totũ.] & moderni. s. de testa. c. venerabili.

ADDITIO. An sit de necessitate miraculi, ꝙ fiat in instãti, & an sit cõtra rationẽ miraculi liberatũ, in liberatione dolere: tractat Archid. 36. q. 5. nec mirũ. versic. nec ideo. Io. And.

a ¶ Duplici.] dñt qui dã officiũ duplex cũ tota anthipona dicit ante psalmũ: cũ aliàs non tota, sed solum principium dicat añ spalmum: alij aliter: clericis hoc relinquo

ADDITIO. Remittit Archid. ad Rational. Guliel. lib. 7. Titu. de festiuitatibus sanctorum. versi. quædã autem festa. Ioan. And.

DE IMMVNITATE ecclesiarum, &c.

[Dictũ fuit s. de beneficijs & ecclesijs tã sæcularibus q̃ regularibus. & ẽt dictũ fuit s. de censibus & exactionibus, & procurationibus in c. q̃q̃ ecclesiæ ꝙ ecclesiasticæ psonæ sunt immunes à pedagijs, guidagijs, & alijs exactionib. sæcularibus: verum quia posset dubitari an alia immunitate gaudeat eccl'a: iõ ad nos informandũ annectit titulus gñalis, de immutare eccl'arũ: Vel pt ꝯtinuari, Dictũ fuit s. de consecratione ecclesiæ vel altaris: verũ, q̃a ecclesia post consecrationẽ gaudet immunitate, iõ ad nos informãdũ, ponit titulũ de imunitate ecclesiæ, Quia

in domo Domini positas, errorum tenebris profugatis, totius corpus Ecclesiæ tamquam sydus irradiat matutinum. Eorum etiam fœcunda facundia cælestis irrigui gratia influente scripturarũ ęnigmata reserat, soluit nodos, obscura dilucidat, dubiaque declarat: profundis quoq; ac decoris illorum sermonibus ampla ipsius Ecclesiæ fabrica velut gemmis vernantibus rutilat, & verborũ elegantia singulari † gloriosius sublimitata, corruscat. ¶ Ideoque circunspecta prudentia dictæ sedis (quę actibus intenta salubribus, & operibus exposita pietatis, libenter & solerter exequitur quæ sunt Dei) præmissa sollicite digneque considerans, & debita meditatione perlustrans, ad diuini nominis honorem & gloriam, exaltationem catholicæ fidei, salutemque fidelium, merito censuit riteque prouidit, Apostolos, Euangelistas, & Confessores eosdẽ in vniuersali Ecclesia honorificentię potioris impendijs attollendos: vt ab ea tanto propensius honorari se sentiant, quanto ipsam præ cæteris excellentius illustrarunt.

¶ Nos itaque pijs ducti consilijs, dignisque studijs excitati, nonnullos † prædecessores nostros Romanorũ Põtificũ (qui specialis deuotionis prosequentes affectum, aliquorum festa sanctorum sub duplici ordinauerint officio celebranda) imitari sollicite intendentes: eorumdem Apostolorũ, Euangelistarum, & Confessorum festiuitates præcipuas (de fratrum nostrorum consilio & assensu) sub officio duplici a per vniuersas orbis ecclesias volumus, statuimus & præcipimus annis singulis perpetuis futuris tẽporibus solemniter celebrari.

TIT. XXIII.

De immunitate† Ecclesiarum, cœmeteriorum, & aliorum locorum religiosorum.

¶ Alexander quartus.

¶ *Sæculares potestates ab ecclesijs vel ecclesiasticis personis tallias uel exactiones pro rebus uel possessionibus acquisitis vel acquirendis exigere non præsumant: nec eas compellere ad ipsas distrahendum, vel extra manũ suam ponendum. hoc dicit. Ioan. And.*

† Al. sæculari.

1 Vide B. Tho. q̃d libeto. 9. art. vlt. & B. Antoninũ. 2. p. ti. 11. c. 8. §. 2. & Melchiorem Canũ lib. 5. de locis Theol. c. 5.

2 De hoc articulo vide Troilũ Maluetiũ tract. de canonizatione sanctorũ dubio, 3. Cassaneũ in catologo glorięmũdi, par. 3. cõsider. 49. & 60.

3 Vide oĩno B. Tho. par. 1. q. 110. arti. 4. & 2. 2. q. 178 ar. 2.

† Al. itaq; nõnullos pdecessorũ nostrorũ Romanorũ Põtificũ, &c.

4 Expone sano mõ. i. supra naturam: vel pter ordinem totius naturæ. B. Tho. par. 1. q. 110. arti. 4. ad 2 arg.

† Vide cõc. Tri. ses. 25. de refor. ca. 20. vbi priuilegia & immunitates ecclesiarũ, & psonarũ ecclesiasticarũ innouantur & confirmantur.

Cõstitutio dñi Heliæ.

Quia nonnulli.] Tria facit secundum Ioan. Mona. Primo recitat in genere tyrannidē sæcularis potestatis. Secundo: ibi, Sane: narrat in specie. Tertio prouidet contra istā: ibi, Volentes.

ministrator, non suspectus: & licet eps cū eo concurrat: tñ est præferendus ipsi epo. Not. vlterius id ad qđ principaliter emanauit psens c. videlicet ꝙ clerici nō debent soluere aliquas exactiones vel tallias pro suis possessionib. de nouo acquisitis: quia aliquibus videbatur ꝙ de possessionibus de nouo acquisitis post dictam l. placet. allegatā, ecclesiæ tenerentur contribuere ꝓ solido & libera. Vñ sciendum fm Doctores, ꝙ qñ taxantur taliæ, quilibet dēt tradere verā æstimationem rerū suarū: & si probet & possit inueniri ꝙ res suę plus valent, illud plus applicabitur fisco: postea distributores & collectores imponent cuilibet suam taxā ꝓ solido & libra: tñ istud in his partibus nō seruatur. Sic isti laici volebant īponere tallias suas super possōnib. ecclesiarū. Alij dicūt ꝙ istud ca. non seruatr in hoc regno: quia cōpellunt ecclesię ponere extra manum bona đ nouo acquisita. Sed est dicēdū fm Io. An. ꝙ si qs teneat possessionem in allodium: ita ꝙ pro illa possessione non soluat aliquid dño temporali, pōt illā possessionem trāsferre in ecclesiā: ita ꝙ dñs tpalis non pōt cōpellere ecclesiā ad ponendum extra suam manum. Sed qñ est talis res, q̄ dēt domino tpali aliqđ ius reale, videlicet quia post mortem illius qui tenet illā possessionem, res dēt reuerti ad ipsum dñm: quia tunc ipsius dñi tpalis interest, quod non ponatur inter manus ecclesiæ, quæ est immortalis: iō poterit impedire hmōi acquisitionem, vel compellere ecclesiam: vt ponat illas possessiones extra suam manum.

ADDITIO. Scire debes, ꝙ Alexander quartus, cuius fuit hæc decretalis, prouidit ꝯ septem grauamina, q̄ laici inferebant ecclesiis & clericis: Et ꝙ hic hr̄, fuit primum. De secūdo formata fuit decret. q̄q̄. s̄. de censi. quæ longe plenius prouidet. Tertium fuit omissum ex cā: cōtinebat n. ꝙ de legatis ecclesię vel ad pias causas, vel ꝓ male ablatis nil posset diminui per cōitates occasione alicuius impositionis factæ post mortem testatoris vel infirmitatis, de qua decessit in fraudem. Quartū hr̄ inf. de sen. excō. decernimus. De quinto, formata fuit decret. cum quidā. s̄. de except. eod. lib. De sexto, decre. licet, s̄. e. lib. de iureiur. De septimo, decreta. 2. supra de foro compet. Ioan. And.

¶ Præsupponēdum est illud quod dr̄ in. l. placet. C. de sacros. eccl. per quam Imperator exemit quascunq; ecclesias à solutione tributorum sordidorum & extraordinariorū, & quorumcunque superindictorum.

† Vide cō ci. Latera nen. sub Alex. iij. c. 19. & cō ci. Latera nen. sub Leone x. sess. 9. tit. de refor matione curiæ. §. Et cum à iure.

† Al. opponatur.

† Al. locētur.

CAP. I.

Quia† nōnulli [a] habētes temporale [b] dominium, vel potestatis gerentes officium sæcularis, libertatem & immunitatem ecclesiasticam lædere ac minuere tamquam honoris & priuilegij ecclesiarum inuidi moliuntur: expedit quòd per diligentiam & auctoritatē sedis Apostolicæ (quæ curam habet ecclesiarum omnium & tutelam) contra talium ausus & conamina opportunum remedium apponatur†: vt ecclesię ipsæ in plenitudine iuris sui, & libertatis integritate lætentur†, ac detestabilis malignorum audacia, & insolētiū nefaria temeritas ꝓpulsetur.

¶ Sane intelleximus qđ in regno Francię [c], cōiæ, Scabini, seu consules & alij domini temporales, & ij qui iurisdictionem in ipsis cōmunijs, ciuitatibus, castris, & villis temporalem exercent, vel quibus in illis commissa est executio iustitiæ sæcularis, molesti sunt nimium ecclesiis super pluribus, & infesti: & inter cætera nituntur & student, vt illis collectas†, & talias, & alia huiusmodi eędem ecclesiæ pretextu bonorū [d], quæ acquisiuerunt, tribuant & persoluant, vel extra manum suam ponant huiusmodi acquisita. Volentes itaque super his omnibus (prout expedit) sollicite prouidere, totq; temerariis ausib. cōgruis præsidiis obuiare: auctoritate Apostolica, præhabita cū fratribus nostris diligēti deliberatione: decernimus, non licere præfatis communiis, Scabi-

† Vide Anch. ꝯs. 96. incip. super dicto dubio Dec. cōs. 496. icipi. in cā dñi. & Ias. ꝯsi. 83. incip. dicta prædia. vol. 5.

CASVS. Certū est ꝙ per illam l. placet. allegatam, ecclesię sūt immunes à quibuscunq; munerib. sordidis & alijs exactionibus: facta tali constōne ꝑ Imperatorem, ecclesiæ acquisiuerunt de nouo aliquas possessiones: vñ laici dicebāt ꝙ ecclesia solueret talias respectu illarum possessionū de nouo acquisitarū post illā l. placet. vel ꝙ illas possessiones poneret ecclesia ex suam manum: Istud fuit notificatū summo Pontifici, qui ordinauit ꝙ quæcunq; ptātes sæculares, vel quicunq; iudices laici non cōpellerēt personas ecclesiasticas ad soluendū talias pro possessionib. nouiter acquisitis: nec ēt cōpellant ecclesias vel ecclesiasticas ꝑsonas ad ponēdū extra suas manus possōnes de nouo acqsitas.

Nota primo illud ad qđ allegatr̄ principiū huius c. ꝙ ecclesia Romana nō solū ē mr̄ aliarū ecclesiarū, sed ēt ipsa est tutrix & curatrix aliarū ecclesiarū. Ex quo ī fert ꝙ Papa cōcurrit in administratione cum quibuscunq; alijs administratoribus. Idem dicendum in epo respectu ecclarum suę diecesis: & iō pōt eps agere vel defendere ꝓ ecclesiis suæ diœcesis: quia sua īterest, licet nō immediate, sed mediate interest ipsius administratoris īmediati: puta rectoris ecclæ parochialis, vel alterius prælati. Sed quærit̄ quis ēt erit ꝑferendus in prosecutione iurium illarum ecclesiarū? Cōis opinio Doctorū est, ꝙ administrator īmediatus erit præferendus, & hoc qñ administrator īmediatus est bonus ad

[Prima glo. summat.]

a ¶ Quia nonnulli.] sæculares potestates ab ecclesiis, vel ecclesiasticis personis tallias, vel exactiones, ꝓ rebus vel possessionib. acquisitis vel acquirēdis exiger̄ nō ꝑsumāt: nec eos compellere ad ipsas distrahendū, vel extra manum suam pouendum. hoc dicit.

b ¶ Temporale.] quod ecclesiastico minus esse, dubium non est. 96. dist. si imperator. supra de maior. & obed. solitæ.

[Gloss. seq. soluit dubium.]

c ¶ Franciæ.] accidentiam facti exprimit 1, non localem decretalem facit: vnde eam generaliter prosequit̄ infra & supra de censi. c. 1. eo lib.

d ¶ Bonorum.] quid dices si tributarium prædium donetur ecclesiæ: nunquid tenetur ecclesia ad tributū? Dic quod sic 2: quia res transit cum onere suo. 10. q. 2. c. n. §. sicut autem, & §. seq. 16. q. 1 si quis laicus. de decim. cum in tua. in antiq. ad hoc. supra de censi. c. 1. vbi de hoc.

ADDITIO. Archi. alleg. inf. de hæreti. accusatus. §. si vero

1 Idē Io. Mo. & Archid.

2 Idē. Io Mon. qui īducebat ēt ꝙ cōcedēs nō vr̄ cōcedere nisi ius ꝙ hēt in re. ff. de ꝯhē. empt. qui tabernas. & Io. An.

1 Vr̃ ergo ꝙ aliquis cedendo rei pp ꝗ obligat̃, liberetur ab obl'one, ꝗ quo lati⁹ Bar. in l.is cũ quo.ff.de aqua pluuiali arcen. Anc. Font.

† Secularem, legit̃ constãter in vetustioribus codicib.

† Hoc verbum lati⁹ patet ꝗ alienare: vñ nõ poterit concedere: similiter ponere ĩ manu, latum verbum est. Bal.conf. 167.2.vol. Do.Fon.

vero.in fin.Ioan.And.

a ❡ Exactiones.] adhoc prouidetur.inf.eo.c.clericis.

b ❡ Ponendum.] dicitur de Iudæis ꝙ tenẽtur ad decimas Prædiales: quia si ipsi non colerent, alij colerent. supra de decimis. de terris. sic dicebant isti laici: aut extra manum vestram ponatis hæc prædia, aut exactiones soluatis 1, vt vel à vobis vel ab alijs collectas & tallias de ipsis possessionib. habeamus.

Decet domum.] Istud capitulum diuiditur in quatuor partes. In prima ponitur cõstitutionis causa: In secunda parte: ibi, Sit itaque: ostendit qualiter homines debeant se habere in ecclesiis: Nam instruit primo qualis debeant esse ingressus ad ecclesiam: Itẽ docet illa à quibus homines debeant abstinere in ecclesia: dicens quod quis debet intrare ecclesiã cum deuotione & humilitate: Et quod quis in ecclesia non debet exercere de ambulationes, & cauillationes: ne ĩ loco in quo dẽt obtinere veniam peccatorum: ipsa peccata committat. Item statuit, vt iudices sæculares non exerceãt iudicia ĩ ecclesia, nec contrahentes celebrent contractus in ecclesia: tamen valẽt contractus, sed contrahentes peccant. In tertia parte: ibi Ordinarij. præcipitur ordinarijs locorum, vt ipsi faciant ista seruari in suis diœcesibus. Postea in quarta & finali parte: ibi, Qui vero: comminatur pęnam contrafacientibus. hoc dicit in longum. Not. primo qualis debet esse ingressus ad ecclesiam: quia debet esse cum signo humilitatis & deuotionis. Et quis per exteriora debet ostẽdere signa humilitatis, ad informationem & instructionem aliorũ: licet in animo suo non gerat deuotionem neque humilitatem. Not. ꝙ homines non dẽnt conuenire in ecclesiis pro suis negotiationibus exercendis. Nota vlterius ꝙ homines existẽtes in ecclesia debent cessare à confabulationib. rerũ sæculariũ, maxime turpib. & inhonestis. Et si velint aliqua tractare de sæcularib. negotijs, quod ipsi exeãt ecclesiam, & intrent locum profanum. Nota ꝙ iudex sæcularis non põt sedere pro tribunali in ecclesia: & si faciat actum iudicialẽ, non valet: iõ si in ecclesia det præceptum de citando alicui clienti, nõ valet citatio, sed iudex ecclesiasticus potest sedere pro tribunali in ecclesia c.quia fronte, de appella.in antiq. Nota ꝙ volentes contrahere non dẽnt celebrare contractũ in ecclesia, si tñ de facto contrahãt: tenet cõtractus, sed cõtrahentes peccãt mortaliter, quia ista cõstõ respectu nullitatis loquitur de processibus iudicum sæculariũ, & alia non annullat: ideo non extenditur ad alios actus. Nota vlterius, ꝙ actus intrinseci ostendũtur per signa extrinseca: patet hic, qa dicit ꝙ genua flectantur cordis, & per inclinationem capitis illud ostendatur.

Nota finaliter ꝙ appellatione causæ cõprehenditur criminalis & ciuilis. Dom.

nis, & ijs, qui in eis iurisdictionem temporalem obtinent, vel iustitiam tẽ poralem † exercent, tallias vel collectas, seu exactiones a quascunque, ecclesiis vel personis ecclesiasticis imponere, vel exigere ab eisdem pro domibus, prædijs, vel quibuscũque possessionibus ab eisdem ecclesiis legitime hactenus acquisitis, vel in posterum acquirendis: ẽt si ipsæ ecclesiæ vel personę, vel res huiusmodi sint infra illorum districtum vel territorium constitutæ. Nec etiam liceat illis ipsas ecclesias vel personas ad distrahendum vel alienandum, aut extra manum suam ponendum b † acquisita iam, vel quæ deinceps acquirent, aliquatenus coarctare.

❡ Gregorius decimus in generali concilio Lugdunen.

❡ *In ecclesiis dato humili ingressu debet orationibus insisti: exclusis clamoribus & seditionibus, consilijs vniuersitatis laicorum, & eorum publicis parlamentis, vanis colloquijs, negotiacionibus, & nundinis ac iudicijs sæcularibus, & maxime criminalibus. h. d. vsque ad §. ordinarij. Dom:*

CAP. II.

Decet domum c Dñi sanctitudo d, decet, vt cuius in pace e factus est locus, eius cultus f sit cum debita veneratione pacificus g. Sit itaque ad Eclesias humilis & deuotus ingressus: sit in eis quieta conuersatio, Deo grata, inspicientibus placita †, quæ considerantes non solum instruat h, sed & reficiat i. Conuenientes ibidem k nomẽ illud, quod est super omne nomen (à quo aliud sub cælo non est datum hominibus, in quo saluos fieri credentes oporteat, nomen videlicet Iesu l † Christi, qui saluum faciet populũ suum à peccatis m eorũ) exhibitione reuerentiæ specialis attollãt, & quod generaliter scribitur †, vt in nomine Iesu omne genu flectatur, singuli singulariter in seipsis implentes (præcipue dum aguntur Missarum sacra ministeria †) gloriosum illud nomẽ quandocunque recolitur, flectant genua

[Prima glo. diuidit.]

c ❡ Decet domum Domini.] Diuide decretalem in quatuor partes. In prima ponit cõstitutionis cãm vsq; ibi, Sit itaque. In secũda qualiter hoĩes debeant se hr̃e in ecclesiis: & à quibus abstinere: vsque ibi, Ordinarij: In tertia, quod ordinarij per se vel p alios hoc faciant obseruari: vsque ibi, Qui vero: ibi cõminatur pœnam in contra facientes.

ADDITIO. Et decentia proprie respicit honestatem. supra de vot. magnæ post principiũ. Ioan. And.

d ❡ Sanctitudo.] sumptum ex psalmo: Dominus regnauit, decorem.

ADDITIO. Et cõposita fuit fm stylum legis C. ꝗ ferijs. l. dies festos, secundum Archid.

e ❡ In pace.] ex psalmo, Notus in iudæa.

f ❡ Cultus.] Nam erit cultus iustitiæ silentium. 5.q.4. in loco.

ADDITIO. & C. de ijs qui ad ecclesiã cõfu. l. denuntiamus. ex qua ẽt sumi potuerunt aliqua de ijs quæ ex textu sequuntur. Ioan. An.

g ❡ Pacificus.] est. n. rex pacificus, & venit pacem docere. 22. q. 1. c. nisi bella. Ioan. And.

h ❡ Instruat.] per bonum exemplum. 7. q. 1. §. cũ vero. [& 61. dis. §. his omnibus. Ioan. And.]

i ❡ Reficiat.] per doctrinam. 26. dist. si quis vult. nam anima cibo spirituali nutrit̃. s̃. de offi. or. inter cætera.

K ❡ Ibidem.] attollant, quod est inf.

l ❡ Iesu Christi.] Iesu Hebraice, dr̃ latine Saluator. Christus græce, latine dr̃ vnctus. Christiani à Christo. de sacra vnctione. c. vnico. §. in frõte, & primo apud Antiochiam fuit nomen illud. 22. dist. c. sacrosancta.

ADDITIO. Dicit Archidiaconus, fm Isidorum, ꝙ Saluator græce dicitur Soter: vere autem dicitur Saluator qui cunctis salutifer venit. Ioan. And.

m ❡ A peccatis eorum.] Neminem enim vult perire, de

Psal. 92. Psal. 75.

† Al. placida.

† Vide B. Crys. sup c. 1. epistolæ Pauli ad Galatas.

† Ad Ph. cap. 2.

† Al. mysteria.

10 20 30 40 50 60

cordis [a] sui, quod vel [b] capitis [c] inclinatione testentur. attendantur in locis eisdem intentis [d] præcordijs sacra solemnia; deuotis orationibus insistatur: nullus in locis eisdem, in quibus cum pace ac quiete vota conuenit celebrari, seditionem excitet, cõclamationem moueat, impetumve committat. Cessent in locis illis vniuersitatum & societatum quarumlibet concilia †, conciones, & publica parlamenta [e]. Cessent vana, & multo fortius fœda & ꝓfanacolloquia. Cessent cõfabulationes quælibet. Sint postremò quæcunq; alia, quæ diuinũ possunt turbare [f] officium, aut oculos diuinæ maiestatis offendere, ab ipsis prorsus extranea: ne vbi peccatorũ est venia postulãda, ibi peccandi detur occasio, aut deprehendantur peccata committi [g]. Cessent in Ecclesiis earumq; cœmeterijs [h] negotiationes [i], & præcipue nundinarum, ac fori cuiuscunque tumultus: omni in eis secularium [k] iudiciorum strepitus cõquiescat, nulla inibi causa ꝑ laicos criminalis maxime agitet, sint loca eadẽ à laicorum cognitionibus aliena.

¶ *Locorum ordinarij exequi debent hic contenta, & sententiæ in ecclesiis habitæ sũt nullæ: & contra facientes puniri debent. h.d. Dominicus.*

¶ Ordinarij locorũ hoc faciant obseruari: suadenda [l] suadeant: interdicta huius canonis auctoritate compescant [m]: ad hoc alios etiã in Ecclesiis ipsis magis assiduos, & ad præmissa idoneos deputãdo. Et nihilominus processus [n] iudicum secularium, ac specialiter prolatę sententiæ in eisdem locis omni careant robore firmitatis. Qui vero præmissas inhibitiones animo petulanti contempserint: præter processum ordinariorum & deputãdorum [o] ab ipsis, diuinæ vltionis & nostræ poterunt acrimoniam [p] formidare, donec suum confessi reatum à similibus firmato proposito deliberauerint abstinere [q].

¶ Bonifacius Octauus.]

¶ *Ponit excessus laicorum, qui clericis collectas, tallias, & onera imponebant, & excessus clericorum, qui talibus consentiebant.*

CAP. II.

CLERI-

---

de baptis. maiores, §. caute.

ADDITIO. 3. q. 4. qui. de pænit. dist. 1. quia diuinitatis. 23. q. 8. his à quibus. in fi. Ioan. And.

a ¶ Cordis.] Ad cor. n. respicit Deus. 14. q. 5. §. quid inuenisti.

b ¶ Vel] id est, saltẽ.

ADDITIO. Sic de pęnit. dist. 4. benedictus Deus. ꝟ. de consuetud. cap. fi. de ꝑb. extirpandæ. Io. And.

c ¶ Capitis.] 50. dist. in capite.

ADDITIO. Ad hoc de consec. dist. 1. Apostolica.

d ¶ Intentis.] vt nil animus cogitet q̃ precetur: ad quod sacerdos populũ excitat, Sursum corda, dicendo. de consec. dist. 1. quando.

ADDITIO. Dantẽ versus.

Non uox, sed uotum: non chordula musica: sed cor,

Non clamor, sed amor clamat in aure Dei. Ioan. And.

e ¶ Parlamenta,] Nota ꝟ vniuersitates Italiæ, q̃ frequenter faciũt in ecclesiis talia parlamenta:

ADDITIO. Dicit Valerius lib. 1. ca. 1. ꝙ Caius consulatu Galliæ, & Scipio consolatu Corsicæ, priuati fuerunt: quia parlamenta faciebant in templo. Io. And.

f ¶ Turbare.] ad hoc ꝟ. de sent. excom. veniens. in Authent. de sanc. episco. §. si quis tam sacra. colla. 9.

g ¶ Committi.] non .n. debent ibi misceri sceleribus, vbi de peccatis est venia postulanda: in Authen. colla. 8. vt licet matri & auiæ. §. quia vero ita ꝟ. eo. tit. immunitatem. ad idem de accusat. qualiter. & C. vnde vi. l. meminerit.

h ¶ Cœmeterijs.] ꝟ. eo. cum ecclesia.

i ¶ Negotiationes.] Nam Dñs negotiatores eiecit de tẽplo: & mensas nũmulariorum euertit. 1. q. 3. q. 3. ex multis. 88. dist. eiiciens. palea est, & est ratio: q̃a talia difficile fiunt sine peccato: vt ea. distin. qm̃ nõ cognoui. & de pænit. dist. 5. qualitas.

K ¶ Sæcularium.] idẽ ꝟ. eo. c. 1. ecclesiastica vero iudicia ibi tractari pñt. 2. q. 2. c. vlt. & supra de appella. quafronte. Ioan. And.

l ¶ Suadenda.] quæ. s. dicta sunt vsque ad ver. nullus.

m ¶ Cõpescant.] per censuram ecclesiasticam, vel aliã arbitrariã pęnã. supra de offi. deleg. de causis. Io. An.

[Gloss. seq. quærit & soluit.]

n ¶ Processus.] quid de cõtractibus initis in ecclesia, nunquid ualebunt? Dic ꝙ non debent fieri: & qui faciunt, peccant per hanc decretalem: tamen contractus tenent: Nam cum tm̃ processus & sententias iudicũ irritet: & pœnalis sit constitutio, pœnã nõ extendam. ꝟ. de reg. iur. in pœnis. cũ suis concord.

ADDITIO. Idem Guliel. Garz. Ioannes Mon. & Archid.

o ¶ Deputandorum.] id est, illorum quos dẽt ordinarius deputare assiduos, & ad ista idoneos.

p ¶ Acrimoniam.] id est, acrẽ pœnã, & dr̃ quasi acris monitio. Vel, id est, pœnã excõicationis, quasi à gremio ecclesiæ expellentem.

ADDITIO. Vel sit arbitraria, ſm Guilielmũ. & idẽ, vers. ꝟ. e. li. de statu reg. ca. vnico. ad finẽ. & ibi cõcor. Io. And.

q ¶ Abstinere.] hæc est uera pænitentia. de pæn. dist. 3. c. 1.

CLericis.] Benedictus in sua extra uagãti q̃ incipit: Qđ olim. restringit hanc decr. ad exigentes tm̃: sed Clemẽs reuocauit hãc decretalẽ cũ suis declarationibus, ita ꝙ voluit hri ꝓ nõ facta ꝑ suam extrauagantẽ, q̃ incipiebat: Pastoralis. quę est inter clem. eod. tit. & incipit, qm̃. & vide quæ ibi dixi in 1. glo. Circa istam igitur instãdũ nõ est. & Archid. ẽt nõ glossauit. Io. An.

¶ Pro intellectu huius c. præsupponendũ est quod hr̃ in c. non minus. & c. aduersus. eo tit. in antiq. Dr̃ in c. non minus. ꝙ clerici ꝑꝑ necessitatẽ laicorum pñt eis subsidium sponte cõferre. In c. aduersus. dr̃, ꝙ laici non possunt cõpellere clericos ad soluẽdũ tallias uel alia subsidia, sed clerici gratis per modũ doni gratuiti possunt contribuere: cum consensu tñ sui epi. Sed clericis ꝑ illud capitulũ non erat imposita aliqua pœna: vnde eueniebat quòd multi clerici plus timentes homines quàm Deum, contribuebant ad huiusmodi tallias. In hoc capitulo dicitur, quòd si clerici contribuunt per modum doni gratuiti absque auctoritate Papæ: quòd ipso facto sunt excommunicati, si sint personæ singulares: si autem sit vniuersitas, quæ facit illam contributionem: tunc est supposita interdicto ecclesiastico.

Item

Marginalia: † Al. consilia. — Cõtract. celebrat. in ecclesia an valeat. — Negotiationes nõ debẽt fieri in templo.

Item addit istud ca. ꝙ laici cõpellentes clericos soluere tallias, ipso facto sunt excõicati. & quia aliqui principes habent priuilegium à summo Pontifice, vt non possint incurrere sententiã canonis. Itẽ ꝙ nõ possint ab homine excõicari: Dicit Romanus Pontifex ꝙ exigẽtes collectas vel tallias à personis ecclesiasticis pro reb. suis vel ecclesiæ, incurrũt snĩam excõicationis ipso facto: nõ obstante eorum priuilegio. Nota primo ad quod allegatur principium huius c. ꝙ laici clericis sunt infesti, & cõiter ipsos odio prosequuntur. Nota insuper principalem effectum huius ca. ꝙ clerici ẽt cum auctoritate diœcesani non pñt cõtribuere ad tallias laicorum, etiã ꝑ modum doni absque licentia Papæ: & cõtra faciẽtes incurrunt excõicationem ipso facto: à qua nõ possunt absolui nisi à Papa, præter q̃ in articulo mortis. Et istud fuit introductum in fauorem clericorum. [Glossa prima summat simul, & diuidit.]

† Quærebat I. Mo. in isto. c. Quid si fiat impositio talis nõ ecclesiasticis ꝑsonis, sed eorũ hoĩb. nũqd eẽt loc⁹ pęnæ hui⁹ c. Et dicebat, ꝙ sic: q̃a fit fraus legi, de qua s̃. de re. iur. c. fi. & s̃. de priuileg. q̃to. facit s̃. e. c. eos. fm Lap. Abb. Do. Phil. dicit ꝙ nullo casu habebit locum hæc cõstitutio: q̃a penit⁹ reuocata cũ suis declarationib. nec vllus doctorũ eã legit. Font.

† Al. dolentes.

a ¶ Clericis.] in prima parte ponit excessus laicorum, qui clericis, collectas, talias, & onera imponebant, & excessus clericorũ, qui talibus consentiebant. Secũdo ibi: Nos igitur. præcipit personas ecclesiasticas pro rebus suis vel Ecclesiarum nil laicis soluere debere absq; licentia Apostolicæ sedis sub quocunq; colore mutui, subuentionis, doni, vel alio quolibet: vt etiã ipsi laici talia non exigãt vel recipiant nec occupẽt quocunq; mõ deposita Ecclesiarũ, vel personarum Ecclesiasticarum: Singulares contrafacientes excommunicat, vniuersitates interdicit: quæ pœnæ locum habeant in promissionibus factis etiam ante hãc cõstitutionẽ si postmodum soluantur vel recipiãtur, & ab his sentẽtijs solus Papa absoluit præter q̃ in mortis articulo. Tertio in versi. Nõ obstãtib. oĩa priuilegia derogãtia huic ɔstitutioni cassat & irritat.

cis † [a] laicos in festos oppido [b] tradit antiquitas [c]: quod & præsentium experimenta temporum [d] manifeste declarãt, dum suis finibus non contenti [e] nituntur in vetitum, ad illicita fræna relaxant, nec prudenter attendunt quàm sit eis in clericos ecclesiasticasve personas & bona interdicta potestas [f]: Ecclesiarũ prælatis, Ecclesijs, ecclesiasticisq; personis regularibus & sæcularibus imponunt onera grauia, ipsosque talliant, & eis collectas imponunt, ab ipsis suorum prouentuum vel bonorum dimidiam, decimã seu vicesimam, vel quamuis aliam portionẽ aut quotam exigunt, & extorquent, eosque moliuntur multifarie subijcere seruituti, suæq; submittere ditioni [g]. & (qđ dolenter † referimus) nõnulli Ecclesiarum prælati ecclesiasticęque personæ trepidantes vbi trepidandum non [h] est, transitoriam pacem [i] quærentes, plus timentes maiestatẽ temporalem offendere, quàm æternam [k], talium abusibus non tam temerarie, quàm improuide acquiescunt: sedis Apostolicæ auctoritate seu licentia non obtenta.

¶ Præcipit personas ecclesiasticas pro rebus suis vel ecclesiarum nil laicis soluere debere absque licentia Apostolicæ sedis, sub quocunque colore mutui, subuenienis, doni, vel alio quolibet: vt etiã ipsi laici talia non exigant vel recipiant, nec occupent quocunque modo deposita ecclesiarum vel personarum ecclesiasticarum, singulares cõtra facientes excommunicat, vniuersitates interdicit: quæ pœnæ locum habeant in promissionibus factis etiam ante hanc constitutionem, si postmodum soluantur vel recipiantur: & ab his sententijs solus Papa absoluit, præterquàm in mortis articulo. hoc dicit.

¶ Nos igitur talibus iniquis actib. obuiare volẽtes, de fratrum nostrorũ cõsilio Apostolica auctoritate statuimus, quòd quicunque pręlati ecclesiasticæque personæ, religiosæ vel sæculares quorumcunque ordinum, cõditionis seu status, collectas vel tallias, decimam, vicesimam, seu centesimam suorum & ecclesiarum prouentuum vel bonorũ laicis soluerint vel promiserint, vel se soluturos consenserint, aut quamuis aliam quantitatem, portionem, aut quotã ipsorũ prouentuũ vel bonorũ æstimationis vel valoris ipsorũ sub adiutorij, mutui, subuentionis, subsidij, vel doni noĩe, seu quouis alio titulo, mõ, vel quæsito colore [l], absq; auctoritate sedis [m] eiusdẽ: nec nõ Imperatores, Reges seu principes, duces, comites, vel barones, Potestates, capitanei, vel officiales, vel rectores quocunque nomine [n]

b ¶ Oppido.] id est ualde.
c ¶ Antiquitas.] 2. q. 7. laicos. & c. laici. & antiquitati credulitas & reuerẽtia debetur. 11. dist. catholica. &c. ecclesiasticarum. s̃. de transla. quanto.
d ¶ Temporum.] s̃. eod. lib. de censi. felicis. & de electíon. fundamenta.
e ¶ Non contenti.] & male. 13. q. 1. c. 1. de sepul. c. 1. in antiq. infra de priuil. c. 1.
f ¶ Potestas.] 96. dis. bene quidem. de constitut. ecclesia sanctæ Mariæ. in antiq.
g ¶ Ditioni.] vt peioris conditionis sit sacerdotium, q̃ fuerit sub Pharaone. s̃. eod. non minus.
h ¶ Non est.] de rescri. cũ cõtingat. de simo. & si qões. C. de fide instrum. l. vlt. ad fi. Io. And.
i ¶ Pacẽ.] hui⁹ sæculi.
K ¶ Aeternã.] & male, cũ potius ɔ̃trium facere debeãt. s̃. de hære. vergentis. cũ suis concor. Faciant prælati Ecclesiarum, ꝙ sint imitatores Nabuthæ qui vineã suã cruore defendit. 3. Reg. 21. c. & 23. q. 8. conuenior. & imitentur Ambrosium idem dicẽtem, Si vultis corpus occidere occurram: vultis in vincula rapere, vultis in mortem? volun tas est mihi, pro altaribus gratis immolabor. persecutionem [1] tñ fugere poterit seruata distinctione, quã hẽs 7 q. 1. §. hoc tunc. & recitari solet de renun. nisi. §. ꝑ malitiam. in antiq.
l ¶ Colore.] qui non excusat, vt s̃. e. lib. de elect. auaritiæ. 14. q. 3. plerique. de simo. intantum.
m ¶ Sedis eiusdem.] nunquid correcta est decre. supra eod. non minus. quæ permittebat episcopo & clero inspicienti necessitates vel vtilitates laicorum eis sponte subsidium conferre? Dic quòd decretalis illa moderationem & determinationem receperat per decre. eod. tit. aduersus. vbi statutum fuit, ꝙ ẽt illo casu id facere nõ possent ꝑter licẽtiã Apostolicæ sedis: nõ ergo corrigit istã, sed pęnam adijcit.
n ¶ Nomine.] sic s̃. eod. lib. de elect. fundamenta.

Prælati sint similes Nabuthæ & Ambrosio.

1 Vide B. Tho. 2. 2. q. 185. art. 5. vbi plene de hac re.

a ¶ Inter-

censeantur, ciuitatem castrorum, seu quorumcunque locorum constitutorum ubilibet, & quiuis alij cuiuscunque præeminentiæ, conditionis, & status, qui talia imposuerint, exegerint, uel receperint: aut apud ædes sacras deposita Ecclesiarũ, uel ecclesiasticarum personarum vbilibet arrestauerint, saisiuerint †, seu occupare præsumpserint: uel arrestari, saisiri †, aut occupari mandauerint: aut occupata, saisita †, seu arrestata receperint. necnõ omnes, qui scienter dederint in prædictis auxilium, cõsilium uel fauorem publice uel occulte: eoipso sentẽtiã excõmunicationis incurrant. Vniuersitates quoque, quæ in his culpabiles fuerint, ecclesiastico supponimus interdicto [a]. Prælatis [b] & personis ecclesiasticis supradictis in uirtute obediẽtiæ, & sub depositionis pœna districte mandantes, ut talibus absque expressa licentia dictæ sedis nullatenus acquiescant: quodque prætextu cuiuscunque obligationis, promissionis, & confessionis † factarum hactenus uel faciẽdarum in antea, priusquã huiusmodi constitutio, prohibitio, seu præceptum ad notitiam ipsorum peruenerint †, nil soluãt: nec supradicti sæculares quoquo modo recipiant. Et si soluerint, uel prædicti receperint, in excõmunicationis sententiam incidãt ipso facto. ¶ A supradictis aũt excõmunicationum & interdicti sentẽtijs nullus absolui valeat, pterquã in mortis † articulo [c], absque sedis Apostolicæ auctoritate & licentia speciali: Cũ nostræ intẽtionis existat, tam horrendum sæcularium Potestatum abusum nullatenus sub dissimulatione [d] transire.

¶ Omnia priuilegia derogantia huic constitutioni cassat & irritat.

¶ Non obstantibus [e] quibuscunq; priuilegijs, sub quibuscunq; tenoribus, formis seu modis, aut verborum conceptione concessis Imperatoribus, Regibus, & alijs supradictis: quæ contra præmissa in nullo uolumus alicui vel aliquibus suffragari.

Idem.

¶ Excommunicati sunt q̃ impediũt super causis, quæ ad forum ecclesiasticum de iure uel de consuetudine pertinẽt litteras a sede Apostolica impetrari, uel super ipsis coram ordinarijs uel delegatis ecclesiasticis litigari. Io. And.

CAP. III.

Quoniam [f] (ut intelleximus) quorundam iustitiariorum, balliuorum, iudicumve sæcularium ac temporalium dominorum in q̃busdam partibus [g] præsumptuosa temeritas sic excreuit, ut in terris eorum siue districtibus litteras Apostolicas impetrantes, uel ad iudices ordinarios ecclesiasticos recurrentes super causis, negotijs, seu quæstionibus, quæ ratione personarum aut rerum de iure aut antiqua consuetudine [h] ad forum † ecclesiasticũ [i] pertinent, obtinere non possunt in eis per eosdem ordinarios iudices vel

a ¶ Interdicto.] in vniuersitatẽ nõ fertur sententia excõicationis, ut ĩ. de sen. excõ. Romana §. in vniuersitatem.

b ¶ Prælatis.] hucusque dixit de ijs, qui post constitutionem istam promiserunt & soluerunt: nunc dicit de ijs qui ante cõstitutionẽ uel eius notitiam promiserunt, & post constitutionem soluerũt, & post eius notitiam.

c ¶ Mortis articulo.] iste semper excipitur, vt 17. q. 4. si quis suadente.

d ¶ Dissimulatione.] dissimulatio est peccatum mortale in p̃lato. 44. dis. si: rector. & cap. Ephesis. & 47. dist. c. ulti. & sup. de offi. ordi. irrefragabili. Ioan. And.

e ¶ Nõ obstãtibus.] Papa ergo potest tollere & moderari priuilegia per se data, ut ĩ. de sen. excom. c. ult. in fi. de priui. ne aliq. & sic regula illa, decet ꝯcessum, &c ĩ. de reg. iu. non habet locum in ipsoprincipe, vt ibi dixi.

Quoniã, ut intelleximus.] primo recitat abusum sæcularium potestatũ. Secũdo ꝯ illum statuit: ibi, Nos iustitiã. Tertio trãsgressorib. pœnam imponit: ibi, Si quis uero, secundum Io. Mon. Ioan. And.

CASVS. Aliq̃s laicus debebat mihi aliquam pecuniæ summã, ad quam soluendam se obligauerat mihi ante iuramẽto: & sic ratione iuramẽti causa spectabat ad iudicẽ ecclesiasticũ. c. fi. sup. de foro compet. istomet lib. vel alia ratione spectabat ad forum ecclesiasticum: quia habebam iudicem ordinarium loci suspectum: à sede Apostolica impetraui delegatũ: volui laicum ipsum conuenire corã iudice delegato, uel forte coram epõ. Vñ laicus istud notificauit iudici sæculari, qui iudex præstat impedimentum, quo minus ipse laic⁹ conueniatur coram iudice ecclesiastico: forte faciendo inhibitiones ne ipsum cõ ueniam coram iudice ecclesiastico, uel saccando bona mea, uel parẽtum meorũ: Quæritur, nũquid iudex sęcularis aliquã incurrat pœnam, & quam? Respondet, q̃ ipso facto incurrit sẽtentiam excommunicationis: & nõ solum ipse iudex incurrit ipso facto sententiam excommunicationis. sed etiam laicus procurans est ipso facto excõmunicatus: quoniam perturbãtes iurisdictionem ecclesiasticam, ipso facto sũt excõmunicati, a qua excõmunicatione nõ poterũt absolui, nisi facta prius satisfactione. No. primo casũ in quo faciẽs iniuriam laico, incurrit excommunicationẽ ipso iure. Alium uide supra de elect. sciant cuncti. eo lib.

[Prima glossa summat.]

f ¶ Quoniã.] excommunicati sunt q̃ impediunt super causis quæ ad forum ecclesiasticum de iure uel de consuetudine pertinent. litteras a sede Apostolica impetrari, uel super ipsis coram ordinarijs uel delegatis Ecclesiasticis litigari. Io. And.

g ¶ Partibus.] sicut olim erat in ciuitate Pisana. supra de sen. ten. excommun. grauem.

h ¶ Consuetudine.] quæ dat iurisdictionẽ. 9. q. 3. conquestus. de foro compet. cum contingat. in anti. ad idem s̃. eo lib. de except. cap. ult.

i ¶ Ecclesiasticum.] de sæcularibus non intromittit se ecclesiastic⁹ iudex, nisi in casibus supra de foro competen. licet ex suscepto.

a ¶ Con

† al. si fa. uerint.

† al. si sa. si.

† al. sisa. ta.

† In manuscriptis ꝯstãter legitũ ita: & cõcessionis

† al. peruenerit.

† In arti. mortis nulla est casuũ reseruatio, & tunc oẽs sacerdotes quoslibet pęnitẽtes a q̃buscuis peccatis & cẽsuris absoluere pñt: cõcil. Trid. ses. 14. c. 7 de casuũ reseruatione.

† Quę sint illæ cãæ no. ĩ c. licet. d̃ foro ꝯpe. ĩ ant. Bar. ĩ extrau. ad reprimẽdã. in verbo, denũtiatione. Anto. Burgus Hisp. collegit 8. notab. casus. c. 1. de emp. & vẽdi. & vid̃ aliq̃d p̃ Ol. cõsil. 36. & an ĩ talib. ecclesiasti. exequatˀ suã sentẽtiam: pulchre Ioã. Lupus Hispan. ĩ c. p̃ uestras 2. not. de do. inter uirum & uxo. Fon.

a ¶ Confouemus.] sic s̄. de sup. negli. præl. licet. nam & ordinata charitas. 1. à seipsa incipit. 23. q. 5. si non licet. de vsu pal. nisi specialis.

ADDITIO Sic & primo debet quis curare de se, & ad se spectātib. q̃ de alijs. 1. q. 1. multi. in prin. C. de fer. & aqua. l. præses. supra eod. lib. de offi. ordi. præsenti. §. porro.

1 Vide B. Th. 2. 2. q. 26. art. 4. & 5.

[Glo. seq. no. & dat duo similia.]

b ¶ Propinquorum.] nota casum, in quo laico iniuriās excōicatus est, sic s̄. eo. lib. de elect. sciant. j̄. de sentent. excom. quicunque.

c ¶ Satisfactum,] ergo non sufficit 2. cautio: immo debet præcedere satisfactio: sicut cum quis excōicatus est pro manifesta offensa s̄. de uerborū significatio. ex parte 1. & capit seq. uel ꝓ manifesta contumacia, ut infra de sentētia excommunica. venerabilibus. §. secus.

2 Vide Deciū in c. 1. in gl. in verbo, donet. de iudi. in 2. lect.

d ¶ Absoluatur.] tūc demum poterit ab ordinario absolui: ex quo Papa sibi non reseruauit. de sentent. excommu. nuper.

Eos qui.] ponit dictum, cuius rationem interferit: ibi, Cum talia. Ioannes Andr.

CASVS. Dictum fuit supra, cap. clericis. quòd laici non possunt cōpellere clericos ad soluendum talias siue collectas. Etiam dicitur in cap. quoniam. s̄. eo. quòd non possunt compellere laicos ad litigandum coram eis, si uelint litigare coram iudice ecclesiastico, uel si reus nollet litigare coram iudice ecclesiastico, sed tamen actor vult litigare, & causa est ecclesiastica, vel etiā mista. Sed quid, sunt aliqui domini temporales, qui inhibent subditis suis, vt sunt sartores, carpentarij, pilarij, & alij mechanici, ut non faciant obsequia clericis: nisi ipsi clerici velint contribuere ad tallias: & sic indirecte compellūt clericos ad soluendum tallias: nā sine obsequijs illorum nō possent clerici uiuere: vtrū sint puniēdi aliqua pœna? Respondetur ꝙ sic: nā ipso facto sunt excommunicati. Nota ꝙ prohibitio directa ad subditos, ex qua indirecte p̄iudicaī clericis quo ad ipsorum libertatem, non tenet.

[Prima glossa dicit quid declaret.]

Apostolicas litteras iustitiæ complemētum, quin potius super illis recurrere ad iudicium sæculare, vel à lite, causa seu quæstione desistere compelluntur. Nos iustitiam nostram & Ecclesiæ sponsæ nostrę nolentes negligere, qui alios in sua iustitia confouemus a: statuimus districtius inhibendo, ne quis impetratores litterarum nostrarum, uel alios in foro ecclesiastico delegato seu ordinario litigātes, seu litigare uolentes, siue ambę partes hoc voluerint, siue una, super causis ecclesiasticis, siue quę ad forum ecclesiasticum ratione personarū, negotiorum, uel rerum, de iure uel de antiqua cōsuetudine pertinere noscuntur, per se uel per alium, ad desistendum, uel in foro sæculari de quæstionibus huiusmodi litigandum, per eorundem iudicum ecclesiasticorū, vel impetrantium, aut litigantium seu uolentium litigare, aut propinquorum b ipsorum, seu rerum illorum, aut ecclesiarum suarum etiam captionem modisve alijs quibuscunque compellat, seu compelli faciat uel procuret: nec per se aliosve impediat, quo minus coram iudicibus ecclesiasticis delegatis seu ordinarijs querelātes de causis, quę (vt pręmissum est) ad cognitionem pertinent eorundem, possint libere iustitiam obtinere: nec ad prædicta facienda det auxilium, consilium, uel fauorem. ¶ Si quis vero contra præsumpserit, excommunicationi se ipso facto nouerit subiacere: a qua (nisi tam iudici, cuius cognitio fuerit impedita, uel iurisdictio vsurpata, quam parti, quæ turbata in prosecutione fuerit sui iuris: de iniuria, damnis, expensis, & interesse prius per eundem integre fuerit satisfactum c) nullatenus absoluatur d.

¶ Idem.

¶ Domini temporales prohibentes subditis ne cum personis ecclesiasticis contrahant, uel communia obsequia exhibeāt, ipso facto excommunicationem incurrunt. h. d. Domi.

CAP. V.

Eos † qui e temporale dominium obtinentes, suis subditis f, ne prælatis aut clericis seu personis ecclesiasticis quicquam vendant, aut emāt aliquid ab eisdem, neque ipsis bladum molant, coquant panem, aut alia obsequia exhibere præsumant, aliquando inter dicunt: (cum talia, in derogationem libertatis g ecclesiasticæ p̄sumantur) eo ipso excommunicationis sententię decernimus subiacere h.

e ¶ Eos qui.] contra hos, contra quos hic prouidetur, arguebat Ber. de priuileg. quanto. in glo. 1. in fine.

[Glo. seq. recitetur per obiectionem.]

f ¶ Subditis.] licet solis subditis imperarent: tamen clericis competebat actio de dolo ad suum damnum cōsequendum: quæ competit quotiescunque aliqd dolo fit, & alia actio deficit. ff. de dolo. leg. primo.

ADDITIO. Vide quod post Innocen. dixi supra de priuileg. quanto.

g ¶ Libertatis.] isti licet quo ad uerba nō uiderentur infringere libertatem: tamen infringebant quo ad mentem faciēdo fraudem de persona ad ꝑsonam. de quo dic ut 14. q. 1. plerique. sup. de priuileg. quāto. ff. de legi. contra. infra de regulis iur. cap. vlti. & contra tales habebas prouisum. sup. de sententia excommu grauem.

ADDITIO. Hic ut dixit glos. fiebat fraus de persona in personam. Concordat. ff. si quis aliquem test. prohi. l. 1. & 2. ubi prohibens notarium uel testes intrare, prohibuisse dicitur testatorem. ad idem. ff. de itin. actuque. l. ueteres. ubi prohibens portari necessaria ad reficiendum iter, dicitur refectionem prohibuisse. Io. Andr.

† Vide Arc ꝯsil. 11. inc. factū super quo petiš ꝯsil. & La pum alle gatione 26. incip. inspeximus.

h ¶ Subiacere.] in statutarijs, potestatib', consulibus, & scriptoribus statutorum, quæ sunt contra libertatem ecclesię: dic ut supra de sententia excommunica. nouerint.

ADDITIO. Et quomodo dicatur ecclesiæ libertas infringi, ibi scripsi post Innocen. Ioan. Andr.

Ne

NE CLERICI VEL MONACHI SAECVlaribus negotiis se immisceant.

[Dictum fuit supra per discursum titulorum præcedentium de clericis & eorum priuilegijs: verū quia clerici perdunt sua priuilegia immiscendo se sæcularib. negotijs: ideo ad nos informādum ponit Romanus Pontifex titulū: Ne clerici vel monachi sæcularibus negotijs se immisceant.]

Cōtinuatio dñi Heliæ.

TIT. XXIIII.

Ne clerici vel monachi sæcularib. negotijs se immisceant.

¶ Bonifacius octauus.

¶ Capitulum, Super specula. prohibens audientiam legum vel physicæ, non includit parochiales ecclesias habentes, nisi sint plebaniæ habentes sub se capellas, in quibus clerici perpetuo instituantur. h. d. Dominicus.

CAP. I.

Statutum a † fælicis recordationis Honorij Papæ tertij prædecessoris nostri, quod Decanis, Archidiaconis, Præpositis, Plebanis, b Cantoribus, & alijs clericis habētibus personatus, audire leges c vel physicam d interdicit: ad eos qui parochiales ecclesias obtinere noscuntur, piæ memoriæ Clementis e Papæ quarti prædecessoris nostri vestigijs inhærentes, declaramus f præsentis constitutionis oraculo ratione g ecclesiarum huiusmodi non extendi: Nisi eædem ecclesiæ fuerint plebaniæ sub se capellas h habētes,

Statutum.] Ponit declarationē veteris iuris, primo dans regulam: secundo casum exceptum: ibi, Nisi.

CASVS. Dicitur in capitulo, super specula. eod. tit. in antiq. quòd clerici obtinentes dignitatem vel personatum, non debent audire leges vel physicam: & ibi ponitur certa pœna contra facientibus: postea emanauit constitutio Clementis Papæ, quæ extendit illud capitulum ad rectores ecclesiarū parochialium: vt rectores parochialium ecclesiarum qui audiunt leges vel physicam, incurrerent pœnam capituli, super specula Sed quæritur, vtrum illa constitutio Clementis Papæ intelligatur indistincte de quibuscunque rectoribus ecclesiarum parochialium? Respondet ꝙ non: sed solum intelligitur de rectoribus ecclesiarum parochialium, quæ sonant in nomen plebaniæ, idest, quæ sub se habent capellas: in quib. capellis instituuntur vicarij perpetui, qui non possunt ad tempus remoueri: sicut in his partibus potest poni exemplum in archipresbyteris. Alij autem rectores ecclesiarum, qui sub se non habent capellam, dummodo nn sint sacerdotes, possunt audire leges uel physicam. Nota primo, ꝙ non est licitum decanis, archidiaconis, præpositis, cantoribus, & alijs obtinentibus dignitates audire leges vel physicam: tamen cū talibus potest Papa dispensare, & quotidie dispensat. Nota ꝙ rectores ecclesiarum parochialium qui sub se non habent capellas, dummodo nō sint sacerdotes, licite possunt audire leges. Quæritur quare isti qui habent dignitatem, vt sunt decani, præpositi, archidiaconi, non possunt audire leges vel physicam? Dicendū est, ꝙ istud fuit ordinatum ut liberius vacent studio theologię & iuris canonici: quæ melius congruunt suo statui, quàm leges uel physica: vt d c. super Specula. Nota ꝙ rector ecclesiæ parochialis, quæ sub se nō habet capellam pendente anno quo promoueri debet ad sacerdotium, licite potest audire leges, uel etiam durante septennio quod habet ad sacerdotium, & nō promouendi ad sacerdotium.

† Vidē do ctores & in primis Panormitanū in c. non magnopere, & in c. fi. extra, ne clerici vl' monachi. & Innoc. in c. firmiter, extra de sum. trini. & fi de catho.

a] Statutum.] sup eo. super specula.

b ¶ Plebanis.] quod intellige vt dicitur.

c ¶ Leges.] non : enim debent velle videri sæculatium vel forensium disceptationum periti. C. de epi. & cle. repetita.

d ¶ Physicam.] non debet hoc facere sub specie langentium curandorum fratrum. sup. eo. magnopere.

e ¶ Clementis.] quam non habemus, seu eius mētem hic inserit: & incipiebat, Habito cum fratrib. nostris consilio.

† Vidē doc. e. ti. c. sup specula. & ibi Pano. nam ista glossę rō tm̄ valet

[Glo. seq. dicit quorum opinionem approbat & reprobat: & rationibus opinionis reprobatæ respōdet.]

f ¶ Declaramus] Nota approbatam opinionem Goff. qui hoc dicebat in summa huius tituli in fine. & concordat Pet. de Samp. & Abb. & est ratio: quia constitutio illa pœnalis erat, & ideo restringē da. inf. de regu. iur. in pœnis. cum suis concordantijs non obstat. supra de electio. dudum 2. vbi dicitur ꝙ idem iudiciū, &c. quia illud habet locum in casu ipsius decretalis: scilicet quo ad pluralitatem. Itē quo ad ordines: vides enim ꝙ archidiaconus non cogitur nisi quo ad diaconatū. de electio. cum in cunctis. in antiq. ergo nec habens curam animarum: sed hoc est falsum, vt supra eod. lib. de elect. licet canon. Reprobata est autem opinio Ber. Innoc. secundum quosdam libros, & Hostiensis, qui dicebant contrarium propter dictam decretalem, dudum. Item ex eo ꝙ quis habet curam, sacerdos fieri debet: sed sacerdotes prohibentur per ipsam decretalem Honorij: ergo & curam habentes. Item ex eo ꝙ constitutio fauorabilis erat: & sic amplianda. inf. de reg. iur. odia. Item ex eo ꝙ prędicare tenetur: ut in clementina, dudum. §. huiusmodi. de sepul. & sic debet esse sacerdos 16. q. 1. adijcimus. sed præsbyteri ex ordine, non ex cura, comprehenduntur constitutione Honorij: & interdum de necessitate non habent fieri sacerdotes rectores parochialium ecclesiarum, ut supra eo. lib. de electione. statutum. vel pone ꝙ annus non est elapsus. Vel pone secum dispensatum per decretalem. sup. eo. lib. de elect. cum ex eo.

sicut d. c. super specula imò pp regimen spalium, qđ hēt ecclesia, est vtile scire leges. arg c. si in adiutoriū. 10. dist. & gl. c. ad hoc. 38. di. nulli sacerdotū. & qui scit canones & leges, ille vere scit iura. Bal. c. cū cām. de test in 2. col. Fō.

g ¶ Ratione.] quasi diceret: si haberent dispensatiue vel alio modo personatum cum illis ecclesijs, bene tenentur constitutione: vel si essent pręsbyteri, tenentur: non ratione ecclesiæ, sed ordinis, vt supra dixi.

[Gloss. sequens quærit, arguit. & soluit. contrario arg. respondet.]

h ¶ Capellas.] quid si vnicam habet capellam? Si arguamus à verbis, saltem duæ debent esse. ad hoc. infra de reg. iur. pluralis. cum suis concord. ad hoc de deci. ad audientiam. tutius videtur contrarium tenere. ad hoc. ff. vi bo. rap. l. pretor ait primo. §. homines. institu. eod. titu. in princip. ad idem supra eod. lib. de elect. cap. pe. 1. respon. supra de priui. vt priuilegia. ibi; aperiantur ecclesię, idest, ecclesia. 1. distinct. omnes leges. cum suis concor. & 2. q. 1. in primis. nec obstat arg. à uerbis: quia non dicit hoc, nisi fuerit plebania habens capellas, sed dicitur in plurali plebanię habentes capellas: & pluralitatem capellarum ad pluralitatem plebaniarum referam. Argu. prędi. decret. ut priuilegia.

Leges an sit licitū audirē clerico obtinenti ecclesiā parochialē habentē sub se vnicā capellam tm̄.

ADDITIO. Hoc vr̄ tenere Guli. in Spec. e. titu. post prin. vbi dicit, ꝙ plebania est habēs diuersas capellas, in quib. &c. Io. Mo. dicit hic, ꝙ ex quo plebania habet

capellas perpetuas, reputatur dignitas. Arch. nil dicit de hoc. Ioan. And.

a ¶ Perpetui.] s. eo. lib. de capel. monac. c. vnico.

b ¶ Ab ipsis.] scilicet plebaniis, vel capellanijs, & melius.

c ¶ Absque causa rationabili.] de capel. mona. cap. vnico. vbi de hoc.

VT periculosa.] primo causa præmissa ponit duplicem inhibitionem. Secundo, pœnam transgressorũ: ibi, Si quis. Tertio ibi, Doctores. illã declarat in doctorib. locum habere.

Et dic periculosa animabus ipsorum vagantium. s. de reg. ca. si. Est etiam periculosa propter. exempli perniciem. de elect. cum dilectus. §. nos vero. de vo. magnæ. in antiq. Io. And.

CASVS. Aliquis religiosus qui erat bene dispositus ad studium, cupiens margaritam sciẽtiæ inuenire: dimisit suũ monasterium sua auctoritate priuata (verius magis temeritate) & iuit ad studium generale absque licentia sui prælati. vtrum possit licite exercere studium? Respondetur quòd non, quia religiosus nihil agere potest sine licentia sui prælati: & prælatus suus potest ei dare licentiam cum consilio sui conuentus. Sed quid, ponamus retento eodem themate, quòd religiosus absque licentia sui prælati accessit ad studiũ generale: ipse autem dubitans ꝙ non admitteretur nisi ostenderet licentiam sui prælati, dimisit habitũ suum vt non posset cognosci esse monachus, vtrum puniatur aliqua pœna? Respon. ꝙ sic: nam ipso facto incurrit sententiam excommunicationis. Et etiam doctor qui illum admittit in auditorio suo, & illum nõ expellit, est ipso facto excommunicatus. Nota primo ex isto ca. ꝙ religiosus fauore studij non potest dimittere monasterium sine licentia sui prælati. Sed quis dicetur eius prælatus, quo ad istam licentiam dandã: vtrum suus episcopus? Dicendũ ꝙ non: licet dicamus, ꝙ episcopus regulariter concurrit cum inferioribus prælatis, vt in cap. cum ab ecclesiarum de offi. ordi. in antiq. & l. fi. C. de iurisd. om. iud. vbi dicitur, ꝙ quodlibet collegium potest sibi constituere & eligere rectorem qui cognoscit personas de illo collegio: tamẽ datur actori optio conueniẽdi reum coram illo rectore collegij, vel coram ordinario loci: ideo ad dandem istam licentiam abbas dicitur prælatus religiosi. Sed quid si abbas nolit dare licentiam, an possit recursus haberi ad episcopum? Respondetur, ꝙ sic: si abbas nõ sit exemptus à iurisdictione episcopi: si autẽ sit exemptus, recurrendum esset ad Papam. immo dicunt plus doctores ꝙ episcopus vel superior poterit illi abbati præfigere certum terminum, intra quem det illi religioso licentiam vt possit studere cum comminatione: ꝙ nisi intra illud tempus sibi licentiam contulerit, ꝙ tempore illo elapso episcopus conferet.

[Prima gl. dicit vnde sumpta.]

† Multa huc spectãtia vide p Calderinum cons. 2. ti. de magistris, & p Abbatẽ consi. 84. lib. I.

in quibus instituantur clerici perpetui [a] nequeũtes ab ipsis [b] absque causa rationabili [c] amoueri.

¶ Idem.

¶ Excommunicatus est ipso facto religiosus professus habitum temerarie dimittentes, vel ad quæcunque studia accedens, non obtenta licentia prælati & conuentus Doctores scienter docentes, vel in scholis retinentes ad leges vel physicam tales religiosos, similiter excommunicationem incurrunt. hoc dicit. Dominicus.

CAP. II.

VT † periculosa [d] religiosis euagandi materir subtrahatur, districtius inhibemus, ne de cetero aliquis quamcunque [e] religionem tacite vel expresse [f] professus, [g] in scholis, vel alibi temere [h] habitum religionis suæ dimittat: nec accedat ad quæuis studia litterarum, nisi à suo prælato cum consilio sui conuentus, [i] vel maioris partis eiusdem, sibi eundi ad studium licentia [k] primitus sit concessa. Si quis autem horum [l] temerarius violator extiterit, excommunicationis incurrat sententiã ipso facto. [m] ¶ Doctores quoque, siue magistri, qui religiosos habitu suo dimisso [n] leges vel physicã audiẽtes sciẽter [o] docere, aut in scho-

d ¶ Vt periculosa.] Tracta fuit de extrauaganti, grauis & dolore non vacua.

e ¶ Quamcunque.] dumtamen approbata. n. sup. de vo. c. vno eo. lib.

f ¶ Vel expresse.] s. eod. lib. de regula. c. 1. & 3. in casu isto inter expressã professionem & tacitam non est differentia: sicut alibi est. s. e. lib. de elect. nullus. & c. indemnitatibus.

ADDITIO. dicebat Host. s. c. c. 3. vtrũque. s. vt tacite professus non eligatur, & hac constitutione astringatur introductũ in fauorem religionis & animarum salutẽ. Io. And.

g ¶ Professus.] Nam professus non potest redire ad sæculum: quod dic vt sup. de regul. consulti.

h ¶ Temere.] Ex causa enim licet habitũ transformare. si iusta sit, puta timor. supra de vita & hone. cler. clerici. in antiq. in gl. clerici arma.

[Gl. seq. recitari potest per obiect. & solutionem.]

i ¶ Conuentus.] alibi dat prælatus licentiam sine requisitione conuentus. sup. e. li. de elec. si religiosus 2. responso. sed illud fauore ecclesiarum vacantium. ad idem sup. de testa. c. vlt. & illud fauore vltimarum volũtatũ: & qa piũ executionis testamentorum onus.

K ¶ Licentia.] & tunc potest omnia sine quibus in studio commode esse non posset. quod dic vt no. 2. q. 7. cum pastoris. de accu. ex parte:

ADDITIO Et quod ibi no. in fi. pen. gl. pro necessitate monachi monasteriũ obligari intelligit. Arc. nisi actum fuisset, ꝙ alius monacho sumptus inueniret: puta propinquus vel amicus, & c. Io. And.

l ¶ Horum.] idest, ꝙ apostatat dimittendo habitum, vel quia vadit ad studium sine licentia.

m ¶ Ipso facto.] speciale in religioso apostata: quia aliàs apostata non est excommunicatus, † sed excommunicandus, secundum ꝙ no. Inno. & Ber. 23. dist. si quis ex clericis. de vita & honesta. cleri. si quis ex clericis. de apost. c. 3.

[Gło. seq. quærit, arguit negatiue, sol. contrarium.]

n ¶ Dimisso.] quid si non dimiserit habitũ? Videtur ꝙ tunc doctores non sint excommunicati: quia hæc pœna non est ampliãda. inf de reg. iur. in pœnis Dic contra, quia communicant in crimine: & sic eadem & non minori excommunicatione ligantur. de senten. excom. nuper. & c. si concubinæ. & in hoc poterit dici hoc potius venire ad declarationem iuris veteris, quàm nouum casum ponere.

ADDITIO. Idem scilicet, ꝙ doctores, ipsos religiosos docentes & retinentes habitu etiam non dimisso sint excõicati, sequitur Arch. & hoc tenet saltẽ postquam monachus incidit, vt sic communicet iam excommunicato in crimine, pro quo ligatus est. super quo vide quod dixi de senten. excõmu. contingit. 1. Ioan. And.

o ¶ Scienter.] vbi incederent in habitu, non haberet locum

† Similis gl. s. hoc. li. ca. 1. de tẽp. ord. verbo. Apostata. & intelligo hoc dictũ put ĩ d. gl. notatum est.

locum ignorantia verisimiliter. Sed ubi dimiserāt habitum probabiliter poterant ignorare.

ADDITIO. Bene tamen esse posset tanta multitudo scholariū & cautela monachi tempestiue intrātis, & in occulto scholarū loco manentis, ꝙ licet in habitu intraret, excusaret doctor: & maxime vbi de habitu indistinctissime loqueremur. de quo s. e. li. de reg. c. 1. vbi in fi. Io. And.

[Glossa seq. primo soluit vnum dubium: secūdo quærit & soluit: tertio iterum quærit & soluit.]

a ¶ Retinere.] No. officiū doctoris scholarem de scholis expellere. & per id quod dicit, retinere, dicas ꝙ licet doctor sciat 1, monachum habētem domū iuxta scholas doctoris, in domo propria quam inhabitat, audire: excommunicatus non est 2. iam enim inhibere nō posset quin stet in domo propria. & facit quod dixi j. de reg. iur. locupletari. Quid si monachus nō vult exire scholas? Vr ꝑ hāc literā ꝙ licite vi possit expelli. ad hoc de sen. excō. veniēs. in ant. & hoc maxime si uera esset opinio, ꝙ excōicatus nō gauderet priuilegio canonis: ꝙ nō est uerū secūdū Io. Ber. & Host. q. de hoc no. 17. q. 4 si qs deinceps. de sen. excom. cōtingit 1. Quid si non pt expelli? Exeat scholas doctor ad instar eius q. d dicim⁹: cum excōicatus intret ecclesiam: vt no. 11. q. 3 sicut Apostoli. & p mo dernos. sup. de sent. excommu. nuper.

b ¶ Simili.] q. a cōicant in crimine, ut dixi, & q. a cōditor sibi nō reseruauit absolutionē, alijs indulsisse vr. s. de sent. excō. nuper. & facit ꝙ no. s. eo. sup specula.

Episcopus.] Ponit dictum cuius causam reddēs soluit obstaculum: ibi, Nam licet.

CASVS. Eps Pictauen. uel aliqs abbas uel alius clericus p̄latus, qui habebat iurisdōnem tpalem, deputauit aliquē balliuū vel iudicem ad illam iurisdictionē exercēdam: deinde cum dictus balliuus uel iudex haberet in suis carceribus vel uinculis aliquē malefactorē: ipse prælatus clericus dicto iudici uel balliuo mādauit, ut de tali malefactore faceret bonā iustitiā: vñ iudex iste uel balliu⁹ sęcularis magis excitat⁹ ex iussione dñi sui, talem reum & criminosum cōdemnauit vltimo supplicio: vtrū eps uel alius prælatus ex hoc incurrat aliquam irregularitatem? Rñdet ꝙ nō, dum modo nō mādauerit, ut illū cōdēnaret ultimo supplicio: sed solū mādauerit, ut faceret bonā iustitiā: Nā si iudex sæcularis excessit, nō est imputādū ipsi epo vel prælato. No. primò hic optimū textū, ꝙ delegatus inferioris à principe, potest exequi sentētiam suam, si hoc in ꝯmissione exprimatur. de quo de foro cōpeten. in antiq. si quis contra clericum. No. secundo casum, in quo quis potest ꝑ alium. quod nō potest per seipsum, de quo infra de reg. iur. potest quis. Dom.

[Prima glo. dicit quid declarat.]

c ¶ Episcopus. Emanauit ad declarationem eorum q̄ notāt Ber. Inno. & Moderni. s. eo. clericis. vbi videbatur glo. & Host. senti re, ꝙ generalem vicarium uel balliuū posset dare ad talia: sed non speciałē. Sed ex verbis ipsorum olim tenebam cōtrarium. Nam dicunt ꝙ si appelletur in tali causa, debet appellari ad ipsum prælatum, & ipse alij delegabit: ergo etiam secundum eos specialiter poterat delegare. Quid iuris ergo de prælatis temporalem iurisdictionem habētib⁹, habes hic, & quomodo eam committere possint. Quid iuris de clericis iniuriam passis, & quomodo de ipsa ꝯqueri possunt, habes inf. de homi. prælatis.

ADDITIO. Conformiter ad glossam & Host. supra eo. clericis. dicebat Goff. de rapt. in archiepiscopatu. ꝙ cōsulebat prælato habenti iurisdictionem temporalem, ꝙ non committat in specie laico puniēdū corporaliter. sed generaliter delegat causarum vniuersitatem, quæ sunt ad pœnā sanguinis. Et si Goff. intellexit ꝙ nō exprimat de pœna corporali inferēda in speciali ꝯcessione, hæc decretalis non resistit huic consilio. Io. And.

[Glo. seq. infert, & ponit dictum Hostiensis.]

d ¶ Super hoc.] maleficio. ergo & specialiter ꝯmittit: dicit Host. s. e. clericis, ꝙ sibi placeret, ꝙ aut daretur clericis licētia tales causas iudicandi per seipsos, aut talium causarum potestas ipsis clericis tolleretur, cum commissio sit contra ius. ff. de off. eius cui man. est iu. l. 1.

ADDITIO. Intelligas hoc dictum per id ꝙ no. de rap. in archiepiscopatu. in ult. gl. nam saltem vltimum supplicium & membri mutilatio nō delegantur ēt iure authenticorum. & de his committendis agitur hic principaliter, ut dixi in tex.

[Glo. seq. quærit & soluit, & argumento contrario respondet. Ioan. And.]

e [Iustitia mediante.] Quid si contra iustitiam? Dic idem 3. Nam episcopus qui mandauit iustitiam fieri, nō est in culpa, si iusticiarius delinquat; & absit: ꝙ ea quæ propter licitum & bonum, & c. 23. q. 5. de occidēdis. non obstat j. de homi. is qui mandat. quia ibi culpa p̄cessit: & casus, qui culpam sequitur bene imputatur. de hoc plene de homi. sicut dignum. in antiq. hic nulla culpa præcessit.

f ¶ Non liceat.] s. eo. clericis. & c. senteutiam.

g ¶ Possunt.] Ergo potest quis per alium ꝙ nō per se. de hoc dixi inf. de reg. iur. potest quis. Ioan. And.

1 Idē Io. Mo. & Arc.

† Præter doctores hic uide notata in c. ex litteris. extra de excess. p̄la. & in c. in archiepisc. de raptoribus.

2 Ipse doctor, sec⁹. n. in monacho cui p̄hibet audi tus & studiū. s. eo. c. fi. Ioan. And.

Prælatus iurisdictionem obtinens tēporalē, pōtēt specialiter cām criminalem delegare.

3 Cōcor. Arc. alle. ꝙ in gña li manda to nō uenit aliqd illicitū. concord. ꝙ scripsi s. ti. 1. ca. vlti. circa medium magnę glossæ. Io. And.

---

lis suis præsumpserint retinere a: simili b eoipso sint sententia innodati.

¶ Idem.

¶ *Clericus in loco temporalis iurisdictionis suæ sup delicto, ibi commisso delegās, ut ueritate inquisita iustitiā exequatur, irregularis non efficitur; licet pœna sanguinis inferatur. h. d. Dominicus.*

CAP. III.

Episcopus c †, seu quicunque alius p̄latus vel clericus iurisdictionē obtinens temporalem: si homicidio, aut alio maleficio ab aliq̄bus in iurisdictione sua cōmisso, balliuo suo, aut alij cuicunque iniūgat, vt sup hoc d veritatē inquirēs iustitiæ debitū exequatur: irregularis censeri non dēt: quāuis ipse balliuus vel alius cōtra malefactores ad pęnā sanguinis processerit iustitia e mediāte. Nam licet clericis causas sanguinis agitare nō liceat f, eas tamē (cum iurisdictionē obtinēt temporalem) debent & possunt g metu irregularitatis cessante alijs delegare.

FINIS LIBRI TERTII.

LIBER QVARTVS. DE SPONSALIBVS & matrimonijs.

Cōtinuatio dñi Heliæ.

[Viſum fuit ſupra in tribus libris p̄cen tibus de illis quæ ſpe ctant ad clericos: nūc videndum eſt de illis q̄ ſpectant ad laicos, videlicet de matrimo nijs: ideo merito an nectit̄ titu. de ſpōſali bus & matrimonijs.

LIBER QVARTVS.

TITVLVS I.

De ſponſalibus, & matrimonijs.

¶ Bonifacius octauus.

¶ Sponſalia pura & certa ex cōſenſu ualida, licet aliàs nul la, inducunt publicā honeſta tem, q̄ habet dirimere ſequen tia ſponſalia, ſed non præce dentia.

CAP. VNICVM.

Ex ſponſalib.[a] † puris[b] & certis[c], ét ſi cōſanguinitatis[d], affinitatis[e], frigiditatis[f], religionis[g], aut alia qua-

Ex ſpōſali.] Sunt duæ partes. Prima tractat de ſponſalibus puris: Primo in genere: Secūdo in ſpecie: ibi, Quare. Secunda tractat de cōditionalibus ibi, Illi vero. Ioan. And.

Pro intellectu huius cap præſupponēdum eſt quid ſit publicę honeſtatis iuſtitia. Vnde iuſtitia publicæ honeſtatis eſt quoddam impedimētū ꝙ impedit matrimonium contrahendum, & dirimit iam cōtractum, quod oritur ex conſenſu præſtito in ſponſalibus, ut ſi monachus contrahat cum aliqua, tunc conſanguineus monachi non poterit contrahere cum illa: publice enim honeſtum eſt, ex quo monachus conſenſit in illam, ꝙ aliq̄s conſanguineus eam habere non poſſit. & fuit introductum hoc impedimentum propter honeſtatem duntaxat. de hoc per Panor. in c. iuuenis. eo. tit. in antiq.

CASVS. Aliquis Titius contraxit ſponſalia cum aliqua Berta dicendo: Promitto & iuro ꝙ ego accipiam te in uxorem: & econuerſo illa Berta promiſit & iurauit illum Titium accipere in uirum: tractu tēporis Titius contraxit ſecunda ſponſalia cum conſanguinea Bertæ: & ſic orta fuit iuſtitia publicæ honeſtatis inter Titium & conſanguineas ipſius Bertæ, & inter Bertam & conſanguineos Titij: quæritur utrum Titius poterit contrahere matrimonium cum iſta ſecunda ſponſa? Reſpondetur quòd non, obſtante impedimento iuſtitię publicæ honeſtatis, quod eſt ſufficiens impedimentum ad impediendum matrimoniū contrahendum: & ſi de facto contraheret cum ſecunda, derimeretur iſtud matrimonium uigore iſtius impedimenti: & non obſtante iſta ſecunda ſponſa poterit & debebit Titius contrahere cum Berta. Sed quid, ponamus quòd Titius contraxit ſponſalia cum Berta ſub aliqua conditione: poſtea pendente conditione contraxit matrimonium de præſenti cum cōſanguinea Bertę: vtrum per iſtud matrimonium de præſenti fuerint ſoluta priora ſponſalia? Reſpōdetur quòd ſic: quia per ſponſalia conditionalia non contrahitur iuſtitia publicę honeſtatis: Secus ſi ſponſalia eſſent certe & pure contracta: quia cum ex illis oriat̄ iuſtitia publicæ honeſtatis, nō frangerent̄ priora ſpōſalia: immo Titius compelleret̄ ꝯhere cum Berta, cū qua primo contraxit ſponſalia: vt dictum fuit in prima parte hnius capituli. Nota primo, ꝙ publica honeſtas impedit mattimouium contrahendum, & dirimit iam contractum.

Nota quòd antequam ex ſponſalibus oriatur iuſtitia publicę honeſtatis, requiritur quòd ſponſalia ſint pura & certa. Nota quòd ex ſponſalibus nullis, dummodo non ſint nulla ex defectu cōſenſus, orit̄ publica honeſtas: ideo ſi monachus vel presbyter ꝯheret aliquis ex conſanguineis monachi uel presbyteri nō poſſet eam habere in uxorem: ex quo illa ſponſalia non fuerunt nulla ex defectu conſenſus: quia monachus habet conſenſum: quia conſenſus eſt de iure naturali. in l. 1. ff. de pact. ideo illa ſponſalia non ſunt nulla ex defectu conſenſus: ſed ſunt nulla propter ſuſceptionem ſacri ordinis. Nota ꝙ ſi quis contraxit ſpōſalia de futuro: & poſtea contrahat per verba de præſenti cū conſanguinea primæ ſponſę: debet remanere cum prima. Sed quid ſi ipſe cognouit ſecundam? Dicendum quòd neutram debet habere, non primam propter affinitatem ſubſecutam: quia contrahēdo cū ſecunda, & eam cognoſcendo contracta fuit ꝯſanguinitas cū cum prima. Et licet affinitas ſuperueniēs non dirimat matrimonium: tamen dirimit ſponſalia: nec habebit ſecundam propter impedimentum publicæ honeſtatis. Nota vlterius ibi, Ille vero. quòd ſi quis contrahat ſponſalia conditionalia, quia promiſit aliquam accipere in uxorē ſub aliqua conditione honeſta & licita: (quia ſi eſſet conditio turpis, tunc ſponſalia remanerent pura) iſta conditio honeſta & licita ſuſpendit effectum. Si ergo ſuſpēſus contrahat per uerba de præſenti cum cōſanguinea primæ ſponſę, habebit ſecundam, puta conſanguineam primæ ſponſę: quia fuit contracta publica honeſtas. Sed quid ſit contraxit cum conſanguinea primę ſpōſæ per uerba de futuro: quia ſi ꝯtraxiſſet per verba de præſenti cum iſta ſecunda, non eſt dubium, quia debeo habere iſtam ſecundam & non primam? Reſpondet gloſſa ꝙ idem eſſet ſicut ſi cōtraxiſſem cum ſecūda per verba de pręſenti: quia ex quo inter me & ſecundam non eſt impedimentum, ſum obligatus ſecūdæ & nō primæ. No. quatuor impedimenta, quæ inducunt nullitatem ſpōſaliorum reſpectu uincnli matrimonialis. hæc ſunt expreſſa in textu. No. ꝙ affinitas inducit nullitatem, ſicut cōſanguinitas. de quo de cōſan. & affi. non debet. Dominicus.

† Vide Concil. Trid. ſeſſio. 24. de reformatione matrimonij. c. 3. ꝯfert enim multū ꝓ textu & gloſſis.

[Prima glo. dicit quid declaret.]

a ¶ Ex ſponſalibus.] Emanauit ad declarationē eorū quæ no. 27. q. 2. ſi quis deſponſauerit 2. ſupra eo. tit. ad audientiam.

b ¶ Puris.] conditionalia non inducūt publicę honeſtatis iuſtitiam, ut dicitur in fi.

c ¶ Certis.] vt ſi ꝓmiſit ducere Bertā filiam Titij: incerta ſunt, quando promiſit ducere vnam ex filib. Titij. ad hoc ſup. eo. c. ex litteris 2.

d ¶ Cōſanguinitatis.] ſcilicet intra gradum quartum. ſupra de conſan. non debet. & iſte erat caſus ſup. eod. ad audientiam.

e ¶ Affinitatis.] in primo genere, & quarto gradu, vel citeriori. ſup. de conſan. & affi. non debet. & tunc talis affinitas annullat matrimonium quando præceſſit: ſecus ſi ſeeuta fuerit. de eo qui cogn. cōſan. uxo. ſuæ. diſcretionem.

f ¶ Frigiditatis. ſup. de frigi. per totum.

ADDITIO. Et uide diſtinctionem, quā ſcripſi eo. tit. de frigid. c. fraternitatis, in fi. Io. And.

g ¶ Religionis.] pręcedētis. s̄. de vo. c. vnico. q̄a tunc nullum eſt matrimonium uel ſpōſalia. ſi ſeq̄tur, tūc diſſoluit ſponſalia, ut ſup. de conuer. coniu. ex publico. & cap. 21.

a ¶ Alia

uis a ratione sint nulla, dummodo non sint nulla ex defectu consensus; b oritur efficax ad impediendum & dirimendum sequentia sponsalia vel matrimonia, non aut ad præcedentia dissoluendum, c impedimentũ iustitiæ † publicæ honestatis. d Quare ille, qui spõsalia pure ac determinate cum aliqua muliere contraxit, & postmodũ cum secunda prioris cõsanguinea idem e fecit, ex priorum sponsaliorũ vigore (quibus per publicæ honestatis iustitiam ex secundis sponsalibus subsecutam minime derogatur f) ad matrimoniũ contrahendũ cũ prima remanet obligatus. g

¶ *Publicam honestatem non inducunt sponsalia conditionalia ante conditionis euentum. hoc dicit. Ioan Andr.*

¶ Ille vero, h qui sponsalia cum aliqua muliere sub conditione cõtraxit, si postmodum ante i cõditionis euentum cũ alia prioris cõsanguinea per verba contraxerit de præsenti: k cum secunda remanere debebit: Cum ex sponsalibus conditionalibus ante conditionem l extantem, sicuti† consensum non habentibus, & incertis, nulla publicę honestatis iustitia oriat.

TITVLVS II.

De desponsatione impuberum.

¶ Bonifacius Octauus.

¶ *Sponsalia amborum infantium vel alterius tantũ, per superuenientiã maioris ætatis non validantur, nec pu-*

a ¶ Alia quauis.] sicut dicebat pdictus canon. 27. q. 2. si quis desponsauerit. Et multæ aliæ causæ reperiũtur puta votum solemne, cognatio spiritalis & legalis, & reliqua impedimenta, vt dixi in summa. 4. lib.

b ¶ Consensus.] puta contracta ab infante uel furioso. sup. eo. dilectus. & despon. impu. litteras. & c. accessit.

ADDITIO. Vel p iocũ, vbi iocus est potens, sm Vinc. qui sic no. eod. tit. ad audientiã. & Archid. hic. ad hoc. 22. q. 2. ne qs. ver. illud aũt. facit sup. de sen. excõ. c. 1. & quod scripsi de despon. impuber. duo pueri. sup s. gl. Io. And.

c ¶ Dissoluendum.] bene ergo 1 dicebant Hug. Io. & sui sequaces, qui dicebant monachũ, sacerdotẽ, frigidũ, & similes personas ɔ̃hendo cũ aliqua impedire oẽs ɔsanguineos ɔ̃here cũ eadem, vt not. in prædi. ca. si quis desponsauerit.

d ¶ Publicę honestatis.] sup. eod. sponsam. Publicæ enim honestatis est, ex quo ɔsanguineus meus viuens vel mortuus ɔ̃senserit in Bertam, ꝙ ego illã habere non possum.

ADDITIO. Vide qđ scripsi de hoc impedimẽto publicę honestatis in tractatu super ipso habito in concilio Lugdunensi. in decret. non debet. de consangui. & affin. super glo. vt melius.

e ¶ Idem fecit.] s. quia sponsalia ɔ̃xerit. sponsalia vero sunt futurarum nuptiarũ promissio. ff. eo. tit. l. 1. 30. q. 5. nostrates. vnde aduerte si cum prima ɔ̃xerit de futuro, & postmodum cum secundã consanguinea in prohibito gradu eodem mõ ɔ̃xit, & secũda cognouit, nec primam habere poterit pp affinitatẽ superueniẽtem: quæ soluit spõsalia de futuro, vt s. de eo q cogn. consang. vxo. suæ. veniens 2. & c. ex litteris. secũdam habere non poterit: quia publicæ honestatis iustitia illũ contractum impedit & dirimit, vt sup. prox. rñso.

[Glo. seq. reci. per obiectionem.]

f ¶ Derogatur.] no. ꝙ licet superueniẽs affinitas dissoluat sponsalia de futuro: superueniẽs tñ iustitia publicę honestatis ipsa non dissoluit, & merito: secunda enim spõsalia tollunt per publicę honestatis iustitiã ex primis inductam: nõ ergo ex secundis potest esse honestas, quæ tollat primam. & est si. 57. dist. si quis.

g ¶ Obligatus.] nisi cum alia non ipsius consanguinea contraheret per verba de præsenti. sup. eod. si iter. uel superueniret aliquod de ijs impedimentis, quæ dixi in summula, circa principium.

[Gl. seq. dicit quid approbat & reprobat ille §.]

h ¶ Ille vero.] reprobatur opinio Innoc. not. de spon. duorum. c. 1. vbi dicebat, ꝙ per sponsalia sub contraditione contracta inducitur publicæ honestatis iustitia. Host. contra sup. eo. ad audientiam, Io. Andr.

i ¶ Ante.] secus si post: quia tunc nõ deesset ɔsensus. sed esset perinde ac si à principio contraxisset.

[Gl. seq. quærit, & soluit.]

k ¶ Præsenti.] quid si ɔ̃hit cũ consanguinea primę, qđ qua loquitur littera per uerba de futuro: nunquid soluta sunt prima sponsalia cõditionalia? Credo ꝙ sic: si .n. prima sponsalia inducunt publicæ honestatis iustitiam, per iustitiam publicæ honestatis superuenientẽ ex secundis nõ soluũtur. vt s. proxi. rñso. sed si p prima nõ inducitur iustitia, puto ꝙ p iustitiã superuenientẽ ex secundis bene soluãtur prima, licet in veritate prima sponsalia dicenda nõ sint, ex quo consensus defecerat', vt hic. sic enim est in alijs impedimentis. s. de eo qui cog. cõsang. vxo. suæ. veniens. cũ. si. vnde si post secũdũ ɔ̃ctum superueniat cõditio: dico quòd primum matrimonium consummare non potest: publica enim honestas non insurgit à die ɔ̃ctus, sed à die cõditionis, & ideo publica honestas, quæ pręuenit cõditionem, habet matrimonium impedire & dirimere, vt s. 1. respon. cum per hoc reddatur inhabilis primæ. de iureiur. quemadmodum.

[Gl. seq. primo soluit duo dubia: demũ ponit opin. Host. quæ recitatur per qõnẽ.]

l ¶ Conditionem.] hęc vera intelligas nisi interueniat carnis copula: 2 quia tunc receditur à conditione. de condi. ap. de illis. Et de hoc satis eo. tit. per tuas. Et sic esset ibi consensus & matrimonium: vnde tum propter affinitatem, tum propter iustitiam non teneret matrimonium postea cum consanguinea contractum: & intellige de cõditione honesta, nõ de tali quæ habeatur pro non adiecta. s. de cond. ca. vlti. quia illa inducerent publicam honestatem, ac si pure contracta fuissent, 3 & no. Host. s. eo. ad audientiam. ꝙ si quis sub tali conditione contrahat cũ aliqua, p qđ mitto ꝙ te ducã in vxorem, si Deo & Ecclesiæ placuerit: postea comperto impedimento, & solutis sponsalibus contrahat cum consanguinea illius: tenet contractus. & licet hæc conditio intelligatur etiam si nõ apponatur: tamen quando non exprimitur, consensus purus remanet: conditiones enim tacitæ non faciunt obligationem conditionalem. ff. de cond. & demon. l. conditiones extrinsecus. & no. de iureiur. quemadmodum. tacitum tamen si exprimatur, facit rem cõditionalem 4. ff. de leg. 1. si ita legatum. §. 1. vbi conditio si volet, posita in persona legatarij facit conditionale legatum. vide quod no. ff. de cond. & demon. l. aliquã do. Et expressa nocent, quæ non expressa non nocent. ff. de reg. iur. expressa.

DE DESPONSATIONE impuberum.

¶ Dictum fuit s. tit. prox. de quodam impedimẽto qđ impedit matrimonium ɔ̃hendum, & dirimit iam contractum, scilicet impedimento publicę honestatis, tũc videntur

1 Sequit Petr. de Anchar. Fon.

† De impedimento iustitię publicę honestatis qđ sit, & vñ pueniat, vide B. Thom. in qõnibus aditis ad tertiã partẽ. q. 55. artic. 4. & doc. scholasticos lib. 4. sen. dist. 41.

Spõsalia qd sint, vide per Theologos li. 4. sent. dist. 27.

† In manuscriptis exemplarib. ac vetustiorib. et ita pessis cõstanter legit ita: si cuti ex ɔsensũ nõ habẽtib. &c.

2 Si tñ spõsalib. fuerit renuntiarũ aut spõsa publice fornicata cum alijs fuerit, tunc sequens copula nõ inducit matrimonium. ca. quemadmodũ. qđ iureiur. Fel. ca. cũ M. de cõsti. colũ. pe. Idẽ si ɔdõ ista ponatur, ducã te ĩ vxorem, uel dabo tibi cẽtũ. postcopulã libera tur dãdo centum. Asta. in sua sum. 2. par. lib. 7. argu. 2. tit. 3. circa fi. Fõ.

3 Idẽ intelligas de ɔdõne qđ futuro, nõ de psenti, vel preterito qđ pbat Io. Mo. p hanc literã quæ dicit, añ ɔdõnem, & c.

4 Sequũt doct. legi stetractãt in l. item aliq̃, do ff. de ɔd. & demõ. gl. in l. itẽ q. a. ff. de pact. Fõ.

blicam honestatem inducunt: nisi fuerint ratificata tacite vel expresse. h d. vsque ad §. idem quoque Dominicus.

CAP. VNIC.

SI infantes [a] † ad inuicem, vel vnus maior septennio [b] & alter minor, sponsalia contraxerint, ipsi, vel parentes pro eis: [c] nisi per cohabitationem eorum mutuam, seu aliàs verbo [d] vel facto [e] ipsorum liquido appareat eosdem in eadem voluntate factos maiores septénio perdurare: sponsalia huiusmodi quæ ab initio nulla erant, per lapsum dicti temporis minime conualescunt: [f] & ideo cum sint nulla ratione defectus consensus, publicæ honestatis iustitiam non inducunt. [g]

† Vide B. Thomam in qõnib. additis ad 3. part. q. 43. art. 1. & 2. & confi. li. 4. sent. dist. 27 & Dominicum consi. 24. incipien. Quia diffuse.

videndum est de impedimento ætatis: Nam impuberes non possunt contrahere matrimonium de præsenti, siue sponsalia de præsenti: ideo ponitur titulus, de desponsatione impuberum. Vnde sciendum ꝙ spõsalia dicuntur à spondeo spondes, quod est promitto. l. 1. & 2. ff. de spon. ideo quando quis promittit aliquã accipere in vxorem, dicuntur ꝓprie sponsalia: sed matrimonium impꝓprie appellatur, sponsalia, sed ideo appellãt spõsalia: quia sponsus ꝓmittit contrahere matrimoniũ carnaliter. SI infantes adinuicẽ.] Sũt tres partes. Prima tractat de spõsalibus contractis per infantes ambos vel alterum: Secũda: ibi, Idem quoque. de matrimonio cõtracto per impuberes. Tertia ibi, Porro. de sponsalibus contractis per parentes pro filijs, & istud sufficiat pro diuisione & summa: quia summando non potest breuius recitari.

ADDITIO. Realem enim & pulcherrimam formam habuit hæc decretalis. determinat autem principium nota. 30. quæst. 2. cap. vnico. & sup. eo. litteras. aliæ diuersæ determinationes inf. ponuntur in gloss. Ioan. And.

CASVS. Duo infantes contraxerunt sponsalia per verba de futuro: puta masculus promisit ꝙ fœminam acciperet in vxorem, & fœmina promisit ꝙ masculum acciperet in virum: certum est ꝙ non tenẽt sponsalia propter defectum ætatis. Sed quid? ponamus, quòd ipsi infantes sic steterunt vsque ad octauum annum: vtrum ex cursu tẽporis validentur sponsalia? Respondetur, ꝙ ex solo cursu temporis sponsalia non assumunt vires, nisi verbo fuerint validata, vt quia masculus vocat eam sponsam, & econuerso illa vocat masculum sponsum, & tunc verbo validantur sponsalia: vel etiam facto validantur: quia in illis partib. sponsus consueuerat dare aliqua iocalia sponsæ: & illud faciebant isti iuuenes: tunc enim ratificantur sponsalia & assumunt vires. Idem dicẽdum est de impuberibus respectu matrimonij, quando isti impuberes sunt tales, in quibus ætas non supplet malitiam: nam solo cursu temporis non ratificatur matrimoniũ: nisi verbo fuerit validatum matrimonium, puta quia masculus vocabat eam vxorẽ, vel osculabatur, vel alia faciebat, quæ solent facere vir & vxor: tunc n. ex illo actu matrimonium assumit vires. Sed quid? ponamus ꝙ pater Titij contraxit sponsalia pro filio suo: vtrum filius sit obligatus, & vtrum ex illis sponsalib. oriatur ius publicæ honestatis, ac si filius contraxisset in eius propria persona? Respondet Romanus Pontifex cum distinctione: aut filius ratificauit illa sponsalia, & tũc oritur ex illa ratificatione impedimẽtum publicæ honestatis, ac si idem filius personaliter cõtraxisset: aut filius non ratificauit illa sponsalia, & sic non consensit expresse nec tacite, & tũc nõ est obligatus, nec oritur ius publicæ honestatis. No. primo ꝙ minores septennio, & sic infantes non possunt contrahere sponsalia per verba de futuro: multo minus matrimoniũ cõtrahere possunt. Et ratio huius est: quia in sponsalibus requiritur consensus: modo infantes non habẽt cõsensum: quia ætas illa quid videat, ignorat. l. 1. C. de fal. moneta. Not. sponsalia nulla ex defectu consensus, non conualescunt per diuturnitatẽ temporis, nisi fuerint ratificata verbo vel signo. Not. quòd impuberes non possunt cõtrahere per verba de præsenti: fallit si malitia supplet ætatem. Quæritur qualiter potest cognosci quòd malitia supplet ætatem? Dicit Hostien. quòd requiritur quòd se cognoscant carnaliter. sed istud non placet gloss. nec doctorib. quia potest esse ꝙ aliquis iuuenis intra 14. annum cognouit alias mulieres carnaliter. & ista sponsa fuit cognita ab alijs masculis: & sic cõstat ꝙ isti iuuenes sunt potẽtes ad coitum: nec refert an sponsa fuit cognita per spõsum vel nõ. Not. quòd matrimonium non assumit vires adueniente pubertate, nisi per aliquod signum appareat de ipsorum consensu. Not. ꝙ si pater contrahat matrimonium pro filio præsente & non contradicente, videtur consentire. Et sic tacens vr̃ cõsentire: licet agatur de actu oneroso. Regulariter autem in actu oneroso tacens non habetur ꝓ consentiẽte. l. filiusfamilia. ff. de procura. sed tamen hic licet agatur de actu oneroso: tacens habetur pro cõsentiente. Vnde sicut existẽs in mari exponit se infinitis periculis, similiter contrahentes matrimonium exponũt se infinitis periculis. Not. ꝙ pater non potest filium ignorantem vel inuitũ obligare, nec ex illo cõtractu oritur aliqua actio contra filium. No. ꝙ vbi datur permissio habilis cum inhabili, vitiatur actus quando requiritur concursus habilitatis in vtroq;, de quo ↄ. in reg. vtile. de reg. iu. No. tres modos quibus probantur minores ratificare sponsalia, quæ nõ tenuerant. Dom.

a ¶ Infantes.] i. hi sponsalia contrahere non possunt: cum ætas illa quid videat, ignoret. C. de fal. mone. l. 1. ad hoc sup. eo. lib. de tempo. ordi. nullus. C. de iure deliberandi. si infanti. & 30. q. 2. §. 1. Ioan. And.

Gl. seq. notat dr̃iam inter infantem & impuberẽ.]

b ¶ Septennio] no. ꝙ licet quo ad pubertatem sit in sexu differẽtia in numero annorum sup. c. puberes. & cap. continebatur. quo ad infantiam secus: quia vterque infans minor septennio, vt hic. & sup. eo. litteras. & cap. accessit.

ADDITIO. In sexu est differentia quo ad pubertatem inchoandam. In finienda enim non est in sexu differentia. In vtroque enim sexu finitur 25. anno. C. si mi. se ma. dixerit. l. 1. si ma. fac. alien. fac. sine decr. ratam habe. l. fi. insti. de cura. in prin. Io. And.

c ¶ Eis.] ignorantibus uel scientibus non curo: sed aliter in maioribus, vt inf. porro. Ioan. And.

d ¶ Verbo.] quia est septennium adinuicem vocant se sponsos.

e ¶ Vel facto.] vt quia post septennium secum iacet, vel eam osculatur vt sponsus, vel his similibus: & sic nõ refert an quid fiat verbo vel facto. de ap. dilecti 1. & c. nostrum. & ad hoc concor. de resti. spo. ex parte.

f ¶ Cõualescunt.] inf. de reg. iur. non firmatur. & intellige per hoc ca. solutionem quam dixi inf. de reg. iur. nõ firmatur: eo. lib. scilicet ꝙ solo temporis tractu nõ firmatur quod à principio non valebat: sed nouo subsequenti consensu interdum tacito, interdum expresso. Bene hic vides: & ibi plenius dixi.

ADDITIO. Ioan. Mona. dicit, consensu, vero vel præsumpto allegat. ff. loca. item quæritur. §. fina. & l. seq. Io. And.

g ¶ Non inducunt.] sup. eo. cap. proximo.

1 De ætate infanti li, seu de prima hominis ætate vid. Ioã. Ananiã in rubrica de delictis puerorũ. Baldũ in repetitio. c. si pater. de testa. lib. 6. & Cyn. in l. si infanti. C. de iure delibr.

Sponsalia ꝓcta ante septẽniũ ratificantur verbo vel facto.

[Glo-

[Glo.seq.not.pro opinio. Gof.contra opinio. Tancre.quam etiam improbat per rationem.]
a ¶ Supplebat.] sup.de spon.veniens.& c. ad id quod. sup.eo.puberes.& c.de illis. Et sic not.ꝙ si malitia suppleat ætatē, ꝯhere poterunt matrimonium,& concor. sup.eo.c.vlt.& c.de illis, & est hoc contrà opin.Tan.& Hosti. 1 qui dixerunt in prædic. decr. de illis. ꝙ ad hoc vt teneat matrimonium cōtractū inter minores, in qui b' malitia supplet ætatem, re quiritur ꝙ inuicē se cognouerint, cū de hoc aliter constare nō possit, ex quo sūt minores. Sed Gof. ibi ꝯ, cui concor. Bernar Innoc. & Abbas, & hoc verum, & hic approbatur. Quid si puer minor xiiij. annis multas mulieres cognouit, & mulier minor xij annis à pluribus est cognita? illi contrahunt matrimonium. [Simul vel cū diuersis, non curo.] Quis hebes diceret tale matrimonium præter carnalem adinuicem copulam non tenere. Ioan.And.
[Glo.seq.dist.quid approbat,& illud coadiuuat.]
b ¶ De futuro.] approbatur quod not. Ala. Tan.Ber.Goff.Innoc. & Host.sup.eo. à nobis. Probaẗ olim hoc per decre.c.attestationes,& c.vlt.& sup.de condi. cap.super eod Sape. n. extra id qđ agitur tacita nascitur obligatio.ff. commo. si is qui commodatū. §.vltimo.
ADDITIO. Ad supradicta inducitur ꝙ non semper verba de præsenti habent consensum de præsenti. Ioan.And.
c ¶ Matrimoniū.] & nō spōsalia, vt̄ non videbanẗ spōsalia. ad hoc sup.de offi.del.cū super in antiq.ff de spōsali.quæsitū.C.si quis alteri vel sibi l.multū interest. nec matrimoniū: quia ætas prohibebat: sed primū falsum, vt hic vides. Et sic not. illud generale: Si non valet vt ago, valet vt valere potest. sup.eo. à nobis.
d ¶ Modum alium.] vt quia simul cohabitauerūt, vel se coniuges nominabant,& amplexabanẗ vt cōiuges,
ADDITIO. Hic patet sponsalia de futuro transire in matrimonium p̄ter carnalem copulam. ꝯ de matri. ꝯt c.1. Archid. signat, sed non soluit. Tu dic vt ibi scripsi super verbo, amplexata. ꝙ sponsalia de futuro verbis & mente ꝯhentium per amplexus, oscula, & hic similia, nō transeunt in matrimonium, vt ibi, Nec mirum, quia nec per nixū carnalis copulæ trāseunt vt s. de spon.c.fin. Sed illa q̄ verbis & mente ꝯhentiū sunt de p̄senti, tñ iuris interpretatione sunt de futuro, bñ transeunt in matrimoniū p̄ter copulā per oscula, amplexus, & similia ītervenientia post tp̄s pubertatis, vt hic, vtroq; n. casu ꝯsensus fortificat qđ agebaẗ. Io.An.
e ¶ Pubertatis.] statim ergo fugere dēt q̄ cito pōt ꝙ dic vt sup. de spon. ad id quod, & reprobatur opinio Pet.de Samp.not.sup.eo.tit.c.vlt.per Abbatem.

¶ Sponsalia per verba de præsenti contracta inter impuberem & puberem, vel inter impuberes non proximos pubertati, valēt vt sponsalia de futuro: nec in matrimoniū transeunt ex sola perseuerātia ætatis, nisi aliter approbentur: inducunt tamen publicam honestatem. h,d. Dom.

¶ Idem quoque si pubes & impubes, vel duo impuberes non proximi pubertati, & in quibus ætatem malitia non supplebat [a], per verba cōtraxerint de præsenti: sponsalia enim illa, quæ iuris interpretatione tantum fuerunt spōsalia de futuro [b] (licet verba consensum exprimentia de præsenti haberent, & matrimonium [c] contrahere intenderent contrahentes) per aduentum pubertatis in matrimonium non transeunt de præsenti: nec matrimonium (quod vt matrimoniū ætate non tenuit prohibere) per lapsum dicti temporis cōualescit: nisi per carnis copulā subsecutam, vel aliquem modum [d] alium contrahentes eosdem cum eiusdem perseuerantia voluntatis ad pubertatis [e] tempora peruenisse constiterit euidenter: per dictum tamen contractum, qui valuit vt potuit, non sicuti agebatur, publicæ honestatis iustitia est inducta.

¶ Sponsalia pro absentibus filijs nō tenent: nisi ipsis præsentibus, vel nisi approbauerint tacite vel expresse ex postfacto. h.d. Dom.

¶ Porro [f] ex sponsalibus, quæ parentes pro [g] filijs puberibus vel impuberibus plerunque cōtrahūt, ipsi filij si expresse cōsenserint, vel tacite, vt si præsentes fuerint nec contra dixerint [h], obligantur: & ex eis orit iustitia publicæ honestatis. ¶ Et est idē si filij tempore sponsaliorum absentes, & ēt ignorantes eadem sponsalia [i] post sciētes ratificauerūt tacite † vel expresse: aliàs ex sponsalibus contractis à parētibus pro filijs nec ipsi filij obligantur, nec publicæ honestatis iustitia inde surgit [k].

ADDITIO. Vt ibi scrip.in fi.Ioan.And.
f ¶ Porro.] declarat notata per Innoc. & Host.sup.de resti.spolia.ex parte.
g ¶ Pro filijs.] nō eis mandantibus: quia tunc idem est ac si ipsi contraherēt. supra eo. libro de procura. cap.vlt.
h ¶ Contradixerint.] ergo q̄ tacet, hoc casu non consentit. inf. de reg.iur. qui tacet. cum suis concord.
ADDITIO. Cum hic agatur de re naturaliter appetibili. Io. Monach.
[Gl.seq.reciteẗ per q. & ponit opinionē Host. & contrarium Innocen. & primum approbat.]
i ¶ Sponsalia.] ꝯcta per parentes & idem eadem rōne intelligas de quolibet alio sup.de spō.ad id ꝙ.& supra de matrim.contract.contra interdi. eccle.ca.1. quod huic bene concor. & hoc ibi tenet Hostien.sed Innocen.ibi not.contrarium: dicens speciale in patre; vt nomine filiæ præsentis & non contradicens possit spōsalia contrahere.ff.de spōsa: l.sed ea quæ patris, & l. sequ.C. de nup.viduæ. secus in tutore. ff.de spon.si puellæ.& non obstat de spon. ad id quod 2 quia ibi interuenit carnis copula: aliàs secus secundum eum, sed verius videtur quod dicit Hostien. licet Bern. videatur ibi tenere opinionem Inn.& quòd decretalis illa non loquatur de expresso consensu probatur: quia quare posuisset Papa ibi verba quę sapiant tacitum consensum. Item non inuenimus quòd paternus consensus aliquid in contractu matrimoniali impuberis operaretur, aliàs quā in præcedentibus casibus.
K ¶ Surgit.] reprobaẗ opinio Raynutij in summa de sponsal.§.pone qđ.& Petri de Samp.& Abbatis supra eodem titulo, capitu.1. qui per illud capitulum dicebant, cum ibi dicatur, quòd pater filium nō adultum pōt cui vult matrimonio tradere: quòd ex sponsalib. contractis à patre etiam filio non consentiente orietur iustitia, & nitebātur idem probare per decretalem supra eodem, accessit ad finē, quæ nō facit, vt ibi not approbatur tñ opinio Innocentij & Hostiensis, qui hoc ibi notāt.& erat casus expressus, vigesimaoctaua quæstione secunda.l.diuinæ.palea est. Ioan.And.

1 Quæ adhuc hic placet Arch.Io.An.

Sponsalia de futuro qnq; sine copula trāseunt in matrimonium.

† Intellige tñ q' aliud factū concurrat cū illa taciturnitate, s. copula, aut aliud simile. Io.An. de Anch. ad de notata Bar. in l. quo.n. ff. rem ra. habe. Fon.

2 Hæc loquitur in vitrico, sequens in fratre, de cr.ex parte, superius allegata, in patruo. Io an.And.

DE COGNATIONE SPIRITVALI.

¶ Visum est supra de duobus impedimentis, q̄ impediunt matrimoniū: verum q̄a cognatio spūalis impedit matrimonium contrahendum, & dirimit iam ꝯtum: ideo annectit titulum, de cognatione spirituali.

Nedum.] potest diuidi in tres partes. Primo ponit quattuor spirituales cognationes ꝓuenientes ex leuatione in baptismo. Secūda: ibi, Et eadem: ponit totidē quæ ex baptizatione ꝓueniūt. Tertia illas omnes repetit in confirmatione: ibi, Ex confirmatione, secundum Io. And.

CASVS. Titius Bertam leuauit de sacro fonte: non est dubiū ꝙ inter leuantem & Titium suscipiētem, & Bertam leuatam, idest, susceptam contrahitur cognatio spiritualis. Sed vtrū inter alias personas contrahatur cognatio spiritualis: s. inter baptizatum & filios leuantis paterni. Item inter baptizatum & vxorē leuantis patrini, s. ante cognitam carnaliter: immo et contrahitur cognatio spiritualis inter suscipientem & patrem & matrem ipsius baptizati, qui appellantur compatres, Or sanctissime pater, vidi de aliquibus personis, inter quas contrahitur cognatio spiritualis: sed bene vellem informari à sanctitate vestra de effectu ipsius cognationis? Respondetur quod effectus cognationis spiritualis est: quia impedit matrimonium cōtrahendum, & dirimit iam contractum: hoc est, illi inter quos est cognatio spiritualis non dēnt cōtrahere: & si de facto contrahant, debent adinuicem separari: quia non tenet matrimonium. Et sic non pōt contrahi matrimonium inter filiorum & vxorem patrini, nec inter compatres. Sed sanctissime pater, vtrum inter alias personas contrahatur cognatio spiritualis? Respōdet Romanus Pontifex ꝙ sic: dicens quòd illa q̄ fuerunt dicta de leuante & leuato, debēt etiam intelligi de baptizāte & baptizato, vt ponamus quòd laicus in casu necessitatis baptizauit Bertam: certe non poterit illam habere in vxorem. Et idem dicendū est de sacramento confirmationis, vt aliquis tenens Bertam in sacramento confirmationis, non pōt illā habere in vxorem. De confirmante non est dubium: quia alia ratione non potest contrahere: quia est episcopus. Secus est dicendum in alijs sacramentis ecclesiæ: quia per illa non contrahitur cognatio spiritualis. Not. ꝙ cognatio spiritualis contrahitur inter leuantem & leuatū: vnde iura communiter vtuntur istis verbis, leuans, leuatus: quia olim quando pueri baptizabantur, immergebantur per baptizantem in aqua, & patrini illos leuabant: sed quia fuit compertum quod plures qui immergebantur exinde moriebantur: fuit ordinatum ꝙ aqua solum spargeretur super caput baptizandi. Not. quòd inter leuatos & filios leuantis: item inter leuatum & vxorem leuantis cognatio spiritualis contrahitur: ita ꝙ vxor leuantis dicitur matrina leuati: nā vir communicat vxori actiones spirituales. Item eodem modo cognatio spiritualis inter competres. Itē inter baptizatum, & baptizantem, & vxorem, & filios baptizantis. Not. ꝙ ex sacramento confirmationis cōtrahit̄ cognatio spiritualis. Not. ꝙ leuatus de fonte non pōt contrahere matrimonium cum aliquo ex filijs leuantis: nec distinguitur an fuerint nati ante vel post baptismum, de quo sup. eod. c. 1. & c. super eo. Not. quòd ijsdem modis quibus cōtrahitur spiritualis cognatio inter leuantes & leuatos contrahitur inter baptizantem & baptizatum. Dom.

† Vide cōci. Tr. ses. 24. de refor. matrimonij, ca. 2. & B. Th. in q̄stionibus additis ad 3. par. q. 56. per totū, & theologos lib. 4. sent. dist. 42.

TITVLVS III.

De cognatione spirituali.

¶ Bonifacius Octauus.

¶ *Inter baptizatum & leuantem, filios, & vxorem leuantis ante carnaliter cognitam, & suscipientem, & patrem, & matrem suscepti: & similiter de baptizante, spiritualis contrahitur cognatio. h. d. vsque ad §. cōfirmatione. Do.*

CAP. I.

Nedū a † inter baptizatum & illum, qui eam suscepit de baptismo, ac inter eundē baptizatū & suscipientis filios & vxorem b ante susceptionem carnaliter cognitam c ab eodem: immo etiam inter suscipientem d patremque baptizati & matrem e, cognationem spiritualem f in baptismo contrahi iure constat: quæ cognatio & contrahendum matrimonium impedit, & dirimit post contractum g. Et eadem h quæ de suscipiēte sunt dicta, sunt etiam

a ¶ Nedum inter baptizatum.] cognationem spiritualem, &c. quod est infra.

b ¶ Vxorem.] nunquid idem de cōcubina 1 leuātis prius cognita, de hoc 30. q. 4. si quis vnus. in vlti. glo.

ADDITIO. Et dixi post Inn. s. eo Martinus, vbi ipse recitat opiniones contrarias nil approbans. Archi. hic tenebat ꝙ non cōtrahatur, per rationē quam ponit in glo. fi. Ad decre. contracto. sup. eo. respondēdum, quòd loquitur secundum opinionē mulierum, vt ibi dixi. Ad id qđ dr̄ de affinitate rn̄dendum, ꝙ illud in vinculum carnale: qđ ꝑ carnalia & illicita contrahi pōt. Io. An.

c ¶ Cognitam.] secus si post fiat vxor, vel si prius erat vxor, post & non primo carnaliter sit cognita: quia ꝑ vnionem carnis sequentem non pōt transire in vnionē spiritus p̄cedentem. 30. q. 4. post vxoris, vir ergo & vxor sibi cōicant actiones spirituales 30. q. 4. si quis vnus. sup. eo. tit. Martinus, licet non passiones: vnde si filius alterius tantum leuetur de sacro fonte: leuans alteri cuius filius non est, compater non est, vt inf. eo. probatur, quod dic vt not. sup. eo. Martinus. & 30. q. 4. in summa. Et dicebat Gof. ꝙ illud quod agit pars corporis, æquum est vt alteri parti cōicetur: sed nō sic cōmunicatur alteri, quod in persona filij alterius tantū agitur: & ista sit ratio. Vel dic quòd satis est leuanti habere commatrem, matrem ipsius leuati. Et not. ꝙ si leuans primo cognouerat vxorem, non est curandum an post compaternitatem cognouerit vel non: licet Gratianus contra. 30. q. 4. §. notandum.

d ¶ Suscipientem.] supple & vxorem eius prius carnaliter cognitam. 30. q. 4. si quis vnus. s. eo. tit. Martinus.

e ¶ Et matrem.] not. non dixit, 2 patrem baptizati, & eius vxorem, immo dixit, matrem: si igitur de prima vxore vel cōcubina vir procreet filium: ille qui leuat filium est compater concubinæ, & viri, sed non eius vxoris, vt sup. dixi.

f ¶ Spiritualem.] q̄ dignior est q̄ carnalis. 30. q. 3. c. 1. 2. & 3. Et est cognatio spūalis, attinentia prouenieñs ex sacramenti datione, vel ad id detētione, est ēt cognatio carnalis & legalis, de quibus nil ad propositum.

g ¶ Contractū.] si igit̄ leuans & leuatus, vel leuās & filius leuātis, vel leuatus & vxor leuantis ante cognita, vel leuans 2 & parentes leuati ꝯhunt, nō tenet matrimonium. Scire debes ꝙ pater spūalis si copuletur sorori filiæ spūalis, bñ tenet matrimonium. 30. q. c. vlt. & vt ibi not. Io. bñ pōt pater sumere filiā spūalem filij carnalis, & econuerso, s. filiam carnalem filij spiritualis: quia licet cognatio spiritualis de patre ad filios descendat, vt sup. eo. c. 1. & c. super eo non tn̄ ascendit, cū cautum non reperiatur: & edictum de matrimonio ꝓhibitorium est, supra de spon. cum apud.

h ¶ Eadem.] vt scilicet si baptizans & baptizatus, vel baptiza-

1 De hoc articulo præter doctores hic vide interpretes in c. Martin. extra de cognat. spirituali.

Cognatio spūalis qd sit vide ꝑ theologos scholasticos lib. 4. sent. dist. 42.

2 Vel ipsius vxor prius cognita. Io. And.

baptizatus & filij baptizantis, vel baptizatus & vxor baptizantis prius cognita, vel baptizans & parentes baptizati matrimonium contraxerint, non teneat, ad hoc. ſ. eod. tit c. vlt. & nõ eſt ita in eo qui recipitur ad pænitentiam, vt ibi not. & 30. q. 1. omnes quos. & eſt expreſſum j. eo. c. vlt. in fin.

ADDITIO. Vel ipſius vxor prius cognita. Ioan. And.

a ¶ Frontis.] hoc fit à ſolo epiſcopo 1 de conſe. diſt. 4. manus. ſ. de conſuetu. quanto, in vertice autem chriſmant præsbyteri. de conſecra. diſt. 4. presbyteri. Sine ſacramento cõfirmationis non dicitur quis verus 2 Chriſtianus. de conſe. diſt. 5. c. 1.

ADDITIO. Confirmatio iſta dẽt fieri in fronte, vt hic loc⁹ eſt enim de ſubſtantia ſacramenti. remittit Archidiaconus de cõſecra. diſti 5. nouiſſime. Ioan. And.

b ¶ Eiſdem modis.] ſcilicet inter cõfirmatum & ſuſcipientẽ, & confirmatum & filiũ ſuſcipientis, & confirmatum & vxorem ſuſcipientis, prius cognitam, & ſuſcipientem & parentes confirmati, parentes confirmati & vxorem ſuſcipientis prius cognitam. Item inter ipsũ confirmantem & confirmatum: & confirmatum & filios confirmati, & eius vxorem prius cognitam, & ipſum confirmantem & parentes cõfirmati. hoc vult dicere, eiſdem modis, vnde xx. ſunt caſus prohibiti ex hac cognatione, quos numera ui in ſumma quarti libri.

ADDITIO. Nec eſt plures reperiri, qui dirimant. j. cap. proxi. Iſti autem omnes pertinent ad paternitatẽ & filiationem aut fraternitatem, aut ad compaternitatẽ: & in his tribus conſiſtit omnis cognatio ſpiritualis: nõ enim habemus auos vel nepotes ſpirituales & vide quòd ſcripſi ſupra eodem titu. ſuper rubrica. & c. Martinus. in fine. Ioan. And.

1 Vide cõcilium Trident. ſeſ. 7. de cõfirmat. cano. 3. & ſeſ. 23. in princ. c. 4.

2 Melius dixiſſet, plenus Chriſtianus, q̃ verus Chriſtianus, ut hẽt textus, quẽ citat in c. 1. de cõſecrat. diſ. 5.

† Vide theologos ſcholaſticos li. 4. ſent. diſt. 42. & B. Thomã in q̃ſtionib. additis ad 3. partẽ. q. 59. art. 2.

de baptizante cenſenda.

¶ Confirmatio frontis inducit ſpiritualem cognationem ſicut baptiſma. hoc dicit. Dominicus.

¶ Ex confirmatione quoque, ſeu frõtis a chriſmatione ſpiritualis cognatio eiſdem b modis contrahitur, matrimonia ſimiliter impediens contrahenda, & dirimens poſt contracta.

¶ Idem.

¶ Compaternitas per catechiſmum contracta impedit matrimonium: ſed non dirimit. Ioan. And.

CAP. II.

PEr † catechiſmum c, qui præcedit baptiſmum ſacramẽtorum fundamentum, & ianuam d reliquorum, cognatio ſpiritualis contrahitur: per quam contrahendum matrimonium impeditur. Vt ex prædeceſſoris noſtri Clementis Papæ iij. decretali e colligitur euidẽter: dicendo enim quòd talis res f vix contrahendo matrimonio impedimentũ afferet, velle videtur quòd afferat, nã qđ vix fit, fieri tamen dubiũ nõ exiſtit g. Per illã tamẽ cognationem matrimonium poſt eam contractũ minime h ſeparatur.

¶ Idem.

¶ Vnus tantum interuenire debet in leuatione infantis de ſacro fonte, vel chriſmatione frontis: tamen ſi plures interueniunt, cognationem contrahunt ſpiritualẽ. Et ex alijs ſacramentis cognatio non contrahitur. h. d. Dominicus.

CAP. III.

QVAM-

ptiſmo: quia iſta impedit matrimonium contrahendum: ſed non dirimit iam contractum: hoc eſt, non debemus contrahere. & ſi durantibus bannis aliquis ſe opponeret, & allegaretur cognatio ſpiritualis, impediretur matrimonium: ſed ſi non allegaretur iſta cognatio ſpiritualis: & ſic de facto cõtraheremus, non dirimeretur poſtea illud matrimonium. Not. ꝙ baptiſmus eſt fundamentũ & ianua omnium ſacramentorum. ca. veniens. de presbytero non bapti. in anti.

Not. ꝙ baptiſmus eſt fundamentũ aliorum ſacramentorum. cõcor. ſunt in gl. quẽ tñ p̃cedere dẽt catechiſmus. Not. ꝙ illud dr̃ euidenter probari, quod colligit̃ ex determinatione iuris Dominicus.

[Primo gloſſa tria facit, ponit ſummam, dicit q̃d determinat, & q̃d ſit catechiſm⁹.]

c ¶ Per catechiſmũ.] terminãtur not. 31. q. 1. c. 1. & ſ. eo. tit. contracto. Et dicit in sũma, quòd compaternitas per catechiſmum contracta impedit matrimonium, ſed non dirimit. Catechiſmus dicitur à catechizo, quod eſt idem quod inſtruo, vnde ante batiſmum inſtrui debẽt baptizandi in fide adulti præcipue. de cõſecra. diſt. 4. ante xx.

ADDITIO. Secũdũ Hug. catechizare græcum, idẽ quod adiurare, ſicut de exorciſmis decimis quòd in eis fit adiuratio. de conſecrat. diſt. 4. ſiue pauuli. & cap. ſicut noſtris. Ioan. And.

d ¶ Et ianuam] 32. diſti. §. verum. ſ. de presb. non bapti. cap. veniens.

e ¶ Decretali.] ſ. eo. contracto.

f ¶ Res vix.] ſcilicet cõpaternitas in catechiſmis ꝯcta.

ADDITIO. De hoc. 93. diſt. miratus. in princ. & 12. q. 2. hæc huius. iuxta fin. ſic ponitur 19. diſti. in memoriam. in prin. de cle. non reſi. conquerente. Ioan. And.

g ¶ Non exiſtit.] ff. de iud. l. vix certis ex cauſis. ad idem. 15. q. 1. merito quæritur. Ioan. And.

h ¶ Minime ſeparatur.] ad idem. ſ. eod. lib. de vot. c. vnico. ſ. de iureiurand. quemadmodum. cum ſimilib. Ioan. And.

PEr catechiſmum.] Ponit dictum quod ſecundo probat: ibi. Vt ex prædeceſſoris. tertio illud determinat: ibi, Per illam.

Per catechiſmum contrahitur cognatio ſpiritualis, eius tamen effectus eſt impedire matrimonium contrahendum: non autem dirimit iam contractum. Vnde ſciendum, quòd catechiſmus eſt inſtructio, quæ fit communiter hodie ante fores Eccleſiæ: vbi interrogabatur de articulis fidei: & proprie deberet fieri ſolis adultis.

CASVS. Ego tenui puellam ante fores Eccleſiæ antequàm portaretur ad fontes: poſtea quando fuit baptizata non tenui eam ſuper fontes: vtrum inter me & ipſam & filios meos ſit contracta cognatio ſpiritualis? Reſpondetur quòd ſic: ſed non eſt tanti effectus ſicut illa cognatio ſpiritualis, quæ contrahitur in baptiſmo.

QVamuis.] Sunt tria dicta, quæ ſatis patent.

CASVS. Duo aliquam puellã ſuper ſacro fontes leauerunt, cũ baptizans proferret iſta verba: Ego baptizo te in nomine patris & filij & ſpiritusſancti, cum aſperſione aquæ: Vtrum inter omnes iſtos contrahatur cognatio ſpiritualis? Reſpondetur quòd ſic. Idem eſt in ſacramento cõfirmatiõis: licet ſufficeret, quòd vnus leuaret: ſecus eſt in alijs ſacramentis. Not. quòd vnus tantum debet interuenire in leuatione baptiſmi, & quòd mulier poteſt leuare infantem Not. etiam ꝙ licet prohibeatur actus à iure, tamen factus tenet, ad hoc ſ. c. prox. Dominicus.

[Prima

uis [a] † non plures quàm vnus [b] vir, vel vna mulier accedere debeant ad susci piendum de baptismo infantem, iuxta sacrorum canonum instituta [c]: si tamen plures accesserint, spiritualis cognatio inde contrahitur [d], matrimonia contrahenda impediens, & etiam post contracta dissoluens. De confirmatione insuper, quantum ad hoc, idem [e] iudicium est habendum. Ex datione vero aliorum sacramentorum [f], cognatio spiritualis nequaquã oritur, quæ matrimoniũ impediat, vel dissoluat.

† Vide concil. Trid. ses. 24. de refor. matrimo. c. 2

[Prima glossa dicit quid determinat.]

a ¶ Quamuis.] notat Host. eo. Martinus.

b ¶ Vnus.] immo si urgeret necessitas in catechismo, & baptismo, & confirmatione, unus potest esse patrin⁹ licet hoc non habeat consuetudo Romana. de cõsecr. dist. 4. in catechismo.

c ¶ Instituta.] de cõsecra. dist. 4. non plures. & potuit esse rõ, quæ redditur in adoptione, uel cognatione legali, quæ imitatur naturã: & sic spiritualis cognatio habet imitari naturam, uel cognationem carnalem: scilicet ut un⁹ solus sit in sacramento patrinus. Sed contra 30. q. 4 quod autem. Solu. ut ibi not. & supra eo. tit. c. ulti.

d ¶ Cõtrahitur.] scilicet cũ omnibus: & sic multa fieri prohibentur, quæ facta tenent. s. eo. c. proxi.

ADDITIO. Pereant tamen contra facientes, quia faciunt contra prohibitionem canonis, non plures. & istius decretalis, secundum Archid. puto q ubi cõsuetudo non resistit, & fortius si assistit, leuis sit culpa: & sic leuiter indulgenda. de accus. cum dilecti. Ioan. And.

e ¶ Idem.] scilicet ut plures in confirmatione tenere non debeãt tametsi teneãt, omnes sunt cõpatres uel compatrini.

[Gl. seq. enumerat sacramenta, & rationem reddit.]

f ¶ Sacramentorum.] scilicet pænitentiæ 1, corporis Christi, extreme unctiõis, ordinis & coniugij. Renascimur enim in baptismo, & chrismatio frõtis illam confirmat: quod non est in alijs sacramentis: & ideo per ista spiritualis contrahitur compaternitas, non per illa. de hoc not. 30. q. 1. omnes. & supra. eod. cap. ulti. Ioan. And.

1 Vide B. Tho. ĩ qõnibus additis ad 3. partem q. 56. ar. 2.

FINIS LIBRI QVARTI.

LIBER

LIBER QVINTVS.

DE ACCVSATIONIBVS, &c.

Cōtinuatio domini Heliç.

¶ Dictum fuit ſupra quo ordine ſunt tractandæ & de finiendæ cauſæ pecuniariç & etiam ſpiritales: Verum quia etiā ſunt cauſæ criminales: ideo de ipſis eſt nunc videndū. Et quia in cauſis criminalib. ſolet procedi quādoque per viā accuſationis, qñque per viam inquiſitionis & per officium iudicis, qñque etiam ꝑ viam denūtiationis: ideo ponit titulū de accuſationib. inquiſitionibus, & denuntiationibus.

† De materia hui' tituli vid' plene per Hoſtienſem in sū ma eo. tit.

LIBER QVINTVS.

TITVLVS I.

De accuſationib. †, inquiſitionibus, & denuntiationibus.

¶ Bonifacius Octauus.

¶ Ex confeſſione coram delegato inquirente ſuper certis criminibus deputato facta punit confitens, licet dicat ſe prius diffamatum non fuiſſe, vel inquiſitionis capitula non habuiſſe h. d. Dom.

CAP. I.

Oſtquam a † coram eo, qui contra te ſuper certis criminibus Inquiſitor fuerat deputatus, eadem crimina fuiſti confeſſus b, fruſtra confeſſionem tuam (quominus puniaris ex ea, prout iuſtitia c ſuadebit) eo prętextu impugnare contendis, quod ſuper eiſdem criminibus non fueras antea diffamatus: Vel quòd per eundem Inquiſitoré capitula ſuper quibus contra te volebat inquirere, tibi tradita non fuerunt d.

Oſtquā.] Tollit duas exceptiões inquiſiti, qui ꝯfeſſus eſt crimē. Scd'a: ibi, Vel quod.

¶ Pro intellectu hui' cap. eſt præſupponendum illud quod habetur in cap. qualiter & quando. eod. tit. in antiq. videlicet, ꝙ antequam iudex ex officio ſuo ꝯ aliquem ꝓcedat per inquiſitionem, dēt primo ille ꝯ quem proceditur eſſe diffamatus: quia infamia dēt præcedere inquiſitionem, ſicut monitio charitatiua dēt pręcedere denuntiationem; ita ꝙ ſi iudex procedat per viam inquiſitionis contra aliquem non diffamatum, poteſt ille contra quem proceditur per inquiſitionem, dicere: Domine iudex non poteſtis ꝓcedere contra me per viam inquiſitionis: quia non cōmiſi tale crimen: & poſito & non confeſſo ꝙ tale crimen commiſiſſem, adhuc non poteſtis procedere contra me: quia de tali crimine nō ſum diffamatus. Item dicitur in dicto c. qualiter, quòd iudex debet exhibere capitula ſuper quibus vult inquirere: ita ꝙ ille contra quem proceditur, non tenetur reſpondere ad interrogationem iudicis, niſi prius ſibi traditis capitulis ſuper quibus fuit diffamatus.

† Vide Petruſinū in c. dilecto. & Alex. cōſ. 52. li. 3. & Fel. in c. 1. de except.

CASVS. Cum nō eſſem diffamatus de crimine furti, de homicidio vel de alio crimine: imò iſtud crimē erat occultum: iudex meus ordinarius incępit inquirere contra me, & pro faciēdo inquiſitionem fecit me vocari & citari ex officio, vt comparerem perſonaliter in die aſſignata; comparui perſonaliter: iudex me interrogauit ſuꝑ crimine furti vel homicidij: illud crimen fui cōfeſſus: poſtea cum iudex vellet me punire ſm exigentiam criminis, propoſui ꝙ non eram diffamatus de illo crimine: item ꝙ ipſe nō exhibuerat mihi capitulum: vtrum ſim nunc admittendus ad proponendum iſta? Reſpondetur ꝙ non: quia antequam iudex me interrogaſſet, debebā iſta proponere; & ſi noluiſſet me admittere, debebam appellare: & ſic forma tradita in capitulo, qualiter. non eſt ſubſtantialis, iō poteſt omitti tacite vel expreſſe, vt hic tex.

Not. primo quòd in confeſſum nullæ ſunt partes iudicis, quod verum eſt in cognoſcendo: ſed bene in cōdamnando. Not. ꝙ ꝯ confitentem eſt ferenda ſentētia in ſcriptis, quod verum eſt ſi lis fuerit conteſtata, vel oblatus libellus in ſcriptis: ſed ſi ſolum fuit propoſita petitio, bene ferenda eſt ſententia: ſed non in ſcriptis: ſed ſm formam traditam in l. 2. C. de ſent. ex breuicu. reci. ſed dixi, non eſt ferenda in ſcriptis nec ſolēniter: ſed ſufficit ſi verbo feratur: & in iure vocatur præceptum de nō ſoluendo, vt eſt gloſſa notabilis. in l. ſi debitori. ff. de iudicijs. No. effectū principalem huius c. ꝙ iudex nō debet contra aliquem inquirere, niſi ſit de crimine diffamatus: & pōt ille ꝯ quē inquiritur allegare & proponere, ꝙ non eſt diffamatus: & hodie cōmuniter prius aliquis citatur ex officio ſuꝑ crimine, & fit inquiſitio & examinatio ſiue īformatio ſecreta, & factis informationibus, ſi cōſtet iudici ꝙ talis eſt diffamatus ſuper illo crimine: iudex præcipit vt citetur ad comparendum perſonaliter: & ſi cōpareat debent illi tradi capitula ſuper his ſuper quibus dēt fieri inquiſitio: iuxta cap. qualiter. alleg. Nota vnū præambulum requiſitum ad inquiſitionem, vt videlicet primo diſcutiatur ſuper infamia. Ad hoc ſupra eo tit. qualiter 2. & ca. inquiſitionis. §. ad hæc. & cap. licet Hely. de ſimo. cum ſimilibus.

[Prima gl. dicit q̄d declaret iſta decretalis, & ſeq.]

a ¶ Poſtquam.] Decretalis iſta & ſequens emanauerūt ad declarationē decretalis. ſ. eo. qualiter. 1. & 2. & c. cum oporteat, & c. ad petitionē. ibi, iudiciarium, &c. & corriguntur opiniones Hoſt. no in c. qualiter 1. in 1. glo. vltra vnā columnā, ver. quid ſi inquiſitor. & in 2. glo. & quod not. in c. cum oporteat, ſuper verbo, ſubdito, quærit ſi inquiſitor, ſimiliter & in ſecundo, qualiter, ſuper verbo fuerit, & ſuper verbo legitime, & facit quod not. Guli. in Spe. tit. de inquiſi. §. nunc tractemus. verſ. quid ſi inquiſitor permiſtim. Ioan. And.

b ¶ Confeſſus.] nullę 1 igitur ſunt partes iudicis, niſi vt ferat ſententiam, quid enim quęremus de infamia vel capitulis, ex quo claret de crimine. 24. q. 3. ecce. de elec. per inquiſitionem, de cōceſ. cum ſuper. in ant. ff. de iudi. ſi debitori. Iam. n. eſt notorium crimen. de coha. cleri. & mu. veſtra. & c. fin.

1 [Vide l. 1. & 2. ff. de cōfeſſis. Fel. in c. 2. de excep. & Hippolitū in rubrica d' cōprobat.

ADDITIO. De reuocanda confeſſione, dixi in text. in princip. magnæ glo. Ioan. And.

c ¶ Iuſtitia.] ſcilicet imponendo pœnam à iure ſtatutam, vel arbitrariam ſi nulla pœna eſt ſtatuta. ſup. de off. deleg. de cauſis.

ADDITIO. Archid. alleg. 2. q. 3. § notandum, & de pæn. diſt. 1. menſuram. Ioan. And.

[Gl. ſeq. rōnē reddit, recit, opi. ꝯriam, cui reſpōdet.]

d ¶ Fuerunt.] ſi infamatus non erat, ad inquiſitionē procedi non debuit veritatis, vt in prædictis iuribus: ſed ille debuit appellare & non rñdere, vnde imputet ſibi 2 idem dico de capitulis quæ tradi debuerunt. ſ. eo. qualiter 2. §. dēt. ſi petita, non fuerunt, & confeſſus eſt crimen, ſibi imputet: potuit. n. iuri ꝓ ſe introducto renuntiare, & nunc tacite renuntiat. Ad hoc. ff. de procur. l. Pōponius. §. rati. Sed Hoſt. ꝯ, in prædicta decre. qualiter 1. per l. ff. de procur. filius. §. inuitus, & hunc dicebat caſum ipſius decre. & decr. eo. tit. ad petitionem, nam ibi præſente & non contradicente illo contra quem inquirebatur, non fuerat ſeruatus ordo, qui debuerat ſeruari, vnde proceſſus caſſari mādat: ſed de alio ordine intelligatur [vt ibi not. in ſi 4. 3. glo.]

2 Glo. ſequit Phi. ad ꝙ faciunt no. in l. ordinarij. C. de rei vend. c. 1. de reſti. ſpolia. Fon.

3 Idē Do. Fon.

Si is,

SI is.] Non diuiditur.

ADDITIO. Et vt dicit Io.Mo. istius c.& pcedentis eadem est ratio: quia vtrobiq; renuntiatum est processui, qui penitus præmitti debuisset, si petitus fuisset. Ioan. An.

CASVS. Papa com misit alicui iquisitionem simpliciter faciẽdam super aliquo crimine: & fuit facta inquisitio ad requestã alterius, nõ autem ex officio: certũ est ꝙ ille inquisitor dẽt facere duos processus: Primã super infamia, an ille sit diffamatus, & si p inquisitionẽ reperiat eũ nõ diffamatũ, non pcedet ad inquirendũ de veritate criminis: Si vero reperiat eũ diffamatũ: tũc pcedet ipse ad inquirendũ & interrogãdũ de veritate criminis. Sed ponam⁹ ꝙ inquisitor omisit istũ ordinẽ: q a primo fecit inquisitionẽ sup veritate criminis, & criminosus nõ opposuit ꝙ debebat primo facere inquisitionẽ sup ĩfamia: postea ĩquisitiõe facta sup veritate criminis, ipse ꝯ quẽ facta fuerat inquisitio, voluit allegare ꝙ primo debebat iudex inquirere sup infamia, q̃ super veritate criminis: an sit admittendus ad probandum & allegandum ꝙ processus non valet: quia fuit omissus primus processus super infamia. Respõdetur quod non: quia est sibi imputandum quare passus est inquiri de veritate criminis, priusquam cõstaret de infamia: quia cum istud fuerit introductum in fauorem sui, potuit illi fauori renuntiare. Et sic ista forma non est de substantia processus: quia licet debuerit seruari, si tamen non opponatur non minus valet processus.

Nota ꝙ licet de iure certa forma debeat seruari in procedendo, si tamen non seruatur, & pars tacet: valet processus, de quo sup.c.proxi.super glo.fi.

[Prima glo. distinguit, quærit, & remittit.]

a ¶ Fuerat.] ad petitionem alicuius: quia si Papa proprio motu committit inquisitionem criminum alicuius: iam illum approbat infamatum: cum episcopus & & metropolitanus procedant etiam ad inquisitionem omisso tali articulo. 2.q.5. omnibus. sup. eod. tit. sicut olim 1: sed si ad petitionem alterius commiserit: tunc prius inquiret inquisitor de infamia. Hoc tenet Inno. sup. eo. tit. cum oporteat. Quid si ille qui litteras inquisitionis impetrat sit excommunicatus? Dixi sup. eo. lib. de rescrip. c.1 &c.

[Glo. secunda ponit dictum Host. quod improbat.]

b ¶ Reclamante.] dicebat Host. in supradictis glo. ꝙ taciturnitas habebatur hic pro dissensu & ꝯdictione, quod non est verũ, vt hic vides: immo tacendo tacite iuri suo renuntiat. inf de reg iur. qui tacet, & dixi de hoc eo. tit is qui tacet. Reclamare igitur debuit & petere prius inquiri sup inquisitione infamiæ: & si hoc non fieret, debuit appellare, vt dixi sup.c.proxi.

c ¶ Primitus.] i. antequam quæreretur de veritate.

d ¶ Nequibis.] non ergo ordo iste ita est de substantia 2, quod ei renuntiare non possit. Facit sup. de fer. c. vlti. & quod not. sup. de offi. deleg de causis.

a Vid ibi de hoc, & in cap. ex parte. in glo. fi. sup. eo. de off. ordin.

a Vide q̃ dixi sup. ca. proxi. super vlt. gl. Io. An.

DE HAERETICIS.

¶ Dictum fuit supra de modis quib. pceditur ad inquirendum de veritate criminis: nunc videndum est de ipsis criminibus: verũ quia inter crimina crimen hæresis est maius: quia per ipsum offendit diuina maiestas: ideo primo de ipso est videndum. Nam istud crimen est grauius crimen, quàm sit crimen lęsę maiestatis, quia grauius est lædere diuinam maiestatẽ, quàm humanam, in Auth. vt non luxuriẽtur homines contra naturam. §. 1. 1. respon. col la. 6.

¶ Idem.

¶ Valet inquisitio facta super veritate criminum omissa inquisitione infamiæ, si reus præsens tacuit. h. d. secundum Io. And.

CAP. II.

SI is, cui contra te commissa fuerat ᵃ simpliciter inquisitio super certis criminibus facienda, processerit te præsente, nec reclamante ᵇ, aut quicquam super hoc excipiente (infamiæ inquisitione omissa) ad veritatem eorundem criminũ inquirendam: processum huiusmodi ex eo, quòd non fuit de infamia † primitus ᶜ inquisitũ, vlterius impugnare nequibis ᵈ.

† Et qualiter pbari debeat ĩfamia alicuius, vid Romanũ cõs. 267. & Cardinalẽ cons. 3. de testib.

TITVLVS II.

De hæreticis.

¶ Gregorius ix. Remensi archiepo & suis suffraganeis.

¶ Propter crimen hæresis clericum in quibuscunq; sacris ordinibus constitutum, solus eius episcopus degradare poterit. h. d. Dom.

CAP. I.

QVONIAM] Præmittit causã iuris noui, quo statuitur: ibi, Concedimus.

¶ Præsupponendũ est pro intellectu huius cap. ꝙ cum quis presbyter perpetrauit aliquod delictum dignũ degradatione, puta quia commisit homicidium per insidias pensatas, ꝙ est dignũ degradatione, vt in c. 1. de homicidio. in antiq. vel cõmisit aliud crimẽ ꝙ est dignum degradatione, certum est ꝙ episcopus solus non potest eum degradare: sed debet secum vocare sex episcopos.

CASVS. Aliquis sacerdos cecidit in hæresim male sentiẽdo de fide, & sic est hæreticus. Pœna hęresis est, si nunquam aliàs inciderat in hæresim, ꝙ degradet, & postea perpetuo immuretur, vt agat perpetuã pęnitentiam in pane tristitiæ & aqua doloris: Si autem postea liberetur: forte propter iucũdum aduentum principis, & labat in hæresim, est dandus curiæ sæculari, vt ignibus subijciatur. Sed vtrum ad degradationem sacerdotis sufficiat solus proprius episcopus; vel vtrũ requiratur ꝙ vocentur sex episcopi? Respõdet Romanus Pontifex quòd solus proprius eps conuocatis abbatibus & alijs honestis personis suæ diœcesis poterit talem sacerdotem hęreticum degradare, & dare curiæ sæculari, si iterum inciderit in hæresim. Si autem non inciderit nisi semel in hæresim, poterit eũ degradare & perpetuo immurare. & istud est speciale in crimine hæresis: Secus est in alijs criminibus, in quib. requiritur quòd interueniant sex episcopi. Nota primo iuncta glossa & iuribus quæ allegat, quod si sacerdos labatur in hæresim, pro delicto debet degradari, non autem debet tradi curiæ sæculari: sed est immurãdus, id est perpetuo carceri tradendus, vt agat pænitentiam in pane tristitiæ & aqua doloris. Vnde iste carcer nõ debet esse ita arctus quod abbreuiet dies istius incarcerati: quia satis est quòd viuat in pane tristitiæ & aqua doloris: ideo dicunt doctores, quòd præl ti qui tales carceres abbreuiantes vitam hominis deputant, non euadunt notam irregularitatis. Nota quod vbi clericus est relapsus in hæresim, est tradendus curiæ sæculari vt comburatur: nam hæc est pœna hæreticorum. l. 3. C. de hæreti. Not. casum in quo solus episcopus põt presbyterum vel clericum in sacris constitutum degradare, ita quòd nõ tenetur secum adhibere numerum episcoporũ requisitorum ad degradationem clerici, veruntamen debet secum adhibere suũ capitulũ, & honestas personas suæ diœcesis: sicut sunt abbates. Nota quòd clericus pro hæresi degradatur: etiam si non sit tradendus curiæ sæculari: sed tantum deputandus perpetuo carceri. Dominicus.

[Prima glossa dicit vnde sumpta.]

a ¶ Quo-

a ¶ Quoniam] incipiebat:Et si contra.& bene de me dietate decurata est.
b ¶ Canonibus.] 15. q. 7.si quis tumidus.& duob c. seq. & debent esse sex in degradatione presbyteri, tres in degradatione diaconi,& ita de subdiacono vr, vt s. de ser. non ordi. miramur.
c ¶ Facili.] bene est possibile:sed non facile. lex. enim non dēt esse impossibilis 4. disti.erit autem.
d ¶ Pro hęresi.] in alijs 1 igitur criminibus si immineret degradatio facienda,seruent antiqua iura:q̃a in hoc crimine hoc introductum est specia-le.Ad idē.j.eo.I fidei. e ¶ Relinquendus.] quod dic vt s.de verbo.signi.nouimus. & infra de pęn.c.2.
f ¶ Immurandus.] s. eo. excōmunicamus 2.] in fi & s. eo.accusatus.in fi.& c.vt commissi. ver & illorum. Ioan. And.]
g ¶ Solus possit eps.] excludit episcopos, nō capitulū suum. Ad idem 15. q.7.si aūt. & §.seq.& ca.episcopus. 13.q.2.c.nullam.
ADDITIO. Idem scilicet quod non excludatur capitulū,tenet Ioannes Monac.sed archidiaconus intelligit noc verum in examinatione & diffinitione causæ:in actu degradationis sufficiat seruare qđ hic dicitur.circa hoc vide quod satis dicam in decretali 1.infra de pę.super ver numero.Io.And.

† Vid̄ omnino cōcilium Tri. sess.13. de reformatione.c.4. & Albertinū in repetitione huius. c. & textū & ibidē doctores in c.degradatio. j. eo. lib. tit.de pę.

1 Hodie stādū est decreto cōcilij Tridentini sess.13.de reforma. c.4.p qđ cessat huius glossę opinio.

niam a † episcoporum numerus ad degradationem clericorū à canonibus b constitutus, nō potest de facili c conueniri:Concedimus, vt sacerdotē,vel alium clericum in sacris ordinibus constitutū(cū pro hæresi d fuerit sæculari curiæ relinquendus e, aut perpetuo immurandus f) conuocatis Abbatibus,alijsque prælatis,& religiosis personis,ac litteratis suæ diœcesis, de quibus expedire videbitur,suus solus g possit episcopus degradare.

¶ Alexander quartus.

¶ *Excommunicationem incurrit sepeliens scienter hæreticos, vel eorum receptatores, defensores, vel fautores nec absoluitur nisi exhumet eorum corpora, locus vero priuatur sepultura. hoc dicit vsque ad §. inhibemus. Dominicus.*

CAP. II.

QVicunque † hæreticos, credentes, receptores, defensores, vel fautores eorum sciēter h præsumpserint † ecclesiasticæ tradere sepulturæ i, vsque k ad satisfactionem idoneā excommunicationis sententię se nouerint † subiacere. Nec absolutionis beneficium mereantur †, nisi proprijs l manibus publice m extumulēt n †, & proijciant † huiusmodi corpora damnato-

QVicunque.] quinque sunt partes, quæ patent p partes,Prima imponit pęnam scienter sepelientibus hæreticos.Secunda aggrauat: bi,Nec absolutionis.Tertia accumulat:ibi,Et locus.Secunda duo facit Ptimo ponit prohibitionem.Secundo pęnam:ibi,Qui vero.Tertia ēt duo facit. Primo inhibet. Secundo decernit:ibi,Quòd si.Quarta priuat, & distinguendo aggrauat:ibi,Volentes. Quinta ponit dictum, cuius rationem reddit:ibi,Volentes.Ioan.And.

CASVS. Dictum fuit.s.ca.proxi. qualiter puniuntur hæretici,& quis potest degradare clericos hæreticos. Or ponamus quòd aliquis meus parochianus lapsus est in hęresim,& ego illud sciebam, non fuit accusat⁹ postea morte pūentus decessit in errore suo :hoc tamē non obstante eum tamquam verum catholicum tradidi ecclesiasticæ sepulturæ, an sim puniēdus aliqua pęna?Rñdet Romanus Pontifex quòd sic : quia incurro sñiam excōicationis , à qua non sum absoluendus nisi prius meis proprijs manibus ipsum extumulauero publice & non occulte:sed cunctis volētibus,videte . Et hoc facto potero obtinere absolutionem. Sed quid de hoc loco in quo traditus fuit sepulturæ:nūquid ēt punietur locus ipse?Rñdetur quòd sic:quia ille locus reputari debet & censeri profanus : & in eo non sunt amplius corpora fidelium sepelienda.Idem dicendū est de fautoribus & receptatoribus hæreticorū, & eis credentibus.hoc est si sepeliui fautores vel receptatores hæreticorum,vel eis credentes.hoc est,qui publica voce dixerunt ꝙ credebant errorem talis hæretici: tunc enim incurro sñiam excōicationis. Sed vtrū sit permissum laico publice disputare de fide catholica? Rñdetur ꝙ non. De hoc legistæ habent propriā rubricā de sum. tri.& fide cath.ꝙ nō liceat de fide catholica publice disputare.Sed vtrum filij hæreticorum aliquam pęnam incurrant?Rñdet Romanus Pont.ꝙ sic: Nam supposito ꝙ hæreticus non sit de hæresi accusatus : tñ ipse & filij sui sunt incapaces quorū cunque beneficiorū ecclesiasticorū:&quorumcunque officiorū publicorum : ideo nō possunt esse iudices, nec notarij,nec tabelliones.[Laicæ personæ.] Dicunt quidā ꝙ non est licitum laicæ psonæ,id est illitteratæ de fide catholica publice disputare, & istud est vulgare Gallicorum, qui hominē litteratum appellant magnum clericum,& iste tex. loquitur ẜm vulgare Gallicorum, Alij dicunt ꝙ non licet laicis,quantūcunque litteratis,disputare de fide catholica. Et hæc est verior opinio [Ad hæc.] Si sciā ꝙ hæreticus pro me preces emisit apud p̄latum, vel pro me intercessit ꝓ aliquo beneficio habendo, nō debeo illud beneficiū acceptare: nec tenet collatio mihi facta:& si contendā illud retinere, sum illo priuandus:& insuper sum incapax ad obtinendū quæcunque alia beneficia ecclesiastica.Et sic argumēto à contrario sensu possunt emitti preces pro digno: dum tamen fiant à digno.[Emancipationem.] eo ipso ꝙ pater labitur in hęresim.statim filius est sui iuris, ideo si filius emancipetur à parte , non tenet emancipatio : quia iam erat sui iuris:nam statim quòd pater labitur in hęresim, perdit ius patriæ potestatis, quod habebit in filios suos.Nota differentiam esse inter credentem,receptantem, defendentem vel fauētē & sic facit quod si imponatur pęna exbannitis quòd non includerentur taliter secum communicātes , nisi exprimeretur.Nota ꝙ quandoque ex delicto punitur res inanimata.concord.sunt in glossa.
h ¶ Scienter.] ignorantia ergo probabilis bene illos excusat.s.de cleric excommu.mini apostolicæ.
[Glossa scunda dat duo similia,& remittit.]
i ¶ Sepulturæ.] sic & manifesti vsurarij non tradunt sepulturæ 2 s.de vsu.quia in omnibus, & qui moriūtur in torneamentis.s.de tor.c.1.& de hoc de sepul.ex patre.in vlt.glos. Dr autem de sepultura multis modis, vt not.13.q.2.§.itē quęrit.& s. de sepul.c.penul.
k ¶ Vsque.] hic licet satiafaciant,sequi debet absolutio,vt patet per id quod sequitur.
l ¶ Proprijs manibus.] nota 3 casum,ꝙ possum p me quod nō possum per alium,de hoc dixi j. de regu.iur. potest.sicut enim exhibuerunt membra sua seruare iniquitati ad iniquitatem,sic exhibere dēnt illa seruire iustitiæ ad iustitiā:sicut dicit Apostolus ad Romana 6,c.& sunt hæc verba in canone 47.dist.oēs huius.
m ¶ Publice.] quia quæ publice peccantur,publice emendantur.de pęni.& remis.c.1.
n ¶ Extumulent.] hoc verum intelligo, quando ossa ipsorum possent ab ossibus aliorum discerni: aliàs secus.s.de sepul.sacris.Ioan.And.

† Vide Turrecrematā in sūma de Ecclesia li.4.par.2. ca.21.

† al.psumpserit.

† al.nouerit.

† al. mereatur.

† al.extumulet.

† al.proficiat.

2 ex eo etiā casu sūt hodie excōicati ꝰ faciētes p cle.de sepull. eos. Io.And.

3 Vide Gōdisaluū tract. de hæret. q. 23.nu.7.

a ¶ Locus

a ¶ Locus.] punitur res inanimata. sic s. de pœ. in quibusdam. s. de elect. vbi periculum. §. ciuitas. & de pœ. ca. vlti. in fin. 15. q. 1. mulier.
ADDITIO. Archidia. alleg. 1. q. 4. §. econtra. & §. seq. Ioan. And.

[Glo. seq. recitetur per quæstionem, scilicet de q.b. laicis, &c.]
b ¶ Laicæ.] forte intellexerūt de laico ad modū vltramontanorū, q illitteratos laicos vocāt, & litteratos clericos vocāt. 88. disti. inutile. q.d.n. est dicere q tutalis clericus disputando de fide non incidat in hāc pœnam, & doctor decretorū laicus īcidat? tñ sufficit ita esse scriptū, & solum duo sūt Christianorum genera, clerici & laici. 12. q. 1. duo sunt. & concor. ad hoc. C. de sum. trini. l. pe.

[Gl. seq. quærit, arg. pro & contra.]
c ¶ Innodetur.] nunquid per snīam vel ipso iure? vr q ipso iure per id quod dicit, laqueo, quasi ipsum factum damnatum illaqueet. In cōtrariū vr, qa in pœnis benigna fieri debet interpretatio, vt j. de reg. iur. in pœnis. cū suis cōcor. est igitur benign⁹ vt intelligamus canonē esse ferendæ sentētię q̄ iam latæ: ergo est hæc pars amplectēda, vt ibi. Ad hoc 9. dist. sana quippe. Præterea si voluisset q esset canō latæ sententiæ, dixisset, sit innodatus: vel eo ipso, vel similia verba.
ADDITIO. Ista vltima opinio placet Archid. alleg s. eo. ex communicamus. §. qa vero. & dicit monitionem pmittendam. 12. q. 2. indigne. Io. And.
[Glo. seq. obiectionem soluens dicit cōtrarium regulare, & hoc casuale, cuidat casum similem, & rationē reddit: in fine textum exponit.]

d ¶ Filij: nota casum in quo p delicto paterno punitur filius 1: hoc etiam procedit in crimine læsæ maiestatis: quod est minus hoc crimine, quo lędit̄ æterna maiestas. s. eo. vergentis. & si s homines illatæ blasphemiæ impunitæ non transeunt, multo magis qui ipsum dominum blasphemat dignus est supplicia sustinere. in Auth. vt non lux. s. nat. 1 respōso. & §. 1. colla. 6. nec debemus illius opprobrium inultum dimittere, q no stra probr. deleuit. s. de Iudæis. in nōnullis. Quod eñ in religione diuina committitur: in omnium fert iniuriā. C. de hære. Manichæos. ad idē 17. q. 4. sicut aliàs regulariter pœna temporali non punitur vnus pro alterius delicto, quod dic vt no. 1. q. 4. in summa. & 23. q. 3. in summa. & intelligas hoc de filijs nō infectis. illi enim punientur vt ipsi, ex p prio delicto non ex alieno.
ADDITIO. Idem Io. Monachi. & Archi. & sic ad proximū fiet relatio allegat. ff. de postu. l. 1. §. deinde adiecit.

e ¶ Secundum.] hoc intellige secundū determinationem decr. infra. eod. titu. statutum 2.

f ¶ Beneficium.] large sumitur. de hoc di. xi. j. de reg. iur. c. 1.

g ¶ Publicum.] vtiu dicatus, notariatus, & his similia. ad idem inf. de pęnis, felicis. §. quòd si quis. in principio.

[Gl. seq. quęrit, arg. pro & contra.]
h ¶ Dignitates.] nunquid & Pontificalis dignitas includit̄ pro & contra j. de pęnis. felicis. §. quòd si quis in princip.
ADDITIO. Crederem non includi. vide s. eod. lib. de præb. cap. 2. in glos. 2. Ioan. And.

[Glo. seq. soluit contrarium.]
i ¶ Priuamus.] nota speciale: quia aliàs nō refert per quem preces offerantur. C. de preci. Impe. offe. l. vniuersis.
ADDITIO. Dicit Io. Mona. q hoc facit criminis immensitas. si s. de elect. si alicui'. vbi etiam non prodest ignorantia.

K ¶ Scienter.] scilicet sciēdo illos q preces offerebant esse tales.

l ¶ Etiam.] quia maior est dubitatio, q̄ si ante emancipationē hoc apparuisset. Ioan. And.

m ¶ Desierint.] nota ergo q crimen hæresis paternū, etiam antequam per ecclesiam fuerit declaratū, liberat à patria potestate filium: & sic interdum paternū odium, interdum filij fauor 2 tale vinculum soluit. 54 dist. si seruus. s. qui filij sint. reg. per venerabilem. post prin. versi. per simile. Ioan. And.

---

rum. Et locus [a] ille perpetua † careat sepultura.

¶ *Excommunicari debent laici publice vel occulte disputantes de fide. hoc dicit. Dominicus.*

¶ Inhibemus † quoque, ne cuiquā laicæ [b] personæ liceat publice vel priuatim de fide catholica disputare. Qui vero contra fecerit, excommunicationis laqueo innodet̄ [c].

¶ *Non valet promotio hæreticorum, eis credentium fautorum, receptatorum, & defensorum eorum, nec filiorum suorum vsque ad secundam generationem ad beneficia ecclesiastica vel officia publica. hoc dicit. Dominicus.*

¶ Hæretici autem, credētes, receptatores, defensores, & fautores eorum, ipsorumque filij, [d] † vsque ad secundam [e] generationem, ad nullum ecclesiasticum beneficium, [f] seu, officium publicum [g] admittantur. Quòd si secus actum fuerit, decernimus irritum & inane.

¶ *Priuati sunt habentes beneficia ecclesiastica ad preces hæreticorum, & iu habiles efficiuntur ad alia obtinenda si scienter talia receperunt h. d. Domi.*

¶ Ad hæc quoscunque viros ecclesiasticos, qui ad preces huiusmodi pestilentiū personarum, dignitates [h], personatus, & quæcunque alia ecclesiastica beneficia sunt adepti: ex nunc priuamus [i] taliter acquisitis: volentes quòd tales & habitis careāt perpetuo: & si receperūt † illa scienter [k], ad alia, vel similia, nequaquàm in posterum admittantur.

¶ *Nulla est emancipatio filiorum vel subditorū per hæreticos facta, etiam si postea vitium detegatur. hoc dicit. Dominicus.*

¶ Illorum autem filiorū emancipationem, quorum parentes post emancipationem etiam [l] huiusmodi apparuerit ante ipsam à via veritatis ad hæreticæ superstitionis inuium declinasse, nullius volumus esse momenti, velut f ctam de hominibus sui iuris: cum dignū sit vt propter tanti atrocitatem delicti, filij esse in parentum hæreticorū desierint [m] potestate.

¶ Idem inquisitoribus hæreticæ prauitatis.

¶ *Filij vel hæredes petentiū in infirmitate sua hæreticorum consolationem, non admittuntur ad probādū quòd non sana mente, vel perdita loquela susceperint, si constat quòd erant sana mentis, vel si prius suspecti vel diffamati erant de hæresi: aliàs admittuntur, scilicet per testes fide dignos non suspectos. hoc dicit. Dominicus.*

CAP. III.

FILII,

Filij.] In casu dubio distinguit. & fm membrū psequitur: ibi, Alioquin qd determinat: ibi. Non. tñ.

¶ Tro-

---

† al. perpetuo.

† Vide Caietanum apud B. Thomā. 2. 2. q. 14. ar. tic. 7. & Corradū Brunū li. 5. de hæret. c. 4. & lib. 6. c. 2.

† Vide Gondissaluū tract. de hæret. q. 22. nu. 7. & Reptoriū Inquisitorū verb. filij.

1 Vide glossam in extrauaganti Io. xxij. in cip. Dierū ti. de pœnis. in ver bo. quomodolibet. adde textū in c. nisi cū pridē. §. p sonę. ex. tra de renunt.

† al. receperint.

2 Dignitates epales hoc volūt cōcordantiæ. I. An.

vel hæredes [a] illorum. qui dum in ægritudinis lecto decumberent, petierunt hæreticos conſolatuuros †, vt ab eis per manus impoſitionem cōſolationem reciperent, ſecundum peſſimam conſuetudinem eorundem, ſicque viam fuerint vniuerſę carnis ingreſſi: ad probandum, quòd ipſi defuncti conſolationem illam, immo verius deſolationem, non † ſanæ [b] mentis effecti ſuſceperint, uel poſt perditam iam loquelam (cum tamen moris ſit) ut dicitur, (apud eos, quod nullum taliter conſolentur, qui non ſit ſanæ mentis, & memoriam habeat ordinatam) admitti non debent: ſi dum uiuebant [c], diffamati erant de hæreſi, vel ſuſpecti, aut legitime [d] conſtiterit, quòd ſanæ mentis exiſtentes huiuſmodi hęreticos petierūt. Alioquin [e] admitti poterunt prædicti filii, uel hæredes, ad probandum præmiſſa [f]. Non tamen per uxores, filios, familiares †, uel de ſuis aliquos, ſed per teſtes alios fide dignos [g], & ſpecialiter fidei zelatores.

¶ Idem eiſdem.

¶ Relapſi in hæreſim ſunt tradendi curiæ ſæculari, licet pæniteat eos, & ad fidem redeant: non tamen denegantur eis ſacramenta pęnitentiæ & Euchariſtiæ. hoc dicit Dominicus.

¶ Pro intellectu huius cap. pręſupponendum eſt ꝙ aliquis hæreticus poteſt accuſari de crimine hæreſis ēt poſt mortem, non ut condemnetur ad ſuſtinēdum aliquam pœnā: ſed ut memoria eius cōdemnetur: & bona eius ſibi auferātur, & applicentur fiſco. Secūdo eſt pręſupponēdum, ꝙ regulariter q̄s admittit̄ ad probādum contra illud quod aduerſarius ſuus ꝓbauit: ut ſi actor proponat aliquod factū, & reus ſimiliter proponit aliud factum contrarium: tunc admittunt̄ probationes hinc inde: fallit in caſu huius c. & iſte ē principalis effect⁹ ad quē emanauit præſens capi. Tertio eſt præſupponendum, quòd inter illos qui dicuntur credentes hæreticis, & ſunt hæretici cenſendi, ut in c. ꝓx. ſupra eo. non ſolum ſunt illi qui apta voce fatentur errorem hæreticorum: ſed ēt illi, qui in infirmitate ab hæreticis recipiūt manus impoſitionē. Veruntamē quando infirmus recipiebat cōſolationem ab hæretico: ſi ipſe infirmus ꝑꝑ infirmitatē iamq; perdiderat iudicium rationis: tūc non puniebatur tali pæna quali puniuntur recipientes conſolationem ab hæreticis: ſi nondum perdiderat iudicium rationis.

CASVS. Aliquis accuſauit patrem meum de hæreſi, dicēdo ꝙ in infirmitate ſua more hæreticorū recepit cōſolationē ab hæreticis cū manus impoſitione, & ꝓlatione aliquorum uerborum: & ſic dicebatur ꝙ pater meus erat hęreticus: & fiſc⁹ petebat bona ſua. Vel cū uellem obtinere aliquod bn̄ficium eccleſiaſticū, uel officiū publicū, fuit mihi obiectū, ꝙ pater meus erat hæreticus: quia in infirmitate ſua receperat ꝯſolationē ab hæreticis cū manus impoſitione & ꝓlatione certorum verborum: & ꝙ tūc erat ſanę mētis: Probatum fuit ꝙ pater meus erat ſanæ mētis, uolo nunc ꝓbare factum cōtrarium, uidelicet ꝙ erat inſanę mētis; an ſim admittendus ad ꝓbandum iſtud factū contrarium? Videbatur ꝙ ſic: quia regulariter q̄s admittitur ad ꝓbādum factum cōtrarium, ut dictum fuit in ſecunda pręſuppoſitione: iudex dubitans an eſſem admittendus ad ꝓbandum iſtud factum contrarium, ꝯſuluit Romanum Pontificem. Qui Romanus Pōtifex conſultus rn̄det cum diſtinctione: Aut pater meus in uita ſua erat diffamatus & ſuſpectus de hæreſi, & tūc non ſum admittēdus ad probandum quòd non erat ſanæ mētis: Aut pater meus non erat diffamatus de hæreſi, & tunc debeo admitti ad illud factum contrarium ꝓbādum: dum tamen non ꝓducam teſtes familiares ſed alios teſtes fide dignos: & maxime Chriſti fideles, & zelatores fidei Chriſtianę. Nota primo prīcipalem effectum huius ca. quòd infirmus qui ab hæreticis recipit ꝯſolationem ſuo more: videlicet ꝑ manus impoſitionem cum ꝓlatione certorum verborū: & q̄ erat diffamatus de hęreſi tempore quo viuebat, hæredes ſui nō admittunt̄ ad probandum factum cōtrarium: videlicet quòd ille perdiderat iudicium rationis: nec erat ſanæ mentis quando recepit cōſolationem ab hęreticis. & ſic nota ꝙ pręſumptio excludit ꝓbationē faciendam in ꝯtrium. Et iſtud eſt ſpeciale fauore fidei: ſed regulariter nō excludit ꝓbationē faciendam in contrarium, ſed aggrauat: quia requiritur ꝙ ꝓbetur clarioribus probationibus.

Nota vlterius, ꝙ vxor non admittitur ad teſtificandum in cauſa mariti: nec filius admittitur teſtis ꝓ patre, nec familiaris, & hoc durante familiaritate: ideo cautela eſt, quando quis vult producere aliquos familiares ſuos teſtes: ꝙ illos expellat a domo ſua antequam producat: tunc poterūt admitti, dum tamen non fiat ī fraudem. Et eſt præſumptio fraudis quādo ſtatim poſt productionem & teſtificationem ipſi familiares reuocant̄. de quo uideatis latius ꝑ doctores iuris ciuilis in l. etiam. C. de teſtib. Nota argum. quòd filij neceſſario nō ſēper dicunt̄ hæredes: quia poſſunt ſe abſtinere ab hæreditate illam repudiādo: non eſt ergo bona conſequentia, iſte filius. ergo eſt hæres.

Nota ꝙ conſuetudines introductę ꝑ hęreticos, nō inducunt uinculum: q̄a dicūtur peſſimæ, ut dicit hic textus. Domin.

[Prima gl. diuidit & dicit vnde ſumpta, dupliciter exponit, & recitari poteſt per quæſtionem.]

a ¶ Filij uel hæredes.] Decurtata eſt de narratione facti, & incipiebat, Olim ex parte. & dic, filij, licet hæredes nō ſint: intereſt. n. eorum, ut ſupra c. proximo, hæredes. etiam ſi filii vel propinqui non ſint, & iſtorū intereſt propter uitandam confiſcationem bonorum ut ſup. de hæreti. uergentis. infra eod. titu. cum ſecundum leges.

b ¶ Non ſanæ.] vnde quod tunc faciebant, eis nō debet imputari, quia nullum maleficum ſine cōſenſu. 15. q. 5. ſi quid. 15. q. 6. c. 1. in fin. ſed furioſus non habet conſenſum, ut s̄. de ſpon. dilectus. 15. q. 1. illud. s̄. de ſucceſ. ab inteſt. cum dilectus. & s̄. ſtē reg. iur. ſicut tenor. Io. And.

c ¶ Viuebant.] illi parentes, uel teſtatores conſolati.

d ¶ Legitime.] igitur nota caſum in quo probatio nō admittit probationem in contrarium.

ADDITIO. Aliàs regulariter fundata intentione actoris reus ꝓbat peremptoria. de do. & cōtu. finē. de teſti. c. teſtibus. ꝓbationem tamen directe probationi primæ non facit per teſtes, primis atteſtationibus publicatis, ut in cle. 2. de teſti. Io. And.

e ¶ Alioquin.] ideſt, ſi hoc legitime non ꝯſtat: nec ipſi dum uiuebant infamati erant, uel ſuſpecti.

f ¶ Præmiſſa.] ſcilicet ꝙ tūc nō erāt ſanæ mentis, uel loquelā ꝑdiderāt. nec habebāt ordinatā memoriam.

g ¶ Fide dignos.] hæc clauſula q̄ olim erat obſcura & dubia, cum deliberatione fuit immutata: & bene,

† In manuſcri. & uetuſtiorib. ēt impreſſis cōſtāter legit̄, ꝯſolatos. q̄dā recentiores hn̄t, conſolatores.

† Qualiter colligat̄ & ꝓbetur aliquē non eſſe ſanę mētis ꝑ ter gloſſā & Do. in l. ſi cū dotē §. ſi maritus. ff. ſol. ma. uid̄ Ale. ꝯſ. 141. li. 1. Barb. ꝯſil. 60. li. 2. & Anc. conſi. 5.

† Familiares q̄ dicantur uide plene ꝑ Fel. in c. litteris. de teſtibus.

SVper.]Communis diuisio.Scda:ibi,Nos itaque.Dicebat Io.Mon.ponitur duorum iurium aduersio: secundo ipsorum interpretatio.

¶ Istud c.emanauit ad declarationẽ duorum iurium, quæ uidebantur inuicem contrariari.

CASVS. Dicitur in aliqua parte iuris, ꝙ si quis labatur in hæresim, & postea errorem suum abiurauerit, idest illi errori suo renuntiauerit cũ iuramento de non redeundo: si postea incidat in hæresim, dicitur relapsus quantũcunque vellet errorẽ suũ deponere & abiurare: ita ꝙ est tradendus curiæ sęculari, vt ignibus subijciatur. Item in alia parte iuris dicitur, quod Ecclesia non claudit gremium redeũti. Quæritur qualiter possunt intelligi ista duo iura? Respondet Romanus Pontifex, ꝙ primum ius intelligitur de salute corporis: aliud uero ius intelligiĩ de salute animæ: hoc est quantumcunque aliquis sit relapsus in hæresim, & recognoscat suum peccatum: si petat sacramenta ecclesiæ, sunt sibi danda sacramenta pænitentiæ & Eucharistiæ: sed per hoc non euitabit pænam corporalẽ: quia si relabatur in hæresim, tãquam relapsus est puniẽdus: hoc est: qa debet tradi curiæ sęculari, ut ignibus subijciatur. Nota primo, ꝙ ad Papam spectat concordare duo iura, quando uidẽtur adinuicem contrariari, quod uerum est de generalibus iuribus: quia iu particularia possunt interpretari cõditores illorum iurium.

† Vide Zãchinũ tract. de hær. c. 16.

† Alios casus quibus auferĩ illa, ponit gl. cap. 1. 23. dis. Font.

CAP. IIII.

SVper † eo [a] quod scriptum legitur [b], Ecclesia nulli claudit gremiũ redeunti [c]: quodque [d] hi, qui post abiurationẽ erroris, uel postquam se proprij antistitis examinatione purgauerint, si deprehensi fuerint in abiuratam hæresim recidisse, sæculari decernuntur iudicio, sine ulla penitus audientia † relinquendi [e]: cum scripturę huiusmodi uideantur sibi inuicem aduersari, quid tenendum sit per sedem [f] edoceri Apostolicam postulastis. ¶ Nos itaq; inquisitioni vestræ de fratrum nostrorũ consilio respondemus, ꝙ taliter deprehensis, etiam si (vt dictum est) sine ulla penitus audientia relinquendi sint iudicio sæculari: si tamẽ postmodum pæniteant, & pęnitentię signa in eis apparuerint manifesta, nequaquã sũt humiliter petita sacramẽta pænitẽtiæ ac Eucharistiæ deneganda [g].

¶ Idem eisdem.

¶ Excõmunicati, participes, & socij criminis admittuntur in testes contra hæreticos si sciunt uerisimiliter ueritatem deponere. h. d. Domin.

CAP. V.

IN fidei [h] † fauore, cõcedimus, vt ĩ negotio Inquisitionis [i] hæreticæ prauitatis excommunica

Nota ꝙ relapso in hęresim, & condemnato per curiam sæcularem: si appareant signa contritionis & pænitẽtiæ, non sunt ei deneganda sacramenta pænitentiæ & Eucharistiæ. De alijs autem sacramẽtis frustra quęritur: qa illa sacramenta non potest habere, nec etiam extremam unctionem: qa illa solis redeũtib. ad mortem danĩ. c. vnico. de sacra vnct. in antiq. No. arg. ꝙ sola apprehẽsio inducit probationem delicti. de quo de iudic. cum non ab homine.

[Prima glo. dicit quid declarat.]

a ¶ Super eo.] terminantur quæ no. s̃. in c. ad abolendam. §. illos, & c. pen. §. si qui.

b ¶ Legitur.] 23. q. 4. dub. & C. de sum. tri. l. vlt. ad fi. ADDITIO. Arch. alleg. 42. distin. quiescamus. 86. dist. non satis. & c. qui clemẽtiã. 16. q. 1. si cupis. Hinc est ꝙ Romana Ecclesia dicitur liberalis. s̃. eo. lib. de rescrip sedes, in princ. ubi de hoc. Io. And.

c ¶ Redeunti.] vel redeundi: hinc est ꝙ omnibus dicitur liberalis. s̃. eo de rescri. sedes.

d ¶ Quodque.] repete, & super eo quod scriptum legitur, quod hi qui post &c.

e ¶ Relinquendi.] vt in prędicta decretali, ad abolẽdam. §. illos.

f ¶ Per sedem.] ad quam in talibus recurrendum est: ut sup. qui fil. sint leg. per uenerabilem.

g ¶ Deneganda.] quod ergo dicit prima auctoritas, intelligiĩ in salute animæ. Secunda in corporali pœna. ADDITIO. Animæ q̃ creauit Deus, non vult mortem, de pæn. dis. 1. quia diuinitatis. & c. sicut primi in fi. ubi etiam patet ꝙ pp peccatum De⁹ homini mortem inflixit. A corporali ergo pœna nõ liberat: in hoc casu quo loquitur secunda auctoritas. Io. And.

IN fidei.] Primo ponit constitutionis causam: Secundo constitutionem: ibi, Concedimus. quam fortificat: ibi, Præsertim. & moderanda determinat: ibi, Et ex numero. Dominicus.

CASVS. Ad notitiã Inqsitoris fidei Christianæ a sede Apostolica deputati peruenit, ꝙ quidam Titius erat hæreticus vel fautor hæreticorum: vñ ipse inqsitor fecit inquisitionẽ, & vocauit testes ad præsentiam suam: q testes uocati dicebãtur participes criminis: Dictũ fuit p parte istius Titij, ꝯ quem fiebat Inquisitio, ꝙ tales non erant admittendi ad testificandum ꝯtra ipsum, quia erant participes criminis: alii erãt infames, alii erãt excõicati: vtrum infames, excõicati, vel participes ĩ crimine sint admittẽdi ad testificandũ cõtra ipsum? Rñdet Romanus Pontifex ꝙ sic, & hoc in fauorem fidei, vt melius istud crimen possit detegi, isti infames excõicati, & participes criminis admittunĩ ad testificãdũ ꝯ ipsum hæreticum, licet sit secus in aliis criminibus, si pcederet p uiam accusationis: qa accusator debet quęrere testes omni exceptione maiores. Nota unũ speciale ĩ crimine hæresis, ꝙ infames & excõicati admittuntur ad testificãdũ. Simile est in crimine lęsæ maiestatis, in quo admittuntur participes criminis, excõicati, & infames. Idem in crimine simoniæ: regulariter aũt in alijs criminibus nõ admittuntur isti ad testificandum. Ratio autem specialis in crimine hæresis redditur in principio huius c. Nota ꝙ isti infames & excommunicati non admittũtur indistincte ad teficandum in crimine hæresis: sed qñ est p̄sumptio ꝙ ipsi dicunt verum.

Nota ꝙ pp fauorem fidei multa statuuntur ꝯ iura communia. Nota ꝙ circunstantiæ sunt considerãdæ ad hoc ut fides adhibeatur testi, maxime inhabili. Dominicus.

[Prima glo. dicit unde sumpta.]

h ¶ In fidei.] decurtata est de narratione facti, quę olim incipiebat: Consuluit.

[Gloss. seq. quærit, arguit affirmatiue: & soluit contrarium.]

i ¶ Inquisitionis.] quid si non pcedat p modum inquisitionis, sed accusationis, vel exceptionis: nunq d admitterentĩ tales? Videtur ꝙ sic [1], quia eadem ratio, scilicet fidei fauor & odium criminis, uersatur utrobique: ergo idẽ ius. de rescr. inter ceteras. cum si. contrarium credo, qa ab illo iure regulari, quo cauetur tales personas ad testimonium admitti non debere, non

† De ĩtellectu vid Frã. Are. ĩ c. fi. extra de testib⁹. & Palaciũ Rubiũ in allegatione de hęresi. §. 16.

1 Et hoc tenet Arc. alle. ẽt. 2. q. 7. si hęr. q̃ tñ non tenet. ut ibi no. ꝙ patet: qa aliàs nec fuisset necessaria ꝯstitutio ista. Ad rõnẽ uero q̃ sequitur in gl. Rñde per not. s̃. de reg. ꝯstit. eo. li. Io. Andr.

non recedam, nisi inquãtum inueniam permissum: q ergo accusat vel excipit, habeat probationes idoneas: nec est accusatio fauorabilis vel Inquisitio. ad hoc 2. q.7. si quis episcopus. Et verbum istud debet aliquid operari: alias quare fuisset expressum. ad hoc, de deci. ad audientiam. cum suis concor. & inf. de priui. si Papa. I. respon so in fin.

ADDITIO. Item decre. dirigitur Inquisitoribus. Io. And.

a ¶ Excõmunicati.] si. inf. c. proxi. tales ass non admittũtur: imò etiam iudices sæculares censura ecclesiastica compelluntur tales à testimonio in suis foris repellere. inf. de sent. excomm. decernimus.

[Gl. seq. de duobus remittit.]

b ¶ Participes.] quid de alijs exceptis criminibus: an scilicet tales admittantur? Dic vt sup. eo. lib. de testibus. c. I. sup. de confes. c. I. & 6. q. I. §. verum. Quid de periuris? habebis. inf. eod. accusatus. §. licet.

c ¶ Cõiecturis.] quas ipse iudex examinãs melius scire poterit. ff. de testib. l. 3. & 4. q. 3. si testes. Et pone exemplum. sup. de præsump. litteras. & con cor. inf. eo. accusatus. §. licet. Io. An.

d ¶ Deponit.] vt facilius credat ipsis deponẽtib. ꝫ infamatũ vel suspectũ de hrsi, q̃ ꝫ ñ infamatũ, nec suspectũ. ad idẽ sup. eo. filij.

† Vid gl. fin ca. I. de off. vicarij hoc eo. lib. & Gõdissalnum tra-cta. de hę re. q. 19.

PRæsidentes regimini.] Ponit dictum quod ampliat: ibi, Nec requirentes, Et protestatur: ibi, Non tamen.

¶ Præsupponendũ est primo ꝙ excommunicatus non potest esse iudex: & si iudex incidet in excommunicationẽ, pendente tempore quo est excõmunicatus, non habet exercitium iurisdictionis. Itẽ præsupponendum est, qui occupat & detinet aliquod regnum, vel prouinciam, non habet iurisdictionem, cum reuera non sit dominus regni vel prouinciæ.

CASVS. Aliquis iudex sæcularis est excõicatus maiori excõicatione: certũ est ꝙ participantes & cõicantes cũ ipso sunt excõicati excõicatione minori, hoc ẽ pec cant mortaliter: In illis partibus est Inquisitor fidei à sede Apostolica deputatus: vult capere realiter aliquẽ hæreticũ, non tñ põt capere talẽ hæreticũ ꝑꝑ potentiã ipsius hæretici: vult inuocare brachium seculare: hoc est potestatã illius iudicis secularis excõicati: tamen timet ꝙ participando cum ipso incurrat minorẽ excõicationem: nunquid licite potest inuocare brachium iudicis sæcularis absq; eo ꝙ incurrat sententiã minoris excõicationis? Rñdet Romanus Pontifex ꝙ sic, & hoc verum si excõicatus non habeat superiorẽ. Idem est de tyrãno, qui occupat aliquod regnum vel prouinciam: & de facto habet iurisdictionem, nõ autem de iure: sed tamen per illam inuocationem non acquirit ipse tyrãnus aliquam iurisdictionẽ in dicto regno, vel prouincia. No. primo casum in quo valet processus habitus per iudicẽ excõicatũ. vid materiã de re iudica. ad probandũ, in anti. Not. secundo, ꝙ Papa põt statuere, ꝙ participans excõicato non incurrat excõicationem. ad hoc supra de sent. excõ. si vero. &c. Inquisitionis. Dom.

[Gl. prima dicit vnde sumpta.]

e ¶ Præsidẽtes.] Decurtata est de narratione facti, quæ incipiebat: Quæsiuistis.

f ¶ Excõicati.] maiori excõicatione, & publice. [Idem Archid.] vt sit maior dubitatio. Ad hoc de re iud. ad probandum. de cler. excom. mini. si celebrat. Io. And.

[Glo. seq. quærit & remittit.]

g ¶ Officiales.] Nunquid officiales excõicati iudicare pñt? Dic vt sup. eo. lib. de supplen. negli. præla. Romana.

[Glo. seq. recitetur ꝑ qõnẽ & solutionẽ.]

h ¶ Dispendio.] qñ ergo sine moræ dispẽdio hæc pñt, tũc essẽt excõicati eos requirẽdo: quia cõicãs cum excõicato, excommunicatus est, seruata dist. de sentẽ. excom. nuper. in antiq. fallit hic. vbi ergo non est casus iste, ergo nec fallit regula.

ti,[a] & participes,[b] vel socij criminis ad testimonium admittantur: Præsertim in probationum aliarum defectum contra hæreticos, credentes, fautores, receptatores, & defensores eorũ: si ex verisimilibus coniecturis,[c] & ex numero testium, aut personarum tam deponẽtiũ, quàm eorum cõtra quos deponitur,[d] qualitate, ac alijs circunstantijs sic testificantes falsa non dicere præsumantur.

¶ Idem eisdem.

¶ Ordinarij vel eorum delegati & Inquisitores sine pœna excommunicationis facere habent executionem iustitiæ contra hæreticos, per habentes iurisdictionem sæcularem in loco, licet excommunicati sint, vel de facto tantum illam iurisdictionẽ possideant. h. d. Dom.

CAP. VI.

PRæsidentes[e] † regimini alicuius regni, prouinciæ, siue loci, licet excommunicati,[f] vel de facto tantum, & non de iure iurisdictionem habẽtes, ac eorum officiales,[g] ad requisitionem ordinariorum, vel delegatorum ipsorum, aut Inquisitorũ hæreticæ prauitatis, non valentium sine moræ dispendio[h] vel negotij periculo recursum habere ad superiores, qui legitime in locis ipsis possint iustitiam exequi, possunt & debent contra hæreticos, credentes, fautores, receptatores, & defensores eorum, iustitiam & suum officium exercere. Nec requirẽtes huiusmodi excommunicatos, propter hoc sententiam excommunicationis[i] incurrunt. Non tamen præsidentib. prælibatis,[k] vel officialibus eorundẽ, propterea in alijs casibus intelligatur concessum aliquid vel permissum.

¶ Idem eisdem.

¶ Excommunicatus propter contumaciam non respondendi super hæresi, de qua erat suspectus, post annum damnatur vt hæreticus. h. d. Domi.

CAP. VII.

CVM † contuma-

† De intellectu vid Alb. tract. de agnos. assert. q. 30. nu. 73.

ADDITIO. Idem Arch. alleg. 6. q. 3. sicut Apostoli. cum tribus c. seq. Io. And.

[Gl. seq. ponit duas lecturas.]

i ¶ Excommunicationis.] minoris. & si intelligeres ꝙ isti essent excommunicati, quia iurisdictionem illam exercebant: tunc qui communicauerunt illis in iurisdictione, excommunicati essent excommunicatione maiori. supra de sen. excom. nuper. & c. si concubinæ. sed hoc speciale est: quia illam pœnam euitant. & sic dicamus excommunicationis, s. etiã maioris vel minoris, & facit quod dixi sup. eo. lib. de sup. neg. præl. Romana.

1 Vide gl. in cle. I. de priuil. & in cap. pe. extra de sentẽ. excom.

k ¶ Prælibatis.] s. excõicatis, vel tm̃ de facto iurisdictionem habentibus, & est similis protestatio. supra eo. lib. de sta. reg. c. vnico. [Et ibi concor. in vlt. gl.]

CVm.] Præmittit constitutionis causam: & constitutionem subdit: ibi, Si suspectus.

¶ Et dicit Io.Mon.quod deciditur hic dubium.no.11.q.3.rursus.Et quomodo multis modis contrahitur cõtumacia,remittit Arch.11.q.3.certum. & vt dicit, est graue peccatum.8.q.1.sciendum. & not.4.quæst.1.in sum. Io.And.

CASVS. Aliquis denũtiauit episcopo, ꝙ quidam Titius erat hæreticus: vnde eps fecit fieri secretas informationes, ꝑ quas legitime sibi constitit, ꝙ Titius erat suspectus de hæresi: fecit ipsum citari ex officio suo citatione formali, vt veniret de fide responsurus: in termino sibi assignato non comparuit: quare eps reputauit eum contumacem, & illũ tamquam contumacem excommunicauit & publicari fecit: Iste Titius excommunicatus non curauit de excommunicatione: sed corde & animo induratus pertinaciter sustinuit per vnum annũ: nunquid censetur hæreticus,vt tanquã hæreticus possit condemnari? Respondetur ꝙ sic, quia per informationes erat præsumptio vehemens vt citaretur personaliter responsurus de fide: & sua contumacia facit præsumptionem vehementem trãsire in præsumptionem violentam sufficientem ad condemnandum de crimine.iuxta.ca.afferre. de præsump. in antiq. Nota differentiam inter præsumptionem & suspicionem. super quo vide no. per dominum Antonium in repetitione c.vestra.de coha.cler. Not. ꝙ malum malo additum plus aggrauat: nam hic operantur duo id quod vnum faceret:secundum. Io. Mo.Dom.

† Dictio, si, deest in antiquioribus codicibus ẽt impressis. & series orõnis indicat abesse oportere.

cia [a] (in causa præsertim fidei) suspicioni præsumptionem adijciat vehementem, [b] si suspectus de hæresi vocatus à vobis, vt de fide respondeat, [c] excommunicationis vinculo (pro eo quod parere subterfugit, aut contumaciter se absentat) per vos fuerit innodatus, quam si † per annum animo sustineat pertinaci, ex tunc velut hæreticus [d] condemnetur.

[Prima gl.dicit vnde sumpta.]

a ¶ Cum contumacia.] olim incipiebat Consultationi.

[Gloss. seq. not. in præsumptione tres successiuos gradus.]

b ¶ Vehementem.] Nota 1 ex hac decretali suspitionem vehementem, præsumptionem violentam. propter suspicionem citatur vt veniat responsurus: si contumax est,iam dicitur vehementer suspectus & excõmunicatus.si per annum in illa perfistit. iam ista quæ erat vehemens p̃sumptio transit in violentam:vnde extunc vt hæreticus condemnatur vt hic.Inde est qđ no.Ber.sup.de præsump. litteras. in gl. pen. ꝙ non vehemens præsumptio, sed violenta condemnationem inducit.[Allegat Arch.de pur. cano inter versi.attendentes.& inf.c.proxi. in princ.] Et est si. ad hoc quod no.de simo.insinuatum.in vlt.gl.

1 De materia huius glossę vide Eymericũ ĩ Directorio Inquisitorũ. par. 2. q.55.&56.

c ¶ Respondeat.] Ergo vt habeat locum hæc decretalis,requiritur ꝙ hoc expressum sit in citatione,vt scilicet de fide veniat responsurus 2 sicut & in sententia requiritur ꝙ citata fuerit pars, vt veniat auditura sententiam:aliàs sine appellatione rescinditur.ff.quę sen.sine appel.rescin.l.1.§.item cum ex eo.

2 Idẽ Archi. & facit cle. vt lite pẽd.c.2.Io.And.

ADDITIO. Debet citari pars vt veniat auditura sententiam,etiam ferendam in casibus, quib.proceditur simpliciter & de plano,vt in cle.de verb. sig.sæpe. §. penult.

d ¶ Hæreticus] sic & in alijs criminibus excommunicatus:quia non venit responsurus de crimine, si in excommunicatione stat per annum: post annum habetur pro conuicto 11.q.3.rursus. & c quicunque.

ADDITIO. Licet habeatur pro conuicto, non tamen pro hæretico, vt notatur in c. excommunicamus.sup.eod.§.qui autem.in antiq.in glo. videtur in fin. Io. And.

Accusatus.] Istud cap.legitur vsque ad §.Eum. Et pro intellectu ipsius est primo præsupponendũ, ꝙ alia pœna imponitur lapsis in hęresim: alia pœna relapsis. Nam lapsis in hæresim imponitur pœna degradationis, cum perpetua immutatiõne, vt vitam agant in perpetua pęnitentia, cum pane tristitiæ & aqua doloris: sed quãdo sunt relapsi, debent tradi curiæ sæculari,& sunt subijciendi ignibus.

¶ Idem eiusdem.

¶ *Abiurans in iudicio hæresim propter vehemẽtẽ præsumptionẽ, si iterato labitur (licet non fuisset probatũ plene) relapsus dicitur; secus si leuis erat præsumptio. h. d. vsq; ad § Eum vero Dominicus.*

CAP. VIII.

Accusatus [e] † de hæresi vel suspectus,cõtra quem de hoc crimine magna & vehemens [f] suspicio orta erat, si hæ-

CASVS. Aliquis fuit accusatus de hæresi, vel quia erat suspectus de hęresi:eius superior cœpit contra eum inquirere: iste non potuit conuinci per sufficiẽtes probationes & testes ad illum condemnandum de crimine hæresis:tamen quia erat suspectus de hæresi, fuit sibi indicta purgatio ad iudicium epi: vnde ipse suspectus de hæresi, suã hæresim abiurauit,id est,illi penitus renũtiauit cũ iuro: postea fuit repertus in hmõi hęresi quã abiurauerat: vtrũ ex abiuratione censeatur relapsus:ita ꝙ sit puniẽdus tamq̃ relapsus? nam nõ est dubium ꝙ si de prima hęresi fuisset conuictus,ꝙ puniretur pęna relapsorũ: sed de prima hæresi non constabat ad plenum: Rñdet Romanus Pontifex cũ distinctione: Aut de prima hæresi erat vehemens suspicio contra ipsum, & illã purgauit ad iudicium epi cũ abiuratione: tunc si postea reperiatur in eadem hæresi,cẽsetur relapsus,& tamq̃ relapsus dẽt puniri: quia dẽt tradi curię seculari, vt ignibus supponatur:Aut erat modica suspicio, & hæresim suam abiurauit cũ purgatione ad iudiciũ epi: & tunc non censebitur relapsus,sed solũ lapsus,& tamq̃ lapsus est puniendus:quia debebit degradari, & perpetuo immutari.No ibi,censeri.ꝙ talis non dr vere relapsus: quia non erat conuictus de prima hæresi ad plenũ:sed ius fingit ꝙ est relapsus, eo ꝙ nunc cõuincit iuxta p̃sumptionem vehementem primæ hæresis.eo ꝙ inuenitur in eadem hæresi Not. ꝙ ius fingit q̃nque id esse quod tamen vere non constat. vide qđ not.50.dist.ferrum.& de spon. is. qui.in antiq.

† Olim incipiebat: Qđ sup nõnullis: & hr̃ impressa in Bullario litterarũ Apostoli.carũ pro officio sãctissimę Inquisitionis pagi.131.in magnam accipiet lucem.

Not. ꝙ delictum non dicitur plene probatũ, etiam si constet de plena præsumptione vehementi: quod nota pro iuribus & statutis, quę requirunt plenam probationem.Domi.

[Prima glo.diuidit.]

e ¶ Accusatus.] Diuide decretalem in tres partes: In quarum prima ponuntur tres casus, quib.quis dicitur relapsus.& durat vsque ad §.Licet vero:ibi secunda, in qua dicitur,ꝙ periurus in causa hęresis certis casibus testimonium perhibet. & durat vsque ibi, Sane. Ibi tertia in qua ponuntur sex casus olim dubitati,an ad officium inquisitorum spectarent,vsque ad §.Religiosi.Ibi quarta in qua dicitur religiosos in hæresi delinquentes grauius alijs puniendos.

ADDITIO. Idem Io.Mon. & in subdiuisione non insto, quæ per prędicta satis patet. Et dicit Archid. ꝙ olim incipiebat:Quod super.sed illam non vidi. & dicit §.eum vero.additum per Bonifacium. Io. And.

f ¶ Vehemens.] non violenta. de p̃sum. litteras.& facit quod dixi supra c.proxi. [Idem Archid.]

a ¶ Fictione.

a ¶ Fictione.]ideo dicit,q̄a vere non poteſt dici relapſus,de quo non cõſtat an fuerit lapſus:ſicut dicit canon,ꝙ non põt dici renatus, qui prius nõ fuit natus. de cõſe.4.diſ.qui in maternis.& c.ſi baptizata.Neq.n. dici in eum regeneratio poteſt, quem generatio non præceſſit, ut ibi dicit. propter uehementẽ ergo ſuſpicionem fingitur 1 lapſus: ita ꝙ poſt abiurationem rediens, fingitur relapſus: ſæpe enim iura talia fingunt.de hoc.50.diſt.ferrum.

b ¶ Ex hoc.] ſcilicet quia poſt abiurationẽ reperitur lapſus.

c ¶ Grauius.]ſcilicet q̃ ſi nunquam abiuraſſet.

d ¶ Pœna.] ſupra e.ad abolẽdam.§.Illos quoque. & ſupra eod. ſuper eo.

¶ EVM VERO. Iſte §.legitur vſque ad §.Licet vero periuri. Caſus in eo ſic figuratur: Aliquis Titius fuit accuſatus de hæreſi,& de una ſecta hæreticorum. (Quot autem & quæ ſint ſectę hæreticorũ, habetur in ca.pe.24. q. 3.) Vel aliquis fuit accuſatus de hæreſi, eo quod errabat in uno articulo fidei, uel in uno ſacramento Eccleſiæ: abiurauit generaliter omnem hæreſim: poſtea incidit in aliam ſectam hæreticorum, uel errauit in articulo fidei uel ſacramento Eccleſię, vtrum cenſeatur relapſus:uel tantũ modo lapſus? Reſpondet Romanus Pontifex dicens,q̄d licet iſte prius fuerit conuictus de una ſpecie hęreſis: vel in una ſecta,uel in uno arliculo fidei, uel in uno ſacramento Eccleſię errauit ſi abiurauerit hęreſim ſimpliciter, non reſtringendo ad illam ſectam, uel ad illum articulum fidei,aut ſacramentum Eccleſiæ,cenſetur relapſus:ſecus autem ſi ipſe tantummodo abiuraſſet ſuam hęreſim in illa ſecta,uel in uno articulo fidei: quia ſi poſtea relaberetur in alia ſecta uel alio articulo,cenſeretur lapſus,non autem relapſus. Sed quid, ſanctiſſime Pater,ponamus ꝙ aliquis fuit conuictus de hæreſi,& illam abiurauit:poſtea non incidit in illum errorem ſaltem aperte, ſed fuit fautor uel receptator hæreticorum, qui in illo errore erat,utrũ cenſeatur lapſus uel relapſus?Reſpondetur ꝙ cenſeri debet relapſus:& ideo pęna relapſorum erit puniẽdus. Nota primo, quòd hęreticus dicitur committens in unum articulum fidei tantum.

Nota ſecũdo,ꝙ diſpoſitio generalis poſita poſt enumerationem ſpeciei alicuius,includit etiã alias ſpẽs ſeparatas,ad hoc ſup.eod.lib.de procura.qui ad agendum.Dominicus.

e ¶ Secta.]multas potes videre 24.q.3.c.penul.

f ¶ Fidei articulo. quos habes explicatos ſup.de ſumma tri.firmiter.in ant.

[Glo. ſeq.recitet per quęſtionem:ſecundo quęrit remittit & arguit.]

g ¶ Simpliciter.]per hæc verba puto ꝙ ſi abiuraſſet ſolum in illo capitulo,licet laberetur in alio,non diceret relapſus 2.Et nota ꝙ indefinita æquipollet vniuerſali.Ad idem de priuileg.ſupra,quia circa.Et nun quid de uno articulo infamat⁹ ſe teneatur de omnibus expurgare, notatur de conſe diſt. 3. ego Berengarius.& puto hanc ſit teram pro illa parte facere,ꝙ non teneatur: tamen ſi id faciat, ualet:& habebit poſt modum locum pœna relapſorum 3. ut ſequitur.

[Gloſſa ſequens ſignat contrarium, & ſoluit.]

h ¶ Iudicari.]contra. C. de tranſactio. ſi de certa.ff de tranſact. q cum tutoribus. 1.ubi generalis trãſactio reſtrĩgitur ad id de quo ſpecialiter actum erat. Solu. illa locum habent in non connexis 4. ſed hic omnes hæreſes ſunt connexæ, quia habent caudas adinuicem colligatas: & de uanitate conueniunt in id ipſum.ſupra eo.excommus 1.& 2. vnde non quærimus an ſit relapſus in illã hæreſim, in quam prius fuerat lapſus:ſed quærimus, an fuerit relapſus in hæreſim. Semel ergo lapſus ĩ hæreſim, poſt abiurationem iterum lapſus, licet in alia ſecta, dicitur relapſus.

---

reſim in iudicio abiurauit,& poſtea committit in ipſa,cẽſeri debet quadam iuris fictione a relapſus, licet ante abiurationẽ ſuam hæreſis crimen plene probatũ non fuerit cõtra ipſum.Si autem leuis & modica ſuſpicio illa fuerit †,quam quã ex hoc b ſit graui⁹ c puniendus,nõ tamen debet in hæreſim relapſorum pœna d puniri.

¶ Culpabilis in uno articulo hæreſis,generaliter poſtea abiurando,relapſus dicitur ſi committit etiã in alium articulum ſeparatum. h.d. Dominicus.

¶ Eum vero qui in una hęreſis ſpecie vel ſecta e cõmiſit,aut in uno fidei articulo f ſeu Eccleſię ſacramẽto errauit,& poſt modum hæreſim ſimpliciterq́ vel generaliter abiurauit, ſi † extunc in aliam etiam hæreſis ſpeciem,ſiue ſectam,aut alio articulo ſeu ſacramento committat, uolumus ut relapſum in hæreſim iudicari h.

¶ Qui poſt abiurationem hæreſis,de qua conuictus fuerat uel poſtea conuincitur, facto uel uerbo hæreticis communicat in rebus hic prohibitis:relapſus dicitur.h.d.Domin.

¶ Ille quoque de cuius lapſu in hæreſim ante abiurationem conſtiterat, uel nunc conſtat: ſi poſt illam hæreticos receptet †, deducat, uiſitet, ſiue aſſociet, aut dona vel munera i eis donet, uel mittat, ſeu fauorem eis impendat, qui excuſari non poſſit k, etiam ſine adoratione, (ut uerbis l ueſtris utamur) merito debet iudicari relapſus cum illum ex approbati † à ſe prius erroris conſequentia non ſit dubium id m feciſſe.

---

i ¶ Munera.]Differentia eſt inter donum & munus. Munus enim ex cauſa datur:donum ex cauſa & ſine cauſa.ff.de uerb.ſignif. inter donum.l.munus.eo tit.ad principium tituli.dicit ꝙ munus ſumitur tribus modis:pro dono, ꝓ onere,& pro officio.Io.And.

K ¶ Non poſſit.]puta propter neceſſitatem famis.42. diſt.quieſcamus.76.diſ.non ſatis.vel ignorabat illos hęreticos:& ſic per ignorantiam excuſatur ĩ.de reg. iur.ignorantia.[Io.Mo.allegat de conſt.c.2.in antiq. Ioan.And.

l ¶ Verbis ueſtris.]ſic ſup.de rebus eccleſię non alienandis,hoc cõſultiſſimo.[& clem.de priuil.c.j.de pæniten.& remiſ.c.2.Io.And.]

m ¶ Id.]ſcilicet receptare,deducere,uiſitare,aſſociare,donare,mittere, vel fauorem impendere.

¶ LICET. Iſte §.legitur vſq; ad §.porro ſi propter huiuſmodi. Et in principio huius paragraphi, Caſus ſecũdũ ueriorẽ intellectũ ſic figurat.Titius fuit accuſatus de hæreſi:fuerũt ꝓducti teſtes ad ipſum cõuincẽdum:qui teſtes(vt moris eſt) iurauerunt deponere veritatem: ipſi tamen teſtes falſum depoſuerũt,dicẽtes ꝙ neſciebant iſtum hæreticum:poſtea pęnitentia ducti,reuerſi fuerũt ad iudicium:& uoluerunt deponere contra illud quod prius depoſuerunt: dicẽdo ꝙ ſciebant iſtum hæreticum. vtrum ſint admittendi?Vi-

---

1 Idẽ Io. And. ne verbum, fictio,fruſtra ponatur.c.ſi Papa. de priuil. bene facit. l. ſi q. adulterij.C.d̄ adul. ibi ius fingit adulteriũ ɔmiſſũ, & punit, ꝙ prius pp allegatã ɔſanguinitatẽ trãſiuit impune. Font.

† Al.fuit

† Al.ita. ſi extũc,ĩ aliã ẽt hęreſis ſpecie, ſiue ſecta,aut alio arti. &c.

2 Sicvult gl.&doc. ibi ĩ verſ. fictione. ſ̃. e. facit c.ad abolẽdã. ſ̃.e. tũ ɔſuetudo hẽt ſuſpectus ĩ uno arti. cogitur oẽm hęreſim gñaliter abiurare Fon

3 Placet Ioã.And. Font.

4 Idẽ Io. Mon.allegat 16. q. 2.ſed & illud, ibi dr̃,ꝙ p vnũ mẽbrũ ĩ totũ corp⁹ diffundit macula.Io.An.

† In ĩpreſſis recentiorib. legitur, acceptet.

† In recẽtiorib. impreſſis legit̃, approbata, ĩ ueterũ codicũ fidem.

detur, ꝙ non: quia deponendo falsum, commiserunt periurium: modo periuri repellunẽ à testimonio. Hac ratione non obstante respōdetur, ꝙ ipsi admittuntur etiam ex interuallo: & istud est fauore fidei: ꝙ verũ est, cōcurrentibus uerisimilibus circũstantijs, de quibus in littera, uidelicet, si appareat ꝙ isti testes non deponunt ex animi leuitate, nec odio, nec amore pecuniæ: sed amore fidei. Sed sanctissime Pater uellẽ informari a uobis, vtrum inquisitores speciales a sede Apostolica deputati ad inqrẽdum & puniẽdũ de crimine hæresis, possint cognoscere de diuinationib. & sortilegijs? Rñdet ꝙ nō. quod verum est: nisi istæ diuinationes uel sortilegia sapiant hæresim: sicut est emittere nefarias preces circa aras idolorum: dæmones consulere, & eorum responsa suscipere: tũc.n. de istis possunt isti Inquisitores cognoscere. Item nō possunt ipsi Inquisitores cognoscere de vsuris. Et hoc ideo: quia si inqsitores haberent examinare istas causas possent retardari causæ inquisitionem fidei tangentes: cum aliæ causæ sint a fide extraneæ. Nota ꝙ periurus repellitur a testificãdo etiam post peractam pœnitentiam. ad hoc sup. de testa. testimonium. Not. quod testis in causa hæresis potest ex interuallo corrigere dictũ suũ. Quid autem in aliis causis, uide de test. cũ clamor. & de test. cog. præterea.

a ¶ Repellantur.] 6. q. 1. quicunque. & s̃. de testi. testimoniũ. ADDITIO. Arch. alleg. 22. q. 5. paruuli. de accusa. cum oporteat. de testi. sicut. in fine. Not. etiam quod ferre testimonium dignitatis est. 33. q. 5. p̄ceptũ. vbi. de hoc. & not. in c. testimonium. in gl. Ioan. And.

b ¶ Celando.] Duplex est forma iurandi: quod dic vt sup. de accusa. qualiter 2.

c ¶ Postmodum.] Ex interuallo: ut sit hoc speciale fauore catholicæ fidei: aliàs nihil esset hic fauoris, ut sup. de testib. cog. præterea.

a ¶ Indicijs.] sic s̃. eo. ĩ fidei. & sic per indicia statur probationi. & de hoc. s̃. qui fi. sint legi. trasmisse. ADDITIO. Et s̃. eo. excōicamus. §. ult. de cler. pereg. inter quatuor. de homi. ꝓ humani. in fi. Io. And.

e ¶ Aliud obsistat.] scilicet, q̃ p̄dictum periuriũ: uñ si de falso redarguerẽtur, non stabitur eorum dicto. de testi. ex tenore.

¶ Testis in causa hæresis falsum deponens, licet periurus sit, probat dicendo cōtrariũ: dum tamen ex indicijs cōstet dictum non corruptionẽ sed ueritatem continere. h.d.

¶ Licet † vero periuri à testimonio etiam post pœnitentiam repellantur [a]: si tamen ij, qui coram inquisitoribus iurãtes tam de se, quã de alijs super facto hæresis dicere veritatem, eam celando [b] deierent, & postmodum [c] uelint corrigere dictum suum, contra se ac alios suos complices deponẽdo: cum crimen huiusmodi sit exceptum, si ex manifestis indiciis [d] apparuerit tales non animi leuitate, aut odij fomite, seu corruptione pecuniæ: sed zelo fidei orthodoxæ dictum suum velle corrigere, ac modo quæ prius tacuerãt, reuelare: in fauorẽ fidei, nisi aliud obsistat [e], stari debet tam contra se, quàm cōtra reliquos attestationibus eorundem.

¶ Inquisitores super hæresi deputati, non se intromittãt de diuinationibus uel sortilegijs non sapientibus hæresim manifestam. h.d. Domin.

¶ Sane cum † negotium fidei, quod summe priuilegiatum [f] existit, per occupationes alias non debeat impediri: pestis Inquisitores hęreticę, à sede Apostolica [g] deputati, de diuinationibus, aut sortilegiis (nisi hæresim saperent [h] manifeste [i]) intromittere se nō debent; nec punire talia exercentes, sed eos relinquere suis iudicibus puniendos.

¶ Inquisitores hæresis de q̃stionibus usurarum se intromittere non possunt. h. d.

¶ De quæstionibus † p̃terea usurarũm motis etiã contra illos [k], quibus restitutionem vsurarum in pœnitentia pro hæresis crimine iniunxerunt, ac illi se & sua ad hoc faciẽdum in iudicio Ecclesiæ obligarunt, intromittere se non possunt, ne ꝑ causas huiusmodi offendiculum [l] negotio fidei præparetur.

¶ Inquisitores possunt cōpellere hæredes fautorũ hæreticorũ (qui tamen hæretici non erãt) ad implendam pœnitentiam iniũctam in bonis temporalib[illegible]. secus si mortui sint antequàm fuerit pœnitentia iniuncta. h.d. Dominicus.

¶ Si vero † pro his, quæ in hęresi receptando, uel defendẽdo hæreticos [m], seu eis fauendo, non tamen existens hæreticus quis commiserit, sub obligatione bonorum suorũ Inquisitoribus se adstrinxit ad recipiẽdã ab eis pęnitentiam & com-

f ¶ Priuilegiatũ.] No. magis priuilegiatum anteponi. s̃. de offi. lega. uolentes. 21. dist. denique. ff. de offi. ꝓcon. l. ult.

g ¶ Apostolica.] multo minus alij. [Idem Archidiaconus.]

[Gloss. seq reci. ꝑ q.

h ¶ Saperẽt.] sicut est circa 1 aras idolorũ nefarias preces emittere, sacrificia offerre, dæmones consulere, eorum rñsa suscipere. 26. q. 2. hi qui. & q. 4 igitur. vel associãt sibi ꝑꝑ sortes exercẽdas hæreticos. uel faciant prædicta cum corpore uel sanguine Chri, vel ĩ sortib. ut possint hr̃e responsa, puerũ rebaptizant, vel his similia. [Glo seq. recitetur ꝑ obiectionem & solutionem.]

i ¶ Manifeste] In dubio 2 ergo hoc casu non hñt iurisdictionẽ: & licet aliàs iudex cognoscat an sua sit iurisdictio, & in dubio dicaẽ iurisdictionem hr̃e. ff. de iud. si qs ex aliena. quæ in ordinario loquiẽ: hic tñ nisi id manifeste appareat, se nō intromittit. & est si. s̃. eo. li. de cẽsi. c. 1. §. notoria. & j̃. de pœ. c. 1. s̃. de off. deleg. c. vlt. [Idẽ Io. Mo. & Archi.]

K ¶ Etiam contra illos.] quasi dicat multo minus si contra alios.

l ¶ Offendiculum.] Pluribus intẽtus minor est ad singula sẽsus. Et sępe qui ad vtrumque festiuat, neutrum bene peragit. 16. q. 1. presbyteros. & C. de assesso. nemo.

[Glo. seq signat contrarium & soluit.

m ¶ Hęreticos.] Contra sup. eo. tit. c. penultimo. vbi defensores & fautores hæreticorum hæretici sunt. Solu. non in fauente & defendente: sed in credente loquitur ibi. ADDITIO. Idem Io. Mo.

† De ĩtellectu viđ Alb. ĩ repet. c. de hęret. in hoc c. li. q. 16. nu. 79.

Hæresim sape manifeste q̃ dicãtur.

1 De materia viđ Ol. ꝯsil. 210. inci. Regularis habet traditio.

† Aliàs ita: de qōnib. p̃terea vsurarũ motis, & ꝯ illos &c.

2 Vide Fel. in c. si clericũ de fo. cõpe. & Arelatanum tract. de hæret. notab. 3.

† In uetustiorib. codicib' ita: Si uero in his, &c.

plendam: & ea licet iniuncta, nõ tamen peracta decessit: si per huiusmodi pęnitentiam onus impositum fuerit proficiens ad salutem, [a] in bonis eius temporalibus [b] exequendum, ad complementum ipsius per Inquisitores cogi debent hæredes, [c] vel alii, ad quos cum suo onere [d] bona huiusmodi deuenerunt. ¶ Porro si propter huiusmodi hæreticorum receptationem, defensionem, seu fauorem, quis ad faciendam pœnitentiam, quam Inquisitores ipsi iniungere vellet, bona sua obligauerit eisdem: & antequam ei pęnitentia iniungeretur, decesserit: eius hæredibus non est satisfactio pro extincto [e] iam crimine iniungenda.

¶ *Post mortem hæretici declarari potest eum hæreticũ fuisse, ad finem confiscandi. Dominicus.*

¶ In eo uero casu, [f] quo hæredes ad successionem non debent ob hæresim 10 sui auctoris admitti, non obstante quod auctore ipso viuente hoc nõ fuerit (interueniente ipsius morte) per sententiam declaratum, ad † confiscationem bonorum post mortem [g] eiusdem nihilominus 20 procedatur.

¶ *Cleric instruentes hæreticos ne Inquisitores veritatem inuestigent, puniri possunt per eos: & religiosi grauius puniuntur. h.d. Dominicus.*

30 ¶ Sacerdotes insuper & alij clerici, qui negotium inquisitionis, instruendo citatos hæreticos, vel eorum credentes, de celãda veritate, vel dicenda falsitate, seu eos indebite libe 40 rando, inuenti fuerint impedire: [h] (cum non sit dubium eos † ipsa facere in fauorem hæreticę prauitatis) per Inquisitores à talibus compesci possunt, & pœna debita ca 50 stigari, [i] tam per captionẽ psonarũ, quàm aliàs, prout culpa exegerit de-

a ¶ Ad salutẽ.] vt puta vt fundaret, vel ędificaret Ecclesiã, hospitale, vel aliũ piũ locũ; vel faceret simile piũ opus: vt ĩ Auth. đ eccl. ti. §. si q̃s ad ędificationẽ. coll. 9.

b ¶ Temporalib.] hoc dicit: quia secus si in ieiunijs, vigilijs, orõnib. vel similib. constiterit illa pęnitentia. idẽ eẽt si nõ posset illud iniũctũ licet salutiferũ, expleri p aliũ: sicut esset theologiã audire, vel similia.

ADDITIO. Licet ieiunia de quib. sup. per cognatos pñt impleri, vt dicit Io. Mo. 13. q. 2. animæ: non tñ sunt in bonis temporalibus exequenda; vnde bis cõpetit hoc exemplum.

c ¶ Hæredes.] 12. q. 2. ep̃s q̃ filios. de sepul. ca. vlt. de rap. in litteris. [& de sen. excom. à nobis, & in his oĩb. de hoc. Io. And.

d ¶ Onere.] 16. q. 1. si q̃s laicus. de dec. pastoralis. & c. cũ non sit in C. de seru. & aq. l. & prouincia. supra de pig. ex litteris.

PORRO. Iste §. legitur vsque ad finẽ capituli, & in eo casus sic figuratur: Aliquis recepit in domo sua aliquos hæreticos, quos sciebat hæreticos, vel aliàs eis auxiliũ præstitit, tñ non erat hæreticus: certum est quod venit grauiter puniendus: vt per totam rubricam. C. de receptatoribus. quia (vt ibi dicitur) sine illis latrones diu latere nõ possunt. Or ponamus quod ipse receptator hæreticorum fuit conuictus: & fuit ei aliqua pœna iniuncta, quę consistebat in t̃palib. puta quod ipse ædificaret ecclesiam: nondum ecclesia ędificata, sed tamẽ incępta, ipse receptator mortuus est: vtrum sui hęredes possunt compelli ad complendum huiusmodi pœnitentiam, quæ consistit in temporalibus? Respondet Romanus Pontifex quod sic: nam bona sua fuerunt tacite obligata ad complendã dictã pęnitentiã: ideo si quis fuit accusatus de hęresi, & pẽdente accusatione moritur, non est extinctũ crimen: sed contra hæredes potest causa prosequi ad finem, quod bona sua fisco applicentur: nã ex quo lapsus est in hæresim, perdidit omnia bona sua, & fiscus incœpit esse dominus. Item ad aliũ finẽ, vt memoria ipsius defuncti damnetur: imò si durante vita hæretici, nõ fuisset incœpta accusatio: post mortẽ eius posset accusari ad istum finẽ, vt memoria eius damnetur, & bona eius fisco applicentur. Postea in fi. c. dr̃ quod clerici non debẽt dare instructiones hæreticis, qualiter ipsi r̃ndebũt ad singula capitula sibi proposita per Inquisitores: quod si fecerint, poterunt Inquisitores tales clericos incarcerare, vel aliàs punire secundũ quod eis videbitur. Nota primo ex isto c. iuncta glos. quod aliquis non dr̃ relapsus in hæresim, nisi cõstet eum plene & pfecte incidisse in hæresim: quia de hoc fuit conuictus: sed nõ dicitur vere relapsus si prius erat solummodo pręsumptio contra ipsum: sed dicitur ficte relapsus, tamen est puniendus pęna relapsorum, ac si esset vere relapsus.

Not. vlterius ex §. Cum vero, quòd si quis errauerit in vno articulo fidei, vel in vno sacramẽto Ecclesię, vel in vna secta hęreticorum, & abiurauerit hæresim specialiter: puta q̃a abiurauerit suã hæresim in vno articulo fidei, aut sacramento Ecclesiæ, aut in alia secta: si postea labat̃ in alio articulo, vel sac̃o: vel in alia secta hæreticorũ, non dr̃ relapsus, sed tantummõ lapsus: secus si abiurasset gñaliter & simpliciter suã hæresim. Nota ibi, Ille quoq;. quod si quis fuit conuictus de hęresi, & illam abdicauerit: si postea receptet hæreticos, censetur occulte relapsus: licet aperte non constet, quod credat eorũ errori: nã ex cõsequẽtia prioris erroris p̃sumptio ẽ quod credit errori ipsorũ, & cẽsetur relapsus.

No. in §. Licet. quod testis non solũ deierat dicendo falsũ: sed ẽt celãdo veritatem. Itẽ nota casũ, in quo testis periurus admittit̃ ad testificandũ. Item nota casum in quo testis ex interuallo põt dictum suũ corrigere. licet regulariter 9̃: sed istud est fauore fidei. Not. ibi, Si vero. quod res transit cum onere suo reali, ad quemcunq; possessorem vel successorem perueniat res ipsa. & ad hoc allegatur iste §. vt si res tua sit mihi obligata & hypothecata: licet rem illam alienes, tamen remanet mihi obligata: & potero agere hypothecaria.

60 e ¶ Extincto.] crimina extinguunt̃ morte: 1 vt 33. dis. quorũdã. 23. q. 2. admonere. ff. de ijs qui mor. si. cõsci. l. vlt. ex quo igr̃ extinctum est crimen. & pænitẽtia nõ ẽ imposita p crimine iã extincto, nõ imponat̃ vlteri⁹.

f ¶ Casu.] s. q̃a nõ fuit re incorporat⁹ vnitati Ecclesię.

g ¶ Post mortem.] 24. q. 2. sane 2. & C. ad l. Iul. maiest. l. vlt. 2 intellige hoc vsq; ad 40. annos. nam postea abdicari non poterũt, etiam à Romana ecclesia a filijs catholicis: qui illa tanto tempore bona fide possederunt. quod verum est, si parentes catholici putabantur, vt sup. eo. lib. de præscrip. c. vlt.

h ¶ Impedire.] manifeste vel non manifeste: dummodo hoc constare possit.

i ¶ Castigare.] sic inf. de pœn. Romana.

ADDITIO. Idem Io. Mon. & Arch. caueant tñ ep̃s & Inquisitores ne impedimentum officij falso imponãt alicui, quod dic in cle. eo. tit. c. 2. §. pen. Ioan. And.

Casus litteralis domini Heliæ.

† Aliàs, ad occupationẽ.

† Aliàs ita; ipsos ea facere, &c.

1 Crimina regulariter morte delinquẽtiũ extinguunt̃. l. 2. & 3. C. si reus vel acc. mor. fue. fallit in crimine hæresis. vide Docto. in c: filij. 5̃. e. & Gondissaluũ tracta. de hæret. q. 22.

2 Hęc lex pbat idẽ in crimine lęsę maie. Io. And.

a ¶ Delinquentis.] nam grauius delictū eſt grauius vindicandum.24.q.1.nō afferamus.ſup.de exceſ.prçla. tanta.& in æqualibus delictis æquales ſint pœnæ.inf. tit.proxi.c.vnico.in fi.

b ¶ Religioſi.]Iſti ſi reperiantur hæretici, non ſunt dicendi religioſi, ſed religionis obumbratione fuſcati.ſup.eo titu. ad abolendam.§.primo, &c.

c ¶ Immurationis.] ſup.eo.tit.c.pen.

d ¶ Sæculares.] ſcilicet clerici uel laici, & concor. optime ſupra, ne cler.uel mon.c.ſed nec.

e ¶ Conſimilibus.]de quibus vidiſtis ſupra proxi.§.

STatutum.] Primo conſtat ſtatutū per quod directè uel indirectè impeditur vel retardatur inquiſitionis officium. Secūdo: ibi, Ipſiuſque.officiales ad quos ſpectat, iubet excōicari, ſi illud non reuocent vel temperent. Dicit Archid. quòd olim incipiebat, multorum, & fuit multum abbreuiata.& aliud hic nō gloſſat.Ioan.Mona. dicit, quòd inter terminos iſtius decret. & ſupra proxi. §. ſacerdotes. non cadit iuris diuerſitas:cum tam laici, q̃ clerici ſubiecti ſint inquiſitionis officio. & hoc minus dubium: quia ibi,fit vt a priuato, hic autem vt a iudice:quod eſt grauius. Io.And.

CASVS. Commuuitas huius ciuitatis fec't vnum ſtatutum, per quod ſtatutum impeditur inquiſitio cōtra hæreticos facienda:quia fecit ſtatutū ne aliquis ciuis poſſet de crimine hęreſis accuſari,uel ne aliquis ciuis huius ciuitatis poſſet ferre teſtimouiū in crimine hæreſis:Quæritur quale erit officium inquiſitoris fidei à ſede Apoſtolica deputati circa tollendum huiuſmodi ſtatutum?Reſpondetur,ꝙ ipſe inquiſitor fidei conuocabit ciues & eos compellet,vt ſibi exhibeāt illud ſtatutum:& ſi uideat, ꝙ per illud ſtatutū impediatur inquiſitio prauitatis hæreticæ, poterit compellere ciues ad tollendum & rumpendum illud ſtatutum, vel ad modificandum illud ſtatutum,ut non tollatur inquiſitio hæreticæ prauitatis. Not.primo argu.ꝙ quælibet vniuerſitas poteſt ſibi facere ſtatuta.de quo ſup.de cōſtitu.cum omnes.

Nota ſecundo, ꝙ ordinarius loci poteſt petere editiones ſtatutorum laicorum, vt uideat ſi ſint aliqua contra fidem catholicam. Dom.

f ¶ Directe.] puta ne aliquis ciuis illius loci accuſari poſſit, uel contra eum inquiri ſuper crimine hæreſis: vel ꝙ nullus contra alium de crimine hæreſis audeat teſtificari:vel his ſimilia.

[Gl.duæ ſeq.notant duo,& in ſecundo fit remiſſio.]

g ¶ Indirectè.]puta ut nullus poſſit de aliquo crimine uniri ab aliquo q̃ à poteſtate; vel vt nullus alius quā Poteſtas poſſit aliquem capere vel capi facere: vel ut nullus niſi ſit de familia Poteſtatis poſſit arma portare vel his ſimilia.

h ¶ Retardari.] nota contra generale illud, quod differtur non aufertur. 14.q.6.c.1.

linquentis [a]. ¶Religioſi [b] etiam ſunt immurationis [c] † pœna, uel alia grauius puniendi, quàm ſęculares [d], ſi inuenti fuerint in hęreſi, uel conſimilib.[e] deliquiſſe.

¶Vrbanus quartus.

¶Non valent ſtatuta per quæ inquiſitoris hæreſis officium impeditur uel retardatur.

CAP. IX.

STatutum † ciuitatis, caſtri, uillæ, uel alterius loci, per quod negotium inquiſitionis hæreticæ prauitatis directe [f], uel indirecte [g], ne in eo libere procedi valeat, contigerit impediri, uel quomodolibet retardari [h], nullius exiſtere firmitatis: ipſiuſque ciuitatis uel loci dominum, Poteſtatem, Capitaneum, Conſules, vel Rectores, per quem, vel quos eadem ciuitas, ſeu locus regitur, quocunque nomine [i] cenſeantur, ad ſtatutum huiuſmodi loci diœceſano uel eius vicario, aut inquiſitori ſeu inquiſitorib. labis pręfatæ, ſine moræ [k] diſpendio † exhibendum: & ſi tale [l] inuentum fuerit reuocandum omnino, uel ſaltem eatenus moderandum, quod per illud inquiſitionis proceſſus non impediantur, uel aliquatenus retardentur [m], per cenſuram eccleſiaſticam decernimus compellendos [n].

¶Clemens quartus inquiſitoribus hęreticę prauitatis.

¶Officium inquiſitoris hæreſis morte concedentis non expirat etiam quo ad negotia prius nō cœpta uel exorta, hoc dicit.

CAP. X.

NE † aliqui [o] du-

i ¶ Nomine.] ſupra eod.lib. de elect. fundamenta.

k ¶ Moræ.]nota moram vitandam.de hoc dixi ſupra de elect. c. vltimo.

ADDITIO. Concor.conſtitutio. Ioan. execrabilis. §. qui uero.& §.porro. Io.And.

l ¶ Tale.] ſ. quod directe uel indirecte impediat uel retardet.

m ¶ Retardentur.] vnde ſtatuto de non portādis armis excipietur inquiſitorum familia, & his ſimilia.

ADDITIO. Non tamen debet Inquiſitores abuti couceſſione portationis armorum, vt in clem.eo.titu c.nolentes.

n ¶ Compellendos.] ſic ſup.de iureiur.c.licet.de excep.c.ult.inf. de ſent. excom.decernimus.

NE aliqui.] Primū ponit dubium, ꝙ ſecundo declarat: ibi, Præſenti.]

¶ Pro intellectu huius c. eſt præſupponendū primo illud quod habetur in ca.gratum. de off.deleg in antiq. videlicet, quod iuriſdictio delegata expirat morte mandantis, re exiſtenre integra. Itē ſecundo eſt præſupponendum, ꝙ Inquiſitores à ſede Apoſtolica deputati habent iuriſdictionē delegatā.

CASVS. Papa deputauit aliquē Inquiſitorē in prouincia Burdegal. iſte Inquiſitor cępit inquirere ꝯ aliquos qui erāt ſuſpecti de crimine hæreſis. uel nō incæpit inquirere nec exercere ſuā iuriſdictionē delegatā: poſtea hoc pēdēte Papa mortuus eſt: nūquid eſt expirata iuriſdictio Inquiſitoris ad minus quo ad cās non inceptas: Vr ꝙ ſic ꝑ dictū ca.grauatū. allegatū in p̄ſuppoſitione. Reſpon. Rom. Pontifex dicens, ꝙ fauore fidei ipſe ſtatuit & ordinat, vt per mortē Papæ non ſit extincta iuriſdō inquiſitoris, ēt ſi crimen hæreſis nōdū erat ortū: puta quia tpe mortis Papæ Titius non erat hæreticus, poſtea mortuo Papa incępit eſſe hæreticus male ſentiēdo de fide: certè Inquiſitor poterit inquirere de iſto crimine & Titium punire. & hoc eſt fauore fidei. Nota primo arg. ꝙ conceſſio facta ſub nomine ſummi Rom. Pontificis videtur facta contemplatione dignitatis & non contemplatione nominis proprij, de quo ſup.eo. lib.de reſcri. ſi gratioſe. Nota ſecundo, ꝙ multa ſtatuūtur pro fauore fidei contra regulas iuris cōis. Domi.

[Prima glo.dat ſimile,& ſummat.]

o ¶ Ne aliqui.]Sicut officium legati non expirat re integra mortuo Papa, ut ſup.de offi.lega.c.2.ſic & officium Inquiſitoris hæreticæ prauitatis in fauorem fidei re integra non expirat, ut hic.

AD-

† Quæ ſit illa dixi s̃.e.c.1.& iſta pęna, eſt à can. nō legib. inuēta. l. aut dānū. §. ſolent. ff.de pęn. c.quāuis. de pœn. inf. eo. Ana.c.à nobis. in 1. collat. de apoſta. Font.

† Cōcor. reſcriptū Innocēt. iiij. inci. Ad extirpanda.§. cæterū teneat. & aliud reſcriptum Alex.iiij. incip. Im placida relatio. q̃ hñr impſſa in bullario Litterarum Apoſtolicarum ꝓ officio ſāctiſſimæ Inquiſitionis.

† Faciūt not. per Doc.c.ſi. ſup. e.de immun. ecc. dicētes, ꝙ epiſcop⁹ cogit laicos fateri qđ nō intendūt ſtatutis ſuis ꝑ iudicare eccleſiæ. arg. gl.2. peruenit de arbit. & q̃ not. Archi.2. q.j.c.quę Lotharius. Fōt.

† Vide Dec. in c.cauſam mr̃imonij extr. de offic. deleg. & Arelatanū tract. de hęre. notab. 4.

ADDITIO. Et intellige de inquisitione simpliciter. nam si cum clausula: & vsque ad voluntatis bñplacitum, distingue, vt sup. eod. lib. de rescrip. si gratiose. Ioan. And.

a ¶ Expiret.] sicut potestas delegatorum datorum ad causas. ṡ. de off. dele. vndique, & c. gratum & c. relatum.

b ¶ Incœpta.] de quibus non dubitabatur per iura proxime inducta, & no. incæpta: quia per quemlibet iudicialem actum, et præter citationem iurisdictio perpetuatur vt dici solet in decre. de offi. dele. licet. ibi, vti non cœperit.

c ¶ Non cœpta.] not. quia si hoc esset speciale fauore fidei catholicæ, vt ī. d. ergo vbi nō est fauor eius, contrarium est regula re. & sic nota termina tam qōnem not. ṡ. de offi. dele. licet. qua q̄ritur, an perpetuatio facta in vno articulo, perpetuetur in alijs ꝑ easdē litteras legato commissis. ad idem. supra eod. lib. de offi. de leg. c. vlt. §. officium. & est in hoc dña inter istum inquisitorem & conseruatorem, vt ibi patet.

Nota ad qōnē. iurisdō perpetuata ī vno articulo, an cēseatur perpetua ta in alijs articulis.

d ¶ Emerserant.] vt si tempore mortis Papæ non erat Titius hæreticus: postea lapsus sē ferit hæresim: de hoc poterit cognoscere inquisitor.

e ¶ Fauorem.] sic supra eo. in fidei fauorem, & supra eo. accusatus. §. licet. cum sim. in hoc tit.

bitrationem sollicitam ex citantes in dubium reuocent, an officium inquisitionis hæreticę prauitatis sollicitudini vestræ infra certos limites ab Apostolica sede commissum, expiret a per mortem Romani Pontificis, qui commisit: Præsenti declaramus edicto, ipsum officium, non solum quo ad negotia viuente mandatore incœpta b, immo etiam quo ad integra & nō cœpta c, & quod plus est, quantum ad ea, quæ tunc nequaquam emerserant d, in fauorem e fidei post cōmittentis obitum perdurare.

¶ Idem eisdem.

¶ *Informat inquisitores ad Deum, vt eius timorem hominum metui anteponant, in procedendo simul vel separatim contra hæreticos, & suos fautores: & etiam in eos absoluendo cum vere redierint.*

CAP. XI.

VT † officium f inquisitionis contra hęreticos in prouincia g, in qua vobis idem officium est commissum auctoritate Apostolica, possitis efficacius adimplere: Discretioni vestræ per Apostolica scripta mādamus, quatenus vbique h in præfata prouincia simul, vel separatim i, aut singulariter (prout negotij vtilitas suadebit) contra hæreticos, credentes, receptatores, fautores, & defensores eorum, necnon cōtra infamatos de hæresi vel suspectos, iuxta sanctiones canonicas (homi

† Cōcor. rescriptū Vrbani iiij. incip. licet ex oīb. vnde hoc ca. accipiet lucem: habetur ī press sum ī bullario literarum ꝓ officio sāctissimæ īquisitionis.

VT officium.] Diuiditur in tres partes: Secunda ibi, Verum. Tertia: ibi, Compescendi.

ADDITIO. Et dicit Arch. ꝙ olim incipiebat. licet. Io. And. Io. Mo. qui diuidit decre. in quattuor partes, de hac facit partem secundam: ibi, Si vero. in alijs concor. Ioan. And.

¶ Præsupponamus primo illud quod habetur in ca. cū causam, de offi. dele. in anti. videlicet. ꝙ si a sede Apostolica cōmittatur aliqua causa simpliciter duobus iudicibus delegatis, vnus nō pōt procedere absq; alio: & si procedat, suus processus erit nullus.

CASVS. Papa in prouincia Burdegalen. deputauit duos vel tres inquisitores fidei simpliciter: vn⁹ illorū inquisitorum alio non cōsulto, cœpit inquirere ꝯ aliquos hæreticos vel fautores & receptatores hæreticorum: pro parte illius, ꝯ quem inquirebatur, fuit oppositum & allegatum, ꝙ ipse solus non poterat procedere: quia ipse & alij duo inquisitores fidei fuerunt simpliciter deputati: & sic non pot procedere solus absq; alijs: ꝗ per c. cum cām, allega. & ꝙ si vellet procedere ad vlteriora ꝯ ipsum, ꝙ ipse appellaret: Vnde cōsultus Romanus Pontifex, respōdit, ꝙ fauore fidei ordinat, si committatur officium inquisitionis fieri duobus, vel pluribus inquisitoribus simpliciter contra hæreticos, vel eorū fautores. siue receptatores: omnes inquisitores simul vel separatim poterunt procedere, tam ꝙ eis videbitur, ꝙ cā hæresis poterint melius tractari. Sed ponam⁹, ꝙ aliquis suspectus de hæresi, vel fautor & receptor hęreticorū, non potuit ad plenum cōuinci de hæresi: verumtñ erat suspectus: Inquisitor indicit sibi purgationem: ipse aūt ad iudicium inquisitoris se purgauit cum abiuratione suæ hæresis: postea iste vult redire ad vnitatē ecclesiæ: vtrū sit recipiendus? Respōdet quod sic: tñ inquisitor debet esse caut⁹, & videre, an tales redeuntes ad vnitatem ecclesiæ fingant re redire, & ne decipiant ipsos inquisitores sub specie agni. h. d. vsque ad §. Verum. Nota primo, quod si aliqua cā a sede Apostolica cōmittatur pluribus simpliciter: vnus delegatus non potest in cā procedere sine alio: & si ꝓcedat, potest pars aduersa appellare. Istud colligit̄ ex isto c. argu. a speciali: qa si speciale sit fauore fidei, vt in causa hæresis vnus inquisitorū deputatorum simpliciter possit solus de causa cognoscere: ergo ius cōe est in ꝯriū: No. quod si hęreticus abiuret hæresim, & velit redire ad ecclesiam: ecclesia non dēt sibi claudere gremiū. No. quod talis hæreticus rediens ad ecclesiam est absoluendus secundum formā traditam in c. cum desideres, de sen. excomm. in antiq.

[Prima gl. diuidit, & summat.]

f ¶ Vt officium.] Diuido decretalem in tres partes. In prima informat inquisitores ad Deum, vt eius timorem hominū metui anteponant in procedendo simul vel separatim contra hæreticos & suos fautores, & ēt in eos absoluendo cum vere redierint: & durat vsq; ibi: Verū quia. Ibi secunda pars, in qua eos instruit in mō examinationis testiū, & in ꝑsonis, quæ testificata scribere debeant, vsque ad §. compescendi. Ibi, incipit tertia pars, in qua eos instruit circa personas, ꝑ quas impediri posset, vel differri inquisitionis negotium.

g ¶ Prouincia.] inspicit factum; quia idem in ciuitate, diœcesi vel alio certo loco.

h ¶ Vbique.] sic ordinarius in qualibet parte diœcesis suæ potest causas audire & pro tribunali sedere. sup. eo. lib. de offi. ordi. cum episcopus, ad idem de offi. lega. nouit.

[Glo. seq. ponit regulam contrariam, dat simile, & illud determinat.]

i ¶ Separatim.] regulariter contra, nisi ex forma commissionis id habeat. supra de offi. dele. causam. & c. cum plures, supra eo. lib. Sed hoc speciale fauore fidei, vt efficacius, &c. vt supra dixi. & æquiparantur in hac parte ordinarijs quorum quilibet per se procedere potest. ff. de offic. procons. l. 1 quod de ordinarijs intellige, qui insolidum iurisdictionem habēt, sicut est in scholaribus, episcopis, magistris, & doctoribus. C. ne filij pro patre. auth. habita, secus in ijs, qui non

qui nõ habent in solidum, sicut est cum capitulum cognoscit: quia tunc quilibet singularis per se non est iudex ad hoc, quod not. 15. q. 7. eps nullius. & de offi. or. irrefragabili. & concor. ad hanc decre. inf. eod. per hoc. Ioan. An.

a ¶ Diuino.] 11. q. 3. Iulianus. sic supra eo. lib. de immunita. eccl. clericis. ad idem supra eo. vergentis.

ADDITIO. Et c. a nobis 2. in fi. Archi. hic tractat, an valeat absolutio non seruata forma, & tenet, quòd valet. & vide in præalle. c. cum desideres. Ioan. And.

b ¶ Procedatis.] hodie restricta est potestas inquisitorum in quibusdam per cle. eo. tit. multorum.

c ¶ Labe.] generaliter, vel simpliciter. Vel dic ea de qua suspectus, vel conuictus erat. de hoc dixi s. eodem, accusatus. §. 1. Ioan. And.

d ¶ Formam.] 11. q. 3. cum aliquis. sup. de sent. excom. cum desideres.

e ¶ Ecclesiæ.] quæ gremium non claudit. s. eo. super eo.

f ¶ Consueuit.] 1. q. 7. quotiens cordis. & ca. saluberrimum. de conse. distin. 2. ego Berengarius.

g ¶ Simulata.] 27. d. quod interrogasti. j. q. 1. sicut ficti. 12. q. 5. cauete. est tamen interdum vtilis simulatio. 42. q. 2. vtilem. & dic de hoc vt ibi. 24. q. 1. officij.

h ¶ Fallentes.] mentiri Deo possunt: fallere aũt ipsum nõ possunt. de conse. dist. 2. panem de altari.

† In plerisq; codicib. mendose legitur ita: diuinoque timore postposito. Iã in quodã manuscripto hr ita hominũ metu, Domini non timore postposito, procedatis.

nũ metu diuino [a] quia† timore postposito) procedatis [b]. Si vero aliquis ex prædictis hæretica labe[c] primitus abiurata, redire voluerit ad ecclesiæ vnitatem: ei iuxta formam [d] ecclesiæ [e] absolutionis beneficium impẽdatis, & iniungatis eidẽ, quod iniungi talibus cõsueuit [f]. Prouiso solerter, ne simulata [g] conuersione redeant fraudulenter, & vos (imò seipsos) fallentes [h] sub agni specie lupum [i] gerant.

¶ *Instruit inquisitores in modo examinationis testium: & in personis quæ testificata scribere debeant. h. d.*

¶ Verum [k] quia in tã graui crimine cum multa oportet cautela ꝓcedi (vt in reos sine vllo proferatur errore duræ ac dignę seueritas vltionis) volumus & mandamus, vt in examinatione testium, quos recipi super crimine prædicto, ipsumq; cõtingẽtibus oportuerit, adhibeatis duas [l] religiosas & discretas [m] personas: in quarũ pręsentia per publicam (si commode potestis habere) personam, aut per duos viros idoneos [n], fideliter eorũdem depositiones testiũ conscribantur. ¶ Ad cõscribendas † quoque huiusmodi depositiones testium, & ad faciendum omnia quæ in commisso vobis officio ad scriniarij, seu tabellionis officium pertinent, teneri districte præcipimus, cũ per vos fuerint requisiti, omnes & singulos vestri ordinis fratres, qui dum essent in sæculo tabellionatus officium habuisse, aut exercuisse noscũtur: & illos etiam quibus idem tabellionatus officiũ rõne ꝑfati negotij fidei fuit ab Apostolica sede commissum, & in posterum committetur: Cõcedentes huiusmodi fratribus, necnon & alijs religiosis quibuslibet, qui similiter dũ essent in sæculo tabellionatꝰ officiũ habuerunt † & exercuerunt, quibusuis etiã clericis sæcularibus officiũ ipsum habentibus (etiã

rit depositiones testium, dẽt legere corã illis personis attestationes & dicta testium: quæ personę habebunt approbare, ꝙ ipse fideliter redegit ĩ scriptis dicta ipsorum testium. Or sanctissime pater, dr̃ in c. sicut. ne cle. vel mona. sæcularib. negotijs se immisceant: ꝙ si notarius vel tabellio efficiatur religiosus, nõ dẽt amplius exercere officiũ tabellionatus, vel notariatus. Sed vtrum in negotio fidei possit religiosus exercere officium notariatus, hoc est, vtrum possit redigere in scriptis dicta & depositiones testium examinatorũ in causa hæresis? Rñdet Romanus Pontifex, ꝙ sic: non obstante quocumque statuto vel iure suæ religionis seu ordinis, puta, si habeant statutum ꝙ nullus religiosus in quocunque negotio possit exercere officium notarij, vel tabellionis. Nota ex hoc §. verum. ibi, [Religiosas & discretas.] ꝙ ista coniunctio copulatiua, &, ponitur expositiue, pro, id est, nam non requiritur ꝙ illæ personæ sint religiosæ, dũmodo sint discretæ & honestæ. Nota vlterius, ꝙ acta iudicis non requirũt testiũ subscriptionẽ. c. qm̃ cõtra falsam. de prob in ant. Secus esset dicendum in actis extraiudiciarijs: quia subscriptio est de substantia instrumenti. verumtamen in actis extraiudiciarijs quando sunt duo notarij, non requiruntur testes: quia vnus notarius æquipollet duobus testibus. l. dominæ. ff. de testib. Nota

† Vide rescriptum Alex. iiij. inci. commissæ. & rescriptũ Fij iiij. inci pastoralis officij cura. hñr ĩpressa inter lras Apostolicas pro officio sanctissimæ ĩquisitionis.

† al. ita, habuerit & exercuerint.

i ¶ Lupum.] sup. de renuncia. nisi. §. propter malitiã: & 23. quæst. 4. tres personas. & 81. dist. oportet. Io. An.

K ¶ VERVM QVIA.] Iste §. legitur vsque ad §. compescẽdi. Et in eo casus sic figuratur. Aliquis inquisitor hęreticę prauitatis a sede Apostolica deputatus contra aliquem suspectum de hæresi cępit inquirere: ipsum vocari fecit ad comparendum coram se responsurum de fide: qui comparuit in die sibi assignata: fuerunt adducti testes: Quæritur quam cautelam debet habere iudex in examinando testes: vtrum possit illos examinare in præsentia solius notarij, vel loco eius in præsenti duarum honestarum personarum, quemadmodũ fit in alijs causis, vt in c. quoniam contra falsam, de prob. in anti. vel vltra illas duas personas dẽat adhibere alias duas personas honestas? Respondet Romanus Pontifex, quod in crimine hæresis debent examinari testes in præsentia notarij, vel loco eius in pręsentia duarum personarum: & vltra debent adhiberi duæ aliæ honestæ ꝑsonę: ita ꝙ notarius postquã lege-

quòd ratione fidei testes in causa hæresis sunt examinandi in præsentia duarum honestarum personarum. Ratio specialitatis est, quia agitur de maiori præiudicio: ideo cum maiori cautela est procedẽdum. Nota si notarius efficiaẽ religiosus vel presbyter non põt exercere officium notarij, quia istud officium est sęculare: nã specialiter fauore fidei religiosus vel presbyter potest exercere officiũ notarij in causa hæresis: ergo ius commune est in contrarium.

l ¶ Duas.] Integrum. n. est iudicium: quod plurimorũ sententijs confirmatur, supra de officio delegati, prudentiam. & ad idem 20. dist. de quibus.

m ¶ Discretas.] semper enim qui graues causas ecclesiasticas audiunt, debent esse discreti. supra de cõsan. & affini. c. 1.

n ¶ Idoneos.] sic sup. de prob. quoniã contra falsam. & dicit vt ibi.

ADDITIO. Et in extrauag. debent. quam allegat sequens glo. Ioan. And.

[Glo. seq.

[Glo. seq. not. ad quæstionem de tabellione facto monacho, &c. & ponit opinionem Gul.]

a ¶ Præmissa.] per hanc litteram bene patet, ꝙ tabellio factus monachus non potest exercere quoad alia tabellionatus officiũ, & hoc etiã bene patet ex extrauaganti Bonifacij. Debent superioribus. de offi. ordi. circa mediũ decre. & idem probabamus olim per decr. ꝯ. ne cl. vel mo. sicut per l. C. de sacrosan. eccl. l. antepen. 16. q. 1. §. nouarum. C. de epis. & cler. l. placet. not. tamen Guliel. in Specu. de statu mon. versi. 17. ꝙ veteres rogationes complebit: sed nouas non assumet. ff. fami. ercisc. alienationes. ff. de postulan. l. 1. §. casum. ff. de neg. gest. nam & seruius. §. si vno. ad idẽ ꝯ. de Iud. Iudæi de ciuitate. cum similibus.

b. ¶ Canonis.] supra ne cleri. vel mona. sicut te.

¶ COMPESCENDI. Iste §. legitur cã breuitatis, vsque ad finem cap. Et in eo casus sic figuratur: Papa deputauit inquisitorem in ciuitate Pictauen. est aliquis hæreticus, qui fuit cõuictus de hæresi: vnde inquisitor cõuocauit populum ad prædicãdum hæretico: superuenerunt quæstores, qui portabant indulgentias, & voluerunt facere quæstã illo tẽpore, quo popul⁹ erat congregatus ad prædicandum hæretico: numquid inquisitor potest inhibere quęstoribus, vt tempore illo non exerceant officiũ quæsturę, quousque sit finitus sermo inquisitoris? Respondet Romanus Pontifex, ꝙ sic: & illos q̃stores ad hoc faciendum poterit compellere censura ecclesiastica, remota appellatione. Sed ponamus ꝙ inq̃sitor nõ põt capere aliquem hæreticum propter impotẽtiam: q:a sunt aliqui qui impediunt ne hæreticus possit capi: numquid inquisitor poterit inuocare brachiũ sæculare ad capiendum istos impedientes, ne hæretici possint capi? Respondet ꝙ sic: dicens vlterius, ꝙ ipse ordinet vt potestates sæculares obseruent, & faciãt obseruari a suis subditis constitutiones factas ꝯ hæreticos, vel eorum fautores, vel receptatores: & ꝙ ad istud faciendum ordinarij locorum, vel inquisitores hęreticæ prauitatis compellant ipsos iudices, vel potestates sæculares mediante ipsorũ iudicũ sæculariũ, & Potestatũ iuramento. Sed quid si ipsi Potestates, & iudices sæculares noluerint pręstare huiusmodi iusiurandum, quod obseruabunt, & a subditis suis faciẽt obseruari constitutiones factas per sedẽ Apostolicã, contra hæreticos vel fautores eorũ: vel etiam cõstitutiones a sede Apostolica approbatas? Respõdet ꝙ ipsi sunt priuandi officio & regimine suæ dignitatis, & tãquam infames & fautores hæreticorum sunt habẽdi: hoc dicit in longum. Nota, ꝙ quis non est trahendus extra suam diœcesim vltra duas dietas. c. nonnulli. supra de rescri. Sed vtrũ sit correctum c. statutum. supra eo. lib. de rescr. quod c. loquitur de vna dieta? Dicendum est ꝙ non: nisi inquã tum ad istum articulum, & hoc fauore fidei. & est speciale hic in fide: nam illud ca. statutum. loquitur generaliter. Nota vlterius quale debet esse officium quęstoris: videlicet, ꝙ non debet prædicare, sed simpliciter debet exponere suas indulgentias: & requirere a populo charitatiua subsidia: Et istud verum, quòd quæstor non debet ṗdicare, nisi alio iure eẽt sibi ṗmissũ. Not. quòd inquisitor hæreticæ prauitatis potest quæstoribus inhibere ne faciant quæstã tpe quo vacat pro fide: & ipsum oportet facere congregationem populi. Not. quòd inquisitor potest inuocare brachium sæculare, ad capiendum illos, qui impediunt ne hęretici possint capi. Nota, quòd si iudices sæculares nolint præstare auxiliũ inquisitoribus ad capiendum hæreticos, vel eorum fautores: sunt ipsi iudices suspecti de hæresi, & priuantur iudicatura.

† Prædicatores q̃stuarios õino sustulit cõci. Tri. ses. 5. ď refor. c. 2. §. vlt. & ses. 21. de reforma. c. 9.

si ijdem fratres religiosi, & clerici sint in sacris ordinibus constituti) exercendi libere officium ipsum quo ad præmissa [a], non obstante statuto aliquo contrario canonis [b], vel ordinis quocumque vallato munimine ꝑtatẽ.

¶ Instruit inquisitores circa personas, per quas impediri posset vel differri inquisitionis negotium, hoc dicit.

¶ Compescendi præterea monitione præmissa [c], per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita [d], prædicatores quæstuarios † (vbi contigerit pro inquisitionis, seu fidei negotio congregationẽ fieri, vel aliàs eidem negotio quomodolibet ex hoc impedimẽtũ aliquod afferri) à ṗdicationis officio, quod ad ipsos [e] nullatenus pertinet (quorum interest tantum charitatiua subsidia suppliciter petere, ac indulgentiam si forte habent exponere) liberam vobis & singulis vestrũ concedimus auctoritate præsentium facultatem. [f]

10 ¶ Deniq; vt circa præmissa plene vobis & singulis vestrum coërtionis expedita & inuiolabilis adsit auctoritas; volumus vt ea oĩa viriliter exequamini (si opus fuerit) inuocato auxilio [g] brachij sæcularis, contradictores per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendo: Non obstãtibus aliquibus priuilegijs vel indulgentijs, quibuscumq; personis cuiuscumque conditionis, dignitatis, vel gradus, religionis vel ordinis, comitatibus† vel vniuersitatibus ciuitatum & locorum specialiter vel generaliter, sub quacunque verborum expressione vel forma à memorata sede cõcessis, vel in posterũ † cõcedẽdis: cũ ex huiusmodi, vel alijs priuilegijs & indulgẽtiis nullum vobis in tãtæ pietatis negotio velimus obstaculum interponi: & constitutione de duabus [h] dietis edita in cõcilio generali. ¶ Statuimus

† In manuscript. legit cõitatibus.

† Hic Papa vr̃ ĩponere legẽ successori ꝯ. c. fi. de rescr. ꝯ. e & loquit̃ hic text. de priuilegio ꝑsõnę & ordinis. ꝭm Lapũ allegatione. sua 106. citatũ per Philip. Font.

c ¶ Præmissa.] Hoc est regulare, vt dixi, vt 12. q. 2. c. indigne. de sent. exc. sacro. in antiq. Ioan. And.

d ¶ Postposita.] quid hoc operetur, habes supra de appel. pastoralis. & not. eo. tit. vt debitus.

e ¶ Ipsos.] scilicet quæstuarios.

f ¶ Facultatem.] hoc vult dicere, quòd si facta ṗ inquisitores congregatione pro negotio fidei veniant aliq de Rugiualli, vel alij quæstuarij, & velint ibi ṗdicare: possunt compelli per censuram ecclesiasticam desistere.

g ¶ Auxilio.] 23. q. 5. prodest. de offi. ord. c. 1.

[Glo. sequens allegat, quærit, arg. pro: soluit contrarium.]

h ¶ Duabus dietis.] supra de rescri. nonnulli. Quid dicemus de noua decre. supra eod. lib. statutum. de rescri. Vides, quòd ista decret. fuit Clementis: & sic quo ad hoc videtur ista decre. per illã correcta. cũ sit posterior. ad idem supra eo. lib. de constit. c. 1. cum suis cõcor. Contrarium dico 1, quia decre. illa locum hẽt in litteris

1 Idẽ Io. Mona. & Archid.

x Rō est. qa inter stas constitutiões nō ē prior. tas, neq. posteritas simul. n. approbatę sunt, facit ad hoc ſm Do. tex. & gl. l. 2. C. de testa. tuto. Font.

litteris impetrarit a parte contra partem: licet in conseruatoribus locum habeet, vt s. eo. lib. de offi. dele. c. vlt. §. conseruatoris. Sed istud est quoddam speciale fi dei fauore, quod non tollitur per generalem cōstitutionem, licet postea subsecutā. r ad hoc j. de reg. iur. teneri. & quod ibi di xi. Ioan. And.

a ¶ Subiectis.] quia extra territorium ius dicenti impune non paretur. de constit. c. 2. s. eo. lib. ff. de iuri. omn. iud. l. vlt. & hoc quod hic dr̄ habebamus s. c. excōicamus 1. §. moneantur.

b ¶ Approbatas.] oīa enim nostra facimus, quibus auctoritatē nostram impertimur. C. de ver. iur. eun. l. 1. §. sed neque [& supra eod. lib. de præbē. si Apostolicæ. Ioan. And.]

† al. præfuerint.

† al. ita, & seruare.

c ¶ Publicum.] sic j. de poe. felicis. & j. c. proximo.

VT commissi vobis.] Ponit septē vtilia pro exibendo officio inquisitorū. Secundum: ibi, Aduocandi. Tertium: ibi, conuocandi. Quartū: ibi, Et contra illos. Quintū: ibi, Nec non. Sextū ibi, Priuandi. Septimum: sibi, Sunt autē. Dominicus.

CASVS. Papa deputauit inquisitorem hæreticæ prauitatis ī prouincia Burdegalen. qritur de potestate ipsius inquisitoris: vtrū poterit publicare, & publicari facere excōicationes, quas ptulit in hæreticos, & eorū fautores: puta qꝫ aliquis hæreticus fuit citatus, vt veniret peremptorie & personaliter rñsurus de fide, corā tali inquisitore: in die assignata non comparuit: vnde Inquisitor reputauit eum contumacē & tāquam cōtumacē excōicauit: numquid inquisitor istam excōicationē poterit publicare in prouincia Burdegalē. in qua est deputatus inquisitor? Respondet Romanus Pontifex dicens, qꝫ vt facilius causa hæresis possit examinari, & veritas sup crimine hæresis possit haberi: statuit & ordinauit, vt Inquisitor possit hæreticos citari facere p alios, & sñias a se latas possit executioni facere demādari: & vlterius qꝫ possit vocare peritos vt sibi assistāt, & pbeāt ei consiliū, qualiter ipse debeat pcedere ad plationē sñiarū ꝯ. hæreticos. Itē qꝫ Inquisitor habeat ptātē conuocandi populū ad pdicandū ꝯ hæreticos, vel eorū fautores. Sed ponamus qꝫ aliquis hæreticus incidit in hęresim in prouincia Burdegalen. postea se transtulit ad prouinciā Turon. nūquid iste Inquisitor deputatus in prouincia Burdegalē. poterit ipsū psequi et in prouincia Turon. Rñdet Roman' Pōtifex, qꝫ sic, & vt facili' possit veritas criminis haberi, poterit Inquisitor pcipere qbuscunq; psonis, vt apud eū producāt & exhibeant libros siue processus & registra facta ꝯ hæreticos. Item poterit mitigare vel commutare pœnas hæreticorū, qui fuerunt cōdemnari ad ppetuā immurationem, vel aliā pœnā, ſm qꝫ videbit ei expediens. Sed ponamus, qꝫ aliqs clericus bñficiatus incidit in hæresim, & corā inquisitore fuit cōuictus, nunqd inquisitor poterit talē hæreticū priuare quibuscunq; bñficijs suis? Rñdet qꝫ sic: dūtñ illud faciat cū consilio epi siue diœcesani. Vel si diœcesanus fuerit absens, qꝫ faciat illā priuationē cū cōsilio vicariorū ipsius epi. Et istud verū, qꝫ requirēdi sūt epi vel eorū vicarij in priuatione hæreticorū, vel eorū fautorū & receptatorū a beneficijs, & alijs dignitatibus ecclesiasticis: nisi dicti epi vel vicarij sciēter cōtulissent hmōi beneficia pdictis hæreticis, vel eorum fautoribus & receptatorib. nā tunc nō essent reqrēdi, immo absq; cōsilio eorū posset inquisitor tales hæreticos vel fautores priuare dictis beneficijs & dignitatib. ecclesiasticis. Nota qꝫ inquisitor hæreticæ prauitatis potest cōmittere alijs, vt ipsi publice denuntient sñias excōicationis, quas ipse Inquisitor cōtra hæreticos ptulit. Rō dubitādi fuit: qa videbať qꝫ inquisitor hoc facere non posset: eo qꝫ vr electa industria suę personæ. c. vlti. s. de offi. dele. Sed rō decidēdi fuit fauor fidei, vt in prin. huius c. dr̄. No. qꝫ vbi criminosus inuenitur, pōt ibi de crimine conueniri l. 1. C. vbi de cri. agi. opor. Nota, qꝫ cum inquisitor priuat hæreticū & filios hæreticorū, beneficijs & dignitatib ecclesiasticis, requiriť cōsiliū diœcesani: qa sicut institutio in beneficijs ecclesiasticis fit cū auctoritate epi: ita similiter destitutio dēt fieri cū consilio ipsius. c. cū ex iniuncto. eo. tit. in antiq. Secus esset dicendū cū inquisitor priuat aliquē officijs publicis, quia tunc non requiritur cōsiliū epi. Nota vlterius, qꝫ si eps scienter cōtulerit beneficiū ecclesiasticū alicui hæretico, vel eius filio: poterit Inqsitor fidei talē hæreticū, vel ei' filiū priuare dicto beneficio absque consilio epi. Veruntñ dicit glo. qꝫ nō præsumitur qꝫ eps scienter contulerit beneficiū ecclesiasticū tali hæretico: immo præsumitur, qꝫ ignorabat ipsum fuisse hæreticum. cap. præsumitur. infra de regulis iuris.

insuper, vt Potestas, Capitaneus, seu rector, vel consules, seu quiuis alij, qui ciuitati præsunt, vel loco alteri ad præsens, aut præsunt † in futurū, ad requisitionem diœcesanorum, vel vicariorum suorum, seu Inquisitorū hæreticæ prauitatis, iurent præcise attendere inuiolabiliter & † obseruare, ac facere à suis subditis obseruari toto tempore regiminis in terris suæ iurisdictioni regiminive subiectis [a], constitutiones contra hæreticos, credentes, receptatores, fautores, & defensores eorum, ipsorumque filios, & nepotes à sede Apostolica promulgatas, ac etiam approbatas [b]: quas qui iurare noluerit, & seruare, vt infamis & tamquam hęreticorum fautor, ac de fide suspectus, officio & honore sui regiminis spolietur: nec vlterius Potestas, Capitaneus, Consul, vel rector habeatur in aliquo. aut decetero in † aliquā dignitatem, vel officium publicum [c] vlterius assumatur: & quæ vt Potestas balliuus, consul, vel rector fecerit, nullam obtineant firmitatem.

† al. ad aliquā. &c.

¶ Bonifacius Octauus Inquisitorib. hæreticæ prauitatis.

¶ *Comprehendit ista decreta plura vtilia pro expediēdo officio Inquisitorum: dat enim eis potestatem committendi citationes, & sententiarum denuntiationes: dat potestatē vocandi peritos, clerū & populum vt eis assistāt, dat potestatē pcedendi cōtra illos, qui de sua in aliam prouinciam se transtulerunt: dat potestatem repetendi libros & processus, commutandi & mitigandi pœnas: priuandi, & priuatos nuntiandi officijs & honoribus hæreticos, fautores, & defensores eorum: ita tamen quòd hoc fiat de diœcesanorum, vel in eorum absentia vicariorum suorum consilio: nisi ijdem scienter talibus beneficia contulissent. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. XII.

VT [d] † cōmissi vobis officij debitū vtilius

† Vide rescriptū Vrbani iiij. incip. Licet ex oībus. §. vt ergo. extat inpressum inter litteras Apostolicas p officio sāctissimæ Inquisitionis.

[Prima glossa superscriptionē exponit, & summat.]

d ¶ Vt commissi.] Hic incipiūt decret. Bonifacij, & habent qui-

& vberius exequamini, sanctæ memoriæ Innocētij, Alexandri, & Clementis prędecessorum nostrorum vestigijs a inhærentes, vobis & vestrum singulis b committendi citationes, & denuntiationes sententiarum c, quas in quoslibet hæreticos, credentes, receptatores, defensores, & fautores eorum tuleritis d: Aduocandi quoque prout expedierit e, peritos quoslibet, vt vobis assistant, & in huiusmodi ferendis sententijs præbeant consilium opportunū: ac eis, quòd sup his vobis humiliter pareant in virtute obediētiæ iniungendi: Conuocandi etiam clerum, & populum ciuitatū, castrorum, aliorumque locorū, prout dicto negotio fidei videritis expedire: Et contra illos, quos in prouincia, in qua vobis inquisitionis officium est commissum, hæresis crimen constiterit commisisse, licet ad alias partes se trāsferendos duxerint, procedendi f: Necnon faciendi à quibuslibet g assignari vobis libros, seu quaternos, & alia scripta, in quibus inquisitiones factæ, ac processus p quoscūque auctoritate sedis Apostolicæ, vel legatorū eius, habiti contra hæreticos continentur: Et illorum, qui vestris mandatis obediētes humiliter stant propter hæresim in carcere, vel muro reclusi, pœnā, vnà cum prælatis, quorū iurisdictioni subsunt, mitigandi vel mutandi h, cum videritis expedire: Priuandi præterea, vel priuatos nuntiandi dignitatibus, ac alijs beneficijs ecclesiasticis, de diœcesanorū, vel eis absentibus, vicariorū suorum cōsilio, & officijs publicis, ac honoribus i quibuscumque, eosdem hæreticos, credentes, receptatores, & defensores ipsorum, eorumque filios, & nepotes, plenam concedimus facultatem. Sunt autem diœcesani in priuando tales, vel nuntiādo priuatos beneficijs huiusmodi requirendi: Nisi forte cōstaret legitime, quòd ijdē sciēter k huiusmodi personis eadem beneficia contulissent: tunc enim eos in his requirēdos nō esse censemus, sed potius à suo iudice puniendos l.

¶ Idem.

¶ Christiani ad Iudaismum transeuntes & redeuntes, hæretici reputantur h.d. secundum Zen.

CAP. XIII.

Contra †Christianos, qui ad ritum trāsie-

b ent quidam hic rubricam de inquisitorib. hæreticæ prauitatis: sed non debet hic esse rubrica: & fuit error scribentiū ex superscriptione proueniēs: qui putauerunt qd Bonifacius viij. esset superscriptio: & residuū esset rubrica. Et cōprehendit ista decret. plura vtilia p expediēdo officio inquisitorum: dat. n. eis potestatem committēdi citationes, & sententiarum denuntiationes: dat potestatē vocandi peritos, clerum & populū vt eis assistant: dat potestatem procedendi contra illos, q de sua in aliam prouinciam se transtulerunt: dat potestatem repetendi libros & processus: cōmutandi & mitigādi pœnas, priuandi, & priuatos nuntiandi officijs, & honoribus hæreticos, fautores, & defensores eorum, ita tamen q hoc fiat de diœcesanorū, vel in eorum absentia, vicariorum suorum, cōsilio: nisi ijdem scienter talibus beneficia contulissent. hoc dicit. Iaan. And.

a ¶ Vestigijs.] in diuersis commissionib. quas suis temporibus fecerant inquisitoribus hæreticæ prauitatis. Ioan. And.

b ¶ Singulis.] possunt enim pcedere simul & diuisim, supra cap. proxi. in prin. Ioan. And.

c ¶ Sententiarum.] has etiam committunt conseruatores: sed de inquisitoribus maior erat dubitatio: quia illorum ministerium videtur electum. s. de offi. dele. cap. vlt.

d ¶ Tuleritis.] Vide inf. circa fin. c. ibi, plenam concedimus facultatem, & hoc idē repetas in fine cuiuslibet versiculi.

e ¶ Expedierit.] sic s. c. 1. & c proxi. §. verū. & inf. eo. cap. vlt. Io. And.

ADDITIO. Cum enim ibi dicatur, quod oportet cum multa cautela p cedi: ad tantam cautelam sunt peritorum consilia opportuna. Ioan. Mona.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

†Et illud quasi dubitatū. Ioan. An.

f ¶ Procedendi.] Quid in casu conuerso, in eo. s. qui omisit, alibi crimen hæresis commisit, & modo est in prouincia huius inquisitoris? Dic, quòd poterit cognoscere †: quia vbi inuenitur, conuenitur quis de crimine, C. vbi de cri. agi opor. l. 1. & sic secundum hoc esset reperire q interdum duo inquisitores cognoscerent. Pone, peccauit in Rauennati, & transiuit ad Mediolanū, secundum hoc Rauennas & Mediolanēsis poterit cognoscere: nec est mirum, vt inf. eo. c. per hoc.

ADDITIO. Forsan peccauit adorando vel degradizando, hoc dico q vbicumque sit male credens, ibi peccat, & vide quod post Ia. & Pet. no. Cy. C. de summa trini. l. 1. in fine. Ioan. And.

g ¶ Quibuslibet.] siue sint ipsi scribentes vel alij ad quos quomodocumque deuenerint dicta scripta.

[Glo. seq recitetur per contrarium, & soluit.]

h ¶ Vel mutandi.] regulariter contra. ff. de reg. iur. l. Paulus. & l. acta. §. 1. & sup. de offi. deleg. in litteris. functus est enim iudex officio suo iudicando bene vel male vt ibi. Ioan. And.

[Glo. seq. exponit distinguendo.]

i ¶ Honoribus.] not. in ea parte, qua priuat, vel priuatos denuntiat dignitatibus ecclesiasticis & ecclesiasticis beneficijs, requiritur cōsilium diœcesani vel eo absente eius vicarij: quia sicut institutio fit eis auctorizantibus: sic etiam debet fieri destitutio, de institu. ex frequentibus, de hæret. cum ex iniuncto. in fin. Sed cum priuat officijs publicis & honoribus non requiritur consilium eorum vt patet ex ordinatione illius litteræ: & ideo quia cessat in illis superior ratio. Io. Andreæ.

ADDITIO. Sed hodie dic vt in clem. eodē tit. multorum. Ioan. And.

k ¶ Scienter.] simile sup. eod. ca. 2. ad hoc. & inf. eo. decreuit. & præsumemus ignorare, nisi probentur scire. inf. de reg. iur. præsumitur. ff. de pba. verius, q sane intelligās, vt no. in dicta regula, præsumitur.

l ¶ Puniendos.] quia vnde debetur pœna, non venit præmium. ff. de leg. 1. si seruus plurium. §. 1. & 2. in fi. 16. q. 1. c. legi. cum simi.

†Vide Albertinum trac. de agno. asser. cath. & hære. q. 23. nu. 59. & q. 25. nu. 14.

Contra.] Primo soluit dubiū, quod secundo fortificat: ibi, Etiā si. Tertio, illud ampliat: ibi, Et sicut. Præsupponēdum pro intellectu huius c. q si quis baptizetur coacte: quia p violētiam fuit portatus supra fontes,

pra fontes, & fuit immersus cũ ꝓlatione verborum: Ego baptizo te in nomine patris, & filij, & spiritusſancti: talis non recipit sacrum baptismi. Secus si coactio esset cõditionalis: puta ꝑ metum mortis, vel cruciatus corporis consensit, vt baptizaretur: tunc.n. licet fuerit coactus: tñ recipit sacramẽtum baptismi. Idem est ꝑsupponendum ꝙ per sacramentum baptismi obligantur infantes, & etiam ignorantes, vt in c. maiores. de bap tis. in antiq.

rint, vel redierint[a] Iudęorum, etiam si huiusmodi redeuntes dum erant infantes[b], aut mortis metu, non tamen absolutè[c] aut præcise, coacti baptizati fuerunt, erit † tamquam contra hæreticos, si fuerint de hoc confessi, aut per Christianos, seu Iudæos[d] conuicti: Et sicut contra fautores, receptatores, & defensores hæreticorum: sic contra fautores, receptatores, & defensores taliũ est† procedendum[e].

Idem.

¶ *Non confiscantur dotes vxorum innocentium propter hæresim maritorum. hoc d. secundum Zen.*

CAP. XIIII.

DEcreuit[f] † fęlicis recordationis Innocẽtius Papa quartus, ꝙ pro

CASVS. Aliquis Titius Christianus abnegato Christo, & fide Christiana, se transtulit ad ritũ Iudęorum: vnde inquisitor fidei fecit ipsum conueniri coram se citatione formata, vt veniret rñsurus de fide: & fuerũt contra eũ ꝓducti testes, q deposuerũt, ꝙ aliàs susceperat sacramentum baptismi: sed postea illi renunciauerit, & se trãstulerat ad ritum Iudaicũ: ipse aũt ad sui excusationẽ proposuit, ꝙ per coactionẽ fuerat cõpulsus suscipere sacrum baptismi: & ꝙ ob hãc cãm nõ fuerat obligatus fidei Christianę: vñ inquisitor dubitauit, vtrum ꝯ istum posset procedere tamquam ꝯ hæreticum: Consuluit Romanum Pontificẽ, qui consultus rñdit cũ distinctione: Aut iste dũ fuit baptizatus fuit ꝑcise coactus ad suscipiendum baptismũ; tunc nõ est ꝓcedẽdũ ꝯ talem vt hæreticum: Aut non fuit ꝑcise coactus, sed metu mortis suscepit sacrum baptismi: & tunc dicit Romanus Põtifex, ꝙ tam ipse, q̃ eius fautores & receptatores sunt tamq̃ hæretici condẽnandi. Idem dicendum est de infante septennio, qui a parentibus suis, vel alijs fuit portatus supra fontes, vt baptizaret̃: nã si renuntiet fidei Christianæ, ꝯ ipsum & suos fautores poterit inquisitor fidei procedere tamq̃ ꝯ hæreticũ. Nota principalem effectum huius c. ꝙ Christiani trãseuntes ad ritum Iudęorum, sunt hæretici censendi: & tamquam hæretici sunt puniendi. Nota vlterius, ꝙ infantes baptizati ante septennium, licet ignorent quid agant, tamen per sacramentum baptismi obligãtur ad fidem Christianam obseruandam: & sic ad sacramentum baptismi obligantur etiam ignorantes.

a ¶ Redierint.] forte prius fuerant Iudæi, postea facti sunt Christiani: isti dicuntur redire: hi qui numq̃ fuerant Iudæi, sed semper Christiani, illi dicunt̃ trãsire
ADDITIO. Et sciendum ꝙ ꝯ secundos hr̃ in officio inquisitionis littera Clementis quarti, data Viterbij, pontificatus sui anno tertio. Contra vtrosque littera Grego. x. data Lugduni suo anno secũdo: & vtraque incipit: Turbato corde, & ambæ mãdabant inquisitoribus quod hic dr̃. Item in vtraque sequebatur sic: Iudæos autem, qui Christianos vtriusq; sexus ad eorũ ritum execrabilem hactenus induxerũt, aut inueneritis decętero inducẽtes, pœna debita puniatis: ꝯ dictores, & c. inuocato, & c. Constat aũt ꝙ decr. vlt. infra eo. tit. in fi. reseruat mandata ꝑdecessorum istius libri cõstitutionibus non obstantia: vbi aũt ꝑdicta littera non esset, videretur ꝙ Iudæi talia facientes nõ caderẽt in officium inquisitorum. Sicut.n. non cadunt ꝑ hæresim, cum constet eos large hæreticos: quia non credũt articulos fidei, maxime respiciẽtes humanitatẽ Christi, vt not. 24. q. 3. c. illi qui §. quia vero, sic nec proprie cadit in eos fautoria, & c. Ioan. And.
[Secunda glo. obijcit & soluit.
b ¶ Infantes.] s. minores septennio: vñ videbantur nõ obligati ad fidem: quia ætas illa ignorat quid videat. 1 C. de fal. monte. l. 1. vñ nec sponsalia tales cõtrahere possunt. sup. eo. li. de spon. c. vnico, sed ꝯrium est verũ: quia tali sacramento obligati sunt, etiam ignorãtes. sup. de bapt. maiores. de conse. dist. 4. quæris. [Et ratio ibi patet in parte prima, & not. de hoc ea. dist. nihil.] Sicut & punitur etiam ignorãter rebaptizatus. eadem dist. qui bis. & c. seq.
ADDITIO. Per baptismum obligantur non solum ignorantes, sed etiam furiosi: dummodo non obstet præcedens contraria volũtas, vt ibi Ioan. And.
[Tertia glossa rñdet per distinctionẽ, & quæstionem.]
c ¶ Absolute.] ergo absolute coactus 2 nõ recipit sacramentum baptismi, sed conditionaliter, & metu mortis coactus bene. 45. distin. de Iudæis. ꝯ. de bap. maiores. coacta.n voluntas, volũtas est. 15. q. merito quæritur. Est aũt absoluta coactio, cum quis renitens inuitus & reclamans fertur ad fontes: & cum verborum prolatione immergitur, & est si. 50. dist. presbyteros. sup. quod metus cau. c. sacris. [vbi de hoc in 1. glo.] Ioan. And.
d ¶ Iudæos.] nõ ergo possũt isti se iuuare ꝑ ꝓfessionẽ q̃ cõtempserũt. C. de aposta. l. hi qui sanctã, licet aliàs infidelis nõ recipiat̃ ad testimoniũ. ꝯ. de testi. c. 1. I. A.
[Vltima glo. quærit, arg. negatiue, soluit cõtrariũ.]
e ¶ Procedendũ.] erit ne per istud c. canon ille correctus. 1. q. 4. Iudæi. vbi dr̃, ꝙ bona Iudæorũ deuoluũtur ad catholicos filios, sed bona hæreticorũ sunt cõfiscata. ꝯ. eo. cum sm, quia correctio iurium est vitanda. Dicendum vr̃ ꝙ non, vt istud c. loquatur de pœna personali, nõ de damnatione bonorum: maxime, quia hæc noua iura qñ corrigere intendunt, hoc exprimunt. ꝯ. de conces. praben. c. 2. inf. de sen excom. c. vlt. Contra vr̃, cũ aperte dicat eos puniendos vt hæreticos: ergo ipsorum bona non deuoluuntur ad filios. inf. eo. cum secundum, quod tutius videtur. 3 Nec necesse est vt noua lex corrigens præcedentem de illa faciat mentionem. sup. eod. de consti. c. 1. Ioan. And.
ADDITIO. Quod ibi loquitur de Iudæis præuaricantibus in Christum, intelligitur de alia præuaricatione, non de ista. de qua loquitur hoc c. Ad id. 11. q. 2. relatum. & q. 3. existimat. secundum Archid.
DEcreuit.] Ponit dictum quod secundo determinat ibi, Quod intelligendum. Ioan. And.
CASVS. Innocentius quartus in quibusdam suis commissionibus dicebat, ꝙ ꝑ hæresim maritorum non debẽt dotes mulierum confiscari: Quæritur vtrũ istud sit verũ indistinctè: Rñdet Romanus Pontifex, quod non: immo fallit qñ mulier scienter contraxit matrimonium cum hæretico: quia tunc etiam dos sua debet confiscari: immo ipsa est de hæresi suspecta: & tamquam de hæresi suspectam potest contra ipsam ꝓcedi. Nota primo, quod si maritus committat crimen dignum confiscatione bonorum, non comprehẽditur dos mulieris: sed a bonis ipsis deducenda est ipsa dos. Not. vlterius, quod mulier cõtrahens matrimonium cum hæretico est suspecta de heresi: ideo cõtra ipsam, vt contra suspectam de hæresi est procedendum: & ideo ipsa perdit suam dotem.
f ¶ Decreuit.] in commissionibus per eum factis super hæretica prauitate.

¶ a Confi-

† al. est.

1 Quo ad hoc, ꝙnõ puniatur vt maior dicit Io. Mon.

† Verbũ, est, deest in manu scriptis.

† Vide Zan. trac. de hær. c. 25.

2 De materia huius gl. vide theologos scholasticos li br. 4. & s. & B Tho. par. 3. q. 69. ar. 9. & 10.

3 Idẽ Ar.

a ¶ Confiscari.] vt sic mulier mariti odio nō grauet̃ j. de reg. iur. non debet cū suis concor. quia nec vxor pro marito conuenitur. C. ne vxor pro mari. per totū. nisi in causa primipilarij. C. in quib. cau. pig. uel hyp. contra. l. sacris.

ADDITIO. Vide de consue. c penul. in antepe. glo.

[Vltima glo. soluit duo dubia.]

b ¶ Tunc.] s. tempore contractus. ergo si tunc ignorabāt: licet postea sciuerint, non habet locū pęna, vt sic inspiciatur initiū. s. de empt. & ven. cū dilecti. 1 Præsumunt aūt ignorare, nisi probentur scire. ff. de probat. verius. de hoc s. c. 2. & j. de reg. iur. p̄sumitur. Ioan. And.

1 Idem Arch. q̄ et alle. de elec. dudū. & facit hoc ad no. in cle. de consa. & offi. eos q. in 3. glo. I. A.

STatutū.] Primo ponit ius antiquū. Secundo, duas determinationes ipsius. Prima: ibi, Primum. Secunda: ibi, Hoc sane, Ioan. And.

CASVS. Iure cautum est, q̄ si quis efficiatur hæreticus, q̄ filij sui puniuntur pro delicto patris: ita q̄ ipsi filij sunt incapaces quorūcūque beneficiorum ecclesiasticorum, & dignitatum ēt sæcularium, & hoc vsque ad secundam generationē: Quæritur, qualiter illud intelligatur? Respondet Romanus Pontifex q̄ intelligitur in descendentibus p̄ lineā masculinam, q̄ sunt incapaces beneficiorum ecclesiasticorum vsque ad secundam generationem: sed alij liberi non descendentes per lineam masculinam non sunt incapaces vsque ad ſm generationem: sed solum vsque ad primam generationem. Et secundum glos. est sensus: Titius est de hæresi conuictus: habet filium & filiam: ex filio habet nepotem: & etiam ex filia habet alium nepotem: vtrum nepos ex filia sit incapax beneficiorum ecclesiasticorum vel dignitatum sæcularium? Respondet q̄ nō: sed solum nepos descēdens ex filio est incapax illorum beneficiorū ecclesiasticorum, & dignitatum sæculariū. Vel ēt ponamus q̄ mulier hæretica habet filium, ex eo nepotem: certe solus filius est incapax: & ideo nepos non subiacet p̄hibitioni. Sed vtrum istud sit verū indistincte, q̄ filij hæreticorum puniuntur vsque ad primam vel secundā generationem, siue pater eorū decesserit in errore suo. siue sit emēdatus & correctus, & sic incorporatus ecclesiæ? Respondet q̄ non: sed illud intelligitur de illis, qui in errore suo decesserint, nō aūt de illis, qui fuerunt emendati & incorporati ecclesiæ. Nota primo vnū casum, in quo filius punitur p̄ delicto patris: puta qn̄ pater fuit hæreticus. Idē est in crimine læsæ maiestalis. in l. quisquis. C. ad l. Iu. maie. vbi dr̄, si qs cōmittat crimen læsæ maiestatis, qa machinatus est in mortē principis, vel suorū consiliariorū, q̄ sunt pars lateris ipsius principis, debet decapitari: & bona sua dēbt confiscari & applicari fisco. & filij sui puniuntur qa sunt incapaces cuiuscunq; doni, sicut doni legati, ēt passiue: quia vt ibi dr̄, dēnt esse fœtidi, & debiles, vt vita sit eis tædium, & mors solatium. Simile est in crimine læsæ maiestatis diuinæ, vt hic. Nota vlterius q̄ dictio, vsq;, stat inclusiue: quia dicit vsq; ad secundum gradum: & tamen ipse secundus gradus cōprehenditur. Et istud aliquando est in facto, vt si vendā

pter hęresim maritorum, vxorum catholicarū dotes non debeant confiscari a. Quod intelligendū fore censemus, nisi forte mulieres ipsæ cum viris matrimonia contraxissent, quos hæreticos tūc b sciebant.

¶ Idem.

¶ Filij hæreticorum vsque ad secundam lineam paternam, ad primam vero maternam, sunt inhabiles ad beneficium ecclesiasticum, vel officium sæculare, si patres ante mortem, ecclesiæ reincorporati non fuerint. h. d. secundum Dominicum.

tibi aliquam petiā terrę vsque ad talem arborem: aliquando est quæstio. vtrū arbor sit inclusa vel exclusa.

[Prima glossa respondet per q. de quo Innocētius.]

c ¶ Innocentij.] si loquatur de quarto, habebamus id in commissionibus per eum factis, vt dixi s. c. p̄x. Si dicamus de tertio, posset loqui de decr. supra eo. vergentis. & c. excōicamus. §. credentes.

d ¶ Alexandri.] iiij. supra eo. tit. & lib. qui cunque. §. hęretici.

[Glo. seq. dicit q̄d declarat: secundo literam exponit & declarat: dicit glossam Accursij reprobatam. & dat regulam: tertio obijcit & soluit.]

CAP. XV.

STatutum † felicis recordationis Innocentij c, & Alexandri d prædecessorum nostrorum, ne videlicet hęretici, credentes, receptatores, defensores, & fautores eorum, ipsorumque filij vsque ad secundam generationem, ad aliquod beneficium ecclesiasticum, seu publicum officiū admittantur: quòd si secus actum fuerit, sit irritum & inane e: Primum & secundum gradum f per paternam lineam comprehendi, & si ille filius habeat filium, ipse nepos ex filio p̄hibitioni subiacet: sed si filia habeat filium, nepos ex filia non subiacet huic prohibitioni. Item mulier aliqua est hæretica, & habeat filios, soli filij includunt̃ hac prohibitione: sed nepotes ex filijs nō. & hoc intēdit hæc declaratio. Et hoc secundo casu cū mater fuit hæretica, intelligas verū si pater fuit catholicus, eius respectus non habeat. & facit in hoc contra id q̄ not. Accursius. C. ad l. Iul ma. l. quisquis. vbi dicit, q̄ eadē est pœna cum mulier committit crimen læsæ maiestatis quo ad descendentes sicut cū vir. Est tamen sciendum, q̄ vbi aliàs non caueretur de descendentibus p̄ maternam lineam, illi nullo gradu comprehendunt̃ per sententiam iuris vel hominis, vt j. de pęn. vbicūque. sed quòd filij etiām filiarum includerent̃, vr̃ p̄bari per decre. supra de pę. in quibusdam. §. sacri. vbi ponit posteritates & j. tit. proxi. c. vnico. & videbant̃ illi puniri & per verba & per mentem: per verba, quia sunt descendentes: & a verborum significatione nō est recedendum. ff. de leg. 3. l. nō aliter. & differentia agnationis & cognationis hodie sublata vr̃: in authē. coll. 9. de hære. quæ ab intestata. defer. & de mente idē videbatur: quia voluerat constitutio punire hæreticū in filijs. 24. q. 5. c. cum ergo. §. sed qui. & ff. quod met. cau. l. isti quidem. si enim ex unica filia nepotē haberet, & ille non includeretur: non puniretur in filios: idem vr̃ de mente: ideo ne quis ducat filiam hæretici in uxorē: sicut enim uir infidelis saluaturp er mulierem fidelem, sic & dānari posset. Arg. de diuor. gaudemus. Vnde qui emit mancipia, de origine solet quęrere. ff. de ædil. edict. quod si nolit. §. qui mancipia. sed de iure secus est ut in prædicta decretali, ubicumque. infra de penis, nisi ubi aliud cauetur, ut hic. & bene facit. ff. de senato. l. liberos. ubi dicitur senatores vocari debere ipsos senatores, & filios eorum, & nepotes natos ex eis: nepotes uero ex filiabus nati, senatores non dicentur, sed patris suis conditionem sequentur.

† Vide Gondiss. trac. de hęr. q. 23. & Zāchinum de hæret. c. 28.

e ¶ Inane.] hucusq; durat antiqua constitutio: modo sequitur declaratio, in qua declarantur notata p̄ Hostien. supra eo. vergentis. & hanc declarationem sic intelligo: Si Titius fuerit hęreticus, receptator, fautor, vel defensor, & habuit filium & filiam: vterque ipsorū subiacet prohibitio-

Mulieris hæreticę filij puniuntur, nō autem nepotes.

f ¶ Primum & secundum gradum.] id est, filios & nepotes, & hoc patet etiā ex §. seq. & supra eo. ti. & lib. vt commis-

commissi.ad finem,& est casus quo filius punitur pro pter delictum patris. de hoc dixi supra eod.tit. & lib. c.2.§.hæretici.[in glo.filij.]

[Glo.seq.primo.facit vim in verbis textus:secundo arg.ad quæstionem.]

a ¶ Volumus.] s̃.dixit, declaramus: hic dicit volumus: quia inquantum punit descendētes per masculinū, declarat ius vetus:inquantum descēdentes per fœmininū statuit ius nouum.ad idem. j̃. de pœn. vbicumque. Et bene facit hæc littera ad quęstionem, qua quærit, an filij illegitimi includantur hac prohibitione: & vr̃ ꝙ non: quia non sunt in patris potestate. Inst.tit. de nupt. circa. finem. sed ꝙ potestas nil operetur, probat hæc littera, quæ punit descendētes per maternā lineam primi gradus, cum tamē filius in potestate matris non sit.& hoc 1 æquū ne plus habeat luxuria, quàm castitas. in auth. de resti.& ea, q̃ pa.in fin. coll.4. licet interdum secus. s̃.de biga. quia circa. verū est tamen, ꝙ isti alio capite prohibentur, & a successione, vt supra qui fil. sint legiti. per venerabilem. in fin. & ab honoribus. 56 dist.per tot, supra de fil. presbyt. per totum.

b ¶ Esse.] nunc quia viuunt.

c ¶ Reincorporatos.] quia lapsi fuerāt simpliciter, non relapsi. de quo dic, vt supra eo tit.& li.accusatus.

d ¶ Insistūt.] ad hoc supra de tempo. ord. ex tenore. & supra de fur.cap.vltimo.

e ¶ Parati.] ex quo non stat per eos, non eis debet imputari. de hoc supra de eo qui mit.in pos.c.j.& 2

1 Idē Io. An. Phi. notantes ex.gl.q̃n̄que appellatione filiorū venire illegitimos. Bal. in l. p̄nūtiatio. ff. de ver. sig. Imol. in l.ex facto.§.si qs rogatus. ff.ad Trebel. pulchre Hip. l. infans. ff. de sicar. Font.

† Vide cōc. Tri. sess.24.de refor. c.5. & Repertoriū Inquisi. verbo eps̃.

hendere declaramus: per maternam vero ad primum dumtaxat volumus a hoc extendi. ¶ Hoc same de filijs & nepotibus hæreticorum, credentium, & aliorum huiusmodi, qui tales esse, vel tales etiam decessisse probantur, intelligendum esse b videtur, non autem illorum,quos emendatos esse constiterit, & reincorporatos c ecclesiæ vnitati, & pro culpa huiusmodi ad mandatum ecclesiæ pænitentiam recepisse: quam ipsi vel iam perfecerunt,vel humiliter prosecutioni eius insistūt d, vel parati e fuerint ad recipiendam eandem.

¶ Idem.

¶ Inquisitor Papæ super hæresi sine speciali mandato nō inquirit contra episcopum: sed si eum culpabilem sciuerit,nuntiabit Papæ.hoc dicit. Ioan.And.

CAP. XVI.

INquisitores f hæreticæ prauitatis ab Apostolica sede, seu alio vel alijs quibuslibet g deputati, de huiusmodi crimine inquirere contra episcopos nequeūt, aut eius prætextu procedere contra eos:nisi in litteris cōmissionis Apostolicæ h, quod hoc possint, contineatur expresse i. Si tamen inquisitores ipsi episcopos vel alios superiores prælatos sciuerint,vel inuenerint circa crimen hæreseos commisisse,aut eos de hoc diffamatos existere,vel suspectos:id tenebuntur sedi Apostolicæ nuntiare k.

¶ Idem.

¶ Non derogatur ordinarijs super processu hæreticorum, licet Papa generaliter alteri deleget. Et super eodem facto episcopus & inquisitor possunt procedere communiter vel diuisim, vel proferre sententiam: in qua si discordant, debent Papæ referre. Et episcopi qualitercunq; procedant, debent seruare modū inqsitorib. impositū.h.d. Do.

CAP. XVII.

PEr † hoc qđ negotiū hęreticę prauitatis alicui, vel aliquib. ab Apo-

INquisitores.] Primo ponit dictū,a quo vnū casum excipit:ibi, Nisi.Secūdo inquisitores informat, qn̄ exceptio locum non habeat:ibi,Si tamen.Ioan. And.

CASVS. Papa deputauit aliquos inquisitores in prouincia Burdegalensi sub hac forma:Mandamus, vt auctoritate Apostolica possitis inquirere de prauitate hæretica contra quascunq; personas,cuiuscūq; dignitatis,auctoritatis,vel p̄rogatiuæ existant:vtrū inquisitores virtute istorū verborū generaliū possint inquirere cōtra ep̄os?Rn̄det ꝙ non: nisi specialiter fuerit eis data facultas inquirendi cōtra ep̄os:ita ꝙ nō sufficiunt verba quantūcunq; generalia:ideo licet inquisitores sciant aliquē ep̄m hæreticū, non poterunt virtute suæ cōmissionis inquirere cōtra episcopū:sed poterunt & debebunt illud denunciare Romano Pōtifici, vt det eisdem inquisitoribus facultatem specialē inquirendi contra ep̄os:vel vt alijs cōmittat illud negotium:vel aliàs faciat secundū quod sibi videbitur. Nota primo, ꝙ in constitutione odiosa non cōprehenduntur ep̄i, nisi fiat expressa mētio de ipsis. Nota,ꝙ vbi requiritur expressa mentio alicuius, non sufficit mētio generalis quātumcunque fiat per verba generalia, quæ videntur comprehendere personam, de qua debet fieri expressa mentio.

[Prima glossa summat.]

f ¶ Inquisitores.] Inquisitor Papæ super hæresi, sine speciali mandato non inquirit cōtra episcopum. sed si eum culpabilē sciuerit, nuntiabit Papæ.

g ¶ Quibuslibet.] de quibus minus dubitatur.

h ¶ Apostolicæ.] no. hanc lrām: non dicit in litteris cōmissionis Apostolicæ,vel aliorū a qbus deputati fuerunt, s̄m quod dixerat in prin. 2, p̄ quod omissum vr̄, ꝙ inquisitor deputatus ab alio,q̃ a Papa, etiam si habeat expresū mandatū, inq̃rere non possit cōtra ep̄m. & licet antiqua iura dicāt,ꝙ synodus audit causā criminalem ep̄i, licet definitionē Papæ reseruet.3.q.6.accusat⁹. & c.se. 5. q. 4.duodecim. tamen committere non poterunt in hoc casu:& isti inquisitores non poterunt inquirere,etiam vt instructam 3 remittant causam.s̃.de app.con stitutis. quia non solum definitio, sed p̄cessus & inquisitio est ipsis interdicta per hoc c.

2 Et simile in cle. de p̄b.per lras.vt ibi remittam idē Ioan. Mo.& Archi. Io.A.

† Declarat hoc c. per extraua. Benedicti inci. ex eo. h̄ tit. de hæret.

ADDITIO. Concor.j̃.eo.vt inquisitionis.§.prohibemus.& quod ibi not.in glo.2.in fi.Ioan. And.

i ¶ Expresse.] quātūcunq; igitur sint verba expressa generalia:puta vt inquirere possit cōtra quoscūq; cuiuscunque cōditionis,dignitatis, aut status,nō inquireret contra ep̄os:nisi id exprimatur p̄p prærogatiuā ep̄orum,ad idem j̃.de sent exc. quia periculosum.

K ¶ Nuntiare.] q̃ cito poterunt p̄p periculū quod ex facto posset insurgere.cōcor.s̃.eo.lib.de cle.ęgr.c.vni.

PEr hoc ꝙ negotium.] Tres sunt partes, quæ patēt: Secunda ibi, Vtrum.Tertia ibi,Siue.Ioan. And.

3 Vide Gōdisaluū tracta. de hær. q.7. nu.15.

CASVS. Papa deputauit inquisitorē in diœcesi Pictauen.cōmittēdo sibi facultatē inquirēdi generaliter cōtra quoscūq; hęreticos:vtrū Papa p̄ illā commissionem videatur ademisse potestatē ordinario iudici. vt non pos-

stolica sede generaliter a in aliqua prouincia, ciui tate, uel diœcesi delega- tur, diœcesanis episcopis, quin & ipsi auctoritate ordinaria, uel delegata b (si habent) in eodem ꝓcedere valeāt, nolumus derogari. ¶ Verum ut dictū inquisitionis negotiū efficacius, melius, vtiliusque procedat: concedimus, quòd ꝑ episcopos ipsos, & per inquisitores de facto eodem inquiri valeat cōmuniter vel diuisim c: & si diuisim processerint, teneantur d sibi inuicem communicare processus, ut per hoc possit melius ueritas inueniri e: & nisi hoc casu Inquisitores in sententiæ prolatione diœcesanis, uel è contra duxerint deferendum f, per vtrosque simul sentētia g proferatur: in qua ferenda si nō conuenerint, per vtrosque negotium sufficienter instructum ad sedem Apostolicam remittatur h †. ¶ Siue aūt ordinaria, siue delegata episcopi potestate procedāt: illum in procedendo modum obseruent, quem Inquisitores possunt & debent per iura i communia, uel per speciales concessiones, seu ordinationes k sedis Apostolicæ obseruare.

¶ Idem.

¶ Episcopis & Inquisitoribus hæresis non resistāt, sed omnino pareant domini temporales, & de eo crimine nō cognoscant: aliàs prout dicitur hic puniuntur. h. d. secundum Zenze.

VT CAP. XVIII. INQVISITIO-

non possit inquirere ꝯ hæreticos? Videtur quòd sic: ꝑ ca. studuisti. de offic. lega. in antiq. vbi si Papa mandet alicui legato cognitionem alicuius causæ spectātis ad iurisdictionem iudicis ordinarij, videtur illam adimere à iudice ordinario: ita quòd manus ipsi⁹ ordinarij sint clausæ, ut non possit de illa causa cognoscere: sic in proposito videbatur ī negotio fidei: cum Papa committit alicui Inquisitori negotiū fidei, ꝙ videatur cognitionem illius ademisse à iurisdictione iudicis ordinarij. Hoc tñ non obstāte rñdet Romanus Pōtifex in contrarium, ꝙ ꝑ hoc non est suspēsa neq; ligata iurisdictio iudicis ordinarij: & inter ipsos non est locus ꝑuētioni: immo q̃libet ipsorum poterit ꝑ se cognoscere ꝯc. dispendia. s. đ rescriptis. isto met libro. & istud fuit ordinatum in fauorē fidei: Sed ponamus ꝙ ordinarius loci cœpit inquirere & procedere ꝯtra aliquem hæreticum: vtrum ꝯtra eū dem & eodem tempore possit Inq̃sitor inquirere & procedere? Rñdet ꝙ sic: & si uelint, possunt simul ꝓcedere: sed si uelint, possunt separare & separatim ꝓcedere: Sed demū concluso & renuntiato in causa, debent Inq̃sitor & ordinarius cōuenire in eodem loco, cōmunicare suos ꝓcessus. Et si possunt conuenire in eadem sententia: certum est ꝙ habēt ferre sentētiam: si uero non possunt concordare, debent referre ad Papam. No. ibi. Sede Apostolica. ꝙ ordinarius procedens contra aliquem hæreticum, debet obseruare illum ordinē, quē obseruaret Inq̃sitor deputat⁹ à sede Apostolica. Sed q̃rit, q̃s est ille ordo, quem obseruaret inq̃sitor Papę? Rñdet ꝙ partim est expressus ī corpore iuris cōis: & partim est expressus in sua cōmissione. Not. ut dicitur in c. ad abolendam. eod. ti. in antiq. ꝙ si exempti sint suspecti, de hæresi Papa facit ordinarios suos delegatos tanquam ad aliud crimen hæresis, ut auctoritate Apostolica non ordinaria procedant contra tales exemptos, sed quantum ad non exemptos, ipsi ꝓcedant auctoritate ordinaria.

[Prima glo. notat a contrario.]

a ¶ Generaliter.] bene dicit: quia secus esset, si fieret de certis 1 criminib. & persona specialis commissio: quantum enim ad illam causam præiudicaretur ordinariæ potestati, vt supra de offic. deleg. studuisti. quia generi per speciem, & c. ꝟ. de reg. iur. generi. cum suis concord.

ADDITIO. Idem cum glo. tenet Arch. & idem Io. Monac. licet prius effuderit multa verba, & c. Io. An.

[Glossa secunda specificat dupliciter delegationē hominis & iuris.]

b ¶ Delegata si habent.] forte habent delegatā 2 ab homine: quod accidit in ordinario, cum Papa sibi cōmittit crimē, sec⁹ si eū monet ad suū officiū excitādo. quod dic ut s. de offic. ord. licet. & c. graue. uel habēt delegatam à iure: sicut est uidere in hoc crimine sup exemptos s. eod. tit. ad abolendam. in fine.

c ¶ Diuisim.] & sic plures Inq̃sitores communiter & diuisim de hoc crimine cognoscere possunt. s. eo. ti. & lib. vt officium. saluo eo quod dicitur. ꝟ. eo. multorum. in clemēt.

d ¶ Teneantur.] not. quòd non dicit, possint: vnde non relinquitur eorum uoluntati: cum ius hoc necessitati subijciat. Io. And.

[Gloss. seq. alleg. duas concor. quærit, & soluit.]

e ¶ Veritas inueniri,] ad quod elaborare iudex debet 14. quæst. 2. quanqua. n. s. de proba. quoniam contra. Sed quid dices, si processus isti inueniātur esse contrarij? tunc ipsi cōsiderabunt, q̃ vero proximiora loquātur: & per ipsorum dicta se iudices īformabunt, supra de testi. in nostra. ff. de testi. l. 3. §. dist. ego solus. Si autē episcopus secundum suum ꝓnuntiare vult processum, Inquisitor secundum suum: q̃d iuris inf. sequitur.

f ¶ Deferendum.] ad idem s. de rescrip. pastoralis.

[Gloss. seq. soluit contrarium.]

g ¶ Sententia.] licet ergo de vnius delicto inq̃ratur per plures etiam diuisim: vnica tamē sententia fertur. Et sic non obstat s. de offi. leg. licet. ff. nau. cau. sta. licet. ubi dicitur ꝙ de delicto vnius sæpius non quæritur: quia illa loquunē quando iam pronuntiatum est. quod dic ut not. 2. q. 5. habet hoc proprium. & s. de accus. de his.

ADDITIO. Idem tenet. Io. Monac. & Arch. qui alleg. no. ꝑ Innocentium de pur. cano. c. pen. Ioan. And.

h ¶ Remittat.] quid iuris aliàs cum iudices discordant, habetur sup. de re iud. c. vlt.

i ¶ Iura communia.] sup. & inf. hoc eo. tit.

K ¶ Ordinationes.] etiam hoc volumine nō insertas, dummodo non his constitutionibus contraria. ꝟ. e. c. vlt. in fin. sunt enim ibi reseruatæ: & de his loquitur proœmium huius lib. in fin.

VT inquisitionis.] Iudices sęculares tenenē obedire in negotio fidei epis & Inquisitoribus, præcipue in ijs, de quibus in littera. Item crimē hæresis est mere ecclesiasticū: ideo iudex sæcularis de eo nullo modo potest cognoscere: nec principaliter nec incidēter. hoc dicit.

CASVS. Episcopus Pictauen. vel Inquisitor a sede Apostolica deputatus vult ꝯ aliquem hæreticum ꝓcedere: forte ad ipsius captionē & incarceratione: videt ipse episcopus vel Inquisitor ꝙ non est sufficiēs ad ipsum capiendum, requirit iudicem sæcularem vt sibi præbeat auxilium: vtrum iudices sęculares teneantur obedire episcopo vel Inquisitori sedis Apostolicæ ī captione & in carceratione suspectorum de fide? Respōdet Pōtifex dicēs, quòd leges factas à Federico Imperatore,

1 Vide Philippū Deciū ꝯsi. 137.

2 Quis possit vti ordinaria & delegata ptāte, & an qñ iurisdictio dat inferiori intelligaē data priuatiue, an vero accumulatiue, vide late Felinum & Deciū ī c. ceterū. de iudic.

† Vide Zachinū trac. đ hęret. ca. 15. & Reper. inq̃sitoiū verbo, Episc. §. qñ episco.

nis [a] negotium contra hęreticam prauitatem, ad Dei gloriam & augmentum fidei noſtris temporibus proſperetur, leges [b] † quaſdam per Federicū olim Romanorum Imperatorem, tunc [c] in deuotione Romanæ perſiſtentem Eccleſiæ, promulgatas, quatenus [d] Dei & Eccleſiæ ſanctæ ſuæ honorē promouent, & hæreticorum exterminium proſequũtur, & ſtatutis canonicis nō obſiſtunt approbātes, & obſeruari volētes: Vniuerſos ſæculi Poteſtates & dominos temporales, ac ꝓuinciarum, terrarum, ciuitatum, aliorumq; locorum rectores, quibuſcunque dignitatibus vel officijs, aut nominibus [e] cenſeantur, requirimus & monemus, vt ſicut reputari cupiũt & haberi fideles [f], ita pro defenſione fidei diœceſanis epiſcopis, & Inquiſitoribus hæreticæ prauitatis à ſede Apoſtolica deputatis, aut in poſterum deputandis pareant, & intendant, in hæreticorum, credentium, fautorum, receptatorum, & defenſorum ipſorum inueſtigatione, captione, ac cuſtodia diligenti, cum ab eis fuerint requiſiti: & vt præfatas perſonas peſtiferas in poteſtatē ſeu carcerem epiſcoporum, aut Inquiſitorum dictorum, vel ad locum, de quo ipſi vel aliq̃ ex eis mandauerint, infra eorundem dominorū poteſtatem, vel rectorum diſtrictum ducant, uel duci faciant ſine mora: vbi per viros catholicos [g] a p̄fatis epiſcopis, ſeu Inqſitoribus vel eorum aliquo [h] deputatos, ſub arcta & diligenti cuſtodia teneātur donec eorum negotium per Eccleſię iudicium terminetur. ¶ Vtque de hæreſi à diœceſano epiſcopo, vel inquiſitore ſeu Inqſitoribus condēnatos, præ

† Hę Federici Imper. leges, quarū hic meminit Bonif. iuſſu Illuſtr. Card. inq. ſitorū gñalıū in vniuerſa rep. Chriſtiana, ſũt impreſſę īter litteras Apoſto. ꝓ officio ſāctiſſimę īqſitionis, Romæ anno Dñi. 1573.

ratore, inquantū reſpiciunt fauorem fidei illas approbat: poſtea p̄cipit, ut iudices ſæculares in prædictis pareant & intēdāt epiſcopis & Inquiſitorib. fidei à ſede Apoſtolica deputatis. Sed q̄ritur vtrum iudices ſęculares poſſint de iſto crimine cognoſcere ſaltē ꝯ mere laicū? Rñdetur ꝙ nō: quia crimen hæreſis eſt mere eccleſiaſticū: hoc eſt, crimen hæreſis ē mere de foro eccleſiaſtico: & ideo iudices ſæculares non poterūt de eo cognoſcere, nec prīcipaliter neque incidenter. Poſtea imponitur pœna poteſtatibus ſæcularibus faciētibus ꝯ iſtam ꝯſtitutionem. [Olim] No. ꝙ Federic fuit aliàs Imp. Roman. ſed poſtea ꝑ Innocētium quartum fuit depoſitus eo ꝙ erat ſchiſmaticus c. Apoſtolicæ. ſupra de re iud. eod lib. [Terminetur.] Si epiſcopus uel Inquiſitor habeat carcerem pōt eligere ut ſuſpect⁹ de hæreſi reponaī in ſuo carcere, uel in carcere iudicis ſæcularis: & pro captione & cōductione hæreticorū poteſt requirere poteſtatem ſęcularem, vt ſibi p̄beat auxiliū circa ſuſpectos de hæreſi: ſed tamen poteſtas ſæcularis non adhibebit cuſtodiam ad cuſtodiendum iſtos ſuſpectos: ſed ipſe epiſcopus uel Inqſitor. [Indilate.] Vnde ſententia lata ī cauſa criminali pōt mandari executioni ſtatim nō expectato lapſu decem dierum: ideo dicit textus, Indilate. Veruntamen tenet Panor. quod etiam in cauſa criminali non debet ſentētia exequi, niſi prius lapſis decem diebus: licet iſtud non ſeruetur, immo illa die qua fuit lata ſnīa demādatur executioni [De hoc crimine.] Iſtud crimen eſt mere de foro eccleſiaſtico: ſacrilegium eſt miſti fori: ideo ſi laicus ſit ſacrilegus p̄t accuſari corā iudice eccleſiaſtico uel ſęculari: ſed inter eos eſt locus præuentionis: iuxta notata in c. cum ſit generale. de fo. compe. No. ex iſto capitulo principalem effectum, ad quē emanauit præſens c. videlicet, ꝙ ſi epiſcopus vel Inqſitor prauitatis hęreticę cognoſcat ſe impotētem ad capiendum ſuſpectum de hæreſi, vel alium malefactorem, poteſt requirere iudicem ſæcularem: & quod plus eſt, poterit eum monere ſub pœna excommunicationis: & poteſtas ſæcularis tenetur ſibi impertiri auxilium. Idem dicendum eſt ꝯ, vt ſi poteſtas ſæcularis habeat aliquem ſubditum quem nō p̄t comprimere, ſi ille ſubditus poteſtatis ſęcularis timeat excommunicationem, poteſt iudex ſæcularis reqrere iudicē eccleſiaſticū, ut talem ſuū ſubditū exmunicet, & hoc facere tenebiī ipſe iudex eccleſiaſticus. c. 1. de of. or. in antiq. No. unum caſum ī quo iudex ſæcularis non pōt ſuū ſubditū, puta mere laicum condēnare: videlicet qñ crimē eſt mere eccleſiaſticū, vt ſi ſit crimē hæreſis. No. ulterius ꝙ iudices ſæculares facietes ꝯ iſtā cōſtitutionē ſunt excōicati: tñ ab illa excōicatione poterit iudex ordinari⁹ abſoluere, ex quo Papa nō reſeruauit ſibi abſolutionē. c. nuper. de ſen. excom. in anti. No. ꝙ iudex ſæcularis ſi illā excōicationis ſnīam ſuſtinuerit ꝑ annum, corde & animo induratus, eſt cenſendus hęreticus: & tamquā hæreticus poterit condemnari.

[Prima glo. diuidit & ſummat.]

a ¶ Vt inqſitionis.] primo approbat, & ſeruari præcipit leges canonibus non ꝯrias ꝑ Federicum ꝯ hæreticos ꝓmulgatas. Scđo pręcipit rectores locorum parere inquiſitoribus, ordinario, uel alteri eorū in inueſtigatione, captione, cuſtodia, & punitione hæreticorū, & fautorū ſuorum eorum, ꝓclamationibus vel appellationib. non obſtantibus: ita tñ ꝙ de illo crimine (cum ſit mere eccleſiaſticū) nec iudicent nec cognoſcant, nec ob hoc captos ſine licentia relaxent, nec exeq detrectēt, vel ipſorum ꝓceſſus impediant. Contrafacientes, & non parentes, & eorum fautores excommunicat: q̃ ſi per annum ſuſtinuerint, vult eos hæreticos condemnari. hoc dicit.

b ¶ Leges quaſdā.] has leges ferī ꝙ Clemens ſub bulla redegerat: ſed eas aliter non habemus quo ad uerba, habemus tamen quaſdā authenticas Federici: de quibus etiam forſitan intellexit hic Bonifacius. C. de epi audi. authen. ſtatumus. ſignata ſuper l. iubemus. C. de hære. & Manichæ. auth. credentes, auth. ſi uero dominus. & authen. Gazaros. habebamus etiam olim quandam ipſius conſtitutionem in quarta compilatione, quæ incipiebat: Hac edictali. aliàs hac decretali. & erat ſub tit. de conſti. & eadem compilatio. quę incipiebat Gazaros. ſub tit. de hęreticis.

c ¶ Tunc.] hoc dicit: quia poſtea receſſit a deuotione Romanę Eccleſię: & per Innocentium quartum in cōcilio fuit depoſitus ob certas cauſas. ſ. eo. li. de re iud. ad Apoſtolicæ.

d ¶ Quatenus.] ergo alias non approbat: quia non tenent. concor. 10. diſt. c. 1. & facit quod not. 37. diſtin. ſi quid ueri. 19. diſt. c. 1.

e ¶ Nominibus.] cōcor. ſ. de elect. fundamēta. eo. lib.

f ¶ Fideles.] quis enim fidelis, qui nō doleat fide læſa? j. de pœ. felicis. ad fin.

g ¶ Catholicos.] vnde nō per Iudæos, hæreticos, uel paganos, qui quo ad prædicta ſuſpecti ſunt. & eſt ſi. ſ. de Iudæis. c. penul.

h ¶ Vel eorum aliquo.] hodie dic ut in cle. e. tit. multorum. §. ſane. & §. ſeq.

a ¶ In.

a ¶ Indilate.] Not. ꝙ sententia lata super crimine, statim dilatione postposita mandanda est executioni, quod idem probatur 2. q. 1. sicut. de pœn. dist. 1. Adam. fallit in casib. not. 11. q. 3. cum apud. Quid iuris de aliis sententijs latis super personalibus vel realib. actionibus, not. sup. de offi. deleg. quærenti.

Sententia super crimine lata, statim est executioni mandanda.

b ¶ Puniendos.] quod si Inquisitor & ordinarius discordant 1 in mandato: quia unus mandat puniri per se condemnatum, alter mādat relaxari per se absolutum: satis vr̄ supersedendum donec consulatur Papa sup. c. proxi.

1 De hoc articulo vide citatos in ca. proximè præcedēti circa finem.

ADDITIO. Vide quod hic dixi super uersi. alterius. Io. And.

c ¶ Ordinationē.] de ordinationibus loquitur Inno. Alex. & Clemens quæ sunt reseruatæ. inf. c. ult.

d ¶ Imperialem.] ipsius Federici, quā non habemus: sed approbata est supra in princip. Io. And.

e ¶ Quoquo modo.] idest principaliter, vel incidenter. cōcor. sup. de ordi. cog. tuā. sup. q. filij sint legi. lator. cū si aliàs tamen cognoscit iudex 2 incidēter, quod non cognoscit principaliter. C. de iudi quotiens. sup. de resti. in integ. c. pe. cum suis concord.

2 al. in se capax: quem facit incapacē magnitudo causæ. secundum Iō. Mona. vide Abbatem in ca. cū sit. de fo. cōpet.

[Gl. seq. ponit regulam & tres casus exceptos.]

f ¶ Cognoscant.] nota ꝙ licet regulariter de qua re iudex cognoscit pronunciare debeat. ff. de iudi. de qua re. sup. de cau. pos. cum super. tamē hoc fallit interdum: sicut cū delegans reseruat prolationem sententię. sup. de offic. delega. super quæstionum. synodus cognoscit de causa criminali episcopi, & nō pronuntiat. 3. q. 6. accusatus. & c. seq. 5. q. 4. duodecim idem in casu supra de rescrip. cum contingat. ubi ad sui instructionem de iurisdictione cognoscit is, qui super illa nō pronuntiat. Hic tamen utrumque expressè vetatur, s. cognitio & pronuntiatio: quia iudex huius rei non est capax, & concord. inf. de sent. excom. si iudex. [& sup. eo. inquisitores. ut ibi no. in fine tertiæ glo.]

g ¶ Indirecte.] ad idem supra eo. tit. & lib. statutum 1. Ioan. And.

h ¶ Scienter.] ignorantes ergo non ligat constitutio. ad idem sup. eo. tit. & lib. c. 2. in prin. & c. ut commissi. in fin. & c. decreuit.

i ¶ Percussum.] nota canonem latæ sententiæ: & quia non reseruat absolutionem Papæ, ordinarius absoluere non poterit. de senten. excom. nuper. in ant.

k ¶ Condemnetur.] ad idem supra eod. tit. & lib. cum contumacia.

Cvm secundum.] Duæ sunt partes. Prima loquitur de confiscatione. Secunda, de apprehensione: ibi, Cōfiscationis. Et prima facit duo: inducit enim tria, vel quatuor argumenta legalia, ex quibus concludit: ibi, Bona. Secūdum argumētum: ibi, Et mulier. Tertium: ibi, Ac etiam. Quartū: ibi, Aut rerum. Ioan. Andr.

¶ Præmitte pro euidētia, quod habetur sup. eodem it excommunicamus. 1. & 2. respō. vbi dicitur quod bona hæreticorum confiscantur. Dominicus.

CASVS. Aliquis Titius, qui plura bona possidebat in diuersis teritoriis, diabolo suggerente & instigante fuit lapsus in hęresim nunquid ipso facto pdit dominium suorū bonorum, & dominiū ipsorum transit in fiscum? & quod istud sit verum, ostendit Romanus Pontifex triplici argumento legali: Nam Papa hic enumerat tria crimina, in quibus ipso facto fit confiscatio bonorum: ergo multo magis in crimine hęresis: quod est maius crimen, quàm sint illa tria crimina. Sed sanctissime, pater, vtrum fiscus possit capere illa bona tamquā sua antequam Titius sit de crimine condēnatus? Respondetur quod primo oportet, quod ipse Titius per suum iudicem ordinarium, qui est suus iudex competens fuerit hæreticus declaratus; & tunc demum facta declaratione poterit fiscus occupare illa bona. Nota primo quod nuptiæ contractæ cum consanguineis, dicuntur esse contra ius naturale. Nota secundo, quod Imperator potest auferre dominium rerum singulis personis causa legitima subsistente. uide Innoc. de constitu. quæ in ecclesiarum. Domin.

fati Potestates, domini tēporales, siue rectores, vel eorum officiales, seu nuntij sibi relictos statim recipiant indilate [a] animaduersione debita puniendos [b]: Non obstantibus appellationibus, seu proclamationibus prędictorum nequitiæ filiorum: cum tā secundum ordinationē [c] prædecessorum nostrorū, quàm secundū legem imperialem [d], appellationis & proclamationis beneficiū expressè sit hæreticis, & credentibus, ac eorum receptatoribus, fautorib. & defensorib. interdictū. ¶ Prohibemus quoque districtius Potestatibus, dominis temporalibus & rectoribus, eorundemq; officialibus supradictis, ne ipsi de hoc crimine (cum mere sit ecclesiasticum) quoquo modo [e] cognoscant [f], vel iudicent: siue captos pro eodem crimine absque dictorum episcoporum siue Inquisitorum, aut saltem alterius eorundem licentia uel mādato, à carcere liberent: aut executionem sibi pro huiusmodi crimine à diœcesano vel Inquisitorib., seu Inquisitore iniunctā, prompte (prout ad suum spectat officium) facere seu adimplere detrectēt: † vel aliis diœcesanorum, aut Inquisitorum iudiciū, sententiā, seu processum, directe uel indirecte [g] impedire præsumant. ¶ Si quis vero de prædictis Potestatibus, dominis temporalibus, rectoribus, uel eorū officialibus, seu balliuis contra prædicta fecerit, aut præfato fidei negotio se præfatis diœcesano episcopo vel Inquisitoribus incumbenti se opponere forte præsumpserit, vel ipsum aliquatenus impedire, necnō & qui sciēter [h] in prædictis dederit auxilium, consilium uel fauorem, excommunicationis se nouerit mucrone percussum [i]: quam si per annum animo sustinuerit pertinaci, extunc velut hæreticus condemnetur [k].

† In antiquiorib. constāter legit, detractent.

¶ Idem.

¶ Bona hæreticorum ipso iure sunt confiscata, quod probatur triplici argumento legali. Sed apprehensio bonorum fieri nō debet per dominū sæcularem, nisi prius pronunciatum fuerit super crimine per iudicem ecclesiasticum, qui hoc possit. Io. And.

CAP. XIX.

Cvm secūdum leges [l] ciuiles, nefarias, na-

[Prima glossa summat.]

l ¶ Cum secundum leges.] Bona hęreticorum ipso iure sunt confiscata: quod probatur triplici argumento legali. Sed apprehensio bonorum fieri non debet per dominum sęcularem, nisi prius pronuntiatum fuerit super crimine per iudicem ecclesiasticum, qui hoc possit. Io. And.

turæ [a] contrarias incestas nuptias contrahentes, eo ipso [b] suarum dominium rerũ perdãt [c]: Et mulier [d], humanam [e] legem transgrediens, & (præsertim parentibus suis non consentientibus) raptoris † nuptias eligens, bona omnia, quę per legem sibi obuenerãt à raptore, ac alijs consortibus [f] raptus, ipso iure [g] amittat: certoque [h] casu deferãtur in fiscum: Ac etiam illicitas [i] species transuehens: Aut rerum vectarum professionem † omittens [k]: earundem specierum & rerum proprietate hoc ipso priuetur: & fisco rerum & specierum dictarum proprietas acquiratur. Bona [l] hęreticorum (qui grauius [m], horribilius, ac detestabilius quàm prædicti [n] delinquunt) ipso iure [o] de fiacis trum nostrorum consilio decernimus confiscata.

¶ Confiscationis tamẽ huiusmodi executio, uel bonorum ipsorũ occupatio fieri non debet per principes, aut alios dominos temporales, (iuxta Gregorii Papæ prædecessoris nostri declarationem [p]) antequam per episcopum loci, uel aliam personam ecclesiasticam [q], quæ super hoc habeat potestatẽ, sentẽtia super eodem crimine fuerit promulgata.

¶ Idem.

¶ In causa hæresis, proceditur simpliciter & de plano: & dicta testium & accusatorum non publicantur si periculum timeatur. h. d secundũ Zenze.

CAP. XX.

STATVTA

a ¶ Naturæ contrarias.] in quibus sexus perdit formã: & scelus est tale ꝙ non proficit scire. Venus mutatur in aliam formam. C. de adul. l. cum vir. & oĩum carnalium criminum pessimum [1] est vsus ꝯ naturam. 32. q. 7. adulterij. & si totus mundus uteretur illo uitio, non excusat. ead. cau. & quæst. flagitia.

b ¶ Eo ipso.] propter hoc facit ad propositum.

c ¶ Perdant.] C. de incest. nupt. l. cum ancilis. & l. seq. & l. si quis. ff. de ritu nupt. l. incestæ. & Inst. de nup. §. si aduersus.

d ¶ Et mulier.] repete, & cum secundum leges ciuiles, mulier, &c quare hoc dicam, videbis inf. & dic mulier ingenua. C. de rapt. virgi. l. vnica. §. & si quidem. in ancillis. n. & libertinis nõ habet locum pœna malorũ, ut ibi.

e ¶ Humanã legem.] C. de raptu virginum. l. vnica. & bene dicit humanam. i. ciuilem: quia secundũ canonũ legem secus: rapta. n. secũdũ nos licite ꝯhit cũ rapt ore, si prior dissensus transeat in cõsensum. 36. q. 2. tria. & c. seq. & sup. de rap. ca. penul. & vlt.

f ¶ Consortib.] delicti, vt quia comitati sunt raptorem in inuasione vel rapina, ut in prędicta l. vnica. C. de rapt. virg. l. vnica. §. pœnas autem.

g ¶ Ipso iure.] propter hoc facit ad propositum: & habes hoc in Auth. de rapt. mu. quæ ra. nu. in fin. colla. 9.

[Glo. seq. primo exponit literam: secundo quęrit ponit opi. Io. & contrarium soluit.]

h ¶ Certoque casu.] cum parentes mulieris non super sunt, nec alter eorum: vel supersunt ipsi, vel alter consenserit talibus nuptijs, hoc casu bona deuoluũtur ad fiscum, vt in prædicta Auth. de rap. mulie. in fi. Sed nunquid de iure canonico habebit locum hæc pœna: cum secundum canones licite contrahat, vt ṡ. dixi? Notat Io. 2 36. q. 2. de puellis. aliàs. §. quibus. ꝙ pœna ista locum non habebit secundum canones, secundum quos cessat interdictum: nisi cũ spõsa alterius rapitur. 27. q. 2. statutum. & accedat quod not. 2. q. 3. §. notandũ. in fi. de secun. nup c. penul. & ult. & secundum hoc bene dixi sup. repete, & cum secundũ leges ciuiles: quia secũdum canones ꝯ. Sed satis uidetur, quod licet secundũ nos teneat matrimonium, pęna legis habeat locum in ijs quę non essent de temporali iurisdictione ecclesię: cum enim illa ibi tractet de lucro captando, non de diminutione sui patrimonij: & pęna illa sibi per legem obueniat: quare lex eo quod confert priuare non potest 3 & ac cedat quod dixi inf. de regul. iur. c 2. secus forte in [illegible] na, de qua in prædicta decre. ulti. de secun. nup. ibi enim priuat lex eo quod non contulit. [Facit. ff. de adop. si arrogator. Io And.]

i ¶ Illicitas.] vt is qui defert arma, ferrum, & lignamina Sarracenis. de Iudæis, ita quorundam. Io. And.

K ¶ Omittens.] hoc habet locum in priuato. ff. de vectiga. l. fi. §. diuus. in milite non, ut C. eo. tit. l. 3. & hẽs hoc quod hic dicitur. ff. eo. tit. l. commissa. C. eod. tit. l. omnium, & l. si quis. cum simil.

l ¶ Bona hæreticorum.] secus in bonis ecclesiatum, in quibus intitulati erant ipsi hæretici, utin cle. eo. ti. uolentes. post principium. Io. And.

m ¶ Grauius.] ergo sunt grauius puniendi. 24. q. 1. non afferamus.

n ¶ Quàm prædicti.] s. ꝯhentes nefarias nuptias: rapta q̃ cũ raptore ꝯxit: transuehens illicitas species: uel rerum vectarum professionem omittens. Ioã. Andr.

[Glo. seq. dicit determinatum antiquũ dubium: & dicit a quo tpe, causam prorogat. arg. ad quæstionem, & remittit.]

o ¶ Ipso iure.] determinatum sit ergo qđ olim dubitabatur per decr. sup. eo. excõicamus. 2. responso. ubi dicebatur: ita ꝙ bona damnatorum si laici fuerint, confiscentur, intelligamus ergo cõfiscentur ipso iure, ut hic uides. & intelligo ipso iure confiscata à tempore commissi criminis. C. eod. titu. l. 4. Idem dico in crimine læsæ maiestatis. ff. de dona. l. donationes. secus est in aliis criminibus. ff. de don. l post contractum [4] Et puto confiscationem hanc locum habere, etiã si ille catholicos filios habeat: & iste textus non distinguit: super hoc tamen fuerunt opiniones no. sup. eo. tit. vergentis.

ADDITIO. Bona damnatorum de hæresi, sunt ipso iure confiscata a tpe cõmissi criminis, intantum ꝙ vendicantur ipsa bona per officium uel fiscum de manibus possessoris, nullo dato pretio per quotcunq; manus transiueriut, vel aliq d loco pretij esset in manib. hæretici, Arg. ff. solu. matr. si cum dotem. §. fi. & l. seq. ff. de leg. 2. l. Impetator. & l. seq. & c. Io And.

p ¶ Declarationem.] quam hodie non habemus.

q ¶ Ecclesiasticã.] sæcularis enim super hoc ecclesiastico crimine iudicare non potest. sup. c prox. §. pen.

Statuta.] istud capitulum diuiditur in tres partes, In prima parte ostendit ꝙ in causa hæresis est procedendum summarie, & de plano sine figura & strepitu iudicij. In secunda parte: ibi, Iubemus. ostendit qualiter in causa hęresis sit procedendum, si immineat periculum accusatoris & testium. In tertia uero parte: ibi, Constitutiones. confirmat constitutiones suorum prædecessorum.

CASVS. Certum est, ꝙ à iure cõi est certus ordo iudiciarius introductus, qui debet obseruari in examinatione causarum tam ciuilium, quàm criminalium: videlicet, vt offeratur libellus, iuretur de calumnia, fiat litis contestatio, vt ṡ. de litis cõtestatione, c. unico. in antiq. & in auth. offeratur libellus. C. de litis contestatione. Item quod quædam sunt de substãtia iudicij ordinarij, ita ꝙ sine illis processus non ualeret. Sed utrũ ista

1 Peccatũ ꝯ naturã est oĩum carnaliũ pessimũ, de quo vide plene ß Tho. 2. 2. q. 154. arti. 12.

† Vide cõcil. Trid. sess. 24. de refor. matri. c. 6.

† al. professionem

2 Qđ hic vr̃ placere Archi. Io. And.

3 Quasi sub cõditione tulerit si raptori nõ nubat.

4 Si tñ alienatio facta eẽt per volẽtem committere maleficiũ quod postea cõmisit, ut in Specu. de don. uer. itẽ pone aliqui. & qđ ibi di xi. Io. A.

ta a quædam b felicis recordationis Innocentij, Alexandri, & Clementis c prædecessorum nostrorũ quibusdam declaratis & additis recensentes: Concedimus, quòd in inquisitionis hæreticę prauitatis negotio d procedi possit e simpliciter & de plano †, & absque aduocatorum, ac iudiciorum strepitu & figura f. ¶ Iubemus tamen, quod si accusatoribus uel testibus in causa hæresis interuenientibus, seu deponentibus (propter potentiam personarum, contra quas inquiritur) uideant episcopus

ista sint obseruanda in crimine hæresis, cum iudex ꝓcedit ꝯ hæreticum? Rñdet ꝙ non, immo ꝯ hæreticũ poterit iudex ꝓcedere sine figura & strepitu iudicij: Vñ ista verba, sine figura & strepitu iudicij, importãt, vt possit procedere sine datione libelli in scriptis cõcludentis: sed tamen debet fieri petitio uerbalis scripta apud acta. Item illa uerba importãt, ut possit ꝓcedi sine litis contestatione, ut probata ueritate criminis, fiat condemnatio: tamen si reus compareat, est fienda litis ꝯtestatio. Item non dẽnt omitti probationes: tñ dilationes breuiores possunt tradi. de hoc videatis latius in clem. sæpe. de uerb. signific. Or sanctissime pater certum est ut habetur in cap. qualiter & quando. de accus. in antiq. ꝙ quando contra aliquem criminosum proceditur per uiam accusationis vel inquisitionis, debẽt sibi exhiberi capitula super quibus accusatur, uel ꝯ ipsũ inquiritur. Item nomina & dicta testium contra ipsũ productorum: & etiam nomina accusatorum. Sed q̃d si aliquis accusetur de hęresi, an iudex teneatur accusato tradere noĩa accusatoris & testium contra ipsum productorum & examinatorum? Respõdet Romanus Pontifex cum distinctione: aut imminet periculum accusatori uel testibus, aut eorum consanguineis: quia iste accusatus de hæresi habet amicos potentes, q̃ possẽt reprimere vel molestare accusatorẽ, uel testes, vel eorum ꝯsanguineos, tunc iudex non debebit tradere accusato nomina accusatoris neque testium: sed tenebitur illa ostẽdere alijs personis, uidelicet Inquisitori si eps procedat contra suspectum de hæresi. Si vero Inquisitor procedat: tunc tradat nomina accusatoris, vel testium episcopo, uel eius uicario, si ipse episcopus fuerit absens, & alijs personis honestis. Sed ponamus ꝙ Inquisitor timet ꝙ episcopus vel eius vicari⁹. aut illæ personę honestæ reuelẽt parentibus & amicis hæretici nomina accusatoris & testium, uel alia secreta? Rñdetur, ꝙ inquisitor poterit in eos ferre excõmunicationem casu quo reuelabunt secreta, dicẽdo hoc modo: Profero in vos sententiam excommunicationis, quam incurretis ipsofacto, quotiens reuelabitis secreta ista. Si autem eps vel Inq̃sitor uideat periculũ nõ imminere, poterit exhibere accusato nomnia accusatoris & testiũ: & ẽt dicta & depositiones testium: & sic episcopus debet habere rectam conscientiam, vt iudicet periculũ esse vbi est, & nõ esse vbi nõ est: videlicet cũ videat ꝙ non imminet periculum, faciat exhibere nomina & dicta testium. Si autem uideat imminere periculũ, non faciat exhibere. Nota primo, ꝙ declarans non dicitur addere: cum hic ponantur ista verba tamquam diuersa. vide tex. in clemen. 2. de ele.

Not. secũdo arg. ꝙ in causis vbi proceditur simpliciter & de plano, non admittunt̃ aduocati: & sic à contrario: secus vr̃ in plenarijs, cum tex. non prohibeat interessentiam, sed ipsorum strepitum. Not. ex §. iubemus. quod in causis debet fieri publicatio nominum testium, etiam si immineat periculum graue cõtra tales personas: quia est speciale in causa inquisitionis: contrarium est regulare.

[Prima glossa diuidit & summat.]

a ¶ Statuta.] in prima parte vsque ibi, Iubemus. concedit in negotio inquisitionis hæreticæ prauitatis procedi posse simpliciter & de plano. In secunda dicit quid iuris, si ex publicatione nominum accusatorũ & testium ipsis periculum immineret: & quid si nõ immineret: & fictiones i vitare pręcepit, ne dicat̃ periculum vbi non est: vel econuerso. In tertia: ibi, Constitutiones. statuta prędecessorum suorum super hoc negotio edita, his constitutionibus non aduersa, corroborat. Ioan. And.

b ¶ Quædam.] aliàs quorundam: aliàs quędam.

c ¶ Clementis.] iste 2 & alij hic exp̃ssi multum ampliauerunt officium inquisitionis: intantum quod quia tendebat ad noxam, habuit restringi per alium Clementem in cle. eodem ti. c. 1. & 2. Ioan. And.

d ¶ Negotio.] idem 2. in alijs quattuor casibus, qui habentur in clem. de iudi. dispendiosam.

e ¶ Possit.] non dicit per quos: intelligo ergo & per inq̃sitores deputatos à Papa, & per ordinarios, & per delegatos. ad hoc eo. ti. per totum in fi.

[Glo. seq primo ponit distinctionem modernorum hodie terminatam per cle. secundo quærit. arg. pro & contra, & soluit.]

f ¶ Figura.] distinxerunt moderni q̃ notãt istam materiam. s̃. de accus. olim. Inno. & Host. Guli. in Spe. de inquisitione. §. nunc tractemus. ver. quid igitur 3. si aũt detur potestas procedendi simpliciter, de plano, & sine iudiciorum strepitu: an addatur ibi illud verbũ, sine iudiciorum figura. Vt primo casu omnem iudiciarium ordinem seruare teneatur in libelli oblatione, in exceptionibus, dilationibus, litis contestatione, iuramẽti & testiũ receptione, & sententiæ prolatione, & alijs: sed operabuntur illa verba, ꝙ si aliquid omittatur, non ideo uitiabit̃ processus: & magis poterit partium aduocatorum & testium inutilem strepitum refrænare: tñ omittere nõ poterit litis cõtestationem, vel aliud substantiale, ꝙ etiam de consensu partium omitti non posset, vt no. s̃. de offic. deleg. de causis. s̃. eo. lib. de re iud. c. vlt. In secundo casu qñ additur ibi, sine figura, vt hic: nullum ordinẽ iudiciarium seruare tenetur. argum. ad hoc. C. de lati. lib. toll. l. vnica. §. similique modo 2. tunc enim sufficiet sententia, quãuis omissa solemnitate, vt probatur & no. C. quorum leg. l. vnica. hodie dic ut in cle. de uer. sig. sæpe. & vide ꝙ ibi no. in 5. gl. Sed dubitari solet 4 an inferior a Papa etiam legatus in casu aliàs nõ permisso à iure, possit cognoscere de aliqua causa, vel eam cõmittere de plano summarie sine strepitu & figura iudicij? Et vr̃ ꝙ non 5. absurdum enim esset dicere, ꝙ minor legẽ maiorum tot vigilijs & laboribus adinuentam tollere possit 6. de elec. c. ecclesia vestra 2. 21. distin. inferior. C. de inoffi. test. si qñ. Et in cle. de elect. ne Romani. in prin. licet successor cõditoris, qui pari fungitur potestate, illam tollere possit. ff. ad Trebel. ille a quo. § tempestiuum. C. de elec. innotuit. s̃. eo. lib. de cõces. præb. c. 2. & ipse idẽ condiior q̃ condidit. s̃. eo. lib. de rescr. statutum. §. 1. & p̃terea regula dicit, beneficium iuris nemini denegari debere. j̃. de re. iu. indultum. 23. dist. de his. In ꝯrium ꝙ possit, vr̃: q̃a legatus omnia potest, quę Papa specialiter sibi nõ reseruat: gerit enim vices eius: & si est de latere, maius omnibus post principem imperium censetur habere. sup. eo. lib. de elect. si abbatem. Item legatus quando sibi uidetur, secundũ a quitatem procedit. sup. de trãsac. c. ult. & dicit Apostolus, in cuius locũ vr̃ esse legatus: Omnia mihi licent. 11. q. 1. aliud. Ad idẽ ff. de offi. procõs. sed in aliã. in fi. dici põt ꝑ iura pri⁹ allegata, ꝙ inferior a Papa ẽt legatus, iuris solẽnitates quo ad hoc tollere nõ possit ĩ casib. nõ exp̃ssis: vnde ꝯ inferiores nõ seruãtes ꝓdita sũt appellationum remedia. 2. q. 6. per totum. solus aũt princeps

Marginalia:

† De ista clausula vide Lanfrãcũ cle. sępe. 1 nu. 1. 2. 3. & ibi alios doctores. & Bart. in Extrauaganti, Ad reprimendũ, in verbo, summarie.

1 Io. Mo. qui facit quattuor partes de hac parte facit tertiã. Io. A.

2 Hęc duæ glossulæ desunt in antiquoribus codicib⁹, & ex lect. Ioan. An. hic fuerũt translatę.

3 Arg. hoc tractat s̃. eo. lib. de ele. indẽnitatib. §. si vero. & Io. Mo. hic, q̃ oĩa recido ꝑ Clemẽtinã. Io. An.

4 De hoc in Spe. tit. 2. §. super est. in fi. 1. co. Io. An.

5 Idẽ. Do. Phil. l. nec q̃cq̃. ibi. Bal. ff. de offic. ꝓc. Immo. c. fi. de ꝯfir. vti. vel. inuti. Fõ.

6 Vnde infert Phil. ꝙ non ponet clausulã, non obstante. gl. ĩ cle. 2. in fin. de rescr. q̃a illa ponit̃ a solo prĩcipe. Bal. ĩ l. rescri. C. de pcibus imp. offer.

vel Inquisitores graue periculum [a] imminere †, si contingat fieri publicationem nominum eorum: ipsorum nomina non publice, sed secreto coram dioecesano episcopo, uel eo absẽte [b] ipsius vicario, quando Inquisitores procedunt: quando vero procedit episcopus coram Inquisitoribus, si haberi [c] commode possit copia eorundem, ac nihilominus, siue episcopus, siue Inquisitores ꝓcesserint, aliquibus alijs personis prouidis & honestis, iurisq; periti (quas ad hoc uocari, & eis per † totum processum super quo deliberandum est seriose manifestari, ac integraliter explicari, & de ipsorum consilio ad sententiam uel condemnationem ꝓcedi uolumus) exprimantur: sicque (non obstante quod illis, contra quos huiusmodi deposuerunt, nomina ipsorum nõ fuerint publicata) adhibeatur ad cognitionem iudicis instruẽdã plena fides depositionibus testium eorundem. ¶ Et vt eorundem accusatorum & testium periculis efficacius occurratur, & cautius in inquisitionis negotio procedatur: præsentis constitutionis auctoritate permittimus quòd episcopus uel Inquisitores secretum possint indicere illis, quibus (ut præmissum est) processum huiusmodi explicabunt: & in eos si arcana consilii, seu processus sibi sub secreto ab eisdem episcopo, uel Inquisitoribus patefacta præter eorum licentirm alijs patefecerint, excommunicationis sententiam, quam ex secreti uiolatione ipso facto incurrant (si eis expedire uidebitur) ꝓmulgare [d]: sic tamẽ quòd inquisitores episcopum [e], vel episcopus Inquisitores non excommunicent hac de causa: sed ipsi ex iniuncto exnunc a nobis sub uirtute sanctæ obedientiæ districto præcepto ad secretum huius modi teneanrur. ¶ Cessante vero periculo supra dicto, accusatorum & testium nomina (prout in alijs fit iudicijs [f]) publicentur. ¶ Cæterum in his omnib. præcipimus, tam episcopos, quàm Inquisitores, puram & prouidam intentionem habere, ne ad accusatorum vel testium nomina supprimenda, ubi est securitas, periculũ esse dicãt [g]: nec in eorum discrimen securitatem afferant, vbi tale periculum imminere, super hoc eorundem conscientias [h] onerantes. ¶ Cõstitutiones vero, ordinationes, & mandata alia prædecessorum nostrorum in negotio hæreticæ prauitatis facta, concessa, seu etiam ad consulta responsa, quæ constitutionibus suprascriptis † super eadem editis praui tate non obuient, in suo uolumus robore permanere [i].

TITVLVS III.

De schismaticis.

¶ Bonfacius Octauus.

¶ In prima parte ponit arengam usq. ad uersi. Iacobum uidelicet. in qua dicit quod Columnenses Iacobus & Pa-

ceps pôt ius alteri⁹ auferre 1: cognoscat ergo & committat etiã legatus ordine iuris seruato. Ad hoc §. de verb. signi. super quibusdã. de iureiurã. ad nostrã. 3. & c. ego. No. ad hoc. ff. de offic. pro consul. l. nec quicq̃. §. de plano. & §. vbi decretum. legatus em̃ habet instar proconsulis. §. de offic. leg. c. 2. eo. lib. & proconsul ea quę communia sunt p̃sidib. seruare dẽnt, vt in prædicta l. nec quicquam. in fin. nec in generali demandatione vr̃ mandatũ qđ specialiter mandaturus non fuisset. §. eo. lib. de offic. vica. cũ in generali. & j. de reg. iur. in gñali. & delegatus à Papa in causa sibi delegata maior est legatõ. de offi. lega. studuisti. & ordinario. §. de offi. delega. sane 2. & tamẽ tenetur ordinem iudiciarium obseruare. §. de iudi. exhibita. de libel. oblatio. cap 2. & 3. de lit. cont. c. unico. cum similibus. Io. And.

† Hodie semp ꝑsu mit immi nere tale periculũ, & ideo in distĩcte so let obseruari, vt in crimine heresis nũ quã publi cẽtur nomina accusatorũ, uel testiũ uide extrauagantẽ Innocẽtij Papæ, quã affert Regtoriũ inq̃sitorũ uerbo, nomina.

1 Præsumit tñ ꝙ id faciat ex iusta cã. vide Bal. tit. de alio dijs, ĩ vsib. feudorom, & Garsiã ĩ l. Gal. §. & q.d si tm̃. ff. de libe. & posthu.

† Dictio, ꝓ, deest in manuscr. codicib.

a ¶ Periculum.] timetur mors, vel detrũcatio ipsorum, filiorum vel parẽtum suorum, vel deuastatio substãtię ipsorum, uel his similia.

b ¶ Absente.] ergo dioecesano præsente corã officiali nõ fiet. nisi forte vt coram honesta persona, de qua sequitur. Ad idem §. eo. ut comm̃issi. §. eo. lib. de off. ord. ca. 1. in fin. de temp. ord. cum nullus. §. 2.

c ¶ Haberi commode possit.] 22. q 2. faciat homo. ff. de uerb. sign. l. nepos. Ioan. And.

d ¶ Promulgare.] vbi ergo non fiet talis ꝓmulgatio, licet indicatur secretum: reuelãs excommunicatus non esset.

ADDITIO. Idem Archid.

e ¶ Episcopum.] s. supra eodem tit. Inquisitores.

f ¶ Iudicijs.] supra de accusa. qualiter & quando. §. debet. & tradi debẽt nomina cũ dictis, ut possit & de falso arguere, & se plene defendere, ut ibi: tamẽ si hoc omitteretur parte tacente, non puto uitiari processum. ad hoc §. eod. lib. de accusa. cap. 1. & 2.

g ¶ Dicant.] simi. supra de rescrip. cũ contingat.

h ¶ Conscientias.] s. supra eo. lib. de rescrip. statutum. §. assessorem.

i ¶ Permanere.] non obstante eo ꝙ in huius sexti libri volumine insertæ non sunt. sunt enim reseruatæ per hunc textum: & de his exemplifica ꝙ dicitur supra in proœmio huius libri ad finem, vt ibi etiam dixi.

DE SCHISMAticis.

¶ Dictum fuit supra titulo proxi. de hæreticis: verum q̃a schismatici incidunt in hęresim, ut c. inter hære sim & schisma. 24 q. 3. ideo post titulũ de hæreticis, adnectit titulũ de schismaticis. Sed ꝓ declaratione tituli q̃ritur qui dicanẽ schismatici? Dicendũ quòd schisma accipiẽ dupliciter, prout ad propositum sufficit. Vno modo stricte: & tunc schismaticus dicitur ille, qui putat potestatem Ecclesiæ esse apud plures. Et licet sciat vnũ esse Papam: putat tñ aliũ habere potestatem. Et sic diuidendo Ecclesiam uenit cõtra illũ articulum, vnam sanctam Ecclesiam. Alio modo accipitur schismaticus large pro illo qui non diuidit potestatem Ecclesię, ita ꝙ nõ putat potestatem Ecclesię esse apud plures: sed tamen est rebellis: quia non vult obtemperare Papæ, dicens illum non habere potestatem. Helias Regnier.

Cõtinuatio domini Heliæ.

† In antiquiorib. ꝯstãter legi, supra dictis.

Ad

Nota ꝙ schismatici dirimũt vnitatẽ ecclesiæ: & sic dñr committere ꝯ articulũ fidei, & vnã sanctã: uide ꝙ differẽtia inter schismaticum, & hæreticũ 24. q. fin. inter hæresim. Do min.

AD succidendos.] Hodie non legitur, cũ in parte reuocata fuerit p extrauag. Bñdicti, quæ incipit: Dudum bonæ memoriæ. ubi restituit istos ad omnes pœnas hic insertas & non insertas, pterquam à depositione Cardinalatus, bñficiorum, & ecclesiarũ, & inhabilitate ad Papatum: & ad bona cõfiscata, quæ erant alijs cõcessa. Sed post eum Clemens quintus clementer illos ad Cardinalatum restituit: & ambo in Cardinalatu mortui sunt.

¶ Et post Clementem dom. Io. Papa xxij. iuxta interpretationẽ nominis gratiosus ad Cardinalatum gratiose promouit reuerẽdũ in Christo patrẽ (quẽ dignitatis altitudine cõmendatum, cõmendari non expedit) dominum Ioan. natũ ex milite, in quo uirtutũ viget acceruus, domi. Stephano illius domi. Ioannis filio: qui cum posteris fuerat hic damnatus: ac demum ipsius dicti Cardinalis fratrem do. Iacobum qui hic licentiatus in legibus vno anno in eis extraordinariam sedem rexit, ecclesiæ Lonborien. præfecit episcopum.

CASVS. Quidam Iacobus & Petrus de Columna Cardinales elegerunt quendam in Romanum Pontificem, & sciebant alium fuisse canonice electum: & sic erant uere schismatici: vel nolebant obtemperare Papæ: ideo erant schismatici large accipiendo schisma: vnde ipsi noluerunt ad cor redire, sed in profundum malorum descendentes sua aggrauabant delicta: ideo fuerunt habiti processus contra eos: videlicet quia fuerunt priuati honore Cardinalatus, & quibuscunque bonis mobilibus & immobilibus, & beneficijs ecclesiasticis, & effecti fuerunt inhabiles ad beneficia obtinenda. Item frater eorum similiter fuit priuatus quibuscunq; bonis & quibuscũque dignitatib. Et sic istud c solum ponit processum, qui fuit habitus ꝯ istos duos Cardinales. Sequitur textus De Columna, hodie non sunt nisi duæ domus antiquorum ciuiũ, s. domus de Colũna, & domus de Vrsinis. Spiritualiter, eos excõicando. Tẽporaliter. eos multando. Ex causis. Istas causas non exprimit: ex quo infert ꝙ iudex in sñia sua non tenet exprimere cãs suæ sñiæ: licet sit honestũ ꝙ exprimat. Perpetuo. Isti perpetuo non poterunt obtinere aliquod bñficium in curia Romana, nec extra curiã vsq; ad quartã generationẽ, vt sequit. Nõ inueniat successores. Hic ponitur principalis effectus huius c. vcз, vt similes excessus perpetrares puniantur simili pœna. Not. principalem effectum ad quem emanauit præsens. c. videlicet ꝙ schismaticus pseuerãs in rebellione ecclesiæ: quia scindit & diuidit vnitatẽ ecclesiæ: est priuandus quibuscunq; honorib. & beneficijs ecclesiasticis: & est inhabilis ad benxficia obtinenda. Itẽ punit ur confiscatione bonorũ. Item præstantes ei auxilium, consilium, uel fauorem; incurrunt ipso facto sentenriam excommunicationis.

trus olim Cardinales, & filij Ioannis fratres, scilicet dicti Petri diutius expectati noluerunt ad cor redire, sed in profundum malorum descendentes sua aggrauabant delicta: quare uarias pœnas tulit in eos, quas ad certitudinem præsentium, & memoriam futurorum hic inserit. Secundo ponit pœnas, quas protulit in ipsos Iacobum & Petrum, vsque ad versi. Contra natos. Ibi tertio ponit pœnas, quas tulit contra filios & posteros dicti Ioannis, usque ad uersi. Omnem. Ibi quarto imponit pœnas his, qui decetero deliberate dictos Iacobum & Petrum pro Cardinalibus habuerint, vel eis vel prædictis natis Ioannis fauorem præbuerint, vsque ad versic. Hæc & alia. Ibi quinto & vltimo ratificat, innouat, & confirmat prædicta, & ea præcipit inuiolabiliter obseruari: & iubet similes excessus puniri similibus pœnis in posterum. h.d. Ioan. And.

[Prima glossa diuidit & summat.]

a ¶ Ad succidendos.] in prima parte ponit arengã vsque ad versi. Iacobum videlicet. In qua dicit, ꝙ Colũnenses Iacobus & Petrus olim Cardinales, & filij Ioãnis, fratres scilicet dicti Petri, diutius expectati noluerũt ad cor redire, sed in profundũ malorum descendentes sua aggrauabãt delicta: quare varias pœnas tulit in eos, quas ad certitudinem pręsentium & memoriam futurorũ hic inserit. Secũdo ponit pęnas, quas protulit in ipsos Iacobũ & Petrum, vsq; ad vers. Contra natos. Ibi tertio ponit pęnas, quas tulit ꝯ filios & posteros dicti Ioan. vsq; ad vers. Omnem. Ibi quarto imponit pęnas his, qui decreto deliberate dictos Iacobum & Petrum pro Cardinalibus habuerint, vel eis vel pdictis natis Ioannis fauorẽ prębuerint, vsq ue ad uersi. Hæc & alia. ibi quinto & ultimo ratificat, innouat, & confirmat prędicta, & ea præcipit iuniolabiliter obseruari: & iubet similes excessus puniri similibus pęnis in posterum: hoc dicit. Io. Andr.

CAP. VNICVM.

AD succidendos [a] infructuosos [b] palmites pestiferos & nociuos, quos (quasi ficus [c] fatua) domus [d] † de Columna produxit, nescientes [e] in semitis iustitiæ [f] dirigere gressus suos ad cor reuerti, & agere pęnitentiæ dignos fructus, licet diutius expectatos: (Iacobum videlicet de Columna, & Petrum nepotem ipsius, olim sanctę Romanæ Ecclesiæ Cardinales [g], & filios quondã Ioannis de Columna fratris dicti Iacobi, & patris Petri præfati, posteros &

† Huius appellatione nõ veniunt bastardi. Pe. de Ancha. Phil. dixi sup. tit. proxi. c. statutũ. addo gl. 1 clem. j. de bap. Nic. de Vbal. in tracta. d success. ab intest. Font.

b ¶ Infructuosos.] arbor enim quæ inutiliter terram occupat, digna excidi, & in ignem mitti cẽsetur, ut terra, quę sub nociua occupatione inutilis arboris sterilis habebat, per nouam plantationem ad fructificãdum culturam recipiat congruentem, ut supra de dolo & contu. veritatis. in princ. in parte decisa.

c ¶ Ficus fatua.] Matthæi vij. Lucæ vij. Cum esuriens, veniens ad ficum nõ inuenisset ibi fructum: ppetua sterilitate, sua maledictione illam damnauit. 24. q. 3. c. cum ergo. §. sed qui pro persecutoribus.

d ¶ Domus.] nõ dãnat totã domũ: sed quosdã infructuosos palmites ex domo, ut s. dixi. & q sunt illi, j. dicet.

e ¶ Nescientes.] Dauid in Psal. Saluum me fac. obscurentur oculi eorum ne uideant: & dorsum eorum semper incurua. nec dixit Psal. Id optando, sed iudicando 37. dist. c. ideo prohibentur. §. 1. ut itaque.

f ¶ Iustitiæ.] cum sederit iustus super sedem, nõ aduersabitur sibi quidquam malignum. C. de sum tri. in epistola, inter clar as. unde Psal. Fiant uiæ eorum tenebrę, & lubricum, & Angelus Domini persequens eos. 23. q. 4. c. Nabuchdonosor §. item qui per prophetam.

[Glo. seq. primo exaggerat: secundo tractat quo numero testium damnentur Cardinales: & an ille numerus fuerit hic seruatus.]

g ¶ Cardinales.] quanto maiores erãt, ingrati beneficiorum se ꝯ ecclesiam erigẽdo & malignãdo, grauius puniri debebant. de pæ. di. 2. principium. & non debent Cardinales dãnari, nisi certo numero testium eps Cardinalis 72. præsbyter Cardinalis 64. diaconus Cardinalis 27. 2. q. 5. præsul. 1 & forte hunc numerũ seruauit hic Papa: & forte non: nec n. adstringebatur: lex. n. indicari sibi potuit, sed imponi non potuit. sup. eo. lib. de rescrip. c. ult. C. de leg. l. digna uox. sup. de elec. innotuit.

1 De intellectu. c. præsul. 2. q. 4. vid B. Tho. 2. 2. q. 70. arti. 2. ad 3. argum.

fautores & sequaces eorum) in virtute altissimi exurgentes, spiritualiter & temporaliter cõtra eos duximus procedendum. Consequenter dictis Iacobo & Petro descendentib. in profundum [a] malorum & molientibus inconsutilem tunicam [b] Domini, sanctæ videlicet ecclesiæ scindere unitatem, & ut gladium [c] acuentibus linguas suas, & prorumpentibus non tam in uerba † blasphemię & schismatica, quàm insana [d], quæ in scriptis redacta sub sigillis, quibus antequam essent depositi, vtebãtur [e], per Vrbem & diuersa mũdi climata destinauerunt, æstimantes loquacitatem facundiam, & maledicere conscientiæ bonæ signũ [f], & conficta materia disputandi, quia veritate nõ poterant, nos saltem lacerare [g] conuitijs præsumpserunt: quorum dicta licet possemus superiori assertione conuincere, & luce clarioribus rationibus cõfutare, duximus eorum latratibus non dare responsum [h], vt contrita eorum rabies, auctoritate sonora præsidentis in supremo iudicij solio frangeretur, & patens ueritas [i] per seipsam uenirec in publicam notionem, nostrumque silentium in supplicium eis foret: processus tamen contra ipsos & alios fecimus successiue varios, diuersisque temporibus spirituales & temporales pœnas & sententias continentes, & multas, quorum quia † totum tenorem constitutionis in præsenti inserere longum esset, ex eis quædam compendiose collata huic nostræ constitutioni duximus inserenda, ad certitudinem præsentium, & memoriã futurorũ: uidelicet quod ex causis [k], quæ rationabiliter nos mouerunt, de fratrum nostrorum cõsilio deposuimus dictos Iacobum † & Petrum à Cardinalatibus eiusdem ecclesiæ, & ab omni Cardinalatus commodo & honore, ipsosque iudicauimus schismaticos, & blasphemos, & tanquam hæreticos puniendos expositis [l] personis eorum a fidelibus capiendis, omnibus beneficijs, officijs, honoribus, dignitatibus, & prælaturis perpetuo priuantes eosdem, & reddentes inhabiles ad habenda, cunctis eorum bonis mobilibus & immobilibus, iuribus, & iurisdictionib. publicatis [m]. ¶ Contra natos [n] insuper & posteros dicti Ioannis spiritualiter & temporaliter duximus multipliciter procedendum, eorum † bonis & iuribus publicatis & confiscatis, ipsisque posteris dicti Ioãnis per masculinam & fœminam lineam descendentibus, indignis perpetuo redditis ad Cardinalatus honorem, & quælibet officia, beneficia, & ministeria in ecclesia memorata uel eius curia: alibi [o] vero vsque ad quartam generationem. ¶ Omnem personam præsentem & futuram [p] cuiuscunque fuerit pręeminentię, conditionis, dignitatis, aut status ecclesiastici uel mundani (etiam si foret sanctæ Romanæ ecclesiæ Cardinalis [q]) quæ ipsos Iacobum & Petrum, uel eorum alterum scienter & deliberare pro Cardinalibus habuerit [r], & tenuerit, aut ad Cardinalatum admiserit, seu uetum eorum uel alicuius ipsorum suffragium in electione Romani Pontificis admiserit, aut in Pontificem Romanum elegerit, nominauerit, assumpserit, vel re-

(Line numbers in margin: 10, 20, 30, 40, 50, 60)

a ¶ Profundum.] sup. de iud. cum non abhomine.

b ¶ Tunica. n.] inde Domini vestimentum scissum non fuit: sed super eum iactauerũt sortem, Ioan. xix. 16. q. vlt. sicut Domini vestimentum. per qđ denotatum fuit, ꝙ ecclesia scindi non debet, q̃ in unitate tota consistit, ut nos. & 24. q. j. per totum.

c ¶ Gladium.] sumptũ de Psal. Miserere mei Deus. & habes in canone de pœn. dist. 1. periculose. vnde & sicut gladio, sic & lingua quis occidit. 50. dist. si quis viduam. Ioan. Andr.

d ¶ Insana.] de sum. tri. damnatus. in fi.

e ¶ Vtebantur.] primo sigillo post depositionem uti non debebant. Ad hoc sup. de appel. ut nostrum.

f ¶ Signum.] cum potius sit contrarium ęstimandum. 24. q. 3. cũ sancti.

g ¶ Lacerare.] habet enim hoc proprium antiq. hostis inuidia, vt quos improborum actuum perpetratione Deo sibi resistente deijcere non valet: opiniones eorum falsas simulando dilaceret. 2. q. 5. habet hoc proprium.

h ¶ Responsum.] si. C. si quis Impera. maledix. l. unica. [vide de cle. ma. c. 1. in glos. 2.] de pęni. distin. si enim inquit.

i ¶ Veritas.] quę semper uincit. 8. dist. ueritate.

k ¶ Ex causis.] eas nõ expressit: nec habuit necesse exprimere. Ad idem supra de re iudi. sicut.

l ¶ Expositis.] ad idẽ sup. de Iudæis. ita quorundam.

[Glo. seq. adiuuat tex. soluit dubium, qđ remittit.]

m ¶ Publicatis.] labores ergo impiorum iusti edent: & thesaurizabunt iustis eorum diuitiæ. Sapientiæ xj. Prouerbiorum 28. & 23. q. 7. quemadmodũ. & c. 1. & redeuntes nõ recuperarent bona sua ex quo sunt expresse damnata. de hoc sup. de cle. coniug. quod à te.

[Glo. seq. recitetur per obiectionem, quã soluit duplici rõne.]

n ¶ Contra natos.] cõtra hos licet laici essent, procedere potuit: tum ratiõe ecclesiastici criminis, tum propter temporalem iurisdictionem, quam habebat in eos: & habet in urbe per concessiones Ludouici & Constantini. 63. distin. ego Ludouicus. 96. dist. Cõstantinus. palea est supra eo. lib. de elec. fundamenta. Io. And.

o ¶ Alibi.] extra Romanam ecclesiam, & eius curiam. & sumitur hic ecclesia Romana stricte.

p ¶ Futuram.] si. sup. eo. ne aliqui.

q ¶ Cardinalis.] episcopi bene comprehẽduntur: quia constitutio inf. de senten. excommun. quia periculosum. de excommunicatione non loquitur.

r ¶ Habuerit.] nota casum in quo punitur deliberata cogitatio, cũ aliàs cogitationis pœnam nemo mereatur. de pœnit. distinct. 1. cogitationis. de hoc ea. distin. §. cogitatio. Io. And.

[Glos. seq. arguit p & contra; & remittit: demum id psequitur per modum quęstionis ponens opinio. & rationes. Hostien. demum soluit, & obiectioni respondet. in fi. allegat ius nouissimum.]

a ¶ Sede

† al. ita: in uerba blasphema & schismatica.

† al. ita: quia totũ tenorẽ cõstitutioni psenti inserere, & cętera.

† Propter istã copulatiuã dicit de Andrea. pænã non ꝯmitti, si fauet am solũ alteri: per not. in l. si seruus. §. pluriũ. ff. si qs cau. facit. l. de monstratio. ff. de condi. & demonst. Font.

I Et facit ad nota. i cle. de hęreti. multorum ad fi. in glos. hic patet. Io. And.

† al. ita: eorũ bonis & iurib. etiam ꝯfiscatis.

3 Vide Fel. in c. ex litteris. extra de consti.

a ¶ Sede vacante.] nota 1 arg. quod collegium Cardinalium vacante sede nō fungitur iurisdictione Papę. Et 3 nium arg. etiam posset sumi, quasi si hoc hic non vetuisset Papa, collegiū id potuisset, & de hoc not. Hug. Ioan. & alij. 79. dist. nullus 2. plenius. Host. de pœ. & remis. cum ex eo. in fin. in antiq. Sed quid dicemus: succedit collegium in iurisdictione, & eius exercitio, necne? Dixit Host. quod sic, saltem in ijs quæ de grandi necessitate euidenti & imminenti expediri oportet, pro eo facit quo ad hoc decre. s. eo. lib. de ele. vbi periculum. §. idē quoque 2. quod etiā multum facit 3. mouebatur autem Hostien. his rōnibus: dicebat enim, alia collegia hoc habent. de maio. & obe. his quæ. & c. cū olim. & sup. eo. li. eod. tit. ca. vnico. tum quia sic vtuntur Cardinales arg. s. de ele. venerabilē. §. obiectioni. ver. quod autem. s. de offi. ordi. irrefragabili. §. excessus. de fo. cōpe. cum contingat. tū quia alius iudex non superest. s. de ele. licet. in fin. in quo casu conceduntur, quæ aliàs non concederentur, vt ibi, & C. de decur. l. generali. lib. 10. ff. de ijs quæ in frau. cre. l. ait prætor. §. si debitorem. tum quia necessitas non habet legē. s. de regul. iur. quod non est. tum quia nō est verisimile, quod Deo placuerit contrarius intellectus, ne videatur gregem suum & Ecclesiam sine pastore reliquisse. inf. tit. prox. c. 1. Nec obstat sm eum, quod aliqui dicunt, quod Cardinales sunt sine capite: hoc. n. non est verum: immo habent caput ecclesiæ generale, & proprium, s. Christum: immo illud sentire ab hæresi non est longū 3. 22. dist. c. 1. & 2. & esset res monstruosa. de offi. ordi. quoniam in plerisque. Nec obstat quod dicitur ex hoc posse schisma, scandalum, & vacationem diutinam suscitari: quia id posset esse verum, si indistincte concederetur: sed restringi debet ad necessaria vel vtilia Ecclesiæ seu rei publicæ: quibus omnino prouidendum est. 7. q. 1. scias. Cauere ergo dēt ne nimis laxent habenas. ff. de offi. procons. nec quicquam. §. vbi decretū, & §. de plano & §. seq. Præterea ad potestatem Cardinalis spectat vacante sede delinquentes anathematizare 79. dist. si quis pecunia, & anathema mucro 4 est episcopalis. 19. q. 2. c. 1. & maior pœna in ecclesia. 24. q. 3. corripiantur, in princ. vnde si possunt maiorem pœnā imponere, ergo & minorem. s. de deci. ex parte 3. Item canon dicit quod episcopi Cardinales vacante sede vicem metropolitani obtinent. 23. dist. in nomine Domini, & exponi dēt, id est, Papæ qui & metropolitanus est. s. de offi. vicarij. & sua, nec alius posset Romanæ Ecclesię metropolitanus esse, nec debemus omniū quærere ius expressum: multa. n. supplentur, quod patet de celeb. mis. cum Marthæ. §. 1. & concedi oportet, quòd saltem illam iurisdictionem habet collegium, quam & legatus Apostolicæ sedis, quæ non expirat mortuo Papa sup de offi. lega. c. 2. eo. lib. non enim illa duraret, nisi collegiū sedes Apostolica censeretur, & posset dici, quòd Cardinales habent potestatis plenitudinē habitu tunc inquantum Romana Ecclesia censentur, quæ non moritur. 12. quæst. 2. liberti 2. supra eodem libr de rescript. si gratiose. etiā si vnus tantum Cardinalis collegij superesset. 65. distinct. si forte. supra de postu. gratum. iurisdictionem vero habent in exercitio secundum modum superius dictum. Quicquid Cardinales de facto obseruēt, videtur quòd vacāte sede non debeant se intromittere, nisi de prouisione, & ijs quæ ad prouisionem pertinent: nisi ex grandi causa & imminenti periculo; per prædictam decre. supra eod. lib. de elec. vbi periculum. §. idē quoque. Nec obstat si minora collegia possunt, ergo & illud: quia ob accelerādam prouisionem Ecclesiæ, in cuius tardatione imminet periculum, speciale quid statui debuit. & est si. supra eod. lib. de hære. accusatus. §. sane. dic vt in cle. ne Romani. de elect.

2 Vide quæ ibi not. in gl. 10. An.

† In antiquioribus libris ita: eademq; de nouo, &c.

2 Idē Do. Ph. & Innoc. in c. cum non ignores. sup. de p̄ ben.

4 Vide cō cil. Trid. sess. 25. de refor. c. 3.

† al. decernimus.

ceperit, seu dederit in his vel ad hoc auxiliū, consilium, vel fauorem, excommunicationis sentētia duximus innodādum, à qua (absque expressa licentia Romani Pontificis) non possit absolui, nec etiam per collegium Apostolicæ sedis, eadem sede [a] vacante, eamque prælatione, dignitate, statu, & honore ecclesiasticis omnino priuamus: nihilominus omnes, qui dictis Iacobo & Petro, aliàs [b] & natis dicti Ioannis fauorem præbuerint, vel auxiliū in rebellione, vel schismate persistentibus, excommunicationis [c] sententia innodantes; Hæc & alia per nos facta in prædictis nostris processibus, & in litteris nostris bullatis super eis confectis contenta, hac constitutione perpetuo valitura ratificamus, confirmamus, & etiam innouamus, eandéque † de nouo facimus de fratrum nostrorum consilio prædictorum. ¶ Et vt dictorum malitia non inueniat successorem, & punitæ transgressionis exemplar retrahat aliós ab offensa, ac in obliuionem [d] veritas veniens, non vagetur incerta: statuimus atque decreuimus †, vt & ipsa inuiolabiliter obseruentur: & quòd similes [e] excessus & culpæ pœnis similibus in posterum puniantur.

TITVLVS IIII.

De homicidio.

¶ Innocentius Quartus in concilio generali Lugdunen.

¶ Per assasinos faciens, vel tantum mandans aliquem interfici, tamquam ab omnibus diffidatus absque alicuius prolatione sententias incurrit excommunicationis & depositionis ab officio & beneficio. hoc dicit secundum Zen.

b ¶ Aliàs.] s. etiam extra Cārdinalatus officium. [Glo. seq. soluit quæstionem.]

c ¶ Excommunicationis.] quia istius excommunicationis sicut superioribus absolutionem sibi non reseruauit, intelligatur illam ordinarijs concessisse. de sen. excom. nuper in antiq.

d ¶ Obliuionem.] s. supra de testi. significauit. & cap. Albericus.

e ¶ Similes.] in æquali delicto similes sunt pœnæ, in authen. vt fra. fil. in fin. coll. 9. grauius autem delictum, grauius vindicetur. 22. quæst. 1. non afferamus. Ioan. An.

DE HOMICIDIO.

¶ Dictum fuit supra de hæreticis & schismaticis, qui delinquunt in offensam fidei Christianæ: verum quia homicidiæ maxime, de quibus in primo c. huius tituli, committunt offensam in fidem Christiauam, videlicet cum infideles occidunt Christianos; ideo post titulum præcedentem ponitur titulus de homicidio.

Pro hu-

Pro humani.] Et est pręmittendū, ꝙ hanc decre. non glossarunt (quod cōstat) Inno. Ber. Petrus, & Abbas, qui tñ Innocentianas aliàs glossauerunt: Fran. autē & Boa. scripserūt, sed nihil vtile. Host. autem satis prolixe prosecutus est istam, & (vt dicit Host.) hoc procemiū ponit quare Dei fili⁹ fuit incarnatus: quomodo & quare beatū Petrum reliquit ouiū suarum pastorem: & quomodo summus Pontifex successor est Petri, & Dei locum in terris tenet. per quod in sollicita cura Dominici gregis ad eū pertinet. Ioan. And. ¶ Istud capitulum est locale. Et diuiditur in tres partes. Primo ponit exordium, secundo: ibi, Cū igitur, ponit maleficium assassinorum. In tertia parte: ibi, Sacri. proferuntur plures pœnæ contra istos assassinos.

† De itel lictu vide Albertin. in repe. c.1. de hære. li.6. adde multa huc spectantia per Anto niū Capycium in decisione Neap.155. incip. Notari⁹ Marcus.

CASVS. In quadā Montana eundo ad ciuitatem Romanam erant aliqui homines qui dicebantur assassini, infideles, dediti voluptatibus: qui nō timebāt mortem: vnde erant complures, qui cū sciebant Christi fideles euntes ad ciuitatem Romanā, mādabant istis assassinis, vt istos occiderent: quassassini multos Christianos occidebāt: Romanus Pontifex volēs obuiare huiusmodi malis, profert plures pœnas in istos assassinos, & illos qui eis mandabant, vt peregrini & alij Christi fideles euntes ciuitatē Romanam occiderentur. Nos. Innocentius iiij. animarum. quia plures Christianos reperiebant indispositos, & in peccato mortali: ideo non solum occidebant corpora, sed etiam animas. Impetrare. id est, saluum conductū accipere, à domino istorum assassinorum: & istud erat in opprobrium Christianæ religionis, vt Christiani acciperent saluum conductum ab istis assassinis. Non sequatur. & sic punitur affectus, licet non sequatur effectus. Diffidatus. quia quilibet Christianus poterit ipsos diffidare, & bona sua occupare: & erit iustum bellum. Not. primo ꝙ redemptio facta per Christum, non concernit omnia animalia, sed tantum humanum genus. Not. secundo, ꝙ solus Petrus habuit à Christo generalem curam totius gregis. 21. dist. in nouo. Dom.

† Vide Turrecr. ī summa de Ecclesia lib.2.c.35. & 39.

CAP. I.

Pro † humani [a] redemptione generis, de summis cęlorum ad ima mundi descendens, & mortē [b] tandem subiens temporalem Dei filius Iesus Christus, ne gregem sui pretio [c] sanguinis gloriosi redemptū ascensurus post resurrectionem ad patrem, absque pastore desereret [d], ipsius curam beato Petro Apostolo (vt suæ stabilitate [e] fidei cęteros in Christiana religione firmaret, eorumque mentes ad salutis opera, suæ accenderet [f] deuotionis ardore) commisit. vnde nos eiusdem Apostoli effecti (disponente Domino, licet immeriti [g]) successores †, & ipsius redemptoris locum in terris (quanquam indigne) tenentes, circa gregis eiusdem custodiam sollicitis excitati vigilijs [h], & animarum saluti iugis attētione cogitationis intendere summouendo noxia, & agendo profutura debemus [i], vt excusso à nobis negligentiæ somno [k], nostrique cordis oculis diligentia sedulo vigilantibus, animas Deo [l] lucrifacere sua nobis cooperante gratia valeamus. ¶ Cum igitur illi, qui sic horrenda inhumanitate, detestandaque sæuitia mortem sitiunt aliorum, vt ipsos faciant per assassinos occidi, non solum corporum, sed mortem procurant etiam animarum [m]: (nisi eos exuberans gratia diuina præuenerit, vt sint armis spiritualibus præmuniti [n]) ac omnis potestas tribuatur à Domino [o] ad iustitiam rectumque iudicium exercendum. Nos tanto periculo volentes occurrere animarum, & tam † nefarias præsumptiones ecclesiasticæ animaduersionis mucrone ferire, vt metus pœnæ, meta huiusmodi præsumptionis existat:

† al. ita: & tam nefarios ipsorum ptores.

[Prima glossa diuidit.]

a ¶ Pro humani.] in tres diuide partes: In quarum prima ponit procemiū vsque: ibi, Cū igitur, ibi ponit horrēdum assassinorum factum vsque: ibi, Sacri. ibi imponit pęnā multiplicē illis, qui per tales quemquā Christianorum interfecerint, mandauerint, receptauerint, defenderint, vel occultauerint. Io. And.

b ¶ Mortem.] vere igitur mortuus est, & languores tulit, & dolores portauit. ṡ. de cle. Mis. cū Marthæ. circa medium. fuit. n. verus homo, de sum. trin. cap. 1. sup. de hære. cum Christus.

c ¶ Pretio.] vnde dicit canon, quis non pōt amplius amare, q̄ Christus, q animam suam posuit pro ouibus suis. 23. q. 4. quis nos.

d ¶ Desereret.] nota ꝯ prælatos se etiā ex nulla causa absentantes, qui non dimittūt vicarios; & sic dimittunt gregem suū sine pastore, & per hāc litteram satis patet, ꝙ potestas Petri transiuit ad posteros: aliàs post Petrū sine pastore remāsisset Ecclesia, ꝙ non est verum, vt inf. sequitur. Ad idē 43. dist. c. 1. & idē pōt hic argui circa collegium Cardinalium, cum vacat sedes, vt dixi sup. tit. prox. c. vnico. Ioan. An.

e ¶ Stabilitate fidei.] hac debemus armari, vt 23. q. 1. nisi bella. in fin.

f ¶ Accenderet.] verbo, opere, & exemplo. 8. q. 1. qui epatum, & c. seq 43 distin. sit rector. ṡ. de vo. magnæ. §. 1. de sacra. vnct. cap. vnico. §. ad exhibendum. 11. q. 3. præcipue. Ioan. And.

g ¶ Immeriti.] humiliat se vt Aug. in c. non dicens, Secundus locus gubernaculorum traditus est mihi, qui remum temere non noueram. 40. distinct. c. ante omnia. in fin. Ioan. And.

h ¶ Vigilijs.] sup. in procemio istius libri. sup. de offi. leg. c. 1.

i ¶ Debemus.] ad idē ṡ. de priui. cū & plantare. in prin.

k ¶ Somno.] 86. dist. fratrem.

l ¶ Deo lucrifacere.] sup. eo. lib. de regul. non solum.

m ¶ Animarum.] quod plus est. 12. q. 1. præcipimus.

n ¶ Præmuniti.] & ideo dat canon consilium, ꝙ nullus expectet in vltimis pænitere, de pæn. dist. 7. c. vlt.

o ¶ A domino.] potestates igitur sunt à Deo vñ Christus Pilato. Ioan. xix. Non haberes in me potestatem, &c. Et canon, Qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit 11. q. 3. qui resistit. Et vniuersitas non posset aliqua ratione constare: nisi tātus eam differentiæ ordo seruaret. 89. dist. ad hoc.

ADDITIO. Illud qđ Christus dixit Pilato, Non haberes in me potestatem, &c. ſm Archi. intelligendum est negatiue: quia nullam potestatem habebat super eum: quasi diceret, super me nullam potestatē habes: & si quam habes, illam habes à Deo. Inducit etiam illud ad Rom. 13. Omnis potestas à domino Deo est. 22. quæst. 1. cap. mouet te. §. sic etiam, siue iubente, siue sinente. 23. q. 1. quid culpatur. iuxta fin. 2. q. 4. quæsitum. Ioan. And.

a ¶ Præscr-

a ¶ Præſertim.pro maxime.
b ¶ Formidãtes.] probabiliter. maxime propter qua litatem aſſaſſinorum, qui non timent mortem, & dicuntur eſſe del Vezo dela Montagna.

ADDITIO. Iſte eſt quidã báro Sarracenus: & prout dicitur, ſunt illi ſui ſerui ita nutriti, ꝙ pa rendo mandato domini ſui credunt ſaluari. Et dicit Hoſti. ꝙ multi Chriſtiani prin cipes per tales mortui ſunt. Et dicit Arc.per hanc particulam probari decretalẽ nõ loqui de ijs,qui nõ ſunt ſub alicuius dominio ſed pro pecunia homi nes accidunt: qui vul gariter aſſaſſini dicũtur. facit pro eo littera, per prædictos,quæ ſequitur. Ioan. And.

c ¶ Prælatus.] etiam epiſcopus:quia decre. quia periculoſum.de ſen excom. ỹ.eo.li.nõ eximit illos à pœna excommunicationis.

[Gloſſa ſequens recitetur per obiect. & ſolutionem.]

d ¶ Mandauerit.] Si mandauit, ergo cogitatio nõ ſtetit in ſuis finibus: & ideo non eſt mirum ſi punitur: aliàs ſecus. de pœ.diſtinct. 1. cogitationis. mitius proceditur cũ mandante in caſu infra eod.lib.de ſenten. excomm.quicunque. vbi mandans & reuocans re integra, pœnam euadit. hic autem puto quòd etiam ſi reuocauerit re integra, pœnam incurrit, cum ex ſolo mandato iam prius ligatus eſſet.& ad hoc facit quod ſtatim ſequitur.

† Hęc aũt qualitas ꝓbari dẽt vt elegan ter tradit Alexãder cõſil. 172. & conſil. vlt. lib.2. & Felin⁹ in ca. ita quorũdã. in princi pio extra de Iudęis

præſertim[a] cum nonnulli magnates taliter primi formidantes[b], coacti fuerint ſecuritatem ab eorũdem aſſaſſinorum domino impetrare: ſicque ab eo non abſque Chriſtianæ dignitatis opprobrio redimere quodammodo vitam ſuam. Sacri approbatione cõcilij ſtatuimus vt quicunque princeps, prælatus[c], ſeu quæuis alia eccleſiaſtica ſęcularíſve perſona, quempiam Chriſtianorum † per prædictos aſſaſſinos interfici fecerit, vel etiam mandauerit[d] (quamquam mors ex hoc forſitan non ſequatur) aut eos receptauerit[e], vel defenderit ſeu occultauerit, excommunicationis[f] & depoſitionis à dignitate, honore, ordine, officio, & beneficio incurrat ſententias ipſo facto; & illa libere[g] alijs per illos, ad quos eorum collatio pertinet, cõferantur. Sit etiam cum ſuis bonis mundanis om-

10 nibus tanquam Chriſtianæ religionis æmulus, à toto Chriſtiano populo ꝑpetuo diffidatus †. Et poſtquã probabilib.†conſtiterit argumẽtis aliquẽ ſcelus tam execrabile cõmiſiſſe, nullatenus alia excommunicationis, vel depoſitionis, ſeu diffida-20 tionis aduerſus eum ſententia requiratur.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Sine pœna irregularitatis poſſunt clerici de ſuis malefactoribus conqueri coram iudice ſæculare, etiam de 30 criminibus, ex quibus debetur pœna ſanguinis, expreſſe proteſtando, quod ad pœnam ſanguinis non intendunt. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. II.

PRęlatis[h] † vel clericis 40 quibuſcũq; qui de laicis[i] ſuis malefactorib. q̃relã penes ſęcularẽ[k] iudicẽ deponẽtes, petũt emẽdã[l] ſibi fieri, & ꝓuideri[m] ne cõtra eos talia de cætero ꝓſumant, ꝓteſtã-

de ipſo laico coram iudice ſæculari, non accuſando directe ipſum laicum, vel ſecundũ Dominicũ de ſancto Geminiano etiã accuſando directe:ſed proteſtãdo ꝙ ſolum tendebat ad recuperationẽ bonorum ſibi ſurreptorum, non autem ad pęnam ſanguinis: vnde iudex examinauit illud negotium, & per confeſſionem ipſius laici famoſi latronis: ſiue per teſtes fide dignos & omni exceptione maiores ſibi iudici legitime cõſtitit, quod ipſe laicus commiſerat ſacrilegium, vel aliud crimen commiſerat, quod erat dignum vltimo ſupplicio: ideo ipſe iudex ſecularis eum condemnauit ad mortem, vt ſuſpendeatur ad patibulum: vtrum clericus qui accuſauit ipſum, ſit effectus irregularis, licet expreſſe proteſtatus fuerit, ꝙ non tendebat ad pęnã ſanguinis? Reſpõdet Romanus Pontifex, ꝙ ipſe cleric⁹ abſque nota irregularitatis potuit talem laicũ accuſare coram iudice ſæculari: aliàs ſequeretur ꝙ clerici nõ poſſent conqueri de iſtis latronibus. Nota primo ꝙ appellatione prælatorum non comprehenduntur inferiores clerici. Nota ſecundo ꝙ iudex poteſt pronuntiare etiã ſuper iniuria de facto non inferẽda. vide de ſepult. in noſtra. Dominicus.

† Diffidare, q̃d ſit ꝑter doctores hic vide Petrũ Godofredũ in Auth. Gazaros. C. de hæret.

† Vide Deciũ cõſil. 189. & Felinũ in ca. afferte extra de præſump.

[Prima gloſſa ponit ſummam, & quid declaret.]

† Pręter doctores hic vide Felinũ in c. querelã extra de iureiurã.

ADDITIO. Quod ligatus eſſet ex ſolo mandato patet: quia hoc ipſum mandare eſt delictum conſummatũ. ſuper quo vide quod dixi de illo qui cogitauit & aliquid egit: ſed nõ perfecit, ad finem quæſtionis quã poſui infra de reg. iur. in pęnis. in Mercu. Ioan. And.

e ¶ Receptauerit.] tenẽtur receptatores, vt aggreſſores. C. de ijs qui la. occul. l. 1. & 2. peſſimi. n. ſunt receptatores ſine quibus delinquẽs diu latere non poteſt. ff. de rece. l. 1.

f ¶ Excommunicationis.] ex quo Papa nõ reſeruauit abſolutionem, puto ꝙ ordinarius poſſit abſoluere. ỹ. de ſen. excom. nuper ad hoc ỹ. tit. proxi. c. vnico.

g ¶ Libere.] etiam illo non vocato ſi poſſideret. ỹ. eo. li. de præb. licet. 2.

ADDITIO. Hoſt. exponit, id eſt, non obſtante appoſitione vel contradictione cuiuſquam. Ioan. And.

PRælatis.] primo ponit dictum, quod ſecundo probat per euitationem abſurditatis: ibi, alioquin.

CASVS. Aliquis laicus famoſus latro ſurripuit clerico ſiue ſacerdoti bona ſua, & ſic tenebat ipſe latro actione furti, quam clericus poterat intẽtare criminaliter vel ciuiliter: vñ ipſe cleric⁹ depoſuit querimoniã

50 h ¶ Prælatis.] Sine pęna irregularitatis poſſunt clerici de ſuis malefactoribus conqueri coram iudice ſæculari, etiã de criminib. ex quibus debetur pęna ſanguinis, expreſſe proteſtando, ꝙ ad pęnã ſanguinis nõ intẽdunt. Et emanauit hæc decre. ad declarationem eorum quæ no. 23. q. 3. Maximianus. & q. 5. vnum ſolum. & ỹ eo. tit. poſtulaſti.

ADDITIO. Et ad quæſtionem venerialem 11. & 14. eo. tit.

i ¶ Laicis.] Si enim de clerico vel eccleſiaſtica ꝑſona 60 coram iudice laico conquereretur, habet locum pęna. ỹ. de foro compe. c. ſi diligenti.

K ¶ Sęcularem.] poterunt etiam conqueri coram eccleſiaſtico iudice. ỹ. de foro compe. cum ſit. dic vt ibi.

l ¶ Emendam.] Licet iniuriam paſſus rancorẽ dimittere teneatur, non tamen emendam. 90. diſt. ſi quis cõtriſtatus, de hoc 23. q. 4. ſi is qui.

[Gloſſa ſequẽs dat tria ſimilia, & obiect. dupliciter ſoluit.]

m ¶ Prouideri.] Prouidet ergo iudex in futurũ, ſicut & in ſeruitutib. ff. ſi ſer. ven. l. egi. & l. harũ. ſicut & in alimentis. ff. de lib. agno. l. ſi quis. §. alimenta. & circa futuras expẽſas. ỹ. de ꝓcura. auditis. in fine. vbi de hoc

Iudex an poſſit prouidere circa ea quę habẽt tractũ de futuro.

[Et

[Et infra de sent.excom. Romana. §.causam.Io.And. & supra de sepult. in nostra. licet dicat lex ꝙ tractus futuri temporis non spectat ad iudicem. ff.de vsur.l. 1.§.1.illud enim locũ habet in vsuris quę sunt odiosę vel non specta, ita ꝙ statim detur exactio. hic autem prouidebit statuendo pœnas comminando, vel pęnam malefactoribus imponendo, & sic metus pęnæ erit meta præsumptionis, & clericorum prouisio.s̃.cap.proximo.

ADDITIO. Vide quod dixi in tex. Io. And.

a ¶ Protestando expresse.] Nota requiritur expressum, vbi nõ sufficit tacitũ. ad idẽ supra eo.lib. de elect. nullus. & c.indemnitatibus, in prin. & caute facit clericus si de hac protestatione confici faciat publicam scripturam. ad idẽ supra de simo.ex diligenti. in fi.de cle. excõ.mini. proposuit. & quod no.de offi.de delega. cum in iure.

b ¶ Irrogari.] In casu quo non debet irrogari, habebamus casum s̃. eod.postulasti.

[Glo. seq. reci. per obiec.& solutionem.]

c ¶ Iustitia.] Idem si contra iustitiam,cum clericus non fuerit in culpa. & absit vt ea q̃ pp bonum & licitũ facimus, &c. 23. q.5. de occidentis. & facit qđ dixi supra ne cle. vel mon. cap. vlt.quod simili modo prouidit prælatis temporalem iurisdictionem habentibus: nec obstat s̃. cap.proxi.vt ibi dixi.

ADDITIO. Et in decr.vlt.ne cle.vel.Mon.Io.And.

d ¶ Taliter.] scilicet cũ expressa protestatione, vt dictum est supra.

e ¶ Materia.] hoc idem dicebatur in prædicto canone.23.q.5.vnum solum.in fi.

IS qui.] Ponit dictum cuius causas subdit:ibi, Cũ mandando.

GASVS. Ego clericus vel sacerdos concepi odium contra aliquem, volens de eo assumere vindictam,cõ ueni cum aliquibus familiaribus meis,vel cum alijs, vt ipsi eum verberarent.tamen eis expresse inhibui, ne eum occiderent, nec membrum aliquod amputarent.Isti acceptauerunt istud mandatum damnatum, & cum taliter verberauerint, ꝙ mors est inde secuta, vel detruncatio membrorum:vtrum sim factus irregularis? Videtur ꝙ non, quia illis inhibueram,ne eũ taliter verberarent ꝙ mors posset inde sequi, vel mẽbri mutilatio. Non obstante ista ratione dubitandi respõdet,ꝙ nihilominus incurro irregularitatem:nam dedi operam rei illicitæ:ideo sunt mihi omnia imputãda quæ possunt sequi ex illa re illicita: quia debui cogitare ꝙ inde sequeretur mors vel multilatio mẽbri. Nam debuit cogitasse,quòd alius se defenderet, & qđ isti sunt animati contra ipsum, & inde eũ taliter verberarẽt, quòd sequeretur mors vel multilatio mẽbri.

† al.possit

† De intellectu vide Antoninum Gomeziũ tom.3.varia resolut. c.3.đ homicidio nu.13 adde Deciũ in c. 1. de off. deleg. & Alexãdrũ cons.140. lib.2.

do [a] expresse,qđ ad vindictam seu pœnam sanguinis non intendunt,imputari nõ debet:quamuis aliàs in tali casu de iure debeat pęna sanguinis irrogari [b], si iudex mortẽ illis inferat iustitia [c] exigẽte. Alioquin si prælati aut clerici propter metũ huiusmodi, q̃a iudex ad pœnam sanguinis posset † ꝓcedere,de suis malefactoribus taliter [d] cõqueri nõ auderent,daretur plerisq.materia [e] trucidandi eosdem, & ipsorum bona libere deprædandi.

¶ Idem.

Mandanti aliquem verberari secuta mors imputatur.h. d secundum Zenze.

CAP. III.

IS † qui [f] mandat aliquem verberari, licet expresse [g] inhibeat, ne occidat vllatenus, vel mẽbro aliquo mutiletur,irregularis efficitur, si mandatarius [h] fines mandati excedens mutilet vel occidit: Cum mandando in culpa [i] fuerit, & hoc euenire posse debuerit cogitare [k].

TITVLVS V.

De vsuris.

¶ Gregorius decimus in generali concilio Lugdunensi.]

¶ *Primo innouat & obserua ri præcipit Lateranen. concilium cõtra vsurarios editum vsque ad uersi. Et quia Ibi præcipit omnibus dominis & vniuersitatibus terrarum ne permittant alienigenas in terris suis conducere domos ad exercendum fœnus, vel conductas habere: & quòd aliquis eis ad hoc domus non locet,vsque ad versi. Qui vero,Vbi imponit pœnam clericis contrafacientibus, vsque ad versi, Cæterum. Vbi imponit pœnam laicis: & hoc facit vsque in finem, Ioan.And.*

Et istud verum,quia propter mutilationem membri sum effectus irregularis, si talis fuerit mutilatio,ꝙ in de facta fuerit separatio mẽbri. Nam si quis clericus verberet aliquem intantum ꝙ reddat membrum inutile,non propter hoc efficitur irregularis,nisi fiat detrũcatio alicuius mẽbri. Quid si aliquis amputauerit alteri digitum: vtrum sit irregularis? Ista quæstio præsupponit aliam,videlicet vtrũ digitus sit membrum hominis: Vnde dicendum secundũ doctores, ꝙ digitur non est membrum, sed officium membri. ff. de statu. ho. l. non sunt. §.partus. ideo si q̃s alicui amputa digitum,non propter hoc efficitur irregularis. Not.quòd quo ad pęnam irregularitatis paria sunt aliquem interficere, vel membris mutilare. & ad hoc clem.1. eo.& tit.& ibi gl.quę alleg.concor.

[Prima glossa dicit quid declarat.]

f ¶ Is qui.] Determinat notata per Innocentium & Hostiensem supra eodem tit. ad audientiam, & per Hostiensem. eod. tit.Petrus.

ADDITIO. Guil. de hoc tractat in Specul. de lega. §.iuxta. vers. sed quærit quãdo. sed non exprimit de illo, qui expresse ꝓhibuerat. Io.And.

[Glo.seq.obijcit.]

g ¶ Expresse.] per hoc videbatur non teneri: quia plus est expresse contradicere,quàm minime consentire,supra de bap.& eius effe.maiores. sed si non consentiens irregularitatem non incurrit. (Facit eod. titu. delectus. &c. significasti 2. de cleri.pug.in duel. cap. 2.] ergo multo minus expresse contradicens.Io., And.

h ¶ Mandatarius.] iste etiam tenetur. quod dic vt no s̃.de senten.excom.muliere.§.

i ¶ Culpa.] istud est regulare,quòd vbi culpa præcessit,quis tenetur de casu:quod dic vt plene not. s̃.eo. tit.sicut dignum.sicut & quando culpa præcedit.non excusat metus.ff.qđ met.cau.l. si mulier.fallit in matrimonio. s̃.de spon.veniens 2. [Et per hanc litteram patet decre.locum non habere in illo qui licite verberanri mandabat.]

ADDITIO. Ista duo, scilicet culpa & mora, astringunt ad casus qui sequuntur.C.de cond.ob tur.cau.l. fin.C.de cond.fur.l.2. Io.Mona.hoc patet de cõmod. cap.vnico.de depo.c.2.Ioan.And.

K ¶ Cogitare.] eo.de cætero. c. continebatur.ff.ad legem Aquil.l.qui occiderit.§.in hac.

DE VSVRIS.

¶ Dictum fuit supra titu. proxi.de homicidio:verum quia vsurarius est homicida sui ipsius & animæ suæ, vt in c. 1.infra eod.iuncta glo. ideo post titulum præcedentem ponitur titulus,de vsuris.

Constitutio dñi Heliæ.

Vsurarum

Surarum voraginem.] Dicit Franc. ꝙ hæc constitutio facta fuit propter Florẽtinos, Senenses, Pistorienses, Lucanos, Astenses: qui circuibāt diuersas prouincias ad exercendum vsuras immoderatas: & quia per multos p̄latos & principes recipiebantur, ideo hic fuit prouisum. Io. And.

CASVS. Statutum fuit in concilio Lateran. quod habet̃ in ca. quia in omnibus. eo. tit. in anti. ꝙ vsurarij manifesti in vita non debent admitti ad cõionem, & post mortem non debent admitti ad ecclesiasticam sepulturam. Item ꝙ rectores ecclesiarum prochialium non dẽt admittere oblationes taliũ vsurariorũ manifestorum. Vlterius dr̃, ꝙ clerici admittentes vsurarios manifestos ad cõionem vel ad ecclesiasticam sepulturã, vel recipiẽtes eorum oblationes, sunt suspensi ab officio. Sed vtrum puniant̃ alia pœna? Rñdetur ꝙ sic, s. pęna maledictionis æternæ: quia peccãt mortaliter: Mandat. n. Papa illam constõnem concilij Lateranẽsis obseruari sub interminatione ęternę maledictionis: hoc est, sub pœna peccati mortalis. Et sic presbyter admittens vsurarium manifestum ad communionem altaris, vel ad ecclesiasticam sepulturam, vel recipiens eius oblationes, peccat mortaliter. Sed vtrum sint alia remedia inuenta ad compescendum istud crimen vsurarum? Respondeo ꝙ sic: nam vt cesset istud crimẽ vsurarum, statuit Romanus Pontifex, vt nulla persona ecclesiastica siue sit collegiũ vel vniuersitas, vel etiam persona particularis admittat vsurarios manifestos, nec patiatur ꝙ ipsi exerceãt vsuras in suis locis & terris, siue in eis collocẽt locũ ad exercẽdum vsuras: imò clerici expellent tales vsurarios, infra tres menses: aliàs incurrunt pœnas hic contentas: nam si sint episcopi, sunt ipso facto suspẽsi. Si vero sint inferiores prælati, incurrũt sñiam excõicationis, nisi eos expellant infra tres menses à suis terris. Si autem illæ terræ pertineant ad collegium vel ad vniuersitatem ecclesiasticam, sunt interdictæ quousque fuerint expulsi dicti vsurarij. Sed quid de dominis temporalibus, vtrum temporalis dominus non debeat permittere tales vsurarios manifestos, vt ipsi locent domos in suis terris? Respondet quod illud quod dictum fuit de sententijs suspensionis, interdicti, vel excõicationis, habet locum in personis ecclesiasticis: sed laici non incurrunt illas pœnas ipso facto: veruntamen poterunt per ordinarios compelli, vt tales vsurarios à suis terris expellãt: aliàs poterunt illos excommunicare. Et excõicatio respectu laicorum non est canon latæ sententiæ, sed ferendæ, s̃m cõionem opinionẽ: Nã dicto, Cæterũ.) est aduersatiua, quæ non esset nisi sic intelligeretur. [Alienigenas.] idest, alios non oriundos de terris suis. [Conducere.] Et sic non prohibet quin vsurarius possit locare domum: dummodo non exerceat vsuras in illis terris: licet alibi per suos fautores exerceat. [Cæterum.] ponit qua pęna puniendi sunt laici, qui tolerant alienigenas exercere vsuras suas in sua iurisdictione. [Ordinarios.] i. diœcesanos. [Compescantur.] idest moneantur & excommunicentur, vel etiam suspendantur. c. qui per cẽsuram de verb. signi. in antiq. Nota primo ex isto cap. iuncto. c. quia in omnibus. alleg. ꝙ recipiens vsurariũ manifestum ad communionem altaris, peccat mortaliter. Idem est dicendum de illo qui vsurarium manifestum tradit ecclesiasticæ sepulturæ: vel qui oblationes suas recepit, vnde illud c. aggrauat pęnam illorũ, qui admittunt manifestos vsurarios ad communionem altaris vel ecclesiasticam sepulturam, vel qui recipiunt eorum oblationem; quia dicit quòd peccãt mortaliter. Et sic addit ad c. quia in omnibus. allegatũ. Sed qualiter istud intelligitur; ꝙ clerici non debent recipere tales manifestos vsurarios ad cõionem? Aliqui exponunt ad cõionem, id est, non debent eis tradere corpus Christi. Alij dicunt, quòd non debent recipere ad cõionem, idest, ad auditionem diuinorum seruitiorum, sed eos debẽt ab ecclesia expellere, qñ dicunt̃ diuina officia, sicut expelluntur excõicati. Dicit Panor. ꝙ iste intellectus est verus, & de iure procedit. Sed quæritur q̃ dicuntur vsurarij manifesti? Glo. dicit ꝙ vsurarius manifestus dr̃ ille qui de illo crimine fuit conuictus vel confessus, & sic manifestum accipitur pro notorio notorietate iuris: quia notoriũ crimen dr̃, qñ quis illud crimen fuit confessus indifferenter, vel de illo fuit cõuictus. Vel dicendum est, ꝙ manifestus hic accipitur pro notorio notorietate facti: quia tenet bancã publicam ad vsurã, & offert se cuilibet volenti recipere pecuniã sub vsuris. No. ibi, aderit, ꝙ legislator debet subditis suis tollere libertatem delinquendi. quod est cõtra plures, qui per statuta sua diminuunt pęnas à iure introductas pro delicto. Vnde talia statuta non dẽt valere: quia inuitant homines ad delinquendum. Nã quanto minores pœnæ pro delicto imponuntur, tãto homines habent maiorem libertatem delinquendi.

Nota principalem effectum huius c. quòd habentes temporalẽ iurisdictionem, siue sint clerici, siue laici, nõ debent permittere, quod in terris suis alienigenæ locent domos ad exercendum vsuras: immo si sciant tales iam conduxisse, debent expellere infra tres mẽses. Quid de indigenis? Rñdet glossa quod cum istud c. sit pœnale, non se extendit ad indigenas, sed solum ad alienigenas. Rationem diuersitatis ponit gl. quòd indigenæ expellerentur cum maiori scandalo; nam eorum parentes scandalizarentur. Item quod alienigenæ nõ habent talem affectionẽ ad illos inter quos se collocauerunt: ita ꝙ inhumanius cõsueuerunt ab eis extorquere pecunias, quàm indigenæ. Ex hoc tñ non sequitur quin aliæ pęnæ possint exerceri in indigenis: videlicet pœnæ c. quia in omnibus. eo. tit. in antiq. c. cum tu. & c. præterea. eo. tit.

CAP. I.

Vsurarũ [a] voraginem [b], (quæ animas [c] deuorat, & facultates [d] exhaurit) cõpescere cupientes, constitutionem [e] Lateranensis † concilij contra vsurarios editã sub diuinæ maledictionis [f] interminatione præ-

† Letera nen. concilij sub Alex. iij. cap. 25.

[Prima glo. diuidit & summat.]

a ¶ Vsurarum voraginem.] primo innouat & obseruari præcipit Lateran. concilium contra vsurarios editum, vsque ad vers. & quia. Ibi præcipit omnibus dñis & vniuersitatibus terrarum, ne permittant alienigenas in terris suis conducere domos ad exercendum fœnus, vel conductas habere, & ꝙ aliquis eis ad hoc domos nõ locet; vsque ad vers. Qui vero, vbi imponit pęnam clericis contrafacientibus, vsque ad vers. Cæterũ. vbi imponit pęnam laicis, & hoc facit vsq; in fi.

b ¶ Voraginem.] lex dicit vsurarum dulcedinem [1] ff. de his quæ in fraud. credit. l. ait prætor. §. si quid in fraudem. vers. si vero.

c ¶ Animas.] recipientium, & bene deuorat [2] animas ipsorum: quia prohibitæ sunt vsuræ in nouo & veteri testamento, & iure canonico. 14. q. 3. & 4. per totum. s̃. eo. per totum, & forte hodie iure ciuili secundum ea quæ no. sup. eo. quia in omnibus.

d ¶ Facultates.] soluentium. sup. eo. tit. quanto.

e ¶ Constitutionem.] sup. eo. tit. quia in omnib. quæ prohibet vsurarios manifestos ad communionem altaris admitti: præcipit oblationes eorum non recipi: & in morte illis denegat ecclesiasticam sepulturam: & clericos cõtrafacientes punit, & infra de sepult. eos in clement.

f ¶ Maledictionis.] idest, pęnæ æternæ, quæ pro mortali tantum debetur. 24. q. 3. Deus quando.

1 Dulcedo dicit̃ in cecipiente. vorago dicitur in soluente.

2 Lucan. Hinc vsura vorax, auidumque in tẽpore fęnus. Ioã. And.

a ¶ Quo.]

a ¶ Quo.] idest, quanto.
b ¶ Eo.] idest, tanto. sic sup. de consti. cum M. in prin.
c ¶ Adimetur.] No. ꝙ tollenda est occasio delinquendi. ff. de vsufructu, l. æquissimũ, & vtilius esurienti panis tollitur, & c. 5. q. 5. non omnis. idem. supra de cohabita. cler. & mulie. cap. 1.

Occasio delinquẽdi tollenda est.

ADDITIO. Et sup. eo. lib. de statu mona. vnico. in fi. 1. respon. Io. Mona. alleg. C. de lati. lib. tol. l. 1. §. sed nec furandi. Arch. alleg. 14. q. 4. nec hoc p̄tereundum quoque. Io. And.

d ¶ Collegium.] dictum à colligendo. & de hoc supra eod. de elect. cap. 1. de excess. præla. dilecta. ff. quod cuiusque vniuersi. l. 1. §. quibus.

Collegiũ vnde dicitur.

[Glo. seq. reci. per quæstionem rationis. secundo per q. quid si sit ciuis vel ĩcola. tertio, quis dicatur oriũdus. in fi. de differentia quinque verborũ remittit.]

cipimus ĩuiolabiliter obseruari. Et quia quo [a] minor fœneratoribus aderit fœnerandi commoditas, eo [b] magis adimetur [c] fœnus exercẽdi libertas: Hac generali cõstitutione sancimus, vt nec collegium [d], nec alia vniuersitas, vel singularis persona cuiuscunque sit dignitatis, conditionis, aut status, alienigenas [e] & alios nõ oriundos de terris ipsorum publice fœnebrem pecuniã exercentes, aut exercere volentes, ad hoc domos in terris suis conducere, vel cõductas habere, aut aliàs habitare permittãt: sed huiusmodi vsurarios manifestos [f] omnes infra tres menses [g], de terris suis expellãt [h], nũquã aliquos † tales decetero admissuri. Nemo illis ad fœnus [i] exercendum domos locet, vel sub alio titulo [k] quocunque concedat.

¶ Qui vero contrafecerint [l], si personæ fuerint ecclesiasticæ, Patriarchæ, Archiepiscopi, Ep̄i [m], suspẽsionis, minores [n] vero

† al. alios.

hoc sup. de postu. c. 1. interdum augetur, interdum diminuitur, vt hic, & supra eo. lib. de præben. cũ singula. de hoc nf. in fi. lib. super data.

[Glossa sequens dat tria similia, reliquum per quæstionem.]

h ¶ Expellant.] sic doctor monachũ audiẽtem leges vel physicã de scholis suis expellere debet. sup. eo. ne cle. vel mona. ca. 1. in fi. sic & lenones dẽnt de ciuitatib. expelli, in Aut. de lenonibus. §. sancimus igitur. coll. 2. & leprosi. de coniugo lepro. c. 1. & propter simplicem alicuius denuntiationẽ nõ debet dñs terræ eum q̃ dr̃ esse talis, expellere: sed tunc dẽt inquirere: & si verum esse reperit, expellere. sup. de offi. ordi. cap. 1. ff. dẽ offi. præsi. præses. prouideat aũt in his conscientiæ suæ. si s̃. de hære. cap. vlt.

ADDITIO. Dicit Clericus Pisanus ꝙ permitti posset bannum, ꝙ oẽs fœneratores alienigenæ infra certam diem exirent terrã sub certa pœna. alleg. de clandest. despon. cum inhibitio, qui ma. ac. pos. qui in tua. Ioan. And.

1 Scd̃m Guliel. & Gar. & dicit Frãc. se habuisse à cõpositoribus huius cõstõnis apud Lug. Ioan. An.

e ¶ Alienigenas.] hæc ergo constitutio non extendit ad indigenas 1: & tñ illi sunt aliàs pœnis vsurariorũ puniendi: & potuit esse rõ: quia maius scandalum est in alienigena vsuras exercente, quam in indigena: & minus scãdalum in expulsione illius quàm istius: & magis cõsueuerũt vereri inter suos exercere fœnus, quàm inter extraneos: & ideo fuit magis prouidendum & dato qd̃ isti alienigenæ essent ciues vel incolæ, locũ habet hæc cõstitutio in eis [secundum Guliel. idẽ Franc. & Ioan. Mona.] Et hoc forte voluit repetitio verbi, & alios non oriundos, vt dicamus alienigenas etiam si sint ciues vel incolæ, & alios etiam qui ciues vel incolæ non sunt. Oriundus autem de ciuitate dicitur is, qui vel in vico ciuitatis illius ortus est. ff. ad municip. l. qui ex vico. vel etiam si pater eius inde originem ducit. C. eodem titu. l. assumptio. §. filius, & C. lib. 10. de municip. & origi. l. 1. & l. filios. Quæ autẽ differentia sit inter ciuem, municipem, accolam, aduenam, & incolam, not. ff. ad munici. l. 1. & C. de inco. l. ciues. lib. 10. [Archid. alleg. ff. de verb. sign. pupillus. §. incola. & §. aduena. & C. de la. li. tol. l. 1. in prin. Io. And.

ADDITIO. Oriundus de ciuitate dicitur qui ibi ortus est: vel cuius pater inde originẽ duxit. Non sic in auo: aliàs inquirendus esset ager Damascenus vbi natus est Adam, vt no. in præaleg. §. filius. & in præalleg. l. filios. & vide supra eo. lib. de sepulchris qui. super glo. 2. Ioan. And.

[Glo. seq. reci. per quæstio. qui sint manifesti.]

f ¶ Manifestos.] manifesti dicunt illi de quibus notorium est de iure, vt quia cõfessi vel cõdemnati; vel de facto: vel quia habent operis euidentiam, quæ nulla tergiuersatione posset celari, vt quia tenet altare suũ paratum, poterit aũt episcopus eos publicare si conuicti fuerint, vel confessi coram ipso: vel si cõtra eos fiat probatio testium: vel sint certa argumenta cum fama. sup. eo. cum tu. & c. cum in diœcesi.

ADDITIO. Et hoc dicit Arch. sufficere quo ad cõstitutionem istam per eadem iura. dat simile in hæreticis. de hære. excommunicamus. §. 1. & in adulterio. sup. de adult. maritis. Ioan. And.

g ¶ Tres menses.] ergo tempus duorum mẽsium, quo tempore publicationis regulariter ligat cõstitutio. de

i ¶ Ad fœnus.] quid ergo si aliquis locauit domũ alicui vsurario quem vsurarium ignorabat: vel nõ locauit ad exercendum fœnus? Dic ꝙ probabilis ignorantia illum excusabit. ff. loca. si quis ignorans, supra de senten. excom. si vero 2. & cap. in audientia. in dubio tñ præsumuntur ad hoc conducere, si consueuerunt vsuras exercere 2. ff. de accusa. si cui. q̃a semel malus & c. inf. de reg. iur. semel. & ex quo scit, debet eum repellere. sup. de loca. propter. quia peruerse conuersantur in ea, vt ibi, &c.

2 Sẽtit gl. fm̃ I h. si sciẽter locet vsurario, nõ poterit eum expellere idẽ si metricib. vide not. in l. non aliter. ff. de vsu. & habita. tñ expellent vicini inhonestas personas. Pau. in l. nullus. C. de sum. trin. Sali. Bal. l. milites. C. loca. Fõ ta.

[Gl. seq. exemplificat, prorogat. in q. arg. negatiue & ponit opi. Guli.]

k ¶ Titulo.] puta pignoris, commodati, depositi, precarij & huiusmodi: & idem si sine vllo titulo illum ibi sineret esse. 45. dist. recedite, sed si vendit, donat, vel permutat, non videtur habere locum hæc constitutio per verbum, concedat: quod solus vsus concessio nem, non dominij translationem notare vr̃ 3. Sed Guli. dixit idem si manifeste apparet, quod ad exercẽdum fœnus vult accipere: quia præsumitur etiam in fraudem agi, supra de pigno. illo. & de empt. & vẽd. ad nostram. nam verbum concedo, est generale: & accipitur secundum naturam contractus cui addicitur. arg. ff. loca. l. si vno, & hi etiam sunt tituli. ff. & C. pro emptore, & pro donato.

3 Ad idẽ relatiuũ, alio, nisi dicas ꝙ ampliat p illud, quocũq; facit qd̃ no. s̃. eod. li. de reli. do. c. vnico. super verb. cæterorum. Ioan. An.

ADDITIO. Hoc quod tenet Guli placet Archidia. qui dicit quòd idem tenuit Io. de Gersona magister suus. Ioan. And.

l ¶ Contrafecerint.] scilicet talibus locando, vel permittendo habere domos conductas, vel non expellẽdo infra tres menses, nec obstat verbũ, cõtrafecerint, quia & qui non facit, facere videtur. ff. de regu. iur. q non facit.

ADDITIO. Concor. sup. eo. lib. de hæret. vt inquisitionis. §. vlt. in prin. Ioan. An.

m ¶ Episcopi.] nisi fuissent expressi, non incurrerent hanc pęnam, infra de sentent. excommu. quia periculosum.

n ¶ Minores vero personæ.] repete ecclesiasticæ.

a ¶ Inter-

Excõica. tio nõ fertur in collegium.

a ¶ Interdicti.] in vniuersitatem enim vel collegiũ. non fertus excõmunicationis sententia, ne cõtingat innoxios irretiri. infra de senten.excomm.Romana §.vniuersitatem.

b ¶ Quam.] intellexit Gul.sententiam excõmunicationis, suspensionis, & interdicti.

c ¶ Sustinuerint.] scilicet prælati, singulares personæ, collegiũ seu vniuersitas.

d ¶ Ipsorum.] scilicet prælatorum.clericorũ collegiorum, seu vniuersitatatum: & dic.idest ipsorũ iurisdictioni subiectæ: & sic punitur alter pro alterius delicto.quod dic vt.1.q.4.in sum. 24.q.4.summa.

ADDITIO. Quod hic not. Gar.& I.Mo. Ioan.And.

e ¶ Quamdiu.] illis ergo recedentib. cessabit interdictum.81.dist.si qui de hoc s. de mat.contra.c.vlti. s. de spon.non est.

f ¶ Extunc.] extremum tempus mensis designat.ff.de cond.& demon.l. si is.§.si ita.Ioan.And.

g ¶ Cessante.] sic s. de hæreti. ad abolẽdam. in fi. C. vbi de crimi.agi. opor. auth.qua in prouincia. reatus enim omnem honorem excludit. C.vbi sena.vel cla.l.1. de priuileg.c.1.

h ¶ Censuram.] supra de verb.sig. quærenti.sed quia à capite edenda est ratio.ff.de eden.l. argentarius.§.1. & quia pati debet quis legem quam ipse tulerit.ff.quod quisque iuris.l.1. supra de constitu.cum omnes. hanc constitutionem primo debebat in sua curia facere obseruari.decet enim eum secundũ leges 1 viuere.C.de legi.digna vox.

1 Vide Burchar. li.15.decr. c.42.& B. Tho.1.2. q.95.art.5.

ADDITIO. Secundum Gul.qui alle.quod de Christo legitur, quod legem quã dederat carnaliter impleuit. 19.q.1.c.ideo.§.si ergo. circa medium:subdit quod sæpe subditi conqueruntur, quod alligantur eis onera importabilia,quæ imponentes, digito suo tangere nolunt.26. q.7.alligat.Ioan.And.

QVamquam.] Tres partes secundum Gar.& Ioan. Mon.primo prouidet quando sint sepeliẽdi vsurarij manifesti.secundo:ibi, Omnes punit faciẽtes cõttarium.Tertia:ibi,Nullus.ponit duas prohibitiones, & irritat testamenta.

ADDITIO. Et dicit Boatin.quod præcedens respicit alienigenas:ista vero omnes.Dic secundum Fran.quod decre.pręcedens prouidit ne exigantur vsuræ, ista prouidet vt exactæ restituantur.Et subdit quòd hæc constitutio,vt thesaurus est obseruanda, per quam ad restitutionẽ vsurarum indirecte vsurarij cõpelluntur, & repete quod dixi s.eod.lib.de foro compe.Romana §.contrahentes.in prin.Ioan. And.

¶ Pro intellectu istius cap.est præsupponendum quod habetur in cap.præterea. & in c. quia in omnibus.eo. tit.in anti.videlicet, quod vsurarius manifestus non dẽt tradi ecclesiasticę sepulturę:secus si vsuras restituerit, vel restitui mandauerit in testamento.

CASVS. Titius vsurarius manifestus veniens ad mortem, in testamento suo ante mortem pręcepit hęredibus suis, vt ipsi restituerent vsuras illis personis, à quibus eas acceperat: deinde mortuus est:eo mortuo hęredes sui voluerũt eũ tradere seu tradi facere ecclesiasticæ sepulturę:dicebant creditores vsurarij, à quib ipse Titius acceperat vsuras, quod erat sibi denegẽda ecclesiastica sepultura, donec & quousque ipsi hæredes restituissent vsuras,quas Titius defunctus acceperat, dubitatur quid iuris sit: Vnde consultus Papa rñdet, quod ipse defunctus non debet sepeliri neq; tradi ecclesiasticæ sepulturæ, donec sui hęredes tradant & restituant vsuras illis personis, à quibus fuerunt extortæ: vel præstent cautionẽ cum fideiussorib. vel pignoribus:& sic reddãt creditores certos de pecunijs recuperãdis & habendis. Sed quibus præstabit ista idonea cautio? Respondet quod illis à quibus fuerunt extortæ vsuræ, si sint præsentes. sed quid si sint absentes? Respondet quod tunc pstabitur ista cautio episcopo, vel eius vicario:vel rectori ecclesię parochialis qui stipulabitur pro absente de vsuris restituendis: ita quod absenti acquiretur actio ac si ipse presens stipulatus fuisset vsuras sibi tradi. Sed vellem informari, quam summam debebit continere ista cautio?Respondet Romanus Pontifex cum distinctione:Aut certum est quantum à quolibet est receptũ pro vsuris:& tunc illud debebit contineri ista idonea cautio.puta promitto restituere tali decem scuta quæ talis pro quo fideiubeo accepit pro vsuris:& tali quinque scuta: & sic de cęteris: Aut non est certum quantum à quolibet fuit receptũ pro vsuris:tunc cautio ista debet continere summam ad arbitrium epi vel vicarij, vel rectoris ecclesię parochialis: & debet scribi quot annis ipse exercuit vsuras, & quantũ singulis annis potuit accipere pro vsuris. Saluo, quòd si appareat plus vel minus receptum fuisse pro vsuris,illud plus vel minus restituetur. Postea statuit, quòd nullus vsurarius possit testari: nec aliquis intersit eorum testamentis,nisi facta fuerit satisfactio vsurarũ, vt dictũ est.Seruo publico,idest, notario.(Arbitrio.) si male arbitrentur dictæ personæ,tunc tenentur de malo arbitrio. & male arbitrantes de suo restituere tenẽtur.Subiacere.)nõ intelligitur quòd si religiosi admittant vsurarium ad ecclesiasticam sepulturam,quòd ipsi sunt priuati commuione altaris: sed ipsi incurrunt pœnas suspensionis & excommunicationis editas per cap quia in omnibus.eod.tit.in antiq. vt istud cap.addat ad illud cap.quia in omnibus.videlicet,quod si vsurarius ordinauerit vsuras restitui,nõ debet sepeliri, nisi prius pręstita cautione cum fideiussoribus vel pignoribus. Nullus intersit in testamẽto vsurariorum.Not. primo,quod hęc decre.non habet locũ nisi in manifestis usurarijs. Not.secundo quod indistincta dicitur dispositio, quæ fit in genere, non expressa certa specie.ad hoc de reg.iur.c.1.eo.lib.Dominicus.

[Prima glossa summat.]

i ¶ Quamquam.] manifestis usurarijs licet mandauerint vsuras restitui,ecclesiastica sepultura negabitur nisi primo satisfiat:uel secũdum formam huius decreti,donec caueatur.Sepelientes eos contra hanc cõstitutionem Laterañ.concilij pœnam incurrunt.Testamẽta ipsotum aliter facta nõ ualent,nec debet eis aliqs interesse, uel eos absoluere,uel ad confessionem admittere.hoc dicit.Ioan.And.

[Glo.secunda de q.remittit, & soluit.]

personæ singulares, excommunicationis: si autem collegium, seu alia vniuersitas, interdicti a sententiam ipso facto se nouerint incursuros. Quam b si per mensem animo sustinuerint c indurato, terræ ipsorum d (quãdiu e in eis ijdem vsurarij commorantur) extũc f ecclesiastico subiaceant interdicto. Cæterum si laici fuerint, per suos ordinarios ab huiusmodi excessu, omni cessante g priuilegio, per censurã h ecclesiasticã compescantur.

¶ Idem.†

† al. ita: idem in eodem.

¶ Manifestis vsurarijs licet mandauerint vsuras restitui, ecclesiastica sepultura negabitur, nisi prima satisfiat: vel secundum formam huius decr.idonee caueatur. Sepelientes eos contra hanc constitutionem Lateran. concilij pœnam iucurrunt. Testamenta ipsorum aliter facta non valent, nec debet eis aliquis interesse, vel eos absoluere, vel ad confessionem admittere.h.d.Ioan.And.

CAP. II.

QVãquã i vsurarij ma

a q Mani-

nifesti a de vsuris, quas receperant † satisfieri b expressa quantitate vel indistinctæ c in vltima voluntate mandauerint d: nihilominus tamen eis ecclesiastica sepultura denegetur e, donec de vsuris ipsis fuerit (prout patiuntur facultates f eorū) plenarie satisfactum: vel illis quibus g facienda est restitutio: in præsto h sint ipsi, aut alij, qui eis possint acquirere i, vel eis absentibus loci ordina-

a ❡ Manifesti.] qui dicantur vsurarij manifesti, dicti, dixi ~~s~~.c.proxi. Tamē quo ad casum nostrum satis posset ēt dici manifestus, si coram sacerdote 1 & testibus publice fatetur 2 se vsurarium, & vsuras restitui mandat: forte libros rationum tradens secundum Gul. ad quos edendos cū de vsuri agitur, hodie co gi pōt per cle. ex graui. eod. tit. §. cæterū. vide quod dicam. ~~i~~. super glos. antepen. Ioan. And.

ADDITIO. Vsurarius pōt dici manifestus, si fateř se vsurarium publice corā testibus & sacerdote, q est iudex illi⁹, quo ad respiciendū forum animæ. de pœn. dist. 1. quem pænitet. vltra medium. versi. quare qui. & dist. 6. c. 1. vltra medium. versi. caueant. 11. q. 3. absit.

b ❡ Satisfieri.] debet autem satisfieri ei à quo pecunia est extorta, vel eius hæredi; illis non extantibus, vel non petentibus, vel nō curantibus pauperibus erogabitur. ~~s~~. eod. cum tu. & c. Michael. dicit tamen Guil. quod hoc casu debet publice proponi edictū in locis à quorum incolis sunt extortę, quod omnes à quib. extortæ sunt, veniant: & si aliqui appareant, quibus fides est adhibenda, potius restituetur illis, quàm pauperibus erogetur. ad hoc facit de homicid. sicut dignum §. eos.

c ❡ Indistinctæ.] i. non expressa aliqua quantitate: qa mandauit in genere restitui quęcunque extorserat per vsurariam prauitatem.

[Glo. seq. primo ponit quid dedit causam cōstitutionis: secundo de vsuratio non mandante notat duo.]

d ❡ Mandauerint.] dicebat Lateranen. concilium. ~~s~~. eod. c. 3. ꝙ vsurarij si in hoc peccato decedebant: non admittebantur ad ecclesiasticam sepulturā: ex quo autem mandauerant de restituendo, non decedebant in illo peccato: & sic non habebat locum pœna constitutionis. huic ergo elusioni 3 prouidit hic Georgius. Et scire debes, ꝙ dato ꝙ vsurarius de restituendo nō mādet: hæres nihilominus restituere tenetur. ~~s~~. eod. tua nos. vbi de hoc: etiam si ad hæredem de vsuris nihil ꝓuenerit: tenetur tamen inquantum se extēdunt vires hæreditatis. quod dic vt 12. q. 2. eps qui filios. ~~s~~. de sepul. c. vlti. si autem vsurarius restitui nō mandet, licet hæres paratus sit restituere: denegabiř illi sepultura, cum in peccato decesserit: nisi aliàs de mortui cōtritione appareret. 26. q. 6. qui recedunt. ~~s~~. de sent. excō. à nobis 2.

ADDITIO. Hæres vsurarij tenetur secundū vires hæreditatis, & non vltra: si fecit inuentarium. C. de iure delibe. scimus. & in auth. de hære. & fal. §. hinc nobis. secundum Guli.

[Glo. seq. notat, inducens duo iura: secūdum dupliciter obijcit.]

e ❡ Denegatur: est ergo hic opus facto: scilicet restitutione vsurarum iu cautione: nec satis est hic bene velle. 86 dist. non satis. quia & verba sunt cum effectu intelligenda. ~~s~~. de cle. non resi. relatum. Sed nonne qui mandat, soluere videtur. ff. de solu. l. qui mandat, ergo mandatum hoc sufficere deberet? sed illud locum habet facta solutione per mandatarium: qui enim per alium facit, per se facere videtur. ~~i~~. de reg. iur. qui per alium. sed videř ꝙ ex quo iste de quo loquitur text. qui scilicet mandauit vsuras restitui peccatum cōfessus est: & sic diuino iudicio iam relictus, sepultura priuandus non sit. 50. dist. ponderet. ibi, peccator in quacunque die. & c. sed. imponitur hæc pęna, non ꝙ de salute ipsius desperetur propter hoc: quia sepultura nec prodest 4 nec nocet quo ad Deum. ~~s~~. de sepul. sacris. & est sim. ~~s~~. de rap. super eo.

]Glo. seq. declarat textum: secūdo quærit, opinionē ponit, & soluit.]

f ❡ Facultates,] paupertas igitur excusat. quod verū est, si sit nota. ~~s~~. eo. cum tu. vnde si nihil potest restituere, nihil restituat: si partem, illam restituat. Et totam nō habita ratione ne egeat, vt not. eod. tit. cum tu. in glo. ante pe. & ibi dixi, quia cō cordant illi glo. quod hic. Archidia. Vnde prius deducentur vsuræ tamquam æs alienum, quàm soluantur legata: & alia quæ relicta sunt titulo lucratiuo. intelligitur enī hæreditas ære alieno deducto. C. de leg. l. si vniuersæ. Quæri solet an hæres vsurarij, quando hæreditas nō sufficit, satisfacere debeat primo venientibus? Dixi hic Gul. 5 ꝙ non: immo fiet eis & alijs satisfactio pro rata vnumquenque contingente, arg. ~~s~~. de testa. relatum 2. in fi. ff. de pact. l. si plures. satis videretur hoc casu haberi debere cōsideratione temporis, vt ille qui prius soluit vsuras, recipiat quod suū est integraliter: & sic de singulis secundum regulam. ~~i~~. de reg. iur. qui prior. cum istorum par sit causa, vt ibi dixi. & in hypotheca hoc cōsideramus. C. qui pot. in pig. ha. l. si fundus. sed videntur esse bona vsurarij hypothecata. ~~s~~. eo. cum tu. Et not. ~~s~~. eod. tua. in prima glo. Io. And.

g ❡ Vel illis quibus.] tolle hic litteram, q̄ est ~~i~~. bene per 12. lineas: ibi, idonee de restitutione facienda sit cautum illis, quibus, &c. vsque, de ipsa parochia. postea accipe quod est infra, aut seruo publico de ipsius ordinarij mandato. deinde redeas, supra quibus quidem, &c.

h ❡ Si præsto.] id est. præsentes.

[Glo. seq. primo exemplificat: secundo quærit. argu. pro & contra. & sol. distinguendo.]

i ❡ Possint acquirere.] vt serui proprij, filij in potestate patris, serui in quibus habemus vsumfructū, serui alieni bona fide possessi, & liberi homines, quos bona fide possidemus vt seruos. insti. per quas perso. nobis acqui. per totum. ff. de acq. rerum do. l. acquiritur. Sed nunquid procurator domino absente hanc personalē obligationem acquiret? Et videtur ꝙ sic: quia procurator quod ex re domini acquirit, domino acquirit. ff. de procu. l. procurator. In contrarium videtur. Si enim procurator pro pecunia domini quam mutuat, fideiussores recipit, domino non acquiret personalem cōtra fideiussorem: nisi dominus sit priuilegiata persona. ff. si certum peta. l. pecunia. Item si procurator stipulatur de euictione, non acquirit. ff. de acquir. possess. l. possessio quoque. §. & si possessio. Dixit Gar. 6. sic distinguendū: aut procurator stipulatur in iudicijs, aut in contractibus: Si in iudicijs. semper acquirit domino absenti vtilem. ff. de procur. l. si procurator. Si in contractibus: aut præsente domino, aut absente: Si præsente, acquir. vtilem. ff. de verbor. oblig. procuratori præsenti. Si absenti. aut ex re domini, vt quia stipulatur pensionē domus domini, & tunc acquirit domino vtilem. ff. de procur. §. quod procurator. Si autē extra rē domini, aut dominus est persona priuilegiata, vt miles, pupillus, vel adultus, & tunc acquirit vtilē. ff. si cert. pet. l. si pecuniam. Aut nō est dominus persona priuilegiata: & tunc domino nil acquirit, sed tenetur per actionem mandati cedere actionem. ff. de acqui. possess. l. possessio quoque. §. & si possessio. Et dicitur procurator tunc ex re domini stipulati, quando accessoria prouenientia ex re domini stipulatur, ut pensionē domus, fructus, & similia. Extra rē, quando stipulatur ipsam rem, uel aliquid extraneum non prouenien ex re. in hoc ergo casu recundum cum cū stipuletur

1 Idem si corā notario. Phi. Font.

2 Quia aliud sī clādestine. Phi. Font.

† Supple, cū effectu: ideo sit cautus dicūt Io. And. Do. aduocat⁹ ne in isto casu simpliciter formet articulū, ꝙ mutuauit ad usuras qa in mutuantib. tm̄ nisi ꝓbenť recepisse, tex. ñ loquiť. faciunt not. in simili. ~~s~~. ti. ꝓxi. c. 1. & ꝓmissio de dā do nō cōcludit dationē. 1. q. 1. eos. Fō.

3 Dicebat hic Guli. ꝙ isti fęneratores d̄ Tuscia dicebant, ꝙ solum vltimus de gñre dānabiř. ex quo oēs ꝓdecessores mandauerāt vsuras restitui. Io. And.

4 Similis gl. in. c. fe riis de tornea. mēt. & in

Idē c. sup eo. de rapto. intellige tñ eā pure docet B. Augu. in libro, de cura pro mortuis gerēda. & B. Tho. li. 4. sēt. dist. 45. q. 2. ar. 3. q. 3.

5 Idē Clemēc⁹ Pisanus, & Archid.

6 Et post Gul. remittit ad not. in ꝓ. di. l. ꝙ ꝓcurator. ff. de procur. & in Spec. d̄ ꝓcura §. vt aūt. versi. & nota ꝙ large. I. A.

rio [a], aut eius vices gerenti, ſiue rectori parochię [b], in qua teſtator habitat coram aliquibus fide dignis de ipſa parochia [c] (quibus quidem [d] ordinario, uicario & rectori prædicto modo, cautionem huiuſmodi eorum nomine liceat præſentis conſtitutionis auctoritate recipere: ita quòd illis [e] perinde [f] actio acquiratur) aut ſeruo [g] publico de ipſius ordinarij mandato [h] idonee [i] de reſtitutione facienda ſit cautum. Cęterum ſi receptarum uſurarum ſit quantitas manifeſta, illam [k] ſemper in cautione prædicta exprimi uolumus: alioquin [l] aliam recipientis cautionem huiuſmodi arbitrio moderandam: ipſe tamen ſcienter non minorem, quàm ueriſimiliter creditur, moderetur: & ſi ſecus fecerit, ad ſatisfactionem reſidui teneatur [m]. ¶ Omnes autem religioſos, & alios, qui manifeſtos uſurarios contra præſentis ſanctionis formam ad eccleſiaſticam auſi fuerint admittere ſepul--

pu!etur rem ipſam principalem dño debitam, ſcilicet uſutas: quæ licet ſint acceſſoriæ quo ad recipiētē, quo ad abſoluentē & poſtea repetentem ſunt ipſa res principalis, quæ ſunt ipſa res debita repetenti: procurator non acquiret domino, per d.l. poſſeſſio quoque. §.fin.

ADDITIO In fructibus de qbus loquitur hæc glo. quin procurator poſſit illos ſtipulari dño, non dubitatur. Sed de penſione quæ nō germinat, ſed ex ɔ̃ctu debet̃, cōiter legiſtæ cōtra: niſi in ſubſidium, alleg. ff. de inſti. l.1. & de exer. l.1. §. ſed ex contrario. & idem Franc. Accurſius in l. Iulianus. aliàs, inter eum. §. ſi procurator. ff. de act. emp. ſimile qđ ſcripſi de deci. paſtoralis. ſuper 1. glo. Io. And.

[Gl. ſeq. ſoluit duo dubia: ſcilicet de quo loco, & quo ordinatio.]

Ordinarius quis dicatur.

a ¶ Loci ordinario,] intelligas de loco in quo degit vſurarius. Et per ordinarium intelligas epiſcopum de iure: licet idem in Decano, archipresbytero, uel abbate: quia aliàs de conſuetudine iuriſdictionem haberet in ſpiritalibus: ſecundum Guli. & uide quod ſcripſi de teſta. cap. Ioannes. ſuper ver. diœceſanum. Et non eſt mirum ſi per ordinariū vel eius uicarium actio acquiratur, cum etiam ſi ipſe det aliquem qui recipiat cautionem, utilis actio acquiratur per illum. ff. rem pup. ſal. fo. l.3.

[Gloſſa ſequens allegat concord. reddit rationem, & prorogat.]

Rector parochialis dr̃ publica perſona.

b ¶ Parochiæ.] ſic ſupra de conuer. coniug. dudum. Eſt enim illa publica perſona. 1. diſtin. ius publicum. & quod dicit de rectore parochiæ in qua teſtator habitat, intelligas idē multo forti⁹ de rectore parochiæ illius, cui faciēda eſt reſtitutio: ei.n. acquirit, cū quaſi iudex & miniſter ſuus ſit, ſecūdum Gar. Io. Mo. & Archi. ff. de in ius uoc. l. eum pro quo.

c ¶ Parochia.] quia magis creditur indigenis notis, q̃ extraneis ignotis. in auth. colla. 6 de teſti. §. ſi uero ignoti. ſup. de elect. poſtquam. & erunt ſaltem duo. j̃. de reg. iur. pluralis. vt per eos ſi opus fuerit, cautio ꝓbati poſſit.

ADDITIO. Dicit Archi. ꝙ ſint de parochia, non putat de ſubſtantia, ſed de bene eſſe: vnde ſufficiet ꝙ ſint idonei: allegat ad hoc 4. q.3. c. ſi teſtes. §. ad fidē. 3. q.9. c. teſtes. §. ſi debitum. & quod no. 3. q.5. canoni, ca. in 1. glo. Ioan. And

d ¶ Quibus quidem.] interpoſitio eſt, quę circa tabellionem non ponitur: quia de illo non dubitabatur.

e ¶ Illis.] à quibus ſcilicet uſurę fuerunt extortę, vel eorum hęredibus, vel ſucceſſoribus.

f ¶ Perinde.] id eſt, ex tali ſtipulatione: aliàs perinde, ſcilicet ac ſi ipſi idem ſtipularentur.

Tabellio dr̃ ſeruus publicus.

g ¶ Seruo publico.] ideſt, tabellioni, ſic dicto, qa publicum exercet officium, non ꝙ ſit ſeruus. C. de tab. l. generali. lib. 10.

ADDITIO. Concor. ff. de adop. non aliter. & ff. de mag. con. l.1. §. pen. cum concor. Ioan. And.

h ¶ Mandato.] ergo tabellio hoc caſu non acquirit actionē extraneo ex ſua ſtipulatione, niſi eam faciat de ordinarij mādato. & idem uidetur dicere antiqua lex. ff. rem pup. ſal. fo. l.2. ibi, ꝑfecto dicem⁹ ſeruū publicum apud prætorem ſtipulari debere.

[Gl. ſeq. primo ſoluit duo dubia, quę cautio ſit idonea, & quid ſi idoneam dare non pōt: ſecundo ſoluit: tertio ſoluit alia duo dubia.]

i ¶ Idonee.] nomine idonee, pignora vel fideiuſſores intellige. ff. manda. ſi mandato Titij. §. fin. aliàs verbum, cautionis, nudam ꝓmiſſionem deſignat. C. de verbo. ſign. ſancimus. ſi autem pignora uel fideiuſſores dare non poteſt, iuret ſe pignora uel fideiuſſores dare non poſſe, & ſe facturum quod cauet. C. de epiſco. & cler. in authent. generaliter. ſupra de dona. inter virum & vxo. per veſtras. inſti. de ſatiſda. §. ſed hodie. infra de ſent. excom. c. ulti. §. illis etiam. hoc maxime quando ſic eſt ueriſimile eum ſcilicet aliam dare non poſſe. Sed cum ſoluentes vſuras habeant actionem ad repetendum: quare ſic ſollicitus fuit hic Papa ꝓuidere illis ꝑ cautionis remedia? Sol. ideo vt haberent plura auxilia. ff. de libe. leg. l.3. Item quia magis ſunt ſecuri ꝑ fideiuſſores vel pignora. ff. qui ſatiſd. cogan. l.1. & fit hoc nō tantum in fauorem illorum, quantum in odium uſurariorum. Et ſcire debes, quòd ſi recepta huiuſmodi cautione nomine eorum quorum intereſt, uſurarius manifeſtus vſuras repetit, non audietur. s̃. eo. quia fruſtra. Et poſſet in animarum fauorem epiſcopus iſtas vſuras recipere, & ſoluere illis a quibus iſte petitor extorſerat. [Alleg. Io. Mo. ff. de neg. geſt. ſi liber homo. in fi. de pig. act. l. ſolutum. §. ſolutam.] Et idem ſecundum Guliel. & Gar. 1. ſi non eſſet manifeſtus, & hoc probare poſſet petitor. ſcilicet uſurarum. ſi autem iſte uſurarius qui ſic ſatiſdedit, cōualuit: tenebit̃ ex ſatiſdatione ſecūdum eos: quia & ſi nō ſatisdediſſet, tenebatur. s̃. e. cum tu. & ſi petitor eſſet notorius vſurarius, ēt ſi hæres non exciperet, dixerunt pręd icti doctores ꝙ ex officio ſuo iudex eum repellet. s̃. de exce. exceptionem. ff. de poſt. l. quos prohibet. ſecus ſi notorius uel manifeſtus non eſſet.

1 Idem Ber. eo. ti. quia fruſtra. ad finem 2. gl. Io. Andr.

K ¶ Illam.] ſcilicet quantitatem manifeſtam.

[Glo. ſeq. exponit, quærit, & ſoluit.]

l ¶ Alioquin.] ideſt, ſi quantitas manifeſta non appa ret. & repete, exprimi volumus aliam. Sed quomodo fiet expreſſio & moderatio, de qua loquitur iſte verſiculus. Reſpondeo cōſiderabit iudex quanto tempore ille vſuras exercuit, & quātum nunc habet in bonis, & quātum habebat tempore quo fœnerare incœpit: & ſuper hoc aonſiderabitur fama viciniæ, & an alias mercationes exercuerit, & an in eis fortuna ei ꝓſpere ceſſerit, & an fuerit improbus exactor, an curialis fœnerator. hæ & ſimiles circunſtantię ſunt circa hoc conſiderandæ: & ſecundum eas magis uel minus arbitrandum. C. de bonis quę libe. cum oporter. §.1. 22. q.5. hoc uidetur.

m ¶ Teneatur.] propter ſui malitiam parti læſæ reſarcire tenetur. C. ſi tu. uel cu. inter. l. etiam. & facit litem ſuam. ſupra eodem lib. de re iudi. cum æterni. inſti. de obli. quæ ex quaſi delic. in princ. Et ſi nullam quantitatem moderatur, tunc tenetur in totum: nam & reſidui commemoratio totum admittit. C. de hær. inſti-

insti.l.2.ff.de uer.sig.l.ceterorum. caute.ergo faciet si in cautione certã & uerisimilem exprimit quãtitatẽ & adiicit ꝙ etiam ultra illud satisfiet,inquãtum con stabit eum usurarum ratione teneri.

ADDITIO.Idem consuluit Guli.Cleri.& Atchid.

Vsurarij. q̃diu nõ restituũt vsuras, ñ debẽt ab aliquib. peccatis absolui.

turam, pœnę a Lateranensis concilij contra usurarios promulgatæ statuimus subiacere b. ¶ Nullus manifestorum vsurariorum testamentis intersit,aut eos ad confessionẽ admittat, siue ipsos absoluat c: nisi de usuris satis fecerint uel de satisfaciendo † pro suarum uiribus facultatum præstent (vt præmittitur) idoneam cautionem. ¶ Testamenta quoque manifestorum vsurariorum aliter d facta non ualeant, sed sint irrita ipso iure.

a ¶ Pœnæ.] supple statutę in Lateranensi concilio edito supple contra vsurarios: hoc dico, quia hic nõ habet locum pœna contra vsurarios statuta, sed habet locum pœna statuta in recipientes eos ad oblationes & ecclesiasticã sepulturam.

b ¶ Subiacere.] hodie sunt excommunicati ipso facto, non obstantibus exceptionibus uel priuilegijs. per cle. de sepul. eos qui.

† Al.satisfactione.

c ¶ Absoluat.] etiam ab aliis peccatis. 24. q.2.legatur. quod patet: quia nec ad confessionem debent admitti,ut supra dixi. Nec dimittitur peccatum, & c. infra de reg.iur. peccatum.caueant ergo religiosi qui interdum de præda plus quàm de anima solliciti sunt.

TITVLVS II.

[Gl.seq.exponit litteram:secundo quærit.arg.pro: & soluit contrarium.tertio soluit obiectionem: quarto quærit:ponit opi. sed aliter soluit.

d ¶ Aliter facta.] scilicet nõ facta satisfactione, nec p̃stita idonea cautione. Quid dices de codicillis? Vr ꝙ ualeant,diuersa enim sunt.C. de codicil.l.si idem. & hæc constitutio est pœnalis,ergo est restringenda. sup.eo.li.de elect.statutum.& prohibitis maioribus, minora petere nõ prohibetur.ff.de seruis expor.l.cui. qui filij sint legi.p uenerabilem.circa princ. Dic ɔtra secundum Gul.& Gar.[Io.Mon.& Arch.]Et hoc patet ex principio,ubi dixit,in vltima voluntate.& arg.supra de testam.cum esses.q̃a large codicilli sunt testamẽtum:quia mentis testatio.13.q.2.ca.placuit.§.sed aliud.inst.de test.in prin.ff.de iure codicil.l.conficiũtur.& l.ab intestato alias facile esset constitutionem hãc in hoc eludere.& dic idem 1 de qualibet ultima uoluntate,& quia istud crimẽ ecclesiasticum est, potuit Papa irritare testamenta laicorum 2 per quæ in alios transferebantur bona,& fiebat durior conditio exactorum:erit ergo quod euincere ualebunt & habere.sup.ut lit.pen. ecclesia 1.in fi.habet.n.ratione huius criminis iurisdictionem in talibus.sup.de iud.no uit.supra qui filij sint legi.per venerabilem.sup.eo.li. de fo.comp.c.vlt.Quid si primo testamẽtum fecit,postea cauit?Dixit hic Gar.[&etiam Io.Mo.]ꝙ nõ firmatur per hoc testamentum:quia ab initio non valuit.vt inf.de reg.iur.non firmetur. cum suis concordan. 3 Satis uidetur sufficere,si ante mortem cauit:cum testamentum morte firmetur.sup.de celeb.Mis.cũ Marpha.Nec obstat regula,nõ firmatur.quæ de solo tractu temporis loquitur.

1 Placet Io. Andr. Phi.& alijs.Font.

2 Secũdũ Gul. & Gar. & idem Io. Mon.

3 Speciali ter allegat Gar. & Io.Mo. ff de test. l.3. & l.eius qui apud hostes. & l.si filiusf.Io. An. vide q̃ no. Clemen.1.de Gul.Fon.

ADDITIO.Cõmuniter legistę non reciperent hoc dictum per leges.ff.de test.superius alleg & hoc est in testamentis:in codicilijs bene.ff.de leg.3.l.1.§.1.& vide quod ibi nos.& ff.de bo.possess.secundum tab.l.j.§. exigit. Ioan.And.

DE EXCESSIBVS PRAELATORVM & subditorum.

[Dictum fuit supra per discursum titulorum p̃cedentium de uarijs delictis subditorum,sed ne prælati superbirent ponit nunc generalem tit. de delictis tam prælatorũ, quàm subditorum.]

De excessibus prælatorum (& † subditorum.)

¶ Bonifacius Octauus.

¶ Mendicantes nõ possunt acquirere noua loca ad habitandum,uel antiqua alienare uel mutare absque speciali licentia Papæ: quæ de hac prohibitione faciat mentionem. In acquirentibus tamen loca pro eremitica uita ducẽda, cessat prohibitio. hoc dicit.

Ioan An.

CA. VNI.

CVM EX-

Cvm ex.] Tria facit. Primo ponit procemium: Secundo, prohibitionẽ cum decreto:ibi, Nos super hoc. Tertio, ꝓhibitionis determinationem: ibi,Per hoc. CASVS. Significatum fuit domino Papæ, ꝙ fratres Prædicatores vel Minores, vel alij Mendicantes plura loca de nouo acquirebant, recipiendo illa titulo donationis a dominis locis nouos conuentus ædificabãt,mittendo religiosos aliorũ conuenturũ ad illum locum: vnde ĩsurgebãt magna scandala: Ea ꝓpea supplicatũ fuit dño Papæ,ut de remedio dignaret̃ ꝓuidere opportuno: Qui Papa uolens obuiare futuris scãdalis,ordinauit,ꝙ mẽdicãtes non acq̃rerẽt noua loca nec mutarẽt:sed essent cõtẽti suis locis acq̃sitis & ędificatis ante istam constitutionem, nisi obtẽta licẽtia a Papa: & ꝙ in licentia Papę ponaẽ ista clausula:non obstante constitutione, cum ex eo. de exce prę̃l.& subdit,ita ꝙ apponat clausulam derogatoriã ad istam cõstitutionem.Et hoc locum hẽt, q̃ñ isti Mendicantes vellẽt locum acq̃rere in locis populosis,puta in ciuitatibus:si autem in eremo vellẽt ducere vitã eremiticam:tunc ista constitutio non extẽditur ad illa loca:& sic Mendicantes sine licentia spãli ipsius Rom. Pontificis possunt de nouo acq̃rere loca in eremo ad habitandum,& ibi ædificare oratorium. [Scãdala.]inter ipsos & rectores ecclesiarũ parochialium, ideo dum erant prope ecclesiã parochialem,in fligebãt damna ecclesię parochiali quãtum ad cõmodum bursale:& ꝓꝑ ista damna insurgebãt magna scãdala inter rectores ecclesiarum parochialiũ, & ipsos Mẽdicantes:ideo supplicatum fuit dño Papæ,vt de remedio dignaretur prouidere opportuno: qui Roma. Pontifex ꝓuidit vt sequitur. [Loco.] populoso. aliàs obstaret uer.seq.[Mutare.]Sed utrũ possint mutare loca acq̃sita cũ licentia Papę:quia Mendicantes diu obtinuerũt a sede Apostolica vt possent in hac ciuitate ædificare cõuentum,cum ibi nullus esset cõuẽtus fratrum mẽdicantium:nunc volunt mutare ad alium locum forte extra ciuitatẽ: utrũ respectu mutationis req̃ratur noua licentia Papæ?textus iste dicit ꝙ non: sed de hoc dicam statim [In eremo.]& in locis nõ populosis.No.principaliter ꝙ Mendicantes licet eorum religio sit ap̃pbata,tñ non possunt nouum cõuentum ædificare sine speciali licẽtia Papæ,nec noua loca acquirere: & hoc ꝓꝑ scãdala, quę ex huiusmodi noua acquisitione oriebant̃ inter ipsos & rectores ecclesiarũ parochialiũ quibus appropinquabant.No.ulterius quòd Mẽdicantes non possunt antiqua loca sibi a se de

† Hęc duo uerba,& subditorũ: de sunt in antiq̃s codicibus, & ĩ recẽtioribus magis emẽdatis.

eo [a] quòd Prædicatores, Minores, & religiosi alij Mendicantes [b] in ciuitatibus, castris, uillis, aut alijs locis ad habitandum [c] domos vel loca de nouo suscipiūt, seu olim suscepta dimittunt, se ibidem ad alia transferentes, diuersa scandala [d] quandoq; proueniant, & frequentes clamores ad sedem Apostolicam perferantur: Nos super hoc prouidere nolentes, hoc perpetuo prohibemus edicto, ne deinceps [e] aliquis, uel aliqui de prædictis quibuscunq; super hoc priuilegijs muniti existant (quæ ipsis cōtra tenorem constitutionis præsentis nullatenus volumus suffragari [f]) † in aliqua ciuitate, castro, villa, seu loco quocūque ad habitandum domos, vel loca quæcunque de nouo recipere, seu hactenus recepta mutare, uel ea venditionis, permutationis, donationis, aut cuiusuis alienationis [g] titulo quocunque in alios transferre præsumant, absque sedis Apostolicæ licentia † speciali, plenam & expressam faciente de prohibitione huiusmodi mentionem [h]: si secus egerint irritum decernentes [i], ¶ Per hoc tamen eis, qui uitam duxerint Eremiticam seu solitariam eligēdam [k], de maiorum suorum licentia [l], quin cellas, mansiones, seu habitacula in eremo, siue locis, ubi non sit hominum habitatio de ꝓpinquo [m], possint acquirere, ac mutare, non intelligimus interdictum.

† Per istud excluditur hic legatus ꝺ latere. Ph. Font.

TIT. VII.

De priuilegijs.

¶ Innocentius quartus in concilio generali Lugduñ.

¶ *Exempti vel priuilegiati, vt non teneantur nisi sub certo iudice respondere, ratione delicti, contractus,*

---

se Apostolica concessa mutare transferēdo de uno ad alium absq; speciali licentia Papæ, non est dubium de locis acquisitis ante istam. Sed quid de locis acquisitis post istam constitutionem? Hæc constitutio fuit disputata Bonon. nam Bonon. habent de more, ꝙ quādo insurgit aliquod dubiū super aliqua re, tenentur illud dubium disputare publice: nam fratres Minores de obseruantia incœperunt ædificare ad latus cuiusdam mōtis, qui dicitur mons beatæ Mariæ, iuxta Bononiam: & incæperunt ædificare in parte montis ubi vigebat ventus Australis, & ideo voluerunt transire ad aliam partem montis: dubitatum fuit an possent: Dicit Dominicus de sancto Geminiano, ꝙ ille qui disputauit illā quæstionem, tenuit ꝙ ipsi Minores de obseruantia non poterāt transire ad illam partem montis sine speciali licentia Papæ: sed tamen iste tex. facit contra: quia dicit, Hactenus. id est, vsque ad hanc constitutionem: & cum ista constitutio sit pœnalis, debet intelligi in suis proprijs terminis: iō putat Dominicus de sancto Geminiano, ꝙ absque licentia Romani Pontificis ipsi Minores possunt mutare locum de una parte montis ad aliam partem. [Eremiticam.] & sic Mendicantes possunt eligere vitam eremiticam, de consensu tamen suorum prælatotum, nec requiritur cōsensus conuentus: & in eremo possunt acquirere nouū locū: nec requirit̄ licentia Papæ, quia in eremo non est multitudo populi, ideo cessat scandalum in litera.

† Dñicus no. hic ꝙ nō valet priuilegium ꝯ iꝰ cōe, nisi a dicta derogatoria Fel. sup. ꝺ rescri. nō nulli. columna. 12. Font.

Not. etiam ꝙ ille qui est prohibitus nouum locum acquirere, non videtur prohibitus antiquum cum nouo permutare. Textus tamen posset induci in contrarium cum hic ista æquali prohibitioni subiaceant.

Nota finaliter hic tres titulos, qui concludunt alienationem rei. vide de rebus ecclesiæ non alien. nulli, Dominicus.

[Prima gl. summat, & dicit quid determinat.]

a ¶ Cum ex eo.] Mendicantes non possunt acquirere noua loca ad habitādum, uel antiqua alienare, vel mutare absque speciali licentia Papæ, quæ de hac prohibitione faciat mentionem, in acquirentibus tamen loca pro eremitica uita ducenda, cessat prohibitio. hoc dicit. Determinat autem hæc decr. no. sup. eo. nimis. 2. in ver. ad hoc.

b ¶ Mendicantes.] hi dñr mendicantes quibus victū tribuit incerta mēdicitas: & qui redditus aut possessiones ex regula, vel constitutionibus habere nō possunt sup. eod. lib. de reli. do. c. vnico. & quo ad casum decre. nostrę in omnibus Mendicantib. idem ius cōcor. sup. eo. lib. de Regular. cōstitutionem: qui. n. similem cum alijs vitam suscipiunt, similem sentiant in legibus disciplinam. supra de sta. mo. recolentes.

[Glo. seq. notat, quærit, & remittit.]

c ¶ Ad habitandum.] Not. quia de locis acquisitis ad habitandum tātum sit hic prohibitio: ergo aliàs quàm ad habitādum bene possunt loca acquirere. Sed quomodo, ex quo sunt Mēdicantes? Dic ut dixi sup. eo. lib. de reli. do. ca. unico. in gl. veterē.

d ¶ Scandala.] bene ergo fecit hic prouidēdo, quia sui officij est scandala remouere. supra eo. lib. de offi. leg. cap. 1.

e ¶ Deinceps.] futura igitur comprehendit hæc constitutio: olim enim hic prohibitum licebat, ut sup. eod. nimis 2. ver. ad hoc.

f ¶ Suffragari.] ergo Papa priuilegium suū reuocare, moderari, & in totum tollere potest: licet deceat eius priuilegium esse mansurum. infra de regu. iur. decet ubi de hoc.

alienatio quod cōtinet.

g ¶ Alienationis.] intelligo etiam per quē non transferatur dominium: cum sic large loquat̄, dicendo cuiuslibet. ad idem sup. de reb. eccle. non alie. nulli. & C. de reb. alie. non alie. l. sancimus. licet interdum sumatur solum pro eo contractu, quo trāsfertur dominium. C. de fun. do. l. 1. Io. And.

h ¶ Mētionem.] ergo necesse est de iure communi in rescripto fieri mentionem. de quo dic ut sup. eo. lib. de const. c. 1. in gl. quę incipit, Est contra.

ADDITIO. Ibi etiam de hoc not. Archi. ponens ad litteram quod dicit in Spec. de instru. edi. §. nunc autē ver. & scias. ubi de priuil. loquitur. & de rescri. uide de rescrip. præsenti. §. ratione causæ. uer. item ꝙ est cōtra ius. Ioan. And.

i ¶ Decernentes.] Hodie trāsgressores sunt ipso facto excommunicati per cle. de pœnis, cupiētes. 1. respōso.

K ¶ Eligendam.] Isti sunt digni connenienti honore. 16. q. 3. qui vere & pure, & an tales subsint episcopo, ibi nota: & possunt eremitæ aliàs non religiosi habere proprium. 19. q. 3. §. econtra Paulus.

Religiosus mēdicās de licētia sui prælati pt̄ uitā eremiticam eligere.

l ¶ Licentia.] ergo nota quòd religiosus Mendicans de licentia prælati sui potest uitam eremiticam eligere.

ADDITIO. Vide quod dixi in antiq. de reg. sane in fi. vlt. gl. Io. And.

m ¶ De propinquo.] De hoc inf. de uerbo. sign. c. penu. Io. Andr.

DE PRIVILEGIIS.

¶Dictum fuit supra de excessibus Prælatorum: uerum quia multotiens excessus prælatorum præstant causã, vt subditi obtineãt à Papa priuilegium exemptionis, eo quod prælati grauant subditos: ideo post tit. de excessibus prælatorum, annectit titulum de priuilegijs.

Vnde hic titu. non solum tractat de priuilegiis exemptionis, sed de pluribus alijs. sed occasione sũpta à priuilegijs exemptionis, tractat generaliter de omnibus priuilegijs.

aut rei, si hæc sint inita, uel sita in loco non exempto, conueniuntur coram ordinario: sed ratione domicilij.

Volentes.] Primo præmisso proœmio uel exordio ponit declarationem circa priuilegium exemptionis, & declarationi obijcit, & soluit, & protestatur. Secundo declarationem prorogat ad priuilegium de certo iudice. Tertio determinat quid iuris de priuilegio quod eximit à pœna censuræ. Secunda: ibi, Et idipsũ. Tertia: ibi, In eos. Sed Io. Mon. qui diuidit in quinque partes de exordio facit primam, de obiectione & solutione tertiam.

CASVS. Canonici ecclesiæ beatissimi Hilarij maioris Pictaui. obtinuerunt priuilegium à sede Apostolica, vt essent exempti a iurisdictione episcopi Pictauiensis, sed immediate essent subiecti ecclesiæ Romanæ, datis sibi certis conseruatoribus: Isti exempti perpetrauerunt delictum in diœcesi Pictauensi in loco non exempto, sed extra locum exemptum: pro quo fuerunt conuenti coram episcopo Pictauensi, uel eius officiali habente ad hoc specialem potestatem: Nam ex generali commissione non posset officialis episcopi inquirere de criminibus, nisi haberet ad hoc specialem potestatem ab episcopo: Iste conuentus coram officiali Pictauensi proposuit, quod non tenebatur litigare corã officiali Pictauensi, eo & pro eo, quod erat exẽptus à iurisdictione episcopi Pictauensis: & ideo petebat remitti ad suum iudicem & conseruatorem suorũ priuilegiorum. Pro parte promotoris causarum officij fuit propositum, quod non debebat remitti ad suum iudicem: quia cessabat priuilegium propter delictum in loco non exempto perpetratum: Dubitatum fuit, an deberet remitti ad suum iudicem: Vnde Papa consultus respondet, quod non: sed tenetur litigare corã episcopo, & puniri secundum ordinationem episcopi. Idẽ si exemptus conueniatur pro contractu celebrato, uel pro re existente extra locum exemptum. Sed quid sanctissime pater, utrum ex istis tribus modis priuilegiũ exemptionis de nihilo sibi seruiat? Respondet ꝙ non erit priuilegium inutile: sed de multis sibi seruiet: Nã posito ꝙ exemptus deliquit vel contradixit in loco exempto, qui locus est intra limites diœcesis episcopi loci, & exemptus habet domicilium intra diœcesim Pictauensem, & ita tamen deliquit vel contraxit in loco exempto: licet ratione domicilij posset aliàs cõueniri coram ordinario: tamen non poterit propter priuilegium suum. Item ponamus ꝙ exẽptus deliquit, uel contraxit, vel possidet rem extra locum exemptum, & etiam extra diœcesim illius episcopi, intra cuius limites habet domicilium: tunc ratione domicilij posset coram illo episcopo conueniri, intra cuius limites habet domicilium, & posset eum punire, nisi iudex delicti eum requirat: sed tamen quia est priuilegiatus, nõ poterit coram illo episcopo conueniri ratione domicilij. Idem dicendum est ratione contractus, uel rei existentis extra locum exemptum, & diœcesim intra quã habet domicilium. Sed si deliquit extra locum, exemptum. s. in diœcesi, in qua habet domicilium, si ista duo concurrant. cessabit priuilegium exemptionis. Sed ponamus quòd aliquis impetrauit priuilegium à sede Apostolica, ut non posset conueniri, nec teneret respondere, nisi sub certo iudice, utrum in trib. dictis casibus possit conueniri coram alio iudice? Respõdet quòd sic, uidelicet concurrentibus duobus: uidelicet domicilium & delictum, uel domicilium & contractus, uel domicilium & res: tunc enim in his duobus casibus poterunt conueniri coram iudice domicilij. Sed ponamus quòd aliqua ecclesia obtinuit priuilegiũ, vt religiosi illius ecclesiæ non possent a quocunque iudice suspendi, interdici, uel excõmunicari: utrũ possint suspẽdi, interdici, uel excommunicari ab ordinario si conueniantur pro delicto, contractu, uel pro re? Respondet Romanus Pontifex, ꝙ non, ad quemcũque locum se transferant, nisi se transferrent ad certum Prioratum: tunc possent ab ordinario suspendi, interdici uel excommunicari quamdiu in tali Prioratu tolerentur: licet illi prioratus sint renouabiles ad nutum prælati. [Volentes.] Textus exigit, ut si delictum habeat certam pœnam, imponatur illa pœna, si autem non habeat certam pẽnam, imponatur pœna extraordinaria: uel sicut ius exigit, ut si contumaces fuerint, excommunicentur, uel mittantur in possessionem: iuxta illa quæ habentur in cap. quoniam frequenter. supra ut lit. non contest. Non utique.] id est, non carent omni commodo exemptionis. & respõdet tacitæ quæstioni, quasi dicat, non carebit omnino cõmodo exemptionis, ut dixi in casus positione: uidelicet si domicilium sit in diœcesi, & deliquit alibi, non posset conueniri in loco domicilij: licèt aliàs cessante priuilegio ibi posset conueniri. Item si deliquit extra diœcesim & extra locum exemptum: si domicilium sit in diœcesi, non poterit ibi ratione domicilij conueniri. Item si exemptus deliquit extra locum exemptum, & extra diœcesim domicilij: si iudex delicti petat fieri ad ipsum remissionem: iudex domicilij non poterit in eum exercere suam iurisdictionem, id est, non poterit talem capere nec mittere ad iudicem delicti: quod facere posset si iste non haberet priuilegium exemptionis. Item si iudex contractus requirat iudicem domicilij, ut faciat citari talem, ut comparere habeat coram iudice contractus, non poterit iudex domicilij istud facere obstante priuilegio exemptionis: & in omnibus istis habet commodum priuilegium exemptionis.

CAP. I.

Volentes[a] †liber-

† Vide conc. Trid. sess. 7. de refor. ca. 14. ubi hęc decretalis innouatur.

Nota primo, ꝙ si exemptus delinquat extra locum exemptum, potest conueniri coram ordinario: dum tamen delinquat in diœcesi ordinarij: & istud uerum, nisi aliud diceretur in priuilegio exemptionis Nam iste text. intelligitur quando *Papa dixit in priuilegio suo*, Talem ecclesiam cum ministris suis eximimus à iurisdictione ordinarij: Sed ut dicit Ioan. And in nouella, plures ecclesiæ habent ampliora priuilegia: uidelicet vt non possint conueniri coram ordinarijs, nisi coram certo iudice etiam pro delicto uel cõtractu, uel re existente in diœcesi ordinarij, tunc valerent talia priuilegia: dum tamen apponatur clausula derogatiua ad istã constitutionem. Sed adhuc est quæstio, utrum sufficeret, si Papa diceret, non obstante constitutione Innocẽti quarti? Quidam dicunt ꝙ non: quia illa constitutio aliàs prohibuit illud quod ista prohibet: sed illa fuit declarata per istam. Communis opinio est sufficere dicere, non obstante constitutione Innocentij quarti in concilio Lugdunen.

[Prima gl. summat, & subdit quid declaret.]

a ¶ Volentes.] Exempti vel priuilegiti vt nõ teneantur nisi sub certo iudice rñdere ratione delicti, ꝯtus, aut rei, si hæc sint inita uel sita in loco non exempto, ꝯueniuntur corã ordinario: sed rõne domicilij nõ. Monasterio priuilegiato ut eius monachi à quocũq; interdici, suspẽdi, uel excõicari nõ possint, cessat in illos ordinariorum iurisdictio quoad illa: nisi illi monachi mitterent ad prioratus subiectos ordinarijs: quia tũc ẽt licet utrobiq; sint monachi, ordinarij ẽt quoad prædicta

cta illos iudicat, quamdiu ibi manet. hoc dicit. Determinat autem hæc decretalis diffuse no. 6. q. 4. c. vlti. & supra eod. ti. ex tuarum.
ADDITIO. Et quæ no. Inno. supra eo. recipimus. & Hosti. in summa huius ti. §. fi. sub §. sed & dici posset. & eius excusat prolixitatem ibi positam: dicens quod ante hanc constitutionem, totum illud scripserat: & se extollit quod iura nona pro magna parte suas opiniones approbant. Io. And.

[Glos. secunda reci. per duas q. in quarum prima remittit.]

a ¶ Exemptionis.] Per quæ verba dicatur data exemptio, videbis. inf eod. tit. si Papa, & proprie Apostolicæ sedis est eximere. 16. q. 1. frater. 9. q. 3. nunc vero.

ADDITIO. Vnde legatus et de latere hoc non posset. supra de confir. uti. ca. fi. ut dicit Abbas. Nec episcopus. de excess. plat. c. 2. nec archiepiscopus. eo. tit. sicut vnire. Io. And.

b ¶ Infringant.] isti seueritate ecclesiastica coercentur. supra eod. quanto. & Papa solet talium priuilegia decurtare. supra eo. dilecti.

c ¶ Excedant.] supra eod. porro & c. patentibus. ne priuilegium amittere mereantur. 11. q. 3 priuilegiu. s. eod. tuarum. limites enim transgrediendi non sunt. supra de sepul. c. 1.

ADDITIO. Arch. alleg. 25 q. 1 quæ ad perpetuam. & 9. q. 2. c. 1. o. And.

d ¶ Aut rei.] hec uera, si contractus sit initus, uel maleficium factum in loco non exempto, & res litigiosa non exempta, vt inf. patebit.

e ¶ Ad hoc.] tria superius enarrata. Io. An.

Notat quod priuil. non det excedere me tas priuil. ad hoc s. eo. c. sane. & ca. porro.

† Aliàs ita: quod quanta cunque, &c.

† Aliàs ita: & illi quoad hæc.

tatem, quam nonnullis Apostolica sedes priuilegio exemptionis a indulsit, sic integram obseruari, vt & illam alij non infringant, b & ipsi eius limites non excedant: c † Declaratione irrefragabili diffinimus, quòd quantuncunque † sic exempti gaudeant libertate, nihilominus tamen ratione delicti, siue contractus, aut rei d de qua contra ipsos agitur, rite possunt coram locorum ordinarijs conueniri; & illi † quo ad hoc e suam in ipsos iurisdictionem, prout ius exigit, exercere. Nunquid f ergo carent omnino in his commodo libertatis? non vtique: quia nec coram ordinarijs ipsi, dummodo sit in loco exempto g commissum delictum, vel contractus initus, vel res litigiosa, nec vbi domicilium habent, si alibi delinquant vel contrahant, aut res ipsa consistat, conueniri possunt aliquatenus super istis: nec domiciliorum prætextu locorum diœcesani (si ubi deliquerunt vel contraxerunt, aut res ipsa consistit, illi conueniantur) remittendi eos illuc, vel ipsis vt illic respondeant, iniungendi habent aliquam potestatem: saluis nihilominus casib. alijs, in quibus eos episcoporum iurisdictioni subesse canonica præcipiunt instituta. h Et idipsum i decernimus circa illos, k quibus vt non nisi sub vno certo l iudice teneantur de se cōquerentibus respōdere, Apostolico priuilegio est cōcessum.

¶ Monasterio priuilegiato, vt eius monachi à quocunque interdici, suspendi, vel excommunicari non possint, cessat in illis ordinariorum iurisdictio quo ad illa: nisi illi monachi mitterētur ad prioratus subiectos ordinarijs: quia tunc et licet vtrobique sint monachi, ordinarij etiam quo ad prædicta illos iudicant, quamdiu ibi manent. h. d.

¶ In eos m † autem, quib. ne interdici, suspendi, vel excōmunicari à quoquā valeant, à sede Apostolica est indultum: sicut sunt religiosi quamplures, in quorum priuilegijs cōtinetur, ne quisquam Episcopus, vel Archiepiscopus monasteriorū suorū monachos pro vlla cā, vl loue loco interdicere, suspendere, vel excōmunicare præsumat: ijdem ordinarij iurisdictionē suā quantum n ad ista vbi-

[Gl. seq. declarat ob. & sol. quam facit textus.]

f ¶ Nunquid ergo.] quia videretur aliquib. quod per hoc exēpti equiparentur nō exēptis, vt indistincte possent corā ordinarijs conueniri: io de hoc obijcit & soluit: & hoc dicere intēdit, quod indistincte rōne domicilij 1 sunt exēpti, vt iudex domicilij nec ptātē habeat cognoscēdi, nec remittēdi: & tñ ille ē vn' modus sortiēdi forum sup. de fo. comp. c. vlt. Itē si delictum, contractus, aut res litigiosa sunt in loco exempto, gaudebūt exemptione: si n. Anglicus delinqueret Bonon. nōne puniretur per Iudicē Bonon. Fingamus ergo & æquiparemus Anglicū exēpto 2. vt sicut ille qui aliàs non est de iurisdictione, ratione delicti efficit de iurisdictione: sic exēptus qui aliàs de iurisdictione non est, rōne delicti de iurisdictione efficit. idem in cōtractu & re.

1 Hoc & quod sequitur declarat uiin tex. sup uers. nec ubi.

[Glo seq. reci. per q. & solutionem.]

g ¶ Exempto.] dicit hic Ber. quod monasterio exēpto ecclesia, cęmeteriū, domus monasterij, atria, hortus. areæ, quæ sunt iuxta ecclesiā, intelliguntur exēpta. 12. q. 1. necessaria. & c. nulla. 17. q. 4. diffiniuit. & c. id constituimus. sup. de immu. eccl. c. 1. & de cēs. ca. r.

h ¶ Instituta.] ut sup. de hære. ad abolendā. in fi. supra eo. lib. de præb. c. 1. de sta. reg. c. unico. in fi. Idem si capellas hērēt nō exemptas. sup. eo. ex ore. & c. cū capella. sic sup. de consue. c. cū inter vos. sup. de sen. excom. nōnulli & inf. eo. ti. auctoritate. [vide quod nor. in cle. de sepul. dudū. in gl multotiēs. & de pę. & re. c. 2. in gl. pen.

ADDITIO. Bene facit ad ppositū huius gl. decr. veniens. s. de præscrip. ver. chrisma. per quā patet quod chrisma, oleum sanctum, consecrationes basilicarū, & ordinationes clericorū, & his similia, sūt a diœcesanis epis postulanda: nisi aliud ipsorū priuilegijs concedatur. & alleg. et Host. q. 1. inter dicimus. Ioan. And.

i ¶ Et idipsum.] s. quod dictū est de exēptis.

ADDITIO. Tā circa quæstiones, quā circa remissiones. Io. And.

K ¶ Illos.] non exemptos, sed priuilegiatos tm, ut sequitur.

[Gl. seq. reci. per obie. & duplicē solutionē.]

l ¶ Certo.] istud soluit ꝯriū de decr. sup. de rescri. ad hæc, quia hic certus iudex datus fuerat a Papa, ibi incertus, quem Imperator duceret eligendum: præterea ibi per modum rescripti & iuris cōis facta fuit interpretatio. hic in modū gratiæ & priuilegij. qđ et apparet ex titulo, & ex lrā quæ sequit, Apostolico priuilegio.

m ¶ In eos aūt.] Istud quod sequitur intelligas sane, secūdum determinationem decr. inf. eo. ti. ne aliqui.

n ¶ Quantum ad ista.] s. interdictum, suspensionem, & excōicationem: ergo quantum ad alia salua manet iurisdictio. licet ergo ista exercere nō possint ordinarij, possunt tamen causam eorum audire & iudicare: si non pareant, poterūt in possessionem mittere, & simi-

2 In quo tñ pius hēt diœcesanus Bonon. quā in Anglico. pp cās spāles, quibus sibi subest, vt inf. gl. 2. Io. And.

Exempto monasterio ecclesia, cœmeteriū, hortus, area intelligūtur exempta.

† De intellectu vid. Dec. in c. tuarū. nu. 49. extra de priui.

similia fa cere. ADDITIO. Dicit Host. ꝙ etiam deponere illos poterunt, & in arctum monasterium detrudere, si causa talis fuerit: potestati. n. ordinariorum non detrahit, nisi inquantum est expressum: sicut & de præscriptione dicitur, supra de præscriptionib9, auditis, & c. cum olim. Ioan. Andr.

a ¶ Resideant.] ad idem supra eod. quoniam. & cap. cum capella. & nota litterã: quia si irent illuc causa uisitandi, uel causa solatij, vel vt viatores: illos quo ad ista non coercent ordinarij. ff. de iud. l. hæres absens.

† Al. illorum.

ADDITIO. ver. nam ubi, & procedit hoc etiam si ibi delinquant tũc uel contrahant scđm Inno. [Glo. seq. alleg. duas concor. soluit contrarium. finis reci. per quæstionem.]

† Al. ita: aliquẽ sic vtrobiq;, &c.

b ¶ Depẽdere.] cõco. supra eo. lib. de preb. cum singula. & si. sup. de præb. extirpandæ. §. qui uero nec obstat decre. de elect. constitutis. quę loquitur cum monasteria nõ sũt annexa nec pẽdentia. Et talis habebit vocem in vtriusque plati electione, si est consuetudo: aliàs conuẽtus eligeret. 16. q. vlt. c. vlt. sup. de elec. c. 1.

Priores nõ hẽnt ius eligendi platum ĩ maiori monasterio, à quo prioratus eorum dependent.

ADDITIO. secundum Host. Idem Io. Mo. & Arch. Vide quod dixi post Inn. de reli. do. c. fi. §. vlt. qui distinguit, an habeat electionem superioris: & an prioratus bona sint distincta. Io. And.

c ¶ Quo ad præmissa] scilicet suspensionem, excõicationẽ, & interdictũ, & intelligas hoc qñ prioratus ille tale priuilegiũ nõ hẽt nec ex se, nec ex superiori monasterio. quia si maius monasterium haberet priuilegium, ꝙ monachi sui & prioratuum sibi subiectorum a quoquam excõmunicari non possent, & c. tũc secus.

1 Cui resistere non pñt. ẽ sta. mo. cũ ad monasteriũ. versi. tales. Io. And.

d ¶ Quandiu morantur.] ergo post reuocationẽ eorum eps quo ad prædicta in eos iurisdictione uti non poterit] nisi pręueniatur. de fo. compe. proposuisti. secundum Host. & Io Mon.

cunque illi fuerint, penitus exercere non possunt; Nisi forsan ipsi monachi ad monasteriorum suorũ Prioratus ordinariis eisdem subiectos (ut uel gerant eorum † regimen, vel in eis tamquam proprij locórum ipsorum monachi resideant a) fuerint destinati: tunc enim & si libere possint ad eadẽ monasteria reuocari, ac tam illorum, quàm ipsorum Prioratuum monachi reputentur, (cum non sit inconueniens aliquẽ † vtrobiq; locum habere monachicum †) vnum alteri subesse monasterio, uel ab ipso noscitur depende re b: ratione tamen eorũdem Prioratuum dicti ordinarij sua iurisdictione in ipsis, etiam quo ad præmissa c, quãdiu d morãtur in illis, licite uti possunt.

† Al. monachum.

¶ Idem.

¶ Curia Romana habet studium generale, & eius priuilegia h. d. Ioan. And.

CAP. II.

CVM de diuersis e

CVm de.] Præmissa causa ꝓuidet, & ꝓuisionem declarat: ibi, Vnde. Hic priuilegiatur locus studij. de priuilegijs doctorum habetur. C. de profes. & medi. l. medicos. lib. 10. ff. de exc. tu. l. sed & reprobari. §. vlti. Ioan. And.

¶ Pro intellectu huius c. est præsuppo nẽdum primo illud quod habetur ĩ c. super specula. de magi in antiq. videlicet, ꝙ clerici pbendati & beneficiati existentes in studio gñali, de licentia suorum prælatorum (q̃a. hoc est necesse) ꝑcipiant fructus beneficij & grossum prębendæ, sed non distributiones quotidianas: quia existens in studio, licet reputetur præsens vt ꝑcipiat fructus beneficij sui, & grossum prębendæ: non tamẽ reputatur interesse diuino officio. Secundo est ꝓsupponẽdum ꝙ habere studium generale dependet a potestate principis concedentis priuilegium.

CASVS. Aliqs clericus beneficiatus est in curia Romana, & studet in iure diuino vel humano, idest, ĩ iure canonico vel ciuili: vtrum possit ꝑcipere fruct9 beneficij quasi studens in studio generali? Respõdet Romanus põtifex, quòd iustis de causis ad hoc animum suum mouentibus iamdiu disposuit, quòd in curia esset studium generale; sic quòd studens in curia Romana perciperet fructus beneficij sui, quasi studeret in studio generali. Vnde curia Romana non accipitur pro ciuitate Romana, nisi tandiu quamdiu est ibi curia: nam regentes sequuntur curiam. [Quasi] alij qui exponũt quasi, pro, vt: q̃a re vera Ecclesia Romana est mater Ecclesiarum omnium. Alij dicunt ꝙ stat ꝓprie: q̃a Ecclesia Romana nõ est vera mater, sed quasi mater: quia mater proprie dr̃ illa, q̃ peperit filium: Ecclesia autem re uera nõ parit, sed dicit quasi mater: quia quasi parit, videlicet spiritaliter in regeneratione, quæ fit per baptismũ. [Ciuilis.] Ista verba veniũt expositiue ad duos terminos sequẽtes, s. diuini & humani. Alij dicunt quòd veniũt expositiue ad uocabulum humani: ita quod ius canonicum vocet ius humanum: vel ius ciuile dr̃ ius humanum. Vnde ius humanum dicitur ius factum ad conseruationem humani generis.

No. primo ex princip cap. secundum vnam expositionem, quod quando dictio, quasi, iungitur qualitati veræ, accipit ꝓut hic intelligitur ex isto cap. si dicamus ꝙ Ecclesia Romana sit vere mater: sed quãdo dictio, quasi, iungitur qualitati, non uere diminuit.

No. vlterius, quod studentes non solum dicũtur sibi proficere, sed etiam omnibus alijs, idest, ad profectum omnium aliorum: nam Ecclesia vniuersalis indiget uiris litteratis ad sui regimen. Notã ꝙ licet ius canonicum sit extractum a iure diuino, tamen dicit ius humanum: quia fuit factum ad politiam humani generis: sicut exponitur in proœmio decretalium: ibi, Humani generis Nota principalem effectum huius c. ꝙ studentes in studio generali percipiũt fructus siue redditus suorum beneficiorum ac si residerent, idest, percipiunt fructus. quos percipere deberẽt ratione ꝓsentię. Gloss. fin. dicit ꝙ non omnes studentes in studio generali percipiũt fructus suorum beneficiorum, sed soli theologi. c. super specula. ne clerici uel monachi sæcula. nego. se immisceant. ꝙ loquitur de studentib. in theologia. nec obstat iste tex. quia debet interpretari secundum illud c. super specula. Istud non placet modernis doctoribus: immo dicũt, ꝙ studentes in quacũque facultate debent percipere fructus beneficiorum, quos perciperent in præsentia: maxime si studeant in iure canonico uel ciuili. nec obstat c. sup ꝑ specula. quia dicit specialitatem in theologis respectu contrarij statuti: ideo valeret statutum ꝙ studẽtes in iure canonico vel ciuili non perciperent fructus beneficiorúm: sed in theologia non valeret tale statutum.

Nota etiam ꝙ sedes Apostolica appellatur quasi mater omnium. Nota finaliter, quòd curia Romana habet priuilegium studij: & sic locus ubi studium deputat, habet certa priuilegia. De priuilegijs vero Doctorum habetur. C. de profes. & medi l. medicos. libro decimo. & ff. de excusat. tuto. sed & reprobari. §. fina. Dominicus.

[Prima glo. summat.

e ¶ Cum de diuersis.] Curia Romana habet studium generale, & eius priuilegia. hoc dicit.

a ¶ Mundi.

mundi [a] partibus multi confluant ad sedem Apostolicam quasi [b] matrem. Nos ad communem [c] tam ipsorum, quàm aliorum omnium commodum & profectũ paterna sollicitudine intendentes, ut sit eis mora huiusmodi fructuosa, prouidimus, quod ibidem de cætero regat̃, & uigeat studium iuris diuini & humani, canonici videlicet [d] & ciuilis. Vnde uolumus & statuimus, ut studentes in scholis ipsis penes sedem [e] eandem talibus priuilegijs omnino, libertatibus & immunitatibus gaudeant, quibus gaudent studentes in scholis, ubi generale regitur studium, ac recipiant integre [f] prouentus † suos ecclesiasticos, sicut illi.

† Vide cõcil. Trid. sess. 5. reform. c. 1. in fi.

¶ Alexander quartus. †

† In manuscriptis ita: Alex. iij.

¶ *Dicit quomodo intelligatur priuilegium, quod habent quidam Abbates de populo benedicendo, & quibus possint Abbates conferre tonsuram. Io. Andr.*

CAP. III.

ABBA-

a ¶ Mundi] bene dicit: quia Apostolicus totius orbis est dominus. supra de fo. comp. c. vlt. & supra in proœmio huius lib. cum suis concor.

b ¶ Quasi matrem.] 2. q. 6. ad Romanam. 9. dist. in memoriam. & quasi, ideo dicit: quia Ecclesia 1 iam genitum natura, gignit per gratiam: vnde debet dici renatus, ideo dixit quasi: quia mater proprie, dicit̃ quæ parit.

1 Cur ecclesia dicatur mr̄ fideliũ luculenter culenter docet Turrecremata in summa de ecclesia. li. 1. c. 40.

ADDITIO. Idem Ioã. Monac. qui dicebat ꝙ ecclesia de non esse (cum essemus natura filij iræ, ad Ephesi. 2.) ducit ad esse spirituale per sacramentum baptismi. unde ille iã natus est auctus per gratiam, quæ gratia non destruit naturam sed perficit, secundum Augusti. Io. An.

c ¶ Communem.] debet enim lex esse communis. 4. distinctio. erit autem. & supra in proœmio huius libri.

[Glos. seq. ponit duas lecturas.

d ¶ Videlicet.] Istud posset uenire expositiue ad utrumque, quasi dicat diuini, id est, cãnonici, humani, id est ciuilis: sed melius est [Idem Ioan. Monac.] quod ueniat expositiue tantum ad uerbum humani, id est, positiui scilicet canonici & ciuilis. & quod diuini, intelligatur proprie de sacra pagina.

[Glo. seq. quærit & soluit secundum & tertium dictum reci. per duas quæstiones.

e ¶ Sedem eandem.] Nunquid intelligimus quòd hic de sede Apostolica dicit, late, ut comprehendat etiam loca uicina per duas dietas legales: prout dicitur sup. eo. lib. de præben. præsenti? Non credo, sed intelligam per sedem, ciuitatem, uel locum ubi est curia cũ suis suburbijs tantum. ad hoc inf. de sent. excommuni. si ciuitas. aliàs sequeretur, ꝙ curia uel studio existente Bonon. studentes Imolæ uel Mutinæ gauderent priuilegio: quod esset absurdum. supra de cle. nõ resi. tuæ. prorogatio igitur illius decret præsenti suum specialem casum contingat. & puto quod Viterbien. studens Viterbij, ueniente curia & permanẽte, gaudebit hoc priuilegio: sed curia recedente cessabit gaudere: sicut & ego studens Bonon. gaudebo priuilegio studij: & si cras tolleretur Bonon. studium, uel eius priuilegium, gaudere cessarem. Non obstat prędicta decre. pręsenti §. sane. quia ibi odium 1: hic fauor. & horum diuersa est ratio. infra de regu. iur. odia. cum suis cõcor. Si uero aliquis existens in curia pro impetratione facienda, uel ibi procurator uel aduocatus existens, in fraudem scholas intraret, ut huiusconstitutionis beneficio gauderet, fraus sibi non proderit 2 supra de renunc. cap. 2. cum suis concord. Sicut nec uere causa rei publicæ abesse dicitur, qui causa proprij commodi in legatione est. ff. ex quib. caus. maio. l. non uere. & facit quod ibi not. & quod not. Moderni. de magistris. c. vlti. in antiq.

1 Per qd̃ ꝑiudicaretur ordinatio collatori fanor. n. respicit studentẽ: vt hic in princ. Io. And.

2 Idẽ Io. Mon. qui dicit ꝙ talẽ denominabit ab eo in quo se plꝰ occupat, & remittit. j. de uerb. signi c. fin. Io. And.

[Glb. seq. recit. per duas quæst.]

f ¶ Integre.] quotidianis distributionibus exceptis sup. de magistris, c. ult. sup. de præbend. licet illæ enim non dantur etiam præsentib. qui non intersunt diuinis. sup. eodem lib. de cler. non resi. c. vnicò. Nec intelligas quod de iure communi existentes in studio percipiant corpus prębendæ, saluo quod de sacra pagina dicimus. sed hic intendit dicere quòd si ex dispensatione, consuetudine, uel statuto ecclesiæ existens in studio potest percipere præbendam, hoc poterit studẽdo in curia.

ADDITIO. Pro existentibus in studio quod percipiant corpus præbendæ, est argumen. 82. distinct. proposuisti. in gloss. sufficit. & 37. distinct. de quibusdam. Contra eos est quod not. 12. q. 2. Vulterana. & 16. quęstio. 1. generaliter.

ABbates.] Sunt duæ partes. Prima tractat de benedictione super populo fienda, & per abbates super hoc priuilegiatos. Secunda: ibi, Nec eis. De collatione tonsuræ. Iterum prima dicit quid eis liceat determinando locum & tempus. Secunda: ibi, Alibi, ponit quid non liceat. & exceptionem subdit: ibi, Nisi. Secunda principalis miscen do quid liceat, ponit quid non liceat, à quo excipit: ibi, Nisi. Io. And.

¶ Si Abbas à sede Apostolica obtinuit priuilegium, vt possit impertiri solemnem benedictionem: istud priuilegium restringitur quandiu est in monasterio, vel in capella sibi pleno iure subiectis. hoc dicit. Præsupponendum est, quod simplex sacerdos licet possit populum benedicere benedictione non solemni: soli tamen episcopi possunt impendere benedictionem solemnem, quæ fit dicendo: Sit nomen Domini benedictum. Humilitate vos ad benedictionem. 95. dist. c. ecce ego dico.

CASVS. Aliquis Abbas obtinuit à sede Apostolica priuilegium, ut posset impertiri solemnem benedictionem, & non fuit dictum in quocunque loco: sed simpliciter fuit ei concessa facultas, vt posset impertiri solemnem benedictionẽ. Iste Abbas inuitatus ad funus cuiusdam defuncti, uoluit impertiri istam solemnem benedictionem: aut cum esset in aliqua processione, voluit imperiri benedictionem solemnem: vtrum possit? Respondet Romanus Pontifex dicens, ꝙ nisi aliud fuerit dictum & nominatim expressum in priuilegio suo, nõ poterit impertiri benedictionem solemnẽ, nisi in monasterio suo, & in capellis sibi perpetuo iure subiectis: in quibus ipse Abbas est tamquam episcopus. Sed utrum sit permissum abbati conferre primã tonsuram extraneo, non suis conuersis? Respondet ꝙ nõ: ẽt si illi extranei conuolarent ad monasterium animo conuertendi se ut fierent monachi [Insigniuit.] s. simpliciter. [Elargiri.] quia in his tribus consueuerunt episcopi benedictionem solemnem impertiri populo. Not. primo, ꝙ benedicere populum benedictione solẽni, ꝯpetit solis ep̃is, q̃ tenent locum Apostolorũ: & alij inferiores prælati, puta rectores ecclesiarum parochialium tenent locum lxxij. discipulorũ. Not. ꝙ Abbates de iure commuui nõ habent facultatem impertiendi benedictionem solẽnem: sed possunt a sede Apostolica obtinere priuilegium, ut illam benedictionem solẽnem possint impertiri. Nota tres horas, in quibus ep̃s potest benedicere populum benedictione solẽni, videlicet post laudes, post Missarũ solẽnia, & post uesperas.

Not. ꝙ Abbates possunt conuersis suis conferre primam tonsuram, per quam confertur ordo clericalis.

Not. ꝙ si Papa dedit alicui abbati priuilegium benedicendi populum benedictione solemni: istud priuilegium non extenditur extra monasterium ipsius abbatis, & loca sibi pleno iure subiecta: nam istud priuilegium tendit in diminutionem auctoritatis epalis: ideo debet stricte interpretari, ut minus lędat. Et si abbas daret benedictionem populo extra monasteriũ uel loca sibi non pleno iure subiecta, ipse delinqueret, & posset eum eps punire non obstante priuilegio exemptionis: quia priuilegia tantum ualẽt quantum sonant.

tes [a], quos Apostolica sedes in exhibitione benedictionis super populũ speciali priuilegio insigniuit in ecclesijs, quę ad eos pertinent pleno iure [b], quando in eis diuina officia celebrant, possunt post Missarum solemnia, & vesperinas ac matutinas laudes [c], benedictionem solemnẽ super populum elargiri. Alibi [d] autem publice, aut per uias, ciuitates, castra, & villas, populis & plebibus benedictionem facere uel impartiri non ualeant: Nisi hoc eis expresso [e] † Apostolico priuilegio sit cõcessum. Nec eis † licitum sit alijs, quàm monasteriorum suorum conuersis, & qui ad illa conuolauerint [f], & in quos ecclesiasticam, & quasi episcopalem [g] iurisdictionẽ obtinent, primam clericalem conferre tonsuram [h]: Nisi eis id competat ex pleno præfatæ sedis indulto [i].

¶ Idem.

¶ Exempti in locis non exemptis oratoria uel capellas sine diœcesanorum licentia cõstruere non possunt: nec in exemptis sine licentia Papę. Nec possunt exempti assumere causas proprias suorum liberorum hominum in se, etiã si illi sint sui censuales. h. d. Ioan. And.

CAP. IIII.

AVCTORITA-

[Prima gl. summat.]

a ¶ Abbates.] dicit quomodo intelligatur priuilegium quod habent quidam Abbates de populo benedicendo, & quib. possint Abbates conferre tonsuram. Io. And.

[¶ Secunda glo. recit. per quæstionem.

a ¶ Abbates.] Licet hic de abbatibus exprimat: idem intelligo de Prioribus, archipresbyteris, uel alijs, quibus hoc priuilegiũ concessum esset, cum eadem sit ratio: ista autem decre. olim inter extrauagantes incipiebat? Quoniam nonnulli. [De qua loquitur Gu. in Spe. eod. titu. Ioan. And.]

ADDITIO. Opinionem gl. tenet Archi. propter identitatem rationis. alleg. sup. de consti. translato. bene facit inf. eo. vt Apostolicæ. Io. And.

b ¶ Pleno iure.] s. in spiritualibus & temporalib. sup. eod. cum plantare. §. in ecclesijs. & sup. c. quoniam per confessionem.

ADDITIO. Dicit hic Archid. Alanum scripsisse, ꝙ tunc ecclesiæ pleno iure pertinent ad monasteria, quãdo in eis sacerdotes instituunt, & omnes obuẽtiones percipiunt præter stipendia ministrorum. de præb. auaritiæ. & c. de monachis. ubi de hoc. in antiq. & 16. q. 2. in summa. Io. And.

c ¶ Solemnem.] s. quam faciunt episcopi solemniter dicendo: Sit nomen Domini benedictum, &c. quia priuatam benedictionem exhibent etiam præsbyteri simplices. 95. dist. ecce ego dico.

ADDITIO. Non tamen præsente episcopo. 21. dist. denique. Io And.

d ¶ Alibi.] scilicet extra ecclesias sibi pleno iure subiectas.

ADDITIO. Dicit Archi. ꝙ multi priuilegiati hoc male obseruant. propter quod esset eis priuilegium auferendum 74. dist. ubi ista, & c. seq. Io. And.

e ¶ Expresso.] Quantumcunque ergo generaliter loquatur priuilegium: hoc non poterit: nisi id in priuilegio sit expressum, & cap. fin. sup. eod. lib. de hæret. inquisitores.

f ¶ Conuolauerint.] vt ibi conuertantur & fiant monachi.

ADDITIO. De æta. & quali. cum contingat: datur consilium ꝙ hoc non fiat intra annum probationis: quia certum est, ꝙ postea exire posset, & fraus fieri, q̃ præcauenda est. de ser. non ordi. c. 1. pro & contra. sup. de sent. excom. religioso. Io. And.

g ¶ Quasi episcopalẽ.] Hoc dixit: quia vere epalem habere nõ posset. s. vt posset chrismare, & alia facere, quæ sunt epalis ordinis. si igitur abbas in parochia sua, uel alio loco habet iurisdictionem in spiritualibus: quod aliàs de iure debet habere episcopus: etiam puros laicos nec conuersos, nec conuertendos poterit clericare: aliàs non sicut. n. eps laicum non suæ iurisdictionis ordinare nõ potest absque licentia sui episcopi. supra eo. lib. de temp. ordi. cap. viti. sic nec iste abbas talẽ poterit ordinare.

h ¶ Tonsuram.] Confertur 1 enim per ipsam clericalis ordo. supra de æta. & quali. cũ contingat. & hoc intellige secundum determinationem illius de abbate benedicto & præsbyteros: saluo eo quod habes de sup. negli. prælat. cap. 1. & possunt tales abbates conferre etiam superiores ordines vsq; ad lectoratum inclusiue. 69 dist. c. 1. in prædi. cap. cum contingat. Vide quod ibi dixi: vbi etiam tenet Boa. & hic Archid. quòd alteri conferens imprimit characterem. Ioan. And.

ADDITIO. Faciunt hæc quæ tetigit glo. pro abbatibus, qui benedicunt calices, patenas, vestes sacerdotales, cruces, & similia. de quib. sup. de sacra vnctio. cap. vnico. ante finem. de conse. dist. 1. vestimenta. nam si benedicunt & consecrant personas, fortius & res. 12. q. 1. præcipimus. A cõsecratione calicis in quo fit vnctio, vt in præ. cap. vnico. abstinere debẽt, in alijs superiorib. & similibus, vbi fit solum verbalis benedictio, sustineri potest, qñ ad opus suarum ecclesiarum id agũt: aliàs abstinere debent, cum nec solemniter benedicant populum, vt hic, nec aquam etiam benedicant solẽniter. supra de consecra. eccles. uel alta aqua. maximè quia eorum benedictio simplex est, vel ad plus mista, vt no. in cle. de stat. monach. attendentes. § statuimus. De mitratis dicam infra eod. vt Apostolicæ. supra 2. glos. Ioan And.

i ¶ Indulto.] puta quia habent priuilegium: quia quoscunque etiam non subditos volentes ab eis ordinari, clericare & ordinare possint: tenor etiam priuilegiorũ seruabitur sup. eod. porrò.

AVctoritate.] Sunt tres partes. Prima ponit triplicẽ prohibitionem contra exemptos. Secunda contra facientes iubet compesci per ordinarios: ibi, Quòd si. Tertia prouidet ordinarijs contra conseruatores: ibi, Et si quas. Secunda, principalis. ibi, Inhibemus. ponit inhibitionem & exceptionem. Tertia: ibi, Causas. ponit illam inhibitionem, quam declarat: ibi, Etiã Ioan. And.

† Aliàs, expresse.

† Vide cõci. Trid. sess. 23. de refo. c. 10.

Ecclesia qñ dicatur spectare pleno iure ad monachos.

Bñdictio solemnis qualiter fiat.

1 Vide os no Turrecrematã i c. cler. 23. dist. vnde itelliges, an prima tõsura sit ordo.

¶ Præ-

¶ Præsupponendum est illud, quod habetur in c. cum olim §. insuper. eo. tit. in anti. videlicet ꝙ nullus hēt ædificare nouum oratorium, vel capellam, aut eā dotare, vel altare nouum exigere sine licentia diœcesani: & si quis ꝯtrium fecerit, tam capella, seu oratoriū, vel altare, quàm fructus sui cedunt diœcesano, non vt percipiat fructus tamquā suos, sed vt in tali ecclesia, vel oratorio possit instituere clericum absque consensu fundatoris.

mo sua cuilibet licet: nō erigindo ibi altare, 1 nec missam celebrando.
ADDITIO. nisi hæc duo faciat de auctoritate diœcesani. quod dic vt de conse. d. 1. vnicuique. & duobus c. seq. Ioan. And.

1 Intelige de altari cum ara ꝯsecrata: nō. n. ꝓhibet alias erigi altaria cū imaginib. sanctorū ad orandum.

† Vide Roman. cōsi. 409. Lapū alleg. 42. Calde. cōsil. 4. Feli. cons. 130. ex qb. cognosces an liceat oratoria ædificare diœcesano inconsulto.

CASVS. In diœcesi Pictauensi est monasterium exēptū, vel ecclesia exempta: isti exēpti ædificauerunt vel dotauerunt de nouo aliquam capellā, aut oratorium sua ꝓpria auctoritate: vtrum licite fecerint? Respondet ꝙ non, si sine licētia diœcesani illam capellā de nouo ædificauerunt in loco nō exempto. Sed vtrum in loco exempto possint capellam erigere sua auctoritate propria? Rñdet quòd non absque auctoritate Papæ, qui habetur loco diœcesani: alioquin perderēt capellam cum fructibus: ita ꝙ si patronus diceret; ex quo non vultis vt habeamus iuspatronatus in tali capella, recuperando dotem, non est audiendus: immo illam dotē iamque assignatam non poterit recuperare. Sed quid sanctissime Pater, sunt aliqui homines, qui tenent ab exemptis possessiones: sed tamē ipsi homines sunt dñi directi: quia illas possessiones tenent ad aliquem censum annuum: isti homines conueniuntur coram ordinarijs, vtrum exempti possint petere, vt isti sui homines remittantur ad suos conseruatores? Respondetur, ꝙ non: si causa super qua fuerunt conuenti, sit cōmodum ipsorum hominum: secus si esset cōmodum exēptorum, & tangeret ius suorum exemptorum, & dominium directum illarum possessionū esset apud exēptos: quia tunc pro hominibus conuentis posset suscipere defensionem, & petere remissionem ad suos conseruatores: sed quando commodum possessionum spectat ad ipsos homines, non possunt exempti pro eis suscipere defensionem: nec petere vt causa remittatꝛ coram suis cōseruatoribus. [Causas.] Et dicuntur causæ suorum hominum, qñ commodum & incommodum suspectat ad ipsos homines: ita quod ex fine litis non sunt exempti cōsecuturi aliquod commodum vel incommodum Nota primo, ꝙ exempti delinquentes in locis non exemptis, puniri possunt per ordinarios, ad hoc eo. tit. & li c. 1. Nota secundo, ꝙ legati excōicatio lata in casu non sibi commisso, est nulla, ad hoc supra de præben c. si. Dominicus.

te [a] † sedis Apostolicæ de fratrum nostrorum consilio statuimus, quòd oratoria [b], vel capellas in locis non exemptis [c], sine diœcesanorum locorum ipsorum licentia exēpti construere non præsumant: neque in sic constructis [d], nec tempore interdicti [e] (casibus expressis in iure dumtaxat exceptis [f]) celebrent vel faciant celebrari diuina. Quòd si talia præsumpserint, ab his per locorum ipsorum ordinarios compescantur [g]: Et si quas propter hoc exemptorū ipsorum cōseruatores in eos sententias protulerint, illas penitus reuocamus [h]. Inhibemus insuper, ne in locis etiam exēptis hoc ipsi exempti facere audeant: nisi super his licentiam vel priuilegium habeant sedis Apostolicæ [i] speciale. Causas [k] quoq; siue lites proprias [l] suorum hominum liberorum [m], quæ videlicet tantum ad ipsos homines pertinent [n], ijdem exempti suo nomine, siue vt actores, siue vt de

[Prima glossa summat.]

a ¶ Auctoritate.] exempti in locis non exemptis oratoria vel capellas sine diœcesanorū licentia cōstruere non possunt: nec in exemptis sine licentia Papæ: Nec possunt exempti assumere causas proprias suorum liberorum hominū in se, etiā si illi sint sui censuales, hoc dicit. Ioan. And.

b ¶ Oratoria.] oratoria debent esse id quod verbum sonat. 42. dist c. vlti. & penulti. & ista publica oratoria sine diœcesanorū licentia non construent in loco nō exempto, & de his oratorijs habetur supra de censib. c. vlt. sup. eo. patentibus, priuatim autem orare in do-

c ¶ Non exemptis.] sicut. n. si Anglicus in ciuitate Bono. vellet ecclesiam erigere, hoc non posset sine diœcesani licētia: sic nec exemptus habita cōparatione, vt dixi supra c. 1. ad idem de cō se. dist. 1. nemo ædificet. in auth. de eccle. tit. §. si quis autem voluerit. coll. 9. in authen. vt nullus fa. orato. do. coll. 5.
ADDITIO. Vide eo. tit. cum olim c. super gl. nota ꝙ & idē. §. seq. Ioan. And.

d ¶ Constructis.] tolle quod est infra, celebrent vel faciant celebrari.

e ¶ Interdicti.] hodie religiosi ēt exempti violantes generale interdictum, quod seruat mater ecclesia, ipso iure excommunicati sunt per cle. de exces. prælat. ex frequentibus.

f ¶ Exceptis.] supra eo. vt priuilegia. & c. ꝙ nonnullis. supra de sent. exc. permittimus, hodie dic vt inf. de sent. excom. c. vlt.

g ¶ Compescātur.] Ecce ergo quod exemptus propter delictum in loco non exempto commissum, subest ordinario, supra c. 1.

ADDITIO. Probat etiam decre. ista idem de exēpto quoad tertium membrum, quod de celebrantib. loquitur. Ioan. And.

h ¶ Reuocamus.] conseruatores n. priuilegiorum ad hunc casum iurisdictionem suam extendere nequeunt, cum se ad hunc casum priuilegia nō extendant, supra c. primo, nec se intromittere possunt, nisi de manifestis iniurijs. supra eodem lib. de officio delega. c. 1 & vlti.

i ¶ Sedis Apostolicæ.] quia 2 sicut eps est diœcesanus in loco non exempto, vt supra: sic & Papa est diœcesanus in loco exempto: puto tamen ꝙ hoc casu sufficeret licentia legati de latere. argum. inf. de verb. sign. veniens. in prin. & supra de ele. si abbatem, & ad hoc facit quod dixi supra eo. li. de ele. cupientes. circa princ. in glo. in hoc casu.

2 Hinc notāt docto. Papā esse diœcesanū & iudicē ordinariū exemptorum. vide glo. no in cap. nulla. 63. dist.

K ¶ Causas quoque.] & facit iste §. ad ea quæ not. Inno. & Host. supra de appel. dilectis.

l ¶ Proprias.] palam est illam propriam causam esse, cuius damnum vel emolumentum ad aliquem suo nomine pertinet. ff. quādo appel. sit l. 1. 2. q. 6. biduum. ver palam.

m ¶ Liberorum.] in seruis enim secus: & in hoc nulla dubitatio.

]Glo. seq. reci. per tres quæstiones. Secunda ibi, de furto. Tertia ibi, & istud]

n ¶ Pertinent.] dicebāt Inno. & Hostien. in prædi. decre. ꝙ si aliquis turbat cultorem agri mei, vel colonos meos, ꝯ illum datur mihi vtile interdictum, Vti possidetis: & ēt actio iniuriarum, si in iniuriā meam illud factum sit. ar. ff. de vi & vi arma. l. vim facit. ff. de actio. emp. & ven. qui pendente, & ff. deposi. l. 1. §. si quis tabulas. De furto tamen eis facto dominus non agit: sibi enim subditi imputent, qui non bene custodierunt: nec in-

fenſores aliquatenus non aſſumant:Etiam ſi ſint ipſis dicti homines cenſuales:cum id nequaquam licitum ſit eiſdem.

¶ Clemens quartus.

¶ Priuilegiū Papæ quòd quis excommunicari, ſuſpendi, vel interdici non poſſit, non extenditur ad ſententias ordinariorum, niſi tale priuilegium ſit conceſſum regibus, reginis, uel ipſorum filijs, vel religioſo loco, vel ordini. h. d. Io. And.

CAP. V.

NE aliqui [a] de indultis Apoſtolicis confidentes, alios cōfidentius in ſuo iure moleſtent, & ordinariorum iuriſdictionem contemnant pariter & eludant: Omnes indulgentias †, & priuilegia, quibuſcumque ſingularibus perſonis eccleſiaſticis, vel ſæcularibus cuiuſcumque [b] ſint præeminentiæ, dignitatis, conditionis, aut ſtatus, quòd interdici à quocumque [c], vel excommunicari non poſſint: nec terræ vel eccleſiæ ipſorum eccleſiaſtico interdicto ſupponi, ſub quacūque forma verborum conceſſa [d]: (Illis per quæ regibus, & reginis eorumque filijs [e], nec nō & religioſis quibuſcū que, non perſonarum tantum, ſed ordinum priuilegiatorum, vel locorum ratione [f], in hoc immunitas huiuſmodi conceditur, dumtaxat exceptis) de fratrum noſtrorū conſilio ad ordinariorum ſententias & proceſſus edicto ꝑpetuo prohibemus extendi.

¶ Idem.

¶ Inferiores prælati, quibus per priuilegium conceditur vſus mitræ: ſi ſunt exempti in prouincialibus, & epiſcopalibus concilijs vti poſſunt mitris aurifriſiatis, non habentib. laminas aut gemmas. Et ſi non ſunt exempti, albis & planis vtentur, in alijs locis utātur ut indulta permittūt.

CAP. VI.

VT APOSTO-

nec iniuriarum, ſi non ſit factum in iniuriam 1 domini, ſed propter ſpeciale odium ſubditi. Et iſtud habuerunt pro indubitato, quòd dominus in iudicio nomine ſubditi agere non poteſt, vt ei ſatisfieret, cū nec iſtud eius principaliter interſit, nec ſit eius ꝓcurator, alioquin eadem ratione ius ſubditi remittere poſſet: iſti autem exempti, forte vt duriorem cauſam aduerſariorum illorum ſuorum hominū redderent, aſſumebant in ſe cauſam, vt actores vel rei, quod non licet eis, etiam ſi illi ſint eis cenſuales, id eſt, certū cenſum ſoluentes: quia non propter id ſunt ipſorum ſerui.

NE aliqui.] Præmittit duplicem conſtitutionis cauſam: & conſtitutionem ſubdit: ibi, Omnes. in qua exceptionem interſerit: ibi, Illis.

Dicit Fran. ſupra eod. c. 1. ꝙ priuilegium de quo hic loquimur, Innoc. iiij. conceſſerat multis laicis, clericis, & religioſis. Sed Alexāder omnia illa priuilegia reuocauit præter conceſſa regibus, reginis, regum filijs & fratribus, vel ſimilibus perſonis, quæ antiquitus talem gratiam a ſede Apoſtolica habuiſſent: & incipiebat illa cōſtitutio, Ad perpetuam rei memoriam. Clemens cuius fuerat hæc conſtitutio clementius Alexandro, ſic temperauit, vt. ſ. præter exceptos nō extenderetur ad ſententias ordinariorum; & temporationis cauſa pulchra fuit & formoſa, quā ponit exordium: & eiuſdem Clem. fuit decre. ne aliquis, ſupra eo. lib. de hære. Ioan. An.

CASVS. A ſede Apoſtolica fuit mihi conceſſum fauore meæ perſonæ, vt a quoquam non poſſem excommunicari, ſuſpendi, vel interdici, & ponamus ꝙ in priuilegio meo nō fuit facta expreſſa mentio de meo ordinario, quia non fuit dictum, cōcedimus tali priuilegium, vt non poſſis excommunicari, ſuſpendi, aut interdici, a quocumque etiā diœceſano ſuo: ſed ſimpliciter fuit dictum, vt nō poſſem a quocumque excommunicari, ſuſpendi vel interdici: vtrum per hmōi priuilegium adimatur meo diœceſano poteſtas, vt non poſſit me excommunicare, interdicere, vel ſuſpēdere? Reſpondet Romanus Pontifex, ꝙ non: quia meū priuilegium nō extenditur ad ordinarium, ſed ad alios iudices. Et iſta ſunt vera quādo priuilegium tale fuit conceſſum certæ perſonæ particulari: ſecus ſi eſſet cōceſſū alicui ordini vel loco religioſo, puta tali monaſterio: tunc. n. religioſi illius monaſterij non poſſunt excōicari, ſuſpendi, aut interdici a quocunq; iudice ēt ab ordinario, ſed perſonę particulares poſſunt, niſi eſſent reges vel reginæ, vel eorum filij: quia etiam tales perſonæ particulares non poſſunt excōmunicari, ſuſpēdi, nec interdici a ſuis ordinarijs. Nota primo ꝙ quandoque priuilegia tribuunt priuilegiatis materiā riam alijs iniuriandi. Et hæc eſt legitima cauſa reuocādi talia. Nota ſecundo, differentiam eſſe inter indulgentiam & priuilegium, vide de ſepultu. in noſtra. vide Io. And. de ver. ſign. cum olim. Dom.

[Prima gloſſa ſummat dicens quomodo olim incipiebat.]

a ¶ Ne aliqui.] Priuilegium Papæ, quod quis excommunicari ſuſpendi, vel interdici non poſſit, non extenditur ad ſententias ordinariorum, niſi tale priuilegium ſit conceſſum regib. reginis, vel ipſorum filijs, vel religioſo loco, vel ordini. hoc dicit. Et olim decretalis iſta extrauagans erat, & incipiebat, qa pro qualitate. alias quoniam.

b ¶ Cuiuſcumque.] inf. moderabitur iſtud verbum.

c ¶ A quocumque.] intelligas niſi a Papa vel legato de latere. ĩ. de verb ſig. veniens. 1. reſpon. & hoc idem priuilegium intelliguntur habere hi qui ſunt recepti in ſpeciales filios Romanæ eccleſiæ, vt ibi ſi autem in ſpeciales ſubiectos tunc ſunt exempti. ĩ. eodem, ſi Papa. §. ſimiliter.

d ¶ Conceſſa.] tolle quod eſt infra de fratrum noſtrorum, &c. redeas ſup. illis. & tolle quod eſt infra, dumtaxat exceptis, per quæ, &c.

e ¶ Filijs.] eſt ſimile quod habes ſup. eo. lib. de offi. de leg. c. vlt. 2

ADDITIO. Et in cle. de bapt præſenti. Eſt tamen etiam diſſimilitudo: quia decre. vlt. nil dicit de filijs. & decre. præſenti. dicit de liberis, & addit de principibus. Ioan. And.

f ¶ Ratione.] ſic ergo intelligatur ſupra eo. tit. & lib. c. 1. § in alios. & ſic nulla correctio, vt ille §. loquatur de priuilegio conceſſo religioſis, non propter perſonam, ſed propter locum, vel ordinem, vt ſi ordo prædicatorū vel minorum ſit in hoc priuilegiatus, vel monaſterium ſancti Proculi. Si autem religioſus aliquis ſuæ prærogatiua perſonæ haberet hoc priuilegium, ſecus eſſet.

VT Apoſtolicæ.] Primo præmittit conſtōnis cām. Secundo conſtitutionem ponit: ibi, De fratrum. & hæc duo facit: quia primo prouidet de locis conciliorum: ſecundo de alijs: ibi, In alijs. Iterum prima ſta-

1 Dicit tñ hic Arch. ꝙ dñi agere poſſūt, ne eorum ſubditi moleſtentur.

† De differetia inter indulgētias, & priuilegia vide ĩ c. cū perſonæ. ĩ. eo. Arch. & Do. 2. q. 1. §. fi. Bal. ĩ c. 1. & c. at ſi clerici. de iu. & Ioan. de Ana. in c. ex īſinuatione. de ſimonia.

2 An priuilegium conceſſū vxoribus, vel filijs regū, duret rege mortuo, tradit hic Ioan. An. Frācus & alij. faciunt no in ca ex parte. ſup. de fo. com.

ma statuit de exemptis: Secūda de non exemptis: ibi, Non exempti.

¶ Pro intellectu huius.c.est præsupponendum, ꝙ eps dicitur celebrare in vestimentis epalibus, qñ est indutus ornamentis Pontificalibus, quæ sunt quattuor: scilicet, mitra, baculus pastoralis, annulus, & compagus: Vnde mitra, quæ habet duo cornua designat duo testamēta, vetus scilicet, & nouum. Et fuit ordinatū, quòd epi haberent mitram ad instar Moysi, qui reuersus fuit cornu⁹ a monte, vbi accepit legem Dei, & ignorabat ꝙ esse cornutus. Aliud vestimentum est baculus pastoralis qui dr̄ crossa. Aliud est annulus, qui datur epis in signū matrimonii inter ipsos & ecclesiam. Aliud dicitur compagus, siue callige epales, quę alio nomine dicūtur sandalia.

† Abbates an dicātur esse plati. vide Gemi. in c. pſenti. de of. or. lib. 6.

† Vide Barbatiā in c. volētes. extra de. off. de leg.

CASVS. Aliqs abbas a sede Apostolica obtinuit, vt posset vti mitra & alijs ornamentis epalibus: iste abbas comparuit in synodo epali, vt tenebatur, quia nō erat exemptus, vel erat exemptus, tamen habebat populum non exemptum, ratione cuius tenebatur comparere in synodo: & certum est ꝙ iste abbas debet esse in eodem statu, in quo celebrat missam, & ipse fert mitram pretiosiorē mitra episcopali, puta quia sua mitra in medio habet lapides pretiosos. Item habet laminas aureas vel argēteas: vtrum possit vti ista mitra? Respondet ꝙ non poterit vti tali mitra, quantumcunq; sit exemptus. Vtrū autem exemptus possit vti mitra aurifrisiata, non habente laminas aut gemmas? Respondet ꝙ sic. si autem non sit exemptus, vtetur mitra alba & plana non aurifrisiata, quādiu erit in synodo & in concilio. Et istud ordinatum fuit, ne detrahatur auctoritati & honori epali: quia ignorantes putant ꝙ ille qui habet maiores ornatus, sit maioris auctoritatis: iuxta illud: Hūc homines decorant, quem vestimenta decorant. [Ecclesiarum suarū.] vnde matrimonium contrahitur solū inter episcopū & ecclesiam: ideo eps debet portare annulum. Et quo sequitur ꝙ alij inferiores prælati non debent portare annulum: Ideo dicit Ioan. And. ꝙ clericus annulatus aut est eps aut fatuus. quod verū est, nisi habeat aliam dignitatem, vt quia est doctor: tunc enim in signum matrimonij inter ipsum & scientiam potest deferre annullum. [Aurifrisiatis.] id est, nō habentes laminas neque lapidas pretiosos. Nota primo, ꝙ de iure communi abbatibus & alijs inferioribus p̄latis ab epis non competit vsus mitræ ratione suæ dignitatis. Nota secundo, ꝙ priuilegium licet sit stricte interpretandum: tamen debet taliter intelligi, vt totaliter non frustretur suo effectu. Dominicus.

[Prima glossa summat decretalem, & illam commendat.

licæ a sedis benignitas, quæ nonnullis Abbatibus †, alijsque prælatis, quibus nō competit b ex propria dignitate, concessit in ecclesiarū c suarum gloriam, & honorem, quòd mitra † & alijs pōtificalibus vti possint: prouideat, ne inde scandala oriantur: sic tamen d quòd ipsi priuilegiati suorum priuilegiorum non frustrentur effectu: & ex maioritate, ac decore maiori ornatuum, maioritas appareat dignitatum e: De fratrum nostrorum cōsilio præsenti decreto statuimus, vt Abbates & alij, quibus mitræ vsus est ab eadem sede concessus: Exempti quidem in prouincialibus concilij(,& episcopalibus synodis (quibus nonnulli eorum interesse tenentur f) mitris tantummodo aurifrisiatis, non tamen aureas vel argenteas laminas, aut gēmas habentibus vti possint: Non exempti vero simplicibus g, & albis ac planis vtantur. In alijs h vero locis exemptis, & non exemptis, mitris liceat illis vti, prout concessa eis ab eadem sede indulta permittunt i.

¶ Bonifacius Octauus.

¶ *In prima parte demōstrat quid iuris cum quis solo priuilegio se dicit exemptum. In secunda ibi: Si autem: quid iuris cum super hoc præscriptionem allegat. In tertia ibi: Quòd si tales, quid iuris cū allegat vtrumq;. I. A.*

CAP. VII.

CVM † PER-

a ¶ Vt Apostolicæ.] inferiores prælati, quibus ꝑ priuilegium conceditur vsus mitræ, si sunt exempti in ꝓuincialibus & epalibus concilijs vti possunt mitris aurifrisiatis, non habentibus laminas aut gēmas: & si nō sunt exēpti albis & planis vtant: in alijs locis vtātur, vt indulta ꝑmittunt. Aequissima fuit huius decre. prouisio vt infra patebit.

b ¶ Non competit.] quia sunt ipsi prælati inferiores episcopis.

[Glo. seq. fol. quæstionem.]

c ¶ In ecclesiarū suarum.] Idem puto 1 si alicui inferiori prælato personaliter propter ipsius personæ ꝓrogatiuam fuerit priuilegium tale concessum: quod interdum contingit, vt supra de ꝑsum. cū in iuuētute: vbi propter prærogatiuam personæ, concessum fuit epo ornamentum archiepiscopale.

1 Et merito cū fortiora sint priuilegia data ꝑsonis cōtēplatione ecclesiarum, ꝙ cōtēplatione. ipsarū. s̄. c. proxi. Io. And.

d ¶ Sic tamen.] concor. supra eod. c. 1. in princ.

e ¶ Dignitatum.] 100. dis. rationis. hoc vult dicere, veniebat Abbas ditissimus in hoc priuilegiatus ad concilium episcopale habens pulchriora ornamenta, & mitram epalem: ita ꝙ ipse per inspectionem ornatuum videbatur episcopus. idem in ꝓuinciali: ibi enim in ornamentis præcellebat alios episcopos: quòd satis erat indecens, & scandalizabant epi: prouidere ergo æquiter voluit: ita ꝙ scandalum tolleret, & priuilegium aliquod conferret. Et nota ꝙ non est pompositate respuendum, immo ratione defendēdum, ꝙ doctores togati, variati, & ornati incedāt, vt ꝑ illa dignitas doctoratus 2 appareat: sed sunt scholastici reprehendendi, qui sibi vestes doctoribus solum congruentes assumunt.

† Vide Antoniū Capyciū decisione neapo. 269.

2 Quæ sint insignia doctoratus, vel militiæ vide ꝑ Signor. de Homodeis cōc. 129.

f ¶ Tenentur.] forte propter capellas non exemptas, vel propter populum non exemptum.

g ¶ Simplicibus.] vt non solū non habeant laminas vel gemmas, sed etiam nec aurifrisiatas.

h ¶ Alijs.] a prouincialibus, & episcopalibus, synodis & concilijs. puta cum celebrant in ecclesijs suis vel alienis.

i ¶ Permittunt.] Inspiciendus est igitur tenor priuilegiorum & seruandus. infra capitulo proximo. supra eodem, porro.

CVm personæ.] Hæc est prima Bonifacij in titulo. Diuiditur in tres partes: & vltima pars potest subdiuidi: quia primo tractat quādo priuilegium sufficit vel dat causam præscribendi: Secunda ibi, Si vero. quando neutrum horum occurrit.

CASVS. In diœcesi Pictauen. sunt aliqui, qui dicunt se habere priuilegium, vt sint exēpti a potestate ordinarij: p̄textu quorū priuilegiorum plura nefanda cōmittunt, confidentes de suis priuilegijs: ita quòd sæpissime exinde oriuntur plura scandala: vtrum eps p̄t eos cōpellere & monere, vt sibi ostendant sua priuilegia, vt

sonæ [a] ecclesiasticæ tam religiosæ, quàm sæculares plura præsumant, quę ipsis infamiam [b] pariunt, & alijs inferunt læsionē [c], prætextu exemptionis vel libertatis, quā asserūt se habere: ordinariorum correctiones & ordinationes subterfugientes, ac eorum forum siue iudicium declinantes: Nos volentes super hoc de salubri remedio prouidere, statuimus, vt hi qui se asserunt, ꝑ priuilegia, seu indulgentias Apostolicæ sedis exemptos: a locorum ordinarijs † requisiti, huiusmodi priuilegia vel indulgentias, quibus se dicunt fore munitos, ipsis ordinarijs in loco cōgruo & securo [d], aut aliquibus prudentibus [e] viris omni suspicione carētibus [f], ad hoc per dictos ordinarios deputatis, infra terminum competentem [g] pro facti qualitate ipsorum ordinariorum, vel delegatorum suorum arbitrio moderandum [h], iusto impedimento [i] cessante ostendere, ac ad legēdū integraliter [k] † exhibere: nec non de articulis, de quibus controuersia fuerit, transcriptum tradere [l] teneantur.

¶ Si autem ad fundandam intētionem suam su

gia, vt videat an sint taliter exempti a sua iurisdictione ꝙ non possit eos punire pro suis criminibus? Rñdet, ꝙ potest eps tales exemptos compellere, vt ostendant sua priuilegia sibi epo vel suis commissarijs, & ꝙ vel eius commissarius possit legere priuilegia integraliter: ēt si petat ꝙ priuilegia illa exhibeanī occasione articuli super quo est controuersia: sed tunc habita lectura integrali omnium priuilegiorū non habebit copiā omnium, sed solū illius articuli, de quo est contrauersia. Sed quæritur vltra, numqd eps pendente ista exhibitione, an priuilegia sua sint sufficiētia ad impediendum suam iurisdictionē, poterit in eos exercere suā iurisdictionē? Respondet Romanus Pontifex cum distinctione: Aut enim isti priuilegiati ad fundandam suam intentionem, id est, ad probandum suam exemptionem allegant priuilegium exemptionis tantum aut priuilegium, & ꝑscriptionem simul: aut allegant solum præscriptionē, & sunt in possessione exemptionis: tūc pendente litigio super exhibitione priuilegiorum suorum, non poterit eps eos turbare in sua possessione exēptionis, neq; in eos poterit exercere suam iurisdictionem: si autem allegant solū pręscriptionem, quia dicunt præscripsisse libertatem, nō extinctiue, ita ꝙ nulli subsint: quia non possunt esse acephali, sed dicunt præscripsisse libertatem translatiue: hoc est, non subsunt ordinario naturali, sed alteri: & in isto casu quamdiu probabitur præscriptio, reputabunī subditi epi: ita ꝙ eps poterit in eos exercere suā iurisdictionē. Rō diuersitatis inter priuilegiū & præscriptionem: quia priuilegiū est plus fauorabile, quàm sit præscriptio, quæ est mere odiosa: ideo pēdēte iudicio suꝑ ꝑscriptione, eps vtetur iurisdictione sua ordinaria? quamquam reuera talis nō sit sibi subditus. [Infamiam.] qñque infamiam iuris: nā quædā sunt delicta, quæ ipso iure irrogant infamiam, id est, ipso facto. de quibus in l. 1. ff de quibus irrogaī infamia. Alia sunt delicta, quæ nō irrogant infamiā ipso facto: sed per sñīam iudicis. [Loco securo.] vbi eps non possit exēptis inferre violentiā: quia forte eps sibi remoueret eorum priuilegia, & illa non possent recuperare sine magnis laboribus & miserijs. [Integraliter.] Licet pro ꝑsenti non sit controuersia de oīb. articulis, sed de vno solo tātum. Not. primo ꝙ exemptus a iurisdictione ordinarij dicitur habere libertatē. ad hoc ĩ. eo. tit. & lib. c. 1. Nota secundo arg differentiam esse inter priuilegium & indulgentiam. ad hoc ş. eo. tit. & lib. c. ne aliqui. vide not. 22. q. 2. in summa. & de sepul. in nostra. in prin. Dominicus.

[Prima glossa diuidit, & summat.]

a ¶ Cum personæ.] in prima parte demonstrat quid iuris cum quis solo priuilegio se dicit exemptū. In secunda: ibi. Si autē. quid iuris cum super hoc ꝑscriptionem allegat. In tertia: ibi, Quod si tales. quid iuris cū alleigat vtrumque.

ADDITIO. Et hæc vltima pars subdiuidiī: quia prima tractat quādo priuilegium, vel sufficit, vel daī causam præscribendi. Secunda ibi, Si vero. quādo neutrum horum occurrit. Et pro parte sumi potuit ex extrauaganti Alexandri iiij quæ incipit, quia ꝑsonæ. de qua etiam mētionem facit Gul. in Spec. de appel. §. restat. versi. si autem iudex. & hoc eo. tit. versi. & not.

b ¶ Infamiam.] sup. tit. prox. c. vnico. prouidendum fuit: quia crudelis erat negligē do famam suam. 12. q. 1. nolo.

c ¶ Læsionem.] metas enim priuilegiorum suorum seruare debent. supra eodem tit. & lib. capit. 1. in principio.

d ¶ Securo.] ad idē ş. de fide instr. accipimus. vnde si locus nō est securus, licet parti appellare. ş. vt lit. nō contesta. accedens 2. ş. de appel. ex parte 1. & ĩ. de sent. excō. venerabilib. §. & hoc ipsum alia littera est secreto. 1.

ADDITIO. Sed prima verior, secundum. Ioan. Mo. & Archidia.

e ¶ Prudentibus.] supra de consan. & affi. c. 1.

f ¶ Carentibus.] 3. q. 5. ꝙ suspecti. vnde bonum est, ꝙ de ipsorum consensu assumantur. de offic. deleg. suꝑ quæstionum.

g ¶ Competentem.] supra de dila. c. 1. aliàs posset appellari, vt ibi. consideranda sunt circa hoc, quæ habētur supra de appel. cum sit.

h ¶ Moderandum.] sic supra eodem libro de appellatio. legitima.

i ¶ Impedimento.] sic supra eo. lib. de ele. quàm sit. & c. cupientes. §. ꝙ si. & c commissa. §. 1.

[Glo. seq. rationem reddit, dicens opinio. Innoc. approbatam, & Hostien. reprobatam, ad ipsius rationem respondens.]

K ¶ Integraliter.] ne præcedentia vel sequentia arctent articulū de quo contendit. ff. quædam testa. ape. l 2. § diem. & capite edenda est ratio. ff. de eden. l. argētarius. §. 1. & l. 1. §. editiones. & §. edere non vī. & approbatur hic opi. Inno. qui hoc quod hic dī, notabat supra de fi. instr. contingit. in 2. Et reprobaī opi. Host. qui ibi not. ꝯriū. s. ꝙ priuilegium erat legendū & exhibendū solum in illo capitulo, de quo erat q̄stio: nā si totus tenor legeretur, posset lectio dare litigādi materiā, sicut editio, quod est ꝯ mētem ipsius decre. contingit, q̄ debet uerbis ꝑferri. de ver. sign. intelligētia. sed non staī huic, sed primæ rationi: nec ita ex simplici lectura oritur litigādi materia sicut ex trāscripto, ꝙ pluribus diebus & noctibus videntes & prælegētes aduocati litigia inde sumunt, ut ibi: & licet vtraque opinio satis habeat ęquitatem: prima tamen magis ratione & illo textu fulcitur, & ideo hic approbatur.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

l ¶ Tradere.] sed quare reus probare cōpellitur & edere propria instrumenta contra se: contra id supra de ꝓba. c. 1. C. de eden. l. qui accusare? Dic quòd iste priuilegiatus siue agat, siue excipiat, habet ꝓbare ex eo ꝙ de iure communi intētio episcopi est fundata: & qđ dicit de editione, locum habet in priuata, uel propria scriptura,

† Supplēt Dñi. & Phi. seu alij, quorū iurisdō fundata est iure cōi, aut statuto, priuilegio notarijs, quia notoriū facti, vt late Anc. hic opaī idē ꝙ notoriū iuris. Font.

† Tñ nō ē danda copia toti' sed illius solum articuli, suꝑ quo cōtenditur. c. contingit. de fi. inst. Pet. de Anc. alle. Bar. in rub. ff. đ no. op. nun. vñ legatario petenti copiam instrumēti, tradeī sola particula ad ipsum faciēs l. pręter. ff. de eden. Fō.

1 In oīb' codicib. quos uidere licuit, constanter legitur, securo.

2 Vide ꝙ ibi no. in vlt. gl. & ꝙ ibi dicā. Io. A.

ſcriptura,qua quis vſurus non eſt:porro in communi, vel ꝓpria ſcriptura,qua quis vſurus eſt,locum nõ habet,quod dic vt not.in pdicto c.1.de ꝓb. & ſ.de fi.inſtru.G.perpetuus.ff.de eden.l.1.§. editiones. & in cle. de viu.ex graui.in glo.vide quod ibi.Ioan.And.

poralia.§.ſed neque. ff.ſolu. mat. ſi ab hoſtibus.Ioan. And.

[Glo.ſeq allegat vnam concor. ſignat vnum contrarium,& remittit.]

k ¶ Precario.] ſic ſup.de reſti. ſpol.olim 1.licet.n. iſta ſit iuſta cauſa poſſidendi : non dat tñ titulum pſcribendi, ne ille qui precario con ceſſit, ex liberalitate ſua illiberalitate recipiat contra naturã contractus. ff. de prec. l.1.

a ¶ Solummodo.] quia non ſimula allegant priuilegium, & præſcriptionem, de quo in ſequen.§. tractabit.

b ¶ Canonicam.] xl. annorum,vt infra ſequitur cum titulo: quod dic vt ſ.eo.lib. de pſcri.c.1.Ioan.An.

[Glo. ſeq. obijcit, & dupliciter ſoluit.]

c ¶ Ordinarijs.] Mirum eſt quomodo ordinarij cognoſcũt in cauſa ſua: contra id 4.q.4.cap.1.C.ne quis in ſua cauſa. in rubro & nigro.Solu.ordinarius bene cognoſcit ĩ cauſa eccleſiæ: licet non de propria. quod dic vt not.2.quæſt.7. ſi quis erga. de cleri. malc.c 1. & ſ. de pœnis,Romana.Item ordinarius dicit ſuam eſſe iuriſdictionem, & ſubdit[2] hoc negat: & bene cognoſcit an ſua ſit iuriſdictio. 2 ſ.de reſcri.litteris. ff. de iudi.ſi quis ex aliena. Sed ad omnem ſuſpicionem vitandam melius videtur id expediri per delegatos, vt ſequitur.ſup. de foro compe.ſi quis contra.& ff.de iuriſ. om. iud.prætor.

ADDITIO. Idem Ioan. Mona.Archi.remittit ad not. per Inno. de dila. præterea. de cenſib. venerabili. de verb. ſig. ex parte. Ioan.And.

1 Placet Ph.ẽt ſi allegeĩ præſcriptio. Do. Vide tñ Inn.c. venerabili.de ver. ſig. Font.

2 Hoc verum ſi qõ ſit im inter iudicẽ & partẽ:& hoc põt:quia ius ſuum ɋ̃fendit. c.del:cto. & ibi In no.ɋ̃ ſen. excom. ſi aũt eſſet qõ inter partes iudex tanq̃ alteri fauens non ſe pronũtiabit cõpetẽtem, ſm Dom.

per huiuſmodi libertate ſolummodo[a] prꝑſcriptionem canonicam[b] duxerint opponendam: eiſdem ordinarijs[c] vel delegatis ab eis viris prudentibus non ſuſpectis, de præſcriptione huiuſmodi[d] facere debent fidem. ¶ Quòd ſi tales priuilegio & præſcriptione aſſerant ſe munitos[e] priuilegium quidem ipſum exhibeant, vt in primo huiuſmodi conſtitutionis articulo ſuperius eſt expreſſum. Et ſi priuilegium exhibitum non ad plenũ per ſe[f] ſufficit aad exemptionem ſeu libertatem huiuſmodi comprobandam, ſed tale eſt quòd ſaltem cauſam præbeat præſcribendi: coram perſonis prædictis[g] annorum[h] quadraginta præſcriptionem teneantur probare: præſcriptioniſque probatione pendente, licet ordinariorum intentio de iure communi fundetur: tamen quia de priuilegio (quod ſaltem cauſam præſcribendi præbet) faciant fidem in libertatis uel exemptionis poſſeſſione, non violenta[i], non clandeſtina, nec conceſſa precario[k], de qua fidem coram eiſdem fecerint, non turbentur[l]. ¶ Si vero priuilegiũ per ſe ſufficiens quando ſolo priuilegio ſe defendunt, vel ſaltem tale quòd præſcriptioni canonicæ cauſam prꝑſtet,cum prꝑſcriptionem allegant, non exhibuerint,vt eſt dictum: cum de iure communi[m] ordinariorum intentio ſit fundata: ſua iuriſdictione vti poſſint libere in eoſdem[n]:donec de præſcriptione canonica (vt præmiſſum eſt) fecerint plenam fidem.

Idem.

¶ *Interdictus eſt ingreſſus eccleſiæ regularibus vel ſæcularibus, quamuis exemptis, qui ſcienter celebrant, vel celebrari faciunt diuina in ciuitatibus vel locis interdictis, niſi ſecundum permiſſionem iuris: vel excommunicatos vel interdictos, publice ad diuina officia ſacramenta vel ſepulturam admittunt.hoc dicit. Ioannes And.*

CAP. VIII.

EPISCOPO-

l ¶ Turbentur.] hoc idem ſi ſolum priuilegium allegarent,vt probatur in ſequenti §.in prin.

m ¶ Iure communi.] 16.q.7. omnes baſilicæ.

n ¶ In eoſdem.] no. quantus fauor priuilegio debetur: eſt etenim priuilegium ex ſe fauorabile, ſed pſcriptio odioſa. ſupra de deci. tua.& c. ex parte. & dixi de hoc ſ.ɋ̃ reg.iur.odia.

EPiſcoporũ,& aliorum.] primo ponit quadruplicem ꝓhibitionem:Secundo pœnam adijcit pœnis antiquis:ibi, Qui vero.

CASVS. Propter delictum comitis Pictauen.fuit ciuitas Pictauen. interdicta interdicto generali, & totus comitatus Pictauen. in quo comitatu Pictauen. ſunt aliqui exempti, ſecũdum veriorem intellectum:qui putantes ſe non teneri ad interdictum, quod dioeceſanus impoſuit, eo quia ſunt exempti, contemnunt illud in terdictũ, & celebrant diuina officia ianuis apertis & alta voce: Certũ eſt,ꝙ a iure antiquo ſunt aliquæ pœnæ introductæ ɔ̃ nõ obſeruãtes interdictũ:Sed vtrũ vltra illas pœnas ſint aliæ pœnæ introductæ:Rñdet ꝙ ſic:q̃a eſt eis interdict[9] ingreſs[9] eccleſiꝑ donec fuerit ſatisfactũ ad arbitriũ epi.Et notanter dr,ad arbitriũ:quia nõ tenetur ſatisfacere ad dictũ epi:niſi vt bonus vir fuerit arbitratus.Sed quid,pone ꝙ eps Pictauen.ꝓtulit in aliquos ſuos ſubditos ſnĩam excõicationis & mandauit eps,vt tales ſubditi non reciperẽtur ad diuina?Certũ eſt,ꝙ tales non dẽnt ad diuina admitti. Sed quid?q̃a licet eps mãdet ſubditis,vt illos nõ reciperẽt ad diuina, nõ tñ mãdet exemptis:nunquid exempti poſſunt tales excõicatos admittere ad diuina?Rñdet ꝙ nõ:& ſi ɔ̃trium fecerint,incurrunt prædictã pꝑnam:quia eis eſt interdictus ingreſſus eccleſiꝑ,& efficiunt irregulares.in c.is qui.de ſen.exc inf. eod.lib. [Conceditur.] vt in c.alma.ſ.de ſen.exc.eo.lib.ſ.baſſa voce & ianuis clauſis.

d ¶ Huiuſmodi.] canonica. ſ.nec poteſt ſubditus obedientiã præſcribere contra prælatum,quod dic vt ſup. de præſcri.cum non liceat.

e ¶ Munitos.] & ſic allegans hæc duo ſimul, auditur, vt ſup.de præſcri.auditis. [Vide de hoc de verb. ſigni. abbate.]Contra eo.tit.veniens. dic vt dixi inf. de reg. iur.nullus pluribus.

ADDITIO. Archi.remittit ad not.23.diſt.quamquam.in glo.ſic ergo.Ioan.And.

f ¶ Per ſe.] ſine præſcriptione.

g ¶ Prædictis.] ſupra 1.& 2.reſponſo.

h ¶ Quadraginta annorum.] quia minor non currit ɔ̃ eccleſiam.16.q.3.c.placuit 2.ver. quas actiones. ſupra de præſcr.de quarta.

i ¶ Violenta.] ſic poſſidentes cum pati debeant pœnam,ergo non præmium.inf. eo.licet.ſup. eod. lib.de præb.eum qui.15.q.1.legi.

ADDITIO. Ioan.Mon.allegat de tranſla inter corporalia.§.ſed neque.

clausis. Nota primo, ꝙ diuina officia non debent populo celebrari in locis interdictis: & celebrātes in locis interdictis incurrunt graues pœnas, & maiores pęnas incurrunt exempti, quàm non exempti. l. presbyteri. C. de epis. & cle. vbi magis puniēdi sunt illi, qui plurimū honoris a principe susceperūt: ideo si exempti delinquāt grauius sunt puniendi, quàm cæteri. Item quia isti priuilegiati cōfidentes de suis priuilegijs, plus cæteris violabāt interdictū: ideo propter frequentiam delicti ordinatum fuit, ꝙ plus cæteris punientur. Nota vlterius iuncta glossa ꝙ celebrans pręsente excommunicato non est irregularis: sed est ei interdictus ingressus ecclesiæ: tamē est proximus irregularitati: quia si se immiſceat diuinis, efficit̄ irregularis. c. is qui. de sent. excō. istomet libro. Nota vlterius, ꝙ appellatione sacramentorum ecclesiæ, non venit sepultura. Nota insuper, ꝙ decreti appellatione cōprehenditur constitutio iuris communis. Quid autem sit proprie decretum, vide gl. sup. eo. lib. de reb. eccl. non alie. c. 2. Nota finaliter, ꝙ eadem pœna punitur faciens celebrare diuina in loco prohibito qua punit̄ celebrans, ad hoc cle. grauis. de sent. excom. Dom.

† Vide el. ex frequētibus. de sen. excō. Cal de. §. s. 4. titu. de sen. excō. & late Fe. in c. a nobis. extra de excep.

† Ciuitatis appellatiōe q̄d veniat vide p̄ Fel. in ca. Rodulphus ex. de res.

rum [a] †, & aliorum prælatorum querelis frequētibus, & querulosis clamoribus excitati, præsenti decreto duximus statuēdum, ne aliqui sæculares aut regulares quantumcumque exemptionis seu libertatis sedis Apostolicę priuilegijs communiti [b], cuiuscumque ordinis, religionis, status, vel conditionis existant, scienter celebrent, vel faciant celebrari diuina in ciuitatibus †, castris, villis (nisi quatenus eis à iure conceditur) seu locis alijs interdictis [c] ab ordinarijs [d], siue delegatis [e] iudicibus, vel à iure [f]: aut excommunicatos publice vel interdictos ad diuina officia [g], seu ecclesiastica sacramenta, vel ecclesiasticam sepulturam [h] admittant. Qui vero contra præsumpserint, præter alias pœnas à iure statutas [i], ingressum [k] ecclesiæ sibi nouerint interdictum, donec de transgressione huiusmodi ad arbitrium eius, cuius sententiam contempserunt [l] †, satisfecerint competēter.

¶ Idem.

¶ Primo ponit, quando eximitur ecclesia quid importet. Secundo, quando ipsius canonici. Tertio, quando clerici. Et ista ordinate declarat in qualibet partium affirmatiue & negatiue loquendo, secundum Ioan. And.

CAP. IX.

PER † EXEM-

intetdicto, vltra quàm a iure permittitur sciēter, fiūt irregulares. inf. de sent. ex c. is qui, sed si præsentibus excommunicatis celebrant, secus, vt ibi, & supra dixi.

[Glo. seq. primo ostēdit vicinitatem irregularitatis: secundo tractat, an in nō exemptis locum habeat ista pœna.

k ¶ Ingressum.] hoc aduerte, quia vt s̄. dixi, licet quidam ex istis non sint irregulares: tamen per decretalem istam sunt vicini irregularitati contrahendæ: quia si post hmōi interdictum in ecclesia celebrauerit, vt prius irregularitatem incurrunt, vt ĩ. de sent. excō. is cui. Scire debes ꝙ quidā ĩ hanc decretalem, & eius pœnam, dicunt locum habere tātum in exemptis: & ꝓ eis facit, quia multo maiore pęna sunt digni, quibus cum plurimū honoris per iussiones principum est delatū reperiuntur in crimine. C. de epis. & cleri. l. pręsbyteri. Et est canonizata. 5. q. vlt. presbyteri. vnde dicatur hoc statutū circa eos tātum, ne priuilegiorum p̄textu flagitiorum crescat auctoritas. C. de priuil. schola. l. 2. lib. 12. sed contrarium credo, scilicet hanc decret. & eius pœnam habere locum etiam in non exemptis per litteram, quæ supra dicit, quantūcumque, &c. quasi dicat decreta ista, ꝙ vult etiam exēptos nedum non exemptos hac constitutione ligati. ad idem supra de preb. c. 1. cum simi.

† al. cōtēpserint.

† Io. Mo. in p̄di. decr. is cui. Ioan. An.

† Præter doctor. hic, vide Dec. cōsi 152.

l ¶ Contempserunt.] sic supra de immunit. eccle. quoniam.

PEr exemptionem.] Eximitur quandoque ecclesia quandoque ipsius canonici, quandoque clerici. Ista tria quid importent, ordinate declarat. Et tria facit hæc decret. quæ satis patent. Secunda ibi, Verū. Tertia ibi, Si autem.

CASVS. Papa per suum priuilegium vel indultum eximit aliquam ecclesiam a iurisdōne diœcesani, p̄ vnam de formis in c. sequen. quia dicit Papa: talem ecclesiā eximimus a iurisdōne ordinarij: vtrum per hoc videatur Papa non solum exemisse ecclesiam a iurisdōne ordinarij, sed etiam ministros i psius ecclesiæ? Rn̄det ꝙ non. Vt ponamus, ꝙ est aliqua ecclesia conuentualis, vel collegiata, in qua est rector habēs administrationem: Papa illam ecclesiam exemit a iurisdōne ordinarij sub hac forma: Talem ecclesiam eximimus, vel per aliam formam; vtrum videatur tantummodo locus exemptus, vel vtrum cum hoc videantur monachi exempti, & etiam rector parochialis, qui est vicarius perpetuus? Rn̄det ꝙ per illud priuilegium videtur solum exemisse ipsius monasterij religiosos clericos & conuersos: sed non videtur exemisse vicarium perpetuum, neque populum ipsius parochiæ: & ideo ipse vicari⁹ remanebit sub iurisdictione epi. Sed quid, ponamus ꝙ Papa per suum priuilegium exemit canonicos ecclesiæ Pictauen. ĩ qua sūt ministri diuersi status: quia ibi sunt capellani, non tamē sunt canonici:

[Prima glossa summat.]

a ¶ Episcoporum.] interdictus est ingressus ecclesiæ regularibus, vel sæcularibus, quamuis exempti, qui sciēter celebrant, vel celebrari faciūt diuina in ciuitatib. vel locis interdictis: nisi secūdum permissionē iuris: vel excommunicatos, vel interdictos publice ad diuina officia, sacramenta, vel sepulturam admittunt. hoc dicit. hodie aggrauata est pęna, quod dic vt de sepult. in clemen. eos. & in clemen. de senten. excommuni. ex frequentibus.

b ¶ Communiti.] de formis videbitis. ĩ. eo. tit. si Papa.

c ¶ Interdictis.] vide cle. de sen. excom. c. 1.

d ¶ Ordinarijs.] sic supra eo. tit. cum & plantare.

e ¶ Delegati.] delegati ergo interdicere possunt. ad idem supra de offi. deleg. c. 1. & c. sane 2.

ADDITIO. Saluo quod habes in extrauag. Bonif. prouidere attendentes. Io. And.

f ¶ Vel a iure.] vt supra eo. lib. de ele. vbi periculum. §. ciuitas. & supra de censi. quamquam, & inf. de pœn. fœlicis. in fine.

g ¶ Officia.] celebrans præsente excommunicato maiori excommunicatione, vel interdicto, nō est irregularis. inf. de sen. excom. is qui, vbi de hoc, interdum tamen licet celebrare præsentibus interdictis, quod dic vt inf. de sent. excom. c. vlt.

h ¶ Sepulturam.] vide cle. de sepul. eos qui.

i ¶ A iure statutas.] sicut diuersa sunt narrata, sic diuersæ prouisiones iuris, si qui celebrāt in ciuitate, castris, vel villis, nisi quantum eis a iure permittitur, cōpescātur per ordinarios. s̄. eo. auctoritate, si celebrāt in loco

nici: vtrum videantur exempti capellani? Respondet ꝙ non: etiã si essent ministri habentes dignitatem: dũ tamen non haberent canoniã in ecclesia Pictauen. Secus si Papa in suo priuilegio est vsus vocabulo clerici puta quia dixit, Nos eximimus a iurisdictione ordinarij clericos ecclesię Pictauen. quia tunc vr̃ exemisse omnes ministros ipsius ecclesiæ. Nota primo ꝙ exempta aliqua ecclesia a iurisdictione epi, videntur exempti similiter ministri ipsius ecclesiæ: quia ista exẽptio ecclesiæ dicitur exemptio realis, & se extẽdit ad personas. Nota ꝙ quando eximitur ecclesia, videt̃ locus exemptus, & ẽt ministri illius ecclesiæ: non tamen vicarius perpetuus deputatus ecclesiæ parochiali: neque parochiani illius ecclesiæ per illud priuilegiũ sunt exempti a iurisdictione diœcesani. Nota ꝙ appellatione canonicorum veniũt solum habentes canoniam in ecclesia. Nota, quòd appellatione clericorum veniunt omnes ministri ecclesiæ.

...ptionem a ecclesiæ concessam, ipsa ecclesia b & ipsius monachi vel canonici, clerici etiam & conuersi, perpetuoque oblati (non autem c ecclesiæ eiusdem presbyter, qui parochianorum curam d habet, quo ad ea quæ ad curam eandem pertinẽt, nec ipsi parochiani e etiam) intelliguntur exempti †. Verum si canonici alicuius ecclesię eximãtur: ipsi soli canonici, nõ autem f ecclesiæ, vel alij eius clerici g sunt exempti. Si autem clerici cuiusuis ecclesiæ eximãtur: tunc tam canonici, quàm alij clerici eximũtur, nõ tamen ecclesia; nisi aliud in exemptionis priuilegio exprimatur.

† Not ergo post Pet. Anch. & alios hic ꝙ per istã exemptionem eps nihil pdit in parochianis Innoc. c. recepim⁹ s̃. eo. & rõ ẽ ẽm Host. quia laici nõ tã annectunt̃ ecclesiæ ꝗ clerici. Item ista priuilegia quia alijs aliqualiter piudicant, restringunt̃, ideo laici nõ veniũt hic, quãq̃ bene in fnia, qua omne ius epo adiudicat, ẽm Io. And. hic Font.

[Prima glossa diuidit, dicit quid declaret: & vnde sumpta.]

a ¶ Per exemptionem.] Tria dicit hæc decretalis, q̃ satis parent. Et emanauit declaratiue ad ea quæ not. Innoc. & Host. supra eod. cum capella. & c. recepimus. Et fuit sumpta de extrauaganti Inno. quæ incipiebat: Ad perpetuam.

ADDITIO. Guil. tamen in Spe. eo. tit. versi. Item licet, allegabat, c. cũ super. quæ in summa dicebat, ꝙ abbas cõtra epm̃ agens super exẽptione ecclesiæ monachorum & parochianorũ succubuit in vltimo: qa nihil de parochianis in priuilegio dicebatur. Io. And.

[Glo. secunda soluit quæstionem, & remittit.]

b ¶ Ipsa ecclesia.] cum atrio secundum ea quæ dixi secundum Bern. s̃. eo. c. 1. & subintelligatur exempta. & bene patet p hoc c. & per decre. illã s̃. eo. lib. de præben. quamuis 1. ꝙ eximit ecclesiam cathedralẽ, ne sub generali vocabulo ecclesiarum ciuitatis intelligatur exemisse omnia etiam minora beneficia de ecclesia, vt ibi dixi.

c ¶ Non autem.] subintelligitur exemptus, &c.

d ¶ Curam habet.] vnde tales presbyteri habent institui ab epis, & intelliguntur esse ꝑpetui, quia nequũt absque rationabili causa extũc ab epis amoueri. supra eo. lib. de capel. mona. c. vnico. & hoc casu propter hãc curã & populum non exemptum, prælatus exemptus vadit ad synodum episcopalem. supra eo. tit. & lib. vt Apostolicæ.

[Glo. seq. dat simile secundo obijcit & soluit.]

e ¶ Parochiani.] sicut aliud est clericus, aliud est populus. supra. eo. ex parte 1. & infra de sentẽ. excõ. si sententia. 1. responso. sed huic 1. rñso videtur contradicere supra de verbo. signif. cum clerici. vbi nomine ecclesiæ 1. cathedralis, intelligitur solum capitulũ, non inferiores clerici vel conuersi. sed ibi de iuramento loquitur, ꝙ stricte intelligitur, nec extenditur ad ea, de quibus non fuit cogitatũ. supra de iureiur. c. penul. iurisdictio autẽ ita pendet penes episcopũ & capitulum, ꝙ non penes inferiores clericos intelligat̃, ergo iuramentum ibi secundum formam iuris communis. ad idem supra de iureiur. ad nostram 3. supra de ver. sign. super quibusdam.

1 De varijs significationibus, quas hẽt ecclesia ibi no. & in con. ... l. An.

ADDITIO. Concor. Archi. supra eo. lib. de præbẽ, quamuis 1. sed Io. Monach. quid voluerit non capio. Ioan. And.

[Glo. seq. argu. pro Ioan. & Ber.]

f ¶ Non autem ecclesia.] bene ergo dixit Ioan. & Ber. qui not. supra de testa. requisisti. in glo. hic respondet. ꝙ si quid legatur canonicis, non intelligitur legatum ecclesiæ, per l. ff. de reb. du. l. ciuibus.

ADDITIO. Vide quod dixi super glo. præallega. Ioannes And.

[Glo. seq. quærit, arguit affirmatiue: & soluit contrarium.]

g ¶ Alij eius clerici.] sed nunquid per hoc erunt exempti conuersi, & oblati non clerici? Argumentum quòd sic. 12. quæst. prima. c. duo. Contrariũ credo per hoc capitulũ, quòd stricte sumit verba priuilegiorum exemptionis vt sonant. & quia non reperit de conuersis & oblatis, vt supra primo respon. so. quod si voluisset intelligi expressisset, supra de decimis, ad audientiam. Ad idem supra eo. lib. de ele. ex eo quòd. Ioan. And.

¶ Idem.

¶ *Formas priuilegiorum ponit hæc decretalis, quarum quædam exemptionem conferunt, quædam non. Ioan. Andr.*

CAP. X.

SI PA-

SI Papa.] Hæc est optima decre. in materia interpretationis priuilegiorum, primo distinguẽtes inter verba narratiua & assertiua, ponit sex formas verborũ quæ assertiuę prolatæ sapiunt exemptionem: & de vltimis quattuor rationẽ subdit: Secunda: ibi, Et est idẽ. ponit alias octo, & sic quattuordecim: vsq; ibi, Nõ sic. Et ibi ponit tres formas, per quas non datur exemptio vsque ibi, Licet. vbi de formis alijs protestatur. Ioan. Andreæ.

¶ Illud c. ponit formas, per quas potest probari exemptio aliquorum.

CASVS. Eps Pictauen. vel eius officialis volebat punire, & corrigere Titium de aliquo excessu: vnde fecit ipsum citari ad comparendum personaliter ad se purgandũ sup tali excessu: Titius conuentus in termino sibi assignato, comparuit, & opposuit, ꝙ erat exẽptus a iurisdictione epi: & ideo petebat remitti ad suũ iudicẽ, siue conseruatorem suorum priuilegiorũ: Certũ est, ꝙ intentio epi, siue eius officialis est fundata de iure cõi: ideo iste Titius tenet̃ probare suã exceptionem. s̃. eo. tit. & lib. c. cum personę vnde Titius ad ꝓbandum suam exceptionem ꝑduxit quoddam instrumentum delegatorium: in quo dicebatur: Conquestus est nobis talis Titi⁹ Romanæ ecclesiæ immediate subiectus: vtrum fuerit sufficienter ꝓbata exemptio? Rñdet ꝙ non: quia illa verba narratiua non faciunt fidẽ sed solũ verba dispositiua: nisi in verbis dispositiuis contineretur, ꝙ talis Titius est subiectus Romanę curię. Sed vellẽ informari, quæ verba sint necessaria ad hoc ꝙ aliquis dicatur eximi a iurisdictione ordinaria & p quæ verba põt ꝓbari exẽptio? Rñdet ꝙ pluribus modis potest ꝓbari exemptio, dũmodo probet̃ p vnã de formis quę sequuntur in littera: videlicet si dicat Papa in verbis dispositiuis: Nos talem ecclesiam eximimus a iurisdictione ordinarij. vel sic: Dicimus talẽ ecclam̃ ꝑtinere ad ꝓprietatẽ B. Petri. vel sic: Dicim⁹ vr̃ declara-

pa[a] in aliquo priuilegio vel scriptura non facta principaliter [b] super donatione † vel sententia exemptionis, seu etiam libertatis, aliquam ecclesiam ad ius & proprietatem Romanæ Ecclesiæ pertinere, vel consimilia verba narret: non propterea illius ecclesiæ exemptio est probata[c], nisi de libertate aliter doceatur. ¶ Si autem ecclesiæ, vel monasterio exemptionis priuilegium concedendo vel super ipsius exemptione sententiando (cum de ipsius exemptionis negotio ageretur) asserat [d] ipsam ecclesiam fore exemptam: aut eam iuris beati Petri existere: siue ad ius & proprietatē Romanæ Ecclesiæ [e], vel ad Romanam Ecclesiam specialiter, aut sine medio [f], vel etiam simpliciter pertinere, per hoc plene debet exēpta huiusmodi ecclesia iudicari. Cum enim iure communi, omnes ecclesiæ per orbem diffusę ad Romanam Ecclesiam pertineant, si id alicui cōcedatur ecclesię, vel de ea per sentētiam iudicetur, ex hoc ipsius comprobatur exemptio, vt priuilegij nihil aliàs allatura cōcessio, ei cui cōcedit, & sententia nullū aliter datura subsidium, ecclesiæ, pro qua fertur prærogatiuam (cum verba aliquid operari debeant [g]) conferat gratię specialis. ¶ Et est idem [h] si priuilegium contineat, vel ipse Papa per modum exprimat suprascriptum, quòd ecclesia sit libera: seu quòd potiatur Romanæ Ecclesiæ libertate [i]: vel quòd in hoc prærogatiua gaudeat speciali: aut si dicat indefinite [k], quòd Ecclesiæ Romanę annuum censum soluat ad perceptæ indiciū libertatis: siue quòd ipsam ecclesiam eximit ab ordinarij † potestate: vel quòd nō audeat illic episcopus cathedram collocare [l]: aut imperandi, seu ordinationem quamuis leuissimam faciendi, exercere aliquam potestatē.

† al. datione.

† al ordinaria.

declaramus talē ecclesiam subiectam Romanæ Ecclesię, vel ad ecclesiam Romanam nullo medio pertinere. vel asserimus talem ecclesiam nullo medio ad Romanam Ecclesiam pertinere. Sed quid, ponamus quod in verbis assertiuis dixit Papa in suo priuilegio, vel in sententia: Nos talem ecclesiam asserimus exēptā à iurisdictione ordinarij: vel asserimus talē ecclesiā spectare ad ius & proprietatē beati Petri: vtrū sufficienter probetur exemptio? Rñdet quod sic: Nam omnes ecclesiæ de iure cōi spectāt ad Romanam Ecclesiam: ideo si Papa in priuilegio suo vel sniā apposuerit ista verba, in verbis dispositiuis, vel assertiuis, dēnt illa verba aliquid operari. Sed quid, quia Papa dixit in suo priuilegio, quod talis ecclesia potiatur libertate Romanæ Ecclesiæ; utrū sit probata sufficienter exēptio? Rñdet quod sic. Idē si dicat Papa: talis ecclesia in signū libertatis soluet annuū cēsum. Secus si diceret solū Papa īdefinite, quod talis ecclesia soluet annū cēsum Ecclesiæ Romanæ. Idē si dicat quod in tali ecclesia nō audeat ordinarius collocare suam sedē. tūc enim vr talis ecclesia priuilegiata. Sed quid ponamus quod Papa dixit in aliqua sniā, vel priuilegio, Nos recipimus tales religiosos talis ordinis in nostros proprios & spāliter subiectos Romanę Ecclesiæ: an vidātur isti exēpti à ptāte ordinarij? Rñdet quod sic: Secus si dixisset Papa: Nos tales recipimus in proprios & speciales filios: Nam per illa verba non viderentur exempti à iurisdictione ordinarij. Idem dicendum est si Papa aliquib. concedat indultum vel priuilegium, vt à quoquam non possint excōmunicari vel suspendi: & quod in signū huius soluāt Ecclesiæ Romanæ annuū censum: nam per illa verba nō videntur exēpti à iurisdictione diœcesani. Postea dicit Romanus Pontifex in fine, quod pro psenti non potuit cogitare omnes formas quibus pōt conferri exemptio: Nam per alias formas potest probati exemptio, dummodo cōstet de mente Papæ. Not. quod posita in lege gratia exempli, non restringunt legē ad casum expressum: sed extēduntur etiā ad alia similia.

Nota. quòd exemptio appellatur libertas, & quòd illam allegans debet eam probare. vide s. eo. tit. & lib. ca. cum personæ. Dominicus.

[Prima glo. summat, & dicit quid declaret.]

a ¶ Si Papa.] formas priuilegiorum ponit hæc decretalis, quarum quædam exemptionem conferunt, quędā non. Et de hoc not. per Innocen. & Hostien. s. eo. recepimus. & per Hostien. supra eo. cum capella.

[Glossa secunda exemplificat.]

b ¶ Principaliter.] puta impetrat litteras prælatus sup reuocatione rei ecclesiasticæ male alienatæ, quibus dr, cōquestus est nobis T. platus talis ecclesiæ nobis immediate subiectę, quod p decessor eius, &c. vn̄ talia verba solemus vocare narratiua, nō assertiua. vnde infra sequitur talia verba narret, ad hoc bene concor. 3. q. 6. hęc quippe. & quod ibi no in 1. glossa.

ADDITIO. Vide quod no. in cle. de proba. litteris. in glo. narratiuis. Archi. remittit ad sum. Azo. de fal. cau. adie. & 19. dist. c. 1. ver. itaque. in glo. est hic arg. subdit etiā hic tolli opinionem quam no. Bernand. de rescrip. nōnulli. in gl. sic ergo, vltra mediū. Ioan. And.

[Glo. seq. signat cōtrarium, & soluit.]

c ¶ Probata.] Contra videtur quod no. Ber. s. de censi. cum olim. in 1. glo. vbi dicit, quod statur publicæ scripturæ in qua continetur de finibus episcopatuum: licet ista sint facta ob aliud: sed illud habet locum in ipsa probatione finium, quę fit per argumenta. s. de probat. cum causam. & cui ius cōmune non est contrarium: sed hic ius commune est cōtrarium: & sequerentur hoc casu plenę probationes, & ideo secus.

d ¶ Asserat.] No. quia s. dixit, narret. ergo. hic de assertiuis, ibi de narratiuis. hodie plene probant narratiuę litteram Papalium, si sunt de suo facto. & super his fundetur gratia, vel ipsius intentio: per cle. de proba. litteris. & vide quod ibi no. in glo. antepenult.

Narratiua verba Papæ probāt plene. si sunt de suo facto & sup his fundet intētio ipsi.

e ¶ Ecclesiæ.] s. de resti. in integ. c. 2. de arbi. cū tēpore.

f ¶ Sine medio.] s. eo. cum olim 1.

[Glo. seq. allegat concor. arg. & remittit.]

g ¶ Debeant.] Optime concor. s. eo. in his.] Et cōcor. quas his alleg. Arc. ibi inuenies in vlt. glo. Et nota arguendū à verbis. s. de deci. ad audientiam. de quo dic vt no. 22 q. 5. humanę. & s. de verb. sig. propterea. lex. tamen non debet imponi verbis, sed rebus. supra eod. li. de elect. commissa. ad fi. Ioan. And.

Argumētū à verbis valet.

h ¶ Et est idē.] scilicet quòd ecclesia debet plene iudicari exempta.

i ¶ Libertate.] supra eo. cum olim 2.

k ¶ Indefinite. quia secus si post determinationē alicuius certæ libertatis concessæ, vt infra. §. idem.

l ¶ Collocare.] in locis enim exemptis hoc non possunt episcopi. 18. q. 2. luminoso. supra eod. lib. de offic. ord. cum episcopus.

[Glossa

Glo.seq.reci.per duplicem obiec.prima ad quid valeat concessio: secunda, de duabus legibus, & vtrique respondet.

a ¶ Non existunt.] sed sunt priuilegiati, vt ĩ.de verb. signi.veniens. 1.respõ.recipiendo ergo illos in filios, vt illos recipere in amorem filialem: sicut subdiaconus ordinatus à Papa nõ in exẽptionem, sed in honorem intelligitur ordinatus: princeps tamẽ eos quos in patres elegit, nõ vult alijs subijci, vt in auth. constit. quæ de digni. coll.6. & si dominus apud acta nominat seruũ suum filium, dicitur ei libertatem cõcessisse. C.de lati.lib.tol.l. vnica. §. similiq; modo. sed ibi sibi soli fit præiudicium: hic autem fieret præiudiciũ ordinario, cuius iurisdictioni potius est fauendum. supra eod. tit. & lib. cum personæ. 11. q. 1. peruenit. vbi ergo Papa exprimit aliquos speciales subiectos: si essent alij subiecti, nõ essent speciales subiecti: & ideo illa verba exemptionem faciũt. vt ſ. proxi. responso. Hoc patet etiam supra in quarto exemplo: sufficit enim quòd dicatur specialiter ad Romanam Ecclesiam pertinere, vt ibi. Sed licet aliquis sit filius, non sequitur quod sit specialis subiectus: quia vnius potestatis filius alteri potestati posset esse subiectus 1. & ideo aliud hic, aliud ibi, Filiatio ergo amorem & priuilegium denotet specialis subiectio exemptionem.

Papa recipiẽdo aliquos in filios, non censetur eos eximere.

1 Sicut & fili⁹ me⁹ mihi, & alteri põt esse seru⁹ ff. ad leg. Falci.l. ꝑ tia. l.An.

† al. iudicium.

† al. ita: sic scrip. priuilegiati articulis. al. ita: sic insertis priuilegiati articulis &c.

b ¶ Censum.] nõ enim omnes ecclesiæ exemptæ soluunt censum: nec omnes quæ censum soluunt, sunt exemptæ. sup.eo.tit.recepimus.vnde nõ probat hoc esse, & c. C.de proba.ad probationem. ſ.de offic.delegat. cum contingat.

c ¶ Idẽ dicimus.] scilicet quod non propter hoc exẽpta censebitur.

d ¶ Non possint.] de quo dic vt ſ.eo.tit.& lib.ne aliqui.Ioan. And.

[Glo.sequens notat, allegat concordantias, & dat simile.]

e ¶ Subiecti.] ergo not. quòd vnum & idem verbũ diuersificatur secundum adiuncta 2. ff.de contrahen. emptio. l. quòd sæpe. §.veneni.& ff.de verbo sign.l.q. venena.vnde si indefinite dicatur, quòd ad indicium perceptæ. libertatis soluat censum, exempta dicit, vt supra.§.& est idem.si post certam libertatem, non propterea vltra id intelligitur exempta, vt hic.& simi.supra de donationibus.pastoralis.

2 Et secũdũ materiã, vt dicã. ĩ. de sent. ex. cõ. si ciuitas. in fi. 1.respon. Io. And.

Similiter si aliqui recipiantur in proprios & speciales subiectos, censentur exempti. Non sic si in proprios & speciales filios Romanæ Ecclesiæ sint suscepti: tales ꝗppe exempti propterea nõ existunt a. Si vero dicatur simpliciter, quòd aliqua ecclesia Romanæ Ecclesiæ annuum censum b soluat: non propter hoc exempta ecclesia dici debet. Idem c dicimus si circa aliqua per priuilegium concedatur libertas, & clausula de censu annuo persoluendo sequatur, vt si aliquibus quòd ab alio quàm a Papa, seu eius legato excõmunicari, suspendi, aut interdici non possint d, vel aliquid aliud specialiter à sede Apostolica sit indultum, vel etiam dicatur, quòd in speciales Romanæ Ecclesiæ filios sint assumpti, & sequatur in priuilegio, quòd Ecclesię Romanæ ad indicium † libertatis perceptæ annuum censum soluant. His enim & consimilibus casibus sic † insertis priuilegiati articulis, ordinariorũ iurisdictioni quã tũ ad alia sunt subiecti e. ¶ Licet autem sic diuersos priuilegiorum, quibus ecclesiæ ac monasteria eximuntur, tenores, ad litium materiam amputandã duxerimus designandos: per hoc tamen alijs exemptionum, si reperiantur, seu aliarum libertatum modis, vel eorum effectibus nolumus aliquatenus derogari.

¶ Idem.

¶ *Priuilegiati, vt tempore interdicti celebrare possint diuina clausis ecclesijs, alios etiam extraneos admittere non possunt. Et si fuerit singularis persona super hoc priuilegiata, familiares suos admittit: secus in familia conuentus taliter priuilegiati. Hoc priuilegio non gaudet ille, cuius culpa ponitur interdictum. hoc. dicit. Dominicus.*

CAP. XI.

Licet † vobis f concessum existat g, vt interdicti tempore ianuis clausis excommunicatis

Licet.] Sunt quattuor dicta per.§§.diuisa definiẽtia totidem dubia circa priuilegium de celebrando tempore interdicti.

CASVS. Ponamus quòd aliquibus clericis vel religiosis fuerat interdictum per Papam in pœnam delicti ꝑ eos commissi, vt non possent celebrare diuina tempore interdicti etiam ianuis clausis: postea isti clerici vel religiosi accesserunt ad Apostolicam sedẽ, & impetrauerunt indultũ & priuilegiũ, vt tempore interdicti possent diuina celebrare ianuis clausis, non receptis excommunicatis: vtrum poterunt admittere ad diuina transeuntes & peregrinos? Respondet Romanus Pontifex ꝙ non; si contrarium fecerint, incurrunt pœnas à iure indictas. Et istud verũ nisi transeuntes vel peregrini haberẽt priuilegium, vt possent audire diuina ĩ locis interdictis. Sed ponamus quòd ista persona priuilegiata vt possit audire diuina in locis interdictis, non obstante interdicto, habet aliquos familiares: vtrum possit se cũ introducere suos familiares, vel vtrum possit per suos capellanos facere celebrari in locis interdictis? Respondet Romanus Pontifex, quòd sic: secus autem esset dicendum in familiaribus conuentus: & hoc verum, nisi in casu necessitatis: puta si in conuentu omnes essent infirmi vno excepto: tunc ista persona priuilegiata posset talem sanũ facere celebrare in medio interdicto. Sed quid, ponamus, quòd ista persona sit priuilegiata: vtrum possit facere celebrari in locis interdictis, & possit secũ introducere eius familiares: habet enim plures ministros siue familiares: sunt aliqui, qui non adierunt Missam: vtrum poterit facere celebrare aliam Missam in loco interdicto? Certe non. Nota primo, quòd de iure tempore interdicti nõ est licitum diuina celebrare. Hodie dic vt in cap.alma mater.infra de senten.ex commu. Nota secundo, quòd priuilegium non extenditur principaliter ad alias personas quàm expressas. Dominicus.

† De materia vide latissime in ca. alma mater. ĩ. de sen.excõ.

[Prima glossa dicit quid declaret.]

f ¶ Licet vobis.] declarat notata per Ber.Inn & Hos. ſ.eo.quod nonnullis.

g ¶ Existat.] per speciale priuilegium.& sic facit ad titulum.Idem Archidiaconus.

[Glo. seq. aperit dubium quod recit. post per modum obiect. secundo opponit, & dupliciter soluit.]

a ¶ Exclusis.] istud erat quod inducebat dubitationē per eius contrarium, quasi à contrario nō excōicatos, nec interdictos, & aliūde veniētes admittere poterāt. & arg. à contrario fortissimum est. s. de his quæ fiunt à prælat. cū Apostolica, in fin. sed hoc nō est verum, nisi illi super hoc sint priuilegiati, vt patet: qa ex quo locus interdictus est, videtur omnib. interdictum ibi audire diuina, nisi super hoc sint priuilegiati: nec priuilegiū vnius alteri penitus prodest. ad hoc s. eo. sane. & pręterea ante hanc decretalem in dubio erat tutius hoc tenere propter periculum animarum, & iō amplectendum erat. de homi. ad audientiam. de spons. iuuenis. Sed oppono φ hæc decret. est superflua: cum hodie sine priuilegio competat tempore interdicti taliter celebrare de iure communi, vt j. de sent. excom. cap. vlti. Potest dici, qđ iuris in concessione per priuilegium dictum est, idem in concessione per ius commune, vt ibi. & ideo forte generaliter dixit, supra cōcessum, non dicens qualiter. Vel dic φ etiam p priuilegium posset habere locum casus noster, & subauditus primæ glossellæ. Pone enim quòd Papa interdicendo locū vetuisset celebrari, etiam secundum formā illius decretalis (sæpe enim propter rebellionē delinquentium aggrauantur pœnæ) & postea concessisset aliquibus celebrare ibi secundum formam istius decretalis; habemus ergo hunc casum dubitabilē ad litterā. Contra istam decretalem vidi hodie seruari in ciuitate Bononieñ. tēpore generalis interdicti: quia religiosi sic priuilegiati admittebāt forēses ad diuina.

† Familiares & domestici q dicantur, docet Speculum. tit. de teste. §. 1. adde gl. in cap. litteris. verbo, de familia. extra de testibus.

& interdictis exclusis a, voce submissa diuina celebrare possitis: ad ea tamen aliquos etiam si aliunde venerint (nisi super hoc priuilegiati b existant) recipere nulla ratione debetis. ¶ Cum conceditur singulari personæ c, vt modo præmisso d, tépore interdicti celebrare valeat, vel audire diuina: eius familiares † domestici e ad audiendum cum ea, & celebrandum sibi diuinum officium, licite admittūtur f. Non sic autem in familiaribus alicuius conuentus, seu collegij est censendum: illi enim nisi priuilegiati fuerint, admitti nō debent g. ¶ Huiusmodi quoq; concessione gaudere non potest is, cuius causa h, seu culpa, dolo vel fraude, fuit † sententia interdicti prolata, seu qui ad perpetrandum delictum, cuius occasione lata extitit, prębuit consilium, auxilium, vel fauorem.

¶ Idem.

¶ *Episcopi cum altari viatico celebrare possunt, & sibi facere celebrari: ita tamen quòd non violent interdictum. h. d. Ioan. And.*

CAP. XII.

Quoniam Episcopi 1 † eorumq; superiores se habent diuersis ex causis a suis ecclesijs & diœcesibus absentare k frequenter, nec semper possunt commode l ad ecclesias accedere pro Missa celebranda, vel audienda in ipsis, sine qua eos transire non decet m absque causa rationabili vllam † diem: Præsenti

b ¶ Priuilegiati.] vt si accipientes signum 1 crucis pro subsidio terræ sanctæ in hoc essent priuilegiati, vel quiuis alii.

1 Vide extrauagātē Inn. iiij. incip. Malitia hui' tpis. extat impressa inter litteras Apostolicas pro offic. sanctæ Inquisitionis.

ADDITIO. Vide quod dicam circa hæc. de sent. excom. c. fin. in fine. Ioan. And.

c ¶ Personæ.] puta episcopo, regi, comiti, vel baroni

d ¶ Modo præmisso.] scilicet ianuis clausis, &c.

e ¶ Domestici.] intelligo nō ob hanc causam in fraudem sumpti, vt j. de verb. sig c. vlt.

f ¶ Admittuntur.] concor. lex. ff. de preca. l. cum precarium 2. vbi si quis precario rogauit vt in fundo mori liceat, & de suis quoque concessum videtur. ad idē ff. de vsu. & ha. l. 2. §. 1. & l. seq. & ff. de verb. obli. l. si stipulatus fuero illud aut illud. ad idem C. de aduo. diuer. iud. l. restituendæ. vbi dicitur cōcessum primatibus intelligi cōcessum, & ijs qui sub eis sunt. ad idem. ff. de condi. & demonst. l. municipibus.

[Glossa sequens reddit diuersitatis rationē: quærit & soluit.]

g ¶ Non debent.] & est ratio diuersitatis: qa in primo casu aliàs priuilegium esse posset inutile: qđ esse nō dēt. s. eo. in his. sed in hoc scđo casu conuentus pōt sine familiaribus p se celebrare diuina: & ideo priuilegiū 2 est restringēdū. s. eo. vt priuilegia. versus fi. Quid dices si in cōuētu nō sunt nisi tres, & duo sunt infirmi: nunqd terti' posset celebrare cū familiari? Not. Host. in p. di. decre. qđ nōnullis. φ sic: ne inutile sit priuilegiū: ad instar eius quod dr de singulari persona s. §. proxi.

2 Priuilegiū, an, & qñ sit late vel stricte interpretandū. vide Felinū & Deciū in ca. cū ordinē đ rescrip.

† al. fuerit.

ADDITIO. Dicit Archid. φ non audet hoc tenere, cum priuilegiū sit conuent' nō aliorū. Aut ergo solus celebret, aut abstineat secundum cū. facit ad primū qđ de incluso not. de consec. di. st. 1. hoc quoque. Io. And.

h ¶ Causa.] ad idem s. eo. quod nōnullis. in fin. interdum licet tales admittantur ad auditionem diuinorum: tamen prohibentur ap ppinquare altari. j. de sent. excom. cap. vlt. §. penul.

† Et an appellatione epi veniat electus, vide Felinū in ca. eā te, đ rescrip. vers. Tertio restringitur.

Quoniam.] Primo ponit cōstitutionis causam: Secundo concedit epis priuilegiū altaris viatici. Ioan. And.

¶ Præsupponendum pro intellectu cap. φ diuina officia, maxime Missarum solemnia, non debent celebrari in loco profano, sed in ecclesia.

† al.' ita. nulla die

CASVS. Aliquis eps proficiscitur ad curiam Romanam, vel alium locum: certum est φ qualibet die dēt celebrare, vel audire Missam. Sed ponamus φ nō potest commode ire ad ecclesiam pro audiendo vel celebrando Missam: nunquid poterit facere celebrari in itinere cū altari viatico & portatili? Respondet φ sic, dum tamē illud fiat in aliqua camera honesta: & Missa celebrata poterit iter suum arripere. Nota primo ex hoc cap. φ Missarum solemnia debent celebrari in ecclesia, & nō in loco profano. Nota vlterius priuilegiū clausum in corpore iuris, qđ habet episcopus, vt possit Missam facere celebrari in loco priuato & profano cum altari viatico & portatili, si non habet accessum ad ecclesiam.

[Prima glossa summat.]

i ¶ Quoniā episcopi.] cū altari viatico celebrare possunt, & sibi facere celebrari, ita tamen quòd non violent interdictum.

K ¶ Absentare.] & si hoc faciunt p p vtilitatem ecclesiæ, censentur esse præsentes. s. de cleri. nō resi. ex parte, peregrinari tamen ad loca remota nō debet episcopus sine licentia Papæ. de consec. dist. 5. nō oportet 2. sup. de vo. & vo. redemp. magnæ.

l ¶ Commode.] & sic dicuntur tunc posse. 22. q. 2. faciat. ff. de verb. sig. l. nepos proculo.

ADDITIO. Vide de verb. signi. intelligentia. super 3. gl. Ioan. And.

m ¶ Non decet.] inspiciendum ergo est in concessione priuilegij quid deceat. ad idem s. eod. lib. de elec. cum non deceat, cum suis concor.

[Glo.

[Glo. seq. facit quatuor, primo ponit septē indulgentias epōrum: secundo alios habentes hoc priuilegiū: tertio de ipsius vsu: quarto de ipsius expedientia.]

Epi habēt multa priuilegia à iure cōi eis cōcessa.

a ¶ Indulgemus.] Ista est igitur iuris indulgentia, q̃ habent episcopi, aliam hēs supra eo. ꝙ nonnullis, aliā supra de pœnit. & remis. c. vlt. aliam supra eo. lib. de offi. dele. ca. 2 aliam de senten. excom. quia periculosū. aliam supra de iur. calum. c. fi. adde aliā per cle. đ cele. Mis. dignū. [Et de priui. c. 2.] Eandem indulgētiam habent Prædicatores & Minores, vt supra eo. in his 1. & ista indulgentia possunt vti episcopi absque diœcesanorum vel parochialium presbyterorū licentia: absque tamen parochialis iuris præiudicio, vt ibi dicitur. Cū isto autem altari viatico poterit episcopus (pone vadēs ad curiam) de mane ante cāpanam diei, dicere vel facere dici missam, & pergere vias suas: & sic non impedietur in dieta: quod fieret si haberet necesse expectare diem & horam solitam, & opportunitatem ecclesiæ.

1 Ibi dixi an episcopus hanc indulgentiam concedere posit. Ioan. And.

constōne indulgemus a eisdem, vt altare possint habere viaticum, & in eo celebrare, ac facere celebrari, vbicunque absq; interdicti trāsgressione b illis permittitur celebrare vel audire diuina.

b ¶ Transgressione.] Licet enim possint celebrare in loco interdicto, non tamen alta voce & admissis interdictis, & interdictū violando. s. eo. quod nōnullis.

TIT. VIII.

De iniurijs & damno dato.

¶ Gregorius decimus in generali concilio Lugdunensi.

¶ *Represaliæ contra personas ecclesiasticas concedi, vel concessæ extendi non debent: contra facientes (nisi reuocent intra mensem) singulares sunt excommunicati, vniuersitates interdictæ. Ioan. And.*

DE INIVRIIS ET DAMNO DATO.

Dictum fuit supra de delictis & criminib. publicis: nunc vidēdum est de delictis priuatis, cuiusmodi est iniuria: ideo post titulos præcedentes annectitur titulus de iniurijs & damno dato, idest de damno, quod punitur per legem Aquiliam.

Et si.] Primo ponit prohibitionis causam: Secundo: ibi, Vt tamen. prohibitionem. Tertio: ibi, Illi autem, cum moderati temporis adiunctione infligit pęnam. Dominicus.

¶ Pro intellectu huius c. est sciēdum, quid sit pignoratio, prout hic accipitur: Vnde pignoratio hic accipitur qñ alius pro alio exigitur, & appellatur represalia, vt quando est guerra inter duos principes & fiunt treugæ. si aliquis subditus vnius principis delinquat, & non possit haberi iustitia de eo apud suum dominū, princeps alterius dabit ei represalias, id est, dabit ei potestatem accipiendi aliquem de illa societate seu patria, & istud appellamus marcham.

CASVS. Aliquis de Anglia vel Alemania, vel alia regione mihi irrogauit iniuriā capiēdo bona mea, forte supra mare, non possum habere iustitiā ab eius principe, vnde rex cōcessit mihi potestatem, vt si possem capere vnum de illa patria, illū retinerem donec esset mihi satisfactum: Hoc facto reperi episcopum vel clericum de illa patria: Respōdet Romanus Pontifex, ꝙ si simpliciter ꝫ homines illius religionis sit mihi concessa marcha, nō possum illam extendere ad personas ecclesias, vel eorū bona, Sed ponamus ꝙ de facto accepi aliquam personam ecclesiasticā, vel princeps concessit mihi expresse marchā ꝫ personas ecclesiasticas, quæritur quā pęna sum puniendus? R̃ndet quod vltra pœnas à iure ciuili introductas, sum excommunicatus: si aūt esset vniuersitas tūc esset interdicta. [Pignorationes.] Istæ pignorationes concedebanť in hoc regno tempore guerrarum inter regem Frācorum & regem Angliæ. Nota ꝙ vulgaris loquutio est attendēda seu consideranda, & dēt proferri proprio significato: maxime qñ verbum profertur ab habente imperium. Et dicitur vulgaris loquutio, illud quod dr̃ à plebe & populo. Et sm̃ Io. An. debet scribi loquutio per litteram q. sicut eloquens; nō autem per c. quia descendit à verbo loquor, quod per q. & non per c. scribitur. Not. ꝙ pignorationes regulariter sunt prohibitæ, accipiēdo pignorationes prout hic accipiuntur, scilicet cum alius pro alio capitur: quia regulariter alius pro alio non potest cōueniri: etiam maritus ꝓ vxore, nec vxor pro marito. Not. ꝙ represaliæ concessæ homini alicuius regni non dent extendi ad personas ecclesiasticas. Quid đ scholaribus: vtrum possint extendi ad scholares? Certe non: Auth. habita, ne filius pro patre. C. & licet iste textus loquatur de studentibus in iure ciuili: tamen est eadem ratio in studentibus in alijs facultatibus, maxime in iure canonico. Nota pęnam qua puniuntur cōcedentes pignorationes contra personas ecclesiasticas, vel illa cōcessa generaliter extendentes ad personas ecclesiasticas. Nota ꝙ vulgaris loquutio quandoque interpretatur vocabulum iuris. Et ꝙ quandoque attendimus vulgarē modum loquendi. Alibi dicitur quandoque vulgaris quæstio, de pę. dist. 1. vulgaris, & dicitur vulgaris à volo, vis: quisque enim facit quod vult, secundum. Ioan. And. Dom.

CAP. VNICVM.

Et si † pignorationes c, quas vulgaris eloquutio d repsalias noīat, in quibus alius ꝓ alio pręgrauatur e, tāquā graues

† De materia huius ca. præter doctores hic, vide Io. de Ligano tractā. de repsalijs. doctores in c. Dñs. 23. q. 2. Iacobum à Canibus, & Martinū Laudēsē in tract. đ repsalijs, & summistas ver. bo repræsaliæ.

[Prima glo. summat, & construit.

c ¶ Et si pignorationes.] Represaliæ contra personas ecclesiasticas concedi, vel concessæ non debent extēdi: contra facientes nisi reuocent infra mensem, singulares sunt excommunicati, vniuersitates interdictæ, hoc dicit. Et sic construe: Etsi, id est, quamuis pignorationes sint iure ciuili prohibitæ tamquam graues legibus, & contrariæ naturali æquitati, quas vulgaris eloquutio nominat represalias, in quibus alius pro alio prægrauatur, vt tamen, &c.

d ¶ Eloquutio.] intelligas quorundam locorum, & no. considerandum qualiter vulgus loquať. ff. de fun. instruc. & instru. lega. l. cum de lanionis § asinam. sup. eo. lib. de reb. eccle. non alie. hoc consultissimo. & supra despon. ex litteris.

[Glo. seq. inducit primo tres conc. secundo soluit tria obstantia: tertio quærit & soluit distinguendo: quarto iterum quærit & soluit.]

e ¶ Prægrauatur.] ꝙ esse nō debet, sup. de ijs q̃ fiunt à maior. par. c. quæsiuit. C. de inoffi. test. si quis suo. ꝫ. de reg. iur. non dēt. cum suis concor. 2. Non obstat ꝙ hæres, bonorum possessor cōueniť pro defuncto: quia eadem persona censetur. idem in successore ad prædecessorem. sup. de sol. c. 1. C. si certum pet. l. 1. nec obstat de fideiussore, qui rōne suæ obligationis conuenitur: tñ conuenietur seruato tenore illius auth. C. de fideiuss. auth. præsente. & quod no. inf. de fideiu. c. 2. in 1. glo. sed quærebat hic Gar. an condēnato debitore intelligatur cōdemnatus fideiussor? Sol. aut est fideiussor ꝫ-ctus, aut iudicij. In contractu condemnato debitore nō intelligitur cōdemnatus fideiussor contractus: sed agēdum erit cū eo actione ex stipulatu. ff. de fideiu. l.

2 Per q̃ iura, & hāc decre. dicūt Card. & arc. episcopū nō posse concedere, vt clericus ꝓ clerico pignoreť. Gul. hēt hoc pro dubio. Io. And.

legibus a, & æquitati naturali b contrariæ, ciuili sint cōstitutione prohibitæ: Vt tamen earum prohibitio in personis ecclesiasticis c tāto amplius timeatur, quāto in illis specialius d inhibentur eas concedi e contra personas pdictas, seu bona ipsorum †, aut quantumcūque generaliter prætextu cuiussuis cōsuetudinis (quam potius reputamus abusum f fore) concessas; ad illas extendi g præsenti decreto districtius h inhibemus. ¶ Illi autem qui cōtrafecerint, aduersus personas easdē pignorationes, seu represalias concedendo, vel extendendo ad eas, nisi præsumptionem i huiusmodi reuocauerint à concessionis vel extensionis tempore infra mensem k, si personæ singulares fuerint, sententiam excommunicationis incurrāt: si vero vniuersitas, ecclesiastico subiaceat īterdicto.

† al. ipsarum.

TITVLVS IX.

De pœnis.

¶ Innocentius quartus.

¶ *De veteri iure poterit archiepiscopus cum in prouincia sua iurisdictionem suam exequitur, punire notorios iniuriantes sibi, nuntijs, & familiæ suæ, si per id sua iurisdictio impeditur: aliàs non: nisi consuetudo amplius tribuat: sed hodie tales iniurias tunc punit, etiam si iurisdonē non impediant. h. d.*

CAP. I.

ROMA-

Græce. §. si cum fideiussore, ibi. n. dicitur quod agitur cum vtrisque. si. n. condemnato debitore condemnaretur & fideiussor, ad quid ageretur cum fideiussore? si vero fideiussor nō interuenit in iudicio, sed tm̄ promisit reum in iudicio sisti: condemnato reo absoluitur fideiussor: quia iam adimpleuit quod promisit, videlicet: qa fecit reum iudicio stare ff. de fideiuss. Græce. §. 1. si autem iudicatum solui promisit, condemnato reo condemnatur & fideiussor per consequens. ff. iu. sol. l. 1. & est idem dicēdum si totius caussæ fideiussor est acceptus, vt in prædicto §. ff. de fideius. Græce. §. 1. ad fi. §. Item quærebat ipse Guli. quid si clericus principalis debitor, cuiꝰ occasione represaliæ sunt cōcessæ, captus est: an habeat hæc decreta. locum? Dicunt quidam pœnam istius decret. locum non habere: tū quia hic idem grauatur ꝓ se ipso, tū quia constitutio pœnalis est, & restringēda, ad hoc sup. eo. lib. de ele. statutum.

Clericus occasiōe cuius represaliæ fuerunt ꝯcessæ, an si capiatᷓ, cessat pęna cap. primi de iniurijs.

a ¶ Legibus.] C. ne vxor pro marito. per totum. ne fin. pro pa. per totum. [Et auth. & omnino. ibi posita sumpta de corpore, vt non fi. pigno §. 1. collat. 5. Ad idē. ff. quod met. cau. l. extat. C. de act. & obligat. auth. immo.] & C. vt nullus ex vica. pro alie. vica. debi. tenea. l. 1. li. 11. est enim sanctius nocentem impunitum relinquere, quàm innocentem cōdemnare. ff. de pœnis absentē. Bene est tamen interdum reperire ꝙ lege permittente punitur aliquis sine culpa, sed nō sine causa: quod dic vt inf. de reg. iur. sine culpa.

b ¶ Naturali.] Concor. igitur hic æquitas naturalis rigori, quæ est ꝙ alter alterius odio non grauetur: & ꝙ quis non locupletetur cum alterius iactura. infra de reg. iur. non debet. & c. locupletari. & quod quis alteri non faciat, & c. 1. dist. in prin. supra de maio. & obe. dilecti. Interdum tamen discrepant. sup. eo. lib. de re. permu. c. vnico. cum suis concor. [& ff. qui & à qui. l. prospexit. quæ quid dicat vide de fer. cap. 2. super 1. glo. Ioan. And.]

c ¶ Ecclesiasticis.] Clericis, Templarijs, Hospitalarijs, Conuersis, & Deo deuotis. 12. quæst. 1. duo. supra de sent. excommu. parochianos, supra eodem lib. de ele. sciant.

d ¶ Specialius inhibentur.] Tolle quod est infra præsenti decreto, distinctius inhibemus, & redeas supra, eas concedi, &c. solent enim plus timeri quod specialiter, & c. 24. distin. quamquam. & supra de hære. si aduersus.

[Glossa sequens ponit duas lecturas, & vnam opinionem.]

e ¶ Concedi.] pro credito clerici vnius diœcesis ꝯ clericos alterius diœcesis in qua sit debitor constitutus, seu pro credito alicuius laici vnius diœcesis cōtra laicos, & clericos alterius diœcesis, qđ grauius esset. Dicunt tñ doctores c. illud 23. q. 2. dominus, non esse correctum, tunc. s. quando dominus vel ciuitas requisiti non vult 1 iustitiam facere: ita ꝙ & tunc ad clericos non extendantur.

1 Vide B. Aug. in libr. 83. qō. nū. q. 10. & B. Tho. 22. q. 40. art. 1.

f ¶ Abusum.] quia contra libertatem ecclesiasticam, supra de iureiu cap. 1.

g ¶ Extendi.] Facit differentiam inter cōcedi, & extendi: quia ciuitas vel superior dicitur concedere: ille cui conceduntur dicitur extendere: puta quia ciuitas Bonon. dedit represalias ciui suo contra Florentinos, quas ille extēdit contra clericos.

h ¶ Districtiꝰ.] id est, stricte, vel proprie, scilicet quam per ciuilē constitutionem inhibitum esset.

i ¶ Præsumptionem.] id est, concessionem vel extēsionem represaliarum.

[Glossa sequens primo remittit: secundo quærit, & ponit duas opiniones: tertio soluit aliud dubium.]

k ¶ Mensem.] Quot dies habere debeat mensis dixi supra eodem libro de electio. quàm sit. Quid si infra mensem istum processum fuit ad actum, quia fuit persona ecclesiastica pro alio pignorata: nunquid habebit locum hæc pœna infra mensem? Dic secundum Gar. ꝙ in statum pristinum reuocandum erit ꝯ. mensem. inf. de sent. excom. quicunque. vel ſm Guliel. reuocatio re integra fieri debet antequam procedatur ad actum: aliàs locum habet pęna. argu. ff. de man. si mandasset. ff. ad Maced. si tamen. & l. filius. supra de rescrip. ex parte decani. sed si ante istam constitutionem concessæ erant vel extensæ represaliæ contra clericos, non habet locum pęna: quia cōstitutio futura respicit. supra de consti. ca. vlti. non tamen amplius vtetur illis, nec eas extendet: aliàs huius constitutionis pęna locum habebit, quæ est latæ sententiæ, vt patet ex verbo, subiaceat.

ADDITIO. Idem Guliel. Archidia.

DE POENIS.

Visum fuit supra titu. proxi. de pęnis in specie: verum quia non est nouum vt aliquibus particulatiter enumeratis apponatur clausula generalis, vt l. si seruus. §. inquit. ff ad l. A qui. ideo post tit. præcedentem ponit titulum de pęnis.

ROmana.] Primo cū duplici modificatione declarat ius vetus: & exceptionē subdit: Secūdo ibi, Sibi ēt. illud prorogat, scđam moderationē tollēs, & forsan tertiā tēperans, & dicebat Host. ꝙ hic erat vnum mirandū, quod pri-

ꝙ primũ dictum statim corrigit̃ ꝑ secũdum. Io.And.

¶ Pro intellectu huius ca.est præsupponendum, ꝙ regulariter archiepiscopus in sua prouincia nõ p̃t exercere iurisdictionem suam in iurisdictione subditorũ suorum, scilicet suffraganeorum ꝑ uiã simplicis querelę, nisi esset legatus natus, ut in cap.1.de offi.leg.in antiq. Itẽ est præsupponẽdum, ꝙ regulariter archiepiscopus non potest suam sedem collocabiũ. vñ in re nisi in sua particulari diœcesi.

† Vide Alc. cõsi. 135. li.1. inc. Circa Primũ du biũ. vñ in telliges qñ q̃s pos sit esse iu dex in ꝓ pria cau sa.

CASVS. Archiepiscopus Remen. visitat suam prouinciam: infert̃ sibi iniuria à subditis suorum suffraganeorum: vel suę familiæ infertur iniuria: vel etiam ipse Archiepiscopus non uisitat suam prouinciã; sed suum mittit nũtium ad citãdum suos suffraganeos, ut tali die compareãt in tali loco, in quo est celebraturus suum generale concilium prouinciale: infertur nũtio iniuria; vtrum archiepiscopus possit punire inferentes iniuriam? Respõdet Romanus Põtifex, ꝙ olim de iure antiquo poterat punire si impediebatur eius iurisdictio: aliàs nõ, nisi cõsuetudo magis tribueret. Sed hodie ẽt cessante ꝯsuetudine potest archiepiscopus punire tales iniurias, ẽt si per eas non impediatur eius iurisdictio.

na [a] † Ecclesia: & infra. ¶ Licet [b] autem Remen. Archiepiscopo suam prouinciã uisitanti [c] eos, qui tunc sibi, vel suę familiæ, aut alijs [d], quos propter hoc per eandem prouinciam dirigit, & etiã quando conciliũ cõuocat, eos qui nuntijs suis, quos pro illo [e], vel aliàs ꝑ prouinciã ipsam sua debita [f] iurisdictione utẽdo trãsmittit, iniuriari pręsumunt: si hac occasione sua in his impediatur iurisdictio, ꝓ iniuria huiusmodi) dũmodo existat notoria) ꝓpria auctoritate punire [g]: nisi amplius ei de Remen. ecclesię cõsuetudine competere dinoscatur. ¶ Sibi ẽt & metropolitanis alijs [h] in suis ꝓuincijs, dum sic in illis iurisdictioné exercent, puniendi manifestas & [i] notorias offensas tũc eisdem illatas, uel suis (etiam si exinde [k] impediri iurisdictionem huiusmodi non contingat) libera sit de nostra speciali cõcessione facultas.

¶ Bonfacius Octauus Biterenen. episcopo.

¶ *Docet hæc decret. quibus assistentibus fieri debeat degradatio, de quibus uestibus, ornamentis, libris & instrumentis in degradatione fiat expoliatio, et quibus uerbis utatur ipse degradans. Io. And.*

CAP. II.

DEGRADA-

Bernar. quòd si iniuria illata prælato, ipsum tantum contingit: nõ potest aliquem ꝓ iniuria illa punire: si vero tangit ecclesiam, uel publicam utilitatem: põt iniuriantes punire: immo nec talem iniuriam remittere posset. 63. dist. Salonitanę, ad instar filij familias, qui potest remittere iniuriam sibi factam in quantum ipsum tangit: sed non in quantum tangit patrem. ff. de iniur. l. 1. §. vsque adeo. iniuriam igitur sibi uel suis illatam, per quã eius iurisdictio impeditur, poterit punire archiepiscopus, si notoria fuerit, aliàs non de ueteri iure: nisi consuetudo amplius tribueret, puta quòd etiam notorias 1, & eas quæ iurisdictionem non impedirent, punire possent: consuetudo enim iurisdictionem tribuit. supra de for. compe. cum cõtingat. sed modo Innocẽ. iurisdictionem ipsorũ prorogando huius decret. beneficio concedit, ꝙ tales iniurias, etiam si iurisdictionẽ non impediant, punire possint.

Prelatus p̃t iniuriã ecclesię illatã punire.

1 Immo ẽt occultas, dum modo de illis ꝯstare possit, secũdum Host. & Archid.

a ¶ Romana.] De ueteri iure poterit archiepiscopus cum in ꝓuincia sua iurisdictionem suam exequitur, punire notorios iniuriantes sibi, nuntijs, & familiæ suæ, si per id sua iurisdictio impeditur: aliàs non: nisi cõsuetudo amplius tribuat: sed hodie tales iniurias tunc punit, etiã si iurisdictionem non impediãt. hoc dicit.

b ¶ Licet.] id est, licitum est.

c ¶ Visitanti.] Quod singulis annis facere potest seruata forma decret. sup. eodem lib. de censi. Romanæ. etiam si episcopi non sint negligentes. eo. ti. c. vlti. Et tolle hic quod est inf. propria auctoritate punire eos qui tunc, &c.

d ¶ Alijs.] quibuscunque, etiam si de familia sua non sint.

e ¶ Illo.] transmittit quod infra.

f ¶ Debita.] quod dic ut no. 9. q. 3. c. 2. sup. de off. or. pastoralis.

ADDITIO. Host. remittit ad decre. Romana. §. eo. lib. de sup. neg. prel. Ioan. And.

[Glossa sequens allegat unam concordan. obijcit per quatuor iura: remittit: & soluit distinguendo.]

g ¶ Punire.] Et sic est iudex in causa sua. ad idem 23. quæst. 4. Gulisarius. Sed contra: quia nemo sibi vel suis ius dicere debet. C. ne quis in sua causa. l. vnica. 33. quęst. 4. inter querelas. & quæst. 5. de occidendis. & 4. quæst 4. cap. 1. de hoc uide 2. quęst. 7. si quis erga. supra de cleri. maled. cap. 1. [Hostien. alleg. C. de his qui ad eccle. confu. l. denuntiamus. ff. de iud. l. Iulianus quorum leg. 1. respon. de iur. omn. ind. qui iurisdictioni. de offic. præf. senatus.] Dixit hic

h ¶ Alijs.] ad idem §. eo. lib. de offi. ord. c. 1. in fine.

i ¶ Et.] pro, id est. Vel secundum alios 2 proprie, vt scilicet etiam manifestos per publicam famam. extra de accu. qualiter 2. punire possint.

2 Scilicet Host. Io. Mo. & Archidiac.

K ¶ Exinde.] id est, ex iniurijs supradictis.

DEgradatio qualiter.] Duo facit principaliter. In prima ponitur consultatio. In secunda responsio: ibi, Super quo. Et hæc duo facit. Primo tractat de uerbali. Secundo de actuali: ibi, Actualis. Iterum secunda duo facit. Primo dans simile, ponit formam subtractionis insignium. Secundo formam uerborum: ibi, Poterit autem. Et determinat not. per Guliel. in Specu. de accu. §. secundo loco. ver. & nota. & versi. seq. & § quarto. per totum §. & per Franc. Vercel. supra eod. lib. de re iudi. ad Apostolicæ. sumpta occasione a depositione Imperatoris, de qua ibi. Ioan. And.

¶ Illud capitulum ponit formam, quam debet obseruare episcopus in degradatione actuali.

CASVS. Iure cautum reperitur, quòd clericus etiam sacerdos potest non solum deponi uerbaliter ab ordinibus pro certis criminibus, & delictis, sed etiã degradari actualiter, ut in crimine hæresis: in homicidio per insidias pensatas: nam si clericus aliquem per insidias pensatas occiderit, cum ab altari euelles, ut in cap. 1. de homicidio, in antiq. secundum veriorem intellectum huius capituli. Sed quæritur qualiter debeat fieri degradatio actualis? Respondet Romanus Pontifex, quòd fit eo modo, quo princeps sæcularis cõsueuit exauctorizare suos milites exigentibus eorum delictis. Nam de more quando exauctorantur milites, traduntur eis insignia militaria, & postea deponuntur gradatim secundum ꝙ eis tradita fuerunt. Similiter est dicendum in sacerdote degradando uel alio clerico: quia debent ei tradi ornamenta sibi tradita in promotione: & postea debet il-

la gradatim remouere, dicendo in remotione cuiuslibet uestimenti uerba contraria verbis prolatis in promotione [Ordinibus] Vnde ecclesiastici ordines dicuntur gradus: quia uolens ordinari debet ꝑ gradus: non per saltum ordinari. Vel ideo dicuntur gradus: quia ordo confert ordinato gradum honoris. [Numero.] sex in degradatione episcopi, & tres in degradatione presbyteri uel subdiaconi. [Castris.] idest, exercitio seu collegio aliorum militum, vt dicit Ioannes Andr. in nouella. [Vas.] id est, calicem. [Tunc.] id est, remotis uestimentis [Poterit.] tamen non est necesse.

Nota primo quòd verbum, degradatio, in genere sumptum, potest comprehēdere degradationem & depositionem.

Nota secundo, ꝙ licet Papa simpliciter consulatur: nihilominus respondet quandoque distinguendo: tamen quandoq. nō vult respōdere, vt in c. de muliere. de spon. Dominicus.

[Prima gloss ponit constitionis causam, & summat.]

a ¶ Degradatio.] Bene sciamus qualiter cleric⁹ degradat⁹ tradendus erat curiæ sæculari. s. de verb. sign. nouimus. sed prius erat sciēdum qualiter deberet degradari, & hoc docet hæc decretalis, dicēs in sūma q bus assistentibus fieri debeat degradatio, q bus vestibus, ornamētis, libris & instrumētis in degradatione fiat hęc spoliatio: & quibus verbis vtatur ipse degradans.

b ¶ Canonibus.] 15. q. 7. felix. & §. si autē. & c. seq adiūget enim sibi episcopus in causa presbyteri sex 1 episcopos, in causa diaconi tres, vt ibi: & dicamus ꝙ eo. iure censebitur subdiaconus. s. de ser. non ordi. miramur. & hæc vera præterquam in casu. s. eo. lib. de hęre. c. 1. & sic uerum est dicere, ꝙ spiritualia facilius construantur, quàm destruantur: quia solus episcopus dat ordinē, quem solus tollere non pōt. 15 q. 7. episcopus sacerdotibus. sup. de transla. inter corporalia.

† Qualiter hodie fieri possit degradatio vide cōci. Trid. sessio. 13. de reformat. c. 4. adde citatos in c. 1. s. de hæret. eo. li.

1 Tene hodie qđ nouissime sanciuit cōcil. Trid. initio huius c. citatū.

tio † [a] qualiter fieri debeat, a nobis tua fraternitas requisiuit. Super quo tibi taliter respondemus, quòd verbalis degradatio seu depositio ab ordinibus uel gradibus ecclesiasticis est à proprio episcopo, sibi assistente in degradatione clericorum in sacris constitutorum ordinibus, certo episcoporum numero diffinito canonibus [b] facienda: quamquam proprij episcopi sententia sine aliorum episcoporum præsentia [c] sufficiat in degradatione eorum, qui minores dumtaxat ordines receperunt. ¶ Actualis vero siue solemnis cælestis militiæ militis, id est, clerici [d] degradatio, cum ad eam fuerit procedendum, fiet ut exauctorizatio eius qui militiæ deseruit armatæ, cui militaria detrahuntur insignia [e], sicque à militia remotus castris reijcitur, priuatus consortio & priuilegio militari. ¶ Clericus igitur degradandus uestibus sacris indutus, in manibus habens librum, uas, uel aliud instrumentum seu ornamentum ad ordinem suum spectans [f], ac si deberet in officio suo solemniter ministrare, ad episcopi præsentiam adducatur: cui episcopus publice singula, siue sint uestes, calix, liber, seu quæ uis alia, quę illi iuxta morem ordinandorum clericorum in sua ordinatione ab episcopo fuerint † tradita, seu collata, singulariter auferat, ab illo uestimento seu ornamento, quod datum uel traditum fuerat ultimo, inchoando, & descendendo gradatim degradationem continuet usque ad primam uestem, quæ datur † in collatione tonsuræ: tuncque radatur caput illius, seu tondeatur, ne tonsuræ seu clericatus uestigium remaneat in eodem [g]. ¶ Poterit autem episcopus in degradatione huiusmodi vti verbis aliquibus ad terrorem, illis oppositis, quæ in collatione ordinum sunt prolata, dicendo presbytero hæc uel similia uerba in remotione planetæ: Auferimus tibi uestem sacerdotalem, & te honore sacerdotali priuamus: sicque in remotione reliquorum insignium similibus uerbis utens. In ablatione ultimi, quod in collatione ordinum fuit primū infrascripto uel alio simili modo pronuntiet siue dicat: Auctoritate Dei omnipotentis Patris, & Filij, & Spiritus sancti, ac nostra, tibi auferimus habitū clericalem, & deponimus, degradamus, spoliamus, & exuimus te omni ordine, beneficio & priuilegio [h] clericali.

c ¶ Pręsentia.] Requiritur tamen præsentia capituli 2. s. de accu. qualiter 2. de exces. præla. c. 1. 15. q. 7. episcopus nullius. nisi de consuetudine sine ipsis hoc facere posset. s. eo. lib. de consue. c. 3.

d ¶ Id est clerici.] supra de cleri. ęgro. cap. 1. [& ibi concordantię. Ioan. Andr.]

e ¶ Insignia.]. ff de ijs q not. infa. l. 2. §. 1. ignominiæ causa. Et talis est infamis, ut ibi. Ad idē ff. de re milit. l. 3. §. pœna, &c. Auth. vt clerici apud proprios episcopos. §. vlt. coll. 9.

ADDITIO. Talis cui militaria detrahuntur insignia est infamis, ēt si non exprimaτ causa, ex qua exauctoraτ, secus si simpliciter mitteretur, ut ibi. I. An.

f ¶ Spectans.] super quo vide. 24. dist. episcopus. cum c. seq.

ADDITIO. Ioan. Mona. & Arch. remittūt ad quartum sen. dist. 24. & ad librum pontificalē, quem allegare licet, ut scripsi de ser. nō ord. cōsuluit. Io. And.

g ¶ In eodem.] Ita faciūt monachi apostatæ. faciūt n. se ī totū tōdere, ne appareant vestigia monachat⁹.

[Glossa seq. ostendit quæ opi. ap ꝓbata, & quę reprobata: secundo arg. ad opi. & contra opi.]

h ¶ Priuilegio clericali.] Apꝓbata ē igitur opinio Alani & Bar. Brix. & reꝓbata opinio Hug Io. & Be. q dixerunt, ꝙ percutiēs degradatum incidit in canonem ꝓpter characterē, quē ille retinet: & in memoriā ēt pristinæ dignitatis. ff. de dec. l. vlt. de cōse. di. 3. ostēdit. no autē hoc 50. disti. accedēs. & 54. dist. c. 2. 81. dis. dictū. s. de hęre. ad abolendā. §. 1. s. đ sen. excō. cōtingit. quę opinio adhuc forte ē vera ī verbaliter deposito, de quo loqtur principiū, & ī actualiter degradato habeat locū iste finis: sicut & in ipsorū re[illegible]ōne est distinctio inter eos, ut no. 2. q. 6. ideo 2. facit ēt hæc littera pro opinione Bart. Brix. no. 9. q. 1. in summa. & ꝯ opinionem Ioan. ibi positam: & cōtra opinionem Lau. Ala. Tan. & Ber.

2 Arc. remittit ad id ꝙ post eum dixi s. e. li. de heret. c. 1. sup vlti. gl. I. An.

† Al. fuerunt.

† Al. tradit.

¶ Idem.

¶ Quamuis inuentio carceris fuerit ad custodiam: tamen potest quis puniri pœna carceris perpetuo & ad tp̄s. Ioan. And.

CAP. III.

Quamuis [a] † ad reorum custodiam, nō ad pœnam carcer specialiter deputatus esse noscatur [b]: Nos tamen non improbamus, si subiectos tibi [c] clericos confessos de criminibus, seu conuictos (eorum excessibus & personis, cęterisque circunstantijs prouida deliberatione pensatis) in perpetuū [d], vel ad tempus prout videris expedire [e], carceri mancipes ad pœnitentiam peragendam [f].

¶ Idem.

¶ Pœna alicui imposita, & eius posteris, non extenditur ad posteros lineæ fœmineæ, nisi aliud in iure vel sententia sit expressum. h d. Zen.

CAP. IIII.

Vbicunque † alicui & eius filijs seu posteris [g] vsque in certam generationem pœna imponitur ab homine vel à iure, pœna ipsa eos tantum afficit, qui per masculinam [h] non per fęmininā

& Ber. no. s̄. de cle. excom. mini. c. 2. qui dixerūt degradatum conficere. 1. verum sacramentum Eucharistiæ.

Quamuis.] Præmittit causam inuentionis carceris, quam secundo ampliat: ibi, Nos tamen. Vel præmittit quid de ciuili iure, cuius ꝯ̄rium submittit de iure canonico. Et secundum Ioā. Mo. & Arch. sit ratio: quia Deus nō vult mortem peccatoris, & c. Ezech. 18. & 3. q. 4. hi qui. 23. q. 8. his à quibus. in auth. vt non luxu. cōtra na. in prin. coll. 6. Io. And.

CASVS. Aliquis clericus perpetrauit aliquod delictum, ꝓ ꝙ̄ si esset laicus, esset sibi imponenda pœna mortis: Episcopus videns, non potest eum punire pęna mortis, q̄a non habet sententiam sanguinis: & dr̄ ꝙ tale delictum non est dignum degradatione: vult talem clericum condemnare ad perpetuos carceres, vel ad tēpus: vtrum possit? Videtur ꝙ non; quia carcer fuit inuentus ad custodiam reorum, non aūt ad pœnam. l. 1. & 2. C. de custo. reor. non obstante ista ratione determinat Romanus Pontifex in contrarium, videlicet ꝙ ep̄s vel iudex ecclesiasticus habens merum imperium pōt aliquē condemnare ad perpetuos carceres, vel ad tempus. Nec obstat ꝙ carcer fuit inuentus ad custodiam: quia illud est verum in iudice, qui potest cōdemnare ad mortē: sed ep̄s vel alius iudex ecclesiasticus loco illius pœnæ poterit cōdemnare ad perpetuos carceres, vel ad certū tempus, puta ad septem annos, vel aliud tempus: quia iudex ecclesiasticus nō potest aliquem cōdemnare ad mortem. Reorum.) non conuictorum, sed suspectorum de crimine. Vnde reus conuictus de crimine quod exigit mortem, debet detineri in carceribus: & causam debet dicere in vinculis, nec admittitur cum fideiussoribus vel pignoribus. Not. primo, ꝙ licet carcer de iure ciuili sit introductus ad custodiam reorum pendente accusatione: tamen de iure canonico est introductus ad pęnā. Not magis specifice, ꝙ iudex ecclesiasticus potest subditos suos condemnare ad agendum pęnitentiam in pane tristitiæ, & aqua doloris ad perpetuos carceres, vel ad tempus: tamen communiter boni prælati in præcipuis festis consueuerunt captiuos suos visitare & pinguius nutrire. Quæritur qui iudices possunt imponere istam pęnam? Dicendum ꝙ omnis iudex habens merum imperium.

[Prima glossa summat.]

a ¶ Quamuis.] quamuis inuentio carceris fuerit ad custodiam: tamen potest quis puniri pena carceris perpetui, & ad tempus. hoc dicit.

b ¶ Noscatur.] C. de custo. reorum. l. 1. & vlt. vbi dicitur de ijs quos carcer tenet inclusos, aperte definitione sancimus, vt aut conuictos velox pęna subducat: aut liberandos custodia diuturna non commaceret 2. ad idem. ff de pę. l. aut damnum § solent.

ADDITIO. Ad idem 19. dist. in memoriam. 2. q. 5. Mennam. vide satis de hoc per Hos. in sum. de accu. §. qualiter. & in vlt. col. Io. And.

[Glo seq. cum sequentibus duabus reci. possunt per tres quæstiones]

c ¶ Tibi.] cui loquatur non apparet: vnde intelligatur non solum in episcopo, sed etiam in quocunq; qui iurisdictioni præest, & delicta punire potest. ad idem inf. de senten excommun. si clericos & quod ibi dixi. Idem Archidiac.

d ¶ In perpetuum.] si hoc exprimatur, an in perpetuū, an ad tempus, stabitur expresso: si simpliciter damnetur, perpetuo intelligitur, non tēporaliter damnatus. C. de pęn. l. seruus. de quo dic vt 50. dist. cap. 1. sup. de constit. ex literis. ff. de postu. l. puto. §. 1.

ADDITIO. Arch. remittit. 81. distin. dictum. 20. q. 1. sicut qui. Ioan. And

e ¶ Expedire.] sicut in carcere quo ad custodiam non debet fieri mistio sexuum, vt C. de custo. reo. l. 3. sic dico quòd in carcere quo ad pœnam non fiet mistio. & est simile, quod dicimus de monasterijs, quod non debent esse duplicia. 18. q. 2. diffinimus. periculosa est enim talis commistio. sup. eo. lib. de statu. reg. c. vnico.

f ¶ Peragendam.] hoc idem probatur sup. de hære. cap. pen. in fi. sup. de verb. sig. nouimus. in fi.

Vbicunque.] Ponit regulā cum sua exceptione: ibi, Nisi. Nec vr̄ ibi dictum incongrue vbicunque, quasi, vbi, sit aduerbium loci, & interrogans de loco. 13. q. 2. vbicunque sepeliamur. est enim etiam aduerbium temporis: tamen vbicunque, idest, quandocunque. facit sup eod. li. de ele. vbi periculum. §. pen. cum concor. & est etiam qualitatis, quantitatis, & similitudinis, quæ non prosequor. & dato quòd dicamus, vbicunque; in quocunque loco iuris scripti vel non scripti, nil absurdum. Ioan. And.

CASVS. Iure cautum reperitur in pluribus locis, ꝙ pro certis criminibus & nonnullis excessibus imponitur pęna non solum delinquenti, sed etiam ęius posteritati vsque ad tertiam generationem: quæritur de qua generatione sunt illa iura intelligenda? Respondet ꝙ intelligitur de posteritate descendente per lineam rectam masculinam, non autem per lineam fęmininam. Et istud verum, nisi aliud esset expressum in constitutione: quia tunc tenor constitutionis esset obseruādus: Not. primo differentiam esse inter filios & posteros. Vide de pœn. in quibusdam. Not. secundo differentiam non esse in dispositione iuris vel hominis quo ad interpretationem verborum. Dom.

g ¶ Posteris.] pone exemplum supra eodem tit. in quibusdam.

h ¶ Masculinam.] & merito: quia immunitas alicui & eius posteris concessa, non comprehendit fęminas. ff de muneri. & honor. l. vacatio. ff. de iure immunit. l. 1. §. 1. Vult glos. quod tales non gaudeant priuilegio: ergo non arcentur pœna. Præterea ex quo quis de nuptijs natus est, patrem sequi debet & non matrem ff. de sta. ho. l. cum legitime, quod omnino verum est, & quando agitur de dignitatibus & honoribus, & pœnarum immunitatibus, vt C. de decur. l. eos indulserunt. & l. exemplo. & l. nullus & l. si ille. lib. 10. & C. de pęn. l. decurionum filij. & ff. de pœ. l. moris. §. fi. ff. de decu. l. fi. §. in filijs. & est ratio, quia filij sequuntur agnationem patris, & non matris. de hoc sup. de conuer. infi. c. 2. super

1 Hęc sententia est vera & catholica, et ꝯ̄ria est error; vt docēt Theologi vno consensu lib. 4. sen. dis. 13. & B. Tho. 3. par. q. 82. art. 8. degradatus enim vere cōficit, neq; hic textus est in ꝯ̄rium vt hic vr̄ sentire glossa: q̄ oīno est respuēda.

† Vide Io. Ananiā ī c. à nobis, de aposta. & Felinum in c. cum sit. de foro comp.

2 Quia ista mansio est mala. l. si hominē. ff. ꝗ̄ posi. & est duri⁹ ibi sedere, ꝗ̄ toto die in agro fodere. l. ī seruorum ff. eo. & cōdēnatus carcerib. ad tp̄s, intelligit̄ ad x annos. de Anch. alleg. l. fi. fine. ff. eo. ꝗ̄ carceribus late Guli. Lerouille li. 3. ti. de cōmentariē sib. in cōpēdio suo de iust. & iniu. Fōt.

† Præterea doctores hic, vide aliqua per Deciū in c. nou. de iud.

lineam descendere dinoscuntur: Nisi aliud in iure a vel sententia b sit expressum.

¶ Idem.

¶ Primo punit insequentes, percutientes, aut capientes Cardinales, et eius criminis socios Secundo, eorum filios & nepotes. Tertio ipsis insectatoribus pœnam addit. Quarto quam satisfactionem cum absoluentur facere debeant: & quid per absolutionē consequantur. Quinto, de nudis cōsiliarijs, vel simpliciter fauentibus huic crimini Sexto ad collaterales permittit pœnas extendi. Septimo ponit de insequentibus clericos, vel religiosos familiares Papæ vel Cardinalium. Octauo ponit de occidētibus Cardinales. Nono dicit Potestates sæculares nihilominus pœnis legalib. contra tales uti debere, & hāc constitutionem etiam facere obseruari: & contra facientibus pœnam imponit Io. And.

CAP. V.

FELI-

3. super 3. glos. Et nobilitantur ipsi filij radijs patrum, sicut & vxores radijs maritorum, in auth. de consu. circa medium. coll. 4. ff. de sena. l. 1. & l. feminæ. & l. liberos. & adde quod dixi sup. eo. lib. de hæret. statutū 2. Et quod dixi in cle. de bapt. præsenti. in gl. comprehendit. Et bene facit. ff. de vē. in poss. mit. l. 1. §. 1.

a ¶ Iure.] sup. eo. li. de hære. cap. 2. & ca. statutum 2.

[Glo. seq. quærit, & opi. ponit, quam determinat. ad quod reci. per contrarium, & soluit.]

b ¶ Sententia.] sup. eod. lib. de schismat. c. vnico. Sed pone, vsque ad tertium vel alium certum gradum iure vel sententia damnata est vtraq; linea masculina & fœminina: ego non damnatus cū filia sic damnati contraho matrimonium, quæritur an filij sic suscepti de tali matrimonio sint damnati? hanc quæstionem formauit Hostien sup. eo. ti. in quibusdam. & dixit distinguendum, Aut talis mulier scienter ducta fuerit: & tunc damnati sunt filij, vsque ad expressam lineam: aut ignoranter, & tunc filij non sunt damnati propter patris ignorantiam: sicut & ignorantia alterius parentum facit prolē legitimā: aliàs de illegitimo complexu genitam, si banna præcesserunt. sup. de clan. despon. cum inhibitio. sup. qui filij sint legit. ex tenore. ff. de ritu nup. l. lege Iulia. & sic etiam posset intelligi secundum eum. c. 32. q. 4. liberi. vel loquatur aliud secundum leges Lombar. quod dic vt no. sup. de ser. non ord. c. vl. quod dicit de sciente, vt præcise sit verum: sed quod dicit de ignorante posset esse verū in ignorantia facti, s. ꝙ nesciebam illum talem esse: sed in ignorantia iuris, quia sciebam illum talem esse, sed ignorabam ꝙ ius posteros eius damnaret, secus. ad hoc inf. de reg. iur. cap. ignorātia. sed in ignorantia facti videtur contra, sicut si quis credens contrahere cum libera, contrahat cum serua: tamen filij sunt serui domini ancillæ 1. Sed ibi non est mirum si ignorantia non excusat per quam ipsi domino fieret præiudicium si excusaret: sed hic nulli infert præiudicium, & ideo sustineri potest illa solutio.

1 Vide ꝙ dixi s. q. fil. sint legi. ex tenore. sup 2. gl. Ioā. And.

FElicis.] Diuiditur in nouē partes, quæ satis patent. Secunda in §. Quòd si quis. Tertia: ibi, Præsenti. Quarta: ibi, Cum autem. Quinta: ibi. Illud, Sexto: ibi, Cæterum. Septima: ibi, præmissis. Octaua: ibi, Si quis. Nona: ibi, Per hoc. Sed Io. Mo. diuidebat in quatuor: de primis septem faciens vnam partem, dicens, quod tractat de insecutoribus Cardinalium, & eorum complicibus citra mortem: & hanc subdiuidebat in septem: de vltima parte faciebat duas: secundam ibi, Quapropter. Dicit Archi. ꝙ sic incipit decre. 1. de torne. addere poterat sup. eo. lib. de cen. felicis. Ioan. Andr.

CASVS. Aliquis concepit odium contra aliquem Cardinalem: illum cepit, detinuit inuitum, forte incarcerando: sed forte in loco honesto; vel insecutus est eū hostiliter: licet non cepit, nec incarcerauit: quæritur qua pœna sit puniēdus? Respondet ꝙ ipse committit crimen læsæ maiestatis, & ipso facto est infamis, & bona eius confiscantur. Item non potest facere testamentum, nec aliquid accipere ex testamēto, & sic efficitur intestabilis actiue & passiue. Item habitationes eorum siue domus debent destrui, & nullo tempore debēt postea reædificari. Item si conueniant suos debitores, ipsi debitores non tenentur eis respondere, nec debita sibi soluere. Item si ab ecclesia obtineant aliqua beneficia: ipso facto ipsi sunt priuati ipsis beneficijs: ita quòd ille ad quem spectat collatio illorum beneficiorum, talia beneficia conferre poterit. Sed quid sanctissime pater, ponamus quòd iste qui detinuit inuitum aliquem Cardinalem, vel eum persecutus fuit hostiliter, habet aliquem nepotem vel filium, qui in ecclesia obtinet beneficium vel dignitatem an pro delicto patris debeat puniri ipse filius vel nepos? Respondet quod sic; Nā dicit Romanus Pontifex, quòd ipse filius vel nepos ipso facto est priuatus quibuscūque beneficijs & dignitatibus, etiam si esset præfultus dignitate episcopali, vel alia maiore aut minore dignitate: & vlterius factus est incapax cuiuscunque beneficij ecclesiastici de cętero obtinendi in ecclesia: & non solum efficitur talis filius vel nepos incapax beneficiorū ecclesiasticorū sed etiam quorumcunque officiorum publicorum vel sæcularium: nec potest admitti ad testimonium. Postea dicit Romanus Pontifex, ꝙ nō solum persequentes & detinentes vel insecutores Cardinalium puniūtur prædictis pęnis, sed vltra has pœnas incurrunt ipso facto sententiā excōicationis, à qua non possunt absolui, nisi à solo Papa. Et hoc verum, nisi in casu necessitatis, puta in articulo mortis: nam tunc possent absolui etiam à simplici sacerdote, præstita tamen prius sufficienti cautione & idonea, ꝙ ipsi facient pęnitentiā, quæ eis imponetur pro huiusmodi excessu. Sed quid si aliquis nō perpetrauit istos excessus circa personas Papæ, vel Cardinalium: verumtamen dedit consilium, vt Cardinalis detineretur in vinculis. an sit aliqua pęna puniendus? Respondet ꝙ sic: quia erit puniendus pœna arbitraria ad arbitrium iudicis secundū exigentiā criminis. Sed ponamus ꝙ aliquis non tenuit Cardinalem, neq; illum fuit insecutus, sed in odium ipsius Cardinalis detinuit & incarcerauit aliquem de suis familiaribus: vel etiam fuit aliquis qui hostiliter insecutus est aliquos clericos: nunquid est puniendus aliqua pœna? Certe sic: nam iudex illos punire debet secundum sui criminis exigentiam. Postea Romanus Pontifex in fine ostendit quas pœnas debent pati illi, qui occidūt Cardinales: & ꝙ iudices sæculares vltra istas pęnas in hoc capitulo contentas debent istos malefactores occidentes Cardinales, vel detinentes inuitos, vel incarcerantes punire pœnis legalibus, secundum ꝙ leges ciuiles disposuerunt. Item præcipit Papa hanc constitutionem obseruari, & contrafacientibus pœnam imponit. sequitur textus. Læsæ maiestatis. Crimen læsæ maiestatis committit non solum machinans in mortē principis: sed etiam machinans in mortem suorum consiliariorum sibi assistentium. l. quisquis. C. ad legem Iul. maiestatis. ideo machinans in mortem Cardinalium, est reus istius criminis. Diffidatus. & sic auctoritate istius cap. constituitur iustum bellum inter ipsum criminosum & Christianos respectu Christianorum, non autem respectu sui. Intestabilis. actiue & passiue. id est, nō possit facere testamentum, nec aliquid accipere ex testamento, vt sequitur. Desertæ, id est, debent manere in perpetua ruina, vt sit perpetua memoria de ipso, vt sequitur. Postulandi. Nam aduocatus esse nō potest infamis: quia aduocandi officium, est laudabile officium

ficiũ.l.laudabile.C.de aduocatis diuersorum iudicũ. Secus est de officio procuratoris. Nam infamis potest esse procurator. Dispensationis, quadã comminatio, nam Papa non põt sibi imponere legem. Incurrat. Et iste est casus specialis, in quo quis incurrit ipso facto sententiam excõicationis: licet non iniecerit manus in clericos, regulariter cõtra. cap. si quis suadente. 17. q. 4. Accensis & extinctis, ac in signũ maledictiõis æternę, quam Deus dedit Dathan & Abiron in terram proiectis. In mortis articulo cõstituti. Nam in articulo mortis possent absolui à simplici sacerdote. Idonee. id est, cauere debent quod æquo animo sustinebũt pœnam sibi imponendã. Non negetur. licet dictum sit, ꝙ nullus debet sibi in iudicio respondere: tamen impleta pænitentia poterit prosequi iniuriã suam, vel suorũ, vel pro contractibus post pænitentiam celebratis poterit conuenire suos debitores. Suadebunt. Dictum fuit s̃. quod non solum cõmittẽtes prædicta puniũtur iam dictis pœnis: sed etiam eorum posteriores descendẽtes per lineam femineam. Sed quid de linea transuersali, vt sunt filij fratrum, vtrum Papa poterit illam pœnã extendere ad collaterales? Dicit ꝙ sic: sed collaterales non incurrunt pęnam ipso facto. Ediderunt. l. si qs in hoc genus sacrilegij. C.đ episc. & cleri. Priuata, vult dicere si delictum sit perpetratum: immediate debẽt eps & rectores ciuitatis insurgere ɔ̃ tales, im quod leges ordinauerunt, vt in dict. l. si quis. alleg. Et si non fecerint, incurrunt ipso facto sententiam excõicationis, & vltra debent priuari sede episcopali, vel archiepiscopali, & nihilominus sit interdicta ciuitas.

[Prima glossa summando diuidit.]

a ¶ Felicis.] in prima parte punit Bonifacius insequẽtes, percutientes, aut capientes Cardinales, & eius criminis socios vsq; ad §. Quod si quis, vbi punit eorum filios & nepotes, & hoc vsq; ad §. præsenti, ibi ipsis insecutoribus, pęnã addit vsque ad §. Cum autem, ibi ponit q̃ satisfactionem cum absoluentur facere debeãt, & quid per absolutionem consequantur vsq; ad §. Illud. vbi tractat de nudis consiliarijs vel simpliciter fauentibus huic criminis, vsq; ad §. Ceterum, vbi ad collaterales permittit has pęnas extendi vsque ad §. Præmissis, ibi ponit de insequentibus clericos vel religiosos familiares Papæ vel Cardinaliũ vsq; ad § Si quis. vbi ponit de occidentibus Cardinales vsque ad §. Per hoc. vbi dicit, nihilominus potestates sæculares pęnis legalibus ɔ̃ tales vti debere, & hanc constõnem ẽt facere obseruari, & contrafacientibus pœnam imponit.

cis a † recordationis Honorij Papæ iij. prædecessoris nostri vestigijs inhærentes b, quibusdam additis & detractis c de communi fratrum nostrorum consilio, hac in perpetuum valitura constitutione sancimus: Vt si quis deinceps in hoc sacrilegij d genus irrepserit, quòd sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalem e fuerit hostiliter insecutus, vel percusserit f, aut ceperit, vel socius g fuerit facientis, aut fieri mandauerit, vel factum ratum habuerit h, aut consiliũ † dederit vel fauorem i, aut postea receptauerit k, vel defensauerit scienter eundem: sicut reus criminis læsæ maiestatis perpetuo sit infamis, diffidatus †, nihilominus & bannitus: sit intestabilis, vt nec testamenti liberam habeat factionem, nec ad alicuius bona ex testamento, vel ab intestato vocetur: quatenus ab omni successione repulsus, publicaque repulsa confusus, minus inueniat suæ malitiæ successorem: fiant † habitationes eius desertæ: & vt non sit qui eas inhabitet, dentur cuncta ipsius ædificia in ruinam: & vt perpetuæ notam infamiæ perpetua ruina testetur, nullo tempore reparentur: nullus ei debita reddere, nullus respondere in iudicio teneatur: quidquid etiàm in bonis inuenitur ipsius, fisci, vel reipublicæ dominio applicetur, vt ex illis nil transmittat ad posteros, sed potius cum ipso quodammodo damnentur & sua l. Si qua vero feuda, locationes, officium vel beneficium spirituale, vel temporale ab aliquibus ecclesijs obtinet, sit eis ipso iure priuatus: quæ sic libere ad ecclesias reuertantur, quòd ecclesiarũ rectores de ipsis

b ¶ Inhærentes.] ad idem sup. de iura. calum. c. 1. cũ si.
c ¶ Detractis.] ad idem sup. in procemio huius lib.
d ¶ Sacrilegij.] quod tanto maius esse censetur, quanto persona quæ patitur maior est, de pænit. dist. 1. aut facta. C. de episco. & cle. l. si quis in hoc, & ĩ. eo. §. præmissis. Alleg. Archid. quod not. 22. quæst. 5. ca 2. & quod habetur ea. causa. q. 2. mouet. De multiplici sacrilegio tractatur 17. quæst. 4. cap. sacrilegium. & cap. sequentibus.
ADDITIO. Et notatur supra eo. c. sacrilegium. & quampl ures ipsius species ponit hic Archidia. quem vide. Ioan. An.
e ¶ Cardinalem.] contra percutientes, capientes, & banniẽtes episcopos prouisum est hodie per clemẽt. de pœnis. si quis suadente.
f ¶ Percusserit.] hoc intellige in illo, qui non iure hoc facit, quia non se defendendo: tunc enim cessaret pœna. sup de homic. significasti 2. de sen. excomm. si vero. non enim tunc peccat, cum auctoritate legis id faciat. 23. q. 4. qui peccat.
g ¶ Socius.] cum. n. eum comitetur ꝑ facinus, pari pœna punietur. C. de episco. & cleri. l. sed quemquam. in fi. & de hoc. 2. q. 1 notum. & s̃. de offic. deleg. cap. 1. supra de sententia excommunicat. quantæ. 23. q. vlt. cap. vlt.

[Glo. seq. ponit duas lecturas, & primam approbat.]

h ¶ Ratum habuerit.] intellige hoc si eius contemplatione vel nomine sit factum, vt inf de reg. iur. ratum quis, & inf. de sent. excom. cum quis. 2. respon. Alij 1 cõtra, dicentes hoc speciale, ꝙ pęna locum habeat in ratificante, licet nõ fuerit suo nomine gestum, sed credo standum regulæ.
ADDITIO. Idem Archidiac. qui hoc prolixe prosequitur.
i ¶ Fauorem.] non nudum nec simplicem: quia de illis ostendet inf. §. illud. Idem Archid.
K ¶ Receptauerit.] pari. n. pęna sunt puniendi pessimi receptatores, sine quibus delinquentes diu latere nõ possũt. ff de recep. l. 1. C. de ijs qui la. occul. l. 1. & 2. nisi 2 essent consanguinei vel afines. ff. eo. tit. l. 2.
[Glo seq. recitetur per contrarium.]
l ¶ Damnentur & sua.] regulariter contra: quia bona damnatorum transeunt in hæredes, & non in fiscum. C. de bonis damnatorum. auth. bona. sed hic fallit in hoc crimine læsæ maiestatis. C. ad legem Iuliam maiest. l. quisquis. & est canonizata. 6. quæstione capitul. quæro ergo. §. verum, & in crimine hæresis supra eodem libr. de hæreticis. cum secundum, & in casibus ibi positis.

ADDI-

† Vide ꝑcessũ bullæ in cęna Dñi §. 11. & de materia text' Hieronymũ de tortis consi. quodã, qđ reperies in fine consiliorũ Antonij de But.

† Vide Deciũ in c. 1. de offi. de legati.

† Diffidare, bannire qđ significet docẽt Angelus de Perusio ꝯ sil. 15. Gemin. in c. 1. đ hom. li. 6. & Petrus Godofred' in auth Gazaros. de hære.

† Psal. 68.

1 Vt Io. Mon.

2 Excipit à paritate pęnæ. nã vt dicit lex illa non absoluuntur, nec tã seuere puniũtur extranei. Io an. And.

ADDITIO. Dicit Io. Mona. ꝙ propter immensitatem criminis non putat locum esse distinctioni. l. 3 ff. de interdict. & releg. quæ distinguit inter paterna & acquisita. Ioan. And.

a ¶ Disponant.] illis non vocatis, etiam si de facto possiderent. sup. eo. lib. de præb. licet 2. & hoc sonat vers. libere. sup. positus.

b ¶ Per rectam lineam.] de collateralibus enim tractat inf. §. cæterum.

c ¶ Pontificalē.] aliàs enim tales non includebantur, nisi fuisset de ipsis expressum. s̃. de concess. præb. dilectus ad idem s̃. eo. libro de hæreti. Inquisitores. & inf. de sent. excom. quia periculosum. Ioan. And.

d ¶ Virili.] intelligebat nisi aliud fuisset expressum. sup. c. prox.

e ¶ Beneficium.] de dignitate supra dixerat, hic de beneficio dicit idem.

f ¶ Insecutione.] de percussione & captione non erat dubium: sed de īsecutione hic specialiter statuitur hæc pœna.

ADDITIO. Et facit ad not. de pænit. distin. prima. si quis pulsatus. cum enim in specialem pœnam hoc inducatur, ꝙ insequēs sit excommunicatus: eius cōtrarium est regulare, quòd insequens & vibrans nō tamen percutiens clericum excommunicatus nō sit, & idem Archi. 16. q. 4. sicut qui. Ioan. And.

[Glo. seq. quæstionem soluit.]

g ¶ Vicinarum.] quæ sint loca vicina, dico iudicis arbitrio quo ad hoc relinquēdum. & possent dici vicina non distantia vltra duas dietas vulgares. sup. de resc. nonnulli. vel legales. sup. eo. li. de præben. præsenti. §. locati. vel non distantia vltra vnā dietam. supra eo. lib. de rescri. statutum. vel infra prouinciam, supra de elect. coram. arbitretur ergo in hoc bonus iudex.

pro sua voluntate disponant a. ¶ Quòd si quis prędictorum filium vel filios habeat, nepotem vel nepotes per rectam lineam b descendentes, beneficiatum seu beneficiatos quouis beneficio, etiam si pontificalem c adeptꝰ vel adepti fuerint dignitatem, sint eis ipso iure priuati: spe promotionis omnino sublata. Nulli præterea talium filiorum atque nepotū ex virili d sexu descendentiū ab eisdem, alicuius aperiatur ianua dignitatis, aut honoris ecclesiastici, vel mundani, seu ad alicuius loci regimen sit ascensus. Sit eis postulandi negata facultas: sit notariæ † iudicatus, & quodlibet aliud officium seu ministerium publicum interdictum. In iudicijs eorum assertio contra quemquam nihil fidei, nihil credulitatis inueniat, vt ad testimonium prorsus reddantur indigni: sit eis ad ordines ascensus inhibitus; sit ad beneficium e vel officium ecclesiasticum denegatus accessus †; & (vt magis famosa sit eorum infamia) ad actus legitimos nullus eis pateat aditus: nulla porta pandatur eisdem super aliquo præmissorum, omni † spe dispensationis adempta. ¶ Præsenti nihilominus adijcimus sanctioni, vt ex insecutione f prædicta, sicut ex iniectione manuum violenta, ipso facto excommunicationis sententiam quis incurrat: & tam insecutor, quàm alij supradicti tanti mali participes, quamdiu in sua contumacia perdurarint,

singulis diebus Dominicis & festiuis, pulsatis campanis, & candelis accensis, per omnes illius loci ecclesias, in quo tantum facinus fuerit attentatum, necnon ciuitatum & diœcesum vicinarum g † excommunicati publice denuntiētur †: nec ab alio, quàm à Romano Pontifice possint absolutionis beneficium obtinere: nisi dumtaxat in mortis † articulo h constituti: ¶ Cum autem fuerint absoluēdi, primo sufficienter & idonee i caueant: quòd inferendæ pœnæ parebunt, & auxiliante Domino pœnitentiam peragent iniungendam. Deinde per omnes illius loci ecclesias principales, vicinorumque locorum, diebus Dominicis & solemnibus incedant nudi coram populo, femoralia tantum habentes, & ferulas deferentes in manibus, cum quibus per easdem ecclesias publice fustigentur: ituri postmodum vltra k mare, & ibidem acturi pænitentiam per tres annos ad minus, nec exinde postmodum reuersuri absque sedis Apostolicæ licentia speciali. Verum cum talis gratiam reconciliationis meruerit, beneficio absolutionis obtento, indulgeatur ei licentia, vt suam & suorum iniuriam prosequatur l: & debitorum illorum, quæ contracta fuerint † de postmodum acquisitis m repetitio non negetur. ¶ Illud autem non duximus omittendum, quòd si quis fuerit in præmissis nudo consilio, aut simplici n fauore culpabilis, iudex in talem

ADDITIO. Vel infra finitima & propinqua, secundum Archi. facit ꝓ eo de pęn. si quis suadente. vers. quod si terra. in cle. ipse autem. alleg. 2. q. 5 si episcopus. 65. dist. c. si. Ioan. An.

h ¶ Articulo.] simile 17. q. 4. si quis suadente, de offic. ord ca. pastoralis. cum similibus. Ioan. And.

i ¶ Et idonee.] scilicet per pignora vel fideiussores ff. man. l. si mādato. §. Paulus respondit. aliàs verbum cautionis nudam promissionem continet. C. de verbor. sign. sancimus, sed si hoc casu sufficientem cautionem dare non posset, dabit iuratoriam: vel cauebit sub hypotheca suarum rerum. [Idem Ioan. Monachus.] C. de episco. & cler. in Authen. generaliter, & ff. vt leg no. caue. l. filio. in nn. & facit quod dixi supra eod. lib. de vsu. cap secundo, & quod not. s̃. de dote post diuor. restit. per vestras. Io. And.

K ¶ Vltra mare.] & si Christiani nihil haberent vltra mare, esset hæc pœna in aliam commutada. ff. de interdi. & rele. l. relegatorum. §. responso. ff. ad l. Pompe de parri. l. pœna.

ADDITIO. Idem Archidiacon. allegat. not. 8. distin. presbyter de vo. cap. 1 Ioan. Monac. dicit idem, & alleg. ff. de admini. re. ad ciui. pertit. legatū. Ioan. And.

l ¶ Prosequatur.] 4. q. 6. omnibus.

m ¶ Acquisitis.] quia prius acquisita erant confiscata.

ADDITIO. Ad hoc ff mand. l. si man dauero §. si is cuius. Ioan. Monac.

n ¶ Simplici fauore.] nudum cōsilium, vel simplex fauor intelligitur illius qui ad maleficium faciendum nihil adijcit 4.

† In vulgatis codicib legitur, notorie.

† al. ascensus.

† al. omnino.

† Loca vicina q̄ dicant vide per Alex. consi. 57. lib. 3.

† al. nuntientur.

† Qm̄ in mortis ar. nulla est reserua-tio: atque ideo oēs sacerdotes quoslibet pęnitentes à q̄busuis peccatis & cēsuris absoluere possūt. ita cōcilium Tri. ses. 14. c. 7. tit. de casuum reseruatiōe.

4 al. ita: nihil adducit.

a ¶ Possit

pœnam metiatur ex culpa, vt secundum quòd excessus exegerit, vindicta procedat. ¶ Cæterum quia dignum est, vt nefandi ratione flagitij, vltionis seueritas amplius extendatur, & propter enormitatem culparum, plagarum modus exuberet, nec pœnis solitis, cōtentetur: Statuimus, vt ad collaterales, fratres videlicet, nepotes, & pronepotes talium possit [a] extendere pœnas in huiusmodi nostra constitutione cōtentas circunspectio Romani Pontificis prout circunstantiæ rationabiles suadebunt.

¶ Præmissis etiam dignum censuimus annectendum, vt si quisquam aliquo prædictorum [b] excessuum quemquam de clericis vel religiosis nostræ familiæ, vel Cardinalium afficere forte præsumpserit, proportionetur pęna delicto: ita qđ vindicta ex æquo excessu respondente, ab offensa nostrorum cohibeantur deinceps manus temerariæ formidine vltionis, quas Dei vel nostra seu fratrum nostrorum reuerentia non coercet [c].

¶ Si quis vero per se, vel per alium occiderit Cardinalem (quod absit) vel dederit causam [d] mortis: vltra quàm præmissa contineant, sic in eum potestas iurisdictionis insurgat, sic rigor vltionis insiliat, quòd contra vitę subsidium, mortis solatium inuocet, viuens pœnæ nō culpæ, vindictæ speculū non offensæ. ¶ Per hoc quoque sæcularibus Potestatibus non adimimus [e] facultatem vtendi legibus contra tales, quas aduersus sacrilegos catholici principes ediderunt. Quis enim locus regiminis poterit eē tutus: quis rector securitate gaudebit, si Romana Ecclesia (quæ omnium ecclesiarum disponēte Domino caput est & magistra) casibus istis subijcitur? si eius filij specialis huiusmodi periculis exponuntur? Quem Ecclesiæ filium, quem fidei zelatorem contumelia tanta nō tangeret, & confusio tam aspera non moueret? Porro si filius est, dolebit: si fidelis, matre fidei læsa, lædetur: Qua propter si princeps, senator, consul, potestas, vel alius dominus siue rector cōtra præsumptores prædictos pręsentis cōstitutionis tenorem non fecerit obseruari: tam ipse, quàm officiales ipsius infra mensem, postquam res ad notitiā eorū peruenerit, eo ipso sententiam excommunicationis incurrant. Ciuitas vero quæuis alia præter vrbem, quæ talia facienti vel facientibus seu præsumentibus, in his consilium, vel auxilium dederit aut fauorem, vel infra mensem saltem taliter delinquentes (prout tanti facinoris enormitas exegerit, & facultas ei affuerit) non duxerit puniendos pontificali & supra sit eoipso dignitate priuata [f], & nihilominus remaneat interdicta.

a ¶ Possit extendere.] quędam iudicatio. si s̃. eo. lib. de rescrip. c. si. nam & præter hanc permissionē, Papa eo modo id poterat, cum non habeat imperiū par, in parem. sup. de electio. innotuit. Io. And.

b ¶ Aliquo prædictorum.] scilicet insecutionis, captionis, aut percussionis, aut societatis horum criminum.

c ¶ Coercet.] s̃. de vita & honest. cleri. vt clericorum.

d ¶ Causam.] proximam.] non remotam; qđ dic vt s̃. de hom. decætero. de testib. sicut. [Idem Archidiaconus.]

[Glo. seq. alleg vnam concor. obijc. & soluit, & arguit.]

e ¶ Adimimus.] concor. C. de sacrosanctis ecclesijs. l. placet. [canonizata 16. q. 1.] vbi primo per ecclesiasticum iudicem, secundo per sæcularem q̧s punitur, & sic in casu nostro propter criminis horrorem [1]: est enim regulariter sec⁹ vbi criminaliter agitur. supra de accusat. de his. vbi de hoc. & secunda. q. 5. habet hoc proprium. sunt enim paria, aliquem quem esse absolutum vel condemnatum, & soluisse. ff. de except. rei iud. si quis cum totū. §. plane. & facit hæc decre. ad id quod not. s̃. de iud at si clerici. in glo. penult.

[Gl. seq. alleg. duas concor. & specialiter duas rōnes reddit.]

f ¶ Priuata.] simile 25. q. 2. ita nos. & s̃. eo. lib. de elect. vbi periculum. §. ciuitas. [2] excipitur autem ciuitas Romana ab hac pœna: si enim ipsa in hoc puniretur, priuarentur etiam inferiores ecclesiæ: cū totius orbis episcop⁹ sit Romanus Pontifex. & p̄terea ibi promptiorē habemus iudicem, scilicet Papam, qui huic rei potest adhibere remedia, & pœnas imponere. ad hoc optime C. de ijs, qui ad eccl. confug. l. vlti. in principio.

1 al. loquēdo de laicis vř esse ordo ꝯuertēd⁹ 17. q. 4. de p̄sbyter eorū. 23. q. 5. sunt quædam. Io. And.

2 Alleg. đ hęreti. ad abolēdā. in fin. sed ibi nō est priuata: sed priuari iubetur. I. An.

TITVLVS X.

De pænitentijs & remissionibus.

¶ Innocentius quartus in concilio Lugdunensi.

¶ *Quæstores non citant aliquos, licet eos monere possint. Et in concedendis indulgentijs non excedant archiepiscopi statutum concilij generalis. hoc dicit. Zen.*

DE PAENITENtijs Et remissionibus.

¶ Dictum fuit supr[a] tit. prox. de pœnis imponendis in foro contentioso: nunc autem dicendum est de pœnis imponendis in foro pœnitentiali: verū quia pœnæ in foro pęnitentiali remittunt̃ per pœnitentias & remissiones: ideo post titulum pręcedentem annectitur titulus de pæni. & remiss. Quæritur quæ pœna veniat imponenda pro quolibet peccato mortali? Dicēdum quòd licet olim illa pœna esset taxata à canonibus: tamen hodie istud est relictum arbitrio confessorum seu presbyterorum in cap. Deus qui. eod. tit. in antiq. tamen non debet confessor esse nimis arctus: nec nimis largus in imponenda pænitentia: quia pænitentiam debet imponere ad arbitrium boni viri & nō pro libito suæ voluntatis, vt dicit Panor. in cap. ex parte. de cō stit in ant. & c. Quintauallis de iureiurā. in antiq.

Cōtinuatio dñi Heliæ.

Roma.

Roma.

Romana.] Sunt tria dicta: Primũ & tertiũ inhibitorium. Secundum commissoriũ: ibi, Super benigna. Tertium: ibi, In concedendis. Ioan. And.

¶ Licet archiep̃s possit remissiones seu indulgentias cõcedere non solum ijs q̃ sunt in diœcesi sua particulari, sed etiam illis, q̃ sunt in tota sua prouincia: non tamen potest excedere numerũ indulgentiarum sibi à iure taxatum.

† Prædicatores quæstuarios oĩno sustulit cõc. Trid. sess. 5. de reformat. ca. 2. in fine. & sess. 21. de reforma. cap. 9.

CASVS. Cum ecclesia Rauen̄. magnis ædificijs & structuris indigeret: archiep̃s Rauen̄. videns q̃ fructus ecclesiæ Rauen̄. non sufficerēt ꝓ isto ædificio complendo, voluit mittere q̃stores per totam suã prouinciam pro colligẽdo eleemosynas fidelium: & vt Christi fideles essent magis inclinati ad dandum & contribuendũ illi ecclesiæ, voluit ipse episcopus eis impertiri de thesauro ecclesiæ, remittendo partem pænitentiarum iniunctarũ omnibus & singulis porrigentibus manus adiutrices ad ipsum opus complendum: sed timens quòd suffraganei sui nollent admittere istos quæstores ad officiũ quæsturæ, dedit quæstoribus potestatem citandi suffraganeos nolentes eos benigne recipere in suis diœcesib. vtrum possit? Respondet quòd non: sed potest eos monere charitatiue, vt inducant populum ad porrigendũ manus adiutrices pro isto opere pio complendo. Sed quæritur quas indulgentias siue quem numerũ dierũ poterit indulgere archiepiscopus, vtrũ possit dare indulgentias pro libito suæ voluntatis? Respõdet q̃ nõ sed solum secundum q̃ est statutum in concilio generali in c. cũ ex eo. eod. tit. in antiq. videlicet remissionem xl. dierum. & in hoc æquiparantur episcopi & archiepiscopi: nam episcopus potest similiter cõcedere xl. dies indulgẽtiarum. Not. quòd carens iurisdictione, non põt committere potestatẽ citandi sibi nõ subditos: nam hic archiepiscopus nõ est iudex subditorũ suffraganei: ergo non valet talis commissio. Not. q̃ licet archiepiscopus non habeat iurisdictionẽ in subditos suorum suffraganeorũ in foro contentioso, & hoc in prima instantia: tamẽ in foro penitentiali põt exercere iurisdictionem, eis cõcedendo remissiones & indulgentias. Nota quòd licet subditi suffraganeorũ archiepiscopi admittant quæstores ipsius archiepiscopi non propter hoc efficiuntur de iurisdictione archiepiscopi: ita q̃ eos poterit punire: secus si mitteret nũtios pro exercendo iurisdictionem suam cõtentiosam: q̃a tunc posset punire impediẽtes iurisdictionem suã. ĩ. tit. prox. cap. 1. Nota si quæstores veniant ad ecclesias parochiales pro petendo & colligẽdo charitatiua sua subsidia fidelium, si rectores ecclesiarum parochialiũ nolunt eis permittere vt declarent indulgentias suas & vt cõuocent populũ: ipsi sunt puniendi. & hoc verũ, dũmodo isti quæstores compareant debito modo cũ litteris Apostolicis, vel diœcesani loci: & hoc qñ faciant quæstum pro alijs: secus si pro se cap. cum ex eo. eod. tit. in ant. Not. quòd archiepiscopus non põt indulgentias concedere vltra numerum taxatũ in cõcilio generali: videlicet in dict. cap. cũ ex eo. Sunt tamen aliqui archiepiscopi qui habent speciale priuilegium & indultum, vt possint concedere indulgentias vltra xl. dies: Nam archiepiscopus Tholosanus potest concedere indulgentias vsque ad centũ dies. Et dicit Pano. in dicto cap. cum ex eo, eod. tit. in antiq. q̃ quãdo quis lucratus fuit indulgẽtias, est in arbitrio suo an velit interpretari istas indulgentias in hoc sæculo vel reseruare in futuro, vt ponamus q̃ pro excessib. meis est imposita mihi pænitentia, vt ieiunarem xl. diebus: episcopus cõtulit xl. dies indulgẽtiarum omnibus porrigentibus manus adtrices ad tale opus: possum in hoc sæculo accipere istos xl. dies vt non ieiunem: sed consuluit Panor. vt fiat reseruatio in purgatorio: quia ibi pœnæ sunt multo grauiores, quàm sint pœnæ huius sæculi.

† Scilicet cõsilij Lateranen̄. sub Inno. iij. c. 62. refert in c. cũ ex eo. extra de pœnit. & remis.

[Primæ glossæ principium & finis respõdet per quæst. vel obiectionem.]

CAP. I.

Romana Ecclesia: & infra. ¶ Quæstoribus † autem fabricæ [a] Remen̄ ecclesiæ, Remẽsis archiepiscopus, seu eius officiales citãdi suffraganeorum ipsius ecclesię subditos (quos ijdẽ quæstores sibi resistere, aut nolle parere dixerint) vt sup hoc [b] cõpareãt corã ipsis, nequaquã tribuant potestatem [c]. Super benigna vero ipsorum [d] receptione, ac subuentione ipsi fabricæ facienda, possunt eosdẽ suffraganeos & alios Christi fideles Remensis prouinciæ [e] charitatiue mouere [f]. In concedendis quoque indulgentijs non excedat Remensis [g] archiepiscopus statutum concilij † generalis [h].

¶ Bonifacius Octauus.

¶ Concessio generalis confessoris non tangit episcopo specialiter reseruata, nec obtentu consuetudinis potest quis sibi eligere confessorem. hoc dicit. Zen.

CAP. II.

Si episcopus suo

a ¶ Frabricæ.] quia cõferentibus ad opus fabricæ dari solent remissiones: ideo de his quæstoribus in hoc tit. posuit. Quis autẽ teneatur ad opus fabricæ, dic vt s̃. de eccl. ædi. ca. 1. & ca. de his. sed cũ quarta fabricæ & clericorum subsidia non sufficiunt: fieri solet ad p̃dicta, sicut & alia pia loca eleemosynarum collectio. ad hoc s̃. eod. lib. de sta. reg. cap. vno, ad fin.

ADDITIO. Quarta fabricæ pertinet ad ordinationẽ episcopi. 12. q. 2. vobis. & ca. vulteranæ. 10. quæst. 3. vnico. vbi de hoc. secundum Archid. Ioan. And.

b ¶ Super hoc.] s. qđ resistunt, vel parere nolunt.

c ¶ Potestatem.] sicut nec possunt foraneos officiales statuere propter citationes faciendas, vt s̃. eod. lib. de offi. ordi. Romana.

d ¶ Ipsorum.] quæstorum.

e ¶ Prouinciæ.] quasi velit notare, quòd indulgẽtia non prosit ijs, qui subiecti non sunt. quod dic vt s̃. e. tit. quod autem.

f ¶ Monere.] & remissionum & indulgentiarum litteras concedere, vt s̃. eod. nostro. Et est casus in quo archiepiscopus iurisdictionem habet in subditos suorum suffraganeorum. alij not. de offic. ordi. pastoralis, & 19. quæst. 3. cap. 2.

ADDITIO. Dicit hic Archid. quòd confirmatus in ep̃m non sacerdos, istas indulgentias concedere nõ potest, nec capitulum vacante sede. In contrarium alleg. s̃. eo. lib. de sup. negl. præla. si episcopus. & c. ecclesiæ. vbi dicitur, q̃ capitulũ vacante sede administrat in spiritualibus. vide quod scripsi de exces. præla. accedentibus, in antiq. Ioan. And.

g ¶ Remensis.] vel alius quilibet. s̃. eod. lib. de offi. ord. Romana. in fi. s̃. tit. prox. c. 1. fine.

h ¶ Generalis.] eod. cum ex eo. & si excesserit, non valet. ĩ. eod. c. vlt. Ioan. And.

Si episcopus.] Primo ponit dictum, cuius rationem subdit: ibi, Cum in generali. Secundo consuetudinem reprobat: ibi, Nulla quoque. Ioan. And.

¶ Si episcopus subdito suo contulerit facultatẽ eligẽdi confessorem doctum & idoneum, qui eum possit absoluere ob omnibus peccatis: non poterit confessor à casibus episcopalib. absoluere: nec valet cõsuetudo,

vt quis

vt quis pro libito suę voluntatis sibi eligat cōfessorē.
¶ Pro intellectu huius cap. est præsupponendum illud quod habetur in cap. omnis vtriusque sexus. eo. ti. in antiq. licet olim omnes sacerdotes receperint eandē potestatem & missam, ita ꝙ non erant parochiæ distinctæ: tñ propter quasdā diuisiones inter Apostolos & discipulos, & postea inter sacerdotes fuerunt diuisæ & distinctæ parochiæ, & territoria in foro pœnitentiali, sicut in foro contentioso.

¶ Item secundo est ꝑsupponendum, quòd postquàm fuit facta illa distinctio parochiarum, fuit ordinatum ꝙ quilibet teneret cō fiteri proprio sacerdoti, & non alteri: & si alteri cōfiteretur, non teneret absolutio: quia sententia à nō suo iudice, est nulla. cap. at si clerci. de iud. in antiq.

† Vide cōciliū Trident. sess. 14. de sāctissimo pœnitentiæ sacramento. cano. 11.

subdito a cōcesserit, vt sibi possit idoneum b eligere confessorem: ille quē is elegerit, in casibus qui eidem episcopo specialiter reseruantur c †, nullā habet penitus potestatē. Cum in generali concessione illa non veniāt, quę non esset quis verisimiliter in specie concessurus d. Nulla quoque potest consuetudine e introduci, quòd aliquis ꝑter sui superioris licentiam, confessorem sibi eligere f valeat, qui eum possit soluere, vel ligare g.

¶ Item tertio præsupponendum est, ꝙ quis dicit habere plures proprios sacerdotes, scilicet rectorē ecclesiæ parochialis, episcopum legatum, & Papam, qui habet generalem curam omnium Christianorum: & sufficit habere licentiam ab altero istorum: Mendicātes vero sunt delegati à sede Apostolica, per cle. super cathedram. de sepulturis, in clement.

CASVS. Cum haberem meum curatum suspectum ex certa causa: vel videbam imperitum, & nolebam sibi confiteri, accessi ad episcopum meum, vt daret mihi potestatē eligendi confessorem: vnde episcopus dedit mihi facultatē eligendi confessorē sub hac forma ꝑ verba generalia, Damus tibi facultatē eligendi confessorē idoneum, qui te possit & valeat absoluere de qbuscunq; peccatis tuis: nō tamen apposuit istā clausulam, etiam nobis reseruatis: vtrum per istam facultatē videatur episcopus dedisse licentiam absoluendi de casibus episcopalibus? Respondetur quòd non: sed iste confessor meus habebit illam potestatē, quam haberet rector meus parochialis. Sed quid, ponamus ꝙ longo tempore fuit obseruatum, vt quilibet sibi eligeret confessorem pro libito suæ voluntatis: an valeat talis consuetudo? Rñdetur ꝙ nō. Not. ꝙ quis tenetur cōfiteri proprio sacerdoti: nec valeret cōtraria cōsuetudo: & in hoc addit istud ca. ad cap. omnis vtriusq; sexus. allegat scilicet vt non valeat cōtraria cōsuetudo.

Not. ꝙ episcopus est generalis rector suę diœcesis, ideo potest concedere facultatem alicui vt possit eligere suum confessorem: quia concurrit cū quibuscūque rectoribus suæ diœcesis. Not ꝙ episcopus concedendo facultatē, vt possim eligere confessorē idoneū, qui me possit absoluere de quibuscūq; peccatis meis: nō vr̄ dedisse potestatem eligendi confessorem, qui me possit absoluere de casibus episcopalibus. Sed qd de rectore parochiali? ponamus quòd meus rector parochialis dedit mihi facultatem eligendi confessorē idoneum: vtrum possim eligere simplicem sacerdotē, vel vtrum sit necesse vt eligam sacerdotem habentē simplicem potestatem, videlicet curam animarū? Respondetur, quòd si rector meus parochialis det mihi simpliciter facultatem eligendi confessorem, tunc nō possum confiteri simplici sacerdoti: sed requirit ꝙ talis habeat curam animarum. Sed quando meus rector dat mihi licentiam confitendi tali sacerdoti, quem sibi nomino, tunc possum tali sacerdoti confiteri: quia meus curator facit illum delegatum. cap. si. de offi. & pote. iu. deleg. in anti. q. c. oīs vtriusque sexus. allegato.

Not. quòd potestas dandi licentiam confitendi peccata dependet à superioritate: vnde concedens debet esse superior illius, cui concedit. ad hoc eo. tit. omnis.

Nota finaliter, quòd habens auctoritatem eligēdi confessorem, debet eligere idoneum: & si non eligit idoneum, videtur esse in culpa. Dominicus.

[Glo. prima exponit, quærit, argu. negatiue, & soluit contrarium.]

a ¶ Suo subdito.] puta archidiacono, archipresbytero, abbati, priori, vel similibus personis, quę immediate subsunt epis. Quid dicemus de inferiorib. puta laicis parochianis certæ parochiæ: nunquid illis eps pōt licentiam dare, vt sibi confessorem eligant? Vr ꝙ nō. s̄ eod. omnis. de pæn. dist 6. placuit. de paro. nullus. Dic ꝙ. 1. quia quilibet de diœcesi pōt recurrere ꝑ pœnitentia, & ad proprium sacerdotem, & ad epm, vel archipresbyterum cathedralis ecclesiæ: qui quo ad hoc est vicarius episcopi, vt s̄. de offi. archipresby. officiū. [vide ꝙ ibi dixi.] Vnde credo ꝙ sufficiat alterius licētia, scilicet vel episcopi, vel parochialis sacerdotis.
ADDITIO. Vide quod not. in cle. de priuileg. religiosi. in glos. puto. Ioan. And.

1 Idē Pet. de Anch. & expresse Do. & Phil. fin quē bene facit cle. dudū. §. ī ecclesijs de sepul. ca. qcūq; 10. q. 1. c. licet. sup. de fet. doctores in ca. omnis vtriusq; sexus.

b ¶ Idoneum.] qui sciat circunstantias cōsiderare, & diuersis medicamentis vti ad sanandum ægrotū. supro eod. omnis. de pæn. distin. 6. qui vult. de homicidio. sicut dignum.

[Glo. seq. quærit qui sunt casus, & octo exprimit.]

c ¶ Reseruantur.] sed qui sunt isti casus 2? Dic qd absoluere excommunicatos maiori excōicatione, nō cōpetit simplici sacerdoti, sed epo, vt s̄. de sent. excō nuper, Imponere penitentias blasphematoribus Dei & Sanctorum. s̄. de cle. male. c. 2. Sortilegijs. s̄. de sortile. c 2. Commutatio quorūlibet votorum, vt s̄. de vot. & vo. redempt. c. 1. Dispositio male ablatorū incertorū vel certorum, quando non extant hi quib. faciēda est restitutio. s̄. de Iudæ. cum sit. [Et ibi hoc tenet Hos. secundum Archid. Contra s̄. eod. lib. de testa. cap. 2. vt ibi dixi super ver. libere] Pœnitentia matrimoniorū clandestine contractorū, vel cōtra interdictū ecclesiæ per episcopos solet imponi. supra de clande. despon. cum inhibitio. & de matrimonio contracto contra interdictum eccle. ca. 1. & vlti. Solent episcopis reseruari pœnitentiæ omnium publicorum enormium criminū oppressionis filiorum ex proposito vel ex casu, cuiuscunq; homicidij, falsi testimonij, vel falsi instrumēti, periurij, incestus, corruptionis monialium, coeuntis cū brutis, & his similia. ad hoc 50. distinct. miror. &c. in capite. 33. quæst. 2 quicunque. cum similibus casib. vt not. Hostien. in sum. huius tit. §. cui confitendum sit in fin 2. colum.

2 Casus Epis reseruatos referunt communiter Summarū cōpilatores.

ADDITIO. Vide per Ray. in sum. huius tit. §. item nunquam parochialis. per Guli. satis in repertorio eo. tit. §. sequitur videre. Io. Monac tract in decre. sup ca thedram hodie innouata in cle. de sepul. dudum. & vide quod ibi not. ver. per huiusmodi. in glo. hoc intēdit Ioan. And.

d ¶ Concessurus.] vt j. de reg. iur. in generali. cū suis concor. ad idem sup. eo. lib. de offi. cap. vlt.

e ¶ Consuetudine.] est enim onerosa ecclesijs: ideo non valet. supra in antiq de consue. ca. 2. & ex ea frangitur ecclesiasticæ disciplinæ neruus supra de cōsue. cum uenerabilis. etiam esset hoc contra obedientiā principalis præscribere: quod esse non potest. supra de præscrip. cum non liceat.

f ¶ Eligere.] episcopi, & archiepiscopi, & superiores, & inferiores ab episcopis exempti, habent a iure licētiā quòd idoneum confessorem sibi eligunt: qui potest eos soluere & ligare. supra eod. tit. ca. vlt.

g ¶ Ligare.] ideo dixit: quia cuicunq; volo possum confiteri

confiteri peccata mea, petendo etiam salubre animæ consilium: sed ille non pōt ligare vel soluere, vt hic vides. Sic dicimus de laico in necessitate: ꝗ possumus ei confiteri, sed ipse non pōt soluere: quia non hēt claues de pæ. dist. 1. quem pænitet. [ver. tanta. & eadem verba habentur dicti. 6. c. 1. post princi.] Et not. de offi. ordina. pastoralis. Ioan. And.

INdulgētiæ.] Quia breue est, non diuiditur, & se summat.

¶ Et dicit Archid. ꝙ quandoque indulgentia demonstrat remissionem pœnæ. 2. q. 3. c. fi. in fi. Quandoque concessionem gratiæ. sup. vt lit. pen. c. fin. de priuil. dudum. Quandoque dispensationē. 77. distinct. ca. vlti. in fin. & s̄. de elec. dudū. Quandoque ius commune. 33. q. 2. interfectores, & 35. q. 3. de incestis, vtrobique de hoc. Quandoq; ponitur pro vacare vel operam dare: vnde dicitur; Indulgere gulæ noli, q̄ ventris amica est. Ioan. And.

† Vide B. Th. in q. additis ad 3. par. q. 26. ar. 3.

† Scilicet Lateran. sub Inn. iij. ca. 62. & refert in c. cum ex eo. ex de pænit. & remis.

¶ Si episcopus in concessione indulgentiarum excedat cōciliū generale, non valent indulgentiæ. hoc dicit.

¶ Idem.

¶ *Decretalis, cum ex eo, in pluribus episcopis indulgentibus locum habet. h. d. Zen.*

CAP. III.

INdulgentiæ [a] †, quæ ab vno vel plurib. episcopis in ecclesiarum dedicationibus, vel alijs quibuscunque casibus [b] concedūtur: vires non obtinent [c], si statutum excesserint cōcilij [d] † generalis.

TITVLVS XI.

De sententia excommunicationis, suspensionis, & interdicti.

CASVS. Certum est, ꝙ episcopi habent potestatem limitatam respectu indulgentiarum concedendarū: quia aliqui erāt ita largi, ꝙ claues ecclesiæ contemnebātur: vnde limitata fuit eorum potestas: videlicet vt pro dedicatione ecclesiæ oēs qui illa die porrigerent manus adiutrices, consequantur vnum annum indulgentiarum: sed aliàs nō possent epi concedere nisi xl. indulgātiarum dies. Sed ponamus ꝙ eps aliquis fecit ꝯriū: quia in die dedicationis ecclesiæ dedit duos annos indulgentiarū: vtrum valeant dictæ indulgentiæ? Rn̄det Romanus Pontifex ꝙ non. Sed quomodo intelligitur ꝙ non valent indulgentiæ? Rn̄det glo. ꝙ non valent in eo ꝙ excedunt: quia numerus dierum est separabilis, & in separabilibus vtile per inutile nō vitiatur: sed in numero quē non excedunt, valent dictæ indulgentiæ. Dominicus de sancto Geminiano dixit, ꝙ non valent etiam in eo, ꝙ excesserunt ignominiā ipsorum epōrum, qui excesserunt concilium gn̄ale, ipsum contemnendo, sed Panor. dicit quòd valent vsque ad numerum taxatum. Not. primo argu. quòd est licitum allegare sine certa determinatione quotæ legis vel canonis, de quo per Io. An in c. vestra, de coha. cle. & muli. Not. secundo argu. quòd factum contra legem prohibētem, est nullum: licet non sit appositum decretum. Dominicus.

[Prima glossa dicit quid declaret.]

a ¶ Indulgentiæ.] declarat opinionem not. sup. eod. tit. cum ex eo. Et reprobatur opinio Io. & Ber. ibi not. & approbatur opinio Hostien.

b ¶ Casibus.] ad pia opera: puta ædificationē vel reparonē ecclesiæ, refectionē vel ædificationē pontiū vel viarum, sustentationem hospitalariorum, vel similia.

[Glo. seq. quærit & soluit per tres rationes: ponit opinionem contrariam, cuius rationi respondet.]

c ¶ Non obtinent.] quid dices: nunquid saltem, in eo ꝙ poterant dare, tenebit indulgentia? Videtur ꝙ sic: quia regulariter vtile per inutile non vitiatur. ꝟ. de reg. iur. vtile vbi vide argum. de hoc pro & ꝯ. Præterea hæc est quædā liberalitas: & in liberalitatibus vel donationib. dicimus ꝙ tenent pro parte vsque. s. ad legitimum modum, & in residuo non, vt C. de dona. l. sancimus. 12. q. 2. si quos de seruis. Præterea hic agimus de re separabili, scilicet de numero dierum: vbi nō vitiatur vtile per inutile. ff. de aqua quoti. & æsti. l. 1. §. Trebatius. [Vide de censi. cum Apostolus. super gl. quid ergo.] Et hoc verum puto 1. Alij contra. [scilicet Io. Monac.] dicentes indulgentias in nullo tenere: quia qui priuilegio abutitur, perdit illud, 11. quæst. 3. priuilegium. cum similibus. sed nō est verum, quòd qui abutitur priuilegio p dat illud, licet mereatur perdere, sic dicit cap. vnde principis erit æstimatio, quod dic vt not. Innocen. supra de deci. suggestum.

d ¶ Concilij.] generalis, supra eod. cum ex eo.

1 Idē Archi. q. et alleg de ꝯ spō. im pu. c. vnico. §. 1. in fi. eo. lib. 12. q. 5. quia Ioā. 17. q. 4. q. & 1. q. 1. nonne. ꝯ consecra. dis. 4. si non sanctificat. i fin. & ꝙ ibi not. And.

¶ Innocentius Quartus in concilio Lugdunen.

¶ *Iudex qui excommunicat, suspēdit, uel īterdicit, in scriptis hoc faciat: & cām conscribat, & requisitus exemplū sententiæ tradat infra mensem. Qui cōtrafecerit, per mesem. ab ingressu ecclesiæ & diuinis est suspensus: & relaxabit illa sententia per superiorem absque difficultate, & condemnabitur lator in expēsis, & aliàs pœna condigna. Si sic suspensi celebrant vt prius, sunt irregulares: nec absoluuntur ab aliquàm à Papa. h. d. Ioan. And.*

CAP. I.

CVm † me-

DE SENTENTIA EXCOMMVNICATIONIS, SVSPENSIONIS, & INTERDICTI.

¶ Dictum fuit supra per discursum titulorum præcedētium de pœnis delictorum imponendis, tā in foro pænitentiali, quàm contentioso: verum quia excōicatio est pœna delicti, cum profertur à iure: quandoque est pœna contumaciæ, cum profertur ab homine: ideo annectitur titulus de sententia excommunicationis: & quia sententia excōicationis, suspensionis, & interdicti in nonnullis conueniunt: ideo annectitur titulus suspensionis & interdicti.

CVm medicinalis.] Primo ponit prooemium: Secundo statutum circa excommunicationem faciendam: ibi, Quisquis. Tertio pœnam non seruantis: ibi, Si quis. Quarto aggrauat vel pœnas addit: ibi, Superior. Quinto, statutum prorogat ad suspensionis & interdicti pœnas: ibi, Et hæc eadem. Sexto, cautos reddit illos, qui pœnam incurrunt: ibi, Caueant. Ioan. And.

¶ Idem Ioan. Mona. sed Host. diuidit in septem de secunda faciens duas Ioan. And.

CASVS. Fuit à nonnullis in cōcilio generali apud Lugdun. congregatis expositum, ꝙ nōnulli prælati se pe suos subiectos īdiscrete excōicabāt, & licet excōicatio ab initio fuisset introducta ad medicinā, tn̄ tendebat ad mortem: pp quod fuit supplicatū, quatenus concilium dignaretur de remedio prouidere opportuno: ideo statuit & decreuit cōcilium, vt iudices ecclesiastici decetero sint discreti in proferenda sn̄ia excōicatio. Et inter cætera statuit, ꝙ nullus prælatus excommunicet subditum suum, nisi subsit causa rationabilis: & proferat sententiam in scriptis: non autem simplici verbo, seu verbotenus. Et in illa sententia exprimat causam propter quam illum excommunicat, vt appareat an illa causa sit iusta vel in-

† Vide cōciliū Trident. ses. 25. de refor. ca. 3. Et cur excōicatio dicaꝰ medicinalis luculēter docet Io. Roffensis aduersus Lutherū ar. 2. & Couaruuias in c. alma mater. de sent. exc. lib. 6. in initio.

vel iniusta:& vtrum sit digna excõmunicatione. Itẽ decreuit ꝯcilium, ut si excommunicatus petat tradi sibi copiam snĩæ excommunicationis, quòd excommunicator hoc facere teneatur inf. mensem, si fuerit requisitus. Sed ponamus ꝙ aliq̃s iudex ecclesiasticus nõ seruauit tenorem huius capituli: q̃a ꝓtulit excõmunicationẽ simplici verbo seu verbotenus, uel etiã ꝓtulit in scriptis: sed non expressit causam rationabilem dignã excõicatione: uel noluit tradere copiã excõicationis ipsi excõicato petenti: an sit puniendus aliqua pęna? Rñdet Romanus Põtifex, ꝙ statuit cõcilium, ꝙ dicta sententia excõicationis tamq̃ iniusta relaxeẽ sine difficultate, idest, sine aliqua cautione de stãdo iuri, & sine expensis: etiam excõicator cõdemnabiẽ excõicato in expensis occasione iniustę excõicationis factæ. Item ultra hoc ipse excommunicator erit suspẽsus ab ingressu ecclesiæ per unum mẽsem: & si durãte illo mẽse se ingerat diuinis, incurrit irregularitatem, à qua non poterit absolui, nisi per solum Papam. [Medicinalis.] q̃a plures rubore confusi co ꝙ uidẽt se uitari ab alijs, & priuari legitimis actibus, reuertunẽ ad bonum obedientię: & sic excommunicatio retrahit excõicatum a peccato ad bonum obedientiæ. [Contemnat.] licet excõicatus sit in peccato: tamẽ si contemnat excõicationem, eius peccatum aggrauatur. [Scriptis.] si ꝓferatur sententia sine scriptis, tenet snĩa: aliàs non absoluetur excommunicatus. & tamen dicit littera, ꝙ superior eum absoluet: ergo erat excõmunicatus, tamẽ excõicatio erat iniusta: ideo puniẽ excommunicator, ut sequitur. [Expresse.] oportet ꝙ excõicator exprimat causam expsse: & nõ sufficit dicere, talẽ Titium ex causis rationabilib. in his scriptis excõicamus: sed reqritur, ꝙ exprimat causam, ꝓpter quam illum excommunicat: puta q̃a talis fuit cõtumax, & sua exigente cõtumacia in his scriptis excommunicamus. vel sic dicẽdo: Talis recusauit facere tale q̃d, licet fuerit debite monit⁹: quare ipsum in legendo scriptis excommunicamus. [Publicum instrumẽtum.] istud non est de necessitate, sed de consilio, si excommunicatus petat copiam excommunicationis, ut petat cõfici instrumẽtum, vt si excõmunicator negaret se reqsitum esse, quòd excommunicatus possit probare requisitionem. Animaduersione,] idest, pœna arbitraria, ex quo nõ est iure taxata. [Fulminare.] hoc est proferre indeliberate & indiscrete: sed quando plene deliberat cum discretis, dicitur proferre. Et hæc est differẽtia inter fulminare excommunicationem & proferre: tñ vnum sæpe poniẽ pro reliquo. [Obseruari.] idest, vt proferatur in scriptis: apponaẽ causa rationabilis, & detur copia. [Sanctiones.] immo efficiunẽ irregulares. Not. primo ex isto c. ꝙ iudex ecclesiasticus dẽt esse discretus in ꝓferẽda excommunicatione: & debet exercere officium corrigentis & medẽtis: ideo si iudex ecclesiasticus videat subditũ suum non curare de excõmunicatione: & sic videt excõicationem non proficere: non debet bonus iudex illum excommunicare sana consciẽtia: sed debet in eum exercere aliam pœnam, scilicet captionem ꝑsonæ, & pignorationem bonorum. Nam iudex dẽt in cõtumacem exercere pœnam, quam viderit magis timeri. Et ideo dicit Dominicus de S. Gemiano, ꝙ si iudex ecclesiasticus ignorans conditionẽ contumacis illum excommunicauerit, & videt ꝙ excommunicatio non proficit: quia excommunicatus nõ curat de excommunicatione: debet illum absoluere inuitum, & communioni ecclesiæ restituere: licet beneficium absolutionis regulariter non conferaẽ ni si pœnitenti: & dicit beatum Thomam hoc tenere.

dicinalis [a] sit excommunicatio, non mortalis [b]: disciplinans, non eradicans, duntamen is, in quem lata fuerit, non contemnat [c]: caute prouideat iudex ecclesiasticus, ut in ea ferenda ostendat se prosequi quod corrigentis [d] fuerit † & medentis [e]. ¶ Quisquis igitur excommunicat [f], excommunicationem in scriptis [g] proferat, &

† Al. est.

Not. vlterius, ꝙ sententia excommunicationis dẽt proferri in scriptis: tñ istud non est de substãtia excõicationis, sed est de iustitia: Nã teneret excõicatio, ẽt si non esset lata in scriptis: secus esset de sentẽtia diffinitiua: quia de substantia snĩæ diffinitiuæ est, ꝙ feraẽ in scriptis: aliàs nõ ualeret snĩa, nisi in cãis summarijs, in quibus ualet snĩa: licet non feratur in scriptis. l. 1. vel 2. C. de sen. ex breui. recit. in auth. nisi breues. eod. tit. in cle. sæpe. de verbo. signi. No. ꝙ excõicator debet in excõicatione inserere causam propter quam excõmunicat: & in hoc differt snĩa excommunicationis a snĩa diffinitiua, quia in sententia diffinitiua nõ teneẽ iudex exprimere causas mouentes ipsum ad sententiandum: licet sit honestum ut illas exprimat. No. ꝙ excõicator tenetur inf. mensem tradere exemplum excõicationis excõicato si requiraẽ. Idem dicendum est de alijs actis causæ: videlicet ut exempla tradanẽ parti: originalia tñ debẽt remanere apud notarium. c. quoniã ꝫ falsam. de ꝓbat. No. ꝙ snĩa excõicationis lata sine scriptis, uel sine cã rationabili expressa, tenet de mero iure, licet sit iniusta. Hoc probat iste textus, dum dicit, ꝙ si excõicator uiolauerit istam cõstitutionem, ꝙ superior relaxabit excõicationẽ: ergo talis excõicatio tenebat. Not. ibi, Superior vero ad quem. ꝙ vbi nototie cõstat de iniustitia excõicationis, superior nõ debet excõicatum remittere ad excõicatorem, sed potest eũ absoluere nõ facta remissione: secus si notorie nõ cõstaret: q̃a tunc deberet ipsum remittere ad excõicatorẽ. Sed qualiter constabit de iustitia excõicationis? Dicẽdum ꝙ apparebit de iniustitia excõicationis ex lectura snĩæ, si nõ lata sit in scriptis: vel si ĩ scriptis, tñ est lata absq; expressione alicuius causę rationabilis: vel per instrumẽtum publicum: per quod habetur ꝙ iudex noluit excõicato tradere copiã excõicationis: aliàs superior non absolueret, nisi esset appellatum. No. ꝙ si suspensus ab ingressu ecclesiæ diuinis se immisceat, ꝯhit irregularitatẽ, à qua nõ poterit absolui nisi per Papam.

[Prima glossa luminat.

a ¶ Cum medicinalis.] iudex qui excõicat, suspẽdit, uel interdicit, in scriptis hoc faciat & causã ꝯscribat, & reqsitus exemplum sententiæ tradat inf. mensem. Qui contrafecerit, per mẽsem ab ingressu ecclesiæ & diuinis est suspensus: & relaxabitur illa sententia ꝑ superiorem absq. difficultate, & condemnabiẽ lator in expensis, & aliàs pœna condigna. Si sic suspensi celebrant ut prius, sunt irregulares: nec absoluuntur ab alio quàm a Papa.

b ¶ Non mortalis.] vt 2. q. 1. multi. & 24. q. 3. notãdũ.

c ¶ Non contemnat.] & tunc amplius ex contemptu ligatur. 24. q. 3 notandum. 11. q. 3. §. cum ergo. & ſ. eo. tit. per tuas. Crescit igitur homo per meritum obediẽtiæ, parendo iniquæ sententiæ. 8. q. 1. sciendum. 11. q. 3. quid ergo.

d ¶ Corrigẽtis.] siue plectendo, siue ignoscendo, hoc solum bene agitur, ut uita hominum corrigaẽ, vt 13. q. 5. prodest.

e ¶ Mendentis.] sanabit & medebiẽ quantum in se erit: aliàs non erit q̃d sibi imputetur. 34. dist. c. Eph. 47. dist. c. vlti. Faciat igitur quod sententia sit iusta ex animo, ex ordine, & ex causa. de quibus dicitur supra eod sacro.

f ¶ Excommunicat.] suspendit, vel interdicit. ſ. eo. c. § & hæc eadem.

g ¶ In scriptis 1.] nota casus in quibus scriptura requiritur, de his plene dixi ſ. eo. lib. de cens. c. 1.

1 Et an scriptura sit necessaria vidẽ Felinũ in Rubrica de const.

[Cle.

causā [a] excōmunicationis expresse conscribat, propter [b] quam excommunicatio proferatur. Exemplum [c] uero huiusmodi scripturę teneatur excommunicato [d] tradere infra mensem, si fuerit requisitus [e], super qua requisitione fieri volumus publicum instrumentum, uel litteras testimoniales confici sigillo authentico [f] consignatas. ¶ Si quis autem iudicū [g] huiusmodi cōstitutionis temerari[9] [h] extiterit uiolator, per mēsem [i] vnum ab ingressu ecclesiæ [k] †, & diuinis officijs nouerit se suspensū. ¶ Superior [l] vero ad quē recurritur, sententiam ipsam sine difficultate [m] relaxans †, latorem excommunicato ad expensas, & omne interesse condemnet, & aliàs puniat animaduersione cōdigna, ut pœna [n] docente discant iudices, quàm graue sit excommunicationum sētētias sine maturitate debita fulminare. Et hæc eadem in suspensionis & interdicti sententijs uolumus obseruari [o]. ¶ Caueant autem ecclesiarum prælati & iudices vniuer-

[Gl.seq.exemplificat:secūdo quærit:ponit opinionem,& soluit:tertio notat duas differentias.]

a ¶ Causam.] vt quia peremptorie citatus coram nobis renuit cōparere, & de iustitia r̄nsurus: vel q̄a iussus, ut inf. talem diem centum Titio solueret, ad quę sibi ex causa depositi tenebat̄ facere, recusauit: idcirco, &c & est hic ordo retrogradus: q̄a primo debet causam exprimere, & postea excōicare. Sed nunquid hæc cōstitutio locum hēt. cū excōicatio fert̄ ꝯ incertam personam, vt 5. q. 1. quidam. & s̄. de off. or. si sacerdos? Dicunt q̄dam ꝙ non. Et hoc placet Io. Mon. & Archi. ad hoc. s̄. eod. lib. de elect. qui ꝯ certam. Sed tutius est tenere ꝯrium: tū q̄a hæc constitutio generaliter loquitur: tum quia certam ꝑsonam, sed non expressam ligat sententia, quę tñ postea exprimetur. ad hoc. j̄. eo. Romana. §. caueant. Et nota ex hac littera duas diuersitates inter sniam excommunicationum & alias diffinitiuas: quia utraq. debet ferri in scriptis, sed si diffinitiue non feratur in scriptis non tenet, vt s̄. eo. lib. de re iud. cap. vlt. sententia autem excommunicationis licet non sit lata in scriptis, tenet: sed locū habent pœnæ, quæ inf. sequunt̄. Item in definitiuis nō est necesse exprimere causam. s̄. de re iud. sicut. sed in sententia excommunicationis secus, ut hic uides.

b ¶ Propter quam.] & licet falsa 2 sit causa: ligat tñ excommunicatio. 11. q 3. c. 1. & 3. s̄ e. sacro. de absolutione dic ut s̄. de offi. ord. ex parte.

c ¶ Exemplum.] totale: aliàs nō esset exemplum, sed pars. Io. And.

ADDITIO. Vnde dicit Host. ꝙ continere dēt excommunicationem de uerbo ad verbum, & annum & diem. arg. de rescri. eam te. 2. q. 8. per scripta. §. libellorum. Ioan. And.

d ¶ Excommunicato.] per hoc videtur loqui, cum excommunicat̄ certa persona: fateor hoc quo ad traditionem exempli.

ADDITIO. Quasi diceret, nihilominus ferri dēt in scriptis & exprimi causa, quæ ita cōueniat generali sicut speciali snīæ: immo plus generali quæ non debet ferri nisi ex causa, inf. eo. Romana. §. caueāt. plus dixit Host. quòd si innominatus qui comprehendi poterat sub generali, petat exemplum, dēt sibi concedi. Ioan. And.

[Gl. seq. circa req̄sitionē hāc quatuor dicta ponit.]

e ¶ Requisitus.] aliàs ergo nō habebit locū pęna q̄ sequitur. & est si. s̄. eo. li. de app. ut super. & cap. ab eo. & intelligo ꝙ requisitio fiat loco & tempore cōpetentibus. argu præ c. ab eo. & sup. de elect. cum in ueteri. & intelligo mēsem a die sententię non a die requisitionis. sic. 2. q. 6. c. vlt. §. diffinitiua. & ea. q. & eod. c. uersi. iudicibus. & C. de app. l. iudicibus. si autem req̄ratur post mensem, non hēt locum hęc cōstitutio pęnalis: sed nihilominus illam dare tenetur, sicut &c. acta causę. de proba. quoniam contra. ad hoc de do. & contu. cum dilecti.

[Gl. seq allegat duas cōcordantias: quærit, arg. affirmatiue, & ꝯriū soluit: scd̄a pars soluit quæstionem.]

f ¶ Authentico.] ista sunt paria. s̄. de fid. instr. c. 2. ad idem s̄. eo. li. de offic ord. si canonici. Sed nunq̄d sufficerent testes? Videt̄ ꝙ sic. C. de fide instr. l. in exercēdis. s̄. de fide instru. cū Io. dic illud regulare: sed hoc speciale 3. sicut & alia quæ dixi sup. de censi. c. 1.

ADDITIO. Host. Ioan. Mona & Archi.

g ¶ Iudicum.] quorumcunque, vt etiam sacerdotes excommunicantes hoc seruare debeant 4. s̄. de offic. ord. cum ab ecclesiarum. Pœna tamen suspensionis, de qua infra loquit̄, in episcopis locum non habet, ut j̄. eod. quia periculosum.

h ¶ Temerarius.] nūquid requiritur ꝙ sit in dolo? Quod vr̄ per hāc litteram: ad hoc ff. vi bono. rap. l. 2. §. doli mali. Dic ꝯ: quia sufficit ꝙ negligētia, stultitia, vel fatuitate hoc fecerit 5 ad idem ff. de iudi. eum quem temere. & est si. s̄. eo. lib. ne cle. uel mo. c. 2. & per litteram istam puto, ꝙ si excommunicator nō fuit in aliqua culpa: puta nō erāt necessaria ad scribēdum, & periculum erat in mora: credo 6. ꝙ nō habeat locum pęna. ad hoc. ff. de usufructu. l. eq̄ssimum. & s̄. eo. lib. de elect. indemnitatibus. in fi.

i ¶ Per mēsem.] quo lapso ipso iure restitutus est. 81. dist. si quis amodo. & supra de spon. non est nobis.

ADDITIO Dicit Host. hoc verum, si sententiā seruauit: & peccatum confessus sit, & pænituerit: aliàs semper quo ad se suspensus remanet. sup. de coha. cle. & mu. c. fi. Io. And.

k ¶ Ab ingressu ecclesię.] de hac suspensione habes j̄. eo. is cui. & adde quod dicam inf. eo. is qui.

ADDITIO. Innocentius in decretali, sacro. s̄. e. in antiq. recte tenuit, quod terminatum est in d. c. is cui. 1. & 2. respōsō. hic vr̄ innuere ꝯrium: ꝙ sic suspensus celebrans non sit irregularis, cum suspendere ab ingressu ecclesiæ non sit suspendere ab officio: cum etiā extra ecclesiam celebretur. Et Host. ponendo hoc dictum Innoc. expresse ponit de eo qui celebrat in ecclesia: ipsi tñ contrarium tenuerūt in decretali, sacro. & hic loquitur Inn. opinionem recitando quorūdam, ut patet ex eius uerbis. Io. And.

l ¶ Superior.] istud satis habebamus. sup. eo. sacro.

m ¶ Difficultate.] scilicet cautionis exigendæ, vel remissionis faciendæ.

ADDITIO. Vnde dicunt Ber. & Host. quòd sine mora sine satisdatione, sine causæ cognitione, & sine aliquo excommunicati grauamine hoc fieret: cū euidēter appareat cōtra hanc constitutionem latam fuisse. Ioan. And.

n ¶ Pœna.] sic sup. de aucto. & usu pal. nisi specialis. 38. dist. § qui ei.

o ¶ Obseruari.] & sic ista tria sunt paria. & habes si. j̄. cod. tit. is cui. ad idem supra de app. ad hæc quoniam. & c dilectus. de consue. cum dilectus. de elect. cum inter R. cum si. & intelligas de interdicto vel suspensione ēt a spiritualibus ꝑlata: secus si interdiceretur ingressus ciuitatis uel pomerij. ff. de ser. expor. cui pacto ff. de inter & releg. ꝑ totum. secundū modernos, q̄ de hoc plene not. in prædicta decretali. & hæc quoniam. Ioan. And.

a ¶ Sicut

1 Scd̄m Host. q̄ ēt hāc opin. attribuit Innoc. Io. Andr.

† Nota hic exmēte Do. ꝙ non poterit domi in oratorio celebrare. Fō.

2 Vide Abbatē I c. ad nostram. 1. extra de iureiur.

3 Idē Do. Phili. Fō.

4 Idē Host. & cū eo. I. Mo. & Archi.

† Ergo sētentia ex cōicationis lata ꝯ formā iuris tenet. Phi. & sic limita. l. ꝑlatā. C. de sen. & interloc. omn. iu. Font.

5 Seqtur Do. Phil. Io. Andr.

6 Idē credit Phili. & ꝑcedit gl. s̄m Io. An & Phi li. ēt si excōmunicatio ista non tenuit. Fōt.

Interdictū rei spiritalis differt ab interdicto alterius rei temporalis.

a ¶ Sicut prius.] quasi in officio suo agens, vt dicit ca non. 11. q. 3. si q̃s eps in concilio. Et ĩ. eo. is cui. in fin. i. rñ. quod uerum est in quocumque officio cãtando, & in quibuscumque horis officiet ecclesiã, ut in p̃di cto canone. & ꝯcor. sup. eo. lib. de re iudi. cum æterni.

ADDITIO. Idem hic Ber. & Host. dicebat Fran. ꝙ si intrat chorũ cum alijs legẽdo & cãtando, locus est irregularitati: & sic intelligitur illud, quod prius positum est ĩ c. si q̃s eps. Io. A.

b ¶ Irregularitatẽ.] quod ergo in antiq̃s canonibus statutum erat de excõicatis, ex tendit̃ ad suspensos. 11. q. 3. c. si quis eps damnatus. & c. si q̃s eps in concilio. & supra de re iudic. cum æterni.

c ¶ Summũ.] not. casum specialiter reseruatũ ĩ Romano pontifici. alios habes de offi. leg. ꝙ translatio nẽ. & de exces. prælat. sicut unire. in antiq.

si, ne prædictam pœnam suspensionis incurrant: quoniam si contingeret 10 eos sic suspensos diuina officia exequi sicut pri[9] a irregularitatem b non effugient iuxta canonicas sanctiones, super qua nõ nisi per summum c Pontificem poterit dispensari. 20

¶ Idem in eodem.

¶ Qui petit absolui ad cautelam, dicens excommunicationis sententiam in se latam esse nullam, absoluetur cuiuscunque contradictio ne non obstante: nisi dicatur & probetur infra octo dies excommunicatus pro manifesta offensa: Qui probat se excommunicatum post appellationem: probatione pẽdente in iudicijs euitabitur, extra iudicium uero non. hoc dicit. Ioan. And.

CAP. II.

Solet d † à nonnullis e in dubiũ reuocari, an cum aliquis per superiorem f absolui postulat ad cautelam, dum in se latam excommunicationis 30

Multos cas[9] Ro. Põt. reser uatos refert Ho. ĩ sum. ti. d̃ off. le. §. q̃d pertinet. & Turrec ĩ c. huic se di. 17. dis.

Solet,] Sunt duæ partes: In prima ponit̃ duplex q̃õ. secũda: ibi, Et an. In secũda: ibi], In prima ad utrã que responsio. Et primo soluit primam: secundo exci pit: ibi, Nisi. tertio, exceptionẽ moderatur: ibi, In quo casu. Secunda secundæ distinguũt iudicialia & extraiudicialia secundum: ibi, Extra iudicium.

CASVS. Certum est, cum quis prætendit excommu nicationem in se latam esse nullam aliqua rationabi li causa (quia prætẽdit appellasse legitime antequam in ipsum ꝓferretur excommunicatio: & sic erat exẽ- 40 ptus a iurisdictione excõicatoris: Vel dixit, ꝙ ĩ excõi catione fuit expressus error intolerabilis: q̃a contine bat præceptum quod erat contra Deum & consciẽtiã illius, cui præcipiebatur) potest petere absolutionem ad cautelam (si & inquantum indigeat) ad tollẽdum murmur & scãdalũ populi. Sed ponamus, ꝙ excõicator uel aduersari[9] se opponit, ne iste absoluat̃ ad cautelã: vtrum superior debeat illũ absoluere non obstan te oppositione? Respõdet Romanus Põtifex cũ distin ctione: Aut opponẽs dixit, ꝙ iste fuit excommunica 50 tus ꝓ manifesta offensa, & offert probare infra octo dies: tunc differẽda est absolutio per illos octo dies: Et si] ꝓbatũ fuerit, ꝙ ipse fuit excõicatus ꝓ manifesta offensa nõ absoluetur nisi p̃missa satisfactione & cau tione de stãdo iuri. Si autem opponens nõ offerat se probare inf. octo dies, ꝙ sit excõicatus pro manifesta offensa: tunc superior eum absoluet ad cautelam. Sed quid, ponam[9] ꝙ ille, q̃ fuit excommunicat[9], dixit ex communicationem esse nullam ꝑpter aliquam causam: & nõ petit absolutionem ad cautelam, sed vult admitti ad ꝓbandum illam causam: vtrum pendente 60 illo articulo probationis sit euitandus tamquam ex communicatus? Respondet Romanus Põtifex, ꝙ sic in iudicijs: nam poterit suos debitores conuenire pendẽte illo articulo probationis: & de facto si cõueniat, poterũt excipere debitores, ꝙ non tenẽtur cum ipso processum facere, eo ꝙ est excommunicatus: nã est sibi imputãdum quare non petijt absolui ad cautelã: sed in alijs actib. extraiudicialibus, puta ĩ electione, & postulatione nõ euitabitur: ideo probatione ista pẽ dente poterit eligi in prælatum alicuius ecclesiæ: sed si postea appareat excommunicatum esse, nõ tenebit electio] de ipso facta. [Innodatũ.] & sic excommunica tionem nullam. [In prima,] seq̃tur respõsio ad utram que quæstionem. [Emẽda.] id est, satisfecerit. vel si ꝓ ponatur, ꝙ fuit excommunicatus pro manifesta offen sa, absoluetur præstando cautionem de stando iuri.

Nota primo ex prima parte huius c. ꝙ dicens excommunicationem in se latam esse nullam, potest petere absolutionem ad cautelam, nec in hoc est sibi ipsi contrarius, quia per hoc non fatetur se ex communicatum, secus est de illo, qui petit directe absolutionem: quia tunc fatetur se excommunicatum. Nota ulterius iuncta glo. ꝙ sententia excommunicationis lata post appellationem in appellantem, est nulla: & hoc verum post appellationem legitimam interpositam ex causa rationabili, & uera: aliàs exprimẽdo mẽdose causam rationabilem quilibet posset se eximere a iurisdictione sui iudicis. Nota vlteri[9] ꝙ sentẽtia excommunicationis dicitur esse nulla, quando in ea fuit appositus error intolerabilis: puta, si in excommunicatione dicat iudex: cũ aliàs monuerimus talem Titiũ ut Caiũ occideret, uel ut furtũ faceret, uel ne eleemosynã daret: ipse tñ nihilominus noluit ipsum occidere: uel noluit furtum facere: vel eleemosynam dedit, ob quam causam eum in his scriptis excommunicamus: veruntamen respectu eleemosynæ non est uerum indistincte, ut excommunicatio dicat̃ continere errorẽ intolerabilem, si aliq̃s fuit excommunicatus eo ꝙ dedit eleemosynam: nam si aliquis pauper sit cõtumax & noluerit iudici obedire: p̃t iudex monere suos subditos ne illi pauperi tradant eleemosynam: sed prima facie præceptum de nõ dãdo eleemosynam esset irrationabilẽ: nisi aliàs qualificaretur. Nota ꝙ dicẽs excõmunicationem esse nullam, si petat admitti ad ꝓbandum causam nullitatis, pẽdẽte probatione nullitatis est uitandus in iudicijs, sed in extraiudicijs nõ est uitandus: immo si sciat pro certo se non esse excommunicatũ, licite p̃t missam celebrare. Nota ẽt ꝙ absolutio ad cautelam petitur quando d̃r nulla excõicatio. ad hoc de offi. deleg. cum contingat. Nota finaliter duos casus, in quibus excommunicatio dicit̃ nulla.

† Vide Abb. Fel. & alios ĩ c. Aposto. ext. de except. ubi multa tradũt d̃ absolutione ad cautelã huc spectãtia.

[Prima glossa summat.]

d ¶ Solet.] Qui petit absolui ad cautelam, dicẽs excõmunicationis sententiam in se latam esse nullam, absoluetur cuiuscunque contradictione non obstante: nisi dicatur & probetur infra octo dies excommunicatus ꝓ manifesta offensa. Qui probat se excommunicatum post appellationem: probatione pendente in iudicijs euitabitur, extraiudicium uero non. hoc dicit. Ioan. And.

e ¶ A nonnullis.] scholasticis, uel iure peritis conflictum rationum habentibus. sic supra de restitut. spol. frequens.

ADDITIO. De quibus Philosophus: Dubitare de singulis, non est inutile. Io. And.

[Glo. seq. reci. per q. an etiam delegatus absoluat ad cautelam: ponit duas opi. contrarias: ad secundã obijcit, & respondet dupliciter.]

f ¶ Per superiorem.] excommunicatoris. quod dic ut s. eo. per tuas. Et per hanc litteram, quæ sic generaliter loqui-

loquitur: dixit Ber. ꝙ quilibet iudex ordinarius & delegatus hãc absolutionem impertiri pōt. Inn. & alij [1] contra in delegato, dicẽtes, ꝙ delegatus ẽt Papæ non absoluit ad cautelam ex generali causę commissione: delegata enim potestas est stricti iuris, & id solum potest, quod ei specialiter est commissum, & sine quo causa expediri non potest. s. de offi. deleg. c. 1. & c. prudentiam. sed sine absolutione ad cautelam bene potest causa expediri: quia cum patebit illum excommunicatum poterit per delegatum in ueritate nōn ad cautelam absolui, ut in c. prudentiam. sed ꝙ delegatus Papæ absoluat ad cautelam, vr̃ expresse. s. de appell. ad præsentiam. Sed qui tenent ꝯtrarium dicunt, ꝙ illud fuit propter specialem cōmissionem. Vel illud in auditoribus: secus in delegatis: quasi auditores habeant ordinariam de hoc, de rescri. auditor. in cle. in 1. glossa.

ADDITIO. Ber. de quo ĩ prin. huius glossæ in duobus errauit: Primum dixi in textu super versi. nullam. Secundum sumpsi ex eo ꝙ decreta. per tuas. eodem tit. in antiq. dixerat, ꝙ sedes Apostolica consueuerat concedere absolutionem ad cautelam: & quasi intelligeret id inferioribus nō licere: dixit hoc nouum per hanc decretalem inductum, quòd q̃libet, & cęt. vt sequitur. Sed illa verba non ponebantur ibi ad designandum aliquid speciale in Papa: sed ad instruendum quale remedium posset haberi in illo dubio. Io. And.

1 Io Mo. & Host. sed Arch. non vult accedere huic dicto. Io. A.

† Dicit Frã. (sed male) ꝙ idẽ si iniustam ꝙ ẽ falsũ. ꝙ patet s. e. ꝑ tuas. ꝙ lati⁹ hic refellit. Io And.

sententiam asserit esse nullam †, sine contradictionis [a] obstaculo munus ei debeat absolutionis impendi? Et an [b] ante absolutionem huiusmodi [c] is, qui se offert in iudicio [d] probaturum se post appellationem legitimam excommuicatione innodatum: vel intolerabilem errorem [e] in sententia fuisse patenter expressum: sit in cęteris [f] (excepto probationis illius [g] articulo) euitandus? ¶ In prima igitur dubitatione sic statuimus obseruandum, ut petenti [h] absolutio non negetur, quãuis in hoc excommunicator, uel aduersarius se opponat [i]: Nisi eum excommunicatum pro manifesta [k] dicat offensa. In quo casu terminus octo dierum, [l] indulgebitur sic [m] dicenti, ut si probauerit quod opponit, non relaxetur [n] sententia, nisi prius sufficiens præstetur emenda [o]: uel competens cautio de parendo iuri, si offensa dubia [p] proponatur. ¶ In secunda vero quæstione statuimus, ut is, qui ad probandum [q] admittitur, pendente probationis articulo, in cęteris, quæ ut actor [r] † in iudicijs attentauerit, in-

a ¶ Contradictionis.] ipsius excōicatoris, uel aduersarij, qui illum fecit excommunicari, ut s. de appel. qua fronte & ĩ. sequitur.

b ¶ Et an ante.] secunda quæstio.

c ¶ Huiusmodi.] scilicet ad cautelam. Idem puto ẽt si nō peteret absolui: quia nec compellitur hoc casu, vt sup. eo. per tuas.

d ¶ In iudicio.] ibi etiam iudici facienda est ꝓbatio. ff. de proba. l. quinquaginta. supra eo. li. de rescr. statutum. §. cum vero. cum simil.

e ¶ Errorem] pone exemplum ĩ. eodem, uenerabilibus. § potest. & in his duobus casibus est nulla excommunicationis sententia: & in alijs, quos dicam ĩ. eo. pręsenti.

f ¶ Cęteris.] iudicibus, &c.

g ¶ Illius.] s. de præcedente legitima appellatione.

h ¶ Petenti.] humiliter. supra eo. per tuas. de of. delega. cum cõtingat. Potest etiam non petens absolui. 2. q. 5. quanto.

ADDITIO. Vide quod no. de eo qui dux. in ma. significasti in ult. gl. Io. And.

i ¶ Opponat.] q̃a periculum est in mora: iam sic decedere posset: cum & propter peccatum, & propter excommunicationem q̃s facilius moriatur. 11. quæst. 3. episcopi. ad idem sup. de appel. qua fronte. ff. de app. reci. uel non. l. ult.

[Gl. seq. exponit: prorogat dubium: quod per quattuor iura exemplificat.]

K ¶ Manifesta.] id est, notoria. ꝙ dic vt sup. de uerb. signifi. cum olim. & c. ex parte. vbi de hoc. idem in manifesta cōtumacia, vt ĩ. eodem, venerabilibus. §. secus. & idem putarem si peteret absolui ad cautelam a sententia excommunicationis canonis: & diceretur casus talis esse, quo absolutio fieri non deberet ante satisfactionem, ut supra eo. lib. de offi. deleg. c. vlti. §. pars vero. & sup. de censi. quamquam. in fine. & de immuni. eccle. quoniam. in fin. & de hære. quicunque. in prin. cum suis similibus.

[Glo. seq. recitetur per quæstionem, an ex causa augeatur dilatio.]

l ¶ Octo [2] dierum,] dixit Ber. ꝙ hic & supra de resti. spol. frequens. & supra de exceptio. pia. (de qua tamen dic ut ibi dixi in glo. licet.) & vbicũque certus terminus a iure statuitur: si petatur maior dilatio, negabitur iusta causa cessante: sed si causa subesset, dixit eum audiẽdum ex illa generali clausula, si qua mihi iusta causa, &c. ff. ex quibus caus. ma. l. prima. in fine. & si minor esset, vel ecclesia, audiretur, etiam si probationes negligenter infra terminum omisisset: si autem reus ad probandum contrarium peteret dilationem longiorem: danda est secundum eum: & prodest dilatio illa actori: quia si non plene probauerit, adhuc alias plenas probationes inducet C. de tempo. in integ. restit. l. petẽdæ. & sic in his casibus audiretur infra dies statutos: & post etiam si postulat, per prædictam legem, petẽdę. immo etiam post terminum ipsi reo datum per prædictam legem admitteretur, cum ex facto illius impeditur.

ADDITIO. Dixit Innocentius idem dicendum in exceptione spoliationis, & alijs, in quibus certus terminus datur ad aliquid probandum. Ioannes Andreæ.

2 Et q̃n incipiũt currere, vide Rot. dec. 208. in nouis.

† Vide Dec. in c. intelleximus. extr. de iudi.

m ¶ Sic.] scilicet excommunicatum illum pro manifesta offensa.

n ¶ Relaxetur.] etiam ad cautelam, ut formata fuit quæstio.

o ¶ Emenda.] in spiritualib. non semp hẽt locum, ꝙ ante omnia emendet excommunicatus pro manifesta contumacia uel offensa. Pone enim aliquem excõmunicatum, quia non fecit se ordinari: promouebitur ne antequam absoluatur? absit. & de hoc per Inno. & modernos supra de pręben. pro illorum. [ut ibi scripsi super glossa penultima. & idem hic Archidiaconus. Ioan. And.]

p ¶ Dubia.] & sic non ostendit de nullitate prout dicebat. Io. And.

q ¶ Ad ꝓbandum.] de nullitate. s. ꝙ sententia fuerit lata post legitimam appellationem: vel ꝙ cõtineat intolerabilem errorem, &c.

r ¶ Vt actor.] secus sit ut reus. s. de iud. intelleximus. de exce. cum inter. s. eo. li. de rescri. c. 1. & repellitur a iudice etiam reo non opponente. sup. de except. exceptionem.

[Glo. seq. de ratione quærit, & tres reddit.]

a ¶ Extra

a ¶ Extra iudicium.] quæritur, quare aliud in iudicio, & aliud extra iudicium? Reddebat Ber. i. super hoc tres rationes. prima, quia in iudicijs non tollitur actio, sed differtur. supra eo. lib. de excep. pia. & sic non est multum præiudicium. C. de preci. Impera. offe. l. quotiens. quia quod differtur, nõ aufertur. 14. quæst. 5. cap. 1. sed in extraiudicialibus magnũ est præiudicium: quia nõ sine magno damno à rebus nostris reuocamur. ff. quemadmodũ testa. aper. l. sed si quis ex signatoribus. Secunda, quia facilius inter dicuntur iudicialia, [C. de hære. quoniã.] quàm extraiudicialia. ff. de procura. mutus. 1. respon. cum concor.] & ea quæ sunt iuris, quàm ea, quæ sunt facti. ff. de pœnis. l. quidam serui. Tertia, quia in iudicio vbi alium impetimus, leuius impediri debemus, quàm extra iudicium vbi nullum impetimus: sed tantum iuri nostro innitimur.

Et hic Inno. & Host.

terim euitetur. Extra [a] iudicium vero in officijs [b], postulationibus, & electionibus, ac alijs legitimis actibus nihilominus admittatur [c].

¶ Idem in eodem.

¶ *Excommunicatio lata in participãtes excommunicatis in loquutione & similibus, canonica monitione non præmissa, non tenet. Ioannes Andrea.*

CAP. III.

STATVI- det Romanus Pontifex, quòd cùm quis vult excommunicare maiori excommunicatione participantes cũ excõmunicato, debet illos monere trina & canonica monitione: & si aliter facit, non tenet excommunicatio. Et istud fuit specialiter ordinatum ad refrænandũ motus excommunicationis: quia excommunicatores ad relationem aliquorum facillime mouebantur ad excommunicandum participanttes cum excõmunicatis. sed vtrũ istud sit verum indistincte, quod iudex non possit excommunicare participantes non præmissa canonica monitione? Respõdet quòd non: sed fallit in ijs, qui participant in crimine damnato. forte aliqua Berta (dissoluto matrimonio) adhæret alicui concubinario: vnde maritus suus conqueritur: fuit monita per iudicem vt desisteret: & quia monita noluit desistere, fuit excommunicata: hoc non obstante, aliquis sciens eam esse excommunicatam: vel suus concubinarius communicauit cum ea in crimine damnato: ipse participans est excommunicatus ipso facto. c. si concubinæ. supra eo. tit. in anti. & vltra iudex potest illum excommunicare absque canonica monitione præmissa: & sic est excõicatus duplici excõicatione scilicet a iure & ab homine. [Ab eo.] secus si ab alio, quia monitio non est de substantia excommunicationis, sed de iustitia: ideo si episcopus vellet excõicare participantes cũ excõnicatis ab alio, quã a se, sine monitione non teneret excõmunicatio Ratio est: quia iudices sunt magis incensi quãdo auctoritas eorum contemnitur, q̃ quando contemnitur auctoritas aliorum. [Et alijs.] s. in mensa, in osculo, in salutatione, in choro, & in alijs tendentibus ad commodum excõmunicati: quia permissum est participare cum excommunicato in damnũ ipsius: aliàs excommunicatus ex dolo suo perciperet commodum; quod est contra c. intelleximus. de iudi. in antiq. [Damnato.] non præmissa monitione, quia ipso facto incurrunt excommunicationem maiorem, & indigent soleni absolutione: vt in d. c. si cõcubinę. [Indurescat.] Nam cum excommunicatus videt se admitti ad omnes actus, non curat de excommunicatione, quia excõmunicato non aggrauat ossa: ideo contemnit auctoritatem & claues ecclesiæ: sed cum videt se vitari vt leprosum: dimittit inobedientiam, & reuertitur ad gremium ecclesiæ. Nota primo ex isto cap. quod excommunicatus maiori excommunicatione, vitandus est in loquutione & osculo, vt si forte aliquis canonicus excommunicatus sit in ecclesia, dum offertur pax, non debet ab alijs canonicis osculari: aliàs osculans incurrit excõmunicationem minorem. Nota quòd licet participans cum excommunicato maiori excommunicatione incurrat minorem excommunicationem: tamen non potest excommunicari maiori excõicatione, nisi prius fuerit monitus, vt desistat ab ista participatione; sed monitione facta si nõ desistat, poterit excommunicari. Ex quibus sequitur, q̃ participans cum excommunicato maiori excõicatione peccat mortaliter; & hoc qñ quis fuit publicatus & denuntiatus; sed ante denuntiationẽ non peccaret mortaliter, sed solum venialiter; nisi faceret in contemptum auctoritatis ecclesiæ. Nota quod participans cum excommunicato in crimine damnato pro quo fuit excõmunicatus, potest excõicari sine monitione. Nota vnum casum, in quo monitio debet præcedere sententiam, licet regulariter monitio non sit de substantia sententiæ, sed solum de iustitia. Ratio est; quia multotiens iudices videntes se turbatos, indiscrete & iniuste excõmunicabãt participantes, licet de partici-

ADDITIO. Quarta, quia extra iudicium non est paratus iudex medius sicut in iudicio, facit supra de appella. sæpe. secundum Hostien. & Ioan. Monach. Ioan. Andreæ.

b ¶ In officijs.] publicis, vel diuinis. vnde ex quo de appellatione confidit, secure celebrat, vt prius. sup. de appe. ad præsentiam nostram. & c. dilectus.

[Glo. seq. recitetur per quæstionem, an statim efficax sic admissio, soluit & remittit: signat contrarium, & ibi remittit.]

c ¶ Admittatur.] non statim est efficax admissio, sed postea in processu apparebit: quia si admissus fuerit ad electionem, postea discutietur de appellatione: & si apparebit prius per eum legitime appellatum, apparebit illum bene admissum: sin autem, apparebit tunc illum excommunicatum: & sic non valere vocem suam, vel dic vt no. supra de appel. pastoralis. in glo. penul. contra inf. eo. licet. ibi soluitur in vlt. glo.

STatuimus.] Primo ponit prohibitionem de sententia non ferenda cum quadam protestatione: Secundo dat modum quo ferri potest: ibi. Quod si. Tertio vitiat sententiam aliter latam, & comminatur ferenti: ibi, Aliter. Ioan. And.

¶ Pro intellectu huius c. est præsupponendum, q̃ monitio non est de substantia excommunicationis, sed est de iustitia: ideo si iudex non præmissa monitione aliquem excommunicet, tenet sententia excommunicationis, sed est iniusta: ideo venit relaxandus in c. sacro. eod. tit. in anti.

CASVS. Episcopus vidit aliquẽ concubinarium, vel alium criminosum, certum est, q̃ non potest talem excommunicare, nisi monitione præmissa: videlicet, vt eum moneat sub pœna excommunicationis canonicæ, & competenter, vt concubinam dimittat: & si præmissa monitione concubinam non dimiserit, poterit illum excommunicare: Or ponamus, quòd aliquis episcopus, vel alius iudex ecclesiasticus aliquẽ suum subditum iuste excommunicauit: certum est, quòd Christi fideles debẽt istum excommunicatum euitare in locutione, & alijs actibus, vt rubore confusus recognoscat reatum, & redeat ad gremium sanctæ matris ecclesiæ, & bonum obedientiæ: & si faciat contrarium. incurrunt sententiam excommunicationis. Episcopus videt aliquos fideles, qui istum excommunicatũ non vitant: in eos tulit sententiam maioris excommunicationis, dicendo: excommunico tales, eo q̃ communicant, & participant cum tali excommunicato: vtrum teneat excõmunicatio: Videbatur quòd sic: quia sunt excommunicati minori excommunicatione: Respon-

participatione non plene constaret: ideo ad refrænandũ istud, fuit ordinatũ ꝙ monitio non solũ esset de iustitia excommunicationis, sed de substantia. Dicitur hic ꝙ participans cum excommunicatis, non debet excommunicari maiori excommunicatione, nisi monitione præmissa, vtrum excommunicator possit facere monitionem generalem hoc modo: Monemus per præsentes omnes & singulos Christi fideles, ne cum tali excommunicato cõicent seu participare ꝓsumant, edendo, & bibendo, loquendo sedendo, ambulando, aut alia vitæ necessaria ministrando, sub pœna excõicationis, quã elapsis sex diebus in his scriptis proferimus, quorũ sex dierũ duos pro primo, duos pro secũdo & reliquos duos dies ꝓ tertio & peremptorio termino eisdem assignamus. Vel vtrum ad hoc ꝙ participantes cum excõicato maiori excõicatione sint excommunicati, requiratur, ꝙ fuerint particulariter moniti, videlicet, ꝙ moneat Petrum: & si monitione facta non desistat, ꝙ illum excõicet. Communis tamen opinio doctorum est, ꝙ si iudex intendit excommunicare generaliter omnes participãtes cum excõmunicato, debet esse monitio generalis: si vero intendat excommunicare particulariter, debet fieri monitio specialis. Nota ꝙ est dare duplicem speciem excõmunicationis. s. maioris & minoris, uide de exce. a nobis. Nota finaliter hic tex. expressum, ꝙ faciẽs actum contra legem, puniri debet: licet actus per eum gestus non teneat. ad hoc supra de regu. non solum. eo. lib. de reli. do. c. vnico eo. lib. Dominicus.

† De participantibus cũ excõicatis vide c. sicut Apostoli. 11. q. 3. & ibi la te Turrecre. & B. Th. i qõ. additis ad 3. par. q. 23. ar. 1. 1. & 3.

mus [a] †, vt nullus iudicum participantes cum excommunicatis [b] ab eo in locutione & alijs [c], quibus ligatur participans excommunicatione minori, ante monitionem [d] canonicam excommunicare maiori excommunicatione præsumat: saluis constitutionibus [e] contra illos legitime promulgatis, qui in crimine præsumunt participare damnato. ¶ Quòd si ex loquutione & alijs, quibus participans labitur in minorem, excommunicatus fortius indurescat: [f] poterit iudex post monitionem canonicam huiusmodi participantes [g] consimili [h] damnare censura. Aliter autem in participãtes excommunicatio prolata non teneat [i]: & proferentes pœnam [k] legitimam poterunt formidare.

¶ Idem in eodem.

¶ *Episcopi nullam interdicti vel suspensionis incurrunt sententiam, nisi in sententia sint expressi. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. IIII.

QVIA †

[Prima glossa tria facit, ponit summam, declarationem, & prorogationem.]

a ¶ Statuimus] Excommunicatio lata in participãtes excõicatis in locutione, & similibus, canonica monitione non præmissa, non tenet. Declaratur autem hæc decret. inf. eo. constitutionem. Et ad sententias interdicti & suspensionis extenditur. inf. eo. statutum.

ADDITIO. Et illæ duæ sunt in scholis cum ista legendæ: quæ & coniuncta fuissent, nisi obstitisset diuersitas auctorum. Ioan. And.

b ¶ Excommunicatis.] maiori excommunicatione.

c ¶ Alijs.] puta osculo, salutatione, mensa, choro, & similibus. [Dabat Host. versum.

Si pro delictis anathema quis efficiatur,
Os, orare, vale, communio, mensa negatur.]

Sic enim scienter communicantes excõicato, sunt excõicati minori excommunicatione ipso iure. 11. q. 3. cũ excommunicato. & c. qui excommunicauerit, & a quibus repellant hæ excommunicationes, habes 1. q. 4. Engeltrudam. & de exce. a nobis de cler. exco. mini. si celebrat. Sunt autem quædam personæ exceptæ, quæ sine hac pœna excommunicato communicant, vt 11. q. 3. quoniam multos. de senten excom. quod in dubijs. & cap. inter alia.

ADDITIO. Plenius per Host. in remis. quas dedi in c. cum desideres in 4. glo. eo. tit. in antiq. ad sum. eo. ti. §. fi. sub §. vtile. Ioan. And.

d ¶ Monitionem canonicam.] hoc est regulare in excõmunicatione hominis, vt semper præcedat monitio, [1] vt supra eo. tit. de sent. excom. sacro. 24. q. 3. de illicita. & dicitur quoad hoc monitio canonica, vt moniti exprimantur nominatim, & tribus monitionibus moneãtur, vel vna pro omnibus cum interuallo dierum: nisi necessitas aliud suadeat. inf. eo. constitutionem.

1 Ita cauit concil. Later. sub Inn. iij. c. 47. ꝙ refert i c. sacro. d. sẽt. exc. hic citato per gloss.

[Glo. seq. allegat tria iura: tractat quæstionem de episcopo communicante excõmunicato per se: ponit opinionem Bern. & contrariam in fi. alleg. pro prima.]

e ¶ Constitutionibus.] supra eod. nuper & c. si concubinæ, & interdum, qui communicat in diuinis excommunicato, excommunicatus est excommunicatione maiori, vt supra eo. significauit, quod verum est, si quinque concurrant quæ ibi in textu notantur. Notat autem hic Bern. ꝙ si episcopus communicat in crimine cum excommunicato a se, quòd non incurrit maiorem excommunicationem: quia sic communicans peccat in eũ, qui damnauit, & ab eo est absoluendus. sup. eo. nuper. sed ista sua sententia se ligare non potuit. ff. de arbi. l. pen. ff. de iudi. Iulianus. tamen dicit, ꝙ minori excommunicatione ligatus est, [2] quæ a iure contrahitur. Alij contradicẽtes, ꝙ & minor & maior excummunicatio. s. per communionem in crimine & in locutione contrahitur a iure, non ab homine & hoc tenet Host. [3] s. eo. nuper. probat hoc per verbum, quamuis enim & tunc, &c. quod bene facit ꝓ prima parte: quia absoluitur ab excommunicatione communicans in crimine: ergo non est sententia canonis: quia tunc absolueretur a proprio ordinario.

† An dispositio huius ca. habeat lo cũ i Cardinali nõ epo vide Feli. in c. cũ i iure. ext. d off. deleg.

f ¶ Indurescat.] quia videt se habere communionẽ hominum, quam non haberet, & inter homines esse est grauis pœna. C. de aposta. hi qui sanctam.

g ¶ Participantes.] scilicet in locutione & similibus.

h ¶ Consimili.] scilicet maiori.

ADDITIO. Vt sic contumacia crescente crescat & pœna. 31. dist. quoniam. in fi. vt lit. non conte. quoniam. §. vlt. Io. And.

i ¶ Non teneat.] nota casum, in quo non tenet ipso iure excommunicationis sententia, & fuit hoc statutum propter episcopos, qui statim excommunicabant cum participibus: alios dicam inf. eo. præsenti.

K ¶ Pœnam.] sup. eo. sacro. vbi puniuntur qui admonitione non præmissa excommunicant subditos.

ADDITIO. Host. & post eum Io. Mo. & Archid. dicunt, ꝙ tenetur iniuriarum. 11. q. 3. illud. & c. temerarium. Et de sacrilegio 24. q. 3. non in perpetuum, & carebit ad tempus arbitrarium communione hominum & ingressu ecclesiæ. ea. q. de illicita. & ad has pœnas cõtra eum agetur coram ipsius superiore. inf. eo. venerabilibus. §. 1. Ioan. And.

2 Non sic in Papa, vt no. s. eo. nulli. Io. And. 3 Et Inn. ibi, & eo. ti. ꝙ i dubijs, & hoc mihi placet, vt scripsi su ꝑ gl. colligit, idẽ hic Ioan. Mona. & Arc. Hos. remittit ad sum. eo ti. § & q̃ sit pœna sub § ꝙ si eps. Ioã. And.

QVia.] ¶ Tria facit. Primo præmittit constitutionis causam. Secundo constitutionem ponit priuilegiantem episcopos: ibi, Nos. Tertio excipit: ibi, Nisi. Et istud verbum, Quia est redditiuum rationis & causæ. Ioan. And.

CASVS. Dictum fuit supra eo. tit. prox. c. 1. ꝙ iudex volens suum subditum excommunicare, debet caute & discrete

discrete ꝓcedere: q̃a debet proferre sñiam excommunicationis in scriptis, non verbotenus: & in excommunicatione debet exprimere causam rationabilem: & dare copiam ipsius excommunicationis intra mẽsem excommunicato si fuerit req̃situs: aliàs est suspẽsus a diuinis: Sed vtrũ illa constitutione ligetur eṗs, qui excõicauit suum subditum sine scriptis, uel si in scriptis, excommunicauit sine causa rationabili, uel noluit dare copiam excommunicationis excommunicato? Rñdetur, ꝙ non: quia in constitutione pœnali ponitur, ut aliquis faciat tale quid: & ꝙ non faciẽs incurrat pœnam suspẽsionis uel interdicti, aut excommunicationis: eṗs nõ ĩcurrit illam pœnam, nisi de ipso fiat expressa mẽtio in constitutione pœnali, puta si dicatur, ꝙ faciens tale quid, uel non faciẽs, incurrit sñiam excõicationis uel suspẽsionis: ẽt si fuerit eṗs: non tamen negat: q̃n sententia illa fuerit iniusta, & debeat eṗs excõicator cõdemnari in expensis, & non possit d̃clarari nulla, vel relaxari ꝑ superiorem: sed eṗi nõ incurrunt pęnam excõmunicationis, suspẽsionis, uel interdicti, nisi de ipsis fiat exp̃ssa mẽtio. Nota primo periculosum esse eṗos impeditos fore circa illa, q̃ concernunt pontificale officium. Nota secundo, ꝙ in generali suspensione nõ includuntur episcopi, si non exprimantur. Dominicus.

periculosum [a] est episcopis, & eorum superioribus [b] propter executionem pontificalis officij [c], quod frequenter iucumbit, ut in aliquo casu interdicti vel suspensionis [d] incurrant sententiam ipso facto: Nos deliberatione prouida duximus statuendum, ut episcopi & alij superiores prælati, nullius constitutionis [e] occasione, sententię [f] siue mandati [g], prædictam incurrant sententiam † ul latenus ipso iure: Nisi in ipsis [h] de episcopus [i] expressa mentio habeatur [k].

¶ Idem †.

¶ Huius decretalis quinq; sũt dicta. Primum, ꝙ archiepiscopus sententias latas a subditis suorum suffraganeorum, nisi hoc habeat de consuetudine, non relaxet. Secundum, quòd generalis sententia archiepiscopi ligat tantum subditos. Tertium, quod pro præteritis uel præsentibus culpis, monitione non præmissa, ab eis lata sententia est iniusta. Quartũ, quod pro futuris culpis uel iã commissis, scilicet nisi satisfaciant, excommunicare non debent: nisi mora, culpa, uel offensa, uel alia iusta causa subsit. Quintum, quòd in uniuersitatem uel collegium non feratur excommunicationis sententia: sed in illos, qui culpabiles extiterunt. Ioan. And.

† Etiã si essent verbagñalia, quisquis, quilibet. Io. A. Phi. de quo vide no. c. 2. de pb. s̃. e. li. alia tñ pęnalis ꝯstitutio ligaret epi. gl. c. sciãt. c. cupientes. §. cetera. in uer. suspẽsos. s̃. eod. de ele. F.

1 Al. ita: Idẽ in eo. al. ita: In. 4. in cõci. Lugdu.

[Prima glossa exprimit periculum, de quo dicit textus.]

a ¶ Quia periculosum.] Et ideo vitandum. 42. distin. quiescamus. sup eod. lib de elect. ubi periculum. ff. de Carbo. l. 1. §. 2. [vel 3. vide de iuramen. calum. c. 2. sup glo. 1.] Quia igitur officium episcoporum & superiorum communius & generalius est: & plures grauarẽtur si illud impediri cõtingeret: ideo Papa nõ tã eṗis quàm subditis ꝑ hanc constitutionem voluit ꝓuidere: consistit enim istorum officiorum in chrismatis ꝯfectione, in frõtis chrismatione, ordinum collatione, ecclesiarum & altarium ꝯsecratione: & sic multũ periculum in suspensione ipsorum.

1 De Car. vide Fel. ĩ c. ꝙ super his. ext. d̃ fi. instru.

b ¶ Superioribus.] archiepiscopis, Patriarchis, & Primatibus. 1.

[Glo. seq. recit. per q. ponit opinionem antiquã & modernam contrariam, & pro ratione remittit.

c ¶ Officij.] per hãc litteram non credebam olim, ꝙ constitutio ista haberet locum in pœnis suspensionum a beneficio: licet Hostien. contra. s̃. de ele. cum in cũctis. & Gar. eo. ti. cupientes. s̃. eo. li. tamen hodie non dubito ꝙ etiam in suspẽsionibus a beneficio, non solum ab officio, ingressu ecclesiæ, vel similibus locum habet hæc constitutio: hoc probatur supra eo. li. de electio. si compromissarius. §. huiusmodi. & quę potuerit esse ratio ibi dixi.

2 Vide Dec. in c. præterea. in vlt. no. de off. deleg. & Fel. ĩ c. ꝙ sup his de fi. instr.

d ¶ Suspensionis.] secus a in excommunicatione: q̃a in illa priuilegiati nõ sunt: & noluit Papa eos intãtũ priuilegiari, quòd tolleret quo ad eos canonem, si q̃s suadente. & alios similes. [ut supra eod. lib. de homi. pro humani.]

ADDITIO. Idem tenent Innocen. Hostien. Io. Mona. Franc. & Archid. Ioan. An.

e ¶ Constitutionis.] s̃. eo. sacro. & c. cum medicinalis. eod. lib. de solu. c. 2. de elect. cum in cunctis. cum similibus.

f ¶ Sententiæ.] aliud est constitutio, aliud sententia, vt ĩ. c. ꝓxi. §. caueant. si ergo Papa uel legatus, uel alius ferat aliquam sẽtentiam suspendendo cõtrafaciẽtes: hæc non comprehendet episcopos.

g ¶ Mandati.] vbi si mandat Papa, ꝙ omnes prælati & clerici, soluant tantam pecuniam, suspendendo non soluentes infra terminũ assignatum: per tales ergo constitutiones, sententias, & mandata episcopi non comprehenduntur. neglecta enim huiusmodi maiora uidentur, quæ specialiter non designantur. ff. de iniu. item apud Labeonem. §. hoc edictum.

ADDITIO. Vide de rescri. sedes. super tertia glossa. in antiquis. Ioan. Andreæ.

h ¶ Ipsis.] constitutione, sententia, uel mandato.

[Glo. seq. ponit antiquam litteram, & opinionem Hos. quam improbat.

i ¶ De episcopis.] nota ꝙ caute puto remotam litteram, quæ olim hic erat, quę sic dicebat: de eṗis & eorum superioribus expressa, &c. per quam dicebat Hostien. ꝙ licet in sententia diceretur de eṗis, quòd nõ comprehendebantur archieṗi: plus dicebat, ꝙ si dicebat de eṗis & superiorib⁹, nomine superiorum intelligebantur archiepiscopi, sed non patriarchæ. Ad hoc de rescri. sedes. & omnia iura quæ inducuntur, ad pœnalia iura restringenda. Sed dic contra. 3. quia nõ est superiorem ordinem eṗo reperire: & ob hanc causam Papa se vocat eṗm: vnde eoipso ꝙ de eṗis exprimit, veniunt superiores: q̃a nõ inspicimus dignitatem, sed officium pontificale, ut in prin. c.

3 Idẽ Io. Mona.

K ¶ Habeat.] hic erat olim plus de textu: & erat quædam declaratoria illius decret. solet. quę nõ habebat rationem: vnde fuit sublata.

ADDITIO. Dicebatur ibi, ꝙ id quod dicit finis illius capituli, solet. nõ extenderetur ad sententias episcoporum, vel archiepiscoporum: vt ibi etiam dixi in fine. Ioan. And.

CAP. V.

ROMA-

Romana.] Partes patent per §. Io. And.

CASVS. Archidiaconus Pictauen. vel abbas monasterij sancti Cypriani, vel alius ꝑlatus subditus episcopo Pictauen. protulit in aliquem subditum sententiam excommunicationis: qui subditus excõmunicatus dixit excommunicationem iniustã: & ꝑ hoc adiuit metropolitanũ omisso medio, videlicet eṗo Picta

uen. vtrum archieps Burdegalensis, q est metropolitanus, possit cognoscere de iustitia, vel iniustitia ipsius excõicationis? Dicit ꝙ non, q a non est iudex excõmunicãtis, nec excommunicati in prima instãtia: nisi sit cõsuetudo, ut possit adiri metropolitan⁹ omisso epo. c. cum contingat. de fo. comp. l. more maiorum. ff. de iur. om. iud. l. 1. C. de eman. li. Sed quid sanctissime Pater, ponamus ꝙ archieps fecit statutũ proferẽdo sententiã excommunicationis generaliter in quoscunque uiolantes illud statutum: Quæritur, ad quos se extendit illud statutum: vtrum ad illos q sunt de sua particulari diœcesi tantum, vel ad alios? Respondet quòd se extendit solum ad illos, qui sunt de sua particulari, & propria diœcesi: quia non potest facere statuta astringentia subditos totius suę prouinciæ & diœcesim suorum suffraganeorum, nisi in negotio communi, & de consensu suorũ suffraganeorum. Sed utrum episcopus uel alius iudex possit ferre sententiam excommunicationis in aliquem non pcedente canonica monitione, ut aliqs perpetrauit aliquod crimen: vtrum possit iudex ecclesiasticus illum excommunicare absq; monitione? Respondetur ꝙ nõ: & si de facto excommunicet, illa excommunicatio est iniusta, & relaxabit̃ p superiorem: tamen tenet excommunicatio. Et hoc verum, q̃do lata fuit ꝓ criminib. seu excessibus pręsentialibus: sed pro futuris culpis non poterit ferre excõicationem, nisi culpa uel mora præcesserit: ut iudex in actione p sonali cõdemnauit aliquem reum ad soluẽdum actori aliquam pecuniæ summem. ĩ. certum tempus, reus non satisfecit: certum est, ꝙ eps poterit illũ excõmunicare extũc, nisi soluat intra tale tempus: vel videt̃, ꝙ clerici sũt negligẽtes & remissi ĩ diuino officio: vel si est alia iusta causa ut excommunicator datus in defectum ordinarij, poterit excõicare hoc modo: Moneo vos, vt tale beneficium non conferatis inf. tale tẽpus: alioquin. i. si contrarium feceritis: vos exnunc, ꝓut extunc: & econuerso, extunc prout exnunc vos excõmunico. Sed vtrum iudex possit excommunicare collegiũ uel uniuersitatem? Respondet̃ ꝙ non: sed si sint aliqui in vniuersitate culpabiles, sunt excommunicãdi nominatim: aliàs si uniuersitas esset excommunicata, q cunque subrogati postea essent excommunicati: licet non essent culpabiles, ꝙ esse non debet. Nota primo ex isto c. ꝙ archieps non potest relaxare sentẽtiam excommunicationis latam a subdito sui suffraganei, ẽt si notorie appareret iniusta: q a nõ est iudex excõicatoris. Nota ꝙ ualet consuetudo, ut possit adiri superior omisso medio: & illa consuetudo dabit excõmunicato ptãtem adeundi superiorem omisso medio. Nota ꝙ iudex nõ debet subditum suum excõicare ꝓ delicto, nisi prius ipsum monuerit, ut desistat: si nolit desistere vel satisfacere, poterit illũ excõicare: & tunc excõicatio erit iusta, & tenebit: aliàs esset iniusta, & debebit relaxari p superiorem sine difficultate. Nota ꝙ ꝓ futuris culpis non debet qs excommunicari: nisi ex causa rationabili, q̃ debeat mouere iudicem. Nota ꝙ non potest ferri snĩa excõicationis in corpus uniuersitatis uel collegij. Sed quid si de facto excommunicet̃ collegium uel vniuersitas, utrum vniuersitas sit excommunicata vel collegium excõmunicatũ? Aliqui dicũt ꝙ nõ: q a collegium non est capax istius censuræ, vt hic dicit̃. Sed dicit glossa, tenendum est, ꝙ collegium uel aliud corpus est excõmunicatum: & omnes de collegio sũt excõmunicati: quod verum est quãtum ad istam ecclesiam militantem: & illi qui erunt postea surrogati, debent se tenere ꝓ excommunicatis: & petere relaxationem a dicta excõmunicatione.

na a Ecclesia: & infra. ¶ Ceterum interdicti, suspensionis, uel excommunicationis sentẽtias latas ab officialibus archidiaconorum b, seu quibuslibet alijs iurisdictionem habẽtib. suffraganeorum Remensis ecclesiæ subditis, Remen. archiepiscopus, & eius officiales (omissis ipsis excommunicatoribus) non relaxent c: salua contraria super hoc cõsuetudine d, si quam habent. ¶ Porro excommunicationum sententiæ e à Remensi archiepiscopo suisque officialibus generaliter promulgatæ, subiectos f eiusdẽ iurisdictioni archiepi tantum ligant. Sed nec in specie g, nec in genere h

[Prima glossa diuidendo summat.]

a ¶ Romana.] Huius decret. quinque sunt dicta. Primum quòd archieps sententias latas a subditis suorum suffraganeorum nisi hoc habeat de cõsuetudine non relaxet. Secundum, quòd generalis sententia archiepi ligat tm̃ subditos. Tertium, ꝙ pro præteritis uel præsentibus culpis, monitione non præmissa, ab eis lata sententia est iniusta. Quartum, quòd ꝓ futuris culpis, vel iã commissis, s. nisi satisfaciant, excommunicare non debẽt, nisi mora, culpa uel offensa, uel alia iusta causa subsit. Quintum ꝙ in uniuersitatem, vel collegium, non ferat̃ excommunicationis sententia: sed in illos, qui culpabiles extiterunt. Ioan. And.

b ¶ Archidiaconorum.] vel ipsis archidiaconis: & sic nota inferiores episcopo iurisdictionẽ habere. de hoc 25. distinctio. perlectis. supra de offi. ord. cum ab ecclesiarum.

ADDITIO. Et hic per Archidiaconum.

c ¶ Non relaxent.] quod si fecerint, non tenet relaxatio: cum nec excommunicãtium, nec excommunicatorum sint iudices, vt ĩ. eo. ti. venerabilibus. 1. responso. Ioan. And.

d ¶ Consuetudine.] & sic cõsuetudo in talibus iurisdictionem dat. ad idem supra eo. lib. de offi. ordi. Romana. & de foro compe. Romana. §. 1. [Io. Mo. alleg. de no. oper. nun. significantibus, magis proprie facit de præben. referẽte. quæ loquitur de Remen.] Idem intelligas, si haberet priuilegium super hoc à Papa: ista enim sunt ad hoc paria, priuilegium & consuetudo. 3. quæstio. 3. conquestus. supra de officio ord. duo simul. cum similibus.

[Glo. seq. ponit differẽtiam inter canonem archiepiscopi, & eius sententiam.

e ¶ Sententię.] canon quem facit archieps in cõcilio prouinciali: iste ligat subditos totius ꝓuinciæ. 18. dis. c. vlt. ad hoc de pręb. graue. de accu. sicut olim. 1. sẽtẽtia autem lata ab archiepiscopo, puta quicumque furtum fecerit, sit excommunicatus: ista non comprehẽdit subditos totius ꝓuinciæ, sed solius diœcesis suę: & de hac loqtur hic: nec etiam ipsi subditi ꝓbabiliter ignorãtes ligant̃, vt s̃. eo. lib. de consti. c. 2. intelligo tñ delinquentes in diœcesi ipsius archiepi sciẽtes illa sentẽtia ligari: quia iam per delictum effecti sũt subditi. de for. comp. c. ult. de rap. c. 1. Ratio autem huius dicti est: quia sicut in specie non põt ligare, subditũ suffraganei sui: sic nec in genere, immo multo minus. arg. de rescri. pastoralis.

f ¶ Subiectos.] & de hoc demum cum in sua diœcesi delinquunt, ut sup. de consti. c. 2. 2. responso.

g ¶ Specie.] Excommunico P. quia furtum fecit, uel sacrilegium commisit.

ADDITIO. Vel dicit, excommunico P. quia ædificat uel ædificauit in cœmeterio ecclesię: secundũ Innocen. qui idem repetit de generali. de qua in seq. gl. Ioan. Andr.

h ¶ In genere.] excommunico omnes qui sacrilegiũ commiserunt.

1 Idẽ In. Hos. I. M. Ar. & Frã. Fa. 8. d. q. 3. vbi vid p eum ꝙ hic ponit circa hoc Arc. & in Spe. de cõsti. uer. & no. d hoc. & hoc eo. ti. a nobis. 1. Io. An.

a ¶ Com-

pro culpis, & offenſis præteritis, vel præſentibus, excommunicationum ſententias abſque competenti [a] monitione præmiſſa promulgent: & ſi contra præſumpſerint, iniuſtas [b] nouerint eſſe illas.

¶ Caueant etiam ne tales ſententias excommunicationis †, ſiue ſpecialiter, ſiue generaliter in aliquos pro futuris [c] culpis, videlicet ſi tale quid fecerint vel etiam pro iam commiſſis ſub hac forma: ſi de illis infra [d] tale tempus minime ſatisfecerint, proferre præſumant: niſi mora [e] in exhibenda ſatisfactione, vel culpa [f], ſeu offenſa [g] præceſſerit, quibus merito ad iniungendam ſatisfactionem huiuſmodi, & taliter prohibenda ſimilia inducantur: aut alia rationabilis (quam in ipſis ſententijs exprimant) cauſa [h] ſubſiſt.

¶ In vniuerſitatem vel collegium [i] proferri excommunicationis ſententiam penitus [k] prohibemus: volentes animarum periculum vitare, quod exinde ſequi poſſet, cum nonnunquam contingeret innoxios huiuſmodi ſententia irretiri [l]: ſed in illos duntaxat de collegio vel vniuerſitate, quos culpabiles [m] eſſe conſtiterit, promulgetur.†

¶ Idem in eodem.

¶ *Prælatus contra potentiam temporalem, etiam ſpiritualia gladio, ſcilicet eccleſiaſtica cenſura ſe tueri poteſt hoc dicit. Io. And.*

CAP. VI.

DILE-

a ¶ Competenti.] ſupra eo.ſacro. & c. ſtatuimus.
ADDITIO. Et inf.eo. conſtitutionem. & ibi dicã quod hic not.Hoſt.de non ferenda ſententia, quam iudex credit non proficere. Ioan. Andr.

b ¶ Iniuſtas.] non dicit nullas. ligat ergo excommunicatio lata non præmiſſa monitione. fallit in caſu ſup.eod. ſtatuimus. incurrit ergo excommunicator pœnam conſtitutionis, ſupra eod.ſacro.ſaluo eo quod habuiſti ſupra c. prox.

[Glo.ſeq.ſignat contrarium, & tripliciter ſoluit. Iterum ſignat contrarium, & ſoluit.

c ¶ Futuris. 1] quia tractus futuri temporis non ſpectat ad iudicem. ff. de vſu. l. 1. contra.ff. ſi ſerui. ven. l.egi.cum ſi.ff.de libe. agno. l. ſi quis. §. alimenta. Dic quod tractus futuri temporis, non ſpectat ad iudicem, ita quod ſtatim detur exactio. Vel dic, quod lex loquitur in vſuris, quæ ſunt odioſæ.ſ. quod non condemnabit ad futuras vſuras, quæ committuntur ex mora: aliàs bene prouidet iudex in futurum. C. de vſur. l. in bonæ fidei. ſicut in alimentis, vt in prædicto.§.alimenta. Vel loquitur lex, cum nõ eſt obligatus: ſi vero eſt obligatus incontinenti, tunc iudex prouidet in futurum: vnde & propter præſentem contumaciam condemnat ad futuras expenſas, vt ſupra de procur.vbi de hoc. & ſupra de ſepul.in noſtra. & ſupra eod. lib. de homi.c.2.ſed quantum ad caſum noſtrum expreſſe contradicit.de ſent.excommun.a nobis 1. vbi fertur ſententia excommunicationis pro futuro delicto.& ſupra eo.lib.de conſtit.c.2. Solu. dic quòd aliud eſt, ſtatutum, & aliud ſententia: ſtatutum enim bene poteſt fieri pro futuris delictis hoc modo: ſtatuimus, vt nullus hoc faciat: & q fecerit ſit excommunicatus ipſo facto: aliud eſt ſententia, quæ ſic profertur: excommunico Tan.ſi furtum fecerit, quòd hoc hic prohibetur.aliud ergo eſt ſtatutum, & aliud ſententia, vt probatur ſupra c.prox.& dixi ſupra eo.c.§.porro.

[Glo.ſeq.quærit, & ſoluit.]

d ¶ Infra tale tempus.] eſt ne ergo correcta decreta.ſ. de appe.præterea 2. Non: ſed declaratum eſt quo caſu poſſit hoc modo proferri ſententia.

e ¶ Mota.] condemnatus in actione perſonali, ſi non ſoluit infra quatuor menſes vt debuit, poſtea poterit iudex præcipere; vt ſoluat infra certum tempus: aliàs ſit excommunicatus, hic enim mora præceſſit.
ADDITIO. Inn.& Hoſtien. idem ponunt, cum primus terminus fuit hominis, vt quia præceperat iudex, quod infra xx. dies ſolueret. Ioan. And.

f ¶ Culpa.] quia negligentes fuerunt clerici in diuinis officijs dicendis, poterit iudex dicere, excommunico omnes, qui nõ interfuerunt horis canonicis: hic enim culpa præceſſit caſum.

[Glo.ſequens ponit exemplum: quærit obijciendo & ſoluit.]

g ¶ Offenſa.] vt in coniugato, qui tenuit concubinam, ſeparetur ab ea, & excommunicetur, ſi vlterius redeat ad ipſam.ſup.eo.ſi concubinæ.Sed dices quãdo erit reperire caſum in quo non intercedat mora, culpa, vel offenſa? Sol. ſi ſtatim poſt condemnationem factam 2 in perſonali iudex præcipit, quod ſoluat infra certum tẽpus ferendo ſententiã excommunicationis: hic non præceſſit mora: vadit ad eccleſiam, inuenit clericos ſollicitos circa horas: hic non interceſſit culpa: vel inuenit clericos bene continentes: excommunicat eos, qui non ſeruant continentiam: hic non præceſſit offenſa.

h ¶ Cauſa.] pone exemplum ſup. de teſta. conſtitutis, ſed ibi præceſſerat offenſa pro parte. ſed poteſt poni in executoribus, qui excommunicant conferẽtes beneficia: quia præiudicari poſſet ei, qui debet acceptare ſecundum formam decre. de conceſ. præb. quia cunctis.
ADDITIO. Vel pone per decr. ad noſtrã 2.de iureiu. & per decre. 1. & vlt. de eo qui fur.Inn. dicit & Hoſt. quod iuſta cauſa eſſet, ſi excommunicarẽt cruce ſignatos, non portantes publice crucem: non enim debet ſubtrahere bonum exemplum, ſupple nec ſe celare, vel ſecundum eos excõicat tolerantes hæreticos vel cõſimiles. ſupra de hære.excõicamus.§.credentes, &c. Ioan.And.

i ¶ Collegium.] an vniuerſitas vel collegium poſſint accuſari de crimine, not.12.q.2.epiſcopus qui mancipiũ, & ſupra de ſimo.dilectus 2.
ADDITIO. Ibi dedi alias remiſſiones: vbi ẽt ſcripſi an poſſit vniuerſitas de publico crimine per ſyndicum accuſari.& vide quod dixi ſup.ti.2.c.vl.ſuper gl.pe. de ſingulari.an puniri poſſit vniuerſitate punita.Io. And.

[Glo.ſeq.reci.per q.& ponit duas opi.]

K ¶ Penitus.] per hanc litteram dicunt quidam [ſcilicet Hoſtien.Io.Mona.Archi.& Fran.] quod non tenet ſententia: & poteſt eſſe ratio: quia vniuerſitas vel collegiũ non eſt materia capax ad recipiendum talem ſententiam. Ber.contra, dicens, quod ſi ſententia fuit lata, bene tenet: & hoc eſt tutius.

l ¶ Irretiri.] Intelligas quo ad eccleſiam: ſecus quo ad Deum, cuius opinio nec fallit nec fallitur. de ſent. excom.a nobis 2.

m ¶ Culpabiles.] ſicut prælatus, vel conſules, & huiuſmodi maiores, vt ſupra de ſimo.dilectus.

DIlecto.] Primo ponit allegationem, & concluſionẽ generalem, ex qua ſecundo infert ſpecialẽ: ibi, Et quoniam. quam in tertia fortifficat per argumentum a minori: ibi, Et quidem.

1 Vide Alex.in l. filiusfamilias. §. diui.ff. de l.1.& Ab. ĩ c.P.& G. de off.dele.& in c. ex lĩis 2. de ſponſ.

† Dictio, excõicationis, deeſt in antiquiorib. exẽplaribus, ẽt impreſſis.

2 De nõ meroſo: puta promiſi reſtituere cẽtũ, qñ creditor peteret, quę prius ĩ iudicio petijt & cõfeſſ⁹ fuit, Io.And.

† Dicẽdo ſm Io. A. & Phi.excõico oẽs illius vniuerſitatis qui meo mandato rebellauerũt. & nota hic excõicationẽ differre ab ĩter dicto quo iuſte Innocentes ſuſpẽdunt nõ ẽ. ſ. de ſpõſa. vide Ioã. Cald. in trac.de eccle.interdicto. F.

† In manuſcriptis deſunt hæc duo verba: in eodem.

¶ Et dixit Host. ꝙ hęc decre. dirigebať cuidā fratri Minori, & pęnitentiario Papæ, qui legatus erat in illis partibus, & vocabať frater Io. Lemouicensis, qui sup hoc Papā consuluerat, an Decano liceret vtroque gladio se tueri. Conquestus. n. fuerat ſm Host. & Boa. balliuus corā eo, ꝙ ipse decanus. ꝓ oīa Cæsar erat: quia vt præsbyter, & vt miles, nunc censura, & nunc armis ꝓcedebat contra ipsum, & eius terram. Ioan. And.

terius, ꝙ socijs & vicinis licet de iure defendere iniuriam consocij & vicini. Nota finaliter ꝙ licitem est spiritualem potestatem iuuari temporali. & sic econuerso temporalem spirituali. Dominicus.

[Prima glossa summat.]

CASVS. Eps Pictauen. quendam Titium dominum tpalem pu ta balliuū, vel alium dnm temporalem ꝑꝑ aliquod crimen vel cōtumaciam excommunicauit: ipsumque pro excommunicato in tota suadiœcesi fecit publice denuntiari: vnde ipse balliuus vidēs se a populo vitari, vt leprosus, in corde suo fuit ita commotus cōtra epm Pictauen. & ipsum epm Pictauē. in odium huiusmodi excommunicationis spoliari fecit aliquibus bonis suis, & illa bona violenter occupauit tāquam sua: Eps Pictauen. vidēs se spoliari bonis suis, & illa per violentiam occupari, supposuit interdicto ecclesiastico totam terram illius domini temporalis, & mandauit illud interdictum seruari, vtrum licitum fuerit epo Pictauen. ꝓ iniuria sibi illata circa bona temporalia supponere interdicto terrā domini temporalis bona occupantis; Respondet Romanus Pontifex ꝙ sic, nam cuicumque est permissum a iure se posse defendere, vt in l. vt vim atque iniuriam ff. de iusti. & iure, & quia eps non erat potens ad se defendendū defensione temporali contra potestatem illius domini tēporalis: ideo potuit licite supponere interdicto ecclesiastico totam terram ipsius domini. Et ponit Romanus Pontifex, quia permittitur cuilibet (immo tenet) defendere suum proximum cum sibi infertur iniuria: aliàs si negligēter ipsum proximum defenderet, videretur esse participes & fautor iniuriātis. ergo multo magis permittitur alicui se defendere cum iniuriatur in persona sua vel in bonis suis Nota primo ex hoc c. affectum principalem huius c. ꝙ prælatus ecclesiasticus gladio spirituali potest se defendere contra potentiam temporalē: ideo si aliquis iudex ecclesiasticus iniurietur ab aliquo seculari, pōt ipse iudex ecclesiasticus talem iniuriantem excommunicare, vel terram suā supponere interdicto ecclesiastico, vt hic textus, & ad hoc allegatur semper præsens capitulum. Nota vlterius ex principio c. illud ad quod allegatur, vim vi repellere licet. Not. ꝙ excommunicatio, interdictum, & aliæ censurę dicuntur esse propria arma ecclesiæ. Nota ꝙ ecclesia habet apud se gladium temporalem & spiritualem, sed habet gladiū spiritualem actū & habitu: gladium autem temporalem habet solum in habitu. No. ꝙ quilibet tenetur defendere suum proximum ab iniuria eidem proximo illata Nota insuper, ꝙ negligētes defendere proximum iniuriatū, videntur esse participes criminis, & fouere ipsum iniuriantem. Nota vl-

† Vide Dec. in c. cū nō ab hoīe. in 1. no. de iu. & in c. significasti. de off. de leg.

cto [a] filio Decano [b] Aurelianensi: & infra.

¶ Præterea cum omnes leges omniaque iura vim [c] vi repellere, cunctisque sese defensare permittant, licuit † vtique ipsi Decano (si prædictus [d] balliuus eum bonis [e] suis mundanis iniuriose spoliare, vel ea violenter occupare [f] præsumpserit, vt superius [g] est expressum) contra illius violentiam iniuriamque se tueri. Et quoniam aduersus eius nimiam [h] potentiam sufficiens temporalis defensio sibi forte non aderat, potuit se etiam spiritualiter, gladio videlicet vtendo ecclesiastico [i], defensare; ac recurrere propter [k] hoc ad arma spiritualia, quæ sunt ecclesiæ propria, & pro suo munimine [l] illis vti: præsertim cum dictus balliuus post latas in eū (ab † eodem Decano) ex alijs causis excommunicationis sententia, sicut idem Decanus asseruit, ipsum tamquā exinde prouocatus [m] sententijs ipsis contemptis, bonis spoliasset eisdem [n]: & propter hoc postmodū ipse Decanus sententiam tulerit interdicti tamquam spirituali se mucrone defendens cōtra illius iniuriam & violentiam sibi ab eodem occasione prædictarum sententiarum, & in ipsarum contemptum illatam.

¶ Et quidē cū liceat cuilibet suo vicino [o] vel proximo pro repellenda ipsius iniuria suum imperti

† Hæc verba: ab eodem Decano: desunt in manuscriptis.

a ¶ Dilecto.] Prælatus contra potentiam temporalem, etiā spirituali gladio, scilicet ecclesiasticæ censuræ se tueri potest, hoc dicit.

[Glo. secunda reci. per obiectio. de cap. quæsiuit.]

b ¶ Decano.] decanus iste de consuetudine vel priuilegio, habebat ordinariam vel saltem potestatem fulminandi censuram, & cō cor. supra de app. dilectus. de offi. ord. irrefragabili. §. excessus. supra de ver. sign. ex parte 1. aliàs secus de his quæ fi. a ma. par. cap. quæsiuit. de hoc supra de offi. ordin. cum ab ecclesiarum.

c ¶ Vim vi.] supra de homicid. significasti, secundo. vbi sunt hæc verba: & ibi de hoc in gl. magna, quæ posset hic repeti. 1 Et vniuersalis propositio, omnes leges, &c. restringitur ad particulares: hac si diceret, q̄dā leges & q̄dam iura. s. de hac materia loquentia. Ber.

1 Quod facit Ho. & si quod addit, vide vbi s. remisim. Io. And.

d ¶ Prædictus.] in parte decisa sub illo infra.

e ¶ Bonis.] ergo licet defendere non solum personam sed bona: tamen pro defensione bonorum non licet sic sæuire, sicut pro defensione personæ. supra de homic. c. 2. ibi, te tuaque e. eo. tit. suscepimus. & dic vt eo. ti. significasti 2. & 23. q. 1. §. 1. & q. 3. in prin.

f ¶ Occupare.] vt non sit geminatio verborum, spoliare referatur ad mobilia: occupare ad immobilia.

g ¶ Superius.] in parte decisa.

h ¶ Nimiam.] respectu temporalis potentię ipsius decani: nam potentioribus pares esse non possumus. ff. de alie. iu. mut. cau. fa. l. 3.

i ¶ Ecclesiastico.] dicit Ambrosius 2 & ex nimia humilitate loquitur, ꝙ arma sua sunt lacrymæ. 23. quæst. vl. conuenior. gladius autem hic continet quod censura, supra de verb. sign. quærenti.

2 Epi. 33. ad Marcellinam sororem.

k ¶ Propter hoc.] scilicet quia temporalis defensio sibi non aderat.

l ¶ Munimine.] nota, ꝙ non loquitur hic de prælato, q̄ vlciscitur, ꝙ vtrum facere possit, no. supra de maled. c. 1. 2. q. 7. si quis erga. sed solum de eo qui se defendit.

m ¶ Prouocatus.] i. turbatus vel commotus ad idem supra de offi. deleg. suspicionis. aliter sumitur supra de appe. cum sit Romana.

ADDITIO. Scilicet prouocatione ad causam. Alibi ponitur pro imitatione boni exempli: vnde cantat ecclesia in festo martyrum Marcelli & Petri: quorum gaudemus, prouocemur exemplis. Io. Mo. & Archi.

n ¶ Eisdem.] contra tales prodita est pœna per constitutionem inf. eo. quicunque. quia excommunicati sunt ipso iure, nisi infra octo dies restituant, vt ibi.

o ¶ Vicino.] ergo quilibet tenetur vicinum suum & amicum

anticum suum defendere, vt 23.q.3. nō in inferenda, & c. fortuito.83.dist.error.& §. eo.quantæ, vbi de hoc [& C.de cōmer.& mer.l.2.vbi plures cōcord. de hoc] multo ergo fortius seipsum, vt sequitur.

[Glo seq.obijcit & soluit per diuersitatem vsus.]

1 Vide B. Th.2.2.q. 26. art. 4. & seq.

a ¶ Sibimet.] quia ordinata 1 charitas à se incipit.22.q.5. si non licet. Sed videtur ꝙ hoc non licuerit isti Decano; excessit. n. moderamen inculpatæ tutelæ: quod facere non debuit. supra de restit. spo. olim 1. §.eo.si vero, & de homi.significasti 2: ad fin.maior.n.est pœna spiritualis, quæ ligat animā, quam temporalis, quæ ligat corpus: sicut anima preciosior est corpore. 12.q.1. præcipimus. ad idem.11.q.3. corripiantur, & hæc forte fuit dubitatio decretalis, sed Papa hic approbat hanc defensionem: & ita quocūque modo licitū est se defendere, dūmodo corporalis læsio non inferatur: maxime quia huiusmodi sententiæ sunt medicinales.sup.eo.c.1.2.q.1. multi.& 24.q.3.notandum.in fi.

ri auxilium; immo si potest & negligit, videatur iniuriantem fouere, ac esse particeps eius culpæ: licuit profecto ipsi Decano proprio sibimet a subuenire subsidio, & suammet temporalem iniuriā sua propria spirituali defensione tueri, sicq; vtrunque b quodammodo gladium & temporalem & ecclesiasticum, alterum videlicet altero adiuuare: maxime quia hi duo gladij consueuerunt exigente necessitate sibi adinuicem suffragari c, & in iuuamen alterius subuentione mutua frequentius exerceri.

b ¶ Vtrumque.] ergo duplici defensione, potest quis vti, vt infra de reg.iur.nullus pluribus, cum suis concordantijs.

ADDITIO. Dicit Io.Mo. quòd ista nō sunt aduersaria, sed sibi mutuum subsidium præstantia, vt hic. Ioan.And.

c ¶ Suffragari.] 23.q.5.prodest, sup.de offic.ord.c.1.tū 2 videtur quod tēporali gladio vti non potuerit: quia post aduentum Christi fuerunt gladij & potestates diuisæ. 10. dist. quoniam.96. dist.cum ad vetum. Dic illud verum de executione gladij temporalis in modum iustitiæ; sed hic loquimur de executione ipsius gladij, non in modum iustitiæ, sed defensionis: quo gladio cuilibet priuato licet vti, primo non nisi iudici: & sic non obstat.

2 Vide Turrecrematam in c.cum ad verū. 96. dist.

Venerabilibus.] Aliàs incipit, Cæterū, & sic alleg. eam Io.Mo. Decretalis ista habet multa dicta. Et primo vsque ad §. Porro. ostendit quando habeat vel non habeat archiepiscopus iurisdictionem absoluēdi excōmunicatos à subditis suffraganeorum, vel ab ipsis suffraganeis. Secundo vsque ad § Sed si. ostendit eo casu quo iudex est, absolutionem ante omnia fiendā nisi in casibus. Tertio: ibi, Sed si. & §.pen. & vlt. tractat de absolutione ad cautelam danda, quādo de nullitate sententiæ dubitatur. Quarto: in §. sane quod. qn̄, nō de nullitate, sed de iniustitia quæritur. Quinto inde in §. Deniq;. quandam consuetudinem approbat. Summabitur aūt ſm has partes, dicunt Io.Mo. & Archi. ꝙ inter archiepm Rothomagen. & ei9 suffraganeos grādis fuit quæstio coram Inno.iii]. & vt dicunt ex registro patere. Primo proponebant suffraganei ꝯ archiepiscopum querelam super multis articulis. Secundo pars archiepiscopi respondebat ad illa: & hæ duæ partes sunt decisæ. Tertio per ipsum Inno. fuit sententiarum & constitutum vt hic: & q̄ plura ēt de hac parte tertia sunt decisa. Et de eadem materia absolutionis, & de eodem Rotomagen. & suffraganeis loquit̄ decr. ad reprimēdam, de offi. ordi. Dicit autem Archi. se de libro domini Inn. quasdam glossas habuisse quæ hic ponuntur ad litteram. Per hoc patet ꝙ Guli. in Specu. de comp.iud.ad §. sequitur. in fi. male dicebat hāc decre. fuisse Alex.iii]. Suspicor autem ꝙ hic in principio decisum cōtinebat id quod ibi habetur ante finē vers. item not. & pp id allegabatur pro titu.de fo. comp. Et prima pars hoc intendit. Archiepiscopus non est competens iudex, cū excōicatus ad petitionem partis sine appellatione petit absolui: vel aliàs de parte conqueritur, cum nō suffraganeus, sed is pro quo lata est sētentia illam defendere debeat: Si vero petat suffraganeum pro iniusta excōicatione puniri: tunc est iudex idoneus. Idem si petat absolui a sententia lata per suffraganeum procedentem ex officio. Ioan. And. ¶ Istud ca. legitur vsque ad §. porro.

¶ Idem.

¶ Excommunicatos à subditis suffraganeorum, archiepiscopi non possunt absoluere: sed excommunicatos à suffraganeis vel officialibus bene. si ad eos appellatum fuerit. h.d. Ioan And.

CAP. VII.

Venerabili-

CASVS. Archidiaconus Pictauen. vel archipresbyter, vel abbas monasterij S. Cypriani subditus episcopo Pictauen. protulit in subditum suum sententiam excommunicationis: excommunicatus dicit sententiam excōicationis iniustā, vel non dicit iniustam, sed adiuit metropolitanum archiepm Burdeg. vel eius auditorem omisso epo Pictauen. vtrum possit metropolitanus cognoscere an sententia sit iusta vel iniusta, vel absoluere ipsum excōicatum? Rn̄det quod non: quia non est iudex, nec excōicatoris, nec excōicati. Idem si eps Pictauen. vel eius officialis excommunicauit aliquem subditum suum: nam tunc archieps. Burdeg. non posset talem subditum absoluere: & hoc verum est, nisi fuerit appellatum ad ipsum archiepiscopum: nam tunc posset eum absoluere. Et iste est vnus casus in quo archiepiscopus habet iurisdictionem in subditos suorum suffraganeorum. Sed quid si nō fuit appellatum ad superiorem: vtrum possit metropolitanus cognoscere de iustitia vel iniustitia excoicationis? Rn̄det quod non: nisi in duobus casibus, quādo aliquis subditus suffraganei fuit excommunicatus ad instātiam partis: sed coram archiepiscopo petit suffraganeū puniri de iniustitia iuxta c. sacro. eo. titu. in antiq. Alius casus est, qn̄ eps suffraganeus non processit ad instantiam partis, sed ex suo officio: in his. n. casibus potest excommunicatus cōqueri de iniusta excommunicatione suffraganei coram archiepiscopo. Not. primo, quòd archiepiscopus non pōt absoluere excōicatum à subdito suffraganei: quia nō est iudex nec excōicati, nec excommunicatoris.

Nota insuper tres casus in quibus metropolitanus cognoscit inter subditos suorum suffraganeorum. Primus, quando fuit appellatum à suffraganeo, vel eius officiali. Secundus est, quando subditus suffraganei fuit à suffraganeo excommunicatus: & conqueritur de iniustitia excommunicatoris apud metropolitanū, vt metropolitanus illum puniat, iuxta c. sacro. eo. tit. in antiq. Tertius casus est, quādo subditus suffraganei fuit excommunicatus ex officio iudicis, & non ad instantiam partis. Nota vlterius, quod archiepiscopus non potest adiri per viam querelæ à subditis suffraganeorū, & sic patet, ꝙ aliud ē via querelæ, aliud via appellationis de quo de offi lega c.1. Nota finaliter qꝺ archiepiscopus nō est iudex subditorum suffraganeorum: quod intellige per viam querelæ, & sic propriè loquitur iste textus. Dom.

¶ Prima

¶ Prima gl. summat principium.
a ¶ Venerabilibus.] Excommunicatos à subditis suffraganeorū, archiepiscopi non possunt absoluere: sed excōmunicatos à suffraganeis vel officialibus bene, si ad eos appellatum fuerit, hoc dicit principium.

& in eo casus sic figuratur: Dictum fuit supra, ꝙ si suffraganeus subditum suum excōicauit iniuste: iste excōicatus potest conqueri de iniustitia coram superiore excommunicatoris in aliquibus casibus, videlicet cum sit appellatum ad superiorem: vel quando non fuit appellatum, sed episcopus procedebat ex officio suo non ad instantiam partis; vel si ad instantiam partis: sed petit excommunicatorem puniri de iniustitia, iuxta c. sacro. eo. tit. in antiq. Sed quæritur, vtrum archiepiscopus antequam excommunicatum absoluat, debeat inquirere de iustitia vel iniustitia excommunicationis: puta si iudex à quo, dicit excommunicationem iustam: ita quod pendente litigio super iustitia vel iniustitia excommunicationis remaneat excommunicatus: vel vtrum pendente illo litigio sit absoluendus? Respondet Romanus Pontifex, ꝙ archiepiscopus in omnibus prædictis casibus ante ingressū debet excōicatum absoluere recepta prius ab eodem cautione idonea de stando & parendo iuri, & hoc verum: nisi excōmunicator vel actor diceret excommunicatum pro manifesta offensa: quo casu differtur absolutio vsq; ad octo dies: infra quos probaretur, quod est excōicatus pro manifesta offensa: tunc. n. non absoluitur, aliàs absolueretur: & hoc quando fuit appellatum à diffinitiua, vt meus episcopus condemnauit me, & monuit sub pœna excommunicationis vt soluerem Titio aliquam pecuniæ summam infra octo dies: Certum est quod episcopus debet expectare decem dies antequam me excommunicet: tamen si lapsis octo diebus me excommunicet, tenet excōmunicatio: lapsis octo diebus appellaui: volo dicere quod iniuste fui condemnatus, & iniuste excōicatus: peto coram archiepiscopo me absolui: Certe archiepiscopus debet me absoluere in principio litis: vel quando fuit appellatū ab interlocutoria ante diffinitiuam, vt eps me excōmunicauit pro suo iure defendendo, vt in c. proai. vel me monuit vt soluerem procuratori meo aliquam pecuniæ summam: adeo superiorem, peto absolui: certe sum absoluēdus in principio causæ. Idem si fui excōicatus pro contumacia

---

bus: a & infra. ¶ Cæterum Rothomagensi b archiepiscopo vel eius officiali, non licet excommunicatis ab archidiaconis vel alijs subditis c suffraganeorum ipsius archiepiscopi (cum nec excommunicantium, nec excōmunicatorum sint iudices) absolutionis beneficium impertiri d: excommunicatos autem ab ipsis suffraganeis, vel eorum officialibus possunt absoluere, si ab ipsis litigantibus ad eos † fuerit prouocatum e. Neutra vero partium appellāte, si qua ipsarum per archiepiscopum vel eius officialem ab excommunicatione cōtra eam lata pro reliqua postulet se absolui: vel aliàs coram eis de parte f aduersa querimoniam sine appellationis g interpositione deponat, non est in hoc ab ipsis h (cum sui non sint iudices) audienda. Sed si excommunicatus deponat apud eos de suffraganeo, vt imponatur ei pęna i, & ꝓ suo interesse super iniusta excommunicatione querelam, audire vtique debent k eum: secus autem si conqueratur de ipso, vt relaxetur huiusmodi sententia contra se ab eo pro alio l promulgata: quoniam tueri hanc causam nō ad ipsum suffraganeū, sed ad eum pro quo est sententia lata, spectat. Attamen si suffraganeus, vel extra iudicium pro suorum defensione m † iurium, vel etiā in iudicio ex suo procedēs officio †, inquirendo videlicet, vel simile quid agendo aliquem excommunicet: in hoc casu conueniendus est ipse suffraganeus coram archiepiscopo, vel eius officiali: quia ipsius interest defendere causam suam n.

¶ Archiepiscopus in casibus in quibus iurisdictionem habet, ante cognitionem causæ absoluit excommunicatum ad petitionem partis, vel ex officio, nisi dicatur excommunicatus pro manifesta offensa vel contumacia: & contumaciæ præsumptæ & manifestæ ponit exempla h. d. Ioan. And.

¶ Porro archiepiscopus, vel eius officiales excommunicatos à suffragāeis, semper antequam audire causam incipiant, in casibus in quibus eis iurisdictio cōpetit, iuxta Eccle-

10 20 30 40 50 60

---

b ¶ Rothomagensi.] idem in alijs archiepiscopis, sup. eod. lib. de pœnis. Romana. & sup. eo. lib. de offic. ord. Romana, in fine.
c ¶ Subditis.] ergo inferiores epis bene possunt excōicare. qđ dic vt 2. q. 1. nemo. §. de offic. ord. cum ab ecclesiarum.
d ¶ Impertiri.] nisi hoc habeat de consuetudine. sup. eo. tit. & lib. Romana. 1. respon. in fin.
e ¶ Prouocatum.] seruato tamen eo quod habes inf. §. sed si ex causa, & §. seq.
f ¶ De parte aduersa.] non dicit de iudice, quia tunc secus, vt patet per sequentia.
g ¶ Appellationis.] si enim appellasset: archiepiscopus tunc esset competens iudex: est. n. vnus de casibus in quo iurisdictionē habet in subditos suffraganeorum, no. sup. de offic. ord. pastoralis.
h ¶ Ipsis.] archiepo vel officiali eius.
i ¶ Pœna.] sup. eo. sacro. & c. cum medicinalis [eod. tit. & lib. supra.]
ADDITIO. Vide quod dixi supra eod. statuimus. super vlti. glo. Ioan. An.
K ¶ Debent eum.] quia tūc archieps est competens iudex, s. rei: & sic vna via permittitur quod alia prohibetur: quod dic vt inf. de reg. iur. cum quid.
l ¶ Pro alio.] secus. n. si ex officio, vt patet in proxi. §.
m ¶ Defensione.] vt supra c. prox. & est similis distinctio supra de appel. cum speciali.
ADDITIO. Vide quod ibi not. in gl. sed qualiter. & sup. eo. sacro. ver. cumque eo. in 1. gl. Ioan. And.
n ¶ Causam suam.] & ante omnia illa absoluetur. ꝟ. §. 2. nisi in casu ibi posito.
¶ PORRO. Iste §. hoc dicit. In casibus in quibus supra fuit dictum, iurisdōnem deuolui ad archiepm: archieps absoluit excōicatum anteq̄ de causa incipiat cognoscere, & hoc nisi dicat̃ excōicatus ꝓ manifesta offensa: tūc nō absoluitur nisi facta satisfactione, hoc dicit. Iste §. legitur vsq; ad §. sed si ex causa legitima,

---

† Amplia in alio casu not. vt per Abb. in cap. in litteris, đ offi. dele. vbi vide omnino Decium.

† Vide Abba. & Fel. in ca. dilectos, el. 1. extra de rescr.

† No. tex. bene ꝭm Domi. & Phi. facit. §. c. ꝓxi. & not. in c. venerabili. §. de censi. vñ inferunt, quod tūc posset ex cōicare extra territorium, vide not. in ca. nouit. de offic. leg. & Inn. c. ex parte. sup. de verbo. sig. Font.

† Not. ꝙ qñ agitur de iniustitia act° gesti per iudicem ex offic. procedentem: tunc ipse cum eius principaliter i tersit. citandus ē. glo. circa fi. c. cū speciali. sup de appell. vide Inn. c. humilis, đ maiori. & obe. Bar. in l. 2. ff. de adul. Fōt.

siæ formam [a] debent absoluere: vt potę si post diffinitiuam fuerit excommunicationis sententia promulgata, & ad eos † fuerit appellatum [b]: exceptis casibus [c], in quibus iura prohibent post sententiam appellare. Similiter si suffraganeus extra iudicium excōmunicet aliquem pro eius offensa, vel pro sui defensione iuris, & super hoc querimoniam ille proponat, est ille primitus iuxta formam Ecclesiæ absoluendus: nisi suffraganeus probaturum se offerat, quòd pro manifesta offensa excommunicationis eum vinculo innodauit [d]. Idem est [e] etiam si quemquam pro præsumpta contumacia (videlicet quia ci-

† al. ipsos

macia dubia: & appellaui à sententia ad metropolitanum tamquam à sententia iniusta: quia volo probare quod fui detentus iusto impedimento, nec potui venire ad iudicium, & sic non fui cōtumax: peto vt iudex appellationis me absoluat in principio litis: certe sum audiēdus. Secus si pateret me esse contumacem: vel mea contamacia esset manifesta: tunc. n. non essē absoluendus, nisi solutis expensis, & præstita cautione de stando iuri. Sed quid, ponamus quod iudex fecit me citari vt cōparerem in certo loco: sum certus ꝙ inimici mei sunt absentes: sed tamen sunt de proximo reuersuri: vnde misi procuratorem ad me exonerandum, quod locus non est mihi tutus: vnde iudex assignauit mihi terminū ad illud ꝓbādū quia in termino nō cōparui, iudex me excōicauit. ego appellaui ab excōicatione: nunc volo adire metropolitanum pro obtinendo absolutionē, & peto absolui, nō sum audiendus. Sed ponamus ꝙ iudex habuerit in se istam cautelam, quia pronuntiauit illum locū esse tutum: nō appellaui ab interlocutoria infra decē dies postea reputauit me contumacem, & vt cōtumacē me excōicauit: volo nūc adire metropolitanū pro obtinēda relaxatione ab excōicatione: & dico ꝙ locus non erat mihi tutus: Certe non sum audiendus: qa ꝑ interlocutoriā à qua non appellaui, fuit decisum & terminatū principale: s. ꝙ locus est mihi tutus, & ēt accessoriū, & teneor soluere expēsas anteꝗ̄ sim absoluēd⁹. Formā,] q̄ olim erat vt excōicatus venit & ad ep̄m ante fores Ecclesię, qai ep̄s haberet secū duodecim sacerdotes: & debet excōicat⁹ ꝓstrare ad terrā: Postea dicit ep̄s psalmū pænitētialē. Miserere mei Deus, &c. Hniusmodi psalmo dicto & totaliter finito ep̄s accipit excōicatū ꝑ manum, & ponit eū infra ecclesiā à qua fuerat expulsus: quia fuerat expulsus à communione fideliū. Nam ecclesia dr̄ cōio fidelium in gratia existētium. Hodie autē non seruatur hæc forma: sed sufficit si ep̄s dicat, Ego te absoluo ab ista excōicatione absq; aliqua alia solēnitate. [Appellatum.] vt in notorijs, qa si in casu ꝓhibito appellaretur, non fiet absolutio ante examinationē causæ. [Offerat.] infra octo dies. s̄. eo. c. solet. in antiq. & durantibus illis octo diebus dēt differri absolutio. [Protinus.] id est, prius cognoscatur an sit cōtumax vel non. Minime.] nā qs nō dr̄ verus contumax: licet citatus dixerit nuntio, nō cōparebo. Sed si in iudicio dixerit, non cōparebo: tūc est verus cōtumax. Not. primo, ꝙ cū excōicatus dixit excōicationē iniustā: & ꝓ relaxatione excōicatiōis adiuit snperiorem: antequā ꝓbet excōicationē iuiustam est absoluendus in principio causæ: nisi excōicator vel aduersarius offerat se ꝓbaturū intra octo dies, ꝙ ipse fuit excōicatus ꝓ manifesta, & si ꝓbet̄ ꝙ fuit excōicatus pro manifesta offensa, non relaxabit̄, nisi prius satisfecerit. Not. ꝙ citatus non cōparens dicitur contumax p̄sumptus: quia præsumptio est ꝙ spreuit venire ad iudicium, ex quo non venit: non tn̄ dicitur contumax manifestus: quia admittitur ad probādum contrarium, videlicet quòd fuit impeditus, & probato legitimo impedimento relaxabitur sine difficultate. Not. quòd ille dicitur manifestus cōtumax, q in iudicio dixit iudici quòd nō cōpareret: & ideo nō est amplius citandus: quia citatio fit vt habeat̄ cōiectura de animo citati an velit cōparere vel nō: Secus si diceret extra iudicium, puta nuntio ꝙ nō cōpareret. Sed quæritur, quia certum est ꝙ nuntio iurato creditur, si referat aliquem citasse: Sed quid si est dubium de mandato iudicis: quia dicit nuntius quod habuit p̄ceptū à iudice viua voce suꝑ p̄cepto iudicis, an credatur nuntio? Dicit Ioan. And. in nouella, quòd non: nam ponderare debemus illa suꝑ quibus iurat: quia iurat fideliter exequi mandata iudicis & illa referre: non autem iurat aliud: ideo nō est iuratus, nisi iudex dederit sibi præceptum. Et ideo cautela est, quando quis impetrat citationem viua voce, quòd faciat illā redigi apud acta. Itē ponamus quòd nuntius siue executor dixit quòd citatus eum verberauit: vel citat⁹ dixit quòd nō compareret: vtrū de istis credatur nuntio siue executori? Dicit Io. And. quòd non: quia quantum ād ista non est iuratus: & sic regulariter creditur nuntio in ijs quæ concernūt executionem suam, suꝑ qua est iuratus: in alijs autē non ei crederetur: ideo cautela, est quando citatus infert iniuriā nuntio citanti, quòd vocentur testes, & petat instrumentū sibi fieri. Not. quòd si alicui assignetur terminus ad probandum aliquam exceptionē dilatoriam: & infra illum terminum non probauit, & fuit excommunicatus: poterit coram iudice ad quē, ꝓbare illam dilatoriam. Et sic habet locū ēt si in interlocutoria illud commune dictum, non allegata in causa principali, allegabo in causa appellationis: nō probata ꝓbabo: & non solū qn̄ appellatur à diffinitiua.

a ¶ Formam.] s̄. eo. cum desideres.

[Glo. seq. quærit, ponit opinionem contrariam.]

b ¶ Appellatum.] post diffinitiuam sententiam, & post excōmunicationem 1. Et hic terminari puto dubitabilem quæstionem, qua quęritur ex decret. nō solum. supra eod. lib. de appell. an appellatio interposita post diffinitiuam infra decem dies, reuocet ꝑ modū attentati excommunicationem medio tempore inter sententiam & appellationē latam: sicut reuocat alia attentata? Et per istam litteram est dicendum quòd non, immo est necessaria absolutio 2. de tali enim sententia loquitur iste §. & quod ita sit verum, patet: quia excommunicatio aut statim valet, aut statim nō valet. sed pone quòd post latam diffinitiuam sn̄īam infra decem dies iudex excommnnicat partem nō parentem, postea illa pars non appellat: non est dubium quòd bene ligat sententia, speciale ergo sit in illa, ꝙ per appellationem sequētem non annullet̄: licet male fecerit iudex exequendo infra decem dies & excōmunicādo: cū tolleret ibi beneficiū iuris. s. appellādi: quod esse nec debet. j̄. de reg. iur. indultum. Alij dicūt 3 hoc esse immutatum per decret. non solum. quæ est posterior: quod non credo ratione prædicta.

1 Quia ꝑ appellationē nō suspēdit̄ excōic. s̄. d̄ off. ord. ad reprimēdam. Io. And.

2 Idem Gul. in Spec. de app. §. de off. ver. si vero post Io. And.

3 Io. Mo. hic & j̄. eo. tit. i8 cui fina.

c ¶ Casus.] quos vide supra eo. lib. de appel. Romana. §. si autem.

ADDITIO. dicit Ioan. Monac. quòd licet illis casibus non relaxetur excommunicatio: iudex tamē appellationis postquam cognoscere incœpit, an sit recipienda appellatio, inhibere poterit ne dicta excōicationis sententia executioni mandetur, vt ibi.

d ¶ Innodauit.] s̄. eo. solet. & dabitur terminus octo dierum ad hoc probandum, vt ibi.

e ¶ Idem est.] scilicet quòd primitus debet absolui, vt dicitur in fine.

[Glo. seq.

tatus præfixo sibi termino non comparuit) excõmunicatione constringat quia si sic ligatus proposita quærimonia † petat ab archiepiscopo se absolui, siue quando suffraganeus ex suo processit officio, siue quando est ad ipsum archiepiscopũ ante sententiam diffinitiuam appellatum, & ab aduersario proponatur, quòd absoluendus non sit, nec pandi ei debeat iudicij aditus, nisi prius expensas restituat, & iudicio sisti exhibeat cautionẽ: Ipseque respondeat, quod recte contumax reputari non debet; pro eo quòd in itinere captus [a], vel etiam alio impedimento [b] detentus in termino cõparere nequiuit: tunc protinus sibi iuxta formam Ecclesiæ beneficium debet absolutionis impendi. Secus autem si se contumacem confiteatur, vel aliàs de contumacia sua constet: quia forte prædixerat in iudicio [c] quòd minime compareret: tunc enim (cum manifesta sit contumacia, & manifesta reputetur offensa) [d] non est ei (nisi primo expensarum satisfactione, ac de stando iudicio cautione præstita) absolutio impendenda. ¶ Et hoc ipsum est in similibus obseruandum: sicut si aliquis ad certum locum citetur, & ille proponat ipsum non esse sibi tutum [e], & iudex postea in eum (quia non probauit hoc, nec comparuit) sententiam excommunicationis promulget: nam tunc si excommunicatus ipse ad superiorem appellet, & ante omnia se ab eo petat absolui, (cũ probare coram eo velit ipsum locũ nõ existere sibi tutum) in hoc est procuIdubio audiendus: cũ præsumpta solummodo eius contumacia videatur. Sed si iudex pronuntiasset locum illum esse idoneum & securum, & ille non comparuisset, ac ideo excõmunicasset eundem: ipse postmodum super hoc (nisi post latam interlocutoriam infra decendium [f] prouocasset) nullatenus audiri debet.

¶ *Excommunicatio lata post appellationem interpositam ex causa probabili, non statim pronuntiatur nulla, sed fieri potest relaxatio ad cautelam, etiam antequam incipiat de veritate causæ cognoscere. Idem si dicatur lata per intolerabilem errorem: & in contrarium error ille probabiliter defendatur. Ioan. And.*

¶ Sed si ex causa legitima seu ꝓbabili q̃s appellet: puta quia locus nõ est tutus, & post appellationẽ huiusmodi excõmunicatione ligetur, ac deinde cõstet superiori quòd ad ipsum, ex tali causa extitit prouocatum, nõ tamẽ illico [g] pronuntiare debet excommunicationis sententiam fore nullam, sed pt̃ eã ad cautelã iuxta formã Ecclesiæ relaxare.

[Gloss. seq. reci. per. q an captus à priuato, &c.

a ¶ Captus.] sic s̄. de pig. cap. significante, & quod dicit captus, intelligere possumus etiam à priuato: q̃a ex quo venire non potuit, non fuit contumax: ergo nec excommunicandus. 11. q. 3. nemo episcoporũ. sed quo ad restitutionem expẽsarũ bene distinguitur, an à iudice, an à priuato captus fuerit, vt in primo casu non cõdemnetur ad expẽsas: secundo sic: quia habet regresſũ contra illum priuatũ capientem ff. si quis cau. l. 2. in fin. & l. 3. & intelligas, captus, non sui procuratione & dolo: vt in dicta l. 2. ad fin.

ADDITIO. Et ꝓbatur per clemen. de pœn. multorum. ver. illis. Ioan. And.

b ¶ Impedimento.] puta valetudine, tempestate, vi fluminum. (sicut fuit quarta die Iannuarij, & pluribus sequentibus in flumine Rheni currẽtibus annis Dñi Mccccxxxv. quod ita creuit, quòd pluribus diebus transiri non potuit.) Multa impedimenta videre potes. ff. si quis cautio. l. 2. & 4. Et quod dicit de impedimento: idem dic si alia rationabilis causa præter impedimẽtum subesset: puta quia probabiliter credebat terminum prorogatum. supra de in integrum restitut. ex litteris.

c ¶ In iudicio. 1.] quia si extra iudiciũ hoc dixerit, secus: sicut nec nocet confessio extra iudicium facto, quod dic vt supra de confes. cap. vlt. vnde per hoc videtur, ꝙ si nuntio citanti dixerit se nolle 2 venire, & nuntius sic retulerit: non propterea dicat̃ vera contumacia. & facit quod dixi supra de confes. c. 2.

d ¶ Offensa.] supra de verb. signifi. ex parte. & c. cum olim.

e ¶ Tutum.] iusta erat excusatio, si uera fuisset, supra de appella. ex parte. supra eod. lib. de priuileg. cum personæ. cum sim. [supra eodem libro de offic. delega. statuimus 2. Ioan. And.

f ¶ Decendium.] sic supra de ele. cum dilectus. ad fin. transit igitur interlocutoria in rem iudicatam, si j̄. decẽ dies nõ fuerit appellatũ quo ad partẽ: sed nõ quo ad iudicem, q̃d dic vt s̄. de appel. cũ cessante. Io. And.

¶ SED SI CASVS. Dictum fuit supra. §. proxi. quòd si quis dicat excommunicationem iniustam, & petat absolui à superiore, est statim absoluendus. Sed ponamus quòd iudex me citauit vt comparerẽ in aliquo loco mihi non tuto, quia ibi sũt inimici mei capitales: Vel si sint absentes, tñ scio veraciter ꝙ statim sunt reuersuri: misi procuratorẽ meũ ad me exonerandum & proponendũ istã exceptionẽ declinatoriã. ꝙ locus non est mihi tutus: iudex assignauit mihi in ꝑsonã ꝓcuratoris mei terminum peremptorium ad probandũ illam dilatoriã: produxi aliquos testes, & probaui meam exceptionem: hoc non obstante iudex pronuntiauit illum locũ esse tutum: ab ista sententia appellaui legitime: post illam appellationem iudex me excõicauit: vel forte me excõicauit añ appellationẽ, sed in excõicatione sua expressit errorẽ intollerabilẽ: ego adiui superiorẽ, & coram eo petij sententiam excõmunicationis declarari nullã vtrũ iudex superior debeat statim me absoluere, & dicere sententiam nullam? Respondet ꝙ non: sed debet me absoluere ad cautelã: & si quatenus absolutione indigeam. Not. quòd ex cõicatio lata post appellationẽ legitimã, est nulla. Not. cum quis dicit sententiã nullam, debet hoc probare: pendente tamen probatione põt excommunicatus ab solui ad cautellam.

g ¶ Illico.] ante. n. q̃ de nullitate pronuntiet, oportet ꝙ doceatur de veritate causæ appellationis: nec sufficit ad hoc pronuntiant

† Per viã supplicationis, restitutionis in integrũ, appellatiõis Do. Font.

1 Pet. de An. remittit ad nota. cle. 1. d̄ do. & con tũ. no. in auth. q. se mel. C. qũo & qñ iudi. glos. ꝓbat Fel. c. cõsuluit 5. colu. de. of. deleg Fonta.

2 An negãs velle cõparere semp dicatur cõtumax, vide Dec. in c. consuluit de of dele. & Abb. & cũ para ti. de appella.

[illegible] 10 20 30 40 50 60 [illegible]

tiãdum ꝙ oſtendat ſe ex cauſa legitima appellaſſe, ad idem ſup. de appel interpoſita. in prin.

Caſus litteralis domini Hæliæ.

¶ SANE. CASVS. Iſte §. Legitur vſq; ad finẽ c. & in eo caſus ſic figuratur: Epiſcopus Pictauen. excõicauit aliquem ſuum ſubditũ, & excõicatio eſt iuſta: q̄a fuit excõicat⁹ ꝓ manifeſta offenſa excõicatus vult adire archiep̄m Burdegal. ꝓ obtinenda eius abſolutione: vtrum archiepiſcopus Burdegalen. poſſit talẽ abſoluere, ac ſi excommunicatio eſſet iniuria? Rñdet ꝙ non: ſed debet eum remittere ad excommunicantẽ epiſcopum, vt eũ abſoluat, facta prius ſatisfactione. Si autem conſtaret archiep̄o, ꝙ dicta excõicatio eſſet iniuſta, tunc ſtatim deberet abſoluere & remittere ad excommunicatorem: quod verum eſt, niſi talis remiſſio fieret ad cõfutationem excõmunicatoris: quia aliqui iudices malunt ſentẽtiam ſuam iniuſtam retractari per alios, q̄ per ſe. Sed ſi dubitetur an ſit iuſte vel iniuſte excõicatus, debet eum relaxare: nec tenetur remittere ad excõicatorẽ, niſi vellet deferre excommunicatori: quia poſito ꝙ aliquis eſt contumax, iudex poteſt illum excommunicare. Sed vtrum poterit eum multare & punire pœna pecuniaria? Reſpondet ꝙ ſic, & iſte eſt verior intellectus: licet aliqui dicant, ꝙ iudex eccleſiaſticus non debet imponere multam niſi id habeat conſuetudo: ſed conſuetudine non poteſt aliquẽ multare. Communis tamen opinio doctorum eſt, ꝙ iudex poteſt contumacem multare: ſiue id habeat conſuetudo, ſiue non: tñ non debet eſſe facilis ad imponendam multam: ſed illam debet conuertere in pios vſus. Sed ponamus ꝙ excommunicatus dixit archiepiſcopo, ꝙ ſnia excõmunicationis à ſuo ſuffraganeo lata eſt nulla: quia continet errorem intolarabilem: vt ſi dicat excõicator: quia talis noluit talem occidere, vel dedit eleemoſynam tali pauperi, eũ excommunicamus: excommunicator vero aſſerit illam excõicationem eſſe iuſtam: vtrum archiepiſcopus ſtatim debeat excommunicatum abſoluere priuſquam ſibi conſtet de nullitate ſnīæ? Rñdet ꝙ non: ſed eum poteſt abſoluere ad cautelam. Idem dicendum, ſi excommunicatus dixit ſe excommunicatum poſt appellationem legitime interpoſitam: tunc archiepiſcopus illũ abſoluet ad cautelam, ſi & in quantum abſolutione indulgeat, priuſquã cognoſcat de meritis cauſæ. [ſẽm conſuetudinem.] Iſtud non refertur ad emendam, ſed ad caſus in quibus iuriſdictio pertinet ad archiepiſcopum ſiue de iure, ſiue de cõſuetudine. [tribuebat.] puta ſi dicat excommunicator: cum aliàs monuerimus ſub pœna excommunicationis canonice, & competenter talem Titium, ne tali pauperi daret eleemoſinam: hoc tñ non obſtante dedit eidem pauperi eleemoſynã: ea propter ipſum Titium ob hãc cauſam in his ſcriptis excommunicamus. Verumtamẽ licet iſtud prima facie appareat iniuſtum, poteſt tamen eſſe iuſtum: quia iſte pauper forte eſt rebellis, & non poteſt conuinci niſi illo modo, ſcilicet neceſſitate famis.

† Al. fore.

¶ Si certum eſt excommunicationem eſſe iuſtam, fit remiſſio: ſi certum eſt eam iniuſtam, non fit: ſi eſt dubium, fieri poteſt relaxatio: ſed honeſtius eſt remittere: tenet tamen relaxatio vbi archiepiſcopus eſt iudex, licet non fiat remiſſio, hoc dicit Io. An.

¶ Sane ſi certum eſt excommunicationis ſententiam eſſe † iuſtam, velut cum propter manifeſtũ exceſſum eſt in aliquem promulgata, ſuperior iudex (niſi periculum ſit in mora) excommunicatũ ad excommunicatorem prorſus remittere debet; nec debet [a] eum abſoluere, niſi excommunicator requiſitus malitioſe illi abſolutionis bñficiũ deneget exhibere [b]. Si vero conſtet huiuſmodi ſententiam eſſe iniuſtã, nequaquam remittendus eſt ad ſuum excommunicatorem excommunicatus: ſed debet ſine difficultate aliqua mox abſolui. Quòd ſi dubitetur, vtrũ iuſta ſit vel iniuſta, ſuperior (niſi excommunicatori deferat) relaxare iuxta formam Eccleſiæ poteſt illam: quamquam honeſtius & conuenientius agat, ſi ei deferat in hoc caſu. Vbi autem ſuperiori competit [c] de excommunicatione cognoſcere, abſolutio ſeu relaxatio, quam ipſe fecerit, tenet, licet forſitan ſit iniuſta: quoniam etſi contra ius litigatoris: non tamen contra ius cõſtitutionis [d] abſoluit.

¶ Archiepiſcopus in caſibus in quibus excommunicare poteſt, ſi conſuetudo habet, emendas pecuniarias exigere poteſt. h. d. Ioan. And.

¶ Denique à ſubditis ſuffraganei emendas pecuniarias † poteſt archiepiſcopus ſecundum conſuetudinem regionis exigere in caſibus, in quibus ei licet eos excommunicationis vinculo innodare [e].

¶ Summatur ſupra in §. Sed ſi ex cauſa, ibi videas.

¶ Poteſt quoque archiepiſcopus beneficium abſolutionis iuxta formam Eccleſiæ nõnunquam impendere ad cautelam, vt pote ſi aſſeritur in excommunicationis ſentẽtia in-

a ¶ Nec debet.] tamen ſi abſoluerit, tenet abſolutio, vt inf. §. vbi autem.

b ¶ Exhibere.] ſupra eo. per tuas, ſupra de offi. dele. cum contingat. & c. prudentiam.

c ¶ Competit.] Si igĩ ei non competeret, non teneret abſolutio propter defectum iuriſdictionis: vbi cõpetit, tenet: licet iniuſta ‡, ſicut & iniuſta excommunicatio. 11. quæſt. 3. capit. 1. par. enim ius dominus eſſe voluit ligandi & abſoluendi. de pænitẽ. diſtinct. 1. verbum.

d ¶ Conſtitutionis.] ad idem 2. quæſt. 6. §. diffinitiua. & ſup. de re iudica. cum inter. ADDITIO. Ioan. Monac. alleg. ff. quæ ſen. ſine appella. re. l. 1. §. item cum, & ff. de tut. & cur. da. ab his, l. ſcire. Ioan. And.

e ¶ Innodare.] excommunicatio enim non eſt pœna, ſed medicina quædam, ſupra eodem. capitulo. 1. ante ergo quàm excõmunicet pro ſatisfactione delicti in abſolutione vel poſt, pœnam pecuniariam imponere poterit, & facit ad ea quæ not. ſupra de pœnis. licet. Ioan. An.

ADDITIO. Pœnam pecuniariam imponere poſt abſolutionem, eſt honeſtius quàm id facere in abſolutione: ne obſtet decre. ad aures, de ſimo. & vide quod ibi dixi ſuper verbo, contrarium, ſibi etiam allego 49. conſtitutionem concilij generalis, cuius mentem poſui de accu. ſicut olim. Ioan. And.

† Pet. de Anch. hic remittit ad 23. q. 5. ca. ſi vos. 21. q. 5. ſi quis cuiuſlibet. ꝙ non eſt in li. meo & an eccleſia poſſit exigere pœnas conuẽtionales. ſ. de arbi. c. dilecti F.

‡ Vide Petru ſin. ĩ c. q. d̄ appe. & Fel. in c. q̄d ſup his, de ſi. de inſtru.

a ¶ Intolerabi-

tolerabilem [a] errorẽ fuisse patenter expressum, id est, aliquid sub vi præcepti vel mandati aperte in ea contineri, quod communiter, vel in suo genere est peccatum: veluti si dicat forte aliqs se à suffraganeo excommunicatum fuisse pro eo, quòd eleemosynã pauperi tribuebat, vel quia faciebat aliquid aliud, quod in se bonum est: aut quia non operabatur id, quod suo actu illicitum est & prauum; & suffraganeus ipse asserat, quòd ꝓ digna & rationabili causa, vel pro conseruanda vel exequẽda iustitia [b] hoc illi prohibuisset, vel etiam iniunxisset: nam tunc archiepiscopus ad cautelam † absoluere [c] potest eum.

¶ *Summarium habes supra in §. Sed si ex causa, ibi vide.*

¶ Similiter [d] si aliquis proponat se ante diffinitiuam sententiam in iudicio, vel extra, post appellationem ex causa legitima interpositam, vinculo excommunicationis astrictum: potest archiepiscopus postquam [e] sibi de hoc constiterit (etiã priusquam [f] incipiat de veritate causæ appellationis cognoscere) absolutionis illi beneficium ad cautelã iuxta formã Ecclesiæ impertiri.

¶ Alexander quartus.

¶ *Iudex ecclesiasticus compellit iudicem laicum repellere excommunicatos ab actibus iudiciarijs sibi prohibitis. h. d. Ioan. And.*

CAP. VIII.

DEcernimus †, vt iu-

a ¶ Intollerabilem.] 11. q. 3. si is qui præest. & quomodo hoc intelligatur, vide sup. eod. per tuas.

b ¶ Iustitia.] sicut si ꝑcepisset, vt hominẽ percuteret: & dicit se hoc fecisse pro exequenda iustitia: vel ꝓ delictum suum prohibuerat eum dare eleemosynam, sicut etiam interdum ob hoc quis prohibet̃ ab oblationibus. 17. q. 4. c. minor. vel propter delictum illius cui elemosynam tribuere volebat: quia vtilius panis esurienti tollitur, quam &c. 5. q. 5. nõ omnis. Ioan. And.

c ¶ Absoluere.] aliàs vbi ita replicaret̃, denuntiaret sententiam nullam. sup. eod. per tuas.

d ¶ Similiter.] quod hic dicit, dixerat sup. eo. §. sed si ex causa.

ADDITIO. Scilicet duo addit, quæ dixi in tex. in vlt. gloss. Io. And.

e ¶ Postquam.] De hoc not. φ necesse est prius constare 1 appellatum, quando fieri habet relaxatio ad cautelam de excõmunicatione, quę dicitur lata: & post per hoc iam obtinui in causa qua petebatur absolutio ad cautelam ex communicationis, q̃ dicebatur lata post appellationẽ legitimã: & eodem die lata fuerat excõicatio & interposita appellatio: nec apparebat quæ primo, dicebant enim quod petens habebat hoc necesse probare, s. quod prius appellatum fuerat: licet nõ habeat necesse probare veritatem causæ: quia illa probata non absolueretur ad cautelam, immo pronũtiaretur nulla sententia. sup. eo. per tuas, de offi. deleg. cum contingat. & ita est verum per hanc litteram, tũc ergo iudex appellationis absoluit ad cautelam, quando constat, quod post appellationem lata est sententia excommunicationis: nec adhuc constat de veritate causæ.

ADDITIO. De hoc per Inno. & Hostien. eod. tit. per tuas. Ioan. And.

f ¶ Priusquam incipiat.] Plus ergo potestatis habent in hac absolutione ad cautelam, quã in inhibitione, quam facere non possunt: nisi prius incipiant cognoscere de veritate causæ appellationis interpositę ante diffinitiuam, quod dic vt sup. eod. lib. de appellat. Romana. §. quòd sim.

DEcernimus.) Commode non diuiditur secũdum Ioan. And. Decernit tñ qui sunt cogẽdi, qua pœna, per quẽ, qua forma, & ad quid, & hoc trimẽbre est. ¶ Et de hac decre. (eam tũ non allegando) fecerat mentionem Abbas de excep. pia dicens, φ. Alex. iij. statuerat etiam in sæculari foro tales repellendos, & hæc decre. fuit pars illius, quia nonnulli, supra de immu. & cle. eo. lib. vt ibi dixi in prin. Io. An.

¶ Iudex ecclesiasticus per cẽsuram ecclesiasticam põt iudicem sæcularem compellere, vt in materia peccati ius canonicum obseruet, & faciat obseruari. h. d.

¶ Pro intellectu huius sc. est præsupponendum, φ cum excõicato maiori excommunicatione non est cõmunicandum: & peccant cõicantes quãdoq; mortaliter, qñque venialiter: mortaliter, quando excõicatus fuit publicatus: venialiter, quando nondum fuit publicatus. Item repellitur excommunicatus à iudicio, inquantum actor. c. intelleximus, de iudi. in antiq. in ca. pia. de exce. eo. lib. Item repellitur à testificãdo ab officio aduocationis, & alijs actis quibuscunq; tendentib. ad suum honorem & commodum.

CASVS. Titius excõicat⁹ maiori excõicatione: fecerit me cõuenini coram iudice sęculari (qui forte erã laicus) coram quo iudice sęculari mihi obtulit libellum in scriptis concludentẽ: cui per me petit responderi: die adueniente ego excipiẽdo proposui, φ eidem libello non tenebar respondere eo & pro eo q̃ Titius actor erat excommunicatus maiori excõmunicatione: Titius excommunicatus replicando proposuit, φ ista exceptio excommunicationis non erat admittenda in foro sæculari: vñ iudex sęcularis nõ curat de ista exceptione: Sed non obstante ea vult me compellere ad respondendum libello ipsius excõicati: nũquid est mihi prouisum de aliquo remedio? Rñdetur φ sic: nam debeo adire iudicẽ ecclesiasticum, s. epm loci, vt ipse moneat sub pęna excõicationis dictũ iudicem sæcularem, vt admittat istã exceptionẽ in foro sęculari: & si non admittat monitione pręmissa, ipsum excõicabit. Idẽ de aduocato, vt si aduocat⁹ mei aduersarij sit excõicatus maiori excõicatione, possum ꝯ eum proponere exceptionẽ excõicationis: & si iudex sæcularis nolit illam exceptionem admittere, possum adire epm, vt illũ moneat, quatenus in suo foro sæculari admittat istã exceptionem. Not. primo ex hoc c. φ excõicatus non põt esse in iudicio vt actor, de hoc in dictis c. intelleximus. & ca. pia. alleg. In aliquibus tñ casibus põt esse in iudicio tamquam actor, vt qñ dixit se iniuste excõicatum. Not. φ excõicatus non põt esse aduocatus. c. possessionem. s. de proba. nec procurator, nec notarius, & in effectu in quibuscunq; actis iudicialib. repellitur. Not. φ excõicatus non põt ferre testimoniũ. Not. φ exceptio excõicationis põt ẽt proponi in foro sæculari: nõ solũ in iudicio ecclesiastico. Et istud nõ solum procedit de iure canonico, sed ẽt de iure ciuili, vt not. Bar. in l. placet. C. de sacrosan. eccl. sed tñ hodie in foro sæculari istud non seruatur. Sed non video qũo iudex sæcularis, qui potest repellere actorem excõicatum ab agendo, & nõ repellit, sed cum eo cõicat, possit euitare maculã peccati mortalis. Glo. hic quęrit, vtrum excõicatus possit facere testamentum gl. arguit pro & contra: postea inclinat in hanc partem, φ excõicatus nõ potest facere testamentum: quæ decisio glossæ non placet Doctoribus.

† Etqñ qs dẽat absolui ad cautelã, vide per Abb. in c. veniens. de testib.

1 Et qđ ille qui dicit se excõicatum post appellationẽ, debeat hoc tẽpus probare, vide p Aretin. & Feli. in c. cum tu. de testib.

Not. primo φ iudex ecclesiasticus põt cõpellere iudicẽ laicũ vt seruet iura canonica ꝯ laicos dispo nentia in materia peccati: quia peccatum est cõicare excõicatis. No. secũdo hic tres actus iudiciales, q̃ sunt prohibiti excõicatis. Dom.

† Vide Feli. in c. vl. extra de excep.

bus.Sed.communis opinio Doctorum est ꝙ excōmunicatus maiori excōicatione potest facere testamētū, quia speciale est in aliquibus casibus à iure cōi expressis, vt quis non possit facere testamentū: ergo ius cōe est in cōtrariū. Vtrū notarius excommunicatus possit conficere instrumentum testamenti? Rñdetur ꝙ non.

¶ Glo. prima fortificat textum, & allegat tria similia.

dices sæculares a per censuram ecclesiasticam ab ecclesiasticis iudicibus, canonica b monitione præmissa, repellere excommunicatos ab agendo c, patrocinando d, & testificando e in suis curijs & iudicijs compellantur.

¶Gregorius decimus in generali concilio Lugdunensi.

a ¶ Sæculares.] certū est ꝙ potestas secularis minor est ecclesiastica. ꝟ. de maiori. & obedien. solitæ. & ei subest: vt ibi, & 96. dist. duo sunt.[& clementina de iureiur. Romani. de re iu. pastoralis. ad fin. versi. nos tam.] & ideo censura ecclesiastica coerceri potest, vt sequit̃. Et quid cōtinetur nomine censuræ, habetur ꝟ.de verb.sign. quærenti.& cōcor.ad hanc decre.ꝟ.e.lib.de fo.eom.c.2.& de iureiur. licet.ꝟ.de excep.c.2. Ioan.And.

Iurisdictio sæcularis minor est ecclesiastica.

b ¶ Canonica.] 24. q.3.de illicita.12.q.2.c.indigni.supra de senten. excom.sacro.& illa recte dicet̃ canonica, de qua cauetur ꝟ.c.proxi.2.responso.

[Gloss.sequen.ampliat textum in vno, in secundo remittit.]

c ¶ Agendo.] & reconueniendo: quia sicut nec agere, sic nec reconuenire pōt.supra de excep.cū inter priorē A defendendo aūt non repellitur, vt supra de iudic. Intelleximus.ratio ibi patet. Et quid de impetrando, vidisti supra eo.lib.de rescrip.c.1.

d ¶ Patrocinando.] ecclesia ergo priuat aliquē (interdum perpetuo, interdum ad tempus) officio postulandi. & concord. supra de hæret.si aduersus. & c.excōicamus.§.credentes.supra eod. lib.de pœnis.felicis.§. quod si quis.ad fi.& procedit hoc etiam interdum ex alieno delicto, vt ibi. & sunt isti partim de ordine nō postulantium: quia etiam pro se postulare nō possunt in agendo.de quo dic vt 3.q.7.§.tria.Est autem postulare desiderium suum vel amici sui in iure apud eū qui iurisdictioni præest exponere: uel alterius desiderio contradicere, vt ibi.& ff.de postul.l. 1. & intellige hoc non solum in aduocato, sed ẽt in procuratore.ꝟ. de prob.post cessionem.fi.n. non auditur pro se, multo minus pro alio.4.q.6.omnibus. ad hoc sup.eo.dilecto.

[Glo.seq.primo.tex.coadiuuat: secundo quærit, & circa id dat quattuor remissiones.arg.pro opin.ponit.ad quam inducit textum pro & contra: tertio quærit, & ponit opinionem pro & cōtra, & tertiā distinguētē]

e ¶ Et testificando.] excommunicatus ergo (maiori intelligas) testificari non pōt 1. supra de testi.veniens 2.in fi.vnde si dicatur excōicationis sententia nulla, in defectum probationum consueuerunt absolui ad cautelam: vt ibi vides, ꝙ non potest testificari.Sed nūquid excōicatus poterit testari 2? De hoc per Inno.de do. & contu.veritatis.per Host.[& Archi.] de excep. pia.per Gar.[& Ioan.Mona.] de vsur.quamq̃.ꝑ Culi. in Spe. de instru.edi. §. compendiose.circa prin.& vr ꝙ licet ista iudicialia prohibētur, extra iudicialia nō sicut supra eod.solet.ad fin.secundum Host.& Gar.testari nō potest. quia separatus est à cōione ecclesiæ: & separato à cōione ecclesiæ omne beneficium ex legibus descendens interdicitur.& Gul.sequens Inno.& Pet.de Samp.tenet. supra de excep.pia.ꝙ pōt testari.& Pet.de Vndalla tenuit opinionem Host.& Gar.& hoc propter periculum cōionis cum excommunicato, cui communicandum non est, denegatur.in Anth.de priuileg.do.hære.mu.nō præstan. §.antepe.& actus legitimi eis interdicuntur, vt hic, & est similis secūdū eos deportato, qui est intestabilis. ff. de testa.eius cui.§.1. arg.pro & contra.supra de hære.excommunicamus.§. credētes.Quid dices de tabellionatu: nunquid instrumentum confectum per excōmunicatum valet? Videt̃ valere. arg. prędi. §. credentes. vbi dicitur de excommunicato, qđ si satisfacere contēpserit infra annum, extunc instrumenta per ipsum confecta non valent: ergo à cōtrario prius, id est, ante annum confecta ualebant, licet esset excōicatus. Alij contra ꝑ quibus optime. 3. q.4.nullus.ibi, nullus anathematizatorum suscipiatur: nec à quoquam credantur quæ ab eis dicuntur vel conscribuntur.supra eod. nouerit Alij, vt Host.& Gul.dicunt ꝙ quamdiu eius excōicatio est occulta, valet instrumentum ab eo cōfectū, vel si sit manifesta: nec potest probari. argu. ff. de offi. pſi. Barbarius 3.q. 7. §.tria. C.de testa.l.1.supra de re iud. ad probandum.de excep.pia.§. si verò, secus si sit notoria.de excep.exceptionē, de cohabita. cle. & muli.vestra.sicut enim ibi notorius cōcubinarius suspēsus est quo ad se & quo ad alios: ita notorie excōicat⁹ tabellio, & prætor publice nuntiatus, repellitur etiā ab extra iudicialibus.ꝟ.eo.licet.Ioan.Andr.

1 Etiā ꝟ excōicatū.de hoc in Spe.de teste.§.1. ver. sed nunquid excōicat⁹ & ver. seq.I.An.

2 Vide Ant. Gabrieliū li. 4. cōium opin. tit de testā. ꝯclusio.1. Excōicatus an possit infra confi cere.

¶ *Non valet excommunicatio lata in participantes, nisi fuerint moniti nominatim. Et canonica monitio dicitur, quæ habet dierum interualla: nisi necessitas facti aliud suadeat. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. IX.

Constitutio-

ADDITIO. Excōicatus an post absolutionē testificari possit, prolixe tractat hic Archi.de quo satis.4.q.1.in sum.& dixi plene post Inno. supra de testi. testimonium. cuius Inno.opinio hic placet Archid.ibi.vi de quod hic dixit.Ioan.And.

Constitutionem.] Sunt duæ partes.Prima declarat constitutionem Inno.secunda ibi, Statuimus.dat formam, monitionem & vnum casum excipit: ibi, Nisi.Ioan.And.

¶ Emanauit præsens cap.ad declarationem capitu.statuimus. supra eod. titu. & lib. vbi dicitur, quòd licet participantes cum excommunicatis maiori excommunicatione, incurrant minorem excommunicationē & peccant mortaliter. tamen non possunt ratione illius peccati excommunicari, nisi prius fuerint moniti canonici & debite, vt desistant à participatione. Istud capitulum declarat quæ dicatur canonica & debita monitio.

CASVS. Dictum fuit in d. c.statuimus. ꝙ antequam excōicator excōicet participantes cum excōicatis à se, debet illos monere canonice: aliàs nulla esset excōicatio.Sed quæritur, quæ dicatur canonica, & debita monitio? Rñdet, ꝙ illa monitio dr̃ canonica in illo casu, quādo fuerunt participantes moniti nominatim vt desisterent à participatione: & sic nō valeret monitio generalis: Nam dicit textus, ꝙ monitio debet fieri nominatim. Item debet esse trina, id est, facta tribus edictis, vel vno perēptorio pro omnibus: & illæ trinæ monitiones debent habere interualla aliquorum dierum, & non incōtinenti: nisi causa rationabilis suaderet, vt illa fieret absque aliquo interuallo dierū. vt si quis moneatur, vt restituat vxorem alicuius. vel desistat à participatione ipsius: si daretur interuallum dierum. iste detinens vxorem interim teneret eandem, licet iniuste: & infra illud tempus non posset excōicari ideo debet arctari tēpus, vt infra diem veltempus restituat, forte intra xxiiij horas: vel aliū diē vel tēp⁹. [Non tenere.] huiusq; durat tenor illius ꝯstōnis.[In hoc

hoc caſu.] ponderetis iſta verba in hoc caſu, qa facit ad multa, vt dicam ſtatim. Not. primo ex hoc, vt dicaẽ monitio canonica in caſu c. ſtatuimus, alleg. debent moniti nominatim exprimi in monitione. Sed qualiter intelligitur illud? Reſpondet Hoſtiẽ. ꝙ intelligẽdum eſt qñ monẽs intendit aliquos excõicare nominatim, debet etiam illos monere nominatim, vt ſi iudex intendit excõicare Petrum, debet illum nominatim monere: ſed ſi iudex non intendit excõmunicare nominatim ſed ſolum in genere: ſufficit monere in genere hoc modo: Monemus ſub pœna excommunicationis omnes parochianos talis eccleſiæ: ne tali excõicato maiori excõicati ne participent ſeu cõmunicent. Si poſtea inuenio Petrum participaſſe cum ipſo, non poſſum excõicare nominatim, ſed ſolũ generaliter & in confuſo. Verumtamen glo. tenet cõtrarium: & mouetur per hæc verba hic poſita: in hoc caſu: quia text' intendit inducere ſpecialitatem in hoc caſu: & tamẽ nõ eſſet aliqua ſpecialitas in hoc caſu, ſi prædicta opinio eſſet vera, ideo dicũt moderni ꝙ in hoc caſu, ſiue excommunicator intẽdat excõicare generaliter ſiue nominatim, debet nominatim monere hoc modo. Moneatis tales vt deſiſtant à participatione. Not. ꝙ tres monitiones quæ debent præcedere excõmunicationẽ, debent habere interualla: nec poſſunt fieri cõtinue: & ad minus inter quẽlibet monitionẽ dẽnt eſſe duo dies: ex quo iſte textus loquitur in plurali, & ſi fiat vna monitio peremptoria, pro minori debet cõtinere ſex dies, ꝓ hoc eſt glo. in l. ꝓperandum. C. de iudicijs. l. ad peremptorium. ff. de iud. poteſt tamen excõicator ex cauſa abbreuiare illud tẽpus: vnde poteſt dicere: Moneo te vt infra tres dies deſiſtas à tali participatione: & hoc pro primo edicto: & ſi non deſiſtas, moneo te ſecundo vt deſiſtas: et elapſo termino poterit dicere: Moneo te tertio, vt deſiſtas. Quibus tribus terminis elapſis, poterit illum excommunicare, vel ſi velit ſe expedire vnico cõtextu, poterit dicere: Monemus omnes & ſingulos parochianos vnica monitione canonica & peremptoria pro oĩbus, vt deſiſtãt infra ſex dies à participatione. Quorum ſex dierum duos pro primo, duos pro ſecundo, & reliquos duos pro tertio, & peremptorio termino aſſignamus.

Not. arg ꝙ allegans ſtatutum in iudicio, bebet totũ illud edere. ſic facit hic Grego. de decret. Inno.

Not. effectum declarationis: quia tollit dubium qđ erat in diſpoſitione pręcedenti: & ſic declarans nihil addit. Dominicus.

nem [a] fęlicis recordationis Innocentij [b] Papæ quarti prædeceſſoris noſtri, quæ prohibet participantes † excommunicatis ea participatione [c], quæ ſolam minorem [d] excommunicationem inducit, monitione canonica non præmiſſa, maiori excommunicatione ligari, decernens promulgatam aliter excommunicationis ſententiam non tenere [e]: ad tollendum omnem ambiguitatis ſcrupulum [f] declarantes: Decernimus, ita demũ eſſe monitionem canonicam in hoc [g] caſu, ſi alijs rite ſeruatis [h] eos qui monentur, exprimat nominatim [i].

¶Statuimus [k] quoque, vt inter monitiones, quas (vt canonice promulgeẽ excommunicationis ſententia) ſtatuunt iura præmitti: iudices ſiue monitionibus tribus vtantur, ſiue

tur certæ ꝑſonæ: vxor, filius, ſeruus & alij, de quibus, 11. q. 3. quoniam multos. ſupra eo. quod in dubijs. & c. ſeq. Et ſm Guli. & Gar. [& Io. Mon. & Hug. in dicto s. quoniam multos.[incurrit quis minorem excõicationem mittendo nuntium vel litterã excommunicato, ac ſi ille perſonaliter loquereẽ. ad hoc ſupra e. lib. de elect. ubi periculum. §. nulli 1. Ipſe. n. loqui videtur, nuntium mittendo uel litteras. ff de conſtitu. pecu. l. & licet.

ADDITIO. Fac. 27. q. 2. lex diuinæ. in prin. palea eſt. Ioan. And.

d ¶ Minorem.] de ipſius effectu habetur 3. q. 4. Engeltrudam. & ſupra de except. à nobi. Ioannes. Andrę.

e ¶ Non tenere.] idẽ in ſuſpenſione & interdicto. ĩ. eo. ſtatutum.

f ¶ Scrupulum.] hoc dicit: quia ante iſtam cõſtitutionem ſi iudex monebat in genere. ꝙ nullus communicaret, dicebant quidam talem monitionem canonicã, alij contra; quod dubium hæc conſtitutio declarat.

g ¶ In hoc caſu. ſ. qñ propter participationem vult participantes excommunicari maiori.

ADDITIO. Quaſi diceret, ꝙ aliàs bñ põt fieri monitio gñalis. ſ. de off. ord. ſi ſacerdos. ſupra de Iudæ. & ſi; Iudęos. in fi de vſu. poſt miſerabilem. vide concor. ſupra e. tit. & lib. Romana. §. caueant. ſuper gl. pone exẽplum. Ioan. And.

h ¶ Seruatis.] ſ. ꝙ inſeratur cã ſuper qua fit monitio: & ꝙ ſint præſentes per quos poſſit probari: & ꝙ ſint ibi interualla. ſupra eo. ſacro. & ĩ. eo. ca.

[Glo. ſeq. dicit primo quæ ſit nominalis monitio. ſecundo ponit opinionem quam non approbat: tertio quærit. arg. pro, & ſoluit contrarium.

i ¶ Nominatim.] ſ. ꝓprijs nominibus expreſſis, vel alijs indubitabilibus circunſtantijs, q̃ habeant vicẽ ꝓprij nominis. ff. ſi cer. pet. l. certũ. ſupra teſtib. licet 2. ſupra e. lib. e. tit. c. 2. Idẽ ſi dicat, moneo filiũ Petri: cũ ille unicũ filiũ habeat. ff. de lib. & poſthu. l. 2. & inſtit de exhære. liberorum. §. noĩatim. ſecus ſi duos haberet quia tũc neuter eorũ monitis vr̃ vt ibi. Dñt tñ qdã 2, ꝙ hęc decretalis locũ hẽt qñ ſingulares & noĩatæ ꝑſonæ excõicantur: quia tunc requiriẽ monitio ſpecialis: ſi aũt gñaliter ferretur ſnĩa tũc dñt ſufficere gñalem: & ſic adhuc remaneãt antiqua iura. ſed tutius eſt dicer ꝙ hodie in gñe excõicatio in participãtes ferri nõ poſſit, & ſic fit ſublatũ ꝙ dr̃ ſ. e. qđ in dubijs. in fi. Sed valebit monitio, ſi iudex gñaliter monet oẽs de collegio vel vniuerſitate? Et vr̃ ꝙ ſic: quia tm̃ valet gñalis monitio quo ad oĩa, q̃tũ ſpecialis quo ad quædã. ff. de admin. tut. ſi duo in fin. & quia ſemꝑ gñalibus ſpecialia inſunt. vt ff. de regu. iur. ſemper in gñalibus. ſed contrariũ eſt verum. Guil. hic per hanc conſtitutienem, & ſm eum ſi ignorat nominat illorum de cõuentu, cogat rectorem cõuentus vel vniuerſitatis ad indicandũ ſibi illa noĩa. ff. de cõd. ob iur. cau. l. 4. §. fi.

ADDITIO. Simile quod no. ſ. eod. lib. de conceſ præb. ſi capitulo. in prin. 6 gl. Ioan. And.

K ¶ Statuimus.] Sic conſtrue: ſtatuimus quoq; vt iudices ſiue monitionibus vtantur, ſiue vna pro oĩbus, obſeruent aliquorum dierum competentia interualla inter monitiones, quas iura permitti faciunt, vt ſententia excommunicationis canonice promulgetur.

[Prima glo. ſummat.]

a ¶ Conſtitutionẽ.] Not. ualet excõicatio lata in participantes, niſi fuerint moniti nominatim: Et canonica monitio dicitur, quæ habet dierum interualla: niſi neceſſitas facti aliud ſuadeat. h. d.

b ¶ Innocentij.] ſ. ſtatuimus.

[Glo. ſeq. diſtinguit duplicem participationem: & ſoluit quæſtionem.

c ¶ Participatione.] denotat ꝙ eſt quædam participatio, quæ inducit maiorem, ſ. quæ in crimine fit. ſup c. ſi concubinæ. & c. nuper. & alia quæ inducit minorẽ, vt cum quis participat ſcienter excõicato maiori in loquutione, oſculo, mẽſa, & ſimilib. Et ab hac excipiũ

† Etiam litteris, vt vult gl. hic, & vide Frã Are. l. 1 ff. đ verb. obl. c. lex diuina. 27. q. 2. & nutu dicimus loqui etiã vbi lex expreſſe meminit de verbis c. cũ apud de. ſpõ. F.

1 Iſte. §. loqtur de excõicatione maiori: ſed ſic ęquiparanẽ loqui. vel nũtiũ mittere, vel litteram. Io. And

Monitio qñ dicaẽ nominatim. facta

2 Scilicet Hoſt. ſup eo. tit. & lib. ſtatuimus. quẽ excuſo: qa nõ uidit hanc decretalẽ Sed Gar. ẽt ſuper hoc c. dicit hanc opinionẽ iuri cõſonã, licet contraria ſit ſecurior. I. A.

a ¶ Vna pro omnibus.] dicit ergo iudex interdũ: monemus te pro prima: qua finita monet pro secunda: qua finita monet pro tertia, &c. Interdum una monitione facit tres: monemus te ꝙ vsq; ad diẽ talem ꝓ primo: talem ꝓ secundo: talem ꝓ tertio, &c. Interdũ unam tantum dat dilationẽ, ut, monemus te, ꝙ vsque ad talem diem ꝓ primo, secundo, & tertio perẽptorio à ꝯmunione talis, & c. & hoc ultimo casu est interuallum inter monitionẽ & sententiam.

Ponit tres formas trinę monitionis.

† Tex. ꝓ Inno. c. 1. de ꝯsti. dicente, ꝙ ob casus emergentes, licet trãsgredi leges: qđ dictũ allegauit Bal. l. 1. de pc. Imper. offert. Do. Fon.

ADDITIO. Secundum Guli. & Gar. & Archid. Sed Io. Mon. dicit, quod hoc non consonat litteræ. Ioan. And.

vna [a] pro omnibus, obseruent aliquorum dierũ cõpetẽtia [b] interualla: Nisi facti necessitas [c] aliter ea suaserit moderanda †.

¶ Idem in eodem.

¶ Relaxatio ad cautelam, in generali interdicto non habet locum. hoc dicit. Domin.

b ¶ Competentia.] hoc iudex moderabiẽ pro personarum, & negotij qualitate. sup. de appel. cum sit Romana. de offi. deleg. de causis.

c ¶ Necessitas.] vt qa partes sũt ad rixã vel arma paratę: nec curãt monitiones epi. ff. de vsufr. l. ęq̃ssimũ. interdum. n. nec locus, nec tps patiẽ plenius deliberare consilium. ff. de exer. act. l. 1. 1. responso.

ADDITIO. Et quandoque res celeritatem desiderat. ff. de dam. infec. l. 1. Ioan. And.

PRæsenti.] Breue est, nec eget diuisione uel sũma: licet multum egeret notione rõnis, ut in glo. Et est sciẽdum, ꝙ Guli. hic quasi uiderit integram, & Archid. post eum dicũt, ꝙ quidam asseruit si post appellationem excommunicatio. & interdictum in uxorem, familiam, & terram suam ꝓlatum, petijt ad cautelam absolui ab excommunicatione, & prędictum interdictum relaxari. Respõdetur quòd generale interdictũ in loca uel terram, nõ relaxaẽ ad cautelã. Et ex hoc not. Gul. speciale in uxorem & familiam relaxari posse, ut in glo. pen. Ioan. And.

CASVS. Dictum fuit. s̃. c. venerabilibus, isto ti. & li. ꝙ quando quis dixit excõicationem ĩ se latam esse nullam, & petit relaxari ab excõmunicatione ad cautelam, ꝙ ipse est audiendus. Sed ponamus quòd aliquis fuit interdictus, nõ autem excommunicatus: & dixit interdictum nullum, petendo relaxari ad cautelam: vtrum sit audiendus? Respondet quòd nõ: quia relaxatio ad cautelam nõ habet locum in interdictis, sed solum in sentẽtia excommunicationis: sed differeẽ relaxatio interdicti vsq. ad finem causæ. Not. primo ꝙ relaxatio ad cautelam appellatur beneficium, & sic non uideẽ ꝙ iudex necessitetur ad hãc relaxationem, de quo s̃. eo. solet. No. secundo, quòd interdictum diciẽ generale quando refertur ad locum generalem. vide de ver. sig. cum in partibus. Domin.

[Glossa prima obijciendo quærit: tres opiniones ponit, quas reprobat, & soluit.]

d ¶ Declaramus.] No. quòd quidam olim cõtrarium dicebãt, & pro eis faciebat: quia excommunicatio & interdictum paribus passibus ambulare uidebanẽ. ad hoc supra de appel. ad hæc quoniam. sup. eo. cum medicinalis. sup. eo. Romana. in princ. & c. venerabilib. in princip. isto eo. ti. & lib. ĩ. eo. statutum. & c. is cui. cum similibus. vñ sicut excommunicatio potest tolli ad cautelam, ut supra c. solet. & c. uenerabilibus. §. sed & si. § penult. & ultim. sic de interdicto uidebatur: imo multo magis: quia per interdictum plurimum puniũtur non obnoxij: sed per excommunicationem nõ sic. supra eo. ti. & li. Romana in fi. vnde potius uidebatur in eo, quàm in excommunicatione subueniẽdũ: quia etiam plures ligat, & plura bona tollit: & quia aliàs sunt paria. ĩ. e. is cui. supra eo. c. 1. Quæ ergo fuit huius iuris ratio? Reꝓbatis aliorũ solutionibus: quorum quidam dixerũt, sic placuit Gregorio, q̃ reprobatur per hoc verbum, declaramus. Alij dixerũt hoc factũ, ut magis timereẽ censura ecclesiastica. Tertij, ne finis vnius negotij alterius sit exordium. C. de fruct. & lit. expen. terminato. [Vide de do. & contu. cap. finem. in fi. glo. sed nũquid.] cum hæc ratio ne non roborentur: Dic [1] quòd hoc statutum est propter communionis periculum in excõmunicato: ergo ad aliorum cautelam fit hæc absolutio: sed ĩ participatione interdictorum nõ est tãtum periculum, & ideo secus: vnde etiam interdicti tempore quædam sacramenta ministrantur, & interdum celebrantur. s̃. de spõsa non est vobis. de pænit. & remis. ꝙ in te. supra eod. responso. & c. ꝓmittimus. ĩ. eo. quoniam. & ca. ult. Sed contra supra de appel. ad præsentiam. vbi ad cautelam excommunicato datur absolutio. Vnde dic, ꝙ ideo aliud in excõmunicatione quã in interdicto: quia excommunicatio est mortis æternæ dãnatio: & ideo festinare debemus, vt mortuus & à Christo separatus per excommunicationem, redintegreẽ Christo per absolutionem. Maioribus. n. malis debet syncera charitas subuenire. 50. dist. ut constitueretur. In interdicto autem non traditur quis satanæ, nec est ibi tãtum periculum, & ideo nec tãtum festinãdum. Et etiam ratione: quia in interdicto uolunt iura vnum pati ꝓ reliquo: in excommunicatione secus, ut sup. dixi. Præterea excommunicatio non potest suspẽdi: nisi in totum relaxetur: & ideo in ea locum habeat absolutio ad cautelã: interdictũ põt suspendi: & ideo non est necessaria relaxario ad cautelam. sup. de appel. ad hæc quoniam.

1 Vide Felinũ in c. Aposto. extra de excep.

CAP. X.

PRæsenti generali declaramus [d] edicto, beneficium relaxationis ad cautelam [e], quo ad interdicti sententias, in ciuitates, castra, uel quælibet alia loca, siue terras aliquas generaliter [f] ꝓmul-

[Glo. seq. ponit 12. casus in quibus est excommunicatio nulla.]

Excõicationis sẽtentia in q̃bus casibus dicaẽ nulla.

e ¶ Ad cautelam.] quod fit in excõmunicationis sentẽtia tunc quando dicitur nulla, ut si post appellationem legitimam. Secũdo, si continet intolerabilem errorem, ut sup. eo. tit. & lib. uenerabilibus. cum si. Tertio in casu supra eo. tit. & li. statuimus. Quarto si dicatur ꝙ iudex non erat is q̃ tulit sententiam. de cõsue. c. 3. de priuileg. cum olim. Quinto, si a iudice suo lata est, sed excõmunicato. 24. q. 1. audiuimus. & c. aperte. Sexto, cum q̃s excommunicatur a delegato cõtra delegantis intentionem. sup. de præben. ca. vlt. & supra de priuileg. auctoritate. eo lib. Septimo, si ab intruso, uel a iurisdictione suspenso. 12. quæstion. 2. c. alienationes. Octauo, si ferat a uiolante interdictum hominis. supra de exces. præla. tanta 1. Nono ubicunque prælatus subditum excommunicat contra priuilegij sui tenorem. supra de priuileg. cum capella. & c. quanto. Decimo, secundum quosdam quos sequor in casu supra de exces. præla. cum ad quorundam. Plures ex his casibus comprehẽduntur sub quarto. Vndecimo, si feratur a delegato impetrato ab excommunicato ĩ casu non permisso supra eod. lib. de rescr. cap. 1. Et adde nouum casum supra eo. lib. de of. ord. quia plerique.

2 Istos octo notauerat Ho. s̃. e. solet. duos sequẽtes posuerat hic Gar. Ioã. Mona. & & Frãc. addebat casũ s̃. e. li. de of. or. Roma. in fi. Sed dic ut ibi. no. Ioan. An.

[Glo. seq. remittit, quærit & soluit.]

f ¶ Generaliter,] quid sit generale, habes sup. de ver. sig. cum in partibus. Quid si feraẽ non generaliter in loca, sed specialiter in personam 3? Dic quòd bene poterit fieri relaxatio ad cautelam. Argumen. à contrario istius litteræ: qa specialiter interdicto omnia sacramenta negantur ante absolutionem: & sic idem ꝙ in excommunicato.

3 Idem si gñaliter, puta ĩ vniuersitatẽ. uel collegiũ, secũdum Fõt.

Relaxatio interdicti ad cautelã, quare nõ hẽt locũ sicut relaxatio excõicationis.

ADDITIO. Idem scilicet ꝙ tũc possit fieri absolutio ad cautelam: tenent Guli. Gar. Cle. Pi. Boat. Ioan. Mona.

Mona.& Archidia. Ad hoc s̃.eo. venerabili.per quam decret.hoc tenuit Inno.s̃.de appel.ad hęc quoniã. in 1.gl.scilicet ꝙ fiebat absolutio ad cautelã in interdicto,sicut in excommunicatione:quod intellige de in terdicto personę,nõ loci per hanc decret. Ioan.And.

a ¶ Non habere.] vnde si id fiat, non valebit relaxatio, ꝓ hanc litteram. & est simile supra de ijs quæ vi metusve causa fiunt. cap. vnico. eod. lib. Idem Gar.Io.Mon.& Archid.

QVicunque.] Ista decretalis,vt dicit Io.An. habuit breuiloquum dictatorẽ, ita quòd multa ipsius membra vix possunt breuius summari:ꝑ ꝑ ꝙ glossam non summauit. tamen ipsam diuidendo potest dici ut in rubro.

ADDITIO. Et dicit Franc.ꝙ quia multi prælati timebant quandoque exercere censuram propter grauamina,q̃ eis vel suis inferebãtur: ideo edita fuit hæc constitutio.Ioan.And.

¶ Dans licentiam occidendi, uel capiẽdi, uel grauandi excommunicatorẽ, vel illũ ad cuius instantiam fuit lata excõicatio, incurrit sententiã excommunicationis ipso facto,nisi re integra licẽtiã datã reuocaret:& si excõicationẽ ipsam ꝑ duos menses sustinuerit:ab ea absolui nõ poterit, nisi a Papa. h.d.

CASVS. Aliqs iudex sæcularis eo ꝙ perturbabat iurisdictionẽ ecclesiasticam fuit excõmunicatus auctoritate iudicis ecclesiastici: ipse ex hoc indignatus dedit mãdatum subditis suis occidẽdi excõmunicatorẽ,uel eum incarcerãdi,uel ipsum aut parẽtes suos seu amicos grauandi:uel illum ad cuius instãtiã fuit lata excommunicatio: vtrum ex donatione hui⁹ ꝓcepti incurrat aliquam pęnam? Rñdet Romanus Pontifex ꝙ nisi ꝓceptum suum reuocauerit re integra:ipso facto incurrit sñiam excommunicationis:& si ꝑ duos menses illam sustinuerit, non poterit absolui nisi à Papa:& si processum fuerit ad captionem bonorũ(nisi restituerit infra octo dies) incurrit sententiam excõmunicationis.Quid de illis qui acceptant licẽtiam: utrum incurrunt aliquam pœnam? Respondet Romanus Pontifex ꝙ sic: Nam incurrũt excommunicationem ipso iure: & si illam ꝑ duos menses sustinuerint,non poterũt absolui nisi a Papa. Idem si suo proprio motu uolẽtes cõplacere excõicato grauauerint excõicatorem: vel illum ad cuius instantiã fuit lata excõicatio, uel eorum consanguineos & affines uel amicos:nam incurrunt excommunicationẽ:quam si per duos mẽses sustinuerint,non poterũt absolui nisi à Papa. Not. primo ꝙ licitum est re integra reuocare quod quis fecit.vide in reg. ꝙ semel.ȷ̃.de reg. iur.

Not secũdo, ꝙ aliud est satisfacere pro re, aliud rẽ restituere:& sic obligatus ad rem restituẽdam non adimpleret satisfaciendo pro illa.Dom.

[Glo prima dicit vnde orta:soluit dubium,& solutionis obstaculum.]

gatas, locum aliquatenus non habere a.

¶ Idem in eodem.

¶ Primo excommunicat certis limitationibus dantes licentiam offendendi in personis uel rebus suis uel suorum: exercentes contra aliquos ecclesiasticam censuram, uel exerceri facientes, uel illam seruantes. Secundo ibi, Eadẽ pœnam prorogat ad utẽtem, uel motu proprio id agentem. Tertio ibi, Qui autem pęnam aggrauat. h.d.Ioan.And.

CAP. XI.

QVicunque b pro eo qđ in reges c, principes, barones, nobiles, balliuos, vel quoslibet ministros d eorum, aut quoscunque alios excommunicationis, suspensionis, seu interdicti sententia fuerit promulgata: licentiam alicui dederint occidendi, capiendi, seu aliàs in personis, aut bonis suis uel suorum e † grauãdi f eos, qui tales sententias protulerunt, siue quorum sint occasione g prolatæ, vel easdẽ sententias obseruantes, seu taliter excommunicatis communicare uolentes (nisi licentiam ipsam re integra h reuocauerint, uel si ad bonorum captionem occasione ipsius licẽtię sit processum, nisi bona ipsa fuerint infra octo dierum i spatiũ restituta, aut satisfactio pro ipsis impensa k) eo ipso sententiam excommunicationis incurrant l.

¶ Eadem m quoque sentẽtia sint innodati omnes,

b ¶ Quicunque.] oriri potuit ex facto decr.s̃.eo.dilecto.& dic,quicunque etiam episcopi.Nec obstat.s̃.e. quia periculosum.quia non loquitur in sententijs ex communicationis.

ADDITIO. Dicebat Gul.quòd vniuersale,quicunque,singulos comprehendit.ff.de initi. l.hoc articulo. ff. de pigno.act.l.si necessarias.§.si annua. đ off. præ.l.3. supra de ma. & obedien.solitæ.ad finem.per quod patet etiam imperatorẽ includi,ut dicit hic Archid.tñ ut dicit Guli. signũ vniuersale quãdoque ponitur ꝓ particulari.1.q.7.si quis omnem. 15. q.1. mulier.Io.And.

c ¶ Reges.] est aũt ordinarius regis is episcopus in cuius diœcesi deliquit,vel domicilium hẽt 1.96.dist. si Imperator.& c.duo sunt.vbi de hoc.& supra de maiori.& obe. omnes.

d ¶ Ministros.] ad clericos potest referri:& sic ꝓprie sequit̃ verbum, suspẽsionis.

e ¶ Suorum.] consanguineorum uel familiarum: & sic nota casum in quo percutiẽs & mandans percuti laicum, excõmunicatus est,ad idem.s̃.eo. li.de elect.sciãt cuncti 2. & de immu.eccl.quoniam.

f ¶ Grauãdi.] puta ne quis emat ab eis, uel eis uendat:vel his similia.cõcordat.s̃.de priuileg.quanto.de immu eccl.c.vlt.eo lib.

g ¶ Occasione.] quorũ interest principaliter defendere sententias ipsas in iudicijs.s̃.eod.tit.& li.uenerabilibus.§.2.in fin.

h ¶ Re integra.] littera sequẽs contradicit isti: vbi dicit: ꝙ licet res non sit integra,infra octo dies potest fieri emendatio. Potest dici ꝙ hoc locũ hẽt in iniuria personali,illud in reali,ut in prima statim fit excõicatus:in secunda tunc quando infra octo dies non restituerit.Idem Archi.& hoc videtur uoluisse Gul.qui dicit rem integram hic dici priusquam ad grauandum personas processit sic.Sed Gar. & Ioan.Mo.exponũt, re integra:idest,iniuria nõdum illata in ꝑsona vel rebus.Vel dic quod id quod sequitur,respicit tempora istius cõstitutionis, ut si tempore istius cõstitutionis prætextu illius licentię aliqua erant occupata:nisi ȷ̃. octo dies reddantur,habeat locum pęna.& est si. sup. de re.eccle.non alie.hoc consultissimo.§.laici.ubi in compulsionibus iam factis datur tempus ad reuocandum:in faciendis ipso facto imponitur pęna:primum uerius.

i ¶ Octo dierum.] similis dilatio temporis.s̃.de excepia & s̃.eo.ti.& lib.solet.

K ¶ Impensa.] scilicet cum res non extat, uel placet læso.Simile supra eod. lib.de usu. quamquam.ff.commo.l.3.§.1.

l ¶ Incurrant] & si prius excommunicati erant,modo duplici funiculo sunt ligati:quod esse pt,ut no.3. q.4.Engeltrudam.s̃.de Iudæ.ita quorundam.

m ¶ Eadem.] scilicet maioris excommunicationis.

† Illi si ꝓpter iniustũ factũ alteri⁹ aggrauent, non ɔ aggrauãtẽ, dicit Pet. de Anch. agẽt, sed ɔ illũ cuius occasione grauati sunt. alle. Bal. in l.his rebus.ff.sol. matr.Bar. in l.nã & serui⁹ff.đ ne.gef.facit l. qm̃ multa.C. ad legem Iul.de vi. & c. sicut nobis de test.Font.

1 Idẽ Phi. adde doc. oẽs đ ma. & obe gl. 73.c.Valẽtinianus. Fonta.

2 Vide q̃ ego ibi notaui ad principiũ tex. & rõ est quia fit occasione clericorũ ista percusio. Pet.đ Ancha.Font.

a ¶ Vti.] & sic mandans & mandatarius eadem pœna puniuntur, sic ff. de vi & vi arm. l. 1. §. quotiens. nec excusat hic iussus maioris: quod dic vt dixi inf. de reg. iu. quod quis. ff. ad leg. Aquil. liber homo. 2.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

b ¶ Alias.] id est, præter aliquam licentiã. Sed nunquid ille tunc ratam habens excõicatus erit? Distingue, vt sup. eo. cum quis.

[Glo. seq. dat simile.]

c ¶ Obtinere.] simile in incẽdarijs ecclesiarum: qui ex quo denũtiati fuerunt, non possunt absolui ab alio quàm à Papa sup. eod. tua. & si Papa hoc non expressisset perpetuo potuisset ordinarius ipsum absoluere, vt sup. eo. nuper.

qui ausi fuerint prædicta licentia data vti, [a] vel aliquod præmissorum, ad quæ committenda dari licentiam prohibuimus, alia [b] committere suo motu. Qui autem in eadem sententia permanserint duorum mensium spatio, ex tunc ab ea non possint, nisi per sedem Apostolicam absolutionis beneficium obtinere [c].

¶ Bonifacius Octauus

¶ Si malefactor captus à iudice laico dicit se clericum, huius rei cognitio ad iudicem ecclesiasticum spectat. Et si notorie vel publica fama, vel communi æstimatione habetur pro clerico, statim fit remissio. Idem si prius se gerebat pro clerico, & modo deprehensus fuit in habitu clericali. Si autem prius se gerebat pro laico licet modo in clericali habitu deprehensus fuerit, non fiet remissio, donec fuerit de clericatu probatum: sed interim contra eum iudex in nullo procedet. h. d. Ioan. And.

CAP. XII.

SI iudex [d] † laicus malefactorem captũ deti-

SI iudex.] Hic incipiunt constitutiones Bonifacij, & ista prima [illegible] expediẽs & vtilis valde, & sæpissime practicatur. Et diuiditur in duas partes: Prima dicit ꝙ ad iudicem ecclesiasticum pertinet cognoscere (tñ parte vocata) de clericatu, quẽ allegat captus per iudicem laicum: & causam reddit: Secunda pars: ibi, Et si notorium. subdiuiditur in tres: Primo ponit tres casus, quibus ante cautionem fit remissio: Secundo ibi, Idem: addit quartum, quem probat triplici argumento legali. Tertio: ibi, Non sic. ponit quintum quo fit remissio ante cognitionem: iudex tamen laicus interim non procedit.

CASVS. Aliquis Titius erat suspectus uel diffamatus de aliquo delicto: ꝓp illam suspicionem fuit ꝑ iudicem sæcularem captus & incarceratus: postea cum iudex sæcularis vellet de crimine cognoscere, & ꝯ eũ procedere: ipse excipiẽdo proposuit, ꝙ erat clericus, & ꝙ cognitio illius criminis spectabat ad iudicem ecclesiasticum: quare petebat remitti ad iudicem ecclesiasticum: vel forte non petebat, sed iudex ecclesiasticus illum requisiuit: iudex vero sæcularis noluit eũ remittere: sed dicebat quòd ipse non erat clericus. Ex isto themate oriuntur tria dubia: Primum dubium est, ad quem spectat cognitio huiusmodi causæ, vtrum ipse criminosus sit clericus vel non: hoc est vtrum iudex ecclesiasticus cognoscit de ista causa, vel ipse iudex sæcularis: Secundo quęritur, supposito quòd cognitio huiusmodi causæ spectet ad iudicem ecclesiasticum: an remaneat iste sub custodia iudicis sæcularis, vel sit remittendus ad iudicem ecclesiasticum. Tertio quęritur, supposito quòd iste debeat remanere apud vnum istorum iudicum: an debeat iudex sæcularis procedere ad decisionem causæ? Ad primam quæstionem respondetur, quòd cum in casu isto agatur de re spirituali, iudex sæcularis non potest cognoscere de ista causa: nec fiet ꝓbatio coram iudice sæculari. Ad secundam quæstionẽ respondetur: aut iste detentus per iudicem laicũ reputatur clericus communi fama & æstimatione vulgi: & pro clerico se gerebat ante captionem: & in isto casu fiet remissio ad iudicem ecclesiasticum: & si postea appareat quòd sit laicus: iudex ecclesiasticus illũ remittet ad iudicem sæcularem. Si autem communi fama non reputabatur clericus ante captionem: quia non incedebat in habitu clericali: tunc remanebit in carceribus iudicis sæcularis. Sed vtrum pendente ista cognitione, an sit clericus vel non, vtrum iudex poterit ꝓcedere ad cognitionem causæ principalis? Respondet ꝙ illa quæstio est præiudicialis: & faciet sopire quæstionem principalem. Cognitio dubitationis an sit clericus vel non, pertinet ad iudicem ecclesiasticum: vocato tamen iudice sæculari, & illo cuius interest: quia forte fuit captus ad instantiam partis. Et causa quare isti sunt vocandi est ista: quia forte iudex ecclesiasticus ꝓnuntiaret istum clericum, & forte esset clericus qui esset degradatus, qui non deberet gaudere priuilegio clericali: vel fuit goliardus, & fuit priuatus priuilegio clericali: ideo isti quorum interest sunt vocandi quãdo cognoscitur an iste sit clericus vel nõ. Vestes. Non dicit vestem in singulari: quia in vestibus inferioribus non debet habere habitum difformẽ: ideo iura loquentia de ista materia loquũtur semper in numero plurali. Not. primo ꝙ iudex sęcularis sine metu excommunicationis potest capere clericum in delicto deprehensum: licet textus hoc non dicat. Sed vtrum istud verum sit, etiã sine licentia iudicis ecclesiastici? Doctores dicũt, ꝙ si iudex sæcularis videat ꝙ clericus criminosus non sit in periculo recedendi: & possit habere licentiam à iudice ecclesiastico, non dẽt talem clericum capere auctoritate sua propria: aliàs incurreret excõicationem: Sed si videt ꝙ periculũ sit in mora: & ꝙ talis fugeret, & sic crimen remaneret impunitũ: põt talem clericũ capere absque metu excõicationis: non tñ ad finem retinendi, & illum clericum puniendi de crimine: sed ad finem ipsum remittendi suo iudici ecclesiastico. Et quamuis iura dicant, ꝙ qñ quis temere iniecit manus violentas in clericum, incurrit sententiam excommunicationis: tñ in hoc casu non facit temere, nec incurrit excommunicationem. Not. ꝙ qñ clericus criminosus fuit captus per iudicem sæcularem; & petatur remitti ad iudicem ecclesiasticũ, debet remitti iudici ecclesiastico: & quæstio vtrum talis sit clericus, vel non, pertinet ad iudicem ecclesiasticum. l. omni innouatione cessante. C. de sacrosan. eccle. vbi dicitur, ꝙ si coram iudice sæculari emergat aliqua quæstio spiritualis, debet fieri remissio ad iudicem ecclesiasticum. Not. ꝙ pendente quæstione ista, an sit clericus vel laicus, non debet iste remanere sub custodia iudicis sæcularis, sed ecclesiastici: si ante deprehensionem reputabatur clericus. Item nota ꝙ si ante captionem gerebat se pro laico, non debet remitti ad iudicem ecclesiasticum, donec sit cognitum an sit clericus. Not. ꝙ licet captus ante captionem gerebat se pro laico: tamen quæstio an sit clericus vel non, est quęstio pręiudicialis: & facit dormire & quiescere causam principalem.

† Vide Alex. cons. 8 lib. 1. & cõsi. 61. li. 4. Bal. ĩ l. si qua ꝑ calumniam C. de epi. & cle. Canonistas ĩ c. cũ non ab hoĩe, ext. d̃ iu. late Couaru. in practicis q. c. 33 & Grammaticum decisio. 81.

[Prima glossa ponit summam, & quid declarat.]

d ¶ Si iudex.] si malefactor captus à iudice laico dicit se clericum, huius rei cognitio ad iudicem ecclesiasticum spectat. Et si notorie, vel publica fama, vel cõmuni æstimatione habetur pro clerico, statim fit remissio. Idem si prius se gerebat pro clerico, & modo deprehensus fuit in habitu clericali. Si autem prius se gerebat pro laico, licet modo in clericali habitu deprehensus fuerit, non fiet remissio donec fuerit de clericatu probatum: sed interim ꝯ eum iudex in nullo procedet:

 hoc di.

hoc dicit. Et declarat decretalis ista ea quæ no. Innocentius & Host. supra eo. vt famæ.

[Glo. seq. inducit tria similia.

a ¶ Repetat.] sic & ciuitas repetit suum ciuem. ff. de rei ven. l. 1. §. 1. ff. ad muni. l. de iure. sic & petit suo ciui iustitiā fieri, & violenter ablata restitui. 23. quęst. 2. dominus. sic & pater repetit filium, quod dic vt sup. de cōuer. infi. cap. vl. sic & miles armatæ militiæ per magistrum militum in ciuilibus & criminalibus iudicatur. C. de iurisd. om iud. l. magisteriæ. & sic clerici coram suo iudice. ff. de iudic. at si clerici. Ioan. And.

b ¶ Iudice.] sæculari, qui malefactorem detinet.

c ¶ Ecclesiasticum.] vide quod est infra, cognitio pertinebit in textu

d ¶ Spirituali.] de qua ¹ nec principaliter nec incidenter habet sæcularis iudex se intromittere. supra de ord. cogn. tuam. qui fi. sint legi. per venerabilē. & c. lator. cum similibus.

1 Et ī dubio ecclesiasticus ē iudex. ita Petrus Perusinus ī c. dilecto. de appe. i fine.

e ¶ Interest.] puta aduersario, qui illum fecit detineri: & pro maleficio fecit puniri: & sic hi sunt vocandi quorum interest. sic supra de maio. & obedi. inter quatuor. C. de euic. emptor fundi. Et ff. de re iud. de vnoquoque. & supr. de empt. & ven. cap. fin. si autem non est aduersarius: puta quia iudex ꝓcedit ex officio, citabitur iudex. vt sup. dicit. & concor. supra eo. tit. & lib. venerabilibus. §. 2.

f ¶ Notorium.] facti, scilicet ꝙ nulla possit tergiuersatione celari. sup. de cohabi. cleri. & mulie. vestra. quia notorie cognoscitur ꝓ clerico, vt Archidiaconus, vel archipresbyter, vel presbyter Boñ. vel his similes: vel si est notorium iuris, ad idem supra de verb. sign. cum olim.

g ¶ Debeat.] hoc ideo dicit: quia si esset clericus bufo vel goliardus, & gestasset artem illam per annum, vel tertio monitus non destitisset: vel esset clericus vxoratus non incedens in habitu, vel esset bigamus 2, vel degradatus, talis non remitteretur, quia priuilegio non gaudet, vt supra eo lib. de vita & honest. cler. ca. vnico. Adde quod habes in cle. 1. eod tit. de cle. coniug. c. 1. de biga. c. vnico. de pęnis. ca. 2. in fi.

2 Saluo ꝙ not. ff. eo. lib. de biga. cap. vno. ī gl. vere. Io. And.

ADDITIO. Idem Archid. hic. vide quod scripsi supra eod. tit. perpendimus, & ca. contingit 2. super glo. & per hoc sine distinctionum prolixitate videre potes casus quibus clericus perdit priuilegium clericale. Io. Andr.

neat, & is se clericum dicens ad curiam ecclesiasticam petat remitti, vel curia ipsa eum tamquam suum clericum repetat ᵃ, iudice ᵇ illum inficiante clericum, ac ob hoc minime remittendum: dubitationis huiusmodi, an scilicet sit qui repetitur clericus, ad iudicem ecclesiasticum ᶜ (quia de re ecclesiastica & spirituali ᵈ vocato tamen iudice sæculari, vel alio cuius interest ᵉ) cognitio pertinebit. Et si notorium ᶠ fuerit, quòd idem malefactor sit clericus, qui huiusmodi priuilegio gaudere debeat ᵍ, statim absque alia cognitione, vel ʰ fama publica de hoc extiterit, aut ⁱ ipse pro clerico communiter habebatur ᵏ: incontinenti etiam ante cognitionem ˡ de clericatu, ecclesiasticæ curiæ debet reddi. ¶ Idem esse censemus, si reus ipse ante deprehensionem pro laico publice se non gerens, deprehensus fuit in habitu clericali: tonsuram videlicet & vestes deferens clericales ᵐ: nam ta-

10 lem debemus clericum (donec constet de contrario) reputare ⁿ. Sicut de illo, qui in possessione ingenuitatis existit: si dicatur ab alio libertinus, legalis ᵒ sanxit auctoritas vt probandi necessitate non ipse sed aduersarius 20 adstringatur. Iustum est enim vt ipse talis, quem gestat ex habitu (quousque appareat aliud) pręsumatur, qualis is esse, cuius fert habitum, comprobatur ᵖ. Ex stigmate ᑫ namque consueto Fabricensibus † imprimi, latitans 30 Fabricensis agnoscitur ʳ. Et custodes aquarum (quos hydrophilacas nominant) quæ eis insigi solet annotatione signati ˢ manifesti sunt omnibus & angariarum nomine non tenentur. Isque 40 status alicuius esse videtur, in quo ipse deprehenditur, donec contrarium doceatur. † ¶ Non sic autem volumus obseruari, si ante deprehensionem 50 pro laico publice se gerebat, ac pro tali communiter habebatur, quamuis deprehensionis tempore

h ¶ Vel.] repete, si, Et dicas, vel fama, &c.

i ¶ Aut.] repete iterum præfatam coniunctionem. ff.

K ¶ Habebatur.] sic. ff. ad Maced. l. 3. ff. de offic. præto. Barbarius. sup. de iure patro. consultationibus.

l ¶ Cognitionem.] scilicet cum est fama vel communis existimatio: quia si est notorium, ibi nō est necessaria cognitio.

ADDITIO. Vnde supra dixit, absque alia cognitione: hic dicit ante cognitionem. Ioan. And.

m ¶ Clericales.] sup. de vita & hone. cleri. vt clericorum, & cap. clerici.

n ¶ Reputare.] vt in quo statu reperitur, in eo iudicetur pro præsenti: licet posset inquiri de alio statu. ff. de iniur. item apud. §. si quis virgines. & inf. in fi. ca.

ADDITIO. Archid. alleg. 24. distin. qualis. 24. quæst. 2. nec quisquam. & supra eo. in præsentia. Ioan. And.

† Vide Alciatum li. 1. prætermissorum verbo, militia.

o ¶ Legalis.] C. de libr. cau. ea quæ. ff. de lib. cau. liberis §. fi. & l. cum necessitas. ff. de proba. l. circa.

p ¶ Comprobatur.] hoc vult dicere: hi qui portant talem habitum solent clerici esse: vnde iste putetur clericus sicut habitus demōstrat, vt qui similem cum alijs vitam suscipiunt, & ca. supra de statu mona. recolentes.

† Ex isto ver. no. ꝙ pendēte iudicio li qōne pendēte, principaliter mota quiescit. c. tuā or. cog. la ꝑsens. C. ad leg. Fabiam, de plag. nec interim laicus clericum relaxabit. Inn. ca. vt famę. Pe. de Anch. Font.

q ¶ Ex stigmate.] idē verbum habes 33. q. 2. hoc ipsum.

r ¶ Agnoscitur.] hoc habes. C. de fabrica. l. stigmata. lib. 11. Et dicitur Fabricensis qui publica arma facit, & in publicis fabricis, & non alibi: & dat primicerio qui reponat in publicis armamentis. Et est stigma instrumentum quo eorum brachia figurabantur, cui erat 60 impressum nomen Imperatoris: facies vero non figurabantur. C. de pęn. si quis. & est si. huic supra de crimi. fal. ad audientiam.

ADDITIO. Dicit Archid. quòd stigma est coctura igneorum vulnerum. Dicunt deriuatores. quòd est signum, character, cicatrix, coctura, inussio, q̄ fit calido ferro. ad Gal. 6. Stigmata domini mei Iesu in corpore meo porro. Ioan. And.

s ¶ Signati.] C. de aquædu. l. decernimus. ad fina. & annotatio est: quia singulis manibus eorum imprimitur nomen Imperatoris. Hydrophilaces 3. autem dicuntur ab hydria quod est vas vbi aqua defertur: vel hydro aqua, philattain, id est, custodire, inde Hydrophilaces, idest, custodes aquarum, & est si. quod de gazopilacio dicitur supra de proba. ca. 1.

3 Vide An. Alciatum in l. decernimus. C. de aquæductu. lib. 10.

a ¶ Cle-

a ¶ Clericali.] multo ergo fortius si ēt deprehensus sit in habitu laicali:& hoc denotat ꝙ dicit:quamuis, & c.& licet dicamus ꝙ vltima mora nocet.ff. de peri. & commo.rei uen.l.illud.hæc vltima possessio nō releuat in hoc quòd fiat remissio.

ADDITIO. Dicit Io.Mo.ꝙ est ratio digna no. quia hic plura faciebat contra ipsum quàm pro ipso, vt patet ī textu: & iō à pluribus denominabitꝰ, etiam secundum illum iudicabitur,ut no.ī.tit.proxi. c.ulti. Ioan.And.

[Glo.seq.primo signat contrariū, & soluit; secundo quærit opponendo:& dupliciter soluit.]

b ¶ Fecerit.] coram iudice ecclesiastico. Idem Io.Mon.& Archid.vt s̄.1.responso. & sic continētia causæ diuiditur ɔ̄ id s̄. de sequestra.cap.1. & est ideo:qa natura causę requirit alium iudicē de ordi.cogn.tuam q. fil.sint leg.lator. cum si. Sed detentus in sæculari curia quomodo litigabit coram ecclesiastico? Dic ꝙ forte relaxabitur datis fideiussoribus: sed nō propter hoc remittetur.infra eo. si clericos, in fi.uel litigabit per procuratorem; natura enim facti hoc habet, quod interdum per alium quis prosequatur causam.s̄.de iud.mulieres. de statu reg. c. vnico.ff.de custo.reo.l.diuus.hanc aūt fidem faciet per publicum instrumentum ordinationis suę.2.q.1.legum.ꝑ testes poterit etiam hoc probare.s̄.de cle.pereg.tuę.

ADDITIO.Idem Archi.vide quod dixi in regula, non licet.ī.de reg.iu.Io.And.

c ¶ Pręsumptionem.] no.qn̄ præsumptio est,non sufficit possessio:nisi fiat fides de titulo. & concor.s̄.eo. lib.de pręscri.c.1.

d ¶ Interim].i.pendente ꝓbatione de titulo clericali:est enim hoc ꝑiudiciale, de quo primitus debet cognosci,ut sciatꝰ, an ut clericus ab ecclesiastico,vel vt laicus a laico puniri debeat.& est si.C. de or.cog.l.ulti.3.q.11.in fi. Io.And.

e ¶ Processus.]ergo non solum iudicare prohibetur, sed etiam ꝓcedere,ad idem s̄.eo.lib. de hære.c.ut inquisitionis.§.penul.

STatutum.]Duo facit: Primo ponit ɔ̄stōnem ꝓrogātē: cui secundo decretū adijcit: ibi, Decernentes.

Et uide quā difficile est ꝓuidere malitijs:qa faciles erāt iudices excōicare cū participibus, emanauit decretalis,Statuimus.q̄ vetuit participantes excoicari maiori,nisi monitione præmissa:Faciebant iudices fraudem faciēdo monitionem generalem:& ɔ̄ hos ꝓuidit Greg.in ca.constitutionem.Sed demum iudices qui excommunicare non poterāt participantes, nisi nominatim monitos:sine monitione dicebant:excōmunico talem,& suspēdo a diuinis omnes sibi participantes: vel faciebant generalē monitionē de nō participādo sub pęna suspensionis uel interdicti.Io.And.

repertus fuerit in habitu clericali [a]: tunc enim restituēdus nō est, quousq; fidē de titulo fecerit [b] clericalı,cuius eidē ꝓbationis onus incūbat ꝑꝑ præsumptionē [c], quæ aduersus ipsum orta est ex delatione laicalis habitus procedenti.Contra eū tamen interim [d] quis ꝓcessus [e] iudicis penitꝰ conqescat.

¶ Idem.

¶ *Non tenet suspensio uel interdictum lata in participantes:non præmissa monitione canonica.h.d.Ioan. And.*

CAP. XIII.

STatutum [f] Gregorij [g] Papæ decimi factum ad declarationem constitutionis Innocentianæ [h], quæ prohibet participantes excōmunicatis ea participatione, quæ solum † minorem inducit [i], maiore excommunicatione ligari monitione canonica [k] nō præmissa:in suspēsionis & interdicti sententijs(quæ pro huiusmodi participatione plerunque ab ordinarijs,uel delegatis † iudicibus promulgātur)pręcipimus inuiolabiliter obseruari †:Decernētes easdem sententias nō tenere aliter [l] ꝓmulgatas.

¶ Idem.

¶ *Per negligentiam non prosequentis debito tempore appellationem, excōmunicatio post eam lata nō conualescit:sed poterit tunc denuntiari,& debebit uitari, donec de sententia nullitate docuerit.h.d.Io.An.*

CAP. XIIII.

LI-

CASVS.Dictum fuit s̄ in c.statuimus.eod.tit.ꝙ iudex nō potest excommunicare participantes cum excommunicatis a se maiori excommunicatione, nisi pręcesserit canonica monitio:Sed nunquid sine canonica monitione potest suspēdere vel interdicere participantes cum excōicatis a se maiori excommunicatione? Rn̄det ꝙ nō: qa idē est dicēdum in istis duabus sententijs sicut dictū fuit in snīa excommunicationis: uidelicet, ut non possit iudex suspēdere vel interdicere participantes cum excommunicatis, nisi præmissa monitione canonica.

[Prima glossa summat.]

f ¶ Statutum.] non tenet suspensio vel interdictum lata in participantes, non præmissa monitione canonica. hoc dicit. Io. Andr.

g ¶ Gregorij.] s̄.eod. tit.& lib.constitutionem.

h ¶ Innocentianę.] s̄.eod. tit. statuimus. istomet lib.

i ¶ Inducit.] dic ut dixi s̄.eod. constitutionem.

K ¶ Canonica.]quod dic vt sup. eo. cōstitutionem.

¶ Aliter.] scilicet non ꝑmissa canonica monitione nominatim:parificata igitur sunt in hoc excōicatio,suspensio,& interdictum.ad idem ī.eo.is cui.in fine. & concor.sup.eo.ti.c.1.§.hæc eadem.

† al.solā.

† Not. ꝙ delegatꝰ pñt excōicare, suspēdere, īterdicere:ꝙ quā hoc ī lr̄is d̄legationis nō exprimatur fm doct. vide no. s̄ e.statuimus.Fōt.

† Si tñ iudices procedant ɔ̄ istos aliter q̄ per censuras. tex.nō ꝓcedit:fm doct.post Io.An.qa supersūt alia remedia. Fon.

LIcet.]Primo obiectioni respondet. Secundo quæstionem soluit, ibi,Excommunicatus.

CASVS.Pone ꝙ fui conuentus coram iudice ecclesiastico,coram quo ꝓposui aliquam exceptionem declinatoriam : forte quod erat ɔ̄sanguineus aduersarij mei:uel aliquam exceptionem dilatoriam proposui : Iudex noluit admittere istam exceptionem: sed pronūtiauit ꝙ ea nō obstante procederet in principali : vnde appellaui in scriptis, & legitime expressa causa rationabili in mea appellatione : & petij cum debita instantia,ut mihi daret apostolos: qui iudex dedit mihi apostolos refutatorios,assignādo mihi terminū ad procedendum coram ipso in principali : qua die adueniēte nō comparui:ideo tamquam contumacem me excommunicauit:certum est,ꝙ si causa inserta in mea appellatione sit vera, nō sum excommunicatus. Accidit ꝙ non fui prosecutus meam appellationem: sed ipsa mea appellatio fuit deserta: q̄d debeo facere?Certe debeo redire ad excommunicatorē ad procedēdum in principali.Sed ponamus ꝙ causa inserta in appellatione mea ꝓpter quam appellaui,erat vera:& non fui prosecutus meam appellationem:licet causa quare appellaui sit uera, tamen pręsumitur falsa : ex quo nō sum prosecutus meam appellationem, ut est verisimile, quòd causa ista est falsa, & iudex dēt me (hoc non obstante) publicare excommunicatum. Sed nunquid in desertione appellationis potero probare quòd excommunicatio est nulla,qa appellaui ex cau-

sa

sa legitima? Certe sic: non tñ coram iudice ad quẽ appellaui, sed coram iudice à quo: sed interim me publicabit excõicatum, nisi petam beneficiũ absolutionis ad cautelã. Nota ex hoc, ꝙ quamtũcumque q̃s appellauerit à sñia interlocutoria iudicis inserta causa rationabili in appellatione, videlicet tali, q̃ si esset vera, dẽret legitima interpretari: ꝑp hoc nõ est suspensa iurisdictio iudicis à quo: sed ea appellatione non obstãte poterit in principali negotio ꝓcedere. Nota insuper principalem effectum ad quẽ emanauit præsens c. uide licet, ꝙ si appellans ꝑ negligẽtiam suã non prosequatur appellationem: sed appellatio efficiatur deserta: non propter hoc conualescit excõicatio ꝯ eum lata post appellationem legitimam: tamẽ est præsumptio de falsitate causæ appellationis.

cet [a] excommunicationis [b] sententia post appellationẽ legitimam [c] promulgata, per negligentiam appellantis appellationem suam minime prosequentis non ratificetur, nec etiam conualescat [d]: Excommunicatus tamen nominatim uel specialiter & expresse [e], qui post appellationem legitimam excommunicationis sententiam asserit in se latam: si appellationem eandem infra tempus † ad ipsam prosequẽdã [f] ab homine vel a iure statutum nõ fuerit (ut debuit) prosecutus, lapso eodem tempore excommunicatus publice nuntiari [g], & nedum in iudicialibus, sed ẽt in extraiudicialib⁹ euitari, ac a legitimis actib. remoueri debebit, quousque ꝙ post appellationem legitimam [h] excõmunicatus fuerit, uel aliàs [i] de ipsius sententiæ docuerit [k] nullitate.

¶ Idem.

¶ Prælatus capi faciens, & includẽs, et per laicos clericum nondum incorrigibilẽ, excommunicatus non est: nec ẽt ipsi capiẽtes. Secundo dicitur, si talis dat fideiussores de parendo iuri, detineri non debet: nisi iusta causa id suadeat. hoc dicit. Ioan. And.

CAP. XV.

SI † CLE-

[Prima glossa ponit quid declarat, & summat.]

† Vide Abba. ĩ c. testimoniũ. extra de testib.

a ¶ Licet.] emanauit ad declarationem eorum, quæ not. Ioan. Tan. Ber. & Moderni. ꝰ. de appell. sæpe. Et hoc dicit: ꝑ negligentiam non prosequentis debito tp̃e appellationem, excõicatio post eam lata, non cõualescit: sed poterit tunc denuntiari: & debebit vitari donec de sententię nullitate docuerit.

[Glo. seq. recit. per q. & solutionem.]

b ¶ Excõmunicationis.] licet de excõicatione exprimat: idẽ puto. (Idem Archi.) de sentẽtia suspensionis & interdicti, cum eadem sit ratio. ad hoc ꝰ. cap. proxi. & ꝰ. eo c. 1. & ꝗ. eo is cui. in fi. & ꝰ. de app. ad hęc quoniam & idem in qualibet sentẽtia, quæ nulla est ipso iure: ita ꝙ non esset necesse appellare. ꝰ. e. li. de re iu. c. ulti. quia tunc si condemnatus appellaret, & non prosequeretur, non propter hoc conualesceret sentẽtia eadem ratione. quod dico verum: nisi talis eẽt casus, quo ratificaretur per appellationem sentẽtia nulla, ut lata cum falso ꝓcuratore. ff. rem ra. ha. l. 3. §. falsus. de quo uide sup. de re iud. c. 1.

c ¶ Legitimã.] si causa fuit vera ex quo fuit legitima, sñia est nulla. ꝰ. eo. per tuas. sed nisi prius appareat de eius ueritate, non poterit denuntiari nulla: licet tunc posset fieri absolutio ad cautelam ꝰ. eo. ti. & li. uenerabilibus. § . sed si ex causa. & §. ult. si ergo fuit nulla: solo tractu tẽporis non potuit conualescere. ꝰ. eo. lib. de pespon. impu: c. vnico. & ꝗ. de reg. iur. nõ firmatur, cum suis concor.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

Infamia retro notatur ille, q appellatione interiectã non ꝓsequitur:

d ¶ Conualescat.] cõtra ff. de his qui no. infa. l. furti. ubi retro notatur infamia cõdemnatus de furto, qui appellationem nõ prosequitur. sic uidetur retro debere cẽseri excommunicatus ex quo appellationem nõ prosequitur. Sed non obstat, quia lex illa loquitur de appellatione emissa post sententiam ab ipsa sentẽtia: hic de appellatione emissa ante sententiam: unde ibi appellatio suspendit effectum sententiæ iam latæ. ꝰ. de iureiu. venientes. hic ante sententiam iurisdictio-nem suspendit: vnde sententia postea lata, non tenet propter iurisdictionis defectum.

A D D I T I O. Idem Archi. q. alleg. ꝰ. de ꝯsuet. ad nostram. & C. si a non compe. per totum. Ioan. An.

Excõicatio aliq̃n fertur in ꝑsonã incertam.

e ¶ Expresse.] interdum enim fertur sentẽtia excommunicationis in personam incertam. 5. q. 1. quidam. ꝰ. de offic. ord. si sacerdos.

f ¶ Ab homine.] de quo dic ut not. ꝰ. de appel. cum sit Romana. Ioan. And.

[Gl. seq. arguit negatiue: ponit opi. contrariam, quam coadiuuat, & coadiuuatio ni respondet.]

g ¶ Nuntiari.] nota non sequitur, iste denuntiatus est excommunicatus: ergo excommunicat⁹ est. hic enim denũtiatur qui forte excommunicatus nõ est. & facit ad quæstionem de qua dixi ꝰ. eod. lib. de excep. pia. Sed nunquid ad repellendum actorem sufficiat probari denuntiationem excõmunicationis? Videtur enim ꝙ non: ꝑ hunc textum, & per rationem dictam superius: cum illa decret. pia. dicat id probari debere apertissimis documentis. Hostien. tamen no. contrarium & ibi Arch. ut ibi dixi. & pro parte illa facit hęc decret. nam hic per talem denuntiationem uitatur a iudicialibus, & extraiudicialibus, & legitimis actibus, ut sequitur: licet forte excõicatus non sit, ut predixi. sic dicam ꝙ ex quo de denũtiatione non dubitatur, uitatur & repellatur ab agendo, donec ostendat se absolutum, uel sententiam nullam. sed si uolumus tenere primum: huic respõdetur, ꝙ hic non solum de denuntiatione, sed ẽt de sententia excommunicationis constabat.

† Vide Alc. cõs. 8. li. 1. inc. vr sup. 1. dubio. & cõsi. 149. 149. li. 6. incip. in causa inq̃sitionis.

h ¶ Legitimam.] idest, ex legitima & uera causa interpositam, ut superius dixi.

A D D I T I O. Hęc glossella procedit in appellatione interposita ante sententiam. Io. And.

i ¶ Alias.] tolle exempla quæ dixi supra eod. ti. & lib. pręsenti.

[Glos. seq. recitetur per contrarium, quod dupliciter soluit.]

K ¶ Docuerit.] potest exponi, id est docere cœperit: quia pẽdente probationis articulo, ab extraiudicialibus & legitimis actibus non repellitur, & sic cessabit cõtrarium decre. ꝰ. e. ti. & lib. solet. in fi. Vel dic illud habere locum in eo qui debito tp̃e appellationem ꝓsequitur: istud in eo qui prosequi neglexerit: vnde in pœnam euitabitur ab extraiudicialib⁹, donec docuerit, &c. & sic stabit proprie hoc uerbum.

1 Ad hoc q mat. ac cus. pos. insup. & ꝙ ibi no. in 2. glo. Ioã. An.

A D D I T I O. Idem Archid. qui etiam dicebat, ꝙ ꝑ denuntiatione iudicis prima facie præsumitur. de renun. in pręsentia. de elect. bonæ. ver. & pro his. licet ꝑ illam amplius non ligetur. de appel. pastoralis. in fin. Ioan. And.

SI clericos.] Sũt duæ partes. Secũda: ibi, Eosdem. Prima facit tria: soluit dubinm, quod dupliciter fortificat: ibi. Etiam per. & ibi, Licet. causam reddit: ibi,

Cum

ricos [a] tuæ iurisdictioni subiectos [b] propter commissos excessus, etiam per laicos capi facias, & eos (ne fugiant) in carcere, pœna [c] debita postea castigandos, includas: te vel capientes eosdem (licet nondum appareat incorrigibiles [d] illos esse) nulla credimus excommunicatione nodari [e]: Cum in his (nisi aliàs ex proposito excedatur [f] in ipsis) temeritas vel iniuria [g] nequeat deprehendi. Eosdem quoque clericos [h], si de parendo iuri tibi fideiussoriam [i] dederint cautionem, detinere non

Cum in his. Secunda dat regulam, à qua duos casus excipit ibi, Nisi.

¶ Et not. quòd dicit clericos in genere, non distinguendo an sint vel non sint in sacris: in modo tamen capiendi & detinendi debet in his haberi distinctio. 45. dist. cum beatus. Io. Andr.

¶ Pro intellectu huius cap. est præsupponendum quod habetur in cap. at si clerici. de iud. in antiq. videlicet quòd punitio clericorum spectat ad iudicem ecclesiasticum & non sæcularem. Et præsupponendum quod iudex ecclesiasticus non debet clericum detinere in vinculis.

CASUS. Est aliquis clericus, qui est suspectus de delicto, non tamen est incorrigibilis, iudex ecclesiasticus videns quòd nō potest eum capere propter potentiam ipsius clerici suspecti, vel forte quia non habet captionem extra septa domus episcopalis, mandauit iudici sæculari, vt talem clericum caperet & retineret in carceribus: quod fecit ipse iudex secularis: vtrū capiens & etiam episcopus mandans, & executores mandati fiāt excommunicati? videtur quòd sic: quia iniiciens manus violentas in clericum, & mandans incurrit excommunicationem. Hoc tamen non obstante respondet Romanus Pontifex dicens, quòd tales nō incurrunt sententiam excommunicationis. Sed ponamus quod ad mandatum iudicis ecclesiastici iudex sæcularis cepit talem clericum, & eum incarcerauit, & ad requisitionem iudicis ecclesiastici eum sibi restituit: iste clericus sic captus offert dare fideiussores de iudicio sisti: vtrū iudex ecclesiasticus debeat recipere istos fideiussores, & talem clericum relaxare siue elargire & dimittere? Respondet quòd sic: nisi crimen esset adeo graue, quòd verisimiliter timeretur de absentia istius clerici, quòd dimittat suos fideiussores & fugiat: quia tunc non esset liberandus, sed deberet manere in carceribus. Idem est de iure ciuili: quia criminosus non est detinendus in carceribus si offerat fideiussores: nisi crimen esset tam graue quòd timeretur de fuga criminosi. Nota primo, quod laicus capiens clericum de mandato iudicis ecclesiastici, non incurrit sententiam excommunicationis: quia illud non facit iniuriose & temere, sed licite. Nota illud ad quod alleg. præsens cap. quòd detinens clericum in carcere, incurrit sententiam excommunicationis: & pauci iudices in hoc euadunt sententiam excommunicationis: quia multoties propter malitiam detinent clericos corporaliter in carceribus suis, & sic incurrunt sententiam excommunicationis. Nota quòd criminosus captus pro delicto suo, si offert dare fideiussores, est demittendus.

[Prima glos. summat, diuidit, & dicit quid corrigit, & declarat.]

a ¶ Si clericos.] Prælatus capi faciens, & includens etiam per laicos, clericum nondum incorrigibilem, excommunicatus non est: nec etiam ipsi capientes. Secundo dicitur, Talis si dat fideiussores de parendo iuri detineri non debet: nisi iusta causa id suadeat. Et corrigit prima pars, quæ no. Ber. supra eod. vniuersitatis. in vlti. glos. & cap. vt famæ. & declarat quod ibi notant Moderni.

[Secunda glo. respondet per quæstionem.]

b ¶ Tuæ iurisdictioni subiectos.] cui loquatur non apparet: ideo dico decre. locum habere in quolibet iurisdictionem habente: siue de communi iure, siue priuilegio vel consuetudine. Ad idem C. de spor. l. vlt. & facit quod dixi sup. eo. lib. de pœnis. quamuis.

ADDITIO. Intellige glos. de habente iurisdictionem puniendi crimina, vt infra 4. glo. & in remissione quam dat si glo. & facit cle. 1. infra de celeb. Mis. ad fi. Ioan. And.

c ¶ Pœna.] quia carcer non est pœna, quod tamen dic vt sup. eo. lib. de pœnis, quamuis.

d ¶ Incorrigibiles illos esse.] huius contrarium not. Ber. in præd. glo. dicens, quòd si apparebat clericum incorrigibilem, capi poterat per laicos sine pœna: aliàs non, & sic etiam soluebat contrarium de decre. vniuersitatis. ad decre. vt famæ. supra eod. tu dic vt in sequenti glossa.

[Gl. seq. alleg. septē concord. signat vnum contrarium: ponit duas opiniones, quas reprobat: demum soluit.]

e ¶ Nodari.] concor. §. eod. vt famę. contra §. eod. vniuersitatis. vbi excommunicationem incurrunt abbas & laici, qui de ipsius mandato monachum verberabant. Ber. & Hosti. soluebant, vt dixi in glos. proxi. quod est falsum, vt hic vides. Alij dicunt [1] quòd decre. vt famæ. loquitur in epō: decre. vniuersitatis. in abbate: sed hoc patet falsum per istam decre. quæ loquitur in quolibet iurisdictionem habēte, vt dixi sup. gl. 2. Dic ergo quòd decr. vt famæ. & ista loquuntur in captione & inclusione, quæ de mandato prælati cuiuscunque, qui crimina punire possit, potest fieri etiam per laicos: licet ille nondum incorrigibilis appareat. decre. vniuersitatis. de verberibus loquitur, quæ si prælatus clerico vel monacho per laicum inferri iubeat, sed iniuriose, non est dubium, si in modum iustitiæ, vel disciplinæ (de regu. ca. vlt.) hoc tamen per laicum facere non debuit, sed per clericos, vel per semetipsum, si erat minor episcopo: & ideo mandans & mandatarius excommunicati sunt, vt ibi.

[1] Io. Mo. olim hoc tenuit: sed postea addidit vt sequitur in gl. Io. An.

f ¶ Excedatur.] ad idem sup. de rest. spo. olim. 1. in fi. & hoc vult dicere, si clericus captus quiete se duci permittit, & ducentes eum nō resistentē calce, pugno, vel alio modo percutiunt, vt iam vidi de facto: isti bene sunt excommunicati, hoc sonat littera.

ADDITIO. Imponenda est enim sequientibus frænis temperies. C. de custo. reo. l. 2. in fi. Io. And.

Sequētib. imponenda est tēperies frę ni.

[Glo. seq. alleg. duo iura, arguens ad quæstionem, & ponens tres solu. ipsius.]

g ¶ Iniuria.] 17. q. 4. si quis suadente. & sup. de senten. excom. contingit, & facit hęc littera ad quæstionē dominicalem de illo qui fugiēs inimicos obuiauit clerico equitanti, à quo equum petijt, vt fugere posset: quē cum ille negasset, sibi per vim abstulit, & postea remisit, an talis sit excommunicatus? Bart. Brix. in q. dominicali 82. quidam cum fugeret. opiniones posuit: quarū vna fuit, talem excommunicatum non esse: quia id nō fecerat diabolo suadente: ad cautelam tamen ab episcopo absolui poterat: alia fuit talem excommunicatū sed mitius puniendum. 50. di. presbyteros. §. quod metus causa. sacris. Tertia fuit Tan. quā ibi sequitur Bar. talem excommunicatum: sed propter id nulla pœna puniendum.

h ¶ Clericos.] idē in laicis, & bene etiam eodem modo dicit lex. ff. de custo. reo. l. diuus.

[Glo. pen. respon. per quæstionem.]

i ¶ Fideiussoriam.] ergo non nudam tantum. idem & multo fortius si pignora darēt [2], cum sit melius pignori incumbere, quàm in personam agere. inst. de ob. quæ ex deli. §. furti. & ff. de reg. iur. plus cautionis. Et qui se promisit satisdaturum, satisdat si pignora vel fideiussores det. ff. de consti. pe. l. promissor. in fine.

[2] Idē Archid.

a ¶ Causa rationabilis.] cum plures forte fuerint malefactores, vult vnum detinere, vt per eum veritatem manifestantem alios capere possit.
ADDITIO. Fa. 23. q. vi. ca. vl. s. de confess. ca. I. sup. eo. lib. de hære. in fidei. & c. accusatus. §. licet Ioan. And.

propter hoc intelligitur ecclesia interdicta: vnde alij clerici licite celebrant in illa. ad hoc. sup. eo. lib. de priuil. per exemptionem. in fi.
ADDITIO. Sed per eandem decre. vr ꝙ interdicta ecclesia, interdicti sint eius clerici, sicut exempti sunt exempta ecclesia. Sed contrarium sumitur inf. §. proxi. quo ad nõ culpabiles. & ad decret. per exemptionẽ. responde per regulam, in pœnis. inf. de regu. iur. & per decre. statutum. sup. de ele. eo. lib. Io. And.

SI sententia.] Sunt duæ partes, quæ patent, prima soluit dubium & excipit: ibi, Nisi: & solutionem declarat: ibi, Vnde. secunda: ibi, Cęterum. soluit secundum dubium duas limitationes interferens: ibi, Qui culpabiles, & ibi: Dummodo Tertio: ibi, Cum vero. soluit tertium, rationem interferens: ibi, Ne sententia.

CASVS. Ponamus quód clericus ciuitatis Pictaueñ. est interdictus, vtrum etiam populus? Respondet ꝙ non. Sed ponamus ꝙ ꝓpter delictum domini vel maioris huius ciuitatis fuit ciuitas interdicta: nunquid ciues q non sunt culpabiles possunt audire diuina extra ciuitatem? Respõdet ꝓ sic: non ãt in ciuitate. Sed ponamus ꝙ eps Pictaueñ. supposuit interdicto ecclesiastico populum istius ciuitatis, vtrum sola vniuersitas videat interdicta, vel etiam omnes particulares de populo sint interdicti; Respondet ꝙ non solum tota vniuersitas videtur interdicta, sed etiã omnes particulares ciuitatis. No. primo ꝙ licet de iure cõi sententia excõicationis non possit proferri in collegium siue vniuersitatem, tñ potest proferri sententia interdicti; & in hoc differunt sententia excõicationis & interdictum. Not. ꝙ interdicto clero alicuius loci, non vr interdictus populus: nec econtra, interdicto populo nõ vr clerus interdictus: Nam licet appellatione populi comprehendunt omnes ciues, nõ tamen comprehenduntur omnes homines alterius professionis, vt sunt clerici: Nã duo sunt genera hominũ: quidam sunt clerici, alij sunt laici. Not. ꝓ interdicto loco non videntur ciues siue habitatores loci interdicti: ideo extra locum interdictum poterunt audire verba diuina. No. effectum interdicti qñ profertur in personã videlicet, vt illi personæ, denegetur auditio diuinorũ officiorũ, & etiam denegetur sacramenta: tamen sacramentum baptismi, confirmationis, & pęnitentiæ possunt recipi ab interdicto, & etiam in loco interdicto.

No. primo quod operetur interdictũ in hominẽ: q talis non dẽt recipi ad diuina. No. ꝙ interdictum põt proferri ĩ vniuersitatẽ, licet secus sit ĩ excõicatione. s. eo. tit. & li. Roma na. §. vniuersitatẽ. Dominicus.

debet: Nisi excessus enormitas vel alia causa rationabilis [a] eos suaserit detinendos.

¶ Idem.

¶ *Interdicto clero non est interdictus populus, nec econuerso Interdicta ciuitate, propter delictum domini, ciues non interdicti extra ipsam audiunt diuina. Interdicto populo singulares de populo intelligunt interdicti hoc dicit. Io. And.*

CAP. XI.

SI sententia [b] interdicti proferatur in clerum [c] nõ intelligitur nisi aliud sit expressum in ea, interdictus populus: nec etiam econuerso [d]. Vnde vno interdicto ipsorum, alius licite admittitur ad diuina. ¶ Cæterum cum propter delictum domini [e] vel rectoris, est ciuitas interdicta: ciues eiusdem (qui culpabiles non existunt, dũmodo & ipsi propter dominum vel rectorem puniendum in eis nõ fue-10 rint interdicti [f]) possunt extra [g] ipsam licite interesse diuinis. ¶ Cum vero alicuius terræ populus in terdicto nodatur, singula res ex eo personę, quas interdictas esse constat (ne sententia effectu ca-20 reat [h], cũ diuinorum auditio, & sacramentorum perceptio populo, vt vniuersis non competant [i]) non debent alicubi [k] (casibus expressis [l] à iure dũ-30 taxat exceptis) audire diuina, vel ecclesiastica recipere sacramenta.

¶ Idem.

¶ *Interdicta ciuitate suburbia & continentia ædificia dicuntur interdicta Et interdi-40 cta ecclesia, capella contigua & cœmeterium contiguum dicitur interdictum. hoc dicit Ioan. And.*

[Glo. seq. fortificat textũ per tria iura sibi contraria, & soluit.]

d ¶ Econuerso.] hoc idem probabat olim per decr. prædi. ex parte. vbi lata fuit sententia interdicti in clerũ & populũ. sed ibi vnũ esset superfluum, si interdicto vno, intelligeretur alterum interdictum. & ad idem s. de præben. cap. I. 64. dist. nosse. cum si. videt tamen arg. contra instit. de iur. nat. §. plebiscitum. vbi appellatione populi vniuersi ciues intelliguntur, etiam cõnumeratis patritijs & senatoribus: sed illi eiusdem professionis sunt: isti vero alterius. ad idem 12. quæst. I. duo sunt, sicut & expresso laico in rescripto per generalẽ clausulam, non conuenitur clericus, vt not. sup. de rescrip. sedes.

[Prima glossa summat, & dicit quid approbet, & declaret.

b ¶ Si sententia.] Interdicto clero non est interdictus populus, nec econuerso. interdicta ciuitate propter delictum domini, ciues non interdicti extra ipsam audiũt diuina: interdicto populo singulares de populo intelliguntur interdicti hoc dicit. Et approbat primum dictũ quod notat Host. sup. de priui. ex parte. super verbo: populum. Secundum & tertium declarant notata per Ber. Inno. & Host. sup. de priuil. quod nonnullis.

Interdicto clero alicuius ecclę ꝓp hoc nõ intelligitur ecclesia ĩ terdicta.

c ¶ In clerum.] interdicto clero alicuius ecclesię, nõ

e ¶ Domini.] nota qa secus si ꝓp delictum ciuium: & hoc etiam patet inf. dũ dicit q culpabiles nõ existunt.
f ¶ Interdicti.] aliud ergo est interdicere solum ciuita-50 tem, aliud ciuitatem & ciues; Aliud ciues tantum.] Et not. ꝙ pęna spirituali, scilicet interdicti bene punitur vnus per delicto alterius. de hoc 1. q. 4. in summa. 24 q. 3. in summa. si igitur sunt interdicti, audire non possunt diuina. inf. §. prox.
g ¶ Extra ipsam.] ciuitatem intelligas, & extra continentiam. inf. §. prox.
h ¶ Careat.] & sic violaretur neruus ecclesiasticæ disciplinæ: quod esse non debet. supra de consue. cum 60 inter vos. & sic not. intelligendum, vt res potius valeat quàm pereat. supra de verb. sig. abbate. ff. de re. du. l. quotiens.
i ¶ Non competant.] quia vniuersitas est res inanimata, in qua non cadunt talia. sup. eo. ti. & li. Romana in fi. 1 vbi autem tractamus de his quæ vniuersitati cõpetũt: ita dicitur illud esse penes vniuersitatem quod non penes singulos. ff. de in ius vo. l. sed si hac. §. q manumittitur canonizata. 13. q. 2. qui manumittitur. populus aũt est idem hodie, qui fuit ante centũ annos: vnde tunc interdicto populo & nondum relaxato, qui nunc est, dicitur interdictus. 7. q. I. denique. 16. dist. habeo. ff. de iudi. proponebatur.
k ¶ Alicubi.] etiam in loco non interdicto.
l ¶ Expressis à iure.] s. c. vlt. quo ad diuina. quo ad sacraméta habes s. de pę. & remis. ꝙ in te. & inf. c. quoniã.

1 Nã vt ibi satis scripsi, ista cadsit in aiam rationalẽ, & psonam verã nõ repræsentatam. Io. And.

Si ciui-

SI ciuitas.] Sunt duæ partes, secunda: ibi, Ratione. Prima soluit dubium, & obiectioni respōdet: ibi, Nam licet Secunda pars distinguit secundum membrum: ibi, Secus. Ioan. An.

CASVS. Ponamus ꝙ Papa vel legatus vel alius iudex ecclesiasticus supposuit hāc ciuitatem sub īterdicto ecclesiastico, non facta mentione de suburbijs, & burgo sancti Hylarij, quod non est de ciuitate: vtrum interdicta ciuitate dicantur suburbia esse interdicta? Rñdet ꝙ sic: ita ꝙ non est licitum populo audire diuina in suburbijs: aliàs interdictū esset modici effectus: nam habitatores de facili haberent accessum ad suburbia. Sed ponamꝰ ꝙ aliqua ecclesia est supposita interdicto: vtrum capellæ ipsi cōtiguę sint interdictæ? Rñdet ꝙ sic: & nō solum capellę, sed cœmeteriū proximum. Not. primo ꝙ differentia est inter ciuitatem, castrū, oppidum, vrbem, & villam: Nam ciuitas dr̄ ciuiū vnitas: & sic ædificia & structurę murorum non dicunt ciuitas, (sed cōgregatio hominum appellaī ciuitas) sed appellatur vrbs: nec est de substantia ciuitatis ꝙ ibi sit eps: Nam antequam essent epi, erant ciuitates: & administrabant epi cōiter, sed voluerunt contēdere inter se: ideo fuerūt dictincti: ita ꝙ vnus administraret infra certos limites: & sedes eius collocareī inter ciues. Castrum dr̄ quasi casa arcta: nam non debet esse diffusum, ne tēpore guerræ egeat magna custodia hominum & victualibus. Oppidum dicitur magnū & amplum castrum, & necesse est ꝙ sit amplū, vt homines tēpore guerrarū possint in eo retrahere bona sua. Villa stricte accipiēdo, accipitur pro illa parua casa, q̄ est in rure ordinata ad reponendū instrumēta agri, vt sunt aliqui in agris & vineis suis, qui hñt aliquā paruam casam, in qua reponunt instrumenta sua: sed large accipitur pro congregatione hominum se collocantium infra ædificia, quæ non sunt vallata muris, nec clausula murorum ambitu. Not. quòd in loco interdicto non est quis sepeliendus.

†Et an ap pſone ciuitatis, veniāt terrę sibi recomendatæ vide Anc. in cle. ne Romani. §. fane. de elect. vbi asserit nō venire, & q̄ sit rō, vide Curtiū Iuni. cōsi. 204. lib. 2. ti. 2 & q d veniat a pſone ciuitatis stra dit Fel. in c. Rodulphus. ex de rescri.

CAP. XVII.

SI ciuitas [a] †, castrum, aut villa subijciantur ecclesiastico interdicto: illorum suburbia [b], & continentia ædificia eo ipso intelligi volumus interdicta. Nam licet prædicta [c] videātur aliàs murorum ambitu terminari: hoc tamen casu ne vilipendi [d] valeat sentētia interdicti (quod fieret, si posset ī ipsorum suburbijs, vel continentibus [e] ædificijs licite celebrari vt prius [f]) expedit interpretationē fieri latiorē. ¶ Ratione quoque simile, si sit ecclesia interdicto [supposita †, vel] subiecta: nec in capella eius celebrari, nec in cœmeterio ipsius eidem ecclesiæ contiguis [g] poterit sepeliri [h]. Secus si ei contigua non existant [i].

[Prima glossa summat.]

a ¶ Si ciuitas.] interdicta ciuitate, suburbia, & cōtinētia ædificia dicuntur interdicta: Et interdicta ecclesia capella contigua & cœmeterium contiguum dicitur interdictum, hoc dicit.

b ¶ Suburbia.] ad idem ff. de verb. sig. l. 2. & l. ędificia, & l. vt Alphenus. & l. qui in continentibus.

c ¶ Prædicta.] scilicet ciuitas, castrum, vel villa.

d ¶ Vilipendi.] ad idem sup. c. proxi. in fi. & sup de cōsue cum inter vos.

ADDITIO. In c. sup. proxi. interdictum eneruabatur, vel effectu carebat, hic aliqualem effectum habebat, sed vilipendebatur, & concor. sup. de priui. vt priuilegia. in fin. Ioan. And.

e ¶ Continentibus.] satis videtur iudicis arbitrio relinquendum quæ dicantur continentia ædificia, & non dicit, contiguis, vt proximo responso.

f ¶ Vt prius.] hoc dicit: quia celebrari potest licet nō vt prius. inf. c. vlt.

g ¶ Contiguis.] contigua sunt, quorum extrema se in uicem contingunt.

ADDITIO. Vide quod dixi eod. lib. de consec. eccl. vel alta. c. vnico. super glos. contigua. Ioan. And.

[Glo. se. q. dat simile: quærit, & soluit.]

h ¶ Sepeliri.] est si. s̄. eo. is cui. 2. respon. si. n. alicui interdicitur ingressus ecclesiæ, & sepultura cœmeterij, vt ibi. Sed pone tunc temporis aliquem ibi sepultū, & postea relaxatū est interdictum: nunquid talis exhumabitur? non, si pænitens decesserit secundum Innocen. qui hoc not. s̄. de exces. prǣla. ca. vlt. quia res deuenit ad eū casum, &c. Host. not. contra. s̄. de conse. eccl. vel alta. cōsuluisti.

ADDITIO. Facit quod not. eo. tit. à nobis 2. in fin. pen. glo. & vide quod not. in cle. de sepul. eos qui. in gl. sed qui. Ioan. And.

i ¶ Existant.] idem habuimꝰ in pollutione. sup. eo. lib. de consec. ecclesi. vel alta. c. vnico. Est autem secus ecōtrario, vt ibi: s. q̄d cœmeterio īterdicto, nō dicitur interdicta ecclesia etiam contigua: & ibi patet ratio.

† Hæc duo verba: supposita, vel. desunt in manuscriptis codicibus.

¶ Idem.

¶ Celebrans scienter in ecclesia polluta, vel præsente excommunicato maiori excommunicatione, irregularitatē non contrahit. Dominicus.

CAP. XVIII.

IS qui [k] in ecclesia san

IS qui in.] Duæ sunt partes, secunda: ibi, Is vero. Prima soluit duo dubia, secundum: ibi, Vel qui. & rōnem interserit: ibi, Cum id. Secunda ponit pęnam violātis interdictum, declarando quis violet, & quid importet pœna. Ioan. And.

CASVS. Aliquis Titius in ecclesia aliquem iniuriose verberauit vsque ad sanguinis effusionem: vel aliquam mulierem cognouit carnaliter, etiam vxorem propriam, & sic ecclesia est polluta: nunquid celebrantes in tali ecclesia polluta efficiuntur irregulares? Rñdet ꝙ non: nam celebrantes in loco polluto non contrahunt irregularitatem, nisi fuerit cautum in iure & expressum. Idē dicendum est de illo, qui celebrat sciēter præsente excommunicato maiori excōmunicatione. Sed ponamus ꝙ aliqua ecclesia est supposita interdicto ecclesiastico: aliquis i ea celebrauit: vtrū efficiatur irregularis? Rñdetur ꝙ sic: nisi impetret à Romano Pontifice, vt possit celebrare diuina etiam in loco interdicto: & talem celebrātem in loco interdicto solus Papa potest absoluere: & efficitur talis celebrans ineligibilis actiue & passiue: hoc est nō potest eligere nec eligi. Not primo ꝙ effusione sanguinis humani iniuriose facta, polluitur ecclesia. Not. ꝙ in ecclesia polluta non dēt diuina celebrari: sed prius per epopum dēt talis ecclesia reconciliari. Not. ꝙ celebrans diuina in ecclesia polluta, est puniēdus ad arbitrium superioris. Nota quòd celebrās in loco interdicto contrahit irregularitatem: puta quòd irregularis efficitur ineligibilis actiue & passiue. Nota quod celebrās præsente excommunicato, non contrahit irregularitatē: sed est proximus irregularitati, quia est suspensus: & durante suspensione non dēt celebrare; & si faceret, est puniendus.

Not. primo duos actus per quos ecclesia polluitur, de quo sup. de cōsec. eccl. cap. vnico. eo. lib. Nota secundo, ꝙ ille dr̄ temerarie agere, qui scienter facit actū à iure sibi prohibitum, de quo sup. de ele. auaritiæ. eo. li. Dominicus.

[Prima glo. dicit quid declaret.]

K ¶ Is qui.] declarat & approbat quæ not. Ber. sup. de priuileg. tuarum. in 2. gl. Inno. & Hostien. de excessib. prælat. tanta.

ADDIIO. Et Hostien. de consec ecc. cap. fin. Pet. & Abbas de præb. in Lateranen. Guil. in Spec. tit. 2. §. iuxta, ver. illud quoque, vbi etiam dicit idem de clebrante in Ecclesia, cuius ostia clausit episcopꝰ, & reliquias sustulit propter discordiam patronorum, de iure patro. c. 1. & 2. Ioan. And.

a ¶ Sang-

guinis a,aut seminis effusione poluta, Vel qui præsentibus maiori excō municatione nodatis b, scienter celebrare præsumit:licet in hoc temerarie agat, irregularitatis tamen c (cum id non sit expressum in iure d) laqueum non incurrit.

¶ *Scienter celebrans in loco interdicto, in casibus non permissis, irregularis & ineligibilis est.h.d.Dom.*

¶ Is vero qui scienter e in loco celebrat supposito interdicto (nisi super hoc priuilegiatus existat, aut à iure f sit concessum eidem) irregularitatem incurrit: à qua nequit per alium, quàm per Romanum Pontificem liberari g,& adeo efficitur ineligibilis h quòd nec ad eligendum cum i alijs debebit admitti.

a ¶ Sanguinis.]intelligas humani & iniuriosi.de semine etiam intelligas humano etiam vxorio, & de hoc vide plenius.s̃.eo li.de consecra.ecc.vel.alta.c.vnico.
b ¶ Nodatis.]istis interdictus est ingressus ecclesiæ.s̃. eo.lib.de priuileg.eporum. [Vide ꝙ ibi dixi super gl. pe.]Vnde caueat, qa proximus est irregularitati.s̃. eo. tit. is cui. 1.respon.Ioan.And.
c ¶ Tamen.] alias,inde.aliàs,tamen.
d ¶ In iure.] Suspensi ergo à confessoribus suis ab officio ad certum tempus, eadem ratione si celebrant, non incurrunt irregularitatem.
ADDITIO. Idem Hostien. de cleri. excom.mini.ca.si. & Guli.in præalleg.§. iusta. ver.in suspensis.Ioan. And.
e ¶ Scienter.] secus ergo si ignoranter: nisi talis esset ignorantia, quæ excusare non deberet. s̃. de cle.excō. mi. Apostolicæ. supra postu.c.1.
f ¶ A iure.] sup. eo. c. vlti.
g ¶ Liberari.]ad idem sup.de cleri.excō.mi. Apostolicæ. sup. eod. de re iudi. c.1. & sup. eo.tit.& lib.c.1.
h ¶ Ineligibilis.] & etiam impostulabilis. sup.de postul.c.1.quia violans interdictum, etiam postulari non potest,vt ibi.
i ¶ Cum alijs.] amittit ergo potestatē eligendi actiuam & passiuam, & de hoc solet recitari s̃. elect.ne pro defectu.

QVoniam.] Ponit dictum, cuius rationem vrgentem præmittit.Ioan.And.
¶ Pro intellectu c.est præsupponendum primo, quòd sacramentum baptismi & sacramentum confirmationis tempore interdicti licite cōferuntur.Item præsupponitur secundo,quòd in his duobus sacramentis vtimur chrismate:nam in sacramento baptismatis imponitur per presbyterum in vertice capitis: & in sacramento confirmationis per episcopum.Item est præsupponendum ꝙ chrismate veteri non est vtendum:nam chrisma debet comburi in fine anni.
CASVS. Certum est ꝙ sacramentum baptismatis & cōfirmationis possunt conferri tempore interdicti:Or ponamꝰ ꝙ ciuitas Pictauen.fuit supposita interdicto, vtrum chrisma tempore cœnæ possit confisci in ciuitate Pictauen. Respondet ꝙ sic:quia in die cœnę Domini pro exercitio illius anni debet confici chrisma propter indigentiam:quia non vtimur chrismate veteri post annum.Nota quòd permisso tempore prohibito, vsu rei,intelligitur esse permissa creatio illius rei:Et sic permisso consecutiuo, necessario videtur permissum antecedens.Dominicus.
[Prima glo.ponit summam, & quid declaret.]
K ¶ Quoniam.] tempore interdicti chrisma die cœnę Domini cōfici pōt:& causam reddit. Et declarat not. per Hostien.supra eod. permittimus, per quam olim probatur quod hic dicitur.

¶ Idem.

¶*Tempore interdicti chrisma die cœnæ Domini confici potest.h.d.*

CAP. XIX.

QVoniam k † in baptismo l & confirmatione(quę m nedū pueris, sed & adultis n propter moræ periculum exhiberi possunt licite tempore interdicti o) chrismatis vtimur vnctione: posse (licet terra interdicta existat) chrisma die cœnæ Domini confici, dubium p non existit.

¶ Idem.

¶ *Suspensus ab ingressu ecclesiæ, in ea diuina celebrans est irregularis. Et moriens impœnitens suspensione illa durante, caret ecclesiastica sepultura. Et suspensio ab ingressu ecclesiæ vel officio, per appellationem sequentē non suspenditur.h.d.Dom.*

CAP. XX.

IS

l ¶ Baptismo.] post baptismum enim sacerdos vngit chismate in vertice non in fronte:ꝙ est sollus r episcopi.s̃.de consue.quanto,primum patet de conse.distinct.4 postquam,& duobus c.seq. & cap. presbyteris. & cap. nullus ministrorum.
m ¶ Quæ.]scilicet baptismus & confirmatio.
n ¶ Adultis.] idem hodie in pænitentia. quod dic vt ĩ.eo.c.vl.
o ¶ Interdicti.] vt s̃. eo.responso & sup.de spon.non est vobis.
ADDITIO Et vide quod de matrimonio & ordine ibi dixi post Inno. Tamen est aduertendum, ꝙ illa iura loquebantur de baptismo paruulorū tantum : hic exprimitr de adultis : quod placuerat Vin. in decret. responso. in antiq. Io. And.
[Vltima glossa iustificat textum.]
p ¶ Dubium non existit.] quasi dicat, concesso baptismo & confirmatione tēpore interdicti, satis est concessum confici chrisma. Et est ratio:quia vetus chrisma non debet esse vsui:nec de illo veteri chrismate ďbet quis chrismari:& deponitur sacerdos,q de illo veteri chrismate vngit baptizatum, nisi in mortis articulo.de consecra.distin. 4.si quis de alio,vnde omni anno in die cœnæ debet chrisma confisci,& vetus cremari.de consecra.disti.3. litteris,vere ergo insurgit huius decreta.dictū:quia si tempore interdicti permittunt sacramenta, in quibus vtimur chrismate: & vetus chrisma non debet esse vsui:ergo restat quòd permissum intelligitur eo tempore die cœnæ chrisma conficere:quia concesso principali, & accessorium,infra de regu. iur. accessorium, cum suis concor.
ADDITIO.Ioan. Mon.alleg.sup.de offic.deleg.præterea ff.de procur.ad rem mobilem, & l. ad legatum. Ioan.And.

IS cui.] Diuisio patet:quia sunt tria dicta. Ioan. An.
CASVS.Alicui est interdictus ingressus Ecclesiæ: quamuis esset exemptus vel non exemptus secūdum aliquos:puta quòd iudex ecclesiasticus aliquem suū subditum excōmunicauit non in scriptis vel alio modo:certum est ꝙ sibi interdictus est ingressus ecclesiæ:Ponamus quòd durāte interdicto ingressus Ecclesiæ talis celebrat,nunquid efficitur irregularis?Certū est quòd sic.Sed ponamus quòd alicui est interdictus ingressus Ecclesiæ:durante interdicto non est ingressus ecclesiam,nec celebrauit diuina:& sic non contraxit notam irregularitatis:sed antequam esset finita illa interdictio,mortuus est:vtrum sit ei interdictus ingressus cœmeterij vel ecclesiæ?Rn̄det ꝙ sic:ideo post mortem nō debet sepeliri in cœmeterio ecclesiastico: nisi interdictum fuerit relaxatum. Sed ponamus quòd

r Vide cōcil.Tr.ses. 7. de confirmatiōe can. 3.vbi scribitῖta: Siquis dixerit sanctæ cōfirmationis ordinariū ministrū nō esse solū episcopum, sed quemuis simplicē sacerdotē anathema sit.

† Vid̄ textū, & ibi doctores in c. non est.in fine extra de sponsalib.

ꝙ aliquis fuit suspẽsus vel interdict⁹: Ille appellauit, vtrum per appellationem sit suspensa sententia interdicti vel suspensionis? Respondet ꝙ non. Nota primo ꝙ vbi interdicitur principale, censetur interdictũ cõsequens & proueniens ex illo. Nota secundo ꝙ suspẽsus efficitur irregularis quęcũque diuina officia celebret d̃ quo per Innocen. cap fin. de excel. præla. Dominicus.

[Prima glossa dicit quid approbet.]

a ¶ Is cui.] Approbatur quod not. Inno. & Host. supra eo. sacro. ADDITIO. Quia Inno. videbatur cõtra riũ diceret in decret. cũ medicinalis. supra eo. & ideo vide quod ibi scripsi super glossa de hac.

b ¶ Interdictus.] ab homine vel à iure. supra eo. sacro. supra eo. tit. & li. c. 1. §. si quis. & supra eo. lib de priuil. episcoporum. cum similibus.

c ¶ in ea.] Ergo secus si extra eam: & hoc no. etiam supra vbi dixit in ipso. si igitur sub aere, vel sub tentorio, vel in domo priuata celebret vel concelebret: forte celebrantibus cum altari viatico, vt sup. de priuilegijs, in his & infr. eo. tit. cap. vlt. irregularis non erit.

ADDITIO. Idem Inn. & Host. in dec. sacro & Gul. in Spec. de leg. §. iuxta. ver. quid si quis suspenditur, & Archid. hic, & s̃. de offi. leg. 2. Ioan. And.

[Glo. seq. dat simile, & quæstionem soluit.]

d ¶ Cœmeterio.] Sicut ergo interdicta ecclesia, interdictum est cœmeterium. supra eo. si ciuitas. in fi. [isto libro.] ita interdicto mihi ingressu ecclesiæ, & cœmeterij, vt hic: nec hic distinguendum credo, an cœmeteriũ sit cõtiguũ vel nõ, vt ibi distinguitur: quia illa distinctio habet locum vbi res interdicitur, s. ecclesia: quia res ecclesiastica contigua ipsi ecclesiæ interdictæ est interdicta, vt ibi: sed vbi refertur interdictum ad hominem, vt hic, quid ad eam, an cœmeterium non sit contiguum vel sit? & per hoc illuderentur censuræ si posset in isto, licet non in illo cœmeterio sepeliri.

ADDITIO. Et talis illusio reprobatur, sup. eo. tit. & lib. & sententia. §. vlt. & c. seq. 1. respon. cum concor. & infra. eo. eos qui. Ioan. And.

[Glo. seq. alleg. cõcor. secundo soluit quæstionẽ: tertio quęrit & remittit, duas opiniões ponit, & soluit.]

e ¶ Sequentẽ.] ista ergo sunt paria quo ad hoc. sicut quo ad id. s̃. eo. tit. ca. 1. & supra eo. statutum. isto lib. cum si. & concor. ad hoc s̃. de appel. ad hæc quoniam Et intelligas proprie de suspensione ab ingressu ecclesiæ, vel diuinorum, vt sonat littera: quia in suspensione à temporalibus puta ingressu possessionis vel properij, vel interdicto aqua & igni 1 non haberet hoc locũ. ff. de appel. l. non tantum. taliũ enim suspensionum vel interdictorum effectus bene suspenditur ꝑ appellationem sequentem: nisi esset casus in quo ad damnatum publice interest statim puniri. ff. eod. constitutum. Quid in suspensione à beneficio? de hoc ꝑ Innocen. & Hostien. in prædi. decret. ad hæc quoniã. & placuit Innocen. 2 ꝙ in omni suspẽsione ecclesiastica non suspendat appellatio. Hostien. distinguit: aut suspenditur à beneficio: & tunc cum ipsum beneficiũ spirituale sit, vera est hæc opinio: aut suspenditur à ꝑceptione beneficij, de qua constat quòd est tẽporalis: & tunc bene suspendet appellatio eius effectũ. Idem s̃m eum si dicat, suspendo te a præbenda: secus si dicat, suspendo te à canonia: q̃a illa spiritualis est satis videret 3 ꝑ hãc decretalem ꝙ suspensio à beneficio bene releuetur per appellationẽ sequentem: cum hic dicat, ab officio & ab ingressu ecclesiæ, & si idem esset in suspensione beneficij, hoc expressisset. Puto igitur solum in his mere spiritualibus, per quæ ligatur anima, decreta. hanc locum habere.

1 ff. de ser uis expor tãdis. cui pacto. ff. de inter. & relega. per totũ. Io. Andr.

2 Licet Arc. cõtrariã opinionẽ sibi attribuat. Ioã. And.

3 Idẽ hic Archi. eadẽ ratiõe Io. Andr.

† In manuscript. codicib. ita: nisi prius penituerit, &c.

cui a est ecclesiæ interdictus b ingressus (cum sibi per cõsequens censeatur in ipsa diuinorũ celebratio interdicta) irregularis efficitur, si contra interdictum huiusmodi diuinis in ea c se ingerat, in suo agens officio sicut prius. Talis quoque si hoc interdicto durante decedat: nõ debet in ecclesia, vel cœmeterio d ecclesiastico (nisi † pęnituerit) sepeliri. ¶ Sane sicut excõmunicatio, sic ab officio vel ab ingressu ecclesiæ lata suspẽsio, aut ipsius effectus, per appellationẽ sequẽtem e minime suspenduntur.

¶ Idem.

¶ *Religiosum clericum verberantem, absoluit episcopus eo casu quo absolueret clericum. h. d. Dominicus.*

CAP. XXI.

Religioso f, qui manus violentas in clericum sæcularem iniecit (ne hoc prætextu habeat materiam euagandi) poterit ab episcopo eo g casu absolutionis beneficiũ exhiberi h, quo sæculari

Religioso.] Diuisio patet. secũda: ibi, Quamuis. Et satis se summat. Ioan. And.

CASVS. Habemus ꝙ si religiosi alicuius monasterij se verberauerint in claustris monasterij, ꝙ abbas illos potest absoluere in illis casibus, in quibus episcopus potest absoluere. Item habem⁹, ꝙ si religiosus iniecerit manus violẽtes in clericũ, dẽt absolui à Papa: & non potest absolui ab alio quã à Papa. Sed vtrum hoc sit verũ indistincte, siue iniectio violenta sit leuis vel attrox? Respõdet quòd iura hoc dicentia sunt intelligenda in his casibus, in quib. q̃s inijciens manus violentas in clericum non posset ab solui à suo episcopo: Nam etiam si sit inops religiosus vel detentus infirmitate, vel alia causa legitima possit excusari, vt non accipiat iter Romam: põt eũ episcopus absoluere etiã de casibus reseruatis sedi Apostolicæ. Sed ponamus ꝙ quidam Titius laicus intrauit religionem eo animo, vt elapso anno probationis faceret professionem: accidit quòd durante anno probationis aliquis iniecit manus violentas in eum: vtrum sit excommunicatus? Respondet ꝙ sic: eo ꝙ erat spes de clericatu & religione. Nota quòd religiosis est interdicta vagatio. ad hoc supra ne. cle. vel mo. ca. 2. eo. lib. Dominicus.

[Prima glossa dicit quid declaret, & approbet & reprobet.]

f ¶ Religioso.] Prima pars declarat decre. s̃. eo. cũ illorum. vers. quòd clericum. Secunda reprobat quod no. Inno. & Abbas supra de regul. iur. statuimus. & approbat quod ibi no Host. & supra eo. c. 2.

g ¶ Eo casu.] puta quia leuiter 4 percussit supra c. paruenit. Vel est debilis vel delicatus supra. eo. mulieres. & c. ea noscitur. Vel est æger, vel in mortis articulo. s̃. eo. q̃d de his. Vel habet inimicitias capitales. supra e. de cętero. idem in similibus.

[Glossa sequens obijcit, & soluit.]

h ¶ Exhiberi.] Contrarium videbatur per decre. ꝑdictam c. um illorũ. vbi dicitur, ꝙ si clericum percusserit sæcularem, non nisi per sedem Apostolicam (vt scandalum euitetur) absolutionis beneficium poterit promereri: vnde videbatur quòd indistincte monachus percutiens clericum absoluendus esset à solo Papa ꝑpter scandalum, quod est cum monachus clericum ꝑcutit: cum dignior 5 sit cœtus clericorum. 16. quæst. 1. legi. sed textus ille sane debet intelligi secundũ determinationũ huius decre. nec enim pro eo quòd monachi sunt, debet eorum cõditio esse deterior. 16. q. 1. sunt nõnulli. in fi. Et puto ꝙ si monachus non hẽt vñ

4 Nõ ergo restringo ad leuissimã. sup quo vide q̃d ibi satis no. su ꝑ fi. 1. gl. Io. Andr.

5 Similis gl. in cap. qualiter. lo. 2. ext. d̃ accusa. sed qualiter hoc possit intelligi. vide B. Th. 2. 2. q. 184. ꝑ totũ. & cap. 186. art. 1.

vadat: &

vadat:& monasterium etiam pauperrimum, sibi proui dere non potest: absoluet illum episcopus eo iure quo absoluit inopes. s. eo. c. quod de his.

[Glo. seq. reci. per contrarium.]

a ¶ Seculari clerico.] supple vel laico.

b ¶ Non possit.] & ob hanc causã dicebant Inn. & Abbas contra rium in prædi. decre. statuimus, & pro eis facit lex. ff. de statuli. l. statuliber. vbi statuilibet quæ facit me dio tempore, facit vt seruus, non vt liber: sed contrarium est ve rum, vt hic. Nec obstat ꝙ cras poterit lai cari: quia idem in cle rico seculari in mino ribus ordinibus: & pterea tunc est ecclesia stica persona. 18. q. 4. quisquis.

† Vide Felinũ in c. cũ deputati. extra de iudi. & Iasonẽ I l. penul. ff. de iurisdi. om. iu.

c ¶ Violentas.] idem puto si volentes in ca su s. eod. contingit. 1.

d ¶ A canone.] 17. q. 4. si quis suadẽte. quo priuilegio etiã interdum gaudet clericus coniugatus. supra eo. lib. de cleric. coniug. cap. vnico.

clerico [a] posset, si alium clericum percussisset.

¶ *Verberans nouitium religionis, excommunicationem incurrit. h. d Dominicus.*

¶ Quamuis † autẽ is qui religionem ingreditur, re ligiosus censeri cum esse ctu non possit [b], donec sit tacite vel expresse ꝓfessus: si quis tamen violentas [c] manus in eum iniji ciat, excommunicationis latæ à canone [d] vinculũ non euadit.

Idem.

¶ *Absolutus propter mortis periculum vel aliud impedimentum ab eo, à quo aliàs non poterat: si cessante impedimento se non præsentat cũ cõmode potest, ei à quo aliàs absolui debebat, recidit in eã dem sententiam. Idem in ab soluto, qui se debet alicuius conspectui præsentare, si hoc non faciat. Ioan. And.*

CAP. XXII.

EOs qui [e] à snĩa cano nis [f] vel hominis (cũ ad illum, à quo aliàs de iure fuerant absoluendi, nequeunt propter immi nẽtis mortis articulũ, aut periculum vel aliud impedimentum ab eo à quo aliàs non poterat: si cessante impedimento se non præsentat cum cõmode potest, ei à quo aliàs absolui debebat, recidit in eandem sententiam. Idem in absoluto, qui se debet alicuius conspectui præsentare, si hoc non faciat.

EOs qui.] Sunt duæ partes, quę patent. Secunda ibi Idem.

¶ *Pro intellectu* huius cap. est præsupponendũ ꝙ inci dens in canonem, si quis suadente diabolo. 17. q. 4. nõ potest absolui à suo episcopo, sed à solo Papa, si iniectio fuerit enormis. Idem dicunt aliqui et si iniectio fuerit mediocris: & hoc nisi in articulo mortis, vel nisi haberet aliquod aliud legitimum impedimentum, vt non posset ire ad Papam pro obtinenda sua absolutione.

CASVS. Inieci manus violentas in clericum & atro citer, & sic sum excommunicatus, à qua excommuni catione non possum absolui nisi à Papa: sed eo ꝙ erã in periculo mortis constitutus propter infirmitatem, vel eo quia volebam intrare bellum vel mare, petij be neficium absolutionis à meo diœcesano vel simplici sacerdote, fui absolutus, lapso impedimento perueni ad sanitatem, vel fui regressus à bello vel mari, nun quid tã cito q̃ potero debeo adire Papã pro obtinen dã absolutione; quia me absoluens absoluit cum hac cautione, vt parerem mãdatis Papæ? Respondet ꝙ sic: & si non fecero, ipso facto incido in pristinam excõ municationem. Sed quid, cum incidissem in excommunicationem pristinam, accessi ad Papam & obtinui absolutionem sub hac forma, quòd Papa me absolue bat: sed quia ignorabat qualitatem meam & meas facultates, remisit me ad meum diœcesanum pro pœni tentia suscipienda & satisfactione: & iniunxit mihi, vt intra tres menses præsentarẽ me conspectui diœce sani: intra illum terminum non præsentaui me coram meo diœcesano: nunquid reincidam in pristinam sen tentiam excommunicationis: certe sic.

Nota primo quòd constitutus in periculo mortis po test absolui à sententia canonis vel hominis, & à sim plici sacerdote: etiam si absolutio sit reseruata Romano Pontifici. Nam in reseruatis Apostolicæ sedi excipitur periculum mortis. Et in periculo mortis potest quis absolui à simplici sacerdote à quacanque excommunicatione.

No. duos casus in quibus absolutus ipso facto inci dit in pristinã excõicationẽ regulariter cõtractã. Primus casus quando fuit absolutus propter imminens periculum, qui cessante periculo non potuisset absolui nisi à Papa: & se præsentare debet coram Papa quã citius potest cessante periculo. Alius casus est, quãdo quis absolutus fuit à Papa, qui Papa cum remisit ad diœcesanum vel ad aliũ: si non repræsentat se intra tempus, ipso facto incidit in pristinam excõmunicationem. Nota insuper, ꝙ quandoque sententia canonis & hominis æquiparantur. Nota vltimo ꝙ absolutio facta ab excommunicatione per illũ qui non est iudex propter periculum imminens, nõ est apta durare perpetuo, sed tantum limitatur ad tẽpus impedimenti. Dominicus.

[Gl. prima dicit q d corrigit, & summat.]

e ¶ Eos qui.] Corrigit notata ꝑ Ber. & alios s. eo. de cætero. Et hoc dicit; Absolutus propter mortis periculũ vel aliud impedimẽtum ab eo à quo aliàs non poterat: si cessante impedimento se non præsentat cum cõmode potest, ei à quo aliàs absolui debebat, recidit in eandem sententiam. Idem in absoluto, qui se debet alicuius conspectui præsentare, si hoc non faciat.

[Glo. secũda enumerat xxxij. casus excõmunicatio nũ huius libri: & remittit ad lij. casus Clementinarũ.]

f ¶ Canonis.] multi sunt casus 1, in quibus est qs ex communicatus à canone: & quidem scilicet 32. inducuntur per cõstitutiones huius sexti 1 libri, quos hic omnes ordinatim enumerabo: Primus supra eodẽ lib. de elect. vbi periculum. §. nulli. Secundus. eodem c. §. ꝙ si pręmissa. Tertius, eod. titu. sciant cuncti. Quartus, eo titu. generali. Quintus eo. titu. fundamenta. §. ꝙ si secus. Sextus eo. ti. indẽnitatibus. § postremo. Septim9 de offi deleg. c. vlt. § pars vero: Octauus. s. de his quæ vi metuusve cau. fi. c. vlt. Nonus, de iudi. mulieres. Decimus, de re iud. ad Apostolicę. in fi. Vndecimus, s. de re. eccle. non ali. hoc cõsultissimo. §. laici. Duodecim9, e. c. in fi. Tertiusdecimus, de reli. do. cap. vnico. Quartusdecimus, de cẽsi. quam quam. §. qui vero. Quintus decimus, de immu. eccle. clericis. §. nos. igit. in fi. Sextusdecimus, ca. decre. ver. prælatis. in fi. isti duo hodie sunt sublati per cle. de immu. eccle quoniã. Septimusdecimus. eod. tit. quoniã. Octauusdecimus, eodẽ titu. cap. vlti. Nonusdecimus, supra ne cle. vel mo. cap. 1. in princ. Vicesimus, eod. cap. in fin. Vicesimusprimus, de hære. cap. 2. 1. respon. Vicesimussecundus. eo. ca. 2. resp. sed potius credo illum canonem ferendæ sententiæ: vt ibi dixi. Vigesimustertius, eo. tit. vt inquisitioneis in fin. Vigesimusquartus. de schismas. c vnico, ver. om nes. Vigesimusquintus, eodem cap. versi. & nihilominus. Vigesimussextus, de homi. pro humana. ad fi. Vigesimusseptimus, de iniurijs & damno dato. cap. vno. Vigesimusoctauus, de pœn. felicis. §. pręsenti. Vigesimusnonus. eod. cap. ad fin. Trigesimus. supra eo. q. cũq; Duo autem inducuntur per hanc decre. quí de iure veteri non erant, vt no. supra eo. decreto. Casus quẽ habuimus s. eo. c proxi. & quẽ habebimus. j. c. proxi. sunt declaratorij veteris iuris, & nõ nouo iure promul gati: & ideo inter eos non computantur. Quinquaginta tales casus expressos & duos tacitos ĩductos ꝑ clementina-

1 Xxx. casus iuris veteris collegit Hostie. in summa. e. tit. §. 3. in prin. I. A.

2 De ĩsertis loquitur glo. hoc dico: q̃a vna reseruata addit aliũ casũ. s. j. tit. proxi. extit. in fi. duos ẽt inducit Bonifa. post. cõpilationem huius libri ꝑ extrauag. detestandæ. ca. statuimus. I. A.

nota in cle.1.infra eod.tit. in glo.est sciendum.
ADDITIO. Qui fuit additus ex illis casibus ibi no. 16. sunt Papales.idest, reseruati Papæ: quos ibi signanter expressi: in suprascriptis vero pauci sunt Papales, s. quintus.23.& 28 Item tricesimus post perseuerantiã duorum mensium: sed non prius, decret. clericos. de immuni. eccle. omitto: quia est renouata. Ex his etiã casib. quatuor requirunt satisfactionem ante absolutionem, quos vide sup. eo. solet. in glo. id est, notoria. Ioan. An.

a ¶ Legitimum.] aliqua exempla posui supra c proxi.

b ¶ Decernimus.] Non dicit declaramus, & sic suo tempore, vera fuit 1 opinio Goffr. Bernar. & Hostien. qui dicebant eum non recidere. dicebat tamen Hostien. hoc prętextu multi illudunt censuræ, vnde prouidendum esset, modo igitur est prouisum.

c ¶ Idem.] s. quod in sententiam recidant ipso iure.

d ¶ Hęc.] scilicet duo superius dicta, scilicet præsentare pænitentiarijs, & satisfacere iniuriam passis. Ioan. And.

1 Idẽ Io. Mon. hic in prin. Ioan. An.

† Supple iuxta proprias facultates, s̃m Anc. per ca. ea noscitur. sup. eo. in antiquis, quę sequunt̃ hic doc. quia de facultatib. ecclesiæ, quas ad vsum hẽt ad hoc nõ tenet̃. Ph. alleg. 16. q.3. §. vlt. quare. q. 6. c. fi. §. fi. vnde inferunt, ꝙ fruct⁹ ecclesię capi non possunt pro delicto clerici. c. 2. §. de sol. dixi in rep. mea. ca. si iudex laicus. de sen. excõ. lib. 6. Fõt.

aliud impedimentum legitimum a, pro absolutionis beneficio habere recursum) ab alio absoluuntur: si cessante postea periculo, vel impedimẽto huiusmodi, se illi, à quo his cessantibus absolui debebant, quam cito commode poterunt, contempserint præsentare, mandatum ipsius super illis, pro quibus excommunicati fuerant, humiliter recepturi, & satisfacturi † prout iustitia suadebit: Decernimus b (ne sic censuræ illudant ecclesiasticę) in eandẽ sententiam recidere ipso iure. ¶ Idem c statuimus de his, quibus (cum à sede Apostolica vel à legatis ipsius absolutionis beneficiũ à quibusuis sententijs consequuntur) iniungitur, vt ordinariorũ suorum, vel aliorum quorum libet suscepturi pænitentiam ab eisdem, se conspectui repræsentent, & passis iniuriam, seu his quibus propter hoc obligati existunt, satisfactionem exhibeant competentem: si hæc d cum primum cõmode poterunt, non curauerint adimplere.

¶ Idem.

¶ Si percussionem in clericum sine meo mandato, tamen nomine meo factam, ratam habeam, excommunicatus sum: secus si meo nomine non sit facta. Ioan. And.

CAP. XXIII.

Cum quis e absq; tuo mãdato f manus inijcit†

necesse requiratur, quòd sit ratificatio apparens: vel sufficiat quòd sit ratificatio nõ apparẽs: Puta aliquis meum inimicum verberauit nomine meo: ego postquam sciui factum illum, celaui in domo mea: Certũ est ꝙ sum excommunicatus, quia ista ratificatio est apparens: Sed quid si non ratificaui per exteriora signa: sed in corde meo fui contentus, & ipsum laudaui: sed per exteriora dixi ꝙ non ratificabã tale factum, & illum repuli à domo mea? Respondet glos. quòd quantum ad Deum sum excõmunicatus, & peccaui mortaliter: sed quantum ad ecclesiam militantem, quæ non iudicat de occultis, non sum excõmunicatus. Nota q̃d ea quæ non sunt gesta nomine meo, non possum rata habere. Nota quòd si quis verberauit inimicum meũ, licet habeam ratum, dummodo non sit nomine meo: non sum excommunicatus. Nota quòd ratihabitio trahitur retro, & operatur idem ac si in principio actus interuenisset, vide in reg. ratihabitionem infra de regu. iur. Nota quòd dictio, Si vero, est aduersatiua, & aduersatur in facto & in iure: quia in præsenti ver. ligatur, & in seq non. Dominicus.

† Al. iniecerit.

Cum quis absque.] Sunt duo dicta, secundum ibi; Si vero. & vtrunque subdit rationem sui ibi, Cum habito. secun dum ibi, Cum quis. Dom.

CASVS. Titius me offendit: aliquis meus familiaris volens mihi complacere & vindictã sumere, nomine meo sine mandato, Titium verberauit inijciẽdo in eum manus violentas: certum est ꝙ ipse est excommunicatus: sed vtrum sim excommunicatus? Respondet Romanus Pontifex cum distinctione, aut habui ratã iniectionem: quia postquam meus familiaris factum mihi retulit, ipsum occultaui, laudãdo factum: & tũc incurro sententiam excõmunicationis: aut non habui ratum illud factum, & tunc non sum excõmunicatus. Sed quid ponamus quòd non fecit nomine meo, sed alio nomine: tamen postquam sciui quòd ille verberauerat inimicum meum, mihi placuit, & in corde meo habui gratum, & gauisus sum: vtrum incurram sententiam excommunicationis? Certe non: quia quod nomine meo non fuit gestum, ratum habere nõ possum. Sed quid in primo casu q̃n ex trahabitione, incido in excommunicationem: vtrum sim excommunicatus à tempore ratihabitionis, vel à tempore iniectionis? Respondet quòd à tempore ratihabitionis, & non à tempore iniectionis: nam ratihabitio retrotrahitur, & mandato equiparatur, id est, sum excommunicatus ac si mandassem. Et secundum doctores ratihabitio habet suum effectum à tempore ratihabitionis & non ante. Nota primo quòd si quis nomine meo delinquat, non sum puniendus, nisi illud delictum factum habeam ratum. No. magis specifice, quòd si quis nomine meo iniecerit manus violentas in clericum, nõ sum excommunicatus, nisi illam iniectionem ratificem. Quæritur de qua ratificatione intelligitur: vtrũ

[Prima gloss. dicit quid declarat, & quid approbat. summat, & subdit exemplum regularum.]

e ¶ Cum quis.] Declarat & approbat no. per Io. 17. q. 4. omnes ecclesiæ, per Bernar. & modernos supra eod. mulieres. Et hoc dicit si percussionem in clericũ sine meo mandato, tamen nomine meo factam ratam habeam excommunicatus sum: secus si meo nomine non sit facta. Et per hanc decretalem exemplificamus regulas infra de regu. iur. ratum quis, & regulam, ratihabitionem.

[Glo. secunda quærit, ponit opi. contra quam alleg. duo iura: demum subdit alias duas opiniones, & secundam approbat.]

f ¶ Mandato.] Quod si quis mandauit clericũ verberari: & postea ante manuum iniectionem reuocauit mãdatum: demum mãdatarius percussit antequam reuocatio peruenerit ad eũ? In hac quæstione videtur tenere Ber. sup. eo. mulieres, talem esse excõicatum, ad ꝙ bene faciunt iura ibi per eum allegata: & idem per eadem iura ibi tenet Host. est tamen arg. contra. ff. de acqui. hære. si quis mihi bona. ad fin. & sup. eo. lib. de procu. c. vlt in fi. Inno ibi dixit talem excommunicatum nõ esse 2: tenetur tamen de culpa, de qua aliàs puniri possit: canon. n. dolum requirit. Bert. Brix. in fi. quęstionum suarum venerialium, in quæstione quæ incipit: aliquis mandauit [& est 89.] dixit quod talis quo ad Deum non tenetur, tamen quo ad ecclesiam excommunicatus est, quod certum videtur.

ADDITIO. Quosdam casus quibus pænitentia liberat à pœna posuit de iure patro. cum laici, super glo. Ioan. And.

2 Hosti. hic posuit dictũ Inno. sed ipse Inn. vr̃ hic tenere q̃n eũ tarde pęnituit, ꝙ non potuit reuocare: aliàs sec⁹. hęc distinctio colligitur ex principio & fine suæ glos. 1 Ioan. An.

a ¶ Cle-

in clericum [a] tuo [b] nomine violentas: si hoc ratum habueris, excommunicationem latam à canone incunctanter incurris [c]: Cũ ratihabitio retrotrahatur, & mandato debeat comparari. [d] Si vero iniectio eadem tuo nomine non [e] sit facta, tunc licet pecces ratam habendo eandem, non tamen propter hoc excõmunicationis vllius† vinculo innodaris: Cum quis ratum habere nequeat, quod eius nomine non est gestum [f].

Idem.

¶ *Tempore interdicti etiam sani ad pænitentiam admittuntur, nisi sint excõicati: qui non nisi in mortis articulo admittentur, vel nisi causam dederint interdicto: qui non admittentur, nisi satisfaciãt uel caueant prout possunt. Item illo tempore Missæ & alia diuina officia sub pœna distributionum sicut prius in ecclesiis celebrãtur ianuis clausis: plane sine excommunicatis & interdictis, & sonitu campanarum. Et quater in anno alte tum campanis & ianuis apertis celebrare possunt, & exclusis excõmunicatis interdictos admittere: ita tamen quòd hi propter quorum excessum latum est, non appropinquent altari. In cæteris seruandum est interdictũ: Et reuocata sunt priuilegia ultra id quibuscunque concessa. h. d. Ioan. And.*

CAP. XXIIII.

ALma mater [g] Ecclesia plerumque nonnulla rationabiliter ordinat & consulte, quæ suadente subiectorum vtili-

a ¶ Clericum.] large summitur, vt 12. q. 1. duo sunt.

[Glo. seq. exemplificat, quærit, & opi. ponit.]

b ¶ Tuo nomine.] puta tui 1 contemplatione seruitor vel amicus tuus clericum qui tibi iniuriam realẽ vel verbalem intulerat, percussit: quem tu postea ratũ habẽdo receptasti, & magis amicum habuisti. Sed quid dices retẽto hoc themate: si ille amicum vel seruitorẽ talem nõ receptauit, vel illum expulit, nec per aliqua exteriora potest apparere quòd ratũ habuerit: sed tamẽ in veritate ratum habuit ĩ corde? Dixit Host. supra eo. mulieres, talem quo ad Deũ esse ligatum, non tamẽ quo ad ecclesiam militantem, quæ non iudicat đ occultis, de simo. sicut nobis, & supra eo à nobis 2.

1 Obserua ex hac gl. modũ ꝓbandi ratificationẽ actus per alium gesti. de quo vide no. in l. 3. ff de adimen. l. & in l. quo. n. §. 1. ff. rem rat. habere.

† al. illi.

[Glossa sequens respon. ꝑ quæstionem.]

c ¶ Incurris.] Ex ratihabitione prædicta. dico ergo eum excommunicatum ex nunc, scilicet ex quo ratum habuit, non ex tunc quo fuit facta iniectio: licet infra dicatur ratihabitionem retrotrahi: quia satis trahitur ad tempus anterius cum ex facto anteriori ligat, licet exnunc: nec enim sententia excõmunicationis trahitur retro, sicut aliæ sententiæ, sup. eo. licet. quæ statim ligat, aut nõ ligat, nec suspendit effectum suum. supra de appel. pastoralis, & facit quod dixi. s. eo. venerabilibus. §. porro. in glo. post diffinitiuam. Ioan. An.

d ¶ Comparari.] vt infra de reg. iu. ratihabitionem, & dic vt ibi no.

e ¶ Non sit facta.] puta inimicus inimicum sibi clericum percussit: ego gaudeo, & forte illũ postea recepto, & illi communico.

ADDITIO. Tunc tamen incurro minorem: & secundum hoc exemplum quod dixit tex. vllius. intelligendum esset de maiori. Ioan. And.

f ¶ Gestum.] infra de reg. iur. ratum quis, & dic vt ibi.

ALma mater.] diuide prout in prima glo.

¶ Et circa hanc dictionem, Alma, vide quod dixi de offic. cust. c. 2. super eo. verbo, & habetur idem verbum supra eodem lib. de reliq. & ve. san. c. 1. post princip. Ioan. And.

CASVS. Vidimus supra per totum discursum huius tit. maxime in c. si sententia, & in cap. si ciuitas, & in pluribus aliis c. quòd tempore interdicti diuina officia nõ debent celebrari in locis interdictis: nec ministrari sacramẽta ecclesiastica, exceptis aliquibus casibus. Sed vtrum tempore interdicti debeat denegari sacramentum pænitentiæ? Iura antiqua circa morientes admittunt, sed de sanis nihil dicunt: Respondet Romanus Pontifex, quòd nõ solum morientibus, sed etiam sanis non debet denegari sacramentum pænitentiæ: etiam tempore interdicti: dummodo non sint excommunicati. Item dummodo non sint illi ꝓpter quorum culpam sit positum interdictum: & hoc verum, nisi præstita cautione, de qua in littera. Sed vtrum sit indistincte verum, quòd tempore interdicti non debent celebrari diuina? Respondet quòd non: sed intelligitur quòd non debent celebrari diuina publice apertis ianuis, & pulsatis campanis: sed possent celebrari diuina non cantando, sed submissa voce: & præbẽdati nõ interessentes horis diuinis perdunt suas distributiones, quemadmodum si diuina celebrarentur alta voce: sed istud fallit ĩ quattuor festiuitatibus: videlicet in festo Paschæ, Natiuitatis Domini, Pentecostes, & Assumptionis beatæ Mariæ Virginis: in illis quattuor festiuitatibus, licet locus sit interdictus, poterũt pulsari campanæ, & celebrari diuina alta voce: etiam admissis interdictis in auditione diuinorum officiorũ: & cum illis qui sunt causa interdicti: sed debent remotius stare, & non debent appropinquare ad altare pro faciendis suis oblationibus, vel causa orandi. Postea Romanus Põtifex iubet antiqua iura obseruari, non obstantibus illis, quæ in cõtrarium statuuntur. Nota primo quòd interdictũ quandoque refertur ad locum, & non ad personas loci: quandoque fit ecõuerso, vt sup. eo. tit & lib. cad. si ciuitas. Nota secundo, quòd ex nõ celebratione diuinorum & substractione sacramentorum insurgit hæresis, indeuotio, & periculum animarum. Zabarel.

[Glo. prima summat, & diuidit.]

g ¶ Alma mater.] Corrigit hæc decretalis in quibusdam ius vetus, vt infra patebit, & dicit hoc. Tempore interdicti etiam sani ad pænitentiam admittuntur, nisi sint excommunicati, qui non nisi in mortis articulo admittẽt, vel nisi causam dederint interdicto, qui non admittentur nisi satisfaciant, vel caueant ꝓut possunt. item illo tempore, Missæ & alia diuina officia sub pœna distributionum sicut prius in Ecclesiis celebrantur ianuis clausis, plane, sine excommunicatis, interdictis, & sonitu campanarum. Et quater in anno alte cum campanis & ianuis apertis celebrare possunt: & exclusis excommunicatis, interdictos admittere: ita tamen quòd hi propter quorum excessum latum est, non appropinquent altari. In cæteris seruandum est interdictum, & reuocata sunt priuilegia vltra id quibuscunque concessa. hoc dicit. Et potest diuidi in quattuor partes: in prima præmittit prooemium vsque ibi: Sane, ibi secunda, in qua tractat de sacramento pænitentiæ, quomodo & quibus sit exhibendum tempore interdicti vsque ad §. Adiicimus. Ibi tertia, vbi tractat quomodo diuina officia sint illo tempore celebranda vsque ad §. Cæteris, ibi quarta & vltima, in qua quo ad cætera seruari præcipit interdictum, & priuilegia contraria reuocat.

[Glossa secunda allegat duas concor. dat simile, & ponit notabile.]

a ¶ Commu-

tate postmodum consultius ac rationabili[9] reuocat, † in meliusve commutat [a]. ¶ Sane à nostris dudum fuit prædecessoribus constitutum, vt in terris seu locis ecclesiastico suppositis interdicto, nulla (certis casibus & sacramẽtis [b] exceptis) diuina celebrentur officia, vel ministrentur ecclesiastica sacramenta. Quia vero ex districtione huiusmodi statutorum excrescit indeuotio populi pullulant hæreses, & infinita pericula animarum insurgunt [c], ac Ecclesijs sine culpa [d] earum debita obsequia subtrahuntur: cum fratribus nostris deliberatione habita super his diligenti: Concedimus, quòd tempore interdicti ab homine, vel à iure [e] prolati, non tantummodo morientes, sed † etiam viuentes, tam sani [f] etiam quàm infirmi, ad pænitentiam (quæ propter pronitatem & facilitatem hominum ad peccandum [g], summe necessaria est) licite admittantur [h]: dum tamen excommunicati non fuerint: quos admitti (præterquam in mortis † articulo [i]) nolumus ad eandem. Illis etiam propter quorum culpam, dolum vel fraudem lata est sententia interdicti, vel qui ad perpetrandum delictum, cuius occasione ipsum interdictum est latum, præbuerunt auxilium, consilium, vel fauorem: nisi de ipso delicto (si sint tales quòd id facere valeant) prius satisfecerint, vel de satisfaciendo idoneam [k] dederint cautionem: aut si satisfacere nequeunt, vel huiusmodi cautioné præstare, iurauerint [l], quòd cum poterunt satisfacient: & ad satisfactionem huiusmodi per eum vel per eos, qui facere ipsam debent & possunt, præstandum, dabunt consilium, & auxilium, ac iuxta posse suum fideliter laborabunt: non est pænitentiæ beneficium aliquatenus conce-

a ¶ Commutat.] quia secundum varietatem temporum statuta expedit variari, supra de consang. & affin. nõ debet, & optime. 63. distinct. quia sancta. §. verum. nam etiam priuilegium reuocatur cum tendit ad noxam. supra de deci. suggestum. Et not. quòd raro inuenies, & forte nunquam (saluo eo quod dixi supra de hære. contra Christianos) quòd cõstitutio Bonifacij reuocet ius antiquum, quin verba exprimat, quæ hoc denotent, vt vides hic, & supra eod. lib. de rescript. statutum. supra de concessio. præben. c. 2. & de cẽsi. felicis. supra eo. licet hoc non sit necesse, vt supra eod. lib. de consti. cap. 1. est tamen vtile, vnde non debem[9] esse faciles ad dicendum per suas constitutiones vetera iura esse correcta, vbi id non exprimit. quia si hoc intenderet, in illis expressisset, vt in istis. ad hoc supra de cele. Mis. cum Marthe. versi. Ioannes, cũ suis concor.

[Glossa sequens specificat sacramenta permissa.]

b ¶ Sacramentis.] permittebatur enim baptisma paruulorũ, pænitentia morientium, & viaticũ, confirmatio in fronte. supra de spon. non est 1. de pænit. & remis. quòd in te. supra eod. respon. permittebatur etiam confessio chrimatis. supra eod. titu. & lib. quoniam. & celebratio Missæ semel in septimana pro conficiendo corpore Christi pro infirmis. supra eod. permittimus. tenet etiam matrimonium contractum tempore interdicti. cum teneat etiam cõtractũ ab excõmunicato maiori. supra de eo qui dux. in matri. quã pol. per adul. significasti. licet enim illud sit sacramentum: nõ tamen sic confertur gratia per illud sicut per alia 2. de hoc. 1. q. 1. quicquid.

c ¶ Insurgunt.] & omnibus his fuit prouidendum. supra de consti. cap. 2. de sepul. cap. 1. Audiui de quodam loco in Marchia, quòd tanto tẽpore steterat interdictum, quòd facta relaxatione homines illis loci xxx. & lx. annorum qui nunquam audierant Missam, deridebant presbyteros celebrantes.

ADDITIO. Simile quod dicit Hiero. ad Atherachiam, vbi loquitur de natis in obsidione, qui non desiderabant quam non nouerant libertatem. Io. And.

d ¶ Sine culpa.] quod regulariter esse non debet, j. de reg. iur. sine culpa, cum suis concor.

e ¶ A iure.] pone exemplum s. eod. lib. de elect. vbi periculum. §. ciuitas. de censi. quanquã. de immu. ecc-cle. de vsu. cap. 1. de pœnis. cap. ulti.

f ¶ Sani.] vide quòd verificatur hic falsa opinio, quam posuerat Goffre. supra de spon. non est nobis. in fin. vbi dicit textus, pænitentias morientium, dicebat Gofred. Tancre. & Vinc. & etiam viuorum: quoniam nulli deneganda est pęnitentia allegat. de pænit. & remis. quòd quidam. de pænit en. distinct. vlt. cap. vlti. prophetauit, & suo tẽpore falsum dixit, licet hodie per hanc decre. sit verum.

g ¶ Ad peccandum.] quia procliuis est cursus ad voluptatem: & natura imitatrix est vitiornm. 20. quæstione 3. procliuis. & omnis ætas ab adolescentia prona est ad malum. 12. quæstione 1. omnis ætas. & natura humana facile labitur ad delicta. in authen. de monachis. §. si vero his. col. 1. vnde est pænitentia secũda 3 post naufragium tabula, qua sustinemur post casum. de pænit. distin. 1. secunda post naufragium. & post baptismum, qui lapsus fuerit in peccatum, per eam reparatur. s. de summa trini. firmiter, ad finem.

[Glossa quærit, argu pro, soluit contrarium.]

h ¶ Admittantur.] sed nunquid talibus sanis post pænitentiam dari posset Eucharistia? & videtur quòd sic: cum ipsa p pænitentiam intelligatur. supra de pęnit. & remiss. quod in te. Sed dic contra, 4 nam licet eo casu per pænitentiam intelligatur 5 viaticum, vt ibi: nõ tñ simpliciter Eucharistia: nã ista est regula à canone tradita, q nulli pæniteñti est denegandum in morte viaticum s. 50. dist. pænitentes. in fi. licet igitur Eucharistia, vt viaticum eo tẽpore permittatur his qui sunt in via huius sæculi, non tamen sanis reperio permissum: & sic antiquitati stabo, & dicam prohibitum. C. de appel. præcipimus ad hoc j. §. proxi. in fi. vbi dicit, solummodo.

ADDITIO. Sic circa sacramentũ nihil sit immutatum, nisi quo ad pænitentiam. & idem Archi. Io. An.

i ¶ Articulo.] tunc enim ipsi pænitentes absolui possunt à sacerdote. s. de sepul. c. fi. etiam si tale esset excõmunicationis genus, quod non possent absolui, nisi à Papa, 17. q. 4. si quis suadente.

K ¶ Idoneam.] ergo non nudam, sed pignora vel fideiussores. C. de verb. sig. sancimus.

l ¶ Iurauerint.] ad idem supra de donatio. inter virum & vxorem. per vestras. C. de episco. & cle. authen. generaliter.

† Not. q rationabiliter factũ mutatur. l. 1. C. de cad. tollẽ. vbi dicit Bal. q sicut medicus sm tpa alterat medicinas, ita legislator leges. p tex hic. & c. nõ dẽt. de consan. & affi. q̃d ẽt pbat l. re legatis. ff. de pœn.

† al. ita: sed & viuentes.

1 Ibi dixit de sacro ordinis post Inno. Io. Andr.

2 Fatetur ergo glo. q in matrimonio cferi gra, & criũ asserere est hæreticũ. cõc. Trid. ses. 24. de sacro matrimonij. cano. 1. an aũt in matrimonio tãta cõferat gra, quãta in reliquis sacris cõsule Theologos li. 4. sen. dis. 26.

† Nam in mortis articulo nulla est casuũ reseruatio: atq; ideo omnes sacerdotes quoslibet pęnitentes à quibusuis peccatis, & cẽsuris absoluere pñt, ita cõc. Trid. ses. 14. c. 7. de casuũ reseruatione.

3 Vide cõc. Trid. ses. 6. c. 14. de lapsis & eorũ reparatiõe.

4 Idẽ Archid.

5 Quid sit, istud viaticum Pan. ponit c. q̃d in te hic alle. tex. in c. inter rogo. q. 1. Font.

Cautio idonea pignora vel fideiussores cõprehẽdit, nõ nudã promissionẽ.

a ¶ Relaxatio.] facit ad ea quæ not. de pænit & remis. quod in te. in fi. 1. igitur si is propter cuius culpā latum est interdictum, satisfacere vult. tolletur interdictum: si non propter eius culpam, sed alterius ipse punitur, eius satisfactio nō requiritur. s. eo. tit. & lib. si sententia. §. 1. si autem culpabilis fuit, puta consiliarius vel auxiliarius, licet tollatur cautio & iniungatur pænitentia non relaxabitur interdictum.

1 Et vide ibi ꝙ post Inn. dixi sup fi. vl. gl. Io. An.

b ¶ Ecclesijs.] non intelligas de ecclesijs interdictis, sed sitis in loco interdicto, quod patet supra. §. 1. ibi, terris seu locis. ad idem supra de verbor. signi. cum in partibus. sic etiam loquitur supra de penit. & remis. quod in te. de priuileg. quod nonnullis. ibi, cum commune terræ fuerit interdictum.

ADDITIO. Ad huius intellectum vide quod scripsi supra eodem titu. & lib. cap. præsenti. super versic. loca. Ioannes Andr.

c ¶ Monasterij.] & nomine ecclesiarum intelligūtur monasteria. 54. dist. c. abbati. §. hac autem auctoritate.

ADDITIO. Vide quod not. & dixi supra eod. lib. de supplen. neglig. prælato. grandi. inuer. præsertim. in glo. not. & super ipsa. Ioan. And.

d ¶ Sicut prius.] hoc statim determinat ꝑ sequentia.

¶ Et 2 per hoc dicitur quòd non solum Missæ ordinariæ poterūt dici, sed etiam peculiares & pro pecunia.

2 Hæc verba vsq; in finē hui⁹ glossulæ nō sūt de glo. I. An nec hñr i. vetustioribus. Illa autē verba, & pro pecunia, intellige ꝙ p̄t recipi pecunia nō tamquam p̄tiū sed ad sustentationē & pro eleemosyna.

[Glossa sequens quærit arg. affirmatiue. sed contrarium soluit.]

e ¶ Interdictis.] q̄d de non interdictis? Videtur à contrario quòd eis præsentibus possit celebrari: sed dic contrarium: quia interdicto loco omnibus interdictum intelligitur ibi audire diuina, nisi super hoc sint priuilegiati, & videtur expressum supra eod. lib. de priuileg. licet. quæ decr. etiam videtur superflua ꝑ istam. Sed dic vt dixi in prin. immo si decre. illa intelligeretur de priuilegio iuris communis, puta dato hodie per hanc decre. ibi esset casus.

f ¶ Tribuuntur.] & illis tantum, non alijs tribus debent: & consuetudo contraria nō valet. sup. eo. lib. de cle. non resi. c. vnico.

dendum. Nec tunc etiam quo ad istos vel alios, qui circa hoc minime deliquerunt (vbi ciuitas, vel locus alius, seu vniuersitas interdicti existunt) facienda est relaxatio [a] interdicti, sed est eis solummodo iniungenda pœnitentia salutaris. ¶ Adijcimus præterea, quod singulis diebus in ecclesijs [b] & monasterijs [c] Missæ celebrentur, & alia dicantur diuina officia, sicut [d] prius: submissa tamen voce, ianuis clausis, excommunicatis ac interdictis [e] exclusis, & cāpanis etiam nō pulsatis. Et tam canonici, quàm clerici ecclesiarum, in quib. distributiones quotidianæ illis, qui horis intersunt canonicis tribuuntur [f]: si ad officia non uenerint supradicta, distributiones easdem amittant: sicut interdicto perderent non extante, si diuinis officijs non adessent. ¶ In festiuitatibus vero Natalis Domini, Paschæ, ac Pentecoste, & Assumptionis [g] Virginis gloriosæ, cāpanæ pulsentur, & ianuis apertis, alta voce diuina officia solemniter celebrentur, excommunicatis prorsus exclusis, sed interdictis admissis: quibus ob reuerentiam dictarum solemnitatum (& vt ipsi ad humilitatis gratiam & reconciliationis affectum † facilius inclinentur) præfatis diebus participationem per mittimus diuinorum: sic tamen quòd illi, propter quorum excessum interdictum huiusmodi est prolatum, altari nullatenus appropinquent [h]. ¶ Cæteris, quæ circa obseruationem interdictorum à nostris sunt prædecessoribus instituta, in suo robore duraturis: nō obstātibus quibusuis priuilegijs, ecclesijs, monasterijs, ordinibus, religionibus, seu personis ecclesiasticis, secularibus, vel regularibus, exemptis & non exemptis, sub quauis forma vel expressione verborum ab Apostolica sede concessis [i], quæ contra tenorem præsentis constitutionis nullis volumus suffragari: cum quibuslibet tam sæcularibus, quàm regularibus sufficere debeat, vt tempore interdicti modo præmisso diebus celebrēt supradictis.

[Glossa sequens definit altercationem secundo quærit & soluit.]

g ¶ Assumptionis.] nota terminatam altercationem quærentium quod est solemnius festum: an festum Assumptionis, an festum Natiuitatis 3 virginis gloriosę: habet enim Ecclesia quòd sit celebrius festum Assumptionis, vt hic vides. & supra de obserua. ieiu. cap. 1. Sed in his festiuitatibus quantum poterit celebrari? Dic ꝙ in vigilia festi ad vesperas 4: quia tunc quo ad officiorum celebrationem incipit dies. 75. distinct. quod dic. & supra de fer. cap. 2. & credo ꝙ cōtinuare poterunt officium vsq; ad vesperas festiuæ diei inclusiue, completorium autem & reliqua post vesperas cantare non poterunt s̄m hanc formam per iura prædicta.

3 Vel Annūtiationis, de quo plus videbat. Io. And.

† al. effectum.

4 Idē Archi. & facit cle. 1. de reliq. & vene ī fi. & hoc ex obseruātia est indubitatū. I. And.

h ¶ Appropinquent.] Vberiorem gratiam igitur habebunt qui non peccauerunt, quàm ij qui peccaue runt 5: & merito nam & speciale est in hac sententia contra rationem iuris quòd alius pro alio puniatur. supra. de iniu. & damno dato. c. vnico.

5 Dicit Io. Mo. gratia effusa plus vel minus affluit put subiectū grā plus vel min⁹ se coaptat influenti. alle. q̄d not. 14. q. 1. positiones. & ff. de vsu & habi. plenū. §. 1. & §. equitij.

[Glo. seq. exemplificat, secundo soluit duo dubia.]

i ¶ Concessis.] erant fratres Minores, Prędicatores, & quidam alij priuilegiati, vt certis suis festiuitatibus celebrare possent tempore interdicti, interdum vsque ad octauas: hæc & similia priuilegia sunt reuocata: puto. [Idem Archidia.] etiam per hæc verba generalia reuocatum priuilegium Templariorum & Hospitalariorum quo in eorum iocundo aduentu semel in anno aperiebatur vna ecclesia in loco tēpore interdicti, & celebrabantur diuina. supra de priuileg. vt priuilegia. Et intelligas de prioribus priuilegijs, quæ respicit hæc constitutio, non de posterioribus: cum sibi vel successoribus legem imponere non potuerit: licet indicare potuisset. sup. eo. lib. de rescrip. cap. vlti C. de legi. digna vox. de elect. innotuit, antiq.

DE

DE VERBORVM SIGNIFICATIONE.

Cõtinuatio dñi Heliæ.

¶ Dictum fuit supra per discursum titulorum præcedentium de varijs ꝯstitutionibus editis seu factis circa iudices, circa iudicia, circa clericos, circa matrimo & circa delicta: verũ quia aliquotiens dubitatur de significatione verborum positorum in dictis constitutionibus: ideo annectitur titulus præsens, de verborum significatione.

TITVLVS XII.

De verborum significatione.

¶ Innocentius quartus.

¶ *Declarat hic Innocentius quid significet uerbum priuilegij; Recepimus uos in proprios filios Ecclesiæ Romanæ. et quis locus dicatur esse desertus. hoc dicit. Io. And.*

CAP. I.

VEniens.] Ista decr. diuiditur in quinq; partes: Primo declarat quid cõferat priuilegium filiationis. Secundo ibi, illum. quis locus dicatur desertus, & circa ecclesias talium locorum quattuor articulos declarat: Tertio in §. Ceterũ. diffinit articulum decimarum: Quarto ibi, In alijs. fit reseruatio iuris episcopalis, & parochialis: Quinto ibi: Per declarationem. fit protestatio de iure vtriusque. Et scias prout infra tangit glossa quæ incipit, Sed in quo. quòd fratres Templi & Hospitalis in quæstione, quam habebãt cum Episcopo Tyberiacensi ꝓduxerunt q̃dam priuilegia Alexãdri, & Lucij, de quo rum certis verbis dubitabatur q̃d significarent: ꝙ hic in principio diffinit̃. Sed Innocentius tangit, & abbas [clarius, ꝙ hic loq̃tur de quodam ordine, qui dicit̃ sancti Iacobi, & est in Hispania: & sunt laici vxorati certis dieb. in septimana abstinẽtes a thoro vxorum: hñt tamen clericos in suo ordine: & sic legẽdo cessarent aliquæ obiectiones, de quibus infra dicet̃. Et quod in c. sequitur, ideo non summaui: quia non respicit titulum. Ioan. And.

CASVS. Romanus Põtifex, Hospitalarios S. Ioannis recepit in proprios & speciales filios sedis Apostolicæ, secũdum communem intellectum huius c. & super hoc fuit ꝯfectum instrumentum authenticum ad fidem super hoc faciendam: postea accidit, ꝙ aliqui istorum Hospitalariorum perpetrauerunt aliqua delicta, ratione quorum fuerũt cõuenti coram ordinario loci in cuius diœcesi perpetrauerãt delicta: qui Hospitalarij conuẽti excipiendo proposuerunt, quòd nõ tenebant̃ litigare coram diœcesano: quia erant exempti a sua iurisdictione: & ꝓduxerunt dictum instrumẽtum: Ad illud probandum dicebat diœcesanus, ꝙ per illa verba, Recepimus vos in ꝓprios & spãles filios: non erant exempti a iurisdictione ordinarij, & ꝑ consequens tenebant̃ coram eo litigare: Consultus Romanus Põtifex interpretando, seu declarando illa verba, respõdit, quòd per illa verba non videtur data fuisse eis exemptio a iurisdictione ordinarij: q̃d ergo important illa verba? R̃ndet Romanus Pontifex, ꝙ illi, q̃ sic sunt recepti in proprios & spãles filios Romanę ecclesiæ, nõ poterũt excommunicari, suspẽdi vel interdici a quoquam iudice, quã a Papa, uel eius delegato, & hoc importãt illa uerba: sed per hoc non sunt exempti a iurisdõne ordinarij. Sed ponamus, ꝙ Romanus Põtifex Hospitalarijs S. Ioãnis, dedit priuilegium, vt ipsi in locis desertis ad ipsos spectantibus, possint capellas ędificare sine licentia dięcesani: Itẽ ꝙ possent p̃sentare dięcesano clericos idoneos ad seruiẽdum in illis capellis: Dubitatum fuit de isto uocabulo, Desertis, q̃s locus diceret̃ desertus? Consultus Romanus Pontifex, respondet, ꝙ ille locus dr̃ desertus in hoc casu quantum ad propositum nostrum, q̃ non fuit cultus a memoria hominum a Christianis, vel Sarracenis, vel etiam si fuit cult⁹ a Sarracenis, nõ tamen a fidelibus a memoria hominum: tunc ille locus dr̃ desertus quãtum ad effectum priuilegij, vt ipsi Hospitalarij possint ĩ eo ędificare capellas, & vti priuilegijs a sede Apostolica sibi cõcessis in locis desertis. [Recepimus.] hucusque durãt illa verba: [In præmissis.] q̃a in alijs casibus dicitur desertum a tempore, quo quis renuntiauit appellationi: licet nõ sit lapsum tempus memoriam hominum excedens. [Subiecti.] licet dicti fratres haberent facultatem cõstituendi ecclesias in locis desertis, & instituendi clericos ibi: tamen quia nõ est commissa cura animarum ipsis clericis, ideo debent pręsentare diœcesano, ut committat illis curam animarum. Et licet isti Hospitalarij possint instituere clericos in illis capellis, institutione quæ dicitur institutio collatiua tituli: non tamen possunt instituere institutione auctorizabili: sed requirit̃ ꝙ adeant diœcesanum: vt dictum est. [Reseruato.] q̃a si isti Hospitalarij habeant proprias possessiones in locis desertis, quas possessiones ipsi colunt proprijs manibus uel proprijs sumptibus coli faciunt: ipsi soluũt decimas istis clericis sui ordinis, & non parochialibus ecclesijs. Sed utrum eorum clerici, qui recipiunt decimas, debeant soluere quartam episcopo? Respondet, ꝙ non: immo in hoc sunt priuilegiati, ut non soluãt aliquam portionem episcopo pro iure decimãdi: sed de alijs possessionibus, quas non colunt, nec coli faciunt ꝓprijs sumptibus, debẽt soluere decimas episcopo. [Derogari.] Hoc refert̃ ad primum dictum capituli: hoc est, per illa verba, Recepimus uos in speciales filios Romanæ ecclesiæ: non ꝓbant exẽptionem: tamen dixit Roma. Pontifex. ꝙ si isti fratres obtinuerunt a sede Apostoli. exemptionem, non intendit per hoc præiudicare alijs suis defensionib⁹, per quas possent ꝓbare exemptionem maiorem: sed solum intendit declarare ꝙ ꝑ illa verba, Recepim⁹ uos in ꝓprios & speciales filios sedis Apostolicæ, non probat̃ plena exemptio. Nota primo principalem effectum principij huius cap. videlicet, ꝙ per illa uerba: Recepimus vos in proprios & spãles filios Romanę ecclesiæ, nõ ꝓbatur plena exemptio: secus si Papa dixisset, recepimus vos in ꝓprios & spãles subiectos Romanæ ecclesiæ: ut in c. si Papa. de priuil. Nota ulterius quid importãt illa verba, Recepimus vos in proprios & speciales filios Romanæ ecclesiæ: nam importãt: ut illi fratres nõ possint excommunicari, vel suspẽdi, aut interdici ab alio quã a Papa, uel legato de latere. Et licet textus non faciat mẽtionem de suspensione, tamẽ est idem dicendum sicut de interdicto: nam suspẽsio est quoddam interdictum: ut dicit gl. Nota ꝙ locus dicitur desertus, q̃ a memoria hominum non fuit cultus, & talis cultus appellat̃ nouale. Et dicitur nouale, terra de nouo reducta ad agriculturam, q̃ non fuerat culta a memoria hoĩum. Et ponderanda est dictio, Hominum, per hoc enim soluitur quæstio vtrum illa terra dicat̃ noualis, quæ non fuit culta a cẽtum annis: nec fuerũt percepti fructus: sed tamen apparent sulci, & apparet ꝙ aliàs fuit culta? Dicendum, ꝙ nihilominus dicitur talis terra noualis. quia sulci non sunt in memoria hominum. Et sic licet in aliqua terra appareãt signa: dum tamen non fuerit culta a memoria hominum: illa terra dicitur noualis. Nota quòd quis non potest ædificare ecclesiam in loco non exempto sine licẽtia diœcesani. Quid si de facto ędificauit absq. licentia dięcesani? Dicendum quòd locus ille nõ debet destrui: sed dos applicabit̃ episcopo qui poterit de illa ecclesia disponere, & in ea clericũ instituere: nõ ad

præsentationem ędificantis, & illi clerico assignare illā dotē. No. ꝙ fratres S. Ioannis non sūt a iurisdictione diœcesanorum exempti, priuilegio clauso in corpore iuris: q̃a dicit textus, ꝙ bñ apparet, ꝙ fuerūt recepti ī ꝓprios & spāles filios Romani Pontificis: sed ꝓtestatur Papa, ꝙ nō intendit derogare eorū priuilegijs si habeant ampliora priuilegia. Nota unum casum, in quo decima non soluitur ecclesiæ parochiali, sed clericis illius ordinis: vt si fratres sancti Ioānis habeant possessiones, quas excolunt uel excoli faciunt proprijs sumptibus, non soluunt decimas ecclesijs parochialib⁹, sed clericis sui ordinis. Nota casum, in quo ēps non consequitur quartamdecimarum: videlicet a clericis fratrum sancti Ioannis. & hoc verum de decimis receptis a terris, quas excolūt ꝓprijs manib⁹, vel ꝓprijs sūptibus excoli faciūt: secus si dederint illas possessiones alij excolendas, uel in emphyteusim, uel ad perpetuum censum, ideo fratres S. Ioannis qui tradunt alijs suas possessiones, sub hac qualitate: tradimus tibi tales possessiones q̃ttatas & exemptas a solutione cuiuscumq; decimæ, male faciūt: nec illo modo possūt tradere suas possessiones: & hoc verum nisi habeant ampli⁹ priuilegium: nam priuilegium tantum ualet, quantum sonat.

† Pet. de Anch. negat ꝑ hūc tex. ꝓbari legatos cognoscere posse de causis exēptorū: q̃a hic est priuilegiū, non ius cōe, itē æq̃parat ordinarijs, q̃ exēptos non iudicāt: no. s̄. de of. leg. trāslationē. Font.

Nota etiam, quòd per receptionem in proprios filios, non conceditur exemptio: de quo uide supra de priuileg. si Papa. Nota finaliter argum. quòd legatus de latere potest se intromittere, de reseruatis Romano Pōtifici. de quo supra de offi. dele. quod translationem. Dominicus.

niens a: & infra. ¶ Per b illa uerba priuilegij: in speciales & proprios Ecclesię Romanæ filios vos recepimus: dictos fratres exemptos non c intelligi, & ipsos ex illo in proprios eiusdem ecclesiæ filios fuisse receptos, quòd ab alio, quàm a Romano Pontifice, uel legato ab eius latere d † destinato, interdici e, uel excommunicari, a quoquam non ualeant, declaramus. ¶ Illum locum desertum, in præmissis intelligimus, qui non habitatus penitus f neque cultus fuerit, uel ultra memoriam hominum (secundum indulgētiam Lucij) est sub Sarracenorum potestate detentus g, censentes ecclesias in talibus desertis locis a fratribus ipsis constructas, seu etiā construendas h, in eo plena libertate gaudere, ut secundum indulgentiam Lucij, nihil ab ipsis legis i diœcesanæ nomine valeat per episcopos exigi: quæ (secundum priuilegium Alexandri) non possunt interdicto, seu excōmunicationi supponi: quas in locis huiusmodi dicti fratres habeant potestatem (petita k a sede l Apostolica licentia) construendi, easque cum suis plebibus per suos clericos idoneos gubernent, qui ratione plebium examinandi m episcopis præsententur: ut ab eis n curam recipiant animarum, cum plebes episcopis sint subiectæ o. ¶ Ceterum dicti fratres decimas de laboribus & noualibus suis, quos proprii manibus aut sumptibus excolunt, & alijs bonis p sibi à Deo præstitis, conuentibus clericorum ordinis sui (à quibus q quarta, uel tertia nullatenus exigatur) cum integritate persoluant r, salua moderatione concilij

[Prima glossa summat.]

a ¶ Veniens.] Declarat hic Innocentius quid significet verbum priuilegij: Recipimus vos in proprios filios ecclesię Romanę: & q̃s locus dicat̃ esse desertus.

b ¶ Per illa verba.] quasi dicat, possent illi hēre alia priuilegia per q̃ essent exēpti, sed per ista nō sunt: est enim quædam declaratio, per quam nō præiudicatur alijs defensionibus, ut dicit in fi.

c ¶ Non intelligi.] Idem habes ſ. eo. li. de priui. si Papa. §. similiter. & vide ſ. de hoc in gl. sed in quo sunt isti priuilegiati.

d ¶ Latere.] nota igit̃ differentiam inter legatos de latere & reliquos. ad idem sup. de offi. leg. c. penul. & sup. e. ti. c. 1. Satis est ergo hic, ꝙ verba aliq̃d conferāt & aliquid operantur. supra eo. tit. abbate.

[Glo. seq. soluit duo dubia.]

e ¶ Interdici.] satis puto idem in suspensione: eum. illa sit quoddam interdictum: 1 & omnia ea continentur sub appellatione censuræ. supra eod. tit. quærēti. Et quod dicit, a quoquam, intelligo etiā ordinario. Nec obstat supra eo. lib. de priuileg. ne aliqui. quia ut ibi dicit̃, illa decreta. non habet locum in religiosis, quibus concessum est priuilegium tale ratione loci uel ordinis. ad idē sup. eo. lib. de priuilg. cap. 1. §. in eos.

1 Hoc patet s̄. e. ti. is cui, ꝯiū cto. 3. rū. cū 1. & 2. Ad idē s̄. ti. 1. c. 1. si q̃s. coniūctis, cū illa dec. sacro. eo. ti. dec. epo. rū. s̄. e. li. d̄ priui & decr. 2. s̄. e. li. d̄ of. del. lo. A.

f ¶ Penitus.] s. quia non est memoria, ꝙ habitatus, vel cultus fuerit a Christianis, vel Sarracenis: & idē in sequenti casu, scilicet quādo habitatus uel cultus fuerit, scilicet a Sarracenis.: nec est contrarij memoria. s. ꝙ a Christianis fuerit habitatus, uel cultus.

g ¶ Detentus.] supra de re iudi. abbate. eo. lib.

h ¶ Construendas.] petita licētia a Papa, ut infra uer. quas in locis.

i ¶ Legis diœcesanæ.] est lex diœcesana, & lex iurisdictionis, de quibus plene not. o q. 1. in summa. & supra de offic. ord. dilectus. suberunt ergo lege iurisdictionis præter id, ꝙ sunt exempti per priuilegium Alexādri, vt sequitur.

ADDITIO. Vnde sub diœcesanis poterunt conueniri secūdum Inno. & vide ꝙ not. supra eodem li. de priui. c. 1 in eos. in glo. 1.

K ¶ Petita.] intelligas & obtenta: confidenter aūt postulent: quia illam obtinebunt. supra eo. li. de cens. lib. Romana. ver. si vero.

l ¶ A sede Apostolica.] aliàs sufficit licentia diœcesani. de conse dist. 1. nemo. & concor ad hoc sup eo. lib. de priuil. auctoritate. vbi quo ad hoc distinguit inter loca exempta & non exempta.

m ¶ Examinandi.] ne ad animarum regimen promoueant̃ indigni: cum hoc casu promotori inferatur pœna sup. de ele. nihil est. est enim ars artium, regimen animarum. sup. de æta. & qual. cum sit.

n ¶ Ab eis.] scilicet diœcesanis episcopis.

o ¶ Subiectæ.] concor. sup. de præb. in Lateranen. & c. de monachis. & eo. li. & eo. tit. c. 1. supra de priuile. cum & plātare. §. cum in ecclesijs. Et tales rectores sic instituti sūt ꝑpetui uicarij, nequeuntes absq. causa rationabili remoueri. sup eo. lib. de capel. mo. c. 1.

p ¶ Bonis.] vndecūque proueniant, licite tamen acquisitis. de hoc 14. quæst. 5 in summa. sup. de deci. ex transmissa.

q ¶ A quibus.] clericis scilicet ordinis sui.

[Glo. seq. obijcit, & soluit exprimēdo sex, in quib. obtinent isti fratres.]

r ¶ Persoluāt.] sed in quo sunt isti priuilegiati quoad hoc

hoc: nonne isti fratres de iure sunt priuilegiati, quod non teneant ad decimas laborum & noualium. s. de deci. ex parte I. sunt. n. isti, de quibus hic Papa loquitur Templarij, Hospitalarij, Hierosolymitani: qui cum Tyberiacen. epo quęstionem habebant super diuersis articulis: in qua causa produxerunt priuilegia superius dicta. Sciendum est, quod isti fratres laici sunt ex ordine: quia ordinē clericalem non habent: quidam ex eis sunt milites. sup. de sentent. excom. canonica. alij sunt clerici. Isti igitur fratres de laboribus & noualibus, quæ colunt, soluent decimas sibi ipsis, I. id est, clericis fratribus ordinis sui; qui clerici quod de his decimis episcopo non dabunt, quartam, quam isti grauā aliàs de iure communi deberet habere. supra de offi. ordinari vno: di. conquerente. de præscri. de quarta. est enim quarta qua soluūt de lege diœcesana. supra de offi. ordina. conquerente. ad id quod nō qua nulli sunt exempti, vt supra vidisti. Si igitur bene tenent per aduertis per hæc sua priuilegia, isti obtinēt prius in eo quod decre. quia ex quo sunt proprij & speciales ecclesiæ Romanę ex parte. filij: ab ipso episcopo interdici vel excommunicari nō possunt. Item quòd ratione ecclesiarum per eos cōstructarū in locis desertis nihil lege diœcesana debent episcopo. Tertio, quòd propter eas excommunicari vel interdici non possunt. Quarto, quòd solum per suos clericos eas gubernant. Quinto, quod decimas laborum & noualium, & alia quæ colunt, clericis sui ordinis, & sic sibi ipsis soluūt. Sexto, quod de illis decimis quartam episcopo non soluunt. Ioan. And.

generalis [a]: In alijs [b] eorum possessionibus iure communi, seu quolibet alio ecclesijs parochialibus & diœcesano episcopo reseruato. Per declarationem [c] autem huiusmodi nolumus defensionib. alijs, seu iuribus partium derogari.

Marginalia: I Dicebat ergo Hos. & post eū est, Io. Mo. & Arc. isti grauā q soluūt id quod tenent per pd. decre. ex parte. Sed stati releuant i alio, q soluunt clericis ordinis sui: iuxta regulā s. paro. c. I. & ff. d. iu. iu. eū q. iprin. Io. And.

a ¶ Generalis.] supra de decimis, nuper. scilicet quòd de possessionibus quęsitis post concilium soluant decimas.

ADDITIO. Vnde dicebat Inno. quod hoc vult ista moderatio, quòd iste ordo S. Iacobi de quæsitis post concilium integras decimas soluat, intellige parochijs quibus debentur. Ioan. And.

b ¶ In alijs.] scilicet quas alijs colendas tradunt, vel ab alijs colendas recipiunt: Vel de quibus antequam fierent noualia magni prouentus proueniebant. Vel quæ sunt ipsorum quoad primeuum & directum dominium: tamen parochiani eas possident & tenent: pone habētes eas per emphyteusim. ad hoc supra de deci. dilecti. & c. licet. & supra eo. quid per nouale. ad fi. de acquisitis post concilium dixerat supra prox.

[Glo. seq. reci. per obiect. & solutionem.]

c ¶ Per declarationem.] Nota verbum, si ageretur de exemptione, & exemptio non probaretur, & pronuntiaretur contra opponentem, bene fieret præiudicium: saltem quoad eum, licet non quoad superiorem. supra de priuileg. cum olim. de restitutio. in integrum, cap. 2. quia si non appellatur a sententia priuilegiorum de nouo repertorum, non reuocatur sententia. supra de re iudicata, inter monasterium. & cap. suborta. sed hic non diffinitiue pronuntiat: sed declarat quodammodo interloquendo quid importent verba priuilegij: vnde licet per illud priuilegium, qui sunt recepti in filios, nō sint exempti: si habent alia priuilegia exemptionis, bene sunt exempti: vt dixi in principio, non enim pronūtiat illos exemptos vel non, sed declarat quid illa verba priuilegij importent. Idem in alijs casibus, de quib. supra dicitur.

Constitutionem.] Continet tria dicta, quæ patent in rubro. Secundum ibi, Cæterum. Tertium ibi, Statutum quoque. Et olim incipiebat Coniurationem, & fuit multum decisa. Ioan. And.

¶ In hoc c. ponuntur duæ declarationes. Primo quod quātum ad materiam cap. si forte. supra de electio. non est differentia inter euidēs & manifestum, sed idem significant. Secundo ponitur, quòd illi dicuntur coniuratores, qui se obligant ad non recipiendum aliquem auctoritate Apostolica in suis ecclesijs, & sunt vt conspiratores puniendi.

¶ Nicolaus tertius. †

† In plerisque antiquis codicib. et impressis ita Nicolaus quartus.

¶ Declarat manifestum & euidens esse synonyma, & idem significare, quo ad casum dec. de elect. si forte. Ioan. And.

CAP. II.

Constitutionē [d] felicis recordationis Gr. Pa

CASVS. Dicitur in cap. si forte. allega. quòd si inter cætera, quæ opponuntur electo, opponatur cui dens defectus, qui concernit personam suam: puta caret oculo, vel quia patitur defectum scientiæ, de illo est prius inquirendum: & si opponens deficiat in probatione illius: punitur ac si in probatione omnium defecisset. Sed quid si illud crimen seu vitium non sit euidens, sed manifestum: & potest probari. (Vnde euidens proprie dicitur quod semel factum semper durat. capit. euidentia. de accusationib. in antiquis. sed manifestum dicitur quod non durat in apparenti, sed tamen potest probari de facili) vtrum sit idem? Respondet Romanus Pontifex, quòd, sic quia quantum ad hoc euidens & manifestum idem significant. Sed ponamus quod canonici ecclesiæ Pictauen. simul conuenerunt, & adinuicem promiserunt mediante iuramento; & sic est coniuratio: vel sine iuramento, & sic est simplex conspiratio, quòd non reciperent expectantes auctoritate Apostolica, sed eos repellerent: vtrum tamquam conspiratores sint puniendi? Respondet quòd sic: Et si per modum statuti hoc fecerint, non valet huiusmodi statutum. Nota primo iuncta glos. differentiā inter euidens & manifestum: nam euidens accipitur pro notorio facti euidentis, quod cunctis apparet. Nota vlterius, quod licet capit. si forte. allegatum, dicat, quod si opponatur contra electum euidens defectus, quòd de illo est prius inquirendum: & deficiens in probatione puniatur, ac si in probatione omnium defecisset: Idem est dicendum de defectu manifesto: sed hoc poterat colligi in dicto capitulo, si forte, quia ibi fit mentio de defectu scientiæ: qui defectus proprie non dicitur euidens, sed manifestus: quia probatur faciendo debitam examinationem. Nota, quod differentia est inter coniurationem & conspirationem quia coniuratio est, quando plures simul conueniunt de stando contra aliquem, & suam conuentionem firmant iuramento: Sed conspiratio, est quando plures faciunt monopolium, & conueniunt de stando contra aliquem: sed conueniunt sine iuramento. Et dicitur conspiratio a con, quod est simul: & spiratio, quasi simul, id est, vna spiratio. Vel dicitur a con, quod est contra. Et tales coniurationes, & conspirationes, tam secundum leges, quàm secundum canones sunt prohibitæ. secundum leges est tex. in l. denuntiamus. C. de his, qui ad eccle. confu. l. vnica. C. de monopo. & imponitur secundum leges grauis pœna. Nota etiam tres modos, quibus potest prouideri dignitatibus: per electionem videlicet, promotionem, & postulationem. Nota finaliter, quod patiens defectum in memoria, vel intellectu, est inhabilis ad dignitatem. Et pondera: quia vult textus, quòd talis defectus possit esse euidens & manifestus. Dominicus.

[Prima glossa diuidit & summat: & dicit quid primo declaret.]

d ¶ Constitutionem.] Primo declarat manifestum, & euidens esse synonyma, s. idem significare quo ad casum decre. de elect. si forte. Secundo declarat conspiratores & coniuratores, qui iurauerūt & statuerūt de nō recipien-

recipiendo aliquem in canonicam ad mandatum Papæ, donec possent resistere. Tertio declarat tale statutum detestabile & illicitum multis ex causis. Secunda, ibi: Certum. Tertia ibi: Statutum quoque. Et declarat primum dictum vt supra dixi decre. supta. eod. libro. de elect. si forte. Et quæ ibi not. Gard. & Guilel.

a ¶ Lugdunensi.] sup. eo. lib. de elect. si forte. cuius verba ad litteram infra sequuntur vsque ad verbum, in illo. vbi ponit declarationem, & hæc omnia vsq; ibi, expone, vt ibi dixi.

b ¶ Defecisset.] vt supra eod. lib. de elect. cap. 1.

[Glos. seq. obijcit, soluit; solutionẽ fortificat.]

c ¶ Manifestum.] videbatur contra: quia constitutio, si forte. loquebatur in euidenti & non manifesto: & aliud videtur euidens, & aliud manifestum. Euidens enim est quod semper palam est & euidenter apparet. 1 Argumen. 1 Quæstio. 1. vt euidenter, & supra de accu. euidentia. ff. de cõtrahen. emptio. l. ea, quæ quod enim est in euidenti, nulla potest tergiuersatione celari. supra de coha. cler. & mulierum. ca. vlt. supra de offic. ord. c. ordinarij. §. ceterum. eod. lib. Manifestum vero aliquando probatione indiget. 11. q. 3. eorum. de hoc nota. 2. q. 1. manifesta. supra de cohab. cleri. & mul. vestra. Sed contrarium est verum per hanc constitutionem & merito: nam constitutio, si forte. requirit probationem examinis in euidenti defectu. & probatur manifestum, supra de electio. bonæ 1. C. si mi. se. ma. dix. l. 3. ibi Nisi palam & euidenter ex instrumẽtorum probatione, &c. & præterea hæc duo videntur synonyma. supra eodem tit. cum olim. Nam & si opponatur euidens defectus scientiæ, non palam hoc apparet: sed est necesse examinationem fieri: examinatione autem hoc fiet certum. 2. ff. si certum petatur. l. certum. immo etiam not. Guli. in decreta. si forte. quòd si obijciatur contra electum, quòd est omnino illitteratus, & ideo repellendus: licet non dicatur euidenter, vel manifeste: in exceptione habebit locum decreta. ipsius formæ: quia idem est verborum sensus, & ideo idem ius esse debet. supra de consti. translato. ff. ad legem Aqui. illud. & ad hoc facit insti. de excusa. tut. §. similiter eũ qui litteras nescit, &c. & formulæ verborum hodie sũt sublatæ. insti. de verbo. oblig. §. 1. C. de formu. & impetra. act. subla. l. 1. & 2. & verba non debent præualere sensui: sed econtra supra eodem tit. intelligentia. & c. propterea & 1. q. 1. Marcion. intelligamus ergo euidentem & manifestum, cuius probatio est in euidenti & manifesto: licet id in exceptionis forma nõ exprimatur: aliàs sequeretur quòd si dico electum cæcum, ex quo non addo euidenter vel manifeste, non haberet locum cõstitutio, quod esset absurdum.

d ¶ In visu.] vnde oculo carens non promouetur. 55. distin. si Euangelica.

e ¶ Intellectu.] ergo siue memoria, siue intellectu careat, non promouebitur ad dignitatem. 39. distinctio. Petrus.

f ¶ Ad intentionem constitutionis ipsius.] quasi dicat interdum bene sunt diuersa, vt dixi supra in gl. videbatur. in prin.

[Glo. seq no. ad quæstionem quam soluit distinguendo.]

g ¶ Statutum.] Ex hoc & ex eo quod dicitur in fine, videbatur, quod canonici possunt facere statuta, 3 dummodo aliàs sint licita. Solet dici, quòd capitulum sine episcopo statuta facere non potest, quæ tangant generalem statum ecclesiæ, vel tangant episcopum, vel eius iura. sic intelligatur de consu. cum consuetudinis. supra de ijs, quæ fi. a præl. nouit. ẽ enim prælatus caput, a quo non licet membrum recedere. de præscri. cum non liceat, & hęc vera sunt, etiam si capitulum talia statuat cũ archidiacono suo, vel prępposito, vel alio, qui post episcopum præsit capitulo. Si vero statuant super ijs, quæ non tangunt episcopum, vel statum ecclesiæ, sed sua singularia negotia: puta quod certis modis quotidianas obuentiones distribuant, vel quòd certo modo ad capitulum vocentur, puta per talem campanam, vel alio modo: vel quòd certis temporibus etiam non vocati veniant ad capitulum, vel his similia: satis potest dici, quòd super his tenet ipsius capituli constitutio sine episcopo aliàs licita, & legitima. ad hoc supra de rescriptis, edoceri. supra de constitutionibus, ex litteris ff. quod cuiusque vniuer. nomi. l. 1. § 2.

ADDITIO. Et de hoc scripsi post Compos. Inno. & Host. de const. cum omnes. in prin. & ibi videatur quo modo respondetur ad decre. cum dilectus. de cler. non resi. & vide quod scripsi de rescri. constitutus. super verbo, per decanum. Ioan. And.

h ¶ Prædicto modo.] scilicet cum procuratorio capituli & communibus expensis.

[Glo. seq.

---

pæ prædecessoris nostri, editam in concilio Lugdunensi a, vt si forte inter cætera, quæ obijciuntur electo, aut postulato, seu aliàs promouendo ad aliquam dignitatem, euidentem scientiæ, vel alium personæ defectum opponi contingat, de illo primitus cognoscatur: & si opponentem inuentum fuerit destitui veritate, à causæ illius prosecutione totaliter sit exclusus, & aliàs puniatur, ac si in obiectorum probatione omnium defecisset b: In illo, qui manifestum c defectum in visu d, auditu, & alijs corporis † sensibus, necnon & in memoria, & etiam intellectu e, opponit electo locum habere: ac quo ad intentionem f constitutionis ipsius, manifestũ & euidens, idem supponere declaramus.

¶ *Declarat conspiratores, & coniuratores, qui iurauerunt & statuerunt de non recipiẽdo aliquem in canonicum ad mandatum Papæ, donec possent resistere. Io. And.*

¶ Cæterum canonicos cuiusuis ecclesiæ, qui statutum g fecerunt solemniter, & iuramento firmarunt, quod ecclesiam suam, & seipsos, contra omnes impetrantes canonicatum ipsius ecclesiæ defenderent vsque ad ius vel sententiam, quantum possent ad iudicium domini Papæ, vel specialis mandati eiusdem: & quod communibus expensis, ac cum procuratorio sigillo capituli sigillato eadem defensio fieret: & quòd quamdiu aliquis de canonicis eiusdem ecclesię defensionẽ huiusmodi, & oppositionem vellet prædicto modo h subire, alij canonici non possent, nec deberent recipere in canonicum, nec habere pro canonico in capitulo, vel extra capitulum impetrãtem: Conspiratores, & coniuratores contra sanctam Romanam ecclesiam, ac libertatem, obedientiam, & auctoritatem ipsius, decernimus, & eosdem tamquam conspiratores, ac coniuratores, secundum sanctiones

---

Marginal notes:

† al. corporeis.

1 Macrobius sup somno Scipionis li. 2. charta 23. negari non potest q visus effirmat. I. A.

2 Sũt ergo paria aliqd esse vel leuiter posse fieri. certũ. ff. & dã infe. l. 1. §. Sabini. C. de adul. q̃. uis 1. Io. Andr.

Oculo priuatus nõ promouetur.

3 De materia huius gl. vi de Fel. in c. cũ oẽs. ex d̃ cõs.

[Glossa sequens primo ponit pœnam conspiratorum, & tres actus, a quibus repelluntur, & unde dicantur. Secundo tractat de prælato auctorizante. Tertio notat ad quæstionem.]

a ¶ Canonicas.] 11. quæstio. 1. coniurationum. & cap conspirationum. capitu. sequenti. & est pœna talium depositio, ut ibi. Item conspiratores repelluntur ab accusatione, denuntiatione, & testimonio contra eos, 1 contra quos conspirauerunt. 3. quæstio. 4. conspiratores. supra de accusatio. qualiter & quando. & c. cum oporteat. de simon. licet Hely. & c. per tuas. & cap. cum oporteat. Est autem coniurare simul, vel in unum iurare. Conspirare simul, uel in idem spirare, credo autem, quòd prælatus qui huic constitutioni per capitulum factę auctoritatem interposuisset, eadem pœna puniretur, omnia enim nostra facimus quibus auctoritatem impertimur. C. de ueteri iure enuclean. l. 1. vltra medium. & sup. eodem libro, de præben. si eum. & c. si Apostolicæ. Per hanc decretalem probatur, quòd per instrumentum probatur crimen: producitur enim publicum instrumentum, in quo continebatur quòd tales canonici tale statutum fecerint: per quod probabitur illos esse conspiratores. Ad idem supra eodem lib. de iureiuran. cum in positionibus. [Vbi etiā de hoc in quarta glossa.] 2. quæstio. 6. cap. ei qui §. diffinitiua. vers. nullus. supra de ijs, quæ fiunt a præl. quanto. in fi.

ADDITIO. Et facit quod not. ff. ad Turpil. in senatus. in prima glossa. & C. ad legem Aquil. con.

† al. ita: & Pōtificis Rom. &c.

1 Quid ꝗ alijs, vid de re iud. cū I. & A. in ult. gl. & ꝙ sup ea dixi.

† Al. ita: Nic. 4. Et vt hęc decre. Nico. 4. tribuenda, ut colligit ex extrauag. Io. 22. inci. glorio sā ecclesiā, ꝗ extat ipressa inter lras Apo. pro officio sanctissimę Inquisitionis.

† In antiquiorib' codicib' ēt ipressis ita: Exijt qui semi nat: & ꝟ. & mox subsequi tur decr. Priuil. ex prima ēt glos. hic, cōstat olī nō fuisse solitū apponi integram: sed decise. i. initiū tātum.

canonicas[a] puniendos.

¶ Statutum de non recipiendo aliquem ad Papæ mandatum multis ex causis est detestabile & illicitum. hoc dicit.

¶ Statutum quoque ipsum (quod capitulo prælibato & singulis eius personis libertatem[b], obedientiam eidem ecclesiæ Romanæ debitam exhibēdi saltem vsque ad sententiam & † Pontificum Romanorum iudicium, seu speciale mādatum liquido interdicit, promptum futurorum grauaminum & expensarum discrimē ingerens, contra legitimas sanctiones laudabile[c] votum execrantium lites vetat: iniustam litem mouere compellit, iniquæ controuersiæ seu liti cedendo, bonam fidem, seu cōscientiam agnoscere prohibet, & adigit ad peccandum[d]) conspirationem & cōiurationem continere contra libertatem & auctoritatem sedis Apostolicæ manifeste, ac aliàs detestabile prorsusque illicitum reputamus.

¶ Idem.

¶ Constitutio amplissima pene cunctas declarans hæsitationes, quæ circa diui Francisci regulam contingere possunt: præsertim an fratres Minores (quos Cordigeros uocant, illius regulæ professores sint ad omnia Euangelij consilia obligati. Et utrum aliquid proprium habere: & pecuniam recipere, legataque sibi relicta agnoscere ualeant: cum multis alijs ambiguitatibus hic luculentissime resolutis.

CAP. III.

Exijt qui seminat[e] † seminare semē suū: De sinu patris in mūdum veste scilicet humanitatis indutus Dei filius Iesus Christus uerbum Euāgelicum saturus in singulos probos & reprobos, insipientes & ignaros, studiosos & desides, & iuxta prophetam colonus futurus, in terra semen suum doctrinā Euangelicam sine delectu dispersit in omnes, qui omnia tracturus ad se, omnes saluare uenerat: qui tandem seipsum Deo patri pro salute omnium in redemptionis humanę pretium immolauit.

¶ Licet autem hoc semen in singulos communicatiua Dei charitate dispersum, aliud ceciderit † secus uiam, super corda scilicet dæmonum suggestionibus peruia: aliud supra petram, corda scilicet nullo fidei vomere penetrata: aliud inter spinas corda scilicet hominum diuitiarum sollicitudinibus lacerata: Et ideo vnum prauis affectibus cōculcatum: aliud aridum, quia gratiæ carebat humore: reliquum uero legitur inordinatis sollicitudinibus suffocatum. Aliud tamē mite cor & docile terra bona suscepit, hoc est Minorum fratrum mitis & docilis in paupertate, ac humilitate, per almum Christi confessorem Franciscum radicata religio: qui ex illo uero semine germinans, germen illud per regulam sparsit in filios, quos sibi, & Deo per suum ministerium in obseruatione Euangelij ge-

ita negantem. in prima glossa. vide disputationem in regula. semel malus. Ioan. Andr.

b ¶ Libertatem.] exhibendi, quod est infra.

c ¶ Laudabile uotū.] supra de syndi. cap. vnico. vnde nec dolum facit qui rem deserit, ut litem effugiat. ff. de aliena. iudi. mutan. causa fa. l. item si res. in fine. & magnum est commodum a lite recedere propter quod indebitum per transactionē solutum non repetit. C. de transa. l. 2. & ff. de condi. indebi. in summa.

d ¶ Ad peccandum.] ad quod statuto, consuetudine, vel iuramento adstringi non possumus. supra de consuetu. c. penult. & vlt. 22. quęstio. 4. in malis. & c. si aliquid. & per totum. ꝟ. de regu. iur. non est obligatorium. & c. in malis. supra eod. li. de iure. ca. 1.

ADDITIO. In dicto capitulo, non est obligatorium. habes casum legis, obuenire. ff. de pac. doct. quam hic alleg. Ioan. Monach. & Archidiaconus. Ioānes Andreæ.

e ¶ Exijt qui seminat.] Ne crederet aliquis hanc constitutionem esse sublatam: ideo sic decise hic ponitur, ut habeatur pro reseruata, & de ea loquatur procemium huius libri in fine, ut ibi dixi. Et quia sic decise venit sub bulla, & quia inf. etiam prohibetur glossari, prohibitioni parebo.

ADDITIO. Idem Archidiaconus dixit. Ioannes Monac. ideo sisto ratem. Illam tamen prohibitionem & eius pœnas Ioan. xxij. suspendit ad Apostolicæ sedis beneplacitum per constitutionem suam, quia nonnumquam. Ioan. Andreę.

Luc. 8.

Ioh. 1.

nerauit. Isti sunt filij, qui docente Iacobo verbũ ęternum Dei filium insitũ humanæ naturæ in horto virginalis vteri potens saluare animas, in mansuetudine susceperunt. Hi sunt illius sanctæ regulæ professores, quæ Euangelico fundatur eloquio † : vitæ Christi roboratur exemplo: fundatoris militantis ecclesiæ, Apostolorum eius sermonibus actibusque firmatur. Hæc est apud Deum & patrem munda & immaculata religio, quæ descendens a patre luminum, per eius filium exemplariter, & verbaliter Apostolis tradita, & deinde per Spiritumsanctum beato Francisco, & eum sequentibus inspirata, totius in se quasi continet testimonium Trinitatis. Hæc est cui (attestante Paulo Apostolo) nemo decreto debet esse molestus, quam Christus stigmatibus suæ passionis confirmauit, uolens institutorem ipsius passionis suæ signis notabiliter insigniri. ¶ Sed nec sic contra fratres ipsos Minores & regulam, hostis antiqui cessauit astutia, quin potius contra eos nitens superseminare zizaniam, interdum æmulatores agitatos inuidia, iracundia, & indiscreta inscitia concitauit: mordentes fratres, & eorum regulam, quasi illicitam, inobseruabilem, & discriminosam, caninis latratibus lacerantes: non attendentes hanc sanctam regulam (vt prædicitur) præceptis ac monitis salutaribus institutam, Apostolicis obseruationibus roboratam, per plures Romanos Pontifices approbatam, & etiam per sedem Apostolicam confirmatam, tot diuinis testimonijs communitam, quæ credibilia facta sunt nimis in tot sanctis viris † in obseruantia huius regulæ agentibus & finientibus dies suos, quorum nonnullos sanctorum catalogo sedes eadem ex eorum vita, & miraculis fecit adscribi. Ac nouissime quasi diebus istis per piæ memoriæ Gregorium Papam nonum † prædecessorem nostrum approbatam esse ex euidenti vtilitate, quam de ipsa consequitur uniuersalis ecclesia, in generali Lugdunen. concilio declaratur. Nec nos minus attendimus, immo profundius cogitamus, sicut pensare debent subtilius ceteri catholicæ fidei professores: quia ipse Deus ordinem prædictum, & eius obseruatores inspiciens, sic eos ab insurgentibus in ipsos rancoribus salutari subsidio præseruauit, quòd nec ipsos fluctus tempestuosus allisit, nec animos in ordine ipso degentium constrauit: quin potius in vigore regulari concrescant, & amplientur in suorum obseruãtia mandatorum. ¶ Verumtamen, ut ordo prædictus (quibuslibet præcisis anfractibus) distincta & pura uigeat claritate, & sicut fratres eiusdem ordinis nuper in generali capitulo congregati prouiderant: dilectis Filijs Generali & nonnullis alijs Prouincialibus eiusdem ordinis Ministris, qui in capitulo ipso conuenerant, in nostra præsentia constitutis, cum ad plenam obseruationem regulæ eiusdem in uigore spiritus eorum feruere noscatur intentio: Visum est nobis (vt mordacibus huiusmodi mordendi vias præcluderemus) aliqua, quæ in ipsa regula uideri poterant dubia, declarare: nonnulla per prædecessores nostros etiam declarata, pleniori claritate differere: in aliquibus etiam regulam ipsam contingentibus puritati eorundem conscientiæ prouidere.

¶ Nos autem, qui à teneris annis ad ordinem ipsum affectus nostros † ereximus in illis succedendo: cum aliquibus eiusdem confessoris socijs, quibus eius uita, & conuersatio nota erat: super ipsa regula, & sancta ipsius beati Francisci intentione frequenti collatione tractauimus. Et tandem Cardinalis, ac postmodum eiusdem ordinis per prædictam sedem gubernator, & protector, & corrector effecti, conditiones prædicti ordinis ex imminenti nobis cura palpauimus in Apostolatus officio, tam de pia intentione confessoris prædicti, quàm de his, quæ regulam ipsam & eius obseruantiam contingunt: ex prædictis longa etiam experientia informati, nostros ad ordinem præfatum conuertimus cogitatus. Et tam ea, quæ per eosdem prædecessores approbata & declarata esse noscuntur: quam etiam ipsam regulam, & eam contingentia, maturitate plena discussimus. Nonnulla in p̃senti serie statuimus, declarauimus, certius approbauimus, approbata confirmauimus, edidimus, & concessimus, plura etiam ordinando seriosius & clarius, quæ infrascriptis articulis plenius exprimuntur.

¶ In primus, quia (sicut intelleximus) ab aliquibus hæsitatur, an fratres eiusdem ordinis, tam ad consilia, quàm ad præcepta Euangelij teneantur: tum quia in regulæ prædictæ principio habetur: Regula & uita Minorum fratrum hæc est: scilicet, Domini nostri Iesu Christi sanctum Euangelium obseruare, uiuendo in obedientia, sine proprio, & in castitate: tum ex eo, quòd in eadem regula continetur sic: Finito ve-

Marginal notes:

† Non tñ p oĩa, vt ĩ extrauag. qa quorũdã. §. adhuc. Fon.

Gala. 6.

† Quos ponit Anton. circa fi. 3 partis suę chronicę.

† Vel potius decimum. Iste Greg. x. cõcil. Lugd. celebrauit, ĩ quo fuerunt quingẽti epi. 240. abbates, & alij plã[?] circa mille, ut patet in chronicis

† Idẽ dicit Io. 22. i extrau. quorũdã. ver. nunc vero. post prin. Fon.

Regulam diui Fran. Nic. 3. declarare incipit. & primo, an illius pfessores sint ad Euãgelij cõsilia obligati, vide hic cle. exiui 1. §. cũ igitur. co. tit. Font.

ro anno probationis recipiantur ad obedientiam, promittentes vitam istam semper & regulam obseruare: tum etiam, quia in fine ipsius regulæ continentur hæc verba: Paupertatem, & humilitatem, ac sanctum Euangelium Domini nostri Iesu Christi, quod firmiter promisimus, obseruemus. Licet felicis recordationis Gregorius Papa nonus prædecessor noster hunc articulum, & nonnullos alios eiusdem regulæ declarauerit: quia tamen eius declaratio propter aliquorum insurgentium in fratres & regulam inordinatos vel mordaces insultus, & multorum postea emergentium casuum considerandos euentus, in aliquibus obscura, in aliquibus semiplena, & in multis etiam contentis in ipsa regula insufficiens videtur: Nos obscuritatem, ac insufficientiam huiusmodi, præfatæ interpretationis declaratione amouere volentes, & cuiuslibet ambiguitatis scrupulum in eisdem de singulorum mentibus plenioris expositionis certitudine amputare: Dicimus, quòd cum in principio regulæ non absolute, sed cum quadam modificatione, seu specificatione ponatur: Regula & vita Minorum fratrum hæc est: scilicet Domini nostri Iesu Christi sanctum Euangelium obseruare, viuendo in obedientia, sine proprio, & in castitate: quę tria eadem regula multum arcte prosequitur, & nihilominus alia nonnulla subnectit præcipiendo, prohibendo, consulendo, monendo, hortando, & sub alijs verbis ad aliquem modorum reducibilibus prædictorum, de intentione regulæ liquere valet apertius, vt illud quod in professione quasi absolute subnecti videtur, promittentes vitam istam semper & regulam obseruare; & quod in fine subiungitur: & sanctum Euangelium Domini nostri Iesu Christi, quòd firmiter promisimus, obseruemus: totum ad ipsius regulæ modificatum, vel determinatum, seu specificatum principium reducatur: videlicet ad obseruantiam Euangelij, vt prædicitur, per ipsam regulam in illis tribus modificatam, vel determinatam, seu specificatam: Cum non sit verisimile ipsum sanctum verbum ab ipso semel cum quadam modificatione, vel determinatione, seu specificatione prolatum, licet quasi succinctorie repetitum, voluisse in sui repetitione data sibi per eum modificatione, seu specificatione sine certa causa carere: Et vtriusque iuris argumenta nos doceant †, ea, quæ in principio ad medium, & ad finem: illa vero quæ in medio, ad finem atque principium; & ea quæ in fine, ad vtrumque, vel eorum alterum sæpe referri. Et dato, quòd absolute diceretur: omnino promitto sanctum Euangelium obseruare: cum † professor huiusmodi intenderet se ad omnem consiliorum obseruantiam obligare (quod vix aut numquam posset ad literam obseruare, propter quod talis promissio illaqueare profitentis animum videretur:) Clare videtur promissionem huiusmodi ad alium intellectum absque intentione promittentis non debere perstringi, nisi vt obseruantia Euangelij sic sicut tradita reperitur à Christo, videlicet, quòd præcepta vt præcepta, & consilia vt consilia à promittentibus obseruentur. Quem intellectum etiam in eisdem verbis habuisse idem beatus Franciscus in serie sui processus in regula patenter ostendit: cum aliqua Euangelica consilia indicat vt consilia sub verbis monitionis, exhortationis & consilij; nonnulla vero sub prohibitione ac verbo præcepti: per quod patet, quòd non fuit loquentis intentio †, quòd fratres ex professione huiusmodi regulæ ad omnia consilia, sicut ad præcepta Euangelica tenerentur: sed solum ad illa consilia, quæ in eadem regula præceptorie vel inhibitorie, seu sub verbis æquipollentibus sunt expressa. Vnde nos ad fratrum eiusdem ordinis conscientias plenarie serenandas: Declaramus, quòd ex professione eiusdem regulæ fratres ipsi ad ea tantum Euangelica obseruanda consilia sunt astricti, quæ in ipsa regula præceptorie vel inhibitorie, seu sub verbis ęquipollentibus exprimuntur. Ad nonnulla vero alia per Euangelium data consilia eò magis secundum exigentiam sui status tenentur plusquam cæteri Christiani, quò per statum perfectionis, quem per professionem huiusmodi assumpserunt, se obtulerunt Domino holocaustum medullatum per contemptum omnium mundanorum. Ad omnia autem, quæ in ipsa regula continentur, tam præcepta, quàm consilia, quàm cætera; ex voto professionis huiusmodi non aliter tenentur, quàm eo modo, quo in regula ipsa traduntur, vt scilicet teneantur ad eorum obseruantiam, quæ in eadem regula ipsis sub verbis obligatorijs indicuntur. Cæterorum vero obseruantiam, quæ sub verbis monitorijs, exhortatorijs, informatorijs, & instructorijs, seu quibuscumque alijs continentur: eatenus magis con decet de bono & ęquo eos prosequi, quò imita-

Declaratio regulæ sancti Francisci.

† Quæ vide in glo. sub. inf. eo. de re. iu. tit. pro xi. Font.

† al. ita: non professor, &c

An Cordigeri sint obligati ad obseruationem oĩum cõsiliorũ Euãgelij.

† Ecce ex verbis colligĩr intẽtio. Fõt.

imitatores tanti patris effecti, Christi semitas elegerunt.

Fratres Minores nõ possint habere aliquid proprij.

¶ Porro cum ipsa regula expresse contineat, quòd fratres nihil sibi approprient, nec domum, nec locum, nec aliquam rem: sitque declaratum per eumdem prædecessorem nostrũ Gregorium nonum, & nonnullos alios hoc seruare debere, tam in speciali, quàm etiam in communi: quam sic arctam abdicationem venenosis obtrectationibus aliquorum insensata damnauerit astutia: ne fratrum eorumdem perfectionis claritas in talium imperitis sermonibus laceretur. Dicimus, quòd abdicatio proprietatis huiusmodi omnium rerum, non tam in speciali, quàm etiam in communi propter Deum meritoria est, & sancta: quam & Christus viam perfectionis ostendens, verbo † docuit, & exemplo firmauit: quamque primi fundatores militantis Ecclesiæ prout ab ipso fonte hauserant, volentes perfecte viuere, per doctrinæ, ac vitæ exempla in eos deriuarunt.

† Vidẽ ex ua.lo.22. inci.quia quorũdã. ti.de ver. figni. & Turre. in sum. de ec cl.li. 2. c. 12.ad 10. argum.

¶ Nec his quisquam putet obsistere, quòd interdum dicitur Christum loculos habuisse: nam sic Iesus Christus, cuius perfecta sunt opera, in suis actibus viam perfectionis exercuit, quòd interdum infirmorum imperfectionibus condescendens, & viam perfectionis extolleret, & imperfectorum infirmas semitas non damnaret: sic infirmorum personam Christus suscepit in loculis: & sic in nonnullis alijs infirma humanæ carnis assumens (prout Euangelica testatur historia) non tantum carne, sed & mente condescendit infirmis. Sic enim humanam naturam assumpsit, quòd in suis operibus perfectus existens, in nostris factus humilis, in proprijs permansit excelsus. Sic & summæ charitatis dignatione ad actus quosdã nostræ imperfectioni conformes inducitur, quod à summæ perfectionis rectitudine non curuatur. Egit namque Christus & docuit opera perfectionis. Egit etiam infirma, sicut interdum & in fuga patet, & loculis: sed vtrumque perfecte perfectus existens, vt perfectis & imperfectis se viã salutis ostenderet, qui vtrosque saluare venerat: qui tandem mori voluit pro vtrisque.

† al. erroneę.

† Vide oĩno B. Th. 2. 2. quęſ. 186. art. 3. & li. 3. cõ Gentiles, c. 131. & aliquot sequen.

¶ Nec quicquam ex his insurgat erroneum †, quòd taliter propter Deum proprietatem omnium abdicantes, tamquam homicidæ sui, vel tentatores Dei viuendi discrimini se committant. Sic † enim seipsos committant diuinæ prouidentiæ in viuendo, vt viam non contemnat prouisionis humanæ: quin vel de ijs, quæ offeruntur liberaliter, vel de ijs, quæ mendicantur humiliter, vel de ijs, quæ conquiruntur per laboricium, sustententur: qui triplex viuendi modus in regula prouidetur expresse. Profecto si (iuxta promissum Saluatoris) numquam deficiet fides Ecclesiæ: per consequens, nec opera misericordiæ subtrahentur: † ex quo Christi pauperibus omnis ratio diffidentiæ cuiuslibet videtur esse sublata. Et quidem vbi (quod non est aliquatenus præsumendum) hæc cuncta deficerent, sicut nec cęteris, ac nec ipsis fratribus iure poli in extremæ necessitatis articulo ad prouidendum sustentationi naturæ via omnibus extrema necessitate detentis concessa præcluditur: cum ab omni lege extrema † necessitas sit exempta: nec talem abdicationem proprietatis omnimodæ, renuntiationem vsus rerum cuiquam videatur inducere: nam cum in rebus temporalibus sit considerare præcipuum, proprietatem, possessionem, vsumfructum, ius vtendi, & simplicem facti vsum, & vltimo tamquam necessario egeat, licet primis carere possit vita mortalium: nulla prorsus potest esse professio, quæ à se vsum necessariæ sustentationis, excludat: verum condecens fuit ei professioni, quæ sponte deuouit Christum pauperem in tanta paupertate sectari, omnium abdicare dominium, & rerum sibi concessarum necessario vsu fore contentam. Nec per hoc, quòd proprietatem vsus, & rei cuiusque dominium à se abdicasse videtur, simplici vsui omnis rei renuntiasse conuincitur: qui inquam vsus non iuris, sed facti tantummodo nomen habens, quod facti est tantum, in vtendo prębet vtentibus nihil iuris: quinimo necessariarum rerum, tam ad vitæ sustentationem, quàm ad officiorum sui status executionem (excepto quod de pecunia infra subiungitur) moderatus vsus: sed secundum eorum regulam & veritatem omnimodam concessus est fratribus: quibus rebus fratres licite vti possent durante concedentis licentia, & iuxta id quod in præsenti serie continetur; Nec his obuiare dignoscitur, quod ciuilis prouidentia in humanis rebus humane constituit; videlicet non posse vsum, vel vsumfructum à domino perpetuo † separari; quod ne dominium dominis (semper abscedente vsu) redderetur inutile, temporalem vtilitatem tantum in constituendo prospiciens ista decreuit. Retentio namque dominij talium

† Immo possent laici cõpelli officio iudicis eleemosynas facere. gl. ca. 1. d. 1. c. dño sãcto. 50. d. ca. exigũt. 1. q. 7. Abb. c. 1. de emp. & vendi. Font.

† De con se. d. 1. si cut. & ĩ. eo. d. 4. c. sanctũ. c. quod nõ est. cum glo. de reg. iu. Fon.

† l. oĩum. ff de vsufru. l. anti quas. C. eo. Font.

nij talium rerum cum concessione vsus facta pauperibus, non est infructuosa Domino: cum sit meritoria ad æterna, & professioni pauperum opportuna, quæ tanto sibi censetur vtilior, quanto commutat temporalia pro æternis. Profecto non fuit confessoris Christi regulam instituentis intentio: quinimmo contrarium in ipsa conscripsit, contrarium viuendo seruauit: cum & ipse temporalibus ad necessitatem vsus fuerit, & in pluribus locis in regula vsum talem licere fratribus manifestet. Dicit namque in regula, quòd clerici faciant diuinum officium, ex quo habere poterunt Breuiaria: ex hoc patenter insinuans, quòd fratres sui habituri essent vsum Breuiarij, & librorum, qui sunt ad diuinum officium opportuni. In alio quoque capitulo dicitur, quòd Ministri & Custodes pro necessitatibus infirmorum, & alijs fratribus induendis, per amicos spirituales sollicitam curam gerant secundum loca & tempora, & frigidas regiones: sicut eorum necessitati viderint expedire. Alibi etiam exhortans fratres per congruum laboris exercitium ad otium euitandum: dicit, quòd de mercede laboris pro se & suis fratribus corporis necessaria recipiant.

In alio quoque capitulo continetur, quòd fratres vadant pro eleemosynis confidenter. Habetur † etiam in eadem regula, quòd in prædicatione, quam fratres faciunt, sint examinata & casta eorum eloquia ad vtilitatem & ædificationem populi: annunciando eis vitia, & virtutes: pœnam & gloriam. Sed constans est, quòd hæc præsupponunt scientiam: scientia requirit studium: exercitium vero studij conuenienter haberi non potest sine vsu librorum †.

† Vide Concil. Trid. sess. 5. de refor. c. 2

Ex quibus omnibus satis claret ex regula: ad victum, vestitum, diuinum cultum, & sapientiale studium, necessarium rerum vsum fratribus esse concessum.

† Libri sunt ad scientiã necessarij. vid. Old. cõs. 84. incip. An expediat habere multos lib.

Patet itaque sane intelligentibus ex prædictis regulam quo ad abdicationem huiusmodi, non solum obseruabilem, possibilem & licitam: sed meritoriam & perfectam: & eò magis meritoriam, quò per ipsam professores ipsius magis à temporalibus propter Deum (sicut prædicitur) elongantur.

¶ Ad hæc cum fratres ipsi nihil sibi in speciali acquirere, vel eorum ordini possint, etiam in communi, & cum aliquid propter Deum ipsis offertur, conceditur, vel donatur, ea (si secus non exprimat) offerentis, concedentis, vel donantis, verisimiliter credatur intentio, vt rem huiusmodi oblatam, concessam, vel donatam perfecte concedat, donec auferat, à se abdicet, ac in alios transferre cupiat propter Deum: nec sit persona, in quam loco Dei congruentius huiusmodi rei dominium transferat, quàm sedes præfata, vel persona Romani Pontificis Christi Vicarij, qui pater est omnium & fratrum Minorum nihilominus specialis: Ne talium rerum sub incerto videatur esse dominium: cum patri filius suo modo, seruus domino, & monachus monasterio res sibi oblatas, concessas vel donatas acquirant: omnium vtensilium & librorum, ac eorum mobilium præsentium & futurorum, quæ & quorum vsumfructum, scilicet ordinibus vel fratribus ipsis licet habere, proprietatem & dominium † (quod & felicis recordationis Innocentius Papa quartus prædecessor noster fecisse dinoscitur) in nos & Romanam Ecclesiam plene & libere pertinere hac præsenti constitutione in perpetuum valitura sancimus.

† De hoc dominio vide extraua. Io. xxij. Incip. Ad cõditorem canonũ. tit. de verbo. sig. & extrauag. Quorũdã eod. tit.

¶ Præterea loca empta de eleemosynis diuersis, & oblata, seu concessa fratribus sub quacunque forma verborum (licet fratres sibi cauere debeant, quòd huiusmodi verbis statui suo incompetentibus non vtantur) à diuersis seu pro indiuiso possidentibus, seu certas partes in ipsis locis habentibus, in quibus ipsi possidentes pro indiuiso, seu certas partes habentes, nihil sibi in oblatione seu concessione huiusmodi reseruarint: similiter & in ius & dominium ad proprietatem nostram & Ecclesiæ prædictæ eadem auctoritate suscipimus. Loca vero seu domos pro habitatione fratrum à singulari persona, vel collegio, vel ipsis fratribus ex integro concedenda, seu etiam offerenda (si talia de voluntate conferentis fratres inhabitare contigerit) perseuerante tantum voluntate concedentis inhabitent. Ac illa libere, præter ecclesiam & oratoria ad ecclesiam destinata, & cœmeterium (quæ tam ad præsentia quàm ad futura in ius & proprietatem nostram, & prædictæ Romanæ Ecclesiæ simili modo & auctoritate recipimus) mutata concedentis voluntate, ac ipsis fratribus patefacta dimittant: In quorum locorum dominio seu proprietate nihil nobis vel præfatæ Romanæ Ecclesiæ retinemus omnino: nisi ea specialiter de nostro, seu ipsius Romanæ Ecclesiæ recipiantur

cupiantur assensu, & si in eisdem locis reseruauerit dominium sibi in concedendo concedẽs præter inhabitationem fratrum, speciale † dominium in ius Ecclesiæ sæpedictæ non transeat, sed potius plene liberum maneat concedenti.

† al. tale.

¶ Insuper nec vtensilia, nec alia præter eorum vsum ad necessitatem & officiorum sui status executionem (non enim omnium rerum vsum habere debent, vt dictum est) ad vllam superfluitatem, diuitias, seu copiam, quæ deroget paupertati, vel ad thesaurizationem, vel eo animo vt ea distrahant siue vendant, recipiant, nec sub colore prouidentiæ in futurum, nec alia occasione: quinimmo in omnibus appareat in eis quo ad dominium omnimoda abdicatio, & in vsu necessitas. Hoc autem secundum exigentiam personarum & locorum, Ministri & Custodes simul & separatim in suis administrationibus & custodijs cum discretione disponant: cum de talibus interdum personarum qualitas, temporum varietas, locorum conditio, & nonnullæ aliæ circunstantiæ plus minusve, ac aliter prouideri requirant. Ista tamen sic faciant, quòd semper in eis & eorum actibus paupertas sancta reluceat: prout ipsis ex eorum regula inuenitur indicta.

¶ Cæterum cum in eadem regula sit sub præcepti districtione prohibitum, ne fratres recipiant per se vel per alios, denarios, vel pecuniam vllo modo: idque fratres in perpetuum seruare cupiant, & velut iniunctum necesse habeant adimplere: ne ipsorum puritas in huiusmodi obseruatione præcepti maculetur in aliquo, & ne fratrum conscientiæ aliquibus aculeis stimulentur: Articulum istum propter detrahentium morsus profundius quàm nostri prædecessores fecerint, assumentes, ac ipsum clarioribus determinationibus prosequentes: Dicimus in primis, quòd fratres ipsi à mutuis contrahendis abstineant, cum eis mutuum contrahere (ipsorum statu considerato) non liceat †: possint tamen ipsis pro satisfactione facienda pro eorum necessitatibus, quæ pro tempore occurrerint (cessantibus eleemosynis, de quibus satisfieri commode tunc non posset) circa cuiuslibet obligationis vinculum dicere quòd per eleemosynas & alios amicos fratrum ad solutionem huiusmodi faciendam intendant fideliter laborare. Quo casu procuretur à fratribus, quòd ille qui dabit eleemosynam, per se vel per alium non nominandum ab ipsis, si fieri poterit: Sed ab eo potius iuxta suum beneplacitum assumendum, huiusmodi satisfactionem faciat in totum vel in partem, prout sibi Dominus inspirabit. Si tamen ipse hoc nollet facere, vel non posset, vel quia recessus eius 10 immineat, aut quia quibus hoc velit committere notitiam non habet fidelium personarum, seu quacunque alia occasione vel causa: declaramus & dicimus, quòd in nullo regulæ puritas infringitur, aut quomodolibet ipsius obseruantia maculatur, si fratres ipsi alicuius vel aliquorum sibi curent 20 dare notitiam, vel aliquos seu aliquem nominare, aut etiam præsentare, cui vel quibus, si eleemosynam facienti placuit, committi possit executio prædictorum: ac ipsius habeatur assensus super subrogationibus infrascriptis: Ita tamen, quòd penes ipsum dantem, dominio, proprietate, ac possessione ipsius pecuniæ, cum libera pote- 30 state reuocandi sibi pecuniam ipsam semper vsque ad conuersionem ipsius in rem deputatam, plene, libere, ac integre remanentibus, in ipsa pecunia nihil omnino fratres iuris habeant, nec administrationem, seu dispensationem, nec contra personam nominatam vel non nominatam ab eis, cuiuscunque conditionis existat in iu- 40 dicio, vel extra, actionem, persecutionem, aut aliquod aliud ius intentent, qualitercunque persona prædicta in commissione huiusmodi se habeat: licet tamen fratribus suas necessitates insinuare ac specificare vel exponere personæ prædictæ, ac eam rogare quod soluat †. Possint etiam perso- 50 nam eandem exhortari ac inducere, quòd fideliter in re commissa se habeat, & animæ suæ saluti in commissa sibi executione prouideat: Ita tamen, quod ab omni eiusdem pecuniæ administratione seu dispensatione, & contra prædictam personam actione seu persecutione (vt prædictum est) fratres abstineant omnimodo. Si vero perso- 60 nam huiusmodi nominatam, vel non nominatam à fratribus (quo minus per se possit exequi quod prædicitur) contigerit per absentiam, infirmitatem, voluntatem, seu locorum distantiam, ad quæ ipsa nollet accedere, in quibus esset solutio seu satisfactio facienda, vel per occasionem aliam impediri, liceat fratribus cum conscientiæ puritate quandam aliam personam subrogandam ad præmissa in nominando, & alias (si ad

primam

† Quia ibidẽ meo fit tuum. quia pronomẽ fratri Minori nõ cõuenit. & hãc prouisionẽ circa pecuniã approbat. clem. exiui. ibi vide à §. Porro. vsque ad § Proinde. Font.

† Quid de hæredibus talis psonę vide §. e. §. eo casu. Font.

primum dantem non possit vel nolint habere recursum) cum ista persona facere, sicut supra proxima declarauimus eis licere cum prima. Duarum enim personarum ministerium per viam subrogationis (vt dictum est) communius & generalius videtur posse in prædictorum executione sufficere: cum prædicta satisfactio præsumatur posse celeriter expediri. Si tamen (vt interdum dictum est) propter locorum distantiam, in quibus esset satisfactio facienda, & conditiones seu circunstantias alias, casus emergeret, in quo videretur plurium personarum subrogandarum ministerium opportunum: liceat ipsis fratribus in hoc casu iuxta negotij qualitatem (seruato modo prædicto) plures personas assumere, nominare, seu præsentare ad istud ministerium exequendum.

¶ Et quia oportet & expedit fratrum necessitatibus, non solum illis pro quibus iam esset solutio seu satisfactio facienda (vt superius proxime dictum est) sed etiam imminentibus siue tales necessitates ingruentes immineant, quæ breui tempore expediri valeant, siue tales (licet paucæ comparatiue) quarum prouisio ex sui conditione necessario tractum temporis habet, vt in libris scribendis, ecclesijs seu ædificijs ad vsum habitationis ipsorum construendis, libris & pannis in locis remotis emendis, & alijs similibus, si quæ occurrerint, cum moderamine supradicto salubriter prouideri.

Sic in istis necessitatibus clare distinguimus: sic in eis fratres posse tute & salua conscientia procedere declaramus: videlicet vt ingruenti vel imminenti necessitate, quæ breui tempore, uel quæ interdum ex aliquibus circunstantijs non sic breui (vt supra in proximo casu dictum est) valeat expediri, tam quò ad dantem eleemosynam, quàm quò ad nominatum vel substitutum, in omnibus & per omnia (sicut in articulo solutionis pro necessitatibus præteritis faciendæ supra proxime declarauimus) procedatur.

In ea vero necessitate quantumcunque præsentialiter ingruenti, quæ tamen ex qualitate sui (vt prædicitur) tractum temporis habet annexum † : quia in eo casu verisimile est, quòd tum ratione distantiæ locorum, quæ expeditio necessitatis ipsius ex sui conditione requireret: tum etiam circunstantiarum ipsius necessitatis ratione pensata, frequenter casus acciderent: in quibus ad expeditionem necessitatis huiusmodi oporteret quòd per diuersas manus & personas transiret pecunia necessitati huiusmodi deputata: quarum omnium personarum impossibile quasi esset dominum principalem pro ipsa necessitate pecuniam deputantem, seu etiam substitutum ab eo, & tertium etiam ab ipso substituto (si casus talis accideret) postea subrogatum, habere notitiam: declaramus & dicimus, quòd in hoc articulo, præter dictos duos modos in necessitatibus præteritis & ingruentibus, quæ possint breui tempore, vel interdum non breui (vt supra exprimitur) expediri (vt prædiximus) obseruandos, ad obseruandam ipsius regulę, ac professorum eius omnimodo puritatem: Quod si præsto sit eleemosynæ huiusmodi elargior, vel eius nuntius, qui possit hoc facere & velit: expresse illi prædicatur à fratribus, quòd sibi placeat (vt dominio talis pecuniæ cum libera potestate reuocandi sibi pecuniam ipsam, penes ipsum semper vsque ad conuersionem † ipsius in rem deputatam libere remanere, vt in alijs duobus casibus superius dictum est) per quoruncunque manus pecunia seu eleemosyna ipsa tractetur, siue personas ab eo vel à fratribus nominatas, totum suo consensu, voluntate ac auctoritate procedat: quo assensum suum præbente prædictis, secure fratres re empta vel acquisita de illa pecunia, per quemcũque (iuxta modum annotatum superius) vti possint.

¶ Ad maiorem autem prædictorum omnium claritatem, hãc in perpetuũ valitura prouisionis serie declaramus, ꝙ fratres (præfatis modis, ut prædicitur, circa pecuniam in supportãdis eorum præteritis & ingruentibus necessitatibus obseruatis) nõ intelligantur nec dici possint per se vel per interpositam personam pecuniam recipere contra regulam, uel professionis sui ordinis puritatem: cum manifeste pateat ex præmissis, ipsos fratres non solum à receptione, proprietate, dominio siue vsu ipsius pecuniæ, verũ etiam à cõtractatione qualibet ipsius, & ab ea pecunia penitus alienos.

In eo vero casu, quando (antequam ipsa pecunia in licitum rei habendæ uel vtendæ cõmercium sit conuersa) concedentem pecuniam mori contigerit: si concedens in concedendo dixerit vel expresserit, quòd persona deputata pecuniam ipsam in necessarium vsum fratrum expenderet: quicquid de ipso cõcedente viuẽdo vel moriendo contingeret, siue concedens huiusmodi hæredem reliquerit, siue non: possint fratres ad personam deputatam (non obstante concedentis morte, vel hæredis con-

† Al. inexum.

† Quõ ... batilla vide Bar. in l. ciuitas. ff. si cer. pet. Doctores Authẽ. hoc ius porrectũ. C. de sacros. eccle. Font.

tradictione) pro ipsa pecunia expendenda recurrere †, sicut poterant ad ipsum dominum concedentem.

† Obseruatis mō & forma. §. ita tamen.sup. eo. Fon.

Quia vero puritatem ipsius ordinis intima cordis affectione zelamus: cum in prædictis casibus ad determinatam necessitatem (vt prædicitur) per aliquem pecuniam concedi contigerit, concedens pecuniam rogari possit à fratribus, quòd si quid de pecunia ipsa (habita necessitate determinata) superrerit, consentiat ipse concedens, quòd residuum præfatæ pecuniæ in res alias pro alijs ipsorum fratrum prædictis necessitatibus conuertatur: quo non consentiente prædictis, ipsum residuum (si quod fuerit) restituatur eidem. Caueant tamen fratres quòd sollicite se coaptent, vt non plus scienter concedi consentiant, quàm verisimiliter æstimari possit rem necessariam, pro qua pecunia ipsa conceditur, valituram.

Et quia † prædictorum seriosa expositione à dante vel recipiente de facili posset errari, vt clarius vtilitati dantium, puritati ordinis, simplicitati aliquorum simplicium, saluti animarum hincinde securius consulatur: intellectum illum, qui satis in hoc casu à sane intelligente percipitur, præsentis ac in æternum valituræ constitutionis serie lucidamus: volentes illum ad communem deduci notitiam: videlicet quòd semper quando pecunia fratribus ipsis mittitur uel offertur (nisi expresse per mittentem vel offerentem aliud exprimatur) prædictis modis prorsus oblata intelligatur & missa. Non enim verisimile est aliquem eleemosinæ suæ sine expressione modum illum præfigere, per quem & donans merito, vel † illi, quorum necessitatibus intendit per donum huiusmodi prouideri †, vel effectu doni, vel suæ conscientiæ puritate fraudentur.

† Al. ita: Et quia in pdictorum, &c.

† Al. & illi.

† Al. prouidere.

Legata sibi relicta an possint fres Minores agnoscere. Vid. §. ad nostrā. in cl. exiui. & q̄ ibi dicat Card. in sua gl. in verbo. Scīto quæro & Bart. in suo tract. Min. Fo.

¶ Ad hæc, quia fratribus ipsis interdum in vltimis voluntatibus sub diuersis modis nonnulla legantur, nec expresse quid de his agendum sit, in regula vel prædecessorum nostrorum declarationibus continetur: ne in ipsis dubitari contingat in posterum, prouidendo legantibus, & fratrum conscientijs præcauendo: Declaramus, ordinamus & dicimus, quòd si testator modum secundum quem fratribus (eorum conditione inspecta) recipere non liceret, exprimat in legando, vt si legaret fratribus uineam vel agrum ad excolendum, domum ad locandum, vel similia verba in similibus proferret, aut modos similes in relinquendo seruaret: à tali legato & eius receptione per omnem modum fratres abstineant.

Si vero modum licitum fratribus in legando testator expresserit, vt si diceret: lego pecuniam pro fratrum necessitatibus expendendam, vel domum, agrum, vineam, & similia, ad hoc quòd per certam personam vel personas idoneas distrahantur, pecunia de rebus ipsis accepta, in ædificia vel alia fratrum necessaria conuertatur: aut in legando similibus modis vel verbis utatur. In hoc casu illud in omnibus & per omnia (consideratis eorum necessitatibus & moderaminibus supradictis) quantum ad fratres seruari decernimus, quod per nos est superius in concessis pecuniarijs eleemosynis declaratum. Ad quæ legata soluenda tam hæredes testatorum, quam executores se liberales exhibeant †: Et etiam prælati & sæculares, quibus de iure vel consuetudine prouisio ista competeret (cum expedierit) se ex officio suo promptos exhibeant ad pias voluntates deficientium adimplendas. Nam & nos etiam per modus licitos, & fratrum regulę congruos, intendimus prouidere, quòd hæredum cupiditas legitimis ictibus feriatur: ne pia defunctorum destituatur intentio: ac ipsi fratres pauperes opportunis auxilijs non fraudentur: Si vero fratribus ipsis generaliter aliquid absque modi expressione legetur: in hoc legato sic indeterminate relicto, in omnibus & per omnia intelligi ac seruari uolumus, & in perpetuum præsenti constitutione iubemus, quòd supra in pecunia seu eleemosyna fratribus indeterminate oblata vel missa, voluimus ac expressimus obseruari: videlicet, vt sub modo licito fratribus intelligatur esse relictum, ita quòd nec legans merito, nec fratres ipsi effectu relicti fraudentur.

† Not. q iudex secularis īterponit se circa legata pia. Fon.

¶ Quia vero libros, & alia mobilia, quibus tam ordo quàm fratres vtuntur, quorum dominium (cum non sint dominij aliorum) ad præfatam Ecclesiam specialiter spectare dinoscitur, interdum contingit seu expedit vendi, vel etiam commutari, fratrum vtilitatibus & eorum conscientijs prouidere volentes, eadem auctoritate concedimus, ut commutatio talium rerum, & ad eas res, quarum usum fratribus licet habere, de Generalium & Prouincialium Ministrorum in suis administrationibus coniunctim vel diuisim auctoritate procedat, quibus etiam de dispositione usus talium rerum concedimus ordinare.

Si

Si vero res huiusmodi æstimato prætio vendi contingat: cum fratribus ipsis per se vel per alium recipere pecuniam (regula prohibente) non liceat: ordinamus & volumus, quòd talis pecunia seu pretium recipiatur & expendatur in rem licitam, cuius vsum fratribus licet habere, per † procuratorem à præfata sede, vel à Cardinali gubernationem per ipsam sedem gerenti eiusdem ordinis deputandum iuxta modum in superioribus necessitatibus præteritis & ingruentibus ordinatum. De vilibus † autem mobilibus vel parum valentibus liceat ex præsenti nostra concessione fratribus (pietatis seu deuotionis intuitu, vel pro alia honesta & rationabili causa) obtenta super hoc prius superiorum suorum licentia, iuxta quod inter fratres in generali vel in prouincialibus capitulis, tam de ipsis rebus vilibus seu parum valentibus, & earum valore, quàm præfata licentia, scilicet à quibus & qualiter sit habenda, extiterit ordinatum, intra & extra ordinem alijs elargiri.

† Tales procuratores reuocant per extrauag. ad conditorē. §. sursus F.

† Qūo cōsideratur vilitas rei, gl. est in verbo, vilitas, in cle. exiui, co. Font.

¶ Licet † autem contineatur in regula, quòd fratres habeant vnam tunicam cum caputio, & aliam sine caputio, & videri possit illa fuisse instituentis intentio, quòd necessitate cessante pluribus non vtantur: declaramus, quòd possint fratres de licentia Ministrorum & Custodum coniunctim & diuisim in administrationibus sibi commissis, cum eis videbitur (pensatis necessitatibus & alijs circunstantijs, quæ secundum Deum, & regulam attendendæ videntur) vti pluribus: nec per hoc videantur à regula deuiare, cum etiam in ipsa dicatur expresse, quòd Ministri & Custodes de infirmorum necessitatibus & fratribus induendis sollicitam curam gerant, secundum loca & tempora, & frigidas regiones. Et quamquam prædicta regula contineat, quòd de fratribus induendis & necessitatibus infirmorum Ministri tantum & Custodes sollicitam curam gerant: & dictio illa, tantum †, adeo Ministros & custodes in hac cura perstringere videatur, quòd ab ea cæteros prima facie excludat: quia tamen sollicite considerare nos conuenit & tempus regulæ institutæ, quo fratres isti ad comparationem præsentem numero pauci erant, & forsan Ministri & Custodes uidebantur tunc ad ista pro curanda posse sufficere: ac nihilominus multiplicationes fratrum & moderni temporis qualitatem: nec sit verisimile beatum Franciscum institutorem regulæ vel ipsis Ministris & Custodibus impossibilitatis iugum voluisse præfigere, vel ex ipsius impossibilitatis consequentia fratres ipsos suis necessitatibus velle carere: concedimus, quòd ipsi Ministri & Custodes possint per alios huiusmodi curæ sollicitudinem exercere. Debent etiam & alij fratres curam huiusmodi, quæ præfatis Ministris & Custodibus præcipue incumbit ex hac regula, cum sibi ab illis commissa fuerit, gerere diligenter.

† Vid cle. exiui. §. præterea. & extrauag. quorūdā. §. in primis. Fon.

† Not. q̄ consuetō ex rōne superuenienti ampliat. Nota secūdo, illud: concorda tēpora & mores: & concordabis scripturas. facit. §. nos & statum. inf. eo. Font.

¶ Continetur quoque in regula, quòd fratres, quibus gratiam dedit Dominus laborandi, laborent fideliter & deuote: Ita quòd (excluso otio animæ inimico) sanctæ orationis & deuotionis spiritum non extinguant. Quia vero ex verbo isto fratres ipsos de otiositate vitæ, & de regulæ transgressione improbe notare interdum hactenus aliqui sunt conati: nos morsus huiusmodi nefarios reprimentes: Declaramus, quòd consideratis verbis prædictis, & forma seu modo loquendi, sub quibus fratres ad huiusmodi exercitium inducuntur, non videtur ea fuisse instrumentis intentio, quòd vacantes studio, vel diuinis officijs, & ministerijs exequendis, manuali labori seu operationi subijceret, vel ad hoc illos arctaret: Cum exemplo Christi & multorum sanctorum Patrum, labor iste spiritualis tanto illi præponderet, quanto quæ sunt animæ, corporalibus præferuntur. Ad alios vero qui se in prædictis spiritualibus operibus non exercent †, nisi tales aliorum fratrum licitis seruitijs occupentur, (nec otiose viuant) verba prædicta declaramus extendi: Nisi & tales tam excellentis & notabilis contemplationis & orationis existerent, quòd merito propter hoc non essent à tanto bono pro huiusmodi exercitio subtrahendi. fratres enim quicunque studio vel diuinis ministerijs non vacantes, sed aliorum fratrum studio, vel alijs diuinis officijs & ministerijs vacantium seruitijs inhærentes tantum, pro seruitijs eisdem cum ipsis quibus seruiunt, sustentari merentur: quod astruitur illa æqua lege, qua strenuus pugnator ille Dauid iuste decreuit, videlicet, quòd descendentium ad prælium, & remanentium ad sarcinas portio æquaretur.

Fratres Minores ad laborē teneantur. Et an religiosi manibus operari teneanē vide oīno B.Th.2.2. q 187. ar. 1.

† Hoc est, nō cōcionātur ad plebē, nō psallunt, non legunt. Fō.

Lib. 1. Re c. 30.

¶ Verum quia expresse continetur in regula, quòd fratres non prædicent † in episcopatu alicuius episcopi, cum ab eo illis fuerit contradictum: nos in hoc & deferentes regulæ, & nihilominus auctoritatem Apostolicæ

† Vid oīno conc. Tri. ses. 5. de refor. c. 2 & ses. 24. de refor. c. 4.

stolicæ plenitudinis conseruantes, dicimus, quòd prædictum verbum ad litteram sicut regula ipsa protulit, obseruetur: nisi per sedem Apostolicam circa hoc pro vtilitate populi Christiani sit concessum vel ordinatum aliud, vel in posterum concedatur, seu etiam ordinetur. Et quia in eodem capitulo regulæ immediate subiungitur, quòd nullus fratrum populo penitus audeat prædicare, nisi à Ministro generali fuerit examinatus, & etiam approbatus, ac ab eo prædicationis officium sibi sit concessum:

Nos & statum præteritum ipsius ordinis in paucitate sui, & modernum in ampliato fratrum numero, ac vtilitatem animarum (vt concedet) aduertentes: concedimus nedum Generalem examinare & approbare fratres prædicaturos in populis, ac illis concedere licentiam prædicandi, quatenus personæ idoneitatem & prædicationis officium licentia ipsa respiceret, prout in regula continetur: verum etiam Prouinciales Ministri hoc possint in capitulis prouincialibus cum Definitoribus, quod etiam hodie obseruari dicitur, & in fratrum priuilegijs contineri: quam quidem licentiam præfati Ministri reuocare & suspendere valeant & arctare, sicut quando id eis videbitur expedire. Sed quoniam in desiderijs nostris hoc geritur, vt ad Dei gloriam salus proficiat animarum: ac dicto ordini, per quem iugiter ad amorem diuinum affectio Christianæ religionis accenditur, meritum & numerus augeatur: concedimus & præsenti statuto firmamus, licere non solum Generali, sed etiam Prouincialibus Ministris, personas fugientes à sæculo in fratres recipere: quæ Ministrorum Prouincialium licentia per ipsum Generalem (sicut expedire viderit) possit arctari. Vicarij vero Prouincialium Ministrorum ex officio vicariæ licentiam hanc sibi nouerint interdictam: nisi per Ministros eosdem (quibus hoc posse committere Vicarijs & alijs licere decernimus) hoc ipsis Vicarijs specialiter committatur. Caueant tamen ipsi Prouinciales, quòd hoc non indiscrete, non passim, sed sic considerate committant, vt illos quibus hoc committi contigerit, fidelibus consilijs fulciant, quæ omnia discrete procedant. Nec indifferenter omnes admittantur ad ordinem: sed illi tantum, qui suffragantibus eis litteratura, idoneitate, vel alijs circunstantijs possint vtiles esse ordini, sibique per vitæ meritum, ac

Ad ordinē B.Francisci recipiēdi quales esse debeant.

alijs proficere per exemplum. ¶ Insuper dubitantibus fratribus prædicti ordinis, an pro eo quòd in regula dicitur, vt decedente Generali Ministro, à Prouincialibus Ministris & Custodibus in capitulo Pentecostes fiat electio successoris, omnium custodum multitudinem oporteat ad generale capitulum conuenire: aut (vt omnia cum maiori tranquillitate tractentur) sufficere possit, vt aliqui de singulis prouincijs, qui vocem habeant aliorum, intersint: Taliter respondemus, vt scilicet singularum prouinciarum custodes vnum ex se constituant, quem cum suo Prouinciali Ministro pro seipsis ad capitulum dirigant, voces aut vices suas committentes eidem. Quod etiam constituerint per seipsos, statutum huiusmodi duximus approbandum. Quod idem prædecessor noster Gregorius nonus in casu huiusmodi dicitur respondisse.

Ministro Generali dcedēte, qui dēnt ad electionem conuenire.

¶ Denique † quia continetur in regula supradicta, quòd fratres non ingrediantur monasteria monacharum, præter illos quibus à sede prædicta concessa fuerit licentia specialis: quamquam hoc de monasterijs pauperum monialium inclusarum fratres attentius intelligendum esse crediderint, cum eorum sedes præfata curam habeat specialem, & intellectus huiusmodi per constitutionem quandam tempore regulæ datæ, viuente adhuc beato Francisco, per Prouinciales Ministros fuisse credatur in generali capitulo declaratus: ijdem fratres certificari nihilominus postulauerunt, an hoc de omnibus generaliter, cum regula nullum excipiat, an de illis solum monasterijs monialium prædictarum debeat intelligi?

† Vide cō ci.Tri.ses. 25.tit. de regularibus &Monialib.ca. 5.& extra uag.PijPa pę v.inci. Et sic Mēdicantiū.

Nos vtique generaliter id esse prohibitum de quarumlibet cœnobijs monialium respondemus: & nomine monasterij volumus claustrum, domos, & officinas interiores intelligi: pro eo quòd ad alia loca, vbi homines sæculares conueniunt, possunt fratres illi causa prædicationis vel eleemosynæ petendæ accedere: ijs quibus id à superioribus suis pro sua fuerit maturitate vel idoneitate concessum, exceptis, seu pro prædictarum monasterijs inclusarum, ad quæ nulli datur accedendi facultas sine sedis eiusdem licentia speciali: quod etiam ipsum idem prædecessor noster Gregorius nonus, in eo casu dicitur respondisse. ¶ Cæterum † sanctæ memoriæ confessor Christi Franciscus mandasse dicitur circa vltimum vitæ suæ

† Franciscus beatus prohibuit ī extremis suā regulam glossari,& literas Apostolicas super ipsius relaxatiōe impetrari.

(cuius

(cuius mandatum, ipsius dicitur testamentum) quòd verba ipsius regulæ non glossentur, & (vt verbis vtamur eiusdem) quòd sic vel sic intelligi debeat, non dicatur: adijciens quòd fratres nullo modo litteras aliquas ab Apostolica sede petant: & alia quædam interferens, quæ non possent sine multa difficultate seruari: propter quod fratres hæsitantes, an tenerentur ad obseruantiam testamenti prædicti, dubitationem huiusmodi per eundem prædecessorem nostrum Gregorium nonum petierunt de ipsorum conscientijs amoueri: qui (sicut asseritur) attendens periculum animarum, & difficultates, quas propter hoc possent incurrere, dubietatẽ de ipsorum conscientijs amouendo, dixit fratres ipsos ad ipsius mandati obseruantiam non teneri: quod sine consensu fratrum & maxime Ministrorum, quos vniuersos tangebat, obligare nequiuit, nec successorem suum quomodolibet obligauit: cum non habeat imperium par in parem. Nos autem circa præsentem articulum nihil duximus innouandum.

¶ Ad † hoc à nonnullis prædecessoribus nostris Romanis Pontificibus circa declarationem ipsius regulæ, & ipsam regulam contingentia, diuersas litteras intelleximus emanasse. Sed nec per hoc mordacium prædictorum contra regulam ipsam, & fratres quieuit insultus: nec per ipsas litteras statui fratrum prouidere † in multis in quibus de nouo vel aliter necessario prouidendum esse multorum postea casuum contingentium experientia indicauit. Nos itaque ne litterarum huiusmodi & præsentis constitutionis diuersitas vel intellectus aduersitas in prædictorum obseruatione fratrum animos perturbaret: & vt plenius, clarius, & certius eorum statui & obseruantiæ prædictæ regulæ consulatur in omnibus & singulis illis articulis, quos constitutio ipsa continet, quamquam ipsi vel eorum aliqui contineantur in alijs litteris Apostolicis supradictis: Hanc nostram constitutionem, declarationem, seu ordinationem tantum a fratribus ipsis præcise ac inuiolabiliter decernimus perpetuis temporibus obseruandam.

† Hõc. §. & §. & qa sub colore. allegat Bal. referẽtehic Ihili. in Auth. si qua mulier. C. de sacro. eccl. ꝑ statutis vetantibus se glossari. idem Bald. l. nõ dubium. de leg. Fõ.

† Al. prouidetur.

¶ Cum igitur ex prædictis & alijs per nos cum multa maturitate discussis, regula ipsa licita, sancta, perfecta, & obseruabilis, nec vlli patens discrimini euidenter appareat: illa & omnia suprascripta per nos statuta, ordinata, concessa, disposita, decreta, declarata etiam & suppleta, de Apostolicæ potestatis plenitudine approbamus, confirmamus, & volumus existere perpetuæ firmitatis: in virtute obedientiæ districte præcipientes, quòd hæc constitutio sicut ceteræ constitutiones, vel decretales epistolæ legatur in scholis. Et quia sub colore liciti, nonnulli contra fratres ipsos & regulam, in legendo, exponendo, atque glossando possent dirum virus suæ iniquitatis effundere: ac ipsius constitutionis intellectum ipsum in diuersas & aduersas sententias producentes suis adinuentionibus deprauare: & opinionum diuersitas, ac distorsio intellectus multorum pios animos posset inuoluere, & à religionis ingressu multorum corda subtrahere: talium detrahentium vitanda peruersitas cogit nos viam ipsis ad prædicta præcludere, & certum procedendi modum hanc constitutionem legentibus præfinire.

¶ Itaque sub pœna excommunicationis & priuationis officij ac beneficij districte præcipimus, vt præsens constitutio cum ipsam legi contigerit, sicut prolata est, sic fideliter exponatur ad litteram: concordantiæ, contrarietates, seu diuersæ, vel aduersæ opiniones à lectoribus seu expositoribus nullatenus inducantur. Super ipsa constitutione glossæ non fiant (nisi forsan, per quas verbum vel verbi sensus, seu constructio, vel ipsa constructio quasi Grammaticaliter ad litteram vel intelligibilius exponatur.) Nec intellectus ipsius per legentem deprauetur in aliquo, seu distorqueatur ad aliud, quàm littera ipsa sonat. Et ne secundum prædicta contra detractores huiusmodi opporteat vlterius laborare: vniuersis ac singulis cuiuscũque præeminentiæ, conditionis, aut status, districte præcipimus, ne contra prædictam regulam & statum fratrum prædictorum, seu contra præmissa per nos statuta, ordinata, concessa, disposita, decreta, declarata, suppleta, approbata, & etiam confirmata, dogmatizent, scribant, determinant, prędicent, seu praue loquantur publice vel occulte. Sed si quid penes aliquem in his ambiguitatis emerserit, ad culmen prædictę sedis Apostolicæ deducatur, vt ex auctoritate Apostolica sua in hoc manifestetur intentio: cui soli concessum est in his statuta condere, & edita declarare.

Excõicatio fulminatᷓ glossantes istam decretalẽ nõ obstãtibus quibuscunq; priuilegijs, cuius excõicationis absolutionẽ sibi Papa reseruat.

¶ Glossantes vere in scriptis constitutionẽ ipsam aliter, quàm eo modo, quem diximus: Doctores vero insuper & lectores dum docẽt in publico, ex certa scientia & deliberatè intellectum constitutionis huiusmodi deprauantes, facientes quoque commentum, scripturas, seu

PRiuilegium.] Non diuiditur: quia pendet vsque ad vltimam dictionem.

CASVS. A sede Apostolica fuit concessum priuilegium quibusdam religiosis: videlicet ꝙ fratres illius ordinis habitantes in cellis illius ordinis, vel ipsæ cellæ nõ possēt excõmunicari vel interdici: dubitatur de hoc vocabulo, cella, inserto priuilegio: & qualiter accipiatur in materia priuilegij: Respondet ꝙ cella in hoc casu accipitur pro loco solitario segregato à communitate hominum: ideo si fratres illius ordinis haberent Prioratus in loco populoso, priuilegium suum non se extenderet ad tales religiosos, sed solum ad illos, qui habent cellas separatas à communi victu hominū. Nota primo ꝙ in materia priuilegiorum, per quæ conceditꝰ exẽptio religiosis habitãtibus in cellis monasterij, appellatione cellę veniunt solummodo loca solitaria: largo tamen modo accipiendo cellam, appellatione cellę venit parua camera, quam non debēt habere religiosi: immo debent comedere in eodem refectorio, & dormire in eodem dormitorio, & debent omnes esse in aperto, & dicitur cella à celando: quia vnus religiosus non debet celari ab alijs nec occultari, & vnus religiosus debet videre alios religiosos in dormitorio & refectorio.

† In isto versi. not. ꝙ Papa põt sibi rebellantes excõicare, & vltra adhuc aliter punire. Font.

Nota secundo optimum tex. ꝙ idem est dicere fratres, qđ monachi. vide de iudi. cãm. Nota vlterius, ꝙ excõmunicatio & suspensio referunꝰ ad homines: interdictū ad loca. 11. q. 3. nemo episcoporum. de cle. excom. min. postulasti. 2. respon. Ioan. Mon. & Io. And. Dominicus.

¶ Prima glossa summat.

a ¶ Priuilegium.] Exẽptis cellis alicuiꝰ monasterij, quid appellatio cellæ significet, hic ostendit.

ras, seu libellos, ac ex certa scientia & deliberate determinantes in scholis, seu prædicantes contra prædicta, vel aliqua, seu aliquod prædictorum (non obstantibus aliquibus priuilegijs, vel indulgentijs, aut litteris Apostolicis; quibuscunque dignitatibus, personis, ordinibus, aut locis religiosis vel sæcularibus generaliter vel singulariter sub quacunque forma vel expressione verborū cõcessis, quæ nolumus aliquibus in pmissis quomodolibet suffragari) excommunicationis sententiæ, quam nunc in ipsos proferimus, se nouerint subiacere: à qua per neminem nisi per Romanum Pontificem possint absolui. Insuper † tam istos, contra quos per nos excommunicationis est prolata sententia, quã alios (si qui fuerint) contra premissa vel eorum aliquod uenientes, ad sedis memoratæ volumus deduci notitiam: vt quos prouisus modus æquitatis nõ arceat a vetitis, cõpescat rigor Apostolicæ vltionis. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ declarationis, ordinationis, concessionis, dispositionis, suppletionis, approbationis, confirmationis, & constitutionis, infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotẽtis Dei & beatorum Petri & Pauli Apostolorū eius se nouerit incursurum. Datum Siriani, xviij. Calend. Septembris, Pontificatus nostri anno secundo.

¶ Bonifacius Octauus.

¶ Exemptis cellis alicuius monasterij: quid appellatio cella significet, hic ostendit. Ioan. And.

CAP. IIII.

PRiuilegium [a] monasterio tuo concessū, vt monachi, siue fratres in cellis ad monasteriū ipsum spectantibus † habitantes, ab alio quã à Papa, uel eius legato [b] excommunicari, aut suspendi, vel ipsæ cellæ interdicto supponi nõ possint, non fratres in Prioratibus, ecclesijs, seu capellis eiusdem monasterii cõmorãtes [c], aut ipsos Prioratus, ecclesias, vel capellas, ab ordinariorū iurisdictione in aliquo [d] sed residentes tantum in cellis, & cellas ipsas (hoc est [e] loca secreta [f] & solitaria, quæ ab hominnū separata conuictu [g] sunt ad contemplandum [h], & Deo vacandum specialiter deputata) defendat.

¶ Idem.

¶ Priuilegiato aliquo vt possit conferre beneficia clericorum suorum: quòd appellatio clericorum suorum designet ostendit. Ioan And.

[Glo. seq. soluit dubium.]

b ¶ Legato.] Intellige generaliter, sicut generaliter loquitur: ex quo aliud non exprimitur, & est simile quod dixi. s. eod. lib. de rescrip. statutum. 1. respon. in gloss. quia verbum.

c ¶ Commorantes.] Large loquitur [1]: qa interdum sunt instituti perpetuo: interdum ad tempus: interdum ad solam moram ibi trahendam. de sta. mona. ca. 2. ad fi. supra. eo. lib. de tẽpo. ordin. cū nuullus. in fi. & de capel. mona. ca. vnico. sed quo ad casum nostrū non est curandum.

1 Aretino. hanc gl. in ca. repellanꝰ de accusatio. ꝓbãdū. ꝫ ẽt in materia priuilegiati ua ille dicaꝰ habitare, q est ĩ loco ad tps. allegat Bal. in l. 1. ff. đ statu ho.

d ¶ In aliquo.] Tolle defendat, quod est in fi. & iterū repete, sed defendat residentes tantum, &c.

e ¶ Hoc est.] Propter hoc facit ad titulum nostrum de verb. sig. ADDITIO. Aliàs locari potuisset. s. ꝓ xi. vel sub tit. de priuil. Io. And.

[Gloss. seq. declarat textum.]

f ¶ Secreta & solitaria.] Cella dr̃ à celando & occultãdo, & sic hoc casu locus solitarius, & talem vitã ducentes digni sunt cõuenienti honore. 16. q. 1. qui vere. & ad has cellas religiosi ẽt Mendicantes de prælatorū licentia transire pñt. supra e. lib. de excess. pręla. c. vnico. Aliàs aūt large sumẽdo dicimus cellas q̃ sunt ẽt ĩ. clausuram monasterij: vnde ex cã, puta p p infirmitatem monachi, dispensat abbas cum eo, vt habeat suã cellã extra cõe dormitorium, tamẽ infra monasterij septa. 20. q. 4. cap. vlt. & de talibus cellis hoc priuilegiū intelligitur.

† Nõ quo ad ꝓprietatẽ. c. cũ olim. 2. supra. de priu. sed quo ad correctione monachorū, cũ in ecclesijs. đ ma. & obe. quo ad administrationẽ edoceri. de rescri. neq. meū, tuū, sempr dñiũ importãt Anch. ca. seq. ĩ. eo Font.

g ¶ Conuictu.] id est communi victu. ADDITIO. Dictio composita à con, & viuo: vnde & simul comedentes conuiuere vere dicuntur. Archid.

h ¶ Contemplandū.] de vita contemplatiua [2] & actiua dicitur supra de renun. nisi cum pridem. ad finem.

2 Vide oĩno B. Tho. 2. 2. q. 182. ar. 1.

ADDITIO.

ADDITIO. Archidiaconus inducit illud Gregorij quòd qes ex corde nobis est appetenda. 8. quæst. 1. in scripturis. versicu. quies. per quod uidetur contemplatiua pcellere. Ad idem ead. quæst. qui episcopatum. quod dicit uerum, secundum Augustinum: nam duodecim sunt in quibns vita contemplatiua præeminet actiuæ, vt dicitur in sum. de virtutibus. vbi tractat de præeminentia vitæ complatiuæ ad actiuam. & vide quod scripsi de regu. sane. in magna gloss. Ioan. And.

¶ Idem.

¶ Priuilegiato aliquo, ut possit conferre beneficia clericorum suorum: quid appellatio clericorum suorum designet ostendit. Ioan. And.

CAP. V.

Sicut † nobis [a] significare curasti, tibi gratiose concessimus, ut beneficia clericorum tuorum cedétium, uel decedentium [b] possis conferre: quodque ijdem clerici præbendarũ suarum fructus pcipiant, ac si in suis ecclesijs personaliter residerent [c]. Verũ quia dubitas, qui clericorum tuorum appellatione debeant contineri: Breui respondemus [d] oraculo, quòd illos in his & similibus [e] casibus tuos volumus intelligi clericos, qui per te, non quæsiti [f] propterea vel recepti, sine fraude & fictione qualibet, uere tui clerici familiares existunt, & in tuis expẽsis continue [g] domestici commensales: etiam † si quos ex illis aliquãdo pro tuis [h] gerendis negotijs abesse contingat.

Sicut nobis.] Communis diuisio: qa in prima consultatio à verbis duplicis gratiæ causata: In secunda latior responsio: ibi, Verum. Vel ibi, Breui respondemus. latitudo responsionis patet in uersic. similibus, & in versic. etiam si. Dominicus.

† Pet. de An. dicit istud c. p cedere in quocũq; habente gratiã, de qua hic, ex quo nulli certo dirigitur. Font.

CASVS. Episcopus Pictauen. à sede Apostolica impetrauit priuilegium, ut posset cõferre beneficia suorum clericorum cedentium & decedẽtium: episcopus habet clericos beneficiatos in aliis diœcesibus: dubitabatur quid contineret appellatione clericorum suorum? Respõdet, appellatione clericorum suorum continẽtur illi soli clerici, q sunt in continuo seruitio episcopi, & viuũt expẽsis proprijs episcopi: ideo si aliqui diuites morabantur in domo episcopi, sed uiuebãt expensis suis, & non expensis episcopi priuilegiati: illi non sunt cẽsendi sui clerici quantum ad materiam priuilegij. Oraculo. vnde oraculum dicitur respõsio facta ad interrogationem alterius. Nota quod si alicui a sede Apostolica concedatur priuilegium, ut possit conferre beneficia suorum clericorum cedentium uel decedẽtium: appellatione clericorum suorum ueniũt soli illi, qui sunt in cõtinuo seruitio priuilegiati, & uiuunt expensis suis pprijs, & hoc uerum in priuilegijs, quæ sunt odiosa, alias vero appellatione clericorũ suorum ueniunt omnes subiecti. supra eo. cum tibi. in antiq. Nota quod gratia quandoque fit alicui, ut non effectus gratiæ deriuetur in eum, sed ut ipse alijs cõferat utilitatem. Ad idem de præbend. si cui. ꝙ c. si is cui. e. lib. Nota ulterius, quod breuitas desideratur etiam in iuribus condendis. Ad hoc supra de iureiur. breui. & de breuitate uide no. de pæniten. & remis. significauit. & supra eod. lib. de testa. si pater. super 1. gloss. Io. And. Domi.

[Prima glossa summat.]

a ¶ Sicut nobis.] priuilegiato aliquo ut possit conferre beneficia clericorum suorum: quid appellatio clericorum suorum designet, ostendit, &c.

b ¶ Decedentium.] nũquid talis posset conferre beneficia suorum clericorum cedentium uel decedentium in curia Romana 1? Item nunquid posset conferre beneficia clericorum suorum alio modo uacantie? dixi supra eo. lib. de præben. quamuis 2. in glo. ista duo. Ioan. And.

1 De hoc hic Arch. tenens, ꝙ nõpotest: ut ibi di. xi. I. An.

c ¶ Residerẽt.] ex sola residentia si non interessent diuinis, non perciperent quotidianas distributiones: vnde nec isti percipient. supra eod. lib. de cleri. non residen. c. 1. & super hoc vide quod ibi dixi in glo. no. quòd si quis dominus.

[Glo. seq. recitetur per quæstionem.]

d ¶ Respondemus.] per hoc videtur ꝙ ista decre. sit veteris iuris declaratoria 2, non noui promulgatoria: licet argum. contra. infra dum dicit, volumus. & quòd sit declaratoria patet: quia tractat de uerbi significatione. ad hoc supra eod. c. 2. respon. 1. in fin. nec bene occurreret ratio, quare hoc esset ius nouum, & non vetus. præterea priuilegium prius concessum fuerat: postea priuilegiatus consuluit Papam circa priuilegium prius concessum: sic est responsum. per quod patet, quòd a concessione priuilegij etiam antequã emanasset hæc decret. priuilegium sic erat intelligendũ. Ioan. And.

2 Idẽ Io. Mo. & ea dẽ ratione. I. An.

[Glossa sequens exemplificat, obijcit, soluit, & rationem reddit.]

† al. ita: et si ex illis aliquos aliqñ, &c.

e ¶ Similibus.] pone conceditur ei priuilegium, ut cum clericis suis super pluralitate beneficiorum curatorum, uel dignitatum dispẽsare possit: uel eis cõferre ius ad uacaturas, uel similia. Et bene dicit, in his, & similibus: qa in alijs casibus dissimilibus appellatio clericorum omnes subiectos clericos cõprahendit supra eod. cum tibi. & potest esse ratio: quia hic de priuilegio loquitur odioso 3: quia p primum tollebatur ius seu potestas conferendi beneficium ei, ad quem ordinario iure spectabat, per secundum minuitur cultus diuinus, & non deseruiens ecclesiæ recipit stipendium: ergo bene ambitiosa & restringenda sunt talia indulta supra eodem lib. de præbend. quamuis 1. quod non est in decre. cum tibi. Io. Andr.

3 Cũ pcurrũt fauor & odiũ, dicimus priuilegia odiosa. exẽpla. vide not. s. de foro ꝯ pe. l. 1. gl. &c. I. An.

f ¶ Quæsiti propterea.] sic supra de electio. c. officij, sup. eod. lib. de rescri. statutum. §. insuper. de iud. mulieres. & de renun. ca. 2. sic & affectata tutela immunitatem non prębet. C. de ijs qui spon. mune. sube. li. 10. l. 1. & 3.

g ¶ Continue.] ciuili 4. modo intelligendum est uerbum. ff. de ser. si cui. de cõsecrar. distinct. 5. nunquam. sicut & seruitus dicitur cõtinua, & aqua quotidiana. ff. de ser. vrb. pręd. l. foramen. ff. de aqua quoti. & ęsti. l. 1. §. quòd autem, & fluuius dicitur continuus, qui quandoque exarescit. ff. de flu. [& ne qd in flu pub.] l. 1. 1. responso.

4 Vid Bar. i l. 1. ff. so. ma. & plene Fel. in procemio Dec. & in c. ex tenore. detesti bus.

[Glo. seq. soluit duo dubia.]

h ¶ Pro tuis.] sup. de cleri. non resident. ex parte. Et si ęgrotaret, seruire intelligitur. ff. de statuli. cum hęres. §. Stichus. Nec sumo ita amare verbum, qn etiam pro suis pprijs interdictum possit abesse. Ad hoc sup. eod. lib. de præb. præsenti. 1. & 2. responso. sicut iudex. propter sua propria negotia differre potest & dimittere. 5. causam. ff. de iud. si longius.

ADDITIO. Quod clericus pro suis proprijs negotijs possit abesse, tenet etiam Archidiac. q. tamẽ signat contrarium. supra eod. lib. de elect. si postquam. §. 1. non soluit. Tu dic quòd illud speciale, ne pter eius absentiam proteletur uacatio. Item ibi sibi potuit proui-

5 Hoc melius itelliges p no. s. d voto. ꝙ super his, in 3. gl. Io. An.

prouidere si iustam causam habebat absentię obtinẽdo licentiam. Item nec ille textus amarissime sumit, vt ibi no. in glo. & ita in fi. Ioan. And.

SEQVVNTVR REGVLAE IVRIS.

De regulis iuris.

¶ Quarum cognitio cum utilis & necessaria sit, teste Alberico in rubri. ff. eod. damnetque Sali. eos in l. q̄d te. ff. si cer. pe. l. quod Nerua. ff. depo. qui solis singularibus doctrinis studẽt: Quas & sine vituperio ipse Pontifex nescit. gl. c. veniẽs. de præscript. negligẽtes interim iura regulariũ: quarum ignorantia nullo modo excusabilis est. l. is non. ff. de confes. gl. l. ꝓfessio. C. de mu. pa. lib. 10. Ideo adnotaui tibi ad glo. quicquid melioris doctrinę est in Mercu. Ioan. And. commentarijs Phili. Petri de Ancha. Dyni, Alberici Rosatis, Io. Van Kel. Iaco. Fon. Burgen.

[Glossa ista primo coninuat rubri. Secundo ad situationem opponit, & dupliciter soluit. Tertio per modum summę de regula quęrit quinque, & de iure tria.]

NOn est nouum, vt aliq̄bus specialiter enumeratis generalis clausula subsequatur, quæ omnia comprehẽdat, ut 49. distinct. per totum. 23. q. 5. de occidens. supra de proba. quoniam cõtra falsam. sup. eodem lib. de procu. qui ad agendum. ff. ad legem Aqui. si seruus seruum. §. inq̄t lex. in fi. C. de sacros. eccle. l. generali. Idcirco post rubricas supra positas, quę secũdum suas materias iuris regulas comprehendunt, ponitur hic rubrica generalis ad materias vniuersas: De regu. iuris. Si quęratur quare in principio compilationis non posuit Bonifacius hanc rubricam. cum sæpe pręmittat̃ clausula generalis secutis postmodum speciebus, ut supra de prob. cum rubricis sequentibus 1. de reb. eccle. non alie. cũ rubricis sequẽtib. de re. cre. cum rubricis seq. ff. de serui. cum rubricis sequẽtibus? Posset dari coloratiua responsio: quia quæ ultimo dicuntur, melius memoriæ commendant̃. de consecra. distinct. 2. liq do. Est autem vera 2 solutio, ideo hũc ordinem obseruatum, ut ostenderetur ius non sumi ex regula, sed regulam ex iure. si enim a principio posita fuisset, forsitan crederet aliq̄s ꝙ ius sequens regulas, ex regulis sumeretur. in fine igitur ponitur, ut appareat ex iure quod præcessit, regulas sumi. ff. eo. l. 1. Videndum est igit̃ primo quid sit regula, vnde dicatur, qualiter constituatur, & quod sit eius officium, & q̄ ipsius sit potestas. Scd̃o uidendum quid sit ius, unde dicatur: quomodo hic sumatur. Tertio quæ sunt hę iuris regulæ, singulariter & clare eas prosequendo ui debimus.

1 Istud d̄clarat Anch. hic. Fõ.

2 Idẽ doctores. Fõ.

§ Circa primum, Regula secũdum Grammaticos, est multorum similium collectio. Lex autẽ describit regulam eam esse, quę rem quæ est, breuiter enarrat. ff. eo. l. 1. Dicit̃ autem regula, quæ regit vel normam recte uiuendi præbet, & ab hac regula quę dicitur norma recte uiuendi, dicitur regularis. Dicit̃ etiam regula eo quòd recte ducit, nec aliorsum trahit, quasi a rega, vel regula, quę idem est quod rectitudinis forma. Sicut enim per regulam nouit scriptor modum recte scribẽdi: secator modum recte secandi, & sic de singulis: ita per has regulas modum recte iudicandi cognoscimus. ad hoc. 3. dist. regula. Est autem regula latine, idem quod canõ græce. 3. dist. canon. Et dicit̃ regula proprie quasi regulariter veta. quamuis pariatur exceptiones in se. Quę an contineantur sub regula, fuerũt opiniones, quę no. ff. eo. l. 1. 3. & facit quod no. dist. 3. regula. Subtilitatibus tamẽ circa hoc omissis, breuiter & grosso modo sic dico, ꝙ quo ad potestatem uerborum, quę in ea proferuntur, uniuersaliter uel saltem indefinite affirmando uel negando comprehendit exceptiones 4: aliàs non diceretur exceptio: sicut si dicerem, omnis homo currit, excepto equo Titij, hæc. n. non est exceptio: quia equus non comprehendebatur sub illa ꝓpositione, omnis homo: sed si dicerem, omnis homo currit, excepto Titio, tunc propria est exceptio, q̄a propositio, omnis homo, bene comprehendebat Titium. tollitur ergo Titius virtute exceptionis quo ad materiam de qua fit sermo, vt scilicet dicatur nõ currere. Sic quo ad iuris determinationem exceptio non comprehendit̃ sub regula: quia contraria ratio: & plus est in exceptione quã in regula. hoc ergo operatur exceptio, ut illud quod aliàs sub verbis regulæ cõprehẽdebat̃, ad determinationẽ regulæ exceptionis uirtute tollat̃. Constituitur autem regula (ut sup. dixi) per uerba que de sui natura omnia comprehendant: id est, per signa vniuersalia affirmatiua, quæ omnia comprehendunt. supra eo. c. omnis res. & c. defleat. ff. eo. l. omnis definitio. & l. omnes actiones. & l. omnia fere. & l. omnia quæcũque. Item per verba negatiua, q̄ vniuersaliter negando excludunt omnia, vt j. eod. nemo potest. 1. & 2. j. eod. nullus. 1. & 2. ff. eo. l. nemo. & l. nullus. Item p uerba indefinita, quæ simpliciter ꝓlata equipollent vniuersalibus. 5. 19. distin. cap. 1. supra de priuileg. q̄a circa. C. de hære. uen. l. ult. & ideo omnes regulæ paucis exceptis traduntur per signa indefinita affirmatiua uel negatiua, ut sup. eod. & inf. eod. & ff. eod. titu. satis apparet. Officium autem regulæ est plures similes casus simul iungere clauo rationis, ut ff. eo. ti. l. 1. Quę sit potestas regulæ. an scilicet constituat ius de nouo, an antiquum recitet, dubitatur: & uidetur quòd ius de nouo nunquam constituat, quod iure & ipso facto probatur. Iure. ff. eod. l. 1. Facto, quia in octogintaocto regulis infra positis nõ est vnam etiam sol am inuenire, q̄ ius de nouo constituat, vt in prosecutione patebit. Econtra videtur: quia regula Catoniana de nouo statuit, quòd legata quæ sunt inutilia ratione legantis tãtum, uel ratione legãtis & legatarij, uel legatarij & eius à quo legatum est præstandum, uel ratione rei tantum, uel mista ratione rei legatæ & personæ legatarij, tractu temporis nõ cõstituantur: etiam si causa impedimenti remoueatur. ff. de reg. Catoni. l. 1. in princi. ff. de lega. 1. l. cetera. §. 1. ergo ipsa regula constituit ius de nouo. Ad hæc faciũt infinita iura, in quibus Papa iudicat ex regulis, ut supra de constitu. cap. 2. de rescrip. c. 1. & c. pastoralis. de iud. nouit. supra de foro compe. si diligenti. de fide instru. inter dilectos. ad fin. & de præsumpt. dudũ. de excep. cum venerabilis. de reg. ad Apostolicam. de consang. & affi. cap. vlt. cum mille similibus. ex q̄bus uidetur quòd ius sumatur ex regula. Subtiliter dixerunt doctores, quòd tres species casuum est considerare: quidam sunt iam determinati, & in illis regula non constituit ius, q̄a inuenit iam constitutum. Item sunt quidam excepti à legis determinatione, & in illis similiter regula non constituit ius, quia non clauduntur sub regulæ determinatione. Quidam sunt in quibus est eadem ęq̄tas, quæ est in casibus a iure determinatis, nec tamen reperiunt̃ in iure positi: & in illis regula facit ius propter identitatem rationis non patientis ius similium casuum esse diuersum. Apertius dici posset 6. quòd aut constitutio iuris pręcedit traditionem regulę, & regula de iure iam constituto, quasi materiatum de materia producitur: & tunc ꝓprie habet locum distinctio prædictorum casuum: vt videlicet in iã determinatis & exceptis nõ faciat ius: in nõ determinatis, in quibus est eadem ratio, ius constituat: sed ubi non est ius constitutum ante regulæ dispositionem, sed inuenitur sola simplex traditio regulę, tunc ipsa regula est ius uel iuris constitutio: & non ab alio, sed a constituente procedit, & ita potest intelligi prædicta lex prima de reg. Cato. probatur hoc satis per antiquas regulas, supra eodem titu. quas ueritate inspecta esset inuenire pręcessisse iuris traditionem: uides enim pro maiori parte quod ubi sunt decreta Alexandri 3. sunt primæ in titulis, maxime post cõcilia antiqua, vt s. de rescrip. de renun.

Regula qualiter designat̃.

Exceptiones an sub regula ɔtineãtur.

3 Ibi Decius, hic Dyn. Fon.

4 Bar. i l. si eum. §. q. iniuriarũ. ff. si quis cau. Font.

Regula p q̄ uerba ɔstituatur.

5 Vid. Dy nũ hic. & Bar. in l. si pluribꝰ. ff. de le. 2. & Alberi. in l. de pupillo. §. q̄ nũtiat. ff. de noui ope. nunt.

Casus sũt triplices.

6 Idẽ Dy. & male ẽm Phi. dicẽtẽ Bart. in rub. ff. eo. tenere gl. ibi, ego tamẽ non recedo. Font.

...nan.cum duabus rubricis sequenti.de offic.vic.cum duabus rubricis sequen.de ijs quę vi metusve cau.fiũt cum duabus sequen.de dolo & contu.cum duabus sequen.& multis alijs:& tamen omnes regulæ supra eo. titu. præcesserunt Alexand. iij. excepta vltima, q̃ fuit Lucij iij: qui ipsum secutus est, vt ex chronica & decretalium ordinatione satis apparet. Si igitur prima regula supra eodem titu. exemplificetur per decret. supra de sponsa. præterea 1. secunda per decreta. & si quæstiones. de simo. tertia per decreta.de voto, magnæ,& sic de singulis,dico quòd regulæ illæ dicta iura præcesserunt,vnde regularum dispositio nõ potuit ex ipsis iuribus sumi, quæ nondum erant: immo potius videtur determinatio ipsorum iurium facta per regulas.Ad hoc faciunt omnes illæ decretales superius allegatæ.in quibus Papa pronuntiat per regulas. Ego tamen non recedo à verbis legis,& dico quòd per regulã non statuitur ius, sed ex iure sumitur regula: aliàs non video quomodo posset dici regula iuris. Sicut enim in regula ligni vel ferri necesse est illas materias præuenire,lignum scilicet,vel ferrum:ad hoc ꝙ disponatur ex eis regula:sic in regula iuris necesse est ius,ꝙ est ibi materia,præuenisse,ad hoc,vt regula possit inde disponi:& tunc proprie loquitur dicendo de regulis iuris,aliàs dicere debuisset de iure regularum.Et si dicatur quòd in casibus non expressis a iure,vbi est ratio similis, regula facit ius: hoc est sine regula aliqua, per iura quæ hoc volunt. de rescrip. inter cęteras. de transa.inter corpora. ff.de legi. non possunt. cum similibus. Et si obijciatur de regula Catomana, dico quòd non proprie 1 dicitur regula,nec inter regulas ponit. ff.eodem titu. Et si dicatur quòd aliquæ regulæ præcessisse videantur iuris expressam traditionem:dico ꝙ ius quod est idem ꝙ ratio,vt v. distin.consuetudo.9.di stin.sana quippe,ab exordio rationalis creaturę præcesserat 5.distin.in prin.vel saltem dispositione concedentis regulam,ius precessit:videns enim formator regulæ sic esse debere de iure,quod in eius saltem mente sedebat,formauit regulam.allegatur tamen regula pro iure,non tam ex origine,q̃ ex forma:& prior est eius causa pro quo facit regula 2: habet enim aduersarius necesse ostendere rationem quare in illo casu regula nõ loquatur, & facit quod dicam infra eod.vtile. Ad secũdum quo quæritur quid sit ius,& vnde dicatur, & quo modo hic sumatur:dicendum est breuiter,ꝙ ius est ars boni & æqui.& c.ff.de iustitia & iure. in prin.& dicitur à iustitia,vt ibi,& sup.de verb.sig.ius autem, quam summum in rebus bonum est colere. 12.q.2.cum deuotissimam 3.Ius autem est generale nomen, habẽs multas species.1.dist.ius generale. cuius species diuidas & subdiuidas,vt ibi per totum.& ff.& inst.de iust.& iure, per totum. Sumitur autem hic pro nostro iure canonico,non autem pro iure ciuili,vt probatur infra eo.in secunda regula,quæ de iure ciuili;non procedit,ꝙ dic vt ibi dicam.Tertio autem ordinate has regulas est videre,& primo primam.

† al. ita: Idem

Regula ex iure sumitur.

1 Hoc est eo modo quo iura isto titulo posita vocant regulæ.Font.

2 Idẽ Phi. similis gl. in l.oĩs definitio. ff. eo.allego c.2.ĩ fi. de coniu. le prof.Fon.

3 Phil. q̃ rit ã noĩe iuris veniat statutũ,cõsuetudo:vid Lud. Ro. ff. de arb. recentiores.c.fi.de cõsu.Fõt.

Bonifacius octauus. †.

REGVLA. I

Beneficium a

Beneficium.] Casus in hac regula potest figurari per cap.si quis deinceps.16.q. 7. & primo in actore:Cum ego actor tenuissem aliquod beneficium per spatium x. vel xx. annorum,cecidi à possessione mei beneficij: feci te nouũ possessorem conueniri corã iudice competente intentando petitorium:videlicet ꝙ illud beneficium ad me pertinebat & spectabat,quare petebam & supplicabam & requirebam, vt iudex compelleret te ad restituendum mihi beneficium vnà cum fructibus: tu possessor negauisti contẽta in meo libello:ad probandum intentionem meã,super meo libello produxi aliquos testes: qui testes iurati deposuerunt ꝙ tenui illud beneficiũ quiete & pacifice per decẽ,viginti,vel triginta annos: tamen de collatione vel institutione nihil dicunt, sed deponunt solum ꝙ viderũt me illud beneficium possedisse per x.xx.vel xxx.annos:vtrum illud sufficiat ad probandum ꝙ beneficium est meum? Respondetur ꝙ beneficium ecclesiasticum non potest licite sine institutione canonica obtineri. Vel in reo ponamus sic casum:ego tenui aliquod beneficium per xx.vel xxx.annos,quidã alius virtute nouæ collationis & institutionis fecit me conueniri coram iudice competente,& fecit fidẽ de sua canonica institutione: Ego autem allego & dico ꝙ tenui illud beneficiũ per spatiũ xxx.annorũ pacifice & quiete,& sic præscripsi q̃uis non sim canonice institutus, vtrum bene dicam? Certe non: quia non sufficit detentio beneficij sine canonica institutione.Sed hodie extat regula de triẽnali possessore in qua cauetur,ꝙ si quis per triennium possederit beneficiũ ecclesiasticũ pacifice & quiete,potest se defendere contra quemcunque, quamuis non ostendat de canonica institutione.¶ Pro expeditione gl.quæritur qualiter hic accipitur beneficiũ.Dicendũ ꝙ beneficium in iure accipitur multis modis.Nam aliquotiens appellatione beneficij veniunt simplicia beneficia,vt capellaniæ:aliquotiens appellatione beneficij veniunt omnia beneficia ecclesiastica.Et dicit glo.ꝙ beneficium hic accipit̃ large pro quocunque beneficio ecclesiastico,& sic qđcũque beneficium siue sit simplex,siue aliud, non põt obtineri sine canonica institutione,ꝙ verum est, quando illud beneficium habetur in titulum:secus si nõ haberetur in titulum:Nã prębenda aliqua,id est,grossum aliquando assignatur paruulis: aliquando vero laicis, vt pulsatorib.campanæ:& in illis non requiritur canonica institutio.Sed quia hic fit mentio de institutione quæritur quid dicatur institutio? Respondetur ꝙ institutio est canonicum ius in beneficio ecclesiastico obtinere.Sed quæritur,ad quẽ pertineat institutio? Respondet gl.ꝙ de iure communi pertinet ad episcopum,in c: conquerente.supra de offi.ord.in ant.glo.opponit de c: ad hæc.supra de offi.Arch.in ant. vbi institutio ptinet ad Archidiaconum. Dicendũ ꝙ triplex est institutio: Quædam est institutio tituli collatiua: Alia est institutio auctorizabilis quo ad commissionem curæ animarum:Alia est institutio realis & actualis, quæ vocatur inuestitura vel inductio in possessionem realem & corporalem:duæ primæ pertinent ad episcopum: sed tertia pertinet ad Archidiaconum: quia quãdo eps instituit aliquem,debet mandare Archidiacono, vt illũ inducat & ponat in possessionem corporalem.Postea quærit gl.an sit differentia inter institutionem,& collationem,& præsentationem? Respondetur ꝙ sic.Vnde præsentatio dicitur illa per quam non confertur aliquod ius in beneficio ecclesiastico,sed solum à patrono præsentatur persona idonea, & illud quod patronus facit dr̃ præsentatio.Institutio vero stricte sumpta dr̃ dupliciter:videlicet cum aliquis instituitur per diœcesanũ ad præsentationem patroni:& sic episcopus instituens dat titulum in beneficio:Alio modo accipitur pro confirmatione,quando superior confirmat electũ.Collatio autem dicitur quæ fit de beneficio non patronato: qđ spectat ad epm pleno iure sine præsentatione patroni. ¶ Vlterius pro declaratione glossæ positę in verbo,obtineri,opponitur contra textum:& videtur ꝙ beneficiũ ecclesiasticum possit obtineri sine canonica institutione.c.cura.in ti.de iure patrona.in antiq.Glo.soluit sic, aut quis possidet beneficium iure proprietatis,tamquã proprietarius: aut iure administratio. tamquam administrator:In primo casu potest acquirere beneficium sine titulo,vt monasterium percipit bona temporalia beneficij faciendo certam pensionem vicario perpetuo si possedit longo tempore sine titulo,potuit præscribere iure proprietatis.In secundo autem casu quando possidet beneficium tamquam administrator, non potest beneficium acquiri sine titulo.Et iste textus intelligit̃

Beneficiũ multis modis capitur.

Institutio qd dicat̃.

Institutio ẽ triplex.

Præsentatio qd dr̃.

Institutio quid dr̃.

Collatio quid sit.

de isto titulo administratiuo, qui non potest acquiri sine canonica institutione. ¶ Quæritur insuper vtrũ existens in pacifica possessione beneficij teneatur facere fidem de sua canonica institutione: vel vtrum sit defendendus in sua pacifica possessione absque eo ꝙ probet ꝙ fuit canonice institutus? Respondetur ꝙ ad instantiam diœcesani cuius interest scire an possidens beneficia possideat iniuste absque periculo animarum, & etiã ad instantiam subditorum beneficiati, si exigunt, vt ipse faciat fidem de titulo administratiuo, tenetur facere fidem, sed non ad instantiam alicuius priuati præcedentis ius in beneficio.

ecclesiasticum non potest a licite b sine institutione canonica obtineri c.

¶ Vtrum quis possit obtinere beneficium ecclesiasticũ respectu iuris possidendi, absq; eo ꝙ probet canonicam institutionem, vt si quis dicat se possedisse & expulsũ fuisse, an sit necesse quòd probet canonicam institutionem? Quidam dicũt ꝙ sic per istud ca. Ex quo sequitur ꝙ quis non potest probare possessionẽ, nisi probet titulum & institutionem. Et simile est in viro repetente vxorem: quia licet homo non possit possideri: tamen cum titulo matrimoniali possidetur: ideo si vir dicat possedisse vxorem & se spoliatũ fuisse, non admittitur nisi probet matrimonium præcessisse. Sic in spiritualibus beneficijs doctores formant istam quæstionem in cap. litteras. de restit. spol. in antiq. & sunt varij: Nam quidam dicunt ꝙ petens restitutionem beneficij, tenetur allegare & probare titulum, id est institutionem & collationem: Alij dicunt ꝙ non tenetur allegare nec probare titulum: sed sufficit ꝙ alio modo coloret suam possessionem. Alij dicunt quod nõ requiritur ꝙ coloret suam possessionem: sed sufficit probare ꝙ ipse exercuit actus conuenientes tali beneficio: puta quòd habuit stallum in choro, & vocem in capitulo: & sic de alijs. Communis conclusio doctorum antiquorum & dominorum de Rota (licet dominus Panor. recedat ab eorum opinione) est, quòd ille qui agit possessorio pro recuperatione beneficij, non tenetur de necessitate probare canonicam institutionem; sed tenetur colorare suã possessionem vno de tribus modis: Primo probando quòd habuit possessionem illius beneficij auctoritate superioris: & non per dictam institutionem, sed per testes vel instrumentum in quo continetur qualiter episcopus mandauit alicui tali, vt poneret me in actualem possessionem, vel quia intraui possessionem sciente superiore, vel quia possedi longo tempore. Alij dicebant quod tenebatur allegare titulum. Sed Panor. tenet quòd non est necesse probare, allegare, nec colorare titulum prædictum. cap. litteras. de resti. spo. in fi. ne illius cap. & cap. litteris eod. titu vbi dicitur, quòd prædo venit etiam restituendus: Nam ex quo quis fuit spoliatus est restituendus: verumtamen, vt dixi, seruatur quòd non admittitur nisi colorauerit titulum altero de tribus modis.

[Glossæ primo ponunt exempla, & ius nouũ super huius regulæ ratione fundatum. Secundo notant causam impræscriptibilẽ, & de similibus remittunt. Tertio ponunt quadruplicem significationem beneficij. Quarto, quid sit instituere, & ad quem spectat, & circa illud duas obiectiones soluẽdo. Quinto de dictione, potest; ponunt differentiam inter affirmatiuam & negatiuã locutionẽ. Sexto signant & soluunt tria contraria loquẽtia in proprietate ecclesiæ, vel in prouentibus tantum, vel in iure eligendi. Septimo ad quæstionem de clerico à quo titulus petitur, arguunt pro & contra: ponunt duas opiniones, quas distinguendo concordant.]

¶ Beneficium Ecclesiasticum. Pone casum per cap. 16. q. 7. si quis deinceps. s. de instru. ex frequentibus. ff. de decuri. l. Herennius Modestinus. Super ratione autem huius regulæ fundatur decreta. supra eod. lib. li. de eo q. mit. in pos. cap eum qui. quia procedit, cum agitur de beneficio ecclesiastico in absentia partis lite non contestata: nec sit missio in possessionem causa rei seruandæ: quia sic sine institutione canonica beneficium obtineret. Consideratur igitur in beneficijs canonica institutio, nõ antiqua possessio: & sic nota casum in quo non currit præscriptio. idem est in matrimonio carnali. 34. q. 5. quod Deo. sup. de consan. & affini. non debet. & idem in alijs casibus, qui no. 16. q. 3. clerici. & sup. de præscrip. cũ non liceat. Sumitur aũt hic beneficium largo modo, vt comprehẽdat dignitates, personatus, ecclesias oẽs cum cura & sine cura, quæ cum ti. habentur. sic 1. q. 3. si quis dator. s. de cõcess. præb. nulla. ff. de ser. expo. l. seruus. Sumitur ãt interdum stricte, vt distinguatur à præbenda. 12. q. 2. alienationes. de cõcess. præb. ex parte. aliàs includit præbendam. 1. q. 3. c. vl. de verb. sig. tua. in antiq. Alibi stricte sumitur pro solis simplicibus beneficijs sine cura. s. de præb. c. vlt. & s. eo. ti. & lib. cum in illis, & ibi ratio patet in littera. Cum igitur in beneficio quolibet requiratur canonica institutio, vt hic: videndum est quid sit institutio. Instituere aũt est ius canonicũ in ecclesia vel ecclesiastico beneficio tribuere: quòd dic, vt no. s. de inst. auctoritate. in antiq. Et iure cõi ad epm spectat. 16. q. 7. nullus omnino. de hæ. cũ ex iniũcto. in fi. Nõ obstat de off. Arc. ad hoc, quia institutio ibi sumitur pro inuestitura, & sic intelligatur dec. de inst. cũ venissent. & ꝙ ibi no. Vrũ ꝙ ẽt capitulum vacante sede instituere possit. arg. 7. q. 1. põtifices. de hær. ab abolendã. sup. eo. li. de tempo. ord. cũ nullus. Arg. s. 24. di. presbyteri. 71. di. fraternitatẽ. ne sede vac. c. 2. Dic. vt no. s. de mai. & ob. cũ olim. & terminatur hoc s. eo. li. de inst. c. 1. inter collationem ãt, præsentationem, & institutionẽ magna est differentia, vt s. eo. li. de præb. cum in illis. §. cũ autem. ADDITIO. Sciendum est, ꝙ Dynus non fuit canonista; vnde dicebat glosã Ber. in c. auctoritate. de inst. superius allegatam esse decre. ex frequentibus. de inst. & de casu decre. quæstionem formabat. infra eodem, in dultum. volens hanc regulam (quia prima erat) copiose glossare. sicut de prima filia patresfamilias facere consueuerunt, se contulit ad summam Host. de instit. & aliquid vltra, & cõtra ibi descripta subtiliter posuit. Ioan. And.

a ¶ Non potest 1.] Hæc dictio, potest, negatiue posita vt hic, necessitatẽ importat: cum autem affirmatiue ponitur, necessitatem nõ inducit. Ad primum. 2. q. 1. c. 1. s. de accu. de his. Ad secundum 4. q. 3. c placuit. §. item in criminali. ver. potest. de præb. de multa. in fi. de appel. oblatæ. ad fin. ff. de arbi. quin etiam. & ideo dicit lex, ꝙ verbum, potest, necessitatẽ non importat. ff. de offic. præsi. sæpe. & l. sequen.

b ¶ Licite.] Superabũdat, id enim dicimur posse, ꝙ licite possumus. 22. q. 2. faciat. vbi de multiplici potẽtia. & supra de rescrip. suscitatus. per Ber. & Inno. de cõc. præben accedens.

c ¶ Obtineri.] Contradicit huic regulæ. sup de iurep. cum ra. Solu. ibi non præscribitur ecclesiæ tamquam beneficium, sed vt proprietas. Item necessitatis causa vel pietatis, vel causa impẽsi obsequij sine canonica institutione possidet quis ecclesiasticos prouentus: nec ex eo canonicus vel beneficiatus proprie dicitur. 12. q. 2. quicũque suffragio. 16. q. 1. possessiones. & q. 3. clerici. & ca. si. episcopus. s. de magi. quoniam. Eodem modo responde tur ad c 32. dist. si qui vero. 12. q. 1. quia 50. dist. studeat de cleri. pug in duel. Henricus. Item arg. contra. supra de electio. in Genesi. sup. de iurepatr. consultationibus. vbi possessio datius eligendi & præscribend. supra de causa posses. cum ecclesia 2. Solu. per possessionem acquiritur ius eligendi & præsentandi: quia procedit ex actibus nostris. ff. de acquirenda posses. l. 1. Institutio autem procedit ex actibus aliorum, quę ad hoc, vt valeat, debet esse canonica, vt hic, in qua præcipue, quatuor requiruntur. Primo ꝙ persona sit quę instituere possit. 16. q. 7. nullus. Secundo, ꝙ institutus sit talis, qui pos-

Possessio in beneficijs nõ attenditur. Beneficiũ comprehẽdit dignitates, personatus: quia materia patitur, hic Philip.

Instituere quid sit.

1 Pot verbũ negatiue ꝓlatũ necessitatẽ importat. Quod nõ est idi stincte verũ. l. infra dies. ff. de re iu. c. q. to. de psc. Corset. in sing. inci. verbum, potest.

2 Dicebat Io. Mo. ꝙ cõtraria loquũtur in potestate actiua, hic loquitur de passiua, & ista differunt. facit de cle. ex cõ. si cele brat. s. eo. li. de ele. nullus. in prin. & c. ex eo ꝙ 1 fi. Io. An.

possit institui.de instit.c.fina. quia non laicus,ut ibi, vel ipse idem instituens.eo.ti. ca. vlt.Tertio,ꝙ illius beneficij īstitutio ex iure ꝓprio,vel deuoluto,vel de legato ad instituentem pertineat.eod.tit.ca.3.] Vnde secundum Dynum vicarius episcopi vel capitulum vacante sede , id non posset.quod dic, vt su pra eo. lib.de offic.vica.cap.fin.de insti.ca. 1.ne sede vacan. ca.vnico.] Quarto, ꝙ seruetur forma constitutionis illius.sup.eo.lib.de elect.cap.vlt.1.[Dic,vt ibi no.in vlt.gl.in confirmationibus enim locum habet, sed in collationibus non, vt ibi.item dat exemplū ꝑ decr.2.eo.li.de elect. & per regulam, actus.hoc eod. ti.]Et no ꝙ hæc regula,est in argumētum contra clericum,q̄ est in quieta possessione beneficij sui:& petitur ab eo titulus possessionis,scilicet institutio,quòd teneat̃ illam ostendere:nam & libertus Ecclesię licet sit in quasi possessione libertatis,probat manumissionem suam.12.q.2.ca.longinquitate. & cap.seq.& hoc probat decr.de appel.personas in parte decisa: vbi de hoc per Lau.nam & possidens pro hęrede vel possessore,cogitur probare titulum. C.de pet.hære.l.cogi. ad hoc facit quod no.de dolo.& cōtuma.contingit.in gl. vlt.circa medium. In contrarium videt̃ argu. 2 o.q.1. quem ꝓgenitores.supra de reg. vidua.& in prædicta. l.cogi 2.q.5.§.1.& ꝓ hoc facit quod no.Inno.de procurato.ex insinuatione.& Ber.Compo.de rescr.capitulum.in gl.5.§.item quæritur an executor. ver.sed secūdum hęc primam opinionem tenebāt Mel.& Ber. Isi.per iura prędicta.Io.& Lau.no.100.dist. cōtra morem ꝙ clericus habens duo beneficia, cogitur dicere titulum:habēti autem vnum solum, sufficit possessionem ostendere.arg.ad hoc supra eo. li.de rescri.c.1.& de offi.ordi.eo.li.c.ordinarij 2.Dici potest 3, primam partem veram cum episcopus ex suo officio vult videre instōnem clerici,hoc probatur de præben.dilecto. vt eccle.benefi.c.vnico.Secūdam cum alius agit,forte dicens se ius habere in ꝑbenda:tunc actor quod asseruerat,& c 6.q.vlt.actor.& præal.ca.vnico.vt ecclesia. benefi.& C.de ꝓba.actor , & hoc probatur ex ijs quæ no.Innocen.Ber.Compost.in prædict.glo.& per Host. & de hoc de simo.licet Hely.super ver. officij sui debitum.[Cuius verba posuit Arch. in decre.ordinarij. Ioan.And.]

1 Idē Dy. fallit si ie uicula es sent omis sa.ff.ꝗ vē. inspici. l. 1.in fi. Fō.

2 Et ibi ꝗ hoc ꝑ Ar. & licet plura ibi recitet , oīa habētur per remissiones huius gl. tenet aūt ꝙ sequit̃ in glo. cū moderamine, qđ statim sub dam. Ioā. And.

3 Videbis Panor.ca. accedens. nu.15. de An. nu.9.

Idem.

REGVLA II.

POSSES-

POssessor.] Istud capitulum hēt duos intellectus secundum duos modos punctuādi textum·Nam q̄dam faciūt pūctum post dictionem, fidei: Alij autem faciunt punctum post dictionem, tempore.

¶ Pro intellectu huius cap. est præsupponendum illud quod habetur in glossa posita super verbo fidei , qualiter hic accipiatur fides,& q̄s dicatur bonæ fidei possessor,& q̄s malę fidei possessor. vnde fides hic accipitur ꝑ conscientia, ut dicamus possessor malæ fidei,idest,conscientiæ, vllo tempore non præscribit . quis autem dicat̃ bonæ fidei possessor , illud colligit̃ ex c.si virgo.34.q.2.& l.apud antiquos.circa medium. C.de fur.& ser.corru.nam ille dicit̃ bonæ fidei possessor,qui putat se dominum rei,quam possidet:& ignorat rem esse alienam:Econtra vero is dicitur malæ fidei possessor,qui habet conscientiam rei alienæ.

¶ Casus secundum primum intellectum sic figurat̃: videlicet faciēdo punctum post dictionem,fidei. Aliquis Titius vendidit mihi rem quæ nō erat sua:puta, vineam,domum,pratum,vel aliquam aliam rem:sed erat cuiusdam alteri⁹,& illam mihi tradidit:ego emptor ab initio bene sciebam rem esse alterius. & non vēdentis:& sic q̄n res fuit apud me:sciebam illam esse alterius:hoc tamē non obstante detinui illam rem per xx.vel xxx.annos: Elapso illo tēpore dn̄s rei uendicauit sibi illam rem, & fecit me conueniri,petēdo, vt iudex declararet illū dominū esse istius rei, & me compelleret ad sibi restituēdum vnà cūm fructibus : Ego autem excipiēdo ꝓposui, ꝙ illam rem possederā per longum tempus,videlicet ꝑ xxx.annos:& ꝙ illo medio ꝑscripseram:ille replicando proposuit,ꝙ non poteram præscribere ꝑꝑ malam conscientiam:q̄a sciebam rem esse alienam: & illud probauit: Quærit̃ q̄d iuris:vtrum possum me tueri prescriptione? Respondet ꝙ non,etiam si tōgissimo tempore possedero: q̄a possessor malæ fidei non præscribit vllo tempore,supleatis,nec longissimo : quia possessor malæ fidei est continue in peccato mortali:& diuturnitas temporis nō diminuit peccata,sed auget.c.fi.de ꝑscri.in antiq.

¶ Alij faciūt punctum post dictionem,tempore Et secundum hūc intellectum casus sic figuratur: Titius uendidit mihi rem alienam:puta pratum vel uineam, putabam illum esse dominū tempore traditionis : in ista bona fide ꝑseueraui ꝑ magnum tempus, sed non per totum tp̄s præscriptionis: postea superuenit mala fides,idest, scientia rei alienæ antequam compleuissem ꝑscriptionem, vtrum possim præscribere? Respondet̃ ꝙ non possum complere huiusmodi præscriptionem:quia requirit̃ ꝙ habeam bonam fidem in omni tempore ꝑscriptionis:Nam malę fidei possessor vllo tempore,idest,q̄ in aliquo tempore prescriptionis habet malam fidem,non præscribit.

¶ Pro expeditione primę gl.videtur ꝙ possessor malę fidei possit ꝑscribere longissimo tempore:& arguitur de l.cū notissimi.C.de ꝑscr.xxx. vel xl.annorum.ibi, ꝑscribitur res longissimo tempore,& cum mala fide. Gl.facit differētiam inter ius canonicum & ciuile:& dicit ꝙ cōtrarium procedit de iure ciuili , quod non habuit respectum ad salutem aīarum: sed ad bonum commune dūtaxat:& ideo cum mala fide procedebat ꝑscriptio longissimi temporis:sed ius canonicum habuit respectum non solum ad bonū commune , sed ēt ad salutem animarum:Nam subiectum scientiæ iuris canonici est homo dirigibilis nō solum in bonum ꝯmune,sed in Deum : & ius canonicum cōsiderauit ꝙ possidēs cum mala fide est continue in peccato mortali:& tanto aggrauat̃ peccatum,quanto diutius infelicem animam detinet alligatam:ideo noluit,vt possessor malę fidei posset prescribere.

Iuris canonici subiectū d̄r esse hō dirigibilis ī Deū & in bonū cōe

¶ Sed vtrū leges ciuiles sint correctæ ꝑ ius canonicū gl.exordit̃ materiam vtrum leges succumbant canonibus,& hoc in terris imperij? R̄ndet,ꝙ ubi uersatur periculū aīæ,leges sucumbunt canonibus,ideo leges illæ sunt correctę,ita ꝙ est iudicādum secundum ius canonicum,& nō ſm leges, sed in materia non cōcernēte periculum aīæ,leges sunt seruādæ in foro suo , & ius canonicum in suo:Nam Papa nō potest tollere leges quo ad iudicium sęculare, nisi in ijs q̄bus uertit̃ periculum animæ:cum potestates sint distinctæ , videlicet ecclesiastica a ꝑtāte sęculari:Ideo dicit Ber. ꝙ ꝑscriptiōnes longissimi temporis quæ procedūt ex sola negligētia non petentis,& non ex facto possidentis ꝑscribuntur cum mala fide, ut puta,debeo tibi decem scuta ex aliquo contractu,tu non petis illa decē scuta ꝑ spatium xl.annorū,ista prescriptio currit mala fide,licet sciam me esse debitorem tuū, ideo si postea facias me conuenire,potero me tueri præscriptione lōgissimi temporis , q̄a ista præscriptio est ex sola negligētia tui creditoris,de qua in ca.fi.de præscr. in antiq.Vtrum in ꝑscriptione requiratur bona fides durante toto tempore ꝑscriptionis , an sufficiat habere bonam fidem ab initio præscriptionis,licet postea se quat̃ mala fides?Respondet ꝙ in omni tempore præscriptionis req̄ritur bona fides,ut est hic tex. secundum vnum intellectum.Sed quid erit si completa ꝑscriptione su̇ꝑuenit mala fides,ut ponamus ꝙ aliq̄s vendidit mihi rem Titij , putabam vendentem esse dominum rei, & sic habebam bonam fidem , & cum ista bona fide tenui istam rem vsq. ad præscriptionē completam: Completa prescriptione sciui ꝙ res erat Titij:vtrū tenear sibi restituere & facere cōsciētiam?

gl.in dicto ca.si virgo.34.quæst.2.concludit ꝙ nō teneor sibi restituere,licet superueniat mala fides:quia ex quo completa est præscriptio,per præscriptionem res est facta mea saltem quātum ad dominium vtile: & secundum alios quātum ad dominium directum:sed in vsucapiones res efficitur mea completa vsucapione quantum ad dominiū directū:

Possessor a malæ fidei b vllo tempore c non præscribit d.

de hoc per Panor.in ca.fin.de præscri.in antiq. Quæritur,vtrum ad hoc,ut quis possit alienam rem præscribere,sufficiat bona fides? Respōdet ꝙ nō, sed vltra bonam fidem requiritur titulus: & hoc in præscriptione longi temporis x.vel xx.annorum: vel in pscriptione longissimi temporis,cum quis præscribit rē ecclesiæ: vel est præsumptio contra ipsum: vel sibi resistit ius commune,nisi allegaret præscriptionem cētum annorum, ut in cap.1.de præs. eodem lib.ut quando quis præscribit decimas in parochia mea,non sufficit probare possessionem per xl.annos: sed requiritur quòd ipse alleget, & pbet titulum, vel alleget possessionē centum annorum, aliàs non requiritur titulus. cap. de quarta.de præscript.in antiq. Quæritur quid sit vsucapio:& quid sit præscriptio. Glossa remittit ad ea quæ habentur in summa. 16. quæst.3.ubi dicit glossa. Vsucapio est acquisitio dominij per continuationem temporis possessionis lege definiti quam definitionē accepit à l.3.ff.de vsuc. Sed præscriptio est exceptio ex tempore substantiam capiens: quæ actioni personali vel in rem,idest,reali opponitur.

Vsucapio quid sit. Præscript. quid sit.

¶ Pro expeditione glo. finalis in verbo præscribit. vr quòd quis præscribat cum mala fide:& arguitur de c. placuit.16.quæst.3.ca.1.de præscri.sup.in antiq. vbi dicitur,ꝙ si populus alicuius diœcesis fuerit occupatus ab infidelibus,& lapsus in errorē hæresis,si episcopus proprius sit negligēs in reuocando populum ab errore,episcopi vicini pnt illum requirere, ut adhibeat diligentiam pro reuocādo populo:& facta monitione debet expectari per aliquod tempus: quo elapso si vicinus eps reuocauerit huiusmodi populum:& populus sibi obediuerit p tres annos,præscribit,licet sciat populū alienū:& sic pscribit cum mala fide.Dicit glo.ꝙ regulariter pscriptio non procedit cum mala fide,sed est speciale in illo casu fauore fidei contra regulam communem,vt vicini episcopi spe lucri reuocēt populum ab errore hæresis.

[Glo.prima ponit exempla.Scdo dicit regulam nō procedere secundum leges nisi dicant correctę: circa quod ponit duas opiniones cōtrarias, & tertiam quæ distinguit. Tertio ponit aliud diuersū inter leges & nos.Quarto dat remissionē de mala fide q pscriptionem sequit.Quinto subdit ēt titulum requiri: signat contrarium & soluit.Sexto remittit de præscriptione, vsucapione,& interruptione.]

1 Habita dist. inter psentes, vel absentes,& qui quo ad hoc dicātur psentes: & qd de illo q nullū hēt domicilium, vel hēt plura: no.C.d̄ pscri. lōgi tēpo. l.fi. vid̄ Spe.d̄ pscri.ver. qn̄ aliqs. Io. And.

a ¶ Possessor.] pone casum.34.q.2. si virgo.s̄.de pscr. c.vlt.Hæc regula secūdum leges vera est ī præscriptione x.vel xx.1.annorum.C.de præscr.long.temp.auth. malæ fidei.In pscriptione autem xxx.vel xl. annorū non requirit̄ bona fides.16.quæst.3.cap.placuit, vt §. potest.sup.de præscri.vigilanti.C.de præscri.xxx. vel xl.annorum,cū notissimi. Nisi velis dicere leges esse correctas.2.per prædi.decreta.de præscript.cap.vltim. vbi de hoc. Quod quidam abhorrent, dicentes Papam non posse tollere leges,nisi quo ad suum forum. Alij vero dicūt Papam indistinctè quo ad vtrumq; forum posse leges tollere.de hoc.10.distin.constitutiones.de test.cum esses.In his autem tenens medium,credo ꝙ Papa vbi non habet temporalem iurisdictionem,non possit tollere legem quo ad forum ciuile, nisi ī his in quibus vertitur periculum animæ: cum potestates distinctę sint 96 dist.cum ad verum. 10. dist.quoniam. vbi de hoc.& qui filij sint legit.causam.2.In his autē in quibus periculum animę vertit,quo ad vtrunque forum tollit legem.pbatur hoc de iud.nouit.de præscri.c.vltim. & de secun.nup.c.pen. & ulti.supra eod. lib.de foro compet. cap. vlt.de iureiur cap.2. eod.lib. de excep.ca. 2.de senten.excommu.decernimus.nam in his leges sacros canones imitari non dedignant. supra de iudi.clerici.in Auth.ut non luxu. contra natu. propterea. colla. 6.in Auth. vt clerici apud proprios episcopos.§. si vero ecclesiasticum. ex qbus satis posset inferri idem de iure canonico circa hoc quod de iure ciuili.Sciēdum est autem, quòd secūdum nos nō solum ab initio, sed in qualibet parte pscriptionis 3, debet præscribens etiam agnoscere bonam fidem,vt hic,& in concord.In his autem in q bus etiam secundum leges requirebatur bona fides,sufficiebat ab initio bonam fidem agnouisse,ut in prædicto.§.potest.& l.cum notissimi.Si autem quæratur de eo q completa præscriptione incipit habere malam fidem,an teneat rem restituere?Dic 4.vt no.14.quæst.6. ca.1.& 34.quæst.2.si virgo,& supra de præscri.uigilāti. non solum autem in præscriptione requiritur bona fides,ut hic:sed ēt 5.titulus, qui det causam præscribēdi.de hoc.10.quęst.3.quia.16.quæst.3.dilectio. de præscri.si diligenti.Arg.cōtra. eo.tit.de quarta.& c.ad aures.& c.vlt.vbi non fit mentio de titu.Sol.dic breuiter,ꝙ si ius commune vel psumptio non est contra possessorē,sufficit bona fides:aliàs necesse est allegari titulum & pbari, nisi allegetur præscriptio tāti temporis,cuius contrarij non sit memoria. sup.eo.li. de pscri.ca.1.Quid autem sit præscriptio, quid vsucapio,quę in eis requirantur,quis eorum effectus: plene no.25.quęst.3. in summa. Quomodo interrumpat,ea. q.§.potest.ver.hæc de præscriptionibus.& sup.de præscri.c illud.

2 Dicit Dy. & ratio est ſm Pet.d̄ An. peccatū.

3 Idē doctores.

4 Albe. & An. dicūt ꝙ non: ēt in foro p. scientię.

5 De hoc, & an sit necesse saltē allegare titulū, & an ī pscribendo vsūfructū vel libertatē alicui9 seruitutis sit titul9 necessarius. hic p Dynū.Io.An.

ADDITIO. Quòd in pscriptione sufficiat ab initio bonam fidem agnouisse,videt ꝙ melius dicant leges quā canones:cum à principio legitime factum vitiari non debeat p illud superueniens, a quo nō poterat inchoari ī.e.factum legitime.ff e.tit.in ambiguis. §.non est nouum.Sol.vt dicit hic Dyn.regulę illæ loquunt in actib. perfectis:secus in inchoatis tantum, vt hic:& pbatur sol.secūdum eum ff.de ver.ob.si sub vna. § 1.& l. pluribus. & de ser.l.p parte. de ser.rust. præ.l.via.§ quæcunque Io.And.

[Secunda glo.de significationibus fidei remittit.]

b ¶ Fidei.]multis modis sumit fides:quod dic,vt no. sup.de fide cath.in rub. & 22.q.1.monet.hic sumitur pro conscientia. sic 28.q.1.omnes deinceps.§. ex his. si.de præscr.c.vlt.

[Tertia glo.ponit duas lecturas.]

c ¶ Vllo tempore.]potes facere punctū ante & post:& sic habebis duos itellectus:Primus est, ꝙ nulla antiqua dierum possessio,&c.s̄.de præscr.vigilanti.Secundus, ꝙ nullo tempore pscriptionis debet agnoscere malam fidem.sup.eo.c.vlt.

ADDITIO.Idem Dynus.

[Glo.vlt.signat contrarium:& dupliciter soluit.Secundo signat aliud,in quo remittit. Tertio quærit,& remittit.Io.And.]

d ¶ Non præscribit.6.] si ergo possidēs cōscientiā hēt rei alienę non præscribit. Contra 16. q.3.placuit, vt quicunque.supra de præscri.ca.1.ibi præscribit,q certus est rem esse alienam. Sol.illud speciale in fauorē fidei catholicæ,sicut alia.2.quæst.7. si hæreticus.s̄.eo. li.de hæret.cap.1.& 4 C.de epis. audien.l.nemo cum simi.Præterea satis videt suam conscientiam purgasse,& bonam fidem agnoscere q verum dominum requisiuit.ar.ī.eo.sciēti.cum suis concor. & sic auctoritate canonis excusatur.sic ff. de nox.l.generaliter,vbi vsucapit q scit seruum alienum,qui sibi ab alio bonę fidei possessore fuerat dat9 p noxa:ex quo verus dominus requisitus noxiam emendare non vult. Item cōtra sup.de iure pat.cura.Sol.vt ibi & 16.q.3.si sacerdotes,in 1.glo.vltra medium, quod etiam videtur contra

6 Ratio secundū Io. Mo. quia peccat, & ex eo meret̄ pęnā: ergo non pmiū. de transla.p̄la.c.2.

tra. Si quæratur quis dicatur bonæ fidei possessor & malæ r: dic, vt notatur de præscri. si diligenti. in glo. pen.

ADDITIO. Et hic per Dynum repetentem quo ad hoc, quod ibi not. Ioan. And.

r Ad mer cu. rñdet Anch. nu. 28. ꝙ per statutum pscribat, debito certo tem pore non petito.

Sine possessione.] Casus in hoc capitulo figurat plu ribus. modis: Et primo per capitulum, causam. de præscri. in anti. Vnde sciendum, ꝙ iura spiritualia non cadunt in laicum, nec respectu habendi, nec respectu possidendi: hoc est nec respectu proprietatis, nec respectu possessionis, vt c. Massana. de elect. in anti. c. decernimus. de iud. Secundo est præsupponendum, ꝙ ius decimandi est ius spirituale: & sic non cadit in laicum: licet fructus decimales sint res temporales.

¶ Idem.

REGVLA III.

Sine possessione a præ-

¶ Casus, hoc præsupposito sic figuratur: Quidam laicus de facto emit ab epo ius decimandi infra limites meæ parochiæ: & cum illo titulo percepit decimas cum bona fide: quia credebat titulum valere: Hoc facto ego rector feci illum conueniri coram iudice competenti: & proposui in meo libello ꝙ eram rector talis ecclesiæ & in ea fueram canonice institutus: & ꝙ erã fundatus de iure communi habendi & percipiendi decimas omnium fructuum excrescentium in mea parochia: & ꝙ iudex condemnaret talem laicum ad restituendũ mihi decimas per eum perceptas, & ad cessandũ in futuro. Laicus cum deberet respondere meo libello, excipiẽdo proposuit, quòd illas decimas perceperat per x. xx. xxx. xl. annos: & sic illas præscripserat: Ego rector replicando proposui, ꝙ ipse non poterat præscribere, nec possidere illas decimas propter incapacitatem: quia ius spirituale non cadebat in laicum: Quæritur, nunquid bene dicam: ita quòd non obstante detentione facti non possit se tueri præscriptione contra me? Respondetur quòd laicus se non potest tueri præscriptione: quia dictus laicus non habuit possessionem habentem adminiculum iuris: & præscriptio non procedit sine possessione.

¶ Alio modo potest figurari casus per c. porro. 16. q. 3. l. qui in seruitute. ff. eo. & primo per dictum capitulum, porro. certum est quòd hæreticus est incapax possessionis cuiuscunque rei, id est, proprietatis & possessionis: & sic hæreticus non potest possidere: nunquid potest præscribere res quas apud se detinet bona fide? Respondetur quòd non: quia præscriptio non procedit sine possessione. & cum hæreticus non possit possidere, ideo non potest præscribere, vt in l. qui in seruitute. Certum est ꝙ seruus non potest aliquid possidere nomine suo: sed dicitur possidere nomine domini sui: ergo etiam nõ potest præscribere: quia sine possessione præscriptio non procedit.

Possessio duplex.

¶ Pro expeditione primæ glossæ positæ in verbo, Sine possessione, quæritur quotuplex est possessio? Dicẽdum est quòd duplex est possessio: Nam quædam est possessio quæ habet plurimum iuris, & modicum facti: Alia est possessio quæ habet plurimum facti, & modicum iuris. Prima possessio est, vt illa quæ acquiritur per procuratorem. c. cum nostris. s. de conces. præb. in ant. nam ista habet plurimum iuris & parum facti: quia in ea plus operatur iuris dispositio, quàm factum hominis: & illa possessio non patit causam vsucapiendi, nisi interuenerit factum nostrum, id est, ratam habuerimus. Alia est possessio quæ habet plurimum facti, & parum iuris: sicut illa quæ per nosmetipsos acquiritur. & illa dicitur habere plurimum iuris, quæ per seruos nostros nobis ignorantibus acquiritur.

¶ Vtrum ad præscriptionem sufficiat possessio facti, vel requiratur possessio iuris? Rñdetur ꝙ non sufficit possessio facti, q̃ dr̃ quasi pedũ positio: sed requiritur possessio iuris, id est, quod habeat adminiculũ iuris, id est ꝙ præscribens sit capax possessionis, vt in primo exẽplo dictum est: videlicet de laico respectu iuris decimãdi.

¶ Vtrum ad hoc quod quis possit præscribere, requiratur quod possideat continue per tempus sufficiens ad præscriptionem, vel sufficiat possidere per interualla: licet non continue? Dicendum ꝙ possessio debet esse continua per x. xx. vel xxx. annos: si requiratur ad præscriptionem spacium xxx. annorum: ita quòd non fiat coniunctio temporum: & nõ interuenerit interruptio, quæ interruptio; quandoq̃ fit naturaliter per inundationes aquarum, quando locus fuit aquis inundatus, & ista interruptio prodest hominibus quorum interest, & pluribus alijs modis potest fieri ista interruptio. Alia est interruptio ciuilis, quæ quandoque fit per litem contestatam; quandoque fit per solam citationem. l. cum notissimi. C. de præscriptione triginta vel quadraginta annorum. Et ista interuptio ciuilis non prodest omnibus quorum interest, sed prodest interrumpenti & suis hæredibus, vt Titius vendidit mihi rem alienam, quam tamen credebam esse ipsius Titij, & non alienam; & sic habebam bonam fidem; nondum completa præscriptione quidam non dominus fecit me conueniri, & litem fuit contestatus: & sic interrupit meam præscriptionem: ista interruptio non proficit vero domino: nec eius hæredibus: sed solum interrumpenti.

¶ Vtrum interrupta præscriptione ciuiliter possit possessor præscribere, dum tamen habeat bonam fidem: licet incipiat titubare, an res sit sua vel petentis: vtrum ista mala fides impediat præscriptionem? Glo. Respondet ꝙ de iure ciuili solum fit interruptio præscriptionis: sed si actor dimittat processum, puta quia renunciat instantiæ. & reus acceptat istam instantiam, vt in authen. qui semel. C. quomodo & quando iudex. licet instantia sit extincta, tamen remanet effectus, vt non possit currere præscriptio; & sic debet incipere præscriptionem de nouo: sed de iure canonico non potest præscribere, quia incipit esse malæ fidei. Sed contra istã regulam arguitur de cap. cum ecclesia de causa posses. & proprie. vbi dicitur, ꝙ ius eligendi potest præscribi, & tamen non potest possideri, quia est incorporale; & res incorporales non possidentur: ergo male dicitur in regula nostra, quòd sine possessione præscriptio non procedit. Glo. metu contrarij subaudit ad tex. sine possessione, vel quasi possessione, & licet iura incorporalia nõ possideantur, tamen quasi possidentur; & in rebus incorporalibus habet locum ficta possessio; quæ id operatur in rebus incorporalibus, quod operatur vera possessio in corporalibus.

¶ Pro expeditione glo. finã positæ in verbo, procedit, videtur ꝙ quis potest præscribere sine possessione: Et arguitur sic, Captus ab hostibus non possidet, quia possidetur ab alio; & qui possidetur, non possidet. l. qui in seruitute. ff. eod. & tamen captus ab hostibus præscribit. l. iusto. §. vltimo. ff. de vsucap. Respondet glossa, ꝙ captus ab hostibus non possidet per se: sed si ante captionem ab hostibus possidebat per seruos suos vel famulos, vel filios suos, durante captiuitate possidet: Et ipse reuersus recuperat possessionem, & fingitur iure postliminij nunquam perdidisse possessionem, eo ꝙ possidebat à tempore captionis: secus si tempore captionis non possidebat per seruos, quia tunc non posset præscribere. Item secus si non possidebat per seruos vel alios quos habet in potestate, sed per seipsum possidebat ante captionem; quia tunc perdit possessionem & sic non posset præscribere.

[Prima glossa dicit vnde sumpta; & ponit & specificat exẽpla. Secundo de multiplici possessione remittit. Tertio tractat qualis possessio in præscriptione requiratur. Quarto quomodo possessio debet esse continua. Quinto, de quasi possessione.]

a ¶ Sine possessione.] hæc regula sũpta est ex l. si. ff. eo. tit. qui in seruitute est. per quam etiam potest hic poni exemplum casus, & per c. 16. q. 3. porro. & sup. de præsc. causam quæ. Seruus cum ab alio possideatur, non possidet, vt in primo casu; hæreticus & Paganus, vt in

secundo: laicus spiritualia, vt in tertio. Sciēdum est autem ꝙ possessionum alia iuris, alia facti: alia iuris & facti: & hæc interdum habet plurimum iuris & minimū facti: interdum econtra, quod prosequere, vt not. sup. de conces. præbend. cum nostris. & C. de acquirend. possess. l. 1. Vt ergo currat præscriptio, debet quis possidere de facto & de iure. de facto planum est: quia qui non possidet, non præscribit: & debet possidere proprio nomine, non alieno: aliàs ille præscriberet, cuius nomine possideret. 16. quæst. 3. clerici. de restitu. spolia. cum venisset. in fine. de præscript. si diligenti. ff. de acquiren. possessio. quod meo. debet etiam possidere de iure: quia ad præscriptionem requiritur ciuilis possessio 1, id est, quòd talis sit persona, in quam cadere possit huiusmodi possessio, vt probatur per iura inducta in principio glo. ad hoc etiam 14. quæst. 1. in princ. Et quod ibi not. & de probat. ex litteris. in fine. ff. de vsucapio. sine possessione. hoc dico: quia laici de facto interdum possident decimas & spiritualia, vt not. Bar. Brixien. 14. q. 1. in prin. 1. glo. magnæ. & in fine. ad hoc supra eod. lib. de restit. spol. ad decimas. nam, vt ibi patet, aliud est possidere, aliud est legitime possidere. Et not. quòd hæc possessio facti debet esse continua: quia si interrumpatur possessio, interrupta est præscriptio. 16. q. 3. c. placuit, vt §. potest. de præscr. illud. C. de præscr. xxx, vel xl. ann. cum notissimi. si tñ fiat interruptio ciuiliter, puta per litis contestationem, secundum canones videtur, ꝙ amodo non currat præscriptio: quia præsumitur titubare, & malam fidē habere 2. sed leges quę de mala fide nō curant, nouos xl. annos requirūt, vt in prædicto §. potest. & hoc no. Ioan. 16. q. 3. c. 1. Et quod dicit regula de possessione, hoc intelligas, vel de quasi possessione: quia incorporalia nō possidētur, sed quasi possidentur. ff. de vsucap. l. sequitur. §. si viam. ff. de acqui. posse. l. 3. in prin. & tamen præscribuntur. s. de cau. poss. cum ecclesia.

1 Prolixe tractat hic Dyn', ꝙ ad pręscriptionē requirit ciuilis & nālis possessio. vl' ciuilis tm: s. quę aio retinetur. Sed naturalis tm non sufficit, vbi alius ciuiliter possidet, &c. quem vide. I. A.

2 Verū si actū sit in iudicio. gl. c. qm frequenter, vt lite nō cōtest. § pe. attamē actus exiudicialis ante pscriptionem incęptā cōstituit reum ī mala fide. l. si fūdū. C. de rei vend. Phi.

ADDITIO. Idē Dynus, qui de hoc formauit obiectionem ad hoc vltimum: quem vide. Ioan. And.

a ¶ Præscriptio.] nec vsucapio. ff. de vsuca. l. 3. & l. fin.

[Glo. vlt. præmissa ratione regulæ, ponit duas obiectiones legales, quas soluit: in fi. obijcit de decr. contingit. & tripliciter sol.]

b ¶ Non procedit. 3.] præscriptio est verbum iuris: parit enim actionem vel exceptionem ex tempore: ꝙ ex eo acquiritur dñium, etiam directum secundū Marti. Io. 3. de hoc. 16. q. 3. §. potest. circa principium 4. Vsucapio autem est acquisitio dñij per continuationem possessionis temporis lege diffiniti. ff. de vsuca. l. 3. ex quibus satis patet ratio regulæ, q̄ 5rium patitur de lege dicente, ꝙ captus ab hostibus vsucapit. ff. de vsuca. l. iusto. §. vlt. & tñ nihil possidet cum ab alio possideatur. ff. de ac qui. poss. cum hæredes. §. in his.] Sed lex 1 intelligit, ꝙ vsucapit per alium quem habebat in potestate tempore quo captus fuit: vnde rediens postliminio recuperat potestatem, quam eius fictione videtur continuasse, & sic vsucapione dñium quæsiuisse: sed si per se possidebat, perdit possessionem: & licet postliminio redeat, fictio postliminij non extenditur adpossessionem quæ consistit in facto: & sic nec ad vsucapionem quæ ex possessione procedit ff. de cap. & postli. reuer. in bello. §. factæ. & de vsucap. l. si is qui pro emptore. vbi de hoc. Item opponitur, ignorans possessionem non quærit, cum animus sit de substantialibus. C. de acqui. pos. l. licet. & l. quemadmodum, & tamen ignorans præscribit. ff pro solu. l. A. §. Celsus. Solu. 6 Ignorans per se. possessionem non quærit, tamen bene potest ignorans quęrere possessionem ministerio filij vel serui, quem habet in potestate, vt in contrario, & sic vsucaperet, vt ibi. Item opponitur de dec. sup. in an. de dolo & contu. contingit. ibi enim præscribit annaliter ille qui non possidet. Sed potest illud dici speciale in odio illius cōtumacis, qui non permittit actorem ingredi in possessionem secundum decretum iudicis causa rei seruandę: vel iam missum expulit: ne sit melioris cōditionis contumax q̄ obediens, vt ibi. nec debent stulti esse melioris conditionis quàm periti. 16. q. 1. legi. s. eo lib. de præb. eum qui beneficium. ff. quod vi aut clam. seruus. vel aliter ibi loquitur de quodam temporis lapsus, quod habet aliquem constituere possessorem tantum: hic autem loquitur de quodam temporis lapsu, ꝙ per præscriptionem inducit dñium, vt sup dixi: & sic non obstat. Vel dic ꝙ canon fingit illum possidere in odiū illius contumacis, vt sup. dixi. ad hoc. ff. de bo. au. iudi. poss. l. quamuis. sæpe enim iura fingunt ex causa quod non est. 50. dist. ferrum vbi de hoc de transla. inter corporalia. C. de rei vxo. act. l. vnica. circa principium, & de hoc sup. de spon. is qui.

3 Exponit Dynus, i. nō īchoat licet qnq; inchoata sine possessione cōtinuet. Io. And. reg. possessor. in 14. col. satis tenet cū Ioā. vide Dynū ibi. Feli. ī ru. de pscr. dicentē do miniū nō acquiri p scribendo ꝙ fallit nouem casibus.

5 Idem Dynus.

6 Idē hic Dynus Io. And.

scriptio a non procedit b.

¶ Idem.

REGVLA. IIII.

PECCA-

P Eccatum non dimittitur.] Istud capitulum potest intelligi de remissione peccati quo ad Deum. Item quo ad ipsam ecclesiam, id est, de absolutione facienda à sacerdote. Item potest intelligi de vitio reali: id est, de vitio afficiente rem ipsam: videlicet de vitio furti, & vitio violentiæ: ita ꝙ ista vitia reddunt rem furtiuā impræscriptibilem vel inusucapibilem. Et sm istū intellectum pōt figurari casus per l. sequitur. §. qđ autem. ff. de vsucap. Ponamus ꝙ Titius furatus fuit mihi rem meam: certum est ꝙ illā rem ipse non pōt vsucapere duplici de causa: Primo, quia ipse Titius habet malam fidem: Secundo, quia res est furtiua, & affecta vitio furti: Sed quia iste fur rē ipsam furtiuam vēdidit cuidam bonæ fidei emptori: nunc emptor rem ipsam vendidit, & tradidit alteri bona fide: Vtrum iste secundus emptor possit rem vsucapere, ita ꝙ sit purgatū vitium furti: attento ꝙ bona fides reperitur in alienante, & in illo cui est alienata? Rñdetur ꝙ non: quia furtum est vitium reale quod afficit rem furtiuā, & eam sequitur quocunq; vadat: sicut lepra sequitur leprosum: nec purgatur istud vitium, nisi res fuerit restituta dño cui fuit subtracta, in tantum ꝙ ipsum vitium reddit rem furtiuam inusucapibilem, quia donec fuerit purgatum vitium furti, non dimittitur peccatum, id est, vitium furti donec restituatur ablatum, id est, donec res furtiua fuerit restituta domino cui fuit subtracta.

Fur rē per eū subtractā, dupli ci de causa nō vsucapit.

¶ Secundum alium intellectum casus sic figuratur: Aliquis Titius subtraxit rem alienā scienter facta subtractione, ipse forte ad cor rediens, habuit displicentiam de huiusmodi peccato, & de illo fecit confessionē suo sacerdoti: tñ vlt remanere in simplicibus contritione & confessione absque satisfactione & restitutione rei licet habeat facultatem, & possit rem ipsam restituere: & petit impendi sibi beneficium absolutionis: vtrum suus sacerdos licite possit eum absoluere? Respondetur quòd non: quia non dimittitur peccatum nisi restituatur ablatum.

Secundus casus.

¶ Vel etiam potest intelligi vtrum sit dimissum peccatum quo ad Deum per solam displicentiam? Respondet ꝙ non quia non dimittitur peccatum nisi restituatur ablatum, quod est uerum si ipse habeat facultatem restituendi. cap. si res aliena. 14. q. 6. Peccatum. secundum primum intellectum: Nam peccatum violentiæ & furti non purgatur per quascunque manus ambulauerit, nisi res furtiua restituatur dño cui fuerit subtracta l. sequitur. §. quod autem. ff. de vsucapi. sed facta restitutione domino tunc dicitur purgatum vitium. Vel secundum alium intellectum: Peccatum non dimittitur, id est, non debet dimitti à sacerdote per canonicā absolutionem, nisi restituatur ablatum. cap. quamquam sup. de vsu. isto lib. Et dicit Panormit. in cap. cum tu. de vsu. in antiq. vbi dr, ꝙ quis non debet admitti ad confessionē & absolutionem, ille textus loquit copulatiue ideo dicit Panormita. ꝙ non debent impendi ista duo, scilicet confessio & absolutio copulatiue, sed potest tamen

men admitti ad confessionem: & si nolit facere, non est absoluendus.

Peccatū, delictū, & crimē differunt.

¶ Pro expeditione gl. quæritur quæ differentia est inter peccatum, delictum, & crimen? Rñdet gl. q peccatū consistit in faciendo: quia dicitur prauus actus: sed delictum dr̄ desertio boni, & dr̄ delictū quasi derelictum Sed crimē est peccatum graue accusatione & damnatione dignum: & dicitur illud q potest duci in publicam accusationem: & in foro contentioso potest puniri.

† Ex B. Aug. epistola. 54. Macedonium, refert Iuo ī Decreto. par. 3. ca. 4. & par. 15. c. 25.

tum † a non dimittitur, nisi restituatur b

¶ Vtrum sit verum indistincte q nō dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum? Rñdetur q non: sed intelligitur, si subtractor habeat facultatem restituēdi. sed si non habeat facultatē restituendi quia est inops: si habeat propositum restituendi dum peruenerit ad pinguiorem fortunam, peccatum ei remittitur.

Rei æstimatio restituenda est, si res subtracta perijt.

¶ Sed quid: ponamus q res est perempta: & sic eam nō pōt restituere, quia fuit combustus liber furatus, vtrū surripiens liberetur? vel vtrū tenebatur restituere æstimationem. Respondet gl. q si non habeat facultatem restituendi, quia res est perempta: tenetur restituere æstimationem: licet res sit perempta sine culpa sua: quia eo ipso q subtraxit rem, fuit in mora: & mora trahit ad se periculum interitus: & ideo tenebit̄ soluere æstimationem rei: secus si non possit restituere rē, neque æstimationem propter paupertatem. Sed vtrū ꝑp paupertatem sit omnino liberatus? Rñdetur cum distinctione: aut ipse sustinuit pœnam corporalem: qa cum esset debitor ex maleficio, creditor voluit vt ipse lueret in corpore: quia quis non admittitur ad faciēdum cessionem bonorum, si pars requirat vt puniatur in corpore: & iudex illum punire debet corporaliter: & si postea perueniat ad pinguiorem fortunam, non tenetur satisfacere: secus si non sustinuit pœnas corporales, sed voluit creditor expectare pinguiorem fortunam: vel est debitor ex contractu: & tunc pōt facere cessionem bonorum. l. 1. C. de ces. bono. capitu. Odoardus, de solu. & cum peruenerit ad pinguiorē fortunam, tenetur satisfacere.

Fur an absoluatur si res subtracta sibi remittatur.

¶ Alia glo in verbo, restituatur: quærit vtrum ad dimissionem peccati requiratur actualis & realis restitutio rei subtractæ: ita q non sufficit obtinere remissionem ab illo cui facta est subtractio. Panor. format istā quęst. c. cum tu. de vsur. in anti. & Dynus hic. Sed dicit gl. quod non requiritur realis siue actualis satisfactio: sed sufficit q alio modo satisfaciat, quàm ꝑ realem & actualem restitutionem. Et ideo sufficit si creditor remittat ei liberaliter: & ponderandum est verbum, liberaliter, secus ergo si extorqueretur remissio per fraudem, vt faciunt plures, qui ita dicunt; subtraxisti tibi talem rē: remittas si velis sed debet esse liberalis restitutio, vt si dicat: subtraxi tibi rem tuā: sum paratus tibi restituere: si alius dicat, dono vel remitto: ista restō dr̄ fieri liberaliter: & habetur pro actu & reali restitutione. Et intelligitur quòd remissio generalis prodest, nisi in casibus in quibus quis non pōt remittere, vt in iuribus alle. in glo. in quibus debet interuenire realis restitutio.

¶ Quæritur cuius expensis dēt mitti res subtracta ad eum cui est subtracta, si non sit in eodem loco? gl. non soluit: sed remittit ad notata in c episcopi. §. sed notādum. 3. q. 1. Sed Panor. in c. cum tua, de vsur. in anti cōcludit, quod si ille qui rem subtraxit, se absentauit à loco, & rem secum transtulit: tunc suis expensis rem debet mittere illi cui est subtracta: secus si ille cui facta est subtractio, se absentasset a loco.

¶ Sed quæritur cui est faciēda restitutio indebite subtractorum? Rñdet quod illi cui est facta subtractio, vel eius hęredib, ita q non sufficeret si elargiretur pauperibus: nam facere elemosynam de alieno est species furti: sed si non sint hæredes, debet dari pauperibus.

¶ Vtrum sit verum indistincte q indebite subtractum debet restitui illi, cui est subtractum, si sit pręsens, vel eius hæredibus, & pōt haberi copia sui vel hæredum? Rñdet gl. q quando in subtractione sit turpitudo ex parte subtrahentis tantum: tunc est faciēda restitutio ei cui res est subtracta, vel eius hæreditus si possit haberi copia ipsorum: sed si sit turpitudo ex parte vtriusque, vt in eo quod qs est lucratus in ludo prohibito: quia ludens non pōt licite retinere, nec restituere illi à quo lucratus est: tunc debet illud erogare pauperibus. 14. q. 5. nō sane, vel ecclesię, si illi facta est iniuria. sup. de simo. c. de hoc in antiq.

[Gl. prima ponit exempla: Secundo distinguit tria nomina: Tertio tractat quid si restitui non possit.]

1 Dicit Io. Mo. q æquitas huius regulæ probatur per doctrinā, q̄ datur d̄ resolutione ꝯtus. C. qn̄ licet ab emptio. di. l. 1. & 2. Io. And.

a ¶ Peccatum non dimittitur 1.] Hic ponitur pro regula verbum Augustini quod hēt. 14. q. 6. c. 1. sup. de vsur. cum tu. Et per hoc potes ponere casum per l. ff. de vsucap. l. sequitur. §. quod autem. Et nota quid est peccatum, delictum, & crimen. Inter hæc ſm Aug. hæc est differētia: quia peccatū est idem quod prauus actus: Delictum vero boni desertio, quasi derelictum: Crimen vero est peccatum graue, accusatione, & damnatione dignissimum. 81. dist. c. 1. in fi. de hoc not de pœnit. dist. 1. si peccatum & dist. 3. ille rex ad fi. & de hoc C. si aduer. deli. super rubrica. aliàs l. 1. Quod autem dicitur in hac regula: verum intelligas: si illud ablatum restitui pōt, vt in prædictis iuribus: si autem restitui non potest, restituetur eius æstimatio: etiam si res illa casu perierit sine culpa sua: quia in ipso instanti fuit in mora, ad hoc 16. q. 1. decimæ. sup. de commo. ca. vnico. C. de fur. sutracto. Si autem nec æstimationem potest soluere, quia euidenter est inops: tunc bene dimittitur peccatum: remanet tamen obligatio: & si postea ad pinguiorem fortunam perueniret, tenetur. Argum. 26. q. 6. si quis. sup. de solu. Odoardus ff. de cessio. bon. l. is qui. Nota tamen quod inops, qui debet ex contractu, sufficit si bonis cedat. C. qui bo. ced. pos. l. vlt. Inopus qui debet ex maleficio, castigatur verberibus 12. q. 2. fraternitas. quod ego sup. dixi, quod tenetur si peruenerit ad pinguiorem fortunam: verum dico, si pœnas corporales passus non fuerit: aliàs secus, vt not. Ber. secundum Lau. de homi. sicut dignum. §. eos. in 3. glo.

Peccatū, dlictū, & crimen, differūt.

[Glo. seq ponit casum exceptum. Secūdo dicit cui fieri debeat restitutio. Tertio q̄rit, remittit & soluit.]

2 Vid̄ Abbatē in c. 1. de iureiu. vbi ait posse iudicem ex officio cogere detētorē ad restituendā rē, quam sine peccato retinere non potest.

b ¶ Restituatur 2.] quod dicit de restitutione, intelligas nisi is cui faciē da est restō, liberaliter remitteret: quia satisfactum intelligitur, qualitercunque satisfaciat. ff. quib. mod. pig. vel hyp. sol. l. item liberatus, in prin. ff. de accu. si rem. § satisfactum. licet proprie verbis inhærendo aliud sit restituere, aliud remittere. ff. de verb. sign si. cum prætor. & l. plus est, & l. restituere. Et quod dico de remissione: verum intelligo, nisi in casib. vbi remissio non liberat, vt sup. de rescrip. eo. li. c. statutum §. si quidem, & s̄. de censi. exigit. in fi. Restitutio aūt ista facienda est ei à quo fuit extortū: vel eius hæredib. si extant. 18. dist. quoniam, de vsu. cum tu. C. de solu. inuito. Cuius aūt expensis mitti debebat ad eos si sint remori, not 4. q. 1. § sed notandum, & in prædic decre. cum tu. & tene q ibi not. Host. his aūt non extantib. soluetur pauperibus, vt ibi: & eis extantib. pauperib. soluens nō liberatur: quia onus non remittitur, & c. 14. q. 5. forte, de iureiur. eā te. ff. de cōst. pecu. l. si vero, & expressum est de homic. sicut dignū. §. eos. Et quod sup dixi, restituendum ei à quo fuit ex tortum, intellige si fieri pōt. Si vero nescitur à quo: pone casum de iudæ. c. cum sit, pauperibus erogabitur prouidentia episcopi, vt ibi. Item dico id verum cum turpitudo versatur ex parte recipiētis tm̄, si vero ex parte vtriusque & trāsfertur dñium, nec repetitio cōpetit, nec restituetur danti, sed pauperibus erogabit̄. 14 q. 5. nō sane, vel ecclesiæ, si sibi facta esset iniuria, supra de simo. de hoc. Argum. contra, supra eod. titu. veniens,

veniés.Sol.vt not.in prædi decre.de hoc.1.q.3.si quis dator.vbi de hoc.Pone ꝙ superest ille à quo extorsi,ex cõicatus tñ est:nunquid ei debeo restituere? sup hoc vide quod not.15.q.6.nos sanctorum.& sup.de hæreti.c.vlt.Satis posset dici deponendum in ædem sacrã. Arg.C. de iur. emphy. l.2.

ADDITIO. Hoc quod dixit hęc glo.s. in prin. de liberali remissiõe,intelligit Dynus cum res est restitutioni parata, quasi tũc fingatur restituta,& postea restituent donata arg. ff.de donat.inter vi.& vxo.l.3.in fi.de iure do.l. vir ab eo.si certum peta.singularia,circa fi. & de solut.l.ꝑculo, vel non remittitur peccatum ei qui restituere põt propter rationem positam in glo.multum puto in his animum ponderandum:nec tutũ puto in illum qui gerit in mente nõ restituere remissione nõ facta. Io.An.

[Glo. seq.quærit,& soluit.]

a ¶ Ablatum.] pone,nihil abstuli, sed iniuste damnũ dedi,ex quo nihil ad me peruenit.Idẽ.teneor.n.damnum passo: aliàs non remittitur peccatum.12. q. 2. si quis de clericis,de iniur.& dam.dat.c.1. ff.de elect. & effu.l.vlt.Tenetur etiam hæres meus:licet ad me vel ad ipsum nihil peruenerit ex maleficio,secundum canones,quod dic vt not.12.q.2.episcopus qui filios,de sepul.c.vlt.secundum leges contra.C.ex delic.defun. inquantũ hæ con.l.vnica.Hęc regula sic exposita non patitur instantiam:& adde quod dicam inf. c.proxi.

PEccati venia.] Presupponendum est quod istud capitulum intelligitur de venia culpæ, non autẽ de venia pœnæ,quæ appellatur impunitas, quantum ad pœnam temporalem imponendam in hoc sæculo:q a dimittitur talis pœna quandoque non correcto, vt in iurib. allegatis in glo.Casus in hoc c.potest figurari ꝑ c vnicum.de schismati.eod.lib. & c. quod quidam,de pænit.& remis.quòd quidam. Titius perpetrauit aliquod peccatum:quia forte tenuit aliquam concubinam,& tenet adhuc:tandem confessus fuit sacerdoti tale delictum perpetrasse,non est correctus nec emendatus de crimine:quia non hẽt propositum abstinẽdi se in futuro:queritur vtrum ista confessio sit fructuosa? Respondet quòd non,quantum ad vitam æternã: quia peccati venia non datur nisi correcto. Veruntamen quantuncunque appareat sacerdoti aliquem esse in peccato,si velit confiteri,non debet ei denegari cõfessio,vt in dicto c.quod quidam,de pænit. remis.Sed audita confessione dẽt eum inducere ad debitam correctionem,& propositum non redeundi. Si autem nõ possit eum inducere ad dimittendum peccatum:non debet nec potest eum absoluere, sed tamen debet sibi iniungere pænitentiam: quæ non erit sibi fructuosa quo ad vitam æternam:quoniam non est correctus, sed est inimicus Dei: & non potest mereri quo ad vitam æternam,sed proficiet sibi ad multa bona: videlicet ad minus supplicium patiendum. Item ad bona temporalia. Item vt Deus inducat eum ad veram pænitentiam.Item quia dæmon habebit minorem potestatem in eo,quàm si esset vacuus omni bono.Item vt ipse reddatur assuefactus in bono.Arguitur contra textum de c.denique.4.dist. vbi dicitur quòd plures faciebant magnos excessus circa vsus carnium in dieb. dominicis quadragesimæ, & eis videbatur quòd nisi facerent istos excessus, non possent peragere tempus quadragesimæ,vnde plures fuerunt moniti per superiorem vt desisterent ab istis escis: Dicit ibi textus, quòd cum venia relinquantur: & sic datur venia non correctis.Glo.respondet,ꝙ ibi accipitur venia pro impunitate,quæ est imponenda in hoc sæculo,& talis dimittitur non correcto propter scandalum euitãdum: sed venia culpæ non dimittitur nisi correcto.

[Prima gloss.facit quattuor.Primo exemplificat regulam.Secundo illam declarat distinguendo duplicẽ offensam.Tertio successiue signat,& soluit duo cõtraria.Quarto iustificat contrarium regulæ.]

¶ Idem. REGVLA V.

PEccati b venia non datur nisi correcto.

b ¶ Peccati venia.] colligitur hæc regula ex c.24.q.2. legatur.supra eo.lib.de schisma.c.vnico. C. de hæreti. Monachæos, per quæ pones casum. Ad huius autem regulæ euidentiam scire debes, quòd peccator non solũ delinquit in Deũ, sed etiam in ecclesiam:per contritionem autem,quæ contritio virtus vocatur, deletur peccatũ quo ad Deum,& per pænitentiam susceptam à sacerdote ostenditur [1] deletum quo ad ecclesiam. De hoc de pæniten.distinct.1. per totum.licet tamen per contritionem deletum sit quo ad Deum:tamen adhuc de crimine accusari potest.33.quæst.2. admonere,vbi de hoc,& de accu.de his,ad hoc ff.de ædi.edic.l. quid sit fugitiuus. Si ergo semel conteritur & pænitet, vlterius non cogetur pænitere:si in iudicio accusatus absoluitur,vlterius non poterit accusari, nisi in casibus not.2.quæst.5.habet hoc proprium, & in prædicto ca. de his.Remissiones ergo quæ fiunt ab ecclesia conferentibus ad hospitale, pontes, vel alia pia loca, non prosunt nisi correctis, de quibus dic vt plene not. de pæniten & remis.quòd autem. Signatur contrarium ad hanc regulam.4. dist.denique, ibi enim datur venia non correcto:sed ibi exponit venia,id est,impunitas,loquitur ergo hæc regula de venia culpæ,non pęnæ:quod patet dum dixit,peccati venia,propter scandalum enim vitandum interdum relinquuntur peccata impunita.50.dist.vt constitueretur.23.q.4.quidam, cum similibus, pro quolibet igitur mortali debetur duplex pœna,æterna videlicet & temporalis, de pænit.dist.1.si peccatum Dauid. Venia temporalis interdum in hac vita datur non correcto ex causa:& sic loquitur contrarium:interdum sine causa.27.q.1.si qua. æterna autem non:& hoc dicit hæc regula. Item contra,de pæniten.& remis.quòd quidam,& c.officij.vbi datur pænitentia non correcto.Sed dic quòd licet ibi imponatur pænitentia, non tamen datur remissio:& ideo pænitentia illa inutilis dicitur quo ad vitã æternam,de pæniten.distinct.3.ad finem,& distinct.5 falsas. Merito ergo datur peccati venia correcto: quia correctionem necessario habet dolor peccati præcedere:Nam vt dicit Aug.2 in canone: Quomodo gaudebis te forte correctum,nisi te primo doleas fuisse peruersum?23.q.7.cap.vlt.Correctus autem vlterius peccator dicendus non est.50.dist.ferrum.32.q.1.apud misericordem.

ADDITIO.Ad propositum materiæ de peccato tacto in princi.huius.gl.dicit Ioan.Monac. quòd omne peccatum committitur in Deum, vt in psalmo, Tibi soli peccaui:propter quod necessaria est ipsius remissio,est etiam necessaria peccãtis dispositio:cum actus actiuorum secundum philosophum sint in patiente prædispositο.Deus ergo in venia peccati principaliter est agens: Instrumentale in hoc est homo pæcitens: quia gratia diuina præueniente fit adiutor Dei secundum Apostolum.1.ad Corinth.3.inducit illud Augu. Qui fecit te sine te,&c.& sic soli cõtrito datur venia. Ioan.And.

[1] Caute intellige hoc dictũ glossę, nec inde iferas nõ esse necessariũ confiteri, nã quãtũ uis q̃s sit ꝯtritus,si hẽat copiã sacerdotis, tenetur debito tpe ei confiteri;&vir tute sacri tã attrito q̃ ꝯtrito dicunt̃ dimitti peccata.vide conc.Tri. sess.14.de sacro pænitentię, c.4.&5.& canone 9. & B.Tho. lib.4.sen. dist.17.q. 3.art.1.q, 1.& seq.

[2] Id hẽt B.Aug.epistola 50.ad Bonifaciũ.

¶ Idem. REGVLA. VI.

NEMO POtest ad impossibile obligari.

NEmo potest.] Casus variatur multis modis secundum ꝙ multiplex est impossibilitas:de quib. impossibilibus vide in glo. ponamus exemplum in impossibilitate iuris,secundum.l.inter stipulantem.§.sacrã.ff.de verb.obli. Aliquis,puta Titius mihi stipulãti ꝓmisit dare rẽ sacrã putã ecclesiã vel calicẽ:certũ est ꝙ istud est impossibile:quia dare est accipientis facere,& res sacra est in bonis Dei:Vtrum valeat talis stipulatio? Rñdetur quod non: quia est impossibilis de iure,& nemo potest ad impossibile obligari. Vel aliquis

quis promisit mihi liberum hominem: an valeat talis promissio? certe non. Vel ponamus exemplum in impossibilitate facti: aliquis promisit transferre ecclesiā Pictauen ad ciuitatē Parisieñ. vel ad alium locū: talis promissio non valet: quia continet impossibilitatē facti. Vel aliquis promisit tangere cælum digito: talis non est obligatus, quia istud est impossibile: etiam si apponatur pœna[1], non est obligatus nec ad impossibilitatem, nec ad pœnam.

test [a] ad impossibile obligari [b].

¶ Idem.

[Prima glossa primo ponit vnde sumpta: & triplicem impossibilitatem, & cuiusque exempla: Secundo ponit triplicem rationem regulæ: Tertio in quibus locum habeat: Quarto supplet de turpi.]

a ¶ Non potest.] hæc regula sumpta est ex l. ff. eo ti. l. impossibilium. Scire debes, quòd impossibilitas proprie triplex est: iuris, & facti, & naturæ 1. De prima pone casum 54. distin. abbati. de pact. cap. vlti. ff. de verb. oblig. l. inter stipulantem. §. sacram. stipulatio enim rei sacræ vel liberi hominis, non tenet, vt ibi. De secūda ibidem, & ff. de verb. oblig. l. generaliter. & l. seq. non enim tenet promissio, si id promitto qđ impossibile est de facto, vt montes Alpiū vltra mare deferre. ff de statulibet. l. cum hæres. §. 1. Item si dare promitto quod natura dari est impossibile, vt Solem, Lunā, & Stellas: vel facere quod natura est impossibile fieri, vt cælū ascendere, vel digito tāgere ff. de verb. oblig. l. si stipuler. 1. & 2. respon. 2. Huius autem regulæ ratio satis patet: quia omnis obligatio aut in dando, aut in faciendo consistit. ff. de verb. oblig. l. 2. in prin. sed ꝙ non est nec esse potest, dari vel fieri nō potest, ergo ibi constitui nequit obligatio. Item obligatio actionem parit ff. de procu. licet § ca. sed quod nō est, nec esse potest, obligationem parere non potest, & sic nec actionem. Item actio est ius persequēdi in iudicio quod nobis debetur. insti. de act. 2. responso. Debere aūt est de alio habere: sed quod nō est nec esse potest de alio haberi non potest: ergo ibi non est actio. & sic nec obligatio. Idem. Ioan. Mon Not. tamen, quòd hæc regula locum habet in matrimonio, & vltimis volūtatibus 3, & singulis contractibus, in sententijs & præceptis. ff. quę sen. sine appel. re. l. vlti. 1. & 3. responso. in confessionibus. ff. de inter. act. l. confessionibus. & ad leg. Aquil. l. inde Nerarius. §. vlt. not. supra de cofes. ca. vlti. Item in leg bus 4, & constitutionibus, quæ debent esse possibiles. 4. distin. erit Est tamē in hoc differentia, ꝙ impossibilis conditio apposita in contractu, vitiat contractū, vt in prææallegatis legibus. ff. de actio & obli. l. non solum. & instit. de inuti. stipu. §. impossibilis. In testamentis tamen & matrimonio ob ipsorū fauorem habetur pro non adiecta 5. de condi. app. ca. vlti. vbi de hoc. & C de insti. & substitu. l. reprehendenda. Et quòd dicit hæc regula de impossibili, intelligas etiam hoc de turpi, & de hoc dicam. j. eo. non est obligatorium. & c. in malis.

ADDITIO. Ad propositum huius regulæ, Nemo potest, & ca. antiqui dabant versus:

Vltra posse meum non lex me iusta coegit.
Nec putat esse reum qui totum posse peregit.

[Glo. secunda primo tractat de iuramento, naturali obligatione, & pœnæ promissione. Secunda pars rñdet per quæstionem, quam negatiue soluit præter certum casum: Solutioni opponit: & dupliciter respondet subdens opinionem.

b ¶ Obligari.] etiam iuramento: quia temerarium est 22. q. 4. per totum. & s̄. de iureiuran sicut. s̄. de appel q̄stioni. nec obligat̄ etiam naturaliter. vnde dicit lex si. eo. tit. Impossibilium nulla est obligatio. vniuersale igitur negatiuum omnem obligationem denegat, nec cōmittit̄ stipulatio pœnæ promissæ. ff. de verb. oblig. si homo mortuus 6: Nota ergo ꝙ si Bononiæ constitutus promittam centum hodie Romæ me tibi daturum: quia impossibile est promissum, nō nascitur obligatio vt hic: & est expressum. insti. de ver. obli. §. loca. pter. quā in casu. ff. de verb. obl. l. vlt. §. si inter eos. scilicet quando stipulator & promissor Bonoñ. constituti notificaue rūt dispensatoribus suis Romę constitutis, stipulationem eo die fore futuram: mandans promissor suo dispensatori vt solueret: & stipulator suo, vt reciperet ea die. Arg. contra s̄. de dolo. & contu. cū dilecti ff. de debi. Celsus. ff. man. l. mādato 2. §. Paulus respondit. Dic solu. ibi est vnum mandatū duo possibilia continens 7: & ideo ad vtrunque obligatur: & si deficiat primum, tenetur ad secundū. hic aūt vna est obligato tantū, & tota impossibilis, vel ad minus primum impossibile: ex quo sequitur secūdū. Præterea contractus sunt volūtarij. C. de act. & oblig. l. sicut. iudicium autem reddit̄ in inuitum. ff. de verb. obli. inter stipulantem. §. 1. & ob hoc etiam notauerūt Goff. & Host. in dicta decre. cū dilecti. quòd si iudex citet aliquem eo die, quo impossibile est eū comparere 8: quòd nō est omnino inutile mandatum; immo licet non teneatur cōparere in die propter impossibilitatem tamen tenetur compatere post diem: & potest esse ratio huius: quia principale est ibi ꝙ veniat: accessorium, quòd veniat tali die, & principale non vitiat̄ propter accessorium. sed potius econtra, vt dicam j. e. accessorium. Ioan. And.

ADDITIO. Pet. de Bellaper contra, supra quo vide Cynum C. de fer. dies festos. in q. 2. in fi. & quod dixi in prædic. decre. cum dilecti. & de appel. cum parati. in fin. Ioan. And.

REGVLA VII.

PRiuilegiū [c] personale sequitur personam, & extinguitur cum persona.

[Riuilegium personale] Casus in hoc capitulo figuratur p c. 2. s̄. de aucto. & vsu palli. Romanus Pōtifex alicui archiepo concessit pallium: qđ est insigne ornamentum assumptum de corpore, hoc est, de altari beati Petri, quia consueuit Papa ibi celebrare, & q̄diu celebrat illud palliū est supra altare, postea Romanus Pontifex assumit illud, & tradit, archiepo, si est pſens, vel nuntijs, si est absens. Ponamus ꝙ Papa dedit vni archiepo pallium, utrum suus successor possit eo uti, uel utrum requiritur ꝙ successor obtineat aliud pallium? Rñdet Romanus Pontifex, ꝙ cū istud priuilegium sequatur personam, & extinguatur cum persona, quia ēt archieps sepelitur cū isto pallio, ideo requiritur, ꝙ suus successor obtineat aliud pallium. ¶ Vel potest poni exemplum in viro, qui habet priuilegium ut non conueniatur à muliere pro dote, nisi inquantū facere potest, ut puta, ꝯxi matrimonium cā Berta per uerba de præsenti. & recipi dotē ab ipsa Berta, ut possem sustinere onera matrimonij, postea solutum fuit matrimonium, soluto matrimonio, mulier vult repetere suam dotem, quā mihi dedit. Certū est ꝙ non sum excutiendus in solidum, quia habeo istud priuilegium, vt non conueniar nisi inquantū facere possum, & hoc ne compellat egere. Sed quid? vtrū mei hęredes habeant istud priuilegium: videlicet ut non conueniantur in solidum, sed deducta ratione egeāt, quia adiuerunt hæreditatem sine beneficio inuentarij? Respondetur quòd hæredes mei non habebunt istud priuilegium, quia priuilegium personale personam sequitur, & extinguitur cum persona.

[Prima glo. primo dicit unde sumpta, & ponit exēpla, Secundo dicit regulam nō procedere in iure cōi: sed bene conuenire rescripto, pacto, & cōpromisso p sonaliter. Tertio distinguit duplex pſonale priuilegiū, dicens quid de tali, Quarto dicit priuilegiū prius quandoque extingui, & remitti, Quinto successiue signat duo contraria, & utrumque dupliciter soluit.]

c ¶ Priuilegium personale 9.] Hæc regula sumpta est ex. l. ff.

---

1 Io. Mo. addit impossibile moris. de iureiurā. Quintaualis. ff. de cōdi. inst. filiꝰ cōis. impossibile includit naturā, & mores. & cit ꝙ dixi in c. fi. de pac. in fi. Io. An.

2 Posīq pmisisti scribere librū, manus tua amputat̄. Pet đ Anch. remittit ad Bar. l. cōtinuꝰ § illud. ff de uerbo obli. Itē p statutū esses exo culandus sed es cæcus, qd fiet? uide Io And. Philip.

3 Verū si adijciat̄ impossibilis modꝰ secus si ɔditio. Dynus. Pet. de Anc.

4 Idē Dynus hoc tractās in modū qōnis. & puto ꝙ. canonē, qui sequit̄ in tendebat alegare, dū dicit, utī prin. decre. Io. And.

5 Distinguit Dynus quē hic uide. Io. And.

6 Idē Pet. tenet ibi gl. & hic Dynus. Io. And.

7 Idē Pet. de Anc. in principio allegās. d. ca. dilecti.

8 Idē vꝰ si dies est feriata. Io. And.

9 Bene facit s̄. e. li. de priuileg. c. 1. §. ult. ibi, ubicunq; illi fuerint. utibi scripsi. Andr.

10 20 30 40 50 60

ex l.ff.eo.l.priuilegia quędam.& l. in omnibus causis. Pone casum 7. quęst.1.peristi. de auctori.& vsu pal.ca. 2.C.de legi.leges. in fi. ad idem. ff. de consti.prin.l.1. in fi. ff.de censi. l. ætatem. in fin.& ff.solu. mat.maritus 3.& l.seq.vbi hæres mariti extraneus condemnaẽ insolidum, non habitatione ne egeat 1: cum maritus condẽnareur inquantum facere potest habita ratione ne egeat 2. Item in personali priuilegio qđ datur patri, patrono, & militi 3, vt condemnentur inquantũ facere possunt:quod cum persona extinguitur.ff.de re iudi.l.sunt qui in id.& l.patronus.& l.item miles. Et nota, quòd dicit priuilegio: quia ius commune ad vnam personam directum ad omnes extẽditur.61.di miramur.de re iudic.in causis.ff.de iuris & facti igno ran.l.regula.§.vlt.Et idem in rescriptis directis ad personas:quia cũ personis extinguũtur. sup. de offi.dele. quoniã. sic & pacta personalia ꝑsonas nõ trãsgrediũtur.supra de transactio.decætero.& cap. veniens.ff de pact.iuris gentium.§.pactorum.& compromissum non extenditur ad hæredes,nisi de ipsis caueatur.supra de arbi.cap.vlti.Et intelligitur hæc regula de priuilegio personali,id est,personæ concesso. Idem si esset personale ex parte concedentis,vt supra eo.lib.de rescrip.si gratiose.Priuilegiorũ ergo aliud personale aliud reale, vt supra de præsum. mandata.si autem simpliciter concedanẽ,an dicantur personalia, an realia? dic vt notatur 25.quæstio secũda in summa.16 quæst.1.possessiones.& sup.de institu.cũ venisset. & quod dr̃ hic, ꝙ priuilegiũ personale extinguitur cũ persona: intelligas idẽ in reali,vt scilicet extincta re extinguaẽ priuilegium.16.q.7.& hoc diximus.de verborũ significatio. Abbate.in fin.ff.qñ dies lega.ced. l. si vsusfructus. qđ dic verum, qñ ipsæ res vel loca, puta ecclesia, ciuitas, vel loca alia sacra vel profana destruũtur superioris auctoritate, ẽm Io.& Lau.qui hoc not.in prædicto cap.& hoc diximus.ad hoc de cõsecra.disti.1. placuit. de noui operis nuntia.ca.secũdo.& in prædic.l.si vsus fructus.non ergo vlterius vocandus erit aliquis clericus illius ecclesiæ, vel municeps illius loci.Si autẽ destruaẽ ab hostibus, retinet oĩa sua priuilegia: & remanent ibi clerici 7. q. 1. pastoralis. 19. quęst.3.q̃ semel. Item si auctoritate superioris trãsferatur ad alium.locum, vel alij vniatur.16.q.1.& temporis. & cap.seq.de relig dom quia monasterium.ff.de contrahend.empt. l.æde.secundum Inno.quia ad hoc bene no.s̃.de noui operis nuntia.c.2.Et licet hic dicatur priuilegium tunc extingui cum extinguitur persona:interdum ẽt ante extinguitur,cum abutitur priuilegio: quia tunc meretur extingui.11.q.3.priuilegium. & in casib. ibi not.& 22.dist.cap.reuocantes. & de constitu.cũ accessissent.& de priuileg. accedentibus. & de deci.suggestum.Ad hoc autẽ qđ dicitur hic, quòd priuilegium sequitur personã,contradicit sup.de usu pal.ex tuarũ. Solu. priuilegium indeterminate concessum personam sequitur præcise, ut hic:priuilegium autem vsu pallij concedit cum determinatione loci & temporis: & ideo extra locum personam non sequitur 4. tenor enim priuilegiorum attendẽdus est & seruandus.sup. de priuileg porro.& cap recepimus. Vel dic vt ĩ.dicã contra priuileg.antiqua.21.dist.denique.ff.de offi.pro consul.l.vlt.vbi ꝑsente maiore minor non vtitur priuilegio. Solu.speciale est ob superioris reuerentiã: & dic vt s̃.Vel dic ꝙ sequitur personam semꝑ habitu,licet non actu. sic est vbi ad tẽpus suspenditur iurisdictio. 81. distin. si q̃s.vel ob reuerentiã superioris.s̃.de offic.leg.volẽtes, vel ob cãm.C.de cura fur.l.penult. §.1.de hoc.dicam ĩ.eo.quod alicui.

ADDITIO. Intelligitur hæc regula de priuilegio personali,id est,personæ concesso,ita quòd ꝑsona sit proxima causa priuilegij,vt in dictis exemplis, & sic solui quod opponitur de in integrum restitutione minoris,quæ transit ad hæredes.ff.de in integrum restitutione, non solum. ff. de minori. l. interdum. Et de Velleiano,quod etiam transit ad hæredes.C.ad Velle. hæredes. in his enim persona non est proxima & immediata causa priuilegij: sed læsio.&c.Ioan.Andr.

1 De hoc s̃.de don. inter virũ & vxo. c. 1. Io. An.

2 Vide Alexã.in l. maritũ ff.sol.matri. Ias.§. si de do. insti. de acti. adde Cãpegiũ in tractatu de dote in 3. par. à qõne. 235. vsq; ad finem.

3 Etiã cælestis militiæ.glo. in l.miles ff. de re iudi.vide tñ Mathesilanum sing.

4 Facit c. qm̃. s̃. de priuileg. Phi. allega. Bal. l. nõ specia li. C. de test. tenẽtẽ ĩ glo. tex. est & glo. in c. illa. 12. dist.addo tibi Rocũ Cur. c. fi. de cõsue. ponẽtem an Cathe lani extra suã dioœcesim vescanẽ carnibus die sabbati

le personam sequitur, & extinguitur cũ persona.

¶ Idem.

REGVLA. VIII.

Semel [a] malus, semper præsumitur esse malus.

Semel malus 5.] Casus in hoc capitulo formatur multis modis:Vno modo per capitulum, paruuli. 22.q.5.hoc modo: Quidam Titius fuit in aliqua causa productus in testem: qui productus iurauit deponere merã & puram veritatem sine falsitate: postea deposuit falsum & sic deierauit: quo facto in aliqua alia cã fuit in testem productus: fuit contra ipsum propositum ꝓ parte aduersa, ꝙ non erat admittendus ad ferẽdũ testimoniũ in illa causa: quia in quadã alia causa deierauerat:& præsumptio erat ꝙ adhuc deieraret in ista causa: an sit admittendus? Rñdetur ꝙ non:quia ex quo est conuictus de periurio, non est admittẽdus ad testimonium ferendum: nec recipitur eius iuramẽtũ quod tendit ad suum commodum:secus ad iuramẽtum oneris. Alio modo potest figurari casus ꝑ capitul. scribam.de præsumptio.in antiq. quod capitulum habet duos intellectus,vt ibi dicitur,& per ca.nouit.de iudicijs in antiq vbi dicitur, si quis videat fratrem suũ in peccato:debet ire ad eum, & illum monere ẽm doctrinam Euangelicam. vnde lotio exterior non debet maculam, sed interior. & appellamur oẽs fratres, ideo ponamus ꝙ video fratrem meũ peccantem, monui eum secundum ꝙ dicitur in ca.nouit. video qđ mea monitio non proficit,sed efficitur deterior: vtrũ teneat eum amplius monere? Rñdetur ꝙ non: q̃a ex prima monitione neglecta,apparet,ꝙ secundã negliget monitionem, vt dicitur in d.ca.scribam.secundũ vnum intellectum:ideo non teneor eum amplius monere:quia ex quo semel malus, & contumax,pręsumptio est ꝙ adhuc erit malus: quia semel malus semꝑ ꝑsumitur malus in eodem genere delicti,& hoc verũ quãdo quis fuit malus in fine actus,quia qui fuit malus in aliquo actu,& tãdẽ se maxime correxit,& fuit bonus in fine illius actus præsumitur bonus. Nã qui exercuit actum bonum,præsumitur bonus,nisi faciat actum contrarium:sed si fecerit actũ contrariũ,præsumitur malus,donec de emendatione appareat.

[Prima glossa ponit exẽpla. Secũdo, quomodo hæc pręsumptio potest dici hominis, facti,& iuris,sed nõ de iure,interseriens circa præsumptionem duas remissiones, & conuertens regulam,subdit vnde procedat hæc præsumptio. Tertio dat simile de paupere, & remittit. Quarto dicit hanc præsumptionem quandoq; ad filios transire.Io.And.]

a 5 Semel malus 6.] pone casum in semel periurio. 22.q.5.paruuli.In semel concumace.s̃.de ꝑsump.scribam.In semel calumniante ff. de accu. l. 2. ad hoc.25. dist.ca.vlt.s̃.de elec.super eo ff.de decur.l.eos.Hic ergo pręsumitur eum qui semel malus fuit, semper malum esse, & põt hæc dici præsumptio hominis, quia cõtra hominem sic præsumitur. Potest etiam dici præsumptio facti.quia ex semel facto sic præsumitur. Potest etiam dici præsumptio iuris, quia ius sic ꝑsumit ex facto,vt hic vides, & iurib.supra signatis.de quib. diuersis præsumptionibus prosequere vt not. per Io. 50.dist. ferrum.53. distin. fraternitatem per Bernar. de spon. is qui. per Accur.ff.quod met. cau. l. non est verisimile. Hic ergo vides quòd præsumitur ex præterito circa ꝑsens, & futurum,interdum præsumitur ex pręsenti circa præteritum,interdum circa præsens. interdum circa futurum. quod prosequere vt not.41. dist.multis. 34. quęst. 2.cum per bellicam. de pręsum. scribam.

5 Io. An. Arc. Phil dicũt hic crimen dirsi non ꝓbari in stro, sed bene directe.

6 Pet. de Anch.dicit reguiã velle, ꝙ qui semel peccauit in aliquo actu, repellaẽ postea ab eo dẽ, nõ vt puniaẽ, si iã aliqđ crimen factum est, quale ipse prius cõmisit.

Præsumptionum alia facti alia iuris

scribam,& in prædi.c.is cui. Licet autem vt sup.dixi, hæc possset dici præsumptio iuris,non est iuris & de iure:admittit.n.probationem in 5rium:& probato ꝙ pęnituerit, vlterius malus non dicetur.50. dist ferrum. de consecra.dist.4.c.2.de rescri.eam te.de test.testimonium ff. de ædi. edic. quod ita. saluo eo qđ dicitur de hære. ad abolendã.§. illos quoque, supra eo. lib.eo. tit. super eo. Not. ergo ꝙ si semel fuit bonus,semper præsumitur bonus.61.dist.miramur.& sup. de præsump.mãdata,& prima facie quis præsumitur bonus. 11.q.3.in cunctis,de præsumpt.dudum. ff de lega.2.cũ pater.§.rogo.Qui.autem semel malus,semper pręsumitur malus 1, vt hic, & ff.de re milit.l.non omnes.§.à barbaris.C.de suscep.& arca.l.si aliquid.lib.10.Et procedit hæc præsumptio,tum ex præsumẽtis natura corrupta:tum quia natura humana prona est ad delicta. 12.q.1.omnis ætas.in Auth.de mona.§.si vero his.coll. 1.Item in simili quilibet præsumitur pauper:quia nudus natus fuit.47.disti.sicut hi.C.de proba.l.ex persona ff.de magistra.conue.l.1.§.si magistratus,vbi tamẽ probatur semel esse soluendo : adhuc idem præsumitur 2,& sic intelligitur lex.ff.de priuileg cred.l.si creditores,in fi.Quæritur autem quare quis præsumatur virtutibus plenus,& non diuitijs?vide per Ber.& Hostien.de seru.c.vnico.Et not.quòd hæc præsumptio in terdum transit ad filios:quia qui patrem incontinentem habuit,incontinens pręsumitur,& ob hoc illegitimus non promouetur.26.disti.per totum, & metuitur crimen parentis in filio.6.quæst.1.si quis cum,ad hoc sup.eo.lib.de hęre.statutum,de schisma cap.1.ad hoc. ff de ædili. edi. quòd si nolit, aliàs , si seruus. §. qui mancipia.

† Vide Rui. cõsi. 27.li.4. & consi.129. eod.lib.

1 Vide singul.Hippo.74.gl. in c. proposuit.de cle. excõmini.

2 Anc.remittit ad glo.l.si fideiussor, voluit allegare in l.si vero. in versic. dubiteť. ff.de ijs q. satisda. cogan.

¶ Idem.

REGVLA IX.

Ratum a † quis habere non potest, quod ipsius nomine non est gestum.

ADDITIO. Facit hæc regula,semel malus,& c. ad quæstionem de notario,qui fecit vnum instrumẽtum falsum,an valeant postea confecta per ipsum:quã ponit Gul.in Spe.de instrum. edi.§.si restat.versi.quid si tabellio.Ioan. And.

Ratum.] Casus pōt figurari multis modis:Primo, per c.cum quis,de sen.ex com.Aliquis Titius verberauit quendam clericum meum inimicum,non tñ nomine meo:postea sciui ꝙ illum clericum verberauerat:illud mihi placuit in corde meo : & laudaui,& ratificaui quod fecerat, vtrum incurram sententiam excommunicationis?Certe non:quia non possum habere ratum quod nomine meo non est gestum.

¶ Alio modo potest poni casus per l.si pupilli §.sed si ego.ff.de nego gest.Filius meus existens in mea potestate habebat peculium:quidam Titius gessit negotia in illo peculio,nõ nomine meo,sed nomine filij mei, & exposuit in administratione aliquid de suo:postea ratificaui istam gestionem, vtrum gestor debeat agere contra me peculiotenus vel insolidum:quia non est dubiũ quòd si gessisset illa negotia nomine meo, essem ei obligatus insolidum ad illa quæ exposuit de suo?Respondetur , quòd hic non teneor nisi peculiotenus:quia ex quo non gessit nomine meo , non possum habere ratum.

¶ Pro declaratione istius regulæ opponitur contra textũ de capitulo Lugdunen.9.q.2.& c. quod sicut.de elec.in antiq.Dr in d c. Lugdunen.quòd quidã episcopus promouerat ad ordines clericos alterius diœcesis proprio episcopo nõ consentiente:postea proprius episcopus sciens ratificauit illam ordinationem : dicitur ꝙ ibi isti ordinati remanebũt in ordine suscepto:& tñ non fuerant ordinati nomine proprij epi. Dicitur in c.sicut.sup.de elect.quòd si canonici alicuius ecclesiæ procedãt ad electionem aliquo canonico spreto:si canonicus ratificet illam electionẽ per alios canonicos factam,illa electio assumit vires:ergo male dicitur ꝙ quis non pōt habere ratum illud quod nomine suo non est gestum.Respondet glo.c.Lugdunen.quòd ille episcopus alienus ordinauit clericos nomine proprij episcopi,& sub spe ratificationis , eo quia erat amicitia inter ipsos episcopos.Vel melius dicendum est,quòd illa ratificatio non validat collationẽ ordinationis,quia de se valeat: quia episcopus alien⁹ potest ordinare clericos alienos , & recipiunt ordinẽ,sed non ordinis executionem:sed vbi proprius eps ratificauit & dispensauit cum eis.Et ad c.sicut.dicendum,quòd loquitur de consensu confirmante.

¶ Idem.

REGVLA X.

Ratihabitio-

[Prima glo.ponit exempla. Secundo allegat 5. iura in contrarium:& ponit tres solutiones : quarum primam reprobat,& demum soluit. Tertio signat contrarium de vna l.& soluit.In fine remittit.

a ¶ Ratum.] pone casum.9.q.2.c.1.supra eodem lib.de sentent.excommunic.cum quis.2.respon. ff. de nego. gest.si pupilli.§. sed si ego.vbi si liber homo gessit negotium filij vel serui peculiare tantum,contemplatione ipsius,ratihabitio sequens patris vel domini nihil operatur:quia per ratihabitionem non tenetur vltra id,ad quod prius tenebatur,s.ad quantitatem peculij 3.Cõtradicit ad hãc litteram.9.q.2. Lugdunen.16.q.1. cap.vlti.supra de elect.quòd sicut,de ijs quæ fi. à pręla.cum nos,de iure pa.cura. in his iuribus habet quis ratum quod suo nomine non est gestum.Sol.dixerunt quidam,quod secundum canones poteram ratum habere quod meo nomine non est gestum, per iura prædicta,vt not.de resti.spol. cum ad sedem.in gl. penul. sed hæc solutio extirpatur per hanc regulam.Alij dixerunt hoc fallere in spiritualibus , in quibus ratum habeo quod meo nomine non est gestum,per iura prędicta,& hæc not.in prædi. decre. quod sicut.in glo. sic patet. Vel quòd in capitulo Lugdunen.fuit ordinatio facta nomine proprij episcopi:& spes in eo posita, quòd ratum haberet,vt ibi not. Verius dic, quòd ordinatio facta à non proprio episcopo bene tenet quo ad ordinem , licet non quo ad executionem. sup. de tempo.ordi.quod translationem sup.eo. lib.eod.tit.c. 1.& 2.ibi igitur episcopus proprius nõ ratificauit collationem ordinis quo ad ordinem , quia non erat necesse:sed executionem illi dispensatiue contulit,quã non habeat . Alia etiam iura non proprie loquuntur de ratihabitione,sed de quodam nouo consensu:quę sunt valde diuersa,& super hoc vide quod dicam inf. eo.non firmatur.Item 5.C.ad Macedo.l.vl. vbi ratum habet pater cõtractum filij suo nomine non gesto. So. dupliciter pōt esse gestum meo nomine:vocaliter, vt sup.eo.lib.de sent.excom.cum quis,& realiter,ad mei præiudicium,vt quando filius meus mutuum cõtrahit sine meo assensu,fit in mei præiudicium.ff.ad Maced.l.1.& hoc possum ratum habere;quia quod ibi ius reprobat per dissensum, approbat per consesum . An autem vnus iudex possit ratum habere sententiam latam per alium?Die vt not.9.q.2.c.1.de his quæ fi.à pręla.cum nos.de offi.deleg.prudentiam.inglo. 2. in fin. per Bar. Brixien.in quæstione venerali, quæ incipit, episcopus Mutinen. De materia huius regulæ adde quod inf.dicam.c.proxi.

3 De hoc satis ẽt per Dynũ per te videas: qui ẽt ponit exemplũ. l. si seru⁹. ff.qđ prec. vbi si fili⁹ meus suo nomine rogauit rẽ precario ratiũ habendo: non plus teneor q̃ prius. l.qđ peculio. Ioan.An.

ADDITIO. De quattuor modis quibus negotiorum gestoribus actio competit,nota . ff.de neg gest.si pupilli.§.quid ergo,vide libel.in Spec.de iudi.§.2.ver sic.ex prædictis,& vide quod dixi super glo.in regula,Ratihabitionem.Ioan.And.

Ratihabitionem.] Casus in hoc c. sic figuratur ꝑ c.vlt.sup.de iureiuran.& l.licet.ff.de iudicijs, & hẽt locum in iudicijs. Ponamus sic casum per dictã.l. licet,

licet. Quidam Titius afferens se esse meum procuratorem cum non esset, quandam actionem deduxit in iudicio nomine meo ꝯ meum debitorem: non fuit ei oppositum ꝙ non esse procurator meus: certum est ꝙ processus factus cum falso procuratore non tenet. Sed quid? ponamus quòd postea ratificaui, approbaui, & laudaui gesta per ipsum, vtrum valeat processum ac si ab initio mandassem ei, vt nomine meo prosequeretur cõtra meum debitorem? Respondet ꝙ sic: nam ratihabitio retrotrahitur, & mandato comparatur.

nem †[a] retrotrahi, & mandato non est dubium cõparari.

† Vide Bar. in l. si pupilli. §. ite quæ. ri. ff. de nego. gest. Salic. in l. non ideo minus. C. de acc. vbi docet qualiter hæc regula procedat in delictis, adde Romanũ singul. 511. Mathesilanũ singul. 180.

¶ Alio modo põt figurari casus per c. fi. sup. de iureiuran. eod. lib. Ego habebam ꝯ te aliquam causam: lite contestata inter nos, & iurato de calumnia, seu veritate dicenda, si causa erat spiritualis, feci meas informatas, & extracta à meo libello: in quibus positionib. asserui duas positiones contrarias: nunquid sum periurus? Respõdet ꝙ sic. Sed ponamus ꝙ ego non feci illas positiones de directo contrarias: sed procurator meus illas fecit, & postea ratificaui, & laudaui, & homologaui, an sim periurus? Certe sic, per rationem huius regulæ: quia ratihabitio retrotrahitur, &c.

¶ Alio modo põt poni casus per capitulum, cum quis. supra de sent. excom. isto met libro: Cum quidã clericus intulisset mihi iniuriam, quidam Titius meus familiaris volẽs mihi complacere, absque mãdato meo talem clericum verberauit, & in eum manus violẽtas iniecit nomine meo: postea cũ sciuissem istud factũ, mihi placuit, & ratificaui, & homologaui: Quæritur nunquid sum excommunicatus, ac si mandassem illum clericum verberari? Respondet ꝙ sic: quia ratihabitio retrotrahitur, & mandato comparatur.

¶ Alio modo põt casus figurari per l. finalem. C ad Maced. Filiusfamilias existens in potestate sui patris recepit pecunias mutuo in casibus non permissis: & sic ꝯ senatusconsultum Macedonianum: Certum est ꝙ pater suus nõ poterat conueniri à creditoribus pro illis pecunijs. Sed quid? Pater postea ratificauit, & approbauit ꝯtum filij sui: nunquid poterit cõueniri pater ac si mandasset filio suo, vt contraheret? Certe sic: & hoc per rõnem istius regulæ: quia ratihabitionem, &c.

[Prima gl. dicit vñ sumpta, & ponit exempla. Secundo dicit in ea duo debere concurrere, & ad fm signat cõtrarium: Tertio successiue exprimit quattuor casus exceptos, & ipsorum rationem reddit: Quarto ponit simile. Quinto soluit vnum dubium. Ioan. An.

a ¶ Ratihabitionẽ.] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eod. tit. l. hoc iure. §. deiecit, & l. semper qui §. 1. Pone casum in iudicijs 2. q. 6. non solent. sup. eo. lib. de iuran. c. vlt. ff. de indi. licet. In maleficijs. sup. eo. lib. de sent. excõmunica. cum quis. 1. responso. Et intellige de maleficis, quæ per alios fieri possunt: secus in ijs quæ personæ cohærent, vt in adulterio & similibus, vt not. in §. deiecit, & hic per Dynum. in contractibus. C. ad Macedonianum. l. vlt. Et habet locum hęc regula in casu, supra cap. proxi. s. quando meo nomine gestum est: quia tunc ratum habere possum: & ratihabitio retrotrahet, & mandato comparabitur. Vnum nota, quod si inf. certum tempus teneor aliquid facere, & alius id fecit nomine meo infra tempus quo id facere debebat, debeo illud ratum habere: aliàs ratihabitio non prodesset. 2. q. 6. nõ solẽt. ibi, quod mox reus ratum haberet. ff. rem ratam habe. l. penult. imputatur enim tunc culpa tacitæ renuntiationis 1. Arg. ꝯ. sup. eo. lib. de preb. si tibi 1. Hæc autem regula fallit in casu. ff. de ijs qui not. infa. l. quid ergo. in prin. non. n. notatur infamia pater, qui non iussit filium contrahere cum muliere, quæ erat infra tempus luctus: licet postea consenserit: vel ratum habuerit: Ratio: quia ibi spectatur initium, vt ibi. Vel est ratio: quia licet ratihabitio æquiparetur mãdato vt hic, non tamen iussui, vt ibi. iussus enim necessitatem imponit, mandatum non, vt not. ex l. ff. quod iussu. l. 1. §. sed ego quæro, & ff. qđ cum eo. l. 1. & l. si mandator. Nec comparatur mãdato quo ad speciem actionis: quia datur actio negotiorum gestorum 2. ff. de nego. gest. l. ait prætor. & l. si pupilli. §. idem ait. vbi mandãdo datur actio mandati: ff. de procurato. l. licet. §. ea obligatio. comparatur autẽ quo ad effectum: & ideo non dixit quòd ratihabitio sit mandatũ, sed quòd mandato comparatur. Item fallit in casu. ff. de offi. proconsul. & lega. l. obseruare. in fin. proconsul. n. dando legatum antequam ingrediatur prouinciam, nil agit: si autem postquam ingressus est, datio nem illam ratam habuit, valet: non tamen retrotrahitur ad totum tempus, sed ad id tantum quãdo ingressus est prouinciam, vt ibi. Ratio: quia ratihabitio operari non potest, nisi quod posset mandatum expressum. Item fallit. ff. de acquir. hæreditate, si quis mihi bona. § iussum, vbi ratihabitio tutoris in adeunda hæreditate mandato non comparatur & esset idem inuenire in omnibus, in quibus cõsideratur initium: & sic non est contra. 16. q. 3. §. potest ff. eodem. quod initio, & infra eo. non firmatur, & ibidem, & de hoc per Ber. supra de pact. c. 2. & per Goffredum supra qui ma. accu. possinsuper. Item fallit in casu supra de rescrip. nonnulli, vbi de hoc, & c. ex parte decani. in fi. vbi non valet rescriptum impetratum sine mandato: licet ille cuius nomine impetratum est postea ratum habeat, & hoc facit ius acquisitum illi contra quem facta est impetratio: quod auelli ab ipso inuito [3] non potest, ad hoc supra eod. lib. de elect. ab eo qui contra. Et est simile huic regulæ in eo quod dicit, quòd ratihabitio retrotrahitur: quod dicit lex, quòd appellans condẽnatus de futuro, si non prosequitur appellationem, retro notatur infamia: videtur enim ratam habere sentẽtiam. ff. de ijs qui not. infam. l. furti. Olim dubitabatur an idem in excommunicatione post appellationem lata, sed dic vt supra eod. lib. de sent. excom. licet. Et scire debes quòd si faciens condemnatus est, & satisfecit sententiæ: non agitur amplius contra ratum habentem ad interesse: sed ad pœnam bene. ff. de vi & vi & arma. l. 1. §. quotiẽs. ff. adm. tuto. l. tres tutores ff. de iurisdi. om. iud. l. adeo.

ADDITIO. Idem hic Dynus, qui etiam prolixe prosequitur. Ioan. And.

[2] Idẽ hic Dynus alleg. ff. si ta. test. nul. ex. l. 1. §. Ita aũt. & in Auth. de iis qui ingr. ad app. §. siue ro. C. de re. cre. si quis vsuras. de cõdi. inter. l. vlt. & ff. q. satis. cog. l. dic. §. vl. Ioan. An.

Idem.

REGVLA XI.

CVm † sunt [b] partium

† Vide Feli. in c. ex litteris. de proba. & Ruynũ ꝯ sil. 114. & 133. & 149. lib. 5.

2 Et qui gessit pro absente: nam si presenti egisset, daret actio mandati, vt not. in l. semper qui. alle. in princ. gl. & hic per Dynũ Ioan. An.

3 Idẽ Io. Mona. & doc. docẽt quid sñia lata pro vel ꝯ delinquẽ tẽ operet in mãdãte ratum habente. Anch. ponit de procuratore errãte in psona cũ qua contraheret matrimonium: cuius factũ dñs ratificat, post quam ratificationem mulier dissẽtit.

CVm sunt.] Casus in hac regula sic figuratur per capitulum, in nostra. de testi. & attesta. in antiq. Tu actor & ego reus habebamus litem inter nos corã iudice competente: proposuimus facta contraria: & fuimus admissi ad illa probanda: tu actor ad probandum tuam intentionem produxisti quattuor testes: ego ẽt reus ad probandum meum factum contrarium produxi alios quattuor testes: Isti nostri testes sunt pares in dignitate, & in cæteris: & deponũt æque verisimilia: & in effectu sunt oĩno æquales: & sic iura nostra videntur esse dubia: quæritur quorum testium dicta debeat iudex insequi: & pro qua parte dẽt ferre sententiam? Respondetur ꝙ sententia est fereda pro me reo ꝯ te actorem: quia cum partium iura sunt obscura, reo fauendum est potius quàm actori: & hoc verum in decisione causæ: nam ab initio potius fauendum est actori quàm reo: ideo si actor in suo libello posuerit verba ambigua, potest illa interpretari secundum vnum intellectum. l. si quis. ff. de iud.

[Prima glossa dicit vnde sumpta, & ponit exempla. Secundo ponit quattuor casus exceptos. Tertio ampliat regulam. Quarto distinguit, opponit, & soluit.]

b ¶ Cum sunt.] fauorabiliores hæc regula sumpta est ex lege ff. eod. tit. l. fauorabiliores. Pone casum. 3. q. 9. indicas. sup. de fide instrum. inter dilectos. ff. de act. & obliga. Arianus. Hæc autem regula vera est, nisi actor foueat fauorabi-

3 fauorabiliorē cām: puta matrimonij, libertatis, testamenti, vel dotis: tunc enim fallit regula: quia fauēdū est actori. 33. q. 1. si quis acciperit. ꝭ. de probat. ex litteris. ff. de manumiss. l. antepenul. Et habet hæc regula locum non solum in sententia ferenda, vt ꝭ. sed etiā in iam lata, puta à duobus ordinarijs: vno absoluente, & altero cōdemnāte: tenet enim sententia pro reo lata, nisi in supradictis casibus. ꝭ. de re iud. c. vlt. ff. de re iudi. inter pares. Et not. quòd dicit obscura: si enim certum esset reum esse abnoxium puniretur: quia culpa est relaxare vindictam. 28. distin. quia sunt. & hoc dico cū est certū iudici vt iudici: secus si vt Deo. ꝭ. de offi. ordi. si sacerdos. vel vt homini. 3. q. 7. iudicet. de offi. dele. pastoralis. §. quia vero. si certum est eum non esse obnoxiū, absoluitur: idē si dubium, vt hic vides. sanctius est enim nocentem absoluere: quàm innocentē condemnare. ff. de pœnis, absentem. & sic in re dubia fertur certa sentētia. Contra. 11. q. 3. graue. & de spon. de muliere. ad hoc. C. de transact. vt responsum. sed hic non est dubium, immo certum: quia ex quo actor non probauit clare, debet reus absolui. 6. q. vlt. actor 1. vt ecclesia. beneficia. vt nostrū. C. de proba. actor. sic notat Ber. de spon. inuenis. Et vide quod de triplici ambiguitate not. 33. dist. c. vlt.

> iura obscura, reo ᵃ fauendum est potius quàm ᵇ actori.
>
> ¶ Idem.

ADDITIO. Nota quòd dicit, partium, in plurali. Fortius autem si iura actoris tātum: non sic si iura rei tantum, vt in fi. Dicit. Io. Mon. quòd huius regulæ triplex est ratio. Prima quia actor impetit, reus defendit alleg. institu. de interdic. §. commodum, C. de dila. si quando. Secunda, quia nullus præsumitur obligatus, vel obnoxius in authent. collat. 6. quib. mod. natu. effi. sui. § natura si quidē. Tertia, quia reus in iudicio pugnat pro libertate: vnde debitor dicitur cliens debitoris. C. de noua. l. 3. & Prouerb. 22. qui mutum accipit, seruus est fœnerantis. Ioan. Andr.

a ¶ Reo.] sic dicto à re quæ petitur, vel super qua impetitur. ꝭ. de verb. sig. forus.

[Glo. secunda signat contrarium: soluit & remittit: & iterum regulam exemplificat, & exponit.]

b ¶ Actori.] contra. ff. de re iud. si quis intentione. vbi ambiguam orationem actoris in sui vtilitatem interpretamur. Sol. 1. Illud in principio litis in quo fauetur actori: hoc in fine in quo fauetur reo. quod dic vt not. de restitut. spoliato. cum ad sedem. in gloss. 2. in fin. In summa igitur not. quòd in obscuris potius fauet reo quā actori, nisi fauor causæ aliud inducat, vt ꝭ. dixi. Hinc est ꝙ cū semiplene ꝑbauit actor: & talis est causa, in qua non est deferendum iuramentum: puta criminalis, vel famosa, vel ardua. C. de probat. sciant cuncti. C. de dolo, dolum. & C. quòd met. cau. l. metum. absoluitur reus. Si autem talis est causa, in qua sit deferendum, deferri debet reo, nisi ex circūstantijs personarum & causæ videatur iudici illud deferendū actori, de iureiuran. c. vlt. [vide & adde q̄d ibi dixi.] Nec intelligas hanc regulam in obscuris probationibus inductis à reo: quia illas contra eum interpretamur. de probatio. licet. quod dic vt dicam ꝭ. eod. contra eum. Ioan. And.

IN iudicijs.] Casus figuratur in capitulo, necesse. 3. q. 9. Certum est quòd accusatus de aliquo crimine coram iudice competenti, tenetur comparere personaliter: ita ꝙ nō admittitur eius procurator. l. fi. C. de ꝓcura. cap. tuæ. de procura. in antiq. l. penult. §. crimen. ff. de public. iudi. Sed quid de accusatore: vtrum accusator debeat etiam comparere personaliter? Rñdet ꝙ sic: & hoc per rationem huius regulæ: quia in iudicijs, non debet esse acceptio personarum.

¶ Alio modo potest poni casus ꝑ capit. nouit. de iud. in antiq. Ponamus quòd coram iudice aliquo ordinario vel delegato (non refert) conuenitur aliqs constitutus in dignitate vel officio, vel amicus, vel inimic⁹: vtrum fauore personæ debeat iudex recedere à debita iustitia, ita quòd fauore personæ possit aliter iudicare, quā in ꝑsona alterius, in quo non est illa ꝓrogatiua? Respondet quòd non: quia in iudicijs non debet esse acceptio personarum: & iudex magnum debet iudicare vt paruum.

REGVLA. XII.

IN † iudicijs ᶜ non est accepitatio personarū habenda.

¶ Item potest poni casus per cap. statutum. §. insuper. ꝭ. de rescriptis. istomet libro, vbi dr̄: si legatus proficiscatur extra: licet recipiat expensas ab ambabus partibus, sed moderatas, non debet plus recipere ab vna parte, quàm ab alia: quia in iudicio non debet esse acceptio personarum.

¶ Item figuratur casus in l. si cum dies. §. si arbiter. ff. de arbitris, vbi est casus ꝙ si arbiter assignauit partib. locum ad audiendum sententiam: si partes nō possunt honeste accedere ad locum, non tenentur comparere: & si non compareant, non incurrunt pœnam appositam in compromisso. Sed quid si vna partium poterat honeste comparere: altera autem non poterat honeste comparere: ista pars quæ poterat comparere, nō comparuit.. vtrum sit commissa pœna? Respondetur quòd non, vt seruetur æqualitas, & non sit acceptio personarum. Glo. format plura contraria: sed in hoc remanet, ꝙ quantum ad modum procedendi, & iustitiam ministrandi in iudicijs, non debet esse acceptio ꝑsonarum, vt in assurgendo, & in assignando locum honorabiliorem. c. solitæ. de maio. & obed. in antiq. Nam in aduentu episcopi vel imperatoris debet iudex assurgere, & locum honorabiliorem ei dare: & sic quantū ad honores est habenda acceptio personarum. Itē est habenda acceptio personarum in impositione pœnæ: q̄a quantum ad impositionem pœnæ mitius agitur cū persona constituta in dignitate, quàm cum alia persona c 2. de off. de leg sup. eo. lib.

[Prima gloss. ponit exempla. Secundo signat in contrarium quattuor canones. 4. decre. & 2. leges soluit, & dat quinq; similia. Tertio ponit quattuor modos quibus dicitur iudicium. Quarto & vltimo notat, & instruit.]

c ¶ In iudicijs.] pone casum. 3. q. 9. necesse. ꝭ. de iudi. nouit. & ꝭ. e. lib. de rescri. statutum. §. insupet. & §. seq. ff. de arb. si cum dies. §. si arbiter. Aliorum enim honores alij non debent esse occasio nocendi. C. de sta. & imagi. l. vlti. ad hoc. 1 . q. 3. si quis vero. Signantur contraria ad hanc regulam. 40. dis. c. 1. 45. dist. cum beatus. 97. dist. nobilissimus. 4. q. 1. qui contra pacem. ꝭ. de of. deleg. sane. 2. no. lib. de offi. deleg. c. 3. & de sent. excō. quia periculosum. ff. de pęnis. aut facta. C. de mo. mul. eos. in fi. & sup. de simo. per tuas 1. vbi de hoc. Sol in pœnis defertur dignitati & personæ. 3. vt ibi, & de hoc de transac. c. vlti. Arg. contra sup. de iureiur. cum quidam. dic vt ibi. Idem in sedendo vel assurgendo. 93. distinct. non oportet. & not. 3. q. 9. c. vlti. In iudicijs autem vel sententia non est habenda personarum acceptio, vt hic. in eis enim æqualitas ex seruanda. C. de proxi. sac. scri. l. in sacris. lib. 11. [Et l. vnicuique. li. 12. vnde & priuilegium vnius litigantium transit ad alterū. C. de fructu. & liti. ex. pen. l. fi. Signatur ad hoc cōtrarium institu. de iure natura. §. sed & quod principi. vbi de hoc. & hic per Dynum.] Idem in pænitentiæ exhibitione. 26. q. 7. sacerdos. in princi. in fide Christi suscipienda. de consecrat. distin 4. nec quemquam. & in alijs sacramentis. de coniug. seruo. cap. 1. Et in pauperum susceptione, cum sufficere possumus. 42. distinct. quiescamus. & in alijs operibus pietatis. 16. q. 1. si cupis. hoc ergo quod dicit in iudicijs, soluit contraria. Et nota quòd iudicium 4. interdum ponitur pro eo q̄d præcedit sententiam, vt hic. & 2. q. 1. sicut sine iudicio

---

Marginalia:

1 al accusator.

2 Idē hic Dynus, & est rō q̄a reus semꝑ negaret se sic sensisse, q inuit⁹ trahitur. Io. And.

† Vide oīno B. Thomam 2. 2. q. 63. art. 1. & 4. adde Hippolytū Marsilium sing. 163. ici. æqualitas sem per seruēda.

3 Fallit, si pœna lege vel statuto vniformiter taxat. Bal. l. nemo. in princ. C. de sum. trinit. Philip.

4 Adde gl. instit. qb. nō est ꝑmis. face. testa. §. prærerea.

dicio.& cap.in primis.Interdum pro condemnatione. de consecr. dist.timorem. Interdum pro discretione. 3.q.7.§.tria.Interdum pro vltima voluntate.s.eo.lib. de sepul.ca.penult.Ioan.Mo.ponit.15. significationes super rubr.de iud.quas dat per hoc versus,

Actio, lis, auctor, forus, arbiter, vltima velle. Quæstio, discre. sen. instan. discutio, posse. Pernicies, pœna, processus iudicialis.

¶ Idem.

REGVLA XIII.

IGnorantia [a] † facti, nō iuris excusat.

¶ Idem.

† Præter doctores hic, vide Alexandrū cōsil. 165.incip. dubitatur an mulier rustica. lib. 6. & Marianū Sociniū cōs.51. volu.4.

Et not ꝙ licet iudex vti non debeat in iudicijs acceptione personarum, vt hic:& in concor.tamen vtile est in arbitrarijs iudicem gratiosum habere. s. de offi. deleg. ca. consuluit. & facit de accusatio. nulli.& ꝙ ibi not. Caueat tamen iudex ne in facienda gratia incurrat pœnam constitutionis, de re iud. cum æterni. s.eod.lib.Ioan.And.

1 Io.And. Albe. Vad.intelligūt textū d' ignorātia pbabili nō supina. & dicit Io. An.& alij ꝙ rescriptū nō valet vbi tacet expe. ctatiua, aut reseruatio:per ca. in nostra. de rescri. quis de pœn. lib.6.

IGnorantia facti 1.] Casus in hac regula primo pōt figurari per capitulum,si sacerdotes.16.q.3.secūdū tertium casum,qui ponitur in dicto cap.si sacerdotes, hoc modo:Ponamus ꝙ quidam laicus donauit monasterio sancti Cypriani aliquam ecclesiam : quę donatio non valuit:quia laicus non potest donare ecclesiā sed episcopus cum consensu capituli: accidit quòd platus ecclesiæ monasterij sancti Cypriani, qui recepit donationem,mortuus est:cui alij accesserunt,qui credebant illam ecclesiam monasterio suo donatā ab episcopo cum consensu sui capituli:nunquid isti poterūt pscribere illam ecclesiam?Respondet quod sic : quia ipsi prætendunt ignorantiam facti: quia putabunt ecclesiā illā donatā esse ab habēte potestatē:sed pdecessor prælatus cui donata fuit illa ecclesia non posset præscribere:quia habebat ignorantiam iuris.

¶ Item potest poni casus per ca.si quis à simoniacis.1. q.1.& etiam per cap.si beneficia. s. de præben.eo.lib. Cum ego tenerem canonice aliquod beneficiū incōpatibile: fuit mihi collatum aliud beneficium incompatibile,quod fuerat reseruatum per Papam,qđ ignorabam:dimisi primum beneficium, & apprehendi possessionem secundi : eo quòd istud secūdum beneficiū erat magis pingue quàm primum : postea apparuit illud beneficium secundum esse reseruatum dispositioni Papæ,& fuit à me euictum:volo nunc redire ad primū:quæritur an possim?Respondetur ꝙ sic:quia ignorabā illud beneficium esse reseruatum Papæ:& sic errabā in facto:secus si errassem in iure, quia sciebā reseruationem Papæ, sed ignorabā quod illa reseruatio Papæ impediret collationem. Iuxta illā regulam sequitur quod qui habet iustam causam litigandi,licet postea condemnetur in principali:non tamē in expēsis, vt not.Bart. in l.destitisse. ff. de iudi. vbi habetur ꝙ si quis credebat habere bonam causam litigandi, & pēdente lite superueniat mala fides,& desistat à lite seu instantia,non debet condēnari in expensis:Sed vtrū habeat locum in causa appellationis, vt si quis habeat iustam causam litigandi euitet expensas? Quidem dicunt quòd non:quia esset ignorantia iuris: nā in causa appellationis ex actis principalis causæ iudicandū est.Glo.respondet ꝙ si fuit iudicatum ex eisdem actis procedit illa opinio,vt in causa appellationis quis debeat condemnari in expensis : licet habuerit iustam causam ignorantiæ. Sed si fuit aliquid de nouo probatum,virtute cuius fuit aliter iudicandum: tunc appellans non debet condenari in expensis:quia potest prætendere iustam ignorantiam.

2 Hāc gl. cōmēdāt doctores ibi,vnum no. & Dynus hic ponit multiplicem ignorātiā & eius effectū in dānovitādo,captādo lucro in pęnis. & dicit Phil.ignorātiā iuris nō excusare rusticos sagaces.l.Athletæ.§.de rusticis. ff. de excu. tuto.

[Prima glo.ponit exempla,& remittit.Sedundo ponit & exponit vnum notabile.Tertio successiue signat & soluit duo contraria.]

a ¶ Ignorantia facti 2.] Pone casum in ignorantia facti in ordinato ignoranter à simoniaco.1. q.1.si qui à simoniacis.In eo qui ignorabat beneficium reseruatū per Papam,vel alij collatum.s.eo.lib.de præben.si beneficia.simile s.eo.lib de rescri.gratia In eo qui locat militi credens eum paganum. ff. loca.l.si ignorans.nō enim disciplinam cōtempsit qui militem ignorauit, vt ibi. In ignorantia iuris. Pone casum.1. q.4.§.notandum. in fi. s. eod. lib. de pręben.eum q. ibi stultus, &c. C.de. iur. & fac igno.l. 2. & l.cum quis.Hæc regula non indiget glossis:cum eius materia plenissime habeatur.1.quæst.4.§.notandum.in text. & glo. 38. dist. in summa. & de hoc dic vt ibi. Vnum not. quòd cum quæritur de condemnatione expensarum,dicimus ꝙ in principali causa probabilis error excusat ab expensarum condemnatione.2.quæst.ca. Paulum.de electio cap.1.in fi.supra eod.lib.sed in causa appellationis in distincte victus condemnatur victori in expensis 2.q. 6.omnimodo. supra de appel.eos. §.ne temere. Ratio autem huius diuersi iuris colligitur per hanc regulā: in principali enim causa est error facti, quia in ea ex probationibus,quæ in facto consistūt,proceditur:sed in appellationis causa proceditur ex actis prioris causæ:vnde est error iuris:& ideo non excusat a condemtione,vt hic:& ideo no Inn.& Host. supra de dolo & cōtu.finem.quòd si in causa appellationis nō proceditur per sola antiqua acta,sed inducantur probationes nouæ, per quas pronuntietur, tunc probabilis error bene excusat victum à condemnatione expensarū ꝙ verum puta : & videtur casus prædictæ decre. sup. eod.lib.de electio.ca.1. in fin. Ad primum dictū huius regulæ signatur contrarium.33.q.2.in lectum.vbi imponit pænitentia probabiliter ignoranti factum : sed illud ad cautelam.Item contra de consecra.dis.4. qui bis. vbi ignoranter rebaptizatus ordinari non potest: illud speciale, & punitur sine culpa:subest tamē cā, scilicet iniuria primi sacramenti. Vel dic vt ibi nor. ADDITIO. Item contra.ff. de fideiussor.l.3. vide quod ibi not. in glo.fina.Ioan.And.

REGVLA XIIII.

CVm † quis [b] in ius succedit alterius,iustam ignorantiæ causam censetur habere.

† Dicit hic I.An. & Alb.& alij,ꝙ clericus cognoscens B. solutā, sua tū & aliorūopinione maritā, punitur vt adulter, qa culpa in opere, dolus in animo, opinio,in qualitate pferē veritati. nup. de sentē. excō.si tā pęna statuti grauior esset pęna iuris cōis non puniretur illa.

Error probabilis excusat à cōdēnatione expēsarū in cā principali.

CVm quis in ius.] Casus figuratur per capituum, si sacerdotes.19.quæst.3 prout dictū fuit in primo casu præcedentis cap.qui casus est proprie casus huius cap. Item potest figurari per cap.cura. de iure patrona.in antiq. Ponamus ꝙ quidam obtinuit per sententiā rē alienā non spectantē ad illos, q fuerunt mihi condemnari,sed ad alios; tenui istam rem per tempus sufficiens ad præscriptionem : vtrum potui pscribere?Respondetur ꝙ non : quia habui malam fidem. Sed quid:ponamus,ꝙ ego sum mortuus: vtrum meus successor poterit illam rem præscribere?Respondet ꝙ sic quia ipse habet iustam causam ignorantiæ : Nam qui in locum alterius succedit, censetur habere iustā causam ignorantiæ.

[Prima glo. dicit vnde sumpta : & ponit exempla : Finis dicit quòd exemplificat pręcedentem.Secundo dicit duo,scilicet regulam loqui quando cum successore agitur,& de quolibet successore. Tertio soluens vnum contrarium distinguit.]

b ¶ Cum quis in ius.] hæc regula sumpta est ex lege ff.eo.tit.l.qui in alterius. Pone casum 16.q .3.si sacerdotes.sed tertiū casum ibi nota.& de iurepatro.cura. & ff.de deposi.l.1.in fine. & l.2.ibi enim hæres vēdēs rem depositam credens illā fuisse defuncti non tenetur ad rem,sed ad pretium. Quod autem in hac regula dicitur, verum est,si eum ipso successore agatur:secus si ipse agat:quia certus debuit esse de facto suo cū ad iudicium prouocat. vt in prædicta l. qui in alteri[9] 3. Et est simile, qa deliberatoriæ dantur reo,sed non actori:quia certus debet esse ad iudicium prouocandum.de

3 Et ideo pœna tūc cōmittit cū effectu nisi successor fuerit pupillus. ff. de verbo. oblig.l. si cū filius. §. in hac stipul. Dynus.I.An.

dum.de

dum. de hoc dicam ĩ.eo. non licet. cum etiam si agat, probabilis posset esse ignorantia. Intelligitur aũt hęc regula generaliter de quolibet successore, siue sit singularis siue vniuersalis, de q̃bus dicã ĩ.e. is q in ius. q̃ videtur ꝰ, sed nõ est: quia ibi loquitur de iure, hic de facto. Vbi ergo quæratur de præscriptione, in qua sufficit bona fides: quod dic vt no. s̃.eod.lib. de præscriptionibus. cap. 1. præscriberet 1 successor bonæ fidei: quod non præscriberet prædecessor cum mala fide. vbi autem requireretur titulus: si iniustũ titulum habuit ꝑdecessor, talem qui non det causam præscribendi: successor q eodem iure utitur, non præscribit. ff. de diuer. & temp. ꝑscriptioni. l. cum hæres. Et aduerte: quia regula ista venit exemplificatiue ad ꝑcedentem: ignorãtia facti probabilis excusat, vt ibi: vel si in ius successit alterius, vt hic.

1 Inchoãdo ꝑscriptionem. Phi. Ioan. An. Sc̃t vi de Imo. c. si diligenti. col. 5. de præscrip.

† Conferũt traditã ꝑ gl. in l. venia. verbo, liberis. C. de in ius uocãdo. & ĩ l. sed si lege. §. vl. ff. e. tit. & ꝑ Bar. ĩ l. vl. ff. ad Ter. & ĩ l. maximũ uitiũ. C. de liberis ꝑter. vt hic ꝑ Philip. Font.

¶ Idem.

REGVLA. XV.

ODia † restringi a, & fauores conuenit ampliari.

ODia restringi.] Casus in hac regula, figurat̃ multis modis. Primo per ca. quędam lex. §. quod scripsi. 35. q. 3. & per ca. tua 1. supra de deci. in antiq. Dicitur in d. §. quod scripsi ꝙ Anglici erãt nouiter couersi ad fidem catholicam: vñ a sede Apostolica obtinuerunt priuilegium, ut possent cõtrahere matrimonium cum suis affinibus & consanguineis: & Papa concessit eis istud priuilegium generaliter, vt possent ꝯtrahere matrimonium cum suis affinibus: postea q̃dam alius populus fuit de nouo cõuersus ad fidem catholicam: dubitabit̃, vtrum priuilegium Anglicorum esset extendendum ad istum populum de nouo conuersum? Respondet quòd non.

¶ Vel dicit̃ in dicto §. quod scripsi. quòd Anglici postquam fuerũt roborati in fide catholica, noluerunt vti dicto suo priuilegio, & cõtrahere matrimonium cum suis affinibus & consanguineis: vtrum possint vti tali priuilegio? Respõdetur ꝙ non: quia ex quo fides catholica fuit in eis firmata, debet cessare priuilegium quod suis eis cõcessum, ne haberent materiam retrocedendi.

¶ Item potest poni casus per dictum ca. tua 1. de deci. in antiq. hoc modo: Ante cõcilium Lateranense decimæ fuerunt laico cõcessæ in feudum: & erant aliquæ terræ steriles, q̃ postea fuerunt redactæ ad agriculturam, & sic fuerũt facta noualia: Laicus uoluit percipere decimas in istis noualibus, vtrum possit? Respõdet ꝙ nõ: sed solum ꝑcipiet decimas in terris, quæ erant arabiles tẽpore infeudationis, non autem in terris de nouo readactis ad agriculturã: quia istud priuilegiũ est restringẽdum in odium laici, q licite non potest ꝑcipere decimas. Vel potest poni exemplum in præscriptione: Aliq̃s in mea parochia percepit decimas per xxx. vel xl. annos, & sic decimas pręscribit: Postea aliquæ terræ steriles fuerũt redactæ ad agriculturam, & sic facta sunt noualia: utrum de illis noualibus possit iste q præscribit, petere decimas? Respondetur ꝙ nõ: quia pręscriptio est odiosa, ideo debet restringi.

¶ Item potest poni exemplum per ca. 1. supra de filijs presby. hoc modo: Aliq̃s clericus qui patiebatur defectum natalium, à sede Apostolica obtinuit priuilegiũ seu dispositionẽ, ut posset obtinere beneficium ecclesiasticum etiã curatum virtute suę dispensationis obtinuit vnum bñficium: postea dimisit illud bñficium per renũtiationem, & vult obtinere aliud beneficium virtute suę dispẽsationis: utrum possit? Respondetur ꝙ non: q̃a ista dispensatio restringit̃ ad unicum beneficiũ, cũ sit odiosa: nisi diceretur in dispensatione, ꝙ posset obtinere aliud beneficium uno demisso. Sed si simpliciter fuit dispensatus ad bñficium ecclesiasticũ etiam curatum: virtute suæ dispensationis nõ põt obtinere aliud beneficium: q̃a ista dispẽsatio est restringenda. vel si sit dispensatum cum aliquo, qui patit̃ defectum natalium, vt possit obtinere beneficiũ ecclesiasticũ: virtute suæ dispensationis nõ poterit obtinere plura beneficia: q̃a ista dispẽsatio est odiosa, ideo dẽt restringi: secus est in fauorabilibus, ut in iuribus allegatis in glo. & in c. licet. 2. responso. de priuileg. e. lib. ut ponamus, ꝙ alicui epõ fuit concessum priuilegium a sede Apostolica, ut possit audire & celebrare diuina in loco interdicto: vtrum istud priuilegium restringat̃ ad ꝑsonam suam, vt ipse solus possit audire & celebrare diuina ĩ loco ĩtedicto? Rñdetur ꝙ cũ istud priuilegiũ sit fauorabile: ideo non solũ eps, sed ẽt familiares sui poterũt audire & celebrare diuina in loco interdicto: Nam tale priuilegiũ cũ sit fauorabile, debet ampliari, & non restringi: quia odia restringi, & fauores conuenit ampliari.

¶ Idem.

REGVLA XVI.

DEcet † concessum.

† Vid̃ Abba. ĩ c. si. de off. le. & ĩ c. pe. de cle. nõ residen.

[Prima gl. ponit exẽpla, & ꝓsequitur illa. Scd̃o adducit regulã ad solutionem vnius ꝯrij. Tertio ad qõnẽ.]

b ¶ Odia restringi 2. Pone casum in primo dicto. 35. q. 3. ꝙ scripsi. vbi priuilegiũ odiosũ de ꝯhendo, s. in gradu prohibito, restringitur. s̃. de deci. tua 1. ubi decimæ noualiũ non accrescũt laicis habentibus decimas in feudum, ut s̃. eod. lib. de filijs presby. cap. 1. & ult. In secundo pone 16. q 2. c. 1. supra eod. li. de priuil. licet. 2. rñso. C. de sen. pas. & rest. l. 1. q̃ canonizata est 2. q. 3. in fi. & concor. ad hanc regulam 16. q. 3. § ꝑt s̃. eo. lib. de priuileg. ne aliqui. ff. de lib. & posth. l. cũ q̃dã. Si ergo ius uel priuilegiũ odiosum est, restringẽdum est 3: si fauorabile, ampliandum, ut sup. si fauorabile & odiosum, vt Macedonianum, ampliatur pacto: q̃a illi iuri non ꝑt renuntiari. ff. ad Macedonia. sed & si pater. in fine. Item extendit̃ non solum ad pecuniã, sed ad rẽ aliã datã in fraudem, ff. e. ti. sed Iulianus. §. mutui. & l. 3. § j. Et ꝑ hanc regulam soluũt ꝯrium decr. de deci. ex parte 3. ad decre. eo. ti. cum contingat. In dec. enim, ex parte, erat fauor, s. priuilegium, & ideo cõcessis decimis intelligunt̃ concessa ẽt noualia: sed in decret. cum contingat. erat odiũ. s. pręscriptio. s̃. de præscriptio. vigilãti. & ideo licet ꝑscripserim decimas: nõ videor ꝑscripsisse noualia postea insurgentia, ut ibi. Et faciat ad qõnem q̃ not. Host. s̃. de præscriptio. cum ex officij. de plato, qui præscripsit visitationem, & nũ quã fuit ꝓcuratus: modo petit ꝓcurationẽ: an sit audiẽdus? Et dicit ꝙ non. Præscriptio. n. odiosa est, & iõ vnum sine altero acq̃ri ꝑt per eam. nec tunc est visitationi annexa procuratio, sed ius cõe fauorabile, & ideo uisitationi, quæ de iure cõi fit, annexa est procuratio, ut ibi. odia igitur restringenda sunt: vnde alterius odio quis grauari non debet. ĩ. eo. c. non debet. & adde hic quod ibi dicam. Io. An.

1 Io. Mo. ponit hic exẽplũ ꝑ id ꝙ poit eũ de dictione bñficiũ, dixi s̃. e. li. de sen. exc. si ciuitas, ĩ fi. 1. respõ. Itẽ ꝑ l. ff. d̃ leg. 1. q̃ filiab. §. j. Dy. ponit per decr. statutũ. s̃. e. li. d̃ ele. Ioan. An.

3 Nisi res piceret vtilitatem publi. l. 2. §. exer. ff. de infa. Dy. Phil.

DEcet cõcessum.] Casus in hac regula figurat̃ multis modis. Primo figurari ꝑt per c. si cui. de ꝑben. eo. li Papa alicui epõ cõcessit, ut ipse posset de aliquibus bñficijs ꝓuidere idoneis ꝑsonis, ita ꝙ istud priuilegium fuit concessum epõ in fauorem epi conferentis bñficia, non autem in fauorem personarum q̃bus conferebant̃: accidit ꝙ re existente integra, anteq̃ eps cõtulisset illa beneficia, & sic anteq̃ eps fuisset usus suo priuilegio, Papa mortuus est: vtrũ ꝑ mortem Papæ sit extinctum & ex piratũ priuilegium? Rñdet ꝙ non: & hoc per rationem istius regulæ, q̃a indultum principis dẽt esse ꝑmansurum. ¶ Item põt figurari casus ꝑ Auth. constitutio, quę de dignitatibus, colla. 6 Filius aliq̃s familias existens in potestate patris fuit assumptus ad dignitatem patricij: certum est ꝙ liberatur à patria potestate: postea perdit illam dignitatem: quia fuerat

fuerat assumptus ad certum tempus: vtrũ remaneat in potestate sui patris? Respondetur ꝙ non: sed debet esse sui iuris: qa cõcessum beneficium debet esse permansurum.

¶ Ex hac regula colligitur primo, ꝙ priuilegium principis alicui concessum, debet esse permansurum, & hoc intelligitur, ut dicit glo. de priuilegio reali, & non de priuilegio ꝑsonali, qđ per sonam sequitur, & cum persona extinguitur, ut in regula, priuilegium. s. eo. ti. Not. vlterius, ꝙ licet priuilegium principis debeat esse permansurum: perditur tamen certis ex causis: scilicet ꝑ abusum, non tñ ipso iure: sed abusus est iusta causa inducẽdi principẽ ad reuocãdum suum priuilegium aliquibus cõcessum: ideo iura dicũt, ꝙ q priuilegio abutitur, meretur priuilegium ꝑdere. Item perditur priuilegium per non vsum. ff. de nũdi. ubi dicitur ꝙ si quis a principe impetrauit nũdinas, & non vtatur, ꝑdit nundinas ꝑ nõ vsum. Item ꝑditur priuilegium, si post concessionem incipiat esse grande ꝑiudicium alterius. c. suggestum. de deci. in antiq. vbi priuilegiũ cõcessum Cistercien. de decimis non soluendis, quia incipit esse in grãde prẹiudicium ecclesiæ parochialis, fuit reuocatũ. Item aduertendum est ad illud quod dicit gl. fi. ꝙ verbũ, decet, quantum ad principem ponitur ꝓprie: & quantum ad subditos ponit̃ improprie. & est sensus, ꝙ imponitur necessitas subditis seruandi priuilegium: sed princeps sine iusta causa nõ posset illud priuilegium reuocare, & hoc quando fuit cõcessum subdito principis: secus si esset concessum nõ subdito, ut sunt priuilegia, quæ principes & imperatores cõcesserunt ecclesijs: qa tale priuilegium concessum non subdito, est contractus ab initio uoluntarius: sed ex post facto est necessitas.

sum [a] à principe [b] beneficium esse mansurum [c].

[Prima glo. ponit exempla. Secundo tractat de personali & tẽporali priuilegio & dato ab alio quã à principe. Tertio ponit qnque casus quibus perditur priuilegium: & ultimum declarat.]

a ¶ Decet cõcessum.] Pone casum 25. q. 2. c. 1. & 2. s. e. lib. de præben. si cui nulla. in Authen. coll. 6. constitutio. quæ de dignitati. in fi. ubi filiusfamilias ꝑ dignitatem sibi delatam factus sui iuris, dignitatis suæ administratione finita remanet sui iuris 1. Ad hoc s. eo. li. de priuileg. c. 1. in principio. Priuilegia ergo principis sunt ꝑpetua, & hoc verum in realibus: personalia enim extinguunt̃ cum personis. quod dic, ut dixi supra eo. priuilegium. idẽ dico de priuilegio ad tempus dato. Pone casum de uerborum significatio. tua. sup. eo. li. de rescrip. si pp. & licet hic exprimat̃ de principe, idem in bñficijs aliorum. 12. q. 2. si eps. de insti. cum uenissent. possunt enim epi dare priuilegia. de re iud. cum inter vos. de hoc 25. q. 2. in summa. Et not. ꝙ licet priuilegium debeat esse ꝑpetuum, ut hic: extinguit̃ tamen pp abusum, delictum, negligentiam, contrarium factum, & supueniẽs enorme præiudicium. quod dic ut not. 22. distin. renouantes. 11. q. 3. priuilegium. de deci. suggestum 2. Vnde dico ꝙ ab ipso principe verba priuilegij interpretanda sunt, ita ꝙ alteri enorme præiudicium non afferant. sup. de verborum signifi. qđ per nouale. Si autem ex post facto superueniat præiudicium: pone casum per decret. suggestum. de deci. hic, cum sit necesse directe uenire contra verba priuilegij, crederem ꝓponendam principi quæstionem de priuilegio ꝙ de nouo tendit ad noxam: & cõtra illud non deberet 3 ꝓpria auctoritate ueniri, s̃m Lau. qui hoc sentit. 25. q. 1. c. vlt. in fi. & Ber. in prædi. decret. suggestum. in vlt. glossa.

ADDITIO. Beneficium in ista regula positum large sumitur. & vide quod scripsi de verborum significatio. olim. super gl. fin. Et dic mansurum, etiam si cessat causa cõcessionis priuilegij: dummodo illa causa fuerit impulsiua. ff. de donatio. l. 2. §. vlt. & l. seq. ff. de postu. l. 1. §. sexũ. vel fuerit finalis, sed aliquæ reliqæ illius causæ remaneant: vt pater in quodam seruo. ff. de quæst. l. vnius. §. seruus. & in illo q fuit decurio, q non torquet̃. ff. de decurio. l. vlti. & in illa quæ desijt esse vxor, cõtra quam turpis actio non instituitur. ff. rerum amotarum. l. 2. & 3. & idem cum dubitatur an fuerit impulsiua, an finalis. ff. de condi. & demonstra. l. cum tales. §. falsam. & l. Titio. §. sed cum. Secus quãdo causa fuit finalis, & nullę reliqæ remanent. facit sup. eod. lib. de prẹben. si pauper. ff. de actio. & oblig. qui cum hẹrede, de inofficio. test. Papin. §. nec impuberis. Dyn. Ioan. And.

¶ Idem.

REGVLA XVII.

INDVL-

b ¶ Principe.] qui solus secũdum quosdam pt priuilegium in alterius ꝑiudicium ꝯferre. 9. q. 3. nunc vero. & c. seq. s. de concess. præben. ꝓposuit. C. de quadrien. præscri. bene a Zenone. quod non est verum, vt not. 25. q. 3. in summa, in princ.

ADDITIO. Dic ut no. & dixi s. de relig. domi. constitutus. in glo. hoc uidetur. Io. And.

[Glo. vltima ostendit istud, decet, esse ẹquiuocum.]

c ¶ Mansurum.] & omni malitiæ & diminutioni contrarium. in Auth ꝯstitutio. quæ de dignit. & in fi col. 6. Et no. ꝙ hoc verbum, decet, ꝙ ponit̃ in hac regula, quãtum ad ipsos subditos necessitatem imponat, & quantum ad ipsum principem, potestatem: ipsum. n. priuilegium per se concessum diminuere vel moderari, & etiam in totum tollere potest. Primum probat̃ sup. eo. li. de deci. c. 2. & de sta. reg. c. unico. de priui. c. 1. & c. ne aliqui. & c. seq. Secundum probatur s. eo. li. de elect. quia sæpe. de immuni. eccle. clericis. de sent. excomm. c. vltimo in fi. Ad hoc 63. dist. c. verum. C. de legi. l. digna vox.

ADDITIO. Clementinas, quæ idem probant. vide de sepul. dudum. in princip. in glos. multotiens. Ioan. Andr.

INdultum à iure.] Casus figuratur primo ꝑ capitulum, de his. 28. distin. in licentia nubendi data ab Apostolo: Licet iure ciuili cautum sit ꝙ vidua debet abstinere ꝑ annum numerandum a tempore mortis mariti, q dr̃ annus: ita ꝙ si mulier inf. annum luctus contrahat, incurrit graues pœnas, vt C. de secun. nup. verum tamẽ ab Apostolo & etiam iure canonico fuit data potestas mulieribus, vt possent contrahere matrimonium inf. annum luctus mortuo primo marito, cũ sint solutæ a lege viri: vtrum episcopus uel alius possit tollere mulieribus illam facultatem & licentiam nubendi infra annum luctus? Respondet quod non: quia istud fuit concessum mulieribus a iure, & sic nõ eis est auferendum. ¶ Item potest casus figurari ꝑ ca. licet canon. sup. de elect. eo. li. Certum est ꝙ clericus promotus ad ecclesiam parochialem, hẽt annum à iure inf. quem debet promoueri ad sacerdotium: si s̃. annum non promoueatur ad sacerdotium, est priuãdus sua ecclesia parochiali. Sed vtrum eps possit præcipere tali clerico sub pœna priuationis. vt ipse ꝓmoueatur ad sacerdotium intra dimidium: & sic abbreuiare tempus sibi indultum à iure? Respondet ꝙ non: quia indultum est tali clerico a iure, vt habeat annum ad promouendum ad sacerdotium: ergo episcopus non potest sibi auferre illud tempus.

¶ Item potest poni casus in quadrimestri dato cõdemnato in actione personali ad soluendum. l. 4. si qs cõdemnatus. ff. de re iudic. Conueni Titium super actione personali coram iudice competente: fuit mihi cõdemnatus: certum est quòd ipse habet quatuor mẽses ad soluendum. l. 1. & 2. C. de usuris rei iudica. sed vtrũ iudex possit illud tempus abbreuiare? Respondet ꝙ non: nisi subsit iusta causa per rationem huius litteræ: quia indultum a iure concessum nemini est auferendum: Et si iudex sine causa abbreuiauerit illud tempus, illud suppletur à iure. l. 4. ff. de re iudicata.

¶ Item

1 Et retinet oĩum cognatorũ & agnatorũ iura Dynus.

2 Vbi ẽt remisi ad Spe. de instru. editio. §. nũc aũt. in fi. vbi plures casus tales narrant̃. I. A.

3 No. Phi. isto casu regri rescissoriã.

¶ Item posset poni casus in decem diebus datis ad appellandum.

[Gloss. prima primo ponit exempla. Secundo opponit de quatuor iuribus, & soluit distinguendo & exemplificando. Tertio inducit regulam ad solutionem quæstionis.]

tum a † à iure beneficium, non est alicui auferendum.

¶ Idem.

a ¶ Indultum à iure.] Pone casum in licentia nubendi data ab Apostolo. 28. distinct. de his. In anno dato ad promotionem sacerdotij. supra eo. li. de elect. commissa 1. In quadrimestri tempore dato condemnato in ꝑsonali actione ad soluendum. ff. de re iud. l. 4. §. si quis condemnatus. Contra supra de re iudic. quod ad consultationem. supra de appel. cum sit. & cap. oblatæ. ff. de re iud. l. 2. cum suis similibus: Sol. quoddam est iuris beneficium quod non potest alicui auferri, vt induciæ x. dierum ad appellandum 2. 3. q. 6. anteriorum. Induciæ iiij. annorum ad petendam restitutionem. supra eo. li. de integ. restitut. ca. 1. Et illud verum est in istis & alijs inducijs, quæ dautur à lege sine tacito vel expresso ministerio iudicantis. Quoddam est quod sine causa auferri non potest: & sic intelligatur hæc regula: sed cum causa, & causa cognita bene. & not. de hoc plene in dicta decre. cum sit. & illud verum in inducijs, quæ licet dentur à iure, interuenit tamen eis tacitum vel expressum ministerium iudicantis, vt in deliberatorijs xx. dierum & similibus. Quod ergo hic dicit, quòd beneficium iuris nemini est auferendum, intelligas ab homine, & sine causæ cognitione: alio enim iure interdum tollitur alterius iuris beneficium. Pone exemplum in solemniter vouente, qui non contrahit. supra eo. lib. de vot. & voti redim. c. vnico. In contumace, in non veniendo. In notorio criminoso, & in tertio appellante, qui non audiuntur appellantes. 24. q. 3. de illicita. de appel. proposuit. & ca. sua nobis. C. ne lice. in vna & eadem causa ter appel. per totum, sed vbi ius aufert, vel non permittit hominem auferre 3, cessat regula: sicut est videre in patre qui à iure habet vsumfructum in bonis aduentitijs filij. C. de bon. quæ lib. l. cum oportet & l. vlt. & tamen aufertur propter relinquentem ea conditione, ne ad patrem perueniat vsusfructus. in Auth. vt lic. matri & auiæ. in prin. coll. 9. Item à lege datur marito administratio bonorum paraphernalium: & tamen potest auferri per mulieris prohibitionem. C. de pact. conuen. l. hac lege. Sed ista quæ fiunt permittente lege, per hominem fieri non videntur: sed potius per legem permittentem. Et hæc est regula pro clerico electo, qui confirmationem debet petere infra tres menses, vt supra de elect. quàm sit. post præstitum consensum, vt ibi episcopus ei mandat ꝙ petat confirmationem infra mensem: videtur enim quia non possit hoc mandare: ex quo eodem vel alio iure non cauetur, ꝙ hoc possit: ergo beneficium illi electo indultum tollere non poterit, per hanc regulam, & ea quæ supra dixi. Ioan. And.

NOn firmatur.] Casus primo figuratur ꝑ capitulū, principatus. 1. q. 1. vbi dicitur, ꝙ aliquis fuit promotus ad principatū. hoc est ad prælaturā simoniace: Certum est ꝙ ista promotio est nulla, quia simonia est tanti effectus, vt reddat promotionem nullam: postea accidit ꝙ iste promotus simoniace administrauit irreprehensibiliter, & fuit toleratus in sua administratione per aliqua tempora: vtrum promotio validetur, ita ꝙ assumat vires? Respondetur ꝙ non: quia quod ab initio non valuit, tractu temporis non conualescit.

¶ Itē pōt poni casus per cap. si eo tempore. supra de rescr. eo. lib. Ponamus ꝙ aliquis à sede Apostolica impetrauit gratiam expectatiuam, ꝑ quam Romanus Pōtifex mādabat canonicis ecclesię Pictauēsis vel alicui prælato, vt ipsi de beneficio ecclesiastico prouiderent si ꝙ vacaret, alioquin de proximo vacaturo, etiam si illud beneficium esset dignitas, personatus vel officium aut illi immineret cura animarum, & ponamus ꝙ tempore impetrationis impetrans non habebat perfectam ætatem requisitam ad ecclesiam: Accidit ꝙ antequam vacaret ecclesia parochialis, effectus est perfectæ ætatis: vtrum illa gratia expectatiua reassumat vires: & sic iste impetrās virtute suæ gratię possit promoueri ad ecclesiam parochialē?

REGVLA XVIII.

NON firmatur b † tractu temporis, quod de iure ab initio non subsistit.

Respondetur ꝙ non: quia quod ab initio non valuit, tractatu temporis non conualescit. Item potest figurari casus ꝑ l. inter stipulantem. §. sacram. ff. de verborum obliga. Aliquis mihi stipulanti promisit rem sacram, puta calicem sacratum: certum est ꝙ ista stipulatio non valet: quia res sacra nō cadit in commercio hominum. Accidit ꝙ ista res sacra desijt esse sacra, forte calix fuit cōflatus: vtrū virtute stipulationis prædictæ, quæ erat nulla, possim petere, vt ipse compellatur ad tradendū mihi illam rem, quæ amplius non est sacra? Respondetur ꝙ non: quia quod ab initio non valuit, tractu temporis non conualescit. ¶ Item potest poni exemplum in homine libero, & in alijs rebus quæ cadunt in commercio hominum.

[Prima glo. dicit vnde regula sumpta; ponit exempla; & remissiones de initio spectando; & ꝙ in annullandis non loquitur regula. Secundo allegat in contrarium duos canones. 5. decre. & duas leges, & dat vnam solutionem specialem: secundo generalem; cui solutioni opponit decre. cura. & tripliciter soluit. Iterum opponit de decre. 2. de eo qui dux. Soluit, & principalem solutionem declarat.]

b ¶ Non firmatur.] Hęc regula sumpta est ex l. ff. eo. tit. l. ꝙ ab initio. pone casum. 1. q. 1. principatus. vbi non conualescit simoniacus ingressus. s̄. eo. li. de resc. si eo tp̄e. vbi spectatur impetrantis ętas q̄ habebat impetrationis tp̄e. ff. de verb. oblig. l. inter stipulantem. §. sacra. vbi non valet liberi hominis stipulatio, licet postea seruus fiat. Vel rei sacræ, licet fiat profana. Ad idem s̄. eo. lib. de sent. excom. licet. ff. qui & à qui. ma. li. l. si seruo. vbi libertas data seruo alieno, non valet, licet postea efficiatur seruus meus. Ad idem insti. quibus non est permis. fac. test. §. ꝑterea. vbi testm̄ furiosi vel impuberis non valet, licet postea efficiatur maior vel sanæ mētis. Concor. ad hoc 16 q. 3. §. pōt. versic. ꝙ ab initio. sup. de elect. auditis. cum si. [Quod dictū est de furioso vel impubere dicit idē Dynus de seruo, si postea fiat liber, de filiofamilias, si postea fiat sui iuris, de capto ab hostib. si postea redeat, &c.] Nota ergo ex hac regula initium spectandum. alibi habes, de fine, sed prosequere hoc brochardum. vt no. sup. de elect. dudum 1. Item not. ꝙ à principio nullum est ipso iure tractu temporis nō cōualescere, secus autem si non esset nullum. sed annullādum. 4. sup. de postu. bonæ 2. de elect. ꝙ sicut. Expresse s̄. 12. q. 2. si qua de rebus. 16. q. 1. c. vltim. de ijs quę fin. à pręla. cum nos. & ibi de hoc. de regula. significatum. de iure pat. cura de despon. impub. de illis. de coniug. ser. proposuit. ff. de ritu nup. l. si quis in senatorio 5. C. de nup. & si contra. in his omnibus dr̄, quia conualescit ꝙ à principio nullum erat. Sol. ad ꝑdict. cap. si qua de rebus dic ꝙ nō obstat s̄m Io. q. ibi no. ꝙ contractus factus ꝑ clericos vacāte sede, tenet ipso iure, sed restituit̄ ecclesia. Sed Hug. ibi, Tancr. & Goff. & Ber. ex ne sede vacante. c. 1. dn̄t contrarium, s. ꝙ non tenet ipso iure, & dicunt ibi rescindi quātum de facto processit, & ꝙ potest postea haberi ratum, dicunt esse speciale fauore ecclesię. Vel dic generaliter ad illud, & ad oīa contraria supradicta, ꝙ illud ꝙ ab initio nullū est, non fir-

† Secūdū Albe. hęc reg. fallit 1 duob. in dultis, nā tunc priuilegiator auferr d̄bi-liori suū indultū l. verū. ff. de mi. Itē fallit qn̄ obligatio principalis & accessoria cōcurrūt in eadē ꝑsona. l generaliter. ff de fide iussorib. 1 Hoc intellige quo ad pęnam iuris, q̄ qua ibi loquitur. Hoc dico ꝑꝑ id ꝙ notaui e. ti. licet canon ī gl. antepen. 2 Idē hic Dyn. per modum qōnis. Io. An. 3 Idē dicit Dyn. vñ dicebat I. M. regulā ꝑcedere vbi iuris beneficiū sistit ī indulto, nec vltra procedit. Itē nullo extrinsecus tēpe-ritate, &c.

† Si tñ ñ cōstet de iure principij ꝑ ꝑ tp̄s immemoriale. secus. Io. An. hi. per l. hoc iure. §. ductusaquę ff. d̄ aqua quoti. & ęsti. & ꝑ hāc regu. dicunt, si achipresbyter ꝑ pe mortuus renunciet suę dignitati ī manus presbyteri acceptantis noīe epi, electio à canōicis factę confirmati ñ valet.

4 Per hoc tollit̄ illud de snīa negligentia appellantis cōualescente. nā illa ñ fuit pricipio nulla. Ph. Io. A. 5 Dicit I. Mo. ꝙ ibi est vitiū qualitatis, qua sublata tenet q̄d est actum hic. vitiū in facto. Io. An.

firmatur solo tractatu temporis.vt hic.Sicut.n. tempus non est modus inducendæ obligationis. 10. q. 3. quia cognouimus.de censi.peruenit.C.de pac.si certis annis nec tollendæ.s.de præscrip.causam ff.de actio.& obligat.l.obligationum fere.§.placet.sic nec reparandę,vt hic. Ad idem. ff. de ser. expor. l. si minor. sed nouo subsequenti consensu interdum tacito, interdum expresso sublata causa impedimenti bene, vt per contraria probatur 1. Ad hoc C. si ma. fac. ratum habue. l.1 & 2. Probatur hoc optime sup.eod.lib.de desponsa.impube.cap.1.valeant ergo ex subsequenti consensu exnunc.non vt extunc. Simile ff.de officio proconsulis.l.obseruare in fine Speciale tamen videtur secundũ Ber.in contractu minoris vbi non tenet contractus, nisi tutor vel curator ibi sit præsens:licet postea consentiat.Instit. de aucto. tut. §. tutor.ff.eo.tit.l.obligari.Item in electione,quæ si nulla est,subsequenti consensu nõ confirmatur.s.de elec. auditis.secundum Ber.qui hoc not.s.eo.lib.de reb.eccle.alie.vel non.dudum. in gl magna;in fi. Sed adhuc obstat & solutio contradicit prædic decr.s de iure patro.cura.Ibi etiam tractu temporis confirmatur quod ab initio non valebat.Solut.ibi non fuit solus tractus temporis,sed bona fides cum tempore legitimo, quòd præscriptionem inducit.& facit quòd dixi supra eo cũ quis.vel fuit illud propter scandalum:vel fuit ibi etiã tacitus consensus epi,vt ibi no.Item solutioni cõtradicit,supra de eo qui dux.in matrimo. quam polluit per adult.c.2.vbi matrimonium contractum cum secunda viuente prima,mortua prima ex nouo consensu confirmari non potest.Sol.illud est propter impedimentum perpetuum,s.adulterium cum sponsalibus de facto,vt supra eo.tit.c.vlt.licet ergo superueniat casus, s.mors primæ,à quo potuerat cum secunda matrimonium inchoari,remanet tamen impedimentum prędictum, ꝑ quod nouus consensus non põt inducere matrimoniũ cum secunda:& ibi de hoc 2. Illa ergo quæ de necessitate desiderant initium,vel quæ ideo non valent,quia subest in eis perpetuum impedimentum, nec tractu tẽporis, nec nouo subsequenti consensu confirmantur, vt hic & ibi: sed ea quæ de necessitate non respiciunt initium:nec subest in eis perpetuum,sed temporale tãtum impedimentum:& non solo tractu temporis confirmatur vt hic,tamẽ sublato impedimento nouo subsequenti consensu interdum tacito interdum expresso bene,vt in contrarijs & sic solutionem intelligo supra dictam.Ioan.And.

1 Vnde Dy.distingit, aut erat cã ĩpediẽs ãt cessat, & nulla sup uenire cõfirmans: Aut cessauit, & supuenit cõfirmãs. primo & scđo casu locũ hẽt regula:in tertio vero casu ñ. & hoc recidit in idem.Io.And.

2 Placet Dy.p l. si expssim. ff.đ appe.

¶ Idem.

REGVLA XIX.

NOn † a est sine culpa qui rei quæ ad eum nõ ꝑtinet[b], se immiscet,[c]

Non est sine culpa.] Casus in hoc capitulo potest figurari in clerico iaciẽte lapidem,per c.clerico.50. dist.iuncto cap.nec is.§.cum itaque. 15.q.1. Et primo pro intellectu huius c.est pręsupponendum, ꝙ est permissum hominibus exercere ludos causa virtutis exercẽdę,sicut proijcere lapidem:vel exercere alios ludos ad exercendum fortitudinem corporis.Ponamus ꝙ aliquis clericus inter laicos dimissa veste & habitu clericali proiecit lapidem, & aliquem hominem ibidem transeuntẽ occidit,non proposito deliberato:quia non fuit in culpa quantum ad homicidium:vtrũ sit censendus irregularis;Respõdetur ꝙ sic:quia istud.s.proijcere lapidem,non competebat suo statui:& sic fuit in culpa,quæ præcessit casum. ¶ Itẽ potest poni casus in clerico sagittante per dictum c.clerico.Quidam clericus cũ ballista misit aliquam sagittam,& hominem transeuntem occidit non proposito deliberato:vtrum sit irregularis;Certe sic:quia culpa præcessit casum:& se immiscuit actui,qui non competebat suo statui. ¶ Item potest poni exemplum per capit.tua.de homicid.supra in monacho chirurgico:Certum est quòd ars chirugica est monachus prohibita:Accidit quòd aliquis chirurgicus monachis alicui infirmo dedit medicinam iuxta artem chirurgicam: iste infirmus mortuus est: vtrum monachus sit in culpa? Respondetur ꝙ sic: quia immiscuit se actui non conuenienti suo statui.

¶ Item potest poni exemplum in fure: Ponamus quòd aliquis Titius surripuit mihi aliquas res: istas res postea perdidit per casum fortuitum: quia cum essent in domo sua, per incendium fuerunt combustę: vtrum fur teneatur mihi restituere illas res, licet sint perditæ per casum fortuitum? Respondetur ꝙ sic, quia fur semper est in mora restituendi rem. ¶ Ex hac regula colligitur, ꝙ regulariter quis non tenetur de casibus fortuitis,nisi culpa vel mora pręcesserit casum.

[Prima glo dicit vnde sumpta:& ponit exẽpla in prin. & in fi.ex quibus infert hunc de casu teneri: in medio obijcit,& soluit.]

a ¶ Non est sine.] Hęc regula sumpta est ex l.ff.eo. tit. l.culpa est.Pone casum in clerico iaciente lapidem: & cæco sagittante.50 dist.clerico.15. q. 1.§.cum itaque. in monacho chirurgico.supra de homi.tua.1.responso. Scire.n. debet quod suum non est, ad alios pertinere. C.vnde vi.cum quęrebatur.Si hæc regula vera est: ergo est culpa gerere aliena negotia.& sic est contra.ff.de neg.gest l.2.& per totum.vbi prodita est actio gerenti: ex improbitate enim non debuit actionem consequi 22.q.4.si ad peccatum supra de consuetu.cap penul. ff. de fur.itaque fullo.Sol.officium hoc debet homo homini.22.q.4.c.2.supra de testam.cum in officijs. ibi.primo loco.& c ff.de ser.expor.l.seruus.Et nota quòd proprie loquendo inter Deum & hominem est religio: in decre.iuramenti religio.52.q.4.vnusquisque. Inter prelatum & subditum obedientia.2.q.6.qui se fecit. Inter maiorem & minorem reuerentia.supra eod.lib.de off.delega.c1.2.Inter patrem & filium dilectio.5.q.5 non osculatur.Inter consanguineos pietas.Inter dominum & seruum,seruitium:Inter patronum & liberum,obsequium.Inter hominem & hominem officium.C.de neg.gest.officio.ff.de inoffi.test.l.2.Non potest ergo dici ad eum non pertinere:nam vides ꝙ olim appellans pro cõdemnato habebat biduum vt in propria causa, non triduum,vt in aliena.ff.de appel. non tantum. ff. quando appel sit.l.2.Ad hoc 2.q.6.non solent.Exemplificare potes hanc regulam etiam in imperito medico. & iudice 3, qui ꝑ imperitiam male iudicauit,qui tenetur actione in factum inquantum religioni iudicantis videbitur æquum.ff.de var & extraor.cogn.l.si iudex. Instit. de oblig quæ ex quasi delic in prin.quia imperitia culpæ comparatur.1.q.1.non est putanda in fi 29.dist.c.vlt. supra de ęta.& quali.ad aures de homic.tua.ff.eo.tit l. imperitia.fi.ergo est in culpa se miscendo, ergo tenetur de casu:quia semper si casum culpa pręuenit, tenetur quis de casu 4.de homici.præsbyterum. & c.continebatur.& c ad audientiam.& supra eo lib eo. tit. cap. vlt.de hoc 50.dist.de ijs supra de homic.sicut dignum. in glo.penul.Ad hanc regulam concor.supra de sen.ex com.perpendimus.Ioan.And.

b ¶ Non pertinet.] 5.dicit Io.Mo.ratione facti vel modi.ad primum allegat de homi.continebatur ad secundum eo.tit.ad audientiam.ff.ad legem Aquil. sed & si. §.fi.cum l.sequen Io.An.

c ¶ Se immiscet 5.] tractat hic Dynus an teneatur, qui impedire potuit iniuriam fieri, & non impediuit. Et dicit hoc planum de iure canonico ꝙ tenetur. s.eo. lib.de sent.excom.dilecto & facit ad hoc ff.de noxa.l. 2.in prin.& ff.de re mili.omne delictum.§ qui pręposi tum.Sed vt dicit:contrarium not.ff.eo.tit.l.culpa. Tamen vt dicit textus illius legis facit pro a contrario. Item;facit ad Syllania.l.1.§ eodem autem.pro gl. facit ea.l.5.sed in eo.de hoc supra de senten.excom.quantæ.Ioan.And.

† Io.A.tãgit hic an clericus patrocinans corã sęculari ĩ crimi nali,sit irregularis morte secuta:plenius.c. 1. de postu. c.snia. ne cle. vel mo. Item de teste ĩiuriato falsum, apud acta deponente,q oĩ iure puniẽdus ẽ tm eũ pœna falsi;q ꝑ sequitur. Hip. in l. ff. de fal. Bal ĩ l.iu. in fin. C. de test.dicit talem puniẽdũ, vt de crimine stellionatus. Phi.

Religio ẽ iter Deũ & hoiem Obedientia ẽ iter platũ & subditũ: Reuerentia inter maiorẽ & minorẽ.

3 Et alle. Flore.ff.ꝙ quisq; iuris.l.3. I. An.

4 Verũ est si ex culpa verisimiliter sequit casus, aliàs nõ.Do. l. 2.§ si vero.ff.si qs cau.Phi.

5 Hę duæ glossulę ex lectura Io.An. sunt huc translatæ nec habẽtur ĩ antiquiorib. codicib. etiam impressis.

Nullus

NVllus pluribus.] Casus figurat primo per c. auditis. de præscrip. in antiq. Ponamus ꝙ eps Pictau. dicit ecclesiam beati Hilarij maioris Pictauis esse sibi subiectam de iure communi: unde fecit conueniri Decanum & capitulum illius ecclesiæ coram iudice competenti: & petit in suo libello, ut illa ecclesia declaret sibi esse subiecta, & ꝙ clerici & canonici cōpellantur sibi obedire: Decanus uero & capitulum excipiēdo proposuerunt, ꝙ sint exempti a iurisdōne ordinaria ipsius epi. Itē ꝓposuerunt, ꝙ posito, ꝙ non essent exempti, tamen ipsi præscripserant libertatem contra episcopum Pictauen. & sic ipsi allegāt duas exceptiones cōtrarias: quia si sunt exēpti ꝑ priuilegium sedis Apostolicæ, nō est eis necessaria pscriptio, vtrū sint admittēdi ad ꝓbādum istas duas exceptiones? Vr ꝙ nō: qa actor non potest simul proponere plures actiones. l. 1. C. de ser. corrup. sic uidebatur in reo, ꝙ reus non posset etiam simul proponere plures defensiones. Sed hac rōne dubitandi non obstante, rñdetur in contrarium: uidelicet ꝙ reus pt plures defensiones proponere etiam contrarias: Et ratio huius colligit per istam regulam, iuncta regula, cum sunt partium iura. sup. eo. & l. fauorabiliores. ff. eo. titu. Nec obstat motiuum: nam iura magis fauent reis, quàm actoribus. ¶ Item potest figurari casus ꝑ l. interpositas. C. de transact. Titius conuenit aliquem suum debitorem coram iudice cōpetēti, coram quo dedit in scriptis suum libellum, cui petijt ꝑ reum rñderi: reus aūt excipiendo allegauit transactionem factam inter ipsū & Titiū: Titius replicādo ꝓposuit, ꝙ illa transactio erat nulla: Primo quia fuerat facta ꝑ metum. Item allegauit ꝙ ille cum quo fuerat facta trāsactio, erat seruus trāsigentis: utrū debeat Titius admitti ad ꝓbandum istas duas defensiones? Respōdet ꝙ sic: qa nullus prohibetur vti pluribus defensionibus, etiam si illæ defensiones essent inuicem cōtrariæ, ut dictum fuit in primo casu.

¶ Idem.

REGVLA XX.

NVllus † [a] pluribus vti defensionibus prohibetur.

¶ Prima glossa dicit vñ sumpta, & ponit exempla. Secundo exponit regulam etiam de contrarijs: & 11. casus excipit. Tertio interserit de electionibus & actionibus, & remittit. Quarto obijcit ad id ꝙ dixit de cōtrarijs: & ponit quatuor solutiones, & quālibet impugnat. deinde soluit distinguēdo, subdēs adhuc aliam solutionem, quam nō approbat. Quinto notat, remittit, & concor. allegat.

a ¶ Nullus pluribus.] Hæc regula sūpta est ex l. ff. eo. ti. l. nemo ex his. Pone casum 24. q. 1. q̄ squis. vbi negat Aug. quod dicebat Vincen. cum facere: dicens ꝙ posito ꝙ id uerum esset, id facit ex causa, de præscri. auditis. vbi allegat exēptio & pscriptio. C. de transact. interpositas. vbi dr transactionem non tenere, tum qa metu interposita, tum quia facta cum seruo proprio. Et quod dicit, defensionibus, intelligas etiam contrarijs. 13. q. 2. in principio. vbi de hoc. ff. de excep. l. nemo. nisi forte spāliter ius impediat, ut prædic. l. ff. eo. ti. l. nemo ex his. impedit enim ius interdum contrarias defensiones ꝓponi. Pone, casum ff. de nox. l. quoties. §. ꝑtor, ibi cōuentus noxali, negans seruum habere in potestate, conuictus de mendacio tenet insolidum, nec pænitere pōt. Idem in cōuento de pauperie. ff. si quadru. pau. fe. dica. l. 1. §. interdum. Idem in eo q̄ negat pecuniam numeratam: conuictus de mēdacio, non potest dicere se soluisse. C. de non nume. pecu. Auth. contra qui ꝓpriam. [Vide de hoc in Spe. de except. §. viso. versi. sed quid si debitor. & ibi in uersi. si tractat. de creditore q̄ negat se numerasse, & pignus recepisse, cum ab eo pignus repetit.] Idem in eo qui negat se socium, amittit priuilegium, ut conueniatur in q̄tum facere potest. ff. de re iudica. sed hoc ita. §. 1. idem in eo q̄ negat sibi pecuniam solutam, si conuincitur de mēdacio, amittit priuilegium, ꝑ quod aduersarius compellebatur ꝓbare indebitum: sed ipse cōpellitur ꝓbare debitum. sup. de solu. is qui. ff. de probatio cum de indebito, in prin. Item impedit. ff. de rei vend. l. vl. C. qui potio. in pig. habe. Auth. si possessor. nam conuentus rei vendicatione uel pignoratitia, negans se possidere, conuictus de mendacio, cōmodum possessionis amittit: vt ibi: & Aquilia inficiatione crescit in duplum. ff. ad l. Aquil. l. 2. & hæres qui negat legatum, conuictus non recurrit ad solemnitatem iuris, ut dicat testamentum imperfectum. Instit. de fideicommis. hær. § vlt. Item impedit. Instit. de fideicōmis. libertati. §. sed quod. & in Auth. de trien. & semi. §. studium. & §. illud actor. colla. 3. 1. Duas autem electiones q̄s simul prosequi non pōt: nec una electa redire ad alteram. sup. eo. li. de elect. vt quis duas 2. & facit sup. de re iud. cum olim. An autē quis pluribus actionibus uti possit, no. 13. q. 2. ī prin. de relig. domi. cum dilectus. & per Inno. & Hosti. de resti. in integ. constitutus. & plene. ff. de tributo. ꝙ in hęredem. §. eligere 3. [Nec ualet si dicas idem debere dici in exceptionibus, in quibus reus est actor. ff. de except. l. 1. ꝙ in actionibus. & est ratio: quia rei fauorabiliores. ratio rationis: quia in potestate actorum est agere: sed conueniri non est in potestate reorū. ff. de do. excep. l. pure. § fina. Dynus.] Licet autem ex titulo duplicato non agat. s. de fide instrum. inter dilectos. C. de contrah. emp. cum res. tamen bene excipit. sup. de concess. præben. post electionem. de religio. domi. constitutus. & c. cum dilectus. In illa aūt decre. de præscrip. ueniens, simul ꝓponebantur illa duo, priuilegium & pscriptio, per quorum unum uidebatur recedi ab altero, ut ibi patet. Sed nonne contraria allegans non auditur, ut 23. q. 7. quod autem, in prin. de appel. sollicitudinem. in fin. C. de fur. & ser corru. l. 1. Quidam indistincte dixerunt allegantem ɔ̄ria nō audiri per prædictam decret. inter dilectos, sed obstant supradicta iura. Alij dixerunt. s. Gul. Naso. Tan. & Goffre. recitando, ꝙ illud habet locum in actore, & in eadem instantia iudicij: nam secus in diuersis. ff de inofficioso testa. l. Papinia. § sed nec impuberis. in reo autem non habet locum, ut sup. probaui. Sed huic opinioni contradicit prædic. decre. ueniens. nam ibi erāt mutuæ petitiones: & super eo super quo se defendebat abbas, non audit ibi allegans contraria: pscriptionem, s. & priuilegium. Et ideo dixerunt quòd non auditur allegans contraria in eadem instantia iudicij, ut in cōtrarijs: sed in diuersis bene: & ideo dixit lex, ꝙ qui primo egit de inofficioso testamento, & succubuit: potest postea dicere nullum, ut C. de inofficioso testam. l. contra maiores 4. Sed huic contradicunt de præscrip. auditis. & c. cum olim. ubi in eadem instātia proponuntur. Vnde dixerunt alij ꝙ sub conditione licet proponere contraria: puta propono talem exceptionem, in qua si succubuero, extunc propono talē, facit de excep. cum uenerabilis. & ꝙ ibi no & sic intelligunt s dictas decre. auditis. & c. cum olim. & hoc recitat Goff. seruari in curia. Sed hoc non colligitur ex ipsis decre. & uidetur quoddam diuinare. Vnde verius dicas, ꝙ aut sunt contraria quæ proponuntur ex principio, aut ex fine. Si ex principio, sunt contraria, sed ad unum finem tendunt: pone casum in prædicta decre. auditis, & in decre. cum olim & in decret. post electionem. cum si. tunc proponi possunt in eadem instantia, & unum non præiudicat alteri 6. Si autem ad finem contrarium tendunt: pone exemplum per decre. sollicitudinem. tunc simul uel in eadem instātia non proponuntur, ut supra dixi. Nec credas quod in prædic. decre. ueniens. priuilegiū in eo ꝙ priuilegiū sit contrarium pscriptioni in eo ꝙ præscriptio, sed te-

† Io. An. hic dicit accusatū homicidij specificati, negātē, si ɔuicatur, excipere posse de sua defensione, et si suā negationē iurauerit Phi. ꝑ no. Bar. ī Au. ɔ̄ qui ꝓpriā. ego allego tex. in §. itē si vas. si de īuersi. cōtrouer. neq; dēt dicere necessariā, sicut vult Lot. fin, 28. vi de Ias. §. si q̄s. Inst. de acti.

1 Dñt cōiter Doct. ꝙ ī his oībus est rō spālitatis vt puniat mēdaciū Io. And.

2 Ego ibi dixi cām post Pet. de Anch.

3 Pe. Dyn. hic, & oēs ī l. edita. C. đ edē. & c. 2. de lib. oblat.

4 Idē Dy. & est rō: qa ɔ̄rianš origine ñ affectu.

5 Vide ꝙ ibi dixi sup fi. antepen. gl. Io. And.

6 Est de mēte Dyni. ꝑ leg. scio. §. vl. ff. de app.

nor priuilegij erat contrarius pscriptioni: per præscri ptionem.n.ibi dabatur abbati plena & pura potestas recipiendi ordines à quocunque vellet epo: sed p priuilegium cum determinatione dabatur prędicta potestas: si eps catholicus non esset, &c. Dicunt tñ qdam referre in uerbis an scilicet dicat, allego priuilegium & præscriptionem: & tunc debet audiri, an dicat, allego prescriptionem & priuilegium: & tũc non audit, quia ponit carrucam ante boues, & sic intelligũt decre. Sed, vt ibi patet, primo priuilegium fuerat allegatum: unde præcedens ratio uerior est. Et nota ꝙ exceptionem obiciẽs non contestatur litẽ. s. e. li. de lit contest. l. nec fatet, vt j. eo. exceptionem. & adde quod ibi dicam. & ꝯcor. ad hanc regulam. de appel cum parati.

¶ Idem.

REGVLA XXI.

Quod† semel [a] placuit, amplius displicere non potest.

Quod semel placuit.] Casus sic figuratur per capitulum primum de iud. in antiq. Quidam Titius fuit conuẽtus coram aliquo iudice sibi suspecto: fuit petitum à iudice utrum uellet eum recusare tamquã suspectum: & dicit illi: Si tu velles, posses me recusare vt suspectũ pp talem causam: verumtamen si velis coram me litigare, ego ministrabo tibi bonã iustitiã: & delibera an velis coram me litigare? Ille respondit: ego cõfidens de legalitate vestra, sum contentus corã vobis litigare: & sic semel sibi placuit litigare coram eo: Postea pęnitentia ductus voluit illum recusare vt suspectum: vtrum possit? Respondet ꝙ non: quia ꝙ semel placuit, amplius displicere non potest, & hoc verum nisi superueniat aliqua causa de nouo.

[Prima glo. ponit exempla quatuor specierum. Secundo ponit 23. casus, q plures includunt, quibus regula fallit. Tertio dicit aliquid generale incidere in hanc regulam: de quo generali remittit. Quarto ponit quatuor quæ requiruntur ad regulam: scilicet ꝙ placitum non sit a iure reuocatum, ꝙ scienter placeat: ꝙ nõ sola mente: & ꝙ alterius intersit.]

a ¶ Quod semel placuit.] Pone 1 casum in matrimonio 32. q. 5. horrendus. de iureiu. quemadmodum. ff. de adulter. si uxor. in fi. In electo. 8. q. 2. dilectissimi. s. eod. li. nulli. de electio ff. si decuri. l. pen. in fin. In iudice 3. q. 3. offeratur. de cau. pos. cum olim. C. de iudi. apertissimi. Idem in alijs omnibus. 4. dist. in istis. s. de proba. per tuas. ff. de neg. gest. Pomponius. 2. Fallit interdum hæc regula ex causa superueniente: uel de nouo ad notitiam perueniente. supra eod lib. de electio. vt circa. & cap. nulli. supra de excep. pastoralis. quia quæ de nouo emergunt, nouo indigent auxilio. sup. de offi. delega. insinuante ff de interrog act. de ætate. §. ex causa. Item fallit in casu. ff. de mune. & hono. ut gradatim. §. reprobari. vbi medicus semel probatus iterum reprobat: & est illud speciale propter hominum sanitatem: ne vniuersitatis membra malo medico corrumpant. Item fallit in omnibus casibus in quibus à iure pmittitur pænitere uel variare: sic in appellatione à qua licet appellanti recedere. 2. q. 6. si quis ii bel los. de offic. deleg. gratum sup. eod. lib. de elect. quamuis. & c. prouida & supra de appel. interposita. Item in patrono laico, qui variare potest accumulando s. de iure patro. quod autem. & c. pastoralis. In Cardinali, qui uariat in casu. sup. de elect. licet. In moniali s. eodem li. eo. ti. indemnitatibus. §. si autem. Et in testamento quod mutari potest usque ad supremum uitæ exitum 13. q. 2. ultima uoluntas. de celebra. Missa. cũ Marthæ ff. de adi. leg. l. 4. Non obstat pactum de non mutando. C. de pactis. l. pactum quod dotali. ff. de le. 3. si quis in principio. ... responso. & in libello qui vsque ad litis contestationem mutari potest. C. de edẽ. l. edita. de hoc de libel obla. c. 2. & accusans ante inscriptionem pænitet. de accus. c. licet. Item iudex mutat interlocutoriam suam. supra de appella. cum cessante. & dic, ut ibi. ff. de re iud. quod iussit. Item in mandato, societate, & deposito licitum est pænitere. Institu. mandati. §. recte. supra eod. lib. de procurato. cap. 2. & penult. ff. pro socio. sed & socius. §. vltimo. ff. de deposi. l. 1. §. penult. & regulariter in contractibus innominatis. quod dic ut plene not. ff. de condi. cau. da. caus. nõ se. si pecuniam. Item præcariũ ad certum tempus cõcessum, etiam ante tempus reuocatur. ff. de præca. l. cum precario ratio. quia certi temporis adiectio est contra naturam illius contractus. Item soluuntur sponsalia de futuro per secuta sponsalia de præsenti. de spon. si inter. & sponsalia de præsenti per ingressum religionis. de conuersio. coniug. ex publico. & ingressus religionem, ante annum uel professionem pænitet. & de regu. ad nostram. & professus unam religionem, etiam inuito prælato profitetur, & ingreditur arctiorem. eodem titu. licet. Et a simplici uoto receditur per sequens matrimonium. sup. e. li. de uoto, & vo. redemp. capitulo unico. ratio ibi. Item a voto de certa religione profitenda receditur per ingressum etiam regulę laxioris. supra eodem libro. de reg. qui post votũ. Itẽ fallit in casu in quo licet inf. triduum pęnitere. sup. de regula. ad nostram. & eodem libro, & titulo constitutionem. in fine.

Item in electo, qui consentit electioni de se factæ: qui propria auctoritate pęnitet ante confirmationẽ. de translla. inter corporalia. secundum Ber. In his igit & similibus casibus, quod semel placuit, adhuc poterit displicere. Et incidit in hanc regulam illud generale, quòd nullus potest uenire contra factum suum. de quo dic ut no. 55 distinct. pænitentes. de elect. nosti. & de cleri. coniuga. diuersis fallacijs. Et not. quòd hæc regula non habet locum in ijs quę improbatur à iure 2. ut in prædic. capitulo pænitentes. 55. distinct. supra de pact. capitulo ultimo. sup. de foro competenti. si diligenti. C. de arbit. l. pen. ubi licet partes faciãt pactum de non recedendo ab arbitrio, & appellationi renuntient: nihilominus recedere possunt [Expone & remitte ut dixi de arbi. cum dilectus, super fin. vltimæ gloss.] Item habet locum in ijs quæ scienter placent, & non per errorem facti. 38. distinct. quamuis. 22. q. 2. in quibus. & supra de elect. cum in cũctis. & de sol. capitulo ultimo. de coniug seruo cap. 2. & vlti. ff. de iurisdictio. omn. iud. si per errorem. Item requiritur quòd non placeant sola mente, sed verbo uel facto. sup. de spon. tuæ. Et ꝙ alterius intersit. facit inf. eod. mutare. & quod ibi dicam.

ADDITIO. Dynus hic plene tractat an faciens secundum testamentum habeat necesse specialiter reuocare primum, in quo erant uerba derogatoria.

Secundo, an sufficiat solum generalis reuocatio. Et dicit quòd forte non erraret qui diceret secundũ ualere. per § & si quidem. in Authen. de testamen. imperfect. ubi sufficere uidetur expressa reuocatio: nec requiritur specialis. Tamen ipse tenet cõtrarium, scilicet ꝙ requiritur specialis, per l. si quis. in prin. ff. de lega. 3. superius allegatam, ubi dicitur, nisi specialiter dixerit, &c. Si uero specialiter reuocat, certum est ualere secundum, ut ibi: nisi transisset ad naturam contractus excedens fines ultimæ uoluntatis. ff. de donat. cau. mor. l. ubi ita donatur. Et quod illud in testamento fieri posset, quod in contractu, patet. ff. de assigne. liber. l. assignare. & not. ff. de sta. hæredes. §. vltimo. Ioan. And.

† Io. An. tenet hic ualere secundum testãm. nõ obstante primo iurato: neq; testatorẽ eẽ periurũ scdm Phil. sed videto Imolã in c. cũ ꝯtingat d' iur.

1 Io. Mo. dicit exẽpla ponẽ. da p c. de illis. j. ad fi. de def. impub. p l. ff. de inof. test. l. fi. ff. de aqua plu. arcen. in diẽ. de uaca. mu. l. ptor. §. si post. & c. Io. And.

2 Vnde dicit Ioã. Mo. ꝙ malũ culpæ remittit, & ordinari pt ĩ bonũ pęnæ. vel ut dicit, homo ruẽs ĩ peccatũ non resurget nec ex se nec à se: sed gratia pueniente. Io. An.

Non

NOn debet aliquis.] Casus primo sic figuratur per capitulum, si habes. 34. q. 3. Ponamus ꝙ Titius manus violentas iniecit in clericum, vel aliud graue delictū perpetrauit dignum excommunicatione, vtrū filius pro delicto sui patris delinquentis debeat excōmunicari; Respondet ꝙ non quia quis non debet grauari odio alterius: & istud est regulare. Aliquando tamen propter delictum patris puniuntur filij,

¶ Idem.

REGVLA XXII.

NOn † debet aliquis alterius odio prægrauari.

vt in crimine læsæ maiestatis, l. quisquis. C. ad legem Iuliam maiesta. & in crimine hęresis. sup. de hęre. per totum. istomet libro. Item potest figurari casus per capitulum, si compromissarius. §. 1. s. de elect. Certum est ꝙ si canonici alicuius ecclesię cathedralis, vel collegiatæ eligant in suum prælatum aliquem indignum, sunt priuati pro illa vice potestate eligendi. Sed ponamus ꝙ canonici compromiserunt in aliquos arbitros, qui arbitri scienter elegerūt indignum: vtrum canonici cōpromittentes sint priuati potestate eligendi pro illa vice? Respondet ibi ꝙ non: ne isti canonici ex dolo arbitrorum puniantur. Item potest poni casus in l. si quis. circa finem. C. de inofficio. testamen. vbi dicitur, ꝙ antiquitus mater poterat filium suum etiam non doli capacem exhæredare odio mariti: hodie illa lex corrigitur, ꝙ odio mariti vxor non poterit filium suum exhæredare, nisi commiserit causam ingratitudinis erga matrem, & hoc per rationem huius regulæ, ne filius grauetur odio patris sui.

[Prima, glossa primo ponit exempla. Secundo obijcit de tribus iuribus, Respondet, remittit, & dat simile. Iterum successiue format quinque obiectiones, quas soluit. Tertio dat simile ad regulam, & continuat infra proximam.]

a ¶ Non debet aliquis. 1] Pone casum in filio, qui non excōmunicatur pro peccato patris. 24. q. 3. si habes. In compromittentibus, qui non puniuntur dolo compromissarij. supra eo. lib. de elect. si compromissarius. §. 1. Idem C. de inoffi. testam. si quis in suo. versus finem, vbi reuocatur lex antiqua, quę permittebat filiū exhæredari à matre propter paternum odium. Ad idem 1. q. 4. Iudæi. de simo. nobis, & c. sicut tuis. supra eod. lib. de iniur. & dam da. & si pignorationes. C. de pœnis. l. sancimus, cum simi. Contra. 2. q. 6. biduum. ver. si aduersus absent. de caus. poss. cum olim. ff. de tribut. procuratoris, vbi negligentia, vt in primo: factum, vt in secundo: dolus, vt in tertio, procuratoris nocet domino. Sed dic ꝙ ratione mandati ipse dñs videtur id facere: vnde eius odio grauatur inquantum fines mandati patiūtur, in eo ꝙ excedit non. de off. deleg. cum olim. Intelligas hoc, vt plene not. supra vt lit non contest. ca. 1. in fi. Idem dic in hęrede qui grauatur pro defuncto: & in fideiussore, qui grauatur ꝓ principali, vt no. de hoc per Gar. in prædicta decre. & si pignorationes. Item cōtra 70. dist. neminem. vbi in odium ordinantis deponitur ordinatus. Sed ibi non solum fuit odium ordinantis: sed delictum ordinati, qui se permisit sine titulo ordinari, vt ibi not. Item contra 56. dist. per totum. 1. q. 4 c. ecclesia. §. item peccato. 6. q. 1. si quis cum. 15. q. vl. cum multæ. 24. q. 3. in prin. 35. q. 2. ita nos. de consecr. dist. 1. in sancta. ibi, perit iustus sæpe pro impio, supra de filijs presbyt. per totum. supra de spon. non est vobis. de hæret. vergentis supra eo. tit. eo. lib. c. 2. §. 2. cum multis similibus. Sol. triplex est pœna, ęterna, spiritalis & temporalis: quod prosequere, vt not. 1. q. 4. in summa & 24. q. 3. in summa. de his quæ fiunt à maio. par. cap. c. quæsiuit. Pœna 2 ergo temporali vel spiritali alia ab excommunicatione sæpe punitur vnus pro alio & speciale est: & rationem videre potes, vel in odium criminis: puta læsæ maiestatis, hæresis, vel schismatis. Ad hoc supra eod. lib. de schisma. cap. vnico. Vel quia incontinentia paterna timetur in filio, & facit quod dixi supra eod. semel, in fin. Item contra. ff. de insti. sed & si pupillus. §. cęterum. in fi. Sed ibi fuit culpa præponentis, & eodem modo soluitur. ff. de offic. proconsul. obseruare. §. 1. quia ibi culpa fuit proconsulis secum ducentis vxorem. Item contra. C. in quibus cau. pign. ta. contra l. satis. vbi bona mulieris, in casu mariti primipilarij sunt tacite obligata: ita quod si ipsius bona exhausta sunt, bona vxoris distrahuntur. Sed illud est speciale. Facit ad hanc regulam inf. eo damnum quod quis, & quod ibi dicam: & satis continuatur hæc regula cum inf. prox per quam etiam respondetur ad contraria supra signata.

¶ Idem.

REGVLA XXIII.

SIne culpa b, nisi subsit causa, non est aliquis puniendus.

ADDITIO. Dicebat Io. Mo. ad propositum 56. dist. superius alleg. ꝙ vnius delictum quandoque causat defectum in alio, vnde esse non legitime natum, non est nota delicti, sed defectus. de purga. cano. accedens, & secundum eum intelligitur regula, quod non impingitur in toto, licet in tanto. Illegitimi tamen alieno vitio laborant: & ideo digni sunt venia. C. de na. lib. l. legem Ioan And.

SIne culpa 3.] Istud capitulum continet duas regulas, Prima est, ꝙ non debet quis puniri sine culpa: Secunda regula est, quòd punitur quis sine culpa, quā do subest iusta causa. Casus quo ad primum dictum potest figurari per l. si putator. ff. ad legem Aquiliam. Aliquis Titius putabat frondes alicuius arboris existentis in suo fundo: accidit quòd aliquis transeundo sub illa arbore fuit occisus: vtrum putator teneatur l. Aquilia? Respondet: aut potest apprehendi culpa in ipso putatore: quia forte arbor illa erat iuxta iter publicum, & non pręclamauit antequam proijceret frondes, & tunc tenetur l. Aquilia: Aut arbor ipsa erat in medio sui fundi: & quia non potuit cogitare quòd ibi aliquis transitum faceret: quia alicui non erat licitum transitum facere per suum fundum: & sic non tenetur, quia non est in culpa: & sine culpa non est aliquis puniendus.

¶ In secundo dicto figuratur casus per cap. si cuius. 34. distinct. Aliquis Titius contraxit matrimonium cum vidua corrupta: vtrum efficiatur bigamus? Dicitur ibi ꝙ sic: & non poterit promoueri ad ordines: & non punitur ex culpa sua: sed quia subest iusta causa, videlicet propter defectum sacramenti.

¶ Item posset poni exemplum per cap. tua. de cleri. ægro in antiq. Aliquis Titius clericus sine culpa sua incidit in lepram: vtrum possit priuari redditibus saltem patre redituum suum beneficij; Respondet quòd sic: & ideo priuatur sine culpa: non tamen sine causa.

[Prima glo. ponit exempla regulæ & exceptionis: reddit rationem regulæ, & remittit.]

b ¶ Sine culpa.] hic ponitur regula, & eius exceptio. In regula pone casum 56. distinctio. satis peruersum. supra de constitut. cognoscentes. ff ad leg. Aquil. si putator. In exceptione pone casum in marito corruptæ, qui à promotione sine culpa repellitur: tamen ex causa propter sacramenti defectum 34. distinct. si cuius. In clerico leproso, qui sine culpa propter scandalum priuatur ecclesia de cleric. ægro. capitulo tua. quod dic, vt ibi scripsi.

Item in domino serui, qui noxam dedit, qui compellitur emendare noxam, vel dare seruum pro noxa. Institut. de noxa. actio. in princip. Regulariter ergo nullus punitur sine culpa. 15. quæst 7. inuentum. de homi. Ioannes, & c. vlti. C. de pœnis, sancimus. supra de consue. cap. pen. & supra regula proxi. cum suis concord. Et est ratio: quia pœna est mensura culpæ de offic. deleg. sane 2. de transact. capitulo vltimo. de homi. sicut dignum vbi autem non extat mensurandum, mensura locum non habet: ergo vbi non est culpa, nec

Mm 4 pœ-

† Io. An. hic mouet qōnē an iterdictū latum ꝯ vniuersitatē, cōprehēdat absentes vel ꝯdicētes, remittit ad no. ꝑ c. si sñīa de sēt. ex cō. s. e. & an virtute represaliarū capta cū bona cōsciētia teneri possint. I. An. & Alber. late disputāt.

1 Dy. ponit exemplū ff. de bon poss. ꝯ tab. leg. l. 3. §. si emācipat⁹ & ff. d pę. l. crimen vel pę & de decu. l. 2. §. in filijs. & examinat an exhrēdatio filij penit⁹ excludat ne potē. Bar. il. si quis posth. ff. d li. & post hu. Sal. l. si qs filiū C. de ioff. testa.

2 Vid' oīno Alfonsū, castrū li. 2. d iusta hæret. punitiōe c. 10. & 11. vbi plenissime d hac difficultate.

3 Io. A. & Phil. examināt: acolithus beneficiatus suicepto filio ex cōcubina, genuit alterū ex legitima vxore: qua mortua ipse ī extremis cū oli cōcubina matrimoni - sauit: an illi filio debeatur hrēditas q̄ cōsuetudo defert primogenito.

pœna. Bene tamen ex causa punitur quis sine culpa su pra, vt lit. non contest. q̄m frequēter. §. si vero, in fine. Et hæc materia plus glo. non indiget: prosequere. n eā, vt not. 22. dist. renouantes. ꝟ. de constit. cognoscentes, & de priuil. antiqua.

ADDITIO. Dynus ponit exemplum in hac regula cum fauore publicæ vtilitatis res aufertur possessori, & datur militi, qui virtuose se habuit 1. ff. de euict. Lucius. de rei vendi. Item si verberatum. §. 2. Io. An.

1 Vid̄ Fe. c. q̄ in ecclesiarū. 1. col. de cōst. Bar. in l. itē si verberatum. de rei vend.

¶ Idem.

REGVLA XXIIII.

QVod quis mādato [a] facit iudicis, dolo facere non videtur: cum habet [b] parere necesse.

QVod quis mandato.] Casus figuratur primum per capitulum, miles. 23. q. 5. & aliqui intelligunt in milite sed idem in executore sententiæ.

CASVS. Quidam Titius commisit homicidium vel aliud crimen dignum vltimo supplicio: fuit captus p iudicem sæcularem: quia talis Titius erat laicus: & q̄a iudici constitit de crimine perpetrato per ipsum Titiū eundem condemnauit ad mortem, vt laqueo suspenderetur: & iudex præcepit militi deputato ad executionem sentētiæ, vt illum Titium laqueo suspēderet: iste miles paruit iudicis, & Titium laqueo suspēdit: vtrum iste miles censeatur homicida: & tamquam homicida sit puniendus? Respondetur ꝙ non: quia non est in dolo, nec in culpa, eo ꝙ necesse habuit iudici parere.

¶ Alij intelliguut istud capitulum in alijs militibus, & non in executoribus sententiarum: & tunc secundum istum intellectum casus figuratur: Aliquis miles perpetrauit rebellionem contra rempublicam: & fuit ordinatum ꝙ bellum ei indiceretur: & fuit ordinatum ꝙ alij milites istum militem & alios rebelles occiderēt: qui milites parendo mandatis Regis vel Imperatoris rebelles occiderunt, vtrum sint censendi homicidæ, & tamquam homicidæ puniendi? Respondet quod non: quia non sunt in dolo, eo quod istos rebelles occiderunt ad mandatum regis vel Imperatoris, vel alterius iudicis. ¶ Item potest casus poni per ca. si clericos. ꝟ. de senten. excom. Ponamus ꝙ eps Pictauen. eo quia non habet territorium: nec potest capere malefactores, nisi infra septa domorum episcopaliū: vnde episcopus præcepit laicis, vt quendam clericum criminosum caperēt & ad se adducerent: ad pręceptū episcopi isti laici talem clericum ceperunt, & epō adduxerunt, & incarcerauerunt: vtrū ipsi incurrerint aliquam sententiam ex communicationis? Respondet ꝙ non: quia mandato licito epi obtemperauerunt: & hoc faciendo non fuerunt in dolo. ¶ Item potest poni casus per l. si quis. §. doli mali. ff. de iurisd omnium iudic. hoc modo. Ibi. n. dicitur: si quis album prætoris positum causa perpetuę iurisdictionis corruperit, incidit in pœnam quinquaginta aureorū: Accidit ꝙ pretor alicui iniunxit vt ipse corrumperet album suum: iste ad mandatum prætoris corrupit album; vtrum incidat in pœnam quinquaginta aureorum? Respondet ꝙ non, quia antequam quis incidat in illud edictum, requiritur ꝙ ipse commiserit dolum; & dolo facere non videtur, qui ad mandatum iudicis aliquid facit.

2 Dyn. ēt ponit exē plū p l. ff. de aqua plu. arcē. l. q̄quā. in prin. ff. de lol. si sti pulat'. §. si lance. Io. An.

¶ Prima glossa dicit primo vnde sumpta, & ponit exempla: secundo exponit regulam, & rationem reddit: tertio illam conuertit.

a ¶ Quòd quis mandato 2.] Hæc regula sumpta est ex l. ff. e. tit. l. non videntur data. §. qui iussu. Pone casū in milite, qui de mādato iudicis occidit. 23. q. 5. miles. In laico vel clerico, qui de mandato epi capit clericū. supra eo li. de sen. ex com. si clericos. Et in eo qui iussu prętoris corrupit album: qui excusatur à pęna. ff. de iurisdict. omnium iud. si quis id. §. doli mali. Et hæc vera, cum iudex aliquid mandat officium suum exercendo 3. ff. ad Trebel. seruo. §. cum prætor. Et causa quare tūc excusatur parēs, est iudicialis auctoritas, vt ibi. secundo, ne contra publicam vtilitatem impediaẗ punitio maleficiorum, vt ff ad leg. Aquil ita vulneratus. Si vero non exercet officium suum: non est parendum nisi ex reuerentię exhibitione. ff. de in ius vocan. l. generaliter. nam interdum resistere debent officiales 4. de pœniten. distinc. 1 nemo, supra de electio. fundamenta. §. iudices. Apertius eo. lib de pœnis, fęlicis. ad fin. C. de appella. quoniam, & hoc verum in atrocioribus: in quibus potius Deo quàm hominibus obediendū est 11. q. 3. si dominus. de sent. excom. inquisitioni. ff. eod. tit. ad ea. In his autem quæ sine dolo committuntur, ēt extra officium parens excusatur. ff. ad leg. Aquil. liber homo 2. vbi de hoc plene not. Et no. ꝙ sicut dolo caret qui iudicis obtemperat præcepto: ita econuerso, dolo non caret, qui iudicis non obtemperat præcepto. ff. eo. tit. l. non potest dolo carere, qui imperio magistratus non obtemperauit.

3 Distinguit hic Dyn. vt not. ꝟ. de temp. ord. ad au res ī glo. 2. Io. An.

4 Pet. de Anch. in reg. ea q̄ ꝟ. c. 2. col.

¶ Idem.

REGVLA XXV.

MOra sua cuilibet est nociua.

ADDITIO. Facit hęc regula, quod quis, & c. ad quęstionem debitoris, qui de mandato iudicis vel curię ei soluit quod debebat creditori, quam vide in Spec. de solu. §. nunc aliqua versic. illud autem quæritur, ecce. Ioan. And.

[Secunda glossa not. à contrario: dat similia. arguit ad quæstiones, & remittit.]

b ¶ Cum habeat.] redditiuū causæ: in his ergo in quibus non habet necesse parere, vt in atrocioribus, quæ ad suum non spectant officium, dolo nō caret, vt supra dixi. & facit de sent. excom. vniuersitatis. vbi verberans monachum, si est laicus, licet faciat hoc de mādato abbatis sui, excommunicatus est: Et nota ꝙ dicit: cum habeat parere necesse: sicut enim necessitas excusat à furto, vt de consecrat. dist. 5. discipulos. sup. de fus. c. 3. ad hoc. ff. ad leg. Rhod. de iac. l. 2. §. cum in eadem naui: sic & à dolo, vt hic vides: cum ergo nullum sit maleficium sine dolo, vel lata saltem culpa, quæ dolo comparatur 5. 11. q 1. aliquos. de sen excomm. c. 1. ff. de iu. iur. l. illud. ergo & à quolibet malēficio excusat necessitas: quod intelligas vt supra dixi. Est autē regula hęc in argumento ad quęstionem, de eo qui ad mādatum ecclesiæ reddit debitum vxori pendente lite adulterij vel conditionis. de hoc not. 34. dist. si cuius. de coniug. spru proposuit.

5 Do. tex. ī l. cū aūt. §. capitalē si. d ę. dil. edic.

MOra sua.] Casus in hac regula figuratur multis modis: Primo per capitulum decimæ. 15. q. 1. Aliquis meus parochianus tēpore messium vel vindemiarum non soluit mihi decimam, sed illam retinuit apud se: Accidit ꝙ aliquo casu fortuito decima perijt sine culpa sua: quia milites transeuntes violenter illam decimam rapuerunt, vel inimici sui: inimicitia tamen contracta sine culpa, decimam per violentiam acceperunt: nunquid tenetur mihi soluere ęstimationem decimæ peremptæ? Respondet quòd sic: quia iste fuit in mora soluendi mihi decimas: & sua mora debet ei esse nociua. Item potest figurari casus per capitulum vnicum, de commoda. supra. Sed pro intellectu huius casus est præsupponendum, quòd commodatarius non tenetur de casu fortuito, quando fuit commodatum gratia recipientis: verumtamen tenetur de dolo & culpa. Ponamus ergo sic casum: Commodaui tibi librum meum ad vsum tuum: certum est quòd si liber meus non perierit culpa tua, sed casu fortuito. tu es liberatus: Sed ponamus quòd commodaui tibi librum meum ad certum tempus ad tuum vsum: lapso tempore isto interpellaui, & requisiui te, vt librum mihi

mihi restitueres, quod facere recusasti indebite & iniuste, & sic fuisti in mora restituendi mihi librum meũ: postea liber meus aliquo casu fortuito perijt apud te: numquid teneris mihi soluere æstimationẽ libri? Certe sic. Item põt poni casus in fure, qui semper est in mora restituendi rem surreptam: si res pereat perit periculo suo: ideo tenetur soluere æstimationem.

ra a † sua cuilibet est nociua.

† Dynus tractat de intresse: & Ioan. Igne' in l. quatenus. ff. de reg. iu. & Ph. Io. And. petunt: an post assignatũ pro emptoriũ audiatur exceptio.

¶ Idem.

[Prima glossa dicit primo vnde sumpta, & ponit exempla: secundo ponit tria, quæ requiruntur ad moram: & quomodo tunc tenetur de casu etiam naturali: tertio prosequitur de mora aliena: & de materia remittit: quarto quærit an purgetur: arguit pro & contra, & soluit.]

a ¶ Mora sua.] hæc regula sumpta est ex l. ff. eo. tit. l. in condemnatione. §. vnicuique. Pone casum in eo qui est in mora soluendi decimas: quia pereunt periculo suo, etiam casu fortuito. 16. q. 1. decimæ. Idem in commodatario, vel depositario, qui fuit in mora, de commoda. c. vnico. de deposi. bona fides. Idem in fure, qui statim est in mora. C. de fur. l. subtracto. Circa hanc tñ regulam not. quod ad hoc, quòd quis dicatur morosus, requiritur quod sciat se debere, vel scire debeat quòd interpellatus fuerit a die vel homine: & quòd habuerit possibilitatem dandi, hoc habes. ff. de rebus credit. l. quod te, & tunc tenetur morosus de casu fortuito: ẽt si eodem modo fuisset res apud dominum peritura: sm Accursium, licet Martinus contra, vt not. in dicta l. quod te. & probatur ff. de lega. 1. cum res. §. vlt. fortassis. n. dominus rem vendidisset: & apud alium perijsset, & hoc tenet Bernar. supra de commo c. vni. & de depo. bona fides. Et not. quod dicit, mora sua: nam in duobus reis debendi altero interpellato alter liberatur interitu speciei: 1 sed interpellat' tenetur. ff. de vsu. l. mora. in fine. Item mora fideiussoris sibi nocet, non reo, quominus liberetur interitu speciei: secus ecõuerso. ff. de verbo. oblig. cum filius, & l. mora. & hoc quia fideiussor habet causam a reo, non reus à fideiussore. Et imputet sibi qui alterius obligationem in se suscepit. Vnum not. quod si debitor primo fuit in mora soluẽdi, & postea creditor in mora recipiendi, vel cõtra: quod vltima mora nocet, vt ff. de vsu. l. debitor, & vide quod not. de deci. cum homines. De mora autem & multiplici eius effectu, plene not. ff. de vsur. l. mora. [Et per Hostien. in summa de vsur § ex quib. causis. sub §. & mora, & per ipsum & Inno. de loca. propter, per Dynũ eo. tit. potuit] Sed numquid mora semel cõmissa purgari potest? 2 Videtur quod non. 12. q. 2. longinquitate. q. 2. puella, de electio cum in cunctis. ibi. decurso tẽpore, de supplen negligen præl. licet. & ca. vlt. ff. de actio. & obliga. l. traiectitiæ. C. de contrahen. & committen. stipul. magnam. Contra quod possit purgari. 18. dist. cap 1. vbi de hoc, & 100. dist. quoniam de supplen. negligen præl. litteras, de elect quod sicut. in fi. de reb. eccles. non alie. si quis presbyterorum. de loca. & cõduc. propter. in fi. & c. potuit. in fin. vbi de hoc, & de elect. c. vlt. ff. si quis cau. l. & post tres. ff. de peri. & commo. rei vendi. l. 1. C. de fideius sancimus, supra eo. li. de præben. si tibi. Solu. dic quod vbi dies præfigitur a canone vel lege pœnam imponente, mora purgari non potest: pœna n. semel commissa non purgatur, & sic intelliguntur prima iura, & hæc regula, & hoc est verum, nisi eadem lege vel alia, vel canone caueatur in eo casu moram posse purgari, & pœnam euitari: & sic intelligantur contraria. Lex autem illa, & si post tres, loquitur de præparatorijs iudiciorum, in quibus mora bene purgatur, vt ibi, cũ suis similibus: sed post litem contestatam nõ purgatur. ff de verbo. oblig l. si insulã, multo ergo minus purgabitur pœna semel cõmissa, nisi forte fingeretur nõ fuisse in mora. 2. q. 6. biduum, de iudicum. Bertholdus. ff. de in integr. resti. l.

Morosus quis dicatur.

1 Et sic sibi non nocet: & hoc verum: nisi eẽnt socij. ff. de duo. re. d. l. pe. sm Dy. secundum quẽ sibi imputet casus in societate participando, debuit. n. cogitare hoc euenire posse. ff. de 9 di. inde. l. indebitã. ff. loca. l. si quis domum. Io. And.

2 Bar. in l. in sulam. ff. de ver. ob. ca potuit. de loc.

diuus, sicut. n. a pœna canonis non appellatur. sup. de appellat. consuluit 3. & c. quia nos, nec pœna legis vt ff. de verb. sig. si qua pœna. sic nec purgatur, vt sup. dictum est, & hoc not. Gar. supra eo. lib. de ele. cupiẽtes. §. quod si per 20. & Ioan. And.

3 Vide quod ibi notatur in glo. priuato.

REGVLA XXVI.

EA † quę fiunt bà iudice, si ad eius non spectant, non subsistunt.

E A quæ fiunt.] Casus figuratur primo per capitulum, quorum vices. 67. distinct. hoc modo. Ponamus quod aliquis simplex sacerdos, vel alius constitutus in dignitate: puta archidiaconus, decanus, vel cantor, non tñ episcopus, ordinauit aliquẽ in diaconum proferendo verba apta ad talem ordinẽ, vtrum iste sic ordinatus receperit talem ordinem? Respondet quod non: quia potestas ordinandi clericos non dependet ab ordine sacerdotis, nisi fuerit eps. Vel sic: Ponamus, quòd aliquis simplex sacerdos non eps protulit ista verba apta ad conficiendum chrisma: vtrum conficiat? Rñdet quòd non: Idem est de consecratione monialium: & generaliter cum quis facit ea, quæ nõ spectant ad officium suum: illa per eum facta viribus non subsistunt. Item possent poni alij casus: videlicet per capitulum, indulgentiæ, de pæniten. & remis. eo. lib. supra Aliquis eps vel archieps concessit subditis suis porrigentibus manus adiutrices ad aliquod pium opus, centum dies indulgentiarũ: vtrum valeat talis concessio indulgentiarum? Certe non: quia ad officium epi vel archiepi spectat solum dare xl. dies indulgentiarum, & non centum.

† Facit hæc regula, vt citatus corã iudice incõpetẽti nõ teneatur cõparere: si stat quod nõ iurisdõne. Bar. in l. cõtumacia. §. cõtumax. ff. de iud. quod quo lati' hic per Fran.

[Prima gl. dicit primo vnde sumpta, & ponit exempla: secundo dicit regulam ẽt in bono quod fit, locum habere: & quòd loquitur in aliàs iudice: tertio qrit, & ponit duas opiniones contrarias: quarto signat cõtrarium, & soluit: quinto dicit regulam non loqui in spiritualibus, quæ dependent ab ordine]

b ¶ Ea quæ fiunt.] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eo. ti. l. factum a iudice. Pone casum 68. dist. quorum vices, vbi simplex presbyter ordines conferendo, chrismando, virgines consecrando, nil agit. Item supra eo. lib. de pænit. & remis. indulgentiæ, vbi non tenet indulgentia data ab epo vltra tenorem concilij generalis. Ad idem ff. de iurisd. omnium iudicum l. vlt. vbi dicitur, extra territorium ius dicenti non pareatur impune. idem si supra iurisdõnem suam velit ius dicere. Et habet hæc regula locum ẽt cum bonum est id qd facit iudex: tñ ex quo ad eius non spectat officium viribus non subsistit: pone exemplum 96. dist. bene quidem: bonum. n. est statuere res ecclesiæ alienari non posse. 12. q. per totum 2. de reb. eccle. non ali. per totũ: tñ statutum Imperatoris super hoc non valuit, quia ad eius non pertinebat officium, vt ibi. Ad idem de appel dilectus. ibi. n. officialis archiepi bonum & æquum decreuerat: tñ quia id ad suum non pertinebat officium ratione appellationis interpositæ ad Papam, non valet quod fecit: generale. n. est, quod non sufficit bonum facere, nisi & bene id fiat. 16. q. 1 monachi 2. de postul. c. 2. ff. de re mili. l. 3. §. in bello, & facit 23. q. 5. relegentes, & de collusi. c. 1. & quod ibi not. Et quod dicit regula, ea quæ fiunt a iudice: aliàs subaudi: nam in eo quod facit non pertinens ad officium suum, nõ dicitur iudex, sicut ergo procurator fines mandati nõ debet excedere, sic nec iudex fines iurisdictionis, & hoc dico, siue sit ordinarius, siue delegatus, siue arbiter: saluo eo quod de prorogatione not. sup de offi. de leg. P. & G. Quæri solet, si iudex, qui de decem tantum potest iudicare, iudicat de xx. an valeat sententia in decem Dixit Ioan. quod non: 4 quia res iudicata non põt pro parte tenere, & pro parte non tenere. ff. famil. ercifcun. in hoc iudicio, & hoc ipse not. 2. quæstio 6. §. diffinitiua. ver. cum certa ratione. in fine. Ad contraria ibi signata 12 quæstio. 2 si quos de seruis. C. de donat. sancimus, potest responderi id speciale fauore donatio-

4 Vr de mẽte Ph. hic: cum quantitates sint diuisibiles. ad bo. l. 1 § si stipulanti. idẽ Fran. Aretin. ad eũdem in l. consulta diualia. C. de test.

donationum. Ad decre. de arbit. cum tempore. de præben. dilectus. potest dici, quòd ibi sententia continebat plura capitula: vnde in vno potest tenere, in alio non: hic autem continet vnum tantum, & cum Ioan. concor. Accur. 1 ff. de iurisdict. omnium iud. l. vlt. Hug. tamen & Lau. tenent contrarium, scilicet, ꝙ sententia bene tenet in decem, & dicũt sententiam rescindi tã tum in superfluo, & hoc no. ex verbis illius ver. cum certa. dum dicit, ꝙ contra ius gestũ videtur. C. quando pro uo. non est neces. l. certa. & pro eis facit quod not. de don. Apostolicæ. & reg. inf. eo. vtile. & quod ibi dicam. pro Io. optime facit prędict. decre sup. eo lib. de pœn. & remis. indulgentiæ. Pro Hug. & Lau. sup. eo. li. de arb. c. 1. ff. de arbi. l. idem. §. si plures. Et facit hæc reg. pro his quæ dixi sup. eo. quod quis mandato. Ad primũ casum cõtra 95. dist. c. 1. vbi presbyteri chrismabant 2 in fronte. Sed illud ad tempus à Greg. fuit specialiter cõcessum, & dic vt ibi: & tunc ad eorũ spectabat officium: & si non ex ordine, ex demandatione, & vide quod de hoc not. de conse. d. 5 manus, in vlt. gl. Nec habet locum hæc regula in spiritualibus, quæ potius dependent ex potestate ordinis q̃ iurisdictionis. Hinc est, ꝙ si eps, qui hoc potest ex ordine, consecret alienam ecclesiam vel altare: vel ordinet alienum subditum, ꝙ non potest ex iurisdictione: consecratio tamen & ordinatio bene tenet: licet ordinatus executione careat. 7. q. 1. eps in diœcesi. de tẽp. or. quod translationem. & dixi s̃. eo. ratũ. Io. An. a ¶ Non spectant.] 3 & hoc constat. facit ff. de re iu. cõtumacia §. contumax non videtur. vbi vero dubitatur, tenetur quis ire allegaturus priuilegium. ff. de iud. si quis ex aliena. secundum Dynum: quod dic vt not. de accu. veniens. & in gl. fi. Io. And.

1 Qui tñ nu not. C. de re iud. l. 2. Ioan. An.

2 Vide s̃. ci. Tr. ses. 7. de con fir cano. 3.

3 Hæc glossula ex nouel la Io. An. huc fuit translata.

4 Phi. hic docet pręsumptiones doli. Dy. Io. A. petũt, an cõpromit tẽtes possent s̃ pactũ petere reductionẽ ad arbitriũ boni viri, quęrit Io. And. an notoriũ priuilegiũ, & quid de renuntiãte foro ordinarij. Font.

5 Dyn. de iniuria ponit exem plũ per l. 1. ff. de iniu. §. vsq; adeo. de dol ponit p l. 3. ff. d̃ lib. hom. exhi. §. si qais volentem. Ioan. An.

... ctant a officium, viribus non subsistunt.

¶ Idem.

REGVLA XXVII.

Scienti b & cõsentienti non fit iniuria, neque dolus.

¶ Idem.

REGVLA XXVIII.

Quæ c à iure communi exorbitant, nequaquam ad consequentiam sunt trahenda.

Scienti & consentienti.] 4 Casus in hac regula figuratur per l. 1. ff. de actio. emp. & vẽ. & pro intellectu huius casus est pręsupponendum, quòd quando venditor vendit aliquam rem, debet pdicere emptori onera ordinaria illius rei: aliàs teneretur ipsi emptori. Sed ponamus, ꝙ tibi emptori stipulanti vẽdidi domũ meam quæ debebat seruitutem domui vicini mei, forte seruitutem stillicidij recipiendi, vel altius non tollendi, vel aliquam aliam seruitutem: & tu emptor sciebas bene: ꝙ domus mea debebat istam seruitutem: ego autem sciens, ꝙ esses informatus de ista seruitute, non pdixi tibi illam seruitutem in venditione facienda, vtrũ possis agere contra me actione ex empto, vt diminuam tibi de precio quantum minus valet domus tibi vendita propter illam seruitutem? Respondetur ꝙ non: quia eras informatus de ista seruitute: ideo non erat opus ꝙ vlterius de ea te informarem: quia scienti & cõsentienti non fit iniuria, neque dolus.

[Prima glossa primo dicit vnde sumpta: & ponit exẽpla: secundo supplet de scire debente: & dicit in regula principium ponderandum: tertio ponit rationem regulæ: & notat copulam: quarto successiue signat: & soluit tria contraria.

b ¶ Scienti.] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eo. tit. l. nemo videtur fraudare eos qui sciunt & consentiunt. Pone casum in ingenuo, qui sciens & consentiẽs cõtraxit matrimoniũ cum serua, vel econtrario. 29. q. 2. si quis ingenuus, & c si fęmina. In clericis, qui scienter & voluntate iocosa se adinuicem percutiunt. s̃. de sent. exc. cap. 1. Item eo, qui sciebat rem quam emebat seruitutem debere. ff. de actio. empt. & ven. l. 1. in fi. 5. Et concordat ad hanc regulam l. eo. cum qui certus. Et quod dicit hæc regula, scienti, dic vel scire debenti. ff. de ęd. edic. l. 1. §. vt intelligatur. Ad hoc 16. distinct. quod dicitis, supra de cler. excommu. Apostolicæ. sup. ꝙ me. cau. c. penult. in fi. Item dic scientia a principio: secus si ex postfacto. 6 ff. d̃ ædil. edi. l. iustissime. §. vlt. Et no. ꝙ dolus malus est omnis calliditas, fallacia, machinatio ad circunueniendum, fallendũ, decipiendũ alterum adhibita, secundum Labeonem. ff. de do. ma. l. 1. §. 1. sed sciens non circunuenitur, fallitur, vel decipitur: ergo sibi non infertur dolus. Ergo inductus ad clericatum, vel monacharum non dicitur dolum passus, quia non est deceptus. 20. q. 3. constituit. vbi de hoc, & de conuer. coniu. dudũ. in fi. & quod dicit hæc regula non inferri dolum scienti & volẽti: verum est vt ex eo agi possit: infertur tñ ita, quod nascitur ex eo actio per exceptionem elidenda ff. de fur. inter oẽs §. vlt. & penult. Et not. ꝙ hæc regula formata est copulatiue, & non disiunctiue: vnde hæc duo coniunctim requiruntur. s. ꝙ sciat & consentiat: scienti. n. & non cõsentienti bene infertur iniuria & dolus. 15. q. 1. illud cũ similibus, ad hanc regulam signatur contra, de sen. exc. contingit 1. ibi: huius manus iniectior & si non violentia, tñ iniuriosa noscitur. Sol. non est iniuriosa, qui iniuria fit ipsi clerico volenti, vt hic: sed est iniuriosa, quia fit iniuria toti ordini clericali: & ideo ibi sequitur, cum canon ille, &c. & ibi de hoc. Item s̃. C. de rapto. vir l. vnica, vbi si rapio virginem etiam volẽtem teneor. Sed hoc ideo: quia id voluit persuasione dolosa, quod plus est, quàm violentia. 7 ff. de ser. cor. l. 1. § persuadere. Item contra. C. de fur. & ser. corrup. l. si quis seruo. ibi sciẽs & consentiẽs agit furti & ser ui corrupti. Solu. de rigore & rei veritate illi scienti & consentienti non fuit facta iniuria: tñ de quadam æquitate agit, ac si iniuria vel dolus sibi fuisset illatus, vnde nec furtũ fuit ibi factum, nec seruus corruptus: ex æquitate tñ agitur de vtroq;. 8 & facit hæc regula ad id quod dixi sup. eo. possessor malæ fidei, ad fin.

Quæ a iure.] Casus figuratur per capitulũ, quãto. sup de iudi. in anti. Laicis concessum est per ecclesiam, vt quamuis laici essent incapaces iuris spiritualis, & ei annexorũ, vt possent iuspatronatus possidere: (quatenus ipsi inducerentur ad fundandũ, vel ædificandum, aut dotãdum ecclesias) vt clericos idoneos in illis ecclesijs possent præsentare diœcesanis, qui diœcesani ad præsentationem patroni illos instituerent: Sed vtrum laici possint extendere illud priuilegium ad hoc vt possint cognoscere de causis annexis causis spiritualibus? Est ibi textus, quod non, quia ista concessio facta laicis est exorbitans a iure communi: Et illa quæ exorbitant a iure communi, non sunt trahenda ad aliquam consequentiam.

[Prima glossa dicit primo vnde sumpta: & ponit exempla: secundo dicit idem in ampliando: tertio soluit quæstionem.]

c ¶ Quæ a iure.] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eo. tit. l. quod cõtra rõnẽ. Pone casum 16. q. 1. hinc est ẽt. sup de priui. sane. ff. de consti. prin. l. 1. in fin. Et concor. ad hanc regulam inf. eo ꝙ alicui. &c. in argumẽtum. Potes igitur intelligere hãc regulã in priuilegio, vt sup. quia singulorum priuilegia legem cõem non faciũt. 25. q. 2. non exemplo. Item in iure pone casum in Velleiano. nã regulariter quilibet intercedendo obligat: fallit in muliere, hoc ergo nõ trahit ad consequentiã. 9. Et idem in similibus, & vide ꝙ dixi sup eo. priuilegium. & quod not. de priui. sane. & nota, ꝙ sicut ea q̃ exorbitant a iure communi, ad consequentiam trahẽda non sunt vt hic: sic nec amplianda, sed restringẽda vt sup. eo. li. de fil. presby. is qui. in fi 10. ad idem s̃. eo. odia.

6 Idẽ Dy. p modũ obiectio nis. Ioã. And.

7 Idẽ hic Dynus.

8 Propter delictũ: & q̃ a res est pernicioſi exẽpli, & ibi vide Paulũ de Castro.

9 Scilicet ad viros in quib. esset eadem facilitas q̃ in mulieribus. Ioã. And.

10 Per q̃ ponebat hic Dyn. exemplũ sed ĩpropie, vt patet ex gl. Ioan. And.

odia. Item licet fauorabile priuilegium amplietur, vt ibi: non tamen ad consequentiam trahitur, vt hic. Et facit hæc regula ad quæstionem qua quæritur; An fratres Eremitani, vel fratres sancti Augustini, & alij religiosi Mendicantes, & non Mendicantes cõprehēdātur cõstitutione illa extrauaganti nouiter edita p̄ Bonifaciū Papam octauū, quæ incipit: super cathedram præeminentiæ pastoralis, quæ habetur in cle. de sepul. dudum. in qua exprimuntur solummodo Minores & Prædicatores. Et quidquid alij dicant, dicendū est, ꝙ nō extendit̄ ad alios religiosos Mēdicantes vel non Mendicantes, vel ad seculares clericos, sed solū Mino res & prædicatores amplectitur: tum quia intentio Papæ vr̄ hæc fuisse, vt p̄ verba ipsius constitutionis apparet: tum quia exorbitās est a iure communi illa constitutio, & ideo ad cōsequētiam nō tra henda nec amplianda,, vt hic. vult. n. illa constitutio dari quartā, ēt de his, de quibus de iure dari non debet: sicut de ornamentis relictis p̄ fabrica, anniuersatio xx. xxx. & sic de singulis: puta relictis pro luminaribus, vel certis p̄sonis. de testa. c. vlt. de ver. sign. ex parte ȝ. dicā ergo illa iura mutata & correcta per constitutionē 1 solū quoad expressos in ea: quo ad alios remaneāt adhuc ipsa iura. Correctio. n. iuriū est vitanda. s̄. de ele. ecclesia vestra 2. cū si. In talibus. n. non arguimus de similibus ad similia, & cōcordat ꝙ dicā ȷ̄. eo. in pœnis. & facit ad hoc optime s̄. eo. lib. de ele. statutū. & de reg. constitutionē. & ita pronuntiatū fuit per profundissimæ scientiæ, & bonæ memoriæ virum dominum Ioannē de Monte Murlo: & per me in quadam quæstione, qua fuimus ad consulendum assumpti.

muni exorbitant a nequaquam ad consequentiam sunt trahenda.

¶ Idem.

REGVLA XXIX.

Quod † oēs tangit b debet ab omnibus approbari.

¶ Idem.

REGVLA XXX.

IN † OBSCV-

a ¶ Exorbitant.] quasi 2 deuiant vel discordāt: & idē verbum in decret prima, de fili presb. s̄. eo. lib. quam alleg. glo. Ioan. And

Quod omnes tangit.] Casus figuratur multis modis, s̄m glo. Primo, per c. 1. 66. distin. Ponamus, ꝙ aliquis fuit electus & cōfirmatus in archiepm alicuius prouinciæ: qui quidē electus & cōfirmatus petijt munus cōsecrationis: q̄ritur, qui debent esse p̄sentes in cōsecratione faciēda? R̄ndet. ꝙ oēs suffraganei suæ p̄uinciæ, qa illud negotiū oēs tangit: iō debebat ab oībus approbari. Itē pot poni casus per c. quia p. p. de elect. in ant. Ponamus, ꝙ vacante ecclesia Pictauē. canonici illius ecclesiæ voluerunt p̄cedere ad electionē futuri p̄lati. Sed q̄rit̄, qui debent adesse in electione facienda? Dr̄ ibi, ꝙ omnes canonici illius ecclesiæ: & si sint aliqui absentes, debent vocari: quia cū illud negotium omnes tangat, debet ab omnibus approbari ¶ Pro declaratione istius regulæ vr̄, ꝙ illud ꝙ omnes tangit, non dēt ab omnibus approbari: Et Arguitur de toto titulo de his quæ fiunt à maio. par. c. in antiq. vbi dr̄, ꝙ talia possunt expediri per maiorem partem capituli: & tamen tale negotiū tangit omnes. Itē arguitur de l. maiorem. ff. de pact. vbi dr̄, ꝙ si aliquis debitor velit facere cessionem bonorum, non est opus ꝙ omnes creditores conueniant ad videndum fieri cessionē bonorum, sed sufficit ꝙ vna pars cōueniatur: & alia parte creditorum inuita admittetur ad cessionē bonorū faciendam. Glossa soluit dicens, ꝙ aliqua sunt q̄ pertinēt pluribus vt vniuersis: & in istis ea q̄ fiunt a maiori parte capituli valent, etiam altera parte contradicente: nisi contradicatur ex aliqua causa rōnabili: secus si illa essent explicanda ex mera voluntate: qa tunc deberent omnes consentire, in cap. cum omnes, supra de constitut. in antiquis. Alia sunt q̄ pertinent pluribus, vt singulis: & tunc omnes debent cōsentire. l. si per fundum. ff. de serui. rusti. prædio. fallit in pluribus casibus. Primo, fauore liberationis. l. maiorem. ff. de pact. Item in arbitris fauore litium dirimendarū: si fuit compromissum in plures arbitros, valet sententia facta a maiori parte. Item si pluribus patronis competat ius patronatus, præsentatio facta a maiori parte valet propter fauorem ecclesiȩ: ne ecclesia patiatur detrimentum propter longam moram & vacationē.

[Prima glossa primo ponit exempla, & in fine reassumit primum exemplum, secundo signat contrarium, & remittit: declarat incidens contrarium: & ponit ius nouum: tertio arguit ad quæstionem: ponit opiniones contrarias, & secundū reprobat.]

b ¶ Quod omnes tangit.] 3 pone casum in archiepiscopo cōsecrando ab omnibus suffraganeis. 66. distinc. cap 1. In electione faciēda ab omnibus canonicis. de electio. quia propter in antiquis. In concedendo haustum aquæ: in quo omnes vocandi sunt, qui ius hent. ff. de aqua plu. arcen. l. in concedendo. ad idem 54. distinctio. c. 1. 8. quæst. licet. de tempo. ordina. si archieps. C. de authen. præstan. l. vlti. ff. de adopt. l. nam ita diuus. nam sic qui læduntur, vocandi sunt in confirmatione adoptionis, vt ibi. Et not. ꝙ dicit id q̄d tāgit omnes, debere approbari ab omnibus: ergo non valet quod facit maior pars, & sic contra 65. dist. c. 1. supra de his quȩ fiunt a maio. par. c. 1. & ad munici. quod maior. Sol 4 Aut competit vt singulis, aut vt collegio ꝙ prosequere, vt not. per Bernar. & Innocen. de cōstitu. cum omnes. Fallit autem hæc regula in casu. Instit. de re. di §. religiosum. versi. in commune, 5 vt not. in prȩdi decret cum omnes. Ad id quod supra dixi, ꝙ sufficit quod facit maior pars collegij, contradicit decre. de re iudi. cum olim in fine. ibi, plena omnium qui p̄sentes fuerint, &c. Sed ibi subauditur, vel maioris partis, vt ibi not. in vlti. glo. nā illud dicuntur omnes facere, quod facit maior pars. 6 56 distinct. Apostolica. de electio. cum inter canonicos. in princi. ff. de munici. quod maior. interdum tamen requiruntur duæ partes. de electio. licet. & eo. tit. scriptum. cū similibus. supra eo. lib. de cleri. ægrot. c. vnico cum concor. Et facit hæc regula in argumentum ad id de quo olim dubitabatur, an in electione inferiorum dignitatum, vel canonicorū vocentur absentes: & videbatur quòd non p̄ prædict. decret. cum olim. in fine. hodie determinatū est supra eo lib. de præben. cum in ecclesijs. Item est argumen. ad quȩstionem, an Papa possit statuere inuitis acolytis, ꝙ ipsi contineant. & hæc quæstio not. 32. distin. proposuisti. & dixit ibi Ioan. ꝙ non: quia castitas suaderi potest, non imperari. 32. quæstio. 1. integritas. Bartho. Brixien. ibi contra, cuius dictū penitus est falsum, nisi intelligas de promouendis: sed ipse de p̄motis etiam intellexit, vt eius verba demonstrant. Monachis autem professis, qui renuntiauerunt propriæ voluntati, austerior regula posset indici, etiam ipsis non approbātibus, secundum Innocent. qui hoc not. de regula, super eo. Et est satis expressum supra eo. li. de statu regula. cap. vnico. ibi monialibus indicit austerior vita: licet non possit sine omniū voluntate ordinem mutare. de his quæ vi metu cau. fi. c. pen. Et no. ꝙ secundum primum casum quem posui, archieps de iure consecrandus est ab omnibus suffraganeis: Papa tamen sibi hoc vsurpat, 7 secundum Ioann. qui hoc not. 24. q. 1. pudenda. & 51. dist. qui in aliquo.

In obscuris.] Casus in hac regula primo. figurat̄ p̄ cap.

---

† Io. An. & Phi. q̄ runt, an valeat statutū non vocatis absentibus, illis tū p̄iudiciabile.

1 Vide de hoc in 3. glo. & in pall. cle. dudū §. hmōi. in gl. vt patet. Io. Andr.

2 Hȩc glossula. Ex nouella. l. An. huc fuit trāslata.

† Dy. declarat hāc regulā in 5̄. ǂtib. i. vltimis volūtatibus & indelictis, q̄ vltimū p̄sequitur Phil.

3 Dyn. ponit exēplū p̄ l. receptū. ff. de ser. rusti. p̄dio. I. A.

4 Idē Dy.

5 Ad idē ff. de re. lig. si plures. facit ēt, ff. de pac. maiorē. de cura. fur. cōsil. §. fin. vbi sufficit alteri' auctoritas Dy.

6 Nisi dicat̄ neminē discrepāte. Car. in cle. 1. de reb. eccl. non alie.

7 Recti' dixisset hoc Papȩ cōpetere suo iure, & ei' auctoritate cōcessū suffraganeis, vt ipsi archiepm cōsecrēt, vt patet p̄ c. si archieps. ex. de tē. or. nec c. q̄ in aliquo. 51. dist. & c. pudēda. 24. q. 1. dicūt q̄riū.

c.ex parte.ꝫ.de censib. & per l.nummis.ff.de lega.3.in c.ex parte, dicit. Ponamus, ꝙ in ciuitate Pictauē.sūt duæ mēsuræ, vna maior, alia minor: aliquis emisit votum, ꝙ tali ecclesiæ solueret tot mēsuras: puta sex sextaria frumenti, vel sex bossellos frumenti: est mensura maior, alia minor, & non declarauit aliter animum suum: videlicet ad quā mēsuram interdebat illud frumentum solui: sed locutus est indistincte. quæritur, ad quam mensuram debet solui huiusmodi frumentum? Rñdet ꝙ ad minimam mensuram: quia in obseruis minimum est sequendum. ¶ Item potest poni casus per dictam l.nummis. Ponamus ꝙ in aliqua regione habent locum noua scuta & antiqua: aliquis in testamento suo legauit Titio decē scuta: quæritur, q̄ scuta videantur legata ad hoc, ꝙ hæres possit cōpelli ad soluendum illa scuta? Rñdet ꝙ videntur legati nūmi minoris valoris: & sic legata videntur scuta noua: & non vetera: nisi aliàs appareret de voluntate testatoris tacite vel expresse: quia tunc ad ipsam esset recurrēdū: sed quando non potest coniecturari mens ipsius testatoris, in dubio habet locum ista regula.

ris a minimum est sequendum.

¶ Idem.

[Prima glossa dicit vnde sumpta, & ponit exempla. Secundo ponit præambula regulæ & ipsius rōnē. Tertio signat contrariū de mediocritate sequēda: Remittit, soluit, solutioni obijcit, responde, & declarat.]

a ¶ In obscuris.] Hæc regula sumpta est ex l.ff eo.tit.semper in obscuris.& l semper in stipulationibus. Pone casum supra de censib. ex parte. vbi in dubio nō cōpelūtur soluere vota ad maximam, sed ad minimā mensuram. ad idem ff.de lega.3.nummis. vbi nummis sic in genere legatis debentur minimi. Circa hanc regulam not. ꝙ in obscuris non statim inspicimus qđ est minimum: immo inspicimus primo quod est verisimilius & quod plerumque consueit fieri, vt ꝫ.eod.in spicimus.cum suis concor.& ff.eo.tit.l in obscuris inspici.& si hoc scire non potest, 1 tunc inspicimus qđ est minimum, vt hic. Primo ergo inspicimus quod expresse agitur: puta x lib. Bonon. vel quod agitur tacite. 2 Tacite dico, vel ratione rei q̄ vēditur x.lib. vel rōne ꝑsonæ, vel rōne cōsuetudinis. vltimo, quod est minimum, vt hic. & est simile quod dixi supra.eo.cū sūt partium. Et potuit esse ratio huius regulæ: qa de minimo non est dubium sensisse: quia si intelliexit de maximo, ergo de minimo: quia plus includit sub se minꝰ sed non econuerso.& de hoc dicam ꝫ.eo.plus semper Alibi tamen habes argumēta de mediocritate spectāda.10.quæst. 2. hoc ius de offi. custo. c.1.& est expressum ff.de leg.1.l.legato.in prin. vbi de hoc.3 ff. de auro & argento leg. qui lancem.C.de dona.si quis argētum.§.si vero. & §. sequen. cum simil. vide de censi. quanto.in 3 glo.& de fili presbyter.litteras.in vltima glo. Et potest dici, ꝙ in speciebus & artificijs medium inspicimus, vt not.ff.māda.l.fideiussorem.& sic intelligantur illa iura. In quantitatibus autem iniicimus quod est minimum, vt supra dixi: & in prædict.l.fideiussorem.& ff.de leg.1. apud Iulianū.§.scio ex facto. quæ videtur contraria est supradictam solutionē: nā ibi legato fundo, si duos fundos habebat testator, debetur minimus si non apparet de quo senserit: sed ibi non erat medium. Et aduerte: quia vilissimum hominem habere nō expedit: & ideo legato vel promisso homine, mediocris debetur, vt in prædi.l.legato. Sed villissimos nummos habere nobis expedit: vnde ēt bagatinos, vt in prædicta l.nummis.& vile triticum, vt prædi.l.fideiussorē.& ideo in his debetur minimū. Item habet locum hæc regula in pœnis vt ꝫ. eo.in pęnis. vt ibi dicam.

1 Idē hic Dy. ꝑ modū obiectionis. Io. And.

2 Vide ꝙ post. Dy. dicā ꝫ.e. in spicimus. in text. & sup si.gl. Ioan. A.

3 Et distinctionem ibi positā plene ꝓsequitur hic Dyn. tractās ēt plene qñ ī ɔtracti bus, & qñ in delictis locū hēt hæc regula, &c.Io.A.

Evm qui certus.] Casus potest figurari primo ꝑ c.si duobus.de ap.& per l.1.in fi.ff.de act.emp.& ven. Dr in illo c.si duobus. ꝙ duō litigabant corā epō Pictauen. vel eius officiali: qui tulit sententiam diffinitiuā causa huiusmodi: a qua sententia ambæ partes appellauerunt (quod potest fieri: quia forte reum condēnauit in principali, & ipsum absoluit ab expēsis & sic actor appellat, eo ꝙ iudex reum nō cōdemnauerat in expensis: & reus appellauit, eo ꝙ iudex eū cōdēnauerat in principali:) Vnde appellauit ad archiepm Burdegalen. alius ad Papā: Ille qui appellauit ad Papam appellationem suam reuelauit coram Papa, alius coram archiepō: Iste qui reuelauit appellationem suam coram archiepō Burdegalen. fecit citari suam partem aduersam, & archieps sciebat, ꝙ ipsa pars aduersa appellauerat ad Papam. Hoc non obstante: quia ipsa pars non comparuit, archieps illā excōicauit: vtrū valeat snīa archiepi? Rñdet ꝙ non: quia ex quo sciebat talē appellasse ad Papā: & sic ad maius tribunal, non erat amplius certiorādus; secus si ignorasset. Et hoc colligitur quid prodest mittere exoniatorē: qa si alqs fuit exoniatus, & iudex faciat ꝓcessum ꝫ impeditum & exoniatū, non valet processus, aliàs si non misisset exoniatorē, teneret processus: sed postea probato legitimo impedimento veniret rescindēdus. c. venerabilib. ꝫ.de sen.exc eo.lib. ¶ Itē in l.1.ff de actio.empt.dr, ꝙ si qs vēdat mihi aliq̄ rē debentē seruitutē, vel alia onera, dēt me emptorē certiorare de oībus onerib. ordinarijs: aliàs possū agere ꝫ ipsum, quā do minus fuissem rē ipsā empturus. Sed qđ: ponamus, ꝙ ego sciebā onera illius rei: & ꝙ res ipsa debebat illā seruitutē: & vēditor nō me certiorauit: vtrū possim agere ꝫ vēditorē actione ex empto, vt restituat mihi partē ꝑtij, quāto minus fuissem rem empturus, si me certiorasset de illis oneribus? Respondet quod nō: quia qui certus est, certiorari non debet. ¶ Glo arguit de c. cum inter vniuersas. supra de ele. vbi dicitur, quòd licet canonicus sciat mortē ꝑlati, tñ est vocādus, vt ponamus sic: Ecclesia Pictauen. vacabat per mortē vel renuntiationē: scio illam vacationem, non compareo ad electionē: etiā canonici non vocauerunt me: certū est, ꝙ possum prosequi contemptum: & licet sim certus, tamen sum ad hoc certiorandus: Respondetur, ꝙ non sum certiorādus de vacatione, vel morte ꝑlati. cū sciā illam vacationem; sed sum certiorādus de die assignata ad electionem faciendam: ideo absentes sunt vocādi ad electionem, licet sciant vacationem.

REGVLA. XXXI.

Evm † qui certus est b certiorari vlterius nō oportet.

† Not. hanc regul. ꝙ ubi dāt sciētia & certitudo, ibi denūtiatio nō est necessaria, đ qua ui de plura hoc loco ꝑ Ph. Frā.

[Prima glossa primo ponit exempla. Secundo supplet de illo, qui certus esse debebat. Tertio tractat de canonico, qui sciebat ecclesiam vacare: & allegat cōcordantias ad regulam: Quarto arguit ad q̄stionem.]

b ¶ Eum qui certus est.] 4 pone casum 11.dist.c.vlti. ver.sæpe dilectionem tuam, &c. supra de appe.si duobus. In archiepiscopo, qui sciens illum excommunicauit, qui appellauerat ad Papam. ff.de act.emp.& ven. l.1.in fine. In eo qui sciebat rem quā emebat seruitutem debere, quia nō aget ex empto quāto minoris, 5 vt ibi.& facit supra eodem.scienti & quod ibi dixi & not.ff.eod.titu.nemo.videtur.& quod ibi dicit q certus est, subaudi vel esse debet: nam non est necessariū singulorum auribus intimari, qđ est publice promulgatum. 16. distin. quod dicitis. de postulat.prælatorū, c.1.ff.de insti.sed est & pupillus. licet autem canonicꝰ qui certus est de morte episcopi, de ipsius morte non debebat vlterius certiorari, vt supra de electio.cū inter vniuersas, tamen citari debet ad electionem faciēdam, vt not. Bernar. in dicta decreta. cum inter vniuersas. quod verum puto: nā qui certus est vt homo, certioratur vt iudex. 2. q. 1. multi. & interdū certꝰ adhuc certioratur ad cautelam, vt in prædicto c.11. distinct. c.vlti.& concilium indistincte dicit absentes vocādos qui sunt

4 Dy. ponit exēplū ꝑ l.1. ff.de ædi edic. §. aiūt.& §. si intelliga. & l. si tñ. §. ei q seruum vbi emptor si scit, uel scire dēt rei uitiū ꝑ uēditorē certificādus nō est. Io.A.

5 Qñ uēditor dēt emptorē de seruitute certificare, textus ē, & ibi Bar. ff. de euictio.. Phi.

qui sunt in loco, & c. de elect. quia pp. præterea licet sciat ecclesiam vacare, diem tamen assignatam ad celebrandum electionem ignorat: & ideo vocandus 1 est, & dies notificādus, argu. ff. de adul. l. denuntiasse. concordat ad hanc regulam sup. de rescr. ab excōmunicato. ibi, qui de facto suo certus, &c. & de loca. & conduc. potuit. ibi dies statuta interpellat sine alia hominis requisitiōe, vt supra eo lib. de electio. cupientes, circa principium, ibi, vel post obtentam de ipsorum electione notitiam, &c. Et est hæc regula in argumentum ad quæstionem qua quæritur, an is, qui ingressus religione in fine anni exiuit, si iterum eandem religionem ingrediatur, an debeat habere annum: & satis videtur, quòd non per hanc regulam: nisi conditio personæ, vel religionis mutata esset, & hoc tenet Bartho. Brix. in quæstionibus suis in quæstione quæ incipit: Aliquis intrauit monasterium. [Est venerialis 68. & idē Guliel. in Specu. de statu monachorum, versi. 38. & vide quod ibi dicam.

1 Vocandus ē vt eligat: vbi. n. vltra scientiā requiritur factū alicuius, ei denuntiandum est. Bar. l. 2. §. fin. ff. sol. ma. Phi.

ADDITIO. Qui sciebat rem quam emebat, seruitutem debere: non aget ex vendito quanto minoris, vt tactum est circa princi. huius gl. Si vero ignorabat, agit etiam si venditor sciens seruitutem vel vitium, dixit se nolle teneri nomine seruitutum, vel vitiorū: hoc. n. generale pactum non trahitur ad illa quæ venditor sciuit ff. de actio. empt. & vendi. l. hoc aūt, & facit quod ibi not. Dynus, & dixi post Vin. de pœniten. remis. cum infirmitas, in fine, & vide in Spec. de empt. & vend. §. videndum. versi. quid si venditor e qui. & versi. sequen. Aduerte. Dynus signans l. denuntiasse. supra allega. ff. de adulte. pro contraria ad regulam: soluit quod in his quibus necessaria est denuntiatio, non sufficit scientia, vbi vero sola scientia est de substantia, non requiritur denuntiatio, &c. Io. And. Phil. Francus.

¶ Idem.

REGVLA XXXII.

NOn licet a actori, quod reo licitum nō existit.

NOn licet actori. 2] Casus in hac regula potest figurari per c. prudentiam. supra de mutuis petitio. in antiq. Ponamus, quòd a sede Apostolica impetraui rescriptum delegatorum ad aliquos iudices in causa, quę sperabetur moueri inter te & me: & fuit commissa causa ipsis iudicibus cum clausula, remota appellatione: Coram eisdem iudicib. conueni te: & obtuli libellum meum: Cum restaret per te, reum respondere meo libello: voluisti me reconuenire: & obtulisti mihi libellum reconuentionis: lite contestata in tua cā recōuentionis: & concluso & renuntiato in causa, iudex tulit sententiam diffinitiuam contra me ad tuū commodum & vtilitatem: volui appellare: vtrū possim, & an sit appellationi meæ deferendum? Respōdetur quòd non: quia non debet licere actori quod reo licitum non existit.

2 Io. An. & Phi. dicūt captū in habitu laicali cōtinue gesto pducēte lrās, qb vocatr clericꝰ & canonicꝰ non pbare clericaturam. Alber. in l. nō dēt. ff. eo. ¶: secus si habitum laici nō gestasset. ex lris. d̄ transf.

[Prima glossa dicit primo vnde sumpta: & ponit exempla: Secundo dicit quare formatur regula. Tertio ponit quasdam differentias.]

a ¶ Non licet actori] Hæc regula sumpta est ex l. ff. e. tit. l. non dēt actori. Pone casum 4. q. 4. cap. 2. ibi, accusatores & accusati æqua audiātur rōne. sup. de mu. peti. prudentiā. vbi remotio applonis prodest reo vt actori, ad hoc C. de proxi. sacr. scri. in sacris 3. §. & qm. li. 12. [Dynus ponit exempla si reus post publicationē attestationum non producit testes. Item post litis contestationē non reuocatur, prouocator: ergo nec actor in auth. de test. §. illud coll. 7. ff. de pecu. post litē.] Et facit ad hanc reg. sup. eo. in iudicijs, & quod ibi dixi. Formata aūt fuit hæc regula per hunc modum: quia fauorabiliores sunt rei, q̄ actores: vñ si quid actori licet multo magis reo, qui fauorabilior est, vt sup. eo. tit. cū sunt. sed ea ratione qua parilitas est seruāda in iudicijs, vt in prædi. l. in sacris, & supra eo. in iudicijs. intelligatur idem iuris, & econuerso, vt non liceat reo, quod nō licet actori. Nota tñ quod reus maiores habet dilationes, q̄ actor, vt ff. de fer. l. vlt. & reus habet deliberatorias, & non actor, vt in auth. C. de lit. conte. auth. offeratur. canonizata 3. q. 3. offeratr. item si reus plures habet ordinarios, actor eliget vnum: 3 saluo eo quod de scholaribus dr̄ in constōne Friderici. C. ne fil. pro patre, authen. habita, & sic actor recuset ordinarium: quod non pōt reus s̄m leges, de hoc C. de iud. apertissimi. & C. de iur. omn. iu. l. nemo, sed s̄m canones bñ reseruatur ordinarius 11. q. 1. peruenit, de fo. com. si quis s̄ clericum, secundū formam decret. de appel. cum speciali, adhuc remanet differentia quo ad hæc: quia in pdicto casu actor vnū eligendo 4 reliquum sola voluntate recusat, quod non pōt reus: 5 immo necesse habet causam allegare & coram arbitris probare, vt in prædi. decret. cū speciali. & a principio habet proponi exceptio de suspecto, de hoc plene 3. q. 3. offeratur, de re iud. inter monasteriū. Ex superuenienti aūt causa reseruatur per actorem, & reum, de off. deleg. cām quæ, & c. insinuante, cum sim. Item reus de maiori excommunicatione excipit contra actorem, sed non actor contra reum, de iud. intelleximus. de exce. cum inter priorem. Item magis punitur contumacia actoris, quàm rei, quod probatur supra de do. & contu. causam quæ, & supra eo. tit. actor, qui, & idem in similibus. Et not. quòd si reus vult se onerare superflua probatione, mos ei gerendus est, vt ff. de prob. l. circa, & facit hæc regula.

3 Istud est regulare per l. cum clerici. C. de epi. & cl. gl. in uer. eilgat. cum no. supra de off. de le. l. 3. ff. de eo quod cer. lo. Ph.

4 Vel delegatum impetrando recusato ordinariū, tñ & qñque reus impetrat. s̄. de rescr. certū. & ibi dedi conco. in prin. Ioā And.

5 Et sic eo casu fallit regula. ff. eod. oīs definito. in prin. Io. And.

¶ Idem.

REGVLA XXXIII.

MVtare b consilium

MVtare.] Casus in hac regula pōt poni primo per c. publicato. de elect. in antiq. Vacāte ecclesia Pictauen. canonici illius ecclesiæ statim cōuenerunt in vnum pro electione futuri pastoris celebrāda: & ordinauerunt, quod ipsi procederēt ad electionem prælati per formam scrutinij: & elegerunt duos vel tres scrutatores ad recipiendum vota singulorū: scrutatis votis, & publicato scrutinio, aliqui canonici videntes se deceptos ob aliquam causam, volūt recedere à sua deliberatione, & volunt mutare consilium: Quæritur an possint? Certe non: & hoc per rationem hujus regulæ: q̄a quis mutare consilium nō potest in detrimentum alterius. ¶ Item potest figurari per l. per fundum. ff. de ser. rusti. præd. Ponamus quod sint plures habentes aliquem fundum communem, qui volunt imponere aliquam seruitutem in suo fundo: certum est, quod antequā valeat impositio seruitutis, requiritur quod omnes consentiant in impositione seruitutis. Sed ponamus, quòd aliqui istorum consenserunt in impositione seruitutis: cum postea dominus speraret habere consensum aliorum, primi volunt mutare suum consilium, & alij postea consenserunt: vtrum possint mutare suū consilium in præiudicium fundi dominantis? Dicitur ibi quod non, per rationem istius regulæ.

[Prima glossa dicit vnde sumpta & ponit exempla: & remittit ad regulam quòd semel. & ad casus ibi exceptos, alium addens.]

b ¶ Mutare.] hæc regula sumpta est ex l. ff. eod. tit. nemo pōt mutare. Pone casum in electione. 9. q. 2. dilectissimi. sup. de ele. publicato, & c. ab eo lib. 6. In eo, q̄ seruitutem cessit, qui mutare non pōt, licet nondum socij cesserint. ff. de seruit. rusti. prædio. l. per fundum. ad idē C. de neg. gest. l. vlt. ff. quorū lega. l. 1. §. pdest. Illa igitur regula sup. c quod semel intelligitur s̄m istā s. qñ ex mutatione voluntatis vel placiti alteri impedimentum vel detrimētum affertur, ut dixi: & fallit in casibus ibi no. Itē fallit in suo hærede abstinente, uel repudian-

repudiante: qui re adhuc in eodem statu manente adire pōt: vel tempus ad deliberandum petere. C. de repu. hære. l. vlt. ff. de iur. deliber. si quis suus. 1 [Eodem mō respōdetur ad l. ff. de col. bo. nonnunquam.] Et facit hæc regula ad ea quæ not. sup. de ele. in causis.

1 Gl. sequitur Phil.

a ¶ In alterius, &c.] a contrario 2 vbi alteri non præiudicatur, licet mutare. Et sic facit ad quæstionē domini mei, quam scripsi sup. cod. lib. de renun. c. 2. in glo. ex quisite. in fi. Ioan. An.

2 Hæc gl. de nouella Io. An. huc est translata.

quis non potest, in alterius a detrimentum.

¶ Idem.

GEneri.] Casus potest primo figurari per c. studuisti. de offi. leg. Sed ꝓ intellectu istius casus est primo præsupponendum ꝙ legatus de latere, vel etiam alius legatus Papæ habet ordinariam iurisdictionem in prouincia sibi decreta, & concurrit cum quibuscunque ordinarijs illius prouinciæ: ita quod potest adiri etiam in prima instantia.

CASVS. Ponamus, quod cum esset in hoc regno aliquis legatus Cardinalis qui dr̄ legatus de latere, & haberet ordinariā iurisdictionem in tota prouincia sibi decreta, Papa delegauit aliquā causam inter te & me epō Pictauen. quæritur, vtrum iste legatus de causa possit se intromittere: quia erat talis causa in qua quilibet poterat esse actor & reus? Respondetur, ꝙ ipse legatus non potest se intromittere: quia suæ generalitati derogatur per specialem delegationem.

¶ Item potest poni casus per l. sanctio legum. ff. de pœnis. Ponamus quod a principe emanauit aliqua lex, ꝑ quam generaliter imponitur pœna omnib. contrafacientibus, vel contrafacientes puniuntur ad arbitriū iudicis: Aliquis fecit contra aliquam legem antiquā, q̄ imponit specialem pœnam: vtrum illa noua pęna, quæ imponitur per legem nouam, extēdatur ad legē antiquam, quæ habet specialem pœnam? Rn̄detur ꝙ non: quia quis duplici pœna puniretur. Item quia generi per speciem derogatur: & ideo delinquens incurrit pœnam specialem & non generalem.

¶ Pro declaratione huius regulæ opponit̄ de c. ex parte. de offi. dele. in antiq. vbi est textus, ꝙ Papa mandauit alicui, vt mihi prouideret de tali archidiaconatu in tali ecclesia proximo vacaturo, in qua ecclesia erāt plures diaconatus: postea quidā alius a sede Apostolica impetrauit rescriptū & gratiam, per quam mandabat Papa cuidam executori, vt si talis vellet resignare suum archidiaconatum, reciperet illam resignationē, & illi pro quo scribebat, conferret archidiaconum: & sic pro illo Papa scribebat in specie, & pro me scribebat generaliter: & tn̄ ibi dr̄, quod si vacet archidiaconatus per resignationem, debetur mihi, & nō illi pro quo scriptum est in secundo loco: licet ego haberē generalem gratiam, & iste specialem. Item arg. de c. cum ordinem, de rescr. iuncto c. veniens, de pręscrip. & c. ex tua. de fil. presby. in antiq. ¶ Pro solutione istorū contrariorum respondet gl. quòd ista regula primo fallit in priuilegijs, vt si alicui concedatur priuilegium generale: postea concedatur cuidā alteri priuilegiū speciale contra illud priuilegium generale, nō valet priuilegium speciale, nisi faciat mētionem de generali, & sic ista regula non hēt locum in priuilegijs: sed hēt locum in rescriptis. Sed adhuc in rescriptis fallit, si rescriptum generale venit purificandum in specie, vt in c. ex parte. de offi. deleg. vt in primo contrario, litterę generales erāt purificandæ in primo archidiaconatu: & primus non erat consecuturus plures arcidiaconatus, sed vnum tantum Et sic proprie non est exceptio ab illa regula. Item in c. ex tua. de fil. presbyter. in antiq. dicitur, ꝙ Papa concesserat priuilegiū alicui epō, vt ipse eps posset dispensare cum filijs sacerdotum, vt ipsi licite possent tenere ecclesias, in quib. sui patres administrauerūt immediate: videlicet, vt filius posset habere illam ecclesiam, quod est cōtra ius: quia filius quantumcunque legitimus, nō potest tenere ecclesiā sui patris: sed eps (vt dictum est) habuerat priuilegiū vt ipse posset dispensare cum istis: Accidit ꝙ antequā eps vteretur suo priuilegio accessi ad Papā, & notificaui domino Papæ, ꝙ talis filius tenebat ecclesiam, in qua suus pater immediate ministrauerat, quare petebam & supplicabā, vt Papa de illa ecclesia dignaretur mihi prouidere: vnde Papa dedit mihi executorem, cui mādauit, vt ipse conferret mihi illam ecclesiam: dr̄ ibi ꝙ si eps dispensauerat cum filio antequam vterer litteris meis, ꝙ meus executor non poterit vti sua iurisdictione: & tn̄ litteræ meæ erant speciales, & priuilegium epi generale, & generi per speciem non derogatur? Respōdet glossa, quod ista regula etiam fallit isto casu, qn̄ virtute generalis potestatis est processum ad dispensationem: ideo si antequam eps dispensasset ꝑsentarem litteras meas & cœpissem illis vti: tunc per meas litteras, quę sunt speciales, esset derogatum illi priuilegio generali.

REGVLA XXXIIII.

GEneri b † per speciem derogatur.

† Ista reg. nō procedit in spē subiectiua, quia illa exēpli cā posita vr̄. Bar. in l. q̄situm. §. vl. ff. de fun. instr, Itē regula nō procedit vbicunq; per genus q̄si tū est ius parti inuitæ inauferibile. l. singulariter. C. qui potiores.

[Prima glossa dicit vnde sumpta: & ponit exēpla: Secundo dicit in rescriptis loqui regulam non in priuilegijs, & causam reddit. Tertio signat contrarium, soluit, & remittit, & ponit dictum gl. quod tres casus excipit. Quarto not. duo, & ad secundum signat cōtrarium, & soluit.]

b ¶ Generi.] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eo. tit. l. in toto iure. Pone casum 93. dist. c. vlt. in diacono, qui est minor presbytero nisi in illo speciali, c. in quo obtinet vices epi. Itē sup. de off. leg. studuisti, vbi de cā cognoscit delegatus specialis, nō legatus generalis. ff. de pœnis sanctio legum, quæ nouissime certam pœnā generaliter irrogat his qui legis præceptis nō obtemperāt: ad eas species pertinere nō vr̄, quibus specialiter ipsa lege pœna addita est. concor. ff. de leg. 3. l. vxorem. §. codicillis, sup. de rescri. pastoralis. §. 1. & de hoc eo. tit. c. 1. & 25. q. 2. in summa. Hæc regula habet locum in rescriptis, siue primum sit generale, & secundum speciale, vt in ꝑdicto. c. pastoralis, siue primum speciale, & s̄m generale, vt eod. titu. abbatem, siue eodem tempore datum sit generale & speciale ad hoc sup. eo. lib. de rescr. c. pen. rescriptum aūt speciale non tollit priuilegiū generale, vt eo. tit. cū ordinē, quod est ɔ̄, nisi de ipso priuilegio fiat mentio in rescripto, vt ibi voluerunt quidā huius regulæ dictū extendere ad priuilegia], vt s̄m speciale deroget primo generali: sed hoc est falsum, quia semper valet primum, siue sit generale, siue speciale, si in secundo nō tollatur expresse. s̄. de ꝑscr. c. veniēs. s̄. eo. decret. cum suis si. Rō diuersitatis est: quia per primum priuilegium ēt generale consequitur q̄s statim plenū ius: sed ꝑ primū rescriptū gn̄rale non cōsequit̄ q̄s plenā iurisdōnē in speciebus, de rescr. pastoralis, & c. ad hæc, & ideo statim tollit̄ facilius. Contra. s̄. de de offi. deleg. ex parte, vbi s̄m spāle, nō derogat primo gn̄ali: sed ibi si bn̄ intueamur, vtrūque fuerat spāle: & dic vt ibi 3 [Et vt dixi in ꝑdicta decret. sup. de rescr. super fi. vlt. gl.] Notauit igitur Goffr. sup de offi. leg. c. 2. ꝙ hæc regula fallit in trib. casibus. In priuilegijs, vt de rescr. cum ordinem, & cum genus ad vnicam rē refertur, vt in hac decre. ex parte, & cum spāles litteræ non exhibentur re integra. sup. de fil. præsby. ex tua. Nota ex hac regula, quod non tantum valet genus quo ad spēm quantum ipsa spēs, ad idē sup. de appell. c. 2. eo. li. de procurat. qui ad agēdum. ff. si q̄s cau. sed & si. §. quæsitum, cum sim. de hoc 23. dist. quamquam, de offi. ordina. si sacerdos. Item nota, quod licet per spēm generi derogetur, vt hic, & sup. eod. lib. de præben. dudum, tamen species sub genere bene continetur. 13. quæst. 2. non æstimemus, & prædi-

Tenor l. sanctio legum. ff. de pœn.

Priuilegium speciale non tollit generale; nisi d̄ eo expresse mētio fiat.

3 Dic licet primū erat gn̄ale verbis, erat spāle effectu, ad hoc l. boues. §. hoc sermone. ff. de ver. sig. l. non pōt. eo. ti. & est gn̄ale, vbi habens spēm nō vtitur specie. l. adoptio. ff. de adoptio.

& pdicta decre.dudum.& optime.ff.de leg.3.hoc legatum.vbi generale verbū, quæ vxoris causa parata sūt, singulas continet species. & ff. quæ in frau.cre.l.vlti. §.& ff.eo.tit.l.semper in generalibus specialia insūt. Contra.ff.de donat.l.filiusfamilias.vbi dicitur, ꝙ si filio concessum est donare, non potest mortis causa donare: nisi id specialiter fuerit pmissum? & sic generali verbo, donatio, specialis donatio mortis causa non continetur, quæ species est, vt Institut. de dona. in prin. & est speciale, ꝙ ibi non tantum valet genus quo ad speciem, quantum species, vt s.dixi. & potest esse ratio: quia de his non videtur actū vel cogitatum. C.quæ res.pig. oblig. pos.l.1.vel quia quādoque genus, vt proprium attribuitur speciei. ff.de adoptio.l.1.

† Regula pcedit si affirmatiue, pfertur: si negatiue, dic vt per Bar.l 1.ff. de uer. ob. Phil.

¶ Idem.

REGVLA XXXV.

PLus a † semper in se continet quod est minus.

ADDITIO. Dinus qui materiam huius regulæ, generi, &c. satis plene hic notauit, dixit eam amplificari posse in legatis, in substitutionibus, in contractibus, in legumlatoribus, & in rescirptis. quem vide. Io.An.

PLus semper.] Casus in hoc c. figuratur primo p c. si quis dederit.24.q.1.vbi dicitur, ꝙ inter scholasticos erat controuersia, quæ pœnitentia esset imponēda p certo crimine, de quo in dicto c. Aliqui dicebāt ꝙ erat inponenda pænitentia v.annorum.alij vij.alij. x.annorum: Vnde Papa approbat opinionem illorum qui dicebant, ꝙ p illo crimine, debebat imponi pænitentia quinque annorū: quia illa pænitentia imponēda plus, continet in se id quod est minus. Itē figurat casus p cap.1.de arbi.eo.lib.Tu & ego litigabamns ad inuicē: vnde cōpromissimus in tres arbitros, qui cām examinauerunt: & concluso, & renuntiato in causa, ipsi tulerunt diuersas sententias, nec poterant cōcordare in vnā snīam: quia vnus te condemnauit in xl.alius in xxx.alius in xx.quæritur quę istarum sententiarū valeat? Respondet ꝙ sententia illius qui cōdēnauit te in minori summa.i. in xx.quia oēs alij vidētur consensisse in illam summam: & hoc per rationē huius litteræ: quia in maiori summa minor inest.

[Prima glossa dicit vnde sumpta, & ponit exēpla, & commentat duas alias regulas. Secundo successiue signat duo contraria, & soluit. Tertio ponit casum exceptum, & exponit, de quo pluri intelligatur regula.

a ¶ Plus semper.1.] Hæc regula sumpta est ex l.ff.eo. titu.in eo.ꝙ plus. Pone casum.24.q.1. si quis dederit. vbi quidam imponebant pænitentiam x.annorum, alij vij. alij. v.& ibi canon hanc vltimam sequitur. Itē in arbitris pronuntiantibus qlibet diuerso numero. s. eo. lib.de arbit. c. 1. & de arbi.l.diem.§ si plures.& facit Insti.de seru. §. actus vbi qui actum habet.l.ius ducendi hominē vel iumentū, vel vehiculū, habet & iter: sed non econtrario. Et est hæc regula ratio quare in obscuris sequimur minimum: quia plus, continet in se minus: sed non econtrario, vt dixi s.eo.in obscuris. Et concor.ad hanc regulā j. eo.ca. licet. Contra.s. eo.lib.de pbē.cū in illis.§.vlt. vbi dicitur, ꝙ si mādatur prouideri de beneficio qđ spectabat ad collationē capituli: non adiecto communiter vel diuisim, nō potest prouideri de beneficio quod spectabat ad collationē alterius de capitulo. Sol. Illud facit forma mandati, & intentio scribentis, qui alterum solum grauare nō intendebat. Itē contra hanc regulā & illam. j.e. cui licet.& illam s. eo.quod ob gratiam.& j.eo.in to to & s.eo. lib.de præben. cui de nō sacerdotali. ubi si mandatur alicui prouideri de prębenda integra et eo volēte sibi nō poterit de dimidia puideri: vel si mādat puideri de pbenda certi valoris, de pbēda minoris valoris, et eo volēte puideri nō poterit. Ibi in fine patet solutio: qa id facit forma mādati, quæ exacta diligentia est seruanda, vt ibi. Item fallit hæc regula in casibus, vbi requiritur specialis expressio: vbi gęnus qđ plus est non continet speciem quod minus est vt dixi s. regula pxima. Et nota ꝙ hæc regula locū habet in eo qđ est pl' quantitate: quod enī plus est, vtique tanti est: sed plus qualitate, non includit minus qualitate, vt dicam infra eodem, cui licet.

1 Dyn ponit exemplū p l.q quartā, ff. de leg.1. ubi si testator intēdēs legare quartā, legauit dimidiā, debetur quarta, q̄ inest & si intēdēs legare quinquaginta legauit cētū. Itē. p l. 1 §.si stipulāti. ff.de uer. ob. I.An.

Plus in qualitate nō includit min' in qualitate.

ADDITIO. Et sic soluitur contrariū de l.solemus.ff.de iudi. §. latrunculator. vbi conceditur merum imperiū, & denegatur cognitio ciuilium: Nam illæ sunt species distinctæ, vt not. ff.de iur.om.iu.l.imperium.& sic una concessa nominatim, denegata sit altera.arg.C.de pcur.marit' Dyn.

† Io.An.q rit hic, an statuta recipiāt interptatio nē, vel extensionē: vide eū & Dynū de materia regulæ.

¶ Idem.

REGVLA XXXVI.

PRo possessore b † habetur qui dolo desijt possidere.

PRo possessore. Casus in hac regula figuratur multis modis: Primo p c.ecclesia sanctæ Mariæ.s.vt li.pen.in aut. l. ꝙ si dolo.ff. de rei uen. Tu possidebas rem quā asserebā ad me pertinere: non est dubiū, ꝙ possum agere contra te rei uendicatione. Sed quid, ponamus, ꝙ tu desijsti illam rem possidere dolo tuo, qa data opera scienter ad me fraudādum desijsti illā rem possidere: nūquid possum agere contra te rei uēdicatione, & tecum agere si adhuc possideres? Respōdetur, ꝙ sic: quia pro possessore habet qui dolo desijt possidere: ideo possum te conuenire vtili rei vendicatione, & in ea veniet restitutio rei si possis rē recuperare a nouo possessore: Si autem restitutio nō sit possibilis, iudex te condemnabit ad æstimationē rei, quæ æstimatio fiet per iuramentū meū: verumtamen si taxauero excessiue, iudex poterit restringere taxationē meam etiam post iuramentum, quia istud iuramētū, est iuramentum affectionis. quia iurabo, ꝙ nollem carere illa re p decem scutis, & non est iuramentū veritatis: ideo non possum redargui de piurio: sed si esset iuramentum veritatis, iudex non posset amplius restringere illā taxationem vel resecare, vt in authen. posita su p.l.properādū.C. de iudi. Itē pōt casus figurari p l.sed & si.§.quod ait.ff.de petit. hære.possessor p hærede dolo desijt possidere; certe potest cōueniri, ac si adhuc possideret: secus si non desijt dolo posidere, sed casu fortuito res perijt: & hoc verum nisi esset in mora restituendi, vt in fine.

[Prima glossa dicit vnde sumpta, & ponit exēpla. Secundo dicit regulam intelligi non taliter, sed in tātum. Tertio dat simile, subdens de fictione. Quarto notat tria. Primo, hoc casu quandoque iurari in litē. Secundo, regulam etiam in plato locum habere, tamē quoad propria. Tertio notat contra regulā: & de pbatione remittens dicit illum verum in eo, qui a principio sine dolo possedit.]

b ¶ Pro possessore.] Hæc regula sumpta est ex l.ff.eo. titul.l.qui dolo.desierit.& l. parem esse .& l.ad ea.§. semp.p.Pone casum s.vt lit.penden.ecclesia sanctæ Mariæ 2. ff. de rei vendi. ꝙ si dolo.& l.si autē.§.sed & is. vbi conuentus rei vendicatione, si dolo desijt possidere, hr pro possessore. Itē in cōuento petitione hæreditationis.ff.de de peti.hære.sed & si. §. qđ ait.& §.p inde inquit. Itē in cōuento noxali.ff. de noxa.si bonę fidei. ff.si ex noxa cau.agat.l. 2.§.1. Idē in cōuento ꝙ vi aut clam.ff.ꝙ vi aut clam.l.semp.§.antepen.& idē in similibus. Hæc autē regula vera est quo ad hoc, vt in tantū teneatur qui dolo desijt posidere, inquātū posidens: non tn̄ tenetur taliter: nam cōtra posidentem datur directa, hic autem datur vtilis, vt ff.de noxalib.l.electio.§.vltimo. [Et quia istæ non differunt. in substantia. ff. de nego gest. actio.ideo effectualiter habetur pro possessore. Dynus. & vide quod not. in Specu.

Specu. de interro. §. 2. versi. quid ergo si egi. Quid sit dolus dixi supra eo. tit. scienti. Et est si. ad hanc regulã supra de dolo & contu. contingit. vbi ille, qui cã rei seruandæ non potest adipisci possessionem ob dolum vel potentiã rei, elapso anno efficitur verus possessor, ac si possedisset corporaliter. ad idem ff. de dolo. & eleganter. §. si dolo. Et not. hic de fictione: quia ius fingit eum possidere, qui non possidet in veritate. & Imperator: Consentaneum nobis est, vbi nulla stipulatio fuit interposita, intelligi eã adhibitam. C. de rei vxor. act. circa prin. ad idem. ff. de adopt. si arrogator. 16. q. 3. si sacerdotes. de trãsla. inter corporalia. & facit quod dixi supra eo. fine possessione. Dicit tamen lex, ꝙ per fictionem iuris veritas non confunditur nec deletur. C. de iure dot. in rebus. Et not. ꝙ contra eum, qui dolo desijt possidere & fecit vt non haberet possibilitatem dandi, iuratur in litem ad æstimationem rei: & ibi p̃cedit iuramentum, & sequitur iudicis taxatio, & est speciale, q̃a illud iuramentũ est de affectu, nõ de veritate. qđ dic vt plene no. in ff. de in lit. iurã. videmus. §. iurare. Itẽ not. ꝙ hæc regula locum habet in priuato, & ẽt in p̃lato quo ad bona propria. Si autem ecclesia desinat possidere dolo p̃lati, non hẽt locũ in ecclesia iste rigor: quia delictum personæ, &c. vt ĩ. eo. delictũ. cũ suis concor. & hoc not. Ber. secundum Lauren. s̃. vt lit. pen. ecclesia 1. in vlt. glo. Itẽ not. ꝙ regula dicit, dolo: q̃a si sine dolo t̃pe quo mota est lis, vel quo res indicat̃, desijt possidere, absoluitur, s̃. de except. aduersario. 1. ff. de rei ven. si autem. circa prin. Sed si iterũ incipiat possidere, & iterum agatur contra eum, non obstat exceptio rei iudicatæ, vt ibi dicit̃, Si agẽs dicat reum dolo desijsse possidere: reus autem dicat, quòd desijt sine dolo: quis hẽat probare, queri solet: de quo dic, vt not. per Ber. in prædi. decre. de excep. aduersario. & quod supra dixi, ꝙ qui sine dolo possedit. Si ãt a principio dolose possedit. puta, per vsuras, furtum, vel rapinam, vel simili modo: etiam si sine dolo possidere desijt: puta naturali interẽptione, vel casu vel furto, vel violentia: nihilominus tenet̃. ĩ. de vsu. cũ tu, de rap. super eo. & C. de fur. subtracto. ff. de vi & vi arma. l. 1. §. rectissime. & facit qđ dixi supra eo. mora. a ¶ Habetur.] quo 2 ad sui damnum, non quo ad cõmodum: vnde possessori cauetur, non ei qui dolo desijt. ff. de rei vendi. l. hæc. si res. & l. is qui. dolo. Ioann. Andreæ.

betur a qui dolo desijt possidere.

¶ Idem.

1 Ibi dicit Ber. ꝙ si possideat t̃pe litis cõtest. p̃sumit̃ dolo desijsse: nisi ĩ. riũ p̃bet. Dyn. pl9 dicit hic s. idem si post libellũ receptũ: vel si denũtiauerat sibi actor se daturum libellum alle. ff ex q. caus. in pos. ea l. 2. & qđ no. e. Fulcinius. §. qđ sit latitate. all. ẽt l. si fũdũ. C. de rei ven. & đ edẽ. l. qđã. §. nihil. Io. Andr.

VTile non debet.] Casus primo figuratur per. l. sancimus. C. de dona. licet quilibet sit moderator rei suæ, tamen iura volunt, vt quis nõ possit facere donationem vltra summam certum aureorum, absq; insinuatione, & donando immense, ius præsumit, ꝙ ibi sit aliqua circumuentio: ideo iura volunt, vt antequam fiat talis donatio, ꝙ denũtietur iudici. Sed ponamus ꝙ donaui alicui summam mille aureorum: vtrũ ista donatio annihiletur in totũ, vel valeat in summa cẽtum aureorum quam possum donare? Respondetur ꝙ valet talis donatio vsque ad summam legitimam, sed vltra non valet: & hoc per rationem huius litteræ: quia vtile non dẽt vitiari p̃ inutile: ꝙ verũ est, q̃n vtile separabile est ab inutile. Itẽ potest casus figurari per c. si quos 12. q. 2. Dicit̃ ibi, ꝙ ep̃s vel alius prælatus ecclesiæ, seruum ecclesiæ bene meritũ potest manumittere: licet manumissio sit alienatio: & prælatus ecclesiæ non possit alienare res ecclesiæ, maxime mãcipia. Sed ponamus ꝙ prælatus ecclesiæ alicui seruo bene merito dedit libertatẽ, & vltra dedit sibi aliquã possessionem ecclesiæ: certũ est, ꝙ donatio illius possessionis ecclesiæ non valet: sed vtrum propter adiectionẽ istius donationis inutilis vitietur manumissio? R̃ndet ꝙ non. & hoc per rationẽ huius litteræ: q̃a vtile non debet per inutile vitiari: quia manumissio erat vtilis: ideo non potest vitiari per adiectionem donationis rerum ecclesiasticarum, quæ est inutilis.

2 Hæc glossula ex nouella Io. An. hac est trãslata.

[Prima glossa ponit exẽpla: Secundo vltra tria exẽpla alleg. ad hanc partem Brocar. xxij. iura, s. ix. can. iiij. decre. & ix. ll. Ad partem contrariam allegat tres can. 3. decreta. & 4. ll. ponit solu. Barth. Brixien. demum plenius soluit respondens ad cõtraria.]

REGVLA. XXXVII.

VTtile b † non debet per inutile vitiari.

b ¶ Vtile non debet.] Pone casum 12. quæst. 2. si quos de seruis. vbi ep̃s manumisit seruum bene meritum, cui dedit vltra x. sed illud amplius tantum reuocabitur. supra de præben. dilectus. vbi confirmatur factũ legati in uno capitulo & non in alio. C. de dona. sancimus. ubi tenet donatio pro parte, & pro parte non tenet. [Dynus ponit exemplum per l. si duobus. §. hæres ff. de leg. 1. ubi debetur legatum ad quod præstandum dãnatus est hæres & non hæres.] Et no. ꝙ hoc est Brocardicum: & pro hoc parte faciunt iura supra inducta ad idem 37. dist. turbat. & c. si quid ueri. 1. q. 1. nonne Sodomitæ. & c. dominus declarauit. 12. q. 5. quia. 17 q. 4. quæstio. 22. q. 4. inter cætera. 23. q. 4. q. d. ergo de con se. dist. 4. si non sanctificatur. supra de arbi. cum tempore. de dona. Apostolicę. & quod ibi not. de testi. Raynutius & c. Raynaldus. Instit. de inuti. stipu. §. quod si q̃s ubi stipulor mihi & alij, tenet stipulatio pro dimidia pro alia dimidia non. ff. de usu. usuras. ubi illicitę usuræ etiam mistæ sorti non uitiant sortem. & eo. tit. l. placuit. ubi stipulatus usuras ultra modum licitum, uel usuras usurarũ, licitas tantũ petit, licet non ultra. & ff. de iu. do. l. siue generalis. ubi si generalis procurator, uel specialis dotis dãdæ cã constitutus, amplius, q̃ fuerint mulieris facultates promiserit: non ualet ipso iure promissio in superfluo: sed usque ad licitum modum bene. & C. de transact. si ex falsis. ubi transactio tenet pro parte, & pro parte non. C. de usur. cum allegas. C. si cer. peta. si pro mutua. ubi pœnæ promissæ tenet usque ad legitimam quantitatem usurarum, & nõ ultra. & C. de secun. nup. hac edictali. §. si uero. ubi si ultra statutum modum relinquitur uitrico uel nouercæ, id quod plus est solummodo reuocatur. C. de liber. p̃ter. uel exhære. authen. ex causa. ubi dicitur ex cã p̃teritionis, uel exhæredationis irritum est testamẽtũ, quantum ad institutionem: cætera namque firma permaneut 3: per quæ & similia probatur utile per inutile non uitiari. Econtra quod utile uitietur per inutile probatur 9. dist. si ad sacra. 23. dist. c quorumdam 3. q. 9. pura. supra de offi. dele. cum super. & c. super quæstionum. §. si uero. de re iud. ad probãdum. ff. de aqua quotidia. & ęstiua. l. 1. §. item quæritur. ff. de arbi. j Pedius. aliàs incipit, parui refert. ubi compromissum in seruum & liberum factum non tenet ff. de transactio. cum hi. §. prætor, ubi requiritur totum utiliter gestũ. & Insti. quibmod. tol. obligat. §. prętera. ubi prior stipulatio utilis uitiatur prætextu sequẽtis nouationis licet sit inutilis. Solu. dixit Bartho. Brixiẽ. & hoc no. 3. q. 9. pura. quòd utile per inutile uitiatur, ubi in iure id inuenitur expressum: aliàs non. Vel dic plenius, ꝙ regulariter 4 utile non uitiatur p̃ inutile, ut hic patet: uides enim ꝙ hæc pars probãdi, scilicet negatiua, hic ponitur pro regula. Habemus igitur stare regulæ, nisi specialitatis ratio, uel casus specialis cõtra regulã appareat, ut dixi supra in rubrica. Est autem contra hãc regulam casualiter inuenire utile uitiari per inutile, ut in cõtrarijs. Et est specialitatis rõ, quia utile & inutile sunt inseparabilia 5, ut uides in c. quorundã. in decret. cum super. & in l. Pedius. & in decre. super quęstionum. & in decreta. ad probandum. in l. Pedius. & in omnibus contrarijs probatur optime hæc solutio. ff. de aqua quotidia. æstiua. l. 1. §. Trebatius. & §. item quæritur.

† Vltra Dy. hic declarẽtẽ regulã uide Phi. ponẽtem viij. limitationes, & lege Do. meũ. §. ꝙ si q̃s Instit. de inut. stip. & Ponor. c. dilect. nu. 6. de p̃b. doct. c turbat. c. si q̃d. 37. d.

3 Quia in illis filius non dehonestat̃ sicut p̃ institutionẽ extranei, & an appellatione cæterorũ cõtineantur fidei cõmissa, tabulę pupillares: dixi post Igneum. legens dict. auth. ex cã. C. de li. p̃t.

4 Idẽ Accur. in pall. l. Pedi. Sed dicebat Dy. solutionẽ nõ sufficere ni casuũ exceptorũ specialis rõ redda. I. A.

5 Idẽ Io. Mon. hi & Philip.

quæritur. dicitur enim in §. Trebatius. ꝙ si habeo seruitutē ducēdi ad aquā certū numerum pecorum, si plus ducam, superflua poterit dñs remouere: & in §. itē q̄rit̄. dr̄, ꝙ si habeo seruitutem ducendi certam aquam per fundum tuum, & ego aliam aquam illi misceo, quod a toto potero prohiberi. Ratio ergo diuersitatis est: quia pecora separabilia sunt, aqua mista īseparabilis: ideo in primo prohibeor solum à superfluo, in secundo à toto. Item

¶ Idem.

REGVLA XXXVIII.

Ex eo nō [a] debet quis fructum consequi, quod nisus extitit impugnare.

probat̄ optime. ff. de ædilit. edict. l. plerū que. & l. ediles. §. cū autem. & §. seq. vbi si difficilis est separatio, redhibito vno, redhibet̄ & reliquum. ad idem ff. de leg. 1. plane. in princi. ff. de verborum oblig. l. 1. §. sed si mihi. & l. quæ extrinsecus. cum similibus. Colligit̄ solu. ff de usur. l. pecuniæ. 1. respon. in vlt. gl. & Arg. s̄. ff. de dona. inter uirum & vxo. si spōsus. §. 2. Sed illud spāle donationum fauore. Item contra prædicta. ff cō munia prædi. l. proprium solum. ubi si uendo propriū solum, ita ut mihi & uicino seruiat: mihi soli & non uicino seruitus acquiritur. & ff. quod cum fal. tu. l. 1. §. sed Pomponius. ubi si uerus tutor auctoritatē præstitit cum falso tutore, tenet ipsius ueri tutoris auctoritas. Et ideo subdistinxerunt q̄dam si utile & inutile sūt inseparabilia, & uitium est in re: tunc vitiatur, ut supra dictum est. Si autem uitium est in persona adiecta, tunc non vitiatur: & sic intelligantur hæc cōtraria. Sed hæc solutio reꝓbari videtur per prædi. decreta. de offic. deleg. cum super. & ideo posset respōderi ad prædict. l. quod cum fal. tut. ff. vt ibi no. Bernard. Vel posset dici ꝙ in illa l. verus tutor & falsus auctoritatem non simul, sed separatim p̄stiterunt, & ideo cum actus commiscui non fuerint, utile non hēt per inutile separari. Ad l. ꝓprium. ff. communia prædi. bene fateor ꝙ seruitus est res indiuisibilis: sed ibi uendēs, seruitutem integram sibi, & integram uicino acquirere voluit [1]. Seruitus autem uicini bene est separabilis à seruitute uēdētis: & ideo altera utilis ꝑ alteram inutilem non vitiatur. Ad leges autem superius allegatas. ff. de arbi. l. Pedius. & ff. de transactio, cum hi. §. si prætor, dico ꝙ ibi non erant duo quorum alterum utile esset, alterum inutile: sed unum solum, s. transactio super alimentis in secundo casu inualida: q̄a non quæsierat prætor de omnibus quæ mādat orator. in primo casu unum fuerat compromissum, & non duo. Sed ad hoc ultimum est melior prima solutio. Vr̄ tamen fallere prędicta solutio in casu. ff. de fideiusso. l. Græce. §. illud. ubi dicitur ꝙ si fideiussor obligatus est in duriorem causam quam principalis, omnimodo nō obligatur: sed secūdum opinionem illam, quæ exponit omnimodo non obligatur, in eo. s. quod excedit, non contradicit.

Ex eo non debet.] Casus figuratur per l. Papinianus §. meminisse. ff. de inoffic. testa. Pater meus instituit extraneum hæredem suum, quòd me filium suū exhæredauit, tñ ꝑ suum testamētum legauit mihi aliquam rem: puta pratum, vineam vel domum: hæres scriptus post mortem patris adiuit hæreditatem: hęreditate adita cōueni hęredem scriptum querela inofficiosi testamenti: succubui in querela: quia hęres ꝓbauit quod commiseram ingratitudinem erga patrē meum: volo postea capere legatum mihi relictum in testamento: Respondet quod non possum: quia non debeo habere legatum ex testamento quod nisus fui impugnare.

[Prima glossa ponit exempla: Secundo dicit tria debere concurrere: scilicet quòd perseueret, ꝙ non ratione officij id faciat, & quod idem sit capitulū. Tertio inducit concor. & simile. Quarto conuertit regulam.]

a ¶ Ex eo non debet.] pone casum in eo qui dicit decretales epistolas nō esse auth. quia nullam debet ꝓ se allegare. 29. dist. si Romanorum. ad idem 3. dis. quo iure. Item pone in eo q̄ impugnat compositionem, q̄ ex ea beneficium non consequitur. s̄. de censi. cum olim. Item in eo qui impugnat testamentū, dicens illud inofficiosū: qui si id improbe dixit & succubuit [2], q̄cquid ex testamento capiebat, ꝑdit. ff. de inoffi. testa. Papinianus. §. meminisse. ad idē 13. q. 2. quā p̄posterum. s̄. de testi. p̄sentiū. C. de ijs. quib. ut indig. l. alia causa est. Et dicit lex: absurdū est quē redire ad id ꝙ semel renuntiādū putauit. C. de re credi. si q̄s iusiurādū. Et facit ad hanc regulam. s̄. eo. ꝙ semel. & ꝙ ibi dixi. Et q̄d hic dicit: nisus extitit. dic cū effectu, saltem q̄tū in eo fuit: q̄a ꝑseuerauit: Si aūt simpliciter ꝓtestaret̄, secus esset, ut intelligit Ber. p̄dict. decre. de testi. p̄sentiū. Idem si inciperet agere uel excipere, & desisteret añ sniam [3], vt ꝓbant p̄dictæ leges. §. meminisse. & l. alia cā est. & hoc no. Ber. in p̄dicta decret. de cēsi. cum olim. [Et hic Io. Mo. allegat uerba intelligenda cum effectu. de cleric. non resid. relatum. hæc allegatio non vr̄ bona: quia effectum non habuit q̄ succubuit, sed intellexit effectum ex ꝑseuerātia.] Et ꝙ dicit hæc regula, uerū intelligo nisi forte necessitate officij habuerit impugnare [4]: nam tunc ꝓprio nomine fructum consequi posset: hoc ꝓbatur 3. q. 7. §. tria. & cap. infames. versi. si contra patrem pupilli. ff. de postu. l. ult. ff. de iud. l. Iulianus ait. & melius C. de admini. tuto. uel curat. cum q̄dam. ubi filius præteritus a matre, tutor uel curator instituti hæredis hr̄ditatem adeūdo nomine pupilli sibi non præiudicat. ad hoc s̄. eod. lib. de elect. c. pe. §. porro. Item licet quis impugnet sententiam in uno c. Raynaldus. & facit quod dixi s̄. regula prox. Et cōcor. ad hāc regulam 1. q. 7. c. 1. & 96. distin. si Imper. de postul. c. ult. Et simile est quod dr̄, Frustra legis implorat auxiliū, & c. de usu. quia frustra. Item not. ꝙ sicut non debet quis consequi fructum ex eo quod impugnat, ut hic: ita econuerso non debet quis impugnare id ex quo fructum consequitur. 19. dist. c. 1. 3. q. 3. si quis testibus. 3. q. 8. cuius in agendo. de censi. cum olim. in fi. ad hoc de transa. ex litteris. & a pte ff. de iur. dot. l. cum in fundo. ver. & si quidem. ff. sol. matr. sed & si ideo. Et hoc sane intelligas secundum ea, quę dicta sunt supra in alio casu.

¶ Idem.

REGVLA XXXIX.

CVM

Cum quid.] Casus in hac regula figuratur multis modis. Primo, per c. denique. 3. dist. hoc modo: statutum fuerat ante illud c. denique. ꝙ omnes Christi fideles ieiunarent diebus quadragesimæ, & sic abstinerent ab esu carnium: Ex qua constitutione insurgebat dubium, vtrū diebus quadragesimæ esset licitū vti ouis, caseo, lacte, & alijs lacticinijs? decidit in illo c. q̄d non: quia cum prohibitus sit esus carnium, videātur prohibita q̄ trahūt originem semētinam a carne: nam cum quid prohibentur, prohibentur omnia quę sequuntur ex illo.

¶ Item pōt poni casus per c. eos. 81. dist. sic. Ponamus q̄d aliquis in pœnam sui delicti fuit suspensus ab officio: utrum in consequentiam uideatur ēt suspensus a beneficio? Rñdetur q̄d sic: q̄a propter officium datur beneficium. Et cum quid prohibetur, prohibētur omnia quæ sequuntur ex illo.

¶ Item figuratur casus per c. pastoralis. de ap. in anti. Alicui ꝓpter contumaciam suam uel delictū suum est prohibita cōmunio Ecclesiæ, in qua est stipendiatus, utrum uideantur sibi prohibita stipendia ordinaria illius ecclesię? Respondeo quòd sic, per rationem huius regulę.

[Glo. seq. ponit exempla.]

[1] Sed in l. Pedi⁹. nō fiebat īsolidū ꝯpromissū, q̄a tūc secus utī l. seq. sed cū ita. Io. And.

[2] Hoc dr̄: q̄a si obtinuisset, certū eēt ex illo legata non deberi, ut ī l. statim alleg. §. si ex causa. & l. Titia. Io. Andr.

[3] Et sic ēt rñdet̄ ad l. post leg. ff. de ijs q. vt indi. Io. And.

[4] Vel dic ꝙ aliud ē dicere, testamētum falsum, aliud inofficiosum: q̄a sic p̄dū tur legata. si aūt dicatur minus solēne, legata nō ꝑdunt̄. Dy. Io. And. c. fi. de iure iur. s̄. e. itē reꝓbās, & tñ succūbēs, vtitur remedijs sui aduersarij. exemplū, ex positione negata nō adiuuaris: dixi s̄. eo. de ꝯfes. c. 1. tñ ꝑ probationes positionis negatæ bene adiuuaris, ut docet Philip.

a ¶ Cum quid.]pone casum in prohibito à carnibus: qui prohibitus intelligitur ab omnibus quæ trahunt sementinam originem.4.dist.denique. Et ꝓhibita cō cupiscentia per legem, ꝓhibita intelliguntur omnia mala quę sequuntur ex illa. de consti.nam concupis centiam. Item prohibita alienatione, prohibita intelliguntur vēditio, donatio, manumissio, &c. C. de reb. alie. non alie. l. ult. ad idem de rebus eccle. non alie.c.nulli.Item prohibito officio & beneficiū.82. di.eos. Itē & furto ꝓhibito, ꝓhibetur oīs rei alienæ illicita usurpatio: & ꝓhibita męchia, oīs illicitus concubitus prohibetur. 14.quęst.5.pęnale.32.q.3.meretrices. Et cui prohibet̃ ecclesiæ communio, & eius stipendia prohibita intelliguntur.de appella.pastoralis.in fine, ad idem ff. de ser.expor.l.cui pacto. Et concor. ad hanc regulam j. eod.accessorium.

quid a prohibetur, prohibentur omnia, quæ sequuntur ex illo.

¶ Idem.

REGVLA XL.

PLuralis locutio b, duorum numero est contenta.

¶ Idem.

REGVLA XLI.

IMPVTA-

ADDITIO.Est regula huic similis: Aliquo prohibito, omne id prohibetur, per quod peruenitur ad illud.& hæc loquit̃ de consequentia prohibitionis mediorum, ꝑ quę peruenitur ad extremum. Ista uero loquitur de consequentia prohibitionis extremorum, quæ procedunt ex primo prohibito. Et in hoc simili pone exemplum.ff.de sponsa.l.oratio. & ibi concor. Ioan.And.

1 Facit hæc reg. ꝙ ꝑ duos testes reprobet̃ instrumētū. l.optimū. C.de ꝯ.& cōmi.stip. Phil.citat c.3.loco. de testi. hic đ ꝓb. vid̃ doct. l.ĩ exercē cēdis. C. de fide instru. Ioā. And.hic.

PLuralis locutio 1.]Casus in hac regula potest figurari per c.hoc quoque.de consecra. dist.1.Iure cautum repetitur, quod cum sacerdos Missam celebrat, de honestate dēnt esse plures audiētes, ut illa uerba, Dñs vobiscum: possint uerificari: Sed quærit̃ quot debent esse p̄sentes? Rñdetur ꝙ sufficit ꝙ sint duo: quia pluralis locutio, duorum numero est contenta.

¶ Item potest casus figurari per c.is cui.§.1.de p̄ben. s̃.eo.li.Papa dispensauit mecum, ut possem obtinere plura beneficia, aliter non declarando: Quærit̃ quot bñficia potero obtinere virtute dispensationis? ibi dr̃ ꝙ virtute illius dispēsationis potero solum obtinere duo beneficia: q̃a cum dispensatio sit odiosa, est restingēda: & in odiosis sufficit ꝙ verba possint verificari, & illa uerba verificabunt̃ in duobus beneficijs: quia pluralis locutio, duorum numero est contenta.

¶ Item p̄t casus figurari ꝑ l.libertas.§.post annos.ff.de manumis.test.Aliq̃s Titius veniēs ad mortem suum condidit testamentum, & in testamento suo cuidam seruo legauit libertatē post annos: quęritur post quot annos seruus consequatur libertatem? Respōdet̃ post duos annos, quia verbum, annos, uerificatur in duob. per rationem huius regulæ.

[Prima gl. ponit exempla. Secūdo opponit de vna. l.& dupliciter soluit. Tertio dicit in testib. regulam procedere, vel numerus non adijcit̃, opponens 16.casus, ubi plures quā duo requiruntua. Quarto dicit regulam in ptonominibus locum non habere.]

b ¶ Pluralis locutio.]Pone casum de consecr.dist.prima, hoc quoque.ibi, Dñs vobiscum, duos numero cōprehēdit.Item s̃.eod.li.de præben. is cui. §.1.vbi beneficiorum nomine duo tātum beneficia continent̃. Item per l ff.de manumis.test l.libertas.§.post annos. nam si leget̃ libertas seruo post annos, de duobus intelligit̃. Item si promittitur uel legatur post dies, de duobus intelligit̃ ff.de uer.signifi.l.inter illam.§ ita datam.'tē per l.ff.de testi.vbi numerus, ubi sunt hęc verba, & 4.quæst.3.ubi numerus. Contra ff.de opt. le. l.1.ubi dicitur, quod si alicui legata est seruorum optio, tres eliget. solu.spāle est in fauorē ultimæ volūtatis, ut ibi potius sequamur quoddam medium, quā minimum, quia ad minus de duobus intellexit, ex quo dicit in plurali, & forte de pluribus: sequamur ergo quoddam mediū, & sic optet tres. Vel dic, vt ibi no. quod ibi legatus fuerat equus vel seruus, quē serui testatoris elegerint: quos seruos legatarius optare debeat? tunc optabit tres seruos qui eligēt sibi equū vel seruum legatum: & ideo tres, quia duo de facili discordarent.8.quęst.1.nec nouum.s̃.de arbit.c 1.ff.de arb. item si vnus. §. principaliter.Et quod hic dicit, ꝙ pluralis locutio est contenta duorum numero, verum est regulariter, & ubi eodem uel alio iure non adijcitur numerus, ut in prędicta l.vbi numerus, canonizata.4.q 3.c.vbi numerus.In causis igit̃ & instrumentis regulariter duo testes sufficiunt: interdum tamen vnus sufficit, vbi.s. nulli fit præiudicium, de consec.dist.4 placuit. & multi sunt casus in quibus requiruntur tres ad minus: Primo in depositione pecuniæ.in Auth. de fide instru.§. si quis igit̃ coll.8.Item qñ imperitus litterarum ꝯhit in scriptis.C.si cer.pet.l.vlt.2.In instrumento de quo fit comparatio.C.de fide instr.l.pen. Qñ pater legitimat filium naturalem in instrumento publico.in Authen.vt liceat matri & auiæ.§. ad hæc.col.8.Quando mulier fatetur se pro intercessione aliquid recepisse. C.ad Vell.antiquę.Quando quis vult infirmare testamentum, quod facit post trāscursum decēnij. C.de test.sancimus.In inuentario. C. ad leg. Fal. Auth.sed cum testator. In priuata scriptura, ut fidem faciat.C. qui po.in pig ha.l.scripturas. Item quinq; req̃runtur dum contractus excedit libram auri in ciuitate. C.si cer.pet.Auth.sed nouo. & in codicilis.& donatione causa mortis similiter quinque.C.de don. cau. mor.l. ult.Item in testamentis, communiter septē: in test. tñ cæci, octo. C. qui test. fa.pos.hac consultissima. aliqñ quinque, ut in testō rustici, vt in municipijs & villis, ubi est hominum raritas. C.de test.l.fi. Aliqñ sufficiūt duo uel tres, ut in testō facto inter filios & nepotes. C.de test.hac consultissima. Item interdum requiruntur xv.testes.C.de prox.sac.scri.l vna. Interdum plures.2.q.4.p̄sul.& c.seq. Vide plenius de his in Specu. de teste.§ restat. de numero. Et no.ꝙ id quod hic dr̃ de plurali locutione, non hēt locum in pronominibus, vt nos, vos, vester, & c.nam unus p̄latus scribit & ei scribitur in plurali: & Papa semper de scribit sic s̃. de cri.fal.quàm graui.

2 Hęc lex Codicis requirit tres testes sed Auth. sed nouo.ibi posita requirit qnq;. & dic ut ibi no.Io. And.

IMputari non dēt 3.]Casus figuratur ꝑ c.cum sit Romana.de appe.in antiq.Certū est ꝙ appellās dēt appellationem suam prosequi j.annum: & si non fuerit appellationem ꝓsecutus j.annum, appellatio sua efficitur deserta: Sed ponamus ꝙ non stetit ꝑ appellātem quo minus prosequeretur suam appellationem: vtrum appellatio sua efficiatur deserta, vel debeat sibi dari alius annus? Respondetur ꝙ ex quo fecit diligētiam sibi possibilem, debet sibi dari alius annus: & si in secundo anno fuerit impeditus: licet de mero iure sua appellatio sit deserta, tamen per beneficium restitutionis consequetur aliud tempus ad prosequendum suam appellationem.

¶ Item potest casus figurari per c.commissa. §.1.s̃.de elect.Certū est de iure, ꝙ ꝓmotus ad ecclesiam parochialem debet promoueri infra annum ad sacerdotium: & si nō fuerit promotus ad sacerdotium intra illud tēpus, vacat ecclesia: & poterit ordinarius ecclesiam, ut uacantē alteri conferre: Sed ponamus ꝙ non stetit ꝑ istum, sed ob defectum dięcesani: q̃a est suspēsus uel absēns, non potuit promoueri ad sacerdotiū: vtrum elapso anno sit priuatus sua ecclesia? Respondetur quod non: quia ex quo ꝑ ipsum non stetit, nō debet sibi imputari. Glo. tamen dat consilium, ꝙ quādo non stat per ipsum, debet intra illud tempus. facere

3 Per hāc reg. dicūt Io.An. & Philip. ꝙ Diac. differēs sevs que ad finē anni ordinari, si tūc casu ordinari nō possit: nō hēt locū c. licet canon s.đ elect. cū prius nō fuerit ĩ mora. l. lecta. ff si cer.pe.itē nisi casus ꝯtigisset, momēto quodammodo ordinatus fuisset. ergo, per l. Cæsar. ff. de publi.

facere protestationem qualiter nõ stat ꝑ eũ: & de hac protestatione habere actum siue instrumentũ: tamen hoc non est de necessitate: sed glo. dat illud consiliũ.

[Prima glossa ponit exempla. Secundo equiparat impossibilitatẽ à principio, & ex post facto prouenientẽ, dicens illũ adhuc obligatum, cui signat contrarium, & remittit, allegans duas concor. Tertio quærit, allegat pro & contra: & soluit respondens ad contraria.]

ri [a] non debet ei per quem non stat, si non faciat quod per eum fuerat faciendum.

1 Ad hãc regulã cõcor. regula cũ non stat. e. tit.

a ¶ Imputari non debet 1.] Pone casum in eo qui debet appellationem prosequi infra annum: cui non imputatur si per eum non stetit. 2. q. 6. anteriorum. In eo qui debet promoueri ad sacerdotium infra annum: cui non currit annus ipsi si iusto impedimento detentus promoueri non potuit. sup. eo. lib. de elect. commissa. §. 1. In eo qui rem emit sub pacto legis commissoriæ, scilicet quòd infra si terminũ pretium solutum non esset res foret inempta: & emptor in termino soluere volens si non habuit cui solueret, sibi non imputatur. ff. de lege commisso. l. lege commissoria. in fine. Aliàs incipit, si fundus lege commissoria. ad idem 44. distin. Ephesijs. supra de eo qui mit. in pos. ca. 2. vbi de hoc. & facit. C. de condi. in ser. l. vlt. Et not. ꝙ dicit, per quem non stat: quia non sufficit velle, nisi ad opus procedat quantum in eo est. sup. de eo qui mit. in posses. ca. 1. Impossibilitas ergo facti sicut à principio annullat obligationem supra eo. nemo potest: ita ex & post facto elidit, vt hic. Si tamen tenetur quis aliquid facere infra certum tempus, nec per eum stetit, licet non imputetur, tamẽ post tempus tenetur. de do. & contuma. cum dilecti. ff. de arbit. l. Celsus. Consulo tamen quòd si potest, infra tempus de impotentia protestetur. 3. quæst. 6. post appellationem. de hoc de appel. ca. vlti. & C. de iure emphy. l. 2. in fine. cum suis concord. Ad id quod dixi, ꝙ post terminum tenetur contra š. de spon. sicut. ff. de leg. 3. l. ea tamen adiectio. Solu. vt not. in prędicta decre. sicut, & vt dixi sup. eo. nemo potest. Et concor. ad hanc regulam de elect. ca. vlt. vbi tempus datum ad eligendum non currit ei qui non potest eligere nisi ex quo in mora fuerit petendi licentiam. ad idem de concess. præben quia diuersitatem. Quid dices 2 de eo qui sua culpa incidit in casum, propter quem postea facere non potuit quod per eum fuerat faciẽdum: Videtur primo quòd sibi sit imputandum: quia regulariter quis de casu tenetur q sequitur culpam. 50. distin. sæpe, & cap. studeat. de æta. & quali. ca 1. & quod ibi not. & facit 86. distin. non satis & qui ma. accu. poss. ca. 1. & quod ibi no. & si. ff. quòd met. cau. l. si mulier. vbi metus illum non excusat, qui sua culpa incidit in metum. In contrarium videtur per prædicta iura, de elect. ca. vlt de concess. prębend. quia diuersitatem. argu. de pig. signi ficante. ibi, in captione, & c. de sponsa. veniens 2. Sed casus est specialis. Et dicit lex, ꝙ qui iniuriose vel libidinis causa inimici, vel mulieris fregerit ostia, si fures nõ ab eo inducti postea res asportent, non tenetur furti. ff. de fur. l. verum, & l. qui iniuriæ in prin. pręterea deportatus, si non potuerit procuratorem dimittere, bene restituitur: & tamen culpa sua absens erat. ff. de mino. l. Papinianus. Item debitor propter inopiam excusatur cedendo bonis, etiam si sua culpa in illam inciderit. de solut. Odoardus. ff. de dolo. nam his. Satis videtur dici posse, quòd imputandum sit illi propter iura primo inducta. Hinc etiam dixit lex non debere succurri ei qui in necessitate se posuit. ff. qui satisd. co. l. si fideiussor. vbi dicitur, ꝙ si reus non potest satisdationem dare vbi conuenitur; & in alio loco eiusdem prouinciæ dare velit; si satisdatio necessaria erat, audiendus est; si voluntaria non; quia ipse sibi necessitatem imposuit. ad idem ff. si quis cau. l. 2. §. si quis tamen, vbi dicitur quòd qui in iudicio comparere debebat; si quid est quod ei imputetur, tempestatẽ vel vim fluminis prætendere non poterit. ad hoc de elect. cum in veteri. Ad iura in cõtrarium inducta respondeo & dico, quòd decret. vlt. de ele. & decre. de concessio. præbend. quia diuersitatem. loquuntur de quadam pœna canonis prodita solum contra negligentes: vñ ibi culpa siue negligentia non punitur. hoc satis ꝓbat ipsa decret. quia. Vel dic, ꝙ si ex culpa imponitur aliqua pęna, vt suspensio, vt in prędicta decret. quia. vel deportatio, vt in l. Papinianus, tunc culpa illa vlterius puniri non dẽt. ad hoc 13. q. 2. c. vlt. de iudi. at si clerici, aliàs. n. sequeretur quod suspensio idem esset quod priuatio: & deportatio, idem quod bonorum adeptio: quod esse nõ dẽt. [Vide quod dixi in prædicta decret. quia, super glo. sic patet, & quod dicam post Dyn. inf. eo. quod ob gratiam.] Ad decreta. significante, dico, ꝙ forte sine culpa sua erat in captione, & ibi ẽt est alia ratio: s. quod primo pecuniam miserat per eum quem fidelem nuntium credebat. Ad prædict. l. verum, & l. qui iniuriæ, dico quod verum est, quod non tenetur furti: tñ conuentus de iniuria tenetur emendare damna per illos fures illata: quia qui occasionem damni, & c. de iniuri. & dam. dato. c. vlt. Ad hoc quod dicitur de inope, dico quòd impossibilitas casus hoc inducit.

Impossibilitas vitiat obligationẽ à principio & ex post facto elidit.

2 Culpa sua si qs incidit i casum ꝑ quẽ non fecit qđ facere debuit; an sibi impu. tãdũ sit. Pe. de An. in hac re 42. docet cognosce re accessoria, & qđ đ iuramẽto accessorio, ꝓsonis, rebus iurib. accessorijs, & đ ꝓsonis acedẽtib. ad dełictũ. đ q bus Hip. sing. 165. Item tractat matẽriã ꝑ plexitatis; ibi viđ đ duob. qui ꝓmiserũt renunciare Papatui.

¶ Idem.

REGVLA XLII.

ACCESSO-

3 Io.A.& Phi.dicũt nõ obligatũ ad principale teneri ad accessoriũ, faciẽdo prĩcipalẽ, at tamẽ protestatio limitat voluntatẽ. l. 2. ff. si quis cau. Pe. đ An. tenet š.

ACcessorium 3.] Casus figuratur per c. de prudentia. sup. de dote post diuor. resti. in anti. Sed ꝓ intellectu huius casus, est primo præsupponẽdum, quòd dos est accessoria ad matrimonium: quia non est dos sine matrimonio, licet posset esse matrimonium sine dote. Ponamus ergo quòd ego cõtraxi matrimonium cũ aliqua Berta in casu prohibito: quia ipsa erat mihi affinis, & istud ignorabamus: ipsa dedit mihi centum aureos in dotem: postea mulier fuit certiorata de impedimento, vnde accessit ad Papam & impetrauit iudices delegatos ad cognoscendum de isto impedimẽto affinitatis: istis iudicibus delegatis mandauit Papa, vt si eis constet de impedimento, separent matrimonium: non autem mandauit Papa, vt compellerent me ad restituendum sibi dotem: mulier in suo libello petijt separationem matrimonij & restitutionẽ dotis: Ego excipiendo proposui, ꝙ super restitutione dotis iudices delegati nõ possunt se impedire: cum rescripta delegatoria sint stricti iuris, & non extendantur ad alias res nõ expressas inscripto: Mulier replicabat ꝙ ipsi iudices poterãt etiam cognoscere de dote: quia dos venit accessorie ad matrimonium: & commissa causa super matrimonio videtur data commissio super dote: Dr ibi quod delegati poterunt se intromittere de matrimonio & de dote: quia dos venit accessorie ad matrimonium: modo accessorium sequitur naturam sui principalis.

¶ Item põt casus figurari per l. non dubium. C. de legi. & c. si diligenti. sup. de foro compet. in antiq. dr in illa l. non dubium. quod contractus contra legem celebratus est nullus. Sed quid? Ponamus quod in illo contractu interuenit iuramentum ad confirmandum contractum: an valeat? Dicis in illa l. qđ non, quia iuramẽtum est accessorium ad contractum, & istud verum, quòd non valet talis contractus de iure ciuili: sed de iure canonico non est verum indistincte, si illud iuramentum sit sine interitu salutis ęternæ. c. cum contingat. de iureiurando, in antiq.

¶ In capitulo, si diligenti, de foro compet. in anti. dr, ꝙ clericus non põt consentire in iudicẽ laicũ: nec prorogare eius iurisdõnem ẽt de licentia sui proprij episcopi. Sed quid? ponamus quod aliquis clericus cõsensit litigare coram iudice sæculari: & iurauit seruare illum cõsensum, an valeat iuramentum? Dr ibi quod non: quia iuramentum est accessorium ad cõsensum, & accessorium sequitur naturam sui principalis.

[Prima glossa dicit vnde sumpta, & ponit exempla. Secundo signat & soluit sex cōtraria. Terio ponit quādam distinctionē Accur. & subdit duas cōcordantias]

a ¶ Accessorium.] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eo. tit. cum principalis, & l nihil dolo. §. cum principalis. Pone casum in principali destructo: quia dicitur destructum & accessorium. 16. q. 7. & hoc dicimus. Item si causa principalis scilicet matrimonij committitur: sic & accessori, s. dotis de dote post

rium a naturam b sequi cogruuit principalis.

¶ Idem.

REGVLA XLIII.

QVi tacet c, consenti

diuor. resti. de prudentia. 1 Ratio, vt dicit Ioānes Monachus, quia dos non potest esse sine matrimonio. licet matrimonium possit esse sine dote: patet: quia dos accedit matrimonio. ff. de iure dot l. 3. Item si non tenet contractus nec ipsius accessorium. C. de legi non dubiū concor. de foro competen. si diligenti. de offic. dele. prudentiam § sexta. in fi. de fide instrum. inter dilectos. ad finem. s. eod lib. de rescrip. ca. 1. & ca. penul & de præbendis, super eo. Et optime ꝑ decretalem s. eo. lib. de offic. deleg. si super gratia. vbi potestas executorum dato rum ad gratiam, non perit re integra morte concedentis, sicut nec gratia, vbi potestas illa accessoria est ad gratiam, & de præscrip. cum ex officij, vbi sicut nō præscribitur visitatio, nec procuratio ratione visitationis debita. 2 Contra s. de iureiur. debitores, & ca. cum contingat, vbi de hoc, & supra eod lib. eo. tit. licet vbi tenet accessorium, & non principale. Sol. illud ꝑpter animæ periculum, quod eueniret, si non seruaretur iuramentum. & dic, vt in prædicta decretali cum cōtingat. Item contra. C. de episcopali audientia, Authen. liberi furiosi. vbi tenet legatum, & non testamentum, vel hæredis institutio. Solu. illud speciale in odium filiorū, 3 qui contempserunt patrem, vt not. Ber. in prędicta decretali, inter dilectos. Item s. C. de luiti. pig. l. intelligere. vbi sublata personali, remanet hypothecaria. Sed dic vt ibi: quia non fuerat sublata personalis pacto, sed tēpore, & personalis tollitur spatio triginta, hypothecaria spatio quadraginta annorū: Et ideo sublata personali tempore, adhuc remanet hypothecaria per decem annos. C. de præscriptio. triginta annorum. l. cum notissimi. secus si pacto vel alio modo, vt supra dixi. Item contra. C. de prædi. mino. l. & si is, qui desierat esse curator, vendidit rem minoris, & sic non tenuerat venditio: valet tamen obligatio de euictione. Solu. licet non tenuerit venditio quo ad pupillum vel minorem, tenuit tmē quo ad illum curatorē olim: & ideo cū quo ad ipsum tenuerit principale, non mirum si tenet accessorium. Item contra. C. si aduersus vendi. l. prima. & Auth. sacramenta. dic vt supra. Item ff. quibus modis vsufruct. amitt. l. quid tamen. in principio. & l. Grece. ff. de fideiussoribus l. generaliter. Sed illa sunt specialia. Item not. Accursius. C. de pactis l. pacta, quæ contra, & ff. ad legem Falcidiam, quod de bonis. §. 1. quòd in pactis quæ fiunt præter legem, tenet accessorium, & non principale: in his quæ fiunt secundum legem, vtrunq; : in his quæ contra, neutrum. Concordat ad hanc regulā ff. de pecu. lega. l. prima, & secunda. vbi dicitur quòd perempto principali perimitur accessorium.

b ¶ Naturam.] Regulę 4 iuris ciuilis, vt vides super gl. & antiquæ concord. non posuerunt hanc dictionem, quam tamen posuit noua decreta. si super, quam alleg. glo. Ioan And

QVi tacet.] Casus figuratur per c. nonne. s. de præsump. hoc modo: dicitur ibi ꝙ Christus fuit à Iudæis de duobus interrogatus siue accusatus: Primo ꝙ erat Samaritanus: Secundo, ꝙ dæmonium habebat: Christus respondit ad vnum illorum: videlicet quod ipse dæmonium non habebat: de alio tacuit: an esset Samaritanus, nunquid videtur consentire quòd erat Samaritanus? est ibi textus quód sic.

1 Ibi gl. dicit ꝙ ecclesia ñ cognoscet đ dote principaliter ꝑ l. in contractib. in fi. C. de ñ nu. pe. c. ex tenore s. đ foro cōpe. Cāp. in 1. par. q. 90. tract. de dote.

2 Per q̄ iura patet, vt ēt dicit Dynus regulā locum habere, siue loquatur de principali inducendo, siue tollendo, siue cōfirmando. Ioan. An.

3 Qđ nō militat ī accessorijs legagatis sicut īstitutione prīcipali: ergo nō sequmur principale, & ista ē rō ī iure accessorio. Hip. sing. 126.

4 Hęc gl. ex nouel. ī Io. An. huc est trāslata.

Item potest casus figurari per l. 2. §. voluntate. ff. soluto matrimonio. Dr̄ ibi ꝙ si filiafamilias contrahit matrimonium cum aliquo cōstituta sibi certa dote, & fiat dissolutio matrimonij per mortem mariti, vel per repudium: ꝙ actio competens pro dote repetenda est communis patri & filiæ. Sed quid? Ponamus ꝙ pater solus egit sciente filia & tacente: nunquid filia vr̄ consentire? Est ibi textus ꝙ sic quia qui tacet, consentire videtur. Qualiter autem intelligatur ista regula, habebimus in regula sequenti, is qui.

re videtur.

¶ Idem.

REGVLA XLIIII.

IS QVI d †

[Prima glo. ponit exempla: secundo ponit septem effectus taciturnitatis, & remittit.

c ¶ Qui tacet.] Pone casum 54. dist. si seruus 2. supra de præsumpt. nonne. ff. soluto matrimonio. l. secunda. §. voluntate. vbi dicitur, ꝙ pater agens de dote filiæ, de ipsius voluntate vr̄ agere, si filia non contradicat. Et no. ꝙ qui tacet, interdum cōsentit, vt hic, & in supradictis iuribus. votum emittit. 27. dist. c. 1. & simulatur. 65. di. si forte impunitatem promittit 43. di. sit rector. offert. 20. q. 2. c. 1. occidit. 43. dist. Ephesijs. est contumax. 65. dist. c. vlt. interdum nec consentit, nec contradicit, infra c. proxi. & dic vt ibi statim dicam.

ADDITIO. Vt dicit Io. Mo. ad hanc regulam, qui tacet, & c. facit ff. eo. tit. semper qui non prohibet, & facit. s. de exces. prælā ex litteris. & ff. de ser. l. 1. Io. And.

IS qui tacet.] Casus potest figurari per §. anteriorum, 2 q 6 Ponamus ꝙ Titius conuenit me coram iudice competente: iudex tulit sententiam diffinitiuā vel interlocutoriam contra me: ab ista sententia ego non appellaui, sed tacui, quia non duxi ꝙ contra dicebā, vel acquiescebam: an videar per taciturnitatem acquiescere sentētię vel dissentire? Certe non: immo est in optione mea, an infra decem dies velim appellare vel non: licet aliqui ad maiorem cautelam protestentur de appellando: sed illud non est necesse. Sed quomodo concordantur istæ duæ regulæ: quia prima dicit, qui tacet consentire vr̄. Glo dat duas doctrinas: Primo dicit glo. aliqui sunt actus, qui possunt explicari sine consensu meo, & contra meā voluntatē, vt quis potest vēdere rē alienam contra voluntatem dñi in præiudicium s̄hentis l. rem alienam ff. de s̄hen. emp. & ven. Si dñs istius rei taceat in venditione suæ rei, non sibi præiudicat tacitus consensus: Alij sunt actus qui non possunt explicari sine consensu meo: & tunc si taceam habeor pro cōsentiente, vt in regula precedenti. Glossa dat aliam doctrinam, videlicet, ꝙ vbi agitur de commodo & honore tacentis, tacens vr̄ consentire: Sed si agatur de suo incommodo: puta de persona obliganda, non habetur ꝑ consentiente. l filiusfamilias §. niuitus. ff. de procura. sed prima doctrina est verior & securior.

[Prima glossa dicit vnde sumpta, & ponit exempla. Secundo alleg. 10. iura quibus fallit prima pars regulæ, & 8 quibus fallit secunda, remittens ad alia, & dat triplicem solutionem.

d ¶ Is qui tacet. Hæc regula sumpta est ex l. ff. eod. tit. l. qui tacet. Et not. ꝙ tacere est quoddam medium inter expressam voluntatem, & expressam contradictionē. Pone ergo casum in eo contra quem fertur sententia: ꝙ tacens non habet pro consentiente, nec pro contradicente infra decem dies, infra quos semper appellat 2. q. 6. anteriorum. Item pone in prælato qui tacet ex causa, puta propter scandalum. supra de præscri. nihil prodest, de cog. spiri. super eo de iureiur. mulieri Item pone secundum Accursium in tributoria: nam si seruus cōtrahit dño contradicēte, tenet de peculio tantū: & deducitur ꝙ debetur domino. ff. de pecu. si quis seruum §. etiam si eo expresse volente, tenetur quod iussu insolidum. ff quod iussu l. 1. vbi autem scit & tacet: tenetur tributoria, & sic non insolidum: nec deducit sibi debitum.

† Si tractat legaliter de piudicantib. tibi & collegio, taciturnitas tua facit cōsensū. Phili. par not. ca. r. de ijs q̄ fi. a pręla.

debitum.ff.de tribu.l.1.§.scientiam. ff. de exer.l.1.§. sed his.Prima regula fallit.27 dist.c.1.54.di.si.si seru⁹. 20.q.2.c.1.de presum.nonne 1.s.de iur.calum.c.vlt in fin.s.eod.lib.de confes.si post prestitum. ff.solu.matri.l.2.§.voluntatem.ff.de lib. agno.l.1.§.pœna.ff.de loca.item quæritur.§. qui pro impleto,& vbicunque tacitum pactum inducitur a lege. ff.de pact. qui in futurum. Secunda fallit in eo q tacet verbo, sed contradicit facto uel signo.74 distin.c.1.Item in episcopo qui tacet commonitus a vicinis epis.q habetur pro contumace. 65. disti. si forte. Item in his in quibus requirit expressus consensus, vt in adulto q catechizat.de conse dist.4. cum pro paruulis.& in seruitute imponenda. ff. de serui. urb.præd.l. inuitum.& in procuratore constituendo.ff.de proeu. l filius.§ inuitum.& in furto.ff.de fur.qui vas.§.vetare.& in soluendo matrimonio.ff.de ritu nup.in eo iure §.deinde. & expresse debet testator nomen hæredis dicere.C.de testa.iubemus item in casibus not.2.q.7. pleriqque.Quid ergo in his dices:nunquid tacens habebit pro consentiente,an pro contradicente?Sol. Dicunt quidam q regulariter tacens habet pro consentiente. facit ad hoc s.de reg prox. Fallit in casibus supradictis. vel dic secundo q aut est tale factum quod fieri non pot me prohibente.Pone casum 54 disti.si seruus. & tunc taciturnitas habet pro consensu.Fallit in casib.supradictis,aut est tale q fieri pt me contradicente. Pone casum ff.de contrahen.emp. rem alienam, & tunc taciturnitas non obest:nam dicit regula iuris:culpa caret qui scit,sed prohibere non pot.ff.eo.l.culpa. secundum Io. qui hoc no.17.dist c.1.& Ber. de præsump. nonne. Vel dic tertio q in facto cocupiscibili, honorabili, & merito.taciturnitas habetur pro consensu, ut in primis iuribus.Et no.ff.manda.qui patitur. In facto autem q non est cocupiscibile, honorabile, & meritorium, sed onerosum,necessarius est expssus consensus 2:sicut est q qs assumat procuratoris officium, q res sua seruiat,ut in secundis iuribus secundum Inno q hoc no.de elect.in Genesi.Et Io.Mo. in regula. qui tacet. Quod uerum puto,hoc addito,q vbi ius in pœnā statuit quem tacētem haberi pro consentiente vel confesso 3, sic habebit:licet factum sit onerosum,exemplifica per decre.de iura calum.c.vlt.in fi. & s.eod.li.de cōfess.si post prestitum.cum similibus.Concordat aūt ad hanc regulam lex.ff.communi diui.l.Sabinus.vbi socius patiens habet pro consentiente quantum ad hoc:quia non agit ad demolitionem, & sic quo ad hoc habet pro consentiente:agit tamen ad interesse: & sic quo ad hoc habet pro contradicente, & ueritate considerata tacens non loquit, & sic nec contradicere nec consentire vr.Huius autem uarietatem 4 videre potes per solutiones superiores simul iunctas.

a ¶ Non fatet.] nota 5 quia non dicit,non consentit. & sic non contradicit regula.qui tacet.super confessione.n uel negatione no sup cōsensu & dissensu fundat hęc regula, & regula iuris ciuilis: pp attinentiā autem,quam hēt cōfessio ad cōsensum,& negatio ad dissensum,glossatores iuris ciuilis & nostri illā materiam adaptauerūt huic regulæ,quæ proprie spectat ad regulam,qui tacet,vt ibi etiam dixi.Io.And.

INspicimus 6.]Casus primo potest figurari per c. si quis acceperit.33. q 1.Ponamus q aliqs Titius contraxit matrimonium cum aliqua muliere corrupta:fuit longo tpe cum ista muliere : tractu temporis mulier petijt separationem, dicendo q cupiebat effici mater, & procreare filios & filias, & q maritus eius non erat potens ad coitum : Vir econtra dicebat,q immo erat potens, & eam cognouerat.Certum est quod ista mulier est corrupta,& sic nō potest cognosci ex aspectu corporis an fuerit cognita uel non : Ponamus q vir prima inspectione apparet potens ad coitum, quid tunc psumemus?Respondetur quod si maritus prima facie appareat potēs,psumemus cognouisse vxorem : quia in obscuris præsumitur quod est verisimilius.

> tacet, non fatetur a : sed nec utique negare uidetur.
>
> ¶ Idem.
>
> REGVLA XLV.
>
> INspicimus b in obscuris quod est uerisimilius, uel quod plerunque fieri consueuit.
>
> ¶ Idem.
>
> REGVLA XLVI.
>
> IS

¶ Item potest figurari per cap. 1. de frigi. & malefic. in antiq. Si mulier dicit se uirginem,illud faciliter posset ppendi ex inspectione corporis: quia deputabuntur aliquę matronæ mulieres honestæ, q uidebunt in locis, in quibus cognoscit virginitas, an talis sit virgo an corrupta.Sed quādo mulier dicit se corruptam ab alio, tunc pōt ppendi ex inspectione viri, vtrum habuerit genitalia arida vel vtilia,& si vir hēt genitalia vtilia, tunc in dubijs pręsumitur quod eam cognouit.

¶ Item pōt casus figurari p c.inter dilectos.de fide instru.ubi erat contentio de nomine,cuius erat sigillū appositum in instrumento:qa aliqua pars sigilli erat deleta:Dicebat quod in scriptura sigilli debebat esse Lotharius, & tamen non erat verisimile quod inter l,& t,posset poni o,propter paruum spatium: Dicitur ibi quod præsumptio est quod debet esse i,quod occupat minorem locum,quia in dubijs inspicimus quod est verisimilius.

¶ Item pōt figurari in filio dicente se exhęredatum ex iniusta causa,& agente querelam contra testamentum patris,vt testamentum rumpat,& redeat ad causam intestati,si hęres scriptus dicat filium ingratum, & filius dicit se gratum:qritur,cui incumbit onus pbandi?Certe in dubio pręsumitur pro filio,qa plerunque filij consueuerunt esse grati & obediētes parētibus pp affectionem sanguinis : & in dubio pręsumit qood est uerisimilius,ideo ista præsumptio transfert onus probandi in hæredem.

[Prima glossa dicit vnde sumpta, ponit exempla. & remittit.]

b ¶ Inspicimus.] hæc regula sumpta est ex l.ff.eo.ti.l. in obscuris inspicimus. Pone casum in viro,q contraxit cum vidua,& longo tpe habitauit cum ea:illa dicit se incognitam: in hoc obscuro præsumitur cognita:q est verisimilius.33.q.1.si qs acceperit.Itē cācellata uel obscurata littera nois, præsumitur ibi illam litteram fuisse,de qua est verisimilius.de fide instru. inter dilectos. Item in dubio verisimile est filiū iniuste exhæredatum. C. de inoffic. test.Auth.non liceat parenti Quia verisimile est,q ingratitudinem nō cōmisit,vt in hoc ad ppositum. Hic autem repete quod dixi sup.eo.tit.in obscuris.

ADDITIO Quæ est contra,cum dicat spectādum quod est minimū:& ibi soluitur: quæ solutio etiā patet ex textu.l.eo.tit.semper in stipulationibus,quem ibi vide.Io.And.

IS qui in ius 7.]Casus potest figurari p ca.Eleutherius.28.q.2.& p c.dilecti. de foro cōpeten.in an i. Dicitur in c.Eleutherius quod quædam mulier fundauit monasterium de licentia diœcesani, in cuius dięcesi erigebatur monasterium,& ipsum dotauit redditibus:in die dedicationis ipsius monasterij inter episcopum & religiosos fuit facta cōuentio, videlicet q oblationes quę euenirent in festis dedicationis & martyrum,quorum reliqę erant in monasterio,episcopus heret mediam partem,& abbas religiosi aliā mediam:Hoc facto, tractu temporis mortuus est abbas: successit alius abbas,qui noluit seruare illam contionem:Dubitatum fuit utrum ipse teneretur vti eo iure,quo usus fuit prædecessor?Respondetur quod sic, per regulam huius textus.

---

1 Et vide q ibi scripsi sup vl. gl. contra opinionē, q hēt aliud in obligatione rei alienæ,q in uenditione. de qua scripsi de trā sa. ex litteris sup gl. I. An.

2 Fallit fauore reipublicæ, & pupillorū in casib. quos scripsi in regula, q tacet.sup gl.Io.An.

3 Et istud pprie facit ad re. cū iurib. q sequuntur, & de cre.nōne. de psump. & qn haberet pro negante, ut not.in decret. si post pstitū. i fi.pe. gl.Io.An.

4 al. veritatem.

5 Hæc glossula ex nouella Io.An. huc fuit translata.

6 Verisimile colligit ex collatione rerum adinuicē. l.Lucius. ff. de rebus dub.

ex pretio rei.l.cotē ferro.§.si. ff.de pub. & vecti. ex dignitate psonę. l. Titia. ff. de auro & ar. leg.ex amore psonæ. l.si seru⁹ pluriū. de le. 2. a csuetudine Dynus & Philip.

7 Dicit hic I.An. q iuramētū Apostolici iurātis seruat statuta, n extendit ad illa, q bus litterę sug ipā liter dero gant.

¶ Item in c.dilecti.dicitur,Impetraui aliquod rescriptum delegatorium ꝯ te:antequam vterer meo rescripto es mortuus: nunquid virtute rescripti potero facere couenire tuos hæredes? Dr̄ ꝙ sic.nec obstat c.P.& & G.de offi.deleg.in antiq. vbi dr̄ ꝙ rescriptum delegatorium non extēditur ad personas in rescripto non expressas: quia illud intelligit̃ quando sunt omnino alienæ personę: secus si sint eadem ꝑsonæ vere vel iuris fictione.Et istud verum, quādo rescriptum est impetratum cōtra aliquem expressum in rescripto:secus si solum esset comprehēsus uirtute clausulę generalis, & quidam alij:qa tunc hæredes illorum comprehensorum in illa clausula gnāli non possent conueniri uirte clausulę generalis illius rescripti.

Qui [a] in ius succedit alterius, eo iure, quo ille uti debebit.

¶ Idem.

[Prima gl.dicit vn̄ sumpta:ponit exempla : secundo ponit sex casus exceptos:tertio reddit rationē regulę,dicens eam in priuilegio personali uel pacto locum non habere.]

a ¶ Is qui in ius 1.]Hæc regula sumpta est ex l.ff.,eo. tit.qui in ius.& l.aliud.§.fi.& l.non debeo.]pone casum in pacto : qa eodem utetur successor quo prædecessor.18.q.2.Eleutherius.Item conuenitur successor per rescriptum impetratum contra prędecessorem. s̃. de foro cōpe.dilecti.de hoc de rescri. significauit.Itē pone in hęrede q non vsucapit ꝙ non vsucapiebat defunctus.ff de diuer.& temp.præscrip.l.cum hæres. ꝙ dicut ibi s̃.eod.cum quis in ius. hæres enim successor est iuris.Hęc regula fallit.ff.de proba.l.Procula.vbi illa Procula fideicommissum,quod compēsare potuisset cum testatore,cum hæredibus nō compēsat 2. Item fallit vbicunq. morte defuncti confirmatur donatio:ibi enim nō pænitet hęres.C.fa.ercifcun.l.filię. item in casu.ff.ad leg Fal.reperitur.Item fallit in conuentionibus,ubi ex persona successoris mutatur forus:hinc est quòd clericus etiam in ciuilibus & patrimonialibus conuenit̃ coram suo iudice.11.q.1. nullus episcopus.& c.clericum nullus.vbi de hoc de foro ꝯpet.cum sit. & c.si diligēti. Item fallit in casu. s̃. eo.lib.de iur.pat.c.vnio.vbi ecclesia,quę succedit laico patrono hēt sex menses,cum tamē ipse laicus solū quattuor habeat. Item legatarius legatum acceptare non potest pro parte, & pro parte respuere:si tn̄ decedat pluribus relictus hæredibus , unus pro sua parte poterit acceptare:& alter pro sua respuere.ff. de leg 1. l.legatarius.[aliàs incipit pro parte.] Et est ratio huius regulæ:quare eo iure vti debet:quia plus iuris habere non potest:qa nemo plus iuris,&c.s̃.eod.nemo pōt,cū similibus.minus nō:qa hæres censet̃ eadem ꝑsona cum defuncto,successor cum prędecessore,patet ergo idem ius vtriusque.Et no.ꝙ dicit, eo iure:qa nō eo priuilegio ex sui ꝑsona, si personale 3 fuerat prædecessoris:priuilegium, ut s̃. eo.priuilegiū.cum suis concord.Idem dico de pacto personali s̃.de transact. de cętero.& s̃ de præben.nisi,cū similib⁹,& facit hęc regula ad ea quæ no.de præb.tuis.

> 1 al. incipit, si qs: sed littera,is qui, venit sub bulla. Io. And.

> 2 Ratio est,ꝑsumitur.n.fratri debitū nūquā petitum remisisse.

> 3 Idē Dy. ꝑ modū obiectionis declarās ꝑ concord. ad quas remittit hæc gl. ꝑ ꝙ ꝯcludit reg. ꝓcedere ī iure cohęrēte ꝑsonæ. Ioā. And. Philip.

PRæsumitur ignorantia.] Casus potest figurari per ca.si vero 2.de sent.excom.in antiq.vbi dr̄:si clericus nō incedat in habitu clericali:& aliqs inijcit manus violentas in eum:non incurrit excommunicationem,si ipse ignorabat talem esse clericum,sec⁹ si sciebat.Sed quid in dubio præsumemus: vtrum præsumetur ꝙ ipse sciebat talem clericum, uel quòd ignorabat,& si sit præsumptio scientiæ, quòd sibi incumbebat onus probandi? Respondeo quod præsumit̃ ignorantia,qa habitus demonstrabat illum laicum , ideo ista præsumptio trāsfert onus probandi in clericum .

¶ Item potest figurari casus ꝑ l. uerius. ff. de probat. Sed ꝑ intellectu istius casus est pręsupponendum,ꝙ si testator legat rem suam vel alienam,valet legatū: & si legat testator rem alienam, hæres tenet̃ illam redimere,si possit,vel tradere ęstimationem.& hoc verū si testator sciebat rem alienam:secus si ignorabat: qa credebat rem esse suam.Sed ponamus ꝙ aliqs Titius testator legauit mihi rem alienam,forte pratum vicini sui: postea mortu⁹ est testator: eo mortuo egi ꝯ hæredē scriptum:& petij vt mihi traderet illud legatum: hæres excipiendo proposuit, ꝙ illud legatum non valebat,

REGVLA XLVII.

PRæsumitur [b] ignorantia, ubi scientia non probatur.

ex eo ꝙ testator legauerat mihi rē alienam:Ego ecōtra replicando allegaui,ꝙ licet testator legasset mihi rem alienam, tn̄ ipse sciebat rem alienam:& sic petebam ut hæres illam redimeret, & mihi traderet : uel mihi daret æstimationem, vtrum hęres teneat̃ probare ꝙ testator ignorabat illam rē alienam? Respondetur ꝙ nō:sed ego legatarius teneor ꝓbare ꝙ ipse testator sciebat rem alienam , quia in dubio præsumitur ignorantia , quæ præsumptio transfert onus probādi in me legatarium.

[Prima gl ponit exēpla.Secundo signat ꝯria,& soluit remittendo. Tertio dicit regulam cessare in his q̄ quis scire uel indagare tenet̃,in his quę sunt iuris naturalis,intermittēs de uirtute huius pręsumptionis, & de triplici modo probandi ignorantiam.]

b ¶ Præsumit̃ ignorantia 4.]pone casum 82 dist. proposuisti.in fi.secundum ꝙ ibi iacet littera.de sent.ex com.si vero 2. & ff.de prob.l.uerius.[Sic & dn̄s pręsumitur ignorasse cum seruus eius suscepit militiam. C qui milita non pos.super seruis.Dynus.] contra.16. dist.quod dicitis. .q.1.si quis à simoniacis.9.q.1.ordinationes.34.q.3.in lectum.s̃. de elect. innotuit. cū si.in quibus iuribus dr̄ , ꝙ non præsumitur ignorantia,sed potius scientia. Sol. dic ut no. de postu.c.1.in 3.glo de consti.c.2.& in prædict.c.82.dis proposuisti. ꝙ circa ea quæ publice fiunt,pręsumitur scientia,nisi probetur ignorantia,circa ea autē quę fiunt occulte ꝑsumitur ignorantia , nisi probetur scientia , ut hic. Et scias ꝙ hęc regula vera est in his,quæ qs scire uel indagare non tenet̃. In his autem quæ quis scire uel indagare tenet̃,non habet locum : sicut in eligendo ꝑlato.61 dist.c.2.& q 2.dilectissimi.de elect. cum in cunctis.& ideo ibi ꝑsumitur scientia , nisi probetur ignorantia,vt eo.tit.innotuit. Ad hoc est quod dicit lex,quòd magistratus tenet̃ de idoneitate tutoris vel curatoris,quem nominauit,inqrere:& ideo imputat̃ ei,si idoneus non est C.de magistra.conue.l.penul & per totū 5: Et illud ꝙ hæc regula dicit,ꝑsumitur. Est autem huius uirtutis hæc præsumptio , ut transferat onus probandi in aduersarium, ut s̃.dixi.& idem est in alijs casibus,qui no.6.q.vlt.actor s̃.vt eccle benefi. ut nostrum. Item not.quod ignorantia tribus modis probatur: Vno modo per sacramētum,& sic probo in ueritate me ignorasse.de sent.excom.si uero 2.de except.pastoralis.supra eo li.de elect.ut circa.& tunc demum admittitur probatio hęc,cum est probabilis, ut no.in prædict.ca.proposuisti . Secundo quando probatur id ex quo necessario 6 sequitur me ignorasse : puta me tunc anniculum , uel furiosum. 3.q. 9.indicas.de succes.ab intestat.cum dilectus. Tertio quando probat̃ id exquo nō necessariò,sed verisimiliter sequit̃ me ignorasse,puta me tunc absentē fuisse,& hoc dicere uoluit Ioan.1.q.1.si qs a simoniacis. & licet in facto proprio probabilis interdum sit ignorantia,ut 34.quęst.2.in lectum.probabilior tamen in alieno.ff.pro suo.l.ult.quod dic ut not. 1. quæst.4.§. notandum.& quia ignorantia iuris præcipue naturalis non excusat,quod dic ut no.in prædi.§.notādum. de tali ignorantia non loqnitur hæc regula , cum ibi par sit pœna scienti & ignoranti. 16.q.1.si cupis C.de in ius vo.l.2.

> 4 Et vt dicit Dy.ad ignorātiā facti restringitur hęcreg.& ꝑm eū pt poni exēplū de tutorē datū. ff. de admi.tu.l. hoc autē. Io.And.

> 5 Ad idē s̃. de cri. fal. ad fal fariorum. i prin. Io. And.

> 6 Ad hoc exēplū & sequēs facti.ff.d ijs qui sui uel alie. sunt.l. filiū. 1.An.

Locu-

¶ Idem.

REGVLA XLVIII.

Locupletari [a] non debet aliquis cum alterius iniuria, vel iactura. [b]

Locupletari.] Casus primo ponitur per l. naturaliter in fi. cum l. seq. ff. de condi. inde. sic: Ponamus ꝙ alicui pupillo mutuaui pecuniam sine auctoritate sui tutoris: qui pupillus pecuniam illam non consumpsit: sed eam exposuit vt bonus paterfamilias, ita quòd ex illa est factus locupletior: ipse illam pecuniam mihi restituit: postea vult repetere tanquam indebite solutam: an sit audiendus? Certe non: nam ex quo constat quod ex pecunia mea fuit factus locupletior: esset contra naturam quòd ipse locupletaretur damno meo.

¶ Idem potest poni casus per l. vlt. C de vsuca. pro emp. Ponamus ꝙ à pupillo emi aliquam rem, quā mihi vendidit sine auctoritate tutoris: ipse tradidit mihi rē: solui ei precium: modo ipse vult repetere ipsam rem & retinere pretium, quod apud se habet, saltem ex quo factus est locupletior: an sit audiendus? Respondetur quòd non.

[Prima glossa dicit vnde sumpta, & ponit exempla. Secundo ponit quatuor casus in quibus fallit, rationē reddens, & exponēs hic disiunctam pro coniuncta. Tertio allegat concor. signat contraria, & soluit: etiam regulam exponit de enormi iactura.]

a ¶ Locupletari.] Hęc regula sumpta est ex l. ff. eo. tit. l. iure naturæ. Pone casum 17. q. vlt. s. de dona. Apostolicæ, vbi non dicatur monasterium cum iactura cathedralis ecclesię. ff. de condic. indebi. l. naturaliter. in fin. & l. seq. vbi si pupillus accepit mutuum & locupletior inde factus soluit, non repetit. Et emens à pupillo sine tutoris auctoritate, si ex sua pecunia locuplerior factus est pupillus, eum post pubertatem agentem exceptione repellit. C. de vsuca. pro emptore. l. vlt. & concor. 99. dis. ecce. 12. quæst. 2. bonæ rei. 11. q. 3. si quis vero. 14 quæst. 5. denique. 22. q. 2. primum, in prin. C. de episc. & cleri. si quis pręsbyter. & supra de pœ suam. vbi sunt hæc verba: & ideo priuilegiū interpretamur ne alteri enorme præiudicium afferat. de verborum sign. quid per nouale. 9. quæst. 3. nunc vero. 25. q. 2. de ecclesiasticis. de consue. cum olim. in fi. cum similibus. Hæc regula fallit in præscriptionibus & vsucapionibus, vt per te vides. Vt dicit Ioan. Mon. hoc ne dominia rerum sint in incerto. ff. de vsucap. l. 1. vt sit finis litium. ff pro suo. l. fin. supra præscrip. vigilanti. Et in exceptione non numeratæ pecuniæ, quæ si infra debitum tempus non opponitur, locupletatur petens cum aliena iactura. C. de non numera. pecu l. in contractibus. Item in expensis factis in re aliena. ff de do. excep. l. Paulus. sed vbi auctoritas iuris, non potest dici iniuria. 23. quæst. 4. qui peccat. Quod ergo hic dicit, iniuria vel iactura: expone vel, pro & sic 87. distinct. cap. 1. sup de foro compe. dilecti. C. de verborum signific. l. penul. & ideo etiam prædict. l. iure naturæ. ff. eo. tit. vnde hęc sumpta fuit, dixit detrimento, & iniuria 1, & cautius. Concord. ad hanc regulam. ff. de serui. rusti prędi. l. imperatores. in fine. vbi aqua de publico flumine ita demum duci permittitur, si sine alterius iniuria id fiat. idem ff. de serui. vrba. prædio. l. fistulam. C. de serui. l. vlti. in fin. cum similibus. ex quibus probatur, quòd etiam in meo facere non debeo ꝙ noceat in alieno. contrariam tamen probatur. ff. de damno infect. l. fluminum. §. vlt. & l. Proculus. ff. de aqua pluuia arcen. l. 1. §. denique. Dici solet, cum facio aliquid in meo ex quo alij noceo, aut immitto in alienū, vel opus facio: & tunc non licet, vt ff. serui. vend. l. sicuti. § Aristo. & l. testatrix, aut nō immitto, nec opus facio in ailenum: & tunc aut id dolo facio, vt noceam alteri; & tunc prohibeor: aut nō facio dolo, sed eo solo proposito vt mihi prosim, licet per id alij noceam: & tunc non prohibeor. ff. de aqua pluuia arcen. j. §. denique. cum suis concor. & facit ad hoc quod not. 11 q. 3. si quis vero. de aucto. & vsu pal. ca. 3. Et quod dicit hęc regula, iactura: intelligas enormi: nam priuilegium bene affert iacturam: licet enormē inferre non debeat. de hoc 25. q. 2. rescripta. de verborum signifi. olim. ad hoc C de preci. impe. offer. l. quotiens.

Iniuria dici non pōt, vbi ē iuris auctoritas.

1 Idē Arc. 1 pdictis trib. vel quattuor casib. & idē Dyn' pmodum obiectionū. Io. A.

b ¶ Iactura. 2] large sumitur pro omni damno. de pœnis, suam.

ADDITIO. Dicebat Dynus, quod regula iuris ciuilis, scilicet l. iure naturæ. ff. eod. vnde hæc sumpta fuit, vbi dicitur detrimento & iniuria: & propter per copulam ponebat vnum casum: Ista videtur ponere duos propter disiunctam. Ad primum alleg. ff. de cō di. & demon. cum pupillus. §. disiunctiua. Ad secundum eod. tit. si hæredi plures.

2 Hęc gl. ex nouella Io. An. huc fuit trāslata.

¶ Idem.

REGVLA XLIX.

In pœnis [c] † benignior est interpretatio facienda.

† Hic adde ꝙ vbi in dubio vertitr fauor aīæ, durior pœna imponitr arg. no. c. ad audiēt iā. de homic. vnd Anc. cons. 179. interpretat eū qui cōfitet se vsurarium fuisse talē tota vita sua.

In pœnis.] Casus figuratur per cap. ex litteris, supra de cōst. & l. hæ enim. §. 1. ff. de suspec. tut. § primo. per cap. ex parte. Quidam doctor Parisieñ. fuit priuatus à collegio aliorum doctorum & emolumentis regētiæ pro sua contumacia, eo quòd nolebat obedire statutis illius collegij: & fuit priuatus simpliciter, non dicendo in perpetuum, vel quamdiu durat in illa inobedientia: Dubitatur, vtrum illa pœna duraret in perpetuum, vel quamdiu ipse perseueraret in sua obedientia: Respondetur quod in dubio præsumitur, ꝙ illa priuatio est tēporalis: quamdiu ipse perseuerabit in contumacia sua.

¶ Item potest casus figurari per l. hæ enim, alleg. Pro cuius intellectu est primo præsupponendum, ꝙ qñ tutor alicuius pupilli remouetur ab administratione propter dolum suum, efficitur infamis. Si vero fuerit remotus propter culpam suam, vel negligentiam, non efficitur infamis. Insti. de suspec. tut. circa medium titu. Hoc præsupposito ponamus sic casum. Quidam Titius erat tutor alicuius pupilli, qui fuit remotus ab administratione per sententiam iudicis: sed in sententia iudicis non dicebatur quòd erat suspectus, eo quòd insidijs pensatis in tali re pupilli damnificauerat, vel quia erat negligens in administratione, sed dictum fuit generaliter, quòd remouebatur ab administratione, eo quia erat suspectus: quæritur vtrum in dubio sit præsummendum quod fuit remotus ob dolum vel ob culpam siue negligentiam? Respondetur quod præsumitr ꝙ ipse fuit remotus ob negligentiam siue culpa: & sic non est infamis: quia in pœnis benignior est interpretatio facienda.

[Prima glossa dicit vnde sumpta, & ponit exempla: secundo arguit: tertio specificat quinque modos circa regulam.]

c ¶ In pęnis.] Hęc regula sumpta est ex l. ff. eo. tit. factum cuique. §. in pœnalibus. Pone casum in iudice, qui ita pronuntiauit: temere accusasti. calumniatorem non pronuntiat. 2. quæst. 3. si quem §. notandum. Priuatus à collegio doctorum non perpetuo, sed tēporaliter priuatus intelligitur. de constit. ex litteris. Tutor remotus non expresso, an propter dolum, an propter culpam: remotus intelligitur propter culpam. ff. de suspect. tut. l. hæ enim §. 1. concor. de pœni, distin. 1. §. pœnæ. supra eod. lib de elect. statutum. ff. de pœn. si præses. Et ex hac regula, & eo quod dixi, est argum. 3 quòd in dubio pręsumitr cassatio electionis facta non vitio psonę sed electionis modo & sic addi potest ad decre. de elec. super eo vt ibi not. per Compost. nam etiam iudice pronuntiante quòd vim fecisti, de priuata intelligitur, vt in prædicta l. si præses, & l. penult. Et not. quod hæc benigna interpretatio fit in multis: Primo ex multiplici pœna expressa eligimus mitiorem. 50. distinct. eos. 24 quæst. 1. si quis dederit. Item quia si verbum potest importare pœnam perpetuam & temporalem, eligimus temporalem. 33 quæst. 4. non oportet 2. sal. uo eo quod habes. 50. distinct. cap. 1. & supra de consti. ex litteris. per Ber. & modernos, & per Accur. ff. de po-

3 Idē Io. Mo. dicit tñ, ꝙ non diceretur dubiū, qñ ex actis apparere posset cassationis cā. C. de sen. q̄ sine certa quā ti. l. 3. ff. d re mi. milites. §. missionū, & dixi in dec. super eo. I. An.

de postu.puto.§.1.Item quia de pœnis nō arguimus ad similia 1: quia pęnæ non excedunt proprium casum: de pœni dist.1.§.pœnæ. Item vbi est tale verbum, puniantur, priuentur: intelligimus per sententiam, non ipso iure.de ele. cap. quia propter.nisi ibi essent verba quę aliud saperent: puta, ipso iure, vel eo ipso sup.eod. li. de elect. quàm sit. in fine. licet ibi Car.contra, sed primum credo secundum Guli. Item quia in dubio mitiorem casum eligimus.ff. de suspec. tut.l.hæc enim.& sup.dixi. An iudex possit pęnas moderari, not 2.q.3.ca.si quem.§.notandum.in glossa, quæ incipit.vt inf.3.q.

1 Quę nō sunt de mēte, nec habēt cū-dē effectū sup quo vide q̄d scripsi s̄. eo lib.de elec. si postq̄. §. 1.sup gl. & ita, & remissiones. quas ibi dedi, &c. Io. A.

gnior a est interpretatio b facienda. c

¶ Idem.

REGVLA L.

Actus d legitimi conditionem non recipiunt, neque diem.

¶ Idem.

REGVLA LI.

Semel e Deo dicatum,

a ¶ Benignior.] Dicit canon: illa digniora sunt imitatione, quæ sunt excellentiora pietate.9.dist. ca vlt.

b ¶ Interpretatio.] de multiplici interpretatione vide quod not.11.q.1.clericum nullus.§.ex his omnibus.de postu.præla.ca.1.

[Glo.seq.ponit rationem.]

c ¶ Facienda.] ratio: quia odia restringi, & fauores cōuenit ampliari.sup.eo.odia.cum suis concor.

Actus legitimi.] Casus ponitur per ca.in electionibus.s̄.de elect.eo.lib.hoc modo: vacante ecclesia Pictauen.canonici illius ecclesiæ conuenerunt in vnū, tractaturi de electione futuri pastoris: tractatu inter eos habito aliqui ex canonicis cōsenserunt in aliquem Titium vsque ad certum tempus: vel in ipsum cōsenserunt casu quo nauis veniret ex Asia: an valeat talis electio? Respondetur quòd non: quia actus legitimi non recipiunt diem neque conditionem.

¶ Item potest poni casus per ca.solet quæri.32.q.2. in matrimonio carnali hoc modo. Aliquis Titius contraxit matrimonium cum aliqua Berta vsque ad certam diem: an valeat matrimonium; Respondetur quod nō per rationem huius regulæ: quia actus legitimi.

[Prima glo.dicit vnde sumpta: & ponit exempla: secundo signat successiue sex contraria, & soluit: tertio ostendit regulam iuris ciuilis cautius formatam.]

d ¶ Actus legitimi.] hæc regula sumpta est ex l. ff.eo. tit.l.actus legitimi.vt emancipatio, acceptilatio, hæreditatis aditio, serui optio.tutoris datio, &c.per q̄ exemplificare potes hanc regulam. Ponit etiam Dynus exēplum in auctoritate tutoris: quæ si interponatur sub conditione, interpositio est nulla.ff.de aucto. tutor.l.1. & sic conditionalis. Item exemplum pone in sententia quæ non dēt ferri sub conditione.2.q.6. biduum. Item electio vel postulatio non debet fieri sub conditione. supra eo.lib.de elect.in electionibus. Itē matrimoniū non contrahitur in diem.32.quęst.2. solet quæri. supra de condi.appo.ca.vltimo. Contra 18.dist.ca.vlt.86. dist. tanta 10. q. 3. vnio, in fin.in quibus excommunicatur quis vsque ad duos menses. Sol. ibi sumitur excommunicatio pro remotione à sacramētis: excommunicatio enim debet esse perpetua.10.q.1. quia sacerdotes.expo nimus tamen perpetuam, id est, donec pęnituerit.27.q. 1.de viduis.1.responso.quia pro contumacia fertur.facit supra de constit.ex litteris. Item contra §. de elect. cum in veteri vbi eligendi potestas in certum tempus confertur. Sol. electio est ille actus legitimus, qui non recipit diem: vnde non possunt canonici sibi aliquem eligere in prælatum vsque ad festum Resurrectionis, vt hic: sed potestas eligendi non est ille actus, & ideo datur tps, vt ibi, nam & procurator datur ad tempus supra eod.lib.de procura.si quem sub ea. hinc est quòd etiam de iure communi tempora ad eligendum sunt taxata.de elect.ne pro defectu.de conces. præb.cap. 1. supra eod.lib.de iure patro.ca vnico.cum simi. Item contra 7.q.1.pastoralis s̄.de fi presby.veniens.vbi prælatura ecclesiæ dari videtur ad tempus Solu. vt ibi not. in vlti glo.2 Item contra: quia matrimonium licet non recipiat diem 3, vt supra: recipit tamen conditionē.de condi appo.super eo.Sol. Veritate inspecta nondum est matrimonium vbi non interuenit purus consensus, vt ibi patet, immo nec sponsalia, vt sup.eo.lib.de spon. c.1.in fin. Item contra ad id quod sup.dixi de donatione tutoris.instit.qui te sta.tu.da.pos.§. ad certum.vbi tutoris datio diem recipit.Sol.quod sup. dixi, habet locum in tutore dato à iudice secus 4 si à testatore, vt in prędi §. Item ad idē contra.ff. de tutelis. l. muto, §.penul.vbi datur à iudice sub conditione, si satisdederit: & illa si satisdederis, puta est. Et facit quod habes supra de elect.significasti. Et not.quòd sicut hi actus non recipiunt conditionem vel diem, sic nec distinctionem, vt in prædicto ca.in electionibus. Et eod. tit.vt quis duas. Item nota q̄ regula ista indistinctè loquitur de actibus legitimis, qui non recipiunt cōditionem nec diem: lex autem strictius dixit, Actus legitimi qui non recipiunt, & c.quasi dicat, aliqui sunt qui recipiunt, & aliqui non. & loquitur ipsa lex in actibus qui non sunt contractus, sed quasi. Contractus enim bene recipiunt conditionem.ff. de contrahen. empt. l. hæc venditio. Et sic etiam potest solui id quod supra dixit de matrimonio, secundum Lau. Gof. & Ber. qui hoc not.de condi appo.super eo.in princip. & facit inf. eod.contractus.

2 Est pp mandatū Papę, dicit Phil. allegans Io. A.c.cū bñficio.d prębend. sup. eod. vlti glo.

3 Etiā ex dispensatione Papę: fm I. An. licet multi dicant s̄.

4 Quare secus no. C.de test. tu.l.1 vbi duas rōnes red- dit.gl. ad- dit tertia qa omissū à testatore p p diē vl cōditionem suppleri pōt p iudicē: q̄d nō cōuertit. Io. A.

ADDITIO. Ad probandum q̄ contractus bene recipiunt conditionē, allegat Dynus insti.de emp.& ven. §.emptio.ff.de in diem addi.l.2.de peri.& com.rei vē. l.necessario pro empto.l.2.si sub conditione. vnde locatio, societas, mandatum, & similia qui sunt legitimi actus, certum est quòd conditionem & diem recipiūt. Ioan.And.

Semel Deo.] Casus in hac regu.figuratur multis modis. Primo per ca ligna.de conse.dist.1. Ponamus q̄ aliqua ecclesia vetustate consumitur, ita q̄ ista ecclesia pro sui conseruatione indiget nouo tecto. deponuntur ligna antiqua: vtrum sit licitum de illis lignis ædificare domum priuatam? Respōdetur q̄ nō, quia ex quo illa semel fuerunt Deo dedicata, non debent redire ad vsum hominum.

¶ Item potest poni casus in ca.vestimenta.ea dist. Ponamus: aliqua casula vel aliud ornamentum ecclesię est de panno aureo: illud ornamentum vetustate consumitur: sunt aliquæ petiæ integræ: vtrum ex illis sit licitū facere bursas ad vsus hominum? Rñdetur q̄ non: quia ex quo semel illæ petię fuerunt dicatę Deo, ex illis nō debet aliquid fieri ad vsum priuatorum hominum.

¶ Vel potest poni casus sic. Ponamus q̄ aliquis priuatus fecit fieri vnum calicem; qui calix est in dñio illius, q̄ calicem fieri fecit antequam sit consecratus. Sed ponamus q̄ iste calix cecidit inter manus episcopi, qui illū consecrauit: vtrum episcopus teneatur reddere calicē illi, cuius erat ante consecrationem? Respōdetur q̄ nō: sed tenetur soluere pretium calicis illi cuius erat ante quam esset consecratus. Et hic est vnus casus, in quo inuitus cogitur accipere pretium rei suæ.

5 Dynus ponit exēplū ì ęde sacra, quę si diruta fuerit, loc9 tū remanet sacer. Instit. de re.diui.§. loc9.ff. de rerū diui.l tm.§. sacrę. & de contrah. emptio.l. ędes sacræ. I. A.

[Prima glo.ponit exempla: secundo dicit etiam in re aliena regulam procedere. Item in eadem forma: tertio dicit quòd in non dicatis non procedit: signat contrarium & remittit: quanto notat nedum dominium, sed etiam vsum prohibitum.]

e ¶ Semel Deo 5.] pone casum.12.q.2.nulli. s̄ de relig. do.ad hęc.ff.de reli.& sum fu. l. si quis sepulchrum. §. 1.ad idem 19.q 3.quæ semel.de conse. dist. 1. ligna. & cap.vestimenta.de foro competent.conquestus.de rerū permuta.mancipia.C.de sacrosan. eccle. Authen. præterea. Et habet locum hæc regula non solum in re propria, sed etiam in aliena consecrata: vnde si aurifaber habebat calicem, quem episcopus cōsecrauit: amplius non red-

non reddetur aurifici calix ipse:sed eius æstimatio,& est casus specialis,in quo priuatur quis re sua. 14. q.6. comperimus. Et quod dixi in calice,idem est in quali bet re inanimata:secus autem in animata, puta in ser uo,& sic non est cõtra 54.dist.frequens, & c.seq ratio est,quam ibi not. Ioa. in prædi.ca. comperimus, & Ber.in prædi. decret. de reli. do. ad hæc, qa res animata, scilicet homo, delinquit pmittendo se cõ secrari:inanimata vero non. Et est si.7.q.1.

nõ est ad vsus humanos a vlterius transferendum b.

¶ Idem.

REGVLA. LII.

NOn † præstat impe- dimentum c, quod de iure non sortitur effectum.

¶ Idem.

REGVLA LXI.

CVI LI-

eps in diœcesi. & ff. de acqui.pos. si rem mobilem,& l.Pomponius.in princ. Et hoc quod hic dr̃,intelligas in eadem forma:quia ob redemptionem captiuorum vel vrgentia debita, calices & vasa alia ecclesiastica vendi pñt ẽt laicis, conflata tñ & minuta.12.q.2. hoc ius,&.prædi.auth.præterea.Item not. ꝙ dicit, dicatũ: quia bona ecclesiæ non dicata vel consecrata bñ transeunt ad humanos vsus, ẽt serui ecclesiæ venduntur vel donantur laicis ẽt ad seruiendum.12.q.2.ecclesia sticis.Argu.ꝫ de re.permu.c.3 dic vt ibi. Item not. ꝙ dicit ad vsus:quia non solum in dominium laicorũ, sed nec etiã in vsum transire debent res Deo dicatæ. ad idem de consecr.distin.1.vestimenta. ne vltio quę Balthasar, &c.vt ibi.[& Danielis.5.]

a ¶ Humanos.] i.sæculares.i.sæcularium personarum. ad idem 1.dist.c.1. 12. q.2. qui diuinis & humanis.de testa.cum esses. Hoc dico:quia ad vsus clericorũ qui & homines sunt,bene possunt reduci,de conse.dist.1. ligna.Alibi sumitur humanum pro humili. 50.distin. eos.24.q.1.si quis dederit.33.q.2.latorem.in fine.

ADDITIO. Humanus accipitur ẽt pro benigno, mansueto, & misericordi:& inhumanitas econtra, p feritate,& crudelitate,& impietate.sup.de præsc.cum ex officij.in prin.de cen.licet.& in cle.de reli.do.quia contingit,post princ.Ioan.And.

b ¶ Transferendum.] adde quod dixi sup. eo.priuilegium.Ioan.And.

NOn præstat impedimentum.] Casus figuratur p c.si verum.31.q.2.hoc modo:Titius ꝯxit matrimonium cum Berta consanguinea sua, & in effectu inter ipsos erat impedimentũ, ita ꝙ matrimonium non tenet,obstante impedimento:postea ꝯxit cũ alia,in qua non erat impedimentum:vtrum valeat istum fm matrimonium?Rñdetur ꝙ sic, nec obstat primum matrimonium,quod fuit nullum,& ꝙ de iure non est sortitum effectum. Vel in electionib. ponamus sic casum: Canonici ecclesiæ Pictauen.vacante sua ecclesia celebrauerunt electionem nullam: postea ista electione non cassata celebrauerunt secundam electionem:vtrum prima electio, quæ fuit nulla (non tñ fuit cassata)præstet impedimentũ secundæ electioni?Dr̃ ꝙ nõ. Contra istam regulam opponit glo.de c.1.sup.de spon. eo.lib vbi sponsalia quæ sunt nulla, præstant impedimentum matrimonio ꝯhendo: vt contraxi sponsalia cum Berta,quæ non tenuerunt propter impedimentũ religionis vel cõsanguinitatis:vtrũ potero ꝯhere matrimonium cum consanguinea Bertę?Dr̃ ꝙ non.Dicẽdum quod illud intelligitur qñ sponsalia sunt nulla non ex defectu consensus:sed si essent nulla ex defectu consensus,possem contrahere matrimonium cum consanguinea Bertæ,vt dicitur in d c.1.

[Prima glo.primo ponit exempla: secundo quinq; casus exceptos,& quintum nõ approbat: tertio notat in maleficijs regulam non loqui.]

c ¶ Non præstat impedimentũ.] 1 pone casum in matrimonio quod non tenet;quod non præstat ẽt impedimentum scdo 31.q.2.si verum. In electione quæ nõ tenet.sup..de electio.congregato. In stipulatione quæ non tenet. ff.de verb.obli.si dari stipuler. Vides tñ circa matrimonium ꝙ sponsalia,quæ sunt nulla pp affinitatẽ vel consanguinitatẽ, præstant impedimentũ in cõsanguineis alterutrius,ex publicæ honestatis iustitia.Ratio est:quia publicæ honestatis iustitia inducitur ex solo consensu:vnde ex quo sunt aliqua ex consensu,licet aliàs sint nulla,inducitur publicæ honestatis iustitia. Si autem essent nulla ex defectu consensus,non inducitur.sup.eo. lib.de sponsa.c.1. sicut & impedimentum affinitatis inducitur ẽt per illegitimum coitum. 35.q.3.de incestis. Circa electionem ẽt vides, quod electio q̃ nulla est, fm impedit.sup. de elect. auditis, quod non prosequor: sed dic vt ibi. Idem in denuntiatione noui operis,quę siue sit iusta,siue iniusta, impedimentum præstat futuro ædificio.sup. de noui ope. nunc.1.& ff.eo.tit.l.1. in princi.Idem etiam in appellatione, quæ & si ex falsa causa sit interposita,dum tamen probabili:tali quę si foret probata,debeat reputari legitima:ea interposita nihil est innouandum.2.q.6.appellatione. Item in litteris Papæ per mẽdacium impetratis, quæ licet sint nullæ quo ad iuris effectum,præstant impedimentum alijs impetrandis,si de eis mentio nõ fiat. sup.de resc. cæterum,& c.ex parte. fm Goff. qui hos quattuor casus quos præmisi not.de desponsa,impub.litteras.Sed Ber in hoc vlt ꝫ.sup.de resc.ex tenore.in glo. 1.in fi.2 per decret.de confir.vti.vel inutil. bonæ Et nota hãc regulam verum,nisi in pœnã aliquibus prohibeatur: hoc dico pp maleficia, quæ non sortiuntur effectum à iure:& tamen impedimentum præstant promouendis.50.dist.c.1.2.& 3.Interdum matrimonio ꝯhendo, iuxta ea quæ,no.33.q.2.hoc ipsum §. hoc autem quã quã. & sup. de pænit.& remis.qui presbyterum, & est simile quod not.C.de leg.non dubium,habetur.n.pro infecto quod contra iura fit.10.dist.vides,vbi de hoc, & inf.eo.quæ contra ius,& ibi dicam. Et quòd dicit, nõ sortitur effectum:dic à principio vel ex post facto, quòd dic vt dixi sup.eo non firmatur.

ADDITIO. In hac regula,non præstat,& c.Dynus ponit exemplum cum legata est mihi optio serui, & ego elegi;sed electio non habuit effectum,iterum eligam.ff.de opt leg.l.2.3.& 4. Item ponit per l. quod pupillæ.ff.quando di.leg.ced de cõd.& demon.hæc conditio.Ioan.And.

CVi licet.] Casus primo figuratur per c. ecce.95.di. vbi quæritur, vtrum liceat sacerdoti benedicere populum in fine Missę:Rñdetur ꝙ sic: qa licitum est sacerdoti quod est plus,s. conficere corpus Christi:ergo est ei licitũ ꝙ est minus, s.benedicere populũ in fi. Missæ.Et hoc intelligitur de benedictione simplici, nõ aũt de benedictione solemni,q̃ de iure cõi spectat solis epis,& alijs superioribus,licet ex priuilegio spectet aliquib abbatibus: q̃ benedictio solẽnis impertit̃ in trib.horis,vc3 in Matutinis,in Missa, & ĩ Vesperis. ¶ Item põt casus figurari per cap. ex parte 3.de deci.in antiq. Papa cõcessit priuilegium aliquibus religiosis, vt ipsi possint percipere decimas in certa parochia: postea fuerunt facta noualia:vtrum ex illis noualibus ipsi percipiunt decimas?Respondetur quod sic,per rationem huius regulæ: quia si fuit eis cõcessum quod est plus,videtur eis concessum illud qđ est minus.Secus si illud priuilegium esset concessum alicui laico, per c.tua eod. tit. Item secus si religiosi pręscripsissent decimas antiquas:quia cũ pręscriptiones sint odiosę, non possent percipere decimas de noualibus:nam pręscriptio non currit sine possessione, quia isti religiosi non possent dicere quod habuerunt possessionem istorum nouallium.

[Prima gl.dicit vnde sumpta:& ponit exẽpla: scdo ponit brocharda:tertio successiue signat, & soluit septem ꝫ.quarto signat contraria ad negatiuam.]

¶ Cui

† Per hãc reg dicũt Ph.Io. A. non tolli sponsalia per matrimoniũ ob cõsanguinitatẽ resolutũ:& fallit hęc regu. in ijs quib. tacita voluntas sufficit. de leg.1.plane.i prin. Ang.Fab. §. posteriore. q. modis in firm.

1 Io.Mo. allegat p exemplis multa in ra q̃ hic vide per Io.An.in mercu.

2 Vide q̃ ibi dixi, & de hoc in pall. decr. cũ nostris.& conce. p ben. in 4. gl. Ioan. And.

cet a † quod est plus, licet vtique quod est minus.

¶ Idem.

REGVLA LIIII.

Qui prior † est tempore b, prior est iure.

¶ Idem.

REGVLA LV.

QVI SENTIT

a ¶ Cui licet.] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eo. tit. non dēt cui plus licet, quod minus est non licere. Et fallit hæc regula in casib. ibi not. Pone casum: Presbyter in Missa conficit corpus Christi, quod maius est: bene ergo pōt benedicere populum, quod est minus. 95. dist. ecce. Itē concessis decimis laborum, quod maius est, & noualiū quod minus est. ṡ. de decim. ex parte 3. Itē cui concessum est testari, puta filiofamilias in peculio castrēsi: ergo & donare causa mortis. ff. de dona. causa mortis, l. tam is, concor. 12. q. 1. præcipimus. cui committuntur animæ, & res ecclesiæ ēt. sup. de dote post diuor. resti. per vestras, cui committit vxor corpus, bene pōt cōmittere dotem. Et not. ꝙ istud est vnū brocbardum: cui licet plus, & minus. Aliud, quod licet maiori, & minori. 95. dis. illud super fluū. Aliud negādo: cui nō licet minus, nec maius, de sent. excom. cum illorum, & quod nō licet in minori, nec in maiori, de elec. cum in cunctis, vbi de hoc. Cōtra ad hanc regulam sup. eo. li. de præben. cui de nō sacerdotali. Solu. illud facit forma mandati, & eodē modo responde ad c. eo. tit. cum in illis. §. vlt. & facit qđ dixi sup. eo. plus semper. Item contra, de cōsecra. dist. 2. comperimus. Sed illud speciale pp vnionem. Et sic ēt respondetur ad l. ff de admini. tut. cum quæritur 1. Nam pupillus potest omnia nomina, quæ ferit tutor respuere: sed non quædam respuere, & quæstam approbare. Item contra, de transla. c. vlt. vbi permittitur transire ad maiorem dignitatem, sed non ad minorē. solue vt ibi not. in glo. penult. Item ṡ. 22. q. 2. latorem, vbi pōt communicare, sed non obligationem dare, ad idem. 17. q. 4. miror. Item contra de torneamentis ca. 1. de rapt. c. 2. vbi conceditur pænitentia & non sepultura. Solu. vt not. in præd. c. 1. de torneamen. quia regulare est qđ hic dr̄: nisi à minore prohibeatur ex causa, vel vt cōsulatur viuis, vt ibi, vel ob aliam causam. Item ad negatiuam ṡ. 36. dist. qui ecclesiasticis, & 1. q. 1. si qui epi, vbi qui iniuste ordinem contulit, priuatur collatione illius ordinis: sed nō minoris vel maioris, ſm Ber. licet Hugo contra, sed dic vt sup. proxi. dixi. Plus ergo qualitate includit minus, sed non semper, vt sup. sicut plus quantitate non semper includit minus, vt dixi sup. eo. tit. plus semper.

ADDITIO. In hac regula, cui licet, &c. Io. Mo. dicit ponendum exemplum per §. is qui exequitur. inst. manda. vbi si mandaui fundum emi pro centum, man dasse videor ꝙ ematur pro minori, si haberi pōt: & remittit ad regulam, plus semper. Dynus ponit exemplū in patre, cui licet occidere adulterum inuentum cum filia: multo magis contumelijs afficere. ff. de adul. nec in ea. § ius occidendi. Item iudex potest deferre acto ri iurum in litem, quod est plus: poterit ergo taxationem iurisiurandi adijcere, quod est minus. ff. de in lit. iuran. videamus. §. pen. Ioan. And.

Qui prior est tempore.] Casus figuratur per c. vlt. 17. dist. iuncto c. 1. de maio. & obe. in antiq. Ponamus quod inter canonicos alicuius ecclesiæ est cōtentio, quis debeat primo se subscribere in instrumento, in quod continentur actus capitulares, vel est contentio inter canonicos in sessionibus, quis debeat esse in loco honorabiliori: vel in optione præbendæ est contentio, quis debeat habere electionem? Rñdetur quod antiquior canonicus est cæteris præferendus: quia qui prior est tempore, potior est iure.

¶ Item potest poni casus in pluribus expectantib. auctoritate Apostolica, quorum vnus pcedit in data, vt ponam' ꝙ Papa hoc anno fecit mihi grām in ecclesia Pictauen. q a mādauit canonicis illius ecclesiæ vt cōferrēt mihi pbendā si qua vacaret, aliàs primo vacaturam: postea Papa in dicta ecclesia fecit tibi similē gratiam: quæritur quis nostrum sit præferēdus in assecutione præbendæ? Respondetur ꝙ ego qui sum prior in data: quia qui prior est tempore, prior est iure.

¶ Item potest poni casus in pluribus creditorib. vt si sint plures creditores alicuius debitoris, & vendātur res ipsius debitoris: quæritur quis debeat esse prior in debito consequendo? Respōdetur idem, ꝙ ille, q est prior in tempore.

[Prima gloss. dicit vnde sumpta, & ponit exempla: ad vltimum exemplum signat contrarium & soluit: secundo dicit regulam procedere in his quæ pendent à voluntate duorum, nō in legibus vel testamentis: signat contrarium & remittit: Item procedit cum par est ius vtriusque.]

b ¶ Qui prior est tempore.] Hæc regula sumpta est ex l. ff eod. titu. l. quotiens vtriusque. Pone casum in iure cessionis & subscriptionis. 17 dist. c. vlt. ibi præponitur prius ordinatus. [& ṡ. de maio. & obed. c. 1. vbi de hoc. Dynus alleg. ff. de albo scri. l. 1. 2. & 3. & C. de consu. l. 1. lib. 12. In assecutione præbendæ qui primo impetrauit 2. sup. eo. li. de præben. eum cui. Ex duobus emptoribus vel donatarijs præponitur in rei vendicatione ille, cui res prius tradita fuit. C de rei vend. quotiēs, in princ. & in fin Sed quare in hoc vltimo casu præfertur ille, cui fuit primo res tradita, & nō ille cui primo fuit vendita vel donata: quod esse deberet ſm hanc regulam? Sol. hæc regula locum habet in ijs quorum vtriusque par est cā, vt in prædi. l. quotiens. ff. eod. tit. sed post venditionem quis remanet dominus, vendēdo: ergo & tradendo scđo, potior est causa secundi, vt ibi 3. hoc probat C. de hære. vel act. ven. l. qui tibi. tenetur tñ priori ex empto quāti sua interest, vt ibi: sed per litteras Papæ quis statim est canonicus: & ideo in eis attendimus datam, vt in prædicta decreta. cum cui, & facit quod not. de spon. duorum. c. vlt. in 1. gl. Et nota quòd hæc regula locum habet in contractibus, & in ijs quæ duorum voluntate dependent: sed in legibus & constitutionibus quæ pendent ex vnius voluntate, reuocat posterior priorem. Idem in testamentis eadem de causa: quia ex vnius voluntate dependent. Ad primum de conse. dist 1. c. vasa. de cog. spiri c. 1. ff. de leg. non est nouum, & ṡ. eo. lib. de const. c. 1. vbi etiam de hoc. Ad ſm 13. q. 2. vltima voluntas. Et sup. de celebra. Mis. cum Marthæ. & ff. de lega. 1. si mihi. Ad primum, contra. 33. q. 2. hoc ipsum in fi. 5o. di stin. Dño sancto, vbi dr̄, quod potius stamus antiquo iuri quàm nouo. Sed dic vt ibi, & vt supra dixi. Hæc regula in his locum habet quæ par ius habent: nam priuilegia considerantur non solum ex tempore, sed ex causa. ff. de priuileg. cred. priuilegia. hinc est quod receptus auctoritate Apostolica præfertur omnibus ēt ante receptis aliorum auctoritate. sup. eo. li. de pb. hi qui. Et creditrix dotalis præfertur ēt in quibusdā anterioribus creditoribus, non tamen filijs ex priori matrimonio, qui agunt de dote materna. C. qui pot. in pig. hab. l. vl. & ibi de hoc: & plene per Azo. in summa eo. tit. [Sed longe plenius hic per Dynum cuius distinctionem vide.]

ADDITIO. In hac regula, qui prior, &c. Dynus ponit exemplum in creditoribus, quibus res sunt obligatæ, vt potior sit qui prior est tempore. ff. qui pot. in pigno. l. potior, & l. creditor, & C. eo. l. si fundum, &c. Ioan And.

Qui sentit onus.] Casus primo figuratur per ca. de lapsis 16. q. 6. Ponamus ꝙ aliquis clericus perpetrauit aliquod delictum pp quod fuit condemnatus agere pęnitentiam in aliquo monasterio: nunquid bona sua transeunt in monasterium, vel monasterium teneat ipsum alere expensis monasterij? Rñdet ꝙ si fuit condem-

† No. licitū esse in licitis & permissis arguere à maiori. & quo plene Bal. in l. cōuenticulam. C. de epi. & cler.

† De materia regulę vide q plenissime tradit Cassane' in catalo go. glorię mundi, part. 12. ṡ. sideratione 99.

1 Eadē responsio ad l. in causæ. ff. de procura. vbi licet procuratorē in totū reuocare, non in parte secundum. Dynum.

2 In pari forma, & de hoc plene. ṡ. eo. lib. de concess. p ben. si so. li. 1 vl. gl.

3 Nisi pri' se constituisset prioris nomine possidere: vt scripsi in Specu. de emptione, & venditio. c. 2. vbi glossatur verbū, constituit possidere. Io. And.

condemnatus ad agendum perpetuam pænitentiã in monasterio, bona sua transeunt in monasterium: quia ex quo monasterium sentit onus, etiam debet sentire emolumentum. ¶ Item potest poni casus per cap. 1. de sepul. supra. eo. lib. vbi dicitur, quod si parochianus eligat sepulturã alibi quàm in sua ecclesia parochiali: ex illis quę ob uenerunt rõne funeris, ecclesia parochialis debet habere quartam, vel aliam portionem, secundum consuetudinem regionis c. certificari. eo. tit. in antiq. quia sicut ecclesia parochialis sustinuit labores administrando & celebrando diuina: ita similiter debet esse particeps in emolumẽtis. ¶ Itẽ potest poni casus per c. filijs. 16. q. 7. Certum est, quod patronus in ecclesia patronata ex iure patronatus consequitur aliqua emolumenta: quia ad illam ecclesiã potest præsentare virum idoneũ. Item in sessionibus & sepulturam præ cæteris honorandus. Item si patronus deueniat ad paupertatem, ecclesia tenetur sibi subuenire præ cæteris egentibus. Sed quid? ponamus quòd ecclesia opprimitur: nunquid patronus tenetur eãdem defendere? Respondetur quod sic: quia ex quo sentit cõmodum, sentire debet onus. ¶ Itẽ potest figurari casus per cap. significatum. de præ. in antiq. vbi dicitur, quod ex quo clericus percipit fructus & emolumẽta ecclesiæ: ita similiter tenetur & debet eã officiare, & facere diuinum seruitium: quia ex quo consequitur emolumentũ, etiam debet habere onus: quia beneficiũ datur propter officium.

onus a, sentire debet commodum, & econtra b.

¶ Idem.

REGVLA LVI.

IN re c communi, potior est conditio prohibentis e.

¶ Idem.

REGVLA LVII.

CON-

[Prima glossa dicit vnde sumpta: & ponit exempla in vtroque dicto, secundo ponit quatuor casus quibus fallit regula.]

a ¶ Qui sentit onus 1.] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eo. tit. l. secundum naturam cuiusque rei. Pone casum in clerico, qui propter lapsum detruditur in monasterium ad pœnitentiam peragendum, quia res eius proficient monasterio. 16. de lapsis. Ad idem supra de sepul. cap. 1. ibi, sint consolationem socij, &c. & C. de fur. & ser. cor. l. vlt. §. sed cum in secunda. vbi commodatarius si furti ue ab eo surripiatur res commodata, & agens furti cõ sequatur pœnam à fure: pœnã ipsam non restituit domino, ne sit damno tantummodo deditus, qui eam cõ modatam accepit: sed liceat ẽt lucrum sperare. In secundo dicto ibi. f. & econtra: pone casum in patrono qui defensare debet ecclesiam. 6. q. 7. filijs. in clerico qui officiare debet ecclesiam. de præben. significatũ. Et dicit lex, non est ferendus qui lucrũ amplectitur onus aũt sub recusat. C. de cad. tol. l. vnica. §. pro secundo in fi. Concor ad hanc regulã. 7. q. 1. c. ibi. 22. q. 2. charitatem. cũ suis concor. & infra e. rõni. & supra eo. lib. de elect. cũ non deceat. ff. de peri & cõmo. rei ven. l. id quod post. Et nota quod hæc regula fallit interdum rõne ætatis vel personæ: interdũ rõne naturæ contractus: interdũ ex speciali pacto. Primum patet C. de leg. tut. l. vlt. in fi. ibi enim minores, licet ad tutelæ grauamen nõ veniant successionis emolumentũ nõ amittunt. inst. de le. tu in fi. ibi dicit textus, plerunque vbi successionis emolumentum, ibi & onus tutelæ debet esse: ideo ãt diximus, plerunque: quia si fœmina impubes manumittitur, ipsa ad hæreditatẽ vocatur, cũ alius tutor sit. Secundũ patet. ff. pro socio. l. de illo & l. nõ ob eã. ibi. n. fit cõpensatio emolumenti quod socius attulit societati damno quod intulit: immo eo non obstante damnum emẽdare tenetur, & est ratio, vt dixi, natura contractus: cõtrahitur enim societas tantum ob lucrũ. [Vide quod no. ff. de neg gest. l. si negotia absentis.] Tertiũ patet. ff. de pac. do. l. familiæ. ad idẽ. ff. fa. ercis. l. licet. Ad ad hoc supra. eo. lib. de pac c. 1. & vlt. Item fallit vbi ex causa quis prohibetur ab emolumento, licet onus habeat: sicut in iudice qui nihil à partib dẽt exigere, nisi expẽsas moderatas cũ proficiscitur pro causa. nec tunc illas, si partes notabiliter pauperes sunt, supra eo. lib. de rescrip. statutum. §. insuper. & §. seq. & idem in similib. Et cõcor. ad hanc regulam ea. decre. §. assessorem.

1 In hac regu. tenet Io. A. declarat' per Phil. quod monasteriũ priuilegiatũ tpe interdicti admittere familiares diuinis, admittet receptos post priuilegiũ. idem de epo priuilegiato, vt quatuor sui familiares absentes recipiãt fructus suorũ beneficiorum.

b ¶ Et contra.] Vnus 2 intellectus est: qui sentit commodum, sentiat onus. hunc glo. prosequitur. Alius sensus est: qui non sentit onus, non sentiat commodum. & pro hoc 33. di. præter. hæc. s. eo. lib. de elect. generali. §. illos, &c. Ioan. And.

2 Hæc glossula ex nouella Io. An. huc fuit trãslata.

IN re cõmuni.] Casus in hac regula figuratur primo per cap. 1. 33. q. 5. hoc modo: Ponamus quod Titius cõtraxit matrimonium cũ Berta: cõtracto matrimonio & consummato, alter coniugũ vult intrare religionẽ altero inuito, & in præiudicium alterius? Respondet quod non potest: quia in re communi potior est conditio prohibentis. ¶ Item potest poni casus per cap. quia propter. de elect. in antiq. Vacante ecclesia Pictauensi canonici ecclesiæ super electione futuri prælati voluerũt cõpromittere in aliquos arbitros: aliqui ex canonicis non consenserunt: sed dicunt quod volunt habere vocẽ: vtrũ possint impedire potestatem translationis in arbitros, & ne fiat compromissum? Respondetur quod sic: quia in translatione potestatis in arbitros requiritur consensus omnium: & hoc per rationem huius regulę quia in re communi potior est conditio prohibentis.

[Prima glossa ponit exempla, & remittit: & vi casus excipit.]

c ¶ In re cõmuni 3.] Pone casum in duobus coniugatis: quorum vno vouere volente & altero prohibente, potior est causa prohibentis. 33. q. 5. c. 1. Item vno prohibente ne procedatur per viam compromissi, potior est ipsius cõditio. supra de elect. quia propter. ibi, vice omniũ. Itẽ duobus communẽ habentibus parietem, alter non potest destruere & reficere altero prohibente. ff. de ser. verb. præd. parietem. & fuerant hæc verba l. ff. com cõi di. l. Sabinus & ibi de hoc. Et fallit hæc regu. in casibus ibi no. Primo quando non interest socij: puta quia incrustare vult vel dipingere. ff. de ser. vrb. pd. l. quidam Hiberus. §. parietem. vel vult scalas iuxta parietem ponere, vt eo. ti. fistulam in fi. Secundo qñ ob hoc quæsita est vt opus fiat. ff. communi di. si ędes. [Et sic loquitur. ff. pro socio, cũ duobus. §. item Mela.] Itẽ quando ædificium reficeret. C. de ædi. priua. si vt proponis. ff. de dam. infec si ædibus. & l. in reficiendo. [Intellige quod in his casibus quibus reficere vel facere licet, non velit socius facere iure seruitutis, quod non liceret palleg. l. parietem. de ser. vrb. pd. sed iure cõionis licet. & sic intendit gl. Et facit. ff. pro socio, cũ duobus §. idẽ rñdit. Item fallit religionis fauore, vt si ibi sepeliri velit, vt ff. de reli. si plures. rẽ in commune sepulchrũ alium mittere. Instit. de rerum di. §. religiosum. ver. in cõe. Item cum donator seu communem habet cum donatario. C. de don. sancimus. §. ne autẽ. Accu- Et scire debes aliquid esse commune vt singulis: aliquid vt collegio, vt tetigi supra eod. quod omnes. & habes supra de const. cum omnes. Ioan. And.

3 Vide Decium consi. 35.

[Glo. seq. ponit rationem regulæ.]

d ¶ Prohibentes.] quia volens non solum dominus est, vt in præd. l. parietem. ff. de ser. vrba præd. Io. An.

COntra eum.] Casus in hac regula primo põt figurari per c. in præsentia. de proba. in ant. hoc modo: Ponamus quod dicebatur ab aliquibus quod intraueram aliquã religionẽ, & intra. & in ea fecerã professionẽ, ego aũt excipiendo proposui, quod eo tempore quo intraui religionẽ, erã minor annis, & sic professio nõ tenebat: propterea nõ erã obligatus religioni. Ad probandũ meã itẽtionẽ, vз quod erã minor annis, feci meos articulos, in quib. cauebatur, quod erã minor annis: & nõ dicebatur vtrũ essẽ minor annis xiiij. vel xxv. vñ iudex examinauit

c. ĩ psẽtia de proba. pro casu positionẽ peculiariter declaratur.

minauit meos testes, qui omnes disposuerũt, ꝙ qñ intraui religionem eram minor annis: publicatis attestationibus meorum testium, pars aduersa contra me proposuit, ꝙ non probaueram sufficienter meam intẽtionẽ, quia solum probauerã, ꝙ erã minor annis, & non ꝙ eram impubes & minor xiiij. annis: est ibi textus ꝙ fiet interpretatio cõtra me, vt præsumatur ꝙ volueram dicere ꝙ eram minor. xxv. annis. ¶ Item põt poni casus per l. cum in lege. ff. de contrahen empt. & ven. Ponamus ꝙ habebam duas ædes vicinas & contiguas: quælibet ipsorum erat altior diuersis respectib. qa vna in parte anteriori erat altior altera: reliqua autem erat altior in parte inferiori: vendidi tibi vnam istarum domorum, & in venditione apposui istud pactũ; stillicidia vt tunc sunt ita erũt in futurum: Vtrũ videar apposuisse seruitutem domui retentæ, vt non possim eã eleuare in illa parte, in qua recipit stillicidia domus venditæ? Rñdetur ꝙ in dubio præsumitur ꝙ apposui seruitutem domui retẽtæ, vt nõ possem eã altius eleuare in illa parte, qua recipit stillicidia domus venditæ: qa fuit in potestate mea apertius declarare. l. tribus. C de pac. Bar. in l. Labeo. ff. de contrahen. empt. & ven. Et hic est ẽt glo. satis ampla. Sed quid dicemus ad l. si in emptione. ff. de act. empt & vend. vbi textus in contrarium: quia ibi dicitur, cũ fundus venderetur: seruus Stichus accederet, id est, venditus fuit seruus Stichus cũ fundo: & vẽditor habebat duos seruos Stichos: dubitatur de quo Sticho intelligitur tale pactum? Dicitur ibi ꝙ est in potestate venditoris retinere quẽ voluerit, & ibi illa verba fuerunt dicta nõ à venditore, sed ab emptore. Ideo dicunt aliqui, ꝙ si verba fuissent prolata à venditore, ꝙ fieret interpretatio ꝯ emptorẽ: quia verba sic proferentur in ꝯctu: nec inspiceretur à quo fuerunt prolata, sed cuius fauore proferuntur: ita ꝙ si illa verba apponerẽtur grã venditoris, fiet interpretatio contra venditorem: Si gratia emptoris, fiet interpretatio contra emptorẽ: Tñ istud non placet glo. nec Bar. in dicta. l. veteribus. immo dicunt, si constet quis protulit verba, fiet interpretatio contra eũ. sed in l. illa non constabat a quo fuerant illa verba prolata: ideo est in optione venditoris tradere quẽ Stichum voluerit. Vel dicit glossa ꝙ ista regula fallit in iudicijs, quia non fit interpretatio contra ꝓferentẽ. l. si quis. ff. de iudi. Ratio est: quia si fieret interpretatio secundum intentionẽ rei conuenti, & nõ actoris libellantis, reus diceret ꝙ de illa re nõ intellexerat. ¶ Itẽ fallit hæc regula quando aliàs cõtractus esse inutilis: vt si stipulatus sum hoc modo, Promitis mihi dare centum calendis Iulij: non dico proximis: quæritur de quibus calendis intelligatur: vtrũ de proximis vel de alijs? est ibi textus ꝙ intelligitur de proximis, & interpretatio fit pro me stipulante, quia si attenderetur tua intentio, tu diceres ꝙ tu intelligeres de vltimis, quæ sunt circa iudicium finale, & sic stipulatio esset inutilis.

† No. ꝙ verba obscura vel dubia interpretãda sũt cõtra proferẽtẽ qui apertius dicere potuit. ad hoc c. cũ dilectus. de consuetud.

tra a † eum, qui legem dicere potuit apertius, est interpretatio faciendo

[Glo. seq. dicit vnde sumpta, & ponit exẽpla & ad alterum remittit. Secundo successiue signat, & soluit septem contraria: tertio distinguit principaliter quinque membra: sextum & septimum addit in fi.]

a ¶ Contra eum 1.] Hæc regula sumpta est ex l. eo. tit. l. in cõtrahenda vẽditione. Pone casum in dicto textis, cuius interpretatio fit contra producentẽ. ꝯ. de proba. in pręsentia. Item per l. ff de contra. empt. l. Labeo. vbi obscuritas pacti nocet venditori, qui legem apertius dicere potuit ad idẽ ff. de pact. l. veteribus. vbi plene de hoc. Contra ff. de iudi. si quis intentione. Sol. illud in iudicijs, hoc in contractibus. Sed adhuc contra supra. eo. cum sunt partiũ iura obscura. Sed ibi solui. Item contra. ff. de contrahend. empt. si ita distrahaẽ illa, aut illa res quam elegerit vẽditor, hæc erit empta. Solu. verba illa fuerũt dicta ab emptore: vel naturale est in alternatiuis: ꝙ sit debitoris electio. ꝯ. eo. in alternatiuis. cum suis concor. Item cõtra e. tit. si in emptione. in prin. vbi si in emptione fundi dictũ fuerit accedere Stichum seruum: accedit ille de quo venditor intellexit. Sol. hoc in principali, illud in accessorio: sed hoc nihil, vnde dic ibi verba ꝓlata fuisse ab emptore. Itẽ cõtra ff. de ser. vrba. predio. si seruit'. ibi: ne luminibus officiatur: intelligitur de pręsentibus & futuris Sed ibi nõ est obscuritas, sed generalitas. ad idẽ de priuileg. quia circa. vbi generaliter remittens decimas, futuras & præsentes intelligitur remisisse. Itẽ ꝯ. ff. de verb. oblig. l. eum qui. vbi intelliguntur calẽdæ primæ ad voluntatẽ stipulantis. Sol. inutilis esset stipulatio, si ad voluntatẽ debentis qui de vltimi mundi calẽdis intelligeret & diceret. Itẽ contra ff. e. ti. l. in ambiguis vbi statur animo proferentis Sol. illa in testamentis, rescriptis, & legibus, vt ibi no. hic aũt in contractib. Vt igitur plene liqueat hæc materia, licet de ipsa tractet de spon. ex litteris 1. ff. de pact. l. veteribus. tu tñ nota ꝙ obscuritas vel ambiguitas aut apponitur in vltimis voluntatibus, aut in cõuentionibus factis in iudicio, aut in confessionibus, aut cõtractibus & pactis aut in sententijs 2. Si in vltimis voluntatibus subdistingue, quia aut constat de voluntate expresse vel tacite. Si expresse, illa seruatur: quia nihil est quòd tã tũ debeat hominibus, quàm ꝙ vltimæ voluntatis liber sit stylus. 23. q. 2. vltima voluntas. de test. offici j. de cõdi. appos. in ma. c. 2. C.: de sacrosanctis eccle. l. 1. Si constat tacite, vt per coniecturã, illa seruatur. ad hoc 26. quæst. 5. qui recedunt. de test. requisisti. ff. de leg. 1. si seruus plurium in fi. nisi dicta voluntas turpis esset vt. ff de condi. insti. l. quidam. vel aliàs contra ius. Pone exemplum, supra de test. tua cap. Raynutius. in fi. ff. ad leg. Fal. Titia. qa priuata dispositio testatoris, &c. de testa. requisisti. ff. de leg. 1. l. nemo. potest. si non constat expresse nec tacite, stetur verbis testamẽti. ad hoc 22. q. 2. is autem. de celebra. Mis. in quadam. de spon. ex litteris 1 ff. de exer. l. 1. §. si is qui nauem. ff. de leg. 3. l. non aliter. Si autem verba sunt nimis larga, sequimur benignius, & minimũ, ff de leg. 3. l nummis. sup. eodem, in obscuris cum suis cõcor. & sic esset hæredis electio. C. de cond. indeb. l. si quis seruum. ff. de leg. 1 legato. Et lex ff. eo. ti. si domus. & l. qui duos. loquunẽ cum hæres est in mora, vt no. de test. indicãte. ad hoc. Institu. de leg. §. si generaliter. Si vero non apparet quæ pars sit benignior vel minor, neutra tenetur. ff. de test. tu. l. duo sunt. ff. de manumis. test. l. cum ex pluribus. ff. de libe. & posthu. nominatim. Si quæratur ad quem spectat indagatio? Dic quòd ad iudicem. C. de fideicommis. l. voluntatis defuncti. Si in iudicijs sit ambiguitas, fit interpretatio pro proferente 3. Rõ, qa debitor semper negaret se de hoc sensisse. C. de annali excep. l. vlt. in fi. ff. de verb. ob. inter stipulantẽ. § 1. ar. ff. de trib. l. illud. §. 1. & ff. de eo quod cer. lo. l. non vtiq; §. damus. & hoc in litis exordio. de hoc de resti. spo. cum ad sedem. Si vero in probationibus sit ambiguũ, interpretamur contra producentem de condi. appos. per tuas. de proba. in pñtia. de testi. cũ. tu. de fide. instru. inter in fi. debent enim probationes esse claræ. de præscrip. auditis. saluo eo ꝙ possent testes obscure deponentes interdum iterum interrogari. de testi. cum clamor. quod dic vt ibi notatur. Et eo. tit. per tuas. & in pręedic. decre. iu præsentia. in 4. glo. in cõfessionibus si confiteatur quis incertum, certificare cogitur. ff. de confes. l. certum. alioquin accipietur qđ malis expedit aduersario, vt ibi, & ff. de inter. act. de ætate. §. ni hil. Ad hoc supra de accusa. cum dilecti. supra eo. lib. de confes. cap. 2. In contractibus aut est certum de consensu, aut de dissensu, aut est dubium. In primo statur ei quod senserũt. ff de rebus dub. l. in ambigua. de sposa. cap. 1. Secundo nil valet. 27. q. 2. sufficiat. 30. q. 2. cap.

1 Circa istã glo. ibi, cũ dubitaẽ qđ sit verisimilius. dicit Phi. interpretandũ ꝓm ꝙ apparet ex principali cõuẽtione, aut verbis [illegible] præ-

cedentib. aut sequẽtib. l. in sulã. ff. q potio. in pig. habeã. alias interpretamur ꝯ proferẽtẽ in di. l. veterib. l. arborẽ. §. hæc lex. ff. de ser. ui. rusti. ꝓ dio. nisi cõstet ait Dynus ꝓferentem pascisci voluisse in suũ fauorẽ: si nõ cõstet à quo sint ꝓlata verba: aut forte ab oĩbus æqualiter dicta sũt est interpretandũ ꝯ illũ cuius fauor ita. ff. de auro & argen. cle. qa circa qđ rescrip.

2 Aut in stipulatione ꝑtoria & tũc ꝑto ris erit interpretatio. ff. de ꝑto. stipu. l. 1. §. fi. & l. ꝑtorijs. Dynus.

3 Sic actor vel reus ꝓm Dynũ, q allegat ꝙ no. in l. si qs intentione. Io. And.

q.2.cap.vnico, supra de rapt.cum causa.de pigno.illo vos.29.q.1.§.1.ff.de contrahen.emp.l. in venditionib. & ibi error non solum corporis, sed et materiæ vendi tionem impedit:nil.n.tam contrarium consensui sicut error.ff.de iurisdi.omnium iudi. si per errorem. ff. de iudi.l. 2. & errare est aliud pro alio putare:37.dist.quamuis, & 22.q.2. in quibus, non tamen omnis error 1 matrimonium impedit, sed error tantum personæ & conditionis,quod dic vt 29.q.1.§.1.& in summa.tenet et pignus cum obligatur æs pro auro.ff.de pigno. actio. l.1.In tertio casu.s. cum est dubium : substingue, aut potest valere secundum vnius intellectum tantum, aut secundum vtriusque:si secundum vnum tantum, valeat secundum quem valere potest. ff.de verb obliga.l.quotiens.Et habet hoc locum etiam in contractu matrimoniali in foro iudiciali. In foro autem animæ staretur ei qui dissensisset in tali dubio, vt supra de spon. tua nos, si secundum vtriusque intellectum potest valere, valeat quod est verisimilius.ff.de verborum obliga.l.eum qui ita stipulatus.ff.eod.tit.l. in obscuris,& de verb.sig.abbate,& supra eod.inspicimus,cum suis concord.Sed si dubitatur quod est verisimilius,seruetur quod in hac regula dr.ff.de verb.oblig.l.quicquid.& l.si quis ex plurib.fundis.Et hæc vera,cum neuter dolum committit.Si autem alter dolũ committat,contra eum fieret interpretatio.22. q.5.ca. qui pietate.§.ex his,& c.quacunque,si vterque,tunc ad communem significationem recurretur,vt in dicta decreta.ex litteris,vbi de hoc.2.q. 5.c. hoc videtur.§. si ergo,& idem reperitur in iuramentis, vt ibi no. In sententijs suis interpretari poterit præses prouinciæ vel procurator Cæsaris. ff. de appel.ab executore, in prin.minor non.C.de senten.ex breuic.rei.l.2. vbi de hoc.ff.de re iudi.l.iudex functus est. n. officio suo, siue bene, siue male iudicando:quod intellige in diffinitiua;secus in interlocutoria,quod dic vt nota.de appella.cum cessante,& ibi plenius scripsi. De fructibus tamen & expensis supplere potest eadem die. ff.de re iudi l.Paulus,& supra eo.lib.de appel. cum appellationibus,& de hoc no.35.q.9.c. loci nostri. §. quia ergo, aliàs incipit,his ita.in 1.gl.11.q.1.c.clericum nullus. §.ex his,de postula.præla.c. 1. & ibi de multiplici interpretatione.De legibus non est dictum : quia in eis nihil est obscurum vel ambiguum 4. dist.c. erit. & in proœmio decretalium C.de nouo cod.com.in 1.consti.ibi,erit lex certa & breui sermone conscripta. Si tñ ambiguitas videretur in eis esse,recurritur ad condẽtem:quia ille solus interpretari potest, qui condere. 11.q.1.§.ex his.de iudi.cum venissent, de sen.excommu.inter alia.C. de leg.l.vlt. Et idem in priuilegijs, quæ sunt leges priuatæ, per eadem iura.[& supra de offi.ord.§.si vero,& ff.eo.tit.l Neratius, & vide quod dixi post Inno.Host.& Compost.de rescrip.causam,su. glo.penult.]

† Vide B. Th. 22. q. 89.ar.7.

1 Quotuplex sit error, & qualis error impediat matrimonium, uide Magistrum, & ibidem late theologos Scholasticos li. 4. sent.di. 30.

Snĩam suã an possit iudex interpretari.

ADDITIO. Per l.veteribus ff.de pact. superius,circa prin.huius glo.allegatam,& ff.de ser.vrb. præd.si arborem.§.hæc lex.& de contrahen.empt. cum in lege, & l. Labeo. ponit Dynus in eo qui vendens & tradens domum dicit stillicidia vti nunc sunt,ita sint:vt dicere quod domui venditæ debeatur à vicinis seruitus stillicidiorum:non econtra quod domus vendita debeat seruitutem vicinis.Ioan.And.

¶ Idem.

REGVLA LVIII.

Non † est [a] obligatoriũ, cõtra bonos mores præstitum iuramentum.

2 Vide hic tractatũ regularũ Sozini.

Non est obligatorium.] 2 Casus in hac regula potest figurari multis modis:primo per l. cõtractus. ver.excepto. ff.eo. Ego deposui apud te libros meos, vel aliã rem,& fuit appositum pactum inter nos quia volui,vt si res perderetur dolo tuo,vel eã venderes, ꝙ non possem agere contra te actione depositi,& iuraui illud,videlicet ꝙ non agerem contra te, etiam si in re deposita dolum committeres:vtrum valeat tale pactũ iuro firmatum,vt non possum agere contra te: Respõdetur quod non: quia istud iuramentum est contra bonos mores,& inuitat te ad delinquendum: & non est obligatorium contra bonos mores iuramentum. ¶ Item potest casus figurari per c.1.22.q.4.Ego promisi tibi occidere patrem meum:& casu quo ipsum non occiderem, tibi stipulanti promisi & iuraui soluere centum:non occidi patrem meum:vtrum possis agere contra me etiam condictione ex stipulatu ad centũ? Certe non:quia istud iurũm est contra bonos mores, & ideo non est obligatorium. ¶ Item figuratur casus per c.Quintauallis,de iureiur.in antiq. Vxor & filiæ Quintauallis,id est,illius hominis sic vocati, habuerunt verba,immo verba cum vicinis suis:vicinæ fecerunt cõueniri vxorẽ & filias Quintauallis super actione in uriarũ : Quintauallis promisit & iurauit quòd erat contentus stare ordinationi & voluntati vicinæ iniuriatæ:ipsa vicina noluit habere emendam pro iniuria sibi illata : sed voluit pro omni emenda quòd Quintauallis expelleret à se vxorem, & filias exhæredaret,si vnquam verbum iniuriosum proferrent cõtra ipsam vicinam:accidit quod vxor & filiæ Quintauallis protulerunt verbum iniuriosum cõtra vicinã, aliàs iniuriatam:dubitauit Quintauallis vtrum esset obligatus ad repellendum à se vxorem,& exhæredandum filias:vnde ipse consuluit Romanum Pontificẽ: qui consultus respondit quod nõ:quia suum iuramẽtum erat contra bonos mores : & non est obligatoriũ contra bonos mores iuramentum.

Ca.Quintauall. de iureiu. peculiariter declarat.

[Prima glo.dicit vnde sumpta, & ponit exempla:secũdo dicit fallere regulam decr. si uero:tertio istius regulæ dat concor.& assignat duplicem rationem.]

a ¶ Non est obligatorium] Hęc regula sumi potuit ex.l.ff.eo tit.l.contractus 3 quidam, uer.excepto. per q̃ pone exemplum;nam nõ ualet pactum ꝙ dolus futurus non præstetur.ut ibi.Item pone in eo qui iurauit patrem occidere, uel simile q̃d facere.22. q.4.c.1. & per totum.In eo qui iurauit uxorem & filios expellere de iureiur. Quintauallis,& per l.ff.de leg.1. si quis inquilinos,in fi.ubi quod scriptum est in testamento contra bonos mores & iuramentum, nullius est momenti,ad idem de pact.dot.l.conuenire, ubi pactum ne cum uxore agatur rerum amotarum,non ualet:quia per illud inuitantur mulieres ad furãdum Non est ergo præcise vera regula quæ dicit,ꝙ iuramẽtũ seruandum est, si põt sine interitu salutis æternæ seruari. s. de iureiu.si uero 4. nam si est contra bonos mores, nõ obligat,ut hic,& in supradictis iurib. Idem in quolibet temerario.eo.tit.sicut, &c. tua nos, & quando uel dolo præstitum est.s.eo.lib de iureiu licet, quod dic ut supra,quod me.cau.abbas,& 15 q.6.ca 2.Et facit ad hanc regulam,infra eo.in malis.[Facit etiam supra e.li de elec.ubi periculum.§ qui autem,& c.quia li, tñ Io. sæpe de reb. eccl. non alie.§. contractus.] Et habuisti idem de impossibili.supra eo.nemo potest. [ut hic dixi,hoc est impossibile moris uel iuris : & ut hic dicit Dynus,quæ contra bonos mores sunt,impossibilia dicuntur de iure ff.de condi.insti.filius, & l. conditiones,& l.quidam ergo, &c.] Non tenet ergo turpe pactum uel contra bonos mores,supra de pact. c. ult.ergo nec iurum quod accessorium est, & facit supra eo. accessorium,& uide quod ibi dixi. Et no ꝙ debemus rebus uti eo modo ad quem sunt institutæ.ut 22.q.2. is autem.Sed iuramẽtum non est institutum,ut sit iniquitatis uinculum.22 q.4.inter cætera.ergo iniquitatem non uinculat uel obligat,ut hic uides.

3 Ibi uide do. Phili.

4 Hic intelligit P. ꝙ non solum mores canonico reprobantur,dñtur mali : sed et illi,qui iure ciuili, An.quem admodũ. sup.de iureiu. uer. nasũ vult ꝙ iuramẽtum mores à iure ciuili probatos nõ sit nullũ nisi reprobet ẽt iure canonico; sed & illo latius ibi char. 12. & 13.Ph.

ADDITIO. Loquitur ergo regula cum dicit contra bonos mores:in prohibitis propter turpitudinem sui.In prohibitis uero fauore personæ iuramentum illius cuius fauorem respicit,facit ualere quod non ualebat,secundum Dynum,ut in Auth.sacramenta.C.si aduer.uen.supra eo.lib.de pact.ca.2.de iureiur.c.2.cũ suis concor.Ioan.And.

Dolo

Dolo facit.] Casus figuratur per c.nullus.14. q.4. iuncto.c.debitores,de iureiu.in ant. & l.dolo ꝯ exce.doli.hoc mõ:Ponamus quod Titius mutauit mihi sub vsuris aliquam pecuniæ summã, & fuit facta pactio vallata stipulatione:quia ex nudo pacto etiam iuxta contractum nõ orit̃ actio, nisi sit vallatum stipulatione.l. 1.C.de vsuris,ergo Titius mutuauit mihi pecuniã sub vsuris:satisfecit de sorte principali de vsuris non satisfeci:vult agere ꝯ me ad vsuras, dico ꝙ non teneor:quia ẽt si soluerẽ vsuras, possẽ eas repetere tamquã indebitas, & esset illas mihi restituturus, & sic dolo petit illud ꝙ est mihi restituturus:vtrum bene dicã? Rñdeĩ ꝙ sic.Sed si iurassem soluere vsuras:tũc deberẽ soluere,vt seruarem iurũm, non aũt virtute obligationis, & ex vi actionis:sed ideo,quia possum seruare iuramentum sine interitu salutis æternæ:ideo debeo vsuras soluerẽ vt seruẽ miuramentum:sed postea potero illas condicere tamquam indebite sobutas.

res præstitũ iuramentum.

¶ Idem.

REGVLA LIX.

Dolo [a] facit,qui petit quod restituere oportet eundem.

[Prima glo.dicit vnde sumpta, & ponit exempla:secundo notat duo necessaria vt procedat regula.]

a ¶ Dolo facit.] Hæc regula sumpta est ex l. ff.eo.tit.l. in cõdẽnatione.§. dolo facit.Pone ergo casũ in vsurario qui non petit vsuras à debitore:ipsas. n.restituere cogeretur.14.q.4.nullus.ad idẽ de iureiur. debitores. 1.respon.ad idem ff.de excep.do.l.dolo.vbi hærede dãnato à debitore,debitor non põt ex testõ agere:& doli mali exceptione vti põt, & ibi etiã sunt hæc verba. Duo aũt notantur circa hanc regulam: Primo ꝙ hic dr̃, locum habere qñ restituenda est res ei à quo petitur:commodatarius.n. repetit rem à fure quam restituere eũ oportet domino.C.de ser.corrup.l. vlt. §. sed sed cũ. Vir soluto matrimonio petit dotem à socero, quam vxori & eius liberis eum restituere oportet. ff. matr.si socer.§. Lucius.[Et ibi de hoc,& C. loca. si q̃s conductionis,si n.restituturus esset socero à quo petit,locus esset regulæ.] Idẽ in vsurario qui vsuras repetit quas alijs soluit,si non est soluẽdo:præstita cautione de ipsis restituẽdis ei à quo percepit. arg. de rest.spo.olim 2.& no.de vsu.quia frustra.Secundo nota hanc regulam non habere locum in possessorijs iudicijs, sed in petitorijs, & hoc etiam not.Goff.de off. deleg.venerabili, & Bernar.de resti. spo.in litteris,& probatur.ff.quo.lega.l.1.in prin. vbi dicitur quòd hæredi restituitur quod legatorum nomine præter eius voluntatem per legatarios possidetur.3. q.1. cap.2.de ord.cog.c.vlt.& in prædict.decreta.in litteris,& in c. seq.& C.de rei vendi.ordinarij,cum suis concor.& ff. de iudi.si de vi.Ioan.And.

Regula dolo facit,ĩ possessorijs locũ non habet.

Non est in mora.]Casus in hac regula figurat̃ multis modis:Primo mõ per c.incognitus.17.q.2. Pro intellectu huius regulæ est præsupponendum,ꝙ si seruus alicuius dñi dñio ignorante efficiat̃ monachus,& faciat professionẽ,non tenet professio:sed dñs põt illũ repetere,qđ verum est, nisi dñs tacuerit per trienniũ: ita ꝙ per lapsum illius tp̃is triennij cũ taciturnitate validat̃ ingressus,& hoc facit tacitus cõsensus, resultãs ex ista taciturnitate.Hoc p̃supposito pone sic casũ: Habebã aliquẽ seruũ, q̃ me dño ignorãte intrauit aliquã religionẽ,& in ea fecit professionẽ.ꝯ.trienniũ nõ reuocaui seruũ meũ:sed ẽt per me nõ stetit:quia non poterã ire ad loca lõginqua p̄p infirmitatẽ, vel aliud iustũ impedimẽtũ:vtrũ debeat mihi imputari, vt non possim seruũ meũ repetere obstãte lapsu triennij?Rñdet̃ ꝙ nõ:sed ipsum seruũ possum repetere nõ obstãte lapsu triennij:quia nõ fui in mora.¶Item põt casus figurari p̄ c.de quarta,de p̃scr.in ant.Ego rector alicuiꝰ ecclesiæ parochialis non solui quartã diœcesano,q̃a p̄decessores mei præscripserant:vtrũ dicar esse in mora,& sim puniẽdus tamq̃ morosus vt incurram pœnã impositam ꝯ morosos per diœcesanũ? Rñdetur:quod nõ:quia possum me tueri defensione legitima. Itẽ põt poni casus per l lecta. §.sed cum sortis. ff. si cer.pet. Vsuræ nõ currunt qñ quis nõ est in mora:Pone ꝙ promisi tibi reddere centũ cum vsuris:postea fecisti mihi pactũ de sorte principali soluẽda: vtrum durãte tẽpore currant vsuræ?Rñdetur ꝙ non:quia poterã me tueri exceptione legitima:ideo p̄p exceptionem non sum in mora.

¶ Idem.

REGVLA LX.

Non [b] est in mora, qui potest exceptione legitima se tueri.

¶ Idem.

REGVLA LXI.

Qvod †

[Prima gl.primo dicit vñ sumpta est, & ponit exẽpla: scđo reddit rõnem,& ponderat ꝙ dicit legitima.]

b ¶ Nõ est in mora.] Hæc regula sumpta est ex l ff.eo. tit.nulla intelligitur, & nihil interest 1. Pone exẽplũ in dño qui non requisiuit inf. triennium seruũ suum fugitiuum monachũ factum,dr̃.n.fuisse in mora, qđ est verum,nisi tueri se possit exceptione legitima,puta loginquitate loci. 17. q 2. si quis incognitus. Item pone in clerico qui non dr̃ in mora soluendi quartã decimarum, si tutus est exceptione præscript. sup. de quarta.Item pone per l.ff.si cert. pet.l. lecta est. §. sed cum fortius,vbi sunt hæc verba, vbi ille q̃ tutus erat exceptione dilatæ sortis per tertium pactum non dr̃ in mora,& sic nõ veniunt vsuræ,vt ibi.ad idem vt lit. non contest.quoniam.§.si vero aliter.in fin. Potes ẽt exemplificare per ea quæ dixi sup. eo. imputari non debet.Et no.quia vt dixi sup.eo. mora sua cuilibet,vt quis dicatur morosus,necesse est ꝙ sciat vel scire debeat se debere:sed ille qui tutus est exceptione legitima,nescit se debere, vel nescire debet:ergo non est in mora.[ita ꝙ prout dicit Dynus ab oĩb. effectib.moræ,quos post eũ scripsi in regula,mora. super 1.gl.exẽptus erit & indẽnis.]Itẽ no.ꝙ dicit exceptione legitima, q̃ est,cũ est obligatꝰ iure naturali & ciuili:sed obstat exceptio,puta pactũ de nõ petẽdo, vel similis,vel est obligatꝰ iure naturali tm̃.Et facit qđ circa ĩdebitũ no.1.q.4.in fi.& ff.de sol.is qui.Et ĩtelligit̃ exceptio illa legitima q̃ replicatione nõ elidit̃,pone exẽplũ,Debebas mihi decẽ,tibi feci pactũ de nõ petẽdo, sed per metũ vel furoris tp̃e hoc feci, tunc exceptio pacti nõ est legitima,quia eliditur replicatione furoris vel metus,& ideo diceris in mora fuisse, & idem in similib. ADDITIO. Idem, Dynus ad hoc. ff.eo. nihil.ff.de exept l.2.De replicatione plene scripsi.de excep.à nobis.Ioan.And.

† No. ꝙ inducta ĩ alicuius fauorẽ, vel vtilitatẽ, non dẽnt ĩ eius odiũ vel læsionẽ retorqueri.Ph.

1 lo. Mo. dicit ponendũ casum per l.ff. de cõpe. cũ alter. & l. seq.de iudi.nõ vr̃. ff. de re iud. cõtumacia. §. vlt. ff. de vsu. cum quidã. §. si pupillo.Io.An.

Exceptio dr̃ legitima, q̃ nõ elidit replicatione.

Qvod ob 2.] Casus in hac regula põt poni multis modis,Primo mõ per c.Ad Apostolicã.de regularibus.in ant.Intraui religionẽ nõ Mendicantiũ,nondum lapso anno volo facere professionẽ solemnẽ, id est promittere in manib. prælati seruare obedientiã, paupertatem,& castitatem, conuentus aũt consentit, vtrũ possim facere talẽ professionẽ probationis? Dr̃ ꝙ sic,quia annus probationis introductus in fauorẽ intrãtis, vt experiatur ne assumat onus importabile. Itẽ in fauorem monasterij,vt possit experiri mores intrantis,ideo non debet retorqueri in eorum lęsionem. Itẽ põt figurari per l.non eo minus.C.de proc. Certum est ꝙ si minor fuit ĩ iudicio sine auctoritate curatoris, & feratur sñia contra ipsum,non tenet sententia.Sed ponamus ꝙ minor fuit in iudicio sine auctoritate tutoris, vel curatoris, licet aliqui teneãt, ꝙ si litiger p̄ se, non tenet sñia,secus si per procuratorem.Ponamus ergo ꝙ minor constituit procuratorem sine auctoritate curatoris,qui procurator fuit admissus, quia non fuit ei propositũ ꝙ ipse fuerat cõstitutus à minore sine auctorita-

2 Hic vide la. & oẽs in l. quod fauore.C ꝺ leg Fel.c. intelleximus, de iudi.c.di lectus,de ref.2 col. ver.octaua conclusio.

ctoritate curatoris.fuit deuentum vſque ad ſnīam di
finitiuam,quæ fuit lata pro minore vſque ad ſuā vtili
tatem;an valeat talis ſentētia? Dicitur ꝙ ſic:ne illud
quod eſt introductum in fauorē minoris, vertatur in
eius detrimentum:quia fuit introductum in fauorem
minoris, vt interue-
niret curator, ne mi-
nor decipiatur.

ob [a] gratiam alicuius cō-
ceditur, non eſt in eius
diſpendium retorquen-
dum.

¶ Idem.

[Prima gloſſ. ponit
exempla : ſecūdo ſuc-
ceſſiue ſignat & ſoluit
ſeptem contraria:ter-
tio cōuertit regulā.]

a ¶ Quod ob gratiā.] Oeconomus qui in fauorē eccleſiæ conſtitutus eſt,ec-
cleſiā vacantem grauare non dēt.12.q.2.charitatē.Itē
pone per decre.de regu.ad Apoſtolicam in religionib.
non Mendicantibus;per decr.eo.tit. no ſolum. ſ.ecd.
lib.& c.ſeq.Item pone per l.C.de procu.non eo minus.
vbi ſententia pro minore lata, qui ſine tutore cām
egit,bene tene.vnde dicit ibi textus,minoribus ætas
in damnis ſubuenire,nō in rebus proſpere geſtis obeſ
ſe conſueuit. & habes idem C. de legi.l.quod fauore
ff.de legi.l.nulla inris rō.& proſequere vt ibi vtrobiq,
& facit in authen. de Illuſtri.& qui ſuperilluſtres sūt
colla.5.vbi licet conceſſum ſit clariſſimis,ꝙ ꝑ procu-
ratorem agere poſſint, nihilominus & per ſe agunt ſi
volunt:nec cogete poteſt aduerſarius minorem vti be
neficio reſtitutionis in integrum ſibi conceſſo ꝯ cō-
tractū. ff.de mino.l.ſi iudex.[Dat Dynus aliud exem
plum per l.3.§.duæ.ff.ad Car. Dicit etiam ꝙ confirma
tur hæc regula.& ipſius exempla traduntur ff.de leg.
commi.l.2. de in diem adiec. Sabinus.de fide inſtru.l.
plures.de ſecund. nuptijs.generaliter. §. in his.] Con
tra.ſ.eod. lib. de præben. cui de non ſacerdotali. Sol.
illud facit forma mandati.& facit quod dixi ſ.eo.plꝰ
ſemper.Item contra ſ.de mu.pet.prudentiā. vbi clau
ſula,appellatione remota,impetrantis fauore appoſi-
ta,in læſionem retorquetur ipſius.Sol.ibi:quia id locū
habet,cum princeps aliquid concedit ad inſtantiā pe-
tentis,hoc cum motu proprio:puta minoribus vel ec
cleſijs [1].Et ſic etiam reſpondetur de decre. de conſtr.
cū oēs.ff.quod quiſque iur.l.1.& probatur eod.tit.l.3.
& facit optime ad hanc ſolutionem.ſ.eo.lib.de ꝑben.
ſi motu proprio.Item contra.ff.de iur.au.annu.l.2.vbi
lata ſententia pro me ſuper ingenuitate,perdo ius an-
nulorum : ſed hoc non inducit ſententia, ſed tacita
mea renuntiatio : quia eligendo vnum ex contrarijs,
alteri renuntio,ſ.de elect.vt quis. C. de fur.l. 1.2.Itē
ꝯ.C.de quæſt.l.pridem.vbi ſeruus pro domino nō tor-
quetur.Sol.non poſſet torqueri pro domino quinetiā [2]
torquetur contra eum : quia pro vtraque parte teſtis
iurat dicere veritatem.Item contra.C.de Iudæis.l.die
ſabbati.vbi præcipitur,ꝙ Iudæi non conueniant,nec
conueniant in ſolemnitatibus ſuis.Solut.ſpeciale eſt
propter feſtiuitatem.Vel poſſet dici,ꝙ conceſſio illiꝰ
priuilegij non ſtetit in finibus proprijs [propter ęqua
litatem in iudicijs ſeruandam [3].] Item ꝯ.ff.de peri.&
com.rei ven.ſi vina.vbi in fauorē emptoris vina emē
tis excepta fuerunt acida & mucida,& tñ ipſe emptor
illa inuito vēditore habere nō poſſet.Solu.ibi nullus
fauor,ſed ius cōe,hic autē de gratia vel fauore loqui
tur,qđ eſt proprie ꝯ ius cōe.ſm Accur. Item ſignat ꝯ.
ff de auct.tut.l.obligari.§.hæreditatē.& īſti.de Attil.
tu.§ neq; [4].vbi dr̄,ꝙ pupillus non pōt adire hæredita
tē ēt locupletē ſine tutoris auctoritate. Sol in his qb.
certū eſt conditionem pupilli effici meliorem, valet
factū à pupillo etiā ſine tutoris auctoritate, vt ſi fera
tur pro eo ſententia,vt in l non eo minus. In his vero
quibus certum eſt conditionem pupilli deteriorē cō
ſtitui,vt ſi alicui ſe obliget,vel actionem cedat: factū
ſine tutoris auctoritate non tenet.C de auct.præ.l.2.
& 3.In his vero quibus dubium eſſe poteſt,an pupilli
cōditio conſtituat̃ melior vel deterior,vt in hæredita
tis aditione, quæ poteſt habere latentia onera : factū
à pupillo ſine tutoris auctoritate non tenet, vt in di-
ctis contrarijs:& hoc fauore pupilli, ne oneribus im-
plicet̃. ff.de acquirē.hær.l.more. & l. pupillus.Et hæc
regula hēt veritatem in ſui contrario, ſcilicet ꝙ pœ-
na vel odium non de
bet conuerti in præ-
mium. 16. q. 1. legi.ſ.
de ſen. excom. ſi vere.
cum ſuis concord. ff.
de leg. 1. l. ſi ſeruus
plurium. §.qui autem.
ADDITIO. Dynus
etiam allegat. ff. de
inter.& releg.relegatorum.§.vlt.& l.ſeq. & quod no.
in auth.de hære.& fal.§ ſi vero coll.1 Ioan.And.

1 Placet Philip. & Dyno.

2 Idem Dynus.

3 Idē Dynus & Ph.

4 Ibi vid dñm meū Nicolaū Brux.

Pęna vel odiū nō dēt ꝯuerti ī ꝑmiū

REGVLA LXII.

NVllus [b] ex conſilio, dummodo fraudu-
lentum non fuerit, obli-
gatur.

NVllus ex cōſilio.] Caſus figuratur per l. 2.in fi.ff.
man.Cum Titius haberet aliquam pecuniam, &
erat dubius an deberet illam fœnerare,ideſt,mutuare
ſub uſuris,vel exponere in emptionem prędiorū,ip-
ſe petijt à me conſilium:ego dedi conſiliū ei,vt potiꝰ
pecuniam ſuam fœneraret, quàm in emptionem præ
diorum collocaret:quod fecit inſequendo conſilium
meum:poſtea ſui debitores,quibus pecuniam fœnera
uerat, ſunt facti non ſoluendo : quia mercantiæ ſuæ
peætinebant ad alios mercatores, ipſe videt ſe dece-
ptum ex conſilio meo, vult agere contra me actione
mandati,vt reſtituam ſibi damna & intereſſe, quæ ip-
ſe conſecutus eſt ex cōſilio meo, vtrum poſſit?Rñdet
ꝙ non,niſi fraudulenter fecerim,vt ſi erant debitores
mei,& dedi ei tale cōſilium,vt debitores mei mihi ſa
tisfacerint,tunc ex conſilio doloſo tenerer.

[Prima glo.dicit vnde ſumpta,ponit rationem regu
læ & exceptionem, ſecundo diſtinguit, tertio oſtēdit
quid differt conſilium à mandato.]

b ¶ Nullus ex conſilio.] Hæc regula ſumpta eſt ex l.ff.
eo.tit.l.conſilij.Ratio huius regulæ colligitur ex ca-
none 14.q.1.quod præcipitur.ex decre.de arb.cū olim
ex. l. ff.man.l.2.in fin.per quā exemplificare potes:&
ibi de hoc.Et ff.de verb.ſig.ſæpe.ī fi.& inſti.de oblig.
quę ex deli.§.ope.Nullus enim tenetur conſilium ſe
qui,immo explorare & deliberare debet apud ſeipsū,
an ſibi expediat,necne,vt in prædictis iuribus. Si au-
tem conſilium ſit fraudolentum, bene obligatur con
ſulēs,licet duret ratio ſupradicta, & hoc ratione frau
dis,exemplifica per canonem 86.diſt.tanta.ſ.de renū.
ſane. ff. de dolo. ſi cum ſcires. Nota igitur & bre-
uiter circa hoc, aut conſilium datur circa contractū
vel quaſi,aut circa maleficium vel quaſi, Primo caſu
ſubdiſtingue,aut tale conſilium uon eſt fraudulentū,
& tunc nō tenetur [5],vt hic, & & in ſupradictis iurib
ff.de de dolo, eleganter.in fin. aut eſt fraudulentum,
& tunc tenetur actione de dolo ipſi cui conſiliū dedit
vt in prædict.l.quod ſi cum ſcires. vbi ille qui doloſe
mihi conſuluit,& forte ſui lucri cauſa, mutuare debi
tori non idoneo,tenetur mihi actione de dolo.ad idē
ff.de proxenetis l.2.In ſecundo caſu, ſcilicet cum dat̃
circa maleficium:tunc tenetur conſulens, non tñ illi
cui,ſed illi contra quem conſilium dedit, nec tunc te
netur actione de dolo, ſed eius maleficij nomine, nā
ſi conſuluit occidi, homicida eſt 50.diſ ſi quis viduā
de homi.ſicut dignum.Si conſuluit ſeruo vt fugeret.
vel furtum faceret,tenetur furti [6] vel ſerui corrupti
ff.de ſer.cor.l.1.§.perſuadere.Si cōſuluit Titium mihi
iniuriā facere,tenetur mihi actione iniuriarium, de
pęni.diſtin.1.non ſolum. ff.de iniur.l.non ſolum. Idē
vbicunque cadit in nomen maleficij; ipſi autē cui de
dit conſilium non tenetur,tum quia ſcire debebat id
ſibi nō expedire,vt ſupra dixi.tum quia de improbita
te ſua nullus cōſequitur actionem.ff.de fur. itaq;ful-
lo. Differentia eſt ergo inter mandatum & conſiliū:
nam mandator obligatur mandando, ſed non conſu-
lens conſulendo.ff.man.l.2.& inſti.man. §.tria.gene-
ra.vbi de hoc.

5 Sentit Bar.l. nō ſolū. §. ſi mādato. ff de iniur. circa fi. & l. ſi remunerādi. §. ſi tibi. ī mādato nō cōſil.loqtur. Phil.

6 Nō tñ. cōdictione furtiua. ff. de cōdi.fur. proinde. qđ dic, vt ibi no. & ꝑdic. l ſępe Io. Andr.

Exce-

Exceptionem.] Casus figuratur per c.illud.s.de præscri.hoc mod.Titius detinebat rē ad me pertinentem: feci eum conueniri corā iudice cōpetente: obtuli ei libellū, cui petij rnderi: Cum restaret ipsum rndere meo libello:Titius excipiēdo proposuit, ꝙ ipse possederat illā rem per tps sufficiens ad præscriptionē: petebā vt ipse probaret se p̄scripsisse illā rē:Dicebat ipse, probato primo ꝙ res fuerit tua, dixi ꝙ sufficienter ꝓbaui meā intentionē per tuam exceptionem peremptoriam: & ꝙ aliter nō teneor probare rē ad me pertinere: quæritur an bene dicam? Respondet ꝙ non, quia teneor probare me esse dominum illius rei, quam peto: quia exceptionem obijciens non vr̄ aliquid de intentione aduersarij cō fiteri. Vel pone ꝙ à te petij centum scuta, & per libellū meū dicebam, ꝙ illa promiseras mihi soluere infra certum tempus & petebam te condemnari ad reddendum & tradendum illa centum vna cum expensis: tu excipiendo proposuisti, ꝙ mihi solueras illa centum, vel tibi feceram pactum de non petendo: vtrum per illam confessionem videatis mihi confiteri qđ mihi promisisti, vt sim releuatus ab onere probandi meam intentionem? Respondetur ꝙ non. Et glo. ponit tres rationes istius dicti: quia potest fieri ꝙ dicas, ꝙ fecissem tibi pactū de non petendo, licet non esses mihi obligatus. Item si dicat reus rem præscripsisse, non vr̄ confiteri ꝙ res pertinebat ad actorem: quia forte ptinebat ad alium: & non teneē quis rem restituere actori: nisi probat suam esse. l. fi. C. de rei vend. Item opponens exceptionem peremptoriam videtur negare intentionem actoris, & si ex propositione huiusmodi exceptionis resultaret cōfessio, ipsa produceret duos effectus contrarios, scilicet affirmationem & negationē quod est contra l. qui hominē. §. vlt. ff. de solu. Et obijciens exceptionem peremptoriam videtur negare intētionē actoris. Pro hoc facit. l. vnica. C. de lit. contest. vnde tria sunt de substantia ordinis iudicarij, videlicet ꝙ offeratur libellus: Item ꝙ fiat litis cōtestatio: & feratur sententia in scriptis, vt gl. in dicto c. de causis: de officio & potestate iudicis delegati. in antiq. & in l. prolatum C. de senten. & interlo omniū iudi. Quæritur vtrum per propositionem exceptionis peremptoriæ fiat litis contestatio? Dicit Cinus in dicta l. vnica. de litis contasta. ꝙ sic: quia si quis negaret intētionē actoris, videtur facta litis contestatio, modo proponēdo exceptionem peremptoriā reus tacite videtur negare intentionem actoris: Nam exceptio peremptoria tacite habet negationem inclusam. Sed habemus contrarium in c. 2. de litis contesta. istomet lib. & Bar. in dicta l. vnica. alleg. respon. ad illud cap. dicit, ꝙ procedit opinio Cyni, quando oblato libello per actorem, reus incontinenti proponeret exceptionē peremptoriam: secus si dato libello reus captaret terminum ad respondendum libello, & termino adueniēte reus ꝓponeret exceptionem peremptoriam. Panor. in c. vnico, de lit. contest. in anti. concludit ꝯ Bar. quia cap. 2. de lit. contest. istomet libro loquitur indistincte quòd per propositionem exceptionis peremptoriæ non fit litis contestatio, non distinguendo vtrum ulla propositio exceptionis peremptoriæ fiat ex interuallo vel in continēti. Itē quia exceptio peremptoria proponitur ad ꝯriū effectum litis contestationis, & iura allegata pro alia parte non faciunt ꝯ: quia rndendo ad factum siue narrata vel ad ius fit litis contestatio: & sufficit respondere ad narrata dicendo, nego narrata in tuo libello esse vera, vel ad ius, dico petita in libello non debere fieri: tñ practici communiter faciunt lit. contest. respondendo ad vtrumque, scilicet ad factum & ad ius. de hoc per gl. in c. 2. allegatam.

¶ Idem.

REGVLA LXIII.

Exceptionem [a] obijciens, nō videtur de intentione aduersarij cō fiteri.

[Prima glo. ponit exempla & remittit: secundo obijcit: ponit opinionem, quam non approbat, & soluit reddēs triplicem rationem regulæ, & supplēs cautelā quā improbat: tertio ꝓrogat regulā ad replicationē.]

a ¶ Exceptionē.] pone casum s̄. de præscri. illud. ff. de excep. l. non vtique. & habes hæc verba s̄. de excep cum venerabilis Et prosequere hāc materiam, vt ibi not. Et aduerte, quia mirabilis videē hæc regula, nam si ego excipio de pacto de non petēdo, videor confiteri debitum fuisse: si dico, interrupi p̄scriptionē, videor fateri te præscripsisse: si dico, ꝯ te præscripsi [1], ergo primo id tibi debitum erat qđ præscripsi, & sic actor nil amodo deberet cogi probare, sed excipiens tantum. & facit ad hoc s̄. de transact. p̄terea 2. ideo dixerunt quidam [1] hic loqui de exceptione nō numeratæ pecuniæ, & similibus. [Quas Dynus hic dicit non esse exceptiones iuris, sed facti vel intentionis] in quibus reus nil fatetur, vt not. in dicta l. non vtique. Sed secundum hoc mihi vr̄ hæc regula superflua, & ipsius nulla dubitatio. Dic ergo ꝙ huius regulæ rō triplex est: prima, quia licet dicam, fecisti pactum de non petendo: poterat esse, ꝙ illud non erat vere debitum, vel naturaliter debitum tantū, vel nullo modo. Item licet dicam, interrupi: forte nō erat cōpleta præscriptio, imò hoc dicere videor, ꝙ cōpleta non fuerit dicendo me interrupisse, vel si cōpleta fuerat, sine titulo fuerat & bona fide. Idem in alijs exceptionibus. Secunda, quia per exceptionem nego me debere, si per ipsam de intentione actoris dicerer confiteri, eadem exceptio duos contrarios effectus haberet, qđ eē ñ dēt. ff. de sol. qui hominē. §. vlt. de baptis. & eius effect. maiores. Cum igitur per exceptionē neget intentionem aduersarij, non est congruū me per ipsam dici fateri. Et quod dicitur. ff. cōmo. si is. §. vlt. sit speciale propter iustam ignorantiam soluentis, ne sit in dāno solum. Tertia, quia reus priuilegiatus est vt possit pro ponere duas exceptiones ēt contrarias, vt dixi s̄. eo. nullus pluribus. Sicut ergo expresse dicere posset, nego te præscripsisse, & postea si præscripsisti interrupti, vel nego me promisisse, & postea pactū opponere de non petendo. sic dicendo tuam præscriptionē interrupi, vel pactum de non petendo fecisti, vel his simile, intentionem aduersarij non fatetur, cū adhuc dicere possit, non promisi, non præscripsisti, & sic de singulis. Tutius tamen esset ipsi reo sic dicere [3], Nego me promisisse, & posito ꝙ promiserim. mihi pactū de non petēdo fecisti, & sic de singulis. Ad hoc 13. q. 2. in prin. & not. in prædic. decre. cū venerabilis. & in p̄dic. l. non vtrq; Sed q̄a hæc forma verborū docet mētiri, vbi conscientia, & veritas est in contrarium, non est amplectenda [4], cū prius animas, demum linguas oporteat fieri eruditas, vt in proœmio. ff. in fi. Et facit quod dixi s̄. de confes. c. 1. in glo. 1. ver. ad propositiones. Vnum not. quia idem quòd dicit hæc regula in exceptione: intelligas & ī replicatione, vnde sicut exceptiens non confitetur actionem; ita nec replicans exceptionē, eadē de causa. sicut enim se habet exceptio ad actionem; ita replicatio [5] ad exceptionē, & triplicatio ad replicationem. & hoc satis probatur s̄. de exce. dilecti. [ff. de excep. l. 2.

[1] Not. hoc & remissionē q̄ statim dabo. Io. Andr.

[2] Vt not. in Spe. de excep. §. viso. post prin. & ibi vide qđ de p̄scriptiōe ibi scripsi sup pri ma forma. I. A.

[3] Et hoc casu intelligit Dy. hanc regulam inducendo l. si q. dē. C. de except. 2. 3. rñs. ꝙ nō placet vt sequiē in gl. Io. And.

[4] Nec est necessaria dummodo stetur ī metis exceptionis. sup quo vide qđ no. s̄. eo. lib. de li. te cōtest. c. 2. in gl. antepe. Ioan.

[5] Fortius vt dixi đ expt. āno bis. in sū me replicationū. in 4. mēbro. I. A.

¶ Idnm.

REGVLA LXIIII.

Qvae contra ius fiunt...

Qvæ contra.] Casus in hac regula figuraē multis modis. Primo per cap. nō solum. supra de regularibus. Iure prohibetur Mendicantibus religiosis ne ipsi recipiāt aliquem ad professionē faciendam infra annum probationis. Sed pone ꝙ ipsi fecerunt ꝯrum. vtrū teneat professio? Est ibi textus ꝙ non: quia talis professio est facta contra ius.

¶ Item ponitur casus per c. 2. de testi. in antiq. Prohibeē iudicibus ne recipiant aliquos testes parte nō vocata.

cata. Sed pone ꝙ cum litigarem contra te coram iudice competente; lite contestata negatiue super meo libello, & datis meis articulis iudici, ipse iudex te nō vocato, neq; citato recepit & examinauit meos testes an valeat receptio & examinatio testium? Respondetur quod non.

¶ Item potest poni casus in alienatione rei ecclesiasticæ, quæ non potest alienari si ne causa, & cum auctoritate prælati: si causa non subsistente & sine auctoritate superioris fuerit aliena ta, non valet alienatio.

Quæ contra [a] ius fiunt, debent vtique pro infectis haberi.

¶ Idem.

[Prima glossa remittit ad exempla, & ponit alia, & remittit de materia. Secundo obijcit in specie, & in genere de prohibitis, quæ facta tenent vel confirmantur, & tripliciter soluit: ponit & quartam solutionem, quam improbat: Tertio obijcit de maleficijs, & soluit.]

a ¶ Quæ contra.] Pone exempla quæ dixi s.eo. non p̄stat impedimentum. Item. 25. quæst. 2. imperiali. vbi sunt hæc verba & s.eo. lib. de regul. non solū. & s. de testi. c. 2. & C. de leg non dubium. vbi de hoc. Obijcitur ad hanc regulam de matrimonio contracto post simplex votum, quod tenet. s. eo. li. de vot. c. vnico. & de matrimonio contracto post interdictum ecclesiæ. s. de matri. contract. contra. inter. eccle. per totū. & inter compatres ex catechismo. s. eo. lib. de cogna. spir c. 2. & de sententia sub conditione lata, quæ tenet. 2. q̄stio. 6. biduum. & in ecclesia consecrata per alienum epm, vt 7. quæstio. 1. eps. in diœcesi. & de omnibus, q̄ fieri prohibentur, tamen facta tenent: 1 Item obijcitur de ijs, quæ fiunt contra ius, & postea confirmantur: quę allegaui supra c. non firmatur. Sol. generaliter dici potest secundum Ioan. qui hoc not. 10. dist. vides. & Ber. qui idem not. de spon. duo. c. vlt. in vlt. glo. & Accur. in p̄dicta. l. non dubium: hanc regulam habere locū in ijs, quæ perpetuam habent ꝓhibitionis causam: Cōtraria in ijs, quæ temporalem. Vel dic hanc regula esse veram nisi eodem vel alio iure tolleretur 2. & sic intelligunt ꝯria. Et de hoc in Spe. de disp. & alle. e. ti. §. post hæc. ver. vel illud ius, &c. Vel dic ꝙ illa nō sunt directe contra ius: quia licet ius non assistat non tñ plene resistit. Quidam tamen distinguere voluerunt, dicentes, ꝙ aut ius prohibet, & addit, ꝙ si contra prohibitionem fiat, non valeat, aut simpliciter prohibet. In primo casu habeat locum hęc regula cum suis con co. In secundo habeant locum contraria & sua similia & facit ad hoc s. de reg. ad Apostolicā. sed hæc distinctio reprobatur per p̄dict. l. non dubium. vbi habes expresse, ꝙ sufficit legislatorē aliquid prohibuisse, licet non adiecerit, si contra factum fuerit, non valere. Idē videtur tenere Guliel. supra de offi. ordi. Romana. iuxta fi. Itē obijcitur de maleficijs, quæ cōtra ius fiunt, nec tamen habentur ꝓ infectis. Solu. hæc regula hēt locum in ijs, quę de iure sortiuntur effectum. i. aliàs sortiri possunt. Et facit quod dixi supra eo. tit. non p̄stat implementum. & illud hic adde: nam matrimonium nullum interdum nō habetur ꝓ infecto: immo præstat impedimētum secundo, & electio nulla interdum præstat impedimentū secundæ: quod dic vt no. de elect. auditis. Ioan. And.

In Pari.] Casus figuratur primum per capitulū, nō sane. 14. q. 5. Cum haberem litem cū Titio, fuit taliter processum, ꝙ fuit deuentum ad renuntiationē & conclusionē, visis meis actis & attestationibus testiū, vidi ꝙ habebam causam iniustā, vidi iudicem corruptibilem: dedi ei certam pecuniæ quantitatem, vt ipse ferret sententiam pro me, iudex illam pecuniā recepit: non est dubium, ꝙ ipse iudex illam pecuniā turpiter recepit, & ego similiter illam turpiter dedi: volo

1 Dat Dy. exēplum de l. relegatorum, §. ad tps. ff. de de inter. & releg. ad idē ff. de fer. l. An.

2 Ad ānullādū certa actio vel exceptio paretur, vt in ijs fiunt dolo vel metu. Dy. qa factū tenet, licet nō teneat considerato effectu. ff. e. nihil interest. Io. And.

postea repetere illam pecuniam sic p̄ me traditam, dicendo ꝙ ipse illam recepit ob turpem causam, vtrū possim? Respondeo, ꝙ nō: quia ipse est possessor, & in pari delicto melior est conditio possidentis: tamen pecunia non deberet remanere apud iudicem, sed fiscus debet illam habere: sed si solum ꝓmisissem, non posset iudex agere contra me, quia sum possessor.

REGVLA LXV.

In † pari [b] delicto vel causa, potior est conditio possidentis.

¶ Item potest poni casus per c. quia frustra. s. de vsuris. hoc modo: Exercui vsuras p̄ aliqua tp̄a: postea deueni ad paupertatē, & illas vsuras nō restitui: Et ponamus, ꝙ etiam accepi pecuniam sub vsuris: illas vsuras cum sorte principali solui creditori: volo illas vsuras repetere tāquā indebite solutas: fuit ꝓ parte aduersa oppositū, ꝙ a pluribus alijs debitoribus acceperam vsuras: dicit ibi ꝙ non possum repetere vsuras, nisi restituam vsuras illis, à quibus recepi.

¶ Item potest poni casus per l. vbi autem ff. de condi. ob tur. cau. Aliquis Titius dedit pecuniam alicui virgini ob stuprum committendum cum ea: ista mulier recepit illam pecuniā: Titius vult eam repetere, dicendo, ꝙ mulier illam recepit ob turpem causam, vtrum possit? Et ibi tex. ꝙ non: quia est ibi in pari turpitudine: vnde dicit gl. in pari turpitudine, vel in pari cā.

¶ Et respectu causæ potest sic poni exemplum p̄ c. si a sede. s. de p̄ben. eo. lib. Cum vacaret aliquod beneficium, fuit collatum duobus: quia Papa illud tibi cōtulit, & ordinarius mihi: quæritur quis erit potior: quia nō apparet de proprietate collationis? Dicitur ꝙ ille est potior, qui possidet: & si neuter possidet, ille est potior, qui habet causam a Papa.

[Prima glossa dicit vnde in vtroq; membro sit sumpta, & vtriusq: membri ponit exempla: obijcit ad vnū exemplum, & soluit: secundo notat, signat contrariū & ibi remittit.]

b ¶ In pari.] Inquantum hæc regula dicit de delicto sumpta est de l. ff. eo. tit. l. cum par delictum. inquantum dicit de causa, sumpta est de l. ff. eo. ti. in pari causa. Pone casum in delicto per can. 14. quæst. 5. non sane. In eo scilicet qui repetit pecuniam quam dedit p̄ iniquo iudicio. Itē in eo qui vsuras quas soluit, repetit: cum ipse sit in pari delicto. 3 de vsur. quia frustra. Item p̄ l. ff. de condi. ob tur. cau. l. vbi autem. & l. seq. vbi habes ꝙ non repetitur qđ propter stuprum, vel vt male iudicetur datum est. De causa pone p̄ decre. s. e. lib. de p̄ben. si a sede. & p̄ l. ff de verbor. obligat. si seruum aliàs incipit, si Stichum. §. sequitur. vbi dicitur, ꝙ cum quæritur de dāno, & par est vtriusq; causa, potior est, qui tenet, quàm qui ꝓsequitur: & aduerte: qa male videor exemplificare p̄ decr. illam, si a sede. nā ibi non erat par causa: quia fuerat vni collata p̄ papā alteri per ordinarium. Sed non quæritur de paritate quoad potestatē conferentium: sed de paritate quoad tempus: quia cui primo collata fuerit, dubitatur: & ideo in hac pari causa temporis, potior erit conditio possidentis. 4 Et nota quia hic exhibetꝰ fauor reo: absoluitur in pari causa vel delicto. C. de condit. ob tur. cau. l. 2. vnde semper dicere consueuimus, ꝙ in pari delicto vel causa, potior sit excipientis conditio, vt in p̄allegatis iuribus. Ad hoc de concel. præben. ex tenore. de adul. c. penul. & vlt. Contradicere vr̄ decr. illa de concel. p̄ben. cum su p̄. sed solue vt ibi in glo. q̄ incipit, quia frustra. in fine. [Dynus ponit hic distinctionem 5 cuius verba vide ad litteram.]

ADDITIO. Io. Mo. in decre. s. eo. lib. de testi. c. 1. dixit regulā istam in pari, &c. locū habere in ijs, q̄ in se sunt turpia, vt occidere & furari. Vbi vero factum in se non est turpe, sed qualitas rei adiectæ vel ꝑsonarū facit illud turpe, tūc nō est melior cōdō possidētis quod

† De cōmodo possessionis vide doc. in l. quotiens. C. de rei vē.

3 Nec obst. ꝙ de delictū sit circa di uersa. D y.

4 Vide Fel. in c. capitulū sanctæ crucis. col. 14. & 15. de rescri. gl. & ibi not. c. qa sæpe. de p̄ben. lib. 6.

5 Dicit ꝙ de eodē crimine tu nō accusas. sed de diuerso pari, vel minori bū, dū tuā tuorū que iniuriā prole queris. l. neganda. C. q accu. non pos. aliàs nō auditis, nisi maiꝰ crimen objcias. si ciuiliter agas ꝓcedit regula. Bar. l. cū muli er. ff. solu. ma. vide Ang. Ins. de exce. col. 13. Panor. c. intelleximus. nu. 5. đ adul.

quod dicit ꝓbari de simo. veniens. & rõ redditur. ff. de condi. sine causa. l. auunculo. 1. & 2. tñ. Et hic dicit, ꝙ allegatio ibi posita facit ꝓ regula licet decisio videat̃ facere cõtra: q pl⁹ respexit factũ, ꝗ qualitatẽ, ne agẽs esset in dãno: loquitur lex de pecunia data nomine dotis ꝑ neptẽ auunculo: quę ꝑmittitur repeti quasi ex nulla cã data: dare ergo nõ est prohibitum etiam in spiritalibus: sed adiectio facit illud turpe qñ scilicet datur ex pacto, vel taxatione, quæ habet vim pacti & ideo repetitur. facit. s̃. de magis. c. 2. & vide qđ not. de simo. in c. de hoc. Io. And.

¶ Idem.

REGVLA LXVI.

Cum non [a] stat per eũ ad quem pertinet, quo minus conditio impleatur, haberi debet per inde ac si impleta fuisset.

Cvm non stat.] Casus figuratur primo ꝑ c. si quęlibet. §. prophetauit. 22. qõ. 2. vbi est textus, ꝙ Deus mandauit Abrahæ, vt filium suum duceret in montẽ & sibi illũ sacrificaret: ad præceptũ Domini Abrahã filium suum duxit in montem, & cum paratus esset illum occidere & Deo sacrificare, fuit impeditus ꝑ Angelum: vtrũ perinde sit ac si filium suũ occidisset quãtũ ad meritum? Rñdetur ꝙ sic. Item figuratur casus ꝑ c. quoniam frequenter. §. porro. s̃. vt lite non cõtest. in antiq. Certum est, ꝙ iudex nõ potest ꝓcedere ad sententiam diffinitiuam ferendã parte non citata, & si pars sit absens, debet citari citatione formali ad audiendũ sñiam: Potamus: ꝙ iudex decreuit citationem ꝯ eũ absentem, & misit executorem, vt ipse reus veniret auditurus ferri sententiam: iste reus misit suos familiares, qui impedierunt executorem, ne posset eũ citare: nunquid habetur pro citato? Rñdeo ꝙ sic, quia ꝑ eũ non stat. Item potest poni casus per l. vlt. C. de condi. insertis. Aliquis Titius veniens ad mortem condidit suũ testamentum, in quo legauit seruo suo libertatẽ, si ipse seruus daret decẽ scuta hæredi testatoris: seruus post mortẽ dñi sui obtulit illa decẽ scuta hæredi scripto, qui hęres noluit illa accipere: vtrũ cõditio habeatur pro completa vt seruus consequatur libertatem? Respondetur ꝙ sic. Idem si alius nomine serui obtulisset illam pecuniam.

[Prima glossa dicit vnde sumpta, & ponit exempla Secũdo notat tria. Tertio obijcit, & sol. distinguẽdo.]

a ¶ Cum non stat.] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eo. tit. l. in iure ciuili. Pone exemplum Abrahę Gen. xxij. ꝑ quẽ non stetit quo minus sm̃ Domini ꝓceptũ filiũ immoleat: vnde perinde apud Dominũ gratum fuit acsi immolasset. 22. q. 2. c. si quælibet. § prophetauit. & c. seq. Item pone in eo qui impedit, ne ad eum citatio perueniat, vt s̃. vt lite non contest. quoniã. §. porro. In stipulatione. ff. de condi. & demõst. l. iure ciuili. Item potest ponere in libertate legata, vt aliquid det hæredi: & ꝑ hæredẽ stat. C. de condi. inser. l. pe. aliàs vlt. & idem in alijs legatis. ff. de cond. & demon. l. cum pupillus. & in institutione hæredis. ff. de condit. insti. l. 3. Nota tamen, ꝙ si mihi decem promiseris, si te vice ro, tacite vr̃ hoc actum, vt resistere possis: & sic habet̃ pro expresso. ff. si cer. pet. l. cum quid. Et not. ꝙ dicit, ꝑ eũ ad quem pertinet: nam si staret per alium tertiũ: vel ẽt ꝑ impedimentũ mei ipsius: tunc habet locum regula s̃. eod. imputari. quia tunc licet nõ imputetur quod per me non stat, vt ibi: tamen non habebitur pro impleto, vt hic [1]: & ff. de condi. & demõ. l. quibus diebus. in princ. Item not. ꝙ si libertas legata est seruo si decem hæredi dederit, & ꝑ hæredem steterit quo minus seruus dederit illa decem: perinde est ac si impleta esset conditio: quia ille liber erit: tenetur tamen postmodum ad illa decẽ, nisi forte obtulerit & hæres non susceperit. C. de condi. inser. l. vlt. Sed dicit lex, ꝙ si testator legat liberto decẽ sub cõditione, si cũ filio steterit, & filius moriatur: & sic ꝑ eũ, vel ꝑ casum in eius persona contingentem stat quominus conditio impleatur: non ta men debetur relictum. ff. de adim. lega. l. Seio. in prin. Sol. cum stat per eum. i. ꝑ factũ eius vel impedimentum ab eo ꝓstitum, habetur conditio pro impleta: & sic simpliciter vera est regula. Sed si stat ꝑ casum in ꝑsona eius contingentẽ, distingue, aut erat relictum contemplatione eius, in cuius ꝑsona erat implenda conditio: & tunc non debetur relictum, vt in ꝑdicta l. Seio. aut fauore eius, cui relinquitur: & eo casu debetur. ff. de. an. lega. l. Meuia. in prin. aut dubitatur: & eo casu relictum debetur, quasi in dubio sit interpretandũ legatarij fauori relictum, si ex veritate vel ex coniecturis aliud non apparet. ff. de condi. & demon. l. illis libertis. & C. de legi. l. 1.

ADDITIO. Idem Dyn. & plenius. C. de insti. & substi. l. 1. Ioan. And.

[1] Et sic patet, ꝙ ista ꝑ illã nõ est supflua. Dy. tñ dicit illam loqui qñ ꝑ impedit ꝑ casum: istã vero qñ impeditur per eũ cuius interest cõditionẽ nõ impleri. Io. Andr.

¶ Idem.

REGVLA LXVII.

Quod [b] † alicui suo non licet nomine nec alieno licebit.

Qvod alicui 2.] Casus figuratur per capitulum, sicut non suo. 26. distinctio. Certũ est, ꝙ quis non potest exercere vsuras nomine suo: alias incurrit varias pœnas a iure statutas: quia denegatur ei communio quamdiu est in sæculo, & sepultura post mortem: sed & patitur alias pœnas, de quibus dictũ fuit s̃. de vsu. eo. lib. sed vtrum ad minus aliquis possit nomine alieno, id est, ad vtilitatem alterius exercere vsuras? Respondetur ꝙ non, per rationem huius c.

¶ Itẽ potest poni casus per l. si quis. in fi. de iurisd. omnium iudi. Certum est, ꝙ corrumpẽs album prętoris incidit in penam illius legis. Sed vtrum sit mihi licitum corrumpere album prætoris nomine alieno. i. ad mandatum alterius? Rñdetur ꝙ non: immo incido in pœnam, & etiam ipse mandans, si ratum habuerit.

[Prima glossa ponit exempla: secunda dicit in maleficij regulã loqui: aliàs ipsius falsitas pateret in de legato, liberto & laico: Item locum habet in eis, quæ sunt ordinis.]

b ¶ Quod alicui.] Pone casum per capitulum 46. distinctio. sicut non suo. nec enim nomine mihi nõ licet fœnus exercere: ita nec alieno. Itẽ per decreta. de crimi. fal. ad falsariorum, sicut enim ꝓprio nomine litteras Papales falsare non debet: ita nec alieno. Item nec nomine alieno, nec proprio album ꝓtoris corrumpere debeo. ff. de iuris. omnium iudic. si quis id. in fine. [Clemen. de regu. vt professores. dat nouum exemplum huic regulæ. Dynus etiam ponit per authen. vt hi qui obli. §. quis. vbi sicut tutor non inquietat pupillum nomine ꝓprio, ita nec alieno, vt ex iure cesso.] Et nota, quòd hæc regula vera est in maleficijs. Indecens enim est crimen suum commodis alienis impendere, vt in dicto capitu. sicut. non suo. hoc dico, quia delegatus ex delegatione cognoscit de cã, de qua & proprio nomine cognoscere non posset. 2. q. 6. si quis eps. exponit quos alias punire non posset. ff. de offi. deleg. sane [2] Et libertus nomine alieno vocat patronum in ius: quod nomine proprio non põt. ff. de in ius vocan. l. quæsitum. Et laicus, qui non potest causam spiritualem tractare proprio nomine, tractat alieno, vt supra eodem libro, de procuratoribus, capitulo primo. & idem in similibus. Item habet locum in ijs quæ vt demandari possint, requirunt ordinis adminiculũ: vnde sicut suo nomine sacerdos simplex non chrismat in fronte, non ordinat ad sacros: ita nec epi sui mandato: cum tali demandari [3] non possit, & de hoc s̃. de consecra. eccle. vel alta. aqua. & facit qđ dixi s̃. eo. ea quæ. Ioan. And.

† Io. An. circa hãc 67. regulã q̃rit, anq̃ posset tractare cãm noĩe ꝓcuratoris ꝗ nõ posset suo, vid Bar. & doct. in l. hęreditarię. ff. de iur.

[2] illis ꝗ Dy. dicit de tutoribus adde singula. Gemi. a Petra sancta. 57. ibi tractatur qñ tutor possit cũ pupillis ꝯhere. & q̃d faciat iudicis ꝑsentia.

[3] Scilicet ab epo, Papa tñ bene põt cõmittere simplici sacerdoti. vt conferat sacramẽtũ cõfirmationis facit cõc. Tri. ses. 7. de cõfir. can. 3. & ses. 23. in prin. c. 4. & ꝙ tradit. beat⁹ Th. par. 3. q. 72. art. 11.

Potest.]

Potest.] Casus potest figurari per e. vlt. sup. de procur. & per l. 1. ff. de procur in matrimonio hoc mõ: Aliquis vult contrahere matrimoniũ cum aliqua muliere per procuratorem: numquid poterit? Est ibi textus ꝙ sic: & hoc verũ dummodo ipse procurator habeat mãdatum speciale a dño suo: Et in hoc articulo dr̃ habere mãdatum spãle qñ habet mandatum de ɔ̃hẽdo cum certa muliere, puta cum Berta: quia non sufficeret mandatum generale, videlicet ad cõtrahẽdum cum aliqua honesta muliere.

† Dicit Dyn. regulam restringendã ad ea, q̃ possũt per alios explicari. alle. qđ not. ff. de vi & vi ar. l. 1. §. quotiẽs. Ioan. An.

¶ Idem.

REGVLA LXVIII.

Potest a † quis per alium, quod potest facere per seipsum.

Itẽ potest poni casus per l. Arethusa. in fi. ff. de sta. ho. Aliquis testator dedit libertatẽ ancillæ suæ si ipsa daret decẽ millia hæredi suo: accidit ꝙ ista ancilla erat pgnãs, & cum esset in actu pariẽdi quidã Titius adimpleuit conditionem: numquid statim efficitur libera, vt pariat liberũ? Respondetur quod sic: quia qui potest per se, potest per alium. Ioan. And.

[Prima glo. ponit exẽpla, & xvi. casus exceptos: secundo ponit v. casus exceptos a regula conuersa: rõnẽ ipsorũ reddit, & adiungit duo similia, dicẽs regulã qui facit: non esse superfluam, in fi. arg. & remittit.]

a ¶ Potest.] Potest quis per alium iurare. 63. di. tibi domino. sicut per alium matrimonium ɔ̃here. sup. e. lib. de procu. c. vlt. sic ff. de procu. l. 1. §. 2. [Et ibi de hoc, & ff. de admini. re. ad ci. l. 2. in gl.] de sta. ho. l. Arethusa. in fine. Hæc regula fallit in eo cui cõmittitur certum ministerium. sup. de offic. deleg. c. vlt. sup. eo. tit. is cui. & optime. C. de adu. tolen. l. vnica. §. ne autem, ad idem 2. q. 3. abolitio. de cler. non residen. quia nonnulli. ff. de solu. inter artifices. Item in pænitent a suscipiẽda. de pæn. dist. 1. quẽ pænitet. & in prin. quam per se quisque recipere debet. Rõ est pudor, q. est maxima pars pænitẽtiæ, vt ibi. Item in eo viro qui veniã ætatis impetrat, ꝙ per se facere dẽt. C. de ijs qui ve. æta. impe. l. 2. Item adoptare vel arrogare non põt quis per alium. ff. de adoptio, post mortem. §. neque. Ratio est: quia adoptio imitatur naturam. Item fallit in iudice, qui p seipsum recitare debet sententiam: nisi sit eps siue superior 1. sup. eo. lib. de re iud. c. vlt. C. de iudi. auth. ad hæc. Item in eo qui incipit conferre sacrum vnitatis: qui id per alium perficere non põt. 23. dist. quorundam. Item abbas per se verberando põt corrigere monachum, non per alium, maxime laicum, de sen. excõ. vniuersitatis. Item dominus nouum exphyteutam nõ per procuratorem, sed per se in possessionem inducere debet. C. de iure emphyteu. l. vlt. §. pen. [Item violẽtum statim potest de possessione expellere per se, tñ nõ per procuratorem. ff. de vi & vi arma. l. cum fundum. Dynus.] Item qui est in possessione seruitutis & proclamat in libertatem per se agit, & non per procuratorẽ. C. de asser. tollen. l. 1. & regulariter in criminali causa, vt 2. q. 6. si qñ. Item quæ sunt meri imperij vel gladij ptãtis, non delegantur sm leges, nisi in casu. ff. de offi. eius cui man. est iurisd. l. 1. secus secundum canones. de hoc no. 95. dist. c. 1. 23. q. 4 illud. & sup. de offic. ordi. quod sedem, & de rapto. in archiepãtu, & per se respondere debet adultus, qui catechizatur, & non per alium, de consecra. dist. 4 cum pro paruulis. Item fallit in casu. sup. eo. lib. de elect. cupientis. Item in casu sup. eo. lib. de iudi c. 1. & in casu sup. eo. lib de offi. lega. c. penul. 2. rñso & de hære c. 2. in prin. hæc igitur & similia spãlia sunt. Et nota, ꝙ etiam econuerso quędam per alium possum, quæ non per me. 2 Episcopus clericum suum per alium potest verberare, non autẽ per seipsum 89. dist. non liceat. C. de epis. & cleri. auth. sed neque. Item in episcopus per alium litigare dẽt. 5. q. 3. c. vlt. [Et idem in illustri. C. de procurat. l. penult.

1 Idem in inquisitore hæreticæ prauitatis qui per alios põt ẽt sententiã recitare. Gemi. & Perus. & alij in c. vt cõmissi. de hær. lib. 6. & Cõtra. Brunus lib. 4. đ hæret. ca. 10. in fin.

2 Vt dixi de sen. ex cõ. sacro. sup fin. 5. gl. vbi ẽt alle. ff. de neg. gest. at qui. §. cum me. Ioan. An.

Dynus.] Item prælatus clericus habens temporalem iurisdõnem audit & iudicat de causa sanguinis aliũ, non per se sup. eo. lib. ne cleri. vel mona c. vlt. Item religiosa mulier per alium põt esse in iudicio, non per se, supra eo. lib. de iudi. c. 2. supra eo. lib. de ele. indemnitatibus §. sed cum eas. Item eps tuitionem, gubernationem & curam viduarum, & pupillorum & peregrinorum, non per seipsum, sed p alium archipresbyterum scilicet, vel archidiaconũ gerere debet. 88. dist. eps gubernationem, & ibi de hoc, &

¶ Idem.

REGVLA. LXIX.

In † malis b promissis

† Vide B. Tho. 2. 2. qõ 89. ar. 7. & Turrec. in ca. si aliquid 22. q. 4.

omnia ista sunt etiam specialia contra regulam secũdum quam quod possum per alium, & per me. Et accidit hoc, vel ratione personæ cui hoc non conuenit, vel etiam ratione rei, puta causæ criminalis, & interdum per alterum consequitur quis quod per se cõsequi nõ posset, vt supra eo. lib. de conces. pben. c. auctoritate, & ff. de statu. homi. l. Imperator 2. ff. quę res pig. non pos. l. Aristo. sicut & quædam potest quis tamquã alius, nõ tamquam ipse. instit. de inoffi test. §. si tutor. ff. de adoptio. si pater. §. qui duos, vbi nepotẽ ex filio adoptat auus tamquam genitum ex alio filio: & hoc nõ tamquam auus, sed tamquam quidam extraneus, ad idem ff. de in ius vocan. l. quæsitum. cum similibus. [Multa exempta quibus licet alieno nomine, quod non licet proprio, & vide supra eo. quod alicui suo, in secũda parte quæstionis.] Et nota, quia id dicimur posse, quod de iure possumus, hanc igitur regulã credo loqui de i js, quæ de iure sortiuntur vel sortiri possunt effectum, non igitur superabundat regula. inf. eo. qui facit per alium, quæ generaliter loquitur, vt etiã maleficia comprehendat, & ista regula loquitur de potestate faciendi, illa de effectu iam facti 3. Item nota ex hac regula, quod sicut per se potest qs subscribere ita per alium. quod dic vt not. sup. de re iudi. cum inter vos, in glo. potest enim.

Eps hẽt tuitionẽ curam & gubernationẽ pupillorũ, viduarũ, & peregrinorũ per alium.

Posse dicimur, quod de iure possumus.

3 Idẽ ibi Dynus.

In malis.] CASVS. Titius promisit mihi suũ patrem occidere, vel adulterium cõmittere, vel aliud malum perpetrare: vtrum teneatur istam suam pmissionem adimplere, & possit ad hoc cõpelli? Rñdetur, ꝙ non. Vel ponamus, ꝙ Titius apud me deposuit rem suam: & pmisit ẽt quod si committerem dolum in re deposita, ipse non ageret contra me ad rem restituendam: postea dolum commisi in ipsa re: quia per dolũ meum illam rem perdidi: numquid poterit ipse agere contra me nõ obstante sua pmissione, vt sibi restituã rem depositã vel æstimationẽ rei? Rñdetur ꝙ sic: nec tenetur obseruare suam pmissionem. De hac materia tractatur supra in reg. non est obligatorium & possũt hic poni exempla, quæ ponuntur in illa regula.

[Prima glossa pro exemplis & materia remittit: & distinguit malum promissum a male promisso.]

b ¶ In malis.] Pone exempla quæ posui sup. eo. nõ est obligatorium, & psequere hanc regulã, vt ibi dixi. Et habes hæc verba. 22. q. 4. c. in malis promissis, & ibi de hoc per totã quæstionem. Et not. ꝙ dicit in malis promissis: nam licet mala pmissa non debeant seruari: tñ interdum male promissa, puta per dolum vel metum, seruantur: qñ. s. seruari possunt sine salutis æternæ dispendio, si iuramentum intersit, de iureiu. si vero, in ant. & dixi in prædicta reg. supra eo. non est.

ADDITIO. Idem Dyn. qui dicit mala pmissa ipso iure vitiari. ff. de pact. iure gentium. § & generaliter, & de ver. obli. l. gñaliter, & l. veluti, & l. stipulatio hoc modo, & l. si plagij, & l. si stipuler. insti. de inut. stip. §. quod turpi. Sed male pmissa: puta per dolum, vel metum, vitiantur interdum ope exceptionis. C. de inut. stip. l. dolo, &c. Ioan. And.

1 Hęc gl. ex nouella Io. An. huc fuit translata.

a ¶ Non expedit.] secundum 1 vtilitatem: nec licet secundum æquitatem: nec decet ſm honestatem, & de his omnibus. sup. de vo. magnæ. post prin. Ioan. An.

IN alternatiuis.] Casus figuratur per c inter cęteras. sup. de rescr. Ego exposui domino Papæ, ꝙ Titius rector ecclesiæ S. Desiderij Pictauen. erat homicida, simoniac⁹, concubinarius, & plures alios defectus patiebat̃, ꝑꝑ quos erat indignus bñficio ecclesiastico: vnde Papa scribit quibusdā iudicibus si constaret Titiū esse homicidā, cōcubinariū, simoniacū, ꝙ ipsi sibi ecclesiā ꝑ sententiam auferrent, & forte mihi cō ferrent: vtrum necesse sit probare omnes istos defectus anteq̃

fidem non expedit a obseruari.

¶ Idem.

REGVLA LXX.

IN alternatiuis b debito ris † est electio: & sufficit alterum adimpleri.

¶ Idem.

† In aliquot vulgatis codicib. legitur, electoris, sed in oib. antiquis vt est impressum.

possit remoueri ab ecclesia? Respondet quod non: sed sufficit probare vnum ex illis: dumtamē iste defectus per se sufficiat ad probationē 2: q̃a illi defectus sunt expressi alternatiue: & in alternatiuis erit in optione mea exprimere defectum quem voluero. Idem est si illi defectus fuissent expressi copulatiue hoc modo: Si tibi constet, quod talis Titius commiserit simoniā & homicidium, auferas sibi ecclesiam sancti Desiderij Pictauensis: tunc. n. ex quo alterum sufficit ad priuationem, dictio, &, accipitur pro, vel, vt dicitur in dicto c. inter cæteras.

2 al. priuationem.

¶ Item potest poni casus in debitore hoc modo: Titi⁹ mihi stipulanti promisit dare equum, vel decem scuta, vtrum possim petere, vt compellatur mihi soluere equum, & decem scuta? Respondet quod non: sed debeo esse cōtentus altero ipsorum. sed vtrum sit in electione sua soluere decem scuta, vel equum? Respondetur quod sic: quia in alternatiuis, &c.

[Prima glo. dicit vnde sumpta, & ponit exempla: Secundo subdit de alternatiuis ordinis. Tertio signat contrarium, soluit, & remittit.]

3 Intellige in affirmatiuis: in negatiuis requirit ꝙ neutrū fiat.

b ¶ In alternatiuis 3.] hæc regula sumpta fuit ex l. ff. eod. tit. l. in eo quod plus est. vbi verba coniuncta non sunt, sufficit alterutrum esse factum Pone exemplum per canonem. 12. q. 2. bonæ rei. in fi. sup. de rescri. inter cæteras, & in viro, qui in causam soluti matrimonij dotem, vel eius æstimationem restituere promisit. ff. de iure dot. plerumque, in fi. ad idem. ꝟ. de plus peti. vnico. vbi dr̃, plus petere causa, & in expensis cōdemnatur, qui ex duobus alternatiue debitis p̃cise petit alterum, ad idem de appell. significauit, vbi de hoc, & de rescr. ex parte, & facit de præben. c. 2 ff. de condi. in sti. l. si hæredi plures. Sunt tñ quædam alternatiua, in quibus debet ordo seruari. ff de leg. 2. cum pater. §. penul vt cum mandat testator aliquid dari liberis: aut his deficientibus, consanguineis, aut affinibus quia tunc sequimur ordinem Est ad hoc argumentū quod dixi de ordine sequendo 43. dist. sit rector. in fi. sup. eo. lib. de electio. c. penult. in prin. & eo lib de præben. c. mandato. in fi. (Et hoc eo. tit. inspicimus, vt ibi dixi.) Contradicit ad hanc regulam instit. de leg. §. si generaliter. Solu. illud cum eligens fuit in mora ff. de op. leg l. mancipiorum. sup. eo lib. de consue. c. vlt. & sic not. Ber. in prædic. diceret. de rescri. inter cæteras, & facit quod dixi sup. eo. contra eum.

4 Io. An. & Ph. hic dicunt regulā procedere in ecclesia p̃scribēte rē priuati longo tēpore.

QVi ad agendum. 4] Casus in hac regula figuratur per §. pōt. 16. q. 3. & l. si quis emptionis. C. de præscr. xxx. vel xl annorum. Titius possedit rem alienam cum titulo, bona fide, & cum alijs requisitis ad p̃scriptionem legitimam: Certum est ꝙ si cadat à possessione illius rei quam p̃scripsit, habet actionē ad illā petendam: Sed quid, si nō cecidit a possessione, & verus dñs agit ꝯ eum: numquid pōt excipere de p̃scriptione? Rñdeo ꝙ sic: quia qui admittitur ad agendū, multo magis ad excipiendum. Item figuratur casus per l. 1. §. quod ait. ff. de superficie. vbi est textus, ꝙ si quis conducat rem alienā ad longum tempus, & cadat a possessione rei, pōt agere ꝯ possessorem: & hoc verum actione vtili, & nō directa: iuxta notata ff. si ager vectigalis. Sed numquid poterit excipere contra verum dominum? Respōdetur, ꝙ sic, per rationē huius regulæ.

REGVLA LXXI.

10 QVi c ad agendū admittitur, est ad excipiēdum multo magis admittendus.

¶ Idem.

REGVLA LXXII.

20 QVI

[Prima glossa dicit vnde sumpta, & ponit exempla. Secundo ponit rationem regulæ Tertio dicit regulam procedere in eisdem personis. Quarto dicit etiā fallere in possessorijs.]

5 Hęc regu. fallit si actio & exceptio tēdūt ad diuersa. c. inter dilectos. in princ. de exc. præl. Item fallit si aliquid subeēt repellens exceptionem. c. debitores, de iureiur.

c ¶ Qui ad agendum.] Hæc 5 regula sumpta est ex l. ff. eo. tit. inuitus nemo. §. cui damus. Pone casum in eo qui legitime p̃scribit: quia si cadit a possessione, dat̃ sibi actio: multo fortius dū possidet, datur exceptio. 16. q. 2. c. placuit. vt. §. potest. in prin. ad idem de p̃scr. 30 illud. in antiq. Item conductor soli ad superficiem ad non modicum tp̃s habet vtilem rei vendicationem, ēt contra dominum: multo fortius exceptionem. ff. de superfi. l. 1 § quod ait. Rationem huius regulæ ēt habuisti sup. eo. cui licet plus, & minus licet 6 sed pl⁹ est agere, quàm excipere. ergo si pōt primum, multo fortius ſm, vt hic. nam video exceptionē dari cui non datur actio, vt excōicato. sup. de exce. cum inter priorem. Itē qui mala fide præscripsit, ſm leges exceptionem habet aduersus omnem potentem: & si a possessione cadat, non habet actionem. 16. q. 3. § potest, 40 versi. quod si. & C. de præscri. 30 vel 40. annorum. si quis emptionis. Et vbi actio tpe tollitur, perpetuo durat exceptio. ff. de do. exce. § vlt. & venit in compensatione, quod non venit in petitione, secundum l. vt debitum naturale ff de compen l. &c. Et ecōuerso interdū venit: in petitione, quod nō in compensatione: sicut est videre in deposito. C. de cōpen. l. vlt & sup. de depo. bona fides, & est speciale. Et adde quod not. de iureiu. quemadmodum. in gl. nam cui. Et dic ꝙ ad agen50 dum admittitur cōtra eum, ꝯ quē excipere vult. hoc dico, non obstet quod dr̃ de Publiciana: nam habens Publicianam actionem, contra alios excipit non contra dominium. ff. de publici. l. penul. & vlt. & idem de similibus, hoc aūt regulariter fallit in possessorijs iudicijs. C. de loca. & condu. l. si quis conductionis, vbi conuentus possessorio, si dicat se conduxisse, ante omnia possessionem restituit 7: & post agit, & facit quod dixi supra eo dolo. nam contra prædonem agentem possessorio (. s. interdicto vnde vi.) non admittitur ex60 ceptio: tamē admittitur actio, de resti. spo. in litteris. & c seq. Et generaliter agenti possessorio, refertur quęstio proprietatis agendo, & tamen non excipiēdo, de ordi cognitio. c. vlt. C. de rei ven. ordinarij, de concess. præben. post electionem, in fine. de appell. constitutis 2. in fine. de accus. accedens.

6 Dyn. dicit ꝙ rō sumit̃ de regula, fauorabiliores 1. ff. eo. dē. & sic ad idem sup. eo. cū sunt. & c. nō licet. ioan. An.

7 Esset. n. spēs spoliationis possessionē denegare locatori. ff. de preca. l. vl ti. & iō su per dñio non auditur, nisi facta restitutiōe. C. ꝑ vim vel alio modo. l. j. Dynus.

QVi facit per alium] Ponamus ꝙ iniūxi famulo meo vt clericū verberaret: quod fecit ad mādatum meum, & nomine meo: numquid sum excōicatus ipso facto, ac si ego illum verberassem? Rñdetur quod sic. Item potest poni casus in matrimonio: Cōstitui meum procuratorem ad contrahendum cum Berta numquid sum eius maritus ac si in ꝓpria persona contraxissem? Respondetur, quod sic: Quia qui facit pe-

est per alium, &c. quando ille actus potest expediri per alium.

[Glo. seq. dicit vnde sumpta, & pro exemplis, materia & obiectionis solutione remittit.]

a ¶ Qui facit p aliū.] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eo. tit. l. quod iussu alterius. Pone exempla in regu. & psequere eā, vt dixi s. eo. pōt quis. Et non superabundat hæc regula per illam, vt dixi ibi in fine.

ADDITIO. Dyn. ponit hic specialia exēpla, quæ vide. I. An.

b ¶ Perinde.] hoc 1 pcedit de quadā interpretatione, cū vere loquendo factū etiam ab eodē diuersis tēporibus, non repræsentat identitatē eius facti. ff. de cōdi. inde. si non sortē. §. libertus. & in auth. de fi. instr. circa prin. secundum Dynum probatur hoc supra eo. li. de elect. vt quis duas. Ioan. And.

1 Hæc gl. ex nouella Io. An. huc fuit trāslata.

2 Istud, legitime, cōprehendit factū & modū, vt. s. factū in se sit legitimū & sine peccato, & legitimo mō factū sm Io. Mo. q dicit de hoc dupli ci defectu, vel profectu haberi. de restit spo. Pisanis. de renun. dilecti. Io. And.

facit a per alium, est perinde b ac si faciat per seipsum.

¶ Idem.

REGVLA LXXIII.

Factum legitime c retractari non debet, licet casus postea eueniat, à quo non potuit inchoari.

Factum legitime.] Casus figuratur per c. pen. de eo. qui cog. consan. vxo. suæ. in antiq. hoc modo: Cōtraxi matrimonium cum aliqua Berta: cōtracto matrimonio cognoui consanguineā vxoris meæ, & sic est affinitas inter me & vxorem meam: vtrum pp affinitatē supuenietē dissoluatr matrimoniū iam ɔtū? Rndetur q nō: quia q d ab initio tenet, nō dissoluitur: licet perueniat ad eum statum, in quo nō valuisset. Itē pōt poni casus in furioso: Certum est q furiosus non pōt matrimonium ɔhere pp defectū consensus: ponamus q aliquis sanæ mentis ɔxit matrimonium cū aliqua Berta: ɔcto matrimonio effectus fuit furiosus: vtrū inualidetur matrimonium? Rndetur q non, licet peruenit ad eum statum, a quo non potuit inchoari.

[Prima glossa dicit vnde sumpta: & ponit exempla: & inducit regulam conuersum. Secunda notat quod dicit, non retractari: non dicit, nō impediri: per quod soluit contraria.]

c ¶ Factum legitime 2.] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eo. tit. l. in ambiguis §. 1. Exēplifica in eo, qui ɔxit matrimoniū, & postea factus est furiosus. 32. q. 7 neq; furiosus. Idē in superueniente affinitate, de eo q cog. cōsan. vxo. suæ. c. pen. Idē in adoptione superueniēte. ff. de r it. nup. adoptiuus. in princ. & l. si qua. Et not. q habuisti aliam regulā p ɔriū. s. eo. non firmatur. quia licet casus superueniat a quo potuit inchoari non firmatr, qd ab initio non valebat, vt ibi: quod tn intelligas, vt ibi dixi: ita qd in principio factum erat 3 legitime non retractatr: licet superueniat casus a quo nō potuit inchoari, vt hic. Et concor. ad hanc regulā. ff. de itine. actuque pri. l. nec. n. ibi dicit tex. nec corrūpi aut cōmutari quod recte transactū est superueniente delicto, poterit. Cōcor. ad hanc reg. de iurepa. cōsultationibus, de conuer. coniu. Placet. de eo qui cog. consan. vxo. suæ. discretionē. & quod in his iuribus no. Et no. q dicit, retractari: q. d. pp cām superuenientē non retractatr, ac si legitime non fuisset factū. Interdū tn pp superuenientem causam impeditur eius effectus, quod legitime factum erat, exēplifica per can. 33. dist. cōiter. & c. vsque adeo. & de cler. ægro. presbyterū. & c. tua cum sim. & eodem modo rndetur ad leges, quę pro cōtraijs signari solent. ff. de. ff. de iud. si a me. & l. seq. ff. ad. l. Aquil. quia in eum casum. in quibus dr, q iudiciū soluitur per arrogationē eius, cum quo litem contestaturus erā: quia deuenit in eū casum, in quo a principio nō poterat cōsistere, & in p. l. qa. dr simile. s. q cessat actio legis Aquiliæ, quando seruus mortifere vulneratus liber factus est: quia iam in eum casum deuenit, in quo locum habere nō poterat, &c. Et est rō: quia l. Aqui. damnum respicit.

3 Et pfectū, secus si inchoatū, & sic loquunt ɔria. ff. de serui. l. p parte. ff. d ver. ob. si sub vna. §. si q s viā. ff. de suspe. tu. post finitā. ff. de. lib. ag. l. 3 §. qa. sm Dynū, & q signat Io. Mo de decr. quēadmodū. d iureiu. & decr. si paup. s. c. li. d pb. Io. And.

¶ Idem.

REGVLA LXXIIII.

Quod alicui d gratiose conceditur, trahi non debet ab alijs in exemplum.

¶ Idem.

REGVLA LXXV.

Frustra e sibi fidem

Quod alicui.] CASVS. Ponamus q Papa cū aliquo licētiato forte dispensauit super pluralitate beneficiorū, & in gratia sua apposuit causas, quæ illū mouebant ad dispensandū: quia dixit Papa: quia legisti iura canonica in tali studio, tecum dispensamus. Ponamus, q aliquis alius licentiatus similes, vel maiores fructus fecit: vult extendi gratiam istius ad ipsum: an possit? Rndet q non, pp rōnem huius regulæ: qa licet Papa fauore alicuius psonæ recedat a dispositione iuris communis, non sequitur q iste discessus debeat extēdi ad casus similes, iuxta l. nō possunt. ff. de leg. c. translato sacerdotio. de constitu. in antiq. secus si esset ius commune.

[Glo. seq. remittit pro exemplis, & pro materia: & dat concor.]

d ¶ Quod alicui.] Pone exempla quæ dixi s. eo. tit. quę a iure. & prosequere vt ibi dixi, & in reg. priuilegium personale. & concor. ad hanc regulam infra eodem, in argumentum.

ADDITIO. Dynus ponit exemplum si concedatur alicui, q subire non teneatur munera publica: forsitan quia in re prospera virtuose se habuit. In alijs ius commune seruabitur. alleg. ff. de constitu. princ. l. 1. §. plane ex his. C. de decurio. l. neque Dorotheum. & l. nullus. lib. 10. & de episco. & cleric. quoniam. Idem dic in priuilegio decimarum, de quo s. de deci. ex parte. Ioan. And.

Frustra.] Casus figuratur per cap. de forma. 22. q. 5. Pro intellectu istius est psupponendam, q nō minus est adstrictus dns vasallo, q ecōtra vasallus domino suo: Nam sicut vasallus debet fidelitatem domino suo, similiter dominus debet esse fidelis vasallo: & sicut vasallus priuatur feudo pp infidelitatem cōmissam erga dominum, ita dominus priuatur superioritate. Et istud quotidie fit: Nam qn dns opprimit vasallum, princeps eximit vasallū a iurisdictione domini. Hoc psupposito ponamus sic casum: Tenebā aliquā rē in feudū ab aliquo domino, & promisi ei fidelitatē: ista pmissio est reciproca: nam sicut ego teneor seruare fidem domino, ita econtra dominus tenetur mihi fidem seruare. Sed quid, dominus non seruauit mihi fidem, quia me oppressit: vtrum tenear ei fidem seruare? Respondetur quòd non: quia frustra, &c.

¶ Item potest poni casus per l. cū proponas. C. de pactis. Cum haberem tecum litem, transegimus simul: p quam transactionem renuntiaui liti sub hoc pacto, q infra certum tempus dares mihi certam pecuniæ summam, non soluisti infra tempus vt promiseras, volo redire ad litem; vtrum possim? Respondetur q sic: per rationem huius regulæ, quia frustra sibi fidem, &c.

[Glo. seq. primo ponit exempla, Secundo successiue signat, & soluit duo contraria. Tertio instruit.]

e ¶ Frustra.] Pone casum in dño quo ad fidelē, & in fideli quoad dnm. 21. q. 5. de forma. Itē in eo qui interposita cōditione promisit & iurauit aliquid facere. de iureiur. puenit 2. vbi de hoc. In eo q nō vult trāsactionē interpositā obseruare. C. de pact. cū proponas 2. cō-

cor.95.dist.esto subiectus.ibi,cur ego te habeo vt principem,cum tu me nō habeas vt senatorem? Sed nōne hosti seruanda est fides 1? 22.q.4.innocens.23. q.1.noli.Sol.vt ibi not.& in dicto c. peruenit. illud enim verū est cū ipse hostis nobis fidē seruat, & sic cōcor.cū hac regula. Itē ꝗ 33.q. 5. ꝙ Deo pari. vbi dr ꝙ si vir & vxor pari consensu continere vouent, vno labente, alter perseuerare debet. Solu. ibi non fuerat fides homini promissa, sed Deo, nam sine vlla conditione adimpleri debent, q̄ Deo vouentur. 32. q. 8.c.vnico. in fi. Et vides,ꝙ licet vxor adulterata fuerit, nihilomin' vir peccat adulterando.32.q 6.c.1.ꝑ tot. frustra igitur debitū petit, qui qđ debet non impendit:& frustra legis auxiliū inuocat,qui cōmittit in legē.de vsu. quia frustra in anti.& ibi de hoc.vnum nota qñ partes sibi ad inuicē aliquid sub pœna promittunt:& una pars primo frangit fidem,aut expedit magis alteri parti pœnam prosequi & stare pacto vel ꝯctui,aut magis expedit sibi fidē rūpere:In primo casu licet sibi fides sit fracta, ipse tñ ꝑ sua parte seruet eandē:& pœnam petere poterit cū effectu.[ff.eo.tit.cum per.in fin.] In secundo casu secure frangit fidem,& fiet hincinde pœnarū mutua cōpēsatio,vt s̄.de pœ.constitutis.& sic illam decret.intelligas:& quæ ibi not.& est ad hoc simile quod not.de cōuento super spoliatione:cui aut expedit magis rehabere rem propriam, aut retinere rem quā possidet,in primo casu agat,in secundo excipiat.hoc not. Ber.de ordi.cogn.c.vlt.

1 An hosti sit fides seruāda, vide Bart. & Ang.in l. cōuētionū ff. de pac.& oīo B. Tho. 2. 2. q. 40. ar.3 &gl. & ibidē Turre. in c.dñs noster. 23.q. 2.

† Vide gl. in ca. 2.de dila. glo. in c. placuit. 16. q. 3. In. in c. cū dilectus. de ord. cog. Anto. de But in c. 1. de do. & cōtu.& doct.in l iubemus. C de sacrosan. eccle.

quis postulat ab eo seruari,cui fidem à se præstitam seruare recusat.

¶ Idem.

REGVLA LXXVI.

Delictum a † personæ non debet in detrimentum ecclesiæ redundare.

ADDITIO. Dicebat Ioan. Mon. ꝙ in hac regula, frustra,&c.poterat exemplum poni per l.quoniam. C.de re.permu.ff.de mino.auxilium.in fi. intelligit etiā regulam circa idem factum,nō circa diuersa.argu. ff.de leg.2.cum pater §.plane. Dynus allegat §.libertis. Ratio etiam huius regulæ sumi potest ex regula,ex. eo. tit.Ioan.And.

Delictum.] Casus figuratur ꝑ c.si epm.16.q.6.hoc modo:Aliquis eps commisit aliquod graue delictū,ꝑꝑ quod fuit depositus & priuatus suo epatu, vtrum bona ecclesiæ debeant confiscari? Vel pone, ꝙ eps tenebat a rege castrum in feudū:& promisit fidelitatē regi: Postea eps deliquit in regem: quia cōmisit proditionē in regem:fuit depositus,vtrū castra redeāt ad regem?Certe non.Item potest poni casus in syndico procuratore ecclesiæ,qui cōmisit falsum, & si fuisset causa propria, debuisset causam perdere,vtrū delictum ipsius syndici debeat nocere ecclesiæ?Certe nō.

[Prima glossa ponit exempla, secundo signat cōtrarium,& soluit,solutioni triplici objicit, & rñdet,Tertio successiue soluit trio contraria, Quarto pōderat ꝙ dicit,delictum,& quod dicit,personæ.]

a ¶ Delictū.] Pone casum in epo deposito ꝑꝑ crimē, ob hoc.n.nō debet ecclesia rebus suis expoliari. 16.q. 6.si epm & ibi de hoc.Ad idē cle.de hære.nolētes.post prin.Item pone in procuratore qui falsauit instrumētū, quia ꝑꝑ hoc non perdet ecclesia causam,de exce. cū venerabilis,& c.& delictum tutoris nō obligat pupillū.2.ff.eo.tit.l.neque. & ff.de tab.exhib. l.pe.Cōtra. 16.q.3.placuit 2. vbi delictum p̄lati non repetentis rē ecclesiasticam,nocet ecclesiæ. ad idem de pscri.c.1.& per totū.Solu.delictū aliud in faciendo, & hoc non p̄iudicat ecclesiæ,vt hic,& aliud in nō faciēdo, & hoc bene p̄iudicat,vt ibi. Ad hanc solutionem cōtradicit 25.quæstio.2.ita nos.vbi delictum,quod est in faciendo p̄iudicat ecclesiæ. Solu.dici potest secundum Ioā. qui hoc ibi not. & in dicto c. si epm. ꝙ hæc regula intelligitur de detrimento facultatum; illud aūt detrimēto honoris: vel potius ibi nocet delinquentibus q̄ ecclesiæ. Adhuc cōtra solutionem, de censi. cū olim. vbi delictum quod est in faciendo,nocet ecclesiæ. de in integrum resti.auditis. vbi delictū qđ est in omittendo, nō p̄iudicat ecclesiæ. Satis congrue potest distingui inter iudicialia,& extraiudicialia vt in iudicialibus iudiciorum fauore, siue sit in faciendo siue in omittendo, p̄iudicet ecclesiæ. & in decret. auditis. siue p̄iudicauit ecclesiæ delictum quod fuit inomitten do, sed fuit restituta: & sic non est ꝯ.In decre. cum venerabilis. dici potuit extraiudiciale, vel ibi solus ꝓcurator deliquit in faciēdo.scilicet instrumētum falsando. Item contra 54. dist.si seruus.vbi punitur eps, qui pro vno seruo dare debet,sed illud facere debet de proprio, si habet,non de bonis ecclesiæ ꝑꝑ hanc regulam. Itē cōtra de ord. cogna.cū delictus. vbi dolus & violentia abbatis, ecclesiæ nocere videt. Sed ibi soluitur per Ber.in 3.glo. scilicet,ꝙ ibi delictum fuerat commissum per p̄latū, & collegium cōmunicato consilio, & eodē modo soluitur.C.de sacrosan.eccle.iubemus nullā ibi ꝑꝑ delictum personę confiscatur nauis ecclesię.Et nota,ꝙ dicit hæc regula delictum, quia secundū propriū huius uocabuli significationē videtur loqui de eo quod cōsistit in omittendo,secundum ea quæ not.s̄.eo.peccatum.tamen illi significationi nō semper statur, vt ibi dixi.Item hoc ꝙ dicit personæ, intelligere possumus p̄lato,& est vulgare dominorum meorum Anglicorū de rescri.ex parte S.personæ & de appell.bonæ memorię. vel indistincte de qualibet persona intelligatur cuius delictum ecclesiæ non nocebit,saltē cū effectu, quia daretur restitutio usque ad quadriēnium tantū, nisi ex causa plus tēporis daretur, ut s̄.eo.lib.de resti. in integ c.1.

2 Parificātur pupillus, & ecclesia ex vna parte & ipsorū administratores ex altera C. de epi. & cleri.l. orphanotrophos. Dynus.

¶ Idem.

REGVLA LXXVII.

Rationi b congruit, vt succedat in onere, qui substituitur in honore.

Rationi congruit.] Casus figuratur per c. filijs ac nepotibus 16.q.7.Certū est ꝙ licet iuspatronat' sit annexum spiritualibus, tamen illi iuri succeditur iure hæreditario,Et non est dubiū quin patronus ecclesię teneatur defendere ecclesiam si opprimat. Sed quid de hæredibus, qui succedunt iuri patronatus, nūquid etiā tenebuntur defendere ecclesiam si opprimatur?Respondet ꝙ sic,quia ex quo succedunt in honore,etiam debent succedere in onere.

Glossa sequēs ponit exempla, & dicit regulam posse resolui.]

b ¶ Rationi.] Pone casum in filio patroni hærede, q succedit in honore iurispatronat',sic in onere defensandi ecclesiam succedere debet. 16.q.7. filijs ac nepotibus.Item pone in p̄lato,3 qui succedit in honore sic & in onere soluendi p̄decessoris debita pro ecclesiæ utilitate contracta.s̄.de sol.c.1. Idem in iudice.ff. de iudi.l. mortuo iudice. quod eum iudicare opportuerat.Idē eū qui ei substitutus est,sequi oportet. Ad idē s̄.de offi.dele.quoniā abbas. & concor.ad hāc regulā. 100. dist. rationis,& s̄.eo.qui sentit onus. & qđ ibi dixi, hicadde. Et per illam regulam potest etiam hæc resolui,vt f.succedat in onere,qui substituitur in honore.ad hoc 40.dist.non nos.

3 Aeque ſm Dyn. dici pōt in quolibet substituto in hæreditate, q̄ honor appellat. ff de lega pstā. l. filiū. §. si legato. ꝑꝑ ꝙ succedit in onere legatorū, q̄ ab instituto relicta videnť tacite a substitu.repetita. ff. de lega. 1. l. imperator. & de leg. 2. l.si Titio, & Meuio.§. Iulianus & l.cū pt §.ab instituto. Io. And.

ADDITIO. Io.Mo.dicit in hac regula,rationi,&c. esse exemplum ponendum ꝑ l. 1.C de fideiuss.& dic in onere non cohęrente personæ,nā ī illo secus.ff. de adimen.leg.l.legatum & de ali.leg.Caio.in prin.& de condi.& demon.l.legatum. secundum Dynū.Io.And.

In argu-

IN argumĕtum.] Casus figuratur per c.1.55. di. hoc modo Certum est ꝙ beneficia regularia dĕnt conferri regularibus,& sæcularia sæcularib.& maxime religiosi nunquam debent habere administrationem ecclesiarum sæcularium,ne eis detur materia vagādi. Sed ponamus ꝙ est tā ta penuria clericorū sæcularium, ꝙ nō inueniuntur sæculares, quibus possint conferri illa bñficia:tunc poterunt conferri regularibus in defectū clericorū secularium. Sed ponamus ꝙ modo reperiūtur seculares:vtrum illa beneficia sæcularia nūc possint conferri religiosis?Respōdetur ꝙ nō: qa illud ex necessitate fuit ordinatū:ideo non debet trahi ad cōsequentiam:nam in argumentum,&c.

¶ Idem.

REGVLA LXXVIII.

IN † argumentum [a] trahi nequeunt, quę propter necessitatem aliquando sunt concesse.

¶ Idem.

REGVLA LXXIX.

[Gl.seq.primo dicit vnde sumpta : & ponit exĕpla, interferens solutionem superfluitatis.Secundo no.ex regula generale,quod determinat.]

a ¶ In argumentum 1.] Hæc regula sumitur ex l.ff.eo. tit.quæ propter necessitatem.Pone casum 55. dist.cap. 1.vbi ex necessitate temporis propter ministrorum defectum,monachos permissum fuit assumi ad ad parochiales ecclesias:cessante hac necessitate in argumentum trahi non debet,vt ibi 2.Item per decre. supra de elec.cum in cunctis.ibi:ne quod à quibusdam pro necessitate temporis,&c.Et alienatio sacrorum vasorum propter necessitatem redimendorum captiuorum concessa 3,ad consequentiam trahi non debet. C.de sacr. eccl.l.antepe.quæ incipit.sancimus.Et concor. ad hāc regulam,sup.eo.quæ à iure,& ſ.eo.quod alicui. Nec superfluit hæc regula, per illas quæ loquuntur in eo quod conceditur ob fauorem vel gratiam:hæc in eo quod conceditur ob temporis necessitatem . Et dicit etiam in argumentumq,uasi dicat iurista , vel arguēs ꝙ non debet arguere de eo quod interdū ex necessitate cōcessum est:quia argumenta de similibus ad penitus similia procedūt : sed inter tempus necessitatis & non necessitatis nō est similitudo:ergo non procedit argumentatio. Et cōcordat ad hanc regulā. 35.q.1.c.1. per quod ēt exempli ficare potes: nā à principio generis humani licite cōtraxit frater cū sorore:quia ex necessitate id fiebat:hodie aūt creuit humanū genus, & sublata est necessitas,&ideo nō licite contrahitur inf. quartum gradum,de cōsanguinit.& affinit.nō dēr.C. de pa.qui fil.distra l.1.& 2. vbi propter necessitatē famis licet filiū distrahere 4: ꝙ aliàs non liceret. [Hoc ideo,quia ibi est prohibitio.dicit.n.littera.l.2.id licere in hoc tantummodo casu:aliàs vbi non esset in cōtrarium prohibitio expressa , vel quæ æquipollet expressæ:id quod propter necessitatē concessum est,propter cādem vel maiorem necessitatem bene posset in argumentum trahi:Nam quæ conueniunt in identitate rationis,per constōnem iuris separari nō dĕnt.ff.de fonte.l.vnica.§.hoc interdictū, & de iniur. test.l.quæ propter, & per hunc modum dic concordari gl.l.2.ad glo.l.quæ propter.ff.eo.tit.cui vr̄ contra 5.] Et nota ex hac regula illud generale,ꝙ cessante causa cessat effectus,de iureiur.& si Christus , in fi.de appell.cum cessante,& de peni.& remissio.cum infinitas,de quo dic vt nota de renun. post translationem.61. distin.§. his omnibus.19.q.2.duæ.cessante igitur necessitate propter quam dispensatum est,cessat constitutio.1.q.7. ꝙ per remedio,quod verum est circa facienda, non circa iam facta,vt ibi nota.& de iureiu. & si Christus in fine.ad hoc supra eodem, factum legitime.in fine.& est etiam hoc verum,nisi vtilitas succedat loco necessitatis,sicut est de monachis ordinandis, vt probatur. 16.q.1.sunt nonnulli.in fi.

† An sit licita extēsio in exorbitantibus. Bar. i l. illud. C.de sac. san.eccle. Ias.in §.i personā. Inst.de actio. Ioā. An.in regula, pro possessore. sup.e. Dyn. hic dicit, ꝙ sic ēt in pœnalib. fauore reipub.& aīæ. Corse.sing.incipien.extēsio.l.2. Font.

1 Io. Mo. dicit ponendū casum ꝑ c. sicut. de cōse. di.1. & per ca. quāto. ſ. de cōsue. in fin.Io. And.

2 Ego ad do hic l. generaliter. ff. de decu.Fōt.

3 Si tñ fuisset talia ēt per hominē data prohibita alienari non posset ꝑ captiuis alienari. Opizo.l.si falius.§.diui:deleg. 1.col.30.

4 Fallit si esset presbyt. Hippo. sing. 101. cui adde singul. Ro. 210.

5 Huic additiōi obstat l. obæs.de ꝑd. mi.C.vid ergo glo. in c.quāquā.ſ.eo. de ele. F.

NEmo potest.] Ponamus quod habebam aliquam rem quæ nō erat mea,sed illā detinebam inuito dño:vendidi tibi illā rem, & tradidi: vtrū in te sit translatum dñium illius rei?Respondetur ꝙ non : qa non potui in te trāsferre plus iuris,quàm ago haberem : & cum non essem dominus illius rei,non potui illam in te transferre.

NEmo potest [b] plus iuris trāsferre in aliū, quàm sibi competere dignoscatur.

¶ Idem.

REGVLA LXXX.

IN toto [c], partem non est dubium contineri,

[Prima gl.dicit vnde sumpta:ponit exēdla & concor. Secundo miscet tria contraria, & soluit inducendo etiam alios casus, quibus fallit.]

b ¶ Nemo potest.] Hæc regula sumpta fuit ex l.ff eod. tit.l.nemo plus. Pone casum 1. q.7. Daibertum. de do. inter vi.& vxo.nuper. vbi sunt hæc verba.& ff.de acq. re.do.l.traditio. & facit ad hanc regulam.sup.de pign. cum ꝫ.& sup.eo.is qui in ius.Ibi dum dicit,eo iure,& sic non maiori.& concor.quod dr̄,nemo dat quod nō hēt.de iure patr.ꝙ aūt. Cōtra de elec.suffraganeis.vbi mādat archieps qui consecratus non est , electum per suffraganeos consecrari & ff.de acq. re.do. non est nouum. vbi creditor pignus distrahit cuius dñium non hēt de cōsecra.dist.4.solet. vbi ēt baptismum dat qui nō habet.Sol.vt ibi no.1.q.1.c.1. qa hoc est generale, illa sunt specialia:specialitatis rōnem facile considerare poteris.Et idem no.Ber.in prædic. decreta.nuper. & de iure pat.cura.nam speciale in baptismo, vt in ꝑdic.c.solet.& demandare iurisdōnis est:ergo archieps cōfirmatus demandare potest episcopis qui consecrati erant, vt epm consecrent:& in creditore est speciale,sicut & in tutore & curatore C.de admini. tut.l.vl. & l.lex quæ,& in procuratore. Inst. de re diuisi. §.nihil.In iudice.Inst.de offi.iudi.§. fi. In executore.ff.de euic.si pignora . In vsufructu formali.ff.de vsufr.l. ꝙ nostrum.[Ibi tñ plus non transfertur , sed per constōnem variatur species vsusfructus : & qui primo erat causalis, qui non est seruitus,fit formalis qui est species seruitutis. Dynus]In eo q̄ bona fide emit à malæ fidei possessore qui vsucapit. Inst.de vsucap.§. ꝙ aūt. Vel præscribūt hoc secundum vetera iura:sed immutatum est per ius Auten. vt spon. lar.§.rursus.In censitoribus 6 & flumine.ff.de acqui.re.do.l.ergo.§. alluuio.In donatione libertatis.Inst.de liber.§.vlt.

ADDITIO. De his casibus no.præalleg.l.nemo.& ꝑdi.l.traditio.& Inst.qui.alie.licet,post prin.Io.And.

IN toto.]Casus figuratur per l.si q̄s. ff. de excep.rei iud.Pone ꝙ cum tenebas & possideres quandā domum,quam dicebam ad me spectare, feci te cōueniri & illam domum totam volui vēdicare: qa nō probaui illā domum ad me spectare,fuisti absolutus ab impetitione mea & ego condemnatus in expensis rōne temere vocationis ad ius: Postea tractu tēporis volui à te vendicare partem illius domus:tu excipiēdo proposuisti,ꝙ aliàs fuerat controuersia inter te & me de illa domo:& ꝙ fueras snīaliter absolutus ab impetitione mea:& sic mihi obstat exceptio rei iudicatæ;ego aūt replicando proposui , ꝙ non debet mihi obstare exceptio rei iudicatę:quia prius petebam totā domū,& nunc peto partem ipsus:nunquid bene dico? Rñdetur ꝙ non:quia totū continet partē:& ꝙ fui expulsus à tota domo,bñ sequit̄ ꝙ fui expulsus à parte.

[Gl.seq.remittit pro exēplis & materia, & dat cōcor.]

c ¶ In toto.] pone exēpla q̄ dixi sup. e.plus semper.& prehēdit.

6 Vt no. In §. stantim alle. cēsitores sunt qui signant ꝑ dia militib. assignanda , vel q̄ auferunt illa nō soluentibus tributa, & tributa,&alijs dant. Vel iudices qui vni auferūt, alij dant dñium . Ioan. An.

Pars in toto com

prosequere vt ibi, & concor. ff. de exceptio. rei iudi. l. si quis cum totum petijsset: si partem petit, exceptio rei iudicatæ nocet: nam pars in toto est, concor. 14. q. 5. pœnale. & 32. q. 4. meretrices, de pœnit. dist. 1. ca. facilius Deum. §. hoc idem. Ioan. And.

IN generali.] Casus figuratur per capitulum, si eps. sup. de pænitent. & remissio. eodem lib. Eps meus dedit mihi facultatē eligendi confessorem quem voluero, vt illi possem confiteri peccata mea, vtrum ille cōfessor possit me absoluere de casibus episcopalibus? Rñdet, q non. Vel sic: eps Pictauen. constituit Titium officialē suū gñralem: vtrum iste habeat potestatem conferendi beneficia? Respondetur, quod nō: nisi fuerit sibi data specialis potestas, vt possit conferre beneficia: quia in generali, &c.

¶ Idem.

REGVLA LXXXI.

IN generali [a] concessione non veniunt ea, quæ quis non esset verisimiliter [b] in specie concessurus.

¶ Idem.

[Glo. seq. primo ponit exempla: secundo æquiparat obscurum & generale: tertio quærit, & soluit. quarto notat, & ad quæstionem arguit, & de ea remittit.]

a ¶ In generali.] Pone casum 16. q. 1. frater noster. vbi generalis commissio facta legato per Papam, non extēditur ad causas fidei. Item pone per decre. sup. eo. lib. de pænit. & remissio. si eps, vbi habes hæc verba. Item per legem. C. quæ res pig obli. pos. l. 1. vbi in generali obligatione pignoris non veniunt vxor & alumni, & quæ quis verisimiliter non est credendus specialiter obligasse, & satis optime sup. eo. lib. de offi. vicar. cum in generali. Et not. quia non solum in obscuris inspicimus id quod est verisimile, sed etiam in generalib. De primo sup. eod. inspicimus, de secundo hic, & in cō cor. & ff de pecul. l. qui peculij, vbi qui administrationē concedit, nō videtur permittere generaliter quod specialiter est permissurus. 1 Et ff. de pigno. l. obligatione generali, & in pignoris obligatione generali rerum quas quis habuit vel habiturus est, ea non continebuntur, quæ verisimile est aliquem specialiter obligaturum non fuisse, puta supellex. Item vestis relinquēda est debitori. Si quis quærat quomodo scietur, quæ sunt illa, quæ verisimiliter in specie non diceretur quem concessisse? Respondeo 2 potest hoc cognosci ex impossibili, vel inhumana, vel dura separatione, vt puta ministeria artis suæ, vel quæ ad affectionē pertinent, generali obligatione non veniunt, in prædicta l. obligatione. & l. seq. & probatur optime C. cōmunia vtriusq; iudi. l. possessionum, vbi habes, quod possessiones in quib. sunt adscriptitij, ita dēni diuidi, quod penes vnumquemq; integra familia remaneat, vt pater a liberis, coniux a viro, frater a sorore non separentur. Et not. ex hac regula verbū generale restringi. ad idem sup. eod. lib. de rescrip. cap. 2. & c. si eo tempore, de preben. cum cui. & c. quamuis, cum similibus [sup. eo. lib. de iureiuran. c. 1. de procurato. qui ad agēdum. Ioan. Mona. qui hic plus quàm super omnibus alijs regulis scripsit, colligit hic quinquaginta modos quibus arctatur generalitas.] Item facit hæc regula ad quæstionem de eo, qui generaliter tenetur contra omnes aliquem iuuare, nunquid contra se vel filios? & not. de hoc 22. q. 5. de forma. in 1. glo. & de iureiur. petitio. in vlt. glo.

b ¶ Verisimiliter.] 3 præsumptio igitur contraria facit hic cessare, quòd dicimus tm̄ valere genus quoad omnia, quantū species quo ad specialissima. ad quod allegat Dynus ff. de administrat. tuto. l. si duo. de lega. 3. si chorus. in prin. de vsu & habi. si ita. C. de quadri. præscri. l. 2. de præscr. 30. ann. l. si omnes. Ioan. An.

Obligatio gñalis nō cōprehendit vxorē & liberos.

1 Vñ non cōcedit, q donet. ff. de don. filiusfam. nec q in fraudem creditorū alienet. ff. quæ in fraudem credi. l. si pater filio. secundū. Dyn.

2 Idē Io. Mon. qui ēt ponit exemplū per l. iter eos. ff. de reiu. cui⁹ casum dixi de appel. pastoralis. sup glo. fina.

3 Hęc glossa fuit exnouella Ioā. An. huc fuit translata.

QVi contra.] CASVS. Certum est, vt ad hoc q quis possit pscribere longo vel longissimo tēpore, requiritur quòd habeat bonam fidem: sed vtrum possessor præsumatur bonę fidei, vel malæ? Respondetur, quòd si possideat contra ius, præsumitur malæ fidei, vt forte aliquis rector ecclesiæ parochialis percipit decimas in aliena parochia: Certe præsumitur habere malam fidem: quia de iure communi quis non potest percipere decimas in aliena parochia.

REGVLA LXXXII.

QVi contra [c] † iura mercatur, bonam fidem præsumitur non habere.

¶ Idem.

REGVLA LXXXIII.

BOna [d] fides non patitur, vt semel exactum iterum exigatur.

[Prima glossa ponit exempla: secundo successiue signat duo contraria: & ad ea remittit: tertio notat.]

c ¶ Qui contra.] Pone casum in eo qui recipit ecclesiā de manu laici. 16. q. 7. si quis deinceps. In eo qui emit spiritualia de simo. non satis. ad idem C. de agri. & cen. l. quemadmodum. lib. 11. vbi qui emit ascriptitium sine gleba, contra legum interdicta mercatur, & malæ fidei possessor dicitur, & ideo quia talis præsumitur non habere bonam fidem, ideo non præscribit, vt in prædictis iuribus. [Ad idem sup. eo. lib. de reb. eccles. non alienan. c. 2.] Contra sup. de donatio. Apostolicæ, sed solue vt in glo. sed videtur. Item contra sup. de iure pat. cura. Solue vt ibi. Et sic patet, quòd iuris ignorantia non excusat in præscriptionibus sicut nec in vsucapionibus. ff. de vsuca. l. numquam.

ADDITIO. Dyn. in hac regula, qui ꝯ, &c. ponit exemplū in eo q emit a pupillo, quē talē sciebat, sine auctoritate tutoris. C. de auct. pstan eū qui. de vsuc. pro emptore. l. vlt. de contrah. emp. qui a quolibet, & dicit, q huius iuris est rō: quia aut emptor sciebat a iure prohibitū, & sic fides mala concluditur a parte, aut ignorabat, & tum mala fides pp iuris errorem præsumitur. ff. de vsuc. si fur. & dicam super glo. Io. An.

BOna fides.] CASVS. Cum deberem Titio aliquam pecuniæ summam, sibi satisfeci, vel alius nomine meo. Vel sic, Cum Titius & ego essemus alicui obligati in aliqua summa pecunia, vnus nostrum soluit illam pecuniam, vtrum ab altero possit peti illa pecunia per alium soluta? Respondetur quod non, quia bona fides, &c.

[Prima glo. dicit vnde sumpta, & ponit exempla, dicens etiam in pœnis regulam veram. vbi vnica exactio competit, tertio arguit ad quæstionem.]

d ¶ Bona.] Hęc regula sumpta fuit ex l. ff. eo. tit. bona fides. Ecclesia non debet suum repetere cum augmēto, sed si semel exactum iterum exigeret, augmētum reciperet. 12. q. 2. fraternitas, ad idem de pœnis. c. suā. ff. de ta. exhib. l. 3. §. condemnatio. Et habet locū hæc regula ēt in pœnis, quæ semel exactæ, ab eod. iterum exigi non debent. 4 ad hoc 13. q. 2. c. vltim. de iud. at si clerici. C. de pœn. l. omnes. Ab eodem ideo dixi, quia si plures insolidum tenentur ad pœnam, soluta pœna per vnum, non liberatur alter. 12. q. 2. cum deuotissimam. ff. ad l. Aqui. item Mela. §. sed si plures. An autē res & pœna simul peti possint? dic vt nota. 25. q. 2. si ecclesiæ, hanc autem regulam dico veram in ijs quorum causa vnica exactione finitur, vnde si decem debeo, ipsorum solutione tollitur omnis obligatio, vnde non patitur bona fides, vt illa iterum exigātur, & si soluantur, vt indebita repetuntur, quod dic vt not. 1. q. 4. in fi. de solut. c. vlt. si autem vnica exactione nō finitur obligatio, Pone casum in exactione debiti vxoris ad virum, & econuerso, nō habet locum regula. Item in procuratione, quam exigit episcopus visitās primo

† Oīno vi de hic Ba. Io. de Platea. l. quē admodū. in fi. C. de agri. & cē si. lib. 11. do. c. īsti. de vsuca. in princ. Do. Celsus alle. Alex. cōs. 35. colla. 3 in quarto volu.

4 Dicebat ergo Dy. regulā intelligēdā ne ab eodē exigatur, vel ab eo, qui ab exacto causam hēt, vel qui ꝯ exactū esset habiturus regressum, &c. Ioan. An.

primo anno: nam secūdo anno visitans, iterum procurationem exigit: & idem si de necessitate ecclesiæ iterum eodem anno visitaret: & sic potest intelligi de cēsi. cum venerabilis, vbi de hoc. & 18. q. 2. visitandi. Idē dico in exactione pœnæ, vbi de hoc actum est in cōtractu, vt totiens pœna committatur & exigi possit, quotiens cōtra factum fuit: nam tūc pœna semel exacta, ēt ab eodem iterū exigetur: contractus. n. ex conuentione legem accipiunt. inf. eo. contractus, cum suis concor. Sed veritate inspecta in his casib. & similibus non est idē, sed aliud, licet eiusdē generis. Et facit hæc regula ad quæstionē, quam no. Io. 12. q. 2. monemus, an si ecclesia consecuta est suum à possessore, quod facere potest, vt ea. q. Apostolicos, an adhuc idem possit petere à prælato? & certe non: quia bona fides hoc non patitur, vt hic: ad pœnam tamen agere bene posset contra eum, vt dixi supra. De hoc etiam not. de re. eccle. non alie. si quis.

titur [a], vt semel exactum iterum exigatur.

¶ Idem.

REGVLA LXXXIIII.

CVm quid [b] vna via prohibetur alicui, ad id alia non debet admitti.

¶ Idem.

REGVLA LXXXV.

COntractus [c] † ex cōuentione legem [d] accipere dignoscuntur.

a ¶ Non patitur.] quasi [1] non sustinet, non permittit: & hoc propter contradictorium. Ioan. Ad.

1 Hęc glossula aliūde fuit huc translata, abestque ab oīb. uetustiorib. codicib. ēt impressis.

CVm quid.] Casus figuratur per l. vlti. C. si manci. ita vene. ne prostitu. Ego habebam ancillam, quā multum diligebam: verumtamen fui compulsus illā vendere: sed in venditione apposui pactum, ꝙ tu eam nō prostitueres: & si faceres cōtrarium, ꝙ statim efficeretur libera: accidit ꝙ noluisti eam prostituere publice, sed à caupone eam fecisti prostitui: quæritur, nunquid, efficiatur libera? Rñdetur ꝙ sic: Nam sicut tu eā nō poteras prostituere, neque ēt per cauponem per rationem huius regulæ: quia cū quid, &c. Vel sic: Pone ꝙ vendidi tibi aliquam rem, & in vēditione apposui pactum, quod illam rem nō posses alienare: vtrum poteris eam obligare? Respondetur quod non: quia tūc indirecte illa res alienaretur, & cum quid prohibetur vna via, ad id alia via non debet admitti.

[Prima glo. ponit exempla: secundo sex casus, quibus fallit regula: tertio dicit quo casu procedit regula.

b ¶ Cū quid.] Pone casum 34. q. 5. hæc imago. sup. eo. lib. de concess. præb. detestanda. C. si manci. ita ven. ne prosti. l. vlt. vbi dicit textus, eam quæ ita venit ne corpore quæstum faciat, nec in caupona sub specie ministrandi prostitui (ne fraus dictę legi fiat) oportet Cō cor. sup. de procu. tuæ. eum suis concor. [supra eo. lib. de cler. coniug. c. vnico. §. 1. Dynus ponit exemplum ꝑ l. ff. de tu. & cura. da. ab his, scire oportet. §. si mater, vbi pater prohibitus administrare, nec administrare poterit vt curator cui concor. supra eo. lib. de ele. auaritiæ. Item per l. ff. de bo. pos. non est ambigendum. §. vbicūque, & de bo. pos. cōtrata. l. 3. §. liberi. & l. si post mortem. §. exhæredari.] No. ergo ꝙ cum aliquid prohibetur, prohibentur oīa quæ sequuntur ex illo, vt sup. eo. cum quid, & ꝑ quę peruenīri possit ad illud, vt hic. Fallit hoc interdum: quia seruus nō admittitur ad testimonium ferendum neq; pro dño, neq; aduersus dominū: & tñ testificatur de facto suo: puta dum dr̄ per eum depositum vel commodatum, vel simile 4. q. 3. si testes. §. serui neque, circa fi. c. Item qui non pōt accusare, denuntiat. de iureiu. quemadmodum, in fin. Sed alius est effectus denūtiationis q̄ accusationis, vt ibi patet. sed idem est ēt vbi idem esset effectus vtriusq; de cog spi. tua vbi de hoc. Item patronum non vocat libertus in ius sine venia, si tñ agat alieno nomine, bene. ff. de in ius voc. l. quæsitum Ratio, quia nō ipse, sed ille cuius nomine agit, conuenire videtur, & facit quod dixi sup. eo. potest. Item denegatur dilatio vna via, s. per remedium iuris communis, cui cōcedit alia via, per beneficium s. restitutionis in integrū, vt de in integ. resti. coram, sed dic vt ibi in vlt. gl. Item prælatus de mobilibus per ecclesiam acquisitis testari non pōt: & tñ in ægritudine moderate pōt de ipsis aliqua erogare. de testa. ad hoc, in antiq. Item pater non potest filium priuare quarta: & tñ libertates dando minuet quartam. [Vide in Auth. de triē & remiss. §. ꝓhibem⁹. coll. 3. & quòd ibi not. in glo. hoc est.] & sic alia via priuat eum. ff. de inoff. test. Papinianus. §. quoniam autē. ver. cum igitur. & est speciale libertatum fauore. Satis circa hoc dici posset, ꝙ cum aliquid prohibetur habito principaliter respectu ad prohibitum, non ad viam vel modum quo prohibetur, exemplifica per iura in prin. inducta, & per decre. de concel. præb. constitutus, tunc sufficit prohibitum vna via vel modo, vt ad id in eius fraudem alia via, vel modo admitti non debeat, vt hic, speciale tñ est in libertate, vt sup. dixi. Si aūt prohibitio principaliter se habet ad viam vel modum non ad rem, tunc secus, vnde alteri ecclesiæ alligatus eps non eligitur, sed postulatur. Item qui iurauit non accusare, bñ denuntiat, quia sibi non est prohibitum deferre crimen, sed per modum accusationis deferre prohibitū est. Idem in casu de iudi. examinata, vbi petendo rem vna actione, repellor, & per aliam admittor; & hoc est videre in omnib. actionibus, nam deponens agens commodati repellitur, agens depositi admittitur, & sic de singulis.

Accusare nō ualēs, denuntiare pōt.

Pater nō pōt filiū priuare quarta.

† Not. ꝙ cōuentio partium legē inducit, q̄ in contracti bus seruāda est. Ph.

COntractus.] Casus figurat per l. 1. §. si cōuenerit. ff. depo. Certum est ꝙ depositarius nō tenetur nisi de dolo, & lata culpa, vt si res deposita perierit apud depositarium per dolum suum vel culpam tenetur soluere æstimationem rei peremptæ. Si aūt res perierit leuissima culpa, nō tenetur: vt ponamus ꝙ tradidi tibi libros meos custodendos, fecisti pactum cum aliquo vt intraret tuū studium, & acciperet meos libros; certe tu teneris, vel dimisisti illos in via publica, quia tu scis ꝙ nō erat locus tutus; perit periculo tuo, sed si adhibuisti diligētiam vt bonus paterfamilias, tu es liberatus. Sed pone ꝙ apud te deposui libros meos, & fuit conuentum inter te & me, ꝙ si perderentur culpa leuissima vel casu fortuito, restitueres illos, si pereant casu fortuito, nunquid potero agere contra te? Certe sic, mediante illa conuentione, quia ex conuentione partium contractus accipiunt legem.

[Glo. seq. primò dicit vnde sumpta, & ponit exempla, dicēs regulā ītelligi de ꝯuētione honesta & possibili.]

c ¶ Contractus.] dicunt vulgares, pactū rūpit leges, & hoc dicit hęc regula, q̄ sumpta fuit ex l. ff e. tit. l. cōtractus. Quidā ponunt casum per canonem 18. q. 2. Eleutherius, vbi conuentio inter episcopum diœcesanū & fundatricē inita de obligationibus, obuentionib. in festo ipsius ecclesiæ seruāda est. Depositarius de iure cōi tenetur solum de dolo & lata culpa, quę comparatur dolo, si tamen interuenit conuentio, vt teneat de leui & leuissima culpa, & etiā de casu fortuito [2], illa seruatur, de depo. c. 2. ad idem ff. deposi. l. 1. si conueniat, & ibi sunt hæc verba. concor. de commo. c. vnico. sup. eo. lib. de pact. c. 1. Et quod dicit regula hic conuē tione, intelligas honesta, & non contra bonos mores; vnde si conuenerit ne dolus præstetur, nō valet cōuētio, vt in prædi. l contractus. ff. eod. titu. In impossibili idem quod dicur[3] dixi supra eo. nemo potest.

2 De hoc tractat hic large Dynus dicens, q̄d scripsi de proc. qui ad agendum, & plenē de cōmo. ca. uno. Ioā. And.

d ¶ Legem.] hoc [3] uerbum largussime ponitur, sup. eo. contra eum qui legem, &c. Ioan. And.

3 Hæc glossula aliūde fuit huc relata.

Damnum.]

DAmnum.] Casus figuratur per c. displicet, 23. q. 4. hoc mō: aliquis clericus suspectus de delicto aliquo enormi, fuit conuentus coram suo episcopo: & quia constitit de crimine, fuit cōdemnatus ad perpetuos carceres: accidit ꝙ iste clericus putans euadere manus iudicis & carceres, se pcipitauit in terram, & se vulnerauit, & forte mortuus est: vtrū istud sit imputandum iudici, & eius familiæ? Rñdet ꝙ non: sed est imputādum ipsi præcipitanti. ¶ Itē per c. si clericus, supra de præben. isto libro. Sunt duo expectātes in aliqua ecclesia, quorū vnus est prior in data, alter posterior: iste secundus fuit diligentior primo, & obtinuit pbendam vacantē: postea ille qui erat primus in data, vult illam præbendam repetere à secundo: vtrum possit? Respondetur quod non.

†Al. alii.

¶ Idem.

REGVLA. LXXXVII.

DAmnum [a] quod quis sua culpa sentit, sibi debet non alijs † imputare.

¶ Idem.

REGVLA LXXXVII.

INfamibus [b] portæ non pateant dignitatum. [c]

1 Dicit Dy. ꝙ ad ḡnalē cōfirmationē huius regulæ accedit ff. rē rat. ha. si vim. §. cū aūt. de insti. sed & si qs. §. pupillus. & fami. erci. inter cohæredes. §. ꝙ ex facto. Io. A.

¶ Item per l. cum duobus, aliàs est in l. si fratres. §. fi. ff. pro socio. Eramus socij omnium bonorum: accidit ꝙ tu commisisti aliquod delictum propter quod fuisti condemnatus ad certam pecuniæ summam: vtrum illam pecuniam possis soluere de bonis nostris communibus? certe non.

[Gl. seq. dicit vnde sumpta: & tota instat in exēplis.]

a ¶ Damnum 1.] Hæc regula sumpta fuit ex l. ff. eod. tit. quod quis ex sua culpa. Pone casum per canonem 23. q. 4. displicet, vbi si quis ad iudicem ductus se de equo proijciat, & lædat, sibi soli imputet. Idem per decre. supra eo. lib. de præb. si clericus, vbi clericus, qui negligit petere præbendam sibi debitam cum vacat, sibi imputare debet, non sequenti expectanti. Ad idē, ff. pro so. l. cum duobus. §. si & l. seq. vbi socius omniū bonorum damnatus ex contractu ob contumaciam suam, vel ex maleficio: puta furto vel simonia, non recuperat quid a socio 2. Concor. 50. di. sæpe. & c. hi qui. de homi. c. vlt. ff. ad l. Aquil. si putator. Itē procurator pœnam quam ex suo delicto præstitit, à domino non recuperat. ff. de procu. qui proprio: §. idem econtra. Ad idē C. de euic. l. emptor fundi, vbi dr̄, quod si emptor in iudicio non fuit, re euicta de euictione non agit contra cōditorem: quia culpa sua res euicta videtur. ADDITIO. Ponit etiam Dynus per l. si quis negotia. ff. de neg gest. vbi gestor negotiorū sibi imputat, si soluit indebitum.

2 Et hoc qñ socio nō est qđ imputet: secus aūt si sibi imputari posset culpa participatione causæ pp q̄ damnum incurrit, vt eo. tit. l. si igit: sm Dyn. Ioan. An.

INfamibus 3.] CASVS. Conueni Titium super actione iniuriæ: vel alia actione q̄ infamat: fuit condemnatus, & fuit effectus infamis: vacat aliqua dignitas ecclesiastica vel sæcularis: vtrum possit illam obtinere? Certe non, eo quod est infamis: & ei potest imponi talis infamia.

[Prima glo. ponit exempla: & remittit de infamia: & dicit dignitatem large sumi.]

b ¶ Infamibus.] Pone casum per canonem 61. dist. tantis Daniel, & de excessi. præla. inter dilectos & dicit lex, neq; famosis & notatis, & quos scelus & vitæ turpitudo inquinat, & quos infamia ab honestorū cœtu segregat, dignitatis portæ patebunt. C. de dignita. l. 2. li. 12. ad idē 33. dist. laici, vbi dr̄, ꝙ opinio ordinādi vacillare non debet. de testi. c. vlt. de accu. omnipotens. C. de infami. l. vnica. lib. 10. De infamia autem quid sit, & quomodo cōtrahitur: & de multiplici eius genere, dic vt not. 3. q. 7. §. tria. ver. porro infamia. Et quod dicit regula de dignitatib. intelligas ecclesiasticis & sæcularibus: infamis enim iudex esse nō potest. 3. q. 7. infamis, bene tamen potest arbiter esse. ff. de arbit. l. Pedius. 3. q. 7. c. infamis. §. tria. ver. cognitores. An procurator possit esse, quære not. 50. dist. accedens 3 q. 7. infamis, & q. 10. c. vlt. & de iura. cal. imperatorum, in vlt. glo. & institu. de except. §. vlt.

3 De iuris & facti infamia Bar. in l. testimonium. de test. & priuatquē ipso iure. dicit Rom. sing. 504. per l. infamia. C. de decu. lib. 10. l. 2. §. miles. ff. de infa.

c ¶ Dignitatum.] infamis 3 licet non possit esse iudex: tamen (vt dictum est) potest esse arbiter. Cum arbitrium non sit dignitas: cum nudā & simplicem cognitionem habeat, & nullā iurisdictionem. Idem in ministerio procuratoris, quod non est dignitas, sed onus vilissimum. C. de decu l. si quis procuratorē. lib. 10. secūdum Dynum. dicit Dynus de infamia iuris & facti, de quibus dico hanc regulam intelligi: cū dignitatib. participare nō debeāt infames quacūq; infamia. C. de decu. l. infamia. l. ne qs, de infamib. & l. infames psonę. ff. de postu. l. 1. §. ait ptor 2. & de asses. l. 2. ff. de iudi. cū ptor, & c. Et vt dicit, nō solū impedit pręfici sed ēt remoueri facit à dignitatibus habitis. C. de decu. l. infamia. lib. 10. de digni. l. iudices. lib. 12.

3 Hæc gl. ex nouel la Io. An. huc fuit translata.

¶ Idem.

REGVLA LXXXVIII.

CErtum [d] est, quòd is committit in legem, qui legis verba complectens, contra legis nititur voluntatem.

DAta Romæ apud sanctum Petrum quinto nonas Martij [e] Pōti

CErtum.] Casus figuratur p l. si quis id ꝙ perpetuæ iurisdictionis. de iuris. omn. iudi. Si ptor in albo suo causa perpetuæ iurisdōnis aliquid posuerit, quicunq; illud corruperit, debet puniri. Sed ponamus qđ prætor fecit aliquam legem generalem, & illam fecit poni in albo pretoris: aliquis nō corrupit nec deleuit, sed cū glutino posuit pānū, ita ꝙ nō pōt legi: vtrū incidat in pœnam? Rñdet ꝙ sic: quia licet non cōmittat contra verba edicti, tamen committit contra mentē.

[Gl seq. ponit exempla: & pro materia remittit.]

d ¶ Certum est.] Pone casum. 14. q. 3. plerią; s̄. e. lib. de elect. auaritiæ. ff. ad Velleia. q̄uis. §. si cū essem. cōcor. 1. q. 1. sunt nonnulli. de sim intantū, de emp. & vē. ad nostram. s̄. e. li. de elec. commissa. §. porro, de immu. ec cl. clericis. & c. vlt. ff. de legibus. l. fraus. C. de legi. l. nō dubiū. vbi sunt hæc verba. Circa aūt hanc regulā non insisto: prosequere. n. eā vt not. 14. q. 3. plerique. Ber. de priuile. quanto. Accursius ff. de leg. l. contra legem. Et facit quod dixi. sup. eod. cum quid vna.

ADDITIO. Dyn⁹ hic ꝓsequens illos iiij. modos fraudis, q̄ not. s̄. de priuile. quāto. dicit alios, quos ibi scripsi satis reducibiles ad illos. Tractat ēt hic de eo qđ ibi scripsi: an liceat offendere verba, & nō mētē. Io. A.

[Prima gl. arguit, & remittit.]

DAta Romę.] Nota argumentū, ꝙ tabellio in instrō dēt scribere locū sui contractus, & de hoc dixi s̄. eo. lib. de re iud. Abbate sane. ad finem. Ioan. Mo.

[Secunda gl. instruit de Calendis, Idibus, & Nouis.

e ¶ Quinto nonas Martij.] id est, tertia die intrante Martio. Scire debes ꝙ mensis diuiditur per calendas, nonas, & idus. Et dñr calendæ à calo, i. voco: quia tūc fiebat vocatio ad nūdinas: & istæ nūdinæ fiebāt in v. die, vel vij. mēsis, vt patet in calend. Vñ in prima die mēsis dr̄, calēdis. in ij. dr̄ quarto nonas, interdū sexto nonas: quia sunt quidam mēses qui habent vj nonas, alii iiij. tm̄: Et hi qui habent sex, sunt quatuor tm̄, s. Martius, Maius, Iulius, October. vnde versus.

Mēsis diuiditur p calendas nonas, & idus.

Sex nonas Maius, October, Iulius, & Mars:
Quatuor at reliqui: tenet idus quilibet octo.

In Martio igitur prima die dicimus calendis: secunda. vi. nonas, id est, vi. die ante nonas: in tertio v. nonas, id ē, quinta die ante nonas: & sic dinceps vii. die diceba-

dicebamus nonis: quia eo die erant nundinæ. Si vero mensis habeat iiij. nonas tantum: secunda die dicebamus, quarto nonas: quinta die dicebamus, nonas: q̃a eadem die erant nundinæ. Post has nonas, siue essent in v. siue septimo die, secundum diuersitatem mẽsiũ, quam supra posui, de nominabam⁹ dies ab idibus. [De hoc 18. dist. propter 1.] Idus autem interpretatur diuisio: quia tunc diuidebantur nũdinę: & q̃a idus semper erat 8. die post nonas: q̃a quolibet mense per 7. dies durabant nundinæ: iõ statim post nonas: siue 5. siue 7. die dicebãt 8. idus, idest 8. die añ idus, sequenti die dicebatur 6. idus, idest, 7. die ante idus subsequẽti 6. idus: & sic de singulis. Tertiadecima die, cum mensis habet 4. nonas tantum: vel 15. cum habet 6. dicimus idus: quia tunc diuidebantur nũdinæ: deinde denominabamus per calendas, vt si mensis habet 31. dies: & quatuor nonas tantũ, sicut Ianuarius: post idus dicimus 19. calend. & demum. 18. & demum 17. vsque ad calendas, id est, octauo die añ calen. Cum ergo dicimus 15. calend. Martij, idem est dicere. 15. die ante calen. Martij, id est, 14. die exeunte Februario: & sic de singulis. Si autẽ mensis habet 30. dies, post idus decimus 18. calen. & demum 17. & sic de singulis, vsque ad fin. Si vero mensis habet 28. vt Februarius, tunc post idus sequẽti. die dicimus statim 16. calen. Si vero mensis habet 31. dies, & 6. nonas, vt Martius: tunc post idus sequenti die dicimus 17. calen. & sic de singulis vsque ad calen. & cũ dicimus 17. calend. Aprilis, idest, 17 ante calen. id est, 16. exeunte Martio. Idem in alijs. Menses autem quot dies habẽt, not. per hos versus.

Iunius, Aprilis Septemque, Nouemq; tricenos:
Plus vnum reliqui, sed hẽt Februs octo vicenos.
Cui (si bissextus fuerit) superadditur vnus.

[Tertia glossa instruit de more curiæ circa episcopũ scribendum in litteris: & circa formam bullæ. & circa pontificatum, & quando incipiat.]

Pontificatus ᵃ nostri anno ᵇ quarto.

a ¶ Pontificatus.] Scire debes ꝙ Romanus Pontifex ex sola electione facta à duabus partibus Cardinaliũ vocem habentium: de quo dic vt s. eo. lib. de elec. vbi periculum. præsulatum assumit. s. de elect. licet de vitanda. Sed consuetudo est Romanorũ Pontificũ (quæ potius eorum solito vsu, quam iure roboratur) ꝙ post electionem ante consecrationem & coronationẽ nõ scribunt pontificatum in data: licet prædict. decret. licet. supra eo. de elect. dicat, Romanus Pontifex habeatur qui à duabus partibus, &c. Inquantum dicit, põtifex, videtur ꝙ extunc pontificatum scribere possit 1. Tamen pro illa consuetudine facit lex C. de quadri. præscri. l. vlt. in fine. ibi: ex quo imperiales suscepim⁹ infulas vnde & dies coronationis dicitur ortus imperij, & sic potest intelligi. C. de fer. l. vltima. nec dr̃ Imperator, nisi corona suscepta. ff. de mili. testa. l. antepẽ. sicut nec archiepiscopus nisi recepto pallio. supra de vsu pal. nisi. ad idem C. lib 12 de decu. l. fi. ff. de re mi. li. l. ex eo. in Authen. de con. in fi. coll. 5 sed tunc ante coronationem scribunt ante datã, locum & diẽ ponẽdo. Data suscepti à nobis Apostolat⁹ officij anno, &c. & tunc etiã nõ scribunt se simpliciter episcopos: sed sic scribunt: Talis (pone) Bonifacius electus episcopus. Item tunc non bullant bulla integra: sed tunc tẽporis si quas litteras concedunt, ponunt mediã bullam, id est, illam partem, quæ habet capita sculpta: & ex alio latere quo ponitur nomen, plana est bulla sine nomine 2. post coronationem 3 autem scribunt põtificatum in data, vnde quod prius scribebant, data suscepti à nobis Apostolatus officij: scribunt, data põtificatus nostri. Item vocant se simpliciter episcopos, & dant bullam cũ nomine suo. Et sunt hæc bene notanda: quia iam vidi in quadam ecclesia cathedrali hic vicina, cuius nomen sileo secundum expectantẽ ex hoc errore in assecutione præbẽdæ primo præferri. Et hoc modo Bonifacius fuit electus die sc̃da exeunte Decembri: coronatus & consecratus fuit die 23. Ianuarij. [Habebat vnus expectans eius auctoritate litteras cũ tali data: Data quarto calẽ. Ianuarij, põtificatus nostri anno 4. Alius expectans eadem auctoritate & in eadem ecclesia, habebat litteras huius datæ: Data nonas Aprilis, põtificatus nostri anno tertio. & hoc est dicere, data quinto die Aprilis, & superior data tertia die exeunte Decẽbri, vt supra dixi proxim. gloss. vacabat præbenda in illa ecclesia, & quærebatur cui deberetur: & errore petitorum huius iuris hunc modum ignorantium pronuntiatum & obtentum fuit, illum qui habebat datam sub tertia die exeunte Decembri priorem esse, & debere præferri: quia considerabant dicti iurisperiti, quòd siue annus inciperet à promotione Romani Põtificis, quæ fuerat, vt prædixi, die secunda exeunte Decembri, siue à natiuitate, omnimodo ille erat primus: & verum dicebant illo modo computando: sed quia annus Pontificatus incipit à consecratione & coronatione, non ab electione, vt supra dixi: quæ coronatio, vt prædixi, fuerat vigesimatertia die Ianuarij: ideo male fuit obtentum: & huius rei errore fuit posterior priori prælatus: quia certum est, quòd ex quo annus Pontificatus Bonifacij incipiebat, vt prædixi, quòd is qui nonas Aprilis, id est, quinto die Aprilis habuit gratiam, præcedebat in gratia illum, qui habebat datam sub tertio die exeunte Decembri, scilicet quarto calend. Iannuarij, eodem anno fere in nouem mensibus, vt clare patet computanti. Semper ergo iurisperiti, qui pronuntiare habent super posteritate & prioritate impetrantium, aduertere debent diem Pontificatus, id est, coronationis, vt recte pronuntient. & idem in similibus casibus. & hoc aliàs, vt dixi, in iure non bene probatur: qua de causa, vt talis error ab eis euitetur, hoc hic scripsi, quod aliàs scriptum non reperi.

ADDITIO. Computationem annorum Domini quidam inchoant à natiuitate, alij à circũcisione, alij ab incarnatione, alij 8. calend. Octobris, sicut fiebat ante aduentum Christi. de hoc vide in Spec. de instru. edi §. 2. 1. & 2. col. Ioan. And.

[Vltima gl. quærit: arguit pro & contra: opiniones ponit, & soluit: vltimo ponit conclusionem operis.]

b ¶ Anno quarto.] fuit hæc data, & iste annus Pontificatus sui curentibus annis domini Mccxcviij. Quæro autem quando inceperunt ligare nouę cõstitutiones, 5 huius Sexti libri. De ijs loquor quæ sunt iuris noui promulgatoriæ, non declaratoriæ veteris iuris. [Vide quod not. in procemio cle. in gloss. vñ per hãc.] Et videtur quòd à tempore huius publicationis post duos menses, in Authen. vt fa. no. constitut. in rubro & nigro, circa princip. §. vt autẽ apertius. & hoc tenet nouiter Ber. supra in procemio, in fi. gloss. & supra de constitu. c. 2. & facit quod not. de postu. præla. cap. 1. cum enim id sit iure ciuili expressum: & nostro iure contrariũ expresse non sit cautum: ergo illud ius seruabimus: & ideo secundum hoc finitis duobus mensibus scilicet tertia die intrante Maio, eodem anno inceperunt ligare. Item & nostro videtur iure roboratum. supra ne cle. vel mo. cap. vlt. & supra de sent. excom. nouerit. & supra eod. lib. de concess. prębend. quia cunctis. circa princ. & in his omnibus. De hoc tamen videtur tenere Ioan. 82. dist. proposuisti. in gl. ex hoc. quòd secũdũ canones ligat constitutio post sex menses: allegat 18. dist. c. vlti. quod de constitutione principis non loquitur: sed quod illud tempus duorum mensium non sit tempus ordinariorum, videtur probari supra de pæn. memini & remis. cum infirmitas. vbi constitutio principis nõ ligat, nisi ex quo per prælatos fuerit publicata. ad idẽ supra eod. lib. de pręb. cum singula. vbi datur vnus mẽsis

Idus diui sio interpretatur.

1 Benefacit s. e. li. de cõcess. pb. c. vlt. in princ. põderato in tex. sũmi Põtificatus, & quod ibi not. in gl. 3. & qđ j. sequit in hac gl. ꝑ q̃ cõiũcta patet, ꝙ Bonifacius tps Pontificatus vocat quo non erat cõsecrat⁹. Io. And.

2 De hoc vide in Spec. de rescrip. ꝑ sens. §. vlt. versi. itẽ quod obtentũ est. & circa hoc ad de extra. ua. Quia nõnulli.

3 Aliàs, cõfirmationem.

5 Hoc dicit ꝑ ꝑ cõ[illegible] nes sepțe põdecesso rũ, de q̃b. nõ dubitat, quia prius ligarent: licet nouiter Bonifacius fuerit insertæ. Illi ãt fuerunt Greg. 9. & 10. & Inn. 4. Alex. Vrban. & Cle. Nicolai 3. Aliorũ cõstitutiones non hic insertas. Io. A.

sis à tempore notitiæ.ad idem in Authen. vt in priuatis do.sacra myst. nō si.circa fin.coll.5. vbi dantur tres menses.& in Authen.vt neq; miles neque fœderatus §.si igitur, coll.9. vbi dantur xxx. dies tantum. Dixit Accursius ꝙ in prędictis legibus dicitur esse speciale.& idem de supradictis decreta.est dicendū.Fateor.n.ꝙ licet constitutio principis liget post duos menses vt supra dixi, id locum habet cum in ipsa cōstitutione aliud non cauetur,nec tempus adijcitur, illud .n. seruandum est, & intelliguntur sic contraria vtriusq; iuris.De hoc habui quæstionem de facto à principio huius libri. Et dicebant contra me quidam aduocati quòd constitutiones huius libri non ligabant, nisi ex quo iste liber publicatus fuit Bonon.vt sic ignorantes non ligarentur : per cap proposuisti. 82. distinc.& 32. q.4.dixit Sara.& ego contra eos dicens, quòd secundum dictum ipsorum in ciuitatibus, in quibus non viget studium,& ad quas liber iste directus non fuit adhuc constitutiones huius libri non ligarent : quod esset absurdum.Satis ergo probabili ratione id tenendum videtur quod supra dixi. & audiui etiam tempore Nicolai tertij cassatam electionem cuiusdam episcopi, quia non seruauerat decre.cupientes.supra eod. lib. de elect. quæ tamem ante duos menses solummodo fuerat publicata. An autem constitutio respiciat pendentia,dixi supra eod.lib.de elect.licet canon. Quæ his scriptis sunt superflua, defectuosa, vel falsa,radenda,supplenda,& corrigenda se offerunt:in quibus aliqualiter excusari mereor : qa corrigit sum paratus:tum quia ex quo scribere cœpi,singulis qua si diebus binis lectionibus, & alijs præter lecturam ineuitabilibus negotijs implicatus singula ponderare nō potui:tum quia domini mei superius iam dicti mā dato, & studentium deuictus instantia, ea non meo velle librata publicare compellor,quinimo etiam ex falsis scriptis secundum Philo.2. Metaphy.commendabor, quia per ipsa veritatis inuestigandæ materiā alijs præparaui.[Sicut canones.1. quæst.1.spiritussanctus.in fi.& cap.ita fit.quòd etiam per ministerium reproborum spiritussanctus probos colligit.] Suscipiāt igitur istic studentes minutæ scientię labores meos, reminiscentes quòd vidua, quę obtulit duo sola minuta propter sui affectum larga plus omnibus dicitur obtulisse, Mar.12 24.q.1.odi.de pænit.dist.1.ca.1.versus finam si Deus dederit, maiores & summe vtiles eis in posterum labores meos offeram,iam licet nouiter inchoatos.

Excusatio.I.An.

Largitas ex affectu, & nō ex quantitate doni procedit.

ADDITIO. Data huius Sexti vt dictū est supra in principio huius glo.fuit anno Domini Mccxcviij de tempore compilationis Decreti not. 2. q.6. §.forma. De tempore Lateranen. concilij dixi de ijs quæ fi. à prælatis.cum Apostolica.in fine. De tempore generalis,dixi de deci.c.penul.De tempore vtriusq; Lugdunen.dixi supra eod. lib. de elect. nemo. super glo.2.de Tempore Vieñ concilij. vide not.in cle.de censi. cum sit naturæ consonum.in glo.penul.Ioan.And.

FINIS.

REGVLAE

REGVLAE IVRIS CAESAREI, EX QVIBVS MAIORI EX PARTE SVMPTAE sunt regulæ Pontificij iuris, ordine Alphabetico ex Pandectis Florentinis hic referuntur.

ABSENTIA eius qui reipublicæ causa abest, neque ei, neque alij damnosa esse debet. Regula. clxxxiij. Actus legitimi q̃ ñ recipiũt 1 diẽ, vel cõditionẽ, veluti emẽcipatio, acceptilatio, hæreditatis aditio, serui optio, datio tutoris: in totũ vitiantur per tp̃is vel conditionis adiectionẽ. Nonnunq̃ tamẽ actus suprascriptri tacite recipiũt, q̃ apperte comprehensa vitium adferũt, nam si acceptũ ferat ei qui sub cõditione promisit: ita demũ egisse aliquid acceptilatio intelligit, si obligationis ꝯditio extiterit: q̃ si verbis nominatim acceptilationis cõprehendatur, nullius momenti faciet actũ. lxxviij. Ad ea 2 quæ non habent atrocitatem facinoris vel sceleris: ignoscitur seruis, si vel dñis, vel ijs qui vice dominorũ sunt, veluti tutorib. & curatoribus obtẽperauerint. ¶ Semper qui dolo fecit quò minus haberet, ꝓ eo est habendus ac si haberet. ¶ In contractib. successores ex dolo eorũ quib. successerunt, nõ tm̃ in id qđ ad eos peruenit, verum ẽt insolidum tenent: hoc est, vnusquisq; pro ea parte qua hæres est 3, conueniat. cc. Aliud est vendere, aliud est vendenti cõsentire. ¶ Refertur ad vniuersos qđ publice fit per maiorẽ partem. ¶ Absurdũ est plus iuris habere eũ cui legatus sit fundus, q̃ hæredem, aut ipsum testatorem si viueret. cxxi. Alterius circunuentio alij non præbet actionem.

BOna fides non patitur, vt bis idem exigatur. lviij. Bona fides tantundem possidenti præstat, quãtũ veritas: quoties lex impedimento non est clxxix.

CApienda 4 occasio est quæ præbet benignius responsum. ¶ Quod factum est cum in obscuriso sit, ex affectione cuiusque capit interpretationem. cxxix. Consilij non fraudulenti nulla obligatio est, Cæterũ si dolus & calliditas intercessit, de dolo actio competit ¶ Socij mei socius, meus socius non est. xlviij. Contractus quidã dolum tm̃ duntaxat recipiunt: quidã & dolum, & culpam. Dolum tm̃ depositũ, & precarium: Dolũ & culpam, mãdatum, cõmodatum, venditum, pignori acceptũ, locatũ. Item dotis datio, tutelæ, negotia gesta: in his quidẽ 5 & diligentiam. Societas, & rerum cõio, & dolum, & culpã recipit: sed hoc ita, nisi si quid nominatim conuenit, vel plus, vel minus in singulis contractib. nã hoc seruabitur quod initio conuenit: legem. n cõtractus dedit, excepto eo ꝙ Celsus putat nõ valere si conuenerit, ne dolus præstetur. Hoc. n. bonæ fidei iudicio contrariũ est: & ita vtimur. ¶ Animalium vero casus mortes, quæq; sine culpa accidunt, fugæ seruorum qui custodiri non solent, rapinæ, tumultus, incẽdia, aquarum magnitudines, impetus prædonum à nullo præstantur. xxiij. Creditor q̃ permittit rẽ venire, pignus dimittit. cxix. Cuius effectus omnibus prodest, eius & partes ad omnes pertinent. cxci. Cuius per errorem dati repetitio est, eius cõsulto dati donatio est. liiij. Cuius 6 est donandi, eidem & vendendi, & concedẽdi ius est. cxxiiij. Culpa caret qui scit, sed prohibere non potest. li. Culpa est immiscere se rei ad se nõ pertinenti. xxxvij. Cum amplius solutum est q̃ debebatur, cuius pars nõ ĩuenitur quæ repeti possit: totũ esse indebitũ intelligitur, manẽte pristina obligatione. ¶ Is natura dẽt, quẽ iure gẽtiũ dare oportet: cui⁹ fidẽ secuti sumus. lxxxv. Cum par delictum est duorum, semper oneratur petitor: & melior hr̃ possessoris cã, sicut fit cũ de dolo excipit petitoris: neque. n. dat talis replicatio petitori: aut si rei quoq; in ea re dolo actum sit. ¶ Illi dẽt permitti pœnam petere, qui in ipsam non incidit. cxcvij. Cum prætor in hæredem dat actionem quatenus ad eũ peruenit: sufficit si vel momento ad eum peruenit ex dolo defuncti. clxx. Cum principalis causa non consistat: plerumque nec ea quidem quæ sequuntur, locum habent. cxxxix. Cum quis possit alienare, poterit & consentire alienationi. Cui aũt donare nõ cõcedit, probandũ erit: nec si donatiõis cã ꝯsẽserit, ratã ei⁹ volũtatẽ habẽdã. cxxvi. Cum seruis nulla actio est. cvij. Cum tp̃s in testõ adijcitur, credendum est pro hærede adiectũ, nisi alia mens fuerit testatoris: sicut in stipulationibus promissoris gratia tẽpus adijcitur. xvij.

DIuus Pius rescripsit eos qui ex liberalitate cõueniunt in id quod facere possũt cõdẽnãdos. xxix. Domum suam reficere vnicuiq; licet: dum non officiat inuito alteri, in quo ius non habet. lxij. Dõari vr̃ qđ nullo iur cogẽte cõcedit. lxxxiij.

EA est natura cauillatiõis, q̃ Græci σωρίτην, appellant, vt ab euidenter veris per breuissimas mutationes disputatio ad ea quæ euidenter falsa sunt, perducatur. lxvj. Ea quæ dari impossibilia sunt, vel quæ in rerum natura non sunt, pro non adiectis habentur. clxxviij. Ea q̃ in partes diuidi nõ possunt, solida à singulis hæredibus debẽtur. ¶ In re dubia benigniorem interpretationem sequi non minus iustius est, q̃ tutius. cliij. Ea quæ raro accidunt, non temere in agendis negotijs computantur. lxv. Ea sola deportationis sentẽtia aufert quæ ad fiscum perueniunt. xcviij. Eius est 1 nolle, qui potest velle. iij. Et si 2 nihil facile mutandum est ex solemnibus: tñ vbi æquitas euidens exposcit, subueniendũ est. cxliij. Ex pœnalibus causis non solet in patrem de peculio actio dari. lix. Expressa 3 nocent: non expressa non nocent. clvi. Ex qua persona quis lucrum capit, eius factum præstare debet. cxcij.

FActum à iudice quod ad officium eius non pertinet, ratum non est. cxxxij. Factũ cuiq; suum, non aduersario nocere debet. ¶ Nõ videtur vim facere, qui suo iure vtitur, & ordinaria actione experitur. ¶ In pœnalibus causis benignius interpretandum est. cxcviij. Fauorabiliores 4 rei potius q̃ actores habent. clxviij. Fœminæ ab omnibus officijs ciuilibus vel publicis remotæ sunt: & ideo nec iudices esse pñt: nec magistratum gerere, nec postulare: nec pro alio interuenire, nec procuratrices existere. ¶ Item impuberes ab omnibus officijs ciuilibus debent abstinere. ij. Fere in omnibus pœnalibus iudicijs & ætati & imprudentiæ succurritur. cix. Ferre quibuscumq; modis obligamur, iisdem in contrarium actis liberamur. Dum quibus modis acquirimus, iisdem in contrarium actis amittimus. Vt igit nulla possessio acquiri nisi animo & corpore potest.

1 Sic Flor. in cæteris non recipiunt, & in archetypo erat additum, non.

2 l. 11. §. si tutoris. s. quod vi aut clam.

3 Duo pũcta addebant hic in archetypo, vt mos erat addi ad finem singulorũ capitũ. Anto. Aug. lib. 1. c. 5. 4 al. Rapienda.

l. 20. sup. pro soc. vnde vr̃ emendanda inscripto hui⁹ legis. Vlpi. lib. 31. ad edict. l. 3. sup. đ diuor.

5 Vul. quidã, quã lectionẽ q̃dam magis ꝓbãt quã Flo.

6 l. Cui⁹.

l. Iuli an⁹ sup. de cõdic. inde.

l. 129. s. eo. super vacuo bis reperit.

l. Si extraneos. sup. de iure dotium.

l. 117. sup. tit. proxi.

l. 3. sup. đ ser. leg. l. pen. s. de his quæ intest. d l.

1 Perperã Haoland. Eius est non velle, & c. Anto Aug lib. 1. c. 2. quidã tñ magis ꝓbant Haloan. lect. quia ita legisse vident Græci, & Harmeno. In manuscr. est, Eius est nolle.

2 l. Diuus sup. de integ. resti.

3 l 25. supra de cõdi. & de.

l. 138 s. đ ver. sig.

4 Idẽ Ari. problẽ. q̃ ad ius ꝑtinent.

l. quẽadmodũ. supra de acqui. poss.

potest: ita nulla amittitur, nisi in qua vtrumque in cõtrarium actum est. cxcvi.

Filiusfamilias neq; retinere, neq; recuperare, neq; adipisci possessionem rei peculiaris videtur. xciiij.

Fraudis interpretatio semper in iure ciuili nõ ex euẽtu dumtaxat, sed ex consilio quoq; desideratur. lxxx.

Fructus rei est vel pignori dare licere. lxxii.

Furiosi vel eius cui bonis interdictum sit, nulla voluntas est. xli.

Generaliter cum de fraude disputatur, non quid 1 habeat actor: sed quid per aduersariũ habere non potuit, considerandum est. lxxix.

Heredem eiusdem potestatis iurisque esse, cuius fuit defunctus constat. lx.

Hæreditas * nihil aliud est, quàm successio in vniuersum ius quod defunctus habuerit. lxiii.

Hoc iure vtimur, vt quicquid omnino vim fiat, aut in vis publicæ, aut in vis priuatæ crimen incidat. ¶ De iecit 2, qui vel iussit, vel mandauit, vel ratum habuit. Rati. n. habitio mandato comparatur. ¶ In cõtib. quibus doli præstatio, vel bona fides inest, hæres insolidũ tenetur. cxcv.

Id quod nostrum est, sine facto nostro ad aliũ transferri non potest. xi.

Imaginaria venditio non est pretio accedente. xvi.

Imperitia culpæ adnumeratur. clxxv.

Impossibilium nulla obligatio est. cxlv.

In ambiguis orationibus maxime sententia spectanda eius est, qui eas protulisset. xcvii.

In ambiguis ꝓ dotibus rñdere melius est. ¶ Non est nouũ, vt q̃ semel vtiliter constituta sunt, durẽt: licet casus extiterit à quo initiũ capere nõ potuerunt. ¶ Quoties æquitatẽ desiderij naturalis rõ aut dubitatio iuris moratur: iustis decretis res temperanda est. lxxxvi.

In cõdemnatione personarum, quæ in id quod facere põt, dãnant: non totũ qđ hñt extorquẽdũ est: sed & ipsarũ rõ habẽda est ne egeãt. ¶ Cũ verbũ, restituas, in lege inuenit: & si nõ specialiter de fructibus additũ est: tñ et fructus sunt restituendi. ¶ Vnicuiq; sua mora nocet, qđ & in duobus reis promittẽdi obseruatur. ¶ Dolo facit qui petit quod redditurus est. cxxxiiii.

In contrahenda venditione ambiguum pactum cõtra venditorẽ interpretãdũ est. ¶ Ambigua aũt intẽtio ita accipienda est, vt res salua actori sit. cxxxiii.

In eo qđ plus sit, sp̃ inest & minus. ¶ Nemo alienæ rei expromissor idoneus videtur, nisi si cũ satisdatione. ¶ Pupillus pati posse non intelligitur. ¶ Vbi verba cõiuncta non sunt, sufficit alterutrũ esse factũ. ¶ Mulieribus tunc succurrendum est, cum defraudantur, non vt facilius calumnientur. cxi.

In eo quod vel is qui petit, vel is à quo petitur, lucrũ petiturus est, durior causa est petitoris. xxxiiij.

In is q̃ officium per liberas fieri personas leges desiderant, seruus interuenire nõ põt. ¶ Non debeo melioris cõdõnis esse, q̃ auctor me⁹ quo ius ĩ me trãsit. cxxxvi.

In iure ciuili receptũ est quoties ꝑ eũ, cuius interest ɔ̃dõnẽ nõ impleri, fiat quominus impleat, perinde habe ri ac si impleta cõditio fuisset: qđ ad libertates & legata, & ad heredũ institutiones perducit, quib. exẽplis stipulationes quoq; cõmittunt, cũ ꝑ promissorẽ factũ esset quominus stipulator conditioni pareret. cxxii.

In negotijs contrahendis, alia cã habita est furiosorũ, alia eorũ qui fari põt, quãuis actũ rei nõ intelligerẽt. Nã furiosus nullum negotiũ contrahere põt, pupillus omnia tutore auctore agere potest. v.

In obscura voluntate manumittẽtis fauendum est libertati. cxl.

In obscuris inspici solet quod verisimilius est, aut quod plerumque fieri solet. cxv.

In oĩb. causis id obseruat, vt vbi ꝑsonæ conditio locũ facit bñficio, ibi deficiente ea, bñficiũ quoq; deficiat. Vbi vero genus actionis id desiderat, ibi ad quẽuis ꝑsecutio eius deuenerit, non deficiat ratio auxilij. lxix.

In omnib. casis ꝓ facto accipitur id in quo quis aliũ perhorescit quo minus fiat. xl.

In omnibus obligationibus in quibus dies non ponitur, præsenti die debetur. xiiii.

In omnibus quidem, maxime tamen in iure æquitas spectanda est. xci.

In pari cã possessor potior haberi dẽt. ¶ Hi qui ĩ vniuersum ius succedunt heredis loco habentur. clxxi.

In personam seruilem nulla cadit obligatio. ¶ Gñliter probandũ est vbicunq; in bonæ fidei iudicijs cõfertur in arbitrium domini vel procuratoris, eius conditio, pro boni viri arbitrio hoc habendum esse. xxiii.

In testamẽtis plenius voluntates testantium interpretantur 3. xii.

In totum oĩa quæ animi destinatione agenda sunt, non nisi vera & certa scientia perfici possunt. lxxvii.

In toto & pars continetur. cxiii.

In toto iure generi per speciem derogatur. Et illud potissimũ habetur, qđ ad speciem directum est. lxxxi.

Inuitus 4 nemo rem cogitur defendere. ¶ Cui damus actionẽ, eidẽ & exceptionẽ cõpetere multo magis q̃s dixerit. ¶ Cũ quis in alicuius locũ su ccesserit, nõ est æquũ ei nocere hoc qđ aduersus eũ 5 non nocuit in cui⁹ locũ cesserit. ¶ Plerunq; emptoris eadẽ cã dẽt esse circa petendum ac defendendũ q̃ fuit auctoris. ¶ Quod cui que pro eo prestatur, inuito non tribuitur. cxcix.

Inuito 6 beneficium non datur. lxix.

Is dãnũ 7 dat q̃ iubet dare, ei⁹ vero nulla culpa ẽ, cui 8 parere necesse sit. ¶ Qđ pẽdet, nõ ẽ ꝓ eo quasi sit. cxxx.

Ius nostrum non patitur eundẽ in paganis & testato & intestato decessisse: earumq; rerũ naturaliter inter se pugna est, vt testatus & intestatus quis sit. vii.

Iure 9 naturæ æquum est neminem cum alterius detrimento & iniuria fieri locupletorem. ccvii.

Iura sanguinis nullo iure ciuili dirimi possunt. viii.

Libertas inæstimabilis res est. cvii.

Libertas omnibus rebus fauorabilior est. clxv.

Marcellus ait, Desinit debitor esse is qui nactus est exceptionem iustam, nec ab æquitate naturali abhorrentem. lxvii.

Melior cõditio nostra per seruos fieri potest, deterior fieri non potest. clxxvi.

Minus est actionem habere quàm rem. ccv.

Nec ex prætorio, nec ex solemni iure, priuatorũ ɔ̃uentione quidquam immutandum est, quamuis obligationum causæ pactione põt immutari, & ipso iure & per pacti conuenti exceptionem: quia actionũ modus vel lege, vel per prætorem introductus priuatorum pactionibus non infirmatur, nisi tunc cum inchoatur actio, inter eos conuenit. xxviii.

Nemo alieno nomine lege agere potest. ¶ Temporaria permutatio ius prouinciæ non innouat. clxvi.

Nemo damnum facit, nisi qui id facit, quod facere ius non habet. cxciii.

Nemo de domo sua extrahi debet. ciiii.

Nemo videtur, soluendo videri eũ qui defendit xcvi.

Nemo. n. in persequendo deteriorem causam, sed meliorem facit, & c. Melius est §. sub regula, non solet deterior, & c. quàm sit regula ab alijs distincta. lxxxviii.

Nemo ex ijs qui negant se debere, prohibetur etiam alia defensione vti: nisi lex impedit. ¶ Quoties cõcurrunt plures actiones eiusdem rei nomine, vna quis experiri debet. xliiii.

Nemo ideo obligatur quia recepturus est ab alio qđ præstiterit. cxxxi.

Nemo potest gladij potestatem sibi datam, vel cuiusli bet alterius correctionis ad alium transferre. lxxi.

Nemo põt mutare ɔ̃siliũ suũ ĩ alterius iniuriã. lxxvi.

Nemo plus cõmodi hæredi suo relinquit, quàm quod ipse habuit. clxiii.

Nemo plus iuris ad aliũ trãsferre põt, q̃ ipse hẽret. lv.

Nemo prædo est qui pretiũ numerauit. ¶ Locupletior non est factus qui libertũ adquisierit. ¶ Cum de lucro duorum quæritur, melior est causa possidentis. clxix.

Nemo q̃ cõdẽnare nõ põt, absoluere potest. xxxviii.

Nemo

Marginal notes (left): .18. §. de castr. pec. — 1 Harme. li. 6. tit. e. non quid non habeat actor. — * l. 24. su- pra titu. proxi. — 2 l. 1. §. de iecisset. sup. de vi & vi ar. vñ apparet hic legendum esse, Deiecit & qui mãdat. In maleficio ratihabitio mandato cõparatur. — l. 9. §. 5. §. locat. Insti. đ leg. Aqui. §. iperitia. — l. 70. sup. đ iur. do. — l. 19. §. de re iud. — Ant. Au. li. 1. c. 7. l. videam⁹ sup. de v. fur. l. do- lo. sup de dol. exce. — In vulg. In his officijs. — l. 24. §. de cond. & dem.

Marginal notes (right): 3 Sic Flo. passiueac cipiendũ. Cic. 2. de Inuen. & contrat. leg. — 4 l. 1. §. 4. sup. de su perf. — 5 Non. vt addẽdũ, vt in vul. libris cũ hic locus negatiue legat. l. 3. §. si quis sup. de i. tin. actu- que priu. — 6 l. solet sup. de of fic. præsi. — 7 l. ĩ frau dẽ. §. vlt. sup. de ijs q. vt ind. l. 37. sup. ad l. Aqu. — 8 An qui pro cui? — 9 l. 14. sup. de cond. indeb. — l Sed & si. sup. de in ius voc. — In vulg. An nemo legitur. — l. 13. §. 6. supra de hered. pe tit.

Nemo videtur fraudere eos qui sciunt & consentiūt. clxxxviij.
Neq; in interdicto, neq; in cęteris causis pupillo nocere oportet dolū tutoris, siue soluēdo est siue nō est clix.
Neq; pignus, neq; depositum, neq; precariū, neq; emptio, neq; locatio suæ rei consistere pōt. ¶ Priuatorum conuentio iuri publico derogat. xlvi.
Neratius consultus, an quod beneficium dare se quasi viuenti Cæsar rescripserat, iā defuncto dedisse existimaret, rñdit, nō videri sibi principē qđ ei quē viuere existimabat cōcessisset, defuncto cōcessisse: quē ñ modū esse bñficij sui vellet, ipsius æstimationē esse. clij.
Nihil consensui tā cōtrariū est, qui & bonę fidei iudicia sustinet, q̄ vis atq; metus, quē cōprobare contra bonos mores est. ¶ Non capitur qui ius publicū sequit. ¶ Non videntur consentire qui errant. cxvij.
Nihil dolo creditor facit, qui suum recipit. ¶ Cū principalis causa non consistit, nec ea quidē quæ sequūtur, locum hab ent. clxxij.
Nihil interest ipso iure quis actionem non habear, an per exceptionem infirmetur. cxiij.
Nihil peti pōt ante id tempus quo per rerum naturā persolui possit. Et cū soluendi tempus obligationi additur, nisi eo præterito peti non potest. cxlvij.
Nihil tam naturale, est. quā eo genere quidq; dissoluere, quo colligatum est: ideo verborū obligatio verbis tollitur: nudi consensus obligatio contrario consensu dissoluitur. xxxvi.
Non alienat qui dūtaxat omittit possessionem. clxij.
Non dēt actori licet q̄ reo nō pmittit. ¶ In re obscura melius est fauere repetitioni, q̄ aduētitio lucro. xlij.
Non dēt alteri p alterū iniqua conditio inferri. lxxv.
Non dēt, cui plus licere, qđ minus est, nō licere. xxij.
Non est singulis cōcedendū qđ p magistratū publice possit fieri, ne occasio sit maioris tumultus faciendi. ¶ Infinita æstimatio est libertatis & necessitudinis. cxxxvij.
Non fraudantur creditores cum quid non adquiritur à debitore, sed cum quid de bonis diminuitur. ¶ Nemo ex suo delicto meliorem suam conditionem facere potest. clxxxvij.
Non oē quod licet, honestum est. ¶ In stipulationibus id tempus spectatur quo contrahimus. clxxxvij.
Non potest dolo carere q̄ imperio magistratus nō paruit. clix.
Non pōt videri desisse hre qui nunq̄ habuit. ccix.
Non potest videri improbus qui ignorat quātum soluere debeat. c.
Non solet deterior conditio fieri eorum qui litem cōtestati sunt, q̄ si nō essent, sed plerūq; melior. lxxxvii.
Nemo. n. persequēdo deteriorē cām, sed meliorē facit. deniq; post litē contestatā hæredi quoq; prospicitur: & hęres tenetur ex omnibus causis. lxxxviij.
Non solent quæ abundant vitiare scripturas. xcv.
Non videtur cepisse, qui per exceptionē remouetur a petitione. xiij.
Non videtur defendere, non tm̄ qui latitat, sed & is qui præsens negat se defendere, aut non vult suscipere actionem. liij.
Non videtur quisq̄ id capere, quod ei necesse est alij restituere. lij.
Non vr̄ rē amittere, cuius propria non fuit. lxxxiij.
Non vr̄ data quæ eo tpe quo dantur accipientis nō fiunt. ¶ Qui iussu iudicis aliquid facit, nō vr̄ dolo malo facere, quia parere necesse habet. cxxvij.
Non vt ex pluribus causis deberi nobis idem pōt, ita ex pluribus causis idem possit nostrum esse. cxx.
Non vult heres esse, qui ad alium transferre voluit hæreditatem. vi.
Nullus uidetur dolo facere, qui suo iure utitur. lvi.
Nulla intelligitur mora ibi fieri, vbi nulla petitio est lxxxix.
Nullum crimen patitur is qui non prohibet, cum prohibere non possit. cx.
Numquam actiones præsertim pœnales de eadem re concurrentes alia aliam consumit. xxxiij.
Nuptias non concubitus, sed consensus facit. xxxj.

Omnis definitio in iure ciuili periculosa est: parū est. n. vt non subuerti possit. cxij.
Omnis hæreditas q̄uis postea adeatur: tñ cū tpe mortis cōtinuatur. ¶ Numq̄ ex postfacto crescit præteriti delicti æstimatio. clxxxi.
Omnes actiones quæ morte aut tēpore pereūt, semel inclusę iudicio. saluæ permanēt. ¶ Non vr̄ perfecte cuiusq; id esse quod ex causa auferri potest. clxxxij.
Omnia fere iura hæredum perinde habentur ac si continuo sub tempus mortis heredes extitissent.
Omnia quæcunq; causę cognitionē desiderāt, p libellum expediri non possunt. lxxiij.
omnia quæ ex testamēto proficiscuntur, ita statū euētus capiunt, si initium quidē sine vitio ceperint. ccii.
Omnia q̄ iure cōtrahuntur, cōtrario iure pereunt. cj.

Parem esse conditionē oportet eius qui quid possideat vel habeat, atque eius cuius dolo malo factū sit, quo minus possideret vel haberet. cxcij.
Pœnalia iudicia semel accepta, in hæredes transmitti possunt. cxxv.
Plerunq; fit vt ēt ea quę à nobis abire possint, perinde in eo statu sint, atq; non essent eius conditionis vt abire possent. Et ideo qđ fisco obligamus, & vēdicare interdum, & alienare, & seruitutem in prædio imponere possumus. ccvj.
Plus cautionis in rem est, q̄ in personam. xxvj
Prætor bonorum possessorem hęredis loco in omni causa habet. cxvij.
Priuilegia quædā causæ sunt, qdā personæ: & iō qdam ad hęredem transmittuntur, quæ causę sunt, Quæ personæ sunt, ad hæredem non transeunt. clvij.
Pupillus nec uelle, nec nolle in ea ætate, nisi apposita tutoris auctoritate credit. nā quod animi iudicio fit, in eo tutoris auctoritas necessaria est. cl.
Pupillum qui proximus pubertati sit, capacē esse, & furādi, & iniuriæ faciendæ. ¶ In hęredē nō solēt actiones transire, quæ pœnales sunt ex maleficio: veluit furti, dāni, iniuriæ, ui bonorū raprorū, iniuriariū. cxj.

Qvamdiu possit valere testamentum: tamdiu legitimus hęres non admittitur. xc.
Quatenus cuiusque intersit, in facto non iure consisti. xxv.
Quæ ab initio inutilis fuit institutio, temporis tractu conualescere non potest. ccx.
Quæ dubitationis tollēdæ causa contractibus inserūtur, ius commune lædunt. lxxxiij.
Quæ legata mortuis nobis ad hæredem nostrum transeunt, eorum commodum per nos ijs quorum in potestate sumus eodem casu adquirimus, aliter atque cum stipulati sumus: nam & sub conditione stipulātes oī modo eis adquirimus: etiam si libertate nobis præstita à dominis conditio existat 1. xxviij.
Quæ 2 propter necessitatē recepta sunt, non debēt in argmentum trahi. cxxij.
Qui 3 actionem habet ad rem recuperandam: ipsam rem habere videtur. xv.
Qui auctore iudice comparauit, bonæ fidei possessor est. clxxx.
Quidqud calore iracundiæ uel fit, uel dicitur, non prius ratum est, q̄ si perseuerantia apparuerit iudiciū animi fuisse: ideoque breui reuersa uxor, nec diuertisse uidetur. xlix.
Qui cum alio cōtrahit, uel est, vel ęsse debet nō ignarus conditionis eius: hæredi autē eius hoc imputari non potest: cum non sponte cum legatarijs cōtrahit. ¶ Non solet doli exceptio nocere his quibus voluntas testatoris non refragatur. xx.
Qui dolo desierit possidere, pro possidente damnatur quia pro possessione dolus est. clxx.iiij

Marginal notes:

l. 8. c. 17. infra. eo.
l. 188. supra eo.
l. 13. & 14 supra de in iurijs.
l. 71. supra ti. px. In vulgatis. Nō uidet
l. si pupillus §. de verbo. obli.
l. pen. sup. de oblig.
l. 15. sup. de cōd. & demon. Aug. li. 4. c. 9.
l. 138. supra eod.
l. 9. §. 1. de of. pcōs.
l. 29. supra eod.
l. 56. sup. mandat.
1 Perperā hic ī vul. edidi: additus l. Si filius fami. q̄ est. l. 78. sup. de verb. ob. nam nec in antiq. nec in manuscr. extat. nec eam Bulga interpretatus est.
2 l. 5. eod. 167. & 169.
3 l. is qui actionē.

Qui in alterius locum succedunt, iustam habent cām ignorantiæ: an id qđ peteretur deberetur. ¶Fideiussores quoq; non minus q̄ hæredes, iustā ignorantiā possunt allegare. hæc ita de hærede dicta sunt si cū eo agetur: nō ēt si agat, nam plane qui agit, certus esse dēt, cū sit in potestate eius qñ velit experiri: & ante dēt rem diligēter explorare: & tūc ad agendū procedere. xliij.
Qui in ius dominiūve alterius succedit, iure eius vti debet. ¶Nemo uidetur dolo exequi, q ignorat causā cur non debeat petere. cxxxvij.
Qui in seruitute est, usucapere non potest. nā cum possideatur possidere non videtur. clxj.
Qui non facit quod facere dēt, vr̄ facere aduersus ea: quia non facit. & qui facit quod facere non dēt: non videtur facere id qđ facere iussus est. clxiij.
Quintus Mutius Sempronio. Quo tutela redit, & c. in regula. Quo tutela redit, quæ est. lxxiiij.
Qui per successionem quamuis longissimam defūcto heredes constiterunt, non minus heredes intelliguntur, quàm qui principaliter hæredes extiterint. clv.
Qui pōt facere ut possit conditioni parere: iam posse videtur. ¶Quod quis si uelit hr̄e non potest, id repudiare non potest. cxxxv.
Qui potest inuitis alienare: multo magis & ignorantibus & absentibus potest. xxvij.
Qui rem alienam defēdit, nunq̄ locuples hr̄. cxxvij.
Qui sine dolo malo ad iudicium prouocat: non videtur moram facere. lxiij.
Qui tacet, non vtique fatetur: sed tamē uerum est eū non negare. clxxv.
Qui vetante prætore fecit, hic aduersus edictum fecisse proprie dicitur. ¶Eius est actionem denegare, qui possit & dare. cij.
Quod à quoquam pœnæ nomine exactū est, id eidem restituere nemo cogitur. xlvij.
Quod attinet ad ius ciuile, serui pro nullis habētur: non tamen ex iure naturali: quia quod ad ius naturale attinet, omnes homines æquales sunt. xxxiij.
Quod contra rationem iuris receptum est, non est producendum ad consequentia. clxxiij.
Quod euincitur in bonis non est. cli.
Quod ab initio vitiosum est, non potest tractu temporis conualescere. xxx.
Quod ipsis qui contraxerunt obstat, & successoribus eorum obstabit. clxxxvj.
Quod iussu alterius soluitur, pro eo est quasi ipsi solutum esset. cxlj.
Quod nullius esse potest, id ut alicuius fieret, nulla obligatio ualet efficere. cxliiij.
Quod quis, dum seruus esset, egit: proficere libero facto non potest. clxxxix.
Quod quis ex culpa sua damnum sentit, non intelligitur damnum sentire. cciij.
Quo tutela redit, eo & hæreditas peruenit, nisi cum feminę hæredes intercedūt. Nemo pōt tutorē dare cuiq̄ nisi ei quem in suis hæredibus cum moritur habuit, habiturusve esset si vixisset. ¶ Vi factū id vr̄ esse, q de re quis cum prohiberetur, fecit. Clam, quod quisque cū controuersiā haberet, habiturū ve se putaret, fecit ¶ Quæ in testamento ita scripta sunt, vt intelligi nō possint: perinde sunt ac si scripta non essent. ¶ Nec paciscendo, nec legem dicendo, nec stipulando quisquā alteri cauere potest. lxxiiij.
Quotiens dubia est interpretatio libertatis, secundū libertatem respondendum erit. xxj.
Quotiens duplici iure deferturalicui successio, repudiato nouo iure, qđ ante deferr̄, supererit vetus. xcij.
Quotiens idem sermo duas sententias exprimit, ea potissimū accipiatur, quæ rei gerēdæ aptior est. lxviij.
Quotiens nihil sine captione inuestigari potest, eligendum est quod minimum habet iniquitatis. ccj.
Quotiens vtriusque cā lucri ratio vertitur: is præferendus est cuius in lucro causa tēpore pcedit. xcix.

Regula est quæ rem quæ est, breuiter enarrat. non vt ex regula ius sumatur: sed ex iure quod est, regula fiat. Per regulam igitur breuis rerū narratio traditur. Et (vt ait Sabinus) quasi causæ coniectio 1 est, q simul cum in aliquo vitiata est, perdit officiū suū. j.
Res 2 iudicata pro veritate accipitur. ccvij.

Secundum naturam est commoda cuiusque rei eum sequi, quem sequuntur incommoda. x.
Semper 3 in coniunctionibus, non solum quod liceat, considerandum est: sed & quod honestū est. clviij.
Semper in dubijs benigniora preferenda sunt. lvij.
Semper generalibus specialia insunt. cxc.
Semper in obscuris quod minimū est sequimur. ix.
Semper in stipulationibus, & in cæteris contractib. id sequimur quod actum est, aut si non appareat quid actum est, erit consequens vt id sequamur quod in regione in qua actum est, frequentatur. Quid ergo si neque regionis mos appareat, quia varius fuit? ad id qđ minimum est, redigenda summa est. xxx.
Semper qui non prohibet pro se interuenire, mandare creditur: Sed & si quis ratum habuerit quod gestum est, obstringitur mandati actione. lxj.
Seruitutem mortalitati fere comparamus 4. ccx.
Seruus Reipublicæ causa abesse non potest. ccxij.
Sicuti pœna ex delicto defuncti hęres teneri nō dēt: ita nec lucrum facere si quid ex ea re ad eum peruenisset. xxxix.
Si filiusfamilias sub conditione stipulatus emancipatus fuerit: deinde extiterit conditio, patri actio cōpetit: quia in stipulationibus id tempus spectatur quo contrahimus. xix.
Si in duabus actionibus alibi summa maior, alibi infamia est: præponenda est causa æstimationis. vbi aūt æquiparantur famosa iudicia. & si summam rei disparem habeant, pro paribus tamen accipienda sunt. cv.
Si librarius in transcribendis stipulationis verbis errasset: nihil noceret quominus & reus & fideiussor teneantur. xciij.
Si nemo subijt hæreditatem: omne ius testamenti soluitur. cxlij.
Si quis obligatione liberatus sit, potest uideri cepisse. ¶ Non potest videri accepisse, qui stipulatus potest exceptione submoueri. cxvj.
Si quis prægnantem uxorem reliquit, non uidetur sine liberis decessisse. cxlvij.

Totiens in hæredem damus 5 de eo quod ad eum peruenit: quotiens ex dolo defuncti conuenitur, non quotiens ex suo. xlv.

Vani timoris iusta excusatio 6 non est. cxlvi.
Vbicunque causæ cognitio est, ibi prætor desideratur. cvi.
Vbi lex duorum mensium fecit mentionem: & qui sexagesimo & 7 primo die uenerit, audiendus est. ita etenim Imperator noster Antoninus cum diuo patre suo rescripsit. cij.
Vbi non uoce, sed præsentia opus est, mutus si intellectum habet, potest videri respōdere. Idem & in surdo hic quidem responderi potest. ¶ Furiosus absentis loco est: & ita Pompo. lib. 1. epistolarum scribit. clxvij.
Vbi pugnantia inter se in testamento inueniuntur, neutrum ratum est. ¶ Quæ rerum natura prohibētur nulla lege confirmata sunt. cxxlix.
Velle non creditur qui obsequitur imperio patris uel domini.
Verum est neque pacta neque stipulationes factum posse tollere: quod. n. impossibile est, neque pacto neque stipulatione potest comprehendi, ut utilem actio nem aut pactum efficere possit. xxxij.
Vni duo pro solido hæredes esse nō possunt. clxxxiiij.

Marginal notes:

l. 8. sup. đ bon. poss.

Arist. 1. Polit. c. 3.

l. Quod vero. sup. de leg.

l. vlti. sup. de vsur. Ant. Aug. li. cap. 4.

1 Sic Flor. causę collectionis meminit Asco. & Gel. l. 5. c. 10. Græci manuscr. & vulg. hic legūt, cōiunctio.

2 l. 25. supra đ sta. hom. 3. l. 42. supra de ritu. nup.

4 Adsimulam. l. 59. sup. de con. dem.

l. 89. sup. eod. l. 2. sup. de calum.

5 eleganter subaudit actionem. l. si qs ab alio. sup. đ re iudi.

6 in đ. l. 13. de re iud. legiē extimatio.

7 Græci dūtaxat habent sexagesimo die, q lectionē plerique magis amplectunt.

FINIS.

CLEMEN-